

Holy Bible

Aionian Edition®

**Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible**

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ©
Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩthingũre
Kikuyu Bible

CC Attribution ShareAlike 4.0, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 2/21/2024

Source copyright: CC Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 2013

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 4.19.2 (Pro) on 5/4/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern public domain translation in every language

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kikuyu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* © is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Kĩambĩrĩria	11
Thaama	41
Alawii	66
Ndari	85
Gũcookerithia	110
Joshua	131
Atiirĩrĩri	147
Ruthu	162
1 Samũeli	164
2 Samũeli	183
1 Athamaki	199
2 Athamaki	219
1 Maũndũ	238
2 Maũndũ	256
Ezara	277
Nehemia	283
Esiteri	292
Ayubu	297
Thaburi	312
Thimo	349
Kohelethu	362
Rwĩmbo	367
Isaia	370
Jeremia	402
Macakaya	437
Ezekieli	440
Danieli	472
Hosea	482
Joeli	487
Amosi	489
Obadia	493
Jona	494
Mika	496
Nahumu	499
Habakuku	501
Zefania	503
Hagai	505
Zekaria	506
Malaki	511

NEW TESTAMENT

Mathayo	515
Mariko	534
Luka	546
Johana	567
Atũmwo	582
Aroma	603
1 Akorinitho	613
2 Akorinitho	622
Agalatia	628
Aefeso	631
Afilipi	634
Akolosai	637
1 Athesalonike	639
2 Athesalonike	641
1 Timotheo	642
2 Timotheo	645
Tito	647
Filemona	649
Ahibirania	650
Jakubu	657
1 Petero	660
2 Petero	663
1 Johana	665
2 Johana	668
3 Johana	669
Judasi	670
Kũguũrĩrio	671

APPENDIX

Reader's Guide

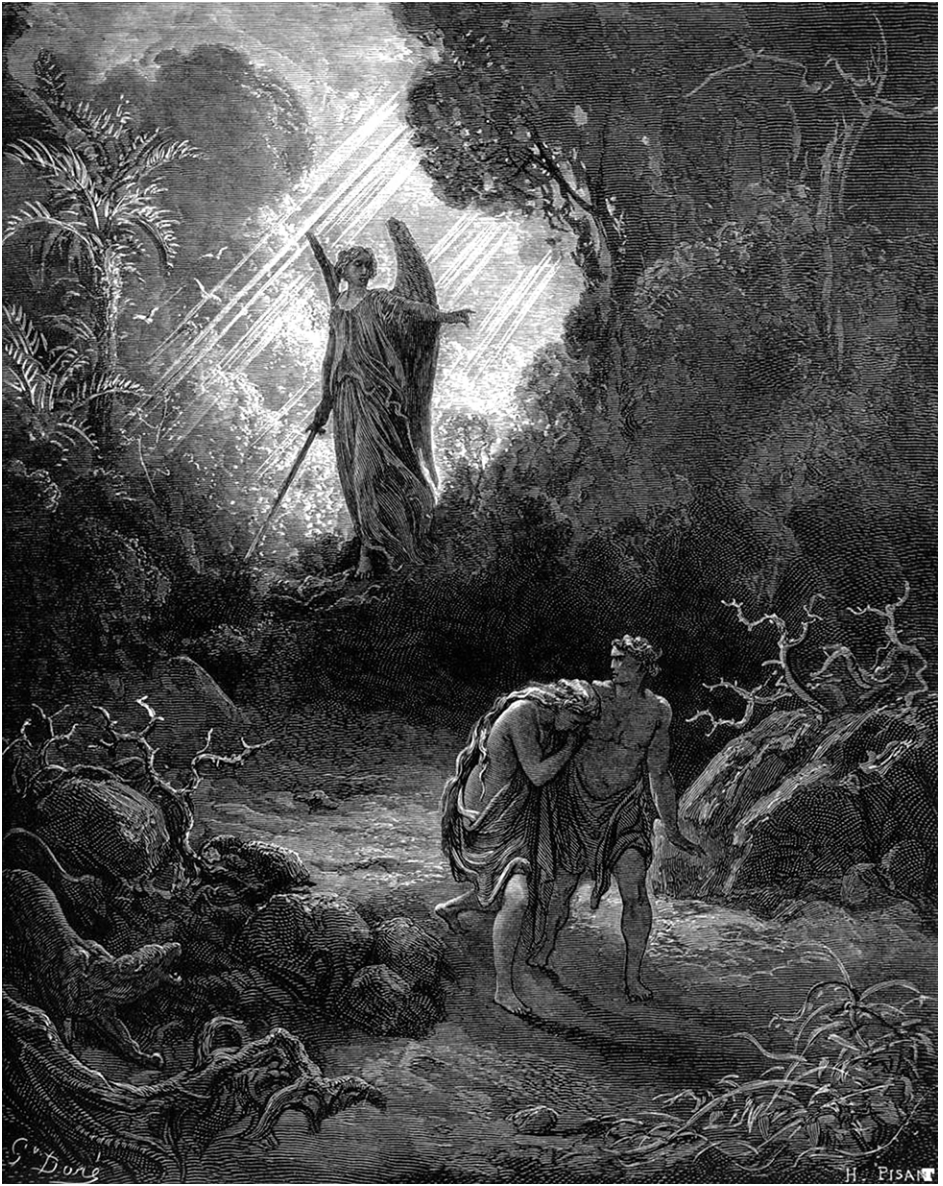
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni,
o na rũhiũ rwa njora rwarĩĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe,
nĩ ũndũ wa kũgĩĩra njĩra ya gũthĩĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.*

Kĩambĩĩria 3:24

Kĩambĩrĩria

1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai niombire igũrũ na thĩ. **2** Hĩndĩ iyo thĩ ndĩarĩ ũrĩa yatarĩĩ na ndĩarĩ na kindũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũria kũriku, nake Roho wa Ngai aareerete igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nikũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. **4** Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. **5** Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa mbere. **6** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nikũgĩe warĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra warĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya warĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ riaguo. Na gũgĩtuika o ũguo. **8** Ngai agĩta warĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa keerĩ. **9** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuika o ũguo. **10** Ngai agĩta kũria kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩrĩre akĩmeeta “marĩa.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **11** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ imere mĩmera: Mĩmera rĩrĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ rĩrĩa ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩĩnĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **12** Thĩ ikĩmera mĩmera: Mĩmera ĩgũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ ĩgũciara matunda marĩ na mbeũ thĩĩnĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **13** Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatatu. **14** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nikũgĩe imũrĩ warĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na miaka. **15** Na ituĩke imũrĩ warĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuika o ũguo. **16** Ngai niombire imũrĩ igĩrĩ nene. Kĩmũrĩ kĩrĩa kĩnenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kĩmũrĩ kĩrĩa kĩninanĩnĩ, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na nĩngĩ akĩũmba njata. **17** Ngai agĩciiga warĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, **18** ciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagĩe nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **19** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa kana. **20** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiyrũwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbũkagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtuĩkania warĩ wa matu mairũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe irĩa nene cia irĩa-inĩ na kiũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni o yothe rĩ mathagu kũringana na mĩthemba wayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **22** Ngai agĩcirathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ marĩa-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” **23** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatanu. **24** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na ciũmbe irĩa ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba wayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **25** Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **26** Nĩngĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũmbeĩ andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane

na ithuĩ, nao maathage thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ **28** Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre thĩ na mũmĩtoorie. Athagai thamaki cia irĩa na nyoni cia rĩera-inĩ, na mwathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩa ithiagĩra thĩ.” **29** Nĩngĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mĩmera yothe ya thĩ irĩa ĩciaraga mbeũ, na mũtĩ o wotho ũrĩa ũciaraga matunda marĩ mbeũ thĩĩnĩ. Iyo igũtuika irio cianyu. **30** Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia rĩera-inĩ, o na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ, na kindũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo-rĩ, ndaacihe mĩmera mĩruru yothe ituĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuika o ũguo. **31** Ngai akĩona atĩ kindũ kĩrĩa gĩothe oombite kĩarĩ kĩega mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciĩnĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatandatũ.

2 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wotho. **2** Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkĩtie wĩra ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhurũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩra-inĩ wake wotho. **3** Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondu nĩ mũthenya ũrĩa we aahurũkire kuuma wĩra-inĩ wotho ũrĩa aarutite wa ũmbi. **4** ũcio nĩguo ũhoru ũrĩa wĩgĩrĩ igũrũ na thĩ rĩrĩa ciombirwo. Rĩrĩa Jehova Ngai ombire thĩ na igũrũ-rĩ, **5** gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ũkamera. Nĩ tondu Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, **6** no tũrũũ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igũrũ guothe. **7** Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhũhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ũcio akĩgĩa na muoyo. **8** Nĩngĩ Jehova Ngai niathondekete mũgũnda mwena wa irathiro, o kũu Edeni; na kũu nĩkũo aigire mũndũ ũcio oombite. **9** Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ imere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ikĩoneka na maitho na yaciara matunda mega ma kũria. Gatagatĩ ka mũgũnda ũcio nĩ haarĩ na mũtĩ wa muoyo, na mũtĩ wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru. **10** Na nĩ kwarĩ rũũ rwathereraga ruumĩte Edeni rũkaihũgia mũgũnda ũcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuika njũũ inya. **11** Rũũ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wotho wa Havila, kũria kũrĩ thahabu. **12** (Thahabu ya bũrũri ũcio nĩ njega; nĩngĩ kũu no kũrĩ maguta manungi wega metagwo bendora, na tũhiga twa goru twĩtagwo onigithi.) **13** Rũũ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wotho wa Kushi. **14** Rũũ rwa gatatu rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathiro wa bũrũri wa Ashuri. Naruo rũũ rwa kana rwĩtagwo Farati. **15** Jehova Ngai akĩoya mũndũ ũcio oombite, akĩmũtũga mũgũnda-inĩ ũcio wa Edeni aũrimage na aũmenyagĩrĩre. **16** Nake Jehova Ngai agĩatha mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “No ũrĩe maciaro ma mũtĩ o wotho ũrĩ mũgũnda ũyũ; **17** no rĩrĩ, ndũkanarĩe maciaro ma mũtĩ ũrĩa wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru, nĩgũkorwo rĩrĩa ũkaamarĩa, ti-itherũ no gũkũa ũgaakua.” **18** Nĩngĩ Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Ti wega mũndũ ũyũ aikare arĩ wiki. Nĩngũmũmbĩra mũteithia ũrĩa ũmwagĩrĩre.” **19** Na rĩrĩ, Jehova Ngai nĩ oombite nyamũ ciothe cia gĩthaka na nyoni cia rĩera-inĩ kuuma tĩrĩ-inĩ. Agĩcĩrehe kũrĩ mũndũ ũcio one marĩtwa marĩa egũcitua; na ũrĩa mũndũ ũcio aatũire kiũmbe o gĩothe kĩ muoyo, rĩu rĩgĩtuika rĩtwa rĩakĩo. **20** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio akĩhe mahiũ mothe marĩtwa, o na nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ ciothe cia gĩthaka. No Adamu ndooneirwo mũteithia ũmwagĩrĩre. **21**

Ni undũ ũcio Jehova Ngai agĩtũma mũndũ ũcio akome toro mũnene mũno; na rĩria aakomete, Jehova Ngai akiruta rũbaru rũmwe rwa mũndũ ũcio na agĩcookia nyama hau rwarĩ. **22** Hĩndĩ iyo Jehova Ngai akĩũmba mũndũ-wa-nja kuuma rũbaru rũria aarufite kũri mũndũ ũcio na akĩrehe mũndũ-wa-nja ũcio kũri we. **23** Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Hi! Riu-rĩ, rĩriĩ nĩ ihĩndĩ kuuma mahĩndĩ makwa, na nyama cia mwĩri wakwa. Ariĩtagwo mũndũ-wa-nja, tondũ aarutirwo kuuma kũri mũndũ mũrũme.” **24** Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga mũndũ mũrũme atige ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao magatuika mwĩri ũmwe. **25** Aco eerĩ, mũndũ ũcio na mũtumia wake, maarĩ njaga, na matiaconokaga.

3 Na rĩri, nyoka yarĩ na wara mũingĩ gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthaka iria Jehova Ngai oombĩte. Nyoka iyo ikĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩ oigire mũtikanaarĩ maciaro kuuma mũtĩ o wotho wa mũgũnda ũyũ?” **2** Mũndũ-wa-nja ũcio agĩcookeria nyoka iyo atĩrĩ, “No tũrie matunda ma mitĩ rĩria rĩri mũgũnda ũyũ, **3** no Ngai aatwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanaarĩ matunda ma mũtĩ ũria ũrĩ gatagati ka mũgũnda ũyũ, na mũtikanaũhutie, nĩguo mũtigakue.’” **4** No nyoka ikĩria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ti-itherũ mũtingĩka. **5** No Ngai nĩoi atĩ rĩria mũkaaria matunda macio, maitho manyu nĩmakahingũka, mũtũike o ta Ngai, mũmenyage wega na ũũru.” **6** Rĩria mũndũ-wa-nja ũcio onire atĩ matunda ma mũtĩ ũcio maarĩ mega ma kũria, na ma kwendeka makionwo na maitho, o na ma kwĩrirĩrio nĩ undũ wa kũhĩgia mũndũ, agĩtua mamwe, akĩria. Agĩcooka akĩhe mũthuuri wake, ũria maarĩ nake, nake akĩria. **7** Hĩndĩ iyo maitho mao eerĩ makĩhingũka, nao makĩmenya atĩ maarĩ njaga; nĩ undũ ũcio magĩtumia mathangũ ma mũkũyũ, magĩthondekera kĩndũ gĩa kũhumbĩra njaga yao. **8** Hwaĩ-inĩ rĩria rĩria rĩrarũre-rĩ, mũndũ ũcio na mũtumia wake makĩigua makinya ma Jehova Ngai agĩceera kũu mũgũnda-inĩ, nao makĩhitha mitĩ-inĩ ya mũgũnda nĩguo Jehova Ngai ndakamone. **9** No Jehova Ngai agĩta mũndũ ũcio, akĩmũria atĩrĩ, “Ūri ha?” **10** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũiguire ũgĩceera mũgũnda-inĩ ndeetigira tondũ nyuma njaga; nĩ undũ ũcio ndeetha.” **11** Nake Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Nũũ ũkwĩre atĩ ũri njaga? Kai ũrĩte matunda ma mũtĩ ũria ndagwaathire ngĩkwĩra ndũkanaũrie?” **12** Mũndũ ũcio akiuga atĩrĩ, “Mũndũ-wa-nja ũria waheire ndũũranie nake niwe ũtheire matunda mamwe ma mũtĩ ũcio, na nĩ ndaria.” **13** Nake Jehova Ngai akĩũria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Atĩ nĩ atĩa wĩkĩte?” Mũndũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Nĩ nyoka iheenirĩ na nĩ ndaria matunda macio.” **14** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai akĩria nyoka atĩrĩ, “Tondũ nĩwĩkĩte ũguo-rĩ, ‘Wee ũrogwatĩ nĩ kĩrumi gũkĩra mahiũ mothe na gũkĩra nyamũ ciothe cia gĩthakal Ūrĩthiiga na nda, na ũrĩriaga rũkũngũ matukũ mothe ma muoyo waku. **15** Na nĩngũtũma kũgie ũthũ gatagati gaku na mũndũ-wa-nja ũyũ, na gatagati ka rũciarorwaku na rwake; nake nĩagakũhehenja mũtwe, nawe nĩũkamũgũtha ndiira ya kũgũrũ gwake.’” **16** Nĩngĩ akĩria mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Nĩngũkũingĩhĩria ruo mũno hĩndĩ ya gũciara; ũrĩciaraga ciana na ruo. Merirĩria maku marĩkoragwo marĩ harĩ mũthuuri guo, nake nĩarĩgwathaga.” **17** Nĩngĩ Ngai akĩria Adamu atĩrĩ, “Tondũ nĩwathĩkĩre mũtumia waku, na warĩa matunda ma mũtĩ ũria ndagwaathire, ngĩkwĩra atĩ, ‘Ndũkanaarĩ, ‘Thĩ nĩyaurumwo nĩ undũ waku; ũrĩriaga irio ciayo na ruo rwa mũnoga matukũ mothe ma muoyo waku. **18** Irĩgũciaragira mũigua na mahiũ ma nyeki-inĩ, nawe ũrĩriaga mũmera ya mũgũnda. **19** Ūrĩriaga irio cia thithino ya mũnoga yaku, o ngĩnya rĩria ũgaacooka tĩri-inĩ,

tondũ nokuo warufitwo; tondũ wee ũri rũkũngũ na ũgaacooka o rũkũngũ-inĩ.” **20** Adamu agĩta mũtumia wake Hawa, tondũ nĩwe watũkĩre nyina wa arĩa othe matũũraga muoyo. **21** Jehova Ngai agĩthondekera Adamu na mũtumia wake nguo cia njũũa, akĩmahumba. **22** Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩatuĩkite o ta ũmwe witũ, akamenya wega na ũũru. Ndagĩriire gwĩtkĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũire ngĩnya tene.” **23** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai akĩmũingata kuuma Mũgũnda wa Edeni athĩ akarĩmage tĩri-inĩ kũria aarufitwo. **24** Ngai aarikia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerebi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni, o na rũhũu rwa njora rwarĩrĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe, nĩ undũ wa kũgĩfira njĩra ya gũthĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.

4 Nake Adamu agĩkoma na mũtumia wake Hawa, nake akĩgĩnda, agĩciara Kaini. Nake akiuga atĩrĩ, “Ndĩkũgĩa na mwana wa kahĩ nĩ undũ wa gũteithio nĩ Jehova.” **2** Thuutha ũcio agĩciara Habili, mũrũ wa nyina. Habili aarĩ mũrũthi wa mbũri nake Kaini aarĩ mũrĩmi. **3** Maikarĩte kwa ihinda-rĩ, Kaini akĩrehe maciaro mamwe ma mũgũnda marĩ igongona kũri Jehova. **4** No Habili akĩrehe marĩgĩthathi mamwe marĩa manoro ma rũũru rwake. Nake Jehova agĩkenio nĩ Habili na igongona riake, **5** no ndaakenirio nĩ Kaini na igongona riake. Nĩ undũ ũcio Kaini akĩrakara mũno, na agĩtukia gĩthiithi. **6** Nake Jehova Ngai akĩũria Kaini atĩrĩ, “Ūrakarĩe nĩkĩ? Na nĩ kĩ gĩtũmũte ũtukie gĩthiithi? **7** Ūngika ũria kwagĩriire-rĩ, no wage gwĩtkĩrika? No ũngĩaga gwĩka ũria kwagĩriire-rĩ, mehĩa makuoheirie mũrango-inĩ waku makĩenda gũgwatha; no wee no ngĩnya ũmatoorie.” **8** Thuutha ũcio Kaini akĩria mũrũ wa nyina Habili atĩrĩ, “Nĩtumagare tũthĩ mũgũnda.” Na rĩria maarĩ kũu mũgũnda, Kaini agĩtharĩkĩra mũrũ wa nyina Habili, akĩmũũraga. **9** Nake Jehova akĩũria Kaini atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ-wa-nyũkwa Habili?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ, kai arĩ nĩ mũmenyererĩ wa mũrũ-wa-maitũ?” **10** Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa wĩkĩte? Ta thĩkĩrĩria! Thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa nĩrangarĩ rĩ tĩri-inĩ. **11** Na rĩria, nĩũgwatũwo nĩ kĩrumi na ũkainagatwo mũgũnda ũria waathamirĩ kanua kaguo kwamũkĩra thakame ya mũrũ-wa-nyũkwa kuuma guoko-inĩ gwaku. **12** Rĩria ũrũrĩmagarĩ, ndũgacooka gũgũciarĩra maciaro maguo. Ūgũtuika mũndũ ũtakĩndagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ.” **13** Nake Kaini akĩria Jehova atĩrĩ, “Iherithia riakwa nĩ inene gũkĩra ũria inghota gwĩtiiria. **14** Ūmũthĩ ũyũ nĩũranyingata kuuma mũgũnda ũyũ na ndũũre hithĩwo ũthĩ waku; ngũtuika mũndũ ũtakĩndagĩria, wa kũũrũũraga gũkũ thĩ, na ũria wotho ũkaanyona nĩakanjũrago.” **15** No Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, ti ũguo; mũndũ o na ũrĩkũ angĩkooara Kaini, nĩakarĩhio maita mũgwĩnjarĩ.” Jehova agĩcooka agĩkĩra Kaini rũũri nĩgeetha ũria wotho ũngĩmuona ndakamũũrage! **16** Nĩ undũ ũcio Kaini akĩehera akiuma harĩ Jehova, na agĩtũũra bũrũri-inĩ wa Nodu, mwena wa irathĩro rĩa Edeni. **17** Kaini agĩkoma na mũtumia wake, na akĩgĩa nda, agĩciara Enoku. Hĩndĩ iyo Kaini nĩakaga itũũra inene, na aarikia kũrĩaka, akĩrĩta Enoku o ta ũria mũrũũ eetagwo. **18** Nake Enoku agĩciarĩro Iradu, nake Iradu aarĩ ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarĩ ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarĩ ithe wa Lameku. **19** Lameku ũcio akĩhĩkia andũ-a-nja eerĩ, ũmwe eetagwo Ada na ũria ũngĩ eetagwo Zila. **20** Ada agĩciara Jubali; na niwe ithe wa andũ arĩa matũũraga hema-inĩ na marĩthagia mahiũ. **21** Mũrũ-wa nyina eetagwo Jubali; nake nĩwe ithe wa andũ arĩa othe mahũũraga inanda cia mũgeeto na makahuha mũtirũri. **22** Zila o nake aarĩ na

mürüü, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nīwe waturaga indo cia mīthemba yothe cia gicango na cia kigera. Tubali-Kaini aarī na mwarī wa nyina wetagwo Naama. **23** Lameku akīra atumia ake atīrī, “Ada na Zila, taa thikīrīria; inyuū atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa. Nīnjūragite mūdū nī ūndū wa kīnguraria. **24** Angīkorwo Kaini arīhagīrio maita mūgwanja-rī, Lameku nake akarīhīrio maita mīrongo mūgwanja na mūgwanja.” **25** Nake Adamu agīkoma na mūtumia wake rīngī, nake agīciara kaana ga kahī, na agīgatua Sethi, akiuga atīrī, “Ngai nīaheete mwana ūngī handū ha Habili, ūria Kaini ooragire.” **26** Sethi o nake aarī na mūrūü wake, nake akīmūtua rīitwa Enoshu. Hindī iyo nīrīo andū mambīrīrie gūkaīra rīitwa rīa Jehova.

5 Ūyū nīguo ūhoro ūria wandikītwo wīgī njjarwa cia Adamu. Hindī irīa Ngai oombire mūdū-rī, amūūmbire na mūhianīre wa Ngai. **2** Ngai aamooombire mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja na akīmarathima. Na aarīkia kūmomba, akīmeeta “mūdū.” **3** Adamu aakinya mīaka igana na mīrongo itatū-rī, akīgīa na mūrūü wamūtūkīte na wa mūhianīre wake; nake akīmūtua Sethi. **4** Na thuutha wa Sethi gūciarwo-rī, Adamu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **5** Mīaka yothe irīa Adamu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itatū, agīcooka agīkua. **6** Sethi aakinya mīaka igana na itano-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Enoshu. **7** Na thuutha wa Enoshu gūciarwo-rī, Sethi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mūgwanja na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **8** Mīaka yothe irīa Sethi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi na irī, agīcooka agīkua. **9** Enoshu aakinya mīaka mīrongo kenda-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Kenani. **10** Na thuutha wa Kenani gūciarwo-rī, Enoshu agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na ikūmi na itano, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **11** Mīaka yothe irīa Enoshu aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na itano, agīcooka agīkua. **12** Kenani aakinya mīaka mīrongo mūgwanja-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Mahalaleli. **13** Na thuutha wa Mahalaleli gūciarwo-rī, Kenani agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo ina, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **14** Mīaka yothe irīa Kenani aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na ikūmi, agīcooka agīkua. **15** Mahalaleli aakinya mīaka mīrongo itandatū na itano-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Jaredi. **16** Na thuutha wa Jaredi gūciarwo-rī, Mahalaleli agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana na mīrongo itatū, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **17** Mīaka yothe irīa Mahalaleli aatūūrire muoyo yarī mīaka magana manana na mīrongo kenda na itano, agīcooka agīkua. **18** Jaredi aakinya mīaka igana na mīrongo itandatū na irī-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Enoku. **19** Na thuutha wa Enoku gūciarwo-rī, Jaredi agītūūra muoyo mīaka īngī magana manana, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **20** Mīaka yothe irīa Jaredi aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itandatū na irī, agīcooka agīkua. **21** Enoku aakinya mīaka mīrongo itandatū na itano-rī, akīgīa na mūrūü wetagwo Methusela. **22** Na thuutha wa Methusela gūciarwo-rī, Enoku agītūūra atwaranaga na Ngai mīaka magana matatū, akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **23** Mīaka yothe irīa Enoku aatūūrire muoyo yarī mīaka magana matatū na mīrongo itandatū na itano. **24** Enoku agītwarana na Ngai ngīnya akīagwo tondū Ngai nīamuoire. **25** Methusela aakinya mīaka igana na mīrongo inana na mūgwanja-rī, akīgīa na

mūrūü wetagwo Lameku. **26** Na thuutha wa Lameku gūciarwo-rī, Methusela agītūūra muoyo mīaka īngī magana mūgwanja na mīrongo inana na irī, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **27** Mīaka yothe irīa Methusela aatūūrire muoyo yarī mīaka magana kenda na mīrongo itandatū na kenda, agīcooka agīkua. **28** Lameku aakinya mīaka igana na mīrongo inana na irī-rī, akīgīa mwana wa kahī. **29** Nake agīgatua Nuhu, akiuga atīrī, “Nīarītūhooragīria ruo rwa wīra na mīnoga ya moko maitū rīria tūkūrīma, tondū Jehova nīarumire thī.” **30** Thuutha wa Nuhu gūciarwo-rī, Lameku agītūūra muoyo mīaka īngī magana matano na mīrongo kenda na itano, na akīgīa na ciana īngī cia aanake na cia airītu. **31** Mīaka yothe irīa Lameku aatūūrire muoyo yarī mīaka magana mūgwanja na mīrongo mūgwanja na mūgwanja, agīcooka agīkua. **32** Nuhu aakinya ūkūrū wa mīaka magana matano-rī, akīgīa na ariū ake na nīo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6 Rīria andū maambīrīrie kūngītha thī na magīciarīrwo airītu-rī, **2** ariū a Ngai makīona atī airītu a andū maarī athaka, nao makīhīkia o ūria mūdū ethuuragiana. **3** Nake Jehova akiuga atīrī, “Roho wakwa ndegūtūūra agianaga na mūdū ngīya tene, tondū mūdū nī wa gūkua; matukū make marīkoragwo marī mīaka igana na mīrongo irī.” **4** Na rīrī, matukū-inī macio, o na thuutha ūcio, rīria Anefli matūūruga gūkū thī, nīrīo ariū a Ngai maakomire na airītu a andū na magīciara ciana nao. Ciana icio nīcio ciarī njamba cia tene na andū ariā maarī igweta. **5** Jehova akīona ūria waganu wa andū waingīhīte gūkū thī, na atī merīrīria ma meciiria ma ngoro ciao maarī mooru hindī ciothe. **6** Jehova akīnyitwo nī kīeha nī ūndū wa kūūmba mūdū gūkū thī, na ngoro yake ikīyūrwo nī ruo. **7** Nī ūndū ūcio Jehova akiuga atīrī, “Nīngūniina andū, o ariā nī ndombire, mathire kuuma thī, andū na nyamū, na ciūmbe iria ithiagīra thī, o na nyoni cia rīera-inī, nīgūkorwo ndī na kīeha nī ūndū wa gūciūmba.” **8** No Nuhu agītīkīrika maitho-inī ma Jehova. **9** Ūyū nīguo ūhoro wa Nuhu. Nuhu aarī mūdū mūthingu, ūtaarī na ūcuuke kūrī andū a hindī yake, na nīatwaranaga na Ngai. **10** Nuhu aarī na ariū atatū: nīo Shemu, na Hamu na Jafethu. **11** Thī nayo yarī thūku maitho-inī ma Jehova na yayūrītwo nī maūdū ma ūhinya. **12** Ngai nīonire ūria thī yathūkīte, nīgūkorwo andū othe a thī nīmathūkīte mīthīye kao. **13** Nī ūndū ūcio Jehova akīra Nuhu atīrī, “Nīnduite itua kūniina andū aya othe, nīgūkorwo thī nī iyyūrītwo nī maūdū ma ūhinya nī ūndū wao. Ti-itherū nīngūmaniinanīria hamwe na thī. **14** Nī ūndū ūcio-rī, wiyakīre thabina ya mīti ya mīthithinda; na ūthondeke tūnyūmba thīnī, na ūmīhake rami thīnī na nja. **15** Na ūkūmīaka ūū: Ūraiha wa thabina ūkorwo ūrī butī magana mana na mīrongo itano, na warī wa butī mīrongo mūgwanja na ithano na butī mīrongo ina na ithano, kūrāiha na igūrū. **16** Ūmīgite igūrū, no ūtigie butī imwe na nuthu mwena wa igūrū wa thingo. Wikīre mūrango mwena-inī wa thabina, na ūmīake irī na ngoroba ya thī, na ya gatagatī, na ya igūrū. **17** Nīngūrehe mūiyūro wa maafī gūkū thī wa kūniina kindū gīothe kīrī muoyo gūkū thī, kīūmbe o gīothe kīrī na mīhūmū ya muoyo thīnī wakīo. Indo ciothe irī thī nīkūniinwo. **18** No nīngūthondeka kīrīkanīro nawe. Wee nīūgatoonya thabina, wee mwene na ariū aku na mūtumia waku, na atumia a ariū aku. **19** Nīngī nīūkaingīria ciūmbe cia mīthemba yothe thīnī wa thabina, o mūthemba ciūmbe igīrī, wa njamba na wa nga, nīguo itūūre muoyo, o hamwe nawe. **20** O mūthemba wa nyoni, na o mūthemba wa nyamū ciothe na ciūmbe ciothe iria ithiagīra thī, nīgooka kūrī we igīrī igīrī

niguo itũire muoyo. **21** Nũkamaatha mĩthemba yothe ya irio iria irĩagwo, ũcige irĩ irio ciaku na ciacio.” **22** Nuhu agĩka maĩndũ mothe o ta ũria Ngai aamwathĩe eke.

7 Ningĩ Jehova akĩra Nuhu atĩrĩ, “Toonyi thabina thĩĩnĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ nĩnyonete ũrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. **2** Na ũtoonye thĩĩnĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe irĩa itarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothe irĩa irĩ thaahu, o njamba na nga yayo, **3** o na ningĩ ũtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio itũũrio muoyo thĩ yothe. **4** Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuri mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ĩna mũthenya na ũtukũ, na niine ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo iria nĩ ndombire, ithire thĩ.” **5** Nake Nuhu agĩka ũria wotho Mwathani aamwathĩe eke. **6** Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩria mũiyũro ũcio wa maaĩ waiyũire thĩ. **7** Nake Nuhu na ariũ ake na mũtumia wake na atumia a ariũ ake magĩtoonyi thabina morĩre mũiyũro ũcio wa maaĩ. **8** Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, **9** njamba na nga-rĩ, igũka kũrĩ Nuhu igĩtoonyi thabina, o ta ũria Ngai aathite Nuhu. **10** Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ũkĩyũra thĩ. **11** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ũria Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ũcio niguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũria kũriku ciatuthĩkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. **12** Nayo mbura ikiura thĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ. **13** Mũthenya o ro ũcio niguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mũtumia wake na atumia a ariũ ake atatũ maatoonyire thabina. **14** Nao maarĩ na mĩthemba yothe ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mũthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mĩthemba yacio, na kindũ gĩothe kĩrĩ mathagu. **15** Ciũmbe ciothe iria irĩ mĩhũmũ ya muoyo igũka kũrĩ Nuhu igĩtoonyi thabina igĩrĩ igĩrĩ. **16** Nyamũ iria ciatoonyire thĩĩnĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothe ya indo iria irĩ muoyo, o ta ũria Ngai aathite Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩria thĩĩnĩ. **17** Handũ ha matukũ mĩrongo ĩna, mũiyũro ũcio ũgĩthĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ũria maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina ĩyo na igũrũ mũno na ikĩreera igũrũ rĩa maaĩ. **18** Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ. **19** Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio irĩma ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. **20** Maaĩ macio maambatire makĩhumbĩra irĩma na makĩria ma buti mĩrongo ĩrĩ. **21** Kindũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathiaga gũkũ thĩ gĩgĩka, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunjite thĩ, o na andũ othe. **22** Kindũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo manĩrũ-inĩ makĩo gĩgĩka. **23** Kindũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩĩnĩ wa thabina. **24** Maaĩ macio magĩkara mahumbĩrite thĩ matukũ igana rĩmwe na mĩrongo ĩtano.

8 No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia gĩthaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thĩĩnĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thĩ,

namo maaĩ makĩambĩrĩria kũhũa. **2** Nacio ithima cia kũria kũriku na ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. **3** Namo maaĩ magĩthĩ makĩhũũaga, magĩthiraga thĩ. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo ĩtano-rĩ, maaĩ magĩkorwo manyihanyihite, **4** naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. **5** Maaĩ macio magĩthĩ na mbere na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkĩambĩrĩria kuoneka. **6** Na thuutha wa matukũ mĩrongo ĩna, Nuhu akĩhingũra ndĩrica irĩa aakite thabina-inĩ, **7** na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rĩgĩtũra rĩumbũkaga kindũ o nginya rĩria maaĩ maahũire thĩ. **8** Ningĩ akĩrekereria ndutura ithĩ ikarore kana maaĩ nĩmahũite gũkũ thĩ. **9** No ndutura ĩyo ndĩonire handũ ha kũũmba tondũ thĩ yothe yaiyũrĩtuo nĩ maaĩ; nĩ ũndũ ũcio igĩcooka thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmũyo, akĩmĩtoonyia thabina thĩĩnĩ kũu we aarĩ. **10** Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. **11** Rĩria ndutura ĩyo yamũcookeire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuũite ithangũ rĩa mũtamaiyũ na mũkanye wayo, rĩatuĩtuo o hĩndĩ ĩyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaĩ nĩmahũite thĩ. **12** Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcooka akĩrekereria ndutura ĩyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ĩno ndĩigana kũmũcookerera. **13** Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ũria Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio niguo maaĩ maahũire biũ gũkũ thĩ. Nake Nuhu akĩeheria kĩria kĩagĩtite thabina, agĩkiona atĩ thĩ nĩyanĩrite. **14** Gũgĩkina mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thĩ nĩyanĩrite biũ. **15** Ningĩ Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, **16** “Uma thabina, wee na mũtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. **17** Hingũrĩra mĩthemba yothe ya ciũmbe iria irĩ muoyo icio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, nĩgeetha ciongerereka thĩ, na iciarane cingĩe gũkũ thĩ.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mũtumia wake, na atumia a ariũ ake. **19** Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na nyoni ciothe, na kindũ o gĩothe gĩthiagĩra gũkũ thĩ, ciothe cikiuma thabina, mũthemba o mũthemba. **20** Nake Nuhu agĩakĩra Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho. **21** Nake Jehova agĩenge nĩ mũtararĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thĩ rĩngĩ nĩ ũndũ wa mũndũ, o na gũtuika merĩrĩra ma ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njikite. **22** “Mahinda mothe marĩa thĩ igũtũra-rĩ, kũrikoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9 Hĩndĩ ĩyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranaĩ na mũingĩhe na mũiyũre thĩ. **2** Nyamũ ciothe cia thĩ, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmũwĩtagĩra na imakage nĩ inyuũ, ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, na thamaki ciothe cia iria-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. **3** Kindũ gĩothe gĩtũũraga muoyo na gĩthiaga-rĩ, gĩgũtuika irio cianyu. O ta ũria ndamũheire mĩmera irĩa mĩruru mĩrĩage, rĩu nĩ ndamũhe indo ciothe itũke irio cianyu. **4** “No rĩrĩ, mũtikanaĩre nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. **5** Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gũitwo gwa thakame yanyu. Nĩmĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na irĩkũ. Nake mũndũ angĩta thakame ya

mündü üngi, o nake niakarhio thakame iyo. **6** "Mündü o wothe ügaita thakame ya mündü üngi, thakame yake o nayo igaitwo ni mündü; nigükorwo Ngai ombire mündü na mühianire wake. **7** No inyu-ri, ciaranai na müinghihe; muongerereke thi na müiyüre kuo." **8** Ningi Ngai akira Nuhu hamwe na ariu ake atiri, **9** "Riu ni nunguthondeka kirikaniro giakwa na inyu, na njaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, **10** o na hamwe na kiümbe giothe kiri muoyo kia iria muraari nacio; nicio nyoni, na mahiu o na nyamu cia gi11 Nindathondeka kirikaniro giakwa na inyu: Gütiri händi ingi muoyo wothe ikaaniinwo na müiyüro wa maai; gütiri händi ingi gukaagia müiyüro wa maai wa küniina thi." **12** Ningi Ngai akiuga atiri, "Giki nikio kimenyithia gia kirikaniro kiria ndirarikarira na inyu na ciümbe ciothe iri muoyo iri hamwe na inyu, kirikaniro kia njjarwa ciothe iria igooka: **13** Nindekira mükünga-mbura wakwa matu-ini, na niguo ügütuika kimenyithia gia kirikaniro gatagati gwaka na andu a thi. **14** Händi iria yothe ngaarehe matu iguru ria thi, naguo mükünga-mbura woneke matu-ini macio, **15** nändiririkanaga kirikaniro giakwa gatagati kanyu na ni, na gatagati ga ciümbe cia mithemba yothe iria itüüraga muoyo. Gütiri händi ingi maai magatuika müiyüro wa küniina miyo yothe. **16** Riria riothe mükünga-mbura üronekaga itu-ini-ri, ndüwonaga ngaririkana kirikaniro kiria gia gütüura nginya tene gatagati ka Ngai na ciümbe cia mithemba yothe iria itüüraga muoyo giku thi." **17** Ni undü ücio Ngai akira Nuhu atiri, "Giki nikio kimenyithia gia kirikaniro kiria ndathondeka gatagati gwaka na kindu giothe kiri muoyo giku thi." **18** Ariu a Nuhu aria moimire thabina maari Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu niwe war ithe wa Kaanani). **19** Acio atatu nio maari ariu a Nuhu, na kuuma küri o güküma andu aria othe maahurunjirwo thi yothe. **20** Nuhu aari mürimi, na nihaandire mügünda wa mithabibu. **21** Riria aanyuire ndibej ya mithabibu iyo, akirio, na agikoma thini wa hema yake atehumbirite. **22** Hamu, ithe wa Kaanani, nionire njaga ya ithe, na akira ariu a nyina eer aria maari nja. **23** No Shemu na Jafethu makioya nguo makigirira ciande; magithii na kihutaati, makihumbira njaga ya ithe. Mothii ma maahügükite na kungü niguo matikoone njaga ya ithe wao. **24** Riria Nuhu aariükirwo na akimenya iria müriu wake iria müniini aamwikite-ri, **25** akiuga atiri, "Kaanani aronyiitwo ni kirumi! Agaatuika ngombo ya kuhinyirio biu ni ariu a nyina." **26** Ningi akiuga atiri, "Jehova aroagathwo, o we Ngai wa Shemu! Kaanani arotuika ngombo ya Shemu. **27** Ngai aroaramia mihaka ya Jafethu; Jafethu arotüura hema-ini cia Shemu, na Kaanani arotuika ngombo yake." **28** Thuutha wa müiyüro wa maai güthira-ri, Nuhu aatüürire muoyo miaka magana matatu na mirongo itano. **29** Miaka yothe iria Nuhu aatüürire muoyo yari miaka magana kenda na mirongo itano, agicooka agikua.

10 Üyu niguo ühoro wa njjarwa cia Nuhu, nio Shemu, na Hamu, na Jafethu, aria o ene maagüre na ariu thuutha wa müiyüro wa maai. **2** Ariu a Jafethu ni aya: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **3** Ariu a Gomeri ni aya: Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima. **4** Ariu a Javani ni aya: Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **5** (Kuuma küri o güküma andu aria matüüraga ndwere-ini cia iria, o andu na rügongo rwao kuringana na mihiriga yao, mabürüri-ini mao, na o andu na rüthiomi rwao.) **6** Nao ariu a Hamu ni aya: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani.

7 Ariu a Kushi ni aya: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Nao ariu a Raama ni: Sheba, na Dedani. **8** Kushi niwe war ithe wa Nimurodi, iria waküre agituika njamba ya hinya ya ita gükü thi. **9** Aari müguimi war i hinya mbere ya Jehova; na nikio kwiragwo atiri, "O ta Nimurodi, müguimi iri hinya mbere ya Jehova." **10** Matüura ma mbere ma üthamaki wake maari Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, küu Shinaru. **11** Kuuma bürüri ücio wa Shinaru agithii bürüri wa Ashuri, nakuo küu agiaka matüura ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, **12** na Reseni, itüura riri gatagati ka Nineve na Kala; riu nirio riri itüura inene. **13** Nake Miziraimu niwe war ithe wa Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafitühi, **14** na Apathirusi, na Akasulühi (Afilisti moimire kuuma har i o), na Akafitori. **15** Kaanani niwe war ithe wa Sidoni irigithathi riake, na Ahiti, **16** na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **17** na Ahivi, na Ariki, na Asiniti, **18** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. Thuutha ücio mihiriga ya Kaanani ikihurunjuka, **19** mihaka ya Kaanani yoimite Sidoni irorete Gerari igakinya Gaza, ningi ikarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha. **20** Acio nio ariu a Hamu kuringana na mihiriga yao, na thiomii ciao, maari ng'ongo ciao, na mabürüri-ini mao. **21** Shemu o nake niaciarirwo ariu ake. Müru wa nyina na Shemu iria war i mükürü eetagwo Jafethu. Shemu niwe war ithe wa rüruka ruothe rwa ariu a Eberi. **22** Ariu a Shemu ni aya: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu. **23** Nao ariu a Aramu ni aya: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **24** Arafakasadi niwe war ithe wa Shela, nake Shela aari ithe wa Eberi. **25** Eberi nake niaciarirwo ariu eer: Ümwe eetagwo Pelegu, tondü händi yake thi nyagayükani; müru wa nyina eetagwo Jokitani. **26** Jokitani niwe war ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **27** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **28** na Obali, na Abimaeli, na Sheba, **29** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nio maari ariu a Jokitani. **30** Rügongo rüria maatüüraga ruoimite Meshu rügathi rürorete Safari, küu mwena wa irathiro wa bürüri iria iri irima. **31** Acio nio ariu a Shemu kuringana na mihiriga yao, na thiomii ciao, maari ng'ongo ciao na mabürüri-ini mao. **32** Iyo niyo mihiriga ya ariu a Nuhu kuringana na njjaru ciao, maari mabürüri-ini mao. Kuuma küri o, ndüriri ikihurunjuka thi yothe thuutha wa müiyüro wa maai.

11 Händi iyo ya tene-ri, andu othe a thi maari na rüthiomi rümwe na mwario o ümwe. **2** Na riria andu maathiiaga na mwena wa irathiro, magikinya werü-ini iria mwaraganu wa Shinaru, na magitüura kuo. **3** Nao makirana atiri, "Ükai tüümbe maturubari na tümacine wega." Magitüura maturubari handu ha mahiga, na rami handu ha thimiti. **4** Ningi magicooka makiuga atiri, "Ükai, rekei twiyakire itüura inene, rina müthirigo müraaya na iguru, ükinye o matu-ini, nigeetha twigüre igweta, na niguo tütkaanahurunjwo thi yothe." **5** No riri, Jehova agikürüka oke one itüura riu na müthirigo ücio andu acio maakaga. **6** Jehova akiuga atiri na ngoro yake, "Angikorwo na undu wa ümwe wa kwaria rüthiomi rümwe andu aya nimambiriria gwika üü-ri, gütiri undu makaabanga gwika ükaamarema. **7** Ükai, tükürüka tükahingicane rüthiomi rwao, nigeetha matigacooke küguithania miario mündü na iria üngi." **8** Ni undü ücio, kuuma hau Jehova akimahurunja thi yothe, nio magitiga gwaka itüura riu inene. **9** Na nikio itüura riu rietirwo Babeli, tondü nikuo Jehova aahingicanirie rüthiomi rwa andu a thi yothe. Kuuma küu, Jehova akimahurunja thi yothe. **10** Üyu

niguo uhoru wa Shemu. Míaka ìrìrì thuuha wa müiyüro wa maai-rì, rìrìra Shemu aarì na ùkürü wa míaka igana rìmwè-rì, niguo aatükire ithe wa Arafakasadi. **11** Shemu aatüürire muoyo míaka magana matano thuuha wa gütuika ithe wa Arafakasadi, na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **12** Nake Arafakasadi aakinya míaka mìrongo ìtatü na ìtano, agítuika ithe wa Shela. **13** Na thuuha wa gütuika ithe wa Shela, Arafakasadi agítüüra muoyo míaka ìngì magana mana na ìtatü, na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **14** Nake Shela aakinya míaka mìrongo ìtatü, agítuika ithe wa Eberi. **15** Na thuuha wa gütuika ithe wa Eberi, Shela agítüüra muoyo míaka ìngì magana mana na ìtatü, na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **16** Nake Eberi aakinya míaka mìrongo ìtatü na ìna, agítuika ithe wa Pelegu. **17** Na thuuha wa gütuika ithe wa Pelegu, Eberi agítüüra muoyo míaka ìngì magana mana na mìrongo ìtatü, na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **18** Nake Pelegu aakinya míaka mìrongo ìtatü, agítuika ithe wa Reu. **19** Na thuuha wa gütuika ithe wa Reu, Pelegu agítüüra muoyo míaka ìngì magana meerì na kenda na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **20** Nake Reu aakinya míaka mìrongo ìtatü na ìrìrì, agítuika ithe wa Serugu. **21** Na thuuha wa gütuika ithe wa Serugu, Reu agítüüra muoyo míaka ìngì magana meerì na mügwanja na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **22** Nake Serugu aakinya míaka mìrongo ìtatü, agítuika ithe wa Nahoru. **23** Na thuuha wa gütuika ithe wa Nahoru, Serugu agítüüra muoyo míaka ìngì magana meerì na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **24** Nake Nahoru aakinya míaka mìrongo ìrìrì na kenda, agítuika ithe wa Tera. **25** Na thuuha wa gütuika ithe wa Tera, Nahoru agítüüra muoyo míaka ìngì igana na ikümi na kenda, na akígìa na ciana ingì cia aanake na cia airìtu. **26** Thuuha wa Tera gükinya míaka mìrongo mügwanja, agítuika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. **27** Üyü niguo uhoru wa Tera. Tera nìwe warì ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agítuika ithe wa Loti. **28** Ithe wao Tera arì o muoyo-rì, Harani niakuire arì бүрүрi-inì wa Uri-kwa-Akalidei, күрiä aaciarürwo. **29** Aburamu na Nahoru o eerì nìmahikanirie. Mütümia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mütümia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aarì mwarì wa Harani. Harani nìwe warì ithe wa Milika na Isika. **30** Na rìrì, Sarai aarì thaata; ndaarì na ciana. **31** Nake Tera akioya müriü wake Aburamu, na Loti müriü wa müriüwe Harani, na Sarai mütümia wa müriüwe wake Aburamu; na ürìa o wothè ügaaküruma na nìw nìngatüma anyiitwo nì kùrumi; nao andü othe a thì nìmakarathimwo nì ündü waku.” **4** Nì ündü ücio Aburamu akiumagara agithii, o ta ürìa Jehova aamwathite; nake Loti agithii nake. Aburamu aarì na míaka mìrongo mügwanja na ìtano rìrìra oimire Harani. **5** Nake niathiire na mütümia wake Sarai, na Loti, müriü wa müriü wa nyina, na indo ciothe iria maagite nacio, na andü arìa maagite nao kùu Harani, na makiumagara marorete бүрүрi wa Kaanani, na magikinya kuo. **6** Aburamu agítuikanirìa бүрүрi

ücio agikinya handü haarì na mütì münene wa More kùu Shekemu. Hindì ìyo Akaanani nìo maatüüraga бүрүрi ücio. **7** Nake Jehova akiumirìa Aburamu, akimwira atirì, “Bürürì üyü niguo ngaahè rüciaro rwaku.” Nì ündü ücio Aburamu agiakira Jehova kigongona hau, o we Jehova ücio wamuumirüre. **8** Kuuma hau agithii erekeire irima iria irì mwena wa irathiro wa itüüra rìa Betheli, na akiamba hema yake, Betheli igikorwo irì mwena wa ithüüro na itüüra rìa Ai rìrì mwena wa irathiro. Hau niho aaküre Jehova kigongona na agikaira rüftwa rìa Jehova. **9** Thuuha-inì Aburamu akiumagara ìngì agithii na mbere na rügendu arerete Negevu. **10** Na rìrì, nì kwagüre ng’aragu бүрүрi ücio, nake Aburamu agükürüka athii Misiri ngaikare kuo kwa ihinda, tondü ng’aragu nì yarì nene müno. **11** Arì o hakuhi gütoonya Misiri-rì, aküra mütümia wake Sarai atirì, “Ninjüü atì ürì mündü-wa-nja kùrorerwa. **12** Na rìrì, andü a Misiri makuona mekuuga atirì, ‘Üyü nì mütümia wake,’ tondü ücio manjirage no wee maküreke itüüre muoyo, maküoe. **13** Nì ündü ücio wee uga atì ürì mwarì wa baba, nigeetha ühonokie muoyo wakwa na manjike wega nì ündü waku.” **14** Rìrìa Aburamu aakinyire Misiri, andü a Misiri makiona atì mütümia wake aarì kùrorerwa biü. **15** Nao anene a Firaüni mamuona, makimügaathirìa kürì Firaüni, na makümüya makimütüwara nyümba-inì yake ya üthamaki. **16** Nake Firaüni agituga Aburamu nì ündü wa Sarai, na Aburamu akígìa na mbürì na ng’ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arüme na cia airìtu, na ngamirra. **17** No Jehova akinyamaria Firaüni na nyümba yake na mirimü müüru nì ündü wa Sarai, mütümia wa Aburamu. **18** Nì ündü ücio Firaüni agitümanirä Aburamu akimüüria atirì, “Nì atia üü ünjikite? Nì kii kiagiririe ünjüre atì üyü nì mütümia waku? **19** Nì kii giätümire uuge, ‘Üyü nì mwarì wa baba,’ na nikio ndaamuoire atüike mütümia wakwa? Mütümia waku nìwe üyü! Muoye müthii!” **20** Hindì ìyo Firaüni agiathana aküra andü ake ürìa megwika Aburamu, nao makimümagaria arì na mütümia wake na indo ciothe iria aarì nacio.

13 Nì ündü ücio Aburamu akiambata akiuma Misiri agithii Negevu, arì na mütümia wake na indo ciothe iria aarì nacio, na Loti agithii hamwe nake. **2** Aburamu niatongete müno na ütonga wa mahii, na wa betha, na wa thahabu. **3** Kuuma kùu Negevu niathiire kündü na kündü o nginya agikinya Betheli, o harìa aambite hema yake rìa mbere gatagati ka Betheli na Ai, **4** na hau niho aakite kigongona ihinda rìa mbere. Na Aburamu agikaira rüftwa rìa Jehova ho. **5** Na rìrì, Loti, ürìa matwaranaga na Aburamu, o nake aarì na ndüüru cia mbürì, na cia ng’ombe, na ndungata nyingi. **6** Nì ündü ücio бүрүрi ücio ndüng’ahotire kümaigania ürüthio marì hamwe, nì tondü indo ciao ciarì nyingi müno, ündü matang’ahotire güikarania hamwe. **7** Na nì kwagüre ngüü gatagati ka arüthi a Aburamu na arüthi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatüüraga o бүрүрi-inì ücio hindì ìyo. **8** Nì ündü ücio Aburamu aküra Loti atirì, “Nütütige kügä na ngüü gatagati gaitü nawe, kana gatagati ka arüthi aku na arüthi akwa, nì tondü türì andü a nyümba imwe. **9** Githi бүрүрi üyü wothè ndürì mbere yaku? Reke tütigane. Wathii mwena wa ümotho, na nii ngüthii mwena wa ürìo; wathii mwena wa ürìo, na nii ngüthii mwena wa ümotho.” **10** Loti niatiiirire maitho, akibaara, akiona atì kiaragana gïothe kìa Jorodani kiarì na maai maingì, gïgakühaana o ta mügünda ürìa wa Jehova, na o ta бүрүрi wa Misiri, ürìa üng’etheire Zoari. (Hindì ìyo nì mbere ya Jehova künüha Sodomu na Gomora.) **11** Nì ündü ücio Loti agithüürria kiaragana kìa Jorodani gïothe

na akiumagara erekeire irathiro. Andũ acio eerĩ magĩtigana: **12** Aburamu agĩtũura bũrũri wa Kaanani, nake Loti agĩtũura matũũra-inĩ ma kiaragana kũu, akĩamba hema ciake hakuhi na Sodomu. **13** Na rĩrĩ, andũ a Sodomu maarĩ aaganu, na makehagĩria Jehova mũno. **14** Aburamu na Loti maatigana-rĩ, Jehova akĩra Aburamu atĩrĩ, “Ta tiira maitho maatu na igũrũ ũri o hau ũri, ũrore mwena wa gathigathini na gũthini, irathĩro na ithũro. **15** Bũrũri ũria wothe ũkuona nĩngũkũhe ũtuĩke waku, na wa rũciaro rwaku nginya tene. **16** Nĩngaatũma rũciaro rwaku rũngĩthe o ta rũkũngũ rwa thĩ, na kũngĩkorwo kũri mũndũ ũngihota gũtara rũkũngũ rwa thĩ-rĩ, o na rũciaro rwaku no rũgitarĩke. **17** Ūkĩra ũthĩ, ũtuĩkane bũrũri ũyũ ũrii waguo na warĩi waguo, tondũ nĩngũkũhe guo.” **18** Nĩ undũ ũcio Aburamu akĩambũra hema ciake, agĩthĩi gĩtũũra hakuhi na mitĩ irĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure kũu Hebironi, na agĩakira Jehova kĩgongona hau.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasar, na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, **2** nĩmatĩire ita kũrũna na Bera mũthamaki wa Sodomu, na Birisha mũthamaki wa Gomora, na Shinabu mũthamaki wa Adima, na Shemeberi mũthamaki wa Zeboimu na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). **3** Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩrĩire hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbi). **4** Ihinda rĩa mĩaka ikũmi na rĩrĩ maatũire matungatagĩra Mũthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ makĩregana na watho wake. **5** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna-rĩ, Mũthamaki Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ hamwe nake magĩthĩi makĩhootha Arefai kũu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, **6** nao Ahori makĩmahootera bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru, o nginya Eli-Parani gũkuhi na werũ. **7** Nĩngĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthĩi Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshi), magĩtoora rũgongo ruothe rwa Amaleki, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru. **8** Nĩngĩ mũthamaki wa Sodomu, na mũthamaki wa Gomora, na mũthamaki wa Adima, na mũthamaki wa Zeboimu, na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthĩi makĩhaarĩria ita rĩao rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, **9** mahũũrane na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, na Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasar, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. **10** Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrĩte marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgĩna kuo nao arĩa angĩ makũrĩra irĩma-inĩ. **11** Athamaki acio ana magĩtũyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciaku ciothe; magĩcooka magĩthĩira. **12** Nĩngĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo ciake, tondũ aatũũraga kũu Sodomu. **13** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wahanokete gũtahw-rĩ, agĩũka na akĩra Aburamu ũria Mũhibirania ũhoro ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhi na mitĩ irĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure ũria Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, o othe maarĩ rũmwe na Aburamu. **14** Rĩrĩa Aburamu aĩguire atĩ mũndũ ũcio wao nĩanyiĩtũwo agatahwo-rĩ, agĩta andũ magana matatũ na ikũmi na anana arĩa maarutitwo kũrũ mbaara na maacĩrĩrwo gwake mũciĩ, makĩngatithia thũ icio o nginya Dani. **15** Ūtukũ-rĩ, Aburamu akĩgayania andũ ake mamatharĩkire, nake akĩmahoota na akĩmaingatithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ gathigathini wa Dameski. **16** Aburamu

agĩcookithia indo ciothe iria ciatahitwo, na Loti mũndũ ũcio wao, na indo ciake ciothe, hamwe na andũ-a-nja na andũ arĩa angĩ. **17** Aburamu acooka kuuma kũhootha Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mũthamaki wa Sodomu agĩthĩi kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kio gĩtagwo Gĩtuamba-kĩa-Mũthamaki). **18** Nake Melikisedeki mũthamaki wa Salemu akĩrehe mĩgate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno. **19** Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ, “Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **20** Nĩngĩ Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno arogaathwo, o ũcio ũranekire thũ ciaku moko-inĩ maku.” Nake Aburamu akĩhe Melikisedeki gĩcunji gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria aatũnyĩte athamaki arĩa ana. **21** Nake mũthamaki wa Sodomu akĩra Aburamu atĩrĩ, “Nĩ nengera o andũ tu, ũrigie na indo itũĩke ciaku.” **22** No Aburamu akĩra mũthamaki ũcio wa Sodomu atĩrĩ, “Nĩnyambararĩtie guoko gwakwa na igũrũ na ngehĩta na mwĩhĩta kũri Jehova Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno, Mũmbi wa igũrũ na thĩ, **23** atĩ ndĩngĩtikĩra kuoya kĩndũ o na kĩmwe gĩaku, o na karũrigi kana kamũkwa ga kĩaatũ, nĩgeetha ndũkanoĩge atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ndatongĩrie Aburamu.’ **24** Nĩngĩtikĩra kuoya kĩndũ, o tĩga kĩrĩa kĩrĩtũwo nĩ andũ akwa, na igai rĩa andũ arĩa tũrathĩite nao, na nĩo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nĩmooe rũgai rwao.”

15 Thuutha wa maũndũ macio, ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Aburamu na kĩoneki, akĩmwĩra atĩrĩ: “Aburamu, ndũgetĩgĩre. Nĩ nĩ nĩ ngo yaku, na nĩ nĩ kĩheo gĩaku kĩnene.” **2** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, hihĩ nĩ kĩ ũkũũhe, kuona atĩ ndĩrĩ mwana, na ũria ũkaagaya mũciĩ ũyũ wakwa nĩ Eliezeri wa Dameski?” **3** Nĩngĩ Aburamu akiuga atĩrĩ, “Nĩwagĩte kũũhe ciana; nĩ undũ ũcio ndũngata ya mũciĩ wakwa nĩyo ĩkaangaya.” **4** Hindĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Aburamu, akĩrwo atĩrĩ, “Aca, Eliezeri tiwe ũgaakũgaya, no mũrũguo ũria ũkoima mũthĩimo waku nĩwe ũgaakũgaya.” **5** Akĩumia Aburamu nja, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tiira maitho ũrore igũrũ na ũtare njata, angĩkorwo ti-itherũ no ũciutare.” Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” **6** Aburamu agĩtikia Jehova. Nake Jehova agĩkenio nĩ wĩtikio ũcio, akĩmũtwa mũthingu. **7** Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova ũria wakũrĩte bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei, nĩgeetha ngũhe bũrũri ũyũ ũtuĩke igai rĩaku.” **8** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, ũngĩmenyithia nakĩ atĩ nĩũgatuĩka igai rĩaku?” **9** Nĩ undũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta ndeehera moori, na mbũri, na ndũrũme, na o ĩmwe yacio ĩkorwo ĩri na mĩaka itatũ, o hamwe na ndutura, na gĩcui kĩa ndirahũgĩ.” **10** Aburamu akĩrehera Jehova indo ciothe, agĩciatũrania njatũ igĩrĩ, na agĩciara mũhari, o rwatũ rũkaringana na rwatũ rũria rũngĩ; no nyoni-rĩ, aaciũraga ndaaciatũranirie. **11** Nacio nderi ikĩharũrũkĩra nyama icio, no Aburamu agĩcingata, agĩciũmbũra. **12** Rĩua rĩgĩthũa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania ikĩmũnyĩta. **13** Nĩngĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njiaro ciaku nĩũgatũũra irĩ ageni bũrũri ũtarĩ wacio, na nĩũgatuuo ngombo na inyariirwo mĩaka magana mana. **14** No nĩngaherithia rũrĩrĩ rĩu igatungata irĩ ngombo, na thuutha ũcio nĩkoima kuo irĩ na ũtonga mũngĩ. **15** No wee-rĩ, ũgaakua na thayũ, na ũgaathikwo ũri na ũkũrũ mwega. **16** Rũciaro-inĩ rwa kana-rĩ, njiaro ciaku nĩũgacooka gũkũ, nĩũgĩkorwo mehĩa ma Aamori matĩkinyĩte harĩa ho.” **17** Na rĩrĩ, rĩua riathũa na kwagĩa nduma-rĩ, hakĩoneka nyũngũ ya mwaki yatoogaga na kĩmũrĩ gĩkĩrĩrĩmbũka gĩgĩtuĩkanĩria

gatagati ka njatū icio. **18** Mūthenya ūcio, Jehova akirīkanīra na Aburamu kirīkanīro, akimwīra atīrī, “Nindahe njiaro ciaku būrūrī ūyū, kuuma rūū rwa Misiri nginya rūū rūrīa rūnene rwa Farati: **19** būrūrī wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, **20** na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, **21** na wa Amori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajobusi.”

16 Na rīrī, Sarai mūtumia wa Aburamu ndaamūciarīre ciana. No nī aarī na mūrītu Mūmisiri wamūtungatagīra wetagwo Hagari; **2** tondu ūcio Sarai akīra Aburamu atīrī, “Jehova nīagīrīte ngē na ciana. Thī ūkome na ndungata yakwa ya mūrītu; hihi kwahoteka ngē na rūciarō nī ūndū wake.” Nake Aburamu agītīkanīa na ūrīa Sarai oigire. **3** Nī ūndū ūcio, thutha wa Aburamu gūkorwo atūrīte Kaanani mīaka ikūmī-rī, mūtumia wake Sarai akīoya Hagari Mūmisiri ūrīa warī ndungata yake ya mūrītu, akīmūneana kūrī mūthuuriwe atuīke mūtumia wake. **4** Nake Aburamu agīkoma na Hagari, nake akīgīa nda. Na rīrīa aamenyire atī nīagīte nda-rī, akiambīrīra kūnyarara Sarai mwathi wake. **5** Hīndī ūyo Sarai akīra Aburamu atīrī, “Ūrū ūyū ūrathīnīa-rī, ūrogūcookerera arī we. Ndaneanire ndungata yakwa moko-inī maku, na rīu tondu nīmenyete atī rī na nda, no kūnyarara. Jehova arotūtūthania nīi nawe.” **6** Aburamu akīmūcookeria atīrī, “Ntungata yaku rī moko-inī maku. İka nayo ūrīa ūkuona kwagīrīre.” Nake Sarai akīnyamaria Hagari mūno; nī ūndū ūcio Hagari akīmūrīra. **7** Mūraika wa Jehova agīkora Hagari hakuhi na handū haatherūkaga maafī werū-inī; gathima kau kaarī mūkīra-inī wa njīra rīra ya gūthī Shuri. **8** Mūraika akīmūrīra atīrī, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kū na wathī kū?” Hagari akīmūcookeria atīrī, “Nī kūrīra ndīroorīra Sarai ūrīa mwathi wakwa.” **9** Nīngī mūraika wa Jehova akīmwīra atīrī, “Cooka kūrī mūtumia ūcio mwathi waku na ūmwīnyīhīrīe.” **10** Nīngī mūraika agīcooka akīmwīra atīrī, “Nīngāingīhia njiaro ciaku ūndū itagaatarīka.” **11** Mūraika wa Jehova nīngī akīmwīra atīrī: “Rīu ūrī na nda, na nūgaciara kaana ga kahī, na ūgaagatua Ishumaeli. Nīgūkorwo Jehova nīagīte ūhorō wa mīnyamaro yaku. **12** Mūrītūgo agaatūka wa mbūrūrū ta ndīgiri ya githaka; guoko gwake gūgookagīra andū othe, nao andū othe mamūkagīrīre: agaatūra na ūthū na arīu a ithe othe.” **13** Nake Hagari akīre Jehova ūcio wamwarīrīre rītwa rīrī: “Wee nīwe Ngai ūrī ūnyonaga,” nīgūkorwo oigire atīrī, “Rīu nī ndīkuona ūrīa ūnyonaga.” **14** Nīkō gīthima kīu gīetirwo Biri-Lahai-Roi, na kīrī o ho, kūu gatagati ga Kadeshi na Beredi. **15** Nī ūndū ūcio Hagari agīciarīra Aburamu mwana wa kahī, nake Aburamu agītua kaana kau aaciārīrwo Ishumaeli. **16** Aburamu aarī wa mīaka mīrongo īnana na itandatū rīrī Hagari aamūciarīre Ishumaeli.

17 Na rīrī, rīrīa Aburamu aarī na ūkūrī wa mīaka mīrongo kenda na kenda-rī, Jehova nīaumūrīre, akīmwīra atīrī, “Nī nī nī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe; tūra ūnjathīkagīra, na ūtarī na ūcuuke. **2** Na nī nīngūtūrīa kirīkanīro gatagati gakwa nawe, na nīngāingīhia mūgana waku mūno.” **3** Aburamu agīturumithia ūthīu wake thī, nake Ngai akīmwīra atīrī, **4** “Hakwa-rī, gīkī nīkō kirīkanīro gīakwa nawe: Wee nūgatūka ithe wa ndūrīrī nīngī. **5** Ndūgūcooka gwītwo Aburamu; ūrīttagwo Iburahīmu, nīgūkorwo nīngūtūte ithe wa ndūrīrī nīngī. **6** Nīngūtūma ūciare mūno; na ndūme ūtuīke ithe wa ndūrīrī nīngī, nao athamaki nīmakoima thīnī waku. **7** Nīngūtūhondeka kirīkanīro gīakwa kīrī kirīkanīro gīa gūtūra tene na tene gatagati gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thutha, nīguo ndūike Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thutha

waku. **8** Nīngakūhe būrūrī ūyū wothe wa Kaanani, kūrīa ūrī mūgeni rīu, ūtūre ūrī igai rīaku na rīa njiaro ciaku iria igooka thutha waku; na nīngatuīka Ngai wao.” **9** Nīngī Ngai agīcooka akīra Iburahīmu atīrī, “Wee-rī, no nginya ūmenyagīrīre kirīkanīro gīakwa, wee na njiaro iria igooka thutha waku, harī njiarwa na njiarwa iria igooka. **10** Gīkī nīkō kirīkanīro gīakwa nawe na njiaro iria igooka thutha waku, kirīkanīro kīrīa ūrīmenyagīrīra: Arūme othe thīnī wanyu nīmarīruaga. **11** Mūrīruaga nīguo ūndū ūcio ūtuīke kīmenyithia gīa kirīkanīro gatagati gakwa nawe. **12** Harī njiarwa iria igooka thutha, mūdū mūrūme wothe thīnī wanyu no nginya arue arī na ūkūrī wa thīkū inyana, kūrūtia arīa maciarītwo thīnī wa nyūmba yaku kana arīa magūrītwo na mbeeca kuuma kūrī andū a kūngī-arīa matarī a rūciarō rwaku. **13** Mūdū ūcio, wagūciarīrwo nyūmba-inī yaku kana wakūgūrwo na mbeeca ciaku-rī, no nginya arue. Kirīkanīro gīakwa kīa mūrī yanyu gīgūtūka kirīkanīro gīa gūtūra tene na tene. **14** Mūdū mūrūme wothe ūtarī mūrūu, ūrīa ūtarūthīto mwīrī wake-rī, nīakeherio harī andū ao; ūcio ndahingīte kirīkanīro gīakwa.” **15** Nīngī Ngai akīra Iburahīmu atīrī, “Ha ūhorō wa Sarai mūtumia waku-rī, ndūgūcooka kūmwīta Sarai; arīttagwo Sarai. **16** Nīngūmūrathima, na ti-itherū nīngūkūhe mwana wa kahī ūciarīrwo nīwe. Nīngūmūrathima nīguo atuīke nyina wa ndūrīrī; athamaki a ndūrīrī makoima hariwe.” **17** Iburahīmu agīturumithia ūthīu wake thī, agīcooka agītheke, akīyūrīa na ngoro atīrī, “Mūdū ūrī na mīaka igana nīegūciara mwana wa kahī? Sara no aciare mwana arī na mīaka mīrongo kenda?” **18** Nake Iburahīmu akīra Ngai atīrī, “Naarī korwo Ishumaeli atūra arathimagwo nīwel!” **19** Nake Ngai akīmūcookeria atīrī, “İ nīguo, no mūtumia waku Sara nīagagūciarīra kahī, na nīgaagatua Isaaka. Nīngathondeka kirīkanīro nake gīa gūtūra tene na tene harī njiaro ciake iria igooka thutha waku. **20** Na ha ūhorō wa Ishumaeli, nīndakūga: Ti-itherū nīngūmūrathima; nīngūtūma aciarane, aingīthe mūno. Nīagatūka ithe wa aathani ikūmī na eerī, na nīngamūtua rūrīrī rūnene. **21** No kirīkanīro gīakwa ngaathondeka na Isaaka, ūrīa Sara egūgūciarīra mwaka ūyū ūgūka, ihinda-inī ta rūrī tūrī.” **22** Ngai aarīka kwaria na Iburahīmu, akiambata, akīmūtiga. **23** Mūthenya o ro ūcio, Iburahīmu akīoya mūrīu wake Ishumaeli, na arīa othe maciarīrwo gwake, o na arīa magūrītwo na mbeeca ciake, mūdū mūrūme wothe wa nyūmba yake, akimarūthia, o ta ūrīa Ngai aamwīrīte. **24** Iburahīmu aarī wa mīaka mīrongo kenda na kenda rīra aaruire, **25** nake mūrīu wake Ishumaeli aarī wa mīaka ikūmī na itatū. **26** Iburahīmu na mūrīu wake Ishumaeli maaruire hamwe mūthenya o ro ūcio. **27** Na mūdū mūrūme wothe thīnī wa nyūmba ya Iburahīmu, arīa maciarīrwo gwake, kana mūdū wagūrītwo kuuma kūrī mūdū wa kūngī, maaruanīre hamwe nake.

18 Mūthenya ūmwe Jehova nī oimīrīre Iburahīmu rīrīa aikarīte mūromo-inī wa hema yake kahūhī na mītī rīra mīnene ya mīgandi ya Mamure, ihinda rīa mīarahō. **2** Na rīrī, Iburahīmu aatīra maitho-rī, akīona andū atātū marīgāmīte o hakuhi nake. Rīrīa aamoonire, akīhīūha akīuma mūromo-inī wa hema yake, agīthī kūmatūnga, na agīturumithia ūthīu wake thī. **3** Akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, angīkorwo nīndetīkīrīka maitho-inī maku, ndūkahītūke ndungata yaku. **4** Reke tūū tūnīnī tūrehwo, na inyū inyuothe mwīthambe magūrū na mūhurūke kūrūru-inī kīa mūtī ūyū. **5** Na nī thī ndīmūrehere kīndū gīa kūrīa, nīgeetha mūcooko nī hinya, kuona atī nīm wagūtūka kwa ndungata yanyu, nīguo mūcooke

mwithiire.” Makimūcookeria atiri, “Ni wega muno, ika o ūguo woiga.” **6** Ni undu ūcio Ibrahīmu akihūha agithi hema-ini kūrī Sara, akimwira atiri, “Oya ibaba ithatu cia mūtu ūria mūhinyu wega, ūlkande na ūruge migate naihenya.” **7** Ningi Ibrahīmu agiteng’era rūuru-ini, agithuura njaū njega na njororo, akiminengera ndungata, nayo ikimithinja naihenya. **8** Ningi Ibrahīmu akimarehera iria imata na iria rīa mwītha, na nyama cia njaū iyo yathinjitwo, agiciiga hau mbere yao. Nake akirūgama hakulī nao muti-ini rīria maarīaga. **9** Maarīkia kūrīa makimūuria atiri, “Sara mūtumia waku-rī, arī kū?” **10** Ibrahīmu akimācookeria atiri, “Arī kūrīa hema thiini.” **11** Nake Jehova akiuga atiri, “Ti-itheru nīngooka kūrī we rīngi hīndi o ta īno mwaka ūyū ūroka, na Sara mūtumia waku niagaciara kaana ga kahī.” Nake Sara niathikagiriira arī hau mūromo-ini wa hema irīa yari thuuha wa Ibrahīmu. **12** Na rīri, Ibrahīmu na Sara maarī akūrū na magatindika mīaka yao ma, nake Sara akahitūkia mīaka ya gūciara. **13** Ni undu ūcio, Sara agithekera, akīyūria atiri, “Thuuha wa gūkūra ū-rī, na mwathi wakwa nī mūkūrū-rī, no ngīgie na gīkeno kīu?” **14** Nake Jehova akīūria Ibrahīmu atiri, “Ni kī giatūma Sara atheke na eyūrie, ‘Ti-itheru no ngē na mwana ndī mūkūrū ūguo?’ **15** Kai kūrī undū ūngīrema Jehova? Mwaka ūyū ūroka-rī, nīngacooka ihinda rīria rīamūre, nake Sara niagaciara kaana ga kahī.” **16** Sara agitigira mūno, nī undu ūcio akiheenanā, akiuga atiri, “Nī ndinatheka.” **17** Nake Jehova akiuga atiri, “Nī ma niwatheka.” **18** Rīria andū acio mookīrie mathi-rī, makīereka na Sodomu, nake Ibrahīmu agitwarana nao amoiagarīa. **19** Hīndi iyo Jehova akīyūria atiri, “No hithe Ibrahīmu ūria ndirenda gwīka? **20** Ti-itheru Ibrahīmu niagatuika rūrīri rūnene na rwa hinya, na ndūriri ciothe cia thī nīkarathimwo nī undū wake. **21** Nīgūkorwo nīndimūthuurīte nīgeetha onagiriire ciana ciaka, na nyūmba yake, na arīa magooka thuuha wake, kūrīmagia mīthiire ya Jehova na undū wa gwīkaga ūria kwagiriire, na kihooto, nīgeetha Jehova akaahingīria Ibrahīmu ūria aamwiriire.” **22** Ningi Jehova akiuga atiri, “Mūkayo wīgī Sodomu na Gomora nī mūnene mūno, nāguo wīha wao nī mūuru mūno. **23** Ni undu ūcio nī nīngūkūrūka thī nyone kana ūuru ūria mekīte nūūigana ikaya rīria rīnginyiire. Na aakorwo tīguo-rī, nīngūmenya ūria ngwīka.” **24** Ni undu ūcio andū acio makiuma hau magithi merekeire Sodomu, no Ibrahīmu agitigwo arūgamite mbere ya Jehova. **25** Nake Ibrahīmu agīkuhīria Jehova akimūria atiri, “Andū arīa athīngu ūkūmanīanīria hamwe na arīa aaganu? **26** Ī kūngīkorwo kūrī na andū mīrongo itano athīngu itūūra-ini rīu inene? Ti-itheru no ūrīniine na ndūrīhonokie nī undū wa andū acio mīrongo itano athīngu marī kuo? **27** Ūroaga gwīka undū ta ūcio, wa kūrīaganīria arīa athīngu hamwe na arīa aaganu, arīa athīngu na arīa aaganu ūmanaranīrie undū ūmwe. Ūroaga gwīka undū ta ūcio! Mūtuanīri ciara wa thī yothē-rī, githi ndagiriirwo nī gwīka ūria kwagiriire?” **28** Nake Jehova akiuga atiri, “Ingīkora andū mīrongo itano athīngu kūu itūūra rīu inene rīa Sodomu-rī, nīngūhonokia kūdū kūu giothe nī undū wao.” **29** Ningi Ibrahīmu akīaria rīngi, akiuga atiri: “Rīu tondū nīngūmīrīrie ngīnya ndaaria na Mwathani, o na gūtuika ndī o rūkūngū na mūhu-rī, atiri, **30** Ī hangīaga andū atano a acio mīrongo itano athīngu? Nī ūngīniina itūūra rīu inene rīothe nī undū wa kwaga acio atano?” Jehova akimwira atiri, “Ingīkora andū mīrongo ina na atano kuo, ndikūrīniina.” **31** O rīngi Ibrahīmu akimwarīria akimūria atiri, “Ī ūngīkora andū mīrongo ina tu kuo?” Nake akiuga atiri, “Nī undū wa acio mīrongo ina-rī, ndikūrīniina.” **32** Ningi Ibrahīmu akiuga atiri,

“Mwathani aroaga kūrakara, no areke njarie. Ī ūngīkora andū mīrongo itatu kuo?” Nake akimūcookeria atiri, “Ndikūrīniina ingīkora andū mīrongo itatu kuo.” **33** Ibrahīmu akiuga atiri, “Rīu tondū nīngūmīrīrie ngīnya ndaaria na Mwathani-rī, Ī kūngīoneka o andū mīrongo rīri kuo?” Nake Jehova akiuga atiri, “Nī undū wa acio mīrongo rīri, ndikūrīniina.” **34** Ningi akiuga atiri, “Mwathani aroaga kūrakara no areke njarie rīngi rīmwē. Ī kūngīoneka o andū ikūmi kuo?” Nake Jehova agīcookia, akiuga atiri, “Nī undū wa acio ikūmi-rī, ndikūrīniina.” **35** Rīria Jehova aarīkīrie kwaria na Ibrahīmu, agithīra, nake Ibrahīmu agīcooka mūci.

19 Nao araka acio eerī magīkina Sodomu hwaī-ini, nake Loti aikarīte kīhingo-ini gīa itūūra rīu inene. Rīria aamoonire-rī, agūkīra nīguo amatūnge, na agīturumithia ūthūu wake thī. **2** Akīmeera atiri, “Aathi akwa, ndamūthaiha ūkai mūtūonye nyūmba ya ndungata yanyu. No mwīthambe magūrū na mūrārīrīre, na rūciini tene mūrūoke gūthi na mbere na rūgendo rwanu.” No-o makimūcookeria atiri, “Aca, ithū tūkūraara nja kīhaaro-ini.” **3** Nowe Loti akīmarīngīria na hinya mūno mathi gwake mūci, ngīnya magitīkīra. Magithi nake, magitūonye nyūmba gwake. Nake akīmathondekera irio, akīruga migate itaarī ndawa ya kūmbia, nao makīria. **4** Matanathi gūkoma-rī, arūme othe a kuuma ituri ciothe cia itūūra rīu rīa Sodomu, arīa ethī na arīa akūrū, makīrīgiicīria nyūmba ya Loti. **5** Nao magitīa Loti, makimūria atiri, “Andū arīa mookire gwaku ūtukū ūyū-rī, marī-kū? Marehe na gūkū nja, tūkome nao.” **6** Loti akīuma na nja amatūnge, na akīhinga mūrango, **7** akīmeera atiri, “Aca, arata akwa; mūtigeke undū ūcio wa waganu. **8** Atiriirī, ndī na airītu akwa eerī matarī maakoma na mūdū mūrūme. Rekei ndīmarehe na gūkū rīa, na inyū mūwe o ūria mūkwenda nao. No mūtigeke undū o na ūrīkū kūrī andū aya, tondū mokīte gwakwa na no ngīnya ndīmagitīre.” **9** Nao makimūcookeria atiri, “Ehera.” Na mākīuga atiri, “Mūdū ūyū ookire gūkū arī mūgeni, na rīu arenda gūtīcīrīrīthī! Wee nīwe tūgwīka ūuru gūkīra acio!” Magīkīrīria kūhatīria Loti, na magīkuhīria nīguo moīnange mūrango. **10** No ageni acio maarī thīni magītambūrīkia moko, makīguacia Loti, makimūcookia nyūmba na makīhinga mūrango. **11** Magīcooka makīhūra andū acio maarī nja ya mūrango wa nyūmba, ethī na akūrū, na ūtūmumo nīgeetha mage kuona mūrango. **12** Andū acio eerī makīria Loti atiri, “Ūrī na andū angī aku gūkū, ta arīa mahikītie airītu aku, aanake kana airītu aku, kana mūdū ūngī waku o wothe ūrī itūūra-ini rīri inene? Moīmagarīe muume gūkū, **13** tondū nītūkwanaga kūdū gūkū. Mūkayo ūria ūkīrīrīrīrī Jehova okīrīre andū a gūkū nī mūnene mūno, na niatūtūmīte tūke tūrīanange.” **14** Ni undu ūcio Loti akīmagara, agithi akīaria na athoni ake, arīa maarī mahikītie airītu ake. Akīmeera atiri, “Mwīhikei muume kūdū gūkū, nī undū Jehova arī hakulī kwanaga itūūra rīri inene!” No athoni ake magīciaria nī itherū aamīngaga. **15** Rūciini ruoro rūgītema-rī, araka acio makīhīhīka Loti, makimwira atiri, “Wīhike! Oya mūtumia waku na airītu aku eerī arīa marī gūkū, kana mūniinanīrio na itūūra rīri rīkīherithio.” **16** Rīria Loti aahindahīndire-rī, andū acio makīmūnyīta guoko, na moko ma mūtumia wake na ma airītu ake eerī, na makīmōmagarīa o wega ngīnya nja ya itūūra rīu inene, nīgūkorwo Jehova nīamaigūriire tha. **17** Na maarīkia kūmaruta nja ya itūūra, ūmwe wao akīmeera atiri, “Mwītharee mūhonokie mīoyo yanyu! Mūtīkehūgure, na mūtīkarūgame handū o na ha gūkū kīaragana-ini gīkī!

Ūrīrai irīma-inī, kana mūnīnwo!” **18** No Loti akīmeera atīrī, “Aca, aathi akwa, ndamūthaitha! **19** Tondū ndungata yanyu nī itīkīrīkīte maithe-inī manyu, na nīmūnyonetie utugi mūnene wa kūhonokia muoyo wakwa, no ndingihota kūūrīra irīma-inī; mwanangīko ūyū nīūkūngorerera, na nīngūkua. **20** Ta rorai, haarīa harī na itūūra rīrī hakuhī ingūūrīra, na nī inini. Rekei nūrīre kuo, nī itūūra inini mūno, gīthī tīguo? Naguo muoyo wakwa nīūkūhonoka.” **21** Nake mūraika akīmūwīra atīrī, “Nī wega mūno, nīngūkūgūūra ihooya rīu o narīo; Ndīkūharagania itūūra rīu warīa ūhorō warīo. **22** No rīrī, ūrīra kuo na ihenya, nī ūndū gūtīrī ūndū ingīka ngīnya ūkīnye kuo.” (Nīkīo itūūra rīu rīttagwo Zoari.) **23** Loti agīkīnya Zoari-rī, rīua nīrīarīkīte kūratha. **24** Nake Jehova akīūrīra Sodomu na Gomora mwaki wa ūbīrītī uumīte igūrū kūrī Jehova. **25** Nake akīharagania matūūra macio manene, na kīaragana kīu gīothe, o hamwe na arīa othe maatūire matūūra-inī macio manene, o na mīmera yothe ya būrītī ūcio. **26** No mūtūmia wa Loti nīehūgūrīre na thuutha, nake agītūika gītugī gīa cumbī. **27** Mūthenya ūyū ūngī rūcīinī tene-rī, Iburahīmu agītūkīra na agīcooka handū harīa aarūgamīte mbere ya Jehova. **28** Agīcūthīrīra mwena wa Sodomu na Gomora, būrītī wothe wa kīaragana kīu, nake akīona ndogo ndumanu yambafite na igūrū kuuma būrītī-inī ūcio, ihaana ta ndogo yumīte icua-inī. **29** Nī ūndū ūcio, rīrīa Jehova aanangire matūūra macio manene ma kīaragana kīu, nīarīrīkanire Iburahīmu, na akīruta Loti mwanangīko-inī ūcio waharaganīre matūūra macio manene kūrīa Loti atūire. **30** Thuutha ūcio Loti akīuma Zoari, agīthī gītūūra kīrīma-inī arī hamwe na airītū ake eerī, tondū nīetīgīre gūikara Zoari. We na airītū ake eerī magītūūra ngurunga-inī. **31** Mūthenya ūmwe-rī, mūrītū ūrīa warī mūkūrū akīra ūrīa warī mūnīni atīrī, “Ithe witū nī mūkūrū, na gūtīrī mūndū mūrūme ūrī hakuhī wa gūkoma na ithuī, ta ūrīa arī mūtugo kūndū gothe gūkū thī. **32** Reke tūhe ithe witū ndībe anye nīgeetha tūkome nake, na tūtūurie rūciaro rwītū na ūndū wa ithe witū.” **33** Ūtukū ūcio magītūma ithe wao anyue ndībe, na mūrītū ūrīa mūkūrū agītūnya na agīkoma nake. Nowe Loti ndaamenyire rīrīa mūrītū aakomire kana rīrīa ookīrīre. **34** Mūthenya ūyū ūngī, mūrītū ūrīa mūkūrū akīra ūrīa mūnīni atīrī, “Hwai ūtukū nī nī ndīrakomire na ithe witū. Reke tūmūhe ndībe rīngī anyue ūtukū wa ūmūthī, nawe ūthī ūkome nake, nīgeetha tūtūurie rūciaro rwītū na ūndū wa ithe witū.” **35** Nī ūndū ūcio magītūma ithe wao anyue ndībe ūtukū ūcio o naguo, nake mūrītū ūrīa warī mūnīni agītūnya agīkoma nake. O rīngī Loti ndaamenyire rīrīa mūrītū aakomire kana rīrīa ookīrīre. **36** Nī ūndū ūcio airītū acio eerī a Loti makīgīa nda na ithe wao. **37** Mūrītū ūrīa mūkūrū agīciara kahī na agīgatua Moabi, na nīwe ithe wa andū a Moabi gwata ūmūthī. **38** Mūrītū ūrīa mūnīni o nake agīciara kahī, nake agīgatua Beni-Amī, na nīwe ithe wa Aamoni arīa marī kuo ngīnya ūmūthī.

20 Na rīrī, Iburahīmu nīomire kūa aarī, agīthī mwena wa Negevu, na agītūūra gatagatī ga Kadeshi na Shurī. Gwa kahinda nīatūūrīre Gerarī **2** na arī kīu Iburahīmu oigaga atīrī ha ūhorō wa mūtūmia wake Sara, “Ūyū nī mwarī wa baba.” Tondū ūcio Abīmeleku mūthamaki wa Gerarī agītūmanīra Sara na akīmūya. **3** No rīrī, Ngai akīmūwīra Abīmeleku ūtukū na kīroto, akīmūwīra atīrī, “Wee-rī, no ta ūkūite tondū mūndū-wa-nja ūcio woete nī mūtūmia wene.” **4** No Abīmeleku ndaakoretwo akūhīrīrie Sara, nī ūndū ūcio akīūra atīrī, “Mwathani, no wanange rūrīrī rūtehīte? **5** Gīthī ti we wanjīrīre, ‘Ūyū nī mwarī wa baba?’ Na nīngī o nake Sara

gīthī ndoigire atīrī, ‘Ūyū nī mūrū wa baba?’ Njīkīte ūndū ūcio na ūrīngīrīru wa ngoro na moko matarī ūciuke.” **6** Nīngī Ngai akīmūwīra atīrī kīroto-inī, “Ī, nīnjūū ūrekitē ūguo na ūrīngīrīru wa ngoro, na nīkīo ndīrakūgīrīrie ūnjīhīrie. Nīkīo itanareka ūmūhutīe. **7** Rū-rī, cookeria mūndū ūcio mūtūmia wake, nīgūkorwo nī mūnabī, nake nīgūkūhoora, na nīgūtūūra muoyo. No waga kīmūcooka-rī, ūmenye tī-ītherū wee nīgūgūka, na andū aku othe nīmegūka.” **8** Mūthenya ūyū ūngī rūcīinī tene, Abīmeleku agītūmanīra anene ake othe, na aarīka kūmeera maīndū marīa mothe meekīkīte, andū acio magītūgīra mūno. **9** Abīmeleku agīcooka agīta Iburahīmu na akīmūria atīrī, “Nī atīa ūguo ūtwīkīte? Nī atīa ngwīhīrie, nīguo ūndeherere nī na ūthamaki wakwa ūru mūnene ūguo? Ūnjīkīte maīndū mataagīrīre gwīkwo.” **10** Nīngī Abīmeleku akīūra Iburahīmu atīrī, “Nī kī gītūmīre wīke ūguo?” **11** Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Ndeīre atīrī, ‘Kūndū gūkū andū matītīgīrīte Ngai, na nīmekūnjūraga nī ūndū wa mūtūmia wakwa.’ **12** O na kūrī ūguo, tī-ītherū nī mwarī wa-baba, mūrītū wa baba; no tūtīrī a nyina ūmwe, nīkīo aatūkīre mūtūmia wakwa. **13** Na rīrīa Ngai aandūtīre kuuma nyūmba-inī ya baba thī ngorūrage, ndeīre mūtūmia wakwa atīrī, ‘Ūtū nīguo ūrīnyonagīa wendo waku: Kūrīa gothe tūrīthīaga, uugage atīrī ūhorō-inī ūnjīgī. ‘Ūyū nī mūrū wa baba.’” **14** Iburahīmu aarīka kwaria, Abīmeleku akīruta ng’ōndu na ng’ombe, na ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na agīcihe Iburahīmu, na akīmūcookeria Sara mūtūmia wake. **15** Nīngī Abīmeleku akīmūwīra atīrī, “Būrītī wakwa ūrī mbere yaku; tūra harīa hothe ūngienda.” **16** Nake Abīmeleku akīra Sara atīrī, “Nīngūhe mūrū-wa-thoguo cekerī 1,000 cia betha itūke cia kūrīhīria ihītia rīrīa ūhītūrio mbere ya andū aya othe mūrī nao; we ndūrī ūru wīkīte.” **17** Nake Iburahīmu akīhooya Ngai, nake Ngai akīhonia Abīmeleku, na mūtūmia wake, na ngombo ciake cia airītū nīguo mahote gūciara ciana rīngī, **18** nīgūkorwo Jehova nīahīngīte nda cia andū-a-nja othe a nyūmba ya Abīmeleku, makaaga kūgīa ciana, nī ūndū wa Abīmeleku kuoya Sara mūtūmia wa Iburahīmu.

21 Nake Jehova agītuga Sara o ta ūrīa oigīte, na Jehova akīhīngīria Sara kīrīkanīro kīrīa aamwīrīre. **2** Sara akīgīa nda, na agīciarīra Iburahīmu kaana ga kahī ūkūrū-inī wake, o ihinda rīrīa Jehova aamwīrīte. **3** Iburahīmu agītua kaana kau ga kahī aaciārīrūro nī Sara, Isaaka. **4** Na rīrīa mūrīū ūcio wake Isaaka akīnyīrie thīkū inyanya-rī, Iburahīmu akīmūruithia, o ta ūrīa Ngai aamwathīte. **5** Iburahīmu aarī na mīaka igana rīmwe rīrīa mūrīū wake Isaaka aaciārīrūro. **6** Sara akiuga atīrī, “Ngai nīatūmīte theke, na mūndū o wothe ūrīguaga ūhorō ūcio nīarīthekaga hamwe na nī.” **7** Agīcooka akiuga atīrī, “Nū ūngīerīe Iburahīmu atī Sara nīakongīthia ciana? No rīrī, nīndīmūciārīre kaana ga kahī ūkūrū-inī wake.” **8** Nako kaana kau gagīkūra na gagītīgīthio kuonga; naguo mūthenya ūrīa Isaaka aatīgīthīrio kuonga-rī, Iburahīmu akīrugīthia iruga inene. **9** No Sara akīona atī mūrīū wa Hagarī ūrīa Mūmīsīrī aaciārīre Iburahīmu aarī na kīnyūrūrī. **10** Nake akīra Iburahīmu atīrī, “Ingata ngombo īno ya mūndū-wa-nja hamwe na mūrīū, tondū mūrīū ūcio wa ngombo īyo ya mūndū-wa-nja ndakagayana igai na mūrīū wakwa Isaaka.” **11** Naguo ūhorō ūcio ūgīthīnīa Iburahīmu mūno tondū wakonī mūrīū. **12** No Ngai akīmūwīra atīrī, “Tiga gūthīnīka mūno nī ūndū wa kīmwana kīu, na ndungata īyo yaku ya mūndū-wa-nja. Thīkīrīria ūrīa wothe Sara egūkūwīra, tondū rūciaro rūrīa rūgeetanio nawe rūkoima harī Isaaka. **13** O na nīngī

ningatūma mūriū wa ndungata iyo ya mūdū-wa-nja atūke rūriū rūnene, tondu nī rūciaro rwaku.” **14** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene Iburahīmu akīoia irio na mondo ya rūūa iri na maaī, na agīcinengera Hagari. Akīmūgīrīra ciande-inī ciake, agīcooka akīmumagara hamwe na kīmwana kīu. Nake Hagari agīthiira, na agītūrurwo nī njira arī kīu werū-inī wa Birishiba. **15** Na rīria maaī marīa maaī rūūa-inī maathirire-rī, Hagari akīga kīmwana kīu rungu rwa kīhinga kīmwe. **16** Nake agīthiathiia, agīkara thī handū hataarī haraihu, ta ha rūkia rīa mūgū, tondu eeciiririe atīrī, “Ndingīropera kīmwana gīakwa gīgīka.” Na aikarite hau hakuhi, akīambīrīra kūgīrīka. **17** Nake Ngai akīga kīmwana kīu gīkīrīra, nake mūraika wa Ngai agīta Hagari arī kīu igūrū akīmūria atīrī, “Nī kī kīragūthīnia Hagari? Tīga gwītīgīra; Ngai nīaigūite kīrīro gīa kīmwana kīu kīrī o hau kīrī. **18** Tīira kīmwana kīu na igūrū, na ūkīnyīitīre na guoko, nīgūkorwo nīngagīta rūriū rūnene.” **19** Hīndī iyo Ngai akīmūhīngīra maittho, nake akīona gīthima kīa maaī. Agīthī ho, akīyūria rūūa maaī, na akīhe kīmwana kīu kīnyue. **20** Ngai nīakorirwo hamwe na kīmwana kīu o ūria gīakūraga. Gīatūūire werū-inī, na gīgītuika mūrathi na ūta. **21** Hīndī iyo aatūūraga Werū-inī wa Parani-rī, nyina akīmwethera mūtumia kuuma Misiri. **22** Ihinda-inī-rīu Abimeleku na Fikolu mūnene wa mbūtū ciake cia ita makīra Iburahīmu atīrī, “Ngai arī hamwe nawe maūdū-inī mothe marīa wīkaga. **23** Rīu-rī, wīhite ūrī mbere ya Ngai atī ndūkanjuukanīrīra, kana ūcukanīre cīana ciakwa, o na kana njjaro ciakwa. Nyonagā ūtugī nī na būrūrī ūyū we ūtūūraga ūrī mūgeni o ta ūria nī nguonetie ūtugī.” **24** Iburahīmu agīcooka atīrī, “Nīndehīta.” **25** Nīngī Iburahīmu agītētia Abimeleku nī ūndū wa gīthima kīa maaī kīrīa ndungata cia Abimeleku cīamūtunyīte. **26** No Abimeleku akiuga atīrī, “Ndiū nū ūkīte ūndū ūcio. Wee ndwanjīrīre, na ndaigua ūhoro ūcio ūmūthī.” **27** Nī ūndū ūcio Iburahīmu akīrehe ng’ōndu na ng’ōmbē akīhe Abimeleku, nao andū acio eerī makīgīa na kīrīkanīro. **28** Iburahīmu akīamūra mīatī mūgwanja kuuma rūūru-inī rwake. **29** Nake Abimeleku akīūria Iburahīmu atīrī, “Mīatī īno mūgwanja-rī, wamīamūra kuuma rūūru-inī nīkī?” **30** Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Ītīkīra kuuya mīatī īno mūgwanja kuuma kūrī nī, ītūke ūria atī nī nī ndenjire gīthima gīkī.” **31** Tondū ūcio handū hau hagītūwo Birishiba tondu hau nī ho andū acio eerī mehītīre mwīhitwa. **32** Thuutha wa kūrīkanīra kīrīko kīu kīu Birishiba, Abimeleku na Fikolu mūnene wa mbūtū ciake cia ita, magīcooka būrūrī wa Afilīstī. **33** Nake Iburahīmu akīhanda mūtī wa mūbīnde kīu Birishiba, na agīkaīra rīitwa rīa Jehova, o we Mūrūngu Ūria-Ūtūūraga-Tene-na-Tene, arī handū hau. **34** Nake Iburahīmu agīkara būrūrī-inī ūcio wa Afilīstī ihinda irāya ma.

22 Thuutha wa maūdū macio-rī, Ngai nīageririe Iburahīmu. Ngai akīmūwīta atīrī, “Iburahīmu!” Nake agīcooka atīrī, “Nī ūyū haha.” **2** Nake Ngai akīmūwīra atīrī, “Oya mūriū waku, o we ūria wa mūmwe Isaaka, ūria wendete, ūthī rūgongo rwa Moria, na ūmūrute ta igongona rīa njjino kuo kīrīma-inī kīmwe kīa rīra ngakuonia.” **3** Nī ūndū ūcio mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Iburahīmu agītūkīra, agītandīka ndigiri yake. Akīoia ndungata ciake igīrī na mūriū wake Isaaka. Aarīkia gwātīra ngū cia kīugana igongona rīa njjino-rī, akīumagara erekeire handū harīa Ngai aamwīrite. **4** Mūthenya wa gatātū, Iburahīmu agītīra maittho na akīona handū hau harī o kūraya. **5** Akīra ndungata ciake atīrī, “Ikaragai haha na ndigiri īno, na nī na kīmwana gīakwa tūthī harīa tūkahooe Ngai, na tūcooke tūmūcookerere.” **6** Iburahīmu agīkīoia ngū icio cia igongona

rīa njjino, agīciigīrīra mūriū wake Isaaka, nake agīkuua mwaki na kahiū. Na rīria o eerī mathiaga hamwe, **7** Isaaka akīaria, agīta ithe Iburahīmu atīrī, “Babal!” Iburahīmu akīmūcookeria atīrī, “Nī ūyū, mūrū wakwa.” Isaaka akiuga atīrī, “Ndiirona tūrī na mwaki na ngū! No rīrī, gatūrūme ka igongona rīa njjino karī ha?” **8** Iburahīmu agīcooka atīrī, “Mūrū wakwa, Ngai we mwene niekūheana gatūrūme ka igongona rīa njjino.” Nao eerī magīthī na mbere marī hamwe. **9** Maakīnya handū harīa Ngai aamwīrite-rī, Iburahīmu agīaka kīgongona ho na akīara ngū igūrū rīakīo. Agīcooka akīoia mūriū wake Isaaka na akīmūkoma kīgongona-inī kīu igūrū rīa ngū. **10** Nīngī akīoia kahiū, agītambūrūkia guoko gwake, oorage mūrū. **11** No mūraika wa Jehova akīmūwīta kuuma igūrū, akiuga atīrī, “Iburahīmu! Iburahīmu!” Nake Iburahīmu agīcooka atīrī, “Nī ūyū haha.” **12** Akīmūwīra atīrī, “Ndiukahutie kīmwana kīu na guoko gwaku, na ndūgagīke ūndū o na ūrīkū. Rīu nīndamenya atī nīwītīgīrite Ngai, tondu ndūnarega kūruta mūrūgu, o we mūrūgu waku wa mūmwe, arī igongona.” **13** Nake Iburahīmu agītīra maittho, na hau kīhinga-inī akīona ndūrūme īnyīitītwo hīa nī mīrita. Agīthī ho, akīoia ndūrūme iyo na akīmūra ita rīa igongona rīa njjino handū ha mūrū. **14** Nī ūndū ūcio Iburahīmu agīta handū hau Jehova-Nīarīheana. Na ngīnya ūmūthī kuugawo atīrī, “Kīrīma-inī kīa Jehova-rī, nīarītūheaga.” **15** Nake mūraika wa Jehova arī igūrū, agīta Iburahīmu hīndī ya keerī, **16** akīmūwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Nīndīhītīte na nī mwene, atī tondu nīwīkīte ūndū ūyū na ndūnarega kūdūtīra mūrūgu, o mūrūgu waku wa mūmwe-rī, **17** tī-ītherū nīngakūrūthima na ndūme njjaro ciaku cīngīhe ta njjata cia matu-inī na ta mūthanga ūria ūrī hūgūrūrū-inī cia irīa. Njjaro ciaku nī ikegwātīra matūūra marīa manene ma thū ciacio, **18** na nī ūndū wa rūciaro rwaku, ndūrīrī ciothe cia thī nīkarathimwo, tondu wee nīnīnjathīkīre.” **19** Nake Iburahīmu agīcookerera ndungata ciake, magīthī hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahīmu agītūra kīu Birishiba. **20** Thuutha wa maūdū macio Iburahīmu agīkīnyīrwo nī ūhoro, akīrwo atīrī, “Milika o nake nīagīte na cīana; nīacīarīre mūrū-wa-nyūkwa Nahoru cīana: **21** Uzu nīwe wa irīgīthathi, na mūrū wa nīna nī Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), **22** na Kesedu, na Hazo, na Pilidashu, na Jidīlafu, na Bethueli.” **23** Bethueli nīwe watūkīre ithe wa Rebeka. Acio nīo arīu arīa anana Milika aacīarīre Nahoru, mūrū wa nyina na Iburahīmu. **24** Thuriya yake, irīa yetagwo Reuma, o nayo yarī na arīu ake, nīo Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23 Sara aatūūire muoyo agīkīnya mīaka igana rīmwe na mīrongo īrī na mūgwanja. **2** Nake aakūrīre Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), būrūrī-inī wa Kaanani; nake Iburahīmu agīthī, agīcakaīra Sara na akīmūrīrīra. **3** Nīngī Iburahīmu agītūkīra akīuma hau mwīrī wa mūtumia wake warī, agīthī akīarīra Ahitī akīmeera atīrī, **4** “Nī ndī mūgeni na mūgendi gūkū kwanyu. Nyenderia handū gūkū ha gūthikana nīgeetha hote gūthika mūtumia wakwa ūria ūkūte.” **5** Nao Ahitī magīcookeria Iburahīmu atīrī: **6** “Mūthuuri ūyū, ta tūthīkīrīre. Wee ūrī mūthamakī ūrī hīnya gatagātī-inī gaitū. Thika mūtumia waku mbīrīra-inī īmwe ya irīa njega cīitū. Gūtīrī mūdū witū ūngītūgīra mbīrīra ya gūthika mūtumia waku.” **7** Iburahīmu agītūkīra akīanamīra mbere ya Ahitī, andū acio ene būrūrī. **8** Akīmeera atīrī, “Angīkorwo nīmūwītīkīrite thike mūtumia wakwa-rī, gīthīkīrīre, na mūthaitamīre kūrī Efironi mūrū wa Zoharu, **9** nīguo anyenderie ngurunga ya Makipela, irīa yake īrī mūthīa-inī wa gīthaka gīake. Mūrīre

anyenderie na thogora ūria ūmūgana, itũike handũ hakwa ha gũthikana gũkũ kwanyu.” **10** Nake Efironi ūcio Mũhiti aikarĩte thĩ o hau gatagati-inĩ ka andũ arĩa angĩ; tondu ūcio agĩcookeria Ibrahĩmu akĩũguagwo nĩ Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu riake. **11** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, thikĩrĩria; nĩndakũhe gĩthaka kũu, na nĩndakũhe ngurunga iyo irĩ thĩnĩ wakĩo. Ndakũhe andũ akwa makĩonaga. Thika mũtumia waku.” **12** O rĩngĩ Ibrahĩmu akĩĩnamĩrĩra mbere ya andũ acio ene bũrũri, **13** na akiarĩria Efironi andũ acio makĩũguaga, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩra gũũthikĩrĩria. Nĩngũrĩha thogora wa gĩthaka kũu. Amũkĩra mbeeca kuuma kũrĩ nĩ, nĩgeetha hote gũthika mũtumia wakwa kuo.” **14** Efironi agĩcookeria Ibrahĩmu atĩrĩ, **15** “Ta thikĩrĩria, mwathi wakwa; gĩthaka kũu kĩngĩuma cekeri magana mana ma betha, no rĩrĩ, kũu nĩ kĩĩ gatagati gaku na nĩĩ? Thĩĩ ūthike mũtumia waku.” **16** Ibrahĩmu agũtĩkĩra thogora wa Efironi na akĩmũthĩmĩra betha irĩa aagwetete andũ a Ahiti othe makĩũguaga; cekeri magana mana cia betha cia mũgana wa gĩthimo kĩa onjorithia. **17** Nĩ ūndũ ūcio, gĩthaka kĩa Efironi kũu kĩarĩ Makipela hakuĩ na Mamure-gĩthaka na ngurunga iyo, na mĩtĩ yothe irĩa yarĩ mĩhaka-inĩ ya gĩthaka kũu ikĩgarũrĩro **18** Ibrahĩmu mbere ya Ahiti othe arĩa mookĩte kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. **19** Thuuha wa ūguo, Ibrahĩmu agĩthika Sara mũtumia wake ngurunga-inĩ iyo yarĩ gĩthaka-inĩ kĩa Makipela hakuĩ na Mamure (irĩa irĩ Hebroni), bũrũri-inĩ wa Kaanani. **20** Nĩ ūndũ ūcio gĩthaka kũu na ngurunga iyo yarĩ kuo ikĩgarũrĩro Ibrahĩmu nĩ Ahiti irĩ handũ ha gũthikanaga.

24 Na rĩrĩ, Ibrahĩmu aarĩ mũkũrũ na agatĩndĩka mĩaka. Nake Jehova nĩamũrathĩmĩte maũndũ-inĩ make mothe. **2** Nake akĩĩra ndungata irĩa yarĩ nene mũcĩ-inĩ wake, o irĩa yarĩũgamĩrĩre indo ciothe irĩa aarĩ nacio atĩrĩ, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kĩero gĩakwa. **3** Nĩngwenda wĩhĩte na rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa igũrũ na Ngai wa thĩ, atĩ ndũgethara mũrũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani aya ndũũraga thĩnĩ wao, **4** no nĩũgathĩ bũrũri-inĩ wakwa na kũrĩ andũ a nyũmba itũu, na wethere mũrũ wakwa Isaaka mũtumia kũu.” **5** Ndungata iyo ikĩmũũria atĩrĩ, “I mũndũ-wa-nja ūcio angĩkaarega gũũka na nĩ bũrũri-inĩ ūyũ? Ngaacookia mũrũguo bũrũri ūria woimire?” **6** Ibrahĩmu akĩmwĩra atĩrĩ, “Menyerera, ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu! **7** Jehova, o we Ngai wa igũrũ ūria wandutire kuuma nyũmba ya baba na kuuma bũrũri ūria ndaciarĩrũro na akĩnjarĩria na akĩnjĩra na mwĩhitwa atĩrĩ, ‘Rũciaro rwaku nĩngarũhe bũrũri ūyũ’ we nĩwe ūgaatũma mũraika wake mbere yaku nĩguo ūkoonera mũrũ wakwa mũtumia kuuma kuo. **8** Mũndũ-wa-nja ūcio angĩkaarega gũũka nawe-rĩ, ndũkoochwō nĩ mwĩhitwa ūyũ wakwa; no ndũkanacookie mũrũ wakwa kũu.” **9** Nĩ ūndũ ūcio ndungata iyo ikĩũga guoko kwayo rungu rwa kĩero kĩa Ibrahĩmu ūcio mwathi wayo, na ikĩhĩta na mwĩhitwa harĩ we kũringana na ūhorō ūcio. **10** Ndungata iyo igĩcooka ikĩoyā ngamĩira ikũmi cia mwathi wayo na ikĩumagara ikũite mĩthemba yothe ya indo njega kuuma kũrĩ mwathi wayo. Igĩthĩĩ igĩkĩnya itũũra rĩrĩa Nahoru aatũũraga mwena wa gathigathini-ithũũro wa Mesopotamia. **11** Nayo igĩtũma ngamĩira ikome nja ya itũũra hakuĩ na gĩthima kĩa maaĩ; kwari kĩhwaĩ-inĩ rĩria andũ-a-nja maathĩiaga gũtaha maaĩ. **12** Igĩcooka ikĩhooya, ikiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, Ngai wa Ibrahĩmu mwathi wakwa, tũma ngaacĩre ūmũthĩ na ūtuge mwathi wakwa Ibrahĩmu. **13** Rora, ndũgamĩte haha gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, nao airĩtu a ene itũũra nĩ maroka gũtaha maaĩ. **14** Kũrotũka atĩrĩ, atĩ rĩria ndrĩria

mũirĩtu atĩrĩ, ‘Ndakũhooya, he ndigithũ yaku nyue maaĩ,’ nake oige atĩrĩ, ‘Nyua na nĩngũtahĩra o na ngamĩira ciaku,’ reke ūcio atũike nĩwe ūthuurĩre ndungata yaku Isaaka. Na ūndũ ūcio ūtũme nĩ menyē atĩ nĩtũugĩte mwathi wakwa.” **15** Itanarĩkia kũhooya-rĩ, Rebeka agĩũka akũũite ndigithũ kĩaende-inĩ. Aarĩ mũirĩtu wa Bethueli mũrũ wa Milika, ūria warĩ mũtumia wa Nahoru mũrũ wa nyina na Ibrahĩmu. **16** Mũirĩtu ūcio aarĩ mũthaka mũno, mũirĩtu gathĩrange; gũtirĩ mũndũ mũrũme wakomete nake. Agũikũrũka gĩthima-inĩ kĩa maaĩ, akĩyũria ndigithũ yake maaĩ, agĩcooka akĩambata rĩngĩ. **17** Nayo ndungata iyo ikĩhĩhua ikamũtũnge, na ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha, he tũũĩ tũnini twa kũnyua kuuma ndigithũ-inĩ yaku.” **18** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akĩruta ndigithũ mũtwe na ihēnya, akĩmĩnyĩta na moko, na akĩmũhe maaĩ. **19** Na aarĩka kũmũhe maaĩ ma kũnyua, agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Nĩngũtahĩra ngamĩira ciaku, o nacio o nginya ciaganie kũnyua.” **20** Agĩkĩonoreria maaĩ maria maaĩ ndigithũ yake mũharatĩ-inĩ na ihēnya, agĩcooka agĩteng’era gĩthima-inĩ gũtaha maaĩ mangĩ, agĩtaha ma kũigana ngamĩira ciake ciothe. **21** Mũndũ ūcio akĩmwĩrorera atekwaria, nĩguo amenye kana Jehova nĩagacĩrĩthĩte rĩngendo wake kana ndaarũgacĩrĩthĩte. **22** Rĩria ngamĩira ciarĩkĩre kũnyua maaĩ-rĩ, mũndũ ūcio akĩruta gĩcũhĩ kĩa inĩũrũ kĩa thahabu kĩa ūritũ wa nuthu cekeri, na bangiri igĩrĩ cia thahabu cia ūritũ wa cekeri ikũmi, akĩmwĩkĩra. **23** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūrĩ mwarĩ wa ū? Ndagũthaiha ta njĩra atĩrĩ, mũcũĩ gwa thoguo-rĩ, he handũ tũngĩrarĩra?” **24** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mwarĩ wa Bethueli, mũrũ ūria Milika aciarĩre Nahoru.” **25** Nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ na rĩa na nyeki nyingĩ, o na handũ wee ūngĩrarĩra.” **26** Mũndũ ūcio akĩĩnamĩrĩra thĩ, akĩhooya Jehova, **27** akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Ibrahĩmu mwathi wakwa, o ūcio ūtatigĩte kuonania ūtũgi na wĩhokeku wake kũrĩ mwathi wakwa. Hakwa-rĩ, Jehova nĩandongoretie rĩngendo-inĩ, akangĩnyia kwa andũ a nyũmba ya mwathi wakwa.” **28** Nake mũirĩtu ūcio agĩteng’era, agĩthĩĩ akĩhe andũ a nyũmba ya nyina ndeto icio. **29** Na rĩrĩ, Rebeka aarĩ na mũrũ wa nyina wetagwo Labani, nake akĩumagara ahiũhĩte, agĩthĩĩ kũrĩ mũndũ ūcio hau gĩthima-inĩ kĩa maaĩ. **30** Rĩria onire gĩcũhĩ kũu kĩa inĩũrũ na bangiri irĩ moko-inĩ ma mwarĩ wa nyina, na aigua Rebeka akiuga ūria mũndũ ūcio aamwĩrĩte-rĩ, agĩthĩĩ kũrĩ mũndũ ūcio, akĩmũkora arũgamĩte harĩ ngamĩira ciake hakuĩ na gĩthima kĩa maaĩ. **31** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũcũĩ, wee ūrathĩmĩtuo nĩ Jehova. Ūrũgamĩte haha nja niki? Nĩhaarĩre nyũmba yaku na handũ ha ngamĩira.” **32** Nĩ ūndũ ūcio mũndũ ūcio agĩtoonya nyũmba, nacio ngamĩira ikĩũrũwo mĩrigo. Ngamĩira ikĩreherwo rĩa na nyeki, nake mũndũ ūcio na andũ arĩa aarĩ nao makĩreherwo maaĩ ma gwĩthamba magũrũ. **33** Nĩngĩ akĩreherwo irio, nowe akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩngĩria, itambĩte kũmwĩra ūndũ ūria ūndehete gũkũ.” Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Gitwĩre.” **34** Nake agĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Ibrahĩmu.” **35** “Jehova nĩarathĩmĩte mwathi wakwa mũno, na nĩ atongete mũno. Nĩamũheete ng’ondũ na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja, na ngamĩira o na ndigiri. **36** Nake Sara mũtumia wa mwathi wakwa nĩamũciarĩre kĩmwana arĩ o mũkũrũ, nake nĩakĩheete indo ciake ciothe. **37** Nake mwathi wakwa agĩtũma ndĩhĩte akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanethere mũrũ wakwa mũtumia kuuma kũrĩ airĩtu a Akaanani, a gũkũ bũrũri ūyũ ndũũraga, **38** no ūthĩ kũrĩ nyũmba ya baba na kũrĩ mũhĩrĩga wakwa, na ūrutire mũrũ wakwa mũtumia kuo.’ **39** “Nĩngĩ ngũria mwathi wakwa atĩrĩ, ‘I mũndũ-wa-nja ūcio angĩrega gũũka na nĩ?’ **40** “Nake

akinjookeria atiri, 'Jehova uria nduire thiaga mbere yake, niagatuma muraika wake athi nawe, na atume rugendo rwaku rugaacire, nigeetha ukaarutira muriu wakwa mutumia kuuma kuri mühriga wakwa na kuuma kuri andu a nyumba ya baba. 41 Ningi wathii kuri mühriga wakwa-ri, niukohorwo kuuma kuri mwihitwa wakwa; o na mangikaarega kumunengerana kuri we, niukohorwo kuuma kuri mwihitwa ucio wakwa.'" 42 Agithii na mbere, akiuga atiri, "Umuthi riria nginyire githima-ini kia maa, njugire atiri, 'Wee Jehova Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, ungenda, ndaguthaitha, gacirithia rugendo ruru njukite. 43 Ta kione, nungii haha githima-ini kia maa; mairitu angikia gutaha maa na nii ndimwira atiri, 'Itikira nyue tuii tunini kuuma ndigithu-ini yaku,' 44 nake anginjira atiri, 'Nyua na ningutahira ngamira ciaku o nacio,' niagituike niwe mundu-wa-nja uria Jehova athuuriire muriu wa mwathi wakwa.' 45 'Itanarika kuhooa uguo na ngoro-ri, Rebeka oka ar na ndigithu yake kiande. Nake aikurika githima-ini kia maa, aataha maa na nii ndamwira atiri, 'Ndaguthaitha he maa nyue.' 46 'Aaruta ndigithu yake kiande o naihenya anjira atiri, 'Nyua, na ningunyuthia o na ngamira ciaku.' Ni undu ucio ndanya maa na ahe ngamira o nacio. 47 'Na nii ndamuria atiri, 'Uri mwar wa u? 'Nake anjookeria atiri, 'Ndi mwar wa Bethueli muru wa Nahoru, uria Milika aamuciarire.' 'Na nii ndakimwika gicuhini iuri, na bangiri moko, 48 ndacooka ndainamira ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, uria undongoretie na njira iria njagiru nyone muru wa mwathi wakwa mwar wa muriu wa muru wa nyina nake. 49 Na riri, angikorwo ni mtuonania utugi na wihokeku kuri mwathi wakwa, njirai; na angikorwo tigo, munjire nigeetha na nii menye na kuria ngurora." 50 Labani na Bethueli magicookia atiri, "Undu uy uumite kuri Jehova; ithu tungigikwira atia? 51 Rebeka niwe uy; muo muthi agatuike mutumia wa muriu wa mwathi waku, o ta uria Jehova oigite." 52 Riria ndungata ya Iburahimu yaiguire uria moigire, ikiinamira, igiturumithia uhiu wayo thi mbere ya Jehova. 53 Ningi ndungata yo ikiruta thahabu, na mathaga ma betha na nguo, na igiiche Rebeka; igicooka ikihe Labani muru wa nyina, o na nyina, iheo cia goro. 54 Ndungata yo na andu aria yar nao makira na makinyua, na makiraara kuu utuku ucio. Na riria mookirire muthenya uy ung rucini tene, ikiuga atiri, "Reke ndithire kuri mwathi wakwa." 55 No Labani muru wa nyina na mairitu, o na nyina, makiuga atiri, "Reke mairitu uy aikare na ithu ta matuku ikumi; mucooke muthi." 56 No yo ikimeera atiri, "Tigai kungiria thi, kuona at Jehova niagacirithie rugendo rwakwa. Reke ndithire kuri mwathi wakwa." 57 Nao makiuga atiri, "Reke twite mairitu tumurie uhoro ucio." 58 Ni undu ucio magita Rebeka, makimuria atiri, "Ninguthi na mundu uy?" Nake akiuga atiri, "Ninguthi." 59 Ni undu ucio magitikiria Rebeka mwar wa nyina ucio ethire, hamwe na mumurori, na ndungata ya Iburahimu na andu ake. 60 Nao magikirathima Rebeka makimwira atiri, "Mwar wa maitu, uroingha utuike nyina wa ngiri maita ngiri, naruo ruciaro rwaku rurowatira ihingo cia thi ciao." 61 Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andu-a-nja, makithaarira na makihaca ngamira, na magithi na mundu ucio. Ni undu ucio ndungata yo ikioya Rebeka igithiira. 62 Na riri, Isaaka niomite Biri-Lahai-Roi, ni undu aatuiraga Negevu. 63 Hwai-ini umweri, niathire na kuu mugunda-ini agecuuranganie, na aatiira maitho, akiona ngamira ciukite. 64 O nake Rebeka agitiira maitho akiona Isaaka. Akiuma ngamira iguru, 65 na akuria ndungata yo atiri, "Mundu uria uri kuria mugunda uroka

gututunga nuu?" Ndungata yo igicookia atiri, "Ni mwathi wakwa." Nake Rebeka akioya taama wake akithumbira. 66 Nao ndungata yo ikira Isaaka uria wotho yekite. 67 Nake Isaaka agitoonya Rebeka hema-ini ya nyina Sara, akimuhika. Ni undu ucio agituike mutumia wake, na akimwenda; nake Isaaka akihoorerio ihooru ria gikuu kia nyina.

25 Thuutha ucio Iburahimu ni aahikirie mutumia ung, wetagwo Ketura. 2 Nake akimuciarira arii atandat, na nio Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. 3 Jokishani niwe war ithe wa Sheba na Dedani; nacio njaro cia Dedani nicio ciar Aashuri, na Aletushi na Aleumi. 4 Nao arii a Midiani maar Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maar njaro cia Ketura. 5 Nake Iburahimu akigaia Isaaka indo ciothe iria aar nacio. 6 No ari o muoyori, akie arii a thuriya ciake iheo, agicooka akimeheranira na muriu Isaaka magithi na kuu bururi wa irathiro. 7 Miaka yotho iria Iburahimu aatuirire muoyo yar miaka igana rimwe na mirongo mugwanja na itano. 8 Iburahimu agituike na agikua ar muthuri muniaru, ar mukuru na akainghia miaka, agithikwo hamwe na andu ao aria maakuite. 9 Nao arii ake, Isaaka na Ishumaeli, makimuthika ngurunga-ini ya Makipela hakuhi na Mamure, githaka-ini kia Efroni muru wa Zoharu uria Muihi, 10 githaka kiria Iburahimu agaurie kuuma kuri Ahi. Hau niho Iburahimu aathikirwo hamwe na Sara mutumia wake. 11 Thuutha wa gikuu kia Iburahimu-ri, Ngai niarathimire muriu Isaaka uria watuiraga hakuhi na Biri-Lahai-Roi. 12 Uy niguu uhoro wa Ishumaeli muru wa Iburahimu, uria waciariwo Iburahimu ni Hagari uria Mumisiri, ndungata ya Sara. 13 Maya nimo maritwa ma arii a Ishumaeli, maandikitwo kuringana na uria maarumanirire guciarwo: Irigithathi ria Ishumaeli riar Nebaiothu, rikarumirwo ni Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, 14 na Mishima, na Duma, na Masa, 15 na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. 16 Acio nio maar arii a Ishumaeli, na nacio nimo maritwa ma aathani ikumi na eer a mühriga yo kuringana na kuria maatuiraga na kambi ciao. 17 Miaka yotho iria Ishumaeli aatuirire muoyo yar miaka igana rimwe na mirongo itatu na mugwanja. Agicooka agituike agikua, na agithikwo hamwe na andu ao aria maakuite. 18 Njaro cia Ishumaeli igitura kuuma Havila nginya Shuri, gukuh na maha ka Misiri werekeire bururi wa Ashuri. Nao magitura na rumena na arii aria ang othe a ithe wao. 19 Uy niguu uhoro wa Isaaka muru wa Iburahimu. Iburahimu niwe waciari Isaaka. 20 nake Isaaka aar na miaka mirongo ina riria aahikirie Rebeka, mwar wa Bethueli uria Musuriata wa Padani-Aramu, na aar mwar wa nyina na Labani uria Musuriata. 21 Isaaka agithaitha Jehova ni undu wa mutumia wake tondu aar thaata. Nake Jehova akigua mahooya make, na Rebeka mutumia wake akigia nda. 22 Natuo twana tuu tukigianira kuu nda yake, nake akiyira atiri, "Undu uy urekika kuri ni niki?" Ni undu ucio agithi guturia uhoro har Jehova. 23 Nake Jehova akimwira atiri, "Nduri igiri iri nda yaku, na andu a mithemba iri kuuma nda yaku nimagatigithanio; githemba kimwe nigigakiria kiria kingi hinya, na uria mukuru niagatungatira uria munini." 24 Na riria ihinda riake riakinyire ria guciara, angikorwo ni tuii twa mahatha aar natuo nda. 25 Kaaria kaambere guciarwo kaari gatune na mwiri wako wotho wahaanaga ta nguo ya maguoya; tondu ucio magigatua Esa. 26 Thuutha ucio muru wa nyina agiciarwo guoko gwake kunyitite ndiira ya Esa; tondu ucio agituo Jakubu. Isaaka aar na miaka mirongo itandat riria Rebeka aaciari twana tuu. 27 Natuo

tümwana tüu tügiküra, nake Esaü agituika müguimi müügi, mündü wa werü, no Jakubu aari mündü mühooreri, waikaraga hakuhi na müci. **28** Isaaka eendete Esaü tondü nî eendete nyama cia üguimi, no Rebeka eendete Jakubu. **29** Müthenya ümwe Jakubu niarugaga gïtoero kïa ndengü ndune, nake Esaü agüka kuuma werü-ini ahütii müno. **30** Akïra Jakubu atiri, “Ta he gïtoero kïu üraru! Ndî mühütu müno!” (Nikio giatümirie acooke gwïtwo Edomu.) **31** Jakubu akimücookeria atiri, “Amba ünenderie ürigithathi wakul!” **32** Nake Esaü akiuga atiri, “Ngirie gükua, ürigithathi üyü ükaang’una na ki?” **33** No Jakubu akimwira atiri, “Amba whïthe kürî nii.” Nake akïhita na mwhïtwa, akïenderia Jakubu ürigithathi wake. **34** Nake Jakubu akïhe Esaü mügate na gïtoero kïa ndengü. Nake akïria na akinyua, agïcooka agïükïra agïthiira. Tondü ücio Esaü akinyarara ürigithathi wake.

26 Na rïri, nî kwagïre ng’aragu ingï bürüri-ini ücio, tïga ïria ya mbere ya hïndi ya Iburahïmu, nake Isaaka agïthii Gerari kürî Abimeleku müthamaki wa Afilisti. **2** Jehova akiumïrïra Isaaka, akimwira atiri, “Ndügaikürüke üthii Misiri; tüüra bürüri o ïria ndrïrkwira ütüure. **3** Ikara bürüri-ini üyü kwa ihünda, na ningükorwo hamwe nawe na ningükürathima. Nigükorwo nïwe na njïaro ciaku ngühe mabürüri maya mothe na hingie mwhïtwa ïria ndehïtire kürî thoguo Iburahïmu. **4** Ningatüma njïaro ciaku cingïhe ta njata cia matu-ini na ningamahe mabürüri maya mothe, na nî ündü wa rüciaro rwaku, ndrïrï ciothe cia thï nikarathimwo, **5** tondü Iburahïmu nïanjathikïre na akïrümïa ïria ndendaga, akïrümïrïra maathani makwa, na matuïro makwa ma kürümïrïrwo, na mawatho makwa.” **6** Nî ündü ücio Isaaka agïkara o kïu Gerari. **7** Rïria andü a kïu maamüirïe ühoro wa mütumia wake-rï, we akiuga atiri, “Nî mwarï wa baba,” tondü nietigïrïre kuuga, “Nî mütumia wakwa.” Eeciirïre atiri, “Andü a gükü mahota künjüraga nî ündü wa Rebeka, tondü aari müthaka.” **8** Na thuutha wa Isaaka arikïtie gükara kïu kahinda karaihu-rï, Abimeleku müthamaki wa Afilisti nïacüthïrïrïre nja na ndrïca, nake akïona Isaaka akïhambata mütumia wake Rebeka. **9** Nî ündü ücio Abimeleku agïtumanïra Isaaka, akimüria atiri, “Ti-itherü üyü nî mütumia wakul! Nî kïi giatümirie uuge atï, ‘Üyü nî mwarï wa baba?’” Isaaka akimücookeria atiri, “Tondü ndeciirïre ndahota küüragwo nî ündü wake.” **10** Ningï Abimeleku akimüria atiri, “Nî atïa üguo ütükïte? Ì mündü mürüme ümwe wa gükü angïrakorïrwo akomete na mütumia waku, nawe ügïtïme tünyïitwo nî ihïtia?” **11** Nî ündü ücio Abimeleku akïruta watho kürî andü othe, akiuga atiri, “Mündü o na ürïkü üngïthïnia mündü üyü kana mütumia wake no küüragwo akooragwo.” **12** Nake Isaaka akïhaanda irïo bürüri ücio, na mwaka o ro ücio akïgetha maita igana, tondü Jehova nïamürathimïre. **13** Nake Isaaka agïtonga, naguo ütonga wake ügïthï o üküingïhaga o ngïnya agïtonga müno. **14** Aari na ndüüru nyingï cia mbüri na cia ng’ombe, na ndungata nyingï, o ngïnya Afilisti makimüguïra üuru. **15** Tondü ücio, ithima irïa ciothe ndungata cia ithe cienjete hïndi ya ithe Iburahïmu-rï, Afilisti magïcithïka, magïciyüria türi. **16** Ningï Abimeleku akïra Isaaka atiri, “Ükïra üthii, ütweherere, tondü nügüte na hïnya müno gütükïra.” **17** Nî ündü ücio Isaaka agïthaama, akïehera kïu, agïthii kwamba hema Gïtuamba-ini kïa Gerari, na agïtüra kïu. **18** Isaaka agïthiküria ithima irïa cienjete hïndi ya ithe Iburahïmu, o icïo Afilisti maathikïte thuutha wa Iburahïmu gükua, na agïciita marïtwa o marïa ithe aacihete. **19** Na rïri, ndungata cia Isaaka nïcienjire kïu gïtuamba-ini na igïkora gïthima kïa

maaï mega kuo. **20** No rïri, arïithi a Gerari makïnegenania na arïithi a Isaaka, makïmeera atiri, “Maaï maya nî maitü!” Nake agïta gïthima kïu Eseku, tondü nïmakararanirïe nake. **21** Ningï ndungata icïo ciake ikïenja gïthima kingï, no-o nakïo makïnegenanïria, nake Isaaka agïgïta Sitina. **22** Nake agïthaama kïu, agïthii akïenja gïthima kingï, na matïanegeanirïe na mündü. Nake agïgïta Rehobothu, akiuga atiri, “Rïu Jehova nïatüheete üikaro müiganu, na nïtügütheeremera bürüri-ini üyü.” **23** Agïcooka akïuma kïu, agïthii Birishiba. **24** Utükü icïo aakinyire kïu, Jehova akïmumïrïra, akïmwïra atiri, “Nî nï Ngai wa thoguo Iburahïmu. Ndükantigïre, tondü ndî hamwe nawe; ningükürathima na nyingïhe njïaro ciaku nî ündü wa Iburahïmu ndungata yakwa.” **25** Isaaka agïka kïgongona kïu, na agïkaira rïtwa rïa Jehova. Akïamba hema yake o kïu, nacio ndungata ciake ikïenja gïthima o kuo. **26** Hïndi ïyo Abimeleku agïthii kürî Isaaka oimite Gerari, marï na Ahuzathu ïria wamütäaraga, na Fikolu münene wa ita ciake. **27** Isaaka akïmooria atiri, “Muoka kürî nï nïki, kuona atï nïmwathüürïre na mükïnyingata?” **28** Nao makimücookeria atiri, “Nïtuonete hatarï nganja atï Jehova arï hamwe nawe, na nî ündü ücio tuoiga atiri, ‘Nî kwagïrïre tügie na mwhïtwa wa üiguano gatagatï gaitü’: ïi, gatagatï gaitü nawe. Reke tügie na kirikanïro nawe, **29** atï ndüगतwika üüru, o ta ïria o na ithuü tütaagüthïnirïe, no hïndi ciothe twagwïkaga wega, na tügïkumagaria üthii na thayü. Na rïu nïürathimïtwo nî Jehova.” **30** Isaaka akïmarugïthïria iruga, nao makïria na makïnyua. **31** Müthenya üyü üngï, rüciinï tene, andü acïo na Isaaka makïhïthanïra mwhïtwa mündü na ïria üngï. Isaaka agïcooka akïmoimagaria, magïthiira, makimütïga na thayü. **32** Müthenya o ro ücio maathiire, ndungata cia Isaaka igïka, ikïmwïra ühoro wa gïthima kïria cienjete, ikiuga atiri, “Nïtwakïnyïra maaï!” **33** Nake agïta gïthima kïu Shiba, na ngïnya ümüthï itüüra rïu rïtütüraga rïtagwo Birishiba. **34** Esaü aakïnyïa mïaka mïrongo ïna, akïhïkia Judithi mwarï wa Beerï ïria Mühiti, o na ningï akïhïkia Basemathu mwarï wa Eloni ïria Mühiti. **35** Nao magïtuïka kïhumo gïa kïeha kürî Isaaka na Rebeka.

27 Rïria Isaaka aakïrïre na maitho make makïaga hïnya ündü atangïahotïre kuona-rï, agïtumanïra Esaü müriü wake ïria mükürü, akïmwïra atiri, “Mürü wakwa.” Nake Esaü akimücookeria atiri, “Nii üyü haha.” **2** Isaaka akïmwïra atiri, “Rïu nï ndï mükürü na ndiü müthenya ïria ingïkua. **3** Rïu-rï, oya indo ciaku cia üguimi; üta na mïguï yaku, na uumagare üthii werü-ini ükangümirïe nyamü cia gïthaka. **4** Thondekera irïo njega irïa nyendete na ündehere ndïe, nïgeetha ngürathime na kïrathimo gïakwa itanakua.” **5** Na rïri, Rebeka agïkorwo nïathikïrïrïre Isaaka akïhe müriü Esaü ühoro ücio. Na rïria Esaü aathiire werü-ini kïguïma nyamü nïguo amïnükïe-rï, **6** Rebeka akïra müriü Jakubu atiri, “Nî ndaigua thoguo akïra Esaü mürü wa nyüka atiri, **7** Ndehere nyamü ya kïguïma na üthondekere irïo njega ndïe, nïgeetha ngürathime na kïrathimo gïakwa ndï mbere ya Jehova itanakua.” **8** Rïu, wee mürü wakwa-rï, thikïrïria wega na wïke ïria ngükwïra: **9** Thï rïuru-ini rwa mbüri ündehere tüüri twïrï twa mbüri tïria trega biü, nïguo thondekere thoguo irïo njega, o ta ïria endaga ithondekwo. **10** Ücooke icïoe ücitwarïe thoguo arïe nïgeetha akürathime na kïrathimo gïake atanakua.” **11** No Jakubu akïra nyïna Rebeka atiri, “Esaü mürü wa maitü nî wa mwïrï üri guoya, na mwïrï wakwa ndrïri guoya. **12** Ìi baba angïhaambata? Ingïonekana ngïmühenia na nï ndïreherere

kirumi handū ha kirathimo.” **13** Nyina akimwira atiri, “Muru wakwa, reke kirumi kiu kinjookerere, wee ika o uria ndrarkwira; thii undehere tuuri tuu.” **14** Ni undu ucio Jakubu agithii, akigura tuuri, na agiturehere nyina, nake agithondeka irio njega o ta iria ithe eendete. **15** Ningi Rebeka akiyoa nguo iria ciari njega cia Esaū mūrii wake uria mūkurū iria aari nacio nyumba agicimba Jakubu mūrii wake uria mūnini. **16** Agicooka akihumbira moko make na ngingo kūrīa gūtaari guoya na njūia cia tuuri tuu. **17** Agicooka akinengera Jakubu mūrii wake irio icio ciari njega na mūgate uria aathondekete. **18** Nake Jakubu agithii kūrī ithe, akiuga atiri, “Baba.” Nake Isaaka agicookia atiri, “Ni iyū, mūru wakwa; wee nīwe ū?” **19** Jakubu akīra ithe atiri, “Ni nī Esaū mūrii waku wa irigithathi. Njikite o ta uria ūnjūire. Ndagūthaita witiire ūrie nyama imwe cia ūguimi wakwa nigeetha ūndathime na kirathimo giaku.” **20** Nake Isaaka akīria mūrii atiri, “Muru wakwa, kai waciona narua atia?” Nake akimūcookeria atiri, “Ni tondu Jehova Ngai waku nīaheire ūhootani.” **21** Ningi Isaaka akīra Jakubu atiri, “Ta ūka hakuhi mūru wakwa, nīguo ngūhambate menye kana ti-itherū nīwe Esaū mūru wakwa kana tigo.” **22** Ni undu ucio Jakubu agikuhirira ithe Isaaka, nake akimūhambata, akiuga atiri, “Mugambo nī wa Jakubu, no moko nī ma Esaū.” **23** Na ndaigana kumūkūrana tondu moko make maarī na guoya ta ma mūru wa nyina Esaū; nī undu ucio akimūrathima. **24** O ringi akimūria atiri, “Ti-itherū nīwe mūru wakwa Esaū?” Nake agicookia atiri, “Ti nī nīi.” **25** Agicooka akimwira atiri, “Muru wakwa ndehere nyama imwe cia ūguimi waku nde nigeetha ngirathimo na kirathimo giakwa.” Jakubu akimūrehera nake akīria, na akimūrehera ndibei na akīnyua. **26** Ningi ithe Isaaka akimwira atiri, “Muru wakwa, ūka haha ūmumunye”. **27** Nake agithii hari we na akimūmumunya. Riria Isaaka aiguire kiheera kia nguo ciake, akimūrathima, akiuga atiri, “Hi, kiheera kia mūru wakwa nī ta kiheera gīa githaka kīria kirathimitwo nī Jehova. **28** Ngai arokūhe ime rīa igūru o na ūnoru wa thī, na ūingī wa ngano na wa ndibei ya mūhīhano. **29** Ndūriri irogūtungatagira nayo mīhīriga ya andū ikūinamagirire. Tuika mwathi wa arii a thoguo, nao arii a nyūka marokūinamagirira. Arii mangikūruma na kirumi marocokererwo nīkio, nao arii magaakūrathima marorathimagwo.” **30** Na riri, Isaaka aarikia kumūrathima na Jakubu aarikia kuuma hari ithe o ro ūguo-rī, mūru wa nyina Esaū agīuka kuuma kūguima. **31** O nake agithondeka irio njega na agicirehere ithe. Agicooka akimwira atiri, “Baba, witiire ūrie nyama imwe cia ūguimi wakwa nigeetha ūndathime na kirathimo giaku.” **32** Nake ithe Isaaka akimūria atiri, “We nīwe ū?” Nake akimūcookeria atiri, “Ni nī Esaū, mūru waku wa irigithathi.” **33** Isaaka agikūinaina nyama akīria atiri, “Nūu ūcio ūngi ūkūguimite, na andehera nyama? Ndaciria o ro rīu ūtanooka, na ndamūrathima, na ti-itherū nī mūrathime.” **34** Riria Esaū aiguire ciugo cia ithe, agitumūka na kīrīro kīnene na kia ruo, akīria ithe atiri, “Ndaathima! O na nīi baba ndaathima!” **35** No ithe akimwira atiri, “Muru wa nyūka okire na wara, aheenia, na oya kirathimo giaku.” **36** Esaū akiuga atiri, “Githi nī ma nīkio etagwo Jakubu? Ari kūheehina maita maya meeri; nīoire ūrigithathi wakwa, na rīu nīoya kirathimo giakwa!” Agicooka akīria ithe atiri, “Ndūnandigiria kirathimo o na kīmwe?” **37** Isaaka agicookeria Esaū atiri, “Ndīmūture mwathi waku na andū ao othe ndamatusa ndungata ciake, na ndamūhe ngano na ndibei ya mūhīhano imūtūragie. Ni undu ucio nī atia ingithota gūgwikīra, mūru wakwa?” **38** Esaū akīria ithe atiri, “Baba, ndūrī na kirathimo o na kīmwe ūndigirie?

Ndaathima o na nīi, baba!” Na hīndi iyo Esaū akīria anīrīre. **39** Nake ithe Isaaka akimūcookeria atiri, “Wee ūgaatūragie kūrīhu na ūnoru wa thī, kūrīhu na ime rīria riumaga igūru. **40** Ūgaatūragio nī rūhūi rwa njora na nūgatungataga mūru wa nyūka. No riri, riria ūkaaremwo nīgūkīrīria-rī, nīukeruta icooki riake ngingo, ūrite.” **41** Esaū agithūra Jakubu nī undu wa kirathimo kīu aaheirwo nī ithe. Nake akiuga na ngoro atiri, “Matukū ma gūcakaīra baba makirīi gūkinya; maathira nīguo ngooraga mūru wa maitū Jakubu.” **42** Riria Rebeka eerirwo ūria Esaū mūrii ūcio wake mūkurū oigite, agitūmanira Jakubu mūrii wake ūria mūnini, akimwira atiri, “Esaū mūru wa nyūka arehooreria marakara na gwīcīria ūria egūkūragie. **43** Rīu mūru wakwa-rī, ika o ūria ngūkwīra. Thii o ro rīu ūrīre Harani, kwa mūru wa maitū Labani. **44** Nawe ūikare nake kwa ihinda nginya mang’ūrī ma mūru wa nyūka mahūahūe. **45** Riria mūru wa nyūka aagaatia gūkūrakīra, na ariganirwo nī ūria wamwīkire-rī, nīngagūtūmanira ūcooke mūci. Ingikūrwō nī inyuī mūrī eerī mūthenya o ro ūmwe nīkī?” **46** Ningi Rebeka akīra Isaaka atiri, “Nīnogetio nī mūtūrīre nī undu wa andū-a-nja aya a Ahiti. Jakubu angīhīkania kuuma kūrī andū-a-nja aya a Ahiti a būrūrī ūyū-rī, ta andū-a-nja aya Esaū ahīkie-rī, hatiri bata wa gūtūra muoyo.”

28 Tondū ūcio, Isaaka agīta Jakubu akimūrathima na akimwathā, akimwira atiri, “Ndūkanahīkie mūndū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani. **2** Ūkīra ūthīi Padani-Aramu, kwa nyūmba ya Bethueli ithe wa nyūka. Wīcarīre mūtumia kuuma kūrī airītu a Labani, mūru wa nyina na nyūka. **3** Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokūrathima na atūme ūciarane mūno na ūingīhe o ngīnya ūgaatūka rūrīrī rwa andū aingī. **4** Ngai arokūhe kirathimo kīria aaheire Iburahīmu hamwe na njīaro ciaku, nīgeetha wīgwatīre būrūrī ūyū ūratūra rīu ūri ta mūgeni, o būrūrī ūyū Ngai eerīre Iburahīmu.” **5** Isaaka akīra Jakubu athīi, nake agithīi Padani-Aramu kwa Labani mūru wa Bethueli ūria Mūsuriata, mūru wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaū. **6** Na riri, Esaū nīamenyire atī Isaaka nīarathimite Jakubu na akamūtūma Padani-Aramu akahīkanie kuo, na atī rīria aamūrathimire nīamwathire, akimwira atiri, “Ndūkanahīkie mūndū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani.” **7** O na akīmenya atī Jakubu nīathīkīre ithe na nyina na nīathiite Padani-Aramu. **8** Ningi Esaū agikūūrana atī andū-a-nja ayo a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; **9** nī undū ūcio, agithīi gwa Ishumaeli na akīhīkia Mahalathu, mwarī wa nyina na Nebaiothu, mūrītu wa Ishumaeli mūrīu wa Iburahīmu, akīmūongerera hari atumia arii angī aari nao. **10** Jakubu oima Birishīa aathīre erekeire Harani. **11** Na aakīnya handū hana-rī, akīraarīria no tondu rīua nī rīathūite. Akīoya ihiga rīmwe hau, agītīira harī mūtwe nīguo akome. **12** Nake akīroota, akīona ngathī iturumite thī, na mūthia wayo ūgakinya igūru matu-inī, nao araika a Ngai mambataga magūkūrūkaga nayo. **13** Jakubu akīona Jehova arūgamite igūru rīa ngathī iyo akimwira atiri, “Ni nīi Jehova, Ngai wa thoguo Iburahīmu na Ngai wa Isaaka. Būrūrī ūyū ūkomete nīngakūhe, wee hamwe na njīaro ciaku. **14** Njīaro ciaku ikaingīha ta rūkūngū rwa thī, na nīgatambūrūka na mwena wa ithūiro, na mwena wa irathīro, na wa gathīgathini, o na wa gūthini. Andū a mīhīriga yothē ya thī nīmakarathimwo nī undū waku, na nī undū wa rūciaro rwaku. **15** Na nīi ndī hamwe nawe, na nīndikūmenyagīria kūrīa guothe ūrīthīiaga, na nīngagūcookia būrūrī ūyū. Ndigagūtiganīria ngīnya ngaahīngīa maundū marīa ndakwīria.” **16** Riria Jakubu ookīrīre, agīciīria atiri, “Ti-

itheru Jehova ari handu haha, na ndiikuuu.” 17 Agikigua guoya, akiuga atiri, “Kai handu haha ni ha kumakania-ili Haha niho nyumba ya Ngai; na giki nkiko kihingo kia iguru-kwa-Ngai.” 18 Muthenya iyu ungi rucini tene, Jakubu akioya ihiga riria etiirite nario mutwe, akirirugamia ta gitugu, akiritiriria maguta. 19 Agicooka agita handu hau Betheli, o na gutuika mbere iyo ituura riu rietagwo Luzu. 20 Ningi Jakubu akithita na mwihitwa, akiuga atiri, “Ngai angikorwo hamwe na ni, na aamenyerere rugendo-ini ruru ndirathii, na aaheage irio cia kura na nguo cia kwihumba, 21 nguo ngacooka nyumba-ini ya baba na thayu-ri, Jehova nagaatuka Ngai wakwa, 22 nario ihiga riri ndaarugamia ta gitugu rigaatuika nyumba ya Ngai, na kiria o giothe ukaahe, ningakuhe gicunji gia ikumi.”

29 Thuutha ucio Jakubu agithi na mbere na rugendo rwake, agikinya bururi wa andu a mwena wa irathiro. 2 Na riri, akiona githima weru-ini, na nduuru ithatu cia mburi ikomete hakuhi nakio, tondu cianyuthago maaf kuuma githima-ini kiu. Nario ihiga riria riakanikite muro mo ya githima kiu riri inene muno. 3 Na nduuru ciothe ciarikia kururungana hau, arithi nao maagararagia ihiga riheherio muro mo-ini wa githima, makahe nduuru maaf. Magacooka magacookia ihiga handu hario muro mo-ini wa githima. 4 Jakubu akitura arithi acio atiri, “Ariu a baba, muumite ku?” Nao makimucokeria atiri, “Tuumite Harani.” 5 Akimooria atiri, “Ni muu i Labani muru wa Nahoru?” Nao magicookia “Ii, ni tumuu.” 6 Ningi Jakubu akimooria atiri, “No mwega?” Makiuga atiri, “Ii, ni mwega. Na riri, mwarir Rakeli-ri, niwe uria uroka na ng’ondu.” 7 Nake Jakubu akimeera uu, “Atiriri, riua riri o iguru; na ti ihinda ria gicookaniriria nduuru. Heei ng’ondu maaf, mucooke muthi mugaciriithe.” 8 Nao makimucokeria atiri, “Tutingika ugo o nginya nduuru ciothe icookaniriro, nario ihiga rigaragario kuuma muro mo ya githima, tucooke tuhe ng’ondu maaf.” 9 O akimaragaria-ri, Rakeli agikinya na ng’ondu cia ithe, tondu aari muriithi. 10 Riria Jakubu onire Rakeli mwarir wa Labani, muru wa nyina na nyina, na ng’ondu cia Labani, agithi, akigararagia ihiga, akirfeheria muro mo-ini wa githima na akihe ng’ondu cia mamawe maaf. 11 Ningi Jakubu akimumunya Rakeli, na akirira aniriire. 12 Jakubu nieerite Rakeli ati ni metainwo na ithe, na ati aari muru wa Rebeka. Ni undu ucio Rakeli agiteng’era akira ithe uho ucio. 13 Labani aarika kugua uho wa Jakubu, muriu wa mwarir wa nyina, akihiuha agithi kumutunga. Akimuhimbiria akimumunya, na akimutwara mucii, na ari kuu mucii Jakubu akhe Labani uho ucio wotho. 14 Nake Labani akimwira atiri, “Ti-itheru, uri wa muthiimo wakwa na thakame yakwa.” Thuutha wa Jakubu guikara nake mweri mugima, 15 Labani akimuuria atiri, “Urindutagira wira o ugo tuh tondu uri wa mbari ciitu? Njira mucaara uria ukwenda.” 16 Na riri, Labani aari na airitu eer; uria mukuru eetagwo Lea, nake uria munini oetagwo Rakeli. 17 Lea aari na maitho mataari na hinya, na Rakeli ombitwo ari kifororwa na aari muthaka. 18 Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atiri, “Ningugutungatira miaka mugwanja, undihe na kuuhe Rakeli, mwariguo uria munini.” 19 Labani agicookia atiri, “Ni kaba ndimuheanite kuri we gukira ndimuhe mundu ungi. Ikara guku na ni, undungate.” 20 Ni undu ucio Jakubu agitungata miaka mugwanja nguo aheo Rakeli, no hari we yari o ta matuku manini ni undu wa uria aamwendete. 21 Miaka iyo yathira Jakubu akira Labani atiri, “Riu kihe mutumia wakwa ndimuhikie, tondu nindirarikirie ihinda riakwa ria gutungata.” 22 Ni undu ucio Labani agikitungania andu a kuu

othe, akimarugira iruga. 23 No riria hwai-ini wakinyire-ri, akioya mwarir Lea, akimunegera Jakubu, nake Jakubu agikoma nake. 24 Ningi Labani akiheana Zilipa, ndungata yake ya muritu kuri mwarir imutungatagire. 25 Na gwakia rucini-ri, Jakubu akiona ati aaheetwo Lea! Tondu ucio Jakubu akitura Labani atiri, “Hi ni atia uu wanjika? Githi ndiragutungatagira ni undu wa Rakeli? Utheenetie niki?” 26 Labani akimucokeria atiri, “Ti mutugo witu guku kuheana muritu uria munini ahike mbere ya uria mukuru: 27 Rukia kiumia kia muritu iyu wahikia, na nitugucooka tukuhe o na ucio ungi munini, nawe undutire wira miaka ingi mugwanja.” 28 Nake Jakubu agika o ugo. Akirika kiumia kia Lea, nake Labani akimunegera mwarir Rakeli atuike mutumia wake. 29 Labani akiheana Biliha, ndungata yake ya muritu, kuri Rakeli imutungatagire. 30 Jakubu agikoma na Rakeli o nake, na akienda Rakeli gukira Lea. Na akirutira Labani wira miaka ingi mugwanja. 31 Riria Jehova onire ati Lea ndendeetwo-ri, akihingura nda yake, no Rakeli aari thaata. 32 Lea akigia nda na agiciara kahii. Nake agigatua Rubeni, akiuga atiri, “Ni tondu Jehova nionete minyamaro yakwa. Ti-itheru, riu muthuuri wakwa nekunyenda.” 33 Na akigia nda ringi, na riria aaciariere kahii, akiuga atiri, “Tondu Jehova niaiguire ati ndiri mwende-ri, niaheete gaka o nako.” Nake agigatua Simeoni. 34 O ringi akigia nda na riria aaciariere kahii, akiuga atiri, “Ihinda riri muthuuri wakwa no ekwiohania na ni tondu ndimuciarire ihu ithatu.” Ni undu ucio agigatua Lawi. 35 Agicooka akigia nda ringi, agiciara kahii kangi, akiuga atiri, “Ihinda riri ni ngugooa Jehova.” Ni undu ucio agigatua Juda. Agicooka akirugama kugia ciana.

30 Riria Rakeli onire ati ndaraciara Jakubu ciana-ri, akiuguira mwarir wa nyina uuru. Ni undu ucio akira Jakubu atiri, “He ciana kana nguel!” 2 Jakubu akirakarioro ni Rakeli akimuuria atiri, “Kaari ni ndi ithenya ria Ngai uria ukumite ciana?” 3 Rakeli akimwira atiri, “Biliha ndungata yakwa ya muritu iri haha; koma nayo nigeetha injiarire ciana, na ni ngie na nyumba na undu wayo.” 4 Ni undu ucio akimuhe Biliha ndungata yake ya muritu iri ta mutumia wake. Jakubu agikoma nayo, 5 nake Biliha akigia nda, akimuciarira kahii. 6 Rakeli akiuga atiri, “Ngai niandihiria na niaiguire guthaithana gwakwa, na niaheete kahii.” Na tondu ucio, agigatua Dani. 7 Biliha ndungata iyo ya Rakeli ikigia nda ingi, na igiciarira Jakubu kahii ga keer. 8 Nake Rakeli akiuga atiri, “Ni ngoretwo na kugiana kune na mwarir wa maitu, na ni hootanite.” Ni undu ucio agigatua Nafitali. 9 Na riria Lea onire ati niarugamite kugia ciana-ri, akioya Zilipa ndungata yake ya muritu akimuhe Jakubu iri ta mutumia wake. 10 Nake Zilipa, ndungata iyo ya Lea, igiciarira Jakubu kahii. 11 Nake Lea akiuga atiri, “Hi, kai iyu ni munyaka-ili” Ni undu ucio agigatua Gadi. 12 Zilipa ndungata iyo ya Lea igiciarira Jakubu kahii ga keer. 13 Ningi Lea akiuga atiri, “Kai ndi mukenu-ili Andu-a-nja marinjitaga mukenu.” Ni undu ucio agigatua Asheri. 14 Na riri, hinda ya kugetha ngano-ri, Rubeni agithi mugunda-ini na akiona mimeria wa mandariki, na akirehera nyina Lea. Nake Rakeli akira Lea atiri, “Ndaguthaitha he mandariki mamwe ma muruguo.” 15 Nake Lea akimucokeria atiri, “Kai ari undu munini kundunya muthuuri wakwa? Riu ningi nuukuoya mandariki ma muru wakwa o namo?” Rakeli akimwira atiri, “He mandariki ma muruguo, nake Jakubu akome nawe umuthi.” 16 Na riria Jakubu ookire hwai-ini oimite mugunda-ri, Lea agithi kumutunga. Akimwira atiri, “No nginya ukome na ni, tondu ningugurire na mandariki ma muru wakwa.” Ni undu ucio agikoma nake

ütukü ücio. **17** Nake Ngai akĩgũa mahooya ma Lea, nake akĩgĩa nda na agĩciarĩra Jakubu kahĩĩ ga gatanu. **18** Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩaheete kĩheo nĩ ùndũ wa kũheana ndungata yakwa ya mũirĩtu kũrĩ mũthuuri wakwa.” Nĩ ùndũ ücio agĩgatua Isakaru. **19** Lea agĩcooka akĩgĩa nda ñngĩ, na agĩciarĩra Jakubu, kahĩĩ ga gatandatũ. **20** Ningĩ Lea akiuga atĩrĩ, “Ngai ekũhe kĩheo kia goro mũno. Rĩu mũthuuri wakwa nĩarĩheega gĩtĩo tondũ ndĩmũciarĩre ihĩĩ ithathatũ.” Nĩ ùndũ ücio agĩgatua Zebuluni. **21** Thuutha ücio agĩciarĩra mũirĩtu na akĩmũtua Dina. **22** Thuutha ücio Ngai akĩrĩrikana Rakeli, akĩmũgũa, na akĩhingũra nda yake. **23** Nake akĩgĩa nda na agĩciarĩra kahĩĩ, akiuga atĩrĩ, “Ngai nĩanjehererĩa thoni.” **24** Nake agĩgatua Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai arohe kahĩĩ kangĩ!” **25** Thuutha wa Rakeli gũciarĩra Jusufu, Jakubu akĩra Labani atĩrĩ, “Ndekereria ndĩthĩre, nĩguo njooke bũrũri wĩtũ. **26** Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, arĩa ngũtungatĩre nĩ ùndũ wao, na nĩ ndĩthĩre. Wene nĩũũ wĩra ùria ngũrutĩre.” **27** No Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku-rĩ, ndagũthaita ikaranga. Nĩmenyete na ùndũ wa ùragũri atĩ Jehova nĩandathĩmĩte nĩ ùndũ waku.” **28** Agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Njĩra mũcaara ùria ùkwenda na nĩ ngũkũrĩha.” **29** Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩũũ ùria ngũrutĩre wĩra na ùria menyereire mahĩũ maku ngĩnya makaingĩha. **30** Kĩrĩa kĩnini warĩ nakĩo itaanoka nĩkĩingĩhĩte mũno, nake Jehova nĩakũrathĩmĩte kũrĩa guothe ngoretwo. No rĩrĩ, ngeekĩra nyũmba yakwa ùndũ rĩ?” **31** Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ùkwenda ngũhe kĩ?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkahe kĩndũ o na kĩ. Korwo no ùnjĩkĩre ùndũ ùyũ ùmwe tu, no thĩĩ na mbere na kũrĩthia ndũũru ciaku na gũcimenyereera: **32** Naguo ùndũ ücio nĩ ùyũ: Njĩtikĩria thĩĩ ndũũru-inĩ ciaku ciothe ùmũthĩ, na njeherie thĩĩnĩ wacio ng’ondũ irĩa ciothe irĩ maara kana irĩ marooro, na ndũrũme ciothe irĩa njĩrũ na mbũri ciothe irĩa irĩ maara na irĩ maroro. Icio nĩcio igĩtuĩka mũcaara wakwa. **33** Naguo wĩhokeku wakwa nĩguo ùkaanjĩrĩria thuutha-inĩ, rĩria rĩothe ùngũũka kuona mũcaara ùria ùndĩhĩte. Mbũri o yothe ùtarĩ maara kana maroro, kana ndũrũme o yothe ùtarĩ njĩrũ, ñngĩgaakorwo nacio, agĩatuĩka nĩ cia ùci.” **34** Nake Labani akiuga atĩrĩ, “Nĩndetikĩra; reke gũtuĩke o ro ùguo woiga.” **35** Mũthenya o ro ùcio-rĩ, Labani akĩheheria thenge ciothe irĩa ciarĩ maara na irĩa ciarĩ na maroro, na mĩgoma yothe ùria yarĩ maara na ùria yarĩ na maroro (irĩa ciothe ciarĩ na handũ herũ), na ndũrũme ciothe irĩa ciarĩ njĩrũ agĩcineana kũrĩ arĩũ ake macĩrĩthage. **36** Ningĩ agĩcieheranĩria na irĩa ñngĩ na ùraihũ wa rũgendo rwa mĩthenya ùtatũ gatagatĩ gake na Jakubu. Nake Jakubu agĩthĩĩ na mbere kũrĩthia ndũũru irĩa ñngĩ cia Labani ciatigarire. **37** No rĩrĩ, Jakubu agĩtema thanju njĩgũ cia mũrĩbina, na mũrothi, na cio mũarĩmaũ, agĩciĩkĩra mĩcoora mĩerũ na ùndũ wa kũnũra igũo agatũma werũ wa thĩĩnĩ wa thanju icio wonekane. **38** Agĩcooka akĩgĩa thanju icio oonũrĩte mĩtaru-inĩ yothe ùria yanyuagĩrwo maafĩ, nĩgeetha ikoragwo irĩ mbere ya mbũri rĩria cioka kũnyua maafĩ. Rĩria ndũũru icio ciakorwo irĩ na mũrukũ na cioka kũnyua maafĩ-rĩ, **39** igakĩhaicanĩra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ücio igaciara tũũri tũri na manyaga, kana maara, kana marooro. **40** Jakubu akĩamũrania tũũri tũu kuuma rũũru-inĩ rwa Labani, na tũgetĩndia, na agatũma icio ñngĩ ñng’ethere irĩa ciarĩ na maroro na irĩa njĩrũ cia Labani. Nĩ ùndũ ücio agĩthondedekera ndũũru ciake mwene, na ndaacituranĩre na cia Labani. **41** Hĩndĩ ùria yothe mbũri irĩa ciarĩ na hinya ciagĩa na mũrukũ-rĩ, Jakubu aigaga thanju icio mĩtaru-inĩ ya maafĩ mbere yacio, nĩgeetha cĩhaicanĩre hakuĩ na thanju icio; **42** no ñngĩakorirwo nĩ irĩa

itaarĩ na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nĩ ùndũ ücio mbũri irĩa ciarĩ mocu igĩtuĩka cia Labani, na irĩa ciarĩ hinya igĩtuĩka cia Jakubu. **43** Nĩ ùndũ wa gwĩka ùguo, mũndũ ücio ti Jakubu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na indo nyingĩ, akĩgĩa na mahĩũ maingĩ, na ndungata cia arĩrũ na cia arũme, o na ngamĩira na ndĩgiri.

31 Jakubu nĩagũire arĩũ a Labani makiuga atĩrĩ, “Jakubu nĩoete indo irĩa ciothe iraarĩ cia baba na ùtonga ùria wothe arĩ naguo eyoneire kuuma indo-inĩ cia baba.” **2** Ningĩ Jakubu akiona atĩ Labani ndaamwendete ta ùria aamwendete mbere ñyo. **3** Nake Jehova akĩra Jakubu atĩrĩ, “Cooka bũrũri wa maithe manyu na kũrĩ andũ anyu, na nĩndĩrĩkoragwo hamwe nawe.” **4** Nĩ ùndũ ücio Jakubu agĩtũmanĩra Rakeli na Lea mathĩĩ kũrĩ we kũu werũ-inĩ kũrĩa mahĩũ make maarĩ. **5** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete atĩ wendo wa thoguo harĩ nĩi ti ta ùria ararĩ naguo hau mbere, no Ngai wa baba nĩakorotwo hamwe na nĩi. **6** Inyuĩ eerĩ nĩmũũ atĩ ndutĩre thoguo wĩra na hinya wakwa wothe, **7** no thoguo nĩaheenete na akagarũra mũcaara wakwa maita ikũmi. No rĩrĩ, Ngai ndarĩ aamwĩtikĩria anjĩke ùũru. **8** Thoguo angĩoigire atĩrĩ, ‘Mbũri irĩa irĩ maara nĩcio mũcaara waku,’ hĩndĩ ùyũ mahĩũ mothe magaciara tũũri tũri na maara; na angĩoigire atĩrĩ, ‘Iria irĩ marooro nĩcio mũcaara waku,’ namo mahĩũ magaciara tũũri tũri na marooro. **9** Nĩ ùndũ ücio, Ngai nĩatunyĩte thoguo mahĩũ make na akamaheana kũrĩ nĩi. **10** “Ihĩnda rĩria mahĩũ maahaicanaga, rĩmwe nĩndarootire kiroto na ndarora na igũrũ ngĩona atĩ thenge irĩa cĩahaicaga mahĩũ ciarĩ na manyaga, na ciarĩ na maara, o na ciarĩ na marooro. **11** Nake mũraika wa Ngai akĩnjĩrĩria ndĩ kiroto-inĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Jakubu.’ Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩ ùyũ haha.’ **12** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ta tiira maitho na igũrũ wone atĩ thenge irĩa ciothe irahaica mahĩũ nĩ irĩa irĩ na manyaga, na irĩa irĩ na maara, na irĩa irĩ na marooro; nĩgũkorwo nĩnyonete maũndũ marĩa mothe Labani agwĩkĩte. **13** Nĩ nĩi Ngai wa Betheli, kũrĩa waitĩrĩre gĩtũgĩ maguta, na nokuo wehĩĩre na mwĩhitwa nĩ ùndũ wakwa. Rĩu uma bũrũri ùyũ narua ùcooke bũrũri ùria waciarĩrwo.” **14** Nake Rakeli na Lea makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũ-rĩ, no anga tũri na kĩndũ kana igai indo-inĩ cia baba? **15** Gĩthĩ ndatũtuaga o ta tũri andũ a kũngĩ? To gũtwendia aatwendirie, no rĩu nĩarĩkĩte kũhũthĩra indo irĩa twagũrĩro nacio. **16** Ti-itherũ ùtonga ùria wothe Ngai atunyĩte baba nĩ wĩtũ na ciana ciitũ. Nĩ ùndũ ücio ico ùria wone Ngai akĩwirĩte wike.” **17** Nĩ ùndũ ücio Jakubu akĩhaarĩria, akĩgĩrĩria ciana ciake na atumia ake igũrũ rĩa ngamĩira, **18** na akĩumagaria mahĩũ make mothe mathĩĩ mbere yake hamwe na indo ciake ciothe irĩa aagĩte nacio kũu Padani-Aramu, nĩguo athĩĩ kũrĩ ithe isaaka o kũu bũrũri wa Kaanani. **19** Hĩndĩ ñyo, Labani aathĩite kwenja ng’ondũ ciake guoya-rĩ, Rakeli akĩya ngai cia ithe cia mĩhianano. **20** Nĩ ùndũ ücio Jakubu akĩheenia Labani ücio Mũsuriata tondũ ndaamwĩre nĩ kũũra aroora. **21** Nake akĩũra na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, na aringa Rũũ rwa Faratĩ, akĩerekerera bũrũri wa irĩma wa Gileadi. **22** Mũthenya wa ùtatũ kuuma Jakubu oora, Labani akĩrwo atĩ Jakubu nĩorĩte. **23** Agĩkĩoyia andũ a nyũmba yao, akĩingatanu na Jakubu matukũ mũgwanja na akĩmũkĩnyĩra kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi. **24** No Ngai akĩumĩrĩra Labani ücio Mũsuriata kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya wĩre Jakubu ùndũ o na ùrĩkũ, ùrĩ mwega kana ùrĩ mũũru.” **25** Na rĩrĩ, Jakubu aambĩte hema yake kũu bũrũri wa irĩma wa Gileadi rĩria Labani aamũkĩnyĩrĩre, nake Labani na andũ a nyũmba yao makĩamba hema ciao kuo. **26** Nake Labani akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Nĩ atĩa ùũ wĩkĩte? Nĩũtheenetie, na ùgathĩĩ na arĩrũ akwa ta andũ matahĩtuo mbaara-inĩ. **27** Nĩ

kī gīatūmire ūre na hitho, na ūuheenie? Waregire kūnjīra nīkī, nīguo ngumagarie na gīkeno na gūkūmīra nīmbo na ihembe na inanda cia mūgeeto? **28** O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugire airītu akwa ūhoro. Nīwikite ūndū wa ūrimū. **29** Ndī na hinya wa gūkūgera ngero; no rīrī, ūtukū wa ira Ngai wa thoguo aranjīrīre atīrī, “Menya wīre Jakubu ūndū, ūrī mwega kana ūrī mūūru.” **30** Rīu-rī, nīumagarīte nī ūndū nīūrērīrīria gūcooka nyūmba-inī ya thoguo. No rīrī, ūrakūyīre ngai ciakwa nīkī?” **31** Jakubu agīcookeria Labani atīrī, “Nīndetīgīrīre tondu ndeciirīre wahota kūndunya airītu aku na hinya. **32** No rīrī, ūrīa ūgūkora arī na ngai ciaku-rī, ndegūtūūra muoyo. Tuīria wone kana kūrī kīndū giaku ndī nakīo andū aya aitū marī ho; na wakīona-rī, ūkīoe.” No Jakubu ndooī atī Rakeli nīaiyīte ngai icio. **33** Nī ūndū ūcio Labani agītōnya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igīrī cia andū-a-nja, no ndaigana kuona kīndū. Oima hema ya Lea, agītōnya ya Rakeli. **34** Rakeli oete ngai icio cia mīhianano na agacikia matandīko-inī ma ngamīra thūinī na akamaikarīra. Labani akiururia kīrīa gīothe kīarī hema-inī iyo na ndaigana kuona kīndū. **35** Nake Rakeli akīra ithe atīrī, “Mwathi wakwa, ndūkandakarīre nī ūndū ndinakūrūgamīra; nīgūkorwo nī maūdū ma andū-a-nja ndī namo.” Nī ūndū ūcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio. **36** Jakubu agīkīrakara na agītetia Labani, akīmūūria atīrī, “Ihītia rīakwa nī rīrīkū? Nī rīhia rīrīkū nīkīte rītūmīte ūnyingathīe ūguo? **37** Rīu tondu nīwoiruria indo ciakwa ciothe-rī, nī kīi wona kīa indo cia gwaku mūcīi? Kīige haha mbere ya andū aya anyu na mbere ya andū akwa nīguo matūtūthianie ciira. **38** “Ngūrūtīire wīra mīaka mīrongo īrī. Ng’ōndu ciaku na mbūri ciaku itirī ciahuna, na ndirī ndarīa ndūrūme cia mahiū maku. **39** Nīngī ndirī ndakūrēhera iria ciatambuuragwo nī nyamū cia gīthaka; no nī nī ndaarīhaga ngathīi hathara. Nīngī-rī, nīwandīhagia rīa yothe yayiwo kūrī mūthēnya kana kūrī ūtukū. **40** Ūguo nīguo ndūūrīte: Ndaarugagwo nī ūrugarī wa mūthenya na ngarīto nī heho ya ūtukū, naguo toro ūkīnjūrīra. **41** Ūguo nīguo ndūūrīte gwaku mūcīi handū-inī ha mīaka iyo mīrongo īrī. Ndakūrūtīire wīra mīaka ikūmi na īna nī ūndū wa airītu ayo eerī, na mīaka itandatū nī ūndū wa mahiū maku; no rīrī, wagarūrīre mūcaara wakwa maita ikūmi. **42** Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahīmu na nīwe wītīgīrītwo nī Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na nī-rī, ti-itherū ūngīranyumagarīre moko matheri. No Ngai nīonete gūthīnīka gwakwa na wīra wa moko makwa, na nīkīo arakūrūthīrie ūtukū wa ira.” **43** Nake Labani agīcookeria Jakubu, akīmwīra atīrī, “Atumia aya aku nī airītu akwa, ciana ici o nacio nī ciana ciakwa, namo mahiū maya-rī, no mahiū makwa. Kīrīa gīothe ūroona nī gīakwa. No rīrī, nī atīa īngīhota gwika airītu aya akwa kana nīkīe ciana ici maciarīte ūmūthī? **44** Rīu gīūke, reke tūgie na kīrīkanīro nīi nawe, na ūreke gīūke mūira gatagatī gaitū.” **45** Nī ūndū ūcio Jakubu akīoya ihiga na akīrīhaanda ta gītugī. **46** Akīra andū a nyūmba yake atīrī, “Cookanīrīria mahiga.” Nī ūndū ūcio makīūngana mahiga makīmaganīrīra hiba, magīcooka makīranīra irio hau hakuhī na hiba iyo. **47** Labani akīmīta Jagarī-Sahadutha, nake Jakubu akīmīta Galeedi. **48** Labani akiuga atīrī, “Ūmūthī hiba īno nī mūira gatagatī gaku nawe.” Kīu nīkīo gīatūmire hetwo Galeedi. **49** O na nīngī hagītwo Mizipa, tondu oigire atīrī, “Jehova arotūmenyagīrīra rīria tūrīhanīrīria. **50** Wee ūngīgaathīnīa airītu akwa kana ūmahīkīrīre atumia ngai, o na hangīgakorwo hatarī mūdū ūngī-rī, rīrikana atī Ngai, nīwe mūira gatagatī gaku nawe.” **51** Nīngī Labani akīra Jakubu atīrī, “Īno nī hība, na gīkī nī

gītugī kīrīa ndahaanda gatagatī gaku na nīi. **52** Hība īno nī mūira, na gītugī gīkī nī mūira, atī ndigakīra hiba īno nījūke mwena waku ngūgere ngero, na atī nawe ndūgakīra hiba īno, kana ūkīre gītugī gīkī ūūke mwena wakwa ūngere ngero. **53** Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Nahoru, o we Ngai wa ithe wao-rī, arotūtūthianīa ciira.” Nī ūndū ūcio Jakubu akīhītha na mwīhītwa rītwa-inī rīa ūcio Wītīgīrītwo nī ithe Isaaka. **54** Jakubu akīruta igongona kūu būrūrī-inī ūcio wa irīma, na agītā andū a nyūmba yake marīānīre. Na marīkia kūrīa-rī, makīraara o kūu. **55** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, Labani akīmumunya ciana cia ciana ciake o na airītu ake, akīmōigīra ūhoro na akīmarathīma. Agīcooka akīmatīga agīcooka gwake mūcīi.

32 Jakubu nīathiire na mbere na rūgendo rwake, na agītūngwo nī arāika a Ngai. **2** Na rīrīa Jakubu aamoonire, akiuga atīrī, “Īno nī mbūtū ya Ngai!” Nī ūndū ūcio agītā handū hau Mahanaimu. **3** Nīngī Jakubu agītūma andū mathīi mbere yake kūrī mūrū wa nyina Esaū kūu Seiru, būrūrī-inī wa Edomu. **4** Akīmataara, akīmeera atīrī, “Ūū nīguo mūgūthīi kwīra mwathi wakwa Esaū: ‘Ndingata yaku Jakubu ikuuga atīrī, ndīraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rīu. **5** Ndī na ng’ombe na ndīgīri, na ng’ōndu na mbūrī, ndungata cia arūme na cia andū-a-nja. Na rīu ndagūtūmīra ndūmīrīri, we mwathi wakwa, nīgeetha njītīkīrīke maitho-inī maku.’” **6** Rīria atūmwo maacookīre kūrī Jakubu makīmwīra atīrī, “Nītūrathīre kūrī mūrū wa nyūkwā Esaū, na rīu nīarooka gūgūtūnga, na arī na andū magana mana.” **7** Jakubu akīmaka mūno na akīnyamarīka, akīgayanīa andū arīa aarī no ikundī igīrī, o na ndūūru cia mbūrī na ndūūru cia ng’ombe o na ngamīra nacio. **8** Agīciirīa atīrī, “Esaū agīūka atharīkīre gīkundi kīmwe-rī, gīkundi kīu kīngī no kīūre.” **9** Nīngī Jakubu akīhooya, akiuga atīrī, “Wee Ngai wa baba Iburahīmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ūrīa wanjīrīre atīrī, ‘Cooka būrūrī waku na wa andū andū na nīngatūma ūgaacīre,’ **10** ndirī mwagīrīru wa kuonīo ūtugī ūyū wothe na wīhokeku ūrīa ūnyonetie nīi ndungata yaku. Ngīringa Jorodanī-rī, ndaarī o na rūthanju rwakwa rwīki, no rīu ndūkīte ikundi igīrī. **11** Ndagūtūhaita honokīa kuuma moko-inī ma mūrū wa maitū Esaū, nīgūkorwo nīndīretīgīra ndagoke gūtharīkīra, nīi hamwe na ciana ici, na nyina maacio. **12** No nī uugīte atīrī, ‘Ti-itherū nīngatūma ūgaacīre na ndūme njīaro ciaku cīngīthe ta mūthanga wa irīa-inī, ūrīa ūtangītarīka.’” **13** Akīraara hau ūtukū ūcio, na kuuma kūrī kīrīa aarī nakīo, agīthuurīra mūrū wa nyina Esaū kīheo gīkī; **14** mbūrī magana meerī cia mīgoma na thenge mīrongo īrī, ng’ōndu magana meerī na ndūrūme mīrongo īrī, **15** ngamīra mīrongo itatū cia mīgoma na nīaū ciacio, ng’ombe mīrongo īna na ndegwa ikūmi, na ndīgīri mīrongo īrī cia mīgoma na ikūmi cia njamba. **16** Agīcinengera ndungata ciake, o rūūru mwanya, na akīra ndungata icio ciake atīrī, “Thīiagai mbere yakwa, na mūtīgīthūkanīe rūūru na rūūru rūrīa rūngī.” **17** Nīngī agītaara ūrīa wamatongoretie, akīmwīra atīrī, “Rīrīa mūrū wa maitū Esaū arīgūtūnga na akūūrīe atīrī, ‘Wee ūrī wā? Na wathīi kū? Na ūhīū ūyū wothe ūrī mbere yaku nī wā?’” **18** Nawe nīūrīmūcookeria ūmwīre atīrī, ‘Nī cia ndungata yaku Jakubu. Nī kīheo gīa kūhe mwathi wakwa Esaū, na Jakubu arī thūutha wītū agīūka.’” **19** Agīcooka agītaara wa keerī na wa gatātū, na arīa othe marūmagīrīra ndūūru icio, akīmeera atīrī, “Ūguo nīguo mūrīrīra Esaū mwamūtūnga. **20** Na mūtīkanaage kīmwīra atīrī, ‘Jakubu ndungata yaku arī thūutha wītū agīūka.’” **21** Tondu eeciirīe atīrī, “Ngūmūhoorerīa na iheo ici ngūtūma mbere

yakwa; thuutha-inĩ ndamuona-rĩ, hihi ahota kũnyamũkĩra.” 21 Nĩ ũndũ ũcio iheo icio Jakubu aaheanĩte igĩthiaga mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ũtukũ ũcio. 22 Na ũtukũ o ro ũcio, Jakubu agĩũkĩra, akĩoya atumia ake eerĩ, na ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja, na ariũ ake ikũmi na ũmwe, na akĩmaringĩria iringĩro rĩa Jaboku. 23 Aarĩka kũmaringia, akĩringia indo iria ciothe aarĩ nacio. 24 Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagũka mũndũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. 25 Na rĩrĩa mũndũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhootha-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩganaga na mũndũ ũcio. 26 Na mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩre tondũ nĩ gwathererũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthĩ ũtandathimĩte.” 27 Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.” 28 Ningĩ mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtowo Jakubu, no ũrĩtagwo Isiraeli, tondũ nũngianĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.” 29 Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha, njĩra rĩitwa rĩaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūranjũria rĩitwa rĩakuwa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau. 30 Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthĩi kwa ũthĩi, na akahonokia muoyo wakwa.” 31 Nario rĩua rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na nĩathuaga nĩ ũndũ nĩathenyũkĩtowo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. 32 Nĩ tondũ ũcio, nginyagia ũmũthĩ ũyũ andũ a Isiraeli matĩrĩaga mũkiha ũrĩa ũnyĩtanite na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu rĩahutĩrio hakahũ na mũkiha ũcio.

33 Na rĩrĩ, Jakubu agĩĩra maitho, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ũndũ ũcio akĩganyania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. 2 Akĩga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuuru. 3 Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa akahũrĩrie mũrũ wa nyina, akĩnamĩra, agĩnyumithia ũthĩi wake thĩ maita mũgwanya. 4 No Esaũ akĩhanũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyĩta, akĩmũhĩmbĩria, akĩmũmumunya. Nao makĩrĩranĩra. 5 Ningĩ Esaũ agĩĩra maitho akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mũrĩ nao nĩ a ũ?” Jakubu agĩcooka atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.” 6 Hindĩ iyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkũhĩria na makĩnamĩrĩra. 7 Lea na ciana ciake makĩrũmirĩra, magĩũka na makĩnamĩrĩra. Marĩgĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩnamĩrĩra. 8 Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtĩmĩ gĩa kũndũmĩra ikĩndĩ icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcooka atĩrĩ, “Nigeetha njĩtikĩrike maitho-inĩ maku, wee mwathi wakwa.” 9 No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.” 10 Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaiha! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrite maitho-inĩ makũrĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthĩi waku no ta kuona ũthĩi wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. 11 Ndagũthaiha itĩkĩra kĩheo kũu ũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkite wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩcĩtikĩra. 12 Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩ; nĩngũtwarana nawe.” 13 No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoi atĩ twana tũtũ tũtĩrĩ na hinya, na no nginya menyerene ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtwarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. 14 Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathĩage

mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩi o kahora kũringana na mũthĩre wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩrĩa ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.” 15 Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kĩreke ngĩtũgĩre ndungata imwe ciakwa.” Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrike maitho-inĩ ma mwathi wakwa.” 16 Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthĩi arorete Seiru. 17 Nowe Jakubu, agĩthĩi Sukothu, kũria eyakĩre nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu. 18 Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkina o wega itũũra-inĩ rĩria inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakahũ na itũũra rĩu inene. 19 Nake agĩũra gĩcunji kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. 20 Agĩaka kĩgongona handũ hau, na agĩgũta Eli-Elohe-Isiraeli.

34 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũrĩa Lea aacĩrĩre Jakubu, nĩathĩre gũceerera andũ-a-nja a bũrĩri ũcio. 2 Na rĩrĩa Shekemu mũrũ wa Hamoru ũrĩa Mũhivi, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyĩta, agĩkoma nake na hinya. 3 Na ngoro yake ikũguocĩrĩrio nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akienda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. 4 Nake Shekemu akĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩrĩa harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” 5 Rĩria Jakubu aigũire atĩ mwarĩ Dina nĩarikĩte gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gĩthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkĩra na ũhoro ũcio o nginya rĩria mainũkire. 6 Hindĩ iyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthĩi kwaria na Jakubu. 7 Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ũrĩa gwekĩkite. Nao makĩyũrwo nĩ kieha na mang’ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekite ũndũ wa thoni thĩĩni wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ũndũ ũrĩa ũtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. 8 No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro ya mũrũ wakwa Shekemu nĩguocĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaiha itĩkĩrai amũhĩkie atuĩke mũtumia wake. 9 Rekei tũhikanagie; mũtũheage airĩtu anyu na inyũ tũkamũheaga airĩtu aitũ. 10 Inyũ no mũtũũre hamwe na ithũ; bũrĩri ũyũ gũtirĩ handũ mũrigĩrĩrio. Tũurai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwĩgĩre na indo ciagua.” 11 Ningĩ Shekemu akĩra ithe wa Dina na ariũ a ithe atĩrĩ, “Rekei njĩtikĩrike maitho-inĩ manyu na nĩngũmũhe o kĩria gĩothe mũngĩnjĩtia. 12 Njĩtiaĩ rĩracio rwa mũhiki na kĩheo kĩria ingĩrehe, o mũigana ũrĩa mũngĩenda, na nĩngũrĩha o kĩria gĩothe mũngĩnjĩtia. No ndamũthaiha mũũhe mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” 13 Na tondũ mwarĩ wa nyina Dina nĩarikĩte gũthũkio-rĩ, ariũ a Jakubu rĩria maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magĩcooka ũhoro ũcio na njĩra ya maheeni. 14 Makĩmeera atĩrĩ, “Tũtingĩka ũndũ ta ũcio; tũtingĩheana mwarĩ witũ kũrĩ mũndũ ũtarĩ mũruu. ũndũ ũcio no itũũke wa gũtũnyararithia. 15 Tũkũmwĩtikiria tondũ wa gĩtũmi o kĩmwe tu; inyũ mũtũũke ta ithũ na ũndũ wa kũrũthia arũme anyu othe. 16 Hindĩ iyo nĩmũrĩhikagie airĩtu aitũ na nĩtũrĩhikagie airĩtu anyu. Nĩtũgũtũũrania na inyũ na tũtũũke andũ amwe. 17 No angĩkorwo mũtũgũtũũkĩra kũrua-rĩ, tũkuoya mwarĩ witũ twĩthĩre.” 18 ũhoro ũcio ũkĩoneka ũrĩ mwega nĩ Hamoru na mũrĩri Shekemu. 19 Tondũ nĩwe warĩ mũtũũ mũno kũrĩ andũ othe a nyũmba ya ithe, mwanake ũcio ndaateire ihinda rĩa gwĩka ũrĩa moĩgĩre, tondũ nĩakenetio nĩ mwarĩ wa Jakubu. 20 Nĩ ũndũ ũcio Hamoru na mũrĩri Shekemu magĩthĩi kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene makaarĩ na andũ ao a itũũra rĩu. 21 Nao makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ arata aitũ; rekei matũũre bũrĩri-inĩ witũ na monjorithagie kuo; bũrĩri ũyũ nĩ mũnene wa kũmagana. Ithũ na tũhikie airĩtu

ao, nao no mahikie airĩtu aitũ. **22** No andũ acio mangĩtikĩra gĩtũũrانيا na ithũũ ta rĩrĩrĩ rĩmwe angĩkorwo arũme aitũ othe nĩmekũrua, o ta ũrĩa o marũite. **23** Githĩ mahiũ mao, na indo ciao ciothe, o na nyamũ iria ingĩ ciao ciothe itigũgĩtuika cĩitũ? Nĩ ũndũ ũcio rekei tũmetikĩre, na nĩ megũtũũrانيا na ithũũ. **24** Arũme arĩa othe maathĩte kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene magĩtikĩra na Hamoru na mĩrĩũ Shekemu, na arũme othe a itũũra rĩu makĩrua. **25** Thuutha wa mĩthenya itatũ, hĩndĩ rĩrĩa othe maarĩ na ruo ariũ eerĩ a Jakubu, Simeoni na Lawi, ariũ a nyina na Dina, makĩoya hiũ ciao cia njora magĩtharĩka itũũra rĩu hĩndĩ rĩrĩa rĩtekũũaga makĩũraga arũme othe. **26** Ningĩ makĩũraga Hamoru na mĩrĩũ Shekemu na rĩhiũ rwa njora, na makĩruta Dina nyũmba-inĩ ya Shekemu, magĩthĩra. **27** Ariũ arĩa angĩ a Jakubu magĩkinya kũu ciimba ciarĩ, na magĩtahĩra indo cia itũũra rĩu mwarĩ wa ithe wao aathũkĩrĩo. **28** Nao magĩtaha ndũũru cia mbũri na cia ng'ombe na ndigiri, na indo iria ingĩ ciao ciothe iria ciarĩ itũũra-inĩ rĩu inene, na iria ciarĩ mĩgũnda-inĩ. **29** Na magĩkuua ũtonga wothe wa itũũra, na atumia othe na ciana, magĩtaha indo ciothe iria ciarĩ nyũmba-inĩ icio. **30** Nake Jakubu akĩra Simeoni na Lawi atĩrĩ, "Nĩmwandehera thĩna nĩ ũndũ wa gũtũma menwo nĩ Akaanani na Aperi, andũ arĩa matũũraga bũrĩri ũyũ. Ithũũ tũrĩ anini tũgĩtarwo, na manginyiitana manjũkĩrĩre na matharĩkĩrĩrĩ, nĩ na nyũmba yakwa no tũniinwo." **31** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Nĩkũraagĩrĩre atue mwarĩ wa maitũ ta mũmaraya?"

35 Thuutha wa ũguo Ngai akĩra Jakubu atĩrĩ, "Ambata, ũthĩ Betheli ũgatũũre kuo, na wakĩre Ngai kĩgongona kuo, o we ũrĩa wakuumĩrĩre rĩrĩa woragĩra mũrũ wa nyũkwa Esaũ." **2** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩra andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, "Eheriai ngai cia mĩhianano iria mũrĩ nacio, na mwĩtherie inyuũ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. **3** Mũcooke mũũkĩre, mũreke tũthĩ twambate Betheli, ngaakĩre Ngai kĩgongona kuo, ũria wanjũtikĩre mũthenya ũria ndaarĩ thĩna-inĩ, na ũria ũkoretwo na nĩ kũria guothe ndanathĩ." **4** Nĩ ũndũ ũcio makĩnengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria mũrĩ nacio, na irengeeri iria ciarĩ matũ mao, nake Jakubu agĩcĩthika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũu Shekemu. **5** Nao makĩumagara, magĩthĩra, namo matũũra maria maamathĩũrũkĩrĩre makĩnyitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtĩrĩ o na ũmwe wamaingatĩthirĩe. **6** Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magĩkinya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrĩri-inĩ wa Kaanani. **7** Agĩaka kĩgongona kũu, na agĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩgũrĩrĩe rĩrĩa ooragĩra mũrũ wa nyina. **8** Nake Debora mũreri wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũ Aloni-Bakuthu. **9** Thuutha wa Jakubu agĩcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. **10** Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Rĩtwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩtagwo Isiraeli." Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩta Isiraeli. **11** Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ nĩ nĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rĩrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩkoima harĩwe, na athamaki nĩmakoima mwĩrĩ-inĩ waku. **12** Bũrĩri ũrĩa nĩ ndaheire Iburahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrĩri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku." **13** Hĩndĩ ũyo Ngai akĩambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragĩra. **14** Jakubu akĩhaanda gĩtũgĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgĩtĩrĩria ndibei; agĩcooka agĩgĩtĩrĩria maguta. **15** Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩrĩe Betheli. **16** Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makĩuma Betheli magĩthĩ na mbere na rũgendo. Na matigairie

hanini makĩnye Efiratha-rĩ, Rakeli akĩambĩrĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thĩna mũingĩ mũno. **17** Na tondũ aarĩ na thĩna mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarĩthia akĩmwĩra atĩrĩ, "Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ." **18** Na atanatũkana, tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatawa Benjamini. **19** Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethilehemu). **20** Jakubu akĩhaanda gĩtũgĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtũgĩ kũu nĩkĩo kĩonanagia mbĩrĩra ya Rakeli. **21** Isiraeli agĩthĩ o na mbere na rũgendo na akĩamba hema yake mwena ũria ũngĩ wa Migidali-Ederi. **22** Hĩndĩ ũyo Isiraeli aatũũraga bũrĩri ũcio-rĩ, Rubeni agĩthĩ, agĩkoma na Bilihia, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩgũga ũhoru ũcio. Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ: **23** Ariũ a Lea maarĩ: Rubeni irigĩthathi rĩa Jakubu, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni. **24** Ariũ a Rakeli maarĩ: Jusufu na Benjamini. **25** Ariũ a Bilihia ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ: Dani na Nafitali. **26** Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ: Gadĩ na Asheri. Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kũu Padani-Aramu. **27** Na Jakubu agĩkinya mũcĩrĩ kũrĩ ithe Isaaka kũu Mamure, hakuhi na Kiriathu-Ariba (nĩkuo Hebroni), kũria Iburahĩmu na Isaaka maatũũrĩte. **28** Isaaka aatũũrĩre muoyo miaka igana na mĩrongo inana. **29** Agĩcooka agĩtũkana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na miaka mĩingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36 Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ (na nowe Edomu). **2** Esaũ ahikĩrie atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũrĩa Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũrĩa Mũhivi, **3** o na ningĩ Basemathu ũrĩa warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu. **4** Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, **5** nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kũu Kaanani. **6** Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciake, na indo ciothe iria aagĩte nacio kũu Kaanani, na agĩthĩ bũrĩri waraihanĩrĩrie na mũrũ wa nyina Jakubu. **7** Indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe; bũrĩri ũria maatũũraga ndũngĩahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao. **8** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agĩthĩ gũtũũra bũrĩri wa irĩma wa Seiru. **9** ũyũ nĩguo ũhoru wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kũu bũrĩri-inĩ wa irĩma wa Seiru. **10** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Esaũ: nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **11** Ariũ a Elifazu nĩ aya: nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu. **12** Elifazu mũrũ wa Esaũ o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, irĩa yamũciarĩre Amaleki. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ. **13** Ariũ a Reueli nĩ aya: nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **14** Ariũ a Esaũ arĩa aaciarĩrwo nĩ Oholibama mũtumia wake mwarĩ wa Ana ũrĩa warĩ mwarĩ wa Zibeoni: nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. **15** Nao aya nĩo maarĩ anene thĩnĩ wa njiaro cia Esaũ: Ariũ a Elifazu irigĩthathi rĩa Esaũ: Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, **16** na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Ada. **17** Ariũ a Reueli mũrũ wa Esaũ: Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩo anene arĩa Reueli aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **18** Ariũ a Oholibama mũtumia

wa Esaū: Anene maarī Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nō anene arīa maaciarirwo nī Oholibama mūtumia wa Esaū mwarī wa Ana. **19** Aya nō maarī arīū a Esaū (na nowe Edomu), na acio nō maarī anene ao. **20** Aya nō maarī arīū a Seiru ūrīa Mūhori arīa maatūrāga būrūrī ūcio: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **21** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Arīū acio a Seiru nō maarī anene a Ahoiri kūu Edomu. **22** Arīū a Lotani maarī: Hori, na Homani. Timina aarī mwarī wa nyina na Lotani. **23** Arīū a Shobali maarī: Alivani, na Manahathu, na Ebalī, na Shefo, na Onamu. **24** Arīū a Zibeoni maarī: Aia, na Ana. Ūyū nīwe Ana ūrīa wonire ithima cia maaī mahiū werū-inī rīrīa arīthāgia ndigiri cia ithe Zibeoni. **25** Ciana cia Ana ciarī: Dishoni, na Oholibama mwarī wa Ana. **26** Arīū a Dishoni maarī: Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani. **27** Arīū a Ezeri maarī: Bilihani, na Zaavani, na Akani. **28** Arīū a Dishani maarī Uzu, na Arani. **29** Aya nō maarī anene a Ahoiri: nī Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **30** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nō maarī anene a Ahoiri, kūrīngana na ikundi ciao kūu būrūrī wa Seiru. **31** Aya nō maarī athamaki arīa maathamakaga Edomu o mbere ya Isiraēli gūtanāgia na mūthamaki o na ūmwe: **32** Bela mūrū wa Beori nīwe watuūkire mūthamaki wa Edomu. Itūūra rīake inene rīetagwo Dinihaba. **33** Rīrīa Bela aakuire, Jobabu mūrū wa Zera wa kuuma Bozira agītuika mūthamaki ithenya rīake. **34** Rīrīa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma būrūrī wa Atemani agītuika mūthamaki ithenya rīake. **35** Rīrīa Hushamu aakuire, Hadadi mūrū wa Bedadi, ūrīa wahootire Midiani kūu būrūrī wa Moabi, agītuika mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Avithu. **36** Rīrīa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agītuika mūthamaki ithenya rīake. **37** Rīrīa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kūu gūkuhī na Rūū rwa Farati, agītuika mūthamaki ithenya rīake. **38** Rīrīa Shauli aakuire, Baali-Hanani mūrū wa Akibori agītuika mūthamaki ithenya rīake. **39** Rīrīa Baali-Hanani mūrū wa Akibori aakuire, Hadadi agītuika mūthamaki ithenya rīake. Itūūra rīake inene rīetagwo Pau, na mūtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarī wa Matiredi, ūrīa warī mwarī wa Mezahabu. **40** Aya nō maarī anene kuuma kūrī njaro cia Esaū, kūrīngana na marīftwa mao, na mīhrīga, na ng'ongo ciao: Timina, na Aliva, na Jethethu, **41** na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **42** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **43** na Magidieli, na Iramu. Acio nō maarī anene a Edomu, kūrīngana na kūrīa maatūrāga būrūrī-inī ūrīa watuūkīte wao. Esaū ūcio nīwe warī ithe wa andū a Edomu.

37 Jakubu nīatūrīre būrūrī-inī ūrīa ithe aakarīte, nīguo būrūrī wa Kaanani. **2** Ūyū nīguo ūhoro wa Jakubu. Jusufu arī mwanake mūnini wa miaka ikūmi na mīgwanja aarīthāgia mbūrī marī na arīū a ithe, na arīū a Biliha, na arīū a Zilipa, atumia a ithe, nake agītwarīra ithe wao ūhoro mūrū ūkonī arīū a ithe. **3** Na rīrī, Isiraēli niendeete Jusufu gūkīra arīū arīa angī ake othe, tondu aamūciarire arī mūrūrū; na nīamūtumithīrie kanjū ya goro ng'emie wega mūno. **4** Na rīrīa arīū a ithe moonire atī ithe nīamwendete kūmakīrārī, makīmūmena na matingīamwarīrie kiugo o na kīmwe kiega. **5** Ūtukū ūmwe Jusufu niarootire kīroto, na rīrīa eerire arīū a ithe ūhoro wakō, makīmūmena makīrīa. **6** Akīmeera atīrī, “Thikīrīriai ūhoro wa kīroto gīkī ndootete: **7** Tūrōhaga itīia cia ngano tūrī mīgūnda-inī, na o rīmwe gītīia gīakwa kīrehaanda na igūrū, nacio itīia cianyu irathiūrūrūkīria gīakwa, na irakīnamīrīra.” **8** Arīū a ithe makīmūria atīrī, “Anga nīūrenda gūtūthamakīra? Anga ti-itherū nīūgatwatha?” Nao

magīkīrīrīria kūmūmena nī ūndū wa kīroto kīu gīake, na nī ūndū wa ciugo ciake. **9** Nīngī Jusufu akīroto kīroto kīngī, na akīrīra arīū a ithe ūhoro wakō. Akīmeera atīrī, “Thikīrīriai, nīndīrarootire kīroto kīngī, na ihinda rīrī, ndīrarootire rīūa, na mweri, na njata ikūmi na ūmwe ikīnyinamīrīra.” **10** Rīrīa eerire ithe o na arīū a ithe ūhoro ūcio, ithe akīmūkūma, akīmūria atīrī, “Nī kīroto kīa mūthema ūrīkū kīu ūrotete? Anga nyūkwa, na nī, na arīū a thoguo nītūgooka, na tūnamīrīre thī mbere yaku?” **11** Arīū a ithe nīmamūgūfīrīre ūru, no ithe agīkara agīciirāgia ūhoro wa irooto icio. **12** Na rīrī, arīū a ithe nīmathīite kūrīthīa mbūrī cia ithe wao gūkuhī na Shekemu, **13** nake Isiraēli akīrīra Jusufu atīrī, “O ta ūrīa ūū, arīū a thoguo nīmararīthīa mbūrī gūkuhī na Shekemu. Ūka, nīngūgūtūma kūrī o.” Nake akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūguo noguo.” **14** Nī ūndū ūcio Isiraēli akīmwīra atīrī, “Thī ūkarore kana arīū a thoguo marī o ho o wega, o ūndū ūmwe na mbūrī, na ūnjokerie ūhoro.” Nake akīmūtūma kuuma Gītuamba-inī kīa Hebironi. Rīrīa Jusufu aakinyire Shekemu, **15** mūndū ūmwe akīmūona akīrūrūra mīgūnda-inī, akīmūria atīrī, “Nī kī ūracaria?” **16** Nake Jusufu agīcooka atīrī, “Nī arīū a baba ndīracaria. No ūnjīre kūrīa mararīthīa mbūrī ciao?” **17** Mūndū ūcio akīmūcookeria atīrī, “Nīmōimite gūkū. Ndīraugire makiuga atīrī, “Rekei tūthī Dothani.” Nī ūndū ūcio Jusufu akīrūmīrīra arīū a ithe, na akīmakora hakuhī na Dothani. **18** No makīmūona arī haraaya, na ataanakinya harīa maarī, magīciirīra kūmūrāga. **19** Makīrīra atīrī, “Mūrōti ūrīa nīokite! **20** Ūkai; rekei tūmūrāge na tūmūkie irima mīrore rīa mao, na tuuge atī nī nyamū njūru imūrīte. Nītūkione ūrīa irooto icio ciake ikaahinga.” **21** No rīrīa Rubeni aigūire ūguo, akīgeria kūhonokia Jusufu kuuma moko-inī mao. Akiuga atīrī, “Rekei tūtige kūmūrāga. **22** Mūtigaite thakame. Mūkieie irima-inī rīrī rī gūkū werū-inī, no mūtīkamwīke ūru.” Rubeni oigaga ūguo nīgeetha amūhonokie kuuma kūrī o, nīguo amūcooke kūrī ithe. **23** Na rīrīa Jusufu aakinyire harī arīū a ithe, makīmūruta kanjū yake rīra eekīrīte, o rīra yarī ya goro na ng'emie wega mūno. **24** Makīmūnyīita, makīmūkia irima rīu. Na rīrī, irima rīra rīarī rīmūkū; rītarī na maaī. **25** Magīcooka magīkīra thī kūrī irio ciao, magītiira maitho makīona gikundi kīnena kīa Aishumaeli gīgūka kīumīte Gileadi. Ngamīra ciao ciakuuithīto mahuti manungi wega, na ūbani, na ūkī-wa-ngoma ūrīa wītagwo manemane, na makūrūkīte mathīi matware indo icio Misiri. **26** Juda akīra arīū a ithe atīrī, “Nī ūumithio ūrīkū tūkuona tūngūrāga mūrū wa ithe wītū na tūhīthe gīkū gīake? **27** Rekei tūmwenderie Aishumaeli aya, no tūtīkamwīke ūru na moko maitū, tondu ūyū nī mūrū wa ithe wītū, tūrī a mūthīmo ūmwe na thakame o ūmwe.” Nao arīū a ithe magītīkīra. **28** Nī ūndū ūcio hīndī rīra onjorīthia icio Amīdiani maahītūgakīra hau, arīū a ithe makīrīta Jusufu irima, na makīmwendete cekeri mīrongo rīrī cia betha kūrī Aishumaeli acio, nao makīmūtwarā Misiri. **29** Rīrīa Rubeni aacookire irima-inī na akīona atī Jusufu ndaarī ho, agītēbūrānga nguo ciake. **30** Agīcooka kūrī arīū a ithe akīmeera atīrī, “Kamwana karīa gatīrī ho! Nī ngwīka atīa?” **31** Nao makīoya kanjū ya Jusufu, magīthīnja mbūrī na magītoboka kanjū iyo thīnī wa thakame iyo. **32** Magīcooka makīoya kanjū iyo yagemetio, makīmūtwarīra ithe wao makīmwīra atīrī, “Kanjū ūno nī kīmīona tūrāmōnīre. Mīrore wega wone kana hīhī nī kanjū rīra ya mūrūguo.” **33** Nake akīmīmenya, akiuga atīrī, “Nī kanjū ya mūrū wakwa! Nyamū njūru nīmūrīte. Ti-itherū Jusufu nīarīkīte kūrāragwo, agatambuurwo icunjī.” **34** Nīngī Jakubu agītēbūrānga nguo ciake, agīkīra nguo ya ikūnia, na agīcakaīra mūrīū matukū

maingĩ. **35** Ariũ ake othe na airĩtu ake magũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atĩrĩ, “Acal Ngathĩ mbirĩra kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ùndũ ùcio ithe agĩthĩ na mbere kũmũrĩrĩra. (Sheol h7585) **36** Nao Amidiani acio makiendia Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ùmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni.

38 Ihinda-inĩ rĩ-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. **2** Juda arĩ kũu agĩcemanja na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; **3** nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩ, gagĩtuuo Eri. **4** Akĩgĩa nda ñgĩ, agĩciara kahĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. **5** O na ñingĩ agĩciara kahĩ kangĩ, agĩgatua Shela. Aagaciariĩre kũu Chezub. **6** Maagĩmara Juda akĩgũrĩra Eri ũria warĩ irigithathi riake, mũtũmia wetagwo Tamaru. **7** No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ùndũ ùcio Jehova akĩmũũraga. **8** Nake Juda akĩra Onani atĩrĩ, “Koma na mũtũmia wa mũrũ wa nyũkwa, ùmũhingĩrie ũria wagĩrĩrwo nĩkũmwĩka ũrĩ mũrũ wa nyina na mũthuuri wake, ñguo ũciarĩre mũrũ wa nyũkwa rũciaro.” **9** Nake Onani nĩamenyaga atĩ rũciaro rũu rũtigatũka rwake; nĩ ùndũ ùcio o akoma na mũtũmia wa mũrũ wa nyina, agaita mbeũ ya ũciarĩ thĩ, ñguo ndagaciariĩre mũrũ wa nyina rũciaro. **10** Ùndũ ùcio ekire warĩ mũũru maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ùndũ ùcio o nake akĩũraga nĩ Jehova. **11** Juda akĩra Tamaru mũtũmia wa mũrũ atĩrĩ, “Thĩ ũtũũre mũrũ wa ndigwa gwa thoguo mũciĩ ngĩnya mũrũ wakwa Shela agimare.” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “O nake Shela ahota gũkua ta ariũ a nyina.” Nĩ ùndũ ùcio Tamaru agĩthĩ gũtũũra mũciĩ gwa ithe. **12** Thuutha wa ihinda iraa, mũtũmia wa Juda, mwarĩ wa Shua, agĩkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nĩ kieha, akiambata agĩthĩ Timina kũrĩ andũ arĩa meenjaga ng’ondũ ciake guoya, na agĩthĩ hamwe na mũrata wake, Hira wa Adulamu. **13** Na rĩria Tamaru eerirwo atĩrĩ, “Ithe wa mũthuuriguo erekeire Timina kwenda ng’ondũ ciake guoya,” **14** akĩruta nguo ciake cia mũtũmia wa ndigwa, akĩhumbira na taama ngĩnya ũthĩũ ñguo ndakae kũmenyeka, agĩkara thĩ itoonyero-inĩ rĩa Enaimu, rĩria rĩarĩ njĩra-inĩ ya gũthĩ Timina. Nĩgũkorwo ñonire atĩ, o na gũtũka Shela aarĩ mũndũ mũgĩma, Juda ndaheanite Tamaru kũrĩ we atũke mũtũmia wake. **15** Rĩria Juda aamuonire-rĩ, agĩciiria atĩ Tamaru aarĩ mũmaraya tondũ niehumbĩrite ũthĩũ. **16** Na tondũ ndoo atĩ aarĩ mũtũmia wa mũrũ, agĩthĩ harĩ we mũkĩra-inĩ wa njĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, itĩkĩra ngome nawe.” Mũtũmia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Na nĩ kĩ ũkũũhe ñguo ngome nawe?” **17** Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngũgũtũmĩra koori kuuma rũũru-inĩ rwakwa.” Mũtũmia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩkũndĩgĩra kindũ gĩa kũrũgamĩrĩra kĩranĩro gĩaku ngĩnya rĩria ũgaakaneana?” **18** Juda akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngũtigire kĩ gĩa kũrũgamĩrĩra?” Mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩdgira gĩcũhĩ kĩa rũũri rwaku na rĩrigi rwakĩo, o na rũthanju rũu rũrĩ guoko-inĩ gwaku.” Nĩ ùndũ ùcio Juda agĩtigira mũtũmia ũcio indo icio na agĩkoma nake; na Tamaru akĩgĩa nda yake. **19** Mũtũmia ũcio aarĩkia gwĩthĩra, akĩaũra taama wake, akĩhumba nguo ciake cia mũtũmia wa ndigwa rĩngĩ. **20** Rĩria Juda atũmire mũratawe ũcio wa kũu Adulamu na koori nĩgeetha acokerio indo icio cia kũrũgamĩrĩra kuuma kũrĩ mũtũmia ũcio-rĩ, ndaamuonire. **21** Nake akĩũria andũ arĩa maatũũraga kũu atĩrĩ, “Arĩ ha mũmaraya ũria ũraarĩ haha mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Enaimu?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Haha hatĩrĩ hakorwo na mũmaraya.” **22** Nĩ ùndũ ùcio agĩcooka kũrĩ Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndinamuona. Hamwe na ũguo-rĩ,

andũ arĩa matũũraga hau moigire atĩrĩ, ‘Haha hatĩrĩ hakorwo na mũmaraya.’” **23** Nake Juda akiuga atĩrĩ, “Nĩakĩrekwũ aikare na kĩria arĩ nakĩo, kana tũtũke a gũthekeerwo. Nĩngĩ-rĩ, nĩngũmũtũmĩre koori gaka, no ndũnamuona.” **24** Thuutha wa mĩeri itatũ, Juda akĩrwo atĩrĩ, “Tamaru mũtũmia wa mũrũguo nĩehĩtie, akahũũra ũmaraya, na nĩ ùndũ ùcio arĩ na nda.” Juda akiuga atĩrĩ, “Mumie mũmũrehe, acinwo akue!” **25** Na rĩria oimagio-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩri kũrĩ ithe wa mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ñdĩ na nda ya mũndũ ũria mwene indo ici.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ta rora kana no ũmenye nũũ mwene gĩcũhĩ gĩkĩ kĩ na mũhũuri, na rĩrigi rũrũ, o na rũthanju rũrũ.” **26** Juda agĩcimenya, na akiuga atĩrĩ, “Mũtũmia ũyũ nĩ mũthingu kũngĩra; ekĩte ũguo nĩgũkorwo ndiamũheanire kũrĩ mũrũ wakwa Shela.” Juda ndaacookire gũkoma nake rĩngĩ. **27** Rĩria ihinda riake riakinyire rĩa gũciara-rĩ, kwarĩ na tũhĩ twĩrĩ twa mahata nda yake. **28** Na rĩria aaciara-rĩ, kamwe gatuo gagĩcomora guoko; nake mũmũciarĩthia akĩoya uthi mũtune, akĩwoherera guoko-inĩ gwako, na akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe woima mbere.” **29** No rĩria aacookire guoko na thĩĩni, mũrũ wa nyina akĩuma, nake mũciarĩthania akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ nĩguo weturĩra njĩra!” Nake agĩtuuo Perezũ. **30** Nake mũrũ wa nyina ũria warĩ na uthi mũtune guoko-inĩ gwake akĩuma, nake agĩtuuo Zera.

39 Na rĩrĩ, Jusufu nĩakĩkũrĩkĩrio o ngĩnya bũrũri wa Misiri. Nake Potifaru, Mũmisiri ũmwe wa anene a Firaũni, na mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni, akĩmũgũra kuuma kũrĩ Aishumaeli arĩa maamũwarĩte kũu. **2** Nake Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nake akĩgaacĩra, na agĩtũũra nyũmba-inĩ ya Mũmisiri ũcio mwathi wake. **3** Na rĩria mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nake, na atĩ Jehova nĩatũmĩte Jusufu agaacĩre maĩndũ-inĩ mothe maria ekaga-rĩ, **4** Jusufu agĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ make na agĩtũka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akĩmũtua mũrori wa nyũmba yake na akĩmũwĩhokera ũmenyereri wa kĩria gĩothe aarĩ nakĩo. **5** Kuuma hĩndĩ irĩa aamũtũwe mũrori wa nyũmba yake na kĩria gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mũmisiri ũcio nĩ ùndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kĩarĩ igũrũ wa indo ciothe cia Potifaru, irĩa ciarĩ nyũmba o na irĩa ciarĩ mũgũnda. **6** Nĩ ùndũ ùcio agĩtigira Jusufu indo ciothe irĩa aarĩ nacio acimenyagĩrĩre; rĩria rĩothe Jusufu aarĩ mũrũgamĩrĩri-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kindũ o nakĩ tĩga o irio irĩa aarĩtiaga. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mwega, **7** na thuutha wa ihinda, mũtũmia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” **8** No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ñdĩ mũrori-rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kindũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo irĩa ciothe arĩ nacio nĩanjĩhokeire ndĩcimenyagĩrĩre. **9** Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ mũnene nyũmba ñno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kindũ o nakĩ, tĩga wee wiki, tondũ ũrĩ mũtũmia wake. Ndaakĩhota atĩa gwika ùndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” **10** Na o na gũtũka nĩaringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nake-rĩ, Jusufu nĩaregire gũkoma nake o na kana gũkorwo hamwe nake. **11** No mũthenya ũmwe Jusufu nĩaingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ñmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩĩni. **12** Mũtũmia ũcio akĩnyiita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mũtũmia ũcio, akĩuma nyũmba akũũra. **13** Na rĩria mũtũmia ũcio onire atĩ Jusufu nĩatĩga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, **14** agĩta ndungata cia nyũmba yake, agĩciira atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithũ nĩgeetha atũnyarare!

Egũũkĩte haha nĩguo akome na nĩ, na nĩ ndakaya. **15** Na rĩria aigua ngĩkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora. **16** Nake agĩkara na nguo ñyo nginya rĩria mwathi wa Jusufu aainũkire. **17** Nake mütumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo ñria ya Mũhibirania, ñria watũreheire igũũkĩte kũrĩ nĩ kũnyarara. **18** No rĩria njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ñno harĩ nĩ, yoima nyũmba na yora.” **19** Rĩria mwathi wa Jusufu aigũire rũgano rũu aaheirwo nĩ mütumia wake, rĩria aamwĩrĩre, “Uguo nĩguo ngombo yaku ñnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. **20** Nake mwathi wa Jusufu akĩnyĩta Jusufu akĩmũkia njeera, kũndũ kũria gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki. **21** No hĩndĩ ñyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, **21** Jehova aarĩ hamwe nake; akĩmũtuga na agĩtũma etikĩrĩke maitho-ĩnĩ ma mũnene wa njeera. **22** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maũndũ mothe marĩa meekagwo kũu. **23** Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maũndũ-ĩnĩ mothe marĩa ekaga.

40 Thuutha ũcio-rĩ, mũndũ ũria watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mũndũ ũria wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩthĩria mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. **2** Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, **3** na akĩmahingĩrĩthia nyũmba ya mũnene wa arĩa arangĩri njeera, o ñria Jusufu oheetwo. **4** Mũnene wa arangĩri akĩmaneana kũrĩ Jusufu amarorage, nake Jusufu akĩmatungatĩra. Na thuutha wa gũkara kũho-ĩnĩ kwa ihĩnda-rĩ, **5** o ũmwe wa acio eerĩ, ũria watwaragĩra mũthamaki ndibei na mũthondeki wa mĩgate ya mũthamaki wa Misiri, o acio maahingĩrĩrwo njeera, makĩroota irooto ũtukũ ũmwe, na o kĩroto kĩarĩ na mũtaũrĩre wakĩo. **6** Rĩria Jusufu aathiire kũrĩ o rũciĩnĩ rwa mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, akiona marĩ na kieha. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩũria anene acio a Firaũni, o acio moohetwo hamwe nake nyũmba-ĩnĩ ya mwathi wake, atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩtũmitte mütukie ithiithi cianyu ũmũthĩ?” **8** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithũ ithuerĩ nĩtũrotete irooto, na gũtirĩ mũndũ wa Ngai?” Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Githĩ ũtaũri ti wa Ngai? Njĩraĩ irooto cianyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa arĩa maatwaragĩra mũthamaki ndibei akĩra Jusufu kĩroto giake. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩroto-ĩnĩ giakwa ndĩronire mũthabibũ ũrĩ mbere yakwa, **10** na ũraarĩ na hongĩ ithatũ. Nacio iraaruta Kĩro o ũguo iracanũka, nacio imanĩjika cia thabibũ irerua. **11** Na nĩ ndĩrakorwo nyiĩtĩte gĩkombe kĩa Firaũni na guoko, ndĩrooya thabibũ icio, ndĩraacihĩra gĩkombe-ĩnĩ kĩa Firaũni, na ndĩramũnengera.” **12** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “ũtaũri wakĩo nĩ ũyũ: Honge icio ithatũ nĩ mũthenya itatũ. **13** Mũthenya itatũ itanathira-rĩ, Firaũni nĩegũgũtũgũria na agũccookie wĩra-ĩnĩ waku, na ũcoke kũnengagĩra Firaũni gĩkombe giake, o ta ũria wegara rĩria warĩ mũmũhe ndibei. **14** No rĩria maũndũ maku makaagaacĩra-rĩ, ũkandĩrikana ũnjũgũire tha, ũngweete harĩ Firaũni, ũndute gũkũ njeera. **15** Tondũ nĩkũnyĩitwo ndaanyĩitirwo na hinya, ngĩrutwo bũrĩri wa Ahibirania, na ningĩ o na gũkũ gũtirĩ ũndũ mũũru ndeekĩte wa gũtũma njkio njeera.” **16** Na rĩria mũnene wa arĩa athondeki mĩgate onire atĩ Jusufu nĩataũra kĩroto kũu wegara-rĩ, akĩra Jusufu atĩrĩ, “O na nĩ ndĩrarootete: Ndirakuũite ikabũ ithatũ cia mĩgate na mũtwe. **17** Gĩkabũ kĩria kĩrarigĩtĩe igũrũ kĩraarĩ na mĩgate ya mũthemba yothĩ ithondekĩrwo Firaũni; no nacio

nyoni iramĩrĩaga ñrĩ o gĩkabũ-ĩnĩ ndĩgĩkuũite na mũtwe.” **18** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “ũtaũri wakĩo nĩ ũyũ: Ikabũ icio ithatũ nĩ mũthenya itatũ. **19** Mũthenya itatũ itanathira-rĩ, Firaũni nĩagagũtĩnithia mũtwe na akwambĩthĩe mũtĩ igũrũ. Nacio nyoni nĩkarĩa nyama cia mwĩrĩ waku.” **20** Na rĩrĩ, mũthenya wa gataũ warĩ wa kũrĩrikana gũciaruo kwa Firaũni, nake akĩrũgĩthĩria anene ake iruga inene. Nake akĩrĩrikana mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate mbere ya anene arĩa angĩ ake: **21** Agĩccookie mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei wĩra-ĩnĩ wake, nĩgeetha acooke gũtwarũra Firaũni gĩkombe rĩngĩ. **22** No rĩrĩ, mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate-rĩ, akĩmũcuria mũtĩ igũrũ o ta ũria Jusufu aamerĩte ũtaũri-ĩnĩ wake. **23** No mũnene ũcio wa arĩa maatwaragĩra Firaũni ndibei ndaigana kũrĩrikana Jusufu; nĩariganĩrwo nĩwe.

41 Na rĩrĩ, mĩaka ñrĩ mĩgima yathira-rĩ, Firaũni akĩroota kĩroto: Akĩona arũgamĩte rũteere-ĩnĩ rwa Rũũ rwa Nĩlĩ; **2** na rĩrĩ, gũkũmĩra ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma thĩnĩ wa rũũ rũu, na igĩtĩka kũria nyeki ithanjĩ-ĩnĩ. **3** Thuutha wacio rĩ, hakũmĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja, njong'ĩ na hĩnju, kuuma rũũ rũu rwa Nĩlĩ, na ikĩrũgama mwena-ĩnĩ harĩa icio ingĩ ciarũgamĩte hũgũrũrũ-ĩnĩ cia rũũ. **4** Na rĩrĩ, ng'ombe icio njong'ĩ na hĩnju ikĩria ng'ombe irĩa mũgwanja njega na noru. Hĩndĩ ñyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro. **5** Nĩngĩ Firaũni agĩkoma rĩngĩ na akĩroota kĩroto gĩa keerĩ: Magira mũgwanja mega ma ngano, maĩyũrite ngano, maakũraga kamũtĩ-ĩnĩ kamwe ka ngano. **6** Thuutha wamo gũgũthethũka magira mangĩ mũgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macĩnitwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. **7** Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mũgwanja maarĩ mega na maĩyũrite ngano. Hĩndĩ ñyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro, agũkũra agikora nĩ kũroota ekũrootaga. **8** Rũciĩnĩ agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtirĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũria. **9** Hĩndĩ ñyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩra Firaũni atĩrĩ, “ũmũthĩ nĩndarĩkano mahĩtia makwa. **10** Hĩndĩ ñmwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njeera nyũmba-ĩnĩ ya mũnene wa arangĩri. **11** ũtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kĩroto, na o kĩroto kĩarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. **12** Na rĩrĩ, kũu njeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩri. Na ithũ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũria; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kĩroto giake. **13** Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũria aatũtaũrĩre. Nĩ ngĩccookie wĩra-ĩnĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcũurio mũtĩ igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeera narua. Na aarĩka kwĩyenja na kũruta nguo irĩa arĩ nacio na gwĩkĩra ingĩ-rĩ, agĩthĩ mbere ya Firaũni. **15** Nake Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndirarootire kĩroto na gũtirĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjũgũte gũkũrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kĩroto no ũhote gũgĩtaũra.” **16** Jusufu agĩccookie Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.” **17** Hĩndĩ ñyo Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Kĩroto-ĩnĩ giakwa-rĩ, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-ĩnĩ cia Rũũ rwa Nĩlĩ, **18** rĩria haroimĩrĩre ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma rũũka, na iraitika kũria kũu ithanjĩ-ĩnĩ. **19** Thuutha wacio kĩccookie kũroimĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja hinyaru, njong'ĩ mũno na hĩnju. Ndirĩ ndona ng'ombe njong'ĩ ta icio bũrĩri-ĩnĩ wothe wa Misiri. **20** Nacio ng'ombe icio hĩnju na njong'ĩ irarĩ ng'ombe

iria mūgwanja noru iria iromirite mbere. **21** No riri, o na ciarikia gūcira-rī, gūtirī mūdū ūngiramenyire atī nīrarite; tondū ironekaga irī o njong'ī o ta mbere. Hīndī iyo ndirokīra. **22** “Ningī irooto-inī ciakwa-rī, nīndironire magira mūgwanja mega ma ngano na maiyūrite ngano, magikūra kamūtī-inī ka ngano. **23** Thuutha wamo, magira mangī mūgwanja marathēhika, marī mahoochu na macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro. **24** Namō magira macio mahīnju marameria magira marīa mūgwanja mega. Ndiraheire andū-ago ūhoro ūcio, no gūtirī o na ūmwe ūrahōtīre kūndaūrīa irooto icio.” **25** Nake Jusufu akīra Firaūni atirī, “Irooto cia Firaūni cērī no kīroto kīmwe. Ngai nīaguūrīrie Firaūni ūria akirīī gwīka. **26** Ng'ombe iria mūgwanja njega nī mīaka mūgwanja, na magira marīa mūgwanja mega ma ngano nī mīaka mūgwanja; kīroto kīu no kīmwe. **27** Nacio ng'ombe icio mūgwanja hīnju na njong'ī iria cioimīrie thuutha nī mīaka mūgwanja, no na taguo magira marīa mūgwanja matarī ngano macinītwo nī rūhuho rwa mwena wa irathīro: iyo nī mīaka mūgwanja ya ng'aragu. **28** “Na o ta ūria ndeera Firaūni: Ngai nī oneetie Firaūni ūria akirīī gwīka. **29** Nīgūgūkorwo na mīaka mūgwanja ya būthi mūnene būrūrī wothē wa Misiri, **30** no nīgūgūcōoka kūrūmīrīrwo nī mīaka mūgwanja ya ng'aragu. Naguo būthi ūcio wothē wa Misiri nīūkariganīra, nayo ng'aragu nīkananga būrūrī ūyū. **31** Būthi wa būrūrī ndūkarikanwo, tondū ng'aragu ūria igacōoka kūgīa nīgakorwo īrī nene mūno. **32** Gītūmi kīa Firaūni aheo kīroto kīu maita meerī, nī tondū Ngai nīatūtie nīegwīka ūndū ūcio, na ekūwīka o narua. **33** “Rīu Firaūni nīacarie mūdū ūū gūkūrana maūdū na mūdū mūgī, amūtue mūrūgamīrīri wa būrūrī wa Misiri. **34** O na ningī Firaūni nīagīthuure atabarī a būrūrī a kuoyaga gīcunjī gīa ithano kīa magetha ma Misiri mīaka-inī iyo mūgwanja ya būthi. **35** Nao nīmacōokanīrīrie irio icio ciothe cia mīaka iyo mīega īrooka, na ngano iyo īkorwo watho-inī wa Firaūni, īgwo matūūra-inī īrī irio. **36** Nacio irio icio ciagīrīrie kūgīwo irī mūthiithū wa būrūrī, ikaahūthīrwo hīndī irīa ya mīaka mūgwanja ya ng'aragu ūria ikaagīa Misiri, nīgeetha būrūrī ndūkanathūkio nī ng'aragu iyo.” **37** Firaūni na anene ake makīona mūbango ūcio ūrī mwega. **38** Nī ūndū ūcio Firaūni akīmōoria atirī, “No tuone mūdū ūngī ta ūyū, mūdū ūrī na roho wa Ngai thīnī wake?” **39** Firaūni agīkīra Jusufu atirī, “Kuona atī Ngai nīakūmenyithītie maūdū maya mothe-rī, gūtirī mūdū ūngī ūngikūrana maūdū na mūgī ta we. **40** Wee nīwe ūkūrūgamīrīra nyūmba yakwa ya ūthamaki, na andū akwa othe mariathikagīra watho waku. Ūndū ngūgūkīra naguo no atirī, nī nī nī ūthamaki.” **41** Nī ūndū ūcio Firaūni akīra Jusufu atirī, “Kuuma rīu nīndagūtua mūrūgamīrīri wa būrūrī wothē wa Misiri.” **42** Ningī Firaūni akīrūta gīcūhī gīake kīa mūhūrī kuuma kīara gīake agīgīkīra kīara-inī kīa Jusufu. Agīcōoka akīmūhumba nguo cia gatani njega, na kīrengēerī gīa thahabu ngingo. **43** Ningī agītūma akūo na ngāari yake ya ita, arī mūdū wa keerī harī we wathani-inī, nao andū magīthī makīanagīrīra marī mbere yake atirī, “Eherai njīra-inī!” Nī ūndū ūcio Firaūni agītua Jusufu mūrūgamīrīri wa būrūrī wothē wa Misiri. **44** Ningī Firaūni akīra Jusufu atirī, “Nī nī Firaūni, no rīrī, hatarī na rūtha rwaku, gūtirī mūdū ūgeeka ūndū atarī na rūtha rwaku gūkū Misiri guothe.” **45** Nake Firaūni agītua Jusufu Zafenathu-Panea, na akīmūhe Asenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu, atūke mūtūma wake. Nake Jusufu agītukaania būrūrī wothē wa Misiri. **46** Jusufu aarī na mīaka mīrongo itatī rīria atōonyire ūtungata-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akīehera mbere ya Firaūni, agītūkania būrūrī wothē wa Misiri. **47** Na rīrī, ihinda rīa mīaka

īyo mūgwanja ya būthi, būrūrī ūcio ūgīciara maciaro maingī mūno. **48** Nake Jusufu agīcōokanīrīria irio ciothe cia būrūrī wa Misiri iria ciagīre kuo mīaka iyo mūgwanja ya būthi, na agīciigīthia matūūra-inī marīa manene. O itūūra inene akaiga irio iria ciakūrāgio mīgūnda-inī irīa yarīthīūrūrūkīrie. **49** Jusufu agīkīgīthia ngano nyingī mūno, o ta mūthanga wa iria-inī; yarī nyingī mūno, o ngīya agītīga kūgīa maandiko ma mūigana wayo tondū ndīngīathīmīkīre. **50** Mīaka ya ng'aragu itaanakīnya-rī, Jusufu nīaciarīrwo tūhī twīrī nī Asenathu mwarī wa Potifera, mūthīnjīri-ngai wa Onu. **51** Jusufu agītīa irīgīthathi rīake Manase, akiuga atirī, “Nī tondū Ngai nīatūmīte ndīganīrwo nī thīna wakwa wothē na nyūmba ya baba yothe.” **52** Nako kahī ga keerī, agīgeeta Efiraimu, akiuga atirī, “Nī tondū Ngai nīatūmīte ngē na maciaro būrūrī-inī wa mīnyamaro yakwa.” **53** Nayo mīaka mūgwanja ya būthi kīu Misiri igīthīra, **54** na mīaka mūgwanja ya ng'aragu ikīambīrīria, o ta ūria Jusufu oigīte. Kwarī na ng'aragu mabūrūrī-inī marīa mangī mothe, no būrūrī wa Misiri wothē warī na irio. **55** Na rīria andū a Misiri othe maambīrīrie kūgīa ng'aragu-rī, magīkīra Firaūni amahe irio. Nake Firaūni akīmeera atirī, “Thīī kūrī Jusufu na mwīke ūria ekūmwīra.” **56** Rīria ng'aragu yaigīre būrūrī wothē-rī, Jusufu akīhīngūra makūmbī ma irio, akīenderia andū a Misiri ngano, nīgūkorwo ng'aragu yarī nene mūno Misiri guothe. **57** Namō mabūrūrī mothe magīūka Misiri kūrī Jusufu kūgīra ngano, tondū ng'aragu iyo yarī nene mūno thī yothe.

42 Rīria Jakubu aamenyire atī Misiri nī kwarī na ngano, akīra arīū ake atirī, “Nī kī gītūmīte mūikare o ro ūguo mūcūthanīrīrie?” **2** Agīthī na mbere akīmeera atirī, “Nīnjīgūite atī Misiri kūrī na ngano. Ikūrūkai kuo mūgatūgūrīrie irio, nīgeetha tūtūire muoyo tūtīgakue.” **3** Nao arīū ikūmi a ithe na Jusufu magīkūrūka, magīthī kūgīra ngano Misiri. **4** No Jakubu ndaatūmīre Benjamīni mūrū wa nyīna na Jusufu athī na arīa angī, tondū nīetīgagīra ndakone mūtino. **5** Nī ūndū ūcio arīū a Isīraeli magīthī marī hamwe na arīa angī maathīte kūgīra ngano Misiri, tondū būrūrī wa Kaanani o naguo warī na ng'aragu. **6** Na rīrī, Jusufu nīwe warī mwathī wa būrūrī wa Misiri na nīwe wendagīria andū othe a būrūrī ngano. Nī ūndū ūcio rīria arīū a ithe maakīnyire kuo-rī, makīmūinamīrīra, magītūrūmīthia mothīū mao thī. **7** Na rīria Jusufu onire arīū a ithe, o ro rīmwe akīmāoria, no agītua ndamooī na akīmaarīria arī na ūūru, akīmōoria atirī, “Mūmīte kū?” Nao makīmūcōokeria atirī, “Tuumīte būrūrī wa Kaanani tūgōoka kūgīra irio.” **8** O na gūtūka Jusufu nīamenyire arīū a ithe-rī, o matiigāna kūmūmenya. **9** Ningī akīrīrikana irooto ciake iria aarootete imakonīī, akīmeera atirī, “Inyū mūrī athīgaanī! Mūkīte kūrora būrūrī witū kūrīa ūtarī mūgītīre.” **10** Nao makīmūcōokeria atirī, “Aca, mwathī witū! Ndungata ciaku ciūkīte o kūgīra irio tu. **11** Ithūī ithuothe tūrī arīū a mūthuuri ūmwe. Ithūī ndungata ciaku tūrī andū ehokeku, tūtīrī athīgaani.” **12** Nake Jusufu akīmeera atirī, “Aca! Mūkīte kūrora būrūrī witū kūrīa ūtarī mūgītīre.” **13** No makīmūcōokeria atirī, “Ndungata ciaku ciarī andū ikūmi na eerī, arīū a mūthuuri ūmwe, ūria ūtūūraga būrūrī wa Kaanani. ūria mūnīni biū nīwe ūrī na baba rīu, na ūmwe witū ndarī ho.” **14** Jusufu akīmeera atirī, “No ta ūria ndamwīra: Inyū mūrī athīgaani! **15** Na ūū nīguo mūkūmenyeka atī mūrī andū a ma: Ti-itherū, o ta ūria Firaūni atūūraga muoyo-rī, mūtīngīuma kūdū gūkū ngīya ūria mūnīni wanyu oke. **16** Tūmai ūmwe wanyu athī agīre mūrū wa thoguo ūcio ūngī; inyū aya angī nī mūgīkīo njēera nīgeetha ciugo cianyu icio

mwarĩtie irorwo kana nĩ ũhoro wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tiguu-rĩ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo, inyuĩ mũrĩ athigaani!" **17** Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mĩthenya itatũ. **18** Mũthenya wa itatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, "Tondũ ndĩ mwtĩgĩrĩ Ngai-rĩ, ikai ũũ nĩguo mũtũũre muoyo: **19** Angkorwo mũrĩ andũ ehokeku, itĩkĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyuĩ aria angĩ mũthĩ mũtwarĩre andũ anyu ngano nĩ ũndũ wa ng'aragu irĩa marĩ nayo. **20** No rĩrĩ, no nginya mũndehere mũrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrĩke kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtĩgakue." Nao magĩka o ũguo. **21** Nao makĩirana atĩrĩ, "Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mũrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũria aarĩ na thĩna rĩrĩa atũthaihaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũguu; na no kĩo tũnyĩitwo nĩ thĩna ũyũ." **22** Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, "Gĩthĩ ndiamwĩrĩre mũtĩkehĩrie kamwana kau? No inyuĩ mũkĩrega gũũthikĩrĩria Riu no nginya tũrĩho thakame yake." **23** No matiamenaga atĩ Jusufu nĩaguaga ũria moigaga, tondũ we aatũmagĩra mũtabuti akĩmaarĩria. **24** Jusufu akĩmahutĩra akĩmeherera, akĩambĩrĩria kũrĩra; ningĩ agĩcooka agĩthĩĩ akĩmaarĩria ringĩ. Akĩnyĩitthia Simeoni akĩeherio harĩo na akĩohwo makĩonaga. **25** Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ ikũnia ikũnia-inĩ riake, na maheo rĩgu wa rũgendo. Thuutha wa gwĩkĩrwo maũndũ macio, **26** makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo iyo ya ngano na makĩumagara. **27** Harĩa maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia riake ahe ndigiri yake irio, nake akona betha ciake hau mũromo-inĩ wa ikũnia riake. **28** Akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, "Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; ĩ ici haha ikũnia-inĩ riakwa." Ngoro ciao ikĩnyĩitwo nĩ ihooru na makĩrorana makĩinainaga, makĩũrania atĩrĩ, "Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkite?" **29** Na rĩrĩa maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, **30** "Mũndũ ũria mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrĩre na ũuru mũingĩ na agĩtũtua ta twathiite gũthigaana bũrũri ũcio. **31** No ithuĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, 'Ithuĩ tũrĩ andũ ehokeku; tũtĩrĩ athigaani. **32** Twarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe. ũmwe ndarĩ ho, na ũria mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.' **33** "Ningĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, 'Gĩkĩ nĩkĩo gĩgĩtũma menyē kana mũrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mũrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩ mũcitwarĩre andũ a nyũmba cianyu acio marĩ na ng'aragu. **34** No mũndehere mũrũ wa thoguo ũria mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtĩrĩ athigaani, mũrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ iyo nĩngamũcookeria mũrũ wa thoguo, na nĩmũgetikĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ." **35** Na rĩrĩa moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩohe kĩa betha ciake ikũnia-inĩ riake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. **36** Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, "Mũrĩ kũũnĩria ciana ciakwa, Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjamini. Maũndũ maya mothe nĩ nĩ mokĩrĩre!" **37** Hĩndĩ iyo Rubeni akĩra ithe atĩrĩ, "Nũkoooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookia Benjamini harĩwe. Reke akorwo ũmenyererĩ-inĩ wakwa, na nĩngamũcookia." **38** No Jakubu akiuga atĩrĩ, "Mũrũ nake wadegũkũrũka athĩ na inyuĩ; mũrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigarĩte. Angĩnyĩitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rũu mũrathĩrĩ-rĩ, mwtũma mbuĩ ici ciakwa ithĩĩ mbĩrĩra-inĩ na kĩa." (Sheol h7585)

43 Na rĩrĩ, ng'aragu iyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. **2** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maarĩrĩre ngano yothe irĩa maagũrĩte Misiri igĩthira-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, "Cookai

Misiri ringĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini." **3** No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũndũ ũcio aatwĩthĩrĩre agĩtwĩra atĩrĩ, 'Mũtikooona ũthĩũ wakwa ringĩ tĩga mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.' **4** Akorwo nĩgũtũtũma hamwe na mũrũ wa ithe witũ Benjamini, nĩtũgũkũrũka tũthĩ tũkũgũrĩre irio. **5** No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtũgũkũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, 'Mũtikooona ũthĩũ wakwa ringĩ tĩga no mũrũ wa thoguo akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.'" **6** Nake Isiraeli akĩmooria atĩrĩ, Mwandehereire thĩna ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mũrĩ na mũrũ wa ithe wanyu ũngĩ? **7** Makĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩĩ ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩrĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, 'Ithe wanyu arĩ o muoyo? Nĩ mũrĩ na mũrũ wa thoguo ũngĩ?' Ithuĩ no gũcookia twacookagia ciũria ciake. Tũngĩamenyire atĩa atĩ no oige, 'Thĩĩ mũrehe mũrũ wa thoguo gũkũ?'" **8** Ningĩ Juda akĩra Isiraeli ithe atĩrĩ, "Njĩtikĩria thĩ na kamwana gaka, na nĩtũgũthĩ o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũũre muoyo, na tũtĩgakue. **9** Nĩ mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩ ũkoooria ũhoro wake. Ingĩkaaga kũmũcookia kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookererwo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma mũro wakwa wothe. **10** ũria kũrĩ nĩ atĩ, korwo tũtĩnatĩndĩrĩra ũhoro ũyũ tũngĩthĩte ria keerĩ na tũgacooka." **11** Nake Isiraeli, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, "Kũngĩkorwo no nginya athĩrĩ-rĩ, ikai ũũ: Ikĩrai maciaro marĩa mega mũno ma bũrũri ũyũ mondo-inĩ cianyu, mũkũrũkĩrie mũndũ ũcio marĩ kĩheo, na mahuti manini marĩa manungĩ wega na kaũkũĩ kanini, na ũbani na ũũkĩ-wa-ngoma ũria wĩtagwo manemane, na njothi na rothi. **12** Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcooke betha iria ciacooketio mĩromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. **13** Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcooke kũrĩ mũndũ ũcio o narua. **14** Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotũma mũtũgũrwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etikĩre mũcooke na mũrũ wa thoguo wanyu ũcio ũngĩ o na Benjamini. Hakwa-rĩ, akorwo nĩ ngũkuĩrwo-rĩ, nĩ ngũrwo." **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoyia iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthĩĩ na Benjamini. Magĩkũrũka na ihena Misiri na makĩneana kũrĩ Jusufu. **16** Rĩria Jusufu onire Benjamini arĩ hamwe nao-rĩ, akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, "Twaro andũ aya gwakwa mũciĩ, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mĩaraho; tondũ nĩ mekũrianĩra na nĩ mĩaraho." **17** Nake mũndũ ũcio agĩka o ta ũria Jusufu aamwĩrĩte, na akĩmatwara kwa Jusufu mũciĩ. **18** Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũciĩ. Magĩciũria atĩrĩ, "Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha iria ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtũ ngombo ciake, na oe ndigiri ciitũ." **19** Tondũ ũcio makĩambata magĩthĩĩ kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwarĩria marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. **20** Makĩmwĩra atĩrĩ, "Twagũthaiha mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. **21** No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũria yoheetwo irĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. **22** Na ningĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia kũgũra irio. Tũtũĩ nũu wekirire betha ciitũ makũnia-inĩ maitũ." **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, "Gũtĩrĩ na thĩna, tĩgai gwĩtĩgĩra. Ngai wanyu, o we Ngai wa ithe wanyu, nĩwe wamũheire kĩgĩna makũnia-inĩ manyu; betha cianyu nĩndacĩamũkĩire." Agĩcooka akĩmarehera Simeoni. **24** Nĩngĩ mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩmatwara mũciĩ kwa Jusufu, akĩmahe maafi ma gwĩthamba magũrũ, na akĩhe ndigiri ciao gĩa kũria. **25** Nao makĩhaarĩria iheo ciao cia kũhe Jusufu

ooka mīaraho, tondū nīmaiguīte atī nīmekūria irio kuo. **26** Rīria Jusufu ookire mūcī-rī, makīmūthe iheo iria maarehete kīu nyūmba-inī, na makīnamīria, magīturumithia mothiū mao thī mbere yake. **27** Nake akīmahooya ūhorō, akīmooria, “Mūkūrū ūria mwaheire ūhorō wake-rī, nī mūhorō? Arī o muoyo?” **28** Makīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ūcio ithe witū arī o muoyo na ndarī na ūru.” Nao makīnamīria mamūhe gītīo. **29** Na aaroranga akīona mūrū wa nyina Benjamini, ūria maaciaranīrwo nake; akīmooria atīrī, “Ūyū nīwe mūrū wa thoguo ūria mūnini biū, ūria mwaheire ūhorō wake?” Agīcooka akīmwira atīrī, “Mūrū wakwa, Ngai arogūtuga.” **30** Na rīrī, aigua ta ekumwo nī ngoro nī kuona mūrū wa nyina Benjamini-rī, Jusufu agīkiuma na ihenya agīthīi gūcaria handū angīrīra. Nake agīthīi kanyūmba gake ga thīini akīrīra kuo. **31** Na aarīkia gīwthamba ūthiū akīuma, akīyūmīria, akiuga atīrī, “Igai irio metha-inī.” **32** Makīgīra Jusufu irio ciake arī witū, na arīū a ithe marī oiki, nao andū a Misiri marī oiki, tondū andū a Misiri matingārāniire na Ahibirania tondū warī thaahu harīo. **33** Andū acio maaikarītio mbere yake kūrīngana na ūkūrū wao, kuuma irīgīthathi nginya ūria warī mūnini biū; nao makīrorana o mūdū na mūdū nī kūgega. **34** Rīria maihūrīrwo irio kuuma metha-inī ya Jusufu-rī, rwīga rwa Benjamini rwarī maita matano gūkīra rwa arīa angī. Nao makīria na makīnyuuanīra nake mategwītīgīra.

44 Nake Jusufu agīatha mūnene wa nyūmba yake, akīmwira atīrī, “Iyūria makūnia ma andū aya irio nyingī o ta ūria mangīhota gūkuua, na wīkīre betha ya mūdū o mūdū mūromo-inī wa ikūnia rīake. **2** Nīngī wīkīre gīkombe gīakwa kīria kīa betha mūromo-inī wa ikūnia rīa ūria mūnini biū wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake mūnene ūcio agīka o ūria Jusufu aamwīre. **3** Rūciini gwakīa-rī, andū acio makīumagario hamwe na ndigiri ciao. **4** Matanathīi kūrāya na itūūra rīu inene-rī, Jusufu akīra mūnene wa nyūmba yake atīrī, “Rūmīria andū acio o rīu, na wamakīnyīra ūmoorie atīrī, ‘Mwarīha wega na ūru nīkī? **5** Gīthī gīkombe gīkī tikio mwathi wakwa anyuuga nako na akaragūra nakīo? Ūndū ūyū mwīkīte nī ūndū mūru mūno.’” **6** Na rīria aamakīnyīre-rī, agīcookeria ciugo icio kūrī o. **7** Nao makīmūria atīrī, “Mwathi witū ekwaria maūndū ta macio nīkī? Ithuī ndungata ciaku tūroaga gwīka ūndū ta ūcio! **8** Ithuī o na nītūragūcookeirie betha irīa twakorire mīromo-inī ya makūnia maitū kuuma būrūri wa Kaanani; nī kī kīngītūma tūiye betha kana thahabu kuuma nyūmba ya mwathi waku? **9** Ndungata o na ūmwe yaku yakorwo īrī nakīo-rī, no īgūkuua, na ithuī aya angī tūtūike ngombo cia mwathi witū.” **10** Nake akiuga atīrī, “Nī wega, nīgūtūike o ūgu mwoiga. Ūria ūgūkorwo nakio nīwe ūgūtūika ngombo yakwa; inyuī arīa angī mūtīrī na ūcuuke.” **11** O mūdū o mūdū agīkūrūkia ikūnia rīake thī na ihenya na akīrītumūra. **12** Nake mūnene ūcio wa nyūmba ya Jusufu akīambīria gūcaria gīkombe, ambīriire harī ūria mūkūrū wao na akīrīkīria harī ūria mūnini biū. Nakio gīkombe kū gīkōneka ikūnia-inī rīa Benjamini. **13** Nao moona ūguo-rī, magītembūranga nguo ciao. Magīcooka makīhaicia mīrigo yao ndigiri igūrū magīcooka na thūutha kūu itūūra-inī inene. **14** Jusufu aarī o kūu nyūmba rīria Juda na arīū a ithe maatoonyire kuo. Nao makīgūthīa thī mbere yake. **15** Jusufu akīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūyū mwīkīte? Kai mūtūo atī mūdū ta nīi no ahote kūmenya maūndū na nīra ya ūragūrī?” **16** Juda akīmūcookeria atīrī, “Nī atīa tūngīra mwathi witū? Tūngīuga atīa? Tūngīhota atīa kuonania atī tūtīhītie? Ngai nīwe ūguūrītie mahītia

ma ndungata ciaku. Rīu ithuī tūrī ngombo cia mwathi witū, ithuothe ūndū ūmwe na ūria ūkorīrwo na gīkombe kīu.” **17** No Jusufu akiuga atīrī, “Nīroaga gwīka ūndū ta ūcio! Mūdū ūria ūkorīrwo na gīkombe kīu nowe ūgūtūika ngombo yakwa. Inyuī aya angī, cookai kūrī ithe wanyu na thayū.” **18** No Juda agīthīi harī we, akiuga atīrī, “Ndagūthaita mwathi wakwa, ītkīria ndungata yaku yarīre mwathi wakwa. Ndūkarakīre ndungata yaku o na gūtūika ūiganaine na Firaūni we mwene. **19** Mwathi wakwa, wee worīre ndungata ciaku atīrī, ‘Nī mūrī ithe wanyu kana mūrū wa thoguo wanyu ūngī?’ **20** Na ithuī tūgīgūcookeria atīrī, ‘Tūrī na ithe witū mūthuru mūkūrū mūno, na kūrī kamwana kanini aacīrīrwo ūkūrū-inī wake. Mūrū-wa-nyina na kamwana kau nī mūkuū, na nowe wīki wa arīū a nyina ūtīgarīte, na ithe nīamwendete mūno.’ **21** “Hīndī ūyo ūkīra ndungata ciaku atīrī, ‘Thīi mūmūkūrūkie mūmūrehe ndīmwonere.’ **22** Na ithuī tūkīra mwathi witū atīrī, ‘Kamwana kau gātīnguma harī ithe; kangiama harī we, ithe no gūkuua angīkua.’ **23** No wee werire ndungata ciaku atīrī, ‘Tiga mūkīre na mūrū wa thoguo ūcio mūnini biū, mūtūkoona ūthiū wakwa rīngī.’ **24** Na twaitīka kūrī ndungata yaku ūcio ithe witū, tūkīmwira ūria we mwathi witū woigīte. **25** “Nīngī ithe witū agītīwira atīrī, ‘Cookai, mūthī mūgūre irio ingī nini.’ **26** No ithuī tūkīmwira atīrī, ‘Tūtīngīkūrūka kuo. No gūkorīrwo nītūgūthī na mūrīū waku ūyū mūnini biū. Tūtīngīona ūthiū wa mūdū ūcio tiga mūrīū waku ūyū akorīrwo na ithuī.’ **27** “Nayo ndungata yaku ūcio ithe witū agītīwira atīrī, ‘Inyuī nīmūū atī mūtūmia wakwa Rakeli aanjīrīre arīū eerī. **28** Ūmwe wacio nīathiire na ndacooke, na nī ngūga atīrī, ‘Tī-itherū nīatambuurīto nī nyamū!’ Na kuuma hīndī ūyo ndīrī ndamuona rīngī. **29** Mūngīoya ūyū ūngī nake akoone mūtīno-rī, mwatūma mbūu ici ciakwa ithī mbīrīra na kīeha.’ (Sheol h7585) **30** “Na rīrī, kamwana gaka kangīaga gūthīi na nī tūgācooka kūrī ndungata yaku ūcio baba, o baba ūcio muoyo wake wohanītio na muoyo wa kamwana gaka-rī, **31** oone atī kamwana gaka tūtīrī nako, no gūkuua agaakua. Ithuī ndungata ciaku tūgīgūrūkie mbūu cia ithe witū mbīrīra-inī na kīeha. (Sheol h7585) **32** Nīi ndungata yaku-rī, nīnderūtīre kūrī baba gīkamēyerera. Ngīuga atīrī, ‘Ingīkaaga gūgācooka kūrī we-rī, nīngacookererwo nī ihītia rīrī ndī mbere ya baba, matukū mothe ma muoyo wakwa!’ **33** “Na rīu ndagūthaita ūreke nīi ndungata yaku ndīgwo gūkū ndūike ngombo ya mwathi wakwa handū ha kamwana gaka, na wītīkīre kamwana gaka kainūke na arīū a ithe. **34** Ingīhota atīa kūnūka kūrī baba itarī na kamwana gaka? Aca! Ndūkareke ngoone kīeha kīria kīngīnyīta baba.”

45 Hīndī ūyo Jusufu akīremwo nī kwīyūmīria mbere ya arīa othe maamūtūngataga, akīanīria na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Andū othe nīmehere harī nīi!” Tondū ūcio, hatīarī mūdū o na ūmwe warī na Jusufu rīria emenyithanīre kūrī arīū a ithe. **2** Na akīria anīriire o nginya andū a Misiri makīmūgūga, o na andū a nyūmba ya Firaūni makīgūga ūhorō wa kīrīro kīu. **3** Jusufu akīra arīū a ithe atīrī, “Nī nīi Jusufu! Baba arī o muoyo?” No arīū a ithe matīahotīre kūmūcookeria, nīgūkorwo nīmamakīte mūno marī mbere yake. **4** Nīngī Jusufu akīra arīū a ithe atīrī, “Ta ngūhīrīria.” Meeka ūguo-rī, akīmeera atīrī, “Nī nīi mūrū wa thoguo ūyū, ūria mwendīre Misiri! **5** Na rīu, mūtīgathīnīke kana mwīrakīre nīkūnyendīa gūkū, tondū nī Ngai wandūmīre nījūke mbere yanyu nīgeetha honokie mīoyo. **6** Handū-inī ha mīaka rīrī rīu gūkoretwo na ng’aragu būrūri-inī, na mīaka itano īgūka gūtīgūkorwo na kūrīma kana

kügetha. 7 No Ngai aandũmire mbere yanyu nĩguo ndũmie matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie miyoyo yanyu na kũhonokania kũnene. 8 “Nĩ undũ ũcio-rĩ, ti inyuĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩanduĩte ta ithe wa Firaũni, na mwathi wa nyũmba yake yothe o na mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri. 9 Na rĩu hĩhũha mũcooke kũrĩ baba mũmwĩre atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo mũrũguo Jusufu ekuga: Ngai nĩanduĩte mwathi wa bũrũri wa Misiri guothe. Ikũrũka ũũke kũrĩ nĩ; ndũgũaikare. 10 Ūgũtũũra bũrũri wa Gosheni na ũkorwo ũrĩ hakuĩ na nĩ, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndũũru ciaku cia mbũri na cia ng’ombe, na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo. 11 Kĩu nĩkũo ndrĩgũũteithagĩria tondu kũrĩ na miaka ingĩ itano ya ng’aragu itigarĩte. Kwaga ũguo wee na nyũmba yaku na andũ arĩa othe makwĩgĩ nĩmũgũtuĩka athĩnĩki.’ 12 “Inyuĩ nĩmũreyonera, o na Benjamini mũrũ wa maitũ akeyonera, atĩ nĩ nĩ mwene ndĩramwarĩria. 13 Na mwĩre baha ũhoru wa gĩtũo kĩrĩa gĩothe heetwo gũkũ Misiri, na ũrĩa wothe mwĩoneire, na mũũkũrũkie baba gũkũ narua.” 14 Nĩngĩ akĩhĩmbĩria mũrũ wa nyina Benjamini na akĩrĩra, o nake Benjamini akĩmũhĩmbĩria akĩrĩraga. 15 Na akĩmumunya arĩu a ithe othe na akĩmahĩmbĩria akĩrĩraga. Thuutha ũcio arĩu a ithe makĩaranĩra nake. 16 Na rĩrĩa ũhoru ũcio waiurũro nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni, atĩ arĩu a ithe na Jusufu nĩmũkĩte-rĩ, Firaũni na anene ake othe magĩkena. 17 Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “ĩra arĩu a thoguo atĩrĩ, ‘ĩkai ũũ: Igrĩrĩrĩ nyamũ cianyu mũrĩgo mũcooke bũrũri wa Kaanani, 18 na mũndehere ithe wanyu na andũ a nyũmba cianyu. Na nĩ nĩngamũhe kũndũ kũrĩa kwega mũno bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũkenagĩre ũhoru wa bũrũri ũyũ.’ 19 “Nĩngĩ nĩwathĩrĩro ũmeere atĩrĩ: ‘ĩkai ũũ: Oyai makaari mamwe kuuma gũkũ Misiri nĩ undũ wa ciana na atumia anyu, mũgĩre ithe wanyu mũũke. 20 Na mũtigatindanĩre na indo cianyu tondu maũndũ mothe marĩa mega mũno ma Misiri megũtuĩka manyu.” 21 Nĩ undũ ũcio arĩu a Isiraeli magũka o ro ũguo. Jusufu akĩmahe makaari o ta ũrĩa Firaũni aathanĩte na agĩcooka akĩmahe rĩgu wa rũgendo rwao. 22 Nĩngĩ akĩhe o mũndũ o mũndũ wao nguo njerũ, no Benjamini-rĩ, akĩmũhe betha magana matatũ, na nguo ithano cia kũgarũrĩa. 23 Na indo ici nĩcio aatũũire ithe: Ndĩgĩri ikũmi ikuũite indo irĩa nĩjega mũno cia Misiri, na ndĩgĩri ingĩ ikũmi cia mĩgoma ikuũite ngano na mĩgate na rĩgu wake wa rũgendo. 24 Agĩcooka akĩmagaria arĩu a ithe, na magĩthĩ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikanegenanie mũrĩ njĩra-inĩ!” 25 Nĩ undũ ũcio makĩambata makũma Misiri, magĩthĩ magĩkinya kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani. 26 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu arĩ o muoyo! Na nĩwe mwathi wa bũrũri wothe wa Misiri.” Jakubu akĩgegeara; akĩaga kũmetĩkia. 27 No rĩrĩa maamwĩre maũndũ marĩa mothe Jusufu aamerĩte, na rĩrĩa onire makaari marĩa Jusufu aatũmĩte na kũmũkuua mamũtware Misiri-rĩ, roho wa Jakubu ithe wao ũkĩarahũka. 28 Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Nĩndetĩka! Mũrũ wakwa Jusufu arĩ o muoyo. Nĩngũthĩ ngamuone itanakua.”

46 Nĩ undũ ũcio Isiraeli akĩmagaria na indo ciothe irĩa aarĩ nacio, na aakinya Birishiba-rĩ, akĩrũtĩra Ngai wa ithe Isaaka magongona. 2 Nake Ngai akĩarĩria Isiraeli na kĩoneki ũtũkũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jakubũ! Jakubũ!” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Nĩ ũyũ haha.” 3 Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Ngai, Ngai wa thoguo. Ndũgetĩgĩre gũkũrũka ũthĩ Misiri, tondu nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene mũno kũu. 4 O na nĩngũkũrũkania nawe kũu Misiri, na ti-itherũ nĩ ngagũcooka gũkũ rĩngĩ. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nĩkũo gĩgaakũhinga maitho wakua.” 5 Hĩndĩ ũyo Jakubu akĩma Birishiba, nao arĩu a Isiraeli magĩkuua

ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marĩa Firaũni aatũmĩte ma kũmũkuua. 6 O na nĩngĩ magĩthĩ na mahĩu mao na indo irĩa ciothe maagĩte nacio marĩ kũu Kaanani, na Jakubu na rũciarũ rwake ruothe magĩthĩ Misiri. 7 Aathiire Misiri na arĩu ake na tũmwana twa arĩu ake, agĩthĩ na arĩtu ake na tũrĩtu twa arĩtu ake, ũguo nĩ kuuga rũciarũ rwake ruothe. 8 Maya nĩmo marĩtwa ma arĩu a Isiraeli (Jakubu na njĩaro ciake) arĩa maathiire Misiri: Rubeni irigĩthathi rĩa Jakubu. 9 Arĩu a Rubeni maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karĩmi. 10 Arĩu a Simeoni maarĩ: Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Zoharu, na Shauli mũrũ wa mũtumia ũrĩa Mũkaanani. 11 Arĩu a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kothathu, na Merari. 12 Arĩu a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onani nĩmakũrũre bũrũri wa Kaanani.) Nao arĩu a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamuli. 13 Arĩu a Isakaru maarĩ: Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni. 14 Arĩu a Zebuluni maarĩ: Seredi, na Eloni, na Jahaleeli. 15 Acio nĩo arĩu arĩa Lea aaciarĩre Jakubu kũu Padani-Aramu, hamwe na mwarĩ Dina. Arĩu acio na arĩtu ake othe maarĩ mĩrongo itatũ na atatũ. 16 Arĩu a Gadi maarĩ: Zifioni, na Hagi, na Shuni, na Eziboni, na Eri, na Arodi, na Areli. 17 Nao Arĩu a Asheri maarĩ: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarĩ wa nyina aarĩ Sera. Arĩu a Beria maarĩ: Heberĩ na Malikieli. 18 Icio nĩcio ciana irĩa ciaciarĩrwo Jakubu nĩ Zilipa, ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Lea; ciothe ciarĩ ciana ikũmi na ithathatũ. 19 Arĩu a Rakeli mũtumia wa Jakubu maarĩ: Jusufu na Benjamini. 20 Nake Jusufu arĩ kũu Misiri, nĩaciarĩrwo Manase na Efiraimu nĩ Aseunaru mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩrĩ-ngai wa Onu. 21 Nao arĩu a Benjamini maarĩ: Bela, na Bekeri, na Ashibeli, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupimu, na Hupimu, na Aradi. 22 Acio nĩo arĩu a Rakeli arĩa maaciarĩrwo Jakubu othe maarĩ andũ ikũmi na ana. 23 Mũrĩu wa Dani aarĩ: Hushimu. 24 Nao Arĩu a Nafitali maarĩ: Jahazeeli, na Guni, na Jazeri, na Shilemu. 25 Acio nĩo arĩu arĩa maaciarĩrwo Jakubu nĩ Bilaha ũrĩa Labani aaheete mwarĩ Rakeli, othe maarĩ mũgwanja. 26 Andũ othe arĩa maathiire na Jakubu Misiri, arĩa maarĩ a njĩaro ciake tũtegũtara atumia a arĩu ake, maarĩ andũ mĩrongo itandatũ na atandatũ. 27 Hamwe na arĩu arĩa eerĩ a Jusufu arĩa aaciarĩre Misiri, andũ a nyũmba ya Jakubu arĩa maathiire Misiri maarĩ mĩrongo mũgwanja. 28 Nake Jakubu agĩtũma Juda athĩ mbere yake kũrĩ Jusufu nĩgeetha athĩrĩrwo njĩra ya gũthĩ Gosheni. Rĩrĩa maakinyire bũrũri wa Gosheni, 29 Jusufu akĩhaarĩria ngaari yake ya mbarathi, na agĩthĩ Gosheni gũtũnga ithe Isiraeli. Na Jusufu aakinya o ũguo harĩ ithe, akĩmũhĩmbĩria na akĩrĩra ihinda inene. 30 Nake Isiraeli akĩra Jusufu atĩrĩ, “Rĩu no ngĩkue, kuona atĩ nĩndeyonera nĩ mwene atĩ ũrĩ o muoyo.” 31 Hĩndĩ ũyo Jusufu akĩra arĩu a ithe na andũ a nyũmba ya ithe atĩrĩ, Nĩngwambata thĩ njarie na Firaũni, ndĩmwĩre atĩrĩ, Arĩu a baba, na nyũmba ya baba, arĩa maratũũraga bũrũri wa Kaanani, nĩmũkĩte kũrĩ nĩ. 32 Andũ acio nĩ arĩthĩ; marĩthagia mahĩu, na mũkĩte na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, na indo ciothe ciao. 33 Na rĩrĩa Firaũni arĩmwĩta na amũũre atĩrĩ, “Inyuĩ mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” 34 mwagĩrĩrwo mũmũcookerie atĩrĩ, “Ithũ ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩthagia mahĩu kuuma ũnini witũ, o ta ũrĩa maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ ũyo nĩmũgetĩkĩro mũtũũre mwena wa Gosheni, tondu arĩthĩ othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47 Jusufu agĩthĩ akĩra Firaũni atĩrĩ, “Baba na arĩu a baba hamwe na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe na indo

ciao ciothe nimokite kuuma bürüri wa Kaanani, na rüu marí Gosheni.” 2 Ningí agíthuurá aríü a íthe atano na akímatwara mbere ya Firaüni. 3 Firaüni akímooria atírí, “Múrutaga wíra úrikú?” Nao magícookeria Firaüni atírí, “Íthuí ndungata ciaku túrí aríithi, o ta úríá maithe maitü maarí.” 4 Ningí makímwíra atírí, “Túúkíte gúikara gúkü kwa íhinda, tondu ng’aragu íno ní nene kúu Kaanani, na ndúúru cia ndungata ciaku ní ciagíte úríithio. Ní úndü úcio twagúthaitha wítíkíríe ndungata ciaku ítúúre Gosheni.” 5 Firaüni akíira Jusufu atírí, “Thoguo na aríü a thoguo mokíte kúrí we, 6 na bürüri wa Misiri úrí mbere yaku; he thoguo na aríü a thoguo mwena úríá mwega múno wa bürüri úyü. Reke maikare Gosheni. Na rírí, angíkorwo níúúú amwe ao marí na úúgí wa mwanya-rí, matue arúgamíríri a mahíü makwa.” 7 Ningí Jusufu akírehe íthe Jakubu mbere ya Firaüni. Na Jakubu aríikíra kúrathima Firaüni-rí, 8 Firaüni akímúúria atírí, “Úrí na miáka íigana?” 9 Nake Jakubu akíira Firaüni atírí, “Miáka yakwa ya kúúrúúra ní ígana rímwe na mírongo ítatü. Miáka yakwa íkoretwo ní mínini na ya mítangiko, na ndúigana míaka ya kúúrúúra kwa maithe makwa.” 10 Jakubu agícooka akírathima Firaüni na akíehera akíuma hau Firaüni aarí. 11 Ní úndü úcio Jusufu akíthe íthe na aríü a íthe útúúro kúu Misiri na akímahe mígúnda mwena úríá mwega múno wa bürüri úcio, rúgongo rwa Ramesese o ta úríá Firaüni aathaníte. 12 Ningí Jusufu níaheaga íthe na aríü a íthe na andü a nyúmba ya íthe othe írio kúringana na múigana wa ciana ciao. 13 Na rírí, gútiarí írio mwena úcio wothe, tondu ng’aragu yarí nene múno; na Misiri na Kaanani cierí ní ciahinyírírkíte ní úndü wa ng’aragu úyo. 14 Jusufu akíungania mbeeca íria ciothe íngíonekire bürüri wa Misiri na wa Kaanani, írí íríhi ríá ngano íríá andü maagíruga, nake agícítwara nyúmba-iní ya úthamaki ya Firaüni. 15 Na ríríá mbeeca cia andü a Misiri na cia andü a Kaanani ciathirire-rí, andü a Misiri othe magíthíi kúrí Jusufu, makímwíra atírí, “Túhe írio. Túngígikua útwíroreire níki? Mbeeca ciitü níithíríte biü.” 16 Nake Jusufu akímacookeria atírí, “Ndeherai mahíü manyu, na níngúmwenderia írio ní úndü wa mo tondu mbeeca ní thíru.” 17 Ní úndü úcio magítwaríra Jusufu mahíü mao, nake akímakúúraníríria írio na mbarathí ciao, na ng’óndu na mbúri ciao, na ng’ómbe na ndígiri ciao. Nake Jusufu akímateithíríria mwaka úcio wothe na írio, magícikúúrania na mahíü mao mothe. 18 Naguo mwaka úcio wathira-rí, magúka kúrí we mwaka úyü úngí, makímwíra atírí, “Tútingíhota kúhitha mwathi wítü úndü, kuona atí mbeeca ciitü níithíríte, na mahíü maitü ríu ní maku, na gútirí kíndü gítigaire kía mwathi wítü tíga mírí íitü na íthaka ciitü. 19 Túngígikua útwíroreire níki, íthuí na íthaka ciitü hamwe? Túgúraníríe hamwe na íthaka ciitü, útúhe írio, na íthuí na íthaka ciitü tútúike ngombo cia Firaüni. Túhe mbeü nígeetha tútúúre muoyo, tútigakue, na níguo bürüri wítü ndúkanangíke.” 20 Ní úndü úcio Jusufu akígúúria Firaüni bürüri wothe wa Misiri. Nao andü a Misiri makíendia íthaka ciao, múndü o múndü, ní úndü ng’aragu níyamahatírírie múno. Naguo bürüri wothe úgítúka wa Firaüni. 21 Nake Jusufu agígítua andü ngombo kuuma mwena úmwe wa Misiri nginya úríá úngí. 22 No rírí, ndaigana kúgúra íthaka cia athínjírí-ngai akuo, tondu o maarí na ígai maaheagwo ní Firaüni, na maarí na írio cia kúmaigana kuuma kúrí ígai ríu Firaüni aamaheaga. Kíu níkió gíatúmire mage kwendia íthaka ciao. 23 Nake Jusufu akíira andü acio atírí, “Ríu tondu úmúthí níndámúgúra hamwe na íthaka cianyu mútúike a Firaüni-rí, mbeü cianyu nício íci; oyai múkaahaande mígúnda. 24 No ríríá múkaagetha, múkaahe Firaüni gícunjí gíá gatano. Ícunjí ício íngí inya harí íthano no mwígíre írí

mbeü cia kúhaanda na írio cianyu ene na cia nyúmba cianyu, na cia ciana cianyu.” 25 Nao makiuga atírí, “Níwahonokia míoyo íitü. Túroogítíkíríka maitho-iní ma mwathi wítü; íthuí túgútúúra túrí ngombo cia Firaüni.” 26 Ní úndü úcio Jusufu akíruta watho úkoníi íthaka cia Misiri, na níúúúre nginya úmúthí, atí gícunjí gíá gatano kía magetha ní kía Firaüni. No íthaka cia athínjírí-ngai akuo itaatuíkire cia Firaüni. 27 Nao andü a Isiraéli magítúúra Misiri bürüri-iní wa Gosheni. Makígíá na indo kuo na magícíarana, makíingíha múno. 28 Jakubu aikaríre Misiri míaka ikúmi na múgwanja, nayo míaka yake íríá aatúúúre muoya aríü míaka ígana rímwe na mírongo ína na múgwanja. 29 Na ríríá íhinda ríá Isiraéli ríá gúkuu ríakuhíríire-rí, agítúmaníra múriü wake Jusufu, akímwíra atírí, “Angíkorwo nínjítíkíríkíte maitho-iní maku-rí, íga guoko gwaku rungu rwa kíero gíakwa, na únjírre atí níúkanjika maúndü ma útúgi na ma wíhokeku. Ndúkanaathike gúkü Misiri, 30 no ríríá ngahuríkíka hamwe na maithe makue, úkanguaa, úndute Misiri, úgaathike o haríá mathíkítwo.” Nake Jusufu akiuga atírí, “Níngéeka o úguo woiga.” 31 Nake Isiraéli akímwíra atírí, “Wíhíte na mwíhitwa.” Nake Jusufu akííhíta harí we na mwíhitwa, nake Isiraéli akíhooya enyítíríre múthígí wake.

48 Thuutha-iní úcio Jusufu akírwo atírí, “Thoguo ní múúruu.” Ní úndü úcio akíoya aríü ake eerí, Manase na Efraímu, agíthí kúmúroora. 2 Na ríríá Jakubu eeríro atírí, “Múrúgu Jusufu níoka gúkuona,” Isiraéli akíyúúmíríria, agíikara thí úrír-iní. 3 Jakubu akíira Jusufu atírí, “Ngai Mwene-Hinya-Wothe nínyumíríre ndí Luzu bürüri-iní wa Kaanani, na akíndathima, 4 akínjírta atírí, ‘Níngatúma úciarane na úngíhe. Níngagútua kírindí kía andü, na níngaheana bürüri úyü kúrí njario ciaku íria ígooka thuutha waku útúúke wacío tene na tene.’ 5 “Ríu-rí, aríü akue eerí aríá maaciaríro gúkü Misiri ítanooka kúrí we-rí, megútuuo ta marí akwa; Efraímu na Manase meegútuúka akwa, o ta úríá Rubeni na Simeoni marí akwa. 6 Ciana íria íngí úngiciaríro thuutha wao ní ciaku; kúríá makagaya mageetanagio na maríitwa ma aríü a íthe wao. 7 Na ríríá ndacookaga kuuma Padani, ngínyíitwo ní kíeha gíá gúkuúro ní Rakeli kúu bürüri-iní wa Kaanani túrí o rúgendo-iní, haku hí na Efiratha. Ní úndü úcio ngímúthíka hau múkíra-iní wa njíra ya gúthí Efiratha” (na nokuo Bethílehemu). 8 Na ríríá Isiraéli onire aríü a Jusufu, akíúria atírí, “Aya ní a?” 9 Jusufu akíira íthe atírí, “Ní aríü akwa aríá Ngai aaheete ndí gúkü.” Nake Isiraéli akiuga atírí, “Mareharehe harí ní ndímarathime.” 10 Na rírí, maitho ma Isiraéli nímooríte ní gúkúra, na ndoonaga wega. Jusufu agíkírehe aríü ake haku hí na Isiraéli, nake Jakubu akímamunya na akímahímberíria. 11 Isiraéli akíira Jusufu atírí, “Ndicíragia níngona úthíü waku ríngí, na ríu Ngai níanjítíkírítíe nyone o na ciana ciaku.” 12 Nake Jusufu akímaruta maru-iní ma Isiraéli, akínamíríria úthíü akíúturumíthia thí. 13 Jusufu akíoya aríü ake eerí, Efraímu arí mwena wake wa úríó aamwerekíre guoko-iní kwa úmótho gwa Isiraéli, na Manase arí mwena wake wa úmótho aamwerekíre guoko-iní kwa úríó gwa Isiraéli, akímarehe haku hí nake. 14 No Isiraéli agítambúúria guoko gwake kwa úríó agíkúgíríra mútwe wa Efraímu, o na gútuúka níwe warí múnini, na akíhítúkiana moko make, akígíríra guoko gwake kwa úmótho mútwe-iní wa Manase, o na gútuúka Manase níwe warí írigíthathi. 15 Ningí akírathima Jusufu, akiuga atírí, “Ngai úríá maithe makwa íburahímu na ísaaka maatungatagíra, Ngai úríá úkoretwo arí múríithi wakwa mútúúúre-iní wakwa wothe nginya úmúthí, 16 na Múraika úríá úthonoketie kuuma mífino-

ini yotho, arorathima imwana ici. Iroetanagio na rītwā riakwa, na cīftanagio na marītwā ma maithe makwa, Iburahīmu na Isaaka, na maroingha mūno gūkū thī.” 17 Na rīrīa Jusufu onire atī ithe aigīrīre guoko gwake kwa ūrīo mūtwe-inī wa Efiraimurī, ndaakenire; akīnyīta guoko gwa ithe akweherie kuuma mūtwe-inī wa Efiraimu, akūigīrīre mūtwe-inī wa Manase. 18 Jusufu akīmīwira atīrī, “Aca, baba ūyū nīwe irigīthathi; mūigīrīre guoko gwaku kwa ūrīo mūtwe.” 19 No ithe akīrega, akiuga atīrī, “Nīnjūū ūguo mūrū wakwa, nīnjūū. O nake nīagatuīka rūrūrī, na nīakanenēha. No rīrī, mūrū wa nyina ūrīa mūnīni nīakanenēha kūmūkīra, nacio njīaro ciake itūike gīkūdi kīa ndūrūrī.” 20 Akīmarathima mūthenya ūcio, akiuga atīrī, “Isiraeli akaarathimanaga akīgwetaga rītwā riaku akoiga atīrī: ‘Ngai arotūma ūtūike o ta Efiraimu na Manase.’” Nī ūndū ūcio akīgweta Efiraimu mbere ya Manase. 21 Nīngī Isiraeli akīrīra Jusufu atīrī, “Ndi hakuhi gūkua, no Ngai nīegūkorwo hamwe na inyuū, na nīkamūcookīa būrūrī-inī wa maithe manyu. 22 Nawe, ūrī ta mwathi wa arīu a thoguo-rī, nīndakūhe rūgongo rwa būrūrī ūrīa ndaatunyire Aamori na rūhiū rwakwa rwa njora na ūta wakwa.”

49 Nīngī Jakubu agītūmanīra arīu ake, akīmeera atīrī: “Cookanīrīrai haha nīgeetha ndīmwire ūrīa gūgekīka kūrī inyuū matukū-inī marīa magooka. 2 “Ūnganai na mūthikīrīre, inyuū arīu a Jakubu; thikīrīrai Isiraeli ithe wanyu. 3 “Rubeni, ūrī irigīthathi riakwa, ūhoti wakwa, kīonithania kīa mbere kīa hinya wakwa; ūkīrīte arīa angī na gūtūka, ūkamakīra na hinya. 4 Wagagīte ta maai, na nī ūndū ūcio ndīgūcookā gūkīra arīa angī, tondū nīwahācīre ūrūrī wa thoguo, ūgīthāahīa ūrūrī wakwa. 5 “Sīmeoni na Lawī nī a nyina ūmwe, hīū cīao cīa njora nī indo cīa mbaara cīa ūhīna. 6 Ngoro yakwa ndūkanatoonye ndundu-inī yao, ndūkananyītane na kīungano kīao, nīgūkorwo nīmooragīte andū marakarīte, na magatemanga ndegwa magūrū matūthiithie o ūrīa mangīendire. 7 Marakaya mao mahīū mūno, na mang’ūrī mao matarī tha, maronyiitwo nī kirūmi. Ngaamaharagania thīnī wa Jakubu na ndīmahurunjire thīnī wa Isiraeli. 8 “Juda, arīu a thoguo nīmagagūkūmia; nakuo guoko gwaku nīgūgatooria thū ciaku; arīu a thoguo nīmagakūināmīrīra. 9 Juda, we ūrī kīana kīa mūrūūthi, mūrū wakwa; we ūcookaga kuuma ūguūmi-inī ūhūūnīte ūguūmi waku. O ta mūrūūthī-rī, ethunaga na agakoma thī, o ta mūrūūthi wa mūgoma-rī, nūū ūngīthīgīrīra kūmwarahūra? 10 Rūthanju rwa ūthamaki rūtikōima harī Juda, o na kana rūthanju rwa ūnene rūthenge gatagatī-inī ka magūrū make, o ngīnya agooka ūrīa mwene ruo, o we ūrīa ūgaathīkagīrwo nī thī. 11 Akoohagīrīra ndigīri yake mūthabībū-inī, nayo njaū yake ya ndigīri amīohagīrīre rūhonge-inī rūrīa rwega mūno. Agaathambagia nguo ciake na ndibei, na kanjū ciake na ūtune wa thabībū. 12 Maithe make makīra gūkīra ndibei, namo magego make merūhe gūkīra irīa. 13 “Zebuluni agaātūra hīgūrūrī-inī cīa irīa, na atūike handū hegā ha gūkīragwo nī marīkabu; mīhaka yake īgaakīna o Sīdōni. 14 “Isakaru nī ndigīri irīa irī hinya ikomete gatagatī ka mīrigo īrī. 15 Rīrīa akoona ūrīa ihūrūko wake ūrī mwega, na ūrīa būrūrī wake wagīrīte-rī, no rīo akaināmīrīra kīande gīake akuee mīrigo, na etīkīre kūrūta wīra ūtarī mūcaara. 16 “Danī agaacīrīrīra andū ake na kīhooto, arī ta mūhīrīgā ūmwe wa Isiraeli. 17 Danī agaatuīka ta nyoka irī mūkīra-inī wa njīra, atūike ta ndūira irī gacīra-inī, irīa irūmaga ndīira cīa mbarathi, na tondū ūcio mūmītwārīthīa akagūa na ngara. 18 “Wee Jehova-rī, njeterēire kīhonokania gwaku. 19 “Gadī nīagatharīkīrwo nī ikūndi cīa

atunyani, nowe nīagacītharīkīra aciingātīthie. 20 “Irio cīa Asheri nī cīa kūgoma mwīrī; na akaaheanaga irīo njega īngīkenīa mūthamaki. 21 “Nafitali nī ta thīiya ya mūgoma īrekereirīo, irīa īciaraga tūthīiya tūthaka. 22 “Jusufu nī mūthabībū ūrīa ūciaraga, mūthabībū ūrīa ūciaraga ūrī hakuhi na gīthīma, ūrīa honge ciaguo itambagīrīra rūthingo. 23 Aikīa a mīgū nīmamūtharīkīre marī na marūrū; makīmūkīrīa mīgū marī na ūuru mūingī. 24 No ūta wake ndwenyenyekīre, moko make marī hinya magīkara merūmīte nī ūndū wa guoko kwa Mwene-Hīnya wa Jakubu, na nī ūndū wa Mūrīithi, o we Ihiga rīa Isiraeli, 25 nī ūndū wa Ngai wa thoguo, ūrīa ūgūteithīa, na tondū wa Mwene-Hīnya-Wothe, ūrīa ūkīrathīmaga na irathīmo cīa igūrū, na irathīmo cīa kūrīa kūrīku mūhuro wa thī, o na irathīmo cīa nyondo na cīa ndā. 26 Irathīmo cīa thoguo nī makīrīa ma irathīmo cīa irīma irīa cīa tene, na nī makīrīa ma ūtonga wa tūrīma tūrīa tūkūrū. Ici cīothe nīreke ihurūke mūtwe-inī wa Jusufu, o thīithi-inī wa ūcio ūhāana ta mwana wa mūthamaki harī arīu a ithe. 27 “Benjamīni ahaana ta njūū irīa ngoroku; kīroko-inī atambuura gīrīa agūmīte, hwaī-inī akagayania kīrīa atahīte.” 28 Iyo yotho nīyo mīhīrīgā irīa ikūmi na īrī ya Isiraeli, na ūguo nīguo ithe wa aameerīe rīrīa aamarathīmaga, akīhe o mūdū kīrathīmo kīrīa kīamwagīrīre. 29 Nīngī Jakubu akīmahe mawatho maya: “Ndi hakuhi gūkua. Mūgaathīka harīa maithe makwa mathīkītwo, ngurunga-inī irīa irī gīthaka-inī kīa Efirōni ūrīa Mūhīti, 30 ngurunga irīa irī gīthaka-inī kīa Makīpela hakuhi na Mamure kīu Kaanani, irīa Iburahīmu aagūrānīrīe na gīthaka kīu, irī handū ha gīthīkana, kuuma kūrī Efirōni ūrīa Mūhīti. 31 Hau nīho Iburahīmu na mūtūmia wake Sara maathīkīrwo, na no ho Isaaka na Rebeka mūtūmia wake maathīkīrwo, na no ho ndaathīkīre Lea. 32 Gīthaka kīu na ngurunga īyo ciagūrīrwo kuuma kūrī Ahethi.” 33 Nake Jakubu aarīka kūhe arīu ake ūhorō ūcio-rī, agīthuna magūrū make arī o gītanda-inī, agītūkana, agīcookanīrīro kūrī andū ao arīa maakuīte.

50 Nake Jusufu agīkūgūthīa thī mbere ya ithe, akīmūrīrīra na akīmūmumunya. 2 Nīngī agīcookā agīatha athondekani arīa maarī ndungata ciake mathondeke mwīrī wa ithe Isiraeli nīguo ndūkabuthe. Nī ūndū ūcio athondekani makīmūthondeka, 3 handū ha ihīnda rīa thīkū mīrongo īna, tondū rīu nīrīto ihīnda rīrīa rīabatarainīe rīa kūūthondeka. Nao andū a Mīsīrī makīmūcakīra matukū mīrongo mūgwanja. 4 Namo matukū ma kūmūcakīra maathīra-rī, Jusufu akīra kīama kīa Fīraūni atīrī, “Angīkorwo nīnjītkīrīkīte maithe-inī manyurī, njarīrīrai kūrī Fīraūni. Mwīrei atīrī, 5 “Baba nīātūmīre ndīhīte na mwīhītwa, akiuga atīrī, “Ndi hakuhi gūkua; na ndakua ūgaathīka mbīrīra-inī rīrī nī mwene ndeyenjeire būrūrī-inī wa Kaanani.” Rīu rekei nyamate thī ngathīke baba; na nīngūcookā hūndūke.” 6 Nake Fīraūni akīmūtūmanīra, akīmīwira atīrī, “Ambata, ūthī ūgathīke thoguo, o ta ūrīa aatūmīre wīhīte.” 7 Nī ūndū ūcio Jusufu akīambata agīthī gūthīka ithe. Nao anene othe a Fīraūni magīthī nake, andū a gītīfo othe a kīama kīa Fīraūni o na andū arīa atīka a Mīsīrī othe, 8 o hamwe na andū othe a nyūmba ya Jusufu, na arīu a ithe, na arīa othe maarī a nyūmba ya ithe. No cīana cīki na ndūru cīao cīa mbūrī na cīa ng’ombe cīatīgītwo Gosheni. 9 Thigari cīa ngārī cīa ita na cīa mbarathi o na cīo igīthī nake. Kīarī gīkūndū kīnene mūno kīa andū. 10 Nao maakīnya ihūhīro-inī rīa ngano rīa Atadī, hakuhi na Jorodani, makīrīra manīrīre marī na ruo; na hau Jusufu agīcakīra ithe matukū mīgwanja. 11 Na rīrīa Akaanani arīa maatūrāga kīu moonire

macakaya macio hau ihuhīro-inī rīa ngano rīa Atadi, makīrana atīrī, “Andū a Misiri marī na igongona rīa macakaya ma kīeha.” Na nikīo handū hau hakuhi na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu. **12** Nī ūndū ūcio ariū a Jakubu magūka o ūrīa aamaathīte: **13** Makīmūkuua makīmūtware būrūri wa Kaanani, na makīmūthika ngurunga-inī rīa yarī gīthaka-inī kīa Makipela, hakuhi na Mamure, rīa Ibrahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu kīrī handū ha gūthikanwo kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **14** Thuutha wa gūthika ithe-rī, Jusufu agīcooka Misiri hamwe na ariū a ithe na arīa othe maathīte nake gūthika ithe. **15** Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe wao nīakua, makiuga atīrī, “I angikorwo Jusufu niatūūire atūiguagira ūru, na atūrīhie maūru marīa mothe twamwikire?” **16** Nī ūndū ūcio magītūmana kūrī Jusufu makiuga atīrī, “Thoguo atanakua nīatigire oiga atīrī: **17** ‘Ūtū nīguo mūkeera Jusufu: ndagūthaiha ūrekere ariū a thoguo mehīa na mahītia marīa meekire nī ūndū nīmagwikire ūru mūno.’ Na rīu twagūthaiha wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehīa macio.” Na rīrīa ndūmīrīri yao yamūkinyīre, Jusufu akīrīra. **18** Ariū a ithe magīcooka magīthī kūrī we, makīgūthia thī mbere yake, makiuga atīrī, “Tūrī ngombo ciaku.” **19** No Jusufu akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgira. Kai nī akīrī nī Ngai? **20** Inyūi mwaciirīte kūnjika ūru, no Ngai aanjīrīre ūndū mwega nīguo akinyanīrie ūrīa kūrīkīka rīu, ūhorō wa kūhonokīa mīoyo ya andū aingī. **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūtigetīgīre. Nīndūmūheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akīmōmīrīria na akīmarīria wega. **22** Jusufu agīkara Misiri, hamwe na andū othe a nyūmba ya ithe. Aatūrīre muoyo mīaka igana rīmwe na ikūmi, **23** na akīona rūciaro rwa gatātū rwa ciana cia Efiraimu. O na ciana cia Makiru mūrū wa Manase ciaciarwo nīciaigīrīrwo maru-inī ma Jusufu. **24** Nīngī Jusufu akīra ariū a ithe atīrī, “Ndi hakuhi gūkua. No rīrī, ti-itherū Ngai nīagooka kūmūrora amūteithie na amūrute kuuma būrūri ūyū, amūtware būrūri ūrīa erīre Ibrahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhītwā.” **25** Nake Jusufu agītūma ariū a Isiraeli mehīte na mwīhītwā, akīmeera atīrī, “Ti-itherū Ngai nīagooka kūmūteithia, na hīndī ūyo yakinya no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūndū gūkū.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu agīkua, arī na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe na ikūmi. Thuutha wa kūmūthondeka ndakabuthe, makīmūga ithandūkū-inī rīa gūthikwo narīo o kūu Misiri.

Thaama

1 Maya nimo maritwa ma arü a Isiraeli arü maathiire bürüri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mündü na andü a nyumba yake: **2** Nao ni Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; **3** Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; **4** Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. **5** Njiaro cia Jakubu ciothe ciari mirongo mugwanja; nowe Jusufu, aari bürüri wa Misiri o na mbere iyo. **6** Na riri, Jusufu na arü a ithe othe, na rüciaro rüu ruothe rwa ihinda rüu magikua, **7** no andü a Isiraeli magiciarana na makiiingha müno, magituika aingi makiria, o nginya makiiyüra bürüri ücio. **8** Na riri, müthamaki üngi ütooti ühoro wa Jusufu akiambiriria güthamaka küu bürüri wa Misiri. **9** Nake aküira andü ake atiri, "Onei, andü a Isiraeli nimaingihite müno makiria, magatükiria hinya. **10** Güikei, no nginya tümathi na wara niguo matikae küingha müno gükira üü, tondu küngügia mbaara, na manyitane na thü ciitü na marüe na ithui, na macooke moore moime bürüri üyü." **11** Ni ündü ücio andü a Misiri makimaigira arori a ngombo mamahinyiririe na ündü wa kumarutithia wira wa hinya, na andü a Isiraeli magiaka Pithomu na Ramesese mar matüüra manene ma küigwo indo cia Firaüni. **12** No o üria maathiire na mbere kühinyiririo-ri, noguo maaciaranire na makiiyüra bürüri-ini ücio; ni ündü ücio andü a Misiri makiambiriria gwitigira andü a Isiraeli müno, **13** na makimahinyiriria na wira matekumaigüira tha. **14** Andü a Misiri magitüma mütüürire wa andü a Isiraeli üge na ruo rüküru ni ündü wa wira müritü wa güthondeka maturubarü na thimiti, hamwe na mawira ma mithemba yothe migünda-ini; andü a Misiri maamahinyagiriria matekumaigüira tha mawira-ini mao mothe. **15** Müthamaki wa bürüri wa Misiri aküira Shifira na Pua, aciarithania arü maateithagia atumia a Ahibirania, atiri, **16** "Riria müriteithagia atumia a Ahibirania makigügia ciana, na mwamarora marü gitanda-ini güa kügüira mwana-ri, müngiona ni kahü kooragei, no kangikorwo kari kairitu, mukareka gatüüre muoyo." **17** Na riri, aciarithania acio tondu nimetigirite Ngai, matigana gwika üria müthamaki wa bürüri wa Misiri aamerite meke; makireka tühü tüu tütüüre muoyo. **18** Nake müthamaki ücio wa bürüri wa Misiri agüta aciarithania acio, akimooria atiri, "Mwikite üü niki? Ni ki gitümite müreke tühü tütüüre muoyo?" **19** Nao aciarithania acio magicookeria Firaüni atiri, "Atumia a Ahibirania matihaana ta atumia a Misiri; o ni ahüu magiaka ciana aciarithania matanakinya." **20** Ni ündü ücio Ngai agigitanahira aciarithania acio, nao andü a Isiraeli makiongerereka o na makiiingha makiria. **21** Na riri, tondu aciarithania acio nimetigirite Ngai, akimahe ciana ciao küümbe. **22** Nake Firaüni agiathia andü ake othe atiri: "Kahü o gothe gaaciarwo ni Mühibirania no nginya mugagaikia Rüü rwa Nili, no müreke kairitu o gothe gatüüre muoyo."

2 Na riri, mündü ümwe wa nyumba ya Lawi niahikirie mütumia wa mühiriga wa Alawii, **2** nake akigüia nda, agiciara kahü. Riria onire kaari kaana gathaka-ri, agikahitha nyumba mieri itatü. **3** No riria aaremirwo nigukahitha ringi-ri, agigathondekera gikabü güa ithanji na agigüthinga na rami. Agicooka agikomia kaana kau thüini wakio, agikahitha mathanji-ini küu hügürürü-ini cia Nili. **4** Mwarü wa nyina na kaana kau aarügamaga haraaya niguo one ündü üria üngigakora. **5** Na riri, mwarü wa Firaüni agiikürüka Nili niguo agethambe, nacio ndungata ciake ciacerangaga küu hügürürü-ini cia rüü rüu. Nake akiona gikabü küu küu ithanji-ini, na agitüma ngombo

yake ya müiritu ikigüre. **6** Agikünura gikabü küu na akiona kaana kau. Agikaigüra tha tondu nikariraga. Nake akiuga atiri, "Gaka ni kaana kamwe ga twana twa Ahibirania." **7** Nake mwarü wa nyina na kaana kau aküüria mwarü wa Firaüni atiri, "Ngacarie mütumia ümwe Mühibirania akürerere kaana gaka?" **8** Nake agicooka atiri, "Ii, thii." Nake müiritu ücio agithii, akigüira nyina wa kaana kau. **9** Mwarü wa Firaüni akimwira atiri, "Oya kaana gaka ükanderere, nindirükürihaga." Ni ündü ücio mütumia ücio aküya kaana kau agikarera. **10** Riria kaana kau gaakürire-ri, agigatwarira mwarü wa Firaüni nako gagütuika ta mürii. Agigeeta Musa, akiuga atiri, "Ni tondu ndakurutire maa-ini." **11** Thuuha wa Musa gütuika mündü mügimari, müthenya ümwe niathiire güceera harüa andü ao maarü, nake akimabaara makirutithio wira na hinya. Ningi akiona Mümisiri akihüura Mühibirania, ümwe wa andü ake mwene. **12** Nake acüthiriria miëna yothe na ndone ündü-ri, aküüraga Mümisiri ücio, na akimüthika müthanga-ini. **13** Müthenya üyü üngi akiumagara na akiona Ahibirania eerü makirüa. Aküüria üria wogitanite atiri, "Üraringa Mühibirania wanyu niki?" **14** Nake mündü ücio akimüüria atiri, "Nüu wagütuire mwathi na mütuithania wa maciira maitü? Anga niüreciiria künjüraga o ta üria ürooragire Mümisiri?" Nake Musa agitigüra na agiciiria atiri, "Üria ndirekire no nginya ükorwo nümenyekete." **15** Riria Firaüni aigüire ühoro ücio, akigeria küüragithia Musa, nowe Musa aküüria Firaüni agithii gütüüra Midiani, küria aikarire thü kahühi na güthima. **16** Na riri, Jethero müthinjirünga wa Midiani aari na airitu ake mügwana, nao magüüka gügaha maaü na küyüria miharatü manyuithie rüüru rwa mbüri rwa ithe wao. **17** Arüithi amwe nimookire na makiiingata airitu acio, no Musa agüküira, akimateithüra na akithe ühiü wao maaü. **18** Riria airitu acio maainükire küri ithe wao Reueli-ri, akimooria atiri, "Ni kii gütümü mücooke narua ügu ümüthi?" **19** Makimücookeria atiri, "Mümisiri ümwe niatüteithürire küri arüithi; o na niwe ütatahiire maaü na atüheera mbüri ciitü maaü." **20** Jethero akimooria atiri, "Na akiri kü?" "Mümütigire niki? Thii mümwite, oke arüanire na ithui." **21** Nake Musa agitükira gükara kwa mündü ücio, nake akimühe mwarü wetagwo Zipora amühikie. **22** Zipora agiciara kaana ga kahü, nake Musa agigeeta Gerishomu, tondu oigire atiri, "Nduikite mügeni bürüri wene." **23** Thuuha wa ihinda iraya-ri, müthamaki wa bürüri wa Misiri niakuire. Andü a Isiraeli magiacaaya ni ündü wa ükombo, na makirirüria Ngai; nakio kiro kiao atü mateithio ni ündü wa ükombo gikikinyira Ngai. **24** Nake Ngai akigüa gücaaya kwao nake akiririkana kirikanro güake na Iburahimu, na Isaaka na Jakubu. **25** Ni ündü ücio Ngai akiona gütangika kwa andü a Isiraeli, nake akirümbüya ühoro wao.

3 Na riri, Musa ni küüithia arüithagia rüüru rwa mbüri rwa müthoni-we Jethero, müthinjiri-ngai wa Midiani, nake agitongoria rüüru rüu rwa mbüri mwena üüria üngi wa werü küraya ma, na agikinya Horebu, kirüma-ini kia Ngai. **2** Ari küu-ri, akiumirüwo ni müraika wa Jehova arü ninimbi-ini cia mwaki ikiuma kihinga-ini. Musa akiona atü o na gütuika kihinga nigakanaga-ri, güthiahiaga. **3** Ni ündü ücio Musa agiciiria atiri, "Ningüthii ho nigeetha nyone ündü üyü mügeni, menyë kiria kiragiria kihinga kihie." **4** Riria Jehova onire atü niathiü hau gücühiriria, Ngai akimwita arü kihinga-ini, "Musa! Musa! Nake Musa agititika, akiuga atiri, "Niü üyü haha." **5** Nake Ngai akimwira atiri, "Ndügakühiririe haha. Ruta iraatü ciaku magürü, nigükorwo handü hau ürügamite ni handü hatheru."

6 Ningi akimwira atiri, "Nii ni nii Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahimu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu." Kahinda kau Musa akihitha ithi wake, tondu nietigirire kuroa Ngai. 7 Jehova akiuga atiri; "Ti-itheru ninyonete mnyamaro ya andu akwa kuu bururi wa Misiri. Ninjiguite kiriro kiao ni undu wa arugamirira na ngombo aria mamahinyagirira, na ningurumbiuya uhoro wa kunyamarika kwao. 8 Ni undu ucio ninjikurukite niguu ndimateithure kuuma moko-ini ma andu a Misiri, ndimarute bururi ucio, ndimatware bururi mwege na mwarii, bururi uri buhi wa iria na uuki, kuria gutuoragwo ni Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperi, na Ahivi, na Ajebusi. 9 Na riu kiriro kia andu a Israeli nikinginyire, na ninyonete uria andu a bururi wa Misiri maramahinyirira. 10 Ni undu ucio, thii. Ndiragutuma kuri Firauni ukarute andu akwa a Israeli moime bururi wa Misiri." 11 No Musa akuria Ngai atiri, "Nii ndi u wa guthii kwa Firauni ngarute andu a Israeli moime bururi wa Misiri?" 12 Nake Ngai agicookia atiri, "Ndirikoragwo hamwe nawe. Nguo undu uyü niguu ugaatuika kimenyithia gia ati ni ni ngutumite: Riria ukaaruta andu a Israeli moime bururi wa Misiri, nimukahooyagira Ngai kirima-ini giki." 13 Musa akira Ngai atiri, "Inghithi kuri andu a Israeli ndimeere atiri, 'Ni Ngai wa maithe manyu wanduma kuri inyu,' nao manjüire atiri, 'Ngai ucio etagwo atia?' ngaamacookeria atia?" 14 Ngai akira Musa atiri, "Ni NDÜIRE O TA ÜRIA NDÜIRE. Ira andu a Israeli atiri, Üria witagwo 'Ni NDÜIRE niwe undumite kuri inyu.'" 15 Ningi Ngai agicookia akira Musa atiri, "Ira andu a Israeli atiri, 'Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahimu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu niandumite kuri inyu.' Riri niri rüta riakwa nginya tene, rüta riria ndiririkanagwo narüo kuuma njarwa na njarwa. 16 "Thii, ucookanirire athuuri a Israeli, ümeere atiri, 'Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahimu, na Isaaka, na Jakubu nianyumirire akanjira atiri: Nindorete na ngoona maundü maria mwikitwo küu bururi wa Misiri, 17 na ninduute ningumüruta kuuma mnyamaro-ini manyu küu bururi wa Misiri, ndimutware bururi wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperi, na Ahivi, na Ajebusi, bururi uri buhi wa iria na uuki." 18 "Athuuri acio a Israeli nimagathikirira. Ningi wee na athuuri acio nimugathii kuri müthamaki wa bururi wa Misiri na mümwire atiri, 'Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, niaritie na ithu. Ni undu ucio twitikirie tuthii rugendo rwa mithenya itatu weru-ini tukarutire Jehova Ngai witü magongona." 19 No ninjüü ati müthamaki ucio wa bururi wa Misiri ndakamwikiria müthii, tige guoko gwakwa kwa hinya kümuhatirire gwika üguo. 20 Ni undu ucio ningatamburukia guoko gwakwa hüere andu a Misiri na maundü mothe ma mategania maria ngeeka thüni wao. Thutha ucio, niakamwikiria müthii. 21 "Na ningatuma mwitikirike ni andu a Misiri, nigeetha riria mükoimagara, mütkanathii moko matheri. 22 Mündü-wa-nja o wotho Müisraeli niakahooya mündü wa itüura riake, na ahoor mündü-wa-nja o wotho matüuranagia nake gwake nyumba indo cia betha na thahabu o na nguo, iria mükaahumba ciana cianyu cia aanake na cia airitu. Na ni undu ucio nimugataha andu acio a Misiri."

4 Musa akimucookeria atiri, "I mangirega kunjitikia kana kunjigua, na manjüre atiri, 'Jehova ndakuumirire?'" 2 Nake Jehova akimuria atiri, "Ni kii küu uri nakio guoko?" Nake agicookia atiri, "Ni rüthanju." 3 Jehova akimwira atiri, "Rükie thii." Musa akirukia thii, naruo rugituka nyoka, nake

akimwira. 4 Nake Jehova akimwira atiri, "Tamburukia guoko ümnyiiete müting'oe." Ni undu ucio Musa agitamburukia guoko akimnyiieta, nayo ikigarurika, igituka rüthanju guoko-ini gwake. 5 Nake Jehova akiuga atiri, "Undu uyü niguu wa gutuma metike ati Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahimu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu niakuumirire." 6 Ningi Jehova akiuga atiri, "Ikie guoko nguo-ini yaku." Ni undu ucio Musa agikia guoko nguo-ini yake, na riria aakurutire kwarü na mangü, gükeerüha ta ira. 7 Jehova agicookia akimwira atiri, "Cookia guoko nguo-ini yaku." Ni undu ucio Musa agicookia guoko nguo-ini, na riria aakurutire kwagarukite gükahaanana na mwiri ucio üngi wake. 8 Ningi Jehova akiuga atiri, "Mangia gügwitikia na kurumbiuya kama kia mbere, no gükorwo nimagetikia gia keeri. 9 No mangia güwikia ciana ici cieri kana mage güküigua-ri, ügaataha maa kuuma Rüü rwa Nili na ümaite thii. Maa macio ügaataha kuuma rüü nimagatuka thakame maitwo thii." 10 Musa akira Jehova atiri, "Wee, Mwathani, niüü ni ndiri ndatuika mündü mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambirira kwaria na ni ndungata yaku. Nii ndiri mitüki ya mario, na ndi rürim rürüt." 11 Jehova akimwira atiri, "Nüu waheire mündü kanua? Nüü ütümaga mündü aage kügua kana aremwo ni kwaria? Nüü ütümaga mündü one kana atuike mütumumu? Githi ti nii, Jehova? 12 Na riri, thii; ningakühotithia kwaria na ngürute uria ükoiga." 13 No Musa akiuga atiri, "Mwathani, ndagüthaita tüma mündü üngi akaarie." 14 Namo marakara ma Jehova makirimbükira Musa, akimürüa atiri, "I müru wa nyüka Harüni, uria Mülawii-ri, ndangaria? Ninjüü no aarie wega. Ari njira-ini agüka gügütünga, na niegükena akuona. 15 Ürimwaragira na ukamwira uria ekuuga, na ningamühotithia inyu eeri kwaria, na ndimürute uria mügeeka. 16 Niakararia andu handü haku, na agatuika taari we kanua gaku, nawe ütuke ta uri Ngai hari we. 17 No oya rüthanju rürü niguu ühotage kuringa ciana naruo." 18 Nake Musa agicookia kwa Jethero müthoni-we, akimwira atiri, "Njitikiria njooke bururi wa Misiri kuri andu aitu, ngarore kana ni küri matüire muoyo." Jethero akiuga atiri, "Thii, ndakühoora thayu." 19 Na riri, Jehova niarire Musa ari o küu Midiani, akimwira atiri, "Cooka bururi wa Misiri, nigukorwo andu othe aria meendaga güküuraga nimakuite." 20 Ni undu ucio Musa akioya mütumia wake na ari ake, akimahaicia ndigiri na makambirira rugendo rwa gücoka bururi wa Misiri. Nake akioya rüthanju rwa Ngai akirünyiieta na guoko. 21 Jehova akira Musa atiri, "Wacooka bururi wa Misiri-ri, tigirira ni weka morirü mothe maria ngühotithite gwika mbere ya Firauni. No ningomia ngoro yake nigeetha ndagetikirie andu mathii. 22 Ningi wira Firauni atiri, 'Üü niguu Jehova ekuuga: Israeli niwe müri wakwa wa irigithathi, 23 na nindakwirire atiri, 'Reke müriü wakwa athii akaahooe.' No niwaregire kümwikiria athii; ni undu ucio ningooraga müriü waku wa irigithathi.'" 24 Mari handü haria mararirire marü rugendo-ini-ri, Jehova akimwira Musa, na aari hakuhi kümüraga. 25 No Zipora akioya kahiga kaari kogi ta kahuü, akirüthia müriü, na akihutithia gikonde kü nyariri cia Musa. Agicookia akimwira atiri, "Ti-itheru uri müthuuri wakwa wa thakame." 26 Ni undu ucio Jehova agitigana nake. (Hindi üyo mütumia ucio wake oigire "uri müthuuri wakwa wa thakame" aaragia uhoro wa irua.) 27 Nake Jehova akira Harüni atiri, "Thii weru-ini ügathagane Musa." Ni undu ucio Harüni agitünga Musa kirima-ini kia Ngai, akimühimbiria. 28 Nake Musa akira Harüni uria wotho Jehova amütümite akioje,

o na ningi ūhoro wa ciamia ciothe iria aamwathite aringe. **29** Musa na Harūni magicookanirīria athuuri a Isiraēli othe, **30** nake Harūni akīmeera ūrīa wothe Jehova eerīte Musa. O na ningi Musa akīringa ciamia mbere yao; **31** nao magiitkia. Na rīria maiguire ati Jehova nīameciirītie na akona mīnyamaro yao-rī, makīinamīrīra, magīthathaiya.

5 Thuutha-inī Musa na Harūni nīmathiire kūrī Firaūni, makīmīwira atīrī, “Jehova, o we Ngai wa Isiraēli, ogite ūu: ‘Reke andū akwa mathiī, nīgeetha makagie na giathi giakwa werū-inī.’” **2** Nake Firaūni akīmooria atīrī, “Jehova nīwe ū, atī ndīmwathikire na ndekereerie andū a Isiraēli mathiī? Nī ndiū Jehova na ndikūrekereria andū a Isiraēli mathiī.” **3** Ningī makīmīwira atīrī, “Ngai wa Ahibiriana nīatwarīrie. Nī ūndū ūcio twītkīrie tūthī rūgendo rwa mīthenya itatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona, kwaga ūguo no atūrehithīrie mīthiro kana atūniine na rūhiū rwa njora.” **4** No mūthamaki wa būrūri wa Misiri akīmooria atīrī, “Musa na Harūni, nī kī kīratūma mūrute andū wīra-inī wao? Cookai wīra-inī wanyu!” **5** Nake Firaūni akiuga atīrī, “Ta rorai, andū a būrūri rīu nīmaingīhite, na inyuī nīmūragiria marute wīra.” **6** Mūthenya o ūcio Firaūni agīatha arūgamīrīri a ngombo o na nyabaara cia andū, akīmeera atīrī, **7** “Mūtīgacooke kūhe andū a Isiraēli nyeki ya gūthondeka maturubarī; nīmathiī magecarīrie nyeki o ene. **8** No mūmeere atī no nginya mathondeke maturubarī mūigana o ta w mbere; mūtīkamanyihīrie gīthimo. Nī igūūta; nīkīo mararīra makoiga atīrī, ‘Nītūrekwō tūthī tūkarutīre Ngai witū igongona.’ **9** Maritūhīrie wīra nīgeetha makoragwō makīruta wīra hīndi ciothe, na mūtige gūthikīrīria ūhoro wa maheeni.” **10** Nao arūgamīrīri a ngombo na nyabaara cia andū magīthī makīra andū atīrī, “Firaūni ekuuga ūu: ‘Ndigūcoka kūmūhe nyeki rīngī. **11** Thiī mūgecarīrie nyeki yanyu kūrīa guothe mūrīmiona, no wīra wanyu ndūkūnyihanyihio o na hanini.’” **12** Nī ūndū ūcio andū makīhurunjūkīra būrūri wa Misiri guothe kūngiana makoni na ngano mamatūmīre ta nyeki. **13** Arūgamīrīri a ngombo makīmahinyīrīra mūno, makameeraga atīrī, “Rīkīai wīra ūrīa mwagīrīrwo wa o mūthenya, o ta ūrīa mwekaga rīria mwaheagwō nyeki.” **14** Nao andū a Isiraēli arīa maarī nyabaara arīa maathuurītwo nī anene a ngombo a Firaūni magakīhūragwō, makoorio atīrī, “Nī kī kiragīrīrie mūhingie mūigana wa maturubarī ma ira kana ma ūmūthī, ta ūrīa mūrēkaga mbere?” **15** Nao andū a Isiraēli arīa maarī nyabaara magīthī kūrī Firaūni kūmūthaita, makīmūria atīrī: “Nī kī gītūmite wike ndungata ciaku maīndū maya? **16** Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tūrerwo, ‘Thondekai maturubarī!’ Ndungata ciaku nīirahūrwo, no andū aku nō marī na mahītia.” **17** Nake Firaūni agīcōocka atīrī, “Igūūta ici! Inyuī mūrī igūūta! Nīkīo mūrāikara mūkiugaga atīrī, ‘Nītūrekwō tūkarutīre Jehova igongona.’” **18** Cookai wīra-inī. Mūtīkūheo nyeki, na no nginya mūthondeke mūigana wa maturubarī marīa mwagīrīrwo.” **19** Nao andū a Isiraēli arīa maarī nyabaara makīmenya atī maarī thīina-inī rīria meerīrwo atīrī, “Mūtīkūnyihīrio mūigana wa maturubarī marīa mwagīrīrwo gūthondeka o mūthenya.” **20** Rīria moimire harī Firaūni-rī, magīkora Musa na Harūni arīa maameteerie, na nō anyabara acio makīmeera atīrī, “Jehova aromuona na amūtūre ciira! Mūtūmite tūtūike kīndū kīnungū kūrī Firaūni na anene ake, na mūkamane rūhiū rwa njora moko-inī mao matūūrage.” **22** Musa agīcōocka kūrī, Jehova akīmūria atīrī, “Mwathani, nī kī gītūmite ūrehithīrie andū aya thīina? Gīkī nīkīo gīatūmire ūndūme? **23** Kuuma rīria ndaathīre kūrī

Firaūni kūmwarīria thīini wa rītwa rīaku, nīareheire andū aya thīina, nawe ūkaaga gūteithūra andū aku o na hanini.”

6 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Rīu nīūkuona ūrīa ngwīka Firaūni: Nī tondu wa guoko gwakwa kūrī hinya-rī, nīakamarekereria mathiī; na ningi nī tondu wa guoko gwakwa kūrī hinya, nīakamaingata moime būrūri wake.” **2** Ngai agīcōocka akīra Musa atīrī, “Nī nī Jehova. **3** Nī nī ndoimīrīrie Iburahīmu, na Isaaka, o na Jakubu ndī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe, no matiamenyīre na rītwa rīu rīakwa Jehova. **4** O na nīndathondekire kirikanīro giakwa nao atī nīngamahe būrūri wa Kaanani, kūrīa maatūūraga marī ageni. **5** Na makīria-rī, nīnjiguīte gūcaaya kwa andū a Isiraēli, arīa matūtūwo ngombo nī andū a Misiri, na nīndirikanīte kirikanīro gīakwa nao. **6** “Nī ūndū ūcio, ira andū a Isiraēli atīrī: ‘Nī nī nī Jehova, na nīngamwūra icooki rīu mūigīrīrwo nī andū a Misiri. Nīngamūhora mūtige gūcōocka gūtūika ngombo ciao, na nīngamūkūūra ndambūrūkītie guoko na ciiko nene cia ūtuanīri ciira. **7** Ngaamuoya ta andū akwa kīūmbe, na ndūike Ngai wanyu. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī Jehova Ngai wanyu ūrīa wamūrūtīre icooki-inī rīa andū a Misiri. **8** Na nīngamūtūwara būrūri ūrīa ndeeraniire na mwīhītwā nyambararītie guoko atī nīngaahe Iburahīmu, na Isaaka, o na Jakubu. Nīguo ngūmūhe mūwīgwatīre ūtūike wanyu. Nī nī nī Jehova.’” **9** Musa agīkīheana ūhoro ūcio kūrī andū a Isiraēli, no matiamūiguire nī ūrīa maakuīte ngoro nīkūhinyīrīrio nī ūkombo. **10** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **11** “Thīi wīre Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri arekererie andū a Isiraēli moime būrūri wake.” **12** No Musa akīra Jehova atīrī, “Angīkorwo andū a Isiraēli matingīnjigwa-rī, nīkī kīngītūma Firaūni anjigwe, kuona njaragia ngītōndoiraga?” **13** Ngai nīacookīre akīaria na Musa na Harūni ūhoro wīgī andū a Isiraēli na Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri na akīmaatha marute andū a Isiraēli moime būrūri wa Misiri. **14** Aya nīo maarī atongoria a nyūmba ciao: Ariū a Rubeni ūrīa irīgīthathi rīa Isiraēli maarī Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nīo maarī mbarī cia Rubeni. **15** Ariū a Simeoni maarī Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ūrīa warī mūrīū wa mūtūmia Mūkaanani. Acio nīo maarī mbarī cia Simeoni. **16** Maya nīmo maarī marītīwa ma ariū a Lawi kūringana na maandīko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatūūrīre muoyo mīaka 137. **17** Ariū a Gerishoni kūringana na mbarī ciao maarī Libini na Shimei. **18** Ariū a Kohathu maarī Amuramu, na Iziharu, na Heberoni, na Uzieli. Kohathu aatūūrīre muoyo mīaka 133. **19** Ariū a Merari maarī Mahali na Mushi. Acio nīo maarī mbarī cia Lawi kūringana na maandīko mao. **20** Amuramu nīahīkirie mwarī wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ūrīa wamūciariire Harūni na Musa. Amuramu aatūūrīre muoyo mīaka 137. **21** Ariū a Iziharu maarī Kora, na Nefegu, na Zikiri. **22** Ariū a Uzieli maarī Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri. **23** Harūni nīahīkirie Elisheba, mwarī wa Aminadabu, o ūrīa warī mwarī wa nyina na Nahashoni, nake akīmūciariira Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **24** Ariū a Kora maarī Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nīo mbarī cia Akora. **25** Eleazaru mūrū wa Harūni nīahīkirie mūrītū ūmwe wa Putieli, nake akīmūciariira Finehasi. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Alawī, o mbarī o mbarī. **26** Harūni o ūcio, marī na Musa, nīo meerīrwo nī Jehova atīrī, “Rutai andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri kūringana na ikundi ciao.” **27** Nīo maarīrie Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, ūhoro wa kūruta andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri. Maarī Musa

o ūcio na Harūni. **28** Na rīrī, hīndī irīa Jehova aarīrie Musa arī kīu būrūri wa Misiri-rī, **29** aamwīrire atīrī, “Nīī nī nīī Jehova. Īra Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri ūrīa wothe ngūkūwīra.” **30** No Musa akīira Jehova atīrī, “Kuona njaragia ngītondoiraga-rī, Firaūni angīkīnjigua niki?”

7 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “We ngūtūite ta Ngai hari Firaūni, nake mūrū wa nyūkwa Harūni egūtūika mūnabii waku. **2** Wee ūriugaga ūrīa wothe ndīgathaga, nake mūrū wa nyūkwa Harūni nīwe ūrīrāga Firaūni arekererie andū a Isiraēli moime būrūri wake. **3** No nīngūtūma ngoro ya Firaūni yūme, na o na ndaingīhia ciama ciakwa na morirū gūkū būrūri wa Misiri-rī, **4** ndakamūigua. Ningī nīngatambūrūkia guoko gwakwa kūu būrūri wa Misiri, na ndute ikundi cia andū akwa a Isiraēli moime kuo na ūndū wa ciiko nene cia ūtuanīri ciira. **5** Nao andū a Misiri nīmakamēna atī nī nī nīī Jehova, rīrīa ngataambūrūkia guoko gwakwa njūkīrīre būrūri wa Misiri na ndute andū a Isiraēli moime kuo.” **6** Musa na Harūni magīka o ūrīa Jehova aamaathīte meke. **7** Musa aarī na miāka mīrongo īnana nake Harūni miāka mīrongo īnana na itatū hīndī irīa maaragia na Firaūni. **8** Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, **9** “Rīrīa Firaūni arīmwīra atīrī, ‘Ringai kīama,’ nawe Musa wīre Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku, ūrūkie thī o hau mbere ya Firaūni,’ naruo rūgītūika nyoka.” **10** Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthī kūrī Firaūni, nao magīka o ta ūrīa maathitwo nī Jehova. Harūni agīkia rūthanju rwake thī mbere ya Firaūni na anene ake, naruo rūgītūika nyoka. **11** Nake Firaūni agīta andū arīa oogī o na ago, na aringi ciama a Misiri, nao magīka o ūguo magītūmīra maugī mao ma ūgo. **12** O mūdū agīkia rūthanju rwake thī na rūgītūika nyoka. Nao rūthanju rwa Harūni rūkīmeria thanju ciao. **13** No rīrī, ngoro ya Firaūni ikīūma nake akīrega kūmaigua, o ta ūrīa Jehova oigīte. **14** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Ngoro ya Firaūni ndīngīrorora; nīaregete kūrekereria andū mathīi. **15** Nūgūthī kūrī Firaūni rūciinī agīthī rūū. Weterere mūcemanie nake hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Nili, na ūthī na rūthanju rūrīa rwagarūrūkie rūgātūika nyoka. **16** Ūcooke ūmwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nīandūmīte ngwīre ūū: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre marī werū-inī. No ngīnya rīu nīuregete gūthikīrīria. **17** Jehova ekuuga atīrī: Ūndū ūyū nīguo ūgūtūma ūmenye atī nī nī nīī Jehova: Ngūgūtha maai ma Rūū rwa Nili na rūthanju rūrī rūrī guoko-inī gwakwa, namo magarūrūke matūke thakame. **18** Thamaki iria irī thīnī wa Rūū rwa Nili nīgūkuu, naruo rūū rūnunge; andū a Misiri maremwō nī kūnyua maai maruo.” **19** Jehova akīira Musa atīrī, “Īra Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku na ūtambūrūkie guoko igūrū rīa maai ma būrūri wa Misiri, na igūrū rīa tūrūū, na mītaro, na tūmaria o na kūrīa guothe kūhīngīrīrie maai nakuo guothe gūtūike thakame. Thakame ikaiyūra kūdū guothe būrūri wa Misiri, o na kūu ndoo-inī cia mītī na mītūngī-inī ya mahiga.” **20** Musa na Harūni magīka o ūrīa Jehova aathanīte. Agīkīambararia rūthanju rwake arī mbere ya Firaūni na anene ake, nake akīgūtha maai ma Rūū rwa Nili, namo maai mothe makīgarūrūka magītūika thakame. **21** Thamaki iria ciarī Rūū rwa Nili igīkuu, naruo rūū rūkīnunga ūuru mūno, ngīnya andū a būrūri wa Misiri makīremwō nī kūnyua maai maruo. Būrūri wa Misiri wothe ūkīyūra thakame. **22** No aringi ciama a būrūri wa Misiri magīka maūdū o ta macio na ūndū wa maugī mao ma ūgo, nayo ngoro ya Firaūni ikīūma; akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova oigīte. **23** Handū ha kūigua-rī, akīhūdūka agīthī nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na ndaigana

kūrūmbūyīa ūhoro ūcio ngoro-inī yake. **24** Nao andū othe a Misiri makīenja ithima gūkūhī na Rūū rwa Nili nīguo mone maai ma kūnyua, tondū matingīahotire kūnyua maai ma rūū rūu. **25** Mīthenya mūgwanja nīyahītūkire thuutha wa Jehova kūgūtha maai ma Nili.

8 Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni ūmwīre atīrī, ‘Jehova oigīte ūū: Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre. **2** Ūngīrega kūmarekereria mathīi, nīngūhūra būrūri waku wothe na mūthiro wa ciūra. **3** Rūū rwa Nili rūkūyūra ciūra. Igūtūka ciambate o ngīnya nyūmba yaku ya ūthamaki o na nyūmba yaku ya toro o ngīnya ūrīrī waku igūrū, itoonye nyūmba cia anene aku, o na irīgīrīre andū aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inī maku na mīharatī-inī ya gūkandīrwo mūtū. **4** Ciūra icio ikūrīgīrīre na irīgīrīre andū aku o na anene aku.” **5** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Īra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia guoko gwaku na rūthanju igūrū rīa tūrūū, na mītaro, na tūmaria, ūtūme ciūra ciūke būrūri-inī wa Misiri.” **6** Nī ūndū ūcio Harūni agītambūrūkia guoko gwake igūrū rīa maai ma būrūri wa Misiri, nacio ciūra ikiumīra ikīyūra būrūri. **7** No aringi ciama a būrūri wa Misiri magīka maūdū o ta macio na ūndū wa maugī mao ma ūgo, o nao magītūma ciūra ciūke būrūri wa Misiri. **8** Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Hooyai Jehova anjehererie na ehererie andū akwa ciūra ici, na nīngūrekereria andū anyu mathīi makarutīre Jehova magongona.” **9** Musa akīira Firaūni atīrī, “Wee nīwe ngūhe gītūo gīa gūtūa ihinda rīa gūkūhoera, wee na anene aku o na andū aku nīguo inyuī na nyūmba cianyu mwehererwo nī ciūra, itigare o iria irī thīnī na Rūū rwa Nili.” **10** Firaūni akiuga atīrī, “Mūkaahoera rūciū.” Nake Musa akīmūcookeria atīrī, “Nīgūtūike ūguo woiga, nīgeetha ūmenye atī gūtīrī mūdū ūhaana ta Jehova Ngai witū. **11** Ciūra nīcīgūkweherera na ciehere nyūmba ciaku, cieherere anene aku na andū aku; itigare o iria irī rūū-inī rwa Nili.” **12** Na rīrīa Musa na Harūni mehēreire Firaūni, Musa agīkaīra Jehova ūhoro wigī ciūra iria aarehīthīrie Firaūni. **13** Nake Jehova agīka o ūrīa Musa aahoote. Ciūra iria ciarī nyūmba, na iria ciarī nīja na iria ciarī mīgūnda igīkuu. **14** Ikīūnganio ikīigwo irūndo, nacio ikīnungia būrūri. **15** No rīrīa Firaūni onire atī marīkūhoorerwo nī thīna-rī, akīūmia ngoro na akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova oigīte. **16** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Īra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia rūthanju rwaku ūgūthe rūkūngū rūrīa rūrī thī,’ na būrūri-inī wothe wa Misiri-rī, rūkūngū rūu rūgūtūika rwagī.” **17** Nao magīka ūguo; na rīrīa Harūni aatambūrūkīrie guoko anyiitīe rūthanju-rī, agūtha rūkūngū naguo, rwagī rūgītambīrīa andū na nyamū. Rūkūngū ruothe būrūri-inī wa Misiri rūgītūika rwagī. **18** No hīndī iria aringi a ciama a būrūri wa Misiri maagerīrie kūrehe rwagī na maugī mao ma ūgo-rī, nīmaremīrwo. Naruo rwagī rūgītambīrīa andū na nyamū. **19** Aringi acio a ciama makīira Firaūni atīrī, “Ūyū nī hīnya wa kīara kīa Ngai.” No Firaūni akīūmia ngoro akīrega kūigua, o ta ūrīa Jehova oigīte. **20** Ningī Jehova akīira Musa atīrī, “Ūkīra rūciinī tene, uumīrīre Firaūni agīthī Rūū rwa Nili, ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre. **21** Ūngīaga kūreka mathī-rī, ngūkūndehera mīrumbī ya ngī, ndehere anene aku na andū aku, o na ndēcīrehe nyūmba-inī cianyu. Nyūmba cia andū a Misiri ikīyūra ngī, o na nīngī ciyūre thī kūrīa guothe marī. **22** “No rīrī, mīthenya ūcio ngeeka ūndū ūrī ngūrani būrūri-inī wa Gosheni, kūrīa andū akwa matūrāga; gūtīkagīa na mīrumbī ya ngī kūu, nīgeetha ūmenye atī nīī, Jehova, ndī būrūri-inī

üyü. **23** Níngékíra ngúirani gatagatí ka andú akwa na aku. Rúciú nírío kíama gíkí gígékíka.” **24** Na úguo noguo Jehova eekire. Ngí mírumbí mīnene ikíyūra nyumba ya úthamaki ya Firaúni na igútoonya nyumba cia anene ake, nague búrúri wa Misiri wothe úkianangwo ní ngí ocio. **25** Níngí Firaúni agúta Musa na Harúni, akímeera atírí, “Thiíi múkarutíre Ngai wanyu iruta gúku búrúri-iní.” **26** No Musa akímwíra atírí, “Gútingíagírira gwíka úguo. Magongona maría tükúrútira Jehova Ngai witú ní mekuoneka marí magigi ní andú a Misiri. Túngíkiruta magongona marí magigi maitho-iní mao-rí, githí matigútúhúura na mahíga nyugoto? **27** No nginya túthíi rúgendo rwa mīthenya ítatú werú-iní túkarutíre Jehova Ngai witú magongona, o ta úria atwathite.” **28** Firaúni akiuga atírí, “Níngúmúrekereria múthíi múkarutíre Jehova Ngai wanyu magongona werú-iní, no mútigathíi kúraya múno. Na ríu, hoerai.” **29** Musa agícookia atírí, “Ndaaríkia kuuma haríwe, níngúhooya Jehova, na rúciú ní nūkoima kúri Firaúni na anene ake, na andú ake. No úkimenyerere atí Firaúni ndageke úndú wa kúheenania ríngí, na úndú wa kwaga kúrekereria andú mathíi makarutíre Jehova magongona.” **30** Musa agíkúma harí Firaúni, akíhooya Jehova, **31** nake Jehova agúka úria Musa aamúhoire; nacio ngi ikíeherera Firaúni, na anene ake, na andú ake, na gútirí ngí yatigarira. **32** No rírí, o na ihinda rírí Firaúni akúmíia ngoro yake akírega kúrekereria andú mathíi.

9 Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Thíi kúri Firaúni úkamwíre atírí, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania ekuuga úú: “Rekereria andú akwa mathíi, nígeetha makandungatíre.” **2** Úngírega kúmarekereria, na úthíi na mbere kúmarígíríra-rí, **3** guoko kwa Jehova nígúkúrehithíria úhiú waku úria úri úríithio-iní múthiro múthuro múno kúri mbarathi cianyu na ndígiri, na ngamíra, na ng’ombe cianyu, na ng’ondo na mbúri. **4** No Jehova níagekíra ngúirani gatagatí ka úhiú wa andú a Isiraeli na andú a Misiri, nígeetha gútikagíe nyamú ya Múisraeli ígúkua.” **5** Jehova agítua ihinda, na akiuga atírí, “Rúciú Jehova níageeka úndú úyú gúku búrúri-iní.” **6** Na múthenya úyú úngí Jehova agígíka o úguo: Úhiú wothe wa andú a Misiri úgúkua, no gútirí nyamú o na ímwe ya Múisraeli yakuire. **7** Firaúni agítúma andú magatúiríe úhoro, nao makíona atí gútiarí nyamú o na ímwe ya andú a Isiraeli yakuite. No rírí, ngoro yake ndíororoire na ndaigana kúrekereria andú mathíi. **8** Níngí Jehova akíra Musa na Harúni atírí, “Oyai ngundi cia mbíro kuuma ríikó ríríria inene, nake Musa amíikie ígúrú mbere ya Firaúni. **9** Mbíro íyo níngatúika rúkúngú rúhinyu, naruo rúiyúre búrúri wothe wa Misiri, rúcooke rútuíke mahúha ma ironda mírí-iní ya andú na ya nyamú búrúri-iní úcio wothe.” **10** Ní úndú úcio magíkíoya mbíro kuuma ríikó inene, makírúgama mbere ya Firaúni. Musa akímíikia ígúrú, namo mahúha ma ironda makúmíra mírí-iní ya andú o na ya nyamú. **11** Aríngí ciana a Misiri matíngíahotire kúrúgama mbere ya Musa ní úndú wa mahúha maría maarí namo, hamwe na andú othe a búrúri wa Misiri. **12** No Jehova akúmíia ngoro ya Firaúni, akírega kúigua Musa na Harúni, o ta úria Jehova eeríte Musa. **13** Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Úkíra rúciiní tene, úkarúgame mbere ya Firaúni úmwíre atírí, “Úú níguo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andú akwa mathíi, nígeetha makahooe, **14** kana ihinda rírí ngútúmiré míthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andú aku, níguo úmenye atí gútirí úngí úhaana ta níi gúku thí guothe. **15** Nígúkorwo nginya ríu níngíhotete gútambúrúkia guoko gwakwa, ngakúhúura na ngahúura andú aku na múthiro úria úngímúniinite inyuothe

thí. **16** No ngúrúgamítie ní úndú wa gítúmi gíkí kíumbe, atí nguonie hinya wakwa, na atí ríitwa ríakwa ríhunjo thí yothe. **17** No wíyúmitie kúhinyíríria andú akwa na úkagíría mathíi. **18** Ní úndú úcio-rí, rúciú ihinda ta rírí ngoíría mbura ya mbembe njúru múno, ítarí yoirá ingí tayo gúku búrúri wa Misiri kuuma ríría Misiri kwambíríie gútúúrwo nginya ríu. **19** Gíathane ríu atí úhiú waku na índiothe íria úri nacio múgúnda itoonyio handú ingígítia, tondu mbura íyo ya mbembe yoiríra múndú o wothe úri nja kana nyamú ítarehetwo múcií o yothe na íri kúu múgúnda no ígúkua.” **20** Anene acio a Firaúni aría meetígíríte kíugo kía Jehova makíhíhua gútoonyia ngombo ciao na úhiú wao nyumba thíiní. **21** No aría mateetígíríre kíugo kía Jehova maatígíre ngombo ciao na úhiú wao mígúnda-iní. **22** Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Tambúrúkia guoko úkúroretie matu-iní nígeetha mbura ya mbembe yure búrúri wa Misiri guothe; yuríre andú, na nyamú na yuríre kíndú gíothe kírkúra mígúnda-iní ya búrúri wa Misiri.” **23** Ríría Musa aatambúrúkirie rúthanju arúroretie matu-iní, Jehova agítúma kúgíe na marurumí hamwe na mbura ya mbembe, naruo rúheni rúkíhenúka thí. Ní úndú úcio Jehova akíría mbura ya mbembe kúu búrúri wa Misiri; **24** mbura ya mbembe ígíkúra, naruo rúheni rúkíhenúka kíndú guothe. Níkíó kíarí kíhuhúkanio kíria kíuru múno kíonekaníte búrúri wothe wa Misiri kuuma wambíríria gútúúrwo ní andú. **25** Mbura íyo ya mbembe íkiura búrúri wothe wa Misiri, íkiuríra kíndú gíothe kíarí mígúnda, andú o hamwe na nyamú; ígíthúkia kíndú gíothe kíarí mígúnda na ígíkahúra míti yothe. **26** Kíndú kúria mbura íyo ya mbembe ítoíríre no búrúri wa Gosheni, kúria andú a Isiraeli maarí. **27** Nake Firaúni agítua Musa na Harúni, akímeera atírí, “Íhinda rírí níngíhítie. Jehova níwe wa ma; níi na andú akwa níthúhítie. **28** Hooyai Jehova, nígúkorwo nítúiganítie marurumí na mbura ya mbembe íria tuonete. Níngúmúrekereria múthíi; mútígúikara gúku ríngí.” **29** Musa akímúcookeria atírí, “Ndoima ítúura rírí inene, níngútambúrúkia moko hooe Jehova. Marurumí nímegúthira, na gútígúkorwo na mbura íngí ya mbembe, nígeetha úmenye atí thí ní ya Jehova. **30** No níngúú atí wee na anene aku mútirí múretígíra Jehova Ngai.” **31** (Úguta na cairí níciathúkíro, ní úndú cairí níyarutíte magíra, nague úguta úkaruta kíro. **32** No rírí, ngano o na guthemethu ítiathúkíro, tondu ítiarí ngúrú.) **33** Híndí íyo Musa akíehera harí Firaúni na akíuma nja ya ítúura inene. Agítambúrúkia moko amaroretie na kúri Jehova; marurumí na mbura ya mbembe ígíthira, na gútiacookire kuura. **34** Ríría Firaúni onire atí mbura ya mbembe na marurumí níciathira akíhíia ríngí; we na anene ake makúmíia ngoro ciao. **35** Ní úndú úcio ngoro ya Firaúni yarí nyúmú na ndangíarekereríe andú a Isiraeli mathíi, o ta úria Jehova aarítie na kanua ka Musa.

10 Níngí Jehova akíra Musa atírí, “Thíi kúri Firaúni, níngúkorwo nínyúmitie ngoro yake na ngoro cia anene ake nígeetha níngé ciana íci ciakwa gatagatí-iní kao; **2** níguo múkeeraga ciana cianyu na ciana ciao úria ndokíríre andú a Misiri, na úria ndaringíre ciana ciakwa gatagatí-iní kao, níguo múmenye atí níi ní níi Jehova.” **3** Ní úndú úcio Musa na Harúni magíthíi kúri Firaúni makímwíra atírí, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga úú: ‘Úgúikara nginya rí úregete kúnjyíhíhíria? Rekereria andú akwa mathíi, nígeetha makandungatíre. **4** Warega kúmarekereria-rí, rúciú níngarehithíia ngígí búrúri úyú wanyu. **5** Ikaiyúra thí, ímíhumbíre yage kuoneka. Níkaría kíria gíothe gítígítio ní mbura ya mbembe, o na írie míti yothe íria írakúra mígúnda-

inĩ yanyu. **6** Ikaiyũra nyũmba ciaku, na cia anene aku, na cia andũ othe a Misiri, ùndũ maithe manyu kana maguuka manyu matarĩ mona kuuma rĩria mambĩrĩrie gũtũura bũrũri ũyũ nginya riu.” Nake Musa akĩgarũrũka akieherera Firaũni. **7** Anene a Firaũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũndũ ũyũ egũtũura arĩ mũtego harĩ ithuĩ? Rekereria andũ aya mathiĩ, nĩgeetha makahooe Jehova Ngai wao. Nũdĩramenya atĩ bũrũri wa Misiri nĩwanangĩtwo?” **8** Musa na Harũni magĩcookio kũrĩ Firaũni. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũkahooe Jehova Ngai wanyu; no rĩrĩ, nĩ arĩkũ megũthĩ?” **9** Musa akĩmũcookieria atĩrĩ, “Tũgũthĩ na andũ aitũ arĩa ethĩ o na arĩa akũrũ, tũthĩ na aanake na airĩtu aitũ, na tũthĩ na ũhũũ witũ wothe, tondu tũrathĩ gũkũngũra Jehova na iruga inene.” **10** Firaũni akiuga atĩrĩ, “Hĩ! Kaĩ Jehova arogĩkara na inyuũ ingĩmũrekereria mũthĩ na atumia anyu na ciana cianyu-ĩl Hatĩrĩ njanja mũrĩ na muoroto mũũru. **11** Aca! Thiĩ o arũme oiki, mũthĩ mũhooe Jehova, nĩgũkorwo ũguo nĩguo mũkoretwo mũkienda.” Nao Musa na Harũni makĩangĩtwo, makiehera mbere ya Firaũni. **12** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri nĩgeetha ngĩgĩ ciũke ciyũre bũrũri ũyũ wothe, nacio irĩe kĩndũ gĩothe kĩrũkũra mĩgũnda-inĩ, kĩria gĩothe gĩatĩgĩrio nĩ mbura ya mbembe.” **13** Nĩ ùndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia rũthanju rwake igũrũ rĩa bũrũri wa Misiri, nake Jehova agĩtũma rũhuho ruumĩte irathĩro rũhurutane kũu bũrũri ũcio mũthenya wothe na ũtukũ wothe. Gũgĩkinya rũciĩnĩ rũhuho rũu nĩ rwarehete ngĩgĩ. **14** Nacio ngĩgĩ icio ikĩhithũkĩra bũrũri wa Misiri wothe na igĩkĩara kũndũ guothe bũrũri-inĩ irĩ nyĩngĩ mũno. Mbere iyo gũtiagĩte mũthiro wa ngĩgĩ ta ũcio na gũtikagĩa ũngĩ ta ũcio. **15** Ikĩhumbĩra thĩ yothe o nginya ikĩra. Ikĩria kĩria gĩothe gĩatĩgarĩtio nĩ mbura ya mbembe, kĩria gĩothe gĩakũrũga mĩgũnda o na matunda marĩa maarĩ mĩtĩ-inĩ. Gũtirĩ kĩndũ kũgũ gĩatĩgarire mũtĩ-inĩ kana mũmera bũrũri-inĩ wothe wa Misiri. **16** Nake Firaũni agĩta Musa na Harũni narua, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wanyu, o na inyuũ nĩndĩmwĩhĩrie. **17** Riu ndekerei mehia makwa o rĩngĩ na mũhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mũthiro ũyũ mũũru.” **18** Hĩndĩ iyo Musa akieherera Firaũni agĩthĩ akĩhooya Jehova. **19** Nake Jehova akĩgarũra rũhuho, akĩrũtua rũhuho rũnene rwa kuuma ithũro, naruo rũkĩũmbũra ngĩgĩ icio, rũgĩcitwara Iria-inĩ Itune. Gũtirĩ gakiĩgĩ o na kamwe gaatĩgarire bũrũri wa Misiri. **20** No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, nake akĩrega kũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ. **21** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko ikũroretie igũrũ matu-inĩ nĩgeetha nduma iĩyũre bũrũri wa Misiri, nduma ingĩhutika.” **22** Nĩ ùndũ ũcio Musa agĩtambũrũkia guoko akũroretie igũrũ matu-inĩ, nayo nduma nene ikĩyũra bũrũri wa Misiri mũthenya itatu. **23** Gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kuona ũria ũngĩ kana oime gwake handũ ha mũthenya itatu. No andũ a Isiraeli, othe kũria maikaraga kwarĩ na ũtheri. **24** Nĩngĩ Firaũni agĩta Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ mũkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathiĩ na inyuũ; no rĩrĩ, mũtĩge ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe.” **25** No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya ũtũwikĩrie tũkarũtĩre Jehova Ngai witũ magongona na maruta ma njino. **26** ũhũũ witũ no nginya tũthĩ nagũ; gũtirĩ o na ihũngũ tũgũtiga na thuutha. No nginya tũhũthĩre imwe ciacio tũkĩhooya Jehova Ngai witũ, na tũtĩngĩmenya nĩ irĩkũ irĩbatarania mahooya-inĩ nginya tũkĩnye kũu.” **27** No Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, nake akĩrega kũmarekereria mathiĩ. **28** Firaũni akĩra Musa atĩrĩ, “Uma, ũnjehere! Wĩmenyerere ndũkanooke mbere yakwa rĩngĩ! Mũthenya ũria ũkoona ũthũũ

wakwa, no gũkua ũgaakua.” **29** Musa akĩmũcookieria atĩrĩ, “O ta ũguo woĩga, ndigooka mbere yaku rĩngĩ.”

11 Na rĩrĩ, Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Nĩngũrehere Firaũni na bũrũri wa Misiri mũthiro ũngĩ ũmwe. Thuutha ũcio, nĩakamũrekereria mũthĩ mume gũkũ, na rĩria ageeka ũguo, nĩkũmũngata akaamũngata biũ. **2** Īra arũme othe, o hamwe na andũ-a-nja mahooe andũ a matũũra mao indo cia betha na cia thahabu.” **3** (Jehova agĩtũma andũ acio metikĩrike nĩ andũ a Misiri, na Musa we mwene aarĩ mũtũku mũno kũu bũrũri wa Misiri nĩ anene a Firaũni o na andũ arĩa agĩ.) **4** Nĩ ùndũ ũcio Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Kũrĩ ta ũtukũ gatagatĩ nĩngatũkĩria bũrũri wa Misiri wothe. **5** Mwana wothe wa kahĩ wa irĩgĩthathi gũkũ bũrũri wa Misiri nĩgaakua, kwambĩrĩria irĩgĩthathi rĩa Firaũni, rĩria rĩikaragĩra gĩtĩ kĩa ũnene, nginya irĩgĩthathi rĩa ngombo ya mũrĩtu, ũria ũrutaga wĩra gĩthĩ-inĩ, na marĩgĩthathi mothe ma ng’ombe o namo. **6** Nĩgũkaagĩra kĩrĩro kĩnene bũrũri wa Misiri wothe, kĩrĩro kĩũru gĩtarĩ gĩakorwo kuo, na gĩtakagĩra kuo rĩngĩ o na rĩ. **7** No gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, gũtirĩ ngũi ũgaakũgĩra mũndũ, kana ikũgĩre nyamũ.’ Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ Jehova nĩekĩrĩte ngũũranĩ harĩ andũ a Misiri na andũ a Isiraeli. **8** Anene aya aku othe magooka kũrĩ nĩ, manyĩnamĩrĩre makiugaga atĩrĩ, ‘Thĩ, we mwene o na andũ arĩa makĩrũmĩrĩre!’ Thuutha ũcio nĩngathĩ.” Hĩndĩ iyo Musa, acĩnĩtwo nĩ marakara, akieherera Firaũni. **9** Jehova nĩeerĩte Musa atĩrĩ, “Firaũni nĩakarega gũkũgũga, nĩgeetha morĩrũ makwa gũkũ bũrũri wa Misiri mongerereke.” **10** Musa na Harũni nĩmarĩngĩre morĩrũ maya mothe mbere ya Firaũni, no Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni, na ndaigana kũrekereria andũ a Isiraeli moime bũrũri-inĩ wake.

12 Jehova akĩra Musa na Harũni marĩ kũu bũrũri wa Misiri atĩrĩ, **2** “Mweri ũyũ nĩguo ũgũtũka mweri wa mbere harĩ inyuũ, ũtũke mweri wa mbere wa mwaka wanyu. **3** Īrai andũ othe a Isiraeli atĩ mũthenya wa ikũmi mweri ũyũ, o mũndũ akanyĩtĩra andũ a nyũmba yake gatũrũme; o nyũmba gatũrũme kamwe. **4** Nyũmba ingĩgakorwo irĩ nini mũno, ùndũ itangĩniina gatũrũme kamwe-rĩ, nĩmanyĩtanĩre gatũrũme kamwe na nyũmba irĩa mahakanĩte nayo, marĩkĩtie gwĩtara mũtũgana wao meturaniĩre. Rorai na mũtue wega nĩ tũtũrũme tũgana tũkabatarania kũringana na mũrĩre wa o mũndũ. **5** Nyamũ irĩa mũgũthuura no nginya ikorwo irĩ tũtũrũme twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na itarĩ na kaũũgũ, na mũgaacĩruta kuuma harĩ ng’ondũ kana mbũri. **6** Cĩmenyerereĩ nginya mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri, hĩndĩ irĩa andũ othe a Isiraeli magaacĩthĩnja hwaĩ-inĩ. **7** Hĩndĩ iyo makooya thakame imwe ya tũtũrũme tũu, nao mamĩhake hĩngĩro-inĩ cia igũrũ na cia mĩena ya mũrango wa nyũmba irĩa makaarĩra tũtũrũme tũu. **8** ũtukũ o ũcio makaarĩra nyama icio ihĩhĩtio na mwaki, marĩanĩrie na nyeni ndũrũ na mĩgate itarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. **9** Mũtikarĩre nyama irĩ njĩthĩ kana itherũkĩtio na maaĩ, no ihĩhĩtio na mwaki, mũtwe, na magũrũ o na nyama cia nda. **10** Mũtikarĩngĩ imwe ciacio ikĩnyĩrie rũciĩnĩ; irĩa ingĩtĩgara nginya rũciĩnĩ, no nginya mũgaacĩna. **11** ũũ nĩguo mũkaarĩra nyama icio: mũkorwo mwĩhotorete mĩcibi yanyu njohero, na iraatũ cianyu irĩ magũrũ, na mĩtirĩma yanyu irĩ moko. Mũgaacĩria naihenya; iyo nĩyo Bathaka ya Jehova. **12** “O ũtukũ ũcio nĩngatũkanĩria bũrũri wa Misiri, na nĩngooraga marĩgĩthathi mothe ma andũ na ma nyamũ, na nĩngatũra ngai cia bũrũri wa Misiri ciothe ciira. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **13** Thakame

iyoy igaatuika rūri rwany nyumba-ini iria mugaakorwo mūri, na rīria ngoona thakame-rī, no kūmūhītuka ngaamūhītuka. Gūtīrī mūthiro ūkamūhutia hīndī rīria ngaahūura būrūri wa Misiri. **14** “Mūthenya ūcio nīmūrūrīrikanaga; ūkūngūyagīrei harī njarwa iria igooka ūri wa gīathī kīa Jehova, ūri ūndū wathanītwo wa gūtūūra. **15** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja, mūkaarīiaga mīgate ītarī mūkīre ndawa ya kūmbia. Mūthenya wa mbere mūkeeheria ndawa ya kūmbia kuuma nyūmba cianyu, nīgūkorwo mūdū o wothe ūngīria kīndū kīrī ndawa ya kūmbia kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūgwanja-rī, nīakaingatwo ehario harī andū a Isiraēli. **16** Gīai na kīūngano gītheru mūthenya wa mbere, na mūgīe na kīngī mūthenya wa mūgwanja. Mūtikanarute wīra o na ūrīkū mīthenya iyo, tīga o wa kūhaarīria irio cia kūrīō nī mūdū wothe, ūguo noguo mūngīka. **17** “Kūngūrīai Gīathī kīa Mīgate ītarī Ndawa ya Kūmbia, tondū nī mūthenya ūyū kīūmbe ndamūrūtīre mūrī ikundi kuuma būrūri wa Misiri. Kūngūrīai mūthenya ūyū ūrī ūndū wathanītwo wa gūtūūra nginya njarwa iria igooka. **18** Mweri wa mbere mūrīriiaga mīgate ītarī na ndawa ya kūmbia, kwambīrīria hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna, nginya hwaī-inī wa mūthenya wa mīrongo īrī na ūmwe. **19** Handū ha matukū mūgwanja, gūtīkoneke ndawa ya kūmbia mīgate nyūmba-inī cianyu. Na rīrī, mūdū o wothe ūngīria kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia nīakaingatwo athengio mūngī-inī wa Isiraēli, arī mūgeni, kana aciarītwo arī Mūisiraēli. **20** Mūtikanarīe kīndū gītīkīrītwo ndawa ya kūmbia. Kūrīa guothe mūgaatūūra, mūkaarīiaga mīgate ītarī ndawa ya kūmbia.” **21** Nake Musa agītā athuuri a Isiraēli othe, akīmeera atīrī, “Thīī o narua mūgathuure nyamū nī ūndū wa nyūmba cianyu na mūthīnje gatūrūme ka Bathaka. **22** Oyai kīohe kīa mahuti ma mūthobi, mūgītobokie karaī-inī karaī na thakame, mūcooke mūmīhake hīngīro ya igūrū wa mūrango, o na mīena yeerī ya hīngīro cia mūrango. Gūtīkagīe mūdū o na ūmwe wanyu ūkuuma nja ya nyūmba yake nginya rūciinī. **23** Hīndī rīria Jehova arītuikania būrūri nīguo orage andū a Misiri-rī, nīarīona thakame iyo īrī igūrū na mīena ya hīngīro cia mūrango, nake ahītūke mūrōmo wa nyūmba iyo, na nīakagīria mūniinani atoonye nyūmba cianyu amūūrage. **24** “Athīkīrai ūrutani ūyū taarī watho wa gūtūūra wathīkagīrwo nī inyuī na njarō cianyu. **25** Rīria mūgaatoonya būrūri ūrīa Jehova akaamūhe ta ūrīa eraniire-rī, mūkaamenyagīrīria gīathī gīkī. **26** Na rīria ciana cianyu ikamūūra atīrī, ‘Gīathī gīkī kīugīte atīa harī inyuī?’ **27** Mūgaacīra atīrī, ‘Nī igongona rīa Bathaka rīa kūrūtīra Jehova, ūrīa waagararīre nyūmba rīa andū a Isiraēli kūu būrūri wa Misiri, na akīhonokia andū a nyūmba ciitū hīndī rīria ooragīre andū a Misiri.’” Nao andū makīinamīrīria mothīū mao, makīhooya. **28** Andū a Isiraēli magīgīka o ūrīa Jehova aathire Musa na Harūni. **29** O ūtūkū gatagatī Jehova akūrāga marīgīthathi mothe kūu būrūri wa Misiri, kwambīrīria irīgīthathi rīa Firaūni, ūrīa waikaragīra gītī kīa ūnene, nginya irīgīthathi rīa mūdū muohe ūrīa warī njeera na marīgīthathi ma mahiū mothe. **30** Firaūni na anene ake othe o na andū a Misiri othe, magīkīra kūrī o ūtūkū, nakuo gūkīgīa kīrīro kinene kūu būrūri wa Misiri, nīgūkorwo gūtīarī nyūmba ītaari na mūdū wakuīte. **31** O ūtūkū ūcio, Firaūni agītā Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkīrai! Ehererai andū akwa, inyuī o na andū a Isiraēli othe! Thīī mūgatungatīre Jehova o ta ūrīa mūrūtīe. **32** Oyai ndūuru cianyu cia mbūri na cia ng’ombe o ta ūrīa mūrōgīte na mūthī. Na mūdānthīme o na nī.” **33** Nao andū a Misiri makīhīka andū acio moime būrūri ūcio na ihenya, nīgūkorwo moigīre atīrī, “Kwaga ūguo, tūgūka ithuothe!” **34**

Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli makīoya kīmere kīao gītānekīrwo ndawa ya kūmbia, na magīgīkuua na ciande, nayo mīharatī yoohereirwo nguo-inī. **35** Nao andū a Isiraēli magīka o ta ūrīa meerītwo nī Musa na makīhooya andū a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na nguo. **36** Jehova agītūma andū acio metīkīrīe nī andū a Misiri nao makīmahe kīrīa gīothe meetīre; nī ūndū ūcio magītaha indo cia andū a Misiri. **37** Andū a Isiraēli makīambīrīria rūgendo kuuma Ramesese magīthī Sukothu. Arūme arīa metwaraga na magūrū maarī ta 600,000 hategūtārwatūmia na ciana. **38** Na andū angī aingī nīmathiire na makīambania nao, hamwe na ndūuru nene cia mahiū ma mbūri na ng’ombe. **39** Kīmere kīrīa maarūtīe būrūri wa Misiri nīkīo maatūmīrīre gūthondeka mīgate ītarī ndawa ya kūmbia. Kīmere kīu gītīarī na ndawa ya kūmbia tondū nīkūingatwo maingātīrwo būrūri wa Misiri, na matīgana kīgīa na ihinda rīa kūhaarīria irio ciao. **40** Ihinda rīria andū a Isiraēli maatūūrīre būrūri wa Misiri nī mōka 430. **41** Harīa miaka iyo 430 yathīrīre-rī, mūthenya o ro ūcio, nīguo ikundi ciothe cia andū a Jehova cioimīre būrūri wa Misiri. **42** Tondū ūtūkū ūcio nīguo Jehova aikarīre eigūite nīguo amarute būrūri wa Misiri-rī, na ūtūkū ūyū nao andū a Isiraēli othe nīmarīkaraga meigūite nīguo matīiage Jehova njarwa-inī ciothe iria igooka. **43** Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, “Maya nīmo mawatho ma Bathaka: “Gūtīrī mūgeni ūngīria Bathaka iyo. **44** Ngombo o yothe ūgūrīte no īrīe Bathaka iyo thuutha wa kūmīrūthīa, **45** no mūrārīrīri kana mūruti wīra wa mūcaara ndakanamīrīe. **46** “No nginya irīagīrwo thīinī na nyūmba o īmwe, mūtikanomīe nyama o na īrīkū nja ya nyūmba. Mūtikanoinē ihīndī o na rīmwe rīayo. **47** Mūngī wothe wa Isiraēli no nginya ūkūngūre Bathaka. **48** “Mūgeni ūtūūrīte thīinī wanyu na nīekwenda gūkūngūra Bathaka ya Jehova, no nginya arūthīe arūme othe a nyūmba yake; thuutha ūcio nīrīo angīkūngūra Bathaka ta mūdū ūciarīrwo būrūri-inī. Gūtīrī mūdū mūrūme ūtarī mūrūu ūngīria Bathaka. **49** Watho o ūcio noguo ūgwatha arīa maciarītwo marī a būrūri, o na ageni arīa matūūranagīa na inyuī.” **50** Andū a Isiraēli othe magīka o ūrīa Jehova aathīte Musa na Harūni. **51** Na mūthenya o ro ūcio, Jehova akīruta andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri na ikundi ciao.

13 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Nyamūrīra marīgīthathi mothe ma twana twa tūhī. Maciaro ma mbere ma nda o yothe gatagatī-inī ka andū a Isiraēli nī makwa, marī ma mūdū kana ma nyamū.” **3** Nake Musa akīra andū atīrī, “Rīrikanagai mūthenya ūyū, mūthenya ūrīa mwoimīre būrūri wa Misiri, mūkīuma būrūri wa ūkombo, tondū Jehova nīamūrūtīre kuo na guoko kwa hinya. Mūtīkarīiage kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia. **4** Ūmūthī, mweri-inī ūyū wa Abibu, nīguo mūrōimīgara mūthī. **5** Rīria Jehova akaamūkīnyia būrūri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivī, na Ajobusi būrūri ūrīa eehītīre mbere ya maithe manyu ma tene atī nīakamūhe būrūri ūrī būthi wa iria na ūkū-rī, mūkaamenyagīrīria gīathī gīkī mweri-inī ūyū. **6** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja mūkaarīiaga mīgate ītarī mūkīre ndawa ya kūmbia na mūthenya wa mūgwanja mūthondeke iruga inene nī ūndū wa Jehova. **7** Rīagai mīgate ītarī mūkīre ndawa ya kūmbia ihinda rīa mūthenya iyo mūgwanja; gūtīkoneke kīndū kīrī na ndawa ya kūmbia gatagatī kanyu, kana ndawa ya kūmbia yoneke handū o hothe mīhaka-inī yanyu. **8** Mūthenya ūcio o mūdū ere mūrīū atīrī, ‘Ndīreka ūū tondū wa ūrīa Jehova aanjīkīre rīria ndoimīre būrūri wa Misiri.’ **9** Kūmenyerera mūthenya ūyū nīkuo kūrītūkīaga ta rūrī guoko-inī gwaku, na kīrīrikania ūthīū-inī waku, atī

watho wa Jehova niũriikaraga iromo-inĩ ciaku. Niũkorwo Jehova niakũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya. **10** No nginya mũrũmie watho ũyũ mwathane ihinda riaguo riakinya, mwaka o mwaka. **11** "Thuutha wa Jehova kũmũkinya bũrũri wa Akaanani na amũhe guo, o ta ũria eeraniire na mwĩhũta kũri inyuĩ o na maitha manyu ma tene-rĩ, **12** niũmũkahe Jehova maciaro ma mbere na nda ciothe. Marigĩthathi ma njamba mothe ma ũhiũ wanyu nĩ ma Jehova. **13** Mũgaakũũraga irigĩthathi o riothe rĩa ndigiri na gatũrũme, mo mũngĩaga kũrikũũra-rĩ, mũriune ngingo. Kũũragai marigĩthathi mothe manyu ma aanake. **14** "Matukũ-inĩ marĩa magooka, rĩria mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, 'Ūũ nĩ kuuga atĩa?' mwĩre atĩrĩ, 'Jehova aatũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũrutita bũrũri wa ũkombo, na guoko gwake kwa hinya. **15** Rĩria Firaũni omiririe mũtwe akĩrega gũtũrekereria-rĩ, Jehova niooragire marigĩthathi ma bũrũri wa Misiri mothe, andũ o na nyamũ. Ūndũ ũcio niũguo ũtũmaga ndũfĩre Jehova igongona rĩa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakũũra mũriũ wakwa mothe wa irigĩthathi. **16** Naguo ũndũ ũcio ũritũkaga ta rũri guoko-inĩ gwaku, o na ũtũkage kionania gũkirĩtwo ũthiũ-inĩ waku, atĩ Jehova niatũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.'" **17** Rĩria Firaũni aarekererie andũ a Isiraeli mathĩ-rĩ, Ngai ndaamatongoreirie njĩra-inĩ ya kũhĩtũkĩra bũrũri wa Afilisti, o na gũtuika iyo niyo yarĩ njĩra irĩa nguhi. Niũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, "Mangĩcemanina na mbaara-rĩ, maahota kwĩricũkwo, macooke bũrũri wa Misiri." **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩtongoria andũ acio mathiũrũrũkĩre njĩra ya werũ-inĩ mwekeire Iria Itune. Andũ a Isiraeli maambatire makiuma bũrũri wa Misiri meeohete indo cia mbaara. **19** Musa niakũuire mahĩndĩ ma Jusufu, nĩ ũndũ Jusufu niẽhĩtĩthĩtie ariũ a Isiraeli na mwĩhũta. Oigĩte atĩrĩ, "Ti-itherũ Ngai niakamũteithia, na inyuĩ hĩndĩ iyo no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ." **20** Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambĩ ciao Ethamu ndeere-inĩ cia werũ. **21** Mũthenya, Jehova aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ gĩa itu gĩa kũmooneria njĩra, na ũtũkũ-rĩ, aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki amamũrikĩre njĩra, niũgeetha mahote gũthĩ mũthenya o na ũtũkũ. **22** Gĩtugĩ gĩa itu mũthenya kana gĩtugĩ kĩa mwaki ũtũkũ, gũtirĩ kĩheraga handũ hakĩo mbere ya andũ acio.

14 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** "Ira andũ a Isiraeli macooke na thuutha, na mambe hema gũkuhi na Pi-Hahirothu, gatagatĩ ka Migidoli na iria. Nĩmambe hema hũgũrũrũ-inĩ cia iria, kũng'ethanĩra na Baali-Zefoni. **3** Firaũni niageciiria atĩrĩ, 'andũ a Isiraeli marĩ na kirigicano no kũrũũra marorũũra bũrũri-inĩ, mahingĩriro nĩ werũ.' **4** Na niũngomia ngoro ya Firaũni, nake niakamaingathia. No nĩ mwene niũgegĩra na riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake yothe ya ita, nao andũ a Misiri niũmakamenya atĩ nĩ nĩ niũ Jehova." Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka o ũguo merĩtwo. **5** Rĩria mũthamaki wa bũrũri wa Misiri eerirwo atĩ andũ acio niũmorĩte-rĩ, Firaũni na anene ake makĩricũkwo ũhorũ ũcio, magĩkiuga atĩrĩ, "Hi! Tweka atĩa? Twarekereria andũ a Isiraeli mathiĩ na ithui tuorĩrwo nĩ ũtungata wao?" **6** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarĩro, na agĩthiĩ na mbũtũ yake ya ita. **7** Agĩthiĩ na ngaari cia ita 600 iria njega mũno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingĩ ciothe cia bũrũri wa Misiri, ciothe irũgamĩrũwo nĩ anene. **8** Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na nĩ ũndũ ũcio akĩrũmirĩra andũ a Isiraeli na ihenya arĩa moimagarĩte makinyũkĩtie na ũcamba. **9** Andũ a Misiri,

hamwe na mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi, na thigari, makĩrũmirĩra andũ a Isiraeli na ihenya makĩmakinyĩra harĩa maambĩte hema rũteere-inĩ rwa iria, hakuhi na Pi-Hahirothu kũng'ethera Baali-Zefoni. **10** Firaũni akũhĩrĩra-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũgũra, makĩona andũ a Misiri mamoiĩte thuutha makĩmaka mũno, magĩkaĩra Jehova. **11** Makĩra Musa atĩrĩ, "Nĩ mbĩria gũtaarĩ bũrũri wa Misiri, niũguo ũtũrehe tũkũre gũkũ werũ-inĩ? Nĩ atĩa ũũ ũtũwikĩte ũgatũrutita bũrũri wa Misiri? **12** Gĩthĩ tũtiakwĩre tũrĩ o bũrũri wa Misiri atĩ ũtigane na ithui, ũreke tũtungatĩre andũ a bũrũri wa Misiri? Kũngĩarĩ wega tũtungatĩre andũ a Misiri kũrĩ gũkũra werũ-inĩ!" **13** Musa agĩcookeria andũ acio atĩrĩ, "Tĩgai gwĩtigĩra. Mwihaandei wega, na niũmũkuona ũhonokio ũria Jehova ekũmũrehere ũmũthĩ. Andũ a Misiri aya mũrona ũmũthĩ, mũtikamona ringĩ. **14** Jehova niẽkũmũrũũra, mũbatie o gũikara mũhooreire." **15** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Ūrangĩra niki? Ira andũ a Isiraeli mathiĩ na mbere. **16** Oya rũthanju rwaku, na ũtambũrũkie guoko igũrũ wa iria ũganyane maaĩ niũgeetha andũ a Isiraeli matũkanĩre iria-inĩ, mathiĩrĩre thĩ nyũmũ. **17** Niũgũũmia ngoro cia andũ a Misiri niũgeetha o nao mamarũmirĩre. Na niũgegĩra riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake ya ita, o na nĩ ũndũ wa ngaari ciake cia ita, o na andũ ake arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi. **18** Nao andũ a Misiri niũmakamenya atĩ nĩ nĩ niũ Jehova hĩndĩ iyo ngegĩra riiri nĩ ũndũ wa Firaũni, na ngaari ciake cia ita na andũ ake arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi." **19** Hĩndĩ iyo mũraika wa Ngai iyo wathiiaga atongoreie mbũtũ ya thigari cia Isiraeli, akĩhera agĩcooka thuutha wao. Gĩtugĩ gĩa itu nakĩo gĩkũma hau mbere, gĩkĩrũgama thuutha wao, **20** gĩkĩgĩa gatagatĩ ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. ũtũkũ wothe itu rĩu rĩgĩkĩra nduma mwena ũmwe, na ũtheri mwena ũria ũngĩ; nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ andũ makũhĩrĩre arĩa angĩ ũtũkũ wothe. **21** Ningĩ Musa agĩtambũrũkia guoko igũrũ wa iria, na ũtũkũ wothe Jehova agĩtĩndika iria na thuutha na ũndũ wa rũhuho rwa kuuma mwena wa irathĩro, na agĩtũma hau hatũke thĩ nyũmũ. Maaĩ macio makĩgayĩkana, **22** nao andũ a Isiraeli makĩringa iria mahĩtũkĩre thĩ nyũmũ, maaĩ marũgamĩte mwena wao wa ũrĩro na wa ũmũtho. **23** Nao andũ a Misiri makĩmarũmirĩra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi makĩmarũmirĩra nginya iria-inĩ. **24** Rũciĩni ruoro rũgĩtema-rĩ, Jehova agĩcũthĩrĩra mbũtũ ya ita ya andũ a Misiri arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki na gĩa itu, nake akĩmirĩgĩa. **25** Agĩtũma magũrũ ma ngaari ciao cia ita macooke niũgeetha makorwo na ũthĩna wa gũcitwarithia. Nao andũ a Misiri makiuga atĩrĩ, "Nĩtũũrei twehere harĩ andũ aya a Isiraeli! Jehova niũwe ũramarũrĩra kũri andũ a Misiri." **26** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tambũrũkia guoko igũrũ wa iria niũgeetha maaĩ macooke mahubaniĩre andũ a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi." **27** Musa agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ wa iria, na gũgĩkĩra-rĩ, iria rigĩcooka gũtherera o ta mbere. Nao andũ a Misiri makĩgeria kũrũũra, no Jehova akĩmahubaniĩra iria-inĩ thĩnĩ. **28** Maaĩ magĩcookana, magĩthika ngaari cia ita na andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi; nĩo mbũtũ yothe ya Firaũni irĩa yarũmirĩre andũ a Isiraeli iria-inĩ. Gũtirĩ o na ũmwe wao wahonokire. **29** No andũ a Isiraeli maaringire iria magereire njĩra nyũmũ, rũthingo rwa maaĩ rũrũgamĩte mwena wao wa ũrĩro na wa ũmũtho. **30** Mũthenya ũcio Jehova akĩhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma andũ a Misiri, nao andũ a Isiraeli makĩonera ciimba cia andũ a Misiri kũu hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **31** Na rĩria andũ a Isiraeli moonire hinya mũnene ũria

Jehova onirie andũ a Misiri-rĩ, andũ acio magũitĩgĩra Jehova na makĩmwiĩhoka o na makĩĩhoka Musa ndungata yake.

15 Hĩndĩ iyo Musa na andũ a Isiraeli makĩĩnĩra Jehova rwĩmbo rurũ: “Nĩngũĩnĩra Jehova, nĩgũkorwo nĩwe ũtũgũĩrĩtio mũno. Mbarathi amĩkĩtie iria-inĩ hamwe na mũmĩhaici. **2** Jehova nĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa; nĩwe ũtuĩkĩtie ũhonokio wakwa. Nĩwe Ngai wakwa na nĩndĩmũgocaga, Nĩwe Ngai wa baba na nĩndĩmũtũgagĩria. **3** Jehova nĩ njamba ya ita; Jehova nĩrĩo rĩitwa riake. **4** Ngaari cia ita cia Firaũni na mbũtũ yake aamĩkĩtie iria-inĩ. Anene arĩa ega mũno a Firaũni moorĩre maaĩ-inĩ ma Iria Itune. **5** Maaĩ marĩa mariku nĩmamathĩkĩtie; Nao magakĩrĩkĩra kũria kũriku ta ihiga. **6** “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo kwarĩ gwa kũgegania, gũkagĩa hinya. Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩ gwathuthangĩre thũ. **7** Nĩ ũndũ wa ũnene waku wa magegania, nĩwakurumanĩre arĩa magũũkĩrĩre. Nĩwaitũrĩre marakara maku mahĩ; makĩmacina taarĩ mahuti. **8** Na ũndũ wa mũrurumo wa mihũmũ ya manĩrũ maku-rĩ, maaĩ nĩmeiganĩrĩre hĩba. Makũmbĩ ma maaĩ makĩrũgama ta rũthingo; maaĩ ma kũria kũriku makĩnyĩtana gatagatĩ ka iria. **9** “Thũ nayo yetĩtie, ikoiga atĩrĩ, ‘Nĩngamarũmĩrĩra na ihinya, ndĩmakĩnyĩre. Ngagayania indo iria matahĩte, ndĩhũnĩrĩre nacio. Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora, nakuo guoko gwakwa kũmaniĩne.’ **10** No wahũire rũhuho rũkĩhurutana, narĩo iria rĩkĩmathika, makĩrika ta kĩgera maaĩ-inĩ maĩngĩ. **11** “Wee Jehova-rĩ, nũ ũhaana tawe harĩ ngai ciothe? Nũ ũhaana tawe, wee ũrĩ ũtheru wa magegania, wee wĩgũĩrĩtwo nĩ ũndũ wa riiri waku, wee wĩkaga maũndũ ma magegania? **12** Watambũrũkĩrie guoko gwaku kwa ũrĩo, nayo thĩ ikĩmameria. **13** “Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, nĩgũtongoria andũ arĩa ũkũũrĩte. Nĩũkamatongoria na ũndũ wa hinya waku, ũmatware nginya gũikaro gĩaku gĩtheru. **14** Ndũrĩrĩ ikaigua, nacio ciĩnaine; ruo rũnyĩte andũ a Filistia. **15** Aathani a Edomu nĩmakamaka mũno, na atongoria a Moabi manyĩitwo nĩ kũĩnaina, andũ a Kaanani makaiyũrwo nĩ maaĩ nda; **16** guoya na kĩmako nĩmakĩnyĩrĩra. Na ũndũ wa hinya wa guoko gwaku-rĩ, makahaana ta ihiga matekwĩnyagunya, nginya andũ aku, Wee Jehova, maringe, nginya andũ arĩa wegũrĩre maringe. **17** ũkaamarehe thĩĩnĩ na ũmahaande kĩrĩma-inĩ kia igai riaku, o handũ harĩa, Wee Jehova, wombire hatũkie gũikaro gĩaku, handũ-harĩa-haamũre, harĩa Wee Jehova, wahaandire na moko maku. **18** Jehova agaathamaka tene na tene.” **19** Hĩndĩ irĩa mbarathi cia Firaũni, na ngaari cia ita, na andũ arĩa maathĩiaga mahaicite mbarathi maatoonyire iria-inĩ-rĩ, Jehova agĩcookania maaĩ ma iria, makĩmathika. No rĩrĩ, andũ a Isiraeli maatuĩkanĩre iria-inĩ mathĩĩrĩthĩ nyũmũ. **20** Hĩndĩ iyo Miriamu irĩa mũnabĩ mũndũ-wa-nja, mwarĩ wa nyina na Harũni, akioya kĩhembe gĩa kũinio, nao atumia othe makĩmuuma thũthũ marĩ na ihembe ciao makĩnaga. **21** Miriamu akĩmainĩra atĩrĩ: “Inĩraj Jehova, nĩgũkorwo nĩwe ũtũgũĩrĩtio mũno. Mbarathi amĩkĩtie iria-inĩ, hamwe na mũmĩhaici.” **22** Nĩngĩ Musa agĩtongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magĩthĩ Werũ wa Shuri. Magĩthĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ na matekuona maaĩ. **23** Rĩrĩa maakĩnyire Mara, matĩngĩahotire kũnyua maaĩ makuo tondũ maarĩ marũrũ. (Nĩkĩo handũ hau hetagwo Mara.) **24** Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩteta Musa, makiuga atĩrĩ, “Tũkũnyua kĩ?” **25** Nake Musa agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmuonya kamũtĩ. Agĩgaikia maaĩ-inĩ, namo makĩgĩa mũcamo mwega. O hau Jehova agĩathana, akĩmathondekera watho na uuge wa kũrũmagĩrĩro, na akĩmagereria ho. **26**

Akiuga atĩrĩ, “Mũngĩthĩkĩrĩria mũgamba wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwĩke maũndũ marĩa magĩrĩre maittho-inĩ make, mũngĩrũmbũiya maathani make na mũmenyerere wathani wake wothe-rĩ, ndikamũrehera mũrimũ o na ũmwe wa irĩa ndareheire andũ a Misiri, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũhonagia.” **27** Nĩngĩ magĩkinya Elimu, harĩa haarĩ ithima ikũmi na igĩrĩ, na mitende mĩrongo mũgwanja, nao makĩamba hema hau hakuhĩ na maaĩ.

16 Mũngĩ wothe wa Isiraeli nĩwoimagararire ũkũma Elimu ũgĩkinya Werũ wa Sini, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka Elimu na kĩrĩma gĩa Sinai, mũthenya wa ikũmi na itano wa mweri wa keerĩ thũthũ wao kuuma bũrũri wa Misiri. **2** Kũu werũ-inĩ, mũngĩ ũcio wothe nĩwatetĩre Musa na Harũni. **3** Andũ a Isiraeli makĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo Jehova aatũragĩre bũrũri wa Misiri na guoko gwake! Kũu twakaraga tũthũrũkĩrĩre nyũngũ cia nyama, na tũkarĩaga o kĩria gĩothe twendaga, no inyuũ mũtũrehehe gũkũ werũ-inĩ nĩguo mũũrage kĩungano gĩkĩ gĩothe na ng’aragu.” **4** Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩgũmũrĩria mĩgate kuuma igũrũ ta mbura. Andũ mariumaga nja o mũthenya makongania mĩgate ya kũmaigana o mũthenya ũcio. Nĩgũmageria na njira iyo nyone kana nĩmekũrũmĩrĩra ũrutani wakwa. **5** Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, marĩharagĩria kĩrĩa mainũkia, nakĩo gĩkoragwo kĩrĩ maita meerĩ ma kĩrĩa monganagia mĩthenya irĩa ingĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni makĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Hwaĩ-inĩ-rĩ, nĩmũrimenya atĩ nĩ Jehova wamũrĩre bũrũri wa Misiri, **7** na rũciĩnĩ nĩmũkona riiri wa Jehova, tondũ nĩaiguĩte ũrĩa mũmũtetetie. Ithũ tũkĩrĩ a, atĩ nĩguo mũtũtetie?” **8** O na nĩngĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũkamenya atĩ ũcio nĩ Jehova, rĩrĩa akaamũhe nyama mũrĩe hwaĩ-inĩ na amũhe mĩgate irĩa yothe mũkwenda rũciĩnĩ, tondũ nĩaiguĩte ũrĩa mũmũtetetie. Ithũ tũkĩrĩ a? Ti ithũ mũratetia, no nĩ Jehova mũratetia.” **9** Nĩngĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Ira mũngĩ wothe wa Isiraeli atĩrĩ, ‘Ŭkai mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩaiguĩte gũteta kwanyu.’” **10** Hĩndĩ irĩa Harũni aaragĩria mũngĩ wothe wa Isiraeli-rĩ, makĩrora na mwena wa werũ-inĩ, na kũu makĩona riiri wa Jehova ũrĩ itu-inĩ. **11** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Nĩngũguĩte gũteta kwa andũ a Isiraeli. Meere atĩrĩ, ‘Hwaĩ-inĩ mũrĩrĩaga nyama na rũciĩnĩ mũkarĩa mĩgate mũkahaũna. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ, nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’” **13** Hwaĩ-inĩ ũcio gũgũtũka tũnyoni tũrĩa twitagwo tũmakia-arũme tũkũyũra kambĩ ciao. Naguo rũciĩnĩ kwarĩ ime riathũrũrũkĩrĩre kambĩ ciao. **14** Ime riathũrũrũ-rĩ, gũkĩoneka tũthendũ twa gĩthũrũrũ tũhaana maaĩ magandĩ nĩ mbaa, tũgwĩte thĩ kũu werũ-inĩ. **15** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩrĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kĩrĩ. Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate irĩa Jehova amũheete murie. **16** Jehova aathanite ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o irĩa ikũmũigana. Oyagai o kibaba kĩmwe kia omeri kia o mũndũ wothe ũrĩ hema-inĩ cianyu.’” **17** Andũ a Isiraeli magĩka o ta ũrĩa meerĩro; amwe makĩũngania mũngĩ, na amwe makĩũngania mũnini. **18** Na rĩrĩa yathimĩrwo na kibaba kia omeri, gũkĩoneka atĩ ũrĩa wonganĩte mũngĩ-rĩ, ndaarĩ na mũngĩ makĩria; nake ũrĩa wonganĩre mũnini, ndaarĩ na mũnini makĩria. O mũndũ oonganĩte mũigana wa ũrĩa aabataire. **19** Nĩngĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagie mũndũ ũkũiga kĩndũ o na kĩnini kĩayo nginya rũciĩnĩ.” **20** No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũrĩa Musa oigire; makĩũgĩra imwe yayo nginya rũciĩnĩ, nayo igĩkorwo iytũrĩte igunyũ na ikambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrakario nĩo. **21** O rũciĩnĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga irĩa abatairio nĩyo, narĩo riũa riathũha igatweka. **22**

Müthenya wa gatandatū-rī, nīmoonganagia maita meeri; ibaba igiri cia omeri harī o mündū. Nao atongoria a müngi magūka makīra Musa ūhorō ūcio. **23** Nake Musa akīmeera atīrī, “Ū ūcio Jehova aathanite, ‘Rūciū nī müthenya wa kūhurūka, Thabatū Theru ya Jehova. Nī ūndū ūcio rugai iria yothe mūkwenā kūruga, na mūcamūkie kīria gīothe mūkwenā gūcamūkia. Kīria gīgūtigara-rī, mūkīge nginya rūciinī.” **24** Nī ūndū ūcio makīgia imwe nginya rūciinī, o ta ūria maathitwo nī Musa, nacio itīgana kūnunga, kana kūgia na igunyū. **25** Musa akīmeera atīrī, “Cīrie ūmūthī, tondū ūmūthī nī müthenya wa Thabatū ya Jehova. Ūmūthī mūtīgūcionā igwite thī. **26** Müthenya itandatū nīguo mūrīcūnganāgia, no müthenya wa mūgwanja-rī, ūcio wa Thabatū, gūtīrikoragwo kūrī kīndū o na kī.” **27** No rīrī, andū amwe makīumagara müthenya ūcio wa mūgwanja, magīthī gūciūnganāgia, nao matīgana kuona kīndū. **28** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Nī nginya hīndī irīkū mūgūtūra mūregete kūmenyerera maathanī makwa na kūgia ūrutani wakwa? **29** Menyai atī Jehova nīamūheete Thabatū; na nīkīo amūheaga mīgate ya mīthenya rīrī müthenya ūcio wa gatandatū. Mündū o wothe nīaikarage harīa arī müthenya ūcio wa mūgwanja; gūtikanagāte mündū ūkumagara.” **30** Nī ūndū ūcio andū makīhurūka müthenya wa mūgwanja. **31** Andū a Isīraelī magīta mīgate iyo mana. Maarī merū ta mbegū cia korianda, na maacamaga ta tūmīgate tūthondeketo na ūkī. **32** Musa akiuga atīrī, “Jehova aathanite atīrī; ‘Oyai kibaba kīa omeri imwe ya mana na mūkīge nī ūndū wa njjarwa iria igooka thuutha, nīgeetha makoonā mīgate irīa ndaamūheire mūrīe mūrī werū-inī, rīria ndamūrīrete būrīri wa Misīrī.” **33** Nī ūndū ūcio Musa akīra Harūnī atīrī, “Oya ndīgīthū na wīkīre omeri imwe ya mana thīinī wayo. Nīngī ūcooke ūmīge mbere ya Jehova ūgīrwo njjarwa iria igooka thuutha.” **34** O ta ūria Jehova aathire Musa-rī, Harūnī akīgia mana mbere ya ithandūkū rīa ūria, nīguo matūūre ho. **35** Andū a Isīraelī maarīire mana mīaka mīrongo ina nginya magīkinya būrīri ūria watūragwo nī andū; maarīire mana nginya rīria maakinīyire mūhaka-inī wa Kaanani. **36** (Omeri imwe ūgana ta gīcunji gīa ikūmī kīa eba imwe.)

17 Müngī wothe wa Isīraelī ūkiomagara kuuma Werū wa Sini, ūkoimaga handū hamwe ūgathiī harīa hangī o ta ūria Jehova aathanaga. Makīamba hema ciao Refidimu, no gūtīarī maaī ma kūnyuuo nī andū acio. **2** Nī ūndū ūcio andū acio makīnegenia Musa, makīmwīra atīrī, “Tūhe maaī ma kūnyua.” Nake Musa akīmacookeria atīrī, “Mūrānegenia nīkī? Nī kī gīgūtūma mūgerie Jehova?” **3** No andū nīmanyootire marī kū, nao magīteria Musa makīmūria atīrī, “Watūrūre būrīri wa Misīrī nīkī, tūke ūtūūrage na nyoota ithū na ciana ciitū na ūhiū witū?” **4** Nake Musa agīkaīra Jehova akīmūria atīrī, “Ngwīka atīa na andū aya? Marī hakuhi kūhūra na mahīga nyugoto.” **5** Jehova agīcookeria Musa, akīmwīra atīrī, “Thī mbere ya andū aya. Thīi na athuuri amwe a Isīraelī na ūkuue rūthanju rīria wagūthire Nilī naruo. **6** Nī ngūrūgama hau mbere yaku, o hau hakuhi na rwaro rwa ihiga kūu Horebu. Gūtha ihiga, na maaī nīmekuuma thīinī warīo nīguo andū manyue.” Nī ūndū ūcio Musa agīka ūguo athuuri a Isīraelī makīonaga. **7** Nake agīta handū hau Masa na Meriba, tondū nīho andū a Isīraelī maanegenīre na makīgeria Jehova, makīūragia atīrī, “fī Jehova arī hamwe na ithūi kana aca?” **8** Andū a Amalekī nīmookire makīhithūkīra andū a Isīraelī kūu Refidimu. **9** Musa akīra Joshua atīrī, “Thuura andū amwe aitū mumagare mūkahūūrane na andū a Amalekī. Rūciū

ngaarūgama kīrīma igūrū nyiitīte rūthanju rwa Ngai na guoko.” **10** Nī ūndū ūcio Joshua akīhūūrana na andū a Amalekī o ta ūria Musa aathanite; nake Musa, na Harūnī na Huri makīhaica kīrīma-inī. **11** Rīria rīothe Musa akoragwo oete moko make na igūrū-rī, andū a Isīraelī makahootana, no rīria agūtīthia moko make, andū a Amalekī makahootana. **12** Rīria Musa anogire moko-rī, makīoya ihiga makīgia thī akīrīkarīra. Harūnī na Huri magīkinyiitīrīra moko make, o ūmwe akanyīitīrīra guoko kūmwe, na ūcio ūngī kīu kūngī. Nī ūndū ūcio moko ma Musa magīkara mambarairio nginya rīua rīgīthūa. **13** Nī ūndū ūcio Joshua akīhota mbūtū cia andū a Amalekī na rūhiū rwa njjara. **14** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Andīka ūndū ūyū ibuku-inī rīa gīkūnjo ūrī ūndū wa gūtūūra ūrīrikanagwo na ūreke Joshua aūgie, tondū nīngeheria rīitwa rīa Amalekī biū nao matīgacooka kūrīrikanwo gītū thī.” **15** Musa agīka kīgongona na agīgīta atīrī “Jehova Nīwe Bendera yakwa.” **16** Akiuga atīrī, “Nīgūkorwo moko nīambararīra na igūrū kwereka gītī-inī kīa ūnene kīa Jehova. Jehova arīhūūranaga na andū a Amalekī kuuma njjarwa na njjarwa.”

18 Na rīrī, Jethero, ūria warī mūthīnjīri ngai wa Midiani na mūthoni-we wa Musa, akīgia maundū mothe marīa Ngai eekīre Musa na andū ake a Isīraelī, na ūria Jehova aarutire andū a Isīraelī kuuma būrīri wa Misīrī. **2** Thuutha wa Musa gūcookia mūtūmia wake Zipora, mūthoni-we Jethero nīamwākūrīre, **3** hamwe na arīu ake eerī. Mūrīū ūmwe eetagwo Gerishomu, nīgūkorwo Musa oigire atīrī, “Nīndūkīte mūgeni būrīri-inī wene”; **4** mūrīū ūcio ūngī eetagwo Eliezeri, nīgūkorwo oigire atīrī, “Ngai wa baba nīwe warī mūteithia wakwa; nīahonokīre kuuma rūhiū-inī rwa Fīraūnī.” **5** Jethero, mūthoni-we wa Musa, hamwe na mūtūmia wa Musa na arīu ake, magītūka kūrī we kūu werū-inī, kūrīa aambīte hema hakuhi na kīrīma kīa Ngai. **6** Jethero nīamūtūmaniire akoiga atīrī, “Nī, mūthoni-guo Jethero, nīndīrooka kūrī we tūrī na mūtūmia waku na arīu aku eerī.” **7** Nī ūndū ūcio Musa agīkiomagara agatūnge mūthoni-we, akīnamīrīra, akīmūmumunya. Makīgeithania, na magīcooka magītoonya hema thīinī. **8** Musa akihe mūthoni-we ūhorō wothe wa ūria Jehova eekire Fīraūnī na andū a Misīrī nī ūndū wa andū a Isīraelī na, akīmwīra mathīina mothe marīa moonete rūgendo-inī, na ūria Jehova aamahonokētie. **9** Jethero nīakenīrio nī kūgia maundū macio mothe mega marīa Jehova eekīre Isīraelī, nī ūndū wa kūhonokia andū a Isīraelī kuuma guoko-inī kwa andū a Misīrī. **10** Jethero akiuga atīrī, “Jehova arogoocwo, ūria wamūteithūire kuuma guoko-inī kwa andū a Misīrī na gwa Fīraūnī, na agīteithūra andū kuuma guoko-inī kwa andū a Misīrī. **11** Rīu nī nīmenyete atī Jehova nī mūnene gūkīra ngai iria ingī ciothe, nīgūkorwo ūguo nīguo eekire arīa maahatīrīrie Isīraelī metīte.” **12** Hīndī ūyo Jethero, mūthoni-we wa Musa, akīrehe maruta ma njino na magongona mangī ma kūrūtīra Ngai, nake Harūnī agītūka marī na athuuri othe a Isīraelī nīguo marīanīre irio na mūthoni-we wa Musa, marī mbere ya Ngai. **13** Müthenya ūyū ūngī Musa agīkarīra gītī nīguo atūithanie andū ciira, nao andū makīrūgama mamūthīūrūrūkīrie kuuma rūciinī nginya o hwa-inī. **14** Rīria mūthoni-we onire wīra ūria wothe Musa aarutāgīra andū, akīmūria atīrī, “Nī wīra ūrīkū ūyū ūrarutīra andū aya? Nī kī gīgūtūma ūrete wīra wa gūtūithania ciira ūrī o wīkī, nao andū aya othe matindage marūngī magūtīhūrūrūkīrie kuuma rūciinī nginya o hwa-inī?” **15** Musa akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Tondū andū aya marokaga kūrī nī nīguo mamenye wendi wa Ngai. **16** Rīria rīothe marī na ūndū matekūguanīra,

urehagwo kūrī nī, na nī ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa Ngai na mawatho make.” 17 Mūthoni-we wa Musa akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Ūrīa ūreka ti wega. 18 Wee, na andū aya marooka kūrī we nīmūkwīnogia na mīnoga. Wīra ūyū nī mūrītū mūno makīria harīwe; ndūngūhota ūrī wiki. 19 Rūrī, ta thikīrīria ngūtaare, na Ngai aroikara nawe. Wee tuika mūtūmwo wa Ngai kūrī andū aya, na ūkamūtwaragīra maīndū marīa matekūguānīra. 20 Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na ūmoonie njīra njega ya mūtūūrīre na mawīra marīa magīrīire kūrta. 21 No rīrī, thuura andū marī na ūhoti kuuma andū-inī aya, andū etigīri Ngai, na andū ehokeku arīa mathūire kwamūkīra ihaki, na ūmatue anene a kūrūgamagīrīra ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmī. 22 Reke matuīke a gūtūithania andū aya ciira mahinda mothe, no makūrehagīre macīra marīa marītū; marīa mahūthū makamatuithanagia arī o. Ūndū ūcio nīgūkūhūthīria mūrigo, tondu nīmārīgayanaga nawe. 23 Ūngīka ūguo na Ngai agwathe, nūrīhotaga gwītīria mīnoga, na andū aya othe marīinūkaga maiganīire.” 24 Musa nīathīkīrīrie mūthoni-we na agīka ūrīa wothe aamūtaarīre. 25 Agīthūura andū marī na ūhoti kuuma Isiraēli gothe, akīmatua atongoria a andū acio; akīmatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mīrongo itano, na ikundi cia makūmī. 26 Magītuika a gūtūithanagia andū ciira hīndī ciothe. Macīra marīa marītū magatwarīra Musa, no marīa mahūthū magatuithanagia arī o. 27 Musa agīcooka akiugīra mūthoni-we ūhorō, nake Jethero agīcooka būrūrī wake mwene.

19 Mweri wa gatātū thuutha wa andū a Isiraēli kuuma būrūrī wa Mīsīrī, mūthenya o ūcio-rī, magikinya Werū wa Sīnai. 2 Thuutha wa kuuma Refidīm, magītoonya werū wa Sīnai, nao andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu werū-inī, magūrū-inī ma kīrīma kīu kīa Sīnai. 3 Nīngī Musa akīambata kīrīma-inī harī Ngai, nake Jehova akīmwīta arī kīrīma-inī, akīmwīra atīrī, “Ūū nīgūo ūkwīra nyūmba ya Jakubu, na wīre andū a Isiraēli: 4 ‘Inyūē ene nīmweyoneire ūrīa Ndeekire būrūrī wa Mīsīrī, o na ūrīrī ndahaanire ta ndamūkwīre na mathagu ma nderī, ngīmūrehe harī nī. 5 Na rīrī, mūngūnjathīkīra biū na mūmenyerere kīrīkanīro gīakwa-rī, gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, inyūē mūgaatuika andū akwa a gorō. O na gūtūika thī yothe nī yakwa-rī, 6 inyūē mūgaatuika ūthamaki wakwa wa athīnjīrī-Ngai na rūrīrī rwamūre.’ Ciugo icio nīcio ūkwīra andū a Isiraēli.” 7 Nī ūndū ūcio Musa agīcooka, na agītā athuari arīa matongoragia andū, akīmahe ūhorō wothe ūrīa Jehova aamwathīte ameere. 8 Nao andū acio magītīkanīria hamwe makiuga atīrī, “Nītūgwīka ūrīa wothe Jehova oigīte.” Nī ūndū ūcio Musa agīcookeria Jehova ūhorō ūrīa moigīre. 9 Jehova akīra Musa atīrī, “Nīngūtīka kūrī inyūē ndī thīnī wa itu itumanu, nīgeetha andū maanjīgue ngārīa nawe, nao nī megūtūūra makwīhokete.” Musa agīcooka akīra Jehova ūrīa andū moigīte. 10 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Thī kūrī andū ūmatherie ūmūthī na rūciū. Meere mathambie nguō ciao, 11 na makorwo mehaarīrie mūthenya wa gatātū, tondu mūthenya ūcio Jehova nīagīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sīnai andū othe makīonaga. 12 Īkīra mīhaka īthīūrūrūkīrie kīrīma, na ūmeere ūū, ‘Mwīmenyerere mūtīkahaice kīrīma kana mūhutie magūrū-inī ma kīo. Ūrīa wothe ūkaahutia kīrīma ti-ītherū nīakooraagwō. 13 Ti-ītherū nīakahūūrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mīgū; hatīrī guoko gūkaamūhutia. Ndagētīkīrio atūūre muoyo, arī mūdū kana nyamū.’ No rīrīa corō wa rūhīa rwa ndūrūme ūrīgamba, no rīo marīhaica kīrīma

igūrū.” 14 Thuutha wa Musa gūkūrūka oimite kīrīma-inī agīthī kūrī andū, akīmatheria, nao magīthambā nguō ciao. 15 Nīngī akīmeera atīrī, “Mwīhaarīrie nī ūndū wa mūthenya wa gatātū. Mūtīgakome na andū-a-nja.” 16 Rūciinī rwa mūthenya wa gatātū, gūkīgīa nguō o na heni, na itu itumanu rīgīkara igūrū rīa kīrīma, gūkīgūuo mūgambo mūnene wa corō. Andū othe arīa maarī kambī, makiinaina. 17 Hīndī iyo Musa agītongoria andū kuuma kambī magacemanie na Ngai, nao makīrūgama magūrū-inī ma kīrīma. 18 Kīrīma gīa Sīnai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondu Jehova aikūrūkire igūrū wakīo arī mwakī-inī. Nayo ndogo igītōogoroka kuuma igūrū rīa kīrīma ta ndogo ikuumā rīiko-inī inene; nako kīrīma gīgīthīgītha na hinya, 19 naguo mūgambo wa corō ūgīkīrīrīria kūneneha. Nake Musa akīaria, naguo mūgambo wa Ngai ūkīmūcookeria. 20 Jehova agīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sīnai na agītā Musa ahaice kūu kīrīma igūrū. Nī ūndū ūcio Musa akīhaica, 21 nake Jehova akīmwīra atīrī, “Īkūrūka na ūkīamūre gītūike gītheru.” 24 Jehova akīmūcookeria atīrī, “Īkūrūka, mwambate na Harūni. No athīnjīrī-Ngai na andū matīkehatīrīrie kwambata mathī kūrī Jehova kana amahithūkīre amaniine.” 25 Nī ūndū ūcio Musa agīkūrūka kūrī andū acio, akīmahe ūhorō ūcio.

20 Nake Ngai akīaria ciugo ici ciothe, akiuga atīrī: 2 “Nī nī Jehova Ngai waku, ūrīa wakūrūtīre būrūrī wa Mīsīrī, kuuma būrūrī wa ūkombo. 3 “Ndukānagīe na ngai ingī tīga nī. 4 “Ndukānethondekīre mūhīano mūciūthie wa mūhīanire wa kīndū o gīothe kīrī kūrīria igūrū kana gūkū thī, kana kīrī maaī-inī marīa marī mūhuro wa thī. 5 Ndukānacīnamīrīre kana ūcihooe, nīgūkorwo nī, Jehova Ngai waku, ndī Ngai ūrī ūru, herīthāgia rīana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao ngīnya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū arīa maathūire, 6 no ngonania wendo kūrī njīarwa ngiri na ngiri cia andū arīa manyendete na magaathīkīra maathani makwa. 7 “Ndukānagwete rītīwa rīa Jehova Ngai waku na ītherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūdū ndehītie ūrīa ūgwetaga rītīwa rīake na ītherū. 8 “Rīrīkanaga mūthenya wa Thabatū ūwamūrage. 9 Rutaga wīra waku wothe mūthenya itandatū, 10 no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrū-guo, kana mwarī-guo, kana ndungata yaku ya mūdū mūrūme, kana ya mūdū-wa-nja, kana ūhīi waku, kana mīgēni ūrī gwaku mūci. 11 Nīgūkorwo Jehova ombire igūrū na thī, na irīa rīrīa inene na indo ciothe irīa irī kuo, na mīthenya itandatū, no akīhūrūka mūthenya wa mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehova akīrathīma mūthenya ūcio wa Thabatū, akīwaamūra. 12 “Tīia thoguo na nyūkwa, nīgeetha ūtūire matukū maingī būrūrī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe. 13 “Ndukānoragane. 14 “Ndukānathananie. 15 “Ndukānaiye. 16 “Ndukānagīrīre mūdū ūrīa ūngī kīgeenyō. 17 “Ndukānacumīkīre nyūmba ya mūdū ūrīa ūngī. Ndukānacumīkīre mūtūmia wa mūdū ūngī, kana ūcumīkīre ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kīndū gīothe gīake.” 18 Rīrīa andū maigūire marurumī, na makīona rūheni, na makīuga corō ūkīgamba, na makīona kīrīma gīgītoga ndogo, makīinaina nī guoya. Magīkara o haraaya, 19 na

makīra Musa atīrī, “Twarīrie arī we, na nītūgūkūigua, no tīga kūrēka twarīrio nī Ngai, tūtīgakue.” **20** Musa akīra andū acio atīrī, “Tigai gwtīgīra. Ngai okīte kūmūgeria, nīgeetha mūtūūre mwītīgīrite Ngai, mwagage kwīhia.” **21** Andū acio magīgīikara o haraaya, nowe Musa agīthengerera harīa haarī nduma ndumanu, harīa Ngai aarī. **22** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Ira andū a Isiraeli undū ūyū: ‘Nīmweyona inyuū ene atī ndaaria na inyuū ndī o igūrū: **23** Mūtikanathondeke ngai ingī cia kūhooyagwo hamwe na nī; mūtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu. **24** “Njakīrai kīgongona gīa tīrī, na mūrūtīre ng’ondū na mbūri na ng’ombe cianyu ho irī magongona manyu ma njino na ma ūiguanu. Kūrīa guothe ngaatūma rītwa rīakwa rītīagwo, nīndīūkaga kūrī inyuū na ngamūrathima. **25** Mūngīnjakīra kīgongona kīa mahīga, mūtīgagīake na mahīga marīa maacūhie, nīgūkorwo mūngīgaatūmīra kīndū gīa gwacūhia nīmūgagīthaahia. **26** Mūtikanahaice kīgongona gīakwa na ngathī, nīguo njaga yanyu ndikanonekanīre ho.’

21 “Maya nīmo mawatho marīa ūkūhe andū a Isiraeli: **2** “Ūngīgīra Mūhibirania arī ndungata, agaakūrūtīra wīra mīaka itandatū. No mwaka wa mūgwanja, nīūkamūrēkereria athīi, na ndagakūrīha kīndū. **3** Angīgooka arī wiki, akaarekererio athīi arī o wiki; no angīgooka arī na mūtumia, makaarekererio mathīi marī hamwe. **4** Mwathi wa ndungata iyo angīmīhe mūtumia nake mūtumia ūcio amūciarīe ciana cia aanake na airītu, mūtumia ūcio na ciana ciake magaatūka a mwathi ūcio wake, na no ndungata iyo ya mūdū mūrūme ikaarekererio ithīi. **5** “No ndungata iyo ingīkaaria, imwīre atīrī, ‘Nīnyendete mwathi wakwa, na mūtumia wakwa na ciana na ndikwenda kūrēkererio thīi.’ **6** hīndī iyo mwathi wa ndungata iyo nīakamītwarā mbere ya atuithania ciira. Akaamītwarā mūrango-inī, kana hīngīro-inī ya mūrango, na amītūre gūtū na mūkuha. Nayo ndungata iyo īgaatūka ya mwathi ūcio matukū ma muoyo wothē. **7** “Mūdū angīndia mwarī agatūke ndungata, ndīkarekererio ithīi ta ūria ndungata cia arūme ciikagwo. **8** Ūngīaga gūkenia mwathi ūria wamīthuurīte, no ngīnya etikīre ndungata iyo ikūūrwo. Ndarī na kīhooito gīa kwendia ndungata iyo kūrī ageni, tondū nīagīte kwīhokeka harī yo. **9** Angīmīūrīra mūrīū, no ngīnya amītūe ta irī mwarī wake mwene. **10** Mūrīū angīhīka mūtumia ūngī, ndakaimē ūria wa mbere irio na nguo, na ndakamūime kīhooito gīake ta mūtumia wake. **11** Angīaga kūmūhīngīria maūdū maya matatū-rī, akīrekererio athīi, gūtārī na mbeeca ikūrīhwo. **12** “Mūdū ūria ūngīgūtha mūdū amūūrage, ti-itherū o nake no akooragwo. **13** No rīrī, angīkorwo ekīte ūguo atekwenda-rī, no gūtūke nī Ngai ūtūmīte undū ūcio wīkīte, nake mūdū ūcio nīakoōrīra kūdū kūrīa ngaathuura. **14** No mūdū angītūmīra mawara na oorage mūdū ūria ūngī akiendaga-rī, mweherīe kīgongona-inī gīakwa, na mūmūrūage. **15** “Mūdū ūria ūngītharīkīra ithe kana nyina no ngīnya ooragwo. **16** “Mūdū ūngīya mūdū ūngī na hīnya akamwendīe, kana o na anyītwo arī nake atanamwendīa-rī, no ngīnya ooragwo. **17** “Mūdū ūria ūngīruma ithe kana nyina no ngīnya ooragwo. **18** “Andū mangīgūtīana na ūmwe arīnge ūria ūngī na ihīga kana na ngūdī na aage gūkua, no akome ūrīrī kwa ihīnda-rī, **19** ūcio mūrīngani ndagacookerewo nī malīthīa angīkorwo ūria waringītwo nīakehota na etware nja na mūtīrima wake. No rīrī, no ngīnya arīhe mahīnda ma mūdū ūcio mūtīhie marīa morīte na one atī nīahona biū. **20** “Mūdū angīhūra ngombo yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja na rūthanju,

nayo ngombo iyo ikue nī ihūra rīu-rī, no ngīnya aherīthio, **21** no ndangīherīthio ngombo iyo īngīarahūka thuutha wa mūthenya ūmwe kana rīrī, tondū ngombo iyo nī kīndū gīake. **22** “Andū mangīkorwo makīrūa, marīnge mūtumia ūrī nda, ahune no ndagīe na thīina ūngī-rī, ūria ūmūrīngīte nīakarīha kīrīa gīothe mūthuuri wa mūtumia ūcio ageetia, igootī rīetīkīria. **23** No mūtumia ūcio angīthio ūrū, muoyo nīūrīhagio na muoyo, na **24** rīitho rīrīhagio na rīitho, na īgego rīrīhagio na īgego, na guoko kūrīhagio na guoko, na kīgūrū kūrīhagio na kīgūrū, na **25** ihīa rīrīhagio na ihīa, na itīhia rīrīhagio na itīhia, naruo rūhara rūrīhagio na rūhara. **26** “Mūdū angīgūtha ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja rīitho narīo rīthūke-rī, no ngīnya akaarekereria ndungata iyo īthīire, undū ūcio ūtūke nīguo irīhi rīa rīitho. **27** Na angīgūra īgego rīa ndungata ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, no ngīnya arekererie ndungata iyo īthīire, undū ūcio ūtūke nīguo irīhi rīa īgego. **28** “Ndegwa īngītheeca mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja na rūhīa akue, ndegwa iyo no ngīnya ihūūrwo na mahīga ngīnya ikue, na nyama ciayo itīkarīto. No mwene ndegwa ndangīūrīo. **29** No rīrī, angīkorwo ndegwa iyo nīmenyerete gūtheeca andū na rūhīa, na mwene nīamenyīthīto ūhoro ūcio nake akaaga kūmīhīngīra, nayo īcooke yūrage mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja-rī, ndegwa iyo no ngīnya ihūūrwo na mahīga ikue, na mwene o nake no ngīnya ooragwo. **30** Na rīrī, angītūka nī gwītio irīhi-rī, no akūūre muoyo wake na kūrīha kīrīa gīothe angītīto. **31** Watho ūyū noguo ūrīgāmīrīre ndegwa īngītheeca mwanake kana mūrīrīte wa mūdū na rūhīa. **32** Ndegwa īngītheeca ngombo ya mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, mwene no ngīnya arīhe cekerī mīrongo itatū cia betha kūrī mwathi wa ngombo iyo, nayo ndegwa iyo no ngīnya ihūūrwo na mahīga. **33** “Mūdū angīkunūra irīma, kana enje rīmwe na aage kūrīkunīka, nayo ndegwa kana ndīgīrī īgwe thīnī warīo, **34** mwene irīma rīu no ngīnya arīhe hāthara iyo; no ngīnya arīhe mwene nyamū, nayo nyamū iyo ikūite itūke yake. **35** “Ndegwa ya mūdū īngīthīha ndegwa ya mūdū ūngī ikue, andū acio nīmakendīa ndegwa irīa rīrī muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamū iyo ikūite. **36** No rīrī, kūngīkorwo nīkūmenyekete atī ndegwa iyo nīmenyerete gūtheecana na rūhīa, nake mwene akaaga kūmīhīngīra-rī, no ngīnya mwene arīhe, nyamū irīhīo na nyamū īngī, na irīa ikūite itūke yake.

22 “Mūdū angīya ndegwa kana ng’ondū, na amīthīnje kana amīendīe-rī, no ngīnya arīhe ndegwa ithano nī undū wa ndegwa iyo na ng’ondū inya nī undū wa ng’ondū iyo. **2** “Mūci angīnyītwo agītua nyūmba nake agūthwo akue-rī, mūmūgūthī ndarī na ihīthī rīa gūita thakame; **3** no undū ūcio ūngīkīka thuutha wa rīa kūrātha, mūdū ūcio wagūthana arī na ihīthī rīa gūita thakame. “Mūci no ngīnya arīhe kīrīa aiyīte, no angīkorwo ndarī na kīndū, no ngīnya endīo nīguo kīrīa aiyīte kīrīhwo. **4** “Nyamū irīa īyītwo īngīonekana rīrī muoyo moko-inī make, rīrī ndegwa kana ndīgīrī kana ng’ondū no ngīnya arīhe maita meerī. **5** “Mūdū angīrīthīa ūhūi wake mūgūnda wene o na kana arīthīe mūgūnda wene wa mīthabībū, aūrēkererie ūrie na mūgūnda wa mūdū ūngī-rī, no ngīnya arīhe na indo irīa njega cia mūgūnda wake o na arīhe na thabībū irīa njega mūno cia mūgūnda wake. **6** “Mwaki ūngītūthūka na ūcīne ihīnga cia mīguu ngīnya ūkīnyīre itīia cia ngano kana ngano īrūngī, kana ūcīne mūgūnda wothē, mwakīa wa mwakī ūcio no ngīnya arīhe ngano iyo. **7** “Mūdū angīhīthīa mūdū wa itūūra rīake betha kana indo amūīgīre-rī, nacio indo icīo ciywo kuuma nyūmba yake, mūci ūcio

anginyiitwo no nginya arihe indo icio maita meerī. **8** No mūci ūcio angāga kūnyitwo, mwene nyūmba no nginya athīi mbere ya aciirithania nīguo kūmenyeke kana nīwe ūiyite indo icio cia mūndū ūcio ūngī. **9** Ha ūhorō o wothē wa mūndū gūkorwo na kīndū na nījira īrīa itagīrīre, kīrī ndegwa, kana ndigiri, kana ng'ōndu, kana nguo, kana kīndū kīngī gīothe kūrīte kīrīa mūndū ūngī anguaga atīrī, 'Kīndū gīkī nī giakwa,' andū acio eerī no nginya marehe ūhorō wao mbere ya aciirithania. Mūndū ūrīa aciirithania magatua atī nēihīte-rī, no nginya arihe mūndū ūcio ūngī maita meerī. **10** "Mūndū angīhithia mūndū wa itūūra riake ndigiri, kana ndegwa, kana ng'ōndu kana nyamū o ūthe amūgīre, nayo ikue, kana itihio, kana īiywo, hatarī mūndū ūroona-rī, **11** ūhorō ūcio wao ūgaatuo na nījira ya kwīhita mwīhitwa mbere ya Jehova atī ūrīa ūhithīto tiwe ūiyite indo icio. Mwene nake etīkīre mwīhitwa ūcio, na hatikagīa ūhorō wa kūrīhania. **12** No angīkorwo nyamū nīkīiywo yayirwo kuuma kūrīa yahithīo-rī, no nginya mūndū ūcio arihe mwene. **13** Angīkorwo yatambuurirwo nī nyamū cia gīthaka, nīakonania matigari matuīke ūira, na ndakaarīhio nyamū iyo itambuurirwo nī nyamū. **14** "Mūndū angīgwatio nyamū ya mūndū ūngī, nayo itihio kana ikue mwene atarī hakuhi, no nginya amīrīhe. **15** No nyamū iyo ingīkorwo īrī na mwene-rī, ūrīa ūgwatīto ndangīmīrīha. Angīkorwo nyamū nīgīkōmborithio yakōmborithīto, mbeeca irīa ikōmboretwo nīrīhīte hathara iyo. **16** "Mūndū angīuha mūrītu gathirange ūtoorīto kūhīko, nake akome nake, no nginya arihe rūracio, nake mūrītu ūcio atūike mūtumia wake. **17** Ithe wa mūrītu angīrega biū kūmūheana kūrī mūndū ūcio, no nginya mūndū ūcio arihe rūracio rwa airītu gathirange. **18** "Mūtīgetīkīrīe mūndū-wa-nīa mūrōgī atūūre muoyo. **19** "Mūndū ūngīgwata nyamū no nginya ooragwo. **20** "Mūndū ūkaarūtīra ngai ngī iruta tīga Jehova nīakanīinwo. **21** "Mūtīgeke mūgeni ūuru kana mūmūhinyīrīre, nīgūkorwo o na inyuī mwarī ageni būrūrī wa Misiri. **22** "Mūtīkanahinyīrīre mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. **23** Mūngīka ūguo nao mangāire, hatīrī nganjā nīngāigwa kīrīro kīao. **24** Nīngacīnwo nī marakara, na nīngamūūraga na rīhūi rwa njora, nao atumia anyi matuīke a ndigwa na ciana cianyu ituīke cia ngoriai. **25** "Ūngīkōmbera mūndū ūmwe wakwa gatagatī-inī kanyu mbeeca abatairio nīcio-rī, ndūgatūke ta mūkōmbanīrī wa mbeeca; ndūkamūrīhie uumithio wacio. **26** Mūndū ūngī angīkūnengera nguo yake ya igūrū īrīgāmīrīre thīrī, mūcookerīe rīua rītanathūa, **27** tōndū noyo arī nayo ya kwīhumbīra. Angīkūhumbīra nakī agīkoma? Angāira, nīngamūigwa, nīgūkorwo ndī mūigwa tha. **28** "Ndūkanarume Ngai kana ūrume mūnene wa andū anyu. **29** "Ndūgacerīthīrīe maruta kuuma makūmbī-inī maku kana mahīhīro-inī maku ma ndibeī. "No nginya ūiheage marīgīthathi ma arīu aku. **30** Wīkage o ūguo mwena-inī wīgīī ng'ōmbe na ng'ōndu ciaku. Iria ciaciarwo ūrekega igaikara na manyina mīthenya mūgwanjā, mūthenya wa īnana ūgacīneana kūrī nī. **31** "Inyuī mūgūtūika andū akwa aamūre. Nī ūndū ūcio mūtīkanarīe nyama cia nyamū ndamburange nī nyamū cia gīthaka; ciikagīrīe ngui.

23 "Ndūkanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndūgateithīrīe mūndū mwaganu na ūndū wa kūrīgāmīrīra ūira wa maheeni. **2** "Ndūkarūmanīrīre na mūngīgī gwīka ūuru. Ūngīruta ūira igootī-inī, ndūkōgomīe kīhōoto ūkīnyītanīra na mūngīgī, **3** na ndūkōnānie kīmenyano harī mūndū mūthīnī ciira-inī wake. **4** "Ūngīona ndegwa kana ndigiri ya mūndū mūrī ūthū nake yūrīte-rī, tīgīrīra atī nīwamīcōokīa kūrī we. **5**

Ūngīona ndigiri ya mūndū ūgūthūire īgwīte ikaremererwo nī mūrīgo wayo-rī, ndūkamītīge hau; no nginya ūmūteithie kūmīkīrīa. **6** "Ndūkanaime andū anyu arīa athīnī kīhōoto ciira-inī wao. **7** Ndūkahutanie na thītango ya maheeni, na ndūkōorage mūndū ūtarī na mahītia kana mūndū mwīhoheku, nīgūkorwo ndikarekereria mūndū mwīhia. **8** "Ndūkōe ihaki, nīgūkorwo ihaki nīrītūmaga arīa monaga matuīke atumume, na rīkōogomīa ciugo cia andū arīa athīngu. **9** "Ndūkahatīrīrīe mūgeni; inyuī nīmūū ūrīa mūgeni aīguaga, tōndū mwarī ageni būrūrī wa Misiri. **10** "Haandaga irio mīgūnda yaku mīaka itandatū, na ūkagetha irio iria icīarīte mīaka iyo, **11** no mwaka wa mūgwanjā ūkarekaga mīgūnda ūkare ūguo ūtarīmītwo na ūtekūhūthīrwo. Nao arīa athīnī gatagatī ka andū anyu makonaga irio kuuma mīgūnda ūcio, nacio nyamū cia gīthaka ikarīnaga kīrīa marītīgagīa. Ikaga o ūguo na mīgūnda waku wa mīthabībū na wa mītamaīyū. **12** "Rutaga wīra waku mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanjā ndūkanarute wīra, nīgeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurūke, nayo ngombo īrīa īcīarīrwo gwaku, kana mūgeni, o nao magīage na ihinda rīa kūnogoka. **13** "Menyagīrīra wīkage maūndū marīa mothe ngwīrīte. Ndūkanagwete marītīwa ma ngai ingī; ndūkareke maiguu makīgwetwo na kanua gaku. **14** "Gīagai na gīathī gīa gūkīngūūra maita matatū o mwaka. **15** "Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate Itarī na Ndawa ya Kūmbīa; handū ha mīthenya mūgwanjā ūrīage mīgate itarī na ndawa ya kūmbīa, o ta ūrīa ndagwaathire. Ikaga ūndū ūyū hīndī īrīa itūitwo mweri-inī wa Abibu, tōndū nī mweri-inī ūcio wōimīre būrūrī wa Misiri. "Gūtīkanagīe mūndū ūrīkaga mbere yakwa moko matheri. **16** "Kūngūyagīra Gīathī kīa Magetha na macīaro ma mbere ma irio iria ūhaandīte mīgūnda yaku. "Kūngūyagīra Gīathī kīa lgetha mūthīa-inī wa mwaka, rīrīa ūgūcōokanīrīrīa irio ciaku kuuma mīgūnda. **17** "Arūme othe nīmarīthīiaga mbere ya Mwathani Jehova maita matatū o mwaka. **18** "Ndūkanandūtīre thakame ya igongona hamwe na kīndū kīrī na ndawa ya kūmbīa. "Maguta ma maruta makwa ma gīathī matīkaigwo nginya rūcīnī. **19** "Rehaga indo iria njeja cia macīaro ma mbere nyūmba-inī ya Jehova Ngai waku. "Ndūkanaruge koori na iria rīa nyina. **20** "Na rīrī, nī nīndīratūma mūrīka athīi mbere yanyu, amūrāngīre nījira-inī na amūkīnyīe handū harīa ndīmūhaarīrīe. **21** Iguagai na mwathīkagīre ūrīa ekūmwīra. Mūtīkanamūkararīe tōndū ndakamūrekerā ūremī wanyu, nīgūkorwo Rīitwa rīakwa rīrī thīnī nake. **22** Mūngīmūigwa kūna ūrīa aroiga, na mwīke ūrīa wothē ngaamwīra, nīngatūka thū kūrī thū cianyu, na nījūrīre arīa makaamūkīrīra. **23** Mūrīka wakwa nīagathīi mbere yanyu, na amūkīnyīe būrūrī wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahīvi, na Ajebusi, na nī nīngamānīina biū. **24** Mūtīkanainamīrīre ngai ciao, kana mūchīhoe, kana mūrūmīrīre mītūgo yao. No nginya mūcīanange, nayo mīhianano ya ngai ciao cia mahīga mūmīuanage tūcunjī. **25** Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nīarīrathīmaga irio cianyu na maaī manyu. Nīndīmweheragīrīa mīrīmū gatagatī-inī kanyu, **26** na gūtīrī mūndū ūkaahuna kana atūike thaata būrūrī-inī wanyu. Nīndīmūkīnyagīrīa matukū marīa mwathīrīro ma gūtūra muoyo. **27** "Nīngūtūma kīmakania gīakwa mbere yanyu, na ndūme ndūrīrī iria mūrīkōragīrīra inyīitwo nī kīrīgīcāno. Nīndītūmaga thū cianyu imūtūragīre. **28** Nīngatūma magī mbere yanyu, maingate Ahīvi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. **29** No rīrī, ndīkamaingata o mwaka ūmwe, tōndū būrūrī wahota gūcōoka gīthaka, nacio nyamū cia gīthaka imūingīhīre mūno. **30** Ndīmāingata o kahora o kahora, nginya rīrīa mūkaingīha mūhote kwīnyītīra būrūrī ūcio. **31** "Nīngēkīra mīhaka yanyu

kuuma Iria Itune, ndimikürükie nginya Iria ría Afilisti, na kuuma werü-ini nginya Rüü rwa Farati. Andü aría maikaraga kúu nīngamaneana moko-ini manyu, na inyuü mūmaingate mamweherere. **32** Mütikagie na kīrīkanīro nao kana na ngai ciao. **33** Mütikareke matūire bürüri-ini wanyu; nī tondü no matūme mūnjihīrie, nī tondü kúhooya ngai icio ciao ti-itherü nīgukāmutoonya mūtego-ina.”

24 Nake Jehova akīra Musa atīri, “Ambata, ūuke kūrī Jehova, wee na Harūni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mīrongo mūgwanja a Isiraeli, mūinamīrīre mūhooe mūrī haraaya, **2** no Musa wiki ūgakuhīrīria Jehova; acio angī matigooke hakuhi. Nao andü acio angī a Isiraeli matikambate nawe.” **3** Nake Musa agthīi na akīra andü ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andü magūthīkanīria na mūgambo ūmwe, makiuga atīri, “Ūria wothe Jehova oigite, nītūgwika.” **4** Nake Musa akīandika ūhoru wothe ūria Jehova aarītie. Mūthenya ūyü ūngī agūkīra rūciini tene, agiaka kīgongona magūrū-ini na kīrīma, na akīrūgamia itugī ikūmi na igīri cia mahiga irūgamīrīre mīhīrīga ikūmi na īri a Isiraeli. **5** Ningī agītūma aanake amwe a Isiraeli, nao makīruta magongona ma njino, na magīthīnja tūtegwa tūrī igongona rīa ūiguano kūrī Jehova. **6** Musa akīoya nuthu ya thakame yatuo akīmīkīra mbakūri-ini, na nuthu irīa īngī akīmīminjāminjīria kīgongona kīu. **7** Ningī akīoya Ibulu rīa Kīrīkanīro, na akīrīthomera andü. Nao andü magūthīkanīria, makiuga atīri, “Nītūgwika ūria wothe Jehova oigite; nītūgwathika.” **8** Musa agīcooka akīoya thakame ūyo, akīmīminjāminjīria andü, na akiuga atīri, “Ino nī thakame ya kīrīkanīro kīrīa Jehova aarīkanīre na inyuü kūrīngana na ciugo ici ciothe.” **9** Musa na Harūni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mīrongo mūgwanja a Isiraeli makīambata, **10** na makīona Ngai wa Isiraeli. Rungu rwa makinya make haari handū haakītwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igūrū rīo rīene. **11** No Jehova ndaigana kūhūira atongoria acio a Isiraeli; nīmooonire Ngai, na makīria na makīnyua. **12** Nake Jehova akīra Musa atīri, “Ambata, ūuke kūrī nī kīrīma igūrū, na ūikare ho, na nīngūcooka ngūnengere ihengere cia mahiga, iri na maandiko ma watho na maathani marīa nyandikite nīguo ūmarutage andü a Isiraeli.” **13** Ningī Musa akiumagara marī na mūteithīrīria wake Joshua, nake Musa akīambata kīrīma-ini kīa Ngai. **14** Akīra athuuri acio atīri, “Twteterere haha nginya rīrīa tūgaacooka. Harūni na Huri marī hamwe na inyuü, mūdū o wothe ūria ūngīgīa na cīra nīathiage kūrī o.” **15** Rīrīa Musa aambatire kīrīma-ini, itu rīkīhumbira kīrīma, **16** naguo riiri wa Jehova ūgīkara igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai. Kīrīma gīkīhumbīrowo nī itu rīu mīthenya itandatū, na mūthenya wa mūgwanja Jehova agūita Musa arī itu-ini rīu. **17** andü a Isiraeli moonaga riiri wa Jehova ūtarīi ta mwaki wa kūniinana ūrī kīrīma igūrū. **18** Hindi ūyo Musa agītoonya itu-ini o akīambataga kīrīma. Agīkara kūu kīrīma-ini matukū mīrongo ina, ūtukū na mūthenya.

25 Jehova akīra Musa atīri, **2** “Ira andü a Isiraeli mandehere iruta. Nīwe ūkwamūkīra iruta rīu handū hakwa kuuma kūrī mūdū o wothe ūria ngoro yake ikwenda kūheana. **3** Maruta marīa ūrīamūkagīra kuuma kūrī o nīmo maya: thahabu, na betha na gīcango; **4** na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa njega, o na guoya wa mbūri; **5** na njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-ini mūtune, na njūa cia pombō, na mbaū cia mūgaa; **6** na maguta ma mūtamaiyū ma gwakīa tawa; na mahuti manungi wega ma gūthondeka maguta ma gūitanīrīro,

na ūbumba ūria mūnungi wega; **7** na tūhiga twa onigithi, na tūhiga tūngi twa goro twa gwīkīrwo ebodi-ini na gakuo ga gīthūri. **8** “Ningī ūnjakīthīrie handū haamūre, na nī nīngatūūranagia nao. **9** Thondekai hema ūno nyamūre, na mwīkire indo cia thīini kūrīngana na mūhano ūria ngūkuonia. **10** “Nīmathondekere ithandūkū rīa mbaū cia mūgaa. Ūraihi warīo ūkorwo ūri mīkono īrī na nuthu, na kwarama kwarīo gūkorwo kūrī mūkono ūmwe na nuthu, na kūrīaiha na igūrū kwarīo gūkorwo nī mūkono ūmwe na nuthu. **11** Ithandūkū rīu rīgemo na thahabu therie mīena yeerī nja na thīini, na mūrītīrīhe na mūcibi wa thahabu mīena yothe. **12** Rītwekerie icūhī inya cia thahabu, na ūcioherere magūrū-ini marīo mana, icūhī igīrī mwena ūmwe na icūhī igīrī mwena ūria ūngī. **13** Ūcooke ūthondeke mīti mīraaya ya mūgaa ūmīgemie na thahabu. **14** Toonya mīti ūyo mīraaya icūhī-ini iria irī mīena ya ithandūkū nīgeetha rīkuūkage. **15** Mīti ūyo mīraaya īrekwo īkarage icūhī-ini cia ithandūkū rīri, na ndikeheragio. **16** Ūcooke wīkire thīini wa ithandūkū rīu Ūira, ūria ngūkūhe. **17** “Thondeka gīti gīa tha gīa thahabu therie, gīkorwo kīrī kīa ūraihi wa mīkono īrī na nuthu, na warīi wa mūkono ūmwe na nuthu. **18** Na ūture makerubi meerī ma thahabu, ūmekire mīthia-ini ya gīti kīu gīa tha. **19** Thondeka ikerubi rīmwe rīkare mūthia-ini ūmwe, na ikerubi rīu rīngī rīikare mūthia-ini ūria ūngī wa gīti gīa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanite na gīti gīa tha mīthia-ini yeerī. **20** Makerubi macio makorwo matambūrīkītie mathagu mamo na igūrū, magathiika gīti kīu gīa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranite, na marorete gīti kīu gīa tha. **21** Igīrīra gīti kīu gīa tha igūrū rīa ithandūkū, na wīkire thīini wa ithandūkū rīu Ūira ūria ngūkūhe. **22** Na hau igūrū wa gīti gīa tha, gatagati ka makerubi macio meerī marī igūrū wa ithandūkū rīa Ūira nīngacemania nawe ngūhe maathani makwa mothe nī ūndū wa andü a Isiraeli. **23** “Thondeka metha na mbaū cia mūgaa, ūraihi wayo ūkorwo ūri wa mīkono īrī, na warīi wayo ūkorwo ūri wa mūkono ūmwe, na kūrīaiha na igūrū ūkorwo īrī na mūkono ūmwe na nuthu. **24** Ūmīgemie na thahabu therie, na ūmītīrīhe na mūcibi wa thahabu. **25** Mīthondekere karūbaū gaceke ka warīi wa rūhī gathīūrūrīkīrie metha ūyo, na ūgātīrīhe na mūcibi wa thahabu. **26** Thondekera metha ūyo icūhī inya cia thahabu, ūcioherere koonā-ini iria inya o harīa magūrū macio mana marī. **27** Icūhī icio ūkorwo irī hakuhi na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha inyiitagīrīre mīti irīa ya gūkuuaga metha ūyo. **28** Thondeka mīti mīraaya ya mbaū cia mūgaa, ūmīgemie na thahabu na ūkuuage metha nayo. **29** Na ūthondeke thaani ciayo, na thaani nene cia thahabu therie na ndigithū, na mbakūri cia gūitaga maruta. **30** Iga mīgata rīa ūgagwo mbere yakwa igūrū rīa metha ūyo, nayo ūkarage hau mbere yakwa mahinda mothe. **31** “Thondeka mūti wa kūgīrīrowo matawa ma thahabu therie, kīrūgamo o na gītina kīgago iturwo inyiitanite; ikombe ciaguo ihaana ta mahūa, na tūkonyo twaguo o na mahūa ūkorwo irī kindū kīmwe inyiitanite naguo. **32** Honge ithathatū ciumīre mīena-ini ya mūrūgamo wa mūti ūcio wa kūgīrīrowo matawa, ithatū mwena ūmwe na ithatū mwena ūria ūngī. **33** Ikombe ithatū iturītwo na mūhiano wa mahūa ma mūrōthi irī na tūkonyo na mahūa ūkorwo irī rūhonge-ini rūmwe, nacio ithatū ūkorwo rūu rūngī; honge icio ciothe ithathatū ūkorwo ihaana o ūguo, ciumīte mūti-ini ūcio wa kūgīrīrowo matawa. **34** Na mūti-ini ūcio wa kūgīrīra matawa haģie ikombe inya cia mūhiano wa mahūa ma mūrōthi irī na tūkonyo na mahūa. **35** Gakonyo kamwe gakorwo karī rungu rwa honge cia mbere igīrī ciumīte mūrūgamo-ini wa

mütī ūcio wa küigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kagīe rungu rwa hongē cia keerī igīrī, nako gakonyo ga gatātū kagīe thī wa hongē cia gatātū igīrī, ciothe nī hongē ithathātū. **36** Tūkonyo tūu na hongē icio ikorwo irī kindū kīmwe na mütī ūcio wa küigīrīrwo matawa, iturītwo na thahabu therie. **37** “Ningī ūthondeke matawa mūgwanja maguo na ūmaigīrīre igūrū riagu nīgeetha mamūrīke hau mbere ya guo. **38** Magathī ma gūtīnia ndaambī na thaani cia mūrārī wa ndaambī ikorwo irī cia thahabu therie. **39** Taranda ya thahabu therie ihūthīrwo gūthondeke mütī wa küigīrīrwo matawa o na indo icio ciothe. **40** Ūtigīrīre atī nīwacithondeka kūrīngana na mūhianīre ūria wonirio ūrī kīrīma-inī.

26 “Thondeka hema nyamūre irī na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na igemio na makerubi nī mūtumi mūūgī na wīra ūcio. **2** Itambaya icio cia gūcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mikono mīrongo īrī na īnana kūrāiha na mikono īna kwarama. **3** Itambaya ithano-rī, itumanio hamwe, na icio ingī ithano itumanio hamwe. **4** Kundīka ciana cia gītambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mūico wa mwena ūmwe, na wīke o ro ūguo harī gītambaya kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. **5** Kundīka ciana mīrongo itano gītambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio, na ingī mīrongo itano gītambaya-inī kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, na ūringithanie o kīana na kīrīa kīngī. **6** Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo itano cia thahabu, na ūcilūthīre na kuohithania itambaya icio cia gūcuurio nīguo hema ūyo nyamūre itūike kindū kīmwe. **7** “Tuma itambaya ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri itūike hema ya kūhumbīra hema irīa nyamūre. **8** Itambaya icio ciothe ikūmi na kīmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo irī mikono mīrongo itātū kūrāiha na mikono īna kwarama. **9** Tumania itambaya ithano cia icio cia gūcuurio itūike kindū kīmwe, nacio icio ingī ithathātū itumanio hamwe. Kūnja gītambaya gīa gatandatū maita meerī mwena wa mbere wa hema. **10** Kundīka ciana mīrongo itano mūthia-inī wa itambaya cia gūcuurio cia mwena ūmwe, ningī wīke o ūguo mūthia-inī wa itambaya icio cia mwena ūria ūngī. **11** Ningī ūthondeke ngathīka mīrongo itano cia gīcango, na ūcitoonyie ciana-inī nīgeetha hema ūyo itūike kindū kīmwe. **12** Harī ūrāihū wa gītambaya gīa gūcuurio ūria ūngitigara, nuthu ya gītambaya kīrīa gītīgairē nī gīcunjuure mwena wa thuutha wa hema ūyo nyamūre. **13** Itambaya cia gūcuurio cia hema ikorwo irāihite kūrī icio ingī na mūkono ūmwe mīena yeerī; kīrīa gīgūtīgare gīcunjuure kīhumbīre mīena ya hema ūyo nyamūre. **14** Thondekera hema ūyo kīandaria kīa njūa cia ndūrīme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo ūkīhumbīre na njūa cia pomboo. **15** “Thondeka mbaū cia kūrīgama cia mütī wa mūgaa cia gwaka hema ūyo nyamūre. **16** O rūbaū-inī rūkorwo rūrī rwa mikono ikūmi kūrāiha na mūkono ūmwe na nuthu kwarama, **17** mbaū icio igīe na tūhocio tūcomokete tūgananiirīe. Thondeka mbaū icio ciothe cia Hema-irīa-Nyamūre na njīra ūyo. **18** Thondeka mbaū mīrongo īrīrī cia mwena wa gūthini wa hema ūyo nyamūre, **19** na ūthondeke itina cia betha mīrongo īna cia gūkarīrwo nī mbaū icio mīrongo īrīrī, o rūbaū rūmwe rūgakarīra itina igīrī, o rūmwe rūkorwo rūrī rungu rwa kahocio. **20** Ningī mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema ūyo nyamūre, thondeka mbaū mīrongo īrīrī **21** na itina mīrongo īna cia betha o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **22** Thondeka mbaū ithathātū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia

wa ithūro wa hema ūyo nyamūre, **23** na ūthondeke mbaū igīrī cia koine cia mwena wa na thuutha. **24** Koine-inī icio cierī no nginya ikorwo irī mbaū igīrī igīrī kuuma thī nginya igūrū, na ciohanio na mūrīnga ūmwe; koine cierī igakorwo itarī ūguo. **25** Nī ūndū ūcio hegīkorwo na mbaū inyanya, na itina ikūmi na ithathātū cia betha, o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **26** “Ningī ūthondeke mīgamba ya mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa mbaū cia mwena ūmwe wa hema ūyo nyamūre, **27** na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena wa ithūro mūthia-inī ūria wa na thuutha wa hema ūyo nyamūre. **28** Mūgamba wa gatagatī uume mūthia ūmwe nginya ūria ūngī, ūgereire gatagatī ka mbaū icio. **29** Gemia mbaū icio na thahabu, na ūthondeke mīrīnga ya thahabu ya kūnyiitīrīra mīgamba ūyo. O nayo mīgamba ūyo mīgemo na thahabu. **30** “Aka hema ūyo nyamūre kūrīngana na mūhianīre ūria wonirio rīrīa warī kīrīma-inī. **31** “Tuma gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani irīa yogothetwo wega na ikagemio na makerubi nī mūbundi mūūgī. **32** Cuuria gītambaya kīu na tūcuurio twa thahabu ikīngī-inī inya cia mūgaa iria igemetio na thahabu, na ikarīgama igūrū rīa njīkarīro inya cia betha. **33** Cuuria gītambaya kīu gīa gūcuurio na ngathīka, na ūcooke ūige ithandūkū rīa ūira thuutha wa gītambaya kīu gīa gūcuurio. Gītambaya kīu gīa gūcuurio kīhakanie Handū-harīa-Hatheru na Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **34** Igīrīra gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīa ūira thīnī na Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **35** Iga metha nja ya gītambaya kīu gīa gūcuurio mwena wa gathigathini wa hema ūyo nyamūre, nago mütī wa küigīrīra matawa ūūige mwena wa gūthini ūng’ethanīre na metha ūyo. **36** “Itoonjero-inī rīa hema, thondeka gītambaya gīa gūcuurio kīa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū, na gatani irīa yogothetwo wega, kīgemio nī mūgemia mūūgī. **37** Thondekera gītambaya kīu gīa gūcuurio tūcuurio twa thahabu na itugī ithano cia mūgaa igemetio na thahabu. Na ūcitwekerie itina ithano cia gīcango.

27 “Aka kīgongona na mbaū cia mūgaa, kīa mikono itātū kūrāiha na igūrū; gīkorwo kīiganaine mīena yothē, mikono itano kūrāiha na mikono itano kwarama. **2** Thondeka hīa inya, o rūmwe koine-inī imwe ya kīgongona, nīgeetha hīa inya na kīgongona ikorwo irī kindū kīmwe, nakīo kīgongona kīu ūkīgemie na gīcango. **3** Thondeka indo ciothe cia kīgongona irī cia gīcango, ūgīthondekere nyūngū cia kūrutaga mūhu, na icakūrī na mbakūrī cia gwīkīrwo thakame ya kūminjaminja, na njibe cia kūnyiita nyama, na ngō cia mwaki. **4** Thondekera kīgongona kīu gītara, na ningī ūthondeke mūkwa wa gīcango, na ūthondeke mīrīnga ya gīcango, o ūmwe wīkīrwo koine-inī iria inya cia mūkwa ūcio. **5** ūige gītara kīu rungu wa muoho wa kīgongona nīgeetha rīkīnye nuthu ya ūrāihu wa kīgongona. **6** Thondeka itugī cia mūgaa nī ūndū wa kīgongona na ūcīgemie na gīcango. **7** Itugī icio itoonyo mīrīnga-inī ūyo nīgeetha igakoragwo īkarīrre mīena-inī yeerī ya kīgongona hīndī ya gūgīkuua. **8** Thondeka kīgongona kīu na mbaū nīguo kīgīe na irima gatagatī. Ūgīthondeke o ta ūria wonirio rīrīa warī kīrīma-inī. **9** “Thondeka nja ya hema irīa nyamūre; mwena wa gūthini ūkorwo ūrī wa mikono igana kūrāiha na ūgīe na itambaya cia gūcuurio cia gatani ūria mwogothē wega, **10** ūkorwo na itugī mīrongo īrīrī na itina mīrongo īrīrī cia gīcango, irī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha itugī-inī. **11** Mwena wa gathigathini o nago ūkorwo ūrī na mikono igana kūrāiha

na ūgie na itambaya cia gūcuurio, ūgie na itugī mirongo ūrī na itina mirongo ūrī cia gīcango, irī na tūcuurio na tūmikwa twa betha itugī-inī. **12** “Mwena wa ithūro wa nja ūyo ūkorwo ūrī wa mikono mirongo itano kwarama na ūgie na itambaya cia gūcuurio na itugī ikūmi na itina ikūmi. **13** Mwena wa irathīro, kwereka kūrīa rīua rīrathagīra, nja ūyo ūkorwo ūrī ya warīi wa mikono mirongo itano. **14** Itambaya cia gūcuurio ikorwo irī cia ūrīhau wa mikono ikūmi na itano na ikorwo irī mwena ūmwe wa itoonyero rīa nja ūyo, na ikorwo na itugī ithatū na itina ithatū, **15** na itambaya ingī cia gūcuurio cia ūrīhau wa mikono ikūmi na itano ikorwo mwena ūcio ūngī wa itoonyero, na ikorwo irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** “Naguo ūhoro wa itoonyero rīa nja ūyo, wikīre gītambaya gīa gūcuurio gīkorwo kīrī kīa ūrīhau wa mikono mirongo ūrī, kīa ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani ūrīa yogothetwo wega, wīra wa mūgemia mūgī, na gīkorwo na itugī inya na itina inya. **17** Itugī ciothe gūthiūrūrūkīra nja ūyo, igīe na tūmikwa na tūcuurio twa betha na itina cia gīcango. **18** Nja ūyo ikorwo na ūrīhau wa mikono igana, na mikono mirongo itano kwarama, na ikorwo na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mikono itano kūrīhau na igūrū, na ūrī na itina cia gīcango. **19** Indo iria ingī ciothe cia gūtūmīrwo wīra-inī wa hema ūrīa nyamūre, irī cia wīra o na ūrīkū, o hamwe na hīgī cia kwamba hema na cia nja ciothe, nīkorwo irī cia gīcango. **20** “Atha andū a Isiraeli makūrehere maguta marīa makeere wega ma ndamayi ūhihe ma gūkūhega ūtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanīte. **21** Thīnī wa Hema-ya-Gūtūnganwo, nja ya gītambaya gīa gūcuurio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa ūira, Harūni na arīū ake nīmaigage matawa maakanīte mbere ya Jehova kuuma hwaī-inī o ngīnya rūciinī. Ūndū ūyū ūtūike watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene thīnī wa Isiraeli njarwa-inī ciothe iria igooka.

28 “Tūmanīra Harūni mūrū wa nyūkwa oke harīwe kuuma gatagatī ka andū a Isiraeli, hamwe na arīū ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **2** Tūmīra Harūni mūrū wa nyūkwa nguo nyamūre, cia kūmūnenehagīa na kūmūtīithagīa. **3** Arīria mabundi marīa marī na ūgī wa gūtuma, nguo arīa nīi heete ūgī maūdū-inī ta macio, nīguo matumīre Harūni nguo cia kwīhumba akīamūrwo, nīguo andungatagīre arī mūthīnjīri-Ngai. **4** Nacio ici nīcio nguo iria megūtuma: gakuo ga gīthūri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjū ya taama ng’emie wega, na kīremba, na mūcibi. Nguo ici nyamūre megūcitumīra Harūni mūrū wa nyūkwa na arīū ake nīguo mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **5** Nī mahūthīre thahabu, na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani ūrīa njega. **6** “Tuma ebodi ya ndigī cia rangi wa thahabu na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū na ya gatani ūrīa yogothetwo wega, wīra wa mūbundi mūgī. **7** Nī wega ebodi ūyo igīe na tūmikwa twīrī twa kūmīnyīithanīria ciande-inī, tūtumīrīrwo mīthia-inī yeerī yayo nīgeetha ndaamī ciayo cīerī inyīitane. **8** Naguo mūcibi wayo wa njohero ūrīa mūtune wega ūkorwo ūhaana tayo na ūrī wa gīcunji kīmwe na ebodi ūyo na ūthondeketwo na ndigī cia rangi wa thahabu, na ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, hamwe na gatani njogothē wega. **9** “Oya tūhiga twīrī twa onigīthi ūkurure marīitwa ma arīū a Isiraeli igūrū rīatuo **10** marūmanīrīre ūrīa maaciariro,

ūkurure marīitwa matandatū kahiga-inī kamwe, na matandatū kau kangī. **11** Kurura marīitwa ma arīū a Isiraeli tūhiga-inī tūu twīrī ta ūrīa mūrengi wa tūhiga twa gorō akururaga kahengere ga gwīkīra mūhūiri. Ūcooke ūtūtumīrīre tūkonyo-inī twa thahabu, **12** na ūtuoherere ndaamī-inī cia kīande cia ebodi, tūrī tūhiga twa kīrīrikania kīa arīū a Isiraeli. Harūni nīarīkuuaga marīitwa macio ciande-inī ciake matūike kīrīrikania mbere ya Jehova. **13** Thondeka tūkonyo tūgemu twa thahabu **14** na irengeeri igīrī cia thahabu therie, ihaana ta mūkanda, nacio ūcīnyīitithanie na tūkonyo tūu. **15** “Thondekithia gakuo ga gīthūri ga gwīkagīrwo itūiro-inī rīa ciira, nako gatumwo nī mūtumi mūgī. Gathondeke ta ebodi: karī ka ndigī cia rangi wa thahabu na ka ndigī cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū na gatani ūrīa yogothetwo wega. **16** Gakuo kau gakorwo kaiganaine mīena yothe ina inji kenda kūrīhau na inji kenda kwarama, na koinanīrwo maita meerī. **17** Ūcooke ūgatūmīrīre mīhari ina ya tūhiga twa gorō. Mūhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ūrīa mūtune, na ka yakuti ūrīa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **18** mūhari wa keerī ūtumīrīre kahiga ga thumarati, na ka yakuti ūrīa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **19** mūhari wa gatātū ūtumīrīre kahiga ka wakiki ūrīa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **20** naguo mūhari wa kana ūtumīrīrwo kahiga ga thumarati ūrīa theru, na ka onigīthi, na ka njathibi. Ūtūtumīrīre tūkonyo-inī tūgemu twa thahabu. **21** Hagīkorwo harī na tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe karūgamīrīre marīitwa ma arīū a Isiraeli, o kamwe gakururwo rīitwa rīa mūhīrīga ūmwe wa ūrīa ikūmi na ūrīa ya Isiraeli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūiri gakururagwo. **22** “Thondekera gakuo kau ga gīthūri irengeeri njogothē cia thahabu therie ihaana ta mūkanda. **23** Gathondekere mīrīnga ūrīrī ya thahabu, ūmīoherere mīthia-inī ūrīrī ya gakuo kau ga gīthūri. **24** Ohania irengeeri igīrī cia thahabu mīrīnga-inī hau mīthia-inī ya gakuo ga gīthūri, **25** nayo mīthia ūrīa ingī ya irengeeri yohithanio na tūkonyo tūrīa twīrī, ūmīnyīitithanie na ndaamī cia kīande cia ebodi mwena wa na mbere. **26** Thondeka mīrīnga ūrīrī ya thahabu ūmīnyīitithanie na mīthia ūrīa ingī ūrīrī ya gakuo ga gīthūri mwena wa na thīnī kūrīganīa na ebodi. **27** Thondeka mīrīnga ingī ūrīrī ya thahabu na ūmīnyīitithanie magūrū-inī ma ndaamī cia kīande mwena-inī wa mbere wa ebodi, hakuhi na rūtumo, igūrū hanini wa mūcibi wa njohero ya ebodi. **28** Mīrīnga ya gakuo ga gīthūri rīohithanagio na mīrīnga ya ebodi na rūrīgi rwa bururu, na inyīitithanio na mūcibi wa njohero, nīgeetha gakuo ga gīthūri gatikarekanie na ebodi. **29** “Rīria rīothe Harūni arītoonyaga Handū-harīa-Hatheru, arīkuuaga marīitwa ma arīū a Isiraeli marī gīthūri-inī gīake gakuo-inī ga gīthūri ga itūiro rīa ciira, arī kīrīrikania gīa gūtūra mbere ya Jehova. **30** Ningī wikīre Kīrimu na Thumim thīnī wa gakuo kau ga gīthūri, nīgeetha ciikarage gīthūri-inī kīa Harūni rīrīa rīothe arītoonyaga agathīi mbere ya Jehova. Ūguo nīguo Harūni arīkuuaga ūhoti wa gūtua gīra andū a Isiraeli ciira gīthūri-inī gīake arī mbere ya Jehova. **31** “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, **32** na ikorwo na harūkīro ya mūtwe gatagatī kayo. Ikorwo itīrīhītwo mīthia-inī ta kara ya ngingo gūthiūrūrūkīra iharūkīro rīu rīa mūtwe, nīgeetha ndīgatarūke. **33** Thondeka tūcunjuura tūtārīi ta matunda ma makomamanga twa ndigī cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo ūyo, tūhakanītio na ngengere cia thahabu. **34** Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathīi mahakanītio gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-inī rwa nguo ūyo ndaaya. **35** Harūni no

nginya ehumbage nguo iyo hĩndĩ ciothe rĩria egũtungata. Ngengere nĩrĩguagwo ikĩgamba rĩria egũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rĩria ekuuma ho, nĩgeetha ndagakue. **36** “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ũgakurure ta ũria mũhũiri ũkururagwo, ũkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRIRE JEHOVA. **37** Koherere rũrigi rwa rangi wa bururu nĩguo ũkanyiithanie na kiremba, gakorwo karĩ mwena wa mbere wa kiremba. **38** Karĩkoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni, nake agakuuaga mahĩtia makoniĩ iheo iria theru, iria andũ a Isiraeli mangĩkorwo mamũrĩre Jehova, o na irĩ cia mũthemba o na ũrĩkũ. Gatanji kau gakoragwo karĩ thiithi-inĩ wa Harũni hĩndĩ ciothe nĩgeetha magetikĩrikaga nĩ Jehova. **39** “Kanjũ nĩtũmwo irĩ ya gatani irĩa njega mũno, o na ũtume kiremba na gatani irĩa njega mũno. Mũcibi ũtumwo nĩ mũgemia ũria mũũgi na wĩra ũcio. **40** Tumĩra arĩũ a Harũni kanjũ, na mũcibi, na mũcĩcibi twa kĩongo, cia gũtũma manenehagio na maheagwo tũmĩcio. **41** Warĩkia kũhumba mũrũ wa nyũkwa na arĩũ ake nguo icio-rĩ, ũmatĩrĩrie maguta na ũmaamũre. ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **42** “Matumithĩrie thuruarĩ cia thĩniĩ cia gatani, cia kũhumbĩra njaga ya mũrĩrĩ yao kuuma njohero nginya ciero-inĩ. **43** Harũni na arĩũ ake no nginya maciĩhumbage rĩria rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩthengerera kĩgongona marutĩre wĩra Handũ-harĩa-Hatheru nĩgeetha matikahitĩe, nao makue. “Ūyũ nĩtũtũke watho wa kũrũmagĩrĩro tene na tene nĩ Harũni na njjaro ciake.

29 “Na rĩrĩ, ũũ nĩguo ũgwĩka nĩgeetha wamũre Harũni na arĩũ ake, nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai: Oya gatagwa kamwe na ndũrũme igĩrĩ itarĩ kaũũgũ. **2** Na kuuma mũtu-inĩ mũhinyu mũno wa ngano ũtarĩ ndawa ya kũmbia, ũthondeke mĩgate na keki itukanĩtio na maguta na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **3** Kĩra indo icio gĩkabũ-inĩ na ũcinenganĩre ũguo hamwe na ndegwa iyo na ndũrũme icio cieri. **4** Ūcooke ũrehe Harũni na arĩũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, ũmathambie na maafi. **5** Oya nguo icio, ũhumbe Harũni kanjũ, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga gĩthũri. Muohe ebodi na mũcibi wayo wa njohero ũria mũtume wega. **6** Mwĩkĩre kiremba mũtwe, nako gatanji karĩa kaamũre ũgekĩre kiremba-inĩ kũ. **7** Oya maguta ma gũitanĩrĩro ũmũtĩrĩrie mũtwe ũmwamũre. **8** Rehe arĩũ ake na ũmahumbe kanjũ, **9** na ũmoothe tũmĩcibi twa mũtwe. Nĩngĩ wohe Harũni na arĩũ ake mũcibi. ũthĩnjĩri-Ngai nĩ wao ũrĩ watho wa kũrũmagĩrĩro tene na tene. Ūguo nĩguo ũkaamũra Harũni na arĩũ ake. **10** “Rehe ndegwa iyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nake Harũni na arĩũ ake mũgĩrĩre moko mao mũtwe wayo. **11** Ūcooke ũmĩthĩnjĩre mbere ya Jehova o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **12** Nĩngĩ woe thakame imwe ya ndegwa iyo, ũmĩhake hĩa cia kĩgongona na kĩara gĩaku, iyo ĩngĩ ũmĩtie gĩtina-inĩ gĩa kĩgongona. **13** Nĩngĩ woe maguta mothe marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na marĩa mahumbĩre ini, na higo cieriĩ na maguta ma cio ũmacinĩre hau kĩgongona-inĩ. **14** No nyama cia ndegwa iyo hamwe na rũũa na mahu ũcinĩre nja ya kambĩ. Rĩũ nĩ iruta rĩa mehĩa. **15** “Oya ndũrũme imwe nake Harũni na arĩũ ake mamũgĩrĩre moko mao mũtwe igũrũ wayo. **16** Mĩthĩnje na woe thakame, ũminĩnjĩrie kĩgongona mũena yothe. **17** Tinangĩa ndũrũme tũcunjĩ, na ũthambie nyama cia nda, na magĩrũrũ mayo, ũciĩge hamwe na mũtwe na tũcunjĩ tũũ tũngĩ. **18** Ūcooke ũcinĩre ndũrũme iyo yothe igũrũ wa kĩgongona. Rĩũ nĩ iruta rĩa njjoro rĩa kũrutĩra Jehova,

rĩrĩ mũtararĩko mwega rĩrutĩrwo Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **19** “Oya ndũrũme iyo ĩngĩ, nake Harũni na arĩũ ake mamũgĩrĩre moko mao mũtwe. **20** Mĩthĩnje, woe thakame imwe yayo ũmĩhake moni cia matũ ma ũrĩo ma Harũni na arĩũ ake o na ciara iria nene cia moko maoo ma ũrĩo, na ciara iria nene cia magũrũ mao ma ũrĩo. Ūcooke ũminĩnjĩrie kĩgongona thakame mũena yothe. **21** Na woe thakame imwe kuuma kĩgongona-inĩ na maguta ma gũitanĩrĩro ũcinĩnjĩrie Harũni na nguo ciake, na arĩũ ake na nguo ciao. Hĩndĩ iyo Harũni na arĩũ ake hamwe na nguo ciao nĩmagatuika aamũre. **22** “Oya maguta mamwe ma ndũrũme iyo, maguta ma mũtĩng’oe ũria mũnũro, na maguta marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na maguta marĩa mahumbĩre ini, na higo cieriĩ na maguta ma cio, na kĩara kĩa mwena wa ũrĩo. (Iyo nĩyo ndũrũme ya igongona rĩa kwamũrana.) **23** Kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia kĩa rĩa mbere ya Jehova, oya maguta ũmwe na keki ĩthondeketwo na maguta, na woe kamũgate kahũthũ. **24** Indo ici ciothe cineane moko-inĩ ma Harũni na arĩũ ake, ũcooke ũcĩthũngũthie mbere ya Jehova irĩ Igongona rĩa gũthũngũthio. **25** Nĩngĩ ũcooke woe indo icio kuuma moko-inĩ mao, ũcinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ hamwe na iruta rĩa njjoro, ĩtũke mũtararĩko mwega harĩ Jehova, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **26** Warĩkia kũrũta gĩthũri kĩa ndũrũme iyo ya kĩa mũrano kĩa Harũni, gũthũngũthie mbere ya Jehova rĩrĩ iruta rĩa gũthũngũthio, nakĩo gĩtũke rwĩga rwaku. **27** “Amũra icunjĩ cia ndũrũme iyo ya kĩa mũrano iria irĩ cia Harũni na arĩũ ake nacio nĩ: gĩthũri kĩa gĩathũngũthio na kiero kĩa kĩaheanĩtwo. **28** Indo icio ĩtũke rwĩga rwa kũheagwo Harũni na arĩũ ake nĩ andũ a Isiraeli hĩndĩ ciothe. Nĩrĩo iruta rĩria andũ a Isiraeli marĩrutagĩra Jehova kuuma maruta-inĩ ma ũguano. **29** “Nguo iria nyamũre cia Harũni igũtũka cia njjaro ciake, nĩgeetha magaitagĩrĩro maguta na makaamũragwo maciĩhumbite. **30** Mũriũ ũria ũkamũgaya atũke mũthĩnjĩri-Ngai na oke gũtungata thĩniĩ wa Handũ-Harĩa-Hatheru, Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo arĩhumbaga nguo icio mĩthenya mũgwanja. **31** “Oya ndũrũme iyo ya kĩa mũrano nacio nyama ciayo ũcirugĩre handũ harĩa hatheru. **32** Harũni na arĩũ ake marĩragĩra nyama cia ndũrũme iyo na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ o hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **33** Nĩmarĩrĩaga indo icio irutĩtwo cia horohio nĩ ũndũ wa kwamũrwo kwao na gũtherio. No ĩtikanarĩo nĩ mũndũ ũngĩ, nĩ ũndũ nĩ theru. **34** Na rĩrĩ, nyama cia ndũrũme iyo ya kĩa mũrano kana mĩgate ĩngĩtĩgĩra nginya rĩciĩnĩ-rĩ, nĩcinũro. ĩtikanarĩo tondũ nĩ theru. **35** “Ika Harũni na arĩũ ake maũndũ mothe marĩa ngwathĩte, na ũniine mĩthenya mũgwanja ũkĩmaamũra. **36** Rutagai ndegwa imwe o mĩthenya, irĩ iruta rĩa mehĩa rĩa kũhorohanĩria. Theria kĩgongona na ũndũ wa gũkĩhoroheria na gũgĩtĩria maguta, ũkĩamũre. **37** Gĩa na horohio ya kĩgongona mĩthenya mũgwanja ya gũkĩamũra. Thuutha ũcio kĩgongona kũ nĩgĩgũtũka gĩtheru mũno, nakĩo kĩa gĩothe kĩrĩkĩhutaga kĩrĩtũkaga gĩtheru. **38** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩndũ kĩa ũrĩrutaga hĩndĩ ciothe kĩgongona-inĩ o mĩthenya: tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe. **39** Gatũrũme kamwe gakarutwo rĩciĩnĩ na karĩa kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairĩa. **40** Gatũrũme ka mbere gakarutanagĩrio na mũtu mũhinyu mũno gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ũtukanĩtio na maguta ma mũtamaiyũ gacunjĩ ka inya ka hini imwe na ndibe gacunjĩ ka inya ka hini imwe, irĩ kĩndũ gĩa kũnyũuo. **41** Ruta gatũrũme kau kangĩ igongona hwaĩ-inĩ kũrĩ mairĩa, hamwe na iruta rĩa mũtu na rĩa kĩndũ gĩa kũnyũuo o ta cia rĩciĩnĩ, arĩ guo mũtararĩko mwega, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa

gücinwo na mwaki. **42** “Harĩ njiaro iria igooka, iruta rĩrĩ rĩa njino rikaarutagwo hĩndĩ ciothe itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gütüŋanwo mbere ya Jehova. Hau niho ndĩcemanagia nawe na njaragie nawe; **43** ningĩ hau no ho ndĩcemanagia na andũ a Isiraeli, naho nihaakamũrwo nĩ riiri wakwa. **44** “Nĩ undũ ücio nĩngamũra Hema-ĩyo-ya-Gütüŋanwo na kigongona na nyamũre Harũni na ariũ ake mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **45** Ningĩ nĩngatũũrania na andũ a Isiraeli na ndũike Ngai wao. **46** Nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wao, ũria wamarutire bũrũri wa Misiri nĩgeetha ndũuranagie nao. Nĩ nĩ niĩ Jehova Ngai wao.

30 “Thondeka kigongona kĩa mbaũ cia mũgaa gĩa gücinagĩa ũbumba. **2** Nĩgikorwo kĩa ganaine miẽna yothe mũkono ũmwe kũraihia na mũkono ũmwe kwama na mikonu rĩrĩ kũraihia na igũrũ, hĩa ciakio itũike kindũ o ro kimwe na kigongona. **3** Kĩgemie igũrũ, o na miẽna yothe, o na hĩa ciakio, na thahabu therie, na ũgĩtirihie na mũcibi wa thahabu ũgĩthiũrũrikirie. **4** Thondekera kigongona kũu mirĩnga iĩri, ũmĩoherehe thi wa mũcibi ũcio, iĩri mwena ũmwe, na iĩri mwena ũria ũngĩ inyitagitĩre mitĩ rĩa miraaaya itũmagĩrwo gügĩkuua. **5** Thondeka mitĩ miraaaya ya mbaũ cia mũgaa, na ũmĩgemie na thahabu. **6** Iga kigongona kũu mbere ya gitambaya gĩa gücuurio kĩria kĩri mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩria kĩri igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa ũira, harĩa ngaacemanania nawe. **7** “Harũni no nginya acinĩre ũbumba mũnungi wega hau igũrũ rĩa kigongona o rĩciĩni rĩria egũthondeka matawa. **8** No nginya acine ũbumba rĩngĩ agĩakia matawa hwaĩ-inĩ kũri mairia, nĩgeetha ũbumba ũkarage ũgĩcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova, njiarwa na njiarwa iria igooka. **9** Ndũkanacinĩre ũbumba wa mũthemba ũngĩ kigongona-inĩ giki kana ũrutire ho iruta rĩa njino, kana rĩa mũtu, na ndũkanaitĩrĩre iruta rĩa kũnyuuo igũrũ rĩakio. **10** Harũni nĩarutage horohio hĩa-inĩ cia kigongona kũu o mwaka riita rĩmwe. Horohio ino ya o mwaka no nginya irutagwo na thakame ya iruta rĩa kũhoroheria mehia, nginya njiarwa iria igooka. Horohio iyo nĩ igongona ithero mũno harĩ Jehova.” **11** Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Rĩria ũgũtara andũ a Isiraeli-rĩ, o mũndũ no nginya arutagĩre Jehova kindũ gĩa gükũũra muoyo wake rĩria egũtarwo. Na gũtirĩ mũthiro ũkaamakora ũkimatara. **13** Mũndũ o wothe ũrikĩraga agathĩi mwena wa andũ ariã marĩkĩtie gũtarwo, nĩarĩrutaga nuthu ya cekeri kũringana na iria cekeri ya harĩa haamũre itariĩ rĩa rĩrĩ na ũritũ wa geera mĩrongo iĩri. Nuthu iyo ya cekeri nĩ iruta kũri Jehova. **14** Ariã othe marĩkĩraga magathĩi mwena wa ariã marĩkĩtie gũtarwo, marĩ na ũkũrũ wa miãka mĩrongo iĩri na makĩria, no nginya maheage Jehova iruta rĩu. **15** Ariã atongu matĩrĩheanaga makĩria ya nuthu ya cekeri, nao ariã athĩni matĩrĩheanaga kindũ kinini gükĩra nuthu ya cekeri hĩndĩ ya kũrutĩra Jehova horohio ya mioyo yao. **16** Amũkĩra mbeeca cia horohio kuuma kũri andũ a Isiraeli nawe ũcihũthĩre ũtungata-inĩ wa Hema-ya-Gütüŋanwo. ũguo ũgaatuika kĩririkano kĩa andũ a Isiraeli mbere ya Jehova makĩrutĩra mioyo yao horohio.” **17** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **18** “Thondeka kĩraĩ gĩa gwĩthambagĩa gĩa gĩcango, kĩri na kĩgũrũ gĩakio gĩa gĩcango. ũkĩge gatagatĩ ka Hema-ya-Gütüŋanwo na kigongona, na ũgĩkĩre maai. **19** Harũni na ariũ ake marĩthambaga moko mao na nyarĩri na maai macio. **20** Rĩria rĩothe marĩtoonyaga Hema-ya-Gütüŋanwo, marĩthambaga na maai nĩgeetha matigakue. O na ningĩ rĩria mathengerera kigongona nĩguo marutĩre Jehova iruta rĩa gücinwo na mwaki, **21** marĩthambaga moko na nyarĩri nĩgeetha matigakue. ũndũ ücio ũgaatuika watho

wa kũrũmĩrĩrwo tene na tene nĩ Harũni na njiaro ciake, na njiarwa ciao ciothe iria igooka.” **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **23** “Oya mahuti maya manungi wega: cekeri 500 cia manemane rĩa ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nĩ cekeri 250) cia ndarathini nungi wega, na cekeri 250 cia karamathi nungi wega, **24** cekeri 500 cia mwĩnũ, ciothe kũringana na cekeri ya handũ-harĩa-haamũre, na hini ya maga ma mitamayiũ. **25** Indo ici ũcihondeke itũike maguta matheru ma gũitanĩrĩro matukanĩtio makanunga wega marutĩrwo wĩra nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Macio matũike maguta matheru ma gũitanagĩrĩro. **26** Ningĩ ũhũthĩre maguta macio gũitĩrĩria Hema-ya-Gütüŋanwo, na ithandũkũ rĩa ũira, **27** na metha na indo ciayo ciothe, na mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciagu, na kigongona gĩa gücinĩra ũbumba, na **28** kigongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakio ciothe, na kĩraĩ na kĩgũrũ gĩakio. **29** Nĩũgaciamũra nĩgeetha itũike theru mũno makĩria, nakio kĩria gĩothe gĩgaciluthia nĩgĩgatũika gĩtheru. **30** “Itĩrĩria Harũni na ariũ ake maguta ũmaamũre nĩgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. **31** Iĩa andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Maya nĩmo maguta makwa marĩa matheru ma gũitanagĩrĩro ma njiarwa iria igooka. **32** Ndũkanamaitĩrĩre mĩrĩri ya arũme, na ndũkanathondeke maguta mangĩ na mũthondekere ücio. Nĩ matheru na nĩ wega ũmatuagie atĩ nĩ matheru. **33** Mũndũ wothe ũrĩthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mũndũ o wothe ũngĩmaitĩrĩria mũndũ ũtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, niãkaingatwo kuuma kũri andũ ao.” **34** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Oya mahuti manungi wega marĩa metagwo thitakiti, na onuka na garibane, hamwe na ũbani ũria mwega mũno, mothe mathimĩtwo maiganaine, **35** na ũthondekithie magĩe na mũtarariko mwega wa ũbumba; wĩra ücio ũrutwo nĩ mũthondeki mũũgĩ wa maguta. Makorwo mekĩrĩtwo cumbi, na marĩ matheru na makaamũrwo. **36** Thũthĩia mahuti mamwe matũike mũtu, naguo ũũge mbere ya ithandũkũ rĩa ũira thĩini wa Hema-ya-Gütüŋanwo, harĩa ndĩcemanagia nawe. ũgaakorwo ũrĩ mũtheru mũno harĩwe. **37** Mũtikanethondekere ũbumba wa mũthemba ũyũ nĩ undũ wa inyũĩ ene; ũtuagei mũtheru nĩ undũ wa Jehova. **38** Mũndũ o na ũrikũ ũria ũgathondeka ũngĩ taguo nĩguo ekenagie na mũtarariko waguo niãkaingatwo kuuma kũri andũ ao.”

31 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Ta rora wone, nĩthuurĩte Bezaleli mũrũ wa Uri ũria mũriũ wa Huri wa mũhĩrĩga wa Juda, **3** na nĩndĩmũiyũrĩtie na Roho wa Ngai, na ũũgĩ na ũhoti na ũmenyo mawĩra-inĩ ma mũthemba yothe ya moko; **4** ya gücora mĩcoro ya ũũgĩ indo-inĩ cia thahabu, na betha na gĩcango, na **5** gwacũhĩa tũhiga tua goro twa gũthecererwo indo-inĩ, na kũruta wĩra wa gũkaaya mbaũ, na kũruta mawĩra ma mũthemba yothe ya ũbundi. **6** O na rĩrĩ, nĩthuurĩte Oholiabu mũrũ wa Ahisamaku, wa mũhĩrĩga wa Dani, nĩguo ateithagie Bezaleli wĩra. Ningĩ niheete mabundi mothe ũũgĩ wa gũthondeka indo ciothe iria ngwathite: **7** nacio nĩ Hema-ya-Gütüŋanwo, na ithandũkũ rĩa ũira, na gĩtĩ gĩa tha kĩria kĩri igũrũ rĩarĩo, na indo iria ingĩ ciothe cia hema, **8** nacio nĩ metha na indo ciayo, na mũtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo matawa na indo ciagu ciothe, na kigongona gĩa gücinĩra ũbumba, na **9** kigongona kĩa iruta rĩa njino na indo ciakio, na kĩraĩ na kĩgũrũ gĩakio, **10** o na nguo iria ndume, iria theru cia kwĩhumbwo nĩ Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai na nguo cia kwĩhumbwo nĩ ariũ ake rĩria megũtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai, **11** na maguta ma gũitanĩrĩro, na ũbumba mũnungi wega wa Handũ-harĩa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ũria

ngwathite.” 12 Ningi Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 13 “Ira andũ a Isiraeli ũũ: ‘No nginya mũrũmagie Thabatũ ciakwa. Rũrũ nĩruo rũgatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na inyuĩ njarwa iria igooka, nĩguo mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmũtheragia. 14 “Menyagĩrĩrai Thabatũ tondũ nĩ mũthenya mũtheru hari inyuĩ. Mũndũ ũngũthaaaha no nginya ooragwo; mũndũ ũngĩruta wĩra mũthenya ũcio nĩakainagatwo kuuma kũrĩ andũ ao. 15 Wĩra nĩũrutagwo mũthenya itandatũ, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ theru ya Jehova ya andũ kũhurũka. ũria wothe ũkaaruta wĩra mũthenya wa Thabatũ no nginya ooragwo. 16 andũ a Isiraeli nĩmathĩkagĩre Thabatũ, mamikũngũyagĩre itũke kirikanĩro gĩa gũtũura njarwa iria igooka. 17 Rũrũ nĩruo rũgaatuĩka rũũri gatagatĩ gakwa na andũ a Isiraeli nginya tene, nĩgũkorwo Jehova ombire igũrũ na thĩ na mũthenya itandatũ na mũthenya wa mũgwanja ndaigana kũruta wĩra, akĩhurũka.” 18 Rĩria Jehova aarĩkirie kwaria na Musa kũu igũrũ rĩa Kĩrĩma gĩa Sinai, akĩmũnengera ihengere icio igĩrĩ cia ũira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandĩkitwo na kĩara kĩa Ngai.

32 Rĩria andũ moonire atĩ Musa nĩakarire mũno ataikũrũkite kuuma kĩrĩma-inĩ, magĩcookanĩrĩra harĩ Harũni makĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka, tũthondekere ngai iria iritũtongoragia. Ha ũhoro wa mũndũ ũyũ ũgũwĩtwo Musa, ũria watũrutire bũrũri wa Misiri, tũtũũ ũria oonete.” 2 Harũni akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Rutai icũhĩ cia thahabu iria irĩ matũ ma atumia anyu, na aanae na arĩtũ anyu mũndehere.” 3 Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩruta icũhĩ cia thahabu icio ciarĩ matũ-inĩ mao magĩcĩrehere Harũni. 4 Nake akĩoya indo iria maamũreheire, agĩcitwekia agĩtũmĩra indo cia ũbundi gũcithondeka mũhianano wa njaũ. Nao andũ makiuga atĩrĩ, “Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.” 5 Rĩria Harũni onire ũguo, agĩaka kĩgongona mbere ya njaũ iyo, na akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Rũciũ nĩgũgakorwo na gĩathĩ kĩa Jehova.” 6 Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ũyũ ũngĩ andũ magũkĩra rũciĩnĩ tene, makĩruta magongona ma njino na ma ũguano. Thũthũ ũcio magũkĩkara thĩ kũria na kũnyua, magĩcooka magũkĩra kũina na gwĩkenia. 7 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ikũrũka, tondũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misiri nĩmethũkĩtie. 8 Nĩmagarũrũkite narua magatiga ũria ndaamathite, na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana njaũ. Nĩmaũnamĩrĩre na makuũrutĩra iruta makũgagaga atĩrĩ, ‘Ici nĩcio ngai ciaku, wee Isiraeli, iria ciakũrutire bũrũri wa Misiri.’” 9 Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩnyonete andũ aya, nĩ andũ momĩtie ngingo. 10 Rĩu tigana na nĩ nĩgeetha marakara makwa mamarĩrĩmbũkĩre, nĩgeetha ndĩmaniine. Nĩngacooka ngũtwe rũrĩrĩ rũnene.” 11 No Musa agĩthaita Jehova Ngai wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Jehova, ũngĩcĩno nĩ marakara ũũkĩrĩre andũ aku nĩkĩ, o arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri na guoko gwaku kũrĩ ũhoti na ũkĩmaruta kuo na hinya mũnene? 12 Nĩ kĩrĩ kĩngĩtuma andũ a Misiri moige atĩrĩ, ‘Aamarutire bũrũri wa Misiri arĩ na muoroto wa kũmekũ ũruo amooragĩre irĩma-inĩ, na amaniine mathire gũkũ thĩ?’ Tĩga kũrakara mũno; wĩricũkwo ndũkarehere andũ aku mwanangĩko. 13 Rĩrikana ndungata ciaku lburahĩmu, na Isaka, na Isiraeli, arĩa wee wehĩtĩre kũrĩ o na mwĩhĩtwa ũkĩngwetaga, ũkiuga atĩrĩ: ‘Nĩngatũma njiaro ciaku cĩngĩthe ta njata cia matu-inĩ, na nĩngaaha njiaro ciaku bũrũri ũyũ wothe ũria ndaamerĩre, naguo ũgaatuĩka igai rĩao nginya tene.’” 14 Hĩndĩ iyo Jehova akĩrĩcũkwo, na ndaigana kũrehere andũ ake mwanangĩko ũria oigĩte atĩ nĩekũmarehera. 15 Musa akĩhũndũka, agĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ akuuĩte

ihengere icio igĩrĩ cia ũira na moko make. Ciarĩ nyandike miene yeerĩ, mbere na thũthũ. 16 Ihengere icio ciarĩ wĩra wa Ngai; maandiko macio maarĩ maandiko ma Ngai makururĩtwo ihengere-inĩ icio. 17 Rĩria Joshua agĩuire inegene rĩa andũ makiugĩrĩria akĩra Musa atĩrĩ, “Kũrĩ mbugĩrĩrio ya mbaara kambĩ-inĩ.” 18 Musa akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tĩ mĩgambo ya ũhootani, na tĩ mĩgambo ya kũhootwo; nĩ mĩgambo ya kũina ndĩraigua.” 19 Rĩria Musa akũhĩrĩrie kambĩ, na akĩona njaũ na ndũrũhĩ rĩa yarĩ kũndũ kũu, agĩcĩno nĩ marakara, nake agĩkia ihengere icio thĩ, ikiunĩkanga icunjĩ o hau magĩrũ-inĩ ma kĩrĩma. 20 Nake akĩnyĩta njaũ iyo maathondekete, akĩmĩcina na mwaki, agĩcooka akĩmĩthĩa, igĩtũka mũtu, akĩũkia maaĩ-inĩ na agĩatha andũ a Isiraeli manyue maaĩ macio. 21 Nake Musa akĩũria Harũni atĩrĩ, “Andũ aya maragwĩkire atĩa nĩgeetha ũmatoonyie mehĩa-inĩ manene ũũ?” 22 Nake Harũni akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tĩga kũrakara, mwathĩ wakwa; wee nĩtũũ ũria andũ aya mendete gwĩka ũruo. 23 Maanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Tũthondekere ngai iria iritũtongoragia. Ha ũhoro wa mũndũ ũyũ ũgũwĩtwo Musa, ũria watũrutire bũrũri wa Misiri-rĩ, tũtũũ ũria oonire.’ 24 Nĩ ũndũ ũcio ngĩmeera atĩrĩ, ‘Ūria wothe ũrĩ na mathaga ma thahabu, nĩarute.’ Nao makĩnengera indo icio cia thahabu, ngĩciikia riiko, nacio ikũma njaũ ino!” 25 Musa akĩona atĩ andũ nĩmakararĩtie, na atĩ Harũni nĩamarekereire meke ũria mekwenda, nginya magaatũka andũ a gũthekagĩrĩtwo nĩ thũ ciao. 26 Nĩ ũndũ ũcio akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kambĩ, akiuga atĩrĩ, “Ūria wothe ũrĩ mwena wa Jehova-rĩ, nĩoke haha.” Nao Alawĩ othe makĩrũgama mwena wake. 27 Nake akĩmeera atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ‘O mũndũ nĩeyohe rũhĩrĩ rwa njora njohoro. Hungurai kambĩ ino kuuma mwena ũmwene nginya ũria ũngĩ, o mũndũ nĩoorage mũrũ wa nyina na oorage mũratawe na mũndũ wa itũura rĩake.’” 28 Alawĩ magũka ta ũria maathirwo nĩ Musa, na mũthenya ũcio gũkũragwo andũ ta 3,000. 29 Nake Musa akiuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩkia kwamũrĩtwo Jehova ũmũthĩ, nĩgũkorwo nĩmwareganire na arĩũ anyu na mũkĩregana na arĩa mũciarĩnĩtwo nao, na Jehova nĩamũrathĩma ũmũthĩ.” 30 Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa akĩra andũ atĩrĩ, “Nĩmwĩhĩtie mũno. No rĩu, nĩngwambata kũrĩ Jehova; hihi no kũhoteke ndĩmũrutire horohio nĩ ũndũ wa rĩhia rĩanyu.” 31 Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcooka kũrĩ Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ andũ aya nĩmekĩte rĩhia inene-! Nĩmethondekeire ngai cia thahabu. 32 No rĩu-rĩ, ndagũthaita marekere mehĩa mao; angĩkorwo ndũkũmarekera, o na nĩ tharia ibuku-inĩ rĩa wandĩkite andũ aku.” 33 Nake Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Ūria wothe ũnjĩhĩrie, nĩngamũtharia ibuku-inĩ rĩakwa. 34 Rĩu gĩthĩ, ũtongorie andũ acio mathĩ bũrũri ũria ndaarĩre ũhoro wago, nake mũraika wakwa nĩakamũtongoria. Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kũmaherithia yakinya-rĩ, no ngaamaherithia nĩ ũndũ wa mehĩa mao.” 35 Nake Jehova akĩhũra andũ acio na mũthiro nĩ tondũ wa ũria meekire na njaũ iyo yathondeketwo nĩ Harũni.

33 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Umai handũ haha, wee na andũ arĩa warutire kuuma bũrũri wa Misiri, mwambate bũrũri ũria nderĩre lburahĩmu, na Isaka na Jakubu na mwĩhĩtwa ngũga atĩrĩ, ‘Nĩngaũhe njiaro ciaku.’ 2 Nĩngĩtũma mũraika mbere yanyu na nĩngaingata Akaanani, na Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi. 3 Ambatai mũthĩ bũrũri ũcio ũrĩ bũthĩ wa iria na ũũkĩ. No nĩ ndigathĩ na inyuĩ, tondũ mũrĩ andũ momĩtie ngingo na ndahota kũmũniĩnĩra njĩra-inĩ.” 4 Rĩria andũ acio maiguire ciugo icio cia kũmathĩnia ngoro, makĩambĩrĩria gũcakaya na gũtĩrĩ mũndũ wacookire

kwiŋhumba mathaga. **5** Nigūkorwo Jehova nieerite Musa atiri, “Ira andu a Israeli atiri, ‘Inyuŋi mūrī andu momitie ngingo. Ingitwarana na inyuŋi o na kahinda kanini, ndahota kumūniina. Riu rutai mathaga manyu, na nīngūmenya ūrīa ngwika na inyuŋi.’” **6** Nī ūndū ūcio andu a Israeli makirufira mathaga ma hau kirima-ini kia Horebu. **7** Na riri, Musa niāmenyerete kuoya hema akamiamba nja ya kambī ūrio handū haraaya na kambī, akamiita “Hema-ya-Gūtūngano.” Mūdū o wothe ūngēndire gūtūria ūhoro kūrī Jehova, aathiiaga hema-ini ūyo ya gūtūngano kūu nja ya kambī. **8** Na riria riōthe Musa aathiiaga hema-ini, andu othe mookiraga makarūgama nja ya hema ciao, magacūthirira Musa nginya riria aritōnaga hema ūyo. **9** Musa agitōonya hema ūyo, gītugi gīa itu gīaikūrūkaga gīgakara itoonyero-ini Jehova akiaria na Musa. **10** Riria andu mona gitugi kūu gīa itu kirūgamite itoonyero-ini rīa hema ūyo, othe maarūgama makahōyo o mūdū arī itoonyero-ini rīa hema yake. **11** Jehova agakiaria na Musa makionanaga ūthiū kwa ūthiū o ta ūria mūdū maaragia na mūratawe. Thuutha ūcio Musa agacooka kambī, no Joshua mūrū wa Nuni, mwanake ūria wamūteithagia, ndoimaga hema-ini ūyo. **12** Musa akīra Jehova atiri, “Ūkoretwo ūkīnjīra atiri, ‘Tongoria andu aya,’ no ndūmenyithite ūria ūkūdūmīra tūthi nake. Nīnjirite atiri, ‘Nīngūūi na rīitwa, na wī mwitīkīrīku harī nii.’” **13** Angikorwo nūkenetio nī nīi, menyithia njira ciaku nīgeetha ngūmenye na thīi na mbere gwitīkīrīka niwe. Ririkana atī rūriri rūrū nī andū aku.” **14** Jehova akīmūcookeria atiri, “Nīi Mwene nīngūtwarana na inyuŋi na ndīmūthe ūhurūko.” **15** Nake Musa akīmūwira atiri, “Angikorwo ndūgūtwarana hamwe na ithuŋi, ndūgatūme tuume haha. **16** Mūdū o na ūrikū angikīmenya atīa atī nūkenetio nī nīi, na ūgakenio nī andū aku, tīga no ūtwaranire na ithuŋi? Nī kīi kīngī kīngionania ngūūrani yakwa na ya andū aku kuuma kūrī andū arīa angī othe marī thī ūno?” **17** Nake Jehova akīra Musa atiri, “Nīngwīka o ūria ūnjūūrīte njīke, tondū nīngenetio nīwe, na nīngūūi na rīitwa rīaku.” **18** Nīngī Musa akiuga atiri, “Nyonia riiri waku ūria ūtari.” **19** Nake Jehova akīmūwira atiri, “Nīngūtūma wega wakwa wothe ūhitūthe mbere yaku, na nīngwanīra rīitwa rīakwa, Jehova, mbere yaku: Nīndīguagīra tha ūria ndenda kūguīra tha, na nīndīcaayagīra ūria ndenda gūcāira.” **20** No Jehova akiuga atiri, “Nīngūōna ūthiū wakwa, nīgūkorwo gūtiri mūdū ūngōna ūthiū wakwa na acooke atūre muoyo.” **21** Nīngī Jehova akiuga atiri, “Nī harī handū hakuhi na nīi, harīa ūngirūgama igūrū rīa mwaro rwa ihiga. **22** Riria riiri wakwa ūrikorwo ūkīhītūkīra hau-rī, nīndīgūtōonya mwanya-ini wa rwaro rūu rwa ihiga, ngūhumbīre na guoko gwakwa nginya hitūke handū hau. **23** Riria ndrīeheria guoko gwakwa, nawe niūrinyona na thuutha; no ūthiū wakwa ndūngōnwo.”

34 Nake Jehova akīra Musa atiri, “Icūhia ihengere igiri cia mahiga o ta iria cia mbere, na nīngūciandīka ciugo iria ciaandīkitwo ihengere-ini iria cia mbere, iria woragire. **2** Wīhaarīre rūciini, ūcooke wambate kīrīma gīa Sinai. Ūrūgame mbere yakwa hau kīrīma igūrū. **3** Gūtīkagīe mūdū ūkwambatania hamwe nawe kana onekane handū o hothe kūu kīrīma-ini; o na gūtīkagīe ndūūru cia mbūri kana cia ng’ombe ingirīthio kūu mbere ya kīrīma.” **4** Nī ūndū ūcio Musa agīcūhia ihengere igiri cia mahiga o ta iria cia mbere na akīroka kwambata kīrīma gīa Sinai rūciini tene, o ta ūria Jehova aamwathīte; agīthīi akuūte ihengere icio igiri na moko. **5** Nake Jehova agīkūrūka arī itu-ini, akīrūgama hau harī we, na akīanīrira rīitwa rīake, Jehova. **6** Agīkīhītūkīra mbere ya Musa

akīanagīrira akoiga atiri, “Jehova, Jehova, Ngai ūria mūcaayaniri na mūtugi, ūtahiūhaga kūrakara, ūyūrītwo nī wendani na wīhokeku, **7** ūtūūrāgia wendani kūrī andū ngiri na ngiri, na akohanagira waganu, na ūremi, o na mehīa. No riri, ndaagaga kūherithia arīa mehīte; nīaherithāgia ciana na ciana ciacio nī ūndū wa mehīa ma maithe ma, nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana.” **8** Musa agīkīnamīrīra thī o rīmwe, akīhooya. **9** Akiuga atiri, “Wee Mwathani, angikorwo nīnjitīkīrīkite maitho-ini maku, ndagūthaiha Mwathani twarana na ithuŋi. O na gūtūika aya nī andū momītie ngingo-rī, tuohere waganu witū o na mehīa maitū, na ūtūme tūtūike igai rīaku.” **10** Nīngī Jehova akiuga atiri, “Nīngūōna na kīrīkanīro nawe. Nīndīrīkaga morirū matarī mekwo rūriri-ini o na rūrīkū thīini wa thī yothe mbere ya andū aya aku othe. Andū arīa mūtūūranāgia nao nīmakeyōnera ūria nīi, Jehova, ngeeka ūndū wa kūmakania nī ūndū waku. **11** Athīkīra ūria ngūgwatha ūmūthī. Nīngarūtūrira Aamori, na Akaanani, na Ahiti, na Aperi, na Ahivi na Ajobusi mbere yaku makweherere. **12** Wīmenyerere ndūkagīe kīrīko na andū arīa matūūrāgia būrūri-ini ūcio ūrathīi, matigatūike mūtego harīwe. **13** Nīmūkoināgia igongona ciao, na mūthethere mahiga ma maamūre, na mūtemange itugī ciao cia Ashera. **14** Mūtikanahōwe ngai ingī o na irīkū, nīgūkorwo Jehova, ūria rīitwa rīake arī Mūigua Ūiru, nī Ngai ūri ūiru. **15** “Mwīmenyerere mūtīkagīe kīrīko na andū arīa matūūrāgia būrūri-ini ūcio; nīgūkorwo riria maahūūra ūmaraya na ngai ciao na magacirufira iruta, nīmarīmūwīta, na inyuŋi nīmūrūrīāgia indo cia magongona macio ma. **16** Na riria mūngīthūra airitū amwe ao matūike atumia a aanake anyu, nao airitū acio mahūūre ūmaraya na ngai ciao, nīmakonereria arīū anyu gwika ūguo. **17** “Nīndūkanathondeke mīhianano ya gūtwekio. **18** “Kūngūyagīra Gīathī kīa Mīgate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia. Handū-ini ha mīthenya mūgwanja, rīagai migate itarī mīkīre ndawa ya kūmbia, o ta ūria ndaamwathire. **19** **19** Irīgīthathi rīa nda o yothe nī rīakwa, hamwe na marīgīthathi mothe ma njamba ma mahiū manyu, marī ma kuuma ndūūrū-ini cia ng’ombe kana cia mbūri. **20** Irīgīthathi rīa ndigiri ūrīrīkūūrāga na gatūrūme, no ūngīaga kūrīkūūra, riune ngingo. Nao arīū aku a marīgīthathi ūmakūūrage. “Gūtikanagīe mūdū o na ūmwe ūrītūkaga mbere yakwa moko matheri. **21** “Rutaga wīra mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanja ūhurūkage; o na hīndi ya icimba na ya magetha no nginya ūhurūke. **22** “Kūngūyagīra Gīathī-gīa-Ciumia, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gīathī-gīa-Gūcookereria irio makūmbi-ini mūthia-ini wa mwaka. **23** Arūme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Israeli, maita matatū o mwaka. **24** Nīngarūtūrira ndūriri iweherere, na nīnganenehia mīhaka ya būrūri wanyu na gūtiri mūdū ūgaacumīkīra būrūri wanyu riria mūrīkoragwo mūtīambata maita matatū o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu. **25** “Nīndūkanandutīre thakame ya igongona itukanīte na kīndū gīkīre ndawa ya kūmbia, na mūtikanareke kīndū kīa igongona rīa Bathaka kīraare nginya rūciini. **26** “Rehagai maciaro ma mbere marīa mega mūno ma mīgūnda yanyu, mūmarehage nyūmba ya Jehova Ngai wanyu. “Mūtikanaruge koori na iria rīa nyina.” **27** Nīngī Jehova akīra Musa atiri, “Andīka ciugo ici, nīgūkorwo kūringana na ciugo ici, nīndagīa na kīrīkanīro nawe o na Israeli.” **28** Musa aikarīe na Jehova hau matukū mīrongo ina, mūthenya na ūtukū, atekūrīa irio kana akanyua maa. Na agīkīandīka ihengere-ini icio ciugo cia

kirikaniro kiu, na nicio Maathani maria ikumi. **29** Riria Musa aikurikire kuuma kirima gia Sinai ari na ihengere igiri cia Ūira moko-ini make, ndaamenyaga ati ūthiū wake niwakengaga ni ūndū niaritie na Jehova. **30** Riria Harūni na andū a Isiraeli othe moonire Musa, ūthiū wake niwakengaga, nao magitigira kumukuhirira. **31** No Musa akimeeta; ni ūndū ūcio Harūni na atongoria othe a muingi magicooka hari we, nake akimaarira. **32** Thuutha ūcio andū a Isiraeli othe makimukuhirira, nake akimahe mawatho mothe maria Jehova amuheete kiu Kirima-ini gia Sinai. **33** Riria Musa aarikirie kumaarira, akihumbira ūthiū wake na taama wa kwihumbira ūthiū. **34** No riria riothe aatoonyaga hari Jehova maranire, niarutaga taama ūcio wa kwihumbira ūthiū nginya oime ho. Na riria oka kurī andū a Isiraeli na aameera ūria aathitwo, **35** makona ūthiū wake o ūkengete. Nake Musa agacooka taama ūcio wa kwihumbira ūthiū nginya riria ringi agaathii kwaria na Jehova.

35 Musa nionganirie muingi wothe wa andū a Isiraeli, akimeera atiri, “Maya nimo maundū maria Jehova aamwathite mwikage: **2** Wira niurutagwo mithenya itandatū, no muthenya wa mūgwanya rikoragwo ūri muthenya wanyu mūtheru, Thabatū ya Jehova ya kūrurika. Ūria ūkaruta wira muthenya ūcio no nginya ooragwo. **3** Mūtigaakagie mwaki muthenya ūcio wa Thabatū kūrta guothe mūrūtūrago.” **4** Musa akīra muingi wothe wa andū a Isiraeli atiri, “Ūū nīguo Jehova aathanite: **5** Rutirai Jehova maruta kuuma indo-ini iria mūrī nacio. Mūdū ūria wothe ūkūigua akienda, niarehere Jehova iruta rīa thahabu, na rīa betha na rīa gīcango; **6** na rīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakaraku; o na gatani rīa njega; na guoya wa mbūri; **7** njūa cia ndrūme itoboketio rangi-ini mūtune igatunīha, na njūa cia pombo; na mbaū cia mūgaa; **8** na maguta ma mūtamayi ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwikīrwo maguta-ini ma gūitanirīrio, na ma ūbumba ūria mūnungi wega; **9** na tūhiga twa onigithi na tūhiga tūngi twa goro twa gūtumīrwo nguo ya ebodi na gaku ga githūri. **10**” Arīa othe marī na ūūgi wa ūbundi gatagati-ini kanyu, nīmoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanite, nacio nī: **11** Hema rīa nyamūre na hema yayo o na kindū gia kūmhumbira, na ngathīka cia kūnyūita, na mbaū ciakio, na mīgamba yakio, na itugi na itina ciayo; **12** na ithandūkū rīa kirikaniro hamwe na mīti yarīo, na gītī gīa tha, hamwe na gītambaya gia gūcūurio kīria gia kūhakanīa; **13** metha na mīti yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na mīgata ya kūigwo mbere ya Jehova, **14** na mūtī wa kūigīrwo matawa ma kūmūrīkaga, hamwe na indo ciaguo, na matawa hamwe na maguta ma kūmaakia; **15** na kīgongona kīa ūbumba na mīti yakio, na maguta ma gūitanirīrio, na ūbumba mūnungi wega; na gītambaya gia gūcūurio mūrango-ini wa itoonyero-ini rīa hema iyo nyamūre; **16** na kīgongona kīa iruta rīa njino hamwe na gītara giakio gia gīcango, na mīti yakio, na indo ciakio ciothe; na kīrafi gia gīcango na kīgūrū giakio; **17** na itambaya cia gūcūurio cia itoonyero rīa nja hamwe na itugi na itina ciacio na gītambaya gia gūcūurio gia itoonyero rīa kuuma nja ya hema **18** na hīgī cia hema rīa nyamūre, na cia nja yayo, na mīkanda yayo; **19** na nguo ndume cia kwihumbagwo mūdū agitungata arī handū-harīa-haamūre; nīcio nguo iria nyamūre cia Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai o na cia arīu ake rīria megūtungata marī athīnjīri-Ngai. **20** Naguo muingi wothe wa andū a Isiraeli ūkiehera hari Musa, **21** na mūdū o wothe ūria weyendeire na ngoro yake yahīahīaga, nīokire na akīrehera Jehova kindū gia kūmūrūtira ni ūndū wa wira wa hema-ya-Gūtūnganwo na

mawira mayo mothe, o na ni ūndū wa nguo iria nyamūre. **22** Arīa maiguire metikira ūhoro ūcio, arūme na andū-a-nja o ūndū ūmwe, nīmookire na makīrehe mathaga ma thahabu ma mīthemba yothe: namo ni mbini ng’emie cia gwikīrwo nguo-ini, na icūhī cia matū, na icūhī cia ciara na mathaga mangi. Othe nīmarehere thahabu yao itūike iruta rīa gūthūngūthio hari Jehova. **23** Ūria wothe warī na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mūtune ta gakaraku, kana gatani rīa njega, kana guoya wa mbūri, kana njūa cia ndrūme itoboketio rangi-ini mūtune igatunīha, kana njūa cia pombo, niacireehire. **24** Andū arīa maarehere iruta rīa betha kana rīa gīcango, maarēhere rīri iruta hari Jehova, na ūria wothe warī na mbaū cia mūgaa ni ūndū wa wira ūcio niacireehire. **25** Mūdū-wa-nja o wothe warī mūūgi wira-ini wa kuogotha ndigi na moko make, akīrehe kīria ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mūtune ta gakaraku, kana gatani rīa njega. **26** Nao andū-a-nja othe arīa meyendeire na ni maarī na ūūgi ūcio, nīmoogothire ndigi cia guoya wa mbūri. **27** Atongoria marehere tūhiga twa onigithi na tūhiga tūngi twa goro tūtumīrwo nguo-ini ya ebodi na gaku ga githūri. **28** Nīmacookire makīrehe mahuti manungi wega, na maguta ma mītamayi ma gwakia tawa, na maguta ma gūitanirīrio o na ma gūthondeka ūbumba ūria mūnungi wega. **29** Andū a Isiraeli othe, arūme na andū-a-nja arīa meyendeire, nīmareheire Jehova maruta ma kwiyendera ni ūndū wa wira ūria Jehova aamaathite na kanua ka Musa marute. **30** Nīngi Musa akīra andū a Isiraeli atiri, “Onei, Jehova niathuurite Bezaleli mūrū wa Uri ūria mūrūi wa Huri, wa mūhīrīga wa Juda, **31** na nīamūiyūrītie na Roho wa Ngai, na ūūgi, na ūhoti, na ūmenyo wa mawira mothe ma ūbundi **32** nīgeetha athugunde mīcoro ya ūūgi ya indo-ini cia thahabu, na betha, na gīcango, **33** na gwacūhīa tūhiga twa goro twa gūthecererwo indo-ini, na kūruta wira wa gūkaaya mbaū, na kūruta mawira ma mīcoro ma mīthemba yothe ya ūbundi. **34** Na eerī, we marī na Oholiabu mūrū wa Ahisamaku wa mūhīrīga wa Dani, nīamaheete ūhoti wa kūruta andū arīa angī. **35** Nīamāiyūrītie na ūūgi wa kūruta mawira mothe, marī mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakaraku, na gatani rīa njega, o na atumi: othe marī mabundi moogi, na acori oogī.

36 “Nī ūndū ūcio Bezaleli, na Oholiabu, na mūdū o wothe warī mūūgi na wira, arīa Jehova aheete ūūgi na ūhoti wa kūmenya kūruta wira ūcio wothe wa gwaka handū-harīa-haamūre, makīruta wira ūcio o ta ūria Mwathani aathanite ūrutwo.” **2** Nīngi Musa agīta Bezaleli na Oholiabu na mūdū o wothe warī mūūgi, ūria Jehova aheete ūhoti, na ūria warī na wendo wa gūika kūruta wira ūcio. **3** Nao makīamūkira kuuma kūrī Musa maruta mothe maria andū a Isiraeli maarehete ma kūruta wira wa gwaka handū-harīa-haamūre. Nao andū magithi o na mbere kūrēhe maruta ma kwiyendera rūciini o rūciini. **4** Nī ūndū ūcio mabundi mothe maria maarī na ūūgi, arīa maarutaga wira wothe wa gwaka handū-harīa-haamūre, makīamba gūtiga wira wao, **5** na makīra Musa atiri, “Andū nīmarehere indo makīria ya iria ibatarainie wira-ini ūria Jehova aathanite ūrutwo.” **6** Nake Musa akīruta watho, nao magitwara ūhoro ūcio kambī-ini guothe: “Gūtīri mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūgūcōoka kūrēhe iruta ringi ni ūndū wa handū-harīa-haamūre.” Nī ūndū ūcio andū makīrigīrīrio gūcōoka kūrēhe indo ingī, **7** tondu indo iria maarī nacio ciari nyingi

makiria ma iria ciabatarainie kūruta wira ūcio wothē. **8** Andū othe ariā maarī ogi thīnī wa aruti a wira magīthondeka hema nyamūre na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na ikīgemia na makerubi nī mūtumi mūūgi wa wira ūcio. **9** Itambaya ciothe cia gūcuurio nīciaiganaine, ciarī cia mikono mīrongo īrī na īnana kūrāiha, na mīkono īna kwarama. **10** Makīnyitithania itambaya ithano hamwe, na magīka o ro ūguo na icio ingī ithano. **11** Ningī magikundika ciana cia gītambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīrī kīrī mūico-inī wa mwena ūmwe, na magīka o ro ūguo harī gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. **12** Magīcooka magikundika ciana ingī mīrongo itano gītambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio kīa mwena ūmwe, na ingī mīrongo itano gītambaya-inī gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, o kīana kīringaine na kīrīa kīngī. **13** Ningī magīthondeka ngathīka mīrongo itano cia thahabu na magīchūthīra kūohithania itambaya icio cia gūcuurio cia mīena yeerī, nī ūndū ūcio hema īyo nyamūre igītuika kīndū kīmwe. **14** Ningī magītuma itambaya cia gūcuurio ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri igītuika cia kūhumbīra hema īrīa nyamūre. **15** Itambaya icio ciothe cia gūcuurio ikūmi na kīmwe nīciaiganaine; ciarī cia mikono mīrongo itatū kūrāiha, na mīkono īna kwarama. **16** Magītumithania itambaya ithano cia gūcuurio igītuika kīndū kīmwe, na cio icio ingī ithathatū igītumithanio hamwe. **17** Ningī magikundika ciana mīrongo itano mūthia-inī wa gītambaya gīa gūcuurio kīa mūico kīa mwena ūrīa ūngī. **18** Ningī magīthondeka ngathīka mīrongo itano cia gīcango cia kuohania hema itūike kīndū kīmwe. **19** Magīcooka magīthondekera hema kīhumbīri kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo hakīhumbīrwo na njūa cia pombo. **20** Ningī magīthondeka buremu cia kūmīrūgamia cia mbaū cia mūtī wa mūgaa nī ūndū wa hema īyo nyamūre. **21** O buremu yarī ya mikono ikūmi kūrāiha, na mīkono ūmwe na nuthu kwarama, **22** natuo tūhocio tūgīcomoka tūgāanganīrīe. Maathondekire buremu ciothe cia hema īyo nyamūre na njīra īyo. **23** Ningī magīthondeka buremu mīrongo īrī cia mwena wa gūthini wa hema īyo nyamūre, **24** na magīthondeka itina mīrongo īna cia betha cia gwīkīrwo rungu rwacio; o itina igīrī ikanyiitīrīra buremu īmwe, rungu rwa kahocio kamwe. **25** Cia mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, magīthondeka buremu mīrongo īrī **26** na itina mīrongo īna cia betha, o igīrī igakarīrwo nī buremu īmwe. **27** Ningī magīthondeka buremu ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūro wa hema īyo nyamūre, **28** na buremu igīrī igīthondekwo nī ūndū wa tūkoine-inī twa hema īyo nyamūre cia mwena wa na thuutha. **29** Koine-inī ici cierī, buremu ciarī igīrī igīrī, kuuma thī nginya igūrū, ikohanio na mūrīnga ūmwe; nacio cierī igakorwo ihaanaine. **30** Nī ūndū ūcio haarī na buremu inyanya na itina ikūmi na ithathatū cia betha; o igīrī igakarīrwo nī buremu īmwe. **31** Magīcooka magīthondeka mīgamba wa mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa buremu cia mwena ūmwe wa hema īyo nyamūre, **32** na itano nī ūndū wa buremu cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa buremu cia mwena wa ithūro, mūthia-inī wa na thuutha wa hema īyo nyamūre. **33** Maathondekire mīgamba wa gatagatī uumīte mūthia ūmwe nginya ūrīa ūngī hau gatagatī ga buremu icio. **34** Nimagemirie buremu icio na

thahabu, na magīthondeka mīrīnga ya thahabu ya kūnyitīrīra mīgamba īyo. Magīcooka makīgemia mīgamba īyo na thahabu. **35** Nīmatumire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njogothē wega, na gīkīgemia na makerubi nī mūbūndū mūūgi. **36** Makīmīthondekera itugī inya cia mbaū cia mūgaa na magīcīgemia na thahabu. Magīcooka magīthondeka tūcuurio twa thahabu, na magītwekia itina inya ciacio cia betha. **37** Itoonyero-inī rīa hema makīrīthondekera gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īrīa njogothē wega, nakīo kiagemetio nī mūgemia mūūgi; **38** na magīthondeka itugī ithano īrī na tūcuurio twacio. Makīgemia itugī icio na igūrū na mīcibi yacio na thahabu, na magīcithondekera itina ithano cia gīcango.

37 Bezaleli nīathondekire ithandūkū rīa kīrīkanīro rīa mbaū cia mūgaa, mūigana wa mīkono īrī kūrāiha, na mīkono ūmwe na nuthu kwarama, na mīkono ūmwe na nuthu kūrāiha na igūrū. **2** Akīrīgemia na thahabu therie thīnī na nja, na akīrītīrīha na mūcibi wa thahabu mīena yothe. **3** Nīarītwekeirie icūhī inya cia thahabu na agīcīohania na magūrū marīo mana, o icūhī igīrī mwena ūmwe na icūhī igīrī mwena ūrīa ūngī. **4** Ningī agīthondeka mītī mīraaya ya mūgaa na akīmīgemia na thahabu. **5** Agīcooka agītoonyia mītī īyo mīraaya mīrīnga-inī īyo yarī mīena-inī ya ithandūkū īrī ya kūrīkuua. **6** Nīarīthondekeire gītī gīa tha gīa thahabu, therie kīa ūrāihu wa mīkono īrī na nuthu, na warīī wa mīkono ūmwe na nuthu. **7** Agīcooka agītura makerubi meerī ma thahabu akīmēkīra mīthia-inī ya gītī kīu gīa tha. **8** Nīathondekire ikerubi rīmwe rīikare mūthia-inī ūmwe na ikerubi rīu rīngī rīikare mūthia-inī ūrīa ūngī; mīthia-inī īyo yeerī akīmāthondeka marī kīndū kīmwe na gītī gīa tha. **9** Mathagu ma makerubi macio matambūrūkītio na igūrū, magathīka gītī kīu gīa tha. Makerubi macio maathondeketwo maroranīte, na marorete gītī kīu gīa tha. **10** Nīmathondekire metha ya mbaū cia mūgaa, ūrāihu wayo warī mīkono īrī, na warīī wayo warī mīkono ūmwe, na kūrāiha na igūrū kwayo kwarī mīkono ūmwe na nuthu. **11** Ningī makīmīgemia na thahabu therie, na makīmītīrīha na mūcibi wa thahabu. **12** Magīcooka makīmīthondekera karūbaū gaceke ka warīī wa rūhī, gagīthiūrūrūkīria metha īyo, na magīgatīrīha na mūcibi wa thahabu. **13** Magītwekeria metha īyo mīrīnga īna ya thahabu, na makīmīoherera koine-inī inya ciayo, o harīa magūrū mayo mana maarī. **14** Icūhī icio ciekīrīrwo hakuhī na mūcibi wa karūbaū karīa gaceke, nīgeetha īnyītagīrīre mītī īrīa mīraaya yahūthagīrwo gūkuua metha īyo. **15** Mītī īyo mīraaya ya gūkuua metha yarī ya mbaū cia mūgaa, na ikāgemio na thahabu. **16** Ningī magīthondeka indo cia thahabu therie, cia kūigagīrīrwo metha, na nacio nī: thaani, na thaani nene, na mbakūrī, na ndīgīthū cia gūitaga iruta rīa kūnyuuo. **17** Nīmathondekire mūtī wa kūigīrīrwo matawa wa thahabu therie. Mūrūgamo waguo na gītina kīaguo igīturuw īnyītanīte o hamwe na ikombe ciaguo na mahūa maguo, na tūkonyo twaguo; ciothe igīkorwo īrī kīndū kīmwe naguo. **18** Mūtī ūcio warī na hongē ithathatū ciumīte mīena-inī ya mūrūgamo wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa; ithatū mwena ūmwe, na ithatū mwena ūrīa ūngī. **19** Ikombe ithatū ciaturīrwo ihaana ta mahūa ma mūrōthi, īrī na tūkonyo na mahūa, igakorwo rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū igakorwo rūhonge-inī rūu rūngī; hongē icio ciothe ithathatū cīahaanaga ūguo ciumīte mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **20** Na mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa haarī na ikombe inya

ciathondeketwo ihaana ta mahūa ma mūrothi, iri na tūkonyo na mahūa. **21** Gakonyo kamwe kaarī rungu rwa hongē igīrī ciūmīte mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kaarī rungu rwa hongē cia keerī igīrī, na gakonyo ga gatātū kaarī rungu rwa hongē cia gatātū igīrī; ciothe ciarī hongē ithathatū. **22** Tūkonyo na hongē ciarī kindū kīmwē na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo kuuma thahabu therie. **23** Nīmathondekire matawa mūgwanja maguo, o ūndū ūmwē na magathī ma gūtīnīa ndaambī, na thaani cia mūrārī wa ndaambī, cia thahabu therie. **24** Maahūthīrīre taranda īmwē ya thahabu therie gūthondeka mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe. **25** Nīmathondekire kīgongona gīa gūcinīra ūbumba na mbaū cia mūgaa. Kīaiganaine mīēna yothe, mūigana wa mūkono ūmwē kūraiha, na mūkono ūmwē kwarama, na mikono īrī kūraiha na igūrū. Hīa ciakio ciarī kindū kīmwē na kīgongona. **26** Magīkīgemia igūrū na mīēna yothe o na hīa ciakio na thahabu therie na magīgītīrīha na mūcibi wa thahabu ūgīgīthīūrūrūkīria. **27** Magīthondeka mīrīnga īrī ya thahabu mūhuro wa mūcibi ūcio, īrīrī mwēna ūmwē na īrīrī mwēna ūria ūngī. Mīrīnga īyo nīyo yatooonyago mītī īria mīraihi yatūmagīrwo gūgīkuua. **28** Magīcooka magīthondeka mītī īngī mīraaya wa mūgaa na makīmīgemia na thahabu. **29** O na nīngī magīthondeka maguta matheru ma gūitanīrīro na ūbumba mūnūngi wegā ūria mūtherie, wīra wa mūthondekī mūūgī wa maguta.

38 Nīmakire kīgongona kīa iruta rīa njino kīa mbaū cia mūgaa, kīa mikono ītatū kūraiha na igūrū; kīaiganaine mīēna yothe; mikono ītano kūraiha na mikono ītano kwarama. **2** Nīmathondekire hīa īnīa, o rūmwē koine-inī īmwē ya kīgongona, nī ūndū ūcio hīa icio na kīgongona igītūka kindū kīmwē, na makīgemia kīgongona kīu na gīcango. **3** Nīmathondekire indo ciakio ciothe irī cia gīcango; na nīcio nyūngū, na icakūrī, na mbakūrī cia wīra wa kūminjāmīnjīria, na njibe cia nyama, na ngō cia mwaki. **4** Nīmathondekire kīrūtara gīa kīgongona gīa gīcango, gīa kūigwo rungu rwa muoho wakīo, rūkīnye nuthu ya ūraihi wa kīgongona. **5** Magītwekia mīrīnga ya gīcango ya kūnyīitīrīra mītī īria mīraaya ya koine inya cia kīrūtara gīa gīcango. **6** Magīthondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa na magīcīgemia na gīcango. **7** Magītoonyia itugī icio mīrīnga-inī nīguo ikoragwo mīēna-inī ya kīgongona nī ūndū wa gūgīkuua. Maagīthondekire na mbaū, kīrī na ihoro thīinī. **8** Nīmathondekire kīraī gīa gīwithambīra gīa gīcango na kīgūrū gīakīo gīa gīcango kuuma icicio-inī cia andū-a-nja arīa maarutaga wīra itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **9** Thuutha ūcio magīthondeka nja ya hema īyo nyamūre. Mwēna wa gūthīni ūgīkīrwo ūrī wa mīkono igana kūraiha, na warī na itambaya cia gūcuurio cia gatani yogothetwo wegā. **10** Itambaya icio ciarī na itugī mīrongo īrī, na itina ciacio mīrongo īrīrī cia gīcango, na tūcuurio na tūmīkwa twa betha, twīkīrītwo itugī-inī icio. **11** Mwēna wa gathigathīni o naguo warī wa mīkono igana kūraiha, na warī na itugī mīrongo īrīrī na itina ciacio mīrongo īrīrī cia gīcango, na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī. **12** Mwēna wa ithūro wa nja īyo warī wa mīkono mīrongo ītano kwarama na warī na itambaya cia gūcuurio, na itugī ikūmī na itina ikūmī na warī na tūcuurio na tūmīkwa twa betha twīkīrītwo itugī-inī. **13** Mwēna wa irathīro o naguo warī wa mīkono mīrongo ītano kwarama. **14** Itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraihi wa mīkono ikūmī na ītano, na ciarī mwēna ūmwē wa itoonyero rīa nja īyo, irī na itugī ithatū na

itina ithatū; **15** na itambaya cia gūcuurio ciarī cia ūraihi wa mīkono ikūmī na ītano na ciarī mwēna ūcio ūngī wa itoonyero, irī na itugī ithatū na itina ithatū. **16** Itambaya ciothe cia gūcuurio iria ciathīūrūrūkīrie nja ciarī cia gatani yogothetwo wegā. **17** Itina cia itugī icio ciarī cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa tūria twēkīrītwo itugī-inī twarī twa betha na igūrū wacio ciagemetio na betha; Nī ūndū ūcio itugī ciothe cia nja īyo ciarī na tūmīkwa twa betha. **18** Itambaya cia gūcuurio cia itoonyero rīa nja īyo ciarī cia ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria njogothē wegā; wīra wa mūgemia mūūgī. Yarī ya mīkono mīrongo īrī kūraiha, na mīkono ītano kūraiha na igūrū, o ta ūria itambaya cia gūcuurio cia nja īyo ciarīrī. **19** na īgīkorwo na itugī inya na itina inya cia gīcango. Tūcuurio na tūmīkwa twacio twarī twa betha, na igūrū wacio ciagemetio na betha. **20** Hīgī ciothe cia hema īyo nyamūre na cia nja īria yamīthīūrūrūkīrie ciarī cia gīcango. **21** Ūyū nīguo mūigana wa indo iria cīahūthīrīrwo gwaka hema īyo nyamūre, Hema-īria-ya-Ūira, iria ciandīkīrwo nī Alawīi o ta ūria Musa aathanīte matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai. **22** (Bezaleli mūrū wa Uri, ūria warī mūrū wa Huri, wa mūhīrīga wa Juda, nīathondekire kīrīa gīothē Jehova aathīte Musa; **23** nake aarī hamwe na Oholiabu mūrū wa Ahisamaku, wa mūhīrīga wa Dani, ūria warī mūbundi na mūcori mūūgī, na wamenyete kūgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria njega.) **24** Mūigana wa thahabu yothe īria yarutirwo kuuma kūrī iruta rīa gūthūngūthio īria yahūthīrīrwo kūruta wīra wothe wa handū-harīa-haamūre, yarī taranda 29 na cekeri 730, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre. **25** Betha īria yarehirwo nī mūingī ūria watarirwo hīndī ya itarana yarī taranda 100 na cekeri 1,775, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, **26** o mūdū aarufite beka īmwē, nayo nī ūndū ūmwē na nuthu ya cekeri, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, nayo yarutirwo nī mūdū o wothe wakīraga agathīī harī arīa maatarītwo, arīa maarī na ūkūrū wa miaka mīrongo īrīrī na makīria, nao othe maarī arūme 603,550. **27** Taranda icio 100 cia betha cīahūthīrīrwo gūtwēkia itina cia handū-harīa-haamūre na itina cia itambaya cia gūcuurio; taranda 100 igīaka itina 100, ūguo nī ta kuuga taranda īmwē īgaaka gītina kīmwē. **28** Nīmahūthīrīre cekeri icio 1,775 gūthondeka tūcuurio twa itugī, na kūgemia itugī na igūrū, na gūthondeka tūmīkwa twacio. **29** Gīcango kīrīa kīarufītwo kuuma iruta rīa gūthūngūthio kīarī gīa taranda 70 na cekeri 2,400. **30** Maahūthīrīre gīcango kīu na gūthondeka itina cia itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na gwaka kīgongona gīa gīcango hamwe na kīrūtara gīakīo gīa gīcango na indo ciakio ciothe, **31** na gwaka itina cia nja īria yamīthīūrūrūkīrie na itina iria cia itoonyero rīayo, na hīgī ciothe cia hema īyo nyamūre, na hīgī cia nja īria yamīthīūrūrūkīrie.

39 Nīmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, cia kūrutaga wīra nacio handū-harīa-haamūre. Magīcooka magītumīra Harūni nguo theru, o ta ūria Jehova aathīte Musa. **2** Nīmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani īria yogothetwo wegā. **3** Nīmahūrīre thahabu makīmītua tūbaati tūhūthu, magītūtinangia nguucio cia gūtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria

njega, wira wa mubundi muugi. 4 Ningi nimatumire ndaami cia ciande cia ebodi, nacio ikiohererwo koine-ini igiri ciayo, niguu inyiitithanio nayo. 5 Naguo mucibi wayo wa njohero watumitwo wega ukahaanana nayo, na waro o gicunji kimwe na ebodi, na ugathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria yogothetwo wega, o ta uria Jehova aathite Musa. 6 Nao magitumirira tuhiga twa onigithi tukonyo-ini twa thahabu, na magitukurura maritwa ma arii a Israeli, o ta uria mundu akururaga kahengere ka muhuri. 7 Magicooka magituoherera ndaami-ini cia ciande cia ebodi turi twa kiririkania kia arii a Israeli, o ta uria Jehova aathite Musa. 8 Magithondeka gakuo ga gwikirwo ga githuri; kari wira wa mubundi muugi. Magigathondeka o ta ebodi iyo: kari ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria yogothetwo wega. 9 Gakuo kau kaiganaine mienu yothe ina, kari ka inji kenda kuraiha na inji kenda kwarama, na gakoinanirwo maita meeri. 10 Ningi magigatumirira mihari ina ya tuhiga twa goro. Muhari wa mbere magitumirira kahiga ka wakiki uria mutune, na ka yakuti iria ihaana ngoikoni, na ka baregethu; 11 muhari wa keeri magitumirira kahiga ga thumarati, na ka yakuti iria ya rangi wa bururu, na ka arimathi; 12 muhari wa gatatu magitumirira kahiga ka wakiki uria wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; 13 muhari wa kana magitumirira kahiga ga thumarati iria theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tugitumirirwo tukonyo-ini tugemie twa thahabu. 14 Tugikorwo turi tuhiga ikumi na twiri, o kamwe gakarugamirira rimwe ria maritwa ma arii a Israeli, o kamwe gagakururwo ritwa ria muhiriga umwe wa iria ikumi na iri ya Israeli, o ta uria kahengere ka muhuri gakururagwo. 15 Nimathondekeire gakuo kau ga githuri migathi ya thahabu therie, ihaana ta mukanda. 16 Ningi magithondeka tukonyo twiri tugemie twa thahabu, na miringa iri ya thahabu, na makioherera miringa iyo koine-ini igiri cia gakuo kau ga githuri. 17 Makinyiitithania migathi iyo iri ya thahabu na miringa iria yari koine-ini cia gakuo kau ga githuri, 18 na mithia iria ingi ya migathi makiminyiitithania na tukonyo tui twiri twari tugemie twa thahabu, magituoherera na ndaami cia kiande kia ebodi mwena wa mbere. 19 Magithondeka miringa iri ya thahabu na makiminyiitithania na koine igiri cia gakuo ga githuri muico-ini wa na thini, kurigania na ebodi. 20 Magicooka magithondeka miringa ingi iri ya thahabu na makiminyiitithania na mwena wa maguru-ini na ndaami cia kiande mwena-ini wa mbere wa ebodi, hakuhi na rutumo, iguru hanini wa mucibi wa ebodi. 21 Makioherera miringa ya gakuo ga githuri kuri miringa ya ebodi na ruringi rwa rangi wa bururu, magicinyiitithania na mucibi wa njohero nigeetha gakuo ga githuri gatikarekania na ebodi, o ta uria Jehova aathite Musa. 22 Nimatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mutheri, nayo yatumitwo ni mutumi muugi. 23 Yari na harukirio ya gutoonyeria mutwe gatagati kayo, ningi igitirihwo mithia-ini ta kara, nigeetha ndigataruke. 24 Ningi magithondeka tucunjuura tutarii ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria yogothetwo wega, tugithiururuka rutumo rwa maguru-ini na nguo iyo ndaaya. 25 Magicooka magithondeka ngengere cia thahabu therie magitumirira rutumo-ini riu gatagati ga tucunjuura tui tahaana matunda ma makomamanga. 26 Ngengere na tucunjuura tui tahaana matunda ma makomamanga igithi ihakanitio githiururuka

rutumo rwa nguo iyo ndaaya; ya kwihumbwo ni mundu agitungata, o ta uria Jehova aathite Musa. 27 Nimatumire Haruni na arii ake kanji cia gatani njega, itumitwo ni mutumi muugi. 28 Makimatumira iremba cia gatani njega, na tukubia twa gatani, na thuruari cia thini cia gatani iria yogothetwo wega. 29 Mucibi wari wa gatani iria njogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, wira wa mugemia muugi, o ta uria Jehova aathite Musa. 30 Magithondeka gatanji kaamure ga thahabu therie, na iguru riako magikurura, o ta uria muhuri ukururagwo, ciugo ici: MÜTHERU MWAMÜRİE JEHOVA. 31 Ningi makioherera gatanji kau na ruringi rwa rangi wa bururu, magikanyitithania na kiremba, o ta uria Jehova aathite Musa. 32 Ni undu uciu wira wothe wa gwaka hema iyo nyamure na Hema-ya-Gütunganwo ukirika. Andu a Israeli magika maundu mothe o ta uria Jehova aathite Musa. 33 Ningi makirehe hema iyo nyamure kuri Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathika ciayo, na buremu, na migamba, na itugi na itina ciayo; 34 na kihumbiri kia njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune, igatunha, na kihumbiri kia njua cia pomboo, na gitambaya gia gucuurio gia kuhakania; 35 ithanduku ria Uira na miti miraa ya yari, hamwe na giti gia tha; 36 metha na indo ciayo ciothe, na migate ya kugwo Mbere ya Jehova; 37 muti wa thahabu therie wa kugirirwo matawa, hamwe na mihari ya matawa na indo ciayo ciothe, o na maguta ma kumaakia; 38 kigongona gia thahabu, na maguta ma gutaniriro, na ubumba muningi wega, na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero-ini ria hema; 39 kigongona gia gicango hamwe na kirutara giakio gia gicango na itugi ciakio na indo ciakio ciothe; na kirai gia gwithambira na kiguru giakio; 40 itambaya cia gucuurio cia nja, na itugi ciakio, na itina ciakio, na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero ria kuuma nja wa hema; na mikanda na higi cia nja; na indo ciothe cia hema iria nyamure, na Hema-ya-Gütunganwo; 41 na nguo ndume cia kwihumbwo ni mundu agitungata thini wa handu-haria-haamure, nguo iria theru cia Haruni iria muthinjiri-Ngai, o na cia arii ake cia kwihumba riria mekuruta wira wa muthinjiri-Ngai. 42 Andu a Israeli maarutire wira wothe o ta uria Jehova aathite Musa. 43 Musa akiona wira iria warutitwo nake akiona ati nimaurutite o ta uria Jehova aathanite. Ni undu uciu Musa akimarathima.

40 Ningi Jehova akira Musa atiri: 2 “Ugaaka hema iyo nyamure, nio Hema-ya-Gütunganwo, muthenya wa mbere wa mweri wa mbere. 3 Niuukaiga ithanduku ria Uira thini wayo, na ihakanie ithanduku riu na gitambaya gia gucuurio. 4 Ningi niugatoonyia metha na umigirire indo ciayo, na ucibange wega. Ningi itoonyie muti wa tawa, na uuigirire matawa maguo. 5 Ningi uige kigongona gia thahabu gia gucinirwo ubumba mbere ya ithanduku riu ria Uira, na wikire gitambaya gia gucuurio itoonyero-ini ria hema iyo nyamure. 6 “Iga kigongona kia maruta ma njino mbere ya itoonyero ria hema iyo nyamure, na nio Hema-ya-Gütunganwo; 7 uige kirai gia gwithambirwo gatagati ka Hema-ya-Gütunganwo na kigongona, na ugirike maai. 8 Aka nja imithiururukirie, na wikire gitambaya gia gucuurio itoonyero-ini ria nja iyo. 9 “Oya maguta ma gutaniriro, na uifirire hema iyo nyamure na kiria giothe kirithini wayo; miamure na indo ciayo ciothe, na niigatuka theru. 10 Ningi uifirire maguta kigongona kia maruta ma njino na indo ciakio ciothe; wamure kigongona kiu, nakio nigatuka githeru muno. 11 Itirira kirai gia gwithambirwo na kiguru giakio maguta, uciamure. 12 “Rehe

Harūni na ariū ake itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūmathambie na maaī. **13** Ningī ūhumbe Harūni nguo iria theru, ūmūtīrīrie maguta, na ūmwamūre nīguo andungatīre arī mūthīnjīri-Ngai. **14** Rehe ariū ake, ūmahumbe kanjū. **15** Maitīrīrie maguta o ta ūrīa ūitīrīrie ithe wao, nīguo mandungatīre marī athīnjīri-Ngai. Gūtīrīrio maguta kwao nīkūmatoonyia ūtungata-inī wa ūthīnjīri-Ngai ūrīa ūgūtūura njjarwa-inī ciothe iria igooka.” **16** Nake Musa agīka maīndū mothe o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **17** Nī ūndū ūcio hema iyo nyamūre īgīakwo mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inī wa keerī. **18** Rīrīa Musa aakire hema iyo nyamūre, nīagire itina handū ha cio, na akīrūgamia buremu, agītoonyia mīgamba na akīrūgamia itugī. **19** Ningī agītambūrīkia hema igūrū rīa hema iyo nyamūre na akīgīrīra kīhumbīri igūrū rīa hema o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **20** Agīcooka akīoya ihengere cia Ūira, na agīciiga thīinī wa ithandūkū rīa kīrīkanīro. Akīnyīitithania mītī rīa mīraaya na ithandūkū, na akīiga gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīu. **21** Ningī akīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro thīinī wa hema iyo nyamūre, na agīkīra gītambaya gīa kūhakanīa na akīhakanīa ithandūkū rīa Ūira o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **22** Musa akīiga metha thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo mwena wa gathīgathini wa hema iyo nyamūre, nja ya gītambaya gīa gūcuurio **23** na akīgīrīra mīgata igūrū rīayo o hau mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **24** Akīiga mūtī wa kīgīrīrwo matawa thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo ūng’etheire metha mwena wa gūthini wa hema iyo nyamūre, **25** na agīakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **26** Musa agītoonyia kīgongona gīa thahabu thīinī wa Hema-ya-Gūtūnganwo hau mbere ya gītambaya gīa gūcuurio, **27** na agīcinīra ūbumba ūrīa mūnungi wega ho o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **28** Ningī agīcuuria gītambaya itoonyero-inī rīa hema iyo nyamūre. **29** Ningī akīiga kīgongona kīa maruta ma njino hakuī na itoonyero rīa hema iyo nyamūre, nīyo Hema-ya-Gūtūnganwo, na akīrutīra magongona ma njino igūrū rīakīo o na magongona ma ngano, o ta ūrīa Jehova aamwathīte. **30** Nīagire kīraī gīa gwīthambīrwo gatagatī ka Hema-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na agīgīkīra maaī ma gwīthamba, **31** nake Musa na Harūni na ariū ake magītūmīra maaī macio gwīthamba moko na magūrū. **32** Nīmethambaga hīndī ciothe magītoonyia Hema-ya-Gūtūnganwo kana magīkūhīrīria kīgongona o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **33** Ningī Musa agīaka nja gūthīūrūrīka hema iyo nyamūre na kīgongona na agīkīra gītambaya gīa gūcuurio itoonyero rīa nja iyo. Na nī ūndū ūcio Musa akīrīkia wīra ūcio. **34** Hīndī iyo itu rīkīhumbīra Hema-ya-Gūtūnganwo, naguo riiri wa Jehova ūkīyūra hema iyo nyamūre. **35** Musa ndangīahotire gūtoonyia Hema-ya-Gūtūnganwo tondū itu rīakarīte igūrū rīayo, naguo riiri wa Jehova ūkaiyūra hema iyo nyamūre. **36** Ng’endo-inī ciothe cia andū a Isīraelī-rī, hīndī rīa yothe itu rīoyagwo na igūrū kuuma hema iyo nyamūre, nīguo moimagaraga; **37** no itu rīaga kuoywo na igūrū, nao makaaga kuumagara, nginya mūthenya ūrīa rīkoywo na igūrū. **38** Nī ūndū ūcio itu rīa Jehova rīakaraga igūrū wa hema iyo nyamūre mūthenya, naguo mwaki wakoragwo itu-inī rīu ūtūkū, rīgakionagwo nī nyūmba yothe ya Isīraelī mahinda mothe ng’endo-inī ciao ciothe.

Alawii

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũemeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũĩkũ arĩrutagĩra Jehova iruta, nĩarehage maruta ma nyamũ kuuma rũuru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri. **3** “Angĩkorwo iruta rĩu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũuru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, nĩarutage nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. No nginya amĩneane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo nĩgeetha etikĩrĩke harĩ Jehova. **4** Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetĩkĩrwo handũ-inĩ hake, ĩtuĩke ya kũmũhoroheria. **5** Nake nĩagethĩnjĩra gatagwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao arĩu a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona miēna yothe mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **6** Nĩakaruta nyamũ ĩyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. **7** Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kĩgongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. **8** Ningĩ arĩu a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gatagwa, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **9** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino nĩ kuuma rũuru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. **11** Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kĩgongona, nao arĩu a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yako, mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũ miēna yothe. **12** Nĩagatinangia nyamũ ĩyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ ĩyo, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kĩgongona-inĩ. **13** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagirowo na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothe na amicinĩre hau kĩgongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **14** “Angĩkorwo iruta rĩu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩana kĩa ndutura. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamĩrehe kĩgongona-inĩ, amĩthiore ngingo ĩtinĩke mĩtwe, amicinĩre kĩgongona igũrũ; nayo thakame yayo ĩtuo hau mwena-inĩ wa kĩgongona. **16** No ambe arute kabutu kayo hamwe na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ wako, agaĩkie mwena-inĩ wa irathĩro wa kĩgongona, harĩa mũhu ũitagwo. **17** Nĩakamĩatũrانيا, na ũndũ wa kũguucia mathaga atekũmitaniana biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amicinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kĩgongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova.

2 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta rĩa ke no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu ũrĩa mũhinyu mũno. Nĩũitĩrĩrie maguta na awĩkire ũbani, **2** acooke aũtwarĩre arĩu a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarũma ngundi ya mũtu ũcio mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wothe, na acicinĩre igũrũ rĩa kĩgongona ĩtuĩke gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano, ũrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Mũtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mũtu nĩ wa Harũni na arĩu ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩrĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **4**

“Mũngĩrehe iruta rĩa mũtu rĩhĩhĩriro riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mũtu mũhinyu mũno, keki irugĩtuo itarĩ na ndawa ya kũmbia, itukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia tũhakĩtuo maguta. **5** Angĩkorwo iruta rĩanyu rĩa mũtu nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ wa rũgĩo-rĩ, no nginya ũthondekwo na mũtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na ũtarĩ na ndawa ya kũmbia. **6** ũwenyũrange cienyũ, ũũitĩrĩrie maguta; rĩu nĩ iruta rĩa mũtu. **7** Igongona rĩanyu rĩa mũtu rĩngĩgĩkorwo nĩ mũgate ũkarangĩrwo igũrũ rĩa rũgĩo-rĩ, igongona rĩu nĩrĩthondekwo na mũtu ũrĩa mũhinyu mũno na maguta. **8** Reherai Jehova iruta rĩa mũtu rĩthondeketwo na indo icio; rĩneanwo kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nake arĩtware kĩgongona-inĩ. **9** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaruta gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kuuma iruta rĩu rĩa mũtu na arĩcinĩre igũrũ rĩa kĩgongona kũu, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **10** Mũtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta rĩu rĩa mũtu nĩ wa Harũni na arĩu ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩrĩa rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **11** “Iruta o rĩothe rĩa mũtu rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova no nginya rĩthondekagwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, nĩgũkorwo mũtĩgacina ndawa ya kũmbia kana ũũkĩ mũkĩrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. **12** Indo icio no mũcũrutĩre Jehova ĩrĩ iruta rĩa maciaro ma mbere, no itikarutwo kĩgongona-inĩ ĩrĩ ta mũtararĩko mwega. **13** Nĩ mũgĩkĩraga cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe ma mũtu. Mũtikanaage gwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mũtu; ĩkĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe. **14** “Mũngĩkarehe Jehova iruta rĩa mũtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mũtu wa ngano ya mũgethano ĩrĩ ĩhĩie na mwaki. **15** Na mwĩkire maguta na ũbani igũrũ rĩayo; rĩu nĩ iruta rĩa mũtu. **16** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩagacina gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kĩa ngano thĩye ĩrĩ na maguta hamwe na ũbani wothe, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

3 “Iruta rĩa mũndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ũguano-rĩ, nake arute nyamũ rũuru-inĩ rwa ng’ombe, ĩrĩ ya njamba kana ya nga, nĩakinengere Jehova nyamũ itarĩ na kaũũgũ. **2** Mũndũ ũcio nĩagĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa ke, na acooke amĩthĩnjire hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. Nao arĩu a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminjaminjĩria kĩgongona thakame yako miēna yothe. **3** Kuuma iruta-inĩ rĩu rĩa ũguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũrĩa ruothe rũhumbĩre nyama cia nda na rũrĩa rũnyĩitaine nacio, **4** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩre hakuĩĩ na honge, na maguta marĩa mahumbĩre ini, amarutanĩrie na higo icio. **5** Nao arĩu a Harũni macicinĩre kĩgongona-inĩ igũrũ, ciigĩrĩrwo igũrũ rĩa iruta rĩu rĩa njino rĩrĩa nario rĩgĩrĩrwo igũrũ rĩa ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **6** “Mũndũ angĩkaruta nyamũ rũuru-inĩ rwa mbũri, ĩrĩ ya kũrutĩra Jehova iruta rĩa ũguano, nĩakaruta ndũrĩme kana mwatĩ itarĩ na kaũũgũ. **7** Angĩkaruta gatũrĩme-rĩ, nĩagakanēna mbere ya Jehova. **8** Nĩakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ ĩyo ya iruta rĩa ke, na acooke amĩthĩnjire mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. Nao arĩu a Harũni moe thakame yako mamĩminjaminjĩrie kĩgongona kũu miēna yothe. **9** Kuuma harĩ iruta rĩu rĩa ũguano, nĩakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ maguta mako, na mũtĩng’oe wothe ũrĩa mũnoru ũtinĩrĩro gĩtina-inĩ kĩa rũcuthĩ, na maguta ma rũambũ mothe marĩa mahumbĩre nyama cia nda, na marĩa manyĩitaine nacio, **10** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩre hakuĩĩ na honge,

na maría mahumbiire ini, amarutanirire na higo icio. **11** Nake muthinjiri-Ngai niagacinira kigongona-ini iri irio, riri ni iruta rirutiirwo Jehova ria gucinwo na mwaki. **12** “Na angikorwo iruta riake ni mburi, niamineane mbere ya Jehova. **13** Niaagirire guoko gwake iguru ria mutwe wayo, na acooke amithinjire mbere ya Hema-ya-Gutunganwo. Nao ariu a Haruni moe thakame yayo, mamiminjamine njira kigongona miena yothe. **14** Kuuma hari kiria akaaheana, niakarutira Jehova iruta ria gucinwo na mwaki: na ni maguta mothe ma ruambu maria mahumbirite nyama ciothe cia nda na maria manyitane nacio, **15** higo cieri na maguta maria macihumbiire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbiire ini, amarutanirire na higo icio. **16** Nake muthinjiri-Ngai niagacinira kigongona-ini iri irio, riri ni iruta ria gucinwo na mwaki, riri na mutarariko mwega. Maguta mothe ni ma Jehova. **17** “Undu iyu ugaatuika watho wa gutuura urumagirirwo ni njaro iria igooka, kuria guothe mugaatūra: Mutikaniere maguta kana thakame.”

4 Nake Jehova akira Musa atiri: **2** “Ira andu a Israeli u: Riria mundu o na uriku angihia atekwenda, na eke undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova: **3** “Kungikorwo ni muthinjiri-Ngai uria mutirire maguta wihitie na atume andu mahitie-ri, no nginya arehere Jehova ndegwa itari nguru na itari na kauugu, iri iruta ria kuhoroheria mehia macio ekite. **4** No nginya aneane ndegwa iyo mromo-ini wa Hema-ya-Gutunganwo ar mbere ya Jehova. Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wayo, na acooke amithinjire hau mbere ya Jehova. **5** Ningi muthinjiri-Ngai ucio mutirire maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa iyo amitware thini wa Hema-ya-Gutunganwo. **6** Na niagatobokia kiara giake thakame-ini iyo, aminjamine imwe yayo mbere ya Jehova maita mugwanja, hau mbere ya gitambaya kiria gia gucuurio kia handu-haria-haamure. **7** Ningi muthinjiri-Ngai ucio niakoya thakame imwe ahake hia cia kigongona kia ubani uria munungi wega kiria kiri mbere ya Jehova kuu Hema-ya-Gutunganwo. Thakame ya ndegwa iyo iria igaatigara niakamita thi gitina-ini gia kigongona kia iruta ria njino hau mromo-ini wa Hema-ya-Gutunganwo. **8** Niakaruta maguta mothe ma ndegwa iyo ya igongona ria kuhoroherio mehia, namo nimo ruambu ruria ruothe ruhumbiire nyama cia nda na ruria runyitane nacio, **9** higo cieri hamwe na maguta maria macihumbiire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbiire ini, amarutanirire na higo icio, **10** akaaruta maguta macio o ta uria marutagwo ndegwa iria ithinjagwo iri iruta ria uiguano. Nake muthinjiri-Ngai niagacinira kigongona-ini kia igongona ria njino, **11** na ruu rwa ndegwa iyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mutwe na mathagiro, na nyama cia nda na mahu, **12** uguo ni ta kuuga nyama icio ingi ciothe cia ndegwa iyo, no nginya agaaciruta nja ya kamb, acitware handu hatari thaahu, haria mihu uitagwo, na acinire na mwaki wa ngu hau mhu-ini ucio. **13** “Na kirindi githe kia Israeli kingekhia gitewenda, giike undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova, o na angikorwo kirindi kuu gituu undu ucio, nikihitie. **14** Riria gikaamenya mehia maria giikite, kungano kuu nigikaruta gategwa ka igongona ria kuhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gutunganwo. **15** Athuari a kirindi kuu nikaagirira moko mao iguru ria mutwe wa ndegwa iyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa iyo ithinjirwo o ro hau mbere ya Jehova. **16** Ningi muthinjiri-Ngai ucio mutirire maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa iyo amitoonyie thini wa Hema-ya-Gutunganwo. **17** Niagatobokia

kiara giake thakame-ini iyo, aminjamine mbere ya Jehova maita mugwanja hau mbere ya gitambaya kiria gia gucuurio. **18** Niakoya thakame imwe ahake hia cia kigongona kiria kiri hau mbere ya Jehova kuu Hema-ini-ya-Gutunganwo. Thakame iria igaatigara niakamita thi gitina-ini gia kigongona kia iruta ria njino hau mromo-ini wa Hema-ya-Gutunganwo. **19** Niakaruta maguta mayo mothe amacinare iguru ria kigongona, **20** na eke ndegwa iyo o ta uria eekire ndegwa ya iruta ria kuhoroherio mehia. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nimakakerwo. **21** Ningi niakoimia ndegwa iyo amitware nja ya kamb na amicine o ta uria acinare ndegwa iria ya mbere. Riu nriro igongona ria kuhoroheria mehia ma kirindi kuu. **22** “Riria mitongoria angihia atekwenda, na eke undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, niahitie. **23** Riria angimenyithio mehia maria ekite, no nginya arehe thenge itari na kauugu iri iruta riake. **24** Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wa thenge iyo na acooke amithinjire haria iruta ria njino rithinjagirwo hau mbere ya Jehova. Riri nriro iruta ria kuhoroherio mehia. **25** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta riu ria mehia na kiara giake, na amihake hia cia kigongona kia iruta ria njino, nayo thakame iyo ingi amite gitina-ini gia kigongona. **26** Ningi niagacinira maguta mothe kigongona-ini iguru o ta uria acinare maguta ma iruta ria uiguano. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akaahoroheria mehia ma mundu ucio, nake niakakerwo. **27** “Mundu umwe thini wa kirindi angihia atekwenda na eke undu uria mukanie thini wa maathani mothe ma Jehova, niahitie. **28** Riria angimenyithio amenye mehia maria ekite, no nginya arehe harika itari na kauugu ar iruta riake ni undu ria mehia macio ekite. **29** Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wa harika iyo ya iruta ria kuhoroherio mehia, na amithinjire haria iruta ria njino rithinjagirwo. **30** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe na kiara giake, na amihake hia cia kigongona kia iruta ria njino, nayo thakame iyo ingi amite gitina-ini gia kigongona. **31** Niakaruta maguta mothe o ta uria maguta marutagwo kuuma iruta ria uiguano, nake muthinjiri-Ngai niakacinira kigongona-ini iguru matuike mutarariko mwega wa gukenia Jehova. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akaahoroheria mundu ucio, nake niakakerwo. **32** “Angikaarehe kagonduka iri iruta riake ria kuhoroherio mehia, niakarehe kamwafi gataru na kauugu. **33** Nikaagirira guoko gwake iguru ria mutwe wako, na agathinje gatuike iruta ria kuhoroherio mehia, agathinjire haria iruta ria njino rithinjagirwo. **34** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta riu ria mehia na kiara giake, nayo amihake hia cia kigongona kia iruta ria njino, nayo thakame iyo ingi amite gitina-ini gia kigongona. **35** Niakaruta maguta mothe, o ta uria maguta marutagwo kuuma kuri kagonduka iruta ria uiguano, na muthinjiri-Ngai niakacinira kigongona-ini, maigirirwo iguru ria maruta maria marutiirwo Jehova na mwaki. Uguo niguu muthinjiri-Ngai akaamuhoroheria ni undu wa mehia maria ekite, nake niakakerwo.

5 “Mundu angiga kuruta ura riria etitwo arute ura iguru ria undu oonete kana akaigua, mundu ucio niahitie, na niagacokererwo ni wihia ucio wake. **2** “Kana mundu angihutia kundu o naki kiri thaahu, kiri kiimba kia nyamu ya githaka iri thaahu kana kia uhiu iri thaahu, kana gia ciombe iria itambaga thi iri thaahu, o na aakorwo ndoo undu ucio, mundu ucio nianiyititwo ni thaahu na niahitie. **3** “Kana angihutia

kindū kīrī thaahu kiumite harī mūdū, kindū o nakī kīrīa kingimūthaahia, o na akorwo ūndū ūcio ndaūū-rī, hīndī rīa akaaūmenya, nīagatuika nīahītīte. 4 “Kana mūdū angīhīta gwīka ūndū o na ūrīkū atawīcīrītīte wega, ūrī ūndū mwega kana mūūru, ūndū-inī o wothe ūrīa mūdū angīhīūha kwīhīta, o na angīkorwo atekūūmenya-rī, rīrīa akaaūmenya, nīagatuika nīahītīte ūndū-inī ūcio. 5 “Rīrīa mūdū ahītīte na nīra īmwe ya macio-rī, no ngīnya oimbūre ūndū ūrīa ehītīte nāguo, 6 na nī ūndū wa rīhīa rīu ekīte, no ngīnya arehere Jehova kamwatī kana mbūri kuuma rūūru-inī, rīrī iruta rīa kūhorohērio mehīa; nake mūhīnjīrī-Ngai nīakamūhorohēria mehīa make. 7 “Angīkorwo ndangiona kagōndu, nīakarehera Jehova ndīrahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, rīrī irīhī rīa wīhīa wake, īmwe rīrī ya iruta rīa kūhorohērio mehīa na rīrīa īngī rīrī ya iruta rīa njīno. 8 Nīagacīrehera mūhīnjīrī-Ngai, ūrīa ūkaamba kūruta rīrīa ya iruta rīa kūhorohērio mehīa. Nīakamīhīora ngīngo yunīke no ndakamītīnānie, 9 na nīagacōoka amīnjīamīne thakame īmwe ya iruta rīu rīa mehīa mwēna-inī wa kīgongona, na thakame īyo īngī amīte thī gītīna-inī gīa kīgongona. Rīu nīrīo iruta rīa kūhorohērio mehīa. 10 Mūhīnjīrī-Ngai nīagacōoka arute īyo īngī rīrī iruta rīa njīno o ta ūrīa gūtūitwo, na amūhorohērie mehīa marīa ekīte, nake nīakarekerwo. 11 “No rīrī, angīkorwo ndangiona ndīrahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, nīakīrute gīcunjī gīa ikūmī kīa eba ya mūtu ūrīa mūhīnyu mūno ūrī iruta rīa mehīa make. Ndakawīkīre maguta kana ūbani, nī ūndū rīu nī iruta rīa kūhorohērio mehīa. 12 Nīakaūtwarīra mūhīnjīrī-Ngai, nake arūme ngundi yaguo ūtūike gīcunjī gīa kīrīrīkano acooke acīnīre kīgongona-inī igūrū rīa maruta marīa marūtīrwo Jehova na mwakī. Rīu nīrīo iruta rīa kūhorohērio mehīa. 13 Ūguo nīguo mūhīnjīrī-Ngai akaahorohēria mūdū ūcio rīhīa o rīothe rīa macio angīkorwo ekīte, nake nīakarekerwo. Matīgarī ma iruta rīu magaatūka ma mūhīnjīrī-Ngai, o ta ūrīa gwīkagwo hīndī ya iruta rīa mūtu.” 14 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī: 15 “Hīndī rīrīa mūdū angīhītia na ehīe atekwēnda wīhīa ūkonīi indo irīa nyamūrīre Jehova-rī, nīakarehera Jehova ndūrūme rīrī iruta rīa irīhī rīa ihītīa kuuma rūūru-inī, ndūrūme itārī na kaūūgū, ikorwo rīrī ya thogora ūrīa mūīganīru wa betha, kūringana na cekeri ya handū-harīa-haamūre. Rīu nīrīo iruta rīa ihītīa. 16 No ngīnya arīhe irīhī nī ūndū wa ūndū ūrīa aagīte kūhīngīa ūkonīi indo irīa nyamūre, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wa kindū kīu ararīha, na acīnēgere mūhīnjīrī-Ngai cīothe, ūrīa ūkamūhorohēria na ndūrūme īyo ya iruta rīa mahītīa, nake nīakarekerwo. 17 “Mūdū angīhīa eke ūndū ūrīa mūkanānie thīnī na maathani mothe ma Jehova o na angīkorwo ndaraūmenya-rī, nīagacōokererwo nī mahītīa macio ekīte. 18 Nīakarehera mūhīnjīrī-Ngai ndūrūme ya iruta rīa mahītīa kuuma rūūru-inī, ndūrūme itārī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. Ūguo nīguo mūhīnjīrī-Ngai akaahorohēria mūdū ūcio nī ūndū wa mahītīa marīa ekīte atekwēnda, nake nīakarekerwo. 19 Rīu nīrīo iruta rīa mahītīa; tī-itherū mūdū ūcio nīahītīrīe Jehova.”

6 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī: 2 “Mūdū o wothe angīhīa aage kwīhokeka harī Jehova na ūndū wa kūheenia mūdū ūrīa īngī igūrū rīa kindū ehokeirwo kana atīgīrwo amenyerere, kana kindū kīyīitwo, kana amūheenie, 3 kana angīona kindū kīūrīte na aheenanīe ūhorō wakīo, kana ehīte na maheeni, kana eke rīhīa o rīothe rīrīa rīhīagio nī andū, 4 rīrīa angīkorwo ehītīte ūguo na atūike mūhītīa-rī, no ngīnya acooke kīrīa ayīte, kana atūnyanīte, kana kīrīa ehokeirwo, kana kindū kīōrīte agīkīona, 5 kana ūndū wothe ehītīte na maheeni ūhorō-inī

wakīo. No ngīnya agaacōokia kindū kīu gīothe o ūrīa kīaiganaga, na ongerere gīcunjī gīa ithano gīa thogora wakīo, na cīothe acīnēgere mwene mūthenya ūrīa akaaneana iruta rīake rīa mahītīa. 6 Nīakarehera mūhīnjīrī-Ngai irīhī, ūguo nī kuuga arute kindū gīake gīa kūrūtīrwo Jehova nī ūndū wa mahītīa make, arute ndūrūme kuuma rūūru-inī, ndūrūme itārī na kaūūgū na ya thogora ūrīa wagīrīre. 7 Ūguo nīguo mūhīnjīrī-Ngai akaahorohēria mūdū ūcio mehīa hau mbere ya Jehova, nake nīakarekerwo ūndū o wothe wa marīa ekīte wa gūtūma atūike mūhītīa.” 8 Nake Jehova akīra Musa atīrī, 9 “Atha Harūnī na arīu ake, ūmeere ūū: ‘Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa njīno: Iruta rīa njīno rīrīaaraga rīiko hau kīgongona-inī igūrū ūtukū wothe o ngīnya rīrīcīnī, nāguo mwakī ūikare ūgīakanaga hau kīgongona-inī. 10 Nīngī mūhīnjīrī-Ngai nīakehumba nguo cīake cīa gatani, o na nguo cīa thīnī cīa gatani irīganītīe na mwīrī wake; nake nīakeherīa mūhu wa iruta rīu rīa njīno rīrīa rīcīnītīwō nī mwakī wa kīgongona na aūige mwēna-inī wa kīgongona kīu. 11 Nīngī acooke arute nguo cīo, ehūmbe īngī, ehērie mūhu ūcio aūtware nja ya kambī handū hatārī thaahu. 12 Mwakī ūrīa ūrī kīgongona-inī no ngīnya ūikare o ūgīakanaga; ndūkanarekwo ūhorē. Hīndī cīothe o rūcīnī, mūhīnjīrī-Ngai nīarīongagīrīra ngū, na nīarītīndayagīa iruta rīu rīa njīno igūrū rīa mwakī ūcio, na acīnīre maguta ma maruta ma ūguano ho. 13 Mwakī ūcio no ngīnya ūikare o ūgīakanaga kīgongona-inī hīndī cīothe; ndūkanarekwo ūhorē. 14 “Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa mūtu: Arīu a Harūnī nīmarīrēhaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kīgongona. 15 Mūhīnjīrī-Ngai nīarīrūmagā ngundi ya mūtu ūcio mūhīnyu mūno ūrī na maguta, hamwe na ūbani wothe ūrī iruta-inī rīu rīa mūtu, na acīnīre gīcunjī gīa kīrīrīkano hau kīgongona-inī kīrī mūtārīkō mwega wa gūkenīa Jehova. 16 Nake Harūnī na arīu ake marīāge ūrīa ūrītīgaraga, no ūrīāgwō ūtārī na ndawa ya kūmbīa, na ūrīāgīrwo handū hatheru; maūrīagīre nja ya Hema-ya-Gūtūnganwo. 17 Mūtu ūcio ndūkanarugwo na ndawa ya kūmbīa; ndīmaheete ūrī gīcunjī kīao kīa maruta marīa nīnjagīrwo na mwakī. O ta ūrīa iruta rīa kūhorohērio mehīa na iruta rīa mahītīa marī matheru mūno makīrīa, no taguo iruta rīrī rīrī itheru mūno makīrīa. 18 Mūdū mūrūme o wothe wa rūcīaro rwa Harūnī no aūrīe. Nī gīcunjī gīake kīa hīndī cīothe kīa maruta marīa marīcīnagīrwo Jehova na mwakī harī nījarwa irīa īgooka. Kīrīa gīothe gīkaahūtīa maruta macio nīgīgatūka gītheru.” 19 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, 20 “Rīrī nīrīo iruta rīrīa Harūnī na arīu ake marīrēhaga Jehova mūthenya ūrīa egūtīrīrīo maguta: nī gīcunjī gīa ikūmī kīa eba īmwe ya mūtu ūrīa mūhīnyu mūno, ūrī iruta rīrīa rīrutagwo rīa mūtu, nuthu īmwe rūcīnī na rīrīa īngī hwaī-inī. 21 Ūūkarange na maguta rūgīo-inī; ūrīhe ūtukānītīo wega, na ūneane iruta rīa rīu mūtu rīenyūrāngītīwo cīenyū, rītūike mūtārīkō mwega wa gūkenīa Jehova. 22 Mūrū ūrīa ūgacōoka ithenyā rīake arī mūhīnjīrī-Ngai mūtīrīrīe maguta nīwe ūkaarīhaarīrīa. Gīkī nī gīcunjī kīa Jehova kīa hīndī cīothe, nakīo kīrīcīnagwo bīu. 23 Iruta o rīothe rīa mūtu rīrutītīwō nī mūhīnjīrī-Ngai rīrīcīnagwo bīu; rītīkanarīo.” 24 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, 25 “Īra Harūnī na arīu ake atīrī, ‘Īno nīyo mītabarīre ya iruta rīa kūhorohērio mehīa: Iruta rīu rīrīhīnjagīrwo mbere ya Jehova o harīa iruta rīa njīno rīhīnjagīrwo; rīrī nī iruta itheru mūno makīrīa. 26 Nake mūhīnjīrī-Ngai ūrīa ūkaahorohanīrīa mehīa narīo nīwe ūkaarīrīa; na rīrīāgīrwo handū harīa hatheru, nja ya Hema-ya-Gūtūnganwo. 27 Kīrīa gīothe gīkaahūtīa nyama cīo gīgatūka gītheru, na thakame o yothē īkaamīnjūkīra nguo no ngīnya ūkaamīthambīrīa handū hatheru. 28 Nayō nyūngū ya rīūmba

irira ikaaruga nyama icio no nginya yuragwo; no ingikaarugwo na nyungu ya gicango-ri, nyungu iyo nifgakumuthwo, iooke ikamurwo na maa. **29** Mündü mürüme o wothe wa nyumba ya müthinjiri-Ngai no arie nyama icio; iruta riu ni itheru müno makiria. **30** No iruta o riothe ria mehia riria thakame yario itwaritwo thini wa Hema-ya-Gütünganwo, iri ya kühorohaniria thini wa Handü-Haria-Hatheru-ri, ritikanario; no nginya ricinwo.

7 “Ino niyo mitabarire ya iruta ria irihi ria mahitia, nario ni itheru müno makiria: **2** Iruta riu ria irihi ria mahitia rigaathinjagirwo o haria iruta ria njino rithinjagirwo, na thakame yario iminjaminjirio kigongona miena yothe. **3** Nake müthinjiri-Ngai niarirutaga maguta mothe mario: maguta ma müting’oe uria münoru, na maguta maria mahumbiire nyama cia nda, **4** higo cieri na maguta ma cio maria machumbiire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbiire ini, marutanagario na higo icio. **5** Nake müthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini, matuike iruta rirutiirwo Jehova ria gücinwo na mwaki. Riu niro iruta ria irihi ria mahitia. **6** Mündü mürüme o wothe wa nyumba ya müthinjiri-Ngai no arie nyama cia iruta riu, na no nginya ririrwo handü hatheru; ni iruta itheru müno makiria. **7** “Watho wa iruta ria kühoroherio mehia na wa iruta ria irihi ria mahitia no ümwe: nyama ciamo ni cia müthinjiri-Ngai uria kühorohaniria nacio. **8** Müthinjiri-Ngai uria üruta iruta ria njino ria mündü o wothe we no arigie na rüta. **9** Iruta riothe ria mütu rirugirwo riiko-ini kana rigakarangwo na rügio kana na kibaati ni ria müthinjiri-Ngai uria üririrutagira Jehova, **10** nario iruta o riothe ria mütu ütukanitio na maguta kana ritari maguta o nario ni ria ariu othe a Harüni, marigayane riiganaine. **11** “Ino niyo mitabarire ya iruta ria üiguano riria mündü angineana küri Jehova: **12** “Angikorwo eküruta ni ündü wa gücookia ngaatho-ri, ni arutanirie iruta riu ria gücookia ngaatho hamwe na tümigate türügüto tätari na ndawa ya kümbia ütukanitio na maguta na tümigate türia tühüthü türügüto tätari na ndawa ya kümbia türü tühake maguta, na tümigate twa mütu uria mühinyu müno, ükimanitio wega na ügatukanio na maguta. **13** Ningi hamwe na iruta riake ria üiguano ria gücookia ngaatho-ri, niakarütaniria na tümigate türügüto na ndawa ya kümbia. **14** Niakarehe o kindü kimwe kimwe küri iruta, kiheo kiheanitwo harü Jehova; ni kia müthinjiri-Ngai uria üminjaminjaga thakame iyo ya iruta riu ria üiguano. **15** Nyama icio cia iruta riu riake ria üiguano ria gücookia ngaatho no nginya irio müthenya o ro ücio ikaarutiirwo Jehova; ndakanatigie gücinji o na kimwe gikinye rücinii. **16** “No riri, angikorwo iruta riake riumanite na ündü wa mwihitwa ehitite, kana ni ria kwiyendera-ri, iruta riu rikaario müthenya o ro ücio akaariruta, no kiria giothe gigaatigara no kirio müthenya üyü üngi. **17** Nyama ciothe cia igongona riu ingitigara ikinyie müthenya wa gatatu-ri, no nginya icinwo na mwaki. **18** Nyama cia iruta ria üiguano ingirio müthenya wa gatatu-ri, iruta riu ritigetikirika. Mündü ücio ürütite agaatarwo ta atarutite kindü, tondü ti ritheru; uria wothe ükaaria o na kanini kario niagacookerewo ni wihia ücio. **19** “Nyama iria ingihutania na kindü o ro giothe küri na thaahu itikanario; no nginya icinwo na mwaki. **20** No nyama icio ingi mündü o ro wothe ütethaahitie no acirie. **20** No mündü o wothe wihahitie angikaaria nyama cia iruta riu ria üiguano rirutiirwo Jehova-ri, mündü ücio no nginya akaingatwo kuuma küri andü ao. **21** Mündü o wothe angikaahutia kindü küri na thaahu, ari thaahu uumite harü

mündü, kana nyamü iri na thaahu, kana kindü o ro giothe küri biü küri na thaahu, na acooke arie nyama o yothe ya iruta riu ria üiguano rirutiirwo Jehova-ri, mündü ücio no nginya aingatwo kuuma küri andü ao.” **22** Ningi Jehova aküira Musa atiri, **23** “Ira andü a Israeli atiri, ‘Mütikanarie maguta o na marikü, na ng’ombe kana ma ng’ondü, o na kana ma mburi. **24** Müngigaakora nyamü ikuite, kana ikooragwo ni nyamü cia githaka, maguta mayo no mahüthirwo na ündü üngi o wothe, no mütikanamarie. **25** Mündü o wothe angiria maguta ma nyamü irutiirwo Jehova iruta ria gücinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma küri andü ao. **26** Na küria giothe mügaatüura-ri, mütikanarie thakame ya müthemba o na ürükü, iri ya nyoni kana ya nyamü. **27** Mündü o wothe angikaaria thakame, no nginya aingatwo kuuma küri andü ao.” **28** Ningi Jehova aküira Musa atiri, **29** “Ira andü a Israeli atiri, ‘Mündü o wothe üngirehere Jehova iruta ria üiguano, akaarehe gücinji kiaro küri igongona riake mwene küri Jehova. **30** Kiria akaaruta agaakirehe na moko make we mwene gütuike iruta ria kürutirwo Jehova na gücinwo na mwaki; niakarehe maguta, hamwe na githüri, na agithüngüthie mbere ya Jehova gütuike iruta ria güthüngüthio. **31** Müthinjiri-Ngai niagaacinira maguta macio kigongona-ini, no githüri gütuike kia Harüni na ariu ake. **32** No nginya müheage müthinjiri-Ngai kiero kia ürio kia maruta manyu ma üiguano küri kiheo kianyu küri o. **33** Müriü wa Harüni uria ürakorohaniria na thakame na maguta ma iruta riu ria iruta ria üiguano-ri, niakaho kiero kia mwena wa ürio küri rwiga rwake. **34** Kuuma harü iruta ria üiguano ria andü a Israeli, niyoete githüri kiria güthüngüthio, na kiero kiria kineanitwo küri ni, ngacihe Harüni uria müthinjiri-Ngai na küri ariu ake ituike rwiga rwao rwa händi ciothe kuuma küri andü a Israeli.” **35** Giki nikio gücinji kia maruta maria maarutagirwo Jehova macinitwo na mwaki, kiria kigaaiirwo Harüni na ariu ake müthenya uria maamüirwo matungatigire Jehova marü athinjiri-Ngai. **36** Müthenya uria maaitiririo maguta, Jehova niathanire atü andü a Israeli mamaheage nyama icio händi ciothe ituike rwiga rwao nginya njiarwa iria igooka. **37** Ino niyo mitabarire ya maruta ma njino, na ma mütu, na ma kühoroherio mehia, na ma mahitia, na ma kiamürano, na ma üiguano, **38** maria Jehova aaheire Musa ari Kirima-ini gia Sinai, müthenya uria aathire andü a Israeli marehagire Jehova maruta mao küu Werü-ini wa Sinai.

8 Nake Jehova aküira Musa atiri, **2** “Rehe Harüni na ariu ake, na nguo ciao, na maguta ma güitaniririo, na ndegwa ya iruta ria kühoroherio mehia, na ndürüme igiri, na gikabü kia migate irugitwo itari na ndawa ya kümbia, **3** ücooke ücookaniririe kiüngano giothe kia andü a Israeli müromo-ini wa Hema-ya-Gütünganwo.” **4** Musa agika o ta uria Jehova aamwathite, nakio kiüngano kü gügicookanirira müromo-ini wa Hema-ya-Gütünganwo. **5** Nake Musa aküira kiüngano kü atiri, “Üü niguu Jehova aathanite gwikwo” **6** Nake Musa akirehe Harüni na ariu ake hau mbere, akimathambia na maa. **7** Agicooka akihumba Harüni kanju, na akimuhua mücibi, na akimühumba nguo iria ya igürü ndaaya, na akimwikira ebodi. Ningi akimuherera ebodi na mücibi wa njohero uria watumitwo wega; ni ündü ücio ükiohererwo harü we, akimühotora naguo. **8** Agicooka akimwikira gakuo ga githüri, na gakuo-ini kau agikira Urimu na Thumimu. **9** Ningi akioha Harüni kiremba mütwe, na agikira gathuuma ga thahabu, nako ni tanji nyamüre, akimikira mwena wa mbere wa kiremba o ta uria Jehova aathite Musa. **10** Ningi Musa akioya maguta

maría ma güitanírírio na akímaifíríria Hema-íría-Nyamüre na kíria gíothe kíarí thíini wayo, na ní ündü ücio agíciámüra. **11** Níaminjámínjíríie kígongona kíu maguta mamwe ma macio maita mügwanja, agítíríria kígongona kíu maguta hamwe na indo ciakío ciothe, na mbakúri hamwe na mirügamo yakío, agíciámüra. **12** Níaitírírie Harúni maguta mamwe müte akímüitíríria maguta nígeetha amwamüre. **13** Ningí akírehe ariü a Harúni hau mbere na akímahumba kanjú, akímooha mícibi na akímekíra tükúbia mütwé, o ta úria Jehova aathíte Musa. **14** Ningí akíneana ndegwa ya iruta ría kúhoroherio mehía, nake Harúni na ariü ake makígíríra moko mao igürü ría mütwé wa ndegwa íyo. **15** Musa agíthínja ndegwa íyo, na akíoya thakame ímwe yayo na kíara gíake, akímíhaka hía ciothe cia kígongona nígeetha atherie kígongona. Agícooka agíta thakame íyo íngí gítina-íní gía kígongona. Ní ündü ücio agíciámüra níguo akíhoroherio. **16** Ningí Musa akíoya maguta mothe maría maahumbíire nyama cia nda, na maría maahumbíire ini, na hígo cieri na maguta ma cio, akímaciníra kígongona-íní. **17** No ndegwa íyo, hamwe na rüüa rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agíciciníra nja ya kambí, o ta úria Jehova aathíte Musa. **18** Agícooka akíneana ndürüme ya iruta ría njino, nake Harúni na ariü ake makígíríra moko mao igürü ría mütwé wa ndürüme íyo. **19** Musa agícooka agíthínja ndürüme íyo, na akímínjámínjíríia thakame yayo míena yothe ya kígongona. **20** Agícooka agítinangia ndürüme íyo icunjí, na agícina mütwé na icunjí ício na maguta. **21** Musa níathambirie nyama cia nda na mathagiro na maá, na agícíníra ndürüme íyo yothe kígongona-íní, ígítuika iruta ría njino rírí na mütararíko mwega, narío ní iruta rírütírwo Jehova ría gücinwo na mwaki, o ta úria Jehova aathíte Musa. **22** Ningí Musa akíneana ndürüme íyo íngí, níyo ndürüme ya kíamürano, nake Harúni na ariü ake makígíríra moko mao igürü ría mütwé wayo. **23** Musa agíthínja ndürüme íyo, na akíoya thakame ímwe yayo akímíhaka moni ya gütü kwa úrío kwa Harúni, na kíara gíake kíria kíneana gía gügürü gwake kwa úrío, na kíara gíake kíria kíneana gía kügürü gwake kwa úrío. **24** Ningí Musa akírehe ariü a Harúni hau mbere, na akímahaka thakame ímwe moni cia matú mao ma úrío, na ciara ciao íria nene cia moko mao ma úrío, na ciara ciao íria nene cia magürü mao ma úrío. Ningí akímínjámínjíríia kígongona thakame míena yothe. **25** Agícooka akíoya maguta, maguta ma müting'oe münoru, na maguta mothe maría mahumbíire nyama cia nda, na maría mahumbíire ini, na hígo cieri na maguta ma cio, o na kíero kía mwena wa úrío. **26** Ningí kuuma gíkabü-íní kía mígate íria yarugítwo ítarí ndawa ya kúmbia, kíria kíarí hau mbere ya Jehova, akíoya kamügate, na kamügate kangí kaarugítwo na maguta, na kamügate kangí kahúthü; agítügíríra igürü ría icunjí cia maguta macio na kíero-íní kíu kía úrío. **27** Indo ício ciothe agícígíríra moko-íní ma Harúni na ma ariü ake, agícíthüngúthíríia mbere ya Jehova ítuíke iruta ría güthüngúthío. **28** Ningí Musa agícooka agícioya kuuma moko-íní mao, agíciciníra kígongona-íní igürü ría iruta ría njino, írí iruta ría kíamürano rírí na mütararíko mwega, nírio iruta rírütírwo Jehova ría gücinwo na mwaki. **29** Musa agícooka akíoya gíthürí kíri ríwíga rwake thíini wa ndürüme íyo ya kíamürano, agígíthüngúthíríia mbere ya Jehova gítuúke iruta ría güthüngúthío, o ta úria Jehova aathíte Musa. **30** Ningí Musa akíoya maguta mamwe ma macio ma güitanírírio, na thakame ímwe kuuma kígongona-íní agícímínjámínjíríia Harúni hamwe na nguó ciake, na ariü ake hamwe na nguó ciao. Ní ündü ücio akíamüra Harúni na nguó ciake, na ariü ake na

nguó ciao. **31** Ningí Musa akíira Harúni na ariü ake atírí, “Rugírí nyama ício itoonyero-íní ría Hema-ya-Gütünganwo na mücíríire o hau hamwe na mígate kuuma gíkabü-íní kía iruta ría kíamürano, o ta úria njathaníte ngoíga atírí, ‘Harúni na ariü ake nímacíríage.’” **32** Ningí mücooke mücine nyama na mígate íria ígütigara. **33** Mütikeyere itoonyero-íní ría Hema-ya-Gütünganwo ihinda ría míthenya mügwanja, nginya matukú manyu na kwamürwo mahinge, ní ündü kwamürwo kwanyu gügaikara míthenya mügwanja. **34** Úria gwíkitwo ímúthí, gwathanítwo ní Jehova níguo mühoroherio. **35** No nginya müikare itoonyero-íní ría Hema-ya-Gütünganwo míthenya mügwanja, míthenya na ütükü, níguo mühingie úria Jehova arenda, níguo mütigakue; nígükorwo úguo níguo njathítwo.” **36** Ní ündü ücio Harúni na ariü ake magítka maündü maría mothe Jehova aathíte Musa mekwo.

9 Müthenya wa ínana wakinya, Musa agíta Harúni na ariü ake, na athuuri a Isiraeli. **2** Akíira Harúni atírí, “Oya njaü ya ndegwa ya iruta ríaku ría kúhoroherio mehía na ndürüme ya iruta ríaku ría njino, cieri ítigakorwo na kaüügü, úcineane hau mbere ya Jehova. **3** Úcooke wíre andü a Isiraeli atírí: ‘Oyí thenge ya iruta ría kúhoroherio mehía, na gacá na gatürüme, twerí twa úkürü wa mwaka úmwe na tútarí na kaüügü, tútuúke iruta ría njino, **4** na muoye ndegwa na ndürüme cia iruta ría úiguano írutwo ígongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta ría mütu ütukanítio na maguta. Nígükorwo úmúthí Jehova níekümümiríra.’” **5** Nao magítwara indo ício Musa aathaníte írutwo mbere ya Hema-ya-Gütünganwo, nakío kíüngano kía andü a Isiraeli gíothe gígíkuhíríria, gíkírügama hau mbere ya Jehova. **6** Musa agícooka akímeera atírí, “Úü níguo Jehova aathaníte mwíke, níguo ríiri wa Jehova úmuumíríre.” **7** Musa akíira Harúni atírí, “Úka kígongona-íní úrute ígongona ríaku ría kúhoroherio mehía na iruta ríaku ría njino, wíhoroherie wee mwene na úhoroherie andü aya; úcooke úrute ígongona ría indo íria andü marehete úmahoroherie, o ta úria Jehova aathaníte.” **8** Ní ündü ücio Harúni agítüa kígongona-íní, agíthínja gacáa ka iruta ría kúhoroherio mehía, ní ündü wake mwene. **9** Ariü ake makímürehere thakame íyo, nake agítobokia kíara gíake thakame-íní íyo, akímíhaka hía cia kígongona; nayo thakame íyo íngí akímíta hau gítina-íní gía kígongona. **10** Agícooka agícíníra maguta hau kígongona igürü, na hígo cieri na maguta maría mahumbíire ini, ma kuuma iruta-íní ríu ría kúhoroherio mehía, o ta úria Jehova aathíte Musa; **11** nacio nyama cia iruta ríu na rüüa agíciciníra nja ya kambí. **12** Ningí agíthínja iruta ría njino. Nao ariü ake makímünengera thakame íyo, nake akímínjámínjíríia kígongona míena yothe. **13** Nao makímünengera iruta ríu ría njino gücinjí kímwé gwa kímwé, o hamwe na mütwé, nake agíciciníra kígongona-íní. **14** Ningí agíthambía nyama cia nda na mathagiro na agíciciníra igürü ría iruta ría njino hau kígongona-íní. **15** Ningí Harúni akírehe iruta ríríia ríarí ría kúrütírwo andü. Akíoya thenge íria ya kúrütírwo andü írí iruta ría kúmahoroherie mehía akímíthínja akímíruta ní ündü wa iruta ría kúhoroheria mehía, o ta úria ekíte íyo ya mbere. **16** Harúni akírehe iruta ríu ría njino akíríruta o ta úria gwaütíwo. **17** Agícooka akírehe iruta ría mütu, akírúma ngundi yaguo, na akíücíníra igürü ría kígongona hamwe na iruta ría njino ría rüciní. **18** Ningí agíthínja ndegwa na ndürüme írí iruta ría úiguano ní ündü wa andü. Ariü ake makímünengera thakame yacio, nake akímínjámínjíríia kígongona míena yothe. **19** No maguta ma ndegwa, na ma ndürüme, na ma müting'oe münoru, na ma ríambü, na hígo

cierī na maguta marīa mahumbūire ini, **20** icio magīciigīrīra ithūri-ini, nake Harūni agīcinīra maguta macio kīgongonani. **21** Harūni agīcooka agithūngūthia ithūri icio na kiero kīa mwena wa ūrio mbere ya Jehova iri iruta rīa gūthūngūthio, o ta ūria Musa aathanite. **22** Ningī Harūni akīambararia moko make amaroretie na kūrī andū akīmarathima. Na tondu nīarikītie kūrta iruta rīu rīa kūhoroherio mehia, na iruta rīa njino, na iruta rīa ūiguano, agīkūrūka kuuma kīgongonani. **23** Musa na Harūni magīthīi magītoonya Hema-ini-ya-Gūtūnganwo. Rīria moimire nja, makīrathima andū; naguo riiri wa Jehova ūkiimūrīra andū othe. **24** Mwaki ūkiima harī Jehova ūgīcina iruta rīu rīa njino na maguta marīa maari kīgongonani. Na rīria andū othe maawoonire makīanīrīra nī gūkena, makīianīrīra maturumithītie mothiū mao thī.

10 Na rīrī, ariū a Harūni, nīo Nadabu na Abihu, nīmoire ngīo ciao cia ūbani, magīcikīra mwaki na makīongerera ūbani; na makīrehe mwaki ūteetikīrītio mbere ya Jehova, ūria wareganite na watho wa Jehova. **2** Nī ūndū ūcio mwaki ūkiima kūrī Jehova, ūkiimaniina, nao magīkūrīra o hau mbere ya Jehova. **3** Ningī Musa akīra Harūni atīrī, “Ūndū ūyū nīguo Jehova aarīre, rīria oigire atīrī: “Gatagati-inī ka andū ariā marīthengagīrīra, nīndīrīionanagia ndī mūtheru; nīndīrītīagwo mbere ya andū othe.” Nake Harūni agīkīra ki. **4** Musa agīta Mishaeli na Elizafani, ariū a Uzieli, ithe mūnini wa Harūni, akīmeera atīrī, “Ūkai haha, muoye ciimba cia ariū a ithe wanyu, mūciimie nja ya kambī haraihu na itoonyero rīa handū-harīa-haamūre.” **5** Nī ūndū ūcio magīūka, makīmakuua, marī o na kanjū ciao, makīmatwara nja ya kambī, o ta ūria Musa aathanite. **6** Ningī Musa akīra Harūni na ariū ake Eleazaru na Ithamaru atīrī, “Mūtikanareke njuirī cianyu ciikare itarī njanūre, kana mūtembūrānge nguo cianyu, nīguo mūtīgakue, na mūtūme Jehova arakarīre kīrīndī gīkī giothe. No rīrī, rekei andū a nyūmba yanyu, nyūmba yothē ya Isiraeli, macakaire acio Jehova aniinīte na mwaki. **7** Mūtikehere itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīguo mūtīgakue, tondu nīmūtīrīrio maguta ma Jehova.” Nī ūndū ūcio magīūka o ta ūria Musa aameerire. **8** Ningī Jehova akīra Harūni atīrī, **9** “Wee na ariū aku-rī, mūtikananyue ndibei kana kīndū o gīothe kīngītūma mūndū arīo rīria rīothe mūrītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo, nīguo mūtīgakue. Ūndū ūcio nī ūtūike watho mwandike wa gūtūra ngīya njarwa-inī iria igooka. **10** No ngīya mūkūtūranage indo iria nyamūre na iria itarī nyamūre, o na iria irī thaahu na iria itarī thaahu, **11** na no ngīya mūrutage andū a Isiraeli watho wothē wa kūrūmagīrīrwo, ūria Jehova aamaheire na kanua ka Musa.” **12** Ningī Musa akīra Harūni na ariū ake ariā maatigaire, nīo Eleazaru na Ithamaru, atīrī, “Oyai iruta rīu rīa mūtu rīatigītie kuuma harī maruta marīa maarūtīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki, mūrīrīe rīthondeketo rītarī na ndawa ya kūimbīa, mūrīrīe hau mwena-inī wa kīgongona, nī ūndū nī iruta rītheru mūno makīria. **13** Mūrīrīrīe handū hatheru, tondu nī rīwga rwaku na rwa ariū aku kuuma maruta-inī marīa marūtīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki; tondu ūguo nīguo njathītwo. **14** No wee, na ariū aku na airītu aku no mūrīe gīthūri kīria gīathūngūthītio, na kiero kīria kīaheanītwo. Mūcirīrīe handū hatarī thaahu; icio nīwe ūheetwo hamwe na ciana ciaku itūike rīwga rwanu rwa maruta ma ūiguano ma andū a Isiraeli. **15** Kiero kīu kīarūtītwo, na gīthūri kīu gīathūngūthītio, no ngīya irehanīrio na maguta ma maruta ma gūcinwo na mwaki, na ithūngūthio mbere ya Jehova, itūike igongona rīa gūthūngūthio. Rūrū nīruo rīwga rwaku

na rwa ciana ciaku hīndī ciothe, o ta ūria Jehova aathanite.” **16** Rīria Musa oorīrīrīe ūhoro wa mbūrī rīra ya iruta rīa kūhoroherio mehia, na akīmenya atī nīyarīkītīe gūcinwo biū-rī, akīrakarīra Eleazaru na Ithamaru, ariū a Harūni ariā maatigaire, akīmoora atīrī, **17** “Nī kīi kīgīrīrīe mūrīrīe iruta rīu rīa kūhoroheria mehia handū-harīa-haamūre? Nī iruta itheru mūno makīria; mwaheirwo iruta rīu rīa kweheragia mahītia ma kīrīndī rīria mūkūmahoroheria hau mbere ya Jehova. **18** Kuona atī thakame yayo ndīnatoonyio thīini wa Handū-hau-Hatheru-rī, nīmūkwagīrīrwo nīkūrīra mbūrī iyo Handū-hau-Haamūre, o ta ūria ndaathanire.” **19** Harūni agīcookeria Musa, akīmūrīra atīrī, “Ūmūthī nīmarutire igongona rīao rīa kūhoroherio mehia, na iruta rīao rīa njino hau mbere ya Jehova, no maūndū ta macio o na nīi manangora. Ingīkūrītīe iruta rīu rīa kūhoroherio mehia ūmūthī-rī, ūndū ūcio nīfūngīkenirīe Jehova?” **20** Hīndī rīra Musa aigūire ūhoro ūcio-rī, akīganīra.

11 Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Ūrai andū a Isiraeli ūi, ‘Gatagati-inī ka nyamū ciothe iria irī būrūrī-inī-rī, icī nīcio mūngīrīa: **3** No mūrīe nyamū o yothē irī mahūngū marekanītīe gatagati biū na icookagia ithagumia. **4** “Nī kūrī nyamū imwe icookagia o ithagumia tu, na ingī irī o mahūngū marekanītīe; icio mūtikanacīrīe. Ngamūrīra o na aakorwo nīicookagia ithagumia-rī, mahūngū mayo matirekanītīe; iyo irī thaahu harī inyuī. **5** Gīkami o na aakorwo nīgīicookagia ithagumia-rī, mahūngū makīo matirekanītīe; kīu kūrī thaahu harī inyuī. **6** Mbūkū o na aakorwo nīicookagia ithagumia-rī, mahūngū mayo matirekanītīe; iyo irī thaahu harī inyuī. **7** Nayo ngūrwe o na aakorwo mahūngū mayo nīmarekanītīe biū-rī, ndīicookagia ithagumia; iyo irī thaahu harī inyuī. **8** Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhūtīe ciimba ciacio; icio irī thaahu harī inyuī. **9** “Harī cīumbe ciothe iria itūrāga maa-inī ma iria na ma tūrūi-rī, no mūrīe ciothe iria irī mathagu manyiitaine na nī irī ngaracū mwīrī. **10** No cīumbe ciothe iria irī iria-inī kana tūrūi-inī, na itirī mathagu manyiitaine o hamwe na ngaracū mwīrī, irī imwe cia iria ithiagia irī hamwe, kana irī ciothe cia iria irī muoyo kīu maa-inī; no ngīya mūcīthūre biū. **11** Na tondu no ngīya mūcīthūre-rī, mūtikanarīe nyama ciacio, na no ngīya mūthūre ciimba ciacio biū. **12** Kīndū o gīothe gītūrāga maa-inī na gītīrī mathagu manyiitaine kana ngaracū mwīrī, nīciagūtūhūrwo nī inyuī biū. **13** “Icī nīcio nyoni iria mwagīrīrwo nīgūthūra na mūtangīria tondu nī thūre; nacio nī nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, **14** na hūngū irīa ndune, na mūthemba o wothē wa hūngū iria njirū, **15** na mahuru mothe, **16** na ndundu irīa irī rūhia, na ndundu irīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī irīa irī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwigī, **17** na gatundu karīa kanini, na nyoni ya iria-inī irīa irī ngingo ndaaya, na ndundu irīa nene, **18** na ndundu irīa njerū, na ndundu ya werū-inī, na hūngū ya iria-inī, **19** na karoga-ngunū, na mīthemba yothē ya cūcū-wanjoka, na hudihuda, o na rūhuhu. **20** “Tūnyamū tuothe tūrīa tūmbūkaga na tūthiagira thī na magūrū mana nī mwagīrīrwo nī gūtūthūra mūno. **21** No nī kūrī tūnyamū tūmwe tūrī mathagu na tūthiaga na magūrū mana tūrīa mūngīrīa; natuo nī tūrīa tūrī na magūrū marī nyuniro ma gūtūteithia kūrīga. **22** Thīnī wa tuo no mūrīe mīthemba yothē ya ngigī, na ndararīkī, na ngīria, o na kana ndaahi. **23** No tūnyamū tūu tūngī tuothe tūrī mathagu na tūrī na magūrū mana no ngīya mūtūthūre mūno. **24** “Nīmūgethaahia na maūndū maya; ūria wothē ūngīhutia ciimba ciatuo agaatinda ari na thaahu o ngīya hwaī-inī. **25** Mūndū o thothe ūkooya kīimba gīatuo

no nginya athambie nguo ciake, na niagatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **26** “Nyamū o yothe irekanitie mahungū no matirekanitie biū, kana irīa itacookagia ithagumia, iyo irī thaahu harī inyuī; mündū o wothē ūkaahutia kiimba kīa imwe yacio niakanyitwo nī thaahu. **27** Harī nyamū ciothe iria ithiagia na magūrū mana-rī, iria ikinyaga na ithu irī thaahu harī inyuī; mündū ūria wothē ūkaahutia ciimba ciacio agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **28** Mündū o wothē ūngōya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. Icio irī thaahu harī inyuī. **29** “Harī nyamū ciothe iria ithiagiira thī, ici nicio irī thaahu harī inyuī; mūrūngūru na mbia, na njagathi iria nene cia mīthemba yothē, **30** na gīthenyūka, na kīgurumūki, na njagathi, na gīcagathi kirīa kīa mahiga-inī, na kīmbu. **31** Harī iria ciothe ithiagiira thī, ici irī thaahu harī inyuī. Mündū o wothē ūngīchutia ikūite-rī, agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **32** Rīrīa imwe yacio ingikua na igiūre kīndū, kīndū kīu o na kīngikorwo kirī kīa wīra ūrīkū, nīgīkanyitwo nī thaahu, o na aakorwo gīthondeketwo na mbaū, kana gītambaya, kana rūūa kana ikūnia. Nīkirindwo maaī-inī; gīgaakorwo kirī na thaahu o nginya hwaī-inī, na nīgīgacooka gīthirwo nī thaahu. **33** Nyamū imwe ya icio ingīgiā thīni na nyūngū ya rīumba-rī, kīndū kirīa gīothe kirī thīni wayo nīgīkanyitwo nī thaahu, na no nginya mūrūrage nyūngū iyo. **34** Irio o ciothe ingīrīno o ikorwo irī na maaī moimīte nyūngū-inī ta iyo irī na thaahu, na kīndū o gīothe gīa kūnyuuo kīumīte thīni wayo kirī na thaahu. **35** Kīndū o gīothe kīngīkaagwīrwo nī kīimba kīmwe gīacio, nīgīkanyitwo nī thaahu; rīiko kana nyūngū ya kūrua no nginya ciūrūragwo. Indo icio irī na thaahu, nacio indo icio nīgīgatuika thaahu harī inyuī. **36** No rīrī, gīthima kana irima rīa maaī, icio itingīnyitwo nī thaahu, no mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīmwe kīa indo icio irī thaahu niakanyitwo nī thaahu. **37** Kiimba kīngīkaagwīra mbeū o na irīkū cia kūhaandwo, itikanyitwo nī thaahu. **38** No mbeū icio ingīkorwo irīnditwo maaī-inī, nakīo kīimba gīcīgūire, mbeū icio irī na thaahu harī inyuī. **39** “Nyamū irīa mwītkīrītīo kūrīa ingikua, mündū o wothē ūkaahutia kīimba kīayo agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **40** Mündū o wothē ūngīrīa nyama cia kīimba kīu no nginya athambie nguo ciake, nake agaatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. Mündū o wothē ūngōya kīimba kīu no nginya athambie nguo ciake, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **41** “Kīūmbe gīothe kirīa gītambaga thī nīgīthūire; ti gīa kūrīo. **42** Mūtikanarīe kīūmbe gīothe kirīa gītambaga thī, kana gīthiagia na nda, kana na magūrū mothe mana, kana magūrū maingī; icio mūcīthūire mūno. **43** Mūtikanethaahie na kīūmbe o na kīmwe gīacio. Mūtikanēikīre thaahu nī ūndū wacio kana mwīreke imūgwatie thaahu. **44** Nī nī nīi Jehova Ngai wanyu; mwīamūrei na mwītherie, tondū nī ndī mūtheru. Mūtikanethaahie na kīūmbe o gīothe kirīa gītambaga thī. **45** Nī nī nīi Jehova ūrīa wamūrūtire kuuma būrūrī wa Misirī ndūike Ngai wanyu; nī ūndū ūcio mwītherie, tondū nī ndī mūtheru. **46** “Macio nīmo mawatho marīa makoniī nyamū, na nyoni, na kīndū gīothe kirī muoyo kirīa gīthiagiira maaī-inī, na kīūmbe o ro gīothe kirīa gītambaga thī. **47** No nginya mūkūūranage nyamū iria irī thaahu na iria itarī thaahu, na mūkūūranage ciūmbe iria irī muoyo ingīrīno na iria itangīrīo.”

12 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ira andū a Isiraeli ūū: “Mündū-wa-nja angīgīa nda aciare kahī, niagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja o ta ūrīa aikaraga arī na thaahu

ihinda rīake rīa mweri. **3** Na mūthenya wa kanana wakinya, kahī kau nīgākaruithio. **4** Nake mündū-wa-nja ūcio no nginya eterere mīthenya mīrongo itatū na itatū nīgūo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndanahutie kīndū kīamūre kana atoonye handū-harīa-haamūre o nginya matukū ma gūtherio gwake mathire. **5** No angīciara mwana wa kairītu, agaikara arī na thaahu ciunia igīrī, o ta ūrīa aikaraga arī na thaahu ihinda rīake rīa mweri. Ningī no nginya eterere mīthenya mīrongo itandatū na itandatū nīgūo atherio thaahu wa kuura thakame. **6** “Hīndī irīa matukū make ma gūtherio, marī ma kahī kana ma kairītu, makahinga-rī, niakarehera mūthīnjīrī-Ngai gatūrūme ka mwaka ūmwe hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, karī iruta rīa njino, na atware gatutura kana ndirahūgī ya iruta rīa kūhoroherio mehīa. **7** Nake mūthīnjīrī-Ngai niagacirūtīra hau mbere ya Jehova nīgūo amūhoroherie, nake mündū-wa-nja ūcio niagathirwo nī thaahu wa kuuma gwa thakame. “Macio nīmo mawatho ma mündū-wa-nja ūrīa ūciarite kahī kana kairītu. **8** Angīkorwo ndangīhota kūruta gatūrūme, niakaruta ndirahūgī igīrī kana tūtutuura twīrī, kamwe ka iruta rīa njino na karīa kangī ka iruta rīa kūhoroherio mehīa. Ūguo nīgūo mūthīnjīrī-Ngai akaamūhoroheria, nake mündū-wa-nja ūcio niagathera.”

13 Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **2** “Hīndī irīa mündū o wothē angīgīa na handū haimbu, kana mūtūnda, kana handū hakaragacūku ngoothi-inī yake, harīa hangītuika mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no nginya atwarwo kūrī Harūni, ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, kana kūrī ūmwe wa arīū ake ūrīa mūthīnjīrī-Ngai. **3** Nake mūthīnjīrī-Ngai arore kīronda kīu kūrī ngoothi-inī yake, na angīkorwo njuīrī ya handū hau harūaru nīgarūrūkīte ikerūha, na kīronda kīu kionwo kirīkīre thīni wa mwīrī gūkīra harīa ngoothi yakinya-rī, ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio. Nake mūthīnjīrī-Ngai aarīkia kūmūrora, niagacooka atue atī mündū ūcio arī na thaahu. **4** Angīkorwo kīmeni kīu arī nakīo ngoothi-inī yake nīkīerūhīte na gītīrīkīre ngoothi-inī, nayo njuīrī yaho ndīerūhīte-rī, mūthīnjīrī-Ngai nīakaiga mündū ūcio mūrūaru handū mwanya mīthenya mūgwanja. **5** Mūthenya wa mūgwanja, mūthīnjīrī-Ngai niakamūrora na angīkoona atī kīronda gītīgarūrūkīte na gītīthegeete-rī, niakamūiga handū mwanya mīthenya ingī mūgwanja. **6** Mūthenya wa mūgwanja mūthīnjīrī-Ngai, niakamūrora o rīngī, na angīkorwo kīronda kīu nīkīrathira na gītīthegeete ngoothi-inī-rī, mūthīnjīrī-Ngai nīagatua atī mündū ūcio ndarī na thaahu; iyo no mītūnda. Mündū ūcio no nginya athambie nguo ciake, nake niagathera, athirwo nī thaahu. **7** No mūtūnda ūcio ūngīthegea ngoothi-inī yake thuuha wa kwīonania harī mūthīnjīrī-Ngai, nīgūo atūike ndarī na thaahu, no nginya acooke kūrī mūthīnjīrī-Ngai rīngī. **8** Mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakamūrora, na angīkorwo mūtūnda ūthegeete ngoothi-inī, niakamūta atī arī na thaahu; ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio. **9** “Rīrīa mündū o wothē angīgīa na mūrīmū wa ngoothi ūngīgwatanio-rī, no nginya atwarwo harī mūthīnjīrī-Ngai. **10** Mūthīnjīrī-Ngai niakamūrora, na hangīkorwo harī na handū haimbu hakeerūha ngoothi-inī hagatūma njuīrī yerūhe, na angīkorwo handū hau haimbu nīhatūrīkīte hakaģīa kīronda-rī, **11** ūcio nī mūrīmū wa ngoothi ūtangīhona, nake mūthīnjīrī-Ngai nīagatua atī mündū ūcio arī na thaahu. Ndamūiga handū mwanya, tondū mündū ūcio nīarīkīte kūģīa na thaahu. **12** “No rīrī, mūrīmū ūcio ūngīhunja ngoothi-inī yake yothē, na harīa hothe mūthīnjīrī-Ngai angīhota kuona oone atī

mürimü ücio üiyürite ngoothi-ini ya mündü ücio mürüaru kuuma mütwe nginya magürü-rí, **13** müthinjiri-Ngai ücio niakamürora, na aakorwo mürimü ücio ni üiyürite mwiri wake wothé, niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu. Kuona ati nierühite kundü guothe-rí, ndari na thaahu. **14** No händi íría yothe mündü ücio angionwo arí na ironda-rí, niagatuika arí na thaahu. **15** Ríría müthinjiri-Ngai angiona kironda-rí, niagatua ati mündü ücio arí na thaahu. Kironda kiu kirí na thaahu; mündü ücio arí na mürimü üngigwatanio. **16** No kironda kiu kinggarürüka kierühe, no nginya mündü ücio athii hari müthinjiri-Ngai. **17** Nake müthinjiri-Ngai ücio niakamürora, na aakorwo ironda nicierühite-rí, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio mürüaru ndari na thaahu, nake niagatuika ndari na thaahu. **18** "Ríría mündü angigia na ihüha ngoothi-ini yake na ricooke rihone. **19** naho hau ihüha ríraari haimbe na herühe, kana hagié na kameni gatune-rí, no nginya athii akeyonanie kúri müthinjiri-Ngai. **20** Müthinjiri-Ngai ücio niakarora handü hau, na hangioneka ni harikiire gükíra ngoothi, na njuiri ciahó ikerüha, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu. Ni mürimü wa ngoothi üngigwatanio ütuthükite haria ihüha rüu ríraari. **21** No, müthinjiri-Ngai angírorá handü hau one hatiri na njuiri njerü thinií yaho, na hatirikiire gükíra ngoothi, na nihahohete-rí, händi iyo müthinjiri-Ngai niakamüiga handü mwanya ihinda ría mithenya mügwanja. **22** Küngikorwo kironda kía ihüha rüu nikírathegea ngoothi-ini, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni mürimü üngigwatanio. **23** No handü hau hangikorwo hatigarükite na hatithegeete, kiu no kirema kía ihüha, nake müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu. **24** "Mündü angigia na ihia ngoothi-ini yake, narío ihia rüu rigé na kironda gituníhe kana kierühe-rí, **25** müthinjiri-Ngai ücio niakarora handü hau, na angikorwo njuiri ciahó nicierühite, na hakorwo hakioneka harikiire gükíra ngoothi-rí, ücio ni mürimü üngigwatanio ütürikiire ihia-ini rüu. Nake müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni mürimü wa ngoothi üngigwatanio. **26** No müthinjiri-Ngai angikaarora one ati hatiri na njuiri njerü kirema-ini kiu na ti harikirü gükíra ngoothi yake na nihahohete-rí, thuutha ücio müthinjiri-Ngai niakamüiga handü mwanya mithenya mügwanja. **27** Müthenya wa mügwanja müthinjiri-Ngai niakamürora ringí, naguo mürimü ücio üngikorwo niúrathegea ngoothi-ini-rí, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni mürimü wa ngoothi üngigwatanio. **28** No handü hau hangikorwo hatigarükite, na hatithegeete ngoothi-ini, no nihahohete, ücio ni üumbu wa ihia rüu, nake müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu; kiu no kirema kía ihia. **29** "Mündü mürüme kana mündü-wa-nja angikorwo na kironda mütwe kana kíreru-rí, **30** müthinjiri-Ngai niakarora kironda kiu, na kingioneka kirikiire gükíra ngoothi, nayo njuiri yaho ikorwo ni ya rangi wa ngoikoni, na ikorwo iri njeke, müthinjiri-Ngai niagatua ati mündü ücio arí na thaahu; ücio ni ühere, ni mürimü wa mangü ma mütwe kana ma kíreru. **31** No händi íría müthinjiri-Ngai angírorá kironda kía müthebma ücio, na gikorwo ti kirikirü gükíra ngoothi, na hatiri njuiri njerü thinií wakío, händi iyo müthinjiri-Ngai niakaiga mündü ücio mürüaru handü mwanya mithenya mügwanja. **32** Müthenya wa mügwanja, müthinjiri-Ngai ücio niakarora kironda kiu ringí na angikorwo ühere ücio ndüthegeete na hatiri njuiri cia rangi wa ngoikoni, na gitikuoneka kirikiire gükíra ngoothi-rí, **33** no nginya mündü ücio enjwo tiga o haria harüaru, nake müthinjiri-Ngai niakamüiga handü mwanya mithenya ingi mügwanja.

34 Müthenya wa mügwanja, müthinjiri-Ngai ücio niakarora ühere ücio o ringí, na angikorwo ndüthegeete ngoothi-ini na ndukuoneka ürikiire gükíra ngoothi-rí, müthinjiri-Ngai ücio niagatua ati mündü ücio ndari na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na niagatuika ndari na thaahu. **35** No, ühere ücio, üngithegea ngoothi-ini thuutha wa mündü ücio gütuuo ati ndari na thaahu-rí, **36** müthinjiri-Ngai ücio niakamürora na angikorwo ühere ücio niúthegeete ngoothi-ini, müthinjiri-Ngai ücio ndakabatarío nikürora njuiri cia rangi wa ngoikoni; mündü ücio arí na thaahu. **37** No müthinjiri-Ngai angikooona ati hatiri na úgarürüku na nihamerete njuiri njerü, ühere ücio niúhoneté. Mündü ücio ndari na thaahu, nake Müthinjiri-Ngai niakamütua ndari na thaahu. **38** "Händi íría mündü mürüme kana mündü-wa-nja angigia na tümeni twerü ngoothi-ini-rí, **39** müthinjiri-Ngai niagatürora, na tuo tüngikorwo ti twerü müno-rí, ücio ni müntüda ütángirwaria mündü ütuthükite ngoothi-ini; mündü ücio ndari na thaahu. **40** "Händi íría mündü angimunyüka njuiri na agié na kihara-rí, ücio ndari na thaahu. **41** Angikorwo amunyükite njuiri írutitie na thiithi akagía kihara kía na mbere, ücio ndari na thaahu. **42** No angikorwo arí na kironda gütwene kihara-ini kana thiithi-ini wake-rí, ücio ni mürimü üngigwatanio úratuthüka kihara-ini kana thiithi-ini wake. **43** Müthinjiri-Ngai niakamürora, na angikorwo kironda kiu kiimbite kihara-ini kana thiithi-ini ni gütwene gikahaana ta mürimü wa ngoothi üngigwatanio-rí, **44** mündü ücio ni mürüaru na arí na thaahu. Müthinjiri-Ngai niakamütua arí na thaahu ni undü wa kironda kiu kirí mütwe wake. **45** "Mündü üri na mürimü ta ücio üngigwatanio-rí, no nginya ehumbe nguo ndarüku, na arekererie njuiri yake, na ahumbire kanua gake, athii akianagírira akiugaga atiri, 'Ndí na thaahu! Ndí na thaahu!' **46** Ríría riothe mündü ücio arí na mürimü ücio, arikoragwo arí na thaahu. No nginya atüúrage wiki, na no nginya atüúrage nja ya kambí. **47** "Nguo o na iríku ingíguma, irí ya guoya wa ng'öndu kana ya gatani, **48** kana ya taama o wothé ütümítwo na ndigi njogothé kana taama wa gatani, kana guoya wa ng'öndu, kana rüüa o ruothé, kana kindü o gíothé gíthondeketo na rüüa-rí, **49** na angikorwo ügumu ücio irí nguo-ini, kana rüüa-ini, kana taama-ini wa ndigi njogothé, kana taama-ini o wothé mütume, kana kindü-ini o gíothé gütmütwo na rüüa-rí, ügumu ücio üngikorwo na rangi ta wa nyeki nduru kana mütume, ücio ni ügumu úrathegea, na no nginya wonio müthinjiri-Ngai. **50** Müthinjiri-Ngai niakarora ügumu ücio, na aige kindü kiu kirí na ügumu handü mwanya mithenya mügwanja. **51** Müthenya wa mügwanja niakarora kindü kiu, na angikorwo ügumu ücio niúthegeete nguo-ini, kana ndigi-ini njogothé, kana taama-ini mütume, kana rüüa-ini, rüri rwa kürütirwo wíra o na üríku, ücio ni ügumu wa kwananga; kindü kiu kirí na thaahu. **52** No nginya acine nguo iyo, kana ndigi icio njogothé, kana taama ücio mütume na guoya wa ng'öndu kana gatani, kana kindü kingí gíothé kía rüüa rüria rügwatie ügumu ücio, ni undü ügumu ücio ni wa kwananga; kindü kiu no nginya gícinwo. **53** "No ríri, ríría müthinjiri-Ngai angírorá kindü kiu, ügumu ücio úkorwo ndüthegeete nguo-ini iyo, kana ndigi-ini icio njogothé kana taama-ini ücio mütume, kana kindü kía rüüa-rí, **54** niagaathana kindü kiu kígwafítio ügumu gíthambio. Ningí niagaküiga handü mwanya mithenya ingi mügwanja. **55** Thuutha wa kindü kiu kígwatie ügumu güthambio-rí, müthinjiri-Ngai niagakírorá, na angikorwo ügumu ücio ndári undü úgarürükite, o na gütuüka ndüthegeete-rí, kindü kiu kirí na thaahu. Nígicinwo na mwaki, o na aakorwo ügumu ünyiiítite mwena ümwe kana üría üngí.

56 Hindi iria muthinjiri-Ngai angirora kindu kiu na akore ugumu ucio unyihanyijihite thuutha wa kindu kiu guthambio-ri, niagatembura nguo iyo eherie hau he na ugumu kuuma nguoini iyo, kana ruua-ini, kana ndigi-ini icio njogotho, kana taama-ini ucio mutume. 57 No ugumu ucio ungicooka woneke nguoini, kana haru ndigi icio njogotho, kana taama ucio mutume, kana kindu kia ruua, ugumu ucio niguthegea urathegea, na kiria giothe kiru na ugumu ucio no nginya ginwo na mwaki. 58 Nguo iyo, kana ndigi icio njogotho, kana taama mutume, kana kindu kia ruua kiria githambio gikaniinwo ugumu ucio no nginya githambio ringi, na ni gigaathirwo ni thaahu.” 59 Macio nimo mawatho maria makoni indo inyititwo ni ugumu, iri cia guoya wa ng’ondo, kana taama wa gatani, kana ndigi njogotho, kana taama mutume, kana kindu o giothe kia ruua, nimo mawatho ma gutua kana indo icio iri na thaahu kana itiri na thaahu.

14 Ningi Jehova akira Musa atiri, 2 “Maya nimo mawatho makoni mundu muruaru hindi yake ya gutherio thaahu, riria aarehwo kuri muthinjiri-Ngai: 3 Muthinjiri-Ngai niakoima nja ya kambu amurore. Angikorwo mundu ucio ni ahonete murimu ucio wa kugwatanio wa ngothi, 4 muthinjiri-Ngai niagaathana areherwo nyoni igiri iri muoyo na itari na thaahu, na kamuti ka mutarakwa, na ririgi rwa rangi wa gakaraku, na muthobi irehwo ni undu wa mundu ucio ugutherio. 5 Muthinjiri-Ngai acooke aathane ati nyoni imwe yacio ithinjirwo iguru ria nyungu ya rumba iri na maa matahitwo o hindi iyo. 6 Ningi acooke oe nyoni iyo iri muoyo, amitobokie, hamwe na kamuti kau ka mutarakwa, na ririgi ruu rwa gakaraku na muthobi thini wa thakame ya nyoni iyo ithinjirwo iguru wa maa macio matahitwo o hindi iyo. 7 Muthinjiri-Ngai niakaminjira mundu ucio uratherio murimu ucio ungigwatanio thakame iyo maita mugwanja, na acooke oige ati mundu ucio ndari na thaahu. Ningi acooke arekererie nyoni iyo ingi iri muoyo yumbuke ithi weru-ini. 8 “Mundu ucio utheretio no nginya athambie nguo ciako, no nginya enjwo njuiri yake yotho na ethambe na maa nguo athirwo ni thaahu. Thuutha ucio, no atonye kambu; no riri, no nginya aikare nja ya hema yake mithenya mugwanja. 9 Muthenya wa mugwanja no nginya enjwo njuiri yake yotho; no nginya enjwo mutwe, na nderu, na ngobe, na njuiri iria ingi ciako ciothe. Na no nginya athambie nguo ciako na ethambe na maa, nake niagathirwo ni thaahu. 10 “Muthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarire muthinjiri-Ngai tuturume twiri na kamwati, o kamwe ka ukuru wa mwaka imwe, na ciothe ikorwo itari na kauugu, atware hamwe na icunji ithatu cia ikumi cia eba ya mutu mhinu utukanitio na maguta ni undu wa iruta ria mutu, na kabakuri kamwe ka maguta. 11 Muthinjiri-Ngai uria ugaatua ati mundu ucio ndari na thaahu niagatwara mundu ucio uratherio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. 12 “Ningi muthinjiri-Ngai ucio niakoya gatirume kamwe gatu, akarate kari iruta ria mahitia, hamwe na kabakuri kau ka maguta; niagacithunguthiria hau mbere ya Jehova ituike iruta ria guthunguthio. 13 Niagathinjira gatirume kau handu haria hatheru, haria iruta ria kuhoroherio mehia na iruta ria njino ithinjirwo. O ta uria iruta ria kuhoroherio mehia riri muthinjiri-Ngai-ri, no taguo iruta ria mahitia riri riako, riu ni iruta itheru muno makiria. 14 Muthinjiri-Ngai ucio niakoya thakame imwe ya iruta riu ria mahitia na amihake moni ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio, na

kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio. 15 Muthinjiri-Ngai niagacooka oe maguta mamwe maria maru kabakuri-ini amaitirire ruhi rwake rwa mwena wa umotho, 16 acooke atobokie kiara giako kia muoroto kia urio maguta-ini macio maru ruhi rwake, aminjaminje maguta mamwe ma macio maru kiara giako mbere ya Jehova maita mugwanja. 17 Muthinjiri-Ngai ucio niakoya maguta mamwe ma maria matigaire ruhi rwake amahake moni ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio, na kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio, iguru ria thakame iyo ya iruta ria mahitia. 18 Namo maguta macio mangi maru ruhi rwake, muthinjiri-Ngai niakamahaka mutwe wa mundu ucio uratherio ni guo amuhoroherie hau mbere ya Jehova. 19 “Ningi muthinjiri-Ngai niakaruta igongona ria kuhoroherio mehia ahoroherie mundu ucio uratherio thaahu wake. Thuutha ucio, muthinjiri-Ngai niagathinja iruta ria njino 20 na aritwre kigongona-ini, hamwe na iruta ria mutu nguo amuhoroherie, nake athirwo ni thaahu. 21 “No riri angikorwo mundu ucio ni muthini na ndanghota kuruta indo icio, no nginya arute gatirume kamwe gatuike iruta ria mahitia ria guthunguthio ni guo rimuhoroherie, hamwe na gicunji gia ikumi kia eba ya mutu uria mhinu muno utukanitio na maguta, rituike iruta ria mutu, na kabakuri ka maguta, 22 na ndirahugi igiri kana tututuura twiri, o iria angihota kuruta, imwe ituike ya iruta ria kuhoroherio mehia, na iria ingi ya iruta ria njino. 23 “Muthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kuri muthinjiri-Ngai hau itoonyero ria Hema-ya-Gutunganwo niageetha atherio hau mbere ya Jehova. 24 Nake muthinjiri-Ngai niakoya gatirume kau ka iruta ria mahitia, hamwe na kabakuri ka maguta, acithunguthirie mbere ya Jehova ituike iruta ria guthunguthio. 25 Niagathinja gatirume ka iruta ria mahitia na acooke oe thakame imwe yako amihake moni ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na amihake kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio na kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio. 26 Muthinjiri-Ngai niagekira maguta mamwe ruhi rwa mwena wake wa umotho, 27 na aminjaminje maguta mamwe ma macio maru ruhi rwake na kiara kia muoroto gia guoko gwake kwa urio, hau mbere ya Jehova, maita mugwanja. 28 Maguta mamwe ma macio maru ruhi rwake amahake o haria aahakite thakame ya iruta ria mahitia, moni-ini ya gutu kwa urio kwa mundu ucio uratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa urio na kiara kiria kinene gia kuguru gwake kwa urio. 29 Namo maguta macio mangi maru ruhi rwake, muthinjiri-Ngai niakamahaka mutwe wa mundu ucio uratherio, ni guo amuhoroherie hau mbere ya Jehova. 30 Ningi niakaruta igongona ria ndirahugi kana tututuura, o iria mundu ucio angihota kuruta, 31 imwe iri iruta ria kuhoroherio mehia na iyo ingi iri iruta ria njino, o hamwe na iruta ria mutu. Uguo nguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mundu ucio uratherio hau mbere ya Jehova.” 32 Macio nimo mawatho makoni mundu o wotho uria uri na murimu wa ngothi ungigwatanio, na ndanghota kuruta iruta riria rathanitwo ria gutherio gwake. 33 Ningi Jehova akira Musa na Haruni atiri, 34 “Riria mugakinya bururi wa Kaanani, uria ngumhe ituike igai rianyu, na ni njikire ugumu uguthegea nyumba thini bururi-ini ucio-ri, 35 mwene nyumba iyo no nginya athi akeere muthinjiri-Ngai atiri, ‘Ninyonet kindu kihaana ta ugumu thini wa nyumba yakwa.’ 36 Muthinjiri-Ngai ucio niagaathana indo ciothe irutwo nyumba iyo atanatonye kurora ugumu ucio, niageetha gitukagie kindu o na kimwe kiru nyumba iyo kingituuo ati kiru na thaahu. Thuutha wa uguo

mūthīnjīri-Ngai nīagatoonya arore nyūmba ūyo. **37** Nīakarora ūgumu rūthingo-inī, na aakorwo rūri na tūrima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mūtune tūhaana ta tūtoonyete thīni wa rūthingo-rī, **38** mūthīnjīri-Ngai ūcio nīakoima nja ya nyūmba ūyo na acooke amīhinge gwa kahinda ka mīthenya mūgwanja. **39** Mūthenya wa mūgwanja wakinya, mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi arore nyūmba ūyo. Angīona ūgumu ūcio nīthegeete thingo-inī, **40** nīagaathana mahiga marīa marī na ūgumu mamomorwo na mateo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. **41** Nīagaathana thingo ciothe ikūrūrwo mwena wa na thīni, namo makūrūro macio mateo kīara-inī na kūu nja ya itūūra. **42** Nīngī moe mahiga mangī make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rūmba rīerū mathinge nyūmba ūyo narīo. **43** “Ūgumu ūcio ūngīcooka woneke rīngī nyūmba-inī ūyo, thuutha wa mahiga macio kūmomorwo, na thingo icio gūkūrūrwo na igathiingwo rīngī-rī, **44** mūthīnjīri-Ngai nīagacooka athīi amīrore rīngī, na angīona ūgumu ūcio nīthegeete nyūmba-inī ūyo, ūcio nī ūgumu wa kwananga; nyūmba ūyo ūri na thaahu. **45** No nginya ūmomorwo: mahiga mayo, na mbaū, na thingo ciothe, nacio indo icio itwarwo handū hatarī hatheru na kūu nja ya itūūra. **46** “Mūndū o wothe ūngītoonya nyūmba ūyo hīndi ūyo ūri hīnge nīakanyiitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī. **47** Mūndū o wothe ūngīkoma kana arīre irio nyūmba ūyo, no nginya athambie nguo ciake. **48** “No rīri, mūthīnjīri-Ngai angīūka kūmīrora akore afī ūgumu ūcio ndūthegeete thuutha wa nyūmba ūyo gūthingwo rīngī-rī, nīagatua atī nyūmba ūyo ndrī na thaahu, nīgūkoro ūgumu ūcio nīūthirite. **49** Nīgeetha atherie nyūmba ūyo, nīakoya nyoni igīrī, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi. **50** Nīagathīnjīra nyoni ūmwe ya icio igūrū rīa nyūngū ya rūmba ūri na maaī matahītwo o hīndi ūyo. **51** Acooke oe kamūtī ka mūtarakwa, na mūthobi, na rūrigi rwa rangi wa gakarakū na nyoni ūyo ūri muoyo, acitobokie thīni wa thakame ūyo ya nyoni ūyo thīnje, na maaī-inī macio matahītwo o hīndi ūyo, aminjaminjīrie nyūmba ūyo maita mūgwanja. **52** Nīagatheria nyūmba ūyo na thakame ya nyoni ūyo, na maaī macio matahītwo o hīndi ūyo, na nyoni ūyo ūri muoyo, na kamūtī kau ka mūtarakwa, na mūthobi ūcio, na rūrigi rūu rwa rangi wa gakarakū. **53** Acooke arekererie nyoni ūyo ūri muoyo yūmbūke ūthīi na kūu werū-inī, nja ya itūūra. Ūguo nīguo akaahoroheria nyūmba ūyo, nayo nīgathirwo nī thaahu.” **54** Macio nīmo mawatho makoniī mūrīmū o ro wothe wa ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na ūhere, **55** na ūgumu ūri nguo-inī kana thīni wa nyūmba, **56** na handū haimbu, na handū harī na mūtūnda, kana handū hakaragacūku, **57** nīguo kūmenyekage rīrīa kīndū gītari na thaahu na rīrīa kīrī na thaahu. Macio nīmo mawatho makoniī mūrīmū ya ngoothi ūrīa ūngīgwatanio, na makoniī ūgumu.

15 Nake Jehova akīra Musa na Harīni atīrī, **2** “Arīriari andū a Israeli, mūmeere ūū: ‘Rīrīa mūndū mūrīmū o wothe angīkorwo akiura kuuma njaga-inī yake, kuura kūu nī thaahu. **3** Mūndū ūcio arīkoragwo arī na thaahu hīndi ūrīa angīkorwo akiura hīndi ciothe, o na kana angītiga kuura. Kuura kūu arī nakuo kūrītūmaga athaaha na njīra ici: **4** “Ūrīrī o wothe mūndū ūcio ūkuura angīkomera nīkanyiitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe kīrīa angīkarīra nīgīkanyiitwo nī thaahu. **5** Mūndū ūrīa ūngīhutia ūrīrī ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **6** Mūndū o wothe ūngīkarīra kīndū gīkarīrwo nī mūndū ūcio ūroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe

na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **7** “Mūndū o wothe ūngīhutia mūndū ūcio ūroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **8** “Mūndū ūcio ūroira angītūira mūndū ūtari na thaahu mata-rī, mūndū ūcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **9** “Matandiko mothe marīa mūndū ūcio ūroira angīkarīra akuūtwo nī nyamū, nīmakanyiitwo nī thaahu, **10** nake mūndū o wothe ūngīhutia kīndū o na kīmwe gīkarīre nī mūndū ūcio, nīakanyiitwo nī thaahu o nginya hwaī-inī; ūrīa wothe ūngīgūngiana indo icio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **11** “Mūndū ūcio ūkuura angīhutia mūndū atethambite moko na maaī, mūndū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **12** “Nyūngū ya rūmba ūrīa mūndū ūcio angīhutia, no nginya yūragwo, na kīndū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī. **13** “Rīrīa mūndū ūcio angīhonio mūrīmū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja nīguo ambīrīrie gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, matahītwo o hīndi ūyo, nake nīgathirwo nī thaahu. **14** Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndrīahūgī igīrī kana tūtūtuura twīrī, athīi mbere ya Jehova hau itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. **15** Nake mūthīnjīri-Ngai nīagaciruta igongona, ūmwe ūri iruta rīa kūhoroherio mehīa na ūrīa ūngī ūri iruta rīa njino. Ūguo nīguo akaahoroheria mūndū ūcio hau mbere ya Jehova, nī ūndū wa kuura gwake. **16** “Rīrīa mūndū mūrīme angiumwo nī hinya wa arūme, no nginya ethambe mwīrī wothe na maaī, na atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **17** Nguo o yothe kana rūtūa ingītīkīrwo nī hinya wa arūme handū, no nginya ithambio na maaī, na itiinde irī na thaahu o nginya hwaī-inī. **18** Rīrīa mūndū mūrīme akomania na mūndū-wa-nja, nake oimwo nī hinya wa arūme, o eerī no nginya methambe na maaī, nao matiinde marī na thaahu o nginya hwaī-inī. **19** “Rīrīa mūndū-wa-nja ekuura ihinda-inī rīake rīa mweri, nīagaikara mīthenya mūgwanja arī na thaahu, nake mūndū o wothe ūngīmūhutia, atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **20** “Kīndū o gīothe angīkomera ihinda-inī rīake rīa mweri nīgīkanyiitwo nī thaahu, na kīndū o gīothe angīkarīra nīgīkanyiitwo nī thaahu. **21** Mūndū o wothe ūngīhutia ūrīrī wake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **22** Mūndū o wothe ūngīhutia kīndū o gīothe aikarīre no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **23** Kīndū kīu kīngīkorwo nī ūrīrī, kana o kīndū kīngī mūndū-wa-nja ūcio aikarīre, hīndi ūyo mūndū wothe angīkīhutia, nīagatinda arī na thaahu o nginya hwaī-inī. **24** “Mūndū mūrīme angīkoma nake na ahutio nī thakame ya ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu mīthenya mūgwanja; naguo ūrīrī o wothe angīkomera nīkanyiitwo nī thaahu. **25** “Rīrīa mūndū-wa-nja angīura thakame ategītīgīthīria mīthenya mīngī ihinda rītari rīake rīa mweri, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake rīa mweri, nīagaikara arī na thaahu rīrīa rīothe ekuura ūguo, o ta ūrīa akoragwo arī na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri. **26** Ūrīrī wothe ūrīa angīkoma rīrīa rīothe ekuura ūguo, nīkanyiitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mweri, na kīrīa gīothe angīkarīra nī gīkaanyiitwo nī thaahu, o ta ūrīa gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mweri. **27** Mūndū o wothe angīcīhutia nīakanyiitwo nī thaahu; nake no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na

maai, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **28** “Aarikia gũtĩga kuura, nĩageterera mũthenya mũgwanja, na thuutha ũcio nĩagathirwo nĩ thaahu. **29** Mũthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ, acirehere mũthĩnjĩrĩ-Ngai hau itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **30** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakaruta ĩmwe ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia, nayo ĩyo ingĩ ĩrĩ iruta rĩa njino. Ũguo nĩguo mũthĩnjĩrĩ-Ngai akaamũhoroheria hau mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa thaahu wa kuura kũu gwake. **31** “No nginya mwehanĩrĩrie andũ a Isiraeli na indo iria ingĩmagwatia thaahu, nĩgeetha matikanakue marĩ na thaahu nĩ ũndũ wa gũthaahia gũikaro giakwa kĩrĩa kĩrĩ gatagatĩ kao.” **32** Macio nĩmo mawatho marĩa makoniĩ mũndũ ũrĩa ũkuura, na ma mũndũ o wothe ũrĩa ũnyĩitĩtwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kuumwo nĩ hinya wa arũme, **33** na ma mũndũ-wa-nja nĩ ũndũ wa ihinda riake rĩa mweri, na ma mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩa ũkuura, na ma mũndũ mũrũme ũrĩa ũngĩkoma na mũndũ-wa-nja ũrĩa ũrĩ na thaahu.

16 Nake Jehova akĩarĩria Musa thuutha wa gĩkuũ kĩa arĩu arĩa eerĩ a Harũni arĩa maakuire rĩrĩa mookire magĩkuhĩrĩria mbere ya Jehova. **2** Jehova akĩra Musa atĩrĩ: “Ĩra mũrũ wa nyũkwa Harũni ndagatoonyage o rĩrĩa enda Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, hau thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuuria kĩrĩa kĩrĩ mbere ya gĩtĩ gĩa tha kĩrĩa kĩrĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro ndakae gũkua, tondũ hau nĩho ndiyumagĩria ndĩ thĩnĩ na itu hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha. **3** “Ũũ nĩguo Harũni arĩtoonyaga harĩa haamũre: arĩtoonyaga na gategwa ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ĩmwe ya iruta rĩa njino. **4** Nĩarĩhumbaga kanjũ ya gatani rĩa nyamũre, na thuruarĩ cia thĩnĩ cia gatani iriganie na mwĩrĩ wake, nĩarĩthoraga mũcibi ũrĩa wa gatani, na akeoha kĩremba kĩrĩa gĩa gatani. Icio nĩcio nguo iria nyamũre; nĩ ũndũ ũcio no nginya ethambe na maaĩ mbere ya gũcĩhumba. **5** Nĩakoya thenge igĩrĩ cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, na ndũrũme ya iruta rĩa njino kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli. **6** “Harũni nĩakaruta ndegwa ĩyo ĩrĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake. **7** Ningĩ nĩakoya thenge icio cieri acineane hau mbere ya Jehova itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **8** Nĩagacuũkĩra thenge icio cieri mĩtĩ, ũmwe nĩ wa Jehova, nague ũcio ingĩrĩ na wa mbũri ya kũrekererio ikũuithĩtio mehia. **9** Harũni nĩakaruta thenge ĩria ikaagũrwo nĩ mũtĩ wa mwena wa Jehova, amĩrute ĩrĩ igongona rĩa kũhoroherio mehia. **10** No thenge ĩria ikaagũrwo nĩ mũtĩ ĩtuĩke ya kũrekererio ikũuithĩtio mehia nĩkaneanwo mbere ya Jehova ĩrĩ muoyo, ĩtuĩke ya kũhorohanĩria, na ũndũ wa kũmirekereria ĩthĩire werũ-inĩ, ĩrĩ yo ya kũrekererio ikũuithĩtio mehia. **11** “Harũni nĩakarehe ndegwa ĩyo ĩtuĩke ya iruta rĩa mehia make mwene, nĩguo ehoroherie we mwene na nyũmba yake, na nĩagathĩnja ndegwa ĩyo nĩ ũndũ wa iruta rĩa kũhoroherio mehia make mwene. **12** Nĩakoya rũgĩo rwa ũbani rũiyũrĩtio makara ma mwaki marũtĩtwo kigongona-inĩ mbere ya Jehova, na ngundi igĩrĩ cia ũbani mũhinyu ũrĩa ũtararĩkaga wega, na acitware na kũu thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio. **13** Nĩagekĩra ũbani ũcio mwaki-inĩ mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ũbani ũcio nĩgathĩka gĩtĩ kũu gĩa tha, kũu kĩrĩ igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa ũira, nĩguo ndagakue. **14** Ningĩ nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo na kiara gĩake, amĩminjaminje mwena wa mbere wa gĩtĩ kũu gĩa tha; ningĩ nĩakaminjaminja ĩmwe yayo na kiara gĩake maita mũgwanja hau mbere ya gĩtĩ kũu gĩa tha. **15** “Ningĩ nĩagathĩnja thenge

ĩrĩa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia makoniĩ andũ acio, na atware thakame yayo thuutha wa gĩtambaya gĩa gũcuurio, eke nayo o ta ũria eekire thakame ya ndegwa ĩyo: amĩminjaminje igũrũ rĩa gĩtĩ kũu gĩa tha o na mbere yakĩo. **16** Ũguo nĩguo akaahoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno tondũ wa thaahu na ũremi wa andũ a Isiraeli, kũringana na mehia mao mothe. Na ũguo noguo ageeka nĩ ũndũ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, ĩria ĩrĩ gatagatĩ ka na thaahu wao. **17** Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũgaakorwo thĩnĩ na Hema-ya-Gũtũnganwo kuuma ihinda rĩria Harũni agaathĩ kũhoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno nginya hĩndĩ ĩria akoma ho, arĩkĩte kwĩhoroheria we mwene, na akahoroheria nyũmba yake na akahoroheria kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. **18** “Ningĩ nĩakoima athĩ kĩgongona-inĩ kĩrĩa kĩrĩ hau mbere ya Jehova akĩhoroherie. Nĩakoya thakame ĩmwe ya ndegwa ĩyo, na thakame ĩmwe ya thenge, amĩhake hĩa ciothe cia kigongona kũu. **19** Nĩakaminjaminja thakame ĩmwe na kiara gĩake igũrũ rĩakĩo maita mũgwanja, agũtherie na akĩamũre nĩguo gĩthirwo nĩ thaahu wa andũ a Isiraeli. **20** “Harũni aarikia kũhoroheria Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na Hema-ya-Gũtũnganwo na kigongona kũu, nĩakarehe thenge ĩria ĩrĩ muoyo. **21** Nĩakagĩrĩa moko make meerĩ igũrũ rĩa mũtwe wa thenge ĩyo ĩrĩ muoyo, na oimbũrĩre hau igũrũ riayo waganu wothe na ũremi wa andũ a Isiraeli, oimbũre mehia mao mothe, amacookererie igũrũ rĩa mũtwe wayo. Nĩakarekereria thenge ĩyo ĩthĩire werũ-inĩ ĩmenyereirwo nĩ mũndũ ũrĩa ũthuurĩrwo wĩra ũcio. **22** Thenge ĩyo nĩgakuuithio mehia mao mothe, ĩmatware kũndũ kũrĩa gĩtatũuragwo nĩ Andũ; nake mũndũ ũcio nĩakarekereria thenge ĩyo na kũu werũ-inĩ. **23** “Harũni nĩagacooka atoonye Hema-ya-Gũtũnganwo arute nguo icio cia gatani iria eekĩrĩre mbere ya gĩtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, nake acitige kuo. **24** Nĩagethamba mwĩrĩ na maaĩ, arĩ handũ hatheru na acooke ehumbe nguo ciake cia ndũire. Acooke oime nja na erutĩre iruta rĩa njino nĩ ũndũ wake mwene, na arute iruta rĩa njino nĩ ũndũ wa andũ, nĩguo ehoroherie we mwene na ahoroherie andũ arĩa angĩ. **25** Ningĩ nĩagacinĩra maguta ma iruta rĩa kũhoroherio mehia igũrũ rĩa kigongona. **26** “Mũndũ ũcio ũrekagĩrĩa thenge ĩyo ya gũkuuithio mehia no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ; thuutha ũcio acooke atoonye kambĩ. **27** Ndegwa ĩyo na thenge, iria cia iruta rĩa kũhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarĩtwo Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ya kũhorohanĩria, no nginya ciumio nja ya kambĩ; njũa ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihie biũ. **28** Mũndũ ũrĩa ũgacicina no nginya agaathambia nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ; thuutha ũcio no acooke atoonye kambĩ. **29** “Ũndũ ũyũ ũgũtuika watho mwandike wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ inyuĩ: Mũthenya wa ikũmĩ mweri-inĩ na mũgwanjo no nginya mwĩimage ĩrĩo, na mũtikarutage wĩra o na ũrĩkũ, arĩ mũndũ ũciarĩrwo bũrĩrwo wanyu, kana arĩ mũgeni ũrĩa ũtũuranagia na inyuĩ, **30** tondũ mũthenya ũcio nĩmũkahoroherio, nĩguo mũtherio. Hĩndĩ ĩyo nĩmũgatherio kuuma kũrĩ mehia manyu mothe mũrĩ hau mbere ya Jehova. **31** ĩyo nĩ Thabatũ ya kũhurũka, na no nginya mwĩimage irio; ũyũ nĩ watho mwandike wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe. **32** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ĩria mũitĩrĩre maguta na akaamũrwo gũcokoa ithenya rĩa ithe ta mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũrĩa mũnene niwe ũkaahoroheria andũ. Nĩakelumbaga nguo iria nyamũre cia gatani **33** na ahoroherie Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na kigongona, na athĩnjĩrĩ-Ngai, na andũ othe a mũingĩ wa Isiraeli. **34** “Ũndũ ũyũ ũgũtuika watho mwandike wa kũrũmagĩrĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ inyuĩ; horohio ĩrĩrutagwo riita rĩmwe o mwaka nĩ ũndũ wa mehia

mothe ma andú a Isiraeli.” Na gügükwó o ta úria Jehova aathite Musa gwíakagwo.

17 Ningí Jehova akíra Musa atírí, **2** “Aríría Harúni, na ariú ake na andú othe a Isiraeli, úmeere atírí: ‘Úú nígúo Jehova aathanite: **3** Múndú o wothe Múisiraeli úrírutaga igongona ría ndegwa, kana ría gatúrúme, kana ría mbúri thíini wa kambí kana nja ya kambí, **4** handú ha kúrírehe itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo, arírute rírí igongona ría kúrúfirwo Jehova hau mbere ya Hema-íría-Nyamúre ya Jehova-rí, múndú úcio níagatuwo arí na mahítia ma gúita thakame; múndú úcio níaitíte thakame, na no nginya aingatwo kuuma kúrí andú ao. **5** Úndú úyú níwagútúma andú a Isiraeli matwaragire Jehova magongona maría ríu mararúfirwo werú-iní. No nginya mamarehagíre múthínjírí-Ngai, úguo ní kuuga kúrí Jehova, hau itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo, marutwo marí maruta ma úiguano. **6** Múthínjírí-Ngai níakaminjamina thakame kíngongona-iní kía Jehova hau itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo, na acine magata marí mütáraríko mwega wa gúkena Jehova. **7** Matikanacooke o na rí kúrúta magongona ma o na maríkú kúrí míhianano ya mbúri íría mahúúraga úmaraya nayo. Úyú ní watho mwandíke wa kúrúmagíríwo híndí ciothe kúrí o, na kúrí njíarwa íría igooka.’ **8** “Meere atírí: ‘Múisiraeli o wothe, kana múgeni o na úríkú útúúranagia nao, úkaaruta íruta ría njino, kana arute igongona, **9** na ndarítware hau itoonyero-iní ría Hema-ya-Gútúnganwo arírúte Jehova-rí, múndú úcio no nginya aingatwo kuuma kúrí andú ao. **10** “Múisiraeli wothe kana múgeni o wothe útúúranagia nao úkaaríta thakame o yothe, níngahúgúkúra múndú úcio úríite thakame, na níngamúngata kuuma kúrí andú ao. **11** Nígúkorwo muoyo wa kíumbe úrí thíini wa thakame, na níyo ndímúheete mwíhorohagíre nayo kíngongona-iní; thakame níyo íhorohagíría muoyo wa múndú. **12** Ní úndú úcio ngwíra andú a Isiraeli atírí, “Gútírí múndú o na úmwe thíini wanyu wagírírwó ní kúríría thakame, o na múgeni úría útúúranagia na inyuú ndakanaríe thakame.” **13** “Múisiraeli o wothe, kana múgeni o wothe útúúranagia na inyuú, úikaaguima nyamú kana nyoni o yothe íngíríno, no nginya agaíta thakame yayo thí, acooke amíthike na tíri, **14** tondú muoyo wa kíumbe gíothe ní thakame yakío. Níkío njíríte andú a Isiraeli atírí, “Mútkanaríe thakame ya kíumbe o gíothe, tondú muoyo wa kíumbe ní thakame yakío; múndú o wothe úngímíría no nginya aingatwo.” **15** “Múndú o wothe, arí wa gúciarírwó búríri wanyu kana arí múgeni, angúkaaríta nyamú íkuíte kana ítambuurangítwo ní nyamú cia gíthaka-rí, no nginya agaathambía nguo ciake na ethambe na maaí, na atíinde na thaahu nginya o hwaí-iní; thuutha úcio níagathirwo ní thaahu. **16** No angíkaaga gúthambía nguo ciake na aage gwíthamba-rí, níagacookerewo ní úúru úcio wake.”

18 Nake Jehova akíra Musa atírí, **2** “Aríría andú a Isiraeli, úmeere atírí: ‘Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **3** Mútkaneke maúndú maría andú a Misírí, kúría mwatúúraga, meekaga, na mútkaneke maúndú maría meekagwo búríri wa Kaanani, kúría ndíramútware. Mútkarúmíríre míthíire yao. **4** No nginya mwathíkagíre mawatho makwa na múmenyagíríre gwathíkúra kírira kía watho wakwa wa kúrúmírírwó. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** Túúrai múrúmitie kírira kía watho wakwa wa kúrúmírírwó, na mawatho makwa, nígúkorwo múndú úría úríimathíkagíría níarítúúrio muoyo nímo. Níi ní níi Jehova. **6** “Gútírí múndú o na úríkú úgaathengerera múndú wa nyúmba

yake nígúo makomanie; níi ní níi Jehova. **7** “Núúkanaconorithie thoguo ní úndú wa gúkoma na nyúkwá. Úcio ní nyúkwá; ndúkanakome nake. **8** “Núúkanakome na mútumia wa thoguo; úguo ní gúconorithia thoguo. **9** “Núúkanakome na mwarí wa nyúkwá, kana mwarí wa thoguo úría múciarítwo ní ithe úmwe kana mwarí wa nyúkwá úría mútarí a ithe úmwe. **10** “Núúkanakome na mwarí wa múrúguo kana mwarí wa mwaríguo; úguo ní gwíconorithia. **11** “Núúkanakome na mwarí wa múndú-wa-nja wa thoguo, úría úciarítwo ní thoguo; úcio no ta mwarí wa nyúkwá. **12** “Núúkanakome na mwarí wa nyina na thoguo; úcio ní múndú wa nyúmba ya thoguo. **13** “Núúkanakome na tataguo, úcio ní múndú wa nyúmba ímwe na nyúkwá. **14** “Núúkanaconorithie múrú wa nyina na thoguo, na úndú wa gúthengerera mútumia wake nígúo múkomanie; úcio ní tataguo. **15** “Núúkanakome na mútumia wa múrúguo. Úcio ní mútumia wa múrúguo; ndúkanakome nake. **16** “Núúkanakome na mútumia wa múrú wa nyúkwá; úguo nígúconorithia múrú wa nyúkwá. **17** “Núúkanakome na múndú-wa-nja úcooke úkome na mwarí. Núúkanakome na mwarí wa múrú, kana mwarí wa mwarí; acio ní andú a nyúmba yake. Úcio ní waganu. **18** “Núúkanahíkúe mwarí wa nyina na mútumia waku atúke múru wa mútumia waku, úkomage nake mútumia waku arí muoyo. **19** “Núúkanathengerere múndú-wa-nja múkomanie ríría arí na thaahu wa híndí yake ya mweri. **20** “Núúkanakome na mútumia wa múndú úngí, ndúgethaahie nake. **21** “Mútkananeane ciana cianyu irúfirwo Moleku igongona, mútkanathaahie ríitwa ría Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **22** “Núúkanakome na múndú múrúme ta úría múndú akomaga na múndú-wa-nja; úndú úcio úrí magígi. **23** “Núúkanakome na nyamú nawe wíthaahie nayo. Múndú-wa-nja ndakanetware harí nyamú akome nayo; gwíka úguo ní waganu múkíru njano. **24** “Mútkanethaahie na úndú o na úmwe wa macio, tondú úguo nígúo ndúrírí íría ngúingata imweherere ciethaahirie. **25** O naguo búríri níwathaahirio; ní úndú úcio ngúherithíría mehia maguo, naguo búríri úcio úgítahika aría maatúúraga kuo. **26** No inyuú, no nginya múrúmie kírira kía watho wa kúrúmírírwó, na mawatho makwa. Andú aría maciarírwó búríri wanyu, kana ageni aría matúúranagia na inyuú, matikaneke úndú o na úríkú wa macio marí magígi, **27** nígúkorwo maúndú macio mothe nímo meekagwo ní andú aría maatúúraga búríri úcio mbere wanyu, naguo búríri úcio úkíníitwo ní thaahu. **28** O na inyuú múngígwatía búríri úcio thaahu, níkamútahíka o ta úría watahíkire aría maatúúraga kuo mbere wanyu. **29** “Múndú o wothe úngíka úndú o na úmwe wa maúndú macio marí magígi, andú ta acio no nginya maingatwo kuuma kúrí andú ao. **30** Rúmiai maúndú maría ndímwathíte na mútkanarúmíríre mítúgo íyo írí magígi, íría yekagwo mútaanoka, na mútkanethaahie nayo. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.”

19 Ningí Jehova akíra Musa atírí, **2** “Aríría kíúngano gíothe kía Isiraeli, úmeere atírí, “Túikai atheru tondú níi, Jehova Ngai wanyu, ndí mútheru. **3** “O múndú wanyu no nginya atíe nyina na ithe, na no nginya múrúmagie Thabatú ciakwa. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **4** “Mútkanandíríke, míhooyage míhianano kana mwíthondekere ngai cia kígera gítweketio. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** “Ríría múkúrúfira Jehova igongona ría úiguano, rírutagei na njíra íría íngítúma igongona ríu ríanyu ríitíkíríke. **6** Igongona ríu múrírírage o múthenya úcio ríarutwo, kana múthenya úyú úngí; kíndú o gíothe kía ríó kíngítigara gíkinyie múthenya wa gatatú, no nginya gícínwo

kihie biu. 7 Kindu o na kiriku kiaro kingikaario muthenya wa gatatu, igongona riu ti ritheru na ritigetikirwo. 8 Mundu o wotho ungiriria muthenya wa gatatu, niagacookererwo ni uuru ucio ekite, tondū niathaahitie kindu kiarufiirwo Jehova kiritheru; mundu ucio no nginya aingatwo kuuma kuri andu ao. 9 “Riria mukugetha irio bururi-ini wanyu, mutikanagethe nginya ndeere-ini cia migunda yanyu, o na mutikanonganie ruitiki rwa magetha manyu. 10 Mutigacookage ringi kuaara migunda-ini yanyu ya mithabibu, o na mutikahaarage thabibu iria iguite thi. Citigagiriei andu aria athini na aria ageni. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 11 “Mutikanaiye. “Mutikanaheenanie. “Mundu ndakanahenene uria ungi. 12 “Mutikanehite na maheeni mukigwetaga ruitwa riakwa, na ni undu ucio muthaahie ruitwa ria Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova. 13 “Mutikaheenie mundu uria ungi, muoe indo ciake kana mumutunye indo ciake. “Mutikanakarie mucaara wa muruti wa wira ukinyie ruciu. 14 “Mutikanarume mundu itaiguaga, kana mugigire mutumumu kindu gfa kumuhinga, no mwitigagirei Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova. 15 “Mutikanoogomie kihooto; ndukanacaire mundu tondū ni muthini kana mundu munene uri igweta, no tuagirai mundu uria ungi ciira na kihooto. 16 “Mutikanorure mugicambanagia gatagati-ini ka andu anyu. “Mutikaneke undu ungirehere mundu uria ungi ugwati. Nii ni ni Jehova. 17 “Ndukanathure muru wa thoguo ngoro-ini yaku. Kaanagia mundu uria ungi maundu utekuthithira nigeetha ndukanagwatanire nake mahitia-ini make. 18 “Ndukanerihirie kana utume mundu wanyu uthu, no endaga manderi uria ungi o ta uria wiyendete we mwene. Nii ni ni Jehova. 19 “Rumagiai uuge wakwa. “Ndukanaciarithanie nyamu itari cia kiruka kimwe. “Ndukanahaande mugunda waku mbeu mithemba iri. “Ndukanehumbe nguo itumitwo na ndigi mithemba iri itahaanaine. 20 “Mundu murume angikoma na mundu-wa-nja ngombo, nake aakorwo nimuturie ni mundu ungi, no ndakuiritwo kana akarekererio, no nginya maherithio ta uria kwagiriire. No matikooragwo, tondū mundu-wa-nja ucio ndatigite gutuika ngombo. 21 Nake mundu murume ucio-ri, no nginya arute ndurume, amitware itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutungano ituke iruta ria kirufiirwo Jehova ria kuhoroherio mahitia. 22 Muthinjiri-Ngai niakahoroheria mundu ucio na ndurume iyo ya iruta ria mahitia, irufiirwo hau mbere ya Jehova ni undu wa rihia riu ehitie, nake niakakererwo rihia riake. 23 “Riria mugaatonya bururi ucio wa Kaanari, na mahaande miti ya mithemba yotho iciaraga maciaro-ri, ni mugaatua ati maciaro macio mari na thaahu. Ihinda ria miaka itatu nimukamatua ati mari na thaahu, na matikanario. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nimagatuika matheru, matuika maruta ma kugocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatanu, no murie maciaro mayo. Uguo nguo magetha manyu makoongerereka. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 26 “Mutikanarie nyama iri na thakame thini wayo. “Mutigekage maundu ma kirugura kana ma kurogana. 27 “Mutikanenje njuiri cianyu thikiriro-ini kana murenge mithia ya nderu cianyu. 28 “Mutikanetemange muri yanyu ni undu wa andu aria akuu, kana mwikire maruri miri-ini yanyu. Nii ni ni Jehova. 29 “Ndukanaagithie mwariguo gitio na undu wa kumurekereria atuike mumaraya, kana undu ucio utume bururi ugaturukire umaraya, na uyirwo ni waganu. 30 “Menyagirai Thabat ciakwa, na mutiige handu hakwa haria haamure. Nii ni ni Jehova. 31 “Mutikanaturie maundu kuri andu aria mari maroho ma kirugura kana arogi, nigukorwo nimakamugwatia thaahu. Nii ni ni Jehova Ngai

wanyu. 32 “Rumagairai andu aria akuru, mumatiige; heagai andu aria akuru gitio, na mwitigagire Ngai wanyu. Nii ni ni Jehova. 33 “Hindi iria mugeni aatuirania na inyu bururi-ini wanyu, mutikanamwike uuru. 34 Mugeni uria utuiranagia na inyu no nginya atuagwo taari mundu uciarirwo bururi wanyu. Mwendei ta uria mwendete inyu ene, nigukorwo o na inyu mwar ageni bururi wa Misiri. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 35 “Mutikahuthagire ithimi itari cia kihooto riria muguthima uraihu, kana uritu, kana ungi. 36 Huthagirai ithimi cia kihooto, na mahiga ma guthima ma kihooto, na eba ya kihooto, na hini ya kihooto. Nii ni ni Jehova Ngai wanyu uria wamurire bururi wa Misiri. 37 “Rumagiai iria ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mumarumagirire. Nii ni ni Jehova.”

20 Ningi Jehova akira Musa atiri, 2 “Ira andu a Israeli atiri: “Muisraeli o wotho kana mugeni o wotho uria utiura bururi wa Israeli ukaheana umwe wa ciana ciake kuri ngai iria itagwo Moleku, no nginya akooragwo. Muingi wotho ni ukaamuhura na mahiga nyugoto. 3 Ningahugukira mundu ucio, na ningamungata kuuma kuri andu ao; tondū wa kuheana ciana ciake kuri Moleku, niathaahitie handu hakwa haria haamure na agathaahia ruitwa riakwa itheru. 4 Muingi ucio wa andu ungikaaga kuhierithia mundu ucio uheanite umwe wa ciana ciake kuri Moleku, mage kumuraga-ri, 5 ningahugukira mundu ucio, hamwe na andu a nyumba yake, na ndimaingate kuuma kuri andu ao, we mwene na aria othe mamurumagirira na kuhura umaraya na Moleku. 6 “Ningahugukira mundu uria utuiragia maundu kuuma kuri andu aria mari na maroho ma kirugura na kuuma kuri arogi, nguo ahure umaraya na undu wa kumarumirira, na ningamungata kuuma kuri andu ao. 7 “Mwiyamurei mutuika atheru tondū nii ni ni Jehova Ngai wanyu. 8 Rumagiai iria ciakwa cia watho na mucirumagirire. Nii ni ni Jehova, uria umutheragia. 9 “Mundu o wotho ungiruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Niarumite ithe kana akaruma nyina, na thakame yake niikamucokerera. 10 “Mundu murume angharia na mutumia wa mundu ungi, atharie na mutumia wa mundu wa itura riake, itharia icio cieri, mundu murume ucio na mutumia, no nginya mooragwo. 11 “Mundu murume angikoma na mutumia wa ithe, niacoronithitie ithe. Mundu murume ucio na mutumia ucio eeri no nginya mooragwo; thakame yao niikamacokerera. 12 “Mundu murume angikoma na mutumia wa muriu, eeri no nginya mooragwo. Undu ucio mekete ni waganu ukirite njano; thakame yao niikamacokerera. 13 “Mundu murume angikoma na mundu murume ungi ta uria mundu akomaga na mundu-wa-nja-ri, andu acio eeri nimekete undu uri magigi. No nginya mooragwo; thakame yao niikamacokerera. 14 “Mundu murume anghikia mundu-wa-nja na ahikie nyina, ucio ni waganu. Mundu murume ucio na andu-a-nja acio eeri no nginya macinwo na mwaki, nigeetha gutikanakorwo na waganu thini wanyu. 15 “Mundu murume angikoma na nyamu-ri, no nginya mundu ucio ooragwo, na no nginya murage nyamu iyo. 16 “Mundu-wa-nja angitwaririra hari nyamu nguo akome nayo-ri, nimukooraga mundu-wa-nja ucio hamwe na nyamu iyo. No nginya mundu-wa-nja ucio ooragwo na nyamu iyo yuragwo; thakame yake niikamacokerera, na thakame ya nyamu iyo imicokerere. 17 “Mundu murume anghikia mwar wa ithe, ari mwar wa ithe kana wa nyina, na makomanie, icio ni njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kuri andu ao. Niacoronithitie mwar wa ithe. Na

niagacokererwo nĩ ũuru ũcio ekĩte. **18** “Mũndũ mĩrũme angikoma na mũndũ-wa-nja hĩndĩ yake ya mweri, niaguũria rĩuriro rĩake, o nake mũndũ-wa-nja ũcio agakĩguũria rĩuriro rĩa thakame yake. Andũ acio eerĩ nĩmakaingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **19** “Ndũkanakome na tataguo kana mwarĩ wa nyina na thoguo, nĩ undũ gwĩka ũguo nĩ gũconorithia mũndũ ũrĩa mũrĩ rũrĩra; inyuĩ eerĩ nĩmũgacokererwo nĩ ũuru ũcio mwĩkĩte. **20** “Mũndũ angikoma na tatawe-rĩ, nĩaconorithĩte mamawe. Nĩmagacokererwo nĩ ũuru ũcio mekĩte; magaakua matarĩ magĩa mwana. **21** “Mũndũ angĩhikia mũtumia wa mũrũ wa nyina ũcio nĩ thaahu, nĩaconorithĩte mũrũ wa nyina. Megũthũra matarĩ magĩa mwana. **22** “Rũmagai irĩa ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mũmarũmagĩrĩre, nĩguo mũtũũre bũrũri ũrĩa ndĩramũtware, na nĩgeetha ndũkanamũtahĩke. **23** Mũtikanatũũre kũringana na mũtugo ya ndũrĩrĩ irĩa ngũingata imwoherere. Ndacimenire nĩ tondũ nĩciekire maũndũ macio mothe. **24** No nĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩmũkegwatĩra bũrũri wao; nĩngamũhe guo ũtuĩke igai rĩanyu, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ.” Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamwamũrĩre kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. **25** “Nĩ undũ ũcio no nginya mũkũũranage nyamũ iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu na iria irĩ thaahu. Mũtikanethaahie na nyamũ kana nyoni o na irĩkũ, kana kĩndũ o gĩothe gĩthĩagĩra thĩ, iria ciothe ndaamũranirie tondũ irĩ thaahu harĩ inyuĩ. **26** No nginya mũtuĩke atheru harĩ nĩ, tondũ nĩ, Jehova, ndĩ mũtheru, na nĩndĩmwamũranĩtie na ndũrĩrĩ iria ingĩ mũtuĩke akwa kĩũmbe. **27** “Mũndũ mĩrũme kana mũndũ-wa-nja ũrĩ maroho marĩa maragũrũga kana mũrogi thĩĩnĩ wanyu, no nginya makooragwo. Mũmahũũre na mahiga nyuguto. Thakame yao nĩkamacokererwa.”

21 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Arĩria athĩnjĩri-Ngai, nĩo ariũ a Harũni, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie nĩ undũ wa mũndũ wao ũkuĩte, **2** tiga no akorirwo arĩ mũndũ wa nyũmba yake, ta nyina kana ithe, kana mũrũũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina, **3** kana mwarĩ wa nyina ũtarĩ mũhũku ũrĩa aethĩgia nĩ undũ ndarĩ na mũthũuri, nĩ undũ wake-rĩ, no ethaahie. **4** Ndakanethaahie nĩ undũ wa athoni ake, na nĩ undũ ũcio anyĩitwo nĩ thaahu. **5** “Athĩnjĩri-Ngai matikanenjwo mũtwe, kana marengerere mũthĩa ya nderu ciao kana metemange mũrĩrĩ yao nĩ undũ wa gũkũrwo. **6** No nginya makorwo marĩ atheru harĩ Ngai wao, na matikanethaahie rĩitwa rĩa Ngai wao. Tondũ nĩo matwaragĩra Jehova indo iria arutĩrwo irĩ iruta rĩa njino, nĩcio irio cia Ngai wao, no nginya makorwo marĩ atheru. **7** “Athĩnjĩri-Ngai matikanahĩke andũ-a-nja arĩa methaahĩtie na ũmaraya, kana arĩa matiganĩte na athũuri ao, tondũ athĩnjĩri-Ngai nĩ atheru harĩ Ngai wao. **8** Matuagei atheru, tondũ nĩo marutagĩra Ngai wanyu irio iria arutĩrwo igongona. Matuagei atheru, tondũ nĩ Jehova ndĩ mũtheru, o nĩ ũrĩa ũmũtheragia. **9** “Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩthaahia na gĩtuĩka mũmaraya, nĩaconorithĩtie ithe; no nginya acinwo na mwaki. **10** “Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene, ũrĩa ũrĩ gatagatĩ ka ariũ-a-ithie, na ũitĩrĩrio maguta mũtwe na akaamũrwo nĩguo ehumbage nguo cia ũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarekererie njũrĩrĩ yake iikare itarĩ njanũre kana atembũrange nguo ciake. **11** Ndakanatoonye handũ harĩ kĩĩmba. Ndakanethaahie o na aakorwo nĩ undũ wa ithe kana nyina, **12** o na ndakanoinwe handũ-harĩa-haamũre ha Ngai wake, kana ahathaahie, tondũ nĩamũrĩtuo, agaitĩrĩrio maguta ma Ngai wake. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **13** “Mũndũ-wa-nja ũrĩa akaahikia no nginya agaakorwo arĩ

mũrĩrũ gathĩrange. **14** Ndakanahĩke mũtumia wa ndigwa, kana mũtumia matiganĩte na mũthũurĩwe, kana mũndũ-wa-nja wĩthaahĩtie na ũmaraya, no akaahikia mũrĩrũ gathĩrange wa andũ ao, **15** nĩgeetha ndakanathaahie rũciaro rwake gatagatĩ ka andũ ao. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũtheragia.” **16** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **17** “Ĩra Harũni atĩrĩ: ‘Harĩ njjarwa iria igooka, gũtĩrĩ mũndũ wa njjaro ciaku ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo arutĩre Ngai wake irio cia igongona. **18** Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũrĩ na kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria: mũndũ mũtumumu kana gĩthua, kana mũndũ mũthũku ũthũi, kana ũrĩ na wonje, **19** mũndũ mwonju kũgũrũ kana guoko, **20** mũndũ ũrĩ iguku kana mũhomu, mũndũ ũrĩ na kaũũgũ ka rĩitho, kana mũndũ ũrĩ na ironda iratogota kana iroira, kana mũthũku nyee. **21** Gũtĩrĩ mũndũ wa njjaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩ kaũũgũ ũgaakuhĩrĩria nĩguo atware maruta marĩa marutĩrwo Jehova ma njino. ũcio ũrĩ na kaũũgũ ndakanakuhĩrĩrie atĩ nĩguo arute irio cio cia Ngai wake cia igongona. **22** We no arĩe irio iria theru mũno cia Ngai wake, o na irio iria theru; **23** no rĩrĩ, nĩ undũ wa ũũgũ ũcio wake, ndakanakuhĩrĩrie gĩtambaya gĩa gũcuurio kana athengerere kigongona, nĩgeetha ndagathaahie handũ hau hakwa harĩa haamũre. Nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmatheragia.” **24** Nĩ undũ ũcio Musa akĩra Harũni na ariũ ake ũguo, o na akĩra andũ a Isiraeli othe.

22 Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra Harũni na ariũ ake matĩĩage maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maanyamũrĩre, nĩgeetha matikanethaahie rĩitwa rĩakwa itheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **3** “Meere atĩrĩ, ‘Njjarwa iria igooka thuutha, mũndũ o na ũrĩkũ wa njjaro cianyu angĩgakorwo ethaahĩtie, nake akuhĩrĩrie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli maamũrĩre Jehova, mũndũ ũcio no nginya aingatwo, eheme mbere yakwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **4** “Mũndũ wa njjaro cia Harũni angĩkorwo arĩ na mũrimũ wa ngoothi ũngĩgwatano, kana mwĩrĩ wake ũkoira, ndakaarĩa indo iria theru irutĩtuo cia maruta, nginya agaathirwo nĩ thaahu. Nĩngĩ niakanyĩitwo nĩ thaahu angĩkaahutia kĩndũ gĩthaahie nĩ kĩĩmba, kana ahutie mũndũ o wothe ũrĩa uumĩtuo nĩ hinya wa arũme, **5** o na kana angĩhutia kĩndũ o gĩothe kĩrĩa gĩtambaga thĩ kĩrĩa kĩngĩmũgwatĩa thaahu, kana ahutie mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtũma anyĩitwo nĩ thaahu, o na thaahu ũcio ũngĩkorwo nĩ ũrĩkũ. **6** Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ o na kĩrĩkũ ta kũ niakanyĩitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Ndakanarie kĩndũ o na kĩrĩkũ kĩa maruta marĩa maamũre, no akorirwo ethambite mwĩrĩ na maaĩ. **7** Rĩũa rĩathũa niagathirwo nĩ thaahu, na thautha ũcio no arĩe maruta marĩa maamũre, tondũ nĩcio irio ciake. **8** Ndakanarie nyama cia nyamũ ikuĩte, kana nyama cia nyamũ itambuũrĩtuo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩguo ndakae gũthaahio nĩcio. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **9** “Athĩnjĩri-Ngai nĩmarũmagie mawatho makwa nĩgeetha matikahĩtagie, nao makue nĩ undũ wa kwaga gũtĩra mawatho macio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũrĩa ũmatheragia. **10** “Gũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũtarĩ wa nyũmba ya mũthĩnjĩri-Ngai wagĩrĩrwo nĩ kũrĩa maruta marĩa matheru, o na mũgeni wa mũthĩnjĩri-Ngai, kana mũrũti wa wĩra gwake o nao matigacĩrĩe. **11** No mũthĩnjĩri-Ngai angĩgũra ngombo na mbeeca, kana ngombo icĩarĩrwo gwake mũcĩi, ngombo iyo no irĩe irio ciake. **12** Mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩhikia nĩ mũndũ ũtarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, ndakanarie kĩndũ o na kĩmwe kĩa maruta macio matheru. **13** No mwarĩ wa mũthĩnjĩri-Ngai angĩtuĩka mũtumia wa ndigwa, kana matigane na mũthũurĩwe na ndarĩ ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rĩrĩa aarĩ mwĩthĩ, no arĩe irio icio nyamũre cia ithe. No

mündü ütetikirithio, ndakanarie kindü o na kimwe giacio. **14** “Mündü o wotho angirira maruta matheru atekumenya, no nginya acookerie müthinjiri-Ngai kindü kiu kiamüre arithe na ongerere gicunji gia gatano gia thogora wakio. **15** Athinjiri-Ngai matikanathaahie maruta maria matheru maria andü a Isiraeli marutagira Jehova, **16** na undü wa kümetikiria marie maruta macio matheru, na üguo ütume mücookererwo nî mahitia maria müngirihio. Nii nî nî Jehova üria ümatheragia.” **17** Ningi Jehova akira Musa atiri, **18** “Ariria Harüni na ariu ake, na waririe andü a Isiraeli othe, ümeere atiri: ‘Mündü o na ürikü thüini wanyu, arî Müisraeli kana arî mügeni ütûragä Isiraeli, angikaarutira Jehova kiohe kia iruta rîa njino nî undü wa kühingia mwihitwa, kana kirî kia iruta rîa kwiyendera, **19** no nginya akaaruta njamba itari na kaüügü kuuma küri ng’ombe, kana ng’ondü, kana mbüri, nigeetha kiohe kiu gütikirike handü-ini hanyu. **20** Mütikanarehe kindü o na kirikü kirî na kaüügü, tondü gütigetikirika handü-ini hanyu. **21** Riria mündü arirutaga kindü kiumite rürü-ini rwake rwa ng’ombe kana rwa mbüri, kirî kia iruta rîa üguano rîa kûrutirwo Jehova, niguo ahingie mwihitwa wa mwanya, kana kia iruta rîa kwiyendera, no nginya gikoragwo gitarî na kaüügü kana kameni niguo gütikirike. **22** Mütikanarutire Jehova nyamü ndumumu kana ndihie, kana irathua, kana kindü o gïothe kirî na mbatata, kana kirî na ironda iratogota kana iroira. Mütikanaigirire o na imwe ya icio kigongona-ini ituike ya iruta rîa gücinwo na mwaki harî Jehova. **23** No riri, no mürote ndegwa, kana ng’ondü nyonju kana homu, iri ya igongona rîa kwiyendera, no iyo ndingitirwo ituike ya kühingia mwihitwa. **24** Mütikanarutire Jehova nyamü iria ithihio nyee, kana ikamendereka, kana ndarüre, kana haküre. Mütikanarute magongona ta macio büri-ini wanyu, **25** na mütikanamükire nyamü ta icio kuuma küri mündü mügeni atî niguo mücirute ituike irio cia Ngai wanyu. Nyamü ta icio itingitikirika handü-ini hanyu, nî undü nî nyonju, na irî na üügü.” **26** Ningi Jehova akira Musa atiri, **27** “Riria gacaü, kana gatürüme, kana koori gaaciarwo, karikaraga na nyina müthenya mügwanya. Kuuma müthenya wa kanana na thutha ücio, nigagetikirika gatuïke iruta rîa gücinwo na mwaki harî Jehova. **28** Mütikanathünje ng’ombe kana ng’ondü hamwe na mwana wayo müthenya ümwe. **29** “Riria müküruta igongona rîa gücookeria Jehova ngaatho, rirutagei na njira ya gütüma ritikirike nî undü wanyu. **30** No nginya riri müthenya o ro ücio riarutwo; mütikanatigie kindü kiario gikinyie rüciini. Nii nî nî Jehova. **31** “Rümagiai maathani makwa na mümarümagirire. Nii nî nî Jehova. **32** Mütikanathaahie ritwa riakwa itheru. No nginya andü a Isiraeli mamenyage atî ndî mütheru. Nii nî nî Jehova üria ümütheragia, **33** na üria wamürutire büri-ini wa Misiri nduïke Ngai wanyu. Nii nî nî Jehova.”

23 Ningi Jehova akira Musa atiri, **2** “Ariria andü a Isiraeli, ümeere atiri: ‘Ici nicio ciathi ciakwa iria ciathanitwo, o iria ciathanitwo cia Jehova, iria mükaahunjaniria ühoro wacio atî nî ciüngano theru. **3** “Küri na müthenya itandatü riria müngiruta wira, no müthenya wa mügwanya nî Thabatü ya kühurüka, müthenya wa küngano githeru. Mütikanarute wira o na ürikü; küria guothe mügaatüra, iyo nî Thabatü ya Jehova. **4** “Ici nicio ciathi iria ciathanitwo cia Jehova, nicio ciüngano iria theru, iria mürihunjanagiria mahinda ma cio makinya. **5** Bathaka ya Jehova iriambagirira hwa-ini kwaira, müthenya wa ikümi na ina wa mweri wa mbere. **6** Müthenya wa ikümi na itano, wa mweri ücio niguo giathi kia Jehova kia Migate itari

Mükire Ndawa ya Kümbia kiriambagirira, na kwa ihinda rîa müthenya mügwanya no nginya müriage migate itari na ndawa ya kümbia. **7** Müthenya wa mbere mügie na küngano githeru, na mütikarute wira üria mürutaga. **8** Müthenya mügwanya rutagiri Jehova iruta rîa gücinwo na mwaki. Na müthenya wa mügwanya, mügiage na küngano githeru, na mütikanarute wira üria mürutaga.” **9** Ningi Jehova akira Musa atiri, **10** “Ariria andü a Isiraeli, ümeere atiri: ‘Riria mügaatoonya büri ücio ngümühe na mügethe magetha maguo, nümükarehere müthinjiri-Ngai kiohe kia mbere kia ngano iria mükaagetha. **11** Nake athüngüthie kiohe kiu mbere ya Jehova niguo gütikirike handü-ini hanyu; müthinjiri-Ngai agagithüngüthia müthenya üria ürimürire Thabatü. **12** Müthenya ücio mügaathüngüthia kiohe kiu, no nginya mükaarutira Jehova iruta rîa njino rîa gatürüme ka ükürü wa mwaka ümwe gatarî na kaüügü, **13** hamwe na iruta riarü rîa mütu wa githimi gia icunji igiri cia ikümi cia eba imwe ya mütu üria mühinyu müno ütukanitio na maguta, niri iruta rirütirwo Jehova rîa gücinwo na mwaki, riri na mütarariko mwega, na iruta rîa künyuu, riri gacunji kamwe ka inya ka hini imwe ya ndibe. **14** Mütikanarie mügate o na ürikü, kana ngano ya kühithio, kana ya mügethano, o nginya müthenya üria mükaarehera Ngai wanyu iruta riri. Ündü üyu ituïke watho mwandike wa gütüra nginya küri njiarwa iria igooka, küria guothe mügaatüra. **15** “Kuuma müthenya üria ürimürire Thabatü, müthenya üria mawatwari kiohe kia iruta rîa güthüngüthio, mügatara ciunia ingi mügwanya. **16** Mütare matukü mirongo itano kuuma müthenya üria ürimürire Thabatü ya kühingithia mügwanya, mücooke mürutire Jehova iruta rîa mütu wa ngano ya mügethano. **17** Kuuma küria guothe mütüragä, mürehe migate riri ithondeketwo na tücunji twiri twa ikümi twa eba imwe ya mütu üria mühinyu müno, irugitwo na ndawa ya kümbia, ituïke ya iruta rîa güthüngüthio rîa maciaro ma mbere marütirwo Jehova. **18** Rütanirai migate iyo na tütürüme mügwanya, o kamwe kari na ükürü wa mwaka ümwe, na tütari na kaüügü, na gategwa kamwe, na ndürüme igiri. Nacio igatuika iruta rîa njino rirütirwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mütu na ma künyuu, riri nî iruta rîa gücinwo na mwaki, riri na mütarariko mwega wa gükenia Jehova. **19** Mücooke mürote thenge imwe ya igongona rîa kühoroherio mehia, na tütürüme twiri, o kamwe kari na ükürü wa mwaka ümwe, twa iruta rîa üguano. **20** Müthinjiri-Ngai nîagathüngüthia tütürüme tüu tweeri mbere ya Jehova, tütuïke iruta rîa güthüngüthio, hamwe na migate iyo ya maciaro ma mbere. Macio nî maruta matheru marütirwo Jehova nî undü wa müthinjiri-Ngai. **21** Müthenya o ro ücio, nümükahunjaniria küngano githeru, na mütikanarute wira üria mürutaga. Üyu niguo ügaatuika watho mwandike wa gütüra nginya harî njiarwa iria igooka, o küria guothe mügaatüra. **22** “Riria mükaagetha irio büri-ini wanyu, mütikanagethe nginya ndeere-ini cia mügünda wanyu, o na mütikanonganie rütiki rwa magetha manyu. Rütigagiriei andü ari athüni na ari a geni. Nii nî nî Jehova Ngai wanyu.” **23** Ningi Jehova akira Musa atiri, **24** “Ira andü a Isiraeli atiri: ‘Müthenya wa mbere wa mweri wa mügwanya-rî, nümürigaga na müthenya wa kühurüka, küngano githeru, na üirikanagwo na undü wa kühuha türumbeta. **25** Mütikanarute wira üria mürutaga, no mürutagire Jehova iruta rîa gücinwo na mwaki.” **26** Ningi Jehova akira Musa atiri, **27** “Müthenya wa ikümi wa mweri üyu na küngano, niguo Müthenya wa Kühoroherio Mehia. Mügiage na küngano githeru na mwüimage irio, na mürutagire Jehova iruta rîa gücinwo na mwaki. **28** Mütikanarute wira

müthenya ücio, tondü nîguo Müthenya wa Kùhoroherio Mehia, hîndî irîa mürahoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. **29** Mündü o na ürikü ürîa ütakaema irio müthenya ücio niakaingatwo kuuma kûri andü ao. **30** Mündü o wothé ikaaruta wîra müthenya ücio nîngamûniina kuuma thîini wa andü ao. **31** Mütikanarute wîra o na ürikü. Üyü ügütuka watho mwandike wa gütüura nginya harî njarwa iria igooka, o kûria guothe mügaatüura. **32** Iyo nî Thabatü yanyu ya kùhurûka, na no nginya mwüime irio. Kuuma hwaî-inî wa müthenya wa kenda wa mweri o ro ücio nginya hwaî-inî wa müthenya ücio üngî, nîmürîmenyagîrîa Thabatü yanyu.” **33** Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **34** “Îra andü a Isiraeli atîrî: ‘Müthenya wa ikûmi na îtano wa mweri wa mûgwanja nîguo Giathî kîa Jehova gîa Ithünû gîkaambîrîria, na gîgaakara mîthenya mûgwanja. **35** Müthenya wa mbere nî wa kûngano gîtheru; mütikanarute wîra ürîa mûrutaga. **36** Mîthenya mûgwanja mûkaarutagîra Jehova maruta ma gûcinwo na mwaki, naguo müthenya wa înana-rî, mûgîe na kûngano gîtheru, na mûrutîre Jehova iruta rîa gûcinwo na mwaki. Müthenya ücio nîguo wa kûhinga kûngano; mütikanarute wîra ürîa mûrutaga. **37** “(Cî nîcio ciathî cia Jehova iria ciathanîtwo, iria mûkaahunjanîria irî ciûngano theru cia kûherehe Jehova maruta ma gûcinwo na mwaki, na nîmo maruta ma njino, na maruta ma mûtu, na magongona na maruta ma kûnyuuo marîa marîbataranagîa o müthenya. **38** Maruta maya nî ma kuongererwo harî marîa mangî ma Thabatü cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kîria gîothe mwîranîre na mwîhîwa, na maruta mothe ma kwiyendera marîa mûrutagîra Jehova.) **39** “Nî ündü ücio, kwambîrîria müthenya wa ikûmi na îtano wa mweri wa mûgwanja, mwarîkia kûgetha irio bûrûri-inî, nî mügaakûngûira gîathî kîu kîa Jehova mîthenya mûgwanja. Müthenya wa mbere nî wa kùhurûka, na müthenya wa înana o naguo no wa kùhurûka. **40** Müthenya wa mbere nîmûkooya maciaro marîa mega müno ma mitî, na mathîgî ma mîtende, na hongecia mitî irîa îrî na mathangû maingî, na cia mitî irîa îmeraga türüü-inî, na mûkene mûrî mbere ya Jehova Ngai wanyu müthenya mûgwanja. **41** Kûngûyagîrai ündü üyü arî gîathî kîa Jehova mîthenya mûgwanja o mwaka. Ündü üyü nî ütuike watho mwandike wa gütüura nginya harî njarwa iria igooka; kûngûyagîrai ündü ücio mweri-inî wa mûgwanja. **42** Ikaragai ithünû-inî müthenya mûgwanja. Andü a Isiraeli arîa othe maciarîrwo Isiraeli magaaikaraga ithünû-inî, **43** nî ündü ücio nijaro cianyu nîkamenya atî nî nî ndaatümiré andü a Isiraeli maikare ithünû-inî hîndî irîa ndaamarîre bûrûri wa Misiri. Nî nî nî Jehova Ngai wanyu.” **44** Nî ündü ücio Musa akîanîrîa kûri andü a Isiraeli ühoro wa ciathî icio ciathanîtwo cia Jehova.

24 Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **2** “Atha andü a Isiraeli makûrehere maguta marîa makeere wega na ndamayü hihe ma gûkûheaga ütheri, nîgeetha matawa maikarage maakanîte hîndî ciothe. **3** Nja ya gîtambaya gîa gûcuurio kîria kîrî mbere ya ithandükü rîa Üira o kûu Hema-inî-ya-Gütûnganwo-rî, Harûni nîamenyagîrîe matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaî-inî o nginya rûciinî, hîndî ciothe. Ündü üyü ügaatuika watho mwandike wa gütüura wa njarwa iria igooka. **4** Matawa macio marî mbere ya Jehova, o macio maigîrîrwo mütî-inî wa matawa wa thahabu irîa therie no nginya mamenyagîrîrwo hîndî ciothe. **5** “Oya mütu ürîa mühinyu müno, üthondeke mîgate ikûmi na îrî, o mûgate ümwe ürugwo na tûcunjî twîrî twa ikûmi twa eba îmwe. **6** Ücooke ümiare mîhari îrî, o mûhari mîgate îtandatü, ümîgîrîre

igîrû rîa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. **7** Na o mûhari-inî nîhaigwo übani ürîa mütherie ütuike gîcunjî gîa kîrîrikano ürûgamîrîre mîgate îyo, na ütuike iruta rîa njino rîrutîrwo Jehova na mwaki. **8** Mîgate îyo nî îigagwo mbere ya Jehova hîndî ciothe, o Thabatü o Thabatü, îrûgamagîrîre andü a Isiraeli, îtuike kîrîkanîro gîa gütüura. **9** Mîgate îyo nî ya Harûni na arîu ake, nao mamîriagîre handü hatheru, nî tondü mîgate îyo nî gîcunjî gîtheru müno harî rwîga rwao rwa maruta marîa marutîrwo Jehova ma gûcinwo na mwaki.” **10** Na îrî, mûrû wa mütumia Müisiraeli, no ithe aarî Mûmisiri, niathiire gûceerera andü a Isiraeli, nake mündü ücio na Müisiraeli makîrîa marî kûu kambî. **11** Ücio mûrû wa mütumia Müisiraeli nîarumire Rîtwa rîa Ngai na kîrumi; nî ündü ücio makîmütwarîra Musa. (Nyina wa mündü ücio eetagwo Shelomithu, mwarî wa Dibiri ürîa Müdani.) **12** Makîmütîka thîinî, makîmûrangîra nginya rîria mangîamenyire wega wendi wa Jehova. **13** Nake Jehova akîra Musa atîrî: **14** “Twarâ mûrumani ücio nja ya kambî. Andü arîa othe maamûguire akîrumana mamûgîrîre moko mütwe, nakîo kûngano gîothe kîmûhüüre na mahiga nyuguto. **15** Îra andü a Isiraeli atîrî, ‘Mündü o na ürikü angîkaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo nî üuru ücio ekîte: **16** Mündü o na ürikü ûkaaruma rîtwa rîa Jehova no nginya akooragwo. Kûngano gîothe gîa Isiraeli no nginya gîkaamûhüura na mahiga nyuguto. Aakorwo arî mûgeni kana arî mündü üciarîrwo bûrûri-inî wanyu, rîria akaaruma Rîtwa rîu rîa Jehova, no nginya akooragwo. **17** “Mündü o na ürikü angîkooraga mündü üngî, no nginya nake akooragwo. **18** Mündü o na ürikü angîrûraga nyamû wa mündü ürîa üngî, no nginya akaamîrîha, nyamû îrîhwo na nyamû îngî. **19** Mündü o na ürikü angîgatihiha ürîa üngî, o ürîa ekanîte no nginya nake ekwo o üguo: **20** Mündü oina mündü ürîa üngî ihîndî, nake akoinwo ihîndî, rîiitho rîrîhagio na riitho, igego rîrîhagio na igego. O ürîa mündü atîihîte mündü üngî, o nake atîihio o ro üguo. **21** Mündü ürîa ûkoozaga nyamû nîakamîrîha, no ürîa ûkoozaga mündü ürîa üngî no nginya akoozagwo. **22** Mûrîkoragwo na watho o ro ümwe ûkonî mûgeni na mündü ürîa üciarîrwo bûrûri wanyu. Nî nî nî Jehova Ngai wanyu.” **23** Nake Musa akîarîria andü a Isiraeli, nao magîtwara mündü ücio warumîte Ngai nja ya kambî, makîmûhüura na mahiga nyuguto. Nao andü a Isiraeli magîka o ta ürîa Jehova aathîte Musa.

25 Nake Jehova akîra Musa Kîrîma-inî gîa Sinai atîrî, **2** “Arîria andü a Isiraeli, ümeere atîrî, ‘Hîndî irîa mügaatoonya bûrûri ürîa ngaamûhe-rî, bûrûri ücio guo mwene no nginya ûkaagîaga na Thabatü ürîa yamûrîrwo Jehova. **3** Mûkaahaandaga mîgûnda yanyu miaka îtandatü, na mûchage mîgûnda yanyu ya thabibû mûkamîchega miaka îtandatü mîgîcookanagîrîria maciaro mayo. **4** No mwaka wa mûgwanja wakinya, bûrûri ücio nîukagîa na Thabatü ya kùhurûka, Thabatü yamûrîrwo Jehova; mütikanahaande kîndü mîgûnda kana mûchehe mîthabibû yanyu. **5** Irio iria ikeemeria, nîcio cia maîtîka-rî, mütikanacigetie kana mûgethe thabibû cia mîthabibû yanyu îyo îtarî mîrutîre wîra. Bûrûri ücio no nginya ûkaagîa na mwaka wa kùhurûka. **6** Kîria gîothe bûrûri ücio ügaaciara mwaka-inî ücio wa Thabatü gîgaatuika irio cianyu, inyuî ene na cia ndungata cianyu cia arûme na cia andü-a-nja, na cia aruti anyu a wîra wa mûcaara, na mûraarîrîri ürîa mûikaranîtie nake, **7** o hamwe na mahîu manyu na nyamû cia gîthaka iria itûuraga bûrûri wanyu. Kîria gîothe bûrûri ücio ügaaciara no kîrîo. **8** “Tarai Thabatü

mügwanja cia miaka, miaka mügwanja maita mügwanja, niguo Thabatü icio mügwanja cia miaka ihinge miaka mirongo ina na kenda. **9** Ningi mücooke mühuhe karumbeta kündü guothe müthenya wa ikümi wa mweri wa mügwanja; Müthenya wa Kùhoroherio Mehia, mükaahuha karumbeta kündü guothe büürü-ini wanyu. **10** Amürai mwaka ücio wa mirongo itano, na mühunjanirie ühoro wa küohorwo kwa andü othe aria matüüraga büürü ücio wothe. Mwaka ücio ügaatuika wa Jubili nî ündü wanyu; o mündü wanyu niagacooka küria ithaka cia nyumba yao iri, na küria andü a mühiriga wao marî. **11** Mwaka ücio wa mirongo itano ügaatuika wa Jubili küri inyuü; mütkanahaanda na mütkanagethe kiria gükürtie kio kiene, kana mügethe müthabibü iria itari mürutire wira. **12** Nigükorwo iyo nî Jubili, na niyo ügaatuika theru küri inyuü; rîtagai o kiria gükürtie migünda-ini. **13** “Mwaka-ini üyü wa Jubili, o mündü no nginya acooke githaka-ini giäke. **14** “Müngikenderia mündü wa büürü wanyu migünda kana mügüre migünda küri we, mütkanaheenanie mündü na üria üngi. **15** Mürigüraga migünda wa mündü wa büürü wanyu kuringana na üria miaka ithirite thuutha wa Jubili. Nake mwendia akaawendagia kuringana na miaka iria igakorwo itigarite wa magetha. **16** Miaka ingikorwo itigarite miingi, mükongerera thogora, na miaka ingikorwo itigarite minini, mükanyihia thogora, nî ündü kiria arakwenderia nî müigana wa magetha. **17** Mütkanaheenanie mündü na üria üngi, no mwitigagire Ngai wanyu. Nii nî niî Jehova Ngai wanyu. **18** “Rümagirirai kiria kia watho wakwa na mwimenyagirire niguo mwathigagire mawatho makwa, na inyuü nî mügaatüura büürü ücio müri na thayü. **19** Naguo büürü ücio niügaciaraga maciaro maguo, na inyuü nimükariaga mükahüuna na mütüre kuo müri na thayü. **20** Mwashota küuria atiri, “Tükaarîa ki mwaka wa mügwanja aakorwo tütikahaanda kana tügethe?” **21** Nîngamütümira kirathimo mwaka-ini ücio wa gatandati niguo migünda yanyu ügaaciara maciaro ma kümüigana miaka itatü. **22** Mükihaanda mwaka-ini wa kanana, mükaarîaga irio iria mwaigite müthiithü, na mügaaciria nginya mügethe maciaro ma mwaka wa kenda. **23** “Migünda ndikanendio biü, tondü büürü nî wakwa na inyuü müri o ageni kuo, na nî niî ndimükomborithitie. **24** Büürü wothe üria mwinyiitire ügaatuika wanyu, no nginya kügie na mweke wa güküüraga migünda iyo. **25** “Müdü wa büürü wanyu angithina na endie gicunji kia migünda wake, mündü üria wa hakuhi müno wa nyumba yake niagooka na aküüre migünda ücio mündü wao eendetie. **26** No riri, mündü angikorwo ndari na mündü wa kümüküürira migünda, na we mwene atonge agie na indo ciiganite küüküüra, **27** niwe ügaatua thogora kuringana na miaka iria müthiru kuuma riria aawendirie, na acooke mbeeca icio ingi küri mündü riria eenderie; thuutha ücio no acooke migünda-ini wake. **28** No angüaga kügia na indo cia kümürîhârî, gicunji kiria eendirie gügütüura kiria mügüri nginya Mwaka wa Jubili. Gigaacookio hîndi ya Jubili, na hîndi iyo no acooke githaka-ini giäke. **29** “Müdü angikeendia nyumba iri itüüra-ini inene riirigire, niarikoragwo arî na kihooto giä kümiküüra ihinda rîa mwaka mügima kuuma amiendia. Thîini wa ihinda rîu no amüküüre. **30** Ingüaga güküürwo mwaka ümwe ütanathira, nyumba iyo iri itüüra-ini inene riirigire niigatuika wa mümigüri na njiaro ciake nginya tene. Nyumba iyo ndigaacookerio mwene Mwaka wa Jubili. **31** No nyumba cia tütüüra-ini türîa tütarî tüirigire, irituagwo ta migünda ya kündü gütari küirige. Icio no iküürwo, na nî igaacookio Mwaka wa Jubili. **32** “Alawii hîndi ciothe nî marî na kihooto

giä güküüraga nyumba ciao iria iri matüüra-ini ma Alawii, maria megwatiire. **33** Nî ündü ücio indo cia Alawii no iküürwo, üguo nî ta kuuga atî, nyumba nyendie itüüra-ini o rîothe rîao, niigacookio Mwaka wa Jubili, tondü nyumba iria iri matüüra-ini ma Alawii nigai icio rîao thîini wa andü a Isiraëli. **34** No ithaka cia üriithio cia matüüra mao itikanendio; icio nî ciao nginya tene. **35** “Müdü wa büürü wanyu angithina nginya aremwo nî kwirügamirira gatagati kanyu, müeithagiei o ta üria müngiteithia mügeni kana mündü ürariirire kwanyu, niigeetha ahote gütüürania na inyuü. **36** Mütkanamürithie uumithio o na ürükü, no mwitigagire Ngai wanyu, niigeetha mündü wa büürü wanyu ahote gütüürania na inyuü. **37** Mütkanamükombere mbeeca niguo acooke na maciaro, kana mümwenderie irio niguo muone uumithio. **38** Nii nî niî Jehova Ngai wanyu, üria wamürutire büürü wa Misiri niguo ndimühe büürü wa Kaanani na nduïke Ngai wanyu. **39** “Müdü wa büürü wanyu angithina arî gatagati kanyu, nake eyendie harî inyuü, mütkanamürutithie wira ta ngombo. **40** Mükaamütua ta müruti wa wira wa mücaara kana ta mündü ürariirire kwanyu; mündü ücio akaamürutira wira nginya Mwaka wa Jubili. **41** Thuutha ücio mündü ücio na ciana ciake nimakarekererio, nake acooke küri andü a mühiriga wake, na githaka-ini kia maithe make ma tene. **42** Tondü andü a Isiraëli nî ndungata ciakwa, iria ndaarutire büürü wa Misiri, matikanendio matuïke ngombo. **43** Mütkamaathage mütekümaiguüra tha, no mwitigagire Ngai wanyu. **44** “Ngombo cianyu cia arüme na cia andü-a-nja iriumaga ndürüri-ini iria imüriegicirie; kuuma küri ndürüri icio no mügürage ngombo. **45** O na ningi no mwigürere ngombo kuuma küri andü aria marariirire kwanyu na kuuma küri andü a mühiriga yao aria maciarirwo büürü wanyu, nao matuïke indo cianyu. **46** Andü acio no mümeegaire küri ciana cianyu matuïke igai riria mümagaire, na no mümatue ngombo riria rîothe marî muoyo, no mütkanaathe andü anyu a Isiraëli mütekümaiguüra tha. **47** “No riri, mügeni kana mündü üria ürariirire kwanyu angitonga arî gatagati kanyu, nake mündü wa büürü wanyu athiine na eyendie küri mügeni üria ütüüranitie na inyuü, kana küri mündü wa mühiriga wa mündü ücio mügeni-rî, **48** mündü ücio no arikoragwo arî na kihooto giä güküürwo thuutha wa kwiyendia. Müdü wa nyumba yao no amüküüre: **49** Ithe münini kana ithe mükürü, kana müri wa ithe, kana mündü wa rürira rwa mühiriga wao no amüküüre; kana we mwene angüagaicira, no eküüre. **50** Müdü ücio na mümgürüri magaatara ihinda riria rithiru kuuma mwaka üria eyendirie nginya riria Mwaka wa Jubili ügaakinya. Thogora wa kürekererio gwake ükaaringana na irihi rîa mündü wa mücaara thîini wa miaka iyo. **51** Angikorwo nî miaka miingi itigarite, niakarîha gicunji kinene giä thogora üria aagürütwo naguo. **52** No angikorwo no miaka minini itigarite Mwaka wa Jubili ükinye, iyo noyo agaataa arîhe güküüranio gwake kuringana na üria kwagiriire. **53** Agaatuuo ta mündü wa mücaara mwaka o mwaka; na no nginya mümenyagiriire atî mümgürüri ndarimwathaga atekümüiguüra tha. **54** “O na angüaga güküürwo na njira imwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubili wakinya, **55** nigükorwo andü a Isiraëli nî ndungata ciakwa. Acio nî ndungata ciakwa, iria ndaarutire büürü wa Misiri. Nii nî niî Jehova Ngai wanyu.

26 “Mütikanethondekere mihianano kana mwirügamirie mühianire wa kündü kana ihiga riamüre rîa kühooywo, mütikaige ihiga rîacühie büürü-ini wanyu atî niguo

mūrīnamagirire. Nii nī nī Jehova Ngai wanyu. **2** “Menyagirirai Thabatū ciakwa na mūtīiage handū hakwa haria haamūre. Nii nī nī Jehova. **3** “Mūngirūmīrira kīrira kīa watho wakwa na mūmenyagirire gwathikagira maathani makwa, **4** nīngamuragīria mbura imera ciayo ciakinya, na mīgūnda yanyu nīricaraga irio, nayo mīti ya mīgūnda yanyu iciarage maciaro mayo. **5** Mūrīhūiraga ngano yanyu mūgakinyīria magetha ma thabibū, namo magetha ma thabibū magakinyīria hīndi ya mahaanda, na mūrīrīiaga irio mūkahūūna, na mūtūire būriri wanyu mūrī na thayū. **6** “Nīngatūma būriri wanyu ūgē na thayū, na mūrīkomaga gūtari mūdū ūngītuma mwītigire. Nīnganiina nyamū njuru ciehere būriri-inī wanyu. Nacio itigacooka kuoneka būriri-inī wanyu. **7** Nīmūkaingathīia thū cianyu, na mūcihoote mbaara-inī. **8** Andū atano anyu makaahūūra andū igana, nao andū anyu igana makaahūūra andū ngiri ikūmi, nacio thū nī mūgaacihoota mūciūrage na rūhūi rwa njora. **9** “Nīngamuonia ūtugi wakwa, na ndūme mūciarane na mūingihe, na nīngatūūria kīrīkanīro gīakwa na inyu. **10** Mūgaakoragwo o mūkīria magetha ma mwaka mūthiru nginya rīrīa mūkaamaruta nja nīguo mūgē na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. **11** Ngaiga gīarko gīakwa gatagatī kanyu, na ndīkamūthūūra. **12** Ngaathīiaga ndī gatagatī kanyu, ndūike Ngai wanyu, na inyu mūtūike andū akwa. **13** Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrutire būriri wa Misiri, nīguo mūtūige gūtūika ngombo cia andū a Misiri; ndoinangire macooki ma ngingo cianyu ngītuma mūhotage gūthīi mwīhaandite wago. **14** “No mūngīkaaga kūnjigwa, mwage kūhingia maathani macio mothe, **15** na mūngīrega kīrīra gīakwa kīa watho na mūthūire mawatho makwa, na mwage kūhingia maathani makwa, na nī ūndū ūcio mūthūkie kīrīkanīro gīakwa-rī, **16** Nī na nī nīngamwīka maūndū maya: Nīngamūrehere kīmakō, na ndīmūrehere ndwari cia kūmūniina na ūndū wa kūhīūha kwa mūrī kūrīa gūkaamūte maitho, na gūtūme mūrwo nī hinya. Mūkaahaanda mbeū tūhū, nī ūndū ikaarīagwo nī thū cianyu. **17** Nīngamūrūthīia ndīmūkūrīre nīguo mūhootwo nī thū cianyu; arīa mamūthūire nīo makaamwathaga, na mūkooraga hatarī mūdū ūmīngatīthīe. **18** “Angīkorwo o na mwekwo maūndū macio mūtikanjigwa-rī, ngaakīrīria kūmūherithīa nī ūndū wa mehīa manyu maita mūgwanja. **19** Nīnganiina rūng’athio rwa mwītīio wanyu, na ndūme matu matūike ta cuuma, nayo thī yūme itūike ta gīcango. **20** Mūkaahūthīra hinya wanyu o tūhū, tondu tīri wanyu ndūkagethwo kīndū, kana mīti ya būriri wanyu iciare maciaro mayo. **21** “Nīngī mūngīthīi na mbere na mīthīire ya kūnemerā, na mwage kūnjigwa, nīngakīrīria kūmūngīhīria mahūūra mangī maita mūgwanja o ūria mehīa manyu magīrīrwo nī kūherithio. **22** Nīngamūrehere nyamū cia gīthaka imūkūrīre, nacio imūtunye ciana cianyu, na inīne ng’ombe cianyu, o na itūme mūigana wanyu ūnyīihe ūti atī barabara cianyu ciage andū. **23** “Nīngī kūngīkorwo o na mwekwo maūndū macio no mūkaarega kūnjookerera na mūgīthīi na mbere kūnjūkīria-rī, **24** nī na nī nīngamūkūrīra, na nīngakīrīria kūmūhūūra nī ūndū wa mehīa manyu maita mangī mūgwanja. **25** Nīngamūrehehithīria rūhūi rwa njora rūrīhīrie kīrīkanīro kīria mūthūkitie. Muorīra matūūra-inī marīa manene manyu, nīngamūrehehithīria mūthīro thīinī wanyu, na ndīmūrekererie moko-inī ma thū cianyu. **26** Rīria ngaamwagereria makūmbī manyu ma irio, andū-a-nja ikūmi makaarugagira migate yanyu riiko rīmwe, nao macooke kūmūrehera migate iyo itīmītwō na ratiri. Mūkaamīrīaga na mūtīhūūne. **27** “Nīngī kūngīkorwo o na mwekwo maūndū macio mūtikanjigwa-rī, no mūthīi

o na mbere kūnjūkīria, **28** nī na nī nīngamūkūrīra na marakara na nī mwene ngīrīrie kūmūherithīa maita mangī mūgwanja nī ūndū wa mehīa manyu. **29** Mūkaarīaga nyama cia arīū na aarī anyu. **30** Nīngī nīngananga kūdū kwanyu kūrīa gūtūūgīru, na ndemange magongona manyu ma ūbani na njooke ngīrīrie ciimba cianyu igūrū rīa mīhianano iyo yanyu itari muoyo, na ndīmūthūire. **31** Matūūra manyu marīa manene nīngamananga na handū hanyu harīa haamūre ndīhoonūhe, o na ndīgakenio nī mūtatarīko mwega wa maruta manyu. **32** Nīngonūha būriri ūcio, haraga thū cianyu iria itūūrage kuo igege. **33** Nīngamūharagana ndūrīrī-inī na njomere rūhūi rwakwa rwa njora ndīmūngatīthīe. Naguo būriri wanyu ndīūnūhe, namo matūūra manyu marīa manene ndīmanange. **34** Thuutha ūcio, būriri ūcio nīūgakenera mīaka ya Thabatū hīndi iyo yothē ūgaakorwo ūkīrīte ihooru, na inyu mūrī būriri-inī wa thū cianyu; naguo būriri nūkahurūka, na ūkenere thabatū ciaguo. **35** Ihinda rīrīa būriri ūcio ūgaakorwo ūkīrīte ihooru, nūkahurūka kūrīa wagīte kūhurūka hīndi ya Thabatū iria mwatūūrīte kuo. **36** “Nao arīa anyu magaatigara, nīngatūma ngoro ciao inyiitwo nī guoya marī mabūrīrī-inī macio ma thū ciao, o nginya ithangū rīabarabario nī rūhūho rīgatūma moore. Nao makooraga o ta ūria mūdū ooragira rūhūi rwa njora, na nīmagakūūaga o na gūtari mūdū ūmaingatīthīe. **37** Makaahīnganaga makīūra o ta andū maroorīra rūhūi rwa njora o na gūtari mūdū ūmaingatīthīe. Nī ūndū ūcio mūtīkahota gwītīiriia thū cianyu. **38** Mūgaathīrīra kuo ndūrīrī-inī; būriri wa thū cianyu ūkaamūrīa ūmūniine. **39** Nao andū anyu arīa magaatigara nīmakoorwo nī hinya marī kūu būriri-inī ūcio wa thū ciao nī ūndū wa mehīa mao; o na nīngī nī ūndū wa mehīa ma maithe mao, nī makoorwo nī hinya. **40** “No mangīkoimbūra mehīa mao na mehīa ma maithe mao, o na mehīa ma kūnemerā na ma kūnjūkīria, **41** kūrīa gwatūmire ndīmookīrīre nginya ngimatwarīthīa būriri wa thū ciao, thuutha ūcio rīrīa ngoro iciao ciao nyūmū ikenyīihīa na cītīkīre ihūūra rīa mehīa mao-rī, **42** nīngarīrikana kīrīkanīro gīakwa na Jakubu, na kīrīkanīro gīakwa na Isaaka, na kīrīkanīro gīakwa na Iburahīmu, na ndīrikane būriri ūcio. **43** Nīgūkorwo būriri ūcio nīūgatīganīrio nīo, naguo nīūgakenera Thabatū ciaguo rīrīa ūgaakira ihooru ūtarī nao. Nīmakarīhio mehīa mao nī ūndū nīmaregīre mawatho makwa na magīthūūra kīrīra gīakwa kīa watho. **44** No rīrī, o na gūtari ūguo, hīndi iyo marī būriri-inī wa thū ciao, ndīkamarega kana ndīmathūire biū ūndū ūngītūma ndīmāniine biū, thūkie kīrīkanīro gīakwa nao. Nī nī nī Jehova Ngai wao. **45** No nī ūndū wao, nīngarīrikana kīrīkanīro gīakwa na maithe mao, arīa ndaarutire būriri wa Misiri mbere ya ndūrīrī nīgeetha ndūike Ngai wao. Nī nī nī Jehova.” **46** Icio nīcio irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na matūiro ma kīra na mawatho marīa Jehova aarīkanīre na andū a Isīraelī Kīrīma-inī gīa Sīnai, akīra Musa amamenyithanie kūrī andū a Isīraelī.

27 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria andū a Isīraelī, ūmeere atīrī: ‘Mūdū o wothē angīkeehīta mwīhitwa wa mwanya wa kwamūrīra Jehova andū, na ūndū wa kūruta indo iria cīganiire iruta rīu, **3** nīūgaatua irīhī rīa mūdū mūrūme wa kuuma mīaka mīrongo īrī nginya mīaka mīrongo itandatū rīkorwo rīrī cekerī mīrongo itano cia betha, kūringana na cekerī ya handū-harīa-haamūre, **4** na aakorwo nī mūdū-wa-nja, ūgaatua irīhī rīkorwo rīrī cekerī mīrongo itatū. **5** Aakorwo nī mūdū wa kuuma mīaka itano nginya mīrongo īrī, ūgaatua irīhī rīa mūdū mūrūme rītūike nī cekerī mīrongo

ĩrĩ, na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **6** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mweri ũmwe nginya mĩaka itano, ũgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtuĩke nĩ cekerĩ ithano cia betha, na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekerĩ ithatũ cia betha. **7** Aakorwo nĩ mũndũ wa mĩaka mĩrongo itandatũ kana makĩria, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mĩrũme rĩtuĩke nĩ cekerĩ ikũmi na ithano, na rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **8** Angĩkorwo mũndũ ũria wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa nĩ mũthĩni mũno ndaangĩhota kũriha irĩhi rĩria rĩtuĩtwo, nĩagatwara mũndũ ũcio kũri mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũgaatua irĩhi rĩria mũndũ ũcio wĩhĩtĩte mwĩhĩtwa angĩhota kũriha. **9** “Angĩkorwo kĩndũ kĩria eeraniire na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ingĩtikĩrika irĩ iruta kũri Jehova, nyamũ ta ũyo ihēanĩtwo kũri Jehova irĩtuĩkaga nĩ nyamũre. **10** Ndakanamikũuranie kana amĩgarũranie, aige irĩa njega ithenya rĩa irĩa njũru, kana aige irĩa njũru ithenya rĩa irĩa njega; angĩgakũurania nyamũ ũyo na ingĩ, cieri ũyo ya mbere na ũyo ya gũkũurano nĩagatuika nyamũre. **11** Angĩkorwo kĩndũ kũu ehĩtĩte kũruta nĩ nyamũ irĩ na thaahu, irĩa itangĩtikĩrika irĩ iruta kũri Jehova, nyamũ ũyo no nginya itwarĩrwo mũthĩnjĩri-Ngai, **12** ũria ũgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **13** Angĩkorwo mwene no ende gũkũura nyamũ ũyo, no nginya ongerere gĩcunji kingĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtuĩtwo. **14** “Mũndũ angĩamũra nyũmba yake irĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩri-Ngai agaatua, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **15** Mũndũ ũria wamũrite nyũmba yake angĩmikũura-rĩ, no nginya ongerere gĩcunji kingĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba ũyo nĩagatuika yake rĩngĩ. **16** “Angĩkorwo mũndũ nĩakamũrĩra Jehova gĩcunji kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora waguo ũgaatuuo kũringana na mbeũ iria ingĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, iria arĩ kibaba kĩmwe kĩa omeri ya mbeũ cia cairi. **17** Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubili, thogora ũria ũtuĩtwo nĩguo ũgaatuika thogora waguo. **18** No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubili, mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora kũringana na mĩaka irĩa itigarĩte Jubili irĩa ingĩ igĩgaakinya, nague thogora waguo nĩukanyihanyihio. **19** Mũndũ ũcio wamũrite mũgũnda wake angĩenda kũukũura, nĩakongerera gĩcunji kingĩ gĩa ithano harĩ thogora waguo, mũgũnda ũcio ũcooke ũtuĩke wake rĩngĩ. **20** No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũura mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hĩndĩ ũgaakũrwo o na rĩ. **21** Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubili, nĩagatuika mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuika mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai. **22** “Ningĩ mũndũ angĩkaamũrĩra Jehova mũgũnda ũria agũrite, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, **23** mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora waguo nginya Mwaka wa Jubili, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha irĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. **24** Mwaka-inĩ wa Jubili, mũgũnda ũcio nĩugacookerera mwene ũria wamwendeirie, ũria warĩ mwene mũgũnda ũcio. **25** Thogora wothe ũrituagwo kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo ĩrĩ harĩ cekerĩ ĩmwe. **26** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩra Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng'ondũ, icio nĩ cia Jehova. **27** Angĩkorwo nĩ nyamũ ĩmwe ya iria irĩ thaahu, no amĩgĩre na thogora ũria ĩtuĩrĩrwo, ongerere gĩcunji kingĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmikũura, nyamũ ũyo nĩkeendio na thogora ũria ũtuĩtwo. **28** “No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩria aamũrĩre Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kingĩendio kana gĩkũrwo; indo

ciothe ciamũrĩrwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova. **29** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩrwo kũuragwo ũngĩkũrwo; no nginya ooragwo. **30** “Gĩcunji gĩa ikũmi kĩa indo ciothe cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunji kũu kĩamũrĩrwo Jehova. **31** Mũndũ angĩgakũura gĩcunji gĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunji kingĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtuĩtwo. **32** Gĩcunji gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũuru rwa ng'ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yothe irĩa ĩhitũkagira rungu rwa rũthanju rwa mũrĩthi nĩkamũrĩrwo Jehova. **33** Mũndũ ndagathuure irĩa njega kana irĩa njũru, kana akũuranie. Angĩgakũurania nyamũ ũyo na ingĩ, cieri, ya mbere na ũyo ya gũkũurano, nĩ igaatuika nyamũre, na icio itingĩkũrwo.” **34** Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrima-inĩ gĩa Sinai makonĩ andũ a Isiraeli.

Ndari

1 Na riri, Jehova akiriria Musa ar' Hema-ini ya Gutunganwo kuu Weru-ini wa Sinai muthenya wa mbere wa mweri wa keeri, mwaka-ini wa keeri kuuma andu a Israeli moima bururi wa Misiri. Akimwira atiri: **2** "Tara kirindi g'ithe kia andu a Israeli, umatare na mbari ciao, na nyumba ciao uria itarii, mundu murume o mundu murume andikwo r'itwa riake. **3** Wee muri na Haruni mutare ikundi cia arume othe aria mari Israeli, aria makinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mangihota guthii ita-ini. **4** Mundu umwe kuuma o mühriga, na akorwo ar' mutongoria wa nyumba yao, nio mekumuteithia. **5** Maya nimo maritwa ma andu aria marimuteithagiri: kuuma mühriga wa Rubeni, ni Elizuru mürü wa Shedeuru; **6** kuuma mühriga wa Simeoni, ni Shelumeli mürü wa Zurishadai; **7** kuuma mühriga wa Juda, ni Nahashoni mürü wa Aminadabu; **8** kuuma mühriga wa Isakaru, ni Nethaneli mürü wa Zuaru; **9** kuuma mühriga wa Zebuluni, ni Eliabu mürü wa Heloni; **10** kuuma ariu a Jusufu: kuuma Efiraimu, ni Elishama mürü wa Amihudu; kuuma Manase, ni Gamalieli mürü wa Pedazuru; **11** kuuma mühriga wa Benjimini, ni Abidani mürü wa Gideoni; **12** kuuma mühriga wa Dani, ni Ahiezeri mürü wa Amishadai; **13** kuuma mühriga wa Asheri, ni Pagieli mürü wa Okirani; **14** kuuma mühriga wa Gadi, ni Eliasafu mürü wa Deueli; **15** kuuma mühriga wa Nafitali, ni Ahira mürü wa Enani." **16** Acio nio andu aria maathuurirwo kuuma küri kirindi g'ia Israeli, mari atongoria a mühriga ya maithe mao ma tene. Nio mari atongoria a mühriga ya Israeli. **17** Musa na Haruni makioya andu acio maheetwo maritwa mao. **18** Mag'icooka mag'ita kirindi g'ithe hamwe muthenya wa mbere wa mweri wa keeri. Andu makionania rüruka rwao kuringana na mbari na nyumba ciao, nao arume aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria makandikwo, o mundu o mundu na r'itwa riake, **19** o ta uria Jehova aathite Musa. Ni undu ücio akimatara mari kü Weru-ini wa Sinai: **20** Kuuma njiaro-ini cia Rubeni, mürü wa irigithathi wa Israeli: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari na nyumba ciao. **21** Kuuma mühriga wa Rubeni mari andu 46,500. **22** Kuuma njiaro-ini cia Simeoni: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mag'itarwo na makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari na nyumba ciao. **23** Kuuma mühriga wa Simeoni mari andu 59,300. **24** Kuuma njiaro-ini cia Gadi: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **25** Kuuma mühriga wa Gadi mari andu 45,650. **26** Kuuma njiaro-ini cia Juda: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **27** Kuuma mühriga wa Juda mari andu 74,600. **28** Kuuma njiaro-ini cia Isakaru: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **29** Kuuma mühriga wa Isakaru mari andu 54,400. **30** Kuuma njiaro-ini cia Zebuluni: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini

makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **31** Kuuma mühriga wa Zebuluni mari andu 57,400. **32** Kuuma küri ariu a Jusufu: Kuuma njiaro-ini cia Efiraimu: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **33** Kuuma mühriga wa Efiraimu mari andu 40,500. **34** Kuuma njiaro-ini cia Manase: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **35** Kuuma mühriga-ini wa Manase mari andu 32,200. **36** Kuuma njiaro-ini cia Benjimini: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **37** Kuuma mühriga wa Benjimini mari andu 35,400. **38** Kuuma njiaro-ini cia Dani: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **39** Kuuma mühriga wa Dani mari andu 62,700. **40** Kuuma njiaro-ini cia Asheri: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri na makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **41** Kuuma mühriga wa Asheri mari andu 41,500. **42** Kuuma njiaro-ini cia Nafitali: Arume othe aria maakinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, makandikwo o mundu o mundu na r'itwa riake, kuringana na maandiko ma mbari ciao na nyumba ciao. **43** Kuuma mühriga wa Nafitali mari andu 53,400. **44** Acio nio andu aria maatarirwo ni Musa na Haruni na atongoria aria ikumi na eeri a Israeli, o umwe wao arugamirire nyumba yake. **45** Andu othe a Israeli aria maakinyitie miaka mirongo iri kana makiria, aria mang'ahotire guthii ita-ini, mag'itarwo kuringana na nyumba ciao. **46** Andu acio othe mari hamwe mari 603,550. **47** No riri, andu a nyumba a mühriga wa Lawi matataririo hamwe na andu aria ang'i a Israeli. **48** Jehova nieriite Musa atiri, **49** "Mutigatare andu a mühriga wa Lawi kana mumaraniire na andu aria ang'i a Israeli. **50** Handu ha üguo-ri, amurai Alawii matuik'e arori a hema ya Üira, mamenyagirire indo ciothe hema, na kindu o g'ithe kia hema iyo. Nio marikuuaga hema iyo o na indo ciothe ciayo; na mamimenyagirire na mamithiürürükag'irre na hema ciao. **51** Riria r'iothe hema iyo ig'uthaamio, Alawii acio nio marimamburaga, na riria r'iothe hema iyo ikwambwor-ri, Alawii acio nio marimambanga. Mundu üng'i o na ürük'ig'ankamikuhirira niakoogawo. **52** Andu a Israeli mariambaga hema ciao kuringana na ikundi ciao, o mundu kamb'i-ini yake haria bendera yake iri. **53** No riri, Alawii mariambaga hema ciao mathiürürük'irre hema ya Üira nigeetha kirindi kiu kia Israeli g'itigakororerwo ni mang'uri ma Ngai. Alawii nio marihokagirwo ümenyereri wa hema iyo ya Üira." **54** Nao andu a Israeli mag'ika maundü macio o ta uria Jehova aathite Musa.

2 Nake Jehova akiria Musa na Haruni atiri, **2** "Andu a Israeli nimabage hema ciao irigiicirre Hema-ya-Gütunganwo no iri haraaya nayo, o mundu ar' haria bendera yake iri iria iri na maruri ma nyumba yao." **3** Mwenya wa irathiro, kiria riua rirathagira-ri, niho ikundi cia kamb'i ya mühriga wa Juda

ikaamba hema haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Juda ni Nahashoni muru wa Aminadabu. **4** Gikundi giake ni kia andu 74,600. **5** Mühiriga wa Isakaru ukaamba hema ciao mariganitie na andu a Juda. Mütongoria wa andu a Isakaru ni Nethaneli muru wa Zuaru. **6** Gikundi giake ni kia andu 54,400. **7** Mühiriga wa Zebuluni nigo ugaacookerera. Mütongoria wa andu a Zebuluni ni Eliabu muru wa Heloni. **8** Gikundi giake ni kia andu 57,400. **9** Andu othe aria maagaarwo guikara kamb ya Juda, kuringana na ikundi ciao-ri, ni andu 186,400. Acio nio makaamba kuumagara. **10** Mwena wa guthini niho ikundi cia kamb ya mühiriga wa Rubeni igaakorwo, haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Rubeni ni Elizuru muru wa Shedeuru. **11** Gikundi giake ni kia andu 46,500. **12** Mühiriga wa Simeoni ukaamba hema ciao mariganitie na Rubeni. Mütongoria wa andu a Simeoni ni Shelumieli muru wa Zurishadai. **13** Gikundi giake ni kia andu 59,300. **14** Mühiriga wa Gadi nigo ugucokerera. Mütongoria wa andu a Gadi ni Eliasafu muru wa Deueli. **15** Gikundi giake ni kia andu 45,650. **16** Andu othe aria magaarwo guikara kamb ya Rubeni, kuringana na ikundi ciao-ri, ni andu 151,450. Acio nio magaatuka a keeri kuumagara. **17** Nayo Hema-ya-Gütunganwo na kamb ya Alawii moimagare mar gatagati ga kamb icio ingi. Makoimagara marimanirire kuringana na uria hema cia kamb ciao ciambitwo, o kamb iri handu hayo nyene o haria bendera yao iri. **18** Mwena wa ithuro niko ikundi cia kamb ya mühiriga wa Efiraimu igukorwo, o haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Efiraimu ni Elishama muru wa Amihudu. **19** Gikundi giake ni kia andu 40,500. **20** Mühiriga wa Manase nigo ukurigania nao. Mütongoria wa andu a Manase ni Gamalieli muru wa Pedazuru. **21** Gikundi giake ni kia andu 32,200. **22** Mühiriga wa Benjamini nigo ugucokerera. Mütongoria wa andu a Benjamini ni Abidani muru wa Gideoni. **23** Gikundi giake ni kia andu 35,400. **24** Andu othe aria maagaarwo guikara kamb ya Efiraimu, kuringana na ikundi ciao-ri, ni andu 108,100. Acio nio marithiiga mar a gatati. **25** Mwena wa gathigathini niko ikundi cia kamb ya mühiriga wa Dani igukorwo, haria bendera yao iri. Mütongoria wa andu a Dani ni Ahiezeri muru wa Amishadai. **26** Gikundi giake ni kia andu 62,700. **27** Mühiriga wa Asheri ukaamba hema ciao mariganitie nao. Mütongoria wa andu a Asheri ni Pagieli muru wa Okirani. **28** Gikundi giake ni kia andu 41,500. **29** Mühiriga wa Nafitali nigo ugucokerera. Mütongoria wa andu a Nafitali ni Ahieru muru wa Enani. **30** Gikundi giake ni kia andu 53,400. **31** Andu othe aria magaarwo guikara kamb ya Dani ni andu 157,600. Acio nio magaarwo mar a muthia kuumagara, mar haria bendera ciao iri. **32** Acio nio andu a Israeli, aria maatarirwo kuringana na nyumba ciao. Aria othe maar kamb-ini kuringana na ikundi ciao-ri, maar andu 603,550. **33** No riri, Alawii matiataramirio na andu aria ang a Israeli, ta uria Jehova aathite Musa. **34** Ni undu icio andu a Israeli magika maundu mothe maria Jehova aathite Musa, na tondu icio maambire hema haria bendera ciao ciari, na ugo nogo moimagare, o mütongoria na andu a mühiriga wake na nyumba yake.

3 Uyu nigo uhoro wa njari cia Haruni na Musa hndi iria Jehova aarire na Musa Kirima-ini gia Sinai. **2** Maritwa ma ariu a Haruni maar Nadabu uria war irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **3** Macio nimo maritwa ma ariu a Haruni, nao maar athinjiri-Ngai aitaririe maguta, aria maamuritwo matungatage mar athinjiri-Ngai. **4** Na

riri, Nadabu na Abihu nimakuire mar mbere ya Jehova riria maarutaga igongona na mwaki utari mwitikirie mbere yake Weru-ini wa Sinai. Matiar na ciana cia aanake; ni undu icio, Eleazaru na Ithamaru nio matungataga mar athinjiri-Ngai hndi iria yothe ithe wao Haruni aari muoyo. **5** Nake Jehova akira Musa atiri, **6** "Rehe andu a mühiriga wa Lawi umaneane kuri Haruni muthinjiri-Ngai, nigo mamuteithagie. **7** Marirutaga wira wa kumutungatira, na matungatagie kirindi kiu giothe hau Hema-ini-ya-Gütunganwo na undu wa kuruta wira wa hema iyo. **8** Nao marimenyagirira indo ciothe cia Hema-ya-Gütunganwo, mahingage maundu maria magirire ni gwikwo ni andu a Israeli na undu wa kuruta wira wa hema iyo. **9** Neana Alawii acio kuri Haruni na ariu ake; nio andu a Israeli aria mekuneanwo kuri we biu. **10** Amira Haruni na ariu ake matungatage mar athinjiri-Ngai; mundu ingi o woth uria urikuahagirira haria haamure no nginya ooragwo." **11** Ningi Jehova akira Musa atiri, **12** "Ni ni ni thuurite Alawii kuuma kuri andu a Israeli ithenya ria marigithathi ma arume aria marigithathitwo ni andu-a-nja othe a Israeli. Alawii ni akwa, **13** nigukorwo marigithathi mothe ni makwa. Hndi iria ndooragie marigithathi mothe ma Misiri, nogo ndeyamurire marigithathi mothe ma Israeli, mar ma mundu kana ma nyamu. Macio ni makwa kiembe. Ni ni ni Jehova." **14** Ningi Jehova akira Musa kuu Weru-ini wa Sinai atiri, **15** "Tara Alawii kuringana na nyumba ciao na mbari ciao. Tara arume othe aria makinyitie mweri umwe na makiria." **16** Ni undu icio, Musa akimatara o ta uria aathitwo ni kiugo kia Jehova. **17** Maya nimo maritwa ma ariu a Lawi: Ni Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **18** Maya nimo maritwa ma mbari cia Agerishoni: Ni Libini na Shime. **19** Mbari cia Akohathu ciari: Amuramu, na Iziharu na Heberoni, na Uzieli. **20** Mbari cia Amerari: ciari Mahali na Mushi. Ici nicio ciari mbari cia Alawii, kuringana na nyumba ciao. **21** Gerishoni aar na mbari cia Alabini na Ashimei; ici nicio ciari mbari cia Agerishoni. **22** Arume aria othe maakinyitie mweri umwe na makiria aria maatarirwo maar andu 7,500. **23** Mbari icio cia Agerishoni ciari ciamb hema ciao mwena wa ithuro, thuutha wa Hema-iria-Nyamure. **24** Mütongoria wa nyumba cia Agerishoni aar Eliasafu muru wa Laeli. **25** Hau Hema-ini-ya-Gütunganwo-ri, Agerishoni nio maar na wira wa kumenyerera Hema-ryo-Nyamure na hema, na ciandarua cia kumhumbira, na gitambaya gia gucuurio itoonyero ria Hema-ya-Gütunganwo, **26** na itambaya cia gucuurio cia kuirigira nja, na gitambaya gia gucuurio gia itoonyero ria nja iria ithiurukirie Hema iyo nyamure na kigongona na mihindo, na indo ciothe iria ikonainie na wira wacio. **27** Kohathu aar na mbari cia Aamuramu, na Aiziharu, na Aheberoni, na Uzieli; icio nicio ciari mbari cia Akohathu. **28** Arume aria othe maakinyitie mweri umwe na makiria maar andu 8,600. Wira wa Akohathu war wa kumenyerera haria haamure. **29** Mbari cia Akohathu ciari ciambage hema mwena wa guthini wa Hema-iria-Nyamure. **30** Mütongoria wa nyumba cia mbari cia Akohathu aar Elizafani muru wa Uzieli. **31** Wira wao war wa kumenyerera ithanduki ria kirikangiro, na metha, na muthi uria wa kuirigirwo matawa, na igongona, na indo cia gutumirwo haria haamure, na gitambaya gia gucuurio gia kuhakania, o na indo ciothe ciakonainie na muthurire wacio. **32** Mütongoria munene wa Alawii aar Eleazaru muru wa Haruni, uria muthinjiri-Ngai. Niwe watuirwo murugamiriri wa aria maamenyagirira haria haamure. **33** Merari aar na mbari cia Amahali na Amushi; icio nicio ciari mbari cia Merari. **34** Arume aria othe maatarirwo aria maakinyitie mweri umwe na

makiria maarĩ andũ 6,200. **35** Mütongoria wa nyũmba cia mbarĩ ya Merari aarĩ Zurieli mũrũ wa Abihaili; nao maarĩ maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-ĩria-Nyamũre. **36** Amerari maamũrĩrwo mamenyagĩrĩre buremu ya hema ĩria yaamũrĩtwo, na mĩgũko yayo, na itugĩ, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wira, na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩre wacio, **37** o na mamenyagĩrĩre itugĩ iria ciirigite nja yayo hamwe na itina ciacio, na higĩ cia hema na mĩhũndo yayo. **38** Musa na Harũni na arĩũ ake maarĩ mambage hema ciao mwena wa irathĩro wa Hema-ĩyo-Nyamũre, mang'etheire irathĩro, o hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Wira wao warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Mũndũ ũngĩ o wothe ũngiakuhĩrĩrie hau haamũre aarĩ ooragwo. **39** Alawii arĩa othe maatarĩrwo ta ũria Jehova aathite Musa na Harũni kũringana na mbarĩ ciao, hamwe na arũme othe arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makiria, maarĩ andũ 22,000. **40** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tara marigithathi ma arũme othe ma andũ a Isiraeli arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makiria, na wandĩke marĩtwa mao. **41** Nyamũrĩra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli; o naguo ũhũi wa Alawii ũwaamũre handũ ha marigithathi mothe ma mahiũ ma andũ a Isiraeli. Nĩ nĩ nĩ Jehova." **42** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtara marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, o ta ũria Jehova aamwathite. **43** Marigithathi mothe ma arũme arĩa maakinyĩtie mweri ũmwe na makiria, maandĩko wa marĩtwa mao, maarĩ andũ 22,273. **44** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **45** "Amũra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, naguo ũhũi wa Alawii ũwaamũre handũ ha mahiũ mao. Alawii megũtuĩka akwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **46** Gũkũra marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrite mũigana wa Alawii-ri, **47** oya cekerĩ ithano irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre, ĩria ũrĩtũ wayo ũrĩ gera mĩrongo ĩrĩ. **48** Mbeeca icio cia gũkũra andũ a Isiraeli acio makĩrite-ri, cinengere Harũni na arĩũ ake." **49** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũra andũ acio makĩrite mũigana wa andũ arĩa maakũrĩtwo nĩ Alawii. **50** Kuuma kũri marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũrĩtũ wa cekerĩ 1,365 kũringana na cekerĩ ya handũ-haria-haamũre. **51** Musa akĩnengera Harũni na arĩũ ake mbeeca icio ciakũrĩrite andũ, o ta ũria aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova.

4 Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ: **2** "Thĩnĩ wa Alawii-ri, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **3** Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wira-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **4** "Ūyũ nĩguo wira wa Akohathu thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wira wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. **5** Rĩria kambĩ ĩgũthaama-ri, Harũni na arĩũ ake marĩtoonyaga thĩnĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakanania na makahumbĩra ithandũkũ rĩa Ūria nakĩo. **6** Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ riacio, na matoonyie mĩti ya kũrikuua handũ hayo. **7** "Nao maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa metha ya mĩgate ĩria ĩigagwo mbere ya Jehova, na mamiĩgĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuuo; na mĩgate ĩria ĩigagwo hau hĩndĩ ciothe ĩikare o hau igũrũ. **8** Macooke maĩgĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igũrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kĩa na njũũ cia pomboo, na matoonyie mĩti ya kũrikuua handũ hayo. **9** "Ningĩ moe gĩtambaya kĩa

rangi wa bururu, mahumbĩre mũtĩ ũria wa kũigĩrĩrwo matawa marĩa mamũrikaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. **10** Ningĩ makũnje mũtĩ ũcio na indo ciagua ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macĩgĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. **11** "Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa kĩgongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na matoonyie mĩtĩ ĩria ya gũgĩkuua handũ hayo. **12** "Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-haria-haamũre, macĩkũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, machumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macĩgĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. **13** "Ningĩ nĩ marute mũhu kuuma kĩgongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi igũrũ riakĩo. **14** Ningĩ maĩgĩrĩre indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kĩgongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngĩo cia mwaki, na njibe, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminĩria. Igũrũ riakĩo nĩ maare gĩthii kĩa njũũ cia pomboo na matoonyie mĩtĩ ya gũgĩkuua handũ hayo. **15** "Thuutha wa Harũni na arĩũ ake kũrĩkia kũhumbĩra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamũre, na rĩria andũ a kambĩ mehaarĩria gũthaama-ri, arĩũ a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamũre matigakue. Akohathu acio nĩo magakuua indo iria irĩ thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **16** "Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai, niwe ũrĩmenyagĩrĩra maguta ma gwakia tawa, na ũbumba ũria ũnungaga wega, na mũtu ũria ũrutagwo hĩndĩ ciothe, o na maguta marĩa maitanagĩrĩrio. Niwe ũrĩmenyagĩrĩra Hema-ĩyo-Nyamũre irĩ yothe na indo iria ciothe irĩ thĩnĩ wayo, nĩcio indo iria nyamũre ciĩkĩrĩtwo kuo, na indo cia wira." **17** Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **18** "Menyerera mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Akohathu matikaneherio kuuma kũri Alawii. **19** Nĩguo matũtũre muoyo na matikae gũkua rĩa mangĩkuhĩrĩra indo iria theru mũno-ri, mekagĩrei ũũ: Harũni na arĩũ ake nĩo marĩtoonyaga handũ harĩa hatheru, na makagaĩra o mũndũ wira wake na kĩria egũkuua. **20** No arĩũ a Kohathu matikanatoonye thĩnĩ kuona indo iria theru o na hanini, nĩguo matigaakue." **21** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **22** "Tara Agerishoni o nao kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. **23** Ūtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wira-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **24** "Ūyũ nĩguo ũtungata wa mbarĩ cia Agerishoni rĩria mekũrũta wira na gũkuua mĩrigo: **25** Nĩo marĩkuuaga itambaya cia gũcuurio cia Hema-ĩria-Nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo cia kũmĩhumbĩra, o na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo cia kũmĩhumbĩra na igũrũ, na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, **26** na itambaya cia gũcuurio iria cia kũirĩgira nja ĩria ĩthiũrũkĩrie Hema-ĩyo-Nyamũre na kĩgongona, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ, na mĩhĩndo na indo ciothe itũmagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. Agerishoni acio nĩo marĩrutaga wira wothe ũria wagĩrĩre kũrutwo na indo icio. **27** Ūtungata wao wothe, ũrĩ wa gũkuua mĩrigo kana wa kũrũta wira ũngĩ, ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Harũni na arĩũ ake. Nĩ inyuĩ mũrĩmagayagĩra wira wao wa kĩria gĩothe marĩkuuaga. **28** Ūcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Agerishoni Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Wira wao ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai. **29** "Tara Amerari kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **30** Tara arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wira-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **31** Ūyũ nĩguo wira wao ũria

marirutaga magitungata Hema-ini-ya-Gütunganwo: wira wao ni gūkuuaga buremu cia Hema-iyō-Nyamūre, na mīgīko yayo, na itugī na itina ciacio, **32** o ūndū ūmwe na itugī iria ciirigite nja hamwe na itina ciacio, na hīgī cia hema na mīhīndo, na indo ciothe ciacio na kīndū gīothe gikonainie na kūruta wira ūcio. Gayagira o mūdū indo iria agīrīrwo nī gūkuua. **33** Ūcio nīguo ūtungata wa mbarī ya Amerari rīrīa marirutaga wira Hema-ini-ya-Gütunganwo, matongoretio nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthīnjīri-Ngai.” **34** Na rīrī, Musa, na Harūni, na atongoria a kīrīndī nīmatarīre Akohathu acio kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao. **35** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wira-ini wa Hema-ya-Gütunganwo, **36** matarītwo na mbarī ciao, maarī andū 2,750 **37** Ūcio nīguo warī mūigana wa andū othe arīa maarī a mbarī cia Akohathu arīa maatungata thīnī wa Hema-ya-Gütunganwo. Musa na Harūni maatarīre kūrīngana na ūrīa Jehova aathīte Musa. **38** Agerishoni maatarīrwo kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao. **39** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wira-ini wa Hema-ya-Gütunganwo, **40** matarītwo na mbarī na nyūmba ciao, maarī andū 2,630. **41** Ūcio nīguo warī mūigana wa mbarī cia Agerishoni arīa maatungata thīnī wa Hema-ya-Gütunganwo. Musa na Harūni maatarīre kūrīngana na watho wa Jehova. **42** Amerari maatarīrwo kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao. **43** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire gūtungata wira-ini wa Hema-ya-Gütunganwo, **44** matarītwo na mbarī ciao, maarī andū 3,200. **45** Ūcio nīguo warī mūigana wa mbarī cia Amerari. Musa na Harūni maatarīre kūrīngana na ūrīa Jehova aathīte Musa. **46** Nī ūndū ūcio, Musa na Harūni na atongoria a Isiraēli magītara Alawīi othe kūrīngana na mbarī ciao na nyūmba ciao. **47** Arūme othe a ūkūrū wa kuuma miaka mīrongo itatū ngīnya miaka mīrongo itano arīa mookire kūruta wira wa gūtungata na gūkuua Hema-ya-Gütunganwo, **48** mūigana wao warī andū 8,580. **49** Kūrīngana na watho wa Jehova ūrīa aathīte Musa, mūdū o mūdū nīagayagīrwo wira wake, na akerwo kīrīa egūkuua. Ūguo nīguo maatarīrwo, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

5 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Atha andū a Isiraēli maingate kuuma kambī-inī yao mūdū o wothē ūrūarīte mūrīmū wa ngoothī ūrīa ūngīgwatanio, kana mūdū ūrī na handū o na ha he kuura, kana mūdū ūrī na thaahu nī ūndū wa kūhuta kīimba. **3** Ingata arūme o na andū-a-nja; ūmaingate nja ya kambī nīguo matigathaahie kambī yao kūrīa nī nūdūranagia na inyuī.” **4** Ūguo noguo andū a Isiraēli meekire; makīruta andū acio nja ya kambī. Magīka o ūrīa Jehova aathīte Musa gwīkwo. **5** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **6** “Ira andū a Isiraēli atīrī, ‘Rīrīa mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja angīhītīria mūdū ūrīa ūngī na njira o yothe, na nī ūndū ūcio aage kwīhokeka harī Jehova-rī, mūdū ūcio nī mūhītia, **7** na no ngīnya oimbūre mehīa marīa ekīte. No ngīnya arute irīhi rīothe nī ūndū wa mahītia macio make, na ongerere gīcunjī gīa ithano kūrī irīhi rīu, anengere mūdū ūcio ahītīrie. **8** No mūdū ūcio angkorwo ndarī na mūdū wa nyūmba yao ūrīa ūngīrīhwo nī ūndū wa ihītia rīu, irīhi rīu rīrītūkaga rīa Jehova, na no ngīnya rīnengerwo mūthīnjīri-Ngai rīrī hamwe na ndūrūme ya kūrūtuo igongona rīa horohio nī ūndū wake. **9** Maruta mothe maamūre marīa andū a Isiraēli marīrehagīra mūthīnjīri-Ngai-rī, marītūkaga make. **10** Iheo cia o mūdū iria

nyamūre nī ciake we mwene, no kīrīa angīhe mūthīnjīri-Ngai, gīgaatuika kīa mūthīnjīri-Ngai ūcio.” **11** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **12** “Arīria andū a Isiraēli, ūmeere atīrī: ‘Mūtumia wa mūdū angīhīngīcānia mīthīire yake, atuīke ti mwīhokeku harī we **13** na ūndū wa gūkoma na mūdū ūngī, na ūndū ūcio ūhīthwo mūthuuriwe na thaahu wake wage kūmenyeka (tondū hatīrī mūrīa wa kūmuumbūra, na ndaakorereirwo agīka ūndū ūcio-rī), **14** na mūthuuriwe aigūire mūtumia wake ūiru na amwīkūūire atī nīethaahīte, kana amūgūire ūiru na amwīkūūire o na akorwo atethaahīte, **15** hīndī iyo nīatware mūtumia wake harī mūthīnjīri-Ngai. Nīngī no ngīnya atware gīcunjī gīa ikūmi kīa eba īmwe ya mūtu wa cairī nī ūndū wa mūtumia wake. Ndagaitīrīre mūtu ūcio maguta kana awīkire ūbumba, nī ūndū rīu nī iruta rīa mūtu rīrutagwo nī ūndū wa ūiru, iruta rīa mūtu rīa kīrīkano, rīa kūrīkīkanania ihītia rīu. **16** “‘Mūthīnjīri-Ngai nīagatwara mūtumia ūcio amūrūgamie mbere ya Jehova. **17** Acooke oe maaī maamūre marī ndīgīthū-inī ya rīūmba, na ahakūre rūkūngū hau thī ya Hema-īrīa-Nyamūre arwīkire maaī-inī macio. **18** Mūthīnjīri-Ngai aarīka kūrīgāmia mūtumia ūcio mbere ya Jehova, nīakamuohora njuīrī yake, acooke amūnengere iruta rīu rīa kīrīkano rīa mūtu nī ūndū wa ūiru arīnyīte na moko, nake mūthīnjīri-Ngai we mwene akorwo anyīite maaī macio marūrū marīa marehaga kīrumi. **19** Mūthīnjīri-Ngai acooke ehītīthie mūtumia ūcio, amwīre atīrī, ‘Angīkorwo hatīrī mūdū ūngī ūkomete nawe, na ndūhīngīcānītie mīthīire yaku ūgethaahīa hīndī irīa ūrī na mūthuuri-rī, maaī maya marūrū marīa marehaga kīrumi maroaga gūgwīka ūiru. **20** No angīkorwo nūhīngīcānītie mīthīire yaku ūrī na mūthuuri na ūgethaahīa nī ūndū wa gūkoma na mūdū ūngī tīga mūthuuri-guo-rī,” **21** hīndī iyo mūthīnjīri-Ngai nīakehītīthīa mūtumia ūcio na mwīhītwa ūyū ūrehanagīra kīrumi, oige atīrī, ‘Jehova arotūma andū anyu makūrume na magūkaane, rīrīa agaatūma kīero gīaku kīhīnyare na nda yaku īimbe. **22** Namo maaī maya marehaga kīrumi marotoonya mwīrī waku, nayo nda yaku īimbe na kīero gīaku kīhīnyare.” “‘Nake mūtumia ūcio acooke oige atīrī, ‘Amenī, nīgūtūike ūguo.” **23** “‘Mūthīnjīri-Ngai nīakandīka irumīa icio ibuku-inī rīa gīkūngū, acooke acīthambīrie maaī-inī macio marūrū. **24** Nīagatūma mūtumia ūcio anyue maaī macio marūrū marehaga kīrumi, namo maaī macio mamūtoonye na matūme aigue ruo rūnene mūno. **25** Mūthīnjīri-Ngai acooke oe iruta rīu rīa mūtu nī ūndū wa ūiru kuuma moko-inī ma mūtumia ūcio, arīthūngīthie mbere ya Jehova, na acooke arīrehe kīgongona-inī. **26** Nīngī mūthīnjīri-Ngai ūcio arūme ngundī īmwe ya mūtu ūcio ūrutītwo ūrī wa kīrīkano na aūcīnīre igūrū rīa kīgongona; thuutha ūcio atūme mūtumia ūcio anyue maaī macio. **27** Angīkorwo nīethaahīte na ti mwīhokeku harī mūthuuriwe-rī, rīrīa akaanyūthīo maaī macio marehaga kīrumi, nī makaamūtoonye matūme aigue ruo rūnene mūno, na nda yake īimbe na kīero gīake kīhīnyare, nake atuīke thaahu kūrī andū ao. **28** No rīrī, angīkorwo mūtumia ūcio ndethaahīte na akorwo nī mūthūng-rī, ndagatūwo mūhītia, na nīakahota kūgīa na cīana. **29** “‘Ūyū nīguo watho wa ūiru rīrīa mūtumia angīhīngīcānia mīthīire yake, ethaahīe o arī na mūthuuri, **30** kana rīrīa mūdū mūrūme angīnyīitwo nī ūiru nī ūndū nīegwīkūūa mūtumia ūcio wake. Mūthīnjīri-Ngai arīmūrūgamāgia mbere ya Jehova na arīmūrīre watho ūcio wothē. **31** Mūthuuriwe nīagatūwo ndarī na ihītia o na rīrīkū, no mūtumia ūcio nīwe ūgaacookerewo nī mehīa maaī.”

6 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩra andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ mũrĩme kana mũndũ-wa-nja angĩenda kwĩhĩta mwĩhĩtwa wa mwanya, ũrĩ mwĩhĩtwa wa kwĩyamũrĩra Jehova atũike Mũnazirĩ, **3** no nginya atige kũnyua ndibei o na indo iria ingĩ ngagatu cia kũnyua, na ndakananyue thiki ithondeketwo kuuma kũrĩ ndibei kana kĩndũ kingĩ kĩgagatu gĩa kũnyua. Ndakananyue maafi ma thabibũ, kana arĩe thabibũ, kana thabibũ iria nyũmthĩe. **4** Hĩndĩ irĩa yothē arĩkoragwo arĩ Mũnazirĩ, ndakanarĩe kĩndũ gĩa kuuma he mũthabibũ, irĩ mbegũ kana makoni. **5** “Ihinda rĩothe rĩa mwĩhĩtwa ũcio wa kwĩyamũra, ndakananjwo mũtwe. No nginya aikarage arĩ mũtheru o nginya ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Jehova rĩthire; no nginya areke njuĩrĩ cia mũtwe wake ikũre iraihe. **6** Ihinda rĩu rĩothe eyamũrĩre Jehova ndakanakuhĩrĩre kũimba. **7** O na ithe, kana nyina, kana mũrũ wa nyina, kana mwarĩ wa nyina angikua, ndakanethaahie nĩ ũndũ wao, tondu arĩ na rũrĩ rwa kwĩyamũrĩra Ngai mũtwe. **8** Ihinda rĩothe rĩa kwĩyamũra gwake arĩkoragwo aamũrĩrwo Jehova. **9** “Mũndũ angikua gĩkuũ kĩa narua arĩ ho, naguo ũndũ ũcio ũthaahie njuĩrĩ irĩa aamũrĩte, no nginya enjwo mũtwe mũthenya wake wa gũtherio, na nĩguo wa mũgwanja. **10** Ningĩ mũthenya wa ĩnana no nginya atware ndirahũgĩ igĩrĩ kana tũtũtuura twĩrĩ harĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **11** Nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai arute ĩmwe ĩtuĩke igongona rĩa kũhoroherio mehĩa, nayo ĩyo ingĩ ĩtuĩke nĩ iruta rĩa njino nĩguo ahoroherio, nĩ ũndũ nĩehĩtie nĩgũkorwo arĩ hamwe na kũimba. Mũthenya o ro ũcio no nginya aamũrĩre Jehova mũtwe wake rĩngĩ. **12** No nginya eyamũrĩre Jehova ihinda rĩu rĩa kwĩyamũra, na no nginya arute gatũrũme ka mwaka ũmwe gatũke ka igongona rĩa mahĩtia. Mũthenya irĩa mĩhĩtũku ndĩgũtarwo, tondu nĩathaahirio ihinda rĩrĩa eyaamũrĩte. **13** “Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo watho wa Mũnazirĩ ihinda rĩake rĩa kwĩyamũrĩra Ngai rĩathira. Nĩakarehwo itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **14** Hau niho akaarehe maruta make harĩ Jehova, namo nĩ: gatũrũme ka mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ gatũke ka iruta rĩa njino, na kamwatĩ ka mwaka ũmwe karĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, na ndũrũme ĩmwe ĩtarĩ na kaũũgũ ĩrĩ iruta rĩa ũguano, **15** hamwe na maruta ma mũtu na maruta ma kũnyuuo, na gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, na keki cia mũtu ũrĩa mũhĩnyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na tũmĩgate tũhũthũ tũhakĩtwo maguta. **16** “Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona rĩa kũhoroheria mehĩa o na iruta rĩa njino. **17** Nĩakarehe gĩkabũ kĩa mĩgate ĩtarĩ mĩmbie na aruta ndũrũme ĩyo ĩrĩ igongona rĩa ũguano kũrĩ Jehova, hamwe na igongona rĩayo rĩa mũtu na rĩa indo cia kũnyuuo. **18** “Ningĩ hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, Mũnazirĩ no nginya enjwo njuĩrĩ rĩa aamũrĩte. Nĩakoya njuĩrĩ ĩyo na amĩkie mwaki-inĩ ũrĩa ũrĩ rungu rwa igongona rĩa ũguano. **19** “Thuutha wa Mũnazirĩ ũcio kwenjwo njuĩrĩ yake ya kwĩyamũra, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩ akoya kiandē gĩtherũkĩtio kĩa ndũrũme ĩyo, na keki na tũmĩgate tũrĩa tũhũthũ kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa, cieri ĩtarĩ ndawa ya kũmbia. **20** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai acooke aithũngũthĩe mbere ya Jehova, ĩtuĩke igongona rĩa gũthũngũthĩ; nĩ nyamũre, na nĩ cia mũthĩnjĩrĩ-Ngai, hamwe na gĩthũrĩ kirĩa gĩthũngũthĩtio, o na kiero kirĩa kirũtĩtwo. Thuutha ũcio Mũnazirĩ no anyue ndibei. **21** “Ūcio nĩguo watho wa Mũnazirĩ ũrĩa wĩhĩtaga kũrutĩra Jehova indo kũringana na ũrĩa eyaamũrĩte, hamwe na kirĩa kingĩ gĩothe angĩhota kũruta. No nginya ahingie mwĩhĩtwa ũrĩa ehĩtie, kũringana na watho wa Mũnazirĩ.” **22** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **23** “Ira Harũni na arĩ ake

atĩrĩ, “Ūũ nĩguo mũrĩrathimaga andũ a Isiraeli. Meragei atĩrĩ: **24** “”Jehova arokũrathima, na akũmenyagĩrĩre; **25** Jehova arotũma ũthĩu wake ũkwarĩre, na agũkinyagĩrĩe wega wake; **26** Jehova arogũtũrĩra gĩthĩthi gĩake, na akũhe thayũ.” **27** “Nĩ ũndũ ũcio athĩnjĩrĩ-Ngai nĩmarĩgwetaga rĩtwa rĩakwa kũrĩ andũ a Isiraeli, na nĩ nĩndĩmarathimaga.”

7 Rĩrĩa Musa aarĩkirie kũhaanda Hema-ĩrĩa-Nyamũre, nĩamĩtũrĩre maguta o na akĩmĩamũrĩra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Ningĩ agĩtũrĩra kigongona maguta, na agĩkĩamũra hamwe na indo ciakĩo ciothe. **2** Ningĩ atongoria a Isiraeli, atongoria a nyũmba ciao arĩa maarĩ atongoria a mĩhĩrĩga arĩa maarũgamĩrĩre andũ arĩa maatarĩtwo, makĩrehe maruta. **3** Maarehire Jehova ĩhe ikuũtwo nĩ ngaari ithathũ cia ng’ombe ĩrĩ humbire, hamwe na ndegwa ikũmi na igĩrĩ, ndegwa ĩmwe ĩkarutwo nĩ o mũtongoria, na ngaari ĩmwe ĩkarutwo nĩ atongoria eerĩ. Indo icio nĩcio maarehire mbere ya Hema-ĩrĩa-Nyamũre. **4** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **5** “Itĩkĩra indo icio kuuma kũrĩ o, nĩguo ihũthĩrwo wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Ūciheane kũrĩ Alawii o ta ũrĩa wĩra wa mũndũ o mũndũ ũkũbatara.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya ngaari icio na ndegwa icio agĩciheana kũrĩ Alawii. **7** Aaheire Agerishoni ngaari igĩrĩ na ndegwa ĩnya, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga, **8** ningĩ akĩhe Amerari ngaari ĩnya na ndegwa ĩnyarĩ, o ta ũrĩa wĩra wao wabataraga. Othe maatongoragio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **9** No Musa ndaigana kũhe Akohathu kĩndũ o nakĩ, tondu wĩra wao warĩ wa gũkuuaga indo iria nyamũre na ciandē ciao, nĩgũkorwo ũcio nĩguo warĩ wĩra ũrĩa meehokeĩrwo. **10** Rĩrĩa kigongona gĩatĩrĩrĩo maguta, atongoria nĩmarehire maruta mao nĩguo kĩamũrwo, na makĩmaiga mbere ya kigongona kĩa. **11** Nĩ ũndũ Jehova nĩeerite Musa atĩrĩ, “O mũthenya, mũtongoria ũmwe arĩrehaga maruta make nĩ ũndũ wa kwamũrwo gwa kigongona.” **12** Mũndũ ũrĩa warehire maruta make mũthenya wa mbere aarĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu wa mũhĩrĩga wa Juda. **13** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũrĩ ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mĩgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yayĩrũtio mũtu ũrĩa mũhĩnyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **14** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩyũrũtio ũbumba; **15** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, Nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **16** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehĩa; **17** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo ĩrĩ igongona rĩa ũguano. Ici nĩcio indo iria ciarutirwo nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. **18** Mũthenya wa keerĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru, mũtongoria wa Aisakaru, nake akĩrehe maruta make. **19** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ĩmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩtatũ, na mbakũrĩ ĩmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ mĩrongo mĩgwanja, cieri kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ĩmwe yayĩrũtio mũtu ũrĩa mũhĩnyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa mũtu; **20** na thaani ĩmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, ĩyũrũtio ũbumba; **21** na gategwa kamwe, na ndũrũme ĩmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **22** na thenge ĩmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehĩa; **23** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo ĩrĩ igongona

ria ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Nethaneli m̄urũ wa Zuaru. **24** Mũthenya wa gatatũ Eliabu m̄urũ wa Heloni, m̄utongoria wa andũ a Zebuluni, nake ak̄irehe maruta make. **25** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **26** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **27** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **28** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **29** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Eliabu m̄urũ wa Heloni. **30** Mũthenya wa kana, Elizuru m̄urũ wa Shedeuru, m̄utongoria wa andũ a Rubeni, nake ak̄irehe maruta make. **31** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩmwe rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya kũminjaminjĩria ya betha ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **32** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **33** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **34** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **35** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Elizuru m̄urũ wa Shedeuru. **36** Mũthenya wa gatano, Shelumieli m̄urũ wa Zurishadai, m̄utongoria wa andũ a Simeoni, nake ak̄irehe maruta make. **37** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **38** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **39** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **40** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **41** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Shelumieli m̄urũ wa Zurishadai. **42** Mũthenya wa gatandatũ Eliasafu m̄urũ wa Deueli, m̄utongoria wa andũ a Gadi, nake ak̄irehe maruta make. **43** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **44** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **45** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **46** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **47** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Eliasafu m̄urũ wa Deueli. **48** Mũthenya wa mũgwanja Elishama m̄urũ wa Amihudu, m̄utongoria wa andũ a Efiraimu, nake ak̄irehe maruta make. **49** Indo iria aarutire

ciarĩ thaani ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **50** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **51** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **52** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **53** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Elishama m̄urũ wa Amihudu. **54** Mũthenya wa kanana Gamalieli m̄urũ wa Pedazuru, m̄utongoria wa andũ a Manase, nake ak̄irehe maruta make. **55** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **56** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **57** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **58** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **59** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Gamalieli m̄urũ wa Pedazuru. **60** Mũthenya wa kenda, Abidani m̄urũ wa Gideoni, m̄utongoria wa andũ a Benjamini, nake ak̄irehe maruta make. **61** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **62** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **63** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **64** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **65** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Abidani m̄urũ wa Gideoni. **66** Mũthenya wa ikũmi Ahiezeri m̄urũ wa Amishadai, m̄utongoria wa andũ a Dani, nake ak̄irehe maruta make. **67** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe yayĩurĩtio m̄utu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, ũrĩ iruta rĩa m̄utu; **68** na thaani ãmwe nene ya thahabu ya ũritũ wa cekerĩ ikũmi, iyĩurĩtio ũbumba; **69** na gategwa kamwe, na ndũrũme ãmwe, na gatũrũme kamwe ka mwaka ũmwe, nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino; **70** na thenge ãmwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia; **71** na ndegwa igĩrĩ, na ndũrũme ithano, na thenge ithano, na tũtũrũme tũtano twa mwaka ũmwe, irutwo irĩ igongona rĩa ũiguano. Ici n̄icio indo iria ciarutirwo n̄ Ahiezeri m̄urũ wa Amishadai. **72** Mũthenya wa ikũmi na ũmwe, Pagieli m̄urũ wa Okirani, m̄utongoria wa andũ a Asheri, nake ak̄irehe maruta make. **73** Indo iria aarutire ciarĩ thaani ãmwe ya betha ya ũritũ wa cekerĩ igana rĩa m̄irongo ãtatũ, na mbakũri ãmwe ya betha ya kũminjaminjĩria ya ũritũ wa cekerĩ m̄irongo mũgwanja, ciarĩ kũringana na gĩthimo gĩa cekerĩ ya harĩa haamũre, na o ãmwe

iyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **74** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyūrītio ūbumba; **75** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **76** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **77** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani. **78** Mūthenya wa ikūmi na īrī Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make. **79** Indo iria aarutire ciarī thaani īmwe ya betha ya ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūrī īmwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja, ciarī kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre, na o īmwe iyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **80** na thaani īmwe nene ya thahabu ya ūritū wa cekeri ikūmi, iyūrītio ūbumba; **81** na gategwa kamwe, na ndūrūme īmwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **82** na thenge īmwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **83** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahira mūrū wa Enani. **84** Maya nimo maarī maruta ma atongoria a andū a Isiraēli nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona rīria gīaitagīrīrio maguta: ciarī thaani cia betha ikūmi na igīrī na mbakūrī cia betha cia kūminjaminjīria ikūmi na igīrī na thaani nene cia thahabu ikūmi na igīrī. **85** Thaani o īmwe ya betha yarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo itatū, na mbakūrī o īmwe ya kūminjaminjīria yarī na ūritū wa cekeri mīrongo mūgwanja. Thaani cia betha ciothe ciarī na ūritū wa cekeri ngīrī igīrī na magana mana, kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. **86** Thaani iria nene ikūmi na igīrī cia thahabu ciyūrītio ūbumba ciarī na ūritū wa cekeri ikūmi o īmwe, kūringana na gīthimo gīa cekeri ya harīa haamūre. Thaani icio nene cia thahabu ciothe ciarī na ūritū wa cekeri igana rīa mīrongo īrī. **87** Mūigana wothe wa nyamū cia kūrutwo igongona rīa njino warī tūtegwa ikūmi na twīrī, na ndūrūme ikūmi na igīrī na tūtūrūme ikūmi na twīrī twa mwaka ūmwe, hamwe na maruta ma cio ma mūtu. Thenge ikūmi na igīrī ciarutirwo irī igongona rīa kūhoroherio mehia. **88** Mūigana wa nyamū ciothe cia igongona rīa ūiguano ciarī ndegwa mīrongo īrī na inya, na ndūrūme mīrongo itandatū, na thenge mīrongo itandatū, na tūtūrūme mīrongo itandatū twa mwaka ūmwe. Macio nīmo maarī maruta ma kwamūrwo gwa kīgongona thuutha wa kīarīkia gūitīrīrio maguta. **89** Rīria Musa atooniyire Hema-ya-Gūtūnganwo kwaria na Jehova-rī, nīaiguire mūgambo ūkīmwarīria kuuma gatagatī ka makerubi rīria meerī maarī igūrū rīa gīfī gīa tha, igūrū rīa ithandūkū rīa ūria. Nake Jehova akīmwarīria.

8 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Arīria Harūni, ūmwīre atīrī, “Hīndī rīria ūribangaga matawa marīa mūgwanja, mabangage nīguo ūtherī wamo waragīre mwena wa na mbere wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa.”” **3** Harūnī agīka o ta ūguo; akībanga matawa macio amaroretie mwena ūria ūtheri wamo watheragīra hau mbere ya mūtī ūcio maagīgīrīrwo, o ta ūria Jehova aathīte Musa gwīkwo. **4** Mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo ūū: wathondeketwo na thahabu ya gūtūrwo, kuuma gītina-inī kīaguo o nginya kūrīa mahūa maguo maarī. Mūhianīre wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa wathondeketwo o ta ūria mūhianīre wago wonetio Musa nī

Jehova. **5** Nake Jehova akīra Musa atīrī: **6** “Oya Alawīi ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraēli, ūmatherie mathirwo nī thaahu. **7** Ūkīmatheria ūgeekaga ūū: Maminjaminjīrie maaī ma kūmatheria thaahu; macooke menje njuīrī cia mīrīrī yao kūndū guothe na mathambie nguo ciao, nīguo metherie. **8** Nīngī ūreke moe gategwa hamwe na iruta rīako rīa mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta; nawe ūcooke woe gategwa kangī ga keerī ga kūrutwo igongona rīa kūhoroherio mehia. **9** Ūrehe Alawīi acio mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, na ūcooke wīte kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli hamwe. **10** Ūrehe Alawīi acio mbere ya Jehova, nao andū a Isiraēli maaigīrīre moko mītwe. **11** Nake Harūnī arutīre Jehova Alawīi acio hau mbere yake taarī igongona rīa gūthūngūthio rīrutitwo nī andū a Isiraēli, nīguo maikarage mehaarīrie kūruta wīra wa Jehova. **12** “Thuutha ūcio Alawīi maigīrīre moko mao mītwe ya ndegwa icio, ūcīrutīre Jehova, īmwe itūike ya igongona rīa kūhoroherio mehia na iyo ingī itūike iruta rīa njino, nīgeetha Alawīi mahoroherio. **13** Reke Alawīi marūgame mbere ya Harūnī na arīū ake, na ūcooke ūmarutīre Jehova taarī igongona rīa gūthūngūthio. **14** Ūguo nīguo ūkaamūra Alawīi, ūmeherie kuuma kūrī andū arīa angī a Isiraēli, nao Alawīi acio matūike akwa. **15** “Warīka gūtheria Alawīi acio na kūmaruta matūike ta igongona rīa gūthūngūthio-rī, nīmarutage wīra wao Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **16** Acio nīo andū a Isiraēli arīa mekūheanwo kūrī nī biū. Ndimeyoeire marī akwa ithenya rīa marigithathi ma ciana cia tūhī kuuma kūrī mūtūmia o wothe Mūisiraēli. **17** Irigithathi o rīothe rīa njamba gūkū Isiraēli, kana nī rīa mūndū kana nī rīa nyamū-rī, nī rīakwa. Rīria ndooragire marigithathi mothe kūu būrūrī wa Misirī-rī, hīndī iyo nīguo ndaamaamūrīre matūike akwa mwene. **18** Na nī nī njoete Alawīi ithenya rīa marigithathi mothe ma ciana cia tūhī thīnī wa Isiraēli. **19** Thīnī wa andū a Isiraēli othe-rī, nīheanīte Alawīi matūike iheo kūrī Harūnī na arīū ake, na marutage wīra Hema-inī-ino-ya-Gūtūnganwo handū ha andū a Isiraēli, na mamahorohagīrie nīgeetha andū a Isiraēli matīkae kūnīinwo na mūthiro hīndī rīria mangīkūhīrīria handū-harīa-haamūre.” **20** Musa, na Harūnī marī na kīrīndī kīu gīothe kīa andū a Isiraēli magīlka Alawīi o ta ūguo Jehova aathīte Musa. **21** Alawīi acio magītheria na magīthambia nguo ciao. Harūnī nake agīcooka akīmaruta ta igongona rīa gūthūngūthio mbere ya Jehova, na akīmahoroheria nīguo amatherie. **22** Thuutha ūcio, Alawīi magītoonya Hema-inī-īyo-ya-Gūtūnganwo marutage wīra wao marūgamīrīrwo nī Harūnī na arīū ake. Magīlka Alawīi acio o ta ūria Jehova aathīte Musa gwīkwo. **23** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **24** “Ūndū ūyū nīguo ūkonīi Alawīi: Atīrī, arūme othe arīa mahingītie mīaka mīrongo īrī na itano na makīria nīo marīūkaga kūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, **25** no mahingia mīaka mīrongo itano-rī, no nginya mahurūke kuuma wīra ūcio wao wa gūtūngata, matīgacooke kūruta wīra. **26** No rīrī, no mateithagīrīrie arīū a ithe wao rīria mekūruta wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo, no-o ene matīkarute wīra ūcio. Ūguo nīguo ūrīgagayīra Alawīi wīra ūria marīrutaga.”

9 Nake Jehova akīarīria Musa kūu Werū-inī wa Sinai mwerī-inī wa mbere wa mwaka wa keerī thuutha wa andū a Isiraēli kuuma būrūrī wa Misirī, akīmwīra atīrī, **2** “Īra andū a Isiraēli makūngūyagīre Gīathī-kīa-Bathaka ihinda rīria rītūtītwo. **3** Kūngūyagīrai gīathī kīu ihinda rīria rītūtītwo, hwaī-inī wa mūthenya wa ikūmi na īna wa mwerī ūyū, kūringana na mawatho makīo mothe na mūtabarīre wakīo.” **4** Nī ūndū ūcio Musa akīra andū a Isiraēli makūngūire Gīathī-kīa-Bathaka.

5 Nao magũka o ro ũguo kũu Werũ-inĩ wa Sinai hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. Andũ a Isiraeli magũka maũndũ mothe o ta ũrĩa Jehova aathite Musa. 6 No amwe ao matingĩakũngũire Giathĩ-kĩa-Bathaka mũthenya ũcio nĩ ũndũ nĩmagwatitwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ. Nĩ ũndũ ũcio magũka kũrĩ Musa na Harũni mũthenya o ro ũcio 7 makĩira Musa atĩrĩ, “Nĩ tũnyĩititwo nĩ thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ, no nĩ kĩ gĩgũtũma tũgĩrio kũneana indo cia kũrufira Jehova tũrĩ hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ ihinda rĩrĩa rĩruĩtũwe?” 8 Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Etererai nyambe ndũre ũhoro wa ũrĩa Jehova egwathana ũhoro wanyu.” 9 Jehova agĩcoka akĩira Musa atĩrĩ, 10 “Ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mũndũ wanyu o na ũrĩkũ kana njaro cianyu marĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutania na kĩimba kĩa mũndũ, kana akorwo arĩ rũgendo-inĩ-rĩ, mũndũ ũcio o nake no akũngũire Giathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova. 11 Marĩkũngũyagĩra giathĩ kũu hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Marĩrĩaga gatũrũme na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia na nyeni ndũrũ. 12 Matikanatĩgie gacunjĩ o na kamwe karaare nginya rĩciĩni kana moine ihĩndĩ rĩako o na rĩmwe. Rĩrĩa megũkũngũira Giathĩ-kĩa-Bathaka iyo no nginya marũmagĩrĩre mũtabarĩre wakĩo wothe. 13 No mũndũ angĩkorwo ndarĩ na thaahu, na ndathĩite rũgendo, na aage gũkũngũira Giathĩ-kĩa-Bathaka, mũndũ ũcio nĩakaingatwo athengio kuuma kũrĩ andũ ao, nĩ ũndũ ndaareheire Jehova indo iria arutagĩrwo ihinda rĩrĩa rĩruĩtũwo. Mũndũ ũcio nĩagacookerewo nĩ mehia make mwene. 14 “Mũgeni ũkaraniĩte na inyũu na ende gũkũngũira Giathĩ-kĩa-Bathaka ya Jehova-rĩ, no nginya eke ũguo kũringana na watho na mũtabarĩre wakĩo. No nginya mũgĩage na mũtabarĩre ya mũthemba ũmwe kũrĩ mũgeni na kũrĩ mũndũ ũrĩa ũciarĩrwo bũrũri wanyu.” 15 Mũthenya ũrĩa Hema-ĩrĩa-Nyamũre, o Hema-ĩyo-ya-Ūira yaambĩrwo-rĩ, itu rĩkĩmĩhumbĩra. Kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciĩni itu rĩu rĩarĩ igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre na itu rĩu rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. 16 Ūguo nĩguo gwathĩire na mbere gũikara; itu rĩkĩmĩhumbĩra ũtũkũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwaki. 17 Hĩndĩ rĩrĩa yotho itu rĩu rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Isiraeli makoimagara magathĩ; na rĩrĩ, itu rĩu rĩarũgamĩra handũ, andũ a Isiraeli makaamba hema ciao ho. 18 Jehova aathana-rĩ, andũ a Isiraeli makoimagara magathĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ rĩrĩa yotho itu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. 19 Hĩndĩ rĩrĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Isiraeli magathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. 20 Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ aathana, makoimagara magathĩ. 21 Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciĩni, na itu rĩehera rũciĩni-rĩ, makoimagara magathĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtũkũ, hĩndĩ o yotho itu rĩu rĩehera nao makoimagara magathĩ. 22 Itu rĩu rĩngĩaikarĩre igũrũ rĩa hema ĩyo mũthenya ĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Isiraeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩoimagarĩre mathĩ, no itu rĩu rĩehera makoimagara magathĩ. 23 Jehova aathana makaamba hema, na ningĩ Jehova aathana makoimagara magathĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũrĩa aathaga Musa.

10 Jehova akĩira Musa atĩrĩ: 2 “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeke na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga

kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagara mathĩ. 3 Hĩndĩ rĩrĩa tũrumbeta twerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gikongana harĩwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 4 Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhw-rĩ, angoria, nĩo anene a mbarĩ cia Isiraeli, nĩo mariũnganaga harĩwe. 5 Rĩrĩa karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga rĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ikoimagara. 6 Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthĩni makoimagara. Mũgambo ũcio mũnene nĩguo kĩmenyithia gia kuumagara. 7 Nĩgeetha kĩrĩndĩ kũngane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no ti na mĩhũhĩre ta ĩyo ĩngĩ. 8 “Arĩu a Harũni, acio athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Ūndũ ũcio ũtũkĩre watho wa gũtũũrio nĩ inyũu na njjarwa iria igooka. 9 Rĩrĩa mũgũthĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kũmbe mũkartĩe na thũ iria imũhinyagĩrĩrĩa-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu niakamũrĩrikana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. 10 Ningĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu iria njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ ũndũ wa maruta ma njino na maruta ma ũiguano, na nĩmo magaatũka kĩrĩrikano kĩanyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” 11 Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩrĩ, itu nĩrĩehereire kuuma hema-inĩ rĩa nyamũre ya Ūira. 12 Nao andũ a Isiraeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩrĩa itu rĩu rĩarũgamire Werũ-inĩ wa Parani. 13 Nao makiumagara, arĩ rĩrĩa mbere, o ta ũrĩa Jehova aathite Musa. 14 Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarĩre mbere, irũmĩrĩre bendera yao. Nake Nahashoni mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 15 Nethaneli mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, 16 nake Eliabu mũrũ wa Heloni nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebuluni. 17 Ningĩ Hema-ĩrĩa-Nyamũre ikĩambũrwo, nao Agerishoni na Amerari, arĩa maamikuuaga, makiumagara. 18 Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubeni ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩre bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 19 Shelumieli mũrũ wa Zurichadai nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeoni, 20 nake Eliasafu mũrũ wa Deueli nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. 21 Nao Akohathu makiumagara makuũite indo iria nyamũre. Hema-ĩrĩa-Nyamũre yarĩ ikorwo yaambĩtuo matanakinya. 22 Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ikĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubeni, irũmĩrĩre bendera yao. Elishama mũrũ wa Amihudu nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 23 Gamalieli mũrũ wa Pedazuru nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Manase, 24 nake Abidani mũrũ wa Gideoni nĩwe warĩ mĩtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Benjamini. 25 Kũrĩgĩrĩrĩa-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara ĩrĩ thũthũ wa icio ĩngĩ ciothe, ikiumagara ĩrũmĩrĩre bendera yao. Ahiezeri mũrũ wa Amishadai nĩwe warĩ mĩtongoria wao. 26 Pagieli mũrũ wa Okirani nĩwe watongoragĩa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Asheri, 27 nake Ahira mũrũ wa Enani nĩwe watongoragĩa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Nafitali. 28 Ūguo nĩguo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarũmanĩrĩre ikiumagara. 29 Na rĩrĩ, Musa akĩira Hobabu mũrũ wa Reueli ũrĩa Mũmidiani ũrĩa warĩ mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthĩ kũrĩa Jehova aatwĩre ũhoro wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ Ūka tũthĩ nawe, na nĩtũgũwĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩre Isiraeli maũndũ mega.” 30 Hobabu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Aca, ndigũtũka; no ngũcoka bũrũri witũ na kũrĩ andũ

aitu.” **31** No Musa akimwira atiri, “Ndaguthaitha ndugatutige. Wee niũũ kindũ kũria tungiamba hema ciitũ gũkũ weru-inĩ, na no ũtuĩke maithe maitũ. **32** Ūngĩtwarana na ithuĩ-rĩ, nitũrikũgagayĩra kirĩa giothe kięga Jehova aritũheaga.” **33** Nĩ ũndũ ũcio makiumagara moimite hau kirĩma-inĩ kia Jehova, magithĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ. Nario ithandũkũ rĩa kirĩkaniro kia Jehova rigithĩ rĩmatongoretie mĩthenya iyo itatũ, nięuo rikamacarĩrie handũ ha kũhurũka. **34** Nario itu rĩa Jehova riakoragwo igũrũ rĩao o mũthenya makiumagara kuuma kambĩ. **35** Hindi rĩa yothe ithandũkũ rĩoimagario, Musa akoiga atiri, “Jehova, arahũka! Thũ ciaku irohuranjũka; thũ ciaku irokũũria.” **36** Hindi rĩa rĩaigwo thĩ, akoiga atiri, “Jehova cookerera ngiri ici cia Israeli itangitarĩka.”

11 Na rĩri, andũ a Israeli magĩteta nĩ ũndũ wa moritũ mao, nakuo gũteta kwao gũkięguuo nĩ Jehova, na rĩria aamaiguire, agĩakanwo nĩ marakara, naguo mwaki ũkũma kũri Jehova, ũgiakana gatagati kao, na ũgićina ndeere imwe cia kambĩ. **2** Rĩria andũ acio maakaĩre Musa, Musa akihooya Jehova, naguo mwaki ũcio ũkihora. **3** Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagũtwo Tabera, tondu mwaki ũcio woimite kũri Jehova niwakanite gatagati kao. **4** Kirĩndĩ kirĩa kĩarũmanĩĩrie nao makiuma bũrũri wa Misiri gikiambĩrĩria kwĩrĩrĩria irio cia mĩthemba ingĩ, na o rĩngĩ andũ a Israeli makĩambĩrĩria kũrĩra, makiuga atiri, “Naarĩ korwo tũri na nyama cia kũria! **5** Nitũkũrĩrikana thamaki iria twariaga kũu bũrũri wa Misiri tũtekũgũra, o na marengi ma mĩthemba mĩthemba, na itũngũrũ cia mahuti, na itũngũrũ iria ndungu, o na itũngũrũ thumu. **6** No rĩu, tũtirĩ na wendo wa kũria; na tũtirĩ kindũ o nakĩ tuonaga, tĩga o mana maya moiki!” **7** Mana macio maahaanaga ta mbegũ cia mutĩ ũria wĩtagwo korianda, na mũhianĩre wamo watarĩ ta bedola. **8** Andũ maathĩiaga makamongania, magacooka makamathĩia na gĩthĩi kia moko, kana makamahũrĩra ndrĩ-inĩ na mũũthĩ. Maamarugaga na nyũngũ kana magathondeka tũmigate. Na maacamaga ta kindũ gĩthondeketwo na maguta ma mutamayi. **9** Rĩria kwagia ime ũtukũ kũu kambĩ-inĩ, mana macio makagũanĩra narĩo. **10** Musa nĩaiguire andũ a nyũmba ciothe makĩrĩra, o mũndũ arĩ mũromo-inĩ wa hema yake. Nake Jehova niarakarĩre mũno makĩria, na Musa agĩthĩĩnika. **11** Akiũria Jehova atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmĩre ũherehe ndungata yaku thĩma ũyũ? Nĩ atĩ njĩkite ũkaaga gũgũkenia nięuo ũnjĩgĩrĩre mũrĩgo wa andũ aya othe? **12** Kaĩ arĩ nĩ ithe wao? Kaĩ arĩ nĩ ndaacarĩre? Nĩ kĩ kiratũma ũnjĩre ndĩmakuue na moko makwa, ta ũria mũrerĩ wa mwana akuuaga kaana ka rũkenge, ndĩmatware bũrũri ũria werĩire maithe mao ma tene na mwĩhitwa? **13** Ingĩrũta nyama cia kũhe andũ aya othe kũ? Marandĩrĩra makiugaga atiri, ‘Tũhe nyama tũrie!’ **14** Ndingĩhota gũkuua andũ aya othe ndĩ nyiki; mũrĩgo ũyũ nĩ mũritũ mũno kũri nĩ. **15** Angĩkorwo ũguo nięuo ũkũnjĩka-rĩ, njũraga o ro rĩu, angĩkorwo niĩnjĩtikĩrĩkĩte niwe, na ndũkareke nyone mwanangĩko wakwa mwene.” **16** Nake Jehova akiĩra Musa atiri: “Ndehere athuuri mĩrongo mũgwanja a Israeli arĩa wee ũũ atĩ nĩ atongoria na anene thĩĩnĩ wa andũ aya. Ūmarehe Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nięuo marũgame hau hamwe nawe. **17** Nĩ na nĩ niĩ nĩngũikũrũka ngwarĩrie ho, njoe Roho ũria ũri naguo na ndĩmekĩre Roho ũcio. Nao niĩmarĩgũitehagia gũkuua mũrĩgo wa andũ aya nięeetha ndũkaũkuuaga ũri wiki. **18** “Nĩngĩ wĩre andũ atiri, ‘Mwĩtherie, mwĩhaarĩrie nĩ ũndũ wa rũciũ, rĩria mũkaarĩia nyama. Jehova niaramũiguire rĩria mũrarĩraga, mũkiugaga atiri, ‘Naarĩ korwo tũri na nyama cia kũria! Maũndũ maitũ maarĩ mega rĩria twarĩ bũrũri wa Misiri!’ Rũ-rĩ, Jehova

niękũmũhe nyama, na niĩmũgũcĩria. **19** Na rĩri, mũtĩgũcĩria o mũthenya ũmwe, kana mĩthenya rĩri, kana itano, kana ikũmi, kana mĩthenya mĩrongo rĩri, **20** no mũgũcĩria mweri mũgima, o nginya cieme na maniũrũ manyu, na inyuĩ mũcinyire, nĩ ũndũ niĩmũregete Jehova ũria ũri hamwe na inyuĩ, na mũkarĩra mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atiri, “Nĩ kĩ gĩatũmire tuume bũrũri wa Misiri?”” **21** No Musa akiĩra Jehova atiri, “Andũ arĩa ndrĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woĩga atĩ, ‘Nĩngũmahe nyama cia kũria mweri mũgima!’ **22** Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-rĩ, no imaigane? O na mangĩtegerwo thamakĩ ciothe cia iria-inĩ-rĩ, no imaigane?” **23** Jehova agĩcookeria Musa atiri, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova niĩnyũihite? Rũu wee, niĩkuona kana ũria njugite niĩkũhagio kana ndũkũhagio.” **24** Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuma njã, akiĩra andũ acio ũria Jehova oĩgite. Nake agĩcookerĩria athuuri amwe ao mĩrongo mũgwanja, akĩmarũgama marigiĩcĩrie Hema iyo. **25** Nake Jehova agĩkũrũka na itu akiĩra na Musa, akiĩra Roho ũria warĩ thĩĩnĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thĩĩnĩ wa athuuri acio mĩrongo mũgwanja. Rĩria Roho okire igũrũ rĩao-rĩ, makĩrathã mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ingĩ. **26** No rĩri, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, niĩmatĩgĩtwo kambĩ. Nao niĩmandĩkitwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathĩite Hema-inĩ iyo. No rĩri, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩrathã mohoro marĩ kũu kambĩ. **27** Mwanake ũmwe agĩteng’era akiĩra Musa atiri, “Elidadi na Medadi niĩmararathã mohoro kũu kambĩ.” **28** Joshua mũrũ wa Nuni, ũria wateithagia Musa kuuma arĩ mũnĩni, akiĩrĩria Musa, akĩmwĩra atiri, “Musa, mwathĩ wakwa, makaanie!” **29** No Musa akĩmũcookeria atiri, “Kaĩ ũkũguu ũru nĩ ũndũ wakwa? Nĩ ingĩenda andũ othe a Jehova makorwo marĩ anabĩ, na atĩ Jehova amekĩre Roho wake!” **30** Thuuthã ũcio Musa na athuuri acio a Israeli amekĩre magĩcooka kambĩ. **31** Na rĩri, rũhuho rũkũma harĩ Jehova, rũkĩrehe tũmakia-arũme kuuma iria-inĩ. Rũgĩtũgũthĩia tũthĩũrũrũkĩrie mĩena yothe ya kambĩ butĩ ithatũ kuuma thĩ, handũ ha itĩna rĩa rũgendo rwa mũthenya mũgima mbarĩ ciothe. **32** Mũthenya ũcio wothe na ũtukũ, na mũthenya ũcio ũngĩ wothe, andũ acio makiumagara makĩũngania tũmakia-arũme. Gũtirĩ mũndũ wonganĩrie thuuthã wa homeri ikũmi. Nĩngĩ magĩtwanĩka gũthĩũrũrũkĩria kambĩ yothe. **33** No rĩri, rĩria nyama icio ciarĩ tũnua-inĩ twao, o na itarĩ ndanuke-rĩ, marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ acio, akĩmahũũra na mũthiro mũnene. **34** Tondũ ũcio handũ hau hagũtwo Kibirothu-Hataava, nĩ ũndũ hau niho maathĩkire andũ arĩa maĩguĩte thuti ya irio ingĩ. **35** Kuuma Kibirothu-Hataava, andũ acio niĩmathĩire rũgendo, magĩkinya Hazerothu, magĩkara kuo.

12 Nao Miriamu na Harũni magĩteta Musa, nĩ ũndũ wa mũtumia wake Mũkushi, niĩgũkorwo Musa nĩ ahĩkĩtie Mũkushi. **2** Nĩngĩ nao mooragia atiri, “Anga Jehova angĩaria o na Musa wiki? Gĩthĩ o na ithuũ to atwarĩrie?” Nake Jehova akĩgũga ndeto icio. **3** (Na rĩri, Musa aarĩ mũndũ mwĩnyũihĩia mũno, mwĩnyũihĩia gũkĩra andũ arĩa angĩ othe gũkũ thĩ). **4** O rĩmwe Jehova akiĩra Musa na Harũni na Miriamu atiri, “Inyuĩ atatũ umai mũũke Hema-inĩ iyo-ya-Gũtũnganwo.” Nĩ ũndũ ũcio othe atatũ makiuma magĩthĩ ho. **5** Nĩngĩ Jehova agĩkũrũka arĩ thĩĩnĩ wa gĩtũgĩ gĩa itu, akĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema iyo, na agĩta Harũni na Miriamu. Na eerĩ magĩthĩathĩia harĩ we, **6** nake akĩmeera atiri, “Thĩkĩrĩriai ciugo ciakwa: “Rĩria mũnabĩ wa Jehova arĩ gatagati-inĩ kanyu-rĩ, nĩ niĩndũmũgũũragĩria na cioneke, na ngamwarĩria na irooto. **7** No ha ũhoro wa Musa

ndungata yakwa ndiikaga ūguo; we nī mwīhokeku thīnī wa nyūmba yakwa yothe. **8** Musa-rī, twaranagīria nake ūthiū kwa ūthiū, tūkaaranīria ūhoro mūtaiku, na ndimwaragīria na thimo; na nīwe wonaga ūria Jehova atarī. Nī kīī kīgīrīrie mwītīgīre gūtētia Musa ndungata yakwa?” **9** Nake Jehova agīcinwo nī marakara nī ūndū wao, agithīi akīmatiga. **10** Rīria itu rīu rieherire igūrū rīa Hema iyo, Miriamu agīkorwo aarūgamīte o ro hau, arī na mangū, akerūha o ta ira. Nake Harūni ehūgūra akīona atī Miriamu aarī na mangū; **11** nake akīira Musa atīrī, “Ndagūthaita, mwathi wakwa, ndagūtūrūthīrie wīhia ūcio twīkite na ūrimū. **12** Ndūkareke ahane ta kīhuno kīumite nda ya nyina mwīrī wakīo ūbuthie mwena ūmwe.” **13** Nī ūndū ūcio Musa agīkaira Jehova, akiuga atīrī, “Wee Ngai, ndagūthaita, mūhonie!” **14** Nake Jehova agīcookeria Musa, akīmwira atīrī, “Korwo ithe nīamūtūrīire mata ūthiū-rī, githī ndangaiakarire na thoni matukū mūgwanja? Mūhingīrīriei na kūu nja ya kambī matukū mūgwanja; na thuuha ūcio no acookio kambī.” **15** Nī ūndū ūcio Miriamu akīhingīrīrio na kūu nja ya kambī iyo matukū mūgwanja, nao andū acio angī matiathiire na mbere na rūgendo nginya rīria Miriamu aacookirio kambī. **16** Thuutha ūcio, andū acio a Isiraeli makīuma Hazerothu magithī makīamba hema ciao Werū-inī wa Parani.

13 Nake Jehova akīira Musa atīrī, **2** “Tūma arūme amwe mathiī magathigaane būrūri wa Kaanani, ūria ngūhe andū a Isiraeli. Tūma mūtongoria ūmwe wao, kuuma o mūhīrīga o mūhīrīga wa maithē mao.” **3** Nake Musa agāthīkīra watho wa Jehova, na agītūma andū acio kuuma Werū wa Parani. Andū acio othe maarī atongoria a andū a Isiraeli. **4** Maya nīmo marītwa ma atongoria acio: kuuma mūhīrīga wa Rubeni, aarī Shamua mūrū wa Zakuri; **5** kuuma mūhīrīga wa Simeoni, aarī Shafati mūrū wa Hori; **6** kuuma mūhīrīga wa Juda, aarī Kalebu mūrū wa Jefune; **7** kuuma mūhīrīga wa Isakaru, aarī Igalī mūrū wa Jusufu; **8** kuuma mūhīrīga wa Efiraimu, aarī Hoshea mūrū wa Nuni; **9** kuuma mūhīrīga wa Benjamīni, aarī Paliti mūrū wa Rafu; **10** kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, aarī Gadieli mūrū wa Sodi; **11** kuuma mūhīrīga wa Manase (na nīguo mūhīrīga wa Jusufu), aarī Gadi mūrū wa Susi; **12** kuuma mūhīrīga wa Dani, aarī Amieli mūrū wa Gemali; **13** kuuma mūhīrīga wa Asheri, aarī Sethuri mūrū wa Mikaeli; **14** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, aarī Nahabi mūrū wa Vofisi; **15** kuuma mūhīrīga wa Gadi, aarī Geueli mūrū wa Maki. **16** Macio nīmo marītwa ma andū arīa Musa aatūmire magathigaane būrūri ūcio. Nake Musa akīgarūra rītwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūtua Joshua. **17** Rīria Musa aatūmire andū acio magathigaane būrūri wa Kaanani, aameerire atīrī, “Ambatai mūtūkanīrie Negevu, mūthīi būrūri ūcio ūrī irīma. **18** Tuīriai būrūri ūcio ūria ūtarī, muone kana andū akuo marī na hinya kana matirī hinya, o na kana nī aingī kana nī anini. **19** Ningī mūmenye būrūri ūcio matūrāga ūhaana atīa? Nī mwega kana nī mūrū? Matūrāga matūrā ma mūthemba ūrīku? Nī mairīgīre na thingo cia hinya kana ti mairīgīre? **20** Tīri wakuo ūtarī atīa? Nī mūrūru kana nī mūhinju? Kūrī mītī kana gūtīrī? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būrūri ūcio.” (Hīndī iyo nīguo mīthabībū yaambagīrīria kwīrua.) **21** Tondū ūcio makīamba magithigaana būrūri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. **22** Mambatire matūkanīrie Negevu na magikinya Hebroni kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūrāga. (Itūrā rīa Hebroni rīakītwa miāka mūgwanja mbere ya itūrā rīa Zoani gwakwo būrūri-inī wa Misiri.) **23** Rīria maakinire

Kīanda gīa Eshikoli, magītema rūhonge rwarī na kīmanjika kīmwe gīa thabībū. Andū eerī ao makīrīkuuanīra na mūtī, hamwe na makomamanga mamwe, na ngūyū. **24** Naho handū hau hagītwo Kīanda gīa Eshikoli nī ūndū wa kīmanjika kīu gīa thabībū kīria andū a Isiraeli acio maatemire ho. **25** Matukū mīrongo īna mathira magīcooka kuuma gūthigaana būrūri ūcio. **26** Nao magīcooka kūrī Musa, na Harūni na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli kūu Kadeshi o kūu Werū-inī wa Parani. Kūu makīhe Musa na Harūni, na kīūngano gīothe ūhoro ūcio na makīmōonia maciaro ma būrūri ūcio. **27** Makihe Musa ūhoro ūyū: “Nītwaotoonyire būrūri ūria watūtūmire, naguo nī būrūri ūrī būthi wa iria na ūkūlī Maya nīmo maciaro maguo. **28** No rīrī, andū arīa matūrāga kūu marī hinya, na matūrā ma nīmairīgīre na thingo cia hinya, na nī manene mūno. O na ningī nītuoire njiaro cia Anaki kuo. **29** Aamaleki matūrāga kūu Negevu; Ahiti, na Ajobusi, na Amori matūrāga būrūri ūrī irīma; Akaanani nao matūrāga ndwere-inī cia iria na hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani.” **30** Nake Kalebu agīkīria andū acio o hau mbere ya Musa, akiuga atīrī, “Nītwaogīrīrwo nī kwambata tūthīi twīnyītīre būrūri ūcio, nī ūndū no tūhote gwīka ūguo.” **31** No andū arīa maambatīte nake makiuga atīrī, “Tūtīngītharīkīra andū acio, marī na hinya gūtūkīra.” **32** Nao makīhunja ūhoro mūrū kūrī andū a Isiraeli ūkonīi būrūri ūcio maathigaanite. Makiuga atīrī, “Būrūri ūcio tūrathigaanire nī būrūri ūgūtambūra andū arīa matūrāga kuo ūkamanīina biū. Andū arīa othe tuonire kuo nī anene mūno. **33** Nītuoire Anefili kuo (njiaro cia Anaki, a kīruka kīa Anefili). Tweyonaga tūhaana ta ndaahi, o nao moonaga tūhaana o ta cio.”

14 Ūtukū ūcio andū othe a kīrīndī gīa Isiraeli makīria maanīrīre na mūgambo mūnene. **2** Andū acio othe a Isiraeli makinuguna nī ūndū wa Musa na Harūni, na kīūngano kīu gīothe gīkīmeera atīrī, “Naarī korwo twakuīrīre Misiri! Kana werū-inī ūyū! **3** Nī kīī gīgūtūma Jehova atūrehe būrūri ūyū atūrekererie tūrāgwō na rūhiū rwa njora? Atumia aitū na ciana ciitū megūtūka a gūtāhaw. Githī wega ti tūcooke būrūri wa Misiri?” **4** Nao makīriana mūndū na ūria ūngī atīrī, “Twagīrīrwo nī tūthūre mūtongoria tūcooke būrūri wa Misiri.” **5** Hīndī iyo Musa na Harūni makīgūithia maturumithītie mothīi mao thī mbere ya kīūngano kīu gīothe kīa andū a Isiraeli kīria kīagomanite hau. **6** Joshua mūrū wa Nuni na Kalebu mūrū wa Jefune, arīa maarī hamwe na arīa maathīite gūthigaana būrūri ūcio magītebūrāngā nguo ciao. **7** Makīra kīūngano kīu gīothe kīa andū a Isiraeli atīrī, “Būrūri ūria twatūkanīrie na tūkūthigana, nī būrūri mwega mūno makīria. **8** Jehova angīkorwo nīakenetio nī ithuī, nīegūtūngoria tūtoonye būrūri ūcio, būrūri ūcio ūyūrīte būthi wa iria na ūkūlī, na nīegūtūhe guo ūtūke witū. **9** No rīrī, mūtīkaremere Jehova. Na mūtīgetīgīre andū a būrūri ūcio, nī ūndū tūkūmameria biū. Ūgītīri wao nī mweherie, no Jehova arī hamwe na ithuī. Mūtīkametīgīre.” **10** No kīūngano kīu gīothe gīkīaria ūhoro wa kūmahūra na mahiga nyuguto. Hīndī iyo rīri wa Jehova ūkūmīrīra andū othe a Isiraeli hau Hema-inī ya Gūtūngano. **11** Nake Jehova akīūria Musa atīrī, “Andū aya megūtūra maanyararīte nginya-rī? Megūtūra maregete kūnjītikia nginya-rī, o na ningīte cīama nyingī ūguo gatagatī kao? **12** Nīngūmahūra na mūthiro ndīmaniine, no wee ngūgūtua rūrīrī rūnene na rūrī na hinya kūmakīra.” **13** Musa akīria Jehova atīrī, “Andū a Misiri nīmakaigua ūhoro ūcio! Nīwe warutire andū aya makīuma gatagatī kao na ūndū wa ūhoti waku. **14** Nao nīmakeera aikari a būrūri ūyū ūhoro ūcio.

Nimaiguíte atí Wee, O Wee Jehova-rí, úkoragwo na andú aya, na atí Wee Jehova, wanonwo úthiú kwa úthiú, na atí itu riaku rúkaraga igúrú ríao, o na atí Wee úthiiga mbere yao thíini wa gítugí kía itu múthenya na úri thíini wa gítugí kía mwaki útukú. **15** Úngúruga andú aya othe o ro rímwe-rí, ndúriri iria ciguíte úhoro úyú waku níkoiga atírí, **16** 'Jehova níaremírwó nígúkinyia andú aya búrúri úria aameríre na mwíhitwa; ní úndú úcio akímooragíra werú-iní.' **17** "Na rírí, hinya wa Mwathani úrokíonekana o ta úria ugíte, atírí: **18** 'Jehova ndahiúhaga kúrakara, ayúrítwo ní wendo, na níohanagíra mbere na úremi. No ndaagaga kúherithia mündú úria whíite; níaherithagia ciana ní úndú wa mehía ma maithe nginya rúciaro rwa gatátú na rwa kana.' **19** Kúríngana na wendo waku múnene-rí, ohera andú aya mehía mao, o ta úria wanamarekera kuuma híndi ríra mómíre búrúri wa Misiri nginya ríu." **20** Jehova akímúcookeria atírí, "Ní ndamarekera o ta úguo woria. **21** No rírí, tí-ítherú o ta úria ní ndúúraga muoyo, na tí-ítherú o ta úria ríiri wa Jehova úyúríte thí yothé-rí, **22** gútírí o na úmwe wa andú aría moonire ríiri wakwa na ciana iria ndaríngíire kúu búrúri wa Misiri o na gúkú werú-iní, no makínemera na makínemera maita ikúmi-rí, **23** gútírí o na úmwe wa acio úkooná búrúri úcio ndéeríre maithe mao na tene na mwíhitwa. Gútírí o na úmwe wao wa aría maanyararíte úkaawona. **24** No tondú ndungata yakwa Kalebu arí na roho wa múthemba úngí na níanúmagírira na ngoro yake yothé, níngamútware búrúri úcio aathiíte, nacio níjaro ciake níikaúgaya. **25** Na tondú andú a Amaleki na a Kaanani matúúraga cianda-iní-rí, rokai kúgarúruka mumagare múrorete na werú-iní, múthíi na níjra ya Iria Itune." **26** Nake Jehova akíira Musa na Harúni atírí: **27** "Ní nginya híndi rírkú kírkúndí gíkí kíaganu gígúúúra kíngunagíra? Nínjiguíte mateta ma anuguníkí aya a Isiraéli. **28** Ní úndú úcio meere atírí, 'Jehova ekuuga úu: Tí-ítherú o ta úria ní ndúúraga muoyo-rí, ní ngúmúwika o maúndú macio njiguíte múkíaria. **29** Ciimba cianyu ikaagúwa werú-iní úyú, inyuú aría othe múri na úkúru wa míaka mírongo ríri na makíría aría mwarírwo híndi ya ítarana na aría manuguníte ní úndú wakwa. **30** Gútírí o na úmwe wanyú úgatoonya búrúri úcio ndehítire nyambararíte guoko atí níúgatuúka wanyu, tíga o Kalebu múru wa Jefune, na Joshua múru wa Nuni. **31** No ha úhoro wa ciana cianyu iria mwoigire atí ní ígaatahwó-rí, níngamakinyia kuo makenagíre búrúri úcio múregete. **32** No inyuú-rí, ciimba cianyu ikaagúwa werú-iní úyú. **33** Ciana cianyu ígútuúka aríthi gúkú werú-iní míaka mírongo ína, ígíthíníkaga ní úndú wa kwaga kwíhoheka kwanyu, nginya ríría kíimba kíanyu kía múthia gíkaagúwa werú-iní. **34** Míaka mírongo ína, o mwaka úmwe úrúgamíríire múthenya úmwe wa míthenya mírongo ína íria mwathiganire búrúri úcio, míaka íyo níyo múgaathínika ní úndú wa mehía manyu, na múmenye úuru wa gúúkirírwó ní níi.' **35** Níi Jehova ní níi níjarítie, na tí-ítherú níngéeka maúndú macio kúrí kírkúndí gíkí gíothé kíaganu, kíria gúcookanírírie hamwe kíngúkiríre. Gígaathírira werú-iní úyú; gúkú níkuo gígaakúira." **36** Ní úndú úcio, andú aría Musa aatúumíte magathigaane búrúri úcio wa Kaanani, o acio macookire na magítúma kírkúndí gíothé kíngunáire Musa níkúmemerekia úhoro múuru wa búrúri úcio, **37** andú acio mamemerekíre úhoro úcio múuru wa búrúri úcio makíhúúrwó na múthiro, magíkúira hau mbere ya Jehova. **38** Harí andú aría maathiíte gúthigaana búrúri úcio, no Joshua múru wa Nuni, na Kalebu múru wa Jefune maataríre. **39** Ríría Musa aaheire andú othe a Isiraéli úhoro úcio, makígíríka múno. **40** Múthenya úyú úngí rúciini

tene makíambata marorete búrúri úria úri írima. Makiuga atírí, "Nítwíhítie, nítkúwambata túthíi nginya kúria Jehova aatwíríre." **41** No Musa akímooria atírí, "Múraremera watho wa Jehova níki? Úndú úyú ndúngígaacira! **42** Mútkimbate tondú Jehova ndarí hamwe na inyuú. Nímúkúhootwo ní thú cianyu, **43** nígúkorwo andú a Amaleki na Akaanani nímakarúwa na inyuú kúu. Ní úndú ní múhatatíre Jehova, nake ndegúkorwo hamwe na inyuú, na nímkúúragwo na rúhiú rwa njora." **44** No rírí, ní úndú wa mwíro wao, makíambata marorete búrúri úria úri írima o na gúkorwo Musa ndoimire kambí o na kana íthandúkú ría kírkáníro kía Jehova ríkúma kambí. **45** No rírí, andú a Amaleki na Akaanani ría maatúúraga búrúri úcio úri írima, magíkúruká, makímátharíkíra, na makímahúúra mamaikúrukítie o nginya Horoma.

15 Nake Jehova akíira Musa atírí, **2** "Aríría andú a Isiraéli, úmeere atírí: 'Thuutha wa gútoonya búrúri úria ngúmúhe útuúke múcú wanyu, **3** na múrutíre Jehova maruta ma njino kuuma rúuru rwa ng'ombe kana rwa mbúri, matúúke mútararíko wa gúkenia Jehova, marí maruta ma njino, kana magongona, ní úndú wa níhítwa ya mwanya, kana maruta ma kwíyendera kana maruta ma ciathí-rí, **4** úria úrírehaga iruta ríake, arírutagíra Jehova iruta ría mútu gícunjí gía ikúmi kía eba ímwe ya mútu múhinyu múno, útukánítio na gícunjí kía inya kía híni ímwe ya maguta. **5** Harí o gatúrúme ka iruta ría njino kana igongona, haaragíría gícunjí kía inya kía híni ímwe ya ndíbei íri iruta ría kúnyuuo. **6** "Ígongona ría ndúrúme-rí, haaríría ígongona ría mútu ícunjí ígírí cia ikúmi cia eba ímwe ya mútu múhinyu múno, útukánítio na gícunjí gía íthathú kía híni ímwe ya maguta, **7** na gícunjí gía íthathú kía híni ímwe ya ndíbei íri iruta ría kúnyuuo. Rírúte rírí mútararíko wa gúkenia Jehova. **8** "Ríría múkúhaaríría gatagwa ní úndú wa iruta ría njino kana ígongona, ní úndú wa mwíhitwa wa mwanya kana iruta ría úguano rírúúrwó Jehova-rí, **9** rehagai hamwe na ndegwa íyo iruta ría mútu ícunjí íthathú cia ikúmi cia eba ímwe ya mútu múhinyu múno, útukánítio na nuthu ya híni ímwe ya maguta. **10** O na níngí rehagai nuthu ya híni ímwe ya ndíbei íri iruta ría kúnyuuo. Narío ígongona ríu rígatúka iruta ría njino rírí mútararíko wa gúkenia Jehova. **11** Ndegwa kana ndúrúme o yothé, kana gatúrúme kana koori o gothe, írihaaragírío o ro úguo. **12** Íkagai úguo harí o ímwe yacio ya iria cíothe múríharagíría. **13** "Múndú wothé úciarírwo kwanyu no nginya ekage maúndú macio úguo ríría arírehaga iruta ría gúcinwo na mwaki rírí mútararíko wa gúkenia Jehova. **14** Ní úndú wa níjarwa iria ígooka, ríría ríothé múgeni kana múndú úngí o wothé útúuranítie na inyuú arírutaga iruta ría gúcinwo na mwaki rírí mútararíko wa gúkenia Jehova-rí, no nginya ekage o ta úria inyuú mwíkaga. **15** Kírúndí gíkí kírkóragwo na watho o úmwe wanyu na harí múgeni úria útúuranítie na inyuú; úyú ní watho wa gúúúra ní úndú wa níjarwa iria ígooka. Inyuú na múgeni múríkoragwo múru o úndú úmwe maitho-iní ma Jehova. **16** Mawatho mamwe na mwathanire úmwe níguo úríhúthagírwo harí inyuú na harí múgeni úria útúuranítie na inyuú." **17** Níngí Jehova akíira Musa atírí, **18** "Aríría andú a Isiraéli, úmeere atírí: 'Ríría múgatoonya búrúri úria ndramútware, **19** na múríre írio cia búrúri úcio, heanai ímwe ciacio íri iruta harí Jehova. **20** Ní múkaaruta túmígáte kuuma mútu-iní wanyu úria múgaathía ría mbere na mútúheane túri iruta kíhuhiro-iní kía ngano. **21** Nímúkaheanaga iruta rírí ría mútu úria múgathía ría mbere kúrí Jehova níjarwa-iní cianyu cíothe iria

igooka thuutha. 22 “Na rīri, mūngikaaga kūrūmīrira rīathani o na rīmwe rīa maya Jehova aaheire Musa mūtekwenda-rī, 23 rīathani o rīothe Jehova aamūheire na kanua ka Musa kuuma mūthenya ūrīa Jehova aamaheaire na kūrūmīrira nginya njjarwa iria igooka, 24 na ūndū ūcio ūngīkorwo wīkīto mūtekwenda, kīrīndī gītekwēnya ūhoro ūcio, hīndī iyo kīrīndī gīothe nīgīkaruta gatēwa gatuīke igongona rīa njjino rīa mūtārārīko wa gūkenia Jehova, hamwe na maruta ma mūtu na ma kūnyuu, marīa matuūtwo, na thenge ya igongona rīa kūhoroheria mehīa. 25 Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria kīrīndī kīrī gīothe kīa andū a Isīraeli, na nīmakarekerwo, nīgūkorwo ūndū ūcio ndwarī wa rūtūrīko, na nī ūndū wa kūrūtīra Jehova iruta rīa gūcinwo na mwakī rīa mahītīa mao, na iruta rīa kūhoroherio mehīa. 26 Kīrīndī gīothe kīa andū a Isīraeli na ageni arīa matuūranagīa nao nīmakarekerwo, nī ūndū andū othe mehītīe mātēkwenda. 27 “No kūngīkorwo no mūndū ūmwe wīhītīe atēkwenda, no nginya arehe kaharīka ka mwaka ūmwe ka igongona rīa kūhoroherio mehīa. 28 Mūthīnjīri-Ngai nīakahoroheria mūndū ūcio wīhītīe atēkwenda hau mbere ya Jehova na aarīkia kūhoroherio, nīakarekerwo. 29 Watho o ro ūmwe nīgūo ūrīhūthagīrwo harī mūndū o wothē ūkehīa atēkwenda, arī Mūisīraeli ūciarīrwo kwanyu kana arī mūgeni. 30 “No mūndū ūrīa ūkehīa na rūtūrīko akiendaga, arī wa gūciarīrwo kwanyu kana arī mūgeni, ūcio nīarumīte Jehova, na mūndū ūcio no nginya aingatwo kuuma kūrī andū ao. 31 Nī ūndū nī amenete kīgūo kīa Jehova na akoina maathani make, mūndū ūcio tī-itherū no nginya aingatwo biū naguo wīhīa wake nīkamūcokerera.” 32 Hīndī ūrīa andū a Isīraeli maarī werū-inī, kūrī mūndū wonīrwo akiuna ngū mūthenya wa Thabatū. 33 Arīa maamuonire akiuna ngū makīmūtwarā kūrī Musa na Harūni, o na kūrī kīūngano kīu gīothe gīa Isīraeli, 34 na makīmūhīngīra nī ūndū gūtiamenyekaga ūrīa agīrīrwo nī gwīkwō. 35 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Mūndū ūcio no nginya akue. Kīūngano gīothe kīa Isīraeli no nginya kīmūhūire na mahīga nyuguto nja ya kambī.” 36 Nī ūndū ūcio kīūngano kīu gīkīmūtwarā nja ya kambī gīkīmūthūra na mahīga nyuguto agīkua, o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. 37 Nake Jehova akīra Musa atīrī, 38 “Arīria andū a Isīraeli, ūmeere atīrī: ‘Njjarwa-inī ciothe iria igooka, nīmūgatūmagīrīra ciohe cia ndīgī koine-inī ka nguo cianyu, o kīohe gīkohererwo na rūrīgī rwa rangī wa bururu. 39 Ciohe icio nīcio mūrīroraga nīgūo mūrīrikange maathani mothe ma Jehova, nīgūo mūmathīkagīre, mūtikanahūire ūmaraya na ūndū wa kūrūmīrira merīrīra ma ngoro o na kana maitho manyu. 40 Nīngī nīmūkarīkanaga gwachīkagīra maathani makwa mothe na mūtūike andū mamūrīrwo Ngai wanyu. 41 Nī nī nī Jehova Ngai wanyu, ūrīa wamūrūtire būrūrī wa Misīri nīgūo ndūike Ngai wanyu. Nī nī nī Jehova Ngai wanyu.”

16 Na rīri, Kora mūrū wa Izīharu, mūrū wa Kohathu, ūrīa warī mūrū wa Lawi, marī na andū amwe a mūhīrīgā wa Rubeni nīo Dathani na Abīramu, arīu a Eliabu, na Onī mūrū wa Pelethu, magītūka a kūng’athīa. 2 Nao magīkūrīra Musa. Hamwe nao haarī arīme a Isīraeli 250, atongoria mookīaine a kīrīndī kīu arīa maathurītwo marī a kīama. 3 Nao magītūka marī gīkundi makararīe Musa na Harūni, makīmeera atīrī, “Inyuī nīmwtūgīrītīe mūno! Kīrīndī gīkī gīothe nī gītheru, mūndū o mūndū, nake Jehova arī hamwe nao. Nī kī gītūmīte mwītūūgīrīe igūrū rīa kīūngano gīkī kīa Jehova?” 4 Rīrīa Musa aigūire ūgūo-rī, akīgūa, agītūrumīthīa ūthīū thī. 5 Nīngī agīcōoka akīra Kora na arūmīrīri ake othe atīrī: “Rūciinī, Jehova nīakonania nūū wake na nūū mūtheru, na nīakareka

mūndū ūcio amūkuhīrīrie. Mūndū ūrīa agaathuura, ūcio nīwe akaareka amūkuhīrīrie. 6 Wee Kora na arūmīrīri aku othe, ūū nīgūo mūgeeka: mūkoya ngīo cia gūcinīra ūbumba, 7 na rūciū mūciikīre mwakī na ūbumba mūrī mbere ya Jehova. Mūndū ūrīa Jehova agaathuura-rī, ūcio agaatuīka nīwe mūtheru. Inyuī Alawī nīmwtūgīrītīe mūno!” 8 Nīngī Musa akīra Kora atīrī, “Ta thīkīrīriai inyuī Alawī!” 9 Anga mūtīganiire nī Ngai wa Isīraeli kūmwamūrānia na kīrīndī kīrīa kīngī gīothe kīa andū a Isīraeli, akamūrehe hakuhī nake nīgeetha mūrūtage wīra hema-inī rīa nyamūre ya Jehova, na mūrūgamage mbere ya kīrīndī mūtīgungatagīre? 10 Inyuī hamwe na Alawī othe a thīrītū yanyu nīamūrehe hakuhī nake, no rīu mūragerīa kuoya wīra wa ūthīnjīri-Ngai o naguo. 11 Wee na arūmīrīri aku othe mūnganīte hamwe mūciikīre Jehova. Harūni nūū atī nīgūo mūnugume nī ūndū wake?” 12 Musa agīcōoka agītā Dathani na Abīramu, arīu a Eliabu. No-o makiuga atīrī, “Tūtīgūūka! 13 Anga tī kīūnganu atī nīwātūrūtire būrūrī warī būthi wa iria na ūūkī ūūke ūtūūragīre werū-inī ūyū? Rīu nīngī ūrenda gūtūwathā? 14 Nīngī-rī, ndūrī ūratūkīnyia būrūrī ūrī na būthi wa iria na ūūkī, kana ūgatūhe igai rīa ithaka na mīgūnda ya mīthabībū. Nī ūgūkūrā andū aya maitho ūmaheenie? Aca, tūtīgūūka!” 15 Nake Musa akīrakara mūno, akīra Jehova atīrī, “Ndūgetīkīre maruta mao. Nī ndioete o na ndīgīri kuuma kūrī o, o na ndīhītīrie mūndū wao o na ūmwe.” 16 Nīngī Musa akīra Kora atīrī, “Wee na arūmīrīri aku othe mūgōoka mbere ya Jehova rūciū, wee, nao, na Harūni. 17 O mūndū nīakoya rūgīo rwake na arwīkīre ūbumba, ngīo ciothe nī 250, na mūcīrehe mbere ya Jehova. Wee, na Harūni, o na inyuī mūrehe ngīo cianyu.” 18 Nī ūndū ūcio o mūndū akīoya rūgīo rwake, akīrwīkīra mwakī na ūbumba, na makīrūgamania mbere ya Musa na Harūni itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. 19 Rīrīa Kora aarīkīrie gūcōokereria arūmīrīri ake othe nīgūo makararīe Musa na Harūni marūngī itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo-rī, riiri wa Jehova ūkiūmīrīra kīūngano kīu gīothe. 20 Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, 21 “Mwīyamūrāniei na kīūngano gīkī nīgūo ndīkīniine o ro rīmwe.” 22 No Musa na Harūni makīgūūthīa magītūrumīthīa mothīū mao thī makīanīrīra makiuga atīrī, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andū othe, ka ūngīrakarīra kīūngano gīkī gīothe hīndī ūrīa arī o mūndū ūmwe wīhītīe?” 23 Nake Jehova akīra Musa atīrī, 24 “Ūra kīūngano gīothe atīrī, ‘Eherai kuuma hema-inī cia Kora na Dathani na Abīramu.’” 25 Musa agītūkīra, agīthīi kūrī Dathani na Abīramu, nao athuuri a Isīraeli makīmūrūmīrīra. 26 Nake agīkīania kīūngano kīu, agīkīra atīrī, “Ehererai hema cia andū aya aaganu! Mūtīkahutīe kīndū o na kīmwe kīao, nīgūo mūtīkaniinwo nī ūndū wa mehīa mao mothe.” 27 Nī ūndū ūcio andū makīherera hema icio cia Kora na Dathani na Abīramu. Dathani na Abīramu nī moimīte makarīgama na atumia ao, na ciana cia ngege itoonyero-inī rīa hema ciao. 28 Nīngī Musa akiuga atīrī, “Ūndū ūyū nīgūo ūgūtūma mūmenye atī Jehova nīwe ūndūmīte njīke maūndū maya mothe, na atī rītīarī ithugūnda rīakwa: 29 Andū aya mangīkua gīkūū kīa ndūire-rī, o na kana mone maūndū o ta marīa makōuga andū othe-rī, nīmūkūmenya atī tī Jehova ūndūmīte. 30 No Jehova angīrehe ūndū ūngī mwerū biū, nayo thī yathamīe kanua kayo imamerīe hamwe na indo ciao ciothe, na mathīi mbīrīra-inī marī muoyo, nīmūkamenya atī andū aya nī manyararīte Jehova.” (Sheol h7585) 31 Na rīri, Musa aarīkia kuuga ūgūo wothē, thī īgītātūka hau marī. 32 Nayo thī īgīathāmia kanua kayo ikīmamerīa, hamwe na andū ao na arūmīrīri othe a Kora, na indo ciao ciothe. 33 Nao magīkūrūka mbīrīra marī muoyo hamwe na indo ciao

ciotthe; nayo thi ikimahumbira, magikua, magithengio kirindi-ini kiu. (Sheol h7585) **34** Ni undu wa kiriro kiao, andu othe a Isiraeli aria maamarigiicirire makiura, makianagirira atiri, "O na ithu thi nigutumerial!" **35** Naguo mwaki ukiuma kuri Jehova ugicina andu acio 250 aria maarehete ubumba. **36** Nake Jehova akira Musa atiri, **37** "Ira Eleazaru muru wa Haruni, uria muthinjiri-Ngai, oe ngio icio cia gucinirwo ubumba, acieherie hau irahura, na ahurunje makara macio handu haraaya, ni undu ngio icio ni nyamure, **38** ngio icio cia andu acio makuite ni undu wa mehia mao. Ngio icio niiturwo ituike mabati ma kuhumbira kigongona, ni undu niciarehetwo mbere ya Jehova, na igatuka nyamure. Nacio ni ituike kimenyithia haru andu a Isiraeli." **39** Ni undu ucio Eleazaru uria muthinjiri-Ngai akioya ngio icio cia gicango ciarehetwo ni andu acio maacinitwo, nake agiciturithia ituike cia kuhumbira kigongona, **40** agika o ta uria Jehova aathirire Musa. Undu uyü waru wa kuririkania andu a Isiraeli ati gutiri mundu o na uriku, tiga wa ruciaro rwa Haruni, wagirirwo ni guka gicina ubumba mbere ya Jehova, kana atuike ta Kora na arumiriri ake. **41** Muthenya uyü üngi, kirindi giothe kia andu a Isiraeli gigitetia Musa na Haruni, gikimeera atiri, "Inyuü ni müuragite andu a Jehova." **42** Na riria kiungano kiu gicookaniririre giukirire Musa na Haruni, o na gikirekera na kuria Hema-ya-Gütunganwo yari-ri, o rimwe itu rikihumbira hema iyo, naguo riiri wa Jehova ukionekana. **43** Nao Musa na Haruni magithi hau mbere ya Hema-ya-Gütunganwo, **44** nake Jehova akira Musa atiri, **45** "Ehererai mume kiungano-ini giki nguo ndikiniine o ro rimwe." No-o makiguthia thi, na magiturumithia mothii ma thi. **46** Ningi Musa akira Haruni atiri, "Oya rugio rwaku urwikire ubumba hamwe na mwaki wa kuuma kigongona-ini, na üthii narua kiungano-ini kiu ükioroherie. Mang'uri moimite kuri Jehova; müthiro niwambiririre kumaniina." **47** Ni undu ucio Haruni agika o ta uria Musa aamwirire, agiteng'era agitoonya thini wa kiungano kiu. Müthiro niwarikitie kwambiriria thini wa andu, no Haruni akiruta ubumba akimahoroheria. **48** Akirugama gatagati ka andu aria maaru muoyo na aria maakuite, naguo müthiro ügithira. **49** No andu 14,700 magikua ni undu wa müthiro ucio, kuonganiriria na andu aria maakuite ni undu wa Kora. **50** Thuutha ucio Haruni agicooka kuri Musa itoonyero-ini ria Hema-ya-Gütunganwo, tondü müthiro ucio niwathirite.

17 Nake Jehova akira Musa atiri, **2** "Ariria andu a Isiraeli, witie thanju ikumi na igiri, rumwe kuuma kuri o mutongoria wa mühiriga ya maithe mao. Andika ritwa ria o mundu rüthanju-ini rwake. **3** Rüthanju rwa Lawi urwandike ritwa ria Haruni, ni undu no ngina kugie na rüthanju rumwe rwa mutongoria wa o mühiriga wa maithe mao ma tene. **4** Igaai thanju icio thini wa Hema-ya-Gütunganwo hau mbere ya ithanduku ria Uira, haria ndunganaga nawe. **5** Rüthanju rwa mundu uria ni ngaathura nirügüthunduka, na ni ndiyeherie künuguna gükü ünugunagirwo hindu ciothe ni andu a Isiraeli." **6** Ni undu ucio Musa akiriria andu a Isiraeli, nao atongoria ao makimünengera thanju ikumi na igiri, o rumwe kuuma mutongoria wa o mühiriga wa maithe mao ma tene, naruo rüthanju rwa Haruni rwaru hamwe nacio. **7** Nake Musa akiga thanju icio mbere ya Jehova kiu Hema-ini-ya-Uira. **8** Muthenya uyü üngi-ri, Musa agitoonya thini wa Hema-ya-Uira akiona ati rüthanju rwa Haruni, rüria rwarugamirire nyumba ya Lawi, to güthunduru rwathundurite, no ni rwathuunite rükaruta kiro, na rugaciara ndothi. **9** Nake Musa akiruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova,

agiciiga mbere ya andu a Isiraeli othe. Nao magicirora, o mundu akioya rüthanju rwake mwene. **10** Ningi Jehova akira Musa atiri, "Cookia rüthanju rwa Haruni hau mbere ya ithanduku ria Uira, rugio ruri kimenyithia kuri andu acio aremi. Undu uyü nguo ükaaniina künuguna kwao kuri ni, nigeetha matigakue." **11** Nake Musa agika o ta uria Jehova aamwathite. **12** Andu a Isiraeli makira Musa atiri, "Nitungukua! Ithuotho nitüürite! **13** Mundu o wotho o na üngikuhiriria Hema-iyö-Nyamure ya Jehova nengikua. Kai tügügikua ithuotho?"

18 Nake Jehova akira Haruni atiri, "Wee, na ariu aku, na andu a nyumba ya thoguo, ni inyuü müricookagirirwo ni mahitia maria mangikwo makonii handu-haria-haamure, na wee na ariu aku inyuü ni inyuü müricookagirirwo ni mahitia maria mangikwo makonii wira wa üthinjiri-Ngai. **2** Rehe Alawii a mbari yanyu, a mühiriga wa maithe manyu, nguo manyiitane na inyuü na mamütheithagirire riria wee na ariu aku mügütungata mbere ya Hema-ya-Uira. **3** Acio niwe mariathikagira na marutage wira wotho wa Hema iyo, no matikanakuhirire indo cia handu hau haamure kana kigongona, kana wee hamwe nao mükue. **4** Mariruthanagia wira na inyuü na mamenyagirire Hema-ya-Gütunganwo, marutage wira wotho wa Hema iyo na gutikagie na mundu üngi o wotho üngikuhiriria haria muri. **5** "Ni wira wanyu kumenyerera handu hau haamure o na kigongona, nguo mang'uri ma Jehova matikanakinyire andu a Isiraeli ringi. **6** Ni mwene nithuurite Alawii athiritü anyu kuuma thini wa andu a Isiraeli matuike kiheo kianyü, maamüriwo Jehova nguo marutage wira wa Hema-ya-Gütunganwo. **7** No riri, no wee na ariu aku müritungataga ta athinjiri-Ngai maündu-ini mothe ma kigongona, na mütungatage o na mwena ucio üngi wa gitambaya kiu gia kuhakania. Ni ndamühe ütungata wa üthinjiri-Ngai ta kiheo. Mundu üngi o wotho üngikuhiriria handu hau haamure no nginya ooragwo." **8** Ningi Jehova akira Haruni atiri, "Ni mwene nüngüüte mümenyereri wa maruta maria ndehagwo; maruta mothe maamure maria andu a Isiraeli marindutagira ni ndakühe wee na ariu aku matuike gicunji giaku na rugai rwaku rwa mahinda mothe. **9** Wee üriheagwo gicunji kia maruta maria maamure müno maria matari ma gicinwo na mwaki. Kuuma kuri iheo ciothe iria andu a Isiraeli marindutagira iri maruta maamure müno, maru ma mütu, kana ma kühoroherio mehia, kana maruta ma mahitia, gicunji kiu ni giaku na ciana ciaku. **10** Riiga gicunji kiu ta kindu kiamure müno; mundu mürome o wotho wa nyumba yaku niagakirriaga. Wee no nginya ütuae ati gicunji kiu ni kiamure. **11** "O na ningi ici no ciaku: kiria giothe kiamüritwo kuuma iheo ciothe cia güthüngüthio cia andu a Isiraeli. Icio nindakühe wee, na ariu aku, na airitu aku, ituike rugai rwaku rwa hindu ciothe. Mundu o wotho wa nyumba yaku ütaru na thaahu no acirie. **12** "Nindakühe maguta mothe maria mega müno ma mütamaiyu na ndibei yotho iria njega müno ya mühiano, na ngano iria maheaga Jehova iri maciaro ma mbere ma magetha mao. **13** Maciaro mothe ma büri ma mbere maria marirehagira Jehova marituikaga maku. Mundu o wotho wa nyumba yaku ütaru thaahu no amarie. **14** "Kindu giothe kiru Isiraeli kiria kiamüriwo Jehova ni giaku. **15** Marigithathi mothe, maru ma andu kana ma nyamü, maria maritugirwo Jehova ni maku. No riri, no nginya üküürithagie irigithathi riothe ria kahii, na üküürithagie irigithathi ria njamba ria nyamü iria iri thaahu. **16** Marigithathi macio maru ma mweri ümwe, no nginya ükaamaküürithia na thogora wa

güküürana ūria ūtūtwo wa ceki ithano cia betha, kuringana na ceki ya handū-haria-haamūre, ūria ūri na ūritū wa geera mīrongo ūrī. **17** “No mūtikanakūūrithie marigithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondū, kana ma mbūrī; icio nī nyamūre. Thakame yacio nūminjaminjagwo kīgongona-inī igūrū, na maguta ma cio macinno na mwaki nīguo matuīke igongona rī na mūtatariko wa gūkenia Jehova. **18** Nyama ciacio nī ciaku, o ta ūria gīthūri kīa igongona rīa gūthūngūthio na kīero kīa ūrīo irī ciaku. **19** Kīria gīothe kīamūrāgīrwo Jehova nī andū a Isiraeli kīrī kīamūre nīndakūhe wee mwene, na ariū aku, na ariūtū aku, kīrī rūgai rwaku rwa hīndī ciothe. Nīkīo kīrikanīro gīa tene na tene gīa cumbi mbere ya Jehova kūrī wee na njiaro ciaku.” **20** Ningī Jehova akīira Harūni atīrī, “Wee ndūgakorwo na igai būrūrī-inī wao, kana ūgīe na rūgai thīnī wao; nī nī nī rūgai rwaku o na igai riaku thīnī wa andū a Isiraeli. **21** “Nīndahe Alawii icunjī ciothe cia ikūmi thīnī wa Isiraeli, arī rīo igai rīao nī ūndū wa wīra ūria marutaga rīrīa megūtūngata Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **22** Kuuma rīu andū a Isiraeli matigakuhagīrīrie Hema-ya-Gūtūnganwo, kana macookererwo nī mehīa mao, nao makue. **23** Alawii nīo marīrutaga wīra Hema-inī-ya-Gūtūnganwo na nīo marīcookagīrīrwo nī mahītia marīa meekīrwo hau. Ūyū nī watho wa gūtūūrīo nī njiaro irīa igōoka. Matikagīa na igai thīnī wa andū a Isiraeli. **24** Handū ha ūguo-rī, ngūhe Alawii icunjī cia ikūmi irīa andū a Isiraeli marehaga irī maruta kūrī Jehova ituīke igai rīao. Nīkīo ndoigire igūrū rīao atīrī: ‘Matikagīa na igai thīnī wa andū a Isiraeli.’” **25** Jehova akīira Musa atīrī, **26** “Arīria Alawii, ūmeere atīrī: ‘Rīria mwamūkīra icunjī cia ikūmi kuuma kūrī andū a Isiraeli irīa ndīmūheete arī cio igai rīanyu-rī, no ngīnya mūrehage gīcunjī gīa ikūmi gīa gīcunjī kīu, kīrī iruta kūrī Jehova. **27** Maruta manyu marītuīkaga ta ngano ūria irūtītwo kīhuhīro-inī, kana ndibei ūria irūtītwo kīhīhīro-inī. **28** Ūguo nīguo o na inyū mūrīrutagīa Jehova iruta kuuma kūrī icunjī cia ikūmi irīa mūrīamūkagīra ciumīte kūrī andū a Isiraeli. Kuuma kūrī icunjī icio cia ikūmi, no ngīnya mūnengagīre Harūni mūthīnjīri-Ngai gīcunjī kīa Jehova. **29** No ngīnya mūkarutagīa Jehova gīcunjī kīria kīega mūno na kīria kīamūre mūno kīa indo ciothe irīa mūheetwo.’” **30** “Ūria Alawii atīrī, ‘Rīria mwaruta gīcunjī kīria kīega mūno-rī, kīrituīkaga ta iruta rīanyu rīumīte kīhuhīro-inī kīa ngano kana kīhīhīro-inī kīa ndibei. **31** Inyū na andū a nyūmba cīanyu no mūrīre icio ingī handū o hothe, nīgūkorwo ūcio nī mūcaara wanyu nī ūndū wa wīra wanyu kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo. **32** Nī ūndū wa kūruta gīcunjī kīu kīega mūno gīacio, mūtīgaaatūrwo mahītia nī ūndū wa ūndū ūyū; na ningī mūtīgathaahīa maruta marīa maamūre ma andū a Isiraeli, na nī ūndū ūcio mūtīgaaakua.”

19 Jehova akīira Musa na Harūni atīrī, **2** “Ūndū ūyū nī wa kūrūmīrīrwo thīnī wa watho ūria Jehova aathanīte: Ūria andū a Isiraeli makūrehere moori ndune itarī kaūūgū kana kamenī, na itarī yekīrwo icooki. **3** Mūmīnengere Eleazaru, ūria mūthīnjīri-Ngai; itwarwo nja ya kambī, na itīhīnjīrwo hau mbere yake. **4** Nake Eleazaru, ūcio mūthīnjīri-Ngai, oe thakame na kīara gīake, na amīminjaminje maita mūgwanja amīroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gūtūnganwo. **5** Nayo moori ūyo icīnwo yothe akionaga, ūguo nī kuuga rūūa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wao. **6** Mūthīnjīri-Ngai ūcio oe rūkū rwa mūtarakwa, na mūthobi, na guoya wa rangi wa gakarakū, aciīke igūrū wa moori ūyo irāhīa. **7** Thuutha wa ūguo mūthīnjīri-Ngai ūcio no ngīnya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī. Thuutha ūcio no acooke kambī,

no arī na thaahu o ngīnya hwaī-inī. **8** Mūndū ūria ūrīcinaga moori ūyo no ngīnya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, na o nake atiinde arī na thaahu ngīnya hwaī-inī. **9** “Mūndū ūtarī na thaahu acooke ahakūre mūhu ūcio wa moori ūyo na aūige handū hatarī na thaahu nja ya kambī. Mūhu ūcio ūigagwo nī kīrīndī kīa andū a Isiraeli, nīgeetha ūhūthagīrwo maaī-inī ma kūniina thaahu; ūcio nīguo wa gūtheranaga kuuma mehīa-inī. **10** Mūndū ūria ūrīhakūrāga mūhu wa moori ūyo, no ngīnya athambie nguo ciake, o nake atiinde arī na thaahu ngīnya hwaī-inī. Ūndū ūyū nī watho wa gūtūūra harī andū a Isiraeli na ageni arīa matūūrānaga nao. **11** “Mūndū ūria ūngīhutia kīimba kīa mūndū o na ūrīkū arīkaraga arī na thaahu mīthenya mūgwanja. **12** No ngīnya etherie na maaī mūthenya wa gatātū, na mūthenya wa mūgwanja; hīndī ūyo athīrwo nī thaahu. No angīaga gwītheria mūthenya wa gatātū na wa mūgwanja, ndagaathīrwo nī thaahu. **13** Mūndū o wothe ūngīhutia kīimba kīa mūndū o na ūrīkū na aage gwītheria, ūcio nīathaahītie Hema-īria-Nyamūre ya Jehova. Mūndū ūcio no ngīnya aingatwo oime Isiraeli. Tondū ndaminjaminjīrio maaī ma kūniina thaahu, mūndū ūcio arī na thaahu; thaahu wake ndūthīrite. **14** “Ūyū nīguo watho wa kūrūmīrīrwo rīria mūndū akuira hema-inī: Mūndū o na ūrīkū ūngītoonya hema ūyo, mūndū o na ūrīkū ūria ūgaakorwo thīnī wayo-rī, nīakanyītwo nī thaahu mīthenya mūgwanja, **15** nakīo kīndū o gīothe kīa nyūmba gīgaakorwo gītārī gīkunike nīgīkanyītwo nī thaahu. **16** “Mūndū o na ūrīkū ūri na kūu nja ūngīhutia mūndū ūragītwo na rūhīu rwa njora kana mūndū ūkuite gīkuū kīa ndūere, kana mūndū o wothe ūngīhutia ihīndī rīa mūndū kana mbīrīa, ūcio nīakanyītwo nī thaahu mīthenya mūgwanja. **17** “Nī ūndū wa mūndū ūrī na thaahu, ikīra mūhu wa moori ūria yacīnītwo irī ya gūtherania ndigīthū-inī, nāguo ūitīrīrio maaī matahītwo o hīndī ūyo. **18** Nake mūndū ūtarī na thaahu nīoe mūthobi aūtobokie maaī-inī macio, na aminjaminjīrie hema ūyo na indo ciayo ciothe, na andū arīa maaī kūu thīnī. Ningī no ngīnya aminjaminjīrie mūndū ūria wothe ūhūtītie ihīndī rīa mūndū, kana mbīrīa, kana mūndū ūragītwo, kana mūndū ūkuite gīkuū kīa ndūere. **19** Mūndū ūria ūtarī na thaahu nīakaminjaminjīria mūndū ūcio ūrī na thaahu maaī macio mūthenya wa gatātū na wa mūgwanja, nāguo mūthenya wa mūgwanja nīguo akamūtheria. Nake mūndū ūcio ūgūtherio no ngīnya athambie nguo ciake na ethambe mwīrī na maaī, nāguo hwaī-inī ūcio nīagakorwo athīrītwo nī thaahu. **20** No rīrī, mūndū ūrī na thaahu angīaga gwītheria, no ngīnya aingatwo kuuma kūrī kīrīndī, nī ūndū nīathaahītie handū-haria-haamūre ha Jehova. Nīgūkorwo ndaminjaminjīrio maaī ma kūniina thaahu, nī ūndū ūcio arī na thaahu. **21** Ūyū nī watho wao wa gūtūūra. “Mūndū ūcio wakūminjaminjanīria maaī macio ma kūniina thaahu no ngīnya o nake athambie nguo ciake, na mūndū o wothe ūngīhutia maaī macio ma kūniina thaahu nīagatīnda arī na thaahu ngīnya hwaī-inī. **22** Kīndū gīothe mūndū ūrī na thaahu akaahutia nīgīkanyītwo nī thaahu, na mūndū ūria ūngīhutia kīndū kīu nīagatīnda arī na thaahu ngīnya hwaī-inī.”

20 Na rīrī, mweri wa mbere, kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli gīgīkina kūu Werū-inī wa Zini, na gīgīkara Kadeshī. Nake Mirīamu agīkuīra kūu na agīthīkwo o ro kuo. **2** Na rīrī, handū hau hatiarī maaī ma kīnyuuo nī kīrīndī, nao andū acio makīūngana, magītūkīrīra Musa na Harūni. **3** Makīnegenia Musa, makiuga atīrī, “Naarī korwo nītwaquire rīrīa arīu a ithe wītū maakuire marī mbere ya Jehova! **4** Nī

kĩ gĩatũmire mũrehe kĩrĩndĩ kĩa Jehova werũ-inĩ ũyũ, nĩguo ithũĩ na mahiũ maitũ tũkũire gũkũ? **5** Mwatũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, mũgĩtũrehe kũndũ gũkũ kũũru ũũ? Gũkũ gũtirĩ ngano kana ngũyũ, kana thabibũ, kana makomamanga. O na gũtirĩ maaĩ ma kũnyua!" **6** Musa na Harũni makiuma hau kiungano kĩarĩ, magĩthĩĩ nginya o itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũngano makĩgũthia na magĩturumithia mothiũ mao thĩ, naguo riiri wa Jehova ũkimoimĩrĩra. **7** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **8** "Oya rũthanju rwaku, nawe na mũrũ wa nyũkwa Harũni mũcokanĩrĩre kĩrĩndĩ kũ hamwe. Arĩria rwaro rũrũ rwa ihiga makĩwĩroreire, na nĩrũkuuma maaĩ. Nawe ũrutire kĩrĩndĩ maaĩ rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga, nĩgeetha kĩnyoe hamwe na mahiũ ma kĩa." **9** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩoya rũthanju akĩrũruta hau mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathite. **10** Nake Musa na Harũni magĩcokanĩrĩria kĩrĩndĩ kũ hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akĩmeera atĩrĩ, "Ta thĩkĩrĩriai, inyuĩ aremi aya, no nginya tũmũrutire maaĩ kuuma rwaro-inĩ rũrũ rwa ihiga?" **11** Musa agĩcokoa akĩoya guoko gwake na igũrũ, akĩgũtha rwaro rũrũ rwa ihiga na rũthanju rwake maita meerĩ. Maaĩ makĩbororoka, nakĩo kĩrĩndĩ kũ gĩkĩnyua, o na mahiũ makĩo makĩnyua. **12** No Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, "Tondũ mũtananjĩtikia nĩguo muonanie atĩ nĩ ndĩ mũtheru, mũtũme heo gĩtĩio maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli, inyuĩ mũtigaakĩnyia kĩrĩndĩ gĩkĩ bũrũri ũria ndĩmaheete." **13** Macio nĩmo maarĩ maaĩ ma Meriba, kũria andũ a Isiraeli maatetanirie na Jehova na kũria eyonanirie atĩ nĩ mũtheru thĩniĩ wao. **14** Musa agĩtũma andũ kuuma Kadeshi mathĩĩ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwire atĩrĩ: "Mũrũ wa nyũkwa Isiraeli oiga atĩrĩ: Wee nĩũũ mathĩĩna marĩa mothe tũkoretwo namo. **15** Maithe maitũ ma tene nĩmakĩrũkĩre magĩthĩĩ bũrũri wa Misiri, na ithũ tũgĩtũra kuo miaka mũingĩ. Andũ a Misiri nĩmatũhiinyĩrĩre mũno ithũĩ ene o na maithe maitũ, **16** no rĩria twakaĩre Jehova-rĩ, nĩagũire kĩrĩo gĩtũ nake agĩtũma mũraika agĩtũruta kũ bũrũri wa Misiri. "Na rĩru tũrĩ gũkũ Kadeshi, itũura rĩria rĩ mũthia-inĩ wa bũrũri waku. **17** Ndagũthaita ũtũtũkĩrie tũtũkanĩrie bũrũri waku. Tũtũkũgerera mĩgũnda-inĩ ya irio, kana ya mũthabibũ, kana tũnyue maaĩ ma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njira rĩa nene ya mũthamaki, na tũtũgũkerũra na mwena wa ũrĩo o na kana wa ũmotho, o nginya tũtũkanie bũrũri waku." **18** No Edomu akĩmũcokeria atĩrĩ: "Ndũgĩtũkanĩria gũkũ; na ũngĩgeria-rĩ, tũkuumagara mũmũtharĩkĩre na rũhiũ rwa njora." **19** Andũ a Isiraeli acio makĩmũcokeria atĩrĩ, "Ithũ tũkũgerera o njira rĩa nene, na ithũĩ ene kana mahiũ maitũ tũngĩnyua maaĩ manyu-rĩ, nĩtũkũrĩha. Tũrenda o tũtũkanie tũthĩite na magũrũ tu hataĩ ũndũ ũngĩ." **20** Nĩngĩ Edomu agĩcokoa atĩrĩ: "Aca, mũtũgĩtũkanĩria gũkũ." Hĩndĩ ũyo Edomu akiumagara akamatũharĩkĩre, arĩ mbũtũ nene ĩna hinya mũingĩ. **21** Tondũ Edomu ndaametikĩrĩrie matũkanĩrie bũrũri wao-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũndũka, magĩtigana nao. **22** Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkũma kũu Kadeshi na magĩkĩnyia Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu. **23** Marĩ kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, hakuhi na mũhaka wa Edomu, Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **24** "Rĩru Harũni nĩegũkua. Ndegũtoonyia bũrũri ũria ngũhe andũ a Isiraeli, nĩ ũndũ inyuĩ eerĩ nĩmwaremeire watho wakwa kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. **25** Oya Harũni na mũrĩũ Eleazaru, ũmatware Kĩrĩma-igũrũ kĩa Horu. **26** ũrutire Harũni nguo ciake, ũcihũmbe mũrĩũ Eleazaru, nĩ ũndũ Harũni nĩegũkua, na egũkũira o ro kũu." **27** Musa agĩka o ta ũria Jehova aamwathite; makĩambata Kĩrĩma-inĩ kĩa Horu makĩonagwo nĩ kĩrĩndĩ kũ gĩothe. **28** Musa akĩruta Harũni nguo ciake, agĩcihũmba mũrĩũ Eleazaru. Nake

Harũni agĩkũira kũu kĩrĩma igũrũ. Nake Musa na Eleazaru magĩkũrũka makiuma kũu kĩrĩma igũrũ, **29** na rĩria kĩrĩndĩ kũu kĩamenyire atĩ Harũni nĩakuĩte, andũ othe a nyũmba ya Isiraeli makĩmũcakaĩra mĩthenya mũrongo itatũ.

21 Na rĩrĩ, rĩria mũthamaki Mũkaanani wa Aradi, ũria watũũraga Negevu, aigũire atĩ Isiraeli nĩokagĩra njira ya Atharimu, agĩthĩĩ agĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na agĩtaha amwe ao. **2** Nao andũ Isiraeli makĩhĩta na mwĩhĩtwa ũyũ harĩ Jehova makiuga atĩrĩ: "Ŭngĩeana andũ aya moko-inĩ maitũ-rĩ, nĩtũkananga matũũra mao marĩa manene biũ." **3** Nake Jehova akĩgũga ihooya rĩa andũ a Isiraeli na akĩeana andũ acio a Kaanani kũrĩ o. Nao makĩananga andũ acio biũ hamwe na matũũra mao; nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩitwo Horoma. **4** Nao andũ a Isiraeli makĩnyia rũgendo kuuma Kĩrĩma kĩa Horu magereire njira ya gũthĩĩ Iria Itune, nĩguo mathĩũrũrũke bũrũri wa Edomu. No andũ acio magĩthethũka marĩ njira-inĩ; **5** nao magĩtũkĩrĩra Ngai o na Musa na mũario makiuga atĩrĩ, "Mwatũrutire bũrũri wa Misiri tũkũe tũkũire gũkũ werũ-inĩ nĩkĩ? Gũkũ gũtirĩ irio! Na gũtirĩ maaĩ! O na nĩtũthĩre irio ici itarĩ kiene!" **6** Nake Jehova akĩmatũmĩra nyoka ciarĩ na thumu; ikĩrũma andũ a Isiraeli, na aingĩ ao magĩkua. **7** Andũ acio magĩthĩĩ kũrĩ Musa makĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩtwehirie rĩria twaaririe tũgũtũkĩrĩra Jehova hamwe nawe. Hooya nĩguo Jehova atwehererie nyoka ici." Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩhoera andũ acio. **8** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Thondeka nyoka ũmĩcuurie gĩtugĩ igũrũ; mũndũ o wothe ũrĩrũmagwo-rĩ, aamĩrora nĩarĩtũũraga muoyo." **9** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩthondeka nyoka ya gĩcango, akĩmĩcuuria gĩtugĩ igũrũ. Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa mũndũ o wothe aarũmo nĩ nyoka na aarora nyoka ũyo ya gĩcango, agatũũra muoyo. **10** Andũ a Isiraeli makiumagara, magĩthĩĩ makĩamba hema ciao Obothu. **11** Nĩngĩ makiuma Obothu magĩthĩĩ lye-Abarimu, makĩamba hema ciao werũ-inĩ ũria ũng'ethaniire na Moabi mwena wa irathĩro. **12** Kuuma kũu magĩthĩĩ na mbere, makĩamba hema ciao Kĩanda kĩa Zeredi. **13** Moimagara kuuma kũu makĩamba hema kũrĩgania na Rũũ rwa Arinoni, kũu werũ ũria ũthĩite nginya bũrũri wa Aamori; nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wa Moabi na Aamori. **14** Na nĩkĩo Ibuku rĩa Mbaara cia Jehova riugĩte atĩrĩ: "... Wahebu thĩniĩ wa Sufa, na mikuru, Arinoni **15** na igaragara-inĩ cia mikuru rĩa ithĩite o nginya kũu Ari, na igatwarana na mũhaka wa Moabi." **16** Kuuma kũu magĩthĩĩ na mbere nginya kũu Biri, gĩthima-inĩ harĩa Jehova erire Musa atĩrĩ, "Cookereria andũ hamwe na nĩngũmahe maaĩ." **17** Hĩndĩ ũyo Isiraeli makiina rwĩmbo rũrũ: "Therũka maaĩ, wee gĩthima gĩkĩ! Inyuĩ na inyuĩ ĩnai ũhoro wakĩo, **18** ũhoro wa gĩthima kĩria anene menjete, kĩria gĩathĩkũrĩrio nĩ andũ arĩa marĩ igweta, andũ arĩa marĩ igweta marĩ na njũgũma cia ũnene na mĩthĩngĩ yao." Nĩngĩ makiuma werũ-inĩ magĩthĩĩ Matana, **19** kuuma Matana magĩthĩĩ Nahalieli, kuuma Nahalieli magĩthĩĩ Bamothu, **20** na kuuma Bamothu magĩthĩĩ kĩanda kĩa Moabi, kũria gacũmbĩri ka Pisiga kang'etheire werũ ũria ũtarĩ kindũ. **21** Isiraeli nĩatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori makamwire atĩrĩ: **22** "Tũtũkĩrie tũtũkanĩrie bũrũri wanyu. Tũtũgũtoonyia mĩgũnda yanyu ya irio, kana ya mũthabibũ, kana tũnyue maaĩ kuuma gĩthima o na kĩmwe. Tũkũgerera njira rĩa nene ya mũthamaki o nginya tũtũkanie bũrũri wanyu." **23** No Mũthamaki Sihoni akĩgĩria andũ a Isiraeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. We onganirie mbũtũ ciake ciothe cia ita, akiumagara agĩthĩĩ werũ-inĩ agatharĩkĩre andũ a Isiraeli. Rĩria aakinyire Jahazu-rĩ, akĩhũũrana na andũ a Isiraeli. **24** No

andú a Isiraéli makímooraga na hiú cia njora na magítunya múthamaki úcio búrúri wake kuumu Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o múhaka-iní wa andú a Amoni, tondu warí múirige na hinya múno. **25** Isiraéli agítunya Aamori matúúra mothe mao maría manene na magítúúra kuo, o hamwe na Heshiboni na tútúúra tuothe túria twarigainie naku. **26** Heshiboni nírio ríari itúúra inene ría Sihoni múthamaki wa Aamori, úria warúite na múthamaki wa Moabi úria waathanaga mbere iyo, na akamútunya búrúri wake wothe o nginya Arinoni. **27** Kíu níkío gítúmaga aini a marebeta moige atíri: “Úkaai Heshiboni nígeetha ríakwo ríngí; itúúra inene ría Sihoni níricokererio. **28** “Mwaki níwoimire kúu Heshiboni, rúrúmbí rúkiuma itúúra inene ría Sihoni. Úkíniina itúúra ría Ari Moabi, o atúuri a kúria gútúgúru kwa Arinoni. **29** Kaí úri na haaro, wee Moabi-í Inyuú andú a Kemoshu! Kaí múri aanange-í. Níarekerierie aríu ake magatuika eethari, o na airitu ake akímakereria matahwo ní Sihoni múthamaki wa Aamori. **30** “No ithuí nítumang’auranítie; Heshiboni kwanangítwo guothe nginya o Diboni. Túmamomorete túgakinya Nofa, itúúra ríria ríkuhanírírie na Medeba.” **31** Ní undú úcio andú a Isiraéli magítúúra búrúri úcio wa Aamori. **32** Thuutha wa Musa gútúma andú magathigaane Jazeri, andú a Isiraéli magítunyaana tútúúra túria twarigícírie itúúra ríu, na makíingata Aamori aría maarí kuo. **33** Níngí makígáruúka, makíambata na njíra marorete Bashani, nake Ogu múthamaki wa Bashani na mbútú ciake ciothe cia ita ita makiumagara makahúurane na Isiraéli kúu Edirei. **34** Nake Jehova akíira Musa atíri, “Ndúkamwítigíre, ní undú níndímúneaníte moko-iní maku, hamwe na mbútú ciake ciothe cia ita, o na búrúri wake. Mwíke o úria wekire Sihoni múthamaki wa Aamori, úria waathanaga Heshiboni.” **35** Ní undú úcio makíúraga Múthamaki Ogu hamwe na aríu ake, o na mbútú ciake ciothe cia ita, mategútúgia múndú o na úmwe muoyo. Nao andú a Isiraéli makígíwatíra búrúri wake.

22 Níngí andú a Isiraéli makínyia rúgendo marorete werú wa Moabi na makíamba hema ciao hügúrú-iní cia Rúú rwa Jorodani múrimo wa itúúra ría Jeriko. **2** Na rírí, Balaki múru wa Ziporu níonete maéndú maría mothe Isiraéli meekíte Aamori, **3** nao andú a Moabi magítígíra múno ní undú ní kwarí na andú aingí múno. Ti-itherú, andú a Moabi maiyúrútwo ní guoya ní undú wa andú a Isiraéli. **4** Andú a Moabi makíira athuuri a Midiani atíri, “Múingí úyú úkúria indo ciothe iria itúrigícírie, o ta úria ndegwa írúaga nyeki ya gíthaka.” Ní undú úcio Balaki múru wa Ziporu, úria warí múthamaki wa Moabi ihinda ríu, **5** agítúmaníra Balamu múru wa Beori, úria warí Pethori, hakuhi na Rúú rwa Farati, kúu búrúri wao. Balaki akímwira atíri: “Harí na andú mokíte moimíte búrúri wa Misiri; nao maiyúrúte búrúri úyú wothe, na maikaríte o hakuhi na ní. **6** Ndagúthaiha úka únumíre andú aya manyiitwo ní kírumi, ní undú marí na hinya múno kúngíra. Úngímaruma kwahoteka ndímahoothe na ndímarutúrúre moime búrúri úyú. Ní undú nínjúú atí aría warathima nímarathimawgo, nao aría waruma ní manyiitawgo ní kírumi.” **7** Nao athuuri a Moabi na a Midiani magítíu makuúite íríha ría kúragúrúwo. Maakinya kúri Balamu, makímúhe úhoro úria Balaki oigíte. **8** Nake Balamu akímeera atíri, “Raraaí gúku úmúthí, na níngamúcookeria macoocio maría Jehova ekúhe.” Ní undú úcio anene a Moabi makíraarania nake. **9** Nake Ngai agíkora Balamu akímúúria atíri, “Andú aya múri nao ní a?” **10** Balamu agícookeria Ngai atíri, “Balaki múru wa Ziporu, múthamaki wa Moabi, níwe úrandeheire ndímíríri íno: **11** ‘Kúri andú moimíte búrúri

wa Misiri makaiyúra búrúri úyú wothe. Ndagúthaiha úke únumíre o manyiitwo ní kírumi, no gúkorwo no húurane nao ndímaingate moime búrúri úyú!” **12** No Ngai akíira Balamu atíri, “Ndagúthíi nao. Ndúkarume andú acio, tondu ní andú arathime.” **13** Rúciini rúru rúngí, Balamu agíkúra, akíira anene acio a Balaki atíri, “Cookai búrúri wanyu kúmbé, ní undú Jehova níarega kúnjítíkíria túthí na inyuú.” **14** Ní undú úcio anene a Moabi magícooka kúri Balaki makímwira atíri, “Balamu níarega gúúka na ithuí.” **15** Níngí Balaki agítúma anene angí aingí makíria na maarí igweta gúkúra acio a mbere. **16** Nao magítíu kúri Balamu makímwira atíri: “Úú níguo Balaki múru wa Ziporu ekuuga: Ndúgétíkire úndú o na úríku úgírú úke kúri ní, **17** tondu níngúúrúha wega múno, na njíke úria wothe úngiuga. Ndagúthaiha úka únumíre andú aya.” **18** No Balamu akímacookeria atíri, “O na Balaki angítúhe nyumba yake ya únene úyúrútio betha na thahabu-rí, ndingúka úndú o na úríku, múnene kana múnini, wagararíte watho wa Jehova Ngai wakwa. **19** Na rírí, raraaí gúku úmúthí, o ta úria acio angí mareekire, na níngítúúria úndú úria úngí Jehova ekúnjúra.” **20** Útukú úcio Ngai níakorire Balamu, akímwira atíri, “Tondú andú aya ní mokíte gúgwíta, thíi nao, no wíke o úria wíki ngúkúwira.” **21** Balamu agíkúra rúciini, agítandika ndígiri yake, na agítíhi na anene acio a Moabi. **22** No Ngai níarakarire múno athíi, na múraika wa Jehova akírúgama njíra níguo amúgírúrie gúthíi. Balamu aahaicíte ndígiri yake, na ndungata ciake igírí ciarí hamwe nake. **23** Na rírí ndígiri yoonire múraika wa Jehova arúngí njíra, acomorete rúhú rwa njora, na arúnyúitite na guoko, ikígáruúka, igítóonya múgúnda. Nake Balamu akímíhúúra níguo ícooke njíra. **24** Nake múraika wa Jehova akírúgama njíra-iní yarí njeke gatagati ka mígúnda rírí ya míthabibú, na o múgúnda warí múirige. **25** Rírí ndígiri yoonire múraika wa Jehova-rí, ikítharíríria rúthingo-iní, ikíhinyíríria kúgúru kwa Balamu rúthingo-iní rúu. Ní undú úcio akímíhúúra ríngí. **26** Níngí múraika wa Jehova agítíhi mbere akírúgama handú haari haceke hataari na handú ha kwígáruúra, na mwena wa úrio kana wa úmótho. **27** Rírí ndígiri yoonire múraika wa Jehova hau, ígíkoma thí Balamu arí o igúrú ríayo, nake akíraraka akímíhúúra na rúthanju rwake. **28** Nake Jehova agítumúra kanua ka ndígiri, nayo ikúria Balamu atíri, “Níatía ngwíkíte tondu wahúúra maita maya matatú?” **29** Balamu akímícookeria atíri, “Wee únduúte kírímú! Korwo nyuma na rúhú rwa njora guoko-iní, ingíakúraga o ro ríu.” **30** Nayo ndígiri ikúria Balamu atíri, “Gíthí ní ti ní ndígiri yaku, ríria útúire úhaicaga nginya úmúthí? Nímenyerete gúgwika ta úú?” Balamu akiuga atíri, “Aca.” **31** Nake Jehova akíhíngúra maitho ma Balamu, nake akíona múraika wa Jehova arúngí njíra-iní acomorete rúhú rwa njora. Ní undú úcio akíamíríra na akígúúthia, agíturumithia úthúú wake thí. **32** Múraika wa Jehova akímúúria atíri, “Ní kí gítúma úhúúre ndígiri yaku maita macio matatú? Njúkíte haha ngúhíngírúrie ní undú míthíre yaku ní ya úremi maitho-iní makwa. **33** Ndíngiri yoniyone, yanjeherera maita macio matatú. Korwo ndínanjeherera, hatírí nganja níngígúkúúragíte, no yo níngámíhónokia.” **34** Balamu akíira múraika úcio wa Jehova atíri, “Nínjítíe. Ndíkúú atí níúkúrúgamíte njíra-iní úhíngírúrie. Na rírí, úngíkorwo ndúkenete-rí, níngúhúndúka.” **35** Múraika úcio wa Jehova akíira Balamu atíri, “Thí na andú acio, no uuge o ro úria ngúkúwira.” Ní undú úcio Balamu agítíhi na anene acio a Balaki. **36** Rírí Balaki aiguire atí Balamu níarooka, agítíhi kúmútúnga itúúra-iní ría Moabi, múhaka-iní wa Arinoni, o kúu múhaka wa búrúri wake. **37** Balaki

akūria Balamu atiri, “Githi ndiagūtūmaniire ūuke narua? Ni kii kiagiririe ūuke? Anga ndingihota gūkūriha?” **38** Balamu agicookia atiri, “Ni wega, nindagūka. No riri, ni no njuge o ūria ngwenda? Nii ngwaria o ūria Ngai anginjira njarie.” **39** Hindi iyo Balamu na Balaki magithi Kiriathu-Huzothu. **40** Balaki akiruta igongona ria ng’ombe na ng’ondu, na akie Balamu na anene aria maarī nake nyama imwe. **41** Kwarooka gūkia-rī, Balaki akioya Balamu makimbata nginya Bamothu-Baali, na marī kūu Balamu akiona gicunji kimwe kia andū acio.

23 Nake Balamu akīra Balaki atiri, “Njakira igongona mūgwanja haha, na ūhaaririe ndegwa mūgwanja na ndūrume mūgwanja.” **2** Balaki agūka o ūria Balamu oigite, na igūrū ria o kigongona-ini makarutira igongona ria ndegwa imwe na ndūrume imwe. **3** Ningi Balamu akīra Balaki atiri, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thi keheri-ini. Hihhi Jehova nēgūka acemanie na ni. Ūndū ūria wothe ekūngūria ningūkwira.” Nake agithi handū hatheri hatūgūru. **4** Ngai agicemania nake hau, nake Balamu akimwira atiri, “Nihaaririe igongona mūgwanja, na o kigongona-ini ngaruta ndegwa imwe na ndūrume imwe.” **5** Nake Jehova agūkīra ndūmiriri yake kanua ka Balamu, akimwira atiri, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmiriri ino.” **6** Tondū ūcio Balamu agicooka kūrī Balaki, akimūkora arūngii hakuhi na igongona riake, marī hamwe na anene othe a Moabi. **7** Nake Balamu akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Balaki andehithite kuuma būruri wa Aramu, mūthamaki wa Moabi akanduta kuuma irīma-ini cia mwena wa irathiro. Akoiga atiri, “Ūka ūnumire Jakubu; ūka ūthitange Israeli.” **8** Ndaakihota atia kūrūma arīa Ngai atarūmite? Ndaakihota atia gūthitanga arīa Jehova atathitangite? **9** Kuuma tūcūmbiri twa ndworo cia mahiga nindramoona, kuuma kūrīa gūtūgūru nindramoona. Ndirona andū matūūruga meikaritie, nao matiitaraga atī o nī amwe a ndūriri. **10** Nū ūngihota gūtara rūkūngū rwa Jakubu, kana atare gicunji kīa inya kīa Israeli? Rekei ngue gikuū kīa arīa athingu, na marigirio makwa-rī, marotuika ta maol!” **11** Balaki akūria Balamu atiri, “Wanjika atia? Ngūrehire ūnumire thi ciakwa, no ndūri ūreka ūndū o tīga kūmarathima!” **12** Balamu akimūria atiri, “Githi ndiagiriro njarie o kīria Jehova ekirite kanua-ini gakwa?” **13** Ningi Balaki akimwira atiri, “Ūka tūthi nawe handū hangī harīa ūkūmoona; ūkūmoona o gicunji kimwe kīao, no ti othe hamwe. Na ūri hau ūnumire andū acio.” **14** Nī ūndū ūcio akimūtara githaka-ini gīa Zofimu, gacūmbiri ga Kīrīma kīa Pisiga, naho hau agīaka igongona mūgwanja, na o kigongona-ini agithinjira ndegwa imwe na ndūrume imwe. **15** Balamu akīra Balaki atiri, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thi ngacemania nake haaria.” **16** Jehova agicemania na Balamu, agūkīra ndūmiriri kanua gake, akimwira atiri, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmiriri ino.” **17** Tondū ūcio Balamu agicooka kūrī Balaki na akimūkora arūngii hakuhi na iruta riake, marī hamwe na anene a Moabi. Balaki akimūria atiri, “Jehova oiga atia?” **18** Balamu agicooka akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Arahūka, wee Balaki na ūigue; Thikīria, wee mūrū wa Ziporu. **19** Ngai ti mūdū, atī nīguo aheenanie, o na ti mūrū wa mūdū, atī nīguo ericūkwō. No oige ūndū na ndawīke? No eranire ūndū na ndaūhingie? **20** Nii njathitwo ndathimane; nake arathimanite-rī, ndingihota kūrūra ūndū ūcio. **21** “Gūtiri mūtino wonekete harī Jakubu, gūtiri ihooru rīonetwo thīini wa Israeli. Jehova Ngai wao arī hamwe nao; kayū ka mūthamaki karī thīini wao. **22** Ngai nīamarutire būruri wa Misiri; marī na hinya o ta ndegwa ya githaka. **23** Gūtiri

ūrogi ūngūraga Jakubu, gūtiri ūragūri ūngūthūka Israeli. Riu ha ūhoro wa Jakubu na wa Israeli kūrīranagwo atiri, “Ta kionei ūria Ngai ekite!” **24** Andū acio maarahūkaga ta mūrūthi wa nga; mookagira ta mūrūthi wa njamba, ūria ūtanghūrūka ūtarite kīria ūnyitite, na ūkanyua thakame ya kīria ūragite.” **25** Ningi Balaki akīra Balamu atiri, “Ndukamarume o na atia, na ndukamarathime o na atia!” **26** Balamu akimūcookeria atiri, “Githi ndiakwīre no nginya njike ūria wothe Jehova oigite?” **27** Ningi Balaki akīra Balamu atiri, “Ūka tūthi ngūtware handū hangī. Hihhi Ngai no agwītikire ūnumire andū aya ūri hau.” **28** Balaki akioya Balamu akimūtara kīrīma igūrū kīa Peoru, kīng’ethera Werū ūria ūtari kīndū. **29** Nake Balamu akimwira atiri, “Njakira igongona mūgwanja haha, na ūhaaririe ndegwa mūgwanja na ndūrume mūgwanja.” **30** Balaki agūka o ta ūria Balamu oigite, na o kigongona-ini agithinjira ndegwa imwe na ndūrume imwe.

24 Na riri, rīria Balamu onire atī Jehova nīakenaga nī kūrathima Israeli-rī, ndaacookire kūrūmirira ūragūri ta ūria ekaga mahinda macio mangi, no ehūgūre akīroa werū-ini. **2** Rīria Balamu eroreire akiona ūria Israeli maambite hema kūrīngana na mīhīrīga yao-rī, akīyūrwo nī Roho wa Ngai, **3** nake akīaria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Ino nīyo ndūmiriri ya Balamu mūrū wa Beori, ndūmiriri ya mūdū ūria riitho riake rionaga wega, **4** ndūmiriri ya mūdū ūria ūguaga ciugo cia Ngai, ūria wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūgūuaga agakoma thi, namo maitho make makahingūka: **5** “Kaī hema ciaku, wee Jakubu, nī thaka-rī, o na ciikaro ciaku igagithakara, wee Israeli-ī! **6** “Igītambūrūkite o ta cianda, ikahaana ta mīgūnda irī hūgūrūrū cia rīū-īni, itarī ta mīti ya thubiri ihaanditwo nī Jehova, o na ta mītarakwa irī hakuhi na maaī. **7** Maaī makaiyūra ndoo ciuo nginya maithike; o nayo mbegū yao igakorwo na maaī maingī. “Mūthamaki wao akaaneneha gūkīra Agagi; ūthamaki wao nūgaatūgīrio. **8** “Ngai aamarutire būruri wa Misiri; marī na hinya ta wa ndegwa ya githaka. Matambuura gā ndūriri iria imathūire, na makoinanga mahīndi ma cio tūcunji; macitheega na mīguī yao. **9** O ta mūrūthi, methunaga magīkoma, o ta mūrūthi wa mūgoma, nū ūngīgeria kūmaarahūra? “Arīa makūrathimaga marorathimwo, nao arīa makūrūmaga maronyitwo nī kīrumī!” **10** Nake Balaki agicīno nī marakara nī ūndū wa Balamu. Akīhūra hī ciake, akimwira atiri, “Ndagwītire ūnumire thi ciakwa, no wee ūcīrathimite maita macio matatū. **11** Na riri, ūkīra o rīu ūinūke! Ndoigite nīngūkūrīha wega mūno, no Jehova nīagirītie ūrīhwo.” **12** Balamu agicookeria Balaki atiri, “Githi ndierire andū arīa wandūmīre atiri, **13** ‘O na Balaki angūhe nyūmba yake ya ūthamaki ūyūrūtī betha na thahabu, ndingihota gwīka ūndū wakwa mwene, mwega kana mūrū, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ūria Jehova oigite?’ **14** Na riri, nī nīngūcooka o kūrī andū aitū, no ūka, ngūmenyithie ūria andū aya mageeka andū aku matukū marīa magooka.” **15** Ningi akīria ndūmiriri yake, akiuga atiri: “Ino nīyo ndūmiriri ya Balamu mūrū wa Beori, ndūmiriri ya mūdū ūria riitho riake rionaga wega, **16** ndūmiriri ya mūdū ūria ūguaga ciugo cia Ngai, ūria ūri na ūmenyo umite kūrī Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, ūria wonaga kīoneki kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūgūuaga agakoma thi, namo maitho make makahingūka, ekua ūu: **17** “Nindīramoona, no ti rīu; nīndīmūcūthīrīrie, no ndarī hakuhi. Njata nīkoima kūrī Jakubu; njūgūma ya ūnene yume kūrī Israeli. Nīakahenja mothū ma Moabi, na ahehenje, mahīndi ma mītwe ya arīu

othe a Shethu. **18** Edomu nígúkahootwo; Seiru, thú yake, niakahootwo, no Isiraeli agakíríríria kúgĩa na hinya. **19** Mwachani múnene akoiama kúri Jakubu na aanange andú aría magaaorwo matigaire a itúúra inene.” **20** Ningĩ Balamu akiona Amaleki, na akíaria ndúmíriri yake, akiuga atírí: “Amaleki níwe warí wa mbere harí ndúrírí, no marigírírío-inĩ níakanangwo.” **21** Ningĩ akiona Akeni, na akíaria ndúmíriri yake, akiuga atírí: “Gúkaro gíaku ní kígítire, gítara gíaku gíakitwo thíní na rwaro rwa ihiga; **22** no rírí, inyuú andú a Akeni nímuakanangwo hĩndí ríria Ashuri makaamútaha.” **23** Ningĩ akíaria ndúmíriri yake, akiuga atírí: “Hí! Níú úngítúura muoyo ríria Ngai areka úguo? **24** Meeri níngooka ciumé hígúrúru-inĩ cia Kitimu; níguatoria Ashuri o na Eberi, no rírí, o nacio níikaanangwo.” **25** Nake Balamu agígúkúra, akíinúka gwake múcĩ, nake Balaki agithĩ na njira ciake.

25 Hĩndí ríria andú a Isiraeli maikaraga Shitimu-rí, arúme a Isiraeli makíambíríria gútharia na andú-a-nja a Moabi, **2** aría mameetaga magongona-inĩ na ngai ciao. Andú acio a Isiraeli makíría na makínamíríria mbere ya ngai icio. **3** Nĩ undú úcio andú a Isiraeli makínyíitíríria nao kúhooya ngai ya Baali ya Peori. Namo marakara ma Jehova makímárimbúkúra. **4** Jehova akíria Musa atírí, “Oya atongoria othe a andú aya, úmoorage na úmaanike múthenya barígici mbere ya Jehova, níguo marakara mahiú ma Jehova matigakinyíríre andú a Isiraeli.” **5** Nĩ undú úcio Musa akíria acírithania a Isiraeli atírí, “O mündú wanyu no nginya oorage arúme anyu aría manyíitáníre na andú a Moabi kúhooya Baali ya Peori.” **6** O hĩndí iyo mündú múrúme Múisiraeli akírehe mündú-wa-nja Múmídiani múcĩ gwake akíonagwo ní Musa na kíungano kú gíothe gĩa Isiraeli, o hĩndí ríria maaríagíra itoonyero-inĩ ría Hema-ya-Gútúnganwo. **7** Ríría Finehasi múrú wa Eleazaru, múrú wa Harúni úria múthínjírí-Ngai, onire undú úcio-rí, akiuma kíungano-inĩ kú, akíoya ítimú, **8** akírímíríria Múisiraeli úcio nginya hema-inĩ yake. Akímatheeca na ítimú rú, akímatúríkiana eerí, ítimú rú rígtúríkiana Múisiraeli úcio o na rígitheeca mündú-wa-nja úcio. Hĩndí iyo múthiro úcio wokíríre andú a Isiraeli úgithira; **9** no andú aría maakuire ní undú wa múthiro úcio maarí andú 24,000. **10** Nake Jehova akíria Musa atírí, **11** “Finehasi, múrú wa Eleazaru, múrú wa Harúni úria múthínjírí-Ngai, níatúmíte marakara makwa meherere andú a Isiraeli; ní undú níahíahíire ngoro o ta úria ndaiguite ní undú wa gítíio gíakwa thíní wao, na ní undú úcio o na ndahíahía ndiamaniínire. **12** Nĩ undú úcio íra Finehasi atírí, ní ngúthondeka kírikaníro gíakwa gĩa thayú nake. **13** We na njiaro ciake ní makagía na kírikaníro gĩa gútúúra kía thínjírí-Ngai, ní undú níahíahíire ngoro ní undú wa gítíio kía Ngai wake, na akíhorheria andú a Isiraeli.” **14** Múisiraeli úcio woragírwo marí na mündú-wa-nja Múmídiani eetagwo Zimuri múrú wa Salu, mútongoria wa nyumba ya Asimeoni. **15** Nake mündú-wa-nja úcio Múmídiani woragírwo, eetagwo Kozibi mwarí wa Zuru, múnene wa múhíríga thíní na nyumba ímwe ya Amídiani. **16** Jehova akíria Musa atírí, **17** “Tua andú a Mídiani thú cianyú na úmoorage, **18** tondú nímamútuire thú ciao ríríria maamúheenirie úhoro-inĩ wa kúhoera kú Peori na wa mwarí wa nyina wao Kozibi, mwarí wa mútongoria Múmídiani, mündú-wa-nja úria woragírwo ríríria múthiro wokire ní undú wa Peori.”

26 Na rírí, thuuha wa múthiro úcio Jehova akíria Musa na Eleazaru múrú wa Harúni, úria múthínjírí-Ngai atírí, **2** “Tarai kírĩndí gíothe kía andú a Isiraeli kúringana na nyumba

ciao, andú aría othe maakinyítie miaka mírongo írri na makíría, aría mangíhota gúthíi ita-inĩ marí mbútú cia Isiraeli.” **3** Nĩ undú úcio, Musa na Eleazaru úria múthínjírí-Ngai makíríria andú a Isiraeli kúu werú-inĩ wa Moabi hakuhi na Rúú rwa Jorodani múrímo wa Jeriko, makímeera atírí, **4** “Tarai andú aría maakinyítie miaka mírongo írri na makíría, o ta úria Jehova aathíte Musa.” Aya nío andú a Isiraeli aría moimire búruri wa Misiri; **5** Njiaro cia Rubeni, irigithathi ría Isiraeli ciarí ici: kuuma kúri Hanoku, ní mbarí ya Ahanoku; kuuma kúri Palu, ní mbarí ya Apalu; **6** kuuma kúri Hezironi, ní mbarí ya Ahezironi; kuuma kúri Karimi, ní mbarí ya Akarimi. **7** Icio nício mbarí cia Rubeni; aría maatarirwo maarí andú 43,730. **8** Múru wa Palu arí Eliabu, **9** nao aríu a Eliabu maarí Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nío maarí anene a kírĩndí, na nío maaremeire Musa na Harúni na maarí amwe a arímíríri a Kora ríríria maaremeire Jehova. **10** Nayo thí ígíathamia kanua kayo íkimameria hamwe na Kora, úria arímíríri ake maakuire ríríria mwaki wacinire arúme aría 250. Nao magítuika kíonereria gĩa gúkaania aría angí. **11** No rírí, rúciaro rwa Kora rútiathirire. **12** Nacio njiaro cia Simeoni kúringana na mbarí ciao ní ici: kuuma kúri Nemueli, ní mbarí ya Anemueli; kuuma kúri Jamini, ní mbarí ya Ajamini; kuuma kúri Jakini, ní mbarí ya Ajakini; **13** kuuma kúri Zera, ní mbarí ya Azera; kuuma kúri Shauli, ní mbarí ya Ashaulu. **14** Icio nício ciarí mbarí cia Simeoni; nao maarí andú 22,200. **15** Nacio njiaro cia Gadi kúringana na mbarí ciao ní ici: kuuma kúri Zefoni, ní mbarí ya Azefoni; kuuma kúri Hagi, ní mbarí ya Ahagi; kuuma kúri Shuni, ní mbarí ya Ashuni; **16** kuuma kúri Ozini, ní mbarí ya Aozini; kuuma kúri Eri, ní mbarí ya Aeri; **17** kuuma kúri Arodi, ní mbarí ya Aarodi; kuuma kúri Areli, ní mbarí ya Aareli. **18** Icio nício ciarí mbarí cia Gadi; aría maatarirwo maarí andú 40,500. **19** Eri na Onani, maarí aríu a Juda, no maakuíríre Kaanani. **20** Nacio njiaro cia Juda kúringana na mbarí ciao ní ici: kuuma kúri Shela, ní mbarí ya Ashela; kuuma kúri Perezú, ní mbarí ya Aperezú; kuuma kúri Zera, ní mbarí ya Azera. **21** Nacio njiaro cia Perezú ciarí ici: kuuma kúri Hezironi, ní mbarí ya Ahezironi; kuuma kúri Hamuli, ní mbarí ya Ahamuli. **22** Icio nício ciarí mbarí cia Juda; aría maatarirwo maarí andú 76,500. **23** Nacio njiaro cia Isakaru kúringana na mbarí ciao ciarí ici: kuuma kúri Tola, ní mbarí ya Atola; kuuma kúri Puva ní mbarí ya Apuva; **24** kuuma kúri Jashubu, ní mbarí ya Ajashubu; kuuma kúri Shimuroni, ní mbarí ya Ashimuroni. **25** Icio nício ciarí mbarí cia Isakaru; aría maatarirwo maarí andú 64,300. **26** Nacio njiaro cia Zebuluni kúringana na mbarí ciao ciarí ici: kuuma kúri Seredi, ní mbarí ya Aseredi; kuuma kúri Eloni ní mbarí ya Aeloni, na kuuma kúri Jahaleeli, ní mbarí ya Ajahaleeli. **27** Icio nício ciarí mbarí cia Zebuluni; aría maatarirwo maarí andú 60,500. **28** Nacio njiaro cia Jusufu kúringana na mbarí ciao kuuma kúri Manase na Efiraimu ciarí ici: **29** Njiaro cia Manase: kuuma kúri Makiru, ní mbarí ya Amakiru (Makiru níwe warí ithe wa Gileadi); kuuma kúri Gileadi ní mbarí ya Agileadi. **30** Ici nício njiaro cia Gileadi: kuuma kúri Iezeri, ní mbarí ya Aiezeli; kuuma kúri Heleku, ní mbarí ya Aheleku; **31** kuuma kúri Asirieli, ní mbarí ya Aasirieli; kuuma kúri Shekemu, ní mbarí ya Ashekemu; **32** kuuma kúri Shemida, ní mbarí ya Ashemida; kuuma kúri Heferi, ní mbarí ya Aheferi. **33** (Zelofehadi múrú wa Heferi ndaarí na aanake, no airítu atheri, nao maríitwa mao maarí Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.) **34** Icio nício ciarí mbarí cia Manase, aría maatarirwo maarí andú 52,700. **35** Ici nício njiaro cia Efiraimu kúringana na mbarí ciao: kuuma kúri Shuthela, ní mbarí ya Ashuthela; kuuma kúri Bekeri, ní mbarí ya Abekeri;

kuuma kūrī Tahani nī mbarī ya Atahani. **36** Ici nīcio ciarī njjaro cia Shuthela; kuuma kūrī Erani, nī mbarī ya Aerani. **37** Ici nīcio ciarī mbarī cia Efiraimu; arīa maatarirwo maarī andū 32,500. Icio nīcio njjaro cia Jusufu kūrīngana na mbarī ciao. **38** Nacio njjaro cia Benjamini kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Bela, nī mbarī ya Abela; kuuma kūrī Ashibeli, nī mbarī ya Aashibeli; kuuma kūrī Ahiramū, nī mbarī ya Aahiramū; **39** kuuma kūrī Shefufamu, nī mbarī ya Ashefufamu; kuuma kūrī Hufamu, nī mbarī ya Ahufamu. **40** Nacio njjaro cia Bela kuuma kūrī Aridi na Naamani ciarī ici: kuuma kūrī Aridi, nī mbarī ya Aaridi; na kuuma kūrī Naamani nī mbarī ya Anaamani. **41** Ici nīcio ciarī mbarī cia Benjamini; arīa maatarirwo maarī andū 45,600. **42** Nacio njjaro cia Dani kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Shuhamu nī mbarī ya Ashuhamu. Icio nīcio ciarī mbarī ya Dani. **43** Acio othe maarī a mbarī cia Ashuhamu na arīa maatarirwo maarī andū 64,400. **44** Nacio njjaro cia Asheri kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Imuna, nī mbarī ya Aimuna; kuuma kūrī Ishivi, nī mbarī ya Aishivi; kuuma kūrī Beria, nī mbarī ya Aberia; **45** nao aya nīo maarī a njjaro cia Beria: kuuma kūrī Heberi, nī mbarī ya Aheberi; na kuuma kūrī Malikieli, nī mbarī ya Amalikieli. **46** (Asheri aarī na mwarī wetagwo Sera.) **47** Icio nīcio ciarī mbarī cia Asheri; arīa maatarirwo maarī andū 53,400. **48** Nacio njjaro cia Nafitali kūrīngana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Jahazeeli, nī mbarī ya Ajahazeeli; kuuma kūrī Guni, nī mbarī ya Aguni; **49** kuuma kūrī Jezeri, nī mbarī ya Ajezeri; kuuma kūrī Shilemu, nī mbarī ya Ashilemu. **50** Ici nīcio ciarī mbarī cia Nafitali; arīa maatarirwo maarī andū 45,400. **51** Mūigana wa arūme acio othe a Isiraēli maarī andū 601,730. **52** Jehova akīra Musa atīrī, **53** “Būrūrī ūyū nīguo makagaīrwo ūitūke igai rīao kūrīngana na mūigana wa marīitwa mao. **54** Andū arīa aingī ūmagāire igai inene, nao arīa maanyīlha ūmagāire igai inini; o mūhīrīga ūheo igai rīaguo kūrīngana na mūigana wa andū arīa maandīkītwo. **55** Na ūmenyerere wega atī, būrūrī ūyū ūkaahanwo na ūndū wa gūcuuka mītī. Kīrīa o gīkundi gīkaagaya gīkaringana na marīitwa ma mīhīrīga ya maithe mao ma tene. **56** O igai rīkaahanwo na ūndū wa gūcuuka mītī kūrī ikundi irīa nene na irīa nini.” **57** Aya nīo Alawī arīa maatarirwo kūrīngana na mbarī ciao: kuuma kūrī Gerishoni, nī mbarī ya Agerishoni; kuuma kūrī Kohathu, nī mbarī ya Akohathu; kuuma kūrī Merari, nī mbarī ya Amerari. **58** O nacio ici ciarī mbarī cia Alawī: mbarī ya Alibini, na mbarī ya Ahebironi, na mbarī ya Amahali, na mbarī ya Amushi, na mbarī ya Akora. (Kohathu aarī guka wa Amuramū; **59** nake mūtumia wa Amuramū eetagwo Jokebedi, wa rūciaro rwa Lawi, waciariirwo Alawī kūu būrūrī wa Misiri. Nake Jokebedi agīciarīra Amuramū Harūni, na Musa, na mwarī wa nyina wao Miriamu. **60** Harūni nīwe warī ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. **61** No Nadabu na Abihu nīmakuire rīra maarūtīre Jehova igongona na mwaki ūtaarī mwītīkīrie.) **62** Alawī othe arūme a ūkūrū wa mweri ūmwe na makīria arīa maatarirwo maarī andū 23,000. Matiataranīirio hamwe na andū a Isiraēli arīa angī tondu matiagaire kindū hamwe na andū arīa angī. **63** Acio nīo maatarirwo nī Musa na Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai rīrīa maatarīre andū a Isiraēli werū-inī wa Moabi hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Jorodani, mūrīmo ūyū wa Jeriko. **64** Hatīarī o na ūmwe wa arīa matarītwo nī Musa na Harūni ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, hīndī rīra maatarīre andū a Isiraēli werū-inī wa Sinai. **65** Nī ūndū Jehova nieerīte andū a Isiraēli atī ti-itherū no ngīnya makuīre werū-inī, na gūtīrī o

na ūmwe wao watigarire, tiga no Kalebu mūrū wa Jefune, na Joshua mūrū wa Nuni.

27 Na rīrī, airītu acio a Zelofehadi mūrū wa Heferi mūrū wa Gileadi, mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase maarī a mbarī cia Manase mūrū wa Jusufu. Marīitwa ma airītu acio maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nīmathiire, magīkuhīrīria **2** itoonyero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, makīrūgama mbere ya Musa, na Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kīūngano gīothe gīa Isiraēli, makiuga atīrī, **3** “Ithe witū aakuīrīre werū-inī. Ndaarī ūmwe wa arūmīrīri a Kora, arīa manyīitanire mokīrīre Jehova, no aakuire nī ūndū wa mehīa make mwene na ndaarī na aanake. **4** Nī kī gīgūtūma rītwa rīa awa rīniinwo mbarī-inī yao, nī ūndū atī ndaarī na mwanake? Tūhe igai hamwe na andū a nyūmba ya ithe witū.” **5** Nī ūndū ūcio Musa agītwarīra Jehova ūhoro ūcio wao, **6** nake Jehova akīmwīra atīrī, **7** “Ūguo airītu a Zelofehadi maroiga nī kihooto. Ti-itherū nī wega ūmaheanīrie igai rīao na andū a nyūmba ya ithe wao, o narīo igai rīa ithe wao ūmahe. **8** “Ira andū a Isiraēli atīrī, “Mūndū angīkua na ndatige mwana wa kahī, mwarī nīaheo igai rīake. **9** Angīgakorwo atarī na mūrīrū-rī, heagai arīu a nyina igai rīake. **10** Angīgakorwo atarī na arīu a nyina-rī, heagai arīu a nyina na ithe igai rīake. **11** Angīkorwo ithe ndaarī na arīu a nyina-rī, heagai mūndū wa mbarī yao ūrīa marī a igai rīake, nīguo rītūike rīake. Ūndū ūcio ūgūtūka watho wa kūrūmagīrīrwo nī andū a Isiraēli, o ta ūrīa Jehova aathire Musa.” **12** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūkīra wambate kīrīma-inī gīkī, kūu rūgongo rwa Abarimū, wīrorere būrūrī ūrīa heete andū a Isiraēli. **13** Warīkia kūwona, we nīūgūkua o ta ūrīa Harūni mūrū wa nyūkwa aakuire, na ūcookanīrīro na andū anyu, **14** nīgūkorwo rīra kīrīndī kīanemeire hau maa-inī ma Werū wa Zīnī, wee na Harūni inyuī eerī mūtīathīkīire watho wakwa, nīmwigire kūdīthīa nīguo muonianie atī ndī mūtheru mbere ya maitho mao.” (Maaī macio nī marīa ma Meriba Kadeshi, Werū-inī wa Zīnī.) **15** Musa akīra Jehova atīrī, **16** “Jehova-Ngai wa marocho ma andū othe, nīagīthūre mūndū atūike mūrōri wa kīrīndī gīkī, **17** atwaranage nakīo gīkīumagara na gīkīinūka, ūrīa ūrīgītongoragia gīgīthīi na gīgīcooka, nīguo kīrīndī gīkī kīa Jehova gītīgatūike ta ng’ondū itarī na mūrīthī.” **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīra Musa atīrī, “Oya Joshua mūrū wa Nuni, mūndū ūrīo na roho thīnī waku, na ūmūgīrīre guoko gwaku. **19** Mūrūgamie mbere ya Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai, na mbere ya kīūngano gīothe ūmūtue mūtongoria wao hau mbere yao. **20** Ūmūhe ūhoti ūmwe waku, nīgeetha kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli kīmwathīkagīre. **21** Nake arūmagame mbere ya Eleazaru ūcio mūthīnjīrī-Ngai, ūrīa ūrīmūtūagīria ūhoro na ūndū wa kūrīria Urīmū mbere ya Jehova. Rīrīa aathana, hamwe na kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraēli makoimagara, nīngī aathana rīngī makaintīka.” **22** Musa agūka o ta ūguo Jehova aamwathīte. Akīoya Joshua, na akīmūrūgamia mbere ya Eleazaru ūrīa mūthīnjīrī-Ngai o na mbere ya kīūngano kīu gīothe. **23** Nīngī akīmūgīrīra moko make na akīmūtua mūtongoria wao o ta ūrīa Jehova aathīte Musa.

28 Jehova akīra Musa atīrī, **2** “He andū a Isiraēli watho ūyū, ūmeere atīrī: ‘Menyagīrīrai muone atī nī mwandehere irio cia maruta makwa ma gūcinwo na mwaki ihinda rīrīa rīagīrīre, irī mūtatarīko mwega wa kūngenia.’ **3** Meere atīrī, ‘Rīrī nīrīo iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrīa mūrīrehagīra Jehova: nī tūtūrīme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe,

tútarí na kaúügü, rítuike igongona ría kúrutagwo ría njino hĩndĩ ciothe o múthenya. **4** Haaragíríai gatúrúme kamwe rúciinĩ, na karía kangĩ hwaĩ-inĩ kúrĩ mairia, **5** hamwe na iruta ría mütú gĩcunji gĩa ikúmi kĩa eba ìmwe ya mütú múhinyu múno, útukanĩtio na gĩcunji gĩa kana kĩa hini ìmwe ya maguta mahihĩtwo kuuma kúrĩ ndamayıü. **6** Ríu nĩrío igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe ríría ríiaathanirwo Kírĩma-inĩ gĩa Sinai, rírĩ mütárarĩko mwega, igongona rírutúrwo Jehova ría gúcinwo na mwakĩ. **7** Nakío kĩndú gĩa kúnyuuo kíria kírutanaagírío na igongona ríu kírikoragwo kíri gĩcunji gĩa kana kĩa hini ìmwe ya ndíbei ngagutu harĩ o gatúrúme kamwe. Itagírai Jehova iruta ríu ría kúnyuuo handú-haríha-haamúe. **8** Haaragíríai gatúrúme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kúrĩ mairia hamwe na iruta ría mütú o na iruta ría kĩndú gĩa kúnyuuo o ta úria múharagíría ría rúciinĩ. Ríu nĩrío igongona ría gúcinwo na mwakĩ rírĩ na mütárarĩko mwega wa gúkenia Jehova. **9** “Múthenya wa thabatú-rĩ, rutagai iruta ría tútúrúme twírĩ, o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, tútarĩ na kaúügü, hamwe na kĩndú kĩa iruta ría kúnyuuo, na iruta ría mütú icunji gírĩ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta. **10** Rírĩ nĩrío igongona ría njino ría kúrutagwo o múthenya wothe wa Thabatú, hamwe na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe, na iruta ría kĩndú kíarío gĩa kúnyuuo. **11** “Kĩambírĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagírai Jehova igongona ría njino ría tútegwa twírĩ na ndúrúme ìmwe na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, tuothe tútarĩ na kaúügü. **12** Harĩ o ndegwa hagiage na iruta ría mütú icunji ithatú cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno, útukanĩtio na maguta; na harĩ ndúrúme hagié iruta ría mütú icunji gírĩ cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta; **13** na harĩ o gatúrúme hagiage na iruta ría mütú gĩcunji gĩa ikúmi kĩa eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta. Rírĩ nĩ igongona ría njino, rírĩ na mütárarĩko mwega, rírutúrwo Jehova na úndú wa gúcinwo na mwakĩ. **14** Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta ría kúnyuuo ría nuthu ya hini ìmwe; na harĩ ndúrúme, nĩ gĩcunji gĩa ithatú kĩa hini ìmwe; na harĩ o gatúrúme, nĩ gĩcunji kĩa inya kĩa hini ìmwe. Ríu nĩrío igongona ría njino ría o mweri ríría rírutagwo o karúgamo ka mweri, mwaka wothe. **15** Hamwe na igongona ría njino ríu ría hĩndĩ ciothe na kĩndú kíarío gĩa kúnyuuo, Jehova nĩarĩrutagúrwo thenge ìmwe írĩ ya igongona ría kúhoroheria mehía. **16** “Múthenya wa ikúmi na ìna wa mweri wa mbere nĩrío mürikoragwo na Bathaka ya Jehova. **17** Múthenya wa ikúmi na ìtano wa mweri úcio nĩguo mürĩgiaga na gíathi; múthenya mógwanja mürĩage mĩgate ìtarĩ mĩkĩre ndawa ya kúmbia. **18** Múthenya wa mbere mógage na kíungano kiamúre na mütikarutage wíra wa ndúire. **19** Rehagírai Jehova iruta ría gúcinwo na mwakĩ, igongona ría njino ría tútegwa twírĩ, na ndúrúme ìmwe na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügü. **20** Harĩ o ndegwa ìmwe haaragíríai iruta ría mütú gĩcunji gĩa ithatú gĩa ikúmi kĩa eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta; harĩ ndúrúme gĩcunji kĩa gírĩ gĩa ikúmi; **21** na harĩ o gatúrúme gĩcunji kímwe gĩa ikúmi. **22** Na mürutage thenge ìmwe írĩ igongona ría kúmúhoroheria mehía. **23** Haaragíríai ício hamwe na maruta ma rúciinĩ ma njino maría ma hĩndĩ ciothe. **24** Úguo nĩguo mürĩharagíría irio cia gúcinwo na mwakĩ o múthenya matukú mógwanja nĩguo ituíke mütárarĩko mwega wa gúkenia Jehova; rírĩharagírío hamwe na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe na iruta ríarío ría kúnyuuo. **25** Múthenya wa mógwanja mógage na kíungano kiamúre, na mütikarutage

wíra wa ndúire. **26** “Múthenya wa kúruta maciaro ma mbere, ríría múrehagíría Jehova maruta ma ngano ya múgethano hĩndĩ ya Gíathi gĩa Ciumia-rĩ, gígagai na kíungano kiamúre, na mütikarutage wíra wa ndúire. **27** Rehagai igongona ría njino ría tútegwa twírĩ, na ndúrúme ìmwe, na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, rítuike mütárarĩko mwega wa gúkenia Jehova. **28** Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta ría mütú ría icunji ithatú cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta; nayo ndúrúme írutanírío na icunji gírĩ cia ikúmi, **29** na gĩcunji kímwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu mógwanja. **30** Múcirutaníríe na thenge ìmwe ya kúmúhoroheria mehía. **31** Haaragíríai ício hamwe na indo ciacio cia kúnyuuo, hamwe na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe na maruta marío ma mütú. Na múmenyagíríre nyamú ício itikanakorwo na kaúügü.

29 “Múthenya wa mbere wa mweri wa mógwanja, gígagai na kíungano kiamúre na mütikarute wíra wa ndúire. Nĩ múthenya wanyu wa kúhuhaga túrumbeta. **2** Haaragíríai igongona ría njino, ría gatéwa kamwe na ndúrúme ìmwe na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügü, írĩ ta mütárarĩko mwega wa gúkenia Jehova. **3** Na harĩ o ndegwa ìyo hakorwo na iruta ría mütú icunji ithatú cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta; nayo ndúrúme írutanírío na icunji gírĩ cia ikúmi; **4** na o gĩcunji kímwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu mógwanja. **5** Múcirutaníríe na thenge ìmwe írĩ igongona ría kúmúhoroheria mehía. **6** Ício nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o múthenya, hamwe na maruta macío ma mütú na ma indo cia kúnyuuo o ta úria útúitwo. Macío nĩ maruta marutúrwo Jehova macinĩtwo na mwakĩ, marĩ na mütárarĩko wa kúnungu wega. **7** “Múthenya wa ikúmi wa mweri úyü wa mógwanja, gígagai na kíungano gítheru. No nginya mwíimage irio na mütikarute wíra. **8** Rehagai igongona ría njino rína mütárarĩko mwega wa gúkenia Jehova ría gatéwa kamwe na ndúrúme ìmwe, na tútúrúme mógwanja o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügü. **9** Hamwe na ndegwa ìyo haragíríai iruta ría mütú icunji ithatú cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta; nayo ndúrúme írutanírío na icunji gírĩ cia ikúmi; **10** na gĩcunji kímwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu mógwanja. **11** Múcirutaníríe na thenge ìmwe írĩ igongona ría kúhoroheria mehía, yongererwo harĩ igongona ría horohío, na igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta ría mütú, na maruta mao ma kúnyuuo. **12** “Múthenya wa ikúmi na ìtano mweri wa mógwanja, gígagai na kíungano kiamúre na mütikarute wíra wa ndúire. Kúngúrĩai Jehova na gíathi múthenya mógwanja. **13** Rehagai maruta ma gúcinwo na mwakĩ marĩ na mütárarĩko mwega wa gúkenia Jehova, igongona ría njino ría tútegwa ikúmi na títatú, na ndúrúme gírĩ, na tútúrúme ikúmi na túna o kamwe ka úkúru wa mwaka ùmwe, ciothe ìtarĩ na kaúügü. **14** Harĩ o ndegwa ício ikúmi na ithatú-rĩ, haragíríai iruta ría mütú icunji ithatú cia ikúmi cia eba ìmwe ya mütú múhinyu múno útukanĩtio na maguta; harĩ o ndúrúme ìmwe ya ício gírĩ, írutanírío na icunji gírĩ cia ikúmi; **15** na gĩcunji kímwe gĩa ikúmi kírutagwo harĩ o gatúrúme ga túu ikúmi na túna. **16** Múcirutaníríe na thenge ìmwe írĩ igongona ría kúhoroheria mehía, yongererwo harĩ igongona ría njino ría hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta ría mütú na iruta ría kúnyuuo. **17** “Múthenya wa keerĩ, haaragíríai tútegwa ikúmi na twírĩ, na ndúrúme gírĩ, na tútúrúme ikúmi na túna o

kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **18** Hamwe na ndegwa na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **19** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **20** “Müthenya wa gatatu-rí, haaragíriai ndegwa ikümi na imwe, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **21** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, mühaaragíriai maruta macio ma mütu, na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **22** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **23** “Müthenya wa kana-rí, haaragíriai ndegwa ikümi, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **24** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **25** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **26** “Müthenya wa gatano, haaragíriai ndegwa kenda, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **27** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **28** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría künnyuuo. **29** “Müthenya wa gatandatú-rí, haaragíriai ndegwa inyanya, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **30** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **31** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **32** “Müthenya wa mügwanja, haaragíriai ndegwa mügwanja, na ndürüme igírí, na tütürüme ikümi na túna o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **33** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **34** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **35** “Müthenya wa kanana-rí, gíagai na kíingano na mütkarute wira wa ndüire. **36** Rehagai iruta ría gücingano na mwaki rírí mütararíko mwega wa gükenia Jehova, igongona ría njino ría ndegwa imwe, na ndürüme imwe, na tütürüme mügwanja o kamwe ka ukürü wa mwaka ümwe, ciothe itarí na kaüügü. **37** Hamwe na ndegwa, na ndürüme, na tütürüme tüu, haaragíriai maruta macio ma mütu na maruta ma künnyuuo kuringana na müigana úria útuütwo. **38** Mücirutanírie na thenge imwe íri igongona ría kúhoroherio mehía, yongererwo harí igongona ría njino ría hĩndí ciothe, hamwe na iruta ría mütu na iruta ría künnyuuo. **39** “Hamwe na mwihítwa na maruta manyu ma kwiyendera-rí, haaragíriai indo icio ní ündü wa Jehova ciathĩ-ní cianyu iria ciathaníwo: na nicio maruta manyu ma njino, na maruta ma mütu, na maruta ma künnyuuo, na maruta ma

üiguano.” **40** Musa akíira andú a Isiraeli maündü maría mothe Jehova aamwathíte.

30 Musa akíira atongoria a mihíríga ya Isiraeli atírí: “Üü níguo Jehova aathaníte: **2** Ríría mündü angíhíta mwihítwa harí Jehova kana ehíte mwihítwa wa kwihinga mühingo na ündü wa kíraníro, ndakanericükwo, na no nginya eke maündü maría mothe ehítíte. **3** “Ríría müírítu úri gwa ithe mücíi angíhíta mwihítwa kúri Jehova, kana ehinge na mühingo na ündü wa kíraníro, **4** nake ithe aigue úhoro wa mwihítwa úcio wake, kana kíraníro kúu, no aage kúmúwira ündü hĩndí íyo, mihítwa yake yothe, na kíraníro kíria güothe ehingíte nakío we mwene, nígatúura. **5** No ithe angímúkaania aigua úhoro wa mihítwa íyo, hatírí o na kímwe kía mihítwa íyo yake, kana círaníro icio ehingíte nacio we mwene, igatúura; nake Jehova níakamúrekerá ní ündü ithe níamúgírítie eke ündü úcio. **6** “No angíhika aríkítie kwihíta, kana thuutha wa kwíraníra ündü na kanua gake ateciírítie úhoro wa kíraníro kúu ehingíte nakío, **7** nake müthuuriwe aigue úhoro úcio na aage kúmúwira ündü, hĩndí íyo mihítwa yake kana círaníro icio ehingíte nacio we mwene nígatúura. **8** No müthuuriwe angímúkaania ríría aigua úhoro wa mihítwa íyo, níakeheria mwihítwa úcio ümuohete, kana kíraníro kíria ehingíte nakío we mwene ateciírítie, nake Jehova níakamúrekerá. **9** “Mwihítwa o wothe kana ündü úria mütumia wa ndigwa kana mütumia úria útiganíte na müthuuriwe angíkorwo ehítie níatúüre aürümítie. **10** “Mütumia úri na müthuuriwe angíhíta kana ehinge we mwene na kíraníro kía mihítwa, **11** nake müthuuriwe aigue úhoro úcio, no aage kúmúwira ündü kana aage kúmúgíría, hĩndí íyo mihítwa yake yothe, kana círaníro iria ehingíte nacio we mwene, nígatúura. **12** No müthuuriwe angíregana na úhoro úcio hĩndí íyo aüigua-rí, hatírí o na kímwe kía mihítwa kana círaníro iria cíumíte kanua gake igaatúura. Müthuuriwe níareganíte nacio, nake Jehova níakamúrekerá. **13** Müthuuriwe no etíkire kana aregane na mwihítwa o wothe úria angíhíta kana kíraníro kíria eraníire na mwihítwa güa kwírega we mwene. **14** No müthuuriwe angíaga kúmúwira ündü igürü ría úhoro úcio müthenya o müthenya, níetíkírítie mihítwa yake kana círaníro iria imuohete. Níetíkírítie maündü macio ní ündü wa kwaga kúmúwira ündü ríría aigua úhoro úcio. **15** No angírega maündü macio thuutha hanini, aaríka kúmaigua, níwe üngícokererwo ní mahítwa ma mütumia wake.” **16** Macio nímo mawatho maría Jehova aaheire Musa makoníi mündü na mütumia wake, na makoníi ithe na mwarí úria úri gwake mücíi.

31 Nake Jehova akíira Musa atírí: **2** “Rihíría andú a Isiraeli harí andú a Midiani. Na thuutha úcio níügúcooka úkie.” **3** Ní ündü úcio Musa akíira andú acio atírí, “Andú amwe anyu nímeohe indo ciao cia mbaara mathíi makahúürane na andú a Midiani níguo maríhíre Jehova kúri o. **4** Túmai andú 1,000 kuuma kúri o mühíríga wa Isiraeli mbaara-iní.” **5** Ní ündü úcio andú 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kúri o mühíríga, makíneanwo kuuma mühíríga ya Isiraeli. **6** Musa akímatúma mbaara-iní, o 1,000 kuuma harí o mühíríga, marí hamwe na Finehasi múru wa Eleazaru úria müthínjírí-Ngai, úria wakuuire indo cia handú-harí-haamüre, o na túrumbeta twa kúhuhwo. **7** Nao makíhúürana na andú a Midiani o ta úria Jehova aathíte Musa, na makíúraga arúme othe. **8** Gatagatí ka aría mooragire ní Evi, na Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki aría atano a Midiani. O

na ningi nimooragire Balamu mürü wa Beori na rühiu rwa njora. **9** Nao andü a Isiraeli magitaha andü-a-nja a Midiani na ciana, na magikuaa ndüuru ciothe cia andü a Midiani cia ng'ombe na cia mbüri, na magitaha indo iria ingi ciothe. **10** Magicina matüura mothe küria andü a Midiani maatüürte, o ündü ümwe na kamb' ciao. **11** Magikuaa indo ciothe iria maatahite na iria maatunyanite hamwe na andü na nyamü, **12** na magitwara andü aria matahitwo na indo icio maatunyanite, na iria maatahite küri Musa na küri Eleazaru üria müthinjiri-Ngai na küri küngano kia andü a Isiraeli küu kamb' yar' werüni wa Moabi, hügürür-ini cia Rüüi rwa Jorodani mürümo wa Jeriko. **13** Musa, na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai na atongoria othe a kirindi magithii kumatunga nja ya kamb'. **14** Musa akirakarira anene a mbütü icio cia ita na atongoria a mbütü cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbütü cia o igana, igana, aria moimite mbaara-ini. **15** Akimooria atiri, "Ka' mwithikiritie andü a nja othe matüüre muoyo? **16** Acio nio maatumürire mataaro ma Balamu, na nio maatumüre andü a Isiraeli matirike Jehova ühoro-ini üria wekikire küu Peori, naguo ündü ücio ükirehithiria andü a Jehova müthiro. **17** Ni ündü ücio, üragai tühi tüothe. Na ningi müürage mündü-wa-nja wothe üri wakoma na mündü mürüme, **18** no mwihonokerie müritu o wothe üria ütari wakoma na mündü mürüme. **19** "Inyuothe aria müüragite mündü o wothe kana mükahutia mündü o wothe müürage no nginya müikare nja ya kamb' müthenya müngwanja. Müthenya wa itatü na müngwanja, no nginya mwitherie inyu ene na aria mütahite. **20** Theriai nguo ciothe, o ündü ümwe na kindü giothe githondeketwo na rüta, kana guoya wa mbüri kana mbaü." **21** Ningi Eleazaru üria müthinjiri-Ngai aküra thigari iria ciathiite mbaara-ini atiri, "Watho üria Jehova aaheire Musa uugite atiri: **22** Thahabu, na betha, na gicango, na kigera, na ibati, na rübüüa **23** na kindü o giothe kingihota gwitiiria mwaki, no nginya kihitukagirio mwaki-ini nigeetha githirwo ni thaahu. No riri, no nginya gicooke githerio na maai maria ma küniina thaahu. Nakio kindü giothe gitangitiiria mwaki no nginya kihitukirio maa-ini macio. **24** Müthenya wa müngwanja-ri, thambiai nguo cianyu na inyuü ni mügaathirwo ni thaahu. Thuutha ücio no mütoonye kamb'. **25** Nake Jehova aküra Musa atiri, **26** "Wee na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai na atongoria a nyumba cia kirindi giki no nginya mütare andü othe na nyamü iria ciatahirwo. **27** Ganyai indo cia iria ndahe gatagati ga thigari iria ciathiite mbaara-ini na kirindi kiria kingi. **28** Kuuma küri thigari iria ciarüire mbaara, rutai gicunj' kia Jehova, kindü kimwe thini na indo magana matano, mar' andü, kana ng'ombe, kana ndigiri, kana ng'onde, o na kana mbüri. **29** Oya gicunj' giki kuuma har' nuthu ya igai riao mükinengere Eleazaru üria müthinjiri-Ngai kir' gicunj' kia Jehova. **30** Kuuma küri nuthu ya gicunj' kia andü a Isiraeli, thura kindü kimwe kuuma har' o gikundi kia mirongo itano, kir' kia andü, kana ng'ombe, kana ndigiri, kana ng'onde, kana mbüri o na kana nyamü ingi. Cinengere Alawii aria wira wao üri kümenyerera Hema-iria-Nyamüre ya Jehova." **31** Ni ündü ücio Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai magika o ta üria Jehova aathite Musa. **32** Indo cia güthawo cia iria ciatgarite kuuma küri indo iria ciatunyanitwo ni thigari ciar' ng'onde 675,000, **33** na ng'ombe 72,000, **34** na ndigiri 61,000 **35** na andü-a-nja 32,000 aria mataakomete na mündü mürüme. **36** Nuthu ya igai r'ia andü aria maarüite mbaara-ini ciar': ng'onde 337,500, **37** na kuuma har' icio Jehova akirutirwo ng'onde 675; **38** nacio ng'ombe ciar' 36,000 na kuuma har' icio Jehova akirutirwo ng'ombe 72; **39** nacio ndigiri ciar' 30,500, na kuuma

har' icio Jehova akirutirwo ndigiri 61; **40** andü maar' 16,000, na kuuma küri o Jehova akirutirwo andü 32. **41** Musa akinengera Eleazaru üria müthinjiri-Ngai gicunj' kia Jehova, o ta üria Jehova aathite Musa. **42** Nuthu iria yar' ya andü a Isiraeli, iria Musa aamüranite na aria maathite mbaara-ini, **43** nuthu iria yaheirwo kirindi ciar' ng'onde 337,500, **44** nacio ng'ombe ciar' 36,000, **45** nacio ndigiri ciar' 30,500, **46** nao andü maar' 16,000. **47** Kuuma küri nuthu iria yaheirwo andü a Isiraeli, Musa agithuura mündü ümwe kuuma küri andü mirongo itano, na nyamü ümwe kuuma küri nyamü mirongo itano, o ta üria Jehova aamwathite, na agiiche Alawii aria wira wao war' kümenyerera Hema-iria-Nyamüre ya Jehova. **48** Ningi anene aria matongoragia mbütü cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magithii har' Musa, **49** nao makimwira atiri, "Ndungata ciaku nitarite thigari iria twathaga na hatiri o na ümwe ütari ho. **50** Ni ündü ücio nitwarehe indo ici cia thahabu ituikie iruta riitü küri Jehova iria o ümwe witü eegwathiire, nacio ni icühi cia moko na bangiri cia moko, na icühi cia ciara, na cia matü, na migathi ya ngingo, niguo twihoroherie mbere ya Jehova." **51** Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai makiamükira thahabu iyo kuuma küri o, indo icio ciothe ciaturitwo wega. **52** Thahabu yothe iria yomire küri anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana iria Musa na Eleazaru maatwariire Jehova kir' kiheo, yar' ya üritü wa cekeri 16,750. **53** O müthigari netahiire indo ciake. **54** Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai makiamükira thahabu iyo kuuma küri anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magacirehe Hema-ini ya Gütüganwo ituikie kiririkania har' andü a Isiraeli mbere ya Jehova.

32 Na riri, andü a mihiriga ya Rubeni na Gadi, aria maar' na ndüuru nene cia ng'ombe na cia mbüri, nimoonire at' mabürüri ma Jazeri na Gileadi maar' mega na mahiu ma. **2** Ni ündü ücio magithii küri Musa na Eleazaru üria müthinjiri-Ngai, o na küri atongoria a kirindi, makiuga atiri, **3** "Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, **4**bürüri üyü Jehova aatoorire andü akuo mbere ya andü a Isiraeli, ni kindü kwega kwa mahiu, na ithuü ndungata ciaku tür' na mahiu." **5** Makiuga atiri, "Angikorwo nitwitikirite har' inyuü-ri, rekeibürüri üyü üheo ndungata cianyu ütuikie witü. Mütigatime türinge Rüüi rwa Jorodani." **6** Musa aküria andü a Gadi na a Rubeni atiri, "Andü anyu no mathii ita-ini mamütige müikarite gükü? **7** Ni kii gigitüma müürage ngoro cia andü a Isiraeli niguo matikaringe rüüi matoonyebürüri üria Jehova amaheete? **8** Üguo noguo maitha manyu meekire hindi iria ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barinea mathii magathigaanebürüri ücio. **9** Thuutha wa kwambata, magikinya kianda kia Eshikoli na makirorerabürüri ücio-ri, nimatüimire andü a Isiraeli makue ngoro makiga gütoonyebürüri üria Jehova amaheete. **10** Jehova agicinwo ni marakara müthenya ücio, akühita na mwihitwa üyü: **11** 'Ni ündü nimagite künümürira na ngoro ciao küna, hatiri mündü o na ümwe wa ükürü wa miaka mirongo iri na makiria wa aria moimirebürüri wa Misiri ükoonabürüri üria nderiire Iburahimu na Isaaka, o na Jakubu na mwihitwa, **12** gütiri o na ümwe tiga Kalebu müriü wa Jefune, üria Mükenizi, na Joshua müriü wa Nuni, ni ündü nimarümürüire Jehova na ngoro ciao küna.' **13** Jehova agicinwo ni marakara ni ündü wa Isiraeli, nake agitüma morüüre werü-ini miaka mirongo ina, o nginya riria rüciaro

rūu ruothe rwehite maitho-ini make rwathirire. **14** “Na riri, mūri haha inyu, inyu ruciaro ruru rwa ehia, mucookeete ithenya rīa maithe manyu nīguo mūtūme Jehova akīrīrīrie kūrakarīra Isiraēli. **15** Mūngigarūrūka mūtige kūmūrūmūrīrīrī, nake Jehova nīegūtiganīria andū aya othe gūkū werū-ini rīngī, na inyu mūtūke gītūmi gīa kūmaniinithia.” **16** Nao magīthīi kūrī Musa makīmwīra atīrī, “Ithūi tūkwenḁa gwakīra ūhīu wītū ciugū gūkū, na twakīre andū-a-nja aitū na ciana matūūra manene. **17** No riri, nītwhaarīrie kuoya indo ciitū cia mbaara na tūthīi mbere ya andū a Isiraēli ngīnya tūmakīnyie kwao. Hīndī iyo, andū-a-nja aitū na ciana maikarage matūūra manene mairigire na hīnya, nīgeetha magītīrwo kuuma kūrī atūūrī a būrūrī ūyū. **18** Tūtīgacooka mīcīi iitū o ngīnya hīndī irīa Mūsiraēli o wothē akaamūkīra igai riake. **19** Ithūi tūtīkaamūkīra igai hamwe nao mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, nī ūndū igai riitū tūrī narīo mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani.” **20** Nake Musa akīmeera atīrī, “Mūngīka ūguo-rī, na mwīohe indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova nīguo mūkārūe, **21** na inyuothē mūngīthīi mwīohete indo cia mbaara, mūrīnge Rūūi rwa Jorodani mūrī mbere ya Jehova o ngīnya rīrīa akaingata thū ciake ciume mbere yake, **22** hīndī irīa būrūrī ūcio ūgaakorwo ūtooretio mbere ya Jehova, hīndī iyo no mucooke mīcīi yanyu na muohorwo kuuma kīranīro kīanyu kūrī Jehova o na kūrī Isiraēli. Naguo būrūrī ūyū nīgutaūka wanyu maitho-ini ma Jehova. **23** “No mūngīkaaga gwīka ūguo, nīmūkehīria Jehova; na mūmenye na ma atī mehia manyu nīmakāmūcookerera. **24** Akīrai andū-a-nja anyu na ciana matūūra manene na ciugū cia ndūūru cianyu, no hingīai ūguo mweranīra.” **25** Andū a Gadi na a Rubeni makīra Musa atīrī, “Ithūi ndungata ciaku nītūgwīka o ta ūguo mwathi wītū aathana. **26** Ciana ciitū na atumia aitū megūūkara gūkū matūūra-ini manene ma Gileadi, ūndū ūmwe na ndūūru ciitū cia mbūrī na cia ng’ombe. **27** No ithūi ndungata ciaku-rī, o mūdū eyohete indo ciake cia mbaara, nītūkūrīnga mūrīmo ūūrīa tūkārūe tūrī mbere ya Jehova, o ta ūguo mwathi wītū oiga.” **28** Nake Musa akīruta watho nī ūndū wao, akīarīria Eleazaru ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Joshua mūrū wa Nuni, na atongoria a nyūba cia mīhīrīga ya andū a Isiraēli, **29** akīmeera atīrī, “Angīkorwo andū a Gadi na a Rubeni nīmekūrīnga Jorodani, o mūdū wao eyohete indo cia mbaara, marī hamwe na inyu marī mbere ya Jehova-rī, hīndī irīa būrūrī ūcio ūgatoorio mbere yanyu, nīmūkamahe būrūrī wa Gileadi ūtūike wao. **30** No mangīaga kūrīnga hamwe na inyu meeohete indo ciao cia mbaara, no ngīnya metīkīre igai rīao hamwe na inyu būrūrī wa Kaanani.” **31** Andū a Gadi na a Rubeni makīmūcookeria atīrī, “Ntungata ciaku nī igwīka o ta ūguo Jehova oigīte. **32** Nītūkūrīnga tūrī mbere ya Jehova tūtoonye būrūrī wa Kaanani twīohete indo cia mbaara, no kūdū kūrīa ithūi tūkaagaya-rī, gūgaakorwo kūrī mbarī ino ya Jorodani.” **33** Musa akīhe andū a Gadi na a Rubeni na nuthu ya mūhīrīga wa Manase mūrū wa Jusufu, būrūrī ūrīa wothē wathamakagwo nī Sīhoni mūthamakī wa Aamori, na ūrīa wothē wathamakagwo nī Ogu mūthamakī wa Bashani, akīmahe būrūrī ūcio wothē, na matūūra manene makuo o na ng’ongo irīa ciamarīgīcīrie. **34** Andū a Gadi nīmākīre Diboni, na Atarothu, na Aroeri, **35** na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, **36** na Bethi-Nīmira, na Bethi-Harani, maarī matūūra manene mairigīre na hīnya na magīkīra ndūūru ciao cia mbūrī ciugū. **37** Nao andū a Rubeni magīaka Heshiboni, na Eleale, na Kīrīathaimu rīngī, **38** o ūndū ūmwe na Nebo na Baali-Meoni (marītwa macio nīmagarūrīrwo) na Sībima. Nao makīhe matūūra macio

manene maakīre marītwa mangī. **39** Nacio njiaro cia Makiru mūrū wa Manase igīthīi Gileadi, magīkwīnyīitīra na makīngata Aamori arīa maarī kuo. **40** Nī ūndū ūcio Musa akīheana Gileadi kūrī andū a Makiru, acio njiaro cia Manase, nao magītūūra kuo. **41** Na riri, Jauru wa ruciaro rwa Manase, akīnyīitīra tūtūūra twa Gileadi na agītūwa Havothu-Jauru. **42** Nake Noba akīnyīitīra Kenathu, na tūtūūra twa twagūthīūrūrīrie agītūwa Noba, o ta ūrīa we eetagwo.

33 Maya nīmo matīna ma rūgendo rwa andū a Isiraēli rīrīa moimire būrūrī wa Misiri marī ikundi matongoretio nī Musa na Harūni. **2** Musa nīandīkīre matīna ma rūgendo rwao o ta ūrīa aathitwo nī Jehova. Maya nīmo matīna ma rūgendo rwao. **3** Andū a Isiraēli moimagarire kuuma Ramesese mūthenya wa ikūmi na itano mweri wa mbere, mūthenya ūrīa warūmīrīrie Bathaka. Makīumagara momīrīrie, makionagwo nī andū othe a Misiri, **4** arīa maathikaga marīgīthathi mao mothe, marīa Jehova ooragīte gatagatī kao; nīgūkorwo Jehova nīatūūrīre ngai ciao ciira. **5** Andū a Isiraēli moima Ramesese, maambire hema Sukothu. **6** Moima Sukothu, magīthīi makīamba hema ciao Ethamu, ndeere-ini cia werū. **7** Moima Ethamu, maacookire na thutha magīthīi Pi-Hahirothu, mwena wa irathīro wa Baali-Zefoni, makīamba hema ciao hakuhi na Migidoli. **8** Moima Pi-Hahirothu, magītūkanīria irīa-ini gatagatī, magīkīnya werū-ini, na maarīkia gūthīi rūgendo rwa mīthenya itatū werū-ini ūcio wa Ethamu, makīamba hema ciao Mara. **9** Moima Mara maathīre Elimu, kūrīa kwarī na ithima ikūmi na igūrī, na mītende mīrongo mūgwanja, na makīamba hema kuo. **10** Moima Elimu magīthīi makīamba hema ciao hakuhi na Iria Itune. **11** Moima Iria Itune, magīthīi makīamba hema ciao werū-ini wa Sini. **12** Moima werū ūcio wa Sini, magīthīi makīamba hema ciao Dofika. **13** Moima Dofika, magīthīi makīamba hema ciao Alushu. **14** Moima Alushu, magīthīi makīamba hema ciao Refidimu, handū hataarī na maaī ma kūnyuuo nī andū. **15** Moima Refidimu, magīthīi makīamba hema ciao Werū-ini wa Sinai. **16** Moima kūu Werū-ini wa Sinai, magīthīi makīamba hema ciao Kibirothu-Hataava. **17** Moima Kibirothu-Hataava magīthīi makīamba hema ciao Hazerothu. **18** Moima Hazerothu, magīthīi makīamba hema ciao Rīthima. **19** Moima Rīthima, magīthīi makīamba hema ciao Rīmōni-Perezu. **20** Moima Rīmōni-Perezu magīthīi makīamba hema ciao Libina. **21** Moima Libina, magīthīi makīamba hema ciao Risa. **22** Moima Risa, magīthīi makīamba hema ciao Kahelatha. **23** Moima Kahelatha, magīthīi makīamba hema ciao Kīrīma-ini gīa Sheferu. **24** Moima Kīrīma-ini gīa Sheferu, magīthīi makīamba hema ciao Harada. **25** Moima Harada, magīthīi makīamba hema ciao Makelothu. **26** Moima Makelothu magīthīi makīamba hema ciao Tahathu. **27** Moima Tahathu, magīthīi makīamba hema ciao Tera. **28** Moima Tera, magīthīi makīamba hema ciao Mīthika. **29** Moima Mīthika, magīthīi makīamba hema ciao Hashimona. **30** Moima Hashimona, magīthīi makīamba hema ciao Moserothu. **31** Moima Moserothu, magīthīi makīamba hema ciao Bene-Jaakani. **32** Moima Bene-Jaakani, magīthīi makīamba hema ciao Horu-Hagīdigadi. **33** Moima Horu-Hagīdigadi, magīthīi makīamba hema ciao Jotibatha. **34** Moima Jotibatha, magīthīi makīamba hema ciao Abirona. **35** Moima Abirona, magīthīi makīamba hema ciao Ezioni-Geberi. **36** Moima Ezioni-Geberi, magīthīi makīamba hema ciao Kadeshi, Werū-ini wa Zini. **37** Moima Kadeshi, magīthīi makīamba hema ciao Kīrīma-ini kīa Horu, mūhaka-ini wa Edomu. **38** O ta ūrīa aathitwo nī Jehova-rī, Harūni ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīambata

Kirima kia Horu, haria aakuirire muthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-ini wa mirongo ina kuuma andu a Israeli moima bururi wa Misiri. **39** Haruni aari na ukuru wa miaka igana ria mirongo iri na itatu riria aakuirire kuu Kirima kia Horu. **40** Nake Aradi muthamaki wa Kaanani uria watuura Negevu wa Kaanani, akigua ati andu a Israeli maar njira magithi kuo. **41** Moima Kirima kia Horu, magithi makimba hema ciao Zalimona. **42** Moima Zalimona, magithi makimba hema ciao Punoni. **43** Moima Punoni, magithi makimba hema ciao Obothu. **44** Moima Obothu, magithi makimba hema ciao Iye-Abarimu, mihaka-ini wa Moabi. **45** Moima Iyimu, magithi makimba hema ciao Diboni-Gadi. **46** Moima Diboni-Gadi, magithi makimba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu. **47** Moima Alimoni-Dibilathaimu, magithi makimba hema ciao irima-ini cia Abarimu hakuhi na Nebo. **48** Moima irima-ini cia Abarimu, magithi makimba hema ciao weru-ini wa Moabi huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani murimo uria ungi wa Jeriko. **49** Maambire hema huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kuu weru-ini wa Moabi. **50** Kuu weru-ini wa Moabi huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani murimo uria ungi wa Jeriko, niku Jehova erire Musa atiri, **51** "Ariria andu a Israeli, na umeere atiri: 'Riria mukaaringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye Kaanani-ri, **52** mukaaringata andu aria othe matuura bururi ucio, mehere mbere wanyu. Mukaananga mihianano yao yothe iria mucuhie, na mihianano yao iria ya gutwekio, o na mumomore mahooero ma mothe ma kundu kura gutuuru. **53** Mwinyiire bururi ucio utuikie wanyu na muture kuo, nigukorwo ni ndimuheete bururi ucio utuikie wanyu. **54** Mukaagayania bururi ucio na undu wa kucukira miti, kuringana na mihiriga wanyu. Kiri gikundi kinene muheane igai inene, na gikundi kinini mukihe igai inini. Kiri gikaamagura na undu wa gucuuka miti niko gigaatuika kiao. Nimugakugayania kuringana na mhiriga ya maithe manyu ma tene. **55** "No mungikaaga kuingata aturi a bururi ucio-ri, aria mugetikiria matigwo magatuika ngaracu cia kumuturaga maithe, o na matuikie migua ya kumutheecaga mbaru. Nao nimakamuthinagia kuu bururi ucio mugaatuura. **56** Na riri, undu uria ndaciire kumeka-ri, utuikie niguu ngaamwika inyu."

34 Nake Jehova akira Musa atiri, **2** "Atha andu a Israeli, umeere atiri: 'Riria mugaatoonya Kaanani-ri, bururi ucio mukaagirwo utuikie igai rianyu ugaakorwo na mihaka ino: **3** "Mwena wanyu wa guthini ukoima Weru-ini wa Zini kuringana na mihaka wa Edomu. Mwena wa irathiro, mihaka wanyu wa mwena wa guthini ukaambirira muthia-ini wa Iria ria Cumbi. **4** utuikanirie mwena wa guthini urore Mwanya wa Akirabimu, uhiite na mbere o nginya Zini, na ukuru na mwena wa guthini wa Kadeshi-Barinea. Ningi ucooke ukinye Hazoru-Adari, na uumirre Azimoni, **5** kura ukarigiitika, unyitane na karuu k Misiri, na urikirie Iria-ini. **6** "Mihaka wanyu wa mwena wa ithuro ugaakorwo uri huguru-ini cia Iria riria Inene. Ucio niguu ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa ithuro. **7** "Naguu mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumite Iria riria Inene ugaakinya Kirima-ini kia Horu, **8** na kuuma Kirima kia Horu ugaakinya Lebo-Hamathu. Ningi mihaka ucio ugaakinya Zedadi, **9** uhihi na mbere nginya Zifroni, na ugaathirira Hazoru-Enani. Ucio niguu ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini. **10** "Na riri, mihaka wanyu wa mwena wa irathiro, ukoima Hazoru-Enani ukinye Shefamu. **11** Mihaka ucio ugaakirika kuuma Shefamu nginya Ribila,

mwena wa irathiro wa Aini, na uhihi na mbere utwaranite na hururika cia mwena wa irathiro wa Iria riria ria Kinerethu. **12** Ningi mihaka ucio ukurukanie na Ruiu rwa Jorodani, urikirie Iria-ini ria Cumbi. "Ucio niguu ugaatuika bururi wanyu, na mihaka yaguo miena yothe." **13** Musa agiatha andu a Israeli, akimeera atiri: "Mukaagaya bururi ucio na undu wa kucukira miti utuikie igai rianyu Jehova niathanite akoiga ukaaheo mihiriga iria kenda na nuthu, **14** Tondu nyumba cia mhiriga wa Rubeni, na mhiriga wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase nimarikite kwamukira igai riao. **15** Mihiriga iyo yeeri na nuthu nirikite kwamukira magari mayo mwena wa irathiro wa Ruiu rwa Jorodani wa Jeriko, kwereka irathiro ria riao." **16** Ningi Jehova akira Musa atiri, **17** "Maya nimo marituwa ma andu aria makaamugayania bururi ucio utuikie igai rianyu: ni Eleazar uria muthinjiri-Ngai na Joshua muru wa Nuni. **18** Na uthuure mutongoria umwe kuuma kuri o mhiriga nigeetha maitheirire kugayania bururi ucio. **19** Maya nimo marituwa ma: ni Kaleb muru wa Jefune, kuuma mhiriga wa Juda; **20** na Shemueli muru wa Amihudu, kuuma mhiriga wa Simeoni; **21** na Elidadi muru wa Kisiloni, kuuma mhiriga wa Benjamini; **22** na Buki muru wa Jogili, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Dani; **23** na Hanieli muru wa Efodi, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Manase muru wa Jusufu; **24** na Kemueli muru wa Shifitani, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Efiraimu muru wa Jusufu; **25** na Elizafani muru wa Paranaki, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Zebuluni; **26** na Palitili muru wa Azani, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Isakaru; **27** na Ahihudu muru wa Shelomi, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Asheri; **28** na Pedaheli muru wa Amihudu, uria mutongoria kuuma mhiriga wa Nafitali." **29** Acio nio andu aria Jehova aathanire makaagira andu a Israeli magari mao kuu bururi wa Kaanani.

35 Na riri, kuu weru-ini wa Moabi gukuhi na Ruiu rwa Jorodani murimo uria ungi wa itura ria Jeriko, Jehova akira Musa atiri, **2** "Atha andu a Israeli mahe Alawii matuura mao ma gutuura kuuma kuri igai riria andu a Israeli makegwira. Na macooke mamahe ithaka cia kurithia mahiu mao gukuhi na matuura macio. **3** Nao Alawii nimakaagia na matuura ma gutuura, na magie na kundu gwa kurithagia ng'ombe ciao, na mburi, o na uhihi uria ungi wao. **4** "Nacio ithaka cia kurithia mahiu mao iria ithiurukirie matuura maria mukaaha Alawii, igaatamburika buti 1,000 na magana matano kuuma ruthingo-ini rwa itura. **5** Kuuma nja ya itura-ri, muthime buti 3,000 mwena wa irathiro, na buti 3,000 mwena wa guthini, na buti 3,000 mwena wa ithuro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, nario itura rigie gatagati. Gicunji kiu kia bururi niko gigaatuika urithio wa matuura macio. **6** "Matuura matandatut ma macio mukaaha Alawii magatuika ma kurirwo, kura mundu uraganite angurira. Hamwe na macio matandatut, mahe matuura mangi mirongo ina na meeru. **7** Matuura mothe maria mukaaha Alawii no nginya magakorwo maru mirongo ina na manana, hamwe na ithaka cia kurithia mahiu mao. **8** Matuura maria mukaaha Alawii kuuma kuri bururi ucio andu a Israeli makegwira, makaahanwo kuringana na uria igai ria o mhiriga rigana: Oyai matuura maing kuuma kuri mhiriga uria uri na matuura maing, na muo matuura manini kuuma kuri mhiriga uria uri matuura manini." **9** Ningi Jehova akira Musa atiri: **10** "Ariria andu a Israeli, umeere atiri: 'Riria mukaaringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye bururi wa Kaanani-ri, **11** nimugathuura matuura mamwe matuikie matuura manene manyu ma kurirwo, kura

mündü ūraganite ataciirire gwika ūguo angüürira. **12** Macio magaatuika kündü gwa kúürirwo kuuma küri mündü ūria ūrihanagiria, nigeetha mündü ūria ūthitangirwo kúuragana ndagakue ataambite güciirithio mbere ya kirindī. **13** Matüura macio matandatü mükaaheana nimo magaatuika matüura manyu manene ma kúürirwo. **14** Heanai matüura matatü mwena üyu wa Rüüi rwa Jorodani na matatü kúu Kaanani matuike matüura manene ma kúürirwo. **15** Matüura macio matandatü magaatuika kündü gwa kúürirwo nī andü a Isiraeli, na ageni, o na andü aria angī matüuraga thīini wao, nigeetha mündü ūraganite ataciirire gwika ūguo ooragire kuo. **16** “Mündü angigütha ūria ūngī na kindü gia kigeraga, nake ūcio wagüthwo akue-rī, ūcio ūgüthanite nī müüragani; müüragani ūcio no nginya ooragwo. **17** Kana mündü o wothe ūngikorwo na ihiga ringüüragana guoko, nake agüthe mündü nario, mündü ūcio akue-rī, ūcio ūgüthanite nī müüragani; müüragani ūcio no nginya ooragwo. **18** Kana mündü o wothe ūngikorwo na müti ūngüüragana guoko, nake agüthe mündü naguo acooke akue-rī, ūcio ūgüthanite nī müüragani; müüragani ūcio no nginya ooragwo. **19** Mürihaniria wa thakame no nginya oorage müüragani ūcio; angimütünga no nginya amüürage. **20** Mündü o wothe angikorwo aciirire rümena na athinikanie ūria ūngī, kana amüükirie kindü akiendaga nake mügüthwo akue, **21** kana amügüthe ngundi arakarite amüürage, mündü ūcio no nginya ooragwo; ūcio nī müüragani. Mürihaniria wa thakame no nginya akooraga müüragani ūcio riria angimütünga. **22** “No riri, mündü angikorwo atari na rümena, na o rümwe athinikanie mündü ūngī kana amüükirie kindü atekwenda, **23** kana amügüthirire ihiga ringimüüraga atekümüona, nake mündü ūcio akue, no tondü ti thü yake na ningī ndaciirire kümügera ngero-rī, **24** händi iyo kiüngano kiu no nginya kimütuithanie ciira na mürihaniria wa thakame kuringana na mawatho maya. **25** Kiüngano kiu no nginya kigüthire mündü ūcio ūthitangirwo kúuragana kuuma küri mürihaniria wa thakame, na kimücooke itüura riu inene ria kúürirwo riria oorire. Nake no nginya aikare kuo o nginya riria müthinjiri-Ngai ūria münene agaakua, o ūcio waitiririo maguta maria maamüre. **26** “No riri, müthitangwo ūcio ūraganite angigaathii nja ya itüura riu inene ria kúürirwo riria oorire, **27** nake mürihaniria wa thakame amükore na kuu nja ya itüura riu inene, mürihaniria ūcio wa thakame no oorage mündü ūcio müthitange, na ndatuirwo ihitia ria kúuragana. **28** Mündü ūcio müthitange no nginya aikare thini wa itüura riu riake inene ria kúürirwo o nginya riria müthinjiri-Ngai ūria münene agaakua; thuutha wa gikuu kia müthinjiri-Ngai ūcio münene, no acooke githakaini kiria eegwathire. **29** “Maya nimo megütuika mawatho manyu ma kürümagirirwo händi ciothe njirwa-ini iria igooka, o küria mügaatüura. **30** “Mündü o wothe angüüraga mündü no nginya akooragwo ta müüragani, no no nginya hague na üra wa aira aingī. No güthiri mündü o na ü ikooragwo nī ündü wa üra wa mündü ümwe. **31** “Mütikanamükire indo cia güküura muoyo wa müüragani, ūria wagüürirwo nī gükua. Tithirü ūcio no nginya ooragwo. **32** “Mütikanamükire indo cia güküura muoyo wa mündü o wothe ūria üürire itüura inene ria kúürirwo, atī niguu mümwitikirie acooke agatüüre mügünda-ini wake mbere ya gikuu kia müthinjiri-Ngai ūria münene. **33** “Mütikanathaahie büürü ūria müri. Üiti wa thakame nī üthaahagia büürü, na horohio ndingirutirwo büürü ūria thakame irikitie güitwo, tige no irutirwo na thakame ya mündü ūcio wamüithire. **34** Mütikanathaahie büürü ūria mütüüraga na

küria nī ndüüraga, nī ündü nī Jehova ndüüraga gatagati ka andü a Isiraeli.”

36 Atongoria a nyumba cia mbari ya Gileadi müru wa Makiru, müru wa Manase, aria maarī ya mbari cia njiaro cia Jusufu, nimathire na makaria marī mbere ya Musa na atongoria aria matongoragia nyumba cia andü a Isiraeli. **2** Makiuga atiri, “Riria Jehova aathire mwathi wakwa aheane büürü ütuike igai ria andü a Isiraeli na ündü wa gücükira miti-rī, Jehova niagwathire üheane igai ria müru wa ithe witu Zelifehadi küri airitu ake. **3** Na riri, mangikaahikio nī andü a mihiriga iyo ingi ya andü a Isiraeli, händi iyo igai riao niriheherio igai-ini ria maithe maitü rionganirio na igai ria mühiriga ūria makaahikira. Nī ündü ūcio-rī, gücunji kia igai riria twagaarwo niriheherio. **4** Riria mwaka wa Jubili wa andü a Isiraeli ügaakinya-rī, igai riao nirikonganirio na igai ria mühiriga ūria makaahikira, nario igai riao riheherio kuuma küri igai ria mühiriga wa maithe maitü.” **5** Nake Musa, kuringana na watho wa Jehova, agiatha andü a Isiraeli, akimeera atiri, “Ügu mühiriga wa njiaro cia Jusufu üroiga nī ündü wa kihooto. **6** Üi niguu Jehova athanite nī ündü wa airitu a Zelifehadi: No mahikire mündü o wothe ūria mangüendera, angikorwo mekühika thini wa mühiriga wa ithe wao. **7** Güthiri igai thini wa Isiraeli rikoima mühiriga ümwe rituike ria mühiriga üngi, nigükorwo Müisiraeli o wothe niagatüuria githaka kia mühiriga kiria maagaire kuuma küri maithe mao ma tene. **8** Müiritu o wothe ükaagaya githaka mühiriga-ini o wothe wa Isiraeli, no nginya ahikire mündü wa nyumba ya mühiriga wa ithe, nigeetha Müisiraeli o wothe atüüre enyithire igai ria maithe. **9** Güthiri igai rikoima mühiriga ümwe rituike ria mühiriga üngi, nigükorwo o mühiriga wa andü a Isiraeli üritüüraga githaka kiria ügaite.” **10** Nī ündü ūcio airitu acio a Zelifehadi magijka o ta ūria Jehova aathire Musa. **11** Airitu a Zelifehadi, nio Mahala, na Tiriza, na Hogila, na Milika, na Noa, maahikirio nī ariu a müru wa nyina na ithe wao. **12** Maahikire thini wa mbari cia njiaro cia Manase müru wa Jusufu, nario igai riao rigükara mbari-ini na mühiriga-ini wa ithe wao. **13** Macio nimo mawatho na matüuro ma kürümirirwo maria Jehova aathire Musa eere andü a Isiraeli marī küu werü wa Moabi hügürürü-ini cia Rüüi rwa Jorodani mürimo ūria üngi wa Jeriko.

Gũcookerithia

1 Ūyū nĩguo ūhoro ūria Musa aariirie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. **2** (Kuuma Horebu gũthĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrima gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ūmwe.) **3** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ña kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ūmwe-rĩ, Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūria wothe Jehova aamwathĩte ameere. **4** Ūndũ ūyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atooretie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria wathamakaga Heshiboni, na ningĩ niatooretie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūria wathamakaga Asharothu arĩ kũu Edirei. **5** Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩriirie gũtaarĩria ūhoro wa watho ūyũ, akiuga atĩri: **6** Jehova Ngai witũ aatwirire tũri kũu Horebu atĩri, "Ihinda rĩria mũkarĩte kĩrima-inĩ gĩkĩ nĩrĩganĩte. **7** Tharĩa kambĩ mũthĩ bũrũri ūria ūri irĩma wa Aamori; mũthĩ kũrĩ ndũrĩ iria ciothe iriganĩtie cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia iria, gũthĩ o nginya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o nginya rũũ rũria rũnene rwa Farati. **8** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ūyũ. Thĩĩĩ kuo mwĩgatĩre bũrũri ūcio Jehova ehĩtĩre na mwĩhitwa akiuga niakũũhe maithe manyu Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njĩaro ciao iria igooka thuutha wao." **9** Hĩndĩ iyo ndaamwĩrĩre atĩri, "Wĩra wa kũmũrora nĩ mũrĩtũ mũno, ndĩngũhota ndĩ o nyĩki. **10** Jehova Ngai wanyu nĩamũngĩhĩtie mũno nginya ūmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. **11** Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũngĩhia maita ngiri, na amũrathĩme o ta ūria eeraniire! **12** No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩina manyu, na mĩrigo yanyu, o na macĩira manyu ndĩ o nyĩki? **13** Thuurai andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũwĩorage." **14** Inyũ mwanjookeirĩe atĩri, "Ūndũ ūcio watua nĩ ūgwĩka nĩ mwega." **15** Nĩ ūndũ ūcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngĩri ngĩri, na cia igana igana, na cia mĩrongo itano na cia ikũmi, matũũke anene a mĩhĩrĩga. **16** Na nĩndathĩre atuithania ciira anyu ihĩnda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩri: Thĩkagĩrĩriaĩ macĩira gatagatĩ-inĩ ka arĩũ a ithe wanyu, na mũmatuithanagĩe na kĩhoo, kana nĩ ciira ūrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ūngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. **17** Mũtikamathũtũkanĩe mũgĩtua ciira; thĩkagĩrĩriaĩ andũ arĩa anene na arĩa anini o ūndũ ūmwe. Mũtikametĩgĩre mũndũ o na ūrĩkũ, nigũkorwo ūtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩraĩ ciira ūria wothe wamũrĩtũhĩra, na nĩndũthĩkagĩrĩria. **18** Na hĩndĩ iyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **19** Ningĩ o ta ūria Jehova Ngai witũ aatwathĩre-rĩ, nĩtwoimire Horebu, gũthĩhĩ twerekeire bũrũri ūria ūri irĩma wa Aamori tũtũkanĩriire werũ-inĩ ūcio mũnene na wa gwtĩgĩrwo, o ūcio mweyoneire, na nĩ ūndũ ūcio tũgĩkinya Kadeshi-Barinea. **20** Hĩndĩ iyo ngĩmwĩra atĩri, "Nĩmũkinyĩte bũrũri ūria ūri irĩma wa Aamori, ūria Jehova Ngai witũ aratũhe. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ūcio. Ambataĩ mũthĩ mũwĩgatĩre ūtũke wanyu, o ta ūria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. Mũtikametĩgĩre; kana mukue ngoro." **22** Ningĩ inyũ, inyuothe mũgũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩri, "Reke tũtũme andũ mathĩĩ mbere iitũ magatũhĩganĩre bũrũri ūcio,

matũcookerie ūhoro ūkonĩĩ njĩra irĩa twagĩrĩrwo kũgerera na matũũra marĩa tũgũkora." **23** Rĩcĩirĩa rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ūndũ ūcio ngĩthũura andũ ikũmi na eerĩ thĩĩnĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakũma mũndũ ūmwe. **24** Makĩumagara makĩambata bũrũri ūcio, wa irĩma, magĩkinya Gĩtuamba kĩa Eshikoli na magĩtũũria ūhoro wakĩo. **25** Nĩmakũire matunda mamwe ma bũrũri ūcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ūhoro atĩri, "Bũrũri ūcio Jehova Ngai witũ aratũhe nĩ mwega." **26** No inyũ mũtĩendaga kwambata mũthĩĩ kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. **27** Mũkĩnũgunĩka mũrĩ thĩĩnĩ wa hema cianyu, mũkiuga atĩri, "Jehova niatũthũire; nĩkĩo aatũtũre bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori ngũgo matũniine. **28** Tũngĩgĩthĩĩ na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondu maroiga atĩri, 'Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ araihu kũrĩ ithũ; matũũra mao nĩ manene mũno, na mairĩgĩũrwo na thĩngo ikinyite o matu-inĩ. O na nĩtũronire arĩũ a Anaki kuo.'" **29** Nĩĩ na nĩĩ ngĩmwĩra atĩri, "Mũtikamake, na mũtikametĩgĩre. **30** Jehova Ngai wanyu, ūria ūrathĩĩ amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩra, o ta ūria aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩtionagĩra na maitho manyu, **31** na kũu werũ-inĩ kũu nĩmunore Jehova Ngai wanyu ūria aamũtwaraga amũkuũte, o ta ūria mũndũ athĩiaga akũũte mũrũrũ, akĩmũkuua kũria guothe mwageire nginya mũgĩkinya gũkũ." **32** No o na muonete ūguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, **33** ūria wathĩiaga amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanyu arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki ūtũkũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũria mũngĩamba hema o na akamuonagĩa njĩra irĩa mũkũgera. **34** Rĩria Jehova aagũire ūria mwogĩre, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩri: **35** "Gũtĩrĩ mũndũ o na ūmwe wa rũcĩaro rũrũ rwaganu ūkoona bũrũri ūcio mwega ūria ndehĩtĩre atĩ nĩngũũhe maithe manyu ma tene, **36** tĩga o Kalebu mũrũrũ wa Jefune. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ūcio aakinyĩte na magũrũ make, marĩ na njĩaro ciakũ, tondu niarũmĩrĩre Jehova na ngoro yake kũna." **37** O na nĩ Jehova niandakarĩre akĩnjĩra atĩri, "O nawe ndũgatoonya bũrũri ūcio. **38** No ndungata yaku, Joshua mũrũrũ wa Nuni niakũũtoonya. Mũmagĩrĩrie, tondu nĩwe ūgaaatongoria Isiraeli mathĩĩ makaũgũe. **39** Na rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwogĩire atĩ nĩmagatahoo, na ciana cianyu o icio itakũũranĩte wega na ūũru, niigatoonya bũrũri ūcio. Nĩngũũheana kũrĩ o, nao megwathĩre ūtũũke wao. **40** No inyũ-rĩ, hũndũkai, mumagare mũthĩĩ na njĩra ya werũ-inĩ mũroretea Iria Itune." **41** Hĩndĩ iyo mũkĩnjookeirĩa atĩri, "Nĩtũhĩtĩrĩre Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ūria Jehova Ngai witũ aatwathĩte." Nĩ ūndũ ūcio inyũ inyuothe o mũndũ o mũndũ akĩoĩha indo ciakũ cia mbaara, mwĩcĩrĩtĩe atĩ nĩ ūndũ mũhũthũ kwambata mũthĩĩ bũrũri ūcio ūri irĩma. **42** No Jehova akĩnjĩra atĩri, "Meere ūũ, 'Tigai kwambata mũkarũe, tondu ndĩgũkorwo hamwe na inyũ. Nĩmũgũtorio nĩ thũ cianyu.'" **43** Nĩ ūndũ ūcio na nĩĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjĩgũ. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ ūndũ wa rũnana rwanyu mũkĩambata mũgĩthĩĩ bũrũri ūcio ūri irĩma. **44** Nao Aamori arĩa maatũũraga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũngata ta mĩrumbĩ ya njũkĩ, no makĩmũhũtra kuuma Seiru o nginya Horoma. **45** Mwacookire mũgũũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũyĩa kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthĩkĩrĩria. **46** Na nĩ ūndũ ūcio mũgũũkara kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihĩnda rĩu rĩothe mwaiakarĩre kuo.

2 Thuutha ūcio tũkĩhũndũka, tũkĩumagara tũroretea na werũ-inĩ, tũgũthĩĩ na njĩra irĩa yerekeire Iria Itune, o ta ūria Jehova anjĩrĩte. Tũkĩũrũra bũrũri ūcio ūri irĩma wa Seiru

ihinda iraya. **2** Nake Jehova agicooka akinjira atiri, **3** “Nimururite bururi uyu uri irima ihinda ria kugana; ru garurika murete mwena wa gathigathini. **4** Atha andu, uumeere atiri: ‘Muri hakuli gutuikaniria bururi wa aru a ithe wanyu, njaro cia Esa, aria matuura Seiru. Nimekumwitigira, no inyu mwimyerere muno. **5** Mutikamoogite nigu muru, nigukorwo ndikumuhe bururi wao o na hanini, o na handu mungikinyithia kuguru. Niheete Esa bururi ucio uri irima wa Seiru utuika wake mwene. **6** Irio iria muriraga na maa maria murinyuuga murimarhaga na betha.” **7** Jehova Ngai wanyu namurathimite wira-ini wote wa moko manyu. Niamumyerere rugendo-ini rwanu weru-ini uyu munene. Mikia iyo mirongo ina ithirite, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyu, na mutiri mwaga kindu o na ki. **8** Ni undu ucio tugikihitika kuu kwa aru a ithe witu, njaro cia Esa, acio maatire kuu Seiru. Nitwatigire barabara ya guthi Araba iria yumite Elathu na Ezioni-Geberi, tukinyita barabara ya weru ya guthi Moabi. **9** Ningi Jehova akinjira atiri, “Ndugathinire andu a Moabi kana umogite nigu muru, nigukorwo ndikumuhe bururi wao o na hanini. Nindikite kuheana Ari kuri njaro cia Loti gutuika igai riao.” **10** (Aemi nio maatutura kuo tene, andu maar hinya na aingi muno, na makaraha ta aru a Anaki. **11** O nao andu acio maatutura Arefai, o ta Anaki, no andu a Moabi maameetaga Aemi. **12** Aahori tene maatutura Seiru, no njaro cia Esa ikimaruturu, makiuma kuo. Njaro cia Esa ikiniina Aahori, ikimeheria mbera yao, na magitura kuo ithenya riao, o ta uria andu a Israeli meekire bururi-ini uria Jehova aamaheire megwate utuika wao.) **13** Nake Jehova akiuga atiri, “Riu ukirai muringe Kianda gia Zeredi.” Ni undu ucio tugikiringa karuu kau. **14** Mikia mirongo itatu na inana niyathirire kuuma hinda iria tuomire Kadeshi-Barinea nginya riria twaringire Kianda kiu gia Zeredi. Ihinda-ini riu ruciaro ruothe rwa andu aria maathiga ita rugukorwo thurithe kuu kamb-ini, o ta uria Jehova aamerite na mwihitwa. **15** Guoko kwa Jehova ni kwamokirire nginya hinda iria aamaniire biu, magithira kuu kamb-ini. **16** Na riri, riria mundu wa muthia gatagati-ini ka andu aria maathiga ita aakuire-ri, **17** Jehova akinjira atiri, **18** “Umuthi nimumitika Ari, bururi-ini wa Moabi. **19** Mwakinya kuri Aamoni, mutikamathinire kana mumoogite nigu muru, nigukorwo ndikumuhe bururi o na umwe wa Aamoni. Ninduheanite kuri njaro cia Loti utuika igai riao.” **20** (O naguo ucio watuutwo ta bururi wa Arefai, aria matuura kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. **21** Maar andu mar hinya na aingi na makaraha ta Aanaki. Jehova namaniire makieherera Aamoni, nao makimaingata magitura kuo ithenya riao. **22** Uguo noguo Jehova eekire njaro cia Esa aria matuura Seiru, hinda iria aaniire Aahori mehere mbera yao. Nimamaruturire, na nio maatutura kuo ithenya riao nginya umuthi. **23** Nao Aavi aria maatutura tutura-ini guthi o nginya Gaza, namaniirwo ni Akafitori aria moimite Kafitori, nao magitura kuo ithenya riao.) **24** “Umagarai muringe Kianda kia Arinoni. Na atiri, nianeite Sihoni uria, Mumori muthamaki wa Heshiboni, na bururi wake moko-ini manyu. Ambirirai kuria nake, mwigwate bururi ucio. **25** Muthenya uyu wa umuthi nngwambirira gutuma andu a nduriri ciothe iria iture guku thi inyiitwo ni guoya na kimako ni undu wanyu. Ciaiga uhoro wanyu niukinaina na inyiitwo ni kigiriko kine ni undu wanyu.” **26** Turi weru-ini wa Kedemothu ndatumire andu kuri Sihoni muthamaki wa Heshiboni ngimuria tugie na thayu, na ngimwira atiri, **27** “Twikirite tutuikanirie bururi waku. Tukurumirira barabara

iria nene tutikwahuka na mwena wa urio kana wa umotho. **28** Twenderie irio cia kuria na maa ma kunyua, turite na betha. No riri, utwikirite tutuikanirie kuu na maguru, **29** o ta uria njaro cia Esa iria itutura Seiru, na andu a Moabi aria matutura Ari maatikire, nginya turinge Ruiu rwa Jorodani tukinye bururi uria Jehova Ngai witu aatuthe.” **30** No Sihoni muthamaki wa Heshiboni niaregire tutuikanirie kuo. Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niatumire roho wake ung’athie, na akimia ngoro yake, nigeetha amuneane moko-ini manyu, o ta uria ekite riu. **31** Jehova akinjira atiri, “Nindambirira kuneana Sihoni na bururi wake kuri inyu. Ambirirai kumahura mumatoorie, nigeetha mwigwate bururi ucio wake.” **32** Hinda iria Sihoni oimagarire na mbutu yake yothe nigu acemanie na ithu mbaara-ini kuu Jahazu, **33** Jehova Ngai witu namuneanire moko-ini maitu na ithu tukimuhura, tukimutura hamwe na aru ake na mbutu yake yothe. **34** Hinda iyo tukinyita matutura make mothe tukimaananga biu, o na tukiniina arume, na andu-a-nja, o na ciana. Tutiatigire mundu o na umwe. **35** No mahiu na indo iria twatahira kuuma matutura macio twanyitire nitweyoire tugithi nacio. **36** Kuuma Aroeri muthia-ini wa kianda kia Arinoni, na kuuma itura riria riar kianda-ini kuu, nginya o Gileadi, gutiri itura o na rimwe riatukirire hinya. Jehova Ngai witu nianeire matutura mothe kuri ithu. **37** No kuringana na watho wa Jehova Ngai witu, mutigana gukuhirira bururi o na uriku wa Aamoni, kana mugukhirira bururi uria wariganite na Ruiu rwa Jaboku, o na kana bururi uria ithiururukirire matutura maria iria-ini.

3 Nitwacookire tukigatirika na tukimbata na njira turorete Bashani, nake Ogu muthamaki wa Bashani akiumagara na mbutu ciak ciothe cia ita oke ahurane na ithu kuu Edirei. **2** Nake Jehova akinjira atiri, “Ndukamwitigire, ni undu nindimuneanite hamwe na mbutu ciak ciothe cia ita na bururi wake moko-ini maku. Mwike o uria wekire Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni.” **3** Ni undu ucio Jehova Ngai witu akineana Ogu muthamaki wa Bashani moko-ini maitu na mbutu yake yothe. Tukimooraga na tutiatigire mundu o na umwe. **4** Ihinda-ini riu tukimatunya matutura mao mothe. Gutiri itura o na rimwe ria matutura mao mirongo itandatuta amatumyire, maria maar bururi-ini ucio wote wa Arigobu, ithamaki-ini wa Ogu kuu Bashani. **5** Matutura macio mothe maar mairigire na hinya, na thingo ndaaya na iguru, na ihingo ciari na migiko, na ningi no kwaritutura tuingi tutaari turingire. **6** Nitwamanangire biu, o ta uria tweekite Sihoni muthamaki wa Heshiboni, tukianaga matutura mothe manene, o na tukiniina arume na andu-a-nja o na ciana. **7** No mahiu mothe na indo iria twatahira kuuma matutura macio mao manene nitwacioire tugithi nacio. **8** Ni undu ucio ihinda-ini riu nitwatumyire bururi uria war irathiro ria Ruiu rwa Jorodani, kuuma kuri athamaki acio eer a Aamori, naguo uumite kianda kia Arinoni nginya kirima-ini kia Herimoni. **9** (Kirima kia Herimoni gitagwo Sirioni ni Asidoni; nao Aamori magitaga Seniru.) **10** Nitwatahira matutura mothe maria maar kundu kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matutura ma kuria Ogu aathanaga kuu Bashani. **11** (No Ogu muthamaki wa Bashani wiki watigarire hari matigari wa Arefai. Gitanda giakie kiar giu cuuma, na kiar na uraihu wa makiria ma buti ikumi na ithatu, na warii wa buti ithathatu. Gitanda kiu kiri o kuu Raba kwa Aamoni.) **12** Naguo bururi uria twatumyire hinda iyo-ri, nindagaire andu

a Rubeni na a Gadi бүрүрү үрiа wari gathigathini wa Aroeri күныитана на кiанда кiа Arinoni, hamwe na nuthu ya бүрүрү үрiа үрi ирiма wa Gileadi, o hamwe na matүүра makuo. **13** Nakuo күрiа күнгү gothe gwatigaire kuu Gileadi o na Bashani guothe, күрiа Ogu aathanaga, ngikühe nuthu ya mühiriga wa Manase. (Bүрүрү wothe wa Arigobu kuu Bashani händi imwe wetagwo бүрүрү wa Arefai. **14** Jairu, wa rüciaro rwa Manase, niégwatire бүрүрү wothe wa Arigobu o nginya mühaka-ini wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gügütanio nake, ni үндү үcio Bashani gwitagwo Havothu-Jairu o nginya үмүthi.) **15** Na nindaheanire Gileadi kүү Makuru. **16** No andü a Rubeni na a Gadi ndaamaheire бүрүрү үрiа uumite Gileadi ügaikürka nginya kианда кiа Arinoni (mühaka wari gatagati ga kианда kiu), ügacooka ügakinya rüü-ini rwa Jaboku, arü ruo mühaka wa Aamoni. **17** Mühaka wakuo wa mwena wa ithüiro warü Rүü rwa Jorodani kuu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-ini rwa Araba (nirüo Iria rüa Cumbi), mühuro wa iharürüka cia Pisiga. **18** Händi iyo nindamwathire ngimwira atiri, “Jehova Ngai wanyu niämüheete бүрүрү үyü müwígwatire. No andü anyu arüa marü na hinya, arüa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mürimo үrüa üngi mbere ya andü a Isiraeli arü a ithe wanyu. **19** No riri, atumia anyu, na ciana cianyu, o na ühiü wanyu (ninjüü ni müri na ühiü mütingi) no maikare matүүра-ini marüa ndimüheete, **20** nginya rirüa Jehova akaahe arü a thoguo ühurüko ta үrüa amüheete inyuü, nao makorwo meyoaire бүрүрү үrüa Jehova Ngai wanyu ekümahe, mürimo үrüa üngi wa Rүü rwa Jorodani. Thuutha үcio-rü, o mündü wanyu no acooke handü harüa ndimüheete mwígwatire hatuike hanyu.” **21** Níngi ngiatha Joshua ngimwira atiri: “Niwioneire na maitho maku үrüa wothe Jehova Ngai wanyu ekite athamaki acio eerü. Üguo noguo Jehova ageeka mothamaki marüa mothe marü kündü kuu mürahihi. **22** Ndükanametigire; Jehova Ngai wanyu niwe ürimürüagirra.” **23** Händi iyo nindathaire Jehova ngimwira atiri: **24** “We Mwathani Jehova, niwambiriire kuonia ndungata yaku ünene waku na hinya wa guoko gwaku. Ni үндү-rü, ni ngai irikü igürü kana thi ingüka ciiko cia hinya ta iria wee wíkgaa? **25** Reke ninge kündü kuu mürimo wa Rүü rwa Jorodani ngeyonere бүрүрү mwega, бүрүрү үcio mwega үrü irüma o na бүрүрү wa Lebanoni.” **26** No ni үндү wanyurü, Jehova niandakarüire na ndangathikiriire. Jehova akiuga atiri, “Reke ühoro үcio ükinye hau, ndükanjarüire ringi үндü wigiü ühoro үcio. **27** Ambata gacүmbiri ga kirüma kia Pisiga wirorere mwena wa ithüiro, na wa gathigathini, na wa güthini, o na wa irathüro. Wirorere бүрүрү үcio na maitho maku, ni үндү ndüküringa rüü rürü rwa Jorodani. **28** No riri, taara Joshua, na үmүmüriire, na үmwikire hinya, nigükorwo niwe ügaatongoria andü aya maringe mathii mürimo үrüa üngi, na atüme magae бүрүрү үcio ükuona.” **29** Ni үндү үcio tügükara kuu gütuamba-ini hakuhi na Bethi-Peori.

4 Atiriri, inyuü andü a Isiraeli, iguai watho wa күрүmürüro, na mawatho marüa ngүmüruta. Marümagiriire niégeha mütüüre muoyo na nügwo müthii mütoonye mwígwatire бүрүрү үrüa Jehova Ngai wa maithe manyu aramühe. **2** Mütikanongerere үrüa ngүmwatha kana mürtarute, no rümagiai maathani ma Jehova Ngai wanyu marüa ngүmühe. **3** Nimweyoneire na maitho manyu үrüa Jehova eekire kuu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nianiinire gatagati-ini kanyu үrüa wothe warümagirra Baali ya Peori, **4** no arüa othe anyu maarümüriire Jehova Ngai wanyu, marü muoyo nginya үmүthi. **5** Atiriri, nindimürüte watho wa күрүmürüro, na mawatho ta

үrüa Jehova Ngai wakwa aanjathire, niégeha mümarümagiriire бүрүрү-ini үcio mügütöonye müwígwatire. **6** Menyagiriirai maathani macio wega, nigükorwo üguo nügwo ükoonania üügü na үmenyo wanyu күri ndürüri iria irüguaga ühoro wa watho үyü wa күrүmürüro, ciugage atiri, “Ti-itherü rürüri rürü rünene ni rüügü na ni andü marü na үmenyo wa maündü.” **7** Ni rürüri rürükü rüngü rünene üü, rürü na ngai ciao iri hakuhi nao ta үrüa Jehova Ngai witu akoragwo hakuhi na ithü rürüa rüothe tükümühooya? **8** Níngi ni rürüri rürükü rüngü rünene üü rürü na watho wa күrүmürüro, na mawatho ma kihooto ta maya ndiramühe үmүthi? **9** Mwimenyererei, na müikare mwíguite niégeha mütkanariganirü ni maündü marüa muonete na maitho manyu, kana müreke mehere ngoro-ini cianyu matukü marüa mothe mügütüra muoyo. Marutagei ciana cianyu o na ciana cia ciana cianyu iria igooka thuutha. **10** Rirükanai müthenya үrüa mwarügamire mbere ya Jehova Ngai wanyu kuu Horebu, rirüa anjirüire atiri, “Cookanirüa andü mbere yakwa nügwo maigue ciugo ciakwa, niégeha mamenye kwüindigira rürüa rüothe megütüra muoyo бүрүрү үcio, na marute ciana ciao maündü macio.” **11** Nimwakuhirüire na mükürügama magürü-ini ma kirüma händi irüa kiarürimbükaga mwaki wakinyite o igürü, gükigüa na matu marü na nduma ndumanu. **12** Händi iyo Jehova niawmarüire arü thiini wa mwaki үcio. Niwaguire mügambo, no gütirü kindü muonire; mügambo noguo warü ho. **13** Niämümenyithirü ühoro wa kirükanüro giage, na nimo Maathani marüa Ikümü, marüa aamwathire mümügagiriire, na agicooka akümaandika ihengere-ini igiri cia mahiga. **14** Na riri, Jehova nianjathire o ihinda rüu ndimürute watho үcio wa күрүmagirüro, o na mawatho marüa müürümagirüa müri бүрүрү үcio mürarünga Rүü rwa Jorodani mükawígwatire. **15** Müthenya үrüa Jehova aamwarüire o kuu Horebu arü thiini wa mwaki, mütionire mühianire o na үrükü. Ni үндү үcio mwimenyagiriire müno, **16** niégeha mütkanathükie na gwüthondekera mühianano müicühie, mühiano wa kindü o güothe, üthondeketwo үri mühianire wa mündü mürüme kana wa mündü-wa-nja, irüa wa nyamü o yothe iri gükü thi, kana wa nyoni o yothe irüa yambükaga riera-ini, **18** kana mühianire wa nyamü o na irükü itambaga thi, kana mühianire wa thamaki o na irükü irüa iri maa-ini marüa marü mühuro wa thi. **19** Na rürüa mwarora igürü, muona rüa, kana mweri na njata, arü cio mbütü ciothe cia igürü, mütkanaguücirü müciinamirüire, kana mühooe indo iria Jehova Ngai wanyu aagüire ndürüri iria ciothe iri gükü thi. **20** No inyuü-rü, Jehova niämürütre icua-ini rüu rüa gütwekia igera akimüruta бүрүрү wa Misiri, niégeha mütüike andü ake kümübe, o ta үrüa mütarü rü. **21** Jehova niandakarüire ni үндү wanyu, na akühihta na mwühtwa akiuga atü ndikaringa Rүü rwa Jorodani, ndonye бүрүрү үcio mwega үrüa Jehova Ngai wanyu aramühe үrü igai rüyanu. **22** Niü ngaaküra бүрүрү үyü; ndikaringa Rүü rwa Jorodani; no inyuü mükirie күringa mürimo үrüa üngi mwígwatire бүрүрү үcio mwega. **23** Mwimenyererei mütkariganirü ni kirükanüro kia Jehova Ngai wanyu kirüa aarükanüire na inyuü; mütkanethondekere mühianano wa kindü o güothe kirüa Ngai akaanaitire. **24** Nigükorwo Jehova Ngai wanyu ni mwaki üniinanaga, na ni Ngai үrü üru. **25** Thuutha wa күgüa na ciana, o na ciana cia ciana cianyu, na mükorwo mütüürte бүрүрү үcio ihinda iräya, müngigacooka mwüthükie mwüthondekere mühianano müicühie wa müthemba o na үrükü, na mwike maündü mooru maitho-ini ma Jehova Ngai wanyu, mütüme arakare-rü, **26** үmүthi ndeeta igürü na thi ituüke aira atü nímükaniinwo o narua kuuma бүрүрү үcio mürarünga Rүü rwa

Jorodani mükawigwafire. Mütigatüura kündü kuu ihinda iraya na hatiri njanja ni mikaaniinwo. 27 Jehova niakamuharagania kuri andu a nduriri, na no andu anini anyu magaatigara gatagati-ini ka nduriri iria Jehova akaamuharaganiria. 28 Muri kuu, nimumkahooyaga ingi ithondeketwo ni andu cia miti na cia mahiga, o iria itangihota kuona, kana ciigue, kana irie, o na kana ciigue muruki. 29 No mungigaacaria Jehova Ngai wanyu muri kuu, nimumkamuona, angikorwo nimumkamurongoria na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothe. 30 Riria mugaakorwo muri mathina-ini na maundu maya mothe mekike kuri inyu, nimumcookerera Jehova Ngai wanyu na mimumwathikire matuku-ini ma thuuha. 31 Nigukorwo Jehova Ngai wanyu ni Ngai uri-tha; ndakamutiganiria, kana amuniine, kana ariganirwo ni kirikaniro giake na maithe manyu ma tene kiria aarikanire nao na mwilitwa. 32 Na riri, uriai uhoru wa matuku maria mahituku, o maria maar mbere wanyu, kuuma muthenya uria Ngai ombire mundu guku thi; uriai kuuma gituri kimwe kia iguru nginya kiria kingi. Ni kuri kwahaana undu munene ta uyü, kana ni kuri kwaiguika undu üngi taguo? 33 Ni kuri andu ang mar maigua mugambo wa Ngai akaria ar thini na mwaki, ta uria inyu müguite, na magatüura muoyo? 34 Ni kuri ngai yanageria kwiyoea ruri irurutite thini na ruria rüngi, na undu wa magerio, na kuringa ciana, na moriru, na kuhurana mbaara, na gwika maundu na njara iri na hinya na guoko gutamburukitio; o na kana ciiko ingi nene na cia gwitigirwo ta maundu maria mothe Jehova Ngai wanyu aamwiriire kuu bururi wa Misiri mukionagaria na maithe? 35 Muonirio maundu macio nigeetha munenye at Jehova nwe Ngai; tige o we wiki gutiri üngi. 36 Niatumire mügue mugambo wake kuuma iguru niguu amurute. Nakuo thi akimuonia mwaki wake munene, na mukigua ciugu ciake ikiuma mwaki-ini ücio. 37 Tondü niendeete maithe manyu ma tene, na agithuura njario iria igooka thuuha wao, niamurüre bururi wa Misiri na hinya munene, na agitwarana na inyu, 38 nigeetha amuingatire nduriri nene na iri hinya kumukira, amurehe bururi wacio, amuhe guo utuuke igai rianyu, ta uria gutari ümüthi. 39 Menyai na münyite na ngoro cianyu ümüthi at Jehova nwe Ngai kuu iguru na guku thi. Gutiri üngi. 40 Rümia watho wake wa kurumirirwo na maathani make maria ngümühe ümüthi, nigeetha muonage maundu mega inyu ene na ciana cianyu iria igooka thuuha wanyu, na niguu mütüüre matuku maing bururi uria Jehova Ngai wanyu ekümühe nginya tene. 41 Hindi iyo Musa akiamura matüura matatu manene mwena wa irathiro wa Jorodani, 42 maria mundu o na uriku uragite mundu angiorire angikorwo oragite mundu wa itüura riake atathugundite, na atari na rüthüüro. Niangiorire itüura rimwe ria macio ahonokie muoyo wake. 43 Matüura macio nimo maya: Bezeri kuu weru-ini uria mwaraganu, ni undu wa andu a mühiriga wa Rubeni; na Ramothu küu Gileadi, ni undu wa andu a mühiriga wa Gadi; na Golani kuu Bashani, ni undu wa mühiriga wa Manase. 44 Üyü niguu watho uria Musa aacheire andu a Israeli maürmagirire. 45 Ici nicio irikaniro na watho wa kurumirirwo, na mawatho maria Musa aamaheire riria moimire bururi wa Misiri, 46 na maar gitaamba-ini gükühi na Bethi-Peori, irathiro ria Rüü rwa Jorodani, bururi-ini wa Sihoni müthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni, niwe wahootirwo ni Musa na andu a Israeli hindi iria moimaga bururi wa Misiri. 47 Nimegwafire bururi wake na makigwafira bururi wa Ogu müthamaki wa Bashani, athamaki aegeri a Aamori a kuu irathiro ria Rüü rwa Jorodani. 48 Bururi ücio uumite Aroeri, müthia-ini wa kianda kia Arinoni ugakinya

kirima-ini kia Sirioni (na niko Herimoni), 49 na ukanyiita Araba guothe mwena wa irathiro ria Rüü rwa Jorodani, o nginya iria ria Araba, mühuro wa iharürüka cia Pisiga.

5 Musa nietire andu a Israeli othe, akimeera afiri: Inyu! Aisraeli, ta kigüei irira cia watho wa kurumirirwo, na mawatho maria ngümwira ümüthi mukiguaga. Mumeerute na mutigirire ni mwamuririra. 2 Jehova Ngai witu narikanire kirikaniro na ithu kuu Horebu. 3 Jehova ndarikanire kirikaniro giki na maithe maitu oiki, no narikanire na ithu, ithuothe aria tür muoyo ümüthi. 4 Jehova aaranire na inyu üthiu kwa üthiu ar thini na mwaki kirima iguru. 5 (Hindi iyo ni ndarugamite gatagati kanyu na Jehova niguu ndimwire uhoru wa Jehova, ni tondü nimumwetigagira mwaki ücio, na mütiigana kwambata kirima iguru.) Nake akimwira afiri: 6 "Ni ni Jehova Ngai waku, uria wakurutire bururi wa Misiri, kuuma bururi wa ukombo. 7 "Ndukanagie na ngai ingi tige ni. 8 "Ndukanethondekere mühianano mücühie wa mühianire wa kindu o giothe kiri küria iguru, kana guku thi, kana kiri maai-ini maria maar mühuro wa thi. 9 Ndukanacinamirire kana ücihoee, nigukorwo ni Jehova Ngai waku ndi Ngai uri üru, herithagia ciana ni undu wa mehia ma maithe mao nginya ruciaro rwa gatatu na rwa kana rwa andu aria maathüre, 10 no ni ngonania wendo kuri njiarwa ngiri na ngiri cia andu aria manyendete na magathikira maathani makwa. 11 "Ndukanagwete ritwa ria Jehova Ngai waku na itheru, nigukorwo Jehova ndagatua at mundu ndehitie uria ügwetaga ritwa riake na itheru. 12 "Menyagirira müthenya wa Thabatü üwamurage, o ta uria Jehova Ngai waku agwathite. 13 Rutaga wira waku wothe mithenya itandatu, 14 no müthenya wa müngwana ni Thabatü ya Jehova Ngai waku. Müthenya ücio ndukanarute wira o na uriku, wee mwene, kana murüguo, kana mwarüguo, kana ndungata yaku ya mundu murüme kana ya mundu-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamü o na iriki yaku, kana mügeni uri gwaku müci, nigeetha ndungata yaku ya mundu murüme o na ya mundu-wa-nja o nacio ihuruke o tawe. 15 Ririkanaga o nawe warü ngombo bururi wa Misiri, na at ni Jehova Ngai waku wakurutire kuo na njara iri hinya na guoko kwa uhoti gutamburukitio. Ni undu ücio Jehova Ngai waku agwathite ümenyagirire müthenya wa Thabatü. 16 "Tia thoguo na nyüka o ta uria Jehova Ngai waku agwathite, nigeetha ütüre matuku maing, na maundu maku magirire bururi-ini uria Jehova Ngai waku egükühe. 17 "Ndukanoragane. 18 "Ndukanatharanie. 19 "Ndukanaiye. 20 "Ndukanagirire mundu uria üngi kigenyo. 21 "Ndukanacumikire mütumia wa mundu uria üngi. Ndukanaririre nyumba ya mundu uria üngi kana githaka giake, kana ndungata yake ya mundu murüme kana ya mundu-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kindu o naki kia mundu uria üngi." 22 Macio nimo maathani maria Jehova aaririre üngano wanyu wothe na mugambo munene kirima-ini kü ar thini na mwaki, o na itu-ini, o na nduma ndumanu; na ndoongereire undu üngi. Agicooka akimaandika ihengere-ini igiri cia mahiga, akünengera. 23 Riria mwaiguire mugambo ukiuma nduma-ini iyo, na kirima giganakana mwaki, athuuri na atongoria a mühiriga wanyu yathe nimookire kuri ni. 24 Mükiuga afiri, "Jehova Ngai witu niatuonete riiri wake na ünene wake, na nitüguite mugambo wake ukiuma mwaki-ini. Ümüthi nitwonete at mundu no atüre muoyo o na Ngai aaritie nake. 25 No riri, tüküka niki? Mwaki uyü munene üü ni ügütüniina, na nitügüka tungüguu

mügambo wa Jehova Ngai witü händi ingi. **26** Nĩ ündü-rĩ, nĩ mündü ürikü üri muoyo üri waigua mügambo wa Ngai üria ütúuraga muoyo akíaria arĩ thĩĩnĩ wa mwaki ta üria ithuĩ tũiguĩte, na agatúura muoyo? **27** Wee thii úkühĩrĩrie, úigue üria wothe Jehova Ngai witü ekuuga. Úcooke úuke ütwire üria wothe Jehova Ngai witü egikwira. Nitúkũigua na twathĩke.” **28** Jehova nĩamũiguire rĩria mwanjaragĩria, nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩnjiguĩte üria andũ aya makwĩrite. Úhoro úcio wothe maarĩtie nĩ mwega. **29** Naarĩ korwo magĩa na ngoro ya gütũma meĩndigagĩre na matúũre marũmitie maathani makwa hĩndĩ ciothe, nĩguo matúũre monaga maĩndũ mega o ene o na ciana ciao nginya tene! **30** “Thii úmeere macooke hema-inĩ ciao. **31** No wee-rĩ, ikara haha harĩ nĩ nĩgeetha ngũhe úhoro wa maathani mothe, na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa úrĩmarutaga nĩguo mamarũmagĩrĩre marĩ búrũri üria ngũmahe mawĩgwĩre útuĩke wao.” **32** Nĩ ündü úcio, mwĩmenyerere nĩguo mwĩkage üria Jehova Ngai wanyu amwathĩte; mũtikarore na mwena wa úrio kana wa úmutho. **33** Thiiagai na mũthĩire irĩa yothe Jehova Ngai wanyu amwathĩte, nĩguo mũtũũre muoyo na mũgaacĩre, na nĩguo mũtũũme matukũ manyu maingĩhe ma gütũura búrũri úcio mũkegwatĩra.

6 Na rĩrĩ, maya nĩmo maathani, na watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho marĩa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndĩmũrute nĩgeetha mũmamenyagĩrĩre mũrĩ búrũri úcio mũkũringa Rũũrĩ rwa Jorodani mũthĩi mũkawĩgwatĩre útuĩke wanyu. **2** Nĩgeetha inyuĩ na ciana cianyu, na ciana ciao irĩa igooka thuutha mwĩtigagĩre Jehova Ngai wanyu rĩria rĩothe mũgütũura muoyo, na ündü wa kũmenyerera watho wake wothe wa kũrũmĩrĩro, na maathani marĩa mothe ngũmũhe, na nĩguo mũtũũre mũkenete matukũ maingĩ. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, thĩkĩrĩria na úmenyagĩrĩre gwathĩkaga nĩgeetha ütũũre wonaga maĩndũ mega, na nĩngĩ nĩgeetha mũingĩhe mũno mũrĩ búrũri üri búthĩ wa iria na úũkĩ, o ta üria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. **4** Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thĩkĩrĩria: Jehova Ngai witü, we wiki nowe Jehova. **5** Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hinya waku wothe. **6** Maathani maya ndĩrakũhe úmũthĩ úreke matúũre ngoro-inĩ yaku. **7** Úmarutage ciana ciaku na kĩyo. Aragia úhoro wamo rĩria úkarĩte gwaku mũcĩi na rĩria úgũthĩi na njĩra, o na rĩria úkomete na rĩria wokĩra. **8** Mohagĩrĩre guokoinĩ gwaku marĩ imenyithia, na úmohagĩrĩre úthĩũ-inĩ waku. **9** Maandĩke hĩngĩro-inĩ cia mirango ya nyũmba ciaku, o na úmaandĩke ihingo-inĩ ciaku. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Jehova Ngai waku agaagũkĩnyia búrũri úcio erĩre maithe maku na mwĩhĩtwa: akĩrĩra Ibrahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ nĩagakũhe búrũri üri na matúura manene, mega, útaakĩte wee mwene, **11** na akũhe nyũmba cĩyũrĩte indo njega cia mĩthemba yothe, no tiwe mwene úciyũrĩtie kuo, na ithima úteenjete wee mwene, na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ na ya mĩtamaiyũ irĩa útaahandite wee mwene; hĩndĩ iyo warĩa na wahũũna, **12** úkaamenyerera ndũkanariganĩro nĩ Jehova, üria wakũrutire búrũri wa Misĩri, agũkũruta búrũri wa úkombo. **13** Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, úmũtungatĩre o we wiki, na rĩria úkwĩhĩta úgwetage rĩitwa rĩake. **14** Ndũkanarũmĩrĩre ngai ingĩ, ngai cia andũ arĩa makũrgĩcĩrĩre; **15** nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, üria üri gatagatĩ-inĩ kanyu, nĩ Ngai üri úru, na marakara make nĩmagagũkũrĩra magũcĩne, na makũniine biũ úthĩre búrũri-inĩ úcio. **16** Mũtikanaage Jehova Ngai wanyu ta üria mwekire kũu Masa. **17** Mũtikanaage kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkanĩro, na kĩrĩra kĩa watho wake wa

kũrũmĩrĩro, marĩa akũheete úrũmagĩrĩre. **18** Íkaga maĩndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha ütũũre wonaga maĩndũ mega, nĩguo úthĩi úkegwatĩre búrũri úcio mwega üria Ngai eerĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, **19** atĩ nĩkaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta üria Jehova oigĩte. **20** Matukũ-inĩ na thuutha, rĩria mũrũguo agaakũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa irĩkanĩro úcio, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kĩrĩ?” **21** Úkaamũcookeria atĩrĩ: “Ithuĩ twarĩ ngombo cia Firaũni kũu búrũri wa Misĩri, no Jehova agĩtũruta búrũri úcio wa Misĩri na ündü wa guoko gwake kwa hinya. **22** Nĩtweyoneire na maithe maitũ Jehova akĩringa ciama na agĩka maĩndũ ma kũgeganĩa, maĩndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu búrũri wa Misĩri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yothe. **23** No nĩatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe búrũri úyũ eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhĩtwa. **24** Nake Jehova agĩtwatha twathĩkagĩre kĩrĩra kĩa watho wothe wa kũrũmĩrĩro, na twĩtigagĩre Jehova Ngai witü, nĩgeetha tũgaacagĩre hĩndĩ ciothe, na tũtũũre muoyo o ta üria gũtarĩ úmũthĩ. **25** Na ithuĩ tũngĩmenyerera gwathĩkĩra watho úyũ wothe tũrĩ mbere ya Jehova Ngai witü, o ta üria atwathĩte-rĩ, úcio nĩ úgaatũka úthũngu wĩtũ.”

7 Rĩria Jehova Ngai waku agaagũkĩnyia búrũri üria úratoonya úkawĩgwatĩre na aingate ndũrĩrĩ nyingĩ ikweherere, nacio nĩ Ahitĩ, na Agĩrigashĩ, na Aamori, na Akaanani, na Aperĩzi, na Ahivi na Ajobusi, ndũrĩrĩ mũgwanja nene na irĩ hinya gũgũkĩra-rĩ, **2** na rĩria Jehova Ngai waku agaacĩneana kũrĩ we nawe úkorwo úcĩtooretĩ, hĩndĩ iyo no nginya úgacĩniina biũ. Ndũkanagĩre na kĩrĩkanĩro nacio na ndũkanacĩguĩre tha. **3** Mũtikanaagĩrĩre nacio. Mũtikanaheane airĩtu anyu kũrĩ aanake ao kana aanake anyu mahĩkie airĩtu ao, **4** nĩgũkorwo nĩmakagarĩra aanake anyu matĩge gũcooka kũnũmĩrĩra, na matũke a gũtungatĩra ngai ingĩ, namo marakara ma Jehova nĩmakamũkũrĩra, mamũcĩne na mamũniine o narua. **5** Úũ nĩguo mũkaameeka: Mũkoinanga igongona ciao, na mũharaganie mahiga ma igongona ciao, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera, o na mũcĩne mĩhĩanano yao na mwaki. **6** Nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũrĩrĩro Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamũthurire kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ mũtuĩke rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rũrĩ bata mũno harĩ we. **7** Jehova ndaamwendire na akĩmũthuura tondũ mwarĩ aingĩ gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ, nĩgũkorwo nĩ inyuĩ mwarĩ anĩni mũno gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **8** No nĩ ündü wa Jehova kũmwenda na kũmenyerera mwĩhĩtwa üria eehĩtĩre maithe manyu ma tene, nĩkĩo aamũrutire na guoko gwake kũrĩ hinya, na akĩmũkũũra akĩmũruta búrũri wa úkombo, kuuma hinya-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa búrũri wa Misĩri. **9** Nĩ ündü úcio kĩmenyei atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai; o we Mũrungu üria mwĩhokeku, úmenyagĩrĩra kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ njiaro ngĩri cia andũ arĩa aamwendete, na makamenyerera maathani make. **10** No rĩrĩ, arĩa mamũthũire nĩakerĩhĩria na njĩra ya kũmaniina biũ makĩonaga; ndakagĩa thieya kwĩrĩhĩria harĩ andũ arĩa mamũthũire, makĩonaga. **11** Nĩ ündü úcio, mwĩmenyerere mũrũmagĩrĩre maathani na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa ngũmũhe úmũthĩ. **12** Mũngĩrũmbũiya mawatho macio na mũmamenyerere mũmarũmĩrĩre, nake Jehova Ngai wanyu nĩarĩgaga kĩrĩkanĩro gĩake kĩa wendo na inyuĩ, o ta üria eehĩtĩre mbere ya maithe manyu. **13** Nĩarĩmwendaga na amũrathĩmage

na atumage muinghage. Niarirathimaga maciaro na nda cianyu, na maciaro ma migunda yanyu, marĩ ma ngano, na ma ndibeĩ ya mũhĩhano, na ma maguta, na ma njaũ cia ndũũru cianyu na ma tũtũrũme twa ndũũru cia ng'õndu cianyu kũu bũrũri-inĩ ũria eehĩtĩre harĩ maĩthe manyu atĩ nĩakamũhe. **14** Inyuĩ nĩmũkarathimwo gũkĩra rũrĩrĩ rũngĩ o ruothe; gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja wanyu ũkaaga mwana, o na kana ũhiũ wanyu o wothĩ wage gũciara. **15** Jehova nĩakamũgĩtĩra kuuma kũrĩ mĩrimũ yothe. Ndakamũrehĩthĩria mĩrimũ mũũru ta rĩria muoĩ rĩria mwarĩ kũu bũrũri wa Misĩri, no rĩri, nĩakamũrehĩthĩria andũ arĩa othe mamũthũire. **16** No ngĩnya mũkaaniina ndũrĩrĩ ciothe iria Jehova akaakereria acineane kũrĩ inyuĩ; mũtikanaaciũgĩre tha kana mũtungatĩre ngai ciacio, nĩgũkorwo ũndũ ũcio no ũtũũke mũtego kũrĩ inyuĩ. **17** Mwahota kwĩra atĩrĩ, "Ndũrĩrĩ ici irĩ na hinya gũtũkĩra. Tũngĩhota atĩa gũciingata?" **18** No nĩakanaaciũgĩre; ririkanagai wega ũria Jehova Ngai wanyu mũtĩke Firaũni, o na ũria ekire bũrũri wa Misĩri guothe. **19** Nĩmweyoneire na maĩtho manyu maũndũ manene marĩa andũ acio maageririo namo, o na ciana iria ciaringĩrwo, na maũndũ ma kũgeganĩ marĩa meekĩrwo; nĩngĩ mũrĩrikane ũria Jehova Ngai wanyu aamũrutĩre bũrũri wa Misĩri na guoko kwa hinya na gũtamũrũkĩtio. ũguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndũrĩrĩ icio ciothe mũretĩgĩra rĩu. **20** O na nĩngĩ, Jehova Ngai wanyu nĩagatũma magĩ ma mboora gatagatĩ ga cio, ngĩnya o na matĩgarĩ ma cio marĩa makaamwĩhĩtha makorwo mathĩrĩte. **21** Mũtikamakio nĩcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu, ũria ũrĩ hamwe na inyuĩ, nĩ Mũrungu mũnene na wa gwĩtigĩrwo. **22** Jehova Ngai wanyu nĩakarutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mũtĩgetĩkĩrio mũciniĩne o rĩmwe, nĩguo nyamũ cia gĩthaka itĩkamũngĩhĩre imũrĩgĩcĩre. **23** No Jehova Ngai wanyu nĩakaneane ndũrĩrĩ icio kũrĩ inyuĩ, atũme igĩe na kĩrĩgĩcano kĩnene o ngĩnya inĩinwo. **24** Athamaki ao nĩakamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ nĩmũkaniina marũtwa mao biũ mehere gũkũ thĩ mũhuro wa rĩũa. Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtĩria; nĩ mũkaamaniina. **25** Mĩhiano ya ngai ciao nĩmũkamĩcina na mwaki. Mũtikanaaciũgĩre betha na thahabu iria ciikĩrĩtwo igũrũ rĩayo, kana mũmũioe itũũke yanyu, mũtikaguaciũrĩrio niyo mũheeneke, nĩgũkorwo nĩrĩrĩ magĩgi kũrĩ Jehova Ngai wanyu. **26** Ndũkanarehe kĩndũ kĩrĩ thaahu nyũmba-inĩ yaku, nĩgeetha ndũkaamũrwo hamwe na kĩndũ kũu mũniĩnwo. Kĩrege biũ na ũgĩthũũre, nĩgũkorwo nĩgĩtũtwo gĩa kũniĩnwo.

8 Maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ ma kũrũmĩrĩra mamenyagĩrĩrei nĩgeetha mũtũũre, na mũingĩhe, na mũtoonye mwĩgwatĩre bũrũri ũria Jehova erĩire maĩthe manyu ma tene na mwĩhĩtwa. **2** Ririkanai ũria Jehova Ngai wanyu aamũtongorirĩ njĩra-inĩ yothe kũu werũ-inĩ miaka iyo mĩrongo ĩna, akienda mwĩnyĩhĩe na amũgerie nĩguo amenye maũndũ marĩa maarĩ ngoro-inĩ cianyu, kana hĩhĩ nĩmũkamenyagĩrĩra maathani make kana aca. **3** Nĩatũmire mwĩnyĩhĩe, na akĩreka mũhũte agĩcõoka akĩmũrũnga na mana, marĩa mũtaamenyete kana makamenywo nĩ maĩthe manyu, nĩgeetha amũrute atĩ tĩ irio ciki ingĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo o gĩothe kĩrĩa kĩngĩuma kanua ka Jehova. **4** Nguo cianyu itĩigana gũtũũka kana magũrũ manyu makĩimba ihĩnda-inĩ rĩu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna. **5** Kĩmenyeĩ na ngoro cianyu atĩ o ta ũria mũndũ ahũũraga mũrũũ akĩmũrũnga, ũguo noguo Jehova Ngai wanyu amũhũũraga. **6** Menyagĩrĩrai maathani ma Jehova Ngai wanyu, mũthĩagi na njĩra ciake na mũmwĩtigagĩre. **7** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu aramũtũwara bũrũri mwega mũno, bũrũri ũrĩ

tũrũũ, na ũrĩ tũria twa maai, na ithĩma cia maai megũtherera kũu cianda-inĩ o na irĩma-inĩ; **8** bũrũri ũrĩ na ngano na cairi, na ũrĩ na mũthabĩbũ na mũkũyũ, na mĩkomamanga, nĩngĩ nĩ bũrũri ũrĩ na maguta ma mũtamayũ na ũũkĩ; **9** nĩ bũrũri ũtakanyĩhĩia irio, na inyuĩ mũtirĩ kĩndũ mũkaaga, bũrũri ũria mahĩga maguo arĩ igeria, na no mwenje icango irĩma-inĩ ciaguo. **10** Rĩria mũkaaria mũhũũne, mũkaagooa Jehova Ngai wanyu nĩ ũndũ wa bũrũri ũcio mwega amũheete. **11** Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanaarĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, mwage kũmenyerera maathani make na mwatho make, na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũria ndĩramũhe ũmũthĩ. **12** Kwaga ũguo, mwarĩa mwahũũna, na mwaka nyũmba nĩgea na mũcũtũũre, **13** na rĩrĩa ndũũru cianyu cia ng'õmbe na cia mbũri ikaaneneha, nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe iria mũrĩ nacio ikorwo ciongererekeke mũno-rĩ, **14** hĩndĩ iyo ngoro cianyu nĩkaagaĩ na mwĩtũũ, na nĩmũkarĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, o we ũria wamũrutĩre bũrũri wa Misĩri, akĩmũruta bũrũri wa ũkombo. **15** Nĩamũtongorirĩ mũgĩtũũkanĩria werũ ũcio mũnene na wa kũmakania, bũrũri ũcio mũng'aru ũtarĩ maai, na warĩ na nyoka njũru, o na tũng'aurũ. Nĩamũrutĩre maai ihĩga-inĩ rĩa nyaĩgĩ. **16** Nĩamũheire mana mũrĩre kũu werũ-inĩ, marĩa maĩthe manyu mataamenyete ũhoro wamo, nĩguo atũme mwĩnyĩhĩe, na akĩmũgeria nĩgeetha thũutha-inĩ maũndũ manyu makaagĩrĩra. **17** Mwahota gũkeĩra atĩrĩ, "Ũhotĩ wĩtũ na hinya wa moko maitũ nĩcio itũoneire ũtonga ũyũ." **18** No rĩrĩ, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩwe ũmũhĩega ũhotĩ wa kwĩgĩra na ũtonga, na nĩ ũndũ ũcio agakĩhingĩa kĩrĩkanĩro giake, kĩrĩa arĩkanĩre na maĩthe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, o ta ũria gũtarĩ ũmũthĩ. **19** Mũngĩkarĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu mũrũmĩrĩre ngai ingĩ, mũcihooe na mũciĩnamĩrĩre, ngũmumbũrĩra mũthenya wa ũmũthĩ atĩ tĩ-itherũ no mũkaaniĩnwo. **20** Mũkaaniĩnwo o ta ndũrĩrĩ iria Jehova aaniĩnre agĩcieheria mbere yanyu, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu.

9 Ta thĩkĩrĩria wee Isiraeli. Rĩu ũrorete kũringa Rũũĩ rwa Jorodani ũthĩ ũgatũnye ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra, bũrũri ũrĩ na matũũra manene mũno mathĩũrũrũkĩrĩrio na thĩngĩ ikinyĩte o igũrũ. **2** Andũ akuo marĩ hinya na nĩ araihu, nĩo Aanaki! Nĩũũũ ũhoro wao, na nĩũgũĩte gũkĩrwo atĩrĩ: "Nũũ ũngĩhota gwĩtĩria andũ a Anaki?" **3** No menya wega ũmũthĩ atĩ Jehova Ngai waku nĩwe ũkũringa athĩĩ mbere yaku ahaana ta mwaki wa kũniĩnana. Nĩakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nĩũkamarutũrũra ũmaniĩne biũ o narua, o ta ũria Jehova aakwĩrĩre. **4** Jehova Ngai waku arĩkĩa kũmaĩngata mehere mbere yaku-rĩ, ndũkaneĩre atĩrĩ, "Jehova andehete gũkũ ndĩgwatĩre bũrũri ũyũ nĩ ũndũ wa ũthĩngu wakwa." Aca, tĩ ũguo, no nĩ tondu wa waganu wa ndũrĩrĩ icio, nĩkio Jehova egũciĩngata ciehere mbere yaku. **5** Tĩ ũthĩngu waku o na kana ũrũngĩrĩru waku ũgĩtũũma ũkegwatĩre bũrũri wacio; no nĩ tondu wa waganu wa ndũrĩrĩ icio-rĩ, Jehova Ngai waku nĩekũmarutũrũra mehere mbere yaku nĩguo ahĩngie ũria eehĩtĩre kũrĩ maĩthe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaka, na Jakubu. **6** Nĩ ũndũ ũcio, kĩmenye atĩ tĩ ũthĩngu waku ũtũmĩte Jehova Ngai waku akĩũhe bũrũri ũcio mwega ũwĩgwatĩre ũtũũke waku, nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ andũ momĩtĩe ngingo. **7** Ririkanaga na ndũkanarĩganĩrwo nĩ ũria warakarĩre Jehova Ngai waku kũu werũ-inĩ. Kuuma mũthenya ũria waimire bũrũri wa Misĩri ngĩnya rĩrĩa mwakĩnyire gũkũ, mũkoretwo mũkĩremera Jehova. **8** Mũrĩ kũu Horebu nĩmwatũmire marakara ma Jehova maarahũke akĩrakara ngĩnya akienda kũmũniĩna. **9** Rĩria

ndaambatre kirima-ini nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandikitwo kirikaniro kiria Jehova aarikanire na inyu, nindaikarire kuu kirima iguru matuku mirongo ina, muthenya na utuku; ndiarire irio kana nginyua maa. **10** Jehova nianengerire ihengere igiri cia mahiga ciandikitwo na kiaru kia Ngai. Ciandikitwo maathani mothe maria Jehova aamwaririe kuu kirima-ini ari thini wa mwaki, muthenya uria mwagomanite. **11** Hindi uria matuku macio mirongo ina, muthenya na utuku, maathirire-ri, Jehova nianengerire ihengere icio igiri cia mahiga, ihengere icio cia kirikaniro. **12** Jehova agicooka akinjira atiri, "Ikuruka narua uume guku ni undu andu aku ariawarire bururi wa Misiri nimethukitie. Nimagarurukite o na ihenya magatiganiria maathani maria ndamaathire na nimethondekeire mihanano wa gutwekio." **13** Ningi Jehova akinjira atiri, "Andu aya nandimoonete, ngoona ati ni andu momitie ngingo muno! **14** Ndekereria, nguo ndimaniane na tharie ritwa riao guku thi mhurowa ruia. Thuutha wa uguo njooke ngutue ruriri ruri hinya na ruri na andu aingi kumakira." **15** Ni undu ucio ngihunduka ngikuruka kuuma kirima iguru o gikirimbukaga mwaki. Nacio ihengere icio igiri cia kirikaniro ciari moko-ini makwa. **16** Riria ndaacuthirire, nndonire ati nianwehirie Jehova Ngai wanyu; ni mwethondekeire mihanano wa gutwekio uhaana ta nja. Nimwagarurukite o narua mugatiga kurumirira njira iria Jehova aamwathite murumagirire. **17** Ni undu ucio nginyiita ihengere icio igiri ngicirekania kuuma moko-ini makwa, nacio ikienyukanga icunji mukionagira na maitho manyu. **18** Ningi ngiguthia thi mbere ya Jehova matuku mirongo ina, muthenya na utuku; ndiigana kuria irio kana nginyua maa, ni undu wa mehia maria mothe mwekite, muggeeka maundu mooru maitho-ini ma Jehova, mugituma arakare. **19** Nindetigagira marakara na mang'uri ma Jehova, nigukorwo niamurakarire o kugana undu angiamuniire. No Jehova niathikiriire o ringi. **20** Nake Jehova niarakarire Haruni o kugana undu angiamuniire, no ihinda ruu, nindahooire Haruni o nake. **21** Ningi ngicooka ngoya kindu kuu kianyu kia wihia, nakio niko nja iyo mwathondekete, na ngimcina na mwaki. Ngicooka ngimthethera ngimithia igituka mututu mihinu ta rukungu, naruo rukungu ruu ngirukia karuui gaathereraga koimite kirima-ini. **22** O na ningi nimwarakarire Jehova muri kuu Tabera, na Masa, na Kibirothu-Hataava. **23** Na riria Jehova aamutumire kuuma Kadashi-Barinea, aamwirire atiri, "Ambatai muthi mugegwafire bururi uria ndimuheete." No ni mwareire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mutiigana kumwihoka kana kumwathikira. **24** Kuuma riria ndamumenyire, muturaga muremeire Jehova. **25** Nindeguithirie thi mbere ya Jehova matuku macio mirongo ina, muthenya na utuku, tondu Jehova nioigite ati niekumuniina. **26** Ngihooya Jehova, ngimwira atiri, "Wee Mwathani Jehova, tiga kuniina andu aya aku, o aya igai riaku kumbe ariawarire na undu wa hinya waku munene, ukimaruta bururi wa Misiri na guoko gwaku kwa hinya. **27** Ririkana ndungata ciaku Ibrahima, na Isaaka, na Jakubu. Tiga kurora umu wa ngoro cia andu aya, na waganu wao, o na mehia mao. **28** Kwaga uguo, bururi uria wee waturutire ukoiga atiri, 'Tondu Jehova ndangiahotire kumakinyia bururi uria aamerire, na ni tondu niamameneri, niko aamatarire weru-ini amooragire kuo.' **29** No andu aya ni aku, o igai riaku kumbe, ariawarire kuu na undu wa hinya waku munene, na guoko gwaku gutamburukitie."

10 Hindi iyo Jehova akinjira atiri, "Acuhia ihengere igiri cia mahiga ihaana ta iria cia mbere, ucooke wambate guku kuri ni kirima-ini. Na ucooke uthondeke ithanduku ria mba. **2** Ningwandika ciugo iria ciandikitwo ihengere-ini iria cia mbere, iria woragire. Nawe niugicooka uciukire thini wa ithanduku riu ria kirikaniro." **3** Ni undu ucio ngigithondeka ithanduku riu na mba ci mufi wa mugaa, na ngicuhia ihengere igiri cia mahiga ihaanaine na iria cia mbere, ngiambata kirima-ini nguute ihengere icio igiri na moko. **4** Jehova akiandika Maathani macio ikumi ihengere-ini acao, o ta uria maandikitwo hindi ya mbere, o maria aamwaririe kuu kirima-ini ari thini wa mwaki, muthenya uria mwagomanite. Jehova agicooka akinengera ihengere icio. **5** Na ni ngicooka ngigaruruka, ngikuruka, ngiuma kirima iguru, ngikira ihengere icio ithanduku-ini ru ndaathondekete o ta uria Jehova aanjathite, na niho iri o na ruu. **6** (Andu a Isiraeli nimathirire rugendo moimite ithima-ini cia andu a Jaakani, magikinya Mosera. Kuu niku Haruni aakurire, na nokuo aathikirwo; nake muriu Eliazaru agituika muthinjiri-Ngai ithenya riake. **7** Kuuma kuu magithi nginya Gudugoda, na magicooka magithi magikinya Jotibatha, bururi uri turuu. **8** Ihinda-ini ru Jehova niamurire muthiriga wa Lawi ukuaage ithanduku ria kirikaniro kia Jehova, na urugamaga mbere ya Jehova, utungatage na urathimanage ukigwetaga ritwa riake, o ta uria meekaga umuthi. **9** Kuu niko gitumi kia Alawii gukorwo matari na igai riao kumbe gatagati ka arii a ithe wao; Jehova niwe igai riao, o ta uria Jehova Ngai wanyu aameerire.) **10** Nindaikarire kuu kirima-ini matuku mirongo ina, muthenya na utuku, o ta uria ndeekite hindi ya mbere, na ihinda riri o nario Jehova nianjiguire. Ndwari wendo wake amuniine. **11** Jehova akinjira atiri, "Thi ugatongorie andu aya kuria meguthi, nguo mathi megwafire bururi uria nderire maithe mao na mwihitwa ati ningamahe." **12** Na riri, wee Isiraeli, ni undu uriku Jehova Ngai waku endaga wike, tiga o witagagire Jehova Ngai waku, na uhiage na njira ciake ciothe, na umwendage, na utungatagire Jehova Ngai waku na ngoro yaku yotho o na muoyo waku wotho, **13** na umenyagire maathani ma Jehova, na kiria kia watho wake wa kurumirwo uria ngukhe umuthi nguo maundu maku magirire? **14** Jehova Ngai waku niwe mwene iguru, o na iguru riria riri kuraya kuu matu-ini, o na thi no yake na indo ciothe iria iri kuo. **15** No riri, o na kuri uguo, Jehova niakenirio ni maithe manyu ma tene na akimeenda, na akimuthuura inyu njiaro ciao har nduriri iria ingi ciothe, o ta uria gutari umuthi. **16** Ni undu ucio, ruithai ngoro cianyu na mutigacooke kumia ngingo cianyu ringi. **17** Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niwe Ngai wa ngai iria ingi, na Mwathani wa aathani, o we Murungu uria munene, uria uri hinya muno na wa kumakania, uria utathutukanagia, na ndoyaga mahaki. **18** Niaruagirira ciira wa ciana cia ngoriai na wa atumia a ndigwa, na niendaga mundu wa kungi, akamuheaga irio na guo. **19** O na inyu no nginya mwendage andu a kungi, nigukorwo o na inyu mwatuire muri andu a kungi bururi-ini wa Misiri. **20** Witagagire Jehova Ngai waku na umutungatagire. Winyitanagie nake, na ukilitha ugwetage ritwa riake. **21** Ucio nowe urigocaga; na niwe Ngai waku, uria wagwikire maundu macio manene na ma kumakania maria weyoneire na maitho maku. **22** Maithe manyu ma tene ari maikurukire magithi bururi wa Misiri maar andu mirongo mugwanja, na ruu Jehova Ngai waku niakuingithite o ta njata cia matu-ini.

11 Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagĩrĩre maũndũ marĩa endaga, arĩ kirĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro, na mawatho make, na maathani make hĩndĩ ciothe. **2** Ririkana ūmũthĩ atĩ ciana ciaku itionire na itiamenyire kũherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene wake na guoko gwake kũria kũrĩ hinya, o na guoko gwake gũtambũrũkĩtio; **3** o na ciana irĩa aaringire, na maũndũ marĩa eekire kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na bũrũri wake wothẽ; **4** na ūria eekire mbũtũ cia ita cia bũrũri wa Misiri, na mbarathi ciao, na ngaari ciao cia ita, na ūria aamahubikanirie na maai ma Iria Itune hĩndĩ iyo maathingatanĩe nao, na ūria Jehova aamarehithĩirie mũthiro wa gũtũũra. **5** Ciana cianyũ ticio cionire ūria aamwikĩire mũrĩ kũu werũ-inĩ, nginya rĩria mwakinyire gũkũ; **6** o na ūria eekire Dathani na Abiramu, ariũ a Eliabu ūria Mũrubeni, rĩria thĩ yamaathamĩirie kanua kayo marĩ gatagati ka andũ a Isiraeli othe, thĩ ikĩameria hamwe na nyũmba ciao, na hema ciao, na kĩa gĩothe maarĩ nakĩ. **7** No nĩ maitho manyu meeyoneire maũndũ macio mothe manene marĩa Jehova ekĩte. **8** Nĩ ūndũ ūcio menyagĩrĩrai maathani mothe marĩa ndĩramũhe ūmũthĩ, nĩgeetha mũgie na hinya wa gũtoonya na wa gũtunyana bũrũri ūria mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwaĩre, **9** na nĩgeetha mũgaatũũra matukũ maingĩ bũrũri ūcio Jehova eehĩire na mwĩhĩtwa atĩ nĩakahe maithe manyu ma tene na njiaro ciao, bũrũri ūrĩ bũthi wa irĩa na ūĩkĩ. **10** Bũrũri ūria mũrathĩi mũkaũtunyane ndũhaana ta bũrũri wa Misiri, kũria muumĩte, kũria mwahaandaga mbegũ cianyũ na mũgaciunithagĩria maai na magũrũ taari mũgũnda wa mboga. **11** No rĩrĩ, bũrũri ūria mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkegwaĩre nĩ bũrũri ūrĩ irĩma na cianda irĩa inyuuga maai ma mbura kuuma igũrũ. **12** Nĩ bũrũri ūmenyagĩrĩro nĩ Jehova Ngai wanyũ; maitho ma Jehova Ngai wanyũ maikaraga maũcũthĩrĩrie kuuma kiambĩrĩria kĩa mwaka nginya mũthia wago. **13** Nĩ ūndũ ūcio mũngĩathĩkĩra maathani marĩa ndĩramũhe ūmũthĩ mũrĩ na wĩhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyũ, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyũ ciothe na muoyo wanyũ wothẽ-rĩ, **14** hĩndĩ iyo nĩngoiria mbura bũrũri wanyũ kimera kiayo gĩakinya, mbura ya mũringo na ya gũkũria irio, nĩgeetha mũgaacookagĩrĩa ngano yanyũ, na ndibei ya mũhĩhano na maguta. **15** Nĩngatũma kũgie na nyeki ithaka-inĩ nĩ ūndũ wa ng'ombe cianyũ, na mũkarĩĩaga mũkahũna. **16** Mwĩmenyagĩrĩre mũtikanaugũcĩrĩro, mũgarũrũke mũhoobe ngaĩ ingĩ na mũciinamĩre. **17** Mũngĩkaguucĩrĩro, marakara ma Jehova nĩmakamũkĩrĩra mamũcĩne, na nĩakahinga igũrũ nĩgeetha gũtikoire nayo thĩ yage kũruta maciaro, na inyuĩ nĩmũgathĩra o narua mwehere bũrũri ūcio mwega Jehova aramũhe. **18** Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-inĩ cianyũ na meciiria-inĩ manyũ; ciohagĩrĩre moko-inĩ manyũ irĩ imenyithia, na mũciohagĩrĩre mothũi-inĩ manyũ. **19** Cirutaĩgeĩ ciana cianyũ, na mũciaragie rĩria mũkarĩte kwanyũ mĩcĩ na rĩria mũrathĩi na njĩra, na rĩria mũkomete na rĩria muokĩra. **20** Ciandĩkeĩ hingĩro-inĩ cia mũrango ya nyũmba cianyũ o na mũciandĩke ihingo-inĩ cianyũ, **21** nĩgeetha matukũ manyũ na matukũ ma ciana cianyũ maingĩe kũu bũrũri-inĩ ūcio Jehova eehĩire na mwĩhĩtwa atĩ nĩakahe maithe manyu ma tene; maingĩe o ta matukũ marĩa igũrũ rĩgũtũũra rĩ igũrũ wa thĩ. **22** Mũngĩmenyerera wega maathani maya mothe ndĩramũhe mũmarũmagĩrĩre, mwendage Jehova Ngai wanyũ, na mũthiange na njĩra ciake ciothe na mũikarage mwĩgwatanĩte nake-rĩ, **23** hĩndĩ iyo Jehova nĩakaingata ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere yanyũ, na inyuĩ mwĩgwaĩre kũndũ kũu kwa ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya

kũmũkĩra. **24** Kũndũ guothe kũria mũgaakinyithia makinya manyu gũgaatũka kwanyũ; bũrũri wanyũ ūkoima werũ-inĩ ūkinye Lebanoni, na uume Rũũ rwa Farati ūkinye iria-inĩ rĩa mwena wa ithũiro. **25** Gũtirĩ mũndũ ūkaahota kũmwĩtũria. O ta ūria aamwĩrĩre, Jehova Ngai wanyũ nĩngatũma mwĩgĩrwo nĩ andũ a bũrũri wothẽ kũria guothe mũgaathĩi. **26** Atĩrĩrĩ, ūmũthĩ ndĩramũgĩra kĩrathimo mbere yanyũ na ngamũgĩra kĩrumi, **27** ndĩramũgĩra kĩrathimo angĩkorwo nĩmũgwaĩkĩra maathani ma Jehova Ngai wanyũ marĩa ndĩramũhe ūmũthĩ; **28** na ngamũgĩra kĩrumi angĩkorwo nĩmũrĩagaga gwaĩkĩra maathani ma Jehova Ngai wanyũ mũgatigia gũthĩ na njĩra irĩa ngũmwathia ūmũthĩ, na ūndũ wa kũrũmĩrĩa ngaĩ ingĩ, irĩa mũtooi. **29** Rĩria Jehova Ngai wanyũ akaamũkĩnia bũrũri ūria mũrathĩi mũkawĩgwaĩre, nĩmũkanĩria ūhoru wa kĩrathimo kũ kirĩma-inĩ kĩa Gerizimu, nakĩo kĩrumi mũheanire ūhoru wakĩo kirĩma-inĩ kĩa Ebali. **30** O ta ūria mũũũ, irĩa icio irĩ kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani, mwena wa ithũiro wa njira kwerekerana kũria rĩa rĩthũagĩra, gũkuhĩ na mĩtĩ irĩa mĩnene ya More, kũu bũrũri wa andũ a Kaanani arĩa matũũraga Araba gũkuhĩ na Gilgali. **31** Mũrĩ hakũhĩ kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye mũkegwaĩre bũrũri ūcio Jehova Ngai wanyũ aramũhe. Rĩria mũgaakorwo mũwoete na mũgatũũra kuo-rĩ, **32** menyagĩrĩrai gwaĩkĩra kirĩa kĩa watho wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa ndĩramũhe ūmũthĩ.

12 Ici nĩcio irĩa cia watho wa kũrũmĩrĩro, na mawatho marĩa mwagĩrĩro nĩ kũmenyerera mũmarũmagĩrĩre mũrĩ bũrũri ūria Jehova Ngai wa maithe manyu amũheete mũwĩgwaĩre, rĩria rĩothe mũgũtũũra bũrũri-inĩ ūcio. **2** Mũkaananga biũ kũndũ guothe kũu igũrũ wa irĩa irĩa ndaaya na tũrĩma na rungu rwa mũtĩ o wothẽ mũrũru kũria ndũrĩrĩ icio mũkegwaĩra bũrũri wacio ihooyagĩra ngaĩ ciacio. **3** Mũkoinanga igongona ciacio, na mũharaganie mahiga mao marĩa maamũre, na mũcĩne itugĩ cia Ashera ciacio; mũtemange mĩhianano ya ngaĩ ciao, na mũtharie marĩtwa ma cio mehene kũndũ kũu. **4** Mũtikanahoee Jehova Ngai wanyũ ta ūria ndũrĩrĩ icio ihooyaga ngaĩ ciacio. **5** No rĩrĩ, no nginya mũgaacaria handũ harĩa Jehova Ngai wanyũ agaathuura thĩnĩ wa mĩhĩrĩga yanyũ yothẽ, nĩguo haamũrĩro rĩtwa riake, harĩ gĩikaro gĩake. Hau niho mũrĩthiagaa; **6** na niho mũrĩtwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunji cianyũ cia ikũmi na maruta ma mwanya, na kĩa gĩothe mũrĩrutaga kĩa mĩhĩtwa yanyũ, o na maruta manyu ma kwĩyendera, na marigĩathĩ ma ndũũru cianyũ cia ng'ombe na cia ng'ondũ. **7** Mũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai wanyũ, inyuĩ na andũ a nyũmba cianyũ nĩmũkarĩĩaga na mũgakenera maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyũ, nĩ ūndũ Jehova Ngai wanyũ nĩamũrathimĩte. **8** Mũtikaneke ta ūria tũreka tũrĩ gũkũ ūmũthĩ, o ūria mũndũ aroona kwagĩrĩre, **9** tondũ mũtirĩ mũraakinya ūhurũko-inĩ kana igai-inĩ rĩria Jehova Ngai wanyũ aramũhe. **10** No nĩmũkaringa Rũũ rwa Jorodani mũtũũre bũrũri ūria Jehova Ngai wanyũ ekũmũhe ūtũke igai rĩanyũ, na nĩakamũhurũkĩa harĩ thũ cianyũ ciothe iria imũthĩrũrũkĩrĩre, nĩgeetha mũtũũre mũtarĩ na ūgwati. **11** Hĩndĩ iyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyũ agaathuura haamũrwo ha gũtũũria Rĩtwa riake, niho mũgaatwaraga indo ciothe iria ngũmwathia mũtwarage: nacio nĩ maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunji cianyũ cia ikũmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega iria mwĩrĩre Jehova na mwĩhĩtwa. **12** Na mũrĩ hau, mũkenage mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyũ, inyuĩ ene, na arĩũ anyũ, na airĩtu anyũ, na ndungata cianyũ cia arũme na

cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩgũnda kana igai rĩao ene. **13** Mwĩmenyererei mũtikanarũtĩre magongona manyu ma njino handũ harĩa hothe mĩngĩenda. **14** Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mĩhĩrĩga yanyu, niho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndimwathĩte. **15** No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrie nyama nyingĩ o ũrĩa mĩngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thĩiya, mũrie kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio. **16** No mũtikanarĩe thakame; mũitagei thĩ o taarĩ maai. **17** Mũtikanarĩre matũũra-inĩ manyu gĩcumjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndibei ya mũhihano, na maguta, kana marigithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'ondũ, kana kindũ o gĩothe mwĩhĩtĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. **18** Handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩrĩagĩra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na ariũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrikenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. **19** Menyererai mũtikanarekerereri Alawii hĩndĩ irĩa yothe mũgũtũũra bũrũri ũcio wanyu. **20** Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũri waku o ta ũria aakwĩrĩre, nawe wende kũria nyama na uuge atĩrĩ, "Nĩngwenda nyama," hĩndĩ iyo no ũrie nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. **21** Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩrwo Rĩtwa riake nĩ hakũrĩhĩrĩrĩre-rĩ, no ũthĩnje nyamũ kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'ondũ irĩa Jehova akũheete, ta ũria ngwathĩte, na ũrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ũrie nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. **22** Rĩa nyama icio o ta ũria ũngĩrĩa nyama cia thwariga kana cia thĩiya. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩe nyama icio. **23** No ũmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondu thakame niyo muoyo, ndũkanarĩanĩrie muoyo ũcio na nyama. **24** Ndũkanarĩe thakame; mũite thĩ o ta maai. **25** Ndũkanamĩrie, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku irĩa igooka thuuha waku, tondu ũrĩkoragwo ũgũka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **26** No rĩrĩ, nĩukoya indo ciaku irĩa nyamũre na kindũ kĩrĩa gĩothe wĩhĩtĩte atĩ nĩũkaruta, ũthĩ handũ harĩa Jehova agaathuura. **27** Rutĩra magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame iyo ya magongona macio maku no ngĩnya iitwo hau mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcĩrĩe. **28** Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku irĩa igooka thuuha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondu ũrĩkoragwo ũgũka wega na ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai waku. **29** Jehova Ngai waku niakheheria mbere yaku ndũrĩrĩ irĩa ũkĩrĩrĩ kũhĩthũkĩra ũcitunye bũrũri. No rĩrĩa ũgaacĩngata na ũtũũre bũrũri wacio, **30** na ciarĩkia kũniinwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ũndũ wa gũtũria ũhoru wa ngai ciacio ũkũria atĩrĩ, "ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩ? Tũgwika o ta ũria ciĩkaga." **31** Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ũndũ ikĩhooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magĩgĩ marĩa Jehova athũire. O na nĩciĩnaga ariũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. **32** Tigĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ũndũ kana ũrutarute.

13 Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩini wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩaama kana wa ũrĩrũ, **2** naguo ũhoru ũcio aarĩtie wa kĩaama kana wa ũrĩrũ wikĩke-rĩ, acooke oige atĩrĩ, "Nĩtũrũmĩrĩre ngai ingĩ (ngai irĩa mũtooĩ) mũreke tũcihooe," **3** mũtikanathĩkĩrĩrie ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe. **4** Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩrĩra, na nĩwe mũrĩtĩtagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathĩkagĩre; mũtungatagĩrei na mwĩgwatanagie nake. **5** Mũnabii ũcio kana mũroti ũcio no ngĩnya oorogwo, tondu nĩahunjĩtie ũhoru wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũkũũra kuuma bũrũri wa ũkombo; nĩageretie kũmũgarũra mwehere njĩra irĩa Jehova Ngai wanyu aamwathire mũrũmagĩrĩre. No ngĩnya mũniine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **6** Mũrũ wa nyũkwa ũrĩa mũciarĩanĩrwo, kana mũrũgũna kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ũrĩa wendete, kana mũrataguo ũrĩa mũmĩranĩtie ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, "Nĩtũthĩ tũkahooe ngai ingĩ" (ngai irĩa wee kana maitho manyu matooi, **7** ngai cia andũ arĩa mamũthĩrũrũkĩirĩe, marĩ gũkuhĩ, kana marĩ kũyara, kuuma mwena ũmwe wa bũrũri ngĩnya ũria ũngĩ), **8** ndũkanetikĩre ũhoru ũcio wake, kana ũmũthĩkĩrĩrie. Ndũkanamũguĩre tha. Ndũkanamũtĩge arĩ muoyo kana ũmũhĩthĩrĩre. **9** No ngĩnya ũkaamũũruga. Guoko gwaku nĩkuo gũgaakorwo kũrĩ kwa mbere ũhoru-inĩ ũcio wa kũmũũruga, gũcooke kũrũmĩrũro nĩ moko ma andũ arĩa angĩ othe. **10** Mũhũũrei na mahiga nyugoto ngĩnya akue, nĩ ũndũ nĩageretie kũmũgarũra amũrute njĩra-inĩ ya Jehova Ngai wanyu ũrĩa wamũrutire bũrũri wa Misiri, kuuma bũrũri wa ũkombo. **11** Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli nĩmakagũa ũhoru ũcio nao nĩmagetĩra, na gũtĩrĩ mũndũ gatagatĩ kanyu ũgeeka ũndũ mũũru ta ũcio rĩngĩ. **12** Mũngĩkagũa ũhoru ũkĩheanwo ũkoniĩ itũũra rĩmwe rĩa marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũtũũre kuo-rĩ, **13** atĩ andũ aaganu nĩmeyumĩrĩtie thĩini wanyu na makahĩtĩthia andũ a itũũra rĩao njĩra, makameera atĩrĩ, "Nĩtũthĩ tũkahooe ngai ingĩ" (ngai irĩa inyuĩ mũtooĩ), **14** hĩndĩ iyo no ngĩnya mũkooorĩria ũhoru ũcio, na mũũthuthuurie na mũũtũũrie wega biũ. Mũngĩona nĩguo kũrĩ na kũmenyeke wega atĩ ũndũ ũcio ũrĩ magĩgĩ ũguo nĩwikĩkĩte thĩini wanyu-rĩ, **15** no ngĩnya mũkoooraga andũ arĩa othe matũũruga itũũra rĩu na rĩhĩũ rwa njora. Itũũra rĩu nĩmũkarĩniina biũ, mũniine andũ a rĩo o na mahĩũ makuo. **16** Mũgaacookanĩrĩria indo ciothe irĩa ndahe cia itũũra rĩu handũ hamwe o kũu gatagatĩ ga kĩaaro gĩa itũũra, mũcine itũũra rĩu biũ hamwe na indo ciarĩo cia gũtahwo, itũũke igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova Ngai wanyu. Rĩgaatũũra rĩrĩ rĩanange ngĩnya tene, na rĩtigaakwo rĩngĩ. **17** Gũtĩrĩ kindũ o na kĩmwe kĩa indo icio itũũrĩrwo kũniinwo gĩgaakorwo kĩrĩ moko-inĩ manyu, nĩgeetha Jehova atĩge gũcinwo nĩ marakara make mahĩũ; nake acooke amũguĩre tha, na amwĩke maũndũ ma ũtugi, na atũme mũngĩthe, o ta ũrĩa erĩire maitho manyu ma tene na mwĩhĩtwa, **18** nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu na kũmenyerera maathani make mothe marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, na gwĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ make.

14 Inyuĩ nĩ inyuĩ ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mũtikanetemange kana mwenjwo ihara ũthĩũ-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ mũkuũ, **2** nĩgũkorwo mũrĩ andũ mamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ, Jehova nĩamũthuurĩte mũtũũke andũ ake a bata. **3** Mũtikanarĩe kindũ

o naki kiri thaahu. **4** Ici nicio nyamū iria mwagiriwo kūrīa: nī ndegwa, na ng'ondū, na mbūri, **5** na thwariġa, na thiiya, na thwara, na mbūri ya werū, na ndoo, na ngondi, o na ng'ondū cia irīma-inī. **6** No mūrīe nyamū o yothe irī mahūngū maatūku na makarekania na nīcookagīa ithagumia. **7** No rīrī, harī nyamū iria īcookagīa ithagumia kana irī mahūngū maatūku marekanītie biū, mūtikanarīe ngamīra, kana mbūkū, kana ikami. O na gūtuika nīcookagīa ithagumia, mahūngū ma cio ti maatūku, icio irī thaahu harī inyuī. **8** Nayo ngūrwe, o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītie biū-rī, ndīcookagīa ithagumia; īyo irī thaahu harī inyuī. Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhutie ciamba ciacio. **9** Thīnī na nyamū ciothe iria itūūrāga maā-inī, no mūrīāge irīa yothe irī mathagu manyiitaine na irī ngaracū mwīrī. **10** No irīa yothe itarī tūthagu na ngaracū, mūtikanamīrīe; nīgūkorwo irī thaahu harī inyuī. **11** No mūrīe nyoni o yothe irīa itarī thaahu. **12** No ici mūtikanarīe: nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njīrū, **13** na hūngū iria ndune na mūthemba o wothē wa hūngū iria njīrū, **14** na mūthemba o wothē wa mahuru **15** na ndundu irīa irī rūhīa, na ndundu irīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī irīa irī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwīgī, **16** na gatundu karīa kanini, na ndundu irīa nene, o na ndundu irīa njērū, **17** na ndundu ya werū, na rwīgī rūnene rūrīa rūrīāga thamaki, na nyoni ya iria-inī irīa irī ngingo ndaaya, **18** na karoga-ngunū, na mīthemba yothē ya cūcū-wa-njoka, na hudihuda, o na rūhuhu. **19** Tūnyamū tuothe tūrīa tūrī mathagu tūmbūkaga tūrī gitutu tūrī thaahu harī inyuī, mūtikanatūrīe. **20** No nyamū yothē irī mathagu na ndrīrī thaahu no mūmīrīe. **21** Mūtikanarīe kindū o na kīrīkū kīrīa mūgaakora gīkuīte. No mūkīhe mūdū wa kūngī ūrīa itūūrāga itūūrā-inī o rīothe rīa matūūra manyu, nake no akīrīe, kana ūkīenderīe mūrūrīrī. No inyuī mūrī andū maamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Mūtikanaruge koori na iria rīa nyina. **22** Menyererai mūrutage gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro mothe ma mīgūnda yanyu mwaka o mwaka. **23** Rīagīrai gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu, na ndibei yanyu ya mūhīhano, na maġata manyu, na marīgīthathi manyu ma ndūūru cianyu cia ng'ombe na cia mbūri mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūra Rīrīwa rīake, nīgeetha mwīrute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu hīndī ciothe. **24** No rīrī, handū hau hangīkorwo nī haraihu mūno, na Jehova Ngai wanyu nīamūrathimite na mūtīngīhota gūkuua gīcunjī kīanyu gīa ikūmi mūtware handū hau (nī ūndū handū hau Jehova agaathuura ha gūtūūra Rīrīwa rīake nīhamūrāihīrīrie mūno-rī), **25** hīndī īyo mūgaakūrania gīcunjī kīanyu gīa ikūmi na betha, na inyuī mūtware betha īyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **26** Hūthīrai betha īyo na kūgūra kīrīa gīothe mūngīenda: ng'ombe, kana ng'ondū, kana ndibei o na kana kindū kīgagatie gīa kūnyua, kana o kindū gīothe kīrīa mūngīenda. Nīngī inyuī na andū a nyūmba cianyu mūkaarīra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mūkenete. **27** Na mūtikanarekererīe Alawī arīa matūūrāga matūūra-inī manyu, nīgūkorwo matīrī gīthaka kana igai rīao ene. **28** Na rīrī, o miaka itatū yathira, mūrutage icunjī cia ikūmi cia uumithio wanyu wothē wa mwaka ūcio, mūgaacīga kūu matūūra-inī manyu, **29** nīgeetha Alawī (arīa matarī agāire gīthaka kana igai rīao ene), na andū a kūngī, na ciana cia ngorīai, na atumia a ndīgwa arīa matūūrāga matūūra-inī manyu, magookaga makarīa na makahūūna, nīgūo Jehova Ngai wanyu amūrathimage wīra-inī wothē wa moko manyu.

15 Na rīrī, miaka mūgwanja yathira, no nginya mūkarekanagīra mathīrī. **2** ūndū ūcio mūrīwīkaga ūū: mūkombithania o wothē nīarīrekanagīra thīrī o wothē ūrīa akombeire Mūsīraelī ūrīa ūngī. Ndakarandūra Mūsīraelī ūrīa ūngī thīrī kana mūrū wa ithe, nī ūndū ihinda rīa Jehova rīa kūrēkanīra mathīrī nīrīhunjanīrīo. **3** No mūrāndūre mūdū wa kūngī thīrī, no rīrī, no nginya mūrēkanīre thīrī o wothē ūrīa mūrū wa thoguo arī naguo. **4** No rīrī, gūtīagīrīre gūkorwo na mūdū mūthīnī thīnī wanyu, nīgūkorwo mūrī būrūrī-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūwīgwatīre ūtuīke igai rīanyurī, nīakamūrathīma mūno, **5** angīkorwo nīmūgwathīkīra Jehova Ngai wanyu biū, o na mūmenyagīrīe kūrūmagīrīra maathani maya mothe ngūmūhe ūmūthī. **6** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīakamūrathīma ta ūrīa eeranīire, na nīmūgākombagīra ndūrīrī nyingī, no inyuī mūtīgaakombaga harī cio. Nīmūgaathaga ndūrīrī nyingī, no cio itīkamwathaga. **7** Kūngīgaakorwo na mūdū mūthīnī gatagatī-inī ka arīu a ithe wanyu itūūra-inī o rīothe kūu būrūrī-inī ūcio Jehova Ngai wanyu ekūmūhe-rī, mūtikanamūmīrīe ngoro, kana mūtūike akarī kūrī mūrū wa ithe wanyu ūcio mūthīnī. **8** No rīrī, nī kaba mūmūtambūrīkīrīe guoko, na mūmūkombithīe kīrīa gīothe akooabatarīo nīkīo. **9** Mwīmenyererēe mūtikanagīe na meccīria moorū, mūkoīga atīrī: “Mwaka wa mūgwanja, mwaka ūrīa wa kūrēkanīra mathīrī ūrī hakuhi,” nīgūo mūtīkagīe na ngoro njūru, mwage gūtaanahīra mūrū wa ithe wanyu ūrīa ūbataire, kana mwage kūmūhe kindū. Nake hīndī īyo no akāire Jehova nī ūndū wanyu, na inyuī nīmūkonwo mūwīhītie. **10** Heagai mūdū ta ūcio na ūtaana, na mwīkage ūndū ūcio na ngoro itarī na ūūru; na nī ūndū wa ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu nīarīmūrathīmagā mawīra-inī manyu mothe, o na maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga. **11** Nīkūrīkoragwo na andū athīnī hīndī ciothe būrūrī-inī. Nī ūndū ūcio ngūmwatha mūtūike ataana kūrī arīu a ithe wanyu, na kūrī andū arīa athīnī o na abatarī arīa marīkoragwo būrūrī-inī wanyu. **12** Mūrū wa ithe wanyu Mūhībrania, arī mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja, angīyendīa kūrī we na agūtungatīre miaka itandatū-rī, mwaka wa mūgwanja wakīnya no nginya ūkaamūrēkererīa athī. **13** Na rīrī ūkaamūrēkererīa, ndūkanareke athī moko matherī. **14** Nīūkamūhe indo na ūtaana kuuma rūūru-inī rwaku, o na kuuma kīhūrīro-inī gīaku kīa ngano o na kīhīhīro-inī kīa ndibei. ūkaamūhe indo kūrīngana na ūrīa Jehova Ngai waku akūrathimīte. **15** Rīrīkanaga atī o na we warī ngombo kūu būrūrī wa Misīrī, no Jehova Ngai waku agīgūkūūra. Kīu nīkīo gīatūma ngūhe rīathani rīu ūmūthī. **16** No rīrī, ndungata yaku īngīgākūwīra atīrī, “Nī ndīkwenda gūgūtīga,” nī ūndū nīkwendete na ikenda andū a nyūmba yaku, na nī ūndū nīyonaga gwaku gwī kwegārī, **17** hīndī īyo nīūgākīnyīta mūkuha, ūmūtūrīke gūtū irī hau mūrāngo-inī, itūike ndungata yaku mūtūrīrīe wayo wothē. ūguo nogo ūgeeka ndungata yaku ya mūdū-wa-nja. **18** Ndūkone taarī ūndū ūrī hīnya kūrēkererīa ndungata yaku itīhī, nī ūndū ūtungata ūrīa īgūtungatīrīe miaka īyo itandatū nī ta maita meerī ma mūcaara wa mūdū wa kwandīkwo. Nake Jehova Ngai waku nīarīkūrathīmagā maūndū-inī mothe marīa ūrīkaga. **19** Rutagīra Jehova Ngai waku marīgīthathi mothe ma njamba kuuma ndūūru-inī ciaku cia ng'ombe na cia mbūri. Ndūkanatware marīgīthathi maku ma ndegwa wīra-inī, na ndūkanamure marīgīthathi maku ma ng'ondū guoya. **20** O mwaka, wee na andū a nyūmba yaku nīmūgacīrīāgīra mbere ya Jehova Ngai waku handū harīa agaathuura. **21** Nyamū īngīgākorwo irī na kaūūgū, īkorwo īgīthua kana irī ndumumu, kana īkorwo na ūūgū o na ūrīkū-rī, mūtikanamūrītīe Jehova

Ngai wanyu igongona. **22** Múkaamírira o kúu matúúra-iní manyu. No írío ní aría marí na thaahu na aría matarí na thaahu, o taarí thiiya kana thwariga maraaría. **23** No mítikaríage thakame; mítagei thí o ta maai.

16 Menyagírirai mweri wa Abibu na múkúngúyagíre Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, ní úndú mweri-iní wa Abibu níguo aamúrutire búrúri wa Misiri kúri útukú. **2** Nímúgathínjira Jehova Ngai wanyu igongona ría Bathaka ría nyamú kuuma rúuru-iní rwanu rwa mbúri kana rwa ng'ombe, múcithínjire handú haría Jehova agaathuura ha gútúúria Ríitwa ríake. **3** Mútikanamíríanirie na mígate múkíre ndawa ya kúmbia, no ihinda ría míthenya múgwanja múrúre mígate itarí múmbie, arí yo mígate ya mínyamaro, ní úndú mwoimire búrúri wa Misiri na ihinya, na nígeetha matukú-iní mothe ma muoyo wanyu múrírkanage múthenya úcio mwoimire búrúri wa Misiri. **4** Ihinda ría míthenya múgwanja mútikanakorwo múrú na ndawa ya kúmbia búrúri-iní wanyu wothe. Mútikanareke nyama o ciothe cia iría múkúruta igongona hwaí-iní wa múthenya wa mbere iraree nginya rúciiní. **5** Mútikanthínjire igongona ría Bathaka itúúra-iní o ríothe kúria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe, **6** tiga o haría agaathuura ha gútúúria Ríitwa ríake. Hau ního múkaarutira igongona ría Bathaka hwaí-iní ríría ríua ríthiaga, rítuíke ría kúriríkana ihinda ríría mwoimire búrúri wa Misiri. **7** Múkaarihíhíría na múrírúre handú hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Níngí kwarooka gúkía múcooke hema-iní cianyu. **8** Ihinda ría míthenya ítantandú múkaaríaga mígate itarí múmbie, naguo múthenya wa múgwanja múgíe na kíungano kíamúrúirwo Jehova Ngai wanyu, na mútikarute wíra o na úrúku. **9** Taragai ciumia múgwanja kuuma mwambíríria kúgetha ngano iría itarí ngethe. **10** Múcooke múkúngúire Gíathí gía Ciumia ní úndú wa Jehova Ngai wanyu, na úndú wa kúruta maruta ma kwíyendera maringaine na irathimo iría Jehova Ngai wanyu amúrathimíte nacio. **11** Na múkenagíre Jehova Ngai wanyu múrú handú haría agaathuura ha gútúúria Ríitwa ríake, inyuú, na aríu anyu, na arírú anyu, na ndungata cianyu cia arúme na cia andú-a-nja, na Alawí aría marí matúúra-iní manyu, na andú a kúngí, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa aría matúúranagia na inyuú. **12** Ríríkanaí atí mwarí ngombo kúu búrúri wa Misiri, na múrúmagírúre wega írúra icio cia watho wa kúrúmrúirwo. **13** Kúngúyagírái Gíathí gía Íthúnú míthenya múgwanja thuutha wa gúcookereria macíro maría moimíte ihuhíro-iní cianyu cia ngano, na ihihíro-iní cianyu cia ndíbei. **14** Kenagírái Gíathí kúu kíanyu, inyuú, na aríu anyu, na arírú anyu, na ndungata cianyu cia arúme na cia andú-a-nja, na Alawí, na andú a kúngí, na ciana cia ngoriai, o na atumia a ndigwa aría matúúragá matúúra-iní manyu. **15** Kúngúyagírái Gíathí kúu kíamúrúirwo Jehova Ngai wanyu ihinda ría míthenya múgwanja múrú handú hau Jehova agaathuura. Nígúkorwo Jehova Ngai wanyu níakamúrathima magetha-iní manyu mothe, na mawíra-iní mothe ma moko manyu, nakío gíkeno kíanyu nígíkaiganíra. **16** Arúme othe anyu no nginya makeyumíría mbere ya Jehova Ngai wanyu maíta matatú o mwaka marí handú hau agaathuura: híndí ya Gíathí kía Mígate itarí Múmbie, na ya Gíathí gía Ciumia, na ya Gíathí gía Íthúnú. Gútikanaagé múndú úkoimíra mbere ya Jehova moko matheri: **17** O úmwe wanyu no nginya akarehaga kíheo kíringaine na úria Jehova Ngai wanyu amúrathimíte. **18** Múgaathuura aciiri, o na anene a o múhíríga kuuma míhíríga-iní yothe wanyu o itúúra-iní o ríothe Jehova Ngai wanyu ekúmúhe, nao nímagatugára andú ciira wega. **19** Mútikanahotomie

ciira kana múgíe na gúthutúkania. Mútikanamúkíre ihaki, nígúkorwo ihaki nírtúmagá maitho ma múndú múgíe matuíke matumumu, na ríkoogomia ciugo cia múndú úria múthingu. **20** Rúmagírúrai kíhooto kíu gíiki, nígeetha mútúúre muoyo na mwígwatíre búrúri úria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe. **21** Mútikanahaande gítugí kía Ashera mwena-iní wa kíngongona kíria múgaáthondekera Jehova Ngai wanyu, **22** na mútikanaake ihiga ría kúhooyagwo, nígúkorwo Jehova Ngai wanyu níathúire maúndú macío.

17 Mútikanaarutíre Jehova Ngai wanyu igongona ría ndegwa kana ría ng'ondú írú na kaúgúgú kana úgúgú, nígúkorwo úndú úcio úrú thaahu harí Jehova. **2** Múndú múrúme kana múndú-wa-nja útúúranagia na inyuú itúúra-iní rímwe ría kúria Jehova ekúmúhe, angíoneka agíka úuru maitho-iní ma Jehova Ngai wanyu na úndú wa gúthúkia kírikaníro gíake, **3** na agakararía ríathani ríakwa akahooya ngai ingí, na agaciinamírira kana akainamírira ríua, kana mweri, kana njata cia matu-iní, **4** na múmenyithio úhoro úcio-rí, híndí íyo no nginya múgaatúria úhoro úcio wega. Kúngúkorwo úhoro úcio ní wa ma, na hakorwo na úira atí úndú úcio úrú thaahu níwikítwo thíini wa Isiraeli, **5** oyai múndú múrúme kana múndú-wa-nja úcio wíkíte úndú úcio múuru múmútware kíhingo-iní gía itúúra ríanyu inene na inyuú múmúhúre na mahíga nyuguto nginya akue. **6** Na úndú wa úira wa andú eerí kana atatú, múndú no oragwo, no gútirí múndú úkooragwo na úndú wa úira wa múndú úmwe. **7** Moko ma aira cio no nginya makorwo marí ma mbere úhoro-iní úcio wa kúmúúraga, na thuutha úcio marúmírúwo ní moko ma andú aría angí othe. No nginya múniine úuru úcio wehere gatagatí-iní kanyu. **8** Kúngíkaagía maciira magootí-iní manyu mútangíhota gútua, marí ma úiti wa thakame, o na ma gútuithania múndú na múndú úria úngí, kana múndú úhúúrite úria úngí, matwaragei handú haría Jehova Ngai wanyu agaathuura. **9** Thíini kúri Alawí aría athínjírú-Ngai, na kúri mútuithania ciira úria úrú wíra-iní ihinda ríu. Múmoorie úhoro úcio nao mamuonie úria ciira úcio wagírúire gútuuo. **10** No nginya mwíke kúringana na matua maría makaamúhe múrú handú hau Jehova agaathuura. Menyagírirai mwíkage úria wothe marímwathaga mwíke. **11** Íkagai kúringana na watho úria mamúrúgúre, na múrúmiríre matua mao maría mekúmúhe. Mútikanehúgúre mwena wa úrío kana wa úmotho, mútigane na úria mamwírúte. **12** Múndú úria úngíonania kúnýarara mútuithania ciira kana múthínjírú-Ngai, úria úrúgamaga agítungatíra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya múniine úuru úcio wehere Isiraeli. **13** Andú othe nímakaiuga úhoro úcio nao metígíre, na matigacooka gúkorwo marí na kínyararo ríngí. **14** Ríría múgaathíi búrúri úria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe, na múkorwo máwígwatíre na múgaatúúra kuo, na muuge atírú, “Rekei túgíe na múthamaki wítú ta ndúrúri iría ciothe itúthírúurúkírúe,” **15** Menyereai wega múgaathuura múthamaki úria Jehova Ngai wanyu amwamúrúte. No nginya akoiama gatagatí-iní ka aríu a íthe wanyu. Mútigathuure múndú wa kúngí atuíke múthamaki wanyu, múndú útarí múrú wa thoguo Múisiraeli. **16** Múthamaki úcio, o nake ndakaneingíhírúe mbarathi, kana atúme andú macooke búrúri wa Misiri makamúgírúre ingí, nígúkorwo Jehova amwírúte atírú, “Mútikanaahokie na thuutha, múgere níjira íyo ríngí.” **17** Nake ndakanahíke atumia aingí, níguo ngoro yake ndikanagarúruke. Níngí ndakaneingíhírúe betha na thahabu. **18** Ríría agaakararía gítú gíake kía úthamaki, akoya íbuku ría gíkúnjo, eyandíkúre watho úyú, aúrúfíte íbuku-

inĩ rĩria riumĩte harĩ athĩnjĩri-Ngai, arĩ o Alawii. 19 Narĩo ibuku rĩu nĩakarage narĩo, arĩthomage matukũ marĩa mothe egũtũra muoyo nĩguo erutage gwĩtigĩra Jehova Ngai, na arũmagĩrĩre wega ciugo ciothe cia watho ũyũ na irĩra cia watho wa kũrũmagĩrĩro, 20 na ndagetuage mwega gũkĩra arĩu a ithē agarũrũke mwena wa ũrio kana wa ũmotho atigane na watho. Hĩndĩ ũyo, we na njĩaro ciake nĩmagathamaka ihinda irayaũ ũthamaki-inĩ wake kũu Isiraeli.

18 Athĩnjĩri-Ngai, arĩa Alawii, hamwe na mũhĩrĩga ũcio wothe wa Lawi, matikagĩa na gĩthaka kana igai hamwe na andũ a Isiraeli arĩa angĩ. Magaatũrĩragio nĩ indo irĩa irutũrĩro Jehova cia igongona rĩa njino, nĩgũkorwo rĩu nĩrĩo igai rĩao. 2 Matikagaya igai gatagatĩ ka arĩu a ithē wao; nĩgũkorwo Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũria aamerĩre. 3 Indo ici nĩcio athĩnjĩri-Ngai magĩrĩrĩro nĩ kũheagwo ciumĩte kũrĩ andũ arĩa marĩrutaga igongona rĩa ndegwa kana rĩa ng'ondũ: nĩ guoko, na thĩia cieri, na nyama cia nda. 4 No nginya mũmaheage maciaro ma mbere ma ngano yanyu, na ma ndibeĩ yanyu ya mũhihano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng'ondũ cianyu cienjwo, 5 nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamatuurĩte hamwe na njĩaro ciao kuuma harĩ mĩhĩrĩga yanyu yothe, nĩgeetha marũgamage magatungataga thĩinĩ wa Rĩtwa rĩa Jehova hĩndĩ ciothe. 6 Mũlawii angĩthaama, oime kũria atũũrũga itũũra-inĩ rĩmwe rĩa matũũra manyu thĩinĩ wa Isiraeli, na oke endete mũno gũkinya handũ harĩa Jehova agaathuura-rĩ, 7 no atungate thĩinĩ wa rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arĩa angĩ arĩa matungataga hau mbere ya Jehova. 8 Nake akaagairwo indo ciiganaine na cia arĩa angĩ, o na gũtuĩka nĩamũkĩrĩte mbeeca ciumanĩte na kwendia indo cia nyũmba yao. 9 Rĩria mũgaathĩ bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe, mũtikanerute maũndũ ma kwĩgerekania na mũhĩre irĩa irĩ magigĩ ya ndũrĩrĩ irĩa irĩ kuo. 10 Rekeĩ gũtikanoneke mũndũ thĩinĩ wanyu ũkũruta igongona rĩa gũcina mũriũ kana mwarĩ, kana ũkũragũra, kana ũkũrogana, kana mũtuĩria wa nyoni ya mũndũ, kana mũndũ-mũgo, 11 kana mũrogani wa ithitũ, kana mũndũ ũrĩ na maroho ma kũragũra, kana mũrogĩ, o na kana mũndũ ũkaragũra na maroho ma andũ akuũ. 12 Mũndũ ũria wĩkaga maũndũ macio nĩonagwo arĩ magigĩ nĩ Jehova, na nĩ ũndũ wa maũndũ macio marĩ magigĩ, nĩkĩo Jehova Ngai wanyu ekũrutũũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu. 13 Inyũ no nginya mũtuĩke andũ matarĩ ũcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu. 14 Ndũrĩrĩ irĩa mũgaatunya bũrũri-rĩ, nĩthikagĩrĩria arogĩ na andũ arĩa maragũraga. No inyũ, Jehova Ngai wanyu ndamwĩtikĩrĩtie gwĩka ũguo. 15 Jehova Ngai wanyu nĩakamũtũmĩra mũnabii o ta nĩĩ kuuma harĩ arĩa a thoguo. No nginya mũmũiguage. 16 Nĩgũkorwo ũguo nĩguo mworĩre Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu Horebu mũthenya ũria muonganĩte, rĩria mwoigĩre atĩrĩ, “Ndũkareke tũigũe mũgambo wa Jehova Ngai witũ, kana tuone mwaki ũcio mũnene rĩngĩ, nĩgeetha tũtigakue.” 17 Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ: “Ūguo moĩga nĩ wega. 18 Nĩngamarahũrĩra mũnabii o tawe oime thĩinĩ wa arĩu a ithē wao; na nĩngekĩra ciugo ciakwa kanua gake, nake nĩakameera ũria wothe ngaamwatha. 19 Mũndũ o wothe ũkaarega kũigua ciugo ciakwa irĩa mũnabii ũcio akaaria thĩinĩ wa rĩtwa riakwa-rĩ, nĩ mwene nĩ nĩ ngamũũria ũhoro ũcio. 20 No rĩrĩ, mũnabii ũria ũkaaria ũndũ o na ũrĩkũ na mũgerero akĩgwetaga rĩtwa riakwa, oĩge ũndũ itamwathĩte, kana mũnabii ũria ũkaaria akĩgwetaga rĩtwa rĩa ngai ingĩ, no nginya akooragwo.” 21 Mwahota kwĩyũria atĩrĩ, “Tũngĩkĩmenya atĩa rĩria ndũmĩrĩrĩ itaarĩtio nĩ Jehova?” 22 Ūndũ ũria mũnabii

angĩria rĩtwa-inĩ rĩa Jehova, naguo ũndũ ũcio wage kuoneka kana kũhinga, ũyo nĩ ndũmĩrĩrĩ itaarĩtio nĩ Jehova. Mũnabii ũcio aarĩtie na mwĩgerero. Mũtikanamwĩtigĩre.

19 Rĩria Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinĩte ndũrĩrĩ irĩa ekũmũhe bũrũri wacio, na rĩria na inyũ mũgaakorwo mũrĩkĩtie kũingata ndũrĩrĩ icio, na mũgaatũra matũũra ma cio na nyũmba ciacio, 2 hĩndĩ ũyo nĩmũkamũra matũũra matatũ marĩ handũ gatagatĩ ka bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. 3 Mũgaathondeka barabara cierekeire matũũra macio, naguo bũrũri ũcio Jehova ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, mũwatũre icunjĩ ithatũ, nĩgeetha mũndũ o wothe ũngĩũraga mũndũ oragĩre kuo. 4 Ūyũ nĩguo watho ũkonĩ mũndũ ũria ũngĩũraga mũndũ ũngĩ na oorĩre kuo nĩguo ahonokie muoyo wa wake, nake nĩ mũndũ ũria ũngĩũraga mũndũ wa itũũra riake ataciirĩre gwĩka ũndũ ũcio, na akorwo ndaamũthũire mbere ũyo. 5 Ta rĩria mũndũ angĩthĩ mũtĩtũ marĩ na mũndũ wa itũũra riake makoine ngũ, na akĩhũria ithanwa ateme mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩrũke, rĩrũũge, rĩringe mũndũ ũcio wa itũũra riake, rĩmũũrage. Mũndũ ũcio no orĩre itũũra rĩmwe rĩa macio nĩguo ahonokie muoyo wake. 6 Angiaga gwĩka ũguo-rĩ, mũrĩhanĩria wa thakame ahota gũthingantua nake arĩ na marakara amũnyĩte, angĩkorwo itũũra rĩa kũũrĩro nĩrĩraihĩrĩre mũno, amũũrage o na gũtuĩka ndagĩrĩre kũũragwo nĩ ũndũ ndaathũire mũndũ ũcio mbere ũyo. 7 Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩria gĩatũma ndĩmwathe mwĩyamũrĩre matũũra manene matatũ ma kũũrĩro. 8 Jehova Ngai wanyu angĩkonogerera mĩhaka ya bũrũri wanyu o ta ũria erĩre maithe manyu na mwĩhĩtwa, amũhe bũrũri wothe ũria aamerĩre, 9 nĩ ũndũ wa ũria mũgaakorwo mũmenyereire wega maathani maya ndĩramwatha ũmũthĩ, atĩ mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthĩage na njĩra ciake hĩndĩ ciothe, hĩndĩ ũyo nĩmũkamũra matũũra mangĩ matatũ ma kũũrĩro. 10 Mũgeeka ũguo nĩgeetha gũtikanaitwo thakame ya mũndũ ũtarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wanyu, ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtuĩke igai rĩanyu, na nĩngĩ nĩgeetha mũtikagĩe na mahĩtia ma gũita thakame. 11 No mũndũ angĩkorwo athũire mũndũ wa itũũra riake, nake amuoherie njĩra-inĩ, amũtharĩkĩre amũũrage, acooke orĩre itũũra-inĩ rĩmwe rĩa macio-rĩ, 12 athuuri a itũũra riake nĩmakamũtũmanĩra, arehwo kuuma kũu itũũra-inĩ, mamũneane kũrĩ mũrĩhanĩria wa thakame nĩguo ooragwo. 13 Mũtikanamũguĩre tha. No nginya mũniĩne wĩhĩa wa ũtĩ wa thakame itarĩ na ũũru bũrũri-inĩ wa Isiraeli, nĩgeetha maũndũ manyu magĩrĩre. 14 Mũndũ ndakaneherie ihiga rĩa mũhaka rĩa mũndũ ũria mariganĩtie, rĩria rĩahaandĩro nĩ arĩa maarĩ mbere yanyu igai-inĩ rĩria mũkaamũkĩra bũrũri-inĩ ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre. 15 Mũira ũmwe te mũiguanu wa gũtũma mũndũ atũũro nĩ ũndũ wa ngero kana wa ihĩtia rĩria angĩkorwo ekĩte. No nginya ũhoro ũtuuo nĩ wa ma na ũndũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. 16 Mũira ũrĩ na rũthũũro angĩrũgama gũthĩtangĩra mũndũ ngero, 17 andũ acio eerĩ magĩte na ngarari, no nginya marũgame harĩ Jehova, mbere ya athĩnjĩri-Ngai na aciirĩthania arĩa magaakorwo makĩruta wĩra ihĩnda-inĩ rĩu. 18 Acĩrĩthania acio no nginya matũũre ũhoro na kĩyo, na mũira ũcio angĩoneka nĩ wa maheeni, nĩaraigĩrĩra mũrũ wa ithē kĩgeenyorĩ, 19 hĩndĩ ũyo mũmũwĩke o ta ũria aciirĩre gwĩka mũrũ wa ithē. No nginya mũniĩne ũũru ũcio thĩinĩ wanyu. 20 Andũ arĩa angĩ nĩmakaigua gwĩko ũcio nao metĩgĩre, naguo ũndũ ũcio mũũru ndũgacooka gwĩkwō rĩngĩ thĩinĩ wanyu. 21 Mũtikanaigũe tha; muoyo uumage muoyo, na riitho rĩumage riitho, na igeo rĩumage igeo, na guoko kuumage guoko, o na kũgũrũ kuumage kũgũrũ.

20 Riría mûgaathî kûrûa na thû cianyu na muone irî na mbarathi na ngaari cia ita na mbûtû cia ita nyingî gûkîra cianyu, mûtikanaciîtigîre, nî ûndû Jehova Ngai wanyu, ûria wamûrutire bûrîri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuû. **2** Rirîa mûgaakorwo mûkûhîrîrie gûthîi mbaara, mûthînjîri-Ngai nîagakuhîrîria mbûtû cia ita na aciariirie. **3** Aciîre atîrî, “Thikîrîria wee Isiraeli, ûmûthî nî ûgûthîi mbaara-inî ûkarûe na thû ciaku. Ndûgakue ngoro kana wîtigîre na ndûkamake kana ûinaine ûrî mbere yacio. **4** Nîgûkorwo Jehova Ngai waku nîwe ûgûtwarana nawe nîguo akûrûirîe kûrî thû ciaku, akûhootanîre.” **5** Anene nao nîmakooria mbûtû ya ita atîrî: “Nî harî mûndû wakîte nyûmba njerû na ndamîrugûrîite? Nîarekwo acooke mûciî, ndagakuire mbaara-inî, nake mûndû ûngî atuike wa kûmîrugûria. **6** Nî harî mûndû ûhaandite mûgûnda wa mîthabîbû na ndambîrîirie gûkenera matunda maguo? Nîarekwo ainûke ndagakuire mbaara-inî nake mûndû ûngî atuike wa gûkenera matunda macio. **7** Nî harî mûndû marîkaniire na mûndû-wa-nja atî nîekûmûhîkia na ndamûhîkîtie? O nake nî ainûke ndagakuire mbaara-inî nake mûndû-wa-nja ûcio ahîkio nî mûndû ûngî.” **8** Nîngî anene nîmagacooka morie atîrî, “Nî harî mûndû ûretigîra kana agakua ngoro? Ucio nîarekwo ainûke nîgeetha ariû a ithe o nao matigakue ngoro.” **9** Rirîa anene makaarikia kwarîria mbûtû cia ita-rî, nîmagathuura anene a ita a gûtongoria mbûtû icio. **10** Rirîa mûkaambata mûkahûire itûûra inene, mûkaamba kûûria andû a rîo metîkîre kûgîe thayû. **11** Mangîgetîkîra na mahîngire hîngio cia-rî, andû a itûûra rîu othe magaatûika a kûrutithio wîra na hinya, mamûrutagîre wîra. **12** Mangîkaarega kûgîe thayû na mambîrîirie kûrûa na inyuû, mûgaathîûrûkîria itûûra rîu. **13** Rirîa Jehova Ngai wanyu akaarîneana moko-inî manyu-rî, mûkooraga arûme othe ariû marî thîinî warîo. **14** No ha ûhoro wa andû-a-nja, na ciana, na mahiû, o na kîndû kîria kîngî gîothe kîrî thîinî wa itûûra rîu, no mûcitahe ituike cianyu. Na rîrî, no mûhûthîre indo icio Jehova Ngai wanyu amûheete kuuma kûrî thû cianyu. **15** Uguo nîguo mûgeeka matûûra manene mothe marîa marî kûraya na kûrîa mûrî no ti ma ndûrîrî iria irî gûkûhî na inyuû. **16** No rîrî, thîinî wa matûûra manene ma ndûrîrî marîa Jehova Ngai wanyu ekûmûhe matuike igai rîanyu, mûtikanatigie kîndû o nakî, kîhîhagia kana kîrî muoyo. **17** Mûkaamaniina biû; andû a Ahîti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi o ta ûria Jehova Ngai wanyu aamwathîte. **18** Kwaga ûguo nîmakamûrûta kûrûmîrîria maundû mothe marî magigi marîa mekaga makîhooya ngai ciao, na inyuû nîmûkehîria Jehova Ngai wanyu. **19** Mûngîgaakorwo mûthîûrûkîirie itûûra ihinda iraa, mûkîrîhûûra nîguo mûrîtahe, mûtikanathûkangie mîti yarîo na kûmîtemanga na ithanwa, nî ûndû no mûrîe matunda mayo. Mûtikanamîteme. Mîti ya gîthaka ikîrî andû, atî nîguo mûmîthîûrûkîirie? **20** No rîrî, no mûteme mîti îria mûkûmenya atî ti ya matunda, na mûmîtûmîre gwîthondekera mwîgitio wa rûirigo ngînya itûûra rîu rîrarûa na inyuû rîgwe.

21 Mûndû angîkooneka oragîtwo, na akorwo akomete gîthaka-inî kûu bûrîri ûcio Jehova Ngai wanyu ekûmûhe mûwîgwatîre, na kwage kûmenyeka mûndû ûria ûmûûragîterî, **2** athuuri anyu na aciirithania nîmakoiagara magathime itîna rîa kuuma harîa mwîrî ûrî ngînya matûûra-inî marîa marî hakuhî naguo. **3** Nîngî athuuri a itûûra rîria rikuhîrîirie mûno na harîa mwîrî ûcio ûrî nîmakanyîita moori îtarî yarutithio wîra na îtarî yohwo icooki, **4** nao mamîikûrûkie gîtuamba-inî gîtarî kîarîmwo kana gîkahaandwo, na kîrî

na karûû gegûtherera. Nîmakoinîra moori iyo ngingo kûu gîtuamba-inî kûu. **5** Nao athînjîri-Ngai, o acio ariû a Lawi, nîmakeyumîria nîgûkorwo Jehova Ngai wanyu nîamathuurîte nîguo matungatage na makarathimana makîgwetaga rîutwa rîa Jehova na magatuithanagia macîira ma andû ariû marî na ngarari o na ma andû maangîrûa. **6** Nîngî athuuri othe a itûûra rîria rikuhîrîirie mûno harîa mwîrî ûcio ûrî nîmagethamba moko igûrû rîa moori iyo yunîtwo ngingo o kûu gîtuamba-inî, **7** na moige atîrî, “Moko maitû timo maaitire thakame îno, o na kana maitho maitû makîona ûndû ûcio ûgîtkwo. **8** Îtikîra horohio îno nî ûndû wa andû aku a Isiraeli, ariû Wee Jehova ûkûûrîte, na ûtîge kûmatua ahîtia ûndû-inî wa thakame îno ya mûndû îtarî na ûûru.” Nayo thakame iyo îitîtwo nîkahoroherio. **9** Nî ûndû ûcio nîmûgetheria ihîtia-inî rîu rîa gûita thakame ya mûndû îtarî na ûûru, kuona atî nîmwîkite ûndû ûria wagîrîire maitho-inî ma Jehova. **10** Rîria mûngîthîi kûrûa na thû cianyu, nake Jehova Ngai wanyu acirekererîe moko-inî manyu mûcitahe-rî, **11** mûngîcooka muone thîinî wa andû acio atahe harî na mûndû-wa-nja mûthaka na ûmwe wanyu aguucîrîrio nîwe, no amûhîkie atuike mûtumia wake. **12** Nîakamûinûkia gwake mûciî acooke atîme enjwo mûtwe na arenge ndwara **13** na arute nguo iria eekîrîte rîria aatahagwo. Thuutha wa gûikara gwake mûciî na acakaîre ithe na nyina ihinda rîa mweri mûgîma-rî, hîndî iyo no athîi harî we, atuike mûthuuri wake nake atuike mûtumia wake. **14** Angîkaaga gûkenio nîwe, nîakamwîtkîria athîi o kûrîa guothe angîenda. Ndanakanwendie kana amûtue ngombo, kuona atî nîamwagîthîie gîtîo. **15** Mûndû angîkorwo na atumia eerî, na akorwo endete ûmwe na akaaga kwenda ûcio ûngî, na eerî mamûciarîre ciana cia ihîi, no mwana wa irigîthathi akorwo nî wa mûtumia ûria atendete-rî, **16** angîkorwo akîgaîra ariû ake indo, ndakanaheane kîhooto kîa irigîthathi kûrî mûriû wa mûtumia ûria eendete, handû ha kûhe mûriû ûria arî we irigîthathi kûna, mûriû ûcio wa mûtumia ûria atendete. **17** No ngînya onanie atî mûriû ûcio wa mûtumia ûcio atendete nîwe irigîthathi na ûndû wa kûmûhe indo maita meerî thîinî wa indo iria ciothe arî nacio. Mûriû ûcio nîwe kîonereria kîa mbere kîa hinya wa ithe. Kîhooto kîa mwana wa irigîthathi nî gîake. **18** Mûndû angîkaagîa na mûriû ûtangîgûga na mûremi, ûtaathîkagîra ithe na nyina, na ûtangîmaigua o na mamûhûûra-rî, **19** ithe na nyina nîmakamûnyîita mamûtware kûrî athuuri hau kîhîngio-inî gîa itûûra. **20** Nao meere athuuri atîrî, “Mûriû ûyû wîtu ndatûigua na nî mûremi, ndangîwathîkîra. Atûûraga arî mûmarama na arî mûrîu.” **21** Hîndî iyo andû othe a itûûra nao nîmakamûhûûra na mahîga nyuguto ngînya akue. No ngînya mûniine ûuru cio wehere gatagatî-inî kanyu. Uûhoro ûcio nîukaiguo nî andû a Isiraeli othe nao meetigîre. **22** Mûndû angîhîia wîhîa ûngîtîma ooragwo, nake ooragwo na mwîrî wake ûcuurio mûti igûrû-rî, **23** mûtikanareke mwîrî ûcio ûraare mûti igûrû ûtukû ûcio wothe. Tigîrîrai nî mwamûthîka mûthenya o ro ûcio, tondû mûndû o na ûrîkû mûcuurie mûti-inî nî mûrume nî Ngai. Mûtikanathaahie bûrîri ûria Jehova Ngai wanyu ekûmûhe ituike igai rîanyu.

22 Uûngîkoona ndegwa kana ng'ondû ya mûrû wa ithe wanyu yûrite, ndûkamîtanîrie, no tigîrîra wona nîwamîcookia kûrî we. **2** Mûrû wa ithe wanyu ûcio angîkorwo ndaikaraga hakuhî nawe, kana ûngîkorwo ndûmûi, ûkaamîtwara gwaku mûciî ngînya rîria agooka kûmîcaria; hîndî iyo ûmûcookerie. **3** Ugeeka o ûguo, ûngîkoona ndigîri ya mûrû wa thoguo, kana kabuti gake, kana o kîndû gîothe atete, ndûkanetue ta

ütacionete. 4 Ünigikoono ndigiri ya mürü wa thoguo, kana ndegwa yake igüite njira-ini, ndükanamütiganirire; müteithiririe kümürügamia. 5 Mündü-wa-nja ndakanehumbe nguo cia arüme, kana mündü mürüme ehumbe nguo cia andü-a-nja, nigükorwo Jehova Ngai wanyu niathüire mündü o wothe wikaga üguo. 6 Ünigaaokerera gitara kía nyoni mükira-ini wa njira, kírí müti igürü kana kírí thí, nayo nyoni iyo ikorwo ikomereirie tücui twayo kana matumbi, ndükano e nyoni iyo na tücui twayo. 7 No woe tücui, no no nginya úkaarekereria nyina yumbúke, nigeetha wonaga maündü mega na ütúire hündi ndaaya. 8 Hündi íría ünigaa nyumba njerü, úkaamükira rürigro rümüthiürükirrie igürü nigeetha ndükarehithirrie andü a nyumba yaku úuru wa úiti wa thakame, mündü angikaagüa kuuma nyumba igürü. 9 Ndükahaande mbegü cia mithemba írri mügunda waku wa mithabibü; ünigeeke üguo nüügathaaha míméra íría úhaandite, no na maciario ma mügunda ücio wa mithabibü. 10 Ndükunarímithie ndegwa na ndigiri ciohanitio müráü ümwe. 11 Ndükanehumbe nguo cia guoya wa ng'ondü na cia gatani cioathanitio hamwe. 12 Ohagírira ciohe cia ndigi mithia-ini íría ina ya kabuti karia wihumbaga. 13 Mündü angikhia mütumia na thuuha wa gükoma nake acooke amüthüire, 14 na aarie ndeto cia kümúmba, nake amüthükirrie rütwa, oige atírí, "Ndahikirie mütumia üyü, no rírí, ndamükühírria ndionire imenyithia cia atí ní müirítu gathirange," 15 hündi iyo ithe na nyina nimagatwara maündü ma kuonania atí ní müirítu gathirange harí athuuri hau kihingo-ini gía itúúra. 16 Ithe wa müirítu niakeera athuuri atírí, "Ndaheanire müirítu wakwa ahikio ní mündü üyü, no rírí, rü niamüthuurite. 17 Niamücambítie akoiga atírí, 'Ndiakorire mwariguo arí müirítu gathirange.' No rírí, ici nício imenyithia cia kuonania atí müirítu wakwa arí müirítu gathirange." Hündi iyo aciari a müirítu ücio nimagatambürüka gitambaya kiu mbere ya athuuri a itúúra, 18 nao athuuri acio nímakanyiita mündü ücio mamüherithie. 19 Nímakamwítia thínjo ya cekerí igana rímwe cia betha, macineane kúri ithe wa müirítu, ní ündü mündü ücio niacambítie müirítu gathirange wa Israeli. Müirítu ücio agaathí na mbere gütuika mütumia wake; ndakanamüte matukú mothe maria egütúúra muoyo. 20 No rírí, künigügaatúka atí thitango iyo ní ya ma, na kwage kimenyithia gía kuonania atí müirítu ücio aarí gathirange, 21 niakarehwo mürango-ini wa nyumba ya ithe, nao arüme a itúúra ríake nímakamühüúra na mahiga nyuguto nginya akue. Níekite ündü wa thoni thíní wa Israeli níkhühüúra úmaraya arí o nyumba gwa ithe. No nginya müniiine úuru ücio wehere gatagatí-ini kanyu. 22 Mündü mürüme angínyitwo akomete na mütumia wa mündü ünigí, o eerí, mündü mürüme ücio na mütumia ücio, no nginya makue. No nginya müniiine úuru ücio wehere Israeli. 23 Mündü angícemania na müirítu gathirange itúúra-ini orítio ahikio, na mündü ücio akome nake, 24 nímükamanyiita eerí, mümüimagarie kihingo-ini gía itúúra rü, mümahüüre na mahiga nyuguto nginya makue; müirítu ücio akooragwo tondü aarí thíní wa itúúra na ndoigire mbu niguo aethio, nake mündü mürüme ücio akooragwo tondü wa güthúka mütumia wa mündü ünigí. No nginya müniiine úuru wehere gatagatí-ini kanyu. 25 No rírí, mündü mürüme angícemania na müirítu ürítio ahikio arí na kúu nja ya itúúra, na amünýiite na hinya, mündü mürüme ücio wíkite üguo nowe wiki úgaakua. 26 No rírí, müirítu ücio mütikanamwike ündü; ndeekite ríhia ría gütüma ooragwo. Ündü ücio ní ta wa mündü úria útharikagíra akooraga mündü wa itúúra ríake, 27 nigükorwo mündü ücio aacemanirie na müirítu ücio na kúu

nja ya itúúra, o na gütuika müirítu ücio ürítio nioigire mbu, hatiarí na mündü wakümüteithüra. 28 Mündü angícemania na müirítu gathirange útoorítio ahikio, amünýiite na hinya nao mamenyeke-rí, 29 mündü ücio niakaríha ithe wa müirítu ücio cekerí mürongo itano cia betha. Mündü ücio no nginya ahikie müirítu ücio, nigükorwo niamüthükítie. Ndakanamüte matukú mothe maria egütúúra muoyo. 30 Mündü mürüme ndagírüro níkhúhika mütumia wa ithe; ndakanaconorithie ürírí wa ithe.

23 Gütirí mündü mühaküre na ündü wa kühihinywo kana gütinio kíga giake gía úciari úgaatoonya künngano-ini kía Jehova. 2 Gütirí mwana úciarítwo kuuma úhiki-ini mügirie, kana mündü o wothe wa rúciario rwake úgaatoonya künngano-ini kía Jehova, o nginya rúciario rwa ikúmi. 3 Gütirí Múamoni kana Múmoabi, kana mündü o wothe wa rúciario rwake, úgaatoonya künngano-ini kía Jehova, o nginya rúciario rwa ikúmi. 4 Nigükorwo matiigana güka kümütünga na migate na maaí mürí njira mükiuma bürüri wa Misiri, na ningí nimaríhire Balamu mürü wa Beori kuuma Pethori kúu Mesopotamia níguo oke amürume. 5 O na kúri o ro úguo-rí, Jehova Ngai wanyu ndaigana güthikírria Balamu, no agarürire kírúmi kúu gígítuka kirathimo harí inyuí, ní ündü Jehova Ngai wanyu niamwendete. 6 Mütikanagíe kíriko gía gütüúra úrata nao hündi íría yothe mügütúúra muoyo. 7 Mütikanamene Múedomu nigükorwo ní mürü wa ithe wanyu. Mütikanamene Múmisiri, ní ündü nímwatüire mürí ageni bürüri wake. 8 Andü a rúciario rwa gatatü aria magaaciarwo nio, no matooonye künngano-ini kía Jehova. 9 Hündi íría münigíamba kambí münig'ethanüire na thü cianyu, mütikahutanie na kündü kíri thaahu. 10 Mündü mürüme ümwe thíní wanyu angükorwo niathaahite ní ündü wa ündü úria úmükorete ütükü, niakoima na kúu nja ya kambí aikare kuo. 11 No rírí, gwatua gütika niethambe, na ríua rígíthüa na acooke kambí-ini. 12 Thondekai handü nja ya kambí haría müríthiiga gwíteithia. 13 Harí indo cianyu cia wíra-rí, gíagai na kündü gía gücimbaga nakio, na ríría mündü athí gwíteithia, akenja irima agathika kíoro giake. 14 Nigükorwo Jehova Ngai wanyu niaceraceraga kúu kambí-ini wanyu níguo amügítire na aneane thü cianyu kúri inyuí. Kambí wanyu no nginya ítuíke theru, nigeetha ndakanooone ündü útagírüire gatagatí-ini kanyu, nake amweherere. 15 Ngombo íngigakorwo yürüire gwaku, ndükanamíneane kúri mwathi wayo. 16 Reke itúüre gatagatí kanyu kúria guothe íngienda na itúúra-ini o ríothe ríria íngíthüura. Ndükanamíhinyírrie. 17 Gütirí Múisiraeli, mündü mürüme kana mündü-wa-nja, úgaatúka múmaraya wa ihoero. 18 Mütikanarehe thíní wa nyumba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ithükúmitwo na njira ya úmaraya wa andü-a-nja kana wa arüme írri cia kühingia mwíhitwa o na úríkú, ní ündü Jehova Ngai wanyu niathüire maündü macio meerí. 19 Ndükanaarihie mürü wa ithe wanyu uumithio wa kündü úmúheete, úri wa mbeeca kana irio kana wa kündü kíngí o gíothe kíngírehe uumithio. 20 No úrihie mündü wa künigí uumithio wa kündü úmuohoreire, no ti mürü wa ithe wanyu Múisiraeli, nigeetha Jehova Ngai wanyu amúrathimage maündü-ini mothe maria müríkaga bürüri-ini úria mürathíi müwígwatire. 21 Ünigíkehíta mwíhitwa kúri Jehova Ngai waku, ndúgekire mühúthia kühingia mwíhitwa ücio, nigükorwo Jehova Ngai waku ndarí hündi atagakúria ündü ücio, na nígatuuo níwíhitie. 22 No ünigíaga kwíhita mwíhitwa, ndúgaakorwo wíhitie. 23 Ündü úria wothe míromo yaku írügaga no nginya úühingagie, ní ündü wehítire mwíhitwa kúri Jehova Ngai waku na kanua gaku wýwendeire. 24 Ünigitoonya

mügunda wa mithabibū wa mündū ūngī, no ūrie thabibū nginya ūhūne, no ndūgekire o na imwe kiondo-ini giaku. **25** Ūngitoonya mūgūnda wa ngano wa mündū ūngī, no ūbute magira mayo na moko, no ndūkanagethe ngano iyo yake.

24 Mündū angihikia mūtumia na age gūkenio nīwe nī ūndū wa kūmuona na ūndū ūtagiriire, nake mündū ūcio amwandikire marūa ma ndigano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, **2** na thuutha wa kuuma gwake mūciī, mūtumia ūcio atūke mūtumia wa mündū ūngī, **3** nake mūthuuriwe ūcio wa keeri age kūmwenda, na amwandikire marūa ma ndigano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, kana mūthuuri ūcio wa keeri akue, **4** mūthuuri wake ūria warī wa mbere, ūria wamūngatire, ndetikirītio kūmūhikia rīngī thuutha wa gūkorwo arikītie gūthūkio. Ūcio ūngitūka ūndū ūri thaahu maitho-ini ma Jehova. Mūtikanarehe wīha būrūri-ini ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe ūtūke igai rīanyu. **5** Mündū angikorwo no hīndi arahikanarie, ndakanatūmwo mbaara-ini kana aheo wira ūngī o wothe. Ihinda rīa mwaka mūgima, niarekano aikare mūciī ambe akenie mūtumia wake ūcio ahikītie. **6** Ndūkanoe mahiga meeri ma gīthi ma mündū ūri na thiiri waku, o na kana ūthi na ihiga rīa igūrū riiki atī nīguo rīrūgamiriire thiiri ūcio, nī ūndū gwika ūguo no ta kuoya muoyo wa mündū ūcio. **7** Mündū angīnyitwo ayite mūrū wa ithe Mūisraeli akamūtua ta ngombo kana akamwendia, mūci ūcio no nginya ooragwo. No nginya mūniine ūru wehere gatagati-ini kanyu. **8** Ha ūhoro wa mīrimū ya mangū, mwīmenyagiriire mūno gwika o ūria athīnjiri-Ngai, o acio Alawī, makaamūruta. No nginya mūrūmiriire wega ūria ndimathite. **9** Ririkanai ūria Jehova Ngai wanyu eekire Miriamu mūrī njira-ini mwarīka kuuma būrūri wa Misiri. **10** Hīndi rīa ūngikombithia mündū wa itūūra kīndū o gīothe, ndūkanatoonye nyūmba yake, ūgīre kīria eraniire atī niakaruta kīrūgamiriire. **11** Ikara nja ūreke mündū ūcio ūkombithiite kīndū akūrehere kīria eraniire hau nja. **12** Mündū ūcio angikorwo arī mūthiini, ndūkanaraarie kīu eeraniire. **13** Mūcookerie kabuti gake rīa ritanathūa nīgeetha ehumble agikoma. Hīndi iyo niagagūcookeria ngaatho, naguo ūndū ūcio nīūkonwo ūri gīko kīa ūthingu maitho-ini ma Jehova Ngai waku. **14** Ndūkanahinyiriire mündū wa kūrīthwo ūria mūthiini na mūbatari, arī mūrū wa ithe wanyu Mūisraeli kana mündū wa kūngī ūtūūruga itūūra rīmwe rīa matūūra manyu. **15** Mūrīthe mūcaara wake wa o mūthenya rīua ritanathūa, nī ūndū nī mūthiini na mūcaara ūcio nīguo ehokete. Kwaga ūguo, aahota gūkaīra Jehova igūrū riaku, nawe woneke wīhītie harī Jehova. **16** Maithe ma ciana matikooragwo nī ūndū wa mahītia ma ciana ciao, kana ciana ciūragwo nī ūndū wa mahītia ma maithe; o mündū arikuaga nī ūndū wa mehīa make mwene. **17** Ndūkanaagithie mündū wa kūngī kana mwana wa ngoriai kīhooito ciira-ini, kana woe kabuti ka mūtumia wa ndigwa kartūgamiriire thiiri. **18** Ririkanaga warī ngombo būrūri wa Misiri, na Jehova Ngai wanyu niagūkūūre ūkiuma kuo. Nikō ndiragwatha wikage ūguo. **19** Rīria ūkūgetha mūgūnda waku, ūngiriganirwo nī gītīa, ndūgagūcookerie. Gītīgire mündū wa kūngī, na mwana wa ngoriai, na mūtumia wa ndigwa, nīgeetha Jehova Ngai waku akūrathimage wira-ini wothe wa moko maku. **20** Hīndi rīa ūkūhūrūra ndamayiū kuuma mītī-ini yaku, tigaga gūcookeria hongē ciaguo riita rīa keeri. Tigagīria andū a kūngī, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa matigari. **21** Hīndi rīa ūkūgetha thabibū mūgūnda waku wa mithabibū, ndūgacooke kūhaara rīngī iria ciatigwo. Tigagira mündū wa kūngī, na ciana cia ngoriai, na mūtumia wa ndigwa

matigari. **22** Ririkanaga atī warī ngombo būrūri wa Misiri. Nikō ndiragwatha wikage ūguo.

25 Hangīgīa ngarari gatagati ka andū eeri, nīmatware ciira ūcio igooti-ini, nao atuithania a ciira mamatuithanie, marekererie mündū ūria ūtari na mahītia, nake ūria ūri na mahītia mamūtuire itua. **2** Kūngioneka atī ūria ūri na mahītia niagiriire kūhūrwo, mūtuthania wa ciira niagaathana akome ahūrwo iboko iringaine na mahītia make, mūciiri ūcio akionaga, **3** no riri, ndakamūhūrithie iboko makiria ya mīrongo ina. Angihūrwo makiria ya iboko icio, mūrū wa thoguo aahota kuoneka arī mūmene maitho-ini maku. **4** Ndūkanoohe ndegwa kanua hīndi rīa ikūranga ngano ikīmihūra. **5** Mündū na mūrū wa nyina mangikorwo matūūranagia hamwe, na ūmwe wao akue atari na mwana wa kahī, mūtumia ūcio wake ndakanahike nja ya nyūmba iyo. Mūrū ūcio wa nyina na mūthuuriwe niakamuoya amūhikie, na amūhingirīe bata wake o ta mūrū wa nyina na mūthuuriwe. **6** Mwana wa mbere wa kahī ūria agaaciara nīwe ūgaatūria rītwa rīa ūcio ūkuite, nīgeetha rītwa riake ritikanathario riehere Isiraēli. **7** No riri, mündū angikorwo ndekwenda kūhikia mūtumia wa mūrū wa nyina, mūtumia ūcio niagathi kūrī athuuri hau kīhingō-ini gīa itūūra, ameere atiri, “Mūrū wa nyina na mūthuuri wakwa niaregete gūtūūria rītwa rīa mūrū wa nyina gīkū Isiraēli. Niaregete kūhingia bata ūria mūrū wa nyina na mūthuuri wa mūtumia agiriirwo nī kūhingia.” **8** Hīndi iyo athuuri acio a itūūra riake nīmageta mündū ūcio mamwarīrie. Mündū ūcio angīgwatīria kuuga atiri, “Ndirenda kūmūhikia,” **9** mūtumia ūcio wa mūrū wa nyina niakambata athi harī we o hau harī athuuri acio, amūrute kīraatū kīmwe gīake, acooke amūtuire mata ūthiū, amwīre atiri, “Ū ūguo mündū ūria warega gwaka nyūmba ya mūrū wa nyina ekagwo.” **10** Rūciaro rwa mündū ūcio kīu Isiraēli rūgeetagwo Nyūmba ya Mündū Ūrūtītwo Kīraatū. **11** Andū eeri mangikorwo makirūa, nake mūtumia wa ūmwe wao oke gūteithūra mūthuuri wake kuuma kūrī ūcio maraarūa nake, nake amūnyītie kīga gīake gīa ūciari, **12** niagatinio guoko kūu gwake. Ndakanai gūrwo tha. **13** Mūtigaakoragwo na mahiga ma gūthima meeri mataiganainie ūritū mondo-ini cianyu, rīmwe iritū na rīngī ihūthū. **14** Mūtigaakoragwo na igeri igiri itaiganaine nyūmba-ini cianyu, kīmwe kīnene na kīmwe kīnini. **15** No nginya mūkoragwo na ithimi na igeri iria ciagiriire na cia kwihokwo, nīgeetha matukū manyu maingīe ma gūtūūra būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe. **16** Nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu niathūire mündū o wothe wikaga maūndū macio, mündū o wothe wikaga maūndū matari ma wīhokeku. **17** Ririkanaga ūria Aamaleki maamwīkire mūrī njira-ini rīria mwōimire būrūri wa Misiri. **18** Hīndi rīa mwarī anogu na mūgathirwo nī hinya, nīmācemanirie na inyu rīria mwarī rūgendo-ini na makiūruga andū othe arīa maarigītie na thuutha; makiāga gwītīgira Ngai. **19** Hīndi rīa Jehova Ngai wanyu akaamūhe ūhurūko kuuma kūrī thū iria ciothe imūrigiiriire būrūri-ini ūria ekūmūhe mūwīgwatire ūtūke igai rīanyu-rī, mūkaaniina kīndū o gīothe kīngitūma Aamaleki maririkanwo gūkū thī guothe. Mūtikanariganirwo nī ūndū ūcio.

26 Rīria ūgaatoonya būrūri ūria Jehova Ngai waku egikūhe ūri igai, na ūwīgwatire na ūtūire kuo, **2** nīūkoya maciaro mamwe ma mbere ma kīria gīothe ūgaakūria tīiri-ini wa būrūri icio Jehova Ngai arakūhe na ūmekire kiondo. Ūcooke ūthi handū harīa Jehova Ngai waku agaatūura ha gūtūūria Rītwa riake, **3** wīre mūthīnjiri-Ngai ūria ūri wira-ini hīndi iyo

atiri, “Nindoiga umuthi ndi mbere ya Jehova Ngai wakwa ati nindikitie gükinya bururi uria Jehova eerire maithe maitu ma tene na mwihitwa ati niagatuhe.” **4** Nake muthinjiri-Ngai ucio niakamukira kiondo kiu kuuma moko-ini maku, akiye hau mbere ya kigongona kia Jehova Ngai waku. **5** Ningi niukoiga uri hau mbere ya Jehova Ngai waku atiri: “Baba aari Musuriata watuuraga oruuraga, nake agikurika agithi bururi wa Misiri maru na andu mataari aingi, nao magituru kuo na magituika ruriri runene ruri hinya na rwa andu aingi. **6** No andu a Misiri nimatunyamarie na magituma tuthinike, na magiturutithia wira wa hinya. **7** Hindi iyo tugiakira Jehova, o ne Ngai wa maithe maitu, nake Jehova akiyua mugambo witu, na akiona mitangiko iitu, na wira muritu na uria twahiinyagiriio. **8** Ni undu ucio Jehova agituruta bururi wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gutamburukitio, akihuthira maundu manene ma kumakania, na akiringa ciama, o na agika maundu ma mageania. **9** Niatirehire kundu guku na agituhe bururi uyū, bururi uri buhi wa iria na uuki; **10** na riri, nindarehe maciaro ma mbere ma tiri uria, Wee Jehova, uheete.” Nawe ukige kiondo kiu mbere ya Jehova Ngai waku na unamirire mbere yake. **11** Wee mwene, na Alawii, o na andu a kungu ariya maru thini wanyu, nimumagenera maundu mothe mega maria Jehova Ngai wanyu amuheete na akaha andu a nyumba cianyu. **12** Riria ugaakorwo urikitie kwamura gicunji gia ikumi kia maciaro maku mothe mwaka-ini wa gatatu, mwaka ucio wa kurutwo gicunji gia ikumi, niugakiheana kuri Alawii, na kuri mundu wa kungi, na kuri mwana wa ngoriai, o na kuri mutumia wa ndigwa, nigeetha marie mahiune maru kiu matuura-ini manyu. **13** Ucooke wire Jehova Ngai waku atiri, “Nindikitie kuruta gicunji kira kiamure kuuma nyumba-ini yakwa, na ni ndikheanite kuri Mulawii, na kuri mundu wa kungi, na kuri mwana wa ngoriai, na kuri mutumia wa ndigwa o ta uria wothe wathanite. Nditiganirie maathani maku o na kana ngariganirwo ni rimwe riamo. **14** Ndirite gicunji o na kimwe gia kira kiamure hindi ya macakaya, kana ngeheria o na kimwe gikio riria ndaari muthaahu, o na kana ngarutira ariya aku kimwe gikio. Ninjathikire Jehova Ngai wakwa, ninjike o ta uria wothe unjathite. **15** Kirore uri o kiu iguru, o kiu gituro giaku githeru, urathime andu aku a Isiraeli na bururi uyū utuheete o ta uria werire maithe maitu ma tene na mwihitwa, bururi uri buhi wa iria na uuki.” **16** Jehova Ngai waku egugwatha umuthi urumagirire irira cia watho wa kurumirwo, na mawatho; umenyere kumaathikira na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. **17** Niumburite umuthi ati Jehova niwe Ngai waku, na ati nuriithiaga na njira ciake, na nuriathikagira irira cia watho wake wa kurumirwo, na maathani make, o na mawatho, na ati nuriimwathikagira. **18** Nake Jehova niomburite umuthi ati wee uri ruriri rwake, ruriri rwa bata muno o ta uria eeraniire, na ni urimenyagira maathani make mothe. **19** Nioimburite ati niagagutuugiria, ugie na ngumo na gitio gukira nduriri ciothe iria oombite, na niugatuika ruriri rutheru kuri Jehova Ngai waku, o ta uria eeraniire.

27 Musa na athuuri a Isiraeli ni maathire andu, makimeera atiri: “Rumiai maathani maya mothe ndiramuhe umuthi. **2** Mwarikia kuringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye bururi uria Jehova Ngai wanyu ekumuhe-ri, mukaahaanda mahiga manene na mumathinga na riumba. **3** Mukaandika iguru riamo ciugo ciothe cia watho uyū mwarikia kuringa murimo uria ungū mutoonye bururi ucio Jehova Ngai wanyu ekumuhe, bururi

uri buhi wa iria na uuki, o ta uria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwirire. **4** Na mwarikia kuringa Ruiu rwa Jorodani, mukaahaanda mahiga macio kirima-ini kia Ebalu, ta uria ndiramwatha umuthi, na mumathinga na riumba. **5** Ningi mugaakira Jehova Ngai wanyu kigongona, kigongona kia mahiga. Mutikanahuthire kindu o giothe gia kigera mahiga-ini macio. **6** Mugaakira Jehova Ngai wanyu kigongona na mahiga moimite mugunda, na murutire Jehova Ngai wanyu maruta ma njino iguru wakio. **7** Mukarutira indo cia magongona ma iugvano o hau, mucirire mugikenagira o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. **8** Na nimumkandika ciugo ciothe cia watho uyū mahiga-ini macio mukaahaanda na ndemwa ikuoneka wega.” **9** Nake Musa na athinjiri-Ngai, ariya maari Alawii, makira andu othe a Isiraeli atiri, “Ta kirai, inyu andu a Isiraeli, na muthikiriri! Riu nimumukite andu a Jehova Ngai wanyu. **10** Athikira Jehova Ngai wanyu na murumirire maathani make na kirira kia watho wake wa kurumirwo uria ndiramuhe umuthi.” **11** Muthenya o ro ucio, Musa agiatha andu acio, akimeera atiri: **12** Mwarikia kuringa Ruiu rwa Jorodani, mhiriga ino niakarugama kirima iguru kia Gerizimu irathime andu: Ni mhiriga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakuru, na wa Jusufu na wa Benjamin. **13** Nayo mhiriga ino niakarugama kirima iguru kia Ebalu yanirire irumi: Ni mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali. **14** Nao Alawii nimakoiga ciugo na mugambo munene, meere andu othe a Isiraeli atiri: **15** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria uicuhagia muihanano kana agatwekia muihanano, kindu ki magigi hari Jehova, wira wa moko ma mubundi, na akahaanda kindu kiu na hitho.” **16** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria utatiaga ithe kana nyina.” **17** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria weheragia ihiga ria maha wake na mundu wa ituura.” **18** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria uhitithagia mutumumu njira.” **19** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria utaciiragira mundu wa kungi, kana mwana wa ngoriai, kana mutumia wa ndigwa na kihooto.” **20** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria ukomaga na mutumia wa ithe, nigukoro ni uriri wa ithe aagire gitio.” **21** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria ungikoma na nyamu o yothe.” **22** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria ukomaga na maru wa nyina, kana na maru wa ithe.” **23** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria ukomaga na nyina wa mutumia wake.” **24** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria uragaga mundu wa ituura riake na hitho.” **25** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria wamugagira ihaki nigo oorage mundu utari na ihitia.” **26** “Kugwatwo ni kirumi-ri, ni mundu uria utarumagia ciugo cia watho uyū na undu wa guchingia.”

28 Ungiathikira Jehova Ngai waku kuna na umenyere maathani make mothe maria ngukuhe umuthi, Jehova Ngai waku niagagutuugiria iguru ria nduriri ciothe cia thi. **2** Irathimo ici ciothe ni igagukinyira na itwaranage nawe ungiathikira Jehova Ngai waku: **3** Niukarathimwo kiu ituura-ini inene, na irathimwo mugunda-ini. **4** Uciari wa nda yaku niukarathimwo, o na irathimwo maciaro ma mugunda waku na maciaro ma mahiu maku, nimo njaū cia ng’ombe ciaku na tūuri twa ndūuru ciaku cia mburi. **5** Kiondo giaku o na ndriri yaku ya gūkandira mutu niukarathimwo. **6** Niurirathimawo rinūkiro-ini rira gwaku mūci o na riumagariro-ini. **7** Jehova nīarītumaga thū iria ingīarahūka igūūkirire ihootagīro mbere yaku. Irīkūhithūkagira na njira imwe, no irīkūragira na njira mugwanja. **8** Jehova niagatūma kirathimo kiu makūmbi-

ini maku o na ündü-ini o wothe üngika na moko maku. Jehova Ngai waku niagakürathimira büürüri-ini ücio arakühe. **9** Jehova niagakühaanda agütue rürüri rwake rütheru o ta üria aakwürire na mwihüta, üngimenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na üthiige na njira ciake. **10** Hindü iyo nacio ndrürü ciothe cia gükü thi nçikoono ata witanitio na riüta rüa Jehova, nacio niägawitigira. **11** Jehova niagakühe ügaacüru müingü, akügaacirithie üciari-ini wa nda yaku, na maciaro-ini ma ühiü waku, na maciaro-ini ma migünda yaku, küu büürüri-ini üria erüre maithe manyu ma tene na mwihüta ata niagakühe. **12** Jehova niakahingüra igürü, o küu küri nyümba cia müthiüthi wa indo iria aheanaga, nigüo oirürie büürüri waku mbura hindü yayo yakinya, na arathime wira wothe wa moko maku. Niügakombagira ndrürüri nyingü indo, no wee ndügakomba kuuma küri mündü o na ürükü. **13** Jehova agaagütua wa gütungoria, no ti wa kürigia. Üngürümbüia maathani ma Jehova Ngai waku marüa ndrarakühe ümüthi, na ümenyerere ümarümürü, ürikoragwo hindü ciothe üri wa mbere na ndügatuika wa kürigagia. **14** Ndükanehügüre mwena wa ürüo kana wa ümotho ütigané na riathani o na rüme rüa maya ndrarakühe ümüthi, kana ürümagürüre ngai ingü na ütucungatagire. **15** No rüri, üngügiaga gwathikira Jehova Ngai waku, na wage kürümürüra wega maathani make mothe na irüra cia watho wa kürümürüro iria ndrarakühe ümüthi, irumi ici ciothe niägagükinyirüra: **16** Niükanyitwo ni kirumi ürü itüüra-ini inene o na ünyitwo ni kirumi ürü migünda-ini. **17** Kiondo giaku na ndrürü yaku ya gükandüro mütu niükanyitwo ni kirumi. **18** Üciari wa nda yaku niükanyitwo ni kirumi, o na irio cia migünda waku, na mahiü maku, ma njaü cia ng'ombe na tüüri twa ndüüru ciaku cia mbüri. **19** Niükanyitwo ni kirumi riinüküro-ini rüa gwaku müci, na ünyitwo ni kirumi üküumagara. **20** Jehova niagakürehithüria irumi, na kirigiicano, na iküüma ündü-ini üria wothe ürükaga na guoko gwaku, nginya aküniine üthire na ihenya ni ündü wa wihia üria wükite wa kümütiganirüa. **21** Jehova niagakühüüra na mirimü nginya aküniine wehere büürüri üria üratoonyu üwigwatire. **22** Jehova niagakühüüra na mirimü wa kühürürüka mwirü, na wa kühiüha mwirü, na wa kürügika, na agücine na ürugarü müingü, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maündü macio makühüüre nginya maküniine. **23** Matu marüa marü igürü wa mütwé waku niägatuika gücango, nakuo thi waku gütüike kigera. **24** Jehova niagatüma mbura ya büürüri waku itüike rüküngü na müutu; iägakuurüra yumite igürü nginya üniinwo. **25** Jehova niagatüma ühootwo ni thi ciaku. Ügaacihithüküra na njira imwe, no üciürüre na njira mügwanya, na ni ügaatuika kindü ki magigi harü mothamaki mothe ma thi. **26** Ciimba ciaku igaatuika irio cia nyoni ciothe cia rüera-ini na cia nyamü cia gükü thi, na gütiakagü mündü wa gücihahüra ciüre. **27** Jehova niagakühüüra na mahüha marüa ma büürüri wa Misiri, na mirimü ya ngaa, na ironda iratogota, na ühere, na ndükahona. **28** Jehova niagakühüüra na ügürüki na ütumumu, na kirigiicano kía mecüria. **29** Niügathüi ükihambatagüria küri müthenya barigici ta mündü mütumumu ari nduma-ini. Ndükagaacira ündü-ini o wothe ügeeka; müthenya o müthenya niükahinyagürüro na ügatunywo indo ciaku, hatarü mündü üngügteithüra. **30** Ni ükaagia kirüko na mündü-wa-nja güa kümühikia, no mündü üngü niakamuoya akome nake. Niügaga nyümba no ndükamitüüra. Niükahaanda migünda wa müthabübi no ndükambirüria gükenera maciaro mayo. **31** Ndegwa yaku niügathinjwo ükionaga na maitho maku, no ndükamirüa. Ügaatunywo ndigiri yaku na hinya

na ndügacookio. Ng'öndu ciaku niükaneanwo küri thi ciaku na gütirü mündü ügaaciteithükia. **32** Aanake aku na airütu aku niükaneanwo küri rürüri rüngü, namo maitho maku mathire hinya ükümacüthirüria müthenya o müthenya, na ndükahota gwika ündü na guoko gwaku. **33** Rürüri ütooi nürükaria irio cia büürüri iria ürütüire wira, na gütirü kindü ükaagia naki, tiga o kühinyirüro gükuru matukü maku mothe. **34** Maündü marüa ükoono ni magaatüma ügürüke. **35** Jehova niakahüüra maru maku na magürü maku na mahüha marü ruo matangüthona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mütwé waku. **36** Jehova niagagütüwa hamwe na müthamaki üria wirügamiirü agwathage küri rürüri ütooi kana rükamenywo ni maithe manyu. Üri küu niükahooyaga ngai ingü, ngai cia mitü na cia mahiga. **37** Ügaatuika kindü ki magigi, na kindü gia güthekererwo na künyararwo ni ndrürü ciothe küu Jehova agaagütüwa. **38** Ükaahaanda mbegü nyingü migünda-ini no ükaagetha o tüniini, ni ündü niükariü ni ngigü. **39** Ükaahaanda migünda ya müthabübi na ümirümirü, no ndükanyua ndibei yayo kana ütue thabübi, ni ündü igunyü niägacirü. **40** Ügaakorwo na mitü ya mitamaiyü büürüri-ini waku wothe, no ndükahüthüra maguta mayo, ni ündü ndamaiyü niägaitika thi. **41** Ükaagia na aanake na ügüé na airütu no ndügatüüra nao, ni ündü niägatahwo mathüi ükumbo-ini. **42** Mirumbü ya ngigü niükewatüra mitü yaku yothe na irüé irio cia büürüri waku. **43** Mündü wa kungü üria ütüüranagüa na inyuü agaakirüria kwambatüra igürü riaku, na we ükirüriro o künyüha. **44** Niägagükombagira nowe ndükamükombagira. Agaatuika wa gütungoria nawe ütüike wa kürigia. **45** Irumi ici ciothe niägagükinyirüra. Niügathingatana nawe igütoorie nginya iküniine, ni tondü ndwathüküire Jehova Ngai waku, na ndümenyerere maathani na irüra cia watho wa kürümürüro iria aaküheire. **46** Igaatuika kimenyithia na iegegania harüwe, o na harü njario ciaku nginya tene. **47** Tondü ndügana gütungatüra Jehova Ngai waku ürü na gikeno na ücanjamükite hindü ya ügaacüru, **48** tondü ücio ügaatungatüra thi ciaku iria Jehova agaagütümirü igüüküire, ürü mühütu na ünyootü, na ürü njaga na ürü müthünüki müno. Niägawiküria icooki rüa kigera ngingo nginya aküniine. **49** Jehova niagakürehithüria rürüri ruumite küraya, rügüüküire, kuuma ituri-ini cia thi, rümbükite o ta nderi, rürüri ütängimanya rwario rwa ruo, **50** rürüri rwa gwitigüro, rütangitüa andü akürü kana rüigüire andü ethü tha. **51** Niükariigü njaü cia mahiü maku, na marüé maciaro ma büürüri waku nginya maküniine. Matigagütigüria ngano, kana ndibei ya mühahano, kana maguta, o na kana magütigire njaü o na imwe ya ndüüru cia ng'ombe ciaku kana tüüri twa rüüru rwa mbüri ciaku, nginya üthünike biü. **52** Niükariigücirü matüüra mothe manene guothe büürüri-ini waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakütwo na hinya na wihokete imomoke. Niükariigücirü matüüra manene mothe marüa marü büürüri-ini üria Jehova Ngai waku egükühe. **53** Tondü wa thüna üria ükaareherwo ni thi yaku hindü ya kürigücirü, ni ükaarü maciaro ma nda, ürüé nyama cia ariü na airütu ariü Jehova Ngai waku aküheete. **54** O na mündü üria mühooreri müno na ürü tha gatagati-ini kanyu ndakaigüra müru wa nyina tha, kana mütumia wake üria endete, kana ciana ciake iria itigaire, **55** na ndari mündü o na ümwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araaria. Icio nocio kindü kirü agaakorwo atigite ni ündü wa thüna üria thi yaku iägakühere hindü irüa ikaarügirüria matüüra maku manene mothe. **56** Mündü-wa-nja üria mühooreri müno na ürü tha gatagati-ini kanyu, ücio ürü tha müno na mühooreri nginya ndangümirüria kühutia

thi na ikinya riake, niakaima muthuuriwe uria endete, na muriu kana mwar, 57 njogu iria yumite nda yake na ciana iria agaciara. Nigukorwo no ende gucirira na hitho hindi iyo ya kuringicirio na ya thina uria thu ciaku igaakurehere kuu matuura-ini manene manyu. 58 Ungaga kurumirira wega ciugo ciothe cia watho uyü, iria ciandikitwo ibuku-ini riri, na wage gutia rithwa riri riri riiri na ria gwitigirwo, ria Jehova Ngai waku, 59 Jehova niagakurehithiria mithiro ya kumakania, wee na njaro ciaku, na thina munene na wa ihinda iraya, o na mirimu muru na ya guikara muno. 60 Niagakurehithiria mirimu yothe ya bururi wa Misiri iria wetigirite, nayo niagakwigatirira. 61 O na ningi Jehova niagakurehithiria mirimu ya mithemba yothe o na mathina maria matari maandike lbuku-ini riri ria Watho, nginya uniuwo. 62 Inyu mwar aingi ta njata cia iguru, mugatigara o andu anini mugitarwo, ni undu wa kwaga gwathikira Jehova Ngai wanyu. 63 O ta uria Jehova aakeneire kumugaacirithia na kumuingithia, nogo agaakena akimuharagania na akimuniina. Nimukamunywo mweherio bururi uria murathii mwigwatire. 64 Ningi Jehova niagakuhurunga nduriri-ini ciothe, kuuma gituri kimwe gia thi nginya kiria kingi. Uri kuu ukahaoyaga ngai ingi, ngai cia miti na cia mahiga, iria wee o na maithe manyu mutoo. 65 Uri gatagati-ini ka nduriri ocio ndukooona undu mwega, kana wone handu ha kuhurukia ikinya ria kuguru gwaku. Muri kuu Jehova niagatuma utangike meciiria na maitho mage kuona, o na uuruwo ni hinya. 66 Ugaatüura na wagagu, üiyuritwo ni guoya utuku na muthenya, utari na ma ya utuuro waku. 67 Rucini ukoiga atiri, "Naari korwo ni hwa-ini!" Naguo hwa-ini ukoiga atiri, "Naari korwo ni rucini!" Tondü wa kimakania kiria gigaakorwo kimuyurite ngoro cianyu, na maundu maria maitho manyu makeyonera. 68 Jehova akaamuciooka bururi wa Misiri na meeri, rugendo rura ndoigire mutikanaruthi ringi. Muri kuu nikuo mukeneana mugurwo ni thu cianyu, muri ngombo cia arume na cia andu-a-nja, no gutiri mundu ukamugura.

29 Ici nicio ciugo cia kirikaniro kiria Jehova aathire Musa arikanire na andu a Israeli kuu Moabi, hamwe na kirikaniro kiria arikanire nao mar Horebu. 2 Musa nietire andu a Israeli othe, akimeera atiri: Maitho manyu nimeyoneire uria wothe Jehova eekire Firauni kuu bururi wa Misiri, na uria eekire anene ake othe na bururi wake wothe. 3 Nimweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maundu manene ma kugegania. 4 No nginya umuthi Jehova ndamuheete meciiria mar na umenyo, kana maitho me kuona, kana matu me kugua. 5 Ihinda ru ria miaka mirongo ina ndamutongorie weru-ini, nguo cianyu itiigana gutuika, o na kana iraatu iria ciari maguru manyu igitaruka. 6 Mutiigana kuria irio, kana mukinyua ndibe kana kindu kingi o githe kigagatu. Ndeekire undu ocio nigeetha mumenye ati ni ni ni Jehova Ngai wanyu. 7 Riria mwakinyire guku, Sihoni muthamaki wa Heshiboni, na Ogu muthamaki wa Bashani nimookire kuhurana na ihu, no nitwamotoorie. 8 Nitwegwatire bururi wao na tukiuheana utuika igai ria andu a mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase. 9 Rumirirai wega ciugo cia kirikaniro giki, niguo mugaacire maundu-ini mothe maria murikaga. 10 Inyu inuotho murugamite umuthi mbere ya Jehova Ngai wanyu, na atongoria anyu, na atongoria a mhiriga yanyu, na athuuri anyu, na anene anyu, na arume aria ang othe a Israeli, 11 hamwe na ciana cianyu, na atumia anyu, na andu a kungi

aria matuuraaga kamb-ini cianyu, aria mamunagira ngu na makamuthaira maa. 12 Murugamite haha niguo mugie na kirikaniro na Jehova Ngai wanyu, kirikaniro kiria Jehova ekugia na inyu umuthi, na akihuire muhuuri na undu wa mwihitwa, 13 na agukire hinya kuna ati muri andu ake umuthi, na ati atuke Ngai wanyu, o ta uria aamwirire, na ningi o ta uria eehitire kuri maithe manyu lburahimu, na Isaaka, na Jakubu. 14 Ndirathondeka kirikaniro giki na mwihitwa na inyu inyuiki, 15 o inyu murugamite haha na ihu umuthi mbere ya Jehova Ngai witu, no ni hamwe na aria matari haha umuthi. 16 Inyu ene nimumu uria twatüuraaga bururi wa Misiri na uria twatuikanire mabururi-ini tugüka guku. 17 Gatagati-ini kao nimumonire mihanano yao iri thaahu, na ngai cia kuhoooyo cia miti na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. 18 Menyereai wega hatigakorwo mundu murume kana mundu-wa-nja, kana andu a nyumba imwe kana mhiriga gatagati-ini kanyu umuthi, üngügia na ngoro ya kuhutirira Jehova Ngai witu athi akahooe ngai cia nduriri ocio; menyereai wega gutikage muri mururu gatagati kanyu üngügia maciaro maruru ta nyongo. 19 Riria mundu ta ocio aigua ciugo cia mwihitwa uyü, eitagiria kirathimo, na ni undu ocio ageciiria atiri, "Ndikona ügwata na na ingikiria gutühi na njira yakwa mwene." Undu ocio niukarehe mwanangiko bururi uria uri maa, o na uria mung'aru. 20 Jehova ndari hendi akenda kumurekera; marakara make na kyo gake niakarimbukira mundu ocio. Irumi ciothe iria ciandikitwo lbuku-ini riri niikamukinyirira, nake Jehova niakahuura rithwa riake riehere guku thi. 21 Jehova niakamwamüra kuuma mhiriga-ini yothe ya Israeli, anyitwo ni mwanangiko, kuringana na irumi ciothe cia kirikaniro kiria kiandike thini wa lbuku riri ria Watho. 22 Ciana cianyu iria ikaamurumirira njaro-ini iria igooka thuutha, o na ageni aria magooka moimite mabururi ma kuraya nimakona mathina maria makorete bururi o na mirimu iria Jehova ahurite bururi nayo. 23 Bururi wothe ügaatuka kindu gutangikira kindu, küyurite cumbi na ubiriti, gutiri kindu gikahaandwo na gutiri riya rigakura kuo, kana kindu kimere komo. Gukahaana ta mwanangiko wa matuura ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboim, maria Jehova aaharaganire ar na marakara mahiu. 24 Nduriri ciothe ikooria atiri, "Ni ki gitumite Jehova eke bururi uyü üguo? Marakara maya mahiu üü, ni ma ki?" 25 Nario icooko rigakorwo riri atiri, "Ni tondü andu aya nimatiganire kirikaniro kia Jehova, Ngai wa maithe mao, kirikaniro kiria aagire nao riria aamarutire bururi wa Misiri. 26 Nimamwehereire magithi kuhooya ngai ingi na magiciinamirira, ngai matooi, na ngai Jehova atamaheete. 27 Ni undu ocio marakara ma Jehova makirimbukira bururi uyü, akükinyiria irumi iria ciothe ciandikitwo lbuku-ini riri. 28 Ningi Jehova, ar na marakara mahiu na mang'uri manene, ni mamunyire kuuma bururi wa akimaika bururi üngi, ta uria gutari ru." 29 Maundu ma hitho ni ma Jehova Ngai witu, no maundu maria maguüre ni maitu na ciana ciitu nginya tene, niguo türumagirire ciugo ciothe cia watho uyü.

30 Riria irathimo na irumi ici ciothe njigite mbere yaku igaagükinyirira, nawe üciamukire ngoro-ini yaku kuria guothe Jehova Ngai waku agaakuhurunjira nduriri-ini, 2 na riria wee mwene na ciana ciaku ügaacookerera Jehova Ngai waku na umwathikire na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, kuringana na uria wothe ngügwatha umuthi-ri, 3 hendi iyo Jehova Ngai waku niagagücookeria irathimo ciaku na aküguire tha, na niagagücookeria ringi, akurute

ndüriri-ini ciothe kûria aakûhurunjire. **4** O na ûngigaakorwo ûthaamiirio bûrûri ûria ûri kûraya mûno gûkû thî, Jehova Ngai waku nîagagûcokanîrîria, akûrute kuo agûcokooke bûrûri-ini waku. **5** Nîagagûcokooke bûrûri ûria warî wa maithe maku, na we nîukawigwatîra. Nîagatûma ûgaacîre na ûngithe gûkîra maithe maku. **6** Jehova Ngai waku nîakaruiitha ngoro yaku na aruiithe ngoro cia njiaro ciaku, nîgeetha ûmwendage na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe, nîguo ûtûûre muoyo. **7** Jehova Ngai waku nîagakinyîria irumi ici ciothe kûrî thî ciaku iria igûthûire na ikûnyariiraga. **8** Nîugacooka gwathikîra Jehova ringî, na ûrûmîrîre maathani make, o maya ndîrakûhe ûmûthî. **9** Hîndî iyo Jehova Ngai waku nîagatûma ûtheereme mûno wîra-ini wothe wa moko maku na maciaro-ini ma nda yaku, o na njaû cia mahiû maku na maciaro ma migûnda yaku. Jehova nîagakena ringî nî ûndû waku, na atûme ûgaacîre, o ta ûria aakenire nî ûndû wa maithe maku, **10** ûngîgaathikîra Jehova Ngai waku, na ûmenyagîrîre maathani make na irîra cia watho wake wa kûrûmîrîro ûria wandikîtwo lbuku-ini rîrî rîa Watho, na ûcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothe na muoyo waku wothe. **11** Na rîrî, ûria ndîragwatha ûmûthî ti ûndû ûri hinya, ûngîkûrema, kana ûndû ûtanghîtha gwîka. **12** Ndûrî igûrû matu-ini, atî no ûrie atîrî, “Nûû ûkwambata igûrû, aûgîre atûrehere, na awanîrîre kûrî ithuî nîguo tûwathikîre?” **13** O na ndûrî mûrîmo ûria ûngî wa iria, atî no ûrie atîrî, “Nûû ûkûringa iria, aûgîre atûrehere, na awanîrîre kûrî ithuî nîguo tûwathikîre?” **14** Aca, ti ûguo, kiugo kîrî hakuhî mûno nawe; kîrî o kanua-ini gaku na ngoro-ini yaku, nîguo ûgiathikîre. **15** Atîrîrî, ûmûthî ûyû nîndaiga ûhoru wa gûtûûra muoyo na wa ûgaacîru mbere yaku, o na wa gîkuû na wa mwanangîko. **16** Nîgûkorwo ndagwatha ûmûthî wendage Jehova Ngai waku, na ûthiiaage na njira ciake, na ûmenyagîrîre maathani make, na irîra cia watho wa kûrûmîrîro, na mawatho; hîndî iyo nîugatûura muoyo na ûngithe, nake Jehova Ngai waku nîagakûrathima ûri bûrûri-ini ûria ûratoonya ûwigwatîre. **17** No ngoro yaku ñngîkagarîrûka wage gwathîka, na ûguucîrîro, ûnamîrîre ngai ingî ûcihooe, **18** ngûkwîra na ma ûmûthî atî no ûkaaniinwo. Ndûgatûûra matukû maingî bûrûri-ini ûria ûraringa Rûû rwa Jorodani ûûtoonye na ûwigwatîre. **19** Ûmûthî ndeeta igûrû na thî ituîke aira atî nînjigîte mbere yaku ûhoru wa gûtûûra muoyo na wa gîkuû, na wa irathimo na wa irumi. Na rîrî, thuura muoyo, nîguo wee na ciana ciaku mûtûûre muoyo, **20** na nîguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mûthikagîrîre mûgambo wake, na mûnyîitane nake. Nîgûkorwo Jehova nîwe muoyo waku, na nîagakûhe mîaka mîingî ya gûtûûra bûrûri-ini ûria eehîtire atî nîakauhe maithe maku, nîo lburahîmu, na Isaaka, na Jakubu.

31 Nake Musa akiumagara agîthîi akîarîria andû othe a Isiraêli na ciugo ici akîmeera atîrî. **2** “Riu ndi na ûkûrû wa mîaka igana na mîrongo îrî, na ndingîhota kûmûtongoria ringî. Jehova nîanjîrîre atîrî, ‘Wee ndûkûringa Rûû rwa Jorodani.’ **3** Jehova Ngai wanyu we mwene nîakarînga arî mbere yanyu. Nîakaniina ndûrîrî ici mbere yanyu na inyuî nîmûkegwatîra bûrûri wacio. Joshua o nake nîakarînga arî mbere yanyu ta ûria Jehova oigire. **4** Nake Jehova nîakameka o ta ûria eekire Sîhoni na Ogu, athamaki a Aamori, arîa aaniinire hamwe na bûrûri wao. **5** Jehova nîakamaneana kûrî inyuî, na inyuî no nginya mûkaameeka ûria wothe ndîmwathîte. **6** Gîai na hinya na mûmîrîrie. Mûtiigetîre kana mûmake nî ûndû wao, nîgûkorwo Jehova Ngai wanyu nî egûthîi hamwe na inyuî;

ndakamûtiga kana amûtirike.” **7** Nake Musa agîta Joshua, akîmwîra arî mbere ya andû othe a Isiraêli atîrî, “Gîa na hinya, nîgûkorwo no nginya ûthîi na andû aya bûrûri-ini ûria Jehova eehîtire kûrî maithe mao ma tene atî nîakamahe, nawe no nginya ûkaaûgayania gatagatî-ini kao, ûtuîke igai rîao. **8** Jehova mwene nîegûthîi mbere yaku na nîarîkoragwo hamwe na we; ndarî hîndî agaagûtiga kana agûtirike. Ndûkanetîgîre, o na kana ûkue ngoro.” **9** Nî ûndû ûcio Musa akîandîka watho ûcio, agîcokooke akîûnengera athînjîrî-Ngai, arîu a Lawi, arîa maakuîte ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova, o na akîûnengera athuuri othe a Isiraêli. **10** Nîngî Musa akîmaatha akîmeera atîrî, “O mûthia-ini wa mîaka mûgwanja, mwaka-ini ûria ûtûitwo wa kûrekanîra mathiirî, hîndî ya Gîathi gîa Ithûnû-rî, **11** nîrîo andû othe a Isiraêli mariumagîra mbere ya Jehova Ngai wanyu handû harîa we mwene agaathuura, nîmûrîmathomagîra watho ûyû mûrî mbere yao makîiugaga. **12** Cookanagîrîria andû othe hamwe: arûme, na andû-a-nja, na ciana, na andû a kûngî arîa matûûruga matûûra-ini manyu, nîgeetha mathikîrîrie na merute gwîtigîra Jehova Ngai wanyu, na marûmagîrîre ciugo cia watho ûyû. **13** Ciana ciao iria itoo watho ûyû, no nginya ciûigue, na cîrute gwîtigîra Jehova Ngai wanyu rîrîa rîothe mûgûtûûra bûrûri ûcio mûraringa Rûû rwa Jorodani mûthîi mûkawigwatîre.” **14** Nake Jehova akîra Musa atîrî, “Atîrîrî, mûthenya wa gûkua gwaku ûri hakuhî. Îta Joshua mûûke nake na mûrûgame Hema-ini-ya-Gûtûnganwo, nîho ngûnengerera Joshua wîra.” Nî ûndû ûcio Musa na Joshua magûka makîrûgame Hema-ini-ya-Gûtûnganwo. **15** Hîndî iyo Jehova akîumîra Hema-ini iyo arî thîni na gîtuigî gia itu, narîo itu rîu rîkîrûgama itoonyero-ini rîa Hema. **16** Nake Jehova akîra Musa atîrî, “Wee nîkûkûrîka hamwe na maithe maku, nao andû aya ihinda rîtarî kûrîihu nîmekûhûra ûmaraya na ngai cia kûngî cia bûrûri ûria mûratoonya. Nîmakandîrika na mathûkie kîrîkanîro kîrîa ndaathondekete nao. **17** Mûthenya ûcio nîngamarakarîra na ndîmatîrike; nîngamahitha ûthîi wakwa, nao nîmakaniinwo. Nîmagakorwo nî mîanangîko mîingî na morîtu maingî, nao mûthenya ûcio nî makooria atîrî, ‘Gîthî mîanangîko îno ndîtûkorete nî ûndû Ngai ndakoretwo hamwe na ithuî?’ **18** Na hatarî nganja nîngamahitha ûthîi wakwa mûthenya ûcio, nî ûndû wa waganu wao wothe wa gûcookerera ngai ingî. **19** “No rîrî, wîyandîkîre rwîmbo rûrû, na ûrûrute andû a Isiraêli, na ûreke marûine, nîguo rûtuîke ûira wakwa wa kûmookîrîra. **20** Ndaarîkia kûmatoonya bûrûri ûcio ûri bûthi wa iria na ûkûi, bûrûri ûcio ndeeriire maithe mao ma tene, na rîrîa makaarîa na mahûûne na matheereme, nîmakagarîrûkîra ngai ingî macîhooe, maamene na mathûkie kîrîkanîro gîakwa. **21** Na rîrîa mîanangîko mîingî na morîtu maingî makaamakora, rwîmbo rûrû nîrûgatûika ûira wa kûmookîrîra, nî ûndû njiaro ciao itakarîganînyu nîruo. Nînjûûrî ûria macîrîrîre gwîka, o na itarî ndîramatoonya bûrûri ûria ndaamerîre na mwîhitwa.” **22** Nî ûndû ûcio Musa akîandîka rwîmbo rûu o mûthenya ûcio, na akîrûruta andû a Isiraêli. **23** Jehova nîaheire Joshua mûrû wa Nuni rîathani atîrî: “Gîa na hinya na ûmîrîrie, nîgûkorwo nîwe ûgûkînyia andû a Isiraêli bûrûri ûrio ndamerîre na mwîhitwa, na Nîi mwene nîngûkorwo ndî hamwe nawe.” **24** Thuutha wa Musa kûrîkia kwandîka ciugo cia watho ûcio ibuku-ini kuuma kîambîrîria nginya mûthia, **25** nîaheire Alawîi arîa maakuuga ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova watho ûyû, **26** akîmeera atîrî, “Oyai lbuku rîrî rîa Watho mûrîge mwena-ini wa ithandûkû rîa kîrîkanîro kîa Jehova Ngai wanyu. Rîgûtûûra hau rîrî ûira wa kûmûkagîrîra. **27** Nîgûkorwo nînjûûrî ûria mûrî aremi na mûkoomia ngingo. Angîkorwo

mükoretwo müremeire Jehova ndi muoyo na ndi hamwe na inyu-i-ri, mügaakiririria kürema atia ndakua! **28** Cookaniririai athuuri othe a mihiriga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nigeetha njarie ciugo ici makitiguagira, na njite iguru na thi irute uira wa kumookirira. **29** Nigukorwo ninjuu ndaarikia gikua inyu ni mugethikia biu, na mugarurike mutige guthi na njira iria ndimwathite. Matuku maria magooka mwanangiko niukamukora, ni undu nimugeeka maundu mooru maitho-ini ma Jehova, mutume arakario ni kiria muthondekete na moko manyu.” **30** Nake Musa agcookera ciugo ici cia rwimbo ruru kuuma kiambirira nginya muthia, akiguagwo ni kiungano gioma gja Israeli:

32 Ta thikiriria, wee iguru, nguhe uhoru; o na we thi-ri, ta igua ciugo cia kanua gakwa. **2** Reke urutani wakwa uure ta mbura, nacio ciugo ciakwa igwe ta ime, ituike ta ruthuthu rukiurira nyeki ya mumerano, o na ituike ta mbura nyingi ikiurira mimera miithi. **3** Ninguhunja uhoru wa Ritwa ria Jehova. Hi, kigocei unene wa Ngai witu! **4** We niwe Rwaro rwa lhiga, mawira nake ni makinyaru, nacio njira ciake ciothe ni cia kihooto. Ni Ngai mwihokeku na ndahitaga, ni murungiruru, na ni wa kihooto. **5** Nimethaahitie hari we; undu wa thoni ni ati ti ciana ciake ringi, no ni ruciaro ruremi na rwaganu. **6** Uu nguwo mungirira wega wa Jehova, inyu andu aya akigu na mwagite uugi? Githi tiwe lthe wanyu, o we Mumbire wanyu, uria wamumbire na agituma mwahaande wega? **7** Ririkana matuku ma tene; wiciirre uhoru wa njiaro iria ihitukite. Uria thoguo na niegukwira, O na athuuri anyu na niegegutaarira. **8** Riria Uria-iri-Iguru-Muno aahere nduriri igai rfacio, riria aaganyirre iruka ciothe cia andu, niekirire andu othe mihaka, kuringana na mugana wa aru a Israeli. **9** Ni gukorwo igai ria Jehova ni andu ake, Jakubu niwe igai riake riria eegaire. **10** Aamuonire aru kundu weru-ini, weru utari kindu, ugambagwo ni nyamu. Nake akimugitira na akimumenyerera; amurungagira o ta kiama kia riitho riake, **11** o ta uria nderi yarahuraga tucui twayo gitara-ini kiayo, ikareera iguru ria tucui twayo, itamburukitie mathagu mayo nguwo ituoe, na igatukuua mathagu-ini mayo. **12** Jehova o we wiki niwe wamutongoririe; gutiari ngai ng'eni yari hamwe nake. **13** Atumire ahaice kundu kuria gutuuguru bururi-ini, na akimuhutunia na matunda ma migunda. Niamuheire ukui uumite ihiga-ini, na akimuhe maguta moimite ihiga-ini ria nyaigi; **14** akimuhe ngorono na iria kuuma nduru-ini cia ng'ombe, na cia mburi na tuturume tunoru. o na mburi na ndurume iria njega muno cia Bashani, na ngano iria njega muno. Niwanyire thakame iri muihu ya thabibu, niyo ndibe yacio. **15** Jeshuruni nake aanorire, agikia haati; aahunire, agitungu, na agikenga mwiri. Agigitigana na Ngai uria wamumbire, na akirega Rwaro rwa lhiga, o ruo Mhunokia wake. **16** Nimatumire aigue uru ni undu wa ngai icio ciao ng'eni, na makimurakarua na mihianano yao iri magigi. **17** Nimarutire ndaimono magongona, iria itari Ngai: ngai iria matooi, ngai iria cieyumirite o ica-ikuh, ngai iria iteetigitwo ni maithe manyu. **18** Niwatiganiire Rwaro rwa lhiga, ruria rwaguciarire; ukiriganirwo ni Murungu uria waguciarire. **19** Jehova nionire undu ucio nake akimarega ni undu niarakarito ni arii ake na airitu ake. **20** Nake akiuga atiri, “Ningumahitha uithi wakwa, nyone uria marigiriro mao magaakorwo matarii; nigukorwo ni ruciaro ruremi, ciana itaangihokeka. **21** Manjiguitirre uru ni undu wa ngai itari bata, na makindakaria na ngai ciao itari kiene. Ngaamaiguthia

uru na ruriri hatari; ngaatuma marakario ni ruriri rutaru na umenyu. **22** Ni gukorwo mwaki niwakitio ni mang'uri makwa, uria wakanaga ugakinya mihuro wa kwa ngoma. Niukaniina thi na magetha mayo, na umundie itina cia irima mwaki. **(Sheol h7585)** **23** “Ningamombirira mitino na migu yakwa ndimuhithire ngimahura nayo. **24** Ningamarehithiria ng'aragu ya kumahinyaria, ndimarehithire githina gja kumaniina na muthiro wa kumooraga; Ngaamarehithiria nyamu cia githaka iri magego moogi, ndimarehithire ururu wa ndura iria inyororokaga rukungu-ini. **25** Ruhii rwa njora nirukaniina ciana ciao njira-ini ya itura; kimako gikaamayiura mari kwao micii. Aanake na airitu nimagathira, o hamwe na ngenge, na andu aria mari na mbui. **26** Ndoigire ningamaharaganu, na tharie kurirakanwo kwao kuuma kuri andu, **27** no nindetigirre kinyararo gja thi, nguwo mumuko ndakaage gutatukirwo, oige atiri, “Guoko gwitu nigutooranitie; Jehova tiwe wikite uhi wothe.” **28** Ni ruriri ruceiragia, matiri na gikurana thini wao. **29** Naari korwo maari oogii mahote kumenya uguo na makurane uria uhoru wao wa kurigirira ugaakorwo utari! **30** Mundu umwe angihota atia guteng'eria andu ngiri, kana andu eeri matume andu ngiri ikumi moore, tige makorirwo meendite ni Rwaro rwa lhiga, tige Jehova akorirwo amatiganiire? **31** Ni gukorwo ihiga riao ritihaana ta Rwaro rwa lhiga riitu, o ta uria o na thi ciitu ciuu. **32** Muthabibu wao uumite muthabibu-ini wa Sodomu, na ukoima migunda-ini ya Gomora. Thabibu ciayo ciyurite thumu, nacio ikumba ciacio ikarura. **33** Ndbe yacio ni ururu wa ndura, o guo thumu uria muru muno wa ndura. **34** “Githi ndikoretwo njigite undu uyuu wega ngaikara ndiumenyerere muthiithu-ini wakwa? **35** Kurihaniria ni gwakwa; ni ni ngarihaniria. Ihinda riakinya, kuguru kwao ni gugaatenderuka; muthenya wao wa mwanangiko iri hakuhi, nago mitino wao uhihite umakore.” **36** Jehova niagacirithia andu ake, na aigure ndungata ciake tha, riria akoona nimathiritwo ni hinya, na gutiri o na umwe wao utigarite, aru ngombo kana atari ngombo. **37** Nake ni akoiga atiri, “Riu ngai ciao ikiri ha, ihiga riu meehithaga hari ruo, **38** ngai iria ciariraga maguta ma magongona mao, na ikanyua ndibe ya indo iria ciarutagwo cia kunyuu? Reke cigitukire imuteithie! Reke imuhe kigitio! **39** “Riu menyai ati ni mwene ni ni Ngai! Gutiri ngai ungii tige ni. Ni ni njuraganaga na ni ndiuranaga muoyo, nindihanitie na ninguhonia, na gutiri o na umwe unghonokania kuuma guoko-ini gwakwa. **40** Nguoya guoko gwakwa na iguru njuge atiri: o ta uria nduuraga muoyo nginya tene, **41** riria ngaanoora ruhiu rwakwa rwa njora rukahenia na ndrinyiite na guoko gwakwa ngitua ciira, ningerihiria kuri thi ciakwa, na ndrithire kuri aria maathure. **42** Ningatuma migu yakwa inye thakame irio, Naru ruhiu rwakwa rwa njora rurige nyama: iyo ni thakame ya aria moragitwo na aria matahitwo, na mitwe ya atongoria a thi.” **43** Inyu nduriri, kenai hamwe na andu ake, nigukorwo niakarihaniria thakame ya ndungata ciake; acirithire hari thi ciake, na ahohorie bururi wake, o na andu ake. **44** Musa nimookire na Joshua muru wa Nuni, na makaria ciugo ciothe cia rwimbo ruru andu makiguaga. **45** Riria Musa aarikirie kuche andu a Israeli uhoru ucio, **46** akimeera atiri, “Ciugo ici ciothe ndaamwira umuthi itari na itheru, reke ciakere ngoroni cianyu, nigeetha mugaatha ciana cianyu gwathikira wega ciugo icio ciothe cia watho uyuu. **47** To ciugo o uguo hari inyu, no nicio muoyo wanyu. Niगतुमा mututire matuku maingii bururi uria muraringa Ruru rwa Jorodani mukawigatire.” **48** Muthenya o ro ucio Jehova akira Musa atiri, **49** “Ambata,

ükinye mwambato wa Abarimu o, kuu kíríma kía Nebo búrúri-
iní wa Moabi, kúng'ethaníra na Jeriko, wírorere Kaanani, búrúri
úría ndírahe andú a Isiraeli útuíke igai ríao. **50** Kíríma kiu
úkúhaica nítkio úgaakúira, nawe úcookanírírio hamwe na andú
anyu, o ta úría múrú wa nyúkwa Harúni aakuíríre kíríma-iní
kía Hora, nake agúcookanírírio hamwe na andú aría manakua.
51 Gítúmi kía úguo ní tondú inyuí eerí nímwagire kúnjítíkia
múrí mbere ya andú a Isiraeli o kuu maaí-iní ma Meriba
Kadeshí werú-iní wa Zini tondú mútiigana kúrúgamíríra útheru
wakwa harí andú a Isiraeli. **52** Ní undú úcio, ní úkuona búrúri
úcio úrú o haraaya; no ndúgatoonya búrúri úcio ndírahe andú a
Isiraeli.”

33 Gikí nítkio kírathimo kíríra Musa mündú wa Ngai
aarathimire andú a Isiraeli atanakua. **2** Akiuga atírí:
“Jehova níokire kuuma Sinai, na akímathererúkíra kuuma
Seiru; akímaaríra kuuma kíríma gía Parani. Ookire na ikundi
cia aría atheru kuuma gúthini, akiuma iharúrúka-iní cia írma
ciake. **3** Ti-itherú wee níwe wendete andú; aría othe atheru
marí guoko-iní gwaku. Othe mainamagíríra magúrú-iní maku,
makaamúkirá úrutani kuuma haríwe, **4** watho úría twaheirwo
ní Musa, níguo igai ría úngano wa Jakubu. **5** Níwe warí
múthamaki wa Jeshuruni, ríría atongoria a andú moonganíte,
marí hamwe na mihíríga ya Isiraeli. **6** “Rubeni arotúúra na
ndagakue, o na kana andú ake manyíihe.” **7** Na ha úhoru wa
Juda akiuga atírí, “Wee Jehova, thikíríra kíróo kía Juda; múrehe
kúrú andú ake. Níarúagíríra maündú make na guoko gwake.
Wee-rí, túika wa kúmíteithia akírúa na thú ciake.” **8** Undú wígíí
Lawi oigire atírí: “Thumimu yaku na Urimu yaku ní cia mündú
úría úkenagio níwe. Níwamúgeririe arí kúu Masa; úkímúrúthia
kúu maaí-iní ma Meriba. **9** Úhoru wa ithe na nyina oigire
atírí, ‘Ndirameciiria.’ Ndaigana kúmenya ariú a ithe, kana
akírúmbúyia ciana ciake mwene, no níamenyereire kíugo
giaku, na akígítira kírikaniro giaku. **10** Níarutaga Jakubu kíríra
kía watho waku, na akaruta Isiraeli watho waku. Níarutagíra
úbumba mbere yaku, na akurutíra magongona ma njino marí
magíma kígononga-iní gíaku. **11** Rathima úmenyi wake wa
wíra, Wee Jehova, na úkenagíre wíra wa moko make. Gútha
njohero cia aría mekúmútkíríra; ringa thú ciake itígacooke
kwarahúka ríngí.” **12** Undú wígíí Benjamini oigire atírí: “Reke
úría wendetwo na indo iría njega ahurúke atarí na úgwati harí we,
nígúkorwo amúgitagíra múthenya wothe, nake úría Jehova
endete ahurúkaga gatagatí-iní ga ciande ciake.” **13** Undú wígíí
Jusufu oigire atírí: “Jehova arorathima búrúri wake na ime
ríega ría kuuma igúrú, na maaí ma kúría kírúku maría marí na
thí; **14** hamwe na indo iría njega múno ireehagwo ní ríua, na
kíría kíega múno kíngiuma kúrú mweri; **15** aúrathime na íheo
iria thuuraníríe cia írma-iní cia tene, na maciaro ma túríma
twa tene na tene; **16** hamwe na íheo iría njega múno cia thí,
na indo iría ciyúríte kuo, na útugi úría waikaríte kíhinga-iní
kíría kíahíaga. Maündú maya mothe maroikara mútwe-iní wa
Jusufu, maroikara úthú-iní wa múrúu wa múthamaki arí harí
ariú a ithe. **17** Únene-iní wake ahaana ta ndegwa ya irígithathi;
hía ciake igakíhaana ta cia ndegwa ya gúthaka-iní. Níagatheca
ndúrírí na cio, o na ndúrírí iría irí iturí cia thí. Úguo níguo
kúrú makúmi-iní ma ngiri ma Efiraimu; úguo noguo kúrú harí
ngiri na ngiri cia Manase.” **18** Undú wígíí Zebuluni oigire
atírí: “Kena, wee Zebuluni, úkiomagara, nawe Isakaru úkene
úrú hema-iní ciaku. **19** Nímagatúmaníra andú moke írma-
iní marutíre magongona ma úthingu kuo; nímakaaría indo
nyíngí cia iría-iní, na maríe mithithú íría mihithe múthanga-

iní.” **20** Undú wígíí Gadi oigire atírí: “Kúrathimwo ní úría
úkwarania míhaka ya Gadi! Gadi atúuraga kuo ta múrúúthi,
atambuura guoko kana mútwe. **21** Ethuuríre búrúri úría
mwege múno; akígírwo gícunji kía mútongoria. Ríría anene a
andú moonganire, ní eekire maündú ma kíhoto kía Jehova, na
matua makoní Isiraeli.” **22** Undú wígíí Dani oigire atírí: “Dani
ní kiana kía múrúúthi, kíguthúkte kiumíte Bashani.” **23** Undú
wígíí Nafitali oigire atírí: “Nafitali níaingíhírwo ní útugi wa
Jehova, na aiyúrútwo ní kírathimo gíake; níakagaya mwena wa
gúthini o nginya iría-iní.” **24** Undú wígíí Asheri oigire atírí:
“Múrúu úría múrathenge gúkra aría angí othe ní Asheri; ariú
a ithe maroowendaga, na arothambaga nyarírí ciake na
maguta. **25** Hingíro cia íhingo ciaku igaakorwo irí cia kígera
na cia gícango, naguo hinya waku úkaaianana na matukú
maku. **26** “Gútirí ngai úhaana ta Múrungu wa Jeshuruni, o
we úgeragíra igúrú oke agúteithie, na agaakaríra matu onanie
únene wake. **27** Ngai úría útúuraga tene na tene níwe kíhitho
gíaku, namo moko make matúuraga nginya tene na tene marí
múhuro waku. Níakarutúrúra thú yaku yehere mbere yaku,
akiugaga atírí, ‘Míniine!’ **28** Ní undú úcio Isiraeli agaatúúra arí
wiki atarí na úgwati; gíthima kía Jakubu níkgítire o kuu búrúri
wa ngano, na ndibei wa múhihano, kúría ime ría igúrú rítataga.
29 Kúrathimwo-rí, níwe Isiraeli! Núú úkíhaana ta we, rúrírí
rúhonoketio ní Jehova? Níwe ngo yaku na múgúteithia, na
nowe rúhíu rwaku rwa njora rúrú riiri. Thú ciaku níikaigua
guoya irí mbere yaku, nawe níukarangíríria kúndú gwacio
kúría gútúúgíru.”

34 Thuutha wa úguo Musa akíambata kíríma kía Nebo oimite
werú-iní úría mwaraganu wa Moabi, agíkinya gacúmbírí
ka Pisiga, kúng'ethera Jeriko. Arí hau, Jehova akímuonia búrúri
wothe wa Kaanani, kuuma Gileadi nganya Dani, **2** na Nafitali
guothe, na búrúri wa Efiraimu na wa Manase, na búrúri wothe
wa Juda wothe nginya iría-iní ría mwena wa íthúiro, **3** na
akímuonia kuu Negevu na rúgongo ruothe kuuma Gítuamba
kía Jeriko, na Itúúra inene ría Míkíndú, gúthíi o nginya Zoari.
4 Níngí Jehova akímwíra atírí, “Úyú níguo búrúri úría nderíre
Iburahímu, na Isaaka na Jakubu na mwíhíwa ríría ndoigire
atírí, ‘Níngáúhe njiaro cianyu.’ Níndareke úwone na maitho
maku, no ndúkúringa útoonye kuo.” **5** Nake Musa, ndungata
ya Jehova agíkúira kuu Moabi, o ta úría Jehova oigíte. **6** Nake
akímúthika kuu Moabi gítuamba kíria kíang'etheire Bethi-
Peorí, no nginya úmúthí gútirí mündú úú haría mbírira yake
írí. **7** Musa aarí na úkúrú wa míaka igana ría mírongo írú
agíkua, na maitho make matiorútwo ní hinya kana akoorwo
ní hinya wa mwírí. **8** Nao andú a Isiraeli magícakáira Musa
kúu werú-iní úría mwaraganu wa Moabi íhinda ría matukú
mírongo ítatú, nginya matukú ma kúmúríríra na kúmúcakáira
magíthira. **9** Na rírú, Joshua múrú wa Nuni níaiyúrútwo ní
roho wa úúgí, tondú Musa níamúgíríre moko make. Ní undú
úcio andú a Isiraeli makímúthikíríria, na magíka úría Jehova
aathíte Musa. **10** Kuuma híndí íyo, gútirí kwagía múnabii
úngí ta Musa kuu Isiraeli, úría Jehova aamenyaníte nake úthíu
kwa úthíu, **11** na úría waringire ciana na agíka maündú ma
magegania maría Jehova aamútúmite ageeke kuu búrúri wa
Misírí, na kúrú Firaúni, na kúrú anene ake othe, na kúrú búrúri
wake wothe. **12** Nígúkorwo gútirí mündú úrú wonania hinya
múnene kana ageeka ciiko cia kúmakania ta iría Musa eekire
maitho-iní ma andú a Isiraeli othe.

Joshua

1 Na riri, thuutha wa gikuu kia Musa ndungata ya Ngai, Jehova akira Joshua muru wa Nuni, uria watungatagira Musa, atiri: **2** "Musa ndungata yakwa niakuite. Na riri, wee na andu aya othe, mwihhaaririei kuringa Ruiu rwa Jorodani mutoonye bururi uria ngumuhe, o ucio nguhe andu a Isiraeli. **3** Na riri, handu o hothe haria mugakinya na makinya manyu ninghamuhe, o ta uria ndeerire Musa. **4** Bururi wanyu ugaatamburuka kuuma weru-ini o nginya Lebanoni, na kuuma ruiu ruria runene rwa Farati, nguwo bururi wothe wa Ahiti, o nginya Iria-ini riria Inene ria mwena wa ithuro. **5** Gutikagira mundu ukaahota gugwitiiria matuku mothe ma muoyo waku. O ta uria ndaari na Musa, uguo nogo ngukorwo hamwe nawe; ndigagitaniria kana ngutirike. **6** "Gia na hinya na uumiririe, nigukorwo nwe ugutongoria andu aya mathii makaga bururi uria ndehitire na mwihitwa kuri maithe mao ati ninghamuhe. **7** Gia na hinya na uumiririe muno. Menyagirira gwachikagira watho wothe uria ndungata yakwa Musa aagwathire wikage; ndukanagaruruke na mwena wa urio kana wa umotho uutige, nigeetha ugugaga na uhootani kuria guothe urithiiga. **8** Ciugo cia lbuku riri ria watho itikanatige kwario ni kanua gaku; no wicuturanagie uhoru wario muthenya na utuku, nigeetha umenyagirire gwika maundu maria mothe maandikitwo thini wario. Hindi iyo ni ukagaacira, na ugie na uhootani. **9** Githi ti-ni ngwathite? Wee gia o na hinya na uumiririe. Ndukanetigire o na kana; uruwo ni hinya, nigukorwo Jehova Ngai waku ar hamwe nawe kuria guothe urithiiga." **10** Ni undu ucio Joshua agiatha anene aria maaroraga andu atiri: **11** "Tuikaniriai kamb-ini mukiraga andu atiri, 'Haaririai ringu muige, ni undu mithenya itatu kuuma umuthi yathira nguwo mukaaringa Ruiu rwa Jorodani nigeetha muthi mutoonye na mwigwathire bururi uria Jehova Ngai wanyu ekumuhe utuika wanyu.'" **12** Ningi Joshua akiriria andu a mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase, akimeera atiri, **13** "Ririkanai watho uria mwaherwo ni Musa ndungata ya Jehova, akiuga atiri, 'Jehova Ngai wanyu niamuheete uhoruko na niamuheete bururi uyū.' **14** Atumia anyu, na ciana cianyu, na ihii wanyu no maikare bururi uria mwaherwo ni Musa mwena wa irathiro ria Ruiu rwa Jorodani, no arume othe anyu othe aria njamba cia ita meehete indo cia mbaara, no nginya maringe murimo uuria ung matongoretie ariu a ithe wanyu. No nginya mugateithie ariu a ithe wanyu. **15** nginya riria Jehova akaamahe uhoruko o ta uria amuheete inyu, na nginya riria o nao makegwathira bururi uria Jehova Ngai wanyu ekumahe. Thuutha ucio, no mucooke mugaikare bururi wanyu inyu ene, uria mwaherwo ni Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathiro wa Jorodani, ucio urorethe mwena uria riua rirathagira." **16** Hindi iyo magicookeria Joshua, makimwira atiri, "Nitugwika uria wothe ugutwatha na ni tuguthi kuria guothe ugututuma. **17** O ta uria twathikiire Musa maundu-ini mothe-ri, uguo nogo turigwathikagira. No riri, Jehova Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta uria aari hamwe na Musa. **18** Mundu wothe ukaaremera uuge waku na arege gwathikira maundu mothe maria ukaamatha, no nginya mundu ucio akooragwo. No riri, gia na hinya na uumiririe!"

2 Nake Joshua muru wa Nuni agituma athigaani eeri kuuma Shitimu na hitho; akimeera atiri, "Thii mubaare bururi ucio, na makiria Jeriko." Ni undu ucio magithi, magitonyo

nyumba wa mumaraya wetagwo Rahabu, magikara kuo. **2** Nake muthamaki wa Jeriko akirwo atiri, "Ni kuri andu amwe a Isiraeli mokire guku utuku uyū guthigaana bururi uyū uria uhaana." **3** Ni undu ucio muthamaki wa Jeriko agitumana kuri Rahabu, akimwira atiri, "Andu acio mokire gwaku nyumba maruturire na nja, tondu mokite guthigaana bururi uyū wothe." **4** No riri, mundu-wa-nja ucio niarikiite kuoya andu acio eeri na akamahitha. Nake akiuga atiri, "Ii nguwo, andu acio nimegukite gwakwa, no ndinamenya kuria mekuumite. **5** Hwai-ini riria kihingo gia ituura inene kihingagwo-ri, andu acio nimehiire. Ndinamenya na kuria mathiire. Marumirire na inenya. Mwashota kumakinira." **6** (No riri, niamatwarite nyumba iguru, na akamahitha rungu rwa uguta uria aarite kuu nyumba iguru). **7** Ni undu ucio andu acio maatumitwo ni muthamaki makiumagara, makimarumirira na njira ria ithiiga mariuko-ini ma Ruiu rwa Jorodani, na riria andu acio mamarumirire moimire na nja o uguo-ri, kihingo gikihingwo. **8** Athigaani acio eeri matanakoma, mundu-wa-nja ucio akiambata kuu nyumba iguru, **9** na akimeera atiri, "Ninjui at Jehova niamuheete bururi uyū, na ati nitunyititwo ni guoya munene ni undu wanyu, o nginya ithuothu andu aria tutuuraga bururi uyū tukaiyuru ni maa nda ni undu wanyu. **10** Nitugithe uria Jehova aahuthirie maa ma Iria Itune ni undu wanyu riria mwoimire bururi wa Misiri, na uria mwekire Sihoni na Ogu, athamaki aria eeri a Aamori o kuu mwena wa irathiro wa Ruiu rwa Jorodani, aria mwaninire biu. **11** Riria twaiguire uhoru ucio, ngoro ciit niariaringikire na umiriru wa mundu o mundu akirwo ni hinya ni undu wanyu, nigukorwo Jehova Ngai wanyu nwe Ngai wa kuu iguru o na wa guku thi. **12** Na riri, ndamuthaita mwihite na mwihitwa mukigwetaga ritwa ria Jehova ati nimumaikagira andu a nyumba iitu tha, na mumiike wegga, tondū o na ni nindamugira tha na ndamwika wegga. Na munyonie undu ucio na kimenyithia kia ma **13** kia ati nimumakahonokia baba na maitu, na ariu a baba o na aari a baba, na andu ao othe ciana ciao ciothe, na ati nimumagathihonokia kuuma haru gikuu." **14** Nao andu acio makimuririra, makimwira atiri, "Ithu turoka tungikaaga kuhonokia moyo wanyu! Waga kuoya uria tureeka, nitikaamwika maundu ma utugi na ma kihooto riria Jehova agaathu bururi uyū." **15** Ni undu ucio akimaikurukia na mukanda, akimoimira ndirica tondū nyumba ria aikaraga yaakit ruthingo-ini rwa ituura riu inene. **16** Na riri, niameerite atiri, "Thii kuria irima-ini nigeetha andu acio mamurumirire matikamuone. Mwihithe kuu mithenya itatu o nginya makorwo macookete, mucooke mwihire." **17** Nao andu acio makiria ndugatucokerera kana utwike uuru, **18** o tiva wikire uu: riria tugaatonyo bururi uyū-ri, uguakorwo woherere rurigi ruru rutune ndirica-ini o ino watuharurukiria, nawe ukorwo urehete thoguo na nyukwa, na ariu a thoguo, na andu anyu othe guku gwaku nyumba. **19** Mundu o wothe ukoima nja ya nyumba yaku athi na kuu barabara-ini-ri, thakame yake ikamucokerera we mwene; no ithu tutigacokererwo ni uuru ni undu wake. No uhoru wa mundu o wothe uguakorwo nyumba hamwe nawe, thakame yake nigitucokerera angigeekwo uuru ni guoko kwa mundu o na uruku. **20** No riri ungirira uhoru uyū witu twi naguo, tutigacokererwo ni uuru ukoni mwihitwa uria watwihithia." **21** Nake agicookia, akimeera atiri, "Nidetikira; nigutuike o ta uguo mwoiga." Ni undu ucio agikimoigira uhoru, nao magithi. Na akioherera rurigi ruru rutune hau

ndirica-ini. **22** Maarikia kuomagara-ri, magithii irima-ini na magiikara kuo mithenya itatu, nginya riria andu ari maamarumiriire maahundukire. Andu acio maamacaritie kuu njira-ini iyo yothe kuri maathiriire, no matiigana kumona. **23** Thuutha wa uguo Hindi iyo nao andu acio eeri makiambiria gucooka. Magiikurika moimite na irima-ini, makiringa Ruiu rwa Jorodani, magikinya hari Joshua muru wa Nuni, na makimuhe uhoru wa maundu maria mothe maamakorete. **24** Makira Joshua atiri, "Ti-itheru Jehova niatueete buriri ucio wotho, akauneana moko-ini maitu; andu othe a kuu nimauiyritwo ni guoya munene ni undu witu."

3 Rucini tene Joshua na andu othe a Israeli makiuma hau Shitimu, magithii nginya Jorodani, na matananga murimo ucio ungi magikara hau. **2** Thuutha wa mithenya itatu-ri, anene magithii kundu guothe giikaro-ini kuu, **3** magiatha andu, makimeera atiri: "Riria muriona ithanduku ria kirikanio kia Jehova Ngai wanyu, na muone athinjiri-Ngai, o acio Alawii, marikuuite-ri, mumagare muume haria muri na murumirira. **4** Hindi iyo nguwo murimera njira iria murigera, nigukorwo mutiri mwagera njira iyo ringi. No riri, gatagati-ini kanyu na ithanduku riu, nihagie itina ta ria mikono ngiri igiri; mutikarikuhiirire." **5** Nake Joshua akira andu acio atiri, "Mwitherie, nigukorwo ruciu Jehova niageeka maundu na magegana gatagati-ini kanyu." **6** Nake Joshua akira athinjiri-Ngai atiri, "Oyai ithanduku ria kirikanio muthii mbere ya andu aya." Ni undu ucio makiroya, magithii mbere yao. **7** Nake Jehova akira Joshua atiri, "Umuthi ningwambirira gugutuugira maitho-ini ma andu othe a Israeli, nguwo mamene ati ndirikoragwo hamwe nawe o ta uria ndaari hamwe na Musa. **8** Ira athinjiri-Ngai ari megukua ithanduku ria kirikanio atiri: 'Mwakinya huguru-ini cia Ruiu rwa Jorodani, muthii murugame Jorodani thini.'" **9** Nake Joshua akira andu a Israeli atiri, "Ukai haha mugue ciugo cia Jehova Ngai wanyu. **10** Uhoru uyu nguwo urimumenyithia ati Ngai uria uri muoyo ari hamwe na inyu, na ati hatiri nganja niakamuingatira Akaanani, na Ahiti, na Ahivi, na Aperizi, na Agirigashi, na Aamori, na Ajobusi. **11** Atiriri, ithanduku ria kirikanio ria Mwathani wa thi yothe nirikuringa Ruiu rwa Jorodani mbere yanyu. **12** Na riri, thurai andu ikumi na eeri kuuma mihiriga-ini ya Israeli, o mihiriga mundu umwe. **13** Na riria athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio kia Jehova, o we Mwathani wa thi yothe, maritoboka thini wa Ruiu rwa Jorodani-ri, maa maruo maria maratherera maikurukite nimaritina na meyumba hiba." **14** Ni undu ucio riria andu moimagare makiuma kambu nguwo maringe Ruiu rwa Jorodani, athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio magithii mbere yao. **15** Na riri, nigukorwo Ruiu rwa Jorodani niruiyuraga muno rugakira huguru ciaguo hindi ya magetha. No riria athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku riu maakinyire Ruiu rwa Jorodani, namo maguru mao magitoboka huguru-ini cia ruiu, **16** maa maria moimaga mwena wa na iguru wa ruiu magitiga gutherera maikurukite; makiiyumba hiba kundu kuraya muno nginya itura-ini rietagwo Adamu riria ri gukuhi na Zarethani, namo maa maria maathereraga marorete Iria-ini ria Araba (niru Iria ria Cumbi) magitina biu. Ni undu ucio andu makiringa mang'etheire Jeriko. **17** Athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio kia Jehova makirugama mehaandite wega kundu kumu gatagati ka Ruiu rwa Jorodani, nao andu a Israeli othe makihituka

makiringagira thi nyumu o nginya riria ruriri ruu ruothe rwarikirie kuringa ruiu rwa Jorodani.

4 Riria andu othe a ruriri ruu maarikirie kuringa Ruiu rwa Jorodani, Jehova akira Joshua atiri, **2** "Thuura andu ikumi na eeri kuuma gatagati-ini ka andu aya o mihiriga mundu umwe, **3** na umeeere moe mahiga ikumi na meeri kuuma gatagati ka Ruiu rwa Jorodani handu haria athinjiri-Ngai maarugamite, mamakuue maringe namo murimo mukamaige haria muriraara utuku uyu." **4** Ni undu ucio Joshua agita andu acio ikumi na eeri ari aathuurite kuuma kuri andu a Israeli, o mihiriga mundu umwe, **5** akimeera atiri, "Thii mbere ya ithanduku riu ria kirikanio kia Jehova Ngai wanyu, muthii o gatagati ka Ruiu rwa Jorodani. Mundu o mundu kuringana na mugana wa mihiriga ya Israeli, oe ihiga rimwe ariigirire kiande, **6** ruituke ruiri gatagati-ini kanyu. Mahinda maria magooka, riria ciana cianyu ikamuuria atiri, 'Gitumi kia mahiga maya ni kii?' **7** Mugaaciira ati gutherera kwa maa ma Jorodani ni gwatinithio mbere ya ithanduku ria kirikanio kia Jehova. Hindi iria ithanduku riu riaringaga Jorodani-ri, maa ma Ruiu rwa Jorodani nimatinithio. Mahiga maya megituika kiririkania gia kiririkanaga andu a Israeli uhoru ucio nginya tene." **8** Ni undu ucio andu a Israeli magika o ta uria maathitwo ni Joshua. Makioya mahiga ikumi na meeri kuuma gatagati ka Ruiu rwa Jorodani, kuringana na mugana wa mihiriga ya andu a Israeli, o ta uria Jehova eerite Joshua; nao magikua mahiga macio nginya kambu yao, makimaiga kuo. **9** Nake Joshua akira andu mahiga macio ikumi na meeri, akimaiganirira hau gatagati ka Ruiu rwa Jorodani haria athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio maarugamite. Namu mari ho nginya umuthi. **10** Nigukorwo athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria kirikanio maikare marungii hau gatagati ka Ruiu rwa Jorodani nginya hindi iria andu meekire maundu maria mothe Jehova aathite Joshua, na magikwo o ta uria Musa aathite Joshua mekwo. Nao andu magikihiuha, makiringa murimo, **11** na andu othe maarikia kuringa o uguo, ithanduku ria Jehova o narho na athinjiri-Ngai makiringa makionagwo ni andu othe. **12** Andu a mihiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase makiringa murimo, meeohete indo cia mbaara, mari mbere ya andu a Israeli, o ta uria Musa aamaathite. **13** Andu ta 40,000 methagathagite na meeohete indo cia mbaara makiringa murimo ucio, mari mbere ya Jehova, magikinya weru-ini wa Jeriko. **14** Muthenya ucio, Jehova agituugira Joshua maitho-ini ma andu a Israeli othe; nao makimwitigira matuku mothe maria aatuirire muoyo, o ta uria meetigirite Musa. **15** Ningi Jehova akira Joshua atiri, **16** "Atha athinjiri-Ngai ari maakuuie ithanduku ria Uira mambate moimire Ruiu rwa Jorodani." **17** Ni undu ucio Joshua agiatha athinjiri-Ngai acio, akimeera atiri, "Ambatai mumire Jorodani." **18** Nao athinjiri-Ngai makimbata, makiuma ruiu makuuie ithanduku ria kirikanio kia Jehova. Maarikia gukinyithia maguru mao thi nyumu o uguo-ri, maa ma Ruiu rwa Jorodani magicookana handu hamo, ningi makiiyura huguru ciaruo o ta mbere. **19** Na riri, muthenya wa ikumi na mweri wa mbere, andu acio makimbata, makiuma Jorodani na makimba kambu mwena wa irathiro wa Jeriko, o kuu Giligali. **20** Nake Joshua akiga mahiga maria ikumi na meeri maarutitwo Ruiu rwa Jorodani kuu Giligali. **21** Akira andu a Israeli atiri, "Mahinda maria magooka, riria njaro cianyu ikooria maithe ma cio atiri, 'Gitumi kia mahiga maya ni kii?' **22** Hindi iyo nimukamenyithia ciana cianyu uhoru, mumeere atiri, 'Andu a Israeli maaringire

Rũũ rwa Jorodani rũhũite rũgatuika thĩ nyũmũ. **23** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩahũithirie maaĩ ma Jorodani mbere wanyu nginya rĩrĩa mwarikire kũringa. Jehova Ngai wanyu eekire Rũũ rwa Jorodani o ta ũrĩa eekire Iria Itune rĩrĩa aarĩhũithirie mbere iitũ nginya rĩrĩa twarĩkirie kũringa. **24** Eekire ũguo nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ guoko kwa Jehova kũri hinya mũno, na nĩgeetha mũtũũre mwĩtigĩrĩte Jehova Ngai wanyu nginya tene.”

5 Na rĩrĩ, rĩrĩa athamaki othe a Aamori arĩa maarĩ kũu mwena wa ithũuro wa Rũũ rwa Jorodani, na athamaki othe a andũ a Kaanani arĩa maarĩ kũu ndwere-inĩ cia iria maiguire ũrĩa Jehova aahũithĩtie maaĩ ma Jorodani mbere ya andũ a Isiraeli nginya tũkĩrĩkia kũringa mũrĩmo ũria ũngĩ, ngoro ciao ikĩyũrwũ nĩ guoya, na matiacookire kũgĩa na ũmĩrĩru wa kũng'ethanĩra na andũ a Isiraeli. **2** Hĩndĩ iyo Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Thondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ, ũroke kwerũhia ũhoru wa irua harĩ andũ a Isiraeli.” **3** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩthondeka tũhiũ twa mahiga ma nyaigĩ na akĩruithia arũme a Isiraeli kũu Gibeathi-Haaralothu. **4** Na rĩrĩ, kĩrĩa gĩatũmire Joshua aruithanie nĩ rĩrĩ: arũme arĩa othe moomĩre bũrũri wa Misiri, o acio othe maakinyĩtie miaka ya gũthĩ mbaara-rĩ, nĩmakuĩrĩre werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ thuuha wa kuuma bũrũri wa Misiri. **5** Arũme othe arĩa moomĩre bũrũri wa Misiri nĩmarũite, no andũ othe arĩa maaciariũro werũ-inĩ marĩ rũgendo-inĩ rwa kuuma bũrũri wa Misiri matiarũite. **6** Andũ a Isiraeli moortũire werũ-inĩ miaka mũrongo ĩna nginya rĩrĩa andũ othe arĩa maakinyĩtie miaka ya gũthĩ mbaara rĩrĩa moimaga bũrũri wa Misiri maakuire, tondũ nĩmaregire gwathĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhĩtwa atĩ matikoona bũrũri ũrĩa eerĩire maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩagatũhe, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũki. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩarahũra arĩũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ ũndũ matiaruithĩtio marĩ rũgendo-inĩ. **8** Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rũrĩrĩ rũu ruothe, magĩkĩra o kũu maakĩte kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona. **9** Nĩngĩ Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩguo ndeheria rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyũ.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũwo Giligali nginya ũmũthĩ. **10** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magĩkũngũra Giathĩ kĩa Bathaka. **11** Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bũrũri ũcio; mĩgate itarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia, na ngano hĩhie. **12** Maarĩa irio cia bũrũri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacookire kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩrĩre maciaro ma Kaanani. **13** Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuhi na Jeriko, agĩtiira maithe akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhiũ njora, akarũnyĩta na guoko. Nake Joshua agĩthĩ o harĩa aarĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũũthia, agĩturumithia ũthũ thĩ, akĩhooya, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩrĩ irĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?” **15** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩka o ta ũguo.

6 Rũu-rĩ, itũũra rĩu rĩa Jeriko rĩahĩngĩtũo biũ nĩ ũndũ wa andũ a Isiraeli. Gũtĩrĩ mũndũ woimaga nja kana agatũonyũ kuo. **2** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Nĩneanĩte itũũra rĩrĩ rĩa Jeriko moko-inĩ maku, o hamwe na mũthamaki wakuo, o na njamba cia hinya ciaku. **3** Thĩũrũrũka itũũra rĩu inene hamwe na andũ anyu othe a ita riita rĩmwe. Mwĩke ũguo mĩthenya itandatũ. **4** Na athĩnjĩrĩ-Ngai mũgwanja matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro, makuũite macoro mũgwanja mathondeketwo na hĩa cia ndũrũme. Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, mũgaathĩũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja, nao athĩnjĩrĩ-Ngai mathĩĩ makĩhuhaga macoro. **5** Rĩrĩa mũkaigwa mahuha macoro na mũgambo mũnene, ĩra andũ othe makaanĩrĩra na rĩanĩrĩra inene mũno; naruo rũthingo rwa itũũra rĩu nĩrũkamomoka, nao andũ othe matũonye itũũra rĩu, o mũndũ athĩite na mbere na kũrĩa arorete.” **6** Nĩ ũndũ ũcio, Joshua mũrũ wa Nuni agĩta athĩnjĩrĩ-Ngai, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩrĩ-Ngai mũgwanja thĩĩnĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandũkũ rĩu.” **7** Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ mbere! Mũthĩĩ mũthĩũrũrũkĩrie itũũra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.” **8** Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩra andũ, na athĩnjĩrĩ-Ngai acio mũgwanja makuũite macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rikĩmarũmĩrĩra. **9** Nacio thĩgari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthĩĩ itongoretie athĩnjĩrĩ-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thĩgari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kuuma na thuuha. Hĩndĩ iyo yotho macoro no maahuhagwo. **10** No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtĩkananĩrĩre na mũgambo wa mbaara, o na kana mũreke mĩgambo wanyu ĩguo, o na mũtĩkoige ũndũ o na ũrĩkũ nginya mũthenya ũrĩa ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” **11** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rikũuo, rĩthĩũrũrũkio itũũra-inĩ rĩu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtũkũ ũcio. **12** Rĩciĩnĩ rũrũ rũngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩrĩ-Ngai makĩoya ithandũkũ rĩa rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **13** Nao athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa mũgwanja makuũite macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ na mbere, makinyũkĩtie matongoretie ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thĩgari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thĩgari ingĩ ikĩrũmĩrĩra ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma na thuuha, o macoro makĩgabanga. **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthĩũrũka itũũra rĩu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mĩthenya itandatũ. **15** Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, magĩũkĩra ruoro rũgĩtema na magĩthĩũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja o ta thĩrĩ meekaga mĩthenya iyo ingĩ, tĩga atĩ mũthenya ũcio, maathĩũrũrũkĩrie itũũra rĩu inene maita mũgwanja. **16** Nao makĩrĩthĩũrũka riita rĩa mũgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩrĩ-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩra andũ atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũũra rĩrĩrĩ! **17** Itũũra rĩrĩrĩ inene na kindũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo nĩkwamũrũro Jehova, othe angango. No Rahabu ũrĩa mũmaraya wiki, na andũ ariana othe marĩ hamwe nake thĩĩnĩ na nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahĩthire athigaani arĩa twatũmĩte. **18** Na rĩrĩ, mwĩmenyerere mĩtikahutie indo icio ciamũrĩtũo cia kũniinwo, nĩgeetha mĩtikerehere mwanangiko nĩ ũndũ wa kuoya kindũ o na kĩrĩkũ gĩacio. Mũngĩchũthia nĩmũgatũma kambĩ ya Isiraeli itũke ya kũniinwo, na mũmĩrehere thĩĩna. **19** Betha yotho na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no

nginya ciigwo kígīna-inĩ gīake.” **20** Rīria coro wahuhirwo, andũ makianīra, na rīria andũ maaguire mūgambo wa coro, makianīra rianīra inene, naruo rūthingo rūkimomoka; nĩ undũ ūcio o mūdũ o mūdũ agitoonya itũura riu, na makirĩtunyana. **21** Nao makiamīra Jehova itũura riu, na makiananga kindũ o gīothe kīria kīarĩ muoyo kuo na rūhiu rwa njora, arũme na andũ-a-nja, andũ ethĩ na akūrũ, na ng’ombe, na ng’ondũ, na ndigiri. **22** Joshua akīra andũ arĩa eerĩ maathiite gūthigaana būruri ūcio atĩrĩ, “Thiĩ mūtoonye nyũmba ya mūtumia ūria mūmaraya, mūmuumie nja hamwe na andũ ao othe, o ta ūria mwamwĩre na mwihitwa.” **23** Nĩ undũ ūcio aanake acio maarĩ athigaani magitoonya na makiumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na arĩu a nyina na andũ ao othe. Magikiumia andũ a nyũmba yake othe, makimaiga handũ kũu nja ya kambĩ ya Israeli. **24** Magicooka magĩcina itũura riu inene rĩothe, na kīria gĩothe kīarĩ thiĩnĩ warĩo, no betha na thahabu, na indo cia gicango na cia kīgera, magĩciiga kīgīna-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova. **25** No rĩrĩ, Joshua nīahonokirie Rahabu ūria mūmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nīahithire andũ arĩa Joshua aatũmite magathigaane Jeriko nake atũuranagia na andũ a Israeli nginya ūmũthĩ. **26** Ihinda o ro atũu, Joshua akĩhithithia andũ acio na mwihitwa, akiuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kīrumi maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩ mūdũ ūria ūkaageria gwaka itũura rĩrĩ inene rĩa Jeriko ringĩ: “Mūdũ ūria ūgaaka mĩthingi ya itũura rĩrĩ, nīagakuĩrwo nĩ mūrũ wake wa irigithathi; na akirũgama ihingo cia itũura rĩrĩ, akũirwo nĩ mūrũ wake wa kihinga-nda.” **27** Nĩ undũ ūcio Jehova agĩkorwo arĩ hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikihunja kūdũ guothe būruri ūcio.

7 No rĩrĩ, andũ a Israeli nīmagire kwĩhokeka ūhoroni ūkonĩ indo iria ciamūrĩtwo cia kũniinwo; nake Akani mūrũ wa Karimi, mūrũ wa Zimuri, mūrũ wa Zera, wa mūhĩrĩga wa Juda, nĩoire imwe ciacio. Nĩ undũ ūcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ undũ wa Israeli. **2** Ningĩ Joshua agĩtũma andũ kuuma Jeriko mathiĩ Ai, itũura rĩakuhanĩrĩrie na Bethi-Aveni mwena wa irathĩro wa Betheli, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩ mūgathigaane būruri ūcio.” Nĩ undũ ūcio andũ acio magĩthiĩ na magĩthigaana Ai. **3** Nao magicooka kūrĩ Joshua na makĩmwĩra atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa andũ othe mambate makahũire itũura rĩa Ai. Rekia andũ 2,000 kana ithatũ makarĩtunanye; tĩga kũnógia andũ othe, nĩgũkorwo no andũ anini marĩ kuo.” **4** Nĩ undũ ūcio no andũ ta 3,000 maambatire, no magĩtoorio nĩ andũ a Ai, **5** nao andũ acio a Ai makĩrũraga ta andũ mĩrongo itatũ na atandatũ a Israeli. Nĩmaingatire andũ a Israeli kuuma kihingoinĩ gĩa itũura riu makĩmakinya o kūrĩa kwenjagwo mahiga, na makĩmahũrĩra kũu igaragaronĩ. Ihũura riu rĩgĩtũma ngoro cia andũ a Israeli iringĩke, na makĩyũrwo nĩ maai nda. **6** Nake Joshua agĩtembũranga nguo ciake, akĩgũthithia thĩ, agĩturumithia ūthiũ wake thĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kīrĩkanĩro kĩa Jehova, agĩkara hau nginya hwaĩ-inĩ. Nao athuari a Israeli magĩka o ta ūguo na makĩhũrĩra rĩkũngũ mũtwe. **7** Nake Joshua akiuga atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova, nĩ kĩ gĩatũmire ūrehe andũ aya mūrĩmo ūyũ wa Rũũ rwa Jorodani nĩguo ūtũneane moko-inĩ ma Aamori, matũmine? Naarĩ korwo nĩtwaiganĩre tũtũire mūrĩmo ūria ūngĩ wa Rũũ rwa Jorodani! **8** Wee Mwathani, ingikiuga atĩa, kuona atĩ Israeli nĩmatooretĩ nĩ thũ ciao? **9** Andũ a Kaananĩ na andũ arĩa angĩ a būruri ūyũ nĩmarĩguu ūhoroni ūcio, nao matũthĩrũrũkĩrie, matũmine biũ, meherie rĩtwa rĩtũ gũkũ thĩ. Nawe ūgaagũka atĩa nĩ undũ wa rĩtwa riu rĩaku inene?” **10** Nake Jehova

akīra Joshua atĩrĩ, “Ūkĩra! Ūkwĩgũthithia ūturumithiite ūthiũ waku thĩ nĩkĩ? **11** Israeli nĩmehitĩe; nĩmathũkĩtie kīrĩkanĩro gĩakwa kīria ndamaathire marũmagĩrĩre. Nĩmoete indo imwe iria ciamūrĩtwo cia kũniinwo; nĩmaiĩyite, na makaheenanĩa, o na magaciiganĩria hamwe na indo ciao o ene. **12** Kĩu nĩkĩo gĩtũmi kīria kīgĩrĩtie andũ a Israeli meetĩre thũ ciao; na nĩkĩo marorĩra thũ ciao tondũ nĩmatũkĩtie a kũniinwo. Na nĩ ndigũcoka gũkorwo hamwe na inyuũ o tĩga mũniĩne kindũ kũu kiamūrĩtwo gĩa kũniinwo kĩehere thiĩnĩ wanyu. **13** “Ūkĩra, ūthiũ ūtherie andũ acio. Thiũ ūmeere atĩrĩ, ‘Mwĩtherie mĩwĩhaarĩrie nĩ undũ wa rĩciũ; nĩgũkorwo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atĩrĩ: Nĩ harĩ kindũ kiamũre gĩa kũniinwo kĩrĩ thiĩnĩ wanyu, inyuũ Israeli. Mũtingĩhota gwĩtĩria thũ cianyu o nginya rĩria mũgaakĩeheria kũme thiĩnĩ wanyu. **14** “Tondũ ūcio rĩciũ kiroko mũkeyumĩria inyuũ ene o mũhĩrĩga, o mũhĩrĩga. Na rĩrĩ, mũhĩrĩga ūria Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mbarĩ, o mbarĩ; nayo mbarĩ rĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba rĩa Jehova agaathuura nĩkeyumĩria o mūdũ, o mūdũ. **15** Mūdũ ūria ūkũnyĩtwo na indo icio ciamūrĩtwo cia kũniinwo nĩagacinwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nĩgũkorwo nĩathũkĩtie kīrĩkanĩro kĩa Jehova, na nĩekĩte undũ wa thoni thiĩnĩ wa Israeli!” **16** Mũthenya ūyũ ūngĩ rĩciũnĩ tene, Joshua akīra andũ a Israeli moimĩre o ta ūria mĩhĩrĩga yao yatariĩ, nago mũhĩrĩga wa Juda ūgĩthuurwo. **17** Mbarĩ cia Juda ikĩmĩra, nake agĩthuurwo mbarĩ ya Azera. Agĩcoka akĩmĩria mbarĩ cia Azera mbere kũringana na nyũmba ciao, nake Zebedi agĩthuurwo. **18** Nake Joshua akĩmĩria nyũmba yake mūdũ o mūdũ, nake Akani mūrũ wa Karimi, mūrũ wa Zimuri, mūrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, agĩthuurwo. **19** Nake Joshua akīra Akani atĩrĩ, “Mūrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Israeli, na ūmũkumie. Njĩra ūria wikite na ndũkaahithe.” **20** Nake Akani agĩcoka akīra Joshua atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wa Israeli. Na ūũ nĩguo njĩkĩte: **21** Rĩria ndonire kabuti gathaka koimĩte Babuloni, na cekerĩ magana meerĩ cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ūritũ wa cekerĩ mĩrongo itano thiĩnĩ wa indo iria twatahĩte, nĩndaciĩrĩrie na ngĩcioya, na ithĩkĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha rĩrĩ rungu wacio.” **22** Nĩ undũ ūcio Joshua agĩtũma andũ, nao makĩhanyũka magĩthiĩ nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithĩtwo thiĩnĩ wa hema iyo, nayo betha iyo yaigĩtwo rungu rwacio. **23** Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ iyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Israeli othe, nao magĩcĩtagania thĩ mbere ya Jehova. **24** Nake Joshua, hamwe na Israeli othe, makĩnyiita Akani mūrũ wa Zera, na makĩoya betha iyo, na kabuti, na gĩkama gĩa thahabu, na arĩũ ake na arĩũ ake, na ng’ombe ciake, na ndigiri na ng’ondũ ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akori. **25** Nake Joshua akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite ūtĩrehere thiĩna ūyũ? Wee nawe ūmũthĩ nĩkuonio thiĩna nĩ Jehova.” Nao andũ a Israeli othe makĩmũhũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. **26** Magicooka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ūmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ undũ ūcio handũ hau hagicooka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akori o nginya ūmũthĩ.

8 Ningĩ Jehova akīra Joshua atĩrĩ, “Ndũgetĩgĩre na ndũgakue ngoro. Thiĩ na mbũtũ yothe ya ita, mwambate mũgatharĩkĩre itũura rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũura rĩa rĩku inene na

būruri wake. 2 Ikai itūūra rīa Ai na mūthamaki wario o ta ūria mwekire itūūra rīa Jeriko na mūthamaki wario, o tiga atīrī, no muoye indo iria mūgūtaha, o na mahiū matuīke manyu. Oheriai andū a itūūra rīu inene na mwena wa na thuutha.”

3 Nī ūndū ūcio Joshua na mbūtū othe ya ita makiumagara magatharīkire Ai. Nake agithuura andū 30,000 arīa maarī njamba mūno akimatūma mathīī kūrī ūtukū. 4 akīmeera atīrī: “Ta thīkīrīriai wega. Inyuū mūkuoheria andū a itūūra rīu inene na mwena wario wa na thuutha. Mūtigaikare haraaya narīo. Inyuothe mūikare mwīguite. 5 Nīi na arīa othe tūrī nao tūgūthengerera itūūra rīu inene kuuma na mbere na rīria andū acio mariumagara gūtūhūrīa o ta ūria meekire hīndī ya mbere-rī, tūmoorīre. 6 Nao matūingathīe o ngīnya tūmaguucīrīrie biū moime itūūra rīu inene, nīgūkorwo mariuga atīrī, ‘Nī ithūī maroorīra ta ūria meekire rīa mbere.’ Nī ūndū ūcio rīria tūrīmoorīra-rī, 7 inyuū na inyuū mūkīre muume kūrīa mūmoohērie, mūtharīkire itūūra rīu inene na mūrītunyane. Jehova Ngai wanyu nēkūrīneana moko-inī manyu. 8 Na rīrī, mwarīkia kwīgwatīra itūūra rīu inene-rī, mūrīcīne. Ikai o ta ūria Jehova aathanīte gwīkwo. Mūtīgīrīre nī mwēka ūguo ndamwatha.”

9 Nake Joshua akīmeera moimagare, nao magīthī harīa maathīiaga kuoheria andū a itūūra rīu, na makīhītha metereie gatagatī ka Betheli na Ai, mwena wa ithūuro wa Ai, no Joshua araanarīre na andū arīa angī ūtukū ūcio. **10** Mūthenya ūyū ūngī rūcīinī tene, Joshua agīcookanīrīria andū ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraēli makīmatongoria marorete Ai. **11** Mbūtū othe ya ita rīria yarī hamwe nake igīthī yambatīte, igīkuhūrīa itūūra rīu inene mariumīte na mbere. Nao makīamba hema mwena wa gathīgathīni wa Ai, na hagīkorwo nī haari gītūamba gatagatī kao na itūūra rīu inene. **12** Joshua nīakoretwo oete andū ta 5,000 na akamaiga moheirie andū kūu gatagatī ka Betheli na Ai, mwena wa ithūuro wa itūūra rīu inene. **13** Magīgātha thīgari ciikare cīhaarīrie o andū handū hao, iria ciothe ciarī kambī igīkara mwena wa gathīgathīni wa itūūra rīu inene, na iria cioheirie andū mwena wa ithūuro warīo. Naguo ūtukū ūcio Joshua agīthīī kūrāra kūu gītūamba-inī. **14** Rīrīa mūthamaki wa Ai onire ūndū ūcio, agīkūrīa na ihēnya rūcīinī tene, akīmagara na ihēnya hamwe na andū othe a itūūra rīu inene nīguo agacemanīe na Isiraēli marūe mbaara handū hana haang’ethanīire na Araba. No rīrī, ndaigana kūmenya atī nīmehīthīrwo na mwena wa thuutha wa itūūra rīu inene. **15** Nake Joshua na andū a Isiraēli othe magīitua ta mahūūrītwo magatoorio, nao makīura marorete na werū-inī. **16** Nao andū othe a itūūra rīa Ai magītītwo nīguo mamarūmīrīre, nao magītēng’eria Joshua makīguucīrīrio makīuma itūūra rīao. **17** Gūtīrī mūndū mūrūme o na ūmwe wa Ai kana Betheli ūtoimire gūthīī gūkīnyā andū a Isiraēli. Magītīga itūūra rīu rītaahingītīwo magītēng’eria andū a Isiraēli. **18** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ambararia itīmū rīu ūnyīitīte na guoko, ūrīrorie mwena wa Ai, nīgūkorwo nīngūneana itūūra rīu inene moko-inī manyu.” Nī ūndū ūcio Joshua akīambararia itīmū rīake akīrīrorīa Ai. **19** Na rīrī, Joshua aarīkia gwīka ūguo, arūme arīa moohēte andū magīkūrīa narua, magītēng’era na ihēnya, magītōonya itūūra rīu na makīrītunyana, ningī makīrīgwatīa mwaki o narua. **20** Na rīrīa andū acio a Ai maarorīre na thuutha na makīona ndogo yumīte itūūra rīu yambatīte na igūrū-rī, nao makīaga mweke wa gwithara na mwena o na ūrīkū, nīgūkorwo andū a Isiraēli arīa morīte marorete werū-inī nīmagarūrūkīre acio maamatēng’eraga. **21** Rīrīa Joshua na Isiraēli othe moonire atī andū ao arīa moohērie andū thuutha wa itūūra nīmarītunyanīte, na makīona ndogo

igītoga kuuma itūūra, makīgarūrūka na makīūraga andū acio a Ai. **22** Nao andū arīa maamohētie makīuma itūūra rīu inene matharīkire. Andū a Ai magīgīkīrwo gatagatī ka andū a Isiraēli, makīmaga mbere na thuutha. Andū a Isiraēli makīmanīna, na matiatīgīrie mūndū o na ūmwe arī muoyo, kana makīreka o na ūmwe ahonoke. **23** No nīmanyīitīre mūthamaki wa Ai arī muoyo, makīmūtwarīa Joshua. **24** Rīrīa andū a Isiraēli maarīkīrie kūrāra andū othe a Ai arī maarī gīthaka-inī na kūu werū-inī, kūrīa maamatēng’ereirie-rī, na rīria andū acio othe maarīkīrie kūrārago na rūhīu rwa njora-rī, andū a Isiraēli othe magīcooka Ai na makīūraga andū arīa othe maarī kuo. **25** Andū arīa mooragīrwo mūthenya ūcio maarī andū 12,000, arūme na andū-a-nja; nao nī andū othe a itūūra rīa Ai. **26** Nīgūkorwo Joshua ndaigana gūthūna guoko kūrīa kwambaratīte itīmū rīake ngīnya rīria aarīkīrie kūniina andū arīa othe maatūūraga Ai. **27** Nao andū a Isiraēli magīkuuīra ūhīu na indo iria maatahīte kuuma itūūra rīu inene, o ta ūria Jehova aathīte Joshua. **28** Nī ūndū ūcio Joshua agīcina Ai na akīrītua hiba ya mwanangīko ya gūtūūra, gūgītūka kūndū gūkīrīte ihooru ngīnya ūmūthī. **29** Joshua agīcooka agīcuuria mūthamaki ūcio wa Ai mūtī igūrū, akīreka aikare ho o ngīnya hwaī-inī. Rīua rīgīthūa-rī, Joshua agīathana atī mwīrī ūcio ūrutwo mūtī igūrū, ūkīko hau itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīu, magīcooka makīūgīrīra hiba nene ya mahiga, nayo rīrī o ho ngīnya ūmūthī. **30** Thuutha wa ūguo Joshua agīkūrīa Jehova, o we Ngai wa Isiraēli, kīgongona o kūu kīrīma-inī kīa Ebali, **31** o ta ūria Musa ndungata ya Jehova aathīte andū a Isiraēli. Aagīkīre o ta ūria kwandīkītīwo thīnī na lbuku rīa Watho wa Musa, kīgongona kīrī kīa mahiga matarī maicūhie, hatarī indo cia wīra cia kīgera ikūhūthīrwo ho. Igūrū rīakīo makīrūtīra Jehova maruta ma njīno na magongona ma ūguano. **32** Nake Joshua akīandika watho wa Musa igūrū rīa mahiga macio, aandīkire andū a Isiraēli marī ho makīonagīra. **33** Na rīrī, andū a Isiraēli othe, na andū a kūngī na ene būruri o ūndū ūmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atūithania cīra, makīrūgama mīena yeerī ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova mang’etheire athīnjīrī-Ngai, arīa maarī Alawī na nīo maarīkuuaga. Nethu ya andū yarīgumite mbere ya kīrīma kīa Gerizīmu, na nuthu iyo īngī ikarūtīga mbere ya kīrīma kīa Ebali, o ta ūria Musa ndungata ya Jehova aathanīte mbere iyo rīria aarutanire ūhoro wa kūrāthīmaga andū a Isiraēli. **34** Thuutha ūcio, Joshua agīthoma ciugo ciothe cia Watho, agīthoma irathīmo o na agīthoma irumi, o ta ūria kwaandīkītīwo lbuku-inī rīa Watho. **35** Gūtīrī kiugo o na kīmwe kīa iria ciothe Musa aathanīte Joshua ataathōmēire kīūngano kīu gīothe kīa Isiraēli, o hamwe na andū-a-nja na ciana na andū o kūngī arīa maatūūrānagīa nao.

9 Na rīrīa athamaki othe arīa maarī mwena wa ithūuro wa Rūū rwa Jorodani maiguire maūndū macio, na arīa maarī būruri ūria ūrī irīma, na arīa maarī ituamba-ini ciikūrūko cia irīma cia mwena wa ithūuro, na kūu hūgūrūrū-inī cia Iria rīria Inene guothe o ngīnya Lebanonī (nīo athamaki a andū a Ahitī, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivī, na Ajobusi), **2** magīcookanīrīra hamwe nīguo mahūūrane na Joshua na Isiraēli. **3** No rīrī, rīria andū a Gibeonī maiguire ūria Joshua ekīte itūūra rīa Jeriko o na rīa Ai, **4** magīka ūndū wa wara. Magītīhī marī ta andū matūmītwo marī na ndīgiri ciao ikūiithītīo makūnia matarīkangu, na mondo ngūrū mūno cia ndibei irī nduīkangu na igatumwo. **5** Nao arūme acio meekīrīte iraatī ciarī ndarūku, ciarī na iraka, na makehumba

nguo ngürü. Irio ciao ciothe iria meekuüre rĩgu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. **6** Nao magĩthĩ kũri Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkite kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondũ ũcio gĩai kĩrĩkanĩro na ithuĩ.” **7** Nao andũ a Isiraeli makĩra Ahivi acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgia kĩrĩkanĩro na inyuĩ?” **8** Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.” Ningĩ Joshua akĩmoooria atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ a, na muumĩte kũ?” **9** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkite nĩ undũ wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nĩgũkorwo mũtũũguĩte ũhoru wake: o na maĩndũ mothe marĩa eekire bũrũri wa Misiri, **10** na ũria wotho eekire athamaki arĩa eerĩ a Aamori kũu irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, nao nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani, ũria wathamakaga Ashitarothu. **11** Nao athuuri atongoria aitũ na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri witũ nĩmatwirire atĩrĩ, ‘Kuuai irio nĩ undũ wa rũgendo rwanyu, mũthĩ mũcemanie na andũ acio, na mũmeere atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu; gĩai kĩrĩkanĩro na ithuĩ.’” **12** Irio ici ciitũ cia rĩgu ciarĩ hiũ mũthenya ũria tuoimire gwitũ tũke kũri inyuĩ. No rĩu ta kĩonei ũria ciũmĩte na ikagĩa mbuu. **13** Nacio mondo ici ciarĩ njerũ tũgĩcyũria ndibei, no rĩu ta kĩonei ũria itũkangĩte. Nacio nguo ciitũ na iraatũ nĩkũrĩte nĩ undũ wa rũgendo kũraha mũno.” **14** Nao andũ a Isiraeli makĩrora irio imwe cia andũ acio, no matiigana kũhooya kĩrĩa kuuma harĩ Jehova. **15** Nake Joshua akĩgia kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao atĩ areke matũũre muoyo, nao atongoria a kiũngano kũu kĩa andũ a Isiraeli magĩkĩra ũhoru ũcio hinya na mwĩhitwa. **16** Mũthenya itatũ thuutha wa kũgia na kĩrĩkanĩro kũu na andũ acio a Gibeoni, andũ a Isiraeli makĩguua atĩ andũ acio maahakanĩte nao, na maatũũraga o hakuhi nao. **17** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli makĩumagara, na mũthenya wa gatatũ magĩkinya matũũra-inĩ mao manene, na nĩmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. **18** No andũ a Isiraeli matiigana kũmahũũra, nĩ undũ atongoria a kiũngano kĩa nĩmehĩtite na mwĩhitwa makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli. Nakĩo kiũngano kũu gĩothe gĩkinuguna nĩ undũ wa atongoria acio, **19** no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩtũwĩhĩte na mwĩhitwa tũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondũ ũcio tũtingĩmahutia. **20** ũria tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo, nĩgeetha tũtikanacookerewo nĩ marakara nĩ undũ wa kuuma mwĩhitwa ũria twhĩtĩre nĩ undũ wao.” **21** O na ningĩ makĩmeera atĩrĩ, “Reke matũũre muoyo, no matũũke a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa Isiraeli maaĩ.” Nĩ undũ ũcio atongoria makĩga kĩrĩko kĩa kũri andũ acio a Gibeoni. **22** Ningĩ Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mũtũheenie rĩa mweogire atĩrĩ, “Tũtũũraga kũndũ kũraya mũno na inyuĩ, o rĩrĩa mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ? **23** Tondũ ũcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mũtigatiga gũtũka ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba ya Ngai wakwa maaĩ.” **24** Nao magĩcookeria Joshua makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o wega ũria Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamũhe bũrũri ũyũ wotho, na atĩ aniine andũ othe arĩa matũũraga kuo mehene mbere yanyu. Nĩ undũ ũcio tũgĩtigira mũno, tweciria ũria mũngĩtũũraga, na nĩkĩo twekire undũ ũcio. **25** Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ maku. Twĩke undũ ũria wotho ũkuona rĩu mwega na wa kĩhotho.” **26** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩmahonokia kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. **27** Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩtũ andũ

acio a Gibeoni oini a ngũ na atahĩri mũngĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩri kĩgongona kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. ũguo nĩguo matũũre nginya ũmũthĩ.

10 Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aigũire atĩ Joshua nĩarĩkĩtie gũtũnyana itũũra rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩo o ta ũria ekĩte itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũũraga hakuhi nao-rĩ. **2** Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ undũ wa ũhoru ũcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũũra marĩa maakoragwo marĩ ma ũthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na ningĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. **3** Nĩ undũ ũcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Heberoni, na Pĩramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, **4** akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũũra Gibeoni, nĩ undũ nĩmagĩte kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.” **5** Nao athamaki acio atano a Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Heberoni, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookerĩrĩa hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang’etheire itũũra rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra. **6** Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ũũke gũkũ narua nĩguo ũtũhonokie! Tũteithie nĩ undũ athamaki othe a Aamori arĩa matũũraga bũrũri ũria ũrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩre matũũkĩrĩre.” **7** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩambata akiama Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciaka cia ita irĩa irĩ hinya. **8** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Nũkametĩgĩre, nĩ undũ nĩndĩmaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wao ũkũhota gũgũwĩtĩria.” **9** Thuutha wa gũthĩ ũtũkũ wotho kuuma Giligali, Joshua akĩmahĩthũkĩra o rĩmwe. **10** Nake Jehova akĩmarehere kĩrĩgĩcano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatooria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng’eria na njĩra irĩa yathĩite yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthĩ makĩmoooragaga o nginya Azeka na Makeda. **11** Hĩndĩ iyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azeka-rĩ, Jehova akĩmagũthĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingĩ makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtũwĩ andũ a Isiraeli na rĩhũrĩ rwa njora. **12** Mũthenya ũria Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩguuga, akĩmwĩra atĩrĩ: “We rĩũr-rĩ, rũgama o ũguo wihaande igũrũ rĩa Gibeoni, O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wihaande igũrũ rĩa Gĩtũamba kĩa Aijaloni.” **13** Nĩ undũ ũcio rĩa rĩkĩrũgama o ro ũguo, naguo mweri ũkĩrũgama, o nginya rĩrĩa rĩrĩrĩ rĩu rwerĩhĩire harĩ thũ ciao, o ta ũria kwandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Jasharu. Rũũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagatĩ na rĩkĩamba gũtĩga gũthũa handũ ha mũthenya mũgima. **14** Gũtĩrĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ũcio mbere iyo kana thuutha ũcio, mũthenya ũria Jehova aacookirie mahooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli! **15** Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali. **16** Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmooorte na magathĩ makehitha thĩnĩ wa ngurunga kũu Makeda. **17** Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehĩhĩte ngurunga-inĩ kũu Makeda, **18** akiuga atĩrĩ, “Garagarĩ mahiga manene mũhĩnge mũromo wa ngurunga iyo na mũĩge arangĩri ho. **19** No inyuĩ mũtigatĩthie.

Teng'eriai thū cianyu, mūcitharīkire mūcirutītie na thuuha, na mūtīkareke itoonye matūūra macio manene, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīacineanīte moko-inī manyu.” **20** Nī ūndū ūcio Joshua hamwe na andū a Isiraēli makīmāniina biū, hakuhi kwage mūdū o na ūmwe ūgūtigara, no anini arīa maatigarie nīmahotire kūrīra matūūra mao manene marīa maarī mairīgīre. **21** Mbūtū yothe ya ita īgīgīcooka kambī kūrī Joshua o kūu Makeda na thayū, na gūtīrī mūdū o na ūmwe wacookire kwaria kiugo gīa gūkūrīra andū a Isiraēli. **22** Joshua agīcooka akiuga atīrī, “Hingūrai mūromo wa ngurunga-inī na mūndehere athamaki acio atano.” **23** Nī ūndū ūcio magūka o ūguo, makīruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inī, na nīo athamaki a Jerusalemu, na Heberoni, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. **24** Athamaki acio marīkia kūrēhwo harī Joshua, agītā andū othe a Isiraēli na akīra anene a ita arīa mathīte nake atīrī, “Ūkai haha, mūkinye athamaki aya ngingo.” Nī ūndū ūcio makīmūra, magīkinya athamaki acio ngingo. **25** Joshua akīmeera atīrī, “Mūtigetīgīre kana mūkue ngoro. Gīai na hinya na mūmūrīrie. Ū ūnguo Jehova arīkaga thū cianyu ciothe iria mūrītiaga nacio.” **26** Nake Joshua akīringa athamaki acio akīmooaga, agīcooka akīmacuuria īgūrū rīa mītī itano, nao magītinda macunjūrīte mītī-inī īyo nginya hwaī-inī. **27** Rīua rīgīthūa-rī, Joshua agīathana, nayo mīrī ya andū acio īgīcuurūrio kuuma mītī-inī, īgīkio ngurunga irīa meehithīte; na hau mūromo-inī wa ngurunga īyo hākīgwo mahiga manene mūno, namo matūire ho o na ūmūthī. **28** Mūthenya ūcio, Joshua agītunyana itūūra rīa Makeda; akīniina mūthamaki na itūūra rīu na rūhiū rwa njora, na akīniina andū othe arīa maarī thīinī warīo biū. Ndaatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo; na agūka mūthamaki wa Makeda o ta ūria eekire mūthamaki wa Jeriko. **29** Nīngī Joshua na Isiraēli rīothe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Makeda magīthīi nginya itūūra rīa Libina na makīrītharīkīra. **30** Nake Jehova akīneana itūūra rīu o narīo na mūthamaki warīo moko-inī ma andū a Isiraēli. Nake Joshua akīniina itūūra rīu na andū arīa maarī kuo na rūhiū rwa njora. Ndaigana gūtīgīa mūdū o na ūmwe thīinī warīo arī muoyo. Nake agūka mūthamaki warīo o ta ūria eekire mūthamaki wa Jeriko. **31** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Libina magīthīi nginya Lakishi; makīring'ēthera, makīrītharīkīra. **32** Nake Jehova akīneana Lakishi kūrī Isiraēli, nake Joshua akīrītunyana mūthenya wa keerī. Itūūra rīu akīrīniina na rūhiū rwa njora o hamwe na andū othe arīa maarī thīinī warīo, o ta ūria eekire Libina. **33** O hīndī īyo, nake Horamu mūthamaki wa Gezerī nīokīte gūteithīa Lakishi, no Joshua akīmūhooa hamwe na mbūtū yake, o nginya gūkīaga mūdū watigirire muoyo. **34** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake makīuma kūu Lakishi magīthīi nginya Egiloni; makīring'ēthera makīrītharīkīra. **35** Nao magītunyana itūūra rīu mūthenya o ro ūcio, na makīrīniina biū na rūhiū rwa njora, na makīniina andū othe arīa maarī thīinī warīo, o ta ūria meekīte Lakishi. **36** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī hamwe nake, makīambata kuuma Egiloni magīthīi nginya Heberoni, makīrītharīkīra. **37** Magītunyana itūūra rīu, na makīrīniina na rūhiū rwa njora hamwe na mūthamaki warīo, na tūtūūra twarīo, na arīa othe maarī thīinī watuo. Matiatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nao makīrīananga biū hamwe na arīa othe maarī thīinī warīo, o ta ūria meekīte Egiloni. **38** Nīngī Joshua na Isiraēli othe arīa maarī nake makīhūdūka, magītharīkīra Debrī. **39** Magītunyana itūūra rīu, na mūthamaki warīo, na tūtūūra twarīo, makīmāniina na rūhiū rwa njora. Makīananga arīa maarī thīinī warīo biū.

Matiatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nao magūka Debrī na mūthamaki warīo o ta ūria meekīte Libina na mūthamaki warīo, na noguo meekīte Heberoni. **40** Nī ūndū ūcio Joshua agītōoria mwena ūcio wothē, naguo būrūrī ūria ūrī irīma, o na Negevu, na ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūūro, o na kūu ciikūrūko-inī cia irīma, hamwe na athamaki othe akūo. Ndaatigirie mūdū o na ūmwe arī muoyo. Nīanangire arīa othe maarī na mīhūmū, o ta ūria Jehova, Ngai wa Isiraēli aathanīte. **41** Joshua akīmātōoria kuuma Kadeshī-Barīnea nginya Gaza na kuuma mwena ūcio wothē wa Goshenī nginya Gibeoni. **42** Athamaki acio othe hamwe na mabūrūrī mao-rī, Joshua aamahootire na itharīkīra rīmwe, nī ūndū Jehova, Ngai wa Isiraēli nīwe warūagīra Isiraēli. **43** Nake Joshua agīcooka hamwe na andū othe a Isiraēli kambī-inī kūu Giligali.

11 Na rīrī, rīrīa Jabini mūthamaki wa Hazoru aigūire ūhoro wa maūdū macio, agītūma ūhoro kūrī Jobabu mūthamaki wa Madoni, kūrī athamaki a Shimuroni na Akishafu, **2** o na kūrī athamaki a mwena wa gathigathini arīa maarī irīma-inī, o kūu Araba mwena wa gūthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithūūro, o na kūu Nafothu-Dori mwena wa ithūūro; **3** na kūrī Akaanari arīa matūire mwena wa irathīro na wa ithūūro; na kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kūu būrūrī ūcio wa irīma; o na kūrī Ahivi kūu mūhuro wa Herimoni rūgongo rwa Mizipa. **4** Nao magītūka na mbūtū ciao ciothe cia ita, na gīkundi kīne kīa mbarathi na ngaari cia ita, maarī mbūtū nene mūno, makaingīa o ta mūthanga ūria ūrī hūgūrūrū-inī cia iria. **5** Athamaki acio othe magīturanīra mbūtū ciao, na makīamba kambī hamwe gūkuhi na maafī ma Meromu, nīgeetha mahūūrane na Isiraēli. **6** Nake Jehova akīra Joshua atīrī, “Ndukametīgīre, tondu rūciū ihinda ta rīrī nīngamaneana othe kūrī Isiraēli, moragītwo. Mūgaatinia mbarathi ciao mītari ithue, na mūcīne ngaari ciao cia ita na mwaki.” **7** Nī ūndū ūcio Joshua na mbūtū yake yothe ya ita, makīmākererera o rīmwe kūu maafī ma Meromu, makīmātharīkīra, **8** nake Jehova akīneana moko-inī ma Isiraēli. Nao makīmāhooa makīmāingathīa o nginya Sidoni irīa Nene, makīmākinya Misirefothu-Aimu, o na makīmākinya Gītūamba kīa Mizipa kīrīa kīrī mwena wa irathīro, o nginya hākīaga mūdū watigirwo arī muoyo. **9** Joshua akīmeeka o ta ūria Jehova aathanīte: Agītīnia mbarathi ciao mītari, na agīcina ngaari ciao cia ita na mwaki. **10** Nīngī Joshua akīhūdūka na agītunyana itūūra rīa Hazoru na akīūraga mūthamaki warīo na rūhiū rwa njora. (Hazoru nīrīo rīarī itūūra inene mothamaki-inī macio). **11** Nao makīūraga andū arīa othe maarī kuo na rūhiū rwa njora. Makīmāniina biū na matiigana gūtīgīa kīndū o na kīmwe kīarī na mīhūmū, nake agīcina Hazoru na mwaki. **12** Nake Joshua agītunyana matūūra macio mothe ma ūthamaki na athamaki a mo, na akīmooaga na rūhiū rwa njora. Akīmāniina biū, o ta ūria Musa ndungata ya Jehova aathanīte. **13** No rīrī, Isiraēli matiigana gūcina itūūra o na rīmwe rīa marīa maakītwo ihumbu-inī, o tīga itūūra rīa Hazoru, rīrīa Joshua acīnīre. **14** Andū a Isiraēli nīmekūūire indo ciothe iria maatahire, na mahiū ma matūūra macio, no makīūraga andū othe na rūhiū rwa njora o nginya makīmāniina biū, na matiigana gūtīgīa mūdū o na ūmwe warī na mīhūmū. **15** O ta ūria Jehova aathire ndungata yake Musa-rī, ūguo noguo nake Musa aathire Joshua; nake Joshua agūka o ta ūguo; gūtīrī ūndū o na ūmwe ateekeire wa maūdū marīa Jehova aathīte Musa mekwō. **16** Nī ūndū ūcio Joshua agītunyana būrūrī ūcio wothē: nīguo būrūrī ūria ūrī irīma, na būrūrī wothē wa Negevu, na

mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũiro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, **17** na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩa kĩrorete mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩa Herimoni. Akĩnyiita athamaki ao othe, na akĩmahũura, akĩmooraga. **18** Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda iraya. **19** Na tiga o Ahivi arĩa maatũruga Gibeoni, gũtirĩ itũura inene o na rĩmwe riagĩire kĩa kĩa kĩa na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũura macio mothe na undũ wa kũria mbaara nao. **20** Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũmire, momie ngoo ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniine biũ, amaniine o kũmaniina atekũmaiguĩra tha, o ta urĩa Jehova aathite Musa. **21** O hĩndĩ iyo Joshua agĩthĩĩ akĩniina andũ a Anaki kuuma bũrũri urĩa urĩ irĩma: kuuma Hebironi, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe urĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe urĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniina biũ hamwe na matũura mao. **22** Na gũtirĩ mĩndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũura rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. **23** Nĩ undũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta urĩa Jehova aathite Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtũike igai rĩa na ũgagyo kũringana na urĩa mihĩrĩga yagayanĩtio. Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkiaga mbaara.

12 Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyiitĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũ rwa Arinoni nginya kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba: **2** Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, urĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũura rĩa Aroeri rĩrĩ rĩrĩ rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũura rĩa rĩrĩ rĩrĩ gatagati ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũ rwa Jaboku, rĩa rĩrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. **3** O na nĩathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya irĩa rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbi), nginya Bethi-Jeshimothu, na nĩngĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthĩni agakinya mũhuro wa kĩa kĩa iharũrũka cia Pisiga. **4** Nĩngĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, ũmwe wa matigari ma andũ a Refaimu arĩa maatũruga kũu Ashitarothu na Edirei. **5** Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni. **6** Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatoorire. Nake Musa ndungata ya Jehova akĩheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, gũtũike igai rĩa. **7** Acio nĩo athamaki a bũrũri urĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatoorire kũu mwena wa ithũiro wa Rũũ rwa Jorodani, kuuma Baali-Gadi, Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩa kĩrorete na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtio nĩ Joshua kũrĩ mihĩrĩga ya Isiraeli matũike magai mao kũringana na urĩa mihĩrĩga yao yagayanĩtio, **8** bũrũri urĩa urĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũiro, na Araba, na kũria kũrĩ ciikũrĩko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperiži, na Ahivi, na Ajobusi): **9** mũthamaki wa Jeriko, ũmwe, na mũthamaki wa Ai (hakuhĩ na Betheli), ũmwe, **10** na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe, na mũthamaki wa Hebironi, ũmwe, **11** na mũthamaki wa Jaramuthu, ũmwe, na mũthamaki wa Lakishi, ũmwe, **12** na mũthamaki wa Egiloni, ũmwe, na

mũthamaki wa Gezeri, ũmwe, **13** na mũthamaki wa Debiri, ũmwe, na mũthamaki wa Gederi, ũmwe, **14** na mũthamaki wa Horoma, ũmwe, na mũthamaki wa Aradi, ũmwe, **15** na mũthamaki wa Libina, ũmwe, na mũthamaki wa Adulamu, ũmwe, **16** na mũthamaki wa Makeda, ũmwe, na mũthamaki wa Betheli, ũmwe, **17** na mũthamaki wa Tapua, ũmwe, na mũthamaki wa Heferi, ũmwe, **18** na mũthamaki wa Afeku, ũmwe, na mũthamaki wa Lasharoni, ũmwe, **19** na mũthamaki wa Madoni, ũmwe, na mũthamaki wa Hazoru, ũmwe, **20** na mũthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe, na mũthamaki wa Akishafu, ũmwe, **21** na mũthamaki wa Taanaka, ũmwe, na mũthamaki wa Megido, ũmwe, **22** na mũthamaki wa Kedeshi, ũmwe, na mũthamaki wa Jokineamu itũura rĩ kũu Karimeli, ũmwe, **23** na mũthamaki wa Dori (kũu Nafothu-Dori), ũmwe, na mũthamaki wa Goimu kũu Gilgali, ũmwe, **24** na mũthamaki wa Tiriza, ũmwe; athamaki acio othe maarĩ mĩrongo itatũ na ũmwe.

13 Na rĩrĩ, rĩrĩa Joshua aarĩ mĩndũ mũkũrũ na mĩaka yake ikaingĩra-rĩ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Urĩ mũkũrũ mũno, na no gũtigarite bũrũri mũnene mũno wa kwĩgwarĩwo ũtũike wanyu. **2** “Urĩ mũno bũrũri urĩa ũtigarite: nĩ ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Agheshuru: **3** kuuma Rũũ rwa Shihoru mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Mĩsiri, o nginya bũrũri wa Ekironi urĩa urĩ mwena wa gathigathini, urĩa wonagwo urĩ bũrũri wa Akaanani (nĩguo bũrũri wa aathani arĩa atano a Afilisti arĩa maathanaga kũu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bũrũri wa Aavimu); **4** kuuma gũthĩni, bũrũri wothe wa andũ a Akaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthĩĩ nginya Afeku, rũgongo rwa Aamori, **5** na bũrũri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩa kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu. **6** “Andũ othe arĩa maatũruga bũrũri urĩa urĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩo Asidoni othe, nĩ nĩ ngaamairaga mehene mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ũtigarite nĩwagaira Isiraeli bũrũri ũcio ũtũike igai rĩa o ta urĩa ngwathĩte, **7** na ũugae ũtũike igai harĩ mihĩrĩga iyo kenda, hamwe na nuthu ya mihĩrĩga wa Manase.” **8** Nuthu iyo ingĩ ya andũ a mihĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkĩte kwamũkĩra igai rĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, ta urĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete. **9** Naguo mũhaka ũcio woimite Aroeri rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũura rĩa rĩrĩ rĩrĩ gatagati ka mũkuru ũcio, hamwe na werũ urĩa mĩtũũgĩru kũu Medeba, nginya o Diboni, **10** na matũura mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, urĩa wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. **11** Nĩngĩ ũgakinya Gileadi, bũrũri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩa kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, **12** ũguo nĩ kuuga ũthamaki wothe wa Ogu kũu Bashani, urĩa waathanaga Ashitarothu na Edirei, nake ũcio nĩwe warĩ wa mũico wa matigari ma Arefaimu. Musa nĩmamatooretie na agataha bũrũri wao. **13** No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ a Geshuru na Maaka; nĩ undũ ũcio matũruga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **14** No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩa, o ta urĩa aamerĩre. **15** Nake Musa akĩgaira mihĩrĩga wa Rubeni, kũringana na urĩa mbarĩ ciao ciatarĩ: **16** Bũrũri urĩa uumĩte Aroeri rĩteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, na kuuma itũura rĩa rĩrĩ rĩrĩ gatagati ka mũkuru ũcio, na kũria guothe gũtũũgĩru kũhĩtũka Medeba, **17** nginya Heshiboni na

matũūra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgũru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na 18 Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na 19 Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩria rĩri kĩrima igũrũ kĩria kĩari kũu gĩtuamba kũu, 20 na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pisiga, na Bethi-Jeshimothu, 21 o na matũūra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ũcio mũtũũgũru o hamwe na ũthamaki wothe wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũria waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyĩtanĩte na Sihoni arĩa maatũire bũrũri na 22. 22 Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu mũrũ wa Beori ũria warĩ mũragũri na rũhiũ rwa njora. 23 Mũhaka wa mũhĩrĩga wa Rubeni warĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. Matũūra macio hamwe na tũtũūra twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. 24 Ũyũ nĩguo bũrũri ũria Musa aaheete mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ: 25 Nĩ bũrũri wa Jazeri, na matũūra mothe ma Gileadi, na nuthu ya bũrũri wa andũ a Amoni o nginya Aroeri, gũkuhĩ na Raba; 26 na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya bũrũri wa Debiri; 27 na kũu gĩtuamba-inĩ, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kũu kũngĩ gwanthagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, bũrũri ũria ũkinyite mũthia-inĩ wa Iria rĩa Kinerethu). 28 Matũūra macio hamwe na tũtũūra twamo nĩmo maatũũkire igai rĩa mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. 29 Ũyũ nĩguo bũrũri ũria Musa aaheete nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya nyũmba ya njiaro cia Manase, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ: 30 Nĩ bũrũri ũria uumĩte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kũria guothe gwanthagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, o na matũūra mothe ma Jairu kũu Bashani, namo mothe nĩ matũūra mĩrongo itandatũ, 31 nuthu ya Gileadi, na Ashitarothu na Edirei (matũūra ma mũthamaki ma Ogu marĩa maarĩ kũu Bashani). Kũu nĩkuo kwarĩ kwa njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya arĩu a Makiru, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ. 32 Rĩrĩ nĩrĩo igai rĩria Musa aaheanĩte hĩndĩ rĩa aarĩ kũu werũ-inĩ wa Amoabi mũrĩmo wa Rũũ rwa Jorodani, mwena wa irathĩro wa Jeriko. 33 No rĩrĩ, mũhĩrĩga wa Lawi ndwaheirwo igai nĩ Musa; Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩwe igai rĩa, o ta ũria aamerĩere.

14 Maya nĩmo mabũrũri marĩa andũ a Isiraeli maheirwo matũũke igai rĩa bũrũri-inĩ wa Kaanani, ũria Eleazaru mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na antongoria a mbarĩ cia mũhĩrĩga ya Isiraeli maamagairĩe. 2 Magai mao maagairĩe na njira ya gũcuukira mĩrĩ kũrĩ o mĩhĩrĩga iyo kenda na nuthu, o ta ũria Jehova aathite Musa, 3 nĩgũkorwo Musa nĩaheete mĩhĩrĩga rĩri na nuthu igai rĩa mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani. No rĩrĩ, ndaaheete Alawii igai hamwe na andũ acio angĩ, 4 nĩgũkorwo arĩu a Jusufu nĩmatũũkĩte mĩhĩrĩga rĩri, nĩyo mũhĩrĩga wa Manase, na wa Efiraimu. Alawii matiigana kũgairwo ithaka tiga o matũūra ma gũtũūra, na ithaka iria ciarigiicĩrie matũūra macio cia kũrĩthagia ndũũru ciao cia mbũri na ng'ombe. 5 Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makĩganyana bũrũri ũcio o ta ũria Jehova aathite Musa. 6 Na rĩrĩ, andũ a mũhĩrĩga wa Juda magĩthĩ kũri Joshua kũu Giligali, nake Kalebu mũrũ wa Jefune ũria Mũkenizi akĩmwĩra atĩrĩ, "Wee nũũ ũhoru ũria Jehova eerire Musa mũndũ wa Ngai ũkonĩ nĩ nawe tũrĩ kũu Kadeshi-Barinea. 7 Nĩ ndaarĩ na

ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ina hĩndĩ rĩa Musa ndungata ya Jehova aandũmire kuuma Kadeshi-Barinea thĩi ngathigaane bũrũri ũcio. Nĩndamũcookeirie ũhoru o ta ũria warĩ ngoro-inĩ yakwa, 8 no rĩrĩ, arĩu a ithe witũ arĩa twaambatanĩte nao nĩmatũmire ngoro cia andũ ciyũrwo nĩ guoya. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ nĩ ndarũmĩrĩre Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothe. 9 Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩhĩta na mwĩhitwa mũthenya o ro ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, 'Ti-itherũ bũrũri ũcio makinya maku marakinyangire ũgaatũka igai rĩaku na rĩa ciana ciaku nginya tene, nĩ ũndũ nĩrũmĩrĩre Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothe.' 10 "Na rĩrĩ, o ta ũria Jehova eraniire nĩageeka-rĩ, nĩandũrĩte muoyo mĩaka mĩrongo ina na itano kuuma hĩndĩ rĩa aarĩrie Musa akĩmũhe ũhoru ũcio, hĩndĩ iyo yothe Isiraeli moorũruga werũ-inĩ. Na rĩrĩ, ndĩ haha ũmũthĩ, ndĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo inana na itano! 11 Nĩ na hinya ũmũthĩ o ta ũria ndarĩ naguo mũthenya ũria Musa aandũmire; ndĩ na hinya wa gũthĩ mbaara-inĩ o ta ũria ndaarĩ naguo hĩndĩ iyo, hinya wa gũthĩ rũgendo kana wa kũinũka mũciĩ. 12 Tondũ ũcio rĩu kĩhe bũrũri ũyũ wa irĩa, o ũria Jehova aaririe ũhoru waguo mũthenya ũcio. Wee mwene nĩwaiguire mũthenya ũcio atĩ andũ a Anaki maarĩ kũndũ kũu, namo matũūra mao maarĩ manene na makairĩgĩrwo na hinya mũno, na rĩrĩ, Jehova angĩkorwo hamwe na nĩ andeithie-rĩ, nĩngĩmaingata o ta ũria oigire." 13 Nake Joshua agĩkĩrathima Kalebu mũrũ wa Jefune, na akĩmũhe Hebironi gũtũke igai rĩake. 14 Nĩ ũndũ ũcio Hebironi gũtũũre kũrĩ gwa Kalebu mũrũ wa Jefune ũcio Mũkenizi kuuma hĩndĩ iyo, nĩ ũndũ nĩarũmĩrĩre Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothe. 15 (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nĩ ũndũ gwetanĩtio na Ariba, ũria warĩ mũndũ mũnene mũno gũkĩra arĩa angĩ othe thĩinĩ wa andũ a Anaki). Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkiaga mbaara.

15 Naguo bũrũri ũria wagairwo mũhĩrĩga wa Juda, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩ, wakinyite o mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Edomu, o na ũgakinya werũ-inĩ wa Zini gĩturi-inĩ kĩa mwena ũcio wa gũthini. 2 Mũhaka wao wa mwena wa gũthini wambĩrĩre gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gũthini kĩa Iria rĩa Cumbĩ, 3 mũhaka ũcio ũkahĩtũkĩra mwena wa gũthini wa Mwanya wa Akirabimu, ũgathiĩ na mbere o nginya Zini, na ũkambatĩrĩra na mwena wa gũthini wa Kadeshi-Barinea. Nĩngĩ ũgathiĩ wĩgiritanĩte na Hezironi, ũkambata ũgakinya Adari, nĩngĩ ũkarigiicũka ũgakinya Karika. 4 Nĩngĩ wacookete ũgathiĩ o ro ũguo nginya Azimoni, ũkoimĩrĩra karũũ ka bũrũri wa Misiri, ũkarĩkĩrĩra iria-inĩ. Ũyũ nĩguo mũhaka wao wa mwena wa gũthini. 5 Mũhaka wa mwena wa irathĩro warĩ Iria rĩa Cumbĩ nginya mũthia wa Rũũ rwa Jorodani. Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathiĩ wambĩrĩre gĩcongoco-inĩ kĩa iria mũthia-inĩ wa Rũũ rwa Jorodani, 6 ũkambatĩrĩra nginya Bethi-Hogila, na ũgathiĩ ũhĩtũkĩre mwena wa gathigathiĩ wa Bethi-Araba, na ũkambata ũgakinya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. 7 Nĩngĩ mũhaka ũcio wacookete ũkambata nginya Debiri uumĩte Gĩtuamba kĩa Akori, ũgacooka ũkereka gathigathiĩ o nginya itũũra-inĩ rĩa Giligali, rĩria rĩang'ethaniire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gũthini wa mũkuru ũcio. Wacookete ũgathiĩ na mbere ũgakinya maa-inĩ ma Eni-Shemeshu, na ũkoimĩrĩra o kũu Eni-Rogeli. 8 Nĩngĩ ũkambatania na Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu ũkĩrũkanĩte na kiharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũũra inene rĩa Mũjebusi (na nĩrĩo Jerusalemu). Kuuma hau ũkambata nginya gacũmbĩrĩ ga karĩma karĩa karĩ mwena wa itũũro wa Gĩtuamba kĩa Hinomu o kũu mũthia wa gathigathiĩ na Gĩtuamba kĩa Refaimu. 9 Kuuma gacũmbĩrĩ ga

karīma mūhaka ūcio werekeire gīthima kīa maaī ma Nefītoa, ūkiūmīrīra matūūra-inī ma kīrīma kīa Efironi, na ūgaikūrūka ūgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). **10** Ningī mūhaka ūcio ūkarigiicūka na mwena wa ithūro uumite Baala ūgakinya Kīrīma kīa Seiru, ūgacooka ūgaikūrūkāna na kīharūrūka kīa mwena wa gathigathini wa kīrīma gīa Jearimu (nikīo Kesaloni), ūgathīi na mbere ūikūrūkīte nginya Bethi-Shemeshu, na ūgakīra nginya Timina. **11** Ningī mūhaka ūcio ūkoima hau, ūgathīi nginya kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ūkehiūria werekeire Shikeroni, ūkahītūka, ūgathīi kīrīma-inī kīa Baala, na ūgakinya Jabuneeli. Mūhaka ūcio wathīrīre o iria-inī. **12** Naguo mūhaka wa mwena wa ithūro wegiritanīte na hūgūrūrū cia Iria rīria Inene. Iyo nīyo mūhaka rīria yathīūrūrūkīrie andū a mūhīrīga wa Juda, o ta ūria mbarī ciao ciatarīi. **13** O ta ūria Jehova aamwathīte-rī, Joshua nīaheire Kalebu wa Jefune igai thīnī na mūhīrīga wa Juda, akīhoe Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nīwe warī ithe wa Anaki). **14** Nake Kalebu akīngata Anaki arīa atatū kuuma Hebironi, nīo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, arīa njiaro cia Anaki. **15** Ningī agīcōoka agīthīi kūrūa na andū arīa maatūrāga itūūra inene rīa Debiri (kūrīa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari). **16** Nake Kalebu akiuga atīrī, “Mūdū ūria ugūtharīkīra na atunyane Kiriathu-Sefari, ūcio nīwe ngūhe mwarī wakwa Akisa, amūhīkie.” **17** Nake Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu, nīwe watunyanire itūūra rīu; nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe mwarī Akisa atuīke mūtumia wake. **18** Mūthēna ūmwe rīria Akisa aathiire kūrī Othinieli-rī, akīringīrīria Akisa ahoōe mūgūnda kūrī ithe Kalebu. Aarīka kuuma igūrū rīa ndigiri yake, Kalebu akīmūria atīrī, “Ūkwenda ngwikīre atīa?” **19** Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndagūthaita ūndathime. Tondū nīūtheete būrūri wa Negevu, he ithima cia maaī o nacio.” Nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe ithima cia mwena wa rūgongo na cia mwena wa kianda. **20** Rīrī nīrīo igai rīa mūhīrīga wa Juda, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi. **21** Matūūra marīa maarī mūthia wa gūthini ma mūhīrīga wa Juda thīnī wa Negevu kwerekerā mūhaka wa Edomu maarī maya: Kabazeeli, na Ederi, na Jaguri, **22** na Kina, na Dimona, na Adada, **23** na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, **24** na Zifu, na Telemu, na Bealothu, **25** na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norīo Hazoru), **26** na Amamu, na Shema, na Molada, **27** na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu, **28** na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, **29** na Baala, na Ilimu, na Ezemu, **30** na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, **31** na Zikilagi, na Madimana, na Sanisana, **32** na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nī matūūra mīrongo rīrī na kenda na tūtūūra twamo. **33** Namo matūūra marīa maarī ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūro: maarī Eshitaoli, na Zora, na Ashina, **34** na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, **35** na Jaramuthu, na Adulam, na Soko, na Azeka, **36** na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gedera (kana Gederothaimu); mothe maarī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. **37** Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, **38** na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, **39** na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, **40** na Kaboni, na Lahamasu, na Kitislishu, **41** na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe maarī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **42** na Libina, na Etheri, na Ashani, **43** na Ifita, na Ashina, na Neziibu, **44** na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe maarī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **45** Na Ekironi na micīi rīria yarithīūrūrūkīrie, na tūtūūra twamo; **46** ningī itūūra rīa Ekironi, nginya iria-inī na kūrīa guothe gwakuhīrīrie Ashidodi, hamwe na tūtūūra

twakuo; **47** o na Ashidodi na micīi rīria yarithīūrūrūkīrie, na tūtūūra twarīo; na Gaza na micīi rīria yarithīūrūrūkīrie, na tūtūūra twa rīo, nginya karūūi ka būrūri wa Misiri, na hūgūrūrū cia Iria rīria Inene. **48** Namo matūūra ma būrūri ūria ūrī irīma nī: Shamiru, na Jatiri, na Soko, **49** na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), **50** na Anabu, na Eshitemo, na Animu, **51** na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe maarī matūūra ikūmi na rīmwe na tūtūūra twamo. **52** Na Araba, na Duma, na Eshani, **53** na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, **54** Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), na Zioru; mothe maarī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **55** Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, **56** na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, **57** na Kaini, na Gibe, na Timina; mothe maarī matūūra ikūmi na tūtūūra twamo. **58** Na Halihuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, **59** na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekon; mothe maarī matūūra matandatū na tūtūūra twamo. **60** Kiriathu-Baali (na nikuo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matūūra meerī na tūtūūra twamo. **61** Nakuo kūu werū-inī matūūra maarī: Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, **62** na Nibushani, na itūūra inene rīa Cumbi, na Eni-Gedi; mothe maarī matūūra matandatū na tūtūūra twamo. **63** No rīrī, andū a Juda matiahotire kūingata Ajebusi, arīa maatūūrāga Jerusalemu; na Ajebusi matūūranagia na andū a Juda kūu Jerusalemu nginya ūmūthi.

16 Būrūri ūria wagaīrwo ciana cia Jusufu wambīrīrie kuuma Jorodani o kūu Jeriko, mwena wa irathīro wa maaī ma Jeriko, ūkambata kuuma kūu Jeriko, ūgatuikanīria kūu werū-inī nginya būrūri ūria ūrī irīma ūgakinya Betheli. **2** Wacookete ūgathīi na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ūkaringa ūgakinya būrūri wa Aariki o kūu Atarothu, **3** ningī ūgaikūrūka na mwena wa ithūro, ūgakinya mūhaka-inī wa būrūri wa Ajafileti, nginya rūgongo rwa Bethi-Horoni ya Mūhuro, na ūgacooka ūgathīi ūgakinya Gezeri, ūkarīkīrīria iria-inī. **4** Nī ūndū ūcio Manase na Efiraimu, njiaro cia Jusufu, ikīgwatīra igai rīao. **5** Ūyū nīguo warī būrūri wa Efiraimu, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi: mwena wa irathīro, mūhaka wa igai rīao woimite Atarothu-Adari ūgathīi nginya Bethi-Horoni ya Rūgongo, **6** ūgathīi na mbere nginya iria-inī. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ūkarigiicūka na mwena wa irathīro ūgakinya Taanathu-Shilo, ūkahītūkīra kuo ūrorete na mwena wa irathīro wa Janoa. **7** Ūgacooka ūgaikūrūka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ūkahutia Jeriko, na ūkoimīrīra Rūūi rwa Jorodani. **8** Kuuma Tapua mūhaka ūcio ūgathīi ūrorete na mwena wa ithūro, ūgakinya mūkuru wa Kana, na ūkarīkīrīria iria-inī. Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Efiraimu, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi. **9** Būrūri ūcio mothe warī hamwe na matūūra mothe na tūtūūra twamo tūrīa Efiraimu maagaīrwo thīnī wa igai rīa andū a mūhīrīga wa Manase. **10** No andū a mūhīrīga wa Efiraimu matīgana kūrūtūrūra andū a Kaanani arīa maatūūrāga Gezeri; nginya ūmūthī andū a Kaanani matūūranagia hamwe na andū a Efiraimu, nao magītūka ndungata marutage wīra o ūrīa mangiathwo marute.

17 Rīrī nīrīo rīarī igai rīa mūhīrīga wa Manase arī we irigithathi rīa Jusufu, na rīa Makīru, ūria warī irigithathi rīa Manase. Makīru nīwe warī ithe wa andū a Gileadi, arīa maaherīwo Gileadi na Bashani nī ūndū andū a Makīru maarī njamba cia hinya. **2** Nī ūndū ūcio igai rīrī nīrīo rīarī rīa andū acio angī a Manase, na nīo mbarī cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida.

Icio nicio ciarĩ njiaro iria ingĩ cia arũme cia Manase mũrũ wa Jusufu kũringana na mbarĩ ciao. **3** No rĩrĩ, Zelofehadi mũrũ wa Heferi, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase ndaarĩ na ciana cia aanake o tiga cia airĩtu, nao marĩtwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. **4** Nao airĩtu acio magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria makimeera atĩrĩ, “Jehova nĩathire Musa atĩ o na ithuĩ tũheo igai hamwe na ariũ a ithe witũ.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩmahe igai mariganĩtie na ariũ a ithe wao o ta ũria Jehova aathanite. **5** Igai rĩa gĩthaka kĩa Manase rĩarĩ thanju ikũmi tũtũgũtara Gileadi na Bashani iria ciarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, **6** Na tondũ airĩtu acio a mũhĩrĩga wa Manase nĩmaheirwo igai hamwe na ariũ a mũhĩrĩga ũcio, bũrũri wa Gileadi ũgĩtuika wa njiaro iria ingĩ cia Manase. **7** Naguo bũrũri wa Manase woimĩte o kũu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathĩro wa Shekemu. Mũhaka wagereire mwena wa gũthini kuuma kũu ũgakinya kwa andũ arĩa maatũũraga Eni-Tapua. **8** (Bũrũri wa Tapua warĩ wa Manase, no itũura rĩa Tapu, rĩria rĩarĩ mũhaka-inĩ wa Manase, rĩarĩ rĩa andũ a Efiraimu). **9** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩ na mbere ũroreite mwena wa gũthini ũgĩkinya mũkuru wa karũũ gĩa Kana. Kũu kwarĩ na matũũra ma Efiraimu o hamwe na matũũra ma Manase, no mũhaka wa Manase warĩ mwena wa gathigathini wa mũkuru ũcio, na warĩkĩrĩrie o iria-inĩ. **10** Mwena wa gũthini bũrũri warĩ wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warĩ wa Manase. Bũrũri wa Manase wakinyite iria-inĩ, na ũkahakana na bũrũri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathĩro. **11** Kũu Isakaru na Asheri, Manase no aarĩ na matũũra, namo nĩ Bethi-Shani, na Ibleamu, na andũ a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na mĩcĩ ũria yamathiũrũrũkĩrie (rĩa gatatu mũtaratara-inĩ nĩ Nafothu). **12** No rĩrĩ, andũ a Manase matiahohite kũingata andũ arĩa maatũũraga matũũra macio, nĩgũkorwo andũ a Kaanani nĩmehotoreite gũtũũra rũgongo rũu. **13** No rĩrĩ, rĩria andũ a Isiraeli maagiire hinya mũno, makĩhatĩrĩria andũ acio a Kaanani, makamarutithagia wĩra na hinya o ta ũria mangĩamaathire, no matiagana kũmaingata moime kũu biũ. **14** Ningĩ andũ a Jusufu makĩũria Joshua atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite tũtũhe o igai rĩmwe na gĩcunji o ro kĩmwe kĩrĩ igai rĩitũ? Tũrĩ andũ aingĩ na Jehova nĩatũrathimite mũno.” **15** Nake Joshua akĩmacookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo mũingĩthite-rĩ, na angĩkorwo bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩ mũnini mũno harĩ inyuĩ-rĩ, ambatai mũthĩ kũũria mũtĩtũ-inĩ na mwĩthererie bũrũri inyuĩ ene kũu bũrũri-inĩ wa Aperiži na wa Arefaimu.” **16** Andũ a Jusufu makĩmũcookeria atĩrĩ, “Bũrũri ũria wa irima ndũngĩtũigana, nao andũ a Kaanani arĩa othe matũũraga werũ-inĩ marĩ na ngaari cia ita cia igera, o andũ ũmwe na arĩa marĩ Bethi-Shani na matũũra makuo, na arĩa matũũraga gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **17** No Joshua akĩra nyũmba ya Jusufu, nĩo Efiraimu na Manase, atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ aingĩ mũno na mũkagĩa na hinya mũno. Mũtingĩtheo o igai rĩmwe, **18** no nĩmũkũheo mũtĩtũ wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma o naguo. Gũtherie, nginya o kũria guothe ũkinyite gũgaatũka kwanyu; o na akorwo andũ a Kaanani marĩ na ngaari cia ita cia igera, o na makorwo marĩ na hinya mũno-rĩ, no mũhote kũmaingata.”

18 Nakĩo kũingano gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩkũngana kũu Shilo na gĩkiamba Hema-ya-Gũtũnganwo kuo, tondũ nĩmarĩkĩtie gũtooria bũrũri ũcio ũgakorwo ũrĩ rungu rwao, **2** no nĩ gwatigarire mĩhĩrĩga mũgwanja ya Isiraeli irĩa itegwatĩire igai riyao. **3** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩũria andũ a Isiraeli atĩrĩ,

“Nĩ nginya rĩ mũgwaterera mũtegũthĩ kũgwatĩra bũrũri ũria Jehova Ngai wa maithe manyu aamũheire? **4** Thuurai andũ atatu kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga, na nĩ nĩngũmatũma magatũrie ũria bũrũri ũcio ũtariĩ na maandĩke ũhoru wagu, wa ũria ũngĩgairwo o mũhĩrĩga. Thuutha ũcio macooke moke kũrĩ nĩ. **5** Na inyuĩ nĩmũkaganya bũrũri ũcio icunji mũgwanja. Mũhĩrĩga wa Juda ũgakora o kũu bũrũri wagu mwena wa gũthini, nayo nyũmba ya Jusufu iikare bũrũri wayo mwena wa gathigathini. **6** Mwarĩkia kwandĩka ũria ng'ongo icio mũgwanja ingĩganyo-rĩ, mundeheire ũhoru o haha, na nĩ ndĩmũcuukire mitĩ ndĩ mbere ya Jehova Ngai wĩtũ. **7** No rĩrĩ, Alawii matikagaya igai gatagati kanyu, nĩgũkorwo igai rĩa nĩ gũtũngatĩra Jehova na wĩra wa ũthĩnjĩri-Ngai. Nao andũ a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkĩtie kũgwatĩra igai rĩa kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, kũria Musa ndungata ya Jehova aamaheire.” **8** Nao andũ acio makĩambĩrĩria kuumagara magatũrie bũrũri ũcio. Nake Joshua akĩmaatha, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie ũria bũrũri ũcio ũtariĩ na mwandĩke ũhoru wagu. Thuutha ũcio mũcooke kũrĩ nĩ, na nĩ ndĩmũcuukire mitĩ o gũkũ Shilo ndĩ mbere ya Jehova.” **9** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩumagara magĩtuĩkania bũrũri ũcio, na makĩandĩka ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũria bũrũri ũcio watariĩ, o itũura, maũgaite icunji mũgwanja, na magĩcooka kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ, o kũu Shilo. **10** Nake Joshua akĩmacuukĩra mitĩ o kũu Shilo mbere ya Jehova, na hau nĩho aagaiire andũ a Isiraeli bũrũri ũcio kũringana na ũria mũhĩrĩga yao yagayanĩtio. **11** Na rĩrĩ, Joshua aacuukĩra bũrũri ũcio mĩtĩ-rĩ, wa mbere wagwĩrĩrie mũhĩrĩga wa Benjamini, kũringana na rĩa mbarĩ ciao ciatariĩ. Bũrũri ũria maagairwo warĩ gatagati ka mũhĩrĩga wa Juda na wa Jusufu: **12** Naguo mũhaka wa mwena wa gathigathini waambĩrĩrie Rũũ rwa Jorodani, ũkahĩtũkĩra kĩharũrũka-inĩ kĩa mwena wa gathigathini wa Jeriko, ũroreite mwena wa ithũro ũgakinya bũrũri ũria ũrĩ irĩma, ũkoimĩrĩra werũ wa Bethi-Aveni. **13** Kuuma kũu ũgakĩrania ũroreite na mwena wa kĩharũrũka kĩa gũthini kĩa Luzu (na norĩo Betheli) na ũgakĩrũka nginya Atarothu-Adari gũkuhĩ na kĩrĩma kĩa mwena wa gũthini wa itũura rĩa Bethi-Horoni ya Mũhuro. **14** Kuuma kĩrĩma kĩria king'etheire Bethi-Horoni mwena wa gũthini, mũhaka ũcio ũkarĩgĩcũka na mwena wa na gũthini ũgereire na mwena wa ithũro, ũkĩumĩrĩra Kiriathu-Baali (na norĩo Kiriathu-Jearimu), itũura rĩmwe rĩa andũ a Juda. ũguo nĩguo mũhaka ũcio watariĩ mwena wa ithũro. **15** Naguo mwena wa gũthini mũhaka waambĩrĩrie gĩturi-inĩ kĩa Kiriathu-Jearimu, ũgathĩ ũroreite mwena wa ithũro, ũkoimĩrĩra gĩthima-inĩ kĩa maaĩ ma Nefitoa. **16** Ningĩ mũhaka ũcio waikũrũkite o nginya magĩrũ-inĩ ma kĩrĩma kĩria kĩa ũgathĩre Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, gathigathini wa Gĩtuamba kĩa Refaimu. Naguo ũgĩkũrũka na kĩanda gĩa Gĩtuamba kĩa Hinomu, wĩgĩranĩtie na kĩharũrũka kĩa mwena wa gũthini wa itũura inene rĩa Ajobusi, ũgĩkũrũka nginya Eni-Rogeli. **17** Mũhaka ũcio wacookete ũkegonya na mwena wa gathigathini, ũgathĩ nginya Eni-Shemeshu, na ũgathĩ na mbere nginya Galilothu, itũura rĩa rĩng'etheire Mwanya wa Adumimu, ũgakĩrũka nginya Ihiga-inĩ rĩa Bohani mũrũ wa Rubeni. **18** Mũhaka wathĩite na mbere nginya kĩharũrũka-inĩ gĩa gathigathini kĩa Bethi-Araba na ũgakĩrũka nginya Araba. **19** Ningĩ ũgacooka ũkarora kĩharũrũka kĩa mwena wa gathigathini kĩa Bethi-Hogila, na ũkoimĩrĩra gĩcongoco-inĩ kĩa mwena wa gathigathini kĩa Iria rĩa Cumbi, o kũu mũthĩa-inĩ wa Rũũ rwa Jorodani mwena wa gũthini. ũcio nĩguo warĩ mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Rũũ rwa Jorodani nĩruo rwarĩ mũhaka wa mwena wa

irathiro. Iyo niyo yari mihaka iria yathiururukite igai ria mbari cia Benjaminini mienu iyo yothe. **21** Mühiriga wa Benjaminini, kuringana na uria mbari ciao ciatarii, warĩ na matũura maya: Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, **22** na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, **23** na Avimu, na Para, na Ofira, **24** Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarĩ matũura ikũmi na meeri na tũtũura twamo. **25** O na ningĩ warĩ na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, **26** na Mizipe, na Kefira, na Moza, **27** na Rechemu, na Iripeeli, na Tarala, **28** na Zela, na Elefu, na Itũura inene ria Ajobusi (na niĩro, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarĩ matũura ikũmi na mana na tũtũura twamo. Riu niĩro riarĩ igai ria mũhiriga wa Benjaminini kuringana na uria mbari ciao ciatarii.

19 Mũti wa keeri wagwĩire mũhiriga wa Simeoni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. Igai riao riarĩ thiini wa bũuri wa Juda. **2** Igai riu riao riarĩ na matũura maya: Birishiba (kana Shiba), na Molada, **3** na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, **4** na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, **5** na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, **6** na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarĩ matũura ikũmi na matatũ na tũtũura twamo. **7** Matũura marĩa mangĩ maarĩ Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matũura mana na tũtũura twamo, **8** hamwe na tũtũura tũria tũngĩ tuothe twathiururukĩire matũura macio o nginya Baalathu-Biri (norio Rama ya kũu Negevu). Riu niĩro riarĩ igai ria mũhiriga wa andũ a Simeoni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **9** Igai riu mũhiriga wa Simeoni wagaiĩro riarutirwo kuuma igai rĩa andũ a Juda, nĩ undũ gĩcunji kĩa Juda kiarĩ kinene gũkĩra uria maabataire. Nĩ undũ ũcio andũ a mũhiriga wa Simeoni makĩgwĩira igai rĩa thiini wa bũuri wa Juda. **10** Mũti wa gatatũ wagwĩire mũhiriga wa Zebuluni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii: Mũhaka wa igai riao wathiite nginya Saridi. **11** Mũhaka ũcio ũkiambata ũrorete na mwena wa ithũuro ũgĩkina Marala, ũkĩhutia Dabeshethu na ũgĩtambũrũka ũgĩkina karũũ karĩa kaarĩ hakuhi na Jokineamu. **12** ũgĩcooka ũkĩrigiicũka na mwena wa irathiro kuuma Saridi werekeire mwena uria riũa rĩrathagĩra, ũrorete bũrũri wa Kisilothu-Taboru, na ũkerekera Daberathu, ũkambata ũgĩkina Jafia. **13** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩ na mbere ũrorete mwena wa irathiro, ũgĩkina Gathi-Heferi na Ethi-Kazini; ũkiũmirĩra Rimoni, na ũkĩrigiicũka mwena wa Nea. **14** Kuuma hau mũhaka ũcio ũgĩthĩurũka na mwena wa gathigathini, ũgĩkina Hanathoni, na ũkĩrĩkĩrĩra gĩtuambainĩ kĩa Ifita-Eli. **15** Matũura marĩa maanyiitwo nĩ mũhaka ũcio maarĩ Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethilehemu. Mothe maarĩ matũura ikũmi na meeri na tũtũura twamo. **16** Matũura macio na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa Zebuluni, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **17** Mũti wa kana wagwĩire mũhiriga wa Isakaru kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **18** Bũrũri wao warĩ na matũura maya: Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, **19** na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, **20** na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, **21** na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. **22** Mũhaka wahuĩtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ũkarĩkĩrĩra Jorodani. Mothe maarĩ matũura ikũmi na matandatũ na tũtũura twamo. **23** Matũura macio na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Isakaru, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **24** Mũti wa gatano wagwĩire mũhiriga wa Asheri, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **25** Bũrũri wao warĩ na matũura maya: Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, **26** na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa

ithũuro mũhaka wahuĩtie Karimeli na Shihoru-Libunathu. **27** ũgacooka ũkarĩgĩcũka ũrorete na mwena wa irathiro, ũgĩkina Bethi-Dagoni, ũkahutia Zebuluni na Gĩtuamba kĩa Ifita-Eli, ũgacooka ũkerekera mwena wa gathigathini ũgĩkina Bethi-Emeki na Neieli, ũhĩtũkĩre Kabuli mwena wa ũmotho. **28** Mũhaka ũcio ũgĩthĩ nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ũgĩkina Sidoni irĩa Nene. **29** Mũhaka ũcio ũgĩcooka ũkĩrigiicũka werekeire Rama, ũgĩthĩ nginya itũura inene rĩria rĩrĩge na hinya rĩa Turo, ũgĩcooka ũkĩrigiicũka ũgĩkina Hosa, na ũkiũmirĩra iria rĩria rĩrĩ gũkuhi na Akizibu, **30** o na matũura ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarĩ matũura mĩrongo rĩrĩ na meeri na tũtũura twamo. **31** Matũura macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Asheri, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **32** Mũti wa gatandatũ wagwĩire mũhiriga wa Nafitali, kuringana na uria mbari ciao ciatarii: **33** Mũhaka wao woirie Helefu o kũu mũti-inĩ uria mũnene thiini wa Zaananimu, ũkĩhĩtũkĩra Adami-Nekebu na Jabineeli, ũgĩkina Lakumu, na ũkĩrĩkĩrĩra Jorodani. **34** Mũhaka ũcio ũkĩrigiicũka ũrorete mwena wa ithũuro ũhĩtũkĩre Azinothu-Taboru, na ũkiũmirĩra Hukoku. Niwahuĩtie Zebuluni mwena wa gũthini, na ũkahutia Asheri mwena wa ithũuro, na ũkahutia Jorodani mwena wa irathiro. **35** Matũura marĩa maarĩ mairĩge na hinya maarĩ Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, **36** na Adama, na Rama, na Hazoru, **37** na Kedeshi, na Edirei, na Eni-Hazoru, **38** na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarĩ matũura ikũmi na kenda na tũtũura twamo. **39** Matũura macio na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Nafitali, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **40** Mũti wa mũgwanja wagwĩire mũhiriga wa Dani, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **41** Bũrũri wa igai riao warĩ na matũura maya: Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu, **42** na Shaalabini, na Ajjaloni, na Ithila, **43** na Eloni, na Timina, na Ekironi, **44** na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, **45** na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, **46** na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gĩcunji kĩa king'etheire Jopa. **47** (No rĩrĩ, andũ a Dani nĩmaremirwo nĩ kwĩgwĩira bũrũri wao; nĩ undũ ũcio makĩambata magĩtharĩkĩra itũura rĩa Leshemu, makĩrutunyana na makĩũraga andũ arĩa maatũũraga kuo na rũhiũ rwa njora, narĩo rĩgĩgĩtuika riao. Nao magĩtũura kũu Leshemu. Makĩrĩtuwa Dani o ta uria ithe wao eetagwo.) **48** Matũura macio na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhiriga wa Dani, kuringana na uria mbari ciao ciatarii. **49** Rĩria maarĩkirie kũgaya bũrũri ũcio kuringana na uria icunji ciaheanĩtwo-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhe Joshua mũrũ wa Nuni igai gatagatĩ-inĩ kao, **50** o ta uria Jehova aathanĩte. Nao maamũheire itũura rĩria oorĩtie aheo narĩo nĩ Timuna-Sera o kũu bũrũri uria ũrĩ irĩma wa Efirairimu. Nake agĩka itũura riu agĩtũura kuo. **51** Maya nĩmo mabũrũri marĩa Eleazaru uria mũhĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbari cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maaheanire na njĩra ya gũcuuka mĩti kũu Shilo o mbere ya Jehova itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. Na nĩ undũ ũcio makĩrĩka kũgaya bũrũri ũcio.

20 Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, **2** "Ira andũ a Isiraeli mathuure matũura manene ma kũũrĩro, marĩa ndamũheire ũhoro wamo rĩa ndaarire na Musa, **3** nĩgeetha mũndũ o wotho uria ũngũũraga mũndũ na njĩra ya mũtino na atekwenda-rĩ, no orĩe kuo na agĩe na ũgĩtĩri kuuma kũrĩ mũrĩhĩria wa thakame irĩa iĩtĩtwo. **4** "Rĩria orĩra itũura rĩmwe rĩa macio manene-rĩ, nĩarĩrũgamaga kĩhingo-inĩ gĩa itũura riu

inene, nake akoiga ūria ekite arī mbere ya athuuri a itūūra rīu inene. Nao makamwītīkīria atūūre itūūra rīu rīao na makamūhe handū atūūranie nao. **5** Nake mūrīhīria wa thakame iyo iititwo angīmuma thuutha, matikaneane mūdū ūcio mūthitange, tondū oragite mūdū wa itūūra rīake atekwenda na ataciirīre gwīka ūguo. **6** Mūdū ūcio nīarekwo aikare itūūra rīu inene nginya hīndi ūria akaarūgama mbere ya andū monganite aciirithio, kana nginya rīria gīkuū kīa mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūcio ūratungata hīndi iyo gīgaakinya. Thuutha ūcio na acooke mūcīi gwake o itūūra-ini rīria oimite akīra.” **7** Nī ūndū ūcio makāmūra Kedeshi itūūra rīria rīri kūu Galili būrūri ūria ūri irīma wa Nafitali, na Shekemu itūūra rīa būrūri ūria ūri irīma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nīkuo Hebironi) itūūra rīa būrūri ūria ūri irīma wa Juda. **8** Naguo mwena wa irathīro wa Rūūi rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko magīthuura Bezeri kūu werū-ini ūria mwaraganu mūhīrīga-ini wa Rubeni, na Ramothu kūu Gileadi mūhīrīga-ini wa Gadi, na Golani thīini wa Bashani mūhīrīga-ini wa Manase. **9** Mūdū o wothē Mūisiraēli o na kana mūdū wa kūngī ūtūūranagia nao ūria ūngūruga mūdū ataciirīre gwīka ūguo no oorīre matūūra-ini macio manene maathuuritwo nīguo ndakooragwo nī mūrīhanīria wa thakame iyo iititwo atanarūgama mbere ya andū monganite aciirithio.

21 Na rīri, atongoria a nyūmba cia Alawii magīthī kūrī Eleazaru kūrī mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Joshua mūrū wa Nuni, o na kūrī atongoria a nyūmba cia mīhīrīga irīa ingī ya Isiraēli **2** kūu Shilo būrūri wa Kaanani makīmeera atīrī, “Jehova nīathanire na kanua ka Musa atī tūkaaheo matūūra ma gūtūūra, marī na kūdū gwa kūrīthagīria mahiū maitū.” **3** Nī ūndū ūcio, andū a Isiraēli makīhe Alawii matūūra o hamwe na kūdū gwa kūrīthio kuuma magai-ini mao o ta ūria Jehova aathanite: **4** Na rīri, mīti yacuukwo-rī, mūtū wa mbere wagwīrīre mbarī ya Akohathu, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi. Alawii arīa maarī a rūciaro rwa Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai maaheirwo matūūra ikūmi na matatū kuuma mūhīrīga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamīni. **5** Acio angī a rūciaro rwa Kohathu maaheirwo matūūra ikūmi kuuma mbarī ya mūhīrīga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase. **6** Njīaro cia Gerishoni ciaheirwo matūūra ikūmi na matatū kuuma mbarī cia mūhīrīga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase kūu Bashani. **7** Njīaro cia Merari, kūrīngana na ūria mbarī ciao ciatarīi, ciaheirwo matūūra ikūmi na meerī kuuma mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **8** Nī ūndū ūcio andū a Isiraēli magīkīhe Alawii matūūra macio na kūdū kūrīa kwamathīūrūrūkīrie kūrī ūriithio wao o ta ūria Jehova aathanite na kanua ka Musa. **9** Kuuma mūhīrīga wa Juda na wa Simeoni andū a Isiraēli makīheana matūūra maya magwetetwo na marīitwa **10** (matūūra maya maaheirwo njīaro cia Harūni arīa maarī a mbarī cia Akohathu cia mūhīrīga wa Alawii, nī ūndū nīo magwīrīrwo nī mūtū wa mbere): **11** Magīkīmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kūdū kūrīa gwathīūrūrūkīrie gwa kūrīthīrio mahiū kūu būrūri ūria ūri irīma wa Juda. (Ariba nīwe warī ithe wa Anaki). **12** No rīri, mīgūnda na tūtūūra tūrīa wathīūrūrūkīrie itūūra rīu inene nīmaheete Kalebu mūrū wa Jefune gūtūike igai rīake. **13** Nī ūndū ūcio njīaro cia Harūni ūria mūthīnjīri-Ngai magīcīhe Hebironi (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na ikīheo Libina, **14** na Jatiri, na Eshitemoa, **15** na Holoni, na Debiri, **16** na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; matūūra mothe maarī kenda kuuma

kūrī mīhīrīga iyo rīri. **17** Na kuuma mūhīrīga wa Benjamīni makīheo Gibeoni, na Geba, **18** na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana. **19** Matūūra mothe ma athīnjīri-Ngai, arīa maarī njīaro cia Harūni, maarī ikūmi na matatū o hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio. **20** Nacio mbarī icio ingī ciatarīte cia Kohathu cia mūhīrīga wa Alawii ciaheirwo matūūra kuuma kūrī mūhīrīga wa Efiraimu ta ūū: **21** Kūu būrūri ūria ūri irīma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Gezeri, **22** na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana. **23** Ningī kuuma mūhīrīga wa Dani makīheo Eliteke, na Gibethoni, **24** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana. **25** Kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase makīheo Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra meerī. **26** Matūūra macio mothe ikūmi hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio nīmo maaheirwo mbarī icio ingī cia Kohathu. **27** Na rīri, mbarī cia Agerishoni cia mūhīrīga wa Alawii ciaheirwo ta ūū: kuuma nuthu ya mūhīrīga wa Manase, nī itūūra rīa Golani kūu Bashani (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra meerī; **28** kuuma mūhīrīga wa Isakaru, ikīheo Kishioni, na Deberathu, **29** na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **30** kuuma mūhīrīga wa Asheri, ikīheo Mīshali, na Abidoni **31** na Helikathu, na Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **32** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, ikīheo Kedeshi kūu Galili (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra matatū. **33** Matūūra mothe ma mbarī cia Agerishoni maarī ikūmi na matatū hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio. **34** Nacio mbarī cia Amerari (nao nīo Alawii arīa angī maatigaire) makīheo: kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī itūūra rīa Jokineamu, na Karita, **35** na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **36** kuuma mūhīrīga wa Rubeni, ikīheo Bezeri, na Jahazu, **37** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana; **38** kuuma mūhīrīga wa Gadi, ikīheo Ramothu kūu Gileadi (itūūra inene rīa kūrīrwo nī mūdū ūria ūraganīte), na Mahanaimu, **39** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio; mothe maarī matūūra mana. **40** Matūūra mothe marīa maaheirwo mbarī cia Amerari, nao nīo Alawii arīa maatigaire, maarī ikūmi na meerī. **41** Nī ūndū ūcio matūūra ma Alawii thīini wa būrūri ūria wegwatīrwo nī andū a Isiraēli maarī mīrongo ina na manana marī mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ūriithio. **42** O itūūra rīari na ūriithio ūria warīthīūrūrūkīrie; ūguo nīguo matūūra macio mothe maatarīi. **43** Nī ūndū ūcio Jehova akīhe Isiraēli ūhurūko mīena yothē, o ta ūria eerīte maithe mao na mwīhitwa. Maarīka kwīgwatīra būrūri ūcio ūgītūika wao, magītūūra kuo. **44** Nake Jehova akīmahe ūhurūko na mīena yothē o ta ūria eerīte maithe mao na mwīhitwa. Gūtīrī thū o na imwe yao yahotire kūmeetiiria, nīgūkorwo Jehova nīaciheanīte moko-ini mao. **45** Gūtīrī kīrīkanīro o na kīmwe kīa maūdū marīa mega Jehova aameerīre gītaahingīrio; cīranīro icio ciothe nīcihingīrio.

22 Ningī Joshua agītā andū a Mūhīrīga wa Rubeni, na wa Gadi. na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, **2** akīmeera

atiri, “Nimwikite maundu maria mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nimunjathikiire maundu-ini mothe maria ndimwathite. **3** Matuku macio mothe mathirite o nginya umuthi-ri, mutiri mwatiganiria ariu a thoguo, no nimurutite wira uria Jehova Ngai wanyu aamuheire. **4** Na riri, kuona ati Jehova niaheete ariu a thoguo uhuruko o ta uria eeraniire-ri, cookai muthii micii kwanyu bururi-ini uria Musa ndungata ya Jehova aamuheire murimo uria ungi wa Ruiu rwa Jorodani. **5** No riri, menyerera muno mutikanaage kuhingia maathani na watho uria Musa ndungata ya Jehova aamuheire; akimwira mwendage Jehova Ngai wanyu, na murumagie njira ciake ciothe, na mwathikagire maathani make, na mutiure mwigwatanitie nake, na mumutungatagire na ngoro cianyu ciothe na mioyo wanyu yothe.” **6** Nake Joshua akimarathima, akimeera mathii, nao magithii, makintika kwao micii. **7** (Musa niaheete nuthu imwe ya mhiriga wa Manase githaka kuu Bashani, nayo nuthu iyo ingi wa mhiriga ucio Joshua akimihe githaka mwena wa ithuuro wa Ruiu rwa Jorodani hamwe na ariu a ithe wao.) Riria Joshua aameerire mainuke-ri, niamarathimire, **8** akimeera atiri, “Cookai micii kwanyu hamwe na utonga wanyu munene, wa mahiu mangi, na betha, na thahabu, na icango, na igera, na nguo nyingi muno cia kwihumba, na muthii mugayera indo icio muthahite kuuma kuri thu cianyu na ariu a ithe wanyu.” **9** Ni undu ucio mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magitiga andu a Israeli Shilo kuu Kaanani nguo macooke Gileadi, bururi wao kiumba, uria meegwatire naguo o ta uria Jehova aathite Musa. **10** Riria maakinyire Gelliothu gukuhi na Ruiu rwa Jorodani kuu bururi wa Kaanani-ri, mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mhiriga wa Manase nimakire kigongona kinene biu o kuu hugururu-ini cia Ruiu rwa Jorodani. **11** Na riria andu a Israeli maaguire ati nimakite kigongona kuu muhaka-ini wa Kaanani kuu Gelliothu gukuhi na Ruiu rwa Jorodani mwena wa andu a Israeli-ri, **12** kiungano githo gia Israeli gikiungana Shilo nguo gikaruie nao. **13** Ni undu ucio andu a Israeli magituma Finehasi muru wa Eleazar uria muthinjiri-Ngai athii bururi wa Gileadi; athii kuri mhiriga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. **14** O hamwe nake, magituma atongoria ikumi o mutongoria umwe akarugamirira mhiriga o mundu umwe wa Israeli, o umwe wao niwe wari munene wa nyumba ya ithe thiiini wa mbari cia andu a Israeli. **15** Riria maathire Gileadi, magithii kuri mhiriga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makimeera atiri, **16** “Kiungano githo gia Jehova gikumuira atiri, ‘Ni kii gutumite mwage kwihokeka hari Ngai wa Israeli? Mwahota ati kuhutatira Jehova mukyakira kigongona nguo mukirire Jehova mumumemere?’ **17** Mehia maria meekirwo Peori matitiganite? Nginya umuthi uyū tūtirī wetheria mehia macio, o na gutūika muthiro niwokare iguru ria kirindi kia Jehova! **18** Riu na inyu ni Jehova mwaruhatira? “Mungiremera Jehova umuthi, ruciu nake niakararira kirindi githo gia Israeli. **19** Angikorwo bururi uria mwigwatire nimuthaahu-ri, ringai muuke bururi wa Jehova, kuria hema ya Jehova iri, mugayera bururi na ithu. No riri, mutikaremere Jehova kana mutumemere na undu wa kwiyakira kigongona kianyu inyu ene, o tiga kigongona kiria kiri kia Jehova Ngai witu. **20** Riria Akani muru wa Zera aagire kwihokeka maundu-ini makonii indo iria ciamurituwa cia kuniinwo-ri, githi mang’uri matiakinuyire kirindi githo gia Israeli? Mundu ucio to we wiki wakuire ni undu wa mehia make.” **21** Hinda iyo andu a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magicookeria anene a mbari cia Israeli makimeera atiri: **22** “Jehova, Ngai, Mwene-

Hinya, o we Jehova! Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Niwe uui! Nario Israeli nirimenye! Angikorwo undu uyū ni wa uremi o na kana kwaga gwathikira Jehova, mutigatutigie muoyo umuthi. **23** Angikorwo nitwakite kigongona giutu ithu ene nguo tuhutatire Jehova, na turutage maruta ma njino na ma muti, o na kana tukarutagira igongona ria uiguano iguru riakio-ri, Jehova aroiyutira gitumi kia uhoro ucio hari ithu. **24** “Aca! Ithu twekire ugo ni undu wa gwigira ati muthenya umwe njaro cianyu ciahota gukeera ciitu atiri, ‘Inyu ni uhoro uriku muri naguo na Jehova Ngai wa Israeli?’ **25** Jehova niekirite mūhaka wa Ruiu rwa Jorodani itūike wa gutūhakania itūi na inyu, na andu aya a Rubeni na Gadi! Gutiri undu mwitainwo na Jehova.’ Ni undu ucio njaro cianyu ciahota gutuma ciitu itige gucooka gwigira Jehova. **26** “Kiu niko giatumire tuage atiri, ‘Nitwahaarire twiakire kigongona, no ti kia maruta ma njino o na kana magongona mangi.’ **27** No riri, ni gituke ura gatagati gaitu na inyu na njiarwa iria igooka, ati turhooyagira Jehova hema-ini yake turi na maruta maitu ma njino, na magongona na maruta ma uiguano. Ningi matuku ma thuutha njaro cianyu itikeera njaro ciitu atiri, ‘Mutiri na igai hari Jehova.’ **28** “Na ithu tukiuga atiri, ‘Mangigaatira ugo, o na kana meere njaro ciitu ugo-ri, nitukamacookeria, tumeeere atiri: Ta rora muone mūhianire wa kigongona kia Jehova, kiria maithe maitu maakire, gitakiarwo ni undu wa maruta ma njino na magongona mangi, no gikiarwo nguo gituke ura gatagati gaitu na inyu.’ **29** “Kuroaga gutuika ugo, ati no tumemere Jehova tumuhutatire umuthi na undu wa gwaka kigongona kingi gia keeri gia kurutira maruta ma njino, na maruta ma muti na magongona mangi, tiga o kigongona kia Jehova Ngai witu kiria giakitwo hema-ini yake.” **30** Riria Finehasi, muthinjiri-Ngai hamwe na atongoria a kirindi, o acio atongoria a mbari cia andu a Israeli maaguire uria Rubeni, na Gadi, na Manase moigire-ri, magikena. **31** Nake Finehasi muru wa Eleazar uria muthinjiri-Ngai akira Rubeni, na Gadi, na Manase atiri, “Umuthi nitwamenya ati Jehova ari hamwe na ithu, tondu muthitiriie Jehova undu-ini uyū. Riu nimuteithukite andu a Israeli kuuma guokoni kwa Jehova.” **32** Nake Finehasi muru wa Eleazar, uria muthinjiri-Ngai, hamwe na atongoria magicooka Kaanani thuutha wa gucemanina na andu a Rubeni na Gadi kuu Gileadi, nao magicookeria andu a Israeli uhoro. **33** Nimakenire ni kugua uhoro ucio, na makigooa Ngai. Na matiigana gucooka kwaria uhoro wa kuria nao ati nguo maharaganie bururi uria andu a Rubeni na Gadi matuura. **34** Nao andu a Rubeni na Gadi magita kigongona kiu uu: Mura Gatagati Gaitu ati Jehova niwe Ngai.

23 Thuutha wa ihinda inene guthira na Jehova agikorwo aheete andu a Israeli uhuruko kuuma kuri thu ciao ciothe iria ciamathuurukiriie, na Joshua agikorwo aari mukuru muno na akainghia miaka-ri, **2** agita andu a Israeli othe, na athuuri ao, na atongoria, na atuthania a maciara, na anene, akimeera atiri: “Riu ni ndi mukuru na ngainghia miaka. **3** Inyu ene nimwoneire maundu maria mothe Jehova Ngai wanyu ekite nduriri ici ciothe Ni undu wanyu, nigikorwo ni Jehova Ngai wanyu wamuririie. **4** Ririkanai uria ndamugaire nduriri iria ciatarite ituike igai ria mhiriga wanyu, hamwe na mabururi na nduriri iria ni mwene ndatoorire, kuuma Ruiu rwa Jorodani o nginya Iria riria Inene ria mwena wa ithuuro. **5** Jehova Ngai wanyu we mwene niagaciingata imweherere. Niagacieheria mbere wanyu, na inyu nimukegwatira bururi

wao ūtũike wanyu, o ta ūria Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre. **6** “Gĩai na hinya mũno; mũrũmie na mwathĩkagĩre watho wothe ūria wandĩkĩtuo lbuku-inĩ rĩa watho wa Musa, mũtekũgarũrũka na mwena wa ūrĩo kana wa ūmotho. **7** Mũtikanagwatanĩre na ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu; mũtikanagwete marĩtwa ma ngai ciacio kana mwĩhĩte nacio. Mũtikanacitungatĩre kana mũciinamĩrĩre. **8** No inyuĩ no nginya mũrũmie kwĩgwatania na Jehova Ngai wanyu, o ta ūria mũkoretwo mũgũka nginya ūmũthĩ. **9**” Jehova nĩamũngatĩre ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya mũno ikamweherera; na nginya ūmũthĩ ūyũ gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūhotete kũmwĩtiria. **10** Mũndũ ūmwe wanyu atooragĩa andũ ngiri, Nĩ ūndũ Jehova Ngai wanyu niwe ūmũrũagĩrĩra, o ta ūria eeranĩre. **11** Nĩ ūndũ ūcio mwĩmenyerere mũno nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu. **12** “No rĩrĩ, mũngĩgarũrũka na mũnyĩtanagĩre na matĩgarĩ ma ndũrĩrĩ ici itigaire thĩinĩ wanyu na mũhĩkanie nacio na mũgwatanĩre nacio, **13** hĩndĩ iyo na inyuĩ mũmenye wega atĩ Jehova Ngai wanyu ndagacooka kũingata ndũrĩrĩ icio ciehere mbere wanyu. No rĩrĩ, igaatuĩka cia kũmũheenereria o na ituĩke ta mĩtego ya kũmũgwatia, na ituĩke iboko cia kũmũhũura, na mĩigua ya kũmũtura maitho, nginya mũthire bũrũri-inĩ ūyũ mwega, ūria Jehova Ngai wanyu amũheete. **14** “Rũi nĩ ngĩrie gwĩthĩra na njĩra irĩa andũ othe a thĩ mathiiga. Nĩmũũ na ngoro cianyu ciothe, na maroho manyu atĩ gũtirĩ kũranĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwĩrĩre atahingĩte. Irĩkanĩro ciothe nĩhingĩtio, na gũtirĩ o na kĩmwe gĩtahingĩte. **15** No rĩrĩ, o ta ūria ciĩranĩro ciothe njega irĩa Ngai eeranĩre ihingĩte-rĩ, ūguo noguo Jehova akaamũrethĩrĩa ūruu ūria wothe oigĩte nĩakamũrehere, o nginya amũniine mwehere bũrũri-inĩ ūyũ mwega amũheete. **16** Mũngĩthũkĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aamwathire mũrũmagĩrĩre, na mũcooke gũtungatagĩra ngai ingĩ na mũgaciinamĩrĩra-rĩ, marakara ma Jehova nĩmakamũrĩmbũkĩra, na inyuĩ nĩmũgakua narua mũthire bũrũri ūyũ mwega amũheete.”

24 Ningĩ Joshua agĩcookanĩrĩria mĩhĩrĩga yothe ya Isiraeli kũu Shekemu. Agĩta athuuri, na atongoria, na atũthania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magĩthĩ makĩrũgama mbere ya Ngai. **2** Nake Joshua akĩra andũ othe atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Tene mũno maĩthe manyu, nĩo Tera ithe wa Ibrahĩmu na Nahoru, maatũuraga mũrĩmo ūria ūngĩ wa Rũũ rwa Farati na makahooyaga ngai ingĩ. **3** No nĩndarutire ithe wanyu Ibrahĩmu, oime bũrũri ūcio ūrĩ mũrĩmo wa rũũ rũu rwa Farati, ngĩmũtongoria kũu Kaanani guothe, na ngĩmũhe njĩaro nyingĩ. Nĩndamũheire Isaaka, **4** nake Isaaka ngĩmũhe Jakubu na Esaũ. Nĩndagaĩre Esaũ bũrũri ūria ūrĩ irĩma wa Seiru, no Jakubu na arĩu ake magĩkũrũka magĩthĩ Mĩsiri. **5**” Ningĩ ngĩcooka ngĩtũma Musa na Harũnĩ, na ngĩhũura andũ a Mĩsiri na maũndũ marĩa mothe ndeekire kũu, ngĩcooka ngĩmaruta kuo. **6** Rĩrĩa ndaarutire maĩthe manyu kũu bũrũri wa Mĩsiri, nĩmwakinyire irĩa-inĩ, nao andũ a Mĩsiri makĩmarũmĩrĩra na ngaari cia ita, na andũ mahacĩte mbarathĩ o nginya Iria Itune. **7** Nao andũ a Isiraeli magĩkaira Jehova amateithie, nake agĩkĩra nduma gatagatĩ kanyu na andũ a Mĩsiri; ningĩ agĩtũma irĩa rĩmakorere, akĩmathika narĩo. Nĩmweyoneire na maitho manyu ūria ndeekire andũ a Mĩsiri. Ningĩ mũngĩcooka mũgĩtũura werũ-inĩ matukũ maingĩ. **8** “Ningĩ ngĩmũtwarũ bũrũri wa Aamori arĩa maatũuraga mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani. Nao makĩrũna na inyuĩ na nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. Nĩndamaanangire mamweherere, na inyuĩ mũkĩgwatĩra bũrũri wao ūgĩtuĩka wanyu. **9** Na rĩrĩa Balaki

mũrũ wa Ziporu mũthamaki wa Moabi eharagĩria kũrũna wa Isiraeli-rĩ, nĩatũmanĩre Balamu mũrũ wa Beori nĩguo oke amũrume. **10** No nĩ ndingĩathĩkĩrĩrie Balamu; nĩ ūndũ ūcio agĩkĩrĩria kũmũrathima maita maingĩ, na nĩ ngĩmũhonokia kuuma moko-inĩ make. **11** “Ningĩ mũkĩringa Rũũ rwa Jorodani na mũgĩkinya Jeriko. Nao andũ a Jeriko makĩrũna na inyuĩ, o ta ūria Aamori, na Aperiži, na Akaanani, na Ahiti, na Agĩrigashi, na Ahivi, na Ajobusi o nao nĩmarũre na inyuĩ, no nĩ ngĩmaneana moko-inĩ manyu. **12** Ngĩcooka ngĩrekiya magĩ marĩ mboora mathĩ mbere wanyu, marĩa maamaingĩre mamweherere, o hamwe na athamaki arĩa eerĩ a Aamori. Ti inyuĩ mwamaingĩre na rũhiũ rwanyu rwa njora kana na ūta wanyu. **13** Nĩ ūndũ ūcio ngĩmũhe bũrũri mũtaanogetire na matũura mũtaakite; na nĩkuo mũtũuraga, mũkĩrĩaga maciaro ma mĩgũnda ya mĩthabĩbũ na mĩtamaiyũ irĩa mũtaahaandire. **14** “Na rĩrĩ, mwĩtgĩrei Jehova na mũmũtungatagĩre mũtarĩ na ūhinga, na mũrĩ ehokeku kũna. Eheriaĩ ngai irĩa maĩthe manyu ma tene maahooyaga kũu mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati, o na kũu bũrũri wa Mĩsiri, na mũtungatagĩre o Jehova. **15** No rĩrĩ, mũngĩona ūhoro ūcio wa gũtungatagĩra Jehova ta ūtamwagĩrĩre-rĩ, thuurai ūmũthĩ ūria mũrĩtungatagĩra, mũmenye kana nĩ ngai irĩa maĩthe manyu maatungatagĩra kũu mũrĩmo wa rũũ, kana nĩ ngai cia Aamori arĩa ene bũrũri ūyũ mũtũuraga. No ha ūhoro wakwa mwene na nyũmba yakwa-rĩ, tũrĩtungatagĩra Jehova.” **16** Nao andũ acio magĩcooka makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtuĩka ūguo, atĩ tũtiganĩrie Jehova atĩ nĩguo tũtungatire ngai ingĩ! **17** Ngĩũkorwo nĩ Jehova Ngai witũ we mwene watũrutire bũrũri wa Mĩsiri hamwe na maĩthe maĩtu, tũkũma bũrũri icio wa ūkombo, na akĩringa ciama icio nene ūguo na tũgĩciana na maĩthe maĩtu. Nĩaatũgĩrĩre rũgendo-inĩ rwiitũ ruothe kũria twagereire, o na tũrĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ciothe kũria twatũkanĩrie. **18** Nake Jehova nĩaingatire ndũrĩrĩ icio ciothe ciehere mbere iitũ, o hamwe na Aamori arĩa maatũuraga bũrũri-inĩ ūcio. Tondũ ūcio o na ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova, nĩ ūndũ niwe Ngai witũ.” **19** Nake Joshua akĩra andũ acio atĩrĩ, “Mũtingĩhota gũtungatĩra Jehova. Jehova nĩ Ngai Mũtheru; we nĩ Ngai ūrĩ ūru. Ndamũrekerã ūremi wanyu o na kana mehia manyu. **20** Mũngĩgataĩnĩria Jehova na mũtungatĩre ngai cia kũngĩ, nĩakamũgarũrũka na amũrehere mwanangiko amũniine, o na amwikite maũndũ mega.” **21** No andũ acio makĩra Joshua atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova.” **22** Nake Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ ene mũrĩ aira a ūguo mwoiga, atĩ nĩmũwathũra gũtungatagĩra Jehova.” Nao makĩmũcookeria, makĩmũwĩra atĩrĩ, “Iĩ, ithuĩ tũrĩ aira.” **23** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Rũu-rĩ, kieherieĩ ngai cia kũngĩ irĩa irĩ thĩinĩ wanyu, na mũheane ngoro cianyu biũ harĩ Jehova Ngai wa Isiraeli.” **24** Nao andũ acio makĩra Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩtungatagĩra Jehova Ngai witũ na tũmũthĩkagĩre.” **25** Mũthinya o ro ūcio Joshua agĩthondekera andũ kĩrĩkanĩro, na akĩmandikira kĩrĩa kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho, marĩ o kũu Shekemu. **26** Nake Joshua akĩandika maũndũ macio lbuku-inĩ rĩa Watho wa Ngai. Agĩcooka akĩoya ihiga inene, akĩrĩtgamĩ hau gĩtina-inĩ kĩa mũtũ wa mũgandi hakuhi na handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. **27** Akĩra andũ acio othe atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ! Ihiga rĩrĩ nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira witũ wa ūria tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe irĩa Jehova atwĩrĩte. Nĩrĩo rĩgũtuĩka mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.” **28** Nake Joshua agĩcooka akĩra andũ acio mathĩi, o mũndũ acooke kũria igai rĩake rĩari. **29** Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ūkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. **30** Nao makĩmũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera

būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu gathigathini wa kīrīma kīa Gaashu. **31** Nao andū a Isiraeli magītungatīra Jehova matukū-inī mothe ma Joshua na ma athuuri arīa maatigirwo muoyo Joshua akua, o arīa maamenyete maūdū mothe marīa Jehova ekīte Nī ūndū wa Isiraeli. **32** Namo mahīndī ma Jusufu, marīa andū a Isiraeli maarehete kuuma būrūri wa Misiri, magīthikwo kūu Shekemu gacigo-inī ga gīthaka kīrīa Jakubu aagūrīte kuuma kūrī ariū a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rīu nīrīo rīatuūkire igai rīa njiaro cia Jusufu. **33** Nake Eleazaru mūrū wa Harūni agīkua na agīthikwo kūu Gibeā, kūrīa kwagaiirwo mūrīū Finehasi, o kūu būrūri ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu.

Atiirĩrĩri

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathiĩ mbere magatũhũuranire kũrĩ andũ a Kaanani?” **2** Nake Jehova agĩcookia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩo megũthiĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũri ũcio moko-inĩ mao.” **3** Hindĩ iyo andũ a Juda makĩira andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao, atĩrĩ, “ũkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũri ũria twagairwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthiĩ na inyuĩ tũkahũũranire igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthiĩ hamwe nao. **4** Rĩria andũ a Juda maamatharĩkiire-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũruga arũme 10,000 kũu Bezeki. **5** Kũu nĩkuo maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. **6** Adoni-Bezeki akiũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyũita, makĩmũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ. **7** Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitĩki rwa irio ruingu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhite nĩ ũndũ wa ũria ndekire.” Nao makĩmũtware Jerusalemu, na agĩkuĩra kuo. **8** Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrutunyana, makĩũruga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcooka makĩrĩcina na mwaki. **9** Thuutha wa ũguo, andũ a Juda magĩkũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro. **10** Ningĩ magĩthiĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga kũu Hebironi (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathĩi makĩhootha Sheshai, na Ahimani, na Talimai. **11** Kuuma kũu magĩthiĩ kũria na andũ arĩa maatũũruga Debiri (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) **12** Nake Kalebũ akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio niwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **13** Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebũ ũria mũnini, nĩwe watunyane itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebũ akĩmũhe mwarĩ Akisa atũike mũtumia wake. **14** Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahooe mũgũnda kũrĩ ithe Kalebũ. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebũ akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “ũkwenda ngwikire atĩa?” **15** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũri wa Negevu, he ithima cia maai o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebũ akĩmũhe ithima cia mwena wa rũgongo na cia mwena wa kĩanda. **16** Nacio njjaro cia mũthoniwe wa Musa, ũria Mũkeni, ikĩambata ikiuma Itũũra Inene rĩa Mikĩndũ irĩ hamwe na andũ a Juda, igĩthiĩ gũtũũrانيا na andũ a werũ wa Juda ũria ũrĩ Negevu gũkũhi na Aradi. **17** Nao andũ a Juda magĩthiĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũruga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. **18** O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana maatũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũri warĩo. **19** Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkũnyũitĩra bũrũri ũria ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũruga kũria kwaraganu, nĩgũkorwo maarĩ na ngairĩ cia ita cia igera. **20** Na o ta ũria Musa eeranĩre, Hebironi kwaheirwo Kalebũ, nake akĩngata ariũ atatuĩ a Anaki kuuma kuo. **21** No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi arĩa maatũũruga Jerusalemu. Andũ a Jebusi matũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya

ũmũthĩ. **22** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. **23** Rĩria maatũũre andũ magathigaane Betheli (kũria mbere iyo gwetagwo Luzu), **24** athigaani acio makĩona mũndũ akiuma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũria tũngĩtoonyia itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwika maũndũ mega.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonia, nao makĩũruga andũ a itũũra rĩu inene na rĩhũũ rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothe. **26** Mũndũ ũcio agĩcooka agĩthiĩ bũrũri wa Ahiti, kũria akakire itũũra inene, na akĩrĩta Luzu, na nĩrĩo rĩitwa rĩarĩo o na ũmũthĩ. **27** No andũ a Manase matiaingaitere andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibleamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigiĩciĩrie, tondũ andũ a Kaanani nĩmatũũte itua rĩa gũtũũra bũrũri ũcio. **28** Na rĩrĩ, rĩria andũ a Isiraeli maagĩre na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. **29** O nao andũ a Efraimũ matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũruga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathĩire o na mbere gũtũũrانيا hamwe nao. **30** O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũruga kũu Kitironi kana Nahaloli, arĩa maatigaire gatagati kao; no nĩmamarutithirie wĩra na hinya. **31** O na andũ a Asheri matiigana kũingata andũ othe arĩa maatũũruga Ako, kana arĩa maatũũruga Sidoni, kana arĩa maatũũruga Ahalabu, kana arĩa maatũũruga Akizibu, kana arĩa maatũũruga Heliba, kana arĩa maatũũruga Afeku, kana arĩa maatũũruga Rehobu, **32** na tondũ wa ũguo andũ a Asheri magĩtũũrانيا na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga bũrũri ũcio. **33** O nao andũ a Nafitali matiigana kũingata andũ arĩa maatũũruga kũu Bethi-Shemeshu, o na kana arĩa maatũũruga Bethi-Anathu; no andũ a Nafitali o nao maatũũranirie na andũ a Kaanani arĩa maatũũruga bũrũri ũcio, no andũ arĩa maatũũruga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magĩtuika andũ ao a kũrutithagio wĩra wa hinya. **34** Andũ a Aamori makĩhingĩrĩria andũ a Dani kũu bũrũri ũria ũrĩ irĩma, makĩmagĩrĩrĩria gũikũrũka kũria kwaraganu. **35** Ningĩ Aamori nĩmatũũte itua rĩa gũtũũra Kĩrĩma-inĩ kĩa Herezu, na kĩa Aijaloni, na kĩa Shaalubimu, no rĩria andũ a nyũmba ya Jusufu maagĩre na hinya, o nao Aamori magĩtuika a kũrutithio wĩra wa hinya. **36** Mũhaka wa Aamori woimĩte Itũũranĩrio rĩa Akirabimu, ũgakinya Sela na ũkahũtũka.

2 Na rĩrĩ, mũraika wa Jehova nĩambatire agĩkinya Bokimu oimĩte Giligali, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndaamwambatire ngĩmũruta bũrũri wa Misiri na ngĩmũtongoria nginya bũrũri-inĩ ũria ndeeriire maithe manyu na mwĩhitwa atĩ nĩngamahe. Ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ngaathũkia kĩrĩkaniro giĩttĩ na inyuĩ, 2 na inyuĩ mũtikanagĩe na kĩrĩkaniro na andũ a bũrũri iũyũ, no nĩmũkoinanga igongona ciao.’ No inyuĩ mũtiinjathĩkiire. Mwikite ũguo nĩkĩ? 3 Nĩ ũndũ ũcio, ndamwĩra atĩrĩ, ndikũmaingata mamweherere; no megũtuika ta mĩigua imũtheecage miena, nacio ngai ciao itũike mũtego harĩ inyuĩ.” **4** Rĩria mũraika wa Jehova aarĩkirie kwarĩria andũ a Isiraeli maũndũ macio mothe, andũ makĩrĩa manĩrĩre, 5 nao magũta handũ hau Bokimu. Nao makĩrutĩra Jehova magongona hau. **6** Thuutha wa Joshua kũrekereria andũ a Isiraeli-rĩ, andũ acio magĩthiĩ kwĩgwatĩra bũrũri, o mũndũ igai riake. **7** Nao andũ acio magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo marĩ muoyo Joshua akua, arĩa meyoire maũndũ mothe manene marĩa Jehova eekiire Isiraeli. **8** Nake Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, aakuire arĩ na ũkũrũ wa miaka igana na ikũmi. **9** Nao makĩmũthĩka kũu

githaka-inĩ giake o kũu Timinathu-Heresi bũrũri ũria ũri irĩma wa Efiraimu, mwena wa gathigathini wa Kĩrĩma kĩa Gaashu. **10** Thuutha wa rũciaro rũu ruothe gũkua, gũkigĩ na rũciaro rũngĩ rũtooĩ Jehova kana rũkamenya maũndũ marĩa eekũire Isiraeli. **11** Ningĩ andũ a Isiraeli magũnka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova na magĩtungatĩra ngai cia Baali. **12** Nao magĩtirika Jehova, Ngai wa maithe mao ũria wamarutite bũrũri wa Misiri. Nao makĩrũmirĩra na makĩhooya ngai cia mũthemba mĩingĩ cia andũ arĩa maamarigiĩcũirĩe, magĩtũma Jehova arakare **13** tondũ nĩmatirikĩte Jehova, magatungatagĩra Baali na Maashitarothu. **14** Nake Jehova akĩrakĩra andũ a Isiraeli, akĩmaneana kũrĩ atharĩkanĩri arĩa maatahire indo ciao. Akĩmareereria thũ ciao irĩa ciamathiũrũrũkũirĩe, na matiacookire gũciĩtirĩa. **15** Rĩrĩa rĩothe andũ a Isiraeli maathiiaga kũrũa, guoko kwa Jehova kwamookagĩrĩra magatoorio, o ta ũria eehĩtite na mwhĩtwa kũrĩ o. Nao makĩnyamarĩka mũno. **16** Ningĩ Jehova akĩmaarahũrĩra atĩirĩrĩ bũrũri arĩa maamahonokĩria moko-inĩ ma andũ acio maamatharĩkagĩra. **17** No rĩrĩ, o na kũrĩ ũguo, matiigana kũigua atĩirĩrĩ bũrũri acio ao, no nĩmahũũre ũmaraya na ũndũ wa kũhooya ngai ingĩ. Matiigana gwĩka ta maithe mao, no nĩmagarũrũkĩre narua, magĩtiga gũthĩ na mĩthĩre irĩa maithe mao maathiiaga nayo, niyo mĩthĩre ya gwaathĩka marĩthani ma Jehova. **18** Rĩrĩa rĩothe Jehova aamaarahũragĩra mũtĩirĩrĩ bũrũri-rĩ, Jehova aakoragwo hamwe na mũtĩirĩrĩ bũrũri ũcio, akamahonokagĩa moko-inĩ ma thũ ciao hĩndĩ irĩa yothĩ mũtĩirĩrĩ bũrũri ũcio aarĩ mooyo; nĩgũkorwo Jehova nĩamaiguagĩra tha nĩ ũndũ wa ũria macaayaga nĩ kũhinyĩrĩro nĩ arĩa mamanyarĩira. **19** No mũtĩirĩrĩ bũrũri akua, andũ magacookerera maũndũ mooru makĩria kũrĩ marĩa ma maithe mao, makarũmagĩrĩra ngai ingĩ, magacĩhooyaga na magacitungatĩra. Makĩrega gũtiga mũtugo iyo yao mũũru na mĩthĩre yao ya ũremi. **20** Tondũ ũcio, Jehova agĩkĩrakario mũno nĩ andũ a Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ rũrĩrĩ rũrũ nĩrũthũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩria ndaarĩkanĩre na maithe mao ma tene, na nĩ rwagĩte kũnjigua-rĩ, **21** ndĩgũcooka kũrutũrũra rũrĩrĩ o na rũmwe rwa irĩa Joshua aatĩgĩre kuo agĩkua. **22** Nĩcio ngũhũthĩra kũgeria andũ a Isiraeli, nĩguo menye kana nĩmekũrũmia mĩthĩre ya Jehova, na maathiiage nayo o ta ũria maithe mao meekaga.” **23** Jehova nĩetĩkĩrĩre ndũrĩrĩ icio itĩgare kuo, na ndaigana gũcirutũrũra o rĩmwe na ũndũ wa gũcĩneana moko-inĩ ma Joshua.

3 Ici nĩcio ndũrĩrĩ irĩa Jehova aatĩgĩre kuo nĩguo ageragie andũ a Isiraeli arĩa mataamenyerete ũhoro wa mbaara cia kũu Kaanani. **2** (Eekire ũguo nĩgeetha arute njĩaro cia andũ a Isiraeli ũhoro wa mbaara tondũ njĩaro icio itiamenyete ũhoro wa kũrũa mbaara). **3** Ndũrĩrĩ icio nĩcio ici: aathani arĩa atano a Afilĩstĩ, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arĩa maatũrũra irĩa-inĩ cia Lebanoni kuuma Kĩrĩma kĩa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. **4** Ciatĩgĩrio nĩgeetha ijerie andũ a Isiraeli, nĩguo monwo kana nĩmarĩathĩkagĩra maathani ma Jehova marĩa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa. **5** Andũ a Isiraeli magĩtũũrũria na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi. **6** Nao makĩhĩkia airĩtu ao, na makĩheana airĩtu ao mahĩkio nĩ aanake a andũ acio, na magĩtungatĩra ngai ciao. **7** Andũ a Isiraeli nĩmekire ũũru maitho-inĩ ma Jehova; makĩrĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao, na magĩtungatĩra ngai cia Baali na cia Ashera. **8** Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra andũ a Isiraeli o nginya akĩmarekereria moko-inĩ ma Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu-Naharaimu, ũria andũ a Isiraeli maatungatĩre

mĩaka imana. **9** No rĩrĩa maarĩrĩre Jehova, akĩmaarahũrĩra mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Othinieli mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũria mũnini, nake akĩmahonokia. **10** Roho wa Jehova agĩũka igũrũ riake, agĩtuĩka mũtĩirĩrĩ bũrũri wa Isiraeli na agĩthĩ ita-inĩ. Nake Jehova akĩneana Kushani-Rishathaimu mũthamaki wa Aramu moko-inĩ ma Othinieli, nake akĩmũtooria. **11** Nĩ ũndũ ũcio bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo imana, nginya rĩrĩa Othinieli mũrũ wa Kenazu aakũire. **12** O rĩngĩ andũ a Isiraeli magĩnka ũũru maitho-inĩ ma Jehova, na tondũ wa gwĩka ũũru ũcio Jehova akĩhe Egiloni mũthamaki wa Moabi hinya wa gũtooria Isiraeli. **13** Egiloni akĩgĩra andũ a Amoni na Amaleki, makĩũngana hamwe nake magĩtharĩkĩra andũ a Isiraeli, na makĩmatunya Itũũra rĩrĩa Inene rĩa Mĩkĩndũ. **14** Andũ a Isiraeli magĩtuĩka ndungata cia Egiloni mũthamaki wa Moabi mĩaka ikũmi na imana. **15** O rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩrĩrĩa Jehova, nake akĩmahe mũndũ wa kũmahonokia wetagwo Ehudu, warĩ wa kĩmoho; mũrũ wa Gera ũria Mũbenjamini. Nao andũ a Isiraeli makĩmũtũma na irĩthĩ rĩa igooti kũrĩ Egiloni mũthamaki wa Moabi. **16** Na rĩrĩ, Ehudu nĩathondekete rũhĩũ rwa njora rũũgĩ mũena yeerĩ, ta rwa butĩ imwe na nuthu kũrĩha rũria oohereire njohero-inĩ yake mwena wa ũrio nguo-inĩ thĩnĩ. **17** Nake agĩtwarĩra Egiloni mũthamaki wa Moabi igooti, na rĩrĩ, Egiloni aarĩ mũndũ mũnoru mũno. **18** Thuutha wa Ehudu kũmũnengera igooti, akĩumagaria andũ arĩa maarĩkuũite, magĩthĩ. **19** Nowe mwene aakinya mĩhianano-inĩ irĩa yarĩ hakuhi na Giligali, akĩhũndũka, agĩthĩ akĩra mũthamaki ũcio atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩri yaku ya hitho.” Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Kiraal!” Nao arĩa othe maamũtungatagĩra makĩhehera harĩ we. **20** Nake Ehudu akĩmũkuhĩrĩra rĩrĩa aikarĩte arĩ o wiki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki ya igũrũ, irĩa aikaraga hĩndĩ ya rĩũa. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩ na ndũmĩrĩri yaku kuuma kũrĩ Ngai.” Na rĩrĩa mũthamaki ookagĩra kuuma gĩtĩ-inĩ kĩa aikarĩre, **21** Ehudu agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ũmoho, akĩruta rũhĩũ rwa njora kuuma njohero-inĩ yake mwena wa ũrio, agĩtheeca mũthamaki ũcio nda. **22** O na mũtĩ waruo ũgĩtoonya na rũhĩũ rũkĩumanĩra na thuuha. Ehudu ndaacomorire rũhĩũ, namo maguta makĩrũhũmbira. **23** Ningĩ Ehudu agĩthĩ gũthaku-inĩ, akĩhinga mĩrango ya nyũmba iyo ya igũrũ, akĩmũhingĩrĩra kuo. **24** Ehudu aarĩkia gũthĩ, ndungata cia mũthamaki igũka igĩkora mĩrango ya nyũmba ya igũrũ irĩ mĩhinge, ikiuga atĩrĩ, “No nginya akorwo nĩ gwĩteithia areteithia kanyũmba-inĩ ka na thĩnĩ.” **25** Nacio igĩeterera o nginya igĩconoka, no rĩrĩa agĩre kũhingĩra mĩrango ya nyũmba, ikĩoya hingũro ikĩhingĩra mĩrango. Na hau ikĩona mũnene wao agũite thĩ arĩ mũkuũ. **26** Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo cieterere ihingĩrũwo-rĩ, Ehudu akĩyũrĩra. Akĩhĩtũkĩra mĩhianano-inĩ akũrĩra Seira. **27** Aakinya kuo akĩhuha karumbeta kũũ bũrũri ũria ũri irĩma wa Efiraimu, nao andũ a Isiraeli makĩkũrũkũria nake moimite irĩa-inĩ, amatongoretie. **28** Akĩmaatha atĩrĩ, “Nũmĩrĩrai, nĩgũkorwo Jehova nĩaneanĩte Moabi thũ yanyu moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio magĩkũrũka makĩmũrũmirĩra, makĩnyĩta mariũko ma Rũũ rwa Jorodani marĩa maaringagĩrĩra bũrũri wa Moabi, na matiigana gwĩtĩkĩria mũndũ o na ũrĩkũ arĩngĩ rũũ rũ. **29** Na hĩndĩ iyo makĩũrũra andũ ta 10,000 a Moabi, na othe maarĩ andũ njamba na maarĩ na hinya; na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire. **30** Mũthenya ũcio andũ a Moabi magĩtuĩka ndungata cia andũ a Isiraeli, naguo bũrũri ũgĩkorwo na thayũ mĩaka mĩrongo imana. **31** Thuutha wa Ehudu hagiũka mũndũ wetagwo Shamigari mũrũ wa Anathu, ũria woragĩre Afilĩsti

magana matandatū na mūcengi ūrīa ūtindikaga ndegwa. O nake akīhonokia andū a Isiraeli.

4 Thuutha wa Ehdū gūkua-rī, andū a Isiraeli o rīngī magūka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova. **2** Nī ūndū ūcio Jehova akīmākererīa moko-inī ma Jabini, mūthamaki wa būrūrī wa Kaanani ūrīa waathanaga kūu Hazoru. Nake mūnene wa mbūtū ciake cia mbaara eetagwo Sisera, ūrīa watūūrāga kūu Haroshethu-Hagoyimu. **3** Jabini aarī na ngaari cia ita cia igera magana kenda, na nāhinyīrīrie andū a Isiraeli atārī na tha ihinda rīa miaka mīrongo īrī, nao andū a Isiraeli magīkaira Jehova amateithie. **4** Na rīrī, Debora, mūnabii mūndū-wanja, mūtumia wa Lapidothu, nīwe watongoragia Isiraeli hīndī īyo. **5** Nake aarī na handū ha gūciīrira rungu rwa Mūkīndū wa Debora, gatagatī ka Rama na Betheli kūu būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraimu, nao andū a Isiraeli maathīagia harī we nīgeetha amatuithanie maaciira. **6** Debora agītūmanira Baraka mūrū wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akīmwīra atārī, “Jehova Ngai wa Isiraeli nīaragwatha agakwīra atārī, “Thīi, woe andū 10,000 a kuuma Nafitali na ūmatongorie ngīnya Kīrīma-inī kīa Taboru. **7** Nīi nīngūguaciīrīra Sisera, mūnene wa mbūtū cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari ciake ngīnya rūū-inī rwa Kishoni, ndīmūneane moko-inī maku.” **8** Nake Baraka akīmwīra atārī, “Nīngūthīi aakorwo nīgūtwarana hamwe na nīi; no aakorwo ndūgūtwarana hamwe na nīi-rī, o na nīi ndigūthīi.” **9** Nake Debora akīmwīra atārī, “Nī wega, nīngūtwarana nawe. No rīrī, nī ūndū wa ūrīa ūroya ūhorō ūyū-rī, gītīo gītīgatuika gīaku, nīgūkorwo Jehova nīekūneana Sisera moko-inī ma mūndū-wanja.” Nī ūndū ūcio Debora agītwarana na Baraka ngīnya Kadeshī, **10** na kūu Baraka agītā andū a Zebuluni na a Nafitali. Andū 10,000 makīmūrūrīra, o na Debora agītīi hamwe nake. **11** Na rīrī, Heberī ūrīa Mūkeni nīeyamūrīte agatigana na Akeni arīa angī a rūciaro rwa Hobabu, mūthoni-we wa Musa, na akaamba hema yake mūtī-inī ūrīa mūnene kūu Zaananimu gūkuhī na Kadeshī. **12** Nao andū makīhe Sisera ūhorō, atī Baraka mūrū wa Abinoamu nīambatīte agakīnya Kīrīma gīa Taboru. **13** Sisera agīcookanīrīra ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andū othe arīa maarī hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu ngīnya Rūūi rwa Kishoni. **14** Nake Debora akīra Baraka atārī, “Thīi! Ūyū nīguo mūthenya ūrīa Jehova aneanīte Sisera moko-inī maku. Gītī Jehova tiwe ūthīte arī mbere yaku?” Nī ūndū ūcio Baraka agīkūrūka oimīte Kīrīma-inī gīa Taboru, arūmīrīrwo nī andū 10,000. **15** Rīrīa Baraka aamakūhīrīrie, Jehova akīngatīthia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbūtū yake yothē, akīmāhūra na rūhīi rwa njora, nake Sisera agītiganīra ngaari yake ya ita, akīra na magūrū. **16** Nī Baraka akīngatīthia ngaari icio cia ita o hamwe na mbūtū cia ita ngīnya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikūrāgwo na rūhīi rwa njora; na gūtīrī mūndū o na ūmwe watagarire. **17** No rīrī, Sisera agītīhara na magūrū, akīrūrīra hema-inī ya Jaeli, mūtumia wa Heberī ūrīa Mūkeni, nī ūndū kwarī na ūrata gatagatī-inī ka Jabini mūthamaki wa Hazoru na mbarī ya Heberī ūcio Mūkeni. **18** Jaeli akīmagara agatūnge Sisera, akīmwīra atārī, “Ūka, mwathī wakwa, toonya thīnī. Ndugetīgīre.” Nī ūndū ūcio agītōnya hema thīnī nake Jaeli akīmūhumbīra. **19** Sisera akīuga atārī, “Ndi mūnyootu, ndagūthaita he maai nyue.” Jaeli agīkunūra mbūthū ya irīa, akīmūhe anyue, agīcooka akīmūhumbīra. **20** Sisera akīmwīra atārī, “Rūgama mūrango-inī wa hema, na hangtūka mūndū akīurie atārī, “Kūrī mūndū ūrī

gūkū?” uge atārī, “Aca.” **21** No Jaeli ūcio mūtumia wa Heberī akīoya hīgī ya hema na nyondo, agītīi acemete harīa Sisera aakomete anogete mūno. Akīhūūrīra hīgī īyo thīkīrīrio-inī, īgītūrīkanīa ngīnya īgītōnyerera thī, nake agīkua. **22** Baraka agītūka aingatīthīte Sisera, nake Jaeli agītīi kūmūtūnga. Akīmwīra atārī, “Ūka, nīngūkuonia mūndū ūrīa ūracaria.” Nī ūndū ūcio Baraka agītōnya hamwe na Jaeli, na agīkora Sisera akomete thī arī mūkuū nayo hīgī īmūtūrīkanīte thīkīrīrio. **23** Mūthenya ūcio-rī, nīguo Ngai aatoorīrie Jabini, mūthamaki wa andū a Kaanani, mbere ya andū a Isiraeli. **24** Nakuo guoko kwa andū a Isiraeli gūgīkīrīrīra kūgīa na hīnya īgūrū rīa Jabini, mūthamaki wa andū a Kaanani, ngīnya makīmūniina biū.

5 Mūthenya ūcio Debora na Baraka mūrū wa Abinoamu makīna rwīmbo rūrī: **2** “Rīrīa anene a Isiraeli maatongoria, rīrīa andū meheana meyendeire-rī, goocai Jehova! **3** “Iguai ūhorō ūyū, inyuū athamaki! Thīkīrīra, inyuū aathanī! Nīngūnīra Jehova, nīngūina; nīngūtūngīra Jehova rwīmbo, o we Ngai wa Isiraeli. **4** “Rīrīa Wee Jehova woimire Seiru, rīrīa woimire būrūrī wa Edomu, thī nīyainīre, īgūrū rīkura, namo matu magītā maai. **5** Irīma nīciangīthīre mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai, ikīinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli. **6** “Matukū-inī ma Shamigari mūrū wa Anathu, o na matukū-inī ma Jaeli, nīra nīciagīte andū a kūgerera; agendi maageraga tūcīra twa mīkīra. **7** Tūtūrūa tūkīaga andū kūu Isiraeli, tūkīaga andū, o ngīnya rīrī nīi, Debora, ndaarahūkīre, ngārahūka ngītūka ta nyīna wa Isiraeli. **8** Hīndī irīa maathuurire ngai ng’eni, mbaara nīyokire o ihingo-inī cia itūūra inene, na gūtionekīre ngo kana itīmū harī andū 40,000 kūu Isiraeli. **9** Ngoro yakwa īrī hamwe na anene a Isiraeli, o hamwe na andū arīa merūtīre na kwīyendera gatagatī-inī ka andū. Goocai Jehova. **10** “Inyuū mūhaicaga ndīgīrī njerū, mūkarīre matandiko manyu, na inyuū mūthīaga na njīra, cūranīai, **11** kūrī na mīgambo ya aini itahīro-inī rīa maai. Mainaga cīko cia ūthīngu cia Jehova, cīko cia ūthīngu cia njamba ciake kūu Isiraeli. “Nīngī andū a Jehova magīkūrūka ngīnya ihingo-inī cia itūūra inene. **12** “Wee Debora, ūkīra! Ī ndūgūtīkīre! Ūkīra, ūkīra, ūkīye rwīmbo! Arahūka wee Baraka! Wee mūrū wa Abinoamu-rī, wīnyīrīre mīgwate yaku.” **13** “Nīngī andū arīa maatigaire, magīkūrūka kūrī andū arīa maarī igweta; andū a Jehova magītūka kūrī nīi hamwe na andū arīa mārī hīnya. **14** Amwe mookire kuuma Efiraimu, arīa iruka ciao ciarī kūu Amalekī; Benjamīni arī hamwe na andū arīa maakūrūmīrīre. Anene a ita cia mbaara nīmakūrūkīre kuuma Makīru, nakuo Zebuluni gūkīuma arīa maanyītaga rūthanju rwa mūnene wa mbūtū cia ita. **15** Anene a Isakuru maarī hamwe na Debora; Ī-nī, Isakuru maarī na Baraka, mamumīte thuutha na ihenyā o ngīnya kīanda-inī. Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwarī na ūhorō mūnene wa gwīcookera. **16** Nī kīi gītūmīre mūikare mīaki-inī mūiguage mahīi makīhūhīrwo mūrūrī? Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwarī ūhorō mūnene wa gwīcookera. **17** Gīleadī aikarīre o kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani. Nake Dani-rī, nī kīi gītūmīre atīndage marīkabu-inī? Asherī aikarīre o kūu ndwēre-inī cia irīa, agīkara icukīro-inī ciake cia marīkabu. **18** Andū a Zebuluni nīmetwarīrīre ūgwatī-inī wa gīkuū; o nake Nafitali agītūka o ūguo kūu gūtūgūrū werū-inī. **19** “Athamaki magītūka, makīrūa; athamaki a Kaanani makīrūra kūu Taanaka, gūkuhī na maai ma Megido, no matiakuire betha, o na kana ndaho. **20** Kūu īgūrū njata nīciarīre, o kūu njīra-inī ciacio ikīrūa mbaara na Sisera. **21** Rūūi rwa Kishoni nī rwamathererīrie, rūu rūūi rwa tene, Rūūi rwa Kishoni. Wee ngoro yakwa wītware, na ūgīe

na hinya! **22** Ningi mahungu ma mbarathi makirumia thi, iteng'ere, mbarathi ciake iri hinya igathi iteng'ere. **23** Nake muraika wa Jehova akiuga atiri, 'Merozu irogwatwo ni kirumi. Ari matuura kuo marogwatwo ni kirumi kira kiuru, ni undu matiokire guteithia Jehova, guteithia Jehova kuria na aria mar hinya.' **24** 'Jaeli mutumia wa Heberi uria Mukeni, arorathimwo gikira atumia aria ang'i, o we murathime muno har'i atumia aria matuura hema-ini. **25** Sisera aamuhoire maai, nake akimuhe iria; akimurehera iria imata na mbakiri inginyurwo ni andu aria me igweta. **26** Aatamburikirie guoko gwake akioya higi ya hema, akinyiita nyondo ya bundi na guoko kwa urio. Akiringa Sisera, akimuhehenja mutwe, akimutheca na agithethera thikirio yake. **27** Akinama maguru-ini make, akigua; agikoma hau. Akinama maguru-ini make, akigua; o hau ainamire, no ho aagure ari mikuu. **28** "Nyina wa Sisera agicuthirira na ndirica; akianirira ar'i garirica-ini kau, akiuga atiri, 'Ni ki gitumite ngari yake ya ita ikare uguo itookite? inegene ria maguru ma ngaari cia ita-ri, ricereirwo ku?' **29** Atumia ake aria oogi muno makamucokagira; o nake agecokagira na ngoro yake atiri, **30** 'Githi ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho: muiuru umwe kana eeri har'i o mundu, na nguo cia marangi maingi itahuruwo Sisera, nguo cia marangi maingi iria ng'emie, nguo iria ng'emie muno cia ngingo yakwa, icio ciothe ni cia gutahwo?' **31** "Ni undu icio thi ciaku irothira, Wee Jehova! No aria makwendete-ri, marotuika ta riua rikiratha riri na hinya waro." Naguo bururi icio ukigia na thayu ihinda ria mika mirongo ina.

6 Andu a Israeli o ringi nimekire maundu mooru maitho-ini ma Jehova, na ihinda ria miaka mugwanja Jehova akimaneana moko-ini ma Amidiani. **2** Na tondu hinya wa andu a Midiani niwamahatiririe muno, andu a Israeli nimethondekeire kundu gwa kwihitha mianya-ini ya irima, na ngurunga-ini, na cigitiro-ini iria numu. **3** Riria riothe andu a Israeli maahaandaga irio-ri, Amidiani, na Aamaleki, na andu ang'i a mwena wa irathiro nimatharikaga bururi icio. **4** Nao nimambite hema cia kuu bururi-ini, na magithukia irio iria ciari migunda kundu guothe o nginya Gaza, na matiigana gutigira andu a Israeli kindu o na kimwe kiri muoyo, ari ng'ondu kana ng'ombe, o na kana ndigiri. **5** Nigukorwo maambataga kuo na mahiu mao na hema ciao mahaana ta ngigi kuingha. Andu na ngamiira ciao matingatarikire; magitharikira bururi icio nigeetha mawanange biu. **6** Amidiani makinyariira andu a Israeli o nginya andu a Israeli magikira Jehova amateithie. **7** Na riri, hundi iria andu a Israeli maaririre Jehova ni undu wa Amidiani-ri, Jehova **8** akimatumira munabi, uria wameerire atiri, 'Uu nguo Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga: Ni ndamurutire bururi wa Misiri, ngimuruta bururi wa ukombo. **9** Ni ni ndamutharire kuuma guoko-ini kwa andu a Misiri, na kuuma guoko-ini kwa aria othe maamuhinyagirira. Ngimaruturira mbere yanyu na ngimuhe bururi wao. **10** Ngimwira atiri, 'Ni ni ni Jehova Ngai wanyu; Mutikanahoe ngai cia Aamori, aria ene bururi uyututire.' No inyu mutiigana kunjigua." **11** Nake muraika wa Jehova agika agikara thi gitina-ini kia mugandi o kuu Ofira, mugandi wa Joashu uria Mubiezeri, haria muriu Gideoni aahuragira ngano kihihiro-ini kia ndibe nguo amihithe ndikonwo ni Amidiani. **12** Nake muraika icio wa Jehova akimurira Gideoni, akimwira atiri, "Jehova ari hamwe nawe, njamba ino iri hinya." **13** Nake Gideoni akimucokeria atiri, "No riri, mwathi wakwa, angikorwo Jehova ari hamwe na ithu-ri, ni ki gitumite maundu

maya mothe matukore? Makiri ha moriru make mothe maria maithie maithi maatwiraga uhoru wamo atiri, 'Githi ti Jehova watwambatarie agituruta bururi wa Misiri?' No riu-ri, Jehova niatutiganirire agatuneana guoko-ini kwa Midiani." **14** Nake Jehova akimugarurukira, akimwira atiri, "Thi na hinya icio iri naguo ukahonokia Israeli, umarute guoko-ini kwa Midiani. Githi ti ni ndiragotuma?" **15** Gideoni akimurira atiri, "No riri, Mwathani, ingikihota atia kuhonokia Israeli? Muthiriga witu nguo utari hinya thini wa Manase, na ningi ni ni muni muno nyumba-ini iitu." **16** Jehova akimucokeria atiri, "Ni nungukorwo ndi hamwe nawe, na niukuhura Amidiani umaniine othe me hamwe." **17** Nake Gideoni akimucokeria atiri, "Ingikorwo ninjirikirite maitho-ini maku-ri, kinyonie kimenyithia ati ti-itheru niwe uranjariria. **18** Ndaguthaita ndukae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta rikwa na ndrige mbere yaku." Nake Jehova akiuga atiri, "Ningweterera nginya uooke." **19** Gideoni agitoonya nyumba, agithinja koori, ningi agithondeka migate itari na ndawa ya kumbia kuuma eba imwe ya mutu. Agikira nyama icio gikabu-ini, naguo thathi wacio akiwikira nyungu-ini, agitwarira muraika na akimugira hau gitina-ini kia mugandi. **20** Nake muraika wa Ngai akimwira atiri, "Oya nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia, uciigirire ihiga-ini riri, na uciitirire thathi icio." Nake Gideoni agika uguo. **21** Nake muraika wa Jehova akihutia nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia na muthia wa rathanju rwake. Mwaki ugikana uumite ihiga-ini, ugicina nyama icio o hamwe na migate iyo. Nake muraika wa Jehova akiburira na ndaacokire kuonwo. **22** Riria Gideoni aamenyire ati oima muraika wa Jehova-ri, akianirira, akiuga atiri, "Iya wakwa-ri! Mwathani Jehova! Ninyonete muraika wa Jehova uthi kwa uthi!" **23** Nowe Jehova akimwira atiri, "Gai na thayu! Tiga gwitigira. Wee-ri, ndugukua." **24** Ni undu icio Gideoni agikira Jehova kigongona hau, agigita Jehova ni Thayu. Naki gituire kuu Ofira kwa Aabiezeri nginya umuthi. **25** O utuku icio Jehova akimwira atiri, "Oya ndegwa ya keeri kuuma ruuru-ini rwa thoguo ya miaka mugwanja. Uooke gutiithe kigongona gia thoguo kia Baali, na utemanga gutigiki Ashera kiria kiri mwena-ini wakio. **26** Uooke wakire Jehova Ngai waku kigongona kiria kiagiriire hau iguru ria haria hambatiru. Huthira ngu cia gutigiki Ashera kiria utemangire, undutire ndegwa iyo ya keeri ituke igongona ria njino." **27** Ni undu icio Gideoni akioya ndungata ciake ikumi, agika o ta uria Jehova aamwirite. No riri, undu nietigagira andu a nyumba yao na andu a itura riu-ri, eekire maundu macio utuku handu ha muthenya. **28** Rucini kwarooka gika riria andu a itura mookirire-ri, kigongona kia Baali kiar kimomere, hamwe na gutigiki Ashera gitemangirwo hau mwena-ini wakio, nayo ndegwa iyo ya keeri irutirwo kigongona-ini kiu kieri giakitwo! **29** Makurania atiri, "Nuu wikite uu?" Riria maaturirire wega, makirwo atiri, "Ni Gideoni muru wa Joashu wikite uguo." **30** Andu acio a itura makira Joashu atiri, "Umia muruguo na nja. No nginya akue, ni undu nioinangite kigongona kia Baali na agatemanga gutigiki Ashera kiria kiri mwena-ini wakio." **31** Nowe Joashu agicokeria kirindi kiu kiamurigiirire ki na uru atiri, "Anga nimukwenda kururira Baali? Murageria kumuhonokia? Mundu uria ukimururira, icio ekuragwo gutanakia! Angikorwo Baali ni ngai-ri, no ahote kwirurira riria mundu angiananga kigongona giaka." **32** Ni undu icio muthenya icio magitua Gideoni "Jerubu-Baali," magiuga atiri, "Baali niarekwo arue nake me mwene," ni undu nioinangite kigongona kia Baali. **33** Na riri, Amidiani othe, na Amaleki,

na andũ angĩ a mwena wa irathĩro magĩcookanĩrĩa mbũtũ ciao cia ita, makĩringa mũrĩmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-inĩ kĩa Jezireeli. **34** Hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova agũka igũrũ rĩa Gideoni, nake akĩhuha karumbeta, agĩta Aabiezeri mamũrũmĩrĩre. **35** Agitũma andũ bũrũri wothwe wa Manase, akĩmeera meohe indo cia mbaara, o na agĩtũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o na makĩambata makamatũnge. **36** Nake Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ūngĩkorwo nĩũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta ũrĩa weraniire-rĩ, **37** atĩrĩ, nĩngũga rũua rwa ng’ondũ kũhũro-inĩ kĩa ngano. Ime rĩngĩkorwo rũua-inĩ rwiki na kũu kũngĩ thĩ gwakorwo kũrĩ kũmũ-rĩ, hĩndĩ ĩyo nĩngamenya atĩ nĩũkũhonokia Isiraeli na ũndũ wa guoko gwakwa, o ta ũrĩa uugite.” **38** Na ũguo noguo gwaũkĩre. Gideoni akĩroka gũũkĩra rũciini tene mũthenya ũyũ ũngĩ; akĩhiha rũua rũu ime rũkũma maaĩ mbakũri ĩmwe. **39** Nĩngĩ Gideoni akĩra Ngai atĩrĩ, “Ndũkae kũrĩkhero nĩ nĩ. Ngĩrĩrĩa ngũhohe ũndũ ũngĩ ũmwe. Njĩtĩkĩria o igeria rĩngĩ rĩmwe na rũua rũrũ. Ihinda rĩrĩ reke rũua rũrũ rũkorwo rũrĩ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo nĩ ime.” **40** Ūtukũ ũcio Ngai agĩka o ro ũguo. No rũua rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre nĩ ime.

7 Rũciini tene, Jerubu-Baali (nĩwe Gideoni) na andũ ake othe nĩmambire hema gĩthima-inĩ kĩa Harodi. Kambĩ ya Amidiani yarĩ mwena wao wa gathigathini kũu gĩtũmba-inĩ, hakuhi na karĩma ka More. **2** Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Ūri na andũ aĩngĩ mũno gũkĩra arĩa ngwenda nĩgeetha neane Amidiani moko-inĩ mao. Nĩgeetha Isiraeli matikanjĩtĩre atĩ nĩ hinya wao wamahonokia, **3** Na rĩrĩ, anĩrĩa kũrĩ andũ, ũmeere atĩrĩ, ‘Mũndũ o wothwe ũrainaina nĩ guoya no ahũndũke, ehene Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi.’” Nĩ ũndũ ũcio andũ 22,000 na igĩrĩ makĩehera, magĩtigara 10,000. **4** No Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “O na rĩu andũ no aĩngĩ mũno. Maikũrũkie maaĩ-inĩ, na nĩngũgũthũuranĩria andũ acio ho. Ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ nĩngũthĩ hamwe nawe,’ ũcio nĩwe ũrĩthĩ nawe; no ingiuga atĩrĩ, ‘Ūyũ ndegũthĩ hamwe nawe,’ ũcio ndegũthĩ nawe.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni agĩkũrũkia andũ acio maaĩ-inĩ. Marĩ hau Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Amũrĩana arĩa mekũnyua maaĩ na rũrĩmĩ ta ũrĩa ngui ĩnyuuga na arĩa mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndũ.” **6** Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩturia ndũ makĩnyua maaĩ. **7** Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Nĩngũmũhonokia na ũndũ wa andũ magana matatũ arĩa manyũire maaĩ na hĩ, neane Amidiani moko-inĩ manyu. Reke andũ acio angĩ othe mathĩ, o mũndũ aĩnũke gwake.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Gideoni akĩra andũ acio angĩ a Isiraeli macooke hema-inĩ ciao, no agĩtĩgwo na andũ magana matatũ, arĩa moire rĩũgu na tũrumbeta twa acio mainũkĩre. Na rĩrĩ, kambĩ ya Amidiani yarĩ mũhuro wake o kũu kĩanda-inĩ. **9** Ūtukũ ũcio Jehova akĩra Gideoni atĩrĩ, “Ūkĩra, ũikũrũkie ũtharĩkĩre kambĩ ĩyo ya Amidiani, tondũ nĩndĩmĩneante moko-inĩ maku. **10** No angĩkorwo nĩũgwĩtigira gũtharĩkĩra-rĩ, gũikũrũkie kambĩ-inĩ mũrĩ na Pura ndungata yaku, **11** na ũthĩkĩrĩre ũrĩa maroigĩ. Thuthua ũcio nĩũkũgĩa na hinya wa gũtharĩkĩra kambĩ ĩyo.” Nĩ ũndũ ũcio Gideoni na Pura ndungata yake magĩkũrũkia nginya tũnyũmba-inĩ twa arangĩri a kambĩ ĩyo. **12** Nao Amidiani, na Aamaleki na andũ othe a mwena wa irathĩro maĩkarĩte kĩanda kũu maĩngĩhite ta ngĩgĩ. Ngamĩra ciao itingĩtarĩkire nĩ ũndũ ciarĩ nyĩngĩ ta mũthanga wa hũgũrũrũ-inĩ cia iria ũrĩa ũtangĩtarĩka. **13** Gideoni aakinyire ho o hĩndĩ ĩria mũndũ ũmwe eeraga mũratawe ũhoro wa kĩroto gĩake. Nake oigaga atĩrĩ, “Ndootee kĩroto ngoona mũgate wa cairi wa gĩthiũrũrĩ

ũũkĩte ũkagwĩra kambĩ ya Amidiani. Ūragũthire hema na hinya mũnene mũno, nginya hema ĩrang’ũka, ĩragũa.” **14** Mũrata wake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūyũ ti ũndũ ũngĩ tĩga rũhiũ rwa Gideoni mũrũ wa Joashu, ũrĩa Mũisiraeli. Ngai nĩaneante Amidiani na kambĩ yao yothwe moko-inĩ make.” **15** Rĩrĩa Gideoni aĩguire ũhoro wa kĩroto kũu na ũtũrĩ wakĩo, akĩhooya Ngai. Agĩcooka nginya kambĩ-inĩ ya Isiraeli akĩmeeta akĩmeera atĩrĩ, “Ūkĩrai! Jehova nĩaneante kambĩ ya Amidiani moko-inĩ manyu.” **16** Akĩganyania andũ acio magana matatũ ikundũ ithatũ, akĩmanengera othe o mũndũ karumbeta na nyũngũ theri, rĩrĩ na kĩmũrĩ thĩnĩ. **17** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ndoraai. Mwĩke o ũrĩa ngwĩka. Hĩndĩ ĩria ndĩrĩkinya mũthia-inĩ wa kambĩ, mwĩke o ũrĩa ndĩrĩka. **18** Hĩndĩ ĩria nĩrĩ na arĩa othe ndĩ nao tũrihuha tũrumbeta twitũ, hĩndĩ ĩyo ĩnyuothwe mũthiũrũrũkĩrĩre kambĩ mũhũhe twanyu na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa Jehova o na wa Gideoni.’” **19** Gideoni na andũ acio igana rĩmwe arĩa maarĩ nake magĩkinya mũthia wa kambĩ o kiambĩrĩria-inĩ kĩa ũtukũ gatagati, thũutha hanini wa gũcjenjania arangĩri. Makĩhuha tũrumbeta twao na makĩũraga nyũngũ iria ciarĩ moko-inĩ mao. **20** Ikundũ icio ithatũ ikĩhuha tũrumbeta, na ikĩũraga nyũngũ. Maanyĩtĩte imũrĩ na moko mao ma ũmotho, na makanyiita tũrumbeta twao twa kũhuha na moko mao ma ũrĩro, nao makianĩrĩa atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!” **21** Na rĩrĩa o mũndũ aarũgamire handũ hake gũthiũrũrũkĩria kambĩ-rĩ, Amidiani othe magĩteng’era, magĩkayaga morĩte. **22** Hĩndĩ ĩria tũrumbeta tũu magana matatũ twahũhũro, Jehova agĩtũma andũ arĩa maarĩ kambĩ-inĩ yothwe mahũũrane na hĩũ ciao cia njora mũndũ na mũndũ ũrĩa ũngĩ. Nayo mbũtũ ĩyo yothwe ikĩũrĩa Bethi-Shita ĩrorete Zerera o nginya mũhaka-inĩ wa Abeli-Mehola gũkuhi na Tabathu. **23** Andũ a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nĩmetirwo nao magĩteng’eria Amidiani. **24** Nake Gideoni agĩtũmana bũrũri wothwe ũrĩa wa ĩrima wa Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Ikũrũkĩ mahũũrane na Amidiani na mwĩnyĩtĩre maaĩ ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe a Efiraimu nĩmetirwo, na makĩnyĩtĩra maaĩ ma Rũũ rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. **25** O na nĩngĩ nĩmanyĩtĩre atongoria eerĩ a Midiani, nĩo Orebu na Zeebu. Nao makĩũragira Orebu ihiga-inĩ rĩa Orebu, nake Zeebu makĩmũragira kihĩhĩro-inĩ kĩa ndĩbeĩ kĩa Zeebu. Nao magĩthingatana na Amidiani, na magĩtwara mitwe ya Orebu na Zeebu kũrĩ Gideoni, ũrĩa warĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani.

8 Na rĩrĩ, andũ a Efiraimu makĩũria Gideoni atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtwĩke ũguo? Wagire gĩtũwĩta ũgĩthĩ kũhũũrana na Amidiani nĩkĩ?” Nao makĩmũtĩta mũno. **2** Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩatĩa nĩ njĩkĩte ngerekanĩtio na ĩnyũ? Gĩthĩ kũhaara thabĩbũ cia Efiraimu ti kwega gũkĩra magetha mothe ma thabĩbũ cia Abiezeri? **3** Ngai nĩaneantire Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inĩ manyu. Nĩatĩa nĩ hotete gwĩka ngerekanĩtio na ĩnyũ?” Maigua ũguo, marakara marĩa maamũrũkarĩre namo magĩthĩra. **4** Gideoni na andũ ake magana matatũ, o na marĩ anogu, magĩteng’eria thũ ciao magĩkinya Jorodani na makĩringa rũũ rũu. **5** Nake akĩra andũ a Sukothu atĩrĩ, “Heeĩ ita riakwa kĩndũ gĩa kũria; nĩ ũndũ nĩ anogu biũ, na no ndeng’eretie Zeba na Zalimuna, athamakĩ a Midiani.” **6** No anene a Sukothu makĩmũũria atĩrĩ, “Rĩrĩ-rĩ, ũkĩrĩ ũranyĩta Zeba na Zalimuna magakorwo marĩ moko-inĩ maku? Tũkũhe thigari ciaku irio nĩkĩ?” **7** Nake Gideoni akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo mwoiga, rĩrĩa Jehova arĩneana Zeba na Zalimuna moko-inĩ makwa, ndĩtembũranga

mīrī yanyu na mīguia ya werū-inī na mahiū ma nyeki-inī.”
8 Oima kīu akīambata nginya Penieli, akīmooria o ta ūguo oorītie andū a Sukothu, nao magīcookia o ta ūria andū a Sukothu maamtīcookeirie. **9** Nī ūndū ūcio akīra andū a Penieli atīrī, “Hīndī ūria ngaahūndūka hootanīte-rī, nī nīngamomora mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū.” **10** Nao Zeba na Zalimuna maarī kīu Karikori marī na ita rīa andū ta 15,000, acio oiki no-o maataigaire kuuma kūrī mbūtū ya andū a irathīro; andū 100,000 rīa mīrongo ūrī arīa maarūaga na hīū cia njora nī moragītwo. **11** Gideoni akīambata na njra ya andū arīa maikaraga hema-inī mwena wa irathīro rīa Noba na Jobibeha, akīmūrira mbūtū ūyo hīndī ūria itegeragīria kūrī na ūgwati. **12** Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerī a Midiani, makīūra, nowe akīmateng’eria, akīmānyīita, na akīhoota mbūtū ūyo yao yothe. **13** Gideoni mūrū wa Joashu akīhūndūka oimite mbaara-inī, agereire Ihūtūkīro rīa Hheri. **14** Nake akīnyīita mwanake wa Sukothu, na akīmūhooya ūhorō, nake mwanake ūcio akīmwandīkīra marītwa ma anene mīrongo mūgwanja na mūgwanja a Sukothu, na nīo athuuri a itūūra rīu. **15** Hīndī ūyo Gideoni agīūka, akīra andū a Sukothu atīrī, “Aya nīo Zeba na Zalimuna, arīa mwanūrūrīrie ūhorō wao, mūkiuga atīrī, ‘Anga nīūkīnyīitīte Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkihe andū aya aku anogu irio nīkī?’” **16** Agīkīnyīita athuuri acio a itūūra, nake akīherithia andū acio a Sukothu na mīguia ya werū-inī, na mahiū ma nyeki-inī. **17** Nīngī akīmomora mūthiringo ūcio mūrāihu na igūrū ya Penieli, na akīūrāga andū a itūūra rīu. **18** Hīndī ūyo akīūra Zeba na Zalimuna atīrī, “Andū arīa mworagīre kīu Tabori-rī, maahaanaga atīa?” Nao magīcookia atīrī, “Nī andū tawe, o ūmwe wao aahaanaga ta mūrū wa mūthamakī.” **19** Gideoni akīmacookeria atīrī, “Acio maarī arīu a baba, o na arīu a maitū. O ta ūria Jehova atūūrāga muoyo-rī, korwo nīmwanohokīrie mīoyo yao-rī, ndīngāmūrāga.” **20** Akīgarūrūkīra Jetheri, mūrūi wake wa irīgithathi, akīmūrira atīrī, “Moorage!” Nowe Jetheri ndaigana gūcomora rūhiū rwa njora, tondū aarī o kamwana kanīni, na nīetīgagīra. **21** Zeba na Zalimuna makīra Gideoni atīrī, “Ūkīra, ūtūūrāge arī we. Tondū o ta ūria mūdū atarīi nogo hinya wake ūigana.” Nī ūndū ūcio Gideoni agīūkīra, akīmoora, na akīruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamīra ciao, agīthī nacio. **22** Andū a Isiraeli makīra Gideoni atīrī, “Tūthamakīre, wee, na mūrīgūo, na mūrū wa mūrīgūo o nake, nīgūkorwo wee nīūtūhonoketie, ūgatūruta moko-inī ma Midiani.” **23** Nowe Gideoni akīmeera atīrī, “Nīi ndikūmūthamakīra, o na kana mūrū wakwa. Jehova nīwe ūkūmūthamakīra.” **24** Nīngī akīmeera atīrī, “Harī ūndū ūngī ūmwe ngūmūhooya, naguo nī atī o ūmwe wanyu aahe gīcūhī kīmwe gīa gūtū kīa iria aatahire.” (Ūcio warī mūtūgo wa Aishumaeli, gwīkīra icūhī cia thahabu matū.) **25** Nao magīcookia atīrī, “Nītūgūciheana tūkenete.” Nī ūndū ūcio makīara nguo thī, na o mūdū agīkīa gīcūhī ho kuuma kūrī indo iria aatahīte. **26** Naguo ūritū wa icūhī icio cia thahabu aahoote wakīnyire cekeri 1,700, mathaga marīa mangī matatarītwo, na nīmo mīgathī, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehubagwo nī athamakī a Amidiani, kana mīnyororo ūria yarī ngingo cia ngamīra ciao. **27** Gideoni agīthondeka thahabu ūyo igītūika ebodi, ūria aigire kīu Ofira, itūūra rīake. Isiraeli othe makīhūūra ūmaraya na ūndū wa kūmīhooya marī kūu, nayo igītūika mūtēgo harī Gideoni na nyūmba yake. **28** Ūguo nīguo andū a Midiani maahootirwo nī andū a Isiraeli, na matīacookīre kwambararia mītwē rīngī. Matukū-inī marīa Gideoni aatūūrīre muoyo, būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū mīaka mīrongo ina. **29** Jerubu-Baali mūrū wa Joashu

nīacookīre gwake mūcīi gūtūūra kuo. **30** Na aarī na arīu mīrongo mūgwanja ake mwene, nī ūndū nī aarī na atumia aingī. **31** Nayo thuriya yake ūria yaikaraga Shekemu, nīyamūciarīre mwana wa kahī, ūria aatuire Abimeleku. **32** Gideoni mūrū wa Joashu aakuire arī mūkūrū mūno, na agīthikwo mbīrīra-inī ya ithe Joashu kīu Ofira ya Abiezeri. **33** Gideoni akua-rī, andū a Isiraeli o rīngī nīmahuūrīre ūmaraya na Mabaali. Makīrūgama Baali-Berithu itūike ngai yao, **34** na matīacookīre kūrīrikana Jehova Ngai wao, ūria wamahonoketie akamaruta moko-inī ma thū ciao ciothe iria ciarī mīena-inī yao yothe. **35** O na nīngī nīmagire gūcookia ngaatho kūrī nyūmba ya Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) nī ūndū wa maūndū marīa mothe mega aamekīire.

9 Abimeleku mūrū wa Jerubu-Baali nīathīre kūrī aa mamawe na andū othe a mbarī ya kūrīa nyina oimite kūu Shekemu, akīmeera atīrī, **2** “Ūria atūūrī othe a Shekemu atīrī, ‘Nī ūndū ūrīkū mwega na inyū. Nī mwathwo nī arīu mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, kana mūthamakīrwo nī mūdū ūmwe?’ Rīrikanai ndī wanyu, tuumīte mūthīmo ūmwe.” **3** Rīria aa mamawe meerīe atūūrī a Shekemu ūhorō ūcio yothe, andū a Shekemu makīenda kūrūmūrīra Abimeleku nī ūndū nīmōigire atīrī, “Ūcio nī mūrū wa ithe witū.” **4** Nao makīmūhe cekeri mīrongo mūgwanja cia betha irūtītwo hekarū-inī ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agīcīhūthīra kwandīka andū matarī kiene na a mbūkīrīra, arīa maatuikire arūmūrīri ake. **5** Agīthī gwega ithe mūcīi o kīu Ofira na akīragīthīria arīu a ithe mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, nīo arīu a Jerubu-Baali. No Jothamu, mūrū wa Jerubu-Baali ūria warī kīhinga-nda, nīahonokīre nī ūndū nīehithīre. **6** Nao atūūrī othe a Shekemu na a Bethi-Milo makīūngana mūtī-inī ūria mūnene o hau gītugī-inī kīria kīrī Shekemu, magītua Abimeleku mūthamakī. **7** Hīndī ūria Jothamu aaheirwo ūhorō ūcio-rī, akīhaica Kīrīma-igūrū kīa Gerizimu na akīanīrīra, akīmeera atīrī, “Ta thīkīrīria inyū atūūrī a Shekemu, nīgeetha o nake Ngai amūthīkīrīre. **8** Mūthenya ūmwe mīthī nīyoimagarīe igaitīrīrie ūmwe wayo maguta atūke mūthamakī wayo. Nayo ikīra mūtamaiyū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamakī witū.’” **9** “No mūtamaiyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na maguta makwa marīa matūmaga ngai o na andū matīo, ngarīunge ūu na ūu igūrū rīa mītī ūria ūngī?’” **10** “Thuutha ūcio mītī ūyo ikīra mūkūyū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamakī witū.’” **11** “No mūkūyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ngūyū ciakwa njega ūyū na irī mūrīo, ngarīunge ūu na ūu igūrū rīa mītī ūria ūngī?’” **12** “Nīngī mītī ikīra mūthabībū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamakī witū.’” **13** “No mūthabībū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ndībei yakwa ūria ikenagīa ngai o na andū, ngarīunge ūu na ūu igūrū rīa mītī ūria ūngī?’” **14** “Kūrīkīrīria mītī yothe ikīra mūtare wa gīthaka-inī atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamakī witū.’” **15** “Naguo mūtare ūcio wa gīthaka ūkīra mītī ūyo atīrī, ‘Kūngīkorwo ti-itherū nī mūkūwenda kūnjītīrīria maguta ndūike mūthamakī wanyu-rī, gītūke mīwhīthe kīruru-inī gīakwa; no kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwakī ūrokīama mūtare-inī wa gīthaka ūcīne mītarakwa ya Lebanoni!’” **16** “No rīrī, agīkorwo mwēkīre ūndū ūcio na kīhooto, na mūrī na ngoro njega rīrīa mwatuire Abimeleku mūthamakī, na agīkorwo nīmwikite Jerubu-Baali na nyūmba yake maūndū mega, mūkamwīka ūria agīrīrwo nī gwīkworī, **17** tondū mēba nīwe wamūrūrīre, agītwarīria muoyo wake ūgwati-inī nīgeetha amūhonokīe moko-inī ma Amidiani, **18** (no ūmūthī nīmūkīrīre nyūmba ya baba, mūkooragīra arīu ake mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, na mūgatua Abimeleku, mūrū wa ngombo yake ya mūrītu, mūthamakī

wa atūiri a Shekemu tondū nī mūrū wa ithe wanyu), **19** mūngikorwo mwikite ūndū ūcio na kihooto, na mūrī na ngoro njega kūrī Jerubu-Baali na nyūmba yake ūmūthī-rī, Abimeleku arotuika gikeno kīanyu, o na inyūi mūgūtūike gikeno giāke! **20** No kūngikorwo tī ūguo-rī, mwaki ūrokūma harī Abimeleku ūmūcine, ūmūniine biū, atūiri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ūrokūma harī inyūi atūiri a Shekemu na Bethi-Milo, ūcine Abimeleku, ūmūniine biū.” **21** Hīndī ūyo Jothamu agūthara, akūūrīra kūu Biri, nake agītūūra kuo nī ūndū nētigagīra mūrū wa ithe, Abimeleku. **22** Thuutha wa Abimeleku gwathana Isiraeli māka itatū-rī, **23** Ngai agītūūra roho mūrū gatagatī ka Abimeleku na atūiri a Shekemu, arīa meekire maīndū mooru ma ūhinga kūrī Abimeleku. **24** Ngai eekire ūndū ūyū nīgeetha ngero ūria yagerirwo arīū mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, ya gūtūwo thakame yao, ūriho mūrū wa ithe wao, Abimeleku, na ūriho atūiri a Shekemu arīa maamūteithirie kūrāga arīū a ithe. **25** Nī ūndū wa kūrēgana nake-rī, atūiri acio a Shekemu nīmaigire andū irīma-inī nīguo mohie na matunye o mūdū ūria wahītūkaga indo ciake, naguo ūhoro ūcio ūkīmenyithio Abimeleku. **26** Nake Gaali mūrū wa Ebedi hamwe na arīū a ithe magīthamāria kūu Shekemu, nao atūiri akuo makīmwhōka. **27** Thuutha wa gūthīi mīgūnda-inī na gūcookereria thabībū na gūcihiha, makīgīa na iruga hekarū-inī ya ngai yao. Rīrīa maarīaga na makīnyuuga, makīruma Abimeleku. **28** Nake Gaali mūrū wa Ebedi akiuga atīrī, “Abimeleku nūū, na Shekemu nūū, nīguo tūtūike ndungata ciake? Githī tī mūrū wa Jerubu-Baali, nake Zebulī githī tiwe mūnini wake? Tungatīrai andū a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tūgūgītungatīra Abimeleku nīkī? **29** Naarī korwo andū aya me rungu rwa wathani wakwa! Hīndī ūyo nīi no ndimweherie. No njīre Abimeleku atīrī, ‘Ita ita rīaku rīothe!’” **30** Rīrīa Zebulī ūcio mwathi wa itūūra aiguire ūria Gaali mūrū wa Ebedi oigīte-rī, akīrakario nī ūhoro ūcio mūno. **31** Agītūūra Abimeleku andū na hito, akīmwīra atīrī, “Gaali mūrū wa Ebedi na arīū a ithe nīmokite gūkū Shekemu, na nīmararahūra andū a itūūra magūūkīrīre. **32** Nī ūndū wa ūguo-rī, ūtūkū wakinya wee na andū aku mūke mūmoohie mīgūnda-inī. **33** Rūciinī tene rīūa rīkīrathā-rī, ūthīi ūtharīkīre itūūra inene. Na rīra Gaali na andū ake mariumīra magūtharīkīre-rī, ūka ūria wothē guoko gwaku kūngīhota gwīka.” **34** Nī ūndū ūcio Abimeleku marī hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita makīumagara ūtūkū, makīhitha gūkūhī na Shekemu marī ikundi inya. **35** Nake Gaali mūrū wa Ebedi nīoimagarīte akarūgama itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene, o hīndī ūyo Abimeleku na thigari ciake moimagerīa kūrīa meehithīte. **36** Rīrīa Gaali aamoonire-rī, akīra Zebulī atīrī, “Ta rora, harī na andū maroka maikūrūkīte kuuma irīma igūrū!” Nake Zebulī agīcooka atīrī, “Wee ūroona cīruru cia irīma taarī andū.” **37** No Gaali akīaria rīngī, akiuga atīrī: “Ta rora wone andū maroka maikūrūkīte moimite gatagatī ka būrūrī, na mbūtū ūria ūngī yūkīte yumīte na mwena wa mūtī wa mūrāgūrī.” **38** Nīngī Zebulī akīmwīra atīrī, “Mwīgaatho waku ūkīrī ha rīu, wee woigire atīrī, ‘Abimeleku nūū atī nīguo atwathe?’ Githī andū aya tī o wanyūrūrīrie. Umagara ūkarūe nao!” **39** Nī ūndū ūcio Gaali agītongoria atūiri a Shekemu makīhūrāna na Abimeleku. **40** Abimeleku akīmūteng’eria, nao andū aīngī makīgīa magurarītio makīūra kūu guothe o nginya itoonyero-inī rīa kīhingo. **41** Abimeleku agītūūra Aruma, nake Zebulī akīrutūrāra Gaali hamwe na arīū a ithe kuuma Shekemu. **42** Mūthenya ūyū ūngī andū a Shekemu magīthī mīgūnda-inī, nake Abimeleku akīmenyithio ūhoro ūcio. **43** Nī ūndū ūcio akīoya andū ake, akīmagayania ikundi ithatū,

akīmaiga moherie andū mīgūnda-inī. Hīndī ūria onire andū acio magīuka moimite itūūra-inī rīria inene, agītūūra amatharīkīre. **44** Abimeleku na ikundi iria aarī nacio makīguthūka mbere nginya hau itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra inene, nacio ikundi acio ingī igīrī ikīguthūkīra arīa maarī mīgūnda-inī, ikīmooraaga. **45** Abimeleku akīhūrāna na itūūra rīu inene mūthenya wothē nginya akīrītaha na akūrāga andū a rīo othe. Nīngī akīananga itūūra rīu inene, na akīrītīrīria cumbī. **46** Rīrīa maiguire ūhoro ūcio, andū arīa maatūūrāga mūthiringo-inī wa Shekemu magītoonya kīhitho-inī kīa hinya kīa hekarū ya Eli-Berithu. **47** Rīrīa Abimeleku aiguire atī nīmacookanīrīre kuo-rī, **48** we na andū ake othe makīambata Kīrīma-inī gīa Zalimuna. Akīoya ithanwa, agītema honge, na agīciigīrīra ciande. Agīatha andū arīa maarī nake, akīmeera atīrī, “Narual ūka ūguo muona ndekal!” **49** Nī ūndū ūcio andū acio othe magītema honge, na makīrūmīrīra Abimeleku. Magīciūmba hība kūnyiitana na kīhitho kīu kīa hinya magīciagwāta mwaki andū marī thīinī. Nī ūndū ūcio andū acio othe maarī thīinī wa mūthiringo ūcio wa Shekemu, ta andū 1,000, arūme na andū-a-nja, o nao magīka. **50** Abimeleku agīthīi itūūra rīa Thebezu, akīrīrigīcīria na akīrītunyana. **51** No rīrī, thīinī wa itūūra rīu inene nī kwarī na mūthiringo mūrūmu kūrīa arūme othe na andū-a-nja, na andū othe a itūūra rīu inene, moorīre. Makīhīngīra thīinī, na makīhaica mūthiringo igūrū. **52** Abimeleku agīthīi mūthiringo-inī ūcio, akīhithūkīra. No rīrīa akūhīrīrie itoonyero rīa mūthiringo nīguo aūgwāte mwaki-rī, **53** mūtūmia ūmwe akīmūgūthīria ihiga rīa gīthīi mūtwe, rīkīmūhehenja mūtwe. **54** Nake agīta mūkuu wake wa indo cia mbaara na ihenya, akīmwīra atīrī, “Comora rūhīū rwaku rwa njora ūnjūrage, nīgeetha matikoigage atīrī, ‘Ooragīrwo nī mūdū-wa-nja.’” Nī ūndū ūcio ndungata yake ikīmūtheeca, agīka. **55** Hīndī ūria andū a Isiraeli moonire atī Abimeleku nīakuite-rī, makīinūkīra. **56** ūguo nīguo Ngai aarīhīrie Abimeleku nī ūndū wa waganu ūria ekīte ithe, wa kūrāga arīū-a-ithe mīrongo mūgwanja. **57** Nīngī Ngai akīrīhīa andū a Shekemu nī ūndū wa waganu wao wothē. Kīrumi kīa Jothamu mūrū wa Jerubu-Baali gīkīmacookerera.

10 Thuutha wa Abimeleku, mūdū wa mūhīrīga wa Isakaru wetagwo Tola mūrū wa Pua, mūrū wa Dodo, akīarahūka ahonokīe Isiraeli. Nake agītūūra Shamīru, kūu būrūrī ūria ūrī irīma wa Efiraimu. **2** Agītīrīrīra Isiraeli miaka mīrongo ūrī na itatū; agīcooka agīka, na agīthikwo kūu Shamīru. **3** Nake Tola akīrūmīrīrwo nī Jairu wa kuuma Gileadi, ūria watiirīrīre Isiraeli miaka mīrongo ūrī na ūrī. **4** Jairu aarī na arīū mīrongo itatū arīa mathīiaga mahaicite ndigiri mīrongo itatū. Maathaga matūūra mīrongo itatū kūu Gileadi, marīa nginya ūmūthī metagwo Havothu-Jairu. **5** Jairu akua aathīkirwo kūu Kamonu. **6** O rīngī andū a Isiraeli nīmekire maīndū mooru maitho-inī ma Jehova. Magītungatīra Mabaali na Maashitoretu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilīsti. Na tondū andū a Isiraeli nīmatiganīrīre Jehova na matiacookire kūmūtungatīra-rī, **7** akīrakario nīo. Akīmaneana moko-inī ma Afilīsti na moko-inī ma Aamoni, **8** arīa maamanyarīrīre na makīmahinyīrīria mwaka-inī ūcio. Nao makīhīnyīrīria andū a Isiraeli othe arīa maarī mwena wa irathīro wa Rūū rwa Jorodani kīu Gileadi, būrūrī wa Aamori, miaka ikūmi na īnana. **9** Nīngī Aamoni makīringa Rūū rwa Jorodani nīguo makarūe na andū a Juda, na andū a Benjamīni, o na nyūmba ya Efiraimu; nakuo Isiraeli gūkīgīa na kīnyarīrīko kīnene. **10** Nīngī andū a Isiraeli magīkaīra

Jehova makimwira atiri, “Nitwihitie, tugatiganiria Ngai witu, tugatungafira Mabaali.” 11 Jehova akimacookeria atiri, “Hindi iria andu a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, 12 na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamuhinyiririe na mukingaira ndimuteithe-ri, githi ndiamuhonokirie kuuma moko-ini mao? 13 No inyu ni mwandiganirire na mugitungafira ngai ingi, tondu icio ndigacooka kumuhonokia o na ri. 14 Thifi mugakaire ngai icio mwthuurire. Niumuhonokagie hndi iria muranyamarika!” 15 No andu a Isiraeli makira Jehova atiri, “Nitwihitie. Ika na ithui o ta uria ukuona kwagiriire, no riri, twaguthaita utuhonokie ru.” 16 Hindi iyo magikieheria ngai icio cia kungi gatagati-ini kao, na magitungafira Jehova. Nake ndangakiriririe ringi kuona Isiraeli makinyariika. 17 Riria Aamoni meerirwo moe indo cia mbaara na makamba hema ciao kuu Gileadi-ri, andu a Isiraeli makitungana na makamba hema ciao kuu Mizipa. 18 Atongoria a andu a Gileadi makirana atiri, “Mundu uria ukwambirira kuria na Aamoni-ri, icio niwe ugutuika munene wa andu aria matuuraga Gileadi.”

11 Na riri, Jefitha aari Mugileadi wari njamba yari hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aari mumaraya. 2 Mutumia wa Gileadi o nake akimuciarira aanake, na riria maagimarire makitungata Jefitha. Nao makiuga atiri, “Wee ndukagaya igai thini na nyumba iitu, tondu uri wa mutumia ungi.” 3 Ni undu icio Jefitha akirira ariu a ithe, agithi gutuura bururi wa Tobu, kuria gikundi kia andu matari kiene kiamurigiicirire na gikimurumirira. 4 Thuutha wa ihinda inini, hindi iria Aamoni maahaariririe mbaara na Isiraeli, 5 athuuri a Gileadi magithi kugira Jefitha kuuma bururi wa Tobu. 6 Nao makimwira atiri, “Uka, utuika munene witu wa ita, nigeetha tuhurane na Aamoni.” 7 Jefitha akimeera atiri, “Githi mutiathurire mukinyingata kuuma nyumba ya baba? Ni kii kiratuma muuke kuri ni ru muru na thina?” 8 Athuuri a Gileadi makimwira atiri, “O na kuri uguo, nitwagucokerera; twarana na ithui tukahurane na Aamoni, na nugutuika munene witu wa gwathaga andu othe aria matuuraga Gileadi.” 9 Jefitha akimooria atiri, “Munginjookia ngahurane na Aamoni nake Jehova amaneane kuri ni-ri, ti-itheru ni ningatuka munene wanyu?” 10 Athuuri acio a Gileadi makimucokeria atiri, “Jehova niwe muira witu; nitugwika o ta uria ukuuga.” 11 Ni undu icio Jefitha agithi hamwe na athuuri a Gileadi, na andu acio makimutua munene na mwathi wao. Nake agicookera ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kuu Mizipa. 12 Ningi Jefitha agitumana kuri muthamaki wa Aamoni na kuria giki: “Ni uhoro uriku uri naguo na ithui nigeetha utharikire bururi witu?” 13 Muthamaki wa Aamoni agicookeria andu a Jefitha atiri, “Hindi iria Isiraeli maambatire kuuma Misiri, nimoire bururi wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Riu njookeriai bururi icio na thayu.” 14 Nake Jefitha agituma andu ringi kuri muthamaki wa Aamoni, 15 akiuga atiri: “Uu nguwo Jefitha oiga: Isiraeli ndoore bururi wa Moabi kana bururi wa Aamoni. 16 No riria maambatire makiuma Misiri, Isiraeli maatuikaniririe weru-ini nginya Iria Itune, magikinya Kadeshi. 17 Ningi Isiraeli agituma andu kuri muthamaki wa Edomu, makamwire atiri, “Twitikirie tutuikaniririe bururi-ini waku, ni muthamaki wa Edomu ndaigana guthikirira. Ningi magitumana kuri muthamaki wa Moabi, nake akirega. Ni undu icio Isiraeli magtikara kuu Kadeshi. 18 “Magicooka magitukanirira weru-ini, magithiururuka bururi wa Edomu na Moabi, makigerera mwena wa irathiro wa bururi wa Moabi, na makamba hema ciao murimo uurira ungi wa Arinoni.

Nao matiatonyire bururi wa Moabi, nigukorwo Ruru wa Arinoni nruo rwaru muthaka wakuo. 19 “Ningi Isiraeli agituma andu kuri Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni, makimwira atiri, “Twitikirie tuthukire bururi-ini waku tuthi bururi witu.” 20 Na riri, Sihoni ndaigana kwihoka Isiraeli mahitukire bururi wake. Akiungania ita riake riothe na akiamba hema kuu Jahazu, na akihurana na Isiraeli. 21 “Nake Jehova, Ngai wa Isiraeli, akineana Sihoni na andu ake othe moko-ini ma Isiraeli, makimahoota. Isiraeli makioyoera bururi wothe wa Aamori aria maatuuraga bururi icio, 22 magitungana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma weru-ini nginya Jorodani. 23 “Na riri, kuona ati Jehova, Ngai wa Isiraeli niwe ungitate Aamori akameheria mbere ya andu ake Isiraeli-ri, wee ukiri na kihooto kiriku gia kungwatira? 24 Kai utangioya kiria Kemoshu ngai yaku ikuheete? Ithui na ithui twigwatire kiria githe Jehova Ngai witu atuheete. 25 Anga wee niukirite Balaki muru wa Ziporu, muthamaki wa Moabi? Ni kuri hindi ari ahaarana na Isiraeli kana akirua nao? 26 Handu ha miaka magana matatu Isiraeli matuurite kuu Heshiboni, na Aroeri, na matuura maria mothe maguthiururukiririe, na matuura mothe maria maru hugururu-ini cia Arinoni. Ni kii kigiririe uneyoere ringi hindi iyo? 27 Ni ndikuhitirire, no wee niuranjika uru ni undu wa kundehera mbaara. Reke Jehova, uria mutuithania, atuithanie ciira uyü umuthi gatagati ka andu a Isiraeli na Aamoni.” 28 O na kuri uguo, muthamaki wa Aamoni ndaigana kurumbuya ndumiriri iyo aatumirwo ni Jefitha. 29 Hindi iyo Roho wa Jehova agiuka iguru ria Jefitha. Akiringa Gileadi na Manase, akihitukira Mizipa ya Gileadi, na kuuma kuu agithi gikora Aamoni. 30 Nake Jefitha akihita mwhitwa mbere ya Jehova, akiuga atiri, “Ungineana Aamoni moko-ni makwa-ri, 31 o kiria gikoima nja na murango wa nyumba yakwa kindunge riria ngacooka hootanite kuuma kuri Aamoni, gigaatuika kia Jehova, na ningakiruta gituika igongona ria njino.” 32 Nake Jefitha agithi kuhurana na Aamoni, nake Jehova akimaneana moko-ini make. 33 Agithukangia matuura mirongo riri kuuma Aroeri nginya gikuhu na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. Uguo nguwo Isiraeli maatooririe Aamoni. 34 Hindi iria Jefitha aacookire gwake muci kuu Mizipa-ri, nuu wagukire kumitungata tiga mwaru, akimuinagira na akihuraga tuhembel! Nake aari mwana wa mumwe. Tiga o we wiki, Jefitha ndaari na kahii kana kairitu. 35 Riria aamuonire-ri, agitemburanga nguo ciake agikaya, akiuga atiri, “Uui! Mwaru wakwa! Niwandua mundu muthimiku na munyamariku ni undu nindihitie mwhitwa hari Jehova uria itangaga kuhingia.” 36 Nake akimucokeria atiri, “Baba, wee niweehitire mwhitwa kuri Jehova. Njika o ta uria weranire, kuona ati Jehova niakurihiria hari Aamoni thu ciaku.” 37 Ningi akiuga atiri, “No ningukuuria unjitikirie undu uyü umwe: Uthe mieri riri ngacangacange irima-ini na ndire hamwe na arata akwa, tondu ndikaahika.” 38 Akimwira atiri, “No ithi.” Akimwitikiria athi mieri riri. We maru na airitu acio angu magithi irima-ini, makiriranira tondu ndari hindi angikaahika. 39 Thuutha wa mieri iyo riri, agicooka kuri ithe, nake akimwika o ta uria eehitite. Nake aari mairitu gathirange. Kumanangia na undu icio, ugutuika mutugo wa andu a Isiraeli, 40 ati o mwaka airitu a Isiraeli mathiige nja mithenya ina kuririkana mwaru wa Jefitha icio Mugileadi.

12 Na riri, andu a Efiraimu magicookanirira ikundi ciao cia ita, na makiringa murimo wa Zafoni makira Jefitha atiri, “Wathiire kuhurana na Aamoni na ndwatwitre tuthi

nawe niki? Tügügücina hamwe na nyumba yaku.” 2 Jefitha akimacookeria atiri, “Nii na andu akwa turaari na kigano kinene na Aamoni, na o na gütüika nindetanire, inyuü mütiathonokirie kuuma moko-ini mao. 3 Riria ndonire ati mutindeithia-ri, ngitwaririra ugwati-ini wa gikuü, ngiringa murimo üüria üngi ngahüürane na Aamoni, nake Jehova akiihotanira küri o. Rü-ri, mügükite ümüthi kühüürana na nii niki?” 4 Jefitha agicookanirira andu a Gileadi, makihüürana na andu a Efiraimu. Nao andu a Gileadi makimahüüra müno tondü andu a Efiraimu nimoigite atiri, “Inyuü Agileadi aya ni küura mworire kuuma küri Efiraimu na Manase.” 5 Nao Agileadi makigwatira mariüko na Rüü rwa Jorodani maria maaringirire kü Efiraimu, na riria riothe mündü wa Efiraimu üria watigaire oiga atiri, “Reke ninge murimo üria üngi,” Nao andu a Gileadi makamüüria atiri, “Wee üri Müefiraimu?” Nake angiacookirie oige, “Aca,” 6 makamwira atiri, “Ni wega, kiuge, ‘Shibolethu.’” Nake angioigire, “Sibolethu,” tondü ndangiahotie kügweta kiugo kiu wega, makamünyita na makamüragira kü mariüko-ini ma Rüü rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 maküragwo ihinda-ini rü. 7 Jefitha agitiirira Israeli miaka itandatü. Jefitha ücio Mügleadi agicooka agikua, na agithikwo itüüra-ini rimwe rüa kü Gileadi. 8 Thuutha wake, Ibizani wa kü Bethilehemu agitiirira Israeli. 9 Nake aari na aanake mirongo itatu na airitu mirongo itatu. Akiheana airitu ake mahikio ni aria maari nja ya mühiriga wake, nao aanake ake akimarehere airitu mirongo itatu kuuma nja ya mühiriga wake matuüke atumia o. Ibizani agitiirira Israeli miaka mügwanja. 10 Ibizani agicooka agikua, na agithikwo kü Bethilehemu. 11 Thuutha wake, Eloni üria Müzebuluni agitiirira Israeli miaka ikümi. 12 Eloni agicooka agikua, na agithikwo kü Aijaloni büürü-ini wa Zebuloni. 13 Thuutha wake, Abidoni müru wa Hileli, kuuma Pirathoni, agitiirira Israeli. 14 Nake aari na aanake mirongo ina na ciana ciao mirongo itatu, nao maakuagwo ni ndigiri mirongo mügwanja. Agitiirira Israeli miaka inana. 15 Abidoni müru wa Hileli agicooka agikua, agithikwo Pirathoni kü Efiraimu, büürü üria üri irima wa Aamaleki.

13 O ringi andu a Israeli magiika maündü mooru maitho-ini ma Jehova, na ni ündü wa üguo Jehova akimaneana moko-ini ma Afilisti handu ha miaka mirongo ina. 2 Mündü ümwe warü wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mühiriga wa Adani, aari na mütumia warü thaata watüürte atari na mwana. 3 Müraika wa Jehova akimuumirira, akimwira atiri, “Üri thaata na ndüri mwana, no niükügia nda üciare kahii. 4 Na riri, wimenyerere ndükananyue ndibe kana kindü o giothe kigagatu, na ndükanarie kindü o giothe kiri thaahu, 5 tondü we niükügia nda na üciare kahii. 6 Güthi kanyüu gakaahüthirwo mütwé-ini wake, ni ündü kahii kau gagaatika Münaziri wamüürwo Ngai kuuma güciarwo, na niäkambirira kühonokia Israeli kuuma moko-ini ma Afilisti.” 6 Hindi iyo mütumia ücio agithii küri müthuuriwe, akimwira atiri, “Mündü wa Ngai niokire küri nii. Ekuonekaga ahaana ta müraika wa Ngai wa gwitigirwo müno. Ndinamüüria küria oimite, nake ndananjira riitwa riake. 7 No nianjirire atiri, ‘Niükügia nda na üciare kahii. Ni ündü wa üguo, ndükanyue ndibe kana kindü kigagatu, o na ndükanarie kindü o giothe kiri thaahu, tondü kahii kau gagaakorwo kari Münaziri wa Ngai kuuma güciarwo nginya müthenya wako wa gükua.” 8 Hindi iyo Manoa akihooya Jehova: “Mwathani nindagüthaiha, reke mündü ücio wa Ngai ügütümite küri ithuü oke ringi niguo atürute üria tükürera kahii kari gagaaciarwo.” 9 Ngai akigua

Manoa, na müraika wa Ngai agiika ringi küri mütumia riria aari mügünda-ini; no müthuuriwe Manoa ndaari hamwe nake. 10 Nake mütumia akihüüha güthii kwira müthuuriwe, “Mündü üria wanyumirire müthenya üria üngi-ri, ari haha!” 11 Manoa agiükira, akirümirira mütumia wake. Riria aakinyire hari mündü ücio-ri, akimüüria atiri, “Wee niwe waririe na mütumia wakwa?” Nake akiuga atiri, “Ii, ni nüü.” 12 Ni ündü ücio Manoa akimüüria atiri, “Hindi üria ciugo ciaku ikaahinga-ri, watho wa mütüürre wa kahii gaka na wira wako ügaakorwo üri ürikü?” 13 Müraika wa Jehova agicooka atiri, “Mütumia waku no nginya eeke üria wothe ndimwirite. 14 Ndakarie kindü o giothe kiumite müthabüü-ini, kana anyue ndibe o yothe, kana kindü kingi gia künyua kigagatu kana arie kindü o giothe kiri thaahu. No nginya eeke maündü mothe maria ni ndimwathite.” 15 Manoa aküra müraika wa Jehova atiri, “No twende üikare nginya tügüthinjire koori.” 16 Müraika wa Jehova agicooka atiri, “O na wangiria thii, ndiküria irio ciaku. No wahaarira igongona ria njino-ri, rü rürüire Jehova.” (Manoa ndaigana gükürana ati ücio aari müraika wa Jehova.) 17 Nake Manoa agitüria ühoro kuuma küri müraika wa Jehova akimüüria atiri, “Wee witagwo atia, niguo tugaagütüa hindi üria kiugo giaku giagaatika kia ma?” 18 Nake agicooka atiri, “Ni kii gügütüma ünjüurie riitwa riakwa? Ndüngihota kürimenya, ni ria magegania.” 19 Hindi iyo Manoa akioya koori hamwe na mütu wa igongona, agicirütra Jehova igürü ria ihiga. Nake Jehova agiika ündü wa magegania o Manoa na mütumia wake meroreire: 20 O rürürimbi rükürimbükaga kuuma kigongona-ini rürorete igürü-ri, müraika wa Jehova akiambatira rürürimbi-ini rü. Nake Manoa na mütumia wake mona üguo, makigüthia magitürumithia mothüü mao thii. 21 Riria müraika ücio wa Jehova aagire gücooka kwiyonithania küri Manoa na mütumia wake, Manoa akimenya ati ücio aari müraika wa Jehova. 22 Akira mütumia wake atiri, “Ithuü rü no tügükua, tondü niütonete Ngai!” 23 No mütumia wake akimucookeria atiri, “Korwo Jehova niegütüite gütüüraga-ri, ndangitikirire igongona ria njino na igongona ria mütu kuuma moko-ini maitü, o na kana atonie maündü maya mothe kana gütwira üguo aatwira rü.” 24 Mütumia ücio agiciara kahii na agigatua Samusoni. Gagiküra, nake Jehova agikarathima, 25 nake Roho wa Jehova akiambirira gükaarähüra o hindi iyo kaari kü Mahane-Dani, gatagati ga Zora na Eshitaoli.

14 Na riri, Samusoni agikürüka agithii Timina, na kü akiona müirü Müflisti. 2 Acooka müciü, akira ithe na nyina atiri, “Ninyonete mündü-wa-nja Müflisti kü Timina; rü-ri, ngürirai we atüke mütumia wakwa.” 3 Ithe na nyina makimucookeria atiri, “Kai gütarü mündü-wa-nja üngitikirika gatagati-ini ka andu a mühiriga wanyu o na kana gatagati-ini ka andu aitü othe? No nginya üthii kwa Afilisti acio mataruaga ügüre mütumia kuo?” No Samusoni akira ithe atiri, “Ngürira ücio. Ücio nowe ünjagüire.” 4 (Aciaari ake matiamenyaga ati ündü ücio woimite küri Jehova, üria wacaraga handü wa kütüria Afilisti amokirire, ni ündü hindi iyo Afilisti nio maathaga Israeli.) 5 Samusoni agikürüka Timina mari hamwe na ithe na nyina. Na riria makuhirire migünda ya müthabüü ya Timina-ri, o rimwe kiana kia mürüüthi gügüka na küri we kimüraramire. 6 Roho wa Jehova agiika igürü riake na hinya nginya agitarüanga mürüüthi ücio na moko matheri o ta üria angitarüanga koori. No ndaigana kwira ithe o na kana nyina üria ekite. 7 Nake agicooka agikürüka makiaraniria na mündü-wa-nja ücio, na akimwenda. 8 Thuutha ücio, riria aacookaga

akamühikie-rí, agikerúra oone kúmba kia múrúthi úcio. Thíini wakío haari na múrumbí wa njúki na úuki, **9** úria aatahira na hí, agíthíi akíríaga. Na ríría aakinyírira aciari ake, akímagáira úúki úcio o nao makíúria. Nowe ndaigana kúmeera atí aarútte úúki úcio kímba-iní kia múrúthi. **10** Na rírí, íthe agíikúruka akooone mündú-wa-nja úcio. Nake Samusoni akírúgithia iruga kúu, o ta úria warí mútúgo wa ahíkiana. **11** Na ríría andú maamuonire, makímúhe aanake mírongo ítatú maikare nake. **12** Samusoni akímeera atírí, “Rekei ndímúgwatie ndái, muona mwamítúra míthenya-iní íno múgwanja ya iruga-rí, níngamúhe nguo cia gatani mírongo ítatú na nguo cia kúgarúrira mírongo ítatú. **13** Mwaremwo ní kúmitúra-rí, no nginya mútúhe nguo cia gatani mírongo ítatú, na nguo cia kúgarúrira mírongo ítatú.” Nao makímwíra atírí, “Ta gítúgwatie ndái íyo yaku, túmíigúe.” **14** Nake akímeera atírí, “Kuuuma nyamú ndíani, gúkúuma kíndú kíngíríno; kuuma kúrí nyamú írí hinya, gúkúuma kíndú kíri múrío.” Na handú ha míthenya ítatú, matiahote kúmitúra. **15** Naguo múthenya wa ína wakinya, makíira mútumia wa Samusoni atírí, “Heenereria múthuuriguo níguo atútaúrire ndái íyo, kana túgúcine wee na nyúmba ya thoguo nginya múkúe. Anga mútúwítíe gúkú níguo mútútunye indo ciitú?” **16** Nake mútumia wa Samusoni akígúithia harí we, akíríraga akiugaga atírí, “Wee níúúthúire! Wee ndúnyendete o na atía. Úgwatítie andú aítú ndái, na níuregete kúndaúrira ndái íyo.” Nake akímúcookeria atírí, “O na baba na maitú ndimataúrire, wee-rí, ngúgígútaúrira níki?” **17** Akírira míthenya íyo yothe múgwanja ya iruga ríu, na múthenya wa múgwanja Samusoni akímumbúrira, ní úndú wa úria aikarire akímúringagírira. Nake mútumia úcio agícooka agítaarírira andú ao ndái íyo. **18** Ríúa rítanathúa múthenya úcio wa múgwanja, andú a itúúra ríu makímúúria atírí, “Ní kíi kíri múrío gúkúra úúki? Ní kíi kíri hinya gúkúra múrúthi?” Nake Samusoni akímeera atírí, “Korwo mútinaríma na moori yakwa-rí, mútingíahota gútaúra ndái yakwa.” **19** Nake Roho wa Jehova agúka igúrú ría Samusoni na hinya múno. Nake agíikúruka nginya Ashikeloni, akíúraga andú mírongo ítatú akúo, akímatunya indo ciao, na akíheana nguo ciao kúrí aría maataúrite ndái íyo. Na akíambata agíthíi gwa íthe múcúí arakaríe múno. **20** Nake mútumia úcio wa Samusoni akíheanwo kúri múratawe úria wamúrúgamíríire úhiki-iní wake.

15 Thuutha úcio, ihinda-iní ría magetha na ngano-rí, Samusoni akíoya koori na agíthíi gúceerera mútumia wake. Akiuga atírí, “Ngúthíi ndoonye kanyúmba-iní ka mútumia wakwa.” No íthe wa mútumia úcio akímúgírira atoonye kuo. **2** Íthe akímwíra atírí, “Níi ndaarí na ma atí níwamúthúúire bíi, ngíkímúheana kúri múrataguo. Gíthi mwarí wa nyina úria múnini ndakírí múthaka kúri we? Kímúoe íthenya ríake.” **3** Samusoni akímeera atírí, “Ríu ndí na kíhooito gía kwíríhírira harí Afilísti; tí-ítherú níngúmeka úúru bíi.” **4** Ní úndú úcio akiumagara, akínyiita mbwe magana matatú, agícíohithania míting’oe igírí igírí. Agícooka akíherera gícínga harí o míting’oe íyo írí írí, **5** akígwatia ícinga ício mwaki na akírekereria mbwe ício ngano-iní ya Afilísti íría yarí mígúnda. Agícína íttía cia ngano íría yarúgamítio mígúnda na ngano íría itaarí nethe, na agícína mígúnda ya míthabíbí na ya mítamaiyú. **6** Ríría Afilísti mooririe atírí, “Núú wíkúte úú?” Makírwo atírí, “Ní Samusoni, múthoni-we wa mündú úria Mútímína, tondú mútumia wake níaheirwo múratawe.” Ní úndú úcio Afilísti makíambata na magícína mútumia úcio o na íthe nginya magíkua. **7** Nake Samusoni akímeera atírí, “Kuona

atí ní úguo mweka, ndíkímútgíthírira nginya ndíríhírre kúri inyuú.” **8** Agíkímataríkirá na úúru múnene na akíúraga aingí ao. Agícooka agíikúruka na agíikara ngurunga-iní ya íhiga ría Etamu. **9** Nao Afilísti makíambata na makíamba hema kúu Juda, makíaragana gúkúhi na Lehi. **10** Nao andú a Juda makíúria atírí, “Múúkíte kúhúúrana na íthuú níki?” Nao magícookia atírí, “Túúkíte kúnyíita Samusoni, túmwike o ta úria aatwíkire.” **11** Híndi íyo andú ngiri íthatú kuuma Juda magíikúruka nginya ngurunga-iní ya íhiga ría Etamu na makíira Samusoni atírí, “Kaí wee útakúuraníte atí Afilísti níno matwathaga? Ní atía útwíkire?” Nake agícookia atírí, “Níi ndímekíte o ta úria maanjíkire.” **12** Nao makímwíra atírí, “Túúkíte gúkuoha túkúneane kúri Afilísti.” Samusoni akiuga atírí, “Mwíhíte atí tí inyuú múkúnjúraga.” **13** Nao magícookia atírí, “Nítwetíkíra, íthuú no gúkuoha túgúkuoha túkúneane kúri o. Íthuú tútígúkúúraga.” Ní úndú úcio makímúuoha na mikanda írí mierú na makímwambatia kuuma rwaro-iní ríu rwa íhiga. **14** Ríría aakuhíríire Lehi-rí, Afilísti acio magíúka na kúri we makíanagírira. Roho wa Jehova agúka igúrú ríake na hinya múno. Mikanda íría ooohetwo moko nayo ígítúkanga o ta úguta múhiú, nayo míhíndo íyo íkígúta kuuma moko-iní make. **15** Akíona rúkambucu rwa ndigiri rútaarí rúkúru, akírúhuria na akíúraga andú ngiri ímwe. **16** Híndi íyo Samusoni akiuga atírí, “Njúragíte andú na rúkambucu rwa ndigiri híba na híba. Njúragíte andú ngiri ímwe na rúkambucu rwa ndigiri.” **17** Ríría aaríkirie kwaria-rí, agíte rúkambucu rúu; naho handú hau hagítwo Ramathu-Lehi. **18** Na tondú aarí múnyootu múno, agíkaira Jehova, akiuga atírí, “Níúheete ndungata yaku úhootani múnene úú. No nginya ríu ngue ní nyoota ngwe moko-iní ma andú aría mataruaga?” **19** Híndi íyo Ngai agíthíkúria irima kúu Lehi, ríkúma maaí. Ríría Samusoni aanyuire, agícookererwo ní hinya na akíarahúka. Ní úndú úcio gíthima kíu gígítwo Eni-Hakore. Na kíri o ho kúu Lehi. **20** Samusoni aatiíríire Israéli míaka mírongo írí matukú-iní ma Afilísti.

16 Múthenya úmwe Samusoni níathiire Gaza, akíona múmaraya kuo. Agítoonya gwake níguo akome nake. **2** Andú a Gaza makírwo atírí, “Samusoni arí gúkú!” Ní úndú úcio magíthíúúrukírira handú hau, makíraara mamuoohetie útukú wothe kíhingo-iní gía itúúra ríu inene. Nao matiigana kwehara ho útukú úcio, ní úndú moígíte atírí, “Rúciini gwakia, níttúkaamúúraga.” **3** Nowe Samusoni aakomire kuo nginya útukú gatagatí. Agícooka agíikúra akínyiita mírango ya kíhingo gía itúúra ríu inene, hamwe na itugí ciayo cieri, agícimunyaírira na ígera ciothe. Agícígírira ciande, agícíwara kírima-igúrú kíria kíng’etheire Hebironi. **4** Thuutha úcio, níagíire úrata na mündú-wa-nja kúu gítuamba-iní gía Soreki na ríitwa ríake eetagwo Delila. **5** Nao aathani a Afilísti magíthíi kúri we, makímwíra atírí, “Rora kana wahota kúmúheenereria, akwíre hítho ya hinya úcio wate múnene, na úria túngímúkírira hinya níguo túmuohe, túmútoorie. O úmwe wítú níagakúhe cekerí ngiri ímwe na ígana rímwé cia betha.” **6** Ní úndú úcio Delila akíira Samusoni atírí, “Njúra hítho ya hinya waku múnene, na úria úngíohwo na útoorio.” **7** Nake Samusoni akímúcookeria atírí, “Mündú o na úrukú angíinjoha na nga múgwanja cia mwogothano itarí nyúmithie-rí, níi ngwaga hinya ndúike o ta mündú úngú o wothe.” **8** Híndi íyo aathani a Afilísti makímúrehere nga múgwanja iria itaarí nyúmithie, nake akímúuoha nacío. **9** Nao andú mehíthíte thíini wa nyúmba-rí, akímwíra atírí, “Samusoni, úrí múkore ní Afilísti!” Nowe

agĩtuanga nga icio na ùhùthù o ta ùria rùrigi rùtuikaga rwahutia rùrìrìmbì rwa mwaki. Nì ùndù ùcio hitho ya hinya wake ndiamenyekire. **10** Nake Delila akĩra Samusoni atĩrì, “Nñũduite mũndũ mũkĩgu; ùkaheenia. Ndagũthaiha njĩra kĩa ùngĩohwo nakĩo.” **11** Nake akĩmũcookeria atĩrì, “Mũndũ o na ùrĩkũ anginjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yahũthĩrw, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ùngĩ o wothe.” **12** Nì ùndũ ùcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoaha nayo. Hĩndĩ ìyo, andũ mehithĩte nyũmba thĩĩnĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrì, “Samusoni, ùrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ìyo kuuma moko-inĩ make o ta ùria angĩtuanga uthi. **13** Delila agĩcooka akĩra Samusoni atĩrì, “Nginya rĩu ùkoretwo ùkĩndua mũndũ mũkĩgu, ùkaheenia. Njĩra kĩa ùngĩohwo nakĩo.” Nake agĩcookia atĩrì, “Ùngĩogotha makundo maya mũgwanja ma njuĩrĩ ya mütwe wakwa ndigĩ-inĩ, ùciigĩrĩre mütambo-inĩ wa gütuma taama na ùcirũmie na higĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ùngĩ o wothe.” Nì ùndũ ùcio rĩa aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njuĩrĩ cia mütwe wake, agĩciogothania na ndigĩ, **14** na agĩcirũmia na higĩ. Agĩcooka akĩmwĩra o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrì, “Samusoni, ùrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia higĩ ìyo, o na mütambo ùria warĩ na ndigĩ. **15** Agĩcooka akĩmũria atĩrì, “Wahota atĩa kuuga atĩ nĩnyũyendete, rĩa ùtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ ùndũite mũndũ mũkĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hitho ya hinya ùcio waku mũnene.” **16** Nì ùndũ wa ùria aamũgiaga na akamũtĩndĩrĩra mũthenya o mũthenya, akĩmũngĩa o nginya hakuhi gũku. **17** Nì ùndũ ùcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrì, “Mütwe ùyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nì ùndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mũnazirĩ wamũrĩrwo Ngai kuuma rĩa ndaciariirwo. Ingĩenjwo-rĩ, hinya wakwa no ùnjeherere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ùngĩ o wothe.” **18** Na rĩa Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrì, “Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nì ùndũ nĩanjĩrĩte maũndũ mothe.” Nì ùndũ ùcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makuũite betha na moko. **19** Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ùmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njuĩrĩ yake, nao makĩambĩrĩa kũmũtooria. Naguo hinya wake ùkĩmuuma. **20** Hĩndĩ ìyo akĩmwĩra atĩrì, “Samusoni, ùrĩ mũkore nĩ Afilisti!” Nake agĩkĩra kuuma toro, agĩciiria atĩrì, “Nĩnguuma nja o ta tene na ndĩrĩbaribe, ndĩohore.” No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire. **21** Hĩndĩ ìyo Afilisti makĩmũnyĩita na hinya, makĩmũkũra maitho na makĩmũkũria Gaza. Makĩmuoaha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũgia athĩage ngano arĩ kũu njeera. **22** No rĩrĩ, njuĩrĩ ya mütwe wake ikĩambĩrĩa gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo. **23** Na rĩa, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marutĩre Dagoni ngai yao igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrì, “Ngai iitũ nĩneanite Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ.” **24** Rĩa andũ maamuonire, makĩgooca ngai ìyo yao makiugaga atĩrì, “Ngai iitũ nĩneanite thũ iitũ moko-inĩ maitũ, thũ rĩa yathũkangĩrie bũrũrĩ witũ na ikũũraga andũ aitũ aingĩ.” **25** Na rĩa ngoro ciao ciacanjamũkĩte, makĩanĩrĩra makiuga atĩrì, “Reheĩ Samusoni nĩguo oke atĩkenie.” Nì ùndũ ùcio makĩruta Samusoni njeera, nake agĩka maũndũ ma mathekania. Rĩa maamũrũgamĩrie gatagatĩ-inĩ ga itugĩ-rĩ, **26** Samusoni akĩra ndungata rĩa yamũnyĩite guoko atĩrì, “Njiga harĩa ingĩhota kũhutia itugĩ iria inyĩitĩrĩre hekarũ, nĩgeetha ndĩtiranie ùcio.” **27** Na rĩa, hekarũ ìyo yayĩũrĩte arũme na andũ-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarĩ kuo, na nyũmba igũrũ kwarĩ na arũme na andũ-a-nja ta ngiri ithatũ meroreire Samusoni

agĩka maũndũ ma kũmakenia. **28** Samusoni akĩhooya Jehova, akiuga atĩrì, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagũthaiha ùnjĩkĩre hinya o ihinda rĩngĩ rĩmwe, na ùreke ndĩrĩhĩrie kũrĩ Afilisti na igũtha rĩmwe nì ùndũ wa maitho makwa meerĩ.” **29** Hĩndĩ ìyo Samusoni akĩnyĩita itugĩ icio cieri cia gatagatĩ iria ciarũgamĩte hekarũ ìyo. Agĩtĩirania nacio, kĩmwe agĩkĩnyĩita na guoko gwake kwa ùrio na kĩa kĩngĩ na guoko gwake kwa ùmotho, **30** Samusoni akiuga atĩrì, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agĩcooka agĩcitĩndika na hinya wake wothe, nayo hekarũ ikĩgwĩra aathani acio hamwe na andũ othe arĩa maarĩ thĩĩni wayo. Nì ùndũ ùcio akĩũraga andũ aingĩ agĩka gũkĩra arĩa ooragire arĩ muoyo. **31** Nao arĩ a ithe na nyũmba yothe ya ithe magĩkũrũka makamũgĩre. Makĩmũkuua makĩmũinũkia na makĩmũthika gatagatĩ ga Zora na Eshitaoli mbĩrĩra-inĩ ya ithe Manoa. Nake aatĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo rĩrĩ.

17 Na rĩrĩ, mũndũ wetagwo Mika wa kuuma bũrũri ùria ùrĩ rĩma wa Efiraimu 2 akĩra nyina atĩrì, “Cekeri ngiri ìmwe na igana rĩmwe cia betha irĩa cioirwo kuuma kũrĩ we, na iria ndaiguire ùkĩrumanĩra kĩrumi-rĩ, nì nì nĩ ndacio; nì nì ndacioire.” Nake nyina akiuga atĩrì, “Mũrũ wakwa, Jehova arokũrathima.” **3** Rĩa aacookirie cekeri icio ngiri ìmwe na igana rĩmwe cia betha kũrĩ nyina-rĩ, nyina akiuga atĩrì, “Nì nĩndamũrĩra Jehova betha yakwa kũna nĩgeetha mũrũ wakwa athondeke mũhianano mũicũhie na mũhianano wa gũtwekio. Nĩngũcookeria.” **4** Nì ùndũ ùcio agĩcookia betha ìyo kũrĩ nyina, nake nyina akĩoya cekeri magana meerĩ cia betha na agĩcineana kũrĩ müturi wa betha, ùria wacithondekire mũhianano wa gwacũho na mũhianano wa gũtwekio. Nayo ikĩgwo thĩĩni wa nyũmba ya Mika. **5** Na rĩrĩ, mũndũ ùcio wetagwo Mika nĩ aari na ihooro, nake agĩthondeka ebodi, na mũhianano ìmwe ya gũtwekio na agĩtũ mũriũ ùmwe wake mũthĩnjĩrĩ-ngai wake. **6** Matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtĩarĩ mũthamaki; o mũndũ ekaga ùria oonaga kwagĩrĩre. **7** Mũlawii ùmwe mwanake kuuma itũra rĩa Bethilehemu ya Juda, watũũraga thĩĩni wa mũhĩrĩga wa Juda, **8** akiuma itũra-inĩ rĩu agĩthĩ gũwetha kũndũ kũngĩ gwa gũtũura. Arĩ njĩra-inĩ agĩkora nyũmba ya Mika rĩa yarĩ bũrũri-inĩ ùria wa rĩma wa Efiraimu. **9** Mika akĩmũria atĩrì, “Wee uumĩte kũ?” Nake akĩmũcookeria atĩrì, “Nì ndĩ Mũlawii kuuma Bethilehemu ya Juda, na ndireetha kũndũ gwa gũtũura.” **10** Nake Mika akĩmwĩra atĩrì, “Tũũrania na nĩ ùtũike baba na mũthĩnjĩrĩ-ngai wakwa, na nĩndĩrĩkũheaga cekeri ikũmi cia betha o mwaka, na nguo ciaku cia kwĩhumba na irio cia kũria.” **11** Nì ùndũ ùcio Mũlawii ùcio agĩtũkĩra gũtũũrania hamwe nake, na mwanake ùcio agĩtũika ta ùmwe wa arĩ ake. **12** Nĩngĩ Mika akĩamũra Mũlawii ùcio, nake mwanake ùcio agĩtũika mũthĩnjĩrĩ-ngai wake na agĩtũura gwake mũciũ. **13** Nake Mika akiuga atĩrì, “Rĩu nĩndamenya atĩ Jehova nĩekĩnjĩka wega, nĩgũkorwo Mũlawii ùyũ nĩatuikite mũthĩnjĩrĩ-ngai wakwa.”

18 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Isiraeli gũtĩarĩ na mũthamaki. Na matukũ-inĩ macio mũhĩrĩga wa Dani nĩwacaragia kũndũ kwao gwa gũtũura, tondu matiegwĩrĩre igai rĩao gatagatĩ-inĩ ka mũhĩrĩga ya Isiraeli. **2** Nì ùndũ ùcio andũ a Dani magĩthũra njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli itĩhĩ igathigaane bũrũri ùcio na itũrĩre ùhoro. Andũ a mũhĩrĩga wa Dani makĩmeera atĩrì, “Thĩĩ, mũgatũrĩre ùhoro wa bũrũri ùcio.” Andũ acio magĩtoonya bũrũri ùria ùrĩ rĩma wa Efiraimu na magikinya mũciũ wa Mika kũria maarĩrĩre ùtũkũ ùcio. **3** Na

rīria maakuhīrīrie nyūmba ya Mika, magikūarana mūgambo wa mwanake ūcio Mūlawii; nī ūndū ūcio magītoonya kuo makīmūria atīri, “Nūū wakūrehire gūkū? Nī kī ūreka kūndū gūkū? Nī kī gītūmite ūkorwo ūri gūkū?” **4** Nake akīmeera ūria Mika aamwīkire, akīmeera atīri, “We nīanyandikīte na nī ndī mūthīnjīri-Ngai wake.” **5** Nao magīcooka makīmwira atīri, “Twağūthaiha ūtūturire ūhoro kūrī Ngai tūmenye kana rūgendo rwitū nīrūkūgaacīra.” **6** Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio akīmacookeria atīri, “Thīii na thayū. Rūgendo rwanyu nī rwītīkīrīku nī Jehova.” **7** Nī ūndū ūcio andū acio atano makiuma kuo na magikinya Laishi, kūrīa maakorire atī andū maatūūruga na thayū matarī na ūgwati, o ta andū a Sidoni, mategwīkūūa na mategwītīgira. Na tondu būrūri wao ndwarī kīndū waagaga, maarī atongu. Ningī maatūūruga kūrāya na andū a Sidoni, na matiatarainie na mūndū o na ūrīkū. **8** Na rīria maacookire Zora na Eshitaoli, ariū a ithe makīmooria atīri, “Mūronire atīa?” **9** Magīcookia atīri, “Ūkīrai tūthīi tūkamatharīkire! Nītuonete atī būrūri ūcio nī mwega mūno. Anga gūtīri ūndū mūgwika? Mūtīgathīe gūthīi mūkaūtunyane. **10** Mwakinya kuo, nīmūtīgukorerera andū mategwīkūūa ūgwati o na ūrīkū. Būrūri ūcio nī mūnene ūria Ngai aneanīte moko-inī manyu, būrūri ūtagaga kīndū o na kīrīkū.” **11** Hīndī ūcio andū magana matandatū a kuuma mūhīrīga wa Dani, meehete indo cia mbaara, makiumagara kuuma Zora na Eshitaoli. **12** Marī njīra-inī, makīamba hema ciao gūkūhī na Kiriathu-Jearimu kūu Juda. Nīkīo gītūmaga handū hau he mwena wa ithūiro rīa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ūmūthī. **13** Kuuma kūu magīthīi na mbere nginya būrūri ūria ūri irīma wa Efiraimu na magikinya mūcīi wa Mika. **14** Ningī andū acio atano arīa maathigaanīte būrūri ūcio wa Laishi makīra ariū a ithe atīri, “Inyuū nīmūūi atī nyūmba imwe ya icī irī na ebodi, na ngai ingī cia nyūmba, na mūhianano mūcūhie, na mūhianano wa gūtwekio? Riu nīmwanenya ūria mūgwika.” **15** Nī ūndū ūcio magītoonya nyūmba ya mwanake ūcio Mūlawii o kūu mūcīi kwa Mika na makīmūgeithīa. **16** Nao andū acio a Dani magana matandatū meehete indo cia mbaara makīrīgama hau kīhingo-inī. **17** Andū acio atano arīa maathigaanīte būrūri ūcio magītoonya thīini, makīoya mūhianano ūria mūcūhie, na ebodi, na ngai icio ingī cia nyūmba na mūhianano wa gūtwekio, nake mūthīnjīri-Ngai o na andū acio magana matandatū meehete indo cia mbaara maarūgamite hau kīhingo-inī. **18** Rīria andū acio maatoonyire nyūmba ya Mika na makīoya mūhianano wa gwacūhio, na ebodi, na ngai icio ingī cia nyūmba, na mūhianano wa gūtwekio-rī, mūthīnjīri-ngai ūcio akīmooria atīri, “Nī atīa mūreka?” **19** Nao makīmūcookeria atīri, “Kira kī! Ndūkoige ūndū. Ūka ūtwarane na ithūi, ūtūike ithe witū na mūthīnjīri-Ngai witū. Gīthī itī wega ūgītungatīra rūrūrī na mūhīrīga thīini wa Isīraeli ūri mūthīnjīri-Ngai, handū ha gūtungatīra nyūmba ya mūndū ūmwe?” **20** Nake mūthīnjīri-Ngai ūcio agīkena. Akīoya ebodi, na ngai iria ingī cia nyūmba, na mūhianano ūria mūcūhie, nake agīthīi na andū acio. **21** Nao makīhūndūka magīthīi matongoretio nī cīana ciao iria nini na mahiū mao, na indo ciao. **22** Rīria maakorīwo mathīite handū haraaya kuuma nyūmba ya Mika-rī, andū arīa maatūūruga hakuhi na Mika makīūngana hamwe na magikinyīra andū acio a Dani. **23** O andū acio makīmōigagīrīria-rī, andū a Dani makīhūgūra makīūria Mika atīri, “Kai wona atīa tondu weta andū ako othe marūe?” **24** Akīmacookeria atīri, “Muoire ngai iria ndehothekere, o na mūthīnjīri-ngai wakwa, na mwathīi. Nī kīi kīngī ngīrī nakīo? Mwakīhota atīa kūūria atīri, ‘Kai wona atīa?’” **25** Andū acio a Dani magīcookia atīri, “Tiga gūkararania

na ithūi, kana ūtharīkīrwo nī andū amwe arīa me marakara, nawe hamwe na nyūmba yaku mūūrwo nī mīoyo yanyu.” **26** Nī ūndū ūcio andū acio a Dani magīthīira, nake Mika, ona atī maarī na hinya mūnene mūno kūmūkīra, akīhūndūka agīcooka mūcīi. **27** Ningī makīoya kīria Mika aathondekete, na mūthīnjīri-Ngai wake, magīthīi nginya Laishi, magīkīrīra andū maarī na thayū na matekūūaga ūndū. Makīmatharīkīra na rūhiū rwa njora na magīcina itūūra rīao inene. **28** Gūtīarī na mūndū wa kūmahonokia tondu maatūūruga kūrāihu na Sidoni na matiatarainie na mūndū o na ūrīkū. Itūūra rīu inene rīarī gītūamba-inī kīria kīarī hakuhi na Bethi-Rehoba. Andū acio a Dani magīaka itūūra rīu inene rīngī na magīthaamīra kuo. **29** Makīrīta Dani o ta ithe wao Dani ūria wacārītwo nī Isīraeli o na gūtūika itūūra rīu inene rīetagwo Laishi mbere ūyo. **30** Andū a Dani makīhāandīra mīhianano kūu, nake Jonathani mūrū wa Gerishomu, mūrū wa Musa, na ariū ake magītūika athīnjīri-Ngai mūhīrīga-inī wa Dani nginya hīndī iria andū acio maatahirwo makīrutwo būrūri ūcio. **31** Magīthīi na mbere kūhūthīra mīhianano irīa Mika aathondekete, ihinda rīria rīothe nyūmba ya Ngai yarī Shilo.

19 Matukū-inī macio Isīraeli gūtīarī na mūthamaki. Na rīri, Mūlawii watūūruga kūndū kūrāya thīini wa būrūri ūria ūri irīma wa Efiraimu nīaigire thuriya ya kuuma Bethilehemu kūu Juda. **2** No thuriya ūyo ūtaga kwīhokeka kūrī we. Nayo ūkīmūtīga ūgīcooka mūcīi gwa ithe kūu Bethilehemu ya Juda. Thuutha wa gūkorwo kūu mīeri ina, **3** mūthuuri wake agīthīi kūrī we kūmūringīrīria acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igīri. Nake mūtūmia ūcio akīmūtoonyia nyūmba ya ithe, na rīria ithe aamuoniire, akīmūnyīta ūgeni akenete. **4** Mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmūringīrīria aikare; nī ūndū ūcio agīkara hamwe nake mīthenya itatū, arīiaga na akanyua, na agakoma kuo. **5** Mūthenya wa ina magūkīra tene na akīhāarīria oimagare, no ithe wa mūrītu akīra mūthoni-we ūcio atīri, “Wikenie na kīndū gīa kūrīa; ūgīcooke ūgīthīi.” **6** Nī ūndū ūcio eerī magīkara thī kūrīa na kūnyua. Thuutha-inī ithe wa mūrītu akīmwira atīri, “Ndagūthaiha raara na wikenie.” **7** Na hīndī irīa mūndū ūcio ookīrīre athīi, mūthoni-we akīmūringīrīria araare; nī ūndū ūcio akīraara ūtukū ūcio. **8** Rūcīini rwa mūthenya wa gatano, okīra athīi, ithe wa mūrītu ūcio akīmwira atīri, “Wikenie. Eterera nginya mīarahol!” Nī ūndū ūcio eerī makīrīanīra. **9** Hīndī irīa mūndū ūcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookīrīre mathīi, mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmwira atīri, “Rīu ta thīkīrīria, nī hakuhi hwaī-inī raarīria nī ūndū gūkīrie gūtūka. Ikara ūhūrūke. Rūcīi rūcīini tene no ūkīre ūnūke.” **10** No rīri, tondu ndendire gūkara ūtukū ūngī, mūndū ūcio akiuma kuo agīthīi erekeire mwena wa Jebusi (na nīkūo, Jerusalemu), arī na ndigiri ciake cīerī cīohetwo matandīko na thuriya yake. **11** Rīria maakuhīrīrie Jebusi na kūrī hakuhi gūtūka-rī, ndungata ūyo ūkīra mwathi wayo atīri, “Rīu-rī, reke tūtīthie gūkū itūūra-inī rīrīrī inene rīa Ajebusi tūraarīrīre kuo.” **12** Mwathi wayo agīcookia atīri, “Aca. Tūtīgūtoonya itūūra inene rīa andū ageni, andū a rīo ti Aisīraeli. Tūgūthīi nginya tūkīnye Gībea.” **13** Nake akiuga o rīngī atīri, “Nītūthīi tūgerie gūkinya Gībea kana Rama na tūrarīrīre itūūra rīmwe rīamo.” **14** Nī ūndū ūcio magīthīi na mbere, narō rīua rīgīthūa magīkorwo maakuhīrīria Gībea, kūu Benjamīni. **15** Kūu nīkūo maatīthīre maraarīrīre. Nao magīthīi magīkara thī kīhaaro-inī kinene gīa itūūra rīu inene, no gūtīri mūndū o na ūmwe wamanyiitire ūgeni mararīrīre gwake. **16** Hwaī-inī ūcio, mūthuuri ūmwe mūkūrū wa kuuma būrūri ūria

üri irima wa Efiraimu, watüüraga Gibe, (andü a kuu maarí Abenjamini), agüka oimite wira mügünda-ini. **17** Na riria aarorire akiona mügendi ücio hau kihaaro-ini gĩa itüüra inene, müthuuri ücio akimüüría atiri, “Wathii kü na uumite kü?” **18** Agicookia atiri, “Tuumite Bethlehemu ya Juda twerekeire kündü küraya thiiini wa büürü üria ürí irima wa Efiraimu küría ndüüraga. Ndirari Bethlehemu ya Juda na riu ndirathi nyumba ya Jehova. Gütiri mündü o na ümwe ünyiiite ügeni gwake. **19** Ithui türi na mahuti na irio cia ndigiri ciiti na migate na ndibe ni ündü witu ithui ndungata ciaku, ni, na ndungata yaku ya müiritu, na mwanake üyü türi nake. Tütükübatario ni kindü o na ki.” **20** Nake müthuuri ücio mükürü akimwira atiri, “Nünyiiitwo ügeni nyumba-ini ino yakwa, reke ngühe kiria giothe ubataritio nikio, no ndükaraare kihaaro.” **21** Ni ündü ücio akimütoonya nyumba yake na akihe ndigiri ciake gĩa küría. Maarikia gwithamba magürü-rí, makiria na makinyua. **22** Na hindi o iyo meekengia-rí, andü amwe aaganu a itüüra riu inene makirigiiciria nyumba iyo. Makihüüra mürango, na makigüthükira müthuuri ücio mükürü üria warí mwene nyumba iyo, makiuga atiri, “Ruta mündü ücio ükire nyumba yaku niguu tükome nake.” **23** Mwene nyumba iyo akiuma na nja akimeera atiri, “Aca, arata akwa, mütege ündü wa waganu üguo. Kuona ati mündü iyü ni mügeni wakwa-rí, tigai gwika ündü üyü wa thoni üguo. **24** Thikiririai, haha harí müiritu wakwa gathirange, na thuriya ya mügeni üyü. Ningumaruta na nja küri inyuü riu, na no mümahüthire na mümeke o üria müngienda. No mündü üyü-rí, mütikamwike ündü wa thoni ta ücio.” **25** No andü acio matigana kümüthikiria. Ni ündü ücio, mündü ücio akioya thuriya yake na akimüruta na nja küri o, nao makiminyiita na hinya na makiminyariira ütükü wothe, na gwakia makireka iithiire. **26** Na gügüthererüka-rí, mündü-wa-nja ücio agicooka nyumba küría mwathi wake aari, akigüa thi hau mürango-ini, na agikoma ho nginya gügüka. **27** Na riria mwathi wake ookirire rüciini na akihingüra mürango wa nyumba akiuma nja niguu ethiire-rí, thuriya yake yakomete hau igüwite müromo-ini wa nyumba, namo moko mayo maarí hingüro-ini. **28** Nake akimüira atiri, “Ükira; reke tüthii.” No ndiacookirie. Nake mündü ücio agicooka akimioya, akimigirira igürü ría ndigiri yake, makimüka. **29** Hindi iria aakinyire müci-rí, akioya kahiü agitinangia thuriya yake kiiga o kiiga icunjí ikümi na igiri, agicitüma ng’ongo ciothe cia Israeli, **30** na mündü o wothe üria wonire ündü ücio akiuga atiri, “Ündü ta üyü ndüri woinwo kana ügükwö, kuuma müthenya üria andü a Israeli moimire büürü wa Misiri. Teciriei ühoro ücio na müwicüüranie, mütwire üria tügüwika!”

20 Na riri, andü a Israeli othe kuuma Dani nginya Birishiba, na kuuma büürü wothe wa Gileadi magüka o taari mündü ümwe, maküngana mbere ya Jehova küu Mizipa. **2** Atongoria a andü othe a mihriga ya Israeli makirügama handü hao küu kiüngano-ini kia andü a Ngai, marí thigari ngiri magana mana meehete hiü cia njora. **3** (Nao andü Benjamini makigüa ati andü a Israeli nimambatite nginya Mizipa.) Hindi iyo andü a Israeli makiuga atiri, “Ta twire üria ündü ücio müüru wekikire.” **4** Ni ündü ücio Mülawii ücio müthuuri wa mütümia üria woragitwo akiuga atiri, “Ni na thuriya yakwa tuokire Gibe ya andü a Benjamini türaaririre kuo. **5** Ütükü ücio andü a Gibe nimaanümiriire, na magithiürürükiria nyumba, mehaaririie künjüraga. Makinyiita thuriya yakwa na hinya, nginya igikua. **6** Ngioya thuriya yakwa, ngimitinaangia icunjí, na ngitüma o gücunjí o rügongo rwa igai ría Israeli, ni

ündü nimekete ündü wa thoni na wa gücoko thiiini wa Israeli. **7** Atiri, inyuü andü a Israeli inyuothe, kiariei, müheane itua rianyu.” **8** Andü acio othe magükira o taari mündü ümwe, makiuga atiri, “Gütiri mündü o na ümwe witu üküünüka. Aca, gütiri o na ümwe witu ügücooka gwake müci. **9** No riri, ündü üria tügüwika Gibe ni üyü: Tükwambata küo tümookirire o ta üria ücuuku wa mifi ügütüonia. **10** Tüküruta andü ikümi thiiini wa o andü igana a mihriga yothe ya Israeli, na andü igana thiiini wa o andü ngiri, na andü ngiri thiiini wa o andü ngiri ikümi, niguu magürire mbütü cia ita irio. Nigeetha riria mbütü cia ita igaakinya Gibe ya Benjamini, ikaameka maündü maringane na waganu wa andü akuo üria meekete thiiini wa Israeli.” **11** Tondü ücio andü othe a Israeli maküngana na makinyiitana o ta maarí mündü ümwe mahüire itüüra riu inene. **12** Mihriga ya Israeli igitüma andü mathii küri mihriga wothe wa Benjamini, makamoorie atiri, “Ni ngero iriki ino njuru üü ikitwo gatagati-ini kanyu? **13** Na riri, tünengerie andü acio aaganu a Gibe nigeetha tümoorage tweherie üuru ücio thiiini wa Israeli.” No andü a Benjamini matigana kügua andü acio angí a Israeli. **14** Moimire matüüra-ini mao, maküngana hamwe küu Gibe niguu mahüürane na andü a Israeli. **15** O ro rime andü a Benjamini magicookanirira andü ari marüaga na hiü cia njora 20,060 kuuma matüüra-ini mao, mongeirwo harí andü magana mügwanja ari maathuuritwo kuuma küri andü ari maatüüraga küu Gibe. **16** Gatagati-ini ga thigari icio ciothe ni kwari na andü magana mügwanja maathuuritwo a kimothe, na o ümwe wao niahotaga gükia ihiga na kigütha ündü angiringa rüciuri na nahitie. **17** Tiga andü a Benjamini-rí, Israeli nimacookaniririie thigari 400 ari marüaga na hiü cia njora, na othe maarí andü a ita. **18** Andü a Israeli makümbata nginya Betheli na magitüria ühoro harí Ngai maküria atiri, “Nü thiiini witu ükwambirira kühüürana na andü aya a Benjamini?” Nake Jehova agicookia atiri, “Juda niwe ükwambirira.” **19** Rüciini rürü rüngí andü a Israeli magükira na makümbata hema ciao gükuhi na Gibe. **20** Andü a Israeli makiumagara makahüürane na andü a Benjamini, na maküga andü o handü hao mbaara-ini marüe nao küu Gibe. **21** Nao andü a Benjamini makiuma küu Gibe na maküüraga andü a Israeli 22,000 küu mbaara-ini müthenya ücio. **22** No andü a Israeli makümanirira mündü na üria üngí na makirügama handü hao ringí o haria meigite müthenya ya mbere. **23** Nao andü a Israeli makümbata makiririra mbere ya Jehova nginya hwa-ini, nao magitüria ühoro harí Jehova atiri, “Hihi twambate ringí tükahüürane na andü a Benjamini, aya ariü a ithe witu?” Nake Jehova akimacookeria atiri, “Ambatai mükahüürane nao.” **24** Hindi iyo andü a Israeli magikuhirira andü a Benjamini müthenya wa keerí. **25** Müthenya ücio, riria Abenjamini mookire moimite Gibe mahüürane nao-rí, maküüraga andü a Israeli angí 18,000, othe meehete hiü cia njora. **26** Ningí andü a Israeli, marí othe, makümbata nginya Betheli, na küu magikara kuo makirira marí mbere ya Jehova. Maküthinga küría irio müthenya ücio o nginya hwa-ini, na makiruta maruta ma njino na maruta ma üiguano küri Jehova. **27** Nao andü a Israeli, magitüria ühoro harí Jehova. (Matukü-ini macio ithandükü ría kirikaniro kia Ngai riarí küu, **28** nake Finehasi müürü wa Eleazarü, müürü wa Harüni, niwe watungungaga mbere yario.) Nao maküria atiri, “Nütükwambata ringí tükahüürane na Abenjamini ariü a ithe witu, kana tütege?” Jehova akimacookeria atiri, “Thii, ni ündü rüciü ningamaneana moko-ini manyu.” **29** Nao andü a Israeli makimoheria mathiürürükirie Gibe. **30** Nao makümbata

makahūrana na andū a Benjamini mūthenya wa gataṭu na makirūgama handū hao nīguo mahūūrane na Gibeā o ta ūria meekite hau mbere. **31** Nao Abenjamini makiumīra mamatūnge na makīguucirīrio kūrāihu na itūūra rīu inene. Makiambirīria kūhūūra andū a Isiraeli o ta mbere ūyo, na andū ta mīrongo itatū makirūndirwo werū-inī na njīra-inī ūria ithiāga Betheli na ūria īngī Gibeā. **32** Rīrīa andū a Benjamini meeranaga atīrī, “Nītūramahoota o ta mbere,” noguo nao andū a Isiraeli meeranaga atīrī, “Rekei tūcooke na thuuṭha tūmaguucīrīrie moime itūūra-inī inene moke njīra-inī.” **33** Andū othe a Isiraeli makīheha harīa maarī na makirūgama handū hao kūu Baali-Tamaru, nao andū a Isiraeli arīa meehithīre andū a Benjamini makiumīra kūrīa meehithīte mwena wa ithūūro wa Gibeā. **34** Hīndī ūyo andū ngiri ikūmi arīa maarī njamba irīa thuuere cia Isiraeli magītharīkīra Gibeā kuuma na mbere. Nayo mbaara yarī nene ūū atī andū a Benjamini matiāgana gikūūrana ūria mwanāngiko wamakūhūrīrie. **35** Nake Jehova akīhooterā andū a Benjamini mbere ya Isiraeli, na mūthenya ūcio andū a Isiraeli makīūrāga andū a Benjamini 25,100, arīa meeohete hīū cia njora. **36** Tondū ūcio andū a Benjamini makīona atī nīmātooretio. Na rīrī, andū a Isiraeli nīmooŋīre andū a Benjamini, nī ūndū nīmehokete andū arīa maigite a kuoheria andū a Benjamini gūkūhi na Gibeā. **37** Nao andū acio moohetie andū makīguthūka o rīmwe magītoonya Gibeā, makīaragana kuo na makīhūūra itūūra rīu inene rīothe na rūhīū rwa njora. **38** Nao andū a Isiraeli nī mabāngite na andū acio moohetie andū atī matooenge ndogo nene ithīi na igūrū yumite itūūra rīu inene, **39** nigeetha hīndī ūyo andū a Isiraeli magarūrūke na macooke mbaara-inī. Andū a Benjamini maakorirwo maambirīria kūrāga andū a Isiraeli (ta andū mīrongo itatū), nao makiuga atīrī, “Ithūū nītūramatooria o ta ūria twamekire mbaara-inī ya mbere.” **40** No rīrīa ndogo yambirīrie kwambata na igūrū yumite itūūra-inī rīu inenerī, andū a Benjamini makīhūgūra makīona ndogo itūūra-inī rīu inene rīothe yambatīte na igūrū matu-inī. **41** Hīndī ūyo andū a Isiraeli makīmagarūrūrīka nao andū a Benjamini makīnyitwo nī guoya mūnene, nī ūndū nīmakūūrānīre atī mwanāngiko nīwarīkītīe kūmakora. **42** Nī ūndū ūcio makīūrā andū a Isiraeli marorete na werū-inī, no matingīahotire kūrīra mbaara. Nao andū a Isiraeli arīa mookire moimite matūūra-inī makīmooŋīra kuo. **43** Magīthūrūrūrīka andū a Benjamini acio, makīmāteŋgerīa, na makīmakinīra na njīra hūthū kūu gūkūhi na Gibeā mwena wa irathīro. **44** Andū a Benjamini ngiri ikūmi na inyanya magīka, nao othe maarī arūi njamba. **45** Na rīrīa maagarūrūrīre marorete na werū-inī nginya ihiga-inī rīa Rīmōni, andū a Isiraeli makīūrāgīra andū 5,000 njīra-inī icio. Nao magīkīrīrīria kūrūmīrīra andū a Benjamini o nginya Gīdomo na makīūrāga 2,000. **46** Mūthenya ūcio andū a Benjamini 25,000 arīa maarūga na hīū cia njora makīūrāgwo, na othe maarī arūi njamba. **47** No andū magana matandatū makīgarūrūrīka na makīūrāra werū-inī o nginya ihiga-inī rīa Rīmōni, na magīkara kuo mferī ina. **48** Nao andū a Isiraeli magīcooka nginya būrūrī wa andū a Benjamini na makīhūūra matūūra mothe na rūhīū rwa njora, o gwata nyamū na kīndū o gīothe kīngī kīrīa maakoreire. Na matūūra mothe marīa maakorire makīmācina na mwakī.

21 Andū acio a Isiraeli nīmehītīte mwīhītwa marī kūu Mizīpa makoiga atīrī, “Gūtīrī o na ūmwe witū ūkaaneana mūrītū wake ahīkio nī Mūbenjamīni.” **2** Andū acio nīmāthīre Betheli, kūrīa maikarīre mbere ya Ngai o nginya hwaī-inī,

makiānīrīra na mūgambo makīrīra na kīgīrīko kīnene. **3** Nao makiuga atīrī, “Hīl Jehova Ngai wa Isiraeli, nī kī gītūmite ūndū ūyū woneke Isiraeli? Nī kī gītūtūma mūhīrīga ūmwe ūkorwo ūtarī ho thīnī wa Isiraeli ūmūthī?” **4** Mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene andū magīaka kīgongona na makīrūta maruta ma njīno o na maruta ma ūguano. **5** Hīndī ūyo andū a Isiraeli makīūrāra atīrī, “Mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli-rī, nūū ūtokīte kūngana haha mbere ya Jehova?” Nīgūkorwo nīmehītīte mwīhītwa mūrūmu atī ūria ūkwaga gūūka kīūngano mbere ya Jehova kūu Mizīpa ti-itherū niagīrīre kūrāragwo. **6** Na rīrī, andū a Isiraeli magīcakaya nī ūndū wa arīū a ithe wao, andū a Benjamini, na makiuga atīrī, “Ūmūthī mūhīrīga ūmwe nīmweherie kuuma Isiraeli. **7** Tūngīhota atīa kuonera arīa matīgarīte atumia, kuona atī nītūhītīte mwīhītwa mbere ya Jehova atī tūtīkaamahe airītū aitū mamahīkie?” **8** Magīcooka makīūrāra atīrī, “Nī mūhīrīga ūrīkū wa Isiraeli ūtokīte kīūngano-inī mbere ya Jehova kūu Mizīpa?” Nao makīnyia atī gūtīrī mūndū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokīte kambī-inī ūyo nī ūndū wa kīūngano kīu. **9** Tondū rīrīa maatarire andū, nīmamenyire atī gūtīrī mūndū o na ūmwe kuuma Jabeshi-Gileadi warī kuo. **10** Nī ūndū ūcio kīūngano kīu gīgītūma andū a kūrīa 12,000 marī na mawotha mathīi nginya Jabeshi-Gileadi na moorage arīa maatūūrāga kuo na rūhīū rwa njora, gwata atumia na ciana. **11** Nao makiuga atīrī, “Ūū nīguo mīgūwīka, ūragai mūndū mūrūme o wothe na mūndū-wa-nja o wothe ūria ūtarī gathīrange.” **12** Nao magīkora gatagatī-inī ka andū arīa maatūūrāga kūu Jabeshi-Gileadi airītū magana mana arīa mataakomete na mūndū mūrūme, makīmatwara kambī ūria yarī Shīlo kūu Kaanani. **13** Nīngī kīūngano gīothe gīgītūma ihooya rīa thayū kūrī andū a Benjamini o hau rwaro-inī rwa ihiga rīa Rīmōni. **14** Nī ūndū ūcio andū a Benjamini makīhūndūka ihinda o rīu na makīheo andū-a-nja a Jabeshi-Gileadi arīa matooragītū. No matingīamaiganīre. **15** Nao andū magīcakāira andū a Benjamini, tondū Jehova nīatūmire hagīe na ithenya mīhīrīga-inī ya Isiraeli. **16** Nao athuuri arīa akūrū a kīūngano makiuga atīrī, “Tondū andū-a-nja a Benjamini nīaniine-rī, tūkuonera arūme arīa matīgaire atumia kū?” **17** Makiuga atīrī, “Abenjamini arīa maahonokire no nginya magīe na a kūmagaya, nīguo gūtīkagīe mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli ūkūniinūkio. **18** Tūtīngīmahe airītū aitū matūūke atumia ao, nīgūkorwo ithūū andū a Isiraeli nītūwehītīre mwīhītwa ūyū: ‘Kūrūmwō-rī, nī mūndū ūria ūngīhe Mūbenjamīni mūtūmia.’ **19** No rīrī, nīkūgīga gīathī kīa Jehova o mwaka kūu Shīlo, mwena wa gathīgathīna wa Betheli, na mwena wa irathīro wa njīra ūria ithīiāga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa gūthīni wa Lebona.” **20** Nī ūndū ūcio magīātha andū a Benjamini, makīmeera atīrī, “Thīī mwīhītwa kūu mīgūnda-inī ya mīthabībū **21** na mūkare mūrīkoraga. Rīrīa airītū a Shīlo marīumīra meturanīre na arīa āngī rwīmbo-inī-rī, mūguthūke kuuma mīgūnda-inī ya mīthabībū, na o mūndū ehūrīrie mūtūmia kuuma kūrī airītū acio a Shīlo, na mūthī būrūrī wa Benjamini. **22** Rīrīa maithe mao kana arīū a maithe mao magatūrehera thītango, tūkaameera atīrī, ‘Tūkīe wega na kūmateithia, tondū tūtiāmooneire atumia hīndī ya mbaara, no inyūi mūtīrī na mahītia, tondū mūtīamaheire airītū anyu.’” **23** Ūguo nīguo andū a Benjamini meekire. O rīrīa airītū maainaga-rī, o mūndū akīnyīta ūmwe, na akīmūkuua agatūūke mūtūmia wake. Hīndī ūyo magīcooka kūrī igai rīao, magīaka matūūra mao rīngī, na magītūūra kuo. **24** Na ihinda rīu andū a Isiraeli makīuma kūndū kūu, makīinūka mūcī kūrī mīhīrīga yao na nyūmba ciao, o mūndū kūrī igai rīake. **25** Matukū-

inĩ macio Isiraeli gũtiarĩ na mũthamaki; o mũndũ ekaga ũrĩa
oonaga kwagĩĩire.

Ruthu

1 Na rīrī, matukū-inī marīa atiirīriri būrūri maathanaga, nī kwagiire na ng'araga būrūri-inī, nake mūdū ūmwe wa Bethilehemu kūu Juda, marī na mūtumia wake, na ariū ake eerī, magīthīi gūikara būrūri wa Moabi kwa ihinda. **2** Mūdū ūcio eetagwo Elimeleku, nake mūtumia wake eetagwo Naomi, namo marītwa ma ariū acio ake eerī nī Mahaloni na Kilioni. Nao maarī Afiratha kuuma Bethilehemu kūu Juda. Nao magīthīi būrūri wa Moabi magītūūra kuo. **3** Na rīrī, Elimeleku mūthuuri wa Naomi agikua, nake Naomi agītigwo na ariū acio ake eerī. **4** Nao makīhikia andū-a-nja a Moabi, ūmwe eetagwo Oripa, na ūria ūngi Ruthu. Thuutha wa gūtūūra kūu ta ihinda rīa miaka ikūmi, **5** Mahaloni na Kilioni o nao magikua, nake Naomi agītigwo atarī na ariū ake eerī, o na kana mūthuuri. **6** Rīria Naomi aiguire arī kūu Moabi atī Jehova nīateithīe andū ake akamahe irio-rī, akīhaarīria hamwe na atumia acio a ariū ake oime būrūri wa Moabi acooke kwao. **7** We na atumia acio eerī a ariū ake makiumagara kuuma kūu maatūūra, makīnyīta njira nīgu macooke būrūri wa Juda. **8** Nake Naomi akīra atumia acio eerī a ariū ake atīrī, “Cookai, o mūdū athī mūciī kwa nyina. Jehova aromwīka maūdū mega, o ta ūria o na inyuū mwekire acio maakuire, o na nī mwene. **9** Jehova arotūma o ūmwe wanyu eyonere ūhurūko mūciī wa mūthuuri ūngi.” Agīcooka akīmamunyia, nao makīra maanīrīe, **10** makīmūwira atīrī, “Ithui tūgūcooka nawe kūrī andū anyu.” **11** No Naomi akīmeera atīrī, “Aarī akwa, cookai mūciī kwanyu. Mūgūgīthīi na nī nīkī? Nīngūkīgia na ariū angī nīgu macooke matūike athuuri anyu? **12** Aarī akwa, cookai kwanyu mūciī; nī ndī mūkūrū mūno wa kūgia na mūthuuri ūngi. O na ingīciiri atī harī na mwīhoko harī nī, na ngīe na mūthuuri ūtukū ūyū na njiare aanake-rī, **13** mwakīmeterera o ngīnya hīndī rīria makaagimara? No mūikare mūtahīkīte mūmeterēre? Aca, aarī akwa. Nī ndī na ruo kūmūkīra, nīgūkorwo guoko kwa Jehova nīgūtambūrīkīte kūnganjūrīra!” **14** Nao maigua ūguo makīrīra rīngī. Nake Oripa akīmunyia nyaciarawe, akīmūgīra ūhorō. No Ruthu akīrūmanīrīra na nyaciarawe. **15** Nake Naomi akīmūwira atīrī, “Ta rora, mūtumia wa mūrū wa nyina na mūthuuri guo nīahūdūka acooke kūrī andū ao, o na kūrī ngai ciake. Cooka mūthīi nake.” **16** No Ruthu akīmūcookeria, akīmūwira atīrī, “Tiga kūningīrīria ngūtige kana ngarūrūke ndige gūkūrūmīrīra. Kūrīa ūgūthīi nīkuo ngūthīi, na kūrīa ūgaatūūra nīkuo ngaatūūra. Andū anyu magaatuika andū aitū, nake Ngai waku atuīke Ngai wakwa. **17** Kūrīa ūgaakuīra nīkuo ngaakuīra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjīka ūruo makīria, kūngīkaagia ūndū o na ūmwe ūgaatūtīgīthania nī nawe, tīga o gīkuū gīkī!” **18** Rīria Naomi onire atī Ruthu nīatuīte itua rīa gūthīi nake, agītīga kūmūngīrīria acooke. **19** Nī ūndū ūcio andū acio a nja eerī magīthīi ngīnya magīkīnya Bethilehemu. Rīria maakīnyire Bethilehemu-rī, andū a itūūra rīu othe makīgega nī ūndū wao, nao andū-a-nja makīrūnania atīrī, “Hī! Ūyū no akoror arī Naomi?” **20** Nake akīmeera atīrī, “Tīgai gūcooka kūnjīta Naomi, njītagaai Mara, nī ūndū Ngai Mwene-Hīnya-Wothe nīatūmīte mūtūūrīre wakwa ūtuīke wa ruo mūno. **21** Ndoimire gūkū njīyūrīrīre, no Jehova anjookia itarī kīndū. Mūngīcooka kūnjīta Naomi nīkī? Jehova nīanyarīrīre; Mwene-Hīnya-Wothe nīandehīthīrīre mathīna.” **22** Nī ūndū ūcio Naomi agīcooka kuuma Moabi marī hamwe na Ruthu ūcio Mūmoabi, mūtumia wa mūrīū, magīkīnya Bethilehemu hīndī rīria cairi yaambagīrīria kūgethwo.

2 Na rīrī, Naomi nīarī na mūdū wa mbarī yao mwena wa mūthuuriwe, kuuma mūhīrīga wa Elimeleku, mūdū warī igweta, wetagwo Boazu. **2** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akīra Naomi atīrī, “Reke thīi mīgūnda-inī ngahaare cairi rīria itīgītio; ndī thuutha wa mūdū o wothē ūria ingītīkīrīka maitho-inī nake.” Nake Naomi akīmūwira atīrī, “Thīi, mwarī wakwa.” **3** Nī ūndū ūcio akiumagara agīthīi, akīambīrīria kūhaara cairi kūu mīgūnda-inī arī thuutha wa arīa maagethaga. Na gūgīkīnya atīrī, Ruthu ekorire akīruta wīra mīgūnda wa Boazu, ūcio warī wa mūhīrīga wa Elimeleku. **4** O hīndī ūyo Boazu agīkīnya oimīte Bethilehemu, na akīgeithīa acio maagethaga, akīmeera atīrī, “Jehova aroikara na inyuū!” Nao makīmūcookeria atīrī, “Jehova arokūrathīma!” **5** Boazu akīūra mūrūgamīrīri wa acio maagethaga atīrī, “Mūrītu ūūrīa nī wa ū?” **6** Nake mūrūgamīrīri akīmūcookeria atīrī, “Nī Mūmoabi ūria wokire na Naomi kuuma būrūri wa Moabi. **7** Nake oigire atīrī, ‘Ndagūthīaitha ūnjītīkīre haare cairi, na nyūnganie rīria itīgītio itīia-inī ndī thuutha wa agethī.’ Nake aathī mīgūnda, na arutīte wīra ategūtīgīthīria kuuma o rūciinī ngīnya rīu, tīga o ihinda inini ekūhurūkīte haarīa kīruru-inī.” **8** Nī ūndū ūcio Boazu akīra Ruthu atīrī, “Mwarī wakwa, ta thīkīrīria, ndūgathīi kūhaara cairi mīgūnda ūngī, na ndūkae kuuma gūkū. Ikara gūkū mūrī na ndungata ciakwa cia airītu. **9** Ūrorage mīgūnda ūria arūme aya megūkorwo makīgetha, na ūtwaranage na airītu acio. Nīndakaanīa arūme aya matīgākūhutīe. Na rīria rōthe ūngīnyoota, ūthīi ūnyue maai kuuma ndīgīthū-inī irīa arūme aya matahīrīre.” **10** Rīria Ruthu aiguire ūguo, akīanamīrīra, agītūmīthīa ūthīu thī. Akiuga atīrī, “Nī kīi gīatūma njītīkīrīke maitho-inī maku na wenda kūnjīka maūdū mega, ndī o mūdū wa kūngī?” **11** Boazu akīmūcookeria atīrī, “Nīnjīrītwo maūdū marīa mothe wīkīte nyaciaraguo kuuma hīndī rīria mūthuuri guo aakuire, na ūria watiganire na thoguo na nyūkwa, o na būrūri wanyu, ūgūtīka kūrī andū ūtaamenyanīte nao mbere ūyo. **12** Jehova arokūrīha nī ūndū wa ūguo wīkīte. Jehova Ngai wa Isīraeli, o ūria wee ūkīte kwīhītha mathagu-inī make, arokūrīha na irīhi inene.” **13** Nake Ruthu akiuga atīrī, “Mwathī wakwa, ndīrookīrīria gwītīkīrīka maitho-inī maku. Nīūthoorerētie, na ūkaarīria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gūtūika nīi ndīrī ta ūmwe wa ndungata akiuga cia airītu.” **14** Hīndī ya kūrīa irio yakīnya, Boazu akīmūwira atīrī, “Ūka haha. Oya mūgate ūtobokīe thīkī-inī ya ndībei.” Rīria Ruthu aikarīre thī na agethī, Boazu akīmūhe cairi hīhie. Nake akīria akīhūna, o ngīnya agītīgia. **15** Na hīndī rīria ookīrīre akahaare-rī, Boazu agīatha andū ake akīmeera atīrī, “O na ahaara kūu itīia-inī, mūtīkamūtētie. **16** O na nī kaba mūrūtage cairi ūmwe kuuma itīia-inī, mūmīrekie thī nī ūndū wake, mūmūtīgīre nīguo oke akīmīharaga, no mūtīkamūtētie.” **17** Nī ūndū ūcio Ruthu akīhaara kūu mīgūnda ūcio ngīnya o hwaī-inī. Agīcooka akīhūūra cairi rīria aahaarīte, ūgīkīnya mūigana wa eba ūmwe. **18** Akīmūkuua, agīcooka itūūra-inī, nake nyaciarawe akīona cairi rīria yothē aahaarīte. Ruthu agīcooka akīmūrūtīra kīria atagītīe aahūna, akīmūnēngera. **19** Nyaciarawe akīmūūra atīrī, “Ūmūthī uuma kūhaara kū? Uuma kūruta wīra kū? Kūrīthīmwo nī mūdū ūcio ūkūmenyire, agwīka maūdū mega!” Nake Ruthu akīhe nyaciarawe ūhorō ūkonīi mwene mīgūnda ūcio atīndīte akīruta wīra, akiuga atīrī, “Mwene mīgūnda ūcio ngūrūtaga wīra gwake ūmūthī-rī, etagwo Boazu.” **20** Naomi akīra mūtumia ūcio wa mūrīū atīrī, “Jehova aromūrīthīma! We ndatīgīte gwīka maūdū ma ūtugi kūrī arīa me muoyo, o na arīa makuīte.” Nīngī Naomi akīra Ruthu atīrī, “Mūdū ūcio nī wa mbarī iitū; o na nī ūmwe

wa arĩa mangĩtũmenyerera.” **21** Nake Ruthu ũcio Mũmoabi akiuga atĩrĩ, “O na anjĩĩre atĩrĩ, ‘Ikara na aruti akwa a wĩra o nginya marikie kũgetha cairi yakwa yothē.”” **22** Naomi akĩĩra Ruthu ũcio mũtũmia wa mũriũ atĩrĩ, “Ũndũ ũcio wa gũtwarana na airĩtu ake nĩũgũtũka mwega harĩwe, wee mwarĩ wakwa, tondu mũgũnda-inĩ wa mũndũ ũngĩ wahota kũgerwo ngero.” **23** Nĩ ũndũ ũcio Ruthu agĩkara hakuhĩ na ndungata cia airĩtu cia Boazu akĩhaaraga nginya magetha ma cairi na ma ngano magĩthira. Nake agĩtũra na nyaciarawe.

3 Mũthenya ũmwe-rĩ, Naomi, nyaciarawe wa Ruthu, akimwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, githĩ ndiagĩĩrwo ngũcarĩrie mũciĩ waku, kũria wee ũngĩona maũndũ mega? **2** Githĩ Boazu ũcio wee ũkoretwo na ndungata ciake cia airĩtu ti mũndũ wa rũĩra rwitu? Ũtũkũ ũyũ nĩguo ekũhuha cairi kihuhĩro-inĩ. **3** Withambe na wĩhake mageta mekũnunga wega, ningĩ wĩhũmbe nguo ciaku iria njega mũno. ũcooke ũikũrũke ũkinye kihuhĩro-inĩ, no ndũkeyonithie mũndũ ũcio nginya arikie kũria na kũnyua. **4** Rĩria arĩkoma, wone harĩa akoma. Ningĩ ũthĩĩ ho na ũhumbũrie magũrũ make, ũkome ho. Nake niegũkwĩra ũria wagĩĩrwo nĩ gwĩka.” **5** Ruthu akimũcookeria, akimwĩra atĩrĩ, “Maũndũ macio mothe wanjĩira no mo ngwĩka.” **6** Nĩ ũndũ ũcio agĩkũrũka agĩkinya kihuhĩro-inĩ kũ, na agĩka ũria wothē nyaciarawe aamwĩrite eeke. **7** Na rĩria Boazu aarĩkirie kũria na kũnyua, na agĩkorwo arĩ mũkenu, agithĩ agĩkoma mũthia-inĩ biũ wa hĩba ya cairi. Nake Ruthu agithĩ acemete, akimũhumbũria magũrũ, agĩkoma ho. **8** Ũtũkũ gatagati, kindũ gĩkĩlahũra Boazu, nake egarũra, agĩkora nĩ mũndũ-wa-nja wakomete magũrũ-inĩ make. **9** Akimũũria atĩrĩ, “Nĩwe ũ?” Nake akimũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata yaku Ruthu. Tambũrũkia gĩcũrĩ kĩa nguo yaku ũũhumbĩre, nĩ ũndũ wee nĩwe ũngĩtũmenyerera.” **10** Nake akimwĩra atĩrĩ, “Jehova arokũrathima mwarĩ wakwa. Ũtũgi ũria wonania nĩũkĩrite ũria wonanirie kiambĩrĩria-inĩ, nĩ ũndũ ndũnenda kũrũmanĩrĩra na aanake, marĩ athĩni kana marĩ itonga. **11** Na rĩrĩ, mwarĩ wakwa, ndũgetĩre. Nĩngũgwĩkĩra ũria wothē ũkũhuooya. Andũ othe a itũũra rĩrĩ riitũ nĩmoo atĩ wee ũrĩ mũndũ-wa-nja ngatha. **12** O na gũtũka ndĩ ũmwe wa arĩa mangĩkũmenyerera-rĩ, nĩ harĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũmenyerera wa hakuhĩ kũngĩra. **13** Rĩu kĩaara haha ũtũkũ ũyũ, na rĩciini gwakĩa angĩkorwo nĩekwenda gũkũmenyerera, nĩ wega; nĩagakũmenyerera. No angĩkorwo ndekwenda, o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, nĩngakũmenyerera. Kĩaara haha nginya rĩciũ rĩciini.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Ruthu agĩkoma hau magũrũ-inĩ make nginya rĩciini, no akĩroka gũkũria rĩciini tene kũri mairia, nake Boazu akimwĩra atĩrĩ, “Ndũkareke kũmenyeke atĩ nĩ kũri mũndũ-wa-nja ũrokĩte kihuhĩro-inĩ.” **15** Ningĩ akimwĩra atĩrĩ, “Rehe nguo iyo wĩgĩĩre wanĩrie.” Rĩria eekire ũguo, Boazu agĩtĩrĩra ibaba ithathatũ cia cairi, akimũgĩrĩra. Nake Ruthu agĩcooka itũũra-inĩ. **16** Na rĩria Ruthu aacookire kũri nyaciarawe-rĩ, Naomi akimũũria atĩrĩ, “Mwarĩ wakwa, kũraathire atĩa?” Nake akimwĩra maũndũ marĩa mothe Boazu aamwĩkĩire. **17** Ningĩ agĩcooka akimwĩra atĩrĩ, “Ibaba ici ithathatũ cia cairi nĩwe ũũheire, na anjĩra atĩrĩ, ‘Tiga kũinũkĩra nyaciaraguo moko matheri.’” **18** Nake Naomi akimwĩra atĩrĩ, “Eterera o ro ũguo, mwarĩ wakwa, nginya ũmenye ũria ũhoro ũcio ũgũthĩ, nĩgũkorwo mũndũ ũcio ndangĩhurũka nginya rĩria aniine ũhoro ũcio ũmũthĩ.”

4 Na rĩrĩ, Boazu akĩambata agĩthĩ nginya kihingo-inĩ gĩa itũũra, agĩkara thĩ ho. Rĩria mũndũ ũria wa mbarĩ yao,

ũria Boazu aarĩtie ũhoro wake ookire-rĩ, Boazu akimwĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, ũka haha ũkare thĩ.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ hau agĩkara thĩ. **2** Boazu agĩta athuuri ikũmi a itũũra akĩmeera atĩrĩ, “Ta ikarai thĩ haha!” Nao magũka o ũguo. **3** Ningĩ akĩra mũndũ ũcio wa mbarĩ yao atĩrĩ, “Naomi ũria ũracookire kuuma bũrũri wa Moabi-rĩ, nĩarendia gĩthaka kĩria kĩa rĩria kĩa Elimeleku, mũndũ wa mbarĩ ciitũ.” **4** Ndagĩciiria ngũhe ũhoro ũcio na ngwĩre ũgũre gĩthaka kũ ũrĩ mbere ya andũ aya maikarite haha o na mbere ya athuuri a andũ aitũ. ũngĩkorwo nĩngũgĩkũũra, ũgĩkũũre. No angĩkorwo ndũgwĩka ũguo-rĩ, nĩũĩre nĩguo menye. Nĩgũkorwo hatĩrĩ mũndũ ũngĩ ũrĩ na kihooto gĩa gwĩka ũguo tĩga wee, na nĩ ngagũcooka.” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩkũũra.” **5** Boazu nake akiuga atĩrĩ, “Mũthenya ũria ũkaagũra gĩthaka kũ kuuma kũri Naomi, na kuuma kũri Ruthu ũria Mũmoabi, nĩũkahikia mũtũmia wa ndigwa wa mũndũ ũcio wakuire, nĩgeetha ũtũũrie rĩtwa rĩa ũcio ũkũite o hamwe na indo ciake.” **6** Na rĩria mũndũ ũcio wa mbarĩ yao aigũre ũguo-rĩ, akiuga atĩrĩ, “Ndikũhota gũgĩkũũra, nĩ ũndũ ndahota gĩwĩthũkĩria ũgai wakwa nĩ mwene. Gĩgĩkũũre arĩ we. Nĩ ndingĩhota gwĩka ũguo.” **7** (Matukũ-inĩ ma tene thĩni wa Isiraeli-rĩ, mũtũgo wa gũkũũra kana gũkũũrania indo nĩguo maũndũ mothe marĩkio wega, mũndũ ũmwe wa eene ũhoro aarutaga kĩaaraatũ giake agakĩnengera mũndũ ũcio ũngĩ. Kũu Isiraeli ĩno nĩyo yarĩ njĩra ya gwĩkĩra ũira atĩ ũndũ ũria mũtũguanire nĩwarĩkĩria wega biũ.) **8** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio wa mbarĩ yao akĩra Boazu atĩrĩ, “Kĩgũre wee mwene.” Na akĩruta kĩaaraatũ giake, akimũnengera. **9** Hĩndĩ iyo Boazu akĩra athuuri acio na andũ othe atĩrĩ, “Ũmũthĩ mũrĩ aira akwa atĩ nĩndagũra indo ciothe cia Elimeleku, na cia Kilioni, na cia Mahaloni kuuma kũri Naomi. **10** Ningĩ nĩndahikia Ruthu ũria Mũmoabi, mũtũmia wa ndigwa wa Mahaloni, atũkie mũtũmia wakwa, nĩguo ndũũrie rĩtwa rĩa ũcio ũkũite hamwe na indo ciake, nĩguo rĩtwa rĩa rĩtĩkaanoore nyũmba-inĩ yao, kana rĩehere maandĩko-inĩ marĩa maigĩtmo ma itũũra. Ũmũthĩ nĩmwatũka aira!” **11** Ningĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikarite hau kihingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mũndũ-wa-nja ũcio ũroka gwĩkuo mũciĩ atũke o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Isiraeli. ũromenyeka kũu Efiratha, na ũgĩe igweta inene kũu Bethlehemu. **12** Ciana iria Jehova egũkũhe kuuma kũri mũrĩtu ũcio irotũma nyũmba yaku ĩhaane ta ya Perezu, ũria Tamaru aacĩrĩre Juda.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtũka mũtũmia wake. Nĩngĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩe nda, na agĩciara kahĩ. **14** Nao andũ-a-nja makĩra Naomi atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ũria ũtagũtũgĩte ũtarĩ na mũkũmenyereri. Kahĩ kau karogĩa ngumo njega Isiraeli guothe! **15** Kau nĩko gakerũhia mũtũũrĩre waku, na gagũtũũrie ũkũrũ-inĩ waku. Nĩ ũndũ mũtũmia wa mũrũguo, ũria ũkwendete na wa bata harĩ we gwĩkĩra aanake mũgwanja, nĩwe ũgĩciarite.” **16** Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera. **17** Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahĩ.” Nao magĩgata Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesi, ũria warĩ ithe wa Daudi. **18** Ici nacio nĩcio njjaro cia Perezu: Perezu nĩwe warĩ ithe wa Hezironi, **19** nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **20** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **21** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi. **22** nake Obedi aarĩ ithe wa Jesi, nake Jesi aarĩ ithe wa Daudi.

1 Samūeli

1 Na rīri, nī kwarī na mūdū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būriri ūria ūri irīma wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Mūefiraimu. **2** Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūria ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana. **3** Mwaka o mwaka mūdū ūcio nīambataga kuuma itūura rīake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona. Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjīri-Ngai a Jehova. **4** Rīria rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, nīagayagira mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airītu. **5** No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondu nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingite nda. **6** Na tondu Jehova nīamūhingite nda-rī, mūruwe nīakaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'urīkie. **7** Naguo ūndū ūcio ūgithī na mbere mwaka o mwaka. Rīria rīothe Hana aambataga athī nyūmba ya Jehova-rī, mūruwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrīa irio. **8** Nake Elikana mūthuuriwe akamūria afirī, "Hana, ūrarīra nīkī? Ūraaga kūrīa nīkī? Ūkuite ngoro nīkī? Githī nī ndīkīrite ihī ikūmi harīwe?" **9** Hīndī ūmwe maarīkia kūrīa na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agīkūra. Na rīri, Eli, mūthīnjīri-Ngai, aikarīre gītī itoonyero rīa hekarū ya Jehova. **10** Hana akīrīra mūno na akīhooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. **11** Nake akīlīta mwīhitwa, akiuga afirī, "Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngītīkīra kūrora thīna wa ndungata yaku na ūndīrikane, na ndūkarīganīrwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahī-rī, hīndī ūyo na nī nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtīrī hīndī rwenjī rūkaahutia mūtwe wake o na rī." **12** Na rīria aathīiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbara kanua. **13** Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīcīainainaga, no mūgambo wake ndaigūkaga. Eli agīciirīa afī nī kūrīo arītūto, **14** akīmūria afirī, "Nī nginya rī ūgīkūra ūri mūrūtu? Eheria ndibe ūyo yaku." **15** Hana akīmūcookeria, akiuga afirī, "Tīguo mwathi wakwa, nī ndī mūdū-wa-nja ūthīnīkīte mūno. Ndinuyūte ndibe kana njoohi; no nī ngoro yakwa ndīraitūrūrīra Jehova. **16** Tīga kuona ndungata yaku ta irī mūdū-wa-nja mwaganu; ngoretwo gūkū ngīhooya ndī na ruo rūingī o na kieha." **17** Eli akīmūcookeria afirī, "Thīi na thayū, na Ngai wa Isiraeli aroītīkīra gīkūhe kūrīa ūmūhoote." **18** Nake akiuga afirī, "Ndingata yaku īroītīkīrika maitho-inī maku." Nake Hana agīthīi na akīrīa irio, na ndaacookire gūtuka gīthīithi. **19** Magīkūra mūthenya ūyū ūngī rūciinī tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magīthīi kwao mūciī kūu Rama. Elikana agīkoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūrīrikana. **20** Nī ūndū ūcio ihinda rīgīkinya Hana akīgīa nda na agīciara kahī. Agīgatua Samūeli, akiuga afirī, "Nīgūkorwo nī kūhooya ndakahoire harī Jehova." **21** Rīria mūdū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyūmba yake yothē kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o mwaka na akahingie mwīhitwa wake-rī, **22** Hana ndaathīre. Eerīe mūthuuriwe afirī, "Kahī gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndīkaneane kūrī Jehova, na gagaatūruga kūu hīndī ciothe." **23** Mūthuuriwe Elikana akīmūrīra afirī, "Ūka o ūria ūkuona kwagīrīre. Ikara gūkū o nginya rīria gagaatika kuonga; we Jehova arotūma kiugo giake kihinge." Nī ūndū ūcio mūdū-wa-nja ūcio agīkara mūciī na agīkongithia nginya rīria aagatigithirie kuonga. **24** Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahī kau o karī kanani, hamwe

na ndegwa ya mīaka itatū, na eba ūmwe ya mūtu, na gītete kīa ndibe agīgatwara nyūmba ya Jehova kūu Shilo. **25** Maarīkia gūthīnja ndegwa-rī, magītware kahī kau kūrī Eli, **26** Nake Hana akīmūrīra afirī, "Tī-itherū o ta ūria wee mwathi wakwa ūtūruga muoyo-rī, nī nī mūdū-wa-nja ūria warūgamite haha hakuhi nawe akīhooya Jehova. **27** Ndahooire heo kahī gaka, nake Jehova nīetīkīrite kūuhe kīria ndamūhoore. **28** Tondu ūcio o na nī nīndakaamūrīra Jehova. Matukū mothe marīa gegūtūra muoyo-rī, gegūtūra kaamūrīrwo Jehova." Nake akīhooya Jehova arī o hau.

2 Ningī Hana akīhooya, akiuga afirī: **2** "Gūtīrī mūdū o na ū mūtheru ta Jehova; **3** "Mūtīgacooke kwaria na mwīkīrīro ūguo **4** "Mota ma njamba cia ita nīmoinangiku, **5** Arīa maarī ahūnu meyandīkithagia nīguo mone irio, **6** "Jehova nīwe ūrehaga gīkūu, na nīwe ūtūruga muoyo; (Sheol h7585) **7** Jehova nīwe ūtūmaga andū mathīine na arīa angī matonge; **8** Ooyaga mūthīni akamūruta rūkūngū-inī, **9** Nīakamenyerera makinya ma andū ake arīa atheru, **10** arīa makararagia Jehova nīmagathuthwo. **11** Nake Elikana akīnūka mūciī gwake Rama, no kahī kau gagītungatira Jehova karī harī Eli ūcio mūthīnjīri-Ngai. **12** Na rīri, ariū a Eli maarī andū aaganu; matiatīite Jehova. **13** Na rīri, warī mūtugo wa athīnjīri-Ngai harī andū, afī rīria mūdū o wothē aruta igongona, na rīria nyama ikīrugwo, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai yokaga na njibe ya mīthece itatū irī guoko-inī. **14** Yaikaga njibe ūyo nyūngū-inī ya kīgera, kana thaburia-inī, kana gīteng'ū-inī, kana nyūngū-inī ya rīūmba, nake mūthīnjīri-Ngai akeyoera o kīria gīothe njibe īngīarutire. Ūguo nīguo meekaga andū othe a Isiraeli arīa mookaga Shilo. **15** Na o na mbere ya maguta gūcinwo-rī, ndungata ya mūthīnjīri-Ngai nīyokaga na ikeera mūdū ūria ūraruta igongona afirī, "He mūthīnjīri-Ngai nyama imwe ahīhie; ndegwītīkīra nyama nduge kuuma kūrī we, tīga o nyama njīthī." **16** Mūdū angāmūrīre afirī, "Reke maguta mambe macinwo, ūcooke woe kīria gīothe ūkwenda," ndungata yacoookaga afirī, "Aca, nengera o ru rīo; kwaga ūguo, ndīmīoe na hinya." **17** Wīhia ūcio wa aanake a Eli warī mūnene mūno maitho-inī ma Jehova, nīgūkorwo nīmanyararaga magongona marīa andū maarutagira Jehova. **18** Nowe Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī o mwana mūnini, ehumbite ebodi ya gatani. **19** O mwaka nyina nīamūtumagira gakanjū, akamūrwarīra rīria megūthīi na mūthuuriwe kūruta igongona rīa mwaka o mwaka. **20** Eli nīarathimaga Elikana na mūtumia wake, akoiga afirī, "Jehova arokūhe ciana na mūdū-wa-nja ūyū icooke ithenya rīa mwana ūyū aahoote, na agīcooka kūmūheana harī Jehova." Nao magacooka makainūka kwao mūciī. **21** Nake Jehova akīguira Hana tha; akīgīa nda agīciara aanake atatū na airītu eerī. Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūrīra hau mbere ya Jehova. **22** Na rīri, Eli aarī mūkūrū mūno, na nīaiguaga maūndū mothe marīa ariū ake meekaga Isiraeli guothe, na ūria maakomaga na andū-a-nja arīa maatungataga itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **23** Nī ūndū ūcio akīmooria afirī, "Nī kī gītūmaga mwīke maūndū ta maya? Nīndīraigua kuuma kūrī andū othe ūhoru wa cīko ici cianyu cia waganu. **24** Aca, ariū akwa; ūhoru ūria ndīraigua ūkīhunja gatagatī ka andū a Jehova ti mweha. **25** Mūdū angīhīria mūdū ūria ūngī-rī, Ngai no amatehūrane; no mūdū angīhīria Jehova-rī, nūū ūngīmūthaitanīrīra?" No rīri, aanake ake matīgana kūigua magīkaano nī ithe wao, nīgūkorwo Jehova nīatuīte nīekūmooiraga. **26** Nake mwana ūcio ti Samūeli agīkūra, akīnēnehaga, akiendagwo nī Jehova o na andū. **27** Na rīri,

mündü wa Ngai niokire kūrī Eli, akimwira atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Githi nī ndieguūrīrie nyūmba ya thoguo rīria maarī Misiri watho-inī wa Firaūni? **28** Ndathuure thoguo kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli atūike mūthīnjīri-Ngai wakwa, aambatage kīgongona-inī giākwa, na acinage ūbumba, na ehumbage ebodi arī mbere yakwa. Nīngī nīndaheire nyūmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nī andū a Isiraēli cia maruta ma gūcinwo na mwaki. **29** Nī kī gītūmīte mūnyarare igongona rīakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irī cia gūkaro giākwa? Nī kī gītūmīte ūtīie arīū aku kūngīra, mwīnoragie na icunjī iria njega cia iruta o rīothe rīria ndutagīrwo nī andū akwa a Isiraēli?’ **30** “Tōndū wa ūguo-rī, Jehova, Ngai wa Isiraēli, oigite atīrī, ‘Nīnderaniire atī nyūmba yaku na nyūmba ya thoguo nīgūtūūra indungatagīra nginya tene.’ No rīu Jehova oigite atīrī, ‘Ūndū ūcio ūrōndaihirīria Ariā mandīte nīndīrimatīaga, no arī maamenete nīmarīmenagwo. **31** Hīndī nīroka rīria ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andū a nyūmba ya thoguo, nīgeetha gūtikanakorwo na mündū mūkūrū thīnī wa nyūmba yaku, **32** nawe nīūkona mīnyamaro gūkaro-inī giākwa. O na gūtūika ūndū mwega nīgeekwo Isiraēli, thīnī wa nyūmba yaku gūtīrī hēndī gūgaakorwo mündū mūkūrū. **33** O mündū waku ūria itakehira kīgongona-inī giākwa-rī, agaatigio no geetha agūtue mūtūmumu na maithori, na aigūthagie ngoro yaku kīeha, nacio njiaro ciaku ciothe irīkuuaga o rīria ciatūika andū agima. **34** “Naguo ūndū ūria ūkūhaana kūrī arīū aku eerī, Hofini na Finehasi, ūgaatūika kīmenyithia kūrī wee na arīū aku, o eerī magaaaku mūthēnya ūmwe. **35** Na nī nīngethuurīra mūthīnjīri-Ngai mwīhokeku, ūria ūgeekaga kūrīngana na ūndū ūria ūrī ngoro-inī na meciiria-inī makwa. Nīngahaanda nyūmba yake itūūre rīrūmīte, nake nīagatungataga mbere ya ūria wakwa mūitīrīrie maguta hīndī ciothe. **36** Nīngī mündū wothe ūria ūgaatigara wa nyūmba yaku, nīagooka amūnamīrīre nī ūndū wa gicunjī kīa betha na kenūy komū ka mūgate, amūthaithe amwīre atīrī, “Ta he wīra ūmwe wa ūthīnjīri-Ngai nīguo nyonage gīa kūrī.””

3 Nake mwana ūcio ti Samūeli aatungataga mbere ya Jehova arī harī Eli. Matukū-inī macio kiugo kīa Jehova gītaiguagwo kaingī, na gūtionekega cioneke kaingī. **2** Ūtukū ūmwe Eli, ūria maitho make maambīrīrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakome o harīa amaenyere. **3** Tawa wa Ngai ndwahorete, nake Samūeli aakome kīa wīna he hekarū ya Jehova, harīa ithandūkū rīa Ngai rīarī. **4** Hīndī ūyo Jehova agīta Samūeli. Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.” **5** Nake agīteng’era kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.” No Eli akiuga atīrī, “Nī ndītanīte; cooka ūgakome.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī agīkoma. **6** Jehova agītana rīngī, “Samūeli!” Nake Samūeli agīkūra, agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.” Eli akiuga atīrī, “Mūrū wakwa, nī ndītanīte; cooka ūgakome.” **7** Hīndī ūyo Samūeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguūrīrio kiugo kīa Jehova. **8** Jehova nīetire Samūeli rīita rīa gatatū, nake Samūeli agīkūra agīthī kūrī Eli, akiuga atīrī, “Nī wanjīta; nī ūyū haha.” Nake Eli akīmenya atī nī Jehova wetaga mwana ūcio. **9** Nī ūndū ūcio Eli akīra Samūeli atīrī, “Thī ūgakome, na wona aagwīta uuge atīrī, ‘Jehova, aria, nī ūndū ndungata yaku nīthīkīrīrie.” Nī ūndū ūcio Samūeli agīthī, na agīkoma harīa aakomaga. **10** Nake Jehova agīka akīrīgama hau, agītana o ta mahinda macio mangī atīrī, “Samūeli! Samūeli!” Nake Samūeli akiuga atīrī, “Aria, nī ūndū ndungata yaku nīthīkīrīrie.” **11** Nake Jehova akīra Samūeli atīrī, “Rora, nī ndī kahukī kwīa ūndū thīnī wa Isiraēli ūria

ūgaatūma matū ma mündū o wothe ūria ūkaūguu mararake. **12** Hīndī ūyo maūndū marīa mothe ndoigire ma gūkīrīra Eli na nyūmba yake nīngamahingīa kuuma kīambīrīria nginya mūthia. **13** Nīgūkorwo nīndamwīrīre nīngatūira nyūmba yake ciira nginya tene nī ūndū wa mehīa marīa we oī ūhoro wamo; arīū ake nīmetuire andū a kūmeneka, nake akīremwo nī kūmakaaania. **14** Nī ūndū ūcio nīndehīrīre igūrū rīa nyūmba ya Eli ngiuga atīrī, ‘Waganu wa nyūmba ya Eli ndūrī hīndī ūkaahoroherio na igongona kana iruta.” **15** Samūeli agīkoma o nginya rūciinī, na okīra akīhingūra mīrango ya nyūmba ya Jehova. Nīetigagīra kwīra Eli ūhoro wa kīoneki kīu, **16** no Eli akīmūwita, akiuga atīrī, “Samūeli, mūrū wakwa.” Nake Samūeli agīcookia atīrī, “Nī ūyū haha.” **17** Eli akīmūūra atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūcio Jehova arakwīrīre? Ndūkae kūhītha ūndū ūcio. Ngai arogwīka ūndū mūrū makīria, ūngīhītha ūndū o na ūmwe ūria arakwīrīre.” **18** Nī ūndū ūcio Samūeli akīmūwita maūndū mothe, na ndaamūhīrīre ūndū o na ūmwe. Eli agīcooka akiuga atīrī, “Ūcio nī Jehova; nīeke ūndū ūria ekuona wagīrīre maitho-inī make.” **19** Jehova nīakoragwo hamwe na Samūeli o ūria aakūraga, na ndaarekire kiugo o na kīmwe giāke kīūrīre thī. **20** Nakuo Isiraēli aatīre kuuma Dani nginya Birishiba magīkūraana atī Samūeli gūrū mūthūure atūike mūnabī ya Jehova. **21** Nake Jehova agīthī na mbere kuonekana kūu Shilo, na kūu nīkuo eguūrīrie kūrī Samūeli na ūndū wa kiugo giāke.

4 Na rīrī, andū a Isiraēli nīmoimagarīre makarūe na Afīlisti. Andū a Isiraēli makīamba hema ciao kūu Ebeni-Ezeri, nao Afīlisti makīamba ciao kūu Afeku. **2** Afīlisti magītūma ita rīao rīgacemanie na Isiraēli, na o ūria mbaara yathīiaga na mbere-rī, noguo Isiraēli maahootagwo nī Afīlisti, arīa mooragire andū ta 4,000 kūu maarūagīra. **3** Rīria mbūtū ciacookire kambī-inī-rī, athuuri a Isiraēli makūrīra atīrī, “Jehova atūma tūhootwo nī Afīlisti ūmūthī nīkī? Nī tūgīrīe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Shilo, nīgeetha tūthī nario rītūhonokie kuuma moko-inī ma thī ciitū.” **4** Nī ūndū ūcio andū acio magītūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūkarīre gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Ngai. **5** Rīria ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraēli othe makiugīrīria na mīgambo mūnene o nginya thī ikīinaina. **6** Na rīria Afīlisti maaguire mbugīrīrio ūyo makīurania atīrī, “Mbugīrīrio ūyo irī kambī-inī ya Ahībirania nī ya kīrī?” Hīndī ūria maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyite kambī-inī, **7** Afīlisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyīkīte kambī-inī, ithūf tūrī thīna-inī! Gūtīri kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. **8** Wūi-īya-witū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai iria ciathūrīre andū a Misiri na mīthīro ya mīthēmba yothe werū-inī. **9** Mwīyūmīrīrie, Afīlisti aya! Tuikai arūme ki, kana mūtuo ngombo cia Ahībirania, ta ūria matūire marī ngombo cīanyu. Tuikai arūme ki, na mūrūe!” **10** Nī ūndū ūcio Afīlisti makīrūa nao, na andū a Isiraēli makīhootwo, nake o mündū akīūrīra hema-inī yake. Nayo njūragano yarī nene mūno; thigarī cia Isiraēli ngiri mīrongo itatū iria ciathīiaga na magūrū ikīuragwo. **11** Nario ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua. **12** Mūthēnya o ro ūcio Mūbenjamīni ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthī nginya Shilo, nguo ciake irī ndembūkangu na aarī na tīrī mūtwe. **13** Na rīria aakinyire-rī, agīkora Eli aikarīre gītī giāke mūkīra-inī wa

njira, acūthiririre, tondu ngoro yake yari na guoya ni undu wa ithanduku rya Ngai. Hindi iria mundu ucio aatoonyire itũura-ini, na akicheana ũhoro ũria gwekikite-ri, itũura riothe rigikayurũrika. **14** Riria Eli aiguire mukayurũruko ucio akũria atiri, “Gitũmi kia inegene riu ni ki?” Nake mundu ucio agithi narua hari Eli, **15** ũria wari na ikũru wa miaka mirongo kenda na inana, ũria maitho make moorite, akaagaga kuona. **16** Akĩria Eli atiri, “No hindi ndooka nyumite mbaara-ini; ndoora kuuma kuo o ũmũthi.” Eli akimũria atiri, “Ni atia gwikikire mũru wakwa?” **17** Mundu ucio warehire ũhoro agĩcookia atiri, “Andũ a Isiraeli nĩmoorire Afilisti, nayo mbũtu ya ita niyũragitwo mũno. O na ariũ aku eerĩ, Hofini na Finehasi aari na nda na aatigĩtie hanini aciare. Na riria aaguire ũhoro ucio wa atĩ ithanduku rya Ngai nĩrithahitwo, na atĩ iciciarawe hamwe na mũthuuriwe nĩmakuite-ri, akinyiitwo ni ruo rwa kũrũmwo na agiciara, no agĩtooro ni ruo rwa gũciara. **20** Na riria aakuaga, atumia ari maamũiteithagĩria makĩmũria atiri, “Tiga gũkua ngoro; niwaciara kahĩ.” No ndaacookirie undũ o na kana kũrũmbũya ũhoro o na ũrikũ. **21** Nake agĩtua kahĩ kau Ikabodu, akiuga atiri, “Riiri niweherete Isiraeli,” ni undũ wa ithanduku rya Ngai gũtahwo, na gũkua gwa iciciarawe na mũthuuriwe. **22** Akiuga atiri, “Riiri niweherete ũkoima Isiraeli, ni undũ ithanduku rya Ngai nĩrithahitwo.”

5 Na riri, Afilisti maarikia gũthaha ithanduku rya Ngai, makĩrĩruta kũu Ebeni-Ezeri, makĩrĩtwara Ashidodi. **2** Magĩcooka magĩtwara ithanduku riu thĩni wa hekarũ ya ngai yao iria yetagwo Dagoni, na makĩriaga rĩriganĩtie na Dagoni. **3** Riria andũ a Ashidodi mookĩrĩre rũciini tene mũthenya ũyũ ũngi-ri, magĩkora Dagoni igũite igakoma na nda hau mbere ya ithanduku rya Jehova! Makĩoya Dagoni makĩmĩcookia handũ hayo. **4** No mookĩra rũciini rũrũ rĩngi-ri, magĩkora Dagoni igũite igakoma na nda hau mbere ya ithanduku rya Jehova! Mũtwe na moko mayo meeri nĩcioinĩkĩte, ikagũa hau hingĩro-ini ya mũrango wa nyũmba; no mwĩri wayo watigarite. **5** Nĩkio nginya ũmũthĩ gũtirĩ athĩnjĩri-ngai a Dagoni kana andũ angĩ matooonyaga hekarũ ya Dagoni kũu Ashidodi magereire hingĩro-ini iyo ya mũrango. **6** Nakuo guoko kwa Jehova gũkũmĩra andũ a Ashidodi na kũndũ kũria kwariganĩtie nakuo; akĩmarehere mwanangĩko na akĩmahũura na mirimũ ya mahũha. **7** Na riria andũ a Ashidodi moonire ũria gwekika, makiuga atiri, “Ithanduku rya ngai ya Isiraeli rĩtigũkara na ithũ gũkũ gwitũ, nigũkorwo guoko gwake nigũtũũmĩre mũno hamwe na ngai iitũ Dagoni.” **8** Ni undũ wa ũguo magĩcookanĩria aathani othe a Afilisti, makĩmooria atiri, “Tũgwika atia na ithanduku riri rya ngai ya Isiraeli?” Nao magĩcookia atiri, “Rekei ithanduku riri rya ngai ya Isiraeli rĩthamĩrio Gathu.” Ni undũ ucio magĩthamĩa ithanduku riu rya Ngai wa Isiraeli. **9** No riri, maarikia kũrĩthamĩria kuo, guoko kwa Jehova gũgũkĩrĩra itũura riu inene, gũkĩgia kĩmako kĩnene. Akihũura andũ a itũura riu inene, ari ethi na ari akũrũ, akĩmarehere mirimũ ya mahũha. **10** Ni undũ ucio magĩtwara ithanduku riu rya Ngai Ekironi. Na riria ithanduku riu riatooonyaga Ekironi-ri, andũ a Ekironi makĩanĩrĩra na mũgambo makiuga atiri, “Nĩmaarehe ithanduku rya ngai ya Isiraeli gũkũ gwitũ niguo matũurage ithũ hamwe na andũ aitũ.” **11** Ni undũ wa ũguo magĩcookanĩrĩra

aathani othe a Afilisti makĩmeera atiri, “Cookiai ithanduku riri rya ngai ya Isiraeli rĩehere gũkũ; nĩrĩcookio kũria riumite kana rĩtũurage hamwe na andũ aitũ.” Nigũkorwo gũkũ nĩkĩaiyũritie itũura riu inene kĩmako; guoko kwa Ngai ni kwariũmĩre mũno. **12** Nao ari mataakuire makihũurwo na mirimũ ya mahũha, nakio kĩrĩro gĩa itũura riu inene gĩgĩkinya o igũrũ kwa Ngai.

6 Na riri, ithanduku rya Jehova rĩarikia gũkara bũruri wa Afilisti mĩeri mũgwanja-ri, **2** Afilisti magĩta athĩnjĩri-ngai na aragũri, makĩmooria atiri, “Tũgwika atia na ithanduku riri rya Jehova? Twĩre ũria tũngĩrĩcookia kũria rĩoimite.” **3** Nao magĩcookia atiri, “Mũngĩkorwo ni mũgũcookia ithanduku rya ngai ya Isiraeli, mũtikarĩcookie riri itheri, no nginya mũrĩtũme na kĩndũ gĩa kũrutwo iruta rya mahĩtia. Hindi iyo nĩmũkaahona, na mũmenye kĩria gitũmite guoko gwake kwage kweherio igũrũ rĩanyu.” **4** Afilisti makĩũria atiri, “Ni iruta rĩrikũ rya mahĩtia tũngĩmĩrutĩra?” Nao magĩcookia atiri, “Tũmĩhiano tũtano twa thahabu tũhaana mahũha, na tũtano twa thahabu tũhaana tũbĩa o ta ũria aathani a Afilisti maigana, ni undũ inyuũ na aathani anyũ mũhũũritwo na mũhiro mũthemba o ũmwe. **5** Thondekai tũmĩhiano twa mahũha na twa tũbĩa iria irathũkia bũruri, na mũtĩie ngai ya Isiraeli. No gũkorwo niakeheria guoko gwake kuume igũrũ rĩanyu, o na igũrũ rya ngai cianyu, o na bũruri wanyu. **6** Ni kũ gitũmite mũmie ngoro cianyu ta ũria andũ a Misiri na Firaiũni meekire? Riria aamahinyĩrĩrie-ri, githi matiarekereire andũ a Isiraeli niguo mathĩ? **7** “Na riri, haarĩria ngaari njerũ, na ng’ombe igĩri njaiiri itari cihwo icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-ini iyo, no mweherie njaũ ciacio mũcihingĩre kiugũ. **8** Oyai ithanduku rya Jehova mũriigĩre igũrũ rya ngaari, na mũgie gathanduku mwena-ini wario na mũgekire indo icio cia thahabu icio mũramĩcookeria iri cia iruta rya mahĩtia. Rekei rĩthĩ, **9** no mũikare mũrĩrore. Rĩngĩambata rĩkinye bũruri wario, rierekere Bethi-Shemeshu-ri, nigũgatuika atĩ ni Jehova ũtũrehere mũtino ũyũ mũnene ũũ. No kũngĩkorwo ti ũguo, nĩtikamena atĩ ti guoko gwake gwatũhũũre, no ni undũ watũkorire o ũguo.” **10** Ni undũ ucio magĩka ũguo. Makĩoya ng’ombe icio igĩri magĩcioherera ngaari-ini, na makĩhingĩra njaũ ciacio kiugũ. **11** Makĩgĩrĩra ithanduku rya Jehova igũrũ rya ngaari, na hamwe nario makĩgĩrĩra gathanduku kari kaari na tũbĩa tũu twa thahabu na tũmĩhiano tũu twahaanaga mahũha. **12** Nĩngĩ ng’ombe icio ikiambata irũngĩrĩrie irorete Bethi-Shemeshu, igĩthĩ na njira yothe ikĩanagia; itiakurĩre na mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. Nao aathani a Afilisti magĩcĩrũmĩrĩra o nginya mũhaka-ini wa Bethi-Shemeshu. **13** Hindi iyo andũ a Bethi-Shemeshu ni kũgetha maagethaga ngano yao kianda-ini, na riria maatiire maitho makĩona ithanduku rya Ngai, magĩkena nĩkũrĩona. **14** Nayo ngaari igĩkinya mũgũnda-ini wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu, nayo ikĩrũgama hakuhi na ihiga inene. Andũ acio magĩatũranga mĩti ya ngaari iyo, na makĩrutĩra Jehova ng’ombe icio igongona rya njino. **15** Nao Alawii makĩrutĩra ithanduku rya Jehova hamwe na gathanduku ka mĩhiano iyo ya thahabu, makĩmĩgĩrĩra igũrũ rya ihiga riu inene. Mũthenya ucio andũ a Bethi-Shemeshu makĩrutĩra ng’ombe icio iri igongona rya njino hari Jehova. **16** Aathani acio atano a Afilisti makĩionera maĩndũ macio mothe, na magĩcooka Ekironi mũthenya o ro ucio. **17** Ino nĩyo mĩhiano ya mahũha ma thahabu irĩa Afilisti maatumire iri igongona rya mahĩtia rya kũrutĩrwo Jehova: Mũhiano o ũmwe warutagwo ni undũ wa o itũura: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. **18** Naguo mũigana wa

mbia cia thahabu waiganaga o ta matũũra ma Afilisti ma aathani acio atano, matũũra macio maairigĩrwo na thingo cia hinya hamwe na tũtũra twa bũrũri wao. Narĩo ihiga rĩu inene harĩa maigĩrĩre ithandũkũ rĩa Jehova, nĩ mũira ngĩnya ũmũthĩ rĩrĩ kũu mũgũnda-inĩ ũcio wa Joshua wa kũu Bethi-Shemeshu. **19** No Ngai akĩũraga andũ amwe a kũu Bethi-Shemeshu, akĩũraga andũ mĩrongo mũgwanja nĩ undũ nĩmarorire ithandũkũ rĩa Jehova thĩĩnĩ. Andũ makĩrĩra nĩ undũ wa ihũura rĩu inene Jehova aamahũũrite narĩo, **20** nao andũ a Bethi-Shemeshu makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩrũgama mbere ya Jehova, Ngai ũyũ mũtheru? Ithandũkũ rĩkwambatio kũrĩ ũ rĩoima haha?” **21** Ningĩ magĩtũũma kũrĩ andũ a Kiriathu-Jearimu, makĩmeera atĩrĩ, “Afilisti nĩmacookia ithandũkũ rĩa Jehova. Ikũrũkai mũrĩgĩre mũriambatie kwanyu.”

7 Nĩ undũ ũcio andũ a Kiriathu-Jearimu magĩthĩ, makĩgĩra ithandũkũ rĩa Jehova, makĩriambatia. Makĩrĩtwara mũcĩ wa Abinadabu kirĩma-igũrũ, na makĩamũra mũrĩu Eleazaru aikaragie ithandũkũ rĩa Jehova. **2** Ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro nĩriakarire Kiriathu-Jearimu ihinda iraa, ihinda rĩa mĩaka mĩrongo rĩrĩ rĩo thehe, nao andũ othe a Isiraeli magĩcakaya na makĩrongooria Jehova. **3** Nake Samũeli akĩra nyũmba yothe ya Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩkorwo nĩmũgũcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rĩ, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mwĩneane kũrĩ Jehova, na mũmũtungatĩre o we wiki, nake nĩakamũkũũra amũrute guoko-inĩ kwa Afilisti.” **4** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtigana na Mabaali na Maashitarothu, magĩtungatĩra Jehova o we wiki. **5** Ningĩ Samũeli akiuga atĩrĩ, “Cookanĩrĩria Isiraeli othe kũu Mizipa, na nĩ nĩngamũthaitanĩrĩra hari Jehova.” **6** Na rĩria maagomanite kũu Mizipa, magĩtaha maa makĩmaita mbere ya Jehova. Mũthenya ũcio makĩhinga kũria irĩa, na makiumbũra mehia mao makiugĩra kũu atĩrĩ, “Nĩ twĩhũire Jehova.” Nake Samũeli nĩwe warĩ mũtongoria wa Isiraeli kũu Mizipa. **7** Rĩria Afilisti maagũire atĩ Isiraeli maagomanite kũu Mizipa, aathani a Afilisti makĩambata magĩthĩ makamatharĩkĩre. Na rĩria andũ a Isiraeli maaigũire ũhoro ũcio, makĩnyĩtuo nĩ guoya nĩ undũ wa Afilisti. **8** Makĩra Samũeli atĩrĩ, “Ndũgaatĩe gũkaira Jehova Ngai witũ nĩ undũ witũ, nĩgeetha atũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti.” **9** Nake Samũeli akioya kagondũ koongaga na agĩkarutĩra Jehova igongona rĩa njino karĩ kagima o ro ũguo. Agĩkaira Jehova nĩ undũ wa Isiraeli, nake Jehova akĩmũcookeria ũhoro. **10** Na hĩndĩ rĩa Samũeli aarutaga igongona rĩa njino-rĩ, Afilisti magĩkũhĩrĩria nĩguo marũe na Isiraeli. No mũthenya ũcio Jehova akĩruruma na marurumĩ manene mũno ma gũkĩrĩra Afilisti, na agĩtũma mamake mũno o nginya magĩtoorio mũno mbere ya andũ a Isiraeli. **11** Nao andũ a Isiraeli makĩuma kũu Mizipa naihenya, magĩteng’eria Afilisti makĩmooragaga kũu njĩra-inĩ, makĩmakinyia mũhuro wa Bethi-Kari. **12** Ningĩ Samũeli akioya ihiga na akĩrĩhaanda gatagatĩ ka Mizipa na Shenĩ. Akĩrĩta Ebeni-Ezeri, akiuga atĩrĩ, “Nginyagia hau nĩ Jehova itũteithĩte.” **13** Nĩ undũ ũcio Afilisti magĩtoorio mũno na matiacookire gũtharĩkĩra bũrũri wa andũ a Isiraeli rĩngĩ. Ihinda rĩothe rĩria Samũeli aatũũire muoyo, guoko kwa Jehova gwatũũire gũkĩrĩre Afilisti. **14** Namu matũũra maria Afilisti maatahite kũrĩ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magĩcookerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩkũũra bũrũri ũria wariganĩte na matũũra macio nago kuuma kũrĩ watho wa Afilisti. Na gũkĩgĩa thayũ gatagatĩ ka Isiraeli na Aamori. **15** Samũeli agĩthĩ na mbere gũtiĩrĩra Isiraeli matukũ mothe ma muoyo wake. **16** Mwaka o mwaka

nĩathiũrũkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa, agatuithanagia andũ a Isiraeli ciira kũndũ guothe. **17** No nĩacookaga Rama hĩndĩ ciothe, kũria mũcĩ wake warĩ, o na kũu agatuithanagia ciira kũrĩ andũ a Isiraeli arĩ kũu. Nake agĩkaira Jehova kĩgongona kũu.

8 Rĩria Samũeli aakĩrĩre, nĩathuurire arĩu ake matũke atĩrĩrĩrĩ bũrũri wa Isiraeli. **2** Mũrĩu wake wa irigĩthathi eetagwo Joeli, nake wa keerĩ eetagwo Abija, nao maatungataga kũu Bĩrĩshiba. **3** No rĩrĩ, arĩu ake matiathĩre na mũthĩre ta yake. Nĩmagarũrũkire makĩrĩrĩria ũtonga ũtarĩ wa ma, na makaamũkagĩra mahaki, na makoogomagia kĩhoo. **4** Nĩ undũ ũcio athuuri othe a Isiraeli makĩũngana, magĩthĩ kũrĩ Samũeli o kũu Rama. **5** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũkũrũ, nao arĩu aku matirathĩ na mũthĩre ta yaku; rĩu thũura mũthamaki atũtongoragie o ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe.” **6** No rĩria maamwĩrĩre atĩrĩ, “Tũhe mũthamaki atũtongoragie.” ũndũ ũcio ndwakenĩre Samũeli; nĩ undũ ũcio akĩhooya Jehova. **7** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria ũria wothe andũ aya marakwĩra; tiwe mararega, no nĩ nĩ mararega ndũke mũthamaki wao. **8** O ta ũria matũire megaka ũguo kuuma mũthenya ũria ndamambatĩre ngĩmaruta bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ, makandiganĩria magatungatĩra ngai ingĩ, ũguo noguo maragwĩka. **9** Na rĩrĩ, kimathĩkĩrĩre; no ũmataare, ũtĩrĩthie na ũreke mamenye ũria mũthamaki ũcio ũkaamathamakagĩra ageekaga.” **10** Nake Samũeli akĩra andũ acio maamwĩtagia mũthamaki ũhoro wothe wa Jehova. **11** Akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo mũthamaki ũria ũkaamũthamakagĩra ageekaga: Nĩakoya arĩu anyu amatue a gũtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyũkage mbere ya ngaari ciake cia ita. **12** Amwe ao nĩakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mĩrongo itano, na arĩa angĩ marĩmage mĩgũnda yake na makamũgethara, o na angĩ mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. **13** Nĩakoya arĩtu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a migate. **14** Nĩakoyaga mĩgũnda yanyu, na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, na ya mĩtamaiyũ irĩa mĩega mũno amĩhe ndungata ciake. **15** Nĩakoyaga gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano yanyu na gĩa thabĩbũ cianyu akĩhe anene ake na ndungata ciake. **16** Ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-anya, na ng’ombe cianyu iria njega na ndigiri nĩagacoya itũkũe cia kũmũrutagĩra wĩra. **17** Nĩakoyaga gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa mahĩu manyu, o na inyuũ ene nĩ mũgaatũka ngombo ciake. **18** Mũthenya ũcio wakinya-rĩ, nĩmũgakaya nĩ undũ wa mũthamaki ũcio mwĩthũrĩre, nake Jehova ndarĩ undũ akaamũcookeria mũthenya ũcio.” **19** No andũ acio makĩrega gũthĩkĩrĩria Samũeli makiuga atĩrĩ, “Aca! Ithũi tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra. **20** Ningĩ tũtuũke ta ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, tũrĩ na mũthamaki wa gũtũtongoragie na wa gũthĩaga mbere iitũ na wa kũrũaga mbaara ciitũ.” **21** Rĩria Samũeli aigũire ũhoro ũria wothe andũ acio moigire-rĩ, akĩũcookeria mbere ya Jehova. **22** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maigũe, ũmahe mũthamaki.” Nake Samũeli akĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ nĩacooke itũũra-inĩ rĩake.”

9 Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ Mũbenjamini ũmwe, mũndũ warĩ igweta wetagwo Kishu mũrũ wa Abieli, mũrũ wa Zeroru, mũrũ wa Bekorathu, mũrũ wa Afia wa Benjamini. **2** Mũndũ ũcio aarĩ na mũrĩu wetagwo Saũlũ, mwanake kũrorerwa na gũtĩrĩ ũngĩ mangĩagananĩrio nake harĩ andũ a Isiraeli, nake aarĩ mũraihũ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe, kuuma ciande ciake gũthĩ na igũrũ

o wega atĩ ndigiri nĩconekeke.” No nderire ithe mũnini ũria Samũeli aamwĩrĩre ũhoro ũkonĩĩ ũthamaki. **17** Samũeli agĩtũmanĩra andũ a Isiraeli mongane harĩ Jehova kũu Mizipa, **18** akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Nĩ nĩ nĩ ndaarutire Isiraeli, ngĩmambatia kuuma bũrũri wa Misiri, na nĩ nĩ ndaamũkũrĩre kuuma watho-inĩ wa Misiri, na mothamaki-inĩ mothe marĩa maamũhinyagĩrĩra.’” **19** No rĩrĩ, nĩmũregete Ngai wanyu, ũria ũmũhonokagia kuuma kũrĩ mĩnyamaro na mathĩna manyu mothe, na mũkoiga atĩrĩ, ‘Aca, tũhe mũthamaki atũthamakagĩre.’ Nĩ ũndũ ũcio riu mwĩneanei mbere ya Jehova ta ũria mĩhĩrĩga yanyu na mbarĩ cianyũ itarĩĩ.” **20** Rĩrĩa Samũeli aarehire mĩhĩrĩga yothye ya Isiraeli hakuhĩ-rĩ, mũhĩrĩga wa Benjamini nĩguo wathuurirwo. **21** Ningĩ akĩrehithia mĩhĩrĩga wa Benjamini hau mbere, mbarĩ o mbarĩ, na mbarĩ ya Matiri niyo yathuurirwo. Mũthia-inĩ Saũlũ mũrũ wa Kishu agĩthuurwo. No maamwetha matiigana kũmuona. **22** Nĩ ũndũ ũcio magĩtũria ũhoro makĩria harĩ Jehova, “Mũndũ ũcio nĩokĩte gũkũ?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ũ, ehithĩe harĩa indo ciigĩtuo.” **23** Nao magĩteng’era, makĩmũgĩra, na aarũgama gatagatĩ ka andũ-rĩ, nĩwe warĩ mũraihu gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **24** Samũeli akĩra andũ othe atĩrĩ, “Nĩmuona mũndũ ũria Jehova athuurĩte? Gũtirĩ mũndũ ũhaana take harĩ andũ aya othe.” Nao andũ makĩanĩria makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura ihinda iraa!” **25** Samũeli agĩtaarĩria andũ mawatho ma ũthamaki. Nake akĩmaandika gĩkũngo-inĩ akĩmaiga mbere ya Jehova. Ningĩ Samũeli akĩra andũ mathĩ, o mũndũ gwake mũciĩ. **26** Saũlũ o nake agĩthĩ gwake mũciĩ kũu Gibe, oimagarĩtĩ nĩ andũ njamba arĩa ngoro cio ciahutĩtĩ nĩ Ngai. **27** No andũ amwe a thogotho makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aahota atĩa gũtũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saũlũ agĩkirĩra ki.

11 Na rĩrĩ, Nahashu ũria Mũamoni niambatire agĩthĩ akĩrĩgĩcĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano, na ithũ nĩ tũrĩgũtungatagĩra.” **2** Nowe Nahashu ũcio Mũamoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano na inyuĩ mwetĩkĩra ũndũ ũyũ ũmwe: atĩ ngũũre riitho rĩa ũrĩo rĩa o mũndũ wothe nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.” **3** Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe, kũngĩaga mũndũ wa gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwĩneana kũrĩ we.” **4** Rĩria andũ acio matũmitwo maakinyire Gibe gwa Saũlũ na makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ-rĩ, andũ othe makĩrĩra maanĩrĩre. **5** Na rĩrĩ, Saũlũ nĩgũcooka aacooga oimĩte mĩgũnda-inĩ, oimĩte ndegwa ciake thutha, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ andũ aya moonete ũũru ũrĩkũ? Nĩ kĩrĩtũma marĩre?” Nao magĩcookera ũhoro ũcio makĩmwĩra ũria andũ a Jabeshi moigĩte. **6** Rĩria Saũlũ aigũire ũhoro ũcio, Roho wa Ngai agĩũka igĩrũ rĩake na hinya mũno, nake agĩcinwo nĩ marakara. **7** Akĩnyĩta ndegwa igĩrĩ, agĩcĩtinangia icunjĩ, na agĩtũma andũ Isiraeli guothe nacio, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Ũũ nĩguo ndegwa cia mũndũ o wothe igĩkwĩwo ũria ũtekũrũmĩra Saũlũ na Samũeli.” Naguo guoya woimĩte harĩ Jehova ũkĩnyĩta andũ acio, nao makĩumagara ta maarĩ o mũndũ ũmwe. **8** Hĩndĩ rĩria Saũlũ aamatarire hamwe marĩ kũu Bezeki, andũ a Isiraeli maarĩ andũ ngĩri magana matatũ na andũ a Juda ngĩri mĩrongo itarĩ. **9** Nao makĩra andũ acio maatũmitwo atĩrĩ, “Ũra andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩria rĩua rĩgaakorwo rĩhĩũhĩte, nĩguo mũkaahonokia.’” Rĩria andũ acio maatũmitwo mathĩre makĩheana ũhoro ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. **10** Nao

makĩra andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkũneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mĩtwĩke ũria wothe mũkoona kwagĩrĩre.” **11** Mũthenya ũyũ ũngĩ Saũlũ akĩganyania ita rĩake akĩga andũ ikundi ithatũ; na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩri rĩa gũgĩkia makĩhĩthũka kambĩ-inĩ ya Amoni makĩmooraga ngĩnya rĩria rĩua rĩakoretwo rĩhĩũhĩte. Arĩa maatigarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ andũ ao eerĩ maatigĩtuo me hamwe. **12** Andũ acio magĩcooka makĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.” **13** Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya ũyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.” **14** Hĩndĩ ũyo Samũeli agĩcooka akĩra andũ acio atĩrĩ, “Ũkai, tũthĩĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkindĩre ũthamaki.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũra na njira nene.

12 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩte gũthĩkĩrĩria ũria wothe mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthuurĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra. **2** Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao arĩũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ ngĩnya ũmũthĩ. **3** Nĩ nũngĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mũndũ ũyũ wake ũtirĩrio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndigiri yake? Nũũ ndaanahenia? Nũũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ndĩ ndaamtũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.” **4** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndurĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndurĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mũndũ o na ũrĩkũ.” **5** Samũeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoro-inĩ wanyu, o na mũndũ ũyũ atĩrĩrĩre maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.” Nao makiuga atĩrĩ, “Ũi we nĩ mũira.” **6** Samũeli agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. **7** Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthĩngu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu. **8** ‘Rĩria ciana cia Jakubu ciathĩre Misiri, nĩmakĩire Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni arĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ. **9** ‘No nĩmarĩganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendire guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtĩ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ ma Afilitĩ, na mũthamaki wa Moabi ũria warũire nao. **10** Nao magĩkĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtwĩthie; nĩtũtiganĩre Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitharothu. No rĩu gĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrĩgũtungatagĩra.’” **11** Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samũeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyũ mĩnana-inĩ yothye; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũra mũtarĩ na ũgwati. **12** “No hĩndĩ rĩria muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũra-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gũtũthamakagĩra,’ o na gwatũka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. **13** Rĩu ũyũ nĩwe mũthamaki ũria mũthuurĩte, o ũria mwetĩre; oneĩ, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. **14** Mũngũtigĩra Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmũthĩkĩre, na mũtikaremere maathani make, na angĩkorwo inyuĩ na mũthamaki ũria

ükümüthamakira nímürürümagírira Jehova Ngai wanyu-rí, ní wega! **15** No mungíaga gwathíkira Jehova, na müremere maathani make-rí, guoko gwake nígukamúükírira ta úria guokíríre maithe manyu. **16** “Na rírí, rúgamai muone úndú úyú múnene Jehova akírí gwíka maithe-iní manyú! **17** Githí ríu ti híní ya magetha ma ngano? Níngúkáira Jehova atúme marurumí na mbura. Na inyuí nímúkamenya atí ní úndú múúru mwekire maithe-iní ma Jehova rírira mwetirie múthamaki.” **18** Níngí Samúeli agíkaira Jehova, na múthenya o ro úcio Jehova agítuma marurumí na mbura. Ní úndú úcio andú othe makímaka múno ní úndú wa Jehova na wa Samúeli. **19** Nao andú acio othe makíra Samúeli atírí, “Hooya Jehova Ngai waku ní úndú wa ndungata ciaku níguo tútigakue, níngúkorwo igírú ría mehia maitú mothe nítuongereire úúru wa gwítia múthamaki.” **20** Samúeli agícookia atírí, “Tigai gwítigíra, inyuí nímwíkíte úúru úyú wothe; no rírí, mútikanahutáire Jehova, no tungatírí Jehova na ngoro cianyu ciothe. **21** Mútikanagarúúkíre mihianano ya kúhooywo ya túhú. Ndingímúguna, o na ndíngímúhonokia, ní úndú ní ya túhú. **22** Ní úndú wa ríitwa ríake inene, Jehova ndagatíríka andú ake, ní úndú Jehova ndianeririo ní kúmútua andú ake. **23** No hakwa níi mwene-rí, ndíroaga kwíhíra Jehova ní úndú wa kwaga kúmúhoera. Na níngúmúrua njíra írira njega na njagírúru. **24** No mwítigagíre Jehova na múmútungatagíre múrí na wíhokeku ngoro-iní cianyu ciothe; cúrانيا maúndú manene maría amwíkíire. **25** No mungíkorwo nímúkúrúmanírira gwíkaga úúru-rí, inyuí hamwe na múthamaki wanyu nímúkaniinwo biú.”

13 Na rírí, Saúlú aarí wa miáka mirono ítatú rírira aatuíkíre múthamaki, na agíthamakíra Isiraeli miáka mirono ína na rírí. **2** Saúlú níathuurire andú ngírí íthatú kuuma Isiraeli; ngírí ígírí magíikara nake kúu Mikimashi na búúrú írira úrí írira wa Betheli, nao andú ngírí maarí na Jonathani kúu Gíbea ya Benjamini. Andú aría angí akímeera mainúke kwao micíí. **3** Jonathani agítharíkíra irangíro ría Afilísti kúu Geba, nao Afilísti makígua úhoru úcio. Híndí íyo Saúlú akíhuhíthia karumbeta búúrú wothe, akiuga atírí, “Ahibirania ní maiguel!” **4** Ní úndú úcio úhoru úyú úkígúuo Isiraeli guothe, gúkírwo atírí, “Saúlú níatharíkíire irangíro ría Afilísti, na rírí, andú a Isiraeli nímatúúkíte kíndú kíungu harí Afilísti.” Nao andú magíitwo níguo mongane na Saúlú kúu Giligali. **5** Nao Afilísti makítungana níguo marúe na andú a Isiraeli, marí na ngaari cia ita ngírí íthatú, na atwaríthia a ngaari ício ngírí íthatú, nacio thigari ciao ciarí nyingí ta múthanga úria úrí hügúrú-rú-iní cia írira. Nao makíambata magíthíi makíamba hema ciao kúu Mikimashi, mwena wa irathíro wa Bethi-Aveni. **6** Híndí írira andú a Isiraeli moonire atí maarí handú hooru múno, na ita ríao níríahatíríro múno, makíhíthia ngurungana-iní na íhinga-iní, na gatagatí ka ndwaro cia mahiga, na thíiní wa marima, o na marima-iní ma maaí. **7** O na Ahibirania amwe nímaríngire múrímo wa Jorodani, magíkinya búúrú wa Gadí na Gíleadi. Saúlú we mwene aatígítwo Giligali, nacio mbútú ciothe cia ita írira ciarí hamwe nake nícianainaga ní guoya. **8** Nake agíeterera míthenya múgwanja írira yatuítwo ní Samúeli; no Samúeli ndaigana gúúka Giligali, nao andú a Saúlú makíambírira kúhurunjúka. **9** Ní úndú úcio Saúlú akiuga atírí, “Ndeherai maruta ma ígongona ría njino na maruta ma úiguano.” Nake Saúlú akíruta ígongona ría njino. **10** O rírira aaríkíre kúruta ígongona ríu, Samúeli agíkinya, nake Saúlú agíthíi kúmútunga amúgeithie. **11** Samúeli akímúúria atírí, “Ní atía weka?” Nake Saúlú akímúcookia atírí, “Rírira nyonire atí

andú nímarahurunjúka, nawe ndúnooka íhinda rírira ríatúitwo, na atí Afilísti nímegwícookanagírírira kúu Mikimashi-rí, **12** ndeciiria atírí, ‘Ríu Afilísti nímegúúkírúka moke manjúkíríre gúkú Giligali, na ndíthaithe Jehova níguo twítíkíríke níwe.’ Ní úndú úcio ndaigua níngajíríro níkúruta ígongona ría njino.” **13** Samúeli akímwíra atírí, “Níwíkíte úndú wa úkígú. Ndúmenyereire ríathani rírira Jehova Ngai waku aakútheire; korwo níwíkíte úguo-rí, níangíahaanda úthamaki waku thíiní wa Isiraeli útúúre tene na tene. **14** No ríu úthamaki waku ndúgútúúra; Jehova níacarítie mündú moimíránítie ngoro, na akamúthuura atuúke mútongoria wa andú ake, ní úndú ndúmenyereire watho wa Jehova.” **15** Híndí íyo Samúeli akiuma Giligali akíambata Gíbea ya Benjamini, nake Saúlú agítara andú aría aarí nao. Nao maarí ta andú magana matandatú. **16** Saúlú na múríu Jonathani na andú aría maarí nao maikaraga Gíbea ya Benjamini, rírira Afilísti maambíte hema ciao kúu Mikimashi. **17** Nacio ikundi cia atharíkíri ikuma kambí-iní ya Afilísti írí ikundi íthatú. Kímwe gíkírekerera mwena wa Ofara gúkuhí na Shuali, **18** kíria kíngí gíkírekerera Bethi-Horoni, na gía gatatú gíkírekerera múhaka-iní úria úng’etheire Kíanda gía Zeboimu kírore werú-iní. **19** Gútiarí múturi úng’onekire búúrú wothe wa Isiraeli, tondu Afilísti moígíte atírí, “Mangígia nake, Ahibirania no mathondeke híú cia njora na matimú!” **20** Ní úndú úcio andú othe a Isiraeli maikúrúka magathíi kúri Afilísti, makanooerwo híú ciao cia míraú, na thururu, na mathanwa, na híú cia ígetha. **21** Thogora wa kúnoora híú cia míraú na thururu warí cekerí icunjí ígírí cia íthatú, maguo thogora wa kúnoora theeci, na mathanwa, na kúrúnga mícengi warí cekerí gícunjí kímwe gía íthatú. **22** Ní úndú úcio múthenya wa mbaara gútirí múthigari o na úmwe wa aría maarí na Saúlú na Jonathani warí na rúhíu rwa njora kana ítimú guoko-iní gwake; Saúlú na múríu Jonathani no-o maarí nacio. **23** Na rírí, gíkundi gía thigari cia Afilísti nígíathíte nginya kíhunguro-iní kúu Mikimashi.

14 Múthenya úmwe Jonathani múrú wa Saúlú akíira mwanake úria wamúkuuagíra indo cia mbaara atírí, “Úka túthíi kambí-iní ya Afilísti múrímo úria úngí.” No ndaigana kwíra íthe. **2** Saúlú aikaríte ndeere-iní cia Gíbea rungu rwa mútí wa múkomamanga kúu Migironi. Nao andú aría aarí nao maarí ta andú magana matandatú, **3** úmwe wao aarí Ahija, úria wehumbíte ebodi. Aarí múrú wa Ahítubu múrú wa nyina na Ikabodu, múrú wa Finehasi, úria múrú wa Eli, múthínjiri-Ngai wa Jehova kúu Shilo. Gútiarí mündú wamenyete atí Jonathani níathíte. **4** Miéna yeerí ya kíhunguro kíria Jonathani endaga gúkírira níguo akinye irangíro-iní ría Afilísti ní haarí na hurúúkíra cia íhiga; ímwe yetagwo Bozezi, na írira íngí Senehe. **5** Hurúúkíra ímwe yarí mwena wa gathigathini kúng’ethera Mikimashi, na íyo íngí yarí gúthini kúng’ethera Geba. **6** Jonathani akíira mwanake úcio wamúkuuagíra indo cia mbaara atírí, “Úka túthíi irangíro-iní ría andú acio mataruaga. Híhi no gúkorwo Jehova níegwíka úndú ní úndú wítú. Gútirí kíndú kíngígírira Jehova ahonokanie, andú marí aingí, kana marí aníni.” **7** Múkuui wake wa indo cia mbaara akímwíra atírí, “Íka maúndú mothe maría wíciirítie gwíka, úgíthíi na mbere tondu ní ndí hamwe nawe maúndú-iní mothe.” **8** Jonathani akímwíra atírí, “Úka túringe múrímo úria úngí twarekire harí andú acio túmeoníthie. **9** Mangítwira atírí, ‘Etererai hau nginya túúke kúri inyuí,’ túgúikara o hau túri na tútikwambata túthíi kúri o. **10** No mangítwira atírí, ‘Ambatai múúke kúri íthu,’ túkíambate, ní úndú kúu níkíu gígúúta

kimenyithia giitū atī Jehova nīamaneanite moko-inī maitū.” **11** Nao eerī makīonithania irangīro-inī rīa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atīrī, “Hī, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inī makurumite kūrīa marehithite.” **12** Nao andū a irangīro-inī makīgūthūkīra atīrī, na mūkuui wake wa indo cia mbaara makīmeera atīrī, “Ambatai mūke kūrī ithūi na mūtīrī undū mūtekuona.” Nī undū ūcio Jonathani akīra mūkuui wake wa indo cia mbaara atīrī, “Ambata, ūnyume thuutha; Jehova nīamaneanite guoko-inī gwa Isiraēli.” **13** Jonathani akīambata, agithīi akurumite, na mūkuui wake wa indo cia mbaara amuumite thuutha. Nao Afilisti makīgūa mbere ya Jonathani, nake mūkuui wake wa indo cia mbaara akīmooraga arī thuutha wake. **14** Itharīkīra rīu rīa mbere rīa Jonathani marī na mūkuui wake wa indo cia mbaara rīoragire andū mīrongo rīrī gacigo-inī ka nuthu ya īka. **15** Hīndī iyo kīmako gīkīnyīta andū othe a ita, arīa maarī kambī-inī na mīgūnda-inī, o na arīa maarī irangīro-inī, na ikundi cia atharīkīrī, nayo thī īgīthingitha. Kīmako kīu kīarehetwo nī Ngai. **16** Arangīrī a Saūlū arīa maarī Gibeā ya Benjamīni makīona andū a ita rīu maharaganite mīena yothe. **17** Hīndī iyo Saūlū akīra andū arīa maarī nake atīrī, “Tarai andū a ita mūmenye nūū ūtarī ho.” Rīrīa meekire ūguo, magīkora nī Jonathani na mūkuui wake wa indo cia mbaara mataarī ho. **18** Saūlū akīra Ahija atīrī, “Rehe ithandūkū rīa Ngai.” (Mahinda macio ithandūkū rīu rīarī na andū a Isiraēli). **19** O hīndī iyo Saūlū aaragīrīa mūthīnjīrī-Ngai-rī, ironja rīrīa rīarī kambī-inī ya Afilisti rīgīkīrīrīrīa kūingīha. Nī undū ūcio Saūlū akīra mūthīnjīrī-Ngai ūcio atīrī, “Eheria guoko gwaku.” **20** Nīngī Saūlū na andū ake othe makīūngana, magīthīi mbaara-inī. Magīkorerera Afilisti marī na kīhīngīcāno kīnēne, magītemangana o ene na hīi cia njora. **21** Ahibirania arīa maarī na Afilisti mbere iyo na arīa maambīte magathīi hamwe nao kambī-inī ciao, makīgarūrūka magīcooka mwena wa andū a Isiraēli arīa maarī hamwe na Saūlū na Jonathani. **22** Rīrīa andū a Isiraēli arīa meehithite būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraīmu maiguire atī Afilisti nī kūūra mooraga-rī, nao makīngīra mbaara-inī, makīmateng’eria. **23** Ūguo nīguo Jehova ahonokīre Isiraēli mūthenya ūcio, nayo mbaara īgīthī na mbere ngīnya ikīhītūka Bethī-Aveni. **24** Na rīrī, andū a Isiraēli maarī thīina-inī mūnēne mūthenya ūcio, nī undū Saūlū nīamehītīthīte na mwīhītwa, akameera atīrī, “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio gūtanatuka, iterīhīrie harī thū ciakwa!” Nī undū ūcio gūtīrī mūdū o na ūmwe wa ita rīu wacamire irio. **25** Ita rīothe rīgītoonya mūtītū, na kūu nī kwarī na ūūkī handū thī. **26** Rīrīa maatoonyire mūtītū nīmoonire ūūkī ūgītaata, no gūtīrī mūdū o na ūmwe waūcamire na kanua nī undū nīmetīgagīra mwīhītwa ūcio. **27** No Jonathani ndaiguīte atī ithe nīehītīthīte andū na mwīhītwa; nī undū ūcio agītamabūrūka rūthanju rūrīa aanyītīte akīrūthōka īgua-inī rīa ūūkī. Akūcama na kanua, namo maitho make magīthera. **28** Nake ūmwe wa thigari icio akīmwīra atīrī, “Thoguo nīehītīthīte andū aya a ita na mwīhītwa mūrūmu, akoiga atīrī, ‘Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūrīa ūkūrīa irio ūmūthī!’ Nīkō andū aya mooritwo nī hīnya.” **29** Jonathani akiuga atīrī, “Baba nīatūmīte būrūrī ūgīe na thīina. Ta kīonei ūrī maitho makwa matherire rīrīa njamire kaūūkī gaka kanini. **30** Gīthī gūtingīuma wega makīrīa korwo ūmūthī andū nīmekūrīte indo imwe cia iria matahīte kuuma kūrī thū ciao? Gīthī rūrāga rīu rīa Afilisti rītingīuma inene makīrīa?” **31** Mūthenya ūcio, thuutha wa andū a Isiraēli kūhūrā Afilisti kuuma Mikimashī ngīnya Aijaloni, magīkorwo manogeete mūno. **32** Nao makīgūthūkīra indo iria maatahīte, makīoya ng’ondū, na ng’ombe, na tūcāu,

magīcīthīnjīra hau thī, na magīcīrīanīrīa na thakame. **33** Hīndī iyo mūdū ūmwe akīra Saūlū atīrī, “Atīrīrī, ta kīone andū aya nīmehīrie Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nake akiuga atīrī, “Nīmwaragara watho. Garagarai ihiga inene mūrīrehe haha o rīu.” **34** Agīcooka akīmeera atīrī, “Thīi kūrī andū, mūmeere atīrī, ‘O mūdū wanyu nīandehere ng’ombe yake na ng’ondū, mūcīthīnjīre haha na mūrīre. Tīgai kwīhīrīa Jehova nī kūrīa nyama irī na thakame.” Nī undū ūcio o mūdū akīrehe ndegwa yake ūtūkū ūcio na akīmīthīnjīra hau. **35** Nīngī Saūlū agīkīra Jehova kīgongona; rīu nīrīo rīarī ihinda rīake rīa mbere gwīka ūguo. **36** Saūlū akiuga atīrī, “Nītūkūrūkei tūrūmūrīre Afilisti ūtūkū, tūmatahe ngīnya rūcīinī, na tūtīgatīgīe mūdū o na ūmwe wao arī muoyo.” Nao magīcooka atīrī, “Īka o ūrīa ūkuona wagīrīre mūno harīwe.” No mūthīnjīrī-Ngai akiuga atīrī, “Rekei tūtūrīre ūhorō kuuma kūrī Ngai o haha.” **37** Nī undū ūcio Saūlū akīrūma Ngai atīrī, “Nī wega njīkūrūke, nūrīrīre Afilisti? Nītūkūmāneana moko-inī ma andū a Isiraēli?” No Ngai ndaigana kūmūcookeria ūhorō mūthenya ūcio. **38** Nī undū ūcio Saūlū akiuga atīrī, “Ūkai haha, inyuothe atongoria a ita, tūmenye wīhīa ūrīa wīkītwo ūmūthī. **39** Tī-itherū o ta ūrīa Jehova ūrīa ūhonokagia Isiraēli atūūrāga muoyo-rī, o na kūngītūka nī Jonathani mūrū wakwa wīkīte ūguo-rī, no ngīnya akue.” No gūtīrī mūdū o na thīina wao woigire undū. **40** Saūlū agīcooka akīra andū othe a Isiraēli atīrī, “Inyū rīgamaī haarīa; na nīi na Jonathani mūrū wakwa tūrūgame haha.” Nao andū magīcooka atīrī, “Īka ūrīa ūkuona kwagīrīre.” **41** Hīndī iyo Saūlū akīhooya Jehova Ngai wa Isiraēli, akiuga atīrī, “He icookio rīrīa rīgīrīre.” Mītī yacuukwo yagwīrīre Jonathani na Saūlū, nao andū acio makīoneka matiarī na ūcuuke. **42** Saūlū akiuga atīrī, “Tūcuukīre mītī nīi na Jonathani, mūrū wakwa.” Nake Jonathani akīgīrwō nī mūtī. **43** Hīndī iyo Saūlū akīra Jonathani atīrī, “Ta njīra nī atīa wīkīte.” Nī undū ūcio Jonathani akīmwīra atīrī, “No gūcama njamire kaūūkī kanini na mūthīa wa rūthanju rwakwa. Na rīrī, no ngīnya nīi ngue?” **44** Saūlū akiuga atīrī, “Ngai arothūūra na anjīke undū mūrū makīrīa, kūngīkorwo wee Jonathani ndūgūkua.” **45** No andū acio makīrīa Saūlū atīrī, “Jonathani nīagīrīrwo nī gūkua, arī we ūrehere Isiraēli ūhootani mūnēne ū? Aca, kūroaga gūtūka ūguo! Tī-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūrāga muoyo, gūtīrī rūcūrī o na rūmwe rwa mūtwe wake rūkūgūa thī, nīgūkorwo eekire ūguo ūmūthī na ūteithio wa Ngai.” Nī undū ūcio andū acio makīhonokīa Jonathani, na ndaigana kūrūrago. **46** Hīndī iyo Saūlū agītīga kūngatana na Afilisti, nao magīcooka būrūrī-inī wao. **47** Saūlū aambīrīrīa gūthamakīra Isiraēli, nīarūrīe na thū ciao ndwere-inī ciothe: akīrūa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kūrīa guothe eerekgagīra, nīamanyarīraga akamaherithia. **48** Akīrūa na ūcama, akīhōta Aamalekī, na akīhonokīa Isiraēli kuuma moko-inī ma arīa maamatahīte indo. **49** Arīū a Saūlū maarī Jonathani, na Ishivī, na Malikī-Shua. Mwarī wake ūrīa mūkūrū eetagwo Merabu, na ūrīa mūnīni eetagwo Mikali. **50** Mūtūmia wake eetagwo Ahīnoamu mwarī wa Ahīmaazu. Mūnēne wa ita rīa Saūlū eetagwo Abineri mūrū wa Neri, nake Neri arī ithe mūnīni wa Saūlū. **51** Kīshu ithe wa Saūlū, na Neri ithe wa Abineri maarī arīū a Abielī. **52** Matukū-inī mothe ma Saūlū nī kwarī na mbaara ndūrū cia kūrūa na Afilisti, na rīrīa rīothe Saūlū angīonire mūdū ūrī hīnya kana njamba, aamuoyaga, akamūtūonyia ita-inī rīake.

15 Na rīrī, Samūeli akīra Saūlū atīrī, “Nī nī nī ndatūmirwo nī Jehova ngūtīrīre maguta ūtūke mūthamakī wa

andū ake a Isiraeli; nī undū ūcio rīu thikīrīria ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova. **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Nīngaherithia Aamaleki nī undū wa ūria meekire Isiraeli rīrīa maamoheirie nījira-inī makiambata moimīte būrūrī wa Misiri. **3** Na rīrī, thī ūgatharīkire Aamaleki, na ūniine biū kīrīa gīothe marī nakio. Ndūkamatiġie; ūraga arūme na andū-a-nja, na ciana na nenge, na ng’ombe na ng’ondu, na ngamīra na ndigiri.’ **4** Nī undū ūcio Saūlū agīta andū, akīmacoocanīrīria kūu Telaimu; nao maarī thigari cia magūrū ngiri magana meerī na andū ngiri ikūmi kuuma Juda. **5** Saūlū agīthī itūūra inene rīa Amaleki, agīkara oheirie andū kīanda-inī. **6** Ningī akīra Akeni atīrī, “Thīi mweherere Aamaleki nīgeetha ndīkamūniinanīrie nao; nī undū inyuū nīmwekire andū othe a Isiraeli maūndū mega rīrīa maambataga moimīte Misiri.” Nī undū ūcio Akeni acio makieherera Aamaleki. **7** Nake Saūlū agītharīkīra Aamaleki amarutīte kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathīro wa Misiri. **8** Akīnyīita Agagi mūthamaki wa Aamaleki arī muoyo, nao andū ake othe akīmaniina biū na rūhiū rwa njora. **9** No Saūlū na ita rīake makīhonokia Agagi na ng’ondu imwe cia iria njega, na ng’ombe, na njaū iria ciarī noru, na tūtūrūme, na kīndū gīothe kīrīa kīarī kiega. Indo icio njega makīaga gūciiniina biū, no kīndū gīothe kīrīa gītangēndekire na kīhinyaru magīkīniina biū. **10** Ningī ndūmīrīri ya Jehova īgīkinyīra Samūeli, akīrwo atīrī, **11** “Ndi na kieha nī gūta Saūlū mūthamaki, nī undū nīagarūrūkīte na akaaga kūhingia mawatho makwa.” Samūeli agītangīka na agīkaīra Jehova ūtūkū ūcio wothe. **12** Rūciinī tene-rī, Samūeli agītūkīra agīthī agatūnge Saūlū, no akīrwo atīrī, “Saūlū nīathiite Karimeli. Kūu nīakīte gītugī gīa gūtūma arīrikanagwo, na nīahūndūkīte agaikūrūka agathī Giligali.” **13** Rīrīa Samūeli aakinyire harī we, Saūlū akiuga atīrī, “Jehova arokūrathima! Nīhingītie mawatho ma Jehova.” **14** No Samūeli akīmūria atīrī, “Naguo mwanio ūcio wa ng’ondu ndīraigua nī wa kīi? Mwanio ūcio ndīraigua wa ng’ombe-rī, ūkīrī wa kīi?” **15** Saūlū agīcoocīa atīrī, “Thigari ici nīcio ciacirutire kwa Aamaleki; magītīgia ng’ondu imwe cia iria njega na ng’ombe cia kūrūtīra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingī nītwaciniinire biū.” **16** Samūeli akīra Saūlū atīrī, “Ta thikīrīria! Reke ngwīre ūria Jehova anjīrīte ūtūkū ūyū.” Nake Saūlū agīcoocīa atīrī, “Njīra.” **17** Samūeli akiuga atīrī, “O na gūtūka hīndī imwe nīweiraga-rī, gīthī ndwagītūkīre mūtongoria wa mīhīrīga ya Isiraeli? Jehova nīagūtīrīrie maguta ūtūike mūthamaki wa Isiraeli. **18** Nake agītūma ūthī ūkarute wīra, agīkwīra atīrī, “Thī ūkaniine andū acio aaganu biū; ūrīe na Aamaleki acio nginya ūmaniine biū. **19** Waregīre gwathīkīra Jehova nīkī? Nī kī gīatūmīre ūguthūkīre indo cia ndaho, ūgīka ūuru maitho-inī ma Jehova?” **20** Nake Saūlū akiuga atīrī, “No nī nīndathīkīre Jehova; nīndathiire kūruta wīra ūria Jehova aandūmīre ngarute. Nīndaniinire Aamaleki biū, na ngīrehe Agagi mūthamaki wao gūkū. **21** Thigari nīcio cioire ng’ondu na ng’ombe kuuma kūrī indo iria ciatahitwo, iria ciarī njega ikīamūrīrwo Ngai, nīguo irutīrwo Jehova Ngai waku igongona kūu Giligali.” **22** No Samūeli akīmūcoocīa atīrī, “Anga Jehova nīakenagio nī maruta ma njino na magongona ta ūria akenagio nī gwathīkīra mūgambo wa Jehova? Gwathīka nī kwega gūkīra igongona, na kūmūigua nī kwega gūkīra maguta ma ndūrūme. **23** Nī undū ūremī ūhaana ta wīhia wa kūhooya mīhaniano. Tondū nīuregete kiugo kīa Jehova, nake nīakīregete ta mūthamaki.” **24** Nake Saūlū akīra Samūeli atīrī, “Nīnjīhītie. Nīnjagararīte watho wa Jehova na uuge waku. Nī andū ndeetīgīrīre ngīkīmaathīkīra.

25 Rīu ndagūthaiha, ndekera mehīa makwa, na ūhūdūke ūtwarane na nī, nīgeetha ngahooe Jehova.” **26** No Samūeli akīmwīra atīrī, “Ndgīcooca hamwe nawe. Nīuregete kiugo kīa Jehova, nake Jehova nīakīregete ūtūike mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli!” **27** Rīrīa Samūeli aagarūrūkaga athīrī, Saūlū akīnyīita ruuno rwa nguoye, nayo īgītārūka. **28** Samūeli akīmwīra atīrī, “Jehova nīatarūra ūthamaki wa Isiraeli kuuma kūrī we ūmūthī na nīaūnengera mūdū ūngī wa andū a itūūra rīaku, mwega gūgūkīra. **29** ūria we Rīrī wa Isiraeli ndaheenanagia kana akericūkwo; nī undū we ti mūdū, atī nīguo ericūkwo.” **30** Saūlū agīcoocīa atīrī, “Nīnjīhītie, no ndagūthaiha ndīthīa harī athuuri a andū akwa na andū Isiraeli; cookania na nī, nīgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” **31** Nī undū ūcio Samūeli agīcoocīa na Saūlū, nake Saūlū akīhooya Jehova. **32** Samūeli agīcooca akīmwīra atīrī, “Ndehera Agagi mūthamaki wa Aamaleki.” Agagi agītūka kūrī we arī na ūmīrīru, agīciiragia atīrī, “Ti-itherū ruo rwa gīkū nīrūthengu.” **33** No Samūeli akiuga atīrī, “O ta ūria rūhiū rwaku rwa njora rūtūmīte andū-a-nja moorwo nī ciana-rī, noguo nyūkwa egūikara thīnī wa andū-a-nja atarī na mwana.” Nake Samūeli akīrūgīra Agagi mbere ya Jehova kūu Giligali. **34** Samūeli agīcooca agīthī Rama, no Saūlū akīambata mūciī gwake Gībea itūūra rīake. **35** Nginya mūthenya ūria Samūeli aakuire, ndaathiire kuona Saūlū rīngī, o na gūtūka Samūeli nīamūcakayagīra. Nake Jehova akīigua kieha nī undū nīatūite Saūlū mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli.

16 Nake Jehova akīūra Samūeli atīrī, “Nī nginya rī ūkūrīrīra Saūlū, nīgūkorwo nīndīmūregete ta mūthamaki wa Isiraeli? Iyūrīa rūhīa rwaku maguta, na umagare, ūthī; ndīragūtūma ūthīi kwa Jesii wa itūūra rīa Bethilehemu. Nīthuūrīte ūmwe wa arīū ake atūike mūthamaki.” **2** No Samūeli akīmūria atīrī, “Ingīthīi kīu atīa? Saūlū nīarīguo ūhorō ūcio nake anjūrage.” Jehova akīmwīra atīrī, “Oya moori, ūthīi nayo na uuge atīrī, ‘Njūkīte kūrūtīra Jehova igongona.’ **3** Na wīte Jesii oke igongona-inī rīu, na nīndīrīkuonia ūria ūrika. Nawē ūitīrīrie maguta mūdū ūria ndīrīkuonia.” **4** Samūeli agīka o ta ūria Jehova aamwīrīte eeke. Rīrīa aakinyire Bethilehemu, athuuri a itūūra makīmūtūnga makiinainaga. Makīmūria atīrī, “Ūkūite na thayū?” **5** Samūeli akīmacoocīa atīrī, “Ī, njūkīte na thayū; njūkīte kūrūtīra Jehova igongona. Mwītherīe, mūke hamwe na nīi igongona-inī.” Agīcooca agītherīa Jesii na arīū ake, akīmeeta igongona-inī rīu. **6** Rīrīa arīū a Jesii maakinyire-rī, Samūeli akiona Eliabu, agīciirīa atīrī, “Ti-itherū, ūria Jehova aītīrīrie maguta arūngīi haha mbere ya Jehova.” **7** No Jehova akīra Samūeli atīrī, “Tīga kūmūrora gīthīi kana ūraihu wake, nīgūkorwo nīndīmūregete, tondū Jehova ndaroraga maūndū marīa mūdū aroraga. Mūdū wa gūkū thī aroraga mūdū gīthīi, no Jehova aroraga ngoro thīnī.” **8** Ningī Jesii agīta Abīnadabu akīmūhītūkīra mbere ya Samūeli. No Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” **9** Ningī Jesii akīhītūkīthīa Shama, no Samūeli akiuga atīrī, “O na ūyū tiwe Jehova athuurīte.” **10** Jesii akīrehe arīū ake mūgwanja arīa maahītūkīre harī Samūeli, no Samūeli akīmwīra atīrī, “Jehova ndathuurīte aya.” **11** Nī undū ūcio akīūra Jesii atīrī, “Arīū aku othe marī haha?” Jesii agīcoocīa atīrī, “Nī harī ūria mūnīnī wao; no arī rītūru akīrīthīa ng’ondu.” Samūeli akīmwīra atīrī, “Mūtūmanīre; tūtingīkara thī atookīte.” **12** Nī undū ūcio agītūmana, nake akīrehwo. Aarī mūtune, akaagīra gīthīi na agathakara mūno akīoneka. Jehova agīcooca akiuga atīrī, “Ūkīra ūmūtīrīrie maguta; ūyū nīwe.” **13** Nī undū ūcio

Samuēli akioya rūhira rwa maguta akimūitiririra maguta ariū a nyina makionaga; kuuma mūthenya ūcio Roho wa Jehova agūka igūrū rīa Daudi na hinya. Nake Samuēli agīcooka agithī Rama. **14** Na rīrī, Roho wa Jehova niherete kūrī Saūlū, na roho mūuru uumite kūrī Jehova niwamūnyairaga. **15** Nacio ndungata cia Saūlū ikimwira atirī, “Atirirī, nī roho mūuru uumite kūrī Ngai ūrakūnyairira. **16** Reke mwathi witū aathe ndungata ciake iria irī haha icarie mūdū ūria ūngīkūhūirira kinanda kīa mūgeeto. Nīarīhūiraga kinanda rīria roho mūuru uumite kūrī Ngai wagūkora, nawe nūrūguaga wega.” **17** Nī ūndū ūcio Saūlū akīra ndungata ciake atirī, “Caria mūdū ūi kūhūira kinanda wega na mūmūrehe harī nī.” **18** Ndungata imwe yake igīcooka atirī, “Nīnyonete mūrū ūmwe wa Jesii kuuma Bethilehemu ūi kūhūira kinanda kīa mūgeeto. Nī mūdū mūmiriru na nī njamba ya ita. Nīoi kwaria wega na nī mūdū kīrorerwa. Nake Jehova arī hamwe nake.” **19** Nī ūndū ūcio Saūlū agītūma andū kūrī Jesii, akimwira atirī, “Ndūmira mūrūguo Daudi, ūria ūrarīithia ng’ondu.” **20** Nī ūndū ūcio Jesii akioya ndigiri ikuuīte migate, na mondo ya ndibe, na koori, agīcīnengerā mūrūwe Daudi atwarīre Saūlū. **21** Daudi agithī kūrī Saūlū, akīngira ūtungata-inī wake. Saūlū akīmwendā mūno, nake Daudi agītūika ūmwe wa kūmūkuagirā indo cia mbaara. **22** Nīngī Saūlū agītūika ūhoro kūrī Jesii, akimwira atirī, “Itīkīria Daudi aikare ūtungata-inī wakwa nīgūkorwo nīngeneto niwe.” **23** Hīndī irīa yothe roho ūcio mūuru uumite kūrī Ngai wakoraga Saūlū, Daudi nīoyaga kinanda gīake kīa mūgeeto na agakīhūira. Nake Saūlū akahoora; akaigua wega, nagu roho ūcio mūuru ūkamweherera.

17 Na rīrī, Afilisti nīmoonganirīe mbūtū ciao cia mbaara, na magīcīcookanīrīria kūu Soko thīnī wa Juda. Makīamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagatī ga Soko na Azeka. **2** Saūlū na andū a Isiraēli makīūngana, makīamba hema ciao kīanda-inī kīa Ela, makīhaārīria ūria mekūrūa na Afilisti. **3** Afilisti magīkara kīrīma-inī kīmwe, nao andū a Isiraēli magīkara kīria kīngī, hagakīgia kīanda gatagatī kao. **4** Njamba imwe yetagwo Goliathū, ūria woi mite Gathu, akiumīra hau kambī-inī ya Afilisti. Nake aarī na ūrai hu wa makīria ma buti kenda. **5** Eekīrite ngūbia ya gīcango mūtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gīcango irī na ūritū wa cekerī ngiri ithano; **6** eyohete indo cia kūgītira mūthiimo cia gīcango, na agacuuria kiberethī gīa gīcango gatagatī ga ciande ciake. **7** Mūtī wa itimū rīake waiganaga ta mūtī wa mūtūmi ngoora, nakīo kīgera kīa mūtwe warīo kīarī na ūritū wa cekerī magana matandatū. Nake mīkuuī wa ngo yake akamūthīi mbere. **8** Goliathū akīrūgama, akīanīrīra kūrī itungati cia Isiraēli, akiaga atirī, “Nī kī gītūmīte mūike mwīyaae mīhari ya mbaara? Githī nī ndikīrī Mūfilisti, na inyu githī mūtīkīrī ndungata cia Saūlū? Thuurai mūdū ūmwe mūreke aikūrūke oke kūrī nīi. **9** Angīhota kūrīa na nī na anjūrage-rī, ithū tūgītūika ndungata cianyu; no ndamūtooria na ndīmūūrage-rī, inyu mūgītūika ndungata ciitū na mūtūtungatagīre.” **10** Nīngī Mūfilisti ūcio akiaga atirī, “Ūmūthī nīndoogita itungati cia Isiraēli! Hee mūdū tūrūe nake.” **11** Rīrīa maiguire ciugo cia Mūfilisti ūcio, Saūlū na andū othe a Isiraēli makīmaka, magītīgira mūno. **12** Na rīrī, Daudi aarī mūrū wa Mūefiratha wetagwo Jesii, woi mite Bethilehemu ya Juda. Jesii aarī na ariū anana, na matukū-inī ma Saūlū aarī mūdū mūkūrū, agatīndikanga mīaka. **13** Ariū atatū a Jesii arīa akūrū nīmathiite na Saūlū mbaara-inī: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerī Abinadabu; na wa gatatū Shama. **14** Daudi nīwe warī mūnini wao. Acio

atatū akūrū nīmarūmīrīre Saūlū, **15** no Daudi agathiaga gwī Saūlū, na agacooka nīguo akarīthīe ng’ondu cia ithe kīu Bethilehemu. **16** Ihinda rīa matukū mīrongo ina Mūfilisti ūcio nīoimagīra o rūciinī na hwaī-inī, akarūgama akeyonithania harīo. **17** Na rīrī, Jesii akīra mūrū Daudi atirī, “Oya eba ino ya ngano hīhie, na migate ino ikūmī nī ūndū wa ariū a nyūkwa, ūhiuhe ūcitware kūu kambī-inī. **18** Nacio cienyu ici ikūmī cia ngorono ūcitware kūrī mūnene wa gīkundi kīao. Ūkīrore ūria ariū a nyūkwa matarīi ūnjookerie ūhoro wao wa kūnyūmīrīria. **19** Na rīrī, marī hamwe na Saūlū na andū othe a Isiraēli kīanda-inī kīa Ela makīrūa na Afilisti.” **20** Kwarooka gūkīa-rī, Daudi agītiga mbūrī irī na mūrūthi, akioya mīrigo, akiumagara agithī, o ta ūria Jesii aamwathīrīre. Nake agikinya kambī-inī o rīria mbūtū cia ita cioimagaraga ikang’ethanīre, irī na mbugīrīrio ya mbaara. **21** Andū a Isiraēli na Afilisti maaharagīria ita ciao igaikara ing’ethanīre. **22** Nake Daudi agītiga indo iria aakuūte harī mūdū ūria wamenyagirā indo, agīteng’era harīa ikundi icio cia mbaara ciarī na akigeithia ariū a nyina. **23** Rīria aaragia nao, Goliathū, njamba iyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikiumīra gīkundi-inī kīayo ikīanagīrīra ciugo cia kūmoogita o ta ūria yamenyerete, nake Daudi akīigua. **24** Rīria andū a Isiraēli moonire mūdū ūcio, othe makīmūūrīra marī na guoya mūnene. **25** Na rīrī, andū a Isiraēli mooranagia atirī, “Nīmūkuona ūria mūdū ūyū aikaraga akiumagīra? Oimagīra nīgeetha oogite Isiraēli. Mūthamaki nīekūheana ūtonga mūingī kūrī mūdū ūria ūngīmūraga. Nīegūcooka ahe mūdū ūcio mūrītu wake amūhīkie, nayo nyūmba ya ithe ndīgūcooka kūrīha igooti thīnī wa Isiraēli.” **26** Daudi akīūria andū arīa maarūngīi hakuhi nake atirī, “Atī mūdū ūria ūkūrūaga Mūfilisti ūyū, na ehererie Isiraēli thoni ici egwīkwo atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu nake nūū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūria ūrī muoyo?” **27** Nao magīcookera ūhoro ūcio maaragia, makīmwira atirī, “Ūguo nīguo gūgwīkwo kūrī mūdū ūria ūkūmūūraga.” **28** Hīndī irīa Eliabu, mūrū wa nyina ūria mūkūrū, aamūguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūūria atirī, “Nī kī gītūmīte ūikūrūke gūkū? Na nūū ūratīgīre ng’ondu icio itarī nīyngī kūu werū-inī? Nīnjūū ūria ūrī mwītīi, na ūria ngoro yaku irī maramari; ūikūrūkite gūkū no ūndū wa kīrorera mbaara.” **29** Daudi akiuga atirī, “Kaī ndagīka atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?” **30** Nake agīcooka akīhūgūkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhoro o ru ūcio, nao andū makīmūcookeria ūhoro o ta mbere. **31** Ūhoro ūcio Daudi oigire nīwaigīrwo, ūkīmenyithio Saūlū, nake Saūlū agītūmana ageetwo. **32** Daudi akīra Saūlū atirī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthīi ikarte nake.” **33** Saūlū akīmūcookeria atirī, “Ndūngīhota gūthīi kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arīaga mbaara kuuma arī o mūnini.” **34** No Daudi akīra Saūlū atirī, “Nī ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ondu cia baba. Na rīria mūrūūthi kana nduba ingīnyīita na ikue ng’ondu kuuma rūuru-inī, **35** ndīmīrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ondu iyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīria yenda kūndīgīrīra ngamīnyīita nderu, ngamīgūtha, ngamīūraga. **36** Ndungata yaku yanooraga mūrūūthi na nduba o cierī; Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu o nake egūtūika o ta imwe yacio, tondu nīgītīte ita rīa Ngai ūria ūrī muoyo. **37** Jehova ūria wahonokirie harī gīthu kīa mūrūūthi o na gīthu kīa ndubarī, nīekūhonokia guoko-inī kwa Mūfilisti ūyū.” Saūlū akīra Daudi atirī, “Thīi, na Jehova arororwo hamwe nawe.” **38** Hīndī iyo Saūlū akīhumba Daudi nguo ciake na, akīmwīkīra nguo ya

kigera na ngúbia ya gícango mütwe. **39** Daudi akítoha rúhiu rwake rwa njora igúrú ría nguo ocio, na akígéria gúkinyúkia, tondú ndaacimenyerete. No akíira Saúlú atírí, “Ndingíhota gúthíi na indo ici, ní ùndú ndicimenyerete.” Nake agíciruta. **40** Agícóoka akínyiita rúthanju rwake na guoko, agíthuura túhiga tútano túnyoroku kuuma karúú-iní, agítwíkíra kamúhoko-iní gake ka múriithi, akínyiita kígútha gíake na guoko, agítíhí, agíkúhíríria Múfilisti úcio. **41** Híndí íyo Múfilisti úcio no gúúka ookaga akúhírírie Daudi, na mündú úria wamúkuuagíra ngo arí mbere yake. **42** Nake akírora Daudi, akíona atí aarí o mündú múnini, mütune mwírí na agathakara, nake akímúira. **43** Akíira Daudi atírí, “Kai ní ndí nguí atí níguo úgúike kúrí ní na thanju?” Nake Múfilisti úcio akíruma Daudi akígwetaga ngai ciake. **44** Akímwíra atírí, “Úka haha, na níngúhe nyoni cia ríera-iní na nyamú cia gíthaka nyama ciakul.” **45** Daudi akíira Múfilisti úcio atírí, “Wee úroka kúrí ní na rúhiu rwa njora, na itimú na kiberethi, no ní ndíroka kúrí we na rútwá ría Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai úria mwene ita ría Israeli, úria wee únyararithíte. **46** Úmúthí Jehova níegúkúneana kúrí ní, na níngúkúgútha úgwe thí, na ngútínie kíongo. Úmúthí níngúhe nyoni cia ríera-iní na nyamú cia gíthaka ciimba cia ita ría Afilisti, nayo thí mothe ímenye atí ní kúrí Ngai thíní na Israeli. **47** Aría othe mooganíte haha nímekúmenya atí Jehova ndahonokanagia na rúhiu rwa njora kana itimú; níngúkorwo mbaara ní ya Jehova, níekúmúneana inyuothe moko-iní maitú.” **48** Na ríría Múfilisti úcio aamúkúhagíríria níguo amútharíkírí, Daudi agíteng’era na ihenya ekeire na kúria mbaara yarí níguo amútúnge. **49** Agíkíka guoko mondo-iní yake akíruta kahiga kamwe, akíhíúria kígútha, nake akígútha Múfilisti úcio thíithi. Kahiga kau gagítoonyerera thíithi-iní wake, akígúia, agíturumithia úthíu wake thí. **50** Ní ùndú úcio Daudi akíhoota Múfilisti úcio na kígútha na kahiga; ndaarí na rúhiu rwa njora guoko-iní gwake akígútha Múfilisti úcio na akímúúraga. **51** Daudi agíteng’era, akírúgama igúrú ríake. Akínyiita rúhiu rwa njora rwa Múfilisti úcio akírúcomora njora-iní. Thuutha wa kúmúúraga-rí, agítinia kíongo gíake na rúhiu rúu rwa njora. Ríría Afilisti moonire atí njamba yao ní yakua, makígarúrúka, makúúra. **52** Andú a Israeli na Juda makímúira maaníríire, makíngatithia Afilisti nginya itoonyero ría Gathu na nginya ihingo-iní cia Ekironi. Aría moragítwo maagwíte njira-iní íría íthiagiaga Sharaimu nginya Gathu na Ekironi. **53** Ríría andú a Israeli maacookire kuuma kúingathia Afilisti, magítaha indo kambí-iní ciao. **54** Daudi akíoya mütwe wa Múfilisti úcio, akíútwara Jerusalemu, na akíga indo cia Múfilisti úcio cia mbaara hema-iní yake mwene. **55** Na ríría Saúlú eroreire Daudi agítíhí gútúnga Múfilisti, akíúria Abina, múnene wa mbútu cia ita, atírí, “Mwanake úyú ní múriú wáu?” Abina akímúcookeria atírí, “Tí-itherú o ta úria útúúraga muoyo wee múthamaki, ní ndíú ní wáu.” **56** Nake múthamaki akímwíra atírí, “Ta gítúúrie úmenye mwanake úcio ní múriú wáu.” **57** Na thuutha wa Daudi gícóoka kuuma kúúraga Múfilisti-rí, Abina akímúoya na akímútwara mbere ya Saúlú, o anyíite mütwe wa Múfilisti úcio. **58** Saúlú akímúúria atírí, “Mwanake úyú, úrí múriú wáu?” Nake Daudi akímwíra atírí, “Ní ndí múrú wa ndungata yaku Jesi wa Bethlehemu.”

18 Thuutha wa Daudi kúríkíra kwaria na Saúlú, Jonathani akímúirania ngoro na Daudi, akímwenda o ta úria eyendete we mwene. **2** Kuuma múthenya úcio Saúlú akíga Daudi gwake na ndaarekire acooke kúúntúka múcú gwa íthe. **3** Nake Jonathani akígí kíríkaníro na Daudi ní ùndú níamwendete

o ta úria eyendete we mwene. **4** Jonathani akíruta nguo íría ndaaya yake ya igúrú íría eehumbíte akímíhe Daudi, hamwe na kanjú yake, na rúhiu rwake rwa njora, na úta wake na múcibi wake. **5** Úria wothe Saúlú aatúmaga Daudi ageeke, níawíkaga úkagaacíra, nginya Saúlú akímúúta múrúgamíríri múnene wa mbútu cia ita. Úndú úcio úgíkénia andú othe, na úgíkénia anene a Saúlú o nao. **6** Ríría andú mainúka, thuutha wa Daudi kúúraga Múfilisti úcio-rí, andú-a-nja makíuma matúúra-iní mothe ma Israeli makíinaga na makírúgarúgaga, níguo magatúnge Múthamaki Saúlú marí na túhembe na inanda makíinaga nyímbo cia gíkeno. **7** Makírúgarúgaga, makíina atírí: “Saúlú níeyúragíire andú ngírí nyingí, nake Daudi akeyúragíra andú ngírí makúmi maingí.” **8** Saúlú níarakarire múno; ikúngúyia ríu ríkímúigúthia úuru múno. Agícíiría atírí, “Maraha Daudi úhootani wa kúúraga andú ngírí makúmi maingí, no ní ngooraga o ngírí nini. Agítígítie ùndú úngí úrúkú, tígá kwíyoera úthamaki?” **9** Na kuuma híndí íyo Saúlú akíambíríria kúguúra Daudi úuru na kúmúwíkúia. **10** Múthenya úyú úngí roho múuru uumíte kúrí Ngai úgúka na hinya múno igúrú ría Saúlú. Nake akíambíríria kwaria ta múgúrúki arí nyúmbe yake thíní, Daudi aahúúraga kíndana kía múgeeto, o ta úria aamenyerete gwika. Saúlú aarí na itimú guoko, **11** nake akímúíkíria, eíríte atírí, “Ngútheecithania Daudi na rúthingo.” Nowe Daudi akímweherera maita meerí akíuma harí we. **12** Saúlú níetígíríte Daudi, ní ùndú Jehova aarí hamwe na Daudi, no níatiganírie Saúlú. **13** Ní ùndú úcio akíeheria Daudi harí we akímúúta múnene wa thigari ngírí, nake Daudi agatongoragia mbútu ocio kúu ita-iní ciao. **14** Úndú o wothe úria ekaga níwagaacagíra, ní ùndú Jehova aarí hamwe nake. **15** Ríría Saúlú onire úria Daudi agacíire, akímúwítígíra. **16** No andú othe a Israeli na Juda nímendete Daudi ní ùndú níamatongoragia kúu ita-iní ciao. **17** Saúlú akíira Daudi atírí, “Úyú ní Merabu, múirítu wakwa úria múkúre. Níwe ngúkúhe úmúhíkíe; wee ndungatíra na úcamba, na úhúúrane mbaara cia Jehova.” Ní ùndú Saúlú eíríte atírí, “Ní ndíkúmúúkíríria na guoko gwakwa. Afilisti ní meke úguo arí ol!” **18** No Daudi akíira Saúlú atírí, “Ní ngírí ú, náo nyúmbe yakwa kana múhíríga wa baba thíní wa Israeli, úkírí kí, atí níguo ní ndúke múthoni-we wa múthamaki?” **19** Ní ùndú úcio ríría ihinda ríakinyire ría Merabu, mwarí wa Saúlú kúnengerwo Daudi-rí, akíneanwo ahíkio ní Adirieli wa Mehola. **20** Na rírí, Mikali mwarí wa Saúlú níendete Daudi, na ríría meerire Saúlú úhoro úcio, agíkénia. **21** Nake agícíiría atírí, “Níngúmúhe we, níguo atúke mútego harí we níguo guoko kwa Afilisti kúmúúkíríre.” Ní ùndú úcio Saúlú akíira Daudi atírí, “Ríu úrí na mweke wa keerí wa gútuika múthoni wakwa.” **22** Níngí Saúlú agíatha ndungata ciake, agícíira atírí, “Aríríai Daudi keheri-iní, múmwíre atírí, ‘Atírí, múthamaki níakenetio níwe na ndungata ciake ciothe níikwendete; ríu gítuúke múthoni-we.’” **23** Nao magícóoka ciugo ocio kúrí Daudi. No Daudi akiuga atírí, “Múgwícíiría ní ùndú múnini gútuika múthoni-we wa múthamaki? Ní ndí mündú múthíní na ndúúikaine.” **24** Ríría ndungata cia Saúlú ciamwíre úria Daudi oiga-rí, **25** Saúlú agícóoka atírí, “Írai Daudi atírí, ‘Múthamaki ndekwenda íríhí ríngí o ríothé ría rúrácio o tígá ikonde cia nyama igana cia Afilisti, níguo aríhírío kúrí thú ciake.’” Múbango wa Saúlú warí atí Daudi oragwo ní Afilisti. **26** Ríría ndungata cierié Daudi maúndú macío-rí, Daudi agíkénio ní úhoro wa gútuika múthoni-we wa múthamaki. Ní ùndú úcio mbere ya ihinda ríría ríahanítwo rítanathíra-rí, **27** Daudi na andú ake makíumagara, makíúraga Afilisti magana meerí. Akírehe ikonde ciao cia nyama na agícineana ciothe kúrí múthamaki nígeetha atúke

Ningaikia miguu itatu mwena-ini wario, taari wathi ngwiga. **21** Ningi ningatuma kahii ndikeere atiri, "Thii ugacarie miguu iyo." Ingigakeera atiri, 'Miguu iri mwena uyuu waku; mirehe haha,' hinda iyo ugooka, ni undu ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, nduri uuru ukoona; no thayu. **22** No ingikeera kahii kau atiri, 'Miguu iri mbere yaku,' hinda iyo no nginya ithii, ni undu Jehova niakurekairie ithii. **23** Naguo ugoro uria twaranirie nawe-ri, ririkana, Jehova niwe muira gatagati gakwa nawe nginya tene." **24** Ni undu ucio Daudi akithitha kuu mugunda-ini, na hinda iria gathi ga Karugamo ka Mweri gakiyire-ri, muthamaki agikara thi arie irio. **25** Agikara thi handi haria aamenyerete, kuringania na ruingo, ang'ethanire na Jonathani, nake Abineri agikara thi kuringania na Saulu, no handu ha Daudi haari hatheri. **26** Saulu ndoigire undu muthenya ucio, ni undu eeciiririe atiri, "No nginya gukorwo kuri undu wikikite kuri Daudi akanyiitwo ni thaahu; ti-itheru ari na thaahu." **27** No muthenya uyuu ingi, muthenya wa keeri wa mweri ucio, handu ha Daudi haari o hatheri ringi. Hinda iyo Saulu akiuria muriu Jonathani atiri, "Ni kii kigiritie muru wa Jesii oke iruga-ini ira na umuthi?" **28** Jonathani agicookia atiri, "Daudi niarathaithe ndimwikirie athii Bethlehemu. **29** Aranjirire atiri, 'Reke thi, ni undu andu a nyumba iitu mari na igonoga kuu ituura-ini, na muru wa baba nianjathite ngorwo ho. Ingikorwo ninjithikirikite niwe-ri, reke thi ngoone ariu a baba.' Undu ucio niguu ugiritie oke metha-ini ya muthamaki." **30** Marakara ma Saulu magiakanira Jonathani, akimwira atiri, "Wee muru wa mutumia mwaganu na muremi! Githi ndii atii wee niunyianite na muru wa Jesii niguu agiconorithie na aconorithie nyukwa uria waguciarire?" **31** Hinda iria yothe muru wa Jesii egutuura muoyo guku thi, wee ndukehaanda kana uthamaki waku wihaande. Riu mutumanire oke kuri nii, tondu no nginya akue!" **32** Jonathani akiuria ithe atiri, "Ni kii gigituma ooragwo? Ni afia ekite?" **33** No Saulu akimukiria itimu riake niguu amuurage. Nake Jonathani akimenya atii ithe niatuute itua ria kuuraga Daudi. **34** Jonathani agiukira, akiuma metha-ini ari murakuru muno; na muthenya ucio wa keeri wa mweri ucio, ndaariere irio ni undu aari na kieha ni uria ithe ekite Daudi ciiko cia kumiconorithia. **35** Rucinin ruru ringi Jonathani akiumagara, agithii kuu mugunda agacemanie na Daudi. Nake agithii na kahii kanini; **36** akiira kahii kau atiri, "Teng'era ugacarie miguu iria nguikia." Na riria kahii kau gaateng'era-ri, agikia miguu mbere yako. **37** Hinda iria kahii kau gaakinyire haria miguu wa Jonathani wagwite-ri, Jonathani agigeeta agikeera atiri, "Githi miguu nduri mbere yaku?" **38** Ningi akianirira agikeera atiri, "Hiuha! Hanyuka! Ndukarugamel!" Kahii kau gakioya miguu ucio, gagicooka kuri mwathi wako. **39** (Kahii kau gathii undu kaamenyaga ugoro-ini ucio; tiga Jonathani na Daudi maamenyaga ugoro ucio.) **40** Ningi Jonathani akinengera kahii kau indo ciake cia mbaara, agikeera atiri, "Kuuu, thii na indo ici ucicookie ituura-ini." **41** Thuutha wa kahii kau guthii-ri, Daudi agiukira akiuma mwena wa guthini wa ihiga riu, akianamirira maita matatu mbere ya Jonathani, agiturumithagia ithii wake thi. Magicooka makimumunyana o eer, makiriranira, no Daudi niwe warirere muno makiria. **42** Jonathani akiira Daudi atiri, "Thii na thayu, tondu nitwehitire na mwihitwa tutuurie urata gatagati gaitu thiiini wa ritwa ria Jehova, tukiuga atiri, 'Jehova niwe muira gatagati gakwa nawe, na gatagati ka njiaro ciaku na njiaro ciakwa nginya tene.'" Daudi agiukira agithiira, nake Jonathani agicooka ituura-ini.

21 Na riri, Daudi agithii Nobu, kuri Ahimeleku uria muthinjiri-Ngai. Ahimeleku aamutunga akimaina, akimuria atiri, "Ka uru wiki niki? Ni kii mutari na mundu ingi?" **2** Daudi agicookeria Ahimeleku ucio muthinjiri-Ngai atiri, "Ni muthamaki unjathite ngeke undu muna na akanjira atiri, 'Mundu o na u ndakamere undu uria ngutumite na uria ngwathite.' No andu ukawa-ri, ni ndimerite tucemanie handu hana. **3** Na riri, ni kii uri nakio gia kuria? He migate itano, kana o kiria giothe unghota kuona." **4** No muthinjiri-Ngai ucio agicookeria Daudi atiri, "Nduri na migate iria ihuthiirwo kurii, no riri, hana ni haru migate iria miamure, angikorwo andu acio mathutanitie na andu-a-nja." **5** Daudi agicookia atiri, "Ti-itheru tuitoretwo hamwe na andu-a-nja, o ta uria ari mutugo witu riria riothe ngumagara. Indo cia andu aya ni theru o na gutuika mari mawira-ini matari maamure. Umuthi indo ciao itikiri nyamure makiria!" **6** Ni undu ucio muthinjiri-Ngai ucio akimunengera migate iyo miamure, nigikorwo hau hatari na migate ingi tiga migate iria yaigagwo mbere ya Jehova, na niyeheretio mbere ya Jehova muthenya ucio, na hakaigwo migate ingi mihiu. **7** Na riri, muthenya ucio, haari na mundu umwe waru ndungata ya Saulu, ahingirio hau mbere ya Jehova; nake etagwo Doegu uria Miedomo, uria waru munene wa arithi a Saulu. **8** Daudi akiuria Ahimeleku atiri, "Ka utari na itimu kana ruhiu rwa njora haha? Ndinooka na ruhiu rwakwa rwa njora kana kindu kingi kia mbaara, ni undu wira wa muthamaki uuma wa ihenya." **9** Muthinjiri-Ngai ucio agicookia atiri, "Ruhii rwa njora rwa Goliathu, Mufilisti uria woragire Gitumba-ini kia Ela, ruri haha; naruo ruohetwo na taama ruakaigwo thuutha wa ebodi. Ingikorwo niukurwenda-ri, ruoe; gutiri na ruhiu ringi rwa njora tiga o riu." Daudi akiuga atiri, "Gutiri ruhiu ringi taruo; kirunengere." **10** Muthenya ucio Daudi akirira Saulu, agithii kuri Akishi muthamaki wa Gathu. **11** No ndungata cia Akishi ikimwira atiri, "Githi uyuu ti Daudi, uria muthamaki wa bururi? Githi tiwe mainagira nyimbo-ini ciao atiri: "Saulu niyeyuragire andu ngiri nyingi, na Daudi akeyuragira andu ngiri makumi maingi?" **12** Nake Daudi akiaga ugoro ucio ngoro-ini na agithigira Akishi muthamaki wa Gathu muno. **13** Ni undu ucio akigirukithia mbere yao; na riria aari moko-ini mao, agitua ta mundu muguruki, akiharaga mirango ya kihingo, agitaga ruta ruikurukanitie na nderu ciake. **14** Akishi akiira ndungata ciake atiri, "Ta rorai mundu uyuu! Ni muguruku! Mwakimurehe kuri nii niki?" **15** Ka nyiilitie aguruki atii niguu mundehe mundu uyuu haha eke maundu ta maya mbere yakwa? Mundu uyuu no nginya oke nyumba yakwa?"

22 Na riri, Daudi akiuma Gathu na akurira ngurunga-ini ya Adulamu. Riria ariu a ithe na andu a nyumba ya ithe maiguire uguo-ri, magiuruka kuri we. **2** Aria othe maar na minyamaro, kana thiiiri kana makaaga kuganira makiungana haru we, nake agituika mutongoria wao. Aari na andu ta magana mana. **3** Kuuma kuu, Daudi agithii Mizipa kuu Moabi, akiuria muthamaki wa Moabi atiri, "Niugwikiria baba na maitu moke maikare nawe nginya riria ngaamenya uria Ngai ekunjikira?" **4** Ni undu ucio akimatigira muthamaki wa Moabi, nao magikara nake ihinda riothe riria Daudi ari kihitho-ini. **5** No munabii Gadi akiira Daudi atiri, "Tiga gukara kihitho-ini. Thii bururi wa Juda." Ni undu ucio Daudi akiuma kuu agithii mutitu wa Herethu. **6** Na riri, Saulu akiuga atii Daudi na andu ake nimonetwo. Nake Saulu aikarite thi gitina-ini kia muti wa mubinde Kirima-ini kia Gibea anyiite itimu riake na guoko,

nao anene ake othe marūgamite mamūthiūrūrūkīrie. 7 Nake Saülū akīmeera atīrī, “Ta thikīrīria, andū a Benjaminī! Anga mūrū wa Jesii nīakamūhe mīgūnda ya irio na ya mīthabībū inyuothe? Anga nīakamūtua anene a ita a kūrūgamīrīra andū ngīri, na a kūrūgamīrīra andū magana? 8 Kū nīkīo gītūmīte inyuothe mūciire kījūnkūrīra? Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūngīnjīra rīria mūrū wakwa egūthōdeka kīrīkanīro na mūrū wa Jesii. Gūtīrī o na ūmwe wanyu wōciirītie ūhoro wakwa kana akanjīra atī mūrū wakwa nīakīrīrie ndungata yakwa īikare īnjoheirie, ta ūria īreeka ūmūthī.” 9 No Doegu ūria Mūedomu, ūria warūgamite hamwe na anene a Saülū, akiuga atīrī, “Nīndonire mūrū wa Jesii okīte kūrī Ahīmeleku mūrū wa Ahitubu kūu Nobu. 10 Ahīmeleku nīamūtūirīrie ūhoro harī Jehova; agīcooka akīmūhe irio, na rūhiū rwa njora rwa Goliathū ūria Mūfilīsti.” 11 Ningī mūthamaki agītūmanīra mūthīnjīri-Ngai Ahīmeleku mūrū wa Ahitubu, na nyūmba ya ithe yothe, arīa mūrū athīnjīri-Ngai kūu Nobu, nao othe magūka kūrī mūthamaki. 12 Saülū akīmūra atīrī, “Ta thikīrīria rīu, mūrū wa Ahitubu.” Nake agīcookia atīrī, “Īī, mwathi wakwa.” 13 Saülū akīmūra atīrī, “Nī kīi gītūmīte mūciirīrie kījūnkūrīra, wee na mūrū wa Jesii, nawe ūkamūhe mīgate, o na rūhiū rwa njora, na ūkamūtūirīrie ūhoro harī Jehova, nīgeetha anemere na aikare anjoheirie, ta ūria ekite ūmūthī?” 14 Ahīmeleku agīcookeria mūthamaki atīrī, “Nūū thīnī na ndungata ciaku ciothe mwathīki ta Daudī, mūthoni-we wa mūthamaki, mūrōri wa arangīri aku, na nīatiikite mūno thīnī wa nyūmba yaku? 15 Mūthenya ūcio nīguo warī wa mbere wa kīmūtūirīrie ūhoro harī Jehova? Aca tīguo! Reke mūthamaki ndageciirīrie ndungata yaku kana mūdū o na ūrīkū wa nyūmba ya ithe, nīgūkorwo ndungata yaku ndīrī ūndū o na ūmwe yūi wa maūdū maya mothe.” 16 No mūthamaki akīmūra atīrī, “Ti-itherū, wee Ahīmeleku nīgūgūka, wee na andū othe a nyūmba ya thoguo.” 17 Ningī mūthamaki agīatha thigari iria ciamūrūgamīrīrie, agīciira atīrī: “Hūgūkaai mūrūrage athīnjīri-Ngai a Jehova nī ūndū o nao nīmanyiitaniire na Daudī. Nīmamenyire nī kūira ooraga, na matiigana kījūjīra.” No anene a mūthamaki makīreega gūtambūrūkia guoko moorage athīnjīri-Ngai a Jehova. 18 Mūthamaki agīcooka agīatha Doegu, akīmūra atīrī, “Hūgūka ūrage athīnjīri-Ngai.” Nī ūndū ūcio Doegu ūcio Mūedomu akīhūgūka akīmooorage. Mūthenya ūcio akūrāga andū mīrongo īnana na atano arīa meeumbite ebodi ya gatani. 19 Agīcooka akīhūūra Nobu, itūūra rīu rīa athīnjīri-Ngai, na rūhiū rwa njora, akūrāga arūme na andū-a-nja, ciana ciarīo o na ngege, na ng’ombe ciarīo, na ndigiri o na ng’ōndu. 20 No Abiatharu, mūrū ūmwe wa Ahīmeleku mūrū wa Ahitubu, akīhonoka, akīūra, na akīrūmīrīra Daudī. 21 Akīūra Daudī atī Saülū nīoragite athīnjīri-Ngai a Jehova. 22 Nake Daudī akīūra Abiatharu atīrī, “Mūthenya ūcio, rīria Doegu ūcio Mūedomu aarī kuo-rī, nīndamenyire atī no ngīnya ere Saülū. Nī nīi ndehithīrie nyūmba yothe ya thoguo gīkūū. 23 Ikara hamwe na nīi; ndūgetīgīre; mūdū ūria ūracaria muoyo waku, o na wakwa o nāguo nīarāucaria. Ūrī hamwe na nīi ūrī mūmenyerere.”

23 Na rīrī, Daudī akīrwo atīrī, “Atīrīrī, Afīlisti nīmararūa na itūūra rīa Keila, na magatūnyana ngano īria īrī mahūhīro-inī.” 2 Nake agītūria ūhoro harī Jehova, akīūra atīrī, “Nīnjagīrīrwo nīgūthīi gūtharīkīra Afīlisti acio?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thīī ūgatharīkīre Afīlisti nīguo ūhonokie Keila.” 3 No andū a Daudī makīmūra atīrī, “Gūkū Juda nītūretīgīra. Githī tūtīgūgītīgīra makīria twathīi Keila

tūkārūe na mbūtū cia Afīlisti!” 4 O rīngī Daudī agītūria ūhoro harī Jehova, nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka ūthīi Keila, nī ūndū nīgūneana Afīlisti guoko-inī gwaku.” 5 Nī ūndū ūcio Daudī na andū ake magīthīi Keila, makīria na Afīlisti, na makīmataha mahiū mao. Akīrehera Afīlisti hathara nene, na akīhonokia andū a Keila. 6 (Na rīrī, Abiatharu mūrū wa Ahīmeleku nīokīte akūiite ebodi rīria aikūrūkie, akīūra kūrī Daudī kūu Keila.) 7 Saülū akīrwo atī Daudī nīathīite Keila, nake akiuga atīrī, “Ngai nīamūneanīte kūrī nīi, nīgūkorwo Daudī nīehingīrīrie na ūndū wa gūtūonya itūūra rīrī na ihingo na mīgīko.” 8 Nake Saülū agītā mbūtū ciake ciothe mathīi mbaara, nīguo maikūrūke Keila makahingīrie Daudī na andū ake. 9 Hīndī īria Daudī aamenyire atī Saülū nīaciirīrie kūmwīka ūūru-rī, akīūra Abiatharu mūthīnjīri-Ngai atīrī, “Rehe ebodi īyo.” 10 Daudī akiuga atīrī, “Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, ndungata yaku nī īguite hatarī nganja atī Saülū nīarooka Keila aniine itūūra rīrī nī ūndū wakwa. 11 Hīhi aikari a Keila nīmekūneana kūrī we? Hīhi Saülū nīegūkūrūka gūkū, ta ūria ndungata yaku īguite? Wee Jehova, Ngai wa Isiraēli, menyithia ndungata yaku ūhoro.” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīegūkūrūka.” 12 O rīngī Daudī akīūra atīrī, “Hīhi aikari a Keila nīmekūneana, nīi na andū ake, kūrī Saülū?” Nake Jehova akiuga atīrī, “Nīmegūkūneana.” 13 Nī ūndū ūcio Daudī na andū ake, andū ta magana matandatū, makīuma Keila, na magīkara magīcangacangaga kūdūndū na kūdūndū. Rīria Saülū eerīrwo atī Daudī nīorite akoima Keila, agītiga gūthīi kuo. 14 Nake Daudī agīkara cīhitho cia werū-inī na irīma-inī cia Werū wa Zīfu. O mūthenya Saülū nīamūcaraga, no Ngai ndaanenire Daudī moko-inī make. 15 Rīria Daudī aarī Horeshu kūu Werū wa Zīfu, akīmenya atī Saülū okīte nīguo amūūrage. 16 Nake Jonathanī mūrū wa Saülū agīthīi kūrī Daudī kūu Horeshu na akīmūteithia kwīyūmīrīria thīnī wa Ngai. 17 Nake akīmūra atīrī, “Tiga gwītīgīra, Baba Saülū ndagakūhutia na guoko gwake. Wee nīgūgathamakīra Isiraēli, na nīi ndūike mūnini waku. O na Baba Saülū, nīoī ūguo.” 18 Nao eerī makīgīa kīrīkanīro mbere ya Jehova. Thuutha ūcio Jonathanī akīnīka, no Daudī agītīgwo kūu Horeshu. 19 Nao andū a Azīfu makīambata magīthīi kūrī Saülū kūu Gībea makīmūra atīrī, “Githī Daudī ndehithīte gatagatī-inī gaitū cīhitho-inī cia gūkū Horeshu, kīrīma-igūrū kīa Hakīla, mwena wa gūthini wa Jeshimoni? 20 Na rīrī, wee mūthamaki, ikūrūka ūike o rīria rīothe ūngīenda gūūka, na itūū nī igūrū rīitū kūmūneana kūrī mūthamaki.” 21 Saülū akīmācookeria atīrī, “Jehova aromūrathīma nī ūndū wa kwīnjīria. 22 Thīi mūkehaarīrie makīria. Tuīriai nī kū Daudī amenyerete gūthīiaga, na nūū ūmuonete kuo. Njīrītwo atī nī mūdū mwara mūno. 23 Tuīriai ūhoro wa kūrīa guothe ehithaga na mūndeherē ūhoro mūkinyanīru. Na nīi nīgūcooka thīi na inyuū; angīkorwo arī kūdū gūkū-rī, nīngāmūcarīa mīhīrīga-inī yothe ya Juda.” 24 Nī ūndū ūcio makīmagara magīthīi kūu Zīfu, magīkīnya mbere ya Saülū. Na rīrī, Daudī na andū ake maarī kūu Werū-inī wa Maoni, kūu Araba mwena wa gūthini wa Jeshimoni. 25 Nake Saülū na andū ake makīambīrīria kūmacaria, na rīria Daudī eerīrwo ūhoro ūcio, agīkūrūka agīthīi rwaro-inī rwa ihiga, agīkara kūu Werū-inī wa Maoni. Rīria Saülū aigūire ūhoro ūcio-rī, o nake agīthīi kūu Werū-inī wa Maoni aingatīthīte Daudī na ihēnya. 26 Saülū aagerete mwena ūmwe wa kīrīma, nake Daudī na andū ake makagerera mwena ūria ūngī, mahiūhīte nīguo morīre Saülū. Na rīria Saülū na thigari ciake maakūhāgīria Daudī na andū ake nīguo mamanyiite-rī, 27 hagīka mūdū watūmītwo kūrī Saülū, akīmūra atīrī, “Ūka na ihēnya! Afīlisti nīmatharīkīre būrīri.”

28 Hindi iyo Saulū agītiga kūrūmūrira Daudi, agithii agacemanie na Afilisti. Nkio metaga handū hau Sela-Hamalekothu. 29 Nake Daudi akiambata akiuma kūu agithii gūtūūra ciilhitho-ini cia Eni-Gedi.

24 Na riri, thuutha wa Saulū gūcooka kuuma kūingathia Afilisti, akirwo atiri, “Daudi arī Werū-ini wa Eni-Gedi.” 2 Nī undū ūcio Saulū akioya andū ngiri ithatū arīa athuure kuuma Isiraeli guothe magithi gūcīria Daudi na andū ake gūkuhi na ndwaro cia mahiga kūrīa gūtūūragwo nī Mbūri cia Werū. 3 Nake agikinya ciugū-ini cia ng’ōndu iria ciarī njira-ini; naho nī haarī na ngurunga, nake Saulū agītoonya thīinī ageiteithie. Daudi na andū ake maarī kūu thīinī mūno, ngurunga-ini. 4 Nao andū a Daudi makīmwira atiri, “Ūyū nīguo mūthenya ūria Jehova aaririe ūhoro waguo, agikwira atiri, ‘Ninganeana thū yaku moko-ini maku ūmīke ūria ūkwenda.’” Nake Daudi agikuruma atekuwono, agithii agitina gīcūrī kia nguo ya Saulū. 5 Thuutha-ini, Daudi akīgūa ngoro ikīmūciirithia nī undū wa gūtina gīcūrī kia nguo ya Saulū. 6 Akīra andū ake atiri, “Jehova arongiria njike undū ta ūcio kūrī mwathi wakwa, ūcio mūtīrīrie maguta wa Jehova, kana ndimwike ūuru na guoko gwakwa; nī undū nīwe mūtīrīrie maguta wa Jehova.” 7 Aarīkia kwaria ciugo icio, Daudi agikaania andū ake, na ndaamarekire mookirire Saulū. Nake Saulū akiuma ngurunga-ini, na agithiira. 8 Nīngī Daudi akiuma ngurunga-ini iyo, akīamūrira agīta Saulū, akīmwira atiri, “Wee mwathi wakwa, mūthamaki!” Rīria Saulū eehūgūrīrie, Daudi akīanamūrira, agiturumithia ūthiū thī. 9 Akīra Saulū atiri, “Nī kī gītūmaga ūthikīrīrie andū rīria mekuuga atiri, ‘Daudi nīeciragīria gūgwika ūuru?’” 10 Ūmūthī nīweyonera na maitho maku ūria Jehova egūkūneanīte moko-ini wakwa kūu ngurunga-ini. Kūrī andū amwe maniingūrīrie ngūūrage, no ndakūhonokia; ndoiga atiri, “Ndikuoya guoko gwaka njike mwathi wakwa ūuru, nī undū nīwe mūtīrīrie maguta wa Jehova.” 11 Baba, ta kione, rora gīcunjī gīkī kia nguo yaku, gīkī kīri guoko-ini gwakwa! Ndinirie gīcunjī kīri nguo yaku, no ndinakūūrage. Rīu wena na ūkūūrane atī nīi ndrī na ihītia rīa gwika ūuru kana rīa ūremi. Nīi ndikūhītīrie, no wee nīūranjaria ūnjūrage. 12 Jehova arotūtuithania ciira nīi nawe. Na Jehova arondīhīria maūru marīa wee ūnjikīte, no guoko gwakwa gūtīgakūhūtia. 13 O ta ūria kūrī thimo yugaga atiri, ‘Waganu uumaga o harī arīa aaganu,’ nī undū ūcio guoko gwakwa gūtīgakūhūtia. 14 “Mūthamaki wa Isiraeli oimīte gwake ookīrīrie ū? Nūū ūingathithīte? Nī ngui nguū? Kana nī thuya? 15 Jehova arotūtuithania na atue ciira gatagatī gaitū. Aroeciīria ūhoro wakwa na aūrūgamie; arondūrīra na aahonokie kuuma guoko-ini gwaku.” 16 Rīria Daudi aarīkirie kuuga ūguo-rī, Saulū akīmūrira atiri, “Ūcio nī mūgambo waku, Daudi mūrū wakwa?” Nake akīrīra aanīrīrie. 17 Akīmwira atiri, “Wee ūri mūthingu kūngīra. Nīūnjikīte wega, no nīi ngagwika ūuru. 18 Nīwarīkia o rīu kūnjīra undū mwega ūnjikīte; Jehova nīekūneanīte moko-ini maku, no wee ndūnanjūrage. 19 Rīria mūdū ona thū yake-rī, nīarekaga ihīi atamīkīte ūuru? Jehova arogwika maūdū mega nī undū wa ūria ūnjikīte ūmūthī. 20 Nīnjūū atī ti-itherū nīūgatuīka mūthamaki, na atī ūthamaki wa Isiraeli nīūkehaanda moko-ini maku. 21 Rīu wīhite harī nīi na rīitwa rīa Jehova atī ndūkaniīna njīaro ciakwa kana rīitwa rīakwa rīthīre kuuma nyūmba-ini ya baba.” 22 Nī undū ūcio Daudi akīhīta harī Saulū. Nake Saulū agīcooka mūciū, no Daudi na andū ake makīambata magithii kīilhitho-ini.

25 Na riri, Samūeli agikua, nao andū othe a Isiraeli makīūngana makīmūrīria; makīmūthika mūciū gwake kūu Rama. Nake Daudi agīkūrūka agithii Werū wa Maoni. 2 Mūdū ūmwe wa kūu Maoni, ūria warī na indo kūu Karimeli, aarī mūtongu mūno. Aarī na mbūri ngiri ūmwe na ng’ōndu ngiri ithatū, iria aamuraga guoya kūu Karimeli. 3 Nake eetagwo Nabali, na mūtumia wake eetagwo Abigaili. Aarī mūtumia mūūgī na mūthaka, no mūthuuriwe, ūria warī Mūkalebu, aarī mūuru na mūkarī maūdū-ini make. 4 Daudi arī werū-ini nīaiguire atī Nabali nī ng’ōndu aramuraga guoya. 5 Nī undū ūcio agītūma aanake ikūmī akīmeera atiri, “Ambatai mūthī kūrī Nabali kūu Karimeli na mūmūgeithie mūwītanīte na nīi. 6 Mwīre atiri; ‘Ūrotūūra mīaka mīingī! Ūrogīa na ūgīma, wee na nyūmba yakul! O na kīria gīothe ūri nakīo kīroogīa na ūhooreril! 7 “Na riri, ndrīaugu atī nī hindi ya kūmura ng’ōndu guoya. Rīria arīthi aku maarī hamwe na ithuī, tūtiamekire ūuru, na ihinda rīria rīothe maarī Karimeli gūtīrī kīndū o na kīmwe kīao kīorire. 8 Ūria ndungata ciaku na nīgūkwīra. Nī undū wa ūguo ika aanake acio akwa maūdū mega, nīgūkorwo tūkīte hīndī ya gīkeno. Ndagūthaiha ūhe ndungata ciaku na mūrūguo Daudi kīria gīothe ūngīmōnera.” 9 Rīria andū a Daudi maakīnyire-rī, makīhe Nabali ndīmūrīrie iyo ya Daudi. Nao magīcooka magīeterera. 10 Nabali agīcookeria ndungata cia Daudi atiri, “Daudi nūū? Mūrū wa Jesi ūyū nī ūrīkū? Ndungata nyingī nīroora ikoima kūrī aathani acio matukū maya. 11 Nī kī kīngītūma njoie mīgate yakwa, na maa, na nyama iria thīnjīre andū akwa a kūmura ng’ōndu guoya, ndīcihe andū itoo kūrīa moimite?” 12 Andū acio a Daudi makīhūdūka, magīcooka na thuutha. Hīndī rīria maakīnyire, makīheana ūhoro ūcio wothe. 13 Daudi akīra andū ake atiri, “Mwīothe hīū cianyu cia njora!” Nao makīōha hīū ciao cia njora, o nake Daudi akīōha rwake. Andū ta magana mana makīambata hamwe na Daudi, nao andū magana meerī magītīguo maikarītie indo. 14 Na riri, ūmwe wa ndungata cia Nabali akīra Abigaili mūtumia wa Nabali atiri, “Daudi nīaratūmīte ndungata ciake kuuma werū-ini irehere mwathi wītū ngeithi, nake aracurima. 15 No andū acio nīmatwīkire wega. Matiatwīkire ūuru, ihinda rīothe rīria twarī kūu mīgūnda-ini hakuhi nao, na gūtīrī kīndū kīorire. 16 Ūtukū na mūthenya maarī ta rūthingo rwatūrīgīciīrie hīndī ciothe rīria twarīthāgia ng’ōndu ciitū gūkuhi nao. 17 Rīu-rī, wīciīrie wone ūria wagīrīrwo nī gwika, nī undū mwanangīko nīkūhūrīrie mwathi wītū na nyūmba yake yothe. Nī mūdū mwaganu ūū atī gūtīrī mūdū ūngīmwarīria.” 18 Abigaili ndaateire ihinda. Akīoya mīgate magana meerī, na mondo igīrī cia ndībei, na ng’ōndu ithano rīrī thīnje, na ībaba ithano cia ngano hīhīe, na imanjika igana cia thabībū nyūmū, na ikūmba magana meerī cia ngūyū, agīciigīrīra ndigiri igūrū. 19 Nīngī akīra ndungata ciake atiri, “Thīiagī mbere; nīngūmūrīrīra.” No ndeere mūthuuriwe Nabali ūhoro ūcio. 20 Na rīria aathīaga ahaicīte ndigiri yake agereire mūkuru warī kīrīma-ini, Daudi na andū ake magīūka maikūrūkīte na kūrīa aarī, agīcemanīa nao. 21 Daudi aakoretwo oiga atiri, “Warī wīra wa tūhū, nīi ngarōera mūdū ūcio indo ciake kūu werū-ini, nīgeetha gūtīkagie kīndū o na kīmwe gīake gīkūūra. Nake andīhīte wega na ūuru. 22 Ngai arōherithīa Daudi, na amwīke ūuru makīria, ingīgaatīgia mūdū mūrūme o na ūmwe muoyo ūria ūmūkonī rīciū rīciūnī!” 23 Rīria Abigaili onire Daudi, akīhīha kuuma igūrū rīa ndigiri yake na akīanamūrira mbere ya Daudi aturumithīte ūthiū thī. 24 Akīgūthīa magūrū-ini make, akīmwira atiri, “Mwathi wakwa, reke ūuru ūyū ūnjookerere ndī nyīki. Ndagūthaiha, reke ndungata yaku ikwarīrie; ūthikīrīrie

urĩa ndungata yaku irenda kuuga. **25** Mwathi wakwa aroaga kũrũmbũyia mũndũ ũcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rĩtwa rĩake, rĩtwa rĩake riugĩte mũndũ mũkĩũgu, na akoragwo arĩ o mũkĩũgu. No niĩ ndungata yaku-rĩ, ndionire andũ acio mwathi wakwa aatũmĩte. **26** “Na rĩrĩ, kuona atĩ wee mwathi wakwa, Jehova niakweheraniĩre na ũiti wa thakame, na kwaga kwĩrĩhĩria na moko maku-rĩ, ti-itherũ o ta ũria Jehova atũiraga muoyo na ũria wee ũtũiraga muoyo-rĩ, thũ ciaku na arĩa othe mangiẽda gwĩka mwathi wakwa ũuru marohaana ta Nabali. **27** Na ũreke kũheo gĩkĩ, kĩria ndungata yaku ireheire mwathi wakwa, kinengerwo andũ arĩa makũrũmĩriire. **28** Ndagũthaiha ũreke ndungata yaku ihĩtia rĩayo, nigũkorwo no nginya Jehova agaatumã nyũmba ya mwathi wakwa itũike ya ũthamaki wa gũtũũra, tonduũ arũaga mbaara cia Jehova. Gũtikanoneke ũndũ mũuru thĩĩni waku hĩndĩ irĩa yothẽ ũgũtũũra muoyo. **29** O na kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũgũthingatĩe akũrete muoyo-rĩ, muoyo wa mwathi wakwa nũgũakorwo wohanĩtio wega na kũheo kĩa arĩa marĩ muoyo nĩ Jehova Ngai waku. No mũoyo ya thũ ciaku niakamũĩkia kũraihu ta iĩkĩtio na kĩgũtha. **30** Rĩria Jehova agaakorwo ekĩte mwathi wakwa maĩndũ mothe mega marĩa eeraniĩre mamũkonĩĩ, na akorwo agũtuĩte mũtongoria wa gũtongoragia Isiraeli-rĩ, **31** mwathi wakwa ndakanakorwo arĩ na mũrĩgo wa kũmũritũhĩria thĩĩni wa thamiri yake nĩ ũndũ wa gũitithia thakame hatarĩ na gĩtũmi kana akorwo erĩhĩrie. Na hĩndĩ irĩa Jehova akaarehera mwathi wakwa ũhootanĩ-rĩ, ũkaaririkana ndungata yaku.” **32** Daudi akĩira Abigaili atĩrĩ, “Jehova, Ngai wa Isiraeli, arogoocwo, ũcio ũgũtũmĩre ũmũthĩ ũũke ũcemanie na niĩ. **33** ũrorathimwo nĩ ũndũ wa itua rĩaku rĩega na kũngĩria ndigaitẽ thakame ũmũthĩ, na ndikerĩhĩrie na moko makwa. **34** Tiga nĩ ũguo-rĩ, ti-itherũ o ta ũria Jehova, Ngai wa Isiraeli, atũiraga muoyo, ũcio ũgĩrĩrie ngũgere ngero, korwo ndũnooka na ihenyã kũndũnga-rĩ, gũtirĩ mũndũ mũrũme o na ũmwe ũkonĩĩ Nabali ũngĩakorwo arĩ muoyo gũgĩkia.” **35** Ningĩ Daudi akĩamũkĩra kĩria aamũreheire kuuma guoko-inĩ gwake, na akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũka na thayũ. Nĩndaigũ ũhoru waku na nĩndetĩkĩra ihooya rĩaku.” **36** Rĩria Abigaili aathiire kũrĩ Nabali, akĩmũkora arĩ nyũmba thĩĩni arugithĩtie iruga ta rĩa mũthamaki. Ngoro yake yarĩ njanjamũku na aarĩ mũrĩũũ mũno. Nĩ ũndũ ũcio ndarĩ ũndũ aamwĩrĩre nginya rĩria gwakĩre. **37** Ningĩ rũciĩni gwakĩa, rĩria Nabali aarĩũkirwo, mũtumia wake akĩmwĩra maĩndũ macio mothe; ngoro yake iĩgĩkĩra, akĩhaana ta ihiga. **38** Thuutha wa mũthenya ta ikũmi, Jehova akĩgũtha Nabali, nake agĩkua. **39** Hĩndĩ irĩa Daudi aagũire atĩ Nabali niakuĩte, akiuga atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ũria ũndũrĩre mbaara iitũ na Nabali nĩ ũndũ wa kũũnyarara. Niagĩrĩrĩrie ndungata yake ndĩgeekẽ ũuru, na agacookereria Nabali ũũru wake we mwene.” Daudi agĩcocoa agĩtũmanĩra Abigaili, akĩmũũria atũke mũtumia wake. **40** Ndungata ciakẽ igĩthĩĩ Karimeli, ikĩria Abigaili atĩrĩ, “Daudi niatũtũmĩte kũrĩ we tũgũtware ũgatũke mũtumia wake.” **41** Akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndungata yanyu ya mũndũ-wa-nja ndĩ haha, nĩndihaarĩrie gũtungatĩra na gũthambia magũrũ ma ndungata cia mwathi wakwa.” **42** Abigaili akĩhaica ndigĩri na ihenyã, agĩthĩĩ na airĩtu ake atano a kũmũtungataga, agĩtwarana hamwe na andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi, agĩtuĩka mũtumia wake. **43** Daudi nĩahĩkĩtie Ahinoamu wa Jezireeli, nao eerĩ maarĩ atumia ake. **44** No Saũlũ nĩahėanĩte mwarĩ Mikali, mũtumia wa Daudi, kũrĩ Palitieli wa Laishi, ũria warĩ wa kuuma Galimu.

26 Na rĩrĩ, andũ a Zifu magĩthĩĩ kũrĩ Saũlũ kũu Gibea makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ Daudi ndehĩthĩte karĩma ka Hakila, karĩa kang’etheire Jeshimoni?” **2** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ agĩkũrũka nginya Werũ wa Zifu, arĩ na andũ ake ngĩri ithatũ a Isiraeli arĩa maathuurĩtwo, mathĩĩ magacarie Daudi kuo. **3** Saũlũ akĩamba hema ciakẽ njĩra-inĩ hakuhi na kĩrĩma kĩa Hakila kĩria king’etheire Jeshimoni, nowe Daudi agĩkĩkara kũu wertũ-inĩ. Rĩria onire atĩ Saũlũ niãmũrũmĩrĩre kũu-rĩ, **4** agĩtũma athigaaani na akĩmenya atĩ ti-itherũ Saũlũ niakĩnyĩte kuo. **5** Nake Daudi akĩumagara agĩthĩĩ harĩa Saũlũ aambĩte hema. Akĩona harĩa Saũlũ na Abineri mũrũ wa Neri, mwathi wa mbũtũ cia ita, maakomete. Saũlũ aakomete thĩĩni wa kambĩ, nacio mbũtũ cia ita ikaamba hema ikamũthĩũrũkĩria. **6** Daudi agĩcocoa akĩũria Ahimeleku ũria Mũhiti, na Abishai mũrũ wa Zerua, mũrũ wa nyina na Joabu, atĩrĩ, “Nũũ ũgũkũrũkana na niĩ kambĩ-inĩ harĩa Saũlũ arĩ?” Abishai akiuga atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩĩ nawe.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na Abishai magĩthĩĩ kũrĩ ita rĩũ ũtũkũ, nake Saũlũ aarĩ kũu kambĩ thĩĩni akomete toro, na itimũ rĩake rĩhaandĩtwo hakuhi na mũtwe wake. Nake Abineri na thĩgari maakomete makamũthĩũrũkĩria. **8** Abishai akĩira Daudi atĩrĩ, “ũmũthĩ Ngai niėanėanĩte thũ yaku moko-inĩ maku. Na rĩrĩ, reke ndĩmũthėcethianie na thĩ na itimũ rĩakwa, itheeca o rĩmwe; ndikũmũtheeca keeri.” **9** No Daudi akĩira Abishai atĩrĩ, “Tiga kũmũniina! Nũũ ũngĩtambũrũkia guoko ookĩrĩre ũria mũitĩrĩrie maguta wa Jehova, na atũũke ndehĩtie?” **10** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o, ta ũria Jehova atũũiraga muoyo, Jehova we mwene nĩwe ũkũmũhũura; kana ihinda rĩake rĩkinye, agĩkue, kana athĩĩ mbaara-inĩ, agathĩrĩre kuo. **11** No Jehova arongĩria ndambũrũkie guoko kũrĩ ũria mũitĩrĩrie maguta wa Jehova, ndĩmũũkĩrĩre. Na rĩrĩ, oya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio irĩ hakuhi na mũtwe wake, twĩthĩre.” **12** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩoya itimũ na mbũthũ ya maaĩ icio ciarĩ hakuhi na mũtwe wa Saũlũ, magĩthĩĩ. Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wonire kana akĩmenya ũhoru ũcio, o na gũtirĩ mũndũ wokĩrĩre. Othe maarĩ toro, nigũkorwo Jehova niatũmĩte manyĩtwo nĩ toro mũnene. **13** Daudi agĩcocoa akĩringa mũrĩmo ũria ũngĩ, akĩrũgama kĩrĩma-igũrũ handũ haraaya; naho nĩ haarĩ itĩina inene gatagati kao. **14** Nake akĩanĩrĩra, agĩtana kũrĩ ita rĩũ rĩa Saũlũ, na kũrĩ Abineri mũrũ wa Neri, akĩũria atĩrĩ, “Anga ndũkũnjookeria, Abineri?” Abineri akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe ũ ũreta mũthamaki?” **15** Daudi akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ ndũri mũndũ mũrũme? Ningĩ-rĩ, nũũ ũtarĩũ ta we thĩĩni wa Isiraeli? Nĩ kĩĩ kĩagĩria ũrangĩre mũthamaki, ũcio mwathi waku? Nĩ harĩ mũndũ ũgũtũkĩte kũniina mũthamaki ũcio mwathi waku. **16** ũguo wee wĩkĩte ti ũndũ mwega. Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũiraga muoyo-rĩ, wee na andũ aku mwagĩrĩrwo nĩ kũũragwo, nĩ ũndũ mũtiinarangĩra mwathi wanyu, ũcio mũitĩrĩrie maguta wa Jehova. Ta rorai hau mũrĩ. Itimũ rĩa mũthamaki na mbũthũ yake ya maaĩ irĩa ciũma hakuhi na mũtwe wake irĩ ha?” **17** Saũlũ akĩmenya mũgambo wa Daudi, akĩũria atĩrĩ, “ũcio nĩ mũgambo waku, Daudi, mũrũ wakwa?” Daudi agĩcocoa atĩrĩ, “Tĩ nĩguo, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” **18** Agĩcocoa akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kĩratũma mwathi wakwa aingathĩtie ndungata yake? Nĩ atĩa njĩkĩte, na nĩ ũũru ũrũkũ nyonetwo nago?” **19** Atĩrĩrĩ, reke mũthamaki mwathi wakwa athĩkĩrĩrie ũhoru wa ndungata yake. Angĩkorwo Jehova niwe ũkũringĩrĩrie ũnjũkĩrĩre-rĩ, aroĩtĩkĩra igongona. No angĩkorwo nĩ andũ mekĩte ũguo-rĩ, marogwato nĩ kĩrumi marĩ mbere ya Jehova! Nĩmanyangĩte, njeherere gĩcunjĩ gĩakwa harĩ igai rĩa Jehova, na makoiga atĩrĩ, ‘Thĩĩ ũgatungĩre ngai ingĩ.’ **20** Na rĩrĩ, ndũkareke thakame yakwa iĩtĩke thĩ haraaya na harĩa Jehova

ari. Mūthamaki wa Isiraeli oimagarite agacarie thuya, ta ūria mündū aguimaga ngware irīma-inī.” **21** Nake Saülū agīcookia atīri, “Nīi nīnjihītie. Cooka, wee Daudi, mūrū wakwa. Nī ūndū nī wonire muoyo wakwa ūri wa goro ūmūthī, ndikaageria gūkūgera ngero rīngī. Ti-itherū nīnjikite ta mündū mūkīgu, na ngahītia makīria.” **22** Nake Daudi agīcookia atīri, “ī rīri itimū rīa mūthamaki. Reke ūmwe wa aanaake acio aku oke arīgīire. **23** Jehova nīwe ūrihaga o mündū nī ūndū wa ūthingu wake, na wīhokeku wake. Jehova nīegūkūneanīte moko-inī makwa ūmūthī, no nīi ndingitambūrūkia guoko nījūkīre ūria mūtīrīre maguta wa Jehova. **24** Ti-itherū o ta ūguo nī nyonete muoyo waku ūri wa goro ūmūthī, Jehova arotūma muoyo wakwa o naguo woneke ūri wa goro, na aahonokie kuuma mathīina-inī mothe.” **25** Saülū agīcookia akīra Daudi atīri, “Ūrorathimwo, wee mūrū wakwa, Daudi; nīugeeka maūndū manene, na ti-itherū nīūkahoootana.” Nī ūndū ūcio Daudi agīthīi, nake Saülū akīhūndūka, akīmūka.

27 No rīri, Daudi agīciiria atīri, “Mūthenya ūmwe nīndīrīniinwo nī guoko gwa Saülū. Ūndū ūria mwega ingīka nī kūrīra būrūri wa Afilisti. Hīndī iyo Saülū niagatiga kūnjaria kūndū o na kū thīnī wa Isiraeli, na nīi nīngehonokia guoko-inī gwake.” **2** Nī ūndū ūcio Daudi na andū magana matandatū arīa maari nake makiuma, magīthīi kūrī Akishi mūrū wa Maoku, mūthamaki wa Gathu. **3** Daudi na andū ake magītūūrania na Akishi kūu Gathu. Mündū o mündū aari na andū a nyūmba yake, na Daudi aari na atumia ake eeri: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigaili wa Karimeli, mūtumia wa ndigwa wa Nabali. **4** Rīria Saülū eerirwo atī Daudi nīorīre Gathu, ndaacookire kūmūcaria rīngī. **5** Nīngī Daudi akīra Akishi atīri, “Angikorwo nīnjīkīrīkīte maitho-inī maku-rī, reke heo handū itūūra-inī rīmwe rīa būrūri ūyū, ngatūire kuo. Nī kīi gīgūtūma ndungata yaku itūire itūūra rīa ūthamaki hamwe nawe?” **6** Nī ūndū ūcio Akishi akīmūhe Zikilagi mūthenya o ro ūcio, narīo rītūire rīri rīa athamaki a Juda kuuma hīndī iyo. **7** Daudi agīkara būrūri wa Afilisti mwaka ūmwe na mīeri ina. **8** Na rīri, Daudi na andū ake makīambata magīthīi magītharīkīra andū a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andū acio maatūūraga thīnī wa būrūri ūria ūthīte ūgakinya Shuri na Misiri.) **9** Rīria rīothe Daudi aatharīkagīra kūndū, ndaatigagia mündū mūrūme kana mündū-wa-nja muoyo, aamoragaga agataha ng’ōndu na ng’ōmbe, na ndigiri na ngamīra, na nguo. Thuutha ūcio agacooka agathīi kūrī Akishi. **10** Rīria Akishi aamūria atīri, “Uuma gūtharīkīra kū ūmūthī?” Daudi akamwīra atīri, “Nyuma gūtharīkīra Negevu kūu Juda,” kana “Gūtharīkīra Negevu ya Jerameeli,” kana “Gūtharīkīra Negevu ya Akeni.” **11** Ndaatigirie mündū mūrūme kana mündū-wa-nja muoyo nīguo matwarwo Gathu, nī ūndū eeciiririe atīri, “Maahota gūtūcukanīra moige atīri, ‘Ūu nīguo Daudi ekīte.’” Na ūcio nīguo wari mūtugo wake hīndī rīa yothe aatūūrire būrūri wa Afilisti. **12** Nake Akishi nīehokete Daudi na akeiraga atīri, “Nīatuukīte kīndū gītūūre kūrī andū ake a Isiraeli, na egūtūka ndungata yakwa ngīnya tene.”

28 Na rīri, matukū-inī macio Afilisti makīūngania mbūtū ciao makarūe na Isiraeli. Akishi akīra Daudi atīri, “No ngīnya ūmenye atī wee na andū aku nīmūgatwarana na nīi ita-inī.” **2** Daudi akīmwīra atīri, “Hīndī iyo nīguo ūrīionera ūria ndungata yaku ingīhota gwīka.” Akishi akīmūcookeria atīri, “Ūguo nī wega, na nīi nīngūtūta mūnangīri wa hīndī ciothe.” **3** Hīndī iyo Samūeli niakuite, na Isiraeli othe makamūcakaīra na

makamūthika itūūra-inī rīake rīa Rama. Saülū, nake nīangatīte ago na aragūrī makoima būrūri ūcio. **4** Afilisti makīūngana na magīthīi makīamba hema ciao kūu Shunemu, nake Saülū agīcookanīrīra andū a Isiraeli othe na akiamba hema kūu Giliboa. **5** Hīndī rīra Saülū, onire mbūtū ya ita ya Afilisti, agītīgīra; ngoro yake ikīiūrwo nī guoya. **6** Nake agītūria ūhoro kuuma kūrī Jehova, no Jehova ndaigana kūmūcookeria na irooto kana Urimu, o na kana anabii. **7** Saülū agīcooka akīra ndungata ciake atīri, “Njarīria mündū-wa-nja mūrāgūrī, nīguo thīi ngatūire ūhoro kuuma kūrī we.” Nao makiuga atīri, “Nī kūrī mūrāgūrī ūmwe kūu Eni-Dori.” **8** Nī ūndū ūcio Saülū agītīgīra nīguo ndakamenyeke, akīhumba nga ingī, na we na andū eeri magīthīi ūtukū kūrī mündū-wa-nja ūcio. Akīmwīra atīri, “Ndagūrīra na roho, na ūndehere mündū ūria ngūgweta.” **9** No mündū-wa-nja ūcio akīmwīra atīri, “Ti-itherū nīūū ūria Saülū ekīte, nīaniinīte ago na aragūrī kuuma būrūri ūyū. Nī kīi gītūmīte wambire muoyo wakwa mūtego ūndehere gīkūū giakwa?” **10** Saülū akīhīta harī we na rītwa rīa Jehova, akiuga atīri, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo-rī, ndūkūherithio nī ūndū wa ūndū ūyū.” **11** Nīngī mündū-wa-nja ūcio akīmūria atīri, “Nī mündū ūrīkū ngūkūrehithīria?” Akiuga atīri, “Rehe Samūeli.” **12** Hīndī rīra mündū-wa-nja ūcio onire Samūeli, agīkayūrūka na mūgambo mūnene, akīra Saülū atīri, “Waheenia nīkī? Wee nīwe Saülū!” **13** Mūthamaki nake akīmwīra atīri, “Tiga gwītīgīra. Nī kīi ūroona?” Mündū-wa-nja ūcio akiuga atīri, “Ndirona roho uumīte na thī.” **14** Akītūria atīri, “Ahaana atīa?” Nake akiuga atīri, “Nī mündū mīkūrū ūraambata ehumbite nguo ndaaya.” Hīndī iyo Saülū akīmēnya atī ūcio aari Samūeli, akīnamīrīra, agīkoma na nda, agītūrumithia ūthīū thī. **15** Samūeli akītūria Saülū atīri, “Nī kīi gīgūtūma ūthīnīe, ūkandehithia gūkū?” Saülū akiuga atīri, “Ndi mūnyamarīku mūno. Afilisti nīmararūa na nīi, na Ngai nīanjehereire, akaaga kūnjookeria ūhoro na nīra ya anabii, kana ya irooto. Nī ūndū ūcio ndagwīta ūnjīre ūria ngwīka.” **16** Samūeli akiuga atīri, “Ūgūkīnjūūria nīkī, kuona atī rīu Jehova nīakwehereire na agatūka thū yaku?” **17** Jehova nīekīte o ta ūria oigire na kanua gwaka. Jehova nīagītūnyite ūthamaki uume moko-inī maku, na akāūnēngera mündū wa itūūra rīaku, nīwe Daudi. **18** Nī ūndū wee ndwathīkīre Jehova, kana ūgīkīnyīria Amaleki mang’ūrī make mahiū, nīkīo Jehova agwīkīte ūguo ūmūthī. **19** Jehova nīegūkūneana, wee hamwe na Isiraeli, kūrī Afilisti, na rūciū wee na arīū aku mūgaakorwo mūrī hamwe na nīi. Jehova nīagacooka aneane mbūtū cia ita cia Isiraeli kūrī Afilisti.” **20** O hīndī iyo Saülū akīgūa, agītambūrūkia thī aiyūrītwo nī guoya nī ūndū wa ūhoro ūcio wa Samūeli. Hinya wake ūgītūra, tondū ndaarīte kīndū mūthenya ūcio wothe o na ūtukū. **21** Hīndī rīra mündū-wa-nja ūcio okire kūrī Saülū na akīona ūria aamakīte, akīmwīra atīri, “Atīrīri, ndungata yaku wa mündū-wa-nja nīgwathīkīre. Ndatwarīria muoyo wakwa ūgwati-inī, ndeeka ūria ūnjīrire nījīke. **22** Rīu ndagūthaita, thīkīrīria ndungata yaku, ūreke ngūhe tūirio nīguo ūrie ūgīte na hinya ūhote gūthīi rūgendo.” **23** Nake akīrega, akiuga atīri, “Ndikūria.” No andū ake makīnyītanīra hamwe na mündū-wa-nja ūcio, makīmāringīria, nake akīmauga. Agītūkīra hau thī agīkarīra ūrīri. **24** Mündū-wa-nja ūcio nī aari na nīaū noru kūu nyūmba, rīra aathīnjire o narua. Akīoya mūtū, akīūkanda na akīruga mīgate itarī na ndawa ya kūmbia. **25** Agīcooka agītwarīra Saülū na andū ake, nao makīria. Na ūtukū o ro ūcio magūtūka magīthīi.

29 Na riri, Afilisti mag'cokaniriria mbutu ciao cia ita kuu Afeku, nao Isiraeli mak'amba hema hakuhi na githima kiria kiar' kuu Jezireeli. **2** Na riria aathani a Afilisti maahitukaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andu ake maathiaga mar' thuutha hamwe na Akishi. **3** Anene acio a ita rira Afilisti mak'uria atiri, "Ni atia uhoro wa Ahibirania aya?" Akishi ag'cokia atiri, "Githi uyü ti Daudi, uria wara munene wa Saulu muthamaki wa Isiraeli? Akoretwo ar' hamwe na ni makiria ma mwaka umwe na kuuma muthenya uria oimire gwa Saulu, nginyagia umuthi, ndiri ndamuona na ihitia." **4** No anene a mbutu cia ita cia Afilisti makimurakarira, makimwira atiri, "Ira mundu uyü ahunduke niguo acooke handu haria wamuheire. Ndeguthi hamwe na ithu mbaara-ini ndakae gutugaruruka riria turaru. Ni undu ung' uriku mundu uyü angika maiguthanie na mwathi wake, tiga kuiraga andu atitu? **5** Githi uyü ti Daudi uria mainire nyimbo-ini ciao uu: 'Saulu nieyuragiire andu ngiri nyingi, nake Daudi akoraaga ngiri makumi maingi?' **6** Ni undu ucio Akishi ag'ita Daudi, akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, niukoretwo uri mwihokeku, na no njigwe wega tugitungata hamwe nawe ita-ini. Kuuma muthenya uria wokire kuri ni nginya riu, ndiri ndoona ihitia riaku, no anene aya a mbutu cia ita matig'witikira. **7** Hunduka ithi na thayü; ndugeeke undu ung'irakaria anene a Afilisti." **8** Daudi akiuria atiri, "Ni atia njikite? Ni atia wonete muturu na ndungata yaku kuuma muthenya uria ndookire kuri we nginya riu? Ni ki gikugiria thi ngarie na thu cia muthamaki, mwathi wakwa?" **9** Akishi akimucokeria atiri, "Ninjüü at' ukoretwo uri mwega maitho-ini makwa ta muraika wa Ngai; no riri, anene a mbutu cia ita rira Afilisti moigite atiri, 'Ucio ndang'itikiro atwarane na ithu kuu mbaara-ini.' **10** Riu rooka guukira rucini tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku iria muukite ucio, na muume giku rucini gug'itheruka." **11** Ni undu ucio Daudi na andu ake makirooka guukira rucini tene niguo macooke bururi-ini wa Afilisti, nao Afilisti mak'ambata mag'ithi Jezireeli.

30 Na riri, Daudi na andu ake maakinyire Zikilagi muthenya wa gatatu. No Amaleki mag'korwo ni matharikiire Negevu na Zikilagi. Nimahurite Zikilagi na makaricina, **2** na nimatahite andu-a-nja aria othe maar' kuo, andu ethi o na aria akuru. Matiagna kuiraga mundu o na umwe, no nimamakuire mag'ithi nao. **3** Riria Daudi na andu ake mookire Zikilagi, maakorire ricin'itwo na mwaki, na atumia ao na ariu ao na airitu ao magatahwo. **4** Ni undu ucio Daudi na andu ake makirira maaniriire nginya makiaga hinya wa kurira ringi. **5** Atumia a Daudi eer' nimatahitwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigali uria wara mutumia na ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. **6** Daudi akinyariira muno ni undu andu nimaciriire kumuhura na mahiga; o mundu ar' na maruru ngoro ni undu wa aanake na airitu ake. No Daudi akiga na hinya thini na Jehova Ngai wake. **7** Daudi ag'cokia akira Abiatharu, muthinjiri-Ngai, muru wa Ahimeleku atiri, "Ndeehera ebodi." Nake Abiatharu akimurehera ebodi, **8** nake Daudi ag'itua uria uhoro kuri Jehova, akiuria atiri, "Nyingatithie mbutu iyo ituharikiire? Ngingumikinyira?" Akimucokeria atiri, "Mirumirire, hatar' nganja niukumikinyira na niukuhota guucokia kiria gitahe." **9** Daudi na andu magana matandat' aria maar' hamwe nake magikinya Mukuru wa Besori, hara amwe ao matagirwo thuutha, **10** nig'korwo andu ta magana meer' maar' anogu muno, makiremwo ni kuringa mukuru ucio. No Daudi na andu magana mana mag'ithi na mbere kumarumirira.

11 Nao mag'korerera Mumisiri weru-ini, makimutwara kuri Daudi. Makimuhe maai ma kunyua na irio cia kuria, **12** na kienyu kia nguyu hihe na imanjika igiri cia thabibu nyumithie. Akiria ag'cokwo ni hinya, ni undu ndarite irio kana akanyua maai handu ha mithenya itatu, utuku na muthenya. **13** Daudi akimuria atiri, "We uri wa u na uumite ku?" Ag'cokia atiri, "Ni Mumisiri, ngombo ya mundu Mumaleki. Mwathi wakwa aandiganiri ndaruara, mithenya itatu ithirite. **14** Nitwatharikiire Negevu ya Akerethi, na rugongo rwa bururi wa Juda, na Negevu ya Kalebü, na tugicina Zikilagi." **15** Daudi akimuria atiri, "Wahota kundongoria unjikirike kuri mbutu iyo iratharikiire?" Mundu ucio ag'cokia atiri, "White na mwihitwa mbere ya Ngai at' ndukunjuraga, kana uneane kuri mwathi wakwa, na ningugutwara, tukurike thithi kuria mar'." **16** Ag'ongoria Daudi, mag'ikurika, nao makimakora kuu, maharaganite bururi-ini ucio, makiria na makinyua, mag'ikenagia ni undu wa uria maatahite indo nyingi kuuma bururi wa Afilisti, na kuuma Juda. **17** Daudi akimahura kuuma hwa-ini kuri mairia nginya hwa-ini wa muthenya uyü ung', na gutiri mundu o na umwe worire, tiga o aanake magana mana aria maahaicire ngamira ciao makura. **18** Daudi ag'cokia indo ciothe iria Amaleki maakuute, o hamwe na atumia ake eer'. **19** Gutiri kindu o na kimwe kiagire: mundu mwithi kana mukuru, kamwana kana kairitu, indo iria ciothe ciatahitwo kana kindu o giothe kiria maakuute. Daudi ag'cokithia indo ciothe. **20** Nake akioya nduru ciothe cia mburi na ng'ombe, no andu ake mag'itwara mbere ya mahiu maria mangi, makiugaga atiri, "Ici ni indo iria Daudi aatahite." **21** Ningi Daudi agikinya hari andu aria magana meer' aria maanogete muno makaremwo ni kumumirira na magatigwo thuutha hau mukuru-ini wa Besori. Mag'ika guthagaana Daudi na andu aria maar' nake. Riria Daudi na andu ake maakuhiriire, akimageithia. **22** No andu aria othe aaganu na aria a haaro thini wa arumirira a Daudi makiuga atiri, "Tondü matiathire hamwe na ithu-ri, tükügayana nao indo cia gutahwo iria tucokithitie. No riri, o mundu no oe mutumia wake na ciana athii." **23** Daudi ag'cokia atiri, "Aca, ariu a baba, mutingika uguo na indo iria Jehova atuheete. Ni atugitiire na akaneana mbutu iria ciatukiriire moko-ini maitu. **24** Nuu ung'ithikiriira uguo muroiga? Igai rira mundu uria watigirwo akirora indo rikuganana na rira uria waikurikiire ag'ithi mbaara-ini. Othe mekugayana o undu umwe." **25** Daudi ag'itua undu ucio utuuke kirira na watho wa kurumagirwo kuu Isiraeli kuuma muthenya ucio nginya umuthi. **26** Riria Daudi akinyire Zikilagi, ag'itumira athuuri a Juda aria maar' arata ake indo imwe cia iria ciatahitwo, akimeera atiri, "Giki ni kiheo kianyü hari indo iria itahitwo kuuma kuri thu cia Jehova." **27** Ag'itumira aria maar' Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatri; **28** na aria maar' Aroeri, na Sifimothu, na Eshitemoa, **29** na Rakali; na aria maar' matuira ma Ajerameeli, na Akeni; **30** o na aria maar' Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, **31** na Hebroni; na aria maar' kundü guothe kuria Daudi na andu ake moorturite.

31 Na riri, Afilisti makihurana na Isiraeli; nao andu a Isiraeli makimoorira, na aing' ao mak'iragirwo kuu Kirima-ini kia Giliboa. **2** Afilisti mak'hatirira Saulu na ariu ake muno, na makiuraga ariu acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. **3** Na riri, mbaara niyaneneheire Saulu muno muno, na riria aikia a miguu maamukinyire, makimuguraria muno. **4** Nake Saulu akira mukuui wake wa indo cia mbaara atiri, "Comora rihüi rwaku rwa njora üthece naruo, niguo andu aya

mataruaga matigooke maatheece na maanyararithie.” No riri, mukuui ucio wake wa indo cia mbaara agitiigira muno, akirega gwika uguo; ni undu ucio Saulu akiya ruhiu rwake rwa njora, akirugwira. **5** Riria mukuui wake wa indo cia mbaara onire ati Saulu niakua-ri, o nake akigwira ruhiu rwake rwa njora, agikua. **6** Ni undu ucio Saulu, na ariu ake atatu, na mukuui wake wa indo cia mbaara, na andu ake othe magikua hamwe muthenya o ro ucio. **7** Riria andu a Isiraeli aria maarĩ mwena ucio ungĩ wa kianda na aria maarĩ murimo wa Jorodani moonire ati mbutu ya ita ya Isiraeli niyoora, na ati Saulu na ariu ake nimakuiteri, magitiganiria matuura mao makiura. Nao Afilisti magithi magituura kuo. **8** Muthenya yu ungĩ, Afilisti magithi kubora ciimba, magikora Saulu na ariu ake atatu makuite kuu Kirima-ini kia Giliboa. **9** Nao makimutinia mutwe na akiya indo ciate cia mbaara, magicooka magituma andu mathi bururi wotho wa Afilisti makaanire uhoro ucio thini wa hekaru ya mihianano yao ya kuhooyo, na kuri andu ao. **10** Makiga indo cia Saulu cia mbaara thini wa hekaru ya Ashitarothu, na mwiri wake makwoherera ruthingo-ini rwa Bethi-Shani. **11** No riria andu a Jabeshi-Gileadi maaiguire uria Afilisti meekite Saulu-ri, **12** njamba ciao cia ita igithi utuku wotho nginya Bethi-Shani. Makiruta mwiri wa Saulu na ya ariu ake atatu kuuma ruthingo-ini rwa Bethi-Shani, na magithi nayo Jabeshi, magicooka makimicinira kuo. **13** Magicooka akiya mahindi macio mao na makimathika gitina-ini kia muti wa mubinde kuu Jabeshi, na makithinga kuria irio mithenya mugwanja.

2 Samūeli

1 Na rīri, thuutha wa gīkuū gīa Saūlū, Daudi agīkorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agīkara kūu Zikilagi mīthenya ūrī. **2** Mūthenya wa itatū-rī, hagīka mūdū oimite kambī-inī ya Saūlū, arī na nguo ndembūkangu na rūkūngū mūtwe. Hindī ūrī aakinyire harī Daudi, akīgūthīa thī nguo amūhe gītīfo. **3** Daudi akīmūria atīrī, “Wee uumite kū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī kūra njūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Isiraeli.” **4** Daudi akīmūria atīrī, “Kaī gwīkīkīte atīa? Ta njūra.” Nake akīmūra atīrī, “Andū nīmōrite makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmōragītwo. Nake Saūlū na mūriū Jonathani nīmakūte.” **5** Ningī Daudi akīūra mwanake ūcio wamūreheire ūhoro ūcio atīrī, “Ūmenyete atīa atī Saūlū na mūriū Jonathani nīmakūte?” **6** Mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ndīrakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndīronire Saūlū, etiranīte na itimū rīake, akīrī gwīkorererwo nī ngaari cia ita na ahaici a mbarathi. **7** Rīria eehūgūrire, akīnyona, na akīnjīta, na nī ngīmūria atīrī, “Ūngīenda ngwīkīre atīa?” **8** “Nake akīnjūria atīrī, ‘Wee ūrī ū?’ ‘Ngīmūcookeria atīrī, ‘Nī ndī Mūamaleki.’ **9** “Ningī akīnjūra atīrī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nī ndī na ruo rūnene mūno rwa gīkuū, no ndī o muoyo.’ **10** “Nī ūndū ūcio ngīthī harī we, ngīmūraga, tondu nīdamenyire atī arīkīte kīgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī ūrīa yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūrīa warī guoko gwake, na nīcio indo ūrīa ndarehara mwathi wakwa.” **11** Hindī ūyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīta nguo ciao, magīcītembūranga. **12** Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīhīnga kūrīa irio ngīnya hwaī-inī, nī ūndū wa Saūlū na mūriū Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Isiraeli, tondu nīmōragītwo na rūhiū rwa njora. **13** Daudi akīūra mwanake ūcio wamūreheire ūhoro atīrī, “Wee uumite kū?” Nake agīcookeria atīrī, “Nī ndī mūriū wa mūdū wa kūngī, Mūamaleki.” **14** Daudi akīmūria atīrī, “Nī kī kiragīrie wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūrage mūtīrīre maguta wa Jehova?” **15** Ningī Daudi agīta ūmwe wa andū ake, akīmūra atīrī, “Thī, ūmūrage!” Nake akīmūringa, agīkua. **16** Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atīrī, “Thakame yaku īrogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūra wa gūgūkīrīra, rīria ugīre atīrī, ‘Nīndīroagīre mūtīrīre maguta wa Jehova.’” **17** Nake Daudi agīcakāra Saūlū na mūriū Jonathani, **18** na agīthana atī andū a Juda marutwo ikakaya rīrī rītāgwo rwīmbo rwa ūta (narīo rīandīkitwo lbuku-inī rīa Jasharu). **19** “Wee Isiraeli, rīri waku ūragītwo irīma-inī ciaku. **20** “Ūhoro ūyū ndūkaheanwo Gathu, **21** “Atīrī, inyū irīma cia Giliboa, **22** Kuuma kūrī thakame ya arīa moragītwo, **23** “Saūlū na Jonathani, **24** “Inyū arīrta ya Isiraeli, **25** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgwīrīre mbaara-inī-ī! **26** Nī ndī na kīeha nī ūndū waku Jonathani, wee mūrū wa baba; **27** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmāgwīte-ī!

2 Na rīri, thuutha wa ihinda rīu, Daudi agītūria ūhoro harī Jehova, akīūra atīrī, “Nyambate thī itūūra-inī rīmwe rīa matūūra ma Juda?” Jehova akīmūra atīrī, “Ambata.” Nake Daudi akīūra atīrī, “Nī rīrīkū ngūthī?” Nake Jehova akīmūcookeria atīrī, “Thī Heberoni.” **2** Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīthī Heberoni na atumia ake eerī, Ahinoamu ūrī Mūjezeeli, na Abigaili ūrīa warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali ūrīa woimite Karimeli. **3** Ningī Daudi agīthī hamwe na andū arīa aarī nao, o mūdū na andū a nyūmba yake, nao magītūra Heberoni, na matūūra-inī makuo. **4** Hindī ūyo

andū a Juda magīka Heberoni, magītīrīria Daudi maguta kuo, atūke mūthamaki wa nyūmba ya Juda. Rīria Daudi eerirwo atī andū a Jabeshi-Gileadi nīo maathikire Saūlū-rī, **5** agītūma andū kūrī andū a Jabeshi-Gileadi makameere atīrī, “Jehova aromūrathima nī ūndū nīmuananīte ūtugi kūrī mwathi wanyu Saūlū na ūndū wa kīmūthika. **6** Jehova aromuonia ūtugi na wīhokeku wake, o na nī ningūwīka maūdū mega ta macio nī ūndū nīmūwīkīte ūndū ūcio. **7** Na rīri, ūmīrīria mūtūke njamba, nīgūkorwo Saūlū mwathi wanyu nīakūte, nao andū a nyūmba ya Juda nīmānjītīrīre maguta ndūke mūthamaki wao.” **8** Mahinda macio, Abineri mūrū wa Neri, mūnene wa mbūtū cia ita cia Saūlū, nīoete Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū akāmūtwarā Mahanaimu. **9** Akīmūtua mūthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Isiraeli guothe. **10** Nake Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū aarī wa mīka mīrongo īna hindī ūrīa aatūkīre mūthamaki wa Isiraeli, agīthamaka mīka ūrī. No rīri, nyūmba ya Juda yarūmīrīre Daudi. **11** Ihinda rīria Daudi aarī mūthamaki kūu Heberoni agīthamakīra nyūmba ya Juda, rīarī mīka mūgwanja na mīeri itandatū. **12** Abineri mūrū wa Neri, hamwe na andū a Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, makūma Mahanaimu magīthī Gibeoni. **13** Joabu mūrū wa Zerua na andū a Daudi makūmagara, magītūngana nūo karia-inī ka Gibeoni. Gīkundi kīmwe gīgīkara thī mwena ūmwe wa Karia kau na gīkundi kīu kīngī gīgīkara mwena ūcio ūngī. **14** Hindī ūyo Abineri akīra Joabu atīrī, “Nī tuoe aanake amwe mokīre marī marī mbere itī.” Joabu agīcookeria atīrī, “Ūguo nī wega, nī meeke ūgo.” **15** Nī ūndū ūcio makūrūgama magītarwo, andū ikūmi na eerī a Abenjamini na Ishi-Boshethu mūrū wa Saūlū, na ikūmi na eerī a Daudi. **16** Hindī ūyo o mūdū akīnyīta mūdū ūrīa merekanīre mūtwe, akīmūtheeca na rūhiū mbaru-inī ciake, nao makīgūanīra thī o ro hamwe. Nī ūndū ūcio kūdū kūu gūgūngwo Helikathu-Hazurimu, na gwī kūu Gibeoni. **17** Mbaara ikīrūra mūno mūthenya ūcio, nake Abineri na andū a Isiraeli makīhoortwo nī andū a Daudi. **18** Nao arīū atatū a Zerua maarī ho: Nao nī Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rīri, Asaheli aarī mūhūthū magūrū, akagīa ihēnya o ta thwariga. **19** Nao agīteng'eria Abineri atekūgarūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, amūngatīthīte. **20** Nake Abineri akīrora na thuutha wake, akīūra atīrī, “Asaheli, kaarī we?” Nake agīcookeria atīrī, “Ī nī nī.” **21** Nake Abineri akīmūra atīrī, “Garūrūka na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; ūnyīte mwanake ūmwe na ūmūtunye indo ciake cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gūtiga kūmūhanyūkia. **22** O rīngī, Abineri agīkaania Asaheli, akīmūra atīrī, “Tiga kūdeng'eria! Kīria kīngītūma ngūrage, nī kī? Ingīhota atīa kūng'ethanīra na mūrū wa nyūkwa Joabu?” **23** No Asaheli ndaatige kūmūhanyūkia; nī ūndū ūcio Abineri agītheeca Asaheli nda na mūthīa wa itimū rīake, narīo itimū rīkūmanīra na mūgongo. Nake akīgūa hau agīkua o hīndī ūyo. Na mūdū o wothē aakīnya hau Asaheli aagwīte akūte, akarūgama ho. **24** No Joabu na Abishai magīteng'eria Abineri, narīo rīua rīgītūa-rī, magīkīnya kīrīma-inī kīa Ama, kīria kīrī kahuhī na Gīa, njīra ya gūthī werū-inī wa Gibeoni. **25** Hindī ūyo andū a Benjamini magīcookerianīra hamwe, makīrūmīrīra Abineri. Nao magīthondeka gīkundi thīnī wao, makīrūgama igūrū rīa kīrīma. **26** Abineri agīta Joabu aarīrīre, akīmūria atīrī, “Rūhiū rwa njora rīgūtūtūra rūnīanaga ngīnya tene? Anga ndūramēnya atī ūhoro ūyū ūkarīgītīria na ūrūrū? Ūgūikara ngīnya rī ūrītēte andū ako magīte gūteng'eria arīu a ithe wao?” **27** Joabu agīcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūrīa Ngai atūrāga muoyo, korwo ndūnaaria-rī, andū aya mangīathī

o na mbere güteng'eria ariü a ithe wao nginya rüciini." **28** Nĩ ündü ücio Joabu akihuha karumbeta, nao andü othe makirügama; matiacookire kühanyüka Isiraeli kana kürüa ringi. **29** Utükü ücio wothé Abineri na andü ake magitukaniria Araba. Makiringa Jorodani, magithii na mbere matukanirie Bithironi guothe, na magikinya Mahanaimu. **30** Nake Joabu agithiga güteng'eria Abineri, akihündüka agicookaniria andü ake othe. Andü ikümi na kenda a Daudi makioneka matiarĩ ho, Asaheli atataritwo. **31** No andü a Daudi nimooragite andü a Benjamini magana matatü ma mirongo itandatü aria maarĩ na Abineri. **32** Nao makioya Asaheli, makimüthika mbirira-inĩ ya ithe küu Bethilehema. Ningĩ Joabu na andü ake magithii ütükü wothé, magikinya Hebironi gügikya.

3 Na riri, mbaara gatagati ka nyumba ya Saulü na nyumba ya Daudi nyatüürire ihinda iraya. Daudi agikiririria kügia hinya; nayo nyumba ya Saulü igikiririria kwaga hinya. **2** Nake Daudi niagire na ciana cia aanake ari küu Hebironi: Müriü wake wa irigithathi eetagwo Amunoni üria waciariitwo ni Ahinoamu üria Müjezeireli; **3** Müriü wa keeri eetagwo Kileabu üria waciariitwo ni Abigaili üria warĩ mütumia wa ndigwa wa Nabali üria Mukarimeli; na wa gatatu aari Abisalomu üria waciariitwo ni Maaka mwarĩ wa Talimai müthamaki wa Geshuru; **4** wa kana aari Adonija üria waciariitwo ni Hagithu; wa gatano aari Shefatia üria waciariitwo ni Abitali; **5** na wa gatandatü aari Ithireamu müriü wa Egila mütumia wa Daudi. Acio nio maaciariitwo Daudi küu Hebironi. **6** Hindĩ ya mbaara ya nyumba ya Saulü na nyumba ya Daudi, Abineri no kügia agataga na hinya ari thüini wa nyumba ya Saulü. **7** Na riri, Saulü ni ari na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu aküria Abineri atiri, "Wakomire na thuriya ya baba niki?" **8** Abineri niarakarire müno tondü wa kwirwo üguo ni Ishi-Boshethu, nake akimicookeria atiri, "Ka ndikiri mütwé wa ngui mwena-ini wa Juda? Ümüthi üyü ni ndi rümwe na nyumba ya thoguo Saulü na andü a nyumba yake na arata. Nii ndiri ndaamüneana küri Daudi. No riu üranjira ati nihititie ihitia ühoroni-ükonii mündü-wa-nja üyü! **9** Ngai arothüura, nii Abineri, na anjike üuru makiria, ingiaga kühingiria Daudi üria Jehova aamwirire na mwihitwa, **10** na ndute üthamaki nyumba-ini ya Saulü, na ndugamie gitĩ kia Daudi kia ünene igirü wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba." **11** Ishi-Boshethu ndaigana kwira Abineri ündü üngi tondü niämwigirite. **12** Ningi Abineri agitüma andü küri Daudi makamwire atiri, "Bürüri üyü ni wau? Nütigie na kirikaniro nawe, na ningügteithia ngühere andü a Isiraeli othe mwena waku." **13** Nake Daudi akiaga atiri, "Üguo ni wega. Nütükügia na kirikaniro nawe. No ni hari ündü ümwe ngwenda wike: ndukanooke mbere yakwa angikorwo ndükarehe Mikali mwarĩ wa Saulü hindĩ iria ügooka künyona." **14** Ningi Daudi agitüma andü küri Ishi-Boshethu müriü wa Saulü makamwire atiri, "Nengera mütumia wakwa Mikali, üria ndagürire na ikonde igana rimwe cia Afilisti." **15** Ni ündü ücio Ishi-Boshethu agiathana Mikali agirwo kuuma küri müthuuriwe Palitiei müriü wa Laishi. **16** No riri, müthuuriwe, agitwarana nake, agithii amürümirire akiriraga nginya Bahurimu. Hindĩ iyo Abineri akimwira atiri, "Cooka müciil!" Ni ündü ücio agicooka müci. **17** Nake Abineri akiaraniria na athuari a Isiraeli akimeera atiri, "Kwa ihinda nümükoretwo mwiriririe gütua Daudi müthamaki wanyu. **18** Mütigike üguo riu! Nigükorwo Jehova nierire Daudi atiri, 'Na ündü wa ndungata yakwa Daudi ningahonokia andü akwa a Isiraeli kuuma guoko-ini kwa

Afilisti na kuuma guoko-ini gwa thü ciao ciothe.'" **19** Nake Abineri niacookire akiaraniria na andü a Benjamini. Agicooka agithii Hebironi akeere Daudi maündü mothe maria Isiraeli na nyumba yothé ya Benjamini meendaga gwika. **20** Riria Abineri, üria warĩ na andü mirongo iri ookire küri Daudi küu Hebironi, Daudi akimürugithiria iruga hamwe na andü ake. **21** Hindĩ iyo Abineri akira Daudi atiri, "Reke thii o ro riu ngacookanirie andü a Isiraeli othe ni ündü wa müthamaki mwathi wakwa, nigeeha marikanire nawe, na niguo üthamakagire o küria guothe ngoro yaku iriririe." Ni ündü ücio Daudi agitüma Abineri athii, nake agithii na thayü. **22** Hindĩ o iyo andü a Daudi, na Joabu magicooka kuuma mbaara-ini, na magiuka na indo nyingi iria maatahite. No Abineri ndaari hamwe na Daudi küu Hebironi, tondü Daudi niämwirite athii, nake agithii na thayü. **23** Riria Joabu na thigari ciothe iria ciari hamwe nake maakinyire-ri, akirwo ati Abineri müriü wa Neri niökite küri müthamaki, na ati müthamaki niarekire athii, nake agithii na thayü. **24** Ni ündü ücio Joabu agithii küri müthamaki akimüria atiri, "Ni atia üguo weka? Ta kione, Abineri niökire küri wee. Ürekire athii niki? Riu niagithiire! **25** Wee niüü ati Abineri müriü wa Neri egükite güküheenia na güthigaana mithiire yaku, na amene maündü maria mothe üreka." **26** Hindĩ iria Joabu oimire hari Daudi, agitüma andü makinire Abineri, nao makimücookia kuuma githima-ini gĩa Sira. No Daudi ndaigana kümenya ühoroni ücio. **27** Na riri, riria Abineri aacookire Hebironi, Joabu akimütwara keheri-ini kihingo-ini, ta ekwenda kwaria nake na hithe. Na marĩ hau, akimütheeca nda agüka, niguo arihirie thakame ya müriü wa nyina Asaheli. **28** Thuutha ücio, riria Daudi aiguire ühoroni ücio, akiuga atiri, "Nii na üthamaki wakwa tütiri na ihitia nginya tene mbere ya Jehova ühoroni-ini wa thakame ya Abineri müriü wa Neri. **29** Thakame yake irocookerera Joabu na nyumba ya ithe yothel! Nayo nyumba ya Joabu ndikanaage mündü ümwe üri na kirona gikuuira thakame, kana mangü, kana mündü üriithiaga na miti, kana mündü üragitwo na rühiü rwa njora, kana mündü wagite irio." **30** (Joabu na Bishai müriü wa nyina mooragire Abineri tondü niooragite Asaheli müriü wa nyina wao mbaara-ini küu Gibeoni.) **31** Hindĩ iyo Daudi akira Joabu na andü othe aria aari nao atiri, "Tembürangai nguo cianyu na mwihumbe makünia, na müthii mügicakayaga mbere ya Abineri." Nake Daudi ücio müthamaki agithii arümirire ndayaya iria yakuüte kiimba. **32** Nao magithika Abineri küu Hebironi, nake müthamaki akirira aanirire hau mbirira-ini ya Abineri. O nao andü othe makirira. **33** Müthamaki aküina icakaya riri ni ündü wa Abineri: "Abineri niaragirirwo nigükua ta andü aria moinaga watho? **34** Moko maku matiarĩ moohe, namo magürü maku matiarĩ moohe na nyororo. Wagüire o ta mündü üria ügüüaga mbere ya andü aria aaganu." Nao andü othe makirira ringi ni ündü wake. **35** Ningi andü othe magiuka na makiringiriria Daudi arie irio gütanatuka, no Daudi akihita na mwihitwa, akiuga atiri, "Ngai arothüura, o na anjike üuru makiria, ingicama irio kana kindü kingi riua ritanathüa!" **36** Nao andü acio othe maakiona üria gwathii magikena; ti-itherü, maündü mothe maria müthamaki eekire nimamakerenie. **37** Ni ündü ücio andü othe na Isiraeli guothe makimenya müthenya ücio ati müthamaki ndaari na itemi ühoroni-ini wa gikuu kia Abineri müriü wa Neri. **38** Ningi müthamaki akira andü ake atiri, "Ka mütarameya ati mündü münene na üri igweta müno niarikite gükua ümüthi thüini wa Isiraeli? **39** Na riri, ümüthi, o na ngorono ndümütiririe maguta ndüike müthamaki, ndiri na hinya, nao ariu aya a Zerua iri marĩ

na hinya müno kungira. Jehova arorihia mwiki üuru kuringana na ciiko ciake njurul!”

4 Na riri, händi iria Ishi-Boshethu müru wa Saulü aaguire atí Abineri näküürre kuu Heberoni-rí, aküürwo nî hinya, nao andü othe a Isiraeli makímaka. **2** Nake müru wa Saulü aari na andü eerí aría maarí atongoria a ikundi cia gütharikanira. Ümwe eetagwo Baana na ücio üngí Rekabu; maarí ariü a Rimoni üría Mübeerothi wa mühiriga wa Benjamini; Beerothu gütaragwo ta gícunji kía Benjamini, **3** tondu andü a Beerothu nímoorire Gitaimu na matüüríte kuo ta andü a kúngi nginyagia ümüthí. **4** (Jonathani müru wa Saulü aari na müriü wonjete magürü meerí. Aari na ükürü wa miaka ítano ríría ühoro wa Saulü na Jonathani wamakinyire kuuma Jezireeli. Nake müri wake akimükuua, aküüra; na ríría aahiühíte aküüra-rí, mwana ücio akigüa agítuika kionje. Ríütwa riake riari Mefiboshethu.) **5** Nake Rekabu na Baana, ariü a Rimoni üría Mübeerothi, magithí marorete nyumba-iní ya Ishi-Boshethu, na magikinya kuo ríría gükoragwo küri ürugarí müthenya, ríría aahurükíte miaraho. **6** Nao maküingira nyumba ya thüini metuíte ta meendaga gükuua ngano, makímütheeca nda. Nake Rekabu na müru wa nyina Baana maküüra. **7** Maingirire nyumba händi iria aakomete gítanda-iní nyumba yake ya toro. Maarí kía kímütheeca na kímüüraga, magitinia mütwe wake. Maküükuua, magithí ütükü wotho magerete njira ya Araba. **8** Magítwarira Daudi mütwe wa Ishi-Boshethu kuu Heberoni, maküüra müthamakí atí, “Í üyü mütwe wa Ishi-Boshethu müru wa Saulü, thü yaku, üría wageragia güküüraga. Ümüthí nígwo Jehova arihíría mwathi wakwa müthamakí gwí Saulü na rüciaro rwake.” **9** Nake Daudi agücookeria Rekabu na Baana, müru wa nyina, ariü a Rimoni üría Mübeerothi atí, “Ti-itherü o ta üría Jehova atüüraga muoyo, üría uhonoketie kuuma mathüna-iní mothe, **10** ríría mündü aanjírre atí, ‘Saulü näkuüte’, agüüciiria atí nî ühoro mwega andehera, ndamünyitiire ngímüüragira kuu Zikilagi. Kiu nkíko kíheo kirí ndamüheire nî ündü wa ndümíriri íyo yake! **11** Akírí makíría atía, händi iría andü aaganu moragite mündü ütari na ihítia thüini na nyumba yake akomete ürír-iní wake, githí ndiagíríro nî gwítia thakame yake kuuma moko-iní manyu na ndimweherie muume thi!” **12** Nî ündü ücio Daudi agüatha andü ake, nao makímooraga. Makímatinia moko na magürü, na magücuuria müriü yau hau karia-iní kuu Heberoni. No rírí, makíoya mütwe wa Ishi-Boshethu na makíüthika mbírira-iní ya Abineri kuu Heberoni.

5 Na rírí, mühiriga yotho ya Isiraeli igithí küri Daudi kuu Heberoni ikímwira atí, “Íthuü türi a müthiimo waku na thakame yaku. **2** Ihinda ríría Saulü aari müthamakí witü-rí, wee nîwe watongoragia mbütü cia Isiraeli igithí ita. Nake Jehova agikwira atí, ‘Wee nügatuika müriithi wa andü akwa a Isiraeli, na ütúike mwathi wao.’” **3** Ríría athuuri othe a Isiraeli maathihe Heberoni küri Müthamakí Daudi, müthamaki nägüire na kirikanéro nao mbere ya Jehova o kuu Heberoni, nao magítíríría Daudi maguta mütwe atúike müthamakí wa Isiraeli. **4** Daudi aari na ükürü wa miaka mírongo ítatü ríría aatúikire müthamakí, na agíthamaka miaka mírongo ina. **5** Aathamaküire Juda miaka mügwanya na méri ítandatü arí Heberoni, na agíthamaka Isiraeli guothe miaka mírongo ítatü na ítatü arí Jerusalemu. **6** Müthamakí na andü ake magithí Jerusalemu magatharíkire Ajebusi, aría matüüraga kuo. Nao Ajebusi maküüra Daudi atí, “Ndügütoonya gükü; tondu andü aría megükügiríría ütoonye nî aría atumumu na cionje.”

Tondu meiraga atí, “Daudi ndangihota gütoonya kuo.” **7** No rírí, Daudi niatunyanire kíhitho kía hinya gü Zayuni, na nkíko gütagwo itüüra inene ría Daudi. **8** Müthenya o ro ücio Daudi akiuga atí, “Mündü wotho üngitooria Ajebusi no agerire mütaró-iní wa maai nígwo akinyire andü acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thü cia Daudi.” Kiu nkíko gütumaga moige atí, “Andü atumumu na aría mathuaga’ matigatoonya nyumba ya üthamakí.” **9** Nake Daudi agítüüra kíhitho-iní kiu kía hinya, agígüta itüüra inene ría Daudi. Nake Daudi agíakírira itüüra riu inene kuuma Milo arücooketie na thüini. **10** Daudi agikírírira gügía na hinya tondu Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wotho aari hamwe nake. **11** Na rírí, Hiramu müthamakí wa Turo agítüüra Daudi andü, hamwe na mígogo ya mítarakwa, na atharamara, na aaki na mahiga, nao magíakira Daudi nyumba ya üthamakí. **12** Nake Daudi akiménya atí Jehova niamühaandite atúike müthamakí wa Isiraeli na agatüügüria üthamakí wake nî ündü wa andü ake a Isiraeli. **13** Aarí kía kuuma Heberoni, Daudi nägüire na thuriya ingí na akíhikia atumia kuu Jerusalemu, na agíciaríro aanake na airütu angí. **14** Maya nímó marítwa ma ciana iria acciaríre kuu Jerusalemu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **15** na Ibiharu, na Elishua, na Nebegu, na Jafia, **16** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti. **17** Händi iría Afilisti maaigüire atí Daudi näitíririio maguta agatúika müthamakí wa Isiraeli, makíambata magithí na mbütü ciao ciothe makamücarie, no Daudi aigua ühoro ücio agüükürüka agithí kíhitho-iní kía hinya. **18** Na rírí, Afilisti nímokite na makeyaranagia gütumba-iní kía Refaimu; **19** nî ündü ücio Daudi agítüüra ühoro küri Jehova, akímüüria atí, “Thí ngatharíkire Afilisti? Nükümaneana küri ní?” Nake Jehova akímücookeria atí, “Thí, nígükorwo ti-itherü nî ngüneana Afilisti küri we.” **20** Nî ündü ücio Daudi agithí Baali-Perazimu, na agítuoreria Afilisti na kuo. Akiuga atí, “O ta üría maai moinaga, noguo Jehova aharaganítie thü ciakwa mbere yakwa.” Nî ündü ücio handü hau hagítwo Baali-Perazimu. **21** Nao Afilisti magítiganíría míhianano yao kuu, nake Daudi na andü ake makímüya magithí nayo. **22** Afilisti nímambatire o ríngi makíiaragania Gütuamba-iní kía Refaimu; **23** nî ündü ücio Daudi agítüüra ühoro harí Jehova, nake Jehova akímücookeria atí, “Tiga kwambata üthí ürüngíríre, no thiürürüka ümoime na thuutha, ümatharíkire úmarutítie na mbere ya míti ya míküngü. **24** Ríría ürígua mükubio uumíte igürü ría míti ya míküngü-rí, thii narua, tondu üguo nikuonania atí Jehova náathíte mbere yaku nígwo ahüüre mbütü cia Afilisti.” **25** Nî ündü ücio Daudi agíka o ta üría Jehova aamwathíte, akíhüüra Afilisti amarutítie Gibeoni, o nginya Gezeri.

6 O ríngi, Daudi agícookeria andü aría maarí njamba a Isiraeli othe, nao maarí ngiri mírongo ítatü. **2** Daudi arí hamwe na andü acio ake othe magithí moimite Baala kuu Juda makambatie ithandükü ría Ngai maríruete kuo, ithandükü ríría ríitanítio na Ríüta Ríake, nagu üguo nî ta kuuga Ríüta ría Jehova Mwene-Hinya-Wotho, üría úkaraga gatagatí ka makerubi maría marí igürü ría ithandükü riu. **3** Nao makígírira ithandükü ría Ngai ngaari-iní njerü ya ng’ombe, makírüruta nyumba ya Abinadabu, iría yarí kírima-iní. Nao Uza na Ahio, ariü a Abinadabu, nío maatongoretie ngari íyo njerü **4** íri na ithandükü riu ría Ngai igürü ríayo, nake Ahio níwe warítongoretie. **5** Nake Daudi na nyumba yotho ya Isiraeli maaríühagia na hinya wao wotho marí mbere ya Jehova, makaina nyimbo na inanda cia künübi, na inanda cia mügeeto, na túhembe, na njingiri na thaani iria ihüürithanagio ikagamba.

6 Hĩndĩ irĩa maakinyire kihuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Nakoni, ndegwa ikĩhĩngwo, Uza agĩtambũrũka guoko akanyiitĩria ithandũkũ rĩa Ngai tondũ ndegwa nĩ cahĩngĩtwo. 7 Namo marakara ma Jehova magĩakaniĩra Uza tondũ wa gũiko kũu gĩa kwaga gĩtũio; Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmũgũtha akĩgũa, agĩkuĩra hakuĩ na ithandũkũ rĩa Ngai. 8 Nake Daudi akĩrakara tondũ mang'ũri ma Jehova nĩmookĩrĩre Uza, na nginya ũmũthĩ handũ hau hetagwo Perezu-Uza. 9 Nake Daudi agĩtĩgĩra Jehova mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, "Ngaahota atĩa kũnũkia ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova?" 10 Nake ndetĩkĩre gũtwara ithandũkũ rĩa rĩa Jehova kũu aatũire, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarĩre kwa Obedi-Edomu ũria Mũgiiti. 11 Ithandũkũ rĩa rĩa Jehova rĩgĩkara nyũmba-inĩ ya Obedi-Edomu ũria Mũgiiti mĩeri itatũ, nake Jehova akĩmũrathima hamwe na nyũmba yake yothe. 12 Na rĩrĩ, Mũthamaki Daudi akĩrĩwo atĩrĩ, "Jehova nĩarathimĩte nyũmba ya Obedi-Edomu na kĩrĩa giothe arĩ nakio, tondũ wa ithandũkũ rĩa Ngai." Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩkũrũka akĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu akĩrĩtwara itũũra inene rĩa Daudi akenete. 13 Na rĩrĩ, andũ acio maakũũite ithandũkũ rĩa Jehova maakinya makinya matandatũ-rĩ, Daudi akĩruta igongona rĩa ndegwa na gacau kanoru. 14 Daudi akĩĩna arĩ mbere ya Jehova na hinya wake wothe, ehumbĩte ebodi ya gatani; 15 nĩ ũndũ ũcio Daudi na nyũmba yothe ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩra na makĩhuhaga tũrumbeta. 16 Hĩndĩ irĩa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga itũũra inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndrĩca-inĩ. Na rĩrĩa onire Mũthamaki Daudi akĩrũga-rũga akĩĩnaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake. 17 Nao makĩrethe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrĩga handũ harĩo thĩĩnĩ wa hema irĩa Daudi aambĩte nĩ ũndũ warĩo, nake Daudi akĩruta maruta ma njino na ma ũiguano mbere ya Jehova. 18 Aarĩkia kũruta magongona ma njino, na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 19 Nĩngĩ akĩheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabĩbũ, na gĩcunjĩ kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wothe warĩ gĩkũndũ-inĩ kũu gĩa Isiraeli, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe. Nao andũ othe makĩntũka miĩcĩ kwao. 20 Hĩndĩ irĩa Daudi aacookĩre mũcĩ akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saũlũ agĩũka kũmũtũnga, akiuga atĩrĩ, "Kaĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩakĩtonanĩtie ũmũthĩ-ĩ, agakĩruta nguo mbere ya ngombo cia airĩtu na ndungata ciake, o ta ũria mũndũ ũtarĩ thoni angĩka!" 21 Daudi akĩĩra Mikali atĩrĩ, "Nyuma mbere ya Jehova ũria wathuurire nĩ handũ ha thoguo kana mũndũ o na ũmwe wa nyũmba yake, hĩndĩ irĩa aathuurire ndũike mũthamaki wa gũthamakĩra andũ a Jehova, nĩo andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio o kwinya nyine ndĩ mbere ya Jehova. 22 O na nĩ ngũkĩrĩrĩria ngĩyagithia gĩtũio gũkĩra ũu, na nĩngwĩnyĩlĩha maitho-inĩ makwa. No rĩrĩ, ndungata icio cia airĩtu wagweta-rĩ, nĩ nĩgũtũio ngũtũio nĩcio." 23 Nake Mikali mwarĩ wa Saũlũ ndaagĩre ciana nginya mũthenya ũria aakuire.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthamaki gũkara nyũmba yake ya ũthamaki, nake Jehova akamũhe ũhurũko agatiga gũũkĩrĩro nĩ thũ ciake ciothe iria ciamũrigĩcĩrĩre-rĩ, 2 akĩĩra mũnabĩ Nathani atĩrĩ, "Nĩ njĩkaraga nyũmba ya ũthamaki yaakĩtwo na mĩtarakwa, o rĩrĩa ithandũkũ rĩa Ngai rĩgĩtwo hema-inĩ." 3 Nathani agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, "Ŭndũ ũria ũrecĩria, gwika ĩka guo tondũ Jehova arĩ hamwe nawe." 4 Ŭtukũ ũcio kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Nathani, akĩrĩwo atĩrĩ: 5 "Thĩũ ũkeere ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, 'Jehova ekuuga ũu:

Anga we nĩwe ũkũnjakĩra nyũmba nĩguo ndĩmũtũũre? 6 Nĩ ndĩrĩ ndatũũra nyũmba kuuma mũthenya ũria ndaarutire andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri nginya ũmũthĩ. Ndũũraga thĩaga kũndũ na kũndũ ndĩ hema-inĩ arĩ yo gĩtũũro giakwa. 7 Kũria guothe ndanathĩĩ na andũ a Isiraeli othe-rĩ, ndĩ ndooria mũtongoria o na ũmwe wao, arĩa ndaathĩre marĩthagie andũ akwa a Isiraeli, atĩrĩ, "Mwagĩte kũnjakĩra nyũmba ya mĩtarakwa nĩkĩ?" 8 "Na rĩrĩ, irĩa ndungata yakwa Daudi atĩrĩ, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũu: Ndaakũrutire rĩrũrũ-inĩ ngĩgũtĩgithia kũrũmĩrĩra mahĩũ nĩguo ũtũũke mwathi wa andũ akwa a Isiraeli. 9 Nĩ ngoretwo nawe o kũria guothe wanathĩĩ, na ngakwehereria thũ ciaku ciothe ikeheera mbere yaku. Rĩũ nĩngũtũma rĩitwa riaku rĩtũũke inene, o ta marĩtwa ma andũ arĩa anene mũno a thĩ. 10 Na nĩngaahe andũ akwa a Isiraeli handũ, na ndimahaande wegga nĩgeetha magĩe na mũcĩi wao kũũmba, na matigacooka gũthĩnĩka. Andũ aaganu matigacooka kũmahinyĩrĩria rĩngĩ, o ta ũria maatũire meekaga kĩambĩrĩria-inĩ, 11 o na ũria matũire meekaga kuuma rĩrĩa ndathuurire atongoria a gũtongoragia andũ akwa a Isiraeli. Nĩngĩ nĩngakũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciaku ciothe." Jehova egũkwĩra atĩ Jehova we mwene nĩwe ũkaarũgama nyũmba yaku: 12 Hĩndĩ irĩa matukũ mbeu magaaathira, ũhurũke hamwe na maĩthe maku, nĩngarahũra mbaki waku icoke ithenya riaku, irĩa ikoima mũthĩmimo waku wee mwene, na nĩngarũgama ũthamaki wake. 13 Ŭcio nĩwe ũgaaka nyũmba itanĩtio na Rĩitwa Riakwa, na nĩngarũgama gĩtĩ kĩa ũnene wake nginya tene. 14 Nĩngatũũka ithe, nake atũũke mĩrũ wakwa. Hĩndĩ irĩa ageeka ũũru, ngaaũmũherithia na rũhanju rwa andũ, na ahũũrwo mahũũra nĩ andũ. 15 No rĩrĩ, wendo wakwa ndũrĩ hĩndĩ ũkeherio kũrĩ we, ta ũria ndaaweheririe harĩ Saũlũ, ũria ndeheririe mbere yaku. 16 Nyũmba yaku na ũthamaki waku igũtũũra mbere yakwa nginya tene; o nakio gĩtĩ giaku kĩa ũnene gĩgũtũũra kĩrĩ kĩrũmu wegga nginya tene." 17 Nake Nathani akĩĩra Daudi ciugo ciothe cia ũguũrĩo ũcio. 18 Nake Mũthamaki Daudi agĩtoonya, agũkara thĩ mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ: "Nĩ ndĩkĩrĩ ũ, Wee Mwathani Jehova, nayo nyũmba yakwa-rĩ, ĩkĩrĩ kĩ, atĩ nĩkio ũnginyĩtie nginya haha? 19 Na rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, wonete ũndũ ũcio ta ũrĩ mũnini maitho-inĩ maku, nawe ũgacooka kwaria ũhoru wa matukũ marĩa magooka makoniĩ nyũmba ya ndungata yaku. Nĩngĩ Wee Mwathani Jehova ĩno niyo njĩra yaku irĩa waragĩria andũ nayo? 20 "Nĩ atĩa ũngĩ Daudi angĩkwĩra? Nĩngũkorwo Wee Mwathani Jehova, nĩũ ndungata yaku. 21 Nĩ ũndũ wa kiugo giaku, na kũringana na wendo waku, nĩwĩkĩte ũndũ ũyũ mũnene ũguo, na ũkaũmenyĩthia ndungata yaku. 22 "Wee Mwathani Jehova, kaĩ ũkĩrĩ mũnene-ĩ! Gũtĩrĩ ũngĩ tawe, na gũtĩrĩ Ngai ũngĩ tige wee, o ta ũria tũũgĩte na matũ maitũ. 23 Na nũũ ũhaana ta andũ aku a Isiraeli, rĩrũrĩ rũmwe gũkũ thĩ rĩrĩa Ngai waruo aakũũrĩre rĩtũũke andũ ake, nĩgeetha wĩgĩre igweta, na wĩke maũndũ manene ma magegania na ma gwĩtigĩrwo, na ũndũ wa kũngata ndũrĩrĩ na ngai ciao ciehere mbere ya andũ aku, arĩa wakũũrĩre kuuma bũrũri wa Misiri? 24 Wee nĩrũgamiĩte andũ aku a Isiraeli matũũke andũ aku nginya tene, nawe, Wee Jehova nĩtũũkĩte Ngai wao. 25 "Na rĩrĩ, Jehova Ngai, tũma kĩranĩro kĩrĩa wĩranĩre gĩkonĩĩ ndungata yaku na nyũmba yake kĩrũme nginya tene. Na wĩke o ta ũguo wĩranĩre, 26 nĩgeetha rĩitwa riaku rĩnenehe nginya tene. Nĩngĩ andũ nĩmakoiaga atĩrĩ, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe Ngai wa Isiraeli!' Nayo nyũmba ya ndungata yaku Daudi nĩlkehaanda mbere yaku. 27 "Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, nĩngũũrĩrie ndungata yaku ũndũ ũyũ, ũkoiga atĩrĩ, 'Nĩngagwakĩra nyũmba.'

Ni undũ ücio ndungata yaku nĩgũite na ũmĩrũru wa kũhooya ihooya rĩrĩ. **28** Wee Mwathani Jehova, Wee nĩwe Ngai! Ciugo ciaku nĩciakwĩhokwo, na nĩwĩrĩre ndungata yaku maũndũ macio mega. **29** Riu nĩwonete kwagĩrĩre ũrathime nyũmba ya ndungata yaku, nĩgeetha itũũre mbere yaku nginya tene maitho-inĩ maku; nĩgũkorwo Wee Mwathani Jehova nĩwe warĩite, na nĩ undũ wa kirathimo gĩaku, nyũmba ya ndungata yaku itũũre ĩraathimitwo nginya tene.”

8 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Daudi nĩatharĩkiire Afilisti na akĩmatooria biũ, na agĩtunyana Methegi-Amma kuuma watho-inĩ wa Afilisti. **2** Nĩngĩ Daudi nĩatooririe andũ a Moabi. Agĩtũma makome thĩ na akĩmathima na ũraihu wa rũrigi. Aamathima-rĩ, ithimi igĩrĩ ciao makoogawo, na gĩthimi gĩa gatatũ mageetikĩrio matũũre muoyo. Nĩ undũ ücio andũ a Moabi magĩtuika ndungata cia Daudi na makamũrehagĩra igooti. **3** Daudi nĩahũũranire na Hadadezeri mũrũ wa Rehobu, mũthamaki wa Zoba, rĩrĩa aathiite gũcokia bũrũri ũrĩa aatunyĩtwo gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati. **4** Nake Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcítwara ngiri mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magũrũ agĩtũma ithue ciothe tiga o igana rĩmwe. **5** Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũteithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũruga Asuriata ngiri mĩrongo ĩrĩ na igĩrĩ. **6** Akĩiga mbũtũ cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski. Nao Asuriata magĩtuika a gwashagwo nĩwe makamũrehagĩra igooti. Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **7** Na rĩrĩ, Daudi agĩkuua ngo cia thahabu iria ciarĩ cia atongoria a Hadadezeri agĩcĩrehe Jerusalemu. **8** Kuuma matũũra ma Teba na Berothai, marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Mũthamaki Daudi agĩkuua kuuma kuo indo nyingĩ mũno cia gĩcango. **9** Rĩrĩa Tou mũthamaki wa Hamathu aaiguire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rĩ, **10** agĩtũma mũriũ Joramũ kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ undũ wa kũhoota Hadadezeri, ũrĩa wakoretwo akĩrũa na Tou. Joramũ akĩmũrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gĩcango. **11** Mũthamaki Daudi akĩamũrĩa Jehova indo icio, o ta ũrĩa aamũrite betha na thahabu kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe iria aatooretie. **12** Nacio nĩ Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilisti, na Amaleki. Nĩngĩ akĩamũra indo iria aatahite kuuma kũrĩ Hadadezeri mũrũ wa Rehobu mũthamaki wa Zoba. **13** Nake Daudi akĩgĩa igweta hĩndĩ ĩrĩa oimire kũũraga andũ a Edomu ngiri ikũmi na inyanya Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. **14** Nake akĩiga thigari cia kũrangĩra Edomu guothe, nao andũ a Edomu othe magĩtuika ndungata cia Daudi. Nake Jehova nĩaheaga Daudi ũhootani kũrĩa guothe aathiiaga. **15** Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kihooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩrĩre. **16** Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mũnene wa ita; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ehiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **17** nake Zadoku mũrũ wa Ahitubu na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩrĩ-Ngai; nake Seraia aarĩ mwandĩki. **18** Nake Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi maarĩ ataari a mũthamaki.

9 Nake Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũmwe ũtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ũria ingĩtuga nĩ undũ wa Jonathani?” **2** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na ndungata ya mũciĩ wa Saũlũ yetagwo Ziba. Nao makĩmũita ithĩi mbere ya Daudi, nake mũthamaki akĩmũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Ziba?” Nayo igĩcokia

atĩrĩ, “Ĩrĩ nĩ nĩ ndungata yaku.” **3** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ũria ingĩtonia ũtugi wa Ngai?” Nake Ziba agĩcokia mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na mũrũ wa Jonathani; nake nĩ mwonju magũrũ meeri.” **4** Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Ari ha?” Ziba akĩmũcokia atĩrĩ, “Ari mũciĩ kwa Makiru mũrũ wa Amieli kũu Lo-Debari.” **5** Nĩ undũ ücio, Mũthamaki Daudi agĩtũmana areehwo kuuma nyũmba ya Makiru mũrũ wa Amieli, kũu Lo-Debari. **6** Rĩrĩa Mefiboshethu mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Saũlũ, ookire harĩ Daudi, akĩanamĩrĩa amũhe gĩtũo. Nake Daudi akĩmwĩta “Mefiboshethu!” Nake agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ ũyũ ndungata yaku.” **7** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩngũgũtuga nĩ undũ wa thoguo Jonathani. Nĩngũgũcokia gĩthaka gĩothe kĩrĩa kĩari gĩa gukuguo Saũlũ, nawe ũrĩrĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” **8** Nake Mefiboshethu akĩanamĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “Ndungata yaku ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo ũrũmbũnye nguũ ta nĩ?” **9** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra Ziba, ndungata ya Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku indo ciothe iria ciarĩ cia Saũlũ na cia nyũmba yake. **10** Wee, hamwe na ariũ aku na ndungata ciaku, nĩ inyuũ mũrĩmũrĩmagĩra mũgũnda, na mũkainũkia magetha, nĩgeetha mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku onage irio. Nake Mefiboshethu, mũrũ wa mũriũ wa mwathi waku, arĩrĩagĩra irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” (Na rĩrĩ, Ziba aarĩ na ariũ ikũmi na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ.) **11** Nĩngĩ Ziba akĩrĩa mũthamaki atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩgwĩka o ũrĩa wotho mũthamaki, mwathi wakwa, egwetha ndungata yake ĩke.” Nĩ undũ ücio Mefiboshethu aarĩagĩra irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ũmwe wa ariũ a mũthamaki. **12** Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mũciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. **13** Nake Mefiboshethu agĩtũra Jerusalemu, tondũ aarĩagĩra irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake arĩ mwonju magũrũ meeri.

10 Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni agĩkuua, nake Hanuni, mũriũ, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguonania ũtugi kũrĩ Hanuni mũrũ wa Nahashu, o ta ũrĩa ithe aanjĩkire maũndũ ma ũtugi.” Nĩ undũ ücio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ undũ wa gũkũrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmitwo nĩ Daudi maakĩnyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩũria Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ undũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Gĩthĩ Daudi ndatũmite andũ aya kũrĩ we nĩgeetha matũũrie na mathigaane itũũra rĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtũnyane?” **4** Nĩ undũ ücio Hanuni akĩnyitithia andũ acio a Daudi, na akĩmenjithia nederu rwere rũmwe, na agĩtĩnia nguũ ciao irima gatagati ka njikarĩro, na akĩmaingata. **5** Hĩndĩ ĩrĩa Daudi eerirwo ũhoru ücio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorĩthĩto mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikara kũu Jeriko nginya nederu cianyu ikũre, mũcooke mũtũke.” **6** Rĩrĩa Aamoni maamenyire atĩ nĩmatũkĩte kĩndũ kĩnũngu harĩ Daudi-rĩ, makĩandika thigari cia magĩrũ cia Asuriata ngiri mĩrongo ĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngiri ĩmwe, o na nĩngĩ andũ ngiri ikũmi na igĩrĩ kuuma Tobu. **7** Nake Daudi aigua ũhoru ücio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. **8** Nao Aamoni makĩumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-

Nathani atiri, “Ti-itheru o ta uria Jehova aturaga muoyo, mundu ucio wikite uguo agirirwo ni guka! 6 No nginya arihe kamwati kau maita mana, tondü niekite undu ta ucio na akaaga kuguanira tha.” 7 Hindi iyo Nathani akira Daudi atiri, “Wee niwe mundu ucio! Uu nigu Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga: ‘Ndagutirire maguta utuike muthamaki wa Israeli, na ngikuhonika kuuma guoko-ini gwa Saulu. 8 Nindakuheire nyumba ya mwathi waku, o na ngikuhe atumia a mwathi waku maikare githuri-ini giaku. Nindakuheire nyumba ya Israeli na Juda. Na kungikorwo maundu macio maar manini na matiakuganite-ri, ningiakuheire maundu mangi maingi. 9 Ni ki gitumite unyarare kiugu kia Jehova, ugeeka uru maitho-ini make? Niwooragithirie Uria uria Muhiti na ruihu rwa njora, na ukioya mutumia wake atuike mutumia waku. Wamuragithirie na ruihu rwa njora rwa andu a Amoni. 10 Na ni undu ucio, ruihu rwa njora rutikeehera nyumba yaku, ni undu niwaanarare ni, na ukioya mutumia wa Uria uria Muhiti atuike mutumia waku.’ 11 ‘Jehova ekuuga uu: ‘Ningikuhethiria thina kuuma nyumba yaku wee mwene. O maitho-ini maku nungoya atumia aku, ndimahe mundu wa nyumba yaku, nake niagakoma na atumia acio aku muthenya barigici. 12 Wekire undu ucio na hito, no Ni ngeeka undu uyü muthenya barigici andu a Israeli othe makionaga.’ 13 Hindi iyo Daudi akira Nathani atiri, ‘Ninjihire Jehova.’ Nathani agicookia atiri, ‘Jehova niakwehereirie mehia maku. Ndugukua. 14 No tondü nitumite thu cia Jehova imumene muno ni undu wa gwika uguo-ri, mwana ucio ucirarwo ngegukua.’ 15 Nathani aarika kumtici-ri, Jehova agituma mwana ucio mutumia wa Uria aacirire Daudi aruare. 16 Daudi agithaita Ngai ni undu wa mwana ucio. Akihinga kuria irio, agitoonya nyumba yake, agikoma thi utukü ucio wotho. 17 Nao athuuri a nyumba yake magithi hahuli nake nigu mamurugamie na iguru nowe akirega, na ndaigana kurianira irio nao. 18 Muthenya wa mugwanja wakinya-ri, mwana ucio agikua. Nacio ndungata cia Daudi igitigira kumwira ati mwana ucio niakuite. Tondü cioigire atiri, ‘Riria mwana oima muoyo, twaririre Daudi na akaaga gutthikirira. Twahota atia kumwira ati mwana niakuite? Aahota kwigera ngero.’ 19 No Daudi akiona ati ndungata ciake naciahehanaga, akimanya ati mwana ucio niakuite. Nake akirua atiri, ‘Kai mwana akuite?’ Nao magicookia atiri, ‘Ii, niakuite.’ 20 Hindi iyo Daudi agukira. Aarika gwithamba, akihaka maguta na akigarurira nguo ciake, agithi nyumba ya Jehova, akiinamirira, na akihooya. Ningi agicooka agithi gwake mucii, agitia irio, nao andu ake makimurehere, akiria. 21 Ndungata ciake ikimuria atiri, ‘Ureka uguo niki? Riria mwana arari muoyo niurehingite na ukarira, no mwana akua-ri, wokira na waria irio!’ 22 Nake agicookia atiri, ‘Hindi iria mwana arari muoyo-ri, ndirehingata na ngarira. ngicirira atiri, ‘Nuu uu? Jehova aahota kunjigira tha areke mwana ucio atuire muoyo.’ 23 No riu tondü niakuite-ri, ni ki gigituma ndihinge? Ndaahota kumuriukia? Ni ni ngaathii kuri we, no ndangicooka kuri ni.’ 24 Hindi iyo Daudi akihooreria mutumia wake Bathisheba, agithi kuri we na agikoma nake. Nake agiciara kahii; nao magigatua Solomoni. Nake Jehova agikenda; 25 na tondü Jehova niakendete-ri, agituma munabii Nathani athii agakaha riitwa Jedidia. 26 Hindi iyo Joabu akihura Raba itura ria andu a Amoni, na agitunya kihingo kia hinya kia uthamaki. 27 Ningi Joabu agituma andu kuri Daudi, akiaga atiri, ‘Nihuanite na itura ria Raba o na ngatunya maaf mario. 28 Na riri, cookanirira ikundi icio ingi cia mbutu cia ita, nigu ithiururukie itura

riu inene irigwatire. Angikorwo ti uguo ningwigwatira itura riu inene, nario riitanagio na ni.’ 29 Ni undu ucio Daudi agicookanirira mbutu ciake ciothe cia ita agithi Raba, na akiritharika, akiritunya. 30 Nake akioya thumbi ya mutwe ya muthamaki wao, na uritu wayo wari taranda imwe ya thahabu, na ni yagemetio na tuhiga twa goro, nayo ikiagirwo mutwe wa Daudi. Nake agitaha indo nyingi muno kuuma itura riu inene, 31 akiruturira aikari akua, akimahe wira wa gwatura mbaü na muthumeno, na aruti wira na haru cia igera na wa mathanwa, na wira wa guthondeka maturubari. Nake eekire uguo matura-ini mothe ma Amoni. Thuutha ucio Daudi na mbutu ciake ciothe cia ita magicooka Jerusalemu.

13 Thuutha wa mahinda macio-ri, Abisalomu muru wa Daudi aari na mwaru wa nyina muthaka muno wetagwo Tamaru, nake Amunoni muru wa Daudi akimwenda muno. 2 Amunoni agitangika nginya agitua ni mururu ni undu wa mwaru wa ithe Tamaru, nigikorwo aari muritu gathirange, na nonaga ari hinya kumwika undu o na uriku. 3 Na riri, Amunoni aari na muratawe wetagwo Jonadabu muru wa Shimea, muru wa nyina na Daudi. Jonadabu aari mundu mwara muno. 4 Akiria Amunoni atiri, ‘Ni ki gitumite wee muru wa muthamaki woneke o ukihinyirika rucini o rucini? Kai utanginjira gitumi?’ Amunoni akimwira atiri, ‘Ni kwenda nyendeete Tamaru, mwaru wa nyina na Abisalomu muru wa baba.’ 5 Jonadabu akimwira atiri, ‘Thi iri na witue ati iri mururu. Riria thoguo aruka gukuona, umwira atiri, ‘No nyende mwaru wa baba Tamaru oke aahe kindu ga kuria. Andugire irio ngionaga, nigu ndimuone, na ningi ndie acinyiite na guoko gwake.’ 6 Ni undu ucio Amunoni agikoma na agitua ni mururu. Na riria muthamaki ookire kumuona, Amunoni akimwira atiri, ‘No nyende mwaru wa baba Tamaru oke aathondekere tumigate ngionaga, nigu ndie anyiite na guoko gwake.’ 7 Daudi agitumanira Tamaru nyumba-ini ya uthamaki, akimwira atiri, ‘Thi nyumba ya muru wa thoguo Amunoni, umthondekere irio.’ 8 Ni undu ucio Tamaru agithi nyumba ya muru wa ithe Amunoni, akimukora akomete. Akioya mutu, akukanda, agithondeka migate Amunoni akimunaga, na akiruga. 9 Agicooka akioya rugio, akimuhirira migate, nowe akirega kuria. Amunoni akiaga atiri, ‘Andu othe nimehero haha.’ Ni undu ucio andu othe makiuma nja, makimutiga. 10 Hindi iyo Amunoni akira Tamaru atiri, ‘Ndehera irio haha nyumba yakwa ya toro, nigu ndie ucinyiite na guoko gwaku.’ Nake Tamaru akioya migate uria aathondekete, akutwarira muru wa ithe Amunoni nyumba yake ya toro. 11 No riria aamutwarire nigu arie, Amunoni akimuniya, akiaga atiri, ‘Uka ngome nawe, mwaru wa baba.’ 12 Nake akimwira atiri, ‘Aca, muru wa baba! Tiga kunyiita na hinya. Undu ta uyü ndwagirire gwiko Israeli! Tiga gwika undu uyü wa waganu. 13 Ha uhoro wakwa nago utia? Thoni ciakwa ingcitwara naku? O nawe-ri, uhoro waku ugukara atia? Ukuoneka uhaana ta mundu umwe wa andu ari aaganu na akigu thini na Israeli. Ndaguthaita aria na muthamaki; tondü ndangigira uuhikie.’ 14 Nowe akirega kumugua, na tondü aari na hinya kumukira, akimuniya na agikoma nake na hinya. 15 Ningi Amunoni akimuthura na rithuro runene makiria. Ti-itheru, aamuthurire gikira uria aamwendete. Amunoni akimwira atiri, ‘Ukura, wehere hahal!’ 16 Tamaru akimwira atiri, ‘Aca! Kunyingata thi ni ihitia inene makiria gikira uguo wanjika.’ Nowe akirega kumugua. 17 Nake Amunoni agita ndungata yake, akimira atiri, ‘Eheria

mündü-wa-nja üyü haha, na oima ühinge mûrango.” 18 Nî ûndû ücio ndungata yake ikîmûikia na nja, na ikîhinga mûrango. Nake Tamaru eehumbite nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondu airîtu ariá gathirange a mûthamaki meehumbaga nguo ta îyo. 19 Tamaru akîitîrîria mûhu mûtwe, na agitarûra nguo îyo ndaaya ng’emie îria eehumbite. Agîcooka akîigîrîra guoko gwake mûtwe, agîthîi akîrîraga aanîrîre. 20 Nake mûrû wa nyina Abisalomu akîmûûria atîrî, “Kaî muuma na Amunoni, mûrû wa thoguo? Rîu ta gîkire, mwarî wa maitû, tondu we nî mûrû wa thoguo. Tîga kûigûa ûuru ngoro nî ûndû wa ûndû ücio.” Nake Tamaru agîtûûra mûcîi kwa mûrû wa nyina Abisalomu, arî mündü-wa-nja urî na kîeha kînene. 21 Hîndî îria Mûthamaki Daudi aiguire maîndû macio mothe-rî, akîrakara mûno. 22 Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ûndû o na ûrîkû, mwega kana mûuru; niáthûûrîre Amunoni tondu nîaconorithîite mwarî wa nyina Tamaru. 23 Mîaka îrî yathira, hîndî îria amurî a ng’ondû guoya a Abisalomu maarî kûu Baali-Hazoru hakuhi na mûhaka wa Efiraîmu-rî, agîta ariú a mûthamaki othe mathîi kuo. 24 Abisalomu agîthîi kûrî mûthamaki, akîmwîra atîrî, “Ndungata yaku nîitîe amurî ng’ondû guoya. Hîhi mûthamaki na anene ake no moke tûkorwo hamwe.” 25 Mûthamaki agîcooka atîrî, “Aca, mûrû wakwa. Tûtiagîrîrwo nî gûthîi îthuothe; twahota gûtuika mûrigo harîwe.” O na gûtuika Abisalomu nîamûthahîre-rî, niaregîre biú gûthîi, no akîmûthe kîrathimo gîake. 26 Nîngî Abisalomu akîmwîra atîrî, “Angîkorwo tî ûguo-rî, ndagûthaita ûreke mûrû wa baba Amunoni athîi na ithuí.” Nake mûthamaki akîmûûria atîrî, “Nî kîi gîgûtûma athîi na inyuú?” 27 Nowe Abisalomu akîmûringîrîria, na nî ûndû ücio mûthamaki akîreka Amunoni mathîi nake, hamwe na ariú acio angî a mûthamaki. 28 Abisalomu agîatha andû ake, akîmeera atîrî, “Ta thîkîrîria! Rîria Amunoni arikorwo akenete nî kûnyua ndibei akarîo, na inyuú ndîmwîre atîrî, ‘Ringai agwe thî,’ hîndî îyo mûûragei. Mûtîgetîgîre. Githî tî nîi ndîmûheete watho ücio? Ûmîrîria mûtuíke njamba.” 29 Nî ûndû ücio andû a Abisalomu magûika Amunoni o ta úria Abisalomu amaathîite. Hîndî îyo ariú othe a mûthamaki magûíkîra, makîhaica nyûmbú ciao, makîûra. 30 Marî njîra-inî makûira-rî, úhoro úcio îgîkînyîra Daudi, akîrwo atîrî, “Abisalomu nîoragîte ariú othe a mûthamaki; gûtîrî o na úmwe útîgarîte.” 31 Nake mûthamaki agûíkîra, agîtembûranga nguo ciake, agîkoma thî; o nacio ndungata ciake ikîrûgama hakuhi nake, na igîtembûranga nguo ciacio. 32 No Jonadabu mûrû wa Shimea, mûrû wa nyina na Daudi, akiuga atîrî, “Mwathi wakwa, tîga gwîcîiria atî moragîte ariú othe a mûthamaki; no Amunoni wîkî úkuíte. Ûndû ücio útûire úrî muoroto wa Abisalomu kuuma mûthenya úria Amunoni aanyiitire mwarî wa nyina Tamaru na hînya. 33 Mûthamaki mwathi wakwa ndagîrîrwo nîkûrûmbúyîa úhoro ücio wa atî ariú othe a mûthamaki nîmakuíte. Amunoni nowe wîkî úkuíte.” 34 Hîndî îyo Abisalomu nîakoretwo orîte. Na rîrî, mündû úria warangarî itûûra agîcûthîrîria na akîona andû aîngî njîra-inî mwena wake wa íthûuro, maikûrûkîre mwena-inî wa kîrîma. Nake mûrangîrî agîthîi akîra mûthamaki atîrî, “Nîndîrona andû mwena úrîra wa Horonaimu, mwena-inî wa kîrîma.” 35 Jonadabu akîra mûthamaki atîrî, “Ta kîone, ariú a mûthamaki marî haha; o ta úria ndungata yaku íkwîrîre, úguo noguo gûtarîi.” 36 Na aarîkia kwaria o ro úguo-rî, ariú a mûthamaki magûika makîrîraga na mûgambo mûnene. O nake mûthamaki na ndungata ciake ciothe makîrîra marî na ruo rûnene. 37 Nake Abisalomu akîûra agîthîi gwa Talimai mûrû wa Amihudi, mûthamaki wa Geshuru. Nowe Mûthamaki

Daudi agîcakaîra mûrîi mûthenya o mûthenya. 38 Thuutha wa Abisalomu kûûrîra Geshuru, aikarîre kuo mîaka ítatû. 39 Nayo ngoro ya mûthamaki nîyerîragîria gûthîi kûrî Abisalomu, tondu nîahooreretio úhoro-inî úkonîi gîkuú kîa Amunoni.

14 Na rîrî, Joabu mûrû wa Zeruia nîamenyete atî ngoro ya mûthamaki nîyerîragîria kuona Abisalomu. 2 Nî ûndû ücio, Joabu agîtûma mündû athîi Tekoa akagîire mündü-wa-nja warî mûûgî, areehwo kuuma kûu. Akîra mündü-wa-nja ücio atîrî, “Wîtue atî nîûracakaya. Wîhîmbe nguo cia macakaya, na ndûkehake magata o na marîkû. Wîtue ta mündü-wa-nja úkarîte matukû maingî akîrîrîra mündû mûkuú. 3 Úcooke úthîi kûrî mûthamaki úmwarîre ciugo íci.” Nake Joabu akîmwîra úria ekuuga. 4 Rîrîa mündü-wa-nja ücio wa kuuma Tekoa aathîre kûrî mûthamaki, akîgûthîia, agîturumithîa úthîi thî nîguo amûhe gîthîo, akîmwîra atîrî, “Wee mûthamaki, ndeithîa!” 5 Nake mûthamaki akîmûûria atîrî, “Nî kîi kîragûthînia?” Nake akiuga atîrî, “Tî-itherû nîi ndî mündü-wa-nja wa ndigwa; mûthuuri wakwa nîakuíte. 6 Nîi ndungata yaku ndîrarî na ariú eerî. Nao maroogitana me mûgûnda, na harakîaga mündû hau wa kûmateithûrana. Úmwe aragûtha úria úngî na aramûûraga. 7 Na rîrî, mûhîrîga wothé nîûkîrîre ndungata yaku; úkoîga atîrî, “Tûnengere mündû úria úragîte mûrû wa nyina, nîgeetha tûmûûrage nî ûndû wa muoyo wa mûrû wa nyina úria ooragîte; tûkîniine mûgai o nake.” Nao mangîika úguo no mahorie ikara rîria rîraakana, na no rîo rîiki ndîgairie, maniine rîtwa rîa mûthuuri wakwa, o na maniine njîaro ciake gûkû thî.” 8 Nake mûthamaki akîra mündü-wa-nja ücio atîrî, “Inûka, na nîngûruta watho nî ûndû waku.” 9 No mündü-wa-nja ücio wa Tekoa akîmwîra atîrî, “Mûthamaki mwathi wakwa, reke úuru ücio únjokereere hamwe na nyûmba ya baba, na úreke wee mûthamaki na gîtî gîaku gîa úthamaki wage gûcookererwo nî úuru o na úrîkû.” 10 Nake mûthamaki agîcooka atîrî, “Mündû o na ú angîkwîra ûndû o na úrîkû, mûrehe kûrî nîi, nake ndagacooka gûgûthînia rîngî.” 11 Nake mündü-wa-nja ücio akîmwîra atîrî, “Reke mûthamaki agwete rîtwa rîa Jehova Ngai wake, nîguo agîrîrîre mûhîrîria wa thakame ndakae kûûragana rîngî, nîgeetha mûrîi wakwa ndakae kûûragwo.” Nake mûthamaki akîmwîra atîrî, “Tî-itherû o ta úria Jehova atûûraga muoyo-rî, gûtîrî rûcuírî o na rûmwe rwa mûtwe wa mûrûguo rûkûgûa thî.” 12 Nîngî mündü-wa-nja ücio akîmwîra atîrî, “Reke ndungata yaku íkwîre kiugo wee mûthamaki, mwathi wakwa.” Nake agîcooka atîrî, “Kîarie.” 13 Mündü-wa-nja ücio akîmûûria atîrî, “Nî kîi gîtûmîte wee úthondeke ûndû ta úyü wa gûûkîrîra andû a Ngai? Rîria mûthamaki oiga úguo-rî, gîthî tîwe wîtûûrîre ciira, nîgûkorwo mûthamaki ndacookite mûrîi wake úria mûingate mûcîi? 14 Ta úria maaî maitîkaga thî, marîa matangîoeka-rî, no taguo arî o ngînya ithuí tûkue. No Ngai ndarutaga mündû muoyo; handû ha gwîka úguo-rî, athondekaga njîra nîgeetha mündû úria mûingate ndakae gûtûûra ta ateeetwo biú agathengîo harî we. 15 “Na rîrî, njûkîte gûkwîra úhoro úyü wee mûthamaki mwathi wakwa tondu andû nîmatûmîte nîi ndîtîgîre. Ndungata yaku ícîirîite atîrî, ‘Nîi nîngwarîria mûthamaki; no gûkorwo nîegwîka úria ndungata yake íkûmûûria; 16 no gûkorwo mûthamaki nîegwîtikîra kûhonokîa ndungata yake kuuma guoko-inî kwa mündû úria úragerîa gûtûniina nîi hamwe na mûrîi wakwa, matweherie kuuma kûrî igai rîria twaheirwo nî Ngai.’ 17 “Na rîrî, ndungata yaku ígûkwîra atîrî, ‘Kiugo gîaku mûthamaki mwathi wakwa kîrondeehere úhuruiko, nîgûkorwo mûthamaki mwathi wakwa ahaana ta mûraika wa Ngai wa gûkûûrana

wega na ūru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.” 18 Hīndi ūyo mūthamaki akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ndūkaahithe ūndū o wothē ūria ngūkūria.” Nake mūdū-wa-nja ūcio akīmūra atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa nīakarīe.” 19 Nake mūthamaki akīmūria atīrī, “Githī mūtinyiitanīre na Joabu ūhorō-inī ūyū wothē?” Nake mūdū-wa-nja akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūria ūtūruga muoyo, wee mūthamaki mwathi wakwa, gūtīrī mūdū ūngīhūgūra mwena wa ūrio kana wa ūmotho, aregane na ūndū o wothē ūria mūthamaki mwathi wakwa angūga. Ī nīguo, nī ndungata yaku Joabu yanjīrīre njike ūndū ūyū, na nīwe wīkīrīte ciugo ici ciothe kana-ini ka ndungata yaku. 20 Nake Joabu, ndungata yaku nīwe wīkīte ūguo nīgeetha agarūre ūndū ūria ūrī ho ihinda rīrī. Mwathi wakwa arī ūgī ta wa mūraika wa Ngai; nīamenyaga ūndū wothē ūria wīkīkaga būrūrī-inī.” 21 Mūthamaki akīra Joabu atīrī, “Nī wega, nīngwīka ūguo. Thīi, ūcooke mwanake ūcio ti Abisalomu.” 22 Joabu akīgūthia aturumithīte ūthīu thī nīguo amūhe gītīo, na akirathima mūthamaki. Joabu akīmūra atīrī, “Ūmūthī ndungata yaku nīyamenya atī nīrīkīte gwītīkīrīka maitho-inī maku mūthamaki mwathi wakwa, tondū mūthamaki nīetikīrīte ihooya rīa ndungata yake.” 23 Hīndi ūyo Joabu agīthī Geshuru, na agīcookia Abisalomu Jerusalemu. 24 Nowe mūthamaki akīmūra atīrī, “No nginya athīi mūci gwake mwene; ndakarekwo oone ūthīu wakwa.” Nī ūndū ūcio Abisalomu agīthī mūci gwake na ndaigana kuona ūthīu wa mūthamaki. 25 Thīini wa Isiraeli guothe gūtīarī mūdū ūngī o na ūmwe waganagwo gūthakara ta Abisalomu. Kuuma rūcūrī rwake rwa mūtwe nginya nyarīrī ciake ndaarī na kameni. 26 Rīria rīothe eenjaga njuūrī cia mūtwe wake, nīenjagwo o mwaka wathira rīria njuūrī yamūrītūhira mūno, angāmīthimire, ūrītū wayo wakoragwo ūrī cekerī magana meerī, kūringana na gīthimi kīa mūthamaki. 27 Nake Abisalomu nīaciarīe aanake atatū na mūrītū ūmwe. Nake mwarī eetagwo Tamaru, na aarī mūdū-wa-nja mūthaka. 28 Abisalomu aatūrīre mīaka īrī Jerusalemu atarī oona ūthīu wa mūthamaki. 29 Nīngī Abisalomu agītūmanīra Joabu nīguo amūtūme kūrī mūthamaki, no Joabu akīrega gūthīi kūrī we. Nīngī akīmūtūmanīra rīita rīa keerī, no akīrega gūthīi. 30 Hīndi ūyo akīra ndungata ciake atīrī, “Atīrīrī, mīgūnda wa Joabu ūhakanīte na wakwa, na arī na cairī kuo. Thīi mūmīcīne na mwaki.” Nī ūndū ūcio ndungata cia Abisalomu ikīgwatīa mīgūnda ūcio mwaki ikīhīa. 31 Hīndi ūyo Joabu agīthī mūci kwa Abisalomu, akīmūra atīrī, “Nī kīi gīatūma ndungata ciaku icine mīgūnda wakwa?” 32 Nake Abisalomu akīra Joabu atīrī, “Ndagūtūmanīre, ngīkwīra atīrī, “Ūka, nīguo ngūtūme kwa mūthamaki, ūkamūrie atīrī, “Nī kīi gīatūmire nyume Geshuru? Ūngīrī ūndū mwega korwo nīkuo ndūruga o na rīu!” Rī-rī, nīngwenda kuona ūthīu wa mūthamaki, na hangīkorwo nī harī na ūndū njīkīte mūrū, nīakīmījūrage.” 33 Nī ūndū ūcio Joabu agīthī kūrī mūthamaki, na akīmūhe ūhorō ūcio. Hīndi ūyo mūthamaki agīta Abisalomu, nake agūka, akīnamīrīra aturumithīte ūthīu thī mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmumunya Abisalomu.

15 Na rīrī, thuuha wa maūdū macio, Abisalomu agīthōndekera ngaari cia ita na mbarathi, na andū mīrongo itano a gūthiiga mbere yake mateng'ere. 2 Nake ookīraga rūciini tene akarūgama mūkīra-inī wa njīra rīria yathīiiga kihingo-inī gīa itūūra rīria inene. Na rīria mūdū o wothē ooka arī na mateta ma gūtwarīra mūthamaki nīguo atue itua-rī, Abisalomu akamwīta, akamūria atīrī, “Uumīte itūūra rīrīkū?” Nake akāmūcookeria atīrī, “Ntungata yaku yumīte

mūhīrīga-inī ūmwe wa Isiraeli.” 3 Nīngī Abisalomu akamwīra atīrī, “Atīrīrī mateta maku nī ma kīhooto na nī magīrīre, no gūtīrī mūdū ūthuurītwo wa kūrūgamīrīra mūthamaki ūngīgūthīkīrīria.” 4 Nīngī Abisalomu akamwīra atīrī, “Naarī korwo ndaatūuo mūcīrī wa būrūrī ūyū! Hīndi ūyo mūdū o wothē ūrī na mateta kana ciira no ooke kūrī nīi, na nī ngatīgīrīra ciira wake nīwatūuo na kīhooto.” 5 Nīngī hīndi ciothe rīria mūdū wothē amūkuhīrīra ainamīrīre mbere yake, Abisalomu agatambūrūkia guoko, akamūhīmbīria na akamīmumunya. 6 Abisalomu ekaga ūguo kūrī andū othe a Isiraeli arīa mookaga kūrī mūthamaki gūcaria kīhooto, na nī ūndū ūcio akīgūcīrīria ngoro cia andū a Isiraeli. 7 Na rīrī, mīaka ina yathira, Abisalomu akīra mūthamaki atīrī, “Njītīkīria thīi Hebironi nīgeetha ngahingie mwīhītwa ūria ndeēhītire harī Jehova. 8 Hīndi rīria ndungata yaku yatūūruga Geshuru kūu Suriata, nīndeēhītire na mwīhītwa ngiuga atīrī, ‘Jehova angikanjookīa Jerusalemu, nīngamūhooya ndī kūu Hebironi.’” 9 Nake mūthamaki akīmūra atīrī, “Thīi na thayū.” Nī ūndū ūcio Abisalomu agīthī Hebironi. 10 Hīndi ūyo Abisalomu agītūma andū na hitho mīhīrīga-inī yothe ya Isiraeli makoige atīrī, “Rīria mūrīuga tūrumbeta twahuhwo, hīndi ūyo muuge atīrī, ‘Abisalomu nīwe mūthamaki wa Hebironi.’” 11 Andū magana meerī kuuma Jerusalemu nīo maathīte hamwe na Abisalomu. Meētītwo marī ageni, na magīthīi matekūmenya nī ūuru meekaga, matīrī ūndū maamenyaga ūhorō-inī ūcio. 12 Na hīndi ūria Abisalomu aarutaga magongona-rī, agītūmanīra Ahithofeli ūria Mūgiloni, o ūria waheaga Daudi kīrīra, oke kuuma itūūra rīao rīa Gilo. Na nī ūndū ūcio ndundu ya gūkīrīra mūthamaki ikīgīa na hinya, nao arūmīrīrī a Abisalomu magīkīrīrīria kūingīha. 13 Na rīrī, hagūka mūdū ūmwe watūmītwo kūrī Daudi, akīmūra atīrī, “Ngoro cia andū othe a Isiraeli irūmīrīre Abisalomu.” 14 Hīndi ūyo Daudi akīra anene ake othe arīa aarī nao Jerusalemu atīrī, “Ūkai! No nginya tūre; kwaga ūguo gūtīrī o na ūmwe witū ūkūhonoka kūrūragwo nī Abisalomu. No nginya tūthīi o ro rīu, kana Abisalomu oke narua atūkorere, atūhubanīra na atwanange, na ahūire itūūra rīrī inene na rūhīu rwa njora.” 15 Nao anene a mūthamaki makīmūcookeria atīrī, “Ntungata ciaku nīcīhaarīrie gwīka ūndū o wothē ūria mūthamaki mwathi witū angīthuura wīkwo.” 16 Nake mūthamaki akīmagara, arūmīrīrīro nī andū a nyūmba yake yothe; no agītiga thuriya ikūmi cia kūmenyerera nyūmba ya mūthamaki. 17 Nī ūndū ūcio mūthamaki akīmagara, arūmīrīrīro nī andū acio othe, magīthīi handū haraaga, makīrīgama ho. 18 Nao andū ake othe makīmūhītuka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatū arīa maatwaranīte hamwe nake kuuma Gathu, makīhītuka magīthīi mbere ya mūthamaki. 19 Mūthamaki akīria Itai ūria Mūgiiti atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūthīi hamwe na ithūi? Cooka ūgakare hamwe na Mūthamaki Abisalomu. Wee ūrī mūdū wa kūngī, mūdū ūthaamīte akoima būrūrī wake. 20 Ūrookire o ira. Ingīgūtīkīria atīa wambīrīrie kūrūūra na ithūi, o rīria itaramenya kūrīa ndīrathīi? Hūdūka, woe andū a būrūrī wanyu ūcooke nao. Naguo ūtugi na wīhokeku iroikara hamwe nawe.” 21 No Itai agīcookeria mūthamaki atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, na o ta ūria wee mūthamaki mwathi wakwa ūtūūruga muoyo-rī, harīa hothe mūthamaki mwathi wakwa angīkorwo arī, o na kūngīkorwo nī gūtūūra muoyo kana gūkua, hau no ho ndungata yaku īgaakorwo īrī.” 22 Nake Daudi akīra Itai atīrī, “Thīi na mbere, ūthīi ūhītūkte.” Nī ūndū ūcio Itai ūria Mūgiiti agīthīi ahītūkte hamwe na andū ake othe, na andū a nyūmba yake arīa maarī hamwe nake. 23 Nao andū

othe a bürüri ücio makirira na mógambo münene riria andü acio othe maahitükaga. Múthamaki o nake akiringa mürfimo úria üngwi wa karüü ga Kidironi, nao andü othe magithi merekeire werü-iní. **24** Zadoku o nake aarí ho, na Alawii othe aría maarí hamwe nake nio maakuüte ithandükü ría kirikaniro kía Ngai. Nao makíuga ithandükü ría kirikaniro kía Ngai thí, nake Abiatharu akíruta magongona nginya ríria andü othe maaríkirie kuuma itúura ríu inene. **25** Níngí múthamaki akíira Zadoku atírí, “Oya ithandükü ría Ngai úricookie itúura-iní ríu inene. Ingtíkírka maitho-iní ma Jehova-rí, nākanjookia na atíme ndírione na nyone gíikaro gíake ríngí. **26** No angíkiuga atírí, “Nii ndikenetio níwe,” hídí íyo níi nándihaaríire; nianjike o úria wothe angíona kwagíríire.” **27** Níngí múthamaki akíira Zadoku úria múthínjiri-Ngai atírí, “Githi wee ndúri muonimaundú? Cooka úthi itúura-iní ríu inene na thayú, múri na mürúgo Ahimaazu, na Jonathani müríu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu múthi na ariú acio anyu eerí. **28** Na ní ngúikara njeteraire mariúko-iní kúu werü-iní, o nginya hídí ríria úkaandehithíria úhoro únjire úria maundú matarií.” **29** Ní undú ücio Zadoku na Abiatharu magíkuua ithandükü ría Ngai, makírícookia Jerusalem na magíikara kuo. **30** No Daudi agíthi na mbere kwambata kírma kía mítamaiyú, o akíríraga; níehumbíríte mütwe, na aarí magúrú matheri. Andü othe aría aarí nao-rí, o nao nímeumbíríte mütwe, nao maambatire o makíríraga. **31** Na rírí, Daudi níamenyithitío atírí, “Ahithofeli aarí hamwe na aría maarí ndundu na Abisalomu.” Ní undú ücio Daudi akíhooya atírí, “Wee Jehova, garúa kírira kía Ahithofeli, úgitue úrimú.” **32** Na ríría Daudi aakinyire gacúmbírí ga kíríma, haría andü maahoyoagíra Ngai-rí, Hushai úria Múariki aarí hau kúmútunga, atembúrangíte nguo yake ndaaya, na akeitíríria tíri mütwe. **33** Nake Daudi akímwíra atírí, “Úngíkorwo níügúthi na níi, úgútuua mürigo harí níi. **34** No úngícookia itúura-iní ríu inene na wíre Abisalomu atírí, ‘Níngútuika ndungata yaku wee múthamaki; ndíratúire ndí ndungata ya thoguo mbere íyo, no ríu ngútuika ndungata yaku,’ hídí íyo no úndeithie gúthúka mataaro ma Ahithofeli. **35** Githi Zadoku na Abiatharu aría athínjiri-Ngai matiígúkorwo kúu hamwe nawe? Meerage undú o wothe úngúigua nyumba-iní ya múthamaki. **36** Ariú ao eerí, Ahimaazu mürú wa Zadoku, na Jonathani mürú wa Abiatharu marí kúu hamwe nao. Matúmage kúri ní na undú o wothe úngúigua.” **37** Ní undú ücio Hushai múrata wa Daudi agícookia, na agíkinya Jerusalem o rírí Abisalomu aatoonyaga itúura ríu inene.

16 Na rírí, Daudi aakorirwo ahítúkite gacúmbírí ga kíríma o hanini-rí, agíkoraa Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, ímwetereire ímútunge. Aarí na ndígiri ígírí ciatandíkíto na igakuua mígate magana meerí na imanjika cia thabibú nyümü igana rímwe, na ikúmba igana cia ngüyú, o na mondo ya ndibeí. **2** Nake múthamaki akírúria Ziba atírí, “Ní kíi gítúmite úrehe indo ici?” Nake Ziba agícookia atírí, “Ndígiri ní cia gúkuua andü a nyumba ya múthamaki, nayo mígate na matunda ní cia kúrú ní andü, nayo ndibeí níyakúnyuuo ní aría mangírúwo ní hinya gúku werü-iní.” **3** Múthamaki agícookia akímúuria atírí, “Arí ha mürú wa múriú na mwathi waku?” Nake Ziba akiuga atírí, “Aikaríte Jerusalem, tondu areciiria atírí, ‘Úmúthí nyumba ya Israeli níikúnjookeria úthamaka wa gúka.’” **4** Níngí múthamaki akíira Ziba atírí, “Indo ciothe íria iraraa cia Mefiboshethu kuuma ríu ní ciaku.” Nake Ziba akiuga atírí, “Níndakwínyihíria; reke njítíkírke maitho-iní maku, wee múthamaki, mwathi wakwa.” **5** Múthamaki Daudi aakuhíríria Bahurimu-rí, mündü

wa múhíríga wa nyumba ya Saúlú agíúka oimite kuo. Nake eetagwo Shimei múrü wa Gera; agíúka akírumanaga. **6** Agíkiria Daudi na anene othe a múthamaki mahiga, o na gútuika mbütú ciothe cia ita na arangírí maarí mwena wa Daudi wa úrio na wa úmotho. **7** Shimei akírumanaga, akiuga atírí, “Thí na kúu, thí na kúu, wee múiti wa thakame, wee kímaramari gíkí! **8** Jehova níakúríhitie, thakame yothe íria wanaíta ya nyumba ya Saúlú, úria wathanaga ithenya ríake. Jehova níaneaníte úthamaki kúri múrúguo Abisalomu. Wee níukinyírúwo ní mwanangíko tondu úri múiti wa thakame!” **9** Hídí íyo Abishai múrü wa Zerua akíúria múthamaki atírí, “Ní kíi kírátuma ngui íno ngúú írume múthamaki mwathi wakwa? Reke níngé múrimo ndímútinie mütwe.” **10** No múthamaki akiuga atírí, “Túnyíitaníire undú úríkú ní na inyuú, inyuú ariú a Zerua? Angíkorwo ararumana tondu Jehova níamwíríte atírí, ‘Ruma Daudi,’ núú úngímúria atírí, ‘Úgwíka úguo níki?’” **11** Níngí Daudi akíira Abishai na anene ake othe atírí, “Múrú wakwa, úria uumíte múthiimo-iní wakwa, níwe úraageria kúnduta muoyo. Githi Múbenjamini úyú ndangígíúka makírka ma úguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondu Jehova níwe úmwíríte eke úguo. **12** Híhi no gúkorwo Jehova níekuona thíina wakwa, na níakandíha na wegá ní undú wa írume íci ndírurumwo úmúthí.” **13** Ní undú ücio Daudi na andü ake magíthi na mbere magereire njíra nake Shimei akagera mwena-iní wa kíríma ang’ethaníire nao, agíthi akírumanaga, na akímúikagírka mahíga, na akamúminjagírka tíri. **14** Nake múthamaki na andü othe aría maarí nake magíkinya kúria maathiaga manogeete. Na kúu níkuo Daudi aahurúkiire, akínogoka. **15** Hídí íyo Abisalomu na andü othe a Israeli magíúka Jerusalem, na Ahithofeli agíkorwo hamwe nao. **16** Hídí íyo Hushai úria Múariki, múrata wa Daudi, agíthi kúri Abisalomu, akímwíra atírí, “Múthamaki arotúura nginya tene! Múthamaki arotúura nginya tene!” **17** Abisalomu akírúria Hushai atírí, “Úyú níguo wendo úria wonetie múrata waku? Ní kíi kíragíríre úthi na múrata waku?” **18** Nake Hushai akíira Abisalomu atírí, “Aca, úria úthuuríto ní Jehova, na agathuurwo ní andü aya, na agathuurwo ní andü othe a Israeli, ní ndí wake, na njikare nake. **19** Níngí-rí, njagírírwó níngútungatira úú? Githi ndiagírírwó ní gútungatira múriú? O ta úria ndaatungatíire thoguo, noguo ngúgútuungatíira.” **20** Abisalomu akíira Ahithofeli atírí, “Túhe útaaro waku. Twagírúro ní gwíka atí?” **21** Ahithofeli agícookia atírí, “Koma na thuriya cia thoguo íria aatigire nígeetha írorage gíikaro kía múthamaki. Hídí íyo andü othe a Israeli nímakaiuga atí wee wímúthúire bíi ní thoguo, namo moko ma andü aría othe úri nao nímekúgí hinya.” **22** Ní undú ücio makíambíra Abisalomu hema nyumba igúri, nake agícoma na thuriya cia ithe mbere ya andü othe a Israeli. **23** No rírí, matukú-iní macio mataaro maría Ahithofeli aheanagan maahaanaga ta ma mündü úhootee kírira kúri Ngai. Úguo níguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe na Ahithofeli.

17 Ahithofeli akíira Abisalomu atírí, “Reke thúure andü ngiri íkúmi na ígírí níguo túthií útukú o ro úyú túgakinyíre Daudi. **2** Na ndímútharíkíre o ro ríu arí múnogu na atarí na hinya. Nímúmakie, na andü aría othe aría marí hamwe nake moore. Njúrage o múthamaki we wíki, **3** na hándúre andü othe macooke kúri we. Gíkuu kía mündü ücio úracaria gígúcookia andü othe haríwe; gútirí mndúndú úkúgurara.” **4** Narío ithugunda ríu ríkíoneka rírí ríega ní Abisalomu na athuuri othe a Israeli. **5** No Abisalomu akiuga atírí, “Túmanírai Hushai úria Múariki o nake, níguo túgúge úria ekuuga.” **6** Na ríríra Hushai ookire,

Abisalomu akimwira atiri, “Ahithofeli niaheanite mataaro maya. Ni wega twike uguo aroiga? Angikorwo ti uguo-ri, tũhe woni waku.” 7 Hushai agicookeria Abisalomu atiri, “Itaaro riria Ahithofeli aheanite ti riega ihinda-ini riri. 8 Wee niũũ thoguo na andũ ake; ni andũ njamba, na ni njamba ta nduba itunyitwo mwana yowe. Ningi thoguo ari na ūmenyo wa mbaara; ndari hĩndi angiraarania na mbũtũ cia ita. 9 O na riu ahithitwo ngurunga kana akahithwo handũ hangĩ. Angitharikira mbũtũ ciaku cia ita mbere-ri, ūria wotho ūkaigua ūhoro ūcio akoiga atiri, ‘Mbũtũ cia ita Abisalomu nĩciũragitwo.’ 10 Hĩndi iyo o na mũthigari ūria njamba, ūria ngoro yake ihaana ta ngoro ya mĩrũũthi-ri, niakaringika ni guoya, tondũ Isiraeli othe nĩmoofi atĩ, thoguo ni njamba ya ita na atĩ andũ arĩa marĩ nake ni njamba. 11 “Ni ūndũ ūcio ngũgũtaara atiri: Reke andũ othe a Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba, acio aingi mũno ta mũthanga wa hũgũrũri cia iria, moonganio othe macookanĩre hariwe, na wee mwene ūmatongorie magĩthĩi ita-ini. 12 Hĩndi iyo nĩtũkaamũtharikira harĩa hotho tũngĩmuona, tũmũbĩrĩre o ta ūria ime rĩgũaga thĩ. Nĩgũkorwo we mwene o na kana mũndũ o na ūmwe wake gũtirĩ ūgaatigara muoyo. 13 O na ningĩ angĩgatoonyo itũũra inene, andũ othe a Isiraeli makaarehe mĩhĩndo itũũra-ini riu, tũrikururje tũrĩtware gituamba-ini, o nginya kwage gacunjĩ kariõ kongoneka.” 14 Nake Abisalomu na andũ othe a Isiraeli makiuga atiri, “Utaaro wa Hushai ūria Mũariki ni mwega gũkĩra wa Ahithofeli.” Nĩgũkorwo Jehova niatuĩte atĩ nĩegũthũkia ūtaaranĩ ūcio mwega wa Ahithofeli nĩgeetha arehithũie Abisalomu mwanagocio. 15 Hushai akĩra Zaidetha na Abiatharu, acio athĩnjĩri-Ngai, atiri, “Ahithofeli niataarĩte Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke ūna na ūna, no niĩ ndĩmataarĩte meke ūna na ūna. 16 Riu tũmana kũri Daudi narua, ūmwĩre atiri, ‘Utukũ ūyũ menya ndũkaraare mariũko-ini kũu werũ-ini; ringa mũrĩmo na ndũkaage gwĩka uguo, kwaga ūguo mũthamaki na arĩa othe arĩ nao nĩmekũniinwo.” 17 Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mũirĩtu niyo yarĩ ithĩi ikamahe ūhoro ūcio, nao mathĩi makeere Mũthamaki Daudi, tondũ matingetĩkĩrĩre kuonwo magĩtoonyo itũũra-ini riu inene. 18 No kamwana kanini nĩkamoniire na gakĩra Abisalomu. Ni ūndũ ūcio andũ acio eerĩ makiumagara na ihenya magĩtoonyo nyũmba ya mũndũ kũu Bahurimu. Nake aarĩ na gĩthĩma hau nja ya mũcĩi wake, nao makĩharũrũka thĩĩni wakio. 19 Nake mĩtumia wa mũndũ ūcio akĩoya kĩndũ gĩa kũhumbĩra, agĩgĩtambũrũkia igũrũ rĩa mũromo wa gĩthĩma, na akianĩka ngano igũrũ riakio. Na gũtirĩ mũndũ o na ūmwe wamenyire ūhoro ūcio. 20 Na riria andũ a Abisalomu mookire kũri mĩtumia ūcio kũu nyũmba gwake-ri, makĩmũũria atiri, “Ahimaazu na Jonathani marĩ ha?” Nake mĩtumia ūcio akĩmacookeria atiri, “Maringire mũrĩmo ūũria wa karũũ.” Nao andũ acio makĩmacaria no mationĩre mũndũ; ni ūndũ ūcio magĩcooka Jerusalemu. 21 Thuutha wa andũ acio gũthĩi, Jonathani na Ahimaazu makiuma gĩthĩma-ini, na magĩtwarĩra Mũthamaki Daudi ūhoro ūcio. Makĩmwira atiri, “Wihaarĩrie ūringe rũũĩ o narua, Ahithofeli ni ataaranĩte ūna na ūna wa gũgũũkĩrĩa.” 22 Ni ūndũ ūcio Daudi na andũ othe arĩa maarĩ nake magũkĩra na makĩringa Rũũ rwa Jorodani. Na gũgĩkĩa gũtirĩ mũndũ ūtaaringĩte Rũũ rwa Jorodani. 23 Na riria Ahithofeli onire atĩ mataaro make matiinarũmĩrĩrĩrwo-ri, agĩtandika ndigiri yake, akĩĩnũka gwake mũcĩi itũũra-ini riace. Agĩthondeka maĩndũ mĩke, agĩcooka akĩĩta. Ni ūndũ ūcio agĩkua na agĩthikwo mbĩrĩra-ini ya ithe. 24 Daudi agĩthĩi Mahanaimu, nake Abisalomu akĩringa Rũũ rwa Jorodani hamwe na andũ othe a Isiraeli. 25 Abisalomu niathuurĩte

Amasa atũke mũnene wa mbũtũ cia ita ithenya rĩa Joabu. Amasa aarĩ mũriũ wa mũndũ wetagwo Jetheri, Mũisiraeli ūria wahikĩtie Abigaili, mwarĩ wa Nahashu, mwarĩ wa nyina na Zeruia nyina wa Joabu. 26 Andũ a Isiraeli na Abisalomu maambĩte hema ciao bũrũri-ini wa Gileadi. 27 Na riria Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi mũrũ wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makiri mũrũ wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai ūria Mũgileadi kuuma Rogelimu 28 makĩrehe indo cia gũkomera, na mbakĩri, na indo cia rĩumba. Ningĩ makĩrehe ngano na cairi, na mũtu na ngano hĩhie, na mboco na ndengũ, 29 na ūũki na ngonoro, na ng'ondũ na maguta mamata ma iria rĩa ng'ombe, nĩgeetha Daudi na andũ ake marĩe. Tondũ moigire atiri, “Andũ aya niãhũũtu, na makanoga, na makanyootera gũkũ werũ-ini.”

18 Na riri, Daudi akĩũngania andũ arĩa maarĩ nake, na agĩthũura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. 2 Daudi agĩtũma mbũtũ icio cia ita ithĩi ikarũe, gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩathagwo ni Joabu, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ giathagwo ni Abishai mũrũ wa nyina na Joabu, mũrũ wa Zeruia, na gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithatũ gĩgaathwo ni Itai ūria Mũgiiti. Nake mũthamaki akĩra mbũtũ icio cia ita atiri, “Tĩ-itherũ niĩ mwene nĩngumagarania na inyuũ.” 3 No andũ acio makĩmwira atiri, “Wee ndũgũthĩi; tũngĩgaakĩrio hinya tũũre-ri, matingĩrũmbũiya ūhoro wĩtũ. O na nuthu iitũ ingĩkua-ri, matingĩrũmbũiya ūhoro ūcio; no wee ūri bata gũkĩra andũ ngiri ikũmi aĩtũ. Riu ni kaba tũtũethĩrĩrie ūri gũkũ itũũra-ini riri inene.” 4 Nake mũthamaki agĩcookia atiri, “Niĩ ngwĩka ūria wotho mũkuona kwagĩrĩre.” Ni ūndũ ūcio mũthamaki akĩrũgama kihingo-ini riria andũ acio othe moimagaraga marĩ ikundi cia andũ igana igana, na cia ngiri ngiri. 5 Mũthamaki agiatha Joabu, na Abishai, na Itai, akĩmeera atiri, “Menyerera mwanake ūcio ūgĩtũwo Abisalomu ni ūndũ wakwa.” Nacio mbũtũ ciothe cia ita niĩciaiguire mũthamaki akĩheana watho ni ūndũ wa Abisalomu kũri o ūmwe wa anene a mbũtũ cia ita. 6 Mbũtũ icio cia ita ikĩrekerera werũ-ini ikarũe na Isiraeli, nayo mbaara ikĩrũrũwo mũtĩtũ-ini wa Efiraimu. 7 Kũu niũku mbũtũ cia ita cia Isiraeli ciatooreiro ni andũ a Daudi. Nao arĩa maakuire mũthenya ūcio maarĩ aingi mũno, maarĩ andũ ngiri mĩrongo riri. 8 Mbaara ikĩthurũnjũka bũrũri wotho, naguo mũtĩtũ ūkĩniina andũ aingi mũthenya ūcio gũkĩra arĩa maaniinirwo ni rũhiũ rwa njora. 9 Nake Abisalomu agĩcemanĩa na andũ a Daudi. Nake aahaicĩte nyũmbũ yake, na riria nyũmbũ yathĩiagĩra rungu rwa hongẽ ndumanu cia mũgandi mũnene, mũtwe wa Abisalomu ūkĩhata mũtĩ-ini. Nake agĩtigwo acunjuurĩte rĩera-ini, nayo nyũmbũ rĩa aahaicĩte igĩthĩi o na mbere. 10 Hĩndi rĩa mũndũ ūmwe wa onire ūguo, akĩra Joabu atiri, “Nĩndona Abisalomu acunjuurĩte mũtĩ-ini wa mũgandi.” 11 Joabu akĩra mũndũ ūria wamwĩrĩre ūguo atiri, “Atĩ kĩi! Niwamuona? Ni kĩi kĩagĩria ūmũgũthe agwe thĩ o ro hau? Nĩngĩgakũhe cekerĩ ikũmi cia betha, na mũcĩbi wa mũndũ njamba.” 12 No mũndũ ūcio agĩcookia atiri, “O na ingĩthimĩrwo cekerĩ ngiri imwe njũkĩrĩrwo guoko, ndĩngĩtambũrũkĩria mũrũ wa mũthamaki guoko ndĩmwĩke ūũru. Mũthamaki aagwathire wee, na Abishai, na Itai tũkĩguaga, akĩmwira atiri, ‘Menyerera mwanake ūcio ūgĩtũwo Abisalomu ni ūndũ wakwa.’ 13 Na ingĩtwarĩrĩrie muoyo kwaka thĩĩna-ini, na tondũ gũtirĩ ūndũ ūthĩtagwo mũthamaki, no wĩeherie ūndiganĩrie.” 14 Joabu akiuga atiri, “Niĩ ndigũte mahinda ni ūndũ waku.” Ni ūndũ ūcio akĩoya matimũ matatũ, agĩthĩi, akĩmũtheeca namo ngoro Abisalomu arĩ o muoyo hau mũtĩ-ini wa mũgandi-ini ūcio.

15 Nao andũ ikũmĩ arĩa maakuuagĩra Joabu indo cia mbaara makĩrigiicĩria Abisalomu, makĩmũhũura, makĩmũũraga. 16 Hĩndĩ iyo Joabu akĩhuha karumbeta, nacio mbũtũ cia ita igĩtiga gũteng'eria andũ a Isiraeli, tondũ Joabu nĩaciurũgamirie. 17 Nao makĩoya Abisalomu, makĩmũũkia irima inene kũu mũtĩtũ, na makĩũmba hĩba nene ya mahiga igũrũ riake. Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli makĩũũria kwao mĩcĩ. 18 Hĩndĩ irĩa aarĩ muoyo, Abisalomu nĩeyakĩire gĩtagũ agĩkihaanda Gĩtũmba-inĩ kĩa Mũthamaki kĩrĩ gĩa kĩririkano gĩa, tondũ eeciĩrĩtie atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na kahĩ kangĩtũũria rĩtwa riakwa.” Agĩta gĩtagũ kũu rĩtwa riake, nakĩo gĩtagwo Gĩtagũ kĩa Abisalomu nginya ũmũthĩ. 19 Na rĩrĩ, Ahimaazu mũrũ wa Zadoku akiuga atĩrĩ, “Reke hanyũke ngatwarĩre mũthamaki ũhoru atĩ Jehova nĩamũhonoketie kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciake.” 20 Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee tiwe wagĩrĩrwo nĩ gũtwaru ũhoru ũcio ũmũthĩ. Reke ũgaatwara ũhoru ihinda rĩngĩ, no ndũgwika ũguo ũmũthĩ, tondũ mũrũ wa mũthamaki nĩakuĩte.” 21 Hĩndĩ iyo Joabu akĩra Mũkushi ũmwe atĩrĩ, “Thĩ ũkeere mũthamaki ũrĩa wonete.” Mũkushi ũcio akĩnamĩrĩra mbere ya Joabu na akĩhanyũka agĩthĩ. 22 Ahimaazu mũrũ wa Zadoku akĩra Joabu rĩngĩ atĩrĩ, “O ũrĩa kũrĩtuĩka, reke nũmĩrĩre Mũkushi ũcio.” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, ũkwenda gũthĩ nĩki? Wee ndũrĩ na ũhoru ũrĩa ũngĩheerwo kĩheo.” 23 Nake akiuga atĩrĩ, “O ũrĩa kũrĩtuĩka, nĩngwenda kũhanyũka.” Nĩ ũndũ ũcio Joabu akiuga atĩrĩ, “Kĩhanyũke!” Hĩndĩ iyo Ahimaazu akĩhanyũka agereire werũ-inĩ, akĩhĩtũka Mũkushi. 24 Daudi aikairĩtie thĩ gatagatĩ ga kĩhingo kĩa na thĩĩnĩ na kĩa nja-rĩ, mũrangĩrĩ agĩthĩ kĩhingo-igũrũ agereire rũthingo-inĩ. Na rĩrĩa aacũthĩrĩrie nja, akĩona mũndũ ahanyũkite arĩ o wiki. 25 Nake mũrangĩrĩ agĩta mũthamaki na akĩmũmenyithia ũhoru ũcio. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Akorwo arĩ wiki, akĩrĩ na ũhoru mwega.” Nake mũndũ ũcio agĩkuhĩrĩria o gũkuhĩrĩria. 26 Nĩngĩ mũrangĩrĩ akĩona mũndũ ũngĩ ahanyũkite, agĩta mũrangĩrĩ wa kĩhingo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũndũ ũngĩ ahanyũkite arĩ o wiki!” Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “No nginya o nake akorwo ararehe ũhoru mwega.” 27 Mũrangĩrĩ akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona mũndũ ũcio wa mbere akĩhanyũka ta Ahimaazu mũrũ wa Zadoku.” Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ūcio nĩ mũndũ mwega, arooka arĩ na ũhoru mwega.” 28 Nĩngĩ Ahimaazu agĩta mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ na ũũru!” Akĩnamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturumithĩtie ũthĩ thĩ, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogoocwo! Nĩaneanite andũ arĩa maatambũrũkĩtie moko mookĩrĩre mũthamaki mwathi wakwa.” 29 Nake mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mwanake ũcio ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Nake Ahimaazu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩnyonire kĩrigiicano kĩnene rĩrĩa Joabu ekwendaga gũtũma ndungata ya mũthamaki o na nĩ, ndungata yaku, no ndinamenya kũma gĩa kĩa.” 30 Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Rũgama haha mwena-inĩ weterere.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ mwena-inĩ, akĩrũgama ho. 31 Hĩndĩ iyo Mũkushi agĩkinya, akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, ta igua ũhoru ũyũ mwega! Jehova nĩakũhonoketie ũmũthĩ kuuma kũrĩ arĩa maragũũkĩrĩre.” 32 Mũthamaki akĩũria Mũkushi atĩrĩ, “Mwanake ũria ti Abisalomu arĩ o thayũ?” Mũkushi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thũ ciothe cia mũthamaki mwathi wakwa, na andũ arĩa othe mangũũkĩra makũgere ngero marotũka ta mwanake ũcio.” 33 Mũthamaki akĩnaina. Akĩhaica, agĩthĩ nyũmba ya igũrũ ya kĩhingo-inĩ, akĩrĩa. Agĩthĩ akiugaga atĩrĩ, “Ūũĩ mũrũ wakwa Abisalomu! Mũrũ wakwa, mũrũ wakwa Abisalomu! Naarĩ korwo nĩ nĩ ndĩrakire handũ haku, ũũĩ mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!”

19 Nake Joabu akĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki nĩararĩra agĩcakayagĩra Abisalomu.” 2 Naguo ũhootani wa mũthenya ũcio wa mbũtũ cia ita ciothe ũkĩgarũrũka, ũgĩtuĩka macakaya, tondũ mũthenya ũcio mbũtũ cia ita nĩciaiguire gũkĩrwo atĩrĩ, “Mũthamaki arĩ na kĩa nĩ ũndũ wa mũrũ.” 3 Mũthenya ũcio andũ magĩcooka itũũra-inĩ inene na hito, o ta ũria andũ macookaga na hito maconokete rĩria moorite kuuma mbaara-inĩ. 4 Nake mũthamaki akĩhumbĩra ũthĩ, akĩrĩa na mũgambo mũnene akiugaga atĩrĩ, “Ūũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa! Ūũĩ Abisalomu, mũrũ wakwa, mũrũ wakwa!” 5 Hĩndĩ iyo Joabu agĩtoonya nyũmba kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ nũconorithĩtie andũ aku othe, arĩa marĩkĩtie kũhonokia muoyo waku, na mĩoyo ya arĩũ aku na ya airĩtu aku, na mĩoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. 6 Wee wendete arĩa magũthũire, na ũkamenya arĩa makwendete. Ūmũthĩ nĩwonanĩtie biũ atĩ ndũrĩ bata na anene a mbũtũ cia ita o na andũ ao. Nĩ ngũona atĩ wee gĩkeno gĩa kũngĩrĩ rĩrĩa Abisalomu agĩrĩ muoyo ũmũthĩ na ithuothe tũkorwo tũkuĩte. 7 Rĩũ ũkĩra ũthĩ ũkoomĩrĩrie andũ aku ũmekĩre hinya. Nĩ ngũhĩta na rĩtwa rĩa Jehova atĩ aakorwo ndũkuuma ũthĩ gũtanatuka, gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũgũkorwo mwena waku. Ūndũ ũyũ ũgũtuĩka mũrũ kũrĩ we gũkĩra maũndũ mothe mooru rĩa marĩa managũkora kuuma ũrĩ mũnĩnĩ nginya rĩũ.” 8 Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩũkĩra, agĩkarĩra gĩtĩ gĩa kĩhingo-inĩ. Hĩndĩ irĩa andũ meerirwo atĩrĩ, “Mũthamaki aikarĩtie kĩhingo-inĩ,” othe magĩtũka mbere yake. Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoorite magacooka kwao mĩcĩ. 9 Mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli, andũ othe maakararanagia makoĩga atĩrĩ, “Mũthamaki nĩwe watũkũrĩre kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ; nĩwe watũhonokirie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti. No rĩũ nĩorite akoima bũrũrĩ-inĩ akĩũrĩa Abisalomu; 10 nake Abisalomu ũria twaitĩrĩrie maguta atũthamakĩre-rĩ, nĩakũrĩre mbaara-inĩ. Nĩ ũndũ ũcio mwagĩte kwaria ũhoru wa gũcookia mũthamaki nĩki?” 11 Mũthamaki Daudi nĩatũmanire kũrĩ Zadoku na Abiatharu, athĩnjĩrĩ-Ngai, makeerwo atĩrĩ, “Ūriai athuuri a Juda atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gũgũtũma mũrigie thuutha harĩ gũcookia mũthamaki nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki, kuona atĩ ũrĩa kũraario Isiraeli guothe nĩgũkĩnyĩre mũthamaki kũrĩa aikaraga? 12 Inyũĩ mũrĩ arĩũ a baba, tũrĩ a mũthĩmo ũmwe, na thakame ĩmwe. Nĩ kĩ kĩngĩtũma mũtuĩke a kũrgĩa thuutha kũnũkia mũthamaki?’ 13 Nĩngĩ mwĩre Amasa atĩrĩ, ‘Gĩthĩ wee ndũrĩ wa mũthĩmo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothũura na na anjike ũũru makĩria, angĩkorwo kuuma rĩũ gũthĩ na mbere wee tiwe ũgũtuĩka mũnene wa mbũtũ ciakwa cia ita ithenya rĩa Joabu.’” 14 Nake mũthamaki akĩguucĩrĩria ngoro cia andũ othe a Juda ta ciarĩ ngoro ya mũndũ ũmwe. Nao magĩtũmana kũrĩ mũthamaki, makiuga atĩrĩ, “Cooka, wee hamwe na andũ aku othe.” 15 Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩcooka agĩthĩ agĩkinya Jorodani. Na rĩrĩ, andũ a Juda nĩmookite Giligali ngũo matũnge mũthamaki mamũringie Rũũ rwa Jorodani. 16 Nake Shimeĩ mũrũ wa Gera, Mũbenjamĩni kuuma Bahurimu, agũkũrũka na ihenya marĩ na andũ a Juda nĩguo magatũnge Mũthamaki Daudi. 17 Nake aarĩ na andũ a Benjamĩni ngĩrĩ ĩmwe, o hamwe na Ziba ndungata ya mũcũĩ wa Saũlũ, na arĩũ ake ikũmĩ na atano, na ndungata mĩrongo ĩrĩ. Nao makĩhanyũka nginya Rũũ rwa Jorodani harĩa mũthamaki aarĩ. 18 Makĩringĩra irĩũko-inĩ nĩguo maringie andũ a nyũmba ya mũthamaki na meeke o ũria angĩenda. Hĩndĩ irĩa Shimeĩ mũrũ wa Gera aaringĩre Rũũ rwa Jorodani akĩgũthĩtia thĩ mbere ya mũthamaki, 19 na akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩ atige kũndua mwĩhia. Tĩga kũrĩrikana ũria ndungata yaku yekire mahĩtia mũthenya ũrĩa

mūthamaki mwathi wakwa oimire Jerusalemu. Mūthamaki niatige kūga ūhoro ūcio meciiria-ini make. **20** Nīgūkorwo ni ndungata yaku nīnjūū atī nīnjihitīe, no ūmūthi nīndoka haha ndī mūdū wa mbere wa nyūmba yothe ya andū a Jusufu; ndaikūrūka njūke ndūnge mūthamaki mwathi wakwa.” **21** Nīngī Abishai mūrū wa Zerua akiuga atīrī, “Githī Shimeī ndagīrīre nī kūūrāgwo nī ūndū wa ūrīa kēite? Nīarumire mūtīrīrīe maguta wa Jehova.” **22** Nake Daudi agīcookia atīrī, “Tūnyītanīre ūndū ūrīkū na inyuī, inyuī arīū a Zerua? Ūmūthī nīguo mūgūtūka thū ciakwa! No kūhoteke mūdū o na ūrīkū ooragwo thīnī wa Isiraēli ūmūthī? Githī nī ndīkūū atī ūmūthī nī nī mūthamaki wa Isiraēli?” **23** Nī ūndū ūcio mūthamaki akīra Shimeī atīrī, “Wee ndūgūka.” Nake mūthamaki akīmūhe ūhoro ūcio na mwīhītwa. **24** Na rīrī, Mefiboshethu, mwana wa mūrīū wa Saūlū, o nake nīaikūrūkire agīthī gūtūnga mūthamaki. Nake ndethambīte magūrū kana akenja nderu, o na kana akahūra nguo ciake kuuma mūthenya ūrīa mūthamaki aathiire ngīna mūthenya ūrīa aacookire arī na thayū. **25** Rīrīa oimire Jerusalemu agatūnge mūthamaki, mūthamaki akīmūrīa atīrī, “Mefiboshethu, nī kī kiagīrīre ūthī na nī?” **26** Nake akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, nīgūkorwo nī ndungata yaku ndī mwonju, ‘Ndoigire atīrī, nīngūgīrīra ndīgīrī yakwa matandīko na ndīmīhaice, nīguo hote gūthī na mūthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akīngunyanīra. **27** Na nīacambītīe ndungata yaku kūrī mūthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa mūthamaki ahaana ta mūrīka wa Ngai; nī ūndū ūcio īka ūrīa ūkuona kwagīrīre. **28** Njīaro ciothe cia guka ciagīrīrwo nī kūūrāgwo nī mūthamaki mwathi wakwa. No wee nīwaheire ndungata yaku handū na arīa marūagīra metha-inī yaku. Nī ūndū ūcio ndī na kīhoo to kīrīkū gīa gūgūkīra rīngī mūthamaki wakwa?” **29** Mūthamaki akīmūrīa atīrī, “Nī kī kīngītūma warīe makīrīa ma ūguo? Ndaathana atī wee na Ziba mūgayane mūgūnda.” **30** Mefiboshethu akīra mūthamaki atīrī, “Reke oe mīgūnda yothe, kuona atī wee mwathi wakwa nīūcooke te mūcī na thayū.” **31** Nīngī Barizilai, ūrīa Mūgīleadī agīkūrīka kuuma Rogelīmu akārīnge Rūū rwa Jorodanī me hamwe na mūthamaki, na amumagīre njīra-inī ya kuuma kīū. **32** Na rīrī, Barizilai aarī mūthuuri mūkūrū mūno wa mīaka mīrongo īnana. Nīwe waheaga mūthamaki irīo hīndī rīa aikarīte Mahanaimu, tondū aarī mūdū mūtongu mūno. **33** Nake mūthamaki akīra Barizilai atīrī, “Nītūrīnge mūrīmo nawe, tūthī ūkare hamwe na nī Jerusalemu, na nīndīrīkūheaga irīo.” **34** Nowe Barizilai agīcookerīa mūthamaki atīrī, “Nī mīaka īngī ūgana atīa nī ngūtūrīa muoyo nīguo nyambate thī Jerusalemu hamwe na mūthamaki? **35** Rīū ndī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īnana. No menyē ūtiganu wa ūndū mwega na mūrū? Ndungata yaku yahota gūcama kīrīa rīrīa na kīrīa iranyua? No hote kūguā mīgambo ya arūme na ya andū-a-nja makīna? Nī kī kīngītūma ndungata yaku itūike mūrīgo ūngī kūrī mūthamaki mwathi wakwa? **36** Ndungata yaku nīkūrīnga Rūū rwa Jorodanī hamwe na mūthamaki handū ha itīna inīnī, no nī kī kīngītūma mūthamaki andīhe nī na njīra īyo? **37** Reke ndungata yaku īcooke, nīgeetha ngakuūrīa itūrīa-inī rīakwa hakūhī na mbīrīra ya baba na maitū. No rīrī, ndungata yaku Kimuhamu nīrīnge hamwe na mūthamaki mwathi wakwa. Mīke o ūrīa ūkuona kwagīrīre.” **38** Mūthamaki akiuga atīrī, “Kimuhamu nīekūrīnga hamwe na nī, na nīngūmwīka o ūrīa ūngīona kwagīrīre. Na ūrīa wothe ūngīenda kuuma kūrī nī nī ngūgwīkīra.” **39** Nī ūndū ūcio andū othe makīrīnga Rūū rwa Jorodanī, nake mūthamaki agīcooka akīrīnga. Mūthamaki akīmumunya Barizilai na akīmūrīathīma, nake Barizilai agīcooka

gwake mūcī. **40** Rīrīa mūthamaki aaringire mūrīmo agīkīnya gīgīgī, Kimuhamu akīrīnga hamwe nake. Nacio mbūtū ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbūtū cia ita cia Isiraēli ikīrīngīa mūthamaki. **41** Thuutha wa kahinda kanīnī andū othe a Isiraēli nīmookaga kūrī mūthamaki makamwīra atīrī, “Nī kī gīatūmire arīū a baba, andū a Juda, matātūnye mūthamaki na wara, na mamūcooke nyūmba yake kuuma mūrīmo wa Jorodanī, hamwe na andū ake othe?” **42** Andū othe a Juda magīcookerīa andū a Isiraēli atīrī, “Twekire ūguo tondū mūthamaki nī wa nyūmba iitī. Nī kī gīgītūma mūrakario nī ūhoro ūcio? Nī irīo tūrīte cia mūthamaki? Nī harī kīndū twīoye itūhī ene?” **43** Nīngī andū a Isiraēli magīcookerīa andū a Juda atīrī, “Ithū tūrī na icunjī ikūmī kūrī mūthamaki, na hamwe na ūguo-rī, tūrī na kīhoo to gīa gītūka a Daudi gūkīra inyuī. Nī ūndū ūcio nī kī gīgītūma mūtūmene? Githī tī itūhī twarī a mbere kwaria ūhoro wa gūcookia mūthamaki witū?” No andū a Juda magīcookerīa marī na ūūru mūīngī mūno o na gūkīra andū a Isiraēli.

20 Na rīrī, kwārī mūdū wa ngūū wetagwo Sheba mūrū wa Bikirī, Mūbenjamīnī, nake agīkorwo aarī hau. Akīhuha karumbeta, akīanīrīra, akiuga atīrī, “Ithū tūtīrī na īgai harī Daudi, tūtīrī na handū harī mūrū wa Jesīl! O mūdū nīacooke hema-inī yake, inyuī andū a Isiraēli!” **2** Nī ūndū ūcio andū othe a Isiraēli magītīganīrīa Daudi, makīrūmīrīa Sheba mūrū wa Bikirī. No andū a Juda makīrūmīrīa mūthamaki wao kuuma Jorodanī ngīnya Jerusalemu. **3** Rīrīa Daudi aacookire gīkaro kīa nyūmba yake ya ūthamaki kūu Jerusalemu-rī, akīoya thuriya irīa ikūmī aatīgīte imenyagīrīre nyūmba ya ūthamaki, makīgwo nyūmba marangagīrwo. Nīamaheaga irīo, no ndaakomire nao. Maatūrāga marī ahīngīre na matarīī ta atumīa a ndīgwa ngīnya mūthenya wa gūka. **4** Nake mūthamaki akīra Amasa atīrī, “Tūmanīra andū a Juda moke kūrī nī mūrīa wa matukū matatū mataanathīra, nawe mwene ūgaakorwo ho.” **5** No rīrīa Amasa aathiire gwīta andū a Juda, agīkara ihīnda irāya kūrī rīrīa mūthamaki aamwīrīte. **6** Daudi akīra Abishai atīrī, “Rīu Sheba mūrū wa Bikirī nīegūtūgera ngero nene kūrī rīra twagerīrwo nī Abīsalomu. Oya andū a mwathi waku mūmūteng’erīe, kwaga ūguo aahota kuona matūrīa mairīgīre oorīre kuo, na itūhī twage kīmuona.” **7** Nī ūndū ūcio andū a Joabu, na Akerethī, na Apelethī, na njamba ciothe irīa ciarī hīnya makīumagara matongoretīo nī Abīshai. Nao magīthī moīmīte Jerusalemu, matong’erīe Sheba mūrū wa Bikirī. **8** Rīrīa maarī ihīga-inī rīrīa inene kūu Gibeonī, Amasa agītūka kūmatūnga. Joabu eehumbīte nguo ciake cia mbaara, na akehōtora mūcībī na rūhīū rūrī njora thīnī. Rīrīa aathiire mbere, rūhīū rūu rūkīuma njora-inī. **9** Joabu akīra Amasa atīrī, “Ūrī mwega, mūrū wa baba?” Hīndī īyo Joabu akīnyīita Amasa nderu na guoko gwake kwa ūrīo nīguo amūmumunye. **10** Amasa ndaatīndanīrīre na rūhīū rūrīa Joabu aanyīitīte na guoko, nake Joabu akīmūtheeca nda naruo, namo mara make makīuma makīgūa thī, na ndaigana kīmūtheeca rīngī, nake Amasa agīka. Nīngī Joabu na mūrū wa nyīna Abīshai magīteng’erīa Sheba mūrū wa Bikirī. **11** Ūmwe wa andū a Joabu akīrūgama mwēna-inī wa Amasa, akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa wothe ūrī mwēna wa Joabu na mwēna wa Daudi, nīarūmīrīre Joabu!” **12** Nake Amasa eegaragarīa thakame-inī yake arī njīra gatagatī, nake mūdū ūcio akīona atī mbūtū ciothe cia ita nīciarūgamaga hau. Rīrīa aamenyīre atī o mūdū aakīnyaga harī Amasa akarūgama-rī, akīmūkururīa kuuma njīra-inī, akīmūga gīthaka-inī, na akīmūhūmbīra na nguo. **13** Amasa aarīkīa kweherīo njīra-inī, andū othe

makirūmirira Joabu, magiteng'eria Sheba mūrū wa Bikiri. **14** Sheba akihitūkira mihiriga-ini yothe ya Isiraeli, agikinya Abeli-Bethi-Maaka, akihitūkira būruri-ini wothe wa Aberi, aria moonganire hamwe na makimūrūmirira. **15** Nacio mbūtū ciothe cia ita hamwe na Joabu igitūka na ikirigiiciria Sheba kuu Abeli-Bethi-Maaka. Magithondeka kihumbu gia tiri kuirigania na itūūra, nakio gikiambatio nginya rūthingo rwa na nja rwa ūgitiri wa itūūra. Na riria maahūuraga rūthingo niguomarūmomore-ri, **16** mūdū-wa-nja ūmwe mūgi agitana arithiini wa itūūra riu, akiuga atiri, "Ta thikiriria! Ta thikiriria! Irai Joabu oke haha niguonjare nake." **17** Nake agithi erekere harī we; nake mūdū-wa-nja ūcio akimūūra atiri, "Wee nwe Joabu?" Nake agicookia atiri, "Ii ni nii." Nake akiuga atiri, "Githikiririe ūria ndungata yaku ikuuga." Nake akiuga atiri, "Ni thikiririe." **18** Mūdū-wa-nja ūcio agithi na mbere kwaria, akiuga atiri, "Tene-ri, ciugo ici niciaragio, gūkeero atiri 'Andū makaahooyaga kirira kuu Abeli.' Naguo ūhoro ūgaathirira kuo. **19** Ithu-ri, tūri andū a thayū na ehokeku thiini wa Isiraeli. Wee ūrageria kwananga itūūra riri, na niro nyina wa Isiraeli. Ni kii gigitūma wende kūniina igai ria Jehova?" **20** Joabu agicookia atiri, "Ūhoro ūcio ūrondahiriria! Ūhoro wa kūniina na kwananga ūrondahiriria. **21** Ūguo tiguu ūhoro ūtari. Mūdū witagwo Sheba mūrū wa Bikiri, kuuma būruri ūria ūri irima wa Efiraimu, niarikitie kwambararia guoko ookirire mūthamaki, ookirire Daudi. Tūngeregi mūdū ūcio ūmwe tu, na nīgūtigania na itūūra riri." Mūdū-wa-nja ūcio akira Joabu atiri, "Nīgūkiriio mūtwe wake kuuma rūthingo-ini." **22** Hīndi iyo mūtūmia ūcio agithi andū othe aria na mataaromacio make ma ūgi, nao magithinia mūtwe wa Sheba mūrū wa Bikiri, makūikiria Joabu. Ni ūndū ūcio Joabu akihuha karumbeta, nao andū ake makiharagana kuuma itūūra-ini, o mūdū agicooka gwake mūci. Nake Joabu agicooka kūrū mūthamaki kuu Jerusalem. **23** Joabu niwe warī mūnene wa mbūtū ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mūrū wa Jehoiada aari mūnene wa Akerethi, o na Apelethi; **24** Adoniram aari mūtongoria wa kūrūtithia wira wa hinya; nake Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu niwe warī mwandiki wa mūdū ma ihinda riu; **25** nake Sheva niwe warī mwandiki-marūa; Zadoku na Abiatharu maarī athinjiri-Ngai; **26** nake Ira, ūria Mūnjairi, aari mūthinjiri-Ngai wa Daudi.

21 Na riri, hīndi ya wathani wa Daudi, ni kwagire na ng'aragu ya miaka itatū irūmaniri; ni ūndū ūcio Daudi agitūria ūhoro harī Jehova. Nake Jehova akiuga atiri, "Ūndū ūyū ūrekika ni ūndū wa Saūlū o na ūndū wa nyūmba yake iria yaitithagia thakame; ni ūndū wa ūria ooragire andū a Gibeoni." **2** Nake mūthamaki agitia andū a Gibeoni akiria nao. (Na riri, andū acio a Gibeoni matiarī amwe na Isiraeli no maarī matigari ma Aamori; no andū a Isiraeli nimehitite atī matikamooraga, no Saūlū ni ūndū wa kyo kiria aari nakio ni ūndū wa Isiraeli na Juda niageririe kūmaniina.) **3** Nake Daudi akūria andū acio a Gibeoni atiri, "Mūngienda ndimwikire atia? Ni ūndū ūriki ingika tūguane niguu mūratheme igai ria Jehova?" **4** Nao andū a Gibeoni makimūcookeria atiri, "Tūtiagirirwo ni kūrūria tūheo betha kana thahabu kuuma kūrī Saūlū, kana nyūmba yake, o na tūtiri na kihooto gia kūrūraga mūdū o na ūmwe thiini wa Isiraeli." Daudi akimooria atiri, "Niatia mūngienda ndimwikire?" **5** Nao magicookieria mūthamaki atiri, "Ha ūhoro wa mūdū ūria watūniini na agitūciirira ūuru niigeetha tūhire, niguu tūtikagie na handū o na ha thiini wa Isiraeli-ri, **6** reke tūneo arūme mūgwanja a njiaro ciake

niigeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kuu Gibeja ya Saūlū, ūria mūthuure wa Jehova." Ni ūndū ūcio mūthamaki akiuga atiri, "Ningūmaneana kūrī inyu." **7** Na riri, mūthamaki akihonokia Mefiboshethu mūrū wa Jonathani, mūrū wa Saūlū, ni ūndū wa mwihitwa ūria Daudi na Jonathani mūrū wa Saūlū meehitaniire mbere ya Jehova. **8** No mūthamaki agikuu Arimoni na Mefiboshethu, ariu acio eerī a Aia, mwarī wa Rizipa, aria aaciariire Saūlū, hamwe na ariu atano a Merabu mwarī wa Saūlū, aria aaciariire Adirieli mūrū wa Barizilai ūria Mūmeholathu; **9** Nake akimaneana kūrī Gibeoni, aria maamoragire na makimaaragania kirima-ini mbere ya Jehova. Acio othe mūgwanja maagire hamwe; moagirwo hīndi ya matukū ma kiambiriria kia magetha, o riria magetha ma cairi maambagiriria. **10** Rizipa mwarī wa Aia akioya nguo ya ikūnia, na akimara hau ihiga igitū. Kuuma kiambiriria kia magetha nginya riria mbura yoirire mīri iyo, ndaarekire ciimba icio ihutio ni nyoni cia riera-ini mūthenya, kana ihutio ni nyamū cia githaka ūtūki. **11** Hīndi iria Daudi eerirwo ūria Rizipa mwarī wa Aia, thuriya ya Saūlū, eekite-ri, **12** agithi, agikuu mahīndi ma Saūlū o na ma mūrū Jonathani kuuma kwa andū a Jabeshi-Gileadi. Maamarutite na hito kuuma kihaaro-ini kia mūngi kuu Bethi-Shani, haria Afilisti maamacuurtite, thuutha wa kūrūragira Saūlū kuu Giliboa. **13** Daudi agikuu mahīndi ma Saūlū na ma mūrū Jonathani kuuma kuu, na mahīndi ma andū aria moragitwo makaaraganio kuu makūnganio. **14** Nao magithika mahīndi ma Saūlū na ma mūrū Jonathani mbirira-ini ya Kishu, ithe wa Saūlū, kuu Zela thiini wa Benjamini, na magika maūdū mothe maria mūthamaki aathanite. Thuutha ūcio Ngai agicookia mahooya maria maahoetwo ni ūndū wa būruri. **15** O ringi ni kwagire mbaara gatagati ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agikūrūka agithi hamwe na andū ake makarūe na Afilisti, na akinoga mūno. **16** Nake Ishibi-Benobu ūria warī ūmwe wa njiaro cia Rafa, ūria mūthia wa itimū riake warī na ūritū wa cekerī magana matatū, na aari na rūhiū rwa njora rwerū, ūcio akiuga niēkūrūaga Daudi. **17** No riri, Abishai mūrū wa Zerua akihonokia Daudi; akigūtha Mūfilisti ūcio akigūa, akimūuraga. Nīngi andū a Daudi makihita kūrū we makiuga atiri, "Gūtiri hīndi ūgacooka gūthi mbaara-ini na ithuū, niigeetha tawa wa Isiraeli ndūkahorio." **18** Nīngi thuutha wa mahinda macio, makigia na mbaara ingi na Afilisti kuu Gobu. Hīndi iyo Sibekai ūria Mūhushathi akūrūaga Safu, ūmwe wa njiaro cia Rafa. **19** Nīngi mbaara-ini ingi makirūa na Afilisti kuu Gobu, Elihanani mūrū wa Jaare-Oregimu ūria Mūbethilehemu akūrūaga Goliathū ūria Mūgiiti, ūria warī na itimū riarī na mūtū ūigana ta mūtū wa mūtūmi ngoora. **20** Nīngi mbaara-ini ingi iria yari kuu Gathu, nakuo kwarī na mūdū mūnene mūno, warī na ciara ithathatū o guoko, na ciara ithathatū o kūrūri, ciothe ciari ciari mirongo riri na inya. O na nīngi aari wa rūciaro rwa Rafa. **21** Riria aanyūrurire andū a Isiraeli, Jonathani mūrū wa Shimea, mūrū wa nyina na Daudi, akimūuraga. **22** Andū acio ana maarī a rūciaro rwa Rafa kuu Gathu nao makigūa moko-ini ma Daudi na andū ake.

22 Daudi nianiire Jehova na ciugo cia rwiimbo rūrū riria Jehova aamūhonokirie kuuma guoko-ini gwa thū ciake ciothe na kuuma guoko-ini gwa Saūlū. **2** Akiuga atiri: **3** Ngai wakwa niwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na niwe rūrūro riakwa, **4** Ngayagira Jehova, ūria wagiriire kūgocagwo, **5** "Ndihū cia gikuū niciahiirūrukirie; **6** Mihīndo ya mbirira igithiorokeria; (Sheol h7585) **7** Mīnyamaro-ini yakwa ndakaire Jehova; **8** "Thi ikūnaina na igithingitha; **9** Ndogo ikūma

maniürü-ini make ikiambata na igürü; **10** Aahingüre igürü agükürüka thi; **11** Ombükire akuüitwo nĩ ikerubi; **12** Ehumbirire na nduma, **13** Kuuma ükengi üria warĩ harĩ we, **14** Jehova akiruruma arĩ kũu igürü; **15** Aikirie mĩguĩ, akiharagania thũ, **16** Hĩndĩ iyo mikuru ya iria ikonekana, **17** “Agĩtambürükia guoko gwake kuuma o kũu igürü akĩnyia; **18** Andeithũre thũ yakwa irĩ hinya, **19** Maanjhohoreire mũthenya üria ndaarĩ na mũtino, **20** Andutire na nja akĩndwara handũ haarĩ, **21** “Jehova anjĩkĩre maũndũ kũringana na ũthingu wakwa, **22** Nĩgũkorwo nĩnũmitie njira cia Jehova; **23** Mawatho make mothe marĩ mbere yakwa; **24** Ngoretwo itarĩ na ũcuuke ndĩ mbere yake, **25** Jehova andihite kũringana na ũthingu wakwa, **26** “Üri mwĩhokeku harĩ arĩa makwĩhokete, **27** kũri üria wĩtheragia wĩonanagia ũri mũtheru, **28** Wee ũhonokagia andũ arĩa enyĩhia, **29** Wee Jehova, nĩwe tawa wakwa, **30** Ndi na ũteithio waku no hote gũtharĩkĩra mbütũ ya ita; **31** “Mũrungu-rĩ, njira ciake nĩnginyaniür; **32** Nĩ ũndũ-rĩ, nũ Mũrungu tiga Jehova? **33** Nĩ Mũrungu ũhohoraga hinya na ũhoti, **34** Atũmaga magürũ makwa mateng’ere o ta ma thwariga; **35** We nĩwe wonagia moko makwa mũrũre wa mbaara; **36** Üũheaga ngo yaku ya ũhootani; **37** Ünjaramagĩria njĩra ya kũria thĩagĩra, **38** “Ndaingathĩre thũ ciakwa na ngũcihehenja; **39** Ndacihenehenje biũ, ikiremwo nĩ gũkĩra, **40** Wee üũheaga hinya wa kũria mbaara, **41** Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre, **42** Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia, **43** Ndaamahũũre makĩhaana ta rũkũngũ rũhinyu rwa thĩ; **44** “Nĩũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩro nĩ andũ akwa; **45** andũ a kũngĩ mokaga kũrĩ nĩ nyeniĩhitie; **46** Othe makuuaga ngoro; **47** “Jehova atũũraga muoyo! We Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! **48** We nĩwe Mũrungu üria ũndihagĩria, **49** nĩwe ũhonokagia kuuma kũri thũ ciakwa. **50** Nĩ ũndũ ücio, Wee Jehova, nĩndikũgocoga ndĩ gatagati ka ndũrĩrĩ, **51** Aheaga mũthamaki wake ũhootani mũnene;

23 Ici nĩcio ciugo cia kũrigĩria cia Daudi: **2** “Roho wa Jehova nĩaririe na kanua gakwa; **3** Ngai wa Isiraeli nĩaririe, **4** atuĩkaga ta ũtheri wa rũcĩni rĩua rikĩratha, **5** “Githĩ nyũmba yakwa ti nũngĩrũ harĩ Mũrungu? **6** No andũ arĩa aaganu othe magaateo ta mĩigua, **7** Üria wotho ũhutagia mĩigua **8** Maya nĩmo marĩtwa ma andũ a Daudi arĩa maarĩ njamba: Joshebu-Bashebethu üria Mũtakemoni aarĩ mũnene wa arĩa atatu; nake oire itimũ riake, akĩhũra andũ magana manana, na akĩmooraga mbaara-inĩ imwe. **9** Mũnini wake egetagwo Eleazaru mũrũ wa Dodai, üria Mũahohi. Arĩ ũmwe wa arĩa atatu maarĩ njamba, aarĩ hamwe na Daudi hĩndĩ irĩa moogitire Afilisti arĩa monganĩte hamwe kũu Pasi-Damimu marĩre mbaara. Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli makũũra, **10** noowe ndoorire, akĩrũgama hau, akĩhũra Isiraeli acio nginya guoko gwake gũkĩganda kũnyitĩte rũhiũ rwa njora o ro ũguo. Jehova akĩrehe ũhootani mũnene mũthenya ücio. Nacio mbütũ cia ita igĩcooka kũri Eleazaru, magatahe indo cia andũ arĩa akuũ. **11** Üria warũmĩrĩre aarĩ Shama mũrũ wa Agee üria Mũharari. Rĩria Afilisti monganĩre hamwe handũ haarĩ mũgũnda waiyũrĩte ndengũ, ita rĩa Isiraeli rikĩmoorĩra. **12** No Shama ndoorire, akĩrũgama gatagati ka mũgũnda ücio. Akũgĩtira na akũũraga Afilisti acio, nake Jehova akĩrehe ũhootani mũnene. **13** Hĩndĩ ya magetha-rĩ, andũ atatu thĩnĩ na arĩa mĩrongo itatu anene magũkĩrũka kũri Daudi kũu ngurunga-inĩ ya Adulamu, hĩndĩ irĩa mbütũ ya Afilisti yambite hema Gĩtumba-inĩ kĩa Refaimu. **14** Ihinda-inĩ rĩu Daudi aarĩ kũhitho-inĩ kĩa hinya, nayo mbütũ ya Afilisti yarĩ Bethilehemu. **15** Daudi akĩrĩria maaĩ, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo kũri mũndũ ũngĩndehera maaĩ ma kũnyua kuuma gĩthima-inĩ kĩa kĩa

hakuhi na kihingo kĩa Bethilehemu!” **16** Nĩ ũndũ ücio andũ acio atatu maarĩ njamba magĩtuũkanĩria gatagati-inĩ ga ita rĩa Afilisti, magĩtaha maaĩ gĩthima-inĩ kũu kiarĩ hakuhi na kihingo kĩa Bethilehemu na makĩmatwarĩra Daudi. No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbere ya Jehova. **17** Daudi akiuga atĩrĩ, “Jehova, ũhoro ũyũ ũrondaihĩria, njage gwĩka ũguo! Githĩ ino ti thakame ya andũ arĩa megũthĩte magetwarĩria ũgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Nake Daudi akĩrega kũnyua maaĩ macio. Maũndũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatũ. **18** Abishai mũrũ wa nyina na Joabu mũrũ wa Zeruia aarĩ mũnene wa acio atatu. Nake akĩoya itimũ riake agĩtharĩkĩra andũ magana matatũ, akĩmooraga; nĩ ũndũ ücio akĩgĩa igweta o ta acio Atatu. **19** Githĩ ndaakĩgĩre na igweta inene gũkĩra acio Atatu? Nĩwe watũkĩre mũnene wao, o na gũtuũka ndaataranĩrio nao. **20** Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũrũ njamba wa kuuma Kabizeeli, üria wĩkeire maũndũ manene ma ũcamba. Nĩooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Nĩngĩ nĩatooonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, akĩũraga mũrũthĩ. **21** Nĩooragire Mũmisiri mũndũ warĩ mũnene mũno. O na gũtuũka Mũmisiri ücio nĩanyitĩte itimũ na guoko gwake, Benaia aathĩre akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Nake akĩhuria itimũ rĩu riarĩ guoko-inĩ kwa Mũmisiri ücio na akĩmũũraga na itimũ rĩu riake. **22** Macio nĩmo maũndũ ma ũcamba marĩa meekĩro nĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada; o nake aarĩ igweta o ta andũ arĩa atatu maarĩ njamba. **23** Niatũtwo gũkĩra arĩa Mĩrongo Itatu, no ndaataranĩrio na acio Atatu. Nake Daudi akĩmũtwa mũnene wa arĩa maamũrangagĩra. **24** Thĩnĩ wa andũ acio Mĩrongo Itatu, arĩa angĩ maarĩ: Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu, na Elihanani mũrũ wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, **25** na Shama üria Mũharodi, na Elika üria Mũharodi, **26** na Helezu üria Mũpaliti, na Ira mũrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa, **27** na Abiezeri kuuma Anathothu, na Mebunai üria Mũhushathi, **28** na Zalimoni üria Mũahohi, na Maharai üria Mũnetofathi, **29** na Helebu mũrũ wa Baana üria Mũnetofathi, na Ithai mũrũ wa Ribai wa kuuma Gibeaa kũu Benjamini, **30** na Benaia üria Mũpirathoni, na Hidaĩ wa kuuma tũrũũ-inĩ twa Gaashu, **31** na Abi-Aliboni üria Mũaribathi, na Azamavethu üria Mũbahurimu, **32** na Eliahaba üria Mũshaaliboni, na arĩa a Jasheni, na Jonathani **33** mũrũ wa Shama üria Mũharari, na Ahiamu mũrũ wa Sharari üria Mũharari, **34** na Elifeleti mũrũ wa Ahasabai üria Mũmaakathi, na Eliamu mũrũ wa Ahithofeli üria Mũgiloni, **35** Herezo üria Mũkarimeli, na Parai üria Mũaribi, **36** na Igalĩ mũrũ wa Nathani kuuma Zoba, na mũrũ wa Hagili, **37** na Zelu üria Mũamoni, na Naharai üria Mũbeerothi, üria wakuuagĩra Joabu mũrũ wa Zeruia indo ciake cia mbaara, **38** na Ira üria Mũithiri, na Garebi üria Mũithiri, **39** na Uria üria Mũhiti. Andũ acio othe maarĩ mĩrongo itatu na mũgwanja.

24 Nĩngĩ marakara ma Jehova magĩakanĩra Isiraeli, nake agũkĩra Daudi mecĩria nĩguo amokĩre, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgatare andũ a Isiraeli na a Juda.” **2** Nĩ ũndũ ücio mũthamaki akĩra Joabu na anene a mbütũ cia ita arĩa maarĩ hamwe nake atĩrĩ, “Thĩnĩ kũndũ guothe mĩhĩrĩga-inĩ ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mũtare andũ arĩa mangĩthĩ mbaara, nĩgeetha menye üria maigana.” **3** No Joabu agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Jehova Ngai waku angĩrongerera mbütũ cia ita maita igana, namo maitho ma mũthamaki marokĩonera. No nĩ kĩ gũgũtũma mũthamaki mwathi wakwa ende gwĩka ũndũ ta ũyũ?” **4** No rĩrĩ, mũthamaki, agĩkararia Joabu na anene a mbütũ cia ita; nĩ ũndũ ücio makĩehera mbere ya mũthamaki, magĩthĩ gũtara andũ a Isiraeli arĩa mangĩthĩre mbaara. **5** Nao

marikia kuringa Rūū rwa Jorodani, makĩamba hema hakuhi na Aroeri, mwena wa gũthini wa itũura mũkuru-inĩ ũcio, magĩtuikaniĩria bũrũri wa Gadi magĩkinya Jazeri. **6** Magĩthĩĩ Gileadi na bũrũri-inĩ ũcio wa Tahatimu-Hodishi, magĩkinya Dani-Jaani magĩthĩũrũrũka magĩkinya Sidoni. **7** Magĩcooka magĩthĩĩ merekeire kĩirigo kĩa hinya gĩa Turo na matũũra-inĩ mothe ma andũ a Ahivi na ma Kaanani. Marigĩrĩrio-ini magĩthĩĩ Birishiba kũu Negevu ya Juda. **8** Maarikia gũthĩĩ bũrũri-inĩ wothe, magĩcooka Jerusalemu thuutha wa mĩeri kenda na matukũ mĩrongo ĩĩri. **9** Joabu agĩcookeria mũthamaki ũhoru wa mũigana wa andũ arĩa mangĩathiire mbaara: Thĩĩnĩ wa Isiraeli kwarĩ andũ ngiri magana manana andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ na mangĩahotire kũhũthĩra rũhiũ rwa njora, nakuo Juda maarĩ ngiri magana matano. **10** Nake Daudi agĩthĩĩnika mũno ngoro thuutha wa gũtara andũ acio a mbaara, akĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩnjĩhitie mũno nĩ ũndũ wa ũguo njikite. Rĩu, Wee Jehova-rĩ, ndagũthaiha ũnjehererie mahĩtia, nĩ ndungata yaku. Nĩnjikite ũndũ wa ũrimũ mũno.” **11** Daudi atanokĩra rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabii Gadi, ũrĩa wonagĩra Daudi maĩndũ, akĩrwo atĩrĩ: **12** “Thĩĩ ũkeere Daudi ũu, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: ũrĩ na maĩndũ matatũ ma gũthuura. Nawe ũthuure ũmwe wamo ũria ngũkũherithia naguo.’” **13** Nĩ ũndũ ũcio Gadi agĩthĩĩ kũrĩ Daudi, akimwĩra atĩrĩ, “Nĩũkwenda bũrũri waku ũgĩe ng’aragu mĩaka ĩtatũ? Kana ũũrĩre thũ ciaku mĩeri ĩtatũ igũteng’eretie? Kana kũgĩe matukũ matatũ ma mũrimũ wa mũthiro bũrũri-inĩ waku? Rĩu-rĩ, wĩciirie ũhoru ũcio ũtue itua rĩrĩa ngũcookeria ũcio ũndũmĩte.” **14** Daudi akĩra Gadi atĩrĩ, “Rĩu ndĩ na thĩĩna mũnene mũno. Nĩtũrekuwo tũgwĩre moko-inĩ ma Jehova, nĩgũkorwo tha ciake nĩ nyingĩ; no ndũkareke ngwe moko-inĩ ma andũ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩrehera Isiraeli mũthiro kuuma rũciĩnĩ rũu nginya ihĩnda rĩrĩa rĩatuĩtwo; nao andũ ngiri mĩrongo mũgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magĩkua. **16** Rĩrĩa mũraika aatambũrũkirie guoko gwake nĩguo aanange Jerusalemu-rĩ, Jehova akĩigua kĩa hinya nĩ ũndũ wa kĩnyariĩrĩko kĩu akĩra mũraika ũcio wanangaga andũ atĩrĩ, “Tĩgĩra haul Eheria guoko gwaku.” Hĩndĩ ĩyo mũraika ũcio wa Jehova aarũgamĩte kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna, ũrĩa Mũjebusi. **17** Rĩrĩa Daudi onire mũraika ũcio woragaga andũ-rĩ, akĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ njĩhitie o na ngeeka ũũru. Andũ aya matariĩ o ta ng’ondu. Nĩatĩa mekĩte? Reke guoko gwaku kũnjũkĩrĩre nĩ na nyũmba yakwa.” **18** Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Gadi agĩthĩĩ kũrĩ Daudi, akimwĩra atĩrĩ, “Ambata, ũthĩĩ wakĩre Jehova kĩgongona, hau kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩambata o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Gadi. **20** Rĩrĩa Arauna aacũthĩrĩrie akĩona mũthamaki na andũ ake magĩũka marorete na kũrĩ we, akiuma nja, akĩnamĩrĩra mbere ya mũthamaki aturumithĩtie ũthĩũ thĩ. **21** Arauna akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma mũthamaki mwathi wakwa oke kũrĩ ndungata yake?” Nake Daudi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndooka kũgũra kĩhuhĩro gĩaku kĩa ngano, nĩguo njakĩre Jehova kĩgongona, nĩgeetha mũthiro ũyũ ũkorete andũ ũthire.” **22** Arauna akĩra Daudi atĩrĩ, “Reke mũthamaki mwathi wakwa oe kĩrĩa gĩothe angĩenda akĩrute igongona. Ici nĩ ndegwa cia igongona rĩa njino, na ici nĩcio indo cia kũhuhĩra ngano namo macooki ma ndegwa matuĩke ngũ. **23** Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Arauna nĩaheana indo icio ciothe kũrĩ mũthamaki.” Arauna agĩcooka akimwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai waku arogwĩtikĩra.” **24** Mũthamaki agĩcookeria Arauna atĩrĩ, “Aca, no nginya ngũrĩhe nĩ ũndũ wakĩo. Ndikũrutĩra Jehova Ngai wakwa igongona rĩa njino rĩa kĩndũ kĩrĩa itarĩhĩire thogora.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩgũra kĩhuhĩro kĩu kĩa ngano

na ndegwa icio na cekeri mĩrongo ĩtano cia betha. **25** Daudi agĩakĩra Jehova kĩgongona hau, na akĩruta maruta ma njino na maruta ma ũiguano. Hĩndĩ ĩyo Jehova agĩcookia mahooya nĩ ũndũ wa bũrũri, naguo mũthiro ũrĩa warĩ Isiraeli ũgĩthira.

1 Athamaki

1 Hīndi ūria Mūthamaki Daudi aakūrire na agatindika miakārī, ndaiguaga ūrugārī o na mamūhumbīra na ngu. **2** Nī ūndū ūcio ndungata ciake ikīmūwira atīrī, “Reke tūcarie mūirītu mwīthī gathirange, atungatagīre mūthamaki na ūndū wa kūmūmenyerera, na akomage hamwe nake nīguo mūthamaki, mwathi witū, aīguaga ūrugārī.” **3** Magīetha mūirītu mūthaka Isiraēli guothe, makīona Abishagī ūria Mūshunamī, na makīmūrehe kūrī mūthamaki. **4** Mūirītu ūcio aarī mūthaka mūno; nake akīmēnyerera mūthamaki na akīmūtungatīra, no mūthamaki ndaigana gūkoma nake. **5** Na rīrī, Adonija, ūria nyina aarī Hagithu, akīyūmīria, akiuga atīrī, “Nī nī ngūtuika mūthamaki.” Nī ūndū ūcio agīthagathaga ngaarī cia ita na mbarathi, na andū mīrongo itano mathiāge mateng’erete marī mbere yake. **6** (Ithe ndaamūkanītie ūndū, kana akamūūria atīrī, “Wīkīte ūna na ūna nīkī?” Nīngī aarī mūndū mūthaka mūno, na nīwe waciarītwo thuutha wa Abīsalomu.) **7** Nake Adonija akīrīkanīra na Joabu mūrū wa Zeruia, na Abiatharu mūthīnjīrī-Ngai, nao magītīkīra kūmūteithīrīria. **8** No Zadoku mūthīnjīrī-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Nathani ūria mūnabīi, na Shīmei, na Rei, na arangīrī arīa a mwanya a Daudi matīanyiitānīre na Adonija. **9** Nake Adonija akīrūta igongona rīa ng’ōndu, na ng’ōmbe, na njaū iria noru lhīganī rīa Zohēlethu, hakuhī na Enī-Rogeli. Nake agītīa arīū a ithe othe, na nīo arīū a mūthamaki, na andū othe a Juda arīa maarī anene a nyūmba ya ūthamaki, **10** no ndaigana gwīta Nathani ūria mūnabīi, kana Benaia, kana arangīrī arīa a mwanya, o na kana mūrū wa ithe Solomoni. **11** Nake Nathani akīūria Bathisheba, nyina wa Solomoni atīrī, “Nūūguite atī Adonija mūrū wa Hagithu nīatuikīte mūthamaki, Daudi mwathi witū atekūmenya? **12** Na rīrī, reke ngūtaare ūria ūngīhota kūhonokia muoyo waku na muoyo wa mūrūguo Solomoni. **13** Ūkīra ūthīfī kūrī Mūthamaki Daudi ūmwīre atīrī, ‘Mūthamaki mwathi wakwa, gīthī ndwehītīre kūrī nīi, ndungata yaku ūkīnjīrīa atīrī: ‘Tī-ītherū Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa gīa ūthamaki?’ Rīu-rī, nī kīi gītūmīte Adonija atūike mūthamaki?’ **14** Ūrī o kūū ūkīaria na mūthamaki, na nīi njūke ndoonyo kuo nīguo njīkīre hīnya ūguo ūkūmwīra.” **15** Nī ūndū ūcio Bathisheba agīthīi kuona mūthamaki ūcio mūrū kanyūmba gake ga thīnī, kūrīa aatungatagīro nī Abishagī ūria Mūshunamī. **16** Bathisheba akīnamīrīra, agītūria ndu mbere ya mūthamaki. Nake mūthamaki akīmūūria atīrī, “Ūkwenda atīa?” **17** Akīmūcookeria atīrī, “Mwathi wakwa, wee mwene nīwehītīre harī nīi ndungata yaku na rīitwa rīa Jehova Ngai waku, ūkiuga atīrī: ‘Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa kīa ūnene.’” **18** No rīrī, Adonija nīatuikīte mūthamaki, na wee mūthamaki mwathi wakwa ndūmenyete ūhoro ūcio. **19** Nīarūtīte igongona inene rīa ng’ōmbe nyingī, na njaū noru, na ng’ōndu, na ageeta arīū a mūthamaki othe, na Abiatharu ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Joabu ūria mūnene wa mbūtū cia ita, no ndetīte Solomoni ndungata yaku. **20** Mūthamaki mwathi wakwa, andū a Isiraēli othe nīwe macūthīrīrie, nīguo ūmamenyithīe nūū ūgaakarīra gītī kīa ūnene thuutha waku wee mūthamaki, mwathi wakwa. **21** Kwaga ūguo-rī, rīria mūthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurūke hamwe na maithe make, nīi na mūrū wakwa Solomoni tūgaatūuo ta andū ageri ngero.” **22** Hīndi ūria aaragīa na mūthamaki, Nathani ūria

mūnabīi agīkīnya. **23** Nao makīra mūthamaki atīrī, “Mūnabīi Nathani arī haha.” Nī ūndū ūcio Nathani agīthīi mbere ya mūthamaki, akīnamīrīra, agītūrumithīa ūthīū thī. **24** Nathani akīūria atīrī, “Wee mūthamaki mwathi wakwa-rī, nīūtūite atī Adonija nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha waku, na atī nīwe ūgaakarīra gītī gīaku kīa ūnene? **25** Ūmūthī nīaikūrūkīte na akaruta igongona inene rīa ng’ōmbe nyingī, na njaū noru, na ng’ōndu. Na ageeta arīū a mūthamaki othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ūria mūthīnjīrī-Ngai. Rīu nī kūrīa maraarīa na makanyua marī hamwe nake, makiugaga atīrī, ‘Mūthamaki Adonija arotūūra ngīnya tene!’ **26** No rīrī, nīi ndungata yaku, na Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwīta. **27** Ūndū ūyū-rī, nī mūthamaki mwathi wakwa wīkīte atamenyithīe ndungata ciake nūū ūgītūkarīra gītī kīa ūnene kīa mūthamaki mwathi wakwa thuutha wake?” **28** Hīndi ūyo Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Bathisheba oke.” Nī ūndū ūcio Bathisheba agītūka harī mūthamaki, akīrūgama mbere yake. **29** Nake mūthamaki akīhīta, akiuga atīrī: “O ta ūria Jehova atūūraga muoyo, ūria wanaahonokia kuuma mathīina-inī mothe, **30** ti-ītherū ūmūthī nīguo ngūhīngīa ūria ndehītīre kūrī we na rīitwa rīa Jehova Ngai wa Isiraēli, ngīkwīra atīrī: Solomoni mūrūguo nīwe ūgaatuika mūthamaki thuutha wakwa, na nīwe ūgaakarīra gītī gīakwa kīa ūnene handū hakwa.” **31** Nake Bathisheba akīnamīrīra, agītūrumithīa ūthīū thī, na agītūria ndu mbere ya mūthamaki, akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa Daudi arotūūra ngīnya tene!” **32** Mūthamaki Daudi akiuga atīrī, “Itai Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada moke.” Rīria mookire mbere ya mūthamaki, **33** akīmeera atīrī, “Thīiī na ndungata cia mwathi wanyu na mūhaicie Solomoni mūrū wakwa igūrū rīa nyūmbū yakwa, mūmūkūrūkīe ngīnya Gihoni. **34** Mūrī kūu, mūrēke Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai na Nathani ūria mūnabīi mamūitīrīrie maguta atūike mūthamaki wa Isiraēli. Nīngī mūhuhe karumbeta, na mwānīrīre atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni arotūūra ngīnya tene!’ **35** Nīngī mūcooke mwambate nake, oke akīarīre gītī gīakwa kīa ūnene, na athamake handū hakwa. Nīndīmūthūitīe aathanage Isiraēli na Juda.” **36** Benaia mūrū wa Jehoiada agīcookeria mūthamaki atīrī, “Amenī! Jehova, Ngai wa mūthamaki mwathi wakwa arotūma gūtūike guo. **37** O ta ūria Jehova akoretwo arī hamwe na mūthamaki mwathi wakwa, aroikara hamwe na Solomoni na atūme wathani wake ūnenehe gūkīra wathani wa mūthamaki mwathi wakwa Daudi!” **38** Tondū ūcio Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi, magītīkūrūka, makīhaicia Solomoni nyūmbū ya Mūthamaki Daudi, makīmumagaria ngīnya Gihoni. **39** Zadoku ūria mūthīnjīrī-Ngai akīrūta rūhīa rwa maguta kuuma hema-inī rīria nyāmūre na agītīrīria Solomoni. Nīngī makīhuha karumbeta, nao andū othe makīamīrīra, makiuga atīrī, “Mūthamaki Solomoni arotūūra ngīnya tene!” **40** Andū othe makīambata mamūūmīrīrie, makīhuhaga mītūrīrū me na gīkeno kīnene, ngīnya thī ūgīthingitha nī mūrūrumo. **41** Adonija na ageni othe arīa maarī hamwe nake makiigua mūrūrumo ūcio rīria maarī hakuhī kūrīkīa iruga rīao. Rīria maiguire mūgambo wa karumbeta, Joabu akīūria atīrī, “Inegene rīu rīothe rīrī itūūra-inī nī rīa kīi?” **42** O akīaraga-rī, Jonathani mūrū wa Abiatharu ūria mūthīnjīrī-Ngai agīkīnya. Adonija akīmūwira atīrī, “Toonyā thīnī. Mūndū wa bata tawe no ngīnya akorwo nī ūhoro mwega aatūrehere.” **43** Jonathani agīcookia atīrī; “Aca ti ūguo! Mūthamaki Daudi mwathi witū nīatuite Solomoni mūthamaki.

44 Múthamaki n̄oimagarítie Solomoni hamwe na Zadoku úria múthĩnjĩrĩ-Ngai, na Nathani úria múnabii, na Benaia m̄urũ wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na n̄imahaicítie Solomoni nyũmbũ ya múthamaki, 45 na rĩrĩ, Zadoku úria múthĩnjĩrĩ-Ngai, na Nathani úria múnabii n̄imamúfĩrĩrie maguta kũu Gihoni atũike múthamaki. Kuuma hau n̄imambatĩte makiugagirĩria, narĩo itũúra rĩothe rĩkamaamũkĩria. Rĩu nrĩo ione ere rĩria m̄úraigua. 46 O na ningĩ, Solomoni n̄iaikarĩie gĩtĩ gĩake kĩa ũene gĩa ũthamaki. 47 Ningĩ atongoria a ũthamaki n̄imokĩte gĩcookeria Múthamaki Daudi, mwathĩ witũ, ngaatho, makoiga atĩrĩ: 'Ngai waku arotũma rĩitwa rĩa Solomoni rĩgie na ngumo gũkĩra rĩaku, nagu ũthamaki wake ũroneneha gũkĩra waku!' Nake múthamaki n̄ainamĩrĩra na aakĩgooca arĩ o gĩtanda-inĩ, 48 oiga atĩrĩ, 'Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, úria wĩtĩkĩritie maitho makwa meyonere mwana ũmwe wakwa agĩkarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũene ũmũthĩ.'" 49 Hĩndĩ ũyo ageni othe a Adonija makĩmaka, magũkĩra, magũthĩra, o mũndũ na njĩra yake. 50 No rĩrĩ, Adonija, nĩ ũndũ wa gwtĩgĩra Solomoni, agĩthĩ akĩnyĩitĩrĩra hĩa cia kĩgongona. 51 Hĩndĩ ũyo Solomoni akĩmenyithio atĩrĩ, "Adonija n̄aretigĩra Múthamaki Solomoni, na n̄enyĩitĩrĩre hĩa cia kĩgongona. Aroiga atĩrĩ, 'Múthamaki Solomoni n̄ehĩte harĩ nĩ ũmũthĩ anjĩire atĩ ndekũũraga ndungata yake na rũhĩu rwa njora.'" 52 Solomoni agĩcookia atĩrĩ, "Angĩona atĩ nĩ mũndũ wagĩrĩie, gũtirĩ rũcũrĩ rwake rwa mũtwe rũkaagũa thĩ; no angĩoneka na ũuru no agaakua." 53 Ningĩ Múthamaki Solomoni agĩtũma andũ, nao makĩmũkũrũkia kuuma kĩgongona-inĩ. Adonija akĩnamĩrĩra harĩ Múthamaki Solomoni, nake Solomoni akĩmwĩra atĩrĩ, "Inũka gwaku mũcĩi."

2 Rĩria ihinda rĩa Daudi rĩakuhĩrĩrie rĩa gũkua-rĩ, agĩatha m̄urũu Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, 2 "Rĩu ndĩ hakuhi gũthĩ na njĩra rĩa ũgeragwo nĩ andũ othe a thĩ; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gĩa na hinya, wonanie atĩ ũrĩ mũndũ m̄urũme ki, 3 na ũmenyagĩrĩre ũria Jehova Ngai waku endaga: ũthĩiage na njĩra ciake, na ũmenyagĩrĩre irĩa cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make, na mawatho make na maĩndũ marĩa endaga, o ta ũria maandikitwo Watho-inĩ wa Musa, nĩgeetha ũgaacĩre maĩndũ-inĩ mothe marĩa ũrĩkaga na kũria guothe ũrĩthĩiaga, 4 nĩgeetha Jehova atũurie kĩranĩro kĩria aanjĩrĩre, akiuga ũũ: 'Njaro ciaku ingikaamenyerera m̄utũrĩre wacio, na ithĩiage irĩ na wihokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciaria macio mothe, gwaku gũtikaga mũndũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũene gĩa Isiraeli.' 5 "Rĩu wee mwene niũ ũria Joabu m̄urũ wa Zeruia aanjĩkire, na ũria eekire anene eerĩ a mbũtũ cia ita cia Isiraeli, n̄o Abineri m̄urũ wa Neri, na Amasa m̄urũ wa Jetheri. Nĩamoogaire, agĩta thakame yao hĩndĩ ya thayũ, o taarĩ hĩndĩ ya mbaara, nayo thakame ũyo ikĩgĩa mũcibi-inĩ wake wa njohero, na iraatũ-inĩ cia magũrũ make. 6 ĩka ũria ũkuona kwagĩrĩre kũringana na ũũgĩ waku, no ndũkanareke mũtwe ũcio wake ũrĩ mbũ ũkinye mbĩrĩra-inĩ na thayũ. (Sheol h7585) 7 "No arĩu a Barizilai wa Gileadi ũmatugage wega, na ũreke matũike amwe a rĩa m̄urĩrĩiaga nao metha-inĩ yaku. N̄o mandũgamĩrĩre rĩria ndooragĩra m̄urũ wa thoguo Abisalomu. 8 "Na ũrĩrikane Shimei m̄urũ wa Gera, ũria Mũbenjamini kuuma Bahurimu, arĩ gũkũ nawe, na nĩwe wanumire na irumi ndũrũ mũthenya ũria ndaathĩiaga Mahanaimu. Rĩria ookire kũndũnga hau Jordani, n̄indehĩtĩre kũrĩ we na rĩitwa rĩa Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, 'Ndigakũũraga na rũhĩu rwa njora.' 9 No rĩrĩ, tiga kuona ta atarĩ na ihĩtia. Wee ũrĩ mũndũ mũũgĩ; nũkamenya ũria ũkaamwĩka. Ndũkanareke mũtwe ũcio wake

ũrĩ mbũ ũgaathikwo ũtarĩ na thakame." (Sheol h7585) 10 Na rĩrĩ, Daudi akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo thĩnĩ wa Itũura inene rĩa Daudi. 11 Athamakĩre Isiraeli miaka mĩrongo ĩna: miaka mũgwanja aathamakire arĩ Hebironi, nayo miaka mĩrongo ĩtatũ na ĩtatũ agĩthamaka arĩ Jerusalemu. 12 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũene kĩa ithe Daudi, nagu wathani wake ũkĩthaaunda, ũkĩrĩma biũ. 13 Na rĩrĩ, Adonija m̄urũ wa Hagithu, agĩthĩ harĩ Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akĩmũuria atĩrĩ, "Ūkĩte na thayũ?" Nake agĩcookia atĩrĩ, "Ū, ndooka na thayũ." 14 Agĩcookia akiuga atĩrĩ, "Ndi na ũndũ ngũkwĩra." Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Njĩra." 15 Agĩkiuga atĩrĩ, "O ta ũria wee ũũ-rĩ, ũthamaki ũyũ wari wakwa. Andũ a Isiraeli othe nĩ nĩ meetagĩrĩra ndũike múthamaki wao. No maĩndũ makĩgarũrũka, nagu ũthamaki niũthĩite kũrĩ m̄urũ wa Baba; tondu ũheanĩtũ kũrĩ we nĩ Jehova. 16 Na rĩrĩ, ndĩ na ihooya ngwenda gũkũhooya, na ndũkarege." Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "No ũrĩhooye." 17 Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, "Ūtikĩra kũria Múthamaki Solomoni, nĩ ũndũ wee ndangĩkũregera, aahe Abishagi ũria Mũshunami atũike m̄utumia wakwa." 18 Bathisheba agĩcookia atĩrĩ, "Nĩ wega, nĩ ngũkarĩrĩra harĩ múthamaki." 19 Rĩria Bathisheba aathiire kũrĩ Múthamaki Solomoni akamũhe ũhoro wa Adonija-rĩ, múthamaki agĩkũra na igũrũ akĩmũtũnga, akĩmũnamĩrĩra, na agĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũene. Akĩrehĩthĩria nyina gĩtĩ kĩa ũene, nake nyina akĩmũikara guoko gwake kwa ũrio. 20 Nake nyina akiuga atĩrĩ, "Ndi na kaĩndũ kanini ngwenda gũkũhooya, na ndũake kũrega." Múthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, "Maitũ, ũria ndũkũrega." 21 Nĩ ũndũ ũcio nyina akiuga atĩrĩ, "Reke Abishagi ũria Mũshunami ahikio nĩ m̄urũ wa thoguo Adonija." 22 Múthamaki Solomoni akĩra nyina atĩrĩ, "Nĩ kĩ gĩgũtũma ũrie Abishagi ũria Mũshunami ahikio nĩ Adonija? Ndũkĩmũrĩre ũthamaki o nagu, o na ti we ũkĩrĩ m̄urũ kũrĩ nĩ, ĩ-nĩ, ũgĩtuĩke wake, na wa Abiatharu ũria múthĩnjĩrĩ-Ngai wa Joabu m̄urũ wa Zeruia!" 23 Hĩndĩ ũyo Múthamaki Solomoni akĩhĩta na rĩitwa rĩa Jehova, akiuga ũũ: "Ngai arooherithia o na anjĩhĩre mũno, aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio orĩtie! 24 Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũmĩte ngaacĩre ũthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agetĩkĩra ndũike wa rũciaro rwa nyũmba ya ũthamaki, o ta ũria eraniire-rĩ, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!" 25 Nĩ ũndũ ũcio Múthamaki Solomoni agĩatha Benaia m̄urũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga. 26 Múthamaki akĩra Abiatharu ũria múthĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, "Cooka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩrĩrwo nĩ gũkua, no ndigũkũũraga rĩu, tondu nĩwakuuaga ithandũkũ rĩa Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩire na baba morĩthĩ-inĩ make mothe." 27 Nĩ ũndũ ũcio Solomoni akĩheria Abiatharu atige gũtuĩka múthĩnjĩrĩ-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩria aarĩrie kũu Shilo, gĩkonĩ nyũmba ya Eli, gĩkĩhĩnga. 28 Rĩria ũhoro ũcio wakinyĩre Joabu, ũria waciĩrĩre gwĩka ũuru marĩ na Adonija, o na gũtuĩka ndaanyĩitĩrĩre na Abisalomu, akĩrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩnyĩitĩrĩra hĩa cia kĩgongona. 29 Múthamaki Solomoni akĩrwo atĩ Joabu orĩre hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuhi na kĩgongona. Hĩndĩ ũyo Solomoni agĩatha Benaia m̄urũ wa Jehoiada atĩrĩ, "Thĩi, ũmũũrage!" 30 Nĩ ũndũ ũcio Benaia akĩngĩra hema iyo ya Jehova akĩra Joabu atĩrĩ, "Múthamaki oiga atĩrĩ, 'Uma na nja!'" No Joabu agĩcookia atĩrĩ, "Aca, ngũkũra haha." Benaia agĩcookeria múthamaki ũhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, "Joabu anjĩra ũna na ũna." 31 Hĩndĩ ũyo múthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, "ĩka o ũguo

oiga. Mũrũrage na ùmũthike, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthirwo nĩ ihĩtia rĩa thakame írĩa yaitirwo tũhũ nĩ Joabu. **32** Jehova nĩegũtũma acookererwo nĩ thakame írĩa aaitire, tondũ nĩatharĩkĩre andũ eerĩ, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora, baba Daudi atooĩ akĩmooraga marĩ eerĩ, Abineri mũrũ wa Neri, ùrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraeli, na Amasa mũrũ wa Jetheri, ùrĩa warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĩ andũ ega na arũngĩrĩru kũmũkĩra. **33** Ihĩtia rĩu rĩa gũĩta thakame yao rĩrocookerera Joabu na njiaro ciake nginya tene. No kũrĩ Daudi na njiaro ciake, na nyũmba yake na ùthamaki wake, thayũ wa Jehova ùrogĩa kũrĩ o nginya tene.” **34** Nĩ ùndũ ùcio Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩthĩĩ akĩgũtha Joabu akĩmũũruga, nake agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake kũu werũ-inĩ. **35** Mũthamaki akĩnenehia Benaia mũrũ wa Jehoiada akĩmũtũta mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĩcookia Zadoku mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Abiatharu. **36** Ningĩ mũthamaki agĩtũmana Shimee eetwo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩakĩre nyũmba Jerusalemu na ùtũũre kuo, no ndũkanathĩĩ kũndũ kũngĩ. **37** Mũthenya ùrĩa ùkoima kuo ùringe Mũkuru wa Kidironi, ùmenye wega no ùgaakua; nayo thakame yaku nĩngagũcookerera wee mwene.” **38** Shimee agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ùguo woiga nĩ wega. Ndongata yaku nĩngũwĩka o ta ùrĩa mũthamaki mwathi wakwa oiga.” Nake Shimee agĩũkara Jerusalemu ihinda iraa. **39** No mĩaka itatũ yathira-rĩ, ngombo igĩrĩ cia Shimee ikĩũra igĩthĩĩ kwa Akishi, mũrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimee akĩrwo atĩrĩ, “Ngombo ciaku irĩ Gathu.” **40** Kũũga ùguo-rĩ, Shimee agĩtandika ndigĩrĩ yake, agĩthĩĩ kwa Akishi kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĩ ùndũ ùcio Shimee agĩthĩĩ na agĩcookia ngombo ciake kuumu Gathu. **41** Rĩrĩa Solomoni eerirwo atĩ Shimee nĩoimĩte Jerusalemu agathĩĩ Gathu na agacooka-rĩ, **42** mũthamaki agĩtũmanĩra Shimee, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiakwĩthĩthĩre na rĩtwa rĩa Jehova na ngĩũkaania, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Mũthenya ùrĩa ùkoimagara ùthĩĩ handũ hangĩ, ùmenye kũna no ùgaakua?’ Nawe hĩndĩ òyo ùkĩnjookeria atĩrĩ, ‘Ùguo woiga nĩ wega. Nĩ nĩngwathĩka.’ **43** Rũ-rĩ, nĩ kĩĩ gĩtũmĩte wage kũhingia mwĩhĩtwa waku harĩ Jehova, na wathĩkĩre watho ùrĩa ndaakũheire?” **44** Ningĩ mũthamaki akĩũra Shimee atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ngoro-inĩ yaku ùũru ùrĩa wotho wekire baba Daudi. Rĩu Jehova nĩegũtũma ùcookererwo nĩ ùũru waku. **45** No Mũthamaki Solomoni nĩekũrathimwo, nakĩo gĩtĩ kĩa ùnene wa Daudi gĩtũũre gĩkĩgĩtĩre mbere ya Jehova nginya tene.” **46** Hĩndĩ òyo mũthamaki agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩĩ akĩgũtha Shimee akĩmũũruga. Ùthamaki naguo ùkĩũhaanda ùrũmĩte biũ moko-inĩ ma Solomoni.

3 Nake Solomoni akĩgĩa ngwatanĩro na Firaũni, mũthamaki wa bũrũri wa Mĩsiri, na akĩhĩkia mwarĩ. Akĩmũrehe itũũra inene rĩa Daudi, nginya rĩrĩa aarĩkĩre gwaka nyũmba yake ya ùthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthingo rũrĩa rwathĩũrũrũkĩĩre Jerusalemu. **2** Na rĩrĩ, andũ no maarutagĩra magongona kũndũ kũrĩa gũtũũgũru, tondũ gũtiarĩ hekarũ yaakĩrwo rĩtwa rĩa Jehova hĩndĩ òyo. **3** Solomoni nĩonanirĩre wendo wake kũrĩ Jehova nĩ ùndũ wa gũthĩĩ na mũthĩire ya kĩrĩra na watho wa ithe Daudi, tĩga rĩrĩ, nĩarutagĩra magongona na agacĩnĩra ùbumba kũndũ kũrĩa gũtũũgũru. **4** Mũthamaki agĩthĩĩ Gibeoni kũruta magongona, ngĩũkorwo kũu nĩkũo kũndũ kũrĩa gũtũũgũru gwekĩrĩrwo mũno, na Solomoni akĩrutĩra magongona ngĩrĩ òmwe ma njino kĩgongona-inĩ kũu. **5** Nakuo kũu Gibeoni Jehova akĩmũrĩra Solomoni ùtũkũ kĩroto-inĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothe ùngĩenda

ngũhe.” **6** Nake Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩwonirĩre baba Daudi ndungata yaku ùtũgi mũnene, tondũ aarĩ mwĩhokeku harĩ we, na aarĩ mũthingu, na mũrũngĩrĩru ngoro-inĩ. Nĩũthĩite na mbere kũmuonia ùtũgi ùcio mũnene, na nĩmũheete mũrũũ wa gũĩkarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ùnene ùmũthĩ. **7** “Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai wakwa nĩũtũite ndungata yaku mũthamaki handũ ha baba Daudi. No nĩ ndĩ o mwana mũnini na ndĩrĩ na ùmenyo wa kũruta wĩra wakwa. **8** Ndongata yaku rĩrĩ haha gatagatĩ ka andũ aya wee wĩthuurĩre, nao nĩ andũ aingĩ matangĩgerekere na matangĩtarĩka. **9** Nĩ ùndũ ùcio he ndungata yaku ngoro rĩrĩ na ùmenyo wa gũthamakĩra andũ, ka gũkũũrana wega na ùũru. Tondũ-rĩ, nũũ ùngĩhota gũthamakĩra andũ aya kuo aingĩ ùũ?” **10** Jehova nĩakenire nĩ ùndũ wa Solomoni kũmũũria ùndũ ùcio. **11** Nĩ ùndũ ùcio Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Kuona ùguo nĩguo wahooya, na ndũnahooya ùngĩthĩro matukũ ma gũtũũra muoyo, kana ùtonga waku wee mwene, o na kana thũ ciaku iniinwo, no wahooya ùmenyo wa kũrũgamĩrĩra kĩhooto-rĩ, **12** nĩngũwĩka o ùguo wahooya. Nĩngũkũhe ngoro ò na ùũgĩ na gũkũũrana, nĩguo gũtũũke atĩ gũtĩrĩ kwagĩa mũndũ ùngĩ tawe, na gũtĩrĩ hĩndĩ gũkaagĩa ùngĩ tawe. **13** O na ningĩ nĩngũkũhe maĩndũ marĩa ùtanahooya, na nĩmo ùtonga hamwe na gĩtũo, nĩgeetha matukũ marĩa mothe ùgĩtũũra muoyo, gũtĩkanagĩe mũthamaki ùngĩ ùngĩanaine nawe. **14** Na ùngĩthĩiaga na mũthĩire yakwa, na wathĩkagĩre kĩrĩra na watho wakwa, ta ùrĩa thoguo Daudi eekire, nĩngakũhe matukũ maingĩ ma gũtũũra muoyo.” **15** Hĩndĩ òyo Solomoni agĩũkĩra toro, akĩmenya atĩ kũu kĩarĩ kĩroto. Agĩcookia Jerusalemu, agĩthĩĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na akĩruta igongona rĩa njino na rĩa ngwatanĩro. Ningĩ akĩrugĩthĩria andũ othe a nyũmba ya mũthamaki iruga. **16** Thuutha ùcio andũ-a-nja eerĩ a maraya magĩũka kũrĩ mũthamaki, makĩrũgama mbere yake. **17** Òmwe wao akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, mũndũ-wa-nja ùyũ na nĩĩ tũũkaraga nyũmba òmwe. Na nĩndĩrĩciarĩre mwana arĩ ho. **18** Mĩthenya itatũ thuutha wa gũciara mwana, mũndũ-wa-nja ùyũ o nake araciara mwana. Tũraarĩ o ithũĩ eerĩ; gũtĩrarĩ mũndũ ùngĩ thĩnĩ na nyũmba òyo, tĩga o ithũũ ihũuerĩ. **19** “Ùtũkũ-rĩ, mũndũ-wa-nja ùyũ arakomera mwana wake, arakua. **20** Nĩ ùndũ ùcio arookĩra ùtũkũ gatagatĩ, areheria mwana wakwa harĩ nĩ, rĩrĩa nĩ ndungata yaku ndĩrarĩ toro. Aramũũga gĩthũrĩ-inĩ gĩake, na araiaga mũrũwe gĩthũrĩ-inĩ gĩakwa arĩ mũkuũ. **21** Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ, ngũtũkĩra nĩguo yongĩthĩe mwana wakwa, ndĩrona nĩ mũkuũ! No rĩrĩa ndĩramũrorĩre wega na ùthĩra wa rũciĩnĩ, ndĩrona atĩ ùcio tĩ mwana ùrĩa ndaciariite.” **22** Mũndũ-wa-nja ùcio ùngĩ akiuga atĩrĩ, “Aca! Ùyũ ùrĩ muoyo nĩwe mwana wakwa; ùyũ mũkuũ nĩwe waku.” No ùcio wa mbere akĩrega biũ, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ùyũ mũkuũ nĩwe waku, na ùyũ ùrĩ muoyo nĩwe wakwa.” Nĩ ùndũ ùcio magĩkararania mbere ya mũthamaki. **23** Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ùyũ aroiga atĩrĩ, ‘Mwana wakwa nĩwe ùrĩ muoyo na waku nĩwe mũkuũ,’ o rĩrĩa ùrĩa ùngĩ aroiga atĩrĩ, ‘Aca! Ùyũ mũkuũ nĩwe waku, na wakwa nĩ ùyũ ùrĩ muoyo.’” **24** Ningĩ mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ndeherai rũhiũ rwa njora.” Nĩ ùndũ ùcio makĩrehera mũthamaki rũhiũ rwa njora. **25** Nake agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Mwana ùyũ ùrĩ muoyo nĩataninio maita meerĩ, nuthu òmo mũndũ-wa-nja òmwe, na nuthu òyo òngĩ òmo mũndũ-wa-nja ùcio ùngĩ.” **26** Mũndũ-wa-nja ùrĩa mwana wake aarĩ muoyo akĩringwo nĩ tha nĩ ùndũ wa mwana wake, akĩrĩa mũthamaki atĩrĩ, “Ndagũthaita mwathi wakwa, mũnengere mwana ùyũ ùrĩ muoyo, tĩga kũmũũragal!” No ùcio ùngĩ akiuga atĩrĩ, “Ndegũtũũka waku kana wakwa. Nĩataninio maita meerĩ!” **27** Nake mũthamaki agĩtũa ciira atĩrĩ, “Nengerai mũndũ-wa-nja

üyü wa mbere mwana üyü üri muoyo. Mütikamüürage; niwe nyina.” **28** Riría andü othe a Isiraeli maiguire üria müthamaki aatua ciira ücio, magütigira müthamaki tondü nimooinere aari na üügi müingü kuuma kürü Ngai wa gütua ciira na kihooto.

4 Ní ündü ücio Solomoni agíthamaka Isiraeli guothe. **2** Aya nío maarí anene ake: Azaria mürü wa Zadoku aari müthínjiri-Ngai; **3** nao Elihorefu na Ahija, ariü a Shisha, nío maarí aandiki-marüa; na Jehoshafatu mürü wa Ahiludu, üria waandikaga maündü ma ihinda riu; **4** nake Benaia mürü wa Jehoiada niwe warí müene wa mbütü cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarí athínjiri-Ngai; **5** nake Azaria mürü wa Nathani niwe warí mürügamiñiri wa anene a ng’ongo; nake Zabudu mürü wa Nathani aari müthínjiri-Ngai na mütaari wa müthamaki; **6** nake Ahisharu aari mürügamiñiri wa nyumba ya müthamaki; nake Adoniram mürü wa Abida aari mürügamiñiri wa ariä maarutithagio wira na hinya. **7** Ningí Solomoni aari na abarüthi ikümi na eerí ariä marügamiñire ng’ongo ciothe cia Isiraeli, na nío maarehaga irio cia kürüo ní müthamaki na andü a nyumba ya üthamaki. O ümwe wao aarehaga irio cia küigana mweri ümwe thüni wa mwaka. **8** Maya nimo marítwa ma abarüthi acio: Beni-Huri niwe warügamiñire бүүри üria üri iríma wa Efiraimu; **9** na Beni-Dekeri akarügamiñira Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani; **10** nake Beni-Hesedi akarügamiñira Arubothu (Soko na бүүри wothe wa Heferi warí wake); **11** na Beni-Abinadabu akarügamiñira Nafathu-Dori (nake niwe wahikitie Tafathu mwarí wa Solomoni); **12** na Baana mürü wa Ahiludu akarügamiñira Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kürigania na Zarethani mühuwo wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kung’ethera Jokimeamu; **13** Nake Beni-Geberi akarügamiñira Ramoth-Gileadi (itüüro cia Jairu mürü wa Manase küu Gileadi ciari ciake, o hamwe na ng’ongo cia Arigobu küu Bashani, o na matüüra manene makuo mirongo itandatü maarigiicürio na thingo, na maarí na ihingo ciari na migüko ya gíçango); **14** o nake Ahinadabu mürü wa Ido akarügamiñira Mahanaimu; **15** na Alimaaza akarügamiñira Nafitali (nake aahikitie Basemathu mwarí wa Solomoni); **16** na Baana mürü wa Hushai akarügamiñira Asheri na Alothu; **17** nake Jehoshafatu mürü wa Parua akarügamiñira Isakaru; **18** nake Shimei mürü wa Ela akarügamiñira Benjamini; **19** na Geberi mürü wa Uri akarügamiñira Gileadi (bүүri wa Sihoni müthamaki wa Aamori, na бүүri wa Ogu müthamaki wa Bashani). Nowe wiki warí barüthi wa gwatha rügongo rüu. **20** Andü a Juda na a Isiraeli maarí aingí müno ta müthanga wa iria-iní. Maaríaga, na makanyua, na magakena. **21** Nake Solomoni níathamaküire mothamaki mothe kuuma Rüü rwa Farati nginya бүүri wa Afilisti, o nginya mühaka-iní wa Misiri. Mabүүri macio nímamürehagira igooti na magitüüra maathagwo ní Solomoni matukü make mothe. **22** Mahüthiro ma Solomoni ma o müthenya maarí maya: kori mirongo itatü cia mütu üria mühinyu müno, na kori mirongo itandatü cia mütu, **23** ng’ombe ikümi cia gütüürwo, na ng’ombe mirongo ñiri cia rüüru, na ng’ondu na mburi igana rimwe, na thiyya, na thwariga, na thwara, o na nyoni iria noru cia mücií iria iriñagwo. **24** Nigükorwo niwe wathamakagira mothamaki mothe maría maarí ithüüro ría Rüü rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na ní kwarí na thayü miëna yothe. **25** Riría ríothe Solomoni aari muoyo-rí, Juda na Isiraeli, kuuma Dani nginya Birishiba, maatüüraga na thayü o mündü mügünda-iní wake wa mithabibü na miküyü. **26** Solomoni aari na ciugü cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikümi na igiri.

27 Nao anene a ng’ongo, o mündü mweri wake niarehagira Müthamaki Solomoni mahüthiro ma kümügigana hamwe na ariä othe mookaga metha-iní yake. Ningí magatigirira atí gütirí kindü o na kimwe kiagaga. **28** Ningí nimarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kürüo ní mbarathi cia ita na mbarathi icio ingí handü haría haagüriire. **29** Ngai niäheire Solomoni üügí na ümenyi müingí müno wa maündü, na ütaüku waingühië ta müthanga üri hügürürü-iní cia iria. **30** Üügí wa Solomoni warí münene gükíra üügí wa andü othe a mwena wa irathiro, o na ügakíra üügí wothe wa andü a Misiri. **31** Aari müügí gükíra mündü üngí o wothe, gwata Ethani üria Müezara, na aari müügí gükíra Hemani, na gükíra Kalikoli, na Darida, ariü a Maholu. Ngumo yake igítaamba kürí ndüriri iria ciothe ciathiürüküirie küu. **32** Níathugundire thimo ngiri ithatü, na nyimbo ciake ciari ngiri imwe na ithano. **33** Niataaragira ühoro wa müküríre wa mímëra, kuuma mütarakwa wa Lebanoni o nginya müthobi üria üküraga thimo-iní. Ningí niarutanaga ühoro wa nyamü na nyoni, na nyamü iria itaambaga thí, na thamaki. **34** Andü a ndüriri ciothe nímookaga güthikíríria üügí wa Solomoni matümüto ní athamaki othe a thí, ariä maiguíte ühoro wa üügí wake.

5 Riría Hiramü müthamaki wa Turo aiguire atí Solomoni náitíririio maguta agatuika müthamaki handü ha ithe Daudi-rí, agítüma ndungata ciake kürí Solomoni, tondü we nímatuire marí ürata na Daudi. **2** Nake Solomoni agícookeria Hiramü ndümíriri ino: **3** “Wee nüükümenya atí tondü wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciumíte miëna yothe, we ndaahotire gwaka hekarü iitanitio na Ríitwa ría Jehova Ngai wake, o nginya ríría Jehova aigire thü ciake rungu rwa makinya make. **4** No riu Jehova Ngai wakwa niäheete ühurüko miëna yothe, na gütirí na thü kana ügwati. **5** Ní ündü ücio nündüite atí níngwaka hekarü iitanitio na Ríitwa ría Jehova Ngai wakwa, o ta üria Jehova eerire baba Daudi ríría oigire atiri, ‘Müriü waku üria ngaikariria güti kia ünene handü hakuri, niwe ügaaka hekarü iitanitio na Ríitwa riakwa.’ **6** “Ní ündü ücio athana níguo ndemerowo mütarakwa ya Lebanoni. Andü akwa nímáruithanagia wira na andü aku, na nündiriküríhaga mücaara wa andü aku o ta üria üngiuga. Wee níüüü atí tütirí na andü marí na ümenyo wa gwatüra mbaü ta andü a Sidoni.” **7** Ríría Hiramü aiguire ndümíriri ya Solomoni, agíkëna müno, akiuga atiri, “Ümüthí Jehova arogoocwo, nigükorwo niäheete Daudi müriü müügí wa gwatha rüriri rürü rüene.” **8** Ní ündü ücio Hiramü agítümana kürí Solomoni, akímwira atiri: “Ninyiitë ndümíriri iria wandümüire, na níngwika üria wothe ükwenda harí kürehithia mígo ya mütarakwa na ya mithengera. **9** Andü akwa nímëküükürükia kuuma Lebanoni nginya iria-iní, na níngümüükürükia na iria yohanitio hamwe o nginya haría ükuuga. Níngamíohoraníría hau, nawe ümíoe, üthíi nayo. Nawe ükühingirie wendi wakwa na ündü wa kühe nyumba yakwa ya üthamaki irio.” **10** Üguo níguo Hiramü aathiire na mbere gütwaríra Solomoni mígo ya mütarakwa na ya mithengera iria endaga. **11** Nake Solomoni níäheaga Hiramü ngano wa kürüo gwake mücií ya kori ngiri mirongo ñiri, hamwe na mbathi ngiri mirongo ñiri cia maguta ma mítamayiü mahihe wega. Solomoni agithü na mbere gwika Hiramü üguo mwaka o mwaka. **12** Jehova niäheire Solomoni üügí, o ta üria aamwürüire. Na gükigia na thayü gatagati ka Hiramü na Solomoni, nao eerí magüthondeka kirikaniro kia üiguano. **13** Müthamaki Solomoni akiändikithia aruti wira 30,000 na hinya kuuma Isiraeli guothe. **14** Aamatümagá marí ikundi cia andü

ngiri ikūmi o mweri, mathiī ituanira rīa wīra kūu Lebanoni; nī ūndū ūcio magakaraga mweri ūmwe Lebanoni, na mīeri tīri kwao mūciī. Adoniramu nīwe warī mūrūgamīrīri wa andū acio marutithagio wīra na hinya. **15** Solomoni nī aarī na andū 70,000 a gūkuua mīrigo, na acūhīa a mahiga 80,000 kūu irīma-inī, **16** o ūndū ūmwe na anyabara 3,300 a kūrūgamīrīra wīra ūcio, na magatongoria aruti acio a wīra. **17** Mūthamaki agīathana, nao makīenja mahiga manene na mega, na maicūhītio marī ma gwaka mūthingi wa hekarū. **18** Mabundi ma Solomoni, na ma Hiram, na andū a Gebali, nīmarengire na makīhaarīria mbaū o na mahiga nī ūndū wa gwaka hekarū.

6 Mwaka-inī wa magana mana na mīrongo īnana, thuuha wa andū a Isiraēli kuuma būrūri wa Misiri, o mwaka-inī wa īna wa Solomoni gūthamakīra Isiraēli, mweri-inī wa Zivu, nāguo nīguo mweri wa keerī-rī, Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova. **2** Hekarū irīa Mūthamaki Solomoni aakīire Jehova yarī na ūraihu wa mīkono mīrongo itandatū, na warīi wa mīkono mīrongo tīri, na ūraihu wa na igūrū wa mīkono mīrongo itatū. **3** Gīthaku kīa mwena wa mbere wa nyūmba iyo nene ya hekarū nīkongereire warīi wa hekarū, nakio kiarī kīa mīkono mīrongo tīri, na gīgacomoka mīkono ikūmi kuuma na mwena wa mbere wa hekarū. **4** Nake agīakīra hekarū ndirica ngundeeru cia na igūrū. **5** Nīaakithirie tūnyūmba twa mīena-inī, tūgīthiūrūkīria hekarū yothē tūnyūitanīte na thingo cia nyūmba irīa nene ya hekarū na cia handū-harīa-haamūre ha na thīnī. **6** Ngoroba ya thī mūno yarī na warīi wa mīkono ītano, na ya gatagatī yarī na warīi wa mīkono ītandatū, na ya gatatū yarī na warīi wa mīkono mūgwanja. Nīathondekire mbako ithiūrūkīrie mwena wa na nja wa hekarū, nīgeetha mbaū iria ndungu cia mwako itigatoonyio thingo-inī cia hekarū. **7** Hekarū igīakwo-rī, mahiga marīa maicūhīrio kwere no mo maahūthīrīrwo, na gūtiarī nyondo, kana ithanwa, kana kīndū kīngī gīa kīgera kīaiguirwo hau mwako-inī wa hekarū hīndī irīa yothē yaakagwo. **8** Mūromo wa gūtiāna ngoroba ya thī warī mwena wa gūthīni wa hekarū; nīngī nī haarī na ngathī ya kwambata ngoroba ya gatagatī na kuuma hau igathiī ngoroba ya gatatū. **9** Nī ūndū ūcio agīaka hekarū na akīmīrīkia, akīmīgita na mīgamba na mbaū cia mītarakwa. **10** Na nīakīrīire tūnyūmba twa rwere tūthiūrūkīrie hekarū, ūraihu wa o kamwe warī mīkono ītano kūrāiha na igūrū, natuo twanyīitithanītio na hekarū na mīgamba ya mītarakwa. **11** Kiugo kīa Jehova nīgīakinyīire Solomoni, akīrwo atīrī: **12** "Ha ūhoro wa hekarū īno ūraaka-rī, ūngīrūmīrīra uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathīkagīre, nīngakūhīngīria kīranīro kīria ndaaheire thoguo Daudi. **13** Na nīngatūūrania na andū a Isiraēli, na ndigatiganīria andū akwa a Isiraēli." **14** Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. **15** Nake akīhumbīra thingo cia thīnī na mbaū cia mītarakwa, ciarītuo kuuma thī ya hekarū ngīnya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkīarwo mbaū cia mūthengera. **16** Mwena wa thuuha wa hekarū akīgayania mīkono mīrongo tīri na mbaū cia mītarakwa kuuma thī ngīnya igūrū, nīgeetha hekarū-inī hagīe handū haamūre thīnī, hatūike Harīa-Hatheru-Mūno. **17** Ūraihu wa nyūmba irīa nene yarī mbere ya kanyūmba kau warī wa mīkono mīrongo īna kūrāiha. **18** Hekarū thīnī kwahumbīrītuo na mbaū cia mītarakwa, ciicūhītio magemio mahaana tūbūthū na mahūa macanūku. Indo ciothe ciarī cia mītarakwa; gūtiarī ihiga o na rīmwe rīonekaga. **19** Thīnī wa handū-harīa-haamūre, hekarū thīnī nīathondekire handū ha kūigīrīra ithandūkū rīa

kīrīkanīro kīa Jehova. **20** Hau thīnī haamūre, ūraihu waho warī mīkono mīrongo tīri, na warīi wa mīkono mīrongo tīri, na mīkono mīrongo tīri kūrāiha na igūrū. Nake nīagemīrie mwena wa thīnī na thahabu therie, na nīngī akīgemīa kīgongona kīu na mbaū cia mītarakwa. **21** Solomoni aahumbīre hekarū thīnī na thahabu therie, na agīkīrania irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rīa hau thīnī haamūre harīa haagemīo na thahabu. **22** Nī ūndū ūcio akīgemīa thīnī guothe na thahabu. Nīngī nīagemīrie kīgongona kīrīa kīarī thīnī wa handū-harīa-haamūre na thahabu. **23** Hau thīnī haamūre, agīthondeka makerubi meerī na mbaū cia mītamaiyū, ikerubi o rīmwe rīarī rīa mīkono ikūmi kūrāiha na igūrū. **24** Ikerubi rīa mbere rīarī na ithagu rīa mīkono ītano kūrāiha, na rīu rīngī mīkono ītano; ūguo nī kuuga mīkono ikūmi kuuma mūthīa wa ithagu rīmwe ngīnya mūthīa wa ithagu rīrīa rīngī. **25** Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa mīkono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na makahaana. **26** Ūraihu wa o ikerubi rīmwe warī wa mīkono ikūmi. **27** Nīaigire makerubi macio kanyūmba ga thīnī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu mamō. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rīu rīngī rīgaturuma rūthingo rūu rīngī. Na mathagu mamō magaturumīra gatagatī ga kanyūmba. **28** Nīaagemīrie makerubi macio na thahabu. **29** Thingo-inī iria ciathiūrūkīrie hekarū, thīnī wa tūnyūmba twa thīnī na twa na nja, agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende, na ma mahūa macanūku. **30** Nīngī akīhumbīra thī ya tūnyūmba twa thīnī na twa nja ya hekarū na thahabu. **31** Narīo itoonyero rīa hau thīnī haamūre agīthondeka mīrango ya mbaū cia mītamaiyū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena ītano. **32** Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamaiyū agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende na ma mahūa macanūku, na akīgemīa makerubi na mīti ya mītende na thahabu hūire. **33** O ūndū ūmwe nīathondekire buremu irī na mīena īna cia mītamaiyū cia itoonyero rīa nyūmba irīa nene. **34** Nīngī agīthondeka mīrango tīri ya mbaū cia mīthengera, o mūrango warī na icunjī igīrī ciekūnjaga wahingūrwo. **35** Nīacūhīrie makerubi, na mīti ya mītende, na mahūa macanūku igūrū rīa mīrango iyo, na akīmīgemia na thahabu hūire rīgananiīrie wega maicūhīo-inī macio. **36** Na nīaakire nja ya thīnī na mīhari itatū ya mahiga maicūhīe na mūhari ūngī ūmwe wa mīgamba mīcūhīe ya mītarakwa. **37** Mūthingi wa hekarū iyo ya Jehova wakīrwo mwaka wa īna wa mweri wa Zivu. **38** Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe mweri-inī wa Bulu, nīguo mweri wa īnana, nīguo hekarū yarīkire hamwe na maūndū mayo mothe kūrīngana na ūrīa yerītuo yakwo. Aikarīre ihinda rīa mīaka mūgwanja akīmīaka.

7 No rīrī, Solomoni aambīrīria gwaka nyūmba yake ya ūthamaki-rī, aaniinire mīaka ikūmi na itatū kūrīkia kūmīka. **2** Nīaakire nyūmba īngī ya ūthamaki yetagwo Nyūmba ya ūthamaki ya Mūtītū wa Lebanoni, na yarī ya mīkono igana kūrāiha, na mīkono mīrongo ītano kwarama, na mīkono mīrongo itatū kūrāiha na igūrū. Nīngī yarī na mīhari īna ya itugī cia mītarakwa iria cianyīitīrīre mīgamba ya mītarakwa. **3** Nyūmba iyo yagitīrwo na mbaū cia mītarakwa iria ciarī igūrū wa mīgamba irīa yaigīrīrwo igūrū wa itugī, mīgamba yothē yarī mīrongo īna na ītano, o mūhari warī na mīgamba ikūmi na itano. **4** Ndirica ciayo ciekīrītuo igūrū, igagūkīrwo ithatū ithatū, īng'ethaniīre. **5** Mīrango yothē yarī na buremu cia mīena īna; yekīrītuo mwena wa na mbere itatū itatū, īng'ethaniīre. **6** Nīathondekire gīthaku kīa mūhari wa itugī, kīa

urairu wa mikono mirongo itano, na wari wa mikono mirongo itatu. Mbere yakio haari na githaku kingi, na mbere ya githaku kiu gia keeri haari na itugi, na hakagitwo iguru. 7 Nyaakire nyumba ya giti kia unene, na Nyumba ya Gucirira, kuria aatuithanagiria ciira. Nake akimikira mbaui cia mitarakwa kuuma thi nginya iguru. 8 Nayo nyumba yake ya gukara ya uthamaki, yaakitwo mwena wa na thutha, na yaakitwo o ta iyo ingi. Ningi Solomoni nyaakire nyumba ingi ta iyo ya uthamaki, akimikira mwaru wa Firauni uria aahikitie. 9 Miako iyo yothe, kuuma mwena wa nja nginya nja iria nene, na kuuma muthingi nginya rwembeya-ini, yaakitwo na mahiga maria mega muno matinitio na githimo, na makarengererwo na muthumeno mwena wa na thini na wa na nja. 10 Mithingi yaakitwo na mahiga manene ma muthemba mweka, mamwe ma mikono ikumi, na mamwe ma mikono inana. 11 Iguru gwakitwo na mahiga maria mega muno matinitio na githimo, na mbaui cia mitarakwa. 12 Nayo nja iria nene yaithiururukirio na ruingho rwa mihari itatu ya mahiga maicuhie, na mihari umwe wa migamba mirengerere ya mitarakwa, o ta uria nja ya hekaru ya Jehova yataru, na githaku kiayo. 13 Muthamaki Solomoni niatumanire Turo nigeetha areherwo Huramu, 14 uria nyina aari mutumia wa ndigwa wa muhiriga wa Nafiliti, nake ithe aari wa Turo, nake aari muturi wa icango. Nake Huramu aari mutugi muno, na akamenya maundu mothe ma uthondeki wa indo cia gicango. Nookire kuri Muthamaki Solomoni, na akiruta mawira mothe maria aaheirwo. 15 Niathondekire itugi igiri cia gicango, o kime kiar na urairu wa mikono ikumi na inana, na ruriigi ruria ruingathiururukirie gitugi kime rwaru rwa mikono ikumi na iri. 16 Nigi niathondekire ciongo cia gicango gitwekie cia kugirira iguru ria itugi ocio, o kiongo kime kiar na urairu wa mikono itano. 17 Irengeri githikanitio ta minyororo igicuuro niguo igemie ciongo cia itugi ocio, irengeri mugwanja igekirwo kiongo-ini kime. 18 Niathondekire makomamanga mihari iri ikirigiicia irengeri ocio ciagathikanitio ta minyororo cia kugemia ciongo iria ciari iguru ria itugi. O kiongo agigika o uguo. 19 Ciongo iria ciari iguru wa itugi cia githaku ciathondeketwo na mihanire wa mahua ma itoka, na ciari na urairu wa mikono ina. 20 Ciongo cia itugi ocio cieri, iguru ria haria hahaanaga ta mbakuri haria haariganitie na irengeri iria ciagathikanitio ta minyororo, haari na makomamanga magana meeri mekitwo mihari mihari magathiururukiria ciongo ocio. 21 Nahaandire itugi ocio githaku-ini kia hekaru. Gitugi kia mwena wa githini agigita Jakini, nakio kia mwena wa gathigathini agigita Boazu. 22 Ciongo iria ciari iguru wa itugi ocio ciathondeketwo na mihanire wa mahua ma itoka. Ni undu ocio wira wa itugi ukirika. 23 Nigi agiaka itangi ria githiururi ria kigera gitwekie inene muno riria rietago Karia, riaru ria mikono ikumi kuuma mwena umwe wa rutiirho nginya uria ungi, na mikono itano kuraiha na iguru. Itangi riu riathimwo na ruriigi githiururi kiaro kiaru kia mikono mirongo itatu. 24 Muhuro wa rutiirho niriathiururukirio na magemio maahaanane na tubuthu, o muno umwe tubuthu ikumi. Tubuthu tuu twagitwo mihari iri tugitwakanirio na Karia kau, tugituka kindu kime nako. 25 Nako Karia kau kaigiriirwo iguru ria mihiano ya ndegwa ikumi na igiri; ithatu ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatu ikarora mwena wa ithiuro, na ithatu ikarora mwena wa githini, na ithatu ikarora mwena wa irathiuro. Karia kau kaigiriirwo iguru riacio, nacio ciga cia na thutha cia ndegwa ocio nicio ciarorete na kuu thini. 26 Utungu wa Karia kau waiganane na wari wa ruihi. Rutiirho rwako rwataru ta

rutiirho rwa gikombe, kana ta gitoka gicanuku. Karia kau kaiganagira maai mbathi ngiri igiri. 27 Nigi agiaka makaari ikumi na gicango mangiaguucirio; o gikaari kime kiaru kia urairu wa mikono ina, na wari wa mikono ina, na urairu wa na iguru wa mikono itatu. 28 Makaari macio maakitwo ta uu: maaru na icunji cia mienu inyiitihanitio na buremu. 29 Iacunji iria ciari gatagati ka buremu, o na buremu cio nyene, ciari na mihiano ya miruuthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa iguru na wa muhuro wa mihiano ya miruuthi na ya ndegwa ni gwekiritwo magemio ma mahua mature. 30 O gikaari kiaru na maguru mana ma gicango, maaru na igera cia gicango cia kugathikania kuguru na kuguru kuria kungi, na o kime kiaru na kirai kianyitiriirwo ni itugi inya iria ciatwekaniirio na mahua mature mwena o mwena. 31 Mwena wa thini wa gikaari kiu kwari na muro mo wari na buremu ya githiururi ya muno umwe kurika. Muromo ocio wari wa githiururi, na hamwe na njikariro yaguo yaru ya muno umwe na nuthu. Guthiururukiria muro mo wakio ni ha kurururwo magemio. Iacunji cia mienu ya gikaari kiu nicaiganane mienu yothe ina, na itiaru cia githiururi. 32 Maguru macio mana mekitwo rungu rwa icunji cia mienu, nacio igera cia kugathikania maguru cianyitihanitio na gikaari kiu. Nacio wari wa o kuguru wari wa muno umwe na nuthu. 33 Maguru macio maathondeketwo ta maguru ma ngaari ya ita, nacio igera cia kugathikania kuguru na kuguru kuria kungi, na mibara, na miringa ya kuguru, na tuga rwa githiururi turia tukoragwo gatagati ga kuguru, ciothe ciathondeketwo na kigera gitwekie. 34 O gikaari ni kiaru na nyiitiro inya, o koine-ini nyiitiro imwe, icomokete kuuma gikaari-ini. nigukorwo 35 Mwena wa na iguru wa gikaari kiu wathiururukirio na mucibi wa wari wa nuthu ya muno kurika. Itugi na icunji cia mienu nicyaniitihanitio na mwena wa na iguru wa gikaari kiu. 36 Nake Huramu agikurura mihiano ya makerubi, na ya miruuthi, na ya miti ya mikindu mienu-ini ya itugi, na icunji-ini cia mienu haria hothe hangonekire, na hagathiururukirio na mahua mienu yothe. 37 Uguo niguo aathondekire makaari macio ikumi. Mothe maatwekirio handu hamwe, na makahaanana biu na makaiganana. 38 Nigi niathondekire irai ikumi cia gicango, o kime kicaganagira maai mbathi mirongo ina, na kiaru kia mikono ina kwarama, o kirai kime gikaigiriirwo gikaari-ini kime gia ocio ikumi. 39 Nigaire ikaari ithano ciacio mwena wa githini wa hekaru, na ikaari ithano mwena wa gathigathini. Nigairire Karia mwena wa githini, agikaiga koine-ini ya githini ya mwena wa irathiuro wa hekaru. 40 Nigi Huramu niathondekire irai, na icakuri, na mbakuri cia kuminjaminjira. Ni undu ocio Huramu akirikia wira wothe uria aaheetwo arute ni Muthamaki Solomoni thini wa hekaru ya Jehova: 41 itugi ocio igiri; na ciongo ocio igiri ciahanaaga ta mbakuri iri iguru wa itugi ocio; na irengeri iria igiri ciagathikanitio ta minyororo iria ciagemetie ciongo ocio ciari iguru wa itugi; 42 na makomamanga 400 ma irengeri iria igiri ciagathikanitio ta minyororo (mihari iri ya makomamanga o haru kirengeri kime ikagemia ciongo ocio ciahanaaga ta mbakuri iria ciari iguru wa itugi); 43 na makaari ikumi na irai ciamo ikumi; 44 na Karia na mihiano ya ndegwa ikumi na igiri rungu rwako; 45 o na nyungu, na icakuri, na mbakuri cia kuminjaminjira. Indo ocio ciothe Huramu aathondekire Muthamaki Solomoni cia hekaru ya Jehova ciari cia gicango gikumthe gikahenia. 46 Muthamaki aatwekithagaria indo ocio kuria gwathondekagiro indo cia rumba kiu weru-ini wa Jorodani gatagati ga Sukothu na Zarethani. 47 Solomoni

ndaathimire indo icio tondū ciarī nyingī mūno; ūritū wa gicango ndwamenyekanire ūria waiganaga. **48** Ningī Solomoni nīathondekithirie indo ciothe iria ciarī thīnī wa hekarū ya Jehova: Aathondekire kigongona gīa thahabu; na metha ya thahabu ya kūgīrīra migate ūria yaigagwo mbere ya Jehova; **49** na mitī ya kūgīrīrwo matawa ya thahabu therie (itano ikaigwo mwena wa ūrio, na itano ikaigwo mwena wa ūmtho, mwena wa mbere wa nyūmba wa na thīnī); na wīra wa magemio wa mahūa ma thahabu, na matawa, na mīlhatō; **50** na irāi cia thahabu therie, na magathī ma kūrenga ndaambi, na mbakūrī cia kūminjaminjira, na thaani, na ngō cia mwaki; na icūhī cia thahabu cia mīrango ya kanyūmba karīa kaari thīnī mūno, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o na icūhī cia thahabu cia mīrango ya nyūmba ūria nene ya hekarū. **51** Rīria wīra wothē ūria Mūthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekarū ya Jehova wathirire-rī, akirehithia indo iria ithe Daudi aamūrīte, nīcio betha, na thahabu, na indo cia nyūmba, agcīiiga harīa haigagwo igīina cia hekarū ya Jehova.

8 Ningī Mūthamaki Solomoni agīta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mīhīrīga, na anene a nyūmba cia andū a Isiraeli moke kūrī we Jerusalem, nīguo maambatie ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Zayuni, Itūūra rīria inene rīa Daudi. **2** Nao andū othe a Isiraeli magīūka hamwe kūrī Mūthamaki Solomoni hīndī ya gīathī kīa mweri wa Ethanimu, nīguo mweri wa mūgwanja. **3** Rīria athuuri othe a Isiraeli maakinyire-rī, athīnjīri-Ngai makīoia ithandūkū rīu, **4** nao makīambatia ithandūkū rīa Jehova hamwe na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo ciothe iria nyamūre ciarī thīnī wayo. Nao athīnjīri-Ngai na Alawī magīciambatia, **5** nake Mūthamaki Solomoni na kūngano gīothe gīa Isiraeli kīria gīacemanītie harī we kīrī mbere ya ithandūkū rīu, gīkīruta igongona rīa ng'ōndu nyingī na ng'ombe nyingī mūno, ūū atī itingīandīkīrwo mūigana wacio kana itarīke. **6** Nao athīnjīri-Ngai magīcooka makīrehe ithandūkū rīu rīa kīrīkanīro kīa Jehova handū harīo thīnī wa hekarū, Handū-harīa-Hatheru-Mūno, makīrīiga rungu rwa mathagu ma makerubi. **7** Makerubi macio maatambūrūkītie mathagu mamō igūrū rīa harīa haigītōwo ithandūkū rīu, na makahumbīra ithandūkū, o na mitī yarīo ya kūrīkuua. **8** Mitī ūyo yarī mīrāihu mūno, ūndū mīthia yayo yoonagwo nī mūdndū arī mbere ya Handū-harīa-Hatheru, no ndionekaga nī mūdndū arī nja ya Handū-harīa-Hatheru; na ūrī o ho ngīnya ūmūthī. **9** Thīnī wa ithandūkū rīu gūtīarī na kīndū kīngī tīga o ihengere iria igīrī cia mahīga iria Musa aigīte ho rīria aarī Horebu, kūrīa Jehova aarīkanīre kīrīkanīro na andū a Isiraeli maarīkia kuuma būrūrī wa Misīri. **10** Rīria athīnjīri-Ngai meeherie makīuma Handū-harīa-Hatheru, itū rīkūyīra hekarū ya Jehova. **11** Nao athīnjīri-Ngai matingīahotire kūruta wīra wao nī ūndū wa itu rīu, nīgūkorwo riiri wa Jehova nīwaiyūrīte hekarū yake. **12** Ningī Solomoni akiuga atīrī, “Jehova oigīte atī nīarīkaraga thīnī wa itu rīria itumanu; **13** no rīrī, ti-itherū nīngwakīire hekarū kīrorerwa, handū haku ha gūtūūra ngīnya tene.” **14** O hīndī ūyo kūngano gīothe gīa Isiraeli kīrūgamīte o hau, mūthamaki agīkīhūgīkīra, agīkīrathīma. **15** Ningī akiuga atīrī: “Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ūria ūhingītie na guoko gwake mwene ūria eerīre baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nīgūkorwo oigīre atīrī, **16** ‘Kuuua mūthenya ūria ndaarutire andū akwa a Isiraeli kuuma Misīri, ndīrī ndathuura itūūra inene thīnī wa mūhīrīga o na ūmwe wa Isiraeli, atī nīguo njakīrwo hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīakwa kuo, no nīndathuure Daudi athamakīre andū akwa Isiraeli.’” **17** “Baba

Daudi niatuite na ngoro yake gwaka hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **18** No Jehova eerire baba, Daudi, atīrī, ‘Tondū nīwatuīte na ngoro yaku kūnjakīra hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīakwa-rī, nī wekire wega nī gwīciiria ūguo ngoro-inī yaku. **19** No rīrī, wee tiwe ūgwaka hekarū ūyo, no nī mūrūguo, ūria uumīte mūthīmo-inī waku na thakame-inī yaku, icio nīwe ūgaaka hekarū ūtanītio na Rīrtwa rīakwa.’” **20** “Jehova nīatūūrītie kīrīkanīro kīu, na rīu nīnjookete ithenya rīa baba Daudi, na ngaikarīra gītī kīa ūnene gīa Isiraeli, o ta ūria Jehova eeranīire, na nīnjakīte hekarū ūria ūtanītio na Rīrtwa rīa Jehova Ngai wa Isiraeli. **21** Hau nīho thondekete handū ha kūga ithandūkū rīria rī na kīrīkanīro kīria Jehova aarīkanīre na maithe maitū, rīria aamarutire būrūrī wa Misīri.’” **22** Hīndī ūyo Solomoni akīrūgama mbere ya kīgongona kīa Jehova, o hau mbere ya kūngano gīothe kīa Isiraeli, agītambūrūkīa moko make na igūrū, **23** akiuga atīrī: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gūtīrī Ngai ūngī ūhaana tawe kūu igūrū kana gūkū thī, o wee ūhingīgia kīrīkanīro kīa wendo harī ndungata ciaku iria irūmagīrīra njīra yaku na ngoro ciacio ciothe. **24** Wee nūhingīrie baba, Daudi ndungata yaku kīrīkanīro gīaku; ūndū ūria weranīire na kanua gaku nīhingītie na guoko gwaku, o ta ūria kūhaana ūmūthī. **25** “Na rīrī, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hīngīria baba, Daudi ndungata yaku ciiranīro iria wamwīrīre rīria woigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdndū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli arī mbere yakwa, angīkorwo arīu aku nīmarīthīiiga na mīthīre ya gīrīre mbere yakwa, o ta ūria wee ūtūire ūthīiiga mbere yakwa.’” **26** Na rīrī, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kīguo gīaku kīria werīre baba, Daudi ndungata yaku, kīhīngē. **27** “No kūhoteke Ngai atūūre gūkū thī? Igūrū, o na kūrīa igūrū mūno-rī, wee ndūngīganīra kuo. Hekarū ūno njakīte-rī, gīthī ndīkīrī nīni makīria! **28** No o na kūrī ūguo-rī, thīkīrīria ihooya rīa ndungata yaku, igīthaitana ūguīrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gūkaya na ihooya rīria ndungata yaku ūrakūhooya ūrī mbere yaku ūmūthī. **29** Maithe maku maroikara marorete hekarū ūno ūtūkū na mūthenya, o handū haha wee woigire atīrī, ‘Rīrtwa rīakwa rīrīkoragwo ho,’ nīgeetha ūiguage ūguo rīria ndungata yaku ūrīhooyaga ūrorete handū haha. **30** Igua gītīthaitana kwa ndungata yaku na kwa andū aku a Isiraeli rīria mekūhooya marorete handū haha. ūigūe ūrī kūu igūrū, o kūu gīkarō gīaku, na watūigua ūgatūrekerā. **31** “Rīria mūdndū angīhīrīria mūdndū wa itūūra rīake na gūtūike no ngīnya ehīte, nake oke ehītre hau mbere ya kīgongona gīaku hekarū-inī ūno-rī, **32** hīndī ūyo nī ūkaigua ūrī kūu igūrū na ūtue itua. ūtūithanie ndungata ciaku ciira, ūria mūhītia atūrwo ciira na acookererwo nī mahītia make marīa ekīte. Nake ūria ūtehītie ūmūtue ndehītie, na nī ūndū ūcio wonanie atī ti mwīhia. **33** “Rīria andū aku a Isiraeli mahootwo nī thū nī ūndū nīmakūhīrīre, nāo magūcookerere na moimbere rīrtwa rīaku, na mahooe magīgūthaitaga marī hekarū-inī ūno-rī, **34** hīndī ūyo nūkamaigua ūrī kūu igūrū, na ūrekere andū aku a Isiraeli mehīa mao na ūmacookie būrūrī ūria waheire maithe mao. **35** “Rīria igūrū rīkaahīngwo na mbura yage kuura tondū wa ūria andū aku makūhīrīre-rī, mangīkaahoooya marorete handū haha na moimbere rīrtwa rīaku, na magarūtīke matigane na mehīa mao, tondū nīūmanyamarītie-rī, **36** hīndī ūyo ūkaamaigua ūrī o kūu igūrū, na ūrekere ndungata ciaku, andū aku a Isiraeli, mehīa mao. Marute mūtūūrīre ūria mwagīrīru, na ūmoirīre mbura būrūrī-inī ūcio waheire andū aku ūtūike igai rīao. **37** “Kūngīkaagia ng'aragu kana mūthīro būrūrī-inī, kana mīgūnda ihīe nī mbaa kana mbuu, kana gūtūke ngīgī kana ngūnga, kana thū imarīgīcīrie itūūra-inī rīmwe rīao, na mwanangīko o na

urikū kana mūrimū ūngigooka-rī, **38** na rīria mūdū o na urikū wa andū aku a Isiraeli angikaahooya kana athaithane, o mūdū aamenya mīnyamaro irīa arī nayo ngoro-inī yake, na atambūrūkie moko make amerekeirie hekarū-inī ūno-rī, **39** hīndī ūyo ūkaigua ūrī kūu igūrū gīkaro-inī gīaku, ūmarekere, na ūtūire o mūdū itua kūrīngana na ūria wothe ekīte, tondū we nīū ngoro yake, (nīgūkorwo nowe wiki ūūi ngoro cia andū othe), **40** nīgeetha matūūre magwītīgīrite matukū mothe marīa megūtūūra būrūrī ūria waheire maithe maitū. **41** “Ha ūhoro wa mūdū wa kūngī ūria ūtarī wa andū aku a Isiraeli, no nīoimite būrūrī wa kūrīya nī ūndū wa Rīitwa riaku, **42** tondū andū nīmakaigua ngumo ya Rīitwa riaku inene, na ūhoro wa cīko cia guoko gwaku kūrī hinya gūtambūrūkītio, rīria agooka ahooe erekeire hekarū ūno, **43** hīndī ūyo nīūkamaigua ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī gīaku, na mūdū ūcio wa kūngī ūkamūhīngīria ūria wothe agakūhooya, nīgeetha andū othe a thī mamenye rīitwa riaku na magwītīgīre o ta ūria andū aku a Isiraeli magwītīgīrite, na mamenye atī nyūmba ūno njakīte īitanītio na Rīitwa riaku. **44** “Rīria andū aku maathī mbaara-inī kūrīa na thū ciao, o kūrīa ūngīmatūma, nao mahooe Jehova merekeire itūūra rīrī inene ūthuurīte na hekarū ūno njakīte īitanītio na Rīitwa riaku, **45** hīndī ūyo ūkaigua mahooya na gūthaihana kwao ūrī kūu igūrū na ūmatīrīre ūhoro-inī ūcio wao. **46** “Rīria makwīhīria, nīgūkorwo gūtīrī mūdū ūtehagia, nawe ūmarakarīre ūmaneane kūrī thū, nacio imatahe imatware būrūrī wacio, ūrī kūrīya kana ūrī gūkuhī; **47** nao mangīcookera ngoro-inī ciao marī o kūu būrūrī ūria maatahīrwo, na merire, na magūthaihe marī o kūu būrūrī wa acio mamatooretie, na moige atīrī, ‘Nītwīhītie, na nītwīkīte mahītia, na tūgeka maūdū ma waganu’; **48** na mangīgagūcookerera na ngoro ciao ciothe, na mīoyo yao, marī būrūrī wa thū ciao iria ciamatahīre, nao mahooe merekeire būrūrī ūria waheire maithe mao, na merekeire itūūra rīria inene rīria ūthuurīte na hekarū ūno njakīte īitanītio na Rīitwa riaku-rī; **49** hīndī ūyo ūrī o kūu igūrū, gīkaro-inī gīaku, ūkaigua ihooya rīao na mathaithana mao, na ūmatīrīre ūhoro-inī ūcio wao. **50** Na ūkarekera andū aku, o acio makwīhītie; ūmarekere mahītia marīa mothe magwīkīte, na ūtūme acio mamatooretie mamaigūre tha; **51** tondū nī andū aku na igai riaku, o andū arīa warutire būrūrī wa Misiri, ūkīmaruta kuuma mwakī-inī ūcio mūhiū wa gūtwekia kīgera. **52** “Ūrohīngīra maitho maku na ūigūe mathaithana ma ndungata yaku na ma andū aku a Isiraeli, nīngī wītīkīre kūmathikagīrīria rīria rīothe maagūkaīra. **53** Nīgūkorwo nīwe wamathuurire kuuma thīni wa ndūrīrī ciothe cia thī matūike igai riaku kīumbe, o ta ūria woimbūrīre na kanua ka ndungata yaku Musa, hīndī irīa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitū kuuma būrūrī wa Misiri.” **54** Rīria Solomoni aarīkirie mahooya macio mothe na gūthaiha Jehova-rī, agūkīra, akīehera mbere ya kīgongona kīa Jehova, harīa aaturīke ndu aambararītie moko make na igūrū. **55** Akīrīgama na akīrathima kīūngano gīothe gīa Isiraeli na mūgambo mūnene, akiuga atīrī: **56** “Jehova arogoocwo, ūria ūheete andū ake a Isiraeli ūhurūko o ta ūria eranīre. Gūtīrī kiugo o na kīmwe gīa cīranīro ciothe iria njega iria eeranīre na kanua ka ndungata yaku Musa gītahīngīte. **57** Jehova Ngai witū aroikara hamwe na ithū o ta ūria aarī hamwe na maithe maitū; aroaga gūtūtīganīria o na kana gūtūtīrika. **58** Arotūma ngoro ciitū imūcookerere, tūthīiage na njira ciake ciothe, na tūmenyagīrīre maathani make, na kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make marīa aaheire maithe maitū. **59** Na rīrī, ciugo ici ciakwa, iria hooete ndī mbere ya Jehova, irokihīrīria Jehova Ngai witū mūthenya na ūtūkū,

nīguo atīragīrīre maūdū ma ndungata yake na andū ake a Isiraeli, kūrīngana na mabataro ma o mūthenya, **60** nīgeetha andū othe a thī mamenye atī Jehova nīwe Ngai, na gūtīrī ūngī take. **61** No ngoro cianyu no nginya cīheane biū kūrī Jehova Ngai witū, mūtūūrage kūrīngana na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na gwathīkīra maathani make, ta ūria kūrī rīu.” **62** Hīndī ūyo mūthamaki na andū othe a Isiraeli makīruta magongona hau mbere ya Jehova. **63** Solomoni nīarūtīre Jehova igongona rīa ūiguano ta ūū: ng’ombe ngiri mīrongo rīrī na igīrī, na ng’ondū na mbūrī ngiri igana rīa mīrongo rīrī. Nī ūndū ūcio mūthamaki na andū a Isiraeli othe makīamūra hekarū ya Jehova. **64** Mūthenya o ro ūcio mūthamaki nīamūrīre gīcigo gīa gatagatī kīa nja irīa rīrī mbere ya hekarū ya Jehova, na akīrūtīra igongona rīa njino ho, na rīa mūtū na rīa maguta ma igongona rīa ūiguano, tondū kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova gītīngīaigānīre magongona ma njino, na magongona ma mūtū na maguta ma magongona ma ūiguano. **65** Nī ūndū ūcio Solomoni agīkorwo na gīathī hīndī ūyo arī hamwe na andū a Isiraeli, maarī kīūngano kīnene, andū kuuma Lebo-Hamathu nginya Karūū ka Misiri. Magīkūngūra gīathī kīu mbere ya Jehova Ngai witū mīthenya mūgwanja, na mīthenya īngī mūgwanja, yothe yarī mīthenya ikūmi na īna. **66** Mūthenya ūria warūmīrīre akīra andū acio mainūke. Makīrathima mūthamaki magīcooka makīinūka makenete na maigūte wega ngoro, nī ūndū wa maūdū mothe mega marīa Jehova ekīte nī ūndū wa ndungata yake Daudi na nī ūndū wa andū ake a Isiraeli.

9 Rīria Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba ya ūthamaki, na akīhīngīa maūdū marīa mothe erīrīre gwīka-rī, **2** Jehova akīmūmīrīra hīndī ya keerī, o ta ūria aamūmīrīre arī Gibeoni. **3** Jehova akīmūmīra atīrī: “Nīnjigūte kūhooya na gūthaihana kūrīa ūhoote ūrī mbere yakwa; nīnyamūrīte hekarū ūno, irīa wee wakīte, nīgeetha ndūme Rīitwa riakwa rītūire kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa nīrīkoragwo kuo hīndī ciothe. **4** “No wee mwene-rī, ūngīthīiage mbere yakwa na wīhokele wa ngoro na ūrūngīrīru ta ūria thoguo Daudi ekaga, na wīkage ūria ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, **5** Nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene thīnī na Isiraeli nginya tene, o ta ūria nderīre thoguo Daudi rīria ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa Isiraeli o naari.’ **6** “No wee kana arīu aku mūngīkagarūrūka mūtīgane na nīi, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīrīa nīi ndīmūheete na mūthīi mūgatungatīre ngai īngī na mūcihooe-rī, **7** hīndī ūyo nīngeheria andū a Isiraeli būrūrī ūyū ndīmaheete na ndīganīre hekarū ūno nyamūrīte īitanio na Rīitwa riakwa. Būrūrī wa Isiraeli ūgaatūka wa kuunagwo thimo, na kīndū gīa gūthekererwo nī andū othe. **8** Na o na gūtūika hekarū ūno nī ya kūgegania-rī, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmamakakaga na manyūrīre moige atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū ūno ūndū ta ūyū?’ **9** Andū nīmagacooka moige atīrī, ‘Nī tondū nīmatīganīrīre Jehova Ngai wao, ūria warutire maithe mao būrūrī wa Misiri, makahīmbīria ngai īngī, na magacihooya na magacitungatīra; nīkīo Jehova amareehīthīre mwanāngīko ūyū wothe.” **10** Thutha wa mīaka mīrongo rīrī, o ihinda rīria Solomoni aakīre nyūmba icio cieri; na nīcio hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, **11** Mūthamaki Solomoni nīaheire Hīramu mūthamaki wa Turo matūūra mīrongo rīrī kūu Galilī, tondū Hīramu nīamūreheire mītarakwa yothe, na

mithengera, na thahabu iria aabatairio nício. **12** No hĩndĩ irĩa Hiram uoimire Turo nĩguo akoone matũũra marĩa aahetwo nĩ Solomoni, ndaakenirio nĩmo. **13** Nake akĩũria Solomoni atĩrĩ, “Mũrũ wa baba, nĩ matũũra matarĩ atĩa maya ũuheete?” Akĩmatua Bũrũri wa Kabuli, na noguo metagwo o na ũmũthĩ. **14** Na rĩrĩ, Hiram nĩarĩkĩtie gũtũmĩra Mũthamaki Solomoni taranda igana rĩa mĩrongo ĩrĩ cia thahabu. **15** Ũyũ nĩguo ũhoro wa ũrĩa Mũthamaki Solomoni aarutithirie andũ wĩra na hinya matekwiyendera wa gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, na mbenji, na rũthongo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. **16** Firaũni mũthamaki wa Misiri nĩatharĩkĩre na akĩnyĩta Gezeru. Agĩũcina na mwaki, na akĩũraga andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kuo, na agĩcooka agĩkũhe mwarĩ, mũtumia wa Solomoni, arĩ kĩahe kĩa ũhiki. **17** Nake Solomoni agĩaka Gezeru rĩngĩ. Nĩakire Bethi-Horoni ya mũhuro, na **18** Baalathu, na Tadamori rĩa werũ-inĩ, thĩĩnĩ wa bũrũri wake, **19** o na nĩngĩ nĩakire matũũra manene ma kũiga indo ciake na matũũra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kĩrĩa gĩothe eerĩĩrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na bũrũri wothe ũrĩa aathanaga. **20** Andũ othe arĩa maatigaire kuuma kũri Aamori, na Ahiti, na Aperiži, na Ahivi, na Ajobusi (andũ acio matiarĩ andũ a Isiraeli), **21** ũguo nĩ kuuga njiaro ciao iria ciatĩgarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataaniĩnĩte, acio nĩo maandĩkithirio nĩ Solomoni matũũke ngombo ciake cia kũrutithio wĩra na hinya, na noguo gũtũire nginya ũmũthĩ. **22** No Solomoni ndaatuire mĩndũ o na ũmwe wa Isiraeli ngombo; nĩo maarĩ andũ ake a kũrũa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. **23** Nĩngĩ nĩ kwari atongoria a anene 550 arĩa maarutithagia mawĩra mothe ma Solomoni na makarũgamĩrĩra aruti wĩra. **24** Rĩrĩa mwarĩ wa Firaũni aambatire kuuma itũũra inene rĩa Daudi agĩthĩĩ gũikara nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa Solomoni aamwakĩire, hĩndĩ iyo nĩguo Solomoni aathondekire mbenji cia kũmĩnyĩtĩrĩra. **25** Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ũguano kĩgongona-inĩ kĩrĩa aakĩire Jehova maĩta matatũ o mwaka, agacĩnaga ũbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nĩ ũndũ ũcio akahingia watho wa hekarũ. **26** Nĩngĩ Mũthamaki Solomoni agĩaka marikabu nyingĩ kũu Ezioni-Geberi, gũkuhĩ na Elothu kũu Edomu, hũgũrũrũ-inĩ cia Iria Itune. **27** Nake Hiram agĩtũma andũ ake, atwarithia a marikabu arĩa maamenyete ũhoro wa iria, nĩguo matungatage marikabu-inĩ marĩ na andũ a Solomoni. **28** Magĩthĩĩ nginya Ofiri, na makĩrehe taranda magana mana ma mĩrongo ĩrĩ cia thahabu, iria maatwariire Mũthamaki Solomoni.

10 Rĩrĩa Mũthamaki mĩndũ-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni na ũhoro wa ngwatanĩro yake na rĩtwa rĩa Jehova-rĩ, agĩũka kũmũgeria na ũndũ wa kũmũũria ciũria nditũ. **2** Agĩkinya Jerusalemu arũmirĩrwo nĩ andũ aingĩ mũno, na ngamĩrĩra ikũũte mahuti marĩa manungĩ wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goru, agĩthĩĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maũndũ mothe marĩa maarĩ mecĩria-inĩ make. **3** Nake Solomoni agĩcooka ciũria ciake ciothe; gũtirĩ ũndũ o na ũmwe mũthamaki aaremĩrwo nĩkũmũtaarĩra. **4** Rĩrĩa mũthamaki-mĩndũ-wa-nja ũcio wa Sheba onire ũũgĩ wothe wa Solomoni o na nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa aakĩte, **5** na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũrĩa anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũrĩa ndungata iria ciatungataga ciehumĩte, na arĩa maamũheaga gĩa kũnyua, o na magongona ma njino marĩa aarutagĩra hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno. **6** Akĩra Mũthamaki Solomoni atĩrĩ, “Ũhoro ũrĩa ndaiguire ndĩ bũrũri

wakwa ũkonĩĩ maũndũ marĩa wĩkĩte, o na ũũgĩ waku, nĩ ũhoro wa ma kũna. **7** No ndiefĩkĩre maũndũ macio nginya rĩrĩa ndĩrokire gũkũ, na ndireyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-itherũ, o na ndierĩtwo nuthu ya maũndũ macio. Ũhoro wa ũũgĩ waku o na ũtonga waku, nĩkĩrĩte mũno makĩria ũrĩa wothe ndaiguĩte. **8** Kai gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Nĩngĩ gũkena nĩ anene aku arĩa marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga ũũgĩ waku! **9** Jehova Ngai waku arogoocwo, ũrĩa ũkenetio nĩwe, agagũkarĩria gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli. Tondũ wa wendo wa Jehova wa tene na tene kũrĩ Isiraeli, nĩagũtũite mũthamaki, nĩgeetha ũtũũrie kĩhooto na ũthingu. **10** Agĩkĩhe mũthamaki taranda igana rĩa mĩrongo ĩrĩ, cia thahabu, na mahuti marĩa manungĩ wega maingĩ mũno, na tũhiga twa goru. Gũtirĩ hĩndĩ ĩngĩ kũrĩ kwahewo mahuti manungĩ wega ta marĩa Mũthamaki mĩndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aahere Mũthamaki Solomoni. **11** (Marikabu cia Hiram nĩ ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na ikĩrehe mĩrigo mĩnene ya mĩthandari na tũhiga twa goru kuuma kuo. **12** Mũthamaki aahũthĩrĩre mĩthandari iyo gwaka itugĩ cia gũtĩrĩrĩra hekarũ ya Jehova na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kĩnũbi. Kuuma mũthenya ũcio gũtirĩ kwahewo kuuma na nja kana gũkooneka mĩthandari mĩingĩ ũguo.) **13** Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki ũcio mĩndũ-wa-nja wa Sheba indo nyingĩ cia ũtaana wake na kĩrĩa kĩngĩ gĩothe eerĩĩrie na aahooire. Thuutha ũcio Mũthamaki mĩndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agĩcooka bũrũri wake mwene. **14** Ũrĩtũ wa thahabu ĩrĩa Solomoni aamũkagĩra o mwaka warĩ wa taranda magana matandatũ ma mĩrongo ĩtandatũ, **15** ĩtataraniĩrio na igooti rĩa athũgũri na onjorithia na ya kuuma kũrĩ athamaki a Arabia, othe, na abarũthi a bũrũri. **16** Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene magana meeri cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũrĩtũ wa beka magana matandatũ cia thahabu. **17** Nĩngĩ agĩthondeka ngo nini magana matatũ cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũrĩtũ wa mina ithatũ cia thahabu. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtĩtũ wa Lebanoni. **18** Nĩngĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩnene mũno, kĩgemetio mwena wa na thĩĩnĩ na mĩguongo na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. **19** Gĩtĩ kũu kĩa ũnene kiarĩ na ngathĩ ya makinya matandatũ, na thuutha wakĩo igũrũ kiarĩ gĩa gũthĩrũrũ. Miena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kũu kiarĩ na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrugamĩte miena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **20** Mĩhiano ĩngĩ ikũmi na ĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ iyo ya makinya matandatũ. O ikinya rĩa ngathĩ rĩarĩ na mũhiano wa mĩrũũthi o mwena. Gũtirĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kũu gĩathondeketwo mbere iyo gĩa ũthamaki ũngĩ o na ũrĩkũ. **21** Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni aanyuuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya ũthamaki ĩrĩa yetagwo Mũtĩtũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kindũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatugwo kindũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **22** Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria-inĩ, hamwe na marikabu cia Hiram. O riita rĩmwe thĩĩnĩ wa miaka ĩtatũ, nĩciacookaga ikũũte thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ. **23** Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na ũũgĩ mũingĩ gũkĩra athamaki arĩa angĩ othe a thĩ. **24** Andũ a thĩ yothe nĩmacaragia ũrĩa mangĩona Solomoni nĩguo maigwe ũũgĩ ũrĩa Ngai eekĩrite ngoro-inĩ yake. **25** Andũ arĩa mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrethagĩra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungĩ wega, na mbarathi,

na nyumba. **26** Solomoni niacookaniririie ngaari cia ita na mbarathi; aari na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 iria aigite matuura-ini manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingi hakuhi nake kuu Jerusalem. **27** Muthamaki niatumire betha cingihe Jerusalem o ta mahiga, mitarakwa nayo yari muingi o ta miti ya mikiyuri iria iri maguru-ini ma irima. **28** Mbarathi cia Solomoni cioimaga bururi wa Misiri na Kilikia. Onjorithia a muthamaki maciguraga kuuma Kilikia. **29** Ngaari imwe ya ita maamiguraga kuuma Misiri, ikoima cekeri magana matandatui cia betha, nayo mbarathi imwe ikoima cekeri igana ria mirongo itano. Nao nimaciendagiria athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

11 Muthamaki Solomoni niendire andu-a-nja aingi a kundui kungi o hamwe na mwaru wa Firauni, niahikirie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. **2** Moimite nduriri-ini iria Jehova eerite Israeli atiri, "Mutikanahikanie nao, tondui ti-itheru nimakagarura ngoro cianyu irumirire ngai ciao." No riri, Solomoni agikuririra kumeenda. **3** Aari na atumia magana mugwanja kuuma nyumba cia uthamaki, na thuriya magana matatu, nao atumia acio ake makimuhithia. **4** O uria Solomoni aathiire agikuraga, nogo atumia ake maaguacagirira ngoro yake kurumirira ngai ingi, nake akiaga kuheana ngoro yake kuna kuri Jehova Ngai wake, ta uria ngoro ya ithe Daudi yatarui. **5** Akirumirira Ashitorethu ngai ya nga ya andu a Sidoni, na Moleku ngai iria meneku ya Aamoni. **6** Ni undu acio Solomoni agika uuru maitho-ini ma Jehova; ndaurumirire Jehova kuna ta uria ithe Daudi eekite. **7** Solomoni niakire Kemoshu ngai iria meneku ya Moabi, na Moleku ngai iria meneku ya Aamoni handu hatuuguru, o kuu karima-ini karia kari mwena wa irathiro wa Jerusalem. **8** Eekire o uguo kuri atumia aria anga ake othe a kungi, aria maacinaga ubumba na makarutira ngai ciao magongona. **9** Jehova niarakaririo ni Solomoni tondui ngoro yake niyahutatire Jehova, o we Ngai wa Israeli, uria wamuimirire maita meeri. **10** O na gutuika niakanitie Solomoni kurumirira ngai ingi-ri, Solomoni ndaigana kurumia watho wa Jehova. **11** Ni undu acio Jehova akira Solomoni atiri, "Kuona ati uguo nigo wonete ari wega, na niuregete kurumirira kirikanio giakwa na kirira kia watho wakwa gia kurumirirwo kiria ngwathite-ri, ti-itheru ningagutunya uthamaki ndiurute kuri we, ndiunengere umwe wa ndungata ciaku. **12** No riri, ni undu wa thoguo Daudi-ri, ndigwika undu acio hindu iria we uri muoyo. No ningautunya muruguo. **13** No ndikamutunya uthamaki wothe, no ningamuhe mhiriga umwe ni undu wa Daudi ndungata yakwa, na ni undu wa Jerusalem, ituura rira thuurite." **14** Nake Jehova akirahurira Solomoni thu, niyo Hadadi uria Muedomu, wa ruciaro rwa uthamaki wa Edomu. **15** Mbere iyo riria Daudi aaruga na Edomu, Joabu munene wa ita, uria wathite guthika aria maakuite-ri, niioragire arume othe kuu Edomu. **16** Joabu na andu a Israeli othe maikarire kuu mieri itandatui, nginya rira maaniire arume othe kuu Edomu. **17** No Hadadi ari o kahiri-ri, akirira bururi wa Misiri maru hamwe na anene amwe a Edomu aria maatungatire ithe. **18** Nao makiuma Midiani magithi Parani. Ngingi makioya andu anga kuu Parani, magithi bururi wa Misiri, kuri Firauni muthamaki wa Misiri, uria waheire Hadadi nyumba, na githaka, na akimuhe irio. **19** Firauni niakenirio muno ni Hadadi o nginya akimuhe mwaru wa nyina na Tahapenesi, mutumia wa muthamaki, nigo amuhikie atuike mutumia wake. **20** Mwaru wa nyina na Tahapenesi akimuciarira kahii geetagwo Genubathu karia kaareirwo nyumba-ini ya muthamaki ni

Tahapenesi. Genubathu agituurania na ciana cia Firauni kuo. **21** Hadadi ari kuu Misiri akigwa ati Daudi niaturukite hamwe na maithe make, na ati Joabu munene wa ita o nake niarikitie guku. Hindi iyo Hadadi akira Firauni atiri, "Njirikiria thi, nigo njooke bururi witu." **22** Firauni akimuria atiri, "Ni kii wagite guku ati nigo uooke bururi wanyu?" Hadadi agicookia atiri, "Gutiri, no njirikiria thi!" **23** Nake Ngai akirahura thu ingi ya guturira Solomoni, nayo ni Rezoni muru wa Eliada, uria worite akoima kuri munene wake, Hadadezeri muthamaki wa Zoba. **24** Akiyunganiria andu, na agituika mutongoria wa gikundi kia aremi rira Daudi aaniire ita cia Zoba; aremi acio magithi Dameski, magituura kuo, na makioya wathani. **25** Rezoni aari thu ya Israeli rira riote Solomoni aaturire muoyo, akiongerera thiina uria warehetwo ni Hadadi. Ni undu acio Rezoni agathana kuu Suriata na niathure Israeli muno. **26** Ngingi Jeroboamu muru wa Nebati akiremera muthamaki. Aari umwe wa anene a Solomoni, Muefiraumu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aari mutumia wa ndigwa. **27** Uu nigo aaremeire Muthamaki: Solomoni niathondekete mbenji na agacookereria ruingho rwa ituura inene ria ithe Daudi. **28** Na riri, Jeroboamu aari mundu muhoti, na rira Solomoni onire muririre wake wa rira uria waru mwega, akimutua murugamirira wa aruti wira othe a nyumba ya Jusufu. **29** Ihinda-ini riu, Jeroboamu oimaga Jerusalem, nake Ahija munabii wa Shilo agicemania nake, ehumbite nguo njeru. Nao eeri maaru oiki kuu githaka-ini, **30** nake Ahija akioya nguo iyo njeru eehumbite, akimaturia icunji ikumi na igiri. **31** Hindi ngeru akira Jeroboamu atiri, "Wiyobera icunji ikumi, nigukorwo uu nigo Jehova, Ngai wa Israeli, oigite: 'Atiriri, ningweheria uthamaki guoko-ini gwa Solomoni, na ningukuhe mhiriga ikumi. **32** No ni undu wa ndungata yakwa Daudi na ituura inene ria Jerusalem, rira thuurite kuuma kuri mhiriga yothe ya Israeli, ningumutugira mhiriga umwe. **33** Ngwika uguo, ni tondui nmandiganirire, makainamirira Ashitorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andu a Moabi, na Moleku ngai ya andu a Amoni, na magatiga guthi na njira ciakwa, o na makarega gwika uria kwagirire maitho-ini makwa, o na matirumagia iria ciakwa na mawatho ta uria Daudi ithe wa Solomoni ekaga. **34** "No riri, ndikweheria uthamaki wothe guoko-ini gwa Solomoni; nindimutuete mwathani matuku-ini mothe ma muoyo wake, ni undu wa Daudi ndungata yakwa, uria ndathurire o we warumirire maathani makwa na irira ciakwa. **35** Ningeheria uthamaki moko-ini ma muru na nguhe mhiriga ikumi. **36** Ngingahe muru mhiriga umwe, nigeetha ndungata yakwa Daudi ituurie tawa mbere yakwa hindi ciothe kuu Jerusalem, ituura rira inene kuria ndathurire ndurie Riitwa riakwa kuo. **37** No wee-ri, ningakuoya, na nigungathama maundui-ini mothe maria ngoro yaku ikeeririra; niugatua muthamaki wa Israeli. **38** Ungika uria wothe nguwatha, na uhiage na njira ciakwa, na wikega uria kwagirire maitho-ini makwa na undu wa kurumia iria ciakwa na maathani makwa, o ta uria ndungata yakwa Daudi yekaga-ri, nindirikoragwo hamwe nawe. Nyumba yaku ningamitua ya uthamaki ya gutuura, o ta uria ndaakire nyumba ya Daudi na ningakuhe Israeli. **39** Ninganyariira njiaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene." **40** Solomoni niagerire kiuraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu akirira bururi wa Misiri kwa Muthamaki Shishaka, na agikura kuo nginya rira Solomoni akuire. **41** Maundu maria mangi makoni wathani wa Solomoni, uria wothe eekire, na uugi uria onanirire-ri, githi matandikito wibu-ini ria ciiko cia Solomoni? **42** Solomoni aathamakire

Isiraeli riithe arī Jerusalemu miaka mirongo ina. **43** Agicooka akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo itũura inene rīa ithe Daudi. Nake mūriū Rehoboamu agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

12 Rehoboamu niathiire Shekemu, nigukorwo andũ a Isiraeli othe nimathiite kuo makamutue mũthamaki. **2** Rirĩa Jeroboamu mūrũ wa Nebati aiguire ũhoru ũcio (aarĩ o Misiri, kũria oorĩre eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akĩũka. **3** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kiũngano giõthe giĩa Isiraeli magĩthĩĩ kũri Rehoboamu makĩmwĩra atĩri: **4** “Thoguo niatũgĩrĩre icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩrĩa aatũgĩrĩre, na nitũrĩgĩtũngatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩri, “Thĩii mũgaacooka kũri nĩ thuutha wa mĩthenya itatũ.” Nĩ undũ ũcio andũ magĩthĩĩra. **6** Thuutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũri athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩrĩa aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩri, “Mũngĩndaara njookerie andũ aya atĩa?” **7** Nao makĩmũcookeria atĩri, “Ūmũthĩ ũngĩtikĩra gũtuika ndungata ya andũ aya na ũmatungũre, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megĩtũũra marĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri acio maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kũri aanake a riika riake, arĩa maamũtungatagĩra. **9** Akĩmooria atĩri, “Inyũ mũngĩndaara atĩa? Andũ aya maranjĩra atĩ, “Tũhũthĩrie icooki rĩrĩa thoguo aatũgĩrĩre. Ingĩmacookeria atĩa?” **10** Aanake acio a riika riake makĩmũcookeria atĩri, “Cookeria andũ acio makwĩrite atĩ, “Thoguo niatũgĩrĩre icooki iritũ, nowe tũhũthĩrie icooki rĩu, ũmeere atĩri, “kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩra njohero ya baba. **11** Baba aamũgĩrĩre icooki iritũ; nĩ ningũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” **12** Thuutha wa mĩthenya itatũ Jeroboamu na andũ othe magĩcooka kũri Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki oigite atĩri, “Mũgaacooka kũri nĩ thuutha wa mĩthenya itatũ.” **13** Mũthamaki agĩcookeria andũ acio ũhoru ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa aaheetwo nĩ athuuri, **14** akĩrũmĩrĩra ũtaaro wa aanake, akiuga atĩri, “Baba nĩamũritũhĩrie icooki, no nĩ ningũrĩritũhia makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko; nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” **15** Nĩ undũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthĩkĩrĩra andũ acio, tondu maĩndũ macio meekikire moimite kũri Jehova, niguo kiugo kihingio kĩrĩa Jehova eerire Jeroboamu mūrũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mũshiloni. **16** Rĩrĩa andũ othe a Isiraeli moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathĩkĩrĩra, magĩcookeria mũthamaki atĩri: “Tũrĩ na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi, na nĩ gĩcunji rĩrĩkũ tũrĩ nakio harĩ mūrũ wa Jesii? Cooka hema-inĩ ciaku wee Isiraeli! Wee Daudi-rĩ, menyerera nyũmba yaku wee mwene.” Nĩ undũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩntũka. **17** No andũ a Isiraeli arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthĩ na mbere kũmathamakĩra. **18** Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adonĩramu ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa maarutithagio wĩra na hinya, no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No Rehoboamu agĩthara, akĩhaica ngaarĩ-inĩ yake ya ita, akĩũrĩra Jerusalemu. **19** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli matũire maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ. **20** Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe maagũire atĩ Jeroboamu niacookete kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmũtũmanĩra oke kiũngano-inĩ, na makĩmũtua mũthamaki wa Isiraeli guothe. Mũhĩrĩga wa Juda noguo wĩki warũmĩrĩre nyũmba ya Daudi. **21** Rĩrĩa Rehoboamu

aakinyire Jerusalemu, akĩũngania andũ othe a nyũmba ya Juda na a mũhĩrĩga wa Benjamini andũ 180,000 a kũria mbaara nigeeetha makarũe na nyũmba ya Isiraeli, niguo macookerie Rehoboamu mūrũ wa Solomoni ũthamaki. **22** No rĩrĩ, kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai akĩrwo atĩri: **23** “Thĩi wĩre Rehoboamu mūrũ wa Solomoni mũthamaki wa Juda, na nyũmba ya Juda yothe o na ya Benjamini na andũ arĩa angĩ othe, ũmeere atĩri, **24** ‘Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na arĩu a ithe wanyu, andũ a Isiraeli. O mũndũ wanyu wothe niacooke mũciĩ, nigũkorwo nĩ nĩ njĩkĩte undũ ũyũ.’” Nĩ undũ ũcio magĩthĩkĩra kiugo kĩa Jehova, magĩcooka mũciĩ o ta rĩrĩa Jehova aathanĩte. **25** Nake Jeroboamu akĩrĩgĩra itũũra rĩa Shekemu na rũthingo rwa hinya thĩĩnĩ wa bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu, agĩtũũra kuo. Kuuma kũu agĩthĩĩ agĩaka itũũra rĩa Penieli. **26** Jeroboamu agĩciĩria atĩri, “Ūthamaki wahota gũcookerera nyũmba ya Daudi. **27** Andũ aya mangĩambata mathĩi makarute magongona hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmagacooka gwachĩkĩra mwathi wao Rehoboamu mũthamaki wa Juda. Nĩmakanjũraga na macookerere Mũthamaki Rehoboamu.” **28** Thuutha wa kũhooya ũtaaro, mũthamaki niathondekire mĩhianano ĩrĩri ya njau cia thahabu. Akĩra andũ atĩri, “Ūhoru wa kwambata Jerusalemu niũkũmũritũhĩra mũno. Atĩrĩrĩ Isiraeli, ici ngai cianyu, iria ciamũrutire bũrũri wa Misiri.” **29** Mũhianano ũmwe akĩũga Betheli, na ũrĩa ũngĩ akĩũga Dani. **30** Naguo undũ ũyũ ũgĩtuika mehĩa; nigũkorwo andũ nĩmathĩiaga o nginya Dani kũhooya mũhianano ũrĩa warĩ kũu. **31** Jeroboamu niacokere mahooero kũndũ kũria gũtũũgĩru, na agĩhuura athĩnjĩri-ngai a kuuma kũri andũ a mĩthemba yothe, o na gũtuika matiarĩ Alawii. **32** Akiambĩrĩria giathĩ mĩthenya wa ikũmi na ĩtano mweri-inĩ wa ĩnana, ũtuĩke ta giathĩ kĩrĩa kiagomanagwo Juda, na akĩrutĩra magongona kigongona-inĩ. Eekere ũguo kũu Betheli, akĩrutĩra mĩhianano ĩyo ya njau aathondekete magongona. Ningĩ kũu Betheli akĩũga athĩnjĩri-ngai kũndũ kũu gũtũũgĩru aathondekete. **33** Mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri-inĩ wa ĩnana, mweri ũrĩa eethuurĩre we mwene, akĩruta magongona kigongona-inĩ kĩrĩa aakĩte kũu Betheli. Nĩ undũ ũcio akiambĩrĩria giathĩ kũu nĩ undũ wa andũ a Isiraeli, na akiambata kigongona-inĩ kũruta magongona.

13 Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa Ngai nĩ oimire Juda arĩ na ndũmĩrĩri ya Ngai, agĩthĩĩ Betheli, agĩkora Jeroboamu arũgamĩte kigongona-inĩ arute igongona. **2** Akĩanĩrĩra, agĩũkĩrĩra kigongona kũu na ndũmĩrĩri ya Jehova, agĩkĩra atĩri, “Wee kigongona gĩkĩ, kigongona gĩkĩ! Jehova ekuuga ũũ, ‘Nyũmba ya Daudi nigũgaciarwo kaana ga kahĩ, nako gageetwo Josia. Nako nigakaruta athĩnjĩri-Ngai a gũkũ gũtũũgĩru igongona haha igũrũ riaku, o acio marutagĩra magongona haha, na mahĩndĩ ma andũ nĩmagacĩnĩrwo igũrũ riaku.” **3** Mũthenya o ro ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai akiheana kĩmenyithia, akiuga atĩri: “Gĩkĩ nĩkio kĩmenyithia kĩrĩa Jehova onanĩte: Kigongona nigũgawatũkana, naguo mũhu ũrĩa ũrĩ igũrũ riakio ũitĩke.” **4** Rĩrĩa Mũthamaki Jeroboamu aagũire ũrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aanĩrĩre agokĩrĩra kigongona kũu kiarĩ Betheli, agĩtambũrũkia guoko gwake arĩ kigongona-inĩ, akiuga atĩri, “Mũnyĩite!” No rĩrĩ, guoko kũu aatambũrũkĩrĩre mũndũ ũcio gũkĩonja, na ndangĩahotire gũgũthuna rĩngĩ. **5** Nako kigongona kũu gĩgĩatũkana, naguo mũhu wakĩo ũgĩĩtika, kũringana na kĩmenyithia kĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aheanĩte na undũ wa ndũmĩrĩri ya Jehova. **6** Ningĩ mũthamaki akĩra mũndũ ũcio wa Ngai atĩri, “Thaithanĩra harĩ Jehova Ngai waku, na

ũhuoore nĩguo guoko gwakwa kũhonio.” Nĩ ũndũ ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai agĩthaitha Jehova, nakuo guoko kwa mũthamaki gũkĩhona na gũgĩcooka o ũrĩa kwarĩ mbere. **7** Mũthamaki akĩra mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũciĩ ũkarĩe, na nĩngũkũhe kĩheo.” **8** No mũndũ ũcio wa Ngai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “O na korwo no ũhe nuthu ya indo ciaku-rĩ, nĩ ndĩngĩthĩ nawe, o na ndĩngĩrĩa irio kana nyue maai gũkũ. **9** Nĩgũkorwo nĩnjathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova, ngeerwo atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio, kana ũnyue maai, o na kana ũcookere njĩra rĩa wagereire ũgĩthĩ.’” **10** Nĩ ũndũ ũcio akĩgera njĩra ĩngĩ na ndaacookeire rĩa aagereire agĩthĩ Betheli. **11** Na rĩrĩ, nĩ kwari mũnabii mũkũrũ watũũruga Betheli, nao arĩũ ake magũka makĩmwĩra maũndũ marĩa mothe mũndũ ũcio wa Ngai eekĩte kũu mũthenya ũcio. O na nĩngĩ makĩhe ithe wao ũhoru ũrĩa eerire mũthamaki. **12** Ithe wao akĩmooira atĩrĩ, “Agereire njĩra rĩrĩkũ?” Nao arĩũ ake makĩmuonia njĩra rĩa mũndũ ũcio wa Ngai woimĩte Juda aagereire. **13** Nĩ ũndũ ũcio akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao marĩkia kũmũtandĩkĩra ndigiri akĩmũkarĩra **14** na akĩrũmĩrĩra mũndũ ũcio wa Ngai. Akĩmũkora aikarĩte thĩ rungu rwa mũti wa mũgandĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ wa Ngai ũũria uumĩte Juda?” Mũndũ ũcio wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ “Iĩ nĩ nĩ.” **15** Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka tũthĩ mũciĩ ũkarĩe.” **16** Mũndũ ũcio wa Ngai akiuga atĩrĩ, “Ndingĩcooka na thuutha tũthĩ nawe, o na nĩngĩ ndĩngĩrĩa irio kana nyuanĩre maai nawe gũkũ. **17** Tondũ nĩnjĩrĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio kana ũnyue maai kũu o na kana ũcookere njĩra rĩa wagereire ũgĩthĩ.’” **18** Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na nĩ ndĩ mũnabii tawe. Mũraika nĩanjariĩrie na kiugo kĩa Jehova anjĩra atĩrĩ: ‘Mũgũire mũcooke nake gwaku mũciĩ nĩguo arĩe irio na anyue maai.’” (No nĩkũmũheenia aamũheenanĩa). **19** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio wa Ngai agĩcooka nake gwake mũciĩ, akĩrĩa na akĩnyua. **20** Maikarĩte o metha-inĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkĩnyĩra mũnabii ũcio mũkũrũ ũrĩa wacooketie mũnabii wa kuuma Juda na thuutha. **21** Akĩanjĩrĩa, akĩra mũndũ ũcio wa Ngai ũrĩa woimĩte Juda atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũreganĩte na kiugo kĩa Jehova, na ũkaaga kũrũmia watho ũrĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. **22** No nĩũcookete na thuutha, na ũkarĩa irio na ũkanyua maai kũndũ kũrĩa aakwĩrĩre ndũkaarĩe na ndũkanyue kũndũ kuo. Nĩ ũndũ ũcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maitha maku.’” **23** Rĩrĩa mũndũ ũcio wa Ngai aarĩkĩrie kũrĩa na kũnyua-rĩ, mũnabii ũrĩa wamũcooketie na thuutha akĩmũtandĩkĩra ndigiri wake. **24** Na agĩthĩ na njĩra-rĩ, agĩtũngana na mĩrũũthĩ ũkĩmũũruga, naguwo mwĩrĩ wake ũkĩgũa thĩ hau njĩra-inĩ, nayo ndigiri na mĩrũũthĩ cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. **25** Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ũgũite hau thĩ, na mĩrũũthĩ ũrũgamĩte o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthĩ makĩheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ inene rĩrĩa mũnabii ũcio mũkũrũ aatũũruga. **26** Rĩrĩa mũnabii ũrĩa wamũcooketie na thuutha kuuma rũgendo-inĩ rwake aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ūcio nĩ mũndũ ũrĩa wa Ngai ũrĩa ũrãreganĩre na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanĩte kũrĩ mĩrũũthĩ ũrĩa ũmũtambuurĩte na ũkaamũũruga, o ta ũrĩa kiugo kĩa Jehova kiamwĩrĩte.” **27** Mũnabii ũcio mũkũrũ akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magũka o ũguo. **28** Nake akĩumagara agĩthĩ, agĩkora mwĩrĩ ũgũithĩtio njĩra-inĩ, na mĩrũũthĩ na ndigiri irũgamĩte o hau warĩ. Mĩrũũthĩ ndwarĩte mwĩrĩ ũcio kana ũgatambuura ndigiri. **29** Nĩ ũndũ ũcio mũnabii ũcio akĩoya mwĩrĩ wa mũndũ ũcio wa Ngai, akĩũgĩrĩa igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcookia itũũra-inĩ rĩaake inene nĩgeetha amũcakaĩre na amũthĩke. **30** Nake akĩiga mwĩrĩ ũcio

mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaĩra makiugaga atĩrĩ, “Ūũĩ mĩrũ wa baba-inĩ” **31** Aarĩkia kũmũthĩka, akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Rĩrĩa ngaakua, mũgaathĩka mbĩrĩra-inĩ ino harĩa mũndũ ũyũ wa Ngai athĩkĩtwo; mũkaĩga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. **32** Nĩgũkorwo ũhoru ũrĩa aaheanĩre uumanĩte na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩa kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ Betheli o na mahoero mothe marĩa maai kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru thĩnĩ wa matũũra ma Samaria-rĩ, ti-itherũ ũndũ ũcio no nginya ũkaahingio.” **33** O na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganĩre na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mũndũ o wothe ũngĩndĩre gũtuĩka mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũruga nĩ ũndũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. **34** Macio nĩmo maarĩ mehĩa ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmĩre ĩgwe na inĩinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Abija mĩrũ wa Jeroboamu akĩrwarĩ, **2** nake Jeroboamu akĩra mũtũmia wake atĩrĩ, “Wĩgarũre nĩgeetha ndũake kũmenyeka atĩ nĩwe mũtũmia wa Jeroboamu. ũcooke ũthĩ Shilo. Ahija ũrĩa mũnabii nĩkuo arĩ, ũrĩa wanjĩrĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. **3** Kuua mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ũũkĩ, ũthĩ kũrĩ we. Nĩegũkwĩra ũrĩa ũhoru wa kamwana gaka ũgaikara.” **4** Nĩ ũndũ ũcio mũtũmia wa Jeroboamu agũka ũguo eerirwo na agĩthĩ mũciĩ kwa Ahija kũu Shilo. Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maitho nĩ gũkũra. **5** Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mũtumia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũũria ũhoru wa mĩrũũ nĩ ũndũ nĩ mĩrũaru, nawe ũmũcookerie ũna na ũna. Aakinya-rĩ, egwĩtwa taarĩ mũndũ ũngĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Ahija aagũire mũkĩnyo wa magũrũ make arĩ mĩrangon-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Toonya, mũtũmia wa Jeroboamu. ũretua tiwe nĩkĩ? Nĩndũmĩtwo kũrĩ we na ũhoru ũtarĩ mwega. **7** Thĩ, kũrĩ Jeroboamu ũmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ũngĩgũta mũtongoria wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Ndaatunyanĩre ũthamaki kuuma kũrĩ nyũmba ya Daudi, ngĩkũnenger, no wee ndũkoretwo ũhaana ta ndungata yakwa Daudi, ũrĩa watũire arũmĩtie maathani makwa, na akanũmĩrĩra na ngoro yake yothe, agekaga o ũrĩa wiki wagĩrĩre maitho-inĩ makwa. **9** Wee nĩwikĩte maũndũ maĩngĩ mooru, gũkĩra andũ arĩa othe makoretwo marĩ mbere yaku. Nĩwithondekeire ngai ĩngĩ, o na mĩhianano ya kũhooywo ĩthondeketwo na kĩgera. Nĩũtũmĩte ndakare na ũkaahutatĩra. **10** “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩngũrehere nyũmba ya Jeroboamu mwanangĩko. Nĩngwehereria Jeroboamu mwana o wothe wa kahĩ thĩnĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. Nĩngacina nyũmba ya Jeroboamu o ta ũrĩa mũndũ acinaga mai nginya magathira. **11** Ngui nĩikaarĩa andũ a Jeroboamu arĩa magaakũra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakũra mĩgũnda-inĩ. Jehova nĩguo oĩgĩte!’ **12** “No wee-rĩ, cooka mũciĩ. O wakinya itũũra-inĩ inene-rĩ, noguo mwana ũcio arĩkuu. **13** Isiraeli othe nĩmakũcakaĩra na mamũthĩke. ũcio nowe wiki wa Jeroboamu ũgaathikwo, tondũ nowe wiki thĩnĩ wa nyũmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete ũndũ mwega thĩnĩ wake. **14** ‘Jehova we mwene nĩakarũgamia mũthamaki ũngĩ wa gũthamakĩra Isiraeli ũrĩa ũkaaniina nyũmba ya Jeroboamu. ũmũthĩ nĩguo mũthenyal! Atĩ atĩa? Iĩ, aminĩne o ro rĩu. **15** Nake Jehova nĩakahũura Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjĩ rĩrainaina rĩrĩ maai-inĩ. Nĩakamunya andũ a Isiraeli kuuma bũrũri ũyũ mwega ũrĩa aaheire maitha mao, na amahurunje mĩrũmũ ũrĩa ũngĩ wa Rũrĩ rwa Farati,

tondu nīmarakaririe Jehova nī ūndū wa gwīthondekera itugi cia Ashera. **16** Nīagatiganiiria andū a Isiraeli nī ūndū wa mehia marīa Jeroboamu ekite, na ningī agatūma Isiraeli meehie.” **17** Nake mūtumia wa Jeroboamu agūkīra, agīthīi Tiriza. Rīrīa aakinyire mūromo-inī wa nyūmba, kahīi kau gagikua. **18** Nao magīgathika, na andū a Isiraeli othe magīgacakaīra, o ta ūrīa Jehova oigīte na kanua ka ndungeta yake Ahija, ūrīa mūnabii. **19** Maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na ūrīa aathanire, nīmandike ibuku-inī rīa athamaki a Isiraeli. **20** Aathamakire mīaka mīrongo tīrī na tīrī, agīcooka akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrīu Nadabu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **21** Rehoboamu mūrū wa Solomoni nīwe warī mūthamaki wa Juda. Aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo ina na ūmwe rīrīa aatuikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na mūgwanja, itūūra-inī inene rīrīa Jehova aathuurite kuuma mihīrīga-inī yotho ya Isiraeli, nīgeetha Rīftwa rīake rītūūre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. **22** Nao andū a Juda nīmekire maūndū ma waganu maitho-inī ma Jehova. Nī ūndū wa mehia marīa meekire, nīmarahūrire marakara make, akīgūa ūiru nī ūndū nīmehītie, gūkīra ūrīa maithe mao meehītie. **23** Ningī magīthondekera kūndū kūrīa gūtūūgīru, na mahiga maamūre, na itugi cia Ashera, o harīa hothe haarī karīma karaihu, na rungu rwa mūtī o wotho waramītie honge. **24** O na nī kwarī maraya ma arūme mahooero-inī kūu būrūrī-inī; andū acio magīka maūndū mothe marīa maarī magigi ma ndūrūrī iria Jehova aaingatīte mbere ya andū a Isiraeli matanoka kuo. **25** Mwaka-inī wa itano wa Mūthamaki Rehoboamu-rī, Shishaka mūthamaki wa Misiri agītharīkīra Jerusalemu. **26** Nake agīkuua igīma cia hekarū ya Jehova na igīma cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithītie. **27** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondeka ngo ingī cia gīcango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. **28** Rīrīa rīothe mūthamaki aathiiga hekarū-inī ya Jehova, arangīri acio maathiiga nake makuūite ngo icio, na thuutha ūcio magacicooka nyūmba-inī ya arangīri. **29** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī mothe makoniī wathani wa Rehoboamu na ūrīa wotho eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? **30** Hīndī ciothe nī gwakoragwo na mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu. **31** Nake Rehoboamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīnī na itūūra inene rīa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarī Mūamoni. Nake mūrīu Abija agītuika mūthamaki ithenya rīake.

15 Mwaka wa ikūmi na īnana wa ūthamaki wa Jeroboamu mūrū wa Nebatī-rī, nīguo Abija aatuikire mūthamaki wa Juda, **2** na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka itatū. Nyina eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu. **3** Nīekire mehia marīa mothe ithe eekite mbere yake; ndeyamūrīire Jehova Ngai wake na ngoro yake yotho, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarīi. **4** No rīrī, nī ūndū wa Daudi, Jehova Ngai wake akīmūhe tawa kūu Jerusalemu na ūndū wa gūtua mūrīu mūthamaki ithenya rīake, na gūtūma itūūra rīa Jerusalemu rīrūme. **5** Nīgūkorwo Daudi nīekite ūrīa kwagīrīire maitho-inī ma Jehova, na ndaagire kūrūmia watho o na ūmwe wa Jehova matukū-inī mothe ma muoyo wake, tīga ūhoro-inī wa Uria ūrīa Mūhiti. **6** Na rīrī, gwatūūraga mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu hīndī rīa yotho Abija aarī muoyo. **7** Maūndū marīa mangī

makoniī wathani wa Abija na ūrīa wotho eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? Na nī kwarī mbaara gatagatī ka Abija na Jeroboamu. **8** Nake Abija akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo thīnī wa itūūra inene rīa Daudi. Nake mūrīu Asa agītuika mūthamaki ithenya rīake. **9** Mwaka wa mīrongo tīrī wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli-rī, nīguo Asa aatuikire mūthamaki wa Juda, **10** nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo ina na ūmwe. Cūwe wake eetagwo Maaka mwarī wa Abisalomu. **11** Asa nīekire ūrīa kwagīrīire maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Daudi eekite. **12** Nīaingatire maraya ma arūme ma mahooero-inī moime būrūrī ūcio, na akieheria mīhianano yotho ya kūhooyagwo rīa maithe make maathondekete. **13** O na nīeheririe cūwe wake Maaka atige gūtūika mūthamaki-mūndū-wa-nja, tondu nīathondekete gītugī kīa Ashera, kindū kīrī magigī mūno. Asa agīkīmomora, agīgīcinīra kīanda-inī gīa Kidironi. **14** O na gūtūika ndaathengirie mahooero marīa maarī kūndū gūtūūgīru-rī, ngoro ya Asa nīyerūtīire Jehova mūtūūre-inī wake wotho. **15** Nīarehire kūu hekarū ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamūrīte. **16** Gwatūūre mbaara gatagatī ka Asa na Baasha mūthamaki wa Isiraeli, hīndī yotho ya wathani wao. **17** Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīambatire agītūkīra Juda na agīka rūthingo rwa hinya kūu Rama, nīgeetha agīrīrīrie andū matikoime kana matoonye būrūrī wa Asa mūthamaki wa Juda. **18** Ningī Asa akīruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarite kīgīna-inī kīa hekarū ya Jehova na kīa nyūmba yake ya ūthamaki. Nake agīcihokera anene ace makīwarīte Beni-Hadadi mūrū wa Taburimoni, mūrū wa Hezioni, mūthamaki wa Suriata, ūrīa waathanaga Dameski. **19** Nake akīmūwīra atīrī, “Reke hakorwo harī na kīrīko gītū nawe, o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, kīheo kīa betha na thahabu nīko ndagūtūmīra. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīguo atigane na nīi.” **20** Beni-Hadadi agītūkīra ūhoro wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūire matūūra ma Isiraeli. Nake agītōoria Ijoni, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafatīli. **21** Hīndī rīa Baasha aigūre ūhoro ūcio, agītīga gwaka Rama, agīthīi gūikara Tiriza. **22** Ningī Mūthamaki Asa akīruta watho kūu Juda guothe, gūtīrī mūndū watīgīrīrwo, nao magīkuua mahiga na mbaū iria Baasha aahūthagīra Rama. Indo icio nīcio Mūthamaki Asa aakire nacio Geba kūu Benjamīni, o na agīka kūu Mizīpa. **23** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī mothe makoniī wathani wa Asa, marīa mothe aahingirie, na ūrīa wotho eekire, o na matūūra marīa aakire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? Na rīrī, Asa aakūra akīrwara magūrū. **24** Hīndī iyo Asa akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao thīnī wa itūūra inene rīa ithe Daudi. Nake mūrīu Jehoshafatu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **25** Nadabu mūrū wa Jeroboamu aatuikire mūthamaki wa Isiraeli mwaka wa keerī wa Asa mūthamaki wa Juda, nake agīthamakīra Isiraeli mīaka tīrī. **26** Nīekire maūndū ma waganu maitho-inī ma Jehova, akīrūmīra mīthīire ya ithe na mehia make marīa maatūūmire andū a Isiraeli meehie. **27** Baasha mūrū wa Ahija wa nyūmba ya Isakarū nīaciirīire kūmūkīrīra, nake akīmūūragīra kūu Gibethoni, itūūra rīa Afīlisti, rīrīa Nadabu na Isiraeli othe marīrigīciirīe. **28** Baasha ooragire Nadabu mwaka wa gatatu wa Asa mūthamaki wa Juda na agītūika mūthamaki ithenya rīake. **29** Aambīrīria gūthamaka-rī, nīooragire andū a nyūmba ya Jeroboamu othe. Ndaatīgīrie Jeroboamu mūndū o na ūmwe

arī muoyo, no aamaniinire othe, kúringana na kiugo kía Jehova kíria aaririe na kanua ka ndungata yake Ahija úria Múshiloni, **30** ní úndú wa mehia maría Jeroboamu ekíte na agítuma Isiraeli mehie, na ní úndú níarakarítie Jehova, Ngai wa Isiraeli. **31** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Nadabu, na maría mothe eekire-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **32** Gwatúire mbaara gatagati ka Asa na Baasha múthamaki wa Isiraeli híndi yothe ya wathani wao. **33** Mwaka wa gatátú wa Asa, múthamaki wa Juda-rí, níguo Baasha múrú wa Ahija aatuikire múthamaki wa Isiraeli guothe arí kúu Tiriza, na agíthamaka míaka mírongo íiri na ína. **34** Niekire maúndú ma waganu maitho-ini ma Jehova, akírúmirira míthiire ya Jeroboamu, na mehia make maría maatúimire andú a Isiraeli meehie.

16 Ningí kiugo kía Jehova gígikinya kúri Jehu múrú wa Hanani gia gúúkirira Baasha, akírwo atírí, **2** “Ndakúrutire kuuma rúkúngú-iní nggítua mútongoria wa andú akwa a Isiraeli, no wee úkirúmirira míthiire ya Jeroboamu, na úgítuma andú akwa a Isiraeli meehie, makíndakaria ní úndú wa mehia mao. **3** Ní úndú úcio ngirie kúniina Baasha na nyumba yake, na níngatuma nyumba yaku ítuúke ta íria ya Jeroboamu múrú wa Nebati. **4** Ngui níakarí andú a Baasha aría magakuúra itúúra-iní inene, nacio nyoni cia riera-iní írie aría magakuúra mígúnda-iní.” **5** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Baasha, na úria eekire o na maría aahingirie-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **6** Baasha akíhurúka hamwe na maithe make, na agíthikwo kúu Tiriza. Nake múriú Ela agítuika múthamaki ithenya riake. **7** O na ningí kiugo kía Jehova gígikinya kúri múnabii Jehu, múrú wa Hanani, gíkonií Baasha na nyumba yake, tonú wa waganu wake wothe úria eekite maitho-ini ma Jehova, akamúrakaria ní úndú wa maúndú maría eekite, na ní úndú wa kúhaana ta nyumba ya Jeroboamu, o na ningí tonú wa kúminiina. **8** Mwaka wa mírongo íiri na itandatú wa Asa, múthamaki wa Juda, níguo Ela múrú wa Baasha aatuikire múthamaki wa Isiraeli, agíthamaka arí Tiriza míaka íiri. **9** Nake Zimuri, úmwe wa anene ake, úria waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agícíirira úria ekúmúkirira. Híndi íyo Ela aarí Tiriza, akinyua njoohi múcií kwa Ariza úria warí múrori wa nyumba ya úthamaki kúu Tiriza. **10** Zimuri agítóonya kuo, akímúgútha, akímúragama mwaka-iní wa mírongo íiri na múgwanja wa Asa múthamaki wa Juda. Nake agítuika múthamaki ithenya riake. **11** Aambírira gúthamaka o ro úguo, na agíkarira gíti kía únene-rí, akúrága andú a nyumba ya Baasha othe. Ndaatigirie múndú múrúme o na úmwe, arí múndú wao kana múrta. **12** Ní úndú úcio Zimuri akíniina nyumba yothe ya Baasha, kúringana na kiugo kía Jehova kíria kíarítio na kanua ka múnabii Jehu gia gúúkirira Baasha. **13** Ní úndú wa mehia maría mothe Baasha na múriú Ela meekite na magatuma andú a Isiraeli mehie, na makírakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, ní úndú wa míhianano yao ya kúhooywo ítaarí kiene. **14** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Ela na úria wothe eekire-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **15** Mwaka wa mírongo íiri na múgwanja wa Asa múthamaki wa Juda, Zimuri níathamakire kúu Tiriza míthenya múgwanja. Mbúti cia ita ciakite kambí hakúhi na Gibethoni, itúúra ría Afilisti. **16** Nao andú a Isiraeli maarí kúu kambí makígua atí Zimuri níaciirire múthamaki na akamúragama. Múthenya o ro úcio, marí o kúu kambí makianírira atí Omuri úria warí múnene wa

ita níwe múthamaki wa Isiraeli. **17** Híndi íyo Omuri na andú a Isiraeli othe aría maarí hamwe nake makíehera Gibethoni na makírigiicírira itúúra inene ría Tiriza marítahe. **18** Híndi íria Zimuri onire atí itúúra inene nírianyiiwo-rí, agítóonya gúkaro-iní gia kwígítira kía nyumba ya úthamaki, agígícina na mwaki arí kuo thíini. Ní úndú úcio agíkua, **19** ní úndú wa mehia maría eekite, ageeka maúndú mooru maitho-iní ma Jehova, na gúthii na míthiire ya Jeroboamu o na mehia maría eekite agatuma Isiraeli meehie. **20** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Zimuri, o na maúndú ma úremi maría eekire-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **21** Híndi íyo andú a Isiraeli magíatúkana ikundi ígírí, nuthu ímwe makírúmirira Tibini múrú wa Ginathu atuúke múthamaki, nayo nuthu íyo íngi makírúmirira Omuri. **22** No rírí, arúmírira a Omuri magítóoria arúmírira a Tibini múrú wa Ginathu; Ní úndú úcio Tibini agíkua, nake Omuri agítuika múthamaki. **23** Mwaka wa mírongo ítatú na úmwe wa Asa múthamaki wa Juda, níguo Omuri aatuikire múthamaki wa Isiraeli, nake agíthamaka míaka ikúmi na íiri, itandatú yayo aathamakire arí Tiriza. **24** Nake akígúra karíma ga Samaria kuuma kúri Shemeru na taranda ígírí cia betha, na agíka itúúra inene hau karíma ígúrú, akírítia Samaria, arítanítie na Shemeru úria wakoretwo arí mwene karíma kau. **25** No rírí, Omuri níekire maúndú mooru maitho-iní ma Jehova, akíhíia makírira ya andú othe aría maarí mbere yake. **26** Niathiire na míthiire yothe ya Jeroboamu múrú wa Nebati, na mehia-iní make maría maatúimire andú a Isiraeli meehie; ní úndú úcio makírakaria Jehova Ngai wa Isiraeli ní úndú wa ngai ciao cia míhianano yao ya kúhooywo ítarí kiene. **27** Ha úhoro wa maúndú maría mangí makonií wathani wa Omuri, úria eekire na maría ahingirie-rí, githí matiandikítwo ibuku-iní ría maúndú ma athamaki a Isiraeli? **28** Omuri akíhurúka hamwe na maithe make, agíthikwo Samaria. Nake múriú Ahabu agítuika múthamaki ithenya riake. **29** Mwaka wa mírongo ítatú na ínana wa Asa, múthamaki wa Juda, Ahabu múrú wa Omuri agítuika múthamaki wa Isiraeli, nake agíthamakira Isiraeli arí Samaria míaka mírongo íiri na íiri. **30** Ahabu múrú wa Omuri níekire maúndú maingí mooru maitho-iní ma Jehova, makírira ya múndú o wothe wa aría maarí mbere yake. **31** We to kuona onire gwíka mehia ta ma Jeroboamu múrú wa Nebati arí kaúndú kanini, no-o na níahikirie Jezebeli mwarí wa Ethibaali múthamaki wa Asidoni, na akíambírira gútungata na kúhooya Baali. **32** Niathondekeire Baali kíngongona thíini wa hekarú ya Baali íria aakire kúu Samaria. **33** Ningí Ahabu níathondekeire gítugí kía Ashera, na agíka maúndú maingí mooru gúkira úria athamaki othe a Isiraeli aría maarí mbere yake meekite ma gútuma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare. **34** Ihinda-iní ría Ahabu, Híeli wa kuuma Betheli níacooreirie itúúra ría Jeriko. Aahaandire múthingí waku na thogora wa gúkuirwo ní múriú wake wa irigíthathi Abiramu, nacio íhingo ciakuo agícíaka na thogora wa gúkuirwo ní múriú wake Segubu úria warí múnini, kúringana na kiugo kía Jehova kíria kíarítio ní Joshua múrú wa Nuni.

17 Na rírí, Elia úria Mútishibi kuuma Tishibi, thíini wa Gileadi, akíira Ahabu atírí, “O ta úria Jehova, Ngai wa Isiraeli, atúúragama muoyo, úria níi ndungatagíra-rí, míaka íria ígúúka gútgígúcooka kúgia ime kana mbura, tígá na úndú wa kiugo giakwa.” **2** Ningí kiugo kía Jehova gígikinya Elia akírwo atírí, **3** “Úkíra uume gúku, werekere mwena wa irathíro, úkehithe múkuru-iní wa Kerithu mwena wa irathíro

wa Jorodani. 4 Ūrinyuuaga maai karūū-ini kau, na ninjathite mahuru makūrehagire irio kuo.” 5 Nī ūndū ūcio Elija agīka o ta ūria Jehova aamwīre. Agithii mūkuru-ini wa Kerithu, mwena wa irathiro wa Jorodani, na agtikara kuo. 6 Mahuru maamūtwaragira mūgate na nyama rūciini, na makamūtwarira mūgate na nyama hwa-ini, nake akanyuuaga maai ma karūū kau. 7 Thuutha ūcio, karūū kau gakhūa tondū gūtikoretwo kūrī na mbura būrūri ūcio. 8 Hīndī ūyo kiugo kīa Jehova gīgikinyīra Elija ringī, akīrwo atīrī, 9 “Thii o rīmwe nginya Zarefathu kūu Sidoni ūgaikare kuo. Nīnjathite mūtumia wa ndigwa wa kūu ūgakehe ireo.” 10 Nī ūndū ūcio agithii Zarefathu. Hīndī ūria aakinyire kīhingo-ini gīa itūura, agīkora mūtumia wa ndigwa hau akīūngania tūkū. Akīmwīta, akīmūria atīrī, “Wahota kūndehera tūūi tūnini na gikombe nīgeetha nyue?” 11 Mūtumia ūcio agītua gūthii kūmūgīrira maai-rī, akīmwīta, akīmwīra atīrī, “Ndagūthaita ndehera kienyi kīa mūgate ndīe.” 12 Mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova Ngai waku atūūraga muoyo-rī, nī ndīrī na mūgate na kamūtu kanini karī ndigithū-ini na tūguta tūnini tūrī cuba-ini. Na rīu ndīrongania tūkū tūtū ndware mūciī, nīgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nīguo tūrī tūcooke tūkue.” 13 Elija akīmwīra atīrī, “Tiga gwītīgira. Thii mūciī na wike o ta ūrio ūgo wa. No wambe ūndugire kamūgate kanini kuumanagia na kīrīa ūrī nakīo, ūndehera ūcooke wīthondekere wee na mwana waku. 14 Tondū ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraēli ekuuga: ‘Ndgithū ndīrī hīndī īgathira mūtu namo maguta matirī hīndī magathira cuba-ini, nginya mūthenya ūria Jehova akaheana mbura būrūri-ini ūyū.’” 15 Nake agithii agīka o ūguo Elija aamwīre. Nī ūndū ūcio o mūthenya nī kwarī na irio cia Elija, na cia mūtumia ūcio na nyūmba yake. 16 Nīgūkorwo ndigithū ndīathiraga mūtu nayo cuba ndīathiraga maguta, kūrīngana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija. 17 Thuutha ūcio mūrīu wa mūtumia ūcio mwene mūciī akīrwarā. Nake akīhīrwo mūno makīria, nginya agītiga kūhīhia. 18 Mūtumia ūcio akīra Elija atīrī, “Nī ūhorō ūrīkū ūrī naguo na nī, wee mīndū wa Ngai? Kai wokire kūndīrīkīania mehīa makwa, na tūūrage mūrū wakwa?” 19 Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Nengera mūrūguo,” akīmūrta moko-ini make, akīmūtwarā kanyūmba ka igūrū karīa aikaraga, akīmūkoma ūrīrī-ini wake. 20 Nake agīkaira Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova Ngai wakwa, kai ningī warehere mūtumia ūyū wa ndigwa mūtino, ūyū njīkarīte ndī mūgeni gwake, na ūndū wa kūrēka mūrīu wake akue?” 21 Nake agītambūrūkia igūrū rīa kahīi kau maita matatū na agīkaira Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahīi gaka ūgacookerere!” 22 Jehova akīgua gūkaya kwa Elija, naguo muoyo wa kahīi kau ūgīgacookerera, gagīcooka muoyo. 23 Elija akīoya mwana ūcio akīmūkūrūkia kuuma kanyūmba ka igūrū, akīmūtoonyia nyūmba. Akīmūnengera nyina, akīmwīra atīrī, “Ta kīrore, mūrūguo arī muoyol!” 24 Nake mūtumia ūcio akīra Elija atīrī, “Rīu nīndamenya atī ūrī mīndū wa Ngai, na atī kiugo kīa Jehova kīrīa kīumite kanua gaku nī kīa ma.”

18 Thuutha wa ihinda iraya, mwaka-ini wa gatātū, kiugo kīa Jehova gīgikinyīra Elija, akīrwo atīrī, “Ūkīra ūthii ūkeyonanie harī Ahabu, na thuutha wa ūguo nīnguuria mbura būrūri-ini ūyū.” 2 Nī ūndū ūcio Elija agithii kwīnonania kūrī Ahabu. Na rīrī, ng’aragu yarī nene mūno kūu Samaria, 3 nake Ahabu nīatūmanīre Obadia ūrīa warī mūrūgamīrīrī wa nyūmba yake ya ūthamaki. (Obadia aarī mwītīkia weheanīte mūno kūrī Jehova. 4 Rīrīa Jezebeli ooragithagia anabii a Jehova,

Obadia nīoete anabii igana rīmwe akamahitha ngurunga-ini igīrī, o īmwe andū mīrongo ītano, na akamaheaga irio na maai.) 5 Ahabu akīra Obadia atīrī, “Thiūrūrūka būrūri wothe ūthii ithima-ini ciothe, na itumba-ini. No gūkorwo tuona handū harī nyeki īngītūria mbarathi na nyūmbū muoyo, nīguo tūtīkoorage nyamū o na īmwe iitū.” 6 Nī ūndū ūcio makīgayana būrūri ūcio o eerī o mīndū kūrīa egūtīkanīria, Ahabu agithii mwena ūmwe na Obadia agithii mwena ūrīa ūngī. 7 Rīrīa Obadia aathīiaga-rī, agītūngana na Elija. Obadia akīmūmenya, akīnamīrira, agītūrumithia ūthii thī, akīmūria atīrī, “Ti-itherū nīwe, mwathi wakwa Elija?” 8 Nake agīcooka atīrī, “Tī nī nīi, thii ūkeere Ahabu mwathi waku atīrī, ‘Elija arī gūkū.’” 9 Obadia akīmūria atīrī, “Kai njīkite ūuru ūrīkū, nīguo ūūneane nī ndungata yaku moko-ini ma Ahabu njūrāgwō? 10 Ti-itheru o ta ūria Jehova Ngai waku atūūraga muoyo-rī, gūtīrī rūrīrī kana ūthamaki mwathi wakwa atarī aatūmana ūgacario. Na rūrīrī kana ūthamaki o wothe woiga ndūrī kuo, nake akehīthia andū akuo moige na ma atī matikuonete. 11 Na rīu ūranjīra thii kūrī mwathi wakwa ngamwīre atīrī, ‘Elija arī gūkū.’ 12 Nī ndiū kūrīa Roho wa Jehova agīgūtwarā twatigana nawe. Ingīthii njīre Ahabu ūguo na acooke akwagerī, nīekūnjūraga. No nī ndungata yaku ndūire wooyāa Jehova kuuma ndī o mūnini. 13 Wee mwathi wakwa-rī, kai ūtari waigua ūrīa ndeekire rīrīa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ūrīa ndaahithire anabii a Jehova igana rīmwe ngurunga-ini igīrī, o īmwe anabii mīrongo ītano, na ngamaheaga irio na maai? 14 Na rīu ūranjīra thii kūrī mwathi wakwa ngamwīre atīrī, ‘Elija arī gūkū.’ Nīekūnjūraga!” 15 Elija akīmwīra atīrī, “O ta ūria Jehova Mwene-Hinya-Wothe ūrīa ndungatagīra atūūraga muoyo-rī, ti-itherū nīngwōnīthania nī mwene kūrī Ahabu ūmūthī.” 16 Nī ūndū ūcio Obadia agithii gūtūnga Ahabu akīmwīra ūhorō ūcio, nake Ahabu agithii gūtūnga Elija. 17 Rīrīa Ahabu onire Elija, akīmwīra atīrī, “Wee nīwe, wee mūnyariiri wa Isiraēli?” 18 Elija akīmūcookeria atīrī, “Nīi ndinyariirite Isiraēli. No wee na nyūmba ya thoguo, nī inyuū mwīkite ūguo. Nīmwatiganīire maathanī ma Jehova na mūkīrūmīrīa Baali. 19 Rīu tūmana andū moime Isiraēli guothe, moke tūcemanie nao Kīrīma-ini gīa Karimeli. Na ūrehe anabii arīa a Baali magana mana ma mīrongo ītano na anabii a Ashera magana mana, arīa marīāgira metha-ini ya Jezebeli.” 20 Nī ūndū ūcio Ahabu agītūmana Isiraēli guothe na agīcookanīrīria anabii Kīrīma-ini gīa Karimeli. 21 Elija agithii mbere ya andū akīmeera atīrī, “Nī nginya rī mūgūtūura mūthanganagīria njīra igīrī? Agīkorwo Jehova nīwe Ngai-rī, mūrūmīrīre, no agīkorwo Baali nīwe Ngai-rī, mūkīmūrūmīrīre we.” No andū acio matiamūcookeirie ūndū o na ūmwe. 22 Hīndī ūyo Elija akīmeera atīrī, “Nīi nyiki no nīi ndīgītwo ndī mūnabii wa Jehova, no Baali arī na anabii magana mana ma mīrongo ītano. 23 Tūreherei ndegwa igīrī. Reke methuurīre ndegwa īmwe, na mamītīnangie icunjī, macooke mamīgīrīre ngū igūrū, no matigaakie mwaki. Na nīi haarīre ndegwa ūyo īngī, na ndīmīgīrīre ngū igūrū, na ndigwakia mwaki. 24 Ningī mūcooke mūkāire rīitwa rīa ngai wanyu, na nīi ngāire rīitwa rīa Jehova. Na ngai ūrīa ūgūcooka mahooya na ūndū wa kūrēhe mwaki-rī, ūcio nīwe Ngai.” Nao andū othe makiuga atīrī, “Ūguo woiga nī wega.” 25 Elija akīra anabii a Baali atīrī, “Thuurai ndegwa īmwe, mwambīrīre kīmīhaarīria, tondū nī inyuū mūkīrī aingī. Mūkāire rīitwa rīa ngai wanyu, na mūtīgaakie mwaki.” 26 Tondū ūcio makīoya ndegwa rīra maahīro mākīmīhaarīria. Magīkaira rīitwa rīa Baali kuuma rūciini nginya mīaraho, mākianīrīra makiugaga atīrī, “Wee Baali tūguel!” No matiigana

gücookerio, tondü gütiari mündü wa kumacookeria. Nao makirügariga, makinaga, na magthiürürüka kigongona kü maathondekete. **27** Miaraho yakinya-rí, Elia akiambiria kumanyürüria, akimeera atiri, “Aniriri müno! Ti-itherü we akiri ngai! No gükorwo e na maündü areciiria, kana e na mihang’o, kana agathi rüendo. No gükorwo niakomete na no nginya okirio.” **28** Tondü ücio makianirira müno, na magthimanga na hiü cia njora na matimü, nginya thakame ikiambiria künyürürüka, tondü ücio niguu warí mütuگو wao. **29** Na riri, miaraho yahitüka-rí, magthii o na mbere na ürathi wao wa matühüü nginya ihinda ría igongona ría hwa-iní. No gütiari na macookiga, na gütiari o na ümwe wa kumacookeria, na gütiari o na ümwe wa kumarümbüya. **30** Ningi Elia akira andü othe atiri, “Okokaai hakuhi na ni!” Nao andü acio magthii hakuhi nake. Elia agicookereria kigongona kía Jehova tondü nigthükangitio. **31** Elia akioya mahiga ikümi na meeri küringana na mihiriga ya njarwa cia Jakubu, üria wakinyüirwo ni kiugo kía Jehova akirwo atiri, “Üritagwo Isiraeli.” **32** Nake agiaka kigongona na mahiga macio riütwa-iní ría Jehova, na akienja mütaru mwarí üngiganira ibaba igiri cia mbegü, ükiriigiciria kigongona kü. **33** Akira ngu, agithinga ndegwa iyo icunji, na akimiirira ngu igürü. Ningi akimeera atiri, “Iyuria mitüngi ina minene maai, mümafirirre igürü ría iruta na igürü ría ngu.” **34** Akimeera atiri, “Ikai üguo ringi,” nao magika o ro üguo. Akimaatha akimeera atiri, “Ikai üguo riita ría gatatu,” nao magika üguo riita ría gatatu. **35** Nao maai macio magtherera güthiürürüka kigongona, o na makiyüra mütaru. **36** Ihinda ría küruta igongona-rí, münbii Elia agiokooka hau mbere na akihooya atiri: “Wee Jehova Ngai wa Ibrahümu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kümenyeke ümüthi atí Wee niwe Ngai thüini wa Isiraeli, na ningi atí ni ndjandjate. **37** Njigua, Wee Jehova, njigua, nigeetha andü aya mamenye atí Wee Jehova niwe Ngai, na atí nüükügarüta ngoro ciao igicookerere.” **38** Naguo mwaki wa Jehova ügikürüka ügicina igonaa, na ngu icio, na mahiga, o na tüiri, ningi üking’aria maai maría maari mütaru. **39** Hündi ría andü othe moonire ündü ücio, makigüta, magthürumithia mothüü thí, makianirira makiuga atiri, “Jehova niwe Ngai! Jehova niwe Ngai!” **40** Nake Elia agiatha andü acio akimeera atiri, “Nyiitai anabii acio a Baali. Mütikareke o na ümwe wao oore!” Nao makimanyiita, nake Elia akiuga maikürüko gütaamba-iní gía Kishoni mooragirwo kuo. **41** Nake Elia akira Ahabu atiri, “Thii ürre na ünuye tondü küri na mühüyüko wa mbura nene.” **42** Ni ündü ücio Ahabu agithii, akiria na akinyua, nowe Elia akiambata Kirima igürü gía Karimeli, akimamirira nginya thí, agitoonyia mütwegatagati ka maru make. **43** Nake akira ndungata yake atiri, “Thii ütühirre iria-iní,” nayo ikiambata igicüthirria. Ikiuga atiri, “Hatiri kindü.” Nake Elia akimüira icooke ho ringi na ringi maita mügwanja. **44** Riita ría mügwanja ndungata iyo ikimwira atiri, “Ni harí na gatü kanini kaigana guoko kwa mündü karoimira kuuma iria-iní.” Ni ündü ücio Elia akimüira atiri, “Thii ükeere Ahabu atiri, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ükürüke ütanahingirüo ni mbura.’” **45** Hündi iyo igürü rigithimba ni ündü wa matu, na rühuho rükühurutana, gükiura mbura nene, nake Ahabu akilhaica ngaari yake agithii Jezireeli. **46** Naguo hinya wa Jehova ügüka igürü ría Elia, akihthora akirümia nguo yake na mücibi, akihanyüka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19 Na riri, Ahabu akira Jezebeli üria wothe Elia eekite, o na üria ooragithitie anabii othe a Baali na rühiu rwa njora. **2** Ni ündü ücio Jezebeli agitümira Elia mündü akamwira atiri, “Ngai ciakwa iroothüura o na ikirirrie güthüura, angikorwo ihinda ta riri rüciü, ndigatüma muoyo waku ühaane ta wa ümwe wa anabii acio ürooragire.” **3** Elia agithigira akira nguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba küu Juda, agithiga ndungata yake kuo, **4** nowe mwene, agithii rüendo rwa müthenya ümwe na küu werü-iní. Agikinya müti-iní wa mwethia, agiikara thü küüruru-iní kiagu, akihooya akue. Akiuga atiri, “Jehova, ninyonete mathüina ma künjigana. Oya muoyo wakwa; ni ndiri mwega gükara maithe makwa ma tene.” **5** Agikoma toro hau rungu rwa müti ücio. O rimwe müraika akimühütia, akimwira atiri, “Ükura ürre.” **6** Akithigüra, na hau mütweg-iní wake haari na mügate wahithitio na makara mahiü, na ni haari na ndigithü yarí na maai. Akiria na akinyua, agicooka agikoma ringi. **7** Müraika ücio wa Jehova akimükora hündi ya keeri, akimühütia, akimwira atiri, “Ükura ürre nigükorwo rüendo rüria rüri mbere yaku ni rüraiho müno.” **8** Ni ündü ücio agüküra akiria na akinyua. Akigü na hinya ni ündü wa irio icio, agithii matukü mirongo ina, müthenya na ütükü, nginya agikinya Horebu, kirima-iní kía Ngai. **9** Küu agithii agitoonyia ngurunga, akiraara ho. Nakiu kiugo kía Jehova gikimükinyira, akürüo atiri, “Elia, üreka atia haha?” **10** Nake agicooka atiri, “Ni ngoretwo ndí na kiyü kinene ni ündü wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andü a Isiraeli nao nimaregete kirikaniro giaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rühiu rwa njora. No ni nyiki ndigarite, na rüu o na ni nimarageria künjüraga.” **11** Nake Jehova akimwira atiri, “Uma üthii ürügame kirima-iní mbere ya Jehova, nigükorwo Jehova akiriü kühitükira ho.” Hündi iyo rühuho rüene rwa hinya rügiatüranga irima na rügithethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaari rühuho-iní rüu. Thuutha wa rühuho gükigüta güthingithia, no Jehova ndaari güthingithia-iní kü. **12** Thuutha wa güthingithia gügüka mwaki, no Jehova ndaari mwaki-iní ücio, na thuutha wa mwaki ücio gügüka mügambo müceke, mühooreru. **13** Riria Elia aguire mügambo ücio, akigücuca nguo yake akühübiria üthii, na akiuma akirügama müromo-iní wa ngurunga. Hündi iyo mügambo ükimüuria atiri, “Elia, üreka atia haha?” **14** Nake agicooka atiri, “Ni ngoretwo ndí na kiyü kinene ni ündü wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andü a Isiraeli nao nimaregete kirikaniro giaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rühiu rwa njora. No ni nyiki ndigarite, na rüu o na ni nimarageria künjüraga.” **15** Jehova akimwira atiri, “Ükura ücookero o njira iria woküre, üthii nginya Werü wa Dameski. Wakinya kuo-rí, ütühirre Hazaeli maguta atuike müthamaki wa Suriata. **16** Ücooke ütühirre Jehu müru wa Nimushi maguta atuike müthamaki wa Isiraeli, na ütühirre Elisha müru wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta niguu atuike münbii ithenya riaku. **17** Jehu niakooraga üria wothe ükaahonoka rühiu rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha niakooraga üria wothe ükaahonoka rühiu rwa njora rwa Jehu. **18** Na riri, ninditigüire ngiri mügwanja thüini wa Isiraeli, othe aría matari maaturüria Baali ndu, na matari maamimumunya.” **19** Ni ündü ücio Elia akiuma küu, agithii agikora Elisha müru wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikümi na igiri ciohanitio na macooki igiri igiri, nowe aatwarithigia icooki ría ikümi na meeri. Elia agithii harí we na akimüküria nguo yake ya igürü. **20** Nake Elisha agitiganirira ndegwa ciaka akirümirira Elia. Akimwira atiri, “Njithikiria ngoigire baba na maitü ühoro, njooke

njũke tũthĩi nawe.” Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Cooka, kaĩ arĩ atĩa ndagwĩka?” **21** Nĩ ùndũ ùcio Elisha akĩmũtĩga, agĩcooka. Akĩoya ndegwa icio ciake cia macooki, agĩcithĩnja. Agĩakia mwaki na mĩraũ, akĩruga nyama, agĩcihe andũ makĩrĩa. Thuutha ùcio akiumagara, akĩrũmĩrĩra Elija, agĩtuĩka mũteithia wake.

20 Na rĩrĩ, Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake ciothe cia ita, agĩwarana hamwe na athamaki mĩrongo itatũ na eerĩ, marĩ na mbarathi na ngaari cia ita, akĩambata akĩrigicĩria itũũra rĩa Samaria na akĩrĩtharĩkĩra. **2** Agĩtũma andũ mathĩi itũũra rĩu inene kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, makamwĩre atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ùũ: **3** ‘Betha na thahabu ciaku nĩ ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arĩa ega mũno, nĩ akwa.’” **4** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “O ùguo uugĩte, wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩ mwene ndĩ waku, na kĩrĩa gĩothe ndĩ nakĩo nĩ gĩaku.” **5** Nao andũ acio maatũmitwo magĩcooka rĩngĩ makiuga atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ùũ: ‘Ndaatũmanire ngianda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. **6** No ihinda ta rĩrĩ rũciũ nĩngatũma anene akwa moke moiruarie nyũmba ya ùthamaki na nyũmba cia anene aku. Nĩmagataha indo ciothe iria cia bata, macikuu.’” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩta athuuri othe a bũrũri ùcio, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtirona atĩ mũndũ ùyũ nĩ haaro aracaria! Rĩria aatũmanire agĩtĩa atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rĩ, nĩ ndiamũgiririe.” **8** Athuuri na andũ othe makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kũmũthikĩrĩa, na ndũgetikĩre maũndũ macio mothe arenda.” **9** Nake agĩcookeria andũ acio maatũmitwo nĩ Beni-Hadadi, akĩmeera atĩrĩ, “Iraĩ mũthamaki, mwathi wakwa atĩrĩ, ndungata yaku nĩngwĩka maũndũ marĩa woririe rĩa mbere, no ùndũ ùyũ ùrenda rĩu ndingĩwĩĩkĩra.” Magĩthĩi magĩcookeria Beni-Hadadi ùhoru ùcio. **10** Nĩngĩ Beni-Hadadi agĩtũma ùhoru rĩngĩ kũrĩ Ahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai iroothũra na ikĩrĩrĩrie gũthũra, kũngĩtigara rũkũngĩ Samaria rũiganu rwa kũhe andũ akwa o mũndũ ngundi imwe.” **11** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcooka atĩrĩ, “Mwĩre ùũ: ‘Mũndũ ùrĩa ùreyooha indo cia mbaara ndaagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩia ta mũndũ ùrĩa ùraciruta.’” **12** Hĩndĩ irĩa Beni-Hadadi agĩũre ùhoru ùcio rĩria we na athamaki acio manyuuga me hema-inĩ ciao, agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩrie gũtharĩkĩra Samaria.” Nĩ ùndũ ùcio makĩhaarĩria gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene. **13** Ihinda rĩu mũnabii agĩũka kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: ‘Nĩũrona ita rĩrĩ inene ùũ? Nĩngũrĩneana moko-inĩ maku ùmũthĩ, nĩgeetha ùmenye atĩ nĩ nĩ Jehova.’” **14** Nake Ahabu akĩũria atĩrĩ, “No nũũ ùgwĩka ùguo?” Nake mũnabii ùcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: Anene ethĩ arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩ megwĩka ùguo.” Nĩngĩ akĩũria atĩrĩ, “Na nũũ ùkaambĩrĩria mbaara?” Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe ùkaambĩrĩria.” **15** Nĩ ùndũ ùcio Ahabu agĩtĩa anene arĩa ethĩ 232 arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri. Nĩngĩ agĩcookanĩrĩria andũ acio angĩ a andũ a Isiraeli othe maarĩ 7,000. **16** Nao makiumagara mĩaraho hĩndĩ irĩa Beni-Hadadi na athamaki acio mĩrongo itatũ na eerĩ arĩa maarĩ rũmwe nake, maanyuuga njoohi marĩ hema-inĩ ciao. **17** Anene acio ethĩ matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩ maathiire mbere. Hĩndĩ iyo Beni-Hadadi nĩatũmĩte andũ a gũthigaana, nao makĩmũrehere ùhoru atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na andũ marooka moimĩte Samaria.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo mokĩte na thayũ-

rĩ, manyiitei marĩ muoyo; angĩkorwo nĩ mbaara wa marehe-rĩ, manyiitei marĩ muoyo.” **19** Anene acio ethĩ atongoria a mbũtũ cia bũrũri makiumagara kuuma itũũra-inĩ marũmĩrĩrwo nĩ mbũtũ ya ita, **20** na o mũndũ akĩũraga thũ yake. Nĩ ùndũ ùcio Asuriata makĩũra maingatĩthĩtio nĩ andũ a Isiraeli. No Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata akĩũra ahaicĩte mbarathi me na andũ amwe ake arĩa ahaici a mbarathi. **21** Mũthamaki wa Isiraeli akĩmatĩndĩka na agĩtooria mbarathi na ngaari cia ita, akĩũraga Asuriata aingĩ mũno. **22** Thuutha ùcio mũnabii agĩkora mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie wega, na wone ùria kwagĩrĩre nĩ gwĩkw, tondu kĩmera kĩria gũũka mũthamaki wa Suriata nĩagagũtharĩkĩra rĩngĩ.” **23** Ihinda-inĩ rĩu anene a mũthamaki wa Suriata makĩmũtaara atĩrĩ, “Ngai cia andũ a Isiraeli nĩ ngai cia irĩma-inĩ. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire matũkĩrie hinya. No tũngĩhũũrana nao werũ-inĩ, ti-itherũ nĩtũkamakĩria hinya. **24** Ika atĩrĩ: Eheria athamaki othe kuuma mbũtũ-inĩ ciao, na ùmakũũranie na anene angĩ. **25** No nginya warahũre ita ta rĩria wateire, mbarathi o harĩ mbarathi, na ngaari ya ita harĩ o ngaari ya ita, nĩgeetha tũhote kũrĩa na Isiraeli werũ-inĩ. Ti-itherũ hĩndĩ iyo nĩ tũgaakorwo tũrĩ na hinya kũmakĩra.” Mũthamaki agĩtũkania nao na agĩka o ùguo. **26** Kĩmera kĩria kĩarũmĩrĩre gĩakinya-rĩ, Beni-Hadadi agĩcookanĩrĩria Asuriata, magĩthĩ Afeki makarũe na andũ a Isiraeli. **27** Rĩria andũ a Isiraeli o nao maacookanĩrĩrio na makĩneo indo ciothe, makiumagara magatũngane nao. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao ing’ethanĩre nao matarĩi ta tũrũuru twĩrĩ wa mbũri. Hĩndĩ iyo Asuriata maiyũrite bũrũri ùcio wothe. **28** Mũndũ wa Ngai agĩũka, akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: ‘Tondu Asuriata mareciiria Jehova nĩ ngai wa irĩma-inĩ na ti ngai wa ituamba-inĩ-rĩ, nĩngũneana mbũtũ ìno nene ùũ moko-inĩ maku, nawe ùmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’” **29** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja maikarĩre mambite hema ciao mang’ethanĩre, na mĩthenya wa mũgwanja makĩambĩrĩria mbaara. Andũ a Isiraeli makĩũraga thigari 100,000 cia magĩrũrũ cia Asuriata, mĩthenya ùmwe. **30** Acio angĩ makĩũria itũũra inene rĩa Afeki, kũria rũthĩngo rwagwĩrĩre andũ a 27,000. Nake Beni-Hadadi akĩũria itũũra inene akĩhĩtha kanyũmba ga thĩnĩ. **31** Anene ake makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩtũguĩte atĩ athamaki a nyũmba ya Isiraeli nĩ marĩ tha. Twĩtikĩrie tũthĩi kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli twĩhotorete nguo cia makũnia njohero na twĩrigicĩrie mĩhĩndo mĩtwe iitũ. No gũkorwo nĩagetĩkĩra kũhonokia muoyo waku.” **32** Makĩhĩhota nguo cia makũnia njohero, na makĩrigicĩria mĩhĩndo mĩtwe nao, magĩthĩi kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egũkwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita reke ndũire muoyo.’” Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Arĩ o muoyo? Ùcio-rĩ, nĩ mũrũ wa baba.” **33** Andũ acio makĩguo ùguo meerwo naĩ kimenyithia kiega, makigwafiria kiugu gĩake, makiuga atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, Beni-Hadadi nĩ mũrũ wa thoguo.” Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Thĩi mũmũrehe.” Rĩria Beni-Hadadi oimĩrĩre, Ahabu akĩmũingĩria ngaari-inĩ yake ya ita. **34** Beni-Hadadi akĩra Mũthamaki Ahabu atĩrĩ, “Nĩngũgũcookeria matũũra marĩa baba aatunyire thoguo, nawe ùthondeke kũndũ kwa wonjoria thĩnĩ wa Dameski, o ta ùria baba eekite Samaria.” Nake Ahabu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩgia na kĩrĩkanĩro kĩa ùiguano witũ nawe, nĩngũrekereria ùthĩi.” Nĩ ùndũ ùcio magĩthondeka kĩrĩkanĩro kĩa ùiguano, akĩmũwĩkĩria athĩi. **35** Na ùndũ wa kiugu kĩa Jehova, mũndũ ùmwe wa arĩa a anabii nĩerĩe mũndũ wa thĩritũ yake atĩrĩ, “Ngũtha na mũtĩ waku wa mbaara,” no mũndũ ùcio akĩrega. **36** Nĩ ùndũ ùcio mũnabii akĩmwĩra atĩrĩ,

“Tondū ndūnathikira Jehova-rī, wathii wandiga o ūguo niūkūūrāgwō nī mūrūūthi.” Na thuuha wa mūdū ūcio gūthi-rī, agikorwo nī mūrūūthi, ūkīmūūrāga. **37** Ningī mūnabii akīona mūdū ūngī, akīmwira atīrī, “Ndagūthaiha ngūtha,” nake mūdū ūcio akīmūgūtha na akīmūtihiā. **38** Mūnabii agīthī, akīrūgama mūkīra-inī wa njira etereire mūthamaki. Ehumbirite maitho na gītambaya kīa mūtwe nīguo ndakamenyeke. **39** Na rīrī mūthamaki aahītūkaga-rī, mūnabii ūcio akīmwita, akīmwira atīrī, “Nii ndungata yaku ndirathite haria mbaara ineneheire, nake mūdū ūmwe arooka kūrī nī arī na mūdū mūtahe, aranjīra atīrī, ‘Rangira mūdū ūyū, na angīra, wee nīwe ūkoarogō handū hake, kana ūrīhe taranda imwe ya betha.’” **40** Hīndī rīrī ndungata yaku yaḡīre na mīhang’o ya haha na haria mūdū ūcio akīūra.” Mūthamaki wa Isiraeli akiuga atīrī, “Rīu nīrīo itūro riaku, o ta ūguo wee mwene woiga.” **41** Hīndī iyo mūnabii akīheheria gītambaya maitho-inī na ihanya, nake mūthamaki wa Isiraeli akīmūmenya atī nī ūmwe wa anabii. **42** Akīra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Nīūrekereire mūdū ūrīa nī ndiratuite atī no nginya akue. Nī ūndū ūcio wee nīwe ūgūkua handū hake, nao andū aku moarogō handū ha andū ake.’” **43** Mūthamaki wa Isiraeli agīthī Samaria nyūmba-inī yake ya ūthamaki athitīte gīthiithi na arī mūrakarū.

21 Na rīrī, thuuha ūcio gūkūgīa na ūndū wakonīi mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjezeireeli. Mūgūnda ūcio wa mīthabībū warī kūu Jezireeli, hakuhi na nyūmba ya ūthamaki ya Ahabu mūthamaki wa Samaria. **2** Nake Ahabu akīra Nabothu atīrī, “He mūgūnda waku wa mīthabībū haandage mboga, tondū ūrī hakuhi na nyūmba yakwa ya ūthamaki. Nīngūgūkūūrānīria na mūgūnda ūngī wa mīthabībū mwega gūkīra iyū, kana ūngīona arī wega, no ngūhe mbeeca ciiganite thogora wāguo.” **3** No Nabothu akīmūcookeria atīrī, “Jehova arogīria ngūhe igai rīa maithē makwa.” **4** Nī ūndū ūcio Ahabu akīnūka athitīte gīthiithi na arī mūrakarū, tondū Nabothu ūrīa Mūjezeireeli nīamwīre atīrī, “Ndingikūhe igai rīa maithē makwa.” Agīkoma ūrīrī wake ang’athīte na akīrega kūrīa irio. **5** Nake Jezebeli mūtumia wake akīngīra akīmūria atīrī, “Nī kīi gītūmite ūtukie gīthiithi? Ūrārega kūrīa irio nīkī?” **6** Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī tondū njīrīre Nabothu ūrīa Mūjezeireeli atīrī, ‘Nyenderia mūgūnda waku wa mīthabībū, kana ūngīona kwagīrīre, ngūhe mūgūnda ūngī wa mīthabībū handū hāguo.’ No anjīra atīrī, ‘Ndingikūhe mūgūnda wakwa wa mīthabībū.’” **7** Jezebeli mūtumia wake akīmwira atīrī, “Ūguo nīguo ūgwīka arī we mūthamaki wa Isiraeli? Ūkīra ūrīel Kena. Nī nīi ngūkūhe mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūcio Mūjezeireeli.” **8** Nī ūndū ūcio akīandika marūa na rītwa rīa Ahabu, na akīmāhūria mūhūūri wake, akīmatūma kūrī athuuri na anene arīa maatūranāgia na Nabothu itūūra-inī rīake inene. **9** Marūa-inī macio aandikite ūū: “Anīrīrai mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na mūkarīrie Nabothu handū ekuoneka, gatagatī ka andū. **10** No mūīge imaramari igīrī imūng’etheire, mūciire irute ūira wa atī nīarūmīte Ngai na akaruma mūthamaki. Mūcooke mūmūmie nja ya itūūra mūmūhūre na mahiga nyuguto nginya akue.” **11** Nī ūndū ūcio athuuri na anene arīa maatūragā itūūra-inī inene rīa Nabothu magūka o ta ūrīa Jezebeli aathanite marūa-inī macio aamaandikīre. **12** Makīanīria mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na magīkarīria Nabothu handū ekuoneka, gatagatī-inī ka andū. **13** Ningī imaramari igīrī igūkara imūng’etheire, na ikīrūta thitango ya gūkīrīra Nabothu mbere ya andū, ikiuga

atīrī, “Nabothu nīarūmīte Ngai, na akaruma mūthamaki.” Nī ūndū ūcio makīmūmia nja ya itūūra inene, makīmūhūra na mahiga nyuguto nginya agīkua. **14** Magīcooka magītware ūhorō kūrī Jezebeli, makīmwira atīrī, “Nabothu nīmūhūre na mahiga nyuguto na nī mūkuū.” **15** Jezebeli aarīka kūigua atī Nabothu nīahūrītwa na mahiga nyuguto agakua-rī, akīra Ahabu atīrī “Ūkīra wīgwatire mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjezeireeli ūcio araregete gūkwenderia. Ndarī muoyo, nīakuite.” **16** Hīndī rīrī Ahabu aigūire atī Nabothu nīakuite, agīkūra, agīkūrūka akegwatire mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu. **17** Na rīrī, kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Elīja ūrīa Mūtishibi akīrowo atīrī, **18** “Ikūrūka ūgatūnge Ahabu mūthamaki wa Isiraeli, ūrīa wathanaga Samaria. Rīu arī mūgūnda-inī wa mīthabībū wa Nabothu kūrīa athīte kwīgwatira mūgūnda ūcio ūtūike wake. **19** Mwirē atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Gīthī ndūūrāgite mūdū na ūkaamūtunya indo ciake?’ Ningī ūmīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Handū haria ngui iracūnīre thakame ya Nabothu-rī, hau no ho ngui igaacūnīra thakame yaku, īi, yaku wee mwene!’” **20** Nake Ahabu akīra Elīja atīrī, “Wee thū yakwa, anga nīwangora!” Nake Elīja agīcookia atīrī, “Ūi, nīndagūkora, tondū nīwīrutīre gwīka ūūru maitho-inī ma Jehova. **21** ‘Na rīrī, nīngūkūheherē mwanangīko. Nīngūnīna njīaro ciaku, na nīnīre Ahabu ciana ciothe cia arūme thīnī wa Isiraeli, arī ngombo kana ūrīa ūtarī ngombo. **22** Nīngatūma nyūmba yaku ihaane o ta ya Jeroboamu mūrū wa Nebatī, na ta ya Baasha mūrū wa Ahīja, tondū nīūdakarīte na ūgatūma Isiraeli mehīe.’” **23** “Nāguo ūhorō ūkonīi Jezebeli, Jehova ekuuga ūū: ‘Ngui nīgatambūrangīra Jezebeli rūthīngō-inī rwa Jezireeli.’” **24** “Andū a Ahabu arīa magākuīra itūūra-inī, makaarīto nī ngui. Nao arīa magākuīra mūgūnda-inī makaarīto nī nyoni cia rīera-inī.” **25** (Na rīrī, gūtīrī kuoneka mūdū ta Ahabu werūtīre gwīka ūūru maitho-inī ma Jehova, arīngīrīrio nī mūtumia wake Jezebeli. **26** Mītugo yake yarī mīuru mūno nī ūndū wa kūrūmīrīra mīhianano ya kūhooywo ta ūrīa Aamori meekaga, arīa Jehova aingātire akīmeheria mbere ya Isiraeli.) **27** Hīndī rīrī Ahabu aigūire ciugo icio, agītārāngā nguo ciake, akīhumba nguo ya ikūnia na akīhīnga kūrīa irio. Aakomaga ehumbite nguo ya ikūnia na agathīaga enyīhītie. **28** Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīgīkinyīra Elīja ūrīa Mūtishibi, akīūrio atīrī: **29** “Nīwonete ūrīa Ahabu enyīhītie mbere yakwa? Tondū we nīenyīhītie, ndikarehe mwanangīko iyū matukū-inī make, no nīngāūrehere nyūmba yake matukū-inī ma mūrūi.”

22 Na rīrī, kwa ihinda rīa mīaka itātū gūtīarī na mbaara gatagatī ga Suriata na Isiraeli. **2** No mwaka-inī wa gatatū, Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agīkūrūka, agīthī gūceerera mūthamaki wa Isiraeli. **3** Mūthamaki wa Isiraeli nīakoretwo eera anene ake atīrī, “Gīthī mūtīū atī Ramothu-Gileadi nī itūūra rīitū, na gūtīrī ūndū tūreka wa kūrīoya rīngī kuuma kūrī mūthamaki wa Suriata?” **4** Nī ūndū ūcio akīūra Jehoshafatu atīrī, “Nīūgūthī na nīi tūkahūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu agīcookeria mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Nīi nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **5** No Jehoshafatu agīcooka akīra mūthamaki wa Isiraeli atīrī, “Amba ūtūrie na ūmenye ūtaaro wa Jehova.” **6** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīcookanīria anabii hamwe, nao maarī anabii ta magana mana, akīmooria atīrī, “Thīi ngahūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana ndigathī?” Makīmūcookeria atīrī, “Thīi, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” **7** Nowe Jehoshafatu akīūra atīrī, “Kaī gūkū

gütari münabii wa Jehova ūria tūngitūria ūhoro kuuma kūrī we?” **8** Mūthamaki wa Isiraēli agicookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūdū ūmwe ūria ūngītūtūria ūhoro kuuma kūrī Jehova, no nūndimūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maūdū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaya mūrū wa Imula.” No Jehoshafatu agicookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrwo nī kuuga ūguo.” **9** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli agīta ūmwe wa anene ake, akīmwīra atīrī, “Ndehera Mikaya mūrū wa Imula narua.” **10** Hīndī iyo mūthamaki wa Isiraēli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda mehumbite nguociao cia ūthamaki na magakarīra itī cia cia ūnene hau kīuhīro-inī kīa ngano, itoonyero-inī rīa kīhingo gīa itūūra rīa Samaria, nao anabii othe maarī ho makīratha me mbere yao. **11** Na rīrī, Zedekia mūrū wa Kenaana nīathondekete hīa cia kīgera, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ūū: ‘Cīa nīcio mūgatheeca Asuriata nacio ngīnya mūmaniine.’” **12** Nao anabii acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoiga atīrī, “Tharīkīra Ramothu-Gileadi na nīgūtōoria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **13** Mūdū ūria watūmitwo ageete Mikaya akīmwīra ūū, “Atīrīrī, anabii arīa angī othe maarīte o ta mūdū ūmwe, nao mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītīkiano na kīao, na warīe ūndū mwega.” **14** Nowe Mikaya akiuga atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, nī ngūmwīra o ūria Jehova ekūnjīra.” **15** Hīndī rīra aakinyire-rī, mūthamaki akīmūria atīrī, “Mikaya, tūthīi tūkahūranire itūūra rīa Ramothu-Gileadi, kana tūtagathīi?” Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkīra na ūhootane, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **16** Mūthamaki akīmwīra atīrī, “Nī maita maigana ngūtūura ngwīhīthagīa ndūkae kūnjīra ūhoro ūngī, tīga ūhoro wa ma thīnī wa rītwa rīa Jehova?” **17** Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Ndirōnīre andū a Isiraēli othe mahurunjūkīire irīma-inī ta ng’ondū itarī na mūrīthī, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matīrī na mwathi. O mūdū nīarekwo ainūke gwake na thayū.’” **18** Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Gīthī ndikwīrīre atī ndarī hīndī angīdathīra ūhoro mwega, tīga o ūria mūrū?” **19** Mikaya agīthī na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thīkīrīra kiugo kīa Jehova: Ndirōnīre Jehova aikarīire gītī gīake kīa ūnene arī na mbūtū yothe ya igūrū irūgamīte imūthīrūkīrīre mwena wa ūrio na wa ūmotho.” **20** Nake Jehova akīria atīrī, ‘Nūū ūkūheenereria Ahabu nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athīi agakūrīe kuo?’ ‘Ūmwe akiuga ūū, na ūria ūngī ūū. **21** Marīgīrīro-inī roho ūmwe ūkūmīra, ūkūrīgama mbere ya Jehova, ūkiuga atīrī, ‘Nī nī ngūmūheenereria.’ **22** “Jehova akīria atīrī, ‘Ūkūmūheenereria atīa?’ “Naguo ūkiuga atīrī, ‘Nīgūthī ngūthī nduice roho wa maheeni tūnua-inī twa anabii ake othe.’” Jehova akiuga atīrī, “Wee nīkūhota kūmūheenereria. Thī ūgeeke ūguo.” **23** “Nī ūndū ūcio Jehova nīekīrīte roho wa maheeni tūnua-inī twa anabii aya aku othe. Jehova nīagwathīrīrie mwanangīko.” **24** Hīndī iyo Zedekia mūrū wa Kenaana agīkūhīrīra na akīgūtha Mikaya rūhī rwa ūthī. Akīmūria atīrī, “Kaī roho wa Jehova aragereire kūrī rīra aroimire kūrī nī, nīguo aarie nawe?” **25** Mikaya agicookia atīrī, “Nīkūmenya mūthenya ūria ūgaathīi kwīhītha kanyūmba ka na thīnī.” **26** Mūthamaki wa Isiraēli agīathana, akiuga atīrī, “Oyai Mikaya mūmūcookeria kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa mūthamaki, **27** na muge atīrī, ‘Mūthamaki ekuuga ūū: Mūdū ūyū nīaikio njeera na ndakaho kīndū gīa kūrīa tīga mūgate na maaī, ngīnya rīrīa ngaacooka na thayū.’” **28** Mikaya akiuga atīrī, “Ūngīaacooka na thayū-rī,

no gūtūikire atī Jehova ndaarīte na nīi.” Agīcooka akiuga atīrī, “Iguai ūhoro wakwa, inyūi andū aya inyuothe!” **29** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makīambata ngīnya Ramothu-Gileadi. **30** Nake mūthamaki wa Isiraēli akīra Jehoshafatu atīrī, “Nīngūtōonia mbaara-inī ndīgarūrīte ndikamenyeke, no wee wīkīre nguociao ūthamaki.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli akīgarūrā ndakamenyeke na agītōonia mbaara-inī. **31** Na rīrī, mūthamaki wa Suriata nīathīte anene ake mīrongo itatū na eerī a ngaari cia ita, akoiga atīrī, “Mūtīkarūe na mūdū o na ūmwe, mūnene kana mūnīni, tīga o mūthamaki wa Isiraēli.” **32** Rīrīa anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magūcīria atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe mūthamaki wa Isiraēli” Nī ūndū ūcio makīgarūrūka mamūtharīkīre, no rīrīa Jehoshafatu aakaire-rī, **33** anene acio a ngaari cia ita makiona atī ūcio ti mūthamaki wa Isiraēli, magītīga kūmūngatīhia. **34** No mūdū ūmwe akīgeeta ūta wake, agīkīa mūguo o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Isiraēli o gatagatī-inī ka magathīkanīrio na nguociao yake ya mbaara. Nake mūthamaki akīra mūtwarīthīa wa ngaari yake ya ita atīrī, “Garūrā ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” **35** Nayo mbaara ikīnēneha, igīthī na mbere mūthenya wothe, nake mūthamaki agīkara anyītīrīrwo ngaari-inī yake ya ita ang’etheire Asuriata. Nayo thakame ikīura kuuma kīronda gīake hau aagararītio, igītīka ngaari-inī ya ita, na hwaī-inī ūcio agīkua. **36** Rīua rīgīthūa, gūkīanīrīrwo kūrī mbūtū cia ita, ikīrwo atīrī, “O mūdū nīainūke itūūra rīake; o mūdū nīacooke būrūrī wake!” **37** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraēli agīkua na agītwarwo Samaria, makīmūthika kuo. **38** Nao magīthambīria ngaari iyo ya ita karia-inī ga Samaria, (harīa maraya meethambagīra), nacio nguī igīcūna thakame yake, o ta ūria kiugo kīa Jehova kīoigīte. **39** Namo maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Ahabu, hamwe na maūdū marīa we eekire, na nyūmba ya ūthamaki rīra akāthīrie na ikīgemo na mīguongo, o na matūūra marīa airīgīre na thīngo cia hīnya, gīthī maūdū macīo matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Isiraēli? **40** Ahabu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrū Ahazia agītūika mūthamaki ithenya rīake. **41** Jehoshafatu mūrū wa Asa aatūikire mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa īna wa Ahabu mūthamaki wa Isiraēli. **42** Jehoshafatu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo itatū na itano rīrīa aatūikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo rīrī na itano. Nyīna eetagwo Azuba mwarī wa Shīlīhi. **43** No maūdū-inī mothe, aarūmīrīre mīthīre ya ithe Asa na ndarī hīndī aatīganire nayo; nīekīre matūdū marīa magīrīre maitho-inī ma Jehova. O na kūrī ūguo-rī, kūdū kūrīa gūtūgīru gūtīehērīro, nao andū magīthī na mbere kūrīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. **44** Nīngī Jehoshafatu magīkara marī na thayū na mūthamaki wa Isiraēli. **45** Maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Jehoshafatu, na maūdū marīa aahīgīrie, o na ūhootani wake mbaara-inī, gīthī matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūdū ma athamaki a Juda? **46** Nake akīniina būrūrī-inī arūme arīa maahūruga ūmaraya na arūme arīa angī mahooero-inī, arīa maatīgare kuo kuuma hīndī ya ūthamaki wa ithe Asa. **47** Hīndī iyo gūtīarī mūthamaki Edomu; mūnīni wa mūthamaki nīwe waathanaga. **48** Nake Jehoshafatu nīakīre marīkabu nīngī cia wonjoria, cia gūthī kīgīra thahabu Ofīri, no itīgīgana gūthī, tondū nīcīoinīkīgīre kūu Ezīoni-Geberī. **49** Hīndī iyo Ahazia mūrū wa Ahabu akīra Jehoshafatu atīrī, “Itīkīria andū akwa matherere hamwe na andū aku,” nowe Jehoshafatu akīrega. **50** Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthīkwo hamwe nao itūūra-inī rīa ithe Daudi.

Nake mūriū Jehoramu agīthamaka ithenya riake. **51** Ahazia mūrū wa Ahabu aatuikire mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria mwaka-inī wa ikūmi na mūgwanja wa Jehoshafatu, mūthamaki wa Juda, nake agīthamakira Isiraeli miaka iiri. **52** Nake agūka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, tondū nīarūmīrīre mīthiire ya ithe na nyina na mīthiire ya Jeroboamu mūrū wa Nebati, ūria watūmire Isiraeli mehie. **53** Nake agitungafira Baali, akīmīnamīrira akīmīhooya, na akīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ūria ithe eekite.

2 Athamaki

1 Na riri, thuutha wa gikuu kia Ahabu, andu a Moabi makirega gwachikira Israeli. **2** Na riri, Ahazia niagwite kuuma ndirica-ini ya nyimba yake ya iguru kuu Samaria, akagarario. Ni undu ucio agituma andu, akimeera atiri, "Thii mukoore Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihhi minguhona nguraro ici." **3** No muraika wa Jehova akira Elija uria Mutishibi atiri, "Ambata, uthii utungane na andu acio matumitwo ni muthamaki wa Samaria, umoorie atiri, 'Ni Ngai gutari thini wa Israeli niguu muthii mukahooe uhoro kuuma kuri Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?'" **4** Ni undu ucio Jehova ekuuga uu: 'Ndikuuma gitanda-ini hau ukomete. Ti-itheru niugukua!'" Ni undu ucio Elija agithii. **5** Riria andu acio maatumitwo maacookire kuri muthamaki, akimooria atiri, "Ni kii giatuma mucooke?" **6** Nao makimucookeria atiri, "Ni hari na mundu ukire gututunga, aatwira atiri, 'Cookai kuri muthamaki uria ututumite, mumwire atiri, 'Jehova ekuria atiri: Ni Ngai gutari thini wa Israeli niguu utume andu makahooe uhoro kuuma kuri Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Ni undu ucio ndikuuma gitanda-ini hau ukomete. Ti-itheru niugukua!'" **7** Nake muthamaki akimooria atiri, "Mundu ucio ukire kumutunga na aamwira ugo-ri, ekuhaanaga atia?" **8** Nao makimucookeria atiri, "Ni mundu wihumbite nguo ya guoya, na akeoha mucibi wa ngothi njohero." **9** Nake muthamaki akiuga atiri, "Ucio oima Elija uria Mutishibi." **9** Nake agitumira Elija munene wa thigari ari na gikundi giake kia andu mirongo itano; munene ucio akiambata kuri Elija, uria waikarite gacumbiri ga kirima, akimwira atiri, "Wee mundu wa Ngai, muthamaki ekuuga atiri, 'Ikuruka!'" **10** Nake Elija agicookeria munene ucio atiri, "Akorwo ndi mundu wa Ngai-ri, mwaki niukuruke uume iguru, ugucine hamwe na andu aya aku mirongo itano!" Hindi o iyo mwaki ugikuruka kuuma iguru, ugucina munene ucio hamwe na andu ake. **11** Ningi muthamaki agitumira Elija munene ugi wa thigari ari na andu ake mirongo itano. Nake munene ucio akimwira atiri, "Wee mundu wa Ngai, muthamaki ekuuga atiri, 'Ikuruka narual!'" **12** Nake Elija akimucookeria atiri, "Akorwo ndi mundu wa Ngai-ri, mwaki niukuruke uume iguru, ugucine hamwe na andu aya aku mirongo itano!" Hindi iyo mwaki wa Ngai ugikuruka kuuma iguru, ugucina munene ucio hamwe na andu ake mirongo itano. **13** Ni undu ucio muthamaki agituma munene wa gatatu na andu ake mirongo itano. Munene ucio wa gatatu akiambata, agituria ndu mbere ya Elija. Akimuthaitha, akimwira atiri, "Wee mundu wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andu aya mirongo itano wonwo uri kindi kiri bata niwe, ithu ndungata ciaku!" **14** Kione, mwaki niukuruke kuuma iguru, na ugacina anene acio eeri a mbere hamwe na andu ao. No riri, reke muoyo wakwa wonwo uri kindi kiri bata niwe!" **15** Nake muraika wa Jehova akira Elija atiri, "Ikurukania hamwe nake, na ndukamwitigire." Ni undu ucio Elija agikira, agikurukania nake ngua kuri muthamaki. **16** Nake akira muthamaki atiri, "Jehova ekuuga uu: Ni Ngai gutari thini wa Israeli wa kuhooyo uhoro niwe, ati nikio ugutuma andu makahooe uhoro kuri Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondū niwikite ugo-ri, nduri hindi ukoima gitanda-ini kiu ukomeire. Ti-itheru niugukua!" **17** Ni undu ucio agikua, kuringana na kiogo kia Jehova kira kiaritio ni Elija. Na tondū Ahazia ndaari na mwana wa kahiri-ri, Joram niwe watukire muthamaki ithenya riake mwaka-ini wa keeri wa Jehoramu muru wa Jehoshafatu muthamaki wa Juda. **18** Maundu maria

mangi mothe makonii wathani wa Ahazia, na maria eekire-ri, githi matandikitwo ibuku-ini ria maundu ma ihinda ria athamaki a Israeli?

2 Hindi iria Jehova aari hakuhi kuoya Elija amutware iguru ari thini wa kihuhukano kia ruhuho-ri, Elija na Elisha maar njira-ini makiuma Giligali. **2** Nake Elija akira Elisha atiri, "Ikara haha; tondū Jehova niandumite thii Betheli." Nowe Elisha akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo na o ta uria utuuraga muoyo-ri, ni ndigugutiga." Ni undu ucio magithii magithii Betheli. **3** Hindi iyo thiritu ya anabii a kuu Betheli magitua kuri Elisha, makimuuria atiri, "Niumenyete ati Jehova niekuoya mwathi waku amweherie hariwe umuthi?" Nake Elisha akimacookeria atiri, "Ti ninjui, no mutikaarie uhoro ucio." **4** Ningi Elija akimwira atiri, "Elisha, ikara haha; tondū Jehova niandumite thii Jeriko." Nake akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo na o ta uria wee utuuraga muoyo-ri, ni ndigugutiga." Ni undu ucio magithii Jeriko. **5** Nao andu a thiritu ya anabii a kuu Jeriko magikora Elisha makimuuria atiri, "Niumenyete ati Jehova niekuoya mwathi waku amweherie hariwe umuthi?" Nake Elisha akimacookeria atiri, "Ti ninjui, no mutikaarie uhoro ucio." **6** Ningi Elija akimwira atiri, "Ikara haha, tondū Jehova niandumite thii Jorodani." Nake akimwira atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo, na o ta uria wee utuuraga muoyo-ri, ni ndigugutiga." Ni undu ucio-ri, o eeri magithii na mbere na rugendo. **7** Nao andu mirongo itano a thiritu ya anabii magithii makirugama haraaya, marorete haria Elija na Elisha maarungi, hau ruu-ini rwa Jorodani. **8** Nake Elija akiruta nguo yake ya iguru, akimikunja, akigutha maa nayo. Namo maa makigayukana mwena wa urio na wa umotho, nao eeri makiringa thii nyumu. **9** Riria maarikirie kuringa-ri, Elija akira Elisha atiri, "Njira atiri, niatia ingigwika itaneherio hariwe?" Nake Elisha akimucookeria atiri, "Ngwenda kugaya hinya wa roho waku maita meerii." **10** Nake Elija akiuga atiri, "Undu ucio wahooya ni undu muritu, no riri, wanyona ngieherio hariwe-ri, niugutika waku, no Waga kunyona ndugutika waku." **11** Na riri, riria maatwanite makiaragia, o rimwe ngaari yaririmbukaga mwaki na mbarathi ciaririmbukaga mwaki ikumira na ikimatigithukania eeri, na Elija akiambata iguru ari thini wa kihuhukano kia ruhuho. **12** Elisha ona ugo agikaya, akiuga atiri, "Uui baba-i! Uui baba-i! Ngairi cia ita na ahaici a mbarathi a Israeli!" Nake Elisha ndaacookire kumuona ringi. Hindi iyo akiaura nguo ciake, agicitemburanga. **13** Nake akioya nguo ya iguru iria yagwite kuuma hari Elija na agithii akirugama hugururu-ini cia Ruu rwa Jorodani. **14** Ningi akioya nguo iyo ya iguru yagwite ikoma hari Elija, akigutha maa nayo. Akuria atiri, "Riu akiri ha Jehova, Ngai wa Elija?" Na riria aaguthire maa, makigayukana maita meerii mwena wa urio na mwena wa umotho, nake akiringa. **15** Andu a thiritu ya anabii kuuma Jeriko aria maacuthiriire makiuga atiri, "Roho wa Elija riu uri iguru ria Elisha." Nao magithii kumutunga, makiinamirira thii mbere yake. **16** Nao makiuga atiri, "Ta kirore, ithu ndungata ciaku turu na andu maru hinya mirongo itano. Metikirie mathii magacarie mwathi waku. No gukorwo Roho wa Jehova amuire aamutwara kirima-ini kana gituamba-ini." Nake Elisha akimacookeria atiri, "Aca, tigai kumatama." **17** No makimuringirira o nginya agconoka, akiremwo ni kurega. Ni undu ucio akiuga atiri, "Matumei." Nao magituma andu mirongo itano, aria maamwethire mithenya itatu, no matiigana kumuona. **18** Na riria maacookire kuri

Elisha, ūria waikaraga Jeriko, akimeera atiri, “Githi ndiamwirire mutigathi?” **19** Andu a itũura riu inene makũra Elisha atiri, “Mwathi witũ, itũura rĩrĩ rĩrĩ handũ hega, o ta ūria ūreyonera, no maaĩ marĩo nĩ marĩrũ, naguo bũrũri ndũgĩaga kindũ.” **20** Nake akiuga atiri, “Ndeherai mbakũri njerũ, na mũmũkĩre cumbi.” Nĩ undũ ūcio makĩmũhere. **21** Nake agĩthĩ gĩthima-inĩ, agĩkia cumbĩ maaĩ-inĩ, akiuga atiri, “Jehova ekuuga ūũ, ‘Nĩndathondeka maaĩ maya. Matigacooka kũrehe gĩkuũ kana matũme bũrũri wage kũgia kindũ ringĩ.’” **22** Namo maaĩ macio matũire marĩ mega nginya ūmũthĩ, kũringana na kiugo kĩria kĩarĩtio nĩ Elisha. **23** Nake Elisha akiuga kũu, agĩthĩ Betheli. Na rĩria aarĩ njira-inĩ agĩthĩ-rĩ, imwana imwe ikũma itũura-inĩ, ikĩmũnyũrũria, ikiuga atiri, “Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ! Ambata nakũu, wee kĩhara gĩkĩ!” **24** Nake akĩthũgũra, agĩcirora, agĩciruma na kĩrumi rĩtwa-inĩ rĩa Jehova. Nacio nduba igĩrĩ ikũma gĩthaka-inĩ, igĩtambuura imwana mĩrongo ina na igĩrĩ ciacio. **25** Nake agĩthĩ Kĩrima-inĩ gĩa Karimeli, na kũma kũu agĩcoka Samaria.

3 Na rĩrĩ, Joramũ mũrũ wa Ahabũ agĩtuĩka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria mwaka-inĩ wa ikũmi na inana wa Jehoshafatu, mũthamaki wa Juda, nake agĩathana miaka ikũmi na rĩrĩ. **2** Nake agũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ūria ithe na nyina meekĩte. We nĩheririe ihiga rĩria rĩamũrĩro Baali rĩria riakĩtuo nĩ ithe. **3** No rĩrĩ, nĩarũmĩrĩre mehĩa ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa eehĩre na agĩtũma andũ a Isiraeli o nao meehĩe, na ndaigana kũmatiga. **4** Na rĩrĩ, Meshia mũthamaki wa Moabi nĩarĩthagia ng’ondũ na nĩari atwaragĩre mũthamaki wa Isiraeli tũtũrũme 100,000 na guoya wa ndũrũme 100,000. **5** No rĩria Ahabũ akũure, mũthamaki wa Moabi akĩremera mũthamaki wa Isiraeli. **6** Nĩ undũ ūcio ihinda rĩu Mũthamaki Joramũ, akiuga Samaria na agĩcokanĩrĩria andũ a Isiraeli othe. **7** Ningĩ agĩtũmĩra Jehoshafatu mũthamaki wa Juda ndũmĩrĩri ĩno: “Mũthamaki wa Moabi nĩanjũkĩrĩre akanemera. Nĩũgũthĩ na nĩ tũkahũũrane na Moabi?” Nake akĩmũcokeria atiri, “Nĩ, ningũthĩ nawe, nĩ nawe tũri undũ ūmwe, andũ akwa no ta andũ aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **8** Jehoshafatu akĩmũũria atiri, “Tũkũgera njira rĩkũ tũkamatharĩkire?” Joramũ akĩmũcokeria atiri, “Tũkũgera njira ya werũ-inĩ wa Edomu.” **9** Nĩ undũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli akiugagara, marĩ na mũthamaki wa Juda, na wa Edomu. Thuutha wa gũthĩũrũrũka mĩthenya mũgwanja-rĩ, thigari itiarĩ na maaĩ ma kũnyua kana maaĩ ma nyamũ iria maaĩ nacio. **10** Mũthamaki wa Isiraeli akĩũria atiri, “Ūũ nĩatĩ! Kaĩ Jehova atwĩtĩte tũrĩ athamaki atatũ hamwe nĩgeetha atũneane kũrĩ Moabi?” **11** Nowe Jehoshafatu akĩũria atiri, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabĩ wa Jehova ūria ūngĩtũũrĩria ūhorũ harĩ Jehova?” Nake mũtongoria ūmwe wa mũthamaki wa Isiraeli agĩcokũria atiri, “Elisha mũrũ wa Shafatu arĩ gũkũ. Nĩwe waitagĩrĩria Elija maaĩ moko.” **12** Jehoshafatu akiuga atiri, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩ hamwe nake.” Nĩ undũ ūcio mũthamaki wa Isiraeli marĩ na Jehoshafatu na mũthamaki wa Edomu magĩkũrũka kũrĩ Elisha. **13** Elisha akĩria mũthamaki wa Isiraeli atiri, “Ndĩ na ūhorũ ūrĩkũ nawe? Thĩ kũrĩ anabĩ a thoguo na anabĩ a nyũkwa.” Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcokeria atiri, “Aca, tũtingĩthĩ nĩ undũ nĩ Jehova ūtwĩtĩte ithũ athamaki atatũ nĩguo atũneane kũrĩ Moabi.” **14** Elisha akiuga atiri, “Tĩtherũ o ta ūria Jehova Mwene-Hinya-Wothe atũũraga muoyo, ūria nĩ ndungatagĩra, tĩga nĩ undũ wa gũconokera Jehoshafatu mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩ ndingĩakwĩhũgũrĩra o na kana nyone ta wĩ ho. **15** No rĩrĩ, ndeherai mũhũũri wa kĩnanda kĩa

mũgeeto.” O rĩria mũhũũri wa kĩnanda aahũraga-rĩ, guoko kwa Jehova gũkĩgia igũrũ rĩa Elisha **16** nake akiuga atiri, “Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Enjai mĩtaro iyũre gĩtũamba gĩkĩ. **17** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ūũ: Mũtikũona rũhuho kana mbura, no rĩrĩ, gĩtũamba gĩkĩ nigĩkũiyũra maaĩ, na inyuĩ, na ng’ombe cianyu na nyamũ icio ingĩ cianyu mũmanyue. **18** Undũ ūyũ nĩ mũhũthũ maitho-inĩ ma Jehova; na ningĩ nĩekũneana Moabi moko-inĩ manyu. **19** Nĩmũkang’aurania itũura rĩothe rĩriigĩrwo na rũthingo rwa hinya, na itũura rĩothe inene. Nĩmũgatema mũtĩ wothe mwega, na mũthĩke ithima ciothe, na mũthũkangĩe mĩgũnda yothe mĩega na mahiga.” **20** Rũciinĩ rũrũ rũngĩ, ta ihinda rĩria rĩrutagwo igongona, maaĩ magĩtherera kũma mwena wa Edomu! Naguo bũrũri ūcio ūkĩiyũra maaĩ. **21** Na rĩrĩ, andũ a Moabi othe nĩmaiguĩte atĩ athamaki acio nĩmokĩte kũria nao; nĩ undũ ūcio mũndũ mũrũme wothe, mwĩthĩ na mũkũrũ, ūria ūngĩahotire gũkũua indo cia mbaara, agĩtũwo na makĩgũmo mũhaka-inĩ. **22** Rĩria mookĩrĩe rũciinĩ tene-rĩ, rĩria nĩrĩarĩte maaĩ-inĩ macio igũrũ. Andũ a Moabi marĩ mũrĩmo ūria ūngĩ makĩona maaĩ maaĩ matũne ta thakame. **23** Nao makĩrana atiri, “Rĩria nĩ thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nĩmarũte na makooragana o ene. Andũ a Moabi, nĩtũthĩi tũgatahe indo!” **24** No rĩria andũ a Moabi mookĩre kũu kambĩ-inĩ cia Isiraeli-rĩ, Isiraeli makĩarahũka na makĩhũũrana nao o nginya andũ a Moabi makĩũra. Nao andũ a Isiraeli magĩtharĩkĩra bũrũri ūcio na makĩũraga andũ a Moabi. **25** Nao makĩananga matũũra, na o mũndũ agĩkia ihiga mũgũnda-inĩ wothe ūria warĩ mwega, o nginya ikĩiyũra mahiga. Ningĩ magĩthĩka ithima ciothe, na magĩtema mũtĩ o wothe mwega. Itũura rĩa Kiriharesethu no rĩo rĩatĩgarĩre rĩtarĩ imomore mahiga, no arũme maaĩ na igũtha o narĩo makĩrĩgĩcĩria, makĩrĩtharĩkĩra. **26** Rĩria mũthamaki wa Moabi onire atĩ mbaara nĩyamũhatĩrĩria rĩrĩ, agĩthĩ na andũ magana mũgwanja marĩ na hũu cia njira makũrie na mũthamaki wa Edomu, no matiahotire. **27** Hĩndĩ iyo akĩoya mũrĩũ wake wa irĩgĩthathi, o we ūria ūngĩathamakire ithenya riake, akĩmũruta arĩ igongona igũrũ rĩa rũthingo rwa itũura riu inene. Nao andũ a Isiraeli makĩrakara mũno; makĩmweherera, magĩcoka bũrũri wao.

4 Na rĩrĩ, mũtũmia wa mũndũ ūmwe wa thĩritũ ya anabĩ agĩkaĩra Elisha, akĩmwĩra atiri, “Ndingata yaku, mũthũuri wakwa, niakuĩte, na wee nĩũũ atĩ araarĩ mwĩtigĩri Jehova. No rĩrĩ, mũndũ ūria araarĩ na thĩrĩ wake nĩarooka kũiyũra tũmwana twakwa tweekĩ tũtũke ngombo ciake.” **2** Elisha akĩmũũria atiri, “Ingĩhota gũgũteithia atĩa? Ta njĩra atiri, nĩ kĩ ūrĩ nakĩo nyũmba gwaku?” Nake akĩmũcokeria atiri, “Ndingata yaku ndĩrĩ na kindũ o nakĩ, tĩga o tũguta tũnini.” **3** Elisha akiuga atiri, “Thĩ kũrĩ andũ a itũura riaku othe ūhooe ndĩgĩthũ itarĩ kindũ. Ūhooe ndĩgĩthũ nyingĩ. **4** Ūcooke ūtoonye nyũmba yaku thĩnĩ hamwe na arĩũ aku, na ūhĩnge mũrangũ. Ūtĩrĩre maguta ndĩgĩthũ-inĩ icio ciothe, na o rĩa yaiyũra ūkamũgia mwena-inĩ.” **5** Nake akĩmũtĩga, na thuutha ūcio mũtũmia ūcio akĩhĩngĩra nyũmba hamwe na arĩũ ake. Nao makamũrehağĩra ndĩgĩthũ, nake agĩthĩ na mbere gũtĩrĩra maguta. **6** Rĩria ndĩgĩthũ ciothe cĩaiyũrĩre, akĩria mũrĩũ atiri, “Ndehere ndĩgĩthũ ingĩ.” No mũrĩũ akĩmũcokeria atiri, “Hatĩrĩ ndĩgĩthũ ingĩ itĩgarĩte.” Namo maguta magĩthĩra. **7** Agĩthĩ akĩra mũndũ wa Ngai ūhorũ ūcio, nake akĩmwĩra atiri, “Thĩ wendĩ maguta ūrĩhe mathĩrĩ maku. We na arĩũ aku-rĩ, mũtũũrio nĩ kĩria gĩgũtĩgara.” **8** Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe Elisha agĩthĩ Shunemu, na kũu nĩ kwarĩ na mũtũmia warĩ mũtongu, ūria wamũringĩrĩre mathĩ

gwake akarie irio. Nĩ undũ ücio rĩria rĩothe aahitũkagĩra hau nĩatoonyaga kuo akarĩa irio. **9** Mũtumia ücio akĩra mũthuuriwe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ mũndũ üyũ ühitũkagĩra gũkũ gwitũ kaingĩ nĩ mũndũ mũtheru wa Ngai. **10** Reke twake kanyũmba kanini nyũmba-igũrũ na tũige gitanda, na metha, na gĩtĩ, na tawa nĩ undũ wake. Nĩgeetha aikarage ho rĩria ooka gũkũ gwitũ.” **11** Mũthenya ũmwe rĩria Elisha ookire-rĩ, akiambata kanyũmba-inĩ gake na agikoma kuo. **12** Akĩra Gehazi ndungata yake atĩrĩ, “Ita mũtumia ücio Mũshunami.” Nĩ undũ ücio akĩmwĩta nake akĩrũgama mbere yake. **13** Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ita mũtumia ücio atĩrĩ, Nĩwĩthinĩtie mũno nĩ undũ witũ. Na rĩrĩ, ũngenda gwĩkĩrwo atĩa? No tũkwarĩrĩre harĩ mũthamaki kana harĩ mũnene wa mbũtũ ya ita?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩĩ ndirĩ na thĩina, ndũuranagia na andũ aitũ.” **14** Ningĩ Elisha akĩũria Gehazi atĩrĩ, “Mũtumia üyũ angĩkĩrwo atĩa?” Gehazi akiuga atĩrĩ, “Ndarĩ mwana wa kahĩĩ, na mũthuuriwe nĩ mũkũrũ.” **15** Hĩndĩ iyo Elisha akiuga atĩrĩ, “Mwĩte.” Nĩ undũ ücio Gehazi akĩmwĩta, nake mũtumia ücio akĩrũgama mũromoinĩ. **16** Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ihinda ta rĩrĩ mwaka üyũ ũgũũka-rĩ, nũikanyĩta mwana waku wa kahĩĩ na moko maku.” Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Aca, mwathi wakwa, tĩga kũheenia ndungata yaku, wee mũndũ wa Ngai!” **17** No rĩrĩ, mũtumia ücio akĩgĩnda nda, na mwaka ücio ũngĩ ihinda o ta rĩũ agĩcĩra kahĩĩ, o ta ũria Elisha aamwĩrite. **18** Mwana ücio agĩkũra, na mũthenya ũmwe akĩmagara, agĩthĩĩ kũrĩ ithe, ũria warĩ hamwe na ageithĩ. **19** Nake akĩra ithe atĩrĩ, “Wũĩ mũtwe-ĩ! Wũĩ mũtwe-ĩ!” Nake ithe akĩra ndungata atĩrĩ, “Mũkuue kũmũwarĩre nyina.” **20** Na thũthũ wa ndungata kũmũkũna na kũmũwarĩra nyina-rĩ, mwana ücio agĩkara magũrũ-inĩ ma nyina nginya mĩaraho, agĩcooka agĩkua. **21** Nyina agĩthĩĩ, akĩmũkoma ũrĩrĩ-inĩ wa mũndũ wa Ngai, agĩcooka akĩhinga mũrango, agĩthĩĩ. **22** Nake agĩta mũthuuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndũmĩre ndungata ũmwe na ndigĩrĩ, nĩguo thĩĩ kũrĩ mũndũ wa Ngai na ihenya na njooke.” **23** Nake akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgũthĩĩ kũrĩ we ũmũthĩ nĩkĩ, na ti Karũgamo ka Mweri kana Thabatũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ na thĩina.” **24** Agĩtandĩka ndigĩrĩ, na akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Teng’eria ndigĩrĩ, na ndũgaathĩĩ kahora tĩga ngwĩrĩre.” **25** Nĩ undũ ücio akĩambĩrĩra rũgendo, agĩkinya kũrĩ mũndũ wa Ngai Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Nake mũndũ wa Ngai rĩria aamuonire arĩ o haraihu akĩra ndungata yake Gehazi atĩrĩ, “Ta cũthĩrĩria! Ūria nĩ mũtumia ũria Mũshunami! **26** Hanyũka ũmũtũnge na ũmũũrie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ mwega? I mũthuuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?’” Nake mũtumia ücio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega.” **27** Mũtumia ücio aakinya harĩ mũndũ wa Ngai Kĩrĩma-inĩ, akĩmũnyĩta magũrũ. Nake Gehazi agĩũka kũmweheria, no mũndũ wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Tĩgana nake! Arĩ na ruo rũnene mũno ngoro, no Jehova nĩahithĩie ũhoro ũyũ akaaga kũũmenyithia gĩtũmi kĩa guo.” **28** Nake mũtumia ücio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, nĩndakũũrĩtie ũhe kahĩĩ? Gĩthĩ ndiakwĩrĩre, ‘Ndũkarahũre mwĩhoko wakwa?’” **29** Nake Elisha akĩra Gehazi atĩrĩ, “Wĩothe mũcĩbi njohero na ũkuue rũthanju rwakwa na guoko, ũhanyũke. Ūngĩcemanĩa na mũndũ o wotho ndũkamũgeithia na mũndũ o wotho angĩkũgeithia ndũkamũcookerie. Ūthĩĩ ũigĩrĩre rũthanju rwakwa ũthĩũ-inĩ wa kamwana kau.” **30** Nowe nyina wa mwana akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, na o ta ũria wee ũtũũraga muoyo-rĩ, nĩĩ ndigũgũtũga.” Nĩ undũ ücio Elisha agĩkũra, akĩmũũrĩra. **31** Na rĩrĩ, Gehazi agĩthĩĩ arĩ mbere yake, akĩgĩrĩra rũthanju ũthĩũ-inĩ wa kahĩĩ kau, no gatiagambire kana kwĩnyagunya. Nĩ undũ ücio Gehazi akĩhũndũka agatũnge

Elisha, na akĩmwĩra atĩrĩ, “Kamwana gatiinokĩra.” **32** Rĩria Elisha aakinyire nyũmba, agĩkora kamwana gakomete gĩtanda-inĩ gĩake karĩ gakuũ. **33** Nake agĩtoonya thĩĩnĩ, akĩhingĩra na mũrango marĩ o eerĩ nako, akĩhooya Jehova. **34** Ningĩ akĩhaica ũrĩrĩ, agĩkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rĩria eetambũrũkĩtie igũrũ rĩako, mwĩrĩ wa kamwana kau ũkĩgĩa ũrugarĩ. **35** Nake Elisha agĩkũra, akĩehera, akĩũrũũranga kanyũmba thĩĩnĩ, agĩcooka gĩtanda-inĩ, agĩtambũrũkia rĩngĩ igũrũ rĩako. Kamwana kau gagiathimũra maita mũgwanja, na gakihingũra maitho. **36** Nake Elisha agĩta Gehazi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ita mũtumia ücio Mũshunami.” Nake akĩmwĩta. Rĩria mũtumia ookire-rĩ, Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũrũguo.” **37** Nake agĩtoonya, akĩgũthĩia thĩ magũrũ-inĩ make, akĩĩnamia ũthĩũ thĩ. Agĩcooka akĩoya mwana wake, akĩuma. **38** Nake Elisha agĩcooka Gilgali, nakuu kũũ bũrũri-inĩ ũcio nĩ kwari na ng’aragu. Rĩria thĩritũ ya anabii yacemanagia nake, akĩra ndungata yake atĩrĩ, “Hagĩra nyũngũ nene ũrugĩre andũ aya irio.” **39** Hĩndĩ iyo ũmwe wa anabii agĩthĩĩ mũgũnda gwetha nyeni, agĩkora rũngũ rwa gĩthaka. Agĩtua maciaro maruo, akĩmajũyũria ruono-inĩ rwa nguo yake ya igũrũ. Acooka akĩmatĩnangĩria nyũngũ-inĩ iyo yarugaga irio, o na gũtũũka gũtĩrĩ mũndũ wamenyire ciarĩ kĩĩ. **40** Andũocio makĩhũrũrwo irio icio, no rĩria maambĩrĩrĩre gũcĩria-rĩ, magikaya makiuga atĩrĩ, “Wũĩ mũndũ wa Ngai, nyũngũ-inĩ ĩno he na gĩkuũ!” Nao makĩremwo nĩ gũcĩria. **41** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Rehei mũtu.” Nake akĩwĩkĩra nyũngũ-inĩ iyo, akiuga atĩrĩ, “Ihũria andũ marĩe.” Na hakiaga kĩndũ kingĩmathũkia irio-inĩ icio. **42** Na rĩrĩ, hagũũka mũndũ oimĩte Baali-Shalisha, akĩehera mũndũ wa Ngai mĩgate mĩrongo rĩrĩ ya cairĩ, rĩria yarugĩtuo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mũgethano. Nake Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe.” **43** Nayo ndungata yake ikĩmũũria atĩrĩ, “Ndaahota atĩa kũhe andũ igana rĩmwe mĩgate ĩno?” No Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩnengere andũ marĩe. Nĩgũkorwo Jehova ekuuga ũũ: ‘Mekũria na matĩgie.’” **44** Nake akĩnengera andũ, makĩria na igĩtigara, kũringana na kiugu kĩa Jehova.

5 Na rĩrĩ, Naamani aarĩ mũnene wa mbũtũ cia ita ita cia mũthamaki wa Suriata. Aarĩ mũndũ mũnene maitho-inĩ ma mwathi wake na aarĩ mũndũ watĩkĩtie mũno, tondu Jehova nĩamũhũthĩrĩtie kũhe andũ a Suriata ũhootani. Aarĩ mũthĩgari njamba, no aarĩ na mangũ. **2** Na rĩrĩ, mbũtũ cia Suriata nĩciathiite nja na igataha mũĩrĩtu mũnini kuuma Isiraeli, nake aatungatagĩra mũtumia wa Naamani. **3** Nake mũĩrĩtu ücio akĩra mwathi wake mũndũ-wa-nja atĩrĩ, “Naarĩ korwo mwathi wakwa Naamani no one mũnabii ũria ũrĩ Samaria! No amũhonie mangũ make.” **4** Naamani agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki mwathi wake na akĩmwĩra ũria mũĩrĩtu ücio woimĩte Isiraeli oigĩte. **5** Nake mũthamaki ücio wa Suriata akĩmũcookeria atĩrĩ, “Gerĩa ũthĩĩ. Nĩngũtũmĩra mũthamaki wa Isiraeli marũa.” Nĩ undũ ücio Naamani akĩmagara na agĩkuua taranda ikũmi cia betha, na cekerĩ 6,000 cia thahabu, na nguo cia magarũria ikũmi. **6** Marũa marĩa atwarĩrĩre mũthamaki wa Isiraeli maandĩkĩtwo atĩrĩ: “Nĩndatũma ndungata yakwa Naamani na marũa maya kũrĩ we, nĩgeetha ũmũhonie mangũ make.” **7** Rĩria mũthamaki wa Isiraeli aathomĩre marũa macio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ Ngai? Ndaahota kũũraga na gũcookia muoyo rĩngĩ? Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mũndũ ũyũ atũme mũndũ kũrĩ nĩĩ atĩ ahonio mangũ make? Ta kĩone, arageria kũnjũgĩta!” **8** Rĩria Elisha mũndũ wa Ngai aigũire atĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩatembũrangĩte nguo ciake-rĩ, akĩmũtũmĩra ndũmĩrĩrĩ ĩno:

“Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũtembũrange nguo ciaku? Reke mũndũ ũcio oke kũrĩ nĩ, na nĩekũmenya atĩ nĩ kũrĩ mũnabii thĩĩnĩ wa Isiraeli.” **9** Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩthĩĩ hamwe na mbarathi ciake na ngaari cia ita o nginya mũromo-inĩ wa nyũmba ya Elisha. **10** Nake Elisha akĩmũtũmĩra mũndũ amwĩre atĩrĩ, “Thĩĩ wĩthambe maita mũgwanja rũũ-inĩ rwa Jorodani, na mwĩrĩ waku nĩũkũhonia, na nĩũgũthera.” **11** No Naamani agĩthĩĩ arakarĩte, akiuga atĩrĩ, “Ngwĩciiragia atĩ ti-itherũ mũnabii nĩekuuma nja oke kũrĩ nĩ, na arũgame akaĩre rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, acooke atĩngũthĩe guoko gwake igũrũ rĩa handũ hau harũaru, aahonie mangũ. **12** Gĩthĩ nĩjũũ cia Dameski, na Abana, o na Faripari ti njega gũkĩra maa o mothe ma Isiraeli? Gĩthĩ ndĩngĩthambire thĩĩnĩ wacio therio?” Nĩ ũndũ ũcio akĩhũndũka, agĩthĩĩ arakarĩte mũno. **13** Ndongata cia Naamani igĩthĩĩ harĩ we ikĩmwĩra atĩrĩ, “Ithe wĩtũ, korwo mũnabii akwĩre wĩke ũndũ mũnene gũkĩra ũyũ-rĩ, gĩthĩ ndũngĩwĩkire? Gĩthĩ to wĩke makĩria ũndũ ũyũ aakwĩra, ‘Wĩthambe, ũtherio!’” **14** Nĩ ũndũ ũcio Naamani agĩkũrũka, agĩtobokia Jorodani maita mũgwanja, o ta ũrĩa mũndũ wa Ngai aamwĩrite, naguo mwĩrĩ wake ũkĩhonia, ũgũthera ũkĩhaana ta wa kaana kanini. **15** Hĩndĩ ũyo Naamani na arĩa othe maamũteithagia magĩcooka kũrĩ mũndũ wa Ngai. Nake akĩrũgama mbere yake, akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ gũtĩrĩ Ngai ũngĩ thĩ yothe tĩga gũkũ Isiraeli. Ndagũthaita wĩtĩkĩre kuoya kĩheo kuuma kũrĩ ndungata yaku.” **16** Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova ũrĩa ndungatagĩra atũũruga muoyo-rĩ, nĩ ndĩngĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩ.” Na rĩrĩ, o na gũtũka Naamani nĩamũringĩrĩre mũno-rĩ, nĩaregĩre. **17** Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũngĩoya-rĩ, ndagũthaita ũreke nĩ ndungata yaku heo tĩrĩ ũrĩa wothe ũngĩkuo nĩ nyũmbũ igĩrĩ, nĩgũkorwo ndungata yaku ndĩrĩ hĩndĩ igacooka kũruta maruta ma njino kana magongona kũrĩ ngai ĩngĩ, tĩga o Jehova. **18** No rĩrĩ, Jehova arorekera ndungata yaku ũndũ-inĩ o ũyũ ũmwe: Rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa arĩtoonyaga hekarũ ya Rimoni amĩnamĩrĩre etiranĩtie na guoko gwakwa, na nĩ nyĩnamĩrĩre ho-rĩ, rĩrĩa ngainamĩrĩra ndĩ hekarũ-inĩ ya Rimoni, Jehova arorekera ndungata yaku nĩ ũndũ wa gwĩka ũyũ.” **19** Hĩndĩ ũyo Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ.” Thuutha wa Naamani gũkorwo athĩite itĩĩna-rĩ, **20** Gehazi, ndungata ya Elisha mũndũ wa Ngai, agĩciirĩa atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩahũthĩria Naamani ũcio Mũsuriata maũndũ nĩ kũrega kwamũkĩra indo irĩa ekũmũreheire. Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũruga muoyo-rĩ, nĩ nĩ ngũhanyũka ndĩmũkĩnyĩre nĩguo njoe kĩndũ kuuma harĩwe.” **21** Tondũ ũcio Gehazi akĩhũha nĩguo akĩnyĩre Naamani. Rĩrĩa Naamani aamuonire ahanyũkĩte arorete na kũrĩ we-rĩ, akiuma ngaari-inĩ ya ita nĩguo amũtũnge. Akĩmũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega?” **22** Nake Gehazi agĩcooka atĩrĩ, “Ĩĩ, maũndũ mothe nĩ mega. Mwathi wakwa aandũma ngwĩre atĩrĩ, ‘Aanake eerũ kuuma thĩrĩtũ-inĩ ya anabii mooka kũrĩ nĩ o rĩu, moimĩte bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu. Ndagũthaita ũmahe taranda ĩmwe ya betha, na nguo cia magarũrĩra meerĩ.’” **23** Nake Naamani akiuga atĩrĩ, “Ĩtĩkĩra woe taranda igĩrĩ.” Agĩthaita Gehazi acĩtũkĩre, nĩngĩ akĩoha taranda igĩrĩ cia thahabu agĩcĩkĩra mĩhuko-inĩ rĩrĩ hamwe na nguo cia magarũrĩra meerĩ. Nake akĩnengera ndungata ciake igĩrĩ, igĩkuua, igĩthĩĩ mbere ya Gehazi. **24** Rĩrĩa Gehazi aakĩnyĩre kĩrĩma-inĩ, agĩtĩia ndungata indo icio, agĩcĩgia nyũmba. Nake akiugĩra ndungata icio ũhoro, nacio igĩthĩra. **25** Thuutha ũcio agĩtoonya nyũmba akĩrũgama mbere ya mwathi wake Elisha. Nake Elisha akĩmũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?” Nake Gehazi akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndongata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthĩite.” **26**

Nowe Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩrĩa mũndũ ũcio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na mĩgũnda ya mĩtamaiyũ na ya mĩthabĩbũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? **27** Mangũ ma Naamani nĩwe mekwĩgwatĩrĩra na njĩaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ ũyo Gehazi akĩhehera harĩ Elisha arĩ na mangũ na akertũha, akahaana o ta irĩa.

6 Na rĩrĩ, thĩrĩtũ ya anabii ikĩũra Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. **2** Wĩtĩkĩrie tũthĩ Jorodani, o mũndũ wĩtũ akũee ĩtũgĩ kuo; na ũwĩtĩkĩrie twake handũ ha gũtũũruga kũu.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ.” **3** Nĩngĩ ũmwe wao akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita wĩtĩkĩre gũthĩ na ndungata ciaku.” Nake Elisha agĩcooka atĩrĩ, “Ĩĩ, nĩtũgũthĩ na inyuĩ.” **4** Nake Elisha agĩthĩĩ hamwe nao. Nao magĩthĩĩ Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩtĩ. **5** Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mũtĩ-rĩ, ithanwa rĩkĩgũa maa-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, rĩuma rĩa kũhooya!” **6** Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtĩia kamũtĩ, agĩgalkĩa ho, narĩo ithanwa rĩkĩrera maa ĩngĩ. **7** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ũcio agĩtambũrũka guoko, akĩrĩoya. **8** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Isiraeli. Thuutha wa kũrĩkanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.” **9** Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata nĩho maraikũrũkĩra.” **10** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩtũma andũ magatuĩrie ũhoro wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie ũhoro waho. Mahinda maĩngĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Isiraeli kũndũ kũria aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaikaraga ehũũgĩte. **11** ũndũ ũcio ũkĩrakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩta anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuĩ ũũ, nũ wĩtũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Isiraeli?” **12** Nake ũmwe wa anene ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtĩrĩ o na ũmwe wĩtũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũrĩa mũnabii kũu Isiraeli nĩwe wĩragia mũthamaki wa Isiraeli ciugo nginya irĩa waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.” **13** Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatuĩrie kũria arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyĩte.” Nake mũthamaki agĩcookerio ũhoro akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” **14** Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩĩ ũtũkũ, ikĩrĩgĩcĩria itũũra rĩu. **15** Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrĩre, ikĩuma nja rĩciĩnĩ tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarĩgĩcĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũũ, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?” **16** Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tĩga gwĩtĩgĩra, nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena wĩtũ nĩ aĩngĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.” **17** Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhĩngũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhĩngũra maitho ma ndungata ĩyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irĩgĩcĩrie Elisha. **18** Na rĩrĩa thũ ciake ciakĩrũkĩaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na ũtumumu.” Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmahũũra na ũtumumu, o ta ũrĩa Elisha aahoete. **19** Elisha akĩmeera atĩrĩ, “Ĩno tĩyo njĩra, o na rĩrĩ rĩrĩo itũũra. Nũmĩrĩrai, na nĩngũmũtũra kũrĩ mũndũ ũrĩa mũracaria.” Nake akĩmatũra nginya Samaria. **20** Maarĩkia kũĩngĩra itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hĩngũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.” Nake Jehova akĩmahĩngũra

maitho, nao makiona, magũkora marĩ thiĩni wa Samaria. **21** Rĩria mũthamaki wa Isiraeli aamoonire-rĩ, akũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndĩmooorage? Nĩ wega ndĩmooorage?” **22** Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndũkamooorage. No ũurage andũ arĩa wĩnyĩitĩre na rũhũ rwaku rwa njora kana ũta? Mahe irio na maai, marĩe na manyue, macooke mathiĩ kũrĩ mwathi wao.” **23** Nĩ ũndũ ũcio akĩmathondekera iruga inene, nao maarĩkia kũria na kũnyua, akĩmoigĩra ũhoro nao magĩcooka kũrĩ mwathi wao. Nĩ ũndũ ũcio mbũtũ cia ita cia Suriata igĩtiga gũtharĩkĩra bũrĩri wa Isiraeli rĩngĩ. **24** Na rĩrĩ, thuuha ũcio Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcokooanĩria mbũtũ ciake cia ita ciothe, igĩthiĩ, ikĩrigiũgia Samaria irĩtũnyane. **25** Na gũkĩgĩa na ng’aragu nene mũno itũura rĩu inene. Kĩrigiũcĩrio kwario gũgũkara ihinda iraaaya ũũ atĩ mũtwe wa ndigiri wendagio cekerĩ mirongo inana cia betha, nakio kibaba kĩmwe kĩa mai ma ndutura gĩkeendo cekerĩ ithano. **26** Na rĩria mũthamaki wa Isiraeli aahĩtũkagira rũthingo igũrũ-rĩ, mũtumia ũmwe akĩmũkaĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!” **27** Nake mũthamaki akĩmũcookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo Jehova ndangĩũtheithia-rĩ, nĩ ingĩkũrutĩra ũtheithio kũ? Nĩ kuuma kĩhũhũro-inĩ kĩa ngano, kana nĩ kuuma kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndibeĩ?” **28** Nĩngĩ agĩcoka akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩ kĩragũthĩnia?” Nake agĩcoka atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ aranjĩrĩre atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie ũmũthĩ, naruo rũciũ tũkaaria mũriũ wakwa.’” **29** Nĩ ũndũ ũcio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ũyũ ũngĩ ndĩramwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie,’ no aramũhitha.” **30** Na rĩria mũthamaki aagũire ciugo cia mũtumia ũcio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. O agĩthiagĩra rũthingo igũrũ-rĩ, andũ magĩcũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbĩte nguo ya ikũnia thiĩni. **31** Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjĩka ũũru, na akĩrĩrĩe kũnjĩka ũũru, angĩkorwo mũtwe wa Elisha mũrũ wa Shafatu nĩũgũkorwo ũnyĩitaino na mwĩrĩ wake ũmũthĩ!” **32** Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiĩage mbere yake, no mũndũ ũcio ataanakĩnya, Elisha akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Hĩrĩ ĩrĩ nĩmũrona ũria mũũragani ũyũ andũmĩre mũndũ oke andĩne mũtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ũcio ooka-rĩ, mũhĩnge mũrango, na mũũnyĩitĩrĩre ndakaingĩre. Githĩ mũkubio wa magũrũ ma mwathi wake ndũrĩ o thuuha wake?” **33** O akĩaria nao-rĩ, mũndũ ũcio watũmitwo agĩkũrũka, agĩkĩnya harĩ we. Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Mwanangĩko ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova. Nĩ kĩrĩ kĩngĩtũma njeterere Jehova makĩria ma ũguo?”

7 Elisha akiuga atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria kiugo kĩa Jehova. Jehova ekuuga ũũ: Ihinda ta rĩrĩ rĩciũ-rĩ, kibaba kĩmwe kĩa mũtu mũhĩnyu gĩkeendo cekerĩ ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairĩ ikeendio cekerĩ ĩmwe hau kĩhĩngĩ-inĩ gĩa Samaria.” **2** Nake mũnene ũria wateithagia mũthamaki akĩra mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhĩngũra ndĩrica cia igũrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake Elisha akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũkawona na maitho maku, no ndũkaaria o na kĩ!” **3** Na rĩrĩ, nĩ kwari na andũ ana maarũarĩte mangũ, maakaraga itoonyero-inĩ rĩa kĩhĩngĩ gĩa itũura inene. Makĩrĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩ gĩgĩtũma tũikare haha ngĩnya tũkue?” **4** Tũngũgia atĩrĩ, “Nĩtũgũthĩ thiĩni wa itũura, o nakuo kũrĩ na ng’aragu, na no tũgũkuu. Na tũngũkara haha, no tũgũkuu. Nĩ ũndũ ũcio reke tũthĩ kũu kambĩ-inĩ ya Asuriata, twĩneane kũrĩo. Mangĩtũhonokia, tũgĩtũre muoyo; mangĩtũũraga, tũgĩkue.” **5** Hwaĩ-inĩ gũkĩra magũkĩra, magĩthiĩ kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nao maakĩnya nyumĩrĩra ya kambĩ, magĩkora gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe

kuo, **6** nĩgũkorwo Jehova nĩatũmĩte andũ a ita rĩa Asuriata maigũe mũkubio wa ngaarĩ cia ita, na wa mbarathi, na wa mbũtũ nene; nĩ ũndũ ũcio makĩrĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakomborete athamaki a Ahiti na a Misiri nĩguo matũtharĩkĩre!” **7** Nĩ ũndũ ũcio magũkĩra, makĩra hwaĩ-inĩ na mairia, magĩtiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magĩtiga kambĩ o ro ũguo yari, na makĩra nĩguo mahonokie mĩoyo yao. **8** Andũ arĩa maarĩ na mangũ magĩkĩnya nyumĩrĩra ya kambĩ, na magĩtoonya hema-inĩ ĩmwe. Makĩria na makĩnyua, na magĩkuu betha, na thahabu, o na nguo, magĩthiĩ magĩchitha. Magĩcooka rĩngĩ magĩtoonya hema ĩngĩ, makĩyoa indo iria ciarĩ kuo o nacio magĩchitha. **9** Magĩcooka makĩrĩra atĩrĩ, “Rĩu tũtĩreka wega. Mũthenya ũyũ nĩ wa kũheana ũhoro mwega, na ithuĩ no gũkĩra tũkĩrĩte nguo. Tũngĩeterera ngĩnya gũkie, no tũherithio. Rekei tũthĩ o ro rĩu, tũkaheane ũhoro ũyũ nyũmba-inĩ ya mũthamaki.” **10** Nao magĩthiĩ magĩta arĩngĩ a ihĩngĩ cia itũura, makĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũgũthiĩte kambĩ-inĩ ya Asuriata, na gũtirĩ mũndũ ũrĩ kuo, gũtirĩ o na mũgambo wa mũndũ, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ũria ciarĩ.” **11** Nao arĩngĩ a ihĩngĩ makĩanĩria ũhoro ũcio, nguo ũgĩkĩnyĩra nyũmba ya mũthamaki. **12** Nake mũthamaki agĩkũrũka ũtũkũ, na akĩra anene ake atĩrĩ, “Nĩngũmwĩra ũria Asuriata matwĩkĩte. Nĩmamenyete tũrĩ na ng’aragu, nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo matigĩte kambĩ, makeehitha kũu gĩthaka-inĩ, magĩciĩria atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩmekuuma itũura-inĩ na hĩndĩ ĩyo tũmanyiite mĩgwate marĩ muoyo na tũtoonye itũura-inĩ inene.’” **13** Nake ĩmwe wa anene ake agĩcoka atĩrĩ, “Tũma andũ amwe mathiĩ na mbarathi ithano iria itĩgĩre itũura-inĩ. ũhoro wao githĩ ndũgũkihaana o ta wa Isiraeli othe arĩa marĩ gũkũ thiĩni. ĩrĩ-nĩ, megũkorwo mahaana o ta Isiraeli aya othe makĩrĩrĩ gũthira. Nĩ ũndũ ũcio reke tũmatũme magatũrie ũria kũhaana.” **14** Nĩ ũndũ ũcio magĩthũra ngaarĩ igĩrĩ cia ita na mbarathi ciacio, nake mũthamaki akĩmatũma marũmĩrĩre mbũtũ cia ita cia Asuriata. Nake agĩatha atwarithia akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩ mũgatũrie ũria kũhaana.” **15** Makĩmarũmĩrĩra o ngĩnya Jorodani, magĩkora njĩra ĩyũrĩte nguo na indo iria Asuriata maateete marĩ ihenyĩ-inĩ makĩra. Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa maatũmitwo makĩhũndũka na magĩcookeria mũthamaki ũhoro ũcio. **16** Hĩndĩ ĩyo andũ makĩumagara, magĩthiĩ na magĩtaha indo kambĩ-inĩ ya Asuriata. Nĩ ũndũ ũcio kibaba kĩmwe kĩa mũtu kiendagio cekerĩ ĩmwe, na ibaba igĩrĩ cia cairĩ ciendagio cekerĩ ĩmwe o ta ũria Jehova oigĩte. **17** Na rĩrĩ, mũthamaki agĩte mũnene ũria wamũteithagia akorwo arĩ mũrũgamĩrĩri wa kĩhĩngĩ, nao andũ makĩmũrangĩrĩria hau kĩhĩngĩ-inĩ, agĩkuu, o ta ũria mũndũ wa Ngai oigĩte rĩrĩa mũthamaki aathiĩte gwake mũciĩ. **18** ũndũ ũcio wekĩkire o ta ũria mũndũ wa Ngai eerĩte mũthamaki: “Ihinda o ta rĩrĩ rĩciũ, kibaba kĩmwe kĩa mũtu gĩkeendio cekerĩ ĩmwe, nacio ibaba igĩrĩ cia cairĩ ikeendio cekerĩ ĩmwe kĩhĩngĩ-inĩ gĩa Samaria.” **19** Mũnene ũcio eerĩte mũndũ wa Ngai atĩrĩ, “O na Jehova angĩhĩngũra ndĩrica cia igũrũ-rĩ, ũndũ ũcio wahoteka?” Nake mũndũ wa Ngai aamũcookeirie atĩrĩ, “Nĩũkawona na maitho maku, no ndũkaaria o na kĩ!” **20** ũguo noguo gwekĩkire kũrĩ mũnene ũcio, nĩgũkorwo andũ maamũrangĩrĩria hau kĩhĩngĩ-inĩ, agĩkuu.

8 Na rĩrĩ, Elisha akĩra mũtumia ũria aarĩkũrĩre mwana atĩrĩ, “Thiĩ hamwe na andũ a nyũmba yaku mũgaikare kwa ihinda kũria mũngĩhota gũkĩra, tondũ Jehova nĩatũite kũgĩe ng’aragu bũrũrĩ-inĩ ũyũ, rĩa ikũmĩna miaka mũgwanja.” **2** Nake mũtumia ũcio agĩka o ta ũria mũndũ wa Ngai oigĩte. We mwene

na andú a nyumba yake magithii na magiikara bürüri wa Afilisti miaka mûgwanja. **3** Na riri, miaka mûgwanja yathira-ri, akiuma bürüri wa Afilisti, agithii kûri mûthamaki kûmûthaita ni undú wa nyumba na githaka giake. **4** Mûthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mündü wa Ngai, akimwira atiri, "Ta njira maündü mothe manene maria Elisha aaneke." **5** O riria Gehazi eeraga mûthamaki uria Elisha aariukirie mündü-ri, mütumia uria wariukirio mûriü ni Elisha agiuka giuthaita mûthamaki ni undú wa nyumba na githaka giake. Nake Gehazi akiuga atiri, "Mûthamaki mwathi wakwa, üyü niwe mütumia ücio, na mûriü uria wariukirio ni Elisha niwe üyü." **6** Nake mûthamaki aküria mütumia ühoro ücio, nake akimûhe ühoro. Ningi mûthamaki aküria münene ümwe wake ühoro wa mütumia ücio, akimwira atiri, "Mücookerie kiria giothe kiarî giake, hamwe na uumithio wothe wa githaka giake, kuuma müthenya uria oimire bürüri üyü o nginya riu." **7** Na riri, Elisha agithii Dameski, nake Beni-Hadadi mûthamaki wa Suriata aari mûrûaru. Riria mûthamaki eerirwo atiri, "Mündü wa Ngai niokite nginya gûkü." **8** aküria Hazaeli atiri, "Oya kiheo, üthii ütunge mündü wa Ngai. Tuuria ühoro harî Jehova na undú wake; müurie atiri, "Nii ningühona ndwari ino?" **9** Ni undü ücio Hazaeli agithii gütunga Elisha, akuuite kiheo kia indo iria njega cia Dameski, ikuütwo ni ngamüira mirongo ina. Hazaeli agithii, akirügama mbere ya Elisha, akimwira atiri, "Mürüguo Beni-Hadadi mûthamaki wa Suriata niwe wandüma ngüurie atiri, "Nii ningühona ndwari ino?" **10** Nake Elisha agiçookia atiri, "Thii ümwire atiri, "Ti-itherü niükühona," no Jehova nianguurire ate ni egükua." **11** Elisha akimüçooküria maitho amüroreie nginya Hazaeli agiçonoka. Nake mündü wa Ngai akiambiriria kûrira. **12** Nake Hazaeli akimüüria atiri, "Ni kî kiratüma mwathi wakwa arire?" Nake agiçookia atiri, "Ni undü ninjüü üuru uria ükaarehere andú a Isiraeli. Niügacina çiçitiro ciao iria nüma, na ürage aanake ao na rühiu rwa njora, ütunganie twana twao thi, na ütärüre nda cia andü-a-nja aria marî nda." **13** Nake Hazaeli akimüüria atiri, "Ndungata ino yaku itariü ta ngui-ri, yahota atia gwika undü münene üguo?" Nake Elisha akimücookeria atiri, "Jehova niyanonetie ati nügutaika mûthamaki wa Suriata." **14** Ningi Hazaeli agitigana na Elisha agiçooka kûri mwathi wake. Riria Beni-Hadadi aamüurire atiri, "Elisha akwirire atia?" Hazaeli akimücookeria atiri, "Anjürire ti-itherü niükühona." **15** No müthenya üyü üngi Hazaeli akioya taama mürüti, akiütobokia maa-ini, akihumbira mûthamaki üthiü naguo, o nginya agükua. Nake Hazaeli agithamaka ithenya riake. **16** Mwaka-ini wa itano wa wathani wa Joram müru wa Ahabu mûthamaki wa Isiraeli-ri, Jehoram müru wa Jehoshafatu akiambiriria giuthamaka Juda. **17** Jehoram aari na ükürü wa miaka mirongo itatü na iri riria aatuikire mûthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu miaka inana. **18** Niathiire na mithiire ya athamaki a Isiraeli, o ta uria nyumba ya Ahabu yekite, nigükorwo aahikirie mwarî wa Ahabu. Niekire maündü mooru maitho-ini ma Jehova. **19** No riri, ni undü wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nieranire ati niegütüria tawa ni undü wa Daudi na njioro ciake nginya tene. **20** Mahinda ma Jehoram-ri, andú a Edomu ni maremeire Juda na makigia na mûthamaki wao ene. **21** Ni undü ücio Jehoram agithii Zairu hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andú a Edomu makimüriçiciria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agüküria na aküira ütükü; narü ita riake, o na kûri o üguo, riküira rigiçooka müçii. **22** Nginyagia ümüthi andú a Edomu matüüraga maremeire Juda. Andú a Libina o nao makirega watho wa Juda o ihinda-ini riu. **23** Maündü maria

mangi makonii wathani wa Jehoram, na maria mothe eekire, githi matiandikütwo ibuku-ini ria maündü ma mahinda ma athamaki a Juda? **24** Nake Jehoram akihurüka hamwe na maithe make na agithikwo hamwe nao itüüra-ini ria Daudi. Nake müriü Ahazia agiüka mûthamaki ithenya riake. **25** Mwaka-ini wa ikümi na uria wa wathani wa Joram müru wa Ahabu mûthamaki wa Isiraeli-ri, Ahazia müru wa Jehoram mûthamaki wa Juda niguo ambirürie giuthamaka. **26** Ahazia aari na ükürü wa miaka mirongo iri na iri riria aatuikire mûthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu mwaka ümwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarî wa mwana wa Omuri mûthamaki wa Isiraeli. **27** Nake Ahazia agithii na mithiire ya nyumba ya Ahabu, na agiika üuru maitho-ini ma Jehova o ta uria nyumba ya Ahabu yekite, nigükorwo nimatarainie na nyumba ya Ahabu ni undü wa kuhikania kuo. **28** Ahazia nimathire na Joram müru wa Ahabu niguo makarü na Hazaeli mûthamaki wa Suriata kûu Ramothu-Gileadi. Nao Asuriata makigumaria Joramü; **29** ni undü ücio Mûthamaki Joramü akihündüka, agithii Jezireeli niguo akahonie nguraro iria aaguraritio ni Asuriata kûu Ramothu makirüa na Hazaeli mûthamaki wa Suriata. Händi üyo Ahazia müru wa Jehoramü mûthamaki wa Juda agiükürüka, agithii Jezireeli akarore Joramü müru wa Ahabu, tondü niagaritio.

9 Na riri, münabii Elisha agüta mündü ümwe wa thiritü ya anabii, akimwira atiri, "Thinikira nguo yaku ya igürü müçibi-ini, na ükuue mbüthü ino ya maguta, üthii nginya Ramothu-Gileadi. **2** Wakinya küu, ücarie Jehu müru wa Jehoshafatu, müru wa Nimushi. Üthii kûri we, ümütigithanie na andú a thiritü yake, ümüingirie kanyümba ga thiini. **3** Ücooke woe mbüthü ya maguta ümütiririre müte na uge atiri, 'Jehova ekuuga üü: Ndagüitiriria maguta ütuikie mûthamaki wa Isiraeli.' Ücooke ühingüre mürango üre; ndügaikare!" **4** Ni undü ücio mwanake ücio münabii agithii nginya Ramothu-Gileadi. **5** Riria aakinyire kuo, agikora anene a mbütü cia ita makarite hamwe. Aküria münene wa atiri, "Münene, ndi na ndümürüri yaku." Nake Jehu aküria atiri, "Ithuothe-ri, ni ürükü üri na ndümürüri yake?" Nake akimücookeria atiri, "Niwe münene, ndümürüri ni yaku." **6** Jehu agiüküria, akiingira nyumba. Nake münabii agitiriria Jehu maguta müte, akiuga atiri, "Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga üü: 'Ndagüitiriria maguta ütuikie mûthamaki wa andú a Jehova a Isiraeli. **7** Wee-ri, niükaniina nyumba ya Ahabu mwathi waku nigeeetha ndürihirie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame ya ndungata cia Jehova ciothe iria yaitirwo ni Jezebeli. **8** Nyumba yothe ya Ahabu niügathira biü. Ninganiina nyumba yothe ya Ahabu na ndimüniinire arüme othe, ariä ngombo na ariä matari ngombo thiini wa Isiraeli. **9** Nyumba ya Ahabu ngaamüta o ta nyumba ya Jeroboamu müru wa Nebati, na ta ya Baasha müru wa Ahija. **10** Ha ühoro wa Jezebeli-ri, agaatambuurrango ni ngui ari mügunda-ini wa Jezireeli, na gütiri mündü ükaamüthika." Nake akihingüra mürango aküira. **11** Hindi iria Jehu oimire nja kûri anene a thiritü yake, mündü ümwe wa akimüüria atiri, "Maündü mothe ni mega? Mügürüki ücio egüükite kûri we niki?" Nake Jehu agiçookia atiri, "Wee niüü mündü ücio o na maündü maria aaragia." **12** Nao makiuga atiri, "Tiga gütiheenina, twire ma." Jehu akiuga atiri, "Anjüria üü: 'Jehova ekuuga atiri: Ndagüitiriria maguta ütuikie mûthamaki wa Isiraeli.'" **13** Nao makihüha kuoya nguo ciao cia igürü, magiçiana ngathü-ini cia nyumba arügame ho, magiçooka makihüha karumbeta na makianirira atiri, "Jehu niwe mûthamaki!" **14** Ni undü ücio, Jehu müru wa

Jehoshafatu, mūrū, wa Nimushi, agiciirira gūükirira Joramū. (Hindī tyo Joramū na Isiraeli yothe maagitagira Ramothu-Gileadi, kuuma kūrī Hazaeli mūthamaki wa Suriata. **15** No Mūthamaki Joramū nāacookete Jezireeli akahonie ironda iria aaguraritio nī Asuriata, rīria maarūaga na Hazaeli mūthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atirī, “Angikorwo nīmwetikira ūguo, mūtikareke mūndū o na ūmwe oime itūūra-inī athīi akaheane ūhorō ūcio Jezireeli.” **16** Ningī Jehu akīhaica ngaari yake ya ita, agīthī Jezireeli, tondū nikoo Joramū aahurūkīte, na Ahazia mūthamaki wa Juda nāiakūrūkīte agathīi kūmūrora. **17** Hindī irīa mūrōri wa itūūra aarūgamīte mūthiringo-inī mūrāihu na igūrū kūu Jezireeli, akiona mbūtū cia ita cia Jehu igītūka, agītana, akiuga atirī, “Nīndīrona mbūtū cia ita igītūka.” Nake Joramū agīathana, akiuga atirī, “Ethaai mūndū wa mbarathi, ūmūtūme athīi acitūnge, aciūrīe atirī, ‘Mūūkīte na thayū?’” **18** Nake mūndū ūcio akīhaica mbarathi, agīthīi gūtūnga Jehu, akīmūrira atirī, “Ūū nīguo mūthamaki ekūrīa: ‘Wee-rī, ūūkīte na thayū?’” Nake Jehu akīmūcookeria atirī, “Ūrī na ūhorō ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhorō, akiuga atirī, “Mūndū ūria twatūma nīakinya harīo, na ndaracooka na gūkū.” **19** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūndū wa keeri wa mbarathi. Aakinya kūrī o akīmeera atirī, “Ūū nīguo mūthamaki eekūrīa: ‘Mūūkīte na thayū?’” Nake Jehu agīcookia atirī, “Ūrī na ūhorō ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” **20** Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhorō, akiuga atirī, “Nīakinya harīo, no-o nake ndaracooka na gūkū. Mūtwarire wa ngaari ya ita nī ta mūtwarire wa Jehu mūrū wa Nimushi; atwarithagia ta mūgūrūki.” **21** Nake Joramū agīathana, akiuga atirī, “Ohererai mbarathi ngaari-inī yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramū mūthamaki wa Isiraeli na Ahazia mūthamaki wa Juda makiumagara, o mūndū arī ngaari-inī yake ya ita, magatūnge Jehu. Magīcemania nake kamūgūnda-inī karia kaarī ka Nabothu ūria Mūjezeeli. **22** Rīria Joramū onire Jehu, akīmūrīa atirī, “Jehu, ūūkīte na thayū?” Nake Jehu agīcookia atirī, “Kūngīgīa na thayū atīa, ūhooi wa mīhianano wothē na ūrōgi wa nyūkwa, Jezebeli, ūingīhīte ūū?” **23** Joramū akīgarūrūka akīūra, akiuga atirī, “Ahazia, kūrī na njikanirīrio!” **24** Hindī tyo Jehu akīruta ūta wake, akīratha Joramū gatagatī ga ciande. Naguo mūguī ūgītheeca ngoro yake, agītungumana ngaari-inī yake. **25** Nake Jehu akīra Bidikari mūnene wa ngaari yake ya ita atirī, “Muoe ūmūkie mūgūnda-inī ūria warī wa Nabothu ūria Mūjezeeli. Ririkana rīria nīi nawe twatwaraga ngaari cia ita tūrī thuutha wa ithe Ahabu, rīria Jehova aarīrie ūrathi ūyū ūmūkonīi, akiuga ūū: **26** ‘Mūthenya wa ira nīndironire thakame ya Nabothu na thakame ya arīū ake, nīguo Jehova ekuuga, na ti-itherū nīngatūma ūmīrīthire mūgūnda-inī o ūyū, nīguo Jehova ekuuga.’ Rīū kīmuoe, ūmūkie mūgūnda-inī ūyū, kūrīngana na kiugo kīa Jehova.” **27** Hindī irīa Ahazia mūthamaki wa Juda onire ūria kwahaana, akīūra na njīra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akīmūhanyūkīa, akīanagīrira atirī, “Mūūragei o nake!” Nao makīmūgurarīria arī ngaari-inī yake ya ita erekeire Guri hakuhi na ibileamu, no akīūrira Megido, agīkūra kuo. **28** Nacio ndungata ciake ikīmūkuua na ngaari ya ita, ikīmūtwarā Jerusalem, na makīmūthika hamwe na maithe make mbīrira-inī yake, itūūra-inī rīa Daudi. **29** (Ahazia aatūkīte mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Joramū mūrū wa Ahabu.) **30** Ningī Jehu agīthīi Jezireeli. Na rīria Jezebeli aaguire ūguo-rī, akīhaka maithe make rangi na akīgemia njūrī yake, agīcūthīria nja arī ndirica-inī. **31** Rīria Jehu aatoonyaga kīhingo-inī, Jezebeli akīmūrīa atirī, “Ūūkīte na thayū, Zimuri, wee mūrāgi wa

mwathi waku?” **32** Nake Jehu akīrora na igūrū ndirica-inī, agītana akīūrīa atirī, “Nūū ūrī mwena wakwa? Nūū?” Nao andū eerī kana atatū maarī ahakūre makīmūrora arī thī. **33** Nake Jehu akiuga atirī, “Mūikiei thī!” Nī ūndū ūcio makīmūkia akīgūa thī, nayo thakame ūmwe yake ikīmīnjūkīra rūthingo o hamwe na mbarathi iria ciamūrāngagīrīria thī na magūrū ma cio. **34** Jehu agītoonya nyūmba ya ūthamaki thīini akīria na akīnyua. Nake akiuga atirī, “Menyererai mūndū-wa-nja ūcio mūrume, na mūmūthike tondū araarī mwarī wa mūthamaki.” **35** No rīria maathīre nja makamūthike, matiakorire kīndū o na kīmwe kīa mwīri wake, tika o ihīndī rīa mūtwe wake, na magūrū, na moko make. **36** Nao makīhūndūka, makīūra Jehu ūhorō ūcio, nake akiuga atirī, “Gīkī nī kiugo kīa Jehova kīria aarīrie na kanua ka ndungata yake Elija ūria Mūtshibi, akiuga atirī: Ngui nīkaaria mwīri wa Jezebeli kamūgūnda-inī ka Jezireeli. **37** Nakīo kīimba kīa Jezebeli gīgaatūka o ta rūrua kīrī thī kamūgūnda-inī ka Jezireeli, nīgeetha gītīkagīe mūndū ūkaahota kuuga atirī, ‘Ūyū nī Jezebeli.’”

10 Na rīrī, Samaria kwarī na arīū a nyūmba ya Ahabu mīrongo mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehu akīandīka marīa akīmātūma Samaria kūrī anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akīmeera atirī, **2** “Tondū mūrī na ciana cia mwathi wanyu, na ningī mūrī na ngaari cia ita na mbarathi, na itūūra inene rīirīgīre na thingo cia hinya, o na indo cia mbaara-rī, marūa maya maamūkīnyīra-rī, **3** thuurai mūrū ūria mwega na mwagīrīru mūno wa mwathi wanyu, na mūmūkarīrie gītī kīa ūnene gīa ithe. Mūcooke mūrūrīre nyūmba ya mwathi wanyu.” **4** No-o makīmaka makiuga atirī, “Angīkorwo athamaki eerī matiigana kūmūtōoria-rī, ithuū twakīhota atīa?” **5** Nī ūndū ūcio ūria warī mūrōri wa maūndū ma nyūmba ya ūthamaki, na mwathi wa itūūra, na athuuri, na areri a ciana magītūmīra Jehu ndūmīrīri īno: “Ithuū tūrī ndungata ciaku, na nītūgwīka ūria wothē ūkuuga. Tūtīgūtwa mūndū o na ūmwe mūthamaki; wee kīo o ūria ūngīona kwagīrīre.” **6** Nake Jehu akīmaandīkīra marūa me arī akīmeera atirī, “Angīkorwo mūrī mwena wakwa na nīmūkūnjathīkīra, ūragai arīū a mwathi wanyu, mūgooka na ciongo ciao gūkū Jezireeli ihinda o ta rīrī rūciū.” Na rīrī, arīū a mūthamaki mīrongo mūgwanja maarī na atongoria a itūūra arīa maamareraga. **7** Na rīria marūa maakīnyire, andū acio makīnyīta arīū acio mīrongo mūgwanja a mūthamaki na makīmooonga othe. Magītīkīra ciongo ciao ikabū-inī, magīcitwarīra Jehu o kūu Jezireeli. **8** Rīria mūndū ūria watūmītwo aakīnyire, akīūra Jehu atirī, “Nīmarehe ciongo cia ciana cia mūthamaki.” Nake Jehu agīathana, akiuga atirī, “Ciigei irūndo igīri itoonyero-inī rīa itūūra o ngīnya rūciini.” **9** Rūciini rūrū rūngī Jehu akīumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atirī, “Inyūi mūtīhītīte. Nīi nī nīi ndaciirīre ndundu ya gūūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūrāga, no nūū ūragīte andū aya othe? **10** Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītīo nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gītākahingio. Jehova ekīte o ūria oigīte na kanua ka ndungata yake Elija.” **11** Nī ūndū ūcio Jehu akīūrāga andū othe a nyūmba ya Ahabu arīa maatigaire kūu Jezireeli, o ūndū ūmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhi, o na athīnjīri-ngai ake, na gūtīrī mūndū wahonokire. **12** Jehu agīcooka akīumagara, agīthīi Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arīithi-rī, **13** agītūngana na andū amwe arīa maatarainie na Ahazia mūthamaki wa Juda akīmoooria atirī, “Inyūi mūrī a?” Nao magīcookia atirī, “Ithuū tūrī a nyūmba ya Ahazia, na tūūkīte kūgeithia mbarī ya mūthamaki, na ya mūtūmia wa mūthamaki.” **14** Nake agīathana atirī,

“Nimanyiitwo marĩ muoyo!” Nĩ ùndũ úcio makĩmatwara marĩ muoyo makĩmooragĩra gĩthima-inĩ kĩa Bethi-Ekedi, maarĩ andũ mĩrongo ina na eerĩ. Gùtirĩ mùndũ o na ùmwe wahonokire. **15** Nake aarĩkia kuuma kũu, agĩkora Jehonadabu mùrũ wa Rekabu, o nake okĩte kùmùtũnga. Nake Jehu akĩmũgeithia, akĩmũria atĩrĩ, “Wee ùrĩ na ùiguano na nĩi, o ta ùria ndĩ na ùiguano nawe?” Nake Jehonadabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ìĩ ndĩ nago.” Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Kũngikorwo nĩ ùguo-rĩ, rehe guoko.” Nĩ ùndũ úcio Jehonadabu agũka ùguo, nake Jehu akĩmũteithĩria kũhaica ngaari-inĩ ya ita. **16** Nake Jehu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ùka tũthĩi nawe ùkeonere ùria ndũrutaniire na kũyo nĩ ùndũ wa Jehova.” Nake akĩmũkuua na ngaari yake ya ita. **17** Rĩria Jehu aakinyire Samaria-rĩ, akĩũraga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire, akĩmaniina kũringana na kiugo kĩa Jehova kirĩa kiarĩtio nĩ Elja. **18** Ningĩ Jehu agĩcookereria andũ othe hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Ahabu aatungatiire Baali o hanini; no Jehu ekũmũtungatĩra makĩria. **19** Na rĩrĩ, tũmanĩrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athĩnjĩri-ngai ayo othe. Tigĩrĩrai atĩ gùtirĩ o na ùmwe ùtarĩ ho, tondu nĩngũrutĩra Baali igongona inene. Mùndũ wothe ùkwaga gũũka, ndegũtũũra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ùguo arĩ na wara wa kũũraga atungati othe a Baali. **20** Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Itanai kiũngano gĩa gũtũithia Baali.” Nĩ ùndũ úcio magĩkianĩra kiũngano kiu. **21** Nake agĩcooka agĩtũma ùhoro kũndũ guothe Isiraeli, nao atungati othe a Baali magũũka; na gùtirĩ o na ùmwe watĩrĩre. Makĩgomana hekarũ-inĩ ya Baali o nginya ikĩyũra kuuma mwena ùmwe nginya ùria ùngĩ. **22** Nake Jehu akĩra mũkaria wa harĩa nguo ciaigawo atĩrĩ, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nĩ ùndũ úcio agĩcirehere nguo. **23** Hĩndĩ iyo Jehu na Jehonadabu mùrũ wa Rekabu magĩtoonya hekarũ ya Baali. Jehu akĩra ndungata cia Baali atĩrĩ, “Rorai mĩena yothe muone atĩ gùtirĩ ndungata cia Jehova irĩ haha hamwe na inyuũ, o tiga ndungata cia Baali.” **24** Nĩ ùndũ úcio magĩtoonya marute magongona, na maruta ma njjino. Na rĩrĩ, Jehu nĩagĩte arũme mĩrongo inana kũu nja akameera atĩrĩ: “Umwe wanyu angĩrekereria mùndũ wa arĩa ngũneana mokinĩ manyu oore-rĩ, we egũkua ithenya rĩa mùndũ úcio.” **25** Rĩria Jehu aarĩkirie kũruta igongona rĩa njjino-rĩ, agĩatha arangĩri na anene ao atĩrĩ, “Toonyai thĩinĩ mũmoorage; mũtikareke mùndũ o na ùmwe wao oore.” Nĩ ùndũ úcio makĩmooraga na hiũ cia njjora. Nao arangĩri na anene ao magĩkia mĩrĩ yao nja, magĩcooka magĩtoonya ihooero rĩa na thĩinĩ rĩa hekarũ ya Baali. **26** Nao makĩruta ihiga rĩria rĩamũre nja ya hekarũ ya Baali na makĩrĩcina. **27** Makĩmomora ihiga rĩria rĩamũre rĩa Baali, na magĩtharia hekarũ ya Baali makĩmĩtua kioro o na nginya ùmũthĩ. **28** Nĩ ùndũ úcio Jehu akĩniina biũ ùhooi wa Baali thĩinĩ wa Isiraeli. **29** No rĩrĩ, ndaatigaire na mehĩa ma Jeroboamu mùrũ wa Nebati, marĩa atũmĩre Isiraeli meehie ma kũhooya mĩhianano ya njau ya thahabu kũu Betheli na Dani. **30** Nake Jehova akĩra Jehu atĩrĩ, “Tondũ nĩwikite wega, ùkahingia ùria kwagĩrĩre maitho-inĩ makwa, na ùgeeka nyũmba ya Ahabu ùria ndaatanyite kũmeka-rĩ, njjaro ciaku igũtũũra ithamakagĩra Isiraeli nginya rĩcario rwa kana.” **31** No Jehu ndaigana kũmenyerera kũiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraeli, na ngoro yake yothe. Ndaigana gũtigana na mehĩa ma Jeroboamu, marĩa atũmĩte andũ a Isiraeli mehie. **32** Matukũ-inĩ macio, Jehova nĩambĩrĩire kũnyihia mĩhaka ya Isiraeli. Hazaeli nĩatoorie andũ a Isiraeli bùrũri-inĩ wao wothe **33** mwena wa irathĩro wa Jorodani na bùrũri-inĩ wothe wa Gileadi, (Bùrũri wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gũtwarana na mùkuru wa Arinoni, kũgerera Gileadi nginya Bashani. **34** Ha

ùhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makonĩi wathani wa Jehu-rĩ, na marĩa mothe eekire, na marĩa mothe ahingirie-rĩ, githi matiadikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **35** Nake Jehu akĩhurũka na maitha make na agĩthikwo Samaria. Nake mùriũ Jehoahazu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩaake. **36** Nario ihinda rĩria Jehu aathamakĩire Isiraeli kũu Samaria rĩari miaka mĩrongo ùrĩ na inana.

11 Rĩria Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mùriũ nĩakua-rĩ, agĩthĩ na mbere kũũraga andũ othe a nyũmba yothye ya ùthamaki. **2** No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoram na mwarĩ wa nyina na Ahazia, akĩoya Joashu mùrũ wa Ahazia akĩmweheria kuuma kũrĩ arĩu a mũthamaki arĩa maakirie kũũragwo. Akĩmũga hamwe na mtheri wake kanyũmba ga gũkoma, akĩmũhitha kuuma kũrĩ Athalia; nĩ ùndũ úcio Joashu ndaigana kũũragwo. **3** Aikarire ahithĩtwo hamwe na mũrerĩ wake thĩinĩ wa hekarũ ya Jehova miaka itandatũ irĩa Athalia aathamakire bùrũri úcio. **4** Mwaka-inĩ wa mũgwanja, Jehoiada agĩtũmanĩra anene a ikundi arĩa maathaga thigari igana rĩmwe, thĩinĩ wa andũ arĩa meetagwo Akari, na arangĩri nao magũtũka kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Nake akĩgĩa kirĩkanĩro nao na akĩmehĩthĩria kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Agĩcooka akĩmoonia mùriũ wa mũthamaki. **5** Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũgwĩka ùũ: Inyuũ arĩa othe mũgaakorwo mùrĩ wĩra mũthenya wa thabatu-rĩ, gĩcunjĩ kĩmwe kĩanyu gĩa ithatũ gĩkaarangĩra nyũmba ya ùthamaki, **6** nakĩo gĩcunjĩ gĩa ithatũ kirangĩre Kĩhingo gĩa Suri, ningĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩkorwo kĩhingo-inĩ kirĩa kirĩ thũutha wa arangĩri arĩa mateithanagia kũrangĩra hekarũ, **7** na inyuũ andũ arĩa makoragwo thĩinĩ wa ikundi icio ingĩ igĩrĩ, arĩa matakoragwo wĩra mũthenya wa thabatu-rĩ, othe maaaragĩra hekarũ nĩ ùndũ wa mũthamaki. **8** Mũikare mũthĩurũkĩire mũthamaki, o mùndũ anyiĩtite indo ciake cia mbaara na guoko. Mùndũ o na ùrĩkũ angikaamũkũhirĩria no nginya ooragwo. Mũikare hakuhi na mũthamaki o harĩa hothe angĩthĩi.” **9** Nao anene a ita arĩa maathaga ikundi cia andũ igana rĩmwe magĩka o ta ùria Jehoiada, mũthĩnjĩri-Ngai aathanĩte. O mĩnene akĩoya andũ ake, arĩa maathĩiga wĩra mũthenya úcio wa thabatu na arĩa moimagĩra wĩra hĩndĩ iyo, othe magũtũka kũrĩ Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai. **10** Nake akĩhe anene acio matĩmũ na ngo iria ciarĩ cia Mũthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **11** Nao arangĩri, o mùndũ arĩ na indo ciake cia mbaara, magĩthĩurũkĩria mũthamaki hau hakuhi na kĩgongona, na magĩthĩurũkĩria hekarũ kuuma mwena wa gũthĩni nginya mwena wa gathigathĩni wayo. **12** Jehoiada akĩrehe mùrũ wa mũthamaki akĩmwĩkĩra thũmbĩ, akĩmũnengera Ibuku rĩa Kirĩkanĩro, na akĩmwanĩra atĩ nĩwe mũthamaki. Makĩmũitĩria maguta, nao andũ makĩhũra hĩ na makĩanĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũũra nginya tene!” **13** Rĩria Athalia aagũire inegene rĩa andũ na arangĩri, agĩthĩ kũrĩ andũ hekarũ-inĩ ya Jehova. **14** Agĩcũthĩria na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtugĩ-inĩ o ta ùria mùtũgo warĩ. Nao anene na ahũli tũrumbeta maarũgamĩte hakuhi na mũthamaki, nao andũ othe a bùrũri magakena makĩhuhaga tũrumbeta. Nake Athalia agĩtũmũra nguo ciake cia igũrũ, na akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!” **15** Jehoiada mũthĩnjĩri-Ngai agĩatha anene a ita a thigari igana rĩa mwarĩ maarĩ arũgamĩrĩ a mbütũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũrei, mũmũrehe arĩ gatagati ga thigari, na mùndũ o wothe ùngĩmuuma thũutha, ooragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩri-Ngai nĩogĩte atĩrĩ, “Ndakooragĩrwo hekarũ-inĩ ya Jehova.” **16** Nĩ ùndũ úcio makĩmũnyĩitĩra harĩa mbarathi ciatoonyagĩra

igithiū nja cia nyūmba ya ūthamaki, makimūuragira hau. **17** Nake Jehoiada akigya na kirikaniro gatagati ka Jehova, na mūthamaki, o na andū, ati o nimegūtuika andū a Jehova. Ningi agicooka agithondeka kirikaniro gatagati ka mūthamaki na andū. **18** Nao andū othe a būrūri magithiū hekarū-ini ya Baali na makimūtharia. Makiumanga igongona na mihianano, na makūuragira Matani ūria warī mūthinjiri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. Ningi Jehoiada mūthinjiri-Ngai akūga arangiri hau hekarū-ini ya Jehova. **19** Nake agithiū na anene a ita arīa maarūgamagiriira ikundi cia thigari igana igana, na Akari, na arangiri, o hamwe na andū othe a būrūri, na marī hamwe makiruta mūthamaki hekarū-ini ya Jehova makimūtware nyūmba ya ūthamaki matoooyeire kihingo-ini kīa arangiri. Hīndi iyo mūthamaki agīlkarīra gitī gīake kīa ūnene kūu nyūmba-ini ya ūthamaki. **20** Nao andū othe a būrūri magikena. Narīo itūura rikihoorera, tondū Athalia nīarīkītie kūūragero na rūhiū rwa njora nyūmba-ini ya ūthamaki. **21** Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīria aambiriire gwathana.

12 Na rīri, mwaka-ini wa mūgwanja wa Jehu, Joashu agītuika mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo īna. Nyīna eetagwo Zibia; na oimite Birishiba. **2** Joashu nīekire maūndū marīa magiriire maitho-ini ma Jehova mīaka īria yothe Jehoiada mūthinjiri-Ngai aamūtarire. **3** No rīri, kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtira magongona gūtīehieriro; andū mathiire na mbere kūrūtira magongona na gūcinira ūmba kuo. **4** Joashu akīra athinjiri-Ngai atiri, “Cookanīriai mbeeca iria ciothe irehagwo iri cia maruta marīa maamūre ma hekarū ya Jehova, na mbeeca iria irutagwo cia gwītara, na mbeeca iria ciamūkagīru kuuma mīhīthwa-ini ya andū o na mbeeca iria irehagwo hekarū na ūndū wa kwiyendera. **5** Itikīriai mūthinjiri-Ngai o wothē aamūkagīre mbeeca kuuma kūrī ūmwe wa aigi a kīgīina, na mūreke ihūthirwo na gūcookereria hekarū kūrīa guothe īngīkorwo iri tharūku.” **6** Na rīri, o na gūkinyīria mwaka-ini wa mīrongo īri na itatū wa Mūthamaki Joashu, athinjiri-Ngai magīkorwo matiacookerieire hekarū. **7** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Joashu agīta Jehoiada ūria mūthinjiri-Ngai na athinjiri-Ngai arīa angī, akīmooria atiri, “Nī kī mūtaraocookereria hekarū kūrīa itharūkīte? Mūtīgeetie mbeeca ingī kuuma kūrī aigi kīgīina, wo cineanei nīguo icookererie hekarū kūrīa itharūkīte.” **8** Nao athinjiri-Ngai magītikīra atī matikūngania mbeeca ingī kuuma kūrī andū, na atī o ene tio megūcookereria hekarū. **9** Nake Jehoiada ūria mūthinjiri-Ngai akīoya ithandūkū na agītūra nguniko yarīo irima. Akīrīga mwena wa ūrīo wa mūndū agītōonyo hekarū ya Jehova. Athinjiri-Ngai arīa maarangagira itoonyero magīkīra mbeeca ciothe ithandūkū-ini iria ciarehagwo hekarū-ini ya Jehova. **10** Hīndi īria yothē moonaga mbeeca nīciaingīha ithandūkū-ini, mwandiki-marūa wa mūthamaki na mūthinjiri-Ngai ūria mūnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarū-ini ya Jehova na magacīkīra mihuko. **11** Rīria mūigana wa mbeeca wahinga, makanengera andū arīa maathuuritwo matuīke arori a wīra wa hekarū. Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra wa hekarū ya Jehova na andū a wīra wa mbaū, na aaki, **12** na arīa maakaga na mahiga, na acūhīa a mahiga. Maagūruga mbaū na mahiga maicūhie nī ūndū wa gūcookereria hekarū ya Jehova kūrīa yatharūkīte na makarīha mahūthiro mothe ma gūcookereria hekarū. **13** Mbeeca iria ciarehagwo hekarū-ini itiahūthagīrwo na gūthondeka irāi cia betha, kana magathī ma gūthima ndaambi, kana mbakūrī cia kūminjaminja, kana tūrumbeta, kana kīndū o gīothe gīa thahabu kana gīa

betha nī ūndū wa hekarū ya Jehova. **14** Mbeeca icio ciarīhaga aruti a wīra arīa maarutaga wīra wa gūcookereria hekarū. **15** Matoragia mathabu ma mbeeca kuuma kūrī andū arīa maanengerete mbeeca marīhe aruti a wīra, tondū andū acio maarī ehoheku biū. **16** Mbeeca cia maruta ma mahītia, na maruta ma mehīa itiarehagwo hekarū-ini ya Jehova, icio ciarī cia athinjiri-Ngai. **17** Ihinda-ini o rīu Hazaeli mūthamaki wa Suriata akīambata agīthiū agītharīkīra Gathu na akīrītaha. Ningi akīhūndūka, agīthiū gūtharīkīra Jerusalemu. **18** No rīri, Joashu mūthamaki wa Juda akīoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamūrwo nī maithe make, nao nī Jehoshafatu, na Jehoramu na Ahazia, athamaki a Juda o na iheo iria we mwene aamūrīte, o na thahabu iria ciakoretwo kīgīina-ini kīa hekarū ya Jehova, o na iria ciarī nyūmba ya ūthamaki, agīcineana itwarīrwo Hazaeli mūthamaki wa Suriata, nake agīthiū, agītiga gūtharīkīra Jerusalemu. **19** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Joashu, na ūria wothē eekire-rī, gīthi matīandīkitwo ibuku-ini rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nao anene ake makīmūciirīra ndundu mamūkīrīre, makīmūuragira Bethi-Milo, njira-ini ya gūthiī Sila. **21** Nao anene arīa maamūragire nī Jozakaru mūrū wa Shimeathu, na Jehozabadu mūrū wa Shomeru. Joashu agīka na agīthikwo hamwe na maithe make itūūra-ini rīa Daudi. Nake mūrūo Amazia agītuika mūthamaki ithenya rīake.

13 Na rīri, mwaka-ini wa mīrongo īri na itatū wa wathani wa Joashu mūrū wa Ahazia mūthamaki wa Juda, Jehoahazu mūrū wa Jehu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīathana mīaka ikūmi na mūgwanja. **2** Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova nī ūndū wa kūrūmīrīra mehīa ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli meehie, nake ndaigana kūmatiga. **3** Nī ūndū ūcio Jehova agīcinwo nī marakara nī ūndū wa Isiraeli, nake akīmaneana ihinda irāya moko-ini ma Hazaeli mūthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mūrū wake. **4** Nake Jehoahazu agīthaiha Jehova, nake Jehova akīmūigua tondū nionete ūria mūthamaki wa Suriata aahinyagīrīra Isiraeli. **5** Nake Jehova akīhe Isiraeli mūhonokia, akīmaruta kuuma watho-ini wa Suriata. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli magītūūra mīciī-ini yao o ta tene. **6** No rīri, matiigana gūtīgana na mehīa ma nyūmba ya Jeroboamu, marīa aatūmīte Isiraeli meehie; na magīthiī na mbere namo, o na ningī gītugī kīa Ashera gītūtūura kūrūgamīte kūu Samaria. **7** Gūtīri kīndū gītīgarītio gīa ita rīa Jehoahazu, tiga andū arīa maathīaga mahaičite mbarathi mīrongo itano, na ngaari ikūmi cia ita, na thigari cia magūrū 10,000, nīgīkorwo mūthamaki wa Suriata nīathūkītie icio ingī agīticia o ta rūkūngū rwa kihuhīro-ini. **8** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoahazu, na ūria wothē eekire, na maūndū marīa aahingirīrī, gīthi matīandīkitwo ibuku-ini rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **9** Nake Jehoahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo Samaria. Nake mūrūo Jehoashu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **10** Mwaka-ini wa mīrongo itatū na mūgwanja wa Joashu mūthamaki wa Juda, Jehoashu mūrū wa Jehoahazu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka ikūmi na itandatū. **11** Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova, na ndaantīganire na mehīa o na mamwe ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo. **12** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makoniī wathani wa Jehoashu, na ūria wothē eekire, na maūndū marīa aahingirīe, o na mbaara yake na Amazia mūthamaki wa Juda-rī, gīthi matīandīkitwo

ibuku-ini rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? **13** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agĩkarĩra gĩtĩ giake kĩa ũnene. Jehoashu aathikirwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. **14** Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mĩrũaru mĩrimũ ũria wamũũragĩre. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩĩ kũmuona na akĩmũrĩra. Akiuga atĩrĩ, “Wũ baba-ĩ! Wũ baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaci a mbarathi a Isiraeli!” **15** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ũta o na mĩguĩ.” nake agũka o ũguo. **16** Nake akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ũta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hingũra ndĩra ya irathĩro,” Nake akĩmihingũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mĩguĩ!” Nake akĩũkia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mĩguĩ wa Jehova wa ũhootani, wa kũhoota Asuriata! Nĩũkahoota Asuriata kũu Afeki na ũmaniine biũ.” **18** Agĩcoka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mĩguĩ,” Nake mũthamaki akĩmũya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mĩgũithĩie thĩ.” Nake akĩmĩgũithĩia thĩ maita matatũ, agĩtiga. **19** Nake mĩndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ũndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkwagĩrĩrwo nĩ kũmiringithĩia maita matano kana matandatũ; ũguo nĩguo ũngĩgaatooria andũ a Suriata na ũmaniine biũ. Na rĩu ũkaamahoota o maita matatũ tu.” **20** Nake Elisha agĩkuwa na agĩthikwo. Na rĩrĩ, atharĩkĩri a kuuma Moabi maahũthĩrĩe gũthooya bũrũri-inĩ o kĩambĩrĩria kĩa mwaka. **21** Hĩndĩ ĩmwe andũ amwe a Isiraeli magĩthĩka mĩndũ-rĩ, o rĩmwe makĩona gĩkundi kĩa atharĩkĩri; nĩ ũndũ ũcio magĩthĩka kĩimba kĩa mĩndũ ũcio maathĩkaga mbĩrĩra-inĩ ya Elisha. Hĩndĩ ĩria kĩimba kũu kĩaahutanĩre na mahĩndĩ ma Elisha, mĩndũ ũcio akĩrũka, akĩrũgama na magũrũ make. **22** Hazaeli mũthamaki wa Suriata aahinyĩrĩrie Isiraeli matukũ mothe ma ũthamaki wa Jehoahazu. **23** No rĩrĩ, Jehova akĩmatuga na akĩmaiguĩra tha, akĩmarũmbũiya nĩ ũndũ wa kĩrĩkanĩro giake na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ũmũthĩ, akoretwo atekwenda kũmaniina kana kũmaingana mbeere mbere yake. **24** Hazaeli mũthamaki wa Suriata agĩkuwa, nake mũriũ Beni-Hadadi agĩtuũka mũthamaki ithenya rĩake. **25** Hĩndĩ ĩyo Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu agĩtunya Beni-Hadadi mũrũ wa Hazaeli matũũra marĩa Hazaeli aatahĩte mbaara-inĩ kuuma kũrii ithe Jehoahazu. Joashu aamũtoorie maita matatũ, na nĩ ũndũ ũcio agĩcoka matũũra ma Isiraeli.

14 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli, Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Aarĩ wa miaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano rĩria aatuũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ kũu Jerusalem miaka mĩrongo ĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na oimĩte Jerusalem. **3** Nĩekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova, no ti ta ũria ithe Daudi eekĩte. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ũria ithe Joashu ekaga. **4** No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtieherio; andũ maathĩre o na mbere kũrutĩra magongona na gũcĩnĩra ũbumba kuo. **5** Thuutha wa ũthamaki gũkorwo ũrũmĩte moko-inĩ make, akĩrũgama anene arĩa moragĩte ithe Joashu ũria warĩ mũthamaki. **6** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga arĩ a oragani acio, kũringana na ũria kwandĩkĩtuo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ũndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ũndũ wa maithe mao; o mĩndũ arikuwa nĩ ũndũ wa mehĩa make mwene.” **7** Nĩngĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtũmba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunyana itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtua Jokitheeli, rĩitwa rĩria rĩtagwo nginya ũmũthĩ. **8** Hĩndĩ ĩyo Amazia agĩtũma andũ

kũri Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũrũ wa Jehu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ūka tũng’ethanĩre ũthũi kwa ũthũi.” **9** No rĩrĩ, Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcokeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩre mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makĩwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwarĩguo ahikio nĩ mũrũ wakwa.’ Hĩndĩ ĩyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni igũka ikĩrangĩrĩria mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **10** Ti-itherũ nĩũtooretie Edomu, na rĩu nĩũtuũkĩte mwĩtĩĩ. Wĩgaathe nĩ ũndũ wa ũhootani waku, no ikara mweciĩ! Nĩ kĩ gĩgũtũma wĩherehe thĩĩna, wĩniĩnĩthie we mwene, o hamwe na andũ a Juda?” **11** O na kũrĩ ũguo, Amazia ndaigana gũthĩkĩrĩria; nĩ ũndũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩni wa Juda. **12** Andũ a Juda makĩhũũrwo nĩ andũ a Isiraeli, na o mĩndũ akĩũria gwake mweciĩ. **13** Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyĩta Amazia mũthamaki wa Juda mũrũ wa Joashu mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Nĩngĩ Jehoashu agĩthĩi Jerusalem na akĩmomora rũthĩngĩ rwa Jerusalem, kuuma Kĩhĩngĩ-inĩ kĩa Efraimu nginya Kĩhĩngĩ gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ kũraihũa. **14** Nake akĩoya thahabu yothē na betha na indo ciothe irĩa ciarĩ thĩĩni wa hekarũ ya Jehova na irĩa ciarĩ igĩũna-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki. Nĩngĩ agĩtaha andũ na agĩcoka Samaria. **15** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahingĩrie, o hamwe na mbaara yake ĩria maarũire na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, gĩthĩ matĩandĩkĩtuo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **16** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthĩkwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũriũ Jeroboamu agĩtuũka mũthamaki ithenya rĩake. **17** Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatuũrĩre muoyo miaka ikũmi na ĩtano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. **18** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, gĩthĩ matĩandĩkĩtuo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **19** Nao andũ makĩgĩa ndũya ya kũmũũkĩrĩra kũu Jerusalem, nake Amazia akĩũria Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmũrĩre kũu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. **20** Nĩacookĩrio akuũtũwo na mbarathi, agĩthĩkwo Jerusalem hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. **21** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda makĩoya Azaria arĩ na miaka ikũmi na ĩtandatũ, makĩmũtũua mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **22** Nĩwe waakire Elathu rĩngĩ, na akĩrĩcokeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩtano wa wathani wa Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu, mũthamaki wa Isiraeli agĩtuũka mũthamaki kũu Samaria, na agĩthamaka miaka mĩrongo ĩna na ũmwe. **24** Nĩekire maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, na ndaaitĩganire na mehĩa o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie. **25** Nĩwe wacookĩrie mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩrĩtĩio nĩ ndungata yake Jona mũrũ wa Amitai, ũria warĩ mũnabii kuuma Gathi-Heferi. **26** Jehova nĩonete ruo rũnene rwa andũ othe a Isiraeli, arĩa maarĩ ngombo na arĩa mataarĩ ngombo, akĩona ũria maathĩĩnĩkĩte, na gũtĩarĩ mĩndũ o na ũmwe wa kũmateithĩa. **27** Na tonduũ Jehova ndoigite atĩ nĩegũtharia rĩitwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-rĩ, nĩamahanokirie na guoko kwa Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu. **28** Ha ũhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, ũria wothē eekire, o na mbaara irĩa aahootanire, o

na ūria aatunyanire Isiraeli matūūra ma Dameski na Hamathu, marīa maarī ma Juda tene-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **29** Jeroboamu nīahurūkire hamwe na maithe make, o acio maarī athamaki a Isiraeli. Nake mūrū Zekaria agītuika mūthamaki ithenya rīake.

15 Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo īrī na mūgwanja wa ūthamaki wa Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli, Azaria mūrū wa Amazia mūthamaki wa Juda, akīambīrīria gūthamaka. **2** Nake aarī na ūkūrū wa mīaka ikūmi na itandatū rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo itano na īrī. Nyina eetagwo Jekolia, na oimīte Jerusalemu. **3** Nake nīekire maūndū marīa maarī magīrīru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria ithe Amazia eekīte. **4** No rīrī, kūndū kūrīa gūtūūgīru gūtīeherīrio; andū maathiire o na mbere kūrūtīra magongona o na gūcīnīra ūbumba kuo. **5** Jehova nīahūūire mūthamaki na mangū o nginya mūthenya ūria aakuire, na aatūūire nyūmba arī wiki. Jothamu mūrū wa mūthamaki akīrūgamīrīra nyūmba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būrūrī ūcio. **6** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Azaria, na ūria wothe eekire, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **7** Azaria akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hakuī nao itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrū Jothamu agītuika mūthamaki ithenya rīake. **8** Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itatū na īnana wa Azaria mūthamaki wa Juda, Zekaria mūrū wa Jeroboamu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīeri itandatū. **9** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria maithe make meekīte. Ndaigana gūtiga mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **10** Shalumu mūrū wa Jabeshi nīacīrīre gūūkīrīra Zekaria. Akīmūtharīkīra mbere ya andū, akīmūūraga, nake agītuika mūthamaki ithenya rīake. **11** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Zekaria, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **12** Nī ūndū ūcio kiugo kīa Jehova kīria kīarīrīrio Jehu nīkīahingire, kīria kīoigīte atīrī: “Njīaro ciaku nīgaīkarīra gītī kīa ūnene wa Isiraeli nginya rūciaro rwa kana.” **13** Na rīrī, Shalumu mūrū wa Jabeshi aatuikire mūthamaki mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa ūthamaki wa Uzia mūthamaki wa Juda, nake agīthamaka mweri ūmwe kūu Samaria. **14** Menahemu mūrū wa Gadī akiuma Tiriza, agīthī Samaria. Agītharīkīra Shalumu mūrū wa Jabeshi kūu Samaria, akīmūūraga, na agītuika mūthamaki ithenya rīake. **15** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Shalumu, na ndundu ya gūūkanīrīra rīria aatongoretie, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **16** Hīndī īyo Menahemu, arūtīte Tiriza agītharīkīra Tifisa, na akīūraga mīndū wothe warī itūūra, rīu inene thīnī o na arīa maarī hakuī narīo, tondū nīmaregire kūhingūra ihingo ciao. Akīhūūra Tifisa, na agītarūra nda cia andū-a-nja arīa maarī na nda. **17** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na kenda wa Azaria mūthamaki wa Juda, Menahemu mūrū wa Gadī agītuika mūthamaki wa Isiraeli, na agīthamaka Samaria mīaka ikūmi. **18** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Hīndī ya wathani wake wothe, ndaigana gūtīgana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **19** Hīndī īyo Puli mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūrī ūcio, nake Menahemu akīmūthe taranda ngiri ūmwe cia betha nīguo amūteithīrīre kūrūmia ūthamaki wake wega. **20** Menahemu agītīa mbeeca icio na hinya kuuma kūrī andū a Isiraeli. Mūndū o wothe gītonga aarī arute cekeri mīrongo itano cia betha, nīguo iheo mūthamaki

wa Ashuri. Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Ashuri akīehera, na ndaīkarire būrūrī ūcio rīngī. **21** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Menahemu, na ūria eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **22** Menahemu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrū Pekaia agītuika mūthamaki ithenya rīake. **23** Mwaka-inī wa mīrongo itano wa ūthamaki wa Azaria mūthamaki wa Juda, Pekaia mūrū wa Menahemu agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka īrī. **24** Pekaia agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtiga mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **25** Ūmwe wa anene ake, Pekaia mūrū wa Remalia, agīcīrīra ndundu ya kūmūūkīrīra. Arī na andū mīrongo itano kuuma Gileadi, agīthī, akīūraga Pekaia hamwe na Arigobu na Arieħi, kūu Samaria, kīrigo-inī gīa kwīgītīra kīa nyūmba ya ūthamaki. Nī ūndū ūcio, Peka akīūraga Pekaia na agītuika mūthamaki ithenya rīake. **26** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Pekaia, na ūria wothe eekire-rī, mandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **27** Na rīrī, mwaka-inī wa mīrongo itano na īrī wa Azaria mūthamaki wa Juda, Peka mūrū wa Remalia agītuika mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka mīrongo īrī. **28** Nake agīka maūndū mooru maitho-inī ma Jehova. Ndaigana gūtīgana na mehia ma Jeroboamu mūrū wa Nebati, marīa aatūmīte Isiraeli mehie. **29** Hīndī ya Peka mūthamaki wa Isiraeli, nīguo Tigilathu-Pileseru, mūthamaki wa Ashuri, ookire agītunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadeshi na Hazoru. Niatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na būrūrī wothe wa Nafitali na agīthamīria andū aakuo Ashuri. **30** Nīngī Hoshea mūrū wa Ela agīcīrīra ndundu ya gūūkīrīra Peka mūrū wa Remalia. Nake akīmūtharīkīra na akīmūūraga, agīcooka agītuika mūthamaki ithenya rīake, mwaka-inī wa mīrongo īrī wa ūthamaki wa Jothamu mūrū wa Uzia. **31** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Peka, na ūria wothe eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **32** Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa ūthamaki wa Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Isiraeli, Jothamu mūrū wa Uzia mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. **33** Aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nyina eetagwo Jerusha mwarī wa Zadoku. **34** Nīekire maūndū marīa magīrīre maitho-inī ma Jehova o ta ūria ithe Uzia eekīte. **35** No rīrī, kūndū kūrīa gūtūūgīru gūtīeherīrio; andū maathiire o na mbere kūrūtīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. Jothamu agīka rīngī kīhingo kīa rūgongo kīa hekarū ya Jehova. **36** Ha ūhoro wa maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jothamu, na ūria eekire-rī, githī matiandikītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **37** (Matukū-inī macio Jehova akīambīrīria gūtūma Rezini mūthamaki wa Suriata, na Peka mūrū wa Remalia, mokīrīre Juda.) **38** Nake Jothamu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao itūūra inene rīa Daudi, na norīo itūūra rīa ithe. Nake mūrū Ahazu agītuika mūthamaki ithenya rīake.

16 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi na mūgwanja wa ūthamaki wa Peka mūrū wa Remalia, Ahazu mūrū wa Jothamu mūthamaki wa Juda akīambīrīria gūthamaka. **2** Ahazu aarī wa mīaka mīrongo īrī rīria aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na itandatū. Nake ndaigana gwīka maūndū magīrīre maitho-inī ma Jehova Ngai wake, ta ūria ithe Daudi eekīte. **3** Aathiaga na mīthīre ya athamaki a Isiraeli,

o na akiruta mürüü ari igongona ría njino, akirümürira njira iria iri magigi cia ndüriri iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Israeli. **4** Nīaarutiire magongona na agcīnīra ūbumba kūdū kūrīa gūtūūgīru, na tūcūmbīrī-inī twa irīma, o na rungu rwa mitī ūria mūruru. **5** Hīndī ūyo Rezini mūthamaki wa Suriata, na Peka mūrū wa Remalia mūthamaki wa Israeli, makiumagara makahūirane na Jerusalem, na makirīgīcīria Ahazu, no matiamūtoorie. **6** Hīndī ūyo Rezini mūthamaki wa Suriata agītunyana itūūra rīa Elathu, akīrīcookeria Suriata, na akīngata andū a Juda. Andū a Edomu magīthamāria Elathu, na matūire kuo nginya ūmūthī. **7** Ahazu agītuma andū kūrī Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri makamwīre atīrī, “Nī nīi ndungata na ngombo yaku. Ambata, ūke ūhōnokie kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Suriata na mūthamaki wa Israeli, arīa maratharīkīra.” **8** Nake Ahazu agīkuua betha na thahabu iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na igīna-inī iria cia nyūba ya ūthamaki, na agīcītuma irī iheo kūrī mūthamaki wa Ashuri. **9** Mūthamaki wa Ashuri agītīkīra na ūndū wa gūtharīkīra itūūra rīa Dameski na akīrītunyana. Agīthamāria atūūrī akuo akīmatwara Kiri na akīūruga Rezini. **10** Hīndī ūyo Mūthamaki Ahazu agīthī Dameski gūtūngana na Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Nake akīona kīgongona kūu Dameski, agītūmīra ūria mūthīnjīri-Ngai mūcoro wa kīgongona kīu o na mwakīre wakīo o ta ūria gīakītwo. **11** Nī ūndū ūcio ūria ūria mūthīnjīri-Ngai agīaka kīgongona kūrīngana na ūria wothē aatūmīrwo, gīcōretwo nī Mūthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agīkīrīkīa mbere ya Mūthamaki Ahazu gūcooka. **12** Rīrīa mūthamaki aacookire kuuma Dameski na akīona kīgongona kīu, agīkuhīrīria na akīrūtīra igongona igūrū rīakīo. **13** Akīruta igongona rīake rīa njino na rīa mūtu, na agītīrīria indo iria irutagwo cia kūnyuuo na akīmīnjāmīnjīria kīgongona kīu thakame ya maruta ma ūguano. **14** Nakīo kīgongona gīa gīcango kīrīa kīarī mbere ya Jehova, agīkīruta mwena wa na mbere wa hekarū, kuuma gatagatī-inī ga kīgongona kīu kīerū na hekarū ya Jehova, agīkīga mwena wa gathīgathini wa kīgongona kīu kīerū. **15** Hīndī ūyo Mūthamaki Ahazu akīhe ūria ūria mūthīnjīri-Ngai mawatho maya: “Igūrū rīa kīgongona kīu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūcīini, na iruta rīa mūtu rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtu, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūrī, na iruta rīao rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. Na ūmīnjāmīnjīrie kīgongona thakame yothē ya maruta ma njino na ya magongona. No kīgongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūūria ūhoro kuuma kūrī Jehova.” **16** Nake ūria ūria mūthīnjīri-Ngai agīka o ta ūria Mūthamaki Ahazu aamwathīte. **17** Mūthamaki Ahazu akīeheria icunjī cia mwena-inī, na akīeheria irāi kuuma makaari-inī macio. Akīeheria itangi rīria rīetagwo Karia igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria ciakanyiitīrīre, na agīkaigīrīra itina-inī cia mahiga. **18** Nīeherie gīthaku gīa Thabatū kīrīa gīakītwo hekarū-inī, na agīthamāria itoonyero rīa athamaki hau nja ya hekarū ya Jehova, nīguo akenie mūthamaki wa Ashuri. **19** Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Ahazu, na ūria eekire-rī, gīthī matiandakītwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nake Ahazu akīhurīka hamwe na maithe make, na agīthikwo hamwe nao Itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrūū Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

17 Na rīrī, mwaka wa mīrongo rīrī wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mūrū wa Ela agītūika mūthamaki wa Israeli kūu Samaria, nake agīthamaka mīaka kenda. **2** Agīka maūdū

mooru maitho-inī ma Jehova, no ti ta ūria athamaki a Israeli arīa maarī mbere yake meekite. **3** Shalīmaneseru mūthamaki wa Ashuri akīambata agatharīkīre Hoshea, ūria warī ndungata ya Shalīmaneseru na nīamūrīhaga igooti. **4** No mūthamaki wa Ashuri nīamenyire atī Hoshea aarī mūkunyaarī, nīgūkorwo nīatūmīte andū kūrī Soo mūthamaki wa Misiri, na nīatīgīte kūrīha igooti rīa mūthamaki wa Ashuri ta ūria ekaga mbere mwaka o mwaka. Nī ūndū ūcio Shalīmaneseru akīmūnyīta, na akīmūhīngīra njeera. **5** Mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūrī wothē, agīkīnya Samaria na akīrīgīcīria miaka itatū. **6** Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Hoshea nīguo mūthamaki wa Ashuri aatunyaire Samaria, agīthamāria andū a Israeli būrūrī wa Ashuri. Akīmahe ūtūūro kūu Hala na Gozani, Rūū-inī rwa Haboru, na matūūra-inī ma Amedi. **7** Maūdū macio mothe meekīre nī ūndū andū a Israeli nīemhīrie Jehova Ngai wao, ūria wamarutīte būrūrī wa Misiri moime watho-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīmāmīrīra ngai ingī, magīcihooya, **8** na makīrūmīrīra mītugo ya ndūriri iria ciaingātītwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrīra mītugo irīa yambīrīrio nī athamaki a Israeli. **9** Nao andū a Israeli magīka maūdū na hitho ma gūūkīrīra Jehova Ngai wao marīa mataagīrīre. Kuuma mūthīringo-inī wa kūrīngāra nginya itūūra rīria rīarīgīrwo rūthīngō rwa hinya, makīakīra kūdū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. **10** Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūdū kūrīa gōthe gūtūūgīru o na rungu rwa mitī rīria mūruru. **11** Nīmācinagīra ūbumba handū hothe hatūūgīru, o ta ūria ndūriri iria Jehova aangatīte ciehere mbere yao ciekaga. Magīka maūdū ma waganu ma kūrakarīa Jehova. **12** Nīmahoire mīhianano o na gūtūika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtīkaneke ūguo.” **13** Nake Jehova agīkaania andū a Israeli na andū a Juda na ūndū wa anabīi ake othe na andū arīa moonaga maūdū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtīgane na njira cianyu cia waganu. Rūmagīai maathani na irīra cia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, kūrīngana na watho wothē ūria ndaathire maithe manyu maathīkagīre, na ūria ndaamūreheire na tūnua twa anabīi ndungata ciakwa.” **14** No matiigana kūrīngū, no momīrie ngoro ciao o ta ūria maithe mao meekire, arīa mateehokire Jehova Ngai wao. **15** Nao makīrega irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo na kīrīkanīro kīrīa aarīkaniire na maithe mao, na mīkaana irīa aamaheete. Nao maarūmīrīre mīhianano itārī kiene, nao magītūika kīndū gītārī bata. Meegerekānīre na ndūriri iria ciamarīgīcīrie, o na gūtūika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtīgeke ta ūria ndūriri icio ciakaga,” nao magīka maūdū marīa Jehova aamagīrītīe gwīka. **16** Nīmātiganīrie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthōndekera mīhianano rīrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthōndeka gītugī kīa Ashera. Nao makīmāmīrīra cīumbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. **17** Nīngī makūrīta aīrītū na aanae ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhoro na makaragūra, na makītheana gwīka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakarīa. **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Israeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūrīhīra wa Juda watīgīrwo. **19** O nao andū a Juda matiarūmīrīre maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīre mītugo irīa yambīrīrio nī andū a Israeli. **20** Nī ūndū ūcio Jehova akīrega andū a Israeli othe, akīmāherīthīa na akīmāneana moko-inī ma thū, o nginya akīmāingata mehēre mbere yake. **21** Na rīria aamūrānīre andū a Israeli na nyūba ya Daudī-rī, nīguo maatūire Jeroboamu mūrū wa Nebatī mūthamaki wao. Nake Jeroboamu akīguucīrīria andū a Israeli matige

kürümírira Jehova, agítúma meehie ríthia inene. **22** Andú a Isiraeli makírímírira mehia mothe ma Jeroboamu, na matiigana gücooka gütigana namo, **23** nginya rírira Jehova aameheririe mbere yake o ta úria aameríte na kanua ka ndungata ciacie ciothe cia anabii. Ní úndú úcio andú a Isiraeli makíheherio búruri wao, magíthamírío Ashuri, na no kuo marí. **24** Nake múthamaki wa Ashuri akíruta andú Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarivaimu, akímahe matúúra ma Samaria ithenya ría andú a Isiraeli. Makígwatíra Samaria, na magíikara matúúra-iní makuo. **25** Híndí ría maambíríríe güikara kuo matíahooyaga Jehova; ní úndú úcio Jehova akímatúúra mírúúthi kuo, íkúragá andú amwe. **26** Nake múthamaki wa Ashuri agíkinyirío úhoro akírwo atírí: “Andú aría wathaamirie úkímatwara matúúra-iní ma Samaria matíúú úria ngai ya búruri úcio yendaga. Nímatúúmiré mírúúthi ría íramooraga, tondu andú nímarígítwo ní kí ngai íyo yendaga.” **27** Híndí íyo múthamaki wa Ashuri agíathana atírí: “Reke múthínjírí-Ngai úmwe wa aría maatahírwo kuuma Samaria acooke agatúúre kuo, nígeetha arute andú úria ngai ya búruri úcio yendaga.” **28** Ní úndú úcio múthínjírí-Ngai úmwe wa aría maatahítwo kuuma Samaria agíthíí gütúúra Betheli, akímaruta kíhooya Jehova. **29** No rírí, o rúrírí rúgíthondekera ngai kúhuo matúúra-iní mothe maría maatúúragá, magíciaga mahooero-iní maría maathondeketwo ní andú a Samaria kúndú kúria gütúúgírú. **30** Andú a kuuma Babuloni magíthondeka múhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andú a Kutho magíthondeka Nerigali, nao andú a Hamathu magíthondeka Ashima; **31** nao andú a Aavi magíthondeka Nibihazi na Tarataka, nao andú a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irí ta magongona kúrí Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. **32** Nímahooyaga Jehova, no níngí magíthuura andú a míthemba yothe yao matuíke aruti wíra ta athínjírí-Ngai mahooero-iní ma kúndú kúria gütúúgírú. **33** Nímahooyaga Jehova, na no maatungatagira ngai ciao, kúringana na mítugo ya ndúrírí cia kúria maarutítwo. **34** Nginyagia úmúthí matúúre marúmitie mítugo yao ya tene. Nao matíhooyaga Jehova kana gwathíkíra írira cia watho wake wa kürümírírwó, na matúúro maría matúútwo, na watho na maathani maría Jehova aaheire níjaro cia Jakubu, úria aatúire Isiraeli. **35** Rírira Jehova aaríkaníire kírikaníro na andú a Isiraeli-rí, aamaathire atírí: “Mútkínanahooe ngai íngí, kana múciinamíríre, kana múcítungatíre, kana múcírufíre ígongona. **36** No Jehova úria wamúrúture búruri wa Misiri na hinya múnene na atambúrúkítie guoko gwake, úcio nowe wíki mwagírírwó níkúhooyaga. Níwe múrínamagíríra, na níwe múrírutagira magongona. **37** Híndí ciothe no nginya múmenyagíríre kírira kía watho wake wa kürümírírwó na matúúro maría matúútwo, na mawatho, o na maathani maría aamwandíkíire. Mútkínanahooe ngai íngí. **38** Mútkíkariganírwó ní kírikaníro kíria ndaaríkaníire na inyuú, na mútkínanahooe ngai íngí. **39** No rírí, múhooyage Jehova Ngai wanyu; tondu níwe úkaamúkúúra guoko-iní gwa thú cianyu ciothe.” **40** No rírí, matiigana kúnjuga, no maathíire o na mbere na mítugo yao ya tene. **41** O na rírira andú acio mahooyaga Jehova, no maatungatagira ngai ciao cia míhianano. Nginyagia úmúthí ciana ciao na ciana cia ciana ciao íthiiga na mbere gwíka o ta úria maithe mao meekaga.

18 Na rírí, mwaka-iní wa ítatú wa Hoshea múrú wa Ela múthamaki wa Isiraeli, níguo Hezekia múrú wa Ahazu múthamaki wa Juda aambíríríe güthamaka. **2** Aarí wa míaka mírongo tírí na ítano rírira aatúikire múthamaki, nake

agíthamaka arí Jerusalemu míaka mírongo tírí na kenda. Nyina eetagwo Abja mwarí wa Zekaria. **3** Nake agíika maúndú maría magíríire maitho-iní ma Jehova, o ta úria ithe Daudi eekíte. **4** Níheheririe kúndú kúria gütúúgírú, akíhehenja mahiga maría maamúrírwo ngai cia míhianano, na agítemenga ítuquí cia Ashera. Nayo nyoka ya gícano ría yathondeketwo ní Musa akímíunanga túcunjí, nígúkorwo nginyagia íhinda ríu andú a Isiraeli nímamícínagíra úbumba. Nayo yetagwo Nehushitani. **5** Nake Hezekia agítúúra ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gütiarí mündú úngí take harí athamaki othe a Juda, mbere yake kana aría mookire thootha wake. **6** Níatúúirre arúgamíte waga harí Jehova na ndaigana gütiaga kúmúrímírira; na níatúúire arúmitie maathani ma Jehova maría aaheire Musa. **7** Nake Jehova aarí hamwe nake; nake Hezekia akígaacíra maúndú-iní mothe maría ekaga. Níngí níareganire na watho wa múthamaki wa Ashuri, na akírega kúmütungata. **8** Níatooririe Afilisti kuuma múthiringo-iní wa arangírí nginya ítúúra-iní rírira ríarígítwo na rúthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matúúra makuo. **9** Mwaka-iní wa ína wa úthamaki wa Hezekia, na níguo warí mwaka wa mógwanja wa Hoshea múrú wa Ela múthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru múthamaki wa Ashuri níathíire kúria na ítúúra ría Samaria na akírígígíciaría. **10** Na thootha wa míaka ítatú Ashuri magítunyana Samaria. Ní úndú úcio ítúúra ría Samaria rígitahwo mwaka-iní wa ítandatú wa úthamaki wa Hezekia, na warí mwaka wa kenda wa úthamaki wa Hoshea múthamaki wa Isiraeli. **11** Nake múthamaki wa Ashuri agíthamírira andú a Isiraeli kúu Ashuri, akímahe útúúro Hala, kúu Gozani ndwere-iní cia Rúúí rwa Haboru na matúúra-iní ma Amedi. **12** Úndú úcio wekíkire ní úndú nímagíte gwathíkíra Jehova Ngai wao, no magíthúkia kírikaníro giake, na úria wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathíre. Matíathíkíríríe maathani macío kana makímahingia. **13** Mwaka-iní wa ikúmi na ína wa úthamaki wa Hezekia, Senakeribu múthamaki wa Ashuri agítharíkíra matúúra mothe manene ma Juda maría mairígírwo na thingo cia hinya, na akímatunyana. **14** Ní úndú úcio Hezekia múthamaki wa Juda agítúúra múthamaki wa Ashuri úria warí kúu Lakishi ndúmíríri íno: “Níhítítie. Njeherera na níngúkúríria kíria gíothe úngínjítia.” Nake múthamaki wa Ashuri agíthia Hezekia múthamaki wa Juda taranda magana matatú cia betha, na taranda mírongo ítatú cia thahabu kía hinya. **15** Ní úndú úcio Hezekia akímúhe betha íria ciothe cionekire hekarú-iní ya Jehova na ígúna-iní ciothe cia nyúmba ya úthamaki. **16** Íhinda-iní ríu, Hezekia múthamaki wa Juda akíruta thahabu ría yagemetie mírango na ítuquí cia mírango ya hekarú ya Jehova na akímíhe múthamaki wa Ashuri. **17** Múthamaki wa Ashuri agítúma mwathí úria múnene wa mbútú ciothe cia ita, na múrúgamíríri wa anere aría angí, na mwathí wa mbútú cia mbaara, marí na mbútú nene ya íta kuuma Lakishi mathíí kúrí Múthamaki Hezekia kúu Jerusalemu. Magíkinya Jerusalemu na makírúgama mútaro-iní wa Karia ka Rúgongo, njíra-iní ya güthíí Múgúnda-iní wa Múthambia Nguo. **18** Magítúmaníra múthamaki; nake Eliakimu múrú wa Hilikia múrúgamíríri wa nyúmba ya úthamaki, na Shebina úria mwandíkí-marúa, na Joa múrú wa Asafu úria warí mwandiki wa maúndú ma íhinda ríu, makiumagara mathíí kúrí o. **19** Nake múnene wa mbútú cia ita akímeera atírí, “Írai Hezekia atírí: “Múthamaki úria múnene, o we múthamaki wa Ashuri, ekuuga atírí: Úrutíte úmíríru úcio úrí naguo kí? **20** Wee uugaga úrí na hinya wa mbútú cia ita, na níúú kúria, no waragia o ciugo cia túhú. Núú úcio wíhokete atí níguo únemere? **21** Atírírí, wee wíhokete andú a Misiri acio mahaana ta kamúrangi koinikangu, karía

gathecaga mündü guoko, gakamüguraria etirania nako! Üguo nigu Firañini müthamaki wa Misiri ahaana küri aría othe mamwihokaga. **22** O na ünginjira atiri, "Ithuwi twihokete Jehova Ngai witu", githi tiwe wehereirio kündü küría gütüügüru, na igongona iría ciari kuo nĩ Hezekia, akĩra andũ a Juda na Jerusalem atiri, "No nginya mühooyagire mbere ya kígongona giki kiri Jerusalem?" **23** "Riu-rĩ, ũka ũgeiũgithanie na mwathi wakwa, müthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igiri angikorwo ũri na andũ mangĩcitwarithia! **24** Wakĩhota gütooria o na mñene ũria mñini mño thĩni wa anene a mwathi wakwa, na gũtuũka mwihokete ngaari cia ita na andũ arĩa mathiuga mahaiçte mbarathi a Misiri? **25** Na ningĩrĩ, njũkĩte gütharikĩra na kwananga kündü gükü iterĩtwo nĩ Jehova? Jehova we mwene niwe wanjĩire njũke hũire büürü üyũ, na ndiwanange." **26** Nake Eliakimu mürũ wa Hilikia, na Shebina, na Joa makĩra mñene ũcio wa mbütũ cia ita atiri, "Twagũthaiha arĩa ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondu nitũrũũ. Tiga gütwarĩra na rũthiomi rwa Kĩhibirania, andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩiuga." **27** No mñene ũcio wa mbütũ cia ita agĩcookia atiri, "Kaĩ ndatũmirwo nĩ mwathi wakwa küri mwathi wanyu na küri inyũ ndĩmwĩre maũndũ maya, na ti küri andũ aya maĩkarĩte rũthingo igũrũ, o aya makaarĩa kioro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũria inyũ mügeeka?" **28** Ningĩ mñene wa mbütũ cia ita akĩrũgama, akĩanĩra na rũthiomi rwa Kĩhibirania, akiuga atiri: "Thikĩrĩria ndũmirĩri ya müthamaki ũria mñene, müthamaki wa Ashuri! **29** Müthamaki ekuuga ũũ: Mũtigetĩkie Hezekia amũheenie. Ndongĩhota kümũhokĩa kuma guoko-inĩ gwakwa. **30** Mũtigetĩkie Hezekia amũringĩriie kwĩhoka Jehova hĩndĩ rĩa ekuuga atiri, 'Ti-itherũ Jehova niegũtũhokĩa; itũura rĩri ritikaneanwo guoko-inĩ kwa müthamaki wa Ashuri.' **31** "Mũtigathikĩriie Hezekia. Müthamaki wa Ashuri ekuuga ũũ: Rekei tũiguane, na mũũke küri nĩ. Mweka ũguo o ũwe wanyu nĩakarĩnga kuuma küri mũti wake wa müthabibũ na mũkũyũ, na anyuuge maaĩ ma gĩthima giake, **32** nginya rĩria ngooka ndĩmũtware büürü rĩa ũhaana ta wanyu, büürü ũri ngano na ndibe ya mũhuhano, büürü ũri irio na mĩgũnda ya mũthabibũ, büürü ũri mũti ya mitamaiyũ na tũki. Thuurai muoyo no ti gĩkuũ! "Mũtigathikĩriie Hezekia, nĩgũkorwo niaramũhĩthĩra rĩa ekuuga atiri, 'Jehova niegũtũhokĩa.' **33** Nĩ küri ngai ya büürü o na ũrikũ irĩ yahonokĩa büürü wayo kuuma guoko-inĩ kwa müthamaki wa Ashuri? **34** Ngai cia Hamathu na Aripadi irĩ kũ? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irĩ kũ? Nĩihonoketie Samaria kuuma guoko-inĩ gwakwa? **35** Nĩ ngai irĩkũ harĩ ngai ciothe cia mabũürü macio yanahonokĩa büürü wayo kuuma küri nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalem kuuma guoko-inĩ gwakwa?" **36** No andũ acio magĩkĩra ki, na matiri ũndũ maamũcookerie, tondu müthamaki nĩamathĩte, akameera atiri, "Mũtikamũcookerie ũndũ." **37** Hĩndĩ iyo Eliakimu mürũ wa Hilikia ũria mürori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandĩki-marũa, na Joa mürũ wa Asafu ũria mwandĩki wa maũndũ na ihinda rĩa, magĩthĩ küri Hezekia, matembũrangĩte nguo ciao, na makĩmwira ũria mñene ũcio wa mbütũ cia ita oĩgte.

19 Rĩa Müthamaki Hezekia aiguire ũguo, agĩtembũranga nguo ciaka na akĩhumba nguo ya ikũnia, agĩthĩ, agĩtoonya hekarũ ya Jehova thĩini. **2** Agĩtũma Eliakimu ũria warĩ mürori wa maũndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandĩki-marũa, na athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, othe mehumbĩte nguo ciao makũnia, mathĩ küri Isaiia mürũ wa

Amozu, ũria mñabii. **3** Makĩmwira atiri, "Üũ nĩguo Hezekia ekuuga: Mũthenya wa ũmũthĩ nĩ mũthenya wa mñyamamaro, na ikũũmana, na gĩconoko, o ta ihinda rĩa ciana rĩa güciarwo rĩakinya na hinya wa güciara ũkaaga. **4** No gükorwo Jehova Ngai waku nĩekũigua ciugo ciothe cia mñene wa mbütũ cia ita, ũria mwathi wake, müthamaki wa Ashuri, atũmĩte oke anyũrürie Ngai ũri muoyo, na amũkũũme nĩ ũndũ wa ũhoru ũcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ũndũ ũcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo." **5** Rĩa anene a Müthamaki Hezekia maakinyire küri Isaiia-rĩ, **6** Isaiia akĩmeera atiri, "Irai mwathi wanyu atiri, 'Üũ nĩguo Jehova ekuuga: Tiga gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa ũria ũigũite ciugo icio atungati a müthamaki wa Ashuri manumĩte nacio. **7** Ta thikĩrĩria! Nĩ nĩngwĩkĩra roho wa mũthemba mña thĩini wake, nĩguo rĩria arĩigua ũhoru mña-rĩ, acooke büürü wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhiũ rwa njora." **8** Rĩa mñene wa mbütũ cia ita aiguire atĩ müthamaki wa Ashuri nioimĩte Lakishi, akĩheha Jerusalem, agĩthĩ agĩkora müthamaki akĩrĩa mbaara na Libina. **9** Na rĩri, Senakeribu agĩkinyĩrwu nĩ ũhoru wa atĩ Tiriha, ũria Mũkushi müthamaki wa Misiri, nioimagarĩte, oke arũe nake. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ küri Hezekia marĩ na ũhoru ũyũ: **10** 'Irai Hezekia müthamaki wa Juda atiri: Ndügetĩkie Ngai ũcio wihokete akũheenie rĩa ekuuga atiri, 'Jerusalem ndĩngĩneanwo küri müthamaki wa Ashuri.' **11** Ti-itherũ nĩũigũite ũria athamaki a Ashuri mekite mabũürü-inĩ mothe, ũria maamanĩine biũ. Inyũ mũngĩthonoka atĩa? **12** Na rĩri, ngai cia ndũrĩri iria cianĩinirwo nĩ maithe maitũ ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezufu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? **13** Müthamaki wa Hamathu na kana müthamaki wa Aripadi, kana müthamaki wa itũura inene rĩa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rĩ, arĩ ha?" **14** Hezekia akĩnyĩta marĩa kuuma küri andũ arĩa maatũmitwo, na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atiri: "Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, o wee ũkarĩire gĩti kia ũnene gatagati ka makerubi, wee wĩki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Wee niwe wombere igũrũ na thĩ. **16** Tega matũ maku Wee Jehova, ũigue; hingũra maitho maku Wee Jehova, wone; ũigue ciugo cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũruma Ngai ũria ũri muoyo. **17** 'Ti-itherũ Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte biũ ndũrĩri na mabũürü macio. **18** Na nĩmakĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacĩthũkangia, tondu itiarĩ ngai, no ciari mũti na mahĩga, ciathondeketwo na moko ma andũ. **19** Na rĩri, Wee Jehova Ngai witu, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wdiki, nĩwe Ngai." **20** Hĩndĩ iyo Isaiia mürũ wa Amozu agĩtũma ndũmirĩri küri Hezekia, akĩmwira atiri: "Üũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Nĩnjĩguĩte mahooya maku makonĩ Senakeribu müthamaki wa Ashuri. **21** Üyũ nĩguo ũhoru ũria Jehova arĩtie wa kümũũkĩra: "Mũĩritu Gathirange, Mwarĩ wa Zayuni, nĩakũmenete na agakũnyarua. Mwarĩ wa Jerusalem arania mũtwere rĩa wee ũroora. **22** Ücio ũrumĩte na ũkamenerraria nũ? Ningĩ-rĩ, nũ ũgũthũkĩre na mũgambo, na ũgakũũrĩa maitho na mwĩtũo? Wee ũgookĩrĩa ũria Mũtheru wa Isiraeli! **23** ũtũmĩte andũ aku moke marume Jehova. Na ũkoĩga atiri, "Nĩ ũndũ wa ngaari ciakwa nyĩngĩ cia ita-rĩ, nĩnyamatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma, o kũu igũrũ mũno Lebanoni. Nĩndemete mũtarakwa yakuo irĩa miraihu mũno, o na mĩhengeria irĩa mĩega mũno. Nĩngĩnyĩte mũthia wakuo küria kũraya mũno, küria küri na mũtũtũ irĩa mĩega

mūno. **24** Ninyenje itihima mabūriri ma kungī, na ngyanya maai kuo. Nihūthitīe tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.” **25** “Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio, matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio, na rīu nīndūhingitīe, atī wee nītūtīmīte matiūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matuīke hība cia mahiga. **26** Andū akuo magīthitio hinya, magegearīte na magacnorithio. Mahaana mīmera īrī mīgūnda, makooroora o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, īrīa yūmaga ītanakūra. **27** “No nīnjūū kūrīa ūikaraga. **28** Tondū nīndakarīere, na rīng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa iniūrū, na matamu makwa ndīmōhe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere njīra o īyo wokīere.” **29** “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia giaku, wee Hezekia: “Mwaka-inī ūyū ūkūrīa irio cia maitika, naguo mwaka wa keerī ūrīe kīrīa gīgaathundūka kuuma harī mo. No mwaka-inī wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrīe maciaro mayo. **30** Na o rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagaikūrūkia mīrī na thī, na maciare maciaro na igūrū. **31** Nīgūkorwo Jerusalem nīgūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkūndi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkīo gīkaahingia ūguo. **32** “Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū igūrū rīa mūthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itūūra rīrī inene, kana arathūkie mūguī kuo. Ndagooka mbere ya rīo na ngo, kana arīrigīcīrīre na ihumbu cia tīrī, arīūkīrīre. **33** Njīra īrīa ookīre-rī, no yo agaacookera; ndagatoonya itūūra rīrī inene, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **34** Nīngagītīra itūūra rīrī inene na ndrīrhonokie, nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **35** ūtukū o ro ūcio mūrīka wa Jehova agīthīi akūrūra andū 185,000 kūu kambī ya Ashuri. Rīrīa andū mookīrīre rūcīinī tene, magīkora kūu no cimba therī! **36** Nī ūndū ūcio Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharia kambī agīthīi. Agīcookā Nineve agīkara kuo. **37** Na rīrī, mūthenya ūmwe, rīrīa aahooyaga arī hekarū-inī ya ngai yake Nīsiroku, arīū ake eerī Adarameleki na Sharezeru makīmūrāga na rūhīū rūa njora, na makūrīra būrīri wa Ararati. Nake mūrīū Esari-Hadoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

20 Matukū-inī macio Hezekia akīrwarā, na aarī hakuhī gūkua. Mūnabīi Isāia mūrū wa Amozu agīthīi kūrī we, akīmwīra atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Thondeka maīndū ma mūcīi waku, tondū nīgūgūka, ndūkūhona.” **2** Hezekia akīhūgūra ūthīū wake, akīrora rūthingo-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atīrī, **3** “Wee Jehova, rīrīkana ūrīa ngoretwo ngīthīi na mīthīire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothe, na ngeeka ūrīa kwagīrīire maitho-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. **4** Isāia atanakinya nja ya gatagati-rī, kiugo kīa Jehova gīkīmūkīnyīra, akīrīro atīrī: **5** “Cooka, ūkeere Hezekia mītongoria wa andū akwa atīrī, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: Nīnjiguīte ihooya rīaku, na ngoona maithori maku; nīngūkūhonia. Mūthenya wa itatū kuuma rīu nīūkambata ūthīi hekarū-inī ya Jehova. **6** Nīngūkuongerera mīaka ikūmi na itano ya gūtūura muoyo. Na nīngūkūhonokia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgītīra itūūra rīrī inene nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **7** Nīngī Isāia akiuga atīrī, “Thondekai gīkūmba kīa ngūyū.” Nao magīka o ūguo, na magīkīgīrīra ihūha-inī rīu, nake Hezekia akīhona. **8** Hezekia nīoorītīe Isāia atīrī, “Kīmenyithia gīgaakorwo kīrī kīrīkū kīa

atī Jehova nīekūūhonia, na atī nīngambata thīi hekarū-inī ya Jehova mūthenya wa gatātū kuuma ūmūthī?” **9** Nake Isāia akīmūcookera atīrī, “Gīkī nīkīo kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe, kīa atī Jehova nīegwīka ūndū ūcio akwīrīre: ūkwenda kūruru gīthīi mbere makinya ikūmi, kana gīcooke thuutha makinya ikūmi?” **10** Nake Hezekia akiuga atīrī, “Kūruru gūthīi na mbere makinya ikūmi nī ūndū mūhūthū, nī kaba kūruru gīcooke na thuutha makinya ikūmi.” **11** Nake mūnabīi Isāia agīkīra Jehova, nake Jehova agītūma kūruru gīcooke na thuutha makinya macio ikūmi marīa gīaikūrūkīte ngathī-inī ya Ahazu. **12** Ihinda-inī rīu-rī, Merodaki-Baladani mūrū wa Baladani mūthamaki wa Babuloni nīatūmīre Hezekia marīa na kīheo, tondū nīaiguīte ūhorō wa ndwari wa Hezekia. **13** Hezekia akīmūkīra andū arīa maatūmitwo, na akīmooonia indo ciothe iria agīte makūmbī make, akīmooonia betha, na thahabu, na mahuti marīa manungī wega, na maguta marīa mega mūno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarī giīna-inī ciake. Gūtīrī kīndū o na kīmwe thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kana kīarī ūthamaki-inī wake wothē Hezekia ataamoonīre. **14** Hīndī īyo mūnabīi Isāia agīthīi kūrī Mūthamaki Hezekia akīmūūria atīrī, “Andū acio moiga atīa, na makuumite kūrī?” Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Moimīte būrīri wa kīraya, megūkīte kuuma būrīri wa Babuloni.” **15** Nake mūnabīi akīūria atīrī, “Nī kīī monire nyūmba-inī yaku ya ūthamaki?” Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Monire indo ciothe nyūmba-inī yakwa ya ūthamaki. Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīrī giīna-inī ciakwa itanamonia.” **16** Nake Isāia akīra Hezekia atīrī, “Ta iuga kiugo kīa Jehova: **17** I-itherū ihinda nīrīgakinya, rīrīa indo ciothe iria irī thīinī wa nyūmba yaku ya ūthamaki, na indo iria ciothe maithē maku matūire maigīte nginya ūmūthī, īgaakuo itwarwo Babuloni. Gūtīrī o na kīmwe gīgaatigara, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Na andū amwe a rūcīaro rwaku, o arīa moimīte mūthīmo-inī na thakame-inī yaku, o arīa wee ūgūciara, nīmagathaamio, na nīmakaahakūrwo nīguo matungatage nyūmba-inī ya mūthamaki wa Babuloni.” **19** Nake Hezekia agīcookīa atīrī, “Kiugo kīa Jehova kīrīa warīa nī kīega,” Tondū eeciirīre atīrī, “Gīthī gītīgūkorwo na thayū na ūgītīrī matukū-inī mothe ma muoyo wakwa?” **20** Ha ūhorō wa maīndū marīa mangī makonīi wathani wa Hezekia, na marīa mothe eekire, na ūrīa aathondekire Karia, o na mūtaro wa kūrēhe maai itūūra-inī, gīthī matiandīkītūo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **21** Nake Hezekia akīhurūka hamwe na maithē make. Nake mūrīū Manase agītūika mūthamaki ithenya rīake.

21 Na rīrī, Manase aarī wa mīaka ikūmi na rīrī rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīathana arī Jerusalemē mīaka mīrongo itano na itano. Nyina eetagwo Hefiziba. **2** Agīka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova, akīrūmīrīra mītugo rīrī magigi ya ndūrīrī iria Jehova aingatīte ciehere mbere ya Isīraeli. **3** Nīaakīre rīngī kīndū kūrīa gūtūūgīro, o kūrīa ithe Hezekia aanangīte; nīngī agīaka igongona cia Baali na agīaka itugī cia Ashera, o ta ūrīa Ahabu mūthamaki wa Isīraeli eekīte. Nīainamīrīre mbūtū cia igūrū ciothe na agīcihooya. **4** Agīaka magongona thīinī wa hekarū ya Jehova, o irīa Jehova oigīte ūhorō wayo atīrī, “Thīinī wa Jerusalemē nīkuo ngaatūria rītwa rīakwa.” **5** Thīinī wa nja ciarī cia hekarū ya Jehova, agīaka igongona cia mbūtū ciothe cia igūrū. **6** Nake akīruta mūrīū wake arī igongona rīa njīno, na nīaragūrāga na agatūria nyoni, na akarogana, na agathiiga kūrī andū arīa marī maroho ma kūrāgūra. Agīka maīndū maingī mooru maitho-inī ma Jehova, nginya akīmūrākaria. **7** Nīooire mūhianano mūtūcīhe

urĩa aathondekete wa gütugĩ kĩa Ashera, akĩũiga hekarũ thĩĩni, o nyũmba iyo Jehova eerĩte Daudi na mũriũ Solomoni uhoru wayo atĩrĩ, “Nĩngatũũria rĩitwa riakwa nginya tene thĩĩni wa hekarũ ĩno na thĩĩni wa Jerusalemu, kũria thuurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothe ya Isiraeli. **8** Ndirĩ hĩndĩ ĩngĩ ngaatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli morũũre, moime burũrĩ urĩa ndaaheire maithe mao ma tene, mamenyagĩrĩre mekage maũndũ marĩa mothe ndĩmathĩte, na marũmie Watho urĩa maaheirwo nĩ Musa ndungata yakwa.” **9** No andũ acio matiigana kũigua. Manase akĩmahĩthia, nĩ undũ wa ũguo magĩka maũndũ mooru gũkĩra ndũrĩrĩ irĩa Jehova aaniĩnĩre mbere ya andũ a Isiraeli. **10** Jehova oigire na tũnua twa ndungata ciake cia anabii atĩrĩ: **11** “Manase mũthamaki wa Juda nĩekĩte mehĩa marĩ magigi. Ageeka maũndũ mooru gũkĩra Aamori arĩa maarĩ mbere yake, na agatongoria andũ a Juda kwĩhia nĩ undũ wa kũhooya mĩhianano yake. **12** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: Nĩngũrehere Jerusalemu na Juda mwanangiko urĩa ũgaatũma andũ arĩa makaigua uhoru ũcio mararakwo nĩ matũ mao. **13** Nĩngatambũrũkĩria Jerusalemu rũrigi rwa gũthima rũria rwahũthĩrĩrwo rwa gũũkĩrĩra Samaria na kabirũ karĩa kahũthĩrĩrwo gũũkĩrĩra nyũmba ya Ahabu. Nĩngaherithia na niine andũ a Jerusalemu o ta urĩa mũndũ ahuuraga thaani, akamikurumania. **14** Nĩngatiganiĩria matĩgari ma igari riakwa, na ndĩmaneane kũrĩ thũ ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao nĩ thũ ciao ciothe, **15** tondũ nĩmekĩte maũndũ mooru maitho-inĩ makwa, makaandakaria, kuuma mũthenya urĩa maithe mao moimire Misiri nginyagia ũmũthĩ.” **16** Nĩngĩ Manase nĩaitire thakame nyĩngĩ mũno ya andũ matehitie, ikĩyũra Jerusalemu kuuma gĩturi kĩmwe nginya kĩrĩa kĩngĩ, tũtũgũtara mehĩa marĩa aatũmĩte andũ a Juda meehie, nĩ undũ wa ũguo magũka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. **17** Ha uhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Manase, na marĩa mothe eekire, hamwe na mehĩa marĩa eekire-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo mabuku-inĩ ma mahinda ma athamaki a Juda? **18** Manase akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo mũgũnda-inĩ wake wa ũthamaki, nĩguo mũgũnda wa Uza. Nake mũriũ Amoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **19** Amoni aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩria aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka Jerusalemu mĩaka ĩrĩ. Nyina eetagwo Meshulemethu mwarĩ wa Haruzu; oimĩte Jotiba. **20** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta urĩa ithe Manase eekĩte. **21** Nĩathiire na mĩthĩire yothe ya ithe; akĩhooya mĩhianano irĩa ithe aahooyaga, na akĩmĩnamĩrĩra. **22** Agĩtigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kũrũmĩrĩra Jehova. **23** Anene a Amoni makĩmũciĩrĩra ndundu, na makĩũragĩra mũthamaki kũu nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki. **24** Nao andũ a burũri makĩũraga arĩa othe maathugũndũ gũũkĩrĩra Mũthamaki Amoni na magĩtwa mũriũ Josia mũthamaki ithenya riake. **25** Ha uhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Amoni, na urĩa eekire-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **26** Nake agĩthikwo mbĩrĩra-inĩ yake mũgũnda-inĩ wa Uza. Nake mũriũ Josia agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake.

22 Na rĩrĩ, Josia aarĩ wa mĩaka ĩnana rĩrĩa aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ũmwe. Nyina eetagwo Jedida mwarĩ wa Adaia; oimĩte Bozikathu. **2** Nake agĩka urĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, na agĩthĩ na mĩthĩire yothe ya ithe Daudi atekwĩhũgũra mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho. **3** Mwaka-inĩ wa ikũmĩ na ĩnana wa wathani wake, Mũthamaki Josia

agĩtũma Shafani mũrũ wa Azalia mũrũ wa Meshulamu, urĩa warĩ mwandĩki-marũa, athĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. Akĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Ambata, ũthĩ kũrĩ Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai urĩa mũnene na ũmwĩre ahaarĩrie mbeeca irĩa irehetwo hekarũ-inĩ ya Jehova, irĩa arangĩri a mĩrongo monganĩte kuuma kũrĩ andũ. **5** Nao macĩhokere andũ arĩa mathuurĩtwa a kũrũgamĩrĩa wĩra wa hekarũ. Andũ acio ũtĩgĩrĩre nĩ marĩa arutĩ a wĩra arĩa macookagĩrĩria hekarũ ya Jehova, **6** nao nĩ atharamara, na andũ a gwaka, na aaki a mahiga. Na nĩngĩ ũtĩgĩrĩre nĩmagũra mbaũ na mahiga maicũhie ma gũcookereria hekarũ. **7** No rĩrĩ, to nginya maheane mathabu ma mbeeca irĩa meehokeirwo, tondũ mararuta wĩra ũcio na kwĩhokeka.” **8** Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai urĩa mũnene akĩra Shafani ũcio mwandiki marũa atĩrĩ, “Nĩnyonete Ibuku rĩa Watho thĩĩni wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani nake akĩrĩthoma. **9** Nake Shafani ũcio mwandiki-marũa agĩthĩ kũrĩ mũthamaki na akĩmũhe uhoru ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ: “Anene aku nĩmarĩhĩte mbeeca irĩa ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nĩmacĩhokeire kũrĩ arutĩ a wĩra na arũgamĩrĩria a hekarũ.” **10** Nĩngĩ Shafani ũcio mwandiki-marũa akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩanengera ibuku.” Nake Shafani akĩrĩthomera mũthamaki. **11** Rĩria mũthamaki aagũire ciugo cia Ibuku rĩa rĩa Watho-rĩ, agĩtemburanga nguo ciake. **12** Akĩruta mawatho maya kũrĩ Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Akiboru mũrũ wa Mikaia, na kũrĩ Shafani ũcio mwandiki-marũa, na kũrĩ Asaia urĩa mũrori na maũndũ ma mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **13** “Thĩũ mĩkandũrĩrie uhoru kũrĩ Jehova, na mũtũĩrĩrie andũ, o na Jhuda yothe, urĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩonekete. Marakara ma Jehova nĩ maingĩ, marĩa marakana nĩ undũ witũ, tondũ maithe maitũ matiaathĩkĩre uhoru wa ibuku rĩrĩrĩ; na matiekire kũringana na uhoru urĩa wothe wandĩkitwo thĩĩni warĩo urĩa ũtũkonĩ.” **14** Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahikamu, na Akiboru, na Shafani, na Asaia magĩthĩ kwaria na Hulida urĩa mũnabii mũndũ-wanja urĩa warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tikiva, mũrũ wa Harĩhasi urĩa warĩ mũmenyereri wa nguo cia mũthamaki, Hulida aatũũraga Jerusalemu, rũgongo rwa keerĩ. **15** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ĩrai mũndũ urĩa ũmũtũmĩte kũrĩ nĩ atĩrĩ, **16** ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrethia mwanangiko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo kũringana na maũndũ marĩa mothe mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩria mũthamaki wa Juda athomete. **17** Tondũ nĩmandĩrĩkĩte, na magacinĩra ngai ĩngĩ ũmba, na makaandakaria nĩ undũ wa mĩhianano yothe irĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmakaniĩre kũndũ gũkũ, na matingĩhoreka.’ **18** ĩrai mũthamaki wa Juda, urĩa ũmũtũmĩte mũũke mũtũrĩrie uhoru kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ uhoru wĩgĩ ciugo irĩa ũĩguĩte: **19** Tondũ ngo yaku nĩyagherire na ũkĩnĩhĩria Jehova rĩria waigũire uhoru urĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, atĩ nĩmakanyĩitwo nĩ kĩrumi na mwanangiko, na tondũ nĩwatembũrangire nguo ciaku na ũkĩrĩra ũrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũguĩte, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **20** Nĩ undũ ũcio nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathikwo na thayũ. Maithe maku matikoona mwanangiko urĩa ngaarehe kũndũ gũkũ.” Nĩ undũ ũcio magĩcookereria mũthamaki uhoru ũcio.

23 Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na Jerusalemu moongane hamwe. **2** Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai, na anabii, andũ othe kuuma

urĩa münini muno nginya urĩa münene muno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia ibuku rĩa Kirĩkanĩro, rĩria rionekeke thĩĩni wa hekarũ ya Jehova makĩguuga. **3** Nake mũthamaki akĩrũgama hau gĩtugĩ-inĩ, akĩerũhia kirĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩra Jehova, na arũmie maathani make, na maawho make, o na kirĩra kĩa watho wake wa kũrũmirĩro wa ngoro yake yothe, na muoyo wake wothe, nĩguo ahingie ciugo cia kirĩkanĩro iria ciaandĩkitwo ibuku-inĩ rĩu. Hĩndĩ ĩyo andũ othe makĩranĩra atĩ nĩmarĩhingagia kirĩkanĩro kũu. **4** Nake mũthamaki agĩatha Hilikia mũthĩnjĩri-Ngai urĩa münene, na athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ anini ake, na aikaria a mirango, mathengie kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova indo ciothe iria ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbũtũ yothe ya igũrũ, agĩcicinĩra nja ya Jerusalemu mĩgũnda-inĩ ya Gĩtuamba gĩa Kidironi, na agĩtwara mũhu wacio Betheli. **5** Nake akĩheria athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano arĩa maamũritwo nĩ athamaki a Juda macinagĩre ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru thĩĩni wa matũũra ma Juda na matũũra marĩa maarigiicĩrie Jerusalemu, arĩa maacinagĩra Baali ũbumba, na riũa, na mweri, na njata iria nene, o na mbũtũ ciothe cia igũrũ. **6** Nake akĩruta gĩtugĩ kĩa Ashera kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, agĩgĩtwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi nja ya Jerusalemu, na agĩcicinĩra kũu. Agĩgĩthia, gĩgĩtuika ta rũkũngũ, akĩhurunjira rũkũngũ rũu rwakĩo mbĩrĩra-inĩ cia andũ arĩa mataarĩ na igweta. **7** Nĩngĩ agĩcicooka akimomora nyũmba cia ihoero cia maraya ma arũme, iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na nokuo atumia maatumagĩra macuka ma Ashera. **8** Josia akĩrehe athĩnjĩri-Ngai othe kuuma matũũra-inĩ mothe ma Juda, na agĩtharia kũndũ kũria gũtũũgĩru, kuuma Geba nginya Birishiba kũria athĩnjĩri-ngai maacinagĩra ũbumba, akimomora igongona iria ciarĩ ihingo-inĩ, o na itoonyero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Joshua, münene wa itũũra rĩria inene, kĩria kĩarĩ mwena wa ũmoho wa kĩhingo gĩa itũũra rĩu inene. **9** O na gwatũka athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũria gũtũũgĩru matiatungataga kĩgongona-inĩ kĩa Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmarĩaga mĩgate ĩtarĩ mĩĩmbie hamwe na athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ. **10** Nĩaathũkĩrie Tofeti ĩria yarĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩ undũ ũcio gũtĩrĩ mũndũ ũngĩarũtie mũriũ kana mwarĩ arĩ igongona rĩa njino kũrĩ Moleku. **11** Akĩheria mbarathi iria athamaki a Juda maamũrĩre riũa kuuma itoonyero-inĩ rĩa hekarũ ya Jehova. Nacio ciarĩ nja hakuĩ na kanyũmba ka münene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agĩcicooka agĩcina ngaari cia ita iria ciamũrĩro riũa. **12** Nĩngĩ akimomora igongona iria ciakĩtwo nĩ athamaki a Juda nyũmba igũrũ hakuĩ na kanyũmba ka igũrũ ka Ahazu, na igongona iria ciakĩtwo nĩ Manase kũu nja ciarĩ cia hekarũ ya Jehova. Agĩcieheria kuuma hau, agĩcihehenja tũcunjĩ, na agĩte rũkũngũ rĩu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. **13** Mũthamaki agĩcicooka agĩthũkia kũndũ kũria gũtũũgĩru kũria kwarĩ mwena wa irathĩro wa Jerusalemu, mwena wa gũthini wa Kirĩma gĩa Kũniinanĩrwo, kũria Solomoni mũthamaki wa Isiraeli aakĩre Ashitoretu ngai ya mũndũ-wa-nja ĩrĩ thaahu ya Asidoni, na kũria aakĩre Kemoshu ngai ĩrĩ thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai ĩrĩ magigi ya andũ a Amoni. **14** Josia akĩhehenja mahiga marĩa maamũre, na akimomora mĩhianano ya itugĩ cia Ashera, na agĩkũhumbĩra na mahĩndĩ ma andũ. **15** O nakĩo kĩgongona kĩria kĩarĩ Betheli, handũ harĩa hatũũgĩru haathondeketwo nĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebati, urĩa watũmire Isiraeli meehie, kĩgongona kũu na handũ hau hatũũgĩru, agĩcimomora. Agĩcina handũ hau hatũũgĩru, akĩhathĩa nginya hagĩtuika mũtu, na agĩcina gĩtugĩ kĩa Ashera o nakĩo. **16** Nĩngĩ Josia akĩroranga kũu, na rĩria onire mbĩrĩra iria ciarĩ

mwena-inĩ wa kirĩma, agĩthĩkũrĩthia mahĩndĩ kuuma mbĩrĩra-inĩ, akĩmacinĩra kĩgongona-inĩ nĩguo agĩthaahie, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩria kĩarĩtio nĩ mũndũ wa Ngai urĩa warathĩte maũndũ macio matanekĩka. **17** Mũthamaki akĩũria atĩrĩ, “Mbĩrĩra ĩria ndĩrona nĩ ya ũ?” Nao andũ a itũũra rĩu inene makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra ya mũndũ wa Ngai urĩa woimite Juda, na akaria maũndũ ma gũkĩrĩra kĩgongona kĩa Betheli, o maũndũ marĩa warĩkia gwĩka ihiga rĩu.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Tiganai nayo. Mũtĩgetĩkĩrie mũndũ o naũ aringĩthie mahĩndĩ make.” Nĩ undũ ũcio matiahutirie mahĩndĩ make o na ma mũnabĩ urĩa woimite Samaria. **19** O ta urĩa Josia eekite Betheli, Josia nĩeherie na agĩthaahia mahooero ma kũndũ kũria gũtũũgĩru marĩa maakitwo nĩ athamaki a Isiraeli matũũra-inĩ ma Samaria marĩa marakarĩtie Jehova. **20** Josia akĩũragira athĩnjĩri-ngai othe a kũndũ kũu gũtũũgĩru igũrũ rĩa igongona icio, na agĩcinĩra mahĩndĩ ma andũ igũrũ rĩacio. Agĩcicooka agĩthĩ Jerusalemu. **21** Mũthamaki akĩruta watho ĩyũ kũrĩ andũ othe, akĩmeera atĩrĩ, “Kũngũirai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta urĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa Kirĩkanĩro.” **22** Na gũtiarĩ na Bathaka ĩngĩ yakũngũirwo ta ĩyo kuuma hĩndĩ ya atĩrĩrĩrĩ bũrũri arĩa matongoragia Isiraeli kana matukũ-inĩ mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩnana wa Mũthamaki Josia, Bathaka ĩyo ya Jehova nĩyakũngũirwo kũu Jerusalemu. **24** Nĩngĩ Josia nĩeherie aragũrĩ, na andũ arĩa maarĩ na maroho ma kũragũra, na ngai cia kũhooya nacio mĩcĩ-inĩ, na ngai cia mĩhianano, na indo iria ĩngĩ ciothe irĩ magigi cionekire kũu Juda na Jerusalemu. Eekire ũguo ahingie watho urĩa waandĩkitwo ibuku-inĩ rĩria Hilikia urĩa mũthĩnjĩri-Ngai onire hekarũ-inĩ ya Jehova. **25** Mbere na thuutha wa Josia gũtiarĩ mũthamaki ũngĩ take, wacookereire Jehova ta urĩa eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na hinya wake wothe, kũringana na watho wothe wa Musa. **26** No rĩrĩ, Jehova ndaigana kũgarũrũka atige marakara make mahiũ, marĩa maakanaga ma gũũkĩrĩra Juda, nĩ undũ wa maũndũ marĩa mothe Manase eekite ma kũmũrakaria. **27** Nĩ undũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta urĩa ndeherie Isiraeli, na nĩngarega Jerusalemu, itũũra inene rĩria ndeethurĩre, na ndege hekarũ ĩno, ĩria ndoigire ũhoru wayo atĩrĩ, “Kũu nĩkũo Rĩitwa riakwa rĩgaatũũra.” **28** Ha ũhoru wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Josia, na marĩa eekire, gĩthĩ matandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **29** Hĩndĩ ĩria Josia aarĩ mũthamaki-rĩ, nĩguo Firaũni-Neko mũthamaki wa Misĩri aambatire Rũũ-inĩ rwa Farati agateithie mũthamaki wa Ashuri. Nake Mũthamaki Josia agĩthĩ kũmũtũnga mbaara-inĩ, no rĩrĩ, Neko akĩrĩa nake, akĩmũũragĩra kũu Megido. **30** Nacio ndungata cia Josia igĩkuua mwĩrĩ wake na ngai ya ĩta kuuma Megido, ikĩũrehe Jerusalemu, na ikimũthika mbĩrĩra-inĩ yake. Nao andũ a bũrũri makĩoya Jehoahazu mũrũ wa Josia, makĩmũitĩrĩa maguta, makĩmũtua mũthamaki ithenya rĩa ithe. **31** Jehoahazu aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtarĩ rĩria aatũkĩre mũthamaki, na agĩthamaka Jerusalemu mĩerĩ ĩtarĩ. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia, na oimite Libina. **32** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta urĩa maithe make meekĩte. **33** Firaũni Neko nĩamuohire na mĩnyororo kũu Ribila, bũrũri wa Hamathu, nĩguo ndakae gwathana Jerusalemu, na akĩhatĩrĩria andũ a Juda marute igooti rĩa taranda igana rĩmwe cia betha, na taranda ĩmwe ya thahabu. **34** Firaũni Neko agĩtua Eliakimu mũriũ wa Josia mũthamaki ithenya rĩa ithe Josia, na akĩgarũra rĩitwa rĩa Eliakimu akĩmũtua Jehoiakimu, no agĩkuua Jehoahazu

akimütwara Misiri, na kuu nkuo aakuirire. **35** Jehoiakimu akirha Firauni Neko betha na thahabu iria eetiie. Nigeetha ahothe gwika uguo, agitia andu a bururi igooti na hinya, agikungania betha na thahabu kuuma kuri andu a bururi kuringana na uhoti wao. **36** Jehoiakimu aari wa miaka mirongo iri na itano riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na umwe. Nyina etagwo Zebida mwaru wa Pedaia; nake oimite Ruma. **37** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova o ta uria maithe make meekite.

24 Hindi ya uthamaki wa Jehoiakimu-ri, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni agitharikira bururi, na Jehoiakimu agituika ndungata yake miaka itatu. No Jehoiakimu akigarurika, akiremera Nebukadinezaru. **2** Jehova agituma mbutu cia gutahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahurane nake. Agicituma ikaanange Juda, kuringana na uria kiugo kia Jehova giataru, kiria kiaritio ni ndungata ciake cia anabii. **3** Ti-itheru maundu macio meekikire Juda kuringana na watho wa Jehova, niguu ameherie moime mbere yake tondü wa mehia ma Manase na uria wothe eekite, **4** o hamwe na guita thakame ya andu matehiti. Nigukorwo niayuritie Jerusalemu na thakame ya andu matehiti, nake Jehova ndaigana kumarekera. **5** Ha uhoru wa maundu maria mangi makoni wathani wa Jehoiakimu, na maria mothe eekire, githi matiaandikitu ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **6** Jehoiakimu akihurika na maithe make. Nake muru Jehoiakini agituika muthamaki ithenya riake. **7** Muthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bururi wake ringi, tondü muthamaki wa Babuloni niatunyanite bururi wothe uria wari wa muthamaki wa Misiri kuuma Karuu ka Misiri nginya Ruu rwa Farati. **8** Jehoiakini aari wa miaka ikumi na inana riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka Jerusalemu mieri itatu. Nyina eetagwo Nehushita mwaru wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. **9** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe eekite. **10** Hindi iyo anene a Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni magiika nginya Jerusalemu, makirigiciria itura riu, **11** nake Nebukadinezaru we mwene agiika nginya itura-ini riu inene, hindi iyo anene ake maaririgicirie. **12** Nake Jehoiakini muthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andu aria maaru igweta, na anene ake othe makineana kuri Nebukadinezaru. Mwaka-ini wa inana wa wathani wa Babuloni niguu aanyiitire Jehoiakini. **13** Nebukadinezaru niarutire mithiithu yothe kuuma hekaru-ini ya Jehova na nyumba-ini ya uthamaki, agikuuwa indo ciothe cia thahabu iria Solomoni muthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekaru ya Jehova, o ta uria Jehova oigite. **14** Agikuuwa andu othe a Jerusalemu akimatwara ithaamirio: anene othe, na aru a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maaru andu 10,000. No andu aria maaru athini muno a bururi ucio no-o maatigirwo. **15** Nebukadinezaru agitwara Jehoiakini ari mugwate nginya Babuloni. Ningi agicooka agikuuwa nyina wa muthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a bururi. **16** Ningi muthamaki wa Babuloni agithaamiria mbutu yothe ya ita nginya Babuloni; ita riothe ria andu 7,000 aria aru, na me hinya na mangihota kurua, na mabundi na aturi 1,000. **17** Agicooka agitua Matania, mama-we wa Jehoiakini, muthamaki ithenya riake, na akigarura riitwa riake, akimuta Zedekia. **18** Zedekia aari wa miaka mirongo iri na umwe riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na umwe. Nyina eetagwo Hamutali mwaru wa Jeremia, na oimite Libina. **19** Nake agika maundu

mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria Jehoiakimu eekite. **20** Maundu macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda ni tondü wa marakara ma Jehova, na muthia-ini akimaingata mehere mbere yake. Nake Zedekia akiremera muthamaki wa Babuloni.

25 Ni undu ucio, mwaka-ini wa kenda wa uthamaki wa Zedekia, muthenya wa ikumi, wa mweri wa ikumi, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni agithi kuhurana na Jerusalemu ari na ita riake riothe. Nake akiamba hema nja ya itura riu inene, na agiaka indo cia kumuteithia gutharikira itura miene yothe yario. **2** Nario itura rikirigicirio nginya mwaka wa ikumi na umwe wa Muthamaki Zedekia. **3** Na riri, muthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikineneha itura-ini, o nginya gukiaga irio cia kurio ni andu. **4** Hindi iyo ruthingo rwa itura riu inene rukimomorwo, nayo mbutu yothe ya ita itura utuku igereire kihingo-ini kiria kiaru gatagati ga thingo cieri hakuhi na mugunda wa muthamaki, o na gutuika andu a Babuloni nimarigicirie itura riu inene. Nayo itura irete Araba, **5** no mbutu ya ita ya Babuloni igiteng'eria muthamaki, ikimukinyira weru-ini uria mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe niciamurantio nake na ikahurunjika. **6** Nayo mbutu ya ita ikinyiita muthamaki ucio, na agitwarwo kuri muthamaki wa Babuloni kuu Ribila kuria aatuirwo ciira. **7** Makuraga ariu a Zedekia o hau mbere yake, magicooka makimukura maitho, makimuoha na bingu cia gicango, na makimutwara Babuloni. **8** Muthenya wa mugwanja wa mweri wa itano mwaka-ini wa ikumi na kenda wa Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani munene wa arangiri a muthamaki, ndungata nene ya muthamaki wa Babuloni, agiika Jerusalemu. **9** Agicina hekaru ya Jehova, na nyumba ya uthamaki, o na nyumba ciothe cia Jerusalemu. Agicina nyumba yothe yari ya bata. **10** Nayo mbutu yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio ni munene wa arangiri a muthamaki ikimomora thingo iria ciathuurukirio Jerusalemu. **11** Nebuzaradani munene wa arangiri niathaamirie andu aria othe maatigaire kuu itura-ini inene, hamwe na kirindi kuu kingi, na aria othe maathite kuri muthamaki wa Babuloni. **12** No munene ucio wa ita agitia andu amwe a aria athini muno a bururi ucio, niguu marutage wira migunda-ini ya muthabibu na migunda-ini iria ingi. **13** Andu a Babuloni nimoinangire itugi cia gicango, na metha cia kuhirira indo, na Karia ga gicango, iria ciari hekaru-ini ya Jehova, wa magikuuwa icango ucio magicitwara Babuloni. **14** Ningi magikuuwa nyungu, na icakuri, na magathi ma gutinia ndaambi, na mbakuri, na indo ciothe cia icango iria ciathuhagirwo wira-ini wa hekaru, magithi ngio. **15** Munene ucio wa thigari cia muthamaki niakuire nacio cia mwaki na mbakuri cia kuminjamingiria, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha. **16** Nakio gicango kuuma itugi iria igiri, na gia Karia, na kia makaari maria Solomoni aakite maru ma hekaru ya Jehova, gitingithimikire ni kuingiha. **17** Gitugi o kimwe kiaru kia uraihu wa buti mirongo iri na mugwanja. Nakio kiongo giako kiria kiaru iguru ria gitugi kimwe giacio kiaru kia buti inya na nuthu kuraiha na iguru, na kiagemetio na githiururukirio na mukwa na makomamanga ma gicango. Gitugi kuu kingi na mukwa wakio nikiahaanaine na kuu kingi. **18** Munene ucio wa arangiri nianyiitire Seraia muthinjiri-Ngai uria munene, na Zefania uria muthinjiri-Ngai wa keeri, na arangiri aria atatu maarangira mirango. **19** Haru aria angu maatigaire kuu itura-ini inene, akinyiita munene uria warugamirire andu a mbaara, na andu atano aria mataaraga muthamaki. Ningi agikuuwa mwandiki-maru

ūrīa mūnene na nowe warī mūrōri mūnene wa wandīkithia wa andū a būrūrī ūcio, na andū ake mīrongo itandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. **20** Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri akīmakuua othe, akīmatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. **21** Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragithīria kūu Ribila, būrūrī wa Hamathu. Nī ūndū ūcio andū a Juda magītwarwo ithaamīrio, kūrāya na būrūrī wao. **22** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agīthuura Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūrōri wa andū arīa maatigirwo Juda. **23** Rīria anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maaiguire atī mūthamaki wa Babuloni nīathuurite Gedalia atuīke barūthi, magīthiī kūrī Gedalia kūu Mizipa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūria Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. **24** Gedalia akīthīta mwīhītwa wa kūmoomīrīria hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra anene a Babuloni. Ikarai būrūrī-inī na mūtungatagīre mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūikara wega.” **25** No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūria warī wa thakame ya ūthamaki, agīuka na andū ikūmi, akīūrāga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizipa. **26** Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūria mūnini mūno ngīnya ūria mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makīūrīra Misiri nī ūndū wa gwītīgīra andū a Babuloni. **27** Mwaka-inī wa mīrongo itatū na mūgwanja kuuma rīria Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būrūrī ūngī, mwaka-inī o ūria Evili-Merodaki aatuīkire mūthamaki wa Babuloni, nī ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mūthenya wa mīrongo īrī na mūgwanja mweri-inī wa ikūmi na īrī. **28** Akīmwarīria na ūhooreri na akīmūhe gītī gīa kūmūtīithia gūkīra athamaki acio angī maarī nao kūu Babuloni. **29** Nī ūndū ūcio Jehoiakini akīruta nguo ciake cia njeera, na agītūūra arīagīra metha-inī ya mūthamaki matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo. **30** Mūthamaki ūcio nīaheaga Jehoiakini indo cia kūmūteithia cia o mūthenya, matukū mothe marīa aatūūrīre muoyo.

1 Maündũ

1 Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, **2** na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, **3** na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu. **4** Ariũ a Nuhu maarĩ: Shemu, na Hamu, na Jafethu. **5** Ariũ a Jafethu maarĩ: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **6** Ariũ a Gomeri maarĩ: Ashikenazu, na Difatha, na Togarima. **7** Ariũ a Javani maarĩ: Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **8** Ariũ a Hamu maarĩ: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **9** Ariũ a Kushi maarĩ: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Ariũ a Raama maarĩ: Sheba, na Dedani. **10** Kushi niwe warĩ ithe wa Nimurodi ũria wakũire agĩtuĩka njamba ya ita ĩrĩ hinya thĩĩni wa thĩ. **11** Miziraimu niwe warĩ ithe wa andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, **12** na Pathirusimu, na Kasuluhimu (niwe warĩ kĩhumo kĩa Afilisti), o na Kafitorimu. **13** Kaanani niwe warĩ ithe wa **14** Sidoni, mũriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **15** na Ahivi, na Aariki, na Asini, **16** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. **17** Ariũ a Shemu maarĩ: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu. Ariũ a Aramu maarĩ: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **18** Arafakasadi niwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **19** Eberi aarĩ na ariũ eerĩ: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondu hĩndi yake nĩro thĩ yagayũkanirio; na mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **20** Jokitani niwe warĩ ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **21** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **22** na Ebali, na Abimaeli, na Sheba, **23** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani. **24** Shemu, na Arafakasadi, na Shela, **25** na Eberi, na Pelegu, na Reu, **26** na Serugu, na Nahoru, na Tera, **27** na Aburamu (na niwe Iburahĩmu). **28** Ariũ a Iburahĩmu maarĩ: Isaaka na Ishumaeli. **29** Ici nĩcio njiaro ciao: Nebaiothu niwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, **30** na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, **31** na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli. **32** Ariũ a Keturu, ũria warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ: Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua. Ariũ a Jokishani maarĩ: Sheba na Dedani. **33** Ariũ a Midiani maarĩ: Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa. Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Keturu. **34** Iburahĩmu niwe warĩ ithe wa Isaaka. Ariũ a Isaaka maarĩ: Esaũ na Isiraeli. **35** Ariũ a Esaũ maarĩ: Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora. **36** Ariũ a Elifazu maarĩ: Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu; na Amaleki, ũria waciariro nĩ Timina. **37** Ariũ a Reueli maarĩ: Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. **38** Ariũ a Seiru maarĩ: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. **39** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori na Homamu. Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **40** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia na Ana. **41** Mũriũ wa Ana aarĩ: Dishoni. Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani. **42** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. Ariũ a Dishani maarĩ: Uzu, na Arani. **43** Nao aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gũthamakirwo nĩ mũthamaki o na ũmwe: Nĩ Bela mũrũ wa Beori, narĩo itũura riake inene rĩetagwo Dinhaba. **44** Rĩria Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **45** Rĩria Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuĩka mũthamaki

ithenya riake. **46** Rĩria Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi ũria wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. Itũura riake inene rĩetagwo Avithu. **47** Rĩria Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **48** Rĩria Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkũhĩ na Rũũ rwa Farati, agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **49** Rĩria Shauli aakuire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. **50** Rĩria Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. Itũura riake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũria warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. **51** Hadadi o nake agĩkua. Anene a Edomu maarĩ: **52** Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **53** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **54** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu.

2 Aya nĩo maarĩ ariũ a Isiraeli: Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebuluni, **2** na Dani, na Jusufu, na Benjamini, na Nafitali, na Gadi, na Asheri. **3** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciariũro Juda nĩ mũtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũraga. **4** Tamaru, mũtumia wa mũrũ wa Juda, akĩmũciarĩra Perezu na Zera. Ariũ othe a Juda maarĩ atano. **5** Ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamula. **6** Ariũ a Zera maarĩ: Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano. **7** Mũriũ wa Karimi aarĩ: Akaru, ũria wareheire Isiraeli thĩĩna nĩ ũndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre. **8** Mũriũ wa Ethani aarĩ: Azaria. **9** Ariũ arĩa maaciariũro Hezironi maarĩ: Jerameeli, na Ramu, na Kalebu. **10** Ramu niwe warĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ũria warĩ mũtongoria wa andũ a Juda. **11** Nahashoni niwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, **12** nake Boazu niwe warĩ ithe wa Obedi, ũria warĩ ithe wa Jesii. **13** Jesii niwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi riake; nake Abinadabu aarĩ wa keeri, na Shimea wa gatatũ, **14** na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, **15** na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũganjanja. **16** Nao aarĩ a nyina maarĩ Zeruia na Abigaili. Ariũ a Zeruia maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. **17** Abigaili niwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ũria Mũishumaeli. **18** Kalebu mũrũ wa Hezironi niagiire ciana na mũtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mũtumia ũcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. **19** Hĩndi ĩria Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ũria wamũciarĩre Huru. **20** Huru niwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri niwe warĩ ithe wa Bezaleli. **21** Thuutha ũcio, Hezironi agikoma na mwarĩ wa Makiru ũria warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa miaka mirono itandatũ akĩmũhikia), nake akĩmũciarĩra Segubu. **22** Segubu niwe warĩ ithe wa Jairu, ũria warĩ na matũura mirono ĩrĩ na matatũ kũu Gileadi. **23** (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũura ma Havothu-Jairu, o hamne na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthũũrũũĩrie, namo maarĩ matũura mirono itandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi. **24** Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-ri, Abija mũtumia wa Hezironi akĩmũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa. **25** Ariũ a Jerameeli, ũria warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ: Ramu ũria warĩ irigithathi riake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. **26** Jerameeli aarĩ na mũtumia ũngĩ wetagwo Atara, nake niwe warĩ nyina wa Onamu. **27** Ariũ a Ramu, ũria warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ: Maazu, na Jamini, na Ekeri. **28**

Ariü a Onamu maarî: Shamai na Jada. Nao ariü a Shamai maarî: Nadabu na Abishuri. **29** Mütumia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ürîa wamüciarîre Ahabani na Molidi. **30** Ariü a Nadabu maarî: Seledi na Apaimu. No rîrî, Seledi aakuire atarî na ciana. **31** Mürü wa Apaimu aarî: Ishi, ürîa warî ithe wa Sheshani. Nake Sheshani nîwe warî ithe wa Ahalai. **32** Ariü a Jada, mürü wa nyina na Shamai, maarî: Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarî na ciana. **33** Ariü a Jonathani maarî: Pelethu na Zaza. Acio nîo maarî njiaro cia Jerameeli. **34** Sheshani ndaarî na aanake, no airîtu. Aarî na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. **35** Sheshani akîhe Jariha ndungata îyo yake mwarî îmühikie, nake akîgîa mwana wetagwo Atai. **36** Atai nîwe warî ithe wa Nathani, nake Nathani nîwe warî ithe wa Zabadi, **37** nake Zabadi nîwe warî ithe wa Efilali, nake Efilali nîwe warî ithe wa Obedi, **38** nake Obedi nîwe warî ithe wa Jehu, nake Jehu nîwe warî ithe wa Azaria, **39** nake Azaria nîwe warî ithe wa Helezu, nake Helezu nîwe warî ithe wa Eleasa, **40** nake Eleasa nîwe warî ithe wa Sisimai, nake Sisimai nîwe warî ithe wa Shalumu, **41** nake Shalumu nîwe warî ithe wa Jekamia, nake Jekamia nîwe warî ithe wa Elishama. **42** Ariü a Kalebü, ürîa warî mürü wa nyina na Jerameeli, maarî: Meshia irigithathi rîake, na nîwe warî ithe wa Zifu, na mürüi Maresha ürîa warî ithe wa Heberoni. **43** Ariü a Heberoni maarî: Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. **44** Shema nîwe warî ithe wa Rahamu, na Rahamu nîwe warî ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarî ithe wa Shamai. **45** Mürü wa Shamai aarî Maoni, nake nîwe warî ithe wa Bethi-Zuru. **46** Nake Efa, thuriya ya Kalebü, nîwe warî nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nîwe warî ithe wa Gazezi. **47** Ariü a Jahadai maarî: Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu. **48** Nake Maaka, thuriya ya Kalebü, nîwe warî nyina wa Sheberi na Tirihana. **49** Ningî nowe waciariire Shaafu ürîa warî ithe wa Madimama, na Sheva ithe wa Makibena na Gibe. Mwarî wa Kalebü eetagwo Akisa. **50** Acio nîo maarî njiaro cia Kalebü. Ariü a Huru, irigithathi rîa Efiratha, maarî: Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, **51** na Salima ithe wa Bethilehemu, na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi. **52** Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarî: Haroe, na nuthu ya Amanahathi, **53** na mihrîrga ya Kiriathu-Jearimu rîa yatarîi ta üü: Aithiri, na Aputhi, na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kûrî acio gûkîgîa njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli. **54** Njiaro cia Salima ciarî: Bethilehemu ürîa Münetofathi, na Aatirothu-Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, **55** na mihrîrga ya aandiki-marîa arîa maatüüragaga Jabezu rîa yatarîi ta üü: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nîo Akeni arîa moimîte harî Hamathu, ithe wa nyûmba ya Rekabu.

3 Aya nîo maarî ariü a Daudi arîa maaciariirwo Heberoni: Irigithathi rîarî Amunoni mürü wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keerî aarî Danieli mürü wa Abigali wa kuuma Karimeli; **2** nake wa gatatu aarî Abisalomu mürü wa Maaka mwarî wa Talimai müthamaki wa Geshuru; nake wa kana aarî Adonija mürü wa Hagithu; **3** nake wa gatano aarî Shefatia mürü wa Abitali; nake wa gatandatü aarî Ithireamu ürîa aaciariirwo nî mütumia wake Egila. **4** Acio atandatü maaciariirwo Daudi kûu Heberoni, kûrîa aathamakiire miâka mügwanja na mîeri itandatü. Daudi aathamakire arî Jerusaleumu miâka mîrongo îtatü na îtatü, **5** nacio ici nîcio ciana ciake iria ciaciariirwo kûu: Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciariirwo nî Bathisheba mwarî wa Amieli. **6** Ningî nî kwarî na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, **7** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **8** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maarî kenda. **9**

Acio othe maarî ariü a Daudi, ariü a thuriya ciake matatarîtwo. Nake Tamaru nîwe warî mwarî wa ithe wao. **10** Mürü wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake mürü eetagwo Abija, nake Asa aarî mürü wa Abija, nake Jehoshafatu aarî mürü wa Asa, **11** nake Jehoram aarî mürü wa Jehoshafatu, nake Ahazia aarî mürü wa Jehoram, nake Joashu aarî mürü wa Ahazia, **12** nake Amazia aarî mürü wa Joashu, nake Azaria aarî mürü wa Amazia, nake Jothamu aarî mürü wa Azaria, **13** nake Ahazu aarî mürü wa Jothamu, nake Hezekia aarî mürü wa Ahazu, nake Manase aarî mürü wa Hezekia, **14** nake Amoni aarî mürü wa Manase, nake Josia aarî mürü wa Amoni. **15** Ariü a Josia maarî: Johanani irigithathi rîake, nake wa keerî aarî Jehoiakimu, nake wa gatatu aarî Zedekia, nake wa kana aarî Shalumu. **16** Ariü maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarî: mürüi Jekonia na Zedekia. **17** Njiaro cia Jekonia, ürîa watahîtwo, ciarî: Mürüi Shealtieli, **18** na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia. **19** Ariü a Pedaia maarî: Zerubabeli na Shimei. Ariü a Zerubabeli maarî: Meshulam na Hanania; Shelomithu aarî mwarî wa nyina wao. **20** Nî kwarî na ariü angî atano, nao nî: Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi. **21** Njiaro cia Hanania ciarî: Pelatia, na Jeshaja, na ningî nî kwarî na ariü a Rafaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania. **22** Njiaro cia Shekania ciarî: Shemaia na ariü ake: Hatushu, na Igalî, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarî atandatü. **23** Ariü a Nearia maarî: Elioenaî, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarî atatu. **24** Ariü a Elioenaî maarî: Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarî mügwanja.

4 Njiaro cia Juda ciarî: Perezü, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali. **2** Reala mürü wa Shobali nîwe warî ithe wa Jahathu, nake Jahathu nîwe warî ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nîcio ciarî mbarî cia Azorathi. **3** Ariü a Etamu maarî: Jezireeli, na Ishima, na Idbasha. Mwarî wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. **4** Penueli nîwe warî ithe wa Gedori, nake Ezeri nîwe warî ithe wa Husha. Ici nîcio ciarî njiaro cia Huru ürîa irigithathi rîa Efiratha, na ithe wa Bethilehemu. **5** Ashuri ithe wa Tekoa aarî na atumia eerî, nîo Hela na Naara. **6** Naara akîmüciarîra Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nîcio ciarî njiaro cia Naara. **7** Ariü a Hela maarî: Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, **8** na Kozu, ürîa warî ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mihrîrga ya Ahariheli mürü wa Harumu. **9** Jabezu aarî mütüku mûno gûkîra ariü a nyina. Nyina nîwe wamütüire Jabezu, tondu oigire atîrî, “Ndaamüciariire na ruo.” **10** Nake Jabezu agîkaîra Ngai wa Israeli, akiuga atîrî, “Naarî korwo wandathima na ünjarämîrie miâka wa büürüi wakwa! Reke guoko gwaku gûkorwo hamwe na nî, na üngitîre harî üürü nîguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akîgüga ihooya rîake. **11** Kelubu, mürü wa nyina na Shuha, nîwe warî ithe wa Mehuru, ürîa warî ithe wa Eshitoni. **12** Eshitoni nîwe warî ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ürîa warî ithe wa Iri-Nahashu. Acio nîo maarî andü a Reka. **13** Ariü a Kenazu maarî: Othinieli na Seraia. Ariü a Othinieli maarî: Hathathu, na Meonothai. **14** Meonothai nîwe warî ithe wa Ofara. Seraia nîwe warî ithe wa Joabu ürîa ithe wa andü a Ge-Harashimu. Gwetagwo üguo nî ündü andü akuo maarî mabundi. **15** Ariü a Kalebü, mürü wa Jefune, maarî: Iru, na Ela, na Naamu. Mürü wa Ela eetagwo: Kenazu. **16** Ariü a Jehaleleli maarî: Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli. **17** Ariü a Ezara maarî: Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mütumia ümwê wa Meredi nîwe

waciariwe Miriamu, na Shamai, na Ishiba ūria warī ithe wa Eshitemoa. **18** (Mūtumia wake wa kuuma Judea agiciara Jeredi ūria ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jekuthieli ithe wa Zanoa.) Acio n̄io maarī ciana cia Bithia mwarī wa Firaūni ūria wahikītio n̄i Meredi. **19** Ariū a mūtumia wa Hodia (mwarī wa nyina na Nahamu) maarī: Ithe wa Keila ūria Mūgarimi, na Eshitemoa ūria Mūmaakathi. **20** Ariū a Shimoni maarī: Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni. Njiaro cia Ishi n̄i: Zohethu na Beni-Zohethu. **21** Nao ariū a Shela mūrū wa Juda maarī: Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarī cia ariā maathondekaga gatani irīa njega kūu Bethi-Ashibe, **22** na Jokimu, na andū a Kozeba, na Joashu na Sarafi ariā maathanaga būrūri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ūhoro ūyū ūrutitwo maandiko-inī ma tene mūno.) **23** Acio n̄io moombaga indo cia r̄ūmba, nao maatūiraga Netaimu na Gedera; maikaraga kūu, marutagire mūthamaki wīra. **24** Njiaro cia Simeoni n̄i: Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli; **25** Shalumu aarī mūrū wa Shauli, nake Mibisamu aarī mūrū wa Shalumu, nake Mishima aarī mūrū wa Mibisamu. **26** Njiaro cia Mishima ciarī: Mūrū Hamueli, na Zakuri mūrū wa Hamueli, na Shimei mūrū wa Zakuri. **27** Shimei aarī na ariū ikūmi na atandatū na ariūtu atandatū, no ariū a nyina matiarī na ciana nyingī; n̄i ūndū ūcio mbari yao ndiongererekire ta ya andū a Juda. **28** Nao maatūiraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, **29** na Biliha, na Ezemu, na Toladi, **30** na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, **31** na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaarami. Macio n̄imo maarī matūira mao nginya rīria Daudi aathamakaga. **32** Matūira matano marīa maamarigicīrie maarī: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, **33** na tūtūira tūnini tūria twarigicīrie matūira macio o nginya Baalathu. Macio n̄imo maarī ūtūiro wao. Nao n̄imaigaga maandiko ma njjarwa. **34** Meshobabu, na Jamuleki, na Joshua mūrū wa Amazia, **35** na Joeli; na Jehu mūrū wa Joshibia, mūrū wa Seraia, mūrū wa Asieli; **36** o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; **37** na Ziza mūrū wa Shifi, mūrū wa Aloni, mūrū wa Jedaia, mūrū wa Shimuri, mūrū wa Shemaia. **38** Andū acio marīitwa mao magwetetwo hau irigī n̄io maarī atongoria a mbarī ciao. Nyūmba ciao n̄iongererekire mūno, **39** nao magīthī mīhaka-inī ya Gedori mwena wa irathiro wa gītumba kūu gūcaria ūrīthio wa mahiū mao. **40** Nimoonire kūndū kūnoru kūrī ūrīthio mwega, būrūri warī mwarī, ūri na thayū na ūkahoora. Na rīri, andū a Hamu amwe n̄io maatūiraga kuo mbere. **41** Andū ariā marīitwa mao maandikītwo mookite kuo matukū-inī ma Hezekia mūthamaki wa Juda. Nao magītharīkīra andū a Hamu ciikaro-inī cia andū acio o na cia Ameunimu ariā maatūiraga kuo, na makīmāniina biū o ta ūria gūtariī nginya ūmūthī. Nao magītūira ciikaro-inī cia andū acio tondū kwarī na ūrīthio mwega wa mahiū mao. **42** Nao andū magana matano a nyūmba ya Simeoni, matongoretio n̄i Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariū a Ishi, magītharīkīra būrūri ūria ūri irīma wa Seiru. **43** Nao makīūruga Aamaleki ariā meetharīte magatigara, nao matūire kuo nginya ūmūthī.

5 Ariū a Rubeni ūria irigithathi rīa Isiraeli (nīwe warī irigithathi, no rīria aathaahirie ūriri wa ithe, ūrigithathi wake waheirwo ariū a Jusufu mūrū wa Isiraeli; n̄i ūndū ūcio, ndangāndikīrwo maandiko-inī ma njjarwa kūrīngana na ūrigithathi wake, **2** o na gūtūika Juda nīwe warī hinya gūkīra ariū a ithe, na mūtongoria oimite gwake-rī, ūrigithathi watūkire wa Jusufu); **3** ariū a Rubeni, irigithathi rīa Isiraeli,

maarī: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **4** Njiaro cia Joeli ciarī: Mūrū Shemaia, na mūrū Gogu, na mūrū Shimei, **5** na mūrū Mika, na mūrū Reaia, na mūrū Baali, **6** na mūrū Beera, ūria watahirwo agīthamio n̄i Tigilathu-Pileseru mūthamaki wa Ashuri. Beera nīwe warī mūtongoria wa andū a Rubeni. **7** Andū ao kūrīngana na mbarī ciao, mandikītwo kūrīngana na maandiko ma njjarwa ciao maarī aya: Jeeli ūria mūnene, na Zekaria, **8** na Bela mūrū wa Azazi, mūrū wa Shema, mūrū wa Joeli. Maatūiraga rūgongo rūrīa ruumite Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. **9** Maikarire būrūri mwena wa irathiro nginya rūtēere-inī rwa werū ūria ūtambūrūkīte nginya Rūū rwa Farati, tondū mahiū mao n̄imaingīhire mūno marī kūu Gileadi. **10** Hīndī ya wathani wa Saūlū n̄imarūire na Ahagari, na makīmahoota; nao makīnyīitira ciikaro cia Ahagari acio rūgongo-inī ruothe rwa mwena wa irathiro wa Gileadi. **11** Nao andū a Gadi maatūire mariganītie na andū a Rubeni kūu būrūri wa Bashani, o nginya Saleka: **12** Joeli nīwe warī mūnene kūu Bashani, mūnini wake aarī Shafamu, akarūmīrīrwo n̄i Janai, na Shafati. **13** Andū ao kūrīngana na nyūmba ciao maarī: Mikaeli, na Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarī andū mūgwanja. **14** Acio n̄io maarī ariū a Abihali mūrū wa Huru, mūrū wa Jaroa, mūrū wa Gileadi, mūrū wa Mikaeli, mūrū wa Jeshishai, mūrū wa Jahido, mūrū wa Buzi. **15** Ahi mūrū wa Abidieli, mūrū wa Guni nīwe warī mūtongoria wa nyūmba yao. **16** Nao andū a Gadi maatūiraga Gileadi, kūu Bashani na matūira-inī marīa maakuhīriire kuo, o na kūrīa guothe ūrīthio wa Sharoni wakinyite. **17** Ūhoro ūyū wothe n̄i wandikīrwo maandiko-inī ma njjarwa ciao hīndī irīa Jothamu mūthamaki wa Juda na Jeroboamu mūthamaki wa Isiraeli maathamakaga. **18** Andū a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, maarī na andū 44,760 mehaariire gūthī mbaara-inī: andū marī na hinya wa mwīri, na mangīahotire kūhūthira ngo, na rūhiū rwa njjora, na mooī gūikia mīguī na ūta, na maarūtītwo kūrīa mbaara. **19** Nao makīhithūkīra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. **20** Nimateithirio kūmahūira, nake Ngai akīneana Ahagari moko-inī mao, marī hamwe na ariā othe maamateithaga, tondū n̄imamūkīre marī mbaara-inī. N̄iamacookeirie mahooya mao, n̄i ūndū n̄imamwihokete. **21** Magītaha mahiū ma Ahagari acio: ngamīra 50,000, na ng'ondū 250,000, na ndigiri 2,000, ningī n̄imatahire andū 100,000, **22** na angī angī makīūragwo, tondū Ngai nīwe wamarūagīra. Nao magīkara būrūri ūcio o nginya hīndī irīa maatahirwo rīngī. **23** Andū a nuthu ya mūhīrīga wa Manase maarī angī mūno; maatūire būrūri ūcio kuuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ūguo n̄i kuuga nginya Seniru (n̄ikīo Kīrīma kia Herimoni). **24** Aya n̄io maarī atongoria a nyūmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarī atongoria a nyūmba ciao, na njamba cia ita, na andū marī igweta. **25** No matiarī ehokeku harī Ngai wa maithe mao, tondū nimeheanite kūrī ngai cia andū a būrūri ūcio, ariā Ngai aaniinīte mehene mbere yao. **26** N̄i ūndū ūcio Ngai wa Isiraeli akīarahūra roho wa Puli mūthamaki wa Ashuri (ūguo n̄i kuuga Tigilathu-Pileseru, mūthamaki wa Ashuri), ūria watahire andū a Rubeni, na andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, akīmatwara ithaamīrio. Akīmāthamīria Hala, na Habori, na Hara, na rūū-inī rwa Gozani, kūrīa matūire nginya ūmūthī.

6 Ariū a Lawi maarī: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **2** Ariū a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharū, na Hebironi, na Uzieli. **3** Ciana cia Amuramu ciarī: Harūni, na Musa, na

Miriamu. Ariu a Harüni maarî: Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **4** Eleazaru niwe warî ithe wa Finehasi, na Finehasi niwe warî ithe wa Abishua, **5** na Abishua niwe warî ithe wa Buki, na Buki niwe warî ithe wa Uzi, **6** na Uzi niwe warî ithe wa Zerahia, na Zerahia niwe warî ithe wa Meraiothu, **7** na Meraiothu niwe warî ithe wa Amaria, na Amaria niwe warî ithe wa Ahitubu, **8** na Ahitubu niwe warî ithe wa Zadoku, na Zadoku niwe warî ithe wa Ahimaazu, **9** na Ahimaazu niwe warî ithe wa Azaria, na Azaria niwe warî ithe wa Johananî, **10** na Johananî niwe warî ithe wa Azaria (ürîa watungataga arî mûthînjîri-Ngai thîini wa hekarü ürîa Solomoni aakire kûu Jerusalemu), **11** na Azaria niwe warî ithe wa Amaria, na Amaria niwe warî ithe wa Ahitubu, **12** na Ahitubu niwe warî ithe wa Zadoku, na Zadoku niwe warî ithe wa Shalumu, **13** na Shalumu niwe warî ithe wa Hilikia, na Hilikia niwe warî ithe wa Azaria, **14** na Azaria niwe warî ithe wa Seraia, na Seraia niwe warî ithe wa Jehozadaku. **15** Jehozadaku nîthaamirio hîndî ürîa Jehova aarekereirie andü a Juda na a Jerusalemu matahwo nî Nebukadinezaru. **16** Ariu a Lawi maarî: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **17** Maya nîmo marîitwa ma ariü a Gerishoni: Libini na Shimei. **18** Ariu a Kohathu maarî: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzeli. **19** Ariu a Merari maarî: Mahili na Mushî. Icio nîcio mbarî cia Alawii ciandikîtwo kûringana na maithe mao: **20** Ariu a Gerishoni maarî: mûriü Libini, nake Jehathu aarî mûriü wa Libini, nake Zima aarî mûriü wa Jehathu, **21** nake Joa aarî mûriü wa Zima, nake Ido aarî mûriü wa Joa, nake Zera aarî mûriü wa Ido, nake Jeatherai aarî mûriü wa Zera. **22** Njiaro cia Kohathu ciarî: mûriü Aminadabu, nake Kora aarî mûriü wa Aminadabu, nake Asiru aarî mûriü wa Kora, **23** nake Elikana aarî mûriü wa Asiru, nake Ebiasafu aarî mûriü wa Elikana, nake Asiru aarî mûriü wa Ebiasafu, **24** nake Tahathu aarî mûriü wa Asiru, nake Urieli aarî mûriü wa Tahathu, nake Uzia aarî mûriü wa Urieli, nake Shauli aarî mûriü wa Uzia. **25** Njiaro cia Elikana ciarî: Amasai na Ahimothu, **26** nake mûriü aarî Elikana, nake Zofai aarî mûriü wa Elikana, nake Nahathu aarî mûriü wa Zofai, **27** nake Eliabu aarî mûriü wa Nahathu, nake Jerohamu aarî mûriü wa Eliabu, nake Elikana aarî mûriü wa Jerohamu, nake Samüeli aarî mûriü wa Elikana. **28** Ariu a Samüeli maarî: Joeli irigithathi, na mûriü wa keerî aarî Abija. **29** Njiaro cia Merari ciarî: Mahili, nake mûriü aarî Libini, nake Shimei aarî mûriü wa Libini, nake Uza aarî mûriü wa Shimei, **30** nake Shimea aarî mûriü wa Uza, nake Hagia aarî mûriü wa Shimea, nake Asaia aarî mûriü wa Hagia. **31** Aya nîo andü ariä Daudi aatuire arügämîrîri a üini nyûmba-inî ya Jehova thuutha wa ithandükü rîa kirikanîro gükinya kûu. **32** Maatungataga na üini Hema-inî-ya-Gütünganwo o nginya rîria Solomoni aakire hekarü ya Jehova kûu Jerusalemu. Nao maarutaga wîra wao kûringana na mawatho marîa maatuütwo. **33** Aya nîo andü ariä maarutaga wîra, hamwe na ariü ao: Kuuma kûrî Akohathu maarî: Hemani ürîa müini, mûrû wa Joeli, mûrû wa Samüeli, **34** mûrû wa Elikana, mûrû wa Jerohamu, mûrû wa Elieli, mûrû wa Toa, **35** mûrû wa Zufu, mûrû wa Elikana, mûrû wa Mahathu mûrû wa Amasai, **36** mûrû wa Elikana, mûrû wa Joeli, mûrû wa Azaria, mûrû wa Zefania, **37** mûrû wa Tahathu, mûrû wa Asiru, mûrû wa Ebiasafu, mûrû wa Kora, **38** mûrû wa Iziharu, mûrû wa Kohathu, mûrû wa Lawi, mûrû wa Isiraeli; **39** na Asafu, mûthiritü wa Hemani, ürîa watungataga mwena wake wa ürîo: Asafu aarî mûrû wa Berekia, mûrû wa Shimea, **40** mûrû wa Mikaeli, mûrû wa Baaseia, mûrû wa Malikija **41** mûrû wa Ethini, mûrû wa Zera, mûrû wa Adaia, **42** mûrû wa Ethani, mûrû wa Zima, mûrû wa Shimei, **43** mûrû wa Jahathu, mûrû

wa Gerishoni, mûrû wa Lawi; **44** na kuuma kûrî athiritü ao, Amerari, ariä maatungataga marî mwena wake wa ümotho, maarî: Ethani mûrû wa Kishi, mûrû wa Abudi, mûrû wa Maluku, **45** mûrû wa Hashabia, mûrû wa Amazia, mûrû wa Hilikia, **46** mûrû wa Amuzi, mûrû wa Bani, mûrû wa Shemeri, **47** mûrû wa Mahali, mûrû wa Mushi, mûrû wa Merari, mûrû wa Lawi. **48** Alawii ariä maarî a thiritü yao maagaîrwo mawîra marîa mangî mothe ma hema ürîa nyamûre, o îyo nyûmba ya Ngai. **49** No Harüni na njiaro ciäke nîo maarutaga magongona kîgongona-inî kîa igongona rîa njino, na kîgongona-inî gîa gücînîrwo übumba, na wîra wothe warutagwo ükonainie na Handü-hau-Hatheru-Müno, nî ündü wa kûhoroheria andü a Isiraeli mehia, kûringana na ürîa Musa ndungata ya Ngai yaathanîte. **50** Ici nîcio njiaro cia Harüni: Mûriü aarî Eliazaru, nake mûriü wake aarî Finehasi, nake Abishua aarî mûriü wa Finehasi, **51** nake Buki aarî mûriü wa Abishua, nake Uzi aarî mûriü wa Buki, nake Zerahia aarî mûriü wa Uzi, **52** nake Meraiothu aarî mûriü wa Zerahia, nake Amaria aarî mûriü wa Meraiothu, nake Ahitubu aarî mûriü wa Amaria, **53** nake Zadoku aarî mûriü wa Ahitubu, nake Ahimaazu aarî mûriü wa Zadoku. **54** Na rîrî, gükü nîkuo kûndü kûrîa maagaîrwo kûrî bûrîri wao (nakuo kwagaîrwo njiaro cia Harüni iria ciarî cia mbarî ya Kohathu, tondü igai rîa mbere rîarî rîao): **55** Maacheirwo Hebironi kûu Juda, o hamwe na ürîithio ürîa warigiciîrie. **56** No mîgûnda na matüüra marîa maakuhîrîrie itüüra inene maacheirwo Kalebu mûrû wa Jefune. **57** Nî ündü ücio njiaro cia Harüni ciaheirwo Hebironi (itüüra inene rîa kûürîra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, **58** na Hileni, na Debrî, **59** na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na ürîithio wamo. **60** Na kuuma mühîrîga wa Benjamini maacheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na ürîithio wamo. Matüüra marîa maagaîrwo mühîrîga ya Akohathu mothe maarî ikümi na matatü. **61** Njiaro icio ingî cia Kohathu ciaheirwo matüüra ikümi, kuuma kûrî nuthu ya mühîrîga wa Manase. **62** Njiaro cia Gerishoni, mbarî o mbarî ciagaîrwo matüüra ikümi na matatü kuuma kûrî mühîrîga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma kûrî gücünjî kîa mühîrîga wa Manase ürîa ürî Bashani. **63** Njiaro cia Merari, mbarî o mbarî, ciagaîrwo matüüra ikümi na meeri kuuma kûrî mühîrîga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **64** Nî ündü ücio andü a Isiraeli makîhe Alawii matüüra macio na ürîithio wamo. **65** Kuuma mühîrîga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makîmahe matüüra macio magwetetwo. **66** Mbarî imwe cia Akohathu ciaheirwo matüüra nî mühîrîga wa Efraimu matuîke bûrîri wao. **67** Kuuma bûrîri ürîa ürî irîma wa Efraimu maacheirwo Shekemu (itüüra rîa kûürîra), na Gezeri, **68** na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, **69** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na ürîithio wamo. **70** Na kuuma nuthu ya mühîrîga wa Manase-rî, andü a Isiraeli makîheana matüüra ma Aneri na Bileamu, hamwe na ürîithio wamo, kûrî mbarî iria ingî cia Akohathu. **71** Agerishoni maagaîrwo matüüra maya: Kuuma nuthu ya mühîrîga wa Manase makîheo Golani kûu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na ürîithio wamo; **72** Kuuma mühîrîga wa Isakaru makîheo Kadeshi, na Daberathu, **73** na Ramothu, na Anemu, hamwe na ürîithio wamo; **74** Kuuma mühîrîga wa Asheri makîheo Mashali, na Abidoni, **75** na Hukoku, na Rehobu, hamwe na ürîithio wamo; **76** Na kuuma mühîrîga wa Nafitali makîheo Kedeshi kûu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na ürîithio wamo. **77** Amerari (Alawii ariä angî) maagaîrwo matüüra maya: Kuuma mühîrîga wa Zebuluni makîheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na ürîithio wamo; **78** kuuma mühîrîga wa

Rubeni mūrīmo wa Jorodani mwena wa irathiro wa Jeriko, makīheo Bezeri werū-inī, na Jahaza, **79** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na ūrīthio wamo; **80** na kuuma mūhīrīga wa Gadī makīheo Ramothu o kūu Gileadi, na Mahanaimu, **81** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ūrīthio wamo.

7 Ariū a Isakaru maarī: Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarī ana. **2** Ariū a Tola maarī: Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarī atongoria a nyūmba ciao. Hīndī ya wathani wa Daudi, njjaro cia Tola iria ciaandikītmo maandiko-inī ma njjarwa ciao marī andū a kūrūa mbaara maarī 22,600. **3** Mūrīū wa Uzi aarī: Izirahia. Ariū a Izirahia maarī: Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarī anene a andū ao. **4** Kūringana na maandiko ma njjarwa cia nyūmba ciao, maarī na arūme mehaarīrie kūrūa mbaara 36,000, nīgūkorwo maarī na atumia aingī na ciana nyingī. **5** Andū ao arīa maangīarūire mbaara kuuma mihīrīga-inī yothe ya Isakaru, kūringana na maandiko ma njjarwa ciao, maarī 87,000 marī othe. **6** Ariū atatu a Benjamini maarī: Bela, na Bekeri, na Jediaeli. **7** Ariū a Bela maarī: Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarī atano, na maarī atongoria a nyūmba ciao. Maandiko ma njjarwa ciao moonanagia arūme a kūrūa mbaara maarī 22,034. **8** Ariū a Bekeri maarī: Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarī ariū a Bekeri. **9** Maandiko ma njjarwa ciao moonanagia atongoria a nyūmba, na arūme a kūrūa mbaara 20,200. **10** Mūrīū wa Jediaeli aarī: Bilihani. Ariū a Bilihani maarī: Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. **11** Ariū acio othe a Jediaeli maarī atongoria a nyūmba ciao. Nī kwarī na arūme 17,200 a kūrūa mehaarīrie gūthīū mbaara-inī. **12** Nao andū a Shupimu na a Hupimu maarī a rūciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarī a rūciaro rwa Aheri. **13** Ariū a Nafitali maarī: Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarī a rūciaro rwa Biliha. **14** Njjaro cia Manase ciarī: Asirieli, ūria aaciārīrwo nī thuriya yake ūria yarī Mūarāmīti. Ningī thuriya ūyo ikīmūciarīra Makiru, ūria warī ithe wa Gileadi. **15** Makiru aahikanirīe kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarī wa nyina eetagwo Maaka. ūria ūngī wa rūciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciārīte o airītu. **16** Mūtumia wa Makiru, Maaka nīaciārīre mwanake na akīmūtua Pereshu. Mūrū wa nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariū a Shereshu maarī Ulamu na Rakemu. **17** Mūrīū wa Ulamu eetagwo: Bedani. Acio nīo maarī ariū a Gileadi mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase. **18** Mwarī wa nyina Hamolekethu nīaciārīre Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala. **19** Ariū a Shemida maarī: Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu. **20** Njjaro cia Efiraimu ciarī: Shuthela na mūrīū Beredi, na Tahathu mūrīū wa Beredi, na Eleada mūrīū wa Tahathu, na Tahathu mūrīū wa Eleada, na mūrīū Zabadi, na Shuthela mūrīū wa Zabadi, **21** na Zabadi aarī mūrīū wa Tahathu, nake Shuthela aarī mūrīū wa Zabadi. Ezeri na Eleadi mooragīrwo nī andū arīa maaciārīrwo Gathi hīndī ūria maathīite gūtahā mahīū mao. **22** Ithe wao Efiraimu nīamacakāire mīthenya mīngī, nao andū ao magīūka kūmūhooreria. **23** Ningī agīkoma na mūtumia wake rīngī, nake akīgīa nda agīciara kahīi. Nake agīgatua Beria, tondū nī gwakoretwo na mūtino thīīni wa nyūmba yake. **24** Mwarī wa Efiraimu eetagwo Sheera, ūria waakire Bethi-Horoni ya kīanda na ya rūgongo, na agīaka Uzeni-Sheera. **25** Refa aarī mūrīū wa Efiraimu, na mūrīū eetagwo Resefu, na Tela mūrīū wa Resefu, na Tahani mūrīū wa Tela, **26** na Ladani mūrīū wa

Tahani, na Amihudu mūrīū wa Ladani, na Elishama mūrīū wa Amihudu, **27** na Nuni mūrīū wa Elishama, na Joshua mūrīū wa Nuni. **28** Ithaka na ciikaro ciao ciarī Betheli, na matūūra marīa maakūrigīciārīe, na nī Naara mwena wa irathiro, na Gezeri na matūūra makuo ma mwena wa ithūiro, na Shekemu na matūūra makuo, ngīnya Gaza na matūūra makuo. **29** Kūringania na mīhaka ya Manase maarī na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matūūra makuo. Njjaro cia Jusufu mūrū wa Isiraeli nīcio ciakaraga matūūra macio. **30** Ariū a Asheri maarī: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarī wa nyina wao eetagwo Sera. **31** Ariū a Beria maarī: Heberi na Malikieli ūria warī ithe wa Birizaithu. **32** Heberi nīwe warī ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarī wa nyina wao eetagwo Shua. **33** Ariū a Jafileti maarī: Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarī ariū a Jefileti. **34** Ariū a Shomeri maarī: Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu. **35** Ariū a mūrū wa nyina na Helemu maarī: Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali. **36** Ariū a Zofa maarī: Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, **37** na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera. **38** Ariū a Jetheri maarī: Jefune, na Pisipa, na Ara. **39** Ariū a Ula maarī: Ara, na Hanieli, na Rizia. **40** Acio othe maarī njjaro cia Asheri; nīo maarī atongoria a nyūmba ciao, na andū athuure, na njamba cia ita, na atongoria arīa maarī igweta. Mūigana wa andū arīa maangīathiire mbaara kūringana na maandiko ma njjarwa ciao maarī 26,000.

8 Benjamini nīwe warī ithe wa Bela, mūrīū wake wa irigithathi; Ashibeli aarī mūrīū wa keeri, nake Ahara wa gatatu, **2** nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatano. **3** Ariū a Bela maarī: Adari, na Gera, na Abihudu, **4** na Abishua, na Naamani, na Ahoa, **5** na Gera, na Shefufani, na Huramu. **6** Aya nīo maarī njjaro cia Ehudu, arīa maarī atongoria a nyūmba cia arīa maatūūruga Geba, na nīo maathaamīrio Manahathu: **7** Naamani, na Ahija, na Gera ūria wamathaamirīe, na nīwe warī ithe wa Uza na Ahihudu. **8** Shaharaimu nīaciārīrwo ciana kūu Moabi thutha wa gūte atumia ake Hushimu na Baara. **9** Mūtumia wake Hodeshu akīmūciarīra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Mesha, na Malikamu, **10** na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nīo maarī ariū ake, na maarī atongoria a nyūmba ciao. **11** Mūtumia wake Hushimu akīmūciarīra Ahitubu na Elipaali. **12** Ariū a Elipaali maarī: Eberi, na Mishamu, na Shemedi (ūria wakire Ono, o na Lodi na matūūra marīa maakūrigīciārīe), **13** na Beria, na Shema arīa maarī atongoria a nyūmba cia arīa maatūūruga Aijaloni, na nīo maingatire andū arīa maatūūruga Gathu. **14** Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, **15** na Zebadia, na Aradi, na Ederi, **16** na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarī ariū a Beria. **17** Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, **18** na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarī ariū a Elipaali. **19** Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, **20** na Elienai, na Zilethai, na Elieli, **21** na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarī ariū a Shimei. **22** Ishipani, na Eberi, na Elieli, **23** na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, **24** na Hanania, na Elamu, na Anithothija, **25** na Ifidea, na Penueli maarī ariū a Shashaka. **26** Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, **27** na Jareshia, na Elija, na Zikiri maarī ariū a Jerohamu. **28** Aya othe maarī atongoria a nyūmba o na anene, ta ūria maandikītmo maandiko-inī ma njjarwa ciao, na maakaraga Jerusalemu. **29** Jeieli ithe wa Gibeoni aatūūruga Gibeoni. Mūtumia wake eetagwo Maaka, **30** na mūrīū wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarūmīrīrwo nī Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **31** na Gedori, na Ahio, na Zekeri, **32** na Mikilothu ūria warī ithe wa Shimea. O nao maakaraga hakuhī na andū ao kūu

Jerusalemu. **33** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ. Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani **34** Mũriũ wa Jonathani: eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **35** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu. **36** Ahazu aarĩ ithe wa Jehoada, nake Jehoada aarĩ ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **37** Moza aarĩ ithe wa Binea; nake Rafa aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Rafa, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **38** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli. **39** Ariũ a Esheku, mũrũ wa nyina, maarĩ: Ulamu irigithathi riake, na Jeushu wa keerĩ, na Elifeleti wa gatatũ. **40** Ariũ a Ulamu maarĩ njamba cia ita, na nĩmamenyete gũtũmĩra ũta. Maarĩ na ariũ aingĩ o na ciana cia ciana ciao, na othe maarĩ 150. Acio othe nĩo maarĩ njiaro cia Benjamini.

9 Andũ a Isiraeli othe nĩmandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa maria maarĩ mbuku-inĩ ya athamaki a Isiraeli. Andũ a Juda nĩmatahĩtwo magatwarwo Babuloni nĩ ũndũ na kwaga kwĩhoake. **2** Na rĩrĩ, andũ arĩa maambire gũcoka gũikara mĩgũnda-inĩ yao o kũu matũũra-inĩ mao, maarĩ andũ amwe a Isiraeli, na athĩnjiri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarũ. **3** Andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu kuuma Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarĩ: **4** Uthai mũrũ wa Amihudu, mũrũ wa Omuri, mũrũ wa Imuri, mũrũ wa Bani wa rũciaroro rwa Perezu mũrũ wa Juda. **5** Andũ a Shiloni maarĩ: Asaia ũria warĩ irigithathi, na ariũ ake. **6** Kuuma Zera aarĩ: Jeueli. Andũ othe a kuuma Juda maarĩ 690. **7** Andũ a Benjamini maarĩ: Salu mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Hodavia, mũrũ wa Hasenua; **8** na Ibinea mũrũ wa Jerohamu; Ela mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Mikiri; na Meshulamu mũrũ wa Shefatia, mũrũ wa Reueli, mũrũ wa Ibinija. **9** Andũ a kuuma Benjamini, ta ũria maandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao. **10** Athĩnjiri-Ngai maarĩ: Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini; **11** na Azaria mũrũ wa Hilikia, mũrũ wa Meshulamu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Meraiothu, mũrũ wa Ahitubu ũria warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; **12** na Adaia mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Pashuru, mũrũ wa Malikija; na Maasai mũrũ wa Adieli, mũrũ wa Jahazera, mũrũ wa Meshulam, mũrũ wa Meshilemithu, mũrũ wa Imeri. **13** Athĩnjiri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ũhoti, na nĩ meehokeyirwo gũtungata nyũmba-inĩ ya Ngai. **14** Alawii maarĩ: Shemaia mũrũ wa Hashubu, mũrũ wa Azirikamu, mũrũ wa Hashabia ũria Mũmerari, **15** na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mũrũ wa Mika, mũrũ wa Zikiri, mũrũ wa Asafu; **16** na Obadia mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Galali, mũrũ wa Jeduthuni; na Berekia mũrũ wa Asa, mũrũ wa Elikana, arĩa maakaraga matũũra-inĩ ma Anetofathi. **17** Arangĩri a ihingo maarĩ: Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariũ a nyina, na Shalumu mũnene wao, **18** acio maigĩtwo kĩhingo-inĩ kia mũthamaki mwena wa irathiro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gikundi kia Alawii. **19** Shalumu mũrũ wa Kore, mũrũ wa Ebasafu, mũrũ wa Kora, na athiritũ ake arangĩri a ihingo kuuma nyũmba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeyirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa hema o ta ũria maithe mao meehokeyirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa Gũikaro kia Jehova. **20** Mahinda ma mbere Finehasi mũrũ wa Eleazaru nĩwe warũgamagĩrĩra arangĩri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake. **21** Zekaria mũrũ wa Meshelema nĩwe warĩ

mũrangĩri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **22** Arĩa othe maathuurĩtwo matũike arangĩri a ihingo maarĩ 212. Marĩtwa mao nĩmandikirwo maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, matũũra-inĩ mao. Arangĩri a ihingo maigĩrwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samũeli ũria muoni-maũndũ. **23** O ene na njiaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩra ũrangĩri wa ihingo cia nyũmba ya Jehova, nyũmba rĩa yetagwo Hema. **24** Arangĩri a ihingo maarĩ mĩena yothe ina: irathĩro, na ithũiro, na gathigathini, na gũthini. **25** Ariũ a ithe wao a matũũra mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mũthenya mũgwanja. **26** No anene arĩa ana maoragora arangĩri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmehokeyirwo kũmenyerera tũnyũmba na igĩĩna cia nyũmba ya Ngai. **27** Maikaraga ũtukũ wothe hakuhi na nyũmba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩra cabi ya kũmĩhingĩra o rũciini. **28** Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ũtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmaccitaraga kĩrutwo na igĩcokio nyũmba thĩni. **29** Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyerera indo cia nyũmba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibei, na maguta, na ũbani, na mahuti maria manungi wega. **30** No athĩnjiri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gũtukania mahuti macio manungi wega. **31** Mũlawii yetagwo Matithia, irigithathi rĩa Shalumu ũria Mũkoro, nĩwe wehokeyirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. **32** Ariũ a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩra ũthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩro metha-inĩ hĩndĩ ya thabatũ. **33** Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyũmba cia Alawii, maakaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩni na matiarutaga mawĩra mangĩ tondũ maarĩ a kũmenyerera wĩra ũcio wao mũthenya na ũtukũ. **34** Acio othe maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, na anene o ta ũria maandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa njjarwa ciao, nao maatũũraga Jerusalemu. **35** Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni. Mũtũmia wake eetagwo Maaka, **36** na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **37** na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. **38** Mikilothu nĩwe warĩ ithe wa Shimeami. O nao maakaraga hakuhi na andũ ao kũu Jerusalemu. **39** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ, nake Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali. **40** Mũriũ wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **41** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu. **42** Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **43** Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **44** Azeli aarĩ na ariũ atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariũ a Azeli.

10 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũre na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmooorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kia Gĩlĩbo. **2** Afilisti makĩhatĩrĩra Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ irĩa aikia a mĩguũ maamũkinyĩrĩre, makĩmũguraria. **4** Nake Saũlũ akĩra mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhũi rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyarathia.” No mũndũ ũcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩũtigĩra mũno, akĩrega gwĩka ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akioya rũhũi rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. **5** Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ niakua, o

nake akigwira rūhiu rwake rwa njora, agikua. **6** Nĩ undũ ũcio Saũlu na ariũ ake atatu magikua, nao andũ othe a nyũmba yake magigikua o hamwe. **7** Rĩria andũ a Isiraeli othe ariũ maarĩ kianda moonire atĩ ita nĩrorĩte, na atĩ Saũlu na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magitiganĩria matũũra mao, makĩũra; nao Afilisti magĩthĩ magikara kuo. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ gũcuuma ciimba, magikora Saũlu na ariũ ake makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **9** Makĩmũbora, na magikuaa mũtwe wake, na indo ciake cia mbaara; magĩcooka magĩtũma andũ mathiũ bũrũri wothe wa Afilisti makaanĩre ũhoru ũcio kũri mũhianayo yao wa kũhooywo, na kũri andũ ao. **10** Makĩgia indo cia Saũlu cia mbaara thĩnĩ wa hekarũ ya ngai ciao, naguo mũtwe wake makĩwoherera kũu hekarũ ya Dagoni. **11** No rĩria andũ a Jabeshi-Gileadi maaguirere ũhoru wa maũndũ marĩa mothe Afilisti meekite Saũlu-rĩ, **12** njamba ciao cia ita igĩthĩ, igikuaa mĩrĩ ya Saũlu na ya ariũ ake, ikĩmĩrehe Jabeshi. Magĩcooka magĩthĩka mahĩndĩ mao gĩtina-inĩ kĩa mũtũ ũria mũnene kũu Jabeshi, na makĩhinga kũria irio mũthenya mũgwanja. **13** Saũlu aakuire nĩ undũ ndaarĩ mwĩhoheku kũri Jehova; ndaamenyereire kiugo kĩa Jehova, o na nĩahooire kĩria kuuma kũri mũragũri atĩ amũtongorie, **14** no ndahooire kĩria kũri Jehova. Nĩ undũ ũcio Jehova akĩmũũraga, na akĩneana ũthamaki kũri Daudi mũrũ wa Jesiũ.

11 Hĩndĩ iyo andũ othe a Isiraeli magĩcookanĩria harĩ Daudi kũu Heberoni, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ a mũthiimo na thakame yaku. **2** Ihinda rĩria rĩhĩtũkĩte, o na Saũlu arĩ o mũthamaki, wee nĩwe ũratongoragia Isiraeli mbaara-inĩ ciao. Nake Jehova Ngai waku agĩkwĩra atĩrĩ, “Nĩwe ũkaarĩthia andũ akwa Isiraeli, na nĩũgatuĩka mwathi wao.”” **3** Nĩ undũ ũcio athuuri othe a Isiraeli magĩthĩ Heberoni kũri Mũthamaki Daudi, nake Daudi akĩgia na kĩrĩkanĩro nao mbera ya Jehova o kũu Heberoni, nao magĩtĩrĩria Daudi maguta mũtwe atuĩke mũthamaki wa Isiraeli, o ta ũria Jehova eranĩre na kanua ga Samũeli. **4** Daudi hamwe na andũ a Isiraeli othe magĩthĩ gũtharĩkĩra Jerusalemu, o kũu gwetagwo Jebusi. Nao Ajobusi ariũ maatũũraga kũu **5** makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũngĩtoonya gũkũ.” No rĩrĩ, Daudi nĩagĩtũnyanire gĩkaro kũu kĩaĩrĩgĩrwo na thingo cia hinya gĩa Zayuni, Itũũra Inene rĩa Daudi. **6** Daudi oĩgĩte atĩrĩ, “Ūria wothe ũgũtongoria mbaara ya kũhũũra Ajobusi nĩwe ũgaatuĩka mũnene wa thigari ciothe.” Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe waambire kwambata, na nĩ undũ ũcio nĩwe watũkĩre mũnene wa thigari. **7** Daudi agĩgĩtũũra gĩkaro kũu kĩaĩrĩgĩrwo na rũthingo rwa hinya, na nĩ undũ ũcio gĩgĩtwo Itũũra Inene rĩa Daudi. **8** Nake agĩka itũũra inene rĩthĩũrũkĩrĩre gĩkaro kũu, kuuma benji-inĩ nginya rũthingo-inĩ rũria rwakĩrĩgĩcĩrie, nake Joabu agĩcookereria miẽna rĩa ĩngĩ ya itũũra riu inene. **9** Daudi agĩkĩrĩrĩria kũgia na ũhoti mũĩngĩ, tonduũ Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. **10** Aya nĩo maarĩ anene a andũ ariũ njamba a Daudi, o ene hamwe na andũ a Isiraeli othe, nĩmatĩrĩrĩre ũthamaki wake na hinya nĩguo ũtheereme bũrũri wothe, o ta ũria Jehova eeranĩre. **11** Maya nĩmo marĩtwa ma andũ acio maarĩ njamba a Daudi: Jashobeamu ũria Mũhakimoni nake aarĩ mũtongoria wa anene; nĩwe woire itĩmũ rĩake ahũũrane na andũ 300, nake akĩmooraga mbaara-inĩ ĩmwe. **12** Mũnini wake eetagwo Eleazaru mũrũ wa Dodo ũria Mũahohi, ũmwe wa andũ atatu ariũ maarĩ njamba. **13** Nake aarĩ hamwe na Daudi kũu Pasi-Damimu hĩndĩ rĩa Afilisti moonganĩte marũe nao. Maarĩ handũ haarĩ mũgũnda waiyũire cairi, nacio thigari ikĩũrĩra Afilisti. **14** No-o nĩmaregeire gatagatĩ ka mũgũnda ũcio. Makĩũgĩtĩra, na

makĩũraga Afilisti, nake Jehova akĩmahe ũhootani mũnene. **15** Anene atatu a acio mĩrongo ĩtatũ, nĩmaikũrũkire magĩthĩ kũri Daudi ihiga-inĩ rĩria rĩarĩ ngurunga-inĩ ya Adulamu, hĩndĩ rĩa mbũtũ ya Afilisti yaambĩte hema Kianda kĩa Refaimu. **16** Hĩndĩ iyo Daudi aarĩ kĩnhitho-inĩ kĩrũmu nayo mbũtũ ya Afilisti yarĩ Bethlehemu. **17** Daudi akĩũrĩria maaĩ, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo kũri mũndũ ũngĩdehera maaĩ ma kũnyua kuuma gĩthima-inĩ kĩria kĩrĩ hakuhi na kĩhingo kĩa Bethlehemu!” **18** Nĩ undũ ũcio andũ acio atatu magĩtũkanĩria gatagatĩ ka ita rĩa Afilisti, magitaha maaĩ gĩthima-inĩ kũu kĩaĩrĩ hakuhi na kĩhingo kĩa Bethlehemu, na makĩmatwarĩra Daudi. **19** No Daudi akĩrega kũmanyua; akĩmaita mbera ya Jehova. **19** Akiuga atĩrĩ, “Ngai arogĩria njike ũguo! No ngĩnyue thakame ya andũ aya mathĩrĩre ũgwati-inĩ wa gĩkuũ?” Tonduũ nĩmathĩrĩre ũgwati-inĩ wa gĩkuũ nĩguo mamarehe-rĩ, Daudi akĩrega kũmanyua. Maũndũ ta macio nĩmo meekagwo nĩ njamba icio ithatu. **20** Abishai mũrũ wa nyina na Joabu nĩwe warĩ mũnene wa acio Atatu. Nake akĩoya itĩmũ rĩake, agĩtharĩkĩra andũ magana matatu, akĩmooraga, nĩ undũ ũcio akĩgia igweta o ta acio Atatu. **21** Nĩatũkĩre mũno gũkĩra acio angĩ Atatu na agĩtũka mwathi wao o na gũtũka ndaataranĩrio nao. **22** Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũrũ njamba wa kuuma Kabzeeli, ũria wekire maũndũ manene ma ũcamba. Nĩooragire njamba nene igĩrĩ cia ita cia Moabi. Nĩngĩ nĩatoonyire irima mũthenya warĩ na tharunji, na akĩũraga mũrũtũthi. **23** Na nĩooragire Mũmisiri warĩ wa ũraihũ wa buti mũgwanja na nuthu. O na gũtũka Mũmisiri ũcio nĩanyĩĩte itĩmũ rĩaiganaga ta mũtũ wa mũtumi ngoora, Benaia akĩmũtharĩkĩra na njũgũma. Akĩhũria itĩmũ kuuma guoko-inĩ kwa Mũmisiri ũcio, na akĩmũũraga na itĩmũ riu rĩake. **24** Macio nĩmo maũndũ ma ũcamba marĩa mekirwo nĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada. O nake aarĩ igweta o ta andũ ariũ atatu maarĩ njamba. **25** Nĩatũtũwo gũkĩra ariũ Mĩrongo ĩtatũ, no ndaataranĩrio na acio Atatu. Nake Daudi akĩmũtũa mũnene wa ariũ maamũrangagĩra. **26** Andũ ariũ maarĩ njamba maarĩ: Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu, na Elihanani mũrũ wa Dodo wa kuuma Bethlehemu, **27** na Shamothe ũria Mũharori, na Helezu ũria Mũpeloni, **28** na Ira mũrũ wa Ikeshu kuuma Tekoa, na Abiezeri kuuma Anathothu, **29** na Sibekai ũria Mũhushathi, na Ilai ũria Mũahohi, **30** na Maharai ũria Mũnetofathi, na Helebu mũrũ wa Baana ũria Mũnetofathi, **31** na Ithai mũrũ wa Ribai, wa kuuma Gibeia kũu Benjamini, na Benaia ũria Mũpirathoni, **32** na Hurai kuuma tũrũũrĩ-inĩ twa Gaashu, na Abieli ũria Mũaribathi, **33** na Azamavethu ũria Mũbahurimu, na Eliahaba ũria Mũshaaliboni, **34** na ariũ a Hashemu ũria Mũgizoni, na Jonathani mũrũ wa Shage ũria Mũharari, **35** na Ahiamu mũrũ wa Sakaru ũria Mũharari, na Elifali mũrũ wa Uri, **36** na Heferi ũria Mũmekerathi, na Ahija ũria Mũpeloni, **37** na Hezoru ũria Mũkarimeli, na Naarai mũrũ wa Ezibai, **38** na Joeli mũrũ wa ithe na Nathani, na Mĩbĩharĩ mũrũ wa Hagari, **39** na Zeleku ũria Mũamoni, na Naharai ũria Mũberothi, ũria wakuuagĩra Joabu mũrũ wa Zeruia indo cia mbaara, **40** na Ira ũria Mũithiri, na Garebu ũria Mũithiri, **41** na Uriũ ũria Mũhiti, na Zabadi mũrũ wa Ahalai, **42** na Adina mũrũ wa Shiza ũria Mũrubeni, ũria warĩ mũnene wa Arubeni, arĩ na andũ mĩrongo ĩtatũ ariũ maarĩ nake, **43** na Hanani mũrũ wa Maaka, na Joshafatu ũria Mũmithini, **44** na Uzia ũria Mũshiterathi, na Shama na Jeieli, ariũ a Hothamu ũria Mũaroeri, **45** na Jedielĩ mũrũ wa Shimuri, o na Joha mũrũ wa ithe ũria Mũtizi, **46** na Elieli ũria Mũmahavi, na Jeribai na Joshavia, ariũ a Elnaamu, na Ithima ũria Mũmoabi, **47** na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ũria Mũmezobai.

12 Aya nio andũ arĩa mookire kũri Daudi arĩ kũu Zikilagi, hĩndĩ irĩa aaingatĩtwo akehera maito-inĩ na Saũlũ mũrũ wa Kishu (maarĩ amwe a njamba cia ita irĩa ciamũteithirie mbaara-inĩ; **2** Nao maakuuaga mota na nĩmooĩ gũikia mĩguũ, na gũikia mahiga na kĩgũtha, na guoko kwa ũrĩo kana kwa ũmtho; maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ kuuma mũhĩrĩga wa Benjaminĩ), nao maarĩ: **3** Ahiezeri ũrĩa warĩ mũnene wao na Joashu, arĩũ a Shema ũrĩa Mũgibea; na Jezieli, na Peleti, arĩũ a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ũrĩa Mũanathothu, **4** na Ishimaia ũrĩa Mũgibeoni, mũndũ warĩ njamba thĩĩni wa andũ arĩa Mĩrongo Ītatũ, nake aarĩ mũtongoria ũmwe thĩĩni wa acio Mĩrongo Ītatũ; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ũrĩa Mũgederathi, **5** na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ũrĩa Mũharufi; **6** na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu arĩa maarĩ a mbarĩ ya Kora; **7** na Joela, na Zebadia, arĩũ a Jerohamu kuuma Gedorĩ. **8** Agadi amwe nĩmagarũrũkire magĩcoka mwena wa Daudi o kũu werũ-inĩ kũhitho-inĩ giake. Maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme ciehaarĩirie gũthĩĩ mbaara, na nĩmooĩ kũhũthĩra ngo na itimũ. Mothĩũ mao maahaanaga ta mothĩũ ma mĩrũũthĩ, na maarĩ ihenya ta thwariga irĩ irĩma-inĩ. **9** Ezeri nĩwe warĩ mũnene wao, na Obadia aarĩ mũnĩni wake; nake Eliabu aarĩ wa gatatũ, **10** na Mishimana aarĩ wa kana, na Jeremia aarĩ wa gatano, **11** na Atai aarĩ wa gatandatũ, na Elieli aarĩ wa mũgwanja, **12** na Johanani aarĩ wa kanana, na Elizabadu aarĩ wa kenda, **13** na Jeremia aarĩ wa ikũmi, na Makabani aarĩ wa ikũmi na ũmwe. **14** Agadi acio maarĩ anene a mbũtũ cia ita; ũrĩa warĩ mũnĩni mũno wao aarũaga mbaara irĩa ĩngĩarũrwo nĩ andũ igana, nake ũrĩa warĩ mũnene mũno wao aarũaga mbaara irĩa ĩngĩarũrwo nĩ andũ ngĩri ĩmwe. **15** Nĩo maaringire Rũũ rwa Jorodani mweri wa mbere rĩrĩa rwaiyũrĩte nginya rũkoina hũgũrũrũ ciaruo ciothe, na makĩngatĩthia andũ arĩa othe maakaraga cianda-inĩ cia mwena wa irathĩro na mwena wa ithũro. **16** Andũ amwe a kuuma Benjaminĩ na angĩ a kuuma Juda o nao magĩũka kũri Daudi kũu kũhitho-inĩ giake. **17** Daudi agĩthĩĩ kũmatũnga, akĩmeera atĩrĩ, “Angĩkorwo mũrooka kũri nĩ na thayũ kũndeithia-rĩ, nĩndĩhaarĩirie kũmwamũkĩra tũtũike kĩndũ kĩmwe; no angĩkorwo mũtũkĩe kũngũnyanĩra kũrĩ thũ ciakwa o rĩrĩa itarenda haaro-rĩ, Ngai wa maithe maitũ arorora ũndũ ũcio na amũtũire ciira.” **18** Hĩndĩ ĩyo Roho agĩkũrũkĩra Amasai, mũnene wa arĩa Mĩrongo Ītatũ, akiuga atĩrĩ: “Tũrĩ aku, wee Daudi! Tũrĩ hamwe nawe, wee mũrũ wa Jesii! Ūrogaacĩra, ũgaacĩre ki, na arĩa magũteithagia marogaacĩra, nĩgũkorwo Ngai waku nĩegũgũteithia.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩmaamũkĩra na akĩmatua atongoria a mbũtũ ciake cia gũtharĩkĩra thũ. **19** Andũ amwe a Manase nĩmagarũrũkire magĩthĩĩ mwena wa Daudi rĩrĩa aathiire na Afilisti kũhũũrana na Saũlũ. (Daudi na andũ ake matiateithirie Afilisti, tondũ thũthua wa kwanĩria, aathani ao nĩmamũngatire. Maamwĩre atĩrĩ, “Tũkaarĩha na mĩoyo iitũ angĩgatũtiganĩria acookerere mwathi wake Saũlũ.”) **20** Hĩndĩ irĩa Daudi aathiire Zikilagi, aya nio andũ a Manase arĩa maagarũrũkire magĩthĩĩ mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngĩri kũu Manase. **21** Nĩmateithirie Daudi kuuma kũrĩ mbũtũ irĩa ciamũtharĩkĩre, nĩgũkorwo othe maarĩ njamba cia ita irĩ ũrũme, na maarĩ anene a ita ciake. **22** Mũthenya o mũthenya andũ nĩmookaga gũteithia Daudi, o nginya akĩgĩa na mbũtũ nene, o ta mbũtũ ya Ngai. **23** Ūyũ ngũyo mũigana wa andũ arĩa meehaarĩirie gũthĩĩ mbaara arĩa maathiire Hebroni kũri Daudi nĩgeetha magarũre ũthamaki wa Saũlũ, maĩnengere Daudi, o ta ũrĩa Jehova oĩgĩte: **24** andũ a

Juda arĩa meehaarĩirie kũrĩa mbaara maakuĩte ngo na matimũ, maarĩ 6,800; **25** andũ a Simeoni arĩa njamba cia ita meehaarĩirie kũrĩa mbaara, maarĩ 7,100; **26** andũ a Alawii maarĩ 4,600; **27** amwe ao maarĩ Jehoiada, mũtongoria wa nyũmba ya Harũni ũrĩa warĩ na andũ 3,700, **28** na Zadoku, mwanake mũnĩni warĩ njamba ya ita irĩ ũrũme, ũrĩa warĩ na anene a thigari mĩrongo irĩ na eerĩ kuuma nyũmba yake; **29** andũ a Benjaminĩ, na nio maarĩ a mbarĩ ĩmwe na Saũlũ, maarĩ 3,000; aingĩ ao maatũrĩte maathikagĩra nyũmba ya Saũlũ, o nginya hĩndĩ ĩyo; **30** andũ a Efiraimu, njamba cia ita irĩ ũrũme na irĩ ngumo mũhĩrĩga-inĩ yao, maarĩ 20,800; **31** andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, arĩa maagwetetwo na marĩtwa nĩguo mathĩĩ matue Daudi mũthamaki, maarĩ 18,000; **32** andũ a Isakaru, arĩa maarĩ na ũmenyo wa mahinda, na makamenya ũrĩa Isiraeli magĩrĩrwo nĩ gwĩka, maarĩ anene 200 arĩa maathaga andũ othe a nyũmba ciao; **33** andũ a Zebuluni, thigari irĩa ciamenyere mbaara, na nĩmeehaarĩirie kũrĩa mbaara me na mĩthemba yothye ya indo cia mbaara, nĩguo mateithie Daudi marĩ na ngoro ĩmwe, nao maarĩ 50,000; **34** andũ a Nafitali maarĩ anene 1,000 hamwe na andũ 37,000 arĩa makuĩte ngo na matimũ; **35** andũ a Dani arĩa meehaarĩirie kũrĩa mbaara, maarĩ 28,600; **36** andũ a Asheri, thigari irĩa ciamenyere mbaara na meehaarĩirie kũrĩa mbaara, maarĩ 40,000; **37** na kuuma mwena wa irathĩro wa Jorodani, andũ a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, marĩ na mĩthemba yothye ya indo cia mbaara, maarĩ 120,000. **38** Acio othe maarĩ andũ a kũrĩa arĩa meerũte gũtungata marĩ ita-inĩ. Magĩũka Hebroni marĩ na ngoro ĩmwe ya gũtũ Daudi mũthamaki wa Isiraeli guothe. Andũ a Isiraeli arĩa angĩ othe o nao maarĩ na rĩciiria o rĩmwe rĩa gũtũ Daudi mũthamaki. **39** Andũ acio maikarĩre kũu na Daudi mĩthenya ĩtatũ makĩrĩra na makĩnyua, nĩgũkorwo andũ a nyũmba ciao nĩmaheanĩte irio nĩ ũndũ wao. **40** O na ningĩ andũ arĩa maatũũrũra hakuĩ nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nĩmarehire irio ikuũtũtwo nĩ ndigiri, na ngamĩra, na nyũmbũ, na ndegwa. Nĩ kwahetwo mũtu mũingĩ, na ngũmba cia ngũyũ na cia thabibũ nyũmũ, na ndibei, na maguta, na ng'ombe, na ng'ondũ, nĩgũkorwo kwarĩ na gĩkeno kũu Isiraeli.

13 Daudi nĩmagĩre ndundu na anene ake a ita, arĩa maathaga ikundi cia thigari ngĩri na ikundi cia thigari igana. **2** Ningĩ agĩcoka akĩra kiũngano gĩothe gĩa Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩona kwagĩrĩre na angĩkorwo nĩ kwenda kwa Jehova Ngai witũ, nĩ tũtũme ũhoru kũndũ na kũndũ kũrĩ arĩũ a ithe witũ arĩa angĩ marĩ kũndũ guothe ng'ongo-inĩ cia Isiraeli, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii arĩa me hamwe nao maatũũra-inĩ mao na ũrĩthio-inĩ wao, moke manyĩtanĩre na itathũ. **3** Nĩtũrehe ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa Ngai witũ tũrĩcokie kũrĩ ithũ, nĩgũkorwo tũtĩatuĩragia ũhoru harĩ rĩo hĩndĩ ya ũthamaki wa Saũlũ.” **4** Kiũngano gĩothe gĩgĩtũkĩra gwĩka ũguo tondũ andũ othe nĩmoonire ũndũ ũcio nĩwagĩrĩire. **5** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcokanĩrĩra andũ a Isiraeli othe kuuma Rũũ rwa Shihoru kũu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagĩre ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu. **6** Daudi na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ nake magĩthĩĩ Baala kũu Juda (nikuo Kiriathu-Jearimu) makagĩre ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũkarĩire gĩtĩ kia ũnene gatagatĩ ka makerubi, o ithandũkũ rĩũ rĩtanĩtio na Rĩitwa rĩake. **7** Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkuũtũtwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. **8** Daudi na andũ a Isiraeli othe magĩkũngũra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩnaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thani irĩa ihũũrithanagio ikagamba, na

türumbeta. **9** Hindi írĩa maakinyire kihuhĩro-inĩ kĩa ngano gĩa Kidoni, Uza agĩtambũrĩkia guoko nĩguo anyiĩtirĩre ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro, tondũ ndegwa nĩciahĩngĩrwo. **10** Na rĩrĩ, marakara ma Jehova nĩmakanĩire Uza, akimũgũtha, akigũa tondũ nĩanyiĩtirĩre ithandũkũ rĩu na guoko. Nĩ undũ ũcio Uza agĩkuĩra o hau mbere ya Ngai. **11** Nake Daudi akĩrakara tondũ mang'ũrĩ ma Jehova nĩmookĩrĩre Uza, nĩ undũ ũcio handũ hau hetagwo Perezu-Uza nginya ũmũthĩ. **12** Daudi agĩtĩgĩra Ngai mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, "Ngaahota afĩa kũrehe ithandũkũ rĩrĩrĩ rĩa Ngai kũrĩ nĩrĩ?" **13** Tondũ ũcio Daudi ndaathĩire na ithandũkũ rĩa Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarĩre kwa Obedi-Edomu ũria Mũgiiti. **14** Ithandũkũ rĩu rĩa Ngai rĩaikarĩre na andũ a nyũmba ya Obedi-Edomu gwake mũcĩĩ mĩeri itatũ, nake Jehova akĩrathima andũ a mũcĩĩ wake, o na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo.

14 Na rĩrĩ, HIRAMU mũthamaki wa Turo, nĩatũmĩire Daudi andũ, marĩ na mĩgogo ya mĩtarakwa, na aaki a mahiga na a mbaũ, nĩguo mamwakĩre nyũmba ya ũthamaki. **2** Nake Daudi nĩamenyĩre atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atũike mũthamaki wa Isiraeli, na atĩ ũthamaki wake mũtũtũgĩrĩtĩo mũno nĩ undũ wa andũ ake a Isiraeli. **3** Daudi nĩahĩkĩre atumia angĩ arĩ kũu Jerusalemu, nake agĩtũka ithe wa aanake na airĩtu angĩ. **4** Maya nĩmo marĩtwa ma ciana ciake irĩa ciaciariĩrwo kũu: Shamu, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **5** na Ibiharu, na Elishua, na Elipeleti, **6** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **7** na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti. **8** Na rĩrĩa Afilisti maagũũre atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatuika mũthamaki wa Isiraeli guothe-rĩ, makĩambata, magĩthĩĩ na mbũtũ ciao ciothe makamũcarĩe, nake Daudi aigua ũhoro ũcio akiumagara, agĩthĩĩ akahũũrane nao. **9** Na rĩrĩ, Afilisti nĩmookĩre magatharĩkĩra Gĩtuamba kĩa Refaimu; **10** nĩ undũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro kũrĩ Ngai, akimũũria atĩrĩ, "Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ makwa?" Nake Jehova akimũcookeria atĩrĩ, "Thĩĩ, nĩngũmaneana moko-inĩ maku." **11** Nĩ undũ ũcio Daudi na andũ ake makĩambata, magĩthĩĩ nginya Baali-Perazimu, na akĩmatooreria kuo. Nake akiuga atĩrĩ, "O ta ũria maafĩ moĩnaga, noguo Ngai aharaganĩte thũ ciakwa na guoko gwakwa." Nĩ undũ ũcio handũ hau hagĩtwo Baali-Perazimu. **12** Afilisti magĩtĩganĩria ngai ciao kũu, nake Daudi agĩathana ngai icio icinwo na mwaki. **13** Afilisti nĩmatharĩkĩre Gĩtuamba kũu rĩngĩ; **14** nĩ undũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro harĩ Ngai rĩngĩ, nake Ngai akimũcookeria atĩrĩ, "Tĩga kwambata, no mathĩũrũkĩre, na ũmatharĩkĩre ũmarutĩte na mbere ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. **15** Rĩrĩa ũrĩgũa mĩkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩtĩ iyo ya mĩkũngũgũ-rĩ, thũ ũkarũte, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Ngai arĩ mbere yaku akĩhũũra ite rĩa Afilisti." **16** Nĩ undũ ũcio Daudi agĩtũka o ta ũria Ngai aamwathĩte, nao makĩhũũra mbũtũ cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri. **17** Nĩ undũ ũcio ngumo ya Daudi ikĩhunja o bũrũri o bũrũri, nake Jehova agĩtũma ndũrĩrĩ ciothe imwĩtĩgĩre.

15 Daudi aarĩkia gwaka nyũmba ciake mwene kũu Itũũra Inene rĩa Daudi, nĩahaarĩrĩre handũ ha kũiga ithandũkũ rĩa Ngai, na akĩrĩambĩra hema. **2** Nĩngĩ Daudi akiuga atĩrĩ, "Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ wagĩrĩrwo nĩ gũkuua ithandũkũ rĩa Ngai tĩga o Alawii, tondũ nĩo Jehova aathuurĩre makuuaga ithandũkũ rĩa Jehova na mamũtungatagĩre nginya tene." **3** Daudi nĩacooganĩrĩrĩre andũ othe a Isiraeli hamwe kũu Jerusalemu nĩguo marehe ithandũkũ rĩa Jehova handũ harĩa aarĩthondekeire. **4** Nĩacooganĩrĩrĩre njjaro cia Harũni na Alawii

ta ũũ: **5** Kuuma kũrĩ njjaro cia Kohathu, Urieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao **120**; **6** kuuma kũrĩ njjaro cia Merari, Asaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao **220**; **7** kuuma kũrĩ njjaro cia Gerishoni, Joeli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao **130**; **8** kuuma kũrĩ njjaro cia Elizafani, Shemaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao **200**; **9** kuuma kũrĩ njjaro cia Heberoni, Elieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao **80**; **10** kuuma kũrĩ njjaro cia Uzieli, Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao **112**. **11** Nĩngĩ Daudi agĩtũ Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu arĩa Alawii. **12** Akĩmeera atĩrĩ, "Nĩ inyuĩ anene a nyũmba cia Alawii; inyuĩ ene na Alawii arĩa angĩ no nginya mwĩtherie na mwambatie ithandũkũ rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli nginya handũ harĩa ndĩrĩthondekeire. **13** Nĩ undũ inyuĩ, Alawii, mũtiarĩambatie irĩnda rĩa mbere, nĩkĩo Jehova Ngai witũ aatũũkĩrĩre na marakara. Tũtũigana gũtũrĩra ũhoro wa ũria tũngĩekire kũrĩ we, kũringana na ũria gwatũtũtũ." **14** Nĩ undũ ũcio, athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩthĩria nĩgeetha maambatie ithandũkũ rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **15** Nao Alawii magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai na mĩtĩ mĩraaya mamũgĩrĩre ciande, o ta ũria Musa aathanite kũringana na kiugo kĩa Jehova. **16** Daudi akĩra atongoria a Alawii mathuurũ arĩa a ithe wa matũũke aini, nao maine nyĩmbo cia gĩkeno makĩhũũraga inanda cia kĩnũbi, na cia mũgeeto, na thaani irĩa ihũũrĩthanagio ikagamba. **17** Nĩ undũ ũcio Alawii magĩthũura Hemani mũrũ wa Joeli; kuuma harĩ arĩa a ithe, na magĩthũura Asafu mũrũ wa Berekia; na kuuma harĩ arĩa a ithe Amerari magĩthũura Ethani mũrũ wa Kushaia; **18** na nĩngĩ hamwe nao magĩthũura arĩa a ithe matũũke anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikinea, na Obedi-Edomu, na Jeieli, arĩa arangĩri ihingo. **19** Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũũrĩthanagia thaani cia gĩcango; **20** Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũũra inanda cia kĩnũbi, kũringana na Alamothu. **21** Nake Matithia, na Elifelehu, na Mikinea, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũũra inanda cia mũgeeto, matongoretie kũringana na Sheminithu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ũkũrũruma). **22** Kenania ũria mũtongoria wa Alawii nĩwe wartũgĩmĩrĩre ũini; ũcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ũũgĩ wa guo. **23** Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũringĩra mĩrango nĩ undũ wa ithandũkũ rĩa. **24** Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha türumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mĩrango nĩ undũ wa ithandũkũ rĩa. **25** Nĩ undũ ũcio Daudi na athuurĩ a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngĩri, magĩthĩĩ kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. **26** Tondũ Ngai nĩateithĩte Alawii arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja nĩciarĩturĩwo igongona. **27** Hindi iyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani irĩa njega, na noguo Alawii othe arĩa makuũite ithandũkũ rĩa mehumbĩte, o na aini na Kenania ũria warĩ mũtongoria wa ũini. O na nĩngĩ Daudi nĩehumbĩte ebodi ya gatani. **28** Nĩ undũ ũcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova makianagĩrĩa, makĩhuhaga macoro na türumbeta, na makĩhũũrĩthanagia thaani irĩa ihũũrĩthanagio na ikagamba, na makĩhũũraga inanda cia kĩnũbi na cia mũgeeto. **29** Hindi írĩa

ithandükü ría kirikaníro kía Jehova riatoonyaga Itúúra Inene ría Daudi-rí, Mikali mwarí wa Saülü niacúthíríríe arí ndiricainí. Na ríría onire Múthamaki Daudi akíina akírúgarúgaga, akímúnyarara ngoro-iní yake.

16 Alawii makírehe ithandükü ría Ngai, makírítoonyia thíini wa hema íría yaambítwo ní Daudi ní úndü warío, na makírútría Ngai maruta ma njino na maruta ma úiguano. **2** Daudi aaríka kúrta maruta ma njino na maruta ma úiguano-rí, akírathima andú acio thíini wa ríitwa ría Jehova. **3** Níngí akíhe andú a Isiraeli othe, arúme na andú-a-nja o mündü múgate, na gícunjí kía nyama, na ngúmba ya thabibú nyúmü. **4** Niathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandükü ría Jehova, na mathaithanagíre andú, na macookagíe ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nío: **5** Asafu úria warí múnene wao, na múnini wake aarí Zekaria, agacookwo ní Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarí a kúhúuraga inanda cia kínubi na inanda cia múgeeto, nake Asafu agambagíe thaania iria ihúúritanagio ikagamba, **6** nao athínjiri-Ngai, Benaia na Jahazeli, maarí a kúhúu túrumbeta hínđi ciothe marí mbere ya ithandükü ría kirikaníro kía Ngai. **7** Múthenya úcio úndü wa mbere, úria Daudi eekire ní kúnengera Asafu na athiritú ake thaburi íno ya gúcookeria Jehova ngaatho: **8** Cookeriai Jehova ngaatho, kaírai ríitwa ríake; menyithaniai ndúrírí-iní úria ekíte. **9** Múinirei, múmúinire mukímúgocaga, múheane úhoro wa cíko ciake ciothe cia magegania. **10** Mwírahe ní úndü wa ríitwa ríake itheru; ngoro cia aría marongoragia Jehova ní ikene. **11** Mathaai Jehova o na hinya wake; múmaathage úthiú wake hínđi ciothe. **12** Rírikanai magegania maría ekíte, na ciana ciake, na matuíro ma ciara maría atuíte, **13** inyuú njiaro cia Isiraeli ndungata yake, o inyuú ciana cia Jakubu, inyuú andú ake aría athuuríte. **14** Jehova níwe Ngai witú; matuíro make ma ciara marí thí yothe. **15** Níarírikanaga kirikaníro gíake nginya tene, níkió kiugo kíría aathanire, kírúmagíríro ní njíarwa ngírí, **16** kirikaníro kíría aaríkaníre na lburahímu, na noguo mwhítwa úria eehítire harí Isaka. **17** Níagíkíríre hinya harí Jakubu kírí kíría gíake kía watho wa kúrúmagíríro, agígíkíría hinya kúrí Isiraeli kírí kirikaníro gía gütúúra tene na tene, akiuga atírí: **18** “Wee níwe ngaahé búríri wa Kaanani, útuíke igai ríría úkaagaya.” **19** Hínđi íría maarí o anini magítarwo, o anini bíú, na maarí ageni kuo-rí, **20** moorúúraga kuuma rúrírí rúmwe nginya rúría rúngí, na kuuma úthamaki-iní úmwe nginya úria úngí. **21** Ndarí mündü o na úmwe efíkíríre amanyaríre; níarúthíre athamaki ní úndü wao, akímeera atírí: **22** “Mútikanahutíe andú aría akwa aítíríre maguta; mútikaneke anabii akwa úru.” **23** Níarí Jehova, inyuú andú a thí yothe; múhunjagíe úhonokio wake múthenya o múthenya. **24** Umbúrai ríiri wake kúrí ndúrírí, múmbúre mawíko make ma magegania kúrí andú othe. **25** Nígúkorwo Jehova ní múnene, na ní wa kúgoocwo múno; níwe wa gwítígíro gúkíra ngai ciothe. **26** Nígúkorwo ngai ciothe cia ndúrírí ní míhianano, no Jehova níwe wombire ígúrú. **27** Ríiri na únene írú mbere yake; hinya na gíkeno itúúraga gwake. **28** Túúgíríai Jehova, inyuú míhíríga ya ndúrírí, mútúúgíríe Jehova ní úndü wa ríiri na hinya wake, **29** Túúgíríai Jehova, ní úndü wa ríiri úria wagíríre ríitwa ríake. Múherei maruta na múúke mbere yake; múhoee Jehova thíini wa ríiri wa útheru wake. **30** Inainai múrí mbere yake, inyuú andú a thí yothe! Thí íhaandítwo íkarúma; ndíngenyenyeka. **31** Ígúrú ní ríkene, thí nícanjamúke; nakuo ndúrírí-iní ní kuugwo atírí, “Jehova níwe úthamakaga!” **32** Iria ní ríruurume, na indo

iria ciothe írú thíini warío; mígúnda níukenerírúke na indo iria ciothe írú thíini wayo! **33** Hínđi íyo míti ya mítitú níukaina; íine ní gúkena írú mbere ya Jehova, nígúkorwo níarooka gúciírithia thí. **34** Cookeriai Jehova ngaatho, nígúkorwo ní mwega; wendo wake útúúraga nginya tene. **35** Anírírírai muuge atírí, “Túhonokíe, Wee Ngai Múhonokía witú; túcookaníríre na útúúkére kuuma kúrí ndúrírí, níguo túcookagíríe ríitwa ríaku itheru ngaatho, nígeetha twírahage ní úndü wa úgooci waku.” **36** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene na tene, nginya tene na tene. Nao andú othe makiuga atírí, “Ameni” na “Goocai Jehova.” **37** Daudi agítiga Asafu na athiritú ake hau mbere ya ithandükü ría kirikaníro kía Jehova níguo matungatage kuo hínđi ciothe, kúringana na mabata ma o múthenya. **38** O na níngí agítiga Obedi-Edomu na athiritú ake mírongo ítandatú na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu múru wa Jeduthuni marí na Hosa maarí arangírí a kíhingo. **39** Daudi agítiga Zadoku úria múthínjiri-Ngai hamwe na athínjiri-Ngai aría angí hau mbere ya hema íría nyamúre, kúndü kúría gütúúgíru kúu Gibeoni, **40** níguo marutagíre Jehova maruta ma njino kíngogona-iní kía maruta ma njino hínđi ciothe, rúciini na hwaí-iní, kúringana na úria kwandíkítwo watho-iní wa Jehova úria aaheete andú a Isiraeli. **41** Aría maarí hamwe nao ní Hemani na Jeduthuni, na aría angí maarí athuure na makagwetwo na marítwa nígeetha macookagíríe Jehova ngaatho, makiugaga atírí, “Tondú wendo wake útúúraga nginya tene.” **42** Hemani na Jeduthuni ní meehokeirwo kúhúu túrumbeta, na kúhúúritanacia thaania iria ihúúritanagio ikagamba, o na kúhúúraga inanda iria íngí cia kúina rwímbo rwamúre. Ariú a Jeduthuni ní maaherwo wíra wa kúrangíra kíhingo. **43** Hínđi íyo andú othe magítíhi o mündü gwake múcií, nake Daudi agícocooka múcií akarathime andú a nyúmbe yake.

17 Thuutha wa Daudi gúikara nyúmbe yake ya úthamaki kwa íhinda, akíría múnabii Nathani atírí, “Níi njikaraga nyúmbe ya úthamaki yakítwo na mítarakwa, o ríría ithandükü ría kirikaníro kía Jehova ríígítwo hema-iní.” **2** Nathani agícocookeria Daudi atírí, “Úndü úria úreeciiría gwíka-rí, wíke, nígúkorwo Ngai arí hamwe nawe.” **3** Útúkú úcio kiugo kía Ngai gígíkínýira Nathani, akíríro atírí: **4** “Thíi úkeere ndungata yakwa Daudi atírí, ‘Jehova ekuuga úú: Wee tíwe wa kúnjakíra nyúmbe ya gütúúra. **5** Níi ndírí ndatúúra nyúmbe kuuma múthenya úria ndaarutire andú a Isiraeli kuuma búríri wa Misiri nginya úmúthi. Ndúúraga hema-iní, thaamaga kuuma handú hamwe ngathíi haría hangí, ngoima gíikaro kímwe ngathíi kíría kíngí. **6** Kúría guothe ndaanathíi na andú a Isiraeli othe-rí, ndí ndooria mútongoria o na úmwe wa aría ndaathire maríithagíe andú akwa atírí, ‘Mwagíte kúnjakíra nyúmbe ya mítarakwa níki?’” **7** “Na rírí, íra ndungata yakwa Daudi atírí, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga úú: Ndaakúrúte rúuru-iní, ngígútigithía kúrúmiríra mahíú níguo útúke mwathí wa andú akwa a Isiraeli. **8** Níngoretwo nawe kúría guothe wanathíi, na ngakwehereria thú ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Ríu níngútúma ríitwa ríaku rítuíke inene o ta marítwa ma andú aría anene múno a thí. **9** Na níngaahe andú akwa a Isiraeli handú na ndímahaande wegá nígeetha magíe na múcií wao kúmbe, na matigacooka gúthímika. Andú aaganu matigacooka kúmahínýíríria ríngí, ta úria meekaga kíambíríria-iní **10** na matiúre meekaga kuuma ríría ndathuurire atongoria a gútongoragia andú akwa a Isiraeli. O na níngatooria thú cianyu ciothe. “Na níngí ngúkúwíra atí Jehova we mwene níwe

ügügwakira nyumba: **11** Hindī iria matukū maku magaaithira nawe ūthi ūgatūiranie na maitha manyu, nīngarūgamia mūdū wa rūciaro rwaku athamake ithenya riaku, agaakorwo arī ūmwe wa ariū aku, na nīngahaanda ūthamaki wake. **12** Ūcio niwe ūkaanjakira nyumba, na nīngahaanda gītī giake kia ūnene nginya tene. **13** Nīngatuika ithe, nake niagatuika mūrū wakwa. Ndikheheria wendo wakwa harī we, ta ūria ndehereirie ūria warī mbere yaku. **14** Nīngamūtua mwathi wa nyumba yakwa na ūthamaki wakwa nginya tene; gītī giake kia ūnene gihehaanda nginya tene.” **15** Nathani akimenyithia Daudi ūhoro wa ūguirio ūcio wothe. **16** Nake Mūthamaki Daudi agītūonya, agūikara thī mbere ya Jehova, akiuga atiri: “Nī ndikiri ū, Wee Jehova Ngai, nayo nyumba yakwa-rī, ikiri kī, atī nīkio ūnginyithie nginya haha? **17** Na ta ūndū ūcio ūri o mūnini maitho-inī maku, Wee Ngai-rī, niwarithie ūhoro wa matukū maria magooka makoniī nyumba ya ndungata yaku. Na riu Wee Jehova Ngai, ūnyonete ta ndī mūdū ūmwe wa arīa atūigirie mūno. **18** “Nī atīa ūngī Daudi angikwira nī ūndū wa gūtīa ndungata yaku? Nīgukorwo niūū ndungata yaku, Wee Jehova. **19** Nī ūndū wa ndungata yaku na kūringana na wendo wakurī, nīwikite ūndū ūyū mūnene na ūgatūma ciiranīro ici nene imenyake. **20** “Gūtiri ūngī ūhaana tawe, Wee Jehova, na gūtiri Ngai ūngī tiga Wee, o ta ūria tūguite na matū maitū. **21** Na nū ūhaana ta andū aku a Isiraeli, rūriri rūmwe gūkū thī rūria Ngai waruo aakūirire rūtuike andū ake, nigeetha wīgūre igweta, na wīke maūdū manene na ma magegania ma gwītīgirwo, nī ūndū wa kūngata ndūriri ciehere mbere ya andū aku arīa wakūirire kuuma būruri wa Misiri? **22** Watūmire andū aku a Isiraeli matūike andū aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, niūtuikite Ngai wao. **23** “Na riri, Jehova, tūma kīranīro kīria weraniire gikonī ndungata yaku na nyumba yake kīrūme nginya tene. Na wīke o ta ūguo wiraniire, **24** nigeetha kīranīro kīu kīhaande, nario rītwa riaku rinenehe nginya tene. Nīngī andū nīmakoiga atiri, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, niwe Ngai wa andū a Isiraeli!’ Na nyumba ya ndungata yaku Daudi nīkhehaanda mbere yaku.” **25** “Wee Ngai wakwa, niūguūirire ndungata yaku atī nīkamākira nyumba. Nī ūndū ūcio ndungata yaku nīgūite na ūmiriru wa gūkūhooya. **26** Wee Jehova, niwe Ngai! Nīwirire ndungata yaku maūdū maya mega. **27** Riu niwonete kwagiriire ūrathime nyumba ya ndungata yaku, nigeetha itūire nginya tene maitho-inī maku; nīgukorwo, Wee Jehova niūmirathimite, na iğūtūra irī ndaathime nginya tene.”

18 Thuutha wa mahinda macio, Daudi nīatharikiire Afilisti na akīmatooria biū, na agītunya Gathu na matūria maria maarīgūicirie kuuma watho-inī wa Afilisti. **2** O na ningī Daudi nīahootire andū a Moabi, na magītuika a gwachwo niwe, makamūrutağira igooti. **3** Ningī Daudi nīahūuranire na Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, akīmūngata akimūkinya Hamathu, rīria mūthamaki ūcio aathiiaga gūtūma wathani wake ūrūme wega ndwere-inī cia Rūū rwa Farati. **4** Daudi akīmūtunya ngaari ciake cia ita ngiri imwe, na andū a gūcitwara ngiri mūgwanja, na thigari cia magūrū ngiri mirongo riri. Nake agitemenga mbarathi icio cia mbaara magūrū, agīcithuithia ciothe tige o igana rīmwe. **5** Rīria Asuriata a kuuma Dameski mookire gūteithia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba, Daudi akūruga Asuriata 22,000. **6** Akīga mbūtū ciake cia kūrangira ūthamaki wa Asuriata kū Dameski, nao Asuriata magītuika a gwachagwo niwe na makamūrutağira igooti. Jehova nīaheire Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiiaga. **7** Daudi nīatunyanire

ngo cia thahabu iria ciari na anene a Hadadezeri, na agīcitwara Jerusalemu. **8** Kuuma matūira ma Teba na Kuni maria maarī ma Hadadezeri, Daudi agītunya gīcango kīngī mūno kīria Solomoni aahūthirire gūthondeka Karia ga gīcango, na itugi, na mithemba mīngī ya indo cia gīcango. **9** Rīria Tou, mūthamaki wa Hamathu, aguire atī Daudi nīahootete mbūtū ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mūthamaki wa Zoba-rī, **10** agītūma mūrū Hadoramu kūrī Mūthamaki Daudi akamūgeithie na amūkingūire nī ūndū wa kūhoota Hadadezeri ūria wakoretwo akīria na Tou. Hadoramu agītwarira Daudi indo cia mithemba mīngī ithondeketwo na thahabu na betha na gīcango. **11** Mūthamaki Daudi akiamūrira Jehova indo icio o ta ūria aamūrīte betha na thahabu iria aatahite kuuma kūrī andū a ndūriri ici ciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kūrī Amoni na Afilisti, na Amaleki. **12** Abishai mūrū wa Zeruia nīooragire andū a Edomu 18,000 o kūu Gītuamba-inī gīa Cumbī. **13** Nake akīga mbūtū cia kūrangira kūu Edomu nao andū a Edomu othe magītuika a gwachagwo nī Daudi. Jehova nīaheire Daudi ūhootani kūrīa guothe aathiiaga. **14** Daudi nīathamakire Isiraeli guothe, akahūthagira kīhooto, na akahingīria andū ake othe maūdū maria maagiriire. **15** Joabu mūrū wa Zeruia niwe warī mūnene wa ita, nake Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu niwe warī mwandiki wa maūdū ma ihinda riu. **16** Zadoku mūrū wa Ahitubu, na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu maarī athinjiri-Ngai, nake Shavisha niwe warī mwandiki-maria; **17** Benaia mūrū wa Jehoiada niwe warī mūnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariū a Daudi nīo maarī atongoria na anene a gūkaranagia na mūthamaki.

19 Thuutha wa mahinda macio-rī, Nahashu mūthamaki wa Aamoni agīkua, nake mūrū agītuika mūthamaki ithenya riake. **2** Nake Daudi agūiciria atiri, “Nīngwika Hanuni mūrū wa Nahashu maūdū mega ma ūtugi tondū ithe nīanjikire maūdū mega ma ūtugi.” Nī ūndū ūcio Daudi agītūma andū kūrī Hanuni makamūcakaithie nī ūndū wa gūkuirwo nī ithe. Rīria andū acio maātūmitwo nī Daudi maakinyire kūrī Hanuni o kūu būruri wa Amoni nīguo mamūcakaithie-rī, **3** andū arīa maarī igweta a Amoni makīrūria Hanuni atiri, “Ūreciiria Daudi nī thoguo aratīa nī ūndū wa gūgūtūmīra andū magūcakaithie? Githī andū ake matiukite kūrī we matūrie na mathigaane būruri nīguo macooke maūtunyanee?” **4** Nī ūndū ūcio Hanuni akīniyithia andū acio a Daudi, akīmenyithia nderu, nacio nguo ciao igītino irima gatagati ka njikariro, na akīmaingata. **5** Rīria mūdū ūmwe aakinyiire Daudi ūhoro wa andū acio-rī, Daudi agītūma andū makamatūnge, tondū andū acio nīmaconorithio mūno. Mūthamaki akiuga atiri, “Ikari kūu Jeriko nginya nderu cianyu ikūre, mūcooke mūke.” **6** Rīria andū a Amoni maamenyire atī nīmatukite kīndū kīnungu harī Daudi-rī, Hanuni na andū a Amoni makīneana betha taranda ngiri imwe cia gūkombora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. **7** Magīkombora ngaari cia ita ngiri mirongo itatū na igiri na atwarithia a cio, hamwe na mūthamaki wa Maaka na mbūtū ciake, arīa mookire makīamba hema hakuhi na Medeba; hīndī iyo andū a Amoni nao magīcookaniriro kuuma matūira-inī mao, magīthi kūrū mbaara. **8** Nake Daudi aigua ūhoro ūcio-rī, agītūma Joabu na ita rīothe rīa mbaara. **9** Nao andū a Amoni makiumagara, makīarania mbūtū cia mbaara kīhingo-inī gīa itūura rīao inene, nao athamaki arīa mookite mbaara, magīkorwo maarī oiki kūu werū-inī. **10** Joabu nīonire atī thigari nīciaraniho mbere yake o na thuutha wake; nī ūndū ūcio agīthuura mbūtū imwe

iria njega muno kuu Isiraeli, agicituma ikarwe na Asuriata. **11** Andu acio ang' akimaiga watho-ini wa Abishai muru wa nyina. Nao akimatuma makaru na andu a Amoni. **12** Joabu akiuga atiri, "Asuriata mangingiria hinya-ri, wee uuke undeithie; no Aamoni mangigukiria hinya, ningaguteithia. **13** Wiyumiririe nigeetha turu na ucamba ni undu wa andu ait, na ni undu wa matutura manene ma Ngai witu. Jehova nwegwika uria ekuona kwagirire maitho-ini make." **14** Nake Joabu ari na mbutu ciake agitharikiria Asuriata, nao makimuurira. **15** Riria Aamoni moonire ati Asuriata nimarooro-ri, o nao makitura Abishai muru wa nyina magitoonya itura thini. Ni undu ucio Joabu agicooka Jerusalemu. **16** Thuutha wa Asuriata kuona ati nimatoorio ni andu a Isiraeli, magituma andu makarehithie Asuriata a kuuma murimo wa Ruiu rwa Farati matongoretio ni Shofaku uria wari munene wa mbutu cia ita cia Hadadezeri. **17** Riria Daudi eerirwo uhoro ucio, agicookaniriria ita ria Isiraeli riothe, makiringa Ruiu rwa Jorodani, nake akimakinira na akiiga mbutu ciake imang'etheire. Daudi akiharirira mbutu ciake nigu itungane na Asuriata acio mbaara-ini, nao Asuriata makirua nake. **18** No riri, Asuriata makitura Isiraeli, nake Daudi akiruga atwarithia a ngari cioa cia ita ngiri mugwanja, na thigari cioa cia maguru ngiri mirongo ina. Ningi akiruga Shofaku, munene wa mbutu cioa. **19** Hindi iria ndungata cia Hadadezeri cionire ati nimahootwo ni Isiraeli-ri, magithondeka thayu na Daudi, nao magituika a gathagwo niwe. Ni undu ucio Asuriata matiacookire gwitikira guteithia Aamoni ringi.

20 Na riri, hindi ya kimera yakinya, ihinda riria athamaki maathiaiga mbaara, Joabu agitongoria mbutu cia ita. Nake akiananga bururi wa Aamoni, na agithi Raba akiririgiciria, no Daudi agitigwo Jerusalemu. Joabu agitharikiria Raba agitiga aarionanga. **2** Daudi akiruta muthamaki wao thumbi mutwe, nayo yari na uritu wa taranda imwe ya thahabu, na niyagemetio na tuhiga twa goro, nayo ikigirirwo mutwe wa Daudi. Nake agitha indo nyingi muno kuuma itura riu inene, **3** na akirutura aikari akuo, akimahe wira wa gwatura mbaa na mithumeno, na kuruta wira na haru cia igera na mathanwa. Uguo nigu Daudi eekire matutura mothe ma Amoni. Thuutha ucio Daudi na mbutu ciake ciothe cia ita magicooka Jerusalemu. **4** Mahinda macio-ri, gukigia mbaara ya kurua na Afilisti kuu Gezeri. Hindi iyo Sibekai uria Mhushathi akiruga Sipai, umwe wa njaro cia Refai, nao Afilisti magitoorio biu. **5** Mbaara-ini ingi makirua na Afilisti, nake Elihanani muru wa Jairu akiruga Lahami muru wa nyina na Goliathu, uria Mugiiti, uria wari na itimu riar' na muti waiganaga tuta muti wa mutumi ngoora. **6** Ningi mbaara-ini ingi iria yaruurwo Gathu, kwar' na mundu munene muno, wari na ciara ithathatu o guoko, na ciara ithathatu o kuguru, ciothe ciari ciara mirongo iri na inya. O nake aari wa ruciaro rwa Rafa. **7** Riria aanyuriririe andu a Isiraeli, Jonathani muru wa Shimea, muru wa nyina na Daudi, akimuurira. **8** Acio nio maar' a ruciaro rwa Rafa wa kuu Gathu, nao makirugwo ni Daudi na andu ake.

21 Na riri, Shaitani niookirire andu a Isiraeli, na akirahura Daudi nigu atarithie andu a Isiraeli. **2** Ni undu ucio Daudi akira Joabu na anene a mbutu cia ita atiri: "Thii mugatare andu a Isiraeli kuuma Birishiba nginya Dani, mucooke mundehere uhoro nigu menyie uria maigana." **3** Nowe Joabu akimucookeria atiri, "Jehova aroingihia mbutu ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa muthamaki, githi othe matiri watho-ini waku? Ni ki gigituma mwathi wakwa ende gwika uguo? Ni ki gigituma ahithie Isiraeli?" **4** No riri, muthamaki

agikararia Joabu; ni undu ucio Joabu akiuma hau agithi Isiraeli guothe, na agicooka Jerusalemu. **5** Joabu akimenyithia Daudi mugana wa andu ari maangiarure mbaara ta uu: Isiraeli guothe kwar' na andu 1,100,000 ari maangiahotire kuhuthira ruhiu rwa njora, thini wao haari na andu 470,000 kuuma Juda. **6** No riri, Joabu ndaatarire andu a Lawi na a Benjamini, tondu watho ucio wa muthamaki niwamugithie uru muno. **7** O na ningi watho ucio wari muru maitho-ini ma Ngai; ni undu ucio akiherithia Isiraeli. **8** Hindi iyo Daudi akira Ngai atiri, "Ninjithie muno ni gwika undu iyu. Riu ndaguthaitha unjehererie mahitia, ni ndungata yaku. Ninjithie undu wa urimu muno." **9** Nake Jehova akira Gadi uria woonagira Daudi maundu atiri, **10** "Thi ukeere Daudi uu, 'Jehova ekuuga atiri: Uri na maundu matatu ma githuura. Nowe ithuure umwe wamo uria ngikuhetherithia naguo.'" **11** Ni undu ucio Gadi agithi kuri Daudi, akimwira atiri, "Jehova ekuuga uu: 'Thuura undu umwe wa maya: **12** Ithuure miaka itatu ya ng'araga, kana mieri itatu ya kuniinwo ni thi ciaku iguthingafite na hiu cioa njora, kana mithenya itatu ya ruhiu rwa njora rwa Jehova, naguo ni ati kugie na mithenya ya muthiro bururi-ini, riria muraika wa Jehova akaaniina Isiraeli guothe.' Na riri, tua itua unjire uria nguthi guocookeria uria undumite." **13** Daudi akira Gadi atiri, "Riu ni ndi na thina muno. Ni kaba ni ngwe moko-ini ma Jehova, tondu tha ciake ni nyingi muno; no ndukareke ngwe moko-ini ma andu." **14** Ni undu ucio Jehova akirehera Isiraeli muthiro, na andu a Isiraeli 70,000 magikua. **15** Nake Ngai agituma muraika akanange Jerusalemu. No riria muraika ekaga uguo-ri, Jehova akiona undu ucio na akigua kieha ni undu wa kinyariiko kiu, nake akira muraika ucio wanangaga andu atiri, "Tigira haul Eheria guoko gwaku." Hindi iyo muraika ucio wa Jehova aarugamite kihuhuro-ini kia ngano kia Arauna uria Muebusi. **16** Nake Daudi akirora iguru akiona muraika wa Jehova aringii gatagati ka iguru na thi acomorete ruhiu rwa njora, arunyiite na guoko gwake gutamburukirio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbite nguo cia makunia, makigua magitumithia mothiu mao thi. **17** Daudi akiria Ngai atiri, "Githi ni ni ndaathanire ati ari a mbaara matarwo? Ni ni njithie o na ngeeka uru. Andu aya matarii o ta ng'andu. Ni atia mekite? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kunjukirire ni na nyumba yakwa, no riri, ndukareke muthiro iyu ukare na andu aku." **18** Nake muraika wa Jehova agitha Gadi eere Daudi aambate athi agaikire Jehova kigongona o kuu kihuhuro-ini kia ngano kia Arauna uria Muebusi. **19** Ni undu ucio Daudi akimbata agithikira kiugo kuu Gadi aaritie thini wa rita rwa Jehova. **20** Hindi iria Arauna aakonyoraga ngano-ri, akihugura akiona muraika ucio; nao ariu ake ana ari maar' nake makihitha. **21** Nake Daudi agikuhirira, na riria Arauna aarorie akimuona, akiuma kihuhuro-ini kia ngano, akiinamirira mutwe wabe mbera ya Daudi, na agitumithia ithi thi. **22** Daudi akimwira atiri, "Njithikira njakire Jehova kigongona haha kihuhuro-ini giki giaku kia ngano, nigu muthiro iyu ukorete andu ithire. Nyenderia o uria thogora wakio uigana." **23** Arauna akira Daudi atiri, "Kio! Reke muthamaki mwathi wakwa eeke undu uria ungimukenia. Na riri, ningukue ndegwa ici irutwo igongona ria njino, ihuri ici cia ngano ituike ngu, ngano nayo ituike ya igongona ria mutu. Icio ciothe ningukue." **24** Nowe Muthamaki Daudi agicookeria Arauna atiri, "Aca, no ngina ndihe thogora wakio uria uigana. Ndingurira Jehova kindu giaku, kana ndute igongona ria njino na kindu kiria itaruti thogora." **25** Ni undu ucio Daudi akirira Arauna ceki magana matandatu cia thahabu ni undu

wa handū hau. **26** Daudi agāikira Jehova kigongona handū hau, na akiruta maruta ma njino na maruta ma ūguano. Agāikira Jehova, nake Jehova akimwītika na njira ya mwaki uumite igūrū, ūgiakana kigongona-inī kīu kīa maruta ma njino. **27** Ningī Jehova akīarīria mūraika ūcio nake agīcooka rūhiū rwake njora. **28** Hīndī iyo, rīria Daudi onire atī Ngai nīamūigūite arī kīu kihuhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūcio Mūjebusi-rī, akīrutīra magongona hau. **29** Hema ya Jehova irīa nyamūre irīa Musa aathondekeire werū-inī, na kigongona kīa maruta ma njino, hīndī iyo ciarī harīa hatūūgīru o kīu Gibeoni. **30** No rīrī, Daudi ndangīathiire mbere yakīo gūtiūria ūhorō harī Ngai tonḍū nietgagīra rūhiū rwa njora rwa mūraika ūcio wa Jehova.

22 Hīndī iyo Daudi akiuga atīrī, “Nyūmba ya Jehova Ngai īgaakwo haha, o na kigongona gīa kūrutagīrwo maruta ma njino nī Isiraeli.” **2** Nī ūndū ūcio Daudi agīathana atī ageni othe arīa maatūūraga Isiraeli macookanīrīrio, nake agīthuura kuuma thīnī wao mabundi a mahiga, nigeetha mahaarīrie na maicūhie mahiga ma gwaka nyūmba ya Ngai. **3** Nake akīruta igera nyingī cia gūthondeka mīcumarī ya mīrango ya ihingo na ya kūnyīithania indo cia nyūmba thīnī, na gīcango kīngī gītangīthimīka. **4** Ningī akīruta mīgogo ya mītarakwa itangītarīka, nīgūkorwo andū a Sidoni na a Turo nīmareheire Daudi mīgogo mīngī. **5** Daudi akiuga atīrī, “Mūrīū wakwa Solomoni nī mwīthī na ndarī na ūgū ya kūgana, nayo nyūmba irīa īgwakīrwo Jehova yagīrīrwo nīgūkorwo rī na ūthaka mūnene na ngumo na rīiri maitho-inī ma ndūrīrī ciothe. Nī ūndū ūcio nī ngūhaarīria mwako wayo.” Nī ūndū ūcio Daudi akīhaarīria maūndū ma mwako ūcio na njira nene atanakua. **6** Ningī agīta mūrīū Solomoni akīmwatha aakīre Jehova Ngai wa Isiraeli nyūmba. **7** Daudi akīra Solomoni ū: “Mūrū wakwa, ndūire nyendaga gwaka nyūmba itanītio na rīitwa rīa Jehova Ngai wakwa. **8** No rīrī, kiugo gīkī kīa Jehova gīkīngīnyīrīra, ngīrwo atīrī, ‘Wee nīūitīte thakame nyingī na ūkarīa mbaara nyingī. Ndūgwaka nyūmba itanītio na rīitwa rīakwa, nī ūndū nīūitīthīte thakame nyingī gūkū thī, maitho-inī makwa. **9** No nīūkagīa na mūrīū ūria ūgaatuika mūndū wa thayū na wa kūhoorera, na nīngamūhe ūhurūko kuuma kūrī thū ciake mīena yothe. Rīitwa rīake ageetwo Solomoni, na hīndī ya ūthamaki wake nīngaahe Isiraeli thayū na ūhurūko. **10** Ūcio nīwe ūgaaka nyūmba itanītio na Rīitwa rīakwa. Agaatuika mūrū wakwa, na nī ndūkie ithe. Ningī nīngahaanda gītī kīa ūnene wake kīu Isiraeli ngīnya tene. **11** “Na rīrī, mūrū wakwa, Jehova aroikara nawe, na ūrogaacīra na wake nyūmba ya Jehova Ngai waku, ta ūrīa oigire nīūgeeka. **12** Jehova arokūhe ūbaarīrīri na ūmenyo rīria agaakūnēgera ūthamaki wa Isiraeli, nigeetha ūrūmie watho wa Jehova Ngai waku. **13** Hīndī iyo wee nīūkagaacīra, ūngīgatūika wa kūmenyagīrīra kīrīra kīa watho wake wa kūrīmīrīrwo o na watho ūria Jehova aaheire Musa nī ūndū wa Isiraeli. Gīa na hīnya na ūmīrīrie. Ndūgetīgīre kana ūkue ngoro. **14** “Nīndūtīte wīra mūnene wa kūhaarīria mwako wa hekarū ya Jehova, ngaigīthīa taranda 100,000 cia thahabu, na taranda 1,000,000 cia betha, na icango nyingī na igera nyingī itangīthimīka, na mbaū na mahiga. Nawe no wongerere ingī. **15** Ūrī na aruti wīra aingī: aicūhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaū, o hamwe na andū marī na ūgū ya kūruta wīra o wothē **16** wa thahabu na wa betha, na wa gīcango na wa igera, na mabundi maingī makīria. Rīu kīambīrīrie wīra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.” **17** Hīndī iyo Daudi agīatha atongoria othe a Isiraeli mateithīe mūrīū Solomoni. **18** Akīmeera atīrī, “Gīthī Jehova Ngai wanyu ndarī hamwe na inyuī? Na gīthī

ndamūheete ūhurūko mīena yothe? Nīgūkorwo nīaneanīte atūiri a būrūrī ūyū moko-inī makwa, na rīu būrūrī ūrī watho-inī wa Jehova na andū ake. **19** Rīu mwīheanei ngoro na muoyo mīcarīe Jehova Ngai wanyu. Ambīrīria gwaka handū-harīa-haamūre ha Jehova Ngai, nigeetha mūrehe cia ngandūkū rīa Jehova rīa kīrīkanīro na indo irīa nyamūre ita Ngai itoonyio hekarū irīa īgwakwo nī ūndū wa Rīitwa rīa Jehova.”

23 Na rīrī, rīria Daudi aakūrīre na agīkorwo arī na mīaka mīngī-rī, agītua mūrīū Solomoni mūthamaki wa gūthamakīra Isiraeli. **2** Ningī agīcookanīrīria atongoria othe a Isiraeli hamwe na athīnjīrī-Ngai na Alawīi. **3** Alawīi arīa maakīnyītie mīaka mīrongo itatū kana makīria magītarwo, nao arūme othe maarī 38,000. **4** Daudi akiuga atīrī, “Thīnī na aya, 24,000 nī marīngamagīrīre wīra wa hekarū ya Jehova, nao 6,000 matūike anene na atuithania a ciira. **5** Nao andū 4,000 matūike arangīri a ihingo, nao acio angī 4,000 matūike a kūgoocaga Jehova marī na inanda cia ūni irīa heanīte nī ūndū wa wīra ūcio kūmbe.” **6** Daudi nīagayanīrie Alawīi acio ikundi kūringana na arīu a Lawī na nīo Gerishoni, na Kohathu, na Merarī. **7** Arīu a Gerishoni maarī: Ladani na Shīmei. **8** Arīu a Ladani maarī: Jehieli na nīwe warī mūtongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarī atātū. **9** Arīu a Shīmei maarī: Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarī atātū. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Ladani. **10** Na arīu a Shīmei maarī: Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria. Acio nīo maarī arīu a Shīmei; othe maarī ana. **11** Jahathu nīwe warī mūtongoria wao, nake Ziza aarī mūnini wake, no Jeushu na Beria matiarī na arīu aingī; nī ūndū ūcio maatarīrwo ta maarī a nyūmba īmwe, na makītheo wīra ūmwe. **12** Arīu a Kohathu maarī: Amuramu, na Iziharū, na Hebironi, na Uzieli; othe maarī ana. **13** Arīu a Amuramu maarī: Harūni na Musa. Harūni nīamūrīrwo hamwe na njīaro ciake ngīnya tene, nigeetha maamūrage indo irīa theru mūno, na marutagīre Jehova magongona, na mamūtungatagīre, na marathīmanage thīnī wa rīitwa rīake ngīnya tene. **14** Arīu a Musa, mūndū wa Ngai, maataranīrio na mūhīrīga wa Lawī. **15** Arīu a Musa maarī: Gerishomu na Eliezeri. **16** Njīaro cia Gerishomu nī: Shebueli nīwe warī mūtongoria wao. **17** Njīaro cia Eliezeri nī: Rehabia na nīwe warī mūtongoria wao. Eliezeri ndaarī na arīu angī, no arīu a Rehabia maarī aingī mūno. **18** Arīu a Iziharū maarī: Shelomithu na nīwe warī mūtongoria wao. **19** Arīu a Hebironi maarī: Jeria na nīwe warī mūtongoria wao, na Amaria aarī wa keerī, na Jahazieli aarī wa gatātū, na Jakameamu aarī wa kana. **20** Arīu a Uzieli maarī: Mika na nīwe warī mūtongoria wao, nake Ishia aarī mūnini wake. **21** Arīu a Merari maarī: Mahali na Mushi. Arīu a Mahali maarī: Eleazaru na Kīshu. **22** Eleazaru aakūire atarī na aanake; aarī o na arīrū. Makīhīkio nī arīu a mūrū wa nyīna na ithe wao Kīshu. **23** Arīu a Mushi maarī: Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarī atātū. **24** Acio nīo maarī njīaro cia Lawī kūringana na nyūmba ciao: na nīo maarī atongoria a nyūmba ciao ta ūria marīitwa mao maandīkitwo, na maatarīrwo mūndū o mūndū, ūguo nī kuuga aruti a wīra arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa maatungataga hekarū-inī ya Jehova. **25** Nīgūkorwo Daudi nīoigīte atīrī, “Kuona atī Jehova Ngai wa Isiraeli nīaheete andū ake ūhurūko, na nīokīte gūtūūra Jerusalem ngīnya tene-rī. **26** Alawīi matīgicocoka kūbatario nīgūkuuaga hema irīa nyamūre kana kīndū o nakī kīa irīa ihūthagīrwo cia gūtungata thīnī wayo.” **27** Kūringana na ciugo cia Daudi cia mūthīa, Alawīi arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī kana makīria nīmatarīrwo. **28** Wīra wa Alawīi

warī wa gūteithia njiaro cia Harūni ūtungata-inī wa hekarū ya Jehova ta ūi: kūrūgamīrira nja cia hekarū na tūnyūmba twa ithaku-inī, na gūtherithia indo iria nyamūre, na kūruta mawīra marīa mangī thīni wa nyūmba ya Ngai. **29** Nīo maarī arūgamīriri a mīgate ūria yaigagwo metha-inī, na maruta ma mūtu wa ngano, na tūmīgate tūria tūtari na ndawa ya kūmbia, na wīra wa gūkanda na kūruga mīgate, na mawīra mothe ma gūthima ūingī na mūigana wa indo. **30** Ningī marūgamage o rūciini gūcookeria Jehova ngaatho na kūmūgocaa. Ningī magekaga ūguo o hwaī-inī, **31** na rīria rīothe maruta ma njino mangīarūtīrwo Jehova, mīthenya ya Thabatū, na ciathi cia Karūgamo ka Mweri, na ciathi iria ingī ciathanitwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe marī mūigana ūria ūtūtītwo, ningī na njira ūria maathitwo marutage nayo. **32** Na nī ūndū ūcio Alawii magīthī na mbere kūruta wīra ūria mehokeirwo wa Hema-ya-Gūtūnganwo, na wa Handū-harīa-Hatheru, matongoretio nī ariū a ithe wao a rūciaro rwa Harūni, nī ūndū wa ūtungata wa hekarū ya Jehova.

24 Ici nīcio ciarī ikundi cia ariū a Harūni: Ariū a Harūni maarī Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **2** No rīri, Nadabu na Abihu nīmakuire ithe wao atakuīte, na matiarī na ciana cia aanake; nī ūndū ūcio Eleazaru na Ithamaru magītungata marī athīnjīri-Ngai. **3** Zadoku wa rūciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rūciaro rwa Ithamaru nīo maateithīrīrie Daudi kūmagayania ikundi, nī ūndū wa mūtatarata wa ūtungata ūria maathuurīrwo. **4** Atongoria arīa aingī moimīte njiaro-inī cia Eleazaru gūkīra arīa moimīte njiaro-inī cia Ithamaru, nao makīgayanio ta ūi: kuuma njiaro-inī cia Eleazaru kwarī na atongoria a nyūmba ikūmi na atandatū, na kuuma njiaro-inī cia Ithamaru kwarī na atongoria a nyūmba anana. **5** Maamaganirīe na kihooto na ūndū wa gūcuuka mītī, nīgūkorwo nī haarī na anene a handū-harīa-haamūre, na anene a nyūmba ya Ngai gatagatī-inī ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru. **6** Shemaia mūrū wa Nethaneli, ūria mwandīkī-marīa Mūlawī, niandīkīre marītīwa mao arī mbere ya mūthamaki na anene aya: Zadoku ūria-mūthīnjīri-Ngai, na Ahimeleku mūrū wa Abiatharu, na atongoria a nyūmba cia athīnjīri-Ngai na cia Alawii. Nyūmba imwe īgathuurwo kuuma kūrī Eleazaru, na ūria ingī īgathuurwo kuuma kūrī Ithamaru. **7** Mūtī wa mbere wagūire kūrī Jehoiaribu, na wa keerī kūrī Jedaia, **8** na wa gatātū kūrī Harimu, na wa kana kūrī Seroimu, **9** na wa gatano kūrī Malikija, na wa gatandatū kūrī Mijamini, **10** na wa mūgwanja kūrī Hakozi, na wa kanana kūrī Abija, **11** na wa kenda kūrī Jeshua, na wa ikūmi kūrī Shekania, **12** na wa ikūmi na ūmwe kūrī Eliashibu, na wa ikūmi na ūri kūrī Jakimu, **13** na wa ikūmi na itatū kūrī Hupa, na wa ikūmi na ina kūrī Jeshebeabu, **14** na wa ikūmi na itano kūrī Biliga, na wa ikūmi na itandatū kūrī Imeri, **15** na wa ikūmi na mūgwanja kūrī Heziri, na wa ikūmi na inana kūrī Hapizezu, **16** na wa ikūmi na kenda kūrī Pethahia, na wa mīrongo ūri kūrī Jehezekeli, **17** na wa mīrongo ūri na ūmwe kūrī Jakini, na wa mīrongo ūri na igīrī kūrī Gamulī, **18** na wa mīrongo ūri na itatū kūrī Delaia, na wa mīrongo ūri na ina kūrī Maazia. **19** Ūyū nīguo warī mūtatarata wa ūtungata wao rīria maatoonyā hekarū ya Jehova, kūringana na watho ūria maatūirīrwo nī ithe wao Harūni, ta ūria Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathīte. **20** Njiaro iria ingī cia Lawi ciarī: kuuma kūrī ariū a Amuramu: nī Shubaeli; na kuuma kūrī ariū a Shubaeli: nī Jehedeia. **21** Kuuma kūrī ariū a Rehabia: nī Ishia na nīwe warī mūtongoria wao. **22** Kuuma kūrī andū a Iziharū: nī Shelomothu; na kuuma ariū a Shelomothu: nī Jahathu. **23** Ariū

a Hebroni maarī: Jeria na nīwe warī mūtongoria wao, Amaria aarī wa keerī, nake Jahazielī aarī wa gatātū, na Jakameamu aarī wa kana. **24** Mūrū wa Uzieli: aarī Mika; kuuma ariū a Mika: nī Shamiru. **25** Mūrū wa nyina na Mika: aarī Ishia; kuuma ariū a Ishia: nī Zekaria. **26** Ariū a Merari: maarī Mahali na Mushi. Mūrū wa Jaazia: aarī Beno. **27** Ariū a Merari: kuuma kūrī Jaazia: maarī Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibrī. **28** Kuuma kūrī Mahali: nī Eleazaru, ūria ūtaarī na aanake. **29** Kuuma kūrī Kishu: nī mūrū Jerameeli. **30** Nao ariū a Mushi: maarī Mahali, na Ederī, na Jeremothu. Acio nīo maarī Alawii kūringana na nyūmba ciao. **31** O nao nīmacuukire mītī o ta ūria ariū a ithe wao a rūciaro rwa Harūni meekire, marī mbere ya Mūthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyūmba cia athīnjīri-Ngai na cia Alawii. Nyūmba cia mūrū wa nyina ūria mūkūrū ciekirwo o ta ūria nyūmba cia ūria mūmini mūno ciekirwo.

25 Daudi arī hamwe na anene a mbūtū cia ita nīamūrīre ariū amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wīra wa ūrithi makīhūuraga inanda cia mūgeeto, na cia kīnūbi, na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba. Maya nīmo marītīwa ma andū arīa maarutaga wīra ūyū wa kūina: **2** Kuuma kūrī ariū a Asafu: maarī Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariū a Asafu maarūgamagīrīrwo nī Asafu, ūria warathaga ūhoro arūgamīrīrwo nī mūthamaki. **3** Kuuma kūrī ariū a Jeduthuni: maarī Gedalia, na Zeri, na Jeshaiā, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maarī atandatū, marūgamīrīrwo nī ithe wao Jeduthuni, ūria warathaga ūhoro, akīhūūraga kīnanda kīa mūgeeto, agacookagīria Jehova ngaatho na akamūgocaga. **4** Kuuma kūrī ariū a Hemani: maarī Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliathu, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. **5** Acio othe maarī ariū a Hemani ūria wonagīra mūthamaki maūndū. Maaheanītwo kūrī we kūringana na ciiranīro cia Ngai nīguo mamūtūūgagīrie. Ngai aaheete Hemani ariū ikūmi na ana, na airītu atatū. **6** Andū aya othe maarūgamagīrīrwo nī maithe mao nīguo mainage thīni wa hekarū ya Jehova, marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, na inanda cia kīnūbi, na inanda cia mūgeeto, nī ūndū wa ūtungata wa nyūmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao maarūgamagīrīrwo nī mūthamaki. **7** Hamwe na andū a nyūmba ciao, arīa othe maarūtītwo na makagīa na ūūgi wa kūinīra Jehova, othe maarī andū 288. **8** Andū ethī na akūrū ūndū ūmwe, na arutani o na arutwo, nīmacuukire mītī nīguo magairīrwo mawīra mao. **9** Mūtī wa mbere, ūria warī wa Asafu, wagwīrīrie Jusufu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; wa keerī wagwīrīrie Gedalia, we na andū a nyūmba yao, na ariū ao, maarī andū 12; **10** wa gatātū wagwīrīrie Zakuri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **11** wa kana wagwīrīrie Iziri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **12** wa gatano wagwīrīrie Nethania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **13** wa gatandatū wagwīrīrie Bukia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **14** wa mūgwanja wagwīrīrie Jesarela, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **15** wa kanana wagwīrīrie Jeshaiā, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **16** wa kenda wagwīrīrie Matania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **17** wa ikūmi wagwīrīrie Shemei, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **18** wa ikūmi na ūmwe wagwīrīrie Azareli, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū 12; **19** wa ikūmi na ūri wagwīrīrie Hashabia, na ariū ake,

na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **20** wa ikũmi na itatũ wagũĩrĩre Shubaeli, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **21** wa ikũmi na ina wagũĩrĩre Matithia, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **22** wa ikũmi na itano wagũĩrĩre Jerimothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **23** wa ikũmi na itandatũ wagũĩrĩre Hanania, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **24** wa ikũmi na mũgwanja wagũĩrĩre Joshibekasha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **25** wa ikũmi na inana wagũĩrĩre Hanani, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **26** wa ikũmi na kenda wagũĩrĩre Malothi, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **27** wa mĩrongo tĩrĩ wagũĩrĩre Eliatha, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **28** wa mĩrongo tĩrĩ na ũmwe wagũĩrĩre Hothiru, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **29** wa mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ wagũĩrĩre Gidaliti, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **30** wa mĩrongo tĩrĩ na itatũ wagũĩrĩre Mahaziothu, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12; **31** wa mĩrongo tĩrĩ na ina wagũĩrĩre Romamuti-Ezeri, na ariũ ake, na andũ a nyũmba yao, maarĩ andũ 12.

26 Ikundi cia arangĩri a ihingo: kuuma kũrĩ andũ a Kora maarĩ: Meshelemia mũrũ wa Kore, ũmwe wa ariũ a Asafu. **2** Ariũ a Meshelemia maarĩ: Zekaria, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jediaeli aarĩ wa keerĩ, na Zebadia aarĩ wa gatatũ, na Jathinieli aarĩ wa kana, **3** na Elamu aarĩ wa gatano, na Jehohanani aarĩ wa gatandatũ, na Eliehoenai aarĩ wa mũgwanja. **4** Ariũ a Obedi-Edomu maarĩ: Shemaia, na nĩwe warĩ wa irigithathi, na Jehozabadu aarĩ wa keerĩ, na Joa aarĩ wa gatatũ, na Sakaru aarĩ wa kana, na Nethaneli aarĩ wa gatano, **5** na Amieli aarĩ wa gatandatũ, na Isakaru aarĩ wa mũgwanja, na Peulethai aarĩ wa kanana, nĩgũkorwo Ngai nĩarathimite Obedi-Edomu. **6** Mũriũ Shemaia o nake aarĩ na ariũ ake, arĩa maarĩ atongoria thĩnĩ wa nyũmba ya ithe wao, tondu maarĩ andũ ehoti. **7** Ariũ a Shemaia maarĩ: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andũ a nyũmba yao, Elihu, na Semakia, maarĩ andũ ehoti. **8** Acio othe maarĩ a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariũ ao, na andũ a nyũmba yao maarĩ andũ ehoti, na maarĩ na hinya wa kũruta wĩra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarĩ andũ 62. **9** Meshelemia nĩ aarĩ na ariũ ake na andũ a nyũmba yao, arĩa maarĩ andũ ehoti, othe maarĩ andũ 18. **10** Ariũ a Hosa ũria Mũmerari maarĩ: Shimuri na nĩwe warĩ mĩtungoria wao (o na gũtuũka tiwe warĩ irigithathi, ithe nĩamũthuurite atũke mĩtungoria wao), **11** Hilikia aarĩ wa keerĩ, nake Tabalia aarĩ wa gatatũ, na Zekaria aarĩ wa kana. Ariũ a Hosa na andũ a nyũmba yao othe maarĩ andũ 13. **12** Ikundi icio cia arangĩri a ihingo cĩtanĩtio na anene ao, ciarĩ na mawĩra ma gũtungata thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova o ta andũ arĩa angĩ a nyũmba yao. **13** Andũ ethĩ na andũ akũrũ o ũndũ ũmwe nĩmacuũkĩre o kĩhingo mĩtĩ kũringana na nyũmba ciao. **14** Mũtĩ wa Kĩhingo kĩa Irathĩro wagwĩrĩre Shelemia. Nĩngĩ magĩcuuka mĩtĩ nĩ ũndũ wa mũriũ Zekaria, ũria warĩ mũheani kĩrĩra mũũgĩ, nake akĩgwĩro nĩ mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gathigathini. **15** Mũtĩ wa Kĩhingo gĩa Gũthini wagwĩrĩre Obedi-Edomu, naguo mũtĩ wa nyũmba-ya-kũigwo-into ũkĩgwĩra ariũ ake. **16** Mĩtĩ ya Kĩhingo gĩa Ithũiro, na Kĩhingo gĩa Shalekethu mwena wa njĩra ya rũgongo, yagwĩrĩre Shupimu na Hosa. Arangĩri maakaraga metanĩrĩre. **17** O mũthenya gwakoragwo na Alawii atandatũ mwena wa irathĩro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gũthini, na Alawii eerĩ mahinda mothe nyũmba-inĩ ya kũigwo-into. **18** Nayo nja ya mwena wa ithũiro, Alawii

ana maikaraga njira-inĩ, na Alawii eerĩ maikaraga kũu nja. **19** Icio nĩcio ciarĩ ikundi cia arangĩri a ihingo arĩa maarĩ a njiaro cia Kora na Merari. **20** Alawii arĩa angĩ nĩo maarũgamagĩrĩra igĩna cia nyũmba ya Ngai na igĩna cia indo iria nyamũre. **21** Njiaro cia Ladani, arĩa maarĩ Agerishoni na ũndũ wa Ladani, na maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani ũcio Mũgerishoni, maarĩ: Jehieli, **22** na ariũ a Jehieli, na Zethamu, na mũrũ wa nyina Joeli. Acio nĩo maarũgamagĩrĩra igĩna cia hekarũ ya Jehova. **23** Kuuma kũrĩ andũ a Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli maarĩ: **24** Shubaeli wa rũciaro rwa Gerishomu mũrũ wa Musa, na nĩwe warĩ mũnene wa kũrũgamĩrĩra igĩna. **25** Andũ a nyũmba yao kuuma kũrĩ Eliezeri: maarĩ mũriũ Rehabia, na Jeshia aarĩ mũriũ wa Rehabia, na Joramũ aarĩ mũriũ wa Jeshia, na Zikiri aarĩ mũriũ wa Joramũ, na Shelomithu aarĩ mũriũ wa Zikiri. **26** Shelomithu na andũ a nyũmba yao nĩo maarũgamagĩrĩra igĩna ciothe cia indo iria ciarĩ nyamũre nĩ Mũthamaki Daudi, na indo iria ciarĩ nyamũre nĩ atongoria a nyũmba arĩa maarĩ anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamũrwo nĩ anene arĩa angĩ a mbũtũ cia ita. **27** Indo imwe cia iria ciatahitwo mbaara-inĩ maaciamũrĩre wĩra wa gũcookereria hekarũ ya Jehova. **28** Na rĩrĩ, indo ciothe iria ciamũrĩtuo nĩ Samuĩli ũria muoni-maũndũ, na ikaamũrwo nĩ Saũli mũrũ wa Kishu, na Abineri mũrũ wa Neri, na Joabu mũrũ wa Zeruia, na indo iria ingĩ ciothe ciamũrĩtuo-rĩ, ciamenyagĩrĩro nĩ Shelomithu na andũ a nyũmba yao. **29** Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: Kenania na ariũ ake nĩmaheirwo mawĩra na kũu nja wa hekarũ matũke anene na aciirithania a Isiraeli. **30** Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi: maarĩ Hashabia na andũ a nyũmba yao, andũ ehoti 1,700; nĩo maarũgamĩrĩre wĩra wa Jehova wotho kũu Isiraeli mwena wa ithũiro wa Jorodani, o na wĩra wa gũtungatĩra mũthamaki. **31** Kuuma kũrĩ andũ a Hebironi, Jeria nĩwe warĩ mũnene wa kũringana na maandiko ma njiarwa cia nyũmba ciao. Mwaka wa mĩrongo ina wa ũthamaki wa Daudi nĩ gwatũrĩro maandiko-inĩ, na gũkioneka thĩnĩ wao andũ ehoti o kũu Jazeri ya Gileadi. **32** Jeria aarĩ na andũ a nyũmba yao 2,700 arĩa maarĩ ehoti na maarĩ atongoria a nyũmba, nake Mũthamaki Daudi akĩmatua arũgamĩrĩri a andũ a Rubeni, na a andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maũndũ-inĩ mothe marĩa maakonainie na Ngai, o na marĩa maakonainie na ũhoru wa mũthamaki.

27 Ūyũ nĩguo mũtaratara wa andũ a Isiraeli arĩa maarĩ atongoria a nyũmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, arĩa maatungatagĩra mũthamaki maũndũ-inĩ mothe makoniĩ ikundi cia mbũtũ cia ita iria ciakoragwo wĩra-inĩ mweri o mweri, mwaka wotho. O gikundi kĩarĩ kĩa andũ 24,000. **2** Mũrũgamĩrĩri wa gikundi kĩa mbere kĩa mweri wa mbere aarĩ Jashobeamu mũrũ wa Zabidieli. Gikundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **3** Nake aarĩ wa rũciaro rwa Perezũ, na nĩwe warĩ mũnene wa anene othe a mbũtũ cia ita mweri wa mbere. **4** Mũrũgamĩrĩri wa gikundi kĩa mweri wa keerĩ aarĩ Dodai ũria Mũahohi; mĩtungoria wa gikundi gĩake aarĩ Mikilothu. Gikundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **5** Mũnene wa mbũtũ cia ita wa gatatũ, wa mweri wa itatũ aarĩ Benaia mũrũ wa Jehoiada ũria mũthĩnjiri-Ngai. Nĩwe warĩ mũnene, na gikundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **6** Benaia ũcio nĩwe warĩ njamba mũno gatagatĩ-inĩ ka arĩa Mĩrongo Itatũ na nĩwe warĩ mũnene wao. Gikundi gĩake kĩarũgamagĩrĩro nĩ mũriũ Amizabadi. **7** Mũnene wa kana, wa mweri wa ina, aarĩ Asaheli mũrũ wa nyina na Joabu; mũriũ Zebadia nĩwe wacookire ithenya riake. Gikundi gĩake kĩarĩ na andũ 24,000. **8**

Mūnene wa gatanu mweri wa itano, aarī Shamuhuthu ūria Mūizirahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **9** Mūnene wa gatandatū wa mweri wa itandatū, aarī Ira mūrū wa Ikeshu ūria Mūtekoa. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **10** Mūnene wa mūgwanja wa mweri wa mūgwanja, aarī Helezu ūria Mūpeloni, wa rūciaro rwa Efiraimu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **11** Mūnene wa kanana, wa mweri wa inana, aarī Sibekai ūria Mūhushathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **12** Mūnene wa kenda wa mweri wa kenda aarī Abiezeri ūria Mūanathothu wa rūciaro rwa Abenjimini. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **13** Mūnene wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, aarī Maharai ūria Mūnetofathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **14** Mūnene wa ikūmi na ūmwe, wa mweri wa ikūmi na ūmwe, aarī Benaia ūria Mūpirathonni wa rūciaro rwa Afiraimu. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **15** Mūnene wa ikūmi na eerī, mweri wa ikūmi na īrī, aarī Helidai ūria Mūnetofathi, wa kuuma nyūmba ya Othinieli. Gikundi gīake kīarī na andū 24,000. **16** Anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraeli maarī aya: mūnene wa mīhīrīga wa Rubeni aarī Eliezeri mūrū wa Zikiri; mūnene wa mīhīrīga wa Simeoni aarī Shefatia mūrū wa Maaka; **17** mūnene wa mīhīrīga wa Lawi aarī Hashabia mūrū wa Kemueli; mūnene wa mīhīrīga wa Harūni aarī Zadoku; **18** mūnene wa mīhīrīga wa Juda aarī Elihu mūrū wa ithe na Daudi; mūnene wa mīhīrīga wa Isakaru aarī Omuri mūrū wa Mikaeli; **19** mūnene wa mīhīrīga wa Zebuluni aarī Ishimaia mūrū wa Obadia; mūnene wa mīhīrīga wa Nafitali aarī Jeremothu mūrū wa Azirieli; **20** mūnene wa mīhīrīga wa Afiraimu aarī Hoshea mūrū wa Azazia; mūnene wa nuthu īmwe ya mīhīrīga wa Manase aarī Joeli mūrū wa Pedaia; **21** mūnene wa nuthu īrīa ingī ya mīhīrīga wa Manase kīu Gileadi aarī Ido mūrū wa Zekaria; mūnene wa mīhīrīga wa Benjimini aarī Jaasieli mūrū wa Abineri; **22** mūnene wa mīhīrīga wa Dani aarī Azareli mūrū wa Jerohamu; Acio nīo maarī anene arīa maathaga mīhīrīga ya Isiraeli. **23** Daudi ndaatarire andū a miaka mīrongo īrī na arīa mataakinyītie, tondū Jehova nieranīre afī nīakaingīhia Isiraeli matuīke o ta njata cia matu-inī. **24** Joabu mūrū wa Zeruia nīambīrīrie gūtara andū, no ndaarīkirie. Mang'ūrī nīmakinyīre Isiraeli nī ūndū wa itarana rīu. Naguo mūigana wa itarana rīu ndwandīkīro ibuku-inī rīa maūdū ma Mūthamaki Daudi. **25** Azimavethu mūrū wa Adieli nīwe warūgamagīrīra nyūmba irīa ciaigagwo indo cia ūthamaki. Jonathani mūrū wa Uzia nīwe warūgamagīrīra nyūmba cia kūigwo indo kīu ng'ongo-inī, na matūūra-inī, na tūtūūra-inī, o na mīthiringo īrīa mīrāihu na igūrū ya arangīri. **26** Eziri mūrū wa Kelubu nīwe warūgamagīrīra andū arīa maarutaga wīra wa kūrīma mīgūnda. **27** Shimei ūria Mūramathi nīwe warūgamagīrīra mīgūnda ya mīthabībū. Zabadi ūria Mūshifimi nīwe warūgamagīrīra maciaro ma mīthabībū matanekīrwo mītūngi-inī. **28** Baali-Hanani ūria Mūgederi nīwe warūgamagīrīra mīti ya mītamaiyū na ya mīborothandi magūrū-inī ma irīma cia mwena wa irathīro. Joashu nīwe warūgamagīrīra kūrīa kwaigagwo maguta ma mītamaiyū. **29** Shitirai ūria Mūsharoni nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe irīa ciarīthigao Sharoni. Shafati mūrū wa Adilai nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe irīa ciarī cianda-inī. **30** Obili ūria Mūshumaeli nīwe warūgamagīrīra ngamīra. Jehedeia ūria Mūmeronothu nīwe warūgamagīrīra ndigiri. **31** Jazizi ūria Mūhagarī nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia mbūri. Acio othe nīo maarī anene arīa marūgamagīrīra indo ciothe cia Mūthamaki Daudi. **32** Jonathani mamawe wa Daudi aarī mūheani kīrīra, mūdū mūmenyi maūdū na mwandīki-

marūa. Nake Jehieli mūrū wa Hakimoni nīwe wamenyagīrīra arīu a mūthamaki. **33** Ahithofeli nīwe waheaga mūthamaki kīrīra. Nake Hushai ūria Mūariki aarī mūrata wa mūthamaki. **34** Jehoiada mūrū wa Benaia na Abiatharu nīo maacookire ithenya rīa Ahithofeli. Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki.

28 Daudi nīatūmaniire anene othe a Isiraeli moongane Jerusalemu, nao nīo: anene arīa maarūgamīrīre mīhīrīga, na anene a ikundi irīa ciatungatagīra mūthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene arīa maarūgamīrīre indo ciothe na mahiū ma mūthamaki na ma arīu ake o na anene a nyūmba ya ūthamaki, na andū arīa maarī njamba, na andū othe arīa maarī ūrume wa kūrīa mbaara. **2** Mūthamaki Daudi nīarūgamīre akīmeera atīrī: “Ta thīkīrīraia, inyuū arīu a baba na andū akwa. Nīndatuīte na ngoro yakwa gwaka nyūmba itūike handū ha kūhūrūkiyo ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, arī ho gaturwa ka makinya ma Ngai witū, na ngīhaarīria kūmīaka. **3** No Ngai akīnjīra atīrī, ‘Wee ndūgwaka nyūmba itanītio na Rīitwa rīakwa, tondū wee ūrī mūdū wa mbaara na nī ūnītīte thakame.’ **4** “No Jehova, Ngai wa Isiraeli, nīathuurire kuuma kūrī nyūmba iitū yothe ndūike mūthamaki wa Isiraeli nginya tene. Nīathuurire Juda atūike mūtongoria, na kuuma nyūmba ya Juda agīthuurā nyūmba ya baba, na kuuma kūrī arīu a baba akīona kwagīrīre aandue nīi mūthamaki wa Isiraeli yothe. **5** Harī arīu akwa othe, tondū Jehova nīaheete arīu angī-rī, nīathuurīte mūrīu wakwa Solomoni aikarīre gītī kīa ūthamaki wa Jehova, athamakīre Isiraeli. **6** Aanjīrīre atīrī: ‘Mūrīu waku Solomoni nīwe ūgaaka nyūmba yakwa na nja ciakwa, nīgūkorwo nīndīmūthuurīte atūike mūrīu wakwa na nī ndūike ithe. **7** Nīngahaanda ūthamaki wake nginya tene angītūūra arūmītie maathani na mawatho makwa ta ūrīa kūrēkwo ihinda rīrīrī. **8** “Nī ūndū ūcio, rīu ndamwatha o haha maitho-inī ma andū a Isiraeli othe na kīūngano gīkī kīa Jehova, o nake Ngai witū akīguaga: Mūmenyerere, na mūrūmagīrīre maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nīgeetha mwīgwatīre būrūrī ūyū mwega, na mūkaūtīgīra njīaro cianyu ūtūike igai rīao nginya tene. **9** “Nawe mūrū wakwa Solomoni-rī, tūūra ūmenyete Ngai wa thoguo, na ūmūtungatagīre wīrūtīre na ngoro yaku yothe na kwīyendera, nīgūkorwo Jehova atūrīragīa ngoro o yothe, na akamenya gītūmi o gīothe kīa meciiria ma cio. Ūngīmūrongooria no ūmuone; no ūngīmūtīrika, agaakūrēga nginya tene. **10** Gīcīirīe rīu, nīgūkorwo Jehova nīwe athuurīte wa gwaka hekarū īrī handū hatheru. Gīa na hinya na ūrute wīra ūcio.” **11** Hīndī īyo Daudi akīnengerā mūrīu Solomoni mīcoro ya mwako wa gīthaku kīa hekarū, na nyūmba ciayo, na nyūmba cia kūigwo indo, na tūnyūmba twayo twa igūrū, na tūnyūmba twa thīnī, na handū ha kūhorohero melīa. **12** Akīmūnengerā mīcoro ya mīako yothe irīa Roho eekīrīte meciiria-inī make ikonīi nja cia hekarū ya Jehova, na ya tūnyūmba tuothe tūrīa twamīthīūrūrūkīrīe na tūnyūmba twa kūigwo igīina cia hekarū ya Ngai, na gwa kūigwo igīina cia indo irīa nyamūre. **13** Nīngī akīmūtaarīria wīra wa ikundi cia athīnjīri-Ngai, na wa Alawī, na wīra wothe wa ūtungata thīnī wa hekarū ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wayo. **14** Nake akīheana mūigana wa ūrītū wa thahabu ya gūthondeka indo ciothe cia thahabu cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, na ūrītū wa betha ya gūthondeka indo ciothe cia betha cia kūhūthagīrwo ūtungata-inī wa mīthemba o mīthemba, ta ūū: **15** ūrītū wa thahabu ya gūthondeka mīti ya thahabu ya

küigirirwo matawa na matawa mayo, na ürütü wa o müfi na matawa maguo; na ürütü wa betha ya güthondeka o müfi wa betha wa küigirira tawa na matawa maguo, küringana na üría müfi wa küigirira matawa wahüthagirwo: **16** ürütü wa thahabu ya güthondeka metha ya küigirira migate íría miamüre; na ürütü wa betha ya güthondeka metha cia betha; **17** na ürütü wa thahabu therie ya güthondeka hüüma, na mbaküri cia küminjaminjiria, na nyüngü, ürütü wa thahabu ya güthondeka o thaani ya thahabu; na ürütü wa betha ya güthondeka o thaani ya betha; **18** na ürütü wa thahabu therie ya güthondeka kigongona gía gücinirwo übumba. O na ningi akimünengera mücoro wa ngaari ya ita, üguo nĩ kuuga ya makerubi ma thahabu maria maatabürükitie mathaga makahumbira ithandükü ría kirikaniro kia Jehova. **19** Daudi akiuga atiri, “Maündü maya mothe ndimandikite üría ndatongoririo nĩ guoko kwa Jehova küri igürü riakwa, na akihe ümenyo wa maündü mothe ma mücoro üyü.” **20** Ningi Daudi akiria müriü Solomoni atiri, “Gía na hinya na wiyümiririe, na ürute wira ücio. Ndügetigire na ndügakue ngoro, tondü Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, arĩ hamwe nawe. Ndagagütiganiria kana agütirike nginya riria wira wothe üría ükaarutwo nĩ ündü wa ütungata wa hekarü ya Jehova ügaathira. **21** Ikundi cia athinjiri-Ngai na Alawii, niciihaaririe nĩ ündü wa wira wothe wa hekarü ya Ngai, na mündü o wothe ürĩ na wendo na nioi wira wa übundi o wothe niagagüetheitha wira-ini üyü. Anene na andü othe nimarathiakigira wathani waku wothe.”

29 Ningi Müthamaki Daudi akiria küngano kiu giothe atiri: “Müriü wakwa Solomoni, üría Ngai athuurite, nĩ mwithi na ndari na ümenyo wa küigana. Wira üyü nĩ münene, tondü nyumba ino ihaana ta ya üthamaki ti ya mündü no nĩ ya Jehova Ngai. **2** Nijigithitie indo na ühoti wakwa wothe nĩ ündü wa hekarü ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu nĩ ündü wa güthondeka indo cia thahabu, na betha nĩ ündü wa güthondeka indo cia betha, na gicango nĩ ündü wa güthondeka indo cia gicango, na kigera nĩ ündü wa güthondeka indo cia kigera, na mbaü nĩ ündü wa güthondeka indo cia mbaü, o na tühiga türía twitagwo onigithi türía tütheecagirirwo indo-ini, na tühiga türía tühenagia twa kügemia nyumba, na tühiga twa rangi wa mithemba miingĩ, na tühiga twa goro twa mithemba miingĩ, na mahiga na nyaigĩ ma mithemba üría mwega, indo icio ciothe ngaigithia iri nyingĩ müno. **3** Makiria ma üguo, harĩ kwirutira gwakwa igürü ría hekarü ya Ngai wakwa ningüheana kigina giakwa mwene gía thahabu na betha nĩ ündü wa hekarü ya Ngai wakwa, na icio ngüciheana nyongerere kiria kingi njigithitie nĩ ündü wa hekarü ino theru: **4** nguheana taranda ngiri ithatü cia thahabu, o thahabu íría ya Ofiri, na taranda ngiri müganja cia betha íría therie nĩ ündü wa kügemia thingo cia nyumba, **5** o na nĩ ündü wa wira wa thahabu na indo cia wira wa betha üría wothe ükaarutwo nĩ mabundi. Na riri, nütü ükwiamürü Jehova ümüthi na kwiyendera?” **6** Hindĩ iyo atongoria a nyumba, na anene a mihiriga ya Israeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi cia igana igana na anene aria maarügamagirira wira wa müthamaki makitheana indo na kwiyendera. **7** Nĩ ündü wa wira wa hekarü ya Ngai nimaheanire taranda ngiri ithano, na dariki ngiri ikümi cia thahabu, na taranda ngiri ikümi cia betha, na taranda ngiri ikümi na inyanya cia gicango, na taranda ngiri igana rimwe cia kigera. **8** Mündü o wothe warĩ na tühiga twa goro niatüheanire thiiini wa kigina kia hekarü ya Jehova kiria kiamenyagirirwo nĩ Jehieli üría Mügerishoni. **9** Andü nimakenirio nĩ üría atongoria

ao maamüküre ühoro ücio na kwiyendera, tondü nimarufüre Jehova indo na ngoro yao yothe mateküringiririo. Müthamaki Daudi o nake nianenire müno. **10** Daudi niagooocire Jehova arĩ mbere ya küngano kiu giothe, akiuga atiri, “Ürogoocwo wee, o Wee Jehova, Ngai wa ithe witü Israeli, kuuma tene nginya tene. **11** Wee Jehova-ri, ünene, na hinya, na riiri, na wathani, na ükengi nĩ ciaku, nigükorwo kindü o giothe kirĩ igürü na thĩ nĩ giaku. Wee Jehova, üthamaki nĩ waku; nüütüügiritio, ükanenehio gükira indo ciothe. **12** Utonga na gitio ciumaga küri we; Wee nĩwe wathaga indo ciothe. Hinya na ühoti wa gütüügiria o na kühe andü othe hinya iri moko-ini maku. **13** Na riri, Ngai witü, nüütüügücookeria ngaatho, na tükagoooca ritwa riaku riri riiri. **14** “No nii ngiri ü, nao andü akwa-ri, makiri a, atĩ no tühote küheana na ütaana ta üyü? Indo ciothe ciumaga küri we, na kiria twakühe no kiria kiumite moko-ini maku. **15** Ithuĩ türĩ ageni na agendi maitho-ini maku, o ta üría maithe maitü ma tene othe maatarĩ. Matukü maitü gükü thĩ matariü o ta kíruru, na gütiri mwihoko wa gütüura. **16** Wee Jehova Ngai witü, üingĩ wa indo ici twaruta cia gügwakira hekarü nĩ ündü wa Rütwa riaku ltheru ciumite guoko-ini gwaku, na ciothe no ciaku. **17** Nii ninjüü atĩ Wee Ngai wakwa nüütüüragia ngoro, na nükenagio nĩ ürüngirirwo na ngoro. Indo icio ciothe ndicheanite na kwiyendera na wihokeku. Na riu ndi na gikeno nĩ ündü wa kwionera üría andü aya aku marĩ haha makürütüre indo na wendo. **18** Wee Jehova, Ngai wa maithe maitü lburahimu, na Isaaka na Israeli, tüüría wendo üyü ürĩ ngoro-ini cia andü aku nginya tene na ütume matüere magwathikagira. **19** Na ühotithie müriü wakwa Solomoni kwirutira na ngoro yake yothe, kümenyagirira maathani maku, na maündü maria wee wendaga o na kiria giaku kia watho wa kümürirwo, na ekage maündü mothe niguo aake mwako wa nyumba ino ihaana ta nyumba ya üthamaki, íría nii njigithiire indo ciao.” **20** Ningi Daudi akiria küngano giothe atiri, “Gooai Jehova Ngai wanyu.” Nĩ ündü ücio andü othe makigoooca Jehova Ngai wa maithe mao; makinamirira, na makigüithia thĩ mbere ya Jehova na mbere ya müthamaki. **21** Müthenya üyü üngi makirutira Jehova magongona na makimürütira maruta ma njino, ta üü: ndegwa ngiri imwe, na ndürüme ngiri imwe na tütürüme ngiri imwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia künyuuo na magongona mangi maingĩ nĩ ündü wa andü a Israeli othe. **22** Makiria na makinyua marĩ na gikeno kinene müthenya ücio marĩ hau mbere ya Jehova. Ningi makiamükira Solomoni müru wa Daudi arĩ müthamaki hindĩ ya keerĩ, na makimütiriria maguta mbere ya Jehova atuike wa kümathamakira, nake Zadoku atuike müthinjiri-Ngai. **23** Nĩ ündü ücio Solomoni agüikarira gitĩ gía üthamaki kia Jehova, na agituka müthamaki ithenya ría ithe Daudi. Nake akigaaacia na agithikirwo Israeli guothe. **24** Anene othe, na andü aria maarĩ njamba, hamwe na ariü a Müthamaki Daudi othe magitikiria Müthamaki Solomoni amaathage. **25** Jehova agitüügiria Solomoni müno maitho-ini ma andü a Israeli othe, na akimühe üthamaki ürĩ na riiri ütaahetwo müthamaki üngi wa Israeli mbere iyo. **26** Daudi müru wa Jesii aari müthamaki wa Israeli guothe. **27** Aathamaküre Israeli miaka mirongo ina, miaka müganja yayo agithamaka arĩ Hebroni, nayo miaka mirongo itatü na itatü agithamaka arĩ Jerusalem. **28** Aakuire arĩ mükürü müno, arikitie gükenera gütüura gwake matukü maingĩ, na arĩ mütungu, na agatüo. Müriü Solomoni niwe wathamakire ithenya riake. **29** Naho ha maündü maria makonii wathani wa Müthamaki Daudi kuuma kiambiriria nginya müthia, nimandikitwo thiiini wa

maandiko ma Samuēli ūrĩa warĩ muoni-maũndũ, na maandiko-inĩ ma Nathani ūrĩa mūnabii na maandiko-inĩ ma Gadi ūrĩa muoni-maũndũ, **30** hamwe na maũndũ mothe marĩa maakonĩ ūthamaki wake na ūhoti ūrĩa aarĩ nāguo, na ūrĩa maũndũ marĩa maamũthiūrũkĩirie maatarĩ na ma Isiraeli na mothamaki ma mabūrũri marĩa mangĩ mothe.

2 Maündũ

1 Solomoni, mürũ wa Daudi, ñehaandire akirũma wega ũthamaki-inĩ wake, nigũkorwo Jehova Ngai wake aari hamwe nake na akimũneneha mũno makiria. **2** Nake Solomoni akĩarĩria andũ a Isiraeli othe: akĩarĩria anene a mbütũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbütũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. **3** Nake Solomoni na kiũngano kũu gĩothe makĩambata kũndũ kũria gũtũũgũrũ kũu Gibeoni, nigũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĩkuo yarĩ, irĩa Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. **4** Na rĩrĩ, Daudi ñĩambatĩtie ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriatu-Hearimu akariĩga harĩa aarĩthondekeire, tondũ ñĩarĩmbĩire hema kũu Jerusalemu. **5** No kigongona gĩa gĩcango kirĩa giathondeketwo ñĩ Bezaleli mürũ wa Uri, mürũ wa Huru, kiari Gibeoni mbere ya hema irĩa nyamũre ya Jehova; ñĩ undũ ũcio Solomoni na kiũngano kũu magĩthĩĩ hau gũtũũria ũhoru kuuma kũrĩ Jehova. **6** Solomoni akiambata kigongona-inĩ kũu gĩa gĩcango o hau mbere ya Jehova thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri imwe ma njino. **7** Ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akiumĩrĩra Solomoni, akimwĩra atĩrĩ, “Hooya kirĩa gĩothe ũkwenda ngũhe.” **8** Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Ñiwekĩire baba Daudi maĩndũ manene ma ũtugi na ñĩũndũite mũthamaki ithenya rĩake. **9** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũria werĩire baba Daudi ũhĩnge, nigũkorwo ñĩũndũite mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. **10** He ũũgĩ na ũmenyo, nigũo ndongoragie andũ aya, ñĩ undũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gwatha andũ aya aku aingĩ ũũ?” **11** Ngai akĩĩra Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ undũ ũyũ nigũo wendi wa ngoro yaku na ndũnahooya ũtonga, kana kũgia indo nyingĩ o na kana gĩtĩo, kana gĩkuũ gĩa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahooya ũtũũre muoyo matukũ maingĩ, no wahooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwathaga andũ akwa arĩa ngũtũũite mũthamaki wao-rĩ, **12** ñĩ undũ ũcio nĩũkũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na ningĩ nĩngĩkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩo, irĩa itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere iyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagĩa nacio thuuha waku.” **13** Ningĩ Solomoni agĩthĩĩ Jerusalemu oimĩte handũ harĩa hatũũgũrũ kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli. **14** Solomoni ñĩacookanĩrĩire ngaari cia ita na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ita 1,400 na mbarathi 12,000 irĩa aigĩte matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga irĩa ingĩ hakuĩ nake kũu Jerusalemu. **15** Mũthamaki ñĩatũmire betha na thahabu cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ irĩa irĩ magũrũ-inĩ ma irĩma. **16** Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũruga kuuma Kilikia. **17** Maagũruga ngaari imwe ya ita kuuma Misiri cekeri 600 cia betha, nayo mbarathi imwe ikoima cekeri 150. Ningĩ ñĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2 Solomoni ñĩathanire gwakwo hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova, o na kwĩyakĩra nyũmba yake ya ũthamaki. **2** Ñĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mirigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga irĩma-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmararaga. **3** Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Ndehithĩria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũria wekĩire baba Daudi rĩrĩa wamũrehithĩrie mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũikaraga. **4** Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuĩ gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre itũike

yake ya gũcinagĩra ũbumba ũria ũtararikaga wega mbere yake, o na ya kũigagwo migate irĩa mĩamũre mahinda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciinĩ, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathĩ irĩa nyamũre cia Jehova Ngai witũ. ũyũ ñĩ watho mwandĩke wa Isiraeli wa gũtũũra nginya tene. **5** “Hekarũ irĩa ngwaka ñĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ ñĩ mũnene gũkĩra ngai irĩa ingĩ ciothe. **6** No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũria igũrũ mũno, ndangũiganĩra kuo? Nĩ ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tĩga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake? **7** “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĩcango o na igera na rangi wa ndathi, na rangi mũtune ta gakarakũ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa arĩa oogĩ na wĩra, arĩa maahaarĩrio ñĩ baba Daudi. **8** “O na ningĩ ũndehithĩrie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ ñĩnjũũ andũ aku ñĩ oogĩ na ũhoru wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutithanagĩa wĩra na andũ aku **9** ñĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ irĩa ngwaka no nginya ikorwo irĩ nene na irĩ thaka mũno. **10** Ñĩngaaha ndungata ciaku irĩa ciatũũruga mbaũ kori 20,000 cia mũtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000 cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaiyũ.” **11** Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marũa agĩcookeria Solomoni ũhoru, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũria Jehova endete andũ ake-rĩ, ñĩagũtũite mũthamaki wao.” **12** Ningĩ Hiramũ agĩthĩĩ na mbere, akiuga atĩrĩ: “Jehova Ngai wa Isiraeli arogoocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Ñĩaheete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciirĩa na ũkũũrani wa maĩndũ, we ñĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki. **13** “Ñĩngũgũtũmĩra Huramu-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, **14** ũria nyina wake oimĩte Dani nake ithe akoima Turo. Ñĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigi cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigi cia rangi mũtune ta gakarakũ, na wa gatani irĩa njega. Ñĩarĩkĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, na no acore mĩcoro irĩa yothe angĩrwo acore. Ñĩakarutithania wĩra na mabundi maku na arĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi. **15** “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa ñĩagĩtũmire ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mĩtamaiyũ na ndibei irĩa eraniire, **16** na itũũ ñĩtũgũtema mĩgogo yothe irĩa ũbataire kuuma Lebanoni, na tũmĩkũrũkie tũmĩohanĩtie, igereirio irĩa-inĩ nginya Jopa. Nawe ũgĩcooke ũmĩoe ũmĩtware nginya Jerusalemu.” **17** Nake Solomoni agĩtara ageni othe arĩa maarĩ Isiraeli, thuuha wa itarana rĩrĩa ithe Daudi aataranĩte; na magĩkorwo maarĩ ageni 153,600. **18** Nake akĩgaya andũ 70,000 a matũũke akuu a mirigo, na andũ 80,000 a matũũke acũhĩa a mahiga irĩma-inĩ, hamwe na anyabara 3,600 a kũrũgamĩrĩra andũ makĩruta wĩra.

3 Hĩndĩ iyo Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu Kirĩma-inĩ kĩa Moria, harĩa Jehova oimĩrĩre ithe Daudi. Hau ñĩho kihũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũria Mũjebusi, handũ harĩa Daudi aaheanĩte hekarũ igaaowo. **2** Aambĩrĩrie gwaka mũthenya wa irĩa wa mweri wa keerĩ, mwaka wa ĩna wa ũthamaki wake. **3** Mũthingĩ ũria Solomoni eenjire ñĩ undũ wa gwaka hekarũ ya Ngai warĩ mĩkono mĩrongo itandatũ kũraha na mĩkono mĩrongo irĩ kwarama, gũgĩtũmĩrwo mĩkono ya gĩthimo gĩa tene. **4** Nakĩo gĩthaku kirĩa kiari hau mbere

ya hekarū kiarī kīa mīkono mīrongo ūrī kūrāiha, gīkīranīthie warīi wa nyūmba ūyo, na mīkono mīrongo ūrī kūrāiha na igūrū. Mwena wa thīinī wakīo akīūgemia na thahabu ūrīa therie. **5** Akīhūūrīra nyūmba ūrīa nene mbaū cia mīthengera na agīcīhumbīra na thahabu ūrīa njega mūno, na akīmīgemia na mīcoro ya mīkīndū na mīcoro ya irengeeri. **6** Aagemirie hekarū na tūhiga twa gorō. Nayo thahabu ūrīa aahūthīre yarī thahabu ya Paravaimu. **7** Nacio mbaū cia mīratho, na buremu cia mīrango, na thingo, na mīrango ya hekarū, agīcīgemia na thahabu, na agīkururīthia mīhiano ya makerubi thingo-inī. **8** Ningī Solomoni agīka Handū-harīa-Hatheru-Mūno, ūrāihu waho waringaine na warīi wa hekarū, mīkono mīrongo ūrī kūrāiha na mīkono mīrongo ūrī kwarama. Akīgemia thīinī waho na taranda 600 cia thahabu ūrīa njega mūno. **9** Ūrītū wa mīcumarī ya thahabu warī wa cekerī mīrongo itano. Ningī agīcooka akīgemia mīena ya na igūrū ya hau Hatheru-Mūno na thahabu. **10** Thīinī wa Handū-harīa-Hatheru-Mūno niakururīthie makerubi meerī na akīmagemia na thahabu. **11** Ūrāihu wa mathagu ma makerubi wothe warī mīkono mīrongo ūrī. Ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa mbere rīarī rīa mīkono itano kūrāiha na rīkahutia rūthingo rwa hekarū, narīo ithagu rū rīngī o narīo rīarī rīa mīkono itano kūrāiha na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rū rīngī. **12** O narīo ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa keerī rīarī na ūrāihu wa mīkono itano na rīkahutia rūthingo rūu rūngī rwa hekarū, na ithagu rū rīngī rīarīo o narīo rīarī na ūrāihu wa mīkono itano na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rīa mbere. **13** Mathagu ma makerubi maya maarī na ūrāihu wa mīkono mīrongo ūrī. Maicūhīthio marūgemite na magūrū, na mang'etheire nyūmba nene. **14** Solomoni niathondekire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigī cia rangī wa bururu, na cia rangī wa ndathi na cia rangī mūtune ta gakarakū na gīa gatani ūrīa njega, na mīhiano ya makerubi nīyatumūrīrwo gītambaya-inī kīu. **15** Mwena wa mbere wa hekarū agīka itugī igūrī, na cīerī cīarī na ūrāihu wa mīkono mīrongo itatū na itano; o gītugī kīarī na kīongo igūrū rīakīo kīa mūīgana wa mīkono itano. **16** Niathondekire irengeeri igathīkanīthio, na agīcīgīrīra igūrū rīa itugī icio. Ningī niathondekire mīhiano igana rīmwe ya matunda ma makomamanga na akīmīnyīthīthania na irengeeri icio ciagathīkanīthio. **17** Aakire itugī icio mwena wa mbere wa hekarū, kīmwe mwena wa gūthini, na kīrīa kīngī mwena wa gathīgathini. Kīa mwena wa gūthini agīgīta Jakīni, na kīa mwena wa gathīgathini agīgīta Boazu.

4 Ningī Solomoni agīakīthia kīgongona gīa gīcango kīa ūrāihu wa mīkono mīrongo ūrī, na warīi wa mīkono mīrongo ūrī, na mīkono ikūmī kūrāiha na igūrū. **2** Agīcooka agīka itangi inene mūno rīrīa rīetagwo Karia rīa kīgera gītwekie, na rīarī rīa gīthīūrūrī, na rīarī rīa mīkono ikūmī kuuma mwena ūmwe wa mūromo ngīnya ūrīa ūngī, na mīkono itano kūrāiha na igūrū. Rīathimwo gīthīūrūrī kīarīo rīathīūrūrūkīrīo nī rūrīgī rwa mīkono mīrongo itatū. **3** Mūhuro wa mūthia warīo, nīrīathīūrūrūkīrīo na magemio mahaanaine na ndegwa, o mīkono ūmwe ndegwa ikūmī. Ndegwa icio ciaigītuo mīhari ūrī itwekanīrīo na Karia kau ikanyiitana. **4** Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmī na igūrī: ithatū cīacīo cīarorete mwena wa gathīgathini, na ithatū ikarora mwena wa ithūro, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, ithatū ikarora irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacīo, nacio cīga cia na thūutha cia ndegwa icio nīcīo cīarorete na kūu thīinī. **5** Ūtungu wa Karia kau waiganaine na rūhī kwarama, naruo rūrīrīho rwako rwatarīi ta rūrīrīho rwa gīkombe, kana ta

gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagira maai mbathi 3,000. **6** Ningī agīthondeka irāi ikūmī cia gūthambīra, na akīga ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathīgathini. Indo iria cīahūthagīrwo nī ūndū wa magongona ma njino cīathambagīrīo thīinī wacio, no Karia kau geethambagīrwo nī athīnjīrī-Ngai. **7** Niathondekire mītī ikūmī ya kūigīrīrwo matawa ya thahabu, o ta ūrīa mīthondekere wamo watūitwo, na akīmīga hekarū thīinī, itano akīmīga mwena wa gūthini na itano mwena wa gathīgathini. **8** Agīcooka agīthondeka metha ikūmī, agīcīga thīinī wa hekarū, ithano mwena wa gūthini na itano mwena wa gathīgathini, agīcooka agīthondeka mbakūrī 100 cia thahabu cia kūmīnjamīnjīria maai. **9** Niathondekire rīa ya athīnjīrī-Ngai, na rīa ūrīa nene na mīrango yayo, nayo mīrango akīmīgemia na gīcango. **10** Akīga Karia kau mwena wa gūthini, koine-inī ya irathīro ya mwena wayo. **11** O na niathondekire nyūngū na icakūrī na mbakūrī cia kūmīnjamīnja maai. Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothe ūrīa aahetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīinī wa Hekarū ya Ngai, naguo nī: **12** itugī iria igūrī, na cīongo igūrī iria cīahaanaga ta mbakūrī irī igūrū wa itugī icio; na irengeeri iria igūrī ciagathīkanīthio ta mīnyororo iria ciagemetie cīongo icio cīarī igūrū wa itugī; **13** na makomamanga marīa 400 ma irengeeri iria igūrī ciagathīkanīthio ta mīnyororo (yarī mīhari ūrī ya makomamanga o harī kīrengēeri kīmwe, ikagemia cīongo icio cīahanaga ta mbakūrī iria cīarī igūrū wa itugī icio); **14** makaari na irāi cīamo; **15** Karia na mīhiano ya ndegwa iria ikūmī na igūrī rungu rwako; **16** nyūngū, na icakūrī, na hūma cia nyama, na indo cīothe iria cīakonainie nacio. Indo icio cīothe Huramu-Abi aathondekire Mūthamaki Solomoni cia hekarū ya Jehova, cīarī cia gīcango gīkumuthe gīkahenia. **17** Nake mūthamaki aatwekīthagīria indo icio kūrīa gwathondekagīrwo indo cia rūtumba kūu werū-inī wa Jerodani gatagatī ga Sukothu na Zarethani. **18** Indo icio cīothe cīathondekīthīrio nī Solomoni cīarī nyingī mūno, ūū atī ūrītū wa gīcango ndwamenyekire ūrīa waiganaga. **19** Ningī Solomoni niathondekīthīrie indo cīothe iria cīarī thīinī wa hekarū ya Ngai: aathondekire kīgongona gīa thahabu; na metha cia mīgate ūrīa yaigagwo mbere ya Jehova; **20** na mītī ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marī mbere ya harīa haamūre o ta ūrīa gwathanītuo; **21** na wīra wa magemio wa mahūa ma thahabu, na matawa na mīhato (iria cīathondeketwo na thahabu theri); **22** magathī ma kūrēnga ndaambī, ma thahabu therie, na mbakūrī cia kūmīnjamīnjīria, na thāni na ngō cia mwaki; na mīrango ya thahabu ya hekarū: na mīrango ya thīinī ya gūthī Handū-harīa-Hatheru-Mūno, na mīrango ya nyūmba ūrīa nene ya Hekarū.

5 Rīrīa wīra wothe ūrīa Solomoni aarutagīra hekarū ya Jehova warīkire-rī, akīrehe indo iria cīamūrītuo nī ithe Daudi, nacio nī betha na thahabu na indo cia thīinī, agīcīga harīa haigagwo mīthīthū ya hekarū ya Ngai. **2** Ningī Solomoni agīta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mīhīrīga, na anene a nyūmba cia andū a Isiraeli, mōke Jerusalemu nīguo maambatie ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova kuuma Zayuni, Itūura rīrīa Inene rīa Daudi. **3** Nao andū othe a Isiraeli magīūka hamwe kūrī mūthamaki hīndī ya gīathī, mwerī-inī wa mūgwanja. **4** Rīrīa athuuri othe a Isiraeli maakīnyire, Alawīi makīoya ithandūkū rīu, **5** nao makīambatia ithandūkū, hamwe na Hema-ya-Gūtūnganwo, na indo cīothe iria nyamūre cīarī thīinī wayo. Nao athīnjīrī-Ngai, arīa maarī Alawīi, magīcīambatia; **6** nake Mūthamaki Solomoni na kīungano gīothe kīa Isiraeli kīrīa

giacemanitite harĩ we marĩ mbere ya ithandũkũ rĩu, makĩruta magongona ma ng'ondũ na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandikirwo mũigana wacio kana itarĩke. **7** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ rĩu rĩa kirĩkanĩro kĩa Jehova handũ harĩo harĩa haamũre thĩĩnĩ wa hekarũ, ũguo nĩ ta kuuga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩnga rungu rwa mathagu ma makerubi. **8** Makerubi macio maatambũrũkĩte mathagu mamũ igũrũ rĩa harĩa haigĩtwo ithandũkũ rĩu, makahumbĩra ithandũkũ o hamwe na mĩtĩ yarĩo ya kũrĩkuua. **9** Mĩtĩ iyo yarĩ miraihu mũno ũũ atĩ mĩthia yayo, yumĩte ithandũkũ-inĩ, nĩngĩonekanire nĩ mũndũ arĩ hau mbere ya harĩa haamũre, no ndionekega nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na irĩ o ho ngĩnya ũmũthĩ. **10** Thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu gũtiarĩ na kindũ kĩngĩ tĩga o ihengere irĩa igĩrĩ Musa aagĩte ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kũrĩa Jehova aarĩkanĩre kirĩkanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma Misiri. **11** Ningĩ athĩnjĩri-Ngai makĩheha makĩuma Handũ-harĩa-Hatheru. Athĩnjĩri-Ngai othe arĩa maarĩ hau nĩmetheretie matekũrũmbũya ikundi ciao. **12** Nao Alawii othe arĩa maarĩ aini, nĩo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na arĩũ ao na andũ ao, makĩrũgama mwena wa irathĩro wa kĩgongona, mehumbĩte gatani irĩa njega, marĩ na thaani irĩa ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto, na cia kĩnũbi. Moimĩtwo thũthua nĩ athĩnjĩri-Ngai 120 makĩhuhaga tũrumbeta. **13** Ahuhi tũrumbeta na aini makĩamũkĩria na mũgambo ũmwe magĩcookeria Jehova ngaatho na makĩmũgooca. Marĩ na tũrumbeta, na thaani irĩa ihũũrithanagio ikagamba na indo irĩa ingĩ cia ũini, makĩanĩria makĩgooca Jehova na makĩina makiugaga atĩrĩ: "Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga ngĩnya tene." Hĩndĩ iyo hekarũ ya Jehova ikũiyũra itu, **14** nao athĩnjĩri-Ngai matingiahotire kũruta wĩra wao nĩ ũndũ wa itu rĩu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũire hekarũ iyo ya Ngai.

6 Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, "Jehova oigĩte atĩ arĩkaraga thĩĩnĩ wa itu rĩrĩa itumanu. **2** No rĩrĩ, nĩngwakĩre hekarũ kĩforerwa, handũ haku ha gũtũũra ngĩnya tene." **3** O hĩndĩ iyo, kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli kĩrũgamĩte hau, mũthamaki agĩkĩhũgũkĩra na agĩkĩrathima. **4** Ningĩ akiuga atĩrĩ: "Jehova arogoooco, o we Ngai wa Isiraeli, ũria ũhingĩtie na moko make ũria erĩre baba Daudi na kana gake mwene. Nĩgũkorwo oigĩte atĩrĩ, **5** 'Kuuma mũthenya ũria ndaurĩte andũ akwa Misiri, ndĩrĩ ndathuura itũũra inene mũhĩrĩga-inĩ o na ũmwe wa Isiraeli atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩakwa kuo, o na kana ngaathuura mũndũ o na ũrĩkũ ũtũke wa gũtongoria andũ akwa a Isiraeli. **6** No rĩrĩ, nĩthuurĩte Jerusalemũ nĩguo Rĩtwa rĩakwa rĩikarage kuo, na nĩ thuurĩte Daudi athamakĩre andũ akwa a Isiraeli.' **7** "Baba Daudi niatũite na ngoro yake gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **8** No Jehova eerire baba Daudi atĩrĩ, 'Tondũ nĩwaatũite na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ gwiciĩria ũguo ngoro-inĩ yaku. **9** No rĩrĩ, wee tiwe ũgwaka hekarũ iyo, no nĩ mũrũgũ ũria uumĩte mũthĩmo waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũkaanjakĩra hekarũ itanĩtio na Rĩtwa rĩakwa.' **10** "Jehova niatũĩrtie kirĩkanĩro kĩrĩa eeranĩre. Nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na rĩu nĩnjakarĩre gĩtĩ gĩa ũthamaki gĩa Isiraeli, o ta ũria Jehova eeranĩre, na nĩnjakĩte hekarũ rĩa itanĩtio na Rĩtwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **11** Hau niho njigĩte ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro rĩrĩa rĩgĩtwo kirĩkanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩre na andũ a Isiraeli." **12** Ningĩ Solomoni akĩrũgama mbere ya kĩgongona kĩa Jehova o hau mbere ya kĩũngano gĩothe gĩa Isiraeli, agĩtambũrũkia

moko make. **13** Na rĩrĩ, Solomoni niathondekete rũtara rwa gĩcango rwa mikono itano kũraiha, na mikono itano kwarama, na mikono itatũ kũraiha na igũrũ, na akĩrũnga gatagatĩ ka nja iyo. Akĩrũgama rũtara-inĩ igũrũ na agĩtura maru mbere ya kĩũngano kũ gĩothe gĩa Isiraeli na akĩambararia moko make na igũrũ. **14** Nake akiuga atĩrĩ: "Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gũtĩrĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe, kũu igũrũ kana gũkũ thĩ, o Wee ũhingagia kirĩkanĩro gĩaku kĩa wendo harĩ ndungata ciaku irĩa irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciao ciothe. **15** Wee nĩũhingĩrie baba Daudi, ndungata yaku, kirĩkanĩro gĩaku; ũndũ ũria weranĩre na kana gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũria kũhaana ũmũthĩ. **16** "Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingĩria ndungata yaku baba, Daudi, ciiranĩro irĩa wamwĩrĩre rĩrĩa woigire atĩrĩ, 'Ndũkaaga mũndũ wa gũkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene gĩa Isiraeli arĩ mbere yakwa, angĩkorwo arĩu aku nĩmarĩthiagia na mũthĩire yagĩrĩre mbere yakwa kũringana na watho wakwa o ta ũria wee ũtũire ũthiagia.' **17** Na rĩrĩ, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiugo gĩaku kĩa werĩre ndungata yaku Daudi kihingĩ. **18** "No kũhoteke Ngai agĩtũũranie na andũ gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũrĩa igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩganĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, ndĩkĩrĩ nini makĩria? **19** No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, igĩthaihana ĩgũĩrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩrĩa ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku. **20** Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno mũthenya na ũtũkũ, o handũ haha wee woigire atĩ nĩgũtatũma Rĩtwa rĩaku rikoragwo ho. ũroigua ihooya rĩrĩa ndungata yaku rĩhooyaga ĩrorete handũ haha. **21** Igua gũthaihana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩrĩa mekũhooya marorete handũ haha. ũgũe ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩkarũ gĩaku; na watũigua-rĩ, ũgatũreke. **22** "Rĩrĩa mũndũ angĩhĩrĩria mũndũ wa itũũra rĩake na gũtũike no ngĩnya ehĩte, nake oke ehĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku kĩa hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **23** hĩndĩ iyo ũkaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na ũtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ũtũme ũria ũhĩtĩrie ũria ũngĩ acookererwo nĩ mahĩtia make marĩa ekite. Nake ũria ũtehĩtie ũmũtue ndehĩtie na ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia. **24** "Rĩrĩa andũ aku a Isiraeli maahootwo nĩ thũ tondũ nĩmakũhĩtĩrie nao magũcookerere na moimbũre rĩtwa rĩaku, mahooe magĩgũthaihaga marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **25** hĩndĩ iyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekerer andũ aku a Isiraeli mehĩa mao na ũmacookie bũrũri ũria wamaheire hamwe na maithe mao. **26** "Rĩrĩa igũrũ rĩkaahingwo, na mbura yaage kuura tondũ wa ũria andũ aku makũhĩtĩrie, mangĩkaahoya marorete handũ haha, na moimbũre rĩtwa rĩaku na magarũrũke matigane na mehĩa mao tondũ nĩmũmanyarĩtie-rĩ, **27** hĩndĩ iyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekerer ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehĩa mao. Marute mũtũũrĩre ũria mwagĩrĩru, na ũmoĩrĩre mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtũike igai rĩa. **28** "Kũngĩkaagĩ ng'aragu kana mũthĩro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ĩhĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngĩgĩ kana ngũnga, kana thũ imarĩgĩcĩrie itũũra-inĩ rĩmwe rĩa, na mwanangiko o na ũrĩkũ kana mũrĩmũ ũngĩgooka-rĩ, **29** na rĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli, angĩkaahoya kana athaihanie, nĩ ũndũ wa mũndũ kũmenya mĩnyamaro rĩa arĩ nayo, o na ruo, na atambũrũkie moko make amerekeirie hekarũ-inĩ ĩno, **30** hĩndĩ iyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩkarũ-inĩ gĩaku, ũmarekere na ũtũire o mũndũ itua kũringana na ũria wothe ekite, tondũ we nĩũ ngoro yake nĩgũkorwo nowe wĩkĩ ũũĩ ngoro cia andũ, **31** nĩgeetha matũũre magwĩtĩgĩrĩte, na mathiagie na mũthĩire yaku rĩrĩa rĩothe marĩtũũraga bũrũri-

inĩ ũyũ waheire maithe maitũ. **32** “Ha ũhoro wa mündũ wa kũngĩ ũria ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimite bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa ngumo ya rĩitwa rĩaku inene na ũhoro wa ciiko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩrĩa agooka ahooc erekeire hekarũ ĩno, **33** hĩndĩ ĩyo ũkaamũigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, na mündũ ũcio wa kũngĩ ũkaamũhingĩria o ũria agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩitwa rĩaku na magwĩtigĩre, o ta ũria andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte, ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku. **34** “Rĩrĩa andũ aku maathĩ mbaara-inĩ kũria na thũ ciao o kũria ũngĩmatũma, nao makũhooc merekeire itũura rĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku, **35** hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya mao na gũthaitana kwao ũrĩ kũu igũrũ, na ũmatĩrĩrĩre ũhoro-inĩ ũcio wao. **36** “Rĩrĩa makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mündũ ũtehangia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gũkũhĩ; **37** nao mangũcwookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ũria maatahĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩrwo, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhitie, na nĩtwĩkĩte mahĩtia na tũgeka maũndũ ma waganu’; **38** no mangũcwookerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ũria maatahĩrwo, na mahoooc merekeire bũrũri ũria waheire maithe maithe, na merekeire itũura rĩrĩa inene rĩrĩa ũthuurĩte na merekeire hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩaku; **39** hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ gĩikaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rĩao na mathaitana mao na ũmatĩrĩrĩre ũhoro-inĩ ũcio wao. Na ũkaarekera andũ aku, o acio makwĩhĩrie. **40** “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maithe maku, o namo matũ maku mathikĩrĩre mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha. **41** “Rĩu gũĩkĩre, Wee Jehova Ngai, na ũũke handũ haku ha kũhurũka, **42** Wee Jehova Ngai, ndũgatiganĩre ũria waku mũitĩrĩre maguta.

7 Na rĩrĩ, Solomoni aarikia kũhooya-rĩ, mwaki ũkũma igũrũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ũkũyũra hekarũ. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire gũtoonya hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. **3** Na rĩrĩa andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkũma na igũrũ, na riiri wa Jehova ũrĩ igũrũ rĩa hekarũ, magĩturia maru hau haarĩtwo mahiga, maturumithĩte motĩũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcokeria ihooya, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga nginya tene.” **4** Nĩngĩ mũthamaki na andũ othe makĩruta magongona marĩ mbere ya Jehova. **5** Nake Mũthamaki Solomoni akĩruta igongona rĩa ng’ombe 22,000 na rĩa ng’ondũ na mbũri 120,000. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ othe makĩamũra hekarũ ya Ngai. **6** Athĩnjĩri-Ngai makĩhaarĩria kũruta wĩra wao, o nao Alawii makĩrũgama marĩ na indo cia Jehova cia ũini, iria Daudi aathondekete cia kũgocaga Jehova nacio, nĩ iria aahũthagĩra agĩcokia ngaatho, akoigaga atĩrĩ, “Wendo wake ũtũũraga nginya tene.” Athĩnjĩri-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao mang’ethanĩre na Alawii, nao andũ a Isiraeli othe nĩmarũgamĩte. **7** Nake Solomoni akĩamũra kũu gatagati ka nja, hau mbere ya hekarũ ya Jehova, na hau nĩho aarũtĩre magongona ma njino na maguta na magongona ma ũiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa aathondekete gĩtingĩahotire kũiganĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na ma maguta. **8** Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkũngũra gĩathĩ kũu mĩthenya mũgwanja, hamwe na andũ a Isiraeli othe, nakĩo kĩarĩ kũngano kĩnene mũno kĩa andũ moimite Lebo-Hamathu nginya o Karũũ-inĩ ka Misiri. **9** Mũthenya wa ĩnana makĩgĩa na kũngano nĩ ũndũ nĩmarĩkĩte

gũkũngũra Kwamũrwo gwa kĩgongona mĩthenya mũgwanja, na magĩkũngũra gĩathĩ mĩthenya ĩngĩ mũgwanja. **10** Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ wa mweri wa mũgwanja, Solomoni akĩra andũ mainũke, nao makĩũnũka maiyũrĩtwo nĩ gĩkeno, na ngoro ciao igacanjamũka nĩ ũndũ wa maũndũ mega marĩa Jehova eekĩre Daudi na Solomoni, na andũ ake a Isiraeli. **11** Rĩrĩa Solomoni aarĩkĩrie gwaka hekarũ ya Jehova na nyũmba ya ũthamaki, na aarikia gwika ũria wothe eeciĩrĩte gwika hekarũ-inĩ ya Jehova o na nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki-rĩ, **12** Jehova akĩmũmĩrĩra ũtũkũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnjĩguĩte ihooya rĩaku, na nĩthuurĩte handũ haha hatũike hekarũ yakwa ya kũrutagĩrwo magongona. **13** “Rĩrĩa ĩngĩhĩa igũrũ nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngĩgĩ cianange bũrũri kana ndũme mũthiro kũrĩ andũ akwa, **14** andũ acio akwa, o acio metanĩtio na rĩitwa rĩakwa, mangĩkenyĩhĩa na maahoooc, na marongorie ũthĩũ wakwa, na matigane na njĩra ciao cia waganu, hĩndĩ ĩyo nĩngamaigua ndĩ o igũrũ, na nĩngamarekera helia mao na honie bũrũri wao. **15** Na rĩrĩ, maithe makwa nĩmekũhingũka, namo matũ makwa maigue mahooya marĩa mahooerwo handũ haha. **16** Nĩthuurĩte na ngaamũra hekarũ ĩno nĩgeetha Rĩitwa rĩakwa rĩtũtũ kuo nginya tene. Maithe makwa na ngoro yakwa igĩtũũra kuo hĩndĩ ciothe. **17** “Na ha ũhoro waku, ũngĩthiiga na mĩthĩire rĩa yagĩrĩre o ta ũria thoguo Daudi aathĩiiga, na wĩkage maũndũ mothe marĩa ngwathĩte, na ũmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho makwa-rĩ, **18** nĩngahaanda gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, o ta ũria ndarĩkanĩire na thoguo Daudi rĩrĩa ndamwĩre atĩrĩ, ‘Wee ndũkaaga mündũ wa gũthamakira Isiraeli.’ **19** “No rĩrĩ, ũngĩkahutafĩra na ũtiganĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na maathani marĩa ngũheete, na ũthĩ gũtungatĩra ngai ĩngĩ na gũcihooya-rĩ, **20** hĩndĩ ĩyo nĩngamunya Isiraeli kuuma bũrũri wakwa, ũria ndĩmaheete, na ndiganĩre hekarũ ĩno nyamũrĩte ĩtanio na Rĩitwa rĩakwa. Ngaamĩtia o kĩndũ gĩa kuunagwo thimo na gĩa gũthekererwo nĩ andũ othe. **21** O na gũtũika hekarũ ĩno nĩguo ĩrĩ nene, arĩa othe makaahĩtũkagĩra ho nĩmakamaka na moige atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ na hekarũ ĩno ũndũ ta ũyũ?’ **22** Andũ nĩmagacookia moige, atĩrĩ, ‘Nĩ tondũ nĩmatiganĩre Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ũria wamarũtĩre bũrũri wa Misiri, na makĩhĩmbĩria ngai ĩngĩ, magĩcihooya na magĩcitungatĩra, nĩkĩo amarehĩthĩrie mwanangĩko ũyũ wothe.”

8 Thuutha wa miaka mĩrongo ĩrĩ, ihinda rĩrĩa Solomoni aahũthĩre gwaka hekarũ ya Jehova o na nyũmba yake ya ũthamaki-rĩ, **2** Solomoni nĩaakire rĩngĩ matũũra marĩa aaheetwo nĩ Hiram, na akĩmahe andũ a Isiraeli matũũre thĩĩnĩ wamo. **3** Solomoni agĩcoka agĩthĩ Hamathu-Zoba na akĩrĩtaha. **4** Nĩngĩ agĩcoka agĩka Tadimori kũu werũ-inĩ na matũũra manene mothe marĩa aakĩte kũu Hamathu ma kũigwo indo. **5** Nĩaakire Bethi-Horoni ya Mwena wa Igũrũ, na Bethi-Horoni ya Mwena wa Mũhuro rĩngĩ, marĩ matũũra manene mairige, marĩ na thingo, na ihingo, na mĩgĩko ya igeria, **6** o ũndũ ũmwe na Baalathu, na matũũra make mothe manene ma kũiga indo, na matũũra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agĩka kĩrĩa gĩothe eerĩrĩrie kũu Jerusalem, na Lebanoni, o na kũndũ gĩothe bũrũri-inĩ ũria aathanaga. **7** Andũ othe arĩa maatigaire kuuma kũrĩ Ahiiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajobusi (nao andũ acio matiarĩ Aisiraeli), **8** ũguo nĩ kuuga atĩ, njjaro ciao iria ciatigarĩte bũrũri-inĩ, iria andũ a Isiraeli mataanĩite, acio nĩo maandĩkĩthĩrio nĩ Solomoni matũũke ngombo ciake cia

kürutithio wira na hinya, na noguo gütüire nginya ümüthi. **9** No Solomoni ndaatuire andü a Israeli ngombo cia wira wake; acio nio maarĩ andü ake a kürüa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari icio. **10** O na ningĩ no-o maarĩ atongoria anene a Müthamaki Solomoni, maarĩ anene 250 a kürügamiřra andü acio. **11** Solomoni akıruta mwarĩ wa Firaüni kuuma Itüüra Inene řia Daudi, akimürehe nyumba ya üthamaki řia aamwakiire, tondü oigire atĩri, “Mütumia wakwa ndangitüüra nyumba ya Müthamaki Daudi, müthamaki wa Israeli, nigükorwo kündü kürüa ithandükü řia kirikanĩo kĩa Jehova řitoonyete nĩ gütheru.” **12** Igürü řia kigongona kĩa Jehova kĩa Solomoni aakite mbere ya güthaku, hau niho Solomoni arutiire Jehova maruta ma njino, **13** O ta üřia maabataranitie kürutwo o müthenya nĩ ündü wa maruta marĩa Musa aathanite ma Thabatü, na ma Türgugamo twa Mweri, na ma ciathi ithatü cia o mwaka, nicio Giathi kĩa Migate itari Mĩkire Ndawa ya Kũmbia, na Giathi gĩa Ciunia, na Giathi gĩa Ithünü. **14** Kürümanĩřra na wathani üřia watuĩtwo nĩ ithe Daudi, nĩamürire ikundi cia athĩnjĩri-Ngai nĩ ündü wa mawira mao, o na Alawii nĩguo matongoragie hĩndĩ ya kũgooca na ningĩ mateithagĩřrie athĩnjĩri-Ngai kũringana na mabataro ma o müthenya. Ningĩ nĩamürire ikundi cia arangĩri a ihingo marangagie ihingo mwanya mwanya, tondü üguo nĩguo Daudi, mündü wa Ngai, aathanite. **15** Nao matiatigire kürümĩřra watho üřia müthamaki aathite athĩnjĩri-Ngai kana Alawii ündü-inĩ o wothe hamwe na ümenyereri wa igĩna. **16** Wira wa Solomoni wothe nĩwahingirio kuuma müthenya üřia müthingĩ wa hekarĩ ya Jehova wakirwo nginya ikĩřika. Nĩ ündü ücio hekarü ya Jehova ikĩřikio gwakwo. **17** Ningĩ Solomoni agĩthĩ Ezioni-Geberi na Elathu hũgürüři-inĩ cia Edomu. **18** Nake Hiram akĩmütümĩra marikabu irügamiřirwo nĩ anene ake, andü ařia moo ühoru wa iria. Andü acio, hamwe na andü a Solomoni magĩtwarĩthia marikabu nginya Ofiri na magĩcooka makĩrehe taranda 450 cia thahabu, iria maatwarĩre Müthamaki Solomoni.

9 Rĩřia müthamaki-mündü-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni, agĩũka Jerusalemu kũmũgeria na ciũria nditũ. Agĩkinya ařĩ na mütongoro münene ma, wa ngamiřra ikuuĩte mahuti marĩa manungĩ wega, na thahabu nyingĩ mũno, na tũhiga twa goru, agĩthĩ harĩ Solomoni, akĩaria nake maĩndũ marĩa marĩa maarĩ meciĩria-inĩ make. **2** Nake Solomoni agĩcooka ciũria ciake ciothe; gütiřĩ ündü o na ümwe aaremirwo nĩkũmũtaarĩria. **3** Rĩřia müthamaki-mündü-wa-nja ücio wa Sheba onire üũgĩ wa Solomoni, o na nyũmba ya üthamaki řia aakite, **4** na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na üřia anene ake maikaraga metha-inĩ, na üřia ndungata iria ciatungataga ciehumbite, na üřia akuuĩ ikombe mehumbite nguo ndaaya, na maruta ma njino marĩa aarutağira hekarü-inĩ ya Jehova, agĩkĩgega mũno. **5** Akĩřra müthamaki atĩri, “Ühoru üřia ndaiguire ndĩ o bürüri-inĩ wakwa ükonĩ maĩndũ marĩa wikite o na üũgĩ waku nĩ ma ma. **6** No ndiefĩkirie üřia moigaga nginya řia ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-itherü, üřia ndeerirwo o na ti nuthu ya ünene wa üũgĩ waku; nĩkĩřite mũno makĩria ühoru üřia ndaiguite. **7** Kaĩ gükena nĩ andü aku-řĩ! Ningĩ gükena nĩ anene aku ařia marügagama mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga üũgĩ waku! **8** Jehova Ngai waku arogoocwo, üřia ükenetio niwe, na agagũkarĩria gĩti-inĩ gĩa ke kĩa ünene üřĩ müthamaki wa güthamaka nĩ ündü wa Jehova Ngai waku. Tondü wa üřia Ngai waku endete Israeli, na akeerĩřia kũmanyiřĩřia nginya tene-řĩ, niagũtuĩte

müthamaki ümathamakagire, nĩgeetha ütüüire kihooto na üthingu.” **9** Ningĩ akĩhe müthamaki taranda 120 cia thahabu, na mahuti marĩa manungĩ wega maingĩ mũno na tũhiga twa goru. Gütiakoretwo mahuti manungĩ wega ta macio müthamaki-mündü-wa-nja ücio wa Sheba aaheire Müthamaki Solomoni. **10** (Nao andü a Hiram na andü a Solomoni nĩmarehere thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mĩti ya mĩthandari na tũhiga twa goru. **11** Müthamaki aahũthĩřire mĩthandari iyo gwaka ngathĩ cia hekarü ya Jehova o na cia nyũmba ya üthamaki, na güthondekera aini inanda cia icio cionetwo Juda mbere iyo.) **12** Müthamaki Solomoni nĩaheire müthamaki-mündü-wa-nja wa Sheba kĩa gĩothe eerĩřire na kĩa řia eetiire; akimũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Müthamaki mündü-wa-nja ücio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka bürüri wake mwene. **13** Üřitü wa thahabu řia Solomoni aamũkagira o mwaka warĩ wa taranda 666, **14** itataranĩřio na igooti řia řiarehagwo nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a bürüri nĩmarehagira Solomoni thahabu na betha. **15** Müthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũire; o imwe yathondeketwo na üřitü wa beka 600 cia thahabu. **16** Ningĩ agĩthondeka ngo 300 cia thahabu hũire, o imwe yathondeketwo na thahabu ya üřitü wa beka 300. Müthamaki agĩciiga Nyũmba ya Üthamaki řia yetagwo Mütitü wa Lebanoni. **17** Ningĩ müthamaki agĩthondeka giti kĩnene kĩa üthamaki kigemetio mwena wa na thĩini na mĩguongo, na mwena wa na nja gĩkagemo na thahabu therie. **18** Giti kũ kĩa ünene kiari na ngathĩ ya makinya matandatü, na gaturwa ga thahabu ga gũkinyithia magürü kanyitiithanitio nakio. Mĩena-inĩ yeerĩ ya giti kũ yarĩ na handũ ha kũigĩřira moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũthi irügamite mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **19** Mĩhiano ikũmi na řiřĩ ya mĩrũthi yarügamitio ngathĩ-inĩ iyo ya makinya matandatü, narĩo o ikinya řia ngathĩ řiari na mĩhiano wa mĩrũthi o mwena. Gütiari giti kĩngĩ ta kũ gĩathondeketwo mbere iyo üthamaki-inĩ üngĩ o wothe. **20** Indo ciothe iria Müthamaki Solomoni aanyuagira ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya Üthamaki řia yetagwo Mütitü wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gütiari kĩndũ gĩathondeketwo na betha, nigükorwo betha yatugwo kĩndũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **21** Müthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria ciarügagamĩřirwo nĩ andü a Hiram. Ciacooka o riita řimwe thĩini wa miaka itatü, ikuuĩte thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ. **22** Müthamaki Solomoni aarĩ na ütonga na üũgĩ müingĩ gükĩra athamaki ařia angĩ othe a thĩ. **23** Athamaki othe a thĩ nĩmacaragia řia mangĩona Solomoni nĩguo maigue üũgĩ üřia Ngai eekĩřite ngoro-inĩ yake. **24** Andü ařia mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩamũreheğira iheo, nacio nĩ indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungĩ wega, na mbarathi na nyũmbũ. **25** Solomoni aarĩ na nyũmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciaigĩtwo matũüra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuĩ nake kũu Jerusalemu. **26** Nake niathaga athamaki othe kuuma Rũũ rwa Farati nginya bürüri wa Afilisti, o nginya mũhaka-inĩ wa bürüri wa Misiri. **27** Müthamaki niatũmire betha cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mĩtarakwa yarĩ mĩingĩ o ta mĩti ya mikũyũ řia ři magürü-inĩ ma irĩma. **28** Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma bürüri wa Misiri, na kuuma mabürüri marĩa mangĩ mothe. **29** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Solomoni, kuuma o kiambĩřĩria nginya kirĩkĩro-řĩ, githĩ matianĩkĩtwo

maandiko-ini ma Nathani uria munabii, na urathi-ini wa Ahija uria Mushiloni, na cioneki-ini cia Ido uria wonaga maundu makonii Jeroboamu muru wa Nebati? **30** Solomoni aathamakire Isiraeli riothe arī Jerusalemia miaka mirongo ina. **31** Agicooka akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo itũura inene rīa ithe Daudi. Nake mūriũ Rehoboamu agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

10 Rehoboamu niathiire Shekemu, nigukorwo andũ a Isiraeli othe nimathĩite kuo makamũte mũthamaki. **2** Rĩria Jeroboamu murũ wa Nebati aaguire ũhoro ũcio (tondũ aarĩ bũrũri wa Misiri, kũria oorĩre eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma kũu Misiri, akĩnũka. **3** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli riothe magĩthĩ kũrĩ Rehoboamu, makimwĩra atĩrĩ: **4** “Thoguo niatũgĩrĩre icooki iritũ, no rĩu tũhũthĩrie wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu iritũ rĩria atũgĩrĩre na nĩtũrĩgũtungatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩĩ mĩgaacooka kũrĩ nĩ thũthwa wa mĩthenya itatũ.” Nĩ undũ ũcio andũ acio magĩthĩ. **6** Thũthwa ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũrĩ athuuri arĩa maatungatagĩra ithe Solomoni rĩria aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara atĩa nĩguo njookerie andũ acio ũhoro?” **7** Nao makĩmũcokeria atĩrĩ, “Ũngĩtuika mũtaana kũrĩ andũ acio, na ũmakenie, na ũmacookerie na njĩra njagĩrĩru-rĩ, megũtũura maarĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũrĩa athuuri maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ aanake a riika riake arĩa maamũtungatagĩra. **9** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Inyũ mũngĩndaara atĩa? Andũ acio maranjĩra ũũ, ‘Tũhũthĩrie icooki rĩria thoguo aatũgĩrĩre.’ Tũngĩmacookeria atĩa?” **10** Aanake acio a riika riake makĩmũcokeria atĩrĩ, “Cookeria andũ acio makwĩrite atĩrĩ, ‘Thoguo niatũgĩragĩra icooki iritũ, no wee tũhũthĩrie icooki rĩu, umeere atĩrĩ, ‘Kaara gakwa ka mũira nĩ gatungu gũkĩra njohero ya baba. **11** Baba aamũgĩrĩre icooki iritũ, no nĩ nĩngũrĩritũhĩa makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko, no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” **12** Thũthwa wa mĩthenya itatũ Jeroboamu na andũ a Isiraeli othe magĩcoka kũrĩ Rehoboamu, o ta ũrĩa mũthamaki ogĩte, “Nĩmũgacooka kũrĩ nĩ thũthwa wa mĩthenya itatũ.” **13** Nake mũthamaki akĩmacookeria ehĩte mũno. Akĩregana na ũtaaro ũrĩa aahetwo nĩ athuuri, **14** akĩrũmĩra ũtaaro wa aanake, akiuga atĩrĩ, “Baba nĩamũritũhĩrie icooki, no nĩ nĩngũrĩritũhĩa makĩria. Baba aamũhũũraga na iboko, no nĩ ndĩrĩmũhũũraga na tũng’aurũ.” **15** Nĩ undũ ũcio mũthamaki ndaigana gũthikĩrĩria andũ acio, tondũ maundu macio meekĩkire moimĩte kũrĩ Ngai, nĩguo kiungo kĩhingo kĩrĩa Jehova eerire Jeroboamu murũ wa Nebati na kanua ka Ahija ũrĩa Mushiloni. **16** Rĩria andũ a Isiraeli othe moonire atĩ mũthamaki ũcio nĩarega kũmathikĩrĩria, magĩcokeria mũthamaki atĩrĩ: “Tũri na igai rĩrĩkũ harĩ Daudi, na nĩ gĩcũnjĩ kĩrĩkũ tũrĩ nakĩo harĩ murũ wa Jesii? Cooka hema-inĩ ciaku, wee Isiraeli! Wee Daudi-rĩ, menyenera nyũmba yaku wee mwene!” Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli othe makĩnũka. **17** No andũ a Isiraeli arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthĩ na mbere kũmathamakĩra. **18** Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniram ũrĩa warĩ mũrũgamĩrĩri wa andũ arĩa maarũtĩthagio wĩra na hinya; no andũ a Isiraeli makĩmũhũura na mahiga nyuguto, agĩkua. No rĩrĩ, Mũthamaki Rehoboamu nietharire, akĩhaica ngaari yake ya ita, akĩũrĩra Jerusalemu. **19** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli makoretwo maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ.

11 Rĩria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akĩũngania andũ a kuuma nyũmba ya Juda na Benjamini, andũ a kũrĩa mbaara 180,000, nĩgeetha makarũe na Isiraeli, nĩguo macookerie Rehoboamu ũthamaki. **2** No rĩrĩ, kiungo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai, akĩrwo atĩrĩ, **3** “Thĩ wĩre Rehoboamu murũ wa Solomoni mũthamaki wa Juda, na wĩre andũ a Isiraeli othe kũu Juda na Benjamini atĩrĩ, **4** ‘Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na arĩũ a ithe wanyu. O mũndũ wothe wanyu nĩacooke mũciĩ, nigukorwo nĩ nĩ njĩkĩte undũ ũyũ.’” Nĩ undũ ũcio magĩathikĩra ciugo cia Jehova na magĩtiganĩria ũhoro wa gũthĩũ kũhĩthũkĩra Jeroboamu. **5** Rehoboamu agĩtũura Jerusalemu na agĩaka matũũra ma ũgĩtĩrĩ kũu Juda, namo nĩ maya: **6** Bethlehemu, na Etamu, na Tekoa, **7** na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, **8** na Gathu, na Maresha, na Zifu, **9** na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, **10** na Zora, na Aijaloni, na Hebironi. Maya maarĩ matũũra manene mairĩgĩrwo na thĩngĩ cia hinya kũu Juda na Benjamini. **11** Agĩkĩra ũgĩtĩrĩ wamo hinya na akĩga anene a mbũtũ cia mbaara kuo, o hamwe na mĩthĩthũ ya irio, na maguta ma mĩtamaiyũ, na ndibei. **12** Nĩaigire ngo na matimũ matũũra-inĩ macio manene, na agĩtũma magĩe hinya mũno. Nĩ undũ ũcio Juda na Benjamini gũgĩtuika gwake. **13** Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kũu Isiraeli guothe maarĩ mwena wake. **14** Nĩgukorwo Alawii nĩmatiganĩrie ũrĩthio wao na indo ciothe, magĩũka Juda na Jerusalemu, nigukorwo Jeroboamu na arĩũ ake nĩmamagirĩrie kũruta wĩra ta athĩnjĩri-Ngai a Jehova. **15** Nake agĩthũra athĩnjĩri-ngai ake mwene nĩ undũ wa kũndũ kũria gũtũũgĩru, na nĩ undũ wa kũrũtra magongona mĩhianano ya mbũri na ya njaũ rĩria aathondekete. **16** Andũ othe a kuuma kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli arĩa maahaarĩrie ngoro ciao kũmaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magĩkĩrũmirĩra Alawii nginya Jerusalemu makarũtĩre Jehova Ngai wa maithe mao magongona. **17** Makĩongerera ũthamaki wa Juda hinya na makĩnyĩtĩrĩra Rehoboamu murũ wa Solomoni handũ ha miaka itatũ, na ihinda rĩu nĩmathĩiiga na mĩthĩire ya Daudi na ya Solomoni. **18** Nake Rehoboamu nĩahikĩrie Mahalathu, ũrĩa warĩ mwarĩ wa mũriũ wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarĩ wa murũ wa Jesii wetagwo Eliabu. **19** Nake akĩmũciarĩra aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. **20** Nĩngĩ akĩhĩkia Maaka mwarĩ wa Abisalomu, ũrĩa wamũciarĩre Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. **21** Rehoboamu niendire Maaka mwarĩ wa Abisalomu gũkĩra atumia arĩa angĩ othe na gũkĩra thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarĩ 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airĩtu 60. **22** Rehoboamu niathũurire Abija murũ wa Maaka atũke mũriũ mũnene wa arĩũ a ithe acio angĩ nĩgeetha akaamũtua mũthamaki. **23** Nĩatũmirire ũũgĩ, akĩhurũnjĩra arĩũ ake amwe ng’ongo-inĩ ciothe cia Juda na Benjamini, na akĩmahurũnjĩra matũũra-inĩ mothe manene marĩa maarĩ mairĩgĩre. Nĩamaheire mĩthĩthũ mũiganu, na akĩmacarĩria o mũndũ atumia angĩ.

12 Thũthwa wa Rehoboamu kũhaanda ta mũthamaki na gũkorwo agĩte na hinya, we hamwe na Isiraeli yothe nĩmatiganĩrie watho wa Jehova. **2** Tondũ wa gũkorwo matarĩ ehokeku harĩ Jehova, Shishaka mũthamaki wa Misiri nĩatharĩkĩre Jerusalemu mwaka wa gatano wa Mũthamaki Rehoboamu. **3** Aarĩ na ngari cia mbaara 1,200 na andũ arĩa mathĩiiga mahaiĩte mbarathi 60,000, na thĩgari itangĩtarĩka cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi arĩa mookĩte nake kuuma Misiri, **4** agĩtaha matũũra manene marĩa maarĩ mairĩgĩre ma Juda na agĩthĩ nginya Jerusalemu. **5** Nake

mūnabii Shemaia agūka kūrī Rehoboamu o na kūrī atongoria a Juda arīa moonganite kūu Jerusalemu nī ūndū wa gwtīgira Shishaka, akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga ūu: ‘Nīmūndiganiirīe; na nī ūndū ūcio, o na nī ngūmūtiganīria moko-inī ma Shishaka.” 6 Atongoria a Isiraēli hamwe na mūthamaki makīnyīhiha, makiuga atīrī, “Jehova nī wa kihooto.” 7 Rīrīa Jehova onire atī nīmenyīhiite-rī, ndūmīrīri ūno ya Jehova īgikinyīra Shemaia akīrwo atīrī: “Kuona atī nīmenyīhiite-rī, ndikūmananga no nīngūmahonokia o narua. Mang’ūrī makwa matīgūtīrīrio Jerusalemu na kūhūthira guoko gwa Shishaka. 8 No rīrī, megūtūka ndungata ciaka, nīgeetha mamenye ūtiganu wa kūndungatīra na gūtungatīra athamaki a mabūrūri ma kūngī.” 9 Rīrīa Shishaka mūthamaki wa Mīsiri aatharīkīre Jerusalemu-rī, agīkuua igīna cia hekarū ya Jehova na igīna cia nyūmba ya ūthamaki. Aakuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithīte. 10 Nī ūndū ūcio Mūthamaki Rehoboamu agīthondera ngo cia gicango handū ha icio cia mbere, agīcinengera anene a arangīri arīa maaikaraga itoonyero-inī rīa nyūmba ya ūthamaki. 11 Rīrīa rīothe mūthamaki aathiaga hekarū ya Jehova-rī, arangīri acio maathīaga hamwe nake makuūte ngo icio, na thuutha wa ūguo magacīooka nyūmba-inī ya arangīri. 12 Tondū Rehoboamu nīenyīhiire, Jehova nīamwehereire marakara make, na ndaigana kūmūniina o biū. Ti-itherū nī kwarī na maīndū mamwe mega kūu Juda. 13 Mūthamaki Rehoboamu nīehaandire wega kūu Jerusalemu na agīthīi o na mbere arī mūthamaki. Aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īna na ūmwe rīrīa aatuīkire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na mūgwanja itūūra-inī inene rīrīa Jehova aathurīte kuuma mīhīrīga-inī yothē ya Isiraēli nīgeetha Rīitwa rīake rītūire kuo. Nyina etagwo Naama, na aarī Mūamoni. 14 Nīekire maīndū mooru tondū ndaatuīte na ngoro yake kūrongoria Jehova. 15 Na ha ūhoro wa maīndū marīa mangī makoniī wathani wa Rehoboamu kuuma kīambīrīria ngīna mūthia-rī, gīthī matiandīkitwo maandīko-inī ma Shemaia ūrīa mūnabii, na ma Ido ūrīa muoni-maīndū marīa maarītie ūhoro wa njiarwa? Gwatūuraga mbaara gatagatī ka Rehoboamu na Jeroboamu. 16 Rehoboamu akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo o kūu Itūūra-inī Inene rīa Daudi. Nake mūrīū Abija agītūika mūthamaki ithenya rīake.

13 Mwaka wa ikūmi na īnana wa ūthamaki wa Jeroboamu nīguo Abija aatuīkire mūthamaki wa Juda, 2 na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ītatū. Nyina eetagwo Maaka mwarī wa Urieli wa Gībea. Nī kwarī mbaara gatagatī ka Abija na Jeroboamu. 3 Abija aathiire mbaara-inī arī na mbūtū ya thigari irī ūhoti 400,000, nake Jeroboamu akīara mbūtū yake ya thigari irī ūhoti 800,000. 4 Abija akīrīgama igūrū rīa Kīrīma kīa Zemaraimu, būrūrī-inī ūrīa wa irīma wa Efiraimu, akiuga atīrī, “Jeroboamu na Isiraēli inyuothe, ta thikīrīria! 5 Kaī mūtoō atī Jehova, Ngai wa Isiraēli, nīaheanīte ūthamaki wa Isiraēli moko-inī ma Daudi na njiaro ciaka ngīna tene na ūndū wa kīrīkanīro gīa cumbī? 6 No rīrī, Jeroboamu mūrū wa Nebatī, ūmwe wa anene a Solomoni mūrū wa Daudi, nīaremeire mwathi wake. 7 Imūndū imwe cia tūhū nīcionganire hamwe nake, na makīregana na Rehoboamu mūrū wa Solomoni rīrīa aarī mwīthī na ataahotaga gūtua itua, na ndaarī na hīnya wa kūmeetiiria. 8 “Na rīrī, mwīciirītie ūrīa mūkūregana na ūthamaki wa Jehova, ūrīa ūrī moko-inī ma njiaro cia Daudi. Ti-itherū mūrī mbūtū nene ya ita, na mūrī na njaū cia thahabu iria ciathondekirwo nī Jeroboamu itūike ngai cīanyu. 9 No

gīthī mūtiangatire athīnjīri-Ngai a Jehova, arīa maarī arīū a Harūni, na Alawīi, na mīgūthuurīra athīnjīri-ngai anyu kīumbe o ta ūrīa andū a mabūrūrī marīa mangī mekaga? Ūrīa wothe ūūkaga kwīyamūra na gatēgwa na ndūrīme mūgwanja atuīkaga mūthīnjīri-ngai wa indo itarī ngai. 10 “No ithū-rī, Jehova nīwe Ngai witū, na tūtīmūtiganīrie. Athīnjīri-Ngai arīa matungataga Jehova nī arīū a Harūni, na mateithagīrīrio nī Alawīi. 11 O rūciinī na hwaī-inī nīmarutagīra Jehova maruta ma njino na ūbumba ūrīa ūnungaga wega. Nīmaīgagīrīra mīgate metha-inī rīria theru, na makagwatīa matawa marīa maīgīrīrwo mūtī-inī wa thahabu wamo o hwaī-inī. Ithū nītūrūmītie maīndū marīa Jehova Ngai witū endaga. No inyu nīmūmūtiganīrie. 12 Ngai arī hamwe na ithū; we nīwe mūtongoria witū. Athīnjīri-Ngai ake na tūrumbeta twao nīo marīgambīa mūgambo wa mbaara ya kūmūtīkīrīra inyu. Andū a Isiraēli, tīgai kūrīa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nīgūkorwo mūtīgīhootana.” 13 No rīrī, Jeroboamu nīatūmītie ikundi cia thigari thuutha wao, nīgeetha amatharīkīre arī na mbere ya Juda nao arīa maamoheirie marī thuutha wao. 14 Juda nīmehūgūrīre na makīona atī nīmatharīkīrwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hīndī ūyo magīkaīra Jehova. Nao athīnjīri-Ngai makīhūha tūrumbeta twao, 15 nao andū a Juda makiugīrīria na mūgambo wa mbaara. Hīndī ūyo maanagīrīra na mūgambo wa mbaara, Ngai akīharaganīa Jeroboamu na Isiraēli rīothe mbere ya Abija na andū a Juda. 16 Andū a Isiraēli makīūrīra andū a Juda, nake Ngai akīmaneana moko-inī mao. 17 Abija na andū ake makīmahūūra mbaara nene, ngīna andū a Isiraēli 500,000 arīa maarī ūhoti makīūrāgwo. 18 Andū a Isiraēli magītōorio mbaara-inī ūyo; nao andū a Juda magītūika atoorīa tondū nīmehokire Jehova, Ngai wa maithe mao. 19 Nake Abija akīingatīthīa Jeroboamu na akīmūtaha matūūra ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tūtūūra tūrīa twamathīūrūrūkīrie. 20 Jeroboamu ndaigana gūcooka kūgīa na hīnya rīngī matukū-inī ma Abija. Nake Jehova agīkīmūgūthā igīthā agīkuu. 21 No Abija agīkīrīrīria kūgīa na hīnya. Akīhīkia atumīa 14, na akīgīa na aanake 22 na airītū 16. 22 Maīndū marīa mangī makoniī wathani wa Abija, marīa eekire na ūrīa oīgīre-rī, nīmandīkitwo ibuku-inī rīa ūtaūrānīri rīa mūnabii Ido.

14 Nake Abija akīhurūka hamwe na maithe make na agīthikwo kūu Itūūra-inī Inene rīa Daudi. Nake mūrīū Asa agītūika mūthamaki ithenya rīake, na matukū-inī make būrūrī ūgīkara na thayū mīaka ikūmi. 2 Nake Asa agīka maīndū mega, na marīa maagīrīre maitho-inī ma Jehova Ngai wake. 3 Akīeherīa magongona ma ngai cia mabūrūrī ma kūngī, na kūndū kūrīa gūtūūgīru, na agīthethera mahīga marīa maamūre, na agītemenga itugī cia Ashera. 4 Nake agīatha andū a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathīkīre mawatho na maathani make. 5 Nīngī akīeherīa mahooero ma kūndū kūrīa gūtūūgīru, na igongona cia ūbumba matūūra-inī mothe ma Juda, naguo ūthamaki ūcio aathaga wa Juda ūgīkara na thayū. 6 Nīaakire matūūra manene mairīgīre na thīngo cia hīnya ma Juda, nīgūkorwo būrūrī warī na thayū. Gūtīrī mūndū warī na mbaara nake mīaka ūyo, nīgūkorwo Jehova nīamūheete ūhurūko. 7 Nake akīra andū a Juda atīrī, “Nītwakei matūūra maya na twake thīngo cia kūmathīūrūrūkīria irī na mīthīringo mīraihu na igūrū, na ihīngo na mīgīnko ya igerā. Būrūrī ūyū no witū, tondū nītūrōngoretīe Jehova Ngai witū; twamūrōngorīrie nake agītūhe ūhurūko na mīena yothē.” Nī ūndū ūcio magīka na makīgāacīra. 8 Asa aarī na mbūtū ya

wa Isiraeli makahũre Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makĩguraria Joramũ; 6 nĩ ùndũ ùcio akĩhũndũka, agĩthĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurariĩro Ramothu makĩrũa na Hazaeli mũthamaki wa Suriata. Hĩndĩ ñyo Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda agĩkũrũka agĩthĩ Jezireeli akorae Joramũ mũrũ wa Ahabu tondu mũagurarĩtio. 7 Nĩ ùndũ wa Ahazia gũthĩ gũceerera Joramũ, Ngai nĩarehire kũniinwo kwa Ahazia. Rĩrĩa Ahazia aakinyire-rĩ, makiumagara na Joramũ magacemanie na Jehu mũrũ wa Nimushi, ùria Jehova aaitĩrĩrie maguta aniine nyũmba ya Ahabu. 8 O hĩndĩ ùria Jehu aahingagia itua rĩa ciira wa nyũmba ya Ahabu-rĩ, niakorereire ariũ wa nyũmba ya ùthamaki wa Juda o na ariũ andũ a nyũmba ya Ahazia, ariã maatungataga Ahazia, nake akĩmoooraga. 9 Ningĩ akiuma agacarie Ahazia, nao andũ a Jehu makinyiita Ahazia rĩrĩa eehithĩte Samaria. Akĩrehwo kũrĩ Jehu na akĩũragwo. Nao makimũthika nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Aarĩ ùmwe wa ariũ a Jehoshafatu, ùria warongoragia Jehova na ngoro yake yothe.” Nĩ ùndũ ùcio gũkiaga mũndũ thĩniĩ wa nyũmba ya Ahazia warĩ na ùhoti mũtũganu wa kũrũgamĩrĩra ùthamaki ùcio. 10 Rĩrĩa Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mũriũ nĩakuũte-rĩ, akĩambĩrĩra kũniina nyũmba yothe ya ùthamaki wa Juda. 11 Nao rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoramũ, akĩoya Joashu mũrũ wa Ahazia akĩmũruta na hito kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki ariã maakirie kũũragwo, na akĩmũhitha nyũmba ya toro hamwe na mũreri wake. Tondu Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoramũ na ningĩ mũtũmia wa Jehoiada ùria mũthĩnjĩrĩ-Ngai, aarĩ mwarĩ wa nyina na Ahazia, nĩahithire mwana ùcio ndakonwo nĩ Athalia nĩguo ndakooragwo. 12 Nake agĩtũura nao arĩ mũhithe hekarũ-inĩ ya Ngai miaka itandatũ, hĩndĩ ùria Athalia aathaga bũrũri ùcio.

23 Na rĩrĩ, mwaka wa mũgwanja Jehoiada nĩonanirie hinya wake. Nĩathondekire kĩrĩkanĩro na anene a ita a thigari 100 nao maarĩ: Azaria mũrũ wa Jerohamu, na Ishumaeli mũrũ wa Jehohanani, na Azaria mũrũ wa Obedi, na Maaseia mũrũ wa Adaia, na Elishafatu mũrũ wa Zikiri. 2 Nao magĩthĩ bũrũri wa Juda wothe makĩũnganagia Alawii na atongoria a nyũmba cia andũ a Isiraeli kuuma matũura-inĩ mothe. Rĩrĩa mookire Jerusalemu-rĩ, 3 kũngano gĩothe nĩkiagĩre kĩrĩkanĩro na mũthamaki kũu hekarũ-inĩ ya Ngai. Jehoiada akĩmeera atĩrĩ, “Mũriũ wa mũthamaki no nginya athamake, o ta ùria Jehova eeraniire ùhoro-inĩ ùkonĩ njiaro cia Daudi. 4 Na rĩrĩ, ùũ nĩguo mũgwika: Gĩcunji gĩa gatatu kĩa inyuũ athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii ariã megũthĩ wĩra mũthenya wa Thabatũ mũrangĩre mũrango, 5 gĩcunji gĩa gatatu kĩanyu mũrangĩre nyũmba ya ùthamaki, na gĩcunji gĩa gatatu mũrangĩre kĩhingo kĩa mũthingĩ, nao andũ acio angĩ othe maikare nja cia hekarũ ya Jehova. 6 Mũtikanareke mũndũ o na ùmwe atoonye hekarũ ya Jehova tiga o athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii ariã marĩ wĩra-inĩ; acio no matoonye tondu nĩ aamũre, no andũ acio angĩ othe marangĩre kĩrĩa Jehova oigĩte marangĩre. 7 Alawii makeiga mathiũrũkĩrie mũthamaki, o mũndũ arĩ na indo ciake cia mbaara guoko-inĩ. Mũndũ o wothe ùngĩtoonya hekarũ no nginya oragwo. Ikaragai hakuhiĩ na mũthamaki kũria guothe agĩthĩ.” 8 Nao Alawii na andũ othe a Juda magũka o ùria Jehoiada ùria mũthĩnjĩrĩ-Ngai aathanire. O mũndũ akĩoya andũ ake ariã maathiiaga wĩra mũthenya wa Thabatũ na ariã moimagĩra wĩra, nĩgũkorwo Jehoiada ùria mũthĩnjĩrĩ-Ngai ndarĩ gĩkundi o na kimwe aarekereire. 9 Ningĩ akĩhe anene a ita a thigari 100 matimũ na ngo iria nene na nini iria ciarĩ cia Mũthamaki

Daudi iria ciarĩ thĩniĩ wa hekarũ ya Ngai. 10 Akĩrũgamia andũ othe, o mũndũ na indo ciake cia mbaara, magĩthiũrũkĩria mũthamaki, hau hakuhiĩ na kĩgongona, na hakuhiĩ na hekarũ, kuuma mwena wa gũthini nginya mwene wa gathigathini wayo. 11 Jehoiada na ariũ ake makĩruta mũriũ wa mũthamaki na makĩmwĩkĩra thũmbĩ ya ùthamaki; makĩmũnengera ibuku rĩa kĩrĩkanĩro na makĩanĩrĩra atĩ niwe mũthamaki. Makĩmũtĩrĩra maguta na makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mũthamaki arotũura nginya tene!” 12 Rĩrĩa Athalia aagũire inegene rĩa andũ makĩhanyũka magĩkũngũyagĩra mũthamaki, agĩthĩ kũrĩ o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. 13 Agĩcũthĩrĩra, na akĩona mũthamaki arũgamĩte gĩtũgĩ-inĩ gĩake itoonero-inĩ. Nao anene na ahũhi tũrumbeta marũgamĩte hakuhiĩ na mũthamaki, nao anene marĩ na indo cia kũina magatongoria andũ ariã angĩ na nyũmba cia kũgooca. Nake Athalia agĩtembũragĩra nguo ciake cia igũrũ, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ungumania! Ungumania!” 14 Nake Jehoiada ùria mũthĩnjĩrĩ-Ngai agĩtũma anene a ita a thigari igana igana, ariã maarĩ arũgamĩrĩri a mbũtũ cia ita, akĩmeera atĩrĩ, “Mũrutũrũre, mũmũrehe arĩ gatagati ga thigari, na mũndũ o wothe ùngĩmũma thũutha, oragwo.” Nĩgũkorwo mũthĩnjĩrĩ-Ngai nioigĩte atĩrĩ, “Mũtikamũũragĩre hekarũ-inĩ ya Jehova.” 15 Nĩ ùndũ ùcio makĩmũnyũia, agĩkinya itoonero-inĩ rĩa Kĩhingo kĩa Mbarathi, o kũu nja-inĩ cia nyũmba ya ùthamaki, makĩmũũragĩra hau. 16 Nake Jehoiada akĩgĩa na kĩrĩkanĩro atĩ we, na andũ, na mũthamaki megũtuika andũ a Jehova. 17 Nao andũ othe magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Baali na makĩmĩtharia. Makiunganaga igongona na mĩhanano na makĩũragĩra Matani ùria warĩ mũthĩnjĩrĩ-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. 18 Ningĩ Jehoiada akĩneana ùrũgamĩrĩri wa hekarũ ya Jehova moko-inĩ ma athĩnjĩrĩ-Ngai, ariã maarĩ Alawii, ariã maahetwo wĩra hekarũ-inĩ nĩ Daudi, marutagĩre Jehova magongona ma njino o ta ùria kwandĩkĩtwo watho-inĩ wa Musa, o makinaga na magakena o ta ùria Daudi aathanĩte. 19 O na ningĩ nĩagĩre aikaria a mũrango ihingo-inĩ cia hekarũ ya Jehova nĩgeetha gũtikagĩte mũndũ o na ùmwe ùthetheretie ùngĩtoonya. 20 Akĩoya anene a ita thigari igana, na anene ariã angĩ, na aathani a andũ, na andũ othe a bũrũri, magĩkũrũkia mũthamaki kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova. Magĩtoonya nyũmba ya ùthamaki magereire Kĩhingo kĩa Rũgongo na magĩkarĩria mũthamaki gĩtĩ-inĩ kĩa ùnene, 21 nao andũ othe a bũrũri magĩkena. Narĩ itũura inene rĩkĩhoorera, tondu Athalia nĩarikĩtie kũũragwo na rĩhũũ rwa njoro.

24 Na rĩrĩ, Joashu aarĩ wa miaka mũgwanja rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka mũrongo ña. Nyina eetagwo Zibia na oimĩte Birishiba. 2 Joashu nĩekire maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova miaka-inĩ yothe ya Jehoiada ùria mũthĩnjĩrĩ-Ngai. 3 Jehoiada akĩmũthũrũra atumia eerĩ, nake agĩciara aanake na airĩtu. 4 Thuutha ùcio Joashu agĩtua itua rĩa gũcookereria hekarũ ya Jehova. 5 Agĩtũ athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩi matũura-inĩ ma Juda mũnganie mbeeca iria ciagĩrĩrwo nĩ kũrĩhwo o mwaka kuuma Isiraeli cia gũcookereria hekarũ ya Ngai wanyu. Ikaĩ ùndũ ùcio o riu.” No Alawii matũigana gwĩka ùndũ ùcio narua. 6 Nĩ ùndũ ùcio mũthamaki agĩta Jehoiada mũthĩnjĩrĩ-Ngai ùria mũnene, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩgĩrĩtie wĩre Alawii marehe igooti rĩa kuuma Juda na Jerusalemu rĩrĩa rĩatuanĩrwo nĩ Musa ndungata ya Jehova o na kũũngano kĩa Isiraeli nĩ ùndũ wa Hema ya Ùira?” 7 Na rĩrĩ, ariũ a Athalia, mũtũmia ùcio mwaganu, nĩ mabunjĩte hekarũ ya Ngai, o

na agiaka nyumba cia ugutiri na muthiringo miraihu na iguru kundu kura kwar na mutiti. **5** Jothamu niaruire mbaara na muthamaki wa Amoni na akimahoota. Mwaka-ini ucio, Amoni nimamurhire taranda igana rimwe cia betha, na kori 10,000 cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andu a Amoni nimamureheire indo o ta icio mwaka-ini wa keeri na wa gatatu. **6** Jothamu niagire na hinya ni undu niathiaga na mithiire miringiruru hendi ciothe mbere ya Jehova Ngai wake. **7** Namo maundu maria mangi makoni wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciiko iria ingi eekire-ri, nimandikito ibuku-ini ria athamaki a Israeli na Juda. **8** Nake aari wa miaka mirongo tiri na itano riria aatuikire muthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na itandatuti. **9** Jothamu akihurika hamwe na maithe make na agithikwo Itiura-ini Inene ria Daudi. Nake muriu Ahazu agituika muthamaki ithenya riake.

28 Ahazu aari wa miaka mirongo tiri riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na itandatuti. Nake ndaigana gwika maundu maria maagirire maitho-ini ma Jehova, ta uria ithe Daudi eekite. **2** Aathiaga na mithiire ya athamaki a Israeli, o na ningi agithondeka mihianano ya Baali ya gutwekio ya kuhoooyago. **3** Nake agiciniira magongona kuu Gituamba-ini kia Beni-Hinomu, na akiruta ariu ake mari magongona ma guciniwo na mwaki, arumirire mithiire iria iri thaahu ya nduriri iria Jehova aingatite ciehere mbere ya andu a Israeli. **4** Niarutire magongona na agiciniira ubumba kundu kura gutuuguru, na tucumbiri-ini twa irima, na rungu rwa miti iria miruru. **5** Ni undu ucio Jehova Ngai wake akimuneana kuri muthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makimuhoota na magitaha andu ake aingi matuice migwate, na makimatwara Dameski. O na ningi nianeanirwo moko-ini ma muthamaki wa Israeli uria wamuringire iringa inene ma. **6** Na riri, muthenya umwe-ri, Peka muru wa Remalia ni ooragire thigari 120,000 kuu Juda, tonduti andu a Juda nimatirikite Jehova, Ngai wa maithe mao. **7** Zikiri uria Muefiraimu njamba ya ita akiruga Maaseia muru wa muthamaki, na Azirikamu uria waru mumenyereri wa nyumba ya uthamaki, na Elikana uria waru wa keeri kuuma haru muthamaki. **8** Andu a Israeli magitaha kuuma kuri ariu a ithe wao atumia 200,000 na ariu na aari ao. Ningi no maatahire indo nyingi iria maacookire nacio Samaria. **9** No riri, munabi wa Jehova wetagwo Odedi aari kuo, nake akiumagara agatunge mbutu cia ita igicooka Samaria. Nake agiciri atiri, "Tonduti Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, niarakarire andu a Juda-ri, niameanire moko-ini manyu. No inyu ni mumooragite na marakara, namo ni makinyite o iguru. **10** Na riri, muiciriire gutua arume na andu-a-nja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No githi o na inyu mithihitie na mukehiria Jehova Ngai wanyu? **11** Riu ta githikiririe! Cookia andu a bururi wanyu aria munyitite migwate, nigukorwo marakara mahiu ma Jehova mari iguru rianyu." **12** Hendi iyo atongoria amwe kuu Efiraimu, nao ni Azaria muru wa Jehohanani, na Berekia muru wa Meshilemothu, na Jehizikia muru wa Shalumu, na Amasa muru wa Hadilai, makirugama niguo makaanie andu acio moimaga mbaara-ini. **13** Makimeera atiri, "Mutikarehe migwate iyo guku, tuitkoonwo tuhitiere mbere ya Jehova, naguo undu ucio wongerere mehia na mahitia maitu. Nigukorwo mahitia maitu o na riu ni maing, namo marakara make mahiu mari iguru ria Israeli." **14** Ni undu ucio thigari ikirekereria migwate na indo iria ciatahite, o hau mbere ya anene na ya kiungano kuu giothe. **15** Nao andu aria maari

agwete na maritwa makioya migwate iyo, na aria maari njaga makimahumba nguo kuuma indo-ini iria ciatahitwo. Makimahe nguo na iraatu, na irio na kindu gia kunyua, na maguta ma kuhonania. Nao aria othe mataari na hinya makihacio ndigiri iguru. Ni undu ucio makimacookia kuri andu a bururi wao o kuu Jeriko, Itiura Inene ria Mikindu, nao magicooka Samaria. **16** Na riri, ihinda riu Muthamaki Ahazu agitumanira muthamaki wa Ashuri amuteithie. **17** Andu a Edomu nimookite ringi na magatharikira Juda, na magakuua migwate, **18** na o hendi iyo nao Afilisti nimahurite matuira maria maari maguro-ini wa irima, na Negevu kuu Juda. Nimatahire na muthikara matuira ma Bethi-Shemeshu, na Ajalonni, na Gederothu, o undu umwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tutuura tunini turia twamathiururukirie. **19** Nake Jehova niagithirie Juda gitio tonduti wa Ahazu muthamaki wa Israeli, nigukorwo niongereire waganu kuu Juda, na niagite kwihokeka muno hari Jehova. **20** Nake Tigilathu-Pilesuru muthamaki wa Ashuri agitika kuri we, no handu ha kumuteithia nikumuthinia aamuthinirie. **21** Ahazu akioya indo imwe kuuma hekaru-ini ya Jehova, na kuuma nyumba-ini ya uthamaki, na kuuma kuri ariu a muthamaki, na agiciche muthamaki wa Ashuri, no undu ucio ndwamuteithirie. **22** Mahinda macio make ma thina-ri, Muthamaki Ahazu no gukiririria aakiriririe kwaga wihokeku haru Jehova. **23** Akirutira ngai cia Dameski iria ciamuhootete magongona, nigukorwo ecciragia atiri, "Kuona ati ngai cia athamaki a Suriata nicimateithitie-ri, ningucirufira igongona niguo cindeithie o na ni." No icio nicio ciamuninire na ikiniina Israeli riothe. **24** Ahazu agicokereria indo cia hekaru ya Ngai na agicithaamia. Agicooka akihinga mirango ya hekaru ya Jehova, na agiaka igongona ikiyura o koine-ini ciothe cia njira cia ituura ria Jerusalemu. **25** Ningi o ituura-ini riothe riu Juda agiaka kundu kura gutuuguru gwa kurutira ngai ingi magongona ma njino, nake agithirika Jehova, Ngai wa maithe make, agituma arakare. **26** Namo maundu maria mangi makoni wathani wake na mithiire yake yothe-ri, kuuma kiambiriria nginya muthia-ri, maandikito ibuku-ini ria athamaki a Juda na Israeli. **27** Nake Ahazu akihurika hamwe na maithe make na agithikwo ituura-ini ria Jerusalemu, no ndaigirwo mbirira-ini cia athamaki a Israeli. Nake muriu Hezekia agituika muthamaki ithenya riake.

29 Hezekia aari wa miaka mirongo tiri na itano riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo tiri na kenda. Nyina eetagwo Abija mwaru wa Zekaria. **2** Nake agitika maundu maria maagirire maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe Daudi eekite. **3** Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-ri, ni ahingirire mirango ya hekaru ya Jehova na akimithondeka kura yathukito. **4** Nake akirehe athinjiri-Ngai na Alawii, akimacookaniriria hamwe nja ya mwena wa irathiro, **5** akiuga atiri: "Ta thikiriria inyu Alawii! Mwitherie riu, na mutherie hekaru ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eherai kindu giothe kiru thaahu kuuma handu-haria-haamure. **6** Maithe maitu matiaru ehokeku; nimekire uru maitho-ini ma Jehova Ngai witu na makimutirika. Nimahugirire mothiu mao makiga kurora giikoro kia Jehova, makimuhutafira. **7** O na ningi nimahingire mirango ya githaku na makihoria matawa. Maticianire ubumba kana makirutira Ngai wa Israeli maruta o na mariku ma njino handu-ini haria haamure. **8** Ni undu ucio-ri, marakara ma Jehova magikora Juda na Jerusalemu; nake agituma matuice ta kindu gia kumakanania na kia magigi, na gia kunyuririo, o ta uria mureyonera na

maitho manyu. **9** Kiu nkio giatũmire maithe maitũ mooragwo na rũhiũ rwa njoro, na nokio giatũmire ariũ aitũ, na airũtu aitũ, na atumia aitũ matahwo. **10** Na rĩrĩ, ndiciirĩtie na ngoro yakwa kũrikanĩra kũrikanĩro na Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩgeetha marakara make mahiũ matweherere. **11** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, mũtigatũke andũ matarũmbũyagia ũndũ, nĩgũkorwo Jehova nĩamũthũurite mũrũgamage mbere yake mũmũtungatagĩre, mũtuĩke a gũtungata mũrĩ mbere yake na mũcinage ũbumba.” **12** Hĩndĩ iyo Alawii aya makĩambĩrĩria kũruta wĩra: kuuma kũrĩ Akohathu, maarĩ Mahathu mũrũ wa Amasai, na Joeli mũrũ wa Azaria; kuuma kũrĩ Amerari, maarĩ Kishu mũrũ wa Abudi, na Azaria mũrũ wa Jehaleleli; kuuma kũrĩ Agerishoni, maarĩ Joa mũrũ wa Zima, na Edeni mũrũ wa Joa; **13** kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani, maarĩ Shimuri na Jeieli; kuuma kũrĩ njiaro cia Asafu, maarĩ Zekaria na Matania; **14** Kuuma kũrĩ njiaro cia Hemani, maarĩ Jehueli na Shimei; kuuma kũrĩ njiaro cia Jeduthuni, maarĩ Sheamaia na Uzieli. **15** Maarĩkia gũcookanĩrĩria ariũ a ithe wao hamwe na meetheria-rĩ, magĩtoonya hekarũ ya Jehova, makĩmũtheria, o ta ũria mũthamaki aathanĩte arũmũrĩre kiugo kia Jehova. **16** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩtoonya handũ-haria-haamũre ha Jehova nĩguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaari theru iria maakorire kũu hekarũ-inĩ ya Jehova magĩciruta magĩciiga nja ya hekarũ ya Jehova. Nao Alawii magĩciyoa magĩcitwara Gĩtuamba-inĩ gĩa Kidironi. **17** Maambĩrĩrie wĩra wa gũtheria hekarũ mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na mũthenya wa ĩnana wa mweri ũcio magĩkinya gĩthaku-inĩ kia Jehova. Na handũ ha matukũ mangĩ manana-rĩ, magĩtheria hekarũ ya Jehova yo nyene, na makĩrĩkia wĩra ũcio mũthenya wa ikũmi na ĩtandatũ wa mweri ũcio wa mbere. **18** Magĩcooka magĩthĩi kũrĩ Mũthamaki Hezekia, makĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩtũtheretie hekarũ ya Jehova yothe, kĩgongona kia maruta ma njino, na indo ciakio ciothe, na metha ĩria ĩigagĩrĩro migate ĩria mĩamũre, na indo ciayo ciothe. **19** Nĩtũhaarĩrie na tũkaamũra indo iria ciothe Mũthamaki Ahazu ehereetie hekarũ-inĩ rĩria aarĩ mũthamaki nĩ ũndũ wa kwaga wĩhokeku. Na rĩrĩ, rĩu irĩ mbere ya kĩgongona kia Jehova.” **20** Na rĩrĩ, rĩciĩnĩ tene, Mũthamaki Hezekia agĩcookanĩrĩria anene a itũũra rĩu inene na magĩthĩi hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Nao makĩrehe ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja, na tũtũrũme mũgwanja, o na thenge mũgwanja cia igongona rĩa kũhoroherio mehia makonĩũ mũthamaki ũcio, na ma handũ-haria-haamũre o na ma Juda. Nake mũthamaki agĩatha athĩnjĩri-Ngai, o acio a njiaro cia Harũni, macĩhĩnjĩre hau kĩgongona-inĩ kia Jehova. **22** Nĩ ũndũ ũcio magĩhĩnja ndegwa icio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩyoa thakame yacio makĩmĩminjaminjĩria kĩgongona; magĩcooka magĩhĩnja ndũrũme icio na makĩmĩminjaminjĩria kĩgongona thakame yacio; magĩcooka magĩhĩnja tũtũrũme tũu na makĩmĩminjaminjĩria kĩgongona thakame yatuo. **23** Nacio thenge cia igongona rĩa kũhoroherio mehia ikĩrehwo mbere ya mũthamaki na kũngano kũu, nao magĩciigĩrĩra moko. **24** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka magĩhĩnja thenge icio hamwe na thakame yacio, magĩcirutĩra hau kĩgongona-inĩ irĩ maruta na kũhoroheria mehia nĩguo ihoroherie andũ a Isiraeli othe, nĩ tondũ mũthamaki niathanĩte kũrutwo iruta rĩa njino na iruta rĩa kũhoroheria mehia rĩrĩ rĩa andũ othe a Isiraeli. **25** Mũthamaki akĩgia Alawii hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto na cia kinũbi ta ũria gwaathanĩtuo nĩ Daudi na Gadi mũndũ ũria wonagĩra mũthamaki maũndũ, na Nathani ũria mũnabii; ũndũ ĩyũ waathanĩtuo nĩ Jehova na tũnua twa anabii ake. **26** Nĩ ũndũ ũcio Alawii makĩrũgama mehaarĩrie na inanda cia Daudi cia

kũina, na athĩnjĩri-Ngai marĩ na tũrumbeta twao. **27** Hezekia agĩathana atĩ kũrutwo iruta rĩa njino kĩgongona-inĩ. Narĩo igongona rĩambĩrĩria kũrutwo-rĩ, andũ makĩambĩrĩria kũinĩra Jehova marĩ na tũrumbeta na inanda cia kũina cia Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **28** Kĩũngano kũu gĩothe gĩkĩnamĩrĩra, gĩkĩhooya, nao aini makĩinaga na tũrumbeta tũkĩhuhagwo. Maũndũ macio mothe magĩthĩi na mbere nginya igongona rĩu rĩa njino rĩkĩrĩka kũrutwo. **29** Na rĩrĩa maruta maarĩkirie kũrutwo-rĩ, mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake hau magĩtura maru makĩhooya. **30** Nake Mũthamaki Hezekia na anene ake magĩatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mũndũ ũria muoni-maũndũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩina nyĩmbo cia kũgocca Jehova marĩ na gikeno na makĩinamia mũtwe yao makĩmũhooya. **31** Nĩngĩ Hezekia akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩmweyamũrĩra Jehova. Rehei magongona na maruta ma gũcooka ngaatho hekarũ-inĩ ya Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio kũngano kũu gĩkĩrehe magongona na maruta ma gũcooka ngaatho, na andũ othe arĩa ngoro ciao cieyendeire makĩrehe maruta ma njino. **32** Naguo mũigana wa maruta ma njino marĩa maarehirwo nĩ kũngano kũu warĩ ndegwa mĩrongo mũgwanja, na ndũrũme 100 na tũtũrũme 200, ciothe ciarĩ cia maruta ma njino ma kũrutĩrwo Jehova. **33** Nyamũ ciothe iria ciagamũrutwo cia magongona ciarĩ ndegwa 600 na ng'ondũ hamwe na mbũri 3,000. **34** Na rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai maarĩ anini mũno matingĩahotire gũhĩnja nyamũ ciothe cia maruta ma njino; nĩ ũndũ ũcio andũ a nyũmba ciao, nĩo Alawii, makĩmateithĩrĩria nginya wĩra ũcio ũkĩrĩka nginya rĩria athĩnjĩri-Ngai andũ maamũrĩro, nĩgũkorwo Alawii maarĩ na kĩyo gĩa kwĩyamũra gũkĩra athĩnjĩri-Ngai. **35** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ na maruta ma njino maingĩ mũno, hamwe na maguta ma maruta ma ũiguano, o na maruta ma indo cia kũnyuuo marĩa maarutanagĩrio na maruta ma njino. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova ũgĩcooko ringĩ. **36** Nake Hezekia na andũ othe magikena nĩ ũndũ wa ũria Ngai eekĩire andũ ake, tondũ ũndũ ũcio wekirwo narua mũno.

30 Hezekia niatũmire ndũmĩrĩri Isiraeli guothe na Juda, o na akĩandikĩra Efiraimu na Manase marũa ma kũmeeta moke hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. **2** Mũthamaki na anene ake na kũngano kũu gĩothe kũu Jerusalemu magĩtua atĩ megũkũngũira Bathaka mweri wa keerĩ. **3** Matiahotete kũmikũngũira ihinda-inĩ rĩayo tondũ gũtiari na athĩnjĩri-Ngai a kũigana arĩa meetheretie, na andũ mationganite Jerusalemu. **4** Mũbango ũcio niwonekire wagĩrĩre harĩ mũthamaki o na harĩ kũngano gĩothe. **5** Nao magĩtua atĩ gũthĩi kwaniĩrwo Isiraeli guothe, kuuma Birishiba nginya Dani, andũ meetwo moke Jerusalemu makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndiakoretwo ĩgĩkũngũirwo nĩ andũ aingĩ kũringana na ũria kwandikĩtuo. **6** Kũrũmanĩrĩra na watho wa mũthamaki, atwari a marĩa magĩthĩi Isiraeli na Juda guothe marĩ na marĩa kuuma kũrĩ mũthamaki na kuuma kũrĩ anene ake, marĩa maandikĩtuo atĩrĩ: “Andũ a Isiraeli, cookererai Jehova Ngai wa Ibrahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, nĩguo nake amũcookerere inyuĩ arĩa mũtigaire, inyuĩ mũhonokete kuuma guoko-inĩ kwa athamaki a Ashuri. **7** Mũtigatũke ta maithe manyu kana ariũ a maithe manyu, arĩa maagire kwĩhokeka harĩ Jehova Ngai wa maithe mao, nake akimatua kindũ kia magĩgi ta ũria mũreyonera. **8** Mũtikoomie ciongo cianyu ta ũria maithe manyu meekire; mwĩheane harĩ Jehova. Ũkai handũ-haria-haamũre, harĩa wa aamũrite nginya tene. Tungatĩrai Jehova Ngai wanyu, nĩgeetha

maarī na māka mīrongo īrī na makīria, ta ūria wira wa o mūdū watariī na kūringana na ikundi ciao. **18** Maataraniirie ciana ciothe, na atumia, na arīu ao, na airītu a mūngī wothe ūria waandikītwo maandiko-inī ma njarwa. Nīgūkorwo maarī ehokeku ūhorō-inī wao wa gwītheria. **19** Ha ūhorō wa athīnjiri-Ngai, o acio a rūciaro rwa Harūni, arīa maatūuraga mīgūnda-inī irīa yathiūrūrūkiirie matūūra mao kana matūūra mangī, nī kwarī na andū amwe maathuurītwo na makagwetwo marītwa a kūgaira arūme othe arīa maarī gatagati-inī kao rūgai rwao, na kūrī arīa othe maandikītwo maandiko-inī ma njarwa cia Alawīi. **20** Ūguo nīguo Hezekia eekire Juda guothe, agīka maandū mega, na magīrīre na ma kwīhokeka mbere ya Jehova Ngai wake. **21** Maūdū-inī mothe marīa ekaga ma gūtungata hekarū-inī ya Ngai, na harī gwhathīkīra watho na maathani, nīarongooragia Ngai wake na akīruta wira na ngoro yake yothe. Na nī ūndū ūcio akīgaacīra.

32 Na rīrī, thuutha wa maūdū marīa mothe Hezekia ekīte na wīhokeku, Senakeribu mūthamaki wa Ashurī agīka agītharīkīra Juda. Nake agīthiūrūrūkiiria matūūra manene marīa maiirīgīrwo na thingo cia hinya ecīirītie kūmahoota matuīke make. **2** Hīndī irīa Hezekia onire atī Senakeribu nīoka na atī muoroto wake warī kūhūura Jerusalemu, **3** magīciira na anene ake o na atongoria a thīgari cia ita ūria mekūhingīrīria maaī kuuma ithima-inī cia nja ya itūūra inene, nao makīmūteithia. **4** Kīrīndī kīnene kīa andū gīkūūngana, nakō gīkīhinga ithima ciothe na tūrūū tūrīa twathereragīra būrūrī-inī. Makīūra atīrī, “Athamaki a Ashurī-rī, megūka makore maaī maingī ūū nīkī?” **5** Nīngī akīruta wira mūngī wa gīcookereria rūthingo kūrīa guothe rwamomoretwo, na agīaka mīthiringo mīraihu na igūrū rīa ruo. Agīaka rūthingo rūngī nja ya rūu, nacio ngīka irīa ciarīgumītie Itūūra rīa Daudī agīcīnyīitia. O na agīthondeka indo cia mbaara nyingī, o hamwe na ngo. **6** Agīthuura anene a mbūtū cia ita marīgumīrīre andū, na agītūma mongane mbere yake nja-inī ya kīhingo gīa itūūra inene, nake akīmōmīrīria na ciugo ici: **7** “Gīai na hinya na mūmīrīrie. Mūtigetigīre, kana mūkue ngoro nī ūndū wa mūthamaki wa Ashurī na mbūtū nene ya ita irīa arī nayo, nīgūkorwo tūrī na hinya mūnene mūno gūkīra ūria arī nāguo. **8** Kīrīa we arī nakīo no hinya wa mwīrī; no ithūī tūrī na Jehova Ngai witū, na nīegūtūteithia, na arūe mbaara ciitū.” Nao andū makīmūrīria kuumana na ciugo irīa Hezekia mūthamaki wa Juda oigire. **9** Thuutha ūcio, rīrīa Senakeribu mūthamaki wa Ashurī na mbūtū ciake ciothe maathiūrūrūkiirie Lakishi, agītūma anene ake Jerusalemu matwarīre Hezekia mūthamaki wa Jehova. **10** “Ua andū othe a Juda arīa maarī kuo, ndūmīrīri īno: **10** “Ūū nīguo Senakeribu mūthamaki wa Ashurī ekuuga: Mūrūtīte ūmīrīru wanyu kū, nīguo mūikare Jerusalemu, kūdū gūthiūrūrūkiirie? **11** Rīrīa Hezekia ekuuga atīrī, ‘Jehova Ngai witū nīegūtūthonokia guoko-inī kwa mūthamaki wa Suriata,’ nīaramūhīthīthia, atūme mūkue nī ng’aragu na nyoota. **12** Gīthī Hezekia we mwene ndehererie kūdū kūrīa gūtūūgīru kwa ngai īyo, o na akīeheria igongona ciayo, na akīra Juda na Jerusalemu atīrī, “No ngīnya mūhoore kīgongona-inī kīmwene na mūcinagīre magongona ho?” **13** “Kaī mūtōō ūria nīi na maithe maitū twīkīte andū othe a mabūrūrī marīa mangī? Nacio ngai cia ndūrūrī icio-rī, nīciakīhotire o na rī kūgītīra būrūrī wao kuuma moko-inī makwa? **14** Nī ngai irīkū ya icio cia ndūrūrī irīa cianangīrwo nī maithe makwa yahotire kūhonokia andū ayo kuuma kūrī nīi? Gwākīhoteka atīa ngai yanyu īmūgītīre kuuma guoko-inī gwakwa? **15** Tondū ūcio-rī, mūtigetīkīrie Hezekia amūheenie na amūhīthīe ūguo.

Mūtīkamwītīkie, nīgūkorwo gūtīri ngai ya rūrūrī kana ūthamaki o na ūrūrū īrī yahota kūhonokia andū ayo kuuma guoko-inī gwakwa kana kuuma guoko-inī kwa maithe makwa! To ngai yanyu īngīkīhota kūmūhonokia kuuma guoko-inī gwakwa!” **16** Ndongata cia Senakeribu igītīhī o na mbere kwaria mīario ya gūkūrīra Jehova Ngai o na gūkūrīra ndungata yake Hezekia. **17** Nīngī mūthamaki akiandika marīa ma kūrūma Jehova, Ngai wa Isiraeli akīmūkūrīra, akiuga atīrī, “O ta ūria ngai cia ndūrūrī cia mabūrūrī marīa mangī itaahotire kūhonokia andū acio kuuma guoko-inī gwakwa-rī, nogo ngai ya Hezekia itekūhota kūhonokia andū ayo kuuma moko-inī makwa.” **18** Nīngī makīanīrīra na Kīhibirania kūrī andū a Jerusalemu arīa maarī rūthingo igūrū, nīguo mamamakie na mamekīre guoya nīgeetha menyīitire itūūra rīu inene. **19** Magīkīaria ūhorō wa Ngai wa Jerusalemu o ta ūria maaragia ūhorō wa ngai cia andū arīa angī a thī, o irīa ciathondeketwo na moko ma andū. **20** Mūthamaki Hezekia na mūnabīi Isaiā mūrū wa Amozu makīhooya manīrīre magīkīra ūria ūrī igūrū nī ūndū wa ūhorō ūcio. **21** Nake Jehova agītūma mūrāika ūria waniinire thīgari ciothe cia mbaara na atongoria na anene arīa maarī kambī-inī ya mūthamaki wa Ashurī. Nī ūndū ūcio Senakeribu akiinūka gwake aconokete. Na rīrīa aatoonyire hekarū ya ngai yake-rī, arīū ake amwe makīmūtemanga na rīhīū rwa njora. **22** Nī ūndū ūcio Jehova akīhonokia Hezekia na andū a Jerusalemu kuuma guoko-inī kwa Senakeribu mūthamaki wa Ashurī, o na kuuma guoko-inī kwa andū arīa angī othe. Akīmamenyerera mīena-inī yothe. **23** Andū aingī magītwarīra Jehova indo cia maruta kīu Jerusalemu, na magītwarīra Hezekia mūthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hīndī īyo agītūka mūdū mūtīku mūno nī ndūrūrī ciothe. **24** Matukū-inī macio-rī, Hezekia akīrwarā hakuhi akue. Akīhooya Jehova, nake Jehova akīmūigua na akīmūonia kīmenyithia kīa mwanya. **25** No rīrī, ngoro ya Hezekia ikīiyūrwo nī mwītīo na akīaga kūrūmbūya ūtugi ūcio oonetio; nī ūndū ūcio mang’ūrī ma Jehova makīmūkora o na magīkora Juda na Jerusalemu. **26** Hīndī īyo Hezekia akīrīra mehīa ma mwītīo wa ngoro yake, o ta ūria andū a Jerusalemu meekire, nī ūndū ūcio mang’ūrī ma Jehova makīaga kūmakīnyīrīra matukū-inī ma Hezekia. **27** Hezekia aarī na ūtonga mūngī mūno na agatīka, nake agīaka makūmbī ma kūiga betha na thahabu, o na ma tūhiga twake twa goro, na mahūtī manungī wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. **28** O na nīngī agīaka makūmbī ma kūiga ngano yagethwo, na ma kūiga ndībei ya mūhīhano, na maguta; na agīaka ciugū nī ūndū wa ng’ombe na ndūuru cia ng’ōndu. **29** Nīaakire tūtūura na akīgīa na ndūuru nene cia ng’ōndu na cia ng’ombe, nīgūkorwo Ngai nīamūheete ūtonga mūnene. **30** Hezekia nīwe wahīngīrīrie Gīthīma kīa Gīhoni mwena wa rūgongo, na akīrorīa maaī makīo mwena wa ithūūro wa Itūūra Inene rīa Daudī. Akīgaacīra maūdū-inī marīa mothe eekire. **31** No rīrīa abarūthi maatūmīrwo kūrī we nī aathani a Babuloni mamūurie ūhorō wa rūūrī rwa kīmenyithia rūrīa ruonekete būrūrī-inī-rī, Ngai akīmūtīganīria nīguo amūgerie amenye maūdū marīa mothe maarī ngoro-inī yake. **32** Maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Hezekia na wīrūtūrī wake nīmandikītwo kīoneki-inī kīa mūnabīi Isaiā mūrū wa Amozu, thīīnī wa ibuku rīa athamaki a Juda na Isiraeli. **33** Hezekia akīhūrūka hamwe na maithe make na agīthīkwo kīrīma-inī kūrīa mbīrīra cia andū a rūciaro rwa Daudī ciarī. Nakuo Juda guothe na andū a Jerusalemu makīmūhe gītīio aarīka gūka. Nake mūrūi Manase agītūka mūthamaki ithenya rīake.

33 Manase aarī wa miaka ikūmi na īrī rīrī aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miaka mīrongo ītano na ītano. **2** Nake agīka maūndū marīa mataagīrīre maithe-inī ma Jehova na ūndū wa kūrūmīrīra maūndū maarī magīgi marīa meekagwo nī ndūrīrī irīa Jehova aangatīte ciehere mbere ya andū a Isiraēli. **3** Agīaka rīngī kūdū kūrīa gūtūūgīru kūrīa ithe Hezekia aamomorete; ningī agīakira Baali igongona na agīthondeka itugī cia Ashera. Ningī akīnamīrīra na akīhooya mīhianano yothe ya mbūtū cia njata cia igūrū na agīcutungatīra. **4** Manase nīaakire igongona thīnī wa hekarū ya Jehova, o irīa Jehova oigīte ūhoro wayo atīrī, “Rīitwa rīakwa rīgaatūra Jerusalemu nginya tene.” **5** Nīakīre mīhianano yothe ya mbūtū cia njata cia igūrū igongona kūu nja cīerī cia hekarū ya Jehova. **6** Nīaarutire arīu ake matuīke igongona, magīcinīrwo Gituamba-inī kīa Beni-Hinomu, na nīaragūrāga na agatūrīra nyoni, na akarogana, na agathiaga kūrī andū arīa maarī na maroho ma kūrāgūra, o na agatūrīra ūhoro kuuma kūrī maroho mooru. Nīekire maūndū maingī mooru maithe-inī ma Jehova, akīmūrakaria. **7** Nīooire mūhianano mūicūhie ūrīa aathondekete na akīūga thīnī wa hekarū ya Ngai, irīa Ngai eerīte Daudi na mūrīu Solomoni ūhoro wayo atīrī, “Thīnī wa hekarū īno na thīnī wa Jerusalemu, o kūrīa ndithuuirē kuuma mīhīrīga-inī yothe ya Isiraēli, nīkuo ngūtūūrīa Rīitwa rīakwa nginya tene. **8** Ndigatūma magūrū ma andū a Isiraēli macooke kūrūrūra moime būrūrī ūyū ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metīkīre kūmenyerera maūndū mothe marīa ndīmaathīte makonanīe na mawatho mothe na kīrīra giakwa giā kūrūmīrīrwo na matūrō marīa maahīrwo na kanua ka Musa ma kūrūmīrīrwo.” **9** No rīrī, Manase akīhītīthīa andū a Juda na andū a Jerusalemu, nginya magīka maūndū mooru o na gūrīka ndūrīrī irīa Jehova aaniinīte ciehere mbere ya andū a Isiraēli. **10** Jehova akīarīra Manase na andū ake, no matiigana kūmūigua. **11** Nī ūndū ūcio Ngai akīmārehīthīra anene a mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Ashuri, nao makīnyīta Manase, makīmūkīra kībīnī inīūrū, makīmūoha na mīnyororo ya gīcango, na makīmūtūwara Babuloni. **12** Hīndī īyo aarī mūhīnyīrīrīku ngoro-rī, akīrongooria ūtūgi wa Jehova Ngai wake, na akīnyīhīa mūno mbere ya Ngai wa maithe mao. **13** Na rīrīa aamūhoire, Jehova akīigua ihooya rīake na akīigua gūthaitana gwake; nī ūndū ūcio, akīmūcookia Jerusalemu na akīmūcookerīa ūthamaki wake. Hīndī īyo Manase akīmenya atī Jehova nīwe Ngai. **14** Thuutha-inī-rī, agīaka rīngī rūthingo rwa nja rwa Itūūra Inene rīa Daudi mwena wa ithūūro wa gīthīma kīa Gihoni kūu gītūamba-inī, o nginya itoonyero-inī rīa Kīhingo giā Thamaki, na gūthīūrūrūkīra karīma ka Ofeli; o na ningī akīrūrāhīa na igūrū. Nīaigire anene a thīgari matūūra-inī mothe ma Juda marīa maarī mairīgīre na thingo cia hinya. **15** Akīeherīa ngai cia kūngī, o na akīeherīa mūhianano ūrīa warī thīnī wa hekarū ya Jehova, o na igongona ciothe irīa aakīte karīma-inī ka hekarū na kūu Jerusalemu, na agīcite na kūu nja ya itūūra inene. **16** Ningī agīcookereria kīgongona kīa Jehova, na akīrutīra igūrū rīakūo maruta ma ūguano na ma gūcookia ngaatho, na akīra andū a Juda matungatīre Jehova Ngai wa Isiraēli. **17** No rīrī, andū magīthīi o na mbere kūrūtīra magongona kūdū kūrīa gūtūūgīru, no mamarutagīra Jehova Ngai wao o we wīkī. **18** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Manase, o hamwe na ūrīa aahoire Ngai wake, o na ciugo irīa oonī-maūndū maamwarīire thīnī wa rīitwa rīa Jehova, Ngai wa Isiraēli-rī, nīmandīke maandīke-inī ma mahinda ma athamaki a Isiraēli. **19** Ihooya rīake, na ūrīa Ngai aahutīrīo nī gūthaitana gwake, o na ningī mehīa make mothe, na kwaga kwīhokeka

gwake, o na kūdū kūrīa gūtūūgīru kūrīa aakire mahoero ma Baali, na akīhaanda itugī cia Ashera na mīhianano mbere ya atanenyīhīrīa Jehova-rī, mothe nīmandīkitwo maandīko-inī ma andū arīa oonī-maūndū. **20** Manase akīhurūka hamwe na maithe make na agīthīkwo nyūmba-inī yake ya ūthamaki. **21** Amoni aarī wa miaka mīrongo īrī na ūrīa rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miaka īrī. **22** Nake agīka maūndū mooru maithe-inī ma Jehova, o ta ūrīa ithe Manase eekite. Amoni nīahoire na akūrūtīra mīhianano yothe magongona irīa Manase aathondekīthīte. **23** Nowe ndeekire ta ithe Manase tondu ndaigana kwīnyīhīrīa Jehova; Amoni nīaingīhīrie mahītīa make. **24** Anene a Amoni makīmūcīrīrīra, na makīmūuragīra o kūu nyūmba-inī yake ya ūthamaki. **25** Hīndī īyo andū a būrūrī ūcio makīūrāga andū arīa othe maaciīrīre kūrāga Mūthamaki Amoni; nao magītua mūrīu Josīa mūthamaki ithenya rīake.

34 Josīa aarī wa miaka īnana rīrīa aatuikire mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu miaka mīrongo itatū na ūmwe. **2** Nake agīka maūndū marīa maagīrīre maithe-inī ma Jehova, na agathiaga na mīthīire ya ithe Daudi ategūkērūra na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. **3** Mwaka wa īnana wa wathani wake, arī o mūnīni, akiambīrīra kūrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikūmi na īrī, akiambīrīra gūtherīa Juda na Jerusalemu na ūndū wa kweherīa kūdū kūrīa gūtūūgīru, na itugī cia Ashera, na mīhianano mīacūhie, na mīhiano ya gūtwekio. **4** Nake agīathana na agītīgīrīra atī igongona cia Baali nīciamomorwo; agītīngīa icunjī igongona cia ūbumba irīa cīarī igūrū rīacio, na akīhehenjīthīa itugī cia Ashera, na mīhianano ya gwacūhio o na ya gūtwekio. Mīhianano īyo akīmīunanga, igīthīo igītūika rūkūngū, na akīrūhurunja igūrū rīa mbīrīra cia arīa maacīrutagīra magongona. **5** Nake agīcīnīthīra mahīndī ma athīnjīrī-ngai a Baali igongona-inī cīao, na nī ūndū ūcio agītherīa Juda na Jerusalemu. **6** Ūguo noguo eekire matūūra-inī ma Manase, na Efiraimu, na Sīmeoni o nginya Nafitali, o na kūrīa kwanangīku kwamarīgīcīrīre, **7** akīmōmora igongona na itugī cia Ashera, nayo mīhianano akīmīhehenjīthīa igītūika mūtutu, na agītīngīa igongona cia ūbumba ciothe irīa cīarī Isiraēli guothe igītūika icunjī. Agīcooka Jerusalemu. **8** Mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josīa, aarīka gūtherīa būrūrī na hekarū, agītūma Shafanī mūrū wa Azalia, na Maaseia ūrīa warī mwathi wa itūūra inene, marī na Joa mūrū wa Joahazu, ūrīa warī mwandīki, magacokererie hekarū ya Jehova Ngai wake. **9** Magīthīi kūrī Hīlīka mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, makīmūne mbeeca irīa cīarehetwo hekarū-inī ya Ngai, irīa Alawīi arīa maarī aikaria a mīrango moonganīte kuuma kūrī andū a Manase, na Efiraimu, na matīgari mothe ma andū a Isiraēli, na kuuma kūrī andū othe a Juda na Benjamīnī, na andū arīa maatūūrāga Jerusalemu. **10** Ningī magīcīhokera andū arīa maathuurītwo a kūrīgāmīrīra wīra wa hekarū ya Jehova. Nao andū acio makīrīha aruti a wīra arīa maathondekete na magacokereria hekarū. **11** O na ningī nīmaheire atharamara na aakī mbeeca cia kūgūra mahīga maicūhie, na mbaū cia mīratho, na mīgamba ya kūrīgāmīa mīako irīa athamaki a Juda maarekereire īmōmoke. **12** Andū acio nīmarutire wīra marī na wīhokeku. Andū arīa maamarūgamīrīre maarī Jahathu na Obadīa, Alawīi a rūcīaro rwa Merarī, na Zekarīa na Meshulamū a rūcīaro rwa Kohathu. Alawīi acio othe maarī na ūgī wa kūhūūra inanda, **13** nīo maarūgamagīrīra aruti a wīra, na makaroraga aruti othe a wīra

kuuma wira ūmwe nginya ūria ūngi. Alawii amwe maarĩ aigi a maĩndũ marĩa maandĩke, na aandĩki-marĩa, na aikaria a mĩrango. **14** Hindĩ ĩria moimagia mbeeca iria ciatwarĩtwo thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, Hilikia ūria mũthĩnjĩri-Ngai akiona lbuku rĩa Watho wa Jehova ūria wahanĩtwo nĩ Musa. **15** Hilikia akĩira Shafani ūria mwandĩki atĩrĩ, “Nĩndona lbuku rĩa Watho thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova.” Akĩrĩnengera Shafani. **16** Nake Shafani agĩtwarĩra mũthamaki lbuku rĩu na akĩmũhe ūhoro, akĩmwĩra atĩrĩ, “Anene aku nĩmararuta wira wothe ūria maheetwo. **17** Nĩmarĩkĩtie kũrĩa mbeeca iria iraarĩ thĩnĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, na magacĩtiaga irĩ moko-inĩ ma arũgamĩrĩri o na aruti a wira.” **18** Nake Shafani ūcio mwandĩki akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Hilikia ūria mũthĩnjĩri-Ngai nĩanengera lbuku.” Nake Shafani agĩthoma lbuku rĩu arĩ mbere ya mũthamaki. **19** Rĩria mũthamaki aigũire ciugo icio cia Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciaku. **20** Nake agĩatha Hilikia, na Ahikamu mũrũ wa Shafani, na Abudoni mũrũ wa Mĩka, na Shafani ūria mwandĩki, na Asaia ndungata ya mũthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **21** “Thĩnĩ kũrĩ Jehova mũkanduĩrĩrie ūhoro nĩnĩ na matigari ma Isiraeli na Juda ūria ūhoro ūyũ mwandĩke lbuku-inĩ rĩrĩ rĩrĩkĩtie kuoneka ūtariĩ. Marakara ma Ngai nĩ manene marĩa tũitĩrĩrio nĩ ūndũ maithe maitũ matiarĩmirie kiugo kĩa Jehova, na matĩkĩtie kũringana na ūria kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩrĩrĩ.” **22** Hilikia na arĩa mũthamaki aatũmĩte hamwe nake magĩthĩ makĩaria na Hulida, mũnabĩ mũndũ-wa-nja ūria warĩ mũtumia wa Shalumu mũrũ wa Tokihathu mũrũ wa Hasira ūria wamenyagĩra nguo cia mũthamaki. Aatũruga Jerusalemu, kũu Rũgongo rwa Keerĩ. **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ĩrai mũndũ ūria ūmũtũmire kũrĩ nĩ atĩrĩ, **24** ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehe mwanangĩko kũndũ gũkũ na kũrĩ andũ akuo, irumi ciothe iria nyandĩke lbuku-inĩ rĩria rĩathomwo mbere ya mũthamaki wa Juda. **25** Tondũ nĩmandĩrĩkĩtie, na magacĩra ngai ingĩ ūbumba, na makandakarĩa nĩ ūndũ wa mĩhianano yothe ĩria mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmegũitĩrĩrio kũndũ gũkũ na matingĩhoreka.’ **26** ĩrai mũthamaki wa Juda ūria ūmũtũmĩte mũkũe mũtũirĩe ūhoro kũrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ūhoro wĩgĩ ciugo iria ūigũite: **27** Tondũ ngoro yaku nĩyasherire, na ūkĩnyĩhĩria Ngai rĩria waigũire ūhoro ūria njarĩtie wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyĩhĩrie mbere yakwa, na ūgĩtembũranga nguo ciaku, na ūkĩrĩra ūrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũigũite, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **28** Na rĩrĩ, nĩngagĩcookaniĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩgathĩkwo na thayũ. Maithe maku matikoona mwanangĩko ūria ngaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũraga gũkũ.” Nĩ ūndũ ūcio magĩcookeria mũthamaki ūhoro ūcio. **29** Hindĩ ĩyo mũthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mgongane hamwe. **30** Nake akĩambata agĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii na andũ othe kuuma ūria mũnini mũno nginya ūria mũnene mũno. Mũthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩria rĩonekete hekarũ-inĩ ya Jehova, makĩũguaga. **31** Mũthamaki akĩrũgama gĩtũgĩ-inĩ gĩake na akĩerũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩra Jehova na arũmie maathani make, na mawatho make, o na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na ngoro yake yothe na muoyo wake wothe, na aathĩkagĩre ciugo cia kĩrĩkanĩro iria ciandĩkitwo lbuku-inĩ rĩu. **32** Nĩngĩ agĩtũma andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu na Benjaminĩ meetoonyie kĩrĩkanĩro-inĩ kĩu; nao andũ a Jerusalemu magĩnka ūguo kũringana na ūria kĩrĩkanĩro kĩa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gĩatariĩ. **33**

Josia akĩheria mĩhianano yothe ĩria yarĩ magigi kuuma bũrũri wothe wa andũ a Isiraeli, na agĩtũma andũ arĩa othe maarĩ Isiraeli matungatĩre Jehova Ngai wao. Rĩria rĩothe aarĩ muoyorĩ, matĩigana gũtiga kũrũmĩrĩra Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35 Josia nĩakũngũĩre Bathaka ya Jehova kũu Jerusalemu, nako gatũrũme ka Bathaka gaathĩnjĩrwo mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. **2** Akĩamũra athĩnjĩri-Ngai na akĩmaiga mawĩra-inĩ mao, akĩmekĩra hinya makĩgĩa na kĩyo gĩa gũtungata hekarũ ya Jehova. **3** Akĩira Alawii arĩa maarutanaga Isiraeli guothe na maarĩkĩtie kwamũrĩrwo Jehova atĩrĩ: “Īgai ithandũkũ rĩria rĩamũre hekarũ-inĩ ĩria yaakĩrwo nĩ Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli. Mũtirĩrĩkuuaga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. **4** Mwĩhaarĩriei kũringana na nyũmba cianyu na ūria ikundi cianyu itariĩ, na kũringana na watho ūria waandĩkitwo nĩ Daudi mũthamaki wa Isiraeli na mũrũ Solomoni. **5** “Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kũrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũri wanyu arĩa mataarĩ Alawii. **6** Hĩnjinjĩ tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mũhaarĩrie tũtũrũme tũu nĩ ūndũ wa andũ a bũrũri wanyu, mwĩke ūria Jehova aathanire na kanua ka Musa.” **7** Josia akĩrutĩra andũ arĩa mataarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng’ondũ na mbũri 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng’ombe 3,000, ciothe ciumĩte harĩ indo cia mũthamaki. **8** Anene ake o nao nĩmarutĩre andũ, na athĩnjĩri-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩri-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 300. **9** O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli arĩa a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadi, arĩa atongoria a Alawii, makĩruta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 500 cia Alawii. **10** Naguo ūtungata ūgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩri-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ūria mũthamaki aathanĩte. **11** Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩthĩnjwo, nao athĩnjĩri-Ngai makĩmĩnjaminja thakame ĩria maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnjaga nyamũ icio. **12** Nao makĩgĩa maruta ma njino mwanya nĩguo mamaheane kũrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ, nĩguo marutĩre Jehova, o ta ūria kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Musa. Ūguo ngoro meekire ūhoro-inĩ ng’ombe. **13** Nao makĩhĩhia nyamũ cia Bathaka mwaki-inĩ, ta ūria gwatuĩtwo, nacio indo cia igongona iria nyamũre igĩtherũkio na nyũngũ, na iteng’ũ, o na nyũngũ cia igeri, na igĩcooka ikĩgairwo andũ othe o narua. **14** Thuutha wa ūguo magĩthondekera o ene, o na magĩthondekera athĩnjĩri-Ngai, nĩgũkorwo athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni, nĩmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaĩ-inĩ. Nĩ ūndũ ūcio Alawii nĩmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athĩnjĩri-Ngai a rũciaro rwa Harũni. **15** Nao aini a njiaro cia Asafu, maikarĩte o kũndũ kũria kwahaarĩrio nĩ Daudi, na Asafu, na Hemani, na Jeduthuni ūria woonagĩra mũthamaki maũndũ. Nao aikaria a ihingo matiarĩ na gĩtũmi gĩa kuuma harĩa maigĩtwo, nĩgũkorwo Alawii acio a thĩritũ yao nĩmamathondekeire indo ciao cia Bathaka. **16** Nĩ ūndũ ūcio, ihinda rĩu ūtungata wothe wa Jehova wa gũkũngũra Bathaka na iruta rĩa njino, warutĩrwo kigongona-inĩ kĩa Jehova, o ta ūria Mũthamaki Josia aathanĩte. **17** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ ho magĩkũngũra Bathaka ihinda-inĩ rĩu, na makĩgĩa na Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũmbia kahinda ka mĩthenya mũgwanja. **18** Nakuo gũtiagĩte na Gĩathĩ

kia Bathaka kīhaana ta kīu kūu Isiraeli kuuma matukū-ini ma mūnabii Samūeli; na gūtīrī mūthamaki o na ūmwe wa Isiraeli wakūngūire Bathaka ta ūria Josia aamikūngūire, marī hamwe na athīnjiri-Ngai, na Alawii, na andū othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andū a Jerusalemu. **19** Bathaka iyo yakūngūirwo mwaka wa ikūmi na īnana wa wathani wa Josia. **20** Thuutha wa maūndū macio mothe-rī, hīndi īria Josia aakorirwo aigīte hekarū na njira njega, Neko mūthamaki wa Misiri nīambatire akarūire handū heetagwo Karikemishi Rūū-ini rwa Farati, nake Josia akiumagara akahūūrane nake. **21** No Neko akīmūtūmīra andū makamūūire atīrī, “Tūrī na haaro īrikū nī nawe, wee mūthamaki wa Juda? Tiwe ndīratharīkīra kahinda gaka, no ndī na nyūmba īria ndī na mbaara nayo. Ngai anjīrīte hīuhe; nī ūndū ūcio tīga gūkararia Ngai, ūria ūrī hamwe na nī, kana akwanange.” **22** No rīrī, Josia ndaigana kūgarūrūka atigane nake, no nī kwīgarūra egarūire nīguo ndakamenyēke nīgeetha akarūe nake. Ndaigana gūthīkīrīria ūria Neko aathītwo nī Ngai oige, no nīathiire kūrūa nake werū-ini wa Megido. **23** Nao aikia a mīguī makīratha Mūthamaki Josia nayo, nake akīra ndungata ciake atīrī, “Njeheriai haha nī ūndū nīndagurario mūno.” **24** Nī ūndū ūcio makīmūruta ngaari-ini yake ya mbaara, makīmūhaicia ngaari-ini īngī okīte nayo, makīmūtwarā Jerusalemu kūrūa aakūirīre. Nake agīthikwo mbīrīra-ini cia maithe make, nao andū othe a Juda na Jerusalemu makīmūcakāira. **25** Jeremia nīandīkire macakaya makonī Josia, na ngīnya ūmūthī aini othe arūme na andū-a-nja nīmarīrikanaga Josia macakaya-ini macio. Macakaya macio magītūka mūtugo wa gwīkagwo thīnī wa Isiraeli, na ūkīandīkwo Macakaya-ini. **26** Namo maūndū marīa mangī makonī wathani wa Josia na cīko ciake cia wūrūtūrī, o ta ūria kwandīkītwo Watho-ini wa Jehova, **27** na nīmo maūndū mothe, kuuma kīambīrīria ngīnya mūthia, maandīkītwo ibuku-ini rīa athamaki a Isiraeli na a Juda.

36 Na rīrī, andū a būrūrī ūcio makīoya Jehohazu mūrūu wa Josia, makīmūtua mūthamaki kūu Jerusalemu ithenya rīa ithe. **2** Jehohazu aarī wa mīaka mīrongo īrī na itatū rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīeri itatū. **3** Mūthamaki wa Misiri akīmweheria ūthamaki-ini kūu Jerusalemu na agītūrā Juda igooti rīa taranda igana rīmwe cia betha, na taranda īmwe ya thahabu. **4** Mūthamaki wa Misiri agītua Eliakimu, mūrū wa ithe na Jehohazu, mūthamaki wa gūthamaka Juda na Jerusalemu, na akīgarūra rītwa rīa Eliakimu akīmūtua Jehoiakimu. No Neko agīthaamia Jehohazu mūrū wa ithe na Jehoiakimu akīmūtwarā Misiri. **5** Jehoiakimu aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova Ngai wake. **6** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni akīmūtharīkīra, na akīmūoha na mīnyororo ya gīcango akīmūtwarā Babuloni. **7** Nebukadinezaru nīngī nīatwarire indo cia hekarū ya Jehova kūu Babuloni na agīcīga thīnī wa hekarū yake kuo. **8** Maūndū marīa mangī makonī wathani wa Jehoiakimu, na maūndū ma magīgi marīa eekire, na maūndū marīa mothe oonirwo ahītītīe-rī, maandīkītwo ibuku-ini rīa athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake mūrūu Jehoiakini agīthamaka ithenya rīake. **9** Jehoiakini aarī wa mīaka ikūmi na īnana rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīeri itatū na mīthenya ikūmi. Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova. **10** Ihinda rīa mahaanda-rī, Mūthamaki Nebukadinezaru akīmūtūmanīra, akīrehwo Babuloni hamwe na indo cia goro

kuuma hekarū-ini ya Jehova, nake agītua Zedekia, ithe mūnini wa Jehoiakini, mūthamaki wa gūthamaka Juda na Jerusalemu. **11** Zedekia aarī wa mīaka mīrongo īrī na ūmwe rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. **12** Nīekire maūndū mooru maitho-ini ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwīnyīhīa mbere ya Jeremia ūria mūnabii, ūria waaragia kiugo kia Jehova. **13** O na nīngī nīaremeire Mūthamaki Nebukadinezaru, o ūria wamwīhītīthīe na mwīhītwa akīgwetaga rītwa rīa Ngai. Akūmia kīongo na akūmia ngoro yake, na ndaigana gīcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. **14** O na nīngī-rī, atongoria othe a athīnjiri-Ngai na andū nīmathiire na mbere kwaga wīhokeku, makīrūmīrīra mītugo īrī magigi ya ndūrīrī, na magathaahagia hekarū ya Jehova rīra aamūrīte kūu Jerusalemu. **15** Jehova, Ngai wa maithe mao, akīmātūmīra ndūmūrīri na tūnuu twa atūmwō ake rīngī na rīngī, nīgūkorwo nīaiguagīra andū ake tha, o na gūkarō gīake. **16** No-o makīnyūrūrīa andū ake maatūmītwo nī Ngai, makīmenereria ciugo ciake, na makīnyarara anabii ake, o ngīnya marakara ma Jehova makīarahūkīra andū ake na gūkīaga kīhonia. **17** Akīmārehīthīria mūthamaki wa andū a Babuloni amokīrīre, ūria woragīire andū ao ethī na rūhīu rwa njora kūu nyūmba-ini rīra nyamūrē, na ndaigana kūhonokia mwanake, kana mūrīrītu, kana mūndū mūkūrū, o na kana ūria mūkūrū akahocerera. Ngai akīneana andū acio othe kūrī Nebukadinezaru. **18** Agīkuua indo kuuma hekarū-ini ya Ngai, agīcitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria nini, na īgīina cia hekarū ya Jehova, o na īgīina cia mūthamaki o na cia anene ake. **19** Nīngī magīcina hekarū ya Ngai na makīmomora rūthingo rwa Jerusalemu; magīcina nyūmba ciothe cia ūthamaki, o na makīananga indo ciothe cia bata iria ciarī kuo. **20** Matigari ma andū arīa maahonokire kūrūragwo na rūhīu rwa njora-rī, Nebukadinezaru akīmatwara Babuloni, nao magītūka ndungata ciake na cia arīu ake, o ngīnya rīrīa ūthamaki wa Perisia wacookire gūthamaka. **21** Būrūrī ūgīkīgīa na ūhurūko wa Thabatū ciaguo; ūkīhurūka hīndi iyo yothe wakīrīte ihooru, ngīnya mīaka mīrongo mūgwanja īgīthira, nīguo kiugo kia Jehova kīrīa kīarītio nī Jeremia kīhiinge. **22** Mwaka wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nīguo kiugo kia Jehova kīrīa kīarītio nī Jeremia kīhiinge-rī, Jehova akīarahūra ngoro ya Kurusu mūthamaki wa Perisia aanīrīrīthīe kūrīa guothe aathamakaga, na andīke atīrī: **23** “Kurusu, mūthamaki wa Perisia, oiga ūū, “Jehova, Ngai wa īgūrū, nīaheete mothamaki mothe ma thī, na nīanyamūrīte ndīmwakīre hekarū kūu Jerusalemu būrūrī wa Juda. Mūndū wake o na ūrīkū ūrī thīnī wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, rīu no aambate athīi kuo.”

Ezara

1 Na rīrī, mwaka-inī wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nīguo kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Jeremia kīhingē-rī, Jehova akīarahūra ngozo ya Kurusu mūthamaki wa Perisia aanīrīrithie kūrīa guothe aathamakaga, na andīke atīrī: **2** “Kurusu, mūthamaki wa Perisia ekuuga ūū: “Jehova, Ngai wa igūrū, nīaheete mothamaki mothe ma thī, na nīanyamūrīte ndīmwakīre hekarū kūu Jerusalemu būrūrī wa Juda. **3** Mūndū wake o na ūrīkū ūrī thīnī wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nīambate athīī Jerusalemu kūu Juda, na aake hekarū ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ūcio ūrī kūu Jerusalemu. **4** Na rīrī, andū a kūndū o guothe kūrīa matigari mangīkorwo marī, nī mamūhe betha na thahabu, na indo na mahiū, na mīhothi ya kwīyendera nī ūndū wa hekarū ya Ngai irīa irī kūu Jerusalemu.” **5** Hīndī iyo atongoria a nyūmba ya Juda na ya Benjamini, na athīnjīrī-Ngai na Alawii, arīa othe Ngai aarahūrīre ngozo ciao, makūhaarīria gūthīī magaake nyūmba ya Jehova kūu Jerusalemu. **6** Andū othe a matūūra mao makīmaitēhīrīria na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingī na mahiū, na iheo cia goro, makīria ya mīhothi irīa yarutītwo ya kwīyendera. **7** Ningī Mūthamaki Kurusu akīruta indo iria ciarī cia hekarū ya Jehova, iria ciatahītwo nī Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikaigwo thīnī wa hekarū ya ngai yake. **8** Kurusu mūthamaki wa Perisia nīatūmīre Mithiredathu ūrīa mūigi wa kīgūna arehe indo icio, agcītarīra Sheshibazaru mūnene wa Juda. **9** Indo icio ciatarīī ta ūū: thaani nene cia thahabu ciarī 30 thaani nene cia betha ciarī 1,000 ngīo cia betha ciarī 29 **10** mbakūrī cia thahabu ciarī 30 mbakūrī ihaanaine cia betha ciarī 410 na indo ingī ciarī 1,000. **11** Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarī 5,400. Sheshibazaru akīrehe indo icio ciothe hīndī irīa andū arīa maatahītwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2 Na rīrī, aya nīo andū a būrūrī arīa maacookire kuuma būrūrī ūrīa maatahīrwo, arīa Mūthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahīte akamatwara Babuloni (nao magīcooka Jerusalemu na Juda, o mūndū itūūra-inī rīake, **2** makīrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigvai, na Rehumu, na Baana): Mūigana wa andū a Isiraeli watarīī ta ūū: **3** njiaro cia Paroshu ciarī 2,172, **4** na cia Shefatia ciarī 372, **5** na cia Ara ciarī 775, **6** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimīte harī Jeshua na Joabu) ciarī 2,812, **7** na cia Elamu ciarī 1,254, **8** na cia Zatu ciarī 945, **9** na cia Zakaī ciarī 760, **10** na cia Bani ciarī 642, **11** na cia Bebai ciarī 623, **12** na cia Azigadi ciarī 1,222, **13** na cia Adonikamu ciarī 666, **14** na cia Bigvai ciarī 2,056, **15** na cia Adīni ciarī 454, **16** na cia Ateri (iria cioimīte harī Hezekia) ciarī 98, **17** na cia Bezai ciarī 23, **18** na cia Jora ciarī 112, **19** na cia Hashumu ciarī 223, **20** na cia Gibarī ciarī 95. **21** Andū a Bethilehemu maarī 123, **22** na andū a Netofa maarī 56, **23** na andū a Anathothu maarī 128, **24** na andū a Azimavethu maarī 42, **25** na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743, **26** na andū a Rama na Geba maarī 621, **27** na andū a Mikimasi maarī 122, **28** na andū a Betheli na Ai maarī 223, **29** na andū a Nebo maarī 52, **30** na andū a Magibishi maarī 156, **31** na andū a Elamu ūrīa ūngī maarī 1,254, **32** na andū a Harimu maarī 320, **33** na andū a Lodi, na Hadidi, na Ono maarī 725, **34** na andū a Jeriko maarī 345, **35** na andū a Senaa maarī 3,630. **36** Nao athīnjīrī-Ngai: arīa maarī a njiaro cia Jedaia (a nyūmba ya

Jeshua) maarī 973, **37** na a Imeri maarī 1,052, **38** na a Pashuri maarī 1,247, **39** na a Harimu maarī 1,017. **40** Nao Alawii: arīa maarī a njiaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimīte harī ciana cia Hodavia) maarī 74. **41** Nao aini a nyīmbo: arīa maarī a njiaro cia Asafu maarī 128. **42** Nao aikaria a ihingō cia hekarū, arīa maarī a njiaro cia Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarī 139. **43** Nacio ndungata cia hekarū: arīa maarī a njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Taboathu, **44** na Keroso, na Siaha, na Padoni, **45** na Lebana, na Hagaba, na Akubu, **46** na Hagabu, na Shalimai, na Hanani, **47** na Gideli, na Gaharu, na Reaia, **48** na Rezini, na Nekoda, na Gazamu, **49** na Uza, na Pasea, na Besai, **50** na Asina, na Meunimu, na Nefisimu, **51** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **52** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **53** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **54** na Nezia, na Hatifa. **55** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni: arīa maarī a njiaro cia Sotai, na Hasoferethu, na Peruda, **56** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **57** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami. **58** Ndungata cia hekarū, hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni, maarī andū 392. **59** Nao aya nīo maambatire kuuma matūūra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingionanirie atī nyūmba ciao ciarī cia njiaro cia Isiraeli: **60** Njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarī andū 652. **61** Na kuuma kūrī athīnjīrī-Ngai: Arīa maarī a njiaro cia Hobaia, na Hakozu, na Barizilai (mūndū ūrīa wahikītie mwarī wa Barizilai ūrīa Mūgileadi, na eetanagio na rīitwa rīu). **62** Andū acio nīmacarīre maandīko ma nyūmba ciao, no matigana kūmona, nī ūndū ūcio makīeherio thiritū-inī ya athīnjīrī-Ngai, na magītūuo ta andū maarī na thaahu. **63** Nake barūthi wa kūu akīmaatha matikarīe irio iria therie mūno o nginya gūkaagia mūthīnjīrī-Ngai ūgūtungata na Urimu na Thumimu. **64** Andū acio othe marī hamwe maarī 42,360, **65** gūtatarītwo ndungata ciao cia arūme na cia andū-a-nja 7,337; ningī nī maarī na aini a nyīmbo 200, arūme na andū-a-nja. **66** Nī maarī na mbarathi 736, na nyūmbū 245, **67** na ngamīra 435, na ndigiri 6,720. **68** Rīrīa maakinyire nyūmba-inī ya Jehova kūu Jerusalemu, atongoria amwe a nyūmba ciao nīmarutire mūhothi wa kwīyendera wa gūteithia gwaka rīngī nyūmba ya Ngai o harīa yarī. **69** Kūringana na ūhoti wao, nīmaheanire indo ciigwo kīgūna-inī kīa wīra ūcio, makīheana durakima 61,000 cia thahabu, na betha ratirī 5,000, na nguo 100 cia athīnjīrī-Ngai. **70** Athīnjīrī-Ngai, na Alawii, na aini a nyīmbo, na aikaria a ihingō, na ndungata cia hekarū maatūūrīre matūūra-inī mao, o hamwe na andū amwe a acio angī, nao andū arīa angī a Isiraeli magītūūra matūūra-inī mao.

3 Na rīrī, mweri wa mūgwanja wakinya, andū a Isiraeli magīkorwo matūūrīte matūūra-inī mao, andū makīūngana Jerusalemu marī ta mūndū ūmwe. **2** Nake Jeshua mūrū wa Jozadaku hamwe na athīnjīrī-Ngai arīa angī, o na Zerubabeli mūrū wa Shealtieli na athiritū āka makīambīrīria gwaka kīgongona kīa Ngai wa Isiraeli gie kūrūtāgira magongona ma njino kūringana na ūrīa kwandīkītwo Watho-inī wa Musa mūndū wa Ngai. **3** O na gūtūika maarī na guoya wa andū arīa maamathiūrūrūkīrie, nīmakire kīgongona mūthingi-inī wakīo, na makīrutīra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rūcīnī na ma hwai-ini. **4** Ningī kūringana na ūrīa kwandīkītwo, nīmakūngūire Gīathī gīa Ithūnū na mūigana wa maruta ma njino marīa maatūūtwo ma o mūthenya. **5** Thuutha ūcio makīruta maruta ma njino ma ndūire, na magongona ma Karūgamo ka Mweri, na magongona ma ciathī ciothe iria

ciamūrīrwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwiyendera maría maarehagīrwo Jehova. **6** Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja makīambīrīria kūrūtīra Jehova maruta ma njino, o na gūtūika mūthingi wa hekarū ya Jehova ndwarī mwake. **7** Ningī makīhe aaki a mahiga na mabundi ma mbaū mbeeca, na makīhe andū a Sidoni na andū a Turo irio, na gīa kūnyua, na maguta nīgeetha mamarehithīrie mīgogo ya maruta kuuma Lebanoni igereire iria-inī nginya Jopa, o ta ūria gwaathanitwo nī Mūthamaki Kurusu wa Perisia. **8** Mweri wa keerī wa mwaka wa keerī thuutha wa gūkinya nyūmba-inī ya Jehova kūu Jerusalemu, Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku na arīu a ithe wao arīa angī (nō athinjīri-Ngai, na Alawii, na arīa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamīrio-inī) makīambīrīria wīra, magīthuura Alawii a mīaka mīrongo īrīri na makīria nīguo marūgamīrīre mwako wa nyūmba ya Jehova. **9** Jeshua na arīu ake, na arīu a ithe, na Kadimieli na arīu ake (njiaro cia Hodavia), na arīu a Henadadi na arīu ao na arīu a ithe wao, nō Alawii othe, makīnyīitanīra wīra wa kūrūgamīrīra arīa maakaga nyūmba ya Ngai. **10** Rīrīa aaki maarīkīrie gwaka mūthingi wa Hekarū ya Jehova, athinjīri-Ngai mehumbīte nguo ciao na marī na tūrumbeta, na Alawii (arīu a Asafu) marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, makīhaarīria kūgocca Jehova, o ta ūria gwaathanitwo nī Daudi mūthamaki wa Isiraēli. **11** Makīinīra Jehova, makīmūgocaga magīcookagīa ngaatho, makiugaga atīrī: “Jehova nī mwega wendo wake harī Isiraēli ūtūūruga tene na tene.” Nao andū othe makīgocca manīrīre mūno tondu mūthingi wa nyūmba ya Jehova nīwaakītīwo. **12** Nō athinjīri-Ngai aingī arīa maarī akūrū, na Alawii, na atongoria a nyūmba, arīa moonete hekarū ya mbere makīrīra manīrīre rīrīa moonire mūthingi wa hekarū īyo ya keerī ūgīakwo, o rīrīa andū angī aingī maanagīrīra nī gūkena. **13** Gūtīrī mūdū ūngīahotire gūkūūrana kwānīrīra gwa gūkeno na gwa kīrīro, tondu andū maanagīrīra na mūgambo mūnene. Naguo mūgambo ūcio ūkīguuo kūdū kūrāya.

4 Na rīrī, hīndī īrīa thū cia Juda na Benjamīni ciaiguire atī andū arīa maatahītīwo nīmaakagīra Jehova, Ngai wa Isiraēli, hekarū-rī, **2** magīthīī kūrī Zerubabeli o na kūrī atongoria a nyūmba cia andū, makīmeera atīrī, “Rekei twake tūrī hamwe tondu o na ithuū tūrōngoragīa Ngai wanyu, na nītūkorētīwo tūkīmūrītīra magongona kuuma hīndī ya Esari-Hadoni mūthamaki wa Ashurī, ūrīa watūrehire gūkū.” **3** No rīrī, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arīa angī a nyūmba cia Isiraēli makīmācookerīa atīrī, “Mūtīrī na handū thīnī wītū ūhorō-inī wa gwakīra Ngai wītū hekarū. Nī ithuū ene tūgwakīra Jehova, Ngai wa Isiraēli, o ta ūrīa Kurusu mūthamaki wa Perisia aatwathire.” **4** Hīndī ūyo andū arīa maamathīūrūrūkīrie makīhaarīria kūrūaga andū a Juda ngoro nīguo metīgīre gūthī na mbere na gwaka. **5** Nao makīandīka ataarani a kūhīngīca wīra wao, na gūthūkīa mībango yao yothē matukū mothe ma wathani wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nginya hīndī ya wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia. **6** Kīambīrīria kīa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magīthitanga andū a Juda na Jerusalemu. **7** Na matukū ma Mūthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bishilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andū arīa angī a thīrītū yake makīandīkīra Aritashashita marīa. Marīa macio maandūkīrwo na mwandīkīre na rūthiomi rwa andū a Suriata. **8** Rehumu mūnene wa mbūtū na Shimushai ūrīa mwandīki, nīmandīkīre marīa ma gūthītanga andū a Jerusalemu kūrī Mūthamaki Aritashashita ta ūū: **9** Marīa maya moimīte kūrī nī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa

mwandīki, hamwe na arīa angī a thīrītū yao, na aciirithania, na anene a andū a Atarīpeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, **10** na andū arīa angī maacooketio nī mūgaathe ūrīa mūnene Osinapari nīgeetha matūūre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati. **11** (Īno nīyo kobi ya marīa marīa aandīkīrwo.) Kūrī Mūthamaki Aritashashita, Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūrī ūrīa ūrī Mūrīmo-wa-Farati: **12** Nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookīre kūrī ithuū moimīte kūrī we nīmathīite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaracookerīa rūthingo na magacookerīa mīthingi. **13** Ningī nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookerīo, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo īgītōonya būrūrī-inī rīrūrūtāgwo. Nakio kīgīna kīa ūthamaki nīgīkūnyīiha. **14** Na rīu tondu ithuū tūrī andū matīte ūthamaki, na tī wega kuona mūthamaki akīmwo gītīo, tūrātīma ndūmūrīrī īno tūmenyithīe mūthamaki, **15** nīgeetha ūhorō ūcio ūtūūrīo kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nīūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīnīa athamaki na mabūrūrī, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kīu nīkio gītātūrīe itūūra rīrī inene rīanagwo. **16** Tūkūmenyithīa mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookerīo, wee ūgūtīgwo ūtarī kūdū Mūrīmo ūyū wa Rūū rwa Farati. **17** Mūthamaki nake agīcookīa macookīo atīrī: Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū arīa angī a thīrītū yao arīa matūūruga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati: Nīdamūgeithīa. **18** Marīa marīa mwatūtūmīre nīmathomeirwo hau mbere yakwa na ngītāūrīrwo ūhorō wamo. **19** Nīndarūtīre watho na ūhorō ūcio ūtūūrīo, na gūkīoneka atī itūūra rīrī inene nīrūrūkīne kuuma tene atī nī rīa kūrīgana na watho wa athamaki, na rītūūruga rīrī iremi, na nī rīa kūrīgīrīria andū mookīrīre thīrīkari. **20** Jerusalemu nīrīkorētīwo na athamaki a hinya magīathana Mūrīmo-wa-Farati wothē, na nīmarīhagwo igooti na maruta ma mūthamaki, o na igooti rīa mīrigo īgītōonya būrūrī-inī. **21** Na rīrī, ruta watho kūrī andū acio matīge wīra, nīguo itūūra rīu inene rītīgaakwo rīngī, nginya rīrīa ngoiga. **22** Menyerera ūndū ūyū ndūkaage kūhīngīo. Mūngīrekerīa ūndū ūngīrehe ūgwati na ūthūkīe ūthamaki nīkī? **23** Na rīrī, kobi ya marīa ma Mūthamaki Aritashashita maarīkīa gūthomerwo Rehumu na Shimushai ūrīa mwandīki, na andū a thīrītū yao, nō gūthīi mathīre Jerusalemu kūrī Ayahudi, na makīmātīgīthīa wīra ūcio na hinya. **24** Nī ūndū ūcio, wīra wa gwaka nyūmba ya Ngai kūu Jerusalemu ūkūrīgama nginya mwaka wa keerī wa wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia.

5 Na rīrī, mūnabīī Hagai, na mūnabīī Zekaria wa rūciaro rwa Ido, nīmarathīire Ayahudi a kīu Juda na Jerusalemu thīnī wa rītwa rīa Ngai wa Isiraēli, mūgītīrī wao. **2** Hīndī ūyo Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku makīambīrīria wīra wa gwaka rīngī nyūmba ya Ngai kīu Jerusalemu, na anabīī a Ngai maarī hamwe nao makīmāteithīa. **3** Ihinda rīu Tatenai, barūthī wa Mūrīmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athīrītū o magīthīī kūrī o, makīmōoria atīrī, “Nūu wamūēhre rūtha rwa gwaka rīngī hekarū īno na gūcookerīa mwako ūyū?” **4** Ningī makīūrīa atīrī, “Andū arīa maraaka nyūmba īno metagwo atīa?” **5** No rīrī, Ngai nīaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatīgīthīrio wīra nginya ūhorō ūkīnyīrio Dario, na marīa ma macookīo make maamūkīrwo.

6 Ino niyo kobi ya marĩa marĩa maatũmĩrwo Mũthamaki Dario nĩ Tatenai ũria warĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, marĩ na Shetharu-Bozenai na athiritũ ao, arĩa maarĩ anene a Mũrĩmo-wa-Farati. 7 Ūhoro ũria maamũtũmĩre watarĩ ũũ: Kũrĩ Mũthamaki Dario: Ngeithi cia thayũ. 8 Nĩ wega mũthamaki amenye atĩ ithũ nĩwathĩre rũgongo rwa Juda, kũu hekarũ-inĩ ya Ngai ũria mũnene. Andũ acio nĩmaraaka hekarũ na mahiga manene, o na magekĩra mbaũ rũthingo-inĩ. Wĩra nĩũrarutwo na kiyo, na nĩũrathĩ na mbere mũno ũrĩ moko-inĩ na arĩa maraũruta. 9 Tuoririe athuuri acio atĩrĩ, “Nũũ wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ĩno na gũcookereria mwako ũyũ?” 10 Ningĩ nĩwamorie marĩtwa mao, nĩgeetha twandĩke marĩtwa ma atongoria ao, nĩguo tũkũmenyithie. 11 Ūũ nĩguo maatũcokeirie: “Ithũ tũrĩ ndungata cia Ngai wa igũrũ na thĩ, na tũraaka rĩngĩ hekarũ ĩria yakĩtwo miaka miĩngĩ mĩthiru, ĩria yakĩtwo na ĩkarĩkio nĩ mũthamaki mũnene wa Isiraeli. 12 No tondu maithe maitũ nĩmarakaririe Ngai wa igũrũ, nĩamaneanire kũrĩ Nebukadinezaru ũria Mũkalidei, mũthamaki wa Babuloni, ũria wamorie hekarũ ĩno na agĩthaamĩria andũ bũrũri wa Babuloni. 13 “No rĩrĩ, mwaka wa mbere wa Kuruu mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki niathanire atĩ nyũmba ĩno ya Ngai yakwo rĩngĩ. 14 O na niarutire kuuma hekarũ ĩria yarĩ Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutĩte hekarũ-inĩ kũu Jerusalemu, agĩcitwara hekarũ-inĩ kũu Babuloni. “Nake Mũthamaki Kuruu agĩcineana kũrĩ mũndũ wetagwo Sheshibazaru, ũria aatũte barũthi, 15 na akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya indo ici ũcitwara na ũciige thĩnĩ wa hekarũ kũu Jerusalemu, na wake rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ.’ 16 Nĩ ũndũ ũcio Sheshibazaru agĩũka agĩaka mũthingi wa nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu. Kuuma mwaka ũcio ngĩnya ũmũthĩ mwako ũcio no ũthiiga na mbere na ndũrĩ warĩka.” 17 Na rĩrĩ, mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, nĩgĩtũrio maandiko-inĩ ma ũthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mũthamaki Kuruu tiitherũ niarutĩte watho wa gwaka rĩngĩ nyũmba ĩno ya Ngai gũkũ Jerusalemu. Ningĩ reke mũthamaki atũtũmĩre itua rĩake ũhoro-inĩ ũcio.

6 Nake Mũthamaki Dario akĩruta watho, naguo ũhoro ũcio ũgĩtũrio nyũmba-inĩ ĩria yaigĩtwo mabuku ma maĩndũ ma tene marĩa maigĩtwo nyũmba wa kĩgĩna kũu Babuloni. 2 Ibuku rĩa gĩkũno rĩkioneka kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Ekibatana, bũrũri-inĩ wa Media. Narĩo rĩandĩkitwo ta ũũ: Ūhoro wa Kũrĩrikanania: 3 Mwaka wa mbere wa Mũthamaki Kuruu, mũthamaki niathanire ũhoro ũkonĩ hekarũ ya Ngai kũu Jerusalemu, akiuga atĩrĩ: Hekarũ niyakwo rĩngĩ ĩri handũ ha kũrutagĩro magongona, na mĩthingi yayo yakwo. ĩkorwo ĩrĩ mĩkono mĩrongo ĩtandatũ kũraihia na igũrũ, na mĩkono mĩrongo ĩtandatũ kwarama, 4 ĩkorwo ĩrĩ na mĩhari ĩtatũ ya mahiga manene, na ũmwe wa mbaũ. Thogora ũcio ũrĩtwo kuuma kĩgĩna-inĩ kĩa ũthamaki. 5 Ningĩ indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuuete kuuma hekarũ ĩria ĩrĩ Jerusalemu agĩcĩrehe Babuloni-rĩ, nĩcookoio kĩndũ harĩa kiarĩ thĩnĩ wa hekarũ kũu Jerusalemu; na mũciige thĩnĩ wa nyũmba ya Ngai. 6 Na rĩrĩ, wee Tatenai barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuũ, anene a thiritũ yao, mũtigathĩ kuo. 7 Mũtikaingĩre wĩra ũcio wa hekarũ ya Ngai. Barũthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nĩmarekwo maake rĩngĩ nyũmba ĩyo ya Ngai o harĩa yaakĩtwo. 8 O na ningĩ nĩndathana ũria mũgũkĩra athuuri aya a Ayahudi magĩaka nyũmba ĩyo ya Ngai: Mahũthĩro mothe

ma andũ acio nĩ marĩtwo kuuma kĩgĩna-inĩ kĩa ũthamaki kĩa Mũrĩmo-wa-Farati, nĩgeetha wĩra ũyũ ndũkanarũgame. 9 Kĩrĩa gĩothe kĩngĩdekana, tũtegewa, na ndũrũme, na tũtũrũme; cia kũrutwo maruta ma njĩno kũrĩ Ngai wa igũrũ, na ngano, na cumbi, na ndibei, na maguta, o ta ũria ingĩtio nĩ athĩnjĩri-Ngai kũu Jerusalemu no ngĩnya maheagwo o mũthenya itekwaga, 10 nĩgeetha marutage magongona ma gwĩtũkĩrika nĩ Ngai wa igũrũ, na mahooyagĩre kũgaacĩra kwa mũthamaki na ariũ ake. 11 Ningĩ nĩndathana atĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩgarũra maandiko macio, mũitĩrĩro ũkarutwo nyũmba-inĩ yake na acooke oywo na igũrũ ohanĩtio naguo. Na nĩ ũndũ wa rĩhia rĩu nyũmba yake igaatuo iganjo rĩa mahuti. 12 Ngai ũria ũtũmĩte Rĩtwa rĩake rĩtũre kũu aroheria mũthamaki o wotho kana andũ arĩa mangĩgeria kũgarũra watho ũyũ kana kũharagania hekarũ ĩyo ĩrĩ Jerusalemu. Nĩ Dario nĩ nĩ ndaruta watho ũcio. Nĩwathĩkĩrwo na kiyo. 13 Ningĩ, nĩ ũndũ wa watho ũria warutĩtwo nĩ Mũthamaki Dario, Tatenai barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marĩ na athiritũ ao nĩmathĩkĩre watho ũcio na kiyo. 14 Nĩ ũndũ ũcio athuuri a Ayahudi magĩthĩ o na mbere gwaka na kũgaacĩra makĩhũnjagĩrio nĩ mũnabĩ Hagai, na Zekaria wa rũciarũ rwa Ido. Makĩrĩka gwaka hekarũ kũringana na rĩathani rĩa Ngai wa Isiraeli na watho wa Kuruu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. 15 Hekarũ ĩyo yarĩkire mũthenya wa gatatu wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatũ wa gũthamaka kwa Mũthamaki Dario. 16 Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli na athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na andũ arĩa angĩ maatahitwo, magĩkũngũra kwamũrwo kwa nyũmba ya Ngai marĩ na gĩkeno. 17 Indo iria maarutire nĩ ũndũ wa kwamũrwo kwa nyũmba ya Ngai ciarĩ ndegwa igana rĩmwe, na ndũrũme magana meerĩ, na tũtũrũme magana mana, ĩrĩ iruta rĩa kũhoroheria Isiraeli othe mehĩa mao, na thenge ikũmi na igĩrĩ, o ĩmwe kũrĩ o mũhĩrĩga wa Isiraeli. 18 Nao magĩtoonyia athĩnjĩri-Ngai wĩra-inĩ kũringana na ikundi ciao, na Alawii kũringana na matuanĩra mao, nĩ ũndũ wa wĩra wa gũtungatĩra Ngai kũu Jerusalemu o ta ũria kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Musa. 19 Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere, andũ arĩa maatahitwo magĩkũngũra Gĩathĩ gĩa Bathaka. 20 Athĩnjĩri-Ngai na Alawii nĩmetheretie na othe marĩ atheru. Alawii nĩo maathĩnjire gatũrũme ka Bathaka, nĩ ũndũ wa arĩa othe maatahitwo, na nĩ ũndũ wa ariũ a ithe wao athĩnjĩri-Ngai, o na nĩ ũndũ wao ene. 21 Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli arĩa maacookete kuuma kũrĩa maatahĩrwo makĩrĩa Bathaka ĩyo, hamwe na arĩa othe meyamũnĩtie na mĩtugo ya thaaħu ya ndũrĩrĩ iria mariganĩtie nacio nĩgeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. 22 Nĩmakũngũire Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia marĩ na gĩkeno ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, tondu Jehova nĩamayiũrĩtie gĩkeno nĩ ũndũ wa kũgarũra meciirĩa na mũthamaki wa Ashuri, nake akĩmateithia wĩra-inĩ wa gwaka nyũmba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa maĩndũ macio, rĩrĩa Aritashashita mũthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mũrũ wa Seraia, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Hilikia, 2 mũrũ wa Shalumu, mũrũ wa Zadoku, mũrũ wa Ahitubu, 3 mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Meraiothu, 4 mũrũ wa Zerachia, mũrũ wa Uzi, mũrũ wa Buki, 5 mũrũ wa Abishua, mũrũ wa Finehasi, mũrũ wa Eleazaru, mũrũ wa Harũnĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, 6 Ezara ũcio niambatire oimite Babuloni. Aarĩ mũrutani mũĩgĩ mũno ũhoro-inĩ wa Watho wa Musa, ũria Jehova Ngai wa Isiraeli aaheanĩte. Mũthamaki nĩamũheete indo ciothe iria aahoote kũrĩ we, tondu guoko kwa Jehova Ngai wake kwari hamwe nake.

7 Andũ amwe a Isiraeli, hamwe na athinjiri-Ngai, na Alawii, na aini a nyimbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ o nao nĩmambatire magũtũka Jerusalemu mwaka wa mũgwanja wa wathani wa Aritashashita. 8 Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka wa mũgwanja wa mũthamaki. 9 Aambĩrĩrie rūgendo rwake rwa kuuma Babuloni mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu mũthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai wake kwarĩ hamwe nake. 10 Nĩgũkorwo Ezara nĩerũtĩire gũthoma na kũrũmia Watho wa Jehova, na kũrutana watho wa kũrũmĩrĩro na mawatho maguo kũu Isiraeli. 11 Ino nĩyo kobi ya marĩa marĩa Mũthamaki Aritashashita aaheete Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani, mũndũ warĩ mũũgĩ maũndũ-inĩ makoniĩ maathani na mawatho ma kũrũmĩrĩro ma Jehova harĩ Isiraeli: 12 Aritashashita, mũthamaki wa athamaki, Kũrĩ Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai na mũrutani wa Watho wa Ngai ũria ũrĩ igũrũ: Nĩndakĩgeithia. 13 Rĩu-rĩ, nĩndaruta watho afĩ andũ a Isiraeli othe arĩa marĩa ũthamaki-inĩ wakwa, hamwe na athinjiri-Ngai na Alawii, arĩa mangienda gũthĩi nawe kũu Jerusalemu, no mathĩi. 14 Wee ũtũmitwo nĩ mũthamaki na ataari ake mũgwanja, ũthĩi ũgatũĩrie ũhoro wa Juda na wa Jerusalemu, o ta ũria Watho wa Ngai waku ũria ũrĩ naguo guoko-inĩ gwaku ũtarĩ. 15 O na nĩngĩ ũkuue betha na thahabu, irĩa mũthamaki na ataari ake maheanĩte na kwĩyendera kũrĩ Ngai wa Isiraeli ũria ũtũũraga Jerusalemu, 16 hamwe na betha na thahabu ciothe irĩa ingĩheanwo kuuma bũrũri wa Babuloni, o na mĩhothi ya kwĩyendera kuuma kũrĩ andũ na athinjiri-Ngai, nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wao irĩa irĩ Jerusalemu. 17 Menyerera wone afĩ mbeeca ici nĩciagũra ndegwa, na ndũrũme na tũtũrũme, hamwe na maruta ma ngano na ma kũnyuuo, irutwo igongona hau kigongona-inĩ kĩa hekarũ ya Ngai waku kũu Jerusalemu. 18 Wee na arĩu a thoguo Ayahudi no mwĩke o ũria mũngĩona kwagĩrĩire na matigari ma betha na thahabu, kũringana na wendi wa Ngai wanyu. 19 Twarĩrai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe irĩa mwĩhokeirwo cia kũhũthagĩrwo mahooya-inĩ thĩĩni wa hekarũ ya Ngai wanyu. 20 Na kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩngĩendekana nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai wanyu, o kĩrĩa ũngĩona mweke wa kũheana, no ũkĩrute kuuma kigĩĩna-inĩ kĩa mũthamaki. 21 Na rĩrĩ, nĩ Mũthamaki Aritashashita, nĩndatha aigi othe a kigĩĩna a Mũrĩmo-wa-Farati maheane na kĩyo kĩrĩa gĩothe Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mũrutani wa watho wa Ngai ũria ũrĩ igũrũ angĩbatarĩo nĩkĩo, 22 gĩtakĩrĩte taranda igana rĩmwe cia betha, na kori igana rĩmwe cia ngano, na bathi igana rĩmwe cia ndĩbe, na bathi igana rĩmwe cia maguta ma mĩtamaiyũ, na cumbĩ ũtarĩ gĩthimi. 23 ũndũ ũria wotho Ngai wa igũrũ atũite, nĩwĩkwo na kĩyo, ũndũ wotho ũkonĩĩ hekarũ ya Ngai ũria ũrĩ igũrũ. Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma kũgĩe na mang'ũrĩ ũthamaki-inĩ wa mũthamaki na arĩu ake? 24 Nĩngĩ mũmenye afĩ mũtirĩ na watho wa gwĩtia mũthĩnjĩri-Ngai o wotho, na Alawii, na aini a nyimbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ, kana andũ arĩa angĩ marutaga wira nyũmba-inĩ iyo ya Ngai igootĩ, kana maruta ma mũthamaki o na kana igootĩ rĩa mĩrigo igĩtoonya bũrũri-inĩ. 25 Nawe Ezara, kũringana na ũgĩ wa Ngai waku ũria ũrĩ naguo, thaura aciirĩthania na atui a ciira nĩguo matuagĩre andũ othe a Mũrĩmo-wa-Farati ciira na kĩhootho, arĩa othe moofi watho wa Ngai wanyu. Nao arĩa matoofi ũmarute. 26 Mũndũ o wotho ũtariathĩkagĩra watho wa Ngai waku na watho wa mũthamaki no nginya aherithio na ũndũ wa kũũragwo, kana aingatwo bũrũri, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera. 27 Jehova arogocwo, Ngai wa maithe maitũ, ũria wĩkĩrĩte ũndũ ũcio ngoro-inĩ ya mũthamaki, afĩ

atũithie nyũmba ya Jehova irĩa irĩ kũu Jerusalemu na njĩra ino, 28 o ũcio ũtũmĩte njĩtikĩrĩke mbere ya mũthamaki, na ataarĩni ake, na anene othe a mũthamaki arĩa marĩa ũhoti. Tondũ guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwarĩ hamwe na nĩ, nĩndeyũmĩrĩrie, ngĩcookanĩrĩria atongoria a Isiraeli nĩguo twambate nao.

8 Aya nĩo atongoria a nyũmba o hamwe na arĩa meyangĩkĩthĩtie, na nĩo mambatanĩrie na nĩi kuuma Babuloni hĩndĩ wa Wathani wa Mũthamaki Aritashashita: 2 kuuma njiaro cia Finehasĩ, aarĩ Gerishomu; na njiaro cia Ithamaru, aarĩ Danieli; na kuuma njiaro cia Daudi, aarĩ Hatushu 3 wa njiaro cia Shekania; na kuuma njiaro cia Paroshu, aarĩ Zekaria, hamwe na andũ 150 arĩa meyangĩkĩthĩtie; 4 na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarĩ Eliehoenai mũrũ wa Zerahia, hamwe na andũ angĩ 200; 5 na kuuma njiaro cia Zatu, aarĩ Shekania mũrũ wa Jahazieli, hamwe na andũ angĩ 300; 6 na kuuma njiaro cia Adini, aarĩ Ebedi mũrũ wa Jonathani, hamwe na andũ angĩ 50; 7 na kuuma njiaro cia Elamu, aarĩ Jeshaiia mũrũ wa Athalia, hamwe na andũ angĩ 70; 8 na kuuma njiaro cia Shefatia, aarĩ Zebadia mũrũ wa Mikaeli, hamwe na andũ angĩ 80; 9 na kuuma njiaro cia Jobau, aarĩ Obadia mũrũ wa Jehieli, hamwe na andũ angĩ 218; 10 na kuuma njiaro cia Bani, aarĩ Shelomithi mũrũ wa Josĩfia, hamwe na andũ angĩ 160; 11 na kuuma njiaro cia Bebai, aarĩ Zekaria mũrũ wa Bebai, hamwe na andũ angĩ 28; 12 na kuuma njiaro cia Azigadi, aarĩ Johananĩ mũrũ wa Hakatani, hamwe na andũ angĩ 110; 13 na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nĩo a mũthia, marĩitwa mao maarĩ Elifeleti, na Jeueli, na Shemaia, hamwe na andũ angĩ 60; 14 na kuuma njiaro cia Bigivai, maarĩ Uthai na Zakuri, hamwe na andũ angĩ 70. 15 Nĩndamacookanĩrĩrie hamwe rũũrĩ-inĩ rũria rũthereraga rũrorete Ahava, na tũgũikara hau mũthenya itatũ. Na rĩrĩ, rĩrĩa ndarorire gatagati-inĩ ka andũ acio na athinjiri-Ngai, ndionire Alawii ho. 16 Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũmanĩra Eliezeri, na Arieli, na Shemaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu arĩa maarĩ atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andũ arĩa maarĩ arutani, 17 ngĩmatũma kũrĩ Ido mũtongoria wa Kasifia. Ngĩmeera ũria megũthĩi kwĩra Ido na andũ a nyũmba yake, acio ndungata cia hekarũ kũu Kasifia, nĩguo matũrehere aruti a wira wa nyũmba ya Ngai witũ. 18 Na tondũ guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kwarĩ hamwe na ithũ-rĩ, magĩtũrehere Sherebia, mũndũ mũhothi wa kuuma njiaro cia Mahili mũrũ wa Lawi, ũria warĩ mũrũ wa Isiraeli, na arĩu a Sherebia na arĩu a ithe, othe maarĩ andũ 18; 19 Na makĩrehe Hashabia hamwe na Jeshaiia wa kuuma njiaro cia Merari, na arĩu a ithe na ciana ciao, othe andũ 20. 20 Nĩngĩ makĩrehe andũ ndungata 220 cia hekarũ, gĩkundi giathondeketwo nĩ Daudi na anene ake nĩguo gĩteithagĩrĩrie Alawii. Othe makĩandĩkwo na marĩitwa mao. 21 Tũrĩ o hau rũũrĩ-inĩ rwa Ahava, ngĩanĩrĩra twĩhinge kũrĩa irio, nĩguo tũhote kwĩnyĩhĩha mbere ya Ngai witũ tũmũhohe atũgĩtĩre rūgendo-inĩ, ithũrĩ na ciana ciitũ, hamwe na indo ciitũ ciothe. 22 Nĩndaigũire thoni kũũria mũthamaki atũhe thigari cia magũrũ o na irĩa ithiiaa ihacĩte mbarathi cia gũtũgĩtĩra harĩ thũ njĩra-inĩ, tondũ nĩtwerĩte mũthamaki atĩrĩ, "Guoko kwa ũtugi kwa Ngai witũ kũrĩ igũrũ rĩa mũndũ o wotho ũria ũmwĩhokaga, no marakara make manene marĩ igũrũ rĩa arĩa othe mamũtiganagĩra." 23 Nĩ ũndũ ũcio tũkĩhĩnga kũrĩa irio na tũgĩthaiha Ngai witũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio, nake agĩcookia ihooya riitũ. 24 Nĩngĩ ngĩamũra athinjiri-Ngai ikũmi na eerĩ arĩa maarĩ atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na arĩu a ithe wao ikũmi, 25 na ngĩmathimĩra maruta ma betha

anene na athuuri, atunywo indo ciake ciothe, nake we mwene aingawo, ehere kũngano-inĩ kĩa andũ aria maatahitwo. **9** Mĩthenya iyo itatũ itanathira, arũme othe a Juda na Benjamini makĩũngana Jerusalemu. Naguo mũthenya wa mĩrongo tĩrĩ wa mweri wa kenda, andũ othe nĩmaikarĩte thĩ kihaaron-inĩ kĩrĩa kĩarĩ mbere ya nyũmba ya Ngai, mathĩnikĩte mũno tondũ wa undũ ũcio na nĩ undũ wa mbura. **10** Hĩndĩ iyo Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai akĩrũgama na igũrũ, akĩmeera atĩrĩ, “Mũkoretwo mũtarĩ ehokeku; nĩmũhikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, mũgakĩongerera mahĩtia ma Isiraeli. **11** Rĩu-rĩ, umbũrai mehĩa manyu kũrĩ Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwĩke ũrĩa endaga. Mũyamũraniei na andũ aria mamũthiũrũrũkĩrie, o na atumia anyu a kũngĩ.” **12** Kĩũngano gĩothe gĩgĩcookia na mũgambo mũnene atĩrĩ, “Nĩwoiga ũrĩa kwagĩrĩre! No nginya twĩke o ta ũguo woiga. **13** No rĩrĩ, andũ aya marĩ haha nĩ aingĩ, na nĩ hĩndĩ ya mbura; nĩ undũ ũcio tũtingĩkara nja. Ningĩ ũhoru ũyũ ndũngĩthondekeka na mũthenya ũmwe kana tĩrĩ, tondũ nĩtwihĩtie mũno undũ-inĩ ũyũ. **14** Reke anene aitũ marũgamĩrĩre kũngano gĩkĩ gĩothe. Ningĩ o mũndũ wothe ũrĩ matũũra-inĩ maitũ ũhikĩtie mũndũ-wa-nja wa kũngĩ nĩetikĩrio oke mahinda marĩa matuĩtwa, hamwe na athuuri na atuanĩri ciira a o itũura, nginya twehererio marakara marĩa mahiũ ma Ngai witũ ũhoru-inĩ ũyũ.” **15** Andũ aria maareganire na ũhoru ũcio no Jonathani mũrũ wa Asaheli, na Jahazeia mũrũ wa Tikiva, hamwe na Meshulamu, na Shabethai ũrĩa Mũlawii. **16** Nĩ undũ ũcio andũ aria maatahitwo magũka o ta ũrĩa kwerĩtwa. Nake Ezara ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthuura arũme aria maarĩ atongoria a nyũmba ciao, o mũndũ ũmwe kuuma o nyũmba, o ũrĩa ciagayanĩtio, nao othe makĩandĩkwo marũtwa mao. Mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi magĩkara thĩ nĩguo matuĩrie maciira macio, **17** na gũgĩkinya mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makĩrĩkia maciira ma arũme othe aria maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ. **18** Thĩnĩ wa njiaro cia athĩnjĩri-Ngai, andũ aya nĩo maahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ: Kuuma njiaro cia Jeshua mũrũ wa Jozadaku na ariũ a ithe nĩ: Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. **19** (Othe makĩranĩra atĩ nĩmegũtigana na atumia ao, na o mũndũ akĩruta ndũrũme kuuma rũũru-inĩ rwake nĩ undũ wa iruta rĩa mahĩtia mao.) **20** Kuuma kũrĩ njiaro cia Imeri nĩ: Hanani na Zebadia. **21** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia. **22** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pashuri nĩ: Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa. **23** Kuuma kũrĩ Alawii nĩ: Jozabadu, na Shimeĩ, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri. **24** Kuuma kũrĩ aini a nyĩmbo nĩ: Eliashibu. Kuuma kũrĩ aikaria a ihingo nĩ: Shakumu, na Telemu, na Uri. **25** Na gatagatĩ-inĩ ga Aisiraeli aria angĩ: Kuuma kũrĩ njiaro cia Paroshu nĩ: Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia. **26** Kuuma kũrĩ njiaro cia Elamu nĩ: Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija. **27** Kuuma kũrĩ njiaro cia Zatu nĩ: Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza. **28** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bebai nĩ: Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai. **29** Kuuma kũrĩ njiaro cia Bani nĩ: Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu. **30** Kuuma kũrĩ njiaro cia Pahathu-Moabi nĩ: Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase. **31** Kuuma kũrĩ njiaro cia Harimu nĩ: Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, **32** na Benjamini, na Maluku, na Shemaria. **33** Kuuma kũrĩ njiaro cia Hashumu nĩ: Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimeĩ. **34** Kuuma kũrĩ njiaro

cia Bani nĩ: Maadai, na Amuramu, na Ueli, **35** na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, **36** na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, **37** na Matania, na Matenai, na Jaasu. **38** Kuuma kũrĩ njiaro cia Binui nĩ: Shimeĩ, **39** na Shelemia, na Nathani, na Adaia, **40** na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, **41** na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, **42** na Shalumu, na Amaria, na Jusufu. **43** Kuuma kũrĩ njiaro cia Nebo nĩ: Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia. **44** Acio othe nĩmahikĩtie andũ-a-nja a kũngĩ, na amwe ao nĩmaciarĩte ciana na atumia acio.

Nehemia

1 Ici nício ciugo cia Nehemia mūrū wa Hakalia: Atiriri, mweri-ini wa Kiselevu na mwaka wa mirono iri, riria ndaari thini wa nyumba ya uthamaki kuu Shushani-ri, 2 Hanani, umwe wa arii a baba, agiika kuuma Juda ari na andu angu, na ngimahooya uhoru wa matigari ma Yahudi ari maahonokete gutahwo, o na ngimahooya uhoru wa Jerusalemu. 3 Nao makinjookeria atiri, “Andu ari maahonokire gutahwo, o acio maru kuu buririni, mara na thina munene na makanyarawo muno. Ruthingo rwa Jerusalemu nrumomore, na ihingo ciaru igacinwo na mwaki.” 4 Riria ndaiguire maundu macio, ngiikara thi, ngirira. Ngikara ngicakayaga matuku maigana una, ngihinga kuria irio na ngihooya Ngai wa iguru. 5 Ningi ngiuga atiri: “Wee Jehova Ngai wa Iguru, wee Mirono munene na wa kumakania, uria uhingagia kirikaniro giaka kia wendo kuri ari mamwendete na magathikira maathani make, 6 ndaguthaitha utege gutu gwaku, na uhingure maito maku igue ihooya riria ndungata yaku irahooya iri mbere yaku muthenia na utuku ni undu wa ndungata ciaku, andu a Israeli. Ngingumbura mehia ma andu a Israeli, na makwa, na ma nyumba ya baba, maria ithu tukwihirire. 7 Nitwikite maundu ma waganu munene hariwe. Tutiathikire maathani na irira cia watho waku cia kurumirwo, na na mawatho maria waheire Musa ndungata yaku. 8 “Ririkana urutani uria waheire Musa ndungata yaku, ukiuga atiri, “Mungaga kwihokeka, ningamuhurunga gatagati ka nduriri, 9 no mungikanjookerera na mwathikire maathani makwa, hinda iyo o na andu anyu ari maatahitwo magatwarwo ituri cia thi kuria kuraya muno, ningamacookereria ndimarute kuo, ndimarehe kundu kuria thuurite gutuika giikaro kia Ritwa riakwa.” 10 “Acio ni ndungata ciaku na andu aku, ari wakuturire na undu wa hinya waku munene na guoko gwaku kuri uhoti. 11 Wee, Jehova, ndaguthaitha utege gutu igue mahooya ma ndungata ino yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku iria igenagi ni gwigigira ritwa riaku. Kireke ndungata yaku igacire umuthi na undu wa gutuma itikirike haru mundu iyu.” Ni ni ndatwaragira muthamaki kindu gia kunyua.

2 Mweri-ini wa Nisani, mwaka wa mirono iri wa Muthamaki Aritashashita, riria areheirwo ndibei, ngiyoa ndibei iyo ngimnengera muthamaki. Mbere ya hinda iyo ndiatukitie githiithi ndi haru we; 2 ni undu ucio muthamaki akinjuria atiri, “Ni ki gitumite utukie githiithi uguo na nduri muruaru? Undu ucio no umamire na kieha kia ngoro. Na ni ngwigigira muno, 3 no ngura muthamaki atiri, “Muthamaki arotura nginya tene! Githiithi giakwa kingaga gutuka atia hinda iria itura inene riria maithe makwa mathikitwo rikirite ihooru, na ihingo ciaru igacinwo ikaniinwo na mwaki?” 4 Muthamaki akinjuria atiri, “Ukwenda atia?” Hinda iyo ngihooya Ngai wa Iguru, 5 na ngicookeria muthamaki atiri, “Muthamaki, angiona kwagirire, na ndungata yaku itikirike maito-ini make, niakindume itura riu inene ria Juda, kuria maithe makwa mathikitwo, niguo ngariake ringi.” 6 Hinda iyo muthamaki, aikaranitie na mutumia wake, akinjuria atiri, “Rugendo rwaku ni rwa matuku maigana na ugaacooka ri?” Muthamaki akiona ari wega andume; ni undu ucio ngitua ihinda ria guthi. 7 Ningi ngimwira atiri, “Muthamaki angiona kwagirire, reke heo maria ndwarire abaruthi a Muri-mo-wa-Farati, nigeetha manjitikirike hitukire kuo kinya nginye Juda. 8 O na no heo maria ndwarire Asafa, mumenyereri wa mutitu wa muthamaki,

nigeetha akahe mbaui cia guthondeka migamba ya ihingo cia nyumba ya uthamaki iria iriganitie na hekaru, na cia gwaka ruthingo rwa itura inene o na cia gwaka nyumba iria ndirikaraga?” Na tondu utugi wa guoko kwa Ngai wakwa wari hamwe na ni, muthamaki agwikira kuhingiria maundu maria mothe ndaamuritie. 9 Ni undu ucio ngithi kuri abaruthi a Muri-mo-wa-Farati, ngimanengera maria ma muthamaki. Ningi muthamaki niatumite anene a mbutu cia ita hamwe na thigari iria ithiia na mbarathi tuthi hamwe nao. 10 Riria Sanibalati uria Muhoroni, na Tobia munene uria Miamoni, maiguire uhoru ucio, magitangika muno makiria nikugua ati kwar mundu wokite gicaria maundu ma kuguna andu a Israeli. 11 Nindathire Jerusalemu, na thuutha wa giikara kuo mithenya itatu-ri, 12 ngiumagara utuku ndi na andu matari aingi. Ndirite mundu o na umwe undu uria Ngai wakwa eekirite ngoro-ini yakwa njike ni undu wa Jerusalemu. Gutari na mbarathi ingi tiga iria yanguiite. 13 Nindathire utuku ngereire Kihingo gia Kianda, njerekeire Githima kia Ndamathia na Kihingo gia Kiara-ini, ngiroraga thingo cia Jerusalemu iria ciacomoretwo, na ihingo ciaru iria ciacimtwo ikaniinwo ni mwaki. 14 Ningi ngithi o na mbere njerekeire Kihingo gia Githima na Karia-ini ka Muthamaki, no hatari handu haiganu ka kuhitukirwo ni mbarathi yakwa; 15 ni undu ucio ngiambata na mukuru utuku ngiroraga uria ruthingo rwatari. Ndakinya muthia, ngihunduka nguingirira Kihingo gia Kianda ringi. 16 Anene a kuu matiamenyire kuria ndathite kana uria ndekaga tondu ndiamenyithite Yahudi, kana athinjiri-Ngai, kana ari maar igweta, kana anene, o na kana ari angu mangiarutire wira. 17 Ningi ngimeera atiri, “Nimurona thina uria turi naguo: itura ria Jerusalemu nriangiku, na ihingo ciaru igacinwo na mwaki. Ukai twake ruthingo rwa Jerusalemu ringi, na tutigacooka kunyarawo o na ri.” 18 O na ningi ngimeera uria guoko kwa utugi kwa Ngai wakwa kwar hamwe na ni, na uria muthamaki anjirite. Nao magicookia atiri, “Nitwambirirei gwaka ringi.” Ni undu ucio makiambirira wira ucio mwega. 19 No riria Sanibalati uria Muhoroni na Tobia munene uria Miamoni na Geshemu uria Mwaraba maiguire uhoru ucio, magituyurira na magituthekerera, makuria atiri, “Ni atia uu mireka? Kai mukuremera muthamaki?” 20 Ngimacookeria atiri, “Ngai wa Iguru niwe ugutuma tugaacire. Ithu ndungata ciake nitukwambirira gwaka ringi, no ha uhoru wanyu-ri, mutiri na igai guku Jerusalemu, kana kihooto, kana undu wa tene wa kumunyiithania nario.”

3 Na riri, Eliashibu muthinjiri-Ngai uria munene na athinjiri-Ngai ari angu a thiritu yake, magithi kuruta wira, na magicookereria Kihingo kia Ng'odu. Magikiamura na magigikira mirango. Magika o nginya Muthiringo uria muraihu na iguru wa Igana, uria maamurire, na magiaka o nginya Muthiringo uria muraihu na iguru wa Hananeli. 2 Andu a Jeriko magiaka gicunji kiria kiariganitie na ho, nake Zakuri muru wa Imuri agiaka kurigania nao. 3 Kihingo gia Thamaki giakirwo ringi ni arii a Hasanaa. Nimarire migogo yakio, na magikira mirango na igera cia kumihinga na icuuma ciakio. 4 Meremothu muru wa Uria muru wa Hakozi, niwe wacookereire gicunji kiria kiarumirire. Nake Meshulamuru muru wa Berekia muru wa Meshezabali agicookereria ruthingo gicunji kiria kiariganitie na hau. Ningi Zadoku muru wa Baana agithi na mbere gucookereria gicunji kiria kiarumirire. 5 Gicunji kiria kiarumirire giacookereire ni andu a Tekoa, no andu ao ari maar igweta nimagire kuruta wira uria

maaheetwo nī arūgamīriri ao. 6 Jiada mūrū wa Pasea marī na Meshulamu mūrū wa Besodeia nīo maacookereirie Kīhingo kīa Jeshanahi. Nīmarire mīgogo yakīo, na magīkīra mīrango na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo. 7 Kūrīgania nao, wīra wa gūcookereria rūthingo warutirwo nī andū a kuuma Gibeoni na Mizipa, nīo Melatia wa Gibeoni, na Jadoni wa Meronothu, matūūra marīa maathagwo nī barūthi wa Mūrīmo-wa-Farati. 8 Uzieli mūrū wa Harihaia, ūmwe wa aturi a thahabu, nīacookereirie kūrīa kwarūmīrīire; nake Hanania, ūmwe wa athondeki a maguta manungi wega, agūcookereria rūthingo harīa haariganītie na hau. Magūcookereria rūthingo rwa Jerusalemu o nginya Rūthingo rūrīa Rwarīrī. 9 Gīcunjī kūrīa kīarūmīrīire gīacookereirio nī Refaia mūrū wa Huri ūrīa warī mwathi wa nuthu ya gīcigo kīmwe kīa Jerusalemu. 10 Kūhākana na hau, Jedaia mūrū wa Harumafu agūcookereria rūthingo rūrīa rwang'etheire nyūmba yake, nake Hatushu mūrū wa Hashabeneia agūcookereria rūthingo rūrīa rwariganītie nake. 11 Malikija mūrū wa Harimu, na Hashubu mūrū wa Pahathu-Moabi nao nīmaacookereirie gīcunjī kīngī, hamwe na Mūthiringo ūrīa mūrāihu na igūrū wa Mariiko ma Mwaki. 12 Gīcunjī kūrīa kīarūmīrīire gīacookereirio nī Shalumu mūrū wa Haloheshu, mwathi wa nuthu ya gīcigo kīa Jerusalemu, ateithīriri nī airūti ake. 13 Kīhingo gīa Kīanda gīacookereirio nī Hanuni hamwe na andū arīa maatūūrāga Zanoa. Magīgīaka rīngī na magīkīra mīrango, na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo, ningī magūcookereria rūthingo ūrāihu wa mīkono 1,000 o nginya Kīhingo gīa Kīara-inī. 14 Kīhingo gīa Kīara-inī gīacookereirio nī Malikija mūrū wa Rekabu, mwathi wa gīcigo kīa Bethi-Hakeremu. Agīgīaka rīngī na agīgīkīra mīrango, na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo. 15 Kīhingo gīa Gīthima gīacookereirio nī Shalumu mūrū wa Koli-Hoze, mwathi wa gīcigo kīa Mizipa. Agīgīaka rīngī, agīgīgita, na agīgīkīra mīrango na igera cia kūmīhinga na icuuma ciakīo. Ningī nīacookereirie rūthingo rwa Karia ga Siloamu kūrīgania na Mūgūnda wa Mūthamaki, o nginya ngathī-inī ya gūikūrūka kuuma Itūūra Inene rīa Daudi. 16 Kuuma harī we, Nehemia mūrū wa Azibuku, mwathi wa nuthu ya gīcigo kīmwe kīa Bethi-Zuru, agūcookereria rūthingo nginya kūng'ethera mbīrīra cia Daudi, o nginya karia-inī ga kwīyenjera, na o nginya Nyūmba ya Njamba cia Ita. 17 Kūrīgania nake, wīra wa gūcookereria rūthingo warutirwo nī Alawī arīa maarūgamīrīrwo nī Rehumu mūrū wa Bani. Kūrīgania nake, Hashabia, mwathi wa nuthu ya gīcigo gīa Keila, agūcookereria rūthingo handū-inī ha andū a gīcigo giāke. 18 Kūrīgania nake, andū ao a būrūrī nīo maacookereirie rūthingo matongoretio nī Binui mūrū wa Henadadi, mwathi wa nuthu īyo īngī ya Keila. 19 Kūrīgania nake, Ezeri mūrū wa Jeshua, mwathi wa Mizipa, nīacookereirie gīcunjī kīngī kuuma harīa haang'etheire mwambato nginya harīa haigagwo indo cia mbaara, o nginyagia koine-inī. 20 Kūrīgania nake, Baruku mūrū wa Zabai agūcookereria gīcunjī kīngī arī na kīyo, kuuma koine-inī nginya itoonyero rīa nyūmba ya Eliashibu mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene. 21 Kūrīgania nake, Meremothu mūrū wa Uria, mūrū wa Hakoza, nīacookereirie gīcunjī kīu kīngī kuuma itoonyero rīa nyūmba ya Eliashibu nginya mūthīa-inī wayo. 22 Kūrīgania nake, rūthingo rwacookereirio nī athīnjīrī-Ngai a kuuma rūgongo rūrīa rwathīūrūrūkīrie kīu. 23 Kuuma harīo, Benjamīni na Hashubu magūcookereria rūthingo gīcunjī kūrīa kīarī mberē ya nyūmba yao; na kūrīgania nao, Azaria mūrū wa Maaseia, mūrū wa Anania, agūcookereria rūthingo hakuhi na nyūmba yake. 24 Kūrīgania nake, Binui mūrū wa Henadadi nīacookereirie gīcunjī kīngī kuuma nyūmba-inī ya Azaria o

nginya koine-inī harīa thingo ciacemanīrīre, 25 nake Palali mūrū wa Uzai agūcookereria rūthingo kūng'ethera harīa thingo ciacemanīrīre na mūthiringo ūrīa wacomokete nyūmba-inī ya igūrū ya mūthamaki hakuhi na nja ya arangīrī. Kūrīgania nake, Pedaia mūrū wa Paroshu 26 hamwe na atungati a hekarū arīa maatūūrāga kūrīma-igūrū kīa Ofeli magūcookereria rūthingo o nginya kūng'ethera Kīhingo kīa Maaī kwerekerā mwena wa irathīro na kūng'ethera mūthiringo ūrīa wacomokete na igūrū. 27 Kūrīgania nao, andū a Tekoa magūcookereria gīcunjī kīngī kuuma mūthiringo mūnene ūrīa wacomokete na igūrū nginya rūthingo rwa Ofeli. 28 Igūrū wa Kīhingo kīa Mbarathi, athīnjīrī-Ngai nīmaacookereirie rūthingo, o mūndū mberē ya nyūmba yake. 29 Kūrīgania nao, Zadoku mūrū wa Imeri agūcookereria rūthingo kūng'ethera nyūmba yake. Kūrīgania nake, Shemaia mūrū wa Shekania, mūtkaria wa Kīhingo kīa Irathīro, nīwe wacookereirie rūthingo rūrīa rwarūmīrīire. 30 Kūrīgania nake, Hanania mūrū wa Sheleimia, na Hanuni mūrū wa gatandatū wa Zalafu, nīo maacookereirie gīcunjī kīu kīngī. Kūrīgania nao, Meshulamu mūrū wa Berekia agūcookereria rūthingo kūng'ethera harīa aikaraga. 31 Kūrīgania nake, Malikija, ūmwe wa aturi a thahabu, agūcookereria rūthingo nginya nyūmba-inī ya ndungata cia hekarū na cia onjorithia, kūng'ethera Kīhingo gīa Gūtūiria, na o nginya kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine; 32 na gatagati ga kanyūmba karīa kaarī igūrū rīa koine na Kīhingo kīa Ng'ondū haacookereirio nī aturi a thahabu na onjorithia.

4 Rūrīa Sanibalati aaiguire atī nītwakaga rūthingo rīngī, akīrakara na agīthīrīka mūno. Agīthekerera Ayahudi, 2 na arī mberē ya athīrītū ake na mbūtū cia ita cia Samaria, akiuga atīrī, “Ayahudi aya ahinyaru-rī, nī kārī marka? Nīmegūcookereria rūthingo rwao? Nīmekūruta magongona? Nīmekūrīka wīra ūyū na mūthenya ūmwe? Maahota gūtūma mahiga macooke muoyo kuuma hība-inī ici cia mahuti maya mahīte ūū wothe?” 3 Tobia ūrīa Mūamoni, ūrīa warī mwena yake, akiuga atīrī, “Rūthingo rūu rwa mahiga maraaka-rī, o na mbeve īngīrūhaica no īrūmomore!” 4 No rīrī, Wee Ngai witū tūthīkīrīrīre, tondu tūrī andū anyarare. Garūrā irumi icio ciao imacookerere. Maneane ta matahītwo būrūrī-inī wa ūkombo. 5 Ndūkahithīrīre mahītia ma kano weherie mehīa ma kuuma ūthīū-inī waku, nīgūkorwo nīmarumite andū arīa maraaka. 6 Nī ūndū ūcio tūgīaka rūthingo rūu rīngī o nginya ruothe rūgīkinya nuthu ya ūrāihu waruo, nīgūkorwo andū acio maarutire wīra na ngoro cia kwīyendera. 7 No hīndī rīra Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andū a Ashidodi maiguire atī thingo cia Jerusalemu nīciathīiiga na mberē gūcookererio na atī mīanya nīyathingagwo-rī, makīrakara mūno. 8 Magīthī ndundu marī othe, magīciira ūrīa megūka mahūūrane na Jerusalemu, na mambīrīre ngūū kuo. 9 No nītwahooire Ngai witū na tūkūiga arangīrī a gūtūgītira mūthenya na ūtūkū nī ūndū nītwhehītīrwo. 10 O ihinda rīu, andū a Judā makiuga atīrī, “Aruti a wīra nīmaroorwo nī hinya, na nī kūrī na mahuti maingī mūno matangīreka twake rūthingo rūu rīngī.” 11 O nacio thū cītū ikiuga atīrī, “Mūira wa mamenye ūhorō kana matuone, tūgūkorwo hamwe nao, tūmoorage na tūtūme wīra ūcio ūtīge kūrūtwo.” 12 Hīndī īyo Ayahudi arīa maatūūrāga hakuhi na thū icio magūtūka, magītūwīra maīta ikūmī atīrī, “O kūrīa mūngūtūrā-rī, nīmegūtūtharīkīra.” 13 Nī ūndū ūcio ngūga andū amwe na thutha wa kūrīa rūthingo rwarī thī mūno na gūtāarī na ūgītīrī; ngīmaiga kūrīngana na nyūmba ciao marī na hīū ciao cia njora, na matimū, na mota. 14

Akinjira atiri, “Nitucemanie nyumba ya Ngai, hekaru thini, na tuinge mirango ya hekaru, tondū kūrī na andū maroka gūkūraga, megūka gūkūraga ūtukū.” **11** No ngimūria atiri, “Mundū ta nī nāgirīrwo nī kūra? Kana mundū ta nī nāgirīrwo kwihitha thini wa hekaru ahonokie muoyo wake? Nī ndigūthii!” **12** Nindamenyire atī tī Ngai wamūtūmite, o aandathāra ūru tondū Tobia na Sanibalati nīmamūrhite eke ūguo. **13** Aarhītuo nīguo atūme ndītīgīre nīgeetha ndeka ūguo njhīe, ngē na rītwa rīru nao mone njira ya kūūmenithia. **14** Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondū wa ūria mekīte, na ūrīrikane Noadia mūnabii mūdū-wa-nja, o na anabii arīa angī makoretwo makīgeria kūnjikīra guoya. **15** Nī ūndū ūcio, rūthingo rū rwarūkire thuutha wa mūthenya mīrongo itano na rīrī, mūthenya wa mīrongo rīrī na itano, mweri-inī wa Elulī. **16** Rīrī thū cītū cīaigūire ūhorō ūcio, ndūrīrī ciothe iria ciatūthiūrūkūirīe igītīgīra na ikīga mwīhoko, nī ūndū nīmamenyire atī wīra ūcio warutīkire na ūndū wa ūteithio wa Ngai witū. **17** Ningī matukū-inī macio, andū arīa maarī igweta a Juda nīmatūmagīra Tobia marūa maingī, nao nīmanyiitaga macookio kuuma kūrī Tobia. **18** Nīgūkorwo andū aingī a Juda nīmehītite gūkorwo mwena wake, tondū aarī mūthoni-we wa Shekania mūrū wa Ara, na mūrūi wake Jehohanani aahikītie mwarī wa Meshulamu mūrū wa Berekia. **19** Na ningī nīmaikaraga makītheaga ūhorō wa cīko ciake njega magacooka makamwīra ūria na nī njugīte. Nake Tobia akaandūmagīra marūa ma gūtūma ndītīgīre.

7 Na rīrī, rūthingo rwarīka gwakwo rīngī, na nī ngīkorwo njikīrīte mīrango ihingo-inī-rī, nīrīro arangīri a ihingo, na aini, na Alawii maathuurīrwo. **2** Nīndatūire Hanani mūrū wa baba mūrūgamīrīri wa Jerusalemu, marī na Hanania mūene wa gīkaro kīgītīre kīa mūthamaki, tondū aarī mūdū mwīhokeku, na agetīgīra Ngai gūkīra andū arīa angī. **3** Ngīmeera atiri, “Ithingo cia Jerusalemu itikahingūrāgwo, o ngīnya rīrīa rīra rīrīkoragwo rīarīte. Ningī o na rīrīa arangīri a ihingo marī wīra-inī, nīmaikaraga mahingīte mīrango iyo, na makamīkīra mīgīko. Ningī mūthuure aikari a Jerusalemu matuīke arangīri, amwe marangagīre harīa matuūrīrwo kūrāngīra, na arīa angī marangagīre hakuhī na nyūmba ciao.” **4** Na rīrī, itūūra rīa Jerusalemu rīarī inene mūno na rīkarama, no andū arīa maatūraga kuo maarī anini, na nyūmba itiakoretwo cīakītwo rīngī. **5** Nī ūndū ūcio Ngai wakwa akinjīkīra wendo ngorō-inī yakwa wa gūcookanīrīria andū arīa maarī igweta, na anene, na andū arīa angī nīguo meyandīkīthie kūringana na nyūmba ciao. Nīndonire ibuku rīa marītīwa ma njiaro cia arīa maarī a mbere gūcooka. Ū ūguo ndonire rīandīkītwo: **6** Aya nīo andū a būrūrī arīa maacookire kuuma būrūrī ūria maatahūrwo, arīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aatahīte akamatwara Babuloni būrūrī wa ūkombo (nao magīcooka Jerusalemu na Juda, o mūdū itūūra-inī rīake, **7** marehanīte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raemia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Mīsiprethū, na Bigivai, na Nehumu, na Baana): Mūīgana wa andū a Isiraeli watarī ū: **8** njiaro cia Paroshu cīarī 2,172 **9** na cia Shafatia cīarī 372 **10** na cia Ara cīarī 652 **11** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimīte harī Jeshua na Joabu) cīarī 2,818 **12** na cia Elamu cīarī 1,254 **13** na cia Zatu cīarī 845 **14** na cia Zakai cīarī 760 **15** na cia Binui cīarī 648 **16** na cia Bebai cīarī 628 **17** na cia Azigadi cīarī 2,322 **18** na njiaro cia Adonikamu cīarī 667 **19** na njiaro cia Bigivai cīarī 2,067 **20** na cia Adini cīarī 655 **21** na cia Ateri (iria cioimīte harī Hezekīa) cīarī 98 **22** na cia Hashumu cīarī 328 **23** na cia

Bezai cīarī 324 **24** na cia Harifu cīarī 112 **25** na cia Gibeoni cīarī 95. **26** nao andū a Bethilehemu na Netofa maarī 188 **27** na andū a Anathothu maarī 128 **28** na andū a Bethi-Azimavethu maarī 42 **29** na andū a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarī 743 **30** na andū a Rama na Geba maarī 621 **31** na andū a Mikimashi maarī 122 **32** na andū a Betheli na Ai maarī 123 **33** na andū a Nebo iria ingī maarī 52 **34** na andū a Elamu iria ingī maarī 1,254 **35** na andū a Harimu maarī 320 **36** na andū a Jeriko maarī 345 **37** na andū a Lodi, na Hadidi, na Ono maarī 721 **38** na andū a Senaa maarī 3,930. **39** Nao athīnjīri-Ngai maarī: njiaro cia Jedaia (iria cioimīte harī nyūmba ya Jeshua) cīarī 973 **40** na cia Imeri cīarī 1,052 **41** na cia Pashuri cīarī 1,247 **42** na cia Harimu cīarī 1,017. **43** Nao Alawii maarī: a njiaro cia Jeshua (iria cioimīte harī Kadimieli, rūciaro-inī rwa Hodavia) cīarī 74. **44** Nao aini maarī: njiaro cia Asafu cīarī 148. **45** Nao aikaria a ihingo maarī: njiaro cia Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai cīarī 138. **46** Nacio ndungata cia hekarū cīarī: njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **47** na Keroso, na Sia, na Padoni, **48** na Lebana, na Hagaba, na Shalimai, **49** na Hanani, na Gideli, na Gaharu, **50** na Reaia, na Rezini, na Nekoda, **51** na Gazamu, na Uza, na Paea, **52** na Besai, na Meunimu, na Nefisimu, **53** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **54** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **55** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **56** na Nezia, na Hatifa. **57** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni cīarī: njiaro cia Sotai, na Soferethu, na Perida, **58** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **59** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni. **60** Ndungata cia hekarū hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarī andū 392. **61** Nao aya nīo maambatire kuuma matūra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingōnanirīe atī nyūmba ciao cīarī cia njiaro cia Isiraeli: **62** njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda cīarī 642. **63** Na kuuma kūrī athīnjīri-Ngai: njiaro cia Hobaia, na Hakozu, na Barizilai (mūdū ūria wahikītie mwarī wa Barizilai ūria Mūgīleadī, na eetanagio na rītwa rīu). **64** Andū acio nīmacarīrie maandīko ma nyūmba ciao, no matiigana kūmona, nī ūndū ūcio makīetherio thiritū-inī ya athīnjīri-Ngai, magītūuo ta andū maarī na thaahu. **65** Nake barūthi wa kūu akīmatatha matīkarīe irio iria therie mūno, o ngīnya gūkaagīa mūthīnjīri-Ngai ūratungata na Urīmu na Thumīmu. **66** Andū acio othe marī hamwe maarī 42,360, **67** gūtatarītwo ndungata ciao cia arūme na cia andū-a-nja 7, 337; ningī nī maarī na aini arūme na andū-a-nja 245. **68** Maarī na mbarathī 736, na nyūmbū 245, **69** na ngamīra 435, na ndigiri 6,720. **70** Atongoria amwe a nyūmba nīmarutire indo ciao nī ūndū wa wīra ūcio. Barūthi wa kūu nīaheanire durakīma 1,000 cia thahabu, na mbakūrī 50, na nguo cia athīnjīri-Ngai 530, nacio ikīgwo kīgīna-inī. **71** Nao atongoria amwe a nyūmba nīmaheanire indo nī ūndū wa wīra ūcio, durakīma 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,200 cia betha, nacio ikīgwo kīgīna-inī. **72** Mūīgana wa kīrīa kīaheanirwo nī andū arīa angī warī durakīma 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000 cia betha, na nguo 67 cia athīnjīri-Ngai. **73** Athīnjīri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarū, marī hamwe na andū amwe ao, na andū arīa angī a Isiraeli magīaka na magītūūra matūra-inī mao.

8 Na rīrī, mweri wa mūgwanja wagīkīnya-rī, andū a Isiraeli magīkorwo maatūūrīte thīnī wa matūūra mao. Nao andū othe makīūngana marī ta mūdū ūmwe kīhaaro-inī kīrīa kīarī mbere ya Kihingo kīa Maaī. Nao makīra Ezara ūria mwandīki-marūa arute ibuku rīrīa rīa Watho wa Musa ūria

Jehova aathiite andũ a Isiraeli. **2** Nĩ undũ ũcio, mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩtwara ibuku rĩu rĩa Watho mbere ya kiũngano kiu kionganite kia arũme na andũ-a-nja, na arĩa angĩ othe mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio. **3** Agithoma ibuku rĩu aanĩĩre kuuma rũciinĩ nginya mĩaraho, ang'etheire kihaaro kirĩa kiarĩ mbere ya Kĩhingo kia Maaĩ, arĩ mbere ya arũme, na andũ-a-nja, na andũ arĩa angĩ mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoru ũcio. Nao andũ othe magĩtega matũ, magĩthĩkĩrĩria ciugo cia lbuku rĩa Watho. **4** Ezara ũria mwandĩki-marũa aarũgamĩte igũrũ rĩa gĩtara kia mbaũ kirĩa gĩakĩtuo nĩ undũ wa undũ ũcio kũembe. Kwena wake wa ũrio haarũgamĩte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, nagu mwena wa ũmoho hakarũgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu. **5** Ezara akĩhingũra ibuku rĩa. Andũ othe nĩmamuonaga tondu aarũgamĩte handũ hatũũgĩru. Na rĩria aahingĩrĩre ibuku, andũ othe makĩrũgama na igũrũ. **6** Ezara akĩgooca Jehova, Ngai ũria mũnene; nao andũ othe makĩoya moko mao na igũrũ makiuga atĩrĩ, "Amen! Amen!" Magĩcooka makĩnamĩrĩra, makĩhooya Jehova maturumithĩite mothiũ mo thĩ. **7** Nao Alawii, na nĩo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makĩruta andũ ũhoru wa Watho, andũ acio marũgamĩte o hau. **8** Magĩthoma kuuma lbuku rĩa Watho wa Ngai, magĩtaũraga na magĩtaaragĩria wega nĩgeetha andũ acio mataũkĩrwo wega nĩ ũhoru ũcio wathomaga. **9** Nĩngĩ Nehemia ũria barũthi wa kũu na Ezara mũthĩnjĩri-Ngai na mwandĩki-marũa hamwe na Alawii arĩa maarutaga andũ, makĩra andũ acio othe atĩrĩ, "Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Jehova Ngai wanyu. Mũtĩgaacakaye kana mũrĩre." Nĩgũkorwo andũ acio othe nĩmarĩraga maigua ciugo cia Watho ũcio. **10** Nehemia akĩmeera atĩrĩ, "Thiĩ mũgekenie na irio iria njega, na mũnyue indo irĩ mũrĩo, na indo icio imwe mũhe arĩa matarĩ na kĩndũ mathondekeirwo. Mũthenya wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Mwathani witũ. Mũtikagĩe na kĩa, nĩgũkorwo gĩkeno kia Jehova nĩkĩo hinya wanyu." **11** Alawii makĩhooreria andũ acio othe, makĩmeera atĩrĩ, "Hoorera tondũ ũyũ nĩ mũthenya mwamũre. Mũtikagĩe na kĩa." **12** Nĩngĩ andũ othe magĩthĩi makarĩe na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakũngũire makenete nĩ undũ nĩmataũkĩrwo nĩ ciugo iria maarũtĩtuo. **13** Mũthenya wa keerĩ wa mweri, atongoria a nyũmba ciothe, marĩ hamwe na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, makĩũngana harĩ Ezara ũcio mwandĩki-marũa nĩguo mathĩkĩrĩrie ciugo cia Watho. **14** Nao magĩkora kwandĩkitwo watho-inĩ ũria Jehova aathanite na kanua ka Musa, atĩ andũ a Isiraeli maikaraga thĩĩni wa ithũnũ hĩndĩ ya gĩathĩ kia mweri wa mũgwanja, **15** na atĩ maanagĩrĩre na mahunjagie ũhoru ũyũ matũũra-inĩ mao o na kũu Jerusalemu makiugaga atĩrĩ: "Thiĩ kũu bũrũri ũria ũrĩ irĩma mũrehe hongecia mĩtamaiyũ ya mĩgũnda na ya gĩthaka, na cia mĩhandathi, na cia mĩkĩndũ, o na cia mĩtĩ ya kũĩruru cia gwaka ithũnũ," o ta ũrĩ kwandĩkitwo. **16** Nĩ undũ ũcio andũ makĩumagara, makĩrehe hongecia, makĩĩakira ithũnũ igũrũ rĩa nyũmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyũmba ya Ngai, na kĩaaro-inĩ kirĩa kiarĩ Kĩhingo-inĩ kia Maaĩ, na kirĩa kiarĩ Kĩhingo-inĩ kia Efiraĩmu. **17** Andũ arĩa othe maacookete kuuma kũria maatwarĩtuo maatahwo makĩĩakira ithũnũ, magĩikara thĩĩni wacio. Kuuma matukũ wa Joshua mũrũtũ wa Nuni nginya mũthenya ũcio, andũ a Isiraeli matiakoretwo makũngũĩre gĩathĩ kũu ta ũguo. Nakĩo gĩkeno kĩa kiarĩ kĩnene mũno. **18**

Mũthenya o mũthenya, kuuma mũthenya wa mbere nginya wa mũthia, Ezara niathomaga lbuku rĩa Watho wa Ngai. Nao nĩmakũngũĩre gĩathĩ kũu mũthenya mũgwanja, na mũthenya wa kanana, kũringana na watho, gũkĩgĩa na kiũngano.

9 Mweri-inĩ o ro ũcio, mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩna, andũ a Isiraeli makĩũngana hamwe mehĩngĩte kũria irio na makehumba nguocia makũnia, o na makeitĩrĩria tĩrĩ mĩtwe yao. **2** Arĩa maarĩ a rũciaro rwa andũ a Isiraeli nĩmeyamũranĩte na ageni othe. Makĩrũgama o andũ handũ hao, makĩumbũra mehĩa mao na waganu wa maithe mao. **3** Makĩrũgama o ro hau maarĩ, magĩthoma lbuku rĩa Watho wa Jehova Ngai wao ihinda rĩa gĩcunjĩ gĩa kana kia mũthenya, na magĩtũmĩra gĩcunjĩ o kĩngĩ gĩa kana makĩumbũra mehĩa na magĩthathaiyagia Jehova Ngai wao. **4** Na rĩrĩ, ngathĩ-inĩ nĩ haarũgamĩte Alawii, nĩo Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagĩra Jehova Ngai wao na mĩgambo maanĩrĩre. **5** Nao Alawii nĩo Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atĩrĩ, "Rũgamai mũgooco Jehova Ngai wanyu, ũcio ũtũũraga tene na tene." "Kũrathimwo nĩ rĩtwa rĩaku rĩrĩ riiri, narĩo rĩrotũũgĩrio gũkĩra ũgooci na irathimo ciothe. **6** Wee wiki nowe Jehova. Nĩwe wombire igũrũ, o igũrũ kũria kũraya mũno, na ũkĩũmba mbũtũ cia njata ciakuo, na thĩ na kirĩa gĩothe kirĩ kuo, na maria na indo ciothe iria irĩ thĩĩni wamo. Nĩwe ũheaga indo ciothe muoyo, nacio mbũtũ cia igũrũ niũgũthathaiyagia. **7** "Wee nĩwe Jehova Ngai, ũria wathuurire Aburamu ũkĩmũruta Uri-ya-Akalidei na ũkĩmũtua rĩtwa rĩngĩ Iburahĩmu. **8** Nĩwonire atĩ ngoro yake nĩyakwĩhokete, nawe ũkĩgĩa na kirĩkanĩro nake atĩ nĩũkahe njiaro ciothe bũrũri wa Akaanani, na wa Ahiti, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajobusi, na wa Agirigashi. Nĩũhingĩtie kĩranĩro gĩa kũu nĩ tondũ ũrĩ mũthĩngu. **9** "Nĩwonire ũria maithe maitũ ma tene maathĩnĩkire marĩ bũrũri wa Misiri; ũkĩigua kirĩro kĩa marĩ hau Iria-inĩ Itune. **10** ũkĩringa ciana na morĩrũ, na ũgĩũkĩrĩra Firaĩni, na anene ake othe, na andũ a bũrũri wake othe, nĩgũkorwo nĩwamenyete ũria andũ a Misiri mefĩaga makĩmahinyĩrĩria. Nawe ũkĩgĩra igweta, rĩria rĩtũũraga nginya ũmũthĩ. **11** Nĩwagayanirie Iria Itune mbere yao, nĩ undũ ũcio magĩtuikanĩria iria gatagatĩ harĩa haatũkĩte thĩ nyũmũ, no arĩa maamaingĩthĩtie ũkĩmaĩka kũu kũrũku o ta ihiga rĩkĩtio maaĩ-inĩ marĩku mũno. **12** Mũthĩnia wamatongoria na gĩtugĩ gĩa itu, nagu ũtukũ ũkamatongoria na gĩtugĩ kia mwaki gĩa kũmamũrĩkĩra njĩra rĩa mekũgera. **13** "Nĩwaikũrũkire Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, ũkĩmaarĩria kuuma igũrũ. Nĩwamaheire mĩtabarĩre na mawatho ma kĩhooto na magĩrĩru, na kirĩra gĩa kũrũmĩrĩro, o na maathani mega. **14** Nĩwamamenyithĩrie Thabatũ yaku theru na ũkĩmahe maathani, na kirĩra gĩa kũrũmĩrĩro, na mawatho kũgerera kanua ka Musa ndungata yaku. **15** Hindi ya ng'aragu nĩwamaheire irio kuuma igũrũ, na rĩria maarĩ anyooto ũkĩmahe maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; wamaathire mathĩi makegwatire bũrũri ũria wehĩtĩte woete guoko na igũrũ atĩ nĩũkamaha. **16** "No rĩrĩ, maithe maitũ ma tene magĩtĩĩa na makĩũmia ngoro ciao, makĩaga gwathĩkĩra maathani maku. **17** Makĩrega kũigua na makĩaga kũrĩrikana ciana iria waringĩte gatagatĩ-inĩ kao. Nĩmoomirĩre ngingo, na tondũ wa ũremi wao magĩthuurĩra mũtongoria nĩgeetha macooke ũkombo-inĩ wao. No rĩrĩ, we ũrĩ Ngai ũrekanagĩra mehĩa, na ũrĩ mũtugĩ na mũigua tha, ndũhiũhaga kũrakara na ũyũrĩtuo nĩ wendo. Nĩ undũ ũcio ndwamatiganĩrĩre, **18** o na rĩria methondekeire mũhianano wa njaũ, makiuga atĩrĩ,

‘Ino niyo ngai yanyu iria yamururite bururi wa Misiri,’ kana o na riria meekire maundu mooru muno ma gukuruma. **19** “Tondü wa tha ciaku nyingi, ndwamatiganirie küu werü-ini. Gitugi gĩa itu gitigiare kumatongoria njira-ini yao müthenya, kana gitugi kia mwaki gikiaga kumamurikira ütuku njira iria mekugerera. **20** Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwagire kümahe mana marie, kana ikiaga kümahe maai maanyoota. **21** Ihinda ría miaka mirongo ina niwamatüuririe werü-ini; matiagire kindü o naki, ningi nguo ciao itiigana güthira, kana magürü mao maküimba. **22** “Niwamaheire mothamaki na ndürüri, ükimagaira o nginya mihaaka-ini ya küraya. Magitaha bururi wa Sihoni müthamaki wa Heshiboni, na bururi wa Ogu müthamaki wa Bashani. **23** Waingihirie ariu ao o ta njata cia matu-ini na ükimakinyia bururi üria werite maithe mao matoonye makawigwatire ütünke wao. **24** Ariu ao nimatoonyire, makigwatira bururi ücio. Ügitooria andü a Kaanani aria maatüraga bururi ücio mbere yao; ükineana andü a Kaanani kürü o, hamwe na athamaki ao na andü a bururi ücio, ükimaneana moko-ini mao meke nao o üria mangiendire. **25** Nimatunyanire matüura maarü mairigire na thingo cia hinya, na migünda minoru, makigwatira nyumba ciaiyurite indo njega cia mithemba yothe, na ithima iria cienjetwo, na migünda ya mithabibu, na migünda ya mitamaiyu, na miti mingi muno ya matunda. Makiria, nginya makihüuna na makigaira müri; magikenera wega waku müngi. **26** “No nimagire gwashika, magiküremera, na makihutatira watho waku. Nimooragire anabii aku aria maamataaraga niguo mamacookie kürü we; magüka maundu mooru muno ma gukuruma. **27** Ni ündü ücio, ükimaneana moko-ini ma thü ciao, nacio ikimahinyiria. No riria maahinyiria, magigüka. Ükimaigua kuuma igürü, na tondü wa tha ciaku nyingi ükimahe andü a kümahonokia, nao makimateithura kuuma moko-ini ma thü ciao. **28** “No maarikia kugia na ühurüko, magicookerera gwika maundu mooru maitho-ini maku. Hindi iyo ükimatiganiria moko-ini ma thü ciao nigeeha imathe. Na riria maagükaire ringi, ükimaigua üri o küu igürü, na tondü wa tha ciaku niwamahonokagia kaingü. **29** “Niwamataarire macookerere watho waku, no-o magitüria na makigere gwashikira maathani maku. Makithia niküregana na mawatho maku maria mangitüuria mündü muoyo angimaathikira. Ni ündü wa küng’athia, magikuhutatira, makümia ngingo, na makirega güküigua. **30** Niwamakiriririe miaka mingi. Na ündü wa Roho waku, niwamakaanagia na tünua wa anabii aku. No matiigana güküigua, na ni ündü ücio ükimaneana moko-ini ma ndürüri iria maiganitie nacio. **31** No tondü wa tha ciaku nyingi, ndwamaniire kana ükimatiganiria, nigükorwo üri Mürungu mitugi na müigua tha. **32** “Na rü-rü, Wee Ngai witü, Mürungu müneke üri hinya na wa gwitigirwo, o wee ühingagia kirikaniro giaku kia wendo, ndükareke moritü maya moneke ari ündü müni maitho-ini maku, moritü maya matükorete, na magakora athamaki aitu na atongoria aitu, na magakora athinjiri-Ngai na anabii aitu, na magakora maithe maitü na andü aku othe, kuuma matukü ma athamaki a Ashuri nginya ümüthi. **33** Maundu-ini macio mothe matükorete, wee ükoretwo üri na kihooto; wikite maundu na wihokeku, o riria ithuü tühütite. **34** Athamaki aitu, na atongoria aitu, na athinjiri-Ngai aitu na maithe maitü, matiarümürüire watho waku; matiathikiririe maathani maku kana mataaro maria wamaheire. **35** O na riria maarü üthamaki-ini wao, magikenagira wega waku müneke bururi-ini ücio mwarü na münoru üria wamaheete, matiagütungatire kana magitigana na njira ciao cia waganu. **36** “No riri, ümüthi üyü türü ngombo, ngombo

bururi-ini üria waheire maithe maitü ma tene niguo marüaga matunda maguo na indo iria ingi njega iküraga kuo. **37** Tondü wa mehia maitü, magetha maguo maingü mathiiga kürü athamaki aria ügite igürü riitu. Maathaga müri iitu na ng’ombe ciitu o üria mekwenda. Türü ahinyiria muno. **38** “Ni ündü wa üguo-rü, nitügüthondeka kiriko gĩa gütüura na twandikanire, nao atongoria aitu, na Alawii aitu na athinjiri-Ngai aitu makihüure mühüüri.”

10 Aria meekirire kirikaniro kü mühüüri maarü: Nehemia üria warü barüthi wa küu, müru wa Hakalia, na Zedekia, **2** na Seraia, na Azaria, na Jeremia, **3** na Pashuru, na Amaria, na Malikija, **4** na Hatushu, na Shebania, na Maluku, **5** na Harimu, na Meremothu, na Obadia, **6** na Danieli, na Ginethoni, na Baruku, **7** na Meshulam, na Abija, na Mijamini, **8** na Maazia, na Biligai, na Shemaia. Acio nio maarü athinjiri-Ngai. **9** Nao Alawii maarü: Jeshua müru wa Azania, na Binui wa ariu a Henadadi, na Kadimieli, **10** nao athiritü ao maarü: Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelai, na Hanani, **11** na Mika, na Rehobu, na Hashabia, **12** na Zakuri, na Sherebia, na Shebania, **13** na Hodia, na Bani, na Beninu. **14** Nao atongoria a andü maarü: Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani, **15** na Buni, na Azigadi, na Bebai, **16** na Adonija, na Bigivai, na Adini, **17** na Ateri, na Hezekia, na Azuri, **18** na Hodia, na Hashumu, na Beza, **19** na Harifu, na Anathothu, na Nebai, **20** na Magipiasu, na Meshulam, na Heziri, **21** na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadau, **22** na Pelatia, na Hanani, na Anai, **23** na Hoshea, na Hanania, na Hashubu, **24** na Halohehu, na Piliha, na Shobeku, **25** na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia, **26** na Ahia, na Hanani, na Anani, **27** na Maluku, na Harimu, na Baana. **28** “Andü aria angü, nio athinjiri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarü na aria othe meyamuranitie na andü aria maiganitie nao niguo maathikire Watho wa Ngai, marü hamwe na atumia ao, na aanake, na airitu ao othe aria mangihota gütaükirwo ni maundu, **29** andü aya othe maanyiitana na ariu a ithe wao aria marü igweta, na meeche na kirumi na mwihitwa atü nimarümagirira Watho wa Ngai üria waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagirire gwashikira maathani mothe, na mawatho, na kirira gĩa kürümürüro kia Jehova Mwathani witü. **30** “Tweranira atü tütikaheana airitu aitu mahikio ni andü aria matürigiicitire o na kana aanake aitu mahikie airitu ao. **31** “Riria andü a mabürüri maria türiganitie marirehaga indo na ngano ya kwendia müthenya wa Thabatü, tütikamagürüria müthenya ücio wa Thabatü o na kana müthenya üngi o wotho mwamüre. O mwaka wa müganja wakinya tütiririmaga migünda iitu, na nitürürekanagira mathiiri mothe. **32** “Nituoya müriigo wa kühingia mawatho ma küheanaga gücunji gĩa gatatu gĩa cekeri o mwaka ni ündü wa wira wa nyumba ya Ngai witü: **33** ni ündü wa migate iria iigagwo metha-ini; ni ündü wa mahinda ma maruta ma mütu na ma njino; na ni ündü wa maruta maria marutaga müthenya wa Thabatü, na wa ciathi cia Karügamo ka Mweri, na wa ciathi iria ciathanitwo; ni ündü wa maruta maria maamüre; ni ündü wa maruta ma küloroheria mehia ma Israeli; o na ni ündü wa mawira mothe ma nyumba ya Ngai witü. **34** “Ithuü athinjiri-Ngai, na Alawii o na andü aya angü nitücuukite mitü tügatuanira riria o nyumba iitu irirehaga ngü nyumba-ini ya Ngai witü, cia güikaragia mwaki wakanite kigongona-ini kia Jehova Ngai witü mahinda maria matuanirwo o mwaka, o ta üria kwandikitwo Watho-ini. **35** “O na nituoya müriigo wa

kühaha maciaro ma mbere ma mīgūnda iitū na ma mūtī o wothē wa matunda nyūmba-inī ya Jehova o mwaka. **36** “O ta ūria kwandikitwo Watho-inī, nītūrīrehaga marigithathi maitū ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndūuru cia ng’ombe na cia mbūri ciitū gūkū nyūmba-inī ya Ngai witū kūrī athīnjīri-Ngai arīa matungataga kuo. **37** “O na ningi nītūrīrehaga thīnī wa makūmbī ma nyūmba ya Ngai, tūngengere athīnjīri-Ngai mūtū wa mbere, na magongona maitū ma ngano ma mbere, na maruta ma matunda ma mītī iitū yothē ma mbere, na ma ndibei iitū ya mūhīhano o na ma maguta. O na nītūrīrehaga gīcunjī gīa ikūmī kīa maciaro ma mīgūnda iitū, tūkanengera Alawii, nīgūkorwo nī Alawii maamūkagira icunjī cia ikūmī kuuma matūūra mothe kūrīa tūrutaga wīra. **38** Mūthīnjīri-Ngai wa rūciaro rwa Harūnī nīarīkoragwo ho Alawii makīamūkīra gīcunjī kīu gīa ikūmī, nao Alawii nīmarīrehaga gīcunjī gīa ikūmī kīa indo ciothe makūmbī-inī ma kīgīna kīa nyūmba ya Ngai witū. **39** Andū a Isiraeli, hamwe na Alawii, nīmarīrehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya mūhīhano, na maguta thīnī wa makūmbī marīa indo cia handū-harīa-haamūre ciigagwo, na kūrīa athīnjīri-Ngai, arīa maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga. “Tūtīrēkagīrīra nyūmba ya Ngai witū.”

11 Na rīrī, atongoria a andū magītūūra Jerusalemu, nao andū acio angī magīcuuka mītī nīguo mathuure mūdū ūmwe harī o andū ikūmī atūke wa gūtūūra Jerusalemu, itūūra rīrīa itheru, nao acio angī kenda megūtūgira mathīi magatūūre matūūra-inī mao. **2** Andū nīmagathīrīrie andū arīa othe meerūtīre gūtūūra Jerusalemu na kwīyendera. **3** Aya nīo atongoria a būrūrī arīa maatūūrire Jerusalemu (na rīrī, andū amwe a Isiraeli, na athīnjīri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekarū, na njiaro cia ndungata cia Solomoni maatūūraga matūūra-inī ma Juda, o mūdū gīthaka-inī gīake thīnī wa matūūra mao. **4** O na andū angī kuuma Juda na Benjamini nīmatūūraga Jerusalemu): Kuuma njiaro-inī cia Juda maarī: Athaia mūrū wa Uzia, mūrū wa Zekaria, mūrū wa Amaria, mūrū wa Shefatia, mūrū wa Mahalaleli, wa rūciaro rwa Perezū; **5** na Maaseia mūrū wa Baruku, mūrū wa Koli-Hoze, mūrū wa Hazaia, mūrū wa Adaia, mūrū wa Joiaribu, mūrū wa Zekaria, wa rūciaro rwa Mūshiloni. **6** Njiaro cia Perezū irīa ciatūūraga Jerusalemu, arīa maarī andū njamba, mūigana mao warī andū 468. **7** Kuuma njiaro-inī cia Benjamini maarī: Salu mūrū wa Meshulamu, mūrū wa Joedi, mūrū wa Pedaia, mūrū wa Kolaia, mūrū wa Maaseia, mūrū wa Ithieli, mūrū wa Jeshaja, **8** na arūmīrīri ake, Gabai na Salai, othe maarī andū 928. **9** Joeli mūrū wa Zikiri nīwe warī mūrūgāmīrīri wao ūria mūnene, nake Juda mūrū wa Hasenua nīwe warūgāmīrīrie Gīcigo gīa Keerī kīa itūūra rīrīa inene. **10** Nao athīnjīri-Ngai maarī: Jedaia; mūrū wa Joiaribu; Jakini; **11** Sheraia mūrū wa Hilikia, mūrū wa Meshulamu, mūrū wa Zadoku, mūrū wa Meraiothu, mūrū wa Ahitubu, mūrōri wa maūdū ma nyūmba ya Ngai, **12** hamwe na athiritū ao arīa maarutaga wīra wa hekarū, maarī andū 822; Adaia mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Pelalia, mūrū wa Amuzi, mūrū wa Zekaria, mūrū wa Pashuru, mūrū wa Malikija, **13** hamwe na andū a thiritū yake arīa maarī atongoria a nyūmba ciao, maarī andū 242; Amashusai mūrū wa Azareli, mūrū wa Ahazai, mūrū wa Meshilemothu, mūrū wa Imeri, **14** na andū a thiritū yake arīa maarī njamba, maarī andū 128. Mūtongoria wao mūnene aarī Zabidieli mūrū wa Hagedolimu. **15** Na kuuma kūrī Alawii maarī: Shemaia mūrū wa Hashubu, mūrū wa Azirikamu, mūrū wa Hashabia, mūrū wa Buni; **16** Shabethai na

Jozabadi, arīa maarī atongoria eerī a Alawii, na nīo maaroraga wīra wa nja wa nyūmba ya Ngai; **17** Matania mūrū wa Mika, mūrū wa Zabedi, mūrū wa Asafu, ūria watongoragia mahooya ma gūcookeria Ngai ngaatho; Bakabukia ūria warī wa keerī harī athiritū ake: na Abada mūrū wa Shamu, mūrū wa Galali, mūrū wa Jeduthuni. **18** Alawii arīa maarī thīnī wa Itūūra rīu itheru maarī andū 284. **19** Aikaria a ihingo maarī: Akubu, na Talimoni, na andū a thiritū yao, arīa maarangagīra ihingo, maarī andū 172. **20** Andū a Isiraeli acio angī, hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, maarī matūūra-inī mothe ma Juda, o mūdū gīthaka-inī kīa maithe mao. **21** Ndungata cia hekarū ciatūūraga kīrīma-inī kīa Ofeli, nīwamatūūgīra wīra wao wa o mūthenya. **24** Pethahia mūrū wa Meshezabeli, wa rūciaro rwa Zera mūrū wa Juda, aarī mūramati wa mūthamaki maūdū-inī mothe makonainie na andū. **25** Ha ūhoro wa tūtūūra na mīgūnda yatuo-rī, andū amwe a Juda maatūūraga Kiriathu-Ariba na matūūra marīo marīa marīgīgīcīrie, na Diboni na matūūra marīo, na Jekabzeeli na tūtūūra twarō, **26** na kīu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, **27** na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matūūra marīo; **28** na Zikilagi, na Mekona na matūūra marīo, **29** na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, **30** na Zanoa, na Adulamu na tūtūūra twarō, na Lakishi na mīgūnda ya rīo, na Azeka na matūūra marīo. Nī ūndū ūcio maatūūraga kuuma Birishiba o ngīnya Kīanda kīa Hinomu. **31** Njiaro cia Benjamini kuuma Geba ciatūūraga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matūūra marīo, **32** na kīu Anathothu, na Nobu na Anania, **33** na Hazoru, na Rama na Gitaimu, **34** na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, **35** na Lodi na Ono, na Kīanda-inī kīa Aturi. **36** Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maatūūrire Benjamini.

12 Aya nīo athīnjīri-Ngai na Alawii arīa maacookire hamwe na Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Jeshua: Seraia, na Jeremia, na Ezara, **2** na Amaria, na Maluku, na Hatushu, **3** na Shekania, na Rehumu, na Meremothu, **4** na Ido, na Ginethoni, na Abija, **5** na Mijamini, na Maadia, na Biliga, **6** na Shemaia, na Joiaribu, na Jedaia, **7** na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia. Acio nīo maarī atongoria a athīnjīri-Ngai na athiritū ao, matukū-inī macio ma Jeshua. **8** Nao Alawii maarī Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, ūria, marī hamwe na athiritū ake, nīwe warūgāmīrīrie arīa maainaga nyīmo cia gūcookia ngaatho. **9** Bakabukia na Uni, athiritū ao, maarūgamaga mang’ethaniire nao magītungata. **10** Jeshua nīwe warī ithe wa Joiakimu, nake Joiakimu aarī ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aarī ithe wa Joiada, **11** nake Joiada aarī ithe wa Jonathani, nake Jonathani aarī ithe wa Jadua. **12** Matukū-inī ma Joiakimu, aya nīo maarī atongoria a nyūmba cia athīnjīri-Ngai: ya Seraia, aarī Meraia; ya Jeremia, aarī Hanania; **13** ya Ezara, aarī Meshulamu; ya Amaria, aarī Jehohanani; **14** ya Maluki, aarī Jonathani; ya Shebania, aarī Jusufu; **15** ya Harimu, aarī Adina; ya Meraiothu, aarī Helikai; **16** ya Ido, aarī Zekaria; ya Ginethoni, aarī Meshulamu; **17** ya Abija, aarī Zikiri; ya Miniyamini na Moadia, aarī Pilaita; **18** ya Biliga, aarī Shamu; ya Shemaia, aarī Jehonathani; **19** ya Joiaribu, aarī Matenai; ya Jedaia, aarī Uzi; **20** ya Salai, aarī Kalai; ya Amoku, aarī Eberi; **21** ya Hilikia, aarī Hashabia; na ya Jedaia,

aarī Nethaneli. **22** Nao atongoria a nyumba cia Alawii matukū-inī ma Eliashibu, na Joiada, na Johananani, na Jadua, o ūndū ūmwe na atongoria a athinjiri-Ngai, nīmandikirwo marītwa mao hīndi ya wathani wa Dario ūria Mūperisia. **23** Atongoria a nyumba cia njaro cia Lawi nginya hīndi ya Johananani mūrū wa Eliashibu o nao nīmandikītvo ibuku-inī rīa matukū macio. **24** Nao atongoria a Alawii maarī Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mūrū wa Kadimieli, na athiritū ao, arīa maarūgamaga mamang'etheire makīina nyimbo cia kūgooca na cia gūcookia ngaatho, gikundi kimwe gīkaamūkagīria kīria kīngī, kūringana na ūria gwathanītvo nī Daudi mūdū wa Ngai. **25** Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamu, na Talimoni, na Akubu maarī aikaria a ihingo arīa maarangagīra makūmbī marīa maarī ihingo-inī. **26** Maatungataga hīndi ya Joiakimu mūrū wa Jeshua, mūrū wa Jozadaku, na hīndi ya Nehemia ūria warī barūthi, na hīndi ya Ezara ūria warī mūthīnjiri-Ngai na mwandiki-marūa. **27** Hīndi ya kwamūrwo kwa rūthingo rwa Jerusalemu, Alawii nīmacaririo kuuma kūria guothe maarī nīguo moke Jerusalemu makūngūire kwamūrwo kuu marī na gīkeno, na makīinaga nyimbo cia gūcookia ngaatho, makīinaga na thaani iria ihūūrithanagio, na inanda cia kīnūbi, na cia mūgeeto. **28** Aini o nao nīmacookanīrīrio hamwe kuuma ng'ongo iria ciathiūrūrūkīrie Jerusalemu, magīcookanīrīrio kuuma tūtūūra-inī twa Anetofathi, **29** na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nīgūkorwo aini nīmeyakīrie matūūra gūthiūrūrūkīria Jerusalemu. **30** Nao athīnjiri-Ngai na Alawii marīka gwītheria, magītheria andū, na ihingo, o na rūthingo. **31** Atongoria a Juda nīndameerire mahache rūthingo-igūrū. Nīngī ngihe ikundi igīrī nene cia aini wīra wa gūcookia ngaatho. Gikundi kimwe gīgīthīi mwena wa ūrio kīrī rūthingo-igūrū, kīerekeire Kīhingo gīa Kīara-inī. **32** Hoshaiia hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makīmarūmīrīra, **33** hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamu, **34** na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, **35** o ūndū ūmwe na athīnjiri-Ngai amwe me na tūrumbeta, o na Zekaria mūrū wa Jonathani, mūrū wa Shemaia, mūrū wa Matania, mūrū wa Mikaia, mūrū wa Zakuri, mūrū wa Asafu, **36** na athiritū ake, nīo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Galilai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marī na indo cia kūina nacio o ta ūria gwathanītvo nī Daudi, mūdū wa Ngai. Ezara ūria mwandiki-marūa nīwe wamatongoretie. **37** Na rīrī, kuuma Kīhingo gīa Gīthima maathiire marūngīrīrie, makīhaica rūthingo igūrū na ngathī cia Itūūra rīa Daudi, makīhītūkīra igūrū rīa nyūmba ya Daudi, o nginya Kīhingo kīa Maaī mwena wa irathīro. **38** Gikundi gīa keerī kīa aini gīgīthīi kīerekeire mwena wa ūmotho. Na nī ngīmarūmīrīra kuu rūthingo igūrū hamwe na nuthu ya andū, tūkihītūkīra Mūthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rūthingo-inī Rwarī, **39** igūrū rīa Kīhingo kīa Efiraimu, na Kīhingo kīa Jeshana, na Kīhingo gīa Thamakī, na Mūthiringo wa Hananeli, na Mūthiringo wa Igana, nginya Kīhingo-inī kīa Ng'ōndu. Makīrūgama Kīhingo-inī kīa Mūrangīrī. **40** Ikundi icio cīerī cia aini cia gūcookia ngaatho igīikara handū ha cio thīnī na nyūmba ya Ngai, o na nī ngīka o ūguo, hamwe na nuthu ya anene, **41** o ūndū ūmwe na athīnjiri-Ngai, nīo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamani, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marī na tūrumbeta twao, **42** o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Zeri. Nao aini maatongoragio nī Jezerahia. **43** Na mūthenya ūcio nīmarutire magongona manene, makīrūuhagia tondū Ngai nīamaheete gīkeno kīnene. O nao andū-a-nja na ciana magīkena. Mbugīrīrio ya gīkeno kuu

Jerusalemu nīyaigūikaga kūdū kūrya. **44** Mahinda-inī macio nī gwathuurirwo andū marūgamīrīre makūmbī ma indo iria ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gīcunjī gīa ikūmi. Kuuma mīgūnda-inī ūria yathiūrūrūkīrie matūūra magīrīrwo kurehe makūmbī-inī icunjī iria ciatūtvo nī watho irī cia athīnjiri-Ngai na Alawii, tondū andū a Juda nīmakenagīra athīnjiri-Ngai na Alawii arīa maatungataga. **45** Nīmarutaga wīra wa gūtungafīra Ngai wao, na wīra wa gwītheria, o ta ūria aini na aikaria a ihingo meekaga, kūringana na ūria gwathanītvo nī Daudi na mūrūi Solomonī. **46** Nīgūkorwo tene mūno, matukū-inī ma Daudi na ma Asafu, nī kwarī na atongoria a aini na a nyimbo cia kūgooca na gūcookeria Ngai ngaatho. **47** Nī ūndū ūcio matukū-inī ma Zerubabeli na ma Nehemia, andū a Israeli othe nīmarutaga icunjī cia o mūthenya nī ūndū wa aini na aikaria a ihingo. Nīngī nīmamūruga icunjī nī ūndū wa Alawii arīa angī, nao Alawii makaamūra icunjī nī ūndū wa njaro cia Harūni.

13 Na rīrī, mūthenya ūcio, Ibuku rīa Musa rīgīthomwo na mūgambo mūnene andū makīiiguagīra, rīgīthomwo handū haandikītvo atī gūtīrī Mūamoni kana Mūmoabi ūgetīkīrio akorwo kīungano-inī kīa andū a Ngai, **2** tondū matiigana kūhe andū a Israeli irio na maaī; no-o nī kūrīha maarīhire Balamu amarume. (No rīrī, Ngai witū akīgarūra kīrumi gīgītuika kīrathimo.) **3** Rīria andū maagīuire watho ūcio, makīeheria andū othe arīa maarī ageni kuuma Israeli. **4** Mbere iyo, Eliashibu ūria mūthīnjiri-Ngai nīakoretwo atūtvo mūrūgamīrīri wa makūmbī ma nyūmba ya Ngai witū. Aarī wa thiritū ya hakuhī na Tobia, **5** na nīamūhete nyūmba nene aikarage rīra mbere iyo yaigagwo mīhothi ya ngano, na ūbumba, na indo cia hekarū, o na mīhothi ya gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndibeī ya mūhihano na maguta marīa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mīhothi rīra yarutagīrwo athīnjiri-Ngai. **6** No rīria maūdū maya mothe maathīiga na mbere, nīi ndiarī kīu Jerusalemu, nīgūkorwo mwaka-inī ūcio wa mīrongo itātvo na rīri wa ūthamakī wa Aritashashita, mūthamakī wa Babuloni, nīndacookeite kūrī mūthamakī. Matukū manini maathira nīndamūhoire rūtha, **7** ngīcooka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu nīguo ndaamenyire ūuru ūria Eliashibu eekīte nī ūndū wa kūhe Tobia kanyūmba nja ya nyūmba ya Ngai. **8** Nīndarakaririo nī ūhoro ūcio mūno na ngīkia indo ciothe kīa Tobia nja. **9** Ngīcooka ngīruta watho kūgīe igongona rīa gūtheria nyūmba iyo, na ngīcookia indo ciothe cia nyūmba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ūbumba. **10** Nīngī nīndamenyire atī Alawii matīaheagwo gīcunjī kīria kīerītvo maaheagwo, na Alawii othe hamwe na aini arīa maatungataga nīmatiganīrie ūtungata, magacooka mīgūnda-inī yao. **11** Nī ūndū ūcio ngīrūthia anene acio, ngīmooria atīrī: “Nyūmba ya Ngai itiganīrio nīkī?” Nīngī ngīmeeta othe hamwe, ngīmacooka o mūdū wīra-inī wake. **12** Andū othe a Juda nīmarehire gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndibeī ya mūhihano, o na maguta makūmbī-inī. **13** Na nī ngītua Shalemia ūria mūthīnjiri-Ngai, na Zadoku ūria mwandiki-marūa, marī na Mulawī wetagwo Pedai, arūgamīrīri a makūmbī, na ngītua Hanani mūrū wa Zakuri mūrū wa Matania mūnini wao, tondū andū aya nīmoonagwo marī ehokeku. Nīmatuirwo a kūgagīra ariū a ithe wao indo. **14** Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa maūdū maya, na ndūgatharie wīra na ūtungata ūria ndungatīte nyūmba-inī ya Ngai wakwa ndī mwīhokeku. **15** Matukū-inī macio nīndeyoneire andū a Juda makīhiha ndibeī mūthenya wa Thabatū na makīrehe ngano, na magīkuuithia ndigiri ngano hamwe na ndibeī, na thabībū, na ngīyū, na

mithemba yothe ya mīrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu müthenya wa Thabatū. Nī ündū ücio ngīmakaania kwendia irio müthenya ücio wa Thabatū. **16** Andū a Turo arīa maatūūruga Jerusalemu nīmarehaga thamaki na indo cia mithemba yothe, na magaciendagīria andū a Juda müthenya wa Thabatū kūu Jerusalemu. **17** Ngīrūithia andū arīa maarī igweta a Juda, ngīmooria atīrī, “Nī ündū ūrīkū ūyū müreka wa waganu wa gūthaahia müthenya wa Thabatū? **18** Maithe manyu ma tene-rī, githī ti maündū ta maya meekire, nake Ngai witū agītūrehere mathiina maya mothe matükorete na magakora itūra rīrī inene? No rīu inyuī mūrarehera Isiraeli mang’ūrī maingī makīria na ündū wa gūthaahia Thabatū.” **19** Na rīrī, hwaī-inī kwambīrīria kūgā nduma ihingo-inī cia Jerusalemu Thabatū itanakinya-rī, ngīathana mīrango ya Jerusalemu ihingwo na ndikahingūrwo nginya Thabatū ithire. Ngūiga andū amwe akwa ihingo-inī marangīre, nīgeetha gūtīkagīe mūrigo üngītoonyio thīnī müthenya wa Thabatū. **20** Rīmwe kana meerī, onjorithia na endia a indo cia mithemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. **21** No ngīmakaania ngīmooria atīrī, “Nī kī gīgūtūma mūraare rūthingo-inī? Mūngīka ūguo rīngī nīndīmūnyīithia.” Kuuma hīndī ūyo matiacoockire gūka müthenya wa Thabatū. **22** Ningī ngīatha Alawii meetherie macooke mathīi makarangīre ihingo nīgeetha maige müthenya wa Thabatū ūrī mütheru. Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ündū wa ündū ūyū o nagu, na ünjugūre tha kūrīngana na wendo waku mūnene. **23** Na rīrī, matukū-inī macio nīndonire arūme a Juda arīa maahikītie andū-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. **24** Nuthu ya ciana ciao cīaaragia rūthiomi rwa Ashidodi kana thiomi cia ndūrīrī icio ingī, no matiooī kwaria rūthiomi rwa Juda. **25** Ngīmarūithia na ngīmetīria kīrumi. Nīndahūūrīre arūme amwe ao na ngīmamunya njuūrī. Ngītūma mehīte mwihītwa makīgwetaga rīitwa rīa Ngai, ngīmeera atīrī: “Menyai gūkaaneana airītu anyu mahikio nī ariū ao, kana aanake anyu inyuī ene mahikie airītu ao. **26** Githī ti ihikanio ta icio ciatūmire Solomoni müthamaki wa Isiraeli eehie? Ndūrīrī-inī nyingī gūtīarī müthamaki üngī watarīi take. Ngai wake nīamwendete, akīmūtua müthamaki Isiraeli guothe; no-o na kūrī ūguo-rī, nīatoonyirio mehīa-inī nī andū-a-nja a kūngī. **27** Ithuī-rī, no nginya tūigūe atī o na inyuī müreka waganu ūyū wothē mūūru ūū, mūkaaga kwīhokeka kūrī Ngai witū na ündū wa kūhīkia andū-a-nja a kūngī?” **28** Mūrīū ūmwe wa Joiada mūrū wa Eliashibu müthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene aarī müthoni-we wa Sanībalati ūrīa Mūhoroni. Nīndamūingātire oime harī nī. **29** Marīrikane, Wee Ngai wakwa, tondū nīmathaahirie wīra wa ūthīnjīrī-Ngai, o na magīthaahia kīrīkanīro kīa wīra wa athīnjīrī-Ngai na kīa Alawii. **30** Nī ündū ücio, ngītheria athīnjīrī-Ngai na Alawii kuuma kūrī ündū o wothē mūgeni, ngīcooka ngīmagaīra o mūndū wīra wake kīūmbe. **31** Ningī nīndathondekire mweke wa kūhothaga ngū na maciaro ma mbere mahinda marīa maatūitwo. Wee Ngai wakwa, ndirikana na ünjike wega.

Esiteri

1 Na riri, uu nigo gwekikire matukū-ini ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu uria waathaga maburūri 127 maria moimite kuuma burūri wa Ahindi o nginya burūri wa Akushi. **2** Matukū-ini macio-ri, Mūthamaki Ahasuerusu aathamakaga arī giti-ini giake kia unene thini wa nyumba ya ūthamaki kuu giikaro kigitire kia mūthamaki gia Shushani, **3** na mwaka wa gatātū wa wathani wake, niarugithirie andū ake othe aria maarī igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbūtū cia ita cia Perisia na cia Media, na abarūthi na andū aria maarī igweta a maburūri maarī kuo. **4** Nake akionania ūtonga mūnene wa ūthamaki wake na ūkengi na riiri wa unene wake, ihinda ria matukū 180. **5** Matukū macio maathira, mūthamaki niarugithirie iruga, riria riaikarire mīthenya mūgwanja, nario riarī thini wa mūgūnda ūria warī mūirigire wa nyumba ya mūthamaki, rikirugirwo andū othe kuuma ūria mūnini nginya ūria mūnene, aria maarī kuu thini wa giikaro kiria kiarī kiirigire gia Shushani. **6** Mūgūnda ūcio warī na mīcuurio ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa bururu, nayo yohanitio na mikanda ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa ndathi, ikooherewo icūthi-ini cia betha iria cianyiithanitio na itugī cia mahiga maria mega merū. Nī kwarī na itī cia giikarira cia thahabu na cia betha iria ciaigītwo kūdū kwaritwo mahiga ma nyaigī, na mahiga mega merū, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangī ma goro mūno. **7** Ndibeī yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gutiri kīahaanaine na kiria kingī, na ndibeī ya nyumba ya ūthamaki yarī nyingī mūno o ta ūria ūtaana wa mūthamaki watariī. **8** Kūringana na watho wa mūthamaki, o mūgeni nīeetikiritio kūnyua kiria angīendire, nī ūndū mūthamaki niathite aheani othe a ndibeī mahe o mūdū kiria eendaga. **9** O nake Vashiti, mūtumia wa mūthamaki, niarugithirie andū-a-nja iruga o kuu nyumba-ini ya ūthamaki ya Mūthamaki Ahasuerusu. **10** Mūthenya wa mūgwanja, hīndi iria Mūthamaki Ahasuerusu aakenete nī ūndū wa kūnyua ndibeī, agiatha ndungata iria mūgwanja ciarī hakūre iria ciamūtungatagira, nicio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, **11** irehe Vashiti, ūcio mūtumia wa mūthamaki mbere yake ekirite tanji yake ya ūthamaki, nigeetha onanie ūthaka wake kūrī andū, o na ningī kūrī andū aria maarī igweta, nīgūkorwo aarī kiirorerwa. **12** No riria ndungata icio ciakinyirio watho wa mūthamaki, Vashiti mūtumia wa mūthamaki akirega gūthii. Hīndi iyo mūthamaki akīng'urika mūno na agīcinwo nī marakara. **13** Na tondū warī mūtugo wa mūthamaki gūtūria maūdū ma watho na ma kihooto, akīaria na andū aria oogī na moo ūhoro wa matukū ma tene. **14** Nao aria maakūhiririe mūthamaki mūno maarī Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andū mūgwanja aria maarī igweta a Perisia na Media, aria meetikiritio kuonanaga na mūthamaki, na nio maarī anene mūno ūthamaki-ini ūcio. **15** Mūthamaki akūria atiri, "Kūringana na watho-ri, Vashiti mūtumia wa mūthamaki agīrirwo nī gwīkwo atia? Nīaregete gwathikira watho wa Mūthamaki Ahasuerusu ūria akinyirio nī andū acio ahakūre." **16** Memukani agīcookia arī mbere ya mūthamaki na andū aria maarī igweta atiri, "Vashiti mūtumia wa mūthamaki nīekite mahitia, na to mūthamaki wiki ahitirie, no ahitirie o na andū othe aria marī igweta na andū othe a maburūri ma Mūthamaki Ahasuerusu. **17** Nīgūkorwo ūndū ūyū wikitwo nī mūtumia wa mūthamaki niūkumenyeka nī andū-a-nja othe, na nī ūndū

ūcio nīmarīnenagīriria athuuri ao makoiga atiri, 'Mūthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mūtumia wa mūthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gūthii.' **18** Ūmūthi-ri, andū-a-nja aria marī igweta a Perisia na Media aria maigūite ūndū ūyū wikitwo nī mūtumia wa mūthamaki noguo nao marīkaga andū aria marī igweta a mūthamaki. Kīnyararo na ngariri itigathira. **19** "Nī ūndū ūcio, mūthamaki angiona arī wega, nīarute watho wa ūthamaki na etikire wandikwo mawatho-ini ma Perisia na Media, maria matagariragwo, atī Vashiti ndarī hīndi ingī agooka mbere ya Mūthamaki Ahasuerusu. Naho handū ha Vashiti-ri, mūthamaki acarie mūdū-wa-nja ingī mwega kūmūkira. **20** Riria watho ūcio wa mūthamaki ūriarirwo kūdū guothe kūria mūthamaki aathanaga-ri, andū-a-nja othe nīmaritūaga athuuri ao, kuuma ūria mūnini nginya ūria mūnene." **21** Mūthamaki na andū ake aria maarī igweta magikeno nī mataaro macio, nī ūndū ūcio mūthamaki agūka o ta ūria Memukani oigite. **22** Agitūma maria kūdū guothe ūthamaki-ini ūcio, o burūri na mwandikire waguo na o rūriri na mwaririe waruo, akīariririthia na thiomī cia andū othe atī mūthuuri o wothē nīwe mwathi wa mūciī wake.

2 Thuutha ūcio riria marakara ma Mūthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akīririkana Vashiti na ūria eekite, o na ūria aamūtūirire eekwo. **2** Hīndi iyo ndungata iria ciatungatagira mūthamaki we mwene ikiuga atiri, "Mūthamaki nīacaririo airitū gathirange ethi na ciirorerwa. **3** Mūthamaki niathuere anene maburūri-ini mothe maria aathanaga marehe airitū acio othe ciirorerwa nyumba-ini iria itūiragwo nī andū-a-nja thini wa nyumba ya ūthamaki kuu giikaro kiria kiirigire gia Shushani. Nao nīmamenyagīrirwo nī Hegai, ndungata iria hakūre ya mūthamaki iria yarūgamagīrwo andū-a-nja acio; ningī maheo indo cia gwīthakaria nacio. **4** Thuutha ūcio mūrūtu ūria ūgaakenia mūthamaki niagatuika mūtumia wa mūthamaki ithenya ria Vashiti." Mataaro macio magikenia mūthamaki, nake akīmarūmiria. **5** Na riri, thini wa nyumba ya ūthamaki kuu giikaro kiria kiirigire gia Shushani, nī kwarī na Mūyahudi wa mūhiriga wa Benjamini wetagwo Moridekai mūrū wa Jairū, mūrū wa Shimeī, mūrū wa Kishu, **6** nake aatahitwo kuuma Jerusalemu nī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arī ūmwe wa andū aria maathanirio na Jekonia, mūthamaki wa Juda. **7** Moridekai aarī na mwarī wa ithe mūnini wetagwo Hadasa, ūria aarerete tondū ndaarī na ithe kana nyina. Mūrūtu ūcio, ūria ningī wetagwo Esiteri, aarī kiirorerwa mwiri na ūthiū aktonwo, nake Moridekai akimūyua akimūrera o ta mwarī thuutha wa ithe na nyina gūkua. **8** Riria watho ūcio wa mūthamaki wanirirwo-ri, airitū aingī nīmarehirwo thini wa nyumba ya ūthamaki kuu giikaro kiria kiirigire gia Shushani, na maamenyagīrirwo nī Hegai. Esiteri o nake nīatwarirwo kuu nyumba iyo ya mūthamaki na akīhokerwo Hegai, ūria warūgamirire nyumba iria yatūiragwo nī andū-a-nja. **9** Mūrūtu ūcio nīamūkenirie na akīendeka nīwe. O hīndi iyo akīmūhe indo cia gwīthakaria nacio o na akīmūhe irio cia mwanya. Ningī akīmūhe ndungata mūgwanja cia airitū, aria maathuuritwo kuuma nyumba-ini ya mūthamaki na akīmūthaamia marī hamwe na ndungata icio ciake cia airitū akīmūtware handū haria hega mūno kuu nyumba-ini iyo yatūiragwo nī andū-a-nja. **10** Esiteri ndoimbūrūte rūriri rwake kana kihumo kia nyumba yao, tondū Moridekai nīamūtaarite akamwira ndageke ūguo. **11** O mūthenya Moridekai nīaceerangaga hau rja ya nyumba iyo yatūiragwo nī andū-a-nja, nīguo amenye ūria Esiteri aikaraga, na ūria aathiiaga na mbere. **12** Mbere

ya o müirütu kügia na mweke wa güthii küri Müthamaki Ahasuerusu, aaniinaga mieri ikümi na iiri ya gwithakaria iria yaathanitwo iikaragwo nĩ airütu acio, itandatü ya kwihaka maguta ma manemane, na itandatü ya kwihaka maguta manungi wega na indo ingi cia kwihaka. **13** O müirütu aari athii hari müthamaki ta üu: Nĩaheagwo kindü kiria giothe angidire gwikuüira kuuma nyumba iyo yatüüragwo nĩ andü-a-nja gĩa güthii nakio nyumba-ini ya müthamaki. **14** Hwai-ini aathiiaga agatoonya kuo, na rüciini agacooka mwena üngi wa nyumba iyo yatüüragwo nĩ andü-a-nja, nakuo küu akamenyagiriwo nĩ Shaashagazu, ndungata iria yari haküre ya müthamaki, iria yehokeirwo thuriya cia müthamaki. Ndingacookire ringi küri müthamaki tiga o müthamaki akenirio nĩwe amütümanire na rütuwa riake. **15** Ihinda rĩa Esiteri riakinya (müirütu üria Moridekai aarerete taari mwarĩ, üria warĩ mwarĩ wa ithe mükürü Abihaili) rĩa güthii küri müthamaki, ndaigana gwitĩa kindü o nakĩ, tigi o kiria Hegai ndungata iyo yari haküre ya müthamaki, mürori wa nyumba iyo yatüüragwo nĩ andü-a-nja, aamwĩre akue. Nake Esiteri nĩetikirikaga nĩ mündü o wotho wamuonaga. **16** Nake Esiteri agitwarwo küri Müthamaki Ahasuerusu küu nyumba-ini ya üthamaki mweri-ini wa ikümi, mweri wa Tebethu, mwaka-ini wa müganja wa wathani wake. **17** Na riri, müthamaki nĩaguucirio nĩ Esiteri gükura andü-a-nja acio angĩ othe, nake agitikirika nĩwe gükura airütu acio angĩ gathirange othe. Nĩ ündü ücio akioya tanji ya ünene, akimwĩkura mütwē, akimütua mütumia wa müthamaki ithenya rĩa Vashiti. **18** Nake müthamaki akirugithia iruga inene müno, iruga rĩa Esiteri, agĩta andü ake othe ariä maarĩ igweta na anene. Mabürüri-ini mothe müthamaki akianirira thigükü na akitheana iheo kuringana na ütaana wa üthamaki. **19** Rirĩa airütu acio gathirange moonganirio ihinda rĩa keerĩ, Moridekai aikarĩe hau kihingo-ini kĩa müciĩ wa müthamaki. **20** No Esiteri ndoimbürĩte kihumo kĩa nyumba yao kana kĩa rüriri rwake, o ta üria Moridekai aamütaarite, nigükorwo aathiire na mbere kürümürira mataaro ma Moridekai o ta üria ekaga rirĩa aareragwo nĩwe. **21** Ihinda riu Moridekai aikaraga kihingo-ini kĩa müciĩ wa müthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerĩ ariä meehokeirwo kürügimirira kihingo kĩa nyumba ya müthamaki, nĩmarakarire, na makigĩa na ndundu ya küüraga Müthamaki Ahasuerusu. **22** Nowe Moridekai akimenya ühoru wa ndundu iyo na akĩra Esiteri, mütumia ücio wa müthamaki, nake Esiteri akĩra müthamaki ühoru ücio, na akiuga nĩ Moridekai ümwĩrite. **23** Na rirĩa ühoru ücio watüüririo na ükioneka atĩ warĩ wa ma, anene acio eerĩ magücuurio müti igürü. Ühoru ücio wotho nĩwandikirwo hau mbere ya müthamaki ibuku-ini rĩa maündü marĩa meekikite ihinda riu.

3 Thuutha wa maündü macio, Müthamaki Ahasuerusu nĩatüügiririo Hamani müru wa Hamedatha, üria Müagagi, akimünehia na akimühe gĩtũo giakirite kĩa andü ariä angĩ othe maarĩ igweta. **2** Anene othe a müthamaki ariä maarĩ hau kihingo-ini kĩa müciĩ wa müthamaki nĩmaturagia maru na makainamirira, magatĩa Hamani, nĩ ündü müthamaki nĩathanite gwikagwo üguo nĩ ündü wake. No Moridekai ndaigana güturia maru kana kümüinamirira amütĩe. **3** Hĩndi iyo anene a müthamaki ariä maarĩ kihingo-ini kĩa müciĩ wa müthamaki makürüria Moridekai atirĩ, “Üregete gwathikira watho wa müthamaki nĩkĩ?” **4** O müthenya nĩmamwaragirira no akirega kümaigua. Nĩ ündü ücio makĩhe Hamani ühoru ücio nigeeetha mone kana mütego ücio wa Moridekai no ükiriririo, nigükorwo nĩameerite atĩ we aari Müyahudi. **5** Rirĩa Hamani

onire atĩ Moridekai ndangimütüririra maru kana amütĩe, akĩngürika müno. **6** No aarikia kümenya rüriri rwa andü a Moridekai rwarĩ rürikü, akiona küüragithia Moridekai ari o wiki ti küiganu. Handü ha üguo, Hamani agĩcaria njira ya küniinithia rüriri ruothe rwa andü a Moridekai, na nio Ayahudi, ariä maarĩ mabürüri-ini mothe marĩa maathagwo nĩ Müthamaki Ahasuerusu. **7** Mwaka-ini wa ikümi na iiri wa Müthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magĩcuuka puri (üguo nĩ ta kuuga gücuuka müti) mbere ya Hamani niguo mathuure müthenya na mweri. Naguo müti ükigwira mweri wa ikümi na iiri, niguo mweri wa Adari. **8** Hamani agĩcoka akĩra Müthamaki Ahasuerusu atirĩ, “Nĩ küri rüriri rühurunjükire ndüriri-ini cia mabürüri mothe marĩa üthamakagira, rürĩa mütego yao itahaanaine na ya andü ariä angĩ othe, na andü a rüriri rüu matiatihakagira mawatho ma müthamaki; nĩ ündü ücio hatiriä bata wa müthamaki kümakiririra. **9** Müthamaki angiona kwagirire-rĩ, no kürutwo watho wa kümaniniithia, na nĩ nĩngüga taranda 10,000 cia betha thĩini wa kigĩna kĩa üthamaki cia küriha andü ariä meküruta wira ücio.” **10** Nĩ ündü ücio müthamaki akiruta gĩcũhi kĩa mühüüri wake kuuma kiara-ini güake, agĩkinengera Hamani müru wa Hamedatha, üria Müagagi, ücio thü ya Ayahudi. **11** Müthamaki akĩra Hamani atirĩ, “Ikara na mbeeca icio ciaku, na wike na andü acio o üria ükwenda.” **12** Na riri, müthenya wa ikümi na itatü wa mweri wa mbere, aandiki-marĩa a müthamaki magitwo. Makĩandika üria wotho Hamani aathanite, na mwandikire wa o бүрүри, na rüthiomi rwa o rüriri, makĩandikira anene a müthamaki, na abarũthi a mabürüri a kindü na kindü, na andü ariä maarĩ igweta a ndüriri mwanya. Marĩa macio maandikirwo na rütuwa rĩa Müthamaki Ahasuerusu we mwene, na magükirwo mühüüri wa gĩcũhi giäke mwene. **13** Marĩa macio maatwarirwo mabürüri-ini mothe ma müthamaki nĩ andü ariä maakuuaga marĩa, namo maheanite watho wa kwananga, na küüraga, na kühukia Ayahudi othe, andü ethi na ariä akürü, na andü-a-nja na twana tünini, maniinwo müthenya o ro ümwe, ari guo müthenya wa ikümi na itatü, mweri wa ikümi na iiri, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. **14** Kobi imwe ya marĩa macio ma watho ücio yari itümüwo iri watho wa kürümürirwo mabürüri-ini mothe, na ümenyithio andü a ndüriri ciothe, nigeeetha mehaarire nĩ ündü wa müthenya ücio. **15** Nĩ ündü wa üria watho wa müthamaki warĩ wa na ihenya, atwari a marĩa makiumagara o narua tondü watho ücio waheanirwo kuuma thĩini wa nyumba ya üthamaki küu güikoro kiria kiarĩ kũirigire gĩa Shushani. Müthamaki na Hamani magĩkara thĩ künyua, no itüura riu inene rĩa Shushani rikigagaya müno.

4 Rirĩa Moridekai aamenyire üria wotho gwekitwo, agitembüranga nguo ciäke, akĩhumba nguo ya ikünia na akĩhuririra mühu, agĩthii, agitũkanirira itüura akĩrĩraga anĩrĩre müno, na ari na ruo. **2** Aathiire o nginya kihingo-ini kĩa müciĩ wa müthamaki, tondü gütirĩ mündü wetikagirio gütoonya küu thĩini ehumbite nguo ya ikünia. **3** Thĩini wa mabürüri mothe kürĩa marĩa na watho wa müthamaki wakinyaga kwagĩaga na gücakaya künene, na kwihinga kürĩa irio, na kürira na kügirika künene küri Ayahudi. Aingĩ o magikoma thĩ mehumbite nguo cia ikünia na mehüririo mühu. **4** Hĩndi iria ndungata cia Esiteri cia airütu na cia arüme iria ciarĩ haküre ciokire ikimühe ühoru ükonii Moridekai, Esiteri nĩathĩmũkire müno. Akimüeanira nguo ehumbite arute iyo ya ikünia, no Moridekai akirega güciyoa. **5** Nake Esiteri agitümanira Hathaka, ümwe wa ndungata iria ciarĩ haküre cia

mūthamaki, ūria waheetwo wira wa kūmūtungatira, akīmūwatha athīi akamenye nī ūndū ūrikū ūcio wathūnāgia Moridekai, na gītūmi kīagio. **6** Nī ūndū ūcio Hathaka akiumagara, agīthīi kūrī Moridekai kīhaaro-inī gīa itūūra rīu inene hau mbere ya kīhingo kīa mūciī wa mūthamaki. **7** Nake Moridekai akīmūwira maūndū marīa mothe maamūkorete, hamwe na mūgana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeraniire kūrīha cigwo kīgīnā-inī kīa mūthamaki nīguo Ayahudi maniinwo biū. **8** Ningī akīmūnengera kobi ya marūa ma watho ūcio wa kūniinwo kwao, irīa yandikītwo na ikahunjanīrio kūu Shushani, akamōnie Esiteri na amūtaariire ūhoro wayo, na akīmūwira aringīrīrie Esiteri athīi kūrī mūthamaki, akamūthaithe maigūrwō tha, na aarīrīrie andū ake harī mūthamaki. **9** Nake Hathaka agīcooka, na akīmēnyithia Esiteri ūria Moridekai oigīte. **10** Nake Esiteri akīmūtaariira ūria ekwira Moridekai, akīmūwira atīrī, **11** “Anene othe a mūthamaki, o na andū othe a mabūrīrī marīa mūthamaki aathanaga nīmooō atī mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja o wothē ūria ūngītoonya harī mūthamaki hau nja ya na thīinī atetītwo, mūthamaki arī o watho ūmwe: naguo nī atī mūdū ūcio ooragwo. Kīgīrīrīria kīa ūndū kūragwo no mūthamaki amūtambūrūkīrie rūthanju rwake rwa ūthamaki rwa thahabu. No rīrī, rīu matukū mīrongo itatū nīmathirīte kuuma rīria ndetītwo thīi kūrī mūthamaki.” **12** Rīria ciugo cia Esiteri cīerīrwo Moridekai, **13** agītūmana macookio mamwīre atīrī, “Ndūgeciirīe atī tondū ūrī thīinī wa nyūmba ya mūthamaki atī wee nowe wiki ūkaahonoka, nao Ayahudi othe maniinwo. **14** Nīgūkorwo ūngiaga kwaria ihinda ta rīrī, kīhonia na kīhonokio kwa Ayahudi nīkoima handū hangī, no wee na nyūmba ya thoguo no mūkaaniinwo. Ningī-rī, nūū ūūī kana wokire ūthamaki-inī nī ūndū wa ihinda ta rīrī?” **15** Nake Esiteri akīmeera macookerie Moridekai ūhoro, mamwīre atīrī, **16** “Thīi ūcookanīrīrie Ayahudi othe arīa maikaraga Shushani, na mwīhinge kūrīa irio nī ūndū wakwa. Mūtikaarie kana mūnyue kahinda ka mīthenya itatū, ūtukū na mūthenya. Nī na ndungata ciakwa cia arīrū nītūkwhīnga kūrīa irio hamwe na inyū. Twarīkia gwīka ūguo-rī, nīngathīi kūrī mūthamaki, o na akorwo tīguo watho ugīte. Ingīkua-rī, ndīgīkue.” **17** Nī ūndū ūcio Moridekai agīthīi na agīka ūria wothē Esiteri aamūtaariite.

5 Mūthenya wa gatātū wakinya-rī, Esiteri akīhumba nguo ciawe cia ūthamaki na akīrūgama nja ya na thīinī wa nyūmba ya ūthamaki, mbere ya nyūmba nene ya mūthamaki. Nake mūthamaki aikarīre gītī gīake kīa ūnene nyūmba-inī īyo nene, angētheire itoonyero rīayo. **2** Rīria onire Esiteri, mūtūmia wa mūthamaki arūngūī hau nja, akīmūkenera na akīmūtambūrūkīria rūthanju rwake rwa ūnene rwa thahabu rūrīa aanyīitīte. Nī ūndū ūcio Esiteri agīkūhīrīria, akīhutia mūthia waruo. **3** Nake mūthamaki akīmūūria atīrī, “Esiteri, mūtūmia ūyū mūthamaki, ūbatairio nī kīī? Ihooya rīaku nī rīrikū? O na wahooya ūheo nuthu ya kūrīa guothe thamakaga, nūkūheo.” **4** Esiteri akīmūcookeria akīmūwira atīrī, “Mūthamaki angīona kwagīrīre, nīetīkīre moke marī na Hamani ūmūthī iruga-inī rīria ngūrūgithīrie.” **5** Mūthamaki akiuga atīrī, “Gīirai Hamani o rīu, nīgeetha twīke o ūguo Esiteri orītie.” Nī ūndū ūcio mūthamaki marī na Hamani magīthīi iruga-inī rīria Esiteri aahaariire. **6** Na rīria maanyuuga ndibe-rī, mūthamaki akīūria Esiteri o ro rīngī atīrī, “Ihooya rīaku nī rīrikū? Nīkūhīngīrio. Na nī kīī ūrooria ūheo? O na wahooya ūheo nuthu ya kūrīa guothe thamakaga-rī, nūkūheo.” **7** Esiteri agīcooka atīrī, “Ūndū ūria ndīrooria, o na ihooya

rīakwa nī rīrī: **8** Kūngīkorwo nīnjītīkīrīkite nī mūthamaki, na akorwo mūthamaki no etīkire ihooya rīakwa na aahingīrie ūria ndīrooria-rī, mūthamaki na Hamani nīmagooka rūciū iruga-inī rīria ngaamarugithīria. Hīndī īyo nīguo ngaacookia kūrīa kīa mūthamaki.” **9** Mūthenya ūcio Hamani nīmōime rūciū akenete na agacanjāmūka ngoro. No hīndī irīa onire Moridekai hau kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki na akiona atī ndaramūrūgamīra kana akamwītīgīra, akīng’ūrīka mūno nī ūndū wa Moridekai. **10** No rīrī, Hamani nīerīgīrīrie gwīka ūndū, na akīinūka mūciī. Hamani agītā arata ake hamwe na mūtūmia wake, Zereshu, **11** akīmarahīra ūhoro wa ūtonga wake mūngī, na arīū ake aingī, na njīra ciothe iria mūthamaki aamūtīite nacio, na ūria aamūtūūgīrīte gūkīra andū arīa angī maarī igweta na anene. **12** Hamani agīthīi na mbere kuuga atīrī, “O na to ūguo wiki, nīi no nīi nyīki Esiteri mūtūmia wa mūthamaki agwītīte thūthīi na mūthamaki iruga-inī rīria ekūrūgithīie. Na nīanjītīte thūthīi na mūthamaki rūciū. **13** No maūndū macio mothe, matiratūma njiganīre rīria rīothe ndīrona Moridekai, Mūyahudi ūcio, aikarīte kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki.” **14** Zereshu mūtūmia wake marī na arata ake othe makīmūwira atīrī, “Thondekīthia mūtī wa gūcuuria mūdū wa butī mīrongo mūrwanja na ithano kūrīhai na igūrū, na rūciū rūciinī ūrooke ūrie mūthamaki etīkire Moridekai acuurio hau mūtī-igūrū. Ūcooke ūthīi mūrī na mūthamaki iruga-inī ūrī mūkenu.” Rīciirīa rīrī nīrīakenīrie Hamani, nake agīthondekīthia mūtī ūcio.

6 Na rīrī, ūtukū ūcio mūthamaki akīrwo nī toro; nī ūndū ūcio agīathana areherwo ibuku rīria rīandīkitwo maūndū ma matukū ma tene, maandko marīa ma wathani wake, rīrehwo athomerwo. **2** Hakīoneka handīkitwo thīinī warō atī Moridekai nīwe woimbūrīte Bigīthana na Tereshu, anene eerī a mūthamaki arīa marangagīra kīhingo, o acio maaciirīe kūrūaga Mūthamaki Ahasuerus. **3** Mūthamaki akīūria atīrī, “Nī ūndū ūrikū Moridekai aatīrīrwo naguo na nī ūnene ūrikū aaheirwo nī ūndū wa ūndū ūcio?” Ndungata ciawe ikīmūcookeria atīrī, “Hatīrī ūndū o na ūmwe eekīrwo.” **4** Mūthamaki akīūria atīrī, “Nūū ūrī hau nja?” Hamani aakorīrwo no hīndī aatoonya nja ya nyūmba ya mūthamaki nīguo aarie na mūthamaki ūhoro wa gūcuuria Moridekai mūtī-igūrū ūria aathondekīthīie nī ūndū wake. **5** Ndungata ciawe ikīmūcookeria atīrī, “Nī Hamani ūrūgamīte nja.” Mūthamaki agīathana atīrī, “Mwīrei atoonye.” **6** Rīria Hamani aaingīrīre, mūthamaki akīmūūria atīrī, “Nī ūndū ūrikū ūngīkwo mūdū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia?” Hīndī īyo Hamani akīyūria na ngoro atīrī, “Nūū ūngī mūthamaki angīenda gūtīithia tīga nīi?” **7** Nī ūndū ūcio agīcookeria mūthamaki atīrī, “Mūdū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia-rī, **8** nī wega wathane atī nguo irīa ndaaya ya ūthamaki irīa wee mūthamaki wanekīra īrehwo, nīngī mbarathi irīa yanakuua mūthamaki irīa nīkīrītwo tanji ya ūthamaki mūtwe īrehwo. **9** Nīngī wītīkīre nguo īyo ndaaya, na mbarathi īyo, cīhokerwo mūdū ūmwe mūtīku mūno wa anene a mūthamaki. Wītīkīre ahumbe mūdū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia nguo īyo, na amūtongorie athīi akuūtītwo nī mbarathi īyo kūu njīra-inī cia itūūra rīu inene, nake mūdū ūcio athīi akīanagīrīra arī mbere yake atīrī, “Ūū nīguo gwīkagwo mūdū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia.” **10** Mūthamaki agīatha Hamani, akīmūwira atīrī, “Thīi narua, woe nguo īyo na mbarathi īyo, na wīke Moridekai ūcio Mūyahudi o ūguo woiga, o ūcio ūikaraga hau kīhingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. Ndūgatīgīrīre ūndū o na ūmwe wa maūndū macio mothe wagaathīrīria mekwo.” **11** Nī

ündü ücio Hamani akioya nguo iyo na mbarathi iyo. Akihumba Moridekai nguo, na akimütongoria ahaicite mbarathi njira-ini cia itüura riu inene, akianagirira mbere yake atiri, "Üü nigu gwikagwo mündü üria müthamaki angienda güthithia!" **12** Thuutha ücio-ri, Moridekai agicooka kihingo-ini kia müciü wa müthamaki. **13** Na Hamani akiguthüka gwake müciü aiyüritwo nikiha, **13** aküra Zereshu mütumia wake na arata ake othe maündü maria mothe maamükorete. Andü aria maamütaaraga, o na Zereshu mütumia wake, makimwira atiri, "Angikorwo Moridekai ücio wambirira gügütooria ni wa kihumo kia Ayahudi-ri, ndüngimwitiira, na ti-itherü nügüthira!" **14** Ihinda o ro riu maaragia nake, ndungata iria ciari haküre cia müthamaki igikinya, na igitwara Hamani na ihenya iruga-ini riria Esiteri aamarugithiirre.

7 Ni ündü ücio müthamaki na Hamani magithiü kürianira na Esiteri, mütumia wa müthamaki, **2** riria maanyuuga ndibei müthenya ücio wa keeri, müthamaki akiüria Esiteri o ringi atiri, "Esiteri, mütumia wa müthamaki, ihooya riaku ni ririkü? Nükühingirio. Na ni kiü ürooria üheo? O na wahooya nuthu ya küria guothe thamakaga, nüüküheo." **3** Nake Esiteri mütumia wa müthamaki akimücookeria atiri, "Ingikorwo ninjitikirikite niwe, wee müthamaki, na müthamaki angiona kwagirire-ri, ndahooya ndekwo ndüüre muoyo, riu nirio ihooya riakwa. Ningi ndahooya ati andü akwa marekwo matüüre muoyo. **4** Ni ündü ni na andü akwa nitwendetio tüniinwo, na tüuragwo na tühukio. Atiriri, korwo ni kwendio twendetio tügatuüke ngombo cia arüme, na cia andü-a-nja, niü ningirakirire tondü thüna ta ücio ti müiganu wa güthiinia müthamaki." **5** Müthamaki Ahasuerusu akiüria Esiteri mütumia wa müthamaki atiri, "Mündü üria üngigeria gwika ündü ta ücio-ri, nüü hihi? Ari ha?" **6** Esiteri akiuga atiri, "Mütühüüri na thü iitü ni Hamani üyü mwaganu." Hamani akinyiitwo ni kimako kinene ari hau mbere ya müthamaki o na mütumia wake. **7** Nake müthamaki agüküra arakarite müno, agitiga künyua ndibei yake, agithiü nakü mügünda-ini ücio wa nyumba ya üthamaki. Nake Hamani amenya ati müthamaki narikikite güta ciira wake, agitigwo na thuutha ethaithanirre hari Esiteri mütumia wa müthamaki nigu ndakooragwo. **8** Na riria müthamaki aacookaga nyumba ya iruga kuuma mügünda-ini ücio wa nyumba ya üthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akigüithia gitü-ini haria Esiteri aikairite. Nake müthamaki akigüthüka, akiüria atiri, "Kai anginyiita mütumia wa müthamaki na hinya o na türi nake gükü nyumba?" Müthamaki akirikia kuuga üguo, makihumbira Hamani üthüü. **9** Nake Haribona, ndungata imwe ya iria haküre, aria maatungatagira müthamaki, akiuga atiri, "Müti wa gücuuria andü wa buti mirongo müganja na ithano küraihia na igürü ürügämio nyumba-ini ya Hamani. Araüthondekithitie ni ündü wa Moridekai, üria waririe ndeto cia güteithia müthamaki." Müthamaki akiuga atiri, "Mücuuriei müti-ini ücio!" **10** Ni ündü ücio magücuuria Hamani müti-ini ücio aathondekithitie ni ündü wa Moridekai. Hindi iyo müthamaki agithirwo ni marakara.

8 Müthenya o ro ücio, Müthamaki Ahasuerusu akihe mütumia wake Esiteri indo cia Hamani, ücio thü ya Ayahudi. Nake Moridekai agüka mbere ya müthamaki, ni ündü Esiteri nöigite üria maatarainie. **2** Müthamaki akiruta gicühiü kia mühüüri wake kiria aatunyite Hamani, na agikhe Moridekai. Nake Esiteri agitua Moridekai mürugamiriri wa indo cia Hamani. **3** Esiteri agithaitha müthamaki o ringi, akigüithagia magürü-ini make

akiriraga. Akimühooya aniine mübango ücio müuru wa Hamani ücio Müagagi, üria aaciirre wa güüküria Ayahudi. **4** Hindi iyo müthamaki agitambürüküria Esiteri rüthanju rwa thahabu rwa üthamaki, nake Esiteri agüküria akirügama mbere yake. **5** Aküra müthamaki atiri, "Müthamaki angiona kwagirire, na ngorwo ninjitikirikite niwe na one ündü ücio nigu汪girire ni gwikwo, na akorwo ni akenetio ni ni-ri, niefikire kwandikithia watho wa kügarüra marüa maria maatumitwo ni Hamani müru wa Hamedatha, ücio Müagagi, üria aaciirre na aküandikithia niguo aniinithie Ayahudi mabürüri-ini maria mothe müthamaki athamakaga. **6** Ni ündü-ri, ingihota atia gükirirüria ngönaga ngero iria ikügerwo andü akwa? Ingihota atia gükirirüria kuona andü a nyumba yakwa makiniinwo?" **7** Müthamaki Ahasuerusu agicookeria Esiteri mütumia wa müthamaki na Moridekai üria Müyahudi atiri, "Ni ündü Hamani niaciirre küragithia Ayahudi, indo ciake nindiciheete Esiteri, na ni mamücuuritie müti-igürü. **8** Na riri, andikithia uuge üngü na rütwä ria müthamaki wa güteithia Ayahudi ta üria mükuona kwagirire, na mühüüre marüa macio mühüüri na gicühiü kia müthamaki, ni ündü gütirü marüa mandikitwo na rütwä ria müthamaki na makahüüro mühüüri wa gicühiü gïake mangigarüro." **9** O rimwe aandiki-marüa a üthamaki magitüwo, müthenya wa mirongo iiri na ithatu, mweri-ini wa gatatu, mweri wa Sivani. Maküandika watho wothe wa Moridekai küri Ayahudi na anene a müthamaki, na abarüthi, na andü aria maar igweta a mabürüri 127 matambürükite kuuma bürüri wa Ahindi nginya bürüri wa Kushi. Mawatho macio maandikirwo na mwandikire wa o bürüri na rüthiomi rwa a andü, o na küri Ayahudi na mwandikire na rüthiomi rwao. **10** Moridekai niandikithirie marüa na rütwä ria Müthamaki Ahasuerusu, makihüüro mühüüri wa gicühiü kia müthamaki, na akimatüma na andü aria maathiiaga mahaicite mbarathi, o aria maahaicaga mbarathi iria ciari ihenya, nacio ciaciaritwo ni mbarathi cia müthamaki. **11** Itua riu ria müthamaki rigitiküria Ayahudi a matüura mothe maria manene kihooto gia küngana megifire; maniine, na moorage, na mahukie mbütü o ciothe cia rürüka o ruothe kana bürüri üria üngimathariküra, o hamwe na andü-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thü ciao. **12** Müthenya üria wamürüro wa Ayahudi gwika üguo mabürüri-ini mothe ma Müthamaki Ahasuerusu warü müthenya wa ikümi na itatu mweri wa ikümi na iiri, naguo ni mweri wa Adari. **13** Kobi ya maria macio ma itua riu yari iheanwo iiri watho wa küürimürüro mabürüri-ini mothe, na itua riu rimenyithio andü a ndüriri ciothe, niguo Ayahudi mehaarirre müthenya ücio merihirie harü thü ciao. **14** Atwari acio a marüa, mahaicite mbarathi cia müthamaki, magithiü na ihenya nikühikwo ni watho wa müthamaki. Nario itua riu niriaheanirwo küu nyumba-ini ya müthamaki küu Shushani. **15** Moridekai oimere mbere ya müthamaki ekirite nguo cia üthamaki cia rangi wa bururu na rangi mwerü, na ari na tanji nene ya thahabu mütwé, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani iria njega. Nao andü a itüura ria Shushani magiküngüura itua riu mari na gikeno. **16** Küri Ayahudi riu riarü ihinda ria gükena, na kügua wega na gücanjamüka o na gütküta. **17** Thiini wa bürüri o wothe o na thüini wa itüura inene o rüothe, küria guothe itua riu ria müthamaki riatwarirwo, Ayahudi nimagüre na gikeno na magücanjamüka, makiruga maruga magiküngüura. Na andü aingü a ndüriri ingi makügarüra magitua Ayahudi tondü nimananyiitwo ni guoya wa gwitigira Ayahudi.

9 Kūri mūthenya wa ikūmi na itatū mweri wa ikūmi na rīri, nīguo mweri wa Adari, nīrio itua rīria riathanitwo nī mūthamaki, rīarī rīhingio. Mūthenya ūcio, thū cia Ayahudi nīcierīgīrīre kūmahoota, no rīri, gūkīgarūrūkana, nao Ayahudi makīgīa na hinya gūkīra arīa maamathūire. **2** Ayahudi nīmecoanīrīrie matūūra-inī mao manene mabūrī-inī mothe ma Mūthamaki Ahasuerusu, nīgeetha matharīkire acio mendaga kūmaniina. Gūtīri mūdū ūngīahotire kūmeetiiria, nī ūndū ndūrīri icio ingī ciothe nīciametīgīrīre. **3** Nao andū othe arīa maarī igweta a mabūrīri macio, na anene a mūthamaki, na abarūthi, na arīa mateithagīrīria mūthamaki gwathana magīteithia Ayahudi, nī ūndū nīmanyiititwo nī guoya wa gwītīgīra Moridekai. **4** Moridekai aarī mūdū woīkaine wega kūu nyūmba-inī ya ūthamaki; nayo ngumo yake ikhunja mabūrīri-inī macio mothe, nake agīkīrīrīria kūgīa na hinya. **5** Ayahudi makīhūna thū ciao ciothe na hīu cia njora, magīciūraga magīciniina, na magūka thū ciao, o icio ciamaathūire, o ūria wothe mangīndire gūciika. **6** Nyūmba-inī ya mūthamaki kūu Shushani, Ayahudi nīmooragire na makīniina andū magana matano. **7** Nīngī nīmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, **8** na Poratha, **9** na Adalia, na Aridatha, **9** na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, **10** na nio arīu ikūmi a Hamani mūrū wa Hamedatha, ūria warī thū ya Ayahudi. No matiigana gūtaha indo ciao. **11** Mūigana wa andū arīa mooragīrwo nyūmba-inī ya mūthamaki kūu Shushani nīwakinyīrio mūthamaki mūthenya o ro ūcio. **12** Nake mūthamaki akīra Esiteri mūtumia wa mūthamaki atīri, "Ayahudi nīmoragīte na makaniina andū magana matano o na arīu ikūmi a Hamani thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu gūkaro kīria kīriigīre gīa Shushani. Hīhi mekīte atīa mabūrīri-inī marīa mangī ma mūthamaki? Atīrīri, ihooya rīaku nī rīrīkū? Nīūkūhingīrio. Na nī ūndū ūrīkū ūrooria ūheo? O nago ūndū ūcio nīūkūheo." **13** Esiteri agīcookia atīri, "Mūthamaki angīona kwagīrīre-rī, itīkīria Ayahudi arīa marī Shushani makaahingia itua rīiri o na rūciū, na ūreke ciimba cia arīu ikūmi a Hamani igaacuurio mīti-igūrū." **14** Nī ūndū ūcio mūthamaki agīathana gwīkwo ūguo. Itua rīkīhītūkio kūu Shushani, nao magīcuuria ciimba cia arīu acio ikūmi a Hamani mīti-igūrū. **15** Ayahudi arīa maarī kūu Shushani magīcooanīrīra hamwe mūthenya wa ikūmi na ina wa mweri wa Adari, nao makīūruga andū magana matatū kūu Shushani. No matiigana gūtaha indo ciao. **16** O mahinda macio-rī, Ayahudi arīa angī maatigaire mabūrīri-inī marīa mūthamaki ūcio aathamakaga o nao makīūngana hamwe nīguo meegīfīre, na meeyūkīrīrie harī thū ciao. Makīūruga andū ngiri mīrongo mūgwanja na ithano cia thū ciao, no matiigana gūtaha indo ciao. **17** Ūndū ūcio wekīkire kūrī mūthenya wa ikūmi na itatū mweri-inī wa Adari, na kūrī mūthenya wa ikūmi na ina makīhurūka, na makīūtua mūthenya wa ndīa na wa gīkeno. **18** Na rīri, Ayahudi arīa maarī Shushani, nīmonganīte mūthenya wa ikūmi na itatū na wa ikūmi na ina, nago mūthenya wa ikūmi na itano makīhurūka na makīūtua mūthenya wa ndīa na wa gīkeno. **19** Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga Ayahudi arīa maatūruga tūtūūra-inī marūmie mūthenya wa ikūmi na ina wa mweri wa Adari, ūri mūthenya wa gīkeno na wa ndīa, na mūthenya wa kūheana iheo harī mūdū na ūria ūngī. **20** Moridekai nīandīkire maūdū macio, na agītūmīra Ayahudi othe marūa kūdū guothe mabūrīri-inī ma Mūthamaki Ahasuerusu, marīa maarī gūkuhī na marīa maarī kūrāya, **21** nīguo makīūngūyagīre mūthenya wa ikūmi na ina, na wa ikūmi na itano wa mweri wa Adari o mwaka, **22** arī rīo ihinda rīria Ayahudi meeyūkīrīrie kūrī thū ciao, o na arī guo

mweri ūria kīeha kīao gīatuīkire gīkeno, namo macakaya mao magītuīka mūthenya wa gūkūngūiya. Aamandīkīre marūmagie mūthenya iyo rīri mūthenya ya ndīa na ya gīkeno, na ya kūheana iheo cia irio harī mūdū na ūria ūngī, na ya kūhe athīni iheo. **23** Nī ūndū ūcio Ayahudi magītīkīra gūthīi na mbere na gūkūngūira ūguo maambīrīrie, magekaga ūria Moridekai aamandīkīre. **24** Nīgūkorwo Hamani mūrū wa Hamedatha, ūria Mūagagi, o we thū ya Ayahudi othe, nīathugundīte gūkūrīra Ayahudi amaniine, na agīcuuka purī (ūguo nī kuuga agīcuuka mīti) nīguo monūhwo na manīnwo. **25** No rīria ūndū ūcio wa hitho wamenyekere nī mūthamaki, akīruta watho mwandīke wa kuuga atī ūuru ūcio Hamani aathugundīre Ayahudi ūmūcookerere we mwene, o na atī we na arīu ake macuurio mīti-igūrū. **26** (Nī ūndū ūcio mūthenya iyo īgītwo Purimu kuumana na rītwa rīu Purī.) Nī ūndū wa maūdū mothe marīa maandīkitwo marūa-inī macio, na nī ūndū wa ūria meyoneire na nī ūndū wa maūdū marīa maamakorire, **27** Ayahudi magītūta kūgīe mūtugo wa kūrūmīrīrwo, nīguo o ene, na njīaro ciao, na arīa othe mangītūūrania nao, marūmagie mūthenya iyo yeerī o mwaka mategūtīrīria, na njīra rīria kwandīkitwo, na mahinda marīa maatūtwo. **28** Mūthenya iyo itūike ya kūrīrikanagwo na imenyagīrīrwo nī njīarwa ciothe na nyūmba ciothe, na mabūrīri-inī mothe na matūūra-inī manene mothe. Na mūthenya iyo ya Purimu ndīkanaage gūkūngūrwo nī Ayahudi, o na kana kūrīrikanō kiayo kīage njīaro-inī ciao. **29** Nī ūndū ūcio Esiteri, mūtumia wa mūthamaki, mwarī wa Abihaili, marī na Moridekai ūria Mūyahudi, makīandīka marī na ūhoti wothe ūria maarī nago, nīguo mekīre marīa macio ma keerī meegī Purimu hinya. **30** Nake Moridekai agītūmīra Ayahudi othe arīa maarī mabūrīri-inī 127 ma ūthamaki wa Ahasuerusu marūa, marī ciugo cia kūmeeciiria wega na kūmoomīrīria, **31** nīgeetha marūmagie mūthenya iyo ya Purimu mahinda marīa matūtwo, o ta ūria Moridekai ūria Mūyahudi marī na Esiteri, mūtumia wa mūthamaki maamatūrīre, na o ta ūria meetūrīre o ene, hamwe na njīaro ciao, ūhorō wīgī mahinda mao ma kwīhinga kūrīa irio na gūcakaya. **32** Itua rīu rīa kūrūmīrīrwo rīa Esiteri nīrīekīre mawatho macio maakonī Purimu hinya, nago watho ūcio ūkīandīkwo mabuku-inī ma kūrīrikanō.

10 Na rīri, Mūthamaki Ahasuerusu nīeetāgia igooti mabūrīri marīa mothe aathanaga, o nginya icīgīrīra ciakuo cia kūrāya. **2** Ha ūhorō wa ciiko ciake cia hinya na ūhoti, hamwe na ūhorō wothe wa ūnene wa Moridekai, nginya harīa mūthamaki aamūnenehetie-rī, githī tī mwandīke mabuku-inī ma maūdū ma athamaki a Media na Perisia? **3** Moridekai ūria Mūyahudi aarī wa keerī wathani-inī kuuma he Mūthamaki Ahasuerusu, na nīeetikīrītwo nī Ayahudi ta mūnene wao, na agatīka mūno kūrī Ayahudi ao aingī, tondū aacaragīria andū ake maūdū mega, na akaarīrīria kūgācīra kwa Ayahudi othe.

Ayubu

1 Būriri-ini wa Uzu ni kwarī mūdū watūire kuo wetagwo Ayubu. Mūdū ūcio ndaari ūcuuke ningi aari mūdū mūrūngirū; nietigirite Ngai na agatheemaga maūdū marīa mooru. **2** Ayubu aari na ariū mūgwanja na airitu atatū, **3** ningi ni aari na ng'ondū 7,000, na ngamīra 3,000, na ndegwa cia kūigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na ni aari na ndungata nyingi mūno. Niwe warī mūdū ūria mūnene mūno kūrī andū arīa angī othe a mwena wa Irathīro. **4** Ariū ake nīmagīaga na iruga o mūdū riita riake gwake mūci, na nīmetaga aari a nyina acio atatū nīguo marīanire na manyuanire nao. **5** Na matukū ma maruga maathira, Ayubu nīamatūmanagīra moke nīguo amatherie. Niokagīra rūciini tene akaruta igongona rīa njino ni ūndū wa o ūmwe wao, tondū ecīiraga atirī, “No gūkorwo ciana ciakwa nīcihītie ikaruma Ngai na ngoro.” Ūcio nīguo warī mūtūgo wa Ayubu wa mahinda mothe. **6** Na riri, mūthenya ūmwe arāika nīmathiire kūrūgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithi hamwe nao. **7** Nake Jehova akīuria Shaitani atirī, “Uuma kū?” Nake Shaitani agīcookeria Jehova atirī, “Nyuma kūrūngā thī, o na gūcangacanga kuo kūdū na kūdū.” **8** Ningi Jehova akīuria Shaitani atirī, “Niūcūūranitie ūhorō wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atī kūu thī gūtiri mūdū ūngi ūhaana take; ndari ūcuuke na nīmūrūngirū, mūdū mwītigiri-Ngai na ūtheemaga maūdū marīa mooru?” **9** Shaitani agīcookia atirī, “Kaī Ayubu agītigagīra Ngai o ro ūguo tūhū? **10** Githi wee ndūmūrīgīire na ūkamūrīgīcīria hamwe na nyūmba yake, o hamwe na maūdū make mothe? Nūrathimite wira wa moko make, ni ūndū ūcio ūhiū wake na ndūuru ciake ciyūrite būriri wothē. **11** No riri, ta tambūrūkia guoko gwaku ūhutie indo ciothe iria arī nacio, na ti-itherū ndari hīndī ategūkūruma o ūthiū-ini waku.” **12** Jehova akīria Shaitani atirī, “No wega, indo ciothe iria arī nacio nīndaciiga moko-ini maku, nowe mwene ndūkanmūhutie.” Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova. **13** Na riri, mūthenya ūmwe hīndī irīa ariū na aari a Ayubu maarīaga na makanyua ndibei kwa mūrū wa nyina wao ūria mūkūrū-rī, **14** mūkinyia-ūhorō agīkora Ayubu, akīmūira atirī, “Ndegwa nikūrīma ikūrīmaga na mīraū, nacio ndigiri ikūrīaga o hau hakuhi, **15** nao andū a Sabea macitharīkīra na macitaha. Ndungata nacio maciūraga na rūhiū rwa njora, na no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **16** O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhorō ūngi agīka, akiuga atirī, “Mwaki wa Ngai uumire na igūrū na wacina ng'ondū o na ndungata waniina biū; no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **17** O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhorō ūngi agīka, akiuga atirī, “Akalidei meyūmba mbūtū ithatū, maatharīkīra ngamīra ciaku na macitaha, maathī nacio. Ndungata nacio maciūraga na rūhiū rwa njora; na no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **18** O akīaragia-rī, mūkinyia-ūhorō o ūngi agīka, akiuga atirī, “Ariū na aari aku mekūrīaga, makinyuaga ndibei kwa mūrū wa nyina wao ūria mūkūrū; **19** na riri, o hīndī ūyo rūhuho rūnene rwahurutana ruumite werū-ini, na ruo rwahūra nyūmba ūyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwira maakua; na no nī nyiki ndahonoka, ndagīka gūkūrehere ūhorō!” **20** Nake Ayubu aigua-ūhorō ūcio, akīrūgama, agītembūranga nguoyake ya igūrū, na akīenjwo mūtwe. Agīcooka akīgūithia thī, akīhooya Ngai, **21** akiuga atirī: “Ndoimire nda ya maitū ndi njaga, na ngoima thī ino ndi njaga. Ni Jehova waheanire, na ni

Jehova wacookera: rītwā rīa Jehova rīrogoocwo.” **22** Thīini wa maūdū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia na ūndū wa gūtūira Ngai mahītia.

2 Ningi ni kwarī mūthenya ūngi arāika maathire kūrūgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithi hamwe nao kūrūgama mbere yake. **2** Nake Jehova akīuria Shaitani atirī, “Uuma kū?” Nake Shaitani agīcookeria Jehova atirī, “Nyuma kūrūngā thī o na gūcangacanga kuo kūdū na kūdū.” **3** Ningi Jehova akīuria Shaitani atirī, “Niūcūūranitie ūhorō wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atī kūu thī gūtiri mūdū ūhaana take; ndari ūcuuke na nī mūrūngirū, mūdū mwītigiri-Ngai na ūtheemaga maūdū marīa mooru. Ningi no arūmitie wīhokeku wake, o na gūtūka nīwaningirīrie ndimwanange hatarī gūtīmi.” **4** Nake Shaitani agīcookeria Jehova, akiuga atirī, “Gikonde kirīhagwo na gikonde! Mūdū no arute indo ciake ciothe nīguo ahonokie muoyo wake. **5** No riri, ta tambūrūkia guoko gwaku ūhutie mahīndi na nyama cia mwiri wake, na ti-itherū ndari hīndī ategūkūruma o ūthiū-ini waku.” **6** Nake Jehova akīria Shaitani atirī, “No wega, rūu arī moko-ini maku; no ndūkahutie muoyo wake.” **7** Ni ūndū ūcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akīnyamaria Ayubu na ironda ciari na ruo mūno kuuma makinya ma magūrū make nginya mūtwe. **8** Nake Ayubu akīoya gacere ka nyūngū ethūage nako, agīkara thī harīa haitagwo mūhu. **9** Nake mūtumia wake akīmūria atirī, “Anga no ūrūmitie wīhokeku waku o na rūu? Ruma Ngai wīkūire!” **10** Nake Ayubu akīmūcookeria atirī, “Wee ūraaria ta mūdū-wa-nja mūkūgu. Kai turikāmūkagīra o maūdū mega kuuma kūrī Ngai, na tūtiamūkire mathīna?” Thīini wa maūdū macio mothe-rī, Ayubu ndaigana kwīhia thīini wa mīario yake. **11** Na riri, hīndī irīa arata atatū a Ayubu, nīo Elifazu ūria Mūtemaani, na Bilidadi ūria Mūshuhi, na Zofaru ūria Mūnaamathi, maagūire mathīna marīa mothe maakorete Ayubu-rī, makīgīa gīathī, makiuma o mūdū gwake na magīcēmania nīguo mathīi makamūcakaithie o makīmūhooreragia. **12** Rīria maamuonire marī o haraayari, makīrigwo nīwe ni ūria ahaanaga; makīambirīria kūrīra maanīrīre, na magītembūranga nguoyake, o na makīthūrīria rūkūngū mītwe. **13** Ningi magīcooka magīkara thī hamwe nake matukū mūgwanja, mūthenya na ūtukū, na gūtiri mūdū wamwaragīria kiugo o na kīmwe, nigūkorwo nīmōonire atī kūnyamarīka gwake kwarī kūnene mūno.

3 Thuutha wa matukū macio, Ayubu agītūmūra kanua, akīruma mūthenya ūria aaciarirwo. **2** Akiuga atirī: **3** “Mūthenya ūria nī ndaciarirwo ūroora, o na ūtukū ūcio kwerirwo atirī, ‘Mūtumia nīaciara mwana wa kahīi!’ **4** Mūthenya ūcio-rī, ūrotūka o nduma; Ngai arī igūrū aroaga kūrūmbūiya; mūthenya ūcio ūroaga gūthererwo ni ūtheri. **5** Mūthenya ūcio ūrokīnyīitirwo ni nduma nene na kīruru gīa gīkūū; ūrohumbirwo ni itu; nduma irotohua ūtheri wagu. **6** Ūtukū ūcio-rī, ūronyitwo ni nduma ndumanu; ūroaga gūtaranirwo na mīthenya irīa ūngi ya mwaka, o na kana ūtarwo harī mweri o na ūrikū. **7** Ūtukū ūcio ūrothaata; o na gūtikanōigwo ngemi ūtukū ūcio. **8** Arīa marumaga mīthenya maroruma mūthenya ūcio, o acio moī kwarahūra nyamū irīa ūtagwo Leviathani. **9** Njata ciaguo cia rūciini irotūka nduma; ūroeterera ūtheri na wage kūwona, o na ūroaga kuona ruoro rūgītema, **10** ni ūndū ndūigana kūhinga mīrango ya nda ya maitū, na ndūigana kūgirīrīria maitho makwa kuona thīna. **11** “Ndaagire gūkua ngīciarwo niki? Ndaagire gūkua ngiuma nda niki? **12** Ndaamūkirirwo maru-ini niki? Ndaamūkirirwo nyondo-ini atī

niguo nyongithio niki? **13** Nigukorwo riu ingikomete ndi na thayu; riu ingiri toro hurukite **14** hamwe na athamaki na aheani kirira a guku thi aria meeyakire kundu kura kwanangiku ringi, **15** o hamwe na aathani aria maari na thahabu, o aria maiyuritie nyumba ciao betha. **16** Ningi-ri, ni kii kiagiririe thikwo tiri-ini ta kihuno o na kana ta kagenge karia gatoonire utheri wa riu? **17** Kuu andu aria aaganu matagitite kunyamarika, na kuu aria anogu nimahurukite. **18** Kuu-ri, migwate o nayo niikenagira kwaraha kwayo; nitigitite kugua kiguthuko kia nyabaara ya ngombo. **19** Andu aria anini na kura anene othe mara kuo, nayo ngombo niirekereiro kuuma kii mumiathi. **20** "Ni kii gitumaga andu aria mari na mnyamaro maheo utheri, naguo muoyo ukaheo aria mari na ruo rwa ngoro, **21** o acio meriragiria gikuu na gitingiuka, o aria magicaragia gukira kindu kia goro kiria kihithe, **22** acio maiyuragwo ni gikeno makagna maakinya mbirira? **23** Ni kii gitumaga muoyo uheo mundu uirite njira, o ucio muingwiririe ni Ngai? **24** Ni undu handu ha ndie irio, no kuumwo nyumagwo ni ngoro; nakuo gucaaya gwakwa gutitaga ta maa. **25** Undu uria ndeetigagira niungorete; undu uria wamakagia muno niguo unginyirire. **26** Ndionaga thayu, o na kana ngahoorera; ndionaga uhuriko, no mnyamaro."

4 Nake Elifazu uria Mutemaani agicookia, akimuria atiri: **2** "Mundu angigeria guktgwetera koigo kamwe-ri, hii wamukiririria? No riri, nuu unghitha kwigiririria kwaria? **3** Ririkana uria wanataara andu aingi, na uria wanekira moko maria maregeru hinya. **4** Ciugo ciaku cyanatiririra aria manahingwo makenda kugua; niwe wanekira maru maria magondoku hinya. **5** No riu-ri, nuukoretwo ni thina, nawe ukoorwo ni hinya; uhurirwo, nawe ukanyiitwo ni kimako. **6** Githi wigitiri Ngai waku tigo wagirirwo gutuika umiriru waku, nayo mithire yaku itari ucuke-ri, githi tiyo mwihoko waku? **7** "Ta wicuiranie atiri: Ni mundu uriku wanathinika atekite uuru? Ni ku andu aria arungiriru mari maninwo? **8** Nii uria nyonete-ri, ni ati andu aria marimaga uuru, na aria mahaandaga thina-ri, maundu macio no mo magethaga. **9** Manangagwo ni mihumu ya Ngai; makaniinwo ni kihuhukano kia marakara make. **10** Miruuthi no irume na irarame, no magego ma miruuthi iyo minene nimakinangwo. **11** Miruuthi niukuaga ni kwaga gia kuguima, nacio ciana cia muruuthi wa mugoma ikahurunjuka. **12** "Ni kii kuhoro karanginyire na hito, namo matu makwa marakaiga gakihehanwo. **13** Utuku ngicuirania uhoro wa cioneki cia kumakania, utuku riria andu makoragwo mari toro munene, **14** nginyiitwo ni guoya na kuinaina, namo mahindi makwa mothe magithingitha. **15** O hinda iyo roho urahitukira o uhiu-ini wakwa, nacio njiuri cia mwiri wakwa irambarara. **16** Roho ucio urarugama, no ndinahota kumenya uria uratarii. Mbere yakwa hararugama mihanire wa kindu, ndiracooka ndiraiga gukiario na miheehu gukiurio atiri, **17** "Mundu wa gukua-ri, aahota gutuika muthingwo gukira Ngai? Mundu aahota gutuika mutheru gukira Mumumbi? **18** Angikorwo Ngai ndangihota kwihoka ndungata ciake-ri, na angikorwo nionaga araike ake mari na mahitia-ri, **19** githi to oone mahitia maingi muno ma andu aria matuuraga nyumba cia ndoro, acio mthingi yao iri rukungu-ini, acio mamemendagwo na mihya gukira kihuruta! **20** Kuuma rucini nginya hwa-ini moingangwo tuncunji; magathira tene na tene matekurumbuiyo. **21** Githi mikanda ya hema yao ndimunyurirwo, niguo makue matari na uugi?"

5 "Wenda gwitana, itana, no riri, nuu ungiwitika? Ni uriku wa aria atheru ungiurira kuri we? **2** Rung'athio ruiragaga kirimu, naguo uru ukooraga mundu uria mukigu. **3** Nii mwene ninyonete kirimu gikigia na miri, no-o rimwe nyumba yakio ikirumwo. **4** Ciana ciake niirahaniririe na ugitiri, ihatiririo igooti-ini itari na mundu wa guciciririra. **5** Uria mihutu ariga magetha make, amoyaga o na mari migua-ini, nao aria anyootu makahumagira utonga wao. **6** Nigukorwo hatika ndikunukaga kuuma thi, kana thina ukamera tiri-ini. **7** No riri, mundu aciaragwo aru wa kuonaga thina, o ta uria na ma thandi cia mwaki irathukaga na iguru. **8** "No riri, korwo ni ni ingithaitha Miringu; ingineana ciira wakwa kuri we. **9** We ekaga maundu ma magegania maria mataangimenyeka, na akaringa ciana itangitirika. **10** Niwe uuragira thi mbura; na niwe urehagira bururi maa. **11** Aria menyihagia niwe umatuuagagira, nao aria mari na kieha moyagwo na iguru makagitirwo. **12** Niwe urhaatagia mibango ya aria mari waara, niageetha moko mao matikage na uhootani. **13** Nianyiitaga aria oogwa waara-ini wao, namo mathugunda ma aria oingumania akaameheria biu. **14** Nduma imakoraga kuri o muthenya; muthenya barigici makahambataga taari utuku. **15** Nihonokagira aria abataru kuuma kii rihu ruu njora riria riri tunua-ini twao; amahonokagira moko-ini ma aria mari hinya. **16** Ni undu ucio athini makagia na kirigiriro, naguo ciira utari wa kihooto igatumia kanua. **17** "Kurathimwo ni mundu uria urungagwo ni Ngai; ni undu ucio ndukamene iruthia rira Mwene-Hinya-Wothe. **18** Nigukorwo niaguranagia, no riri, acookaga akooha ngururo iyo wega; niatihanagia, no moko make no mo mahonangia. **19** Niagaguteithura hari mitino itandati; o na iri mugwanja-ri, gutiri uuru ugaagukora. **20** Hindi ya ng'aragu niagagukura kuuma kuri gikuu, ningi hindi ya mbaara agukuru ndukooragwo na rihu rwa njora. **21** Niukagitirwo hari rucami rwa rurimi, na ndugethira hindi rira mwanangiko ugooka. **22** Niugathekerera mwanangiko na ng'aragu, na ndugethira nyamu cia guku thi. **23** Nigukorwo niukagia na kirikaniro na mahiga ma weru-ini, nacio nyamu cia githaka iture iri na thayu nawe. **24** Nawe ukarage uui ati hema yaku ni ngitire; nawe niukooya ithabu rira indo ciaku ukore hatiri kindu kiurite. **25** Niukamenya ati ciana ciaku niikaingitha, nacio njaro ciaku cingithe o ta nyeki ya guku thi. **26** Ugaathi mbirira-ini uri o na hinya, uhaana ta itia cia ngano igethetwo hindi ya magetha. **27** "Nituuritie uhoro uyui, na ni wa ma. Ni undu ucio kiugue na uumenye wee mwene."

6 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** "Naari korwo ruo ruru ndi naruo rwathimwo, nayo mnyamaro ino ndi nayo yothe igirirwo ratiri iguru! **3** Titheri yakorwo iri miritu gukira muthanga uria uri maria-ini maria manene; na niki ndirahiuhire kwaria. **4** Miguu ya Mwene-Hinya-Wothe niindoonyete, naguo roho wakwa niuranyua ururu wayo; maundu ma kumakania muno ma Ngai nimerkeirio hari ni. **5** Njagi ya weru-ini-ri, niyaanagia riria iri na nyeki ya kura, kana ndegwa ikaania riria iturirwo? **6** Irio itari mucamo ni irikaga itekirirwo cumbi? Mururu wa itumbi uria mweru-ri, ni uru muru? **7** Nii ndingichutia; irio ta icio no itume njire ngoro. **8** "Naari korwo ndaheo undu uria ndirahooya, korwo Ngai ahe undu uria ndireririra, **9** naguo ni ati Ngai eetikire kuumemenda, arekerere guoko gwake kuniini! **10** Hindi iyo no ngie na undu wa kuhoorera, undu wa gikeno ruo-ini ruru rutarathira, ati nii ndikanite ciugo cia uria Mutheru. **11** "Ndi na hinya uriku ati niguo njikare ndi na mwihoko? Ndi na

kirigiriro kirikū atī nīguo ngiriririe? **12** Nū ndī hinya ta ihiga? Mwiri wakwa nī wa gicango? **13** Nū ndī na hinya wa gwiteithia, kuona atī rīu nīndunyitwo ūhootani? **14** “Mūdū ūtarī na kirigiriro aagirire gūteithio nī arata ake, o na angikorwo niatiganiirie ūhoro wa gwtigira ūria Mwene-Hinya-Wothe. **15** No ariū a baba maagite kwihokeka o ta tūrūū tūria tūhūaga, ningī o ta tūrūū tūria tūyūragā tūkoina, **16** rīria tūrītio nī mbarabu igitweka, na tūkaiyūrwo nī tharunji irīa iratweka, **17** no rīri, tūtithereraga rīria kwara, na hīndī ya ūrugarī tūkahūa mītaro-inī yatuo. **18** Ikundi cia agendi nīthaamaga njira ciacio, ikambata werū-inī, igathirira kuo. **19** Ikundi cia agendi cia Tema icaragia maaī, agendi a wonjoria a Sheba makamacaria marī na mwihoko. **20** Magathīnīka, tondū makoretwo marī na kirigiriro; no maakinya ho magakora hatirī kindū. **21** O na inyuū-rī, mūtūikite andū matangīheana ūteithio; muonaga ūndū wa kumakania mūgetigira. **22** Nū-rī, nī ndī ndoiga atirī: ‘Heanai kindū nī ūndū wakwa, ngūūrai na indo cianyu, **23** honokiai guoko-inī gwa thū, ngūūrai kuuma moko-inī ma arīa matarī tha?’ **24** ‘Atirīrī, ndutaai ūhoro na nīngūkira; nyonereria harīa hītītie. **25** Kai ciugo cia ma irī ruo-ī! No rīri, ngarari cianyu nī kihooto kirikū irarehe? **26** Anga mūrenda kūrta mahītia ūria njugite, mūgata ciugo cia mūdū ūmūrwo tha taarī rūhuho? **27** Inyuū o na no mūcūkire mwana wa ngoriai mīti, na mwendie mūrata wanyu. **28** “No rīu-rī, ndamūthaiwa mwītīkire kūdora. Anga no ngīheenanie o maitho-inī manyu? **29** Mwīcūraniei nīguo mūtīkogomie kihooto; njookereraī, nīgūkorwo wihokeka wakwa nīguo ūraarūithio. **30** Nī kūrī wīhia ūrī mīromo-inī yakwa? Anga kanua gakwa gatingīhota gūkūūrana maīndū ma rūmena?

7 “Githī mūdū ndakoragwo na ūtungata mūrītū gūkū thī? Githī matukū make matihaana o ta ma mūdū mwandike wīra? **2** O ta ngombo ikwīrīrīria ciiruru cia hwaī-inī, o na kana ta mūdū mwandike ūgūthethūkīra mūcaara wake-rī, **3** ūguo nīguo nīi ngāirwo mīeri ya tūhū, na ngatūrwo atī ūtūkū ndaarage ndā na kīeha. **4** Rīria ndakoma ndīyūragia atirī, ‘Ndirūkīra rī?’ Ūtūkū ūkaraiha, na ngaraara ngūgarūra ngīnya gūgakīa. **5** Mwiri wakwa ūyūrītwo nī igunyū na ngūci, nakīo gīkonde gīakwa gīatūkangīte na gīgatogota. **6** “Matukū makwa maraathira na ihēnya rīkīrite rīa kanyamū karīa gakonjithanagia uuthi ngoora igītumwo, magagikinya mūthia itarī na kirigiriro. **7** Wee Ngai-rī, rīrikana atī muoyo wakwa no ta mīhūmū; namo maitho makwa matigacooka kuona ūndū mwega rīngī. **8** Riitho rīria rīranyona rītīgacooka kīnyona rīngī; mūkaanjaria, no ndigakorwo ho. **9** O ta ūria itī rīthīiaga rīkabūria, ūguo noguo ūria ūthīiaga mbīrīra-inī atacookaga kuonēka. (Sheol h7585) **10** Ndagacooka kīnūnūka gwake mūci; harīa aaikaraga ndagacooka kuonwo ho. **11** “Nī ūndū ūcio-rī, ndīgūkira; ngwarīa nī ūndū wa ūria roho wakwa ūrī na ruo, ndītetere nī ūndū wa ūria ngoro yakwa irī na marūrū. **12** Nū-rī, ndī irīa rīa maaī, kana nyamū irīa nene itūragia irīa thīnī kūrīa kūrīko, atī nīko nangagīrwo? **13** Rīria ngwīciirīa ūrīrī wakwa nīguo ūkūūhoorerīa, na atī gītanda gīakwa no kīnīnīre gūteta-rī, **14** o na hīndī iyo ūmākagia na irooto, o na ūkanjigūithia guoya na cioneki, **15** nī ūndū ūcio ngathuura kaba gūtīwo, na gīkuū, handū ha gūikara na mwiri ūyū wakwa. **16** Nīthūire muoyo wakwa; ndikwenda gūtūura ngīnya tene. Tīgana na nī tondū matukū makwa no ma tūhū. **17** “Mūdū-rī, akirī kī, tondū ūmwīkīrīre ūguo, na ūkamūrūmbūyīa mūno ūguo, **18** atī ūmūthuthuurgā ngoro o rūciinī, na ūkamūgeragia mahinda mothe? **19** Kai gūtārī

hīndī ūgaatiga gūikara ūndorete, kana ūtigane na nīi o na kahinda kanini? **20** Angikorwo nīnjīthīe-rī, nī atīa nī ngwīkīte, Wee mūrori wa andū? Nī kī gītūmīte ūnJOROTE? Kai ndūkīte mūrigo harīwe? **21** Nī kī kirigirīa ūnjohere mahītia makwa na ūndekere mehīa makwa? Nīgūkorwo ndī hakuhī gūkoma tūrīrī-inī; nawe nīukanjaria no ndigakorwo ho.”

8 Nake Bilidadi ūria Mūshuhi agīcōockīa, akīūria atirī: **2** “Nī ngīnya rī ūgūikara rīkūaragia maīndū ta macio? Ciugo ciaku no ta inegene ūria rūhuho rīkīhurutana. **3** Mūrungu-rī, nīgomagīa ciira wa kīhōoto? Ūcio Mwene-Hinya-Wothe nīgomagīa ūndū ūria ūrī wa ma? **4** Rīria ciana ciaku ciamwīhīrie-rī, nīacīrekerīe irēthīo nī ūndū wa mehīa ma cio. **5** No rīri, wee ūngīcūthīrīa Mūrungu na wīthaihanīrīre harī Ūcio Mwene-Hinya-Wothe, **6** ūngīkorwo ūrī mūtheru na mūrūngīrīru-rī, o na rīu no arahūke nī ūndū waku nīguo agūcōockīe handū harīa hakwagīrīre. **7** O na gūtuika kīambīrīria gīaku no kīoneke kīrī kīnīni, thūtha-inī nīkūgacīria mūno. **8** “Ūria ūhoro harī njjarwa cia tene, na ūtūirīe maīndū marīa maithē mao meerūtīe, **9** nīgūkorwo ithū tūrāciarīwo o ro ira na tūtīrī ūndū tūū, namo matukū maītū ma gūikara gūkū thī no ta kīruru. **10** Acio githī to makūrute na makūhe ūhoro? Acio githī to maarīe ūhoro marī na ūmenyo? **11** Irura-rī, no rīkūre handū hatarī itomboya? Ithanjī-rī, no rītheereme handū hatarī maaī? **12** Rīngīkūrīa handū hatarī maaī rūmaga narua gūkīra nyeki, o na rītākinyīte rīa gūtūuo. **13** Ūcio nīguo mūthia wa arīa othe mariganagīrwo nī Mūrungu; ūguo no ta guo mwihoko wa arīa matooī Ngai ūthīrāga. **14** Kīrīa ehokete no kīndū kīhūthū; kīrīa egīritanagia nakīo no ta rūrenda rwa mbūmbū. **15** Etiiranagia na rūrenda rwake, naruo rūgatūika; akenyītīrīra harī ruo, no rūtīngīmūtīrīrīra. **16** Ahaana ta mūtī ūtīrīrīrio maaī wega ūrī rīua-inī, ūtāmbūrūkītie thūna ciaguo mūgūnda-inī; **17** mīrī yaguo iīthīororokērie kīhumbu kīa mahīga, na icaragia ha kwīgwatīrīra rwaro-inī rwa mahīga. **18** No rīria wakūrūwo harī ūraarī-rī, handū hau hagakaana mūtī ūcio, hakoīga atirī, ‘Nī ndīrī ndakuona.’ **19** Ti-itherū muoyo wago ūmaga ūgathīra, naho hau tīrī-inī ūcio hagakūra mītī īngī. **20** “Ti-itherū Mūrungu ndangīrega mūdū ūtarī ūcuuke, kana ekīre moko ma arīa mekaga ūuru hinya. **21** Na rīri, no arīyūria kanua gaku mīthēka, nayo mīromo yaku yanīrīre nī gūkena. **22** Thū ciaku nīkahumbwo thoni, nacio hema cia arīa aaganu itigacooka kuonwo.”

9 Nīngī Ayubu agīcōockīa, akiuga atirī: **2** “Ti-itherū nīnjīū ūhoro ūcio nī wa ma. No rīri, mūdū angīhota atīa gūkorwo arī mūthīngu mbere ya Mūrungu? **3** O na korwo mūdū enda gūkararania na Ngai-rī, ndangīhota kūmūcōokerīa kīūria o na kīmwe harī ciūria ngīri. **4** Ūūgī wake nī mūtīngī mūno, na ūhoti wake nī mīnēne. Nūū wanaregana nake akīgacīra? **5** Eheragia irīma itekūmenya, na agacing’aurānia nī kūrakara. **6** Athīngīthāgia thī ikoīma handū hayo, na akainainī itugī ciayo. **7** Aathaga rīua rīkaaga kūratha; nake agīragīrīria ūtheri wa njata. **8** Nīwe watāmbūrūkīrie igūrū arī o wīki, na athīiaga agīkīnyangaga makūmbī ma irīa. **9** Nīwe Mūūmbī wa njata irīa ciītagwo Nduba, na Karāū, na Kīrīmīra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gūthīni. **10** Nīekaga magegania matangīmenyeka, na akārīnga ciama itangītarīka. **11** Rīrīa aahītūkīra harīa ndī, ndīngīmūona; o na rīria aathīra harīa ndī ndīmenyaga. **12** Angīgūtha kindū-rī, nūū ūngīhota kūmūgīra? Nūū ūngīmūria atirī, ‘Nī atīa ūreka?’ **13** Ngai ndahīngagīrīria marakara make; o na arīa maateithagīrīria Rahabu nīmāmūinamagīrīra. **14** “Nī-rī, ndaakīhota atīa kūmūkararīa? Ingīruta kū ciugo

cia kũmũcookeria? 15 O na korwo ndihĩtĩtie-rĩ, ndingĩhota kũmũcookeria ũndũ; ũria ingĩka no gũthaiha ingĩthaiha Mũnjiirithia anjiguire tha. 16 O na ingĩamwĩtĩre nake anjĩtĩke-rĩ, ndingĩtĩkia nĩangĩathĩkĩrĩrie. 17 We angĩamemendire na kĩhuhũkanjo, na angĩhie irona ciakwa hatarĩ gĩtũmi. 18 Ndarekaga njookererwo nĩ mĩhũmũ, no nĩahatagĩrĩria na mathĩna. 19 Korwo no ũhoro wa hinya-rĩ, we arĩ hinya mũno! Na korwo no ũhoro wa ciira wa kĩhooto-rĩ, nũ ũngĩmwĩta? 20 O na korwo ndiahĩtĩtie-rĩ, kanua gakwa no kandue mũhĩtia; korwo ndiarĩ na ũcuuke-rĩ, nĩkangĩanduire mũhĩtia. 21 “O na gũtũka ndirĩ na ũcuuke-rĩ, ndikwĩrĩria; muoyo wakwa nĩndĩwagĩre kiene. 22 Ũhoro no ũria ũmw; nĩkio ndĩroiga atĩrĩ, ‘Aniinaaga arĩa matarĩ ũcuuke o na akaniina arĩa aaganu.’ 23 Hĩndĩ irĩa ihũura riarehe gĩkuũ kĩa narua, nĩathekagĩrĩria kũurwo nĩ hinya kwa arĩa matarĩ na mahĩtia. 24 Hĩndĩ irĩa bũrũri wagĩa moko-inĩ ma andũ aaganu, nĩahingaga aciirithania maitho. Akorwo ti we-rĩ, nũ wĩkaga ũgo? 25 “Matukũ makwa marahanyũka gũkĩra mũkĩnyĩa-ũhoro; mombũkaga matarĩ na gĩkeno o na kĩnini. 26 Mahĩtũkaga na ihenya mũno ta tũtarũ twa irura, kana ta nderĩ igĩcuuhũkĩra kindũ gĩa kũria. 27 Ingiuga atĩrĩ, ‘Nĩngũriganĩrwo nĩ mateta makwa, nĩngũtĩga gũtũkia gĩthĩthi, ngene,’ 28 no ngeetĩgĩra mĩnyamaro yakwa yothe, nĩgũkorwo nĩnjũũ ndũkandua atĩ ndĩhĩtie. 29 Kuona atĩ nĩndĩkĩtie gũtuuo mũhĩtia-rĩ, nĩ kĩ gĩgũtuma ndĩinogie tũhũ? 30 O na ingĩthamba na thabuni, na ndĩthambe moko na igata-rĩ, 31 no ũndĩkirie irima rĩa gĩcoro nĩgeetha o na nguo ciakwa iithũire. 32 “We ti mũndũ ta nĩ atĩ nguo ndĩmũcookerie, nĩguo tũng’ethanire igũti-inĩ. 33 Naarĩ korwo nĩ harĩ mũndũ ũngĩtũgũthania, atũgĩrĩre guoko gwake ithuĩ eerĩ, 34 mũndũ wa kũnjehereria rũthanju rwa Ngai, nĩgeetha ndigacooke kũmakio nĩ itebeeberia riake. 35 Hĩndĩ iyo nĩngĩacooka kwaragia itekũmwĩtĩgĩra, no ũria ndarĩ rĩu-rĩ, ndingĩhota.

10 “Nĩthũire gũtũura muoyo ũyũ; nĩ ũndũ ũcio ndĩkũhingĩria mateta makwa, o na nĩ ngwaria nĩ ũndũ wa ũria ngoro yakwa irĩ na marũrũ. 2 Ngwĩra Ngai atĩrĩ: Tiga kũndua mwĩhia, no nyonia kĩrĩa ũrandũithĩria. 3 Kaĩ ũkenagio nĩ kũhĩnyĩrĩria, ũgathũura wĩra wa moko maku, o rĩria ũrakenera mathugunda ma andũ arĩa aaganu? 4 Kaĩ maitho maku marĩ o ta maitho ma andũ? Kaĩ muonere waku ũhaana o ta wa mũndũ? 5 Kaĩ matukũ maku maigana ta ma andũ, kana miaka yaku ikaigana o ta ya mũndũ, 6 nĩguo ũcarĩrĩrie mahĩtia makwa, o na ũtũragie mehĩa makwa, 7 o na gũtũka wee nĩũũ atĩ ndĩhĩtie, na ũkamenya atĩ gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota kũhĩhonokia moko-inĩ maku? 8 “Moko maku nĩmo maathondekire na makĩnyũmba. Rĩu nĩgũgũgarũrũka ũnyanange? 9 Ririkana atĩ wanyũmbire ta rĩũmba. Rĩu ũgũcoka ũndue rũkũngũ rĩngĩ? 10 Githĩ ndwanjĩtĩre ta iria, na ũgĩcoka ũkĩmatia ta maguta marĩo, 11 ũkĩhũmbĩra na nyama na gĩkonde, na ũkĩohania mahĩndĩ na mikiha yakwa hamwe. 12 Nĩwaahere muoyo o na ũkĩnyonia ũtũgi waku; naguo ũmenyereri waku nĩguo ũtũirĩe roho wakwa. 13 “No nĩwahithire maũndũ maya ngoro-inĩ yaku, na nĩnjũũ no warĩ na ũndũ ũyũ mecĩria-inĩ maku. 14 Ingĩehĩrie wee nĩwanyonaga, na ndũngĩagĩre kũherithia nĩ ũndũ wa wĩhia wakwa. 15 Kaĩ akorwo nĩnjĩhĩtie ndĩ na haaro-ĩ! O na ingĩguika ndĩkĩtie ũũru, ndingĩhota gũtũira mũtwe wakwa, nĩgũkorwo nĩjyũrĩtwo nĩ thoni, na ngarĩkĩra mathĩna-inĩ makwa. 16 Ingĩtũira mũtwe wakwa-rĩ, wee ũnjeemaga o ta mĩrũũthi, na nĩngĩ ũkonania ũhoti waku mũnene wa kũnjũkĩrĩra. 17 Nĩũndeheire aira angĩ manjũkĩrĩre, na nĩwongereire marakara maku igũrũ

rĩakwa; mbũtũ ciaku ikanjũkĩrĩra o ta makũmbĩ ma maaĩ marũmanĩrĩre. 18 “Nĩ kĩ gĩatũmire ũndute nda ya maitũ? Naarĩ korwo ndakuire itoneetwo nĩ maitho ma mũndũ o na ũmwẽ. 19 Naarĩ korwo ndaciariwro, kana korwo ndaciariwro njerekeirio mbĩrĩra! 20 Githĩ matukũ makwa o na marĩ manini matikirie gũthĩra? Tigana na nĩ nĩguo ngĩe na gĩkeno gwa kahinda kanini, 21 kamũura thũite kũria mũndũ athiiga na ndacooke, bũrũri wa nduma, o nduma nene ya gĩkuũ, 22 o bũrũri ũria ũtukũ wakuo ũrĩ mũtumanu mũno, bũrũri wa nduma ya gĩkuũ, na ũtarĩ kĩaarĩro, kũria o na ũtheri ũhaana o ta nduma.”

11 Nake Zofaru ũria Mũnaamathi agĩcokia, akĩũria atĩrĩ: 2 “Ciugo icio ciothe-rĩ, nĩcikwaga gũcocio? Mwarĩa ũyũ-rĩ, nĩegũgĩtuuo mwagĩrĩru? 3 Mwĩraho ũcio waku-rĩ, nĩguo ũgũkĩria andũ naguo? No kwage mũndũ ũngĩgũkaania rĩria ũranyũrũrania? 4 Wee ũreera Ngai atĩrĩ, ‘Wĩtikio wakwa ndũrĩ ũcuuke, o na nĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ maku.’ 5 Naarĩ korwo Ngai no aarie, atumũre mĩromo yake agũkĩrĩre, 6 na akũgũũrĩre hitho cia ũũgĩ, nĩ ũndũ ũũgĩ ũria wa ma nĩ wa miẽna irĩ. Menyũ ũndũ ũyũ; atĩ Ngai ndakũherithĩtie kũringana na ũria mehĩa maku maigana. 7 “Wee no ũhote kũmenya maũndũ marĩa mahĩthe ma Ngai? Kana no ũhote gũtũria kũna maũndũ ma Mwene-Hinya-Wothe? 8 Maũndũ make nĩmatũũgĩru gũkĩra igũrũ, wee nĩ atĩa ũngĩka? Nĩ mariku gũkĩra ũriku wa mbĩrĩra, wee nĩ atĩa ũngĩmenya? (Sheol h7585) 9 Gĩthimo kĩaano nĩ kĩrĩhu gũkĩra thĩ na nĩ kĩaaramo gũkĩra iria rĩria inene. 10 “Angĩka agũkĩe njeera-rĩ, acooke etane ciira-rĩ, nũ ũngĩmũgĩria? 11 Ti-itherũ nĩof andũ arĩa maheenagĩa; na rĩria oona ũndũ mũũru-rĩ, githĩ ndaũmenyaga? 12 No rĩrĩ, mũndũ ũtarĩ ũũgĩ ndangĩtũka mũũgĩ o na rĩ, o ta ũria nĩjũ ya ndigĩri ya gĩthaka itarĩ hĩndĩ ingĩciarwo irĩ mũndũ. 13 “No rĩrĩ, ũngĩneana ngoro yaku kũrĩ Ngai, na ũtambũrũkie moko maku kũrĩ we, 14 ũngĩeheria mehĩa marĩa marĩ guoko-inĩ gwaku, na ũgirie ũũru ũikare thĩnĩ wa hema yaku-rĩ, 15 hĩndĩ iyo no ũhote gũtũira ũthũi waku na igũrũ ũtegũkonaka; no ũrũgame wega ũtarĩ na guoya. 16 Ti-itherũ nĩũkariganĩrwo nĩ mathĩna maku, ũmaririkanage o ta maaĩ marĩkĩtie gũtherera. 17 Mũtũũrĩre waku nĩũgacangarara gũkĩra mũthenya barigĩci, nayo nduma iĩgaatũka o ta rũciĩni. 18 ũgũtũura ũrĩ na mwĩhoko tondũ ũrĩ na ũgĩtĩrĩ, ũkehũgũragia harĩa ũrĩ, na ũkahurũka ũtarĩ na ũgwati. 19 Nĩũgakomaga, gũtarĩ na mũndũ ũngĩtũma wĩtĩgĩre, nao andũ aingĩ nĩmakeyendithagia harĩ we. 20 No rĩrĩ, maitho ma andũ arĩa aaganu nĩmakakaaga kuona, na matikooona gwa kũũrĩra; naguo ũndũ ũria meriragĩria ũgaatũka mũcaayo wa gĩkuũ.”

12 Nĩngĩ Ayubu agĩcokia atĩrĩ: 2 “Hatĩrĩ njanja inyũ nĩ inyũ andũ, naguo ũũgĩ ũgaathiranĩra na inyũ rĩria mũgaakua! 3 No rĩrĩ, ndĩ na ũmenyo o ta inyũ; mũtĩrĩ oogĩ kũngĩra. Nũ ũtooi maũndũ macio mothe? 4 “Nduĩkite mũndũ wa gũthekeerwo nĩ arata akwa, o na gũtũka nĩndakĩire Ngai nake akĩnjũga: nĩ ndũkĩte mũndũ wa gũthekeerwo, o na gũtũka ndĩ mũthingu na ndirĩ ũcuuke! 5 Andũ arĩa maikaraga megangarĩte manyũrũragia mũtino, makona ta ũndũ ũcio ũkoraga o andũ arĩa magũrũ mao matenderũkaga. 6 Hema cia atunyani nĩcio ciikaraga igaaciire, na andũ arĩa marakaragĩa Mũrungu nĩo maikaraga na thayũ, o acio makuuaga ngai yao na moko. 7 “No ta kũirie nyamũ, na nĩgũkũrũta ũhoro, kana ũrie nyoni cia rĩera-inĩ, na nĩgũkwĩra; 8 kana warĩrie thĩ, na nĩgũkũrũta ũhoro, kana ũkarĩrie thamaki cia iria-inĩ,

nacio niigükühe ühoro. **9** Ni irikü cia icio ciothe itooi atí ní guoko kwa Jehova gwíkíte úndü üyü? **10** Míoyo ya ciümbe ciothe írí guoko-iní gwake, o na mihümü ya andü othe. **11** Githí gütü güthiuranagia ciugo o ta úria rürimí rúcamaga irio? **12** Githí üügí ndúkoragwo na andü aría akürü? Githí gütüüra muno gütirehaga úmenyo? **13** “Üügí na hinya ní cia Ngai; mataaro na úmenyo ní ciake. **14** Kíría amomoraga gütingiakwo ríngí; mündü úria aahingíra njeera gütirí mündü üngímuhora. **15** Ahingagíríria maaí, gúkaaga mbura; ningí aamarekereria makaananga búrúri. **16** Hinya na útooria ní ciake; müheenio na müheenanía eerí no ake. **17** Aheani kíria amatongoragia matarí nguo, na agatua aciirithania irimü. **18** Níohoraga mínyororo íría athamaki moohaga andü nayo, akamooha mücibi njohero. **19** Athínjiri-Ngai amatongoragia marutítwo nguo, na akang’áuranía andü aría mehaandire tene. **20** Níakiragia míromo ya aheani kíria aría meehoketwo, nao athuuri akamatunya úhoro wa güküüraana maündü. **21** We níagagíra aría atíku bata, nao aría marí na hinya níamatunyaga indo ciao cia mbaara. **22** Níaguúragía maündü maría maríku ma nduma, na nduma nene ya gíkuú akamiumíría útheri-iní. **23** Anenehagia ndüríri, agacooka agaciananga; aingihagia ndüríri, agacooka agacihurunja. **24** Níagaagagia meciíría ma atongoría a gükü thí; akamaingata, morúragíra werü-iní mütheri útarí njíra. **25** Mahambaataga nduma-iní kúría gütarí útheri; ningí atúmaga matügüüge ta mündü múrúü.

13 “Atíríri, maitho makwa nímonete maündü macio mothe, matü makwa nímaimaigüite na magataükírwó nímó. **2** Úria múüí o na níi nínjúü; mütirí oogí kúngíra. **3** No níi ndirenda kwaria na Mwene-Hinya-Wothe, na ngeríríria güciira na Múrungu. **4** No inyuú-rí, múranjigíríra ndeto cia maheeni; inyuothe múrí athondekani a túhú! **5** Naarí korwo mwakira kí! Úndü úcio üngítuika üügí harí inyuú. **6** Na rírí, thikíríríriai kíhooto gíakwa; iguai güthaihthana kwa míromo yakwa. **7** Kaí múngíaria úuru múkíaríríria Múrungu? Kaí múngíaria maheeni igürü ríake? **8** Kaí múngímungonia kímenyano? Kaí mügüciíríria Múrungu? **9** Agímútuíría inyuú-rí, úndü úcio no útuíke mwega? No mümüheenie ta úria múngíheenia mündü? **10** Ti-itherü no amúritúthie múngítuika a kuonania kímenyano na hitho. **11** Hí, riiri wake ndúngímúmakia? Mútingínyitwo ní guoya ní úndü wake? **12** Míario yanu ya üügí ní thimo húthü o ta múhu; ihooto cianyu no ta kwígítira na rúmba. **13** “Kírai kí, múreke njarie; o úria ndíríona-rí, rekei nyone. **14** Ní kí gügütüma nditoonyie úgwati-iní na ngaiga muoyo wakwa moko-iní makwa? **15** O na angínjíríra-rí, níi nowe ndíríihokaga; na ti-itherü ní ngatetera müthiire yakwa hau mbere yake. **16** Ti-itherü, úndü üyü nguo úgaatuíka wa kúúhonokia, nígúkorwo mündü útooi Ngai ndangímúríria güúka mbere yake! **17** Thikíríríriai wega úhoro wakwa; matü manyu nímakígüe úria nguuga. **18** Ti-itherü níhaarírie ciira wakwa, na nínjúü ní nguoneka ndí wa kíhooto. **19** Ní kúri mündü üngíhota güúthitanga? Angúkorwo ní kúri-rí, no gükíra ngúkíra ngue. **20** “Wee Ngai, ta kíhe o maündü maya meerí, na ndigúcooká gükwíhítha: **21** Atírí, eheria guoko gwaku, güikare kúríya na níi, na útige kúúmákia na imakania ciaku. **22** Ningí únjíte na níngwítika, kana úkíreke njarie, nawe únjookerie. **23** Ní mahítia na mehía maigana ní njíkíte? Nyonia ihítia na ríhía ríakwa. **24** Úraahitha úthíü waku níki, na úkandua thü yaku? **25** Níungínyamaria ithangú rírahurutwo ní rúhuho? Níügüteg’erania na maragara momú? **26** Nígúkorwo ní wandíkíte maündü marúrí ma kúnjúkíríra, na úkaangára

igai ría mehía ma únini wakwa. **27** Wohaga magúrú makwa na mínyororo; úrangagíra njíra ciakwa ciothe na úndü wa gücora njoro makinya ma magúrú makwa. **28** “Ní úndü úcio mündü amocaga ta kindü kibuthíte, agathira ta nguo írítwo ní memenyi.

14 “Mündü úciarítwo ní mündü-wa-nja-rí, aikaraga o matukú manini, namo makaiyúrwó ní mathíina. **2** Akúruga ta ihúa na agacooka akooma; ahítúkaga na ihénya ta kírruru, na ndatúúraga. **3** Mündü ta úcio wakímükúúríria maitho? Mündü ta úcio wamúrehe mbere yaku aciirithio? **4** Nüü üngíhota kúruta kindü gítheru kuuma harí kindü kíria gütarí gítheru? Gütirí o na úmwe! **5** Matukú ma mündü ní matare; níútuíte müigana wa míeri yake, na níúmüigíire míhaka íría ataangíkíra. **6** Ní úndü úcio tíga kúúmúroa, tígana nake, nginya aríkíe mithénya yake ta múthúkúmi. **7** “Múti-rí, níwírígagírírwó atí üngítemwo, no úthethúke ríngí, na atí mathethúka maguo matíkaaga. **8** O na míri yaguo íngikúríra thí na gíthukí kíaguo kúúmíre tíiri-iní, **9** üngíkaaguacia maaí-rí, níügathethúka na úrute hongé ta múti wa kúhaandwo. **10** No mündü akuaaga agathíkw; aatuíkana-rí, ndacookaga kuonwo ríngí. **11** O ta úria maaí mahúúaga kúu iría-iní, na ta úria mútaró wa rúü üng’araga úkooma-rí, **12** úguo noguo mündü akomaga na ndacookaga güúkíra ríngí; o nginya ríríria igürü rígaathíra-rí, andü matírí híní magookíra kana maarahúrwo mookíre. **13** “Naarí korwo wahitha thíini wa mbíríra, na únjige hitho-iní nginya ríríria marakara maku magaathira! Naarí korwo wandúira güthí, úgaacooka kúndíríkana híní iyo. (Sheol **h7585**) **14** Mündü akua-rí, níagatúúra muoyo ríngí? Matukú makwa mothe ma wíra múritü-rí, ngweterera ihinda ríakwa ría kwerúhíro hinya ríkinye. **15** Wee úgetana, na níi níngagwítika; na níúkeeríríria kúúmbe gíkí wombire na moko maku. **16** Híní iyo níugatará makinya makwa, no ndúkarúmbúyia mehía makwa. **17** Mahítia makwa meekírítwo mondo-iní, íkoooho na íkahúúrwó múhúúri; níúkahúmbíra mehía makwa. **18** “No rírí, o ta úria kírima kíenjieraga na gíkamomoka, na o ta úria rwaro rwa íhiga rúeheragio handú ha ruo, **19** na o ta úria maaí mamuthúraga mahíga, na o ta úria mbura nene ítwaraga tíiri-rí, úguo noguo wanangaga kíirígíro kía mündü. **20** Wee úmútooragia o rímwe ría kúígana, nake agathira; úgarúraga güthiithi gíake úria kíhaana, na úkamúingaga. **21** Ariú ake mangíheo gütío, ndangíménya úhoro úcio; mangiconorithio, we ndoonaga úndü úcio. **22** We no ruo rwa mwírí wake aíguaga, nake atúúragá o ecaayagíra.”

15 Nake Elifazu úria Mútemaani akúúria atírí: **2** “Mündü múügí na acookie úhoro na kwígereeria, kana aiyúrie nda yake na rúhuho ruumíte na irathíro? **3** No ecíiríre na ciugo cia túhú, kana na míario ítarí bata? **4** No wee-rí, níuracambía úhoro wa gwítígíra Ngai, na úkagíríria úhoro wa andü kwírútra Múrungu. **5** Mehía maku níimo mataaraga kanua gaku; nawe úthuuríte kwaria na rürímí rwa mündü mwara. **6** Kanua gaku wee mwene níko karagútuúra ciira, tí gakwa: nayo míromo yaku wee mwene íkaaria úura wa gügúúkíríra. **7** “Wee níwe mündü wa mbere güciarwo? Wee-rí, waciarírwó mbere ya írímá ígíe ho? **8** Wee níúthikagíríria ndundu ya Ngai? Wee wíki-rí, nowe úrigítie na üügí? **9** Ní atía úü íthuí tútooi? Ní úmenyo úríkú úrí naguo íthuí tútarí? **10** Túrí na athuuri marí na mbuí na aría akürü muno, andü akürü o na gükíra thoguo. **11** Ndüúngítwo ní úhooranía wa Múrungu, o na kana úhoro úcio waríiro na úhoorerí? **12** Ngoro yaku ígúteete níki, na ní kí kírátüma úikare úkiunaga

maitho, **13** ngiuo werekerie marakara maku kūrī Mūrungu, o na ūgaitūrira ciugo ta icio kuuma kanua gaku? **14** “Mündū akīrī kī, atī no ahote gūtuika mūtheru, o na mündū ūciarītuo nī mündū-wa-nja nake akīrī kī, atī no ahote gūtuika mūthingu? **15** Angīkorwo Ngai ndangihota kwīhoka andū arīa ake aamūrē-rī, na kūngīkorwo o na igūrū tī gūtheru maitho-inī make-rī, **16** mündū akīrī kī atī amwīhoke? Mündū nī mwaganu na nī kīmaramari, anyuuga waganu ta maai! **17** “Wee ta thikīrīria na nīngūgūtaarīria; reke ngwīre ūrīa nyonete, **18** ngwīre ūrīa andū arīa oogī moigīte, matekūhitha ūndū o na ūmwe wa ūhoro ūrīa maaherīro nī maitho mao, **19** (o acio oiki maahetuo būrūrī hīndī ūrīa gūtaarī mündū wa kūngī watuikanagia gatagatī-inī kao): **20** Atīrī, mündū mwaganu akoragwo na mīnyamaro matukū make mothe. Matukū mothe ma ūcio ūtarī tha-rī, maigīrwo o mīnyamaro. **21** Aiguaga o migambo ya kūmakania mūno; hīndī ūrīa maūdū mothe moneka ta marī megārī, atunyani makamūtharīkīra. **22** Ndarī na kīrīgīrwo gīa gwīthara kuuma nduma-inī; etereirio kūūrāgwo na rīhūi rwa njora. **23** Orūūrāga agīcarāgia irio, orāgie atīrī, ‘Irī na kū?’ Aikarāga amenyete atī mūthenya wa nduma ūrī o hakuhī. **24** Mīnyamaro na ruo rwa ngoro nīcio imūmakāgia; imūtoorāgia taarī mūthamaki wīhaarīria kūmūtharīkīra, **25** nī ūndū ainaināgīria Mūrungu ngundi, na akang’athīria Mwene-Hinya-Wothe, **26** akamūguthūkīra ang’athītie, arī na ngo yake mata ya hinya. **27** “O na gūtuika ūthūi wake nī mūnoru, na njohero yake ikaneneha nī kūnora-rī, **28** agaatūrāga matūrā maanāngīku, na aikarage nyūmba itatūrāgwo nī mündū, nyūmba itigairie o kūmōmoka itūke ihumbu cia mahiga. **29** Ndagacooka gūkorwo arī mūtongu, naguo ūtonga wake ndūgatūrā, o na kana indo ciāke itheereme kūu būrūrī-inī. **30** Ndakahota kūrīra nduma; rūrīrīmī nīrūkahohia thuuna ciāke, nayo mīhūmū ya kanua ka Ngai nīkamweheria. **31** Nīatīge kwīheenia na ūndū wa kwīhoka maūdū ma tūhū, nīgūkorwo gūtirī kīndū makaamūrēhere. **32** Ihinda rīake rītanakīnya-rī, nīakarīhio mūīgana wake wothe, na hongē ciāke itīkarura. **33** Agaatūka ta mūthabībū ūhūrūrītuo thabībū ciāguo itarī njīru, ahaane ta mūtamaīyū ūraita kīro kiāguo. **34** Nīgūkorwo andū a thīritū ya arīa matoofī Ngai matūrāga marī thaata, na mwaki nūgacaina hema cia arīa mendete mahaki. **35** Magīaga nda cia mathīna, na magaciara waganu; nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16 Nīngī Ayubu agīcookīa atīrī: **2** “Nīnjīguite maūdū maīngī ta macio; inyuothe mūrī ahoorerania a kūnyamarania! **3** Mīario īyo yanyu mīīngī ya mūhūhūtīko-rī, ndrīrīthira? Nī kī kīramūthīna, gīgatūma mūtīnde mūgīkarānia? **4** O na nīi no njarie ta inyūi, korwo nī inyūi mūrī harīa ndī; nīi no njarie mīario mīega ya kūmūciirīthia na ndīmūināirīe mūtwe. **5** No rīrī, kanua gaku na kamūmūrīrīe; ūhoorerania uumite mīromo-inī yakwa no ūmūhoorerie. **6** “No o na ndaarīa-rī, ruo rwakwa rūtirāthira; o na ndegīrīrīria kwārīa-rī, rūtirānjeherera. **7** Ti-itherū, Wee Ngai nīūnogeetie; nūharaganītie nyūmba yakwa yothe. **8** Wee nīnjuhēete, naguo ūndū ūcio ūgatūka ūra; ūhīnju ūyū ndī naguo nīwambararīe ūkīanyūmbūra ūrīa ndrīrī. **9** Ngai nīandoretie na akandembūrānga nī ūrīa arakarīte, akaahaganārīa magego; ūcio thū yakwa nīangūrīre maitho. **10** Andū nīmathamītie tūnua twao maathekerere; mangūthāga rūthīa makīnyūrāgia, na makanyiitāna hamwe manjūrīre. **11** Mūrungu nīandekereirie kūrī andū arīa ooru, na akanjīkia mītego-inī ya arīa aaganu. **12** Nīi ndaīkarīte wega, nowe agīthetherā; aanyītire mūmero, akīlīhehenja. Wee andūite cabaa wake wa kūrathagwo; **13** aikīa a mīgūf ake

nīmandīgīciirie. Aratheeca hīgo ciakwa atārī na tha, na agaita maai makwa ma nyongo thī. **14** Aatharīkagīra maitho maīngī maīngī; angūthūkagīra ta njamba ya ita. **15** “Ndumīre gīkonde gīakwa kīa mwīrī nguo ya ikūnia, na ngāhitha thīthī wakwa rūkūngū-inī. **16** Ūthūi wakwa nīūtunihīte nīkūrīra, nduma nene īgakīhūmbīra maitho makwa; **17** no rīrī, moko makwa matīrī ūndū wa ūhinya mekīte namo mahooya makwa nī matheru. **18** “Wee thī-rī, ndūkahūmbīre thakame yakwa; kīrīro gīakwa kīroaga gūkaahuurūkīo! **19** O na rīu-rī, mūrīa wakwa arī igūrū; ūcio mūnjīrīrī arī o igūrū. **20** Mūthaitānārīrī nī mūrāta wakwa rīrīa maitho makwa maraita maithori harī Ngai; **21** nīathaitānagīrīra mündū kūrī Ngai, o ta ūrīa mündū athaitānagīrīra mūrātawe. **22** “No mīaka mīnīni īgūthira, thīi rūgendo rūrīa mündū athīiāga na ndacooke.

17 Roho wakwa nīmūthūthīku, matukū makwa nīmathīrīte, mbīrīra nīyo īnjeterēire. **2** Ti-itherū thīūrūrūkīrīro nī andū a kūnyūrūria; maitho makwa no ngīnya meerorere rūmena rwao. **3** “Wee Ngai-rī, ta kīlīhe kīndū gīa kūrīgāmīrīra thīrī wakwa kīrīa ūretia, tondu-rī, nūū ūngī ūngītīkīra kūrūta kīndū gīake kīndūgāmīrīre? **4** Wee nīwaagīthītie mecīrīra mao ūmenyo; nī ūndū ūcio ndūngīmetīkīra mahootane. **5** Mündū angīkaana arata ake nī ūndū wa kīheo-rī, maitho ma ciana ciāke nīmakoorā. **6** “Ngai nīandūite mündū wa kuunwo thimo nī andū othe, ndūikīte mündū wa gūtuagīrwo mata ūthūi nī andū. **7** Maitho makwa nī maroora nī gwīthīkīra; cīga ciakwa ciothe ihūthīte o ta kīrūrū. **8** Andū arīa arūngīrūru nīmāgegetio nī ūhoro ūcio; andū arīa matarī na ūuru mekīte nīmarahūkīte mokīrīre andū arīa matoofī Ngai. **9** O na kūrī ūguo-rī, arīa athīngu nīmarīrūrūmagīa njīra ciao, nao arīa marī moko matheru nīmārīngogīrīro hinya. **10** “No rīrī, ta gīukei inyuothe, gerīa o rīngī! Nīi ndrīro ndirona mündū mūūgī gatagatī kanyu. **11** Matukū makwa nī mathīru, mībango yakwa nīmīharaganie, o na merīrīria ma ngoro yakwa. **12** Andū aya magarūrāga ūtukū makāitua mūthenya; nduma yamakīnyīrīra moīgaga atīrī, ‘Ūtherī ūrī o hakuhī.’ **13** Angīkorwo mūciī ūrīa njīrīgīrīre no mbīrīra, angīkorwo īngīara ūrīrī wakwa o nduma-rī, (Sheol h7585) **14** angīkorwo no njūrīe ūhoro wa kūbutha atīrī, ‘Wee nīwe baba,’ na njūrīe kīgūnyū atīrī, ‘Wee nīwe maitū’ kana ‘Nīwe mwarī wa maitū-rī’, **15** mwīhoko wakwa ūkīrī kī? Nūū ūngīnyonera mwīhoko? **16** Na rīrī, mwīhoko nīharūrūkīte ngīnya ihīngo-inī cia gīkūf? Nītūgūgīkūrūkanīa hamwe rūkūngū-inī?” (Sheol h7585)

18 Nīngī Bilidadi ūrīa Mūshuhī agīcookīa, akīrīria atīrī: **2** “Ūrītīga kwārīa mīario īno rī? Gīa na ūūgī ngūo o na ithūf tūhote kwārīa. **3** Nī kī kīratūma ūtuone tūhaana ta ng’ombe, na tūgatūuo irīmū maitho-inī maku? **4** Wee ūrehanyūrūra nī ūndū wa ūrīa ūrakarīte-rī, thī no itāamwo nī ūndū waku? Kana no ngīnya ndwaro cia mahiga cieherio harīa ūtīre? **5** “Tawa wa mündū mwaganu nīmūhorie; rūrīrīmī rwa mwaki wake nīrūtīgīte gwakana. **6** Ūtherī ūrīa ūrī thīnī wa hema yake ūtūkīte nduma; naguo tawa ūrīa ūrī hakuhī nake ūkahora. **7** Hinya wa mūkīnyūrīe wake nīmūhūthīe; namo mathugunda make makamūgūthīa thī. **8** Makīnya make mamūikāgia wabu-inī, nake akoorūrāga thīnī wa marīma mayo. **9** Mūtego ūmūnyītīre ndīara-inī ya kīgūrū; mūtego ūgakīmūrūmia biū. **10** Ahithīrwo kīana kīa rūrīgī tūrī-inī, akaambīrwo mūtego njīra-inī yake. **11** Imakania imuūmagīrīra na mīena yothe, na ikamūteng’erāgia harīa hothe aagerera. **12** Mūtīno nīmūhūthīre; mwanāngīko wetereire agwe. **13** Mūtīno

urūiaga icunji cia gikonde giake; nario irigithathi rīa gīkūū rīgatambuuranga ciīga ciake. **14** Aguucitio, akarutwo ūgītīrī-inī wa hema yake, na agatwarwo kūrī mūthamaki wa imakania. **15** Mwaki nīguo ūtūūruga hema-inī yake; ūbiriti ūgwakana nīuhurunjītwo gīkaro giake. **16** Mīrī yake yūmagīra tīrī-inī, nacio honghe ciake ikahooa na igūrū. **17** Kīrīrikano giake nī gīgaathira thī; ndarī rītwa būrūrī-inī. **18** Akaarūtūrūwo ūtheri-inī atwarwo nduma-inī na nīakaingatwo oime thī īno. **19** Ndarī ciana kana njiaro thīnī wa andū ao, o na ndarī mūdū wake ūgaatigara kūrīa aatūūruga. **20** Andū a mwena wa ithūro nīmakagegio nī maūdū marīa mamūkorete; andū a mwena wa irathiro manyiitwo nī kīmakō. **21** Tī-itherū ūguo nīguo gīkaro kīa mūdū mwaganu gūkahaana; kūdū kwa mūdū ūrīa ūtoō Mūrungu-rī, gwake kūhaana ūguo.”

19 Nake Ayubu akūrīa atīrī: **2** “Mūkūnyariira nginya-rī, mūkūthehenjaga na ciugo? **3** Rīu mūrī kūdētīa maita ikūmī; mūūtharīkīre mūtārī na thoni. **4** Angīkorwo nī ma atī nīhītīte njīra, ihītīa rīakwa rīgūikara rīrī thīīna wakwa. **5** Mūngīkorwo tī-itherū nīmūgwītūūgīra igūrū rīakwa, na mūgīe na mweke wa kījūkūrīra nī ūndū wa ūguo njonorithīto, **6** no kīmenyei atī Ngai nīwe ūhītīre, akandīgīcīra na wabu wake. **7** “O na gūtūika nīngayaga ngoiga atīrī, ‘Nđīmūhītīrīe!’ Nīī ndīrī ūndū njookagīrīo; o na gūtūika nīhooyaga ndeithio, gūtīrī kīhooō nyonaga. **8** Nīahīngīre njīra na nī ndīngīhota kūhītūka; tūcīra twakwa nīatwūkīrīte nduma. **9** Nīanjaūrīte gītīto giakwa, na akanduta thūmbī mūtwe. **10** Andarūranga kuuma mbarī ciothe nginya ngathira; amunyaga mwīhoko wakwa o ta mūtī. **11** Marakara make nīmanjakanīre; andaraga hamwe na thū ciake. **12** Mbūtū ciake cia ita injerekagīra na hinya; ciakaga ihumbu cia kījūkūrīra, igathiūrūrūkīra hema yakwa. **13** “Nīanyamūrānīte na arīu a baba makaahutatīra; andū arīa tūyaine nao nīmeīndīgīthīte bīu. **14** Andū a mbarī ciitū nīmathiite makandiga; arata akwa nīmariganīrwo nī nīi. **15** Agenī akwa na ndungata ciakwa cia andū-a-nīa matuaga ta matanjūū; maanyonaga ta ndī mūdū uumīte kūdū kūngī. **16** Nījītaga ndungata yakwa, no ndīngīnjītika, o na ndīmīthaithe na kanua gakwa nīi mwene. **17** Mīhūmū ya kanua gakwa nīmīnūngu harī mūtumia wakwa; ndūkīte wa kūmenwo harī arīu a maitū. **18** O na tūhītī tūrīa tūnīni nītūūnyararīte, rīrīa ndatumīrīra no gūtūthereraga tūūthekagīrīra. **19** Arata akwa arīa mangūhīrīrie othe nīmathūire; andū arīa nyendeete nīmahutatīre makaanjūkūrīra. **20** Nīi thīrīte ngatigara o gīkonde na mahīndī; nīi ndigārīrwo no kīnī kīa magego giiki. **21** “Njīguīrāi tha, inyūū arata akwa, iguai tha, nīgūkorwo guoko kwa Ngai nīkūngūthīte. **22** Mūthīngatanaga na nīi o ta ūrīa Mūrungu aathingataga nīkī? Mūtīrī mūrāiganwo nī nyama ciakwa? **23** “Naarī korwo ciugo ciakwa nīcīandīkītwo, igakīandīkwo ibuku-inī rīa gīkūnjo, **24** igakarwo na karamu ga kīgera igūrū rīa ngocorai, kana igakururwo rwaro-inī rwa ihīga itūūre nginya tene! **25** Nīnjūū atī Mūngūūrī arī muoyo, na atī marīgīrīro-inī nīwe ūkaarūgama thī īno. **26** Nakīo gīkonde gīkī giakwa kīarīka gūthīra, na mwīrī ūyū wa nyama ūkorwo ūtarī ho, hīndī īyo nī ngoona Ngai; **27** nīi mwene nīngamwīnera na maitho, nīi mwene, tī mūdū ūngī. Ī ngoro yakwa ndīkīrī na wendo mūnene! **28** “Mūngūuga atīrī, ‘Ī nītūthīngatane nake, kuona atī nīwe kīhūmo gīa thīīna ūyū,’ **29** inyūū ene nīmwagīrīrwo nī gwītīgīra rūhūī rwa njjora; nīgīkorwo mang’ūrī nīmākarehīthīa kūherithanio na rūhūī rwa njjora, na hīndī īyo nīmūkamenya atī nī kūrī ūtuanīrī wa cīra.”

20 Nake Zofaru ūrīa Mūnaamathi agīcookia atīrī: **2** “Meciirīa makwa nī mathīnīku, na nīkīo ngūcookia, nī ūndū nīndangīkīte mūno. **3** Nđīraigua irūthīa rīa kījūnōrīthīa, naguo ūmenyo wakwa nīūranjīkīra hinya wa gūcookia. **4** “Tī-itherū nīūū ūrīa gūtūire kuuma tene rīrīa mūdū aigīrwo gūkū thī īno, **5** atī kūrūūhīa kwa arīa aaganu no gwa kahinda, o nakīo gīkeno kīa andū arīa matooī Ngai no gīa kahinda kanīni. **6** O na gūtūika mwītīto wake nī ūkīnyaga o igūrū, naguo mūtwe wake ūkahutīa matu-rī, **7** agaathira nginya tene o ta mai make mwene; arīa manamuona moorage atīrī, ‘Kaī aathīre kū?’ **8** Airagīra ta kīroto, akaaga kuoneka rīngī, akaingatwo ta kīoneki kīa ūtūkū. **9** Rīitho rīrīa rīamuonaga rītīkamuona rīngī; harīa aaikaraga hatīkamuona rīngī. **10** Ciana ciake ikaageraga kwīguīthīania na athīnī; moko make mwene no nginya magaacookīa ūtonga wake kūrīa aaūrūtīre. **11** Hinya wa wīthī ūrīa ūyūrīte mahīndī-inī make ūgaakoma hamwe nake rūkūngū-inī. **12** “O na gūtūika ūūru ūrī mūrīo ūrī kanua gake, na nīaūhīthaga rungu rwa rūrīmī rwake, **13** o na gūtūika ndangīhota kūūrekīa na aūīgaga kanua gake-rī, **14** irio ciake nīkarūrīa irī nda yake; igaatūika ūrūrū wa ndūrīa thīnī wake. **15** Nīagatahīka ūtonga ūrīa ameretīe; Mūrungu nīagatūma aūtahīke. **16** Nīakoonga thumu wa nyoka; magego ma nyoka nīmo makaamūtūruga. **17** Ndagakenera tūrūū, njūū irīa ithereraga ūūkī na ngorono. **18** Kīndū kīrīa anogeire no nginya agagīcookia atakīrīte; ndagakenera uumīthio wa wonjoria wake. **19** Nīgūkorwo nīahīnyīrīrie athīnī, akamatīga matarī na kīndū; nīatunyanīte nyūmba irīa ataakīre. **20** “Tī-itherū merīrīra make matīngīthīra; ndangīhōnoka na indo irīa eīgīre. **21** Gūtīrī kīndū atīgīro gīa kūrīa; ūtonga wake ndūgatūrā. **22** Hīndī rīra aiganīre nī ūndū wa kūngīhīa indo, mīnyamaro nīkamūnyīta; ūkīa nīūkāmūkora na nditī nene. **23** Hīndī rīra aiyūrītīe nda yake-rī, nīguo Ngai akaarekerera marakara make mahīū mamūkore na amuurīre mahūūra make. **24** O na angītūrīra indo cia mbaara cia kīgera, akaarathwo na mūguū wa gīcango. **25** Aūcomoraga kuuma ng’ong’o wake, mūthece ūcio mīkūngu akaūcomora kuuma inī-inī rīake. Imakania nīkamūkorerera; **26** nduma nene nyēterēre igīna ciake. Mwakī ūtarī mūhūrūtīre nīūkāmūcīna, na ūnīne kīrīa gītīgīre thīnī wa hema yake. **27** Igūrū nīrīkaguūrīa wīhīa wake; thī nayo nīkarahūka īmūūkīrīre. **28** Kīgūū nīgīgathererīa nyūmba yake, indo cia nyūmba yake ithererīo nī kīgūū mūthenya ūcio wa mang’ūrī ma Ngai. **29** Ūcio nīguo ūndū ūrīa Ngai agayagīra arīa aaganu, īgai rīrīa maathīrīrwo nī Mūrungu.”

21 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Thīkīrīrīa wega ciugo ciakwa; rekei ūndū ūyū ūtūike nīguo mūkūūhoorerīa naguo. **3** Ngīrīrīrīa na nī njarie, na ndaarīka kwārīa-rī, mūgīcooke mūūnyūrūrīe. **4** “Nīi-rī, kaī mateta makwa meerekeirīo mūdū? Ngūkīaga kūrēmwo nī gūkīrīrīra nīkī? **5** Ta ndorai mūgege; mwīnyīte tūna twanyu na moko nī kūmaka. **6** Nđīcīragīa ūhoro ūyū ngamaka mūno; ngethīthīmūkwo nī mwīrī, ngambīrīra kīnīnīna. **7** Atīrī, andū arīa aaganu marekagwo matūūre muoyo nīkī, magakūrā o na magakīrīrīra kīgīa na ūhotī? **8** Nīmeonagīra ciana ciao ikīgacīra kīu marī, makoona rūcīaro rwao rūkīhaanda mbere ya maitho mao. **9** Mīcīī yao īkaraga īgītīrwo na itārī na guoya; naruo rūthanju rwa Ngai rūtīmāhūruga. **10** Ndegwa ciao itīagaga kūgwīta; ng’ombe ciao icīaraga, na itīhūnaga. **11** Moimagaragīa twana twao tūngī o ta rūūru; ciana icio ciao ikaina īgītūrūhaga. **12** Nao o ene mainaga makīhūruga tūhembe na inanda cia mūgeeto; mekenagīa na mūgambo wa mūtūrīrū. **13** Matūūruga

miaka yao magaacire, na magathiĩ mbĩrĩra-inĩ marĩ na thayũ. **(Sheol h7585)** **14** Na no-o meeraga Mũrungu atĩrĩ, ‘Thiĩ! Tigana na ithu! Tũtikwenda kũmenya njĩra ciaku. **15** Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũ, atĩ nĩguo tũmũtungatagĩre? Tũkũgunika nakĩ tũngĩmũhooya?’ **16** No rĩrĩ, kũgaacĩra kwao gũtĩrĩ moko-inĩ mao ene, nĩ ũndũ ūcio nĩ njikaraga haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu. **17** ‘Na rĩrĩ, nĩ maita maigana tawa wa arĩa aaganu ũhoragio? Nĩ maita maigana makoragwo nĩ mũtino, na nĩ maita maigana Ngai amagayagĩra ruo nĩ kũmarakarĩra?’ **18** Nĩ maita maigana matuĩkaga ta nyeki nyũmũ ikũhurutwo nĩ rũhuho, o na kana ta maragwa marĩa mombĩragwo nĩ kihuhũkanio? **19** Kuugagwo atĩrĩ, ‘Ngai aigagĩra ciana iberithia rĩa ithe wao.’ No rĩrĩ, nĩ kaba Ngai aherithie mũndũ ūcio we mwene, nĩguo amenye nĩehitĩ! **20** Maitho make nĩmeyonere mwanangĩko wake mwene; niarekwo akunde mang’ũrĩ ma Mwene-Hinya-Wothe. **21** Nĩ ũndũ-rĩ, anga no eetangaga ha ũhoro wa andũ ake arĩa agaatĩga na thuuha, matukũ make maathira? **22** ‘Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũmwe ũngĩhota kũruta Mũrungu atĩ nĩguo agĩe na ũmenyo, kuona atĩ Mũrungu nĩwe ũtuanagĩra ciira, o na agatuĩra arĩa atũũgĩrie mũno?’ **23** Nĩ kũrĩ mũndũ ũkuuaga arĩ na hinya wake wothe, arĩ mũgĩtĩre wega biũ, na arĩ na thayũ, **24** mwĩrĩ wake ũheetwo irio wega, na mahĩndĩ ma mĩthiimo yake marĩ o maigũ. **25** Mũndũ ũngĩ agakua arĩ na marũrũ ma ngoro, atarĩ aakenera kĩndũ kĩega o na kĩ. **26** Makomaga o ro ũndũ ũmwe tĩrĩ-inĩ, na eer-rĩ, igunyũ ikamahumbĩra. **27** ‘Nĩ nĩnjũũĩ wega ũrĩa mũreeciĩra, ngamenya mathugunda manyu maakũhĩtĩria namo. **28** Mũrooria atĩrĩ, ‘Rĩũ nyũmba ya mũndũ ũrĩa mũnene ikĩrĩ ha, na hema irĩa andũ aaganu maratũũraga-rĩ, ikĩrĩ ha?’ **29** Kaĩ mũtarĩ muoria andũ arĩa mathiiaga ng’endo? Kaĩ mũtarĩmbũyagia ũrĩa mamwĩraga: **30** atĩ mũndũ ũrĩa mwaganu nĩ aigugagĩrwo tha mũthenya wa mũtino, atĩ nĩahonokagio mũthenya wa mang’ũrĩ? **31** Nũũ ũreganaga na mũtugo ya mũndũ mwaganu maitho-inĩ make? Nũũ ũmũrĩhagia kũringana na maũndũ marĩa aaneke? **32** Atwaragwo mbĩrĩra-inĩ, nayo mbĩrĩra yake ikarangagĩrwo. **33** Tĩrĩ wa gĩtuamba nĩrĩ mũrĩo harĩ we; andũ othe nĩwe marũmagĩrĩra, na kĩrĩndĩ gĩtangĩrĩka gĩgathiaaga mbere yake. **34** ‘Mwakĩhota atĩa kũũhoerĩra na ndeto cia tũhũ? Hatĩrĩ kĩndũ gĩtigarũ harĩ macookio manyu tĩga o maheeni!’

22 Nake Elifazu ũrĩa Mũtemaani agĩcookia atĩrĩ: **2** ‘Mũndũ aahota kũguna Mũrungu? O na mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩhota kũmũguna? **3** Nĩ gĩkeno kĩrĩkũ ũthingu waku ũngĩrehere Mwene-Hinya-Wothe? Nĩ uumithio ũrĩkũ angĩgĩa naguo angĩkorwo mũthĩre yaku ndĩrĩ ũcuuke? **4** ‘Arakũrũithia na agagũthitanga nĩ ũndũ wa wĩtigĩrĩ Ngai waku? **5** Gĩthĩ waganu waku tĩ mũnene? Mehia maku-rĩ, makĩrĩ mũthia? **6** Wetĩrie ũgĩfĩri kuuma kũrĩ arĩũ a thoguo hatarĩ gĩtũmi; nĩwaurĩre andũ nguo, ũkĩmatĩga njaga. **7** Arĩa anogu ndwamaheire maai, na nĩwaimire arĩa ahũtu irio, **8** o na gĩtuũka warĩ mũndũ ũrĩ hinya, ũrĩ na mĩngũta: mũndũ ũheetwo gĩtũo, na watũũraga kuo. **9** Nĩwainagĩre atumia a ndigwa matarĩ na kĩndũ, na ũkĩniina hinya wa arĩa matarĩ na maithe. **10** Nĩkĩo ũthĩũrũũkĩrĩo nĩ mĩtego, nĩkĩo thĩĩna wa narua ũkũmakagia, **11** nĩkĩo ũtumanĩrwo nĩ nduma, ũkaremwo nĩkuona, na nokĩo mũũyũro wa maai ũkũhubanĩrĩe. **12** ‘Gĩthĩ Ngai ndarĩ o kũũ igũrũ o igũrũ? O na ta kĩone ũrĩa njata irĩa irĩ igũrũ mũno itũũgĩrĩte! **13** No rĩrĩ, wee ũroiga atĩrĩ, ‘Mũrungu nĩ atĩa angĩmenya? No atuanĩre ciira nduma-inĩ ta ĩno? **14** Matu matumanu nĩmamũhumbĩrĩte, nĩ ũndũ ūcio ndangĩtuona rĩrĩa egũceera kũũ igũrũ gacũmbĩrĩ. **15** ũgũtũũra ũgeraga o njĩra ya

tene irĩa andũ aaganu managerera? **16** Nĩmahurĩrio ihinda rĩao rĩtanakinya, mĩthingĩ yao igĩthererio nĩ mũyũro wa maai. **17** Nao meerire Mũrungu atĩrĩ, ‘Tigana na ithu! Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, angĩtwĩka atĩa?’ **18** No rĩrĩ, nĩwe waiyũrĩre nyũmba ciao na indo njega, nĩ ũndũ ūcio nĩ njikaraga haraaya na kĩrĩra kĩa andũ arĩa aaganu. **19** ‘Andũ arĩa athingu nĩmeyonagĩra mwanangĩko wa acio aaganu, magakena; arĩa matarĩ na ũũru mekĩte mamanyũrũragia makiugaga atĩrĩ: **20** ‘Ti-itherũ thũ ciitũ nĩnyanange, mwakĩ nũcĩnĩte ũtonga wao.’ **21** ‘Athĩkĩra Ngai ũikare ũrĩ na thayũ nake, ũndũ ũyũ nĩguo ũgaakũrehere ũgaacĩru. **22** ĩtikĩra ũrutani wa kanua gake, na ũĩge ciugo ciake ngoro-inĩ yaku. **23** ũngĩcookĩerera ūcio Mwene-Hinya-Wothe, nĩegũkwamũkĩra; ũngĩeheria waganu kũraya na hema yaku, **24** na ũte ngũmba ciaku cia thahabu rũkũngũ-inĩ, na thahabu yaku ya Ofĩrĩ ũĩte na kũũ ndwaro-inĩ cia mahĩga kũũ mũkuru-inĩ, **25** hĩndĩ iyo ūcio Mwene-Hinya-Wothe agaatũũka thahabu yaku, na atũĩke betha rĩa njega mũno harĩ we. **26** Ti-itherũ, hĩndĩ iyo nĩũkona gĩkeno thĩĩni wa ūcio Mwene-Hinya-Wothe, na nĩũgatiĩrĩra Ngai ũthĩũ waku. **27** Nĩũkamũhooya, nake nĩagakũũga, nawe nĩũkahingia mĩhĩtwa yaku. **28** ũrĩa watua wikwo nĩguo ũrĩkagwo, naguo ũtheri nĩ ũkaara njĩra-inĩ ciaku. **29** Hĩndĩ irĩa andũ angĩ manyĩhio, nawe ũkoĩga, ‘Nĩmatũũgĩrĩ!’ Hĩndĩ iyo nĩakahonokia arĩa makũite ngoro. **30** Nĩakahonokia o na ũrĩa ũrĩ na ũcuuke, ahonokio nĩ ũndũ wa ũtheru wa moko maku.’

23 Nĩngĩ Ayubu agĩcookia atĩrĩ: **2** ‘O na ũmũthĩ gũteta gwakwa no kũrũrũ; guoko gwake nĩkũndĩtũhĩre o na ngĩcaayaga ũguo. **3** Naarĩ korwo nĩnjũũĩ kũrĩa ingĩmuona; Naarĩ korwo no hote gũthĩ kũrĩa aikaraga! **4** Ngĩyĩarĩrĩra harĩ we, njĩyũrie kanua gakwa ihooto. **5** No nyende kũmenya ũrĩa angĩnjookeria, ndicũũranie ũrĩa angĩnjĩra. **6** No anjũkĩrĩre na ũhoti wake mũnene? Aca, ndangĩhatĩrĩra na thitango. **7** Hau-rĩ, mũndũ mũrũngĩrĩru no atware ciira wake mbere yake, na nĩ njohorĩthio kuuma kũrĩ mũnjĩrĩthia nginya tene. **8** ‘No rĩrĩ, ingĩthĩ mwena wa irathĩro, we ndarĩ kuo; ingĩthĩ mwena wa ithũũro, ndĩramuona. **9** Hĩndĩ irĩa arĩ wĩra-inĩ mwena wa gathigathini, ndĩmuonaga; rĩrĩa athĩ mwena wa gũthini, ndĩmuonaga o na hanini. **10** Nowe-rĩ, nĩooĩ njĩra irĩa ngeragĩra; arakĩa kũngeria, ngoima haana o ta thahabu. **11** Magũrũ makwa moimĩte makinya make thuuha; nũmagĩrĩra njĩra yake itekwahũka na mwena. **12** Nĩ nditiganĩrĩre maathani ma mĩromo yake; njĩkĩrĩre ciugo cia kanua gake gũkĩra irio ciakwa cia o mũthenya. **13** ‘No rĩrĩ, arũgamaga arĩ o wiki; nũũ ũngĩhota kũregana nake? Ekaga o ũrĩa ekwenda. **14** Ahingagia ũndũ ũrĩa andũrĩre, na arĩ o na mĩbango mĩngĩ ta iyo anjĩgĩre. **15** Kĩũ nĩkĩo gĩtũmĩte nyĩtuo nĩ kimako ndĩ mbere yake; ndeciĩra maũndũ macio mothe-rĩ, ngamwĩtigĩra. **16** Mũrungu nĩatũmĩte ngoro yakwa yũrwo nĩ hinya; ūcio Mwene-Hinya-Wothe nĩatũmĩte nyĩtuo nĩ guoya. **17** No rĩrĩ, ndikĩrĩtio nĩ nduma, nĩ nduma iyo ndumanu ihumbĩrĩte ũthĩũ wakwa.

24 ‘Nĩ kĩĩ kĩgĩragia Mwene-Hinya-Wothe araarĩrĩe mahinda ma ciira? Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arĩa mamũũĩ meterere mũthenya ta iyo o tũhũ? **2** Kũrĩ andũ meeheragia mahĩga ma mũhaka, na makarĩthia ndũũru cia mahĩũ irĩa maĩyĩte. **3** Moyaga ndĩgĩrĩ ya mwana wa ngoriai, na magakua ndegwa ya mũtumia wa ndigwa itũũke ya kũrũgamĩrĩra thĩrĩrĩ wao. **4** Nĩ meeheragia andũ arĩa abatarĩ njĩra-inĩ, na makahatĩrĩra athĩni othe a bũrũrĩ magatũma mathĩĩ makehithe. **5** O ta njagĩ cia werũ, nguo andũ arĩa athĩni marokagĩra wĩra wa kũhaara kĩndũ gĩa

küría; kúu búrúri úría útagiaga kindú níkuo marutaga irio cia kúhe ciana ciao. **6** Monganagia ngaragatha mígúnda-iní, na makahaara matigari mígúnda ya míthabibú ya aría aaganu. **7** Maraaraga njaga ní kwaga nguo; matirí kindú gía kwíhumbira ríría kwagía heho. **8** Maconjoragio ní mbura ya íríma-iní, nao makenyiitírira mahiga ní úndú wa kwaga ha kwíyúa. **9** Mahuragia mwana wa ngoriai kuuma nyondo-iní; nako gakenge ka múthiini gatahagwo ní úndú wa thiiirí. **10** Mathiiaaga njaga ní kwaga nguo; makuuaga itíia cia ngano, no magatigwo marí o ahútu. **11** Mahihagira ndamaiyú mítaro-iní; níno makinyangaga ihihíro cia ndibe o magíkuaga ní nyoota. **12** Múcaayo wa aría marakua níruaiguuo úkuuma itúúra inene, nayo míoyo ya aría agurarie no gúkaya írakaya ikíenda úteithio. No Ngai gútírí mündú aratuúra ciira ní úndú wa gwíka úuru. **13** “Ní kúri andú aría mareganaga na útheri, na matiúú njira ciaguo, o na kana magaikara túcúra-iní twaguo. **14** Híndí íría gwatuka-rí, múúrangani ookagíría akooraga athiini na abatarí; ningí útukú agatuika ta múici. **15** Riitho ría gítharia rietagírira kúgíe mairia; kíiraga atírí, ‘Gútírí riitho o na rímwe ríngínyona,’ na gígaikara kíhithite úthiú. **16** Ríría kúri nduma-rí, níguo andú matuaga nyúmba, no múthenya magatinda mehingíire; matienda úndú wa útheri. **17** Nígúkorwo andú acio othe-rí, nduma íría ndumanu níyo rúciní rwa; magíaga úrata na imakania cia nduma. **18** “No rírí, o ní múhúyú úría úrerete igúrú ría maaí; igai ríao búrúri-iní ní írume, na ní úndú úcio gútírí mündú úthiiaaga mígúnda-iní ya míthabibú. **19** O ta úría ríua na úrugarí iniinaga maaí ma tharunjí-rí, úguo noguo mbírira íhuragia aría mehíite. (Sheol h7585) **20** Nayo nda íría yamaciarire íkariganírwu níno, igunyú nacio ikamaría; andú aría aaganu maticookaga kúririkanwo, no moínangagwo ta múti. **21** Maríaga indo cia mútumia thaata na úría útarí kaana, na matiiguagíra mútumia wa ndigwa tha. **22** No Ngai, ní úndú wa úhoti wake, níakururagia aría marí hinya; o na mangíhaanda wega-rí, matirí na mwíhoko atí nímagatúúra muoyo. **23** We no ametikíríe maikare mahurúkíte makíiguaga ta matarí na úgwati, no maitho make nímacúthagíríria njira ciao. **24** Nígúkorwo matúúgagíro o kahinda kanini, magacooka makeehera; maikúrukagio na magakua o ta andú aría angí othe; makeeheragio o ta igira cia ngano. **25** “Akorwo úguo tígwo gútari-rí, núú úngónania atí nindaheenania, na agítue ciugo ciakwa cia túhú?”

25 Nake Bilidadi úría Múshuhi agícookia atírí: **2** “Wathani na gwítigírwo ní cia Ngai; níwe úhaandaga watho kúu igúrú o igúrú múno. **3** Mbútu ciake no itaríke? Núú útaaragírwo ní útheri wake? **4** Mündú aakíhota atía gúkorwo arí múthingu mbere ya Múrungu? Mündú úciarítwo ní mündú-wa-nja-rí, akíhota atía gítuúka mútheru? **5** Angíkorwo o na mweri tí múcangararu, na njata tí theru maitho-iní make-rí, **6** mündú na no ta kígunyú, o we múrú wa mündú-rí, ndakírí múnyiihíre múno makíría!”

26 Ningí Ayubu agícookia atírí: **2** “Kaí úrí gúteithia úría útarí na úhoti-í! Kaí úrí kúhlonokia guoko kúria gútarí na hinya-í! **3** Kaí úrí gútaara mündú útarí na úúgí-í! Na atírí, kaí níwonanítie úmenyo múnene-í! **4** Núú wagúteithia kwaria ciugo ício? Na ní roho waú waria na kanua gaku? **5** “Aría akuú marí na ruo rúnene, o acio marí rungu rwa maaí na kíria gíothe gítúúraga kuo. **6** Gíkuú níkíguúranie mbere ya Ngai; mwanangíko úikaríte útarí múhumbíre. (Sheol h7585) **7** Atambúrukagia matu ma mwena wa gathigathini igúrú

ría kindú gútarí kindú; nayo thí ndarí kindú amícunjurítie nakio. **8** Athayaga maaí thíini wa matu make, no matu macio matingítembúrwo ní úritú wamo. **9** Ahumbagíra úthiú wa mweri ríría waiganana, agatambúrúkia matu make igúrú ríaguo. **10** Níekíríte rúkíriri igúrú ría maaí, rúkahakania útheri na nduma. **11** Itugí iria itíiríire igúrú ní íthingithaga, ikagegearaga ní úndú wa ikúúmana ríake. **12** Níoirugire maaí ma iria na úndú wa hinya wake; na ní úndú wa úúgí wake níatinaangiríe Rahabu túcunjí. **13** Míhúmú yake níyo yathakaríe igúrú; guoko gwake ní gwatheecire nyoka íría ínyororokaga na íhenya. **14** Atírí, íno no míthia ya mawíra make; kaí no kamúheehú kanini túguaga ka úhoro wake-í! Núú úngígítaikírwo ní marurumí ma úhoti wake?”

27 Nake Ayubu agíthí na mbere na míario yake, akiuga atírí: **2** “Tí-ítherú o ta úría Múrungu atúúraga muoyo, o we únyimíte kíhooto, úcio Mwene-Hinya-Wothe, úría útúmite ngíe na úrúru ngoro-iní-rí, **3** híndí íría yothe ní ngútúúra muoyo, nayo míhúmú ya Ngai írí maníurú-iní makwa, **4** míromo yakwa ndikaaria maúndú ma waguanu, na rúrímí rwakwa rútikaaria maheeni. **5** Níi ndigetíkíra atí ní inyuú múrú na kíhooto; nginya ríría ngaakua, ndigakaana úkindíríku wakwa. **6** Níngútúúra úthingu wakwa na ndikáurekia; thamírí yakwa ndikanjíríthia ríría ríothe ngútúúra muoyo. **7** “Thú ciakwa írogítuúka ta aría aaganu, aría marí muku na ní marotúúka ta aría matarí kíhooto! **8** Tondú-rí, kíirígíríro kía úría útarí mwítigírí Ngai gíkírí kírikú akua, híndí íría Ngai ooya muoyo wake? **9** Múrungu níakígúaga gúkaya gwake ríría akorwo ní mínyamaro? **10** Níakenagíría úcio Mwene-Hinya-Wothe? Níakayagíría Ngai mahinda mothe? **11** “Níngúmúruta úhoro wígíi úhoti wa Múrungu; ndikúhitha njíra cia Mwene-Hinya-Wothe. **12** Inyuothe nímwíoneire maúndú macio. Íkírí yakí míario íno itarí kíene? **13** “Úú níguo Múrungu aathagíríria aría aaganu, na nírio igai ríría mündú úría útarí tha aamúkagíría kuuma kúri Mwene-Hinya-Wothe: **14** O na ciana ciake ciaingíha atía, ciathírírio rúhíu rwa njora; rúciaríro wake rútkoona irio cia kúrúigana. **15** Múthiro níguo úkaanínúkia aría agaatiga thuutha wake, na atumia ao a ndigwa matikamaríría. **16** O na angíonganíríria betha ta rúkúngú, na agíe na nguo nyingí ta híba cia rúmba, **17** kíria egúcookaníríria gíkehumbwo ní úría múthingu, na aría matarí mahítia níno makaagayana betha yake. **18** Nyúmba íría aakaga no ta nyúmba ya kíhuruta, ningí no ta gíthúnú gíakítwo ní múrangírí. **19** Agaakoma arí mútongu, no ndagacooka gwíka úguo ríngí; akaahingúra maitho akore gútírí kindú arí nakío. **20** Imakania ímukoragíríra ta múiyúro wa maaí; kíhuhúkanio gíkaamúhuria útukú. **21** Rúhúro rwa mwena wa Írathíro rúmuoyaga akabuúria; rúmweheragia kúria atúúraga. **22** Rúmúhurutaga rútarí na tha o ríría arooríra hinya waruo. **23** Rúhúúraga hí rúkamúkenereera, na rúkagamba ta nyoka rúkamúruta kúria atúúraga.”

28 “Ní kúri handú haría betha yenjagwo o na ní harí handú haría thahabu ítheragíríro. **2** Kígíera kírutagwo kuuma tíiri-iní, nakío gícano kírutagwo mahiga-iní gígatwekio. **3** Mündú níkúniina ainiinaga nduma; acaragia mahiga macio nginya kúria kírikú múno, o kúu nduma írí ndumanu múno. **4** Mündú atúrikagia irima thí kúraya na kúria andú matúúraga, agakinya kúndú kúria mündú aariganírwu nígúthiiaaga; kúu kúraihanírírie na andú níkuo acunjuuraga akíereeraga. **5** Thí níkuo kuumaga irio, no na kúu thíini múhuro kúgarúrúkéte gúkaana ta gúcinítwo na mwaki; **6** mahiga-iní ma thí níkuo kuumaga yakutí íría ya bururu, na múthanga wayo úkoragwo

na ngũmba cia thahabu. 7 Gütiri nyoni ndia-nyama yũ gacira kau kahithe, na gatiri konwo ni riitho rĩa hũngũ. 8 Nyamũ iria ciĩtiĩaga itiri ciagathiĩra, o na gütiri mũrũũthi ũkageragĩra. 9 Guoko kwa mũndũ gũtharĩkagĩra gũkanyĩita ihiga rĩa nyaigĩ, na gũkaguũria itina cia irĩma. 10 Enjaga mungu ũgatũriĩka rwaro rwa ihiga; maithe make makĩonaga igĩna ciaruo ciothe. 11 Ethaga itwe cia njũũ, na indo iria hithe agaciumĩria ũtheri-inĩ. 12 “No ũũgĩ-rĩ, ũngĩoneka kũ? Ūmenyo ũtũũraga kũ? 13 Mũndũ ndangĩmenya thogora wa ũũgĩ; ndũngĩoneka bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. 14 Kũria kũriku mũno kuugaga atĩri, ‘Ndũri thĩniĩ wakwa;’ narĩo iria rĩkoiga atĩri, ‘Ndũri gũkũ gwakwa.’ 15 Ndũngĩgũriĩka na thahabu iria therie mũno, kana thogora wago ũthimwo na betha. 16 Ndũngĩgũriĩka na thahabu ya Ofiri, kana ũgũriĩke na onigithi irĩa irĩ goro mũno, o na kana yakuti irĩa ya bururu. 17 Thahabu kana icicio-rĩ, itingĩhota kũgerekanio nago; o na kana ũkũũranio na mathaga ma thahabu. 18 Mariciano kana ngenyekenyo iria cia goro itaigĩriĩre kũgwetanio nago; thogora wa ũũgĩ ũkĩrite wa ruru irĩa ndune. 19 Yakuti ya Kushi ndĩngĩigananio nago; o na ndũngĩgũriĩka na thahabu irĩa therie mũno. 20 “Hakĩri ũguo-rĩ, ũũgĩ ũngĩkiuma nakũ? Ūmenyo ũtũũraga kũ? 21 Nĩmũhithe kũri maithe ma ciũbwe ciothe iria itũũraga muoyo, ũkahithwo o na nyoni cia rĩera-inĩ. 22 Mwanangĩko na gĩkuũ ciugaga atĩri, ‘No mũhuhu wago ũkinyite matũ-inĩ maitũ.’ 23 Ngai nĩooĩ njira ya gũthĩ kũria ũri, na nowe wiki ũũĩ kũria itũũraga, 24 nigũkorwo nĩonaga mũthia wa thĩ, na nĩonaga maĩndũ marĩa mothe marĩ rungu rwa igũrũ. 25 Rĩria aathimĩire rũhuho nditi yaruo, o na agĩthima maai-rĩ, 26 rĩria aarũtiĩre mbura watho irũmagĩriĩre, na agĩtemera rũheni na marurumĩ njĩra-rĩ, 27 nake nĩonire ũũgĩ na akĩũthima; aĩrũmirie na akĩũthuthuuria. 28 Agĩcooka akĩira andũ atĩri, ‘Gwĩtigĩra Mwathani-rĩ, ũcio niguo ũũgĩ, Nakuo gũtheemaga ũuru nĩ ũmenyo.’”

29 Ningĩ Ayubu nĩathiire na mbere kwaria, akiuga atĩri: 2 “Naarĩ korwo no haane ũria ndaatarĩ mĩeri irĩa ya tene, matukũ-inĩ marĩa Ngai aamenyagĩrĩa, 3 rĩria tawa wake wamũrikaga igũrũ rĩa mũtwe wakwa, na ũndũ wa ũtheri wake ngatuĩkanagĩria nduma-inĩ! 4 Korwo ndarĩ ũria ndatarĩ matukũ-inĩ marĩa ndagaacĩire biũ, hĩndĩ iria kuumĩrania ngoro na Ngai kwarathimaga nyũmba yakwa, 5 rĩria Mwene-Hinya-Wothe aarĩ hamwe na nĩ, nacio ciana ciakwa ikandigĩcĩria, 6 rĩria gacira gakwa kaihũgĩtio nĩ kĩrimũ kĩa iria, naruo rwaro rwa ihiga rũgaatherũkagĩra tũrũũ twa maguta ma mũtamaiyũ! 7 “Rĩria ndaathiaga kihingo-inĩ kĩa itũũra inene, na ngaikarĩra gĩtĩ gĩakwa hau kĩaraho-inĩ-rĩ, 8 aanaake maanyonaga makeehera, nao athuuri makarũgama, 9 andũ arĩa anene maatigaga kwaria, makahumbĩra tũnua twao na moko; 10 miĩgambo ya andũ arĩa marĩ igweta igakirio, nacio nĩmĩ ciao ikanyĩitana na karakara. 11 Ūria wothe wanjiguaga ngĩaria aaragia wega igũrũ rĩakwa, nao arĩa maanyonaga makangaathĩrĩria, 12 nĩ ũndũ nĩndahaturũga arĩa athĩni maakaya mateithio, o na arĩa mataarĩ na maithe maagĩte mũndũ wa kũmateithia. 13 Mũndũ agĩkua nĩandaathimaga; nĩndatũmaga ngoro ya mũtumia wa ndigwa iĩne. 14 Ndehumbaga ũthingu ta nguo; ciira wa kihooto niguo warĩ nguo yakwa ya igũrũ, o na kĩremba gĩakwa. 15 Nĩ nĩ ndaarĩ maithe ma arĩa atumumu, na magũrũ ma arĩa ithua. 16 Ndaarĩ ithe wa arĩa abatarĩ; nĩndacĩragĩrĩra o na mũndũ itooĩ. 17 Ningĩ nĩndoinangaga magego ma arĩa aaganu, na ngahuria arĩa maarĩ magego-inĩ mao. 18 “Ndeciĩragia atĩri, ‘Nĩi ngaakuĩra gwakwa nyũmba, matukũ makwa marĩ maingĩ ta mũthanga. 19 Mĩri yakwa

igataamba ikinye maaĩ-inĩ, narĩo ireera rikoragwo hong-e-inĩ ciakwa ũtukũ wothe. 20 Riiri wakwa ũgũtũũra werũhagio thĩniĩ wakwa, nago ũta wakwa ũtũũre ũri mwerũ guoko-inĩ gwakwa.’ 21 “Andũ maathikagĩrĩria marĩ na kũriĩgĩrĩro, meetagĩrĩra kĩrĩa gĩakwa makĩrite. 22 Ndaarĩkia kwaria-rĩ, matiacoogaga kwaria; ciugo ciakwa ciatoonyaga matũ ma kahora ihooreire. 23 Maanjatagĩrĩa ta andũ metereire mbura, na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura irĩa ya kũriĩgĩrĩria. 24 Ndaamathekathekatheka moorĩtuo nĩ hinya makaaga gwĩtĩkia; ũtheri wa ũthiũ wakwa warĩ wa bata mũno kũri o. 25 Nĩ nĩ ndamoonaga njira, ngaikaraga ta ndĩ mũnene wao; ndatũũraga ta mũthamaki arĩ gatagatĩ ga ita rĩake; ningĩ ndaatarĩ ta mũndũ ũria ũhooragĩria arĩa maracakaya.

30 “No rĩu-rĩ, andũ ethĩ kũngĩra nĩmaanyũrũragia, arĩa o na itangĩndire gũturanĩra maithe mao na ngui ciakwa cia rũuru. 2 Hinya wa moko mao ũngĩang’ũnire nakĩ, kuona atĩ hinya wao nĩwamehereire? 3 Nĩmathĩnikite nĩ ũndũ wa wagi na ng’aragu, ũtukũ-rĩ, moorũũraga bũrũri mweny’aru, bũrũri mwanangĩko ũkĩriire ihooru. 4 Maahaaraga nyũni cia mahuti ma kumbĩ kuuma ihinga-inĩ, na irio ciao ciarĩ mĩri ya mũti wa kĩaato. 5 Nĩmaingatirwo kuuma kũri mũngĩ, makiugĩrĩrio ta maarĩ aici. 6 Nĩmahatĩrĩrio maikarage mikuru-inĩ ya tũrũũ tũhũ, kũu ndwario-inĩ cia mahiga na marima-inĩ marĩa marĩ thĩ. 7 Maanagia ta nyamũ kũu ihinga-inĩ, makahatikanagĩra kũu mahuti-inĩ. 8 Rũciaro rũtarĩ kiene na rũtarĩ rĩitwa, nĩ rwarutũrũrĩro ruume kũu bũrũri-inĩ. 9 “Na rĩu arĩũ ao maraanyũrũria na rwĩmbo; ngagĩtuĩka wa kuunagwo thimo nĩo. 10 Nĩmathũire na magakaraga haraihu na nĩ; matiĩtigagĩra kũndũra mata ũthiũ. 11 Nĩ ũndũ rĩu Ngai nĩaregeretie ũta wakwa, na akandeehera mathĩina-rĩ, matĩri ũndũ merigagĩrĩria gwĩka marĩ harĩa ndĩ. 12 Mwena wakwa wa ũrio kũri rũrĩrĩ rũratharĩkĩra; maigagĩra magũrũ makwa mũtego, na magaka ihumbu ciao cia gũtharĩkĩra. 13 Maharaganagia njira yakwa; mahotaga kũnyũnũha o na gũtarĩ na mũndũ ũrimateithia. 14 Mokite ta matooonyeire mwanya-inĩ mwariĩ; mokiĩre gatagatĩ ga kũu kwanangiku, makaamomokera. 15 Imakania nĩchhootete; gĩtĩio gĩakwa kũmbũrĩtuo ta kihurũtũtuo nĩ rũhuho, nago ũgĩtĩri wakwa ũkũbũria ta itu. 16 “Na rĩu muoyo wakwa nĩũrathĩrĩkĩra; matukũ ma thĩna nĩnyũtũte. 17 ũtukũ ũtheecangaga mahĩndĩ makwa; ruo rwa gũthegeya rũtĩndigithagĩria. 18 Ngai angũnjakũnjaga ta nguo na ũndũ wa ũhoti wake mũnene; aanyĩitaga ta kanjũ yakwa ngingo-inĩ. 19 Anjikĩtie ndoro-inĩ, ngatuĩka ta kũrũngũ na ta mũhu. 20 “Nĩwe ndĩrakaĩra, o Wee Ngai, no ndũranjĩtika; ndĩrarũgama, no wee no kũndora ũrandora. 21 Wee nĩũngarũrũkĩte ũtarĩ na tha; ũtharĩkĩire na hinya wa guoko gwaku. 22 Nĩũũhurĩtie, ũkaandĩdika mbere ya rũhuho; ũnyũgutanĩtie kihũhũkanio-inĩ. 23 Nĩnjũũ nĩũkanginyia o gĩkuũ-inĩ, ũndware kũria gwathĩrĩrwo arĩa othe marĩ muoyo. 24 “Ti-itherũ gũtĩri mũndũ ũkũkagĩria mũndũ ũthuthĩkĩte ngoro, hĩndĩ iria egũkya atheitho arĩ mĩnyamaro-inĩ. 25 Nĩ-rĩ, githĩ ndianarĩrio nĩ arĩa marĩ na thĩina? Githĩ ngoro yakwa ndĩanaiguĩra arĩa athĩni kieha? 26 No rĩri, rĩria ndeerĩgagĩrĩra wega, ũuru ũgĩũka; rĩria ndaacaragia ũtheri-rĩ, hĩndĩ iyo nduma igũka. 27 Nda yakwa ndĩtigaga kũruruma; matukũ ma thĩina nĩmanginyĩre. 28 Thiaga njĩrite biũ, no ti ũndũ wa kũhĩa nĩ rĩua; ngarũgama kũũngano-inĩ ngakaya ndeithio. 29 Nduĩkĩte mũrũ wa nyina na mbwe, ngatuĩka mũthĩritũ wa ndundu. 30 Gĩkonde gĩakwa nĩkĩgarũrũkĩte, gĩgathita na gĩkoonũka; mwĩri wakwa ũhiũhĩte nĩ ũrugarĩ. 31

Kinanda giakwa kia mugeeto kirutaga o mugambo wa gucakaya, naguo mutiriri wakwa ukaruta o mugambo wa kiriro.

31 “Nii nitwarikanire na maitho makwa ndikanarore müriritu ndimwiriririe. 2 Nii undü-ri, ka rügai rwa mündü kuuma igürü kwa Ngai rükiri ki? Igai riake ni ririkü kuuma küri ücio Mwene-Hinya-Wothe üri igürü? 3 Githi ti kwanangwo kwa aria aaganu, na mütino küri aria meekaga maündü mooru? 4 Githi we ndonaga njira ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya riakwa? 5 “Ingikorwo thiiaga na njira itari cia ma-ri, kana kügürü gwakwa gühahiüha thii ngaheanianie-ri, 6 Ngai niathime na ratiri cia kihooto, nake nekümenya ati nii ndiri ücuuke; 7 makinya makwa mangikorwo nimahükite makoima njira-ini, nayo ngoro yakwa ingikorwo nitongoretio ni maitho makwa, kana moko makwa makorwo nimathaahitio-ri, 8 hündi iyo kiria haandite kiririo ni andü angü, nacio irio cia migünda yakwa iromunyo. 9 “Ngoro yakwa ingikorwo yanahaenerio ni mündü-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema mürango-ini wa mündü wa itüura, 10 hündi iyo mütumia wakwa arothia ngano ya mündü üngi, na arüme angü tiga nii marokoma nake. 11 Nigükorwo undü ücio ni ümaramari wa thoni, na ni rihia ria gütüürwo ciira ni kiama. 12 Tondü ücio ni mwaki üria ücinaga nginya ükaananga; na niüngamunyte magetha makwa mothe. 13 “Ingikorwo ninyimite ndungata ciakwa cia arüme na cia andü-a-nja kihooto riria manateta ni undü gwakwa-ri, 14 nii ngeeka atia riria Mürungu akaanjüküria? Ngaacookia atia riria ngeetwo nditete ühoro-ini ücio? 15 Githi ücio wanyümbire küu nda ya maitü to we wamooimbire? Githi tiwe watüthondekire türü küu nda cia aa maitü? 16 “Ingikorwo ndanaima athiini kiria maaneririria, kana ngareka maitho ma mütümia wa ndigwa morwo ni hinya-ri, 17 ingikorwo ndiäga irio ciakwa nyiki, ngaaga kügayana na üria ütarü ithe-ri, 18 (no nii kuuma ünini wakwa, mwana ta ücio ndaamüreraga o ta üria angiarerirwo ni ithe, na kuuma güciarwo gwakwa ndüire ndongoragia mütümia wa ndigwa) 19 ingikorwo ndanoona mündü agikua ni undü wa kwaga nguo, kana ngoona mündü mübatari atari kindü gia kwühumba, 20 na ngoro yake ndiandathimire ni undü wa kümüguithia ürugarü na guoya wa ng’ondü ciakwa-ri, 21 ingikorwo ndanoya guoko gwakwa ngookirira mwana ütarü ithe, nikümenya ati no nyone wa kündeithia kwagü ciira igooti-ini-ri, 22 hündi iyo guoko gwakwa küroahükira kiande-ini kügwe, küroinikira o irüngo-ini. 23 Nii undü nndetigagira mwanangiko uumite küri Mürungu, na nii undü wa gwitigira riiri wake, ndingekire maündü ta macio. 24 “Ingikorwo ninjigite mwihoko wakwa harü thahabu, kana ngeera thahabu iria therie müno atiri, ‘Wee niwe ügitiri wakwa,’ 25 ingikorwo ndanakenero ütonga wakwa münene, kana ngakenera uumithio üria moko makwa macariirie-ri, 26 ingikorwo ndanarümbüiya riüa riarite, kana mweri ügithi ücangararite, 27 na ngoro yakwa ikitheenerio nicio na hito, kana guoko gwakwa gügüicikinyiria kimumunyo gia gücütüa-ri, 28 o na macio mangütuika mehia ma gütüürwo ciira, nigükorwo ingitükite mündü ütarü mwihokeku harü Mürungu üria üri igürü. 29 “Ingikorwo ndaanakena ni thü yakwa kuona mütino, kana ngimithekerera riria thüina wamikora, 30 no nii ndiri ndetikira kanua gakwa keehie na undü wa kühoera muoyo wayo kírumi, 31 küngikorwo andü a nyümba yakwa matiri moiga atiri, ‘Nüü ütarü waria nyama cia Ayubu akahüüna?’ 32 no gütirü mügeni wanaraara njira-ini, ni undü mürango wa müciü wakwa ütüre ühingürüirwo mügendi, 33 ingikorwo ndaanahitha mehia makwa, ta üria andü meekaga, na undü

wa kühitha mahitia ngoro-ini yakwa 34 tondü wa gwitigira kirindi, o na gwitigira kümenwo ni mihiriga ngagikira ki na ndiime nja-ri, 35 (“Naari korwo ndaari na mündü wa künjigal Riu nndekira rüuri rwa kwiyaririria: reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ühoro; reke müüthitangi andike marüa ma thitango yake. 36 Ti-itherü marüa macio ingümaigirira kiande, ndimehumbete taari thümbi. 37 Njooke ndimüthe ühoro wakwa ikinya gwa ikinya; ndimükühiririe ta ndi münene.) 38 “Korwo mügünda wakwa wakaya, ünjükirire, nayo mitaro yaguo yothie ikorwo ikirira maithori, 39 ingikorwo ndanaria maciaro maguo iteekürüha, kana ngoraga ngoro cia ene guo-ri, 40 hündi iyo cong’e üroküra küo handü ha ngano, na rija handü ha cairi.” Ndeto cia Ayubu niciathira.

32 Nii undü ücio andü acio atatu nimatigire gücookeria Ayubu, ni undü eeyonaga arü müthingu. 2 No riri, Elihu müru wa Barakeli üria Mübuzi, wa nyümba ya Ramu, niarakaririo müno ni Ayubu ni undü wa gwitua aari na kihooto gükura Ngai. 3 Ngingi niarakaririo ni arata acio atatu tondü nimagite undü mangücookeria Ayubu, o na gütüka nimamütüiririe ciira. 4 Na riri, Elihu aambite gweterera acio angü maarie atanaaria na Ayubu, tondü o maarü akürü kümükira. 5 No riria onire ati andü acio atatu matiarü na undü üngi wa kuuga-ri, agüakanwo ni marakara. 6 Nii undü ücio Elihu, müru wa Barakeli ücio Mübuzi, akiuga atiri: “Nii ndi na miaka minini, na inyuü müri akürü; nikio ngwitigagira, ngaaga üümürü rwa kümwira üria njüü. 7 Ndeciiragia atiri, ‘Ükürü niwaaigirire warie; üngi wa miaka niwaaigirire kütutana ügü.’ 8 No ni roho üria üri thüini wa mündü, o yo mihümü ya Mwene-Hinya-Wothe, üheaga mündü ümenyo. 9 To aria akürü oiki oogi, na to aria akürü mamenyaga üria kwagirire. 10 “Nii undü ücio nguuga atiri, ‘Thikiririai; o na nii nüngümwira üria njüü.’ 11 Ningwetereire riria mükwaragia, ndathikiriria ihooto cianyu; riria mügücaragia ciugo-ri, 12 nüngümütegeire matü biü. No gütirü o na ümwe wanyu wonakerie mahitia ma Ayubu; gütirü o na ümwe wanyu ümücookerie miario yake. 13 Tigai kuuga atiri, ‘Nütügüite na ügü; rekei Mürungu amükararie, no ti mündü.’ 14 No riri, Ayubu ti nii ekwerekeirie ciugo ciake, na nii ndikümücookeria kuringana na miario wanyu. 15 “Nimamakite, na matiri na undü üngi mangiuga; nimirigüto ni atia mangiuga. 16 no nginya njeterere, ni undü riu nimakirite, tondü ati riu marügamite hau matari na macookio? 17 O na nii ningwaria; o na nii ninguga üria njüü. 18 Nigükorwo njiyürütwo ni ciugo, naguo roho üria üri thüini wakwa niürandindikiriria; 19 thüini wakwa haana ta ndibeiri cuba ngunike, ngaahaana ta mondo njerü ya ndibeiri ikirie gütüthüka. 20 no nginya njarie hüücüke, no nginya ndumüre miromo yakwa njookie ühoro. 21 Ndigütüira mündü o na ü maüthi, kana ngaathiririe mündü o na ürüki tühü; 22 ni undü korwo ndi mwara na kügaathiriria, Münyüümbi no anjeherie narua.

33 “No riu Ayubu-ri, thikiriria ciugo ciakwa; tega matü ügüe üria wothe nguuga. 2 Ndi hakuhi gütumüra kanua gakwa; ciugo ciakwa iri o rürim-ini rwakwa. 3 Ciugo ciakwa ciumite ngoro nüngürü; miromo yakwa yaragia itari na ühinga. 4 Roho wa Mürungu niwe ünümbite; mihümü ya Mwene-Hinya-Wothe niyo üheaga muoyo. 5 Nawe njookeria, akorwo niükütha; wiharirie üüng’ethere. 6 Nii haana o tawe maitho-ini ma Mürungu; o na nii ndombirwo na rümba. 7 Kwüindigira gütigakümükie, kana guoko gwakwa gükürütühire. 8 “No riri, niüugite ngüguuga, ngaigua ciugo icio ükiuga ati,

9 'Ndi mūtheru na ndiri na mehia; ndiikite ūuru, na ndiri na mahitia. 10 No Ngai niyanonete na mahitia; andūte thū yake. 11 Nianjohaga magūrū na mīnyororo; arangagira njira ciakwa ciothe.' 12 "No ngūkwira atiri, ūhoro-ini ūyū wee ndūri na kihooto, nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkira mūdū. 13 Ūramūtetia niki, ati ndacookagia kiugo kia mūdū o na kimwe? 14 Nīgūkorwo Mūrungu nīaaragia, rīmwe na njira imwe, na rīngi akaaria na njira ingi, o na gūtuika mūdū no aage gūkiūrana. 15 Rīmwe akaaragia kiroto-ini na kioneki-ini gĩa ūtukū, rīria andū mahititwo nī toro mūnene marī ūriri, 16 no amaariire matū-ini mao, na amamakie nīguo amakaanie, 17 nīguo agarūire mūdū atige kūhitha, na atigane na mwitio, 18 nīguo agitire roho wake kuuma gikuū-ini, na agitire muoyo wake ndūkaniinwo na rūhiū rwa njora. 19 Ningi mūdū no arūthio na gūkomio ūriri wa ruo, akorwo na thūna wa mahindi ūtathiraga, 20 o nginya ngoro yake igathūira irio, na roho wake igathūira irio iria njega mūno. 21 Nyama cia mwiri wake ihinjaga igathiririka, na mahindi make maria mataroonekaga makoimira. 22 Roho wake ūgakuhiirira mbirira, na muoyo wake ūgakuhiirira aria mareehage gikuū. 23 "No riri, angikorwo harī na mūraika mwena wake ari mūiguithania, ūmwe harī ngiri, wa kwira mūdū ūndū ūmwaḡiriire, 24 nake amūkinyirire wega wake na oige atiri, 'Mūhonokie ndagatuike wa gūikūrika mbirira-ini; niyanonete gĩa kūmūkūira nakio,' 25 hīndi iyo nyama cia mwiri wake iḡeethiha ta cia mwana; igaacooka ta ūria ciari matukū-ini ma wīthi wake. 26 Ahooyaga Ngai ageekwo wega nīwe, onaga ūthiū wa Ngai akaanirira nī gūkena; agacookio ūthingu-ini wake nī Ngai. 27 Nake agacooka agathiī kūrī andū akameera atiri, 'Nīndehirie, na ngiōgomia ūndū ūria warī wa ma, no ndiigana kūherithio ūria ndaḡiriirwo nīkūherithio. 28 Nīakūūriire roho wakwa ndūkakarūrikio mbirira, na nī ngūtūira ngenagira ūtheri ūcio.' 29 "Mūrungu nīekaga mūdū maūdū macio mothe, maita meeri o na kana matatū, 30 nīguo agarūire roho wake ndūkakarūrikio mbirira, nīgeetha ūtheri ūcio wa muoyo ūmūtherere. 31 "Atiriirī Ayubu, tega matū na ūthikiriire; kira ki na nī njarie. 32 Wakorwo ūri na ūndū wa kuuga-rī, njīra; aria, nīgūkorwo ingiēnda woneke ndwihiite. 33 No akorwo ti ūguo-rī, wee gīthikiriire; kira ki, na nīngūkūruta ūḡi."

34 Ningi Elihu akiuga atiri: 2 "Iguai ciugo ciakwa, inyuī andū aya oḡḡ; thikiriiriai, inyuī amenyi a maūdū. 3 Nīgūkorwo gūtū gūthūuranagia ciugo o ta ūria rūrimī rūcamaga irio. 4 Nītwikūūranirei ithūi ene ūndū ūria waḡiriire; nīwirute tūri hamwe ūndū ūria mwega. 5 "Ayubu aroiga atiri, 'Nī ndihiite, no Mūrungu nīanjagithiite kihooto ḡiakwa. 6 O na gūtuika ndiraria ūria kūrī, ndiratuuo mūheenanaga; o na gūtuika ndiri na mahitia, mūguī wake ūnguraritīe kironda ḡitangihona.' 7 Nī mūdū ūrikū ūhaana ta Ayubu, mūdū ūnyuuga kinyūriri taari maai aranyua? 8 Atwaranaga na andū aria mekaga ūuru; agāaga thiritū na andū aria aaganu. 9 Nīgūkorwo oigaga atiri, 'Gūtiri uumithio mūdū onaga rīria arageria gūkenia Ngai.' 10 "Nī ūndū ūcio gīthikiriirīe, inyuī andū aya mūrī na ūtaūku. Ūhoro wa kwihia ūroaga kuoneka harī Mūrungu, Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwika ūuru. 11 Arihaga mūdū kiringana na ūria ekite; akamūrehere o kīria kiringaine na mīthiire yake. 12 Gūtinghoteka ati Mūrungu no eke mahitia, ati ūria Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kihooto. 13 Nūū wamūtuire mūrōri wa thi? Nūū wamūtuire mūrūgamiriri wa thi yothe? 14 Korwo aagīa na muoroto wa kweheria roho wake na mihūmū-rī, 15 andū othe mangīthiranīra hamwe,

nake mūdū acooke rūkūngū-ini. 16 "Akorwo ūri mūdū ūri na ūtaūku-rī, igua ūhoro ūyū; thikiriirīa ūria nguuga. 17 Mūdū ūthiire kihooto-rī, no ahote gwathana? Ūria ūri kihooto, o Ūcio kihoti-rī, no ūmūtue mwihia? 18 Githi ti we wīraga athamaki atiri, 'Inyuī mūtiri kiene,' na akeera aria marī igweta atiri, 'Inyuī mūrī aaganu.' 19 o ūcio ūtatigāra anene maūthi, na ndendaga aria atongu gūkīra aria athiini, nīgūkorwo othe nī wīra wa moko make? 20 Makuuga o rīmwe, o ūtukū gatagati; andū mainainaga magakua; aria marī hinya meeheragio matahutitio nī guoko kwa mūdū. 21 "Maitho make maikaraga macūtūthiire mīthiire ya andū; nīonaga mīthiire yao yothe. 22 Gūtiri handū harī nduma, kana handū harī kīruru kīnene, hangīhithwo nī aria meekaga ūuru. 23 Mūrungu ndabatairio nīgūthuthuuria ndeto cia andū makiriā, ati nīguo moke mbere yake maciirithio. 24 Ahehenjaga aria marī ūhoti atekūria mūdū na akarūgamia andū angī ithenya rīa. 25 Tondū we niamenyaga maūdū maria meekaga, amang'auranagia ūtukū magathuthika. 26 Amaherithagiria waganu wao makionagwo nī mūdū o wothe, 27 tondū nīmagarūrūkie magitiga kūmūrūmirira, na matirūmbūyagia njira yake o na irikū. 28 Nīmatūmire kīrō kīa aria athiini ḡikinye hau mbere yake, nī ūndū ūcio akūgia kīrō kīa aria abatarī. 29 No riri, angikara akiriite-rī, nūū ūngimūtua muhitha? Angiitha ūthiū wake-rī, nūū ūngimūona? Nowe ari igūrū rīa mūdū na igūrū rīa rūriri o ūndū ūmwe, 30 nīguo agirie mūdū ūtari na ūngai gwathana, amūgirie kūḡira kīrindi mitego. 31 "Korwo mūdū no ere Mūrungu atiri, 'Nīnjihitio no ndikehia rīngi. 32 Nduta menyē ūria itarahota kuona; ingikorwo nīnjikite ūuru-rī, ndigacooka gwika ūguo rīngi.' 33 Ngai-rī, no agikūrihe kūrīngana na ūria wee ūkwenda rīria ūregete kwirira? No nginya we ūtue itua, no ti nīi; nī ūndū ūcio kīnjīre ūria ūū. 34 "Andū aria marī na ūtaūku maroigā atiri, nao andū acio oḡḡ maigūite ngiaria manjiriite atiri, 35 'Ayubu aaragia atari na ūmenyo; ciugo ciake nīciagite ūḡi.' 36 Hī, naari korwo Ayubu aagerio nginya mūthia, nī ūndū macookio make nī ta ma mūdū mwaganu! 37 Nīongereire ūremi harī mehia make; atihūragira hī cia kīnyūriri, na akaingihia ciugo ciake cia gūkīrīra Mūrungu."

35 Ningi Elihu akiuga atiri: 2 "Nīḡwīciiria ūhoro ūyū nī wa kihooto? Ūroiga atiri, 'Mūrungu nīekūnjariirira atue ndihiite.' 3 No riri, wee no ūramūiria atiri, 'Kūrī na uumithio ūrikū harī nīi, na ngūgunika nakī ndaaga kwihia?' 4 "No nyende gūḡucokeria ūhoro, wee hamwe na arata aku. 5 Ta rora igūrū wone; ta cūthiirira matu macio marī igūrū riaku kūraya mūno. 6 Ūngiitha-rī, ūndū ūcio ūngihuthia Ngai atia? Mehia maku mangiingīha mūno-rī, ūndū ūcio ūngimwika atia? 7 Ūngikorwo ūri mūthingu-rī, ūngimūhe kīi, kana nī kīi aamūkagira kuuma guoko-ini gwaku? 8 Waganu waku ūhutagia o mūdū tawe, na ūthingu waku ūkahutia o ciana cia andū. 9 "Andū makayaga nī icooki rīa kūhinyiririo; mathaithanaga mateithurwo guoko-ini kwa ūcio ūri hinya mūingī. 10 No gūtiri mūdū uugaga atiri, 'Ngai ūria wanyūūmbire ari ha, ūria ūheaga mūdū nyimbo ūtukū, 11 ūria ūtūrutaga maūdū gūkīra ūria arutaga nyamū cia werū-ini, o na agatūhe ūḡi gūkīra nyoni cia riera-ini?' 12 Ndacookagia rīria andū maakya nī ūndū wa mwitūḡirio wa andū aria aaganu. 13 Ti-itherū, Mūrungu ndathikagiriira mathaithana mao ma tūhū; ūcio Mwene-Hinya-Wothe ndarūmbūyagia mathaithana macio. 14 Githi ndakaaga gūthikiriirira mūno makiriā rīria ūkuuga ati ndūramuona, na ati ciira waku ūri mbere yake, na no nginya

umweterere, 15 na makiria ma ũguo ũkoiga atĩ marakara make matitherithanagia na ndarũmbũyagia waganu o na hanini! 16 Nĩ ũndũ ũcio Ayubu atumũrite kanua gake akaaria ũhoru wa tũhũ; nĩarĩtie ndeto nyingĩ atarĩ na ũmenyo.”

36 Elihu agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ: 2 “Ngĩrĩrĩria hanini, na nĩngũkuonia atĩ harĩ maũndũ mangĩ mangiugwo ma gũciĩrĩria Ngai. 3 ũmenyo wakwa ndũrutĩte kũraihu; nĩ ngũtũgĩria kihooto kĩa ũcio Mũnyũmbi. 4 Menya wega atĩ ndeto ciakwa ti cia maheeni; ũyũ mũri nake arĩ na ũmenyo mũkinyanĩru. 5 “Mũrungu nĩwe mwene hinya, no ndairaga andũ; we nĩ mwene hinya, na nĩarũmagia muoroto wake. 6 Ndatũragia arĩa aaganu muoyo, no nĩaheaga arĩa anyariire kihooto kĩa. 7 Ndeheragia maitho make harĩ arĩa athingu; amaakarĩgia gĩtĩ kĩa ũnene hamwe na athamaki, na akamatũgĩria nginya tene. 8 No rĩrĩ, andũ mangikorwo mohetwo na mĩnyororo, makanyitio na mĩhĩndo ya mĩnyamaro, 9 we nĩameeraga ũrĩa mekĩte, atĩ mehĩtie na ũtũrika. 10 We nĩatũmagia mathikĩrĩrie ũtauro, na akamaatha merire ũuru wao. 11 Mangĩmwaithĩkĩra na mamũtungatĩre, megũtũra matukũ mao marĩa matĩgara magaacĩire, na miaka yao o maiganĩire. 12 No mangĩgia kũigua, nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora, na makue matarĩ na ũmenyo. 13 “Arĩa matarĩ na Ngai ngoro-inĩ meĩgagĩra marakara; o na rĩria aramooha na mĩnyororo, matikayaga mateithio. 14 Makuuga marĩ ethĩ, magakua hamwe na arũme arĩa maraya ma mahooero-inĩ. 15 No arĩa mathĩĩnikaga, nĩmakũũragia kuuma thĩĩna-inĩ wao; nĩamaragĩria marĩ mĩnyamaro-inĩ. 16 “We-rĩ, nĩarakũguucĩrĩria uume magego-inĩ ma mĩnyamaro, agũtware handũ haarĩ hatarĩ na ũkunderu, na agũtware akũhurũkie metha-inĩ yaku ũyũrite irio irĩa njega. 17 No rĩu-rĩ, ũtĩtikĩthĩtio itũiro rĩria riagĩrĩre arĩa aaganu; itũiro rĩa ciira na kihooto nĩcĩgũkumbatĩte. 18 Wĩmenyerere mũndũ o na ũrĩkũ ndakanakũheenererie na ũtonga; ndũgetikĩrie ihaki inene rĩkũhĩthĩtie njĩra. 19 ũtonga waku o na kana kĩyo giaku kĩnene-rĩ, no ikũnyĩitĩre nĩguo ndũgatoonye mĩnyamaro-inĩ? 20 Tĩga kwĩrĩrĩria ũtũkũ, nĩguo ũguucĩrĩrie andũ kuuma kwao mĩcĩ. 21 Wĩmenyerere ndũkeekereke ũuru-inĩ, tondũ ũkuoneka taarĩ guo wendete gũkĩra gũthĩĩnika. 22 “Mũrungu nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake. Nũũ mũrutani take? 23 Nũũ ũmwathĩrĩrie njĩra ciake, kana akamwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩwikĩte ũuru?’ 24 Rĩrikanaga gwĩkĩrĩra wĩra wake, ũria andũ manakumia na rwĩmbo. 25 Andũ othe nĩmawonete; andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya. 26 ĩ Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ũmenyi witũl Mũigana wa miaka yake ndũngĩtũrĩka. 27 “Ambatagia matata ma maatĩ, marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũũ ti mbura; 28 matu magaita ũyũ wamo, nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ. 29 Nũũ ũngĩmenya ũrĩa atambũrũkagia matu, kana ũhoru wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake? 30 Kĩone ũrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthĩurũkĩria, agathambia irĩa kũria kũriku. 31 ũyũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ na akaheana irio nyingĩ. 32 Akumbatagĩria rũheni na moko make, na akarwatha rũringe kĩria kĩrotetwo. 33 Marurumĩ make nĩmanagĩrĩra kĩhuhũkanio kĩria kĩroka; o na ng’ombe nĩmenyithanagia atĩ kũrĩ kĩhuhũkanio kĩroka.

37 “Ndaigua ũguo ngoro yakwa ĩgatumatuuma, na ikambarara ikoima handũ hayo. 2 Thikĩrĩria! Thikĩrĩria mũraramo wa mũgambo wake, mũrurumo ũrĩa uumaga kanua gake. 3 Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ guothe na akarũthĩra nginya ituri cia thĩ. 4 Thuutha waruo gũkũkaga mũgambo wa mũraramo wake; arurumaga na mũgambo wake

mũkaru. Hindĩ irĩa mũgambo wake waiguuo-rĩ, ndarigagĩrĩria heni. 5 Mũgambo wa Mũrungu ũrurumaga na njĩra ya magegania; ekaga maũndũ manene tũtangĩhota kũmenya. 6 Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa thĩ,’ nayo mbura ya rũthuthũ akamĩra atĩrĩ, ‘Tuĩka mbura nene.’ 7 Nĩatigithagia mũndũ o wothe wĩra wake nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake. 8 Nyamũ nacio nĩcĩhithaga; ciikaraga imamo-inĩ ciacio. 9 Kĩhuhũkanio kiumaga giikaro giakĩo, heho nayo ikoima rũhuho-inĩ rũkĩhurutana. 10 Mĩhũmũ ya Mũrungu nĩthondekaga mbarabu, namo maaĩ harĩa maaramĩre makanyitana. 11 Nĩaiyũragia matu na ũgũ; ahurunjaga rũheni rũkamũtũrĩka. 12 Mathĩiaga magũthĩurũkĩkaga o kũria angĩmeekereria thĩ yothe, mageeke o ũrĩa wothe angĩmaatha. 13 Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ, kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake. 14 “Ayubu, thikĩrĩria ũhoru ũyũ; tĩhĩria hau wĩcũũrĩra ũhoru wa magegania ma Mũrungu. 15 Wee nĩũũ ũrĩa Ngai aathaga matu, na ũria atũmaga rũheni rwake rũhenũke? 16 Wee nĩũũ ũrĩa matu macio macuurĩtio wega, magegania macio ma ũrĩa ũrĩ ũmenyo mũkinyanĩru? 17 Wee ũringĩkaga nĩ ũrugarĩ wa nguo ciaku rĩria bũrũri ũkĩrite ki hĩndĩ ya rũhuho rwa gũthĩni-rĩ, 18 no ũhote kũruta wĩra nake ũhoru-inĩ wa gũtambũrũkĩ matu mairũ, o macio momĩte o ta gĩcio gĩa gĩcango? 19 “Ta twĩre ũrĩa twagĩrĩrwo nĩ kũmwĩra; tũtingĩhota gwĩciĩria nĩ ũndũ wa nduma iitũ. 20 Nĩagĩrĩrie kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ũngiuga amerio? 21 Rĩu-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota kũrora rĩũa, rĩcangarĩte kũu igũrũ thũutha wakuo kũhaatwo nĩ rũhuho gũgathara. 22 Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na rĩri ukengeete ta wa tahabu; Ngai okaga arĩ na ũkaru wa gwĩtigĩrwo. 23 ũcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũtingĩhota kũmũkĩnyĩra, nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake; tondũ wa ũrĩa arĩ wa kihooto na ũthingu mũnene-rĩ, ndahinyanagĩrĩria. 24 Nĩ ũndũ ũcio andũ nĩmamũtĩte, tondũ gĩthĩ ndarũmbũyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro ciao?”

38 Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ũhoru arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: 2 “Nũũ ũyũ ũrekĩra kĩrĩra giakwa nduma na ciugo itarĩ na ũmenyo? 3 Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngũkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. 4 “Warĩ kũ rĩrĩa ndaakire mũthingĩ wa thĩ? Njĩra akorwo ũrĩ na ũgũ gĩa kũmenya. 5 Nũũ wathimire mũigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũ! Nũũ watambũrũkĩrie rĩrigi rwa gũthima igũrũ riayo? 6 Mĩthingĩ yayo yahandĩrwo igũrũ rĩa kũ, kana nũũ wahaandire ihiga riayo rĩa koine, 7 hĩndĩ irĩa njata cia rũciĩnĩ ciainire hamwe, na araka othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena? 8 “Nũũ wahingĩrĩrie iria na mĩrango rĩrĩa rĩatũmũkire kuuma nda, 9 rĩrĩa ndautire matu nguo ciario, na ngĩrĩoha nduma nene ta taama wario, 10 rĩrĩa ndarĩkĩrĩre mĩhaka, na ngĩthingĩra na mĩrango yarĩo, na ngĩkĩra mĩgĩko handũ hayo, 11 rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Ūkinyage o haha na ndũkanahakĩre; makũmbĩ maku macio metĩrĩ-rĩ, hau niho marĩkĩnyaga?’ 12 “Kuuma o kĩambĩrĩria-rĩ, ũrĩ waathana atĩ rũciĩnĩ rũgie ho, kana ũkionereria ũtheri wa rũciĩnĩ harĩa ũkuumĩrĩa, 13 nĩguo ũhote kũnyĩita thĩ na mĩthia yaguo, nao arĩa aaganu maribaribwo moime kuo? 14 Thĩ ihaanaga ta rĩũmba rĩhũrĩtwo mũhũrĩ; mĩonekere wayo ũtarĩrĩ ta mũhĩanire wa nguo. 15 Andũ arĩa aaganu nĩmaimagwo ũtheri rwa, na guoko kwao kũria kuoetwo na igũrũ gũkoinwo. 16 “Ūrĩ wathĩrĩ rũgendo nginya kũria iria rĩtherũkagĩra, kana ũgaceera itwe-inĩ cia ndia kũria kũriku mũno? 17 Ūrĩ wonio ihingo cia gĩkũũ? Ūrĩ wona ihingo cia kũruru gĩa gĩkũũ? 18 Ūrĩ wamenya ũnene wa warĩ wa

thi? Njira akorwo niũũ maũũ macio mothe. **19** “Njira ya gũthĩ kũria ũtheri ũtũura nĩrĩkũ? Nayo nduma ñkaraga kũ? **20** No ũcitware gwacio? Nĩũũ tũcira twa gũthĩ kũria itũura? **21** Ti-itherũ wee niũũ, nĩgũkorwo warĩ mũciare! Wee-rĩ, nĩtũũrite miaka maingĩ! **22** “Ūrĩ watoonya makũmbĩ kũria tharunji iĩgĩtwa, kana ñkiona makũmbĩ kũria mbura ya mbembe iĩgĩtwa, **23** o icio njĩgite nĩ ũndũ wa mahinda ma thĩna, ngaciaga nĩ ũndũ wa matukũ ma mbaara na ma kũria. **24** Njira ya gũthĩ kũria ũtheri ũgayanagĩrio nĩrĩkũ, kana ya gũthĩ kũria rũhuho rwa irathĩro rũhurunjagĩrwo gũkũ thi? **25** Nũũ wenjagĩra mbura ya kiboboto mũtaro wa kũgerera, kana agatemera mbura ya marurumĩ njira, **26** nĩguo mbura yure bũrũri ũtatũura mũndũ, na yure werũ kũria gũtarĩ mũndũ, **27** nĩguo ihũũnagie kũu gũtiganĩrie gũgakira ihooru, na itũme kũmere nyeki? **28** Mbura nĩrĩ ithe? Nũũ mũciara wa matata ma ime? **29** Tharunji yumaga nda ya ũ? Nũũ ũciaraga mbaa irĩa yumaga igũrũ, **30** rĩria maaĩ momaga ta ihiga, rĩria maaĩ marĩa marĩ igũrũ wa irĩa magwatana? **31** “Wee-rĩ, wahota kuohania njata irĩa thaka cia Kĩrĩmĩra? Wahota kuohora mikanda ya njata irĩa ciĩtagwo Karaũ? **32** Wahota kuomagaragia njata irĩa ciĩtagwo Mazarotho o mahinda maacio maakinya, kana wahota gũtongoria Nduba na ciana ciayo? **33** Nĩũũ mawatho ma igũrũ? No ũhote kũhaanda wathani wa Ngai ũrũme gũkũ thi? **34** “Wahota kwanĩria nginya mũgambo waku ũkinye matu-inĩ nĩguo kuure wĩhumbĩre na kĩguũ kia maaĩ? **35** Wee nĩwe ũtũmaga heni ithĩĩ na njira ciacio? Nĩkũrehagĩra ũhoro igakwĩra ati, “Tũrĩ haha”? **36** Nũũ waheire ngoro ũũgĩ, kana akĩhe meciira ũmenyo? **37** Nũũ ũrĩ na ũũgi wa gũtara matu? Nũũ ũngĩhota kũinamia ndigithũ cia maaĩ cia igũrũ **38** rĩria rũkũngũ rwatondora, nayo ndoro ikooma ikanyĩitana? **39** “Nĩwe ũguĩmagĩra mĩrũũthi wa mũgoma wone gĩa kũria, kana nĩwe ũniinagĩra mĩrũũthi ng’aragu **40** rĩria ikomereire imamo-inĩ ciayo, kana rĩria ñkaraga yoheire nyamũ ihinga-inĩ? **41** Nũũ ũheaga ihuru irio rĩria tũcui twarĩo tũgũkaĩra Mũrungu tũkiũrũura nĩ kwaga irio?”

39 “Wee niũũ rĩria mbũri cia irĩma-inĩ iciaraga? Wee nĩwiroragĩra rĩria thwariga igũciara kaana kayo? **2** Wee niũtaraga mĩeri irĩa ciikaraga ingĩgaaciara? Nĩũũ hĩndĩ irĩa iciaraga? **3** Ciĩthunaga igaciara twana twacio; ruo rwacio rwa gũciara rũgathira. **4** Twana twacio twagĩraga mwĩrĩ, tũgakũra tũri na hinya o kũu gĩhaka-inĩ; tũkinyieya ihinda rĩa kwehera na tũtucokaga. **5** “Nũũ warekereire njagĩ ithiagie itarĩ mũria? Nũũ wamĩohore mĩhĩndo? **6** Ndaamĩheire werũ ũtũke mũciĩ wayo, naguo bũrũri wa cumbĩ ũtũke gĩtũuro kiayo. **7** Ithekagĩrĩa inegene rĩrĩ thĩĩni wa itũũra; ndũiguaga mũkairĩrio wa mũtarĩthia. **8** Irĩmũthagĩra irĩma-inĩ igĩetha gwa kũria, ikahaara kahuti o gothe karuru. **9** “Mbogo ya njamba-rĩ, yetĩkĩra gũgũtungata? No ikĩndĩrie mũharatĩ-inĩ waku ũtukũ? **10** No ũhote kũmĩoha matandĩko irĩme na mũraũ? No ikuume thuuha ituamba-inĩ ikĩrĩmaga na mũraũ? **11** No ũmĩihoke nĩ ũndũ atĩ rĩ na hinya mũingĩ? No ũmĩtigore wĩra waku mũrĩtũ irutage? **12** No ũmĩihoke ikũrehere ngano yaku, na imĩcookanĩrie kĩhũhĩro-inĩ gĩaku? **13** “Mathagu ma nyaga mabatabataga nĩ gũkena, no matingĩgerekano na mathagu na njoya cia njũũ. **14** Irėkagĩria matumbĩ mayo tĩrĩ-inĩ na ikamatiga mũthanga-inĩ magwate ũrugarĩ, **15** itegwĩciiria atĩ no makinywo na magũrũ makue, kana marangwo nĩ nyamũ ya gĩthaka. **16** Irėkaga ciana ciayo ũũru ta itarĩ ciayo; ndimakaga atĩ wĩra wayo no ũtũke wa tũhũ, **17** nĩgũkorwo Ngai ndaamĩheire ũũgi kana akĩmihe igai rĩa mwĩciĩrie mwega. **18**

No rĩrĩ, rĩria yatambũrũkia mathagu ihanyũke, ithekagĩrĩa mbarathi na mũmĩhaici. **19** “Wee nĩwe ũheaga mbarathi hinya wayo, kana ũkamĩhumba ngingo na mũreera? **20** Wee nĩwe ũtũmaga irũũge ta ngĩgĩ, ikahahũra andũ na mũtũĩhĩre wayo wa mwĩtĩo? **21** Itũhura thĩ na ũcamba igĩkenagĩra hinya wayo, ikaguthũka itoonyete mbaara-inĩ. **22** Ithekagĩrĩa guoya, itarĩ ũndũ ingĩtigĩra; ndimakagio nĩ rũhiũ rwa njora. **23** Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo, hamwe na itĩmũ rĩkũhenia na mĩcengi. **24** Irĩĩaga tĩrĩ nĩ ũrũme; ndĩngĩrũgama ikĩndĩrie hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba. **25** Hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba igatiha, ‘Hi!’ Inyĩitaga thaaha wa mbaara irĩ o haraaya, na ikagũta kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara. **26** “Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrũhotĩthaga kũmbũka na ũũgi waku, kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthĩni? **27** Nderi nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ, na ikėyakĩra gĩtara kĩa yo igũrũ mũno? **28** Itũũura kĩharũũka-inĩ kia ihiga, na nĩ ho iraaraga; rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo. **29** Irĩ hau nĩguo icaragĩria gĩa kũria; maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya. **30** Tũcui twayo tũnyuuga thakame, na handũ harĩa arĩa moragĩtwa marĩ, hau nĩ ho ikoragwo.”

40 Nĩngĩ Jehova akĩra Ayubu atĩrĩ: **2** “Mũndũ ũria ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia? Ūcio ũkararagia Ngai-rĩ, niakĩmũcookerie!” **3** Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Nĩ ndiagĩrĩrie o na hanini; ndaakĩhota atĩa gũtũcookeria? Nĩndehumbĩra kanua na guoko. **5** Nĩndarĩrie rĩmwe, no ndĩrĩ na macookio; o na ngĩaria rĩa keerĩ, no ndĩrĩ na ũndũ ũngĩ nguuga.” **6** Nĩngĩ Jehova akĩarĩria Ayubu arĩ kĩhũhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: **7** “Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngĩkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. **8** “Gũtua ciira gwakwa na kĩhooto-rĩ, gĩthĩ no ũkũmenerie? Gĩthĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee ũtũke ndwĩhĩtie? **9** Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu? Wee wahota kũruruma na mũgambo ta wake? **10** Ta kĩngemie na rĩri na ũkengi, na wĩhumbe gĩtũo na ũnene. **11** Rekereria marakara mahiũ ma mang’ũrĩ maku, wone mũndũ o wotho mwĩtĩĩ ũmũharũrũkie, **12** rora mũndũ o wotho mwĩtĩĩ na ũmũnyĩhie, ũmemende andũ arĩa aaganu o harĩa marũngĩ. **13** Mathike othe hamwe tĩrĩ-inĩ; ũmoche mothiũ na nduma kũu mbĩrĩra-inĩ. **14** Hĩndĩ iyo nĩ mwene nĩngetikania nawe atĩ guoko gwaku mwene kwa ũro no gũkũhonokie. **15** “Ta rora nyamũ irĩa itagwo Behemoth, iyo ndoombire hamwe nawe, na irĩĩaga nyeki ta ndegwa. **16** Nĩ hinya ũigana atĩa irĩ naguo njohero, na nĩ ũhoti mũnene atĩa ũrĩ mĩkĩha-inĩ yayo ya nda! **17** Irĩnaga mũting’oe wayo ta mũtarakwa; nga cia ciero ciayo cihanĩtio hamwe ta mĩhĩndo. **18** Mahĩndĩ mayo mahaana ta mĩberethi ya gĩcango, nacio ciĩga ciayo cĩaana ta irung’o cia kigera. **19** Nĩyo nyamũ ya mbere harĩ ciũmbe cia Mũrungu, no rĩrĩ, Mũũmbi wayo nowe ũngĩmũkũhĩrĩria na rũhiũ rwake rwa njora. **20** Irĩma imĩheaga maciario maacio, na nyamũ ciothe cia gĩthaka itũthagĩra gũkũhĩ na kũu. **21** Irĩkomaga rungu rwa mahũa ma maaĩ-inĩ, irĩhĩthie thĩĩni wa ithanjĩ kũria kũrĩ mũtundo. **22** Mahũa macio ma maaĩ-inĩ makamĩhitha; nakĩo kĩrũru kĩa mĩtĩ ya irura hũgũrũrũ-inĩ cia karũũ gĩkamĩthiũrũrũkĩria. **23** Rĩria rũũ ruoka na nditi, ndimakaga; nĩngĩtĩre, o na Rũũ rwa Jorodani rũngĩmũyũrĩria nginya kanua. **24** Kũrĩ mũndũ ũngĩhota kũmĩnyĩta rĩa ũhũũgĩte, kana amĩtege, amĩtũrĩkie inĩrũtu na amĩkĩre kĩana kĩa rũrĩgi?”

41 “No ùhote kùguucùrùria nyamù ìrìa ìitagwo Leviathani na ndwano, kana wohe rùrìmì rwayo na mùkanda? **2** No ùhote kùmìtoonyia rùrigi iniurù, kana ùmitùrikanie rùthìa na ndwano? **3** No ìtinde ìgìgùthaiha ùmùguire tha? No ìkwarìrie na ciugo cia ùhooreri? **4** No ìrikanìre nawe ùthiì nayo, ìtùure ìri ngombo yaku nginya tene? **5** No ùhote kùmìhooreria ta nyoni, kana ùmìoherehe handù nìguo airitu aku mamìmeemagie? **6** Onjoria no mamikùuranie na indo ciao? No mamìgayanie kùrì onjorithia? **7** No ùhote gùtheecanga rùua rwayo na mìcengi, kana ùtheecange mùtwe wayo na mìcengi ìrìa ìtegaga thamaki? **8** Ùngìmhutia na guoko, ùngìtùura ùrikananga kigiano kù, na ndùngìgacookera! **9** Mwìrìgìrìro wa atì no ùmìtoorie nì kwiheenia; o kùmìona tu nìkùiganìte gütùma mùndù amake, orwo nì hinya. **10** Gütìrì mùndù ùrì ùcamba mùiganu wa kùmarahùra. Nù ùngìkìhota kwùndiirìa nì? **11** Nù ùngìnandùra kùndù atì nìguo ndìmùrìhe? Kùndù gùothe kìrì rungu rwa igùrù nì giakwa. **12** “Ndikwaga kwaria ùhoro wa cìga ciayo, o na wa hinya wayo, na wa ùthaka wayo. **13** Nù ùngìhota kùmìaura ngu yayo ya igùrù? Nù ùngìmikuhùrìria amìkìre matamu? **14** Nù ùngìmùrìria kùmìathamia kanua, kau kaiyùrite magego ma kùmakania? **15** Mùgongo wayo ùrì na ngo cìiganìrìrie mìhari, ìkomanìre ikanyitana; **16** o ìmwe ìnyiitanìte na ìrìa ìngì, ùu atì gütìrì riera ringìtoonyera gatagatì ga cio. **17** Igwatanìtio hamwe ìrì nùmu; ìnyiitanìte hamwe ùndù ìtangìtigithùkana. **18** Gütìiha kwayo kùmenùkagia ùtheri; maitho mayo nì ta mìrùri ya rùciinì gùgìthererùka. **19** Imùrì cia mwaki ciumaga kanua-ìni kayo; ìrathùkagia thandì cia mwaki. **20** Ìrutaga ndogo na manìrù tarì nyùngù ìrathèrùka ìhagìrìtwo igùrù rìa mwaki wa ithanjì. **21** Mìhùmù yayo ìgwatagia makara mwaki, naruo rùrìrìmbì rùkoima kanua kayo. **22** Ngìngo-ìni yayo niho hinya wayo ùkoragwo, ùrìa ùmakagia kìrìa gùothe gütunganaga nayo. **23** Mìgùtha ya nyama ciayo nìmìnyiitanu mùno; nì mìrùmu ùu atì ndìngìenyenyeka. **24** Ngoro yayo yùmite ta ihiga, ìkooma ta ihiga rìa gùthìa rìa na thì. **25** Rìrìa yarahùka, arìa marì hinya nìmamakaga; mooraga ìtanamahùra. **26** Gütìrì rùhiù rwa njora rùngìmùka ùndù, o na kana ìtimù, kana mùgu, kana mìcengi. **27** Harì Leviathani-rì, kìgera no ta nyeki nyùmù, nakìo gicango no ta gicunjì kìbuthu kìa mùtì. **28** Mìgu ndìngìtùma yùre; mahiga ma kìgùtha no ta mùùngù harì yo. **29** Harì yo njùgùma no ta gacunjì ka rùnyeki rùmù; ìthekagìrira kùbìrìrika gwa ìtimù. **30** Nda yayo nì ta rùgìo rùrì na mageca; ìtigaga ngururo ndaka-ìni ta cia ngaari ìria ikonyoraga ngano. **31** Ìtùmaga ìria kùrìa kùrìku gùtherùke ta nyùngù, na ìkoiruga ìria ta nyùngù ya maguta ma kwìhaka. **32** Harìa yagerera ìtigaga mùhari ùkùhenia; mùndù no eciirìe atì ndia ìrì na mbu. **33** Gütìrì kùndù kìngìganano nayo gùkù thì; nì kùembe gùtarì guoya. **34** Ìnyùrùragia kìrìa gùothe gütùgagìria; nìyo mùthamaki wa kìrìa gùothe gütùtaga.”

42 Ningì Ayubu agìcookeria Jehova, akìmwìra atìrì: **2** “Nìnjùu atì wahota gwika maùndù mothe; gütìrì mùbango waku ùngìgìrìrika. **3** Nìworìrie atìrì, ‘Nù ùyù ùrahithania kìrìa gìakwa nì kwaga ùmenyo?’ Ti-ìtherù ndaarìrie maùndù itaamenyete, maùndù ma magegania ìtangìmenya. **4** “Woigìre atìrì, ‘Thìkìrìria rìu, na nì njarie; nìngùkùrìa ciùria, nawe nùkùnjookeria.’ **5** Matù makwa nìmaiguite ùhoro waku no rìu maitho makwa nìgùkuona makuonete. **6** Nì ùndù ùcio nìngwìmena nì mwene, na ndìrìre, ndìhurìrie rùkùngù na mùhu.” **7** Thuutha wa Jehova kwìra Ayubu maùndù macìo-rì, nìerìre Elifazu ùrìa Mùtemaani atìrì, “Nìndakarìtio nìwe na arata aku eerì, tondu mùtiarìtie ùhoro

wakwa ùrìa wagìrìre, ta ùrìa ndungata yakwa Ayubu ìkìte. **8** Nì ùndù ùcio, rìu oyai ndegwa mùgwanja na ndùrìme mùgwanja, mùthiì kùrì ndungata yakwa Ayubu, mùkarute igongona rìa njino nì ùndù wanyu ìnyuù ene. Ndungata yakwa Ayubu nìkamùhoera, na nì nìngetikìra mahooya make, na ndìkamwika kùringana na ùrìmù wanyu. Mùtiarìtie ùhoro wakwa ùrìa wagìrìre ta ùrìa ndungata yakwa Ayubu ìkìte.” **9** Nì ùndù ùcio Elifazu ùrìa Mùtemaani, na Bilidadi ùrìa Mùshuhi, na Zofaru ùrìa Mùnaamathi magùka o ta ùrìa Jehova aameerìre; nake Jehova nìetikìre ìhooya rìa Ayubu. **10** Thuutha wa Ayubu kùhoera arata ake-rì, Jehova nìamùcookeirìe ùtonga wake na akìmùhe maita meerì ma indo ìria aarì nacio mbere. **11** Ariù na aarì a nyina othe, na mùndù o wothe wamùu mbere, magùka makìrìanìra nake mùcì gwake, nao makìmùhooreria na makìmùcakaitiia nì ùndù wa mathùna marìa mothe Jehova aamùreheire. Andù acio o mùndù akìmùhe gìcunjì kìa betha na gìcùhì gia thahabu. **12** Jehova nìarathimìre matukù ma mùthia ma muoyo wa Ayubu gùkìra marìa ma mbere. Nìagìre na ng’ondù 14,000, na ngamìra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macookì 1,000, na ndigìri 1,000. **13** Nìacookìre akìgia na aanake mùgwanja na airìtu atatù. **14** Mwarì wa mbere aamùtuire Jemima, na wa keerì aamùtuire Kezia, nake wa gatatù akìmùta Kereni-Hapuku. **15** Gütìrì handù o na ha bùrìri-ìni wothe hangìonekìre andù-a-nja athaka ta airìtu a Ayubu, nake ìthe wao akìmahe ìgai hamwe na ariù a nyina. **16** Thuutha wa maùndù macìo-rì, Ayubu nìatùrìre mìaka ìgana rìa mìrongo ìna; akìona ciana ciake na akìona ciana ciacio, nginya rùciarò rwa kana. **17** Nake agìkua arì mùkùrù, na arì na mìaka mìngì.

Thaburi

1 Kūrathimwo-rī, nī mündū ūria ūtatwaranaga na ūtaaro wa andū arīa aaganu, kana akarūgama njīra-inī ya andū arīa mehagia, o na kana agaakarīra gīti kīa arīa manyūrūranagia. **2** No rīrī, nī watho wa Jehova akenagīra, na agecūūranagia ūhorō wa watho wake kūrī mūthenya kana ūtukū. **3** Mündū ūcio ahaana ta mūtī mūhaande tūmītarō-inī twa maaī, naguo ūciaraga maciaro maguo hīndī ya mo yakwa, namo mathangū maguo mathioohaga. Na rīrī, ūndū o wothe ekaga nīgūaacagīra. **4** No andū arīa aaganu matihaana ūguo! Mahaana ta mūngū ūria ūmbūrāgwo nī rūhuho. **5** Nī ūndū ūcio andū arīa aaganu matigetīria ciira-inī, kana andū arīa ehia metiirie kīngano-inī kīa andū arīa athingu. **6** Nīgūkorwo Jehova nīamenyagīrīra njīra ya andū arīa athingu, no andū arīa aaganu marī njīra-inī ya kūūra.

2 Nī kīi gītūmaga ndūrīrī iciirīre gwika ūūru na andū mathugunde maūdū ma tūhū? **2** Athamaki a thī nīmatuīte itua, na aathani magacookania ndundu nīguo mookīrīre Jehova, na mookīrīre Ūria wake Mūtīrīre Maguta. **3** Moigaga atīrī, “Nītwōhorei mīnyororo yao, na mabīngū mao tūmate matweherere.” **4** Ūria ūkarīre gītī kīa ūnene kūu igūrū no gūtheka aratheka; We Mwathani-rī, nīkūnyūrūria aramanyūrūria. **5** Nīngī agacooka akamakūūma arakarīte, na akamekīra guoya mūnene ang’ūrīkīte akameera atīrī, **6** “Nī nī nī njīgīte Mūthamaki wakwa kūu Zayuni, kīrīma-inī gīakwa kīrīa kīamūre.” **7** Nī nīngwanīrīra itua rīa Jehova: Jehova aanjīrīre atīrī, “Wee nīwe Mūrū wakwa, ūmūthī nīndatuīka thoguo. **8** Hooya nī, na nīngūkūhe ndūrīrī itūike igai rīaku, nacio ituri cia thī itūike ciaku kīūmbe. **9** Nīūgaciunanga na njūgūma ya kīgera ya ūthamaki; ūgaacihehenja ihaane ta tūcunjī twa nyūngū ya rīūmba.” **10** Nī ūndū ūcio, inyuī athamaki ta kīūhīgeeī, inyuī aathani a thī mūtaarīke. **11** Tungatīrai Jehova mūkīmwiitagīra, na mūkene o mūkīinainaga. **12** Mumunyai Mūrū, ndakae kūrakara, na inyuī mūnīnīrwo njīra-inī, nīgūkorwo mang’ūrī make maahota kūrīrīmūka o rīmwe. Kūrathimwo-rī, nī arīa othe moragīra harī we.

3 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, kaī thū ciakwa nī nyingī-ī! Andū arīa manjūkīrīre nī aingī mūno! **2** Aingī nī arīa maraarīa ūhorō wakwa, makoīga atīrī, “Ngai ndangīmūhonokia.” **3** No rīrī, Wee Jehova nīwe ngo ya kūngītīra mīena yothe; Wee nowe ūūheaga riiri na ūgatūgīria mūtwe wakwa. **4** Ngayagīra Jehova na mūgambo mūnene, nake akanjītīka arī kīrīma-inī gīake kīamūre. **5** Nī ngomaga na ngoona toro; ngacooka ngokīra rīngī, tondū Jehova nīwe ūndūrāgīa. **6** Ndingītīgīra andū makūmi ma ngiri, acio mehaarīrie kūnjūkīrīra na mīena yothe. **7** Arāhūka, Wee Jehova! Wee Ngai wakwa, honokīa! Thū ciakwa ciothe nīwe ūcīgūthīte thīa, na ūkoinanga magego ma andū arīa aaganu. **8** Ūhonokio uumaga harī Jehova. Irathimo ciaku irotūūra na andū aku.

4 Thaburi ya Daudi Njītīka rīrīa ndagūkaīra, Wee Ngai wakwa, o Wee mūthingu. Ūndeithagīe rīrīa ndī mīnyamaro-inī; njīguīra tha na ūigūe mahooya makwa. **2** Inyuī, andū aya, nī nginya rī mīgūtūūra mūtūmaga riiri wakwa ūnyararwo? Nī nginya rī mīgūtūūra mwendete maūdū ma tūhū, na mūkarongoragīa ngai cia maheeni? **3** Menyai atī Jehova

nīeyamūrīre arīa mamwendete; Jehova nīarīguaga rīrīa ndamūkaīra. **4** Mūngīrakara mūtīkehīe; rīrīa mūrī marīrī-inī manyu-rī, thuthuuragīai ngoro cianyu mwīkīrīre. **5** Rutagai magongona marīa magīrīre, na mwīhokage Jehova. **6** Kūrī andū aingī maroria atīrī, “Nūū ūngītūonia maūdū mega?” Wee Jehova reke ūtheri wa gīthiithi gīaku ūtwarīre. **7** Wee nīnūnjyūrītīe gīkene kīnene ngoro-inī yakwa, gūkīra kīrīa makoragwo nakīo hīndī ya būthi wa ngano na ndībei ya mūhīhano. **8** Nī ndīrīkomaga na nyonage toro ndī na thayū, nīgūkorwo Wee Jehova nīwe ūkaraga ūūmenyereire wega.

5 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, igua ciugo ciakwa, na ūigūe gūcaaya gwakwa. **2** Thīkīrīria ngīgūkaīra ūndeithīe, Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa, nīgūkorwo nīwe ndīrahooya. **3** Wee Jehova-rī, o rūciinī ūrīguaga mūgambo wakwa; o kīrooko ndīrīgīgaga mabatara makwa mbere yaku, na ngeterera macookio ndī na kīrīgīrīro. **4** Nīgūkorwo Wee ndūrī Mūrūngu wa gūkenera ūūru; ningī andū arīa aaganu ndūngītūūranīa nao. **5** Andū arīa etīi matīngīgūmaga mbere yaku; andū arīa othe mekaga maūdū mooru nīumathūire. **6** Andū arīa maaragīa maheeni nīumānīnaga; nao arīa maītaga thakame na makahaenania, Jehova nīamathūire. **7** No nī-rī, nī ūndū wa tha ciaku nyingī, nīngūka ndoonye nyūmba yaku; ndīnyīhītīe nyīnamīrīre ndorete hekarū-inī yaku theru. **8** Wee Jehova-rī, ndongoria na ūthingu waku; nī ūndū wa thū ciakwa-rī, rūngarīa njīra yaku mbere yakwa. **9** Tūna twacio tūtiaragīa ūhorō ūngīhokwo; ngoro ciacio cīyūrīte mwanangīko. Mīmero yacio nī ta mbīrīra ngunūre; ciaragīa maheeni na rūrīmī rwacio. **10** Wee Ngai, matue nīmahītīte! Reke magūithio nī mībango īyo yao ya ungunania. Maingate nī ūndū wa mehīa mao maingī, nīgūkorwo nīmakūremeire. **11** No rīrī, reke arīa moragīra harīwe makene; nīmarekwo maīnage hīndī ciothe nī gūkena. Tambūrūka ūgītīri waku igūrū rīao, nīguo arīa mendete rītwa rīaku magūkenagīre. **12** Nī ūndū ti-itherū Wee Jehova nīūrathimaga andū arīa athingu; ūtūūrāga ūmairīgīre na wega waku taarī ngo.

6 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndūkandūithīe ūrī na marakara, o na kana ūūherithīe ūrī na mang’ūrī. **2** Jehova, njīguīra tha, nīgūkorwo nīhīrītwo nī hīnya; Wee Jehova honia, nīgūkorwo mahīndī makwa marī na ruo rūnene. **3** O nayo ngoro yakwa rīrī na ruo rūnene. Nī nginya rī, Wee Jehova, nī nginya rī? **4** Wee Jehova, cooka, ūka ūūthare; honokia tondū wa wendo waku ūria ūtathiraga. **5** Gūtīrī mündū ūngīkūrīrikana arī mūkuū. Nūū ūkūgocaga arī thīnī na mbīrīra? (Sheol h7585) **6** Nī ndī mūnogu mūno nī ūndū wa gūcaaya; ūtukū wothe njīhūgagīa ūrīrī wakwa na kīrīro, na ngaconjoria gītī gīakwa na maithori. **7** Maitho makwa matirona wega nī ūndū wa ihooru; nīmaroora nī ūndū wa thū ciakwa ciothe. **8** Njēhereraī inyuī arīa othe mwīkaga ūūru, nīgūkorwo Jehova nīaigūite kīrīro gīakwa. **9** Jehova nīaigūite ngīmūthaitha anjīguīre tha; Jehova nīetīkīrīte ihooya rīakwa. **10** Thū ciakwa ciothe nīgaconoka na imake; igaacooka na thootha o rīmwe iconokete.

7 Thaburi ya Daudi Wee Jehova Ngai wakwa, nīngwīhitha harīwe; honokia na ūūthare kuuma kūrī arīa othe manyīngatīthagīa, **2** tondū waga gwīka ūguo mekūndembūrānga o ta mūrūūthī, o na mandīngīe icunjī hatarī mündū ūngīndeithīa. **3** Wee Jehova Ngai wakwa, nīgūkorwo nīnjīkīte ūndū ūcio, na ngorwo njīkīte ūūru na moko makwa, **4** na nīgūkorwo njīkīte mündū ūūru ūria ūtarī na haaro na nī, kana ngatunya thū yakwa kindū hatarī gītūmi-rī,

5 hĩndi iyo kireke thũ yakwa ñyĩngatithie na ñnyĩite; tũma irangĩrĩrie muoyo wakwa tĩĩri-inĩ, na itũme ngome rũkũngũ-inĩ. 6 Arahũka Wee Jehova, marakara-inĩ maku; rũgama ũkĩrĩre thũ ciakwa na marũrũ. Ũkĩra Wee Ngai wakwa, ũtuanĩre ciira na kihooto. 7 Andũ a ndũrĩrĩ arĩa monganĩte nĩmagũthĩũrũrũkĩrie. Mathamakĩre ũrĩ kũu igũrũ; 8 Jehova niagũtuire andũ othe ciira. Wee Jehova, ndũira ciira, kũringana na ũthingu wakwa, na kũringana na ũrũngĩrĩru wakwa, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno. 9 Wee Ngai mũthingu, o Wee ũthuthuuragia meciiria na ngoro, kinyia ũhinya wa andũ arĩa aaganu mũthia, na ũtũme andũ arĩa athingu matũũre na thayũ. 10 Ngai-Ũrĩ-ũrĩ-Igũrũ-Mũno niwe ngo yakwa, ũria ũhonokagia arĩa arũngĩrĩru ngoro. 11 Ngai niwe ũtuanagia ciira na kihooto, nĩ Mũrungu ũria wonanagia marakara make o mũthenya. 12 Mũndũ angĩaga kũgarũrũka, nĩekũmũnoorera rũhiũ rwake rwa njora; ũta wake niatũngĩte na akaũgeeta. 13 Nĩhaarĩrie indo ciake cia mbaara cia kũũragana; akahaarĩria miĩguĩ yake ikũrĩrĩmbũka mwaki. 14 Mũndũ ũria ũgĩte nda ya waganu, na akooha nda ya thĩĩna, aciiraga maheeni. 15 Mũndũ ũria wenjaga irima na akarĩthĩkũria, agũũaga o irima rĩu enjete. 16 Thĩĩna ũria aambĩrĩrie ũmũcookagĩra we mwene, haaro yake ikamũgwĩra mũtwe wake mwene. 17 Nĩngũcookeria Jehova ngaatho tondũ wa ũthingu wake, na ngoocũ rĩtwa rĩa Jehova Ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno na rwĩmbo.

8 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩtwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-! Nĩũgĩte riiri waku o igũrũ matu-inĩ. 2 Nĩũtũmĩte rũgooco ruume tũnua-inĩ twa ciana na twa ngenge, nĩ tondũ wa thũ ciaku, niĩguo ũkĩrie ũria ũrĩ maku nawe o na mwĩrĩhĩria. 3 Rĩria ndecũũrania ũhoro ũkonĩĩ igũrũ rĩu rĩaku, ngoona wĩra wa ciara ciaku, mweri na njata icio wikĩrite kuo-rĩ, 4 mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ũkaraga ũkĩmwĩciiragia, nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkio ũmũmenyagĩrĩra? 5 Watũmire atigie o hanini aiganane nawe, na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya riiri o na gitĩio. 6 Wamũtuire wa gwachaga mawira ma moko maku; ũkĩgia indo ciothe rungu rwa makinya make: 7 ndũũru ciothe cia mbũri na cia ng'ombe, na nyamũ cia githaka, 8 na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ, na kĩria giothe kĩgeragĩra kũu iria-inĩ thĩĩnĩ. 9 Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩtwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothe-!

9 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩngũkũgocoo na ngoro yakwa yothe; nĩngũgana maũndũ maku mothe ma magegania marĩa wikĩte. 2 Nĩngũcanjamũka na ngenge nĩ ũndũ waku. Nĩngũina rwĩmbo ngoocũ rĩtwa rĩaku, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno. 3 Thũ ciakwa icookaga na thuutha, ikahĩngwo igathira irĩ mbere yaku. 4 Nĩgũkorwo nĩũtũrĩrĩre kihooto giakwa na ciira wakwa; nĩũkarĩre gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, na ũgatua ciira na ũthingu. 5 Nĩrũũthĩte ndũrĩrĩ na ũkaniina andũ arĩa aaganu; namo marĩũtwa mao ũkamatharia tene na tene. 6 Thũ nĩũcikinyĩrie mwanangiko ũtathiraga, nĩwanangĩte matũũra macio manene; o na kũrĩranwo kwao nĩgũthĩrĩte. 7 Jehova athamakaga ngĩnya tene; nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene niĩguo atuanĩre ciira. 8 Niagatũra andũ a thĩ ciira na kihooto; niagathamakĩra ndũrĩrĩ o ta ũria kwagĩrĩre. 9 Jehova niwe rĩũrĩro rĩa arĩa ahĩnyĩrĩrie, kĩhĩtho kĩrĩ hinya hĩndĩ ya mathĩĩna. 10 Arĩa mooĩ rĩtwa rĩaku nĩmarĩkĩwĩhokaga, nĩgũkorwo Jehova ndũrĩ watiganĩria arĩa makũrongoragia. 11 Inĩrai Jehova nyĩmbo mũmũgocoo, o ũcio ũkarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu Zayuni; umbũrĩrai andũ a ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekite. 12 Nĩgũkorwo

ũcio ũrĩhanagĩria thakame niamarĩrikanaga; kĩrĩro kĩa andũ arĩa ahĩnyĩrĩru ndakariganĩrwo nĩkio. 13 Wee Jehova, ta rora wone ũria thũ ciakwa iranyariira! Njĩguĩra tha, ũnjoe na igũrũ, ũndute kuuma ihingo-inĩ cia gĩaku, 14 niĩguo nyumbũre ũgooci waku ndĩ kũu ihingo-inĩ cia Mwarĩ wa Zayuni, na ndĩ kũu ngenagĩre ũhonokio waku. 15 Ndũrĩrĩ niĩgwĩte o irima rĩria cienjete; magũrũ maacio niĩmanyĩtĩtuo nĩ wabu o ũcio ihĩthite wa gũtegana. 16 Jehova niĩmenyithanĩte na ũndũ wa gũtuanĩra ciira na kihooto gĩake; andũ arĩa aaganu niĩmetegete na wĩra wa moko mao ene. 17 Andũ arĩa aaganu macookaga o mbĩrĩra-inĩ, ñ-ñ, ndũrĩrĩ iria ciothe iriganagĩrwo nĩ Ngai. (Sheol h7585) 18 No rĩrĩ, andũ arĩa abatarĩ matigũtũũra mariganĩre, na kana mwĩhoko wa arĩa ahĩnyĩrĩrie ũthire ngĩnya tene. 19 Wee Jehova, arahũka, Ndũkareke mũndũ agĩe na ũhootani; reke ndũrĩrĩ itũrwo ciira irĩ mbere yaku. 20 Wee Jehova, maĩguithie guoya, ũreke ndũrĩrĩ imenye atĩ cio no andũ.

10 Wee Jehova, ũkũrũgama haraaya nĩkĩ? Wĩhithaga nĩkĩ hĩndĩ ya mathĩĩna? 2 Mũndũ ũria mwaganu etĩaga rĩria ekũhĩta andũ arĩa matarĩ hinya, rĩria magwatio nĩ mĩbango iyo mathugundĩte. 3 Mũndũ ũria mwaganu erahagĩra merĩrĩra ma ngoro yake; arathimaga andũ arĩa akoroku, na akaruma Jehova. 4 Mũndũ ũcio mwĩtĩĩ ndarongoragia Ngai; meciiria-inĩ make mothe ndecĩrĩra ũhoro wa Ngai. 5 Njĩra ciake ciakaraga igaacũire hĩndĩ ciothe; we nĩ mwĩtĩĩ mũno, namo mawatho maku niĩmamũraihĩrĩrie; we nĩkũnyũrũria anyũrũragia arĩa marĩ ũthũ nake. 6 Etĩraga na ngoro yake atĩrĩ, “Gũtĩrĩ ũndũ ũngĩnyĩnainia; ndĩrĩkoragwo ndĩ mũkeni hĩndĩ ciothe na gũtĩrĩ hĩndĩ ngoona thĩĩna.” 7 Kanua gake kaiyũrĩte irumi na maheeni, o na kũguoyohithania; mĩtangiko na mĩario mĩũru irĩ rũrĩmĩ-inĩ rwake. 8 Aikaraga oheirie andũ hakuhi na matũũra: ageterera arĩa matarĩ na ũũru akamooraga, aikaraga acũthĩrĩrie na hitho mũndũ ũria ũtarĩ na mũmũteithia. 9 Aikaraga oheirie o ta mũrũũthi ũrĩ kimamo-inĩ kĩaguo; agaikara oheirie niĩguo anyĩte arĩa matarĩ na hinya; anyĩtaga arĩa matarĩ na hinya, akamakururia akamatwara mũtegio-inĩ wake. 10 Ahehenjaga andũ acio matarĩ na wa kũmateithia, makaringĩka; magũũaga thĩ nĩ ũndũ wa hinya wake. 11 Etĩraga na ngoro atĩrĩ, “Mũrungu niĩariganĩrwo: niĩhumbĩrĩte ũthĩũ na ndoonaga.” 12 Arahũka, Jehova! Ambararia guoko gwaku na igũrũ, Wee Mũrungu. Tĩga kũriganĩrwo nĩ arĩa matarĩ na hinya. 13 Nĩ kĩ gĩtũmaga mũndũ ũria mwaganu arume Ngai? Nĩ kĩ gĩtũmaga eĩre na ngoro atĩrĩ, “We ndangĩrĩhania?” 14 No rĩrĩ, Wee Ngai, Wee niĩwonaga mathĩĩna o na kĩa, ũkoona ũhoro ũcio ũkawamũkĩra moko-inĩ maku. Mũndũ ũria ũtarĩ wa kũmũteithia eneanaga hariwe. Wee niwe mũteithia wa andũ arĩa matarĩ maithe mako. 15 Una guoko kwa mũndũ ũria mwaganu na kwa ũria mũũru; mũrĩhĩe nĩ ũndũ wa waganu wake ũcio ũtangĩmenyeka. 16 Jehova niwe Mũthamaki wa ngĩnya tene; ndũrĩrĩ niĩgathira ciehere bũrĩrĩ-inĩ wake. 17 Wee Jehova, niĩũguaga wendi wa andũ arĩa anyamaarie; niĩumomagĩrĩria, na ũgathĩkĩrĩria gũkaya kwao, 18 ũgitagira andũ arĩa matarĩ maithe na arĩa ahĩnyĩrĩrie, niĩgeetha mũndũ, ũria ũrĩ o wa thĩ, ndagacooke gwakanĩra guoya.

11 Thaburi ya Daudi Niĩ njũragĩra harĩ Jehova. Mwachota atĩa kũnjĩra atĩrĩ: “Ũmbũka ta nyoni ũũrĩre kĩrima-inĩ gĩaku. 2 Ta rora, andũ arĩa aaganu niĩmageetete mota mao, makahagĩka miĩguĩ yao ndigĩ-inĩ niĩguo mehĩthite nduma-inĩ marathe andũ arĩa atheru ngoro. 3 Hĩndĩ irĩa mĩthingĩ iraanangwo-rĩ, andũ arĩa athingu mangĩhota gwĩka atĩa?” 4 Jehova arĩ thĩĩnĩ wa hekarũ yake theru; Jehova arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene kũu

igürü. Acüthagiriria ariü a andü; maitho make nimamaroragia. **5** Jehova njaroragia andü ariä athingu, no andü ariä aaganu na ariä mendete haaro-rí, ngoro yake nímáthüire. **6** Andü ariä aaganu niakamoiriria marakara maraakana na übiriti ügwakana; igai riáo ní rúhuho rúria rúcinaga. **7** Nígúkorwo Jehova ní múthingu, na niendete ciira wa kíhooto; andü ariä arúngírü nio maríonaga üthüü wake.

12 Thaburi ya Daudi Jehova, tüteithie, nígúkorwo andü ariä etígiri Ngai nímaniinitwo; andü ariä ehokeku nímathiríte makoima gatagati-iní ka andü. **2** O mündü aheenagia mündü wa itüüra riäke; míromo yao ya ühinga yaragia maheeni. **3** Jehova aroehleria míromo yothe ya ühinga, o na ními ciothe iria ciaragia na mwígaatho, **4** iria ciugaga atíri, “Tükúhootana ní undü wa ními ciitü; míromo íno túri nayo ní iitü; mwathi witü akírí ü?” **5** “Tondü wa kühinyíríro kwa andü ariä matarí hinya, na gücaaya kwa ariä abatari-rí, rüü níngwarahúka,” üguo níguo Jehova ekuuga. “Níngümagitira kuumu kúri andü ariä mamacambagia.” **6** Nacio ciugo cia Jehova itirí mahítia, íhaana ta betha íthererio kirugutíro-iní kia ríumba, ítheretio maita mügwanja. **7** Wee Jehova níürítümenyagírira wega, na ütügítágre kuumu kúri andü ta acio nginya tene. **8** Andü ariä aaganu macangacangaga marí na mwítíio, ríría ündü úria müüru úragathíríro ní andü.

13 Thaburi ya Daudi Ní nginya rí, Wee Jehova? Ügütüüra úriganiirwo ní ní nginya tene? Ní nginya rí ügütüüra üühithíte üthüü waku? **2** Ní nginya rí ngütüüra nghanaga na meciiria makwa, na o múthinya ngoragwo na íhooru ngoro-iní yakwa? Ní nginya rí thü yakwa ígütüüra níhootaga? **3** Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ünjookerie úhoro. Túma maitho makwa mone, níguo ndikae gükoma toro wa gükuü; **4** níguo thü yakwa ndikoige atíri, “Níndímúhoote,” nao ariä marí muku na ní magíkenere kügüa gwakwa. **5** No ní ndíhokete wendo waku úria útathiraga; ngoro yakwa íkenagíría úhonokio waku. **6** Níngüiníra Jehova, nígúkorwo níanjikíte wega müno.

14 Thaburi ya Daudi Kírímü kíiraga na ngoro atíri, “Gütírí Ngai.” Ní amaramari, cíiko ciao ní njüru; gütirí mündü o na ümwe wíkaga wega. **2** Jehova aroraga ciana cia ariü a andü arí o ígürü, one kana ní harí úri na úmenyo, o na kana ní harí úrongoragía Ngai. **3** Othe-rí, nímoríte njíra, magatuíka amaramari marí hamwe; gütirí mündü o na ümwe wíkaga wega, gütirí o na ümwe. **4** Andü acio mekaga maündü mooru kaí matamenyaga, o acio maríaga andü akwa o ta úria andü maríaga irio, o acio matakayagíría Jehova? **5** Hau ního marí manyiitüwo ní guoya münene, nígúkorwo Ngai ákaraga hamwe na thírítü ya ariä athingu. **6** Inyuü andü aya aaganu ní müthükagía mibango ya ariä athíini, no Jehova níwe ríüríro riáo. **7** Naarí korwo úhonokio wa Isiraéli no ügíúke kuumu Zayuni! Ríría Jehova agaacookeria andü ake indo ciao-rí, Jakubu níagíkene, na Isiraéli acanjámúke.

15 Thaburi ya Daudi Jehova, núü üngítüüra hema-iní yaku? Núü üngítüüra kírima-iní gíaku kíria kíamüre? **2** Ní mündü úria míthiire yake ítarí úcuuke, na úria wíkaga maündü ma úthingu, na kwaria aragía úhoro wa ma kuumu ngoro-iní yake, **3** na ndarí njambanio rúrimí-iní rwake, na ndeekaga mündü wa itüüra riäke úüru, o na kana akamenereria mündü úria üngí; **4** mündü úcio níathüire mündü úria wíkaga maündü mooru, no níatíite ariä etígiri Jehova, na ndagaga kühingia mwíhitwa wake, o na üngíkorwo úri wa kümütuuria,

5 ndakombanagíría mbeeca ciäke níguo one uumithio, na ndangíoya íhaki níguo mhatírírie mündü úteehítie. Mündü úria wíkaga maündü ta macio ndarí híndí akeenyenyeke.

16 Thaburi ya Daudi Wee Mürungu, ngítágría, nígúkorwo ní haríwe njúragíría. **2** Ndeerire Jehova atíri, “Wee níwe Mwathani wakwa; hatírí ündü mwega íngíona útoimíte haríwe.” **3** Ha úhoro wa andü ariä aamüre ariä marí búürí-iní, acio níno andü ariä marí riiri, na níno ngenagíría müno. **4** Andü ariä mateng’eragíría ngai íngí-rí, kíeha kíao nígíkaingíha. Ndirí híndí ngarutíría ngai ício magongona ma güita thakame, o na kana ngwete maríitwa maacio na míromo yakwa. **5** Jehova níwe ünjígíríe rwíga rwakwa, na gíkombe gíakwa; Wee níwe ügitagíría igai riakwa. **6** Ünjatüüríe íthaka kúndü kúria kwega; tí-ítherü igai riakwa níringenangía müno. **7** Níngügooca Jehova, úria útheaga kíria; o na ütükü ngoro yakwa níndaaraga. **8** Jehova akoragwo arí mbere yakwa híndí ciothe. Tondü arí guoko-iní gwakwa kwa úrio-rí, ndingienyenyeke. **9** Ní ündü úcio ngoro yakwa nínanjamúku, na rúrimí rwakwa rúgakena; o nago mwírí wakwa ní úgaatüüra úri na thayü, **10** tondü ndükandiganíría mbíríra-iní, o na kana úreke Úria-waku-Mútheru abuthe. (Sheol h7585) **11** Níüümenyithíte njíra ya güthíi muoyo-iní; níukanjijúria gíkeno ndí haría úri, hamwe na mwago wa tene na tene ndí guoko-iní gwaku kwa úrio.

17 Ihooya ríra Daudi Wee Jehova, ta ígua güthaitana gwakwa kwa úthingu; thíkíríria gükaya gwakwa. Tega gütü üigüe íhooya riakwa, tondü rítümaníte na míromo ya maheeni. **2** Ithuü riakwa ría kíhooto nírikume kúri wee; maitho maku nímakíone o ündü úria wagíríire. **3** O na üngíthuthuuria ngoro yakwa na ündüire ütükü, o na üngíngeria, ndürí ündü müüru üngíona; níndüite atí ndíkehía na kanua gakwa. **4** Ha úhoro wa cíiko cia andü, na ündü wa uuge wa míromo yaku ní ndüüríte ndíríagíríria njíra cia andü ariä mendete haaro. **5** Makinya makwa nímarúmíte njíra ciaku; magürü makwa matírí matenderúka. **6** Wee Mürungu, ngúkayagíría tondü níünjítíkaga; ndegera gütü na üigüe íhooya riakwa. **7** Túma magegania ma wendo waku münene monekane, Wee úhonokanagía na guoko gwaku kwa úrio ariä moragíría haríwe kuumu kúri thü ciao. **8** Menyagíríra ní ta kíuma kía ríitho ríaku; hítha kíüruru-iní kía mathagu maku **9** ndigakorwo ní andü ariä aaganu ariä maatharíkagíría, na kuumu kúri thü cia muoyo wakwa iria cindigiicíríe. **10** Nímahinganítie ngoro ciao nyümü, na tuo túnua twao túkaaría na mwígaatho. **11** Maahítie, rüü nímandigíicíríe, mangüüríire maitho, mone mweke wa künúnda. **12** Mahaana ta múrüüthi úhütíire ndía yaguo, makahaana ta múrüüthi münene woheirie kíria úrenda künýiíta. **13** Arahúka, Wee Jehova, mang’ethere, úmahooté; ndeithúra na ríhüü rwaku rwa njora kuumu kúri andü ariä aaganu. **14** Wee Jehova, honokía na guoko gwaku kuumu kúri andü ta acio, úúhonokie kuumu kúri andü a thí íno ariä íríhi riáo rírí o muoyo-iní úyü túrí. Úniinagíría andü ariä wendete ng’aragú úkamahütúnia; ciana ciao íri na cia kúigana, na nímaigagíría ciana cia ciana ciao müthiithü. **15** Na ní-rí, níngeyonera üthüü wakwa na úthingu; ríría ngokíra-rí, níngaiiganwo nígúkuona úria útaríi.

18 Thaburi ya Daudi Níngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa. **2** Jehova níwe rwaro rwakwa rwa íhiga, na rúirigo rwakwa rwa hinya, na müküürí wakwa; Mürungu wakwa níwe rwaro rwakwa rwa íhiga, o we rúüríro riakwa. Níwe ngo yakwa, na rúhía rwa úhonokio wakwa, o na kíihitho gíakwa kírumu. **3**

Ngayagira Jehova, uria wagiriire nikugocwo, na ngahonokio kuuma kuri thi ciakwa. **4** Mihindo ya gikuu niyangigicire; kiguu kia mwanangiko gikihubikania. **5** Mihindo ya mbirira igithiorokeria; nayo mitego ya gikuu ikinjhotorera. (**Sheol h7585**) **6** Minyamaro-ini yakwa ndakaire Jehova; ngiririra Ngai wakwa aandeithie. Ari hekaru-ini yake ni aaguire mugambo wakwa; kiriro giakwa gikinya hara we, o matu-ini make. **7** Thi ikuinaina na igithingitha, nayo mithingi ya irima ikienyenya; ikuinaina tondū aari murakaru. **8** Ndogo ikiuma maniurū-ini make ikāmbata na igūrū; mwaki wa kuniinana ukiuma kanua-ini gake, kanua-ini gake hakiuma makara mekuririmbūka. **9** Aahingirire igūrū agikūrūka thi; matu matumanu maarī rungu rwa makinya make. **10** Aathiere akuuŵito ni ikerubi akūmbūka; akāmbata na igūrū na mathagu ma rūhuho. **11** Aatuire nduma kindū giake gia kwihumbira, hema ya kumūthiurūrikiria, o matu marīa mathimbu ma mbura. **12** Kuuma ukengi ūria warī harī we, mbura ya mbembe na heni igūtūrikanirīa matu-ini make. **13** Jehova akiruruma arī kuu igūrū; mūgambo wa Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno ūkiiguu. **14** Aikirie mīguū yake, akiharagania thū, agicikiria heni nene, agicingatithia. **15** Mikuru ya iria ikiguūrio, nayo mithingi ya thi ikihuburio nī ūndū wa irūithia riaku, Wee Jehova, na nī ūndū wa ihurutana rīa mihūmū ya manūrū maku. **16** Agitambūrūkia guoko gwake kuuma o kuu igūrū, akīnyīita; akīnguucia, akīnduta maā-ini kūrīa kūrīku. **17** Andeithūire harī thū yakwa irī hinya, akīndeithūra kūrī arīa maathūire, o acio maangirītie hinya. **18** Manjihotoreire mūthenya ūria ndaarī na mūtino, no Jehova niwe warī mūtīirirī wakwa. **19** Andeihire kūndū kwari; akīndeithūra nī tondū nīakenetio nī nī. **20** Jehova anjikiire maŵndū kūrīngana na ūthingu wakwa; andihite kūrīngana na ūtheru wa moko makwa. **21** Nīgūkorwo nīnūmitie njira cia Jehova; ndiikite ūru ngahutatira Ngai wakwa. **22** Mawatho make mothe marī mbere yakwa; ndihutatire irira cia watho wake wa kūrūmirīrwo. **23** Ngoretwo itarī na ūcuuke ndī mbere yake, na ngemenyerera ndikehie. **24** Jehova andihite kūrīngana na ūthingu wakwa, akandīha kūrīngana na ūtheru wa moko makwa maitho-ini make. **25** Kūrī mūndū ūria mwīhokeku ūrīnonanagia ūrī mwīhokeku, na kūrī ūria ūtarī ūcuuke ūrīnonanagia ndūrī ūcuuke, **26** kūrī ūria wītheragia, ūrīnonanagia ūrī mūtheru, no kūrī ūria ūrī mīthiire mīogomu, ūrīnonanagia ūrī mūmūhutafiri. **27** Wee ūhonokagia andū arī enyīihia, no arīa marī maitho ma mwītīo ūkamaconorithia. **28** Wee Jehova, ūigaga tawa wakwanite; Ngai wakwa atūmaga nduma yakwa itūike ūtheri. **29** Ndī na ūteithio wakwa no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita; ndī na Ngai wakwa no hote kūrūga rūthingo. **30** Mūrungu-rī, njira ciake nīnginyanirū; kiugo kia Jehova gītīrī ihitia. We niwe ngo ya arīa othe mehithaga harī we. **31** Nī ūndū-rī, nū Mūrungu tīga Jehova? Na nīyī Rwaro rwa Ihiga tīga Ngai witū? **32** Nī Mūrungu ūūheaga hīna na agatūma njira yakwa ikinyanire. **33** Atūmaga magūrū makwa magie ihenya ta ma thwariga; aahotithagia kūrūgama kūndū kūrīa kūrīahu. **34** We niwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara; moko makwa no mageete ūta wa gīcango. **35** ūūheaga ngo yaku ya ūhootani, guoko gwaku kwa ūrō nīkuo kūndīragirīra; ūinamagirīra ūkaanenehia. **36** ūnjaramagirīa njira ya kūrīa thiagiira, nigeetha magūrū makwa matigatirūke. **37** Ndaingatithirie thū ciakwa ngicikinyira; ndiacookire na thootha ngīya rīria cianiinirwo. **38** Ndacīhehenjire ikiremwo nī gūkīra; ciagūire thi wa magūrū makwa. **39** Wee waheire hinya wa kūrīa mbaara; ūgīgītūma thū ciakwa ciinamirīre magūrū-ini makwa. **40** Watūmire thū ciakwa ihūndūke ciure,

na nī ngīniina arīa maathūire. **41** Maakaire mateithio, no hatiarī na wa kūmahonokia, maakaire Jehova no ndaametikire. **42** Ndaamahūire makihinya ta rūkūngū rūmbūrītwo nī rūhuho; ngīmaita njira-ini ta ndooro. **43** Nīūūhonoketie ngaaga gūtharīkīrwo nī andū; ūndūite mūtongoria wa ndūrīrī; andū itooī nīmandungatagira. **44** O rīria maigua ngumo yakwa, nīmanjathīkagira; andū a kūngī mehetaga marī mbere yakwa. **45** Othe makuuaga ngoro; mookaga makīinainaga moimīte cīhitho ciao cia hinya. **46** Jehova atūūruga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! Ngai o we Mūhonokia wakwa arotūgīrio! **47** We niwe Mūrungu ūria ūndūhagīria, agatoria ndūrīrī, agaciaga rungu rwakwa, **48** o we ūūhonokagia kuuma kūrī thū ciakwa. Wandūgīrīre igūrū rīa andū arīa maathūire; ūkīndeithūra kuuma kūrī andū arīa mahūthagira hinya. **49** Nī ūndū ūcio, Wee Jehova, nīndīrīkūgocaga ndī gatagatī ka ndūrīrī, ndīrīnaga ngaoocwa rītwa riaku. **50** Aheaga mūthamakī wake ūhootani mūnene; onanagia ūtugi wake ūtathiraga kūrī ūcio wake mūtīrīre maguta, kūrī Daudī na njīaro ciake ngīya tene.

19 Thaburi ya Daudī Igūrū riumbūruga riiri wa Mūrungu; namo matu mamemerekagia wīra wa moko make. **2** Mūthenya ūkinyagīria mūthenya ūria ūngī ūhorō; naguo ūtukū ūkamenyithia ūtukū ūria ūngī ūhorō wa riiri ūcio. **3** Gūtīrī mīario kana rūthiomi kūrīa mūgambo wacio ūtaiguūka. **4** Mūgambo wacio ūthiagia thī yothē, nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thī. Ngai nīambīire rīua hema kuu igūrū, **5** narīo riūmaga rīhaana ta mūhikania akiuma nyūmba yake, o na kana ta mūteng'eri njoorua akīhīahīa gūteng'era. **6** Rīrathagīra mwena-ini ūmwe wa kuu igūrū, na rīgathiūrūrūka ngīya mwena ūria ūngī; gūtīrī kindū gītakinagīrwo nī ūrugarī wario. **7** Watho wa Jehova nī mūkinyanirū, ūriūkagia ngoro ya mūndū. Kīrīra kia Jehova nī gīa kwīhokeka, nīkīūhīgagia mūndū ūria ūtarī mūgū. **8** Mataaro ma Jehova nīmarūngīrīru, nī makenagia ngoro. Maathani ma Jehova nī macangararu, maheaga maitho ūtheri. **9** Gwītīgira Jehova nī ūndū mūtheru, gūtīūruga ngīya tene. Matua ma Jehova nī ma ma, na mothe nī ma kīhooto. **10** Maūndū macio nī ma goro gūkīra thahabu, o na gūkīra thahabu irīa therie mūno; marī mūrīo gūkīra ūkū, o ūkū ūria ūumīte igua-ini. **11** Nīngī nīmo mataaraga ndungata yaku; kūmamenyerera nī ūndū ūrī irīhi inene. **12** Nūū ūngīhota gūkūrana mahītia make? Ndekerā mahītia makwa ma hitho-ini. **13** Nīngī rīgagīrīria ndungata yaku ndīkeehie mehīa ma mwīro o namo; ndūkanareke mehīa macio manjathe. Nīguo ndīrīkaraga itarī na ūcuuke, na itarī na mehīa ma kwagarara watho. **14** Ciugo cia kanua gakwa na matarania ma ngoro yakwa irogūkenia maitho-ini maku, Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mūkūiri wakwa.

20 Thaburi ya Daudī Jehova arogwītīka rīria ūrī mīnyamaro-ini; rītwa rīa Ngai wa Jakubu rīrokūgītīra. **2** Arokūrehere ūteithio kuuma handū harīa hake haamūre, na agūtīrīrīre arī kuu Zayuni. **3** Arorīrikana magongona maku mothe, na etikire maruta maku ma njino. **4** Arokūhe maūndū marīa ngoro yaku ūrīrīrīre, na atūme mībango yaku yothē īgacīre. **5** Rīria ūkaahootana nītūkoigīrīria na gīkeno, na tuoye bendera ciitū na igūrū nī ūndū wa rītwa rīa Ngai witū. Jehova arokūhīgīria maūndū marīa mothe ūmūhoete. **6** Rīu nīmenyete atī Jehova nīahonokagia ūria wake mūtīrīrīre maguta; nīamwītīkaga arī kuu igūrū rīake rīamūre, arī na ūhoti wa kūhonokania ūria ūrī guoko-ini gwake kwa ūrō. **7** Andū amwe mehokaga ngaari cia

ita, na angí makehoka mbarathi, no ithuĩ twihokaga rĩtwa rĩa Jehova Ngai wĩtũ. **8** Makurumaga makagũa thĩ, no ithuĩ tũrũgamaga tũkehaanda. **9** Wee Jehova, honokia mũthamakĩ Twĩtikage rĩrĩa twagũkaira!

21 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, mũthamakĩ nĩakeneire hinya waku. Kaĩ gikeno kĩa ũhootani kĩa ũmũheaga gĩkĩrĩ kinene-ĩ! **2** Nĩmũhingĩrie wendi wa ngoro yake, naguo ũndũ ũrĩa akũhoote na mĩromo yake ndũmũimite. **3** Wamwamũkĩrĩre na irathimo nyingĩ, na ũkĩmwĩkĩra thũmbĩ ya thahabu rĩa therie mũtwe. **4** Aakũhooire atũũre muoyo, nawe ũkĩmũhe muoyo, ũkĩmũhe matukũ maingĩ atũũre nginya tene na tene. **5** Riiri wake nĩ mũnene nĩ ũndũ wa ũhootani ũrĩa ũmũheete; nĩmũheete riiri na igweta. **6** Ti-itherũ nĩmũrathimite na irathimo cia gũtũũra nginya tene, na ũgatũma acanjamũke nĩ gikeno gĩa gũkara harĩwe. **7** Nĩgũkorwo mũthamakĩ ehokaga Jehova; nĩ ũndũ wa wendo wa ũrĩa-ũrĩ-gũrũ-Mũno ndangĩenyenyeka. **8** Guoko gwaku nĩgũkanyĩta thũ ciaku ciothe; guoko gwaku kwa ũrĩo gũgaakumbata arĩa marĩ muku nawe. **9** Hindĩ rĩa ũkaamoimĩrĩa ũgatũma maahaane ta icua rĩa mwaki mũnene. Nĩ ũndũ wa mang'ũrĩ make-rĩ, Jehova nĩakamameria, naguo mwaki wake ũmaniine. **10** Nĩũkaniina njiaro ciao ithire gũkũ thĩ, na ciana cia ciana ciao ũciniine kuuma kũrĩ andũ. **11** O na mang'igagũciirĩa magwike ũũru, na mathugunde maũndũ wa waganu, matikahootana, **12** nĩgũkorwo nĩgatũma mahũndũke moore rĩrĩa makooana ũgeetete ũta waku ũmarathe. **13** No gĩtũũgĩre Wee Jehova, nĩ ũndũ wa hinya waku; na ithuĩ nĩtũine na tũgooco hinya waku.

22 Thaburi ya Daudi Ngai wakwa, Ngai wakwa, ũndiganiĩrie niki? ũndaihĩrĩrie ũguo niki, ũkaaga kũũhonokia, ũkaraihĩrĩria ciugo cia mũcaayo wakwa? **2** Wee Ngai wakwa, ngũkayagĩra mũthenya, no ndũnjitikaga, ngũkayagĩra ũtukũ, na ndingĩkĩra. **3** No rĩrĩ, Wee ũrĩ Mũtheru, Wee ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũnene; Wee nĩwe ũgocogoko nĩ Israeli. **4** Maithe maitũ nĩwe meehokaga; maakwĩhokire nawe ũkimahonokia. **5** Maagũkaiire nao makĩhonokio; maakwĩhokire na matiigana gũconorithio. **6** No nĩ ndũkĩte o ta kigunyũ, no ti ta mũndũ, nganyararwo nĩ andũ na ngenenwo nĩ kĩrĩndĩ. **7** Andũ arĩa othe maranyonaga nĩmanyũrũragia; makaanuma makĩinainagia mũtwe, makoiga atĩrĩ: **8** "Ehokaga Jehova; Jehova nĩakĩmũhatũre. Nĩakĩmũtheithũre, nĩgũkorwo nĩakenagio nĩwe." **9** No rĩrĩ, Wee nĩwe wandũtĩre nda ya maitũ; watũmire ngwĩhoke ndĩ o nyondo-inĩ cia maitũ. **10** Kuuma ndaaciarwo ndaikĩro o harĩwe; kuuma ndoima nda ya maitũ ũkoretwo ũrĩ Mũrungu wakwa. **11** Ndũkandaihĩrĩrie, nĩgũkorwo thĩina ũrĩ o hakuĩ, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kũndeithia. **12** Ndegwa nyingĩ nĩndigĩcĩrĩre; thĩũrũrũkĩrĩro nĩ ndegwa irĩ hinya cia Bashani. **13** Mĩrũtũthĩ ikũrarama, igĩtambuuranga kĩa igwatĩtie, injathamĩirĩe tũna twayo. **14** Njĩtĩtuo thĩ ta maaĩ, namo mahĩndĩ makwa mothe nĩmarekanĩtie. Ngoro yakwa yororoete ta mũhũra; itwekete rĩrĩ thĩinĩ wakwa. **15** Hinya wakwa ũnĩarĩte ta rũgĩo, naruo rũrĩmĩ rwakwa rũkanyĩitana na karakara nĩkũng'ara; ũngometie rũkũngũ-inĩ rwa gĩkuũ. **16** Ndũmũrĩgĩcĩrĩre nĩ magũ; ndũmũthĩũrũrũkĩrĩre nĩ gikundi kĩa andũ arĩa meekaga ũguu, nĩmatheecangĩte moko na magũrũ makwa. **17** Mahĩndĩ makwa no hote kũmatara mothe; andũ marandora na makangũũrĩra maithe. **18** Maragayana nguo ciakwa, nayo kanjũ yakwa makamĩcuukĩra mĩtĩ. **19** No rĩrĩ, Wee Jehova, ndũkandaihĩrĩrie mũno; Wee Hinya wakwa, hiũha ũũke ũndeithie. **20** Teithũra muoyo wakwa kuuma harĩ rũhũ rwa

njora, ũtheithũre muoyo wakwa wa goro harĩ hinya wa magui. **21** Thara kuuma kanua-inĩ na mĩrũtũthĩ; honokia kuuma hĩa-inĩ cia mbogo. **22** Nĩngumbũra rĩtwa rĩaku kũrĩ arĩũ a baba; ndĩrĩkũgocoga ndĩ kĩũngano-inĩ. **23** Inyuĩ andũ aya mwĩtĩgĩrite Jehova, mũgoocel! Inyuothe a njiaro cia Jakubu, mũkumie, inyuĩ a njiaro cia Israeli, mũtũtie. **24** Nĩgũkorwo we ndaamenire kana akĩnyarara gũthĩnĩka kwa ũrĩa mũnyamarĩku; ndaahithire ũthũũ wake kuuma kũrĩ we, no nĩathĩkĩrĩrĩre kĩrĩro gĩa. **25** Gĩtũmi kĩa ngũgooco ũrĩa ngũgocoga ndĩ kĩũngano-inĩ kinene kiumite harĩwe; nĩ nĩndĩrĩhingagia mĩhĩtwa yakwa ndĩ mbere ya arĩa magwĩtĩgĩrite. **26** Andũ arĩa athĩnĩ marĩrĩaga na makahũũna, arĩa marongoragia Jehova, nĩmarĩmũgocoga; ngoro cianyu irotũũra nginya tene. **27** Andũ arĩa othe matũũraga ituri ciothe cia thĩ nĩmakarĩrikana na macookerere Jehova, andũ a nyũmba ciothe cia ndũrĩrĩ nĩmakainamĩrĩra mbere yake, **28** nĩgũkorwo ũthamakĩ nĩ wa Jehova, na nĩwe wathaga ndũrĩrĩ ciothe. **29** Andũ arĩa othe atongu a thĩ makaarĩa na mamũhooc; arĩa othe makuuaga magathikwo nĩmagaturia ndu mbere yake, o acio matangĩhota gwĩtũũria muoyo. **30** Ciana nĩkamũtungatĩra; nacio nĩkaaha njiarwa irĩa igooka ũhoru wa Mwathani. **31** Acio nĩmakahunjia ũthingu wake kũrĩ andũ arĩa magaaciarwo, nĩgũkorwo nĩwe wĩkĩte ũguo.

23 Thaburi ya Daudi Jehova nĩwe mũrĩithi wakwa, ndĩrĩ kĩndũ ingĩaga. **2** Atũmaga njarahe ũrĩthio-inĩ ũrĩ nyeki nduru, aandongoragia maaĩ-inĩ marĩ na ũhurũko. **3** Nĩariũkagia ngoro yakwa, akandongoragia njĩra-inĩ cia ũthingu, nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩake. **4** O na ingĩtũũka ndĩrahungurĩra mũkuru ũrĩ nduma ta ya gĩkuũ, ndĩrĩ ũũru ingĩtũũgĩra, nĩgũkorwo ũrĩ hamwe na nĩ; thĩarĩ waku na mũthĩgi waku nĩciĩhooreragia. **5** ũnjragarĩa metha mbere yakwa o harĩa thũ ciakwa irĩ. ũnjitagĩrĩria maguta mũtwe; gĩkombe gĩakwa nĩkĩyũrĩrĩre. **6** Ti-itherũ wega na wendani nĩrĩrĩmanagĩrĩra na nĩ matukũ mothe ma muoyo wakwa, na nĩ ngũtũũra nyũmba ya Jehova nginya tene.

24 Thaburi ya Daudi Thĩ nĩ ya Jehova, na kĩa giothe kĩrĩ thĩinĩ wayo, mabũrĩrĩ mothe o na arĩa matũũraga kuo; **2** nĩgũkorwo nĩwe waakire mũthingi wayo igũrũ rĩa maria, na akĩmĩrũmia iikare igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nũũ ũngĩambata kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova? Nũũ ũngĩrũgama handũ harĩa hake haamũre? **4** Nĩ mũndũ ũrĩa ũrĩ na moko matheru na akaaga ũũru ngoro, na ũrĩa ngoro yake itahooyaga mũhianano, o na kana akeehĩta na maheeni. **5** Mũndũ ũcio nĩariamũkagĩra kĩrathimo kuuma kũrĩ Jehova, na onagwo atarĩ mũhĩtia nĩ Ngai, Mũhonokia wake. **6** ũguo nĩguo rũciaro rwa arĩa mamũrongoragia rũtariĩ, o rũrĩa rũrongoragia ũthũũ waku, Wee Ngai wa Jakubu. **7** Ambararĩai mũtwe yanyu, inyuĩ ihingo ici, ambararĩo inyuĩ mĩrango ĩno ya tene, nĩguo Mũthamakĩ wa riiri atoonye thĩinĩ. **8** Mũthamakĩ ũcio wa riiri nĩwe ũũ? Nĩwe Jehova ũrĩa ũrĩ hinya na nĩ njamba, nĩwe Jehova ũrĩa njamba ita-inĩ. **9** Ambararĩai mũtwe yanyu, inyuĩ ihingo ici, mĩambararĩe inyuĩ mĩrango ĩno ya tene, nĩguo Mũthamakĩ wa riiri atoonye thĩinĩ. **10** Mũthamakĩ ũcio wa riiri nĩwe ũũ? Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, nĩwe Mũthamakĩ wa riiri.

25 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩmĩroretie na igũrũ kũrĩ we; **2** Wee Ngai wakwa, nowe ndĩhokete. Ndũkareke njonorithio, o na kana ũreke thũ ciakwa ingenerere. **3** Gũtĩrĩ mũndũ ũkwĩhokete ũgaconorithio o na rĩ, no arĩa mekaga andũ ũũru hatarĩ gĩtũmĩ-rĩ, acio nĩo magaconorithio.

4 Wee Jehova, nyonia mĩthĩire yaku, ũmenyithie njĩra ciaku; 5 ndongoria ũhoro-inĩ waku wa ma na ũndutage, nigũkorwo nĩwe Ngai ũrĩa ũhonorokagia, na nĩwe kĩĩrĩgĩrĩro gĩakwa mũthenya wothē. 6 Jehova, ririkana tha ciaku nyingĩ o na wendo waku, nigũkorwo nĩ cia kuuma o tene. 7 Ndũkaririkane mehia ma ũnini wakwa, o na kana mehia makwa ma ũremi; ndirikana kũringana na wendani waku, nĩ ũndũ wa wega waku, Wee Jehova. 8 Jehova nĩ mwega na nĩ mũrũngĩrĩru; nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa ehia niarĩmonagĩrĩria njĩra ciake. 9 Atongoragia andũ arĩa menyiihagia na njĩra irĩa yagĩrĩre, na akamarutaga njĩra yake. 10 Njĩra ciothe cia Jehova nĩ cia wendani na wihokeku, harĩ arĩa mamenyagĩrĩra kĩrikanĩro giake. 11 Wee Jehova, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakarĩ-rĩ, ndekera mehia makwa, o na gũtuĩka nĩ manene. 12 Mũndũ ũrĩa mwĩtigĩri Jehova ntũ? Mũndũ ũcio niarĩmonagĩrĩria njĩra irĩa agagĩrĩrwo nĩ kũgera. 13 Mũndũ ũcio egũtũura matukũ make agaacĩre, nacio njĩaro ciake nĩkaagaya bũrũri. 14 Jehova niēhokaga andũ arĩa mamwĩtagĩra; nĩ amenyithagia kĩrikanĩro giake. 15 Maitho makwa maikaraga hĩndĩ ciothe macũthĩrĩrie Jehova, nigũkorwo nowe wiki ũngĩethĩkũthia magũrũ makwa mĩtego-inĩ. 16 Hũgũkĩra, ũnyonie ũtugi waku, nigũkorwo ndĩ o nyiki na ndĩ mũnyamarĩku. 17 Mathĩna ma ngoro yakwa nĩmaingĩhite; niĩnĩra ruo rũria ndĩ naruo. 18 Rora mĩnyamaro yakwa o na gũtangika gwakwa, ũkĩndekere mehia makwa mothe. 19 Rora thũ ciakwa wone ũria cingĩhite, nacio iithũire na rũthũuro rũtarĩ tha! 20 Menyagĩrĩra muoyo wakwa na ũũthare; ndũkareke njonorithio, nigũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. 21 Wikĩndĩru wa ngoro na ũrũngĩrũro irongĩtagĩra, tondũ nĩwe njĩrĩragĩrĩra. 22 Wee Ngai, gĩkũire andũ a Isiraeli, moime mathĩna-inĩ mao mothe!

26 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũira itua rĩa kĩhooto, nigũkorwo mĩthĩire yakwa nĩmĩkĩndĩrĩku; ndũũrite ndĩhokete Jehova itegũthangania. 2 Wee Jehova, ngeria na ũndorie, tũria ngoro yakwa o na meciiria makwa; 3 nigũkorwo wendo waku ũkoragwo ũrĩ mbere yakwa, na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ũhoro wa ma. 4 Ndiikaranagia na andũ a maheeni, o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ũhinga. 5 Nĩthũire kĩũngano kĩa andũ arĩa mekaga ũuru, na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu. 6 Ngwĩthamba moko nyonanie ndĩrĩ na mahĩtia, thiũrũrũke kĩgongona giaku, Wee Jehova, 7 nyine nyaniĩrĩre rwĩmbo rwa gũcokia ngaatho, na heane ũhoro wa ciiko ciaku ciothe cia magegania. 8 Wee Jehova, nĩnyendete nyũmba irĩa ũtũũraga, o handũ harĩa riiri waku ũikaraga. 9 Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia, kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame, 10 arĩa marĩ na maũndũ ma waganu moko-inĩ mao, o arĩa moko mao ma ũrĩro maiyũrite mahaki. 11 No niĩ-rĩ, ndũũraga mĩtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke; kĩngũire na ũnjĩguĩre tha. 12 Magũrũ makwa marũgamĩte handũ harĩa haigananu; nĩndĩrĩgocoga Jehova ndĩ kĩũngano-inĩ kĩnene.

27 Thaburi ya Daudi Jehova nĩwe ũtheri wakwa na ũhonokio wakwa; ingĩgĩitĩgĩra ũ? Jehova nĩwe kĩhitho kĩa muoyo wakwa; ingĩkĩmakio ntũ? 2 Rĩria andũ arĩa ooru manjũkĩrĩra nĩguo matambuure nyama cia mwĩrĩ wakwa, o acio thũ ciakwa na arĩa marĩ muku na niĩ maatharĩkĩra-rĩ, marĩhĩngagwo makagũtia. 3 O na mbũtũ cia ita ingĩndigĩicĩria, ngoro yakwa ndĩngĩtĩgĩra; o na ingĩkĩrĩrwo nĩ ita, ndĩngĩgĩra na nganja. 4 Ndĩ o ũndũ ũmwe njũũragia harĩ Jehova, na noguo thingataga: atĩ njikarage nyũmba ya Jehova matukũ mothe ma muoyo wakwa, ndĩonagĩre wega wa Jehova, na ndũiragie kĩrĩra ndĩ

thĩnĩ na hekarũ yake. 5 Nĩgũkorwo mũthenya wa thĩna-rĩ, akaangĩtĩra ndĩ hau gũkaro-inĩ giake; niakahitha kĩgunyĩ-inĩ kĩa hema yake, na andũgamie igũrũ wa rwaro rwa ihiga. 6 Hĩndĩ iyo mĩtwe wakwa nĩũkambarario igũrũ wa thũ irĩa iithĩũrũrũkĩrie; nĩngaruta igongona ngĩanagĩrĩra na gikeno ndĩ hema-inĩ yake; nĩngainĩra Jehova na ndĩmũgocoo. 7 Wee Jehova, igua mũgambo wakwa rĩria ndagũkĩra; njĩguagĩra tha na ũnjĩtikage. 8 Ha ũhoro waku, ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, “Rongoria ũthũi wake!” Na niĩ ngoiga atĩrĩ, Wee Jehova, ũthũi waku nĩguo ndĩ rongoragia. 9 Ndũkaahithe ũthũi waku, tĩga kũingata ndungata yaku na marakara; Wee nĩwe ũtũũrite ũndeithagia. Ndũkandege kana ũndiganĩrie, Wee Ngai Mũhonokia wakwa. 10 O na baba na maitũ mangĩndiganĩria, Jehova niakanyamũkĩra. 11 Wee Jehova nyonagĩrĩria njĩra yaku, na ũngeragĩrie njĩra irĩa nũngarũ, nĩ ũndũ wa thũ ciakwa. 12 Ndũkaneane kũrĩ arĩa marĩ muku na niĩ, nigũkorwo aira a maheeni nĩmanjũkĩrĩre, makaheeha maheehũ ya kũnjĩka ũuru. 13 Niĩ njĩntĩkĩtie ũũ: atĩ nĩngyonera wega wa Jehova ndĩ bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. 14 Eterera o Jehova: gĩa na hinya na tũmĩrĩre ngoro, na weterere Jehova.

28 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩwe ndĩrakĩra, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga; ndũkarege gũũthĩkĩrĩria. Nĩgũkorwo ũngĩngĩrĩra, ingĩhaana ta arĩa maikũrũkĩte magatoonya irima. 2 Igua gũthaitana gwakwa ngũgũkĩra ũndeithie, o nyambaratĩte moko makwa ndĩmerekĩrie harĩa haku Hatheru-Mũno. 3 Ndũkanguucũrũranie hamwe na andũ arĩa aaganu, atĩ ũndwanĩrie hamwe na arĩa mekaga ũuru, o arĩa maaragia ndeto cia thayũ na andũ a itũũra, no marĩ na ũuru ngoro-inĩ ciao. 4 Andũ acio marĩhe nĩ ũndũ wa ciiko ciao, na nĩ ũndũ wa wĩra wao mũũru; marĩhe nĩ ũndũ wa wĩra wa moko mao, ũmarĩhe o kĩrĩa kimagĩrĩre. 5 Tondũ matĩrũmbũyagia mawĩko ma Jehova o na wĩra wa moko make, we niakamatharũria na ndakamaaka rĩngĩ. 6 Jehova arogocwo, nigũkorwo nĩagũite ngĩmũthaita anjĩguĩre tha. 7 Jehova nĩwe hinya wakwa na nowo nge yakwa; ngoro yakwa nĩwe ũhokete, na niandethĩtie. Ngoro yakwa nĩrarũũhia nĩ gikeno, na nĩngũmũnĩra rwĩmbo rwa kũmũcookeria ngaatho. 8 Jehova nĩwe hinya wa andũ ake, na kũrĩ ũria wake mĩtĩrĩrie maguta nĩ kĩirigo kĩa hinya kĩa ũhonokio. 9 Honokia andũ aku na ũrathime igai rĩrĩ rĩaku, tuika mĩrĩthĩ wao na ũmakuage nginya tene.

29 Thaburi ya Daudi Rahai Jehova, inyũĩ ciũmbe cia igũrũ, rahai Jehova tondũ nĩwe ũrĩ riiri na hinya. 2 Rahai Jehova, mũheane ũhoro wa riiri wa rĩitwa rĩake; thathaiyai Jehova thĩnĩ wa ũkengi wa ũthingu wake. 3 Mũgambo wa Jehova ũragamba na kũu irĩa-inĩ; Mũrungu ũcio wa riiri niararuruma, Jehova araruruma igũrũ rĩa maaĩ maĩngĩ. 4 Mũgambo wa Jehova nĩ ũrĩ ũhota; mũgambo wa Jehova ũyũirĩte riiri. 5 Mũgambo wa Jehova unangaga mĩtarakwa; Jehova oinangaga mĩtarakwa ya Lebanoni ĩgatũka tũcunji. 6 Atũmaga bũrũri wa Lebanoni ũtũũhe ta njaũ, nakĩo Kĩrĩma gĩa Sirioni gĩgatũũha ta njaũ ya mbogo. 7 Mũgambo wa Jehova ũhenũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki. 8 Mũgambo wa Jehova ũinainagia werũ; Jehova ainainagia Werũ wa Kadeshi. 9 Mũgambo wa Jehova ũthioraga mĩtĩ ya mĩgandi, na ũgatũma mĩtĩtũ ĩhũrũrũke ĩgatigwo ũtheri. Nakuo hekarũ-inĩ yake arĩa othe marĩ kuo makaanĩrĩra makoiga, “Kai arĩ riiri-inĩ!” 10 Jehova arĩ igũrũ rĩa mũyũro wa maaĩ aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene; Jehova egũtũura aikarĩire gĩtĩ kĩa ũnene arĩ Mũthamaki nginya tene. 11 Jehova ahegaga andũ ake hinya; Jehova arathimaga andũ ake magaikara na thayũ.

30 Wee Jehova-rī, nīngūgūtūūgīria nīgūkorwo wandutire kūrīa kūrīku, na ūkīgīria thū ciakwa ingenerere. **2** Wee Jehova Ngai wakwa, ndagūkaīre ūndeithie nawe ūkīnthonia. **3** Wee Jehova, wandutire kuuma mbīrīra-inī; ūkīgīria njīkūrūke, ndoonye irima. (Sheol h7585) **4** Inīrai Jehova mūmūgooce, inyuī andū ake aamūre; mūgooce rīitwa rīu rīake itheru, **5** nīgūkorwo marakara make nī ma kahinda o kanini, no ūtugi wake nīwagūtūūria mūdū muoyo; kīrīro no kīraarīre ūtukū wothe no rūciinī gwākīa kūrooke gīkeno. **6** Hīndī rīra ndagaaciire, ndoigire atīrī, “Ndirī hīndī ngenyenyeke.” **7** Wee Jehova, rīria wanyonirīe ūtugi waku-rī, watūmire ndīhaande o ta kīrīma; no rīria wahithire ūthū waku-rī, nīndamakire. **8** Wee Jehova nīwe ndakaīre; ngīthaiha Mwathani anjūgīre tha: **9** “Mwanangīko wakwa ūngīkorwo na uumithio ūrīkū, ingītoonyerera irima-inī? Rūkūngū-rī, no rūkūgooce? No rwanīrīre wīhokeku waku? **10** Wee Jehova, thīkīrīria na ūnjūgīre tha; Wee Jehova, tuīka ūteithio wakwa.” **11** Wagārūrīre kīgīrīko giakwa gīgītuika rwīmbo rwa gīkeno; ūkīnduta nguoyakwa ya ikūnia, ūkīhumba gīkeno, **12** nīgeetha ngoro yakwa ikūnīre na ndīgakire. Wee Jehova Ngai wakwa, ngūtūūra ngūcookagīria ngaatho ngīnya tene.

31 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nī harīwe njūrīre; ndūkanareke njonorithio; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, ndeithūra. **2** Ndegera gūtū na ūhīhīe ūūke ūūhatūre; tuīka rwaro rwakwa rwa lhiga rwa kūūrīra, ūtūike gīkaro kīrīgīre na hīnya, ūūhonokie. **3** Nīgūkorwo Wee nīwe Rwaro rwakwa rwa lhiga na gīkaro gīakwa kīrīgīre na hīnya, nī ūndū wa rīitwa rīaku, ndongoria na ūnyonīe njīra. **4** Ndeithūkīthia mūtego-inī ūrīa nyambiirwo, nīgūkorwo nīwe rīūrīro rīakwa. **5** Roho wakwa ndaūiga moko-inī maku; Wee Jehova, ngūūra, o Wee Mūrungu ūrīa wa ma. **6** Nīthūire arīa mahoooyaga ngai cia mīhianano ītarī kīene; nīi ndīhokete o Jehova. **7** Nīi nīngūcanjamūka na ngenage nī ūndū wa wendo waku, nīgūkorwo nīwonire mīnyamaro yakwa, na ūkīmenya ruo rūnene rwa ngoro yakwa. **8** Ndūūneanīe kūrī thū, no nūkīnyithīe magūrū makwa handū haarī. **9** Njūgīra tha, Wee Jehova, nīgūkorwo ndī mūnyamarīku; maitho makwa nīmaroorwo nī hīnya nī ūndū wa kīeha, ngoro yakwa na mwīrī wakwa ikoorwo nī hīnya nī ūndū wa ihooru. **10** Muoyo wakwa nīnīnīnītwo nī ruo rūnene, na mīaka yakwa ikānīnīnītwo nī gūcaaya; nīnjūrītwo nī hīnya nī ūndū wa mīnyamaro yakwa, namo mahīndī makwa makaaga hīnya. **11** Nī ūndū wa thū ciakwa ciothe, ndūkīte wa kūnyararwo nī andū a itūūra rīakwa; ndūkīte kīndū gīa gwītīgīrwo nī arata akwa, nao arīa maanyona njīra-inī nī kūūra moraga. **12** Nīmariganīrwo nī nīi o ta mūdū ūkūite; ngakīhaana o ta nyūngū nguū. **13** Nīgūkorwo nīndīraigua njambano ya andū aingī; guoya mūnene ūkīnyumaga na mīena yothe; marathugunda manjīke ūūru, makagīa ndundu ya ūrīa mangīnjūrāga. **14** No nīi nīwe ndīhokete, Wee Jehova, ngoiga atīrī, “Wee nīwe Ngai wakwa.” **15** Mahīnda makwa marī moko-inī maku; ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, na kuuma kūrī arīa maathingataga. **16** Tūma ūthū waku warīre ndungata yaku; honokia nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga. **17** Wee Jehova, ndūkareke njonorithio, nīgūkorwo nīwe ngayagīra; no andū arīa aaganu ūreke maconorithio na makome mbīrīra-inī makīrīte ki. (Sheol h7585) **18** Tūma mīromo yao ya kūheenanīa kīrīro, nīgūkorwo maaragia na mwītīo na kīnyararo, maaragia na mwīgaaatho magookīrīra andū arīa athingu. **19** Kāi wega waku ūrīa ūīgīre arīa magwītīgīrīte, nī mūngī-ī, o wega ūrīa ūheaga andū arīa moragīra harīwe andū othe makionaga.

20 Ūmahithaga harīa Wee ūrī o harīa hegītīte, kuuma kūrī arīa mamaciiragīra kūmekā ūūru; ūmaigaga gīkaro-inī giaku, ūkamagītīra harī nīmī irīa icambanagia. **21** Jehova arogoocwo, nīgūkorwo nīanyonirīe wendo wake wa magegania rīria ndaarī itūūra inene rīrīgīciirīo nī thū. **22** Rīria ndaarī nīmaku, ndoigire atīrī, “Nīnjeheretio maitho-inī maku!” No nīwaigūire ngīgūthaiha ūnjūgīre tha, rīria ndagūkaīre ūndeithie. **23** Endai Jehova inyuī andū ake aamūre! Jehova nīamenyagīrīra arīa ehokeku, no ūrīa mwītīi amūrīhaga o ūrīa kwagīrīre. **24** Gīai na hīnya na mwīyūmīrīre ngoro, inyuī inyuothe arīa mwīhokete Jehova.

32 Thaburi ya Daudi Kūrathimwo-rī, nī ūrīa ūrekeirwo mahītīa make, o ūrīa mehīa make mahūmbīrītwo. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa Jehova atuaga mwīhia, na ūrīa ūtarī ūhīnga ngoro. **3** Rīria ndakīrīte ki, mahīndī makwa nīmahinyarīe nī ūndū wa gūcaaya gwakwa mūthenya wothe. **4** Nīgūkorwo guoko gwaku nī kwandītūhagīra mūthenya na ūtukū; hīnya wakwa wathīrīre o ta ūrīa ime rīthiraga hīndī ya rīūa. **5** Hīndī ūyo ngīkumbūrīra mehīa makwa, na ndīahithīre waganu wakwa, ndoigire atīrī, “Nīngumbūra mahītīa makwa kūrī Jehova,” nawe ūkīndekera ūūru wa mehīa makwa. **6** Nī ūndū ūcio mūdū wothe mwītīgīrī Ngai nīakūhooc rīria ūngīoneka; ti-itherū rīria maai maingī marī hīnya maambūrūrūka, matingīmūkīnyīra. **7** Wee nīwe kīhitho gīakwa; nīkūangītīra hīndī ya mathīina, na ūthīūrūrūkīrīe na nyīmbo cia ūhonokie. **8** Nīndīrīkūrutaga na ngakuonererīa njīra rīria wagīrīrwo nī kūgera; ndīrīgītāaraga na ngūmenyagīrīre. **9** Ndūkahaane ta mbarathi kana nyūmbū, irīa itarī ūmenyo, irīa arī o ngīnya ciikīrwo matamu na mīkwa kanua, kwaga ūguo itingīgīkūhīrīra. **10** Andū arīa aaganu monaga maruo maingī, no mūdū ūrīa wīhokaga Jehova egūtūūra arīgīciirīo nī wendo ūrīa ūtathiraga. **11** Inyuī arīa athingu kenerai Jehova na mūcanjamūke; mūnīrei, inyuothe arīa arūngīrūru ngorol.

33 Inīrai Jehova mūkenete, inyuī andū arīa athingu; andū arīa arūngīrūru ngoro nīo maagīrīrwo nīkūmūgooca. **2** Gooai Jehova na kīnanda kīa mūgeeto; mūnīrei na kīnanda kīrīa kīgeete na nga ikūmī. **3** Mūnīrei rwīmbo rwerū; hūūrī inanda mūrī na ūūgī, na mwanīrīre nī gūkena. **4** Nīgūkorwo kīugo kīa Jehova nīkīerekererū na nī kīa ma; we nī mwīhokeku maūdū-inī mothe marīa ekaga. **5** Jehova nīendete ūthingu na ciira wa kīhooto; thī yothe ūyūrīte wendani wake ūrīa ūtathiraga. **6** Igūrū rīombīrwo na ūndū wa kīugo kīa Jehova, mbūtū cia igūrū ikīūmbwō na mīhūmū ya kanua gake. **7** Aacookanīrīre maai ma irīa inene ndīgīthū-inī; maai ma kūrīa kūrīku aamaigire thīnī na makūmbī. **8** Thī yothe nīūtīgīre Jehova; andū othe a thī nīmamūtīe. **9** Nīgūkorwo aarīre, thī kīgīa kuo; aathanire, ikīihaanda, ikīrūma wega. **10** Jehova nīarīgīcīcaga mībango ya ndūrīrī; nīathūkagīa mīoroto ya andū. **11** No mībango ya Jehova ūhaandaga wega ngīnya tene, mīoroto ya ngoro yake ūgākīnyīra njīarwa na njīarwa. **12** Kūrathimwo-rī, nī rūrīrī rūrīa Jehova arī we Ngai waruo, andū arīa eethuurīre matūke igai rīake. **13** Jehova arī igūrū aroraga thī akooona andū othe; **14** acūthagīrīria arīa othe matūūrāga gūkū thī, arī o kūu gīkaro-inī giake, **15** we nīwe mūmbī wa ngoro ciao othe, na nīoi mawīra mao mothe. **16** Gūtīrī mūthamaki ūhonokagio nī mūigana wa ita rīake, na gūtīrī njamba ya ita ūteithūrāga nī ūndū wa hīnya wayo mūnene. **17** Ha ūhoro wa kūhonokania-rī, mbarathi cia mbaara nī mwīhoko wa tūhū; o na rīi na hīnya mūngī ndīngīhonokania. **18** No rīrī,

maitho ma Jehova macūthagīrīria andū arīa mamwītīgagīra, o acio maikaraga mehokete wendo wake ūria ūtathiraga, **19** akamateithūra gīkuū-inī, na akamatūūria muoyo hīndī ya ng'aragu. **20** Ithuī twetagīrīra Jehova tūrī na mwīhoko; nīwe ūteithio witū o na ngo iitū. **21** Ngoro ciitū nīcikenete nī ūndū wake, nīgūkorwo twīhokete rītwa rīake itheru. **22** Wee Jehova-rī, wendo waku ūria ūtathiraga ūrokarania na ithuī, o ta ūria ithuī tūkwīrīgīrīrie.

34 Thaburi ya Daudi Ndīrīkumagia Jehova hīndī ciothe; ndīrīmīgocogaca na kanua gakwa hīndī ciothe. **2** Ngoro yakwa nī Jehova īrīrahaga; arīa anyamaarīku marīguaga ūguo magakena. **3** Goocai Jehova mūmūnenehie mūrī hamwe na nī; rekei tūtūtūgīrie rītwa rīake tūrī hamwe. **4** Ndarongorīrie Jehova, nake akīnjītīka, akīndeithūra kuuma kūrī maīndū marīa mothe maanjīkagīra guoya. **5** Andū arīa mamūcūthagīrīria matheragīrwo nī ūtheri; mothū mao gūtīrī hīndī magaaconorithio. **6** Mūndū ūyū mūthīnī aakaīre Jehova, nake Jehova akīmūguā, akīmūhonokia mathīna-inī make mothe. **7** Mūraika wa Jehova aikaraga arangīre arīa othe mamwītīgagīra, na akamateithūra othe. **8** Camai muone atī Jehova nī mwega; kūrathimwo nī mūndū ūria ūragīra harī we. **9** Mwtīgīrīe Jehova, inyuī andū ake aamūre, nīgūkorwo arīa mamwītīgīrīte gūtīrī kīndū maagaga. **10** Mīrūūthī no yage gīa kūrīa ihūte, no arīa marongoragīa Jehova gūtīrī kīndū kiega maagaga. **11** Ūkai ciana ciakwa, mūthīkīrīrie ūria nguuga; nīgūmūruta wwtīgīra Jehova. **12** Mūndū ūria wanyū ūngienda gūtūra muoyo, na erīrīrie kuona matukū maingī mega, **13** nīakīmenyerere rūrīmī rwake rūtikoige ūuru, na mīromo yake ndīkaarie maheeni. **14** Garūrūka utige gwīka ūuru na wīke ūria kwagīrīre; caragia thayū na ūthīngatage. **15** Maitho ma Jehova macūthagīrīria andū arīa athīngu, na matū make magathīkīrīria kīrīro kīao; **16** ūthū wa Jehova ūukagīrīra andū arīa mekaga ūuru, nīguo moima thī matikanarīrikanwo. **17** Andū arīa athīngu makayaga, Jehova akamaigua; amateithūraga kuuma mathīna-inī mao mothe. **18** Jehova akoragwa arī ahukhī na andū arīa ahehenjeko ngoro, na akahonokia arīa athuthīku roho. **19** Mūndū ūria mthīngu no akorwo arī na mathīna maingī, no Jehova amūteithūraga harī mo mothe; **20** agītāgīra mahīndī make mothe, gūtīrī o na rīmwe rīngiunīka. **21** Andū arīa aaganu makooragwo nī ūuru; nao arīa mathūire andū arīa athīngu nīmagatūrwo ciira. **22** Jehova akūūruga ndungata ciake; arīa othe moragīra harī we gūtīrī ūgaatūrwo ciira.

35 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hūūrana na arīa marahūūrana na nī; rūa na arīa mararūa na nī. **2** Oya ngo nene na gako kanini; arahūka ūūke ūndeithie. **3** Hīūrīa itīmū na micengī, ūūkīrīre arīa maathingatīte. Ira ngoro yakwa atīrī, “Nī nī nī ūhonokio waku.” **4** Andū arīa mendaga kūnduta muoyo maroconorithio na maagithio gītīto, arīa mathugundaga kūnyūnūha marocookio na thūutha mamakīte. **5** Marohaana ta mahuti mombūrītwo nī rūhūho, na mūraika wa Jehova amaingatīthīte; **6** njīra yao īrogīa nduma na itendere, nake mūraika wa Jehova ahanyūkānie nao. **7** Kuona atī nīmahīthīre wabu wa kūndega hatarī gītūmi, na makanyenjera irima hatarī gītūmi, **8** marokorererwo nī mwanangīko matehaarīrie, wabu ūcio manyambīre ūromanyīita o ene, marogwa irima rīu manyenjeire. **9** Hīndī īyo ngoro yakwa īgaacanjāmūka nī ūndū wa Jehova, na īkenagīre ūhonokio wake. **10** Nīngwanīrīra na ngoro yakwa yothe, njūūrīe atīrī, “Nūū ūhaana tawe, Wee

Jehova? O Wee ūhatūrāga andū arīa athīnī harī arīa marī hinya kūmakīra, ūkahatūra athīnī na abatarī harī arīa mamatunyaga indo.” **11** Nīkūumīrīte aira a maheeni, makanjūūrīa ūhoro wa maīndū itooī. **12** Wega wakwa mandīhaga na ūuru, magatiga ngoro yakwa īrī na ihooru. **13** No rīrīa o maarī arūaru, nīi ndehumbire nguo ya ikūnia, na ngūnyīihīa na ūndū wa kwīhaga kūrīa irio. Rīrīa mahooya makwa maagīre macookio-rī, **14** ndaikarīre ngīcakayaga, o taarī mūrata wakwa kana mūrū wa maītū ndaacakayagīra. Ndehīkīre ndī na ihooru, o taarī mūndū ūracakāira nyīna. **15** No rīrīa ndahīngīrwo ngīgwa, o moonganire hamwe mangenerere; atharīkīrī makūngana maatharīkīre itekūmenya. Manjaambīrie mategūtīgīthīria. **16** Maanyūrūrāgia ta andū matoōī Ngai, makaahaganarīria magego mao. **17** Wee Jehova-rī, nī ngīnyā rī ūgūkara wīroreire? Hatūra muoyo wakwa kuuma harī wanangi wao, ūhatūre muoyo wakwa wa goro kuuma harī mīrūūthī īno. **18** Nī nī ngūgūcookerīa ngaatho kūngano-inī kīrīa kīnīne; ndīkūgocogaca ndī gatagatī ka andū aingī. **19** Ndūkareke arīa maathūire tūhū mangūūrīre maitho, mangenerere; kana acio maamenete hatarī gītūmi moīnānīre maitho. **20** Matiarāgia ndeto cia thayū, no mathugundaga maīndū ma maheeni, ma gūūkīrīra andū arīa maikaraga na thayū būrūrī-inī. **21** Manjathamagīrīa tūnua twao makoīga atīrī, “Haiya! Haiya! Maitho maītū nīmeyoneire ūguo.” **22** Wee Jehova, nīwīoneire ūguo; tīga gūkīra. Wee Mwathani-rī, ndūgaikare harāya na nī. **23** Arahūka, ūkīra ūngīfire! Hūūrānīra, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa. **24** Wee Jehova, ndūra kūrīngana na ūthīngu waku, Wee Ngai wakwa; ndūkareke mangūūrīre maitho, mangenerere. **25** Ndūkareke meciīre atīrī, “Haiya, ūguo noguo tūrendaga gwīkīke!” Kana moige atīrī, “Nītūmūmeretie.” **26** Arīa othe mangūūrāgīra maitho mangenerere nī ūndū wa mīnyamaro yakwa maroconorithio na manyīitwo nī kīrīgīcano; arīa othe metūūgagīria īgūrū rīakwa maroconorithio na maagithio gītīto. **27** Arīa makenaga ndaatūrwo ciira na kīhooto, nīmanīrīre na gīkeno na gūcanjamūka; nīmatūūre moīgaga atīrī, “Jehova arotūgīrio, o we ūkenagīra ūgaacīru wa ndungata yake.” **28** Rūrīmī rwakwa rūrīarāgia ūhoro wa ūthīngu waku, na ngūgocogage mthēnya wothe.

36 Thaburi ya Daudi Ndī na ndūmīrīrī ndītū ngoro-inī yakwa, ikonīī wīhīa wa mūndū ūria mwaganu: Nī atīrī, hatīrī wītīgīrī Ngai maitho-inī make. **2** Nī gūkorwo maitho-inī make mwene erahaga mūno, ūū atī ndangīhota gūkūūrana o na kana athūire mehīa make. **3** Ciugo cia kanua gake nī cia waganu na nī cia maheeni; nīatīgīte gūtūka mūndū mūūgī na wa gwīkaga wega. **4** O na arī ūrūrī-inī wake athugundaga o maīndū mooru; ehanaga njīra-inī ya kūmwerekerīa gwīka ūuru, na ndathūūrāga ūndū mūuru. **5** Wee Jehova-rī, wendani waku ūkīnyite o īgūrū, naguo wīhokeku waku ūgākīnyā o matu-inī. **6** Ūthīngu waku ūhaana ta irīma irīa nene, kīhooto gīaku gīkarīka ta kūrīa kīrīka. Wee Jehova-rī, ūmenyagīrīra mūndū o na nyāmū. **7** Hī! Kai wendo waku ūria ūtathiraga nī wa goro mūno-ī! Andū othe anene na anīni moragīra kīgunyī-inī kīa mathagu maku. **8** Marīaga makaīgania kuumana na ūingī wa nyūmba yaku; ūmaheaga gīa kūnyūa kuuma rūū-inī rwaku rwa gīkeno. **9** Nīgūkorwo gīthīma kīa muoyo kīrī kūrī we; ūtheri-inī waku nīho tuonoga ūtheri. **10** Kīrīrīria kwenda arīa makūūī, naguo ūthīngu waku ūtūūre na arīa arīngīrīru ngoro. **11** Ikīnyā rīa ūria mwītīī rīroaga kūnjūkīrīra, o na kana guoko kwa ūria mwaganu kūnyingate. **12** Ta rora wone ūria andū arīa mekaga ūuru magwīte thī; maikanīto thī, na matīngīhota gūūkīra!

37 Thaburi ya Daudi Tigaga gũthĩnĩka ngoro nĩ ùndũ wa andũ arĩa mekaga ùuru, o na kana ùguage ùuru nĩ ùndũ wa arĩa mekaga mahĩtia; **2** nĩgũkorwo acio makaahooa o narua o ta ùrĩa nyeki ihooaha, na makue narua o ta ùrĩa rĩya rĩhooaha rĩamunywo. **3** Wihoke Jehova na wĩkage wega; tũura bũrũri-inĩ ùkenagĩra ùrĩithio wa thayũ. **4** Ikağa maũndũ ma gũkenia Jehova, na niarĩkũhingagĩria merĩrĩria ma ngoro yaku. **5** Rekağĩrĩria Jehova njĩra yaku; mwĩhokage o we, nake niarĩkaga maũndũ maya: **6** Niarĩtũmaga ùthingu waku ware o ta rũciĩni, nakio kihooto gĩa ciira waku kiare o ta rĩua rĩa mũthenya barigici. **7** Hoorera mbere ya Jehova na ùmweterere ùtegũthethũka; ndũgathĩnĩke ngoro rĩria andũ magaacĩra mĩthĩire-inĩ yao, rĩria mekũhingia mathugunda mao ma gwika ùuru. **8** Tigaga kũrakara na wĩrigagĩrĩrie mang'ũrĩ; tigaga gũthĩnĩka ngoro, tondu ùndũ icio no ùtũme wike ùuru. **9** Nĩgũkorwo andũ ooru nĩmakaniinwo, no arĩa mehokete Jehova nĩmakagaya bũrũri. **10** No kahinda kanani, arĩa aaganu mage kuoneka rĩngĩ; o na mũngĩmacaria, mũtingĩmoona. **11** No arĩa ahooreri nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre makenete nĩkũngĩhĩrwo nĩ thayũ. **12** Andũ arĩa aaganu mathugundaga mokĩrĩre andũ arĩa athingu, na makamahaganĩria magego; **13** no Mwachani athekagĩrĩria andũ acio aaganu, nĩgũkorwo nĩo mũthenya wao nĩurooka. **14** Andũ arĩa aaganu macomorete hiũ cia njora, na makageeta ùta nĩguo maniine mũndũ ùria mũthĩni na mũbatari, na moorage andũ arĩa njĩra ciao irũngĩrĩrie. **15** No hiũ icio ciao cia njora igaatheeca ngoro ciao ene, na mota mao moainywo. **16** Nĩ ka kĩa kĩndũ kĩnini kĩrĩ na andũ arĩa athingu, gũkĩra ùtonga mũtĩngĩ wa andũ aaganu; **17** nĩgũkorwo hinya wa andũ arĩa aaganu nĩũkaniinwo, no Jehova atĩragĩrĩria andũ arĩa athingu. **18** Matukũ ma andũ arĩa matarĩ ùcuuke nĩmooũ nĩ Jehova, na igai rĩao rĩgũtũura nginya tene. **19** Hĩndĩ ya mwanangĩko matikoona ùuru; na hĩndĩ ya ng'aragu magaaorwo na irio cia kũigana. **20** No andũ arĩa aaganu nĩmagathira: Thũ cia Jehova igaathira ta ùria ùthaka wa mĩgũnda ùthiraga, nĩkabuĩria, ibuĩrie o ta ndogo. **21** Andũ arĩa aaganu makoombaga na matĩrĩhaga, no arĩa athingu maheanaga na ùtaana; **22** andũ arĩa Jehova arathimite nĩmakagaya bũrũri, no arĩa arumite nĩmakaniinwo. **23** Jehova angikenio nĩ mũthĩire wa mũndũ, atũmaga makinya make marũme wega; **24** o na angĩhĩngwo, ndangĩgũ, nĩgũkorwo Jehova amũnyĩtagĩrĩria na guoko gwake. **25** Ndaarĩ mũnini, na rĩu ndĩ mũkũrũ, no ndĩrĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganĩrio, kana ciana ciao ikĩhooya irio. **26** Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana, na makombanagĩra matekwenda uumithio; ciana ciao nĩ ikaarathimwo. **27** Theemaga ùuru, na wĩkage wega, nawe ùtũũre bũrũri-inĩ nginya tene. **28** Nĩgũkorwo Jehova endete o kihooto, na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku. Acio megũtũura magĩtĩrwo nginya tene, no ciana cia arĩa aaganu nĩkaniinwo. **29** Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre kuo nginya tene. **30** Kanua ka mũndũ mũthingu gatumũkaga ndeto cia ùũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũkaaria kihooto. **31** Watho wa Ngai wake ùrĩ o ngoro-inĩ yake; makinya make matingĩtenderũka. **32** Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu, magicaria o ùria mangĩmooraga; **33** no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu, kana areke matũũrwo atĩ nĩ ehia rĩria magaacĩrĩthio. **34** Etağĩrĩria Jehova na ùrĩmagĩrĩrie njĩra yake. Niagagũtũũgĩria nĩguo ùgae bũrũri; rĩria andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ, wee nĩũkeyonera ùndũ icio. **35** Nĩnyonete mũndũ mwaganu na mũndũ ùtarĩ tha agaaciire ta mũtĩ mũruru ùrĩ o imerero-inĩ rĩaguo, **36** no thuuha wa kahinda o kanini akĩehera, akĩaga gũkorwo ho

rĩngĩ; o na gũtuika nĩndamũcaririe, ndiigana kũmuona. **37** Cũrania ùhoro wa mũndũ ùria ùtarĩ ùcuuke, na ùrore ùria mũrũngĩrĩru, ùhoro wake wa matukũ marĩa magooka nĩ ùhoro wa thayũ. **38** No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo; no andũ arĩa aaganu mũthia wao nĩ kũũragwo makooragwo. **39** Ùhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kũrĩ Jehova; we nĩwe kũhitho kĩa hinya hĩndĩ ya mathĩna. **40** Jehova nĩamateithagia na akamateithũra; amateithũraga kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia, tondu moragĩra harĩ we.

38 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũkandũthie ùrĩ na marakara, kana ùuherithie ùrĩ na mang'ũrĩ. **2** Nĩgũkorwo mĩguũ yaku nĩtheceete, na guoko gwaku nĩ kũũhũrite mũno. **3** Ndirĩ na ùgima wa mwĩrĩ tondu wa mang'ũrĩ maku; mahĩndĩ makwa nĩmarũaru nĩ ùndũ wa mehia makwa. **4** Mahĩtia makwa nĩmandũthĩire mũno o ta mũrĩgo mũrĩtũ itangĩhota gũkuua. **5** Ironda ciakwa nĩitogotete na ikanunga nĩ tondu wa ùrĩmũ wakwa wa mehia. **6** Thiiaga ndũhacĩte, ngakungĩrĩria mũno, mũthenya wothe ndindaga ngĩcakaya. **7** Mũgongo wakwa ùyũrĩtuo nĩ ruo ta rwa mwakĩ; ndĩrĩ na ùgima wa mwĩrĩ. **8** Ndĩ mũmoco na ngathũhĩka biũ; ndĩracaaia nĩ ruo rwa ngoro. **9** Wee Mwachani, wendi wakwa wothe ùrĩ o mbere yaku; gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe. **10** Ngoro yakwa nĩratuuma mũno, naguo hinya wakwa nĩgũthira ùrathira; o na ùtheri nĩumite maitho-inĩ makwa. **11** Arata na athiritũ akwa matĩndaga kũngũhĩrĩria nĩ ùndũ wa ironda ciakwa; o na andũ a itũura rĩakwa manjĩkaraga haraihu. **12** Andũ arĩa mendaga kũnjũraga nĩ mũtego mandegagĩra, arĩa mendaga kũnjĩka ùuru maaragia ùria mangĩnyũnũha; mũthenya wothe mathugundaga o maheeni. **13** Nĩ haana ta mũndũ gĩtaigua, ùria ùtaiguaga, ngahaana ta mũndũ ùtaragĩa, ùria ùtangĩtumũra kanua gake; **14** ndũikite ta mũndũ ùtaiguaga, ùria kanua gake gatari ùndũ kangĩhota gũcookia. **15** Wee Jehova, Wee nĩwe njetagĩrĩria; Wee Mwachani Ngai wakwa, Wee nĩwe ikũnjookeria ùhoro. **16** Nĩgũkorwo ndoigire atĩrĩ, “Ndũkanareke thũ ciakwa ingenerere, o na kana ciũtũũgĩrie igũrũ rĩakwa rĩria kũgũrũ gwakwa gwatenderũka.” **17** Nĩgũkorwo ngirie kũgũta, na njĩkaraga ndĩ na ruo hĩndĩ ciothe. **18** Nĩngumbũra waganu wakwa; nĩthĩnĩtio nĩ mehia makwa. **19** Thũ ciakwa irĩa irĩ kiyo nĩcio nyingĩ; arĩa maathũire hatari gĩtũmi nĩ aingĩ. **20** Andũ arĩa mandĩhaga wega wakwa na ùuru manjambaga rĩria nĩ ngũthingata ùndũ ùria mwega. **21** Wee Jehova, ndũkandiganĩrie; Wee Ngai wakwa, ndũgaikare haraihu na nĩ. **22** Ùka narua ùndeithie, Wee Mwachani, Mũhonokia wakwa.

39 Thaburi ya Daudi Ndoigire atĩrĩ, “Ndũimenyagĩrĩria mĩthĩire yakwa, ndĩrigagĩrĩrie ndikehie na rũrĩmĩ rwakwa; nĩnguoha kanua gwakwa rĩria rĩothe mũndũ mwaganu arĩ harĩa ndĩ.” **2** No rĩria ndakĩrĩte na ngahoorera, itekwarĩa o na ùndũ mwega-rĩ, ruo rwakwa rũgĩkĩrĩrĩria kuongerereka. **3** Ngoro yakwa yahũahĩaga thĩnĩ wakwa, na o rĩria ndecũuranagia, mwakĩ ùgiakana; hĩndĩ iyo ngĩaria na rũrĩmĩ rwakwa, ngiuga atĩrĩ: **4** “Wee Jehova, nyonia mũthia wa mũtũũrĩre wakwa, o na mũigana wa matukũ makwa; nĩngĩmenye ùria mũtũũrĩre wakwa ùrĩ wa gũthira na ihinya. **5** Ùtũmĩte matukũ makwa makuhĩte ta rũhĩ; mũigana wa mĩaka yakwa ti ta kĩndũ harĩwe. Mũndũ o wothe ùrĩ muoyo o na rĩria ehaandite wega nĩ kĩndũ gĩa tũhũ. **6** Ti-itherũ mũndũ nĩ ta kĩrũru rĩria egũcangacanga: Mĩhang'o rĩa ehang'agia nayo no ya tũhũ; eigagĩra ùtonga, no ndooĩ ntũ ùkeeguna naguo. **7** “No rĩu, Mwachani-rĩ, nĩ kĩ njetereire? Wee nĩwe mwihoko wakwa. **8** Honokia kuuma

mehia-ini makwa mothe; ndukareke thekererwo ni andu aria akigu. **9** Ndakirite ki; ndingitumirire kanua gakwa, nigukorwo niwe wekite ugo. **10** Njehereria ihuura riaku; nihootetwo ni iringa ria guoko gwaku. **11** We uruthagia na ukaherithia andu ni undu wa mehia ma; uniinaga utonga wao ta memenyi; mundu no ta kindu gia tulu. **12** "Igua ihooya riakwa, Wee Jehova, thikirira ngikukaira undeithe; ndukareke kugua kiriro giakwa. Nigukorwo njikaranagia nawe ta ndi mugeni, ngahaana ta mundu uhaamire kuo, o ta uria maithe makwa mothe maataru. **13** Wihugire na kungi utige kunyona, niguo ngikene ringi, itanathi njage gukorwo ho ringi."

40 Thaburi ya Daudi Ndetereire Jehova o ngiririire; nake agithikirira akiuga kiriro giakwa. **2** Ni aandutire irima ria miuro, thiini wa ndoro yari ndenderu, agikinyithia maguru makwa iguru ria rwaro rwa ihiga, na agituma ndihaande wega. **3** Eekire rwimbo rweru kanua-ini gakwa, rwimbo rwa kugocaga Ngai witu naruo. Andu aingi marionaga ugo magetigira, nao makehoka Jehova. **4** Kurathimwo ni mundu uria utuite ati arihokaga o Jehova, na nderigagira andu aria etii, o acio marumagira ngai cia maheeni. **5** Wee Jehova Ngai wakwa-ri, magegania maria wikite ni maingi. Maundu maria utubangire gutiri mundu unghota gugitaaria; korwo ndaaria heane uhoru wamo-ri, mangikorwo mari maingi muno kumoiga. **6** Wee-ri, ti magongona na maruta weririgira, no niuheete matu ma gikugua; maruta ma njino na maruta ma kuhoroheria mehia ti mo maakubatairire. **7** Ningi ngiuga atiri, "Nii uyuhaha, nindooka, o ta uria kwandikitwo uhoru wakwa ibuku-ini ria gikunjo. **8** Nii ndiririgira gwika wendi waku, Wee Ngai wakwa; watho waku uri ngoro-ini yakwa." **9** Nyanagira uhoru wa uthingu ndi kuingano-ini kinene; o ta uria uui, Wee Jehova, nii ndihingaga miromo yakwa. **10** Nii ndihithagira uthingu waku ngoro-ini yakwa; njaragia uhoru wa wihokeku na uhonokio waku. Wendo waku na uhoru waku wa ma ndiri ndacihitha kiungano kiria kinene. **11** Wee Jehova-ri, ndukagiriire tha ciaku inginyiri; wendo waku na uhoru waku wa ma irongitagira hndi ciothe. **12** Nigukorwo mathiina matangitarka nimandigiiriire; mehia makwa nimanginyiriire, ngaremwo nikuona. Maingithe gikira njuiri cia mutwe wakwa, na ngoro yakwa niyuritwo ni hinya. **13** Wee Jehova-ri, itikira kuuhonokia, Wee Jehova-ri, uka narua undeithe. **14** Andu aria othe mendaga kunjarga maroconorithio na manyiitwo ni kirigiicano; aria othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **15** Andu aria maathekagira makiugaga atiri, "Haiya! Haiya!" Maroiyuru ni ihooru ni undu wa thoni ciao. **16** No aria makurongaragia marokena na macanjamuke ni undu waku; aria mendete uhonokio waku marotutha moigaga atiri, "Jehova arotugirio!" **17** No riri, nii ndi muthiini na mubataru; Mwathani arondirikana. Wee niwe uteithio wakwa na mundeithuri; Wee Ngai wakwa-ri, huiha ukindeithe.

41 Thaburi ya Daudi Kurathimwo-ri, ni mundu uria urumbuyagia andu aria matari hinya; ucio-ri, Jehova niamuhaturaga hndi ya mathiina. **2** Jehova niarimugitagira na amuturagie muoyo; niarimurathimaga bururi-ini, na ndakamurekereria kuri meririra ma thu ciake. **3** Jehova niarimumenyagira aru uriri-ini aru mururu, na acooke amuhonie aru o hau uriri-ini wake. **4** Ndoigire atiri, "Wee Jehova, njiguira tha; honia, nigukorwo Wee niwe njihiri." **5** Thu ciakwa ciaragia uhoru wakwa na rumena ikooria atiri, "Agakwa ri, riitwa riake rithire?" **6** Riria riithe mundu ooka kunyona, aaheaga uhoru wa maheeni, o riria ngoro yake irahunga

ndeto cia kunjambia; agacooka agathi gucimemeerekia kundu guothe. **7** Thu ciakwa ciothe iheehanagira niguo iinjukiriire; injiiragira maundu mooru muno, ikoiga atiri, **8** "Murimu muru ni munyiriite; ndari hndi agokira hau akomete." **9** O na murata wakwa wa hakuhi, uria ndirehokete, o uria turianagira irio nake niangarukite. **10** No riri, Wee Jehova, njiguira tha; njahura, niguo ndirihire hario. **11** Ninjui atii niaknetio ni nii, nigukorwo thu yakwa ndindooretie. **12** Wee niunyiriire ni undu wa wagiruru wakwa, na ikanjiga harwe nginya tene. **13** Jehova, o we Ngai wa Israeli, arogocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Amen, na ningi Amen.

42 Kwihoka Uhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariu a Kora o ta uria thwaria inyootagira turuu twa maai, no taguo ngoro yakwa ikunyootagira, Wee Ngai. **2** Ngoro yakwa ni Ngai inyootagira, o we Murungu uria uri muoyo. I ni ri ngaathii ngacemanie na Ngai? **3** Maithori makwa matukite nimo irio ciakwa muthenya o na utuku, nao andu manjuragia muthenya wothe atiri, "Ngai waku akiri ha?" **4** Maundu maya ndimarirakanaga o ngiturugaga ngoro yakwa: ngaririkana uria ndataranaga na kirindi, ndongoretie mutongoro nginya nyumba-ini ya Ngai, tukianagira na gikeno na tugicookagia ngaatho, ndi kirindi-ini hndi ya ciathi. **5** Wee ngoro yakwa, ukirituhirwo niki? Urathinika ugo niki uri thiini wakwa? Wirigagire Ngai, nigukorwo no ndirimugocaga, o we Muhonokia wakwa, na Ngai wakwa. **6** Ngoro yakwa nndituhire iri thiini wakwa; ni undu ucio ningukuririkana ndi bururi wa Jorodani, o kuu irima-ini cia Herimoni, kuuma kirima-ini kia Mizari. **7** Ndia imwe niireta ndia iria ingi na mugambo wa mururumo wa ndururumo ciaku cia maai; makumbi maku mothe o na ndihui nicukite, ikaahubaniria. **8** Muthenya-ri, Jehova niarathagira wendo wake haru nii, na utuku ni rwimbo ndirimuinagira, ruri ihooya ria kuhooya Murungu wa muoyo wakwa. **9** Njuragia Murungu, o we rwaro rwakwa rwa ihiga, atiri, "Urganirwo ni nii niki? Ingithii ngicakayaga niki, ni undu wa kuhinyiriio ni thu?" **10** Ni ta nguhehenjwo mahndi makwa, riria amuku akwa mekunyurua, magatinda muthenya wothe makinjuuria atiri, "Ngai waku akiri ha?" **11** Wee ngoro yakwa, ukirituhirwo niki? Urathinika ugo niki uri thiini wakwa? Wirigagire Ngai, nigukorwo no ndirimugocaga, o we Muhonokia wakwa na Ngai wakwa.

43 Nduira ciira wakwa, Wee Ngai, na unjiirire haru ruri ruru rutagwikite; ndeithura kuuma kuri andu aya aaganu na maaragia maheeni. **2** Wee Ngai niwe kirigo giakwa kia hinya. Urdiganiriire niki? Ingithii ngicakayaga niki ni undu wa kuhinyiriio ni thu? **3** Tuma utheri waku na uhoru waku wa ma, ureke indongorie aru cio; reke inginye kirima-ini giaku kiria kiamure, o kuu giikaro-ini giaku. **4** Hndi iyo ningathii kigongona-ini kia Ngai, nginye haru Murungu, o we gikeno giakwa, na o we ngenagira. Nindirikugocaga ngihuraga kinanda kia mugeeto, Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa. **5** Wee ngoro yakwa, ukirituhirwo niki? Urathinika ugo niki uri thiini wakwa? Wirigagire o Ngai, nigukorwo no ndirimugocaga, o we Muhonokia wakwa na Ngai wakwa.

44 Twanagwa na matu maitu Wee Ngai, tukirwo ni maithe maitu uria wekire matuk-ini ma, o matuku maitu ma tene. **2** Niwaingatire ndiriri na guoko gwaku, na ugicooka kuaanda maithe maitu kuo; Wee niwanyariire irindi iria ingi, na ugituma maithe maitu magacire. **3** Matiegwathire bururi ucio na hinya wa ruhiu rwo, o na ti icoka ciao ciamacheire

uhootani; no ni guoko gwaku kwa ūrio, ni ni gĩcoka giaku, na ūtheri wa giithiithi giaku, nigũkorwo niwamendetete. **4** Wee niwe Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa, ūria wathagĩrira Jakubu uhootani. **5** Wee niwe ūtũhotithagia kũhooa thũ ciitũ; ni ūndũ wa rĩitwa riaku tũrangagĩrĩria arĩa marĩ muku na ithũ. **6** Ndiĩhokaga ūta wakwa, rūhiũ rwakwa rwa njora ti ruo rūngũhooanĩra; **7** no Wee niwe ūtũtooranagĩria harĩ thũ ciitũ, ūgagĩconorithia acio matũthũire. **8** Ngai niwe tũtindaga tũkĩrahĩra mũthenya wothe, na tũgũtũura tũgoocaga rĩitwa riaku nginya tene. **9** No rĩu niũtũtiganĩrie na ūgatũconorithia; niũtigĩte gũtwaranaga na mbũtũ ciitũ cia ita. **10** Niwatumĩre niũtũre thũ ciitũ, o icio itũthũire igetahĩra indo ciitũ. **11** Ūtũrekerieire tũtambuuruwa ta ng'onda, na ūgatũhurunja harĩ ndũrĩrĩ. **12** Wendetie andũ aku ta kindũ tũhũ, ndũrĩ uumithio wonete ni ūguo ūmendetie. **13** Niũtũmĩte tũmenwo ni andũ arĩa tũhakanĩte nao, tũgatuika a kũnyararwo na giũhekererwo ni arĩa matũthũrũkĩrie. **14** Niũtũmĩte tũtuĩke a kuunagwo thimo ni ndũrĩrĩ; tũgagĩtuika a kũinainagĩrio mĩtwe ni andũ. **15** Ndindaga njonokete mũthenya wothe, ngahumbwo ni thoni ūthũ wothe, **16** ni ūndũ wa inyũrũri cia andũ arĩa maanyũrũragia na makaanuma, tondu wa thũ rĩa irenda kwĩrĩhĩria. **17** Twakorirwo ni maĩndũ macio mothe, o na giũtuika tũtiariganĩrwo niwe, o na kana tũgĩthaahia kĩrĩkanĩro giaku. **18** Ngoro ciitũ iticookete na thũthũ; makinya maitũ matiumĩte njĩra-inĩ yaku. **19** No ūtũhehenjete, na ūgatũtua imamo cia mbwe, na ūgatũhumbĩra na nduma nene. **20** Tũngĩkorwo niwariaganĩrwo ni rĩitwa rĩa Ngai witũ, o na kana tũkĩambararia moko kũrĩ ngai ng'eni-rĩ, **21** gĩthĩ Ngai ndangĩamenyire ūhoro ūcio, kuona atĩ nĩamenyaga hĩtho cia ngoro? **22** No ni ūndũ waku tũtindaga tũng'etheire gĩkuũ mũthenya wothe; tũtuĩtwa ta ng'onda cia gũthĩnjwo. **23** Wee Mwathani, arahũka! Ūgĩkomete niki? Wiyarahũre! Ndũgatũtiganĩrie nginya tene. **24** Ūhithĩte ūthũ waku nĩki, na ūkariganĩrwo ni mathĩna maitũ na kũhinyĩrĩrio gwitũ? **25** Tũrũndĩtwo rũkũngũ-inĩ; mĩrĩrĩ iitũ ikinyiitanĩte na thĩ. **26** Arahũka ūtũteithie; tũkũre tondu wa wendani waku ūtathiraga.

45 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngoro yakwa iyũrĩtuo ni ūhoro mwega rĩria ngũinĩra mũthamaki rwĩmbo rũrũ; rũrĩrĩ rwakwa no ta karamu ka mwandiki ūria mũũgĩ. **2** Wee ūrĩ mũthaka mũno gũkĩra andũ othe, nacio iromo ciaku niũtũrĩrĩrio maĩndũ wa ūtugi, kuona atĩ Ngai niakũrathimĩte nginya tene. **3** Wiothe rūhiũ rwaku rwa njora njohero, Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya; wĩhumbũ ũkaru waku o na ūnene. **4** Ūrĩ thĩnĩ wa ūnene waku thĩ ūhaicĩte mbarathi, ūkĩhooatanaga ni ūndũ wa ūhoro wa ma, na wa kwĩnyĩhia, o na wa ūthingu; reke guoko gwaku kwa ūrio kuonanie ciiko cia kũmakania. **5** Mĩguĩ yaku rĩa mĩũgĩ niũthece thũ cia mũthamaki o ngoro-inĩ; ndũrĩrĩ niũgwe magũrũ-inĩ maku. **6** Wee Ngai, gĩtĩ giaku kĩa ūnene gĩgũtũura tene na tene; mũthĩgi waku wa kĩhooa niũgo ūgaatuika mũthĩgi wa ūthamaki waku. **7** Wee wendetie ūthingu no ūgathũura waganu; ni ūndũ ūcio Ngai, o we Ngai waku, niakwambararĩte gũkĩra athiritũ aku othe na ūndũ wa gũgũtũrĩria maguta ma gĩkeno. **8** Nguo ciaku ciothe inungĩte o manemane, na thubiri, na mũndarathini; niũrakenio ni aini a nyĩmbo na inanda cia nga marĩ ciikaro-inĩ cia mũthamaki iria igemetio na mĩguongo. **9** Thĩnĩ wa andũ-a-nja aku arĩa atĩku harĩ na aarĩ a athamaki; mũhiki ūcio wa mũthamaki aikarĩte mwena waku wa ūrio egemetie na thahabu ya Ofiri. **10** Ta thĩkĩrĩria, wee mwarĩ ūyũ, wĩcũuranie na ūiguo: Riganĩrwo ni

andũ anyu o na nyũmba ya thoguo. **11** Mũthamaki niakenetio mũno ni ūthaka waku; mũtũie, nigũkorwo niwe mwathi waku. **12** Mwarĩ wa Turo niagakũrehera kĩheo, o nao andũ arĩa atongu mũno magatuika a kwiyendithia hariwe. **13** Mwarĩ wa mũthamaki no riiri mũtheri arĩ naguo arĩ thĩnĩ wa nyũmba yake, nguo yake itũmitwo na ndigi cia thahabu. **14** Aratwarwo harĩ mũthamaki ehumbite nguo ng'emie; oimĩtuo thũthũ nĩ airĩtu gathirange a thiritũ yake, na othe marooka kũrĩ we. **15** Mararehwo na gĩkeno na ndũhiũ; niĩmatooonye nyũmba ya mũthamaki. **16** Ciana cianyu niicio igaacooka ithenya rĩa maithe manyu; ūkaamatua anene bũrũri-inĩ guothe. **17** Niũgũtũma ūtũire ūrĩrikanagwo ni njjarwa na njjarwa; ni ūndũ ūcio ndũrĩrĩ igaatũura igũkumagia tene na tene.

46 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngai niwe rĩũrĩrio riitũ o na hinya witũ, o we ūteithio witũ hĩndĩ ya mathĩna. **2** Tondu ūcio tũtingĩtũgĩra, o na thĩ ingĩthingitha, na irĩma igwe iria-inĩ, **3** o na maaĩ marĩ mangĩrũrũma na mahũyũke, nginya irĩa igathingithio ni nditi yamo. **4** Ni kũrĩ rũũrĩ rũria tũrũũ tũwaro tũkenagwa itũura rĩa Ngai, gĩkaro kũu kĩaũre kĩa Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **5** Ngai arĩ kũu thĩnĩ wa itũura riu, na rĩtikenyenyeke; Ngai niwe ūkaarĩteithia kĩrooko gũgĩkĩa. **6** Ndũrĩrĩ niĩraronja, namo mothamaki makenyenya; nake agũũthũka-rĩ, thĩ igatweka. **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithũ; Ngai wa Jakubu niwe kĩirigo giitũ kĩa hinya. **8** Ūkai muone ciiko iria Jehova ekĩte, ũkai muone ūria akĩritie thĩ ihooru. **9** Aniĩnaga mbaara nginya ituri cia thĩ; oĩnaga ūta na agathethera itimũ, na agacina ngo na mwaki. **10** “Hoorerai, na mũmenye atĩ niĩ ni niĩ Ngai; niũngatũũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ, na ndũũgĩrio thĩ yothe.” **11** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithũ; Ngai wa Jakubu niwe kĩirigo giitũ kĩa hinya.

47 Thaburi ya Ariũ a Kora Inyuĩ andũ a ndũrĩrĩ ciothe, hũũrai hĩ; ugĩrĩraĩ ni ūndũ wa Ngai, na mwanĩrĩre mũrĩ na gĩkeno. **2** Jehova Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno kaĩ ni wa gwĩtũgĩrwo-ĩ, o we Mũthamaki mũnene ūria wathaga thĩ yothe! **3** Atooragia ndũrĩrĩ igaikara rungu rwitũ, irĩndĩ igaikara rungu rwa makinya maitũ. **4** Niwe watũthũurĩre igai riitũ, ithũ gĩkeno kĩa Jakubu, o ūcio eendete. **5** Ngai niĩmbafĩte, o agikũngũyagĩrwo na gĩkeno, Jehova akaambata akĩhuhagĩrwo tũrumbeta. **6** Inĩraĩ Ngai mũmũgũooce na nyĩmbo, mũinĩrei mũmũgũooce; inĩraĩ Mũthamaki witũ mũmũgũooce, mũinĩrei mũmũgũooce. **7** Nigũkorwo Ngai niwe Mũthamaki wa thĩ yothe; mũgũooce na nyĩmbo. **8** Ngai niwe ūthamakagĩra ndũrĩrĩ; Ngai aikarĩre gĩtĩ giake kĩa gĩtheru kĩa ūnene. **9** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa marĩ igweta niĩmonganĩte matũke ta andũ a Ngai wa lburahĩmu, nigũkorwo athamaki a thĩ ni a Ngai; we niwe ūtũũgĩritio mũno.

48 Thaburi ya Ariũ a Kora Jehova ni mũnene, na ni wa kũgũooce mũno, arĩ kũu thĩnĩ wa itũura inene rĩa Ngai witũ, o kĩa rĩa-inĩ giake kĩa kĩa kĩa. **2** Kĩrĩma kĩa kĩa Ngai ni gĩthaka na gĩkaraiha na igũrũ, na niĩko gĩkeno gĩa thĩ yothe. O ta ūria Zafoni gũtũgĩrĩte na igũrũ mũno, no taguo Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩahaana, itũura riu inene rĩa Mũthamaki ūria Mũnene. **3** Ngai arĩ thĩnĩ wa ciikaro iria ngĩtĩre cia mũthamaki; nake niĩeyonanĩte atĩ niwe kĩirigo gĩa cio kĩa hinya. **4** Rĩria athamaki maanyĩtanire hamwe na magĩthĩ magatharĩkĩre itũura riu, **5** maarĩonire, magĩtuika nda; makĩũra ni kĩa kĩa kinene. **6** O hau-hau makĩnyĩtuo ni kũinaina, makĩgĩa na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **7** Wamanangĩre o ta ūria marikabu cia Tarishishi cianangawo ni rũhulo ruumite mwena wa

irathiro. **8** O ta ūria tūguite, ūguo noguo tuonete thīnī wa itūūra inene rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, itūūra rīu inene rīa Ngai witū: Ngai egūtūūra arīgitagīra nginya tene. **9** Tūrī thīnī wa hekarū yaku, Wee Ngai, twīcūūranagia ūhorō wa wendo waku ūria ūtathiraga. **10** O ta ūria rītwa rīaku rītariī, Wee Ngai, ūguo noguo ngumo yaku īigana o nginya ituri-inī cia thī; guoko gwaku kwa ūrio kūiyūrītwo nī ūthingu. **11** Kīrīma gīa Zayuni nīgīkenaga, namo matūūra ma Juda magacanjāmūka nī ūndū wa matūūro maku ma ciira. **12** Ceeraceeraī Zayuni, mūrīthiūrūrūke, mūtare mīthirīngō yarīo īria mīraihu na īgurū, **13** mūrore ūria kūirīgītwa na hinya, na mūrore ciikaro īria ngūtīre cia mūthamaki, nīgeetha mūkeeraa rūciaro rūria rūgooka ūhorō wacio. **14** Nīgūkorwo Ngai ūyū nīwe Ngai witū nginya tene na tene; egūtūūra atūtongoragia nginya hīndī itagathira.

49 Thaburi ya Ariū a Kora Iguai ūhorō ūyū, inyuī ndūrīrī ciothe; thikīrīriai, inyuothe mūtūūraga gūkū thī, **2** inyuī mūtārī igweta na arīa mūrī igweta, inyuī itonga na athīnī mūigē hamwe: **3** Kanua gakwa nīgekwarīa ciugo cia ūūgī, mīario ya ngoro yakwa ikorwa na ūtaūku. **4** Nīgūtēga gūtū ndūigūire thimo; njooke ndaure ndai īno ngīhūūrāga kinanda kīa mūgeeto: **5** Nī kīī kīngītūma ndītīgīre hīndī ya mathīna, rīria andū aaganu acio maheenanagia maathiūrūrūkīrie, **6** o acio mehokaga ūtonga wao, na makeeraha nī ūingī wa indo ciao? **7** Gūtīrī mūdū ūngīhota gūkūūra muoyo wa mūdū ūngī, kana arūtīre Ngai kīndū gīa gūkūūra mūdū ūcio, **8** nīgūkorwo ūkūūri wa muoyo nī ūndū wa goro mūno, gūtīrī irīhi rīngīigana o na atīa, **9** atī nīguo mūdū atūūre muoyo nginya tene, na ndakanabuthe. **10** Nīgūkorwo andū othe nīmonaga atī o na andū arīa oogī nīmakuuaga; mūdū mūkīgu na mūdū kīrīmū o nao nīmakuaga, magatīgīra andū angī ūtonga wao. **11** Mbīrīra ciao īgūtūūra irī nyūmba ciao nginya tene, itūike ciikaro ciao njarwa na njarwa, o na gūtūika maarī na mīgīnda yao ene. **12** No mūdū-rī, o na arī na indo nyingī, ndatūūrāga; akuuaga o ta ūria nīyamū īkuuaga īgathira. **13** Ūyū nīguo ūndū ūria wathīrīrīo arīa meihokaga o ene, na arūmīrīrī ao, arīa metīkanagia na mīario yao. **14** Maathīrīrīo mbīrīra o ta ng'ōndu cia gūthīnjwo, na gīkūū nīkīo gīgāatūūka mūrīthi wao. Magaathagwo nī andū arīa arūngīrīru rūciinī; ciimba ciao īkaabuthīra mbīrīra-inī, irī kūraihu na nyūmba ciao nene. (Sheol h7585) **15** O Ngai nīagākūūra muoyo wakwa kuuma mbīrīra-inī; ti-itherū nīwe ūkaanyamūkīra. (Sheol h7585) **16** Ndūkanetīgīre mūdū rīria aatuīka gītonga, rīria rīri wa nyūmba yake wongerereka; **17** nīgūkorwo ndarī kīndū agaathī nakīo akua, rīri wake ndagaikūrūka naghō. **18** O na gūtūika rīria aarī muoyo eyoonga arī mūrāthime, nīgūkorwo andū nīmāgūkumagia rīria wagaacīra, **19** agakua athī kūrī maithe mao, acio matagacooka kuona ūtheri rīngī. **20** Mūdū mūtongu ūtarī na ūmenyo atarī o ta nyamū īria īkuuaga īgathira.

50 Thaburi ya Asafū Jehova, o we Ngai ūcio Mwene-Hinya, nīaraaria, ageeta thī yothe kuuma irathīro rīa rīūa nginya kūrīa rīthūāgīra. **2** Ngai aracangarara arī Zayuni itūūra rīu ithaka mūno. **3** Ngai witū nī gūūka arooka na ndegūkīra; mbere yake nī mwakī ūrakana, na akarīgīcīrīo nī kīhuhūkānio kīnene. **4** Areeta īgurū na thī nīguo itūike aira agīcīrīthīa andū ake: **5** “Cookanīrīrai harī nī inyuī andū akwa aamūre, o inyuī mwagīire kīrīkanīro na nī na ūndū wa kūdūtīra īgongona.” **6** Narīo īgurū rīanāgīrīra ūthingu wake, nīgūkorwo Ngai we mwene nīwe mūtūanīrī ciira. **7** “Inyuī andū akwa,

thikīrīriai na nīngwarīa, ūthikīrīrie, wee Isiraeli, na nīngūrūta ūria wa gūgūthīta: nī nī Ngai, o Ngai waku. **8** Ndirakūrūthīa nī ūndū wa magongona maku, o na kana nī ūndū wa maruta maku ma njino, marīa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. **9** Ndiratarītio nī ndegwa yumīte kiugū gīaku, kana mbūrī ciumīte ciugū ciaku, **10** nīgūkorwo nyamū ciothe cia gīthaka nī ciakwa, na ng'ombe īria irī tūrīma-inī ngiri na ngiri. **11** Nyoni ciothe īria irī kūu īrīma-inī, gūtīrī o na īmwe itooī, na cīumbe ciothe cia werū-inī nī ciakwa. **12** Nīgūkorwo hūtī, ndīngīkwīra, nīgūkorwo thī nī yakwa, na kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo. **13** Nī nīndīāga nyama cia ndegwa, o na kana nganyua thakame ya mbūrī? **14** Rutīra Ngai īgongona rīa gūcōokīa ngaatho, na ūhingagīrie Ūria-ūrī-īgūrū-Mūno mīhītwa yaku, **15** na ūngayagīre mūthenya wa mīnyamaro; na nīndīrīkūhonokāgia, nawe ūngocōage.” **16** No rīrī, mūdū ūria mwaganu Ngai ekūmūūria atīrī: “Ūrī na kīhooto kīrīkū gīa kuuga mawatho makwa, kana kwaria ūhorō wa kīrīkanīro gīakwa? **17** Nīūmenete ūrutani wakwa, na ūgateanīria ciugo ciakwa. **18** Rīrīa wona mūci, ūnyīitanagīra nake; na ūgīāga ūrūmwe na itharia. **19** Ūhūthagīra kanua gaku kwaria ndeto njūru, na rūrīmī rwaku naruo rūkaaragia maheeni. **20** Hīndī ciothe warāgia ndeto cia gūkīrīra mūrū wa thoguo, īgagīcīmba mūrū-wanyūkwa. **21** Matūdū macio ūmekaga o ngirīte, nawe ūgeciirīa atī nī ndarīrī o tawe. No rīrī, rīu nīngūkūrūthīa, nguonie maūdū marīa wīkīte. **22** “Mwīcūranīeī ūhorō ūyū, inyuī mūrīganagīrwo nī Ngai, nīguo ndīkamūtambuure, na haage mūdū wa kūmūteithūra. **23** Mūdū ūria ūrutaga īgongona rīa gūcōokīa ngaatho nī nī atīaga, na akahaarīria njira nīgeetha ndīmūonie ūhonokānio wa Ngai.”

51 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, njigūūra tha, kūringana na wendo waku ūria ūtathiraga; kūringana na tha ciaku nyingī-rī, tharia mahītia makwa mathire. **2** Thambia mahītia makwa mothe, na ūitherie mehīa makwa. **3** Nīgūkorwo nīnjūū mahītia makwa, namo mehīa makwa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. **4** Wee nīwe njīhiire, o Wee wīkī, na ngeeka ūndū mūrū maitho-inī maku, nīguo Wee wonekage ūtarī na mahītia rīria ūkwaria, na ūrī wa kīhooto rīria ūgūtua ciira. **5** Ti-itherū ndaciarīrwo ndī mwīhia; maitū aagīre nda ya kūnjīara arī o na mehīa. **6** Ti-itherū, Wee wendaga ūhorō wa ma kuuma ngoro thīnī; nī ūndū ūcio ūndutaga kūgīa na ūūgī ngorio-inī yakwa. **7** Theria na mūthōbio, na nīngūthera; thaambia, na nīngwerūha gūkīra īra. **8** Tūma nenge na njanjamūke; mahīndī marīa ūthetherete nīmāgīkene. **9** Hītha ūthīū waku ndūkoone mehīa makwa, na ūtharie mahītia makwa mothe. **10** Wee Ngai-rī, nyūmbira ngoro theru thīnī wakwa, na ūnjerūhīrie roho wa kwīhokeka thīnī wakwa. **11** Ndūkanyīngate nyume harīwe, o na kana weherie Roho waku Mūtheru kuuma thīnī wakwa. **12** Njookeria gīkeno kīrīa kīa ūhonokio waku, na ūthe roho wa kūdūūria ngwathīkagīra. **13** Hīndī īyo nīngaruta andū arīa aremī nīguo mamenye njīra ciaku, nao ehīa magūcookerere. **14** Wee Ngai, o Wee Ngai ūria ūihonokāgia-rī, honokīa kuumana na ūitī thakame, naruo rūrīmī rwakwa nīrūkānio ūhorō wa ūthingu waku. **15** Wee Mwathani, tumūra mīromo yakwa, nako kanua gakwa koimbūre ūgooci waku. **16** Wee ndūkenagio nī kūrūtīrwo īgongona, korwo nīūkenagio nīrīo no ngūrūtīre; o na ndūkenagio nī magongona ma njino. **17** Magongona marīa Ngai etīkagīra nī roho ūria mūthuthīku; ngoro īria thuthuku na īkahera-rī, Wee Ngai ndūngīmīrega. **18** Tūma itūūra rīa Zayuni rīgaacīre nī ūndū wa wega waku; aka thingo cia Jerusalemu rīngī. **19** Hīndī īyo nīūgakenāgīra magongona ma ūthingu,

na maruta ma njino o maría macinagwo magathira biú; ningi magongona ma ndegwa nīmakarutagirwo kigongona-ini giaku.

52 Thaburi ya Daudi Wee njamba ino iri hinya, ureegana ni undu wa maundu mooru niki? Utindaga wirahite muthenya wothe niki, o wee utiukite giconoko maitho-ni ma Ngai? **2** Rurimi rwaku ruthugundaga mwanangiko; ruhaana ta rwenji ruoore, o wee wikaga maundu ma maheeni. **3** Wendete maundu mooru gukira maria mega, ukenda maheeni gukira kwaria ma. **4** Wendete ciugo o ciothe ithukagia andu, wee rurimi ruru rwa maheeni! **5** Ti-itheru Murungu niagakwananga nginya tene na tene: Agakuniya, akuhurie na akirute hema-ini yaku; agakumunya akweherie bururi wa aria mari muoyo. **6** Andu aria athingu nimakona iguo metigire; nao magathekerera mundu ucio, moige atiri, **7** "Uyu niwe mundu uria wagire gutua Ngai kiihitho giake kia hinya, no eehokere utonga wake muingi, na akigia hinya ni undu wa kuniina andu aria ang!" **8** No riri, ni ndarii ta muti wa mutamayi, uria urakura wega uri thini wa nyumba ya Ngai; ndihokete wendo wa Ngai uria utathiraga nginya tene na tene. **9** Ngutuura ngugocaga nginya tene ni undu wa uria wikite; ndirihokaga riitwa riaku, nigukorwo riitwa riaku ni riega. Ndirikugocaga ndi mbere ya andu aku aria aamure.

53 Thaburi ya Daudi Kirimi kiraga na ngoro atiri, "Gutiri Ngai." Nao amaramari, ciiko ciao iri magigi; gutiri mundu o na umwe wikaga wega. **2** Ngai aroraga ciana cia andu ari o iguru, one kana ni haru uri na umenyo, o na kana ni haru urongoragia Ngai. **3** Othe nīmacookete na thuutha, othe mari hamwe nīmatukiite amaramari; gutiri o na umwe wikaga wega, gutiri o na umwe. **4** Andu acio mekaga maundu mooru kai matari umenyo, o acio mariaga andu akwa o ta uria andu mariaga irio, o acio matakayagira Ngai? **5** O hau-ri, makanyitwo ni guoya munene, o na gutari kindi gia gutuma metigire. Nigukorwo Ngai niaturunjite mahindi ma andu acio magutharikire; niwamaconorithirie, nigukorwo Ngai ni amamenete. **6** Naari korwo ihonokio wa Isiraeli no igiuke kuuma Zayuni! Riria Ngai agacookereria andu ake na indo ciao-ri, Jakubu niagakena na Isiraeli acanjamuke!

54 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia ni undu wa riitwa riaku; ndihiria na hinya waku. **2** Wee Ngai, igua ihooya riakwa; thikiriria ciugo cia kanua gakwa. **3** Andu ageni nimanjukiriire; nao andu matari tha nimaracaria muoyo wakwa, o andu acio matarumbuyagia Ngai. **4** Ti-itheru Ngai niwe uteithio wakwa; Mwathani niwe undiiragira. **5** Cookereria andu aria manjambagia uuru wao; Wee maniine ni undu wa wihokeku waku. **6** Ningukurutira igongona ria kwiyendera; ningugocaga riitwa riaku, Wee Jehova, tondū ni riega. **7** Nigukorwo ni honokete mathiina-ini makwa mothe, na maitho makwa nimeyoneire gutoorio gwa thu ciakwa.

55 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, thikiriria ihooya riakwa, ndukaage kugua ithaithana riakwa; **2** njigua na unjiti. Mecirira makwa nīmathiinitie na ndi mugiki **3** ni undu wa mugambo wa thu, ni undu wa gukurirwo maitho ni andu aria aaganu; tondū o mandehagira o mathiina, na makaanyuriria marakite. **4** Ngoro yakwa iri na ruo ruene thini wakwa, nganyitwo ni imakania nene cia giku. **5** Guoya na kuniina nicindigiicirie; hubaniirio ni kimako kinene. **6** Na ni ngiuga atiri, "Hi, naari korwo ndi na mathagu ta ndutura! Ingiumbuka thii ngahuruke, **7** ingiura thii kundū kuraya, ngaikare weru-ini;

8 ingihuha thii handu haria ingigitia, kuraihu na ruhuho ruo ruene na kihuhukano." **9** Wee Mwathani, andu aria aaganu nīmanyitwo ni kirigiicano, uingicanie miario yao, nigukorwo ituura-ini inene nyonaga o haaro na ngu. **10** Muthenya na utuku, andu acio aaganu macangacanga thingo-ini cia ituura ru; nario riuyiritwo ni rukena na irumi. **11** Thini wa ituura iri inene no mwanangiko uri kuo; kwihanira na kiiheenanania ciyurite njira-ini ciario. **12** Korwo ni thu iranumari, no ngiriririe; korwo ni thu iranjukirira-ri, no ndhithe ndikanyone. **13** No riri, niwe mundu wa riika riakwa, muthiritu wakwa, mura wakwa uria twendanite muno, **14** o wee twanakenanira turi na ngwatanio njega, tugihi hamwe na andu aria ang nyumba-ini ya Ngai. **15** Giku kirohbaniria thu ciakwa o rimwe; irokurika mbirira iri muoyo, tondū uuru ukoragwo ngoro-ini ciacio. **(Sheol h7585)** **16** No riri, ni ni Ngai ngayagira, nake Jehova ni honokagia. **17** Hwa-ini, na rucini, o na mihaho, ngayaga ndi mnyamaro-ini, nake niaguaga mugambo wakwa. **18** We anguura kuuma mbaara-ini iria nduithagio, ngoima itaguratio, o na gwakorwo ni andu aingi manduithagio. **19** Murungu uria uturite aikarire giti kia unene nginya tene, nikuumaigua na amaherithe, andu acio matagaruragia niithiire yao, o acio matetigagira Ngai. **20** Mundu ucio turi thiritu nake atharikagira arata ake, na agathukia kirikanio giake. **21** Miario yake inyorokete o ta thiagi, no riri, mbaara iri ngoro-ini yake; ciugo ciake ihooranagira gukira maguta, no icio ni hiu cia njora iri njomere. **22** Rekereria Jehova maundu maria magutangaga, na negugutiirira; ndari hini akaareka mundu uria muthingu agwe. **23** No riri, Wee Ngai, niukharurukia andu aria aaganu irima-ini ria umaramari; andu aria manyootagira thakame na andu a maheeni matigaakinya nuthu ya matuku mao. No ni hakwa-ri, Wee niwe ndihokete.

56 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguira tha, nigukorwo andu nimaingatanite na ni muno; muthenya wothe mendaga o gutharikira. **2** Andu aria manjambagia maingatanaga na ni muthenya wothe; angini ni aria maraatharikira na mwitio. **3** Riria ndetigira-ri, niwe ndirihokaga. **4** Ni undu wa hinya wa Ngai, nindirigocaga kiugo giake, ndihokete o Ngai; ndingitigira. Mundu iri na mwiri anginjika atia? **5** Muthenya wothe matindaga makiogomia ciugo ciakwa; hini ciothe mathugundaga kunjika uuru. **6** Manjiiragia na makanjoheria, na makarithania na mihire yakwa, makienda kunjiraga. **7** Wee Ngai, ndukareke mahonoke o na atia; ngaurania ndiriri na marakara maku. **8** Andika uhoora wa gucakaya gwakwa; maithori makwa mekire cuba-ini yaku, githi matiri maandiko-ini maku? **9** Riria ngaakaya ndeithio thu ciakwa niikhunduka. Undu ucio niugatuma menyete atiri Ngai ari hamwe na ni. **10** Ni undu wa hinya wa Ngai, uria ngocaga kiugo giake, ni undu wa hinya wa Jehova, uria ngocaga kiugo giake, **11** ndihokete o Ngai; ndingitigira. Mundu-ri, anginjika atia? **12** Wee Ngai, mihitwa iria ndihitite ndi o nayo, nindirikirutagira maruta ma gugucokeria ngaatho. **13** Nigukorwo niuhonokete kuuma giku-ini, na ukagiririra maguru makwa kuhingwo, ni guo thiiage mbere ya Ngai ngionaga utheri uria wonagwo ni aria mari muoyo.

57 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguira tha, unjiguire tha, nigukorwo ni harire njuraga. Ni ngurira kiruru-ini kia mathagu maku, o nginya mwanangiko uhiute. **2** Ngikaia Ngai-Uria-iri-Iguru-Muno, o kuri Murungu, uria uhiingagira maundu. **3** Atumaga uteithio kuuma iguru akaahonokia,

akarūithia arīa maahanyūkagīa mūno; Ngai agakīndūmīra wendani na wihokeku wake. **4** Nīi ndī gatagatī-inī ka mīrūūthī; ngomete gatagatī ka nyamū ndīiani, na nīo andū arīa magego mao mahaana ta matimū na mīguū, o acio nīmī ciao ihaana ta hiū cia njora njūgī. **5** Wee Ngai, tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū; riiri waku nūgīe igūrū rīa thī yothe. **6** Thū ciakwa nīcīambiire magūrū makwa mūtego wa wabu, na nī ngīthīkīra nī kūnyamarīka. Cienjete irima njīra-inī yakwa, no nīcio igūite thīinī warīo. **7** Wee Ngai, ngoro yakwa nīkīndīirīe, ngoro yakwa no ikīndīirīe; nīkūina ngūina, ngūgooco na rwīmbo. **8** Wee muoyo wakwa arahūka! Arahūka wee kīnanda kīa mūgeeto, o nawe kīnanda gīa kīnūbī! Ngwarahūka ruoro rūgītema. **9** Wee Mwathani, nīngūkūgooca, gatagatī-inī ka ndūrīrī; nīngūkūinīra ngūgooco ndī gatagatī-inī ka andū. **10** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene, ūgagīkīnya o igūrū; wihokeku waku ūkīnyite o matu-inī. **11** Wee Ngai, tūūgīra, ūtūūgīrio igūrū rīa igūrū; riiri waku nūgīe igūrū rīa thī yothe.

58 Thaburi ya Daudi Inyuā aathani aya-rī, ti-itherū nīmwaragīa maūndū ma kīhooto? Nīmūtuagīra andū cīira ūrīa kwagīrīre na kīhooto? **2** Aca, ngoro-inī cīanyu mūthugundaga maūndū matarī ma kīhooto, na moko manyu mageeka maūndū ma kūruta haaro gūkū thī. **3** O kuuma gūciarwo andū arīa aaganu nīmāhitagīa njīra; matūūrāga marī imamarari kuuma gūciarwo, na maaragīa maheeni. **4** Ūrūrū wao nī ta ūrūrū wa nyoka, ūhaana ta thumu wa ndūra ithingīte matū mayo, **5** ūrīa itangīigua rwīmbo rwa mūmīthūthīrī, o na angīkorwo aramīthūthīra arī na ūūgī mūnene atīa. **6** Wee Ngai, unanga magego marīa marī tūnua twao; Wee Jehova, munya mīthangirī ya mīrūūthī ūrīo! **7** Nīmabuūre o ta maaī marīa mathereraga makabūirīa; rīrīa magereka ūta-rī, mīguū yao nīkoragwo ūrī mītuuhu. **8** Marotuika ta ndīnoho ūrīa itwekaga o igīthīiaga, matuīke ta kīhuno kīrīa gītoonaga rīūa. **9** Andū arīa aaganu makeeherio narua, gūkīra ūrīa nyūngū cīanyu ingīhiūhio nī mwaki wa mīigua, ūrī mīgū kana ūrī mīūmū. **10** Andū arīa athīngu nīmāgakena maarīhīrio, rīrīa magathambīa nyarīrī ciao thakame-inī ya arīa aaganu. **11** Hīndī ūyō andū nīmakoiga atīrī, “Ti-itherū nī kūrī na ūrīhī rīa arīa athīngu; ti-itherū nī kūrī Ngai ūrīa ūtuagīra andū a thī cīira.”

59 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokīa kuuma kūrī thū ciakwa; ngītīra harī arīa manjūkagīrīra. **2** Honokīa kuuma kūrī arīa mekaga ūūru, na ūūhonokīe kuuma kūrī acio aiti thakame. **3** Ta kīone ūrīa manjohēirīe! Andū ooru maranjīrīra manjūkīrīre, o na itekite ūūru kana ngehīa, Wee Jehova. **4** Ndīrī ūndū mūrū njīkīte, no rīrī, nīmehaarīirīe maatharīkīre. Arahūka ūndeithīe; wīonere ūrīa thīnīkīte! **5** Wee Jehova, Ngai Mwene-Hīnya-Wothe, o Wee Ngai wa Isīraelī, arahūka ūherithīe ndūrīrī cīothe; ndūkaiguire andū aaganu tha, o acio makunyanagīra andū arīa angī. **6** Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui, makīūrūrāga itūūra-inī inene. **7** Ta kīone kīrīa marerūka na tūnua twao, nī ta marerūka hiū cia njora kuuma mīromo-inī yao, makoora atīrī, “Nūū ūngītūigua?” **8** No Wee Jehova-rī, mathekerere; ndūrīrī icīo cīothe nūūcīnyararīte. **9** Wee Hīnya wakwa-rī, nowe njūūthīrīrīe; Wee Ngai-rī, nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, o Wee Ngai wakwa mūnyendi. **10** Ngai nīgēūthīi mbere yakwa, na nīekūnjītikīrīa ngenere arīa manjambagīa. **11** No ndūkamoorage, nīgūo andū akwa matīkanariganīrwo. Nī ūndū wa hīnya waku, tūma matūūre morūūrāga, ngīnya ūmatoorie, Wee Mwathani ngo iitū. **12** Nī ūndū wa mehīa ma tūnua twao, na nī ūndū wa ciugo

cia mīromo yao, tūma magwatīo nī mūtego wa mwītīto wao. Nī ūndū wa irumi na maheeni marīa maaragīa, **13** maniine na marakara maku, maniine ngīnya mathīre biū. Hīndī ūyō nīgūkamēnyeka ngīnya iturī cia thī, atī Ngai nīwe wathaga Jakubu. **14** Macookaga hwaī-inī makīraramaga ta ngui, makīūrūrāga itūūra-inī inene. **15** Morūūrāga magīcarīa ūro, na makoigīrīra māga kūhūina. **16** No nī-rī, ndīnāra ūhoro wa hīnya waku, o rūcīinī ngāina ūhoro wa wendo waku; nīgūkorwo Wee nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, na rīūrīro rīakwa hīndī ya mathīna. **17** Wee Hīnya wakwa-rī, nīngūkūinīra ngūgooco; nīgūkorwo Wee nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, o Wee Ngai ūrīa ūnyendete.

60 Thaburi ya Daudi Wee Ngai nīūtūtiganīrīe na ūgatūharagania; ūkoretwo ūtīrakarīre, no rīu tūcookerere! **2** Nīūthingīthīe būrūrī na ūkawatūra; thīnga mīatūka yaguo, nīgūkorwo nīūrenyēnya. **3** Nīūtūmīte andū aku makorwo na mahīnda marītū; ūmanyūithīe ndībei magathīi magītūgūūgaga. **4** No rīrī, andū arīa magwītīgīrīte-rī, nīūmahācīrīe bendera, nīgūo metharagīe harī yo mona arīa amaratharīa na ūta. **5** Tūhonokīe na ūtūteithīe na guoko gwaku kwa ūrīo, nīgūo arīa wendete mahonoke. **6** Ngai nīarīthīe arī handū hake harīa haamūre, akoiga atīrī: “Nīngatūrānga Shekemu ndī na gīkeno kīngī, na thīmīre andū akwa Gītumba gīa Sukothu. **7** Gīleadī nī gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efrāimu nī ngūbīa yakwa ya kīgera, na Juda nī rūthanju rwakwa rwa ūthamaki. **8** Moabī nī kīrāī gīakwa gīa gwīthambīra, na Edomu nīho njīkagīa kīraatū gīakwa; nyanagīrīra nī ūrīa ndooretīe būrūrī wa Filīstīa.” **9** Nūū ūkūngīnya itūūra rīrīa inene rīrīgīre? Nūū ūkūndongoria andware Edomu? **10** Gīthī tīwe, Wee Ngai, o Wee ūtūregete, na ūgatīga gūtwarana na mbūtū cīitū cia ita? **11** Tūteithīe, ūtūhootanīre harī thū cīitū, nīgūkorwo ūteithīo wa mūndū nī wa tūhū. **12** Ngai arī hamwe na ithū nītūkūhootana, na nīakarāngīrīra thū cīitū thī.

61 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua kīrīro gīakwa; thīkīrīra ihooya rīakwa. **2** Ndīragūkīra kuuma iturī cia thī, ndīragūkīra o ngoro yakwa igīthīragwo nī hīnya; ndongoria ngīnye rwaro-inī rwa ihīga rūrīa rūrīalhu na igūrū kūngīra. **3** Nīgūkorwo nīwe ūkoretwo ūrī rūrīro rīakwa, mūthīringo mūrīalhu na igūrū wa hīnya wa kwīhītha kuuma kūrī thū. **4** Ndīrīragīra gūtūūra hema-inī yaku ngīnya tene, na ndīhīthage kīrūru-inī kīa mathagu maku. **5** Nīgūkorwo Wee Ngai nīūgūite mīhītwa yakwa, nīūngāire igai rīa andū arīa metīgīrīte rīitwa rīaku. **6** Ongerera matukū ma mūthamaki ma gūtūūra muoyo, mīaka yake īgane ta ya njīarwa nyingī. **7** Arokīrīra gītī kīa ūnene arī mbere ya Ngai ngīnya tene; tūma wendo na wihokeku waku imūgītāgīre. **8** Hīndī ūyō ngatūūra nyīnaga rwīmbo rwa kūgooca rīitwa rīaku, na hīngagīe mīhītwa yakwa mūthenya o mūthenya.

62 Thaburi ya Daudi Ngoro yakwa yetagīrīra Ngai o we wiki; ūhonokīo wakwa uumaga harī we. **2** O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihīga na ūhonokīo wakwa; nīwe kīrīgo gīakwa kīa hīnya, ndīrī hīndī ngenyenyeka. **3** Nī ngīnya rī mūgūtūūra mūtharīkagīra mūndū? Mwamūūrāga inyuothe, taarī rūthīngo rūnamu kana rūrīgo rūrenda kūgūa? **4** Nīmatūite itua mamweherīe ūnene-inī wake; makenagīo nī maheeni. Marathīmanaga na tūnua twao, no ngoro-inī ciao makarumana. **5** Wee ngoro yakwa, etha ūhūrīko harī Ngai o we wiki, kīrīgīrīro gīakwa kīrī harī we. **6** O we wiki nīwe rwaro rwakwa rwa ihīga na ūhonokīo wakwa; nīwe kīrīgo gīakwa kīa

hinya ndiri hinda ngenyenyeke. 7 Uhonokio wakwa na gitio giakwa ciumaga kuri Ngai; niwe rwaro rwakwa rwa ihiga ruri hinya, na ruriro riakwa. 8 Inyui andu aya, mwihokagei o we hinda ciothe; ituriragai ngoro cianyu haru we, nigukorwo Ngai niwe ruriro riitu. 9 Andu arua matari igweta no mihumu tu, na arua mari igweta no maheeni tu; mangithimwo na ratiri-ri, o no kundu gha tuhu; othe mari hamwe no mihumu mitheri. 10 Mutikehoke utunyani kana mwitue na indo cia kuyia; o na utonga wanyu unguingha-ri, mutikawihoke. 11 Haru undu umwe Ngai oigite, o na ni matundu meeri njugite: ati Wee Ngai, ni uri hinya, 12 na ati Wee Mwathani, uri mwendani. Ti-itheru niukaraha o mundu kuringana na wira wake.

63 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, niwe Muringu wakwa, Wee-ri, niwe nongoragia na kiyi; ngoro yakwa niwe inyootagira, na mwiri wakwa niwe wiriragira, ndi bururi-ini uyumu na wa minoga, o uyutu utari maai. 2 Ninguonete uri handu-haria-haamure, na ngeyona hinya waku na riiri waku. 3 Tondu wendo waku ni mwega gukira muoyo guo mwene-ri, miromo yakwa nirikugooaga. 4 Ndirikugooaga hinda iria yothe ngutuura muoyo, ngooaga ritwa riaku nyambararitie moko makwa. 5 Ngoro yakwa iiganire ta iriite irio iria njega muno; nako kanua gakwa nikarikugooaga, miromo yakwa igakuniira. 6 Nguririkanaga ndi uriri; ndiciragia uhoru waku utuku wothe. 7 Tondu Wee niwe uteithio wakwa-ri, nyinagira kiruru-ini kia mathagu maku. 8 Ngoro yakwa niinyitirire haruwe; guoko gwaku kwa urio gukaanyitirira. 9 Andu arua macaragia muoyo wakwa ni guo matuniine nimakanangwo; magaatoonyerera na thi nginya kuria kuriku muno. 10 Makooragwo na ruhiu rwa njora matuiki irio cia mbwe. 11 No riri, muthamaki niagakena ni undu wa Ngai; andu arua othe mehithaga makigwetaga ritwa ria Ngai nimakamugooa, natuo tunua twa arua maaragia maheeni nitugaakirio.

64 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua mugambo wakwa ngikwira mateta makwa; gitira muoyo wakwa haru kwihitirwo ni thu. 2 Kihithe kuuma kuri ndundu ya andu arua aaganu, uhiithe kuuma kuri inegene ria muingi uria wikaga uuru. 3 Manooraga nini ciao ta hiu cia njora, na makaaria ciugo njuru itarii ta miguu iri ururu. 4 Mehithagira mundu utehitie makamuratha na miguu; mamurathaga o rimwe mategwitigira. 5 Momanagiriria magithugunda mibango miuru, meranaga uria mekihitha mitego yao; mooragia atiri, "Nuu ungimiona?" 6 Mathugundaga maundu matari ma kihooto, makoiga atiri, "Kai nitubangite mubango mwagiruru-ri!" Ti-itheru meciiria ma mundu na ngoro yake itingituirika. 7 No riri, Ngai niekumaratha na miguu yake, amathece o rimwe. 8 Akaamarehithiria mwanangiko ni undu wa ciugo njuru rika maaragia na tunua twao; andu arua othe makamooa makaamanyururia, mamaininirie mitwe. 9 Andu othe nimagetigira; nimakaheana uhoru wa wira wa Ngai, na meciirie uhoru wa maundu maria ekite. 10 Andu arua athingu nimagikenera Jehova na moragire haru we; andu arua othe arungiruru ngoro nimamugooce!

65 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, twetereire gukugooa uri Zayuni; ni haruwe mihitwa iitu ikahingio. 2 Wee uguaga mahooa-ri, andu othe mariukaga haruwe. 3 Riria twahubaniro ni mehia, Wee niwatirekeire mahitia maitu. 4 Kurathimwo-ri, ni andu arua ithuuriite, na ukamarehe hakuh matuura kuu nja ciaku! Ithuuri turinganagira ni maundu mega ma nyumba yaku, o macio ma hekaru yaku theru. 5 Uticoogagira uhoru na

ciiko cia magegania na cia kihooto, Wee Ngai Muhonokia witu, o Wee niwe mwihoko wa andu arua mari ituri-ini ciothe cia thi, na arua mari iria-ini kundu kuraya muno, 6 o Wee wombire irima na hinya waku, wihete uhoti taari mucibi, 7 o Wee wahooreririe mururumo wa maria, ukihooreria mururumo wa ndihuh ciamo, na ugikiria inegene ria nduriri. 8 Andu arua matuura kuraya nimegitagira magegania maku; utumaga thi yothe ikene, kuuma kuria rucini rurathaga nginya kuria hwai-ini uhuaga. 9 Wee niwe umenyagirira thi na ukamiurira mbura; utumaga igite na buhi muingi. Ruiu rwa Ngai ruuyurite maai ma gukurira andu irio, nigukorwo uguo niguo wathiririe gwikagwo. 10 Uiyuragia mitaro yakuo maai, na ukaaragania mikumikumumu yakuo; umiforoogaa na mbura ya ruthuthu, na ukarathima kimeria kiayo. 11 Mwaka uwikurite thumbi ya wega waku, namo makaari maku makaiyurira buhi muingi. 12 Nyeki ya weru ni nduru muno, natuo turima tuyuritu wo gikeno. 13 Cieni ciyurite nduuru cia ng'onda, nacio ituamba ikaiyura ngano; indo ciothe iroigirira ikaina ni gukena.

66 Rwimbo rwa Thaburi Anirai Ngai mikenete muri mbere ya Jehova, inyui andu othe a thi! 2 Inai murahe riiri wa ritwa riake; gukumio gwake tumai kugite na riiri! 3 Irai Ngai atiri, "Kai ciiko ciaku ni cia magegania-ri Uhoti waku ni munene muno nginya ugatuma thu ciaku cihetage ni guoya iri mbere yaku. 4 Andu othe a thi niwe mainamagirira; mainaga magakugooa, mainaga makagooa ritwa riaku." 5 Ukai muone uria Ngai ekite, maundu maria ekagira andu matikiri ma kumakania! 6 Agarurire iria rigituika thi nyumu, nao andu makihitukira kuu maai-ini na maguru; ukai, tumukenera. 7 Ni undu wa hinya wake, egutuura aathanaga nginya tene, maitho make maikaraga marorete nduriri, niguo andu arua aremi matikagerie kumukirira. 8 Gooai Ngai witu, inyui andu a nduriri, mugambo wake wa kumugooa niuguike; 9 niatuturitie muoyo na akagiriria maguru maitu matirike. 10 Nigukorwo Wee Ngai niutugerite; ututheragia ta uria betha itheragio na mwaki. 11 Niwatimire tutwarwo nejera na ugutukuithia mirigo miritu. 12 Warekire andu matuikarire mitwe; twagitukanirie mwaki-ini o na maai-ini, no ugicooka ugiturehe kundu kuri buhi. 13 Ninguuka hekaru-ini yaku ndi na maruta ma njino, niguo yerie mihitwa yakwa haruwe, 14 mihitwa iria miromo yakwa yanerire, na ngimaria na kanua gakwa, riria ndaari thina-ini. 15 Ngukurutira igongona ria nyamu iria noru, na ndute iruta ria ndurume; ngukurutira igongona ria ndegwa na mburi. 16 Ukai muthikiririe inyothe arua mwitigirite Ngai; rekei ndimuhe uhoru wa uria anjikire. 17 Ndamukaire na kanua gakwa, ngimugooa na rurimi rwakwa. 18 Korwo ndaari na mehia ngoro-ini yakwa-ri, Mwathani ndanganjiguire; 19 no ti-itheru Ngai niathikiririe, na akiigua mugambo wakwa ngimuhooa. 20 Ngai arogoocwo, o we utaaire kigua ihooya riakwa, o na kana akiaga kunyonia wendo wake!

67 Rwimbo rwa Thaburi Ngai arotukinyiria wega wake, na aturathime, na atume uhiu wake utwarire, 2 niguo njira ciaku imenyeye guku thi, uhonokio waku umenywo ni nduriri ciothe. 3 Andu marokugooa, Wee Ngai; andu othe marogukunia. 4 Nduriri niicanjamuke na cikuniire ni gukena, nigukorwo wathaga andu na kihooto, na ugatongoria nduriri iria iri guku thi. 5 Andu marokugooa, Wee Ngai; andu othe marogukunia. 6 Hindi iyo bururi niukaruta magetha maguo, na Ngai, o we Ngai witu, niagaturathima. 7 Ngai niagaturathima, nacio ituri ciothe cia thi niukamwitigira.

68 Thaburi ya Daudi Ngai niakiarahūke, ahurunje thū ciake; nao arīa mamūthūire nimoore mehere mbere yake. **2** O ta ūrīa ndogo yūmbūrāgwo nī rūhuho-rī, ūromombūra; o ta ūrīa mūhūra ūringūkagio nī mwaki-rī, andū arīa aaganu marothira marī mbere ya Ngai. **3** No rīrī, arīa athingu marocanjāmūka na makene marī mbere ya Ngai; marorūthīa nī gūkena. **4** Inīrai Ngai, mūine mūgooce rīitwa riake, kumiai ūcio ūhaicaga matu ta mbarathi, rīitwa riake nī Jehova; gīcanjamūkei mūrī mbere yake. **5** Ngai ūrīa ūikaraga gīkarō giake gītheru-rī, nīwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mūgītīrī wa atumia a ndigwa. **6** Ngai nīatūmāga arīa maikaraga marī oiki magīe na mīcīi, arīa ohe amohorithagīa na akamoiimagarīa; no andū arīa aremi matūūrāga būrūrī mūmū. **7** Wee Ngai rīrīa woimagarire ūrī mbere ya andū aku, hīndī irīa watūkanīirīe rūng'ūrī-inī-rī, **8** thī nīyathingīthire, nario igūrū rīkiuria mbura, nī ūndū wa gūūka kwa Ngai, o Ūcio Ngai wa Sinai, na nī ūndū wa gūūka kwa Ngai, Ngai wa Isiraeli. **9** Wee Ngai-rī, nīwoirīrie mbura nyingī, ūkīnyootora būrūrī ūcio wa igai rīaku ūrīa wang'arīte. **10** Andū aku magītūūra kuo, na kuumana na ūingī wa indo ciaku, Wee Ngai-rī, ūgītānahīra athīnī acio. **11** Mwathani nīaheanīre ūhorō, nao arīa maawanīrīre marī gikundi kīnene: **12** "Athamaki na mbūtū cia ita ndoga na ihenya; naku kambī-inī andū magayanaga indo cia maha. **13** O na rīrīa mūkomete hakuhi na mwaki wa gīkarō kīa nja, mūhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha, nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu ikūhenia." **14** Rīrīa Mwene-Hīnya-Wothe aahurunjire athamaki būrūrī-inī-rī, kwahaanaga o ta rīrīa tharunji igwīte kīrīma-inī gīa Zalimoni. **15** Ā irīma cia Bashani tī irīma irī rīiri; irīma cia Bashani irī tūcūmbīrī tūingī. **16** Inyūi irīma ici irī tūcūmbīrī tūingī-rī, mūrārora na ūiru nīkī, kīrīma kīrīa Ngai athuurīte gītūike gīkarō giake, o kūrīa Jehova we mwene egūtūūra ngīnya tene? **17** Ngaari cia Ngai cia ita nī makūmī ma ngīrī, na ngīrī cia ngīrī; Mwathani nīokīte arī gatagatī ga cio oīmīte Kīrīma gīa Sinai, agatooŋya handū hake haamūre. **18** Rīrīa wambatīre igūrū, nīwatongorīrie arīa maatahitwo mūtongoro-inī waku; nīwamūkīrīre iheo kuuma kūrī andū, o na ūgīciamūkīra kuuma kūrī andū arīa aremi, nīgeetha Wee, Jehova Ngai, ūtūūre kuo. **19** Goocai Mwathani, o we Mūrūngu Mūhonokia witū, o we ūkuuaga mīrigo iitū mūthenya o mūthenya. **20** Ngai witū nī Mūrūngu ūhonokanagīa; Mwathani Jehova nīwe rīūrīro rīa kuuma gīkuū-inī. **21** Tī-itherū Ngai nīakamemenda ciongo cia thū ciake, amemende ruototia rwa arīa mathīyaga na mbere kwīhīa. **22** Mwathani kuuga atīrī, "Nīngāruta thū cīanyu kuuma Bashani; ndīcīrute irīa-inī kūrīa kūrīku, **23** nīgeetha mūtobokie makīnya manyu thakame-inī ya thū cīanyu, o nacio nīmī cia ngui cīanyu igīe na igai rīacio." **24** Wee Ngai-rī, mūtongoro waku nīwonekete, o mūtongoro wa Mūrūngu waku na Mūthamaki agītoonyā handū-harīa-haamūre. **25** Aini a nīyīmbo nīo matongoretie, makarūmīrīrwo nī ahūrī inanda; hamwe nao nī arīrū arīa marahūra tūhembe. **26** Goocai Ngai, kīūngano-inī kīrīa kīnene; mūgooce Jehova kīūngano-inī gīa Isiraeli. **27** Mūhīrīga ūrīa mūnīni wa Benjaminī nīguo ūcio ūmatongoretie, kīrīndī kīnene kīa athamaki a Juda kīrī ho, na makarūmīrīrwo nī athamaki a Zebuluni na a Nafītali. **28** Wee Ngai-rī, onania ūhoti waku; tuonīe hīnya waku, Wee Ngai, ta ūrīa waneka. **29** Tondū wa hekarū yaku irīa irī kūu Jerusalem-rī, athamaki nīmagakūrehagīra iheo. **30** Rūithīa nyamū irīa irī ithanjī-inī, ūkīrūithīe rūūru rwa ndegwa rūrīa rūrī thīnī na wīcaū tūa ndūrīrī. Ikwīnyīhīrīe, na ikūhere icunjī cia betha. Hurunja ndūrīrī irīa ikenagīra mbaara. **31** Abarūthī nīmagooka moīmīte būrūrī wa Misiri; naguo būrūrī

wa Kushi nīkenyīhīrīa Ngai. **32** Inīrai Ngai, inyūi mothamaki ma thī, inai mūgooce Mwathani, **33** ūcio ūthīyaga ahaicīte matu macio ma igūrū ma tene, ūcio ūrurumaga na mūgambo mūnene. **34** Anīrīrai hīnya wa Ngai, we ūrīa ūnene wake arī guo ūrūgamīrīre Isiraeli, o ūcio ūhoti wake ūrī kūu matu-inī. **35** Wee Ngai-rī, ūrī wa gwītīgīrwo, ūrī handū hau haku haamūre; Mūrūngu wa Isiraeli nīaheaga andū ake ūhoti o na hīnya. Ngai arogoochw!

69 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, honokia, nīgūkorwo maaī maangīnyīte o ngingo. **2** Ndiratooŋyerera mūtōndo-inī mūrīku, handū hatarī na ha gūkīnyīthīa kūgūrū. Ngīnyīte maaī-inī harīa harīku; mūiyūro wa maaī nīūhumbikanīte. **3** Nīnogete mūno nī gūkya ndeithio; mūmero wakwa nī mūng'aru. Maitho makwa nīmōrītō nī hīnya nīgūcūthīrīra Ngai wakwa. **4** Andū arīa maathūire hatarī gītūmī nī aingī gūkīra njuirī na mūtwe wakwa; thū ciakwa irīa iithūire hatarī gītūmī nī nyingī, o icio injaragīa iniine. Hatagīrīrio njookie kīndī itaiyīte. **5** Wee Ngai nīūū ūrīmū wakwa; mahītīa makwa matīngīhīthīka harīwe. **6** Andū arīa makwīhokete, maroaga gūconorithio nī ūndū wakwa, Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hīnya-wothe; arīa makūrōngoragīa maroaga kūnyararwo nī ūndū wakwa, Wee Ngai wa Isiraeli. **7** Nīgūkorwo nīngīrīrīrie kūmenwo nī ūndū waku, naguo ūthīū wakwa nīūhumbītwo thoni. **8** Ndūkīte ta mūgenī harī arīū a baba, ngatūika ta mūndū wa kūngī harī arīū a maitū; **9** kīyo kīrīa ndī nakīo kīa nyūmba yaku nīkīo kīrandīa, irumī cia arīa makūrūmagā nī nīi igūrīrīe. **10** Rīrīa ngūrīra na ngehīnga kūrīa irīo, no ngīnya ngīrīrīrie kūnyūrīrio; **11** rīrīa ndehumba nguo ya ikūnia, andū no gūthekerera. **12** Andū arīa maikaraga kīhīngo-inī gīa itūūra nī nīi mānyūrūragīa, na ndūkīte rwīmbo rwa arīū. **13** Wee Jehova, nīndakūhooya hīndī irīa ya gwītīkīrīka nīwe; Wee Ngai, nī ūndū wa wendo waku mūnene, ūnjītīke na ūhonokio waku wa ma. **14** Honokia ūndute mūtōndo-inī, ndūkareke ndoonyerere; ndeithūra kuuma kūrī arīa maathūire, ūndute kuuma maaī-inī marīa marīku. **15** Ndūkareke mūiyūro wa maaī ūūhūbīkanīe, kana merio nī kūrīa kūrīku, o na kana ndumūrīo kanua nī irīma rīa gīkuū. **16** Wee Jehova, njītīka nī ūndū wa wegā wa wendo waku; nī ūndū wa tha ciaku nyingī wīhūgūre ūnjookerere. **17** Ndūkahithe ndungata yaku ūthīū waku; njītīka narua, nīgūkorwo ndī thīnī-inī. **18** Ūka hakuhi ūndeithūre; honokia kuuma kūrī thū ciakwa. **19** Wee nīūū ūrīa nyūrūthīo, na ngāconorithio na ngahumbwo thoni; thū ciakwa ciothe irī mbere yaku. **20** Kūnyūrīrio nī gūthuthīte ngoro ngatīgwo itarī na mwīhoko; ndeetereire nyone wa kūnjīgūra tha, no ndīigana kūmuona, ngīeterera nyone andū a kūūhoorerīa, no ndīamonire. **21** Maanjīkīrīrie maaī ma nyongo irīo-inī ciakwa, na ndanyoota makīthe thīki nyue. **22** Metha irīa maarīrwo īrotuika mūtego; īrotuika ihūūra o na mūtego wa kūmagwatīa. **23** Maitho mao marogīa nduma matīge gūcooka kuona, nayo mīgongo yao īrohocerera ngīnya tene. **24** Maitūrīrīre mang'ūrī maku; makīnyīrie marakara maku mahīū. **25** Mīcīi yao īrokīra ihooru; kūyroga mūndū wa gūtūūra hema-inī ciao. **26** Nīgūkorwo mūnyārīragā arīa wee ūgurarīte, na makaarīa ūhorō wa ruo rwa arīa ūtīhīte. **27** Mathītāngīre o ngero thuutha wa irīa īngī; ndūkanareke magatooŋya ūhonokanīo-inī waku. **28** Marothīrio ībuku-inī rīa muoyo, mage kwandīkwō mūtāratarā-inī wa andū arīa athingu. **29** Ndī na ruo na ngathīnīka; Wee Ngai kīihonokīe na ūngīrīre. **30** Nīngūgooca rīitwa rīa Ngai na rwīmbo, na ndīmūtūgīrie ngīmūcookagīrīa ngaatho. **31** Naguo ūndū ūcio nīūgūgīkenīa Jehova gūkīra kumūthe ndegwa, na gūkīra ndegwa nene irī na

hĩa na mahũngũ. **32** Andũ arĩa athĩni mona ũguo nĩmagakena; inyũ arĩa mũrongoragia Ngai, ngoro cianyũ iroarahũka! **33** Jehova nĩathikagĩrĩria arĩa abatari, na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo. **34** Igũrũ na thĩ nĩmũgooco, o na maria marĩa manene na kĩrĩa gĩothe gĩthiagiĩra thĩni wamo, **35** nĩgũkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni, na aake matũura marĩa manene ma Juda rĩngĩ. Hindĩ iyo andũ nĩmagatũura kuo na makwĩgwatĩre; **36** ciana cia ndungata ciake nĩgakũgaya, nao arĩa mendete rĩtwa riake nĩmagatũura kuo.

70 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, hiũha ũũhonokie; Wee Jehova ũka narua ũndeithie. **2** Andũ arĩa mendaga kũnjũraga maroconorithio na manyiitwo nĩ kirĩgĩcano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuuha maconokete. **3** Andũ arĩa mathekaagĩrĩa makiugaga atĩrĩ, “Haiya! Haiya!” marocooka na thuuha maconokete. **4** No arĩa othe makũrongoragia marokena na macanjamũke; arĩa mendete ũhonokie waku marotũura moigaga atĩrĩ, “Ngai arotũgĩrio!” **5** No rĩrĩ, nĩ ndĩ mũthĩni na mũbatari; Wee Ngai, hiũha ũũke kũrĩ nĩ. Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũhonokia wakwa; Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71 Wee Jehova-rĩ, njũrĩre harĩwe; ndũkanakĩreke njonorithio. **2** Ndeithũra na ũũhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku; thikĩrĩria ũũhonokie. **3** Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũũrĩra, harĩa ingĩthĩ hĩndĩ ciothe; athana honokio, nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kĩrigo gĩakwa kĩa hinya. **4** Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guokoinĩ kwa andũ arĩa aaganu, ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa oorũ na matarĩ tha. **5** Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kũrĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwathani Jehova, ũtũũrite ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini. **6** Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrite ngwĩhokete; nĩwe wandutire nda ya maitũ. Ngũtũura ngũgocaga. **7** Nĩndũkĩte ta kĩndũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ, no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya. **8** Kanua gakwa kaiyũrite ũgocci waku, gatindaga gakĩgana riiri waku mũthenya wothe. **9** Ndũkande hĩndĩ ya ũkũrũ; ndũkanandiganĩrie rĩrĩa itarĩ na hinya. **10** Nĩgũkorwo thũ ciakwa ciaragia ũhoru wa kũnjũkĩrĩra; acio metagĩrĩa kũnjũraga nĩmacokanĩtie ndundu. **11** Moigaga atĩrĩ, “Ngai nĩamũtiganĩrie; hanyũkanĩa nake mũmũnyĩite, nĩgũkorwo ndarĩ mũndũ wa kũmũteithũra.” **12** Wee Ngai, tĩga kũndaihĩrĩria; Wee Ngai wakwa, ũka narua ũndeithie. **13** Acio maathitangaga-rĩ, maroconoka na manĩinwo; acio mendaga kũnjũka ũũru, maronyararwo na maconorwo. **14** No nĩ-rĩ, ndĩrĩkoragwo na kũrĩgĩrĩro hĩndĩ ciothe; ndĩrĩkĩragĩrĩria gũkũgocca mũno makĩria. **15** Kanua gakwa karĩganaga ũthingu waku, ndindage o ngĩgana ũhonokio waku mũthenya wothe, o na gũtuĩka ndĩũũ mũigana waguo. **16** Wee Mwathani Jehova, ngũũka ngĩanagĩrĩra ciiko ciaku cia hinya, nyaniĩrie ũthingu waku, o ũthingu waku wiki. **17** Kuuma ndĩ o mũnini, Wee Ngai, ũtũũrite ũndutaga, na nginyagia ũmũthĩ no nyumbũraga ciiko ciaku cia magegania. **18** Wee Ngai, o na ndakũra ngĩe mbuĩ, ndũkanandiganĩrie, o nginya nyumbũre ũhoru wa ũhoti waku kũrĩ rũciarũ rũrĩa rũrooka, na nyumbũre ũhoru wa hinya waku kũrĩ arĩa othe magooka thuuha. **19** Wee Ngai-rĩ, ũthingu waku ũkinyĩtie o matu-inĩ, Wee wikite maũndũ manene. Wee Ngai-rĩ, nũũ ũngĩ ũhaana ta we? **20** O na gũtuĩka nĩũtũmĩte nyone mathĩna maingĩ na marũrũ-rĩ, nĩũkariũkia muoyo wakwa rĩngĩ; nĩũkandiũkia rĩngĩ kuuma thĩ kũria kũrĩku. **21** Nĩũkongerera gĩtĩio gĩakwa, na ũũhoorerie o rĩngĩ. **22** Ndĩrĩkũgocaga na kĩnanda kĩa mũgeeto nĩ ũndũ wa wĩhokeku waku, Wee

Ngai wakwa; ndĩrĩnaga ngũgocage na kĩnanda gĩa kĩnũbi, Wee Mũtheru wa Isiraeli. **23** Mĩromo yakwa nĩrĩanagĩrĩra nĩ gũkena rĩrĩa ngũina ngũgooco, o nĩ, ũrĩa Wee ũkũũrite. **24** Rũrĩmĩ rwakwa rũrĩrahaga ũhoru wa ciiko ciaku cia ũthingu mũthenya wothe, nĩgũkorwo arĩa meendaga kũnjũka ũũru nĩmaconorithio na makarĩgiicwo.

72 Thaburi ya Solomoni Wee Ngai, he mũthamaki ũhoti wa gũtuuanagĩra ciira na kĩhooto, na mũrũ wa mũthamaki ũkĩmũhe ũthingu waku. **2** Nake nĩarĩciiragĩra andũ aku na ũthingu, andũ aku arĩa anyamaarĩku amatuagĩre ciira na kĩhooto. **3** Irĩma igaatũmaga andũ magaacĩre, natuo tũrĩma tũciarage matunda ma ũthingu. **4** Nĩarĩgĩtagira andũ arĩa anyamaarĩku gatagati ka andũ, na ahonokie ciana cia arĩa abatari; niakahehenja arĩa mamahinyagĩrĩria. **5** Mũthamaki arotũura hĩndĩ irĩa yothe rĩua rĩgũtũura, na rĩrĩa rĩothe mweri ũgũtũura nginya njiarwa na njiarwa. **6** Arĩhaanaga ta mbura ikiirĩra mũgũnda mũtũgũte, ahaane ta rũthuthũ ũrĩa rũhũgagĩa thĩ. **7** Matukũ-inĩ make andũ arĩa athingu nĩmagatheerema; nago ũgaacĩru ũingĩe o nginya rĩrĩa mweri ũgaakorwo ũtarĩ ho. **8** Agaathanaga kuuma irĩa rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma Rũũ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ. **9** Ndũrĩrĩ cia werũ-inĩ nĩkainamĩrĩra mbere yake, nacio thũ ciake icũne rũkũngũ. **10** Athamaki a Tarishishi na a mabũrĩri marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia kũraya nĩmakamũreahagĩa igooti; nao athamaki a Sheba na Seba nĩmakamũreahagĩa iheo. **11** Athamaki othe makaamũinamĩrĩra, nacio ndũrĩrĩ ciothe imũtungatagĩre. **12** Nĩgũkorwo nĩakahonokia abatari maamũkaira, o na arĩa anyamaare matarĩ na wa kũmateithia. **13** Nĩakaugagĩra tha arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari, na ahonokie arĩa athĩni kuuma kũrĩ gĩkuũ. **14** Nĩakamateithũra kuuma kũrĩ arĩa mamahinyagĩrĩria na kuuma haaro-inĩ, nĩgũkorwo thakame yao irĩ bata mũno maitho-inĩ make. **15** Arogĩtũura hĩndĩ ndaaya! Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba. Arotũũra ahooyagĩrwo nĩ andũ hĩndĩ ciothe, na mamũrathimage mũthenya wothe. **16** Bũrũri ũrogĩa na bũthĩ wa ngano kũndũ guothe; irorĩrũkĩra tũrĩma-igũrũ. Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanoni; nakuo matũura-inĩ andũ marotheereema ta nyeki ya githaka. **17** Rĩtwa riake rĩrotũura nginya tene; rĩrotũura o ta ũrĩa rĩua rĩgũtũura. Ndũrĩrĩ ciothe nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake, nacio imwĩtage mũndũ mĩrathime. **18** Gocaci Jehova Ngai, o we Ngai wa Isiraeli, o we wiki wĩkaga maũndũ ma magegania. **19** Rĩtwa riake rĩu rĩrĩ riiri rĩrogoocagwo nginya tene; nayo thĩ yothe rĩoyũrwo nĩ riiri wake. **20** Ūcio niguo mũthia wa mahooya ma Daudi, mũrũ wa Jesii.

73 Thaburi ya Asafu Ti-itherũ Ngai nĩ mwega harĩ andũ a Isiraeli, harĩ andũ arĩa atheru ngoro. **2** No nĩ-rĩ, magũrũ makwa maratĩgĩtie hanini matenderũke; ndaarĩ o hakuhi kũgũa. **3** Nĩgũkorwo nĩndaiguagĩra arĩa etĩĩ ũũru, rĩrĩa ndonire kũgaacĩra kwa andũ arĩa aaganu. **4** Nĩgũkorwo matĩhĩnikaga; mĩrĩ yao nĩ mũgĩma na ikoragwo na hinya. **5** Matikoragwo na moritũ ta andũ arĩa angĩ, na matikoragwo nĩ mathĩna marĩa makoraga andũ. **6** Nĩ ũndũ ũcio mwtĩtio niguo mũgathĩ wao; o ene mehumbaga ũhinya. **7** Ūmũ wa ngoro ciao ũtherũkaga o ũmaramari; meciirĩa mao mooru matĩrĩ mũhaka. **8** Nĩ andũ a kinyũrũri, na maaragia ndeto cia rũmena; maaragia na mwtĩtio ũhoru wa kũhinyĩrĩria andũ arĩa angĩ. **9** Tũnua twao twaragia ũũru wa gũũkĩrĩa igũrũ, nacio nĩmĩ ciao ikewatĩra thĩ yothe. **10** Nĩ ũndũ ũcio andũ ao nĩmakamacokerera na metikie ũrĩa wothe makoiga. **11** Makoiga atĩrĩ, “Mũrungu angĩmenya atĩa? Ūria-ũrĩ-igũrũ-Mũno

niari na ūmenyo?" **12** Ū ŋiguo andũ arĩa aaganu matariĩ: tondũ gũtirĩ ūndũ ūmamakagia, makiragĩrĩria o gũtonga. **13** Ti-itherũ, nĩnjigĩte ngoro yakwa irĩ theru o tũhũ; thambĩtie moko makwa makaaga gwĩka ūuru o tũhũ. **14** Nĩgũkorwo ndindaga na mĩnyamaro mũthenya wothe; herithitio rũciĩni o rũciĩni. **15** Ngĩogire atĩrĩ, "Nĩngwaria o ūũ," nĩngĩakunyaniire ciana ciaku. **16** No rĩria ndageragia gũtaũkirwo nĩ ūhoro ūcio wothe, watũkire wa kũhinyĩrĩria, **17** o nginya rĩria ndatoonyire handũ-harĩa-haamũre ha Mũrungu; hĩndĩ ĩyo ngĩkĩmenya ūria makaĩkirĩria. **18** Ti-itherũ ūmaigaga kũndũ kũria gũtenderũ; makaũthagia thĩ makaanangĩka. **19** Hĩ! Kĩ nĩmakanangwo o rĩmwe-! Makaanangwo biũ nĩ imakania! **20** O ta ūria kiroto gĩthiraga mũndũ okĩra, no taguo makahaana rĩria Wee Mwathani ūkaarhũka, ūkaamaagĩra bata o ta irooto. **21** Rĩria ngoro yakwa yarĩ na kieha na roho wakwa ĩgatuurwo, **22** ndiarĩ na meciĩria magima, na ndiarĩ na ūmenyo; ndahaanaga o ta nyamũ ndĩ mbere yaku. **23** No rĩrĩ, ngoragwo nawe hĩndĩ ciothe; nĩũnyĩitĩte guoko gwakwa kwa ūrio. **24** Nĩũndongoragia na ūtaaro waku, na thuutha ūcio nĩũkanyamũkĩra riiri-inĩ waku. **25** Nũũ ūngĩ ndĩ nake kũu igũrũ tĩga Wee? Gũkũ thĩ ndirĩ na kĩndũ ĩngĩrĩria tĩga o Wee. **26** Mwĩrĩ wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya, no rĩrĩ, Ngai nĩwe hinya wa ngoro yakwa, na nĩwe rwĩga rwakwa nginya tene. **27** Ti-itherũ arĩa magũtiganagĩria nĩmagathira; nĩũkanangaga arĩa othe matakũhokete. **28** No ha ūhoro wakwa-rĩ, nĩ wega gũkũhirĩria Ngai. Nĩndũite Mwathani Jehova rĩũriro rĩakwa; nĩndĩriheanaga ūhoro wa ciiko ciaku ciothe.

74 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte ūtũtiganĩrie nginya tene? Nĩ kĩ gĩtũmaga marakara maku macine ng'ondũ cia rũuru rwaku? **2** Ririkana andũ arĩa wegũriire o tene, arĩa wakũũrire magĩtuĩka mũhĩrĩga ūria wegũriire, na ūirĩkane Kĩrĩma gĩa Zayuni, o kũria watũũrĩte. **3** Ekereria makinya maku kũrĩ mwanangiko ūyũ ūtũũrĩte kuo, wone ūria handũ harĩa haku haamũre hathũkangĩtio nĩ thũ. **4** Amuku aku mararamĩire harĩa wacemanĩirie na ithũũ; maahaandire bendera ciao irĩ imenyithia. **5** Metũite ta andũ mekũhĩria mathanwa mateme mĩtĩ ya mũtĩtũ. **6** Mbaũ iria ciothe ciagemetio magĩciunanga na mathanwa na ibũĩ ciao. **7** Nĩmacinire handũ-haku-harĩa-haamũre hakĩmomoka, magĩthaahia gũikaro kĩa Rĩitwa rĩaku. **8** Moigire atĩrĩ na ngoro ciao, "Tũkũmahehenja mathire!" Macinire handũ harĩa hothe Mũrungu aahooyagĩrwo kũu bũrũri-inĩ. **9** Gũtirĩ cĩama tũringagĩrwo mahinda maya; anabĩ nĩmathirĩte, na gũtirĩ witũ ūũ nĩ nginya rĩ gũgũikara ūguo. **10** Wee Ngai, thũ ĩgũtũura ĩgũthĩrĩkagia nginya rĩ? Mũmuku no atũire acambagia rĩitwa rĩaku nginya tene? **11** Nĩ kĩ gĩtũmĩte ūthune guoko gwaku, o guoko kũu gwaku kwa ūrio? Kũrute mikũnjo-inĩ ya nguo ciaku ūmaniine! **12** No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩwe mũthamaki wakwa kuuma tene; nĩwikaga maũndũ ma kũhonokania gũkũ thĩ. **13** Wee-rĩ, nĩwe wagayanĩrie iria na ūhoti waku, ūkĩhehenja mĩtwe ya nyamũ iria nene kũu maĩ-inĩ. **14** Wee-rĩ, nĩwe wahenjenjire mĩtwe ya Leviathani, ūkĩmĩheana itũike irio cia ciũmbe cia werũ-inĩ. **15** Wee-rĩ, nĩwe watũmire ithima ithĩrũke na tũrũũ tũtherere, ūkĩhũithia njũũ iria itahũaga. **16** Mũthenya nĩ waku o na ūtũkũ no waku; Wee nĩwe wahaandire rĩka na mweri. **17** Wee-rĩ, nĩwe wekĩrĩre mĩhaka wothe ya thĩ; nĩwe watũmire kũgĩe hĩndĩ ya rĩia na hĩndĩ ya heho. **18** Ririkana ūria thĩ ikũnyũrĩtie, Wee Jehova, na ūria andũ arĩa akĩgu macambĩtie rĩitwa rĩaku. **19** Ndũkaneane muoyo wa ndirahũgĩ yaku kũrĩ nyamũ cia gĩthaka; ndũkariganĩrwo nĩ mĩoyo ya andũ aku arĩa manyariĩrwo

nginya tene. **20** Ririkana kĩrĩkanĩro gĩaku, tondũ kũndũ guothe kũria kũrĩ nduma bũrũri-inĩ kũiyũrĩte haaro. **21** Ndũkareke mũndũ ūria mũhinyĩrĩrie acooke na thuutha aconokete; andũ arĩa athĩni na arĩa abatari nĩmagooce rĩitwa rĩaku. **22** Arahũka, Wee Ngai, ūrũgamĩrĩre kĩhootho gĩaku; ririkana ūria andũ arĩa akĩgu magũthĩrĩkagia mũthenya wothe. **23** Ndũkariganĩrwo nĩ mbugĩrĩrio ya amuku aku, o inegene rĩa thũ ciaku, rĩria iranegenena itegũtĩgĩthĩria.

75 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, nĩtwagũcookeria ngaatho, twagũcookeria ngaatho, nĩgũkorwo Rĩitwa rĩaku rĩrĩ hakuĩ; andũ maheanaga ūhoro wa ciiko ciaku cia magegania. **2** Uugaga atĩrĩ, "Nĩ nĩ thuuraga hĩndĩ irĩa njagĩrĩru; nĩ nĩ nduanagĩra ciira na kĩhootho. **3** Rĩria thĩ na andũ ayo othe maathingitha, nĩ nĩ nyiitagĩrĩra itugĩ ciayo ngacĩrũmia. **4** Andũ arĩa etĩĩ ngũmeera atĩrĩ, "Mũtigacooke kwĩraha," na arĩa aaganu ngameera atĩrĩ, "Mũtikambararie hĩa cianyu. **5** Tigai kwambararia hĩa cianyu na igũrũ, mũtĩge kwaria mũmũitĩe ngingo." **6** Nĩ ūndũ-rĩ, ūhoro wa gũtũũgĩria mũndũ nduumaga na irathĩro kana ithũũro, o na kana kuuma werũ-inĩ. **7** No rĩrĩ, nĩ Ngai ūtuanagĩra ciira: Anyiĩhagia mũndũ ūmwe, na agatũũgĩria ūria ūngĩ. **8** Jehova anyiĩtĩte gĩkombe kũiyũrĩte ndĩbei irĩ na mũhũũyũ, itukanĩtio na mahuti manungi wega; amionoragia, nao andũ othe aaganu a thĩ makamĩnyua, makainĩkĩrĩra nginya itata rĩa mũthia. **9** No nĩ-rĩ, nĩngumbũra ūhoro ūyũ nginya tene; ndĩriĩnaga ūgooce kũrĩ Ngai wa Jakubu. **10** Nĩngarenga hĩa cia andũ arĩa othe aaganu, no hĩa cia arĩa athĩngu nĩikambarario.

76 Thaburi ya Asafu Kũu Juda Ngai nĩoĩkaine; rĩitwa rĩake nĩ inene thĩĩnĩ wa Isiraeli. **2** Hema yake irĩ kũu Salemu, gũikaro gĩake kĩrĩ Zayuni. **3** Kũu nĩkuo oinangĩire mĩguĩ ya ūta ĩkũhenia, akiunanga ngo na hiũ ciao cia njora, o na indo ciao ciothe cia mbaara. **4** Wee ūcangararĩte nĩ ūtheri, ūkagĩa na ūkaru gũkĩra irĩma irĩ na itonga wa nyamũ cia igũima. **5** Andũ arĩa njamba magwĩte magatunywo indo, magakoma toro wao wa gĩkuũ; gũtirĩ o na ūmwe wa njamba cia ita ūngĩambararia moko make. **6** Nĩ ūndũ wa ikũuma rĩaku, Wee Ngai wa Jakubu, mbarathi o ūndũ ūmwe na ngariĩ cia ita igwĩte thĩ ikaaga kwĩguu. **7** Wee nowe wa gwĩtĩgĩrwo. Nũũ ūngĩrũgama mbere yaku rĩria ūrĩ mũrakaru? **8** Wamenyithanĩrie itua rĩaku ūrĩ o kũu igũrũ, nayo thĩ ĩgũtĩgĩra na ĩgĩkĩra ki, **9** rĩria Wee Ngai, warũgamire ūtuanire ciira, nĩguo ūhonokie arĩa othe anyamaarĩku a bũrũri. **10** Ti-itherũ mang'ũri ma andũ nĩmagakũgococithia, na ūkeyoha matigari ma mang'ũri maku ta mũcibi. **11** Mwĩhĩte mĩĩthia harĩ Jehova Ngai wanyu na mũmĩhingĩe; rekei mabũrũri marĩa mothe mũriganĩtie namo marehere ūcio wa gwĩtĩgĩrwo iheo. **12** Athuthaga roho wa arĩa maathanaga; etigagĩrwo nĩ athamaki a thĩ.

77 Thaburi ya Asafu Ndakaĩre Ngai andeithie; ndakaĩre Ngai nĩguo anjigwe. **2** Rĩria ndaarĩ mĩnyamaro-inĩ, nĩ Mwathani ndarongorĩrie; ūtũkũ ndamwambararĩrie moko itekũnoga, no muoyo wakwa ūkĩrega kũhoorero. **3** Wee Ngai, ndakũrĩkanire ngĩcaaya; ndataranĩrie maũndũ, naguo roho wakwa ūkĩringĩka. **4** Wee watũmire njũrwo nĩ toro, ngĩthĩĩnĩka mũno, ngĩremwo nĩ kwaria. **5** Ndeciĩrĩrie ūhoro wa matukũ ma tene, ngĩrĩrikana mĩaka o irĩa yarĩ ya tene; **6** ngĩkĩrĩrikania ūria ndainaga ūtũkũ, ngoro yakwa ĩgĩtaranĩa maũndũ, naguo roho wakwa ūkĩyũũria atĩrĩ: **7** "Mwathani egũtũura atũregete nginya tene? Ndarĩ hĩndĩ agacooka gũtũkenera? **8** Wendo wake ūtathiraga-rĩ, nĩkũbũria ūbũrĩtie nginya tene? Kĩĩranĩro

giake gígütüüra gítahingite nginya tene? **9** Kaĩ Mürungu ariganĩrwo nĩkũguanĩra tha? Kaĩ marakara make matũmite atige gütugana?” **10** Ngĩcooka ngĩciiria atĩrĩ, “Ündũ üyũ nĩguo ngwĩtiiria nago: kũrĩrikana miãka ya guoko kwa ũro kwa Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” **11** Nĩngũrĩrikana ciiko cia Jehova; ñĩ nĩguo, nĩngũrĩrikana ciama ciaku cia tene. **12** Ndĩrĩtaranagia mawĩra maku mothe, na ngecũũrũria ũhoro wa ciiko ciaku cia hinya. **13** Njĩra ciaku, Wee Ngai, nĩ theru. Nĩ ngai irĩkũ nene ta Ngai witi? **14** Wee nĩwe Mürungu ũria ũringaga ciama; wonanagia ũhoti waku kũrĩ ndũrĩrĩ. **15** Nĩwakũũrĩre andũ aku na guoko gwaku kwa hinya, o acio njiaro cia Jakubu na Jusufu. **16** Maaĩ nĩmakuonire, Wee Ngai, maaĩ ngacio maakuonire makĩũga guoya, nakuo kũria kũriku mũno gũkĩnyogonda. **17** Matu mooiririe mbura, nacio ngwa ikĩruruma igũrũ guothe; heni ciahenũkire ikĩrathũka miẽna yothe **18** Ngwa yaku yaĩguĩkanire kũhũkũkanio-inĩ, rũheni rwaku rũkĩmũrika thĩ yothe, nayo thĩ ikĩũnaina na igĩthingitha. **19** Njĩra yaku yatuĩkanĩrĩre iria-inĩ, njĩra yaku igĩtuĩkanĩria maaĩ-inĩ maingĩ, o na gũtuĩka makinya maku matonekire. **20** Watongoririe andũ aku o ta ũria mũrĩithi atongoragia rũuru, ũkĩmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harũni.

78 Thaburi ya Asafu Inyũ andũ akwa, iguai ũrutani wakwa; thĩkĩrĩriai ciugo cia kanua gakwa. **2** Ngũtumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, ngũgweta maũndũ mahithe, maũndũ ma kuuma o tene: **3** maũndũ marĩa twanaigua na tũkamenya, o marĩa maithe maitũ maanawĩra. **4** Tũtingĩhitha ciana ciao maũndũ macio; nĩtũrĩrĩraga rũciaro rũria rũgooka ũhoro wa ciiko cia Jehova cia kũmũgocithia, na ũhoti wake, na magegania marĩa aaneka. **5** Aaheire Jakubu mawatho, na akĩhaanda watho thĩnĩ wa Isiraeli, ũria aathire maithe maitũ atĩ maĩrutage ciana ciao, **6** nĩguo rũciaro rũria rũgooka thũthũ rũkaamenya watho ũcio, o hamwe na ciana iria itaciariĩtwo, nĩguo nacio ikeera ciana ciacio. **7** Hĩndĩ iyo ciĩhoke Ngai na ciage kũriganĩrwo nĩ ciiko ciake, no kũrũmia irũmagie maathani make. **8** Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene, arĩa maaĩ ra rũciaro rũremi na rũng’athia, rũria ngoro ciaruo itaathĩkagĩra Mürungu, o rũu maroho maaruo mataamwĩhokire. **9** Andũ a Efiraimu, o na maaĩ na mota ma kũrũa, nĩmahũndũkire mũthenya ũria wa mbaara; **10** matiarũmirie kĩrĩkanĩro kĩa na Ngai, na nĩmaregĩre kũrũmĩrĩra watho wake. **11** Nĩmariganĩrwo nĩ maũndũ marĩa ekite, na makĩriganĩrwo nĩ magegania marĩa aamonetie. **12** Nĩaringire ciama maithe mao makĩonagĩra marĩ kũu bũrũri wa Misiri, kũu werũ-inĩ wa Zoani. **13** Aagayanĩrie iria, akĩmaringia; aatũmire maaĩ marũgame ta rũthingo. **14** Mũthenya aamatongoragia na itu, nago ũtukũ wotha akamatongoria na ũtheri wa mwaki. **15** Nĩatũranĩrie mahega kũu werũ-inĩ, na akĩmahe maaĩ maingĩ o ta ma iria; **16** nĩatũmire tũrũũĩ tuume rwaro-inĩ rwa ihiga, na agĩtũma maaĩ matherere ta njũũĩ. **17** No-o maathĩire o na mbere kwĩhĩria Ngai, magĩkĩremera Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno marĩ kũu werũ-inĩ. **18** Nao makĩgeria Mürungu makĩendanga, na ũndũ wa gwĩtia irio iria meeriragĩria kũria. **19** Magĩkũrĩra Ngai na mĩario, makĩũrũria atĩrĩ, “Mürungu no ahote kwara metha werũ-inĩ? **20** Rĩria aagũthire ihiga, maaĩ nĩmatohokire boo, natuo tũrũũĩ tũgĩtherera tũiyũrĩte maaĩ maingĩ. No rĩrĩ, no ahote gũtũhe o na irio? No ahe andũ ake nyama?” **21** Rĩria Jehova aigũire ũguo, akĩrarakara; agĩtharĩkĩra Jakubu na mwaki wake, namo mang’ũrĩ make magĩkũrĩra Isiraeli, **22** nĩgũkorwo matigana gwĩtikia Ngai, kana kwĩhoka ũhonokania wake. **23** No rĩrĩ, we nĩathire matu ma igũrũ na akĩhingũra mĩrango

ya igũrũ; **24** oĩrĩrie andũ mana ta mbura marĩe, na akĩmahe ngano ya kũu igũrũ. **25** Andũ makĩrĩa irio cia araka; akĩmahe irio iria ciothe mangĩahotire kũria. **26** O na nĩngĩ akĩerekeria rũhuho rwa mwena wa irathĩro kuuma igũrũ, na akĩrehithia rũhuho rwa mwena wa gũthini na ũndũ wa hinya wake. **27** Akĩmaharũrũkĩria nyama nyingĩ ta rũkũngũ, nyoni cia rĩera-inĩ ciaingĩhite ta mũthanga wa iria-inĩ. **28** Agĩtũma igwe thĩnĩ wa kambĩ yao, igĩthĩrũrũkĩria hema ciao. **29** Maaĩrĩe o nginya makĩhũna, nĩgũkorwo aamaheire kĩria merĩrĩrie kũria. **30** No matanarĩkia kũria irio icio meriragĩria, o irĩ tũnaa-inĩ twao-rĩ, **31** marakara ma Ngai makĩmokĩria; akĩũraga arĩa maaĩ na hinya mũno gatagatĩ kao, akĩnĩna andũ ethĩ a Isiraeli. **32** O na amekĩte ũguo wotho-rĩ, mathĩire o na mbere kwĩhĩria; o na ekite magegania make, matiamwĩtikirie. **33** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma matukũ mao mathire o ũguo tũhũ, na miãka yao igĩthira nĩ ihooru rĩa kũmaka. **34** Rĩria rĩothe Mürungu ooraga amwe ao nĩmamũmaathaga; mamũrongoragia na makamũcookerera na kũyo. **35** Nao makarĩrikana atĩ Ngai nĩwe warĩ Rwaro rwa rwa lhiga, na atĩ Mürungu Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe warĩ Mũkũrũ wao. **36** No-o makeyendĩthĩrĩria harĩ we na tũna twao, makamũheenagia na nĩmĩ ciao; **37** ngoro ciao itiarĩ njĩhokeku kũrĩ we, na matiarĩ eehokeku harĩ kĩrĩkanĩro giãke. **38** Nowe no aaiyũrĩtwo nĩ tha; akĩmarekera waganu wao, na ndaigana kũmaniina. Kaingĩ na kaingĩ nĩagĩragĩrĩria marakara make, na ndaigana kwarahũra mang’ũrĩ make mothe. **39** Nĩaarĩkanire atĩ maaĩ o andũ tu, karũhuho karĩa kahĩtũkaga na gaticooke rĩngĩ. **40** Nĩ maita maingĩ atĩa maamũremagĩra marĩ kũu werũ-inĩ, na makamũgũitha kieha marĩ kũu rũng’ũrĩ-inĩ. **41** Mahinda maingĩ nĩmagerĩrie Mürungu; maathĩrĩkirie Ūria-Mũtheru-wa-Isiraeli. **42** Matiarĩkanire ũhoti wake: mũthenya ũria aamakũũrĩre kuuma kũrĩ arĩa maamahinyagĩrĩria, **43** kana mũthenya ũria onanirie ciama ciake kũu bũrũri wa Misiri, kana magegania make marĩa onanirie kũu werũ-inĩ wa Zoani. **44** Nĩagarũrĩre njũũĩ cia bũrũri wa Misiri igĩtuĩka thakame; matingĩahotire kũnyua maaĩ ma tũrũũĩ twao. **45** Akĩmatũmĩra mĩrumbĩ mĩingĩ ya ngi ikĩmarĩa, o na ciũra iria ciamaanangire. **46** Irio cia mĩgũnda yao aaciheire itono, na maciaro mao akĩmarekereria ngĩgĩ. **47** Aaanagĩre mĩthabĩbũ yao na mbura ya mbembe, na mĩkũyũ yao akĩmĩcina na mbaa. **48** Ng’ombe ciao aaciũragire na mbura ya mbembe, na mahiũ mao akĩmahũũra na ngwa. **49** Aamatĩrĩrĩrie marakara make mahiũ, na mang’ũrĩ, na marũrũ, na muku: akĩmarekereria mbũtũ ya araka arĩa maniananga. **50** Nĩaatemeire marakara make njĩra; ndamahonokirie kũrĩ gĩkuũ, no nĩamarekerere kũrĩ mũthiro. **51** Akĩũraga marigithathi mothe ma bũrũri wa Misiri, arĩ mo maciaro ma mbere ma mũndũ thĩnĩ wa hema cia Hamu. **52** No akĩrũta andũ ake kuo ta rũuru; akĩmatongoria o ta ũria mũrĩithi atongoragia ng’ondo magĩtuĩkanĩria kũu werũ-inĩ. **53** Aamatongoririe amamenyereire, nĩ ũndũ ũcio matietigĩrĩre; no thũ ciao ikĩhũkũkanio nĩ iria. **54** Nĩ ũndũ ũcio akĩmakĩnyia mũhaka-inĩ wa bũrũri wake ũcio mũtheru, akĩmakĩnyia bũrũri wa irĩma ũria guoko gwake kwa ũro kwegwathĩre. **55** Nĩngĩ akĩrutũrũra ndũrĩrĩ ciehere mbere yao, na akĩmagĩra bũrũri ũcio wa ndũrĩrĩ ũtuĩke igai rĩao; akĩhe mĩhĩrĩgũ wa Isiraeli mĩcĩ yao. **56** No nĩmagerĩrie Ngai na makĩremera Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; matiathĩkĩrĩrie mawatho make. **57** Nĩmagire wĩhokeku na makĩaga wĩtikio o ta maithe mao, makĩaga kwĩhokeka o ta ũta mũgathũku ũria ũtangũhokwo. **58** Nĩmamũrũkarĩrie nĩ ũndũ wa gũkorwo na kũndũ kwao gũtũũgũru gwa kũhooyagĩra; makĩarahũra ũuru wake nĩ ũndũ wa mĩhianano yao. **59** Rĩria Ngai aamaigũire, nĩarakarĩre mũno; nake agĩtiganĩria Isiraeli

o biu. **60** Agithaama Hema-ya-Gütunganwo iria yarī Shilo, hema iria aahaandite atūranagie na andū. **61** Akirekereria ithandūkū rīa kirikanīro rīria rīa hinya wake rīthaamio, riiri ūcio wake akīūneana moko-inī ma thū. **62** Andū ake nao akīmarekereria rūhiū rwa njora; nīarakarītio mūno nī igai rīake. **63** Mwaki ūgīcina aanae ao, nao arīruo ao makīaga kūnagīrwō nyīmbo cia ūhiki; **64** athīnjīri-Ngai ao makīūragwō na rūhiū rwa njora, na atumia ao a ndigwa makīaga kūmacakāira. **65** Ningī Mwathani akīarahūka ta mūdū woima toro, ta njamba ya ita īgūtīra thuuṭha wa kūrīo nī ndibei. **66** Aahūire thū ciake agīcīhūdūra; aaciorithirīe nginya tene. **67** Ningī akīrega hema cia Jusufu, na ndathuurire mūhīrīga wa Efiraimu; **68** no rīrī, nīathuurire mūhīrīga wa Juda, na Kīrīma gīa Zayuni kīria endete. **69** Nīaakire handū harīa hake haamūre hakīhaana ta irīma iria ndaaya, hakīhaana ta thī iria aahaandire itūire irūmīte nginya tene. **70** Aathuurire Daudi ndungata yake na akīmūruta ciugū-inī cia ng'ōndu; **71** akīmūtīgithia kūrīthia ng'ōndu, akīmūtua mūrīthi wa andū ake, nīo mbarī ya Jakubu, arīithagie Isiraeli igai rīake. **72** Nake Daudi akīmārīthia arī na wagīrīru wa ngoro; amatongoragia na ūgī wa moko make.

79 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, ndūrīrī nītharīkīre igai rīaku; nīthaahtīe hekarī yaku theru, imomorete itūira rīa Jerusalemu rīgatūka irūndo cia mahiga. **2** Ciimba cia ndungata ciaku macīneante itūike irio cia nyoni cia rīera-inī, na mīrīrī ya andū aku aamūre makamīheana kūrī nyamū cia gīthaka. **3** Maitīte thakame ya andū aku ta maaī Jerusalemu guothe, na gūtīrī mūdū wa gūthika arīa makūite. **4** Tūtūkite andū a kūmenwo na nī arīa tūriganītie nao, tūgatūka andū a kūnyararwo na gūthekererwo nī arīa matūthīrūrūkīrie. **5** Wee Jehova-rī, nī nginya rī? Ūgūtūira ūrī mūrakarwo nginya tene? Nī nginya rī ūru waku ūgūtūira wakanīte ta mwaki? **6** Itīrīria ndūrīrī iria itakūū mang'ūrī maku, ūmaitīrīrie mothamaki marīa matakayagīra rīitwa rīaku; **7** nīgūkorwo nīmatambuūrīte Jakubu na makaananga būrīrī wake. **8** Ndūgatūherīthie nī ūndū wa mehīa ma maithe maitū; tha ciaku irōhūha itūkīnyīrīre, nīgūkorwo tūrī ahīnyīrīrīku mūno. **9** Tūteithie, Wee Ngai Mūhonokia witū; nī ūndū wa rīrīrī wa rīitwa rīaku; tūteithūre na ūtūrekere mehīa maitū nī ūndū wa rīitwa rīaku. **10** Nī kī gīgūtūma ndūrīrī ciūrīe atīrī, "Ngai wao akīrī ha?" Menyīthania kūrī ndūrīrī tūkīonagīra na maitho maitū atī nīūrīhanagīra thakame ya ndungata ciaku irīa īitītwo. **11** Mūcaayo wa arīa moohetwo njeera ūrogūkīnyīra; nī ūndū wa hinya wa guoko gwaku gītīra arīa matūrīrīrwō gūkuu. **12** Wīrīthīrie maita mūgwanjā harī ndūrīrī iria tūriganītie nacio, nī ūndū wa rūmena rūria makūmenete ngai, Wee Mwathani. **13** Na ithū andū aku, o ithū ng'ōndu cia rūru rwaku, tūkūgocage nginya tene na tene; nītūrahage ūgooci waku, kuuma njjarwa na njjarwa.

80 Thaburi ya Asafu Wee Mūrīthi wa Isiraeli, tūgue, o Wee ūtongoragia Jusufu ta ūria mūrīthi atongoragia rūru; Wee ūkarīire gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi-rī, cangarara **2** ūrī mbere ya Efiraimu, na Benjaminī, na Manase. Arahūra ūhota waku, ūke ūtūhonokie. **3** Wee Ngai-rī, tūma tūgaacīre rīngī; tūma ūthīū waku ūtwarīre, nīgū tūhonoke. **4** Wee Jehova Ngai mwene hinya wothe, marakara maku megūtooga nginya rī ūgūtīrīra mahooya ma andū aku? **5** Nīumahūnītīe na irio cia maithori; ūtūmīte manyue maithori maiyūrīte mbakūrī riita. **6** Ūtūtuīte kīndū gīa kūrūagīrwō nī arīa tūriganītie nao, nacio thū ciitū igatūyūrīra. **7** Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothe-rī, tūma tūgaacīre rīngī; tūma ūthīū waku ūtwarīre, nīgūwo

tūhonoke. **8** Wareehire mūthabībū kuuma būrūrī wa Misiri; warutūrīrīre ndūrīrī ūkīūhaanda arī guo. **9** Nīwāthūreirīe mūgūnda, nago ūkīgwaṭa, na ūkīyūra būrūrī wothe. **10** Irīma nīcīahumbīrīrīro nī kūrīruo kīaguo, nayo mītārakwa irīa mīnene ikīhumbīrwo nī hongē ciaguo. **11** Watambūrūkīrie hongē ciaguo o nginya Irīa-inī rīria Inene, na thūna ciaguo ūgīcīkīnyīa o nginya Rūū-inī rīwa Faratī. **12** Nī kī gītūmīte ūmomore njirigo ciaguo, ūgagītūma ehītūkīrī othe matuage thabībū ciaguo? **13** Ūrangarangagwo nī ngūrwe cia gīthaka, na ūkarītio nī nyamū cia werū-inī. **14** Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūcookerere! Rora ūrī igūrū wonē! Rūmbūiya mūthabībū ūyū, **15** mūrī ūria guoko gwaku kwa ūrīo kwaahandire, mūrīū ūria wee mwene wīrereire. **16** Mūthabībū waku nīūtemetwo, ūgacīnwo na mwaki; thū ciaku irothira nī ūndū wa irūithia rīaku. **17** Guoko gwaku kūroikara na mūdū ūria ūrī guoko-inī gwaku kwa ūrīo, ūcio mūrū wa mūdū wīrereire wee mwene. **18** No ithū-rī, tūtigatigana nawe o rī; tūrurumūkie na nītūrīkayagīra rīitwa rīaku. **19** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, tūma tūgaacīre rīngī; tūma ūthīū waku ūtwarīre, nīgūwo tūhonoke.

81 Thaburi ya Asafu Inīrai Ngai, o we hinya witū, nī ūndū wa gūkena; anīrīrai mūnīre Ngai wa Jakubu! **2** Ambīrīrai kūina, hūurai kīhembe, na mūhūire kīnanda kīa mūgeeto kīria kīgambi wega, o na gīa kīnūbi. **3** Huhai coro hīndī ya Karūgamo ka Mweri, na nīgī rīria mweri waganana, mūthenya ūria wa Gīathi gītū; **4** ūrī ūrī watho wa kīrīra gīa kūrūmīrīrwō kūrī Isiraeli, o guo watho wa Ngai wa Jakubu. **5** Wee nīāūhandire ūtūke kīrīra harī Jusufu hīndī iria aathīire gūtharīkīra būrūrī wa Misiri, kūrīa twaigūire mwario tūtaamenyire. **6** Ekuuga atīrī, "Nīndeherīrie mūrigo kuuma ciande-inī ciao; moko mao nīndameherīrie kuuma thīnī wa gīkabū. **7** Wangāire ūrī na mīnyamaro na nī ngīkūhatūra, ngīgūwītīka ndī thīnī wa mūrurumo wa ngwa; ndakūgerīrie ūrī kūu maaī-inī ma Meriba. **8** "Inyū andū akwa, iguai ngīmūkaania, naarī korwo no mūthīkīrīrie, inyū Isiraeli! **9** Mūtikanagīe na ngai ng'eni gatagatī-inī kanyu; mūtikanainamīrīre ngai ya kūngī. **10** Nī nī Jehova Ngai waku, ūria wakūrūtīre būrūrī wa Misiri. Athamīa kanua gaku na nīngūkūhe gīa kūrīa. **11** "No andū akwa matīgana gūthīkīrīra; Isiraeli ndaigana kūnjathīkīra. **12** Nī ūndū ūcio ngīmarekereria marūmīrīre ūremi wa ngoro ciao, na marūmagīrīre mwīro wao ene. **13** "Korwo andū akwa no maathīkīrīrie, korwo Isiraeli no marūmīrīre njīra ciakwa, **14** ndamatooreria thū ciao o na ihenya, na njūkīrīre andū arīa marī muku nao na ūndū wa guoko gwakwa! **15** Andū arīa mathūire Jehova mangīthuna marī mbere yake, na iherīthia rīao rītūire nginya tene. **16** No inyū ingīmūhe ngano irīa njega mūno mūrīage; ingīmūhūnīagīa na ūkī wa kuuma rwaro-inī rwa ihiga."

82 Thaburi ya Asafu Ngai arūgamīte kīungano-inī kīria kīnene; aratūira "ngai" ciira arī gatagatī ga cio. **2** "Nī nginya rī mūgūtūra mūcīrīagīrīra andū arīa matarūgamagīrīra kīhooṭo, na mūgatīra arīa aaganu maūthī? **3** "Cīrīagīrīrai kīhooṭo kīa arīa matarī hinya na arīa matarī maithe; tūūrīai ihooṭo cia andū arīa athīnī o na arīa ahīnyīrīrie. **4** Hatūrīgai arīa matarī hinya na arīa abatarī; mateithūrei kuuma moko-inī ma arīa aaganu. **5** "Andū acio matīrī ūndū mooī, na matīrī ūndū makūūranaga. Macangacangaga nduma-inī; mīthīngī yothe ya thī nīyenenyete. **6** "Ndoigire atīrī, 'Inyū mūrī "ngai"; inyuothe mūrī arī a ūria-ūrī-Igūrū-Mūno.' **7** No mūgaaku o ta ūria andū makuuaga; mūkaagūa o ta aathanī arīa angī." **8**

Arahūka, Wee Ngai, ūtūire thī ciira, nīgūkorwo ndūriri ciothe nī igai riaku.

83 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, ndūgakire; tiga gūikara ūtūimītie, Wee Mūrungu, ndūgaikare wīnyiiatānīrie. 2 Ta rora wone ūria thū ciaku iranegena, acio magūthūire makambararia mītwe yao. 3 Mathugundaga ndundu ya gūūkīrira andū aku na wara; maciiragīrira gūūkīrira andū arīa wendete. 4 Meranaga atīri, “Ūkai, tūmaniīne matige gūtuika rūriri, nīguo rīitwa rīa Isiraeli rītikanacooke kūrīrikanwo rīngī.” 5 Maciiraga marī na ngoro īmwe; maiguithanagīria magūūkīrīre: 6 andū a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli, na cia Moabi, na cia Ahagari, 7 na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki, na cia Filistia, hamwe na andū a Turo. 8 O na Ashuri nīmegwatanītie nāo nīguo mateithīrīrie njiaro cia Loti. 9 Meeke o ta ūria wekire Amidiani, na o ta ūria wekire Sisera na Jabini rūūi-inī rwa Kishoni, 10 o acio maaniinīrwo Enidoru, na magūtuika ta thumu wa kūnorīa tīri. 11 Tūma andū ao arīa marī igweta mahaane ta Orebu na Zeebu, anene ao othe ūmahaaniane na Zeba na Zalimuna, 12 arīa moigire atīri, “Nītwīgwatīre būrūri wa ūrīthio wa Ngai ūtūike wītū.” 13 Wee Ngai wakwa, matue na rūkīngū rūria rūgūrūkagio, mahaane o ta mūūngū ūmbūrītwo nī rūluho. 14 O ta ūria mwaki ūcinaga mūtītū kana ta rūrīrīmī rūgīcina irīma-rī, 15 maingatīthie o ro ūguo na kūhuhūkano giaku, na ūmamakie mūno na huho ciaku nene. 16 Humba mothiū mao thoni, nīgeetha andū marongorie rīitwa riaku, Wee Jehova. 17 Marotūūra maconokete na marī amaku; marokua na gīconoko kīnene. 18 Tūma mamenye atī Wee, o Wee wītawgo Jehova, atī Wee nīwe Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, o igūrū rīa thī yothe.

84 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, kāi gīlkarō giaku nī gīthaka-ī! 2 Muoyo wakwa wīrīragīria nja cia Jehova; ngoro yakwa na mwīrī wakwa irākaira Mūrungu ūria ūtūūraga muoyo. 3 O na kanyoni-kanja nīkooneete mūciī, nayo thūngūrūrū ikeyonera gītara, harīa īngīkaria tūcui twayo, o hau hakuhi na kīgongona giaku, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa. 4 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa matūūraga nyūmba yaku; matūūraga makūgocoga. 5 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa maheagwo hinya nīwe, o arīa matūe na ngoro ciao gūthī Zayuni. 6 Rīria megūtuikanīria Gītuamba kīa Baka, matūmaga kūgīe na ithima; mbura ya magunang’ombe o nayo ikūhumbīraga na tūria twa maai. 7 Mathiiga magīkīragīrīria kūgīa na hinya, nginya o mūdūndū o mūdūndū agakinya mbere ya Ngai kūu Zayuni. 8 Igua ihooya riakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thikīrīria, Wee Ngai wa Jakubu. 9 Wee Ngai, ta rora ngo iitū; tīrīria ūria waku ūtīrīrīrie maguta gīthiithi. 10 Kaba mūthenya ūmwe nja-inī ciaku, gūkīra gūikara mīthenya ngiri handū hangī o hothe; kaba ngorwo ndī mūrāngiri wa kīhingo kīa nyūmba ya Ngai wakwa, gūkīra ndūire thīnī wa hema cia andū arīa aaganu. 11 Nīgūkorwo Jehova Ngai nī rīua na ngo; Jehova nīarītūtugaga na agatwika maūdū mega; arīa mīthiire yao ītarī ūcuuke ndarī ūndū mwega angīmāima. 12 Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kūrathimwo nī mūdūndū ūria ūkūwīhokaga.

85 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, nī wekire būrūri waku wega; nīwacookeirie Jakubu ūtonga wake. 2 Nīwarekeire andū aku waganu wao, na ūkīhumbīra mehīa mao mothe. 3 Nīweherīrie mang’ūrī maku mothe, na ūgīthirwo nī marakara

maku mahiū. 4 Tūma tūgaacīre rīngī, Wee Ngai Mūhonokia wītū, na ūtīge gūikara ūtīrakarīre. 5 Ūgūtūūra ūtīrakarīre nginya tene? Marakara maku megūkīnyīra njiarwa na njiarwa? 6 Kāi ūtangītūrurumūkia ngoro ciitū, nīguo andū aku magūkenere? 7 Wee Jehova-rī, tuonie wendo waku ūria ūtathiraga, na ūtūhe ūhonokio waku. 8 Nīngūthikīrīria njigūe ūria Mūrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagīra thayū kūrī andū ake, o acio ake aamūre: no ndūkareke macookere ūrīmū wao. 9 Ti-itherū ūhonokio wake ūrī hakuhi na arīa mamwītīgīrīte, nīgeetha rīiri wake ūtūūre būrūri-inī wītū. 10 Wendo na wīhokeku nīicemanītie; ūthingu na thayū nīikīmumunyanīte. 11 Wīhokeku ūkunūgā kuuma na thī, nāguo ūthingu ūcūthagīrīrie ūrī o igūrū. 12 Ti-itherū Jehova na aheane kīndū o gīothe kīega, nāguo būrūri wītū ūciarage magetha maguo. 13 ūthingu nīguo ūmūthiiga mbere, ūkahaaragīria makinya make njira.

86 Ihooya rīa Daudi Wee Jehova, njigua na ūnjītike, nīgūkorwo ndī mūthīnī na mūbatari. 2 Gītira muoyo wakwa, nīgūkorwo nīndīheanīte hariwe. Wee nīwe Ngai wakwa; honokia ndungata yaku ūno ikwīhokete. 3 Njigūira tha, Wee Mwathani, nīgūkorwo ngūikayagīra mūthenya wothe. 4 He ndungata yaku gīkeno, nīgūkorwo nī kūrī we, Wee Mwathani, ndorereirie ngoro yakwa. 5 Nīgūkorwo Wee Mwathani ūrī mwega na mīūrekanagīra, ūkaingīhia wendo kūrī arīa othe magūkayagīra. 6 Igua ihooya riakwa, Wee Jehova; thikīrīria ikaya riakwa ūnjigūire tha. 7 Mūthenya ūria ngaakorwo na thīna nīngagūkīra, nīgūkorwo nīkūanjītika. 8 Wee Mwathani, thīnī wa ngai ciothe gūtīrī īngī tawe; gūtīrī ciiko ingīhaanano na ciaku. 9 Ndūrīrī ciothe irīa ūmbīte nīigooka igūthathaiye irī mbere yaku, Wee Mwathani; nīikarehera rīitwa riaku rīiri. 10 Nīgūkorwo Wee ūrī mūnene, na nīwīkaga ciiko cia kūgeganīa; Wee wīki nowe Ngai. 11 Wee Jehova, nyonagīrīria njira ciaku, nīgeetha thīiige na mīthiire ya ma; he ngoro ūrutīire kūna, nīguo ndūtītagīre rīitwa riaku. 12 Nīndīrīkūgocoga na ngoro yakwa yothe, Wee Mwathani Ngai wakwa; ngūtūūra ngumagīa rīitwa riaku nginya tene. 13 Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene harī nī; nīūndeithīrīte kūuma mbīrīa-inī o kūrīa kūrīku mūno. (Sheol h7585) 14 Wee Ngai, andū arīa etīi nīmaratharīkīra; gīkundi kīa andū matarī tha nīmaracaria muoyo wakwa, o andū acio matakūrūmbīyagīa. 15 No Wee, Wee Mwathani, ūrī Mūrungu mūigua tha na ūrī mūtūgi, ndūhīhūga kūrakara, na ūiyūrītwo nī wendo na wīhokeku. 16 Wīhūgure ūndore na ūnjigūire tha; he ndungata īno yaku hinya waku, na ūhonokie mūrīū wa ndungata yaku ya mūdū-wanja. 17 Nyonia kīmenyithīa kīa wega waku, nīguo thū ciakwa ikīone iconorithio, nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīūndeithīte na ūkaahooreria.

87 Thaburi ya Ariū a Kora Nīahaandīte mūthingi wa itūūra riake igūrū rīa kīrīma kīrīa kīamūre; 2 Jehova nīendete ihingo cia Zayuni gūkīra ciikaro irīa īngī ciothe cia Jakubu. 3 Maūdū mega nīmaragīo igūrū riaku, wee itūūra inene rīa Ngai: 4 “Nīngwandīka ūhoro wa Rahabu na wa Babuloni thīnī wa arīa manjūū, Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi, njuge atīri, “Ūyū aaciirūro Zayuni.” 5 Ti-itherū, ūhoro wa Zayuni ūkīario nīgūkagwetagwo atīri, “Ūyū o na ūūria maaciirūro kuo, na Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno we mwene nīagatūma gūtūūre kūrī kūrūmu.” 6 Jehova nīakandīka ibuku-inī rīa kīrīndī ūū: “Ūyū aaciirūro Zayuni.” 7 Nao magītunga nyīmbo makaina atīri, “Ithima ciakwa ciothe irī thīnī waku.”

88 Thaburi ya Ariu a Kora Wee Jehova, o Wee Ngai uria uuhonokagia, ngükayagira müthenya na ütuku ndi mbere yaku. 2 Ihooya riakwa rirokinya harüwe; inamiriria gütü gwaku üigue gükaya gwakwa. 3 Nigükorwo muoyo wakwa üyürütüwö ni thüina, na niü ngirie gükua. (Sheol h7585) 4 Nii ndaraniiro na na arja makirii gükua; haana ta mündü ütarä na hinya. 5 Nii njaganiiro na arja akuü, o ta arja moragitiwo magakoma mbirira, o acio ütacookaga küririkana, arja meheretio kuuma ümenyereri-ini waku. 6 Ünjikitie irima riria iriku müno, o küu küriku küri nduma ndumanu. 7 Mang'uri maku nimaniditühiire müno; niüühubikanitie na ndihü ciaku ciothe. 8 Nünjehereirie arata akwa arja twendanite müno, na ügatüma nduike künü kiri magigi hario. Ndiümühingiririe ndingihota küura; 9 maitho makwa nimarooro ni kieha. Wee Jehova, ngükayagira o müthenya; ngütambürükagiria moko makwa. 10 Andü arja akuü-ri, wee niümonagia magegania maku? Acio makuite-ri, nimarabhüka, magaküoooca? 11 Wendo waku niümbüragwo mbirira-ini, kana wihokeku waku ügakiümbürwo Mwanangiko-ini? 12 Magegania maku niümonagwo künü küu kwa nduma, kana ciiko ciaku cia üthingu ikamenyeka büürü-ini ücio wa kirikaniro? 13 No ningügükaira ündeithe, Wee Jehova; rüciini mahooya makwa mokaga hariwe. 14 Wee Jehova, ni kii gütimite ündiganirie na ükaahitha üthiü waku? 15 Kuuma o ünini waku ndüürüte nyamaritio na ngakuhirira gikuü; niünyamaarikite ni imakania ciaku, igatüma njage mwihoko. 16 Mang'uri maku ni mahubikanitie, nacio imakania ciaku iküyananga. 17 Maathiürürükagiria müthenya wotha ta müiyüro wa maa; hingiririo nimo na miëna yothe. 18 Nünjehereirie athiritü akwa na arja nyendete; nduma niyo mürata wakwa uria ünguhiririe müno.

89 Thaburi ya Ethani wa mbari ya Ezara Ngütüura nyinaga ühoro wa wendo münene wa Jehova nginya tene; ndrirmenyithanagia wihokeku waku na kanua gakwa küri njjarwa na njjarwa. 2 Nüngumbura ati wendo waku ütüüraga üri müürümu nginya tene, nyumbüre ati wihokeku waku niüühaandite o küu igürü. 3 Woigire atiri, "Ningite kirikaniro na uria ni ndithuurire, na ngeehita na mwihitwa harü Daudi ndungata yakwa ngamwira atiri, 4 'Ningatüma rüciaro rwaku rütüüre rwihaandite nginya tene, na ndüme gitü giaku kia ünene gitüüre kiri kirümu njjarwa na njjarwa.'" 5 Wee Jehova-ri, igürü nirikumagia magegania maku, na rikagaathirira wihokeku waku o nago, küüngano-ini kia acio atheru. 6 Ni ündü-ri, küu matu-ini igürü nüü üngigerekanio na Jehova? Nüü ükihaana ta Jehova harü ciümbe iria iri igürü? 7 Kiama-ini kia acio atheru, Mürungu niëtigirüto muho; ni wa gwitigirwo gükira arja othe mamürigicirie. 8 Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nüü ükihaana tawe? Wee Jehova, ni üri hinya, na wihokeku waku ütüüraga ükürigicirie. 9 Niwe wathaga kihuhükano kia iria riria inene; riria makümbi mario mookira na igürü, niümahooragatia. 10 Wahehenjire Rahabu agitüika o ta ümwe wa arja moragitiwo; wahurunjire thi ciaku na guoko gwaku küri hinya. 11 Igürü ni riaku, o na thi no yaku; Wee niwe wombire thi na kiria giothe kiri thüini wayo. 12 Niwe wombire mwena wa gathigathini na wa güthini; Taboru na Herimoni ciinaga ikenete ni ündü wa rüüta riaku. 13 Gicoka giaku ni kiri ühoti; guoko gwaku küri hinya, guoko gwaku kwa ürio nigütügirie. 14 Üthingu na kihooto nicio müthingi wa gitü giaku kia ünene; wendo na wihokeku niügütongoragia. 15 Kürathimwo-ri, ni andü arja mooü gükügoooca na nyimbo, o arja mathiiga na ütheri waku, Wee Jehova. 16 Makenagira

rüüta riaku müthenya wotha; magütüügagiria ni ündü wa üthingu waku. 17 Nigükorwo Wee niwe riiri na hinya wao, na tondü wa ütugi waku niütüügagiria rühia rwitü. 18 Titherü, ngo iitü iri na Jehova, müthamaki witü ni wa Üria-Mütheru-wa-Israeli. 19 Hündi imwe niwaririe na njira ya kioneke, üküira andü akwa arja ehokeku atiri, "Niheete njamba imwe ya ita hinya; nändüngirite mwanake gatagati ka andü. 20 Nündioneire Daudi ndungata yakwa; nändümütiririe maguta makwa maamüre. 21 Guoko gwakwa nikürimütiragiria; titherü gicoka giakwa nikürimwikagiria hinya. 22 Gütiri thi ükaamwitia igooti. gütiri mündü mwaganu ükaamühinyirira. 23 Nینگاههنجا thi ciake mbere yake, na njurare arja othe mamüthüire. 24 Wendo wakwa wa kwihokeka ürikoragwo hamwe nake, na ni ündü wa rüüta riakwa rühia rwake nirürütüügagirio. 25 Nینگتambürükia guoko gwake igürü rira iria, na guoko gwake kwa ürio ndiküge igürü rira njüü. 26 Niakanjita anjüre atiri, 'Wee niwe Baba, na Mürungu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mühonokia wakwa.' 27 Ningi ningamwamüra atuike irigithathi riakwa, na ndüme atüügirio gükira athamaki a thi. 28 Nینگtütüura wendo wakwa harü we nginya tene, na kirikaniro giakwa nake gütüüre kiri gwa kwihokeka. 29 Nینگahaanda rüciaro rwake nginya tene, na gitü giake kia ünene ndikihaende riria riothe igürü rigütüura. 30 "Ariu ake mangigathirika watho wakwa na mage kürümirira kirira giakwa, 31 mangigathükia kirira kia watho wakwa wa kürümirirwo na mage kümenyerera maathani makwa, 32 ningaherithia wihia wao na rüthanju, herithe waganu wao na kümahüura iboko; 33 no ndiri hindi ngamwehereria wendo wakwa, o na kana thaahie wihokeku wakwa o na ri. 34 Ndingathükia kirikaniro giakwa kana ngarürre uria iromo ciakwa ciaritie. 35 Nndihitite ngigwetaga ütheru wakwa, rimwe rira küigana, na ndiri hindi ngaahenia Daudi, 36 ati rüciaro rwake rügütüura nginya tene, na gitü giake kia ünene gitüüre kiri kirümu mbere yakwa ta riua; 37 gīgütüura kiri kirümu nginya tene o ta mweri, müira uria üri matu-ini ni mwihokeku." 38 No riri, wee niüregete, na ügatiganiria, o na ügakirakarira ücio ütiririe maguta. 39 Wee niükanite kirikaniro kiria ürikanire na ndungata yaku, na ükarangirira thümbi yake rüküngü-ini. 40 Wee ümomorete thingo ciake ciothe na ükaananga ciühitho ciake iria cia hinya. 41 Ehütükiri othe nimatahite indo ciake; atuikite wa künyararwo ni andü arja mariganitie nake. 42 Wee niütüügiritie guoko kwa ürio kwa arja mamüthüire; niütümite thi ciake ciothe ikene. 43 Üügü wa rühiü rwake rwa njora niüühündürüte, na ükaaga kümüteithirira mbaara-ini. 44 Niüiniite riiri wake ügathira, na ügaikania gitü giake kia ünene thi. 45 Niünyihitite matukü ma wihü wake; ümühumbite thoni o ta nguo. 46 Ni nginya ri, Wee Jehova? Ügütüura wihithite nginya tene? Ni nginya ri mang'uri maku megütüura maakanite ta mwaki? 47 Ririkana uria müütüüre wakwa üri wa güthira o narua. Kai akiri ündü wa tühü watüüre ümbe andü othe! 48 Ni mündü ürikü üngütüura muoyo na ndonane na gikuü, kana ehonokie kuuma küri hinya wa mbirira? (Sheol h7585) 49 Wee Mwathani, wendo waku münene uria wa tene ükiri kü, uria wehitire, ükürira Daudi na ündü wa wihokeku waku? 50 Mwathani, ririkana uria ndungata yaku inyürütio, na uria nyümüririe irumi iria numitwo ni ndüriri ciothe ngori-ini yakwa, 51 o irumi iria thi ciaku inyürütie nacio, Wee Jehova, iria itüüre inyürütie makinya ma uria wee ütiririe maguta nacio. 52 Jehova arogooco nginya tene!

90 Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai JEHOVA, niwe utũũrite ũrĩ gĩkaro gitũ kuma njiarwa na njiarwa. **2** O mbere ya irĩma kũgĩa kuo kana ũkĩũmba thĩ na mabũrũri, kuuma tene nginya tene, Wee ũrĩ o Mũrungu. **3** Wee ũcookagia andũ magatuĩka rũkũngũ, ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, inyuĩ ciana ici cia andũ.” **4** Nĩgũkorwo miaka ngiri harĩwe no ta mũthenya wa ira ũria ũrahĩtũkire, kana ta ituanĩra rĩmwe rĩa arangĩri a ũtũkũ. **5** Ũhaataga andũ, ũkameeheria, magakomatoro wa gĩkuũ; andũ mahaana ta nyeki irĩa irĩngũkaga rũciĩni: **6** o na gĩtuĩka rũciĩni nĩringũkaga, hwaĩ-inĩ ihoohaga, ikooma. **7** Tũniinagwo nĩ marakara maku, na tũkamakio mũno nĩ marũrũ maku. **8** Nĩũgĩte wĩhia witũ o mbere yaku, mehia maitũ marĩa mahithe ũkamoiĩria o ũtheri-inĩ hau mbere yaku. **9** Matukũ maitũ mothe maniinagwo nĩ mang’ũrĩ maku; tũninũkagia miaka iitũ na gũcaaya. **10** Mũigana wa matukũ maitũ-rĩ, nĩ miaka mĩrongo mũgwanja, kana mĩrongo ĩnana, tũngĩkorwo tũri na hinya; no rĩrĩ, mũigana wamo no thĩna na kieha, nĩgũkorwo mathiraga o narua, na ithũ tũgathiĩ, tũkabũria. **11** Nũũ ũũrĩ hinya wa marakara maku? Nĩgũkorwo mang’ũrĩ maku nĩ manene o ta gwiĩgĩrwo kũria wagĩrĩre. **12** Tuonie gũtara matukũ maitũ wega, nĩgeetha tũgĩe na ngoro ya ũũgĩ. **13** Wee Jehova, hoorega! Nĩ nginya rĩ? Iguĩra ndungata ciaku tha. **14** Rũciĩni tũhũnagie na wendo waku ũathiraga, nĩguo tũinage nĩ gũkena na tũcanjamũkage matukũ maitũ mothe. **15** Tũma tũkene matukũ maingĩ o ta marĩa ũtũnyamarĩtie, na miaka mĩingĩ o ta rĩa tunoete thĩina. **16** Ndungata ciaku irokĩonio ciiko ciaku, naguo riiri waku wonio ciana ciao. **17** Wega wa Mwathani Ngai witũ ũroga na ithuĩ; tũma wĩra wa moko maitũ ũgaacĩre, ĩ-nĩ, kĩrũmie wĩra wa moko maitũ.

91 Mũndũ ũria ũkaraga agitiĩrwo nĩ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arĩhurũkaga kĩrũru-inĩ kĩa Mwene-Hinya-Wothe. **2** Ngũkiuga ũhoru wa Jehova atĩrĩ, “Wee niwe riũrĩro riakwa na kĩrigo gĩakwa kĩrĩ hinya, niwe Ngai wakwa, ũria ndũhokete.” **3** Ti-itherũ nĩegũgũteithũra gĩkerenge-inĩ kĩa mũtegi, o na kuuma mũrimũ-inĩ ũria mũruu wa kũruga. **4** Arikũhumbagĩra na njoya ciake, na rũngu rwa mathagu make niho ũrĩgĩtagia; wĩhokeku wake nĩũgatũka ngo yaku na kĩhitho gĩaku. **5** Ndũrĩgĩtagĩra imakania cia ũtũkũ, kana mũguũ ũria ũthĩrĩrikaga mũthenya, **6** o na kana mũrimũ ũria ũceemaga nduma-inĩ, kana mũthiro ũria ũniinaganwa mũthenya gatagati. **7** Andũ ngiri no magũe mwena waku, nao ngiri ikũmi magũe guokoinĩ gwaku kwa ũrĩo, no ndũngũkũhĩrĩrio nĩguo. **8** Wee no kwĩrorera ũkerorera na maithe maku wĩonere iherithia rĩa andũ arĩa aaganu. **9** ũngĩtua ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno gĩkaro gĩaku, o we Jehova, ũria arĩ we riũrĩro riakwa, **10** hĩndĩ ũyo gĩtĩrĩ ũũru ũgaagũkorera, gĩtĩrĩ mwanangiko ũgaakũhĩrĩria hema yaku. **11** Nĩgũkorwo niagaatha araka ake nĩ ũndũ waku, makũgĩtagĩre mĩthĩre-inĩ yaku yothe; **12** nĩmagakuoya na igũrũ na moko mao nĩgeetha ndũkarĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga. **13** Nĩũgĩkinyĩria mũrũũthi, o na ndũira; ũkarangĩrĩria mũrũũthi ũria mũnene, o na nyoka. **14** Jehova ekuaga atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩanyendete, nĩngamũhatũra hatĩka-inĩ; nĩndĩrĩmũgĩtagĩra, nĩgũkorwo niamenyete riitwa riakwa. **15** Arĩngayagĩra, na nĩ ngamwĩtika; ndĩrĩkoragwo hamwe nake hĩndĩ ya thĩina, ndĩrĩmũteithũragwa na ngamũtĩthia. **16** Ngũmũtũũria muoyo matukũ maingĩ nginya aiganie, na ndĩmuonagie ũhonokio wakwa.”

92 Nĩ wega mũno gũcookagĩria Jehova ngaatho o na gũkũmagia riitwa riaku na rwĩmbo, Wee ũria-ũrĩ-Igũrũ-

Mũno, **2** nĩ wega mũno kwanagĩrĩra wendo waku o rũciĩni, o na kwanĩrĩra wĩhokeku waku ũtũkũ, **3** tũkĩnagĩa kĩnanda gĩa kĩnũbi kĩa ndigi ikũmi, o hamwe na kĩnanda kĩa mũgeeto kĩria kĩgambi wega. **4** Nĩgũkorwo, Wee Jehova, nĩũngenetie nĩ ũndũ wa ciiko ciaku; nĩngũina ngenete nĩ ũndũ wa wĩra wa moko maku. **5** ĩrĩ mawĩra maku matikĩrĩ manene, Wee Jehova, meciiria maku-rĩ, matikĩrĩ marĩkĩrũ! **6** Mũndũ ũria ũtarĩ ũũgĩ ndangĩmamenya, mũndũ mũkĩgu ndangĩkũũrana ũndũ ũyũ, **7** atĩ o na arĩa aaganu mangĩkũra ta nyeki, o na arĩa othe mekaga ũũru mangĩgaacĩra, makaaniinwo nginya tene na tene. **8** No Wee Jehova, ũtũũragwa ũtũũgĩrĩtio nginya tene. **9** Nĩgũkorwo thũ ciaku, Wee Jehova, ti-itherũ thũ ciaku niũgathira; arĩa othe mekaga ũũru nĩmakaharagano. **10** Wee nĩwambararĩtie rũhĩa rwakwa o ta rwa mbogo; ndĩmũitĩrĩrie maguta marĩa mega mũno. **11** Maithe makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa; matũ makwa nĩmeiguĩrĩre ũria thũ ciakwa icio njaganu itooretio. **12** Andũ arĩa athingu marĩtheremaga o ta mũtĩ wa mũkĩndũ, makũre o ta mũtarakwa wa Lebanoni; **13** mahaandĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova, marĩtheremaga kũu nja-inĩ cia Ngai witũ. **14** Magatũũra maciaraga maciaro o na marĩ akũrũ, matũũre marĩ na hinya wa wĩthĩ wao, na marĩ aruru, **15** maanagĩrĩre, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mũrũngĩrĩru; we niwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na gũtĩrĩ waganu ũngĩoneka thĩini wake.”

93 Jehova niarathamaka, ehumbĩte ũkaru; Jehova ehumbĩte ũkaru na akeoha hinya ta mũcibi. Thĩ nĩhaandĩtwo ikarũma ki, ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩnyenyeka. **2** Gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũrite kĩrĩ kĩrũmu kuuma o tene; wee ũtũũrite kuo kuuma tene na tene. **3** Wee Jehova-rĩ, maria niaranĩrĩra, maria maranĩrĩra na mĩgambo yamo; maria maranĩrĩra makahũrĩthia makũmbĩ. **4** Wee niarĩ hinya gũkĩra makũmbĩ ma iria, arĩ hinya gũkĩra marurumĩ macio ma maaĩ maingĩ, Jehova arĩ igũrũ nĩ arĩ hinya. **5** Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marĩ marũmu; naguo ũtheru ũgũtũũra ũgemetie nyũmba yaku matukũ matarĩ mũthia.

94 Wee Jehova, o Wee Mũrungu ũria ũrihanagĩria, Wee Mũrungu ũria ũrihanagĩria-rĩ, cangarara. **2** Arahũka, Wee mũtuanĩri ciira wa andũ othe a thĩ; kĩrĩhe andũ arĩa etĩi o kĩria kĩmagĩrĩre. **3** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra makenete, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra marũũhagia? **4** Maaragia ndeto cia mwĩgaatho; andũ arĩa othe meekaga ũũru, o maiyũritwo nĩ mwĩtĩio. **5** Mahehenjaga andũ aku, Wee Jehova, makahinyĩria igai riaku. **6** Mooragaga mũtumia wa ndigwa, na mũndũ wa kũngĩ; mooragaga ciana iria itarĩ maithe. **7** Moigaga atĩrĩ, “Jehova ndangiona; Ngai wa Jakubu-rĩ, ndangĩrũmbũiya.” **8** Mwĩmenyerere inyuĩ arĩa mwagĩte ũũgĩ mũrĩ gatagati-inĩ kĩa andũ; inyuĩ andũ aya akũgu, mũgaakũhĩga rĩ? **9** ũria wombere gũtũ-rĩ, ndangĩgwa? ũcio wombere riitho-rĩ, ndangĩona? **10** ũcio ũrũthagia ndũrĩrĩ-rĩ, ndangĩherithania? O ũcio ũrutaga andũ-rĩ, ndarĩ ũmenyo? **11** Jehova niot meciiria ma mũndũ; ĩ, oi atĩ meciiria mao nĩ ma tũhũ. **12** Wee Jehova, kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria Wee ũtaraga, o mũndũ ũcio ũrutaga watho waku; **13** niũgaatũma ahoorete matukũ-inĩ ma thĩina, o nginya rĩria mũndũ ũria mwaganu akenjerwo irima. **14** Nĩgũkorwo Jehova ndagatiganĩria andũ ake; igai riake ndarĩ hĩndĩ angĩrĩrika. **15** ũtuanĩri ciira wa kĩhotho niũgakwo rĩngĩ igũrũ rĩa ũthingu, nao andũ othe arĩa arũngĩrũru ngoro maũrũmagĩrĩre. **16** Nũũ ũkarahũka, andũĩre harĩ arĩa aaganu? Nũũ ũkũndũgamĩrĩra, andũĩre harĩ arĩa meekaga ũũru? **17** Tiga Jehova aandeithirie-

rī, ingiakuire o narua, ngatūire kuu ūkiri-ini. **18** Rirīa ndoigire atiri, “Kūgūri gwakwa nikūratenderūka,” wendani waku, Wee Jehova, nīwandiriirire. **19** Rirīa mītangiko yaingihire thīnī wakwa-rī, Wee wahooreririe, ūgikēnia ngoro yakwa. **20** Giti kia ūnene kia ungumania-rī, hihī no kīgē na ngwatanīro nawe, o kirīa kirehanagira mīnyamaro nī ūndū wa matūiro ma kio? **21** Monganaga hamwe nīguo mokīrīre mūdū ūria mūthingu, na magatūira mūdū ūtehītie ooragwo. **22** No Jehova nīwe ūtūikite kīirigo giakwa kia hinya, na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga haria njūragira. **23** Wee nīakamaherithia nī ūndū wa mehīa mao na amaniine nī ūndū wa waganu wao; Jehova Ngai witū nīakamaniina.

95 Ūkai, tūnīre Jehova nī gūkena; tūkianīrīre ūcio Rwaro rwa lhiga rwa ūhonokio witū. **2** Nītūūkei mbere yake tūgicookagia ngaatho, na tūmūnīre nyimbo cia kūmūkumia. **3** Nīgūkorwo Jehova nī Mūrungu mūnene, o we Mūthamaki mūnene ūkīrīte ngai ciothe. **4** Thī kūrīa kūrīku mūno kūrī guoko-inī gwake, o na tūcūmbīrī twa irīma no twake. **5** Iria nī riake, nīgūkorwo nīwe warūmbire, na moko make nīmo mōmbire thī nyūmū. **6** Ūkai, tūmūnamīrīre tūmūhoee, nītūtūrīre Jehova o we Mūtūmbi ndu; **7** nīgūkorwo nīwe Ngai witū, na ithū tūrī andū a ūrīthio wake, rūuru rūria we mwene arīthagia. Ūmūthī mūngūga mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta ūria mwēkire mūrī Meriba, o na ta ūria mwēkire mūthenya ūria mwarī Masa kuu weru-ini. **9** kūrīa maithe manyu maangeririe na makīngararia, o na gūtuika nīmoonete ūria wothē ndaamekīre. **10** Nīgūkorwo ndaatūūrīte ndakarīre rūciaro rūu mīaka mīrongo ina; ngiuga atiri, “Aya nī andū arīa ngoro ciao ciūrīte, na nīmāgite kūmenya njira ciakwa.” **11** Nī ūndū ūcio ngūhīta ndakarīte, ngiuga atiri, “Matiri hīndī magaatoonya kihurūko-inī giakwa.”

96 Inirai Jehova rwimbo rweru; inirai Jehova, inyu andū a thī yothē. **2** Inirai Jehova, goocai rīitwa riake; hunjagīa ūhonokio wake mūthenya o mūthenya. **3** Umbūrai riiri wake kūrī ndūriri, mumbūre mawīko make ma kūgegania kūrī andū othe. **4** Nīgūkorwo Jehova nī mūnene, na nī wa kūgoocwo mūno; nīwe wa gwītīgīrwo gūkīra ngai ciothe. **5** Nīgūkorwo ngai ciothe cia ndūriri nī mīhianano, no Jehova nīwe wombire igūrū. **6** Riiri na ūnene irī mbere yake; hinya na riiri irī handū hake haria haamūre. **7** Tūūgīriai Jehova, inyu mīhīrīga ya ndūriri, mūtūgīrie Jehova nī ūndū wa riiri na hinya wake. **8** Tūūgīriai Jehova nī ūndū wa riiri ūria wagīrīre rīitwa riake; mūreherei maruta na mūke nja-inī ciake. **9** Hooyai Jehova thīnī wa riiri wa ūtheru wake; inainai mūrī mbere yake, inyu andū a thī yothē. **10** Irai ndūriri atiri, “Jehova nīarathamaka.” Thī nīhaanditwo ikarūma, ndīngēnyenyeka; agatūira kirīndī ciira akianganitīe. **11** Igūrū nīrīkene, thī nīncanjamūke; iria nīrirurume, na indo iria ciothe irī thīnī wario; **12** mīgūnda nīkenerūrūke, na indo iria ciothe irī thīnī wayo. Hīndī ūyo mīti yothē ya mūtītū nīkaina nī gūkena; **13** ikaina irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka, arooka gūtuira thī ciira. Agaatuira thī ciira na ūthingu, na kirīndī agītūire na ma yake.

97 Jehova nīarathamaka, thī nīgīkene; mabūrīri marīa marī ndwere-inī cia iria nīmacanjamūke. **2** Athīrūrūrīkīrio nī matu na nduma ndumanu; ūthingu na kihooto nīcio mūthingi wa gītī giake kia ūnene. **3** Mwaki ūmūthiiga mbere ūgīcinaga thū ciake na mīena yothē. **4** Heni ciake imūrīkaga thī yothē; thī ūcionaga ikainaina. **5** Irīma itwekaga o ta mūhūra mbere ya Jehova, igatweka irī mbere ya Mwathani wa thī yothē.

6 Igūrū rīanagīrīra ūthingu wake, nao andū othe makoona riiri wake. **7** Andū arīa othe mahooyaga mīhianano mūcūhie nīmacanorithagio, acio meerahaga na mīhianano: inyu ngai ici, mūinamīrīre mūmūhoee. **8** Zayuni ūguaga ūguo igakena, namo matūira ma Juda magacanjāmūka, tondū wa matūiro maku ma ciira, Wee Jehova. **9** Nīgūkorwo Wee Jehova, nīwe ūria-Ūrī-Igūrū-Mūno wa thī yothē; wee nītūūgīrītio mūno igūrū rīa ngai ciothe. **10** Arīa endi Jehova nīmathūire ūuru, nīgūkorwo nīagītagīra mīoyo ya arīa ake ehokeku, na akamateithūra kuuma moko-inī ma arīa aaganu. **11** Ūtheri nīwarīre arīa athingu na arīa arūngīrīru ngoro makaiyūrwo nī gikeno. **12** Kenerai Jehova, inyu arīa athingu, mūkīgoocē rīitwa riake rīamūre.

98 Inirai Jehova rwimbo rweru, nīgūkorwo nīekite maundū ma kūgegania; guoko gwake kwa ūrio na gīcoka giake gītheru nīcio imūhonokanīrīre. **2** Jehova nīamenyithanītīe ūhonokio wake na akagūūria ūthingu wake kūrī andū a ndūriri. **3** Nīarīkanīte wendo wake na wīhokeku wake ūria erīre nyūmba ya Isiraeli; ituri ciothe cia thī nīcionete ūhonokio wa Ngai witū. **4** Anīrīrai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyu andū othe a thī, tumūkai mūkenūrūrūke na nyimbo mūkīinaga; **5** inirai Jehova na kinanda kia mūgeeto, mūmūnīre na kinanda kia mūgeeto o na mūgambo ūria mwega mūno, **6** inai na tūrumbeta, na mūgambo wa coro: anīrīrai na gikeno mūrī mbere ya Jehova, o ūcio Mūthamaki. **7** Iria rīria inene nīrirurume, na kirīa gīothe kirī thīnī warīo, mabūrīri mothe, na arīa othe matūrāga kuo. **8** Njūū nācio nīkīhūire hī, o nācio irīma nīciine hamwe nī gūkena; **9** nīciine irī mbere ya Jehova, nīgūkorwo nīarooka nīguo athamakīre thī. Agatūira mabūrīri ciira na ūthingu, nakio kirīndī agītūithanagie na werekereu.

99 Jehova nīarathamaka, ndūriri nīkīinaine; aikarīre gītī kia ūnene arī gatagatī ka makerubi, thī nīthingithe. **2** Jehova nī mūnene Zayuni; nīatūūgīrīte igūrū rīa ndūriri ciothe. **3** Andū nīmākīgoocē rīitwa riaku inene na rīa gwītīgīrwo: we nīwe mūtheru. **4** Mūthamaki nī arī hinya, na nīendete kīhooto: nūrūmītīe ūthiuthania wa ciira ūria mwerekereu; nīwikite maundū ma kīhooto na ma ūthingu thīnī wa Jakubu. **5** Tūūgīriai Jehova Ngai witū, na mūmūnamīrīre, mūmūhoee mūrī gītūrwa-inī kia makinya make; we nīwe mūtheru. **6** Musa na Harūni maarī amwe a athīnjīri-Ngai ake, nake Samūeli aarī ūnwe wa arīa maakayāgira rīitwa riake; maakayāgira Jehova nake akametika. **7** Aamaragīria arī thīnī wa gītūgī kia itu; makīrūmia mawatho make na kīrīra kia watho wake wa kūrūmīrīrwo kīrīa aamaheete. **8** Wee Jehova Ngai witū-rī, nīwametikaga; harī Isiraeli warī Mūrungu mūrekanīri, o na gūtuika nīwamaherithagia nī ūndū wa ciiko ciao njūru. **9** Tūūgīriai Jehova Ngai witū, na mūmūhooyage mūrī kīrīma-inī giake kīamūre, nīgūkorwo Jehova Ngai witū nī mūtheru.

100 Anīrīrai mūkenete mūrī mbere ya Jehova, inyu andū othe a thī. **2** Thathaiyai Jehova mūcanjamūkīte; ūkai mbere yake mūkīinaga mūkenete. **3** Menyai atī Jehova nīwe Ngai. Nīwe watūmbire, na ithū tūrī ake, tūrī andū ake, ng'ondū cia ūrīthio wake. **4** Tonyerai ihingo ciake mūrī na ngaatho, mūtoonye nja ciake mūkīmūgoocaga; mūcookerīe ngaatho na mūgoocē rīitwa riake. **5** Nīgūkorwo Jehova nī mwega, wendo wake ūtūrāga nginya tene na tene; wīhokeku wake nī wa nginya njjarwa na njjarwa.

101 Thaburi ya Daudi Nii ndinaga uhooro wa wendo na wa kihooto giaku; Wee Jehova niwe ndirigocaga na rwimbo. **2** Ngingwimenerera nduure mutuurire utari ucuuke: ni ri ugaagika kuri nii? Nindirikiraga mucii gwakwa ndi na ngoro itari ucuuke. **3** Gutiri undu muru ndirigaga mbere ya maitho makwa. Nithuire ciiko cia andu ari matari witikio; ndingitikiria menyitirire haru nii. **4** Ndirikiraga haraihu na andu ari maru ngoro nemi; uuru-ri, ndiri hndi ngaanyiitanira naguo. **5** Mundu o wotho ungicambia mundu wa itura riake na hitho, ucio ningamuniina; mundu o wotho uri maitho ma rung'athio na ngoro ya mwitio, ucio ndikamukiririra. **6** Maitho makwa-ri, mariroraga andu ari ehokeku bururi-ini, niguo maikaranagie na nii; mundu uria mithiire yake itari ucuuke-ri, ucio niarindungatagira. **7** Gutiri mundu wikaga maundu ma mawara igaikara nyumba-ini yakwa; gutiri mundu waragia maheeni ukarungama mbere yakwa. **8** O rucini nindirikiraga ari othe aaganu bururi-ini; ningeheria andu ari othe mekaga uuru mathire itura-ini riria inene ria Jehova.

102 Wee Jehova, igua ihooya riakwa; reke gikaya gwakwa ngihooya uteitho gugukinyire. **2** Tiga kuhitha uithu waku riria ndi mnyamaro-ini. Inamirira gutu gwaku unjigwe; ndagikaira, njitika o narua. **3** Nigukorwo matuku makwa marathira o ta uria ndogo ithiraga; namo mahindi makwa maraakana o ta gicinga. **4** Ngoro yakwa iringikite na ikahooa o ta nyeki; ndiganirwo o na ni kuria irio. **5** Tondu wa uria ndiracaaya nyanirire, hnjite ngatigara o gikonde na mahindi. **6** Haana ta ndundu ya weru-ini, ngahaana ta ndundu iria iikaraga kuria kwananguku. **7** Ndaaraga itari toro; haanite ta nyoni iri o iiki nyumba iguru. **8** Muthenia wotho thi ciakwa itindaga igithirikia; acio maanyurugaga mahuthagira ritwa riakwa taari kirumi. **9** Nigukorwo ndiaga muhu taari irio ciakwa, na kiria nyuuga ngagitukania na maithori, **10** tondu wa mang'uri maku manene, unjoete na iguru ukanjikia mwena-ini. **11** Matuku makwa mahaana o ta kiruru kia hwa-ini; hooaga ta nyeki. **12** No riri, Wee Jehova ugutuura iikaririre gitii kia unene nginya tene na tene; ngumo yaku igutuura njiarwa na njiarwa. **13** Wee niukwarahuka uiguire itura ria Zayuni tha, nigukorwo ihinda ria kurika wega ni ikinyu; ihinda riria riathirire ni ikinyu. **14** Nigukorwo mahiga makuo nimakenagirwo ni ndungata ciaku; o na rukungu rwakuo nirutumaga iringwo ni tha. **15** Nduriri nigeetigira ritwa ria Jehova, athamaki othe a thi mekirire riiri waku. **16** Nigukorwo Jehova niagaaka itura ria Zayuni ringi, na eyumirie ari na riiri wake. **17** Niakaigua mahooya ma andu ari aagi; ndakanyarara mahooya mao. **18** Uhooro uyü niwandikwo ni undu wa ruciaro ruria rugooka, niguo andu ari matacariitwo makaagooa Jehova: **19** "Jehova niacuthirire thi ari haria hake haamure kuu iguru; ari kuu iguru Jehova nikurora aarorire thi, **20** niguo aigue gucaaya kwa ari moheetwo, na ororithie ari maaturirwo kuu gikua." **21** Ni undu ucio ritwa ria Jehova nirikoimburwo kuu Zayuni, na niakagoooc kuu Jerusalem **22** riria andu a nduriri na mothamaki makoongana, mathathaiye Jehova. **23** Hndi ya mutuurire wakwa niyanihihie hinya wakwa; niakuhihie matuku makwa. **24** Ni undu ucio ngikiaga atiri: "Wee Ngai wakwa, ndukanjunge o riria ndaganiria matuku makwa; wee-ri, miaka yaku ithiagi o na mbere nginya njiarwa na njiarwa. **25** O kiambirira-ini, niwaarire mithingi ya thi, o nario iguru ni wira wa moko maku. **26** Icio niguthira igathira, no wee nigutuura ugatuura; igakura o ta nguo, ithire. Ugaicagirira ta nguo, icooke itee. **27** No Wee ndugarurikaga, nayo miaka

yaku ndiri muthia. **28** Ciana cia ndungata ciaku igatuura na thayu mbere yaku; nacio njiaro ciacio cigaikara irumite iri mbere yaku."

103 Thaburi ya Daudi Gooa Jehova, wee ngoro yakwa; kiria gothe kiri thini wakwa, gooca ritwa riake itheru. **2** Gooa Jehova, wee ngoro yakwa, na ndukariganirwo ni maundu mothe maria aanagwika: **3** o uria ukurekagira mehia maku mothe, na agakuhonia mirimu yaku yothe, **4** uria ukuuraga muoyo waku kuuma irima ria giku, na agakuhumba wendo na tha taari thumbi ya unene, **5** o we ukuhunungia na maundu mega nigeetha waanake waku weruhagio o ta wa nderi. **6** Jehova ekaga maundu ma uthingu, na akarugamirira kihooto kuri ari othe ahinyirire. **7** Niamenyithire Musa njira ciake, nacio ciiko ciake agicimenyithia andu a Israeli: **8** Jehova ni mituga tha na ni mutug, ndahluhaga kurakara, na niayiurwo ni wendo muingi. **9** We ndaciirithanagia hndi ciothe, o na kana agatuura arakarite nginya tene; **10** Ndatuherithagia ta uria mehia maitu magirirwo, o na kana agaturihia kuringana na waganu witu uria uigana. **11** O ta uria iguru riraihanirire na thi, uguo no taguo wendo wake uri munene kuri ari mamwitigirite; **12** o ta uria irathiro kuraihanirire na ithuuro-ri, uguo no taguo atwehereirie mehia maitu magaturaihirira. **13** O ta uria muthuuri aigugira ciana ciake tha, uguo no taguo Jehova aigugira tha ari mamwitigirite; **14** nigukorwo we noi uria tuombirwo, niaririkanaga ati ihuuri o rukungu. **15** Ha uhooro wa mundu-ri, matuku meke mahaana o ta nyeki, we acanukaga o ta ihua ria githaka; **16** rihurutagwo ni ruhuho rikehera, na haria riraari ritingicooka kuonwo ringi. **17** No riri, kuuma tene nginya tene wendo wa Jehova utuura haru ari mamwitigirite, **18** uguo uthingu wake ugakinyira ciana cia ciana ciao, **19** o acio mamenyagira kirikaniro giake, na makaririkanaga gwathikira watho wake. **19** Jehova nihaandite gitii giake kia unene kuu iguru, na uthamaki wake wathaga maundu mothe. **20** Gooai Jehova, inyu araike ake, inyu njamba iri hinya, inyu mwikaga uria oigite, o inyu mwathikagira kiugo giake. **21** Gooai Jehova, inyu mbutu ciake ciothe cia iguru, o inyu ndungata ciake iria ciikaga uria endaga. **22** Gooai Jehova, inyu mawira make mothe muri kuria guothe athamakaga. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104 Gooa Jehova, wee ngoro yakwa. Wee Jehova Ngai wakwa, Wee uri munene muno; wihumbite riiri na ukaru. **2** Ehumbite utheri taari nguo; we atamburukaga iguru taari hema, **3** na akaara migamba ya tunyumba twise tua ngoroba iguru ria maa. We atumaga matu matuuke ngari yake ya ita, na agakuo ni mathagu ma ruhuho. **4** Niwe utumaga ruhuho rutuuke arekio ake, nacio ninimbii cia mwaki agacitua ndungata ciake. **5** We aahaandire thi iguru ria mithingi yayo; ndiri hndi ingenyeneka. **6** Wamihumbirire na iria riria inene taari nguo; maa maikarire makunikiire irima. **7** No riri, wakuumire maa makura, nacio ngwa ciaku ciagamba magithara; **8** magitherera iguru wa irima, magikurika cianda-ini, magitherera na kuria watuute mathii. **9** Wee niwe wekirire muthaka uria matangikira; gutiri hndi magaacooka kuhumbira thi. **10** We atumaga ithima ciitirire maa mikuru-ini; mathereraga gatagati-ini ka irima. **11** Nicio iheaga nyamu ciothe cia githaka maa ma kunyua; niko njagi cia weru-ini inyoatoragirwo. **12** Nyoni cia riera-ini ciakaga itara hakuhi na maa macio; ciinaga iri honge-ini cia miti. **13** We aitagirira irima maa moimite nyumba-ini ciake iria iri iguru;

thi nīiganagwo nī maciaro ma wira wake. **14** We atūmaga nyeki ikūre nī ūndū wa kūrīto nī mahiū, na agakūria mīmera irīa andū mahaandaga, tīri-inī gūgakiumaga irio: **15** ndibe irīa ikenagia ngoro ya mūdū na maguta ma gūtūma ūthiū wake ūkenge, o na irio iria ciikagira ngoro yake hinya. **16** Miti ya Jehova niyuragīro mbura wega, mītarakwa iyo ya Lebanoni o irīa aahaandire. **17** Kūu nīkwo nyoni ciakaga itara ciacio; nayo njiū, nyūmba yayo irī kūu mīkarakaba-inī. **18** Irīma-inī iria ndaaya nīkwo mbūri cia gīthaka ciikaraga; miatūka-inī ya mahiga nīkwo ikami ciithithaga. **19** Mweri nīguo ūmenyithanagia hīndī ya imera, narīo rīua nīrīmenyaga hīndī yario ya gūthūa. **20** Wee nīwe itūmaga kūgīe nduma, gūgatuūka ūtukū, nacio nyamū ciothe cia gīthaka ikoimīra icemeete. **21** Mīrūūthi irīa mīthī iraramaga ikīhīta, na īgacaria irio ciayo kuuma harī Mūrungu. **22** Rīua rīrathaga, nayo īgeethīra; ithiāga īgakoma imamo-inī ciayo. **23** Hīndī iyo mūdū agathiū kūrūta wira wake, agakīrūta wīro o ngīnya hwaī-inī. **24** Wee Jehova, kaī mawīra maku nī maingī-ī! Mothe ūmarutīte na ūūgī; nayo thī īiyūrīte ciūmbe ciaku. **25** Rīrīa nīrīo iria rīrīa inene na rīarī, rīiyūrīte ciūmbe irī muoyo itangītarīka, iria nene na iria nīni. **26** Marikabu nīkwo īgeragīra īgīthī na īgīcooka, o na nyamū irīa īitagwo Leviathanī, irīa wombire nīguo itūūhagīre kuo. **27** Icio ciothe nīwe icūthagīrīra nīguo ūcīhe irio ciacio hīndī irīa yagīrīre. **28** Na rīrīa wacihe irio, cioyaga ikarīa; rīrīa watambūrūkia guoko gwaku, ūcīhūūnagia na indo njege. **29** Rīrīa wahitha ūthiū waku, īnyīitagwo nī guoya; rīrīa weheria mīhūmū yacio, ikuuaga īgaacoka rūkūngū-inī. **30** Rīrīa watūma Roho waku, ikagīa kuo, nake ūkerūthia maūdū mothe gūkū thī. **31** Rīri wa Jehova ūrotūra ngīnya tene; Jehova arokenagīra mawīra make: **32** o we ūcio ūroraga thī, nayo ikainaina, o we ūhutagia irīma, nacio ikoima ndogo. **33** Ngūtūūra nyinagīra Jehova matukū mothe ma muoyo wakwa; ndīrīnaga ngīgoocaga Ngai wakwa hīndī iria yothe ngūtūūra muoyo. **34** Jehova arokeno nī mecūūrania makwa, rīrīa ndīrīkenaga nī ūndū wake. **35** No rīrī, ehia maronīnwo kuuma thī, na andū arīa aaganu mathire biū. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova. Goocai Jehova.

105 Cookeria Jehova ngaatho, kaīrai rīitwa rīake; menyīthai ndūrīrī maūdū marīa ekīte. **2** Mūnīrei, mūmūnīre mūkīmūgoocaga; heanai ūhoro wa cīko ciake ciothe cia magegania. **3** Mwīraheī nī ūndū wa rīitwa rīake itheru; ngoro cia arīa marongogāgia Jehova nīkene. **4** Cūthīrīrīai Jehova na hinya waga; mathaai ūthiū wake hīndī ciothe. **5** Rīrīkanai magegania marīa ekīte, na ciama ciake, na matūro ma cīra marīa atūite, **6** īnyū njiaro cia lburahīmu ndungata yake, o īnyū ciana cia Jakubu, īnyū ake athuure. **7** Jehova nīwe Ngai witū; matūro make ma cīra marī thī yothe. **8** Nīarīrīkanaga kīrīkanīro gīake ngīnya tene, nīkīo kiugo kīrīa aathanire, nī ūndū wa njiarwa ngiri, **9** kīrīkanīro kīrīa arīkanīire na lburahīmu, na nogo mwīhitwa ūria eehītre harī Isaaka. **10** Nīagīkīrīre hinya harī Jakubu kīrī kīrīra gīake kīa watho wa kūrūmagīrīwo, agīgīkīra hinya harī Isīraelī kīrī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene: **11** “Wee nīwe ngaahē būrūrī wa Kaanani ūtūike igai rīrīa ūkaagaya.” **12** Hīndī irīa maarī o anīni magītarwo, o anīni biū, na marī agenī kuo-rī, **13** morūūragā kuuma rūrīrī rūmwe ngīnya rūrīa rūngī, na kuuma ūthamakī-inī ūmwe ngīnya ūngī. **14** Ndarī mūdū o na ūmwe eetīkīrīre amanyarīire; nī ūndū wao akīrūthīa athamakī, akīmeera atīrī: **15** “Mūtīkanahutīe andū arīa akwa aīrīrīre maguta; mūtīkaneke anabīi akwa ūūru.” **16** Agītūma būrūrī ūcio ūgīe ng’aragu, na akīniina mīthīithū yao yothe

ya irio; **17** agītūma mūdū athī mbera yao: nīwe Jusufu, ūria wendīrio arī ngombo. **18** Nīmamūtīihīrie magūrū na bīngū, na makīmūoha ngingo na īgera, **19** ngīnya ūria oīgīte ūgīkīnyanīra, ngīnya kiugo kīa Jehova gīkīonania atī aarī mūdū wa ma. **20** Mūthamakī agītūmana na akīmūohorīthia, mwathī ūcio wa ndūrīrī akīmūkereria. **21** Akīmūtua mwathī wa indo cia nyūmba yake, na mūrōri wa indo iria ciothe aarī nacio, **22** nīguo ataarage anene ake o ūria angīonire kwagīrīre, na arutage athuuri ake ūūgī. **23** Hīndī iyo Isīraelī agīthī Mīsiri; Jakubu agītūūra arī mūgenī būrūrī-inī ūcio wa Hamu. **24** Jehova agītūma andū ake maciarane mūno; agītūma maingīhe mūno gūkīra thū ciao, **25** iria aagarūrīre ngoro ciao agītūma ithūūre andū ake, agītūma ithugundīre ndungata ciake ūūru. **26** Aatūmire Musa ndungata yake, na Harūni, ūria aathurīte. **27** Nao makīringa ciama ciake gatagatī-inī kao, magīka magegania make būrūrī-inī wa Hamu. **28** Agītūma kūgīe nduma nago būrūrī ūcio ūgītumana, tondū-rī, gīthī ti ciugo ciake maaremeire? **29** Akīgarūra maaī mao magītūka thakame, agītūma thamakī ciao ikue. **30** Būrūrī wao ūkīyūra cīra, iria ciatoonyire ngīnya tūnyūmba twa toro twa anene ao. **31** Aarīre, gūgītūka mīrumbī ya ngī, na rwagī rūkīyūra būrūrī wao wothe. **32** Akīgarūra mbura yao īgītūka ya mbebe, na heni ikīhenūka būrūrī-inī wao wothe; **33** akīrūnda mīthabībū yao, na mīkūyū, na akiunanga mīti ya būrūrī wao. **34** Aarīre, nacio ngīgī īgītūka, na ndaahī itangītarīka; **35** ikīrīa kīndū gīothe kīarī kīrūru būrūrī-inī wao, na ikīrīa maciaro ma tīrī wao. **36** Nīngī akīūragā marīgīthathi mothe ma būrūrī wao, maciaro ma mbera ma ūcīari wao wothe. **37** Nīaarūtīre Isīraelī makīuma kuo, makuūite betha na thahabu, na gatagatī ka mīhīrīga yao hatiarī mūdū o na ūmwe warī mūhīnyaru. **38** Andū a Mīsiri nīmakenire moima kuo, tondū nīmanyīitwo nī guoya wa andū acio a Isīraelī. **39** Nīatambūrūkīrie itu rīmahwabagīre, o na mwakī wa kūmamūrīkagīra ūtukū. **40** Metīrie irio, nake akīmārehere tūmakīa-arūme, na akīmāhūūnīa na irio cia īgūrū. **41** Aatūranīrie rwaro rwa ihiga, namo maaī magītōthoka; magīthērerera ta rīūthī kūu werū-inī. **42** Nīgūkorwo nīarīkanīre kīrīkanīro gīake gītheru kīrīa arīkanīire na ndungata yake lburahīmu. **43** Nīaarūtīre andū ake makīuma kūu makenete, akīrūta acio ake athuure makīanagīrīra nī gūkena; **44** akīmāhe mabūrūrī ma ndūrīrī, nao magītūka a kūgaya kīrīa andū angī maanogeire, **45** nīguo marūmagīe mataaro make, na maathīkagīre mawatho make. Goocai Jehova.

106 Goocai Jehova. Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwege; wendo wake ūtūūragā ngīnya tene. **2** Nūū ūngiuga cīko cia hinya cia Jehova, kana aanīrīre kūna ūgōoci wake wothe? **3** Kūrāthimwo-rī, nī arīa marūmagīa kīhooto, arīa meekaga ūria kwagīrīre hīndī ciothe. **4** Ndirīkanaga, Wee Jehova, hīndī irīa ūgūwīka andū aku wega, ūndeithagīe rīrīa ūkīmāhonokīa, **5** nīguo ngenagīre ūgaacīru wa andū aku athuure, nīguo ngwatanagīre gīkeno-inī kīa rūrīrī rwaku, na nyīitanagīre na igai rīaku tūgīkūgōoca. **6** Ithūū nītwhītie, o ta ūria maithe maitū meehīre; nītwhītie ūūru na tūkaagana. **7** Rīrīa maithe maitū maarī Mīsiri, matīarūmbūrīre ciama ciaku; matiigana kūrīrīkana ūtugi waku mūngī, na makīrema marī hūgūrūrū-inī cia iria, o Irīa rīu Itune. **8** No nīamahonokīrie nī ūndū wa rīitwa rīake, nīguo atūme hinya wake mūnene ūmenyēke. **9** Nīakūūmīre Irīa Itune, narīo rīkīhūa; akīmagereria kūu kūrīku taarī werū-inī. **10** Nīamahonokīrie guoko-inī kwa andū arīa maamathūire; akīmākūūra kuuma guoko-inī gwa thū. **11** Maaī macio nīmahubānīire amuku ao; gūtīrī o

na ümwe wao watigarire. **12** Hindí ñyo magüñtikia ciñraníro ciale, na makímüiníra, makímügooca. **13** No makíriganíro o narua ní úria ekíte, na matiigana gweterera útaaro wake. **14** Marí kúu werü-iní makínyitwo ní thuti; makígéria Mürungu marí kúu gütägüaga kíndü. **15** Ní ündü ücio akímahe kíria maamwítirie, no akímátümirá mürimü wa kúmanyariira. **16** Ngwí nimaigüññire Musa úuru marí kúu kambí-iní, o na makíigüñra Harüni úuru, o ücio wamüríirwo Jehova. **17** Thí ígíatúka na ikíméria Dathani; ningí ígíthika thiritü ya Abiramu. **18** Mwaki ügákana gatagatí-iní ka arümíriri ao; rürírimbí rügícina andü acio aaganu. **19** Nímathondekire gacáu marí kúu Horebu, makíhooya mühianano ütweketio kuuma kíri kígera. **20** Maaküüranirie Riiri wa Ngai na mühianano wa ndegwa íria íriüaga nyeki. **21** Makíriganíro ní Mürungu úria wamahonokirie, úria wekíte maündü manene kúu búrüri wa Misiri, **22** akíringa ciama búrüri wa Hamu, na agüka mawiko ma gwtígírow Iria-iní Itune. **23** Ní ündü ücio akiuga niekúmaniina, tiga ní Musa, úria we aathuríte, warügamire mbere yake, akímüthaita ndakamaniine na mang'ürí make. **24** Ningí makínyarua búrüri ücio mwega, makíaga gwítikia kíraníro gíake. **25** Makínuguna marí hema-iní ciao, na makíaga gwathíkíra Jehova. **26** Ní ündü ücio akíoya guoko na igürü, akíhítia atí niakamag'auraniria kúu werü-iní, **27** ang'auranirie njiaro ciao kúu gatagatí-iní ka ndüríri, aciharaganirie kúu mabürüri-iní guothe. **28** Nímeyohanirie na Baali ya Peoru, na makíría magongona maarutíirwo ngai itarí muoyo; **29** magítüma Jehova arakare ní ündü wa ciiko ciao cia waganu, naguo müthiro ügítuthúka gatagatí-iní kao. **30** No Finehasi akírügama na igürü, akíherithia aría maarí na mahítia, naguo müthiro ügíthira. **31** Úhoro ücio ügítüma atuuo ní müthingu kíri njjarwa na njjarwa nginya tene. **32** Nao makíarakaria Jehova hau maai-iní na Meriba, nake Musa agikinyíríro ní thüna ní ündü wao; **33** nígúkorwo nímaremeire Roho wa Ngai, nake Musa akíaria ciugo itaagíríre. **34** Matiigana kúniina ndüríri ício ta úria Jehova aamaathíte, **35** no nígütukana maatukanire na ndüríri, na makírímírira mítugo yao. **36** Makíhooya míhianano yao, íria yatúikire mütego kíri o. **37** Makírütira ndaimono aanake na airüta ao marí magongona. **38** Magíita thakame íteehítie, thakame ya aanake na airüta ao, aría maarutire marí magongona kíri míhianano ya Kaanani, naguo búrüri ügíthaahio ní thakame yao. **39** Nímethaahirie o ene ní gwíka üguo meekire; na ündü wa ciiko ciao makíhüura úmaraya. **40** Ní ündü ücio Jehova akíarakaria andü ake, na agíthüura igai ríake müno. **41** Akímáneana kíri ndüríri, níguo maathagwo ní thü ciao. **42** Thü ciao ikímahinyíríra, na ikímaiga rungu rwa wathani wao. **43** Nake akímateithúra mahinda maingí, no-o makírema, makíríkíra mehía-iní mao. **44** Nowe akíona mínyamaro yao ríria aaguire magíkaya; **45** ní ündü wao akíríkíra kírikaníro gíake, na ní ündü wa wendo wake münene akíringwo ní tha. **46** Agítüma maigüñro tha ní aría othe maamatahíte. **47** Túhonokie, Wee Jehova Ngai witü, na ütúcookaníríre ütúrute kíri ndüríri, níguo túcookagíríe ríitwa ríaku ítheru ngaatho, na ndúrahagire ügooci waku. **48** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Israeli, kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene. Nao andü othe nímakeiuge, “Amení!” Gooai Jehova.

107 Cookeriai Jehova ngaatho, nígúkorwo ní mwega; wendo wake ütúuraga tene na tene. **2** Andü aría makúürítwo ní Jehova nímakeiuge üguo: o acio akúüríte kuuma guoko-iní gwa thü, **3** o acio aacookaníríre amarutíte mabürüri-

iní, kuuma mwena wa irathíro na wa ithüiro, na kuuma mwena wa gathigathini na wa güthini. **4** Amwe mortüüríre werü-iní útarí kíndü, maagíte njíra ya kúmakinya itüura inene kíria mangíatüüríre. **5** Maarí ahütu na makanyoota, na mাকাaga mwíhoko thüini wao. **6** Nao magíkaíra Jehova marí mínyamaro-iní, nake akímahonokia kuuma thüna-iní. **7** Aamagereire njíra nungürü, nginya magíkinya itüura inene kíria mangíonire gwa gütüura. **8** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü, **9** nígúkorwo níwe ünyootoraga andü aría anyootu, na akahúñma aría ahütu na maündü mega. **10** Amwe maaakaríte nduma-iní o na nduma-iní nene müno, makínyamaríka marí ohe na mínyororo ya kígera, **11** nígúkorwo nímaremeire ciugo cia Mürungu, o na makíagira kíria kía Úria-ürí-Igürü-Müno bata. **12** Ní ündü ücio akímarutithia wíra wa hinya; nao makíhíngwo na gúkiaga wa kúmateithia. **13** Hindí ñyo magíkaíra Jehova marí thüna-iní, nake akímahonokia kuuma mínyamaro-iní. **14** Nake aamarutire nduma-iní, akímaruta kúu nduma-iní nene müno, na agítuanga mínyororo íria moohetwo nayo. **15** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü, **16** nígúkorwo níoinangaga íhingo cia gíngano na akoinanga mígíko ya kígera. **17** Amwe maatúikire andü akügu ní ündü wa míthiire yao ya üremi, o na ní ündü wa waganu wao magítuika a güthüinika. **18** Magítuika a kúira ngoro mona irio o ciothe, nao magíkühíríra íhingo cia gíkuú. **19** Hindí ñyo magíkaíra Jehova marí mínyamaro-iní, nake akímaruta thüna-iní. **20** Aatümirie kíugo gíake akímahonia; aamateithüire kuuma mbíríra-iní. **21** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü. **22** Nímakírute igongona ría gücookia ngaatho, na mamenyithanie mawiko make makíinaga nýimbo cia gíkeno. **23** Angí maagereire íria-iní marí marikabu-iní; maathiiaga wonjoria kúu maría-iní manene. **24** Nímoonire mawiko ma Jehova, makíona ciiko ciale cia magegania kúu kíriku. **25** Nígúkorwo aaríre, akíarahúra kíhuhúkanio kíria gátümirie íria ígíe na makúmbi. **26** Marikabu ígükanio na igürü, na ígicooka ígükanio na kúu thí kíria kíriku; andü acio magíkua ngoro ní ündü marí ügwatí-iní münene. **27** Makíagaga na magítügüuga ta andü aríu; üügí wao wothe níwakinýite müthia. **28** Hindí ñyo magíkaíra Jehova marí thüna-iní, nake akímahonokia kuuma mínyamaro-iní. **29** Nake akíhooreria kíhuhúkanio kíri kienene; namo makúmbi ma íria ríu magíkíro kí. **30** Nao magíkena ní íria ríu kíhoorera, nake akímakinya nginya gícukíro-iní kía marikabu kíria meríríre gükinya. **31** Nímagícookerie Jehova ngaatho ní ündü wa wendo wake úria ütathiraga, na mawiko make ma magegania maría eekíire andü. **32** Nímamütüügíríe kíüngano-iní kía andü, na mamügoocwe marí kíama-iní kía athuuri. **33** Aagarüríre kíria kwarí njüüü gügítuika werü, nakuo kíria kwarí íthima ciathereraga gügítuika kíndü kúng'aru. **34** Naguo búrüri úria woimaga irio müno akíütua werü wa ígata ütáarí kíndü, tondü wa waganu wa andü aría maatüuraga kuo. **35** Aagarüríre kíria kwarí werü gügíkía úria twa maaí, nakuo kíria kwarí kúng'aru agítüma gükunúke íthima; **36** nao andü aría maarí ahütu akímarehe kuo, nao magíaka itüura inene ría güikara. **37** Maarímire mígünda na makíhaanda míthabíbü, íria yaciarire magetha maingí; **38** aamarathimire na makíingíha müno, na ndaarekire mahíu máo manyiíhe. **39** Müügana wao ügicooka úkinyiíha, na makíagíthio hinya, ní kühinyíríro, na kúnyariíríka, o na kíeha; **40** we úria únýararithagia andü aría

marī igweta-rī, agītūma morūire kūdū gūtaarī njira. **41** No rīrī, niarutire andū arīa abatarī mathīna-inī, na andū a nyūmba ciao akīmaingīhia o ta mahiū. **42** Andū arīa arūngīrīru monaga ūguo magakena, no arīa othe aaganu nīgūkirio makiragio. **43** Mūdū o wothe mūūgī-rī, niarūmbūiye maūdū macio, na ecūūranie ūhoro wa wendo mūnene wa Jehova.

108 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ngoro yakwa nīkindīire; nikūina ngūina, ngūgoce na rīwimbo na muoyo wakwa wothe. **2** Arahūka, wee kinanda kīa mūgeeto na gīa kinūbil Ngwarahūka ruoro rūgītema. **3** Wee Jehova nīngūkūgooca, ngūgoce gatagatī-inī ka ndūrīrī; nīngūkūinīra ndī gatagatī-inī ka andū. **4** Nīgūkorwo wendo waku nī mūnene, ūkaraiha gūkīra igūrū; wihokeku waku ūkinyaga o matu-inī. **5** Wee Ngai tūtūgīra, ūtūtūgīrio igūrū rīa igūrū, riiri wa waku nīgūge igūrū rīa thī yothe. **6** Tūhonokie na ūtūteithie na guoko gwaku kwa ūrīo, nīguo ūteithūre arīa wendete. **7** Ngai niarītie arī handū hake hariā haamūre, akoiga atīrī: “Nīngatūranga Shekemu ndī na gīkeno kīingī, na thīmīre andū akwa Gītuamba gīa Sukothu. **8** Gilead nī gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nī ngūbia yakwa ya kīgera, na Juda nī mūthīgi wakwa wa ūthamaki. **9** Moabi nī kirāi gīakwa gīa gīwthambīra, na Edomu niho njikagia kirāatū gīakwa; nīngwanīrīra nī ūrīa ndooretie būrūrī wa Filistia.” **10** Nūū ūkūngīnyia itūūra rīrīa inene rīirīgīre? Nūū ūkūndongoria andware Edomu? **11** Gīthī tiwe, Wee Ngai, o Wee ūtūtūgīniire, na ūgatiga gūtwarana na wabūtū ciitū cia ita? **12** Tūteithie ūtūhootanīre harī thū ciitū, nīgūkorwo ūteithio wa mūdū nī wa tūhū. **13** Ngai arī hamwe na ithūi nītūkūhootana, na niakarangīrīra thū ciitū thī.

109 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ūrīa ngoocaga, ndūgaakire, **2** nīgūkorwo andū arīa aaganu na a maheeni nīmathamītie tūnua nīguo manjūkirīre; nīmarītie ūhoro wakwa na rūrīmī rwa maheeni. **3** Mandīgīcīrie makīaragia ndeto cia rūthūūro; maatharīkagīra hatarī gītūmi. **4** Handū ha wendo ūrīa ndīmendete nāguo, o nī gūūthitanga maathitangaga, no nīi nīkūhooya ndīmahooyagīra. **5** Mandīhaga wega na ūūru, na makandiha wendani na rūthūūro. **6** Mūdū ūrīa wīkīte ūguo mūgīre mūdū mūūru amūūkīrīre; mwena wake wa ūrīo nīkūrūgāme mūdū wa kūmūthitanga. **7** Aacirithio-rī, niatuuagwo mwīhia, na kūhooya gwake gūgītūike no kwīhia. **8** Matukū make maronyīiha; ūtongoria wake ūrooywo nī mūdū ūngī. **9** Ciana ciake irotūika cia ngoria, na mūtumia wake atūike wa ndigwa. **10** Ciana ciake irotūika njara-rūhī cia gūkūngacanga; iroingatwo cīume mīcīi yao īyo mīanangīku. **11** Indo ciake ciothe irotahwo nī mūdū ūrīa marī thīrī nake; andū a kūngī nīmeyoere maciaro ma wīra wake. **12** Aroaga mūdū ūngīmwonīa ūtūgi, o na kana mūdū ūngīgūira ciana icio ciake cia ngoria tha. **13** Njīaro ciake iroeherio, na marītwa maacio mathario kuuma rūciaro-inī rūrīa rūgooka. **14** Waganu wa maithie make ūrotūūra ūrīkanagwo nī Jehova; wīhia wa nyina ūroaga gūgaathario o na rī. **15** Mehīa mao marotūūra hīndī ciothe marī mbere ya Jehova, nīguo akaaniina kūrīkanwo kwao gūkū thī. **16** Nīgūkorwo mūdū ūcio we ndarī hīndī ecīiragia ūhoro wa gūtugana, no aīngatīthagia mūdū ūrīa mūthīni, na ūrīa mūbatari, o na ūrīa mūthuthīku ngoro, o ngīnyia akamoora. **17** Aronyīitwo nī kīrumi, tondu we endete o kūrūma andū manyīitwo nī kīrumi; kīrathimo kīromūrahīrīra, tondu we ndenda kūrathimana. **18** Ehumbaga kīrumi taarī nguo; kīamūtoonyire mwīrī ta maai, o na gīkīmūtoonyia mahīndī-inī taarī maguta. **19** Kīrotūika taarī nguo ya igūrū erīgīcīrie, na gītūike taarī mūcibi ehotorete ngīnyia tene. **20**

Rīrī nīrītūike irīhi rīa Jehova kūrī arīa maathitangaga, o kūrī arīa maaragia ūūru igūrū rīakwa. **21** No rīrī, Wee Mwathani Jehova, njīka maūdū mega nī ūndū wa rītwa rīaku; ndeithūra tondu wa wega wa wendo waku. **22** Nīgūkorwo ndī mūthīni na mūbatari, nayo ngoro yakwa nīngurarītio thīni wakwa. **23** Ndī hakuhi kūbūiria o ta kīrūru kīa hwaī-inī; hurutagwo nī rūhuho o ta ngīgī. **24** Maru makwa nīmaregerete nī kwīima kūrīa; mwīrī wakwa ūhīnjīte nī kwaga maguta. **25** Nduikīte kīndū gīa kūnyūrīrio nī andū arīa maathitangaga; rīrīa maanyona, mainainagia mītwe. **26** Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia; honokia kūrīngana na wendo waku. **27** Tūma mamenye atī kūu nī guoko gwaku, mamenye atī Wee Jehova, nīwe wīkīte ūguo. **28** O nī marumanage, no wee ūrathimanage; rīrīa maatharīkīra nīmarīconorithagio, no ndungata yaku no gūkena īrīkenaga. **29** Arīa maathitangaga makaahumbwo njono na mohwo thoni taarī nguo ya igūrū. **30** Nīndīrīkumagia Jehova mūno na kanua gakwa; nīndīrīmūgoocaga ndī kīrīndī-inī kinene. **31** Nīgūkorwo arūgamaga guoko-inī kwa ūrīo kwa mūdū ūrīa mūbatari, nīguo ahonokagie muoyo wake harī andū arīa mangīmūtua nī mwīhia.

110 Thaburi ya Daudi Jehova nīerire Mwathani wakwa atīrī: “Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrīo, ngīnyia rīrīa ngaatūma thū ciaku itūike gaturwa ka makīnyia maku.” **2** Mūthīgi wa hīnyia waku-rī, Jehova niakātambūrīkia kuuma Zayuni; nīūgaathana ūrī gatagatī ga thū ciaku. **3** Ikundi ciaku cia ita nīikerutīra mūthenya waku wa mbaara. Igooka irī na ūgemu wa ūtheru, aanake aku mahaana ta ime rīoima nda ya rūciinī ruoro rūgītema. **4** Jehova nīehītīte na ndangīrīcīkūwo, akoiga atīrī: “Wee ūrī mūthīnjīri-Ngai ngīnyia tene, o ta ūrīa Melikisedeki aatarīi.” **5** Mwathani arī guoko-inī gwaku kwa ūrīo; niakahehenja athamaki mūthenya wa mang’ūrī make. **6** Nīagatuira ndūrīrī ciara, aige cīimba irūndo, na ahehenje aathani a thī yothe. **7** Niakanyua maai ma karūūi karī mūkīra-inī; nī ūndū ūcio niakambararia mūtwe wake.

111 Goochai Jehova. Nīngūkumia Jehova na ngoro yakwa yothe ndī thīrītū-inī ya arīa arūngīrīru, o na kūngano-inī. **2** Cīiko cia Jehova nī cia magegania; nīicūūranagio nī arīa othe makenagio nīcio. **3** Cīiko ciake cīyūrīte riiri na ūkaru, nāguo ūthīngu wake ūtūūraga ngīnyia tene. **4** Nīatūmīte magegania make marīrikanwo; Jehova nī mūtugi na nī mūigua tha. **5** Arīa mamwītīgagīra nīamaheaga irio; egūtūūra arīrikanaga kīrīkanīro gīake ngīnyia tene. **6** Nīonetie andū ake mawīra make ma hīnyia, nī ūndū wa kūmahe mabūrūrī ma ndūrīrī irīa ingī. **7** Mawīra wa moko make nī ma kwīhokeka, na nī ma kīhooto; mataaro make mothe nī ma kwīhokwo. **8** Nī marūmu ngīnyia tene na tene, maheanītuo na wīhokeku na ūrūngīrīru. **9** Niakīnyīrie andū ake ūkūūri; aamūrīre kīrīkanīro gīake kīrī gīa gūtūūra ngīnyia tene: rītwa rīake nī itheru na nī rīa gwītīgīrwo. **10** Kīambīrīria kīa ūgūi nī gwītīgīra Jehova; arīa othe marūmagīrīra mataaro make nīmagīaga na ūmenyo mwega. Kūgoocwo nī gwake tene na tene.

112 Goochai Jehova. Kūrathimwo nī mūdū ūrīa wītīgagīra Jehova, ūrīa ūkenagīra maathani make mūno. **2** Ciana ciake nīgatūika cia bata būrūrī-inī; rūciaro rwa arīa arūngīrīru nīrūkarathimwo. **3** Gwake mūcīi gūkoragwo na ūtonga na indo nyingī, nāguo ūthīngu wake ūtūūraga ngīnyia tene. **4** Mūdū ūrīa mūrūngīrū o na arī nduma-inī niatheragīrwo nī ūtheri, ūgatherera mūdū ūcio mūtugani, nīngī arī tha, o na nī mūthīngu. **5** Mūdū ūcio mūtugani na ūheanaga o ūguo

tühü, o ūcio wíkaga maündü make na kíhooto-rí, níarionaga maündü mega. **6** Ti-ítherü mündü ūcio ndakenyeneyeka; mündü müthingu atúuraga aririkanagwo nginya tene. **7** Angígua úhoro müüru ndangítigíra; ngoro yake níkindüre, aikaraga ehokete o Jehova. **8** Ngoro yake níngítire, ndangítigíra; marigíríro-iní níakooka gútoorio gwa thú ciake. **9** Níahurunjíte iheo ciake akahé andú aría athíni, naguo úthingu wake útúuraga nginya tene; rúhía rwake nírukambarario na igürü, aheo gítíio. **10** Mündü úria mwaganu níakooka úguo na arakare, níakahagaranía magego make, acooke abuíre; meríríria ma aría aaganu matigaakinyanira.

113 Goocai Jehova. Múgocei, inyuí ndungata cia Jehova, múgoowe ríitwa ría Jehova. **2** Ríitwa ría Jehova ríroogoco, kuuma ríu nginya tene na tene. **3** Kuuma o irathíro ría ríia kuuma íthúro ríario, ríitwa ría Jehova níroogocagwo. **4** Jehova níatúúgírítio igürü ría ndúrírí ciothe, ríiri wake úrígürü ría igürü. **5** Núú úhaana ta Jehova Ngai witü, o ūcio úikaragíra gítí kía únene kúu igürü, **6** o ūcio úninamagíríra arorerere maündü ma igürü o na ma thí? **7** Oyaga athíni na igürü kuuma rúkúngü-iní, na agokíría aría abatari, akamaruta kíhumbu-iní kía múhu; **8** amaiakaragía hamwe na anene, o hamwe na anene a andú ao. **9** Atúmaga mútumia thaata atúüre gwake múci, agatuika nyina wa ciana, agakenaga. Goocai Jehova.

114 Ríría Isiraeli moimire búrúri wa Misíri, nyumba ya Jakubu íkiuma kúri andú a rúthiomi rúngí-rí, **2** Juda gwatuíkire handú ha Ngai haamüre, na Isiraeli gúgítuika níkuo aríathanaga. **3** Iría ríonire úguo ríkúra, naruo Rúú rwa Jordani rúgícooka na thootha; **4** Iríma ígítúhatúuha ta ndúrúme, natuo túrúma túgítúhatúuha ta túgondu. **5** Kaí wonire atía, wee iría, níguo úre, nawe Jordani, tondú wacookire na thootha? **6** Inyuí iríma, muonete kí, níguo mútúhatúúhe ta ndúrúme, na inyuí túrúma, níguo mútúhatúúhe ta túgondu? **7** Wee thí, ta kíinaine úrígürü mbere ya Mwathani, úrígürü hau mbere ya Ngai ūcio wa Jakubu, **8** o we ūcio wagarúre rwaro rwa ihiga rúgítuika karia ka maaí, narío ihiga rúúmú rúgítuika íthima cia maaí.

115 Ti íthuí, Wee Jehova, ti íthuí twagíríre kúgoocwo, no goocíthia ríitwa ríaku, tondú wa wendo na wíhokeku waku. **2** Ní kí gítúmaga ndúrírí cíurie atírí, “Ngai wao akírí ha?” **3** Ngai witü arí o igürü; we ekaga o úria endaga. **4** No míhianano yao ní betha na thahabu, wíra úthondeketo na moko ma andú. **5** Nírí túnua, no ndíaragía, níri maitho, no ndíonaga; **6** níri matú, no ndíiguaga, níri na manírú, no ndíiguaga múnungo; **7** níri moko, no ndíngíhambata kíndú, níri magürü, no ndíngítwara; o na níri mímero, no ndínginyuria. **8** Andú aría mamíthondekaga makahaana o tayo, na noguo aría othe mamíthokaga makahaana. **9** Wee nyumba ya Isiraeli, wíhokage Jehova: we níwe úteithio wao o na ngo yao. **10** Wee nyumba ya Harúni, wíhokage Jehova: we níwe úteithio wao o na ngo yao. **11** Inyuí aría múmwítigíríte, mwíhokagei Jehova: we níwe úteithio wao na ngo yao. **12** Jehova níatúríríkaníte na níegútúrathima: Niekúrathima nyumba ya Isiraeli, níekúrathima nyumba ya Harúni, **13** níekúrathima aría metígíríte Jehova, aní na anene o úndú úmwe. **14** Jehova arotúma múingíhe, inyuí na ciana cianyu. **15** Múrorathimwo ní Jehova, Múmbi wa igürü na thí. **16** Kíu igürü múno ní kwa Jehova, no thí níamíheaníte kúri andú. **17** Andú aría akúú matigoocaga Jehova, acio maikúrúka kúu

úkiri-iní; **18** ní íthuí túrúkumagía Jehova, kuuma ríu nginya tene na tene. Goocai Jehova.

116 Ninyendete Jehova, nígúkorwo níaguite múgambo wakwa; níaguire ngímúthaita anjuguire tha. **2** Tondú níathikíríre-rí, ndírímúyagíría ríría ríothe ngútúura muoyo. **3** Ndarígíciírío ní míhíndo ya gíkuú, ngíkinyíríro ní ruo rwa mbíríra; ngíhootwo ní mítangíko o na kíeha. (Sheol h7585) **4** Híndí íyo ngíkaira ríitwa ría Jehova, ngímwíra atírí: “Wee Jehova, honokía!” **5** Jehova ní mútugi na ní múthingu; Ngai witü aiyúrítwo ní tha. **6** Jehova níagítagíra andú aría matari oogí; ríría ndahinyírírio múno, níahonokirie. **7** Wee ngoro yakwarí, cookerera úhurúko waku, nígúkorwo Jehova níagwíkíte wega. **8** Nígúkorwo Wee Jehova níúhonoketie muoyo wakwa kuuma kúri gíkuú, namo maitho makwa úkamagíría maithori, na úkagíría magúrú makwa mahíngwo, **9** nígeetha thíiagi ndí mbere ya Jehova búrúri-iní wa aría marí muoyo. **10** No ndetikirie úhoro wake; ní úndú ūcio ndoigire atírí, “Níthínikíte múno.” **11** Ní úndú wa úria ndamakíte, ngiuga atírí, “Andú othe ní a maheene.” **12** Ní kí ingítúkíría Jehova nakío ní úndú wa wega wake wothe úria anjíkíte? **13** Níkuoya nguoya gíkombe kía úhonokio na igürü, ngaire ríitwa ría Jehova. **14** Níngúhingíría Jehova míhítwa íria ndehítire, andú ake othe marí ho. **15** Andú aría athingu marí bata múno harí Jehova, ní úndú ūcio ndakenaga ríría makua o ro úguo. **16** Wee Jehova, tí-ítherü ní ndí ndungata yaku; ní ndí ndungata yaku, múriú wa ndungata yaku wa mündú-wa-nja; wee níúnjohoríthítie mínyororo-iní. **17** Níngúkúrútra igongona ría gúgúcookería ngaatho, na ngaire ríitwa ría Jehova. **18** Níngúhingíría Jehova míhítwa íria ndehítire andú ake othe marí ho, **19** kúu nja-iní cia nyumba ya Jehova, o thíini waku, wee Jerusalemu. Goocai Jehova.

117 Goocai Jehova, inyuí ndúrírí ciothe; múkumieí, inyuí andú othe. **2** Nígúkorwo wendo wake ní múnene harí íthuí, na wíhokeku wa Jehova ní wa gítúura nginya tene. Goocai Jehova.

118 Cookeríai Jehova ngaatho nígúkorwo ní mwega; wendo wake ní wa tene na tene. **2** Andú a Isiraeli nímoige atírí, “Wendo wake ní wa tene na tene.” **3** Nyumba ya Harúni níyuuge atírí, “Wendo wake ní wa tene na tene.” **4** Andú aría metígíríte Jehova nímoige atírí, “Wendo wake ní wa tene na tene.” **5** Ndakáire Jehova ndí mínyamaro-iní, nake akínjítika na akíndeithúra. **6** Jehova arí hamwe na ní; ndingítigíra. Mündú-rí, ní atía anghota kúnjika? **7** Jehova arí hamwe na ní; níwe mundeithia. Níngerorera thú ciakwa ikíhootwo. **8** Ní kaba kúúría harí Jehova, gúkira kwíhoka mündú. **9** Ní kaba kúúría harí Jehova, gúkira kwíhoka anene. **10** Ndarígíciírío ní ndúrírí ciothe, no tondú wa kwíhoka ríitwa ría Jehova, ngíciananga. **11** Ciandígíciíríe míena yothe, no tondú wa kwíhoka ríitwa ría Jehova, ngíciananga. **12** Ciathíurúrukíríe na míena yothe ta njúkí, no ikíhora narua o ta mwaki wa mígu; tondú wa kwíhoka ríitwa ría Jehova ngíciananga. **13** Ndahatíkítwo múno ní thú hakuí ngwe, no Jehova akíndeithia. **14** Jehova níwe hinya wakwa na níwe útúmaga nyine; nake níatúkíte úhonokio wakwa. **15** Mbugíríro ya gíkeno na ya úhootani íyúríte hemaíní cia andú aría athingu, atí: “Guoko kwa úrío kwa Jehova ní gwíkíte maündú manene! **16** Guoko kwa úrío kwa Jehova ní kwambaraire; guoko kwa úrío kwa Jehova ní gwíkíte maündú manene!” **17** Ní gúkuu ndígúkuu, no níngítúura muoyo, ng’ange úria Jehova ekíte. **18** Jehova níaheríthítie múno,

no ndandekereirie ngue. **19** Hingūrīra ihingo cia ūthingu; ningūtoonya njookerie Jehova ngaatho. **20** Gikī nkīo kīhingo kīa Jehova kīrīa andū arīa athingu mangītoonyera. **21** Nī ngaatho ngūgūcookeria, nigūkorwo nīwanjītīkire; nītuikīte ūhonokio wakwa. **22** Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūikīte ihiga inene rīa koine; **23** Jehova nīwe wīkīte ūndū ūcio, naguo nī wa magegania tūkiwona. **24** Mūthenya ūyū nī Jehova ūtūmīte ūgīe; nītūcanjamūkei, tūkiūkenere. **25** Wee Jehova, tūhonokie; Wee Jehova, tūma tūgaacīre. **26** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūgūūka na rītwa rīa Jehova. Ithūi nītūwamūrathima tūrī thīnī wa ūyūbera ya Jehova. **27** Jehova nīwe Mūrungu, na nīatūmīte ūtheri wake ūtwarīre. Ambīrīhīa gūkūngūyīa, mūrī na mathīgī moko, mūthīi ngīnya hīa-inī cia kīgongona. **28** Wee nīwe Mūrungu wakwa, nīngūgūcookeria ngaatho; Wee nīwe Ngai wakwa, nīngūgūtūtūgīria. **29** Cookerīaī Jehova ngaatho, nigūkorwo we nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene.

119 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa mīthīire yao itarī ūcuuke, o arīa mathīiaga kūrīngana na watho wa Jehova. **2** Kūrathimwo-rī, nī andū arīa marūmagia kīrīa gīake, o arīa mamūrōngoragia na ngoro yothe. **3** Matīrī ūndū mūuru mekaga; no kūgera mageragīra njīra ciake. **4** Wee nīūheanīte mawatho marīa marī ma gwathīkagīrwo na kīyo. **5** Naarī korwo mīthīire yakwa ikīrī mikīndīrīku ūhorō-inī wa gwathīkagīra kīrīra gīaku! **6** Hīndī ūyo ndīngīconorīthio rīrīa ngūcūūranīa maathani maku mothe. **7** Nīndīrīkūgocaga ndī na ngoro nūngīrīru, o ngūrūtaga ūhorō wa mawatho maku ma kīhootho. **8** Nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa watho waku; ndūgakīndīganīrie o biū. **9** Mūdū mwithī-rī, angīga mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa? Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku. **10** Ngūrōngoragia na ngoro yakwa yothe; ndūkanareke njūrūūre ndīgāne na maathani maku. **11** Nīhīthīte kiugo gīaku thīnī wa ngoro yakwa, nīguo ndīkae gūkwīhīria. **12** Wee Jehova, ūrokīgocwo; kīndute kīrīra kīa watho waku. **13** Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa ūhorō wa mawatho mothe marīa moimīte kanua gaku. **14** Nīngenangīo nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku, o ta ūrīa mūdū akenagīra kūgīa na ūtonga mūnene. **15** Nīndīrīcūūranīa mawatho maku na ngatarania njīra yaku. **16** Nīngenangīra kīrīra kīa watho waku; ndīgatīganīria kiugo gīaku. **17** Nīi ndungata yaku njīka wega, na nīngūtūūra muoyo; nīi nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku. **18** Hīngūra maitho makwa nīguo nyone maūdū ma magegania marīa marī watho-inī waku. **19** Nīi ndī mūgeni gūkū thī; ndūkaahīthe maathani maku. **20** Ngoro yakwa nīrahūhīria nī kwīrīrīria mawatho maku o mahinda mothe. **21** Wee nīkūūmaga arīa etīi, o acio manyīitītwo nī kīrumi, na arīa morūūruga magatīga maathani maku. **22** Njehererīa kīnyūrūrī na kīmenwo, nigūkorwo ndūrīte nūmītie kīrīra gīaku. **23** O na gūtūūka aathani maikaraga thī hamwe makanjambīa, ndungata yaku nīrīcūūranīa kīrīra kīa watho waku. **24** Kīrīra gīaku nīkīo ngenagīra; nīkīo kīlīheaga mataaro. **25** Ngometīo thī rūkūngū-inī; tūūrīa muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku. **26** Nīndakwīrīre mīthīire yakwa nawe ūkīnjītīka; nduta kīrīra kīa watho waku. **27** Menyīthīa ūrutani wa mawatho maku; na nīi nīndīrīcūūranīa ūhorō wa magegania maku. **28** Ngoro yakwa nī nogu nī ūndū wa kīeha; njīkīra hīnya kūrīngana na kiugo gīaku. **29** Njeheranīria na mīthīire ya maheeni; nī ūndū wa ūtūga watho nduta watho waku. **30** Nīi-rī, ndīthūūrīre njīra ya ma; matua maku ndīmaīgīte ngoro-inī yakwa. **31** Wee Jehova, nīnūmītie kīrīra gīaku; ndūkanareke njonorīthio. **32** Hanyūkaga o na njīra ya maathani maku, nigūkorwo nīwohorīthīte ngoro yakwa. **33** Wee Jehova,

nduta kūrūmīrīra kīrīra kīa watho waku, na nīi ndīkīrūmie ngīnya mūthīa. **34** He ūmenyo, na nīndīrīrūmagīa watho waku na ndīwathīkagīre na ngoro yakwa yothe. **35** Ngeragīria njīra-inī cia maathani maku, nigūkorwo nīmo ngenagīra. **36** Erekerīa ngoro yakwa kūrī kīrīra gīaku, nīguo itīge kwerekera ūhorō-inī wa gwītongīa. **37** Gīrīrīria maitho makwa matīge kwīrorera maūdū ma tūhū; tūūrīa muoyo wakwa kūrīngana na kiugo gīaku. **38** Hīngīria ndungata yaku kīranīro gīaku, nīgeetha wītīgagīrwo. **39** Njehererīa njono irīa ndītīgagīra, nigūkorwo mawatho maku nī mega. **40** Kaī nīndīrīragīria mawatho maku-ī! Tūūrīa muoyo wakwa nī ūndū wa ūthingu waku. **41** Wee Jehova, wendo waku ūrīa ūtathīraga ūrōngīnyīra, ūhonokio waku ūngīnyīre kūrīngana na kīranīro gīaku; **42** nīguo ngoragwo na ūndū wa gūcookerīa andū arīa maanyūrūragīa, nigūkorwo nīi ndīhokete kiugo gīaku. **43** Ndūkandūnye kiugo kīa ma kuuma kanua-inī gaku, nigūkorwo njīgīte mwīhoko wakwa mawatho-inī maku. **44** Ngūtūūra njathīkagīra watho waku, ngīnya tene na tene. **45** Nīdīrīthīaga ndī na wīyathī, nigūkorwo nīmaathaga mawatho maku. **46** Nīndīrīaragīa ūhorō wa kīrīra gīaku mberē ya athamakī na ndīrīconokaga, **47** nīngūkorwo nīngenangīra maathani maku tondu nīndīmendete. **48** Nīdīrīambararagīa moko makwa kūrī maathani maku marīa nyendete, na ndīcūūrānagīe igūrū rīa kīrīra kīa watho waku. **49** Rīrikana kiugo gīaku kūrī ndungata yaku, nigūkorwo nīūūheete kīrīgīrīro. **50** ūndū ūrīa ūūhooreragīa ndī mīnyamaro-inī nī ūyū: atī kīranīro gīaku nīkīo gītūūrāgia muoyo wakwa. **51** Andū arīa etīi maanyūrūragīa matekwīgīrīria, no ndītīnganagīria watho waku. **52** Nīndīrīkanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova, namo nīmahooreragīa. **53** Nyīitagwo nī mang'ūrī nī ūndū wa andū arīa aaganu, o acio maatīganīrie watho waku. **54** ūhorō wa kīrīra gīaku nīguo ūtūikīte rwīmbo rwakwa, o kūrīa guothe ingīkara. **55** ūtūkū ndīrīkanaga rīitwa rīaku, ngakīrūmia watho waku Wee Jehova. **56** ūi nīguo ngoretwo ngīka: nīnjathīkagīra mawatho maku. **57** Wee Jehova, Wee nīwe igai rīakwa; nīngwīrīte atī ndīathīkagīra ciugo ciaku. **58** Maathīte ūthīū waku na ngoro yakwa yothe; ngīnyagīria wega waku o ta ūrīa wīranīre. **59** Nīndīcūūrānīte ūhorō wa mīthīire yakwa, ngagīcookia makīnya makwa kūrī kīrīra gīaku. **60** Nīngūhīhūa na ndīgīcererwo gwathīkīra maathani maku. **61** O na kūngītūika atī andū arīa aaganu no manjohe na mīhīndō-rī, ndīngīrīganīrwo nī watho waku. **62** ūtūkū gatagafī njarahūkaga ngūcookerīe ngaatho nī ūndū wa mawatho maku ma kīhootho. **63** Nīi ndī mūrāta wa andū arīa othe magwītīgīrīte, o arīa othe marūmagīria mawatho maku. **64** Wee Jehova, thī ūyūrītwo nī wendo waku; nduta kīrīra kīa watho waku. **65** Wee Jehova, ūka ndungata yaku kūrīngana na kiugo gīaku. **66** Nduta gūkūūrāna maūdū wega o na kūmamenya, nigūkorwo nīnjītīkītie maathani maku. **67** Mberē itanoona thīna nīndahītāgia, no rīu nīnjathīkagīra kiugo gīaku. **68** Wee ūrī mwega, na nīwīkaga o wega; nduta kīrīra kīa watho waku. **69** O na gūtūūka andū arīa etīi nīmahakīte gīko na ndeto cia maheeni, ngūtūūra nūmītie mawatho maku na ngoro yakwa yothe. **70** Ngoro ciao nī ūyūmū na itīrī tha, no nīi ngenagīra watho waku. **71** Warī ūndū mwega nīi nyone thīna, nīgeetha ndūrīte kīrīra kīa watho waku. **72** Watho ūrīa uumīte kanua gaku nī wa bata mūno harī nīi, gūkīra ngīrī cia icunjī cia betha na thahabu. **73** Moko maku nīmo manyūmbire na magīthondeka ūguo ndarī; he ūtāku nīguo ndūrīte maathani maku. **74** Andū arīa magwītīgīrīte marokenaga rīra maanyona, nigūkorwo nīnjīgīte mwīhoko wakwa harī kiugo gīaku. **75** Jehova, nīnjūū atī mawatho maku nī ma ūthingu, na ūnyonetīe

thiina nĩ undũ wa wĩhokeku waku. **76** Wendani waku ũria ũtathiraga ũrotuika wa kũũhooreria, kũringana na kũranĩro giaku kĩria werĩre ndungata yaku. **77** Itĩkĩra tha ciaku inginyĩre nĩguo ndũire muoyo, nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra. **78** Andũ arĩa etĩĩ maroconorithio nĩ undũ wa kũnjika ũuru hatarĩ gĩtũmi; no nĩ-rĩ, ndĩrĩcũuranagia ũhoro wa mawatho waku. **79** Andũ arĩa magwĩtigĩrĩre maronjookerera, o acio mataũkũirwo nĩ kĩrĩra giaku. **80** Ngoro yakwa ĩroaga ũcuuke ũhoro-inĩ wa kĩrĩra kĩa watho waku, nĩguo ndikanaconorithio. **81** Ngoro yakwa ĩringĩkaga nĩ kwĩrĩrĩra ũhonokio waku, no nĩ njĩgĩe mwĩhoko wakwa harĩ kiugo giaku. **82** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩ gũtũura njũthĩrĩrie kũranĩro giaku; ngakĩũria atĩrĩ, “Ūgaakĩhooreria rĩ?” **83** O na gũtuika haana ta mondo ya rũũa ya ndibei ĩgĩtowo ndogo-inĩ, ndiriganagĩrwo nĩ kĩrĩra kĩa watho waku. **84** Nĩ ndungata yaku-rĩ, ngweterera nginya rĩ? Arĩa maanyariaga ũkaamaherithia rĩ? **85** Andũ arĩa etĩĩ manyenjeire marima nĩguo ngwe kuo, o acio makararagia watho waku. **86** Maathani maku mothe nĩ ma kwĩhokwo; ndeithia, nĩgũkorwo andũ maanyariaga hatarĩ gĩtũmi. **87** Maatĩgĩtie hanini maaniine nyume thĩ ĩno, no nditiganĩrie mawatho maku. **88** Menyerera muoyo wakwa kũringana na wendo waku, na ndĩthĩkagĩra kĩrĩra gĩa kanua gaku. **89** Wee Jehova, kiugo giaku gĩtũuraga tene na tene; gĩtũuraga kũhaandite wega kũu igĩrũ. **90** Wĩhokeku waku nĩ wa kuuma njarwa nginya njarwa; niwe warũmirie thĩ, nayo ĩgagũkara o ĩrũmĩte. **91** Mawatho maku matũuraga nginya ũmũthĩ, nĩgũkorwo indo ciothe niwe itungataga. **92** Korwo watho waku tiguo ũngenagia, ingianathira nĩ mĩnyamaro yakwa. **93** Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ngaariganĩrwo nĩ mawatho maku, nĩgũkorwo ũndũrĩtie muoyo nĩ undũ wamo. **94** Honokia, nĩgũkorwo ndĩ waku, na nĩmaathĩte mawatho maku. **95** Andũ arĩa aaganu manjohoirie nĩguo maaniine, no nĩ ndĩrĩcũuranagia o ũhoro wa kĩrĩra giaku. **96** Undũ o wothe mũkinyanĩru wega, nĩnyonete nĩ ũrĩ mũthia; no maathani maku matĩrĩ mũhaka. **97** Kaĩ nĩnyendete watho waku-ĩ! Nndĩdaga ngĩtarania ũhoro waguo mũthenya wothe. **98** Maathani maku matũmaga njũhĩge gũkĩra thĩ ciakwa, nĩgũkorwo makoragwo hamwe na nĩ hĩndĩ ciothe. **99** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra arutani akwa othe, nĩgũkorwo ndaranagia ũhoro wa mawatho maku. **100** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra athuuri, nĩgũkorwo njathĩkagĩra kĩrĩra giaku. **101** Nĩndĩgagĩrĩra magũrũ makwa matĩkagerere njĩra o yothe njũru, nĩgeetha njathĩkagĩre kiugo giaku. **102** Nĩ nditiganĩrie mawatho maku, nĩgũkorwo Wee niwe ũndutĩte ũhoro ũcio. **103** Kaĩ ciugo ciaku ĩrĩ mũrĩo ngĩcicama-ĩ, ĩrĩ mũrĩo gũkĩra ũkĩ ũrĩ kanua-inĩ gakwa! **104** Ngũaga na ũtaũku nĩ undũ wa kĩrĩra giaku; nĩ undũ ũcio nĩthũire njĩra o yothe njũru. **105** Kiugo giaku nikĩo tawa wa magũrũ makwa, na ũtheri wa kũmũrĩka njĩra yakwa. **106** Nĩndĩhĩtite mwĩhĩtwa na ngagwafĩria, atĩ nĩndĩrĩrũmagĩrĩra mawatho maku wa ũthingu. **107** Nĩthĩnikĩte mũno; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na kiugo giaku. **108** Wee Jehova, itĩkĩra ũgocĩ wa kwĩyendera wa kanua gwakwa, na ũkĩndute mawatho maku. **109** O na gũtuika ndũuraga nyĩtĩrĩre muoyo wakwa mokinĩ makwa-rĩ, ndingĩriganĩrwo nĩ watho waku. **110** Andũ arĩa aaganu nĩmanyambiire mũtego, no ndĩrĩ ndahĩtia kĩrĩra giaku. **111** Mawatho maku nĩmo igai riakwa nginya tene; nĩmo gĩkeno kĩa ngoro yakwa. **112** Ngoro yakwa nĩtũite kũrũmagia kĩrĩra kĩa watho waku o nginya mũthia. **113** Nĩthũire andũ a ngoro igĩrĩ, no nĩnyendete watho waku. **114** Wee niwe rĩrũro riakwa na ngo yakwa; njĩgĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ giaku. **115** Njehererai, inyuĩ eekĩ ũuru, nĩguo ngĩrũmie maathani ma

Ngai wakwa! **116** Nyĩitagĩrĩra kũringana na kũranĩro giaku, na nĩngũtũura muoyo; ndũkareke kũrĩgĩrĩro giakwa kũharagane. **117** Ndiiragĩrĩra, na nĩngũhonokio; ngũtũura ndũite uuge waku. **118** Nũiregaga arĩa othe matiganaga na kĩrĩra kĩa watho waku, nĩgũkorwo kwĩheenia kũu meheenagia nakuo nĩ gwa tũhũ. **119** Arĩa othe aaganu a gũkũ thĩ ũmateaga ta gĩko; nĩ undũ ũcio nĩ nĩnyendete kĩrĩra kĩa watho waku. **120** Mwĩrĩ wakwa nĩũinainaga nĩngũgwĩtigĩra; njikaraga na guoya mũnene nĩ undũ wa mawatho maku. **121** Nĩ njĩkĩte maũndũ ma ũthingu na ma kũhoote; ndũkandiganĩrie harĩ arĩa maahinyagĩrĩra. **122** Menyerera ũgĩma wa ndungata yaku; ndũkareke andũ arĩa etĩĩ maahinyarĩrie. **123** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩngũtũura njũthĩrĩrie ũhonokio waku, ngacũthĩrĩra kũranĩro giaku kĩa ũthingu. **124** ĩkaga ndungata yaku kũringana na wendo waku, na ũndutaga kĩrĩra kĩa watho waku. **125** Nĩ ndĩ ndungata yaku; he gũkũũrana maũndũ, nĩguo hote gũtaũkĩrwo nĩ kĩrĩra giaku. **126** Wee Jehova, hĩndĩ nĩnginyu wĩke ũndũ, tondu andũ nĩmathũkĩtie watho waku. **127** Tondũ nĩnyendete maathani maku gũkĩra thahabu, ngamenda mũno gũkĩra thahabu ĩria therie, **128** na tondu nĩndutĩte mawatho maku mothe nĩmagĩrĩre, nĩthũire njĩra o yothe ĩtari ya ma. **129** Kĩrĩra giaku nĩ kĩa mageenagia; nĩ undũ ũcio nĩndĩrĩgĩthĩkagĩra. **130** Ciugo ciaku ciataũrwo nĩrehega ũtheri; nĩciũhĩgagĩa andũ arĩa matarĩ oogĩ. **131** Njathamĩtie kanua gwakwa ngahũma nĩ undũ wa kwĩrĩrĩra maathani maku. **132** Njerekera na ĩnjĩguire tha, o ta ũria wĩkaga andũ arĩa mendete rĩtwa riaku. **133** Rũngagĩrĩra makinya makwa kũringana na kiugo giaku; ndũkareke njathagwo nĩ wĩhia o na ũrĩkũ. **134** Ngũũura kuuma ũhĩinyanĩrĩra wa andũ, nĩguo njathĩkagĩre mawatho maku. **135** Tũma ũthĩũ waku warĩre ndungata yaku, na ũndutage kĩrĩra kĩa watho waku. **136** Maitho makwa manyũrũrkagĩa maithori ta rũũĩ, nĩgũkorwo andũ matirathĩkĩra watho waku. **137** Wee Jehova, ũrĩ mũthingu, na mawatho maku nĩmagĩrĩre. **138** Mawatho marĩa ũheanĩte nĩ ma ũthingu; nĩ ma kwĩhokwo kũna. **139** Kĩyo giakwa nĩkĩnogetie, nĩgũkorwo thũ ciakwa nĩcĩtiganĩrie ciugo ciaku. **140** Cĩranĩro ciaku nĩthuuranĩre o biũ, na ndungata yaku nĩcĩendete. **141** O na gũtuika ndĩrĩ bata na nĩnyararĩtwo-rĩ, ndiriganagĩrwo nĩ mawatho maku. **142** ũthingu waku nĩ wa gũtũura tene na tene, nagueo watho waku nĩ wa ma. **143** Ngoretwo nĩ mathĩina na mĩnyamaro, no maathani maku nĩmo ngenagĩra. **144** Kĩrĩra giaku nĩ kĩa ma nginya tene; kũhe ũtaũku nĩguo ndũire muoyo. **145** Ndiragũkĩra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njĩtika, na nĩndĩrĩthĩkagĩra kĩrĩra kĩa watho waku. **146** Wee niwe ndĩrakaĩra, honokia na nĩndĩrĩmenyagĩrĩra mawatho maku. **147** Njũkagĩra tene gũtanakia, ngakũrĩrĩra nĩguo ũndeithie; njĩgĩte mwĩhoko wakwa kiugo-inĩ giaku. **148** Maitho makwa maikaraga mahingũkĩte matuanĩra-inĩ mothe ma arangĩrĩ, nĩguo ndaranagĩe ũhoro wa cĩranĩro ciaku. **149** Igua mũgambo wakwa kũringana na wendo waku; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na mawatho maku. **150** Andũ arĩa mathugundaga maũndũ ma wĩki naaĩ nĩmangũhĩrĩrie, no-o nĩmaraihanĩrĩrie na watho waku. **151** No Wee Jehova, ũkaraga kahũhĩ, na maathani maku mothe nĩ ma ma. **152** Matukũ-inĩ ma tene nĩndamenyire kuuma kĩrĩra-inĩ giaku, atĩ wagĩthondekire kĩrĩ gĩa gũtũura nginya tene. **153** Rora gũthĩmĩka gwakwa na ũndeithũre, nĩgũkorwo ndiriganĩrwo nĩ watho waku. **154** Ndũũria na ũkingũũre; tũũria muoyo wakwa kũringana na kũranĩro giaku. **155** ũhonokio nĩũrĩhĩrĩrie andũ arĩa aaganu, nĩgũkorwo matironogaria kĩrĩra kĩa watho waku. **156** Wee Jehova, tha ciaku nĩ nyingĩ; tũũria muoyo wakwa kũringana na mawatho maku. **157** Andũ

aria maanyariiraga ni aingi, no ndiri ndahutafira kirira giaku. **158** Njuthagiriira aria matari na witikio ngoro, nigukorwo matiathikagira kiugo giaku. **159** Ta kione uria nyendete mawatho maku; tūria muoyo wakwa, Wee Jehova, kuringana na wendo waku. **160** Ciugo ciaku ciothe ni cia ma; mawatho maku mothe ni ma ūthingu na ni ma gūtūūra tene na tene. **161** Aathani maanyariiraga hatarī gītūmi, no ngoro yakwa īnainagio ni kiugo giaku. **162** Ngenagira kīranīro giaku, o ta ūria mūdū indo nyingī akenaga. **163** Nimenete na ngathūūra maheeni, no ninyendete watho waku. **164** O mūthenya ngūgocaga maita mūngwanā nī ūndū na mawatho maku ma ūthingu. **165** Aria mendete watho waku ni marī thayū mūingī, na gūtīrī kīndū kīngītūma mahīngwo. **166** Njetagiriira ūhonokio waku, Wee Jehova, na ngarūmīrīra maathani maku. **167** Njathikagira kirira giaku, nigukorwo nīndikiendete mūno. **168** Njathikagira mawatho maku na kirira giaku, nigukorwo mīthiire yakwa yothe nīūmūī. **169** Wee Jehova-rī, gūkaya gwakwa kūrōkinya harīwe; he gūtaūkīrwo kūrīngana na kiugo giaku. **170** Mathaithana makwa marokinya harīwe; ndeithūra kūrīngana na kīranīro giaku. **171** Mīromo yakwa īrīkūgocaga hīndī ciothe, nigukorwo nīndutaga kirira kīa watho waku. **172** Rūrīmī rwakwa nīrūkīene ūhoro wa kiugo giaku, nigukorwo maathani maku mothe ni ma ūthingu. **173** Guoko gwaku nigūkīnhaarīrie kūndeithia, nigukorwo mawatho maku nīmo nīi ndīthuurīre. **174** Ūhonokio waku nīguo ndīrīragiriira, Wee Jehova, naguo watho waku nīguo ngenagira. **175** Ndirogītūūra muoyo nīguo ngūgocage, namo mawatho maku nīmatūūre mandeithagia. **176** Nīi nīhītīte njira ta ng'ōndu yūrīte. Gīcarīe ndungata yaku, nigukorwo ndiriganīrwo nī maathani maku.

120 Thaburi ya Agendi Ndakaīre Jehova ndī mīnyamaro-inī, make akīnjītīka. **2** Wee Jehova, honokia harī mīromo īria yaragia maheeni, na harī nīmī iria īheenania. **3** Agaagwika atīa, na nī atīa ūngī makīria ya ūguo, wee rūrīmī rūrū rūheenania? **4** Agaakūherithia na mīgū mīnoore ya njamba ya ita, na makara marīmbūkīte mwaki ma mūtī wa nkōigo. **5** Kai ndī na haaro-ī, nīgūtūūra gūkū Mesheki, na ngaikara hema-inī cia Kedari-ī! **6** Nīndūūrīte hīndī ndaaya gatagatī-inī ka aria mathiire thayū. **7** Nīi ndī mūdū wa thayū; no rīrī ndaaria-rī, o mendaga o mbaara.

121 Thaburi ya Agendi Nīngūtīira maitho makwa ndore irīma-inī: ūteithio wakwa ūngūma na kū? **2** Ūteithio wakwa uumaga kūrī Jehova, o we Mūūmbi wa igūrū na thī. **3** We ndangīreka kīgūrū gwaku gūtīrūke: ūcio mūmenyereri waku ndarī hīndī angīcūnga; **4** ti-ītherī, ūcio mūmenyereri wa Isiraēli ndarī hīndī angīcūnga, kana ahītwo nī toro. **5** Jehova nīwe ūkūmenyagiriira: Jehova nīwe kīruru giaku guoko-inī gwaku kwa ūrio; **6** mūthenya wee ndūngīringīka nī rīua, kana ūringīke nī mweri ūtūkū. **7** Jehova nīarīkūgītāgira kuuma ūūru-inī wothē: nīarīmenyagiriira muoyi waku; **8** Jehova nīarīkūmenyagiriira ūkiomagara na ūgīcooka, kuuma rīu nginya tene na tene.

122 Thaburi ya Daudi Nīndakenire hamwe na aria maanjīrīre atīrī, “Nītūthī nyūmba ya Jehova.” **2** Magūrū maitū marīgāmīte ihingo-inī ciaku, wee Jerusalemu. **3** Jerusalemu rīakītwo ta itūūra inene rīnyitīhanītō wega. **4** Kūu nīkuo mīhīrīga yambataga, o yo mīhīrīga ya Jehova, īgathī kīgococa rīrīwa rīa Jehova kūrīngana na mawatho marīa aheete Isiraēli. **5** Kūu nīkuo kīgītwo itī cia ūnene cia atuanīri ciira, o cio itī cia ūnene cia nyūmba ya Daudi. **6** Hoerai Jerusalemu

thayū: “Aria makwendete marotūūra na thayū. **7** Kūrīa thingo ciaku ciirīgīre kūrōgia na thayū, naguo ūgītīrī ūgīe ciikaro-inī ciaku cia ūthamaki.” **8** Nī ūndū wa arīu a baba na arata, nguuga atīrī, “Thayū ūrōgia thīnī waku.” **9** Nī ūndū wa nyūmba ya Jehova Ngai witū, caragia ūgacīrū waku.

123 Thaburi ya Agendi Nīngūtīira maitho makwa na kūrī we, o Wee ūkarīre gītī giaku kīa ūnene kūu igūrū. **2** O ta ūria maitho na ndungata maroragiriira guoko kwa mwathi wayo, na o ta ūria maitho ma mūrītū ndungata maroragiriira guoko kwa mūtūmia mwathi wayo, ūguo noguo maitho maitū maroragiriira Jehova Ngai witū, o nginya atūigūire tha ciake. **3** Tūigūire tha, Wee Jehova, tūigūire tha, nigukorwo nītūkirīrīrie kūnyararwo kūnene. **4** Nītūkirīrīrie kīnyūrūri kīnene kīa andū aria menenehagia, o na rūmena rūngī rwa andū aria etīi.

124 Thaburi ya Daudi Korwo Jehova ndaakoretwo arī mwena witū; Isiraēli nīmakiage ūguo: **2** Korwo Jehova ndaarī mwena witū rīrī andū maatūtharīkīerī-rī, **3** nīmangātūmerīrie rīrī muoyo; rīrī marakara mao maatūrīrīmībūkīerī-rī, **4** mūiyūro wa maaī nīngātūhubanīrie, tūhumbwo nī nditi ya maaī macio; **5** maaī macio maathereraga na hinya mūno nīmangātūthererīrie. **6** Jehova arōgocwo, o we ūtaatūrekereirie tūtambuurangwo nī magego mao. **7** Ithū tūhonokete ta nyoni īhonokete mūtego-inī wa mūmītegi; mūtego nīunangītwo, na ithū nītūhonokete. **8** Ūteithio witū uumaga harī Jehova, o we Mūūmbi wa igūrū na thī.

125 Andū aria mehokete Jehova matari ta Kīrīma gīa Zayuni, kīrīa gītangīenyekya, no gītūūraga nginya tene. **2** O ta ūria irīma ithiūrūkīrie Jerusalemu ūguo noguo Jehova athiūrūkīagiriira andū ake, kuuma rīu nginya tene na tene. **3** Mūthīgi wa andū aria aaganu ndūgūtūūra wathanaga būrūri ūria ūgāirwo andū aria athingu, nīguo andū acio athingu matīkae gūtambūrūkia moko mao meeke ūūru. **4** Wee Jehova, andū aria ega mekaga o maūdū mega, o acio arūngīrūro ngoro. **5** No rīrī, andū aria maahūkaga makagera njira iria njogomu-rī, Jehova nīakamaingatanīria hamwe na aria mekaga ūūru. Isiraēli kūrōgia thayū.

126 Thaburi ya Agendi Rīrīa Jehova aacookīrie andū a Zayuni aria maatahitwo akīmānīkīa-rī, twahaanire ta andū mekīroota. **2** Tūnua twītū twaiyūrīre mītheko, nacio nīmī ciitū ikīina nyīmbo cia gīkeno. Hīndī iyo ndūrīrī-inī gūkīranwo atīrī, “Jehova nīekīrie andū aya maūdū manene.” **3** Jehova nīatwīkīrie maūdū manene, na ithū tūkaiyūrwo nī gīkeno. **4** Tūma tūgaacīre rīngī, Wee Jehova, ta ūria njūūcia na Negevu icookaga kūiyūra. **5** Andū aria mahaandaga na maithori, nīmakagetha makīinaga nyīmbo cia gīkeno. **6** Mūdū o na angīmagara akīrīraga, akuūite mbeū cia kūhaanda, agaacooka akīinaga nyīmbo cia gīkeno, akuūite itīia ciake cia ngano.

127 Tiga nyūmba yakīrwo nī Jehova, andū aria mamiakaga marutaga wīra o wa tūhū. Tiga itūūra inene rīmenyerīrwo nī Jehova, arangīri maraaraga mehūūgīte o tūhū. **2** Nī tūhū andū kūrooka gūkīra rūcīnī tene, na gūkoma magakoma macereirwo, makīnōgera irio cia kūrīa, nigukorwo andū aria Jehova endete, we nīamaheaga o na marī toro. **3** Ciana nī īgai kuuma kūrī Jehova, ciana nī kīheo kuuma kūrī we. **4** Ciana iria mūdū aciarīte arī mūnini no ta mīgū irī moko-inī ma njamba ya ita. **5** Kūrathimwo nī mūdū ūria thiaka wake ūiyūrīte mīgū. Matīgaconorithio rīrīa magaacorwo magīciira na thū ciao hau kīhingo-inī.

128 Thaburi ya Agendi Kūrathimwo nĩ mündũ o wothe wĩtigĩrite Jehova, o ũcio ũgeragĩra njĩra ciake. **2** Nĩkārĩaga maciaro ma wĩra waku; irathimo na kũgaacĩra nĩgatuĩka ciaku. **3** Mũtũmia waku egũtuĩka ta mũthabĩbũ ũrĩa ũciaraga mũno arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩĩni; ciana ciaku ituĩke ta thũuua cia mũtamaiyũ ithiũrũkũĩrie metha yaku. **4** ũguo nĩguo mündũ arĩrathimagwo, ũrĩa wĩtigĩrite Jehova. **5** Jehova arokũrathimaga arĩ Zayuni matukũ mothe ma muoyo waku; ũroona kũgaacĩra kwa Jerusalemu. **6** na ũtũũre muoyo, ũkoona ciana cia ciana ciaku. Thayũ ũrogĩa Isiraeli.

129 Thaburi ya Agendi Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, Isiraeli nĩmakĩuge ũguo, **2** maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, no rĩrĩ, matĩrĩ maahota kũndooria. **3** Andũ arĩa marĩmaga na mũrũ marĩmĩte ng'ong' o wakwa, magatema mĩtaru mĩraĩhu. **4** No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthingu; nĩanjohorithĩtie harĩ mĩhĩndo ya andũ arĩa aaganu. **5** Andũ arĩa othe mathũũre Zayuni marocookio na thuutha maconokete. **6** Marohaana ta nyeki rĩrĩ nyũmba igũrũ, rĩria ihoochaga itanamera; **7** mũmĩtu ndangĩmũyũria hĩ-inĩ ciake, o na kana ũrĩa ũmĩtungangia amĩyũyũrie akĩ-inĩ make. **8** Andũ arĩa mahĩtikagĩra kuo maroaga kuuga atĩrĩ, "Kĩrathimo kĩa Jehova kirogĩa igũrũ rĩnyũ; nĩtwamũrathima thĩĩni wa rĩitwa rĩa Jehova."

130 Thaburi ya Agendi Wee Jehova-rĩ, ndĩragũkaira ndĩ o kũrĩa kũriku; **2** Wee Jehova, igua mũgambo wakwa. Matũ maku nĩmaigũe ngĩgũkaira ũnjĩguĩre tha. **3** Wee Jehova, korwo no ũtare maita marĩa tũkwĩhagĩria-rĩ, nũũ ũngĩgwĩĩria, Wee Jehova? **4** No rĩrĩ, Wee nĩũrekanagĩra; nĩ ũndũ ũcio nĩwĩtigĩrĩtuo. **5** Njetagĩrĩra Jehova, ngoro yakwa nĩmwetereire, nĩ ndĩhokaga kiugo gĩake. **6** Ngoro yakwa yetagĩrĩra Jehova, gũkĩra ũrĩa arangĩrĩ metagĩrĩra rĩcũĩni gũkĩe, ĩ-ni, gũkĩra ũrĩa arangĩrĩ metagĩrĩra rĩcũĩni gũkĩe. **7** Wee Isiraeli, wĩhokage Jehova, nĩgũkorwo harĩ Jehova he wendo ũrĩa ũtathiraga, na nĩngĩ harĩ we harĩ na ũhonokio kũna. **8** We mwene nĩagakũra Isiraeli kuuma mehĩa-inĩ mao mothe.

131 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndĩrĩ na mwĩgaatho, o na maĩtho makwa ti ma mwĩtũũgĩrĩ; nĩ ndĩrũmbũyanagia na maĩndũ manene, o na kana maĩndũ ma magegania marĩa mangĩrĩte. **2** No rĩrĩ, nĩhooreretie na ngakĩria ngoro yakwa; o ta kaana gatũithĩtio iria gakuũtuo nĩ nyina, o ta kaana gatũithĩtio iria nĩguo ngoro yakwa ĩhaana rĩrĩ thĩĩni wakwa. **3** Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, wĩhokage Jehova rĩu na nginya tene.

132 Thaburi ya Agendi Wee Jehova, ririkana Daudi na mathĩĩna marĩa mothe omĩrĩrie. **2** Nĩehĩtie mwĩhĩtwa harĩ Jehova, akĩhĩta harĩ ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, akiuga ũũ: **3** "Ndigatoonya nyũmba yakwa, kana haice ũrĩrĩ wakwa, **4** ndĩkaareke maitho makwa mone toro, kana ndeke imone ciakwa icĩngue, **5** o nginya ngoonera Jehova handũ ha gũkĩara, ũcio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, ndĩmuonere gĩkaro." **6** Nĩtwagũũre ũhoru tũrĩ Efiratha, na tũkũkũkora mĩgũnda-inĩ ya Kiriathu Jearimu. **7** Tũkiuga atĩrĩ, "Nĩtũthĩĩ gĩkaro-inĩ gĩake; nĩtũĩnamĩrĩe tũmũhoote tũrĩ gatũra-inĩ ka makinya make; **8** arahũka, Wee Jehova, ũũke kĩhurũko-inĩ gĩaku, wee na ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩa hinya waku. **9** Athĩnjĩri aku marohumbwo na ũthingu; andũ aku aamũre nĩmakĩne nĩ gũkena." **10** Nĩ ũndũ wa ndungata yaku Daudi, ndũkarega ũrĩa we ũtĩrĩrie maguta. **11** Jehova nĩehĩtie

na mwĩhĩtwa harĩ Daudi, mwĩhĩtwa atangĩrĩcũkwo, akĩmwĩra atĩrĩ: "Nĩngakarĩria ũmwe wa rĩcũiaro rwaku Gĩtĩ-inĩ gĩaku kĩa ũnene, **12** arĩũ aku mangĩkaamenyerera kĩrĩkanĩro gĩakwa na mawatho makwa marĩa ndĩrĩmarutaga, hĩndĩ ĩyo arĩũ ao nĩmagakarĩra gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene nginya tene na tene." **13** Nĩgũkorwo Jehova nĩathuurĩte Zayuni, akerĩrĩria gũtuĩke gũkĩkaro gĩake, akoiga atĩrĩ: **14** "Gĩkĩ nĩkĩo kĩhurũko gĩakwa nginya tene na tene; gũkũ nĩkuo ngũtũũra njĩkarĩrie gĩtĩ kĩa ũnene, nĩgũkorwo nĩ nĩ ndiyendeire; **15** nĩngakũrathima na ũmaathi mũĩngĩ mũno; athĩĩni akuo ndĩmahũĩne na irio. **16** Nĩngahumba athĩnjĩri-Ngai akuo ũhonokio, na andũ akuo arĩa aamũre matũũre mainaga nĩ gũkena. **17** "Kũu nĩkuo ngaatũma rũhĩa rwa Daudi rũthundũke na njĩgĩre ũrĩa njĩtĩrĩrie maguta tawa ũgwakana. **18** Thũ ciake nĩngacĩhumba thoni, no thũmbĩ ya ũnene irĩa rĩrĩ mĩtwe wake nĩngakenga na rĩrĩ."

133 Thaburi ya Daudi Nĩ ũhoru mwega atĩa, o na ũrĩ gĩkeno, rĩria andũ a nyũmba ĩmwe maikarania maiguanĩte! **2** Nĩ ta maguta manungi wega maĩtĩrĩrio mĩtwe, makĩnyũrũkĩra nderu-inĩ, o nderu-inĩ cia Harũni, makĩnyũrũka nginya ngingo-inĩ ya kanjũ yake. **3** Nĩngĩ nĩ ta ime rĩa Herimoni rĩkĩgwĩra Kĩrĩma gĩa Zayuni. Nĩgũkorwo kũu nĩkuo Jehova eraniire kĩrathimo gĩake, nĩkĩo muoyo wa tene na tene.

134 Thaburi ya Agendi Goocai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova, inyũ mĩtungataga mũrĩ nyũmba-inĩ ya Jehova ũtukũ. **2** Ambarariai moko manyu mũrĩ thĩĩni wa handũ-harĩa-haamũre mũgooce Jehova. **3** Jehova, o we Mũĩmbi wa igũrũ na thĩ aromũrathima arĩ kũu Zayuni.

135 Goocai Jehova. Goocai rĩitwa rĩa Jehova; inyũ ndungata cia Jehova-rĩ, mũgoocei, **2** inyũ mĩtungataga thĩĩni wa nyũmba ya Jehova, o inyũ mũrũgamaga nja-inĩ cia nyũmba ya Ngai witũ. **3** Goocai Jehova, nĩgũkorwo Jehova nĩ mwega; inai mũgooce rĩitwa rĩake, nĩgũkorwo nĩ rĩega. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩethuurĩre Jakubu atũike wake, agathuura Isiraeli atũike igai rĩake kũĩmbe. **5** Nĩ nĩnjũũ atĩ Jehova nĩ mũnene, atĩ Mwathani witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ciothe. **6** Jehova ekaga ũrĩa wothe ekwenda, kũu igũrũ na gũkũ thĩ, o na kũu iria-inĩ o na kũrĩa guothe kũriku mũno. **7** Nĩwe ũtũmaga matu mambate kuuma ituri-inĩ cia thĩ; nĩwe ũtũmaga kũgĩe heni irehanĩte na mbura, na akarehe rũhũho kuuma mĩthĩthũ-inĩ yake. **8** Nĩwe waringire marĩgĩthathi ma Misiri, marĩgĩthathi ma andũ na ma nyamũ. **9** Wee Misiri, nĩwe watũmire thĩĩni waku kũringwo ciana na morĩrũ, agũkĩrĩra Firaũni na ndungata ciake ciothe. **10** Nĩwe waringire ndũrĩrĩ nyingĩ na akĩũraga athamaki maarĩ hinya: **11** nĩo Sihoni mũthamaki wa Aamori, na Ogu mũthamaki wa Bashani, o na athamaki othe a Kaanani; **12** akiheana bũrũri wao ũtuĩke igai, ũtuĩke igai kũrĩ andũ ake a Isiraeli. **13** Rĩitwa rĩaku, Wee Jehova, rĩtũũraga nginya tene, ngumo yaku, Wee Jehova, igakinyĩra njjarwa na njjarwa. **14** Nĩgũkorwo Jehova nĩagacĩrĩrĩra andũ ake, na aigũire ndungata ciake tha. **15** Mĩhianano ya ndũrĩrĩ ithondeketuo na betha na thahabu, o wĩra wa moko ma andũ. **16** Nĩrĩ tũnua, no ndĩaragia, nĩrĩ maitho, no ndĩonaga; **17** nĩrĩ matũ, no ndĩiguaga, o na ndĩrĩ mĩhũmũ tũnua-inĩ twayo. **18** Andũ arĩa mamĩthondekaga makaahaana o tayo, na noguo arĩa othe mamĩhokaga makaahaana. **19** Inyũ nyũmba ya Isiraeli, goocai Jehova; Inyũ nyũmba ya Harũni, goocai Jehova; **20** Inyũ nyũmba ya Lawi, goocai Jehova; inyũ arĩa mũmwĩtigĩrĩte, goocai Jehova. **21** Jehova arogocwo kuuma Zayuni, o we ũtũũraga kũu Jerusalemu. Goocai Jehova.

136 Cookeriai Jehova ngaatho, tondū nī mwega. Wendo wake nī wa tene na tene. **2** Cookeriai Ngai wa ngai iria ingī ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene. **3** Cookeriai Mwachani wa aathani ngaatho: Wendo wake nī wa tene na tene. **4** we wiki nīwe wīkaga maūdū manene ma magegania, Wendo wake nī wa tene na tene. **5** nīwe wombire igūrū na ūndū wa ūmenyo wake, Wendo wake nī wa tene na tene. **6** nīwe watambūrūkirie thī nyūmū igūrū rīa maaī, Wendo wake nī wa tene na tene. **7** nīwe wombire imūrī iria nene, Wendo wake nī wa tene na tene. **8** rīria rīathage mūthenya, Wendo wake nī wa tene na tene. **9** naguo mweri na njata ciathage ūtukū; Wendo wake nī wa tene na tene. **10** nīwe waringire marigithathi ma Misiri, Wendo wake nī wa tene na tene. **11** akīruta Isiraēli gatagatī-inī kao, Wendo wake nī wa tene na tene. **12** na guoko kwa hinya na atambūrūkītie gīcoka giake, Wendo wake nī wa tene na tene. **13** nīwe wagayūkanirie Iria Itune rīgītīgana, Wendo wake nī wa tene na tene. **14** agītūma andū a Isiraēli matūkianie gatagatī karō, Wendo wake nī wa tene na tene. **15** no Firaūni na ita rīake akīmahubikanīria kūu Iria-inī Itune; Wendo wake nī wa tene na tene. **16** nīwe watongoririe andū ake magītūkanīria werū-inī, Wendo wake nī wa tene na tene. **17** nīwe waringire athamaki maarī anene, Wendo wake nī wa tene na tene. **18** na akīūruga athamaki maarī ngumo: Wendo wake nī wa tene na tene. **19** nīo Sihoni mūthamaki wa Aamori, Wendo wake nī wa tene na tene. **20** na Ogu mūthamaki wa Bashani; Wendo wake nī wa tene na tene. **21** na akīheana būrūri wa ūtūike igai, Wendo wake nī wa tene na tene. **22** ūgītūka igai rīa Isiraēli ndungata yake; Wendo wake nī wa tene na tene. **23** nīwe watūrīkanirie rīria twahatīrīrio, Wendo wake nī wa tene na tene. **24** na agītūhonokia kuuma kūrī thū ciitū, Wendo wake nī wa tene na tene. **25** nīwe ūheaga ciūmbe ciothe irio. Wendo wake nī wa tene na tene. **26** Cookeriai Mūrungu wa igūrū ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene.

137 Ngurumo-inī cia njūū cia Babuloni nīkuo twaikaraga thī tūkarīra, twaririkana Zayuni. **2** Kūu mītī-inī ya miethia nīkuo twacuarugia inanda ciitū cia mūgeeto, **3** nīgūkorwo tūrī kūu andū aria maatūtahite nīmatwīraga tūmainīre nyīmbo, o acio atūnyariiri magatwīra tūmainīre nyīmbo tūkenete, magatwīra atīrī, “Tūinīrei rwīmbo rūmwe rwa iria mwainaga mūrī Zayuni!” **4** Tūngīhota atīa kūina nyīmbo cia Jehova tūrī būrūri wa ūgeni? **5** Ingīkariganīrwo nīwe, Wee Jerusalem-rī, guoko gwakwa kwa ūrio tūrokiriganīrwo nī ūgī wakuo wa gwīka maūdū. **6** Rūrīmī rwakwa rūronyīitana na karakara ingīkaaga gūkūrīrikana, ingīkaaga gūtua Jerusalemu gīkeno giakwa kīria kīnene. **7** Wee Jehova, ririkana ūria andū a Edomu meekire, mūthenya ūria itūūra rīa Jerusalemu rīanyīitirwo. Maanīrīre, makīuga atīrī, “Rimomorei, rimomorei o ngīnya mūthingi-inī warīo!” **8** Wee mwarī wa Babuloni, o wee ūtūrīrīrwo kūniinwo, gūkena nī mūdū ūria ūgūgwīka o ta ūguo ūtwīkīte: **9** gūkena nī mūdū ūria ūhuragia tūkenge twaku, agatūgūthithia ndwaro-inī cia mahiga.

138 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūkūgooca na ngoro yakwa yothe; ngūkūinīra ngūgoocē ngai iria ingī irī o ho. **2** Ngūināmīrīra njejekere hekarū-inī yaku rīria nyamūre, ngoocē rīitwa rīaku, nī ūndū wa wendo waku na wīhokeku waku, nīgūkorwo nīūtūgūrītīe rīitwa rīaku, na ūgatūgūrīa kiugo giaku makīria ya maūdū marīa mangī mothe. **3** Hīndī rīria ndagwītīre, nīwanjītīkīre; wanyūmīrīrie na ūkīnjīkīra hinya ngoro. **4** Wee Jehova-rī, athamaki othe a thī nīmākūgoocage,

rīria maigua ciugo cia kanua gaku. **5** Nīmaganage ūhoru wa njīra cia Jehova, nīgūkorwo rīiri wa Jehova nī mūnene. **6** O na gūtūika Jehova arī igūrū-rī, nīaroraga andū arīa enyīihīa, no arīa etīī akamenya ūhoru wao arī o kūraya. **7** O na ingīgerera mathīina-inī, Wee nīūmenyagīrīra muoyo wakwa; ūtambūrūkīgia guoko gwaku ūgookīrīra marakara ma thū ciakwa, ūkaahonokia na guoko gwaku kwa ūrio. **8** Jehova nīakahingia muoroto wake harī nī; wendo waku, Wee Jehova, nī wa tene na tene; nī ūndū ūcio ndūgatiganīrie wīra wa moko maku.

139 Thaburi ya Daudi Wee Jehova-rī, nīūthuthuurītīe na ūkaamenya. **2** Nīū rīria njīkarītīe thī na rīria njūkīrītīe ūkamenya meciiria makwa ūrio o kūraya. **3** Nīūū ngiumagara o na ngīkoma; Wee nīūū mīthīere yakwa yothe. **4** Wee Jehova-rī, itanagweta kiugo na rūrīmī rwakwa, Wee nīūkoragwo ūkītū biū. **5** Nīūnjirīgīre mbere na thuutha; nīūnjirīgīre guoko gwaku. **6** Ūmenyo ta ūcio nī wa magegania mūno harī nī, ūrī igūrū mūno ndingūkīnyīra. **7** Nī kū ingīthī njeherere Roho waku? Ingīūrīra kū nyume ūthīū-inī waku? **8** Ingīambata thī igūrū, Wee ūrī kuo; ingīara ūrīrī wakwa kūrīa kūrīku mūno, Wee ūrī o kuo. (Sheol h7585) **9** Ingīūmbūka na mathagu ma gūgīkīa, ingīthī gūtūūra mūrīmo ūria ūngī wa iria, kūdū kūraya mūno, **10** o na kūu guoko gwakwa nokuo kūngīdongoria, guoko gwaku kwa ūrio gūkīnyīite kūnūmītīe. **11** Ingīuga atīrī, “Tītherū nduma nīkūūhitha, naguo ūtheri ūyū ūthīūrūkīrie ūtūike ūtukū,” **12** o na nduma ndrīrī hīndī ingīgūtumanīra; ūtukū ūkwara ta mūthenya, nīgūkorwo nduma kūrī we nī ta ūtheri. **13** Nīgūkorwo nīwe wombire cīga ciakwa cia na thīinī; wanyīitithanīrie ndī o nda ya maitū. **14** Nīngūkūgooca nī ūndū mūmbīre ūria nyūmbītwo naguo nī wa kūmakania na wa magegania; ciiko ciaku nī cia magegania, nī mwene nīnjūū ūguo o wega. **15** Mahīndī makwa matiahithīkīte harīwe, rīria ndoombīrwo kūrīa kūhitharu. Rīria ndanyīitithanagio hamwe ndī thī kūrīa kūrīku mūno-rī, **16** maitho maku nīmōnaga mwīrī wakwa ūtanombwo biū. Matukū mothe marīa nyamūrīrwo nīmāndīkītwo ibuku-inī rīaku o na mbere ya ūmwe wamo kūgīa. **17** Hī! Ī meciiria maku matīkīrī ma bata harī nī, Wee Mūrungu! Kaī mūigana wamo nī mūnene-īl **18** Ingītua kūmatara, no maingīhe gūkīra mūthanga. Hīndī rīria ndokīra, ndī o hamwe nawe. **19** Wee Ngai-rī, naarī korwo woraga arīa aaganu! Njehererai, inyū mūnyootagīra gūtīa thakame! **20** Maaragia ūhoru waku marī na meciiria moorū; arīa magūthūire mahūthagīra rīitwa rīaku ūuru. **21** Wee Jehova, gīthī ndīthūire arīa magūthūire, na ngamena arīa magūūkagīrīra? **22** Gūthūūra ndīmathūire o biū; ndīmatuaga thū ciakwa. **23** Wee Mūrungu, thuthuuria, ūmenye ngoro yakwa; ngeria ūmenye meciiria makwa. **24** Rora wone kana nī harī mīthīre mīuru thīinī wakwa, na ūkīndongorie na njīra rīria ya tene na tene.

140 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hatūra kuuma moko-inī ma andū arīa oorū; ngītīra harī andū arīa mahūthagīra ūhinya, **2** o acio mathugundaga maūdū moorū ngoro-inī ciao, na magathugunda mbaara o mūthenya. **3** Manoorage nīmī ciao ikohīga ta rūrīmī rwa nyoka; mīromo yao yaragia maūdū marūrū ta thumu wa ndūra. **4** Wee Jehova, njeheria moko-inī ma andū arīa aaganu; ngītīra kuuma harī andū arīa mahūthagīra ūhinya, o acio mabangaga ūria mangīthīnga magūrū makwa. **5** Andū arīa etīī nīmānyambīre mūtego; nīmatambūrūkītīe ndīgi cia wabu wau, na mabanjīrīga mītego njīra-inī yakwa. **6** Wee Jehova, nguuga atīrī, “Wee nīwe Mūrungu wakwa.” Wee Jehova-rī, igua ngīgūkaīra nīguo, ūnjīgūrīe tha. **7** Wee

Mwathani Jehova, o Wee ūria mūuhonokia ūri hinya, Wee ūgitagira mūtwe wakwa mūthenya wa mbaara: **8** Wee Jehova, ndūkahingirie arīa aaganu merirīria mao, ndūkareke mībango yao īgaacire, matikae gwītīia. **9** Mūtwe ya arīa mandigicīrie īrohumbikanio na mathīina marīa marehetwo nī mīromo yao. **10** Marogwīrwō nī makara me gwakana; maroikio mwaki-inī, maikio marima marī mūtondo, kūrīa matakoima o na rī. **11** Ndūkanareke arīa macambanagia magaacire būruri-inī; mwanangiko ūrothingata andū arīa mahūthagira ūhinya. **12** Nī nīnjūū atī Jehova nīarūagira kīhoo to kīa arīa athīini, na akagitira kīhoo to kīa arīa abatari. **13** Ti-itherū arīa athingu nīmarīgocaga rītwa rīaku, na arīa arūngūrūru nīmagaatūura ūthiū-inī waku.

141 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīwe ndrakaīra; hīuha ūūke kūrī nī. Igua mūgambo wakwa ngīgūkaīra. **2** Ihooya rīakwa rīroambata mbere yaku ta mūtārārīko wa ūbumba; nakuo kwambararia moko makwa kūrōtūika ta igongona rīa hwaī-inī. **3** Wee Jehova, īga mūrangiri kanua-inī gakwa, rangagira mūrango īyū wa mīromo waku. **4** Ndūkareke ngoro yakwa īgucūrīrio ūndū-inī mūuru, ndigatuīke wa gwika cīko cia waganu hamwe na andū arīa amaramari; Ndūkareke ndīe irio ciao iria irī mūrō. **5** Mūndū mūthingu nīakīninge: ūndū ūcio nī wa kūnyonia ūtugi; kūndūthia nīakīndūthie: ūguo no ta kūnjitīria maguta mūtwe wakwa. Mūtwe wakwa ndūngirega gūtīrīrio maguta macio. No rīri, ihooya rīakwa nī rīa gūtūura ndeganīte na cīko cia andū arīa meekaga ūuru; **6** aathani ao magaikio thī kuuma īgūrū rīa rwaro rwa ihiga, nao arīa aaganu nīmakamēnya atī ciugo ciakwa ciarī cia ma. **7** Nīmakoīga atīrī, “O ta ūria mūndū acimbaga mūgūnda na akahūura hianyū, no taguo mahīndī maitū maharaganīto mūromo-inī wa mbīrīra.” (Sheol h7585) **8** No rīri, maitho makwa nīwe macūthīrīrie, Wee Mwathani Jehova; nī hariwe njūrāgira; nī ūndū ūcio ndūkareke ngue. **9** Ngīfira ndikaniyitwo nī mitego rīya nyambīrwō, ūnjanīrīrie na mitego ya andū arīa mekaga ūuru. **10** Andū acio aaganu maroogwa wabu-inī wao ene, no nī ngīhītūkage itekuona ūgwati.

142 Thaburi ya Daudi Ngayagira Jehova nyanīrīre; ngwambararia mūgambo wakwa kūrī Jehova anjīgūire tha. **2** Njītūrūraga mateta makwa mbere yake; ndrīmwīraga thīina wakwa ndī mbere yake. **3** Rīria roho wakwa waringika thīini wakwa, Wee nīwe ūmenyaga njīra rīria ndrīgera. Njīra-inī rīria thīiagira-rī, andū nīmahithīire mūtego. **4** Ta rora mwena wakwa wa ūrō wone; gūtīrī o na ūmwe ūranūmbūya. Ndirī na ha kūūrīra; muoyo wakwa gūtīrī mūndū o na ūmwe ūngūmenyerera. **5** Wee Jehova, nīwe ngayagira; njugaga atīrī, “Wee nīwe rīūrō rīakwa, na īgai rīakwa būruri-inī wa arīa marī muoyo.” **6** Thīkīrīria gūkaya gwakwa, nīgūkorwo ndīmūhīnyīrie mūno; ndeithūra kuuma kūrī andū arīa mathingatanīte na nī, nīgūkorwo marī na hinya mūno kūngira. **7** Njohorīthia kuuma kīoho-inī giakwa, nīguo ngoocage rītwa rīaku. Hīndī īyo andū arīa athingu nīmakandīgīcīria, nī ūndū wa ūria ūnjikite wega.

143 Thaburi ya Daudi Igua ihooya rīakwa, Wee Jehova, thīkīrīria kīrīro giakwa ūnjīgūire tha; ūka ūndeithie, nī ūndū wa wīhokeku waku na ūthingu waku. **2** Ndūgaciirīthie ndungata yaku, nīgūkorwo maitho-inī maku gūtīrī mūndū ūrī muoyo ūngītūuo mūthingu. **3** Thū nīthingafite, īkangurumania thī tīri-inī; itūmaga ndūire nduma-inī ta arīa maakuire tene. **4** Nī ūndū ūcio roho wakwa ūkaringīka thīini wakwa; ngoro

yakwa nīmākīte mūno thīini wakwa. **5** Nīndīrīrīkanaga matukū marīa ma tene; ndrīcūūrānāgia mawīko maku mothe na ngatarania maūndū marīa moko maku meekīte. **6** Ndambūrūkītie moko makwa na kūrī we; muoyo wakwa ūkūnyootagira ta būruri ūria mūmū. **7** Wee Jehova, hīuha kūnjītika; roho wakwa nīthīrītwo nī hinya. Tiga kūūhitha ūthiū waku, ndīkahaane ta arīa matoonyaga irima. **8** O rūciini reke njīguage kiugo kīa wendo waku ūria ūtathiraga, nīgūkorwo nīwe ndrīhokete. Nyonia njīra rīria njagīrīrwō nīkūgera, nīgūkorwo muoyo wakwa ndīwerekeirie īgūrū kūrī we. **9** Ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, Wee Jehova, nīgūkorwo ndrīhithaga hariwe. **10** Nduta gwīkaga wendi waku, nīgūkorwo Wee nīwe Ngai wakwa; Roho waku mwega arondongoragia, ngeragīre kūrīa kwaraganu. **11** Wee Jehova, nī ūndū wa rītwa rīaku, tūūria muoyo wakwa; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, nduta kuuma mīnyamaro-inī. **12** Nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga, kiria thū ciakwa; mīina arīa othe maathūire, nīgūkorwo nī ndī ndungata yaku.

144 Thaburi ya Daudi Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, o we ūmenyithāgia moko makwa mūrūire wa mbaara, agakīruta ciara ciakwa kūrūa mbaara. **2** Nīwe Ngai ūria ūnyendete, na nīwe kīrigo giakwa kīa hinya, o we kīihitho giakwa na mūhonokia wakwa, nīngī nīwe ngo yakwa, na nī harī we njūrāgira, o we ūtūmaga andū a ndrīrī maathike marī rungu rwakwa. **3** Wee Jehova, mūndū akīrī kī nīguo ūmūmenyagīre, nake mūrū wa mūndū akīrī kī nīgeetha ūmūrūmbūyagīe? **4** Mūndū no ta mīhūmū; matukū make mathiraga na ihēnya o ta kīūruru. **5** Wee Jehova, hīngūra īgūrū ūkūrūke; hutia irīma, nīgeetha irute ndogo. **6** Henūkia rūheni ūhurunje thū ciaku; ikia mīguū yaku ūcingathīie. **7** Tambūrūkia guoko gwaku ūrī īgūrū; ndeithūra na ūūthare kuuma kūrī maaī maya maingī, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī **8** arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrō marī na wara. **9** Wee Ngai, nīngūūinīra rwīmbo rwerū; ngūkūinīra na kīnanda kīria kīgeetwo na nga ikūmī, **10** nyīnīre ūria ūhootanāgira athamaki, o we ūhonokāgia Daudi ndungata yake harī rūhīi rwa njora rwa ūragani. **11** Ndeithūra na ūūthare, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī, arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrō marī ma wara. **12** Hīndī īyo aanake aītū magaatūika ta mīmera mīrore wega wīthī-inī wao, nao aīrītū aītū mahaane ta itugi ciacūhītio cia kūgemia nyūmba ya ūthamaki. **13** Makūmbī maitū makaiyūrāgio irio cia mīthemba yothe. Ng'ōndu ciitū ikaingīha ikīnye ngiri nīngī, cīngīhe ikīnye makūmī ma ngiri kūu mīgūnda-inī iitū; **14** nacio ndegwa ciitū nīgakūuaga mīrigo mīrītū. Thingō itigakorwo na mīanya, kana gūtāhwo tūtwarwo ūkombo-inī, o na gūtīgakorwo na kīrīro kīa mīnyamaro njīra-inī cia matūūra. **15** Kūrathimwo nī andū arīa matarīi ta ūguo; kūrathimwo nī andū arīa Ngai wao arī we Jehova.

145 Thaburi ya Daudi Nīngūgūtūūgīria, Wee Ngai wakwa Mūthamaki; ndrīgūocaga rītwa rīaku tene na tene. **2** O mūthenya ndrīkūgūocaga na ngumāgie rītwa rīaku tene na tene. **3** Jehova nīwe mūnene, na nowe wagīrīre kūgūocwo mūno; ūnene wake gūtīrī mūndū ūngīhota kūūtūria. **4** Rūciaro rūmwe nīrūkarahīra rūrīa rūngī maūndū marīa waneka; nīrūkamenyithanāgia ūhoro wa cīko ciaku cia hinya. **5** Nīmakaaria ūhoro wa ūkaru wa ūnene waku ūria ūrī rīri, na nīi ndaranāgie ūhoro wa cīko ciaku cia magegania. **6** Nīmārīheanāgie ūhoro wa ūhoti wa maūndū maku ma kūmakanāia, na nīi hunjāgie ūhoro wa ūnene wa cīko ciaku.

7 Nĩmagakũngũĩra wega waku mũĩngĩ, na maine ũhoro wa ũthingu waku makenete. 8 Jehova nĩ mũtugi na nĩ mũĩguatha, ndahiũhaga kũrakara, na aiyũritwo nĩ wendo. 9 Jehova nĩ mwega harĩ andũ othe; nĩaiguagĩra tha kĩrĩa gĩothe ombĩte. 10 Wee Jehova, kĩrĩa gĩothe ũmbĩte nĩkĩrĩkũgocaga; andũ aku arĩa aamũre nĩmarĩgũkumagia. 11 Nĩmarĩheanaga ũhoro wa riiri wa ũthamaki waku, na maaragie ũhoro wa hinya waku, 12 nĩgeetha andũ othe mamenye ũhoro wa ciiko ciaku cia hinya, o na ũkaru wa ũthamaki waku, ũrĩa ũrĩ riiri. 13 ũthamaki waku nĩ ũthamaki wa gũtũũra tene na tene, naguwo wathani waku ũtũũragaga nginya njjarwa ciothe. Jehova nĩ mwĩhokeku harĩ ciiranĩro ciake ciothe, na niendete kĩrĩa gĩothe ombĩte. 14 Jehova nĩanyiitagĩrĩa arĩa othe maragũa, na agatiira arĩa othe mainamĩte. 15 Maitho ma andũ othe nĩwe macũthĩrĩrie, na nĩumaheaga irio ciao hĩndĩ irĩa yagĩrĩre. 16 ũkũnjũruga guoko gwaku, na ũkhangĩria kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo mabataro makio. 17 Jehova nĩ mũthingu njĩra-inĩ ciake ciothe, na niendete kĩrĩa gĩothe ombĩte. 18 Jehova arĩ hakuĩ na andũ arĩa othe mamũkayagĩra, arĩa othe mamũkayagĩra na ma. 19 Arĩa othe mamwĩtagĩra nĩamahingagĩria mabataro mao; nĩaiguaga kĩrĩro kĩa na akamahonokia. 20 Jehova nĩamenyagĩrĩa arĩa othe mamwendete, no arĩa othe aaganu nĩkũniina akaamaniina. 21 Kanua gakwa karĩragaga gakagooa Jehova. Kĩũmbe o gĩothe nĩgĩkĩgooce rĩitwa riake itheru nginya tene na tene.

146 Goocai Jehova. Wee ngoro yakwa-rĩ, gooca Jehova. 2 Ndĩgocaga Jehova hĩndĩ irĩa yothe ngũtũũra muoyo; ndĩriinaga, ngoocage Ngai wakwa rĩrĩa rĩothe ngũtũũra muoyo. 3 Ndũkanaige mwĩhoko waku harĩ anene, kana harĩ andũ, arĩa matangĩhota kũhonokania. 4 Rĩrĩa roho wao wameherera, macookaga o tĩri-inĩ; mũthenya o ro ũcio mibango yao itũikaga ya tũhũ. 5 Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũteithio wake uumaga kũrĩ Mũrungu wa Jakubu, ũrĩa mwĩhoko wake ũrĩ harĩ Jehova Ngai wake, 6 Mũũmbi wa igũrũ na thĩ, na irĩa, na kĩrĩa gĩothe gĩtũũragaga thĩnĩ wacio: ũcio nĩwe Jehova, ũrĩa ũtũũragaga arĩ mwĩhokeku nginya tene. 7 Nĩarũgamagĩrĩa kĩhotho kĩa arĩa ahatĩrĩrie, na akahe arĩa ahũtu irio. Jehova nĩwe wohoraga arĩa mohetwo, 8 Jehova nĩahingũragaga maitho ma arĩa atumumu, Jehova nĩatiiraga arĩa mainamĩte, Jehova niendete andũ arĩa athingu. 9 Jehova nĩamenyagĩrĩa andũ a kũngĩ, na agatũũria ciana cia ngoriai o na mũtũmia wa ndĩgwa, no njira cia andũ arĩa aaganu nĩacirigiĩcaga. 10 Jehova egũtũũra athamakaga nginya tene, Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njjarwa na njjarwa. Goocai Jehova.

147 Goocai Jehova. Kaĩ nĩ ũndũ mwega kũgocaa Ngai witũ na rwĩmbo-ĩ, kaĩ nĩ ũndũ mwega na mwagĩrĩru kũmũgocaa-! 2 Jehova nĩwe wakaga Jerusalemu; nĩwe ũcookagĩrĩa andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo. 3 Nĩwe ũhonagira arĩa athuthĩku ngoro, na akamooha ironda ciao. 4 Nĩwe ũmenyaga mũigana wa njata, na akahe njata o njata rĩitwa riayo. 5 Mwathani witũ nĩwe mũnene na nĩ arĩ hinya mũĩngĩ; ũmenyo wake ndũrĩ mũthia. 6 Jehova nĩwe ũtiiragĩrĩa andũ arĩa ahooreri, no arĩa aaganu amatungunamania thĩ. 7 Inĩrai Jehova mũmũcookerie ngaatho; inĩrai Ngai witũ na kĩnanda kĩa mũgeeto. 8 Nĩahumbagĩra igũrũ na matu; nĩwe uuragĩria thĩ mbura, na agatũma nyeki ĩmere tũrĩma-inĩ. 9 Nĩwe ũheaga ng'ombe irio, na akahe tũcui twa mahuru irio rĩrĩa twamũkaira. 10 We ndakenagĩra hinya wa mbarathi, o na kana agakenera magũrũ ma mũndũ; 11 Jehova akenagio nĩ andũ arĩa mamwĩtagĩra, o arĩa maigaga mwĩhoko wao harĩ wendo wake ũrĩa ũtathiraga. 12 Wee Jerusalemu, kumia Jehova; gooca

Ngai waku, wee Zayuni, 13 nĩgũkorwo nĩwe wikagĩra mĩgũko ya ihingo ciaku hinya, na akarathima andũ aku arĩa marĩ thĩnĩ waku. 14 Nĩatũmĩte kũgĩe thayũ mĩhaka-inĩ yaku, na agakũhũũnia na ngano irĩa njega mũno. 15 Atũmaga wathani wake ũkinye gũkũ thĩ; kiugo gĩake kihanyũkaga narua mũno. 16 Oiragia tharunji ihaana ta guoya mwerũ cua, nayo mbaa akamĩhurunja ta mũhu. 17 Mbura ya mbembe amiuragia taarĩ kagoto karoira. Nũũ ũngihota gwĩtiiria heho iyo yake? 18 Atũmaga kiugo gĩake agatũma itwekũke; ahurutithanagia rũhuho, namo maaĩ magatherera. 19 Nĩaguũrĩte kiugo gĩake harĩ Jakubu, akaguũrĩra Isiraeli mawatho make na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmirĩro. 20 Ndari ekĩra rũrĩrĩ rũngĩ ta ũguo, mawatho macio make ndũrĩrĩ itirĩ ciamamenya. Goocai Jehova.

148 Goocai Jehova. Goocai Jehova mũrĩ kũu igũrũ, mũmũgocoe mũrĩ kũu gĩtũũgĩru mũno. 2 Mũgocoei, inyuũ araka ake othe, mũmũgocoe, inyuotho mbũtũ ciake cia igũrũ. 3 Mũgocoei, inyuũ riũa na mwerĩ, mũgocoei, inyuotho njata iria icangararaga. 4 Mũgocoei, inyuũ igũrũ rĩa igũrũ, o na inyuũ maaĩ ma kũu igũrũ wa matu. 5 Indo ciothe nĩikĩgooce rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo nĩwe wathanire na cio ikĩgia kuo. 6 Aaciigire handũ hacio itũũre ho tene na tene; aaheanire kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmirĩro kĩrĩa gĩtagathira. 7 Goocai Jehova gũkũ thĩ, inyuũ ciũmbe cia iria-inĩ, na ũriku wothe wa maria marĩa manene, 8 rũheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu, na ihuhũkanio cia huho iria ihingagia kĩrĩa gĩake, 9 inyuũ irĩma, na tũrĩma tuothe, na mĩtĩ ya matunda, na mĩtarakwa yothe, 10 nyamũ cia gĩhaka, na ng'ombe ciothe, na ciũmbe iria nini, o na nyoni iria ciũmbũkaga, 11 athamaki a thĩ, na ndũrĩrĩ ciothe, na inyuũ anene, na aathani othe a thĩ, 12 aanake, na airĩtu, na andũ arĩa akũrũ, o na ciana. 13 Othe nĩmagocaga rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo rĩitwa riake riiki nĩrĩo rĩtũũgĩrie; riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa thĩ o na rĩa matu. 14 Nĩambararĩtie rũhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake, nĩruo ũgocoi wa andũ ake arĩa aamũre, nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuĩ na ngoro yake. Goocai Jehova.

149 Goocai Jehova. Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ, mũmũgocoe mũrĩ kĩũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre. 2 Andũ a Isiraeli nĩmakenere ũcio wamambire; andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao. 3 Nĩmagocoe rĩitwa riake makĩrũgarũgaga, na mamũinĩre na tũhembe, na kĩnanda kĩa mũgeeto. 4 Nĩgũkorwo Jehova niakenagio nĩ andũ ake; andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio. 5 Andũ arĩa aamũre nĩmakenere gĩtũũ kũu, na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao. 6 ũgocoi wa Mũrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao, na rũhiũ rwa njora rũnoore mĩena yeerĩ rũkorwo moko-inĩ mao, 7 nĩguo meeriĩrie harĩ ndũrĩrĩ, na maherithie kĩrĩndĩ gĩa thĩ, 8 nĩguo moothe athamaki ao na mĩnyororo, na mothe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩgera, 9 nĩguo mamakinyĩrie itũro rĩa marĩ mandikĩrwo. ũcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre. Goocai Jehova.

150 Goocai Jehova. Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre; mũgocoei mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake. 2 Mũgocoei nĩ ũndũ wa ciiko ciake cia hinya; mũgocoei nĩ ũndũ wa ũnene wake mũĩngĩ mũno. 3 Mũgocoei mũkĩhuhaga karumbeta, mũmũgocoe na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi, 4 mũgocoei na tũhembe mũkĩrũgarũgaga, mũmũgocoe na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrĩrũ, 5

mūgoocei mūkīhūrithanagia thaani cia rūthuku iria ng'ambi,
mūmūgooce na thaani ikūgamba o ta rūgambi. 6 Kīndū gīothe
kīrī mīhūmū nīkīgooce Jehova. Goocai Jehova.

Thimo

1 Ici nĩ thimo cia Solomoni mūrũ wa Daudi, ūria wārĩ mūthamaki wa Isiraeli: **2** nĩ thimo cia gūtũma mūdũ agĩe na ūũgĩ, na ataarĩke; nĩ cia gūtũma ahote gūtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ūũgĩ; **3** nĩ cia gūtũma mūdũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩra mūtũũrĩre wake, ekage maūdũ marĩa magĩrĩrĩre, na ma kĩhoo, na marĩa mega; **4** nĩ cia gūtũma ūria ūtarĩ na ūũgĩ agĩe na ūmenyo, na cia gūtũma mūdũ mwĩthĩ agĩe na ūmenyo na ūgereri: **5** arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩre na mongerere wĩruti wao, nao arĩa akũũrani maūdũ metĩkĩre gūtongorio. **6** Ningĩ nĩ cia gūtũma mūdũ ataukĩrwo nĩ thimo na ngerekano, na ataukĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndai ciao. **7** Kiambĩrĩria kĩa ūmenyo nĩ gwĩtigĩra Jehova, no arĩa akĩgũ nĩ mathũire ūũgĩ na ūtaaro. **8** Mūrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo, na ndũgatigane na ūrutani wa maitũguo. **9** Maūdũ macio magaatũka ithaga rĩa kũgemia mūtwe waku, na ta mũgathĩ wa kũgemia ngingo yaku. **10** Mūrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ, ndũkanetikanie nao. **11** Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ūka ūthĩ hamne na ithui; reke tuoherie mūdũ tũite thakame yake, reke tũcemaceeme mūdũ o na ūtehĩtie; **12** ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ūria mbĩrĩra iikaga, na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima; (Sheol h7595) **13** Na ithui-rĩ, tũkĩgĩe na indo cia goro cia mĩthemba yothe, na tũyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho; **14** rutithania wĩra na ithui, tũkorwo na mũhuko ūmwe ithuothe”; **15** mūrũ wakwa, tĩga gūtwarana nao, ndũkagerere njĩra ciao; **16** nĩgũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩ mehĩa-inĩ, nao mahĩuhaga magaithe thakame. **17** Kai nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge nyoni ciothe igĩkuonaga-i! **18** Andũ aya mohagĩria thakame yao ene; maceemaga o mĩoyo yao ene! **19** Ūcio nĩguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania; indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio. **20** Ūũgĩ nĩ aretana anĩrĩre njĩra-inĩ, ningĩ agakayũrũrũka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ; **21** Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene, o na itoonyero rĩa itũura inene akoria atĩrĩ: **22** “Inyũ mũtarĩ ūũgĩ-rĩ, nĩ ngĩnya rĩ mũgũtũura mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ūũgĩ? Nĩ ngĩnya rĩ anyũrũrũria megũtũura makenagĩra kinyũrũri, na arĩa akĩgũ mathũire ūmenyo? **23** Korwo nĩmwetĩkĩrĩre kũigu ūtaaro wakwa-rĩ, nĩngĩamũhingũrĩre ngoro yakwa, ndũme mũmenye mecĩria makwa. **24** No tondũ nĩmwaregĩre kũnjĩgũ rĩria ndetanire, na gũtirĩ mūdũ werũmbũrĩre hĩndĩ rĩa ndatambũrũkĩrie guoko gwakwa, **25** na mũkiagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkiaga gwĩtikĩra ikaanania riakwa-rĩ, **26** nĩ na nĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangĩko, na ndĩmũnyũrũrie rĩria mũgaakorerero nĩ mũtino: **27** ĩ hĩndĩ rĩa guoya ūkaamũkorerera ta kihuhũkanio, rĩria mwanangĩko ūkaamũhaata ta rũhuho rwa kihuhũkanio, rĩria mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro. **28** “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaira, no ndikametĩka; nĩmakanjetha na kiyo, no matikanyona. **29** Tondũ nĩmathũũrĩre ūmenyo, na matiigana gũthũura gwĩtigĩra Jehova, **30** tondũ matietikĩrĩre mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania riakwa, **31** makaarĩa maciaro ma mĩthĩre yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. **32** Nĩgũkorwo ūgenyũ wa arĩa matarĩ ūũgĩ nĩũkamooraga, nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩgũ nigũkamaniani; **33** no ūria wothe ūnjĩguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ūgwati angĩtigĩra.”

2 Mūrũ wakwa, ūngĩtikĩra ciugo ciakwa, na ūge maathani makwa ta mũthĩthũ thĩnĩ waku, **2** nakuo gũtũ gwaku ūgũtegere ūũgĩ, na werekerie ngoro yaku kũgĩa na ūmenyi, **3** na ūngĩgaakayũrũrũka na ūhooe gũkũũrana maūdũ, na wĩtane wanĩrĩre ūheo ūtaũku, **4** na ūngĩkawetha ta betha, na ūucarie ta kĩgĩna kihithe-rĩ, **5** hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ūhoro wa gwĩtigĩra Jehova, na ūgĩe na ūmenyo wa Ngai. **6** Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ūũgĩ, na kanua gake koimaga ūmenyo na ūtaũku. **7** Andũ arĩa arũngĩrũru amaigĩre ūhooatani, niwe ngo ya arĩa matarĩ ūcuuke mĩthĩre-inĩ yao, **8** nĩgũkorwo nĩrangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩra kĩhoo, na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũgakuũrana maūdũ marĩa magĩrĩre, na ma kĩhoo, na marĩa mega: ūgĩkũũrane njĩra o yothe njega. **10** Nĩgũkorwo ūũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku, nakuo ūmenyo ūkenagie muoyo waku. **11** ūgereri nĩũrikũgitagĩra, nakuo ūtaũku ūkũrangagĩre. **12** Ūũgĩ nĩũgakuũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu, ūkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maūdũ ma waganu, **13** o arĩa matigaga njĩra irĩa nũngĩrũru, magathĩra njĩra cia nduma, **14** arĩa makenaga magĩka ūũru, na magakenagio nĩ ūũru wa waganu, **15** na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete, na mĩthĩre yao ĩrĩ ya ungumania. **16** Ūũgĩ nĩũgakuũhonokia kuuma harĩ mũtumia ūria mũtharia, ūkũhonokie harĩ ng'enyũ ya mũtumia na ciugo ciake cia kũheenereria andũ, **17** ūcio ūtigĩte mũratata wa ūnini wake, na agatiganĩria kĩrĩkanĩro kĩria aarĩkanĩre na mũthũrĩwe arĩ mbere ya Ngai. **18** Nĩgũkorwo nyũmba yake ĩroraga andũ gĩkuũ-inĩ, nacio njĩra ciake ikamerekeria kũrĩ maroho ma arĩa akuũ. **19** Gũtirĩ mūdũ ūthĩaga harĩ we agacooka, kana akegwatĩra njĩra cia muoyo. **20** No rĩrĩ, wee nĩũrĩthĩaga na mĩthĩre ya andũ arĩa ega, na ūgeragĩre njĩra cia arĩa athĩngu. **21** Nĩgũkorwo andũ arĩa arũngĩrũru nĩo magaatũura bũrĩri-inĩ, na arĩa matarĩ ūcuuke nĩo magaatĩgara kuo; **22** no rĩrĩ, andũ arĩa aaganu nĩmakeherio bũrĩri-inĩ, nao arĩa matarĩ ehokeku nĩmakamunywo maingatwo kuo.

3 Mūrũ wakwa, ndũkariganĩrwo nĩ ūrutani wakwa, no ngoro yaku nĩrũmagie maathani makwa, **2** nĩgũkorwo nĩmagakuongerera matukũ ūtũũre mĩaka mũingĩ, na matũme ūgaacĩre. **3** Ndũkanareke wendani na wĩhokeku ikweherere; cioherere ngingo yaku, ūciandike kihengere-inĩ kĩa ngoro yaku. **4** Weka ūguo nĩũgeetikĩrika, na ūgĩe na rĩitwa riega maitho-inĩ ma Ngai o na ma andũ. **5** Wĩhoke Jehova na ngoro yaku yothe, na ndũkanehoke ūmenyo waku mwene; **6** mũmenyithagie mĩthĩre yaku yothe, na nĩarĩrũngaga njĩra ciaku. **7** Tĩga kwĩonaga ūrĩ mũũgĩ maitho-inĩ maku mwene; wĩtigĩre Jehova na ūtheemage maūdũ marĩa mooru. **8** Ūndũ ūcio nĩũrikũrehagĩra ūgĩma wa mwĩrĩ, na mahĩndĩ maku makoraguo marĩ na hinya. **9** Tĩaga Jehova na ūtonga waku, ningĩ ūmũtĩĩage na maciaro mothe ma mbere ma irio ciaku cia mĩgũnda; **10** namo makũmbĩ maku nĩmakayũrĩrĩra, nayo mĩtũngĩ yaku ĩyũrĩrĩre ndibeĩ ya mũhĩhano. **11** Mūrũ wakwa, tĩga kũnyarara ihũũra rĩa Jehova, na ndũgathũũre irũithia riake, **12** nĩgũkorwo Jehova arũithagĩa arĩa endete, o ta ūria ithe wa mūdũ arũithagĩa mũrũ ūria akenagĩra. **13** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mūdũ ūria wonete ūũgĩ, mūdũ ūcio wĩgĩrĩre na ūmenyo, **14** nĩgũkorwo ūũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha, na ūciaraga uumithio ūkĩrite wa thahaba. **15** Ūũgĩ ūrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune; kĩrĩa gĩothe ūngũrĩrĩria gũtirĩ kĩngĩringĩthano nakuo. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ūrĩro harĩ ūingĩ wa matukũ; guoko-inĩ gwake kwa ūmotho harĩ na ūtonga na gĩtĩno. **17** Mĩthĩre ya ūũgĩ nĩ mĩthĩre ya kwendeka, na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia

thayū. **18** Ūūgī nī mūti wa muoyo kūrī arīa maūhimbagīria; arīa megīagīria naguo-rī, nīmarīrathimagwo. **19** Jehova aahandire mīthingi ya thī na ūūgī, na akīrūmia igūrū na ūmenyo wake; **20** ūmenyo wake nīguo wagayanirīe kūrīa kūrīku, namo matu magatatagia ime. **21** Mūrū wakwa tūūria matua mega na ūkūūranī maūndū, ndūkanareke ciehere maitho-inī maku; **22** nīcio igaagūtūūria muoyo, na nī ithaga rīa kūgemagia ngingo yaku. **23** Nīngī ūrīthiāga na nījira yaku ūrī na thayū, na kūgūrū gwaku gūtīkahīngwo; **24** Wakoma-rī, ndūgetīgīra; wakoma-rī, ūrīkomaga toro mwega. **25** Ndūgetīgīre mwanangiko wa narua, kana kīhuhokiano kīrīa gīkoragīria andū arīa aaganu, **26** nīgūkorwo Jehova nīwe ūgaatūka mwihocho waku, na amenyagīrīre kūgūrū gwaku gūtīkanyīitwo nī mūtego. **27** Ndūkanagīrīrīrie ūndū mwega ūkinyīre arīa maagīrīrwo nīgūkinyīrīrwo nīguo, rīria ūrī na ūhoi wa kūhingia ūndū ūcio. **28** Ndūkaneeere mūndū wa itūūra rīaku atīrī, “Thī ūgooka rīngī; kīu ūrenda nīngakūhe rūcīū,” o rīria ūrī na kīndū kīu hakuhi. **29** Ndūkanaciīrīre gwīka mūndū wa itūūra rīaku ūūru, ūcio ūtūūraga hakuhi nawe akwīhokete. **30** Ndūkanarūthīe mūndū tūhū, rīria atarī ūndū mūru agwīkīte. **31** Ndūkanacumīkīre maūndū ma mūndū wa ngūū, kana ūthuure nījira o na īmwe yake, **32** nīgūkorwo Jehova niāthūire mūndū mwaganu, no nīagītaga ndundu na andū arīa arūngīrīra. **33** Nyūmba ya arīa aaganu itūūraga na kīrumi kīa Jehova, no mūcīi wa arīa athīngu nīāurathimagā. **34** Jehova nīanyūrūragia andū arīa manyūrūranagia na mwītīo, no arīa menyīhagia nīamaheaga wega wake. **35** Andū arīa oogī magayaga gītīo, no andū arīa akīgu magayaga njono.

4 Atīrīrī, inyuū arīu akwa, ta thīkīrīria ūrūtani wa thoguo; njigwai nīguo mwīgīre na kūmenya maūndū. **2** Tondū ngūmūhe ūrutani mwega, nī ūndū ūcio mūtīgatīrīke ūrutani wakwa. **3** Rīria ndaarī mwana nyūmba-inī ya baba, ndī o mūndū mwīthī, na ndī mwana wa mūmwe wa maitū-rī, **4** baba nīandutire, akīnjīra atīrī, “Wīgwatīre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe; rūmia maathani makwa, na nīūgūtūūra muoyo. **5** Gīa na ūūgī, gīa na kūmenya maūndū; ndūkanarīganīrwo nī ciugo ciakwa, kana wahūke kuuma harī cio. **6** Ndūkanatīrīke ūūgī, naguo nīūrīkūgītāgīra; **7** Ūūgī ūkīrīte indo ciothe; nī ūndū ūcio wīgīre na ūūgī. **8** Kaba kūruta indo ciaku ciothe wīgīre na kūmenya maūndū. **9** Tūūgagīria ūūgī mūno, naguo nīūrīkwambāragia; ūhimbāgīrie, naguo nīūrīgūtīthīthāgia. **10** Nīūgagwīkīra ithaga rīa ūtugī mūtwe waku, na ūkūhe thūmbī thaka mūno.” **11** Thīkīrīria, wee mūrū wakwa, na wītīkīre ūrīa ngūkwīra, nīgeetha miaka ya muoyo waku īngīhe. **12** Nguonetie nījira ya ūūgī, na ngagūtongoria nījira-inī irīa nūngār. **13** Rīria ūgūtīhī, makinya maku matīkahīngīcwo; rīria ūkūhanyūkārī, ndūkahīngwo. **14** Rūmia ūrutani wakwa, na ndūkanareke ūkweherere; ūgītāgīre wega, nīgūkorwo nīguo muoyo waku. **15** Ndūkanagerere nījira ya andū arīa aaganu, kana ūthīire nījira ya andū arīa ooru. **16** Mītheemage, na ndūkanamīgerere; mīhutātīre, na wītīhīre na nījira yaku. **17** Nīgūkorwo andū arīa aaganu matīngīkoma nīnyūa meeke ūūru; mooragwo nī toro nīnyūa matūme mūndū ahīngwo, agwe. **18** Marīāga irio irīa monete na ūmaramari, na makanyūa ndibeī matunyanīte na hīnyā. **19** Mīthīire ya andū arīa athīngu ihaana ta ūtheri wa gūgīkīa, ūrīa ūthīiāga ūgīthererūkaga nīnyūa mūthenya barīgīcī. **20** Mīthīire ya andū arīa aaganu ihaana ta nduma ndumanu; o matīmenyaga kīrīa kīamahīnga. **21** Mūrū wakwa, ta thīkīrīria ūrīa ngūkwīra; tega gūtū ūigūe ciugo ciakwa. **22** Ndūkanareke ciehere maitho-inī maku, ciage ngoro-inī

yaku; **23** nīgūkorwo nīcio itūūragia arīa macīgwātīire muoyo, na īgekīra mwīrī wao wothe ūgīma. **24** Makīria ya macio mothe, rangagīra ngoro yaku, nīgūkorwo nīyo gīthīma kīrīa gītherūkaga muoyo. **25** Eheria rūnāno kanua-inī gaku; nācio ndeto cia ūmaramari-rī, nīcīkare kūrāya na iromo ciaku. **26** Maito maku nīmarorage na mbere, ūcūthāgīrīe mbere yaku wega. **27** Arāgania nījira irīa magūrū maku marīthīagīra, na ūthīiāgīre o nījira irīa nīngīndīrīku. **28** Ndūkanaahūke na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho; eheria kūgūrū gwaku kuuma ūūru-inī.

5 Mūrū wakwa, thīkīrīria ūūgī ūyū wakwa, tega gūtū wega ūigūe ciugo ciakwa cia ūtaūku, **2** nīguo ūtūūrie ūbarīrīri, nayo mīromo yaku itūūrie ūmenyo. **3** Nīgūkorwo mīromo ya mūtūmia mūtharia itaātāga ūūkī, na mīario yake īnyorokete gūkīra maguta; **4** no marīgīrīrio nīmūrūrū ta maaī ma nyongo, nī mūūgī ta rūhīū rwa njora rūrīa rūūgī mbarī cīerī. **5** Magūrū make maīkūrīkaga gīkūū-inī; makīnyā make mathīiāga merekeire o mbīrīra. (Sheol h7585) **6** Ndeciirāgia ūhoro wa nījira ya muoyo; nījira ciake nī njogomu, nowe ndooī ūguo. **7** Atīrīrī, arīū akwa, ta thīkīrīria; mūtīkanatīgānīre ūrīa ngūmwīra. **8** Thīiāgīraī nījira irī kūrāya nake, mūtīgakuhrīrie mūrango wa nyūmba yake, **9** nīguo mūtīkaheane hīnyā wanyū mwega kūrī andū angī, na miaka yanyū kūrī mūndū ūtarī tha, **10** nīguo ageni matīkehūūnie na ūtonga wanyū, na kīrīa ūnogeire gītongie mūcīi wa mūndū wa kūngī. **11** Marīgīrīrio-inī ma muoyo waku nīūgacaaya, hīndī irīa nyama cia mwīrī waku na mwīrī waku īgaakorwo ithīrīte hīnyā. **12** Ūokoī atīrī, “Hī, kaī nīndathūūrire gūtaarwo-ī! Hī, kaī ngoro yakwa nīyamenete kūrūthīo-ī! **13** Ndingīathīkīire arutani akwa, kana thīkīrīrie ataarani akwa. **14** Nīngīnyīte hūgūrū-inī cia mwanangiko, ndī o gatagatī-inī ga kīūngano gīothe.” **15** Atīrīrī, nyuūaga maaī ma ītangi rīaku we mwene, maaī marīa mathereraga moimīte gīthīma-inī gīaku mwene. **16** Nī kwagīrīre ithīma ciaku ciunagīre maaī barabara-inī, kana tūrūū twaku tuunagīre ihaaro-inī cia mūingī? **17** Nīmāgītūūre marī maku wīkī, matīgatūūke maku na mūndū wa kūngī o na rī. **18** Gīthīma gīaku kīrorathīmo, nawe ūkenagīre mūtūmia wa ūnini waku. **19** Athakarīte ta thwarīga ya mūgoma, akaagīra ta gathīiā ka mūgoma: kīīganagwo nī nyondo ciake hīndī ciothe, ūkenagio nī wendo wake hīndī ciothe. **20** Mūrū wakwa, nī kīī kīngītūma ūkenio nī mūtūmia mūtharia? Nī kīī kīngītūma ūhīmbīre gīthūrī kīa mūtūmia wa mūndū ūngī? **21** Nīgūkorwo mīthīire ya mūndū nīyonagwo nī Jehova, nake nīatuūragia nījira ciake ciothe. **22** Cīko nījuru cia mūndū mwaganu nīcio imūteggaga; nga cia mehīa make nīcio imuohaga, ikamūrūmia biū. **23** Mūndū ūcio nīagaakua nī kwaga ūtaaro, akoora nī ūndū wa ūrīmū wake mūnene.

6 Mūrū wakwa, ūngīkorwo ūgīte kīndū gīa kūrūgamīrīra thīrī wa mūndū wa itūūra rīaku, ūkorwo atī nīwe ūtūūkīte wa kūmūrīhīra thīrī harī mūndū ūngī-rī, **2** ūngīkorwo ūtegeetwo nī ūrīa uugīte, ūkagwatīthīo nī ciugo cia kanua gaku-rī, **3** gīnke atīrī, mūrū wakwa, nīguo wītēthīre, kuona atī nīūgwīte moko-inī ma mūndū wa itūūra rīaku: Thīī wīnyīhīe wee mwene; mūthaithe mūno akūohere. **4** Ndūkareke maito maku mone toro, kana ūreke imone ciaku īcūnge. **5** Wītēthīre o ta ūrīa thwarīga ītēthīrāga kuuma moko-inī ma mūgūūmi, o na kana ta ūrīa nyoni ītēthīrāga kuuma mūtego-inī wa mūtegi. **6** Thīī harī thīgīrīri, wee kīgūūta gīkī; ūcūūranie mītūgo yayo nīguo ūūhīge! **7** Ndīrī mūnene, kana mūmūrūgamīrīri, o na kana mūmīathi, **8** no nīūgagīra mūthīthū wa irio hīndī ya rīūa, na

igacookaniriria irio ciayo händi ya magetha. **9** Ügükoma hau nginya-rí, wee kigüüta giki? Ürükúra rí, ütige toro waku? **10** Komakoma gatoro kanini, na ücüngacünge hanini, na ükünje moko hanini nígúo ühurúke; **11** atírí, üthiini ügaagükorerera ta mütít, ükorererwo ní wagí ühaana ta mündü wíohete indo cia mbaara. **12** Mündü kímaramari na mwaganu-rí, úria üthiiaga akíaragia ndeto itarí nüngírú, **13** úcio uunagiria andú riitho, na akaheenereria andú na makinya make, o na akaheneria andú na ciara ciake-rí, **14** úcio üthugundaga úuru arí na maheeni ngoro-iní yake úcio händi ciothe ahuraga maündü na nyámukano. **15** Ní ündü úcio mútino úkaamühubaniria o rímwe aterígíríre; mwanangko útarí kihonia nükamüniina biú. **16** Kürí maündü matandatú mathürwo ní Jehova, íi, o na ní mügwanja maría onaga marí magígi, nímó: **17** maitho ma mwíthio, na rürimí rüría rúheenanagia, na moko maría maitaga thakame ya andú matehíite, **18** na ngoro íría íthugundaga maündü ma waganu, na magürü maría mateng'eraga güthíi gwíka úuru, **19** na múira útarí wa ma úria üthothoraga ndeto cia maheeni, o na mündü úria ürehaga nyamúkano gatagatí ka andú a nyina úmwe. **20** Mürü wakwa, túúra ürümítie maathani ma thoguo, na ndúgataríke úrutani wa maitúguo. **21** Moherere ngoro-iní yaku nginya tene; makundíke mariigícíríe ngingo yaku. **22** Ríría ügüthíi-rí, nímarígütongoragia; wakoma-rí, nímaríkúmenyagíría; na ríría warahúka-rí, nímaríkwaragíría. **23** Nígükorwo maathani maya ní tawa, na úrutani úyü ní útheri, namo mataaro ma kúrúnga mündü-rí, nímó njíra ya muoyo, **24** magakweheragia harí mündü-wa-nja úcio mwaganu, na magakúhonia kuma kürí rürimí rürýoroku rwa mütumia úcio ng'enyú. **25** Ndúkeríríre íthaka wake ngoro-iní yaku, kana úreke akúguucíríre na maitho make, **26** nígükorwo múmaraya atúmaga mündü athíine nginya ahooyage kenyú ka múgate, na mütumia mútharia aguímaga muoyo waku guo mwene. **27** Mündü no atahiré mwaki güthúri-iní gíake, na nguo ciake itihíe? **28** Mündü no agereré igürü ría makara marí na mwaki, na makinya make matihíe? **29** Üguo no taguo mündü úria úkomaga na mütumia wa mündü üngí atarí; gütirí mündü üngímühutia na ndaherithio. **30** Andú matimenaga múci akíkorwo ayíte nígúo eniiníre ng'aragu ríría arí mühúutu. **31** No rírí, angínyitwo-rí, no nginya aríhe maita mügwanja, o na angíkorwo ekúríha na ütonga wa nyumba yake wothe. **32** No mündü úria útharagia níagíte wíciiri; úria wothe wíkaga úguo níwe mwene wíyanangaga. **33** Nguraro na kwínyararithia nício igai ríake, na cio thoni ício ciake gütirí händi ígaathario ithire; **34** nígükorwo úuru nígúo warahúraga mang'úrí ma múthuuri, na ndakagua tha akíríhíria. **35** Ndagetikúra íríhi o na ríríki; níakaarega ihaki o na rírí inene atía.

7 Mürü wakwa, túúra ürümítie ciugo ciakwa, na wígíre maathani makwa thíini waku. **2** Rümia maathani makwa, na níugatúúra muoyo; gitagíra morutani makwa o ta kíuma kía riitho ríaku. **3** Mohagíríre ciara-iní ciaku; úmaandíke kíhengere-iní kía ngoro yaku. **4** Íra üügí atírí, “Wee níwe mwarí wa maitú,” naguo útaúku úwítage mündü wa nyumba yanyu; **5** níciríkweheragia harí mündü-wa-nja úcio mútharia, o na kuma kürí mütumia úcio útarí mwíhokeku, hamwe na ciugo ciake cia kúheenaníríria. **6** Ndí ndíríca-iní ya nyumba yakwa-rí, níndacúthíríre na nja kamwanya-iní, **7** ngóna kímwana gatagatí ka aría matarí oogí, na ngíkúúrana gatagatí ka aanake, mündü mwíthi útaarí na üügí wa gükúúrana maündü. **8** Aikürúkaga na njíra íría yarí hakuhi na koine ya kwa mündü-wa-nja úcio, agíthíi na njíra íyo yerekeire na

gwake múcií, **9** na kwarí na mairia o kahwaí-iní gügütukatuka, gükiambíríria kúgia nduma ya útukú. **10** Na rírí, hagiúka mündü-wa-nja kúmütúnga, wehumbíte nguo ta múmaraya, arí na wara ngoro-iní. **11** (Ní múnegeni na mung'athia, na magürü make matíkiragíríria múcií; **12** rímwe arí njíra-iní, na ríría ríngí arí ihaaro-iní, ehithagíre andú koine-iní ciothe cia njíra.) **13** Nake akínyiita mwanake úcio, akímúmununya, na akímwíra atírí ategúconoka, **14** “Ndí na maruta ma ngwataníro múcií, tondü ümúthi níhingirie míhítwa yakwa. **15** Ní ündü úcio ndoimagara, ndooka gügütúnga; ngügúcarítie múno, na ríu níndakuona! **16** Nínjaríte úrírí wakwa na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri. **17** Úrírí úcio wakwa níndúitíríre indo nungí wega ta manemane, na thubiri, o na mündarathini. **18** Úka twíhúúnie wendo nginya rúciini; reke twíkenie na wendo! **19** Múthuuri wakwa ndarí múcií; níathiite rúgendo rúriahu. **20** Níathiire na múhuko wake úiyúrite mbeeca, na akainúka múcií o ríría mweri úkaiganana.” **21** Agíkímúheenereria na ciugo, akímühíthia; agíkímuuha na míario yake mínyoroku. **22** O rímwe akímürümíríra ta ndegwa ígíthíi güthínjwo, kana ta thwariga ígítoonya kíana-iní kía mútego, **23** nginya akaaya gütheecwo ini ní míguí, akahaana ta nyoni ígúthúkte mútego-iní, ítekúmenya o na hanini atí ündü úcio no úmírute muoyo. **24** Atírí, aría akwa, ta thikíríria; tegai matú müigúe úria ngúmwíra. **25** Mútkanareke ngoro cianyu írümíríre míthiire yake, kana múngíre njíra-iní ciake. **26** Ní andú angí aríkítie kúrúnda; aría oragíte ní kírindi kíingí múno. **27** Nyumba yake ní njíra njaríi ya güthíi mbíríra, nayo yerekagíría andú nyumba-iní cia gíkuú. (Sheol h7585)

8 Githí üügí ndareetana? Githí útaúku ndaraníríra na múgambo wake? **2** Njíra-iní kúria gütúúgúru, na magomano-iní ma njíra-rí, ního üügí arúgamíte; **3** níngí hakuhi na íhingo íría cierekeire itúúra inene, o hau matoonyero-iní-rí, ního araaníríra akoiga atírí: **4** “Inyuí andú ní inyuí ndíreete; ndíraaníríra na múgambo wakwa kúri andú othe a thí. **5** Inyuí aría mútarí na üügí, gíai na úbaaríríri, inyuí aría akígú, gíai na útaúku. **6** Thikíríria, nígükorwo ndí na maündü ma bata ngwaria; ngútumúra míromo yakwa njarie maündü maría magíríre. **7** Kanua gakwa kaaragia úhoro wa ma, nígükorwo míromo yakwa níthúire waganu múno ta kindú kíri magígi. **8** Ciugo ciothe cia kanua gakwa ní cia úthingu; gütirí o na kiugo kímwé gíacio kíogomu kana gía kúhíthiana. **9** Kürí aría makúúránaga maündü ciugo ciothe níciagíríre; itírí mahítia kúri aría marí na úmenyo. **10** Thuurai mataaro makwa handú ha betha, múthuure úmenyo handú ha thahabu íría njega múno, **11** nígükorwo üügí ní wa goro gükúra ruru íría ndune, na gütirí kindú üngíríríria kíngíringithiano naguo. **12** “Níi üügí-rí, ndúúránaga na úbaaríríri; níndígwatiire úmenyo o na güthugunda maündü mega. **13** Gwítígíra Jehova nígúthúúra úuru; níthúire mwíthio na mwítúúgírío, na mítugo míuru na míario ya waganu. **14** Kíríra na üügí wa gükúúrana maündü ní ciakwa; níí ndí na útaúku, na ndí na úhóti. **15** Athamaki mathamakaga ní ündü wa hinya wakwa nao aathani magathondeka mawatho ma kíhooto; **16** anene mathamakaga ní ündü wa hinya wakwa, o ündü úmwe na aría othe marí igweta aría maathanaga gükú thí. **17** Nínwendete aría manyendete, nao aría manjaragia na kíyo nímanyanonga. **18** Útonga na gíthio cionekaga harí níi, o hamwe na ütonga wa gütúúra, na úgaacíru. **19** Maciaro makwa ní mega gükúra thahabu íría therie; uumithio wakwa níukíríte betha íría njega. **20** Níi thíiaga na njíra ya úthingu, ngathíra o njíra-iní cia kíhooto,

21 ngiheaga andũ arĩa manyendete ũtonga, na ngaiyũragia igũina ciao. 22 Jehova aanyũmbire o kiambĩrĩria-inĩ kia wĩra wake, mbere ya mawĩra make ma tene; 23 ndaathuurirwo kuuma tene wa tene, kuuma o kiambĩrĩria, thĩ itarĩ yagĩa. 24 Rĩrĩa gũtaagaite maria manene-rĩ, nĩguo ndaciariirwo, o hĩndĩ irĩa gũtaarĩ matherũkiro maiyũrite maaĩ; 25 ndaciariirwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ, na tũrĩma tũtanagĩa, 26 we atanoomba thĩ kana ithaka ciayo, o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ. 27 Nĩ ndaarĩ o kuo hĩndĩ irĩa aathondekire igĩrũ na akĩrĩgĩa handũ ha rĩo, hĩndĩ irĩa eekĩrire rũkĩriri rwa kũria kũriku, 28 rĩrĩa aahaandire matu kũu igĩrũ, na akĩrũmia ithima cia kũria kũriku wega, 29 rĩrĩa eekĩrire mũhaka wa irĩa nĩguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake, na rĩrĩa aahandire mũthingi ya thĩ. 30 Hĩndĩ iyo ndaarĩ o hakuhĩ nake ndĩ ta mũbundi mũũgi. Ndaaiyũritwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya, na nagenakaga hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake, 31 ngenagĩra thĩ yake yothe, na nagenakagio nĩ andũ othe a thĩ. 32 Atĩrĩrĩ arĩu akwa, ta thikĩrĩria; kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njira ciakwa. 33 Ta thikĩrĩria mataaro makwa nĩguo mũhĩge; mũtikamarege. 34 Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũnjiguaga, agacũthagĩrĩa mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya, akanjetagĩrĩa hĩngĩro-inĩ cia mĩrango yakwa. 35 Nĩgũkorwo ũria wothe ũgite na nĩ nĩ muoyo agite naguo, nake akagia na agetikĩrĩka harĩ Jehova. 36 No ũria wothe ũhĩtanĩtie na nĩ nĩ ũũru eikaga; nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9 ũũgi nĩakĩte nyũmba yake; nĩacũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja. 2 Nĩahaarĩrie nyama, na akahaarĩria ndibei, o na akaara metha yake. 3 Nĩatũmĩte ndungata ciake cia airĩtu nja, na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, akoiga atĩrĩ: 4 “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgi nĩmoke gũkũ!” Nĩngĩ akeera andũ arĩa maagũite ũtaũku atĩrĩ, 5 ũkai mũrie irio ciakwa, na mũnyue ndibei irĩa ndĩmũthondekeire. 6 Tiganai na mũthĩire yanyu itarĩ ya ũũgi, na nĩmũgĩtũũra muoyo; cookai gũthĩiaga na njira ya ũtaũku. 7 “ũria wothe ũtaaraga mũnyũrũrania eĩtagĩrĩa irumi; na ũria wothe ũkaanagĩa mũndũ mwaganu egĩragĩra njono. 8 Ndũkanataare mũnyũrũrania, nĩguo ndagagũthũire; kaania mũndũ mũũgi, nake nĩegũkwenda. 9 Taara mũndũ mũũgi na nĩegũkĩrĩrĩria kũũhĩga; mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgi wake. 10 “Kiambĩrĩria kia ũũgi nĩ gwĩtagĩra Jehova, na kũmenya ũria Mũtheru nĩkuo gũtaũkĩrwo. 11 Nĩgũkorwo nĩ ũndũ wakwa matukũ maku nĩmakaingĩha, na wongererwo miaka ya gũtũũra muoyo. 12 ũngĩkorwo ũrĩ mũũgi-rĩ, ũũgi waku nĩugakũgũna; na ũngĩkorwo ũrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ũkaanyariirika.” 13 Mũndũ-wa-nja ũria wĩtagwo Mũkĩigu nĩ wa inegene; we ndarĩ mũtugo, na ndarĩ ũmenyo. 14 Aikaraga thĩ mũrango-inĩ wa nyũmba yake, agaikarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩrĩa inene, 15 ageetaga arĩa marehĩtũkĩra, arĩa marehĩra na njira ciao. 16 Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgi nĩmoke gũkũ!” Nao arĩa maagũite ũtaũku akameera atĩrĩ: 17 “Maaĩ ma kũyia marĩ mũrĩo; o na irio irĩa irĩĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ camal!” 18 No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu, na atĩ ageni ake marĩ o kũria kũriku mbĩrĩra-inĩ. (Sheol h7585)

10 Mwana mũũgi atũmaga ithe akene, no mwana mũkĩigu atũũragia nyina na kĩa. 2 Mũthĩithũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kiguni, no ũthingu ũkũũragia mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. 3 Jehova ndarekagĩrĩria mũndũ mũthingu ahũte, no nĩamarigagĩrĩria merĩrĩria ma mũndũ mwaganu. 4 Moko ma kĩgũta matũmaga mũndũ athĩne, no moko ma mũndũ ũrĩ

kĩyo marehaga ũtonga. 5 ũria ũcokanagĩrĩria irio hĩndĩ ya riũa nĩ mwana mũũgi, no ũria ũkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni. 6 Mũtwe wa mũndũ mũthingu ũikaraga ũhumbĩrĩtuo nĩ irathimo, no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũ. 7 Kiririkano kia mũndũ mũthingu gĩgatũka kĩrathimo, no rĩtwa rĩa mũndũ mwaganu nĩrĩkabutha. 8 Mũndũ ũria ũrĩ na ũũgi wa ngoro nĩefikagĩra mawatho, no mũndũ wa kũhũhũtika nĩakanangĩka. 9 Mũndũ wa mũthĩire mĩrĩngĩrĩru athĩiaga ategwĩtĩgĩa ũgwati, no mũndũ ũria ũrĩ mũthĩire mĩogomu nĩakamenyeka. 10 Mũndũ ũria unagĩrĩngĩ riitho na rũnago nĩarehage kĩa, na mwaria mũkĩigu nĩakanangĩka. 11 Kanua ka mũndũ mũthingu nĩ gĩthima kia muoyo, no kanua ka mũndũ mwaganu kaiyũraga ngũ. 12 Rũmena rũrehaga nyamũkano, no wendani ũhumbagĩra ũũru wothe. 13 ũũgi ũkoragwo miromo-inĩ ya mũndũ ũria mũkũũrani maũndũ, no mũndũ ũria ũtooi gũkũũrana maũndũ aagĩrĩrwo nĩ rũthanju ciande-inĩ ciake. 14 Andũ oogĩ meigagĩra ũmenyo, no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩria mwanangiko. 15 Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩrĩngĩre na hinya, no ũkia nĩguo mwanangiko wa andũ arĩa athĩni. 16 Mũcaara wa andũ arĩa athĩngu ũmarehagĩra muoyo, no indo iria cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia. 17 Mũndũ ũria ũguaga agĩtaarwo arĩ njira-inĩ ya muoyo, no mũndũ ũria ũregaga kũrũthio-rĩ, nĩahĩtithagĩa andũ arĩa angĩ. 18 Mũndũ ũria ũhĩthaga rũmena rwake aaragia na miromo ya maheeni, na ũria wothe ũcambanagia nĩ mũndũ mũkĩigu. 19 Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehĩa matiagaga, no mũndũ ũria ũjiraga nĩ mũũgi. 20 Rũrĩmĩ rwa mũndũ mũthingu nĩ betha nekiga, no ngoro ya mũndũ mwaganu ndĩrĩ bata. 21 Miromo ya arĩa athĩngu ihũnagĩa andũ angĩ, no andũ akĩgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ. 22 Kirathimo kia Jehova nĩkĩo kĩrehaga ũtonga, na ndarĩ kĩa onaganagĩrĩa nakĩo. 23 Mũndũ mũkĩigu akenagĩra mĩtugo mĩũru, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgi. 24 Kĩrĩa mũndũ mwaganu etigagĩra nĩkĩo gikaamũkora, na kĩrĩa mũndũ mũthingu eriragĩria nĩkĩo akaaheo. 25 Kĩhuhũkanio kĩahtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka, no andũ arĩa athĩngu mehaandaga wega nginya tene. 26 Ta ũria thĩki igagatagĩra magego, na ndogo ikarũrĩra maittho-rĩ, noguo kĩgũũta kĩaana kũrĩ arĩa magĩtũmaga. 27 Gwĩtĩgĩa Jehova-rĩ, kuongagĩrĩa mũndũ matukũ ma gũtũũra muoyo, no miaka ya mũndũ mwaganu nĩkũnyĩhio inyĩhĩgao. 28 Itanya rĩa mũndũ mũthingu nĩ gĩkeno, no kĩrĩngĩrĩro kia mũndũ mwaganu no gĩa tũhũ. 29 Njira ya Jehova nĩ rĩrũro rĩa andũ arĩa athĩngu, no nĩ mwanangiko harĩ arĩa mekaga ũũru. 30 Mũndũ ũria mũthingu ndarĩ hĩndĩ akaamunywo, no ũria mwaganu ndagatũũra thĩnĩ wa bũrũri. 31 Kanua ka mũndũ ũria mũthingu karehaga ũũgi, no rũrĩmĩ rwa ũtũrĩka nĩrũkaniinwo. 32 Miromo ya mũndũ mũthingu nyũũĩ kwaria ndeto iria ciagĩrĩire, no kanua ka ũria mwaganu kaaragia o rũtũrĩro.

11 Ratiri itarĩ cia ma nĩ kĩndũ kĩrĩ magigi harĩ Jehova, no nĩakenagĩra mahiga ma gũthima marĩa maigananu. 2 Rĩrĩa mwĩtĩio woka, ũrũmagĩrĩrwo nĩ thoni, no kwĩnyĩhĩa kũrehaga ũũgi. 3 ũrũngĩrĩru wa arĩa marũgamĩte wega nĩũmonagĩrĩria njira, no andũ arĩa matarĩ ehokeku, nĩmanangagwo nĩ ũhinga wao. 4 ũtonga ndũrĩ kiguni mũthenya wa mang'ũrĩ, no ũthingu nĩkũũragia mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. 5 ũthingu wa andũ arĩa matarĩ na ũcuuke ũmathondekagĩra njira nũngarũ, no andũ arĩa aaganu magũithagĩro nĩ waganu wao ene. 6 ũthingu wa andũ arĩa arũngĩrĩru nĩũmahonokagia, no andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmategagwo nĩ merĩrĩria mao mooru. 7 Hĩndĩ irĩa

mündü mwaganu aakua, kūrīgīrīro gīake nīgūthira githiraga; kīria giothe eerīgīrīre kuuma kūrī ūhoti wake gītuikaga o tūhū. **8** Mündü ūria mūthingu nīahonokagio kuuma thīina-inī, nāguo ūgaacookerera ūria mwaganu. **9** Mündü ūtetīgīrīte Ngai nīanangaga mündü wa itūūra na kanua gake, no arīa athingu nīmetheraga nī ūndū wa ūmenyo. **10** Rīria andū arīa athingu magaacīra, itūūra nīgūkena rīkenaga; rīria andū arīa aaganu maathira, nīkūrīhio kūrīūhagio. **11** Itūūra inene nīrītūūgāgīrio nī ūndū wa kīrathimo kīa andū arīa arūngīrīru, no nīrīanangagwo nī kanua ka andū arīa aaganu. **12** Mündü ūtarī ūtūgī wa gīkūūrana maūndū anyūrūragia mündü wa itūūra rīake, no mündü ūrī na ūtaūku nī gwīkīrīra ekīragīra. **13** Mündü wa mūhuhu nīoimagia ndeto cia ndundu nja, no mündü mwīhokeku nīaigaga hitho. **14** Būrūrī ūngīaga ūtongoria mwega nīkūgīa ūgūūaga, no ataarani aingī matūmaga kūgīe na ūhootani kūna. **15** Mündü ūria ūrūmagārīra thīirī wa mündü ūngī ti-ītherū nīagathīnīka, no mündü ūria wothē wagaga kūrīgāmīrīra mündü thīirī atūūruga na thayū. **16** Mündü-wa-nja mūtaana nīegāgīra gītīo, no arūme arīa matarī tha no ūtonga magīaga nāguo. **17** Mündü mūtaana egunaga we mwene, no mündü ūtarī tha erehagīra thīina we mwene. **18** Mündü mwaganu athūkūmaga mūcaara wa kūmūheenia, no ūria ūhaandaga ūthingu nīagethaga irīhi rīa ma. **19** Mündü ūria mūthingu kūna nīagatūūra muoyo, no mündü ūria ūrūmagārīra waganu nī gūkua agaakua. **20** Andū arīa marī ngoro ya rūtūrīko nī kīndū kīrī magīgī harī Jehova, no nīakenagio nī andū arīa nīra ciao itarī ūcuuke. **21** Ti-ītherū mündü mwaganu ndakaaga kūrītherīto, no andū arīa athingu nīmakahonokio. **22** Mündü-wa-nja mūthaka ūtarī ūgereri ahaana ta gīcūhī gīa thahabu kīrī inīūrī-inī rīa ngūrwe. **23** Wendi wa mündü mūthingu ūrīkagārīria o wega-inī, no kūrīgīrīro kīa mündü ūria mwaganu kūrīkagārīria mang'ūrī-inī. **24** Kūrī mündü ūheanaga na ūtaana, nake agakīrīrīria kūgīa na indo; ūngī atuikaga mūkarī mūno, no agathīi o na mbere gūthīina. **25** Mündü mūtaana nīakagaacīra; ūria ūnyootoraga arīa angī o nake mwene nīakanyootorwo. **26** Mündü ūria ūregaga kwenderia andū mbembe iria aigīte nīarumagwo nī andū, no mündü ūria ūciendagia, kīrathimo kūrīkoragwo mūtwe-inī wake. **27** Mündü ūria ūcaragia maūndū mega arīonaga o wega, no ūria ūcaragia maūndū mooru no mo marīmūkoraga. **28** Mündü ūria wothē wīhokaga ūtonga wake nīkūgīa akaagūa, no arīa athingu makaagaacīra ta ithangū rīrīa iruru. **29** Mündü ūria ūnyamaragia mūcīi wake akaagaya o rūhuhō, nake mündü mūkūgu agaatuika ndungata ya ūria mūūgī. **30** Maciaro ma andū arīa athingu nī mūtī wa muoyo, nake mündü ūria mūūgī nīaguucagārīria ngoro cia andū. **31** Angīkorwo andū arīa athingu nīmarīhagwo marī gūkū thī-rī, gīthī arīa matetīgīrīte Ngai na arīa ehīa matīkarīhwo makīrīal!

12 Mündü ūria wothē wendete ūtaaro nīendete ūmenyi, no ūria ūthūire gūkaanio nī mündü mūkūgu. **2** Mündü ūria mwega nīatugagwo nī Jehova, no mündü mwara Jehova amūtuaga mündü mwīhia. **3** Mündü ndangīhota kwihaanda na maūndū ma waganu, no ūria mūthingu ndangīenyekaka. **4** Mūtumia ūria ngatha nīwe thūmbī ya mūthuari wake, no mūtumia ūconorithagia mūthuari wake atarīi ta ūbuthu mahīndī-inī make. **5** Mībango ya andū arīa athingu nī ya kīhooto, no ūtaaro wa andū arīa aaganu nī wa maheeni. **6** Ndeto cia andū arīa aaganu nī cia kuohia andū māmaitē thakame, no mīario ya andū arīa arūngīrīru nīmahonokagia. **7** Andū aaganu mang'āuranagio magathira biū, no nyūmba ya mündü ūria mūthingu itūūruga īrī nūmu. **8** Mündü agaathagārīrio

kūrīngana na ūūgī wake, no andū marī meciiria mogomu nīmamenagwo. **9** Kaba mündü ūria wonagwo ta atarī bata no nī arī ndungata, gūkīra ūria wītuaga atī nī mündü wa bata, na ndarī gīa kūrīa. **10** Mündü mūthingu nīamenyagārīra muoyo wa nyamū yake, no maūndū marīa ma tha ma ūria mwaganu nī ma kūnyariirana. **11** Mündü ūria ūrīmaga mūgūnda wake nīarīkoragwo na irio nyīngī, no ūria ūhanyūkanagia na maūndū ma tūhū nīagīte gūkūūrana maūndū. **12** Arīa aaganu merīragīria indo iria itahītwo nī andū arīa ooru, no mīri ya arīa athingu nīgaacagīra. **13** Mündü mūru ategagwo nī mīario ya wīhia wake, no mündü mūthingu nīahonokaga kuuma thīina-inī. **14** Mündü nīaiyūrugwo nī maciaro mega ma kanua gake, ti-ītherū, o ta ūria agunagwo nī wīra wa moko make. **15** Njīra ya mündü mūkūgu yonekaga yagārīre harī we, no mündü mūūgī nīathīkagārīria mataaro. **16** Mündü mūkūgu onanagia marakara make o rīmwe, no mündü mūbaarīrīri aarumwo ndafīndanagārīra. **17** Mūira wa ma arutaga o ūira wa ma, no mūira ūtarī wa ma aaragia maheeni. **18** Ciugo iteciirītio itheecaga ta rūhūi rwa njora, no rūrīmī rwa mündü ūria mūūgī nīkūhonia rūhonagia. **19** Mīromo īria yaragia ma itūūruga ngīnya tene, no rūrīmī rwa maheeni nī rwa kahinda o kanini. **20** Ngoro cia arīa mathungūnda gwīka ūruu cīyūrītwo nī maheeni, no gīkeno nī kīa andū arīa matūmaga thayū ūgaacīre. **21** Gūtīrī ūruu ūngīkora andū arīa athingu, no arīa aaganu maiyūrītwo nī thīina. **22** Mīromo īria iheenanagia nī kīndū kīrī magīgī harī Jehova, no nīakenagio nī andū arīa maaragia ma. **23** Mündü mūbaarīrīri nīahithaga ūmenyi wake, no ngoro cia andū arīa akīgu imemerekagia ūrīmū. **24** Moko ma mündü ūrī kīyo nīmo magaaathana, no kīgūūta gīkaarutithio wīra wa ūkombo. **25** Ūrītū wa ngoro nīūhatagārīria mündü, no ciugo njega nīūtūmaga akene. **26** Mündü mūthingu nīataaraga arata ake, no njīra ya arīa aaganu nī kūmahītithia imahītithagia. **27** Mündü kīgūūta o na ndahīhagia nyama cia ūgūmīi wake, no mündü ūrī kīyo onaga indo ciake irī cia goro. **28** Muoyo wonekaga na njīra ya ūthingu; na njīra-inī īyo-rī, kūrī muoyo ūtagaathira.

13 Mwana mūūgī nīathīkagārīria ūrutani wa ithe, no mūnyūrūrānia ndathīkagārīria agīkaanio. **2** Mündü nīakenagārīra maciaro mega ma kuuma kanua gake, no mündü ūria ūtarī mwīhokeku eerīragārīria haaro. **3** Mündü ūria ūmenyagārīria kanua gake nī muoyo wake amenyagārīra, no ūria ūhīhūhaga kwaria nīakanangīka. **4** Ngoro ya kīgūūta īrīragārīria na ndīone kīndū, no merīrīria ma mündü ūrī kīyo nīmakahingio. **5** Mündü mūthingu nīathūire ūhorō ūtarī wa ma, no mündü mwaganu ekaga maūndū ma thoni na ma njono. **6** Ūthingu ūgītāgārīria mündü ūria mūrūngīrīru, no waganu nīūng'āuranagia mündü mwīhia. **7** Kūrī mündü wītuaga gītonga, no ndarī kīndū; kūrī ūngī wītuaga mūthīini, no arī na ūtonga mūnene. **8** Ūtonga wa mündü wahota gūkūūra muoyo wake, no mündü mūthīini ndaiguaga akīhītīrīto. **9** Ūtheri wa mündü mūthingu waaraga ūgacangarara, no tawa wa mündü mwaganu nīkūhōrio ūhoragio. **10** Mwītīio ūciaraga njūgitano, no ūūgī wonekaga harī arīa metīkagārīra gūtaarwo. **11** Mbeeca itarī cia wīhokeku ithīiaga igīthiraga, no ūria ūcoonagārīria mbeeca tūnini o tūnini nīatūmaga ciongerereke. **12** Ūndū mūtaanye ūngīkoro mūno nūrūwaragia mündü ngoro, no kūrīgīrīro kīhingītio gītuikaga ta mūtī wa muoyo. **13** Mündü ūria ūthūire ūrutani nīeyūnūhaga, no ūria ūtūāga maathani nīakaheo kīheo. **14** Ūrutani wa mündü ūria mūūgī nī gīthīma kīa muoyo, ūhūndūruga mündü kuuma mītego-inī ya gīkuū. **15**

Gūtaūkīrowe wega nī maūndū gūtūmaga mūndū endeke, no n̄jira ya arīa matarī ehokeku tī hūthū. **16** Mūndū o wothe mwībaarīrīrī ekaga maūndū make na ūmenyi, no mūndū mūkīgu aguūrāgia ūrimū wake. **17** Mūtūmwō mwaganu atoonyaga thīina-inī, no mūtūmwō mwīhokeku nīarehaga kīhonia. **18** Mūndū ūrīa ūregaga gūtaarwō anyīitagwō nī thīina na thoni, no mūndū ūrīa wītīkagīra gūkaanō atūkaga wa gūtīō. **19** Ūndū mwīrīrīrī wakīnyanīra ūguithāgia ngoro wega, no andū akīgu monaga kūhutatīra ūūru ta ūndū ūrī magīgi. **20** Mūndū ūrīa ūceeraga na arīa oogī akīragīrīria kūūhīga, no ūrīa ūtwaranaga na mūndū mūkīgu onaga o ūūru. **21** Mūtīno ūthingataga mūndū ūrīa mwīhia, no ūgaacīru nī kīheo kīa arīa athīngu. **22** Mūndū mwega atīgagīra ciana cia ciana ciake igai, no ūtonga wa mūndū mwīhia ūīgagīrwō andū arīa athīngu. **23** Mūgūnda wa mūndū mūthīnī no ūciare irio nyingī, no kwaga kīhōoto gūcīniinaga ciothe. **24** Mūndū ūrīa ūīgaga rūthanju thī nī mwana wake athūire, no ūrīa wendete mwana wake nīamūherithāgia. **25** Andū arīa athīngu marīāga makahūūna, no nda ya mūndū mwaganu ūkaraga o ihūtī.

14 Mūtūmia mūūgī nī gwaka akaga nyūmba yake, no mūtūmia mūkīgu nīgūtharia atharāgia nyūmba yake na moko make mwene. **2** Mūndū ūrīa ūthīiaga na mīthīire mūrūngīrīru nīwe mwītīgīrī Jehova, no ūrīa mīthīire yake ūrī mīhitanu nīamūmenete. **3** Mīario ya mūndū mūkīgu nī rūthanju rwa kūmūhūūra, no mīromo ya arīa oogī nīmagītagīra. **4** Kūrīa gūtārī ndegwa mīharatī ūkoragwō ūrī mītheru, no macīaro maingī moīmanaga na hīnya wa ndegwa. **5** Mūira mwīhokeku ndaheenānaga, no mūira wa maheeni aarāgia o maheeni. **6** Mūnyūrūrania acarāgia ūūgī na ndangīwona, no kūgia na ūmenyo nī ūhūthū kūrī mūndū ūrīa ūkūrānaga maūndū. **7** Ikara kūraya na mūndū mūkīgu, nīgūkorwō ndūrī ūmenyo ūngīona kuuma mīromo-inī yake. **8** Ūūgī wa arīa abaarīrīrī nūtūmaga mamenye ūhoro wa n̄jira ciao, no ūrimū wa andū arīa akīgu nīmahīthīthāgia. **9** Andū arīa akīgu manyūrūragīa horohio ya mehīa, no ūtūgī wonekaga harī arīa arūngīrīru. **10** Ngoro o yothe nīyūū ūrūrū wayo, o na gīkeno-inī kīayo gūtīrī mūndū ūngīnyītanīra nayo. **11** Nyūmba ya mūndū mwaganu nīkanangwō, no hema ya mūndū mūrūngīrīru nīkagaacīra. **12** Kūrī n̄jira mūndū onaga ta yagīrīre, no marīgīrīrio mayo yerēkagīria mūndū o gīkuū-inī. **13** O na hīndī ya gūtheke ngoro no ūkorwō ūgītūura, na gīkeno nī kīrīgīrīrīe na kīeha. **14** Andū arīa matarī ehokeku nīmakarīhwō kūna nī ūndū wa mīthīire yao, nake mūndū mwega aheo kīheo kūringana na mīthīire yake. **15** Mūndū ūtarī ūūgī etīkagīa ūndū o wothe, no mūndū mūbaarīrīrī nīacūūranagīa ūhoro wa makīnya make. **16** Mūndū mūūgī nīetīgagīra Jehova na akeherera ūūru, no mūndū mūkīgu ekaga maūndū na kwīgerera atekūmenyerera ūndū. **17** Mūndū ūhīūhaga kūrakara ekaga maūndū ma ūrimū, nake mūndū mwara nīamenagwō. **18** Andū arīa matarī ūūgī magayaga ūrimū, no arīa abaarīrīrī mahumbagwō thūmbī ya ūmenyo. **19** Andū arīa oorū nīmakainamīrīra harī arīa ega, na arīa aaganu mainamīrīre ihīngo-inī cia arīa athīngu. **20** Andū arīa athīnī mathūūragwō o na nī andū a itūūra rīao, no itonga ūrī arata aīngī. **21** Mūndū ūrīa ūmenaga mūndū wa itūūra rīake nī kwīhia ehāgia, no kūrathīmwo nī ūrīa ūīguagīra athīnī tha. **22** Andū arīa mathugundaga ūūru gīthī tī n̄jira mahītagīa? No arīa mabangaga maūndū mega monaga ūtūgi na wīhokeku. **23** Wīra wothe wa hīnya ūrehaga uumīthio, no mīario mītheri ūrehaga o ūthīnī. **24** Ūtonga wa andū arīa oogī nīguo thūmbī

yao, no ūrimū wa andū akīgu ūciaraga ūrimū. **25** Mūira mwīhokeku nīahonokagīa mīoyo, no mūira wa maheeni nī mūheenanīa. **26** Mūndū ūrīa wītīgagīra Jehova arī na kīhītho kīrūmu, o na ciana ciake nīho irīūragīra. **27** Gwītīgīra Jehova nī gīthīma kīa muoyo, kūhūndūrāgia mūndū kuuma mītego-inī ya gīkuū. **28** Ūngī wa andū nīguo rīiri wa mūthamakī, no mūnene ūtarī andū a gwatha nī mwanangīku. **29** Mūndū mūkīrīrīria arī ūmenyo mūingī, no mūndū ūhīūhaga kūrakara onanagīa ūrimū. **30** Ngoro ūrī na thayū ūheaga mwīrī muoyo, no ūūru ūbuthāgia mahīndī. **31** Mūndū ūrīa ūhīnyagīrīria athīnī nīkūnyarara anyararaga ūrīa wamombire, no ūrīa wothe ūīguagīra athīnī tha, nī Ngai atīāgia. **32** Rīrīa mūtīno woka, arīa aaganu matungumanagīo thī, no arīa athīngu, o na gīkuū-inī makoragwō marī na rīūrīro. **33** Ūūgī nī ūīkaraga ngoro-inī ya ūrīa ūūī gūkūrānaga maūndū, o na gatagatī ka irīmū nīwīmenyīthānagīa. **34** Ūthingu nīgūtūūgīria ūtūūgagīra rūrīrī, no mehīa nī gīconoko harī andū o othe. **35** Mūthamakī nīakenagīo nī ndungata n̄jūgī, no nīang' ūrīkagīo nī ndungata ūrīa ūmūconorīthāgia.

15 Icooko rīa ūhooreri nīreheragīa mang' ūrī, no kiugo kīa ūūru kīarahūrāgia marakara. **2** Rūrīmī rwa mūndū ūrīa mūūgī rūgathagīrīria ūmenyo, no kanua ka mūndū mūkīgu gathothokaga ūrimū. **3** Maitho ma Jehova marī kūndū guothe, magacūthagīrīria andū arīa aaganu o na arīa eega. **4** Rūrīmī rūrīa rūrehaga kīhonia nī ta mutī wa muoyo, no rūrīmī rwa maheeni rūthuthaga ngoro. **5** Mūndū mūkīgu aregaga ūtaaro wa ithe, no mūndū ūrīa wītīkagīra kūrūngwō onanagīa ūbaarīrīrī. **6** Nyūmba ya mūndū mūthīngu ūkoragwō na kīgīna kīene, no uumīthio wa andū aaganu ūmarehagīra thīina. **7** Mīromo ya andū arīa oogī itambagīa o ūūgī, no tīguo ngoro cia andū arīa akīgu cīkaga. **8** Igongona rīa andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magīgi harī Jehova, no mahooya ma mūndū ūrīa mūrūngīrīru nīamakenagīrīra. **9** N̄jira cia andū arīa aaganu nī kīndū kīrī magīgi harī Jehova, no nīendete andū arīa mathīngataga ūthīngu. **10** Iherīthīa rītārī rīa tha rīetereire mūndū ūrīa ūtīgīte n̄jira, na mūndū ūrīa ūthūire kūrūngwō nīagaakua. **11** Gīkuū na Mwanangīko cīkaraga cīyanīkīte mbere ya Jehova, ū nacio ngoro cia andū-rī, ikīānīkīte atīa! (Sheol h7585) **12** Mūnyūrūrania nīathūire kūrūngwō; ndangīhooya kīrīra kūrī ūrīa mūūgī. **13** Ngoro ngenu itūmagīwa gīthīthī gīthere, no ruo rwa ngoro rūthuthaga roho. **14** Ngoro ūrī na gīkūrānaga maūndū nīmaathaga ūmenyo, no kanua ka mūndū mūkīgu kehūūnagīa na ūrimū. **15** Matukū mothe ma andū arīa ahatīrīrīe nī ma thīnī, no ngoro ūrīa njanjamūku ūkoragwō na ndīa hīndī ciothe. **16** Nī kaba kīndū kīnīni hamwe na gwītīgīra Jehova, gūkīra ūtonga mūnene ūrī na kīnyarīrīko. **17** Nī kaba kūrīa rwīga rwa nyeni harīa harī wendo, gūkīra kūrīa n̄jā ūrīa harīa harī na rūthūūro. **18** Mūndū ūhīūhaga kūrakara aarahūrāgia ngararī, no mūndū mūkīrīrīria nīkūhoorera ahooragīria haaro. **19** N̄jira ya kīgūtūa nīkūhīngwō ihīngītwō na mīguu, no n̄jira ya mūndū mūrūngīrīru nī n̄jira n̄jārī. **20** Mwana mūūgī atūmagīa ithe akene, no mūndū mūkīgu nī nyina anyararaga. **21** Ūrimū ūkenagīa mūndū ūrīa ūtoō gūkūrānaga maūndū, no mūndū ūrīa mūkuūku nīarūngagīrīria mīthīire yake. **22** Mībango nīthaataga nī kwaga kīrīra, no kūrī na ataarani aīngī mībango nīgaacagīra. **23** Mūndū nīaiguaga gīkeno agīcookia ūhoro ūrīa wagīrīre, nakīo kiugo kīarītīo ihīnda rīrīa rīagīrīre, ka nī kīega-ī! **24** Harī mūndū ūrīa mūūgī n̄jira ya muoyo ūrore na igūrū, imūgīrie gūkūrūka mbīrīra-inī. (Sheol h7585) **25** Jehova nīamomoraga nyūmba ya mūndū ūrīa mwītīnī, no

niamenyagirira mihaka ya mütumia wa ndigwa. **26** Meciriira ma mündü mwaganu ni kindü kiri magigi hari Jehova, no meciirira ma andü aria atheru niamamukenagia. **27** Mündü mukoroku arehagira nyumba yake thina, no uria üthüre mahaki niagatüira muoyo. **28** Ngoro ya mündü müthingu niithimaga macookio mayo, no kanua ka mündü mwaganu gathothokaga üuru. **29** Jehova aikaraga haraaya na andü aria aaganu, no niaiguaga mahooya ma andü aria athingu. **30** Gütheria githiithi nikürehagira ngoro gikeno, naguo ühoro uria mwega niwikiraga mahindi hinya. **31** Mündü uria üthikagirira ikaanania riria ririhaga muoyo niagatüürania na andü aria oogi. **32** Mündü uria üregaga kügua agikaanio ni kwinyarara enyararaga we mwene, no mündü uria wothe witikagira kürungwo agiaga na ütaüku. **33** Gwitigira Jehova nikuo küheaga mündü üugi, nakuo kwinyihia gütongoragia gitio.

16 Mibango ya ngoro ni ya mündü, no icookio ria rürim riumaga hari Jehova. **2** Mündü onaga mithiire yake yothe iri mäega, no Jehova niwe üthimaga matanya. **3** Rekagirira Jehova maündü mothe maria ürikaga, nayo mibango yaku niriagaacagira. **4** Jehova ombire indo ciothe iri na gitümi gäcio, iri-ni, o na aria aaganu aamooimbire ni ündü wa müthenya wa thina. **5** Mündü wothe wa ngoro ya mwitio ni kindü kiri magigi hari Jehova. Menyai na ma atiri, ndakaaga küherithio. **6** Mehia nimahorohagiri ni wendo na wihokeku, na ni ündü wa wutigira Jehova-ri, mündü nieheragira üuru. **7** Riria mithiire ya mündü yakenia Jehova-ri, atüмага o na thü ciäke itüüranie nake na thayü. **8** Kaba indo nini cionekete na njira ya üthingu, gükira uumithio münene ütarä wa kihooto. **9** Mündü niabangaga na ngoro müthiire wake, no Jehova niwe üroragia makinya make küria ekügerera. **10** Miro mo ya müthamaki yaragia ühoro taari ndümiriri, na kanua gake gatiagiriwo kuogomia kihooto. **11** Igeri na ratiri cia ma ni cia Jehova; mahiga mothe ma güthima maria marä mühuko-ri, o namo no wira wake. **12** Küri athamaki-ri, gwika üuru ni ündü iri magigi, nigükorwo gitä kua ünene kihaandaga ni ündü wa üthingu. **13** Athamaki nimakagira miro mo iria yaragia ma; ni marä bata na mündü waragia ühoro wa ma. **14** Mang'uri ma müthamaki ni ta mütümwo wa gikuü, no mündü müugi niakamahooreria. **15** Güthererwo githiithi ni müthamaki ni muoyo; ütugi wake ütarä ta itu ria mbura iria ikuragia irio. **16** Hi! Ka kügä üugi ni kwega gükira thahabu-ri, güthuura ütaüku gügakira kügä na betha! **17** Njira njari ya aria arüngirru yerhagira üuru; mündü uria ümenyagirira mithiire yake ni muoyo wake mwene agitagira. **18** Mwitio ürumagiriwo ni mwanangiko, roho wa mwitüügirio ükarümirirwo ni kügüa. **19** Ni kaba roho wa kwinyihia na gükorwo hamwe na aria ahinyiririe, gükira kügyana indo cia ndaho na aria efiti. **20** Mündü uria ürümbüyagia mataaro niagaacagira, na kürathimwo ni mündü uria wihokaga Jehova. **21** Aria oogi ngoro-ini metagwo aküürani maündü, na ciugo njega itüügagira ütaaro. **22** Ütaüku ni güthima kua muoyo küri aria marä naguo, no ürimü ürehaga iherithia küri andü aria aküigu. **23** Ngoro ya mündü müugi niyo itongoragia kanua gake, nayo miro mo yake itüügagira ütaaro. **24** Ndeto njega ni igua ria üükü, iri mürio ngoro-ini, na hari mahindi ni ügima. **25** Küri njira mündü onaga ta yagiriire, no marigiriio mayo yerhagira gikuü-ini. **26** Kühüüta kwa müriti wa wira nikuo kümütheithaga, ng'aragu yake niyo imütindikaga. **27** Kimaramari güthugundaga üuru, na miario yakio ni ta mwaki wa gücina. **28** Mündü mwaganu arehaga ngarari, na mühuhu ütigithanagia andü marä ürata münene.

29 Mündü wa haaro aheenagirira mündü wa itüura riäke, akamütongoria njira-ini itari njega. **30** Mündü uria unagira andü riitho akoragwo agithugunda waganu, uria ütembanagia miro mo akoragwo agithugunda üuru. **31** Mbu ni thümbi ya riiri; cionekaga ni ündü wa mütüürre wa üthingu. **32** Ni kaba mündü mükiririra gükira njamba ya ita, na ni kaba mündü uria ürigagira marakara make gükira uria winyitagira itüura inene. **33** Miti icuukagirwo maru-ini, no itua o riothe riumaga küri Jehova.

17 Ni kaba kiényü kiumü kua mügate kündü küri na thayü na ühooreri, gükira nyumba iyürre ndia no iri na ngü. **2** Ndungata iri na üugi igatuika ya gwatha müriü wa mwene yo uria ürehaga njono, na nkegwatira igai iri ta ümwe wa ariü a mwathi wayo. **3** Nyüngü ni ya güthererio betha, na kirugitiro ni gia gütherio thahabu, no Jehova niwe ügeragia ngoro cia andü. **4** Mündü mwaganu athikagirira miro mo iria yaragia waganu; nake mündü wa maheeni athikagirira rürim rürä rwaragia maündü ma güthüka. **5** Mündü uria üthekagirira athiini nikümena amenaga Üria wamombire; mündü uria ünekagira müfino ndakaaga küherithio. **6** Ciana cia ciana ni thümbi hari andü aria akürü, nao aciari nio riiri wa ciana ciao. **7** Miario ya bata ndagiriire kanua ka mündü mükügu, na makiria miario ya maheeni ndagiriire mündü uria wathanaga! **8** Ihaki rihaana ta ihiga ria kürehe münyaka küri uria ühanaga; küria guothe athiiga niagaacagira. **9** Mündü uria ühumbanaga ihitia ni wendo acaragia, no uria icookagira ühoro atigithanagia andü marä ürata münene. **10** Kürüithio nigukenagia mündü uria üküüranaga maündü gükira iboko igana hari mündü mükügu. **11** Mündü müuru arongooragia o üremi; ni ündü ücio niagatümirwo münene ütarä tha amükürire. **12** Ni kaba gücemanä na nduba itunyitwo ciana ciayo gükira gücemanä na mündü mükügu na ürimü wake. **13** Mündü angiriha wega na üuru, üuru ndükeheha nyumba-ini yake. **14** Kwambirira haaro ni ta kühingürira maa mahingirrie; ni ündü ücio tiganaga na ühoro ücio ngarari itaanagira. **15** Gütüira mündü mwaganu afi ndehitie na gütüira uria ütehite afi ni mwihia, maündü macio meerä ni marä magigi hari Jehova. **16** Mbeeca ni cia bata ürikü iri guoko-ini kwa mündü mükügu, na ndangihota kügura üugi, na ndari ngoro ya kwenda gütaükirwo? **17** Mürata wa mündü amwendaga händi ciothe, nake müru wa nyina na mündü aciargwo ni ündü wa händi wa thina. **18** Mündü ütooi güküürana maündü atuikaga wa küriha thiri wa mündü üngi o na akaiga kindü gia kürügamiira thiri wa mündü wa itüura riäke. **19** Mündü uria wendete haaro ni mehia endete; na mündü uria wakaga kihingo kiraihu na igürü eitagira wanangiki. **20** Mündü iri ngoro ya üremi ndagaacagira; nake mündü uria iri rürim rwa küheenanä agüüaga thina-ini. **21** Kügä na müriü mükügu kürehaga ihooru; ithe wa mündü mükügu ndari händi akenaga. **22** Ngoro ngenu ni ndawa njega, no roho müthuthiku üng'aragia mahindi. **23** Mündü mwaganu amükagira ihaki na hito, niguo ogomie ciira wa kihooto. **24** Mündü üküüranaga maündü aikaraga arorete o üugi, no maitho ma mündü mükügu morüuraga nginya ituri cia thü. **25** Mwana mükügu arehagira ithe kieha, na marürü küri nyina uria wamüciarire. **26** Ti wega küherithia mündü ütekitä mahitia, kana kühüura anene ni ündü wa üringirru wao. **27** Mündü iri na ümenyo aragia ciugo athimite, nake mündü iri na ütaüku aikaraga ahooreire. **28** O na mündü mükügu angikira nionagwo arä müugi, na akoneka arä mütaüku angitumia kanua.

18 Mündü ūria ütendaga gütūurania na andū arūmagīria o merirīria make; ningī areganaga na matua mothe ma ūūgī ūria mūkinyanīru. **2** Mündü mūkīgu ndakenagīra ūtaūku, no akenagīra kwaria woni wake mwene. **3** Rīria waganu woka, ūrehaga ūirano, nacio njono irehaga thoni. **4** Ciugo cia kanua ka mündü nī ta ndia ndiku, no gīthima kīa ūūgī nī karūūi gatherūkaga. **5** Ti wega gūtīira andū arīa aaganu maūthī, kana kuogomia kīhooito kīa arīa matehītie. **6** Mīromo ya mündü mūkīgu ūmūrehagīra ngūi, nako kanua gake geetagīa rūthanju. **7** Kanua ka mündü mūkīgu niko kamūtūhūkagīria maūndū, nayo mīromo yake nī mteguo wa ngoro yake. **8** Ndeto cia mündü wa mūhuhu nī ta twenyū twega twa irio; tūmerūkaga nginya tūturi-inī twa nda tūrīa tūrī thīnī mūno. **9** Mündü kīgūūta wīra-inī wake nī wa nyina na ūria wanangaga. **10** Rīitwa rīa Jehova nī mūthiringo ūri hinya; arīa athingu moragīra ho, nao magaikara marī agitīre. **11** Ūtonga wa andū arīa atongu nīguo itūūra rīao rīa hinya; meciiragīa nī rūthingo rūtangīhaicika. **12** Mbere ya mwanangīko, ngoro ya mündü ikoragwo na mwītīo, no kwīnyīihia nīkuo gūtongoragīa gītīo. **13** Mündü ūria ūcookagīa ūhoro mbere ya kūtūhīkīria, ūndū ūcio nī ūrimū na thoni ciaka. **14** Roho wa mündü nīguo ūmūmagīria rīria arī mūrūaru, no roho mūthūthīku nūo ūngīhota kūtūiriia? **15** Ngoro ya mündü mūkūūrani maūndū nīgīagīra ūmenyo; matū ma arīa oogī nīmaūcaragīria. **16** Kīheo mündü aheanite kīmuonagīa njira ya kūtūhīkīra, gīkamūkīnyia harī andū arīa anene. **17** Mündü ūria ūrehaga ciira wake mbere onekaga taarī we na ma, o ngīnya rīria mündü ūria maraciira nake ooka kūmūria ciūria. **18** Ūcuuki wa mītī nīūniinaga ngarari, na ūgatehīūrana andū eerī njamba. **19** Mündü mūrakarīe nī mūrū wa nyina nī hinya kwīguithania nake gūkīra kwīgwatīra itūūra inene rīirīgīre, nacio ngarari nī ta mīgīko ūria ūhingaga njeera. **20** Nda ya mündü nīhūūnagio nī maciaro ma kanua gake; nīaiganagwo nī magetha ma mīromo yake. **21** Rūrīmī rūrī na hinya wa gwthīrīra mündü muoyo kana gīkuū, no arīa marwendete no marīage maciaro maaruo. **22** Mündü ūria wīgīagīra na mūtumia nīgīagīra na kindū kīega, na nīgūtugwo atugītwo nī Jehova. **23** Mündü mūthīni athaitanaga aigūrwo tha, no gītonga gīcookagīa ūhoro na ūuru. **24** Mündü mūceeri na andū aingī aahota kwīyūnūhithia, no nī kūrī mūrata ūnyīitanaga na mündü gūkīra mūrū wa nyina na mündü.

19 Nī kaba mündü mūthīni ūria ūthiigaga na mīthīre itārī ūcuuke, gūkīra mündü mūkīgu waragīa waganu. **2** Ti wega kūgīa na kīyo hatarī na ūmenyo, ningī kūhīkīka mūno gūtūmaga mündü ahītīe njīra. **3** Ūrimū wa mündü nīguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake ūtetaga Jehova. **4** Ūtonga nīwongagīria mündü arata aingī, no mündü mūthīni nīheragīrwo nī mūratawe. **5** Mūira wa maheeni ndakaaga kūherithio, na ūria ūitūrūraga maheeni ndageethara. **6** Andū aingī macaragīa ūria mangīendwo nī mūnene, na mündü mūheani iheo-rī, nī mūrata wa andū othe. **7** Angīkorwo mündü mūthīni nīatīanganagio nī andū ao othe-rī, ī nao arata ake mangīmwitheema atīa! O na angīmathingata akīmāthiithaga, nīmethīrīre, matirī ho. **8** Mündü ūria wīgīagīra na ūūgī nī ngoro yake mwene endete; ūria ūkenagīra ūtaūku nīgaacagīra. **9** Mūira wa maheeni ndakaaga kūherithio, na ūria ūitūrūraga maheeni nīakoowro nī muoyo. **10** Gūtīgīrīre mündü mūkīgu gūkīkaraga egangarīte; gūkūrī ūuru makīria ngombo gwatha anene! **11** Ūūgī wa mündü nīūmūheaga ūkīrīria, rīiri wake nīkūrēkera andū arīa angī mahītīa mao. **12** Marakara ma mūthamaki nī ta mūraramo wa mūrūūthi, no ūtugi wake

nī ta ime rūrī nyeki-inī. **13** Mwana mūkīgu nī mwanangīko harī ithe, na mūtumia wa haaro ahaana ta maaī maratata mategūtīgithīria. **14** Nyūmba na ūtonga igayagwo kuuma kūrī aciari, no mūtumia mūbaarīrīri maūndū oimaga kūrī Jehova. **15** Ūgūūta ūrehaga toro mūnene, na mündü gīthayo arīagwo nī ng'aragu. **16** Mündü ūria wathūkagīra maathani-rī, nī muoyo wake amenyagīria, no ūria ūtoonaga bata wa kūmenyerera mīthīre yake nīagaakua. **17** Mündü ūria ūguagīra athīnī tha nī Jehova akombagīra indo, nake Jehova nīakamūrīha nī ūndū wa ūria ekīte. **18** Rūithagīa mūrūguo hīndī ūria kūrī na kīrīgīrīro; tīgā kwenda gūtūma akooragwo. **19** Mündü wa marakara mahiū no ngīnya aherithio; ūngīmūteithūra rīmwe no ngīnya ūkaamūteithūra rīngī. **20** Thīkīrīria mataaro na wītīkīre ūrutani, marīgīrīrio-inī nūgaatūka mündü mūūgī. **21** Mībango ya ngoro ya mündü nī mīngī, no muoroto wa Jehova noguo ūkaahinga. **22** Kīria mündü eriragīria nī wendo ūria ūtathiraga, nī kaba gūthīna gūkīra mündü wa maheeni. **23** Gwītīgīra Jehova gūkīnyagīa mündü muoyo-inī: Hīndī ūyo mündü akahurūka aiganīire, atarī na thīina. **24** Kīgūūta kīrikagīa guoko gwakīo thaani-inī; gīgākīremwo o na nīgūgūcookīa kanua! **25** Hūūra mūnyūrūranīa, nao arīa mateciiragīa merute kūgīa na ūbaarīrīri; kaania mūkūūranī maūndū, na nīekuongerera ūmenyo. **26** Mündü ūria ūtūnyaga ithe indo na akaingata nyina, nī mwana wa kūrēhe thoni na gīconoko. **27** Mūrū wakwa, ūngītīgā gūthīkīrīria mataaro-rī, nīūkoora njīra ūtigane na ciugo cia ūmenyo. **28** Mūira wa kūhakwo anyūrūragīa kīhooito, na kanua ka mündü mwaganu kameragīa o ūuru. **29** Maherithia magīrwo anyūrūranīa, ma iboko ikaigīrwo mīgongo ya andū arīa akīgu.

20 Ndibei nī mūnyūrūranīa, na njoohi nī mündü wa ngūi; mündü ūria ūhīthīhagio nīcio ti mūūgī. **2** Mang'ūrī ma mūthamaki nī ta mūraramo wa mūrūūthi; ūria ūmūrakaragīa nī muoyo wake ateaga. **3** Gwītheema ngūi kūrēhagīra mündü gītīo, no mündü o wothē mūkīgu ahiūhaga kūūgītana. **4** Kīgūūta gītīcimbaga hīndī ya irīma; nī ūndū ūcio hīndī ya magetha gīathīi kūmaatha gītīrī kindū kionaga. **5** Muoroto wa ngoro ya mündü nī ta maaī ma ndīa ndiku, no mündü ūri na ūtaūku nīamatahaga. **6** Andū aingī metuaga marī na wendo ūtangīthīra, no mündü mwīhokeku-rī, nūū ūngīmūona? **7** Mündü mūthingu atūūragā mūtūūrīre ūtarī ūcuuke; kūrathimwo-rī, nī ciana ciaka irīa atīgaga. **8** Rīria mūthamaki aikarīra gītī gīake kīa ūnene atue ciira, maitho make mathūngūrūragā ūuru wothē. **9** Nūū ūngiuga atīrī, "Nīnjīgīte ngoro yakwa irī theru; ndī mūtheru, na ndīrī na mehīa"? **10** Mahīga ma ratirī mataiganīnie ūritū, o na ithīmī itaiganīte: cīerī nī indo irī magīgī harī Jehova. **11** O na kaana kamenyekaga nī ūndū wa ciiko ciako, gahamenyeka kana mītugwo yako nī mītheru, na kana nī mīagīrīru. **12** Matū marīa maiguaga na maitho marīa monaga-rī, cīerī nī Jehova waciūmbire. **13** Tīgā kwenda toro, ndūkae gūthīna; ikaraga wīgūite, na nīūrīrīagā irio ūkūhūūna. **14** Mūgūrī akīgūra oigaga atīrī, "Kīndū gīkī ti kīega, ti kīega!" Agacooka agathīi akīrahaga ūria oī kūgūra. **15** Thahabu nī kūrī, o na ruru no nyingī, no mīromo ūria yaragīa ūmenyo nī ithaga rīa goro rīria rītonekaga. **16** Oya nguo ya mündü ūria ūngūrūgamīrīra thīirī wa mündü wa kūngī; mīige ūrūgamīrīre thīirī ūcio wa mündü wa kūngī. **17** Irio cionekete na njīra ya kūheenanīa irī cama harī mündü, no thootha kanua gake kaiyūrīra o mūthanga. **18** Mībango ūgaacagīra nī ūndū wa kūhooya kīrīra, ūngītua gūthīi mbaara-inī, heo ūtaaro. **19** Mündü wa mūhuhu nīoimaga ndeto cia ndundu nja, nī ūndū ūcio wīthemage mündü waragīa

mũno. **20** Mũndũ angrũma ithe kana nyina, tawa wake ũkaahorera nduma-inĩ rĩa ndumanu. **21** Igai rĩria rĩoneka narua kiambĩrĩria-inĩ, marigĩrĩrio-inĩ rĩtũitũkaga rĩa kirathimo. **22** Ndũkoige atĩrĩ, “Nĩngerĩhĩria ũuru ũyũ!” Eterera Jehova nake nĩegũkũhonokia. **23** Mahiga ma ratiri mataiganainie ũritũ nĩ kindũ kirĩ magigi harĩ Jehova, nacio ratiri itarĩ cia ma itimũkenagĩa. **24** Makinya ma mũndũ matongoragio nĩ Jehova. Mũndũ-rĩ, angĩkihota atĩa kũmenya njĩra yake mwene? **25** Nĩ mũtego harĩ mũndũ kwamũrĩra Ngai kindũ na ihenya, acooke gwĩcũũrania ũhoru wa mũhĩtwa yake thũutha-inĩ. **26** Mũthamaki mũũgĩ nĩathũngũrũraga andũ arĩa aaganu; ageragĩria kĩgaragari gĩa gũkonyora ngano igũrũ riao. **27** Roho wa mũndũ nĩ tawa wa Jehova, ũthũthũragia o nginya tũturi tũria tũrĩ thĩini mũno. **28** Wendo na wĩhokeku nĩcigitagĩra mũthamaki; ũtũgĩ niitũmaga gĩtĩ gĩake kia ũnene kĩrũme. **29** Hinya wa andũ ethĩ nĩguo riiri wao, nacio mbuĩ nĩcio riiri wa arĩa akũrũ. **30** Mahũura na nguraro mũtheragĩa ũuru wa mũndũ, nacio iboko itheragĩa o nginya tũturi twa thĩini mũno.

21 Ngoro wa mũthamaki irĩ moko-inĩ ma Jehova; amĩroragĩa o kũria ekwenda, o ta ũria maaĩ moinithagĩrio mũtaroinĩ. **2** Mũndũ oonaga mũthĩire yake yotho irĩ mĩega, no Jehova athimaga ngoro. **3** Gwĩka ũria kwagĩrĩire na ũria ũrĩ kihooto nĩ gwĩtikagĩrwo nĩ Jehova gũkĩra kũruta igongona. **4** Maitho ma mwĩtũũgĩrio na ngoro wa mwĩtũũ, o icio tawa wa arĩa aaganu-rĩ, nĩ mehia! **5** Mĩbango ya arĩa marĩ kiyoo nĩreghaga uumithio, o ta ũria ti-itherũ ihenya inene rĩreghaga ũthĩini. **6** Kũgĩa na ũtonga na njĩra ya rũrĩmĩ rwa maheeni nĩ kibĩi gĩa gũthĩra, na nĩ mũtego wa gĩkuũ. **7** Haaro ya andũ arĩa aaganu ikaamakururia, imeherie, nĩgũkorwo nĩmaregaga gwĩka ũria kwagĩrĩire. **8** Njĩra ya mũndũ mũhĩtia nĩ njogomu, no mũthĩire ya mũndũ ũria ũtarĩ mahĩtia nĩ mũrĩngarũ. **9** Nĩ kaba gũtũũra nyũmba-igũrũ, koine-inĩ, gũkĩra gũtũũra nyũmba thĩini na mũtumia wa haaro. **10** Mũndũ ũria mwaganu eriragĩria gwĩka o ũuru; ndaiguuagĩra mũndũ wa itũũra rĩake tha. **11** Hĩndĩ rĩa mũnyũrũrania aaherithio, arĩa maagite ũgĩ nĩmohĩgaga; hĩndĩ rĩa mũndũ mũũgĩ aataarwo nĩagĩĩaga na ũmenyo. **12** ũria Mũthingu, o we Ngai, nĩonaga nyũmba ya ũria mwaganu, na akarehithĩria ũcio mwaganu mwanangĩko. **13** Mũndũ angĩhinga matũ ndakaigũe kĩrĩro kĩa arĩa athĩini-rĩ, o nake agaakaya na ndone wa kũmwĩtika. **14** Kĩheo kiheanĩtuo na hito nĩkihooreragĩa marakara, na ihaki ihithe ngũo-inĩ rĩhooreragĩa mang'ũri manene. **15** Ituũro rĩa kihooto rĩatuuo, rĩreghaga gĩkeno kũrĩ andũ arĩa athĩngu, no rĩreghaga kĩmako kũrĩ arĩa mekaga ũuru. **16** Mũndũ ũria ũtiganaga na njĩra ya ũũgĩ, akaahurũkĩra kĩũngano-inĩ kĩa arĩa akuũ. **17** Mũndũ ũria mwendi ikeno nĩagathĩna; ũria wotho mwendi ndibe na maguta-rĩ, gũtĩrĩ hĩndĩ agaatonga. **18** Mũndũ ũria mwaganu atuikaga irĩhi rĩa gũkũũra ũria mũthingu, na ũria ũtarĩ mwĩhokeku agatũika irĩhi rĩa gũkũũra ũria mũrĩngĩrĩru. **19** Nĩ kaba gũtũũra werũ-inĩ, gũkĩra gũtũũra na mũtumia wa haaro na kũrakara narua. **20** Thĩini wa nyũmba ya mũndũ mũũgĩ nĩ kũrĩ mũthemba yotho ya irio njega o na maguta, no mũndũ mũkĩũgu arĩaga kĩria gĩotho arĩ nakĩo. **21** Mũndũ ũria ũthingataga ũthingu na wendani nĩagĩĩaga na muoyo, na ũgaacĩru, na gĩtũo. **22** Mũndũ mũũgĩ atharĩkagĩra itũũra inene rĩa andũ arĩa njamba, na akamomora kũhĩtho kĩa hinya kĩa mehokete. **23** Mũndũ ũria ũmenyagĩrĩa kanua gake na rũrĩmĩ rwake nĩeyehagĩa mũtino-inĩ. **24** Mũndũ mwĩtũũ na mwĩgererĩ, etagwo “Mũnyũrũria”; ekaga maũndũ make na mwĩtũũ mũnene. **25** Merĩrĩria ma mũndũ kĩgũũta nĩmo makaamũũraga, tondũ moko make matiendaga

kũruta wĩra. **26** Mũthenya wotho eriragĩria o makĩria, no arĩa athĩngu maheanaga mategũtara. **27** Igongona rĩa mũndũ mwaganu nĩ kindũ kirĩ magigi: rĩtikĩrĩ magigi makĩria hĩndĩ rĩa rĩrehetwo na ũhinga ngoro-inĩ! **28** Mũira wa maheeni nĩgũthĩra agaathĩra, nake ũria ũmũthĩkagĩrĩria akaanangwo nginya tene. **29** Mũndũ mwaganu erũagĩrĩra na ũrũme, no mũndũ mũrĩngĩrĩru nĩecĩragĩa ũhoru wa mũthĩire yake. **30** Gũtĩrĩ ũũgĩ, kana ũmenyi, kana kĩrĩra o na kĩrĩkũ kĩngĩhota gũkĩrĩra Jehova. **31** Mbarathi nĩharagĩrio nĩ ũndũ wa mũthenya wa mbaara, no ũhootani uumaga kũrĩ Jehova.

22 Rũtwa rĩega nĩrĩakwĩrĩrĩrio gũkĩra ũtonga mũnene; gũtũka nĩ kwega gũkĩra betha kana thahabu. **2** Andũ arĩa atongu na arĩa athĩini harĩ ũndũ ũmwe ũmanyiitithanĩtie; Jehova nĩwe Mũmbi wao othe. **3** Mũndũ mũbaarĩrĩri onaga ũgwatĩ akehitha, no arĩa matarĩ ũũgĩ mathĩaga o na mbere nao magatoonya thĩina-inĩ. **4** Kwĩnyĩhĩa na gwĩtigĩra Jehova kũrehaga ũtonga, na gĩtũo, na muoyo. **5** Njĩra cia andũ arĩa aaganu irĩ mĩgũga na mũtego, no ũria ũgĩtagĩra ngoro yake aikaraga kũraya nacio. **6** Menyeria mwana njĩra rĩa agĩrĩrwo nĩkũgera, na ndarĩ hĩndĩ akaamũma o na aakũra. **7** Andũ arĩa atongu nĩ mathaga arĩa athĩini, na ũria ũkombaga nĩ ndungata ya mũmũkoomberĩ. **8** Mũndũ ũria ũhaandaga waganu agethaga thĩina, naruo rũthanju rwa marakara make nĩrũkanangwo. **9** Mũndũ mũtaana we mwene nĩakarathimwo, tondũ nĩagayagĩra arĩa athĩini irio ciake. **10** Ingata mũnyũrũrania, nayo ngũũ nĩgũkweherera; inegena na irumi o nacio nĩcĩgũthĩra. **11** Mũndũ ũria wendaga ngoro theru na akaaragĩa maũndũ ma ũtũgĩ, mũthamaki nĩagatũika mũrata wake. **12** Maitho ma Jehova nĩmamenyagĩrĩra ũmenyo, no nĩathaaahaga ciugo cia ũria ũtarĩ mwĩhokeku. **13** Kĩgũũta kiugaga, “Nja kũrĩ na mũrũũthĩ!” Kana gĩkoiga atĩrĩ, “Nĩngũũragĩrwo njĩra-inĩ!” **14** Kanua ka mũtumia mũtharia nĩ irima iriku, nake ũria werekeirio mang'ũri ma Jehova agũũaga thĩini wa rĩo. **15** Ngoro ya mwana yohanĩtio na ũrimũ, no rũthanju rwa kũmũherithia nĩrũkaũngata kũraya nake. **16** Mũndũ ũria ũhinyagĩrĩria arĩa athĩini nĩguo eyongerere ũtonga, na ũria ũheaga itonga iheo, eerĩ nĩmagathĩna. **17** Tega matũ, na ũthĩkĩrĩrie mĩario ya andũ arĩa oogĩ; nyiita na ngoro yaku maũndũ marĩa ngũrutana, **18** tondũ nĩ ũndũ mwega hĩndĩ rĩa ũkũmaiga ngoro-inĩ yaku, na ũkoragwo namo mothe mĩromo-inĩ yaku. **19** Ndaakũmenyithia mo nĩgeetha mwĩhoko waku ũkoragwo harĩ Jehova, wee nĩwe ngũruta maũndũ macio ũmũthĩ, nĩ wee nĩwe ngũruta. **20** Gĩthĩ ndikwandĩkĩre thimo mĩrongo itatũ, thimo cia ũtaarani na ũmenyo, **21** ngakũrũta ciugo cia ma na cia kwĩhokeka, nĩgeetha ũkaahota kũria ũrĩ gũtũũme macookio mega? **22** Ndũkanatunya arĩa athĩini indo ciao tondũ wa ũthĩini wao, na ndũkanahĩnyĩrĩrie arĩa abatarĩ ciira-inĩ, **23** nĩgũkorwo Jehova nĩakamacĩrĩrĩra, na nĩagatunya arĩa mamatunyaga indo ciao. **24** Ndũkanagĩe ũrata na mũndũ ũria ũrĩ marakara mahĩũ, ndũkanagĩe thĩritũ na mũndũ ũria ũhĩhaga kũrakara, **25** tondũ wahota kwĩruta mũthĩire yake, na ũnyĩtuo nĩ mũtego. **26** Ndũgatũke mũndũ wa kũgĩa kindũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ, kana ũtũũke wee nĩwe wa kũrũgamagĩrĩra mathĩirĩ ma andũ angĩ; **27** ũngĩkaaga kindũ gĩa kũrĩha nakĩo-rĩ, ũgaatunywo ũrĩrĩ waku o ũũkomeire. **28** Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka rĩria rĩahaandĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. **29** Nĩwonaga mũndũ mũũgĩ na wĩra wake? ũcio agatungata o na mbere ya athamaki; ndagatungata mbere ya andũ matookĩaine.

23 Riria waikara thi kuriñanira na mwathi wa bururi-ri, wimenyerere nuu ucio murĩ nake; **2** wũgĩrĩre kahiũ mũmero ũngĩkorwo ũri mũndũ mukoroku. **3** Ndũkerirĩrie irio ciake irĩ murĩo, nĩgũkorwo nĩ irio cia gũkũheenereria. **4** Tiga kwĩnogia na kwenda gwitongia; gĩa na ũũgĩ wa kũhota kwĩrigĩria. **5** No wone ũtonga, ũcooke ũburie, nĩgũkorwo ti-itherũ ũtonga nĩwimeragia mathagu, na ũkumbũka ta nderi yerekeire matu-inĩ. **6** Tiga kũria irio cia mũndũ mukarĩ, ndũkerirĩrie irio ciake cia murĩo; **7** tondũ nĩ mũndũ wa arĩa meciiragia o ũhoro wa thogora hĩndĩ ciothe. Akwĩraga atĩrĩ, “Rĩa na ũnyue,” no ngoro yake ndĩrĩ hamwe ciawe. **8** Niũgatahika kĩa kinini ũgaakorwo ũrite, nacio ngaatho ciaku niĩkooorĩa thi. **9** Ndũkaarie na mũndũ mukĩgũ, nĩgũkorwo we no anyararire ũũgĩ wa ciugo ciaku. **10** Ndũkaneherie ihiga rĩa tene rĩa mũhaka, kana ũhatike mũhaka ya miũgũnda ya ciana cia ngoriai, **11** tondũ Mũgitĩri wacio nĩ arĩ na hinya; niĩkamaciriĩria agũũkĩrĩre. **12** Ringĩria ngoro yaku gũthikĩria ũrutani, na matũ maku kũigua ciugo cia ũmenyo. **13** Ndũkanaage kũherithia mwana; ũngimũhũra na rũthanju-ri, ndangĩka. **14** Mũhũũrage na rũthanju nĩguo ũhonokie muoyo wake kuuma kũri gĩkuũ. (Sheol h7585) **15** Mũrũ wakwa, ngoro yaku ingĩgia na ũũgĩ-ri, hĩndĩ iryo ngoro yakwa no ikene; **16** ngoro yakwa niĩgacanjũka rĩa miromo yaku ikaarĩa maũndũ marĩa magĩrĩre. **17** Ndũkanareke ngoro yaku iĩguire ehia ũru, no hĩndĩ ciothe gũtaga na kiyo gĩa gwĩtigira Jehova. **18** Tondũ ti-itherũ wee ũri na kĩrĩgĩrĩro thuutha-inĩ, na kĩrĩgĩrĩro gĩaku gĩtagaathira. **19** Mũrũ wakwa, thikĩria nĩgeetha ũgie na ũũgĩ, na ũgie ngoro yaku njĩra-inĩ rĩa yagĩrĩre. **20** Ndũkegwatanie na andũ arĩa manyuuga njoohi, kana arĩa makorokagĩra nyama, **21** nĩgũkorwo arĩũ na andũ arĩa akoroku matũkaga athĩni, naguo ũgũũta ũtũmaga mũndũ ehumbe matangari. **22** Thikagĩria thoguo, we ũria wagũciarire, na ndũkanyarare maitũguo, o na aakorwo nĩ mukũrũ. **23** Wĩgũrĩre ũhoro ũria wa ma na ndũkanawendie; wĩgũrĩre na ũũgĩ, na ũtaaro, na ũtaũku. **24** Ithe wa mwana mũthingu arĩ gĩkeno kinene mũno; nake ũria ũrĩ na mwana mũũgĩ niĩakenagio niwe. **25** Thoguo na maitũguo marocanjũka nĩ ũndũ waku; mũtũmia ũria wagũciarire arokana. **26** Mũrũ wakwa, heaga ngoro yaku, na ũreke maitho maku marũmagĩrĩre njĩra ciakwa, **27** nĩgũkorwo mũmaraya nĩ irima iriku, nake mũtũmia mũtharia nĩ gĩthima gĩkunderu. **28** Oohagĩria andũ njĩra-inĩ o ta njangiri, na niĩatũmaga kuongerere andũ matarĩ ehokeku kĩrĩndĩ-inĩ. **29** Nũ ũrĩ na haaro? Nũ ũrĩ na kĩa? Nũ ũrĩ hatĩka-inĩ? Nũ ũrĩ na mateta? Nũ ũgararĩtio hatarĩ gĩtũmi? Nũ ũtũnihitie maitho? **30** Nĩ arĩa matindaga marũmanĩrĩre na ndibei, arĩa mathiiaga magĩcamaga mbakũri cia ndibei rĩa ndukanie. **31** Tiga kwĩrorera ndibei rĩa itũnihite, rĩa igũkenaga irĩ gĩkombe-inĩ, rĩa ikũmerũka wega! **32** Mũthia-inĩ irũmanaga ta nyoka, igagũtheeka na thumu ta ndũria. **33** Maitho maku makooonaga maũndũ mageni, na meciiria maku meciirie maũndũ wa waganu. **34** ũgaatũka ta mũndũ ũkomete irĩa-inĩ rĩa inene gatagatĩ, o ta mũndũ ũkomete mũthia wa gĩtũgĩ kĩa macua. **35** Niũkoiga atĩrĩ, “Ngũthĩtwo, no ndinatihio! Niĩmahũra, no ndinaigua ũndũ! Ngokĩra-ri, nĩguo ngacarie ingĩ ya kũnyua?”

24 Tiga kũigua andũ arĩa aaganu ũru, na ndũkanerĩrie thiritũ yao, **2** nĩgũkorwo ngoro ciao ithugũndaga o haaro, na miromo yao yaragia ũhoro wa kũherere andũ thiĩna. **3** Nyũmba yakagwo na ũũgĩ, naguo ũtaũku nĩguo ũtũmaga iĩhaande; **4** ũmenyo nĩguo ũyũragia tũnyũmba twayo, ũgatũyũria na indo cia bata, na ũtonga mwega. **5** Mũndũ

mũũgĩ arĩ ũhotti mũnene, na mũndũ ũri ũmenyo niĩkĩragĩria kũgia na hinya; **6** ũgĩthĩ mbaara-inĩ niĩubatarĩtio nĩgũtaarwo, na nĩgeetha ũhootane niĩubatarĩtio nĩ aheani kĩrĩa aingĩ. **7** ũũgĩ ũrĩ igũrũ mũno, ndũngĩkinyĩria nĩ mũndũ mukĩgũ; rĩa kwagomanwo kĩhingũ-inĩ, ndangĩona wa kuuga. **8** Mũndũ ũria ũthugũndaga ũũru-ri, andũ mamwĩtaga mungumania. **9** Mathugunda ma ũrimũ nĩ mehia, na mũnyũrĩrania nĩ kindũ kĩrĩ magigi harĩ andũ. **10** ũngĩtũka wa kũũrwo nĩ hinya hĩndĩ ya thiĩna, hinya waku kaĩ nĩ mũnini-ĩ. **11** Honokia arĩa maratwarĩrio gĩkuũ-inĩ; gĩrĩrĩa arĩa maratũgũga merekeire gĩthĩnjĩro. **12** ũngiuga atĩrĩ, “ũhoro ũcio tũiraũmenyete,” gĩthĩ ũria ũthimaga ngoro tiwe ũmenyaga? ũria ũrangagira muoyo waku-ri, gĩthĩ ndooĩ kana nĩguo? Gĩthĩ ndakaarĩha o mũndũ kũringana na ũria ekite? **13** Mũrũ wakwa, rĩa ũũkĩ, nĩgũkorwo nĩ mwega; ũũkĩ uumite magua-inĩ ũrĩ murĩo ũkũcama. **14** Nĩngĩ menya atĩ ũũgĩ ũrĩ murĩo harĩ ngoro yaku; ũngĩgia naguo, niĩkagĩa na kĩrĩgĩrĩro, na kĩrĩgĩrĩro gĩaku gĩtagaathira. **15** Ndũkanoohe mũndũ mũthingu njĩra-inĩ ũtharĩkire nyũmba yake ta mũitũ, ndũkanahithũkire giĩkaro gĩake; **16** nĩgũkorwo mũndũ mũthingu o na angĩgũa maita mĩgwanya, agũũtaga o agĩũkagĩra, no andũ arĩa aaganu marũndagwo nĩ mũtino. **17** Hĩndĩ rĩa thiũ yaku yagũra-ri, ndũkanamikererere; hĩndĩ rĩa yahingwo-ri, ndũkareke ngoro yaku ikene, **18** nĩguo Jehova ndakone ũndũ ũcio arakare, akĩhũndũre marakara make kuuma kũri thiũ iyo. **19** Ndũkanathĩniike ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa oorũ, kana wĩrĩrĩre kũhaanana na arĩa aaganu, **20** nĩgũkorwo mũndũ ũria mũũru ndarĩ na mwĩhoko wa thuutha-inĩ, na tawa wa ũria mwaganu niĩkahoio. **21** Mũrũ wakwa, wĩtigire Jehova na wĩtigire mũthamaki, na ndũkagie na ngwatanĩro na andũ arĩa aremi, **22** nĩgũkorwo acio eerĩ no mamũrehĩthĩrie mwanangĩko wa narua, na nũ ũngĩmenya nĩ mũtino irĩku mangĩrehe? **23** O na ici no thimo cia andũ arĩa oogĩ: Kwenda mwena ũmwe gũkĩra ũria ũngĩ ciira-inĩ ti ũndũ mwega: **24** ũria wothe wĩraga mũndũ ũria ũrĩ na mahĩtia atĩrĩ, “Wee ndũrĩ na mahĩtia,” kĩrĩndĩ nĩgĩkamũruma, na athũũrwo nĩ ndũrĩrĩ. **25** No arĩa matuagĩra andũ arĩa aaganu ciira, niĩmakona wega, na magie na kirathimo kĩa. **26** Icooko rĩa wĩhokeku nĩ ta kimumunyo kĩa miromo. **27** Rĩkĩa rĩa wa gũcio mwako na rĩa, na ũhaarĩrie miũgũnda yaku; thuutha ũcio cooka wĩakire nyũmba. **28** Ndũkanarute ũira ũgĩrĩre mũndũ wa itũura riaku kĩgeenyoo, kana ũheenanie na miromo yaku. **29** Ndũkanoige atĩrĩ, “Ngũmwĩka o ta ũria anjĩkĩte; ngwĩrĩhĩria harĩ mũndũ ũcio kũringana na ũria eekire.” **30** Ndaahĩtũkĩre miũgũnda-inĩ wa kĩgũũta, ngĩhĩtũkĩra miũgũnda-inĩ wa mĩthabĩbũ wa mũndũ ũtooĩ gũkũũrana maũndũ; **31** na rĩrĩ, miũgua yamerete kũndũ guothe, na miũgũnda ũkaiyũra rĩa, naruo rũthingo rwa mahiga rũkamomoka. **32** Nĩndacũũranirie na ngoro yakwa maũndũ macio ndonire, na ngĩrutũ ũndũ kuwana na ũria ndonire: **33** Mũtũgo wa gũkoma hanini, gũcooka toro hanini, gũkĩnja moko hanini ũhũrũke; **34** naguo ũthĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, na wagi ũgũkorerere ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara.

25 Ici nĩ thimo ingĩ cia Solomoni, irĩa ciacookanĩrĩrio na ikĩndĩkwo nĩ andũ a Hezekia ũria warĩ mũthamaki wa Juda: **2** Kũhĩthĩria ũndũ nĩ ũgooci wa Ngai; nakuo gũtũria ũndũ niũku kũgoocithagia athamaki. **3** O ta ũria igũrũ kũraihite na igũrũ, nakuo thiũ gũkarika mũno-ri, ũguo noguo ngoro cia athamaki itangĩtũrĩka. **4** Theria betha iĩthire gĩko, na niĩhegũtigara kindũ kĩa mũturi wa betha; **5** ehieria andũ arĩa aaganu harĩ mũthamaki, na gitĩ giake kĩa ũnene nĩgĩkũrũmio nĩ ũthingu. **6** Ndũgetũgĩrie harĩ mũthamaki, na ndũkerũgamie

gatagati ka anene; 7 kaba mūthamaki we mwene akwīre, “Ambata, ūike haha,” gūkira agiconorithie mbere ya mūdū ūrī igweta. Ūndū ūrīa wonete na maitho-rī, 8 ndūkahīthe kūtware igooti-inī, tondū-rī, ūgeeka atīa marigīrīrio-inī, mūdū wa itūūra rīaku angīkaaruata ūira agūconorithie? 9 Cīrai na mūdū wa itūūra rīaku we mwene, nīguo ndūkoimie ndundu ya mūdū ūcio ūngī nja, 10 kana ūiguuo nī mūdū ūngī agūconore, ūtūire na ngumo njūru itagagūthira. 11 Kiugo kīarītio hīndī ūrīa yagīrīre nī ta matunda ma thahabu marī thaani-inī ya betha. 12 Gīcūhī gīa gūtū gīa thahabu, kana ithaga rīa thahabu ūrīa therie, nī taguo ūrīuthia rīa mūdū mūgī rītārī gūtū-inī kwa mūdū ūrīa ūiguaga. 13 Ta ūhehu wa tharunji hīndī ya magetha, no taguo mūtware ndūmīrī mwihokeku ahaana kūrī arīa mamūtūmaga; nīatūmaga ngoro cia anene ake ikene. 14 O ta ūrīa matu na rūhuho matārī mbura ihaana, no taguo mūdū ahaana ūrīa ūrahaga ūrīa ekūheana iheo na ndaheane. 15 Ūkīrīrīa no ūguucīrīrie ūrīa waathanaga etikire ūndū, naruo rūrīmī ruororo no ruune ihīndī. 16 Ūngīona ūkī-rī, rīa o wa gūkūigana, ūngīrīa mūingī mūno nīgūtahika. 17 Nyīhīa gūthiāga kwa mūdū wa itūūra, ūngīthī kaingī no anogio nīwe agūthūire. 18 Mūdū ūrīa ūheanaga ūira wa maheeni agokīrīra mūdū wa itūūra, ahaana ta njūgūma, kana rūhū rwa njora, kana mūgū mūgī. 19 Kwīhoka mūdū ūtārī mwihokeku hīndī ya thīina, no ta kwīhoka igego itūiku, kana kūgūrū kūrathua. 20 Ūrīa ūinagīra mūdū ūrī na ngoro ndītū nyīmbo, no ta mūdū kwīruta nguo mūthenya wa heho, kana gūtīrīria thiki igata-inī. 21 Thū yaku ūngīkorwo ihūtīrī, mīhe irio irie; ūngīkorwo īnyootīrī-rī, mīhe maai īnyue. 22 Weka ūguo-rī, nīkūmūngīrīra makara ma mwaki mūtwe, nake Jehova nīagakūrīra. 23 O ta ūrīa rūhuho rwa gathigathini rūrehaga mbura, noguo rūrīmī rwa njuukū rūrehaga ūhoro wa marakara. 24 Nī kaba gūtūūra nyūmba-igūrū koine-inī, gūkira gūtūūra nīyūmba thīini na mūtūmia wa haaro. 25 O ta ūrīa maai mahehu manyootora mūdū mūnyootu, no taguo ūhoro mwega uumīte būrīri wa kūraya wakaga. 26 O ta gīthima kīyūrīte ndaka, kana iherūkīro rīa maai riunjuge, ūguo nīguo mūdū mūthingo ahaanaga angīrekereria harī andū arīa aaganu. 27 Ti wega kūrīa ūkī mūingī mūno, o na ti ūndū wa gūtūika mūdū gwīcarīria gītīto we mwene. 28 Mūdū ūtangīhota gwatha ngoro yake atārī ta itūūra inene rīmomoku, na rītārī ta thingo.

26 O ta ūrīa tharunji itaagīrīre kūgīa hīndī ya rīua, kana mbura kuura hīndī ya magetha-rī, noguo gītīto gitagīrīre mūdū mūkīgu. 2 Ta kanyoni-ka-nja gekūbatabata, kana thūngūrūrū ikūhiūka-hiūka, noguo kīrumi gītārī gītūmi gītārī ha kwīgwatīrīra. 3 Kīboko nī kīa mbarathi, matamu nī ma ndigīri, na rūthanju nī rwa ciande cia andū arīa akīgu! 4 Ndūkanacookerie mūdū mūkīgu kūringana na ūrīmū wake, ndūkae gūtūika take. 5 Cookeria mūdū mūkīgu kūringana na ūrīmū wake, nīguo ndakeyone taarī mūdū mūgī maitho-inī make. 6 Gūtūma ndūmīrīri na guoko kwa mūdū mūkīgu-rī, nī ta gwītīnia magūrū, kana kūnyua haaro. 7 O ta magūrū ma gīthua ūrīa mathiāga maniginīte, noguo thimo īhaana īkīario nī kanua ka mūdū mūkīgu. 8 Kūhe mūdū mūkīgu gītīto no ta kuoherera ihiga kīgūtha-inī. 9 Thimo īkīario nī kanua ka mūdū mūkīgu nī ta mūgūa ūrī guoko-inī kwa mūrīu. 10 Mūdū wandikaga mūdū mūkīgu kana mwihitūkīri nī ta ūrīa ūikagīa mīguī o ro ūguo agatīhīa andū. 11 Mūdū mūkīgu acookagīra ūrīmū wake o ta ūrīa ngui ūcookagīra matahīko mayo. 12 Wanona mūdū wīonaga arī

mūgī maitho-inī make? Mūdū mūkīgu arī na kūrīgīrīro gūkira mūdū ūcio. 13 Kīgūūta kiugaga atārī, “Njīra-inī kūrī na mūrūūthi, mūrūūthi mūrīāni ūrorūūra njīra-inī cia itūūra!” 14 Ta ūrīa mūrango ūtindaga ūkīgarūtika ihocio-inī ciaguo, noguo kīgūūta gītindaga gīkīgarūra gīkomete ūrīrī-inī wakīo. 15 Kīgūūta gīkagīa guoko gwakīo o thaani-inī; kīnogogio nīgūcooka gūkuoya gīgūkīnyīe kanua-inī. 16 Kīgūūta kīionaga kīrī kīgūgī maitho-inī makīo, gūkira andū mūgwanja arīa macookagīa ūhoro na ūgī. 17 Mwīhītūkīri wītūonyagīa inegene-inī rītāmūkonī no ta mūdū ūkūnyīita ngui matū. 18 Ta mūgūrūkī ūgūkīa icinga cia mwaki, kana agakīa mīguī ya gīkūū, 19 no taguo mūdū ahaana ūrīa ūheanaga mūdū wa itūūra rīake, agacooka kūmwīra atārī, “Nī itherū nyuma narīo!” 20 Mwaki ūngīaga ngū no kūhora ūhoraga; ngararī cingīaga mūhuhu no gūthira ithiraga. 21 O ta ūrīa makara magwatagīa marīa mangī mwaki, na o ta ūrīa ngū ciakanagīa mwaki, noguo mūdū mūgītī akagīrīria haaro. 22 Ndeto cia mūdū wa mūhuhu nī ta twenyū twega twa irio; tūmerūkaga tūgathīi mwīrī wa mūdū o thīini biū. 23 Ta ūrīa indo cia rīumba inyorokagīo ikahenia na igūrū, no taguo mīromo mīnyoroku ihumbagīra ngoro ūrī na ūūru. 24 Mūdū wa rūmena aragīa ūhinga na mīromo yake, no thīini wa ngoro yake aiyūrītwo no maheeni. 25 O na gūtūika mīario yake nī ya gūkenania, ndūkanamwītīkie, nīgūkorwo ngoro yake īyūrīte maūdū mūgwanja marī magīgī. 26 Rūmena rwake no rūhithwo na maheeni, no waganu wake ūkaagūrio kīūngano-inī. 27 Mūdū angīenja irima, nīwe ūkaagīa rīo; mūdū angīgaragīa ihiga, rīkaagaraga rīmūcookerere. 28 Rūrīmī rwa maheeni nīkūmena rūmenete arīa rūtuuragīa, nako kanua ga kwīyendīthīrīria karehaga mwanangīko.

27 Tīga kwīraha nī ūndū wa rūcūi, nīgūkorwo ndūū kīrīa mūthenya ūngīrehe. 2 Reke mūdū ūngī akūgaathīrīrie, no ti kanua gaku mwene; mūdū ūngī nīakūgaathīrīrie, no ti mīromo yaku mwene. 3 Ihiga nī iritū na mūthanga nī mūrigo, no kūrakario nī mūdū mūkīgu nī kūrītū gūkīra icio cīerī. 4 Marakara matārī tha, namo martūrū moīnaga ta mūyūrō; no ūru-rī, nūū ūngīhota kūwītīria? 5 Kaba kūrūthio nī mūdū ūtekūhīthīria ūndū gūkīra wendo mūhithie. 6 Ngurarō cia gūtīthio nī mūrata no cīihokwo, no imumunyo nyingī cia mūgūthūri ti cia kwīhokwo. 7 Mūdū mūhūnu athūūruga o na ūkīi, no mūdū mūhūtu, o na kīndū kīrūrū aīguaga kīrī mūrō. 8 Mūdū ūrīte gwake mūcīi ahaana ta nyoni itiganīrie gītara kīayo. 9 Maguta manungī wega na ūbumba irehagīra ngoro ya mūdū gīkeno, na noguo wega wa mūrata wa mūdū wīkaga akīmūhe ūtaaro wake wa ma. 10 Ndūkanateanīrie mūrata waku kana mūrata wa thoguo, na ndūgathīi kwa mūrū wa maitūguo rīria mūtino wagūkora; nī kaba mūdū wa itūūra ūcio ūrī hakuhī, gūkīra mūrū wa nyina na mūdū ūrī kūraya. 11 Mūrū wakwa, tuika mūdū mūgī, ūgīkenagīe ngoro yakwa; na nī hotage gūcookagīra mūdū o wothe ūngīnyarara. 12 Mūdū mūgī oonaga ūgwati ūgūtka akehitha, no arīa matārī ūgī mathiāga o na mbere, nāo magatōonya thīina-inī. 13 Oya nguo ya mūdū ūrīa ūrūgamagīrīra thīirī wa mūdū wa kūngī; mīge ūrūgamīrīre thīirī ūcio wa mūdū-wa-nja wa kūngī. 14 Mūdū angīrathīma mūdū wa itūūra rīake rūcīnī tene anīrīre-rī, ūndū ūcio ūngītūika taarī kīrumi. 15 Mūtūmia wa haaro ahaanaine na maai maratata mategūtīgīthīria hīndī ya mbura; 16 kūgerīa kūmūgīrīrīria nī ta kūgerīa kūgīrīrīria rūhuho, kana kūgerīa gūkūmbatīria maguta na guoko. 17 O ta ūrīa kīgera kīnooraga kīrīa kīngī, no taguo mūdū ohīgagīa

urĩa ũngĩ. **18** Mũndũ urĩa ũrimagĩra mũkiyũ niakaaria maciaro maguo, na mũndũ urĩa ũtungataga mwathi wake niagatiĩ. **19** O ta urĩa mũndũ onaga ũthiũ wake maaĩ-inĩ, no taguo ngoro ya mũndũ yonangia urĩa mũndũ atariĩ. **20** Gĩkuũ na Mwanangĩko itiiganagia, na o namo maitho ma mũndũ matiiganagia. (**Sheol h7585**) **21** Nyũngũ nĩ ya gũthererio betha, na kirugutĩro nĩ gĩa gũthererio thahabu, no mũndũ athimagwo na igweta rĩria agwetagwo narĩo. **22** O na ũngihũũrĩra mũndũ mũkiĩgu ndĩrĩ-inĩ, ũmũhũire na mũũthĩ ta ngano-rĩ, ndangiumwo nĩ ũrimũ wake. **23** Thũũrimaga mahiũ maku na kiyo, ũmenyagĩrĩre wega ndũũro ciaku; **24** nigũkorwo ũtonga ndũtũruga nginya tene, o nayo thũmbĩ ti ya gũkiyĩria njarwa na njarwa. **25** Nyeki rĩa nyũmũ rĩria yatũgũtwo na nyeki njerũ ikunũke-rĩ, nayo rĩa ya irĩma-inĩ yũnganio na iĩnkũio-rĩ, **26** hĩndĩ iyo tũgondu ni tũgaatũma ũgie na nguo, nacio mbũri itũme ũgie na gĩa kũgũra mũgũnda. **27** Nĩũkagĩa na irĩa rĩngĩ rĩa mbũri rĩa gũtũngana na rĩa kũnyuwo nĩ andũ a nyũmba yaku, o na rĩa gũtũũria airĩtu aku a wĩra.

28 Andũ arĩa aaganu moraga o na gũtarĩ mũndũ ũramathingata, no arĩa athingu momagĩrĩria ta mũrũũthi. **2** Bũrũri ũngĩhĩa, niũgĩaga na aathani aingĩ, no mũndũ ũrĩ na ũtaũku na akagĩa na ũmenyo niatũmaga bũrũri ũkindĩrie. **3** Mwathani urĩa ũhatagĩrĩria andũ arĩa athĩni ahaana ta mbura ya rũhuho rĩa itatigagia irio. **4** Andũ arĩa matirikagia watho magathagĩrĩria andũ arĩa aaganu, no arĩa marũmaga watho magianaga nao. **5** Andũ arĩa ooru matiiguaga maũndũ ma kihooto, no arĩa marongoragia Jehova nĩmataũkagĩrwo nĩ mo biũ. **6** Nĩ kaba mũndũ mũthĩni urĩa ũthiagia na mĩthĩre itarĩ ũcuuke, gũkĩra gĩtonga gĩthiagia na mĩthĩre mũthĩre. **7** Mũndũ urĩa ũrũmaga watho nĩ mwana ũrĩ na gũkũũrana, no mwana urĩa ũthiagia na thiritũ ya arĩa akoroku aconorithagia ithe. **8** Mũndũ urĩa ũngĩhagia ũtonga wake na ũndũ wa gũkombithia mbeeca na gwĩtia uumithio mũkũru aũigagĩra mũndũ ũngĩ, ũria ũkaiguĩra athĩni tha. **9** Mũndũ urĩa ũregaga kũigua watho, o na mahoyoa make nĩ kĩndũ kĩrĩ magigĩ. **10** Mũndũ urĩa ũngĩhithia andũ arĩa arũngĩrũru ni guo magere njĩra ya ũũru, akaagũa mũtego-inĩ wake we mwene, no urĩa ũtarĩ ũcuuke, wega ni guo ũgaatũka igai rĩake. **11** Mũndũ mũtongo no eyone taarĩ mũũgĩ maitho-inĩ make, no mũndũ mũthĩni urĩa ũũ gũkũũrana maũndũ amonaga o urĩa atariĩ. **12** Hĩndĩ rĩa arĩa athĩngu maatoorania, nĩkũgĩaga na ndũhiũ nene; no rĩria arĩa aaganu maatũũgĩra, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga. **13** Mũndũ urĩa ũhithaga mehia make ndagaacagĩra, no urĩa ũmoimbũraga na agatigana namo nĩaiguagĩrwo tha. **14** Kũrathimwo nĩ mũndũ urĩa wĩtagĩra Jehova hĩndĩ ciothe, no urĩa ũmagia ngoro yake nĩkũgũa agũũaga thĩina-inĩ. **15** Mũndũ mwaganu agĩatha andũ matarĩ na ũhoti, nĩ ta mũrũũthi ũkũrarama, kana nduba igũticũka. **16** Mũnene ũtarĩ na ũtaũku ni ahinyagĩrĩria andũ mũno, no mũndũ urĩa ũthũire uumithio ũtagĩrĩre ni agakenera matukũ maingĩ ma muoyo wake. **17** Mũndũ mũritũhĩre nĩ thakame ya mũndũ ooragĩte, egũtũũra ehithaga nginya gũkua gwake; mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũteithĩrĩrie. **18** Mũndũ urĩa mĩthĩre yake itarĩ ũcuuke aikaraga arĩ mũgĩtĩre, no mũndũ urĩa ũthiagia na njĩra cia waganu akaagũa o rĩmwe, hubu! **19** Mũndũ urĩa ũrimaga mũgũnda wake arĩkoragwo na irio nyingĩ, no urĩa ũhanyũkanagia na maũndũ hatarĩ arĩhũũnaga o thĩina. **20** Mũndũ mwĩhokeku arĩrathimagwo mũno, no urĩa wĩriragĩria kũhiũha gũtonga ndakaaga kũherithio. **21** Gũtũra mũndũ maũthĩ ti wega: no mũndũ no eke ũũru nĩ ũndũ wa kenyũ ka

irio. **22** Mũndũ mũkarĩ nĩriragĩria mũno gũtonga, na ndooĩ atĩ eteirewo nĩ ũthĩni. **23** Mũndũ urĩa ũrũthiagia ũngĩ niagatũka wa kwendwo niwe thuutha-inĩ, gũkĩra mũndũ wa rũrĩmĩ rwa kwiyendithĩrĩria. **24** Mũndũ urĩa ũtunyaga ithe kana nyina kĩndũ kĩa, agacooka akoiga atĩrĩ, "Ti ũũru ndeka," ũcio marĩ rũmwe na urĩa wanangaga. **25** Mũndũ mũkoroku aarahũraga ngararĩ, no mũndũ wĩhokete Jehova niakagaačĩra. **26** Mũndũ urĩa wĩhokaga we mwene nĩ mũndũ mũkiĩgu, no urĩa ũthiagia na njĩra cia ũũgĩ aikaraga arĩ mũgĩtĩre. **27** Mũndũ urĩa ũheaga athĩni ndarĩ kĩndũ akaaga, no mũndũ urĩa ũmahingagĩra maitho niarĩrũmragwo kaingĩ. **28** Rĩria andũ arĩa aaganu maatũka a gwathana, andũ nĩ kwĩhitha mehithaga, no rĩria arĩa aaganu mathira, arĩa athĩngu nĩmatheeremaga.

29 Mũndũ urĩa ũkaraga omĩtie ngingo thuutha wa kũrũthio maita maingĩ, akaanangwo o rĩmwe, na aage kihonia. **2** Rĩria andũ arĩa athĩngu matheerema, andũ nĩmakenaga; no rĩria andũ arĩa aaganu maathana, andũ nigũcaaya macaayaga. **3** Mũndũ urĩa wendete ũũgĩ atũũruga ithe na gikeno, no mũndũ urĩa ũceeraga na maraya nigũtanga aitangaga ũtonga wake. **4** Mũthamaki ũrĩ matũũro ma kihooto aikaraga bũrũri ũrĩ mwĩkindĩru, no urĩa ũkorokagĩra mahaki nĩ kwananga awanangaga. **5** Mũndũ urĩa wiyendithagĩrĩria harĩ mũndũ wa itũũra rĩake na maheeni, nĩ wabu aambagĩra magũrũ make. **6** Mũndũ mwaganu ategagwo nĩ mehia make we mwene, no mũndũ mũthingu ainaga na agakena. **7** Andũ arĩa athĩngu nĩmamenyagĩrĩria kihooto kĩa arĩa athĩni, no arĩa aaganu matĩrũmbũyagia kihooto kĩa. **8** Anyũrũrania matũmaga itũũra inene rĩrĩmbũke ta mwaki, no andũ oogĩ nĩkũniina maniinaga marakara. **9** Mũndũ mũũgĩ angĩthĩ igooti-inĩ na mũndũ mũkĩgu, mũndũ mũkĩgu arĩrĩmbũkaga nĩ marakara na akanyũrũrania, naguo thayũ ũkaaga. **10** Andũ arĩa maitaga thakame nĩmathũire mũndũ mwĩhokeku, no andũ arĩa arũngĩrũru macaragia urĩa mangĩtĩrĩria muoyo wake. **11** Mũndũ mũkĩgu aitũũruga marakara make mothe, no mũndũ mũũgĩ aikaraga amarĩgĩrĩrie, akahoora. **12** Mũndũ urĩa wathanaga angĩthĩkĩrĩria maheeni-rĩ, anene ake othe matũkaga andũ aaganu. **13** Mũndũ mũthĩni na mũndũ mũhinyanĩrĩria harĩ ũndũ ũmwe ũmahaanĩtie: Jehova niwe ũtũmaga maitho mao eerĩ moone. **14** Mũthamaki angĩtũra athĩni ciira na kihooto-rĩ, gĩtĩ giakie kia ũnene gĩtũũraga kirũmĩte nginya tene. **15** Rũthanju na kũrũthio ciikagĩra mũndũ ũũgĩ, no mwana wa kũrekererio aconorithagia nyina. **16** Hĩndĩ rĩa andũ aaganu matheerema, noguo mehia matheeremaga, no andũ arĩa athĩngu nĩmakerorera igwa rĩa. **17** Herithagia mũrũguo, na niagatũma ũgie na thayũ; niagatũma ũgie na gikeno ngoro-inĩ. **18** Kũria gũtarĩ na ũguũrio, kĩrĩndĩ gĩticookaga kwĩrigĩrĩria; no gũkena nĩ mũndũ urĩa ũrũmagia watho. **19** Ndongata ndingĩhera nĩ kwarĩrio gũtheri; o na ingĩtaũkiro nĩ ũhoro ndingĩrũmbũyia. **20** Wanona mũndũ ũhiũhaga kwaria? Mũndũ mũkĩgu arĩ na kĩrĩgĩrũro kũmũkĩra. **21** Mũndũ anginania ndungata yake kuuma wĩthĩ wayo, marĩgĩrĩrio-inĩ nĩkamũrehera kĩa. **22** Mũndũ wa marakara aarahũraga ngararĩ, nake mũndũ wa marũrũ agĩtaga na mehia maingĩ. **23** Mwĩtũo wa mũndũ niũmũnyihagia, no mũndũ urĩa wa ngoro ya kwĩnyihia niagatiĩ. **24** Mũndũ wa kũgia thiritũ na mũici nĩ muoyo wake mwene athũire; ehithiagio na ndangĩruta ũra. **25** Gwĩtũgĩra mũndũ gũtũkaga mũtego, no urĩa wĩhokaga Jehova aikaraga arĩ mũgĩtĩre. **26** Andũ aingĩ nĩmacaragia kũiguwo nĩ mũnene, no mũndũ oonaga kihooto kuuma kũrĩ Jehova. **27** Andũ arĩa athĩngu monaga andũ arĩa matarĩ ehokeku ta

kĩndũ kĩrĩ magigi; nao andũ arĩa aaganu moonaga andũ arĩa arũngĩrũru ta kĩndũ kĩrĩ magigi.

30 Ino nĩyo mĩario ya Aguri mũrũ wa Jake, na nĩ ndũmĩrĩri nditũ: Mũndũ ũcio eerire Ithieli, akĩra Ithieli na Ukali atĩrĩ: **2** "Nĩ ndĩ mũndũ mũrĩtu gũkĩra andũ arĩa angĩ; ndĩrĩ na ũtaũku ta wa mũndũ. **3** Ndiĩrutĩte kũgĩa na ũũgĩ, o na kana ngamenya ũrĩa Mũtheru. **4** Nũũ wanambata igũrũ na agacooka agaikũrũka gũkũ thĩ? Nũũ wanacookereria rũhuho ngundi-inĩ ciake? Maaĩ namo-rĩ, nũũ ũrĩ wamooohana na nguo yake ya igũrũ? Nũũ wahaandire mũrĩ ciothe cia thĩ? Etagwo atĩa, nake mũrĩũ etagwo atĩa? Akorwo nĩũũ-rĩ, ndũkĩnjĩre! **5** "Kiugo gĩothe kĩa Ngai gĩtirĩ mahĩtia; nĩwe ngo ya arĩa moragĩra harĩ we. **6** Ndũkanongerere ciugo ciake, ndakae gũkũrũthia wonekane ũrĩ wa maheeni. **7** "Nĩngũkũhooya maũndũ meerĩ, Wee Jehova; ndũkanarege kũhe mo mbere ya ngue: **8** Atĩrĩrĩ, njehereria maũndũ matarĩ ma ma, na ma maheeni, cindaihĩrĩre mũno; ningĩ ndũkaaha ũthĩni kana ũtonga, no ũuheage irio cia o mũthenya. **9** Ndikaagĩe na indo nyingĩ mũno, ngũkaane, njũũire atĩrĩ, 'Jehova nũũ? Kana thĩĩne mũno, njyie, na nĩ ũndũ ũcio ngĩmenererie rĩtwa rĩa Ngai wakwa. **10** "Ndũgacambie ndungata kũrĩ mũnene wayo, ndĩgagĩkũrume, nawe ũrĩhio ũũru ũcio. **11** "Nĩ kũrĩ andũ marumaga maithe mao o na matangĩrathima manyina mao; **12** kũrĩ andũ arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao, o rĩrĩa matathambĩto gĩko kĩa; **13** nĩ arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio, o arĩa maroraga andũ manyĩira; **14** nĩ arĩa magego mao mahaana ta hiũ cia njora, na ngambucu ciao ihaana ta tũhiũ twa gũtambuura arĩa athĩni, mahuke thĩ, na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ. **15** "Thambara ĩrĩ airĩtu eerĩ. Matitigithagĩra kuuga, "Tũhe! Tũhe!" "Kũrĩ indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga, o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ ingiuga, "Nindaigania!" **16** Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata, na thĩ tondu ndĩrĩ hĩndĩ ĩganagia maaĩ, na mwaki tondu ndũrĩ hĩndĩ uugaga, "Nindaigania!" (Sheol h7585) **17** "Riitho rĩa mũndũ ũrĩa ũnyũrũragia ithe, na akarurũka kũguuga nyina, rĩgaakũrwo nĩ mahuru ma kĩanda-inĩ, na rĩkaarĩio nĩ nderi. **18** "Kũrĩ maũndũ matatu mangegagia mũno makĩria, o na nĩ mana marĩa nĩ itakuũkagĩrwo nĩmo: **19** namo nĩ mũthĩire wa nderi rĩera-inĩ, na mũthĩire wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga, na mũthĩire wa marĩkabu ĩrĩ irĩa-inĩ gatagatĩ, na mũthĩire wa mũndũ makĩendana na mũrĩtu. **20** "Ūyũ nĩguo mũthĩire wa mũndũ-wa-nja mũtharia: Arĩaga na akehuena mĩromo, akoiga atĩrĩ, 'Ndĩrĩ ũndũ mũũru njĩkite.' **21** "Kũrĩ maũndũ matatu matũmaga thĩ ĩthingithe, o na nĩ mana itangĩtiiria: **22** namo nĩ ndungata ĩtuĩkite mũthamaki, na mũndũ mũkĩgu ahũũnĩte irio, **23** na mũndũ-wa-nja ũtangĩendeka ahĩkite, na ndungata ya mũrĩtu ĩtuĩkite mũtumia wa mũthuari wa mũmĩathi. **24** "Nĩ kũrĩ nyamũ inya nĩni gũkũ thĩ, no nĩ njũgĩ mũno: **25** Thigĩrĩrĩ-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya, no nĩciũgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya rĩũa; **26** ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti, no nĩciũthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga; **27** ngĩgĩ itirĩ mũthamaki wacio, no nĩitwaranaga hamwe ĩrĩ mbũtũ; **28** njagathi no ĩnyĩtwo na rũhĩ, no ĩtũthraga thĩnĩ wa nyũmba cia athamaki. **29** "Kũrĩ indo ithatũ ĩrĩ mũkĩnyũkĩrie mũgaacĩru, o na nĩ inya ngaacĩru rĩrĩa igũthĩ: **30** nĩ mũrũũthi, arĩ guo ũrĩ hinya mũno gatagatĩ ka nyamũ irĩa ingĩ ciothe, na ndũngieherera nyamũ ĩrĩkũ kana ĩrĩkũ njĩra; **31** nĩ njamba ya ngũkũ ĩrĩa ĩkĩnyũkĩria na nguthi, na thenge, na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbũtũ ciake cia ita. **32** "Angĩkorwo nĩwĩtuĩte mũndũ mũkĩgu, na ũgetũũgĩria, kana ũkorwo nĩũthugundite gwĩka ũũru-rĩ, humbĩra kanua gaku na rũhĩ! **33** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa irĩa

rĩthũcagwo, rĩkoima thiagĩ, na o ta ũrĩa ĩniũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ, ũguo noguo gũthogotha marakara kũrehaga ngũũ."

31 Ino nĩyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmĩrĩri nditũ ĩrĩa aarutirwo nĩ nyina: **2** "Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa, ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mũhĩtwa yakwa, **3** atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja, kana ũhe ũhoti waku acio manangaga athamaki. **4** "Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matigagĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei, ti mũtugo wa athamaki kũnyua ndibei, anene matigagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩrĩria njoohi, **5** nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ũrĩa watho uugaga, nao magithie arĩa othe ahĩnyĩrĩre kĩhooto kĩa. **6** Heaga arĩa marathira njoohi, na ndibei kũrĩ arĩa marĩ na ruo rĩnene rwa ngoro; **7** reke manye mariganĩrwo nĩ ũthĩni wao, na matige gũcoka kũrĩrikana kĩa kĩa. **8** "Arĩrĩria arĩa matangĩhota kwĩyarĩrĩria, warĩrĩre kĩhooto kĩa arĩa othe anyamaarĩku. **9** Maarĩrĩre, na ũmatũire ciira na kĩhooto; rũrĩra kĩhooto kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari." **10** Mũtumia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ? Nĩgũkorwo thogora wake nũkĩrĩte mũno ũrĩa wa ruru irĩa ndune. **11** Mũthuuri wake nĩamwĩhokete biũ, na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga. **12** Mũtumia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake, no maũndũ mega ekaga mũthuurĩwe, na ndangĩmwĩka ũũru. **13** Ethaga guoya wa ng'ondũ na ndigi cia ũguta, agacĩrutĩra wĩra na kĩyo, na moko make. **14** Ahaana ta marĩkabu cia wonjoria, tondu athũgũragia irio ciake kuuma kũrya. **15** Okĩraa rĩcĩnĩ kũrĩ o na nduma; akahe andũ a nyũmba yake irio, na akagaĩra ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao. **16** Ecũũranagia ũhoro wa mũgũnda mũna, akaũgũra; kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mũthabĩbũ. **17** Ehotogagĩra wĩra wake erutanĩire; moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra. **18** Nĩatigagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio, nguo tawa wake ũraaraga ũgiakana. **19** Anyĩtaga mũtĩ wa kuogotha ndigi na guoko, nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyĩtĩrĩra na ciara ciake. **20** Nĩataanahagĩra andũ arĩa athĩni, nao arĩa abatari akamatũbũrũkĩria moko make. **21** Rĩrĩa tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnĩna andũ a nyũmba yake; nĩgũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangĩ mũtune. **22** Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake; nake ehumbaga nguo cia gatani ĩrĩa njega, na cia rangĩ wa ndathi. **23** Mũthuuri wake nĩaheagwo gĩtĩio kihingo-inĩ gĩa ĩtũũra inene, harĩa aikaraga marĩ na athuari a bũrũri. **24** Mũtumia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia, na agatwaragĩra onjoria mĩcibi. **25** Hinya na ũtũku nĩcio nguo irĩa ehumbaga; nĩakenaga ategwĩtĩgĩra matukũ marĩa magooka. **26** Aragagia ciugo cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwa rũrutanaga maũndũ ma ũtugi. **27** Nĩarũmbũyagia maũndũ ma nyũmba yake, na ndarĩaga irio atanogĩre. **28** Ciana ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo; o nake mũthuuri wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ: **29** "Andũ-a-nja angĩ manatuũka ngatha, no wee nĩũmakĩrĩte othe." **30** Ngoga nĩ cia kũheenanĩa, nguo ũthaka nĩ wa tũhũ; no mũtumia ũrĩa mwĩtĩgĩrĩ Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio. **31** Mũrĩhe mĩcaara wa wĩra ũrĩa arutĩte, nguo wĩra wake ũrekwũ ũmũgaathĩrĩre kihingo-inĩ gĩa ĩtũũra rĩria inene.

Kohelethu

1 Ici n̄cio ciugo cia Mūrutani, mūrū wa Daudi, ūria warī mūthamaki kūu Jerusalemu: **2** “Maūndū mothe nī ma tūhū! Ī nī ma tūhū!” Ūguo n̄guo Mūrutani ekuuga. “Titherū nī ma tūhū mūtheri! Maūndū mothe nī ma tūhū.” **3** Mūndū-rī, nī uumithio ūrikū onaga harī wīra ūria wothē arutaga gūkū thī kwaraga riūa? **4** Rūciaro rūmwe rwathirārī, nī rūngī rūukaga, no rīrī, thī itūūruga o ho nginya tene na tene. **5** Riūa rīrathaga na rīgathūa, ningī rīgacooka na ihenya kūrīa rīrathagīra. **6** Rūhuho rūhurutanaga rwerekeire mwena wa gūthini, na rūgacooka rūkeerekerā mwena wa gathigathini; rūthiiga o rūgīthiūrūrūkaga rūtēgūtīgīthiia, o rūgīcookaga n̄jira-inī yaru. **7** Njūūi ciothe ciitagīrīra iria-inī, no rīrī, iria rīrīrī hīndī rīiyūruga. O kūu njūūi ciuamaga, nokuo icookaga. **8** Maūndū mothe marehanagīra mīnoga ūria itangīgweteka. Riitho rīrīrī hīndī rīiganagia kuona, o na kana gūtū gūkaigania kūigua. **9** Maūndū marīa maanakorwo kuo no mo macookaga gūkorwo kuo rīngī, naguo ūndū ūria waneekwo noguo ūcookaga ūgeekwo rīngī; gūtīrī ūndū ūtarī woneka gūkū thī kwaraga riūa. **10** Hīhi nī harī ūndū mūndū anguuga atīrī: “Ta rora! Ūyū nī ūndū ūtarī wonekana?” Ūndū ūcio warī kuo hīndī ndaaya hītūku; warī kuo tūtārī twaciarrowo. **11** Andū arīa maarī kuo tene matiririkanagwo, na o na arīa matārī maraciarrowo matikaaririkanwo nī arīa magaaciarwo thuutha wao. **12** Nī Mūrutani-rī, ndaarī mūthamaki wathamakagīra Isiraēli kūu Jerusalemu. **13** Nīnderutīre na kīyo kwīruta, na gūtūria na ūgī maūndū mothe marīa mekagwo gūkū thī. Kāi Ngai nīakuithitie andū mūrigo mūrītū-ī! **14** Nīndīoneire maūndū marīa mothe mekagwo gūkū thī kwaraga riūa; maūndū mothe no ma tūhū, na ūguo no ta gūteng’eria rūhuho. **15** Kīndū kīrīa kīogomu gītīngīrūngīka; nakīo kīrīa gītārī ho gītīngītarwo. **16** Na nī ngūciiria, ngiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ndi mīkūrū na ngagīa na ūgī mūingī gūkīra andū arīa othe manaathana Jerusalemu mbere yakwa; nīmenyete maūndū maingī makonī ūnya na ūmenyo.” **17** Ningī nīnderutire na ngoro yakwa kūmenya ūhoro wa ūgī, o na kūmenya ūhoro wa ūgūrūki na wa ūrimū, no ngīmenya atī ūhoro ūcio, o naguo, no ta gūteng’eria rūhuho. **18** Nīgūkorwo o ūria ūgī waingīha, noguo ihooru rīngīhite; na ūria ūmenyo waingīha, noguo kīeha kīingīhite.

2 Ndeirire na ngoro yakwa atīrī, “Atīrīrī, ūka rīu, nīngūkūgeria na ikeno nīgeetha nyone nī ūndū ūrikū mwega.” No rīrī, o naguo ūndū ūcio warī o wa tūhū. **2** Ningī ngiuga atīrī, “Mītheko o nayo nī ūrimū. Naguo ūhoro wa gwīkenia-rī, ngīyūria nī wa bata ūrikū?” **3** Ndaagerīre ūria ingīkenia mwīrī wakwa na ndibeī, o ndongoretīo nī ngoro yakwa na ūgī, ngīhīmbīria ūkīgu, ngīenda kūmenya nī ūndū ūrikū andū maagīrīrwo nī gwīka gūkū thī matukū-inī o macio manini ma muoyo wao. **4** Nīndarutire mawīra manene: Ngīyakīra nyūmba, na ngīhaandīra mīgūnda ya mīthabībū. **5** Nīndathondekire mīgūnda na kūndū gwa kūhurūkwo, na ngīhaanda mīti ya mīthemba yothe ya matunda kuo. **6** Ngīcookā ngīhingīrīra tūria twa maatī twa kuunīthagīra maatī kūrīa mīti iyo yakūrāgīra. **7** Ningī ngīgūra ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na nī ndaarī na ngombo ingī iria ciaciārīrwo gwakwa mūci. O na nī ndaarī na ndūuru nyingī cia mbūrī na cia ng’ombe gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. **8** Nīndacookanīrīre betha na thahabu, na indo cia bata iria cia athamaki o na cia mabūrī. Ningī ngīgīa na aini a arūme na a andū-a-nja, o

na thuriya nyingī mūno: maūndū marīa makenagia ngoro wa mūndū. **9** Nī ūndū ūcio ngīneneha na ngītonga mūno gūkīra arīa othe maarī Jerusalemu mbere yakwa. Thīinī wa maūndū macio mothe-rī, ūgī wakwa ndaarī o naguo. **10** Naguo ūndū o wothē ūria maitho makwa meriragīria ndierigagīrīra kūwīka; o na ningī ngoro yakwa ndiamirīgīrīre gīkeno o na kīrikū. Nīgūkorwo ngoro yakwa nīyakagīra mawīra makwa mothe, naguo ūndū ūcio nīguo warī irīhī rīa wīra wakwa wothē. **11** No rīrī ndaarorire mawīra marīa mothe ndaarutite na moko makwa, o na ūria ndetungumanīte ngīmaruta, ngīona atī maūndū mothe nī ma tūhū, no ta gūteng’eria rūhuho; gūtīrī kīndū mūndū angīgūna nakīo gūkū thī. **12** Ningī ngīcookā ngīhīgūra nīguo ndīcūuranīe ūhoro wa ūgī, o na wa ūgūrūki, na wa ūkīgu. Atīrīrī, nī atīa ūngī mūthamaki ūria ūcookagio ithenya rīa ūria ūngī angīka ūteekitwo? **13** Hīndī iyo ngīkiona atī ūgī nī mwega gūkīra ūkīgu, o na ūria ūtheri ūrī mwega gūkīra nduma. **14** Mūndū ūria mūingī nionaga kūrīa arathī, no mūndū mūkīgu athīagīra nduma-inī; no ngīcookā ngīmenya atī o eerī makoragwo nī ūndū o ro ūmwe. **15** Hīndī iyo ngīkiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ūndū ūria ūkoraga mūndū mūkīgu o na nī no ūkaangora. Ūgī wakwa-rī, ūkīng’umite na kī?” Ngīkiuga atīrī na ngoro yakwa, “Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū.” **16** Nīgūkorwo mūndū ūria mūingī, o ta mūndū ūria mūkīgu, ndagatūra arīrīkanagwo; nīgūkorwo matukū-inī marīa magooka o eerī nīmakariganīra. Hī, mūndū ūria mūingī akuuaga o ta mūndū ūria mūkīgu! **17** Nī ūndū ūcio ngīthūra gūtūra muoyo, tondu ūria ūrutagwo gūkū thī kwaraga riūa warī wa kūnjigūthīa kīeha. Wothē warī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. **18** Ngīgīthūra maūndū mothe marīa ndenogētie namo gūkū thī kwaraga riūa, tondu no nginya ngaamatīgīra ūria ūgooka thuutha wakwa. **19** Ningī nūū ūūi kana ūcio ūgooka ithenya rīakwa agaakorwo arī mūndū mūingī kana arī mūndū mūkīgu? No rīrī, nīwe ūkaarīgāmīrīra wīra ūria ndaanetungumanīa naguo ngītūmagīra ūgī wakwa gūkū thī kwaraga riūa. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū. **20** Nī ūndū ūcio ngoro yakwa ikīambīrīra kūūrwo nī hinya nī ūndū wa wīra wakwa wothē wa mīnoga ūria ndaarutaga gūkū thī kwaraga riūa. **21** Tondu mūndū no arute wīra wake na ūgī, na ūmenyo, na kūhīgīra maūndū, no rīrī, no nginya acooke atige kīrīa gīothe agīta nakīo kūrī mūndū ūngī ūtakinogēire. Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū, na nī mūtino mūnene. **22** Mūndū-rī, nī uumithio ūrikū onaga harī wīra ūria wothē arutaga, na mīnoga, na gwītungumanīa kūrīa anetungumanīa nakuo gūkū thī kwaraga riūa? **23** Nīgūkorwo matukū make mothe, wīra wake nī wa ruo na kīeha; o na ūtukū, meciiria make matihurūkaga. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū. **24** Mūndū-rī, ndarī ūndū ūngī mwega angīka ūkīrīte kūrīa na kūnyua, na gūkenera wīra wake. Ūndū ūyū o naguo ngīona atī uumīte guoko-inī kwa Ngai, **25** nī ūndū-rī, nūū ūngīhota kūrīa kana gūkena Ngai atarī ho? **26** Ngai aheaga mūndū ūria ūmūkenagia maūndū ma ūgī, na ūmenyo, na gīkeno, no mūndū ūria mwīhia akamūhe wīra wa gūcookanīrīra na kūwīgīra ūtonga, nīguo acooke aūnganīre kūrī mūndū ūria ūmūkenagia. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

3 Atīrīrī, o ūndū nī ūrī ihinda rīaguo, na o ūndū o wothē wīkagwo gūkū thī nī ūrī mahinda maguo: **2** kūrī hīndī ya gūciarwo na hīndī ya gūkua, hīndī ya kūhaanda na hīndī ya kūmunya kīrīa kīhaande, **3** hīndī ya kūūruga na hīndī ya kūhonia, hīndī ya gūtharia na hīndī ya gwaka, **4** hīndī ya kūrīra na hīndī ya gūtheka, hīndī ya gūcakaya na hīndī ya kūina, **5**

hindi ya kühurunya mahiga na hindi ya kumacookaniriria, hindi ya kühimbiria na hindi ya kwaga kühimbiria, 6 hindi ya gücaria na hindi ya küürirwo nĩ indo, hindi ya küiga, na hindi ya güte, 7 hindi ya gütembüra na hindi ya gütüma, hindi ya gükira na hindi ya kwaria, 8 hindi ya kwenda na hindi ya güthüura, hindi ya mbaara na hindi ya thayü. 9 Müruti wa wira-rĩ, nĩ uumithio ürikü oonaga harĩ gwitungumania gwake? 10 Ninyonete mathiina marĩa Ngai aheete andũ nĩguo mathiinkage nĩ mo. 11 Ngai oombire kindũ o gĩothe kirĩ githaka hindi yakio. Ningi nĩekirite ühora wa tene na tene ngoro-inĩ cia andũ; no andũ matingihota kümenya wira üria Ngai arutite kuuma kiambiriria nginya kirikiriro. 12 Nĩnjũũ atĩ gütirĩ undũ üngĩ mwega andũ mangĩka ükirite gükena na gwika maĩndũ mega rĩria rĩothe megütüura muoyo. 13 O na ningĩ ngamenya atĩ mündũ o wotho angĩria na anyue, na akenere gwitungumania gwake, kü nĩ kiheo kuuma küri Ngai. 14 Nĩnjũũ atĩ undũ üria wotho Ngai ekaga nĩ wagütüura nginya tene; ndüngongerereka kana ünyihanyiihe. Ngai awikaga nĩgeetha andũ mamwĩtigagire. 15 Üria gütarĩ riu noguo gwatarĩ tene, na üria gügaatũka thuutha-inĩ noguo gwatarĩ mbere iyo; nake Ngai acaragia atĩ undũ üria wahitũkire ücooke o ro ho. 16 O na ningĩ ngionia undũ üngĩ gükü thĩ kwaraga riua: Handũ harĩa haatuaagĩrwo ciira-rĩ, waganu warĩ ho, na ho handũ harĩa ha kihooto-rĩ, waganu warĩ ho. 17 Ngĩria atĩrĩ na ngoro yakwa, “Ngai nĩwe ügaacirithia andũ arĩa athingu na arĩa aaganu, tondũ nigügakorwo ihinda rĩa o undũ o wotho wikagwo gükü thĩ, o na ihinda rĩa wira o wotho.” 18 Ningĩ ngĩciiria atĩrĩ, “Ha ühora wa andũ-rĩ, Ngai amageragia nĩgeetha mone atĩ mahaana o ta nyamũ. 19 Maĩndũ marĩa makoraga mündũ no mo makoraga nyamũ; mündũ na nyamũ makoragwo nĩ undũ o ro ümwe: O ta üria mündũ akuuaga, noguo nyamũ ikuaga. Mihũmũ ya mündũ na nyamũ no imwe; mündũ ndarĩ handũ akĩrite nyamũ. Undũ o wotho nĩ wa tühũ. 20 Mündũ na nyamũ mathiiga o kündũ kümwe; othe moimite tĩri-inĩ, na othe macookaga o tĩri-inĩ. 21 Nũũ üũ kana hihi roho wa mündũ wambataga na igürũ, naguo roho wa nyamũ ügaikürũka na thĩ?” 22 Nĩ undũ ücio ngĩona atĩ hatĩrĩ undũ mwega harĩ mündũ ükirite gükenera wira wake, tondũ riu nĩroho igai rĩake. Nĩ undũ-rĩ, nũũ üngĩmũcookia ringĩ nĩguo one üria gügeekika thuutha wake?

4 Ningĩ nĩndarorire na ngionia kühinyaniriria küria gwaithiiga na mbere gükü thĩ kwaraga riua: Ngĩona maithori ma arĩa ahinyiririe, na matĩrĩ na mündũ wa kumahooreria; arĩa maamahinyagiriria nĩo maarĩ na ühoti, no acio maahinyagiriro matiarĩ na mündũ wa kumahooreria. 2 Tondũ ücio ngiuga atĩ andũ arĩa akuũ, o acio marĩkitie gükua, nĩmakenaga gükira arĩa marĩ muoyo, o acio marĩ muoyo o na riu. 3 No rĩrĩ, mündũ üria mwega gükira acio eerĩ nĩ üria ütari mũciare, o ücio ütoneete üuru üria wikagwo gükü thĩ kwaraga riua. 4 Ningĩ ngĩona atĩ wira wotho na maĩndũ marĩa mündũ agĩaga namo moimanaga na mündũ küigũra mündũ wa itũura rĩake üuru. Undũ ücio o naguo no wa tühũ, o ta güteŋgeria rühuho. 5 Mündũ mükĩgu enyiitanagirĩa moko, akeyananga we mwene. 6 Nĩ kaba mündũ akorwo na kindũ kinini na akorwo na ühooreri, gükira gwitungumania agĩe na indo nyingĩ, na güteŋgeria rühuho. 7 Ningĩ ngĩona undũ wa tühũ gükü thĩ kwaraga riua: 8 Kwari na mündũ watũüraga arĩ wiki; ndaarĩ na mürũri kana mürũ na nyina. No rĩrĩ, aatũüraga etungumanagia, no maitho make matiaiganagwo nĩ ütonga. Eyüririe atĩrĩ, “Nũũ ürätũma nditungumanie üü, na noge, na nĩ kĩrätũma ndiime ikeno?”

Undũ ücio o naguo nĩ wa tühũ, no wira wa güthĩnika! 9 Nĩ kaba andũ eerĩ gükira ümwe, tondũ nĩmoonaga uumithio mwega wa wira wao: 10 Ümwe angĩgũa thĩ-rĩ, müratawe no amuoe. No rĩrĩ, mündũ angĩgũa thĩ na ndarĩ na wa kümuoya-rĩ, kai ücio nĩ wa küigũirwo tha-ĩ! 11 Ningĩ-rĩ, andũ eerĩ mangikoma hamwe nĩmaiguithanagia ürugari. No rĩrĩ, mündũ angĩhota küigua ürugari atia arĩ o wiki? 12 Mündũ ümwe no akirio hinya, no andũ eerĩ no mahote kwĩgĩtira. Mühĩndo mürame na ndigi ithatũ ndüngĩtuika narua. 13 Nĩ kaba mündũ mwĩthĩ müthĩni no nĩ müügi, gükira müthamaki mükürũ no nĩ mükĩgu, üria ütangaarika. 14 Mündũ mwĩthĩ ücio no akorwo oimite njeera agatuu müthamaki, kana akorwo aaciirarwo arĩ müthĩni o küu üthamaki-inĩ wake. 15 Ngĩkĩona atĩ andũ arĩa othe matũüraga na magathiiagĩra gükü thĩ kwaraga riua maarũmirĩre mwanake ücio müthĩni, o ücio wacookire ithenya rĩa müthamaki. 16 Andũ arĩa othe maathagwo nĩwe matingĩtarika. No rĩrĩ, andũ arĩa mookire thuutha wake matianeririo nĩ ücio wacookire ithenya rĩa müthamaki. Undũ üyũ o naguo nĩ wa tühũ, o ta güteŋgeria rühuho.

5 Atĩrĩrĩ, ceemaga ügĩtoonya nyũmba ya Ngai. Gükühĩrĩa na küigua ndeto ciake nĩ kwega gükira igongona rĩria rĩrutagwo nĩ andũ arĩa akĩgu, tondũ matimenyaga nĩ üuru mareeka. 2 Tiga kühiũha kwaria ütambete gwĩciiria, ndügetikirie ngoro yaku ihũthe kwaria undũ mbere ya Ngai. Ngai arĩ igürũ, nawe ürĩ gükü thĩ, nĩ undũ ücio nyiihagia ciugo ciaku. 3 O ta üria mihang’o mĩingĩ itũmaga mündũ aroote-rĩ, üguo no taguo mündũ mükĩgu aingĩhagia miario. 4 Hindi rĩa wehĩta mwihĩtwa harĩ Ngai, ndũkanahũthĩrĩre küühingia. Nĩ undũ we ndakenagio nĩ andũ akĩgu; hingagia mwihĩtwa waku. 5 Nĩ kaba kwaga kwihĩta, gükira kwihĩta na kwaga kühingia mwihĩtwa. 6 Ndũkareke kanua gaku gatũme wihie. Ndũkanogĩre mbere ya mütũmwo wa hekarũ atĩrĩ, “Mwihĩtwa wakwa ndehĩtĩre na mahĩtia.” Nĩ kĩrĩngĩtũma ürakarie Ngai na uuge waku, nake athũkie wira wa moko maku? 7 Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tühũ. Nĩ undũ ücio ikaraga wĩgĩrĩre Ngai. 8 Üngĩkoona müthĩni akĩhinyiririo, na akaagithio ciira wa ma na kihooto büürĩ-inĩ, ndũkanamakio nĩ maĩndũ macio; nigũkorwo münene ümwe aroragwo nĩ münene üngĩ, na igürũ wa acio eerĩ nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. 9 Uumithio wa büürĩ nĩ wa andũ othe; o na müthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma migũnda-inĩ. 10 Mündũ üria wotho wendeete mbeeca ndarĩ hindi aciiganagia; nake üria wotho wendeete ütonga ndaiganagwo nĩ kirĩa oonaga. Undũ üyũ o naguo no wa tühũ. 11 O üria indo ikiragĩrĩa kuongerereka, noguo arĩa macirĩaga mongerereka. Mwene cio agunikaga nakĩ, tiga o güciirorera na maitho? 12 Toro wa mündũ üria ürutaga wira nĩ mwega, o na angĩria irio nini kana nyingĩ, no üingĩ wa indo cia gĩtonga ndürekaga kione toro. 13 Ninyonete undũ müürũ na wa kieha gükü thĩ kwaraga riua: ütonga üria mündũ eigagĩra ükaya kũmũthũkia we mwene, 14 kana ütonga üria üthiraga na njira ya müfino, atĩ angĩgaaciara kahĩ, gatĩrĩ kindũ kangĩgaya. 15 Mündũ oimaga nda ya nyina arĩ njaga, na o üguo okaga, noguo athiiga. Ndarĩ kindũ o nakĩ kiumanite na wira wake agaakuua na moko make. 16 Undũ üyũ o naguo nĩ müürũ, na wa kieha: Atĩ o üria mündũ okaga, noguo athiiga, nake-rĩ, nĩ undũ ürikũ egunaga naguo, kuona atĩ enogagĩria o rühuho? 17 Matukũ-inĩ make mothe arĩagĩra nduma-inĩ, arĩ na gütangika künene, na kühinyiririka, o na marakara. 18 Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩrĩre mündũ arĩage na anyuuaage, na akenagĩre gwitungumania gwake

arī gūkū thī kwaraga riūa matukū-inī manini ma gūtūūra muoyo marīa aheetwo nī Ngai, tondu rīu nīrio igai riake. **19** Na ningī-rī, mūdū o wothē angīho utonga na indo nī Ngai, na amūhotithie gūcikenera, nake aamūkire igai riake na akenio nī wīra wake-rī, kīu nī kīho aheetwo nī Ngai. **20** Ti kaingī mūdū ūcio ataranagia ūhoro wa matukū ma muoyo wake, tondu Ngai nīamūkārāgia arī na gīkeno ngoro-inī.

6 Na rīrī, nīnyonete ūndū ūngī mūūru gūkū thī kwaraga riūa, naguo nīūrītūhagīra andū mūno: **2** Naguo nī atī Ngai aheaga mūdū ūtonga, na indo, o na gītīō, agakoragwo na kindū o kīrīa gīothe ngoro yake īngīrīrīra, no rīrī, Ngai akaaga kūmūhotithia gūcikenera, no mūdū ūngī mūgeni nīwe ūcikenagīra handū hake. Ūndū ūyū nī wa tūhū, na nī ūndū mūūru na wa kīeha. **3** Mūdū no agē cīana igana rīmwe na atūūre mīaka mīingī; no rīrī, o na angītūūra ihinda iraaya atīa, angīkorwo ndangīkenera ūgaacīru wake na aage gūthikwo wega-rī, nguuga atīrī, mūdū ūcio akīrītwo nī kīhuno. **4** Kīhuno kīu gūūkaga kīrī tūhū, na gīgāthī nduma-inī, na rīitwa riākio rīkahumbīrwo nī nduma o ro ūyo. **5** O na gūtūūka gītīonire riūa kana gīkīmenya ūndū o na ūrīkū-rī, nīkīgīaga na ūhurūko gūkīra mūdū ūcio: **6** Ī, ti-itherū o na angītūūra mīaka ngiri īmwe maita meeri, na aage gūkenera ūgaacīru wake. Gīthī othe matīgīthiiga o handū hamwe? **7** Mūdū arutaga wīra wothē na kīyo nīguo aiyūrie kanua gake, no gītīrī hīndī ngoro yake īganagīa. **8** Mūdū mūūgī-rī, akīrīte mūdū mūkīūgo na kī? Nake mūdū mūthīnī ūrīa ūmenyete gūkarania na andū arīa angī-rī, egunaga na kī? **9** Nī kaba kīrīa maito marona, gūkīra kwangangīo nī merīrīra. Ūndū ūyū o naguo nī wa tūhū, o ta gūteng'eria rūhuho. **10** Kīndū gīothe kīanakorwo kuo kīaheirwo rīitwa, nake mūdū nīamenyekete ūrīa atarī; gūtīrī mūdū ūngihota gūkarania na ūrīa ūrī hīna kūmūkīra. **11** O ūrīa ciugo irāingīha, noguo itūūkaga cia tūhū, naguo ūndū ūcio ūgunaga mūdū na kī? **12** Nī ūndū-rī, nūū ūngīmenya maūdū marīa magīrīre mūdū mūtūūrīre-inī wake, matukū mothe ma muoyo wake manini na ma tūhū marīa aīnagā magathira o ta kīrīru? Nūū ūngīmwīra ūrīa gūkaahaana gūkū thī kwaraga riūa aarīka kwehera?

7 Nī kaba rīitwa rīega gūkīra maguta marīa manungī wega, na mūthenya wa gūkua gūkīra mūthenya wa gūciarwo. **2** Nī kaba gūthīi nyūmba īrī na macakaya gūkīra gūthīi nyūmba īrī na ndīa, nīgūkorwo gīkūū nīkīo mūthīa wa andū othe; nao andū arīa marī muoyo nīmakiēge ūndū ūcio ngoro-inī cīao. **3** Nī kaba kīeha gūkīra mītheko, tondu gūtūka gītīithi nīgūtūmaga ngoro yagīre. **4** Ngoro cia andū arīa oogī irūmbūyagīa nyūmba īrī na macakaya, no ngoro cia andū arīa akīūgo irūmbūyagīa nyūmba īrī na ikeno. **5** Nī kaba kūūga irūthīa rīa mūdū ūrīa mūūgī, gūkīra gūthīkīrīra rīwībo rwa andū arīa akīūgo. **6** O ta ūrīa mīgua ītārātīkagīa īrī rīngū rwa nyūngū, no taguo mītheko ya andū arīa akīūgo ītarī. Ūndū ūyū o naguo no wa tūhū. **7** ūhīnyanīrīra ūtūmaga mūdū mūūgī akīūge, narīo ihaki rīgathūkīa ngoro. **8** Nī kaba kīrīkīrīro kīa ūndū gūkīra kīambīrīra kīaguo, na gūkīrīrīra nī kwega gūkīra mwītīo. **9** Tīgaga kūhītha kūrakara na ngoro yaku, nī ūndū marakara maikaraga ngoro-inī cia andū arīa akīūgo. **10** Ndūkoorie atīrī, “Nī kī gītūūmaga matukū ma tene makorwo marī mega gūkīra maya?” Nīgūkorwo ti ūūgī kūūria ūguo. **11** Ūūgī, o ta igai, nī mwega na nīūteithagīa arīa marī muoyo. **12** Ūūgī nī mwīgītīo, o ta ūrīa mbēeca īrī mwīgītīo, no rīrī, wega wa ūmenyi maūdū nī ūyū: atī ūūgī nīūtūūragīa ūrīa ūrī naguo muoyo. **13** Ta cūrānīa ūrīa Ngai ekīte: Kīrīa ogometīe-rī, nūū

ūngihota gūkīrīngā? **14** Hīndī īrīa mahīnda marī mega, kenaga; no rīrī, rīrīa mahīnda magūthūūkīra, ūrīrīkanage atīrī: Ngai nīwe ūtūmaga maūdū macīo meeri matwarane. Nī ūndū ūcio mūdū ndarī ūndū angīmenya wīgī mūtūūrīre wake wa thūutha-inī. **15** Mūtūūrīre-inī ūyū wakwa wa tūhū, nīnyonete maūdū maya meeri: mūdū mūthīngu no akue o na arī mūthīngu, nake mūdū mwaganu agatūūra muoyo ihīnda iraaya o na arī mwaganu. **16** Tīga gūthīnga makīrīa, o na kana kūūhīga makīrīa: ūkwenda kwīnīna nīkī? **17** Tīga kwagana makīrīa, kana gūkīūga: ūkwenda gūkua hīndī yaku ītakīnyīte nīkī? **18** Nī wega kūrūmia ūndū ūmwe, na ndūkarekīe ūcio ūngī. Mūdū ūrīa mwītīgīrī-Ngai nītheemaga maūdū macīo meeri. **19** Ūūgī wīkīraga mūdū mūūgī hīna, agakīra aathani ikūmī marī itūūra-inī inene. **20** Gūtīrī mūdū mūthīngu gūkū thī, ūrīa wīkaga o wega mūtheri na ndehagīa. **21** Ndūgathīkagīrīre ūrīa wothē andū maraaria, tondu wahota kūūga ndungata yaku īgīkūrūma: **22** nīgūkorwo ngoro-inī yaku nūūū atī mahīnda maingī wee mwene wanaruma andū arīa angī. **23** Maūdū macīo mothe ndamātūūrīre na ūūgī, ngīuga atīrī, “Nīndūite itua rīa kūūga na ūūgī.” No rīrī, ūndū ūcio warī kūrāya na nī. **24** O ūndū ūrīa wothē ūngītūūka nīguo, ūūgī-rī, nīūrāihīrīrīre mūno na nīmūhīthe makīrīa: nūū ūngīūmenya? **25** Nī ūndū ūcio ngīhūdūria mecīrīra makwa harī ūmenyi, na gūtūūrīa, na kūmaatha ūūgī, na mūtābarīre wa maūdū na ndaūkīrwo nī ūkīūgo wa waganu, na ūgūrūkī wa ūrīmū. **26** Nīngī ngīona ūndū mūrūrū gūkīra gīkūū, naguo nī mūdū-wa-nja ūrīa ūhaana ta mūtego, o ūrīa ngoro yake īhaana mūtego wa kūgwatīa, namo moko make makahaana ta mīnyororo. Mūdū ūrīa ūkenagīa Ngai nīakehonokīa harī mūdū-wa-nja ūcio, no mūdū ūrīa mwīhīa nīakagwatīo nīwe. **27** Mūrūtani ekuuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo menyete: “Ngīringīthania ūndū ūmwe na ūrīa ūngī nīguo menyete mūtābarīre wa maūdū-rī, **28** o ngīethaga ūguo na ndione-rī: Nīndonire mūdū mūrūme ūmwe mūrūngīrīru harī arūme ngiri, no ndionire mūdū-wa-nja o na ūmwe mūrūngīrīru thīnī wao othe. **29** Ūndū ūyū noguo nyonete: Ngai oombire mūdū arī mūrūngīrīru, no andū nīmecārīrīre maūdū maingī ma wara.”

8 Nūū ūtarīi ta mūdū ūrīa mūūgī? Nīngī nūū ūngīmenya gūtaūra maūdū? Ūūgī nīguo ūtūmaga ūthīu wa mūdū ūkenge, na ūgatūma gūthīa gītīhīthī gwake kūgarūrūke. **2** Ngua atīrī, athīkagīra rīathani rīa mūthamaki, nī ūndū nīwehītīre ūrī mbere ya Ngai. **3** Ndūkahiūhage kwehera harī mūthamaki. Ndūgekage ūndū mūūru, nīgūkorwo we ekaga ūndū ūrīa ūngīmūkenīa. **4** Na tondu uuge wa mūthamaki ūrī hīna-rī, nūū ūngihota kūmūūria kūrīa atīrī, “Nī atī ūreka?” **5** Mūdū ūrīa wothē wathīkagīra watho wake ndakoona ūru, nayo ngoro ya mūdū mūūgī ikūūranaga gwathīkīra mūthamaki ihīnda rīrīa rīagīrīre, nīngī na njīra rīa yagīrīre. **6** Nīgūkorwo ūndū o wothē nī ūrī ihīnda rīrīa rīagīrīre, na njīra rīa yagīrīre ya kūwīka, o na gūtūūka thīnīa wa mūdū nīmūūrītūhagīra mūno. **7** Tondu gūtīrī mūdū ūngīmenya maūdū marīa makaamūkora-rī, nūū ūngīmwīra maūdū marīa magooka? **8** Gūtīrī mūdū ūngihota gwatha rūhuho agīrīe rūhurūtane; ūguo noguo gūtārī mūdū ūngihota kūgīrīrīra mūthenya wake wa gūkua. O ta ūrīa gūtārī mūdū ūheagwo rūūtha hīndī ya mbaara, ūguo noguo waganu ūtangīhonokīa mūdū ūrīa ūwīkaga. **9** Maūdū macīo mothe nīndamoonire, o ndīrūtānīrīre kūmenya ūhoro wa maūdū marīa mothe mekagwo gūkū thī kwaraga riūa. Nī kūrī hīndī mūdū agīāga na ūhoti wa gwathaga andū arīa angī, nake agethūkīa we mwene. **10** O na nīngī ngīona

andú aría aaganu magithikwo, o acio maathiigana na makoima handú-harí-a-haamúre, nao magakumagio kúu itúúra-iní inene kúria meekagíra maúndú macio. Úndú úyú o nague no wa túhú. **11** Ríria gwíka úuru kwaga kúherithio narua-rí, ngoro cia andú ikiragíríria gúthugunda gwíka úuru. **12** O na mündú mwaganu angíka maúndú mooru maita igana na atúúre muoyo ihinda iraa-ya-rí, ninjúú na ma atí andú aría metigíríte Ngai nímakona maúndú mega, o acio mahooyaga marí mbere ya Ngai. **13** No rírí, tondú andú aría aaganu matiítigagíra Ngai-rí, matikooona maúndú mega, na matukú mao matikaraiha ta kíururu. **14** Na ní kúrí úndú úngí wa túhú wikíkaga gúkú thí: nague ní atí andú aría athingu nímakoragwo ní maúndú maría magíríire gúkora andú aría aaganu, ningí atí andú aría aaganu nímakoragwo ní maúndú maría magíríire gúkora andú aría athingu. Úndú úyú o nague, nguga atírí, no wa túhú. **15** Ní úndú úcio ngúgaathíríria gíkeno kía mütúúre, tondú gútírí úndú úngí mwega wa mündú gúkú thí kwaraga ríua gwíkira kúria, na kúnyua, na gúkena. Nakío gíkeno gítúúre kírumaníre nake wíra-iní wake matukú mothe ma muoyo maría Ngai amúheete gúkú thí kwaraga ríua. **16** Rírí ndeerutaníire kúmenya úhoro wa úngí na kuona wíra úria mündú arutaga gúkú thí, tondú ní kúrí mündú maithe make matoonaga toro múthenya kana útukú, **17** híndí iyo ngíkiona maúndú maría mothe Ngai ekíte. Gútírí mündú úngíhota kúmenya úria gúthiigaga na mbere gúkú thí kwaraga ríua. O na mündú angítúria na kíyo gíake gíothe, ndangíhota kúmenya gítúmi kía úndú úcio. O na mündú múngí angítua atí níoi, ndangíhota gútaikírwo kúna ní úndú úcio.

9 Ní úndú úcio ngúúcurania úhoro wa maúndú macio mothe na ngiona atí andú aría athingu na aría oogí, o hamwe na mawíra mao, marí moko-iní ma Ngai, no rírí, gútírí mündú úngímenya kana ní wendo, kana ní rúmena rúmwetereire. **2** Andú othe maríkagíríria o úndú úmwe: kírikíríro kía andú aría athingu na aría aaganu, kía andú aría ega na aría ooru, kía andú aría matethaahítie na aría methaahítie, na kía andú aría marutaga magongona na aría matarutaga gíothe no kímwe. O ta úria mündú mwega ataríí, úguo noguo mündú mwíhia ataríí; o ta úria aría mehítwa na míhítwa mataríí, úguo noguo aría metigagíra kwíhíta na míhítwa mataríí. **3** Úyú níguo úuru úria úkoragwo maúndú-iní mothe maría mekíkaga gúkú thí kwaraga ríua: Andú othe maríkagíríria o úndú úmwe. O na ningí ngoro cia andú ciyúrite úuru, na úgúrúki úkaagía ngoro-iní ciao rírí marí muoyo, na thuuha-iní magakua. **4** Mündú úria wothe úrí gatagatí ka aría marí muoyo arí na kírigíríro; na rírí, ní kaba ngui írí muoyo gwíkira mürúúthi múkuú! **5** Ní úndú andú aría marí muoyo nímoof nímagakua, no aría makuíte matírí úndú mooí; na matírí kíheo kíngí metereire, o na matírírikangwo, nímaríganíire. **6** Wéndani wao, na rúmena rwao, o na úru wao níthíríte bíú; na gútírí híndí íngí magaacooka kíngí na handú maúndú-iní maría mothe mekagwo gúkú thí kwaraga ríua. **7** Thíí, úrie irio ciaku úkenete, na únyue ndíbeí yaku úcanjamúkíte ngoro, nígúkorwo ihinda rírí nírio Ngai etíkíríte wíra waku. **8** Wíhumbage nguo cia rangí mwerú híndí ciothe, na wíhakage maguta mütwe híndí yothe. **9** Túuranagíai na gíkeno na mütumia úcio waku wendeete, matukú mothe ma muoyo úyú wa túhú maría Ngai akúheete gúkú thí kwaraga ríua, o matukú macio mako mothe ma túhú. **10** Ní úndú rírí nírio ígai ríaku mütúúre-iní waku, o na gwítungumania-iní gwaku úrí gúkú thí kwaraga ríua. **10** Úndú úria wothe úngíona wa gwíka na guoko gwaku-rí, wíke na hinya waku wothe, tondú mbíríra-iní kúria úrorete,

gútírí kúruta wíra kana gwíciiria, kana kúmenya maúndú, o na kana úngí. **(Sheol h7585)** **11** Nínyonete úndú úngí gúkú thí kwaraga ríua: Atí andú aría marí ihenya tio mahootanaga ihenya-iní, na aría marí hinya tio mahootanaga mbaara-iní, o na aría oogí tio moonaga irio, na aría mooí maúndú muno tio magíaga na útonga, o na kana andú aría oogí makaheo gítúo; no rírí, ihinda na mweke ní cia andú othe. **12** O na ningí, gútírí mündú úngímenya rírí mütino úngímúkora: Tondú o ta úria thamaki inyiítagwo na mútego múuru, o na ta úria nyoni inyiítagwo na gikerenge, úguo noguo andú manyiítagwo ní mahinda mooru maría mamakinyagíríra materígíríre. **13** Ningí ngíona úngí gúkú thí kwaraga ríua úria wamakirie muno, wataríí úú: **14** Híndí ímwe ní kwárí itúúra inini, na rírí na andú o anini thíini warío. Na múthamaki warí na hinya muno akírútkíríra, akíríthírúrkíríra, na agíaka rúirigo rwa kúrírigíciiria, arúkíríre. **15** Na rírí, itúúra-iní ríu ní gwatúúraga mündú múthíni no aarí múngí, nake akíhónokía itúúra ríu na úngí wake. No rírí, gútírí mündú wacookire kúrírikana mündú úcio múthíni. **16** Ní úndú úcio ngíkíuga atírí, “Úngí ní mwega gwíkira hinya.” No úngí wa mündú múthíni níumenagwo, na ciugo ciake itithikagíríro. **17** Ciugo cia úhooreri cia mündú úria múngí níciagíríre ithikagíríro, gwíkira ríanírí ría mündú úria wathaga irimú. **18** Ní kaba úngí gwíkira indo cia mbaara, no rírí, mündú mwíhia úmwe níathúkagía maúndú maingí mega.

10 O ta úria ngí nguú itumaga maguta manungi wega magíe na kíheera kíuru-rí, noguo úkúgu múnini úkomagíríria úngí na gítúo. **2** Ngoro ya mündú úria múngí yerekagíra mwena wa úrio, no ngoro ya mündú múkúgu íkeerekerá mwena wa úmtho. **3** O na rírí egúthí na níria, mündú múkúgu níoragwo ní meciiria make, na akoonia mündú o wothe úria arí múkúgu. **4** Marakara ma mündú úria wathanaga mangíarahúka ígúrú ríaku, ndúkoime haría úrí; úhooreri no úhoorerie mahítia manene. **5** Ní harí úndú múuru nyonete gúkú thí kwaraga ríua, na ní ihítia rírí ríumanaga na mwathi wa andú: **6** Atí andú aría akúgu nímatúúagíríro muno, nao andú aría itonga makanyíihio. **7** Nínyonete ngombo ígithí ihacíte mbarathi, nao aríu a athamaki magathí na magúrú ta ngombo. **8** Mündú úria wenjaga irima-rí, níwe úkaarígúta; nake úria útharagía rúthingo níkúrúmwó akaarúmwó ní nyoka. **9** Mündú úria wenjaga mahíga no agerwo ngero nímo; nake úria watúraga ngú no ímúherehe úgwati. **10** Ithanwa ríngítuulha na ríage kúnoorwo-rí, mündú níatúmagíra hinya múngí, no úngí wa wíra úrehaga úhootani. **11** Nyoka íngírúma mündú ítanathuúthírwo íhoorere-rí, hatírí bata kúri múmíthuthírí. **12** Ciugo cia kanua ka mündú múngí ní cia útugi, no mündú múkúgu aníangwo ní míromo yake mwene. **13** Kíambíríria-iní ciugo ciake ní cia úrimú; na kírikíríro-iní ní cia úgúrúki mútheri: **14** nake mündú múkúgu no ciugo aingíhagía. Gútírí mündú úú úria gúkaahaana, ningí núú úngímwíra úhoro wa maúndú maría mageekíka thuuha wake? **15** Wíra wa mündú múkúgu níumúngagía; we ndamenyaga níria ya gúthí itúúra-iní. **16** Búrúri úria múthamaki waku aarí ndungata, na anene akuo marokagíra kúria o rúciini ka írí na haaro-í! **17** Kúráthimwo-rí, níwe búrúri úria múthamaki waku aaciáritwo arí mündú wa gútúúka, na úria aríu ake maríaga irio ihinda rírí riagíríre: nígeetha magíe na hinya, na makanyua, no tí geetha maríó. **18** Mündú ángíkorwo arí kígúúta, míttíríro ya nyumba yake níhíocagíríra; namo moko make mangíregera, nyumba no yure. **19** Iruga rírugagwo níguo andú makene, nayo ndíbeí íkenagía muoyo, no mbeeca nício íhingagía maúndú

mothe. 20 Ndūkanarume mūthamaki, o na meciiria-ini maku, na ndūkanacuuke gītonga ūrī nyūmba yaku ya thīnī, tondū nyoni ya riera-ini no itware ciugo ciaku, o na kana irīa irī mathagu iheane ūhoro ūcio warīthe.

11 Ika irio ciaku igūrū rīa maaī, nī ūndū thūutha wa matukū maingī nīūgaaciona rīngī. 2 He andū mūgwanja rwīga, īī, o na ūhe andū anana, nīgūkorwo wee ndūngīmenya mūtino ūrīa ūngīūka būrūrī-ini. 3 Matu mangīyūrā mbura, mamiuragā gūkū thī. Mūtī ūngīgūa na mwena wa gūthini, kana mwena wa gathigathini, o harīa ūgūūaga, hau no ho ūikaraga. 4 Mūndū ūrīa wothe ūcūthagīrīria rūhuho, ndahaandaga; nake ūrīa ūroraga matu, ndagethaga. 5 Tondū ndūū njira irīa rūhuho rūgeraga, o na kana ūrīa mwana athondekagwo nda-ini ya nyina, ūguo noguo ūtangīmenya wīra wa Ngai, o we Mūūmbi wa indo ciothe. 6 Haanda mbeū ciaku rūciinī, na hwaī-inī-rī, ndūkahurūkie moko maku, nīgūkorwo ndūū irīa ikaagīra, kana nī ici, kana nī icio ingī, kana hihi ikaagīra o cierī. 7 Ūtheri nī mwega, namo maitho nīmakenagīra kuona riūa. 8 Na rīrī, mūndū o na angīgītūra muoyo mīaka mīingī atīa-rī, nīamikenagīre yothe. No nīarīrikanage matukū ma nduma, tondū magaakorwo marī maingī. Maūndū mothe magooka nī ma tūhū. 9 Atīrīrī, wee mwanake ūyū, kenagīra ūnini waku, na ūreke ngoro yaku igūkenagie matukū-ini ma wīthī waku. Thīiaga na mīthīire irīa wīyendeire na ngoro yaku, o na irīa yonagwo irī mīega nī maitho maku, no ūmenye atīrī, harī maūndū macio mothe, Ngai nīagagūciirithia. 10 Nī ūndū ūcio, eheria gwītanga ngoro-ini yaku, na weherie mathīina mwīrī-ini waku, tondū wīthī waku na hinya wa mwīrī no cia tūhū.

12 Rīrikanaga Mūkūūmbi matukū-ini ma ūnini waku, mūrīa wa matukū ma thīina makinye, na mīaka ikuhīrīrie rīrīa ūkoiga atīrī, “Kaī ndikenagīra mīaka īno-i”: 2 riūa na ūtheri, na mweri na njata itanatuika nduma, namo matu matanacooka ho mbura yathira; 3 rīrīa aikaria a nyūmba makainaina, nao arīa marī hinya mainame, rīrīa ithīi igaatiga gūthīa nī ūndū nī nini, nao arīa macūthagīrīria na ndirica matumanīrwo nī nduma; 4 rīrīa mīrango ya kuumīra barabara ikaahingwo, na mūgambo wa gūthīa ūnyiihe; rīrīa andū magookagīrio nī mīgambo ya nyoni, no nyimbo ciao ciothe ikaaga kūiguika; 5 rīrīa andū marī na guoya wa kūhaica igūrū, na mageetigīra mogwati ma mabarabara-ini; rīrīa mūtī wa mūrōthi ūrutīte kīro, nayo ndaahi ithīiage ūkururītie, namo merīrīria mage hinya. Hīndī ūyo mūndū ainūke kūrīa agaātūra tene na tene, nao acakai mathīi magīcakayaga njīra-ini. 6 Rīrikanaga Mūkūūmbi: mbere ya mūhīndo wa betha ūtanatuika, o na kana mbakūrī ya thahabu itaanoragwo; mbere ya ndigithū gūthethererwo ithērūkīro-ini rīa maaī, kana kūgūrū kwa ngaari kuumīkīre gīthima-ini, 7 naruo rūkūngū rūcooke tīri-ini kūrīa ruoimire, naguo roho ūcooke kūrī Ngai ūrīa wāūheanire. 8 “Maūndū mothe nī ma tūhū! Nī ma tūhū!” Ūguo nīguo Mūrutani ekuuga. “Maūndū mothe nī ma tūhū!” 9 Mūrutani to kūhīga aarī mūgī, no nī aarutire andū maūndū. 10 Nīacūūranirie na agītūirīa maūndū, na agītabanīria thimo nyingī na mūbango. Mūrutani nīatūirīrie nīgeetha one ciugo o irīa ciagīrīire, na ūrīa aandikire warī mūrūngīrūru na wa ma. 11 Ciugo cia andū arīa oogī nī ta mīcengi, nayo mīario yao īcookanīrīrio īhaana ta nyambo ihūūrīrwo wega ikarūma, iheanītwo nī Mūrīithi ūmwe. 12 Itīkīra gūtaarwo, mūrū wakwa, ndūkaneeke ūndū wa gūciongerera. Ha ūhoro wa gūthondeka mabuku maingī-rī, ndūrī mūthia, nakuo gūthoma mūno kūnogagia mwīrī. 13 Rīu-rī, maūndū mothe nīmarīkītie kūiguuo; kīrīkīrīro kīa ūhoro

ūcio wothe nī gīkī: Witīgīre Ngai na ūrūmagie maathani make, nī ūndū gwīka ūguo nīkūhingia maūndū mothe marīa mūndū agīrīrūo nī gwīka. 14 Nīgūkorwo Ngai nīagaciirithanīria ūndū o wothe wīkītwo, hamwe na maūndū mothe marīa mahithe, marī mega kana marī mooru.

Rwĩmbo

1 Rũrũ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rũria rwega gũkĩra nyĩmbo ciothe. 2 Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake: nĩ ūndũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra ndibei. 3 Mũtarariko wa maguta macio wĩhakite nĩ mwega; rĩtwa riaku no ta mũtarariko wa maguta manungi wega magĩtanĩrĩrio. Na nokio wendetwo nĩ airĩtu! 4 Ndukanidige, nĩtũthĩi nawe; reke twihike! Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩni. Arata Tũgũcancanjũka na tũkene nĩ ūndũ waku; tũrikumagia wendo waku gũkĩra ndibei. Mwendwa Kaĩ marĩ na kĩhooito gĩa gũkwenda-ĩ! 5 Nĩ ndĩ mũrũrũ, no ndĩ mũthaka, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, njirĩte o ta hema cia Kedari, ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni. 6 Tigai kũndora nĩ ūndũ ndĩ mũrũrũ, tondu njirĩte nĩ kũhia nĩ rĩua. Ariũ a maitũ nĩmandakarĩre, makĩndua mũroro wa mĩgũnda ya mũthabibũ; no mĩgũnda wakwa wa mũthabibũ nĩndũrekererĩe. 7 Atĩrĩrĩ, wee nyendetee, ta njĩra harĩa ūrarĩthĩria rũuru rwaku rwa mbũri, njĩra harĩa ūkwarahia ng'ondo ciaku mĩaraho. Ingĩkara atĩa ta mũtũmia mũhubeme maĩtho ndũuru-inĩ cia arata aku? 8 We mũthaka kũri andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ, umagara ūrũmĩrĩre makinya ma ng'ondo, ūkarĩthĩrie tũuri twaku hakuhi na hema cia arĩthi. 9 Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma yohereirwo ngaari imwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni. 10 Makai maku-rĩ, mathakarĩrwo mũno nĩ icũhĩ cia matũ, nayo ngĩngo yaku ikaagĩrĩrwo nĩ migathi ya tũhiga twa goru. 11 Tũgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu, ciohanĩtio na tũbungo twa betha. 12 Rĩria mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ, maguta makwa manungi wega maĩyũrĩtie mũtarariko wamo kũu. 13 Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane gakomeire gatagati ka nyondo ciakwa. 14 Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni kuuma mĩgũnda-inĩ ya mũthabibũ ya Eni-Gedi. 15 Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! Hĩ, ti-itherũ ūrĩ mũthaka! Maitho maku magĩrite o ta ma ndutura. 16 Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! Kaĩ ūkĩrĩ wa kwendeka-ĩ! Na ūrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki rĩa nduru. 17 Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa; nayo mĩtĩrĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2 Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni, ningĩ gĩtoka gĩa itumba-inĩ. 2 O ta gĩtoka kĩrĩ mĩgũga-inĩ-rĩ, nĩguo mwendwa wakwa atarĩ arĩ gatagati ka airĩtu arĩa angĩ. 3 O ta mũtũ wa mũtũnda ūrĩ mĩtĩ-inĩ ya gĩthaka-rĩ, nĩguo mũnyendi atarĩ arĩ gatagati ka aanake arĩa angĩ. Ngenagĩra gũikara kĩgunyĩ-inĩ giake, namo matunda make ngĩmacama njiguaga marĩ mũrũri. 4 Nĩandoonyetie nyũmba nene rĩa rĩrĩagĩrwo iruga, nayo bendera rĩa ahaicĩtie igĩrũ riakwa nĩ wendo. 5 Njikĩrai hinya na thabibũ iria nyũmithie, mũnjerũhĩrie hinya na matunda, nĩ ūndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo. 6 Guoko gwake kwa ūmohoto akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa, nakuo gwoko gwake kwa ūrio gũkaahĩmbĩria. 7 Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia na thĩya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wirĩrĩre kwarahũka guo mwene. 8 Ta thĩkĩrĩria, ūcio nĩ mwendwa wakwa! Ta rora! ĩ nĩwe ūyũ ūroka, akĩrũdaga akĩrĩre irĩma-inĩ, aroka agĩtũrũhaga tũrĩma-inĩ. 9 Mwendwa wakwa ahaana ta thĩya, kana ta thwariga rĩa nyanake. Ta kĩrore! Nĩwe ūrĩa ūrũngĩi thũthwa wa rũthingo rwitũ, ararorerera ndirica-inĩ, agacũhĩrĩria mĩanya-inĩ. 10 Mwendwa wakwa aarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrata wakwa, o wee mũthaka, ūkĩra tũthĩi. 11 Atĩrĩrĩ! Hĩndĩ ya heho nĩ thiru; nayo

mbura nĩkũite igatiga kuura. 12 Nĩ hĩndĩ mahũa marakunũka thĩ; ihinda rĩa kũina nĩkĩnyu, mĩgambo ya ndutura nĩraiguuo bũrũri-inĩ witũ. 13 Mũkũyũ-rĩ, nĩrũrutie ngũyũ cia mbere; mĩthabibũ rĩa iratumũra kiro nĩraruta mũtarariko wayo wega. Ūkĩra, ūka mũrata wakwa; o wee wakwa mũthaka, ūkĩra tũthĩi." 14 Nduto yakwa wee ūrĩ mĩatũka-inĩ ya rwaro rwa ihinga, kũu cĩhitho-inĩ cia hurũrũka cia irĩma, nyonia ūthĩu waku, ta reke njigwe mũgambo waku; nĩ ūndũ mũgambo waku nĩ mwororo, na ūthĩu waku nĩ mũthaka. 15 Tũnyitĩre mbwe, o tũbwe tũu tũnini, tũria tũthũkagia mĩgũnda ya mũthabibũ, o mũthabibũ iyo iitũ iratumũra kiro. 16 Mwendwa wakwa nĩ wakwa na nĩ ndĩ wake; arĩthũgia kũria kũri itoka. 17 Hũndũka nginya rĩria kũrĩrũra, nacio cĩrũru cĩrĩrie. Hũndũka mwendwa wakwa, tuika ta thĩya, kana ta thwariga nyanake, ĩrĩ irĩma-inĩ cia Betheri.

3 Ūtukũ wothe ndĩ ūrĩrĩ-inĩ wakwa ndĩracaragia ūcio ngoro yakwa yendete; ndĩramũcarĩrie, no ndĩnamuona. 2 Nĩngũkĩra thĩi ngacangacange itũura-inĩ inene, hungure njĩra-inĩ ciarĩro na nja ciarĩro; thĩi ngeethe ūcio ngoro yakwa yendete. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmũcio, no ndiigana kũmuona. 3 Arangĩrĩ nĩmanyoniire, magĩthũrũrũka itũura-inĩ riu inene. Ngĩmoooria atĩrĩ, "Nĩmuonete ūria ngoro yakwa yendete?" 4 O ndamahĩtũka o ūguo, nĩguo ndonire ūria ngoro yakwa yendete. Ngĩmũnyũita na ndiamũyekerĩe, o nginya ngĩmũtoonyia nyũmba ya maitũ, ngĩmũtoonyia kanyũmba ga thĩni na ūria wanjĩarire. 5 Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia na thĩya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o nginya wirĩrĩre kwarahũka guo mwene. 6 Nũũ ūyũ ūroka ambatĩte oimĩte werũ-inĩ ahaana ta itu rĩa ndogo, arĩ mũtarariko wa manemane na ūbani, iria ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria? 7 Atĩrĩrĩ! Nĩ ngaari ya gũkuua Solomoni, yumagarĩtio nĩ njamba cia ita mĩrongo itandatũ, iria ndĩe mũno cia Isiraeli, 8 othe meeohete hiũ cia njora, na othe marĩ na ūgũ ya mbaara, o imwe wao eyohete rĩhũrũ rwa njora, ehaarĩrie nĩ ūndũ wa imkania iria ingĩtũka ūtukũ. 9 Mũthamaki Solomoni nĩthondekeire ngaari ya kũmũkuuaga; amĩakĩte na mĩtĩ ya kuuma Lebanoni. 10 Itugĩ ciayo atumĩthĩtie cia betha, naguo mwĩtĩro wayo nĩ wa thahabu, gĩtĩ kiayo kĩgemetio na gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi, mwena wa thĩni wayo ūgemetio na wendo nĩ aarĩ a Jerusalemu. 11 Inyuĩ aarĩ a Zayuni ta kiumei, mwĩrorere Mũthamaki Solomoni ekĩrĩte thũmbĩ, thũmbĩ rĩa nyina aamwĩkĩrĩre mũthenya wake wa kũhikania, mũthenya o ūria ngoro yake yakeneire.

4 Hĩ, kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! ĩ ti-itherũ ūrĩ mũthaka! Maitho maku mahaana ta ma ndutura makĩonerwo hau taama-inĩ ūcio ūkũhumbĩrĩte ūthĩu. Njuĩrĩ yaku no ta rũuru rwa mbũri rũgĩkũrũka Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi. 2 Magego maku mahaana ta rũuru rwa ng'ondo ciarĩkia kũmũruo guoya o ūguo, ikĩambata ciumentie gũthambio. O imwe yacio ĩrĩ na ihatha rĩayo; hatĩrĩ o na imwe yacio ĩrĩ iiki. 3 Mĩromo yaku ihaana ta uthi mũtũne; kanua gaku kagĩrĩte mũno. Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ igĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ūcio ūkũhumbĩrĩte ūthĩu. 4 Ngingo yaku ihaana ta mũthiringo ūria mũrũihu wa Daudi, wakĩtwo wega mũno; nakuo gũgacuuro ngo ngĩri, na ciothe nĩ ngo cia njamba cia ita. 5 Nyondo ciaku cieri ihaana ta ciana igĩrĩ cia thĩya, ikahaana ciana cia mahatha cia thĩya ikĩria itoka-inĩ. 6 Nĩngũthĩi kĩrĩma-inĩ kĩa manemane, na nginye karĩma-inĩ ka ūbani, njikare

kuo nginya kūrūrura, nacio ciiruru ciiririe. **7** Wee mwendwa wakwa ūrī mūthaka biū; ndūrī na kameni o na kanini. **8** Ūka tūthīi nawe, mūhiki wakwa, tuume Lebanoni, nūtūthīi nawe tuume Lebanoni. Harūrūka uume gacūmbīrī-inī ka Amana, ūkiume kīrīma gīa Seniru, o gacūmbīrī ka Herimoni, uume kūio imamo-inī cia mīrūūthi, ūkiume irīma-inī ocio cia ngārī. **9** Nūtāhite ngoro yakwa, wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa; nūtāhite ngoro yakwa na irora o rīmwe rīa maitho maku, na ithaga rīmwe rīa mūgathī waku wa ngingo. **10** Wee mwarī wa maitū, o we mūhiki wakwa, kai wendo waku nī wa gūkenerwo-i! Īi wendo waku nī wa gūkenania mūno gūkīra ndibeī, naguo mūtārāriko wa maguta maku nī mwega kūrī na mahuti mothe marīa manungi wega! **11** Wee mūhiki wakwa, mīromo yaku itaatagia mūrīo ta magua ma ūūkī; iria na ūūkī irī rungu rwa rūrīmī rwaku. Mūtārāriko mwega wa nguo ciaku no ta ūrīa wa Lebanoni. **12** Wee mwarī wa maitū, o wee mūhiki wakwa, ūhaana ta mūgūnda mūrīgīre, ūkahaana ta gīthima kūrīgīre, na ta ithērūkīro rīa maai ihingīrīre. **13** Thuuna ciaku nī ta mūgūnda wa mītī ya mikomamanga ī na matunda mega mūno, ūrī na mīhanuni, na mītī irīa yumaga uundi, **14** ikoima uundi na manjano, na irago na mīndarathini, hamwe na mūtī o wothe wa ūbani, na manemane na thubiri, na mahuti mothe marīa manungi wega mūno. **15** Wee-rī, ūrī ithērūkīro rīa maai rīrī mūgūnda, ūrī gīthima kīa maai megūtherera, maikūrūkīte moimīte Lebanoni. **16** Wee rūhuho rwa gathīgathini ūkīra, nawe rūhuho rwa gūthini-rī, ūka! Hurutanaai mūgūnda-inī wakwa, nīguo mūtārāriko waguo ūhunge kūndi kūraya. Mwendwa wakwa nīatoonye mūgūnda-inī wake, na arīe matunda maguo o macio mega mūno.

5 Wee mwarī wa maitū o wee mūhiki wakwa, nīndoka mūgūnda-inī wakwa; nīnjookanīrīre manemane makwa na mahuti makwa marīa mangī manungi wega. Nīndīte magua makwa, o na ūūkī wakwa; nīnyūite ndibeī yakwa, o na iria rīakwa. Arata Inyūi arata-rī, rīa na mūnyue; inyūi mwendaine-rī, nyuai nginya mūgianie. **2** Ndirārī toro, no ngoro yakwa nīreigūte. Ta thikīrīrīa! Mwendwa wakwa nīararingaringa mūrango, akiugaga atīrī: “Mwarī wa maitū, wee mwendwa wakwa, wee ndutura yakwa, o wee wakwa ūtarī kaūcuuke-rī, hingūrīra. Mūtwe wakwa nīūhīgūtio nī ime, njuīrī yakwa ikaiyūra ireera rīa ūtukū.” **3** Nīndūtīte nguo yakwa ya igūrū: no nginya ndīmūthumbe ringī? **4** Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inī ka mūrango, nayo ngoro yakwa irambīrīria kūmwīrīrīria. **5** Ndirōkīra kūhingūrīra mwendwa wakwa, moko makwa magītaataga manemane, nacio ciara ciakwa ikanyūrūrūkia manemane, nyiitīro-inī ya mūrango. **6** Ndirahingūrīre mwendwa wakwa, no mwendwa wakwa ndarārī ho, nīarathīite; Nayo ngoro yakwa īroorwo nī hinya nī ūndū wake gūthīi. Ndiramwethire, no ndinamuona. Ndiramwītīre, no ndananjītīka. **7** Arangīrī maranyona magīthīūrūka itūūrānī rīu inene. Nao marahūūrīre, marandihangī; marandunya nguo yakwa ya igūrū, arangīrī acio a thingo! **8** Inyūi aarī aya a Jerusalemu, ndamwīhītīthia atīrī: mūngīona mwendwa wakwa-rī, mūkūmwīra atīa? Mwīreī atī ndī mūcuce nī wendo. **9** Wee mūthaka gūkīra andū-a-nja arīa angī othe-rī, mwendwa waku aagīrīte agakīra endwa arīa angī na kī? Mwendwa waku akīrīte endwa arīa angī naki, nīguo ūtīwīhītīthie ūguo? **10** Mwendwa wakwa nī mūthaka na agatunīha, nīekūuranīte harī arūme ngīrī ikūmī. **11** Mūtwe wake ūhaana ta thahabu theru mūno; njuīrī yake īrī na mīkumba, na ikaira ta ihuru.

12 Maitho make mahaana ta ma ndutura ciūmbīte tūrūū-inī, mahaana ta mathambītio na iria, o ta maigītwo wega makaagīrīra ta mathaga. **13** Makai make namo mahaana ta tūmīgūnda tūtumanīte mahuti manungi wega magītārīka. Mīromo yake no ta itoka igūta manemane. **14** Moko make mahaana ta thanju cia thahabu, ithecereirwo tūhiga-inī tūrīa tītītagwo thumaratī; mwīrī wake ūhaana ta mūguongo ūrīa mūnyorokie, ūgemetio na yakuti irīa theru. **15** Magūrū make matarīi ta itugī cia mahiga ma mūthemba wa marimari, ihaandīrīrwo itina-inī cia thahabu irīa therie. Maūthī make matarīi ta Lebanoni, agathakara ta mītarakwa yakuo. **16** Kanua gake akīaria karī mūrīo mūno; we na wa kwendeka biū. Atīrīrī, ūyū nīwe mwendwa wakwa, ūyū nīwe mūrata wakwa, inyūi aarī a Jerusalemu.

6 Wee mūthaka gūkīra andū-a-nja arīa angī othe-rī, mwendwa waku athīite kū? Mwendwa waku arorire na kū, nīguo tūmūcarie nawe? **2** Mwendwa wakwa aikūrūkīre mūgūnda-inī wake, o tūmīgūnda-inī tūrīa tūtumanīte mahuti marīa manungi wega, athīite kūrīithia kūu mīgūnda-inī, agituaga mahūa ma itoka. **3** Nīi ndī wa mwendwa wakwa, nake nī wakwa; we arīthaga itoka-inī. **4** Wee mwendwa wakwa, ūrī mūthaka, o ta būrūrī wa Tiriza, ūrī wa kwendeka o ta Jerusalemu, na ūkamakania o ta ita rūrī na bendera. **5** Wīhīgūre na kūngī, ūtīge kūndora; maitho maku nīmarahoota. Njuīrī yaku no ta rūūru rwa mbūrī rūgīkūrūka Kīrīma kīa Gīleadi. **6** Magego maku mahaana ta rūūru rwa ng'ondo ikīambata ciūmīte gūthambio. O imwe yacio īrī na ihatha rīayo, hatīrī o na imwe yacio īrī iiki. **7** Thīa ciaku ihaana ta ciatū igūrī cia itunda rīa mīkomamanga, ikionerwo hau taama-inī ūcio ūkūhumbīrīte ūthīū. **8** No gūkorwo na atumia athamakī mīrongo itandatū, na thuriya mīrongo inana, na arītu gathirange matangītārīka; **9** no ndutura yakwa, ūcio wakwa ūtarī ūcuuke-rī, gūtīrī ūngī mahaanaine, nowe mūrītu wa nyina wiki, o we gītūnio kīa ūcio mūmūciari. Arītu maamunire makīmwīta mūrathime; nao atumia athamakī o na thuriya makīmūkumia. **10** Nūū ūyū ūroimīra ta ruoro rūgītēma, athakarīte ta mweri, na agathera ta rīua, arī na ūkēngu ta wa njata irūrūnganīte? **11** Nīndīraikūrūkīre mūgūnda wa mīkombokombo, ngarore tūmītī tūrīa tūmerete kūu gītūamba-inī, nīguo nyone kana mīthabībū nīthundūrīte, o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro. **12** O na itanamenya ūrīa gūtārī-rī, merīrīria ma ngoro yakwa marandwara gatagatī-inī ka ngaari cia mūthamaki cia ita cia andū aitū. **13** Cooka, cooka, wee Mūshulamū; cooka, cooka, nīgeetha tūkwīrorere! Mwendani Mūkwenda kwīrorera Mūshulamū ūyū nīkī, taarī rwīmbo rwa Mahanaimū mūrērorera?

7 Wee mwarī ūyū wa mūnene, ī magūrū maku mekīrītwo iraatū ti mathaka! Magūrū maku mathakarīte mahaana ta mathaga, marīa mathondeketo nī moko ma mūbundi mūgī. **2** Mūkonyo waku nī ta kaihūrī ga gīthīūrūrī karīa gataagaga ndibeī ningie. Njohero yaku ihaana ta kīhumbu kīa ngano ngonyore, gīthīūrūrūkīrīo nī itoka. **3** Nyondo ciaku ihaana ciana igūrī cia thīiya, ikahaana mahatha ma thīiya. **4** Ngingo yaku ihaana ta mūthiringo mūrāihu wakītwo na mīguongo. Maitho maku nī ta tūrīa twa Heshiboni, hakuhī na kīhingo kīa Bathi-Rabimu. Inīūrū rīaku rīhaana ta mūthiringo mūrāihu wa Lebanoni ūrīa ūrorete na mwena wa Dameskī. **5** Mūtwe waku ūkūhumbaga tanji ta Kīrīma gīa Karimeli. Nacio njuīrī ciaku ciirīte ikahaana ta rangi wa ndathi; mūthamaki

aikaraga ta oohereirwo tūmīcuha-inī twacio. **6** Wee wendo, kaī wee ūrī mūthaka na wa gūkenania-ī! Maūndū maku nīmagūkenania! **7** Kīrūgamo gīaku kīrūngarīte ta mūtī wa mūkīndū, nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjika cia matunda. **8** Ndoigire atīrī, “Nīngūhaica mūtī ūyū wa mūkīndū; nīngūtua matunda maguo.” Nyondo ciaku irotuika ta imanjika cia thabibū, nayo mīhūmū yaku itararīke wega ta matunda, **9** nako kanua gaku gatuīke ta ndibei īrīa njega mūno. Mwendwa Ndibei iyo īrokinyīra mwendwa wakwa, na īmerūke wega īrī gatagatī ka mīromo na magego. **10** Nīī ndī wa mwendwa wakwa, nake nī nīī eriragīria. **11** Mwendwa wakwa, ūka, nītūthīī mīgūnda-inī, nītūthīī tūkaraarīre tūtūūra-inī. **12** Nītūrooke gūthīī tene mīgūnda-inī ya mīthabibū tūkarore kana mīthabibū nīmīthundūku, na kana nīcanūrīte kīro kīayo, o na kana mīkomamanga nīrutīte kīro: kūu nīkuo ngaakūheera wendo wakwa. **13** Matunda ma mandarīki nīmaratararīka, na mūrango-inī gwitū kūrī na matunda ma mīthemba yothe marīa mega mūno, ma mūgethano o na mangī maikaru, marīa ngūigūire, wee mwendwa wakwa.

8 Naarī korwo no ūtuīke ta mūrū wa maitū, ūrīa wongire nyondo cia maitū! Hīndī iyo, ingīgūtūnga nja, ndaakūmumunya, na gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūngūmena. **2** Ingīgūtongoria, ngūtware nyūmba ya maitū, ūcio wandutire maūndū. Ingīkūhe ndibei īrīa njamīthie wega ūnyue, o yo ngogoyo ya mīkomamanga yakwa. **3** Guoko gwake kwa ūmotho akūigīte rungu rwa mūtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ūro gūkaahīmbīria. **4** Inyuī aarī a Jerusalemu, ndamwīhītithia atīrī: Mūtikoimbuthūre wendo o na kana mūwarahūre, o nginya wīrīrīrie kwarahūka guo mwene. **5** Nūū ūyū ūroka amatīte omīte werū-inī, etiīranītie na mwendwa wake? Mwendwa Rungu-inī rwa mūtī wa matunda nīho ndakwarahūre ūrī toro; hau nīho nyūkwa aagīrīre nda yaku, o hau nīho ūcio warī na ruo rwa kūrūmwo aagūciariire. **6** Njikīra ta mūhūūrī ngoro-inī yaku, ūūhūūre ta mūhūūrī guoko-inī gwaku; amu wendo ūrī hinya o ta gīkuū, ūru wago ūmītīe ngoro o ta mbīrīra. Ūcinaga o ta mwaki ūrakana, na o ta rūrīrīmbī rūnene mūno rwa Jehova. **(Sheol h7585)** **7** Maaī maingī matīngīhota kūhōria wendo; njūū itīngīhota kūūthereria. Korwo mūndū no aheane ūtonga wothe wa nyūmba yake nī ūndū wa wendo-rī, no kūnyūrūrīo ūngīnyūrūrīo o biū. **8** Nītūrī na kairītu ka maitū, nako gatīumītīe nyondo. Tūgeka atīa nī ūndū wa kairītu kau gaitū, mūthenya ūrīa gagaatuīka ga kūūrīo? **9** Korwo nī rūthīngo-rī, tūngīaka mīthīringo mīraihu na igūrū ya betha igūrū rīako. Korwo nī mūrango-rī, tūngīkahīngīrīria na mbaū cia mūtarakwa. **10** Nīī ndī rūthīngo, nacio nyondo ciakwa ihaana ta mīthīringo mīraihu na igūrū. Nī ūndū ūcio maitho-inī make-rī, nduīkīte o ta mūndū ūtūmaga aiganīre. **11** Solomoni aarī na mūgūnda wa mīthabibū kūu Baali-Hamoni; mūgūnda ūcio wa mīthabibū akūkōmborīthia kūrī akōmborī. O mūndū aarī arehage cekerī 1,000 cia betha nī ūndū wa maciaro maguo. **12** No mūgūnda wakwa wa mīthabibū nī wakwa o nīī nyīki; cekerī icio 1,000 nī ciaku wee Solomoni; nacio cekerī 200 nī cia arīa marīmagīra maciaro maguo. **13** Atīrīrī, wee ūikaraga mīgūnda-inī hamwe na arata a thīrītū yaku, reke o na nīī njīgue mūgambo waku. **14** Umagara na ihenya mwendwa wakwa, ūtuīke ta thīiya, kana ta thwarīga nyanake īrī irīma-inī irīa īrī mahuti manungī wega.

Isaia

1 Maya nimo maundũ marĩa maaguũriirio Isaia mũrũ wa Amozu, makoniĩ Juda na Jerusalemu hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, arĩa maarĩ athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, wee igũrũ, ta thikĩrĩria! Nawe thĩ ta igua! Nigũkorwo Jehova nĩarĩtie akoiga atĩrĩ: “Nii heete ciana irio, ngacirera igakũra, no cio ikaanemera. **3** Ndegwa nĩyũũ mwene yo, nayo ndigiri ikamenya mũharatĩ wa mwene yo, no Isiraeli ndarĩ undũ oof, andũ akwa nĩmagatĩe ũmenyo.” **4** Hĩl Kaĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwiħagia-ĩ. Mũrĩ andũ matitikĩte mahĩtia, na rũruka rwa andũ mekaga ũuru, na ciana ciĩrutĩre gũthũkia maĩndũ! Nĩmatiganiĩre Jehova; nĩmamenete ũria Mũtheru wa Isiraeli, makamũhutatĩra, magacooka na thootha. **5** Nĩ kĩ gĩgũtũma mwende gũikara mũkiĩhũuragwo? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũthĩĩ o na mbere kũrema? Mũtwe wothe nĩmũtĩhangie, nayo ngoro yothie ikanyamarĩka. **6** Kuuma ikinya rĩa kũgũrũ nginya mũtwe gũtirĩ handũ hagima: no nguraro theri, na mĩtũnda, na ironda cia ndũira itarĩ thambie, kana ikooħwo, kana ikororoio na maguta. **7** Bũrũri wanyu ũkirĩte ihooru, matũũra manyu manene magacinwo na mwaki; mĩgũnda yanyu ĩramathwo ĩgatigwo ũtheri nĩ andũ a kũngĩ o mũkĩonaga, ikoonũhwo ta ĩng’aurantio nĩ aģeni. **8** Mwarĩ wa Zayuni atiganĩirio ta gĩthũnũ kĩrĩ mũgũnda wa mĩthabĩbũ, agatiganĩirio ta kanyũmba karĩ mũgũnda wa marenge, o na ta itũũra inene rĩthiũrũrũkĩirio nĩ thũ ĩkienda kũritunyana. **9** Tĩga Jehova Mwene-Hinya-Wothe aatũtigĩirĩe matigari manini ma andũ-rĩ, tũngũtũkĩte ta Sodomu, na tũkahaana ta Gomora! **10** Thikĩrĩriaĩ kiugo kĩa Jehova, inyũĩ mwathanaga Sodomu; na mũigũe watho wa Ngai witũ, inyũĩ andũ a Gomora! **11** “Magongona macio manyu mũndutatĩra maĩngĩ-rĩ, nĩ ma kĩ kũrĩ nĩ?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Nĩnjiganĩtwo nĩ magongona ma njino, na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru; nĩ ndikenagĩra thakame ya ndegwa, na ya mũtũrũme, o na ya mbũri. **12** Nũũ ũkoragwo amwĩrite mũndũtĩre magongona macio rĩria mũgũũka mbere yakwa kũthooŷa, mũkĩrangaga nja cia nyũmba yakwa? **13** Tigai gũcokoa kũrehe maruta ma tũhũ! ũbumba wanyu nĩ kindũ kĩa magigi harĩ nĩ. Ndingĩhota gũkĩrĩrĩria ciũngano cianyu cia waganu: mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ iria njathane. **14** Ngoro yakwa nĩthũire ciathĩ cianyu cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ iria njathane. Maũndũ macio matũkĩte mũrigo harĩ nĩ, nĩmanoģetie. **15** Hĩndĩ ĩria mwambararia moko manyu na igũrũ mũkihooya, nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone; o na mũngĩhooya mahooŷa maĩngĩ ndĩrĩmũguaga. Nĩgũkorwo moko manyu maĩyũrĩtwo nĩ thakame; **16** mwĩthambe mwĩtherie. Eheriaĩ ciiko cianyu njũru maitho-inĩ makwa! Tigai gwĩka maũndũ mooru, **17** mwĩruteĩ gwĩkaga wega! Thingatagai ciira wa kĩhooto, na mũkoomĩrĩria arĩa ahinyĩrĩre. Tuagai ciira wa ciana cia nģoriai na kĩhooto; na mũthaitħanagĩrĩre mũtumia wa ndigwa.” **18** Jehova ekuuga atĩrĩ, “ũkai tũciire. O na mehia manyu mangĩkorwo matunĩhĩte ta gakarakũ-rĩ, nĩmagathera o ta iria; o na maatuĩka matunĩhĩte ta thakame, nĩmakerũha o ta guoŷa wa ng’ondũ. **19** Mũngĩnjĩgũ na mũnjathĩkĩre, nĩ mũrĩrĩĩaga ĩndo iria njega mũno cia bũrũrĩ; **20** no mũngĩrema na mũreģe gwathĩka, mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koģĩte ũguo. **21** Hĩl! Kaĩ itũũra inene rĩria rĩhoģeku nĩrĩtũkĩte ta mũmaraya-ĩ! Hĩndĩ ĩmwe rĩaiyũrite ũtanĩrĩ ciira wa kĩhooto; ũthĩngu nĩguo watũũraga thĩĩnĩ warĩo, no rĩu nĩ oragani matũũraga kuo! **22** Betha yanyu

ĩtuĩkĩte gĩko, ndibei yanyu ĩria njega mũno ĩgatukano na maai. **23** Andũ anyu arĩa mamwathaga nĩ kũrema marenmete, magatuĩka a thiritũ ya aici; othe nĩmendete mahaki, nao mahanyũkanagĩa na ĩndo cia kũheo. Maticiĩragĩra ciana cia nģoriai na kĩhooto; na matithikagĩrĩria ciira wa mũtumia wa ndigwa. **24** Nĩ undũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, O we Mwene Hinya wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Hĩl Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa, na ndĩrĩhĩre harĩ thũ ĩakwa. **25** Nĩngagũũkĩrĩra na guoko gwakwa; ngagũtheria gĩko gĩaku gĩthire biũ, na maũndũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmaterie. **26** Acĩrithania aku nģaatumia matũke o ta ũria maatarĩ matukũ-inĩ ma tene, na aģani kĩrĩa aku o ta ũria maatarĩ kĩambĩrĩria-inĩ. Thuutha ũcio ĩgeģetagwo Itũũra ĩnene rĩa ũthĩngu, o na Itũũra ĩnene Rĩħhoģeku.” **27** Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũũrwo na ciira wa kĩhooto, nao andũ a rĩo arĩa merĩte makũũrwo na ũthĩngu. **28** No andũ arĩa aremi na arĩa ehia makaaniinwo hamwe, nao arĩa matiganagĩra Jehova nĩmagathira biũ. **29** “Nĩmũgaconoka nĩ undũ wa mĩgandĩ ĩyo mĩamũre mũtũire mũkenagĩra; nĩmũkaigua thoni nĩ undũ wa mĩgũnda ĩyo mwĩthũrĩre. **30** Mũgaatuĩka ta mũgandĩ ũrahoħa mathangũ, mũtũke ta mũgũnda ũtarĩ maai. **31** Mũndũ ũria ũrĩ hinya agaatuĩka maragara, naguo wĩra wake ũtũke thandĩ; we na wĩra wake nĩmakahĩa hamwe, haģe mũndũ wa kũħoria mwaki ũcio.”

2 ũyũ nĩguo ũħoro ũria Isaia mũrũ wa Amozu onire ũkonĩĩ Juda na Jerusalemu: **2** Matukũ-inĩ ma kũrĩgĩrĩria kĩrĩma kĩa hekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo kĩrĩ kĩo kĩnene gatagatĩ ka ĩrĩma iria ĩngĩ; nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũria tũngĩ, nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaaathĩaga. **3** Ndũrĩrĩ nyingĩ nĩgathĩĩ kuo ĩkiugaga atĩrĩ, “ũkai, twambate tũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, tũthĩĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu. Nĩagatũrũta ũħoro wa mĩthĩre yake, nĩģeetha tũģeragĩre njĩra ĩake.” Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoima ũtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova. **4** Nake nĩagatũthanaģa ndũrĩrĩ ciira, na aģũithane ĩrĩndĩ nyingĩ. Hiũ ĩcio cia njora magacĩthondeka ĩtuĩke mirũũ ya kũrĩma, namo matĩmũ mao mamathondeke matũke hiũ ĩcio gũģeeha mĩtĩ. Gũtirĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrũna na rũrĩrĩ rũrĩra rũngĩ na rũhiũ rwa njora, o na kana merute ũħoro wa mbaara ĩndĩ ĩngĩ. **5** Atĩrĩrĩ wee nyũmba ya Jakubu, ũkaai tũthĩĩge tũmũrĩkĩrwo nĩ ũtheri wa Jehova. **6** Wee nĩutiganiĩre andũ aku, o acio a nyũmba ya Jakubu. Nao marũmitie mũno mĩtugo na ĩrĩra ĩcio andũ a mwena wa ĩrathĩro; maragũraga ta Afĩlisti, na makagĩa thiritũ na andũ matooĩ Ngai. **7** Bũrũri wao ũiyũrite betha na thahabu, ĩģĩna ĩcio ĩtingĩthira. Bũrũri wao ũiyũrite mbarathi; na nģaari ĩcio ĩta ĩtingĩtarĩka. **8** Bũrũri wao ũiyũrite mĩħianano ya kũhooywo; mainagatĩrĩra wĩra wa moko maao, o ĩndo iria mathondekete na ĩara ĩcio. **9** Nĩ undũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio, nacio ĩruka ĩcio andũ ĩconorithio; ndũkanamarekere. **10** Toonyai rwaro-inĩ rwa ĩħiga, mwĩhĩte tũrĩ-inĩ mũrũire kĩmakania kĩa Jehova na rĩri wa ũnene wake! **11** Maitho ma mũndũ mwĩtĩĩ nĩmagaconorithio, naguo mwĩtĩĩo wa andũ nĩũkaharũrũkio; no Jehova we wiki nĩwe ũgaatũģĩrĩo mũthenya ũcio. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ na mũthenya aģĩte wa gũkĩrĩra andũ arĩa othe etĩĩ na arĩa meĩkagĩrĩa, na arĩa othe metũģagĩria (nao othe nĩmakanyĩħio), **13** na okĩrĩre mĩtarakwa yothie ya Lebanoni, ĩria mĩraihũ na igũrũ na ĩkaneneħa mũno, o na mĩgandĩ yothie ya Bashani, **14** na okĩrĩre ĩrĩma iria ndaaya na igũrũ, na tũrĩma tuothe tũria tũraihũ. **15** na okĩrĩre mũthĩringo o wothe mũraihũ na igũrũ na rũthĩngo o ruothe rwakĩtwo rwa hinya, **16**

kimwe na kiria kingi gigaatũka kimwe, nginya hakaaga handũ ha gũtigĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo mũtũire bũrũri-inĩ mũri inyuiki. **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigĩte atĩri ngũiguaga: “Ti-itherũ nyũmba iria nene nĩgakira ihooru, nacio nyũmba iria thaka ciage andũ a gũcikara. **10** Mũgũnda wa ũka ikũmi wa mĩthabĩũ ũkaaruta bathi ĩmwe ya ndibei, nayo homeri ĩmwe ya mbegu yume eba ĩmwe ya ngano.” **11** Kaĩ arĩa marokaga gũũkĩra rũciĩni tene, makahangĩre njoohi marĩ na haaro-ĩ o acio maikaraga thĩ ũtukũ gũgakũra, nginya makarĩo nĩ ndibei. **12** Maruga-inĩ mao makoragwo na inanda cia mũgeeto, na cia inabi na tũhembe, na mũtũrũrũ, o na ndibei, no matĩrũmbũyagia ciiko cia Jehova, na makaagĩra wĩra wa moko make gĩtũio. **13** Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmagatahwo matwarwo bũrũri ũngĩ nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo; andũ ao arĩa atĩku magakua nĩ ng’aragu, nakĩo kirĩndĩ kĩa kũhooteke nĩ nyoota. **14** Nĩ ũndũ ũcio mbĩrĩra nĩnenehetie thuti nĩ ũndũ wao, na ĩgaathama kanua kayo gatarĩ gĩturi; kũu nĩkuo gũkaaharũka andũ ao arĩa marĩ igweta na ikundi cia andũ, hamwe na andũ arĩa manyuuaga makanegena, o na arĩũ. (Sheol h7585) **15** Nĩ ũndũ ũcio mũndũ nĩakaharũrũkio, nakĩo kirĩndĩ gĩconorithio, namo maitho ma arĩa etĩĩ maconorithio. **16** No Jehova Mwene-Hinya-Wothe niagatũũgĩrio nĩ ũndũ wa ciira wake wa kũhooto, nake Mũrungu, o we ũcio mũtheru, nĩakeyanonia nĩ mũtheru na ũndũ wa ũthingu wake. **17** Hĩndĩ ĩyo ng’ondũ ikaarĩĩaga ta irĩ ũrũthio-inĩ wacio; natuo tũgondũ tũkaarĩĩthagio kũndũ kũrĩa kwanangĩku gwa itonga. **18** Kaĩ arĩa maguucagia mehia na mĩhĩndo ya maheeni marĩ na haaro-ĩ o acio maguucagia waganu na mikanda ta ĩrĩa ĩguucagia ngaari cia ng’ombe, **19** o acio moigaga atĩri, “Ngai nĩahĩũhe oke, nĩahĩke wĩra wake nĩguo tũwone. Nĩũkuhĩrĩre, mũbango wa ũria Mũtheru wa Isiraeli nĩũũke, nĩguo tũũmenye.” **20** Kaĩ arĩa metaga ũũru wega, naguo wega makawĩta ũũru marĩ na haaro-ĩ o acio matuaga nduma niyo ũtheri, na ũtheri makaitũa nduma, na magatua kindũ kirũrũ nĩ kirĩ mũrĩo, nakĩo kindũ kirĩa kirĩ mũrĩo magagĩtua nĩ kirũrũ. **21** Hĩ! Kaĩ arĩa meyonaga marĩ oogĩ maitho-inĩ mao, na makeyona marĩ na ũmenyi marĩ na haaro-ĩ! **22** Hĩ! Kaĩ andũ arĩa marĩ ngumo ya kũnyua ndibei, na njoorua cia kũrĩngia indo cia gũtũma andũ marĩo marĩ na haaro-ĩ! **23** o arĩa marekagĩrĩria andũ arĩa mehĩtie nĩ ũndũ wa ihaki, no makarega gũtua ciira wa kũhooto wa andũ arĩa matehĩtie. **24** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũria nĩmĩmbi cia mwaki icinaga ĩtira cia mũgũnda, na ta ũria nyeki nyũmũ ĩniinũkagio nĩ rũrĩrĩmũ ma mwaki-rĩ, ũguo noguo mĩri yao ikaabutha, na kĩro kĩa kũmbũrwo o ta rũkũngũ; nĩgũkorwo nĩmaregete watho wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na makamena kiugo kĩa ũria Mũtheru wa Isiraeli. **25** Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova maakanĩte mookĩrĩre andũ ake; nake nĩatambũrũkĩtie guoko amagũthie magũie thĩ. ĩrĩa nacio ĩgathĩngĩtha, nacio cimba ciao ikaaragano njĩra-inĩ ta mahuti. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, marakara make matĩrĩ maraahũahũ, guoko gwake no gũtambũrũkĩtio o na rĩu. **26** Nake ahaicĩtie bendera handũ igũrũ eete ndũrĩrĩ iria irĩ kũraya, nao arĩa marĩ ituri cia thĩ ahuhaga birĩngĩ akĩmeeta. Nĩo aya mokĩte, mateng’erete na ihenya. **27** Gũtĩrĩ o na ũmwe wao ũraanoga kana akahĩngwo, gũtĩrĩ o na ũmwe ũracũũnga kana agakoma; gũtĩrĩ ũraregeria mũcibi njohero, o na gũtĩrĩ rũrĩgĩ rwa kĩaatũ rũtũkĩte. **28** Mĩguĩ yao nĩ mũũgĩ, namo mota mao mothe nĩmageete; mahũngũ ma mbarathi ciao mahaana ta ihiga rĩa nyaiĩ, namo magũrũ ma ngaari ciao cia ita mathĩiaga ta rũhuho. **29** Mũrarama wao nĩ ta wa mũrũũthi, namo mararamaga o ta njaũ cia mũrũũthi; marurumaga makĩnyiita ũguĩmi wao, na makaũkuua na gũtĩrĩ

ũngũiteithũra. **30** Mũthenya ũcio makaararama nĩ ũndũ wa kirĩa manyĩĩtite, o ta ũria iria rĩrurumaga rĩgĩkia ndĩhũ. Na mũndũ angĩgaacũthĩrĩria bũrũri-inĩ, akoona no nduma ĩrĩ kuo na mĩnyamaro, o naguo ũtheri nĩũgaathĩkwo nĩ matu.

6 Na rĩrĩ, mwaka ũria Mũthamaki Uzia aakuire-rĩ, nĩguo ndonire Mwathani aikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, kirĩ igũrũ na gũtũũgĩrĩtio, nayo nguo yake yayĩrũite hekarũ nĩ ũndũ wa ũria yaraihĩte. **2** Igũrũ wake kwarũgamĩte aserafi, o na mũserafi ũmwe aarĩ na mathagu matandatũ: nao makehumbĩra mothũũ mao na mathagu meerĩ, namo meerĩ makehumbĩra magũrũ namo, na meerĩ makombũka namo. **3** Nao metanaga makerana atĩri: “Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe mũtheru, ĩĩ nĩwe mũtheru, ti-itherũ nĩwe mũtheru; thĩ yothe ĩyũrĩtuo nĩ rĩiri wake.” **4** Nĩ ũndũ wa mũrurumo wa mĩgambo yao, itugi cia mĩrango na hĩngĩro ciaguo ikienyenya, nayo hekarũ ĩkĩyũra ndogo. **5** Na nĩ ngĩanĩrĩra ngiuga atĩri, “Hĩ! Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Ndĩgũthĩra! Nĩgũkorwo ndĩ mũndũ wa mĩromo ĩtari mũtheru, o na nĩngĩ ndũũranagwo na andũ matarĩ mĩromo mĩtheru, na maitho makwa nĩmonete Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.” **6** Hĩndĩ ĩyo mũserafi ũmwe akũmbũka, agũka harĩ nĩ akũũite ikara rĩa mwaki na guoko, rĩria aarutĩte na mĩhato kĩgongona-inĩ. **7** Mũserafi ũcio akĩhũtia kanua na ikara rĩu, akiuga atĩri, “Kuona atĩ ikara rĩrĩ nĩrĩahutia mĩromo yaku, mahĩtia maku nĩmeherio, o namo mehia maku nĩmahoroherio.” **8** Nĩngĩ ngũgua mũgambo wa Mwathani ũkũrĩa atĩri, “Nũũ ngũtũma? Na nũũ ũgũthĩ handũ haitũ?” Na nĩ ngĩcookia atĩri, “Nĩũ ũyũ haha. Ndũma!” **9** Nake akĩnjĩra atĩri, “Thĩũ ũkeere andũ aya atĩri: “Inyuĩ tũũrai o mũiguaga no mũtikanamenye ũndũ; tũũrai muonaga no mũtikanakuũke.” **10** Tũma ngoro cia andũ aya ciũme, o na ũtũme matũ mao magie njũkia mage kũguu, o na ũhĩnge maitho mao matige kuona. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigue na matũ mao, na ngoro ciao igĩte na ũmenyo, macooke magarũrũke mahonio.” **11** Na nĩ ngĩcooka ngĩũria atĩri, “Mwathani, nĩ nginya rĩ?” Nake akĩnjookeria atĩri: “Nĩ nginya hĩndĩ ĩria matũũra marĩa manene magaaorwo maanagĩtuo na matarĩ na wa kũmatũũra, nacio nyũmba ikorwo ĩtiganĩrĩo, na mĩgũnda ĩkaanangwo na ĩgathũkio biũ, **12** o nginya rĩria Jehova agaakorwo atwarĩte andũ othe kũraya, naguo bũrũri ũgatiganĩrĩo biũ. **13** Na rĩrĩ, o na ngĩngĩkorwo kũrĩ na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa andũ gĩtĩgare bũrũri-inĩ-rĩ, bũrũri ũcio no ũkaanangwo rĩngĩ. No rĩrĩ, o ta ũria mũcenenĩ na mũgandi ĩtĩgagio ithukĩ yatemwo-rĩ, ũguo noguo rũciaro rũrũ rwamũre rũgaatĩgario gĩtina kĩaaru bũrũri-inĩ ũcio.”

7 Hĩndĩ ĩria Ahazu mũrũ wa Jothamu, mũrũ wa Uzia, aarĩ mũthamaki wa Juda-rĩ, Rezini mũthamaki wa Suriata marĩ na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata mathĩĩ magatharĩkire ĩtũũra rĩa Jerusalem, no matiigana kũrĩtooria. **2** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Daudi nĩ meerĩwo atĩri, “Andũ a Suriata nĩmanyĩitanĩte na andũ a Efiraimu”; nĩ ũndũ ũcio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andũ ake ĩkĩnaina o ta ũria mĩtĩ ya mũtĩtũ ĩnainagio nĩ rũhuho. **3** Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩra Isaiia atĩri, “Umagara, wee mũrĩ na mũrũguo Sheari-Jashubu, mũthĩĩ mũgatũnge Ahazu mũthĩa-inĩ wa mũtaro ũria ũumite Karia-inĩ ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Gĩthaka kĩa Mũthambia-Nguo. **4** ũmwĩre atĩri, ‘Wĩmenyerere, ũikare ũhooreire na ndũgetĩgĩre. Ndũkareke ũũruo nĩ hinya nĩ ũndũ wa icinga icio igĩrĩ iratooga ndogo; ndũgetĩgĩre marakara mahĩũ ma Rezini, na ma Suriata, o na ma mũrũwa Remalia. **5** Suriata, na Efiraimu, na mũrũwa Remalia nĩmacĩrĩre gũkwananga, makoiga atĩri, **6** “Nĩtũtharĩkire Juda, tũkũnyariire na tũkũgayane, na tũtue mũrũ

wa Tabeeli mūthamaki wakuo.” **7** No rīri, Mwathani Jehova ekuuga atiri: “‘Uhoru ūcio ndūgaakinyanira, na ndūgekika, **8** nīgukorwo itūūra inene rīa Suriata nī Dameski, na mūnene wa Dameski no Rezini. Ihinda rīa mīaka mīrongo itandatū na itano itaanathira-rī, andū a Efiraimu magaakorwo maharaganitio ūndū matangicooka gūtuika rūrīri. **9** Ningī itūūra inene rīa Efiraimu nī Samaria, na mūnene wa Samaria no mūrū wa Remalia. Mūngīaga kūrūgama mūrūmīte wega wītīkio-inī wanyu-rī, mūtīkehaanda o na atia.” **10** Ningī Jehova nīarīrie Ahazu o rīngī, akimwīra atiri, **11** “Itia kīmenyithia kuuma kūrī Jehova Ngai waku, o na kiumite kūndū kūrīa kūrīku mūno, kana kiumite igūrū kūrīa kūrīahu mūno.” (Shēla h7585) **12** No Ahazu akiuga atiri, “Nīi ndigwītia; nīi ndikūgeria Jehova.” **13** Ningī Isaia akiuga atiri, “Ta iguai rīu, inyuū andū a nyūmba ya Daudil Anga mūkuona arī ūndū mūnini kūgeria ūkīrīrīria wa andū? Anga nīmūkūgeria ūkīrīrīria wa Ngai wakwa o nago? **14** Nī ūndū ūcio-rī, Mwathani we mwene niakamūhe kīmenyithia: Nīgukorwo mūrītu gathirange nīakagāia nda aciare kahīi, nake agatue Imanueli. **15** Iria imata na ūkīi nīcio gakarīaga rīria gakaamenya kūrega ūuru na gwīthuurīa maūndū marīa mega. **16** No mbere ya kahīi kau kūmenya kūrega ūuru na gwīthuurīa maūndū marīa mega-rī, būrūrī ūcio wa athamaki acio eerī wītīgīrite nīukanangwo. **17** Jehova niagakūrehithīria wee mwene na andū aku, o na andū a nyūmba ya thoguo maūndū matarī moneka kuuma rīria Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera mūthamaki wa Ashuri.” **18** Hīndī iyo Jehova niakahuūhira ngi mūrīri, aciite kuuma tūrūū-inī twa kūrāya twa būrūrī wa Misiri, na eete njūki iria irī būrūrī wa Ashuri. **19** Nacio ciothe nīcigooka ciikare iharūrūka-inī cia mikuru, na mīatūka-inī ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inī ciothe cia mīigua, na marima-inī mothe ma maai. **20** Mūthenya ūcio Mwathani niakahūthira renwji rūkomboretwo kuuma mūrīmo wa Rūūi rwa Farati; naruo nīruo mūthamaki wa Ashuri; nake nīakenja mītwe yanyu na njuūrī cia magūrū manyu, o na ningī enje nderu cianyu. **21** Mūthenya ūcio, mūndū akaarīithia o moori imwe na ng’ōndu igīri. **22** Na tondu wa ūingī wa iria rīria i gaakamagwo-rī, mūndū ūcio akaanyuuga iria imata. Arīa othe magaatigara kūu būrūrī ūcio akaanyuuga iria imata, na marīage ūkīi. **23** Mūthenya ūcio, kūndū kūrīa guothe kwarī mīthabībū 1,000 ingīendiro ceki 1,000 ya betha, gūgaakūra o cong’e na mītī ya mīigua. **24** Andū magaaithiaga kuo marī na ūta na mīguū, nīgukorwo būrūrī ūcio ūkaiyūra cong’e, na mītī ya mīigua. **25** Nakuo irīma-inī guothe kūrīa kwanarīmwo na icembe, mūtīgacooka gūthīi nī ūndū wa gwītīgira cong’e, na mītī ya mīigua; kūndū kūu gūgaatuika gwa kūrīithagio ng’ombe, na gwa kūrangagwo nī ndūuru cia ng’ōndu.

8 Ningī Jehova akīnjīra atiri, “Oya kībaū kīnene, na ūkīandike na karamu ka ndūire ūu: Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. **2** Na nīi nīngwīta Uria ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Zekaria mūrū wa Jeberekia matūike aira akwa ehokeku.” **3** Hīndī iyo ngīthīi, ngīkoma na mūtūmia wakwa, nake akīgīa nda, agīcīra kahīi. Nake Jehova akīnjīra atiri, “Gatue Maheri-Shalali-Hashi-Bazu. **4** Kahīi kau gataanamenya gwītana koige ‘Baba’ kana ‘Maitū’, ūtonga wa Dameski na indo iria itahītwo nī Samaria nīgakuuo nī mūthamaki wa Ashuri.” **5** O rīngī Jehova akīnjīria, akīnjīra atiri: **6** “Kuona atī andū aya nīmaregete maai marīa mathereraga mahooereire wa Siloamu, na magakenera Rezini o na mūrū wa Remalia-rī, **7** nī ūndū ūcio Mwathani akīrīi kūmarehithīria mūiyūro mūnene wa Rūūi rwa Farati, naruo nīruo mūthamaki wa Ashuri arī na riiri wake wothē.

Rūkaaiyūrīria mīkaro yaruo yothē, na ruune hūgūrūrū ciaruo, **8** ningī rūgaathīi rūhaatite Juda rūiyūre gothe, rūhītūkīre kuo na rūkīnye ngīnya ngingo. Mathagu maaruo matambūrūkītio makaahumbīra warīi wa būrūrī waku, wee Imanueli!” **9** Atīrīri inyuū andū a ndūrīri, ugīrīria mbugīrīrio ya mbaara, na no mūgūthetherwo! Ta thīkīrīria inyuū mabūrūrī ma kūrāya. Haarīria mbaara, na no mūgūthetherwo! Haarīria mbaara, na no mūgūthetherwo! **10** Thugundai mibango yanyu, no īgaatuika ya tūhū; arīa ūhoru wa matanya manyu, no matikahinga, nīgukorwo Mūrungu arī hamwe na ithūi. **11** Jehova nīanjārīrie ūhoru ūcio agwatīrie mūno, na akīngaanīa ndīkarūmīre njira cia andū acio. Akīnjīra atiri: **12** “Maūndū marīa mothe andū aya metaga ndundu ya gwīka ūuru, wee ndūkamete ndundu ya gwīka ūuru; na ndūgetīgīre kīrīa metīgagīra, na ndūkamakio nīkio. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe mūrītuga mūtheru, we nīwe mwaagīrīro nī gwītīgira, o we nīwe ūngītūma mūmake, **14** na nīwe ūgaatuika handū hanyu harīa haamūrē; no kūrī nyūmba cīerī cia Israeli agaatuika ihiga rīria rītūmaga andū mahīngwo, na rwaro rwa ihiga rūrīa rūtūmaga magūe. Na kūrī andū arīa matūūruga Jerusalemu agaatuika mūtego na gīkerenge gīa kūmanyiita. **15** Aingī ao nīmakahīngwo; nao magūe na moīnīke, magwatīo na manyiitwo.” **16** Oha ūira ūcio na watho ūcio, ūhūūire mūhūūrī ūtūike kīrīra harī arutwo akwa. **17** Nīi ngweterera Jehova, ūrīa ūhīthīte nyūmba ya Jakubu ūthīi wake. Ndrīkaraga ndīmwhokete. **18** Nīi hamwe na ciana iria Jehova aheeterī, nī ithūi marūrīi na imenyithia thīnī wa Israeli kuuma kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ūrīa ūtūūruga Kīrīma-inī gīa Zayuni. **19** Andū mangīkwīra ūgaatūrīe kīrīra kuuma kūrī aragūrī na ago arīa mahehanaga na makang’ung’ura-rī, ūkaamoria atiri, “Gīthī andū matīgārīro nīgūtūrīa ūhoru harī Ngai wao?” Nī kīi gīgūtūma mūtūrīe ūhoru wa andū arīa marī muoyo kuuma kūrī arīa akūi? **20** Nī kaba mūtūrīe watho-inī wa Ngai o na ūira-inī wake! Angīkorwo ūhoru wao ndūkīringana na ciugo ici, o nao matirī na ūtheri. **21** Andū magaatūkanagīria būrūrī-inī marī anyamaarīku na marī ahūtū; na rīri, rīria makahūūta mūno, nīmakarakara mūno na matiire maitho na igūrū, nao marume mūthamaki wao na Ngai wao. **22** Hīndī iyo makaarora thī mone o mīnyamaro, na nduma, na kīeha gīa kūmakania, nao nīmagaikio nduma-inī ndumanu.

9 No rīri, andū a būrūrī ūyū arīa makoretwo marī na mīnyamaro matīgacooka kūgīa na kīeha. Mbere iyo nīanyararīthīrie būrūrī wa Zebuluni na būrūrī wa Nafitali, no mahinda ma thuuha-inī nīagatīithia būrūrī ūrīa ūgereire iri-inī, ūkūrūkanītīe na Rūūi rwa Jorodani, nīkuo gwītāgwo Galīli-ka-Ndūrīri: **2** Andū arīa matūūruga nduma-inī nīmōnete ūtheri mūnene; nao arīa matūūruga būrūrī ūrī nduma ta ya gīkuū-rī, nīmārīrwo nī ūtheri. **3** Wee nīūngīhītīe rūrīri rūu, na ūkōngerera gīkeno kīaruo; andū aruo makenaga marī mbere yaku, o ta ūrīa andū makenagīra magetha, magakena o ta ūrīa andū makenaga makīgāyana indo cia ndaho. **4** Nīgukorwo o ta ūrīa kwarī mūthenya ūrīa Amīdiani maahootīro, ūguo noguo unangīte icooki rīria rīmarītūhagīra, na ūkōingana mūtī wa kūmoohania ciande, na rūthanju rwa arīa mamahīnyagīrīria. **5** Iraatū ciothe cia njamba cia ita iria ihūthagīrwo mbaara-inī, na nguo ciothe itōbōketio thakame-inī, īgaatuika cia gūcīnwo ta irī ngū cia mwaki. **6** Nīgukorwo nītūciarīrwo kaana, tūkaheo kahīi, nāguo wathani ūgaakorwo ciande-inī ciako. Nako gageetāgwo Mūheani-Kīrīra-wa-Kūgegania, Mūrungu Mwene-Hinya, Ithe-wa-Andū-wa-Tene-na-Tene, Mūnene-wa-

Thayū. 7 Naguo ūhoro wa gūtheerema kwa ūthamaki wake na thayū gūtirī hīndi īgaathira. Agaathamakagira ūthamaki wake aikarīre gīti kīa ūnene kīa Daudi, aūhaande na aūtīirīre na ciira wa kīhooito na ūthingu, kuuma rīu nginya tene. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkō gīgaatūma maūndū macio mekike. 8 Mwathani nīatūmite ndūmīriri ya gūkīrira Jakubu; nayo nīgakinīra Isiraēli. 9 Nao andū othe nīmakemanya ūhoro wayo, andū acio a Efiraimu, na arīa matūūruga Samaria, o acio moigaga na mwītīo na nguthi ngoro-inī atīrī, 10 “Maturubarī nīmagwīte thī, no ithūi tūgwaka rīngī na mahiga maicūhie; mīti ya mīkīyū nīmīteme, no ithena rīayo tūgwaka na mītarakwa.” 11 No rīrī, Jehova nīaheete andū arīa marī muku na Rezini hinya mamookīrīre, na akaarahūra thū ciao. 12 Andū a Suriata kuuma mwena wa irathīro, na Afīlisti kuuma mwena wa ithūiro nīmathamītie kanua, magatambuura Isiraēli. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. 13 No rīrī, andū acio maticookereire ūcio wamahūūrīre, kana makarongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 14 Nī ūndū ūcio Jehova nīagatinia mūtwe na mūtīng’oe wa Isiraēli, na arenge rūhonge rwa mūkīndū na rwa ithanjī o mūthenya ūmwe. 15 Athuuri na andū arīa marī īgweta nīo mūtwe, nao anabīi arīa marutanaga ūhoro wa maheeni nīo mūtīng’oe. 16 Nīgukorwo atongoria a andū aya nīo mamahīthithagia, nao arīa matongoragio makahīthithio nīra. 17 Nī ūndū ūcio Mwathani ndagakenio nī aanake, kana aīgūire ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha, nīgukorwo andū othe matītīgīrīte Ngai na nī aaganu, natuo tūnua twao tuothe twaragia maūndū mooru. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. 18 Ti-itherū waganu ūrīrīmībūkīte ta mwaki, ūgacina cong’e na mīgūga, na ūgaakana ihinga-inī cia mūtītū, nayo ndogo yaguo īgeekonja yambatīte na īgūrū ta itu ithimbu. 19 Nī ūndū wa mang’ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe būrūrī nīugaacinwo biū, andū andū magaatūika ta ngū cia mwaki; gūtīrī mūndū o na ūmwe ūgacaaira mūrū wa nyina. 20 Magaathara irio cia mwena wao wa ūrīo, na makorwo marī o ahūtū; makaarīa cia mwena wao wa ūmotho, no matihūūne. O mūndū akaarīa nyama cia ciana ciake mwene; 21 Manase akaarīa Efiraimu, nake Efiraimu arīe Manase: nao marī hamwe nīmagookīrīra Juda. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

10 Kaī arīa mathondekaga mawatho matarī ma kīhooito marī na haaro-ī! o arīa marutaga mawatho ma kūhinyanīrīra, 2 nīguo mahotomie ciira wa andū arīa athūni, na magīrīrīre kīhooito kīa andū akwa arīa mahinyīrīro, na magatua atumia a ndigwa īguīma rīao, o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio. 3 Mūgeeka atīa mūthenya wa ciira, rīrīa mūgaakorererwo nī mwanangīko uumīte kūrāya? Mūkoorīra kūrī ū amūteithie? Ūtonga wanyu mūkaaūtiga kū? 4 Gūtīrī ūndū ūgaakorwo ūtigarīte tīga kwīnyīhīa gatagatī ka mīguate, kana mūgūe gatagatī ka arīa makuīte. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. 5 “Kaī andū a Ashuri marī na haaro-ī! o acio rūthanju rwa marakara makwa, na thimbū ya mang’ūrī makwa! 6 Ndīmatūmagā mookīrīre rūrīrī rūrīa rūtooi Ngai, ngamatūma mookīrīre andū arīa mandakaragia, nīguo matunyane indo, na mahurie ndaho, na mamarangīrīre ta ndoro ya nīra-inī. 7 No ūguo tīguo macīrīre gwīka, ūndū ūyū tīguo ūrī meciirīa-inī mao, muoroto wao nī kwananga, na kūniina ndūrīrī nyingī biū. 8 Mūthamaki wa Ashuri arāgia, akoiga atīrī, ‘Gīthi anene akwa

a ita othe ti athamaki? 9 Gīthi itūūra rīa Kalino rītīekīrwo o ta Karīkemīshī? O narīo Hamathu-rī, gīthi rītīekīrwo o ta Aripadī? Narīo Samaria gīthi rītīekīrwo o ta Dameskī? 10 O ta ūrīa guoko gwakwa gwatunyanire mothamaki marīa meigagīra mīhianano ya kūhooywo, o macio maarī mīhianano mīngī mīcūchie gūkīra ya Jerusalemu na ya Samaria-rī, 11 gīthi ndīgeeka Jerusalemu na mīhianano yarīo ya kūhooywo o ta ūrīa ndeekire Samaria na mīhianano yarīo?” 12 Mwathani aarīkia wīra wake wothe wa gūkīrīra Kīrīma gīa Zayuni na Jerusalemu-rī, akoiga atīrī, “Nīngūherithia mūthamaki wa Ashuri nī ūndū wa mwītīo wa ngoro yake na mwītūūgīrwo wake, nī ūndū wa ūrīa oonaga ta ekīrīrwo. 13 Nīgukorwo oigaga atīrī: “Nījkīte ūguo na hinya wa guoko gwakwa, o na ūūgī wakwa, tondū ndī na ūmenyo. Nīndeherīe mīhaka ya ndūrīrī, na ngītaha īgīna ciao, na ta mūndū ūrī na hinya-rī, nīndatoorīe athamaki ao. 14 O ta ūrīa mūndū akinyagīra gītara, ūguo noguo guoko gwakwa gwakinyīrīre ūtonga ūcio wa ndūrīrī; o ta ūrīa andū macookanagīrīra matumbī marīa maatiganīrīro, ūguo noguo na nī ndacookanīrīrīe mabūrūrī mothe; gūtīrī o na ūmwe wabatabatīrīe ithagu rīaguo, kana ūgīathamīa kanua kaguo ūkīgamba.” 15 Ithanwa-rī, rīahota kwīyambararia īgūrū rīa ūrīa ūtemaga mūtī rāngo, kana mūthumeno wītīrīe ūrīa ūūguacīgia? Kaī rūthanju rūngīkīhīūrīa ūrīa ūruoete na īgūrū, kana thimbū īhīūrīe ūrīa ūtarī mbaū! 16 Nī ūndū ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarehera njamba ciake cia ita irīa irī hinya mūrīmū wa kūhīnja; na handū ha kūhumbīrwo nī rīrī wake-rī, nī mwaki magaakīrīo ūrīrīmībūke ta rūrīrīmībī. 17 Ūtheri wa Isiraēli agaatūika mwaki, nake ūrīa Mūtheru wao atuīke rūrīrīmībī. Ūgaakana na ūcīne mīgūga yake na cong’e wake o mūthenya ūmwe. 18 Nake nīakaniina biū rīrī o ta ūrīa mūndū mūrūaru ahīnjaga agathīrīrīkīra. 19 Nayo mīti ya mītītū yake īgaatigara o mīnīni, atī o na mwana no andīke mūigana wayo. 20 Na rīrī, mūthenya ūcio andū arīa magaatigara a Isiraēli, o na arīa makaahonoka a nyūmba wa Jakubu, matīgacooka kwīgīrītania na ūcio wamahūūrīrīte, no makegīrītania na Jehova o ma, o we ūrīa Mūtheru wa Isiraēli. 21 Matigari nīmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rī, nīmagacookerera Mūrungu Mwene-Hinya. 22 O na gūtūika andū aku, wee Isiraēli maingīhīte ta mūthanga wa irīa-inī-rī, no matigari magacooka kwao. Mwanangīko naguo nīwathanītwo, mwanangīko wa kuonania atī itua rīake nī rīa kīhooito kūna. 23 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīwe ūkaananga būrūrī ūcio wothe ta ūrīa gwanhītwo. 24 Nī ūndū ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Inyū andū akwa arīa mūtūūruga Zayuni, mūtīgetīgīre andū a Ashuri, arīa mamūhūruga na rūthanju, na makamuera njūgūma mamūhūrīrīte ta ūrīa mwekagwo Misīrī. 25 Nīgukorwo no ihīnda inīnī rītīgīre marakara makwa īgūrū rīnyu mathīre, namo mang’ūrī makwa mamacookerere mamaniine.” 26 Nīngī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīakamahūūra na kiboko, o ta ūrīa Amīdiani mekīrwo rīrīa mooragīrwo rwaro-inī rwa ihīga rīa Orebu; na nīakambararia mūthīgī wake īgūrū rīa maā, o ta ūrīa eekire kū būrūrī wa Misīrī. 27 Mūthenya ūcio mūrīgo wao nīūkeherio ciande-inī ciaku, narīo icookī rīao rīeherio ngingo-inī cīanyu; icookī rīu nīrīkoinangwo nī ūndū wa ūrīa wee ūtīrīrīro maguta. 28 Nīmaratooŋya Aiathu; maratuīkanīra Mīgironi; o na maraiga īgīna ciao Mikimashī. 29 Nao makīhītūkīra mūkurū-inī, makoiga atīrī, “Ūtukū ūyū tūkūrāarīra Geba.” Rama nīkūinaina kūrīnaina; nakuo Gībea itūūra rīa Saūlū nī kūūra rīroora. 30 Atīrīrī, wee mwarī wa

Galimu, uga mbu! Wee Laisha, thikíríria! Nawe Anathothu, wú-
íl **31** Andú a Madimena ní kúúra maroora; nao andú a Gebimu
ní kwihitha marehitha. **32** Múthenya wa úmúthí marírúgama
kúu Nobu; maramainainíría ngundi marí kúu kírima-iní kía
Mwarí wa Zayuni, o kúu karíma-iní ka Jerusalemu. **33** Atíríri,
Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, níagaceha hongé na
hinya múnene. Mítí íría mínene múno níagatemo, ígúthio
thí, na íría múraihu íniihio. **34** Níagatema ihinga cia mútitú na
ithanwa; Lebanoni níakagúthio ní Úria-úrí-Hinya.

11 Na rírí, kuuma gíthukí-iní kía Jesii níhakoima mündú
úhaana ta thuuna írathundúka, na Rúhonge rúria rúkoima
mírí-iní yake nírugaciara maciaro. **2** Nake Roho wa Jehova
agaakorwo ígurú riake: Roho wa úügí na wa úmenyo, Roho
wa útaarani na wa hinya, Roho wa úmenyo na wa gwítígíra
Jehova: **3** naguo úndú úria úkaamúkenagia ní gwítígíra Jehova.
Ndagatuuaga ciira na úndú wa kúrora githiithi kía mündú, kana
atue ciira na úndú wa kúigua njuukú; **4** no rírí, níagaciirithia
arí abatarí arí na úthingu, nao arí athíini a gúkú thí amatuire
ciira na kíhooto. Níakahúúra thí na rúthanju rwa kanua gake,
na oorage andú arí aaganu na míhúmú wa míromo yake. **5**
Úthingu níguo úgaatuika múcibi wake, naguo wíhokeku
útuíke mwíhotoro wake wa njohero. **6** Njúúú ígaatúranagia
na kagondú, nayo ngarí ígaakomanagia na mbúri, nayo
njaú, na múrúúthi, na nyamú ya gícegú ígaakaraga hamwe;
nacio ígaatonogorogio ní kaana kanicio. **7** Ng'ombe na nduba
íkaaríaga hamwe, natuo túcúú twacio túgaakomanagia hamwe,
naguo múrúúthi úkaaríaga nyeki ta ndegwa. **8** Mwana wa
rúkenge agathaakagíra írímá-iní ría gúku, nake mwana múnini
níagaikagia guoko írímá-iní ría ndúira. **9** Gútikageranwo ngero
kana kúniinanwo, kúu kírima-iní gíakwa gítheru, nígúkorwo
thí níkaíyúruo ní úmenyo wa Jehova, o ta úria maafí maíyúrite
íría-iní. **10** Na nígúgakinya atírí, múthenya úcio mündú úcio
úkoima Múri-iní wa Jesii, níakarúgama atúke ta bendera kúri
kíríndi; ndúrírí níikongana harí we, nakío gíikaro gíake gía
kúhurúka gígaakorwo kíri na riiri. **11** Múthenya úcio Mwathani
níagatambúrukia guoko ihinda ría keerí, akúure matigari ma
andú ake maría magaaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na
kuuma Misiri ya Kíanda, na kuuma Misiri ya Rúgongo, na
kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma
Hamathu, na kuuma ícígírira cia íría. **12** Níakahaandíra ndúrírí
bendera, na acookaníríre andú a Isiraeli arí maatahítwo;
ningí acookaníríre andú a Juda arí maahurunjítwo kuuma
ituri-iní íría inya cia thí. **13** Úiru wa Efiraimu níugaathira,
nacio thú cia Juda níkaaniinwo; Efiraimu ndakaígúra Juda úiru,
kana Juda agíe na úthú na Efiraimu. **14** Nao nímagaikúruka
íharúruka-iní cia Afliisti cia mwena wa íthúru; na marí hamwe
nímagataha andú a mwena wa írathíro. Nímakenyiítira Edomu
na Moabi, na níno magaaathaga andú a Amoni. **15** Na haría íría
Misiri rícomokete ta rúrímí-rí, Jehova níakaríhúthia bíi; ningí
níakahuruta rúhuhó rúhiú na guoko gwake rúhúthie Rúú
rwa Farati. Níakarúganyania rútuíke túrúú nígwánja, nígeetha
andú mahote kúringaga matekúruta iraatú. **16** Nígúgákorwo
na njíra nene ya kúgererwo ní matigari ma andú ake arí
magaakorwo matigaire Ashuri, o ta íría yagereiwo ní andú a
Isiraeli ríría maambatire makúma búrúri wa Misiri.

12 Na rírí, múthenya úcio níukoiga atírí, “Níngúkúgooca,
Wee Jehova. O na gútuika níwaandakaríire-rí,
nínjehereirie marakara maku na úkaahoereria. **2** Ti-ítherú
Múrungu níwe úhonokio wakwa; níwe ndíríthokaga na

ndigage gwítígíra. Jehova, o we Jehova, níwe hinya wakwa na
rwímbo rwakwa; níatuíkíte úhonokio wakwa.” **3** Múritahaga
maafí ithima-iní cia úhonokio múkenete. **4** Múthenya úcio
nímúkoiga atírí: “Cookeríai Jehova ngaatho, kairai rúutwa riake;
menyithaniai ndúrírí-iní úria ekíte, na múhunje muuge afí
rúutwa riake ní itúúgíríe múno. **5** Inírai Jehova, nígúkorwo
níekíte maúndú marí riiri; na mútúme úndú úcio úmenyo
ní thí yothe. **6** Anírírai múine múri na gíkeno, inyuú andú
a Zayuni, nígúkorwo Úria Mútheru wa Isiraeli, o úcio úri
gatagafí-iní kanyu, ní múnene múno.”

13 Ino níyo ndúmíríri ndítú ikoníi Babuloni, íría Isia múrú
wa Amozu onire: **2** Atíríri, haandai bendera kírima ígurú
kíría gítarí mítí, anírírai na múmahenerie, níguo matoonyere
ihingo-iní cia aría marí ígweta. **3** Nínjathíte andú akwa
aría atheru, níndúmaníire njamba ciakwa, o ício íkenagíra
úhootani wakwa, ciúke íkinyaníríe marakara makwa. **4** Ta
thikíríria, múigue inegene rírí írímá-iní ígurú, inegene ríhaana
ta ría kírinđi kíingí! Ta thikíríria múigue ngúú gatagafí ka
mothamaki, taarí ndúrírí irarúrúngana hamwe! Jehova Mwene-
Hinya-Wothe níwe úracookaníríra ita ría kúrúta mbaara. **5**
Andú acio marooka moimíte mabúrúri ma kúraya, makoima
ituri-iní cia kúúria ígurú. Ti-ítherú Jehova níarooka na indo cia
mbaara cia mang'úrú make, níguo aanange búrúri wothé. **6**
Gíríkai, nígúkorwo múthenya wa Jehova níukuhíríire; úgooka
útaríi ta mwanangíko umíte kúri Mwene-Hinya-Wothe. **7**
Tondú úcio moko mothe nímakaregera, na ngoro ya mündú
o wothé íringíke. **8** Andú makaanyiitwo ní kímako kíenene,
na magwatwo ní ruo na kíeha, na manyiitwo ní ruo o ta rwa
mündú-wa-nja akírúmwó. O mündú akaagegio ní úria úngí,
na mothiú mao mahaane ta níimbí cia mwaki. **9** Atíríri,
múthenya úcio wa Jehova níurooka, na gútikaiguanírwo tha;
úgaakorwo úri múthenya wa mang'úrú na marakara mahiú,
ma gútúma thí ikire íhooru, na úniine ehia aría magaaakorwo
kuo. **10** Nígúkorwo njata cia ígurú na íría cionekaga íri
gítutu ítigacooka kwaru na útheri wacio. Nárío ríia ríkíratha
rígaatuika nduma, naguo mweri útíge gúcooka kwaru. **11**
Níngaherithia thí ní úndú wa úuru wayo, na herithie andú aría
aaganu ní úndú wa mehía mao. Nínganiina mwílkíríro wa andú
arí etíi, na nyíihie mwítúo wa aría matarí tha. **12** Úgaakorwo
úrú úndú múritú múno kuona mündú, gúkíra kuona thahabu
therie, kana kuona thahabu ya ofiri. **13** Ní úndú úcio níngatúma
ígurú ríinaine; nayo thí nígaathingitha, yehere gíikaro kíayo, ní
úndú wa mang'úrú ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe, múthenya
úría marakara make makarírímúka. **14** O ta thwaríga íría
íkúguímwó, na o ta úria ng'ondo itarí na múríthi cíuraga, úguo
no taguo mündú o mündú agaacokerera andú ao kíúmbe,
na o mündú oore acooke búrúri wao kíúmbe. **15** Mündú úria
wothé úkaanyiitwo múgwate agaathewo atúrikano; nao aría
othe makaanyiitwo makooragwo na rúhiú rwa njora. **16** Twana
twao túkaabacanio thí tútuíke icunjí makíionagíra na maitho;
indo ciao cia nyúmbe ígaathé, na atumia ao manyiitwo na
hinya. **17** Atíríri, níngarahúra andú a Amedi mamookíríre,
arí matarí bata wa betha, na matakenagio ní thahabu. **18**
Nímakooraga aanake na míguí yao; o na matikaígúra twana
tha, kana macaíre ciana. **19** Itúúra ría Babuloni, o ríio inagí ría
mothamaki, na níroo rítúmagu andú a Babuloni metíie ní úndú
wa riiri warío, níríkang'áuranio ní Ngai, o ta úria Sodomu na
Gomora kwang'áuranirio. **20** Gútírí híndí rígaacooka gútúurwo
o na rí, kana ríikarwo ní andú njjarwa na njjarwa; gútírí
Múarabu úkaamba hema yake kuo, na gútírí múríthi úkaaríaha

mahiũ make kuo. **21** No rĩrĩ, gũgaakomagwo nĩ nyamũ cia werũ, nacio nyũmba ciario igaikaragwo nĩ mbwe; kũu nĩkuo ndundu igaatũruga, na nokuo mbũri cia gĩthaka-inĩ igaatũhagĩra. **22** Hiti ikaagambagĩra ciĩgitĩro-inĩ ciakuo, na mbwe ciikarage nyũmba iria njega cia ũthamaki. Na rĩrĩ, ihinda rĩa ituĩro rĩu nĩkinyu, na matukũ marĩo matikongererwo.

14 No rĩrĩ, Jehova nĩakaigũira Jakubu tha; nĩegwithuurĩra Isiraeli o ringĩ, na atũme maikare bũrũri wao ene. Ageni nĩmakegwatania nao, na manyiitane na nyũmba ya Jakubu. **2** Ndũrĩrĩ nĩkamooya, imacooke kũndũ kwao. Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩkegwatĩra ndũrĩrĩ, ituĩke ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova. Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩtĩ tene, na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩra. **3** Mũthenya ũria Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩina-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ũkombo-inĩ wa kũhinyĩrĩro-rĩ, **4** nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kinyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ: Kaĩ mũhinyanĩrĩra nĩakinyite mũthia-ĩ! Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathĩrite-ĩ! **5** Jehova nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu, na o akoinanga thimbũ ya ũnene wa arĩa maathanaga, **6** arĩa maahũruga andũ nayo mategũtigithĩria, marakarĩte, magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara, na magaciũgitaga matarĩ na tha. **7** Mabũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na marĩ na thayũ; nĩmambĩrĩre kũina. **8** O nayo mũtĩ ya mikarakaba na mũtarakwa ya Lebanoni iragũkenenera, ikoiga atĩrĩ: “Kuuma hĩndĩ irĩa wagũthĩro thĩ, gũtĩrĩ mũtemi mũtĩ ũrĩ woka gũtũtema.” **9** Mbĩrĩra kũu mũhuro wa thĩ nĩyahũkĩte, igũtũnge ũgĩkinya kuo; nĩyahũrĩte maroho ma arĩa maanaku makũgeithie: arĩa othe marĩ atongoria gũkũ thĩ; itũmaga mookĩrĩre itĩ ciao cia ũnene, o arĩa othe marĩ athamaki a ndũrĩrĩ. **(Sheol h7585)** **10** Nao othe magaacookia, makwĩre atĩrĩ, “O nawe nĩwagĩte hinya o ta ithuĩ; ũhaanĩte o ta ithuĩ.” **11** Riiri wothe wa ũnene waku ũikũrũkĩtio o nginya mbĩrĩra-inĩ, hamwe na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto; igonyũ nĩcio ũkomeire, na igonyũ nociũ ikũhumbĩre. **(Sheol h7585)** **12** Hĩ! Kaĩ wee njata ya kiwarĩ nĩogũwĩte ũkoma igũrũ-ĩ, o wee mũrũ wa rũciĩnĩ kĩroko gwakĩa! ũharũrũkĩtio ũgaikio gũkũ thĩ, o wee ũria hĩndĩ imwe wahinyagĩrĩra ndũrĩrĩ! **13** Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku, “Ngũhaica nginye igũrũ; na gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene ndĩkĩambarie gĩkĩre njata cia Mũrungu; na njikarĩte kĩrima-inĩ gĩa gũtũnganwo, o gacũmbĩri ga kĩrima kĩria kiamũre. **14** Nĩngahaica nginya kũndũ kũraihũ igũrũ rĩa matu, ndĩhaananie na ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” **15** No rĩrĩ, wee ũharũrũkĩtio thĩ nginya mbĩrĩra-inĩ, ũgakinya irima kũria kũriku. **(Sheol h7585)** **16** Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũragĩra maitho, magecũũrania ũhoro waku, makoortania atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe mũndũ ũria wenyenyaigia thĩ na agatũma mothamaki mainaine, **17** mũndũ ũria watũmire thĩ ituĩke ta werũ, na akangũũrania matũũra mayo marĩa manene? Nĩwe ũria ũtetĩgagĩra andũ arĩa ohe mainũke kwao mĩcĩi?” **18** Athamaki othe a ndũrĩrĩ makuĩte magakomio, o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake. **19** No wee-rĩ, nĩgũte ũtetuo kuuma mbĩrĩra-inĩ yaku, o ta rũhonge rũrĩ magĩgĩ; ũkahumbĩrwo nĩ ciimba cia arĩa moragĩtuo, arĩa matheecangĩtuo na hiũ cia njora, o acio maĩkĩtio irima rĩrĩ mahiga. ũkarĩte ta kũimba kĩrangĩrĩre thĩ na magũrũ, **20** no wee-rĩ, ndũgaathikwo tao, tondũ nĩwaanangĩre bũrũri waku, na ũkĩũruga andũ aku. Rũciaro rĩa andũ arĩa aaganu rũtikaagwetwo ringĩ. **21** Haarĩriai handũ ha kũũragĩra ciana ciake, nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe mao ma tene; nĩguo itikanarahũke ciĩgaire bũrũri, na ciĩyakĩre matũũra maiyũre thĩ. **22** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ,

“Nĩ nĩngarahũka ndiciũkĩrĩre, nĩngeheria rĩtwa rĩacio kũu Babuloni, o na rĩa matigari ma cio, o na njeherie ciana ciao na rũciaro rwo,” nĩguo Jehova ekuuga. **23** “Nĩngatua kũndũ kũu gĩkaro kĩa ndundu, na ndĩgũtue bũrũri wa maria ma maai; ngaakũhaata na kihato kĩa mwanangĩko,” **24** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte, akoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ũria thugundĩte, ũguo noguo gũgaatũka, na ũria ndũite, ũguo noguo gũgaikara. **25** Nĩngahenja Mũashuri ũcio ũrĩ bũrũri-inĩ wakwa; ngaamũrangĩrĩra thĩ irĩma-inĩ ciakwa. Nĩngehereria andũ akwa icooki rĩake, na mũrĩgo wake ũmoime ciande-inĩ ciao.” **26** Ūũ nĩguo thugundĩte gwika thĩ yothē; nakuo guoko kũria gũtambũrũkĩrĩro ndũrĩrĩ ciothe nĩkuo gũkũ. **27** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo atũite gwika, nũũ ũngĩhota kũmũgĩrĩrĩra? Guoko gwake nĩgũtambũrũkĩtio, nũũ ũngĩhota gũgũthuna? **28** Atĩrĩrĩ, mwaka ũria Mũthamaki Ahazu aakũire-rĩ, nĩguo ndũmĩrĩri ĩno yaguũranĩro: **29** Inyũ Afilisti inyuothe tĩgai gũkena, nĩ atĩ rũthanju rĩa rwamũhũruga nĩrunĩkĩte; nĩgũkorwo kuuma mũri-inĩ wa nyoka ĩyo nĩgũkoima ndũira, namo maciaro mayo magaatũka mũthemba wa nyoka ĩrĩ thumu ĩria iticũkaga. **30** Nao andũ arĩa athĩnĩ biũ nĩmakona gĩa kũria, na mũbatari akomagē atarĩ na ũgwati. No rũciaro rwaku nĩngarũtũra na ng'aragu; nayo ikooraga matigari maku. **31** Wee kihingo-rĩ, gĩrikal na wee itũura inene-rĩ, ugĩrĩria! Na inyũ Afilisti inyuothe mũniinwo nĩ guoya, mũthire biũ! Itu rĩa ndogo rĩrooka rĩumĩte mwena wa gathĩgathĩni, na gũtigakorwo na mũndũ ũgaatĩgwo na thũutha mbũtũ-inĩ ciake nĩ ũndũ wa kwaga hinya. **32** Nĩ icookio rĩrikũ rĩkaahanwo kũrĩ andũ arĩa matũmĩtuo a rũrĩrĩ rĩu? Magaacookerio atĩrĩ, “Jehova nĩahaandĩte Zayuni, na thĩnĩ waku andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15 Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ĩkonĩ Moabi: Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrianange, rĩkaanangwo ũtukũ o ro ũmwel Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrianange, o narĩo rianangĩtuo ũtukũ o ro ũmwel! **2** Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathĩ hekarũ-inĩ yao, mambatĩte kũria gũtũũgũru makarĩre kuo; andũ a Moabi maragĩrika nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba. Mĩtwe yao yothē nĩyenjetwo, na nderu ciao ciothe ĩkenjwo. **3** Marĩ njira-inĩ marathĩ mehumĩte nguo cia makũnia; othe no kũgĩrika maragĩrika marĩ nyũmba igũrũ na ihaaro-inĩ, makagũa thĩ, magakoma na nda makĩrĩraga. **4** Heshiboni na Eleale nĩkũria maraarĩra maanĩrĩre, mĩgambo yao ĩraiguo o nginya Jahazu. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mbaara a Moabi nĩmararĩra maanĩrĩre, nacio ngoro ciao ĩkaringĩka. **5** Ngoro yakwa nĩrarĩrĩra Moabi, andũ arĩa maingatĩtuo kuo morĩire Zoari, magathĩ nginya Egilathu-Shelishya. Mambatĩte na njira ya gũthĩ Luhithu, magathĩ makĩrĩraga; o na nĩngĩ njira-inĩ ya gũthĩ Horonaimu, maracakaya nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũria ũmakorete. **6** Maaĩ ma kũu Nimurimu nĩmahũite, nayo nyeki nĩhoohete; namo mahuti mothe maĩgũ nĩmĩmĩte, na gũtĩrĩ kũndũ kĩruru gĩtigaire. **7** Nĩ ũndũ ũcio ũtonga ũria magĩte naguo na makegĩra, mũkuũite makaĩringĩa mũrĩmo wa karũũ karĩa karĩ mĩtĩ hũgũrũrũ-inĩ ciako. **8** Kayũ ka mũkayo wao nĩkaĩgũtuo mĩhaka-inĩ ya Moabi; nakuo kũgĩrika kwao gũgakinya Egilaimu, o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu. **9** Maaĩ ma Dimoni maiyũrĩtuo nĩ thakame, no nĩngũrehe maũndũ mangĩ mooru makĩria kũu Dimoni, maahaana ta mũrũũthĩ ũgũtharĩkĩra andũ arĩa morĩte kuuma Moabi, o na ũtharĩkĩre arĩa matigaire kũu bũrũri-inĩ.

16 Twarirai ūria wathanaga bŭrŭri tŭtŭrŭme twa kŭrŭha igooti, kuuma itŭūra rŭa Sela, gŭtŭkanŭria werŭ-inŭ, nginya kirŭma-inŭ kŭa Mwarŭ wa Zayuni. **2** O ta ūria nyoni ciŭrŭŭraga ciatharŭrio gŭtara gŭacio, ŭguo no taguo andŭ-nja a Moabi magaikara marŭ mariŭko-inŭ ma Arinoni. **3** “Tŭhei kirŭra, na mŭtue itua. Tŭmai kŭiruru kŭanyu gŭtŭike ta ŭtŭkŭ, o kŭrŭ mŭthenya barigici. Hithai ūria maingatŭtŭo kwao, na mŭtigakunyanŭre arŭa moorŭire kwanyu. **4** Rekei andŭ a Moabi arŭa mehithŭe kwanyu maikare na inyŭ; tŭikai kŭigŭtio kŭiao kuuma kŭrŭ mwanangani.” Mŭhinyanŭrŭria nŭagakinya mŭthia, nago mwanangŭko ŭthire; nake mŭigiti nŭakabuŭria kuuma bŭrŭri-inŭ. **5** Gŭti kŭa ŭnene gŭkaahaandŭo na wendo; na mŭndŭ mwŭhokeku nŭwe ŭgaagŭkarŭra, o mŭndŭ wa kuuma nyŭmba ya Daudi, mŭndŭ ūria ŭgaatunagŭra ciira arŭmŭrŭire o kŭhooto, namo maundŭ ma ŭthingu nŭmo akaahŭhaga gwika. **6** Nŭtŭigŭite ŭhoro wa mwŭtŭio wa Moabi: tŭkaigua ŭhoro wa mwŭtŭio wake mŭkŭru na mwŭkŭrŭro wake, tŭkaigua ŭhoro wa mwŭtŭio wake na rŭng’athio rwake; no rŭri, mwŭgaatho ŭcio wake no wa tŭhŭ. **7** Nŭ ūndŭ ŭcio andŭ a Moabi nŭkŭgŭrŭka maragŭrŭka, maragŭrŭka hamwe nŭ ūndŭ wa Moabi. Cakayai na mŭnyŭitŭo nŭ kŭeha nŭ ūndŭ wa andŭ a Kiri-Haresethi. **8** Mŭgŭnda ya Heshiboni nŭrahooha, o na mŭthabibŭ ya Sibima o nayo nŭrahooha. Aathani a ndŭrŭri nŭmarangŭrŭrie mŭthabibŭ ŭria mŭega mŭno, ŭria hŭndŭ ŭmwe yakinyŭte Jazeri, na ŭgatheerema yerekeire werŭ-inŭ. Thuuna ciayo ciatambŭte igakinya o iria-inŭ. **9** Nŭ ūndŭ ŭcio nŭndŭrarŭra, ngarŭra o ta Jazeri, ngŭrŭrŭra mŭthabibŭ ya Sibima. Wee Heshiboni, o nawe Eleale, ngŭmŭhŭiga na maithori! Tondŭ mbugŭrŭrio cia gŭkeno kŭanyu nŭ ūndŭ wa matunda manyu marŭa meruŭte, na nŭ ūndŭ wa magetha manyu ma ngano nŭithirŭte. **10** Gŭtirŭ gŭkeno kana ndŭhiŭ mŭgŭnda-inŭ ya matunda; gŭtirŭ mŭndŭ ŭraina kana akoigŭrŭria mŭgŭnda-inŭ ya mŭthabibŭ, gŭtirŭ mŭndŭ ŭrahiha ndibei kihihiro-inŭ, nigŭkorwo nŭndŭmŭte ngemi cia magetha ciage kŭiguuo. **11** Ngoro yakwa nŭracakaira Moabi o ta kinanda kŭa mŭgeeto, nayo ngoro yakwa ŭgacaŭra Kiri-Heresethu. **12** Rŭria andŭ a Moabi maathŭi kŭndŭ kŭria gŭtŭŭgŭru makahooe, no kwŭnogia menogagia; hŭndŭ ŭria maathŭi ihoero-inŭ rŭao kŭhooya, no wŭra wa tŭhŭ marutaga. **13** Ŭyŭ nŭguo ŭhoro ūria Jehova aarŭite ŭkonŭi Moabi. **14** No rŭri, rŭu Jehova ekuuga atŭri: “Mŭiaka itatŭ itanathira, itarŭtŭo ta ŭria mŭiaka ya mŭndŭ wandŭkitŭo wŭra ŭrikanagŭrŭo-rŭ, riiri wa Moabi hamwe na andŭ ake othe nŭukanyararwo, namo matigari make makorwo marŭ manini mŭno na makahinyara.”

17 Ino nŭyo ndŭmŭrŭri nditŭ ikonŭi Dameski: “Atŭrŭrŭ, itŭūra rŭa Dameski ritŭgŭcŭoka gŭtŭuika itŭūra inene rŭngŭ, no rŭri, rigaatuŭka hiba ya mwanangŭko. **2** Matŭūra marŭa manene ma Aroeri nŭmagatiganŭrio, matigŭrwo ndŭuru cia mbŭri iria igaakomaga kŭu, gŭtarŭ mŭndŭ wa gŭcimakia. **3** Kŭigŭtŭio kirŭa kirŭmu kŭa Efraimu nigŭkeherio, o na hinya wa ŭthamaki weherio Dameski; namo matigari ma Suriata makaahaana o ta riiri wa andŭ a Isiraeli,” ŭguo nŭguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ihinda rŭu riiri wa Jakubu nŭ ŭgaatheŭka; nago mwŭrŭ ŭcio wake mŭnoru ŭhŭnje. **5** Gŭkaahaana o ta rŭria mŭgethi acookanagŭrŭria ngano ŭria itarŭ ngethe, akagetha ngano na guoko gwake: gŭkaahaana ta mŭndŭ ŭkŭhaara itira cia ngano Gituamba-inŭ kŭa Refaimu. **6** No rŭri, nigŭgatigwo ngano ingiharwo, o ta ŭria maciaro ma mŭtamaiyŭ matangŭitika mothe mŭtŭ ŭcio ŭngŭinainio, no ndamaiyŭ igŭrŭ kana ithatŭ nŭitigaraga hongŭ-inŭ iria ŭrŭ igŭrŭ gacŭmbŭrŭ, o na inya kana ithano igatigara hongŭ-

inŭ iria ŭrŭ na maciaro maingŭ,” ŭguo nŭguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga. **7** Mŭthenya ŭcio, andŭ magaacŭthŭrŭria ūria Mŭŭmbi wao, namo maitho mao marore ūria Mŭtheru wa Isiraeli. **8** Matigacŭthŭrŭria igongona iria mathondekete na moko mao, na matikarŭmbŭiia itugŭ cia Ashera, na magongona marŭa methondekeire ma gŭcinŭra ŭbumba. **9** Mŭthenya ŭcio matŭūra mao manene marŭa marŭ hinya, marŭa maatiganŭrio makŭrŭra andŭ a Isiraeli, makahaana ta kŭndŭ gŭtiganŭrie gŭgatuŭka gŭthaka, na gŭgakŭra mahuti. Namu matŭūra macio magaikara ihooru. **10** Nŭmŭrŭganŭrwo nŭ Ngai, Mŭhonokia wanyu; nŭmwagŭte kŭirŭkana Rwaro rŭu rwa lhiga, o rŭu kŭigŭtŭio kŭanyu. Nŭ ūndŭ ŭcio na na mŭngŭkahaanda mŭmera ŭria mŭega mŭno, na mŭhaande mŭthabibŭ ya kuuma kŭndŭ kŭngŭ, **11** o na mŭngŭgaatŭma ikŭre mŭthenya o ro ŭcio mŭkaamihaanda, o na rŭciinŭ rŭrŭ rŭngŭ mŭtŭme ŭrute kŭiro-rŭ, gŭtirŭ magetha mŭkoona mŭthenya ŭcio wa mŭrŭmŭ na ruo rŭutangŭthira. **12** Iŭya-ŭ, mŭrurumo wa ndŭrŭrŭ nyŭngŭ, iraruruma ta iria rikŭhuhŭkania! Iŭya-ŭ, inegene rŭa kŭrŭndŭ kŭranegena, o ta mŭrurumo wa maaŭ maingŭ. **13** O na gŭtŭuika ndŭrŭrŭ iranegena na mŭrurumo ta wa ndŭihŭ cia maaŭ maingŭ-rŭ, hŭndŭ ŭria we mwene aacikŭuma, ciŭraga igathŭi kŭndŭ kŭraya mŭno, ihurŭtŭtŭo nŭ rŭluho ta ŭria mŭungŭ ŭrŭ irima-inŭ ŭmburagŭo, kana ta rŭya rigŭthŭrŭrŭkŭo nŭ rŭluho rŭnene. **14** Hwaŭ-inŭ, o rŭmwe gŭkagŭa kimako kŭnene! Gŭtanakŭa-rŭ, andŭ matŭri hol! Rŭu nŭrŭo igai rŭa andŭ arŭa matŭtunyaga indo ciitŭ, ŭcio nŭguo mŭtŭ ŭria ŭgwŭrŭire andŭ arŭa matŭtahaga indo ciitŭ.

18 Kaŭ bŭrŭri ūria ŭrŭ ibatabata rŭa mathagu, o ŭcio ŭrŭ mŭrŭmo ūria ŭngŭ wa nŭjŭŭ cia Kushi, ŭrŭ na haaro-ŭ! **2** ūria ŭtŭmaga areio makagerera njira ya iria, mahaicŭte tŭtarŭtŭo twakŭtŭo na marura, tŭria tŭgeragera maaŭ igŭrŭ. Atŭrŭrŭ, inyŭ andŭ aya mŭtŭmŭtŭo na mŭrŭ mŭtŭkŭi, thŭii kŭrŭ andŭ araihu na anyoroku mŭrŭ, o acio metigŭrŭtŭo nŭ andŭ a kŭndŭ gŭkuhi na a kŭraya, rŭrŭrŭ rŭugŭiti rwaragŭa rŭthiomi rŭgeni, na bŭrŭri wao ŭgayanŭtio nŭ njŭŭ. **3** Inyŭ andŭ arŭa mŭtŭŭragŭa mabŭrŭri mothe ma thŭ, o inyŭ mŭtŭŭragŭa gŭkŭ thŭ-rŭ, rŭria bendera ŭkaahaandŭo irŭma-igŭrŭ, nŭmŭkamŭona, na rŭria karumbeta gakaahuhwo, nŭmŭgakaigua. **4** Jehova anjŭrŭite ŭu: “Ngŭikara ngŭrŭte ki ndŭrorere maundŭ ndŭ o gŭikaro-inŭ gŭakwa, haana ta ŭrugarŭi wa rŭua ŭkŭhenahenia, o na ta itu rŭa ime hŭndŭ ya ŭrugarŭi wa magetha.” **5** Nŭgŭkorwo mbere ya magetha, hŭndŭ ŭria kŭro gŭaitika na mahŭa magatuŭka thabibŭ irerua, nŭguo agaaceeha thuuna na tŭhiŭ twa gŭceeha, na ateme hongŭe iria ciaramŭte mŭno acieherie. **6** Nacio ciothe igaatigŭrwo nyoni cia irŭma-inŭ iria irŭtaga nyama, na nyamŭ cia gŭthaka; nyoni icio igaacŭrŭa hŭndŭ ya rŭua, nacio nyamŭ cia gŭthaka icirŭe hŭndŭ ya heho yothe. **7** Hŭndŭ ŭyo nŭguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo kuuma kŭrŭ andŭ araihu na anyoroku mŭrŭ, na kuuma kŭrŭ andŭ metigŭrŭtŭo nŭ andŭ a kŭndŭ gŭkuhi na a kŭraya, rŭrŭrŭ rŭugŭiti rwaragŭa rŭthiomi rŭgeni, arŭa bŭrŭri wao ŭgayanŭtio nŭ njŭŭ: iheo icio ikaarehwo Kirŭma-inŭ gŭa Zayuni, harŭa haamŭrŭrŭrwo Rŭitwa rŭa Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19 Ino nŭ ndŭmŭrŭri nditŭ ikonŭi bŭrŭri wa Misiri: Atŭrŭrŭ, Jehova ahaicŭte itu rŭhanyŭkite mŭno athŭite bŭrŭri wa Misiri. Mŭhianano ya bŭrŭri wa Misiri irainaina mbere yake, nacio ngoro cia andŭ a bŭrŭri wa Misiri ikaringŭka thŭini wao. **2** “Nŭngarahŭra Mŭmisiri ookŭrŭre Mŭmisiri ūria ŭngŭ: mŭndŭ nŭakarŭa na mŭrŭ wa ithe, nake mŭndŭ wa itŭura ookŭrŭre mŭndŭ wa itŭura rŭake, narŭo itŭura inene rŭkŭrŭre itŭura rŭria rŭngŭ, nago ŭthamaki ŭkŭrŭre ŭthamaki ūria ŭngŭ. **3** Andŭ a

bürüri wa Misiri nîmagakua ngoro, nayo mibango yao ndîmitue ya tûhû; makaahooya kîrîra kûrî ngai cia mîhianano na kûrî maroho ma andû arîa makuîte, o na kûrî ago na aragûri. **4** Nînganeana andû a bûrûri wa Misiri wathani-inî wa mwathi ûtarî tha, na mûthamaki mûuru amathamakîre.” ùguo nîguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** Maaî ma Rûûi rwa Nili nîmakaahûa, na mûkaro wawo ûng’are na ùme. **6** Mîtarô ya maaî nîkanunga; tûrûûi twa Misiri nîtûkaahûa tûûme biû. Namo marura na mathanjî nîmakahooa, **7** o nayo mîmera îrîa îrî hûgûrûrû-inî cia Rûûi rwa Nili, gîtwo-inî kîa rûûi rûu, nîkahooha. Indo îria ciothe îhaanditwo mîgûnda îrîa îrî gûkûhî na Rûûi rwa Nili nîkooma biû, na ciûmbûrwo, na itigacooka kuoneka kuo rîngî. **8** Ategi a thamaki nîmagacaaya na marîre, arîa othe maikagia ndwano ciao Rûûi-inî rwa Nili; nao arîa othe maikagia mîtego yao maaî-inî macio nîmakoorwo nî hinya. **9** Andû arîa marutaga wîra na ndigi cia ùguta ùrîa mwega nîmagakua ngoro, na arîa matumaga mataama marîa mahoro nîmakaaga mwîhoko. **10** Atumi a nguo nîmagakorwo na kîeha, na arîa othe maheagwo mîcaara nîmakaigua ûuru ngoro. **11** Anene a Zoani nîmakîgîte o gûkîga; nao andû arîa oogî a Firaûni maheanaga kîrîra kîa ùrimû. Mwakîhota atîa kîrîra Firaûni, “Nîi ndî ùmwe wa andû arîa oogî, ndî mûrutwo wa athamaki arîa a tene?” **12** Andû aku arîa oogî makîrî ha rîu? Ta nîmagîkuonie na makûmenyithie ùrîa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirîre gwîka bûrûri wa Misiri. **13** Anene a Zoani makîgîte o gûkîga, nao atongoria a Nofu makaheeneka; namo mahiga ma koine na andû ake nîmahîthitîe andû a Misiri. **14** Jehova nîwe ùmatîrîre roho wa kîrîgiccano; matumaga andû a Misiri matûgûuge mawîra-inî mothe marîa marutaga, o ta ùrîa mûrîu atûgûugaga matahiko-inî make. **15** Gûtîrî wîra ûngîrutwo bûrûri-inî wa Misiri: gûtîrî wîra ûngîrutwo nî mûtwe kana mûting’oe, kana rûhonge rwa mûnathi, kana ithanjî. **16** Mûthenya ùcio-rî, andû a Misiri makahaana o ta andû-a-nja. Makainaina nî guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambararîtio kûmookîrîre. **17** Naguo bûrûri wa Juda ûkaguoyohia andû a Misiri; na mûndû o wothe ûkaagweterwo ûhoro wa Juda nîagetîra, nî ùndû wa maûndû marîa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciirîre gwîka amokîrîre. **18** Mûthenya ùcio matûûra matano ma bûrûri wa Misiri makaaragia rûthiomi rwa Kaanani, makîhîtaga atî marîtungatagîra Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na itûûra rîmwe rîamo rîgeetagwo Itûûra Inene rîa Mwanangîko. **19** Mûthenya ùcio-rî, nîgûkagîa na kîngongona kîa Jehova o kûu gatagatî ka bûrûri wa Misiri, na kûhaandwo ihiga rîa kîrîrikano kîa Jehova mîhaka-inî yakuo. **20** Ihiga rîu rîgaatuika kîmenyithia na mûira wa maûndû marîa Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekite thîini wa bûrûri ùcio wa Misiri. Rîrîa magaaîra Jehova amateithie nî ùndû wa andû arîa mamahinyagîrîa-rî, nîkamatumîra mûhonokia na mûmagîtîrî, nake nîakamahonokia. **21** Nî ùndû ùcio Jehova nîakemenyithania kûrî andû a Misiri, na mûthenya ùcio nîmagakûûrana Jehova. Makaamûhooyaga makîmûrutagîra magongona na maruta ma mûtu: na nîngî makehîtaga mîhîitwa marî mbere ya Jehova na mamîhingagîe. **22** Jehova nîakahûûra bûrûri wa Misiri na mûthîro, amahûûre acooke amahonie. Nao nîmagacookerera Jehova, nake nîagathîkîrîria gûthaithana kwao na amahonie. **23** Mûthenya ùcio nîgûkagîa nîra njarîi yumîte bûrûri wa Misiri îgakinya Ashuri. Andû a Ashuri nîmagathîiiga Misiri, na o andû a Misiri mathîiiga Ashuri. Andû a Misiri na andû a Ashuri nîmakahooyaga hamwe. **24** Mûthenya ùcio bûrûri wa Isiraeli ûgaatuika wa gatatu, hamwe na Misiri na Ashuri, nao nîmagatûma thîi yothe irathimwo. **25**

Jehova Mwene-Hinya-Wothe nîakamarathima akiugaga atîrî, “Kûrathimwo-rî, nî andû akwa a Misiri, o na Aashuri arîa ndeyûmbîre, na Isiraeli igai rîakwa.”

20 Atîrîrî, mwaka ùcio mûnene wa anene a ita rîa Ashuri aakinyire Ashidodi atûmîtowo nî Sarigoni mûthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarîtharîkîra na aarîtunyana-rî, **2** hîndî îyo nîguo Jehova aarîrie na kanua ka Isaiâ mûrû wa Amozu. Akîmwîra atîrî, “Ruta nguo îyo ya ikûnia wîhumbîte, na ùrute iraatû ciaku magûrû.” **3** Nake agîka o ro ùguo, agîthîi njaga na arî magûrû matheri. **4** Nîngî Jehova akiuga atîrî, “O ta ùguo ndungata yakwa Isaiâ athîite njaga na arî magûrû matheri mîaka îtatû, arî rûûri na kîmenyithia kîa maûndû mooru marîa magaaîra bûrûri wa Misiri na wa Kushi-rî, **4** ùguo noguo mûthamaki wa Ashuri agaataha andû a bûrûri wa Misiri na a bûrûri wa Kushi, amoimagarie marî njaga na marî magûrû matheri, arîa ethî na arîa akûrû, thûnû ciao îrî njaga; ùguo nîguo Misiri gûgaconorithio. **5** Nao andû arîa mehokete Kushi na makegocca nî ùndû wa Misiri nîmakamaka na maconorithio. **6** Hîndî îyo nîguo andû arîa maikaraga hûgûrûrû-inî cia îria makegocca atîrî, ‘Onei ùrîa kûhanîe kûrî arîa tûtûire twîhokete, acio tuorîre kûrî o atî nîguo matûteithie na matûhonokie kuuma kûrî mûthamaki wa Ashurî! Rîu tûngîkîhonoka atîa?’”

21 Îno nîyo ndûmîrîri nditû ikonîi Werû ùrîa ùrî Hûgûrûrû-inî cia Iria: Atîrîrî, o ta ùrîa ihuhûkanio îria nene ihurutanaga ituûkanîrîre bûrûri wa gûthîni, ùguo noguo mûtharîkîri agooka oimîte werû-inî, kuuma bûrûri wa kûguoyohania. **2** Nîi nînyonetio kîoneki gîa kûmakania mûno: Mûkunyaîrî no arakunyaîra, nake mûthani no aratahana. Wee Elamu tharîkîra! Nawe Media, thiûrûrûkîria! Gûcaaya kûrîa anagûcaaitia ngagagûkinya mûthia. **3** Nî ùndû wa ùguo mwîrî wakwa nîûyûrîtwo nî ruo, ruo rûnene nîrûnyîitite, o ta ruo rwa mûtumia akîrûmwo; ngagîtururîo nî maûndû marîa ndîraigua, na ngagegearîo nî maûndû marîa ndirona. **4** Ngoro yakwa nîratumatuuma, na ngainaina nî guoya; hwaî-inî ùrîa ndîrîragîria ituûkîte ùndû wa kûumakia mûno. **5** Nao nîmaarîte metha, na makaara mîgeka, nîguo marîe na manyite! Ùkîraî inyuî anene, mûhake ngo maguta! **6** Jehova anjîitîre atîrî: “Thîi, ûge mûrangîrî wa gûcûthîrîria na ùmwîre amenyithanie ùrîa aroona. **7** Rîrîa angîona ngaari cia ita îrî na mbarathi îhaanaine, na andû magûka mahaicite ndigîri kana ngamîra-rî, nîaikare eigûite, akeigua biû.” **8** Nake mûrangîrî akîanîria, akiuga atîrî, “Mûthenya o mûthenya, mwathi wakwa, ndûgamaga gîtara-inî kîa mûrangîrî; na ùtûkû o ùtûkû njikaraga handû hakwa ha kûrangîra. **9** Atîrîrî, nîharooka mûndû akuuîtwo nî ngaari ya ita, îrî na mbarathi îhaanaine. Nake aracookia ùhoro akoiga atîrî: ‘Babuloni nîrîgûu, îi nîrîgwîte! Mîhianano yothe ya ngai ciakuo nîmîhehenje, îkaharagana thîi!’” **10** Inyuî andû akwa, o inyuî mûthûthîrwo kîhûhîro-inî kîa ngano-rî, ngûmwîra ùrîa nîgîguîte kuuma kûrî Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kuuma kûrî Ngai wa Isiraeli. **11** Îno nî ndûmîrîri nditû ikonîi Duma: Atîrîrî, nî harî mûndû ùraanjîta kuuma Seiru, akanjûûria atîrî, “Mûrangîrî, ùtûkû ùkinyîte ha? Mûrangîrî ùyû, ùtûkû ùkinyîte ha?” **12** Nake mûrangîrî akamûcookeria atîrî, “Gûkîrîi gûkîa, no rîrî, nîgûgîcooka gûtuke. Angîkorwo kûrî ùndû ùkûûria-rî, ùria; ùcooke ùuke hîndî îngî.” **13** Îno nîyo ndûmîrîri nditû ikonîi bûrûri wa Arabia: Inyuî ikundi cia agendi a Adedani, o inyuî mwambîte hema ithaka-inî cia Arabia-rî, **14** twarîrai andû arîa anyooto maaî; na inyuî mûtûûrago bûrûri wa Tema, tûngîai andû acio maroora îrio **15** Nîgûgîcoowo maroorîra rîhûi rwa njora, o rîhûi rwa njora rûrîa rûcomoretwo, makoorîra

ūta mūgeete, na makoima kūria mbaara īihūire. **16** Mwathani aranjīra atīri: “Mwaka ūmwe ūtanathira, ūtaritwo ta ūria mīaka ya mūdū wa kwandikwo wīra īrikanagīrwo-rī, riiri wothē wa Kedari nūgaathira. **17** Andū arīa magaatigario nī thigari iria ciikagīa mīgū, o acio njamba cia ita cia Kedari-rī, magaaorwo marī o anini.” Jehova Ngai wa Isiraēli nīwe warītē ūhoro ūcio.

22 Ino nīyo ndūmīriri nditū ikonīi Gītuamba gīa Kīoneki: Atīrīrī, nī kīi kiragūthīnīa rīu, tondū andū aku othe marahaica nyūmba igūrū, **2** wee itūūra rīyūrīte ngū, o wee itūūra inene rīa mbugīrīrio na ūrīū? Andū aku arīa makuīte matiūrāgītwo na rūhīu rwa njora, kana magakuīra mbaara-inī. **3** Atongoria aka othe nīmōrite marī hamwe; maatahirwo o na hatari mīgū ūkītīo. Andū aku othe arīa maakorereirwo moohirwo hamwe, o acio mooraga thū īrī o kūraya. **4** Nī ūndū ūcio nguuga atīrī, “Njeherera; reke ndīre ngīgīrikaga. Ndūkagerie kūihooreria igūrū rīa mwanāngīko ūrīa ūkōrete andū akwa.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arī na mūthenya ūria agaatūma ūtūke wa mbugīrīrio, na wa kūrangānīrīria, o na wa kūguoyohia kū Gītuamba-inī gīa Kīoneki. Mūthenya ūcio ūgaakorwo ūrī wa kūmōmora thingo igwe thī, na wa gūkaira irīma. **6** Andū a Elamu nīmakuūite thiaka wa mīgū, marī na ngaari cia ita na andū mahaicīte mbarathi; o nao andū a Kiri macuūrāragia ngo. **7** Ituamba ciaku iria njega mūno ciyūrīte ngaari cia ita, nao andū arīa mathiiga mahaicīte mbarathi maigītwo ihingo-inī cia itūūra inene; **8** nagu ūgītīri wa Juda nīweheretio. Mūthenya ūcio nīmwačūthīrīrie indo cia mbaara iria ciarī Nyūmba-inī ya ūnene ya Mūtītū; **9** mūkīona atī thingo cia ūgītīri cia Itūūra Inene rīa Daudi nīciatharūkīte kūdū kīngī; na inyuī mūkīhingīrīria maai Karia ka Mūhuro. **10** Nīmatarire nyūmba kūu Jerusalemu, na mūgītharia nyūmba nīguo muone mahiga ma gūcookereria rūthingo rūgīe na hinya makīria. **11** Nīmwakire handū ha kūhingīrīria maai gatagatī ga thingo cieri, nīgeetha maai ma Karia ga Tene mathiige ho, no mūtīigana kūrongooria ūria wagathondekire, kana mūrūmbūiye ūria watūmire kagīe ho kuuma o tene. **12** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīamwītire mūthenya ūcio nīguo mūrīre na mūgīrike, na mwenjwo njuūrī cianyu na mwīhumbē nguō cia ikūnia. **13** No rīrī, inyuī mūrī na gīkeno na ūrīū, mūrathīnja ng’ombe na ng’ōndu, mūkīrīaga nyama na mūkīnyuua ga ndibe! Mūgakiuga atīrī, “Nītūrīe na tūnyue, nīgūkorwo rūciū nītūgaakua!” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīanguūrīrie ūhoro ūyū ndīmūthikīrīrie, akoiga atīrī, “Rīhīa rīrī mūtīkahorherio ngīnya mūgaakua,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **15** Na rīrī, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Thīi kūri Shebina, ūria mūrāmati na mūrūgamīrīri wa nyūmba ya ūthamaki, ūmwīre atīrī: **16** Ūreka atīa gūkū na nūū ūgwītīkīrīte kwīyenjera mbīrīra gūkū, ūgetemera mbīrīra handū hatūūgīru, na ūjeyacūhīria harīa ūkaahurūkīo rwaro-inī rwa ihiga? **17** “Wīhūūge, tondū Jehova akirīi gūkūnyīita akūrūmīte, acooke akūnyugute, wee mūdū ūyū ūrī hinya. **18** Nīagagūkūnja akūrūmie o ta mūbira, agūiike būrūrī mwarī. Kūu nīkuo ūgaakuīra, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria rīrī igaikara: wee ūconorithaga nyūmba ya mwathi waku! **19** Nīngakūingata wehere wīra-inī waku na ūtunywo wīra ūcio ūrūgamīrīrie. **20** “Mūthenya ūcio nīngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mūrū wa Hilīkia. **21** Nīngamūhumba nguō yaku rīra ndaaya na ndīmūhotore mūcibi waku, na ndīmūngere

wathani waku. Nīagatūika ithe wa arīa matūūrāga Jerusalemu o na wa nyūmba ya Juda. **22** Kīhingīro kīa nyūmba ya Daudi ngaakīgīrīra kīande-inī giake; na rīrī, kīria gīothe akaahingūra gūtīrī mūdū ūkaahota kūhinga, na kīria gīothe akaahinga gūtīrī mūdū ūkaahota kūhingūra. **23** Ngaamuoherera handū harūmu aikare ho ta hīgī hūūrīre; atūike gītī gīa gītīio thīnī wa nyūmba ya ithe. **24** Nīwe ūgaacookerewo nī riiri wothē wa nyūmba ya ithe ta ūcuurītio harī we: ciana ciake na iria ikeyongerera thīnī wa ciana icio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarī kīene, kuuma mbakūrī ngīnya mīthema yothe ya ndigīthū.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio hīgī rīra thecerere handū harūmu nīikenyenya; nīkamunyūka igwe, na indo iria njuurie harī yo nīikaharagana.” Jehova nīwe warītē ūhoro ūcio.

23 Ino nīyo ndūmīriri nditū ikonīi itūūra rīa Turo: Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girīkai. Nīgūkorwo itūūra rīa Turo nīrīanange, rīgatigwo rītarī nyūmba kana gīcūkīro kīa marikabu. Ūhoro ūcio nīmakinīyīre marī o kīū būrūrī wa Kitimu. **2** Atīrīrī, inyuī andū a gīcīgīrīra, na inyuī onjoritha a Sidoni, ta kirai o inyuī mūtōngetio nī andū arīa mageragīra iria-inī. **3** Kīū maai-inī maingī nīkuo kwageragīrio ngano ya Shihoru, namo magetha ma Nili nīmō maarī uumithio wa itūūra rīa Turo, nario rīgītūika ndūnyū ya ndūrīrī. **4** Atīrīrī wee Sidoni, o nawe, kīhītho kīrūmu kīa iria-inī, conokai, nīgūkorwo iria nīrīarīte rīkoiga atīrī: “Nīi ndirī ndagīa na ruo rwa kūrūmwo, kana ngaciara; ndirī ndaagera aanake, kana ngarera airītu.” **5** Hīndī rīra ūhoro ūcio ūgaakīnya būrūrī wa Misiri, andū akuo nīmakaagīa na ruo rūnene mūno maigua ūhoro ūcio wa Turo. **6** Atīrīrī, ringai mūthī mūrīmo wa Tarishishi, ta girīkai inyuī mūtūūrāga kūu gīcīgīrīra-inī. **7** Rīrī nīrio itūūra rīanyu inene rīa ikeno cia ūrīū, itūūra inene rīa kuuma tene, o tene mūno, itūūra rīrīa andū aarīo maathīte na magūrū magatūūre mabūrūrī ma andū a kūraya mūno? **8** Nūū waciīrīre atī itūūra rīa Turo rīūkīrīrwo, o itūūra rīu rīheanaga tanji cia ūthamaki, o rīo onjoritha a rīo arī arīu a athamaki, na endia a rīo marī igweta thī yothe? **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe waciīrīre ūndū ūcio, nīgeetha aniine mwītīio wa riiri wothē, na aconorithie andū arīa othe marī igweta a gūkū thī. **10** Atīrīrī, wee mwarī wa Tarishishi, thīi ūkarīme būrūrī waku o ta ūria kūrīmītwo hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Nili, tondū rīu ndūrī na gīcūkīro kīa marikabu ringī. **11** Jehova niatambūrūkīte guoko gwake igūrū rīa iria, na agatūma mothamaki marīo mainaine. Nīathanīte atī ciīgītīro iria nūmu cia Foinike cianangwo. **12** Akoiga atīrī, “Wee mwarī gathirange wa Sidoni ikeno ciaku cia ūrīū nī thīru, rīu ūrī mūhehenje! “Ūkīra ūringe, ūthīi ūkīnye Kitimu; no rīrī, o na kūu ndūkoona ūhurūko.” **13** Ta rora būrūrī wa Ababuloni, andū acio rīu maagīte kīene! Ashuri magūtūite gīkaro kīa nyamū cia werū; nīmaakire mīthiringo mīraihu na igūrū ya kūrīthīūrūrūkīria, na magitiga ciīgītīro ciao itarī kīndū, magītūma būrūrī ūcio wanangīke biū. **14** Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girīkai; nīgūkorwo gīkaro kīanyu nīkīanange. **15** Hīndī ūyo itūūra rīa Turo nīrīkariganīra mīaka mīrongo mūgwanja, o ta ūria matukū ma mūthamaki ūmwe maigana. Na mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Turo gūgaacooka kūhaana ta mūmaraya ūria ūnganagwo na rīmīmo ta ūū: **16** “Oya kīnanda kīa mūgeeto, ūtūkanīe itūūra inene, wee mūmaraya ūyū ūtūūrīte ūrīganīre; Hūūra kīnanda kīa mūgeeto wega, ūine nyīmbo nyingī, nīgeetha ūrīranawo.” **17** Mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Jehova nīagacookerera Turo. Itūūra rīu

nirigacooka wira-ini wario ucio urehaga uumithio ta rikuhuura umaraya, rionjorithanagie na mothamaki mothe ma thi. **18** No riri, wonjorithia wario na uumithio wario niikamurirwo Jehova; itikagwo igiina-ini kana ihithwo. Uumithio wario ugaatuika wa aria matuuraga marongoragia Jehova, moonage irio nyingi na nguo njega.

24 Atiriri, Jehova akirie kwananga thi, na atume ikire ihooru; nake niakamiundu na ahurunje aria matuuraga kuo: **2** gugaakorwo kuri undu o umwe kuri muthinjiri-Ngai na kuri andu, kuri ndungata na kuri mumiaathi, kuri ndungata ya muiiritu na kuri mutumia uria mumiaathi, kuri mwendia wa indo na kuri muguri, kuri mukoombi na kuri mukoombaniri, kuri mundu uria uri na thiiri na kuri uria uranduraga thiiri. **3** Thi ni kwanangwo ikaanangwo na itigwo iri utheri biu. Jehova niwe waritie uhoru ucio. **4** Thi ing'arite ikahooha, maburiri mothe magathiririkira na makahooha, andu aria maru ngumo a thi nimoritwo ni hinya. **5** Thi ningwatie thaahu ni andu ayo; nao maremeire mawatho, na makaagarara irira, na magathukia kirikaniro kiria gia gutuura tene na tene. **6** Ni undu ucio kirumi nikiraria thi; na andu aria matuuraga kuo makaherithio ni undu wa wihia wao. Ni undu ucio aria matuuraga guku thi nimacinitwo na mwaki, na ni anini muno matigaire. **7** Ndibe iria ya muhiano ni thiru, nayo mithabibu ikahooha; nao andu aria maru ikeno-ini no gucaaya maracaaya. **8** Gikeno kiria kumanaga na kuhuurwo gwa tthembe nigigitie gukenwo, nario inegene ria andu aria aruu nirithirite, ningi gikeno kiria gikenagwo gukihuurwo kinanda kia mugeeto nigikiritio. **9** Andu aria manyuuga ndibe matigacooka kunyua makinaga rwimbo, nayo njoohi niruriire aria maminyuuga. **10** Nario ituura riria inene riananguku rikirite ihooru, namo matooonyero ma nyumba ciothe nimahinge. **11** Kuu njira-ini andu ni kurira mararira ni kwaga ndibe, gikeno giothe gituikite kieha, nacio ikeno ciothe igathira thi. **12** Ituura riria inene nirianange biu, nakio kihingo kiaro kuanangitwo gigaatuka tuncunji. **13** O ta uria muti wa mutamaiyi ukaraga wainaino, na o ta uria muti wa muthabibu ukaraga thabibu ciahaarwo hindi na magetha, uguo noguo uhoru ugaikara guku thi na nduriri-ini ciothe. **14** Maranirira, makoigirira ni gukena; kuuma mwena wa ithuuro marakungura unene wa Jehova. **15** Ni undu ucio inyu andu a kuuma mwena wa irathiro gocithai Jehova; nenehia ritwa ria Jehova Ngai wa Isiraeli, kuu icigirira-ini cia iria. **16** Nituguite nyimbo ikiinwo kuuma ituri cia thi, ikainwo atiri: "Arogocwo ucio Muthingu." No ni ngiuga atiri, "Ka ndi na haaro-i! nigukorwo nindirahiinyiririka, ni ti-itheru nindirahiinyiririka! Andu aria akunaniri nimarakunanirira aria ang, o acio akunaniri magakunanira aria ang na ikunaniri munene muno!" **17** Atiriri, inyu andu aria mutuuraga thi, iguoyohia, na irima, o na mutego nicio imweteire. **18** Mundu uria ukoora ni undu wa iguoyohia, akaagua irima, nake uria ukoinira irima riu-ri, akaagwatio ni mutego ucio. Ndirica cia muiyuro wa maai cia iguru mihingire, nacio itina cia thi igathingitha. **19** Thi ninjatuku, yatukite ikarekania, ningi nirathingitha muno muno. **20** Thi iratuguga o ta muruu, igathingitho uu na uu o ta githun hindi ya ruhuho; mehia ma uremi wayo nimamirituhiire muno, kugua nukugua na ndigacooka gwitiira ringi. **21** Muthenya ucio-ri, Jehova niakaherithia maahinya ma kuu iguru, o kuu matu-ini, na aherithie athamaki a thi ino. **22** Nimagacookaniriro hamwe o ta uria andu ohe macookanagiriro kioho-ini; makaahingirwo njeeera na thuutha wa matuku maing ni makaherithio. **23**

Mweri nugaconorithio, na riua riconoke; nigukorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe ugaathamaka ari Kirima-ini gia Zayuni na Jerusalem, na mbere ya athuuri akuo, athamake ari na riiri.

25 Wee Jehova-ri, Wee niwe Ngai wakwa; ningugutuugiria na ngooce riitwa riaku, nigukorwo niwikite maundu ma magegania, na maundu maria maabangitwo kuuma o tene, ukamahingia na wihokeku waku mukinyaniru. **2** Nitutumite ituura riria inene rituikie hiba ya mahiga, ituura riu riirigie na hinya ugatuma rianangwo, ituura inene riria riaru kihitho kia andu a kungu, ti ituura ringi, na ritigaakwo ringi. **3** Ni undu ucio andu aria maru hinya nimagagutia, namo matuura manene ma nduriri iria itari tha magwitigire. **4** Wee ukoretwo uri riuro ria athiini, na riuro ria abataru hindi ya minyamaro yao, handu ha kuhirira hindi ya kihuhukano, o na ta kiruru gia kwiyua riua. Nigukorwo mihumu ya aria mataru tha ihaana kihuhukano kiria kiguthaga ruthingo na nditi, **5** ningi ihaana ta urugaru wa weru-ini. Wee niwe ikiragia ngu u andu a kungu o ta uria urugaru unyihagio ni kiruru gia itu, na ni undu ucio rwimbo rwa acio mataru tha nirutigite kwinwo. **6** Kirima-ini giki niuko Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaarugithiria andu othe iruga ria irio iria njega muno, na iruga ria ndibe iria njega muno: iruga ria nyama iria njega muno, o na ndibe iria njega muno makiria. **7** Kirima-ini giki nikio akaanangira taama uria wohanitie andu othe, na cuka uria uhumbirite nduriri ciothe; **8** gikuu nikuniinwo gikaaniinwo nginya tene. Ningi Mwathani Jehova niakagiria maithori, kuuma mothiu mothe, na rumena ruria andu ake mamenetwo na ruo aruniine, ruthire thi yothe. Jehova niwe waritie uhoru ucio. **9** Muthenya ucio nimakoiga atiri, "Ti-itheru uyui niwe Ngai witu; niwe twhokire, nake agithonokia, uyui niwe Jehova, niwe twhokire; nitukene na tucanjamukie ni undu wa uhonokio wake." **10** Nigukorwo guoko kwa Jehova gugaikara kirima-ini giki; na Moabi gugaarangiriro rungu rwake, o ta uria nyeki nyumu irangagiriro thumu-ini. **11** Magaataburukiria moko mau kuo, o ta uria muthambiri atamburukia moko agithambira. Ngai niwe ukaaharukia mwitio wao, o na maru na wara wa wira uria marutaga na moko mau. **12** Niakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciakitwo na hinya, aciguithe thi; agaacimomora igwe thi, o rukungu-ini.

26 Na riri, muthenya ucio rwimbo ruru niruo rukainwo buru ri Juda: Turi na ituura inene ria hinya; Ngai atuuga uhonokio ituikie thingo ciaru na njirigo ciaru cia hinya. **2** Hinguru ihingo niguo ruriri ruria ruthingu ruoonye, o ruriri ruria rurumagia witikio. **3** Mundu uria uri meciria makindiire haru-ri, niwe ugaaturia na thayu mukinyaniru tondu niakwihokete. **4** Turiaru mwihokete Jehova nginya tene, nigukorwo Jehova, o we Jehova, niwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene. **5** Nianyihiagia andu aria maikara kuria gutuugiru, o na ituura riria ituugiru akariharukia, akariharugania thi, agacooka akaritungumania rukungu-ini. **6** Maguru ma andu makarirangirira; maguru ma andu aria ahinyiririe, o na makinya ma aria athiini. **7** Njira ya andu aria athingu ni nungiruru; nawe Jehova, Wee Muthingu, niwe unyorokagia njira cia aria athingu. **8** Ii, ti-itheru Jehova, niwe twegirira o tugithiagira njira ya mawatho maku; ngoro ciitu ciiriragira ritwa riaku na ngumo yaku. **9** Ngoro yakwa niwe iriragira utuku; rucini roho wakwa ugakunyootera. Riria watuanira ciira wa kihooto guku thi, andu a maburiri mothe nimerutaga uhoru wa uthingu. **10** O na andu aaganu mangugurwo

tha, matirutaga ūhoro wa ūthingu; o na marī būrūri-inī wa arīa arūngirūru, mathiāga o na mbere gwīka ūuru, makaaga gūtīa ūnene wa Jehova. **11** Wee Jehova-rī, guoko gwaku nī kwambararītio na igūrū, no matīngīkuona o na atīa. No rīrī, reke mone kīyo kīrīa ūrī nakīo nī ūndū wa andū aku, nīgeetha maacone; mwaki ūrīa ūgūrwo thū ciaku nīūrēkwo ūmacīne. **12** Wee Jehova-rī, nīwe ūtūheaga thayū; maīndū marīa mothe tūhīngītīe, nīwe ūtwīkīre. **13** Wee Jehova, o Wee Ngai wītū, nī harī aathanī angī manatwatha tīga wee, no rīrī, rītīwa rīaku rīiki norīo tūtītīe. **14** Na rīrī, acīo rīu nīmakuīte, matīgacooka gūtūūra muoyo; maroho macīo matīkarīūka. Wee nīwamāherīthīre ūkīmaananga; nīngī ūgītūma marīganīre bū. **15** Wee Jehova nīūtūmīte rūrīrī rūu ruongereke; tī-ītherū nīwongereire rūrīrī rūu, ūkarūngīhīa. Wee nīwīgūrīre na rīrī, ūkaaramīa mīhaka yothe ya būrūri. **16** Atīrīrī Jehova, mookīre kūrī we rīrīa maārī na mathīna; rīrīa wamāherīthīagī-rī, maahotaga o kīhuoya na mīheehū. **17** O ta ūrīa mūdū-wa-nja arī na nda akīrīyī gūciara enyogondaga na agakaya nī ruo-rī, ūguo noguo twatārī tūrī mbere yaku, Wee Jehova. **18** Ithū twatārī ta twārī nda, twenyogondaga nī ruo, no rīrī, nī ta twacīare o rūhuho. Gūtīrī ūndū o na ūrīkū wa kūhonokania twakīre gūkū thī, o na kana tūgaciara andū arīa maikaraga gūkū thī. **19** No rīrī, andū aku arīa makuīte nīmagaūtūra muoyo; mīrīrī yao nīkārīūka. Inyū arīa mūtūūruga rūkūngū-inī, ūkīrai na mwanīre nī gūkena. Ime rīanyu rītārī ta ireera rīa rūcīnī; nayo thī nīgacookīa andū arīa akūū muoyo. **20** Atīrīrī, inyū andū akwa, thīī mūtōnyē tūnyūmba twanyu na mwīhīngīre; mwīhīthe kuo gwa kahīnda kanīni ngīnya mang'ūrī make mathīre. **21** Atīrīrī, Jehova nīarooka oīmīte gīkaro-inī gīake, nīguo aherīthīe andū a gūkū thī nī ūndū wa mehīa mao. Nayo thī nītkonania thakame īrīa tītītīwo kuo; ndīgacooka kūhītha andū ayo arīa moragītīwo.

27 Na rīrī, mūthenya ūcio, Jehova nīakāherīthīa na rūhīū rwake rwa njora, rūhīū rūu rwake rwa njora rūūgī, na rūnene, na rūrī hīnya, aherīthīe Leviathanī nyoka īrīa īnyororokaga na ihēnya, o Leviathanī nyoka īrīa īthīoranagīa; nīakooraga ndamathīa īrīa ya īrīa-inī. **2** Mūthenya ūcio-rī: "Nīrīa mīgūnda wa mīthabībū ūrīa ūciara maaciaro maīngī: **3** Nīī Jehova, nī nīī ndīūmenyagīrīra, na nīī nīī ndīūnīthagīrīa maai hīndī ciothe. Ndīūrāngagīra mūthenya na ūtūkū, nīgeetha mūdū o na ūrīkū ndakāūthūkīe. **4** Nīī ndīrīkarīte. Naarī korwo nī cong'e na mīguo īranjūkīrīra! No thīī ngahūūrane mbaara nacio; Ingīcīcina ciothe na mwaki. **5** Akorwo tī ūguo, nīūrēkwo cīuke cīhīthe kūrī nīī; nīūrēkwo icarīe thayū na nīī, nī tī-ītherū nīcarīe thayū na nīī." **6** Matukū marīa magooka-rī, Jakubu nīakagīa na mīrī, Isīraēlī agaathūdūka arute kīro, aiyūrīe thī yothe maaciaro. **7** Anga Jehova nīahūūrīte Isīraēlī, ta ūrīa aahūūrīre arīa maamūhūūrāga? Anga nīoragītīwo ta ūrīa arīa maamūūrāgaga mooragīrīwo? **8** Wamūrūthīrīe na mbaara na gūthāwo: amūīngataga na rūhuho rwake rwa hīnya, ta mūthenya ūrīa rūhuho rwa mwēna wa īrathīro rūhurutanaga. **9** Na rīrī, nī ūndū wa ūguo, mahītia ma Jakubu nīmakāhorohērio mathīre, namo maaciaro maya nīmo makoonekana nī ūndū wa kwehererīo mehīa make: Atī mahīga mothe ma kīgongona akaamatua ta coka ūhehenjetwo ūgatuīka tūcunjī, na gūtīrī itugī cia Ashera kana īgongona cia gūcīnīra ūbumba īgaatīgwo īrīgāmīte. **10** Itūūra rīrīa īnene rīrīgīre na hīnya rīkīrīte īhoorū, kīrī gīkaro gīthāamītīwo, gīgatīganīrīo kīrī ūtherī ta werū; kūu nīkūo njaū īrīthīagīo, na nokuo īkomaga; nacio īhūrūraga hongē ciakuo gūgatīgwo ūtherī. **11** Hīndī īrīa

tūrūhongē tuoma-rī, nīkunangwo tuunāngawo, nao andū-ān-ja magooka magāakīa mwakī natuo. Na tondū aya nī andū matārī na ūmenyo-rī, ūcio Mūūmbī wao ndamaīguagīra tha, ūcio wamōmbire ndamekaga wegā. **12** Mūthenya ūcio Jehova nīagacookānīrīra maaciaro marīa agethete, amarute kūrīa guothe Rūūu rwa Faratī rūthereraga, o ngīnya Karūūū ka Mīsīrī, na inyū o inyū andū a Isīraēlī, nīmūgacookānīrīo ūmwe kwa ūmwe. **13** Na mūthenya ūcio-rī, mūgambo mūnene wa karumbeta nīūkaīguuo. Nao andū arīa moorīre būrūri wa Ashurī, na arīa maatahītīwo magatwarwo Mīsīrī, nīmāgooka na mahōoe Jehova marī kīrīma-inī kīrīa gītheru kūu Jerusalemu.

28 Kaī itūūra rīrīa rīa arīūa a Efrīaimu, o rīu matūite tanjī yao ya mwītīio, rīrī na haaro-ī, o rīu rīrī rīrī mūnene ta wa mahūa marīa macoakaga kīhuoha, o rīu rīakītīwo gītwe-inī gīa kīanda kīrīa kīnoru, kīa andū acīo matooragīo nī ndībē! **2** Atīrīrī, Jehova arī na njamba īrī hīnya na ūhotī. Īhaana ta mbura ya mbembe, na ta rūhuho rūrīa rwanāngaga, kana rūhuho rūnene rūrīa rūnīnīnāngaga, o na kana mūiyūro wa mbura nene, nake nīakarītūngomanīa thī na hīnya. **3** Tanjī iyo ya mwītīio ya arīūa a Efrīaimu, nīkarāngīrīrīo thī na magūrū. **4** Ihūa rīu rīraahooa, o rīo ūthaka wa rīrī wake, o rīu rīakītīwo gītwe-inī gīa kīanda kīrīa kīnoru, itūūra rīu rīkaahaana ta ngūyū īrūite mbere ya magetha, nayo mūdū aamīona amīnyītīaga na guoko gwake, nake no kūmīrīa amīrūāga. **5** Mūthenya ūcio Jehova Mwene-Hīnya-Wothe agaatuīka thūmbī īrī rīrī, atuīke tanjī thaka mūno ya mahūa harī matīgarī ma andū ake. **6** Agaatuīka roho wa gūtuanīra cīira na kīhōoto kūrī andū arīa matuanāgīra cīira, o na atuīke hīnya wa andū arīa mahūdūrāga ita cia thū ciakīnya kīhīngō-inī. **7** No rīrī, andū aya mathīiaga magītīgūgūgaga nīkūnyua ndībē, na magatururīo nī njoohī: athīnjīrī-Ngai na anabīī nīo mathīiaga magītīgūgūgaga nī ūndū wa njoohī, nī tī-ītherū nīmarītīwo nī ndībē bū, na magatururīo nī njoohī; nīgītīgūgūga maratīgūgūga makīona cīoneki, na magaturuura magītuanīra cīira. **8** Metha ciothe cīyūrīte matahīko, na gūtīrī handū o na hamwe hataiyūrīte gīko. **9** Nao marorīa atīrī, "Nūū ūcio aragerīa kūrūta maūdū? Nīngī nūū arataarīrīa ndūmīrīrī yake? Hīhī nī kūrī cīana īrīa cīīrīgīte gūtīga kuonga, o icīo īrutītīwo nyondo-inī? **10** Nīgūkorwo īrutānī wake nī ta ūū: īka ūū na ūū, īka ūū na ūū, nīngī wathō nīūrūmīrīrīwo nī wathō, nī, wathō ūrūmīrīrīwo nī wathō; na kohoro kanīni hāha, na kohoro kanīni hau." **11** Atīrīrī, tī-ītherū Ngai nīakaarīrīa andū aya na tūnua twa andū maaragīa na mwarīrīe wa andū a kūngī na thīomi ng'eni, **12** andū arīa eerīre atīrī, "Haha nīho handū ha kūrūka, andū arīa anogu nīmāhurūke ho"; o na akīmeera atīrī, "Haha nīho kīhurūko"; no matīgāna kūmtūgūa. **13** Nī ūndū ūcio kīguo kīa Jehova harīo gīgaatuīka ūū: Īka ūū na ūū, īka ūū na ūū, nīngī wathō nīūrūmīrīrīwo nī wathō, nī, wathō ūrūmīrīrīwo nī wathō; na kohoro kanīni hāha, na kohoro kanīni hau: nīguo mathīī magūe na ngara, mathīhīo, na magwatīo na mūtego, manyītīwo. **14** Nī ūndū ūcio ta thīkīrīrīa kīguo kīa Jehova, inyū anyūrīrīania, o inyū mīwathaga andū aya marī gūkū Jerusalemu. **15** Mwīgaathaga mūkoīga atīrī, "Nītīgītīe na kīrīkanīro na gīkuū, tūkaīgūa na mbīrīra. Hīndī īrīa gīkaaherīthīano taarī kīguū gīa kūhubanīrīa-rī, gītīgaatūhūtia, nīgūkorwo nītūtūite maheeni rīūrīro rītūtū, naguo ūheenanīa tūkaūtua kīhītho gītītū." (Sheol h7585) **16** Nī ūndū ūcio Mwathānī Jehova ekuuga atīrī: "Nīnjīgīte ihīga rīa gītīna kīrītūmu kūu Zayunī, ihīga rībaarīrīre wegā, ihīga rīa gorō rīa koīne; mūdū ūrīa ūrīrīthokaga ndarī hīndī

akeenyenyeka. **17** Ūtuanīri ciira na kīhooto nīguo ūgaatuika rūriigi rwa gūthima naruo, naguo ūthingu ūtūike kabirū; mbura ya mbembe nīgathereria maheeni macio mūtūite kīhitho kīanyu, namo maaī nīmakinīra kūrīa mwīhithūte. **18** Kīrīkanīro kīanyu kīrīa mwarīkanīire na gīkuū nīgīgathario; ūguano wanyu na mbīrīra ndūkehaanda. Hīndī ūrīa iherithia ta rīa kīgūū rīkaamūhubanīria, nīmūgatoorio nīrio. (Sheol h7585) **19** Rīrīa rīothe iherithia rīu rīoka nīmūrīkoragīrīrwō nīrio; rīrīmūkoragīrīra rūciinī o rūciinī, na mūthenya o na ūtūku nīrīkamūthereria. ”Nīmūkamaka mūno mwataūkīrwō nī ndūmīrīri īno. **20** Nīgūkorwo ūrīrī wanyu ndūngīmūigana gwītambūrūkīria ho nī gūkūhīha, naguo mūrīngītī nī mūeke mūno ndūngīmūigana kwīhumbīra. **21** Jehova nīakarāhūka o ta ūrīa aarahūkire kūu Kīrīma-inī kīa Perazimu, arahūke arakarīte o ta ūrīa arakarīte kūu Gītuamba-inī kīa Gibeoni: nīgeetha arute wīra wake ūrīa atamenyerete kūrūta, na ahīngē ciiko ciake, ciiko iria atatūire ahīngaga. **22** Tondū ūcio, tīgai inyūrīri cīanyu, kana mīnyororo yanyu imūrītūhīre makīria; nīgūkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīaheete ūhoro akanjīra atī gūkū thī guothe nīgūkwanangwo bīu. **23** Thīkīrīrīri mūigē mūgambo wakwa; tegai matū mūigūe ūrīa nguuga. **24** Hīndī ūrīa mūrīmi ekūrīma nīguo ahaande-rī, atūūrāga o arīmaga? Atūūrāga aciimbaga na akīhūūrāga harū? **25** Aarīkia kwarāgania mūgūnda-rī, gīthī ndacookaga akahaanda mbegū cia ndengū, na akahura tūhīndī twa kumīni? Nayo ngano gīthī ndamīhaandaga handū hayo, na cairī akamīhaanda karūhari kayo, nayo ngano ūrīa nījurī akamīhaanda mūgūnda wayo? **26** Ngai wake nīwe ūmuonagīa ūrīa egwīka, na akamūrūta maīndū marīa magīrīire. **27** Ndengū itihūūrāgwō na mūgogo ūkururītio, kana kumīni ikahūūrwo na kūgūrū kwa ngaari; ndengū ihūūrāgwō na mūfī, na kumīni ikahūūrwo na rūthanju. **28** Ngano no ngīnya itīho nīguo itīhondekwo mūgate; nī ūndū ūcio mūndū ndatūūrāga amīhūūrāga ngīnya tene. O na angītwarīra magūrū ma ngaari ya kūhūūra igūrū rīayo-rī, mbarathī ciake itīngīmīthīa. **29** Maīndū maya mothe o namo moimaga kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūheani kīrīra wa kūgegania, na ūrīa mwīkīrīre mūno nī ūndū wa ūīgī wake mūnene.

29 Arieli, o wee Arieli, wee itūūra inene kūrīa Daudi aatūūrāga, kaī ūrī na haaro-ī! Ongērera mwaka kūrī mwaka ūngī, na mūrēke ciathī cīanyu itīhī o na mbere. **2** No nīngarīgīcīria itūūra rīa Arieli; nīrīkarīra na rīcakaye, na rīgaatuika ta rīiko rīa kīgongona harī nī. **3** Nīngamba hema ciakwa ngūrīgīcīrie; nīngagūthīūrūrūkīria na mīthīringo mīraihū na igūrū, ngūrīgīcīrie na ihumbu cia tīri, ngūtharīkīre. **4** Nawe ūgaatungumano thī, waragē ūrī thī; ūtūike wa kūng’ung’ua ūrī hau tīri-inī. Mūgambo waku ūgaatuika ta wa roho wa ūragūrī ūroima na thī; naguo mūgambo waku ūkaaiguagwo ūrī wa mīheehū ūkīuma tīri-inī. **5** No rīrī, thū ciaku nyingī ūgaatuika ta rūkūngū rūhīnyu, na kīrīndī kīa andū arīa matārī tha matūike ta mūngū ūrīa ūmbūrāgwō. Ūndū ūcio ūkooneka na ihēnya, o rīmwe, **6** amu Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīagooka na marurumī, na gīthingīthīa, na mūrurumo mūnene, hamwe na rūhuho rūnene, na kīhuhūkiano kīnene, na nīnīmī cia mwakī ūkūnīnana. **7** Nakīo kīrīndī kīa ndūrīrī ciothe kīrīa kūrūaga na Arieli, kīrīa gītharīkagīra itūūra rīu na cīhitho ciarīo iria nūmu, na gīkarīthīūrūrūkīria-rī, gīkaabūrīa o ta kīroto, o ta kīoneki kīa ūtūkū: **8** o ta ūrīa mūndū mūhūtu arootaga, akeyona akīrīa irio, no rīrīa okīra, agakora no mūhūtu; nīngī gūgaatuika o ta ūrīa mūndū

mūnyootu arootaga, akeyona akīnyua maaī, no agokīra arī mūrīngīku, na arī o mūnyootu. Ūguo noguo gūgaikara harī kīrīndī kīa ndūrīrī ciothe iria irūaga na Kīrīma gīa Zayuni. **9** Gegearai na mūmake, mwītuei atumumu na mwage kuona; mūnyue mūrīto, no mūtīkarīto nī ndībei, nīngī mūtūgūgūe, no mūtīgatūgūgūo nī njoohi. **10** Jehova nīamūreheere toro mūnene: nīahīngēte maitho manyu (inyūi anabī); nīahumbīrīte mītwe yanyu (inyūi ooni-maīndū). **11** Naguo ūhoro wa kīoneki gīkī gīothe harī inyūi ūtūikīte kīndū gīa tūhū, ūgaatuika ta ciugo irī ibuku-inī rīa gīkūnjo, rītumītwo na rīkahūūrwo mūhūūrī. Na mūngīnēngera mūndū ūngīhota gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo na mūmwīre atīrī, ”Twagūthaiha, tūthomere ibuku rīrī,” nake akaamūcookeria atīrī, ”Ndingīhota gūthoma tondū nīutume na rīkahūūrwo mūhūūrī.” **12** Kana mūngīnēngera mūndū ūtangīhota gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo, mūmwīre atīrī, ”Twagūthaiha, tūthomere ibuku rīrī,” nake akaamūcookeria atīrī, ”Nīi ndīū gūthoma.” **13** Mwathani ekuuga atīrī: ”Andū aya manguhagīrīria na tūnua twao, na mākāahe gītīo na mīromo yao, no ngoro ciao irī kūrāya na nīi. Namō mahooya marīa mahooyaga nī kūringana na mawatho marīa marūtīto nī andū. **14** Nī ūndū ūcio, o rīngī nīngagegīa andū aya, nījke maīndū ma kūgegania, o ma kūgegania bīu; ūīgī wa andū arīa oīgī nūgaathira, naguo ūmenyo wa andū arīa moī gūkūūrana maīndū nūkabūrīa.” **15** Kaī andū acio mekagīra kīyo kīnene nīguo mahīthe Jehova mībango yao marī na haaro-ī! O acio marutagīra mawīra mao nduma-inī, magecīria atīrī, ”Nūū ūratuona?” nīngī-rī, ”Nūū ūngīmenya ūrīa tūreka?” **16** Inyūi mūtinamanaga maīndū, mūmbī agēcīrīrio nīwe rīūmbal Kīrīa kīombirwo no kīire mūkīūmbi atīrī, ”Wee tīwe wanyūūmbire”? Nyūngū no līre mūmūmbi atīrī, ”Wee ndūrī ūndū ūū”? **17** Gīthī ti kahīnda kanīni gatīgāire Lebanoni kūgarūrwo gūtūike mūgūnda mūnoru, naguo mūgūnda ūcio mūnoru ūtūike ta mūtītū? **18** Mūthenya ūcio, andū arīa mataigūga nīmakaigua ciugo cia ibuku rīu rīa gīkūnjo, namo maitho ma atumumu arīa matūūrāga moonaga mairīa na nduma nīmākona. **19** Na o rīngī andū arīa ahooreri nīmagakenera Jehova; nao andū arīa athīnī nīmagakenera ūrīa Mūtheru wa Israeli. **20** Andū arīa matārī tha nīmakaabūrīa, nao arīa anyūrūranīa nīmagathira, na arīa meriragīria gwīka ūūru nīmakanīinwo: **21** o acio mahūthagīra kīguo kīmwe magatua mūndū mūhīthīa, na mākagīra mūcīranīrīrī mūtego icīrīro-inī, na makahūthīra ūira wa maheeni nīguo mūndū ūteketē ūūru aage gūtūrwo ciira na kīhooto. **22** Nī ūndū ūcio Jehova ūrīa wahonokīre līburahīmu ekwīra nyūmba ya Jakubu atīrī: ”Jakubu ndagaconorīthio rīngī; na matīgacooka gūtukīa itīhīthī ciao rīngī. **23** Rīrīa makoona cīana ciao iria ndombire na moko makwa irī hamwe nao, nīmakaigū rīitwa rīakwa rīrī itheru; nīmakoimbūra ūtheru wa ūrīa Mūtheru wa Jakubu, na maīkarage metīgīrīte Ngai wa Israeli. **24** Andū arīa ngoro ciao imahīthīthaga nīmakaagīa na ūmenyo, nao arīa matetaga nīmagathīkīrīria mataaro.”

30 Jehova ekuuga atīrī, ”Kaī cīana iria nemi irī na haaro-ī! o icio ihīngagīa mībango itārī yakwa, na igathondeka ngwatanīro, no ti na Roho wakwa, igakūganīrīra mehīa igūrū rīa mehīa; **2** o icio ciikūrīkagā igathīī būrūrī wa Mīsiri itaahoete kīrīra; icio ciethaga ūteithī wa kūgītīrwō nī Firaūnī, na ikēhoka kīruru kīa būrūrī wa Mīsiri gītūike rīūrīro rīacio. **3** No ūgītīrī ūcio wa Firaūnī ūgaatuika wa kūmūconorīthīa, na kwīhoka kīruru kīa būrūrī wa Mīsiri gūkaamūrehera thoni. **4** O na akorwo marī na anene kūu Zoani, na mabarūthī mao nīmakinīyīte Hanesī-rī, **5** andū othe nīmagaconorīthio nī

ündü wa andü matangimäguna na ündü o na ürükü, aría matangimateithia kana magagune, tĩa o kũmaconorithia na kũmarehera thoni.” 6 İno nĩyo ndũmĩrĩri nditũ ikonĩ nĩyamũ cia Negevu: Mabarũthi mao makuuaga ũtonga wao na ndigiri, na igĩna ciao magaaciigĩrĩra maguku-inĩ ma ngamĩra, magatuĩkanĩria bũrũri wa thĩina na wa mĩnyamaro, bũrũri ũrĩ mĩrũũthi ya njamba na ya nga, na ndũira na nyoka irĩa itĩcũkaga, macitware bũrũri wa andũ matangimäguna o na atĩa. 7 Nĩgũkorwo ũteithio wa Misiri nĩ wa tũhũ na ndũrĩ kĩguni. Nĩ ũndũ bũrũri ũcio ndĩwĩtĩte Rahabu ũria Ũtarĩ-ũndũ-Ekaga. 8 Na rĩrĩ, rĩu thĩĩ ũmakururĩre ũhoru ũyũ kĩbũ-ĩnĩ, na ũwandĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, nĩgeetha ũgaatuĩka ũira wa gũtũira matukũ marĩa maogooka. 9 Nĩgũkorwo aya nĩ andũ aremi na nĩ ciana itũire ihēenanagia, ciana itendaga gũthĩkĩrĩria ũtaaro wa Jehova. 10 Nacio cĩraga ooni-maũndũ atĩrĩ, “Mũtigatunere maũndũ mangĩ!” na ikeera anabii atĩrĩ, “Tĩgai gũtũrathĩra maũndũ ma ũhoru wa ma! Twĩragei maũndũ marĩa mangĩtũkenia, na mũtũrathagĩre maũndũ ma maheeni. 11 Eherai njĩra-inĩ İno, muume gacĩra-inĩ gaka, na mũtĩge gũtũira ũhoru wa ũria Mũtheru wa Isiraeli!” 12 Nĩ ũndũ ũcio ũria Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete ndũmĩrĩri İno, mũkehoka ũhinyanĩrĩria, na mũgatua maheeni kĩndũ gĩa gwĩtĩranagia nakio, 13 rĩhia rĩrĩ rĩgũtũika ta rũthingo rũraihu na igũrũ, rũrĩ na mwatũka ũria ũkaraga o ũkĩaramaga, rũria rũmomokaga o narua, o rĩmwe. 14 Rũkoinĩkanga tũcũnjĩ ta nyũngũ, rũthetherēke rũtegũcaĩrwo, ũndũ hakaaga gacũnjĩ o na kamwe gahoneka kangĩrũta mwaki riiko, kana kangĩtaha maai kuma gĩthima-inĩ.” 15 Mwathani Jehova ũria Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Njĩra irĩa ĩngĩtũma mũhonoke no ya kwĩrĩra na gũikara mũtegwĩtanga, naguo hinya ũria mũkaagĩa naguo ũkooneka nĩ ũndũ wa gũikara mũhooreire na kwĩhoka, no nacio mothe nĩmũmaregete. 16 Mwoigire atĩrĩ, ‘Aca, nĩtũkoko tũhacĩte mbarathi.’ Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgakiũral Nĩngĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Tũkaahaica mbarathi irĩa irĩ ihēnya mũno tũure!’ Nĩ ũndũ ũcio arĩa makaamũteng’eria magaakorwo marĩ na ihēnya mũno o nao! 17 Andũ ngĩri makoora nĩ kũmakio nĩ mũndũ ũmwe; na inyũ inyothe mũũre nĩ kũmakio nĩ andũ atano, nginya mũtĩgwo mũhaana ta mũtĩ wa bendera ũrĩ kĩrĩma-igũrũ, o na ta bendera irĩ karĩma-igũrũ.” 18 O na gũtarĩĩ ũguo-rĩ, Jehova eriragĩria kũmũtuga; arahũkaga nĩguo amũguĩre tha. Nĩgũkorwo Jehova nĩ Ngai ũtuanagĩra ciira na kĩhoo. Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe mamwetagĩrĩa. 19 Inyũ andũ a Zayuni, o inyũ mũtũũtũaga Jerusalemu, mũtĩgacooka kũrĩra. Hĩ, kai nĩakamũtuga rĩria mũkaamũkaira amũteithie-ĩ! Na rĩria akaamũũgwa nĩakamwĩtũka. 20 O na gũtũka Mwathani nĩamũheaga irio cia thĩina na maai ma mĩnyamaro-rĩ, arutani anyu matigacooka kũhithwo rĩngĩ; mũkaameyonera na maitho manyu. 21 O na mũngĩkagarũka na mwena wa ũro kana wa ũmoho, matũ manyu nĩmakũũgwa mũgambo thũtũha wanyu ũkiuga atĩrĩ, “İno nĩyo njĩra; gererai yo.” 22 Nĩngĩ nĩmũgathaahia mũhĩanano yanyu ya kũhooywo irĩa ĩgemetio na betha igũrũ, na mũhĩano yanyu irĩa ĩgemetio na thahabu igũrũ; mũkaamũte ta taama ũrĩ thaaħu wa mũndũ-wa-nja hĩndĩ ya mweri, mũmĩrĩre atĩrĩ, “Thĩĩ na kũu muume haha!” 23 Nĩngĩ nĩakamũrĩria mbura nĩ ũndũ wa mbeũ irĩa mũhaandĩte mĩgũnda, nacio irio irĩa ikoima mĩgũnda ĩyo igaakorwo irĩ njega na ikangĩħa. Hĩndĩ ĩyo ng’ombe cianyu ikaarĩthagio kũndũ kũrĩ ũrĩthio mwariĩ mũno. 24 Ndegwa na ndigiri irĩa ikaarĩmaga mĩgũnda ikaarĩmaga mahuti mathuuranĩre na irio huhe, ciaraganĩtio na hũũma na iciko cia tĩĩri. 25 Mũthenya ũcio gũkooranawo mũno, rĩria mũthĩringo irĩa mĩraihu na

igũrũ ikaamomoka, tũrũũ nĩtũgaatherera kuuma kĩrĩma-inĩ o gĩothe kĩraihu na karĩma o gothe gatũũgũru. 26 Naguo mweri ũkaara ta rĩua, na ũtheri wa rĩua ũnēnehio maita mũgwanja, ũhaane ta ũtheri wa mũthenya mũgwanja mĩgima, rĩria Jehova akooha nguraro cia andũ ake na amahonie ironda irĩa aamatĩhĩrĩe. 27 Atĩrĩrĩ, Rĩũtwa rĩa Jehova rĩrooka rĩumĩte kũraya, rĩrĩ na marakara mahĩu na matu mathimbo na ndogo; nacio iromo ciake ciyũrĩtuo nĩ mang’ũrĩ, na rũrĩmĩ rwake nĩ mwaki ũnĩnanaga. 28 Mĩhũmũ yake nĩ ta rũũ rũrathēra na hinya rũkambata rũgakinya o nginya ngingo. Athũngũthagia ndũrĩrĩ gĩcungi-inĩ kĩa mwanangĩko; ekagĩra andũ matamu kũna nĩgeetha amahĩthĩe. 29 Na inyũ nĩmũkaina, ta ũria mũinaga ũtũkũ ũria mũkũngũyagĩra gĩathĩ kĩrĩa kĩamũre; nacio ngoro cianyu nĩgakena ta ũria andũ makenaga makĩambata kĩrĩma kĩa Jehova makĩhuhaga mũtũrĩrĩ, o ũcio Rwaro-rwa-ħĩga rwa Isiraeli. 30 Jehova niagatũma mũgambo wake ũrĩ rĩrĩ ũguo nĩ andũ, na niagatũma mone guoko gwake gũgũkĩrũka, arĩ na marakara maingĩ na mwaki wa kũnĩnana, hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya mbembe. 31 Mũgambo wa Jehova nĩũgathēthera Ashuri; niakamagũthũ na rũthanju rwake, amaniine magũe. 32 Igũthũ o rĩothe rĩria Jehova akaamagũthũ na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ, rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto, akĩrũta mbaara nao ategũtĩgĩthĩria kũmahũura na guoko gwake. 33 Tofeti gũtũũrĩte kũhaarĩrĩo; gũthondeketwo nĩ ũndũ wa mũthamaki. Irĩma rĩakuo rĩa mwaki nĩrĩkie na rĩkaaramio, narĩo rĩrĩ na mwaki mũingĩ na ngũ nyĩngĩ, nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo irakua mwaki ũcio, ĩhaana ta rũũ rwa ũbiriti.

31 Kai arĩa maikũrũkaga magathĩ bũrũri wa Misiri gwetha ũteithio marĩ na haaro-ĩ, o acio mehokaga hinya wa mbarathi, na makehoka ũingĩ wa ngaari cia ita, na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa mathĩĩaga mahaicĩte mbarathi, na makaaga gũcũthĩrĩria ũria Mũtheru wa Isiraeli, o na makaaga gũcĩa ũteithio kuuma kũrĩ Jehova. 2 No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehĩthĩre mwanangĩko, nĩgũkorwo ndericũkagwo ũria oigĩte. We nĩakararũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu, na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩria andũ arĩa mekaga maũndũ mooru. 3 No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrungũ; nacio mbarathi ciao no nyama na itĩrĩ roho thĩĩnĩ wacio. Rĩria Jehova aatambũrũkia guoko gwake, ũcio ũteithanagia nĩahĩngagwo, na ũcio ũteithagio nĩagũũaga; nao eerĩ makaaniinwo hamwe. 4 Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “O ta ũria mũrũũthĩ ũraramaga, mũrũũthĩ njamba ũkĩrĩa nyamũ irĩa ũnyĩitĩte, na ndũmakagio nĩ mũgambo ya arĩthĩ o na mokĩte marĩ gĩkundi kĩnene mefĩtuo hamwe nĩguo maũũkĩrĩre, kana wĩgĩre nĩ ũndũ wa inegene rĩaro-rĩ, ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikũrũka, arũe arĩ kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, o na ciambatĩro ciakio. 5 O ta ũria nyoni ĩreeraga rĩerainĩ, ũguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagitĩra itũũra rĩa Jerusalemu; akaarĩgĩrĩra na arĩkũũre, ‘akaahĩtũkĩra igũrũ rĩa rĩo’ nĩguo arĩhonoke.” 6 Inyũ andũ a Isiraeli-rĩ, cookererai ũcio mũtũire mũremeire mũno. 7 Nĩgũkorwo mũthenya ũcio o mũndũ wanyu niagatee mũhĩanano ya betha na ya thahabu irĩa mwĩthondekeire na moko manyu ĩgatũma mwĩhie. 8 “Andũ a Ashuri makoaragwo na rũhũ rwa njora no ti rwa mũndũ; rũhũ rwa njora nĩruo rũkaamaniina biũ, no ti rwa andũ. Nĩmakoorĩra rũhũ rũu rwa njora, na aanake ao makaanyĩtuo, marutĩthio wĩra na hinya. 9 Nacio cĩhĩthio ciao cia hinya niikaagũta nĩ ũndũ wa guoya; nao anene ao a ita moona bendera

ya ita nīmakamaka mūno,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūrīa wakītie mwaki wake Zayuni, o na icua rīake rīa mwaki rīrī kūu Jerusalemu.

32 Atīrīrī, nīgūkagīa mūthamaki wa gūthamaka na ūthingu, na kūgie na anene a gwithana na kīhooito. **2** O mūndū agaatuika ta handū ha kwīgītīa rūhuho, na ha kwīyūa mbura ya kihuhūkiano, o na atūike ta tūrūū twa maai tūgūtherera werū-inī, o na ta kīruru kīa rwaro rūnene rwa ihiga būrūrī-inī ūrī na nyoota. **3** Namo maitho ma andū arīa moonaga matikaahingwo mage kuona, namo matū ma arīa maiguuga nīmagathikīrīria. **4** Mūndū ūrīa ūhīkaga gwīka maūndū ateciirītie wega, nīakamenya maūndū na ataūkīrwo nīmo, naruo rūrīmī rūrīa rūtondoiraga nūrūkaaria o wega. **5** Gūtīrī hīndī īngī mūndū mūkūigo agaacooka kūgīa igweta, kana kīmaramari gīcooke gūtīio mūno. **6** Nīgūkorwo mūndū mūkūigo aragīa ūrīmū, na meciirīa make mathugundaga maūndū mooru: Mūndū ūcio ekaga maūndū matarī ma ū-ngai, na akamemerekia maūndū ma gūcambia Jehova; arīa ahūtu amatīgaga matarī na gīa kūrīa, na arīa anyootu akamaima maai ma kūnyua. **7** Mīthīre ya mūndū kīmaramari no ya waganu, athugundaga o maūndū mooru ma kūniinithia andū arīa athīni na ūhoru wa maheeni, o na rīrīa mathaithana ma mūbatari marī ma kīhooito. **8** No rīrī, mūndū ūrīa mūtaana eciragīa o maūndū ma ūtugi, na maūndū macio ma ūtugi nīmo egūtūūra ekaga. **9** Atīrīrī inyuū andū-a-nja aya mūtārī ūndū ūmūthīnagīa, arahūkai mūthikīrīrie mūgambō wakwa; o na inyuū airītu aya mūtārī ūndū mwītīgagīra, ta iguai ūrīa nguuga! **10** Mwaka na matukū matarī maingī maathira-rī, inyuū mūtārī ūndū mwītīgagīra, nīmūkainaina; nīgūkorwo gūtīgakorwo na magetha ma thabībū, o na kana gūkorwo na magetha mangī. **11** Atīrīrī, inyuū andū-a-nja aya mūtārī ūndū ūmūthīnagīa, inainai nī kūmaka; inainai inyuū airītu aya mūtārī ūndū mwītīgagīra! Rutai nguo cianyu mūtīgwo njaga, mūcooke mwiohe makīnia njohero. **12** Mwīhūūre ithūrī, mūrīrīre mīgūnda yanūu rīra mīega, o na mīthabībū rīra ūciaraga mūno, **13** na mūrīrīre būrūrī wa andū akwa, ūcio ūmerete mīgua na cong'e: ū ti-itherū, cakaīrai nyūmba ciothe cia ikeno, na itūūra rīrīa inene rīrī na ndūhiū cia arīu. **14** Nīgūkorwo cīgītīro irīa nūmu nīgatiganīrio, narīo itūūra rīu inene rīyūrīte andū rītīgwo ūtheri; o na nyūmba ya mūthamaki na mūthīringo mūrīahu īgaatuika būrūrī ūteanīrio ngīnya tene, gūtūike būrūrī wa gūtūūhagwo nī ndīgiri, na ūrīithio wa ndūūru cia mbūrī, **15** ngīnya rīrīa tūgaitīrīrio Roho kuuma īgūrū, naguo werū ūgarūrwo ūtūike mīgūnda mūnoru, na mīgūnda ūcio mūnoru ūhaane ta mūtītū. **16** Ciira ūgaatūūra ūtuagwo na kīhooito kūu werū-inī, naguo ūthingu ūtūūre kūu mīgūnda-inī ūcio mūnoru. **17** Maciaro ma ūthingu ūcio nī thayū; naguo uumithio wa ūthingu ūgaakorwo ūrī ūhooreri na kwīhoka Ngai ngīnya tene. **18** Andū akwa magaatūuraga cikaro cia thayū, matūūre kūndū gūtārī ūgwati, na mahurūkage kūndū gūtārī na thīina. **19** O na mbura ya mbeeme īngīgūthīa mītī ya mūtītū thī, narīo itūūra inene rīaraganio bīr-rī, **20** kaī inyuū nīmūkarathimwo-ī, mūhaandage mbegū cianyu gūkuhī na tūrūū, nacio ng'ombe na ndīgiri cianyu irīthagio kūndū guothe.

33 Atīrīrī wee mwanangi ūyū, o wee ūtarī wanangwo, kaī ūrī na haaro-ī! Wee mūkūnyanīrī ūyū, o wee ūtarī wakūnyanīrwo, kaī ūrī na haaro-ī! Rīrīa ūgaatiga kwanangana, nīguo nawe ūkanangwo, na nīngī rīrīa ūgaatiga gūkūnyanīra, nīguo nawe ūgaakūnyanīrwo. **2** Wee Jehova, tūgūire tha; wee nīwe twetagīrīra. Tuīka hīnya witū rūciinī o rūciinī, na

ūtūike ūhonokio witū hīndī wa mīnyamaro. **3** Andū nī kūūra mooraga maigua mūrurumo wa mūgambō waku; warahūka-rī, ndūrīrī nīihurunjūkaga. **4** Indo cianyu irīa īgaakorwo itahītwo, inyuū ndūrīrī, īkoīngūrūrīo itahwo, o ta ūrīa ciana cia ngīgi ciūngūrūrīragīa; andū magaacītharīkīra ta ūrīa mīrumbi ya ngīgi ītharīkagīra mīgūnda. **5** Jehova nīatūūgīrīo, nīgūkorwo atūūraga īgūrū; nake nīakaiyūrīa Zayuni na ciira wa kīhooito na ūthingu. **6** Nīwe ūgaatuika gītīna kīrūmu matukū-inī maku, na atūike kīgīina kīa ūhoru mūīngī wa ūhonokio, na ūūgī, na ūmenyi wa maūndū; na ūhoru wa gwītīgīra Jehova nīguo ūgaakorwo ūrī mūthīithū wa ma. **7** Atīrīrī, andū ao arīa njamba mararīra njira-inī maanūrīre; nao mabarūtīhi mao ma thayū maraarīra na kīgīrīko kīnene. **8** Barabara irīa njārī itīgītwo itarī andū, na agendi magatiga kūgerera njīra icio. Kīrīkanīro kīrīa maarīkanīire nīgīthūkie, na aira a kīo makanyararwo, gūtīrī o na mūndū ūmwe ūraheo gītīo. **9** Būrūrī nūrīcakaya na ūgathīrīrīkīra, nakuo kūu Lebanonī nīgūconorīthīto na mītī yakuo īkahooaha. Sharonī nakuo kūhanīte ta werū wa Araba, nakuo Bashanī na Karīmeli gūgaita mathangū makuo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Rīu nīngwarahūka, rīu nīngūtūūgīrīo; rīu nīngwambarario na īgūrū. **11** Inyuū mūkaagīa nda cia maragara, mūciare rūūra rwa ngano; nayo mīhūmū yanyu itūike mīmwaki wa kūmūcina. **12** Andū a ndūrīrī magaacīnwo mahaane ta coka; magaacīnwo na mwaki o ta ihinga cia mīgua itemetwo.” **13** Atīrīrī inyuū andū arīa mūrī kūrīya, ta thīkīrīriai mūigūe ūrīa njīkīte; na inyuū mūrī gūkuhī umbūrī ūhoru wa hīnya wakwa. **14** Ehīa arīa marī kūu Zayuni nīmakakīte; nao andū arīa matooī Ngai nīkūinaina marainaina, makoīga atīrī, “Nūū witū ūngītūūranīa na mwaki ūrīa ūcinanaga? Nīngī nūū witū ūngītūūranīa na mwaki ūtakahora ngīnya tene?” **15** Nī mūndū ūrīa ūthīiaga na mīthīire ya ūthingu na akaaria ūhoru ūrīa wagīrīre, o we ūtangīyua uumithio uumanīte na ūhīnyanīrīra, na ūgathīrīrīa guoko gwake kwamūkīre mahaki, o ūcio ūgīragīrīra matū make kūigua ndeto cia gūciirīra ūraganī, na akahīnga maitho make matikerorere maūndū mooru. **16** Ūcio nīwe mūndū ūrīa ūgaatūūra kūndū kūrīa gūtūūgīru, ūrīa kīhīthio gīake gīgaakorwo kīrī kīrīgo kīrūmu kūu kīrīma-inī. Nīakaheagwo irīo ciake, na maai make gūtīrī hīndī makaaga. **17** Maitho maku nīmakeyōnera mūthamaki arī na rīiri wake wothe, na wīrorere būrūrī warāmīte, ūgatambūrūka kūrīya ma. **18** Mecīrīa-inī maku nīūgecūranīa ūhoru wa kīmakanīa kīrīa kīarī ho hau mbere, ūrīe atīrī: “Mūtōngoria ūrīa mūnene arī ha? Nake mūndū ūrīa wamūkagīra mbeeca cia īgootī rīa būrūrī arī ha? Nake mūnene ūrīa ūrūgamagīrīra mīthīringo rīra mīrīahu na īgūrū arī ha?” **19** Andū acio ndūrīka ndūgacooka kūmona rīngī, o acio maaragīa mīario itangīguīka, na mākārīra na rūthiomi rūgenī rūtangīmenyeka. **20** Ta rora Zayuni, itūūra rīrīa inene rīa maruga maitī; maitho maku nīmākona Jerusalemu, gīkaro gīa thayū, nīyo hema rīra itakenyenyeka; hīgī ciayo itīrī hīndī īkaamūnywo, o na kana mūkanda o na ūmwe wayo ūtūike. **21** Kūu nīkūo Jehova Mwene-Hīnya āgaakorwo hamwe na itūū. Nakuo kūu gūgaatuika ta kūndū kwa njūū njārī, o na tūrūū, njūū itakagererio marīkabu cia mbaara, kana īgererio marīkabu irīa nene cia irīa-inī. **22** Nīgūkorwo Jehova nīwe wa gūtua ciira, Jehova nīwe mūtūwathi, Jehova nīwe mūthamaki witū: we nīwe ūgaatūhonokīa. **23** Mīkanda yaku nīmīregeru, na mūtī ūrīa mūrāya wa marīkabu tī mūrūmu, naguo taama wa kūmītwarīthīa timūtambūrūku. Hīndī iyo indo nīngī cia ndaho nī īkaagayanwo, o na andū arīa mathuaga nīmagekūūira indo cia ndaho. **24** Gūtīrī mūndū ūtūūrāga Zayuni ūkoīga atīrī, “Nī

ndi mūrūaru”; nao andū arīa matūūraga kuo nīmakarekero mehia maō.

34 Atīrīrī, inyuī ndūrīrī, ūkai hakuhi mūthikīrīrie; o na inyuī andū a mabūrīri tegai matū mūguē! Thī o nayo nīigūe, o na kīrīa gīothe kīrī kuo, o hamwe na mabūrīri, na kīrīa gīothe kiumaga kuo! **2** Nīgūkorwo Jehova nīarakarīre ndūrīrī ciothe; mang’ūrī make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita. Nīagaciniina ithire biū, nīagacineana ciūrāgwō. **3** Andū arīa moragītwo magateo o ro ūguo, na mūnūngo wa ciimba ciao wambate na igūrū; nacio irīma ihaane ta irindītwo nī thakame yao. **4** Njata ciothe cia igūrū nīgathira, narīo igūrū rīkūrījwo o ta ibuku rīa gīkūrījwo; nayo mbūtū ya njata cia matu-inī igwe o ta ūrīa mathangū ma mūthabībū maahooa magūūaga, na o ta ūrīa ngūyū ciahooa igūūaga kuuma mūkūyū-inī. **5** Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyuete rūkanuyootoka rūrī o kūu matu-inī; ta rora, rūraikūrīkīra Edomu rūrī na itūiro, o andū acio nīnīte biū. **6** Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame, na rūkahumbīrwo nī maguta: nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūrī, na maguta ma higo cia ndūrūme. Nīgūkorwo Jehova arī na igongona kūu Bozara, na kūrūragana kūnene kūu Edomu. **7** Nacio mbogo nīkooranīrīro hamwe, o na tūtēgwa na ndegwa iria nene. Būrūrī wao nīūgaacagacio nī thakame, naruo rūkūrīgū rūrīndwo nī maguta. **8** Nīgūkorwo Jehova arī na mūthenya wa kwīrīhīrīa, arī na mwaka wa kūherithania, nīguo arūrīre kīhoote gīa Zayuni. **9** Tūrūū twa Edomu tūkaagarūrwo tūtūike rami, naruo rūkūrīgū rwakuo rūtūike mwaki wa ūbiriri; naguo būrūrī wake ūtūike o ta rami igwakana mwaki! **10** Naguo mwaki ūcio ndūkahorio mūthenya na ūtūkū; ndogo yaguo īgaatūūra ītoogaga igūrū ngīnya tene. Gūgaakira ihooru njjarwa ngīnya njjarwa, na gūtīrī mūdū ūgaacooka gūtūukanīrīa kuo rīngī. **11** Ndundu ya werū-inī na ndundu irīa īgambaga nīkegwatīra kūdū kūu; nayo ndundu irīa nene na ihuru nīkuo īgaaka itara ciacio. Ngai nīagathima Edomu na gīthimi gīa kīrīgīicano, na agūthimo na kabīrū ka ihooru. **12** Gūtīgakorwo kūdū andū akūo arīa marī igweta mangīta ūthamaki, arī ū mūthamaki a kūu othe nīmagathira. **13** Mīguu nīkamerera nyūmba ciakuo cia ūthamaki irīa njirīgīre, thabai na nītare īmere cīgītīro-inī ciakuo cia hinya. Gūgaatūka ūtūuro wa mbwe, na ciikaro cia ndundu. **14** Nyamū cia werū-inī nīagacemanīa na hiti, nacio mbūrī cia gīthaka nīkananīrīa; kūu nīkuo nyamū cia ūtūkū īgaakomaga, na cīyonere gwa kūhurūka. **15** Ndundu nīgaga gītara kūu, īrekgārīre matumbī mayo kuo, nīkamaturīkia na īrere njuī ciayo rungu rwa mathagu mayo; ningī kūu nokuo hūngū ikoongana īgīrī īgīrī, o njamba na nga yayo. **16** Atīrīrī, tūrīarī ūhoro ibuku-inī rīa gīkūrījwo rīa Jehova, na mūrīthome: Gūtīrī nyamū o na īmwe yacio īkaaga kuoneka kuo, na gūtīrī njamba īkaaga nga yayo. Nīgūkorwo nī kanua ka Jehova gaathanite ūguo, na Roho wake nīwe ūgacicookanīrīa. **17** Nīwe ūcīgayagīra īgai rīacio; guoko gwake gūcīheaga kīrīa acithīmīre. Nīkegwatīra īgai rīu rītūike rīacio ngīnya tene, na itūūre kuo ngīnya njjarwa na njjarwa.

35 Atīrī, werū ūtarī kīndū na būrūrī ūrīa mūmū nīgakena; werū nīgakena na ūcanūke. O ta mahūa ma nyekī-inī, **2** werū nīūkaruta kīro kīngī; nīgakena mūno, na wanīrīre nī gūkena. Nīūkaheo rīrī o ta wa Lebanoni, na ūheo ūkengī o ta wa Karimeli, na wa Sharoni; nīmakona rīrī wa Jehova, na mone ūkengī wa Ngai witū. **3** Kīrai hinya moko marīa maregeru, na maru marīa maregerete mūtūme marūgame wega; **4** andū arīa marī na guoya ngoro meerei atīrī,

“Mwīyūmīrīrie, tīgai gwītīgīra; atīrī, Ngai wanyu nīagooka, na agooka na ūhoro wa kūrīhanīrīa; nīwe ūgooka na iherithia rīa Ngai, ooke kūmūhonokia.” **5** Hīndī īyo maitho ma atumumu nīmakahīgūka, na matū ma andū arīa mataīguaga macooke kūguu. **6** Hīndī īyo mūdū ūrīa ūthuaaga nīakarūgarūga ta thwarīga, na rūrīmī rūrīa rūtaaragīa rwanīrīre nī gūkena. Namo maai nīmagatharūka kuuma werū-inī, natuo tūrūū tūtherere werū-inī wa mūthanga. **7** Mūthanga ūrīa mūhiū ūgaatūka karia ka maaī, nayo thī īyo ng’aru ītherūke ithima cia maaī. Imamo iria cianakomwo nī mbwe-rī, īgaakūra nyeki, na ithanjī, o na marura. **8** Nakuo kūu nīgūkagīa barabara njariī; nayo īgeetagwo Njīra irīa Nyamūre. Andū arīa marīa atheru matīkamīgera; īgaakorwo irī Njīra ya andū arīa mamīgeraga; nī ūndū ūcio o na andū akīgu matīkamīhīta. **9** Gūtīrī mūrūūthī ūgaakorwo njīra-inī īyo, o na kana nyamū o yothe ndīani īmīgerere; nyamū īcio itīkoonekana njīra-inī īyo. No rīrī, andū arīa makūrītīwo nīo oīki makaamīgerera, **10** nao andū arīa akūūre a Jehova nīmagacooka. Magaatoonya Zayuni makīnīaga; nao nīmageekīrwo thūmbī ya gīkeno gīa tene na tene. Magaakena na macanjamūke, nakīo kīeha o na mūcaayo nīgathira biū.

36 Mwaka wa ikūmi na īna wa wathani wa Mūthamaki Hezekīa, Senakeribu mūthamaki wa Ashuri nīatharīkīre matūūra manene mothe marīa maīrīgīrwo na thingo cia hinya ma Juda, na akīmatunyana. **2** Ningī mūthamaki wa Ashuri agītūma mūnene wa mbūtū ciake cia ita, kuuma Lakishi, arī na mbūtū nene ya ita athīī kūrī Mūthamaki Hezekīa kūu Jerusalemu. Rīrīa mūnene ūcio wa mbūtū ya ita aarūgamīre mūtaro-inī wa Karia-ka-Rūgongo, njīra-inī ya gūthīī Mūgūnda-wa-Mūthambīa-Nguo, **3** Eliakīmu mūrū wa Hilikīa ūrīa warī mūrōri wa nyūmba ya ūthamaki, na Shebīna rīarīa mwandīkī-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūrīa mwandīkī wa maūdū ma ihīnda rīu, makīumagara magīthīī kūrī we. **4** Nake mūnene ūcio wa mbūtū ya ita akīmeera atīrī, “Irai Hezekīa atīrī, “Mūthamaki ūrīa mūnene o we mūthamaki wa Ashuri, ekūūria atīrī: Ūrutīte ūmūrīrū ūcio ūrī naguo kū? **5** Wee uugaga nī ūū kūrīa na ūrī na hinya wa mbūtū cia ita, no waragīa o ciugo cia tūhū. Nūū ūcio wīhokete nīguo ūnemere? **6** Atīrīrī, wee wīhokete andū a Mīsīrī, acio mahaana ta kamūrāngī koinīkangu, karīa gathecaga mūdū guoko, gakamūguraria etiirania nako! Ūguo nīguo Fīraūnī mūthamaki wa Mīsīrī aathanā kūrī arīa othe mamwīhokaga. **7** O na ūngīnjīra atīrī, “Ithūī twīhokete Jehova Ngai witū,” gīthī ūcio tiwe Hezekīa aatharīrie igongona na kūdū kūrīa gūtūūgīrū, na akīra andū a Juda na a Jerusalemu ūrīa, “No ngīnya mūhooyagīre kīgongona-inī gīkī?” **8** “Rīu-rī, ūka ūkeguithanie na mwathi wakwa, mūthamaki wa Ashuri: Nīngūkūthe mbarathi ngīrī īgīrī, īngīkorwo ūrī na andū a gūthīī macīhaicīte! **9** Wakīhota atīa gūtōoria o na mūnene ūrīa mūnīnī mūno thīnī wa anene a mwathi wakwa, o na gūtūka wīhokete ngaarī cia ita na andū arīa mathīaga mahāicīte mbarathi a Mīsīrī? **10** Na ningī-rī, njūkīte gūtharīkīra na kwanaga būrūrī ūyū iterītīwo nī Jehova? Jehova we mwene nīwe wanjīrīre njūke hūire būrūrī ūyū na ndīwanange.” **11** Nao Eliakīmu, na Shebīna, na Joa makīra mūnene ūcio wa mbūtū cia ita atīrī, “Twagūthāitha arīra ndungata ciaku na rūthiomi rwa Asurīa, tondū nītūrūū. Tīga gūtwarīra na rūthiomi rwa Kīhībirania andū aya marī rūthingo-inī makīguaga.” **12** No mūnene ūcio wa mbūtū cia ita agīcookīa atīrī, “Kaī ndatūmīrwo nī mwathi wakwa kūrī o mwathi wanyu na kūrī o inyuī, ndīmīrwe maūdū maya, na tī kūrī andū

aya maikarite rūthingo igūrū, o aya makaarīa kīoro kīao na manyue mathugumo mao o ene o ta ūria inyuī mugeeka?” **13** Ningī mūnene ūcio wa mbūtū cia ita akirūgama akianirīra na Khibirania, akiuga atirī, “Thikirīria ndūmīriri ya mūthamaki ūria mūnene, mūthamaki wa Ashuri! **14** Mūthamaki ekuuga ūū: Mūtigetikire Hezekia amūheenie. Ndangihota kūmūhonokia! **15** Mūtigetikire Hezekia amūringirīrie kwihoka Jehova hīndī irīa ekuuga atirī, ‘Ti-itherū Jehova niēgūtūhonokia; itūūra rīrī inene rītikaaneanwo guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri.’ **16** “Mūtigathikirīrie Hezekia. Mūthamaki wa Ashuri ekuuga atirī: Rekei tūiguane na mūke kūrī niī. Weka ūguo, o ūmwe wanyu niakarīta giaciario ma mūtī wake wa mūthabībū na wa mūkūyū na anyuuge maai ma gīthima giāke, **17** o nginya rīria ngooka ndīmūtware būrūrī ūhaana ta wanyu, būrūrī ūrī ngano na ndibeī ya mūhīhano, būrūrī ūrī irio na mīgūnda ya mīthabībū. **18** “Mūtigetikire Hezekia amūhīthīe, rīria ekuuga atirī, ‘Jehova niēgūtūhonokia.’ Nī kūrī ngai ya rūrīrī o na rūrīkū irī yahonokia būrūrī wayo kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri? **19** Ngai cia Hamathu na Aripadi irī kūrī? Ngai cia Sefarivaimu irī kūrī? Nīihonoketie Samaria kuuma guoko-inī gwakwa? **20** Nī ngai irīkū harī ngai ciothe cia mabūrūrī macio yanahonokia būrūrī wayo kuuma kūrī niī? Gwakīhoteka atīa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inī gwakwa?” **21** No rīrī, andū acio magīkīra ki na matirī ūndū maamūcookeirie, tondū mūthamaki nīamathīte, akameera atirī, “Mūtikamūcookerie ūndū.” **22** Hīndī ūyō Eliakimu mūrū wa Hilikia ūria mūrōri wa maūdū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūria mwandīki-marūa, na Joa mūrū wa Asafu ūria mwandīki wa maūdū ma ihinda rūu, magīthīi kūrī Hezekia, matembūrangīte nguo ciao, makīmwīra ūria mūnene ūcio wa mbūtū cia ita oigīte.

37 Rīria Mūthamaki Hezekia aaguire ūhorō ūcio, agītēmbūranga nguo ciake na akīhumba nguo ya ikūnia, agītōonyā hekarū ya Jehova thīnī. **2** Agītūma Eliakimu mūrōri wa maūdū ma nyūmba ya ūthamaki, na Shebina ūria mwandīki-marūa, na athīnjīri-Ngai arīa atongoria, othe mehumbite nguo cia makūnia, mathīi kūrī mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu. **3** Makīmwīra atirī, “Ūū nīguo Hezekia ekuuga: Mūthenya wa ūmūthī nī mūthenya wa nīnyamaro, na ngūmano, na gīconoko o ta ihinda rīa ciana rīa gīciarwo riakinya, naguo hinya wa gīciara ūkaaga. **4** No gūkorwo Jehova Ngai waku niēkūigua ciugo ciothe cia mūnene ūcio wa mbūtū cia ita, ūria mwathi wake, mūthamaki wa Ashuri atūmīte, nīgeetha oke anyūrūrīe Ngai ūria ūrī muoyo, na amūkūūme nī ūndū wa ūhorō ūcio Jehova Ngai waku aguīte. Nī ūndū ūcio hoera matigari marīa matigāre muoyo.” **5** Rīria anene a Mūthamaki Hezekia maakinyīre kūrī Isaia-rī, **6** Isaia akīmeera atirī, “Irai mwathi wanyu atirī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tiga gwītīgira nī ciugo iria ūiguīte atungati a mūthamaki wa Ashuri makīnnuma nacio. **7** Ta thikirīria! Nī nīngwīkīra roho wa mūthema mūna thīnī wake, nīguo rīria arīigua ūhorō mūna, acooke būrūrī wake, na arī kūrī ndūme ooragwo na rūhīū rwa njora.” **8** Rīria mūnene wa mbūtū cia ita aaguire atī mūthamaki wa Ashuri nīoimīte Lakishī, akīheera Jerusalemu agīthīi agīkora mūthamaki akīrūa mbaara na Libina. **9** Na rīrī, Senakeribu agīkinyīrwo nī ūhorō wa atī Tirihaka, ūria Mūkushi mūthamaki wa Misiri, nīoimagarīte oke arūe nake. Nī ūndū ūcio agītūma andū rīngī kūrī Hezekia marī na ūhorō ūyū: **10** “Irai Hezekia mūthamaki wa Juda atirī: Ndūgetikīrie Ngai ūcio wīhokete akūheenie rīria ekuuga atirī,

‘Jerusalemu rītīkūneanwo kūrī mūthamaki wa Ashuri.’ **11** Ti-itherū nīūguīte ūria athamaki a Ashuri mekīte mabūrūrī-inī mothe, ūria maamaniinire biū. Inyuī mūgūkīhonoka atīa? **12** Na rīrī, ngai cia ndūrīrī iria cianiinirwo nī maithe maitū ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andū a Edeni arīa maari Telasaru-rī, nīciamahonokirie? **13** Mūthamaki wa itūūra rīa Hamathu arī ha, na mūthamaki wa Aripadi, na mūthamaki wa itūūra rīria inene rīa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rūu marī ha?” **14** Nake Hezekia akīnyīita marūa kuuma kūrī andū arīa maatūmītwo na akīmathoma. Agīcooka akīambata hekarū-inī ya Jehova, akīmatambūrūkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akīhooya Jehova, akiuga atirī: **16** “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, o wee ūikarīrie gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igūrū rīa mothamaki mothe ma thī. Nīwe wombire igūrū na thī. **17** Tega matū maku, Wee Jehova, ūigūe; hīngūra maitho maku Wee Jehova wone, ūigūe ciugo ciothe cia Senakeribu iria atūmīte cia kūrūma Ngai ūria itūūragā muoyo. **18** “Ti-itherū, Jehova, athamaki a Ashuri nīmanangīte andū a ndūrīrī na mabūrūrī mao biū. **19** Na nīmaikītie ngai ciao mwaki-inī na magacīthūkangia, tondū itiarī ngai no ciarī mītī na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andū. **20** Rūu-rī, Wee Jehova Ngai witū, tūhonokie kuuma guoko-inī gwake, nīgeetha mothamaki mothe ma thī mamenye atī Wee Jehova, o Wee wiki, nīwe Ngai.” **21** Hīndī ūyō Isaia mūrū wa Amozu agītūma ndūmīriri kūrī Hezekia, akīmwīra atirī: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondū nīūhootee ūhorō wīgītī Senakeribu mūthamaki wa Ashuri-rī, **22** ūyū nīguo ūhorō ūria Jehova aarītīe wa kūmūkūrīra: “Mūrītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni niākūmenete na agakūnyarara. Mwarī wa Jerusalemu arainia mūtwe rīria wee ūroora. **23** Ūcio ūrumīte na ūkamenereria nūū? Nūū ūgūthūkīire na mūgambo, na ūkamwambararīria maitho na mwītīio? Wee nīūkūrīrie ūria Mūtheru wa Isiraeli! **24** Ūtūmīte andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atirī, ‘Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita, nīnyambatīte ngakinya tūcūmbīrī twa irīma, o kūrū igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mūrīihu mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte tūcūmbīrī twakuo kūrīa kūrāya mūno, o kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno. **25** Nīnyenjete ithima mabūrūrī ma kūngī na nganyua maai kuo. Nīhūthītie tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.’ **26** “Kaī ūtaiguīte? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio. Matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio: rīu nīndūhīngītīe, atī wee nītūmīte matūūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matūke hiba cia mahiga. **27** Andū akuo maagīthītio hinya, nao makagegeare na magaconorīthio. Mahaana mīmera irī mīgūnda, makoororoa o ta thūuana nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga itanākūra. **28** “No nīnjūū kūrīa ūkaraga, na ngamenya ūkiumagara na ūgīcooka, o na ūria ūndakaragīra. **29** Tondū nīndakarīrie na rūng’athio rwaku nīrūkīnyīre matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī giakwa inīūrū, na matamu ndīmoohe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere njīra o ūyō wokīire. **30** “Gīkī nīkīo gīgaakorwo kīrī kīmenyithia giaku, wee Hezekia: “Mwaka ūyū ūkūrīa irio cia maitīka, naguo mwaka wa keerī ūrie kīrīa gīgaathūndūka harī mo. No mwaka wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrie maciario mayo. **31** O rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagākūrūkia mīri na thī, na maciare maciario na igūrū. **32** Nīgūkorwo Jerusalemu nīgūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkundi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa

Jehova Mwene-Hinya-Wothe nikio gikaahingia uguo. **33** “Ni undũ ücio Jehova ekuuga üü igürũ rĩa mũthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itũũra rĩĩri inene kana arathũkie mũguĩ kuo. Ndagooka mbere yarıo na ngo kana arĩrigiĩcĩrie na ihumbu cia rĩĩri, arĩũkĩrĩre. **34** Njĩra irĩa agookĩra no yo agaacookera; ndagatoonya itũũra rĩĩri inene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **35** “Nĩngagĩtĩra itũũra rĩĩri inene na ndrĩhonokie, nĩ undũ wakwa na nĩ undũ wa Daudi ndungata yakwa!” **36** Hĩndĩ ĩyo mũraika wa Jehova agĩthĩ na akĩũruga andũ ngĩri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩnana na atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩrĩa andũ mookĩrĩre rĩcĩĩnĩ tene, magikora kũu no ciimba theri! **37** Nĩ undũ ücio Senakerĩna mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthĩ; agĩcokoa Nineve, agĩikara kuo. **38** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe rĩrĩa ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nisiroku-rĩ, arĩũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũruga na rĩhĩũ rĩa njora, na makĩũrĩra bũrũri wa Ararati. Nake mũriũ Esari-Hadani agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

38 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwarra, hakuhiĩ akue. Mũnabĩĩ Isaia mũũ wa Amozu agĩthĩ kũri we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga üũ: Thondeka maĩndũ ma mũciĩ waku, tondũ nĩũgũkua, ndũkũhona.” **2** Hezekia akĩhũgũra ũthĩũ wake, akĩrora rũthĩngũ-inĩ, na akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, **3** “Wee Jehova, rĩrikana ũrĩa ngoretwo ngĩthĩ na mũthĩire ya kwĩhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothē, na ngeeka ũrĩa kwagĩrĩre maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩa mũno. **4** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Isaia, akĩrwo atĩrĩ, **5** “Cooka ũkeere Hezekia atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga üũ: Nĩnjũgũte ihooya rĩaku na ngoona maithori maku; nĩngũkuongerera miaka ikũmi na ĩtano ya gũtũũra muoyo. **6** Nĩngũkũhonokie hamwe na itũũra rĩĩri inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgĩtĩra itũũra rĩĩri inene. **7** “Gĩkĩ nikio kĩmenyithia kĩrĩa Jehova egũkũhe atĩ Jehova nĩegwĩka undũ ücio akwĩrĩre: **8** Nĩngatũma kĩrũru kĩa rĩũa gĩcokoe na thũthũ makinya ikũmi marĩa gĩkũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.” Nĩ undũ ücio ũtheri wa rĩũa ũgĩcokoa na thũthũ makinya ikũmi marĩa waikũrũkĩte. **9** Maya nĩmo maandĩko ma Hezekia mũthamaki wa Juda marĩa aandĩkire thũthũ wa kũrũara na kũhona: **10** Nĩ ndoigire atĩrĩ, “O rĩrĩa matukũ ma muoyo wakwa magaacĩra-rĩ, no rĩo ngũthĩĩ ndonye ihĩngũ-inĩ cia gĩkũũ, na ndunyũo miaka yakwa irĩa ĩgarĩte?” (Sheol h7585) **11** Ngĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikona Jehova rĩngĩ, ndikona Jehova ndĩ bũrũri ũyũ wa arĩa matũũruga muoyo; gũtĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ ngona mũndũ wa thĩ, kana ngorwo hamwe na arĩa marĩ gũkũ thĩ. **12** Nyũmba yakwa nĩtharĩtĩto, ikeherio kũri nĩ, o ta ũrĩa hema ya mũriũthĩ yambũragwo. Nĩngũnjĩte muoyo wakwa ta ũrĩ taama wa mũndũ ĩrĩa ũtũmaga na mũtambo, na rĩũ nĩkũndĩna ekũndĩna anjeherie mũtambo-inĩ ücio wake; mũthenya na ũtukũ-rĩ, ũtuĩkĩte o wa kũũniina. **13** Ndetereire ngĩrĩrĩre ngĩnya gũgĩkĩa, na akiunanga mahĩndĩ makwa mothe o ta mũrũũthĩ. Mũthenya na ũtukũ-rĩ, wee ũtuĩkĩte o wa kũũniina. **14** Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ũrĩa ndutara ĩcaayaga. Maitho makwa makĩaga hinya nĩgũcũthĩrĩria igũrũ. Ndĩ mũthĩnĩku; Wee Mwathani ũka ũndethĩ!” **15** No ĩngĩkiuga atĩa? Nĩanjariĩre, na nĩwe mwene wikĩte ũguo. Mĩaka yakwa yothē ndrĩthĩhiaga ndĩnyĩhĩtĩe, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa. **16** Mwathani, andũ matũũruga moonaga maĩndũ ta maya; o naguo roho wakwa ũtũũruga muoyo wonaga maĩndũ o ta macio. Wanjookeirie ũgĩma wa mwĩrĩ, na ũkĩreka ndũũre muoyo. **17** Ti-itherũ ũhorũ ücio warĩ wa kũng’una, nikio ndaigũre ruo rũnene

ũguo. Nĩ undũ wa wendo waku, nĩwagĩrĩrĩre ndoonye irima rĩa mwanangĩko; mehia makwa mothe nĩũriganĩrwo nĩmo. **18** Nĩgũkorwo mbĩrĩra ndĩngĩhota gũkũgũooca, o nakio gĩkũũ gĩtĩngĩkũgũooca; arĩa maharũrũkaga irima rĩũ matingĩgĩia na kĩrĩngĩrĩro kĩa wĩhokeku waku. (Sheol h7585) **19** Arĩa marĩ muoyo, o acio matũũruga muoyo-rĩ, nĩmakũgũoocaga, ta ũrĩa ndrĩreka ũmũthĩ; maithe ma ciana nĩo meraga ciana ũhorũ wa wĩhokeku waku. **20** Jehova nĩakahonokia, na nĩtũkaina tũrĩ na inanda cia mũgeeto matukũ mothe ma muoyo witũ, tũrĩ hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Isaia oĩgĩte atĩrĩ, “Thondekai ngũmba ya ngĩyũ, mũmũgĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona.” **22** Hezekia oorĩtĩe atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkũ atĩ nĩngambata thĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?”

39 Na rĩrĩ, ihinda rĩũ Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩire Hezekia marĩa na kĩheo, tondũ nĩaigũte ũhorũ wa ndwari yake na kũhona gwake. **2** Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmĩtũ na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria agĩte makũmbĩ make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manũngĩ wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothe Hezekia ataamoonĩre. **3** Hĩndĩ ĩyo mũnabĩĩ Isaia agĩthĩ kũri Mũthamaki Hezekia, akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ acio moiga atĩa, na mekuumĩte kũ?” Nake Hezekia agĩcokooka atĩrĩ, “Moimĩte bũrũri wa kũraya; megũkĩte kuuma bũrũri wa Babuloni.” **4** Nake mũnabĩĩ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki.” Nake Hezekia agĩcokooka atĩrĩ, “Moonire indo ciothe cia nyũmba yakwa ya ũthamaki. Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamoonia.” **5** Nake Isaia akĩrĩa Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **6** Ti-itherũ ihinda nĩrĩgĩkinya, rĩrĩa indo ciothe iria irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na iria ciothe maithe maku matũire maigĩte ngĩnya ũmũthĩ, ĩgaakuuo itwarwo Babuloni. Gũtĩrĩ o na kĩmwe gĩgaatĩgara. ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Na andũ amwe a rũciaro rwaku, o arĩa moimĩte mũthĩmo waku, o arĩa wee ũgaaciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.” **8** Nake Hezekia agĩcokooka atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩrĩa warĩa nĩ kĩega,” tondũ eeciĩrĩre atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩrĩa ngũtũũra muoyo nĩgũgũkorwo kũri na thayũ na ũgĩtĩrĩ.”

40 Atĩrĩrĩ, hooreria, mũhoorerie andũ akwa, ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga. **2** Arĩrĩa itũũra rĩa Jerusalem na ũhooreri, na mwaniĩre, mũrĩre atĩrĩ, wĩra warĩo mũrĩtũ nĩũthĩrĩte, na nĩrĩrekeirwo mehia marĩo, o na nĩngĩ atĩ nĩrĩherĩthĩtĩo nĩ guoko kwa Jehova maita meerĩ nĩ undũ wa mehia marĩo mothe. **3** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwanĩrĩa, akoga atĩrĩ: “Haarĩrĩa njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga, mũrũngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ. **4** Mikuru yothē nĩgĩthĩkwũ yambatĩre, nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio; nakuo kũrĩa gũtarĩ kũigananu nĩgũkaiganano, nakuo kũrĩa gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega. **5** Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩro, na andũ othe nĩmakawionera marĩ hamwe. Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtĩe ũhorũ ücio.” **6** Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũroiga atĩrĩ, “Anĩrĩa.” Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Ngwanĩrĩa njuge atĩa?” “Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda. **7** Nyeki nĩhoothaga, namo mahũa magaitika, nĩkũhũrutwo nĩ mũhĩmũ ya Jehova. Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki. **8** Nyeki nĩhoothaga namo

mahūa magaitika, no kiugo kīa Ngai witū gītūūruga nginya tene.” **9** Inyuī andū ariā mūrehaga ūhoro mwega Zayuni, ambatai mūthīi kīrīma-inī kīrīa kīraihu na igūrū. Inyuī ariā mūrehaga ūhoro mwega Jerusalemu, anīrīrai na mūgambo mūnene, anīrīrai, na mūtigetigire; irai matūūra ma Juda atīrī, “Ngai wanyu ari haha!” **10** Atīrīrī, Mwathani Jehova nīarooka ari na ūhoti, na guoko gwake nīkuo gūgaathanaga. Atīrīrī, kīheo gīake ari nakiō, o na irīhi rīake ari narīo. **11** Ariūthiagia mbūri ciake o ta mūrīthi: Natuo tūgōndu atuoyaga na moko make na agatūkuuīra gīthūri-inī giake; nacio ng’ōndu iria irongithia acitongorogoria o kahora. **12** Nūū wanathima maāi na rūhi rwake, kana agīthima igūrū na warīi wa guoko gwake? Nūū wanekīra rūkūngū rwa thī gīkabū-inī arūthime, kana agīthima irīma na ithimi, o na agīthima tūrīma na ratiri? **13** Nūū wanamenya meciria ma Jehova, kana akīmūtaara taarī we mūmūhei kīrīra? **14** Nūū Jehova aahoire kīrīra nīguo amūmenyithie maūndū, na nūū wamūrūtire gūthīi na njira irīa yagīrīre? Nūū wamūrūtire maūndū ma ūūgi, kana akīmūonia ūrīa angīhota gūkuūkīrwo nī maūndū? **15** Ti-itherū ndūrīrī ihaana ta itata rīa maāi rīrī ndoo-inī; cionagwo ihaana ta karūkūngū kanini karīa gatigagwo ratiri-inī; we athimaga icigīrīra cia iria-inī taarī rūkūngū rūhinyu. **16** Mūtītū wa Lebanoni-rī, ndūngīgania ngū cia mwaki wa kīgongona, kana nyamū ciakuo ciigane kūmūrūtira magongona ma njino. **17** Ndūrīrī ciothe ikionwo nīwe, acionaga ihaana ta kindū hatarī; we acionaga ta itarī kiene, o na ta irī tūhū mūtheri. **18** Atīrīrī, ūngīgerekania Mūrungu na ū? Kana nī mūhianire ūrīkū mūngīmūgerekania naguo? **19** Mīhianano ya kūhooywo yacūhagio nī mūturi, nake mūturi wa thahabu akamīgemia na thahabu, na akamīthondekera irengeeri cia betha. **20** Mūndū ūrīa mūthīini mūno ūtangīhota kuona indo ta icio cia kūrutwo, athuuraga mūtī ūrīa ūtangībutha. Agacaria bundi mūūgī wa kūmwacūhīria mūhianano wa kūhooywo mūrūmu gwa ūtangīgūa. **21** Anga mūtiri mwamenya? Kaī mūtari mwaigua ūhoro? Mūtiri mwaheo ūhoro kuuma o kiambīrīria? Kaī mūtari mwataūkīrwo kuuma rīria thī yombirwo? **22** Jehova aikaragira gītī kīa ūnene igūrū rīa gīthīūrūrī gīa thī, nao andū ariā matūūruga thī akamōna mahaana o ta ndaahi. Atambūrūkagia matu marīa mairū o ta kiandarūa, na akamaamba ta marī hema ya gūtūūrwo. **23** Nīwe ūtūmagā anene matuīke ta kindū gūtari, na akanyihia aathani a thī akamatua ta marī o tūhū mūtheri. **24** O mahaandwo o ūguo-rī, o mbeū ciao ciahurwo-rī, o mambīrīria gūikūrūkia mīri yao tīrī-inī-rī, amahuhaga na mīhūmū yake nao makahooha, nakiō kīhuhūkiano kīa rūhuho gīkamahuruta o ta mahuti. **25** ūrīa Mūtheru ekūūria atīrī, “Nī-rī, mūngīgerekania na ū? Kana nūū tūngīgānana?” **26** Tiirai maitho manyu mūrore na igūrū: Nūū wombire njata icio ciothe? Ūcio nīwe ūrehaga mbūtū icio cia igūrū agīcitaraga, na ageeta o imwe yacio na rīfwa. Tōndū wa ūhoti wake mūnene na hinya wake mūnene, gūtiri o na imwe yacio yagaga ho. **27** Wee Jakubu, nī kī gīgūtūma warie, na wee Isiraēli ūgateta, ūkooria atīrī, “Mīthiire yakwa nīhithitwo Jehova; naguo ciira wakwa wa kīhooto ndūrūmbūyagio nī Ngai wakwa?” **28** Anga mūtiri mwamenya? Kaī mūtari mwaigua ūhoro? Jehova nīwe Ngai ūrīa ūtūūruga tene na tene, nīwe Mūmbi wa ituri ciothe cia thī. We ndooragwo nī hinya o na kana akanoga, naguo ūmenyo wake wa maūndū gūtiri mūndū ūngīhota kūtūūria. **29** Mūndū ūrīa mūnogo nīamūleaga hinya, nake ūrīa ūrīrwo nī hinya akamuongerera ūhoti. **30** Andū ethī o nao nīmooragwo nī hinya na makanoga, nao andū ariā matarī akūrū nīmahingagwo na makagūa; **31** no rīrī, andū ariā

mehokaga Jehova nīmakerūhīrio hinya wao. Makombūkaga na mathagu o ta nderi; magaateng’era na matinoge, magaaithiagia na magūrū na matiūrwo nī hinya.

41 “Atīrīrī, inyuī icigīrīra, ta kirai ki mūrī mbere yakwal Nacio ndūrīrī nīcierūhie hinya wacio! Nīcīkūhīrie ciarie; nītūcemanie hamwe tūciire. **2** “Nūū warahūrīte mūndū oime na mwena wa irathīro, akamwīta amūtungatagire na ūthingu? Aneanaga ndūrīrī kūrī we, na agatooria athamaki makamwathikagira. Amatuuaga o ta rūkūngū na rūhiū rwake rwa njora, akamatua maragara na ūta wake nao makombūrwo nī rūhuho. **3** Amateng’eragia, akamahītūka ataguraritio, o na angīkorwo nī njira atarī agerera na magūrū make mbere iyo. **4** Nūū wīkīte ūndū ūcio na akaūhīngia, ageeta njiarwa marītwa kuuma o kiambīrīria? Nīi Jehova, nī nīi wa mbere na wa kūrīgīrīria; nīi nī nīi we.” **5** Icgīrīra nīcīoneire ūndū ūcio na igetigīra; nacio ituri cia thī ikainaina. Ikuhagīrīria na ikeyumīria; **6** o ūmwe ateithagia ūrīa ūngī, na akeera mūrū wa nyina atīrī, “Wiyūmīrīre mūno!” **7** Mūbundi ekagira mūturi wa thahabu hinya, nake ūrīa ūnyorokagia na nyondo irīa nene omagīrīria ūrīa ūturagira ihiga-inī rīa ūturi. Nake akoiga atīrī, “Wīra ūcio wa kūnyīithania cuma nī mwega.” Akanyīithania mūhianano ūcio wa kūhooywo na mīcumarī, nīguo ndūkenyene, ūgwe. **8** “No rīrī, wee Isiraēli, ndungata yakwa, o wee Jakubu ūrīa thuurite, o inyuī njiaro cia Iburahīmu mūrata wakwa, **9** ndakūrūtire kuuma ituri cia thī, ngīgwīta kuuma koine ciayo iria irī kūrāya mīno. Ngīkwīra atīrī, “Wee ūrī ndungata yakwa;” nīngūthuurite na ndikūregete. **10** Nī ūndū ūcio tīga gwītīgīra, nīgūkorwo ndī hamwe nawe; tīga kūmaka, nīgūkorwo nīi nī nīi Ngai waku. Nīndīkuongagīrīra hinya na ngūteithagie; na ti-itherū nīndīrīgūtīiragīrīra na guoko gwakwa kwa ūrio kwa ūthingu. **11** “Andū ariā othe makīrakaragīra magagūkīrīra ti-itherū nīmagāconarithio na manyararithio; ariā marūaga nawe magaatūka o ta kindū hatarī na mathire biū. **12** O na ūngīgaacaria thū ciaku, ndūgaaciona. Andū ariā mahūūranaga mbaara nawe magaatūka o ta kindū hatarī. **13** Nīgūkorwo nīi nīi Jehova, Ngai waku, ūrīa ūkūnyīitaga guoko kwa ūrīo, na agakwīra atīrī, Tīga gwītīgīra; nīngūgūteithia. **14** Tīga gwītīgīra, wee Jakubu kagunyū gaka, o wee Isiraēli gakundi kanini, nīi mwene nīi nīi ngūgūteithia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūcio Mūkūūri waku, ūrīa Mūtheru wa Isiraēli. **15** “Atīrīrī, nīngagūtua kīhūūri kīa ngano, kīhūūri kīerū na kīgūgī, kīna magego maingī. Nīūkahuūra irīma na ūcihehenje, natuo tūrīma ūtūtue mūngū. **16** Wee nīūgaacihuha, naruo rūhuho rūcīgūrūkie, nakiō kīhuhūkiano gīcīhurunje. No rīrī, wee nīūgakenera Jehova, na wīrahagīre ūrīa Mūtheru wa Isiraēli. **17** “Andū ariā athīni na abatari methaga maāi ma kūnyua, no gūtiri; nīmī ciao nīcing’arītio nī nyoota. No rīrī, nīi Jehova nīngamacookeria ūhoro; nīi Ngai wa Isiraēli, ndirī hīndī ngaamatiganīria. **18** Nīngatūma njūūi itherere kīu rūng’ūrī-inī kūrīa gītūūgīrwo, nacio ithima itherūke ciandā-inī. Nīngatūma kūu werū-inī kīgīe tūrīa twa maāi, nakuo kūndū kūrīa kūng’aru ndūme gūtherūke ithima cia maāi. **19** Nīngahaanda mītarakwa na mīgāa, na mīhandathi na mītamaiyū kīu werū-inī. Na haandē mībinde kūndū kūrīa gītākūruga kīndū, na mīthengera, na mīkarakaba o hamwe, **20** nīgeetha andū mone na mamenye, mecūūranie na mataūkīrwo, atī nī guoko kwa Jehova gwīkite maūndū macio, na atī ūrīa Mūtheru wa Isiraēli nīwe wamūmbire.” **21** Jehova ekuuga atīrī, “Rehei ciira wanyu ūrīa mūrī naguo. Onania ihooto cianyu cia hinya,” ūguo nīguo Mūthamaki wa Jakubu ekuuga.

22 “Rehei ngai cianyru cia mihiano ya kũhooyo otwĩre ũria gĩkaahaana. Twĩre ũria maĩndũ ma tene maatarĩ, nĩguo twĩcũũrĩne ũhoro wamo, na tũmenye ũria makaarĩgĩrĩria. Kana mĩtũmenyithĩe ũhoro wa maĩndũ marĩa magooka thũthũ, 23 na mĩtwĩre ũria gũgaikara thũthũ-inĩ, nĩguo tũmenye atĩ mĩrĩ ngai. Īkai ũndũ mwega kana mĩũru, nĩguo tũmake na tũiyũrwo nĩ guoya. 24 No rĩrĩ, inyuĩ mĩrĩ kĩndũ hatarĩ, na mawĩra manyu matirĩ bata; mĩndũ ũria ũmwĩthũrĩre atarĩ o ta kĩndũ kĩrĩ magĩgi. 25 “Nĩnjarahũrĩte mĩndũ wa kuuma gathĩgathĩni, na nĩarooka: mĩndũ uumĩte irathĩro rĩa riũa ũria ũkayagĩra rĩtwa rĩakwa. Arangagĩrĩria aathani a thĩ o ta marĩ ndaka, akamarangĩrĩria o ta ũria nũmbĩ akimaga rĩũmba. 26 Nũũ waheanire ũhoro ũcio kuuma o kĩambĩrĩria, nĩguo tũũmenye; kana akĩũheana mbere ĩyo, nĩguo tuuge atĩrĩ, ‘Ũhoro ũcio aarĩte nĩ wa ma?’ Gũtirĩ mĩndũ weranire ũhoro ũyũ, na gũtirĩ mĩndũ waũheanĩte mbere ĩyo, gũtirĩ mĩndũ waũgũte ũhoro ũyũ kuuma kũrĩ inyuĩ. 27 Nĩ nĩ ndaarĩ wa mbere kwĩra Zayuni atĩrĩ, ‘Atĩrĩrĩ, aya marĩ haha!’ Nĩ nĩ ndatũmire mĩndũ athĩ Jerusalemu agatware ũhoro ũria mwega. 28 Ndĩrarora no hatĩrĩ mĩndũ; gũtirĩ mĩndũ thĩnĩ wao ũngĩheana kĩrĩra, gũtirĩ mĩndũ wa kũnjookeria ũhoro rĩria ingĩmoria kĩũria. 29 Atĩrĩrĩ, andũ othe nĩ a maheeni! Cĩko ciao no cia tũhũ; mĩhiano yao ya gwacũhio ihaana o ta rĩũhũ, na nĩ ya tũhũ mũtheri.

42 “Atĩrĩrĩ, ĩno nĩyo ndungata yakwa, ĩria ndĩiragĩrĩra, ĩria ndĩthũrĩre na nĩyo ĩkenagia ngoro yakwa; nĩngamĩrĩria Roho wakwa nayo nĩkarehithĩria ndũrĩrĩ ciira wa kĩhoo. 2 Ndĩkaanĩria kana ĩgũũthũke, kana mũgambo wayo ũguo kũ njira-inĩ. 3 Kamũrangĩ kagondoku ndĩgakoĩna, kana ĩhorie rĩtamĩ rwa ũguta rĩria rĩrũtaooga. Na nĩ ũndũ wa wĩhokeku nĩgũtanĩra ciira na kĩhoo; 4 ndĩgaaithĩria kana ĩkue ngoro nginya hĩndĩ ĩria ĩgaatũma gũkũ thĩ kũgĩe ciira wa kĩhoo. Andũ arĩa matũũraga icĩgĩrĩra-inĩ makehoka watho wayo.” 5 Jehova, Mũrungu witũ, ũria wombire ĩgũrũ na akĩrĩtamĩrũkĩra, o we ũria waraganĩre thĩ na indo ĩria ciothe ciuamaga kua, na nĩwe ũheaga andũ a thĩ mĩhũmũ, na akaha arĩa maikaraga kuo mooyo, ekuuga atĩrĩ: 6 “Nĩ Jehova nĩ nĩ ngwĩtĩte na njira ya ũthingu; nĩngakũnyĩta guoko. Nĩngakũmenyagĩrĩra na ngũheane ũtũke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ, o na ũtũke ũtheri wa gũtherera andũ a Ndũrĩrĩ, 7 na nĩguo ũhĩngũrage atumumu maitho, na wohorĩthage arĩa mohetwo ũmarute moime njeera, o nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmarekererie, moime korokoro-inĩ. 8 “Nĩ nĩ Jehova; rĩũ nĩrĩo rĩtwa rĩakwa! Naguo riiri wakwa ndĩkaũhe mĩndũ ũngĩ, kana njĩtikĩre mĩhiano ya kũhooyo ĩheo ũgooci wakwa. 9 Atĩrĩrĩ, maĩndũ maarathirwo tene nĩmahĩngĩtio, na rĩũ nĩ maĩndũ merũ ngwanĩrĩra; na maĩndũ macio matanakinya-rĩ, nĩndĩmũmenyĩthĩte ũhoro wamo.” 10 Inĩrai Jehova rĩwĩmbo rwerũ, na mũmũgoocoo kuuma ĩturi-inĩ ciothe cia thĩ, inyuĩ mũikũrũkaga kũu ĩria-inĩ, na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩnĩ warĩo, o na inyuĩ icĩgĩrĩra, na arĩa othe matũũraga thĩnĩ wacio. 11 Werũ na matũũra makuo nĩmanĩrĩre na mĩgambo; o na tũtũura tũria Kedari atũũraga nĩtũkũngũire. Andũ a Sela nĩmarekwo maine rĩwĩmbo nĩ gũkena; o na mũreke maanĩrĩre marĩ kũu ĩrĩma-ĩgũrũ. 12 Nĩmarekwo makumie Jehova, na maanĩrĩre ũgooci wake kũu icĩgĩrĩra-inĩ. 13 Jehova nĩakoimagara athĩ o ta njamba ĩrĩ hinya, na aarahũre kiyoo gĩake ta njamba ya ĩta; akaanĩrĩra na oĩgĩrĩre mbugĩrĩrio ya mbaara, na nĩagatooria thũ ciake. 14 “Ihinda ĩraaya ngoretwo ngĩrĩte ki, ngeĩrĩrĩria gwĩka ũndũ. No rĩu-rĩ, ndĩrakaya ta mĩtumia ũrarũmwo, ngateeha na ngahũma. 15

Nĩngananga ĩrĩma na tũrĩma, na ndũme mĩmera ĩria yothe ĩkũraga kuo yũme; nĩngatũma njũũ ĩtũke icĩgĩrĩra na ndũme tũria tũhwe. 16 Nao atumumu nĩngamagereria njira ĩria iria matooĩ, na ndĩmatoongorerie tũcĩra tũria mataahũthĩrĩte gũthĩra; nayo nduma nĩngamĩgarũra ĩtũke ũtheri mbere yao, nakuo kũndũ kũria gũtarĩ kũiganano ndĩkwaraganie. Maĩndũ macio nĩmo ngeeka, na ndĩkamatiiganĩria. 17 No rĩrĩ, andũ arĩa mehokete mĩhiano ya kũhooyo, o acio meraga mĩhiano ya gwacũhio atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ inyuĩ ngai ciitũ,’ nĩmakahũndũrwo na nĩmagaconorithio kũna. 18 “Inyuĩ mũtaiguaga, ta iguai, na inyuĩ atumumu-rĩ, ta cũthĩrĩria, nĩguo muone! 19 Nũũ mĩtumumu tĩga o ndungata yakwa, o na kana nũũ ũtaiguaga ta mĩtũmwo ũcio ndũmĩte? Nũũ mĩtumumu ta ũria wĩheanite biũ kũrĩ nĩ, na nũũ mĩtumumu ta ndungata ya Jehova? 20 Nĩwonete maĩndũ maĩngĩ, no ndũmarũmbũyagia; matũ maku nĩmahĩngũrĩtuo, no ndũrĩ ũndũ ũguaga.” 21 Jehova nĩonire arĩ wega atũũgĩre watho wake na ũgie riiri nĩ ũndũ wa ũthingu wake. 22 No rĩrĩ, andũ aya nĩmatahĩtuo na magatunywo indo, othe manyĩitĩtuo na mĩtego marĩma-inĩ, o na makahĩthwo njeera thĩnĩ. Matũkĩte ta nyamũ cia kũguĩmwo, na gũtirĩ mĩndũ ũngĩmahonokia; maikarĩte marĩ atahe, na gũtirĩ mĩndũ ũngũaga atĩrĩ, ‘Nĩmacookio kwao.’ 23 Nũũ wanyu ũgũthĩkĩrĩra ũhoro ũyũ, kana aũrũmbũye mahinda marĩa magooka? 24 Nũũ waneanire Jakubu atũke wa gũtahwo, na nũũ waneanire ĩsraeli kũrĩ atunyani? Gĩthĩ ti Jehova, o ũria ĩthũ twĩhĩrĩre? Nĩgũkorwo andũ nĩmaregire gũthĩ na njira ciake; nĩmagire gwathĩkĩra watho wake. 25 Nĩ ũndũ ũcio nĩamaitĩrĩre marakara make mahũ, na akĩmathĩkĩra na mbaara. Maarĩgĩcĩrĩro nĩ marakara mahaana ta nĩnĩmbĩ cia mwaki mĩena yothe, no-o matiigana kũmenya. Marakara macio makĩmacĩna, no matiigana kũrũmbũyĩ ũhoro ũcio ngoro-inĩ ciao.

43 No rĩrĩ, wee Jakubu, Jehova ũria wakũũmbire, o we ũcio watũmire ũgie ho, wee ĩsraeli, ekuuga atĩrĩ: “Tĩga gwĩtĩgĩra, nĩgũkorwo nĩ nĩ ngũkũũrĩte; Ngwĩtĩte na rĩtwa rĩaku; wee ũrĩ wakwa. 2 Rĩria ũkũgerera maaĩ-inĩ ũkĩhĩtũkĩra kuo-rĩ, ndĩrĩkoragwo hamwe nawe; o na rĩria ũkũringa njũũrĩ, ĩtigagũtwaro. Rĩria ũkũgerera mwaki-inĩ-rĩ, ndũgaagũcĩna; ndũkarĩmbũkĩrwo nĩ rũrĩrĩmbĩ rwaguo. 3 Nĩgũkorwo nĩ nĩ Jehova, Ngai waku, o we ũria Mũtheru wa ĩsraeli, Mũhonokia waku; nĩheanite bũrũri wa Misiri ũtũke kĩndũ gĩa gũgũkũra, nakuo Kushi na Seba ngakũheana ĩthenya rĩaku. 4 Tondũ wee ũrĩ wa goro mũno, na ũgatĩka maitho-inĩ makwa, na tondũ nĩngwendete-rĩ, nĩnganeana andũ nĩ ũndũ waku, na neane ndũrĩrĩ nĩ ũndũ wa muoyo waku. 5 Tĩga gwĩtĩgĩra, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe; nĩngakũrehere ciana ciaku kuuma mwena wa irathĩro, na ngũcookanĩrĩre kuuma mwena wa ĩthũro. 6 Nĩngeera mwena wa gathĩgathĩni atĩrĩ, ‘Marekererie!’ na njĩre mwena wa gũthĩni atĩrĩ, ‘Tĩga kũmagĩrĩria.’ Ariũ akwa marehei moime kũndũ kũraya, o nao aĩrũtu akwa marehei moime ĩturi-inĩ ciothe cia thĩ: 7 arĩa othe metanĩtĩ na rĩtwa rĩakwa, o acio ndoombire nĩgeetha riiri wakwa wonekage, acio ndoombire, o acio wĩra wa moko makwa.” 8 Tongoriai andũ arĩa marĩ na maitho, no nĩ atumumu, na andũ arĩa marĩ na matũ, no matiiguaga. 9 Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmanganĩte hamwe, nao andũ a mabũrũri makagomana. Nĩ mĩndũ ũrĩkũ wao warathire ũhoro ũyũ, na agĩtwĩra maĩndũ marĩa maarĩ ma tene? Nĩmarehe aira ao moonanie atĩ ũhoro ũcio wao warĩ wa ma, nĩguo andũ maũguaga moige atĩrĩ, ‘Ũhoro ũcio nĩ wa ma.’ 10 “Inyuĩ nĩ inyuĩ aira akwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “O na

watamburükirie igürü ndi nyiki, uria waaranirie thĩ ndi nyiki, **25** ni nĩ ngiragĩrĩria ciamu cia anabii a maheeni, nao aragũri ngamatua irimũ, ningĩ ngagarũra ũũgĩ wa arĩa oogĩ, ngaũtua ũrimũ mũtheri. **26** Nĩ nĩ njikagira ciugo cia ndungata ciakwa hinya, na ngahingia ũrathi wa atũmwo akwa, na ha ũhoro wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, 'Nĩrigatũrwo,' na ha ũhoro wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, 'Nĩmagaakwo,' o na kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ, 'Nĩngagũcookereria.' **27** Nĩ nĩ njĩruga maaĩ ma kũria kũriku atĩrĩ, 'Hũai, na nĩngahũithia tũrũũ twanyu.' **28** Nĩ nĩ njugaga ũhoro wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, 'Nĩwe mũriithi wa mbũri ciakwa, na niwe ikahingia uria wothĩ nyendaga wakwo; Niakoiga ũhoro wa Jerusalemu atĩrĩ, 'Nĩriakwo,' na ha ũhoro wa hekarũ oige atĩrĩ, 'Mĩthingi yayo niyakwo.'"

45 Atĩrĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoro urĩa Jehova areera Kurusu, urĩa wake mũĩtirĩrie maguta, o ũcio nĩ nyitite guoko gwake kwa ũrĩo nĩguo ndoorie ndũrĩrĩ iria irĩ mbere yake, na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara, nĩgeetha ndĩmũhingũrĩre mĩrango mbere yake, na nĩguo ndakanakore ihingo ihingĩtwo: **2** Nĩngagũtongoria na nĩngaragania irĩma; nĩngoinanga ihingo cia gĩcango, na ndinange migĩko ya kigera. **3** Nĩngakũhe igĩĩna iria ihithĩtwo nduma-inĩ, ngũihe ũtonga urĩa mũhithe, nĩguo ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, urĩa ũgwĩtite na rĩtwa riaku. **4** Nĩngwĩtite na rĩtwa riaku, ni ũndũ wa ndungata yakwa Jakubu, o na nĩ ũndũ wa Isiraeli ũcio nĩ ndũthũũre, na ngakũhe rĩtwa rĩa gũtĩio, o na gũtuika wee ndũnjũũ. **5** Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtĩrĩ ũngĩ; tĩga nĩ gũtĩrĩ Ngai ũngĩ. Nĩndĩrĩkuongagĩrĩria hinya, o na gũtuika wee ndũnjũũ. **6** Nĩgeetha kuuma irathĩro rĩa rĩtũ nginya ithũro rĩarĩo, andũ mamenye atĩ gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtĩrĩ ũngĩ. **7** Nĩ nĩ ndũmaga kũgie ũtheri, o na ngatũma kũgie nduma, ni nĩ nĩ ndehaga ũgaacĩru na ngatũma kũgie mwanangiko; Nĩ nĩ, Jehova, urĩa wĩkaga maũndũ macio mothe. **8** 'Atĩrĩrĩ inyuĩ matu ma igürũ, urĩraia thĩ ũthingu; o na inyuĩ matu ma mbura itĩrĩria thĩ ũthingu. Thĩ nayo niyathamie kanua, nago ũhonokio nĩũkunũke, ũmere, ũkũranire na ũthingu. Nĩ Jehova-rĩ, ni nĩ ndũmite igĩe kuo. **9** "Urĩa ũganaga na Mũmũmbi, kaĩ arĩ na haaro-ĩ! ũcio ahaana o ta rũgĩo thĩĩni wa ngĩo iria irĩ thĩ. Rĩũmba rĩahota kũũria urĩa ũmbaga indo narĩo atĩrĩ, 'Nĩ kĩ kũ ũromba?' O na kana wĩra waku no uuge atĩrĩ, 'Ndarĩ na moko?' **10** Hĩ, kaĩ urĩa ũragia ithe atĩrĩ, 'Nĩ kĩ kũ wagĩre?' kana akooria nyina atĩrĩ, 'Nĩ kĩ kũ waciara?' Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **11** "Jehova, ũria Mũtheru wa Isiraeli, na Mũmũmbi wake, ekuuga atĩrĩ: Ha ũhoro ũkonĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ, anga no mũkĩnjũũrie ũhoro wa ciana ciakwa, kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa? **12** Nĩ nĩ ndombire thĩ, na ngĩũmba andũ arĩa marĩ kuo. Moko makwa nĩmo maatamburükirie kũu igürũ, na ngĩatha mbũtũ cia igürũ igĩe ho. **13** Nĩngarahũra Kurusu ni ũndũ wa ũthingu wakwa: Nĩngatũma mĩthĩre yake irũngĩrĩre. We nĩagaaka itũũra riakwa rĩria inene rĩngĩ, na ohorithie andũ akwa arĩa matahĩtwo, no rĩrĩ, matikarutĩrwo kĩndũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩtheo, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga." **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: "Maciaro ma bũrũri wa Misiri, na indo cia wonjorithia cia Kushi, o na andũ acio araihu a Sabea, nĩmagooka kũri we matũike aku; nĩmagakuuma thũutha, na moke kũri we mohetwo na mĩnyororo. Nĩmagakũnamiĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ, 'Ti-itherũ Mũrũngu arĩ hamwe nawe, na gũtĩrĩ ũngĩ tĩga we; ti-itherũ gũtĩrĩ ngai ingĩ.'" **15** Ti-itherũ wee ũrĩ Mũrũngu urĩa ũikaraga ehithĩte, Wee Ngai na Mũhonokia wa

Isiraeli. **16** Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩmagaconorithio na manyararĩthio; makoimagara mathĩ manyararĩthio othe hamwe. **17** No rĩrĩ, Isiraeli niakahonokio ni Jehova na ũhonokio wake urĩa itũtũraga tene na tene; wee ndũgaconorithio kana ũnyararĩthio nginya tene na tene. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ, ũcio wombire igürũ, o we Ngai, o ũcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka, agĩcooka akĩmĩrũmia wega; na ndaamĩũmbire itũũre irĩ ũtheri, no aamĩũmbire itũũragwo ni andũ; we ekuuga atĩrĩ: "Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtĩrĩ ũngĩ. **19** Ndirĩ ndaaria na hithe, ndĩ handũ bũrũri-inĩ ũrĩ nduma; ndirĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ, 'Nongoriai o ũguo tũhũ.' Nĩ Jehova, njaraga ũhoro wa ma; nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩre. **20** "Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke; ũnganai, inyuĩ arĩa mũũrite kuuma kũri ndũrĩrĩ. Kwaga ũmenyi-rĩ, ni andũ arĩa makuuga mĩhianano ya kũhooywo ya mĩti, na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia. **21** Umbũrai ũhoro wa urĩa gũgaikara, na mũũtheane, na andũ marekwo macĩire marĩ hamwe. Nũũ waheanire ũhoro ũyũ kuuma o tene? Nĩngĩ nũũ waumbũrite matukũ-inĩ macio ma tene mũno? Gĩthĩ ti nĩ, ni Jehova? Gũtĩrĩ Ngai ũngĩ tĩga nĩ, Mũrũngu mũthingu na Mũhonokia; ti-itherũ gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ. **22** 'Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ, njookereraĩ mũhonokio, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrũngu, na gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ. **23** Nĩndĩhitite ngĩgwetaga rĩtwa riakwa nĩ mwene, nago ũhoro ũkoima kanua gakwa na kihooto, nago ndũkagarũtũka o na atĩa: Maru mothe nĩmagaturio mbere yakwa; nacio nĩmĩ ciothe nĩcĩkeehĩta na rĩtwa riakwa. **24** Nĩmakaaria ũhoro wakwa, moige atĩrĩ, 'ũthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiiki.'" Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũkĩrĩra, nĩmagooka harĩ we maconorithio. **25** No njiaro ciothe cia Isiraeli niũkoonekaga irĩ na ũthingu ni ũndũ wa Jehova, na niũgakena mũno.

46 Atĩrĩrĩ, Beli niĩnamĩrĩre, nayo Nebo ikahocerera; mĩhianano yacio ya kũhooywo ikuuagwo ni nyamũ cia mũtũtũ o na ng'ombe. Mĩhianano iyo mĩacũhie ikuuagwo kũndũ na kũndũ niũtũkĩte mirigo mĩrĩtũ, mirigo ya kũngoya nyamũ iria imikuuaga. **2** Nyamũ icio na ngai icio cia kũhooywo irainamiĩrĩra hamwe; ciothe ikaremwo nĩkũhonokia mĩhianano iyo ikuũtũwo, nacio nyene igatahwo igatwarwo ũkombo-inĩ. **3** 'Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩria, inyuĩ nyũmba ya Jakubu, inyũtho matigari ma nyũmba ya Isiraeli, o inyuĩ arĩa ndũire nditĩkĩte kuuma rĩria mwarĩ nda cia manyina manyu, na ngatũũra ndĩmũkuũite kuuma rĩria mwaciariwo. **4** O na ũkũrũ-inĩ wanyu, no nĩ, o na rĩria mũgaakorwo mũrĩ na mbũ, nĩ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo. Nĩ nĩ ndaamĩũmbire, na nĩ nĩ ngũtũũra ndĩmũkuuaga, iĩ ti-itherũ nĩ nĩ ngũmũtũũria muoyo na ndĩmũhonokagie. **5** "Nĩ-rĩ, mũngĩngerekania na ũ kana nũũ mũngĩngĩnganania nake? Mũngĩngĩnganania na ũ nĩguo tũgerekanio nake? **6** Andũ amwe maitũrũraga thahabu kuuma mondo-inĩ ciao, na magathima betha na ratiri; magacooka makaandĩka mũturi wa thahabu amithondeke itũike mĩhianano wa ngai yao, nao magacooka makamiĩnamĩrĩra, makamihooya. **7** Mũhianano ũcio maũgagĩrĩra ciande ciao, makaũkuua; makaũga handũ hagu, ũgaikara ũrũgamĩte o hau. No ndũngĩhota kuuma hau wĩtware. O na mũndũ angũkaira-rĩ, ndũngĩcookia, kana ũhonokie mũndũ ũcio kuuma mathĩina-inĩ make. **8** "Inyuĩ aremi aya, ririkanai ũndũ tĩyũ, na mũwĩkire meciĩria-inĩ manyu, mũũge ngoro-inĩ. **9** Ririkanai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, marĩa ma tene; nĩ nĩ nĩ Mũrũngu, na gũtĩrĩ ũngĩ tĩga nĩ; nĩ nĩ nĩ Ngai, na gũtĩrĩ ũngĩ ũhaana ta nĩ. **10** Nĩ menyithanagia maũndũ marĩa mageekika marigĩrĩrio-inĩ kuuma o kiambĩrĩria,

namo maündü maría magooka ngamamenyithania kuuma o tene. Ngoiga atirí: Úria nduíte níukahinga, namo maündü mothe maría nyendaga gwíka-rí, no mo ngeeka. **11** Níngéeta nyoni ndia nyama kuuma mwena wa irathíro; níngéeta mündü wa kúhingia maündü maría nduíte gwíka kuuma búrúri wa kúraya. Úria njugíte níngahingia; andú úria ndúicírítie gwíka níngawíka. **12** Ta thikírírí, inyuú andú a ngoro nyúmú, o inyuú múraihaníríríre na úhoro wa úthingu. **13** Níngúreharehe úthingu wakwa hakuhí, ndúrí kúraya; a naguo úhonokio wakwa úgúúka o narua. Úhoro wa úhonokio wakwa ngúwathíríra Zayuni, na njathíríre riiri wakwa kúrí Isiraeli.

47 “Atírírí, harúrúka úikare thí rúkúngú-iní, wee Múírítu Gathirange wa Babuloni; ikara thí útaikaríire gíti kía únene, wee Mwarí wa andú a Babuloni. Ndúgacooka gútuúka mündü wa kúmenyererwo, kana mündü múnyoroku útarí úndü angúkirá. **2** Oya mahiga ma gíthíi, úthíe mútu; ehéria gítambaya gía kwíhumbíra úthíi. Heta nguo ciaku na úguúrie magúrú maku, útoboke maai-iní úringe túrúú. **3** Níúkarutwo nguo útigwo njaga, úikare únoronthíto. Níngeríhíra, na gútírí mündü ngauíríra tha.” **4** Múkúúri wítí, Jehova Mwene-Hinya-Wothe níríro Ríitwa ríake, níwe Úría Mútheru wa Isiraeli. **5** “Wee Mwarí wa andú a Babuloni, ikara thí úkiríte kí, úthíi úkinye nduma-iní; ndúgacooka gwítwo múthamaki-mündü-wa-nja wa gwatha mothamaki. **6** Níkúrakara ndaarakarítíto ní andú akwa, na ngítúma ígai ríakwa ríthaaha; ngímaneana moko-iní maku, nawe úkíaga kúmaiguírí tha. O na andú aría akúrú úkímaigíríra icooki íritú múno. **7** Nawe úkiuga atírí, ‘Ngítúúra ndí múthamaki-mündü-wa-nja nginya tene!’ No wee ndúigana gúcúúria maündü maya, o na kana wíciirie úria úhoro wamo wa kúrigíríríra úgaikara. **8** “Na rírí, ta thikíríríra, wee wendete ikeno, na úikaraga útarí úgwati úngítígíra, na úkeíríra atírí, ‘Níi no níi, na gútírí úngí tiga níi. Ndirí híndí ngaatuúka mútumia wa ndígwa, kana menye úhoro wa gúkuírwo ní ciana.’ **9** Maündü macio meerí nímagagúkorerera o rímwe, múthenya o ro úmwe: níúgagúkorerera ní ciana, na útuúke mútumia wa ndígwa. Maündü macio magagúkorerera na úiyúru bíi, o na gútuúka úrí na úrogí múingí, na úgo waku úkaingítha múno. **10** Útúire wíhokete waganu waku, úkoiga atírí, ‘Gútírí mündü únonyaga.’ Úúgí na úmenyo waku níúkhíthíthígia ríríra úkwúra atírí, ‘Níi no níi, na gútírí úngí tiga níi.’ **11** Ní úndü úcio mwanangio níúgagúkorera, na ndúkaamenya úria úngúúríra. Níúgagúkorerwo ní mútino úria útangíhota gwíúúra kuuma kúrí guo; níngí níúgagúkorerwo o ro rímwe ní íhooru ría maündü úterígíríre. **12** “Wee thíi na mbere na ciama ciaku cia úgo, na úrogí waku múingí úria útúire wíkaga kuuma úrí múnini. No gúkorwo híhi níúkona kíguni kía mo, kana híhi útúime kúgíe na itua-nda inene. **13** Írírí iría ícíothe úheetwo no gúkúngíia íkúnogetíe! Ago aku aría maroraga ígúúri matu-iní nímeyumíríe, acio matuíragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rí, nímagíúkhonokie kuuma kúrí maündü maría megúgúkorerera. **14** Tí-ítherú, andú acio mahaana ta itira iría ítigítwo múgúnda; níúgúcinwo magaacinwo ní mwaki mathire. Matíkahota kwíhonokia kuuma kúrí hínya wa rúrírímí rwa mwaki, níúgúkorwo hatígaakorwo makara mangítwo mwaki; hatírí mwaki háha úngítwo. **15** Úguo noguo mangígúwíra, aya mwanarutíthania wíra na múkonjoríthia nao kuuma ríríra warí múnini. O mündü wao athiiga o na mbere kúhítia; gútigakorwo mündü o na úmwe úngígúkhonokia.

48 “Atírírí, we nyúmba ya Jakubu, ta thikíríríra úhoro úyú, o wee wítanagio na ríitwa ría Isiraeli, na uumíte rúciaroiní rwa Juda, o inyuú mwíhítiga múkígwetaga ríitwa ría Jehova, na múkahooya Ngai wa Isiraeli, o na gútuúka mútímúhooyaga na ma kana na úthingu, **2** níúgúkorwo inyuú mwítiga atúúri a itúúra ríríra inene ítheru, na múkehoka Ngai wa Isiraeli, o úcio ríitwa ríake arí Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **3** O tene níndarathire úhoro wa maündü maría magooka, ngímaaria na kanua gakwa na ngítúma mamenyeke; na o ro rímwe ngímahingia, namo magúkíka. **4** Níúgúkorwo níndamenyaga atí wee úrí múreimi múno, nayo ngingo yaku íkahaana ta rúga gúúrí rwa kígera, naguo thíthi waku úgatuúka ta gicango. **5** Ní úndü úcio ndakwíríre maündü maya o tene; ngíkwíra úhoro wamo mataaneekíka, nígeetha ndúkanóige atírí, ‘Míhianano yakwa ya kíhooywo níyo íkíte maündü macio; múhianano wakwa wa gwacúho, na ngai yakwa ya kígera nício ciathanire úhoro wamo.’ **6** Kúigua níúmuúgúte maündü macio; ta kímároréi mothe. Gíthí mútikamóimbúra atí níguo mataríi? “Kuuma ríu ndúkwíríra úhoro wa maündü merú, ngakwíra úhoro wa maündü mahítie, o maría wee útoó. **7** Maündü macio mathondeketwo o ríu, na tí ma tene; ndúrí waigua úhoro úcio, waígua úmúthí. Ní úndü úcio ndúngíuga atírí, ‘Maündü macio níndamenyete úhoro wamo.’ **8** Wee ndúrí waigua kana úkamenya; kuuma o tene matú maku matírí mahingúka. Nínjúúti wega úria úrí mündü múgarú, o na atí kuuma waciarwo wetírwo múreimi. **9** Níngwamba kúrúgamia mang’úri makwa ní úndü wa ríitwa ríakwa; na tóndü wa úgooci wakwa ndígíríríre mang’úri macio matigagúkore, níguo ndígakúmine bíi. **10** Atírírí, níngútheretie o na gútuúka tí ta úria betha ítheragio; wee-rí, ngúgeretie thííni wa ícua ría mínyamaro. **11** Ní úndü wakwa níi mwene, íi tí-ítherú, ní úndü wakwa níi mwene-rí, níngéeka úndü úcio. Níi mwene-rí, ndaahota atía gwítíkíríra ríitwa ríakwa ríthaahio? Ríiri wakwa ndíkaúhe mündü úngí. **12** “Atírírí, wee Jakubu, ta thikíríríra, o na wee Isiraeli úria níi njítíte: Níi ní níi Ngai; ní níi wa mbere, o na níngí ní níi wa kúrigíríríra. **13** Guoko gwakwa kúembe níkuo kwahaandire míthingi ya thí, na guoko gwakwa kwa úroo gúgítambúríka matu; ríríra ndaameta, mothe marúgamaga o hamwe. **14** “Cookaníríríra hamwe inyuothe na múthíkíríríre: Ní míhianano írúki ya kíhooywo íri yoimbúraníra maündü macio? Mündü úria Jehova ethuríríre manyíitaníre nake níwe úkaahingia múoroto wake wa gúkúkirá búrúri wa Babuloni; guoko gwake níkuo gúgúkíríra andú a Babuloni. **15** Níi, o níi-rí, níjarítie; íi níguo, ní níi ndímwítíte, na níngamúrehe, na níakagaacíríra wíra-iní wake. **16** “Nguhíríríra múthíkíríríre úhoro úyú: “Kuuma o kíambíríríra ndírí ndaaríra úhoro na hítho; maündü macio makíoneka, níi ngoragwo ho.” Na ríu Mwathani Jehova níwe úndúmíte, we mwene o na Roho wake. **17** Jehova, o we Múkúúri waku, o we Mútheru wa Isiraeli, ekuuga atírí: “Níi ní níi Jehova Ngai waku, úria úkúrutaga maündü maría makwagíríre, na nowe úkuonagíríríra njíra íría wagíríríro níúgéra. **18** Naarí korwo nímwagúíte maathani makwa, thayú wanyu úngíhaanire ta rúúí rúgútherera, naguo úthingu wanyu úhaane ta makúmbi ma íria-iní. **19** Njiaro cianyu íngíangíthire o ta múthanga, nacio ciana cianyu cingíthe ta híndí cia múthanga íria ítangítaríka; ríitwa ríao rítíngíkaaniinwo, kana ríanangwo, ríherio mbere yakwa.” **20** Umái búrúri wa Babuloni, mwíthare, muume kúrí andú a Babuloni! Aníríríra úhoro úyú na kayú kanene múkenete, na múhunjie ndúmíríri íno. Mítúmei nginya iturí-iní cia thí; ugai atírí, “Jehova níakúúrite ndungata yake Jakubu.” **21** Matianyootire híndí íría aamatoongoreirie werú-

inĩ; niamarutiire maai kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; o na ningĩ agĩatira rwaro rwa ihiga, namo maai makiuma ho. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ arĩa aaganu matikagĩa na thayũ o na rĩ.”

49 Atĩrĩrĩ, inyuĩ mütũruga icigĩrĩra-inĩ ta thikĩrĩria; o na inyuĩ andũ a mabũrũri ma kũraya ta iguai: Jehova aanjĩtire itarĩ mũciare; ndĩ o nda ya maitũ nĩguo aanjĩtire na rĩtwa riakwa. **2** Nĩatũmire kanua gakwa gatũike ta rũhiũ rũũgĩ rwa njora, na akĩhitha kũiruru-inĩ gĩa guoko gwake; agĩthondeka ta mũguĩ mũnyoroku, na akĩhitha thiaka-inĩ wake. **3** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Isiraeli, niwe ndungata yakwa, andũ nĩmarĩngocaga nĩ undũ waku.” **4** No ngiuga atĩrĩ, “Nĩi ndutite wĩra wa tũhũ; hũthĩrite hinya wakwa wothe nĩ undũ wa maũndũ matarĩ kũgĩna na ma tũhũ. No rĩrĩ, ũhoro wakwa wa gũtũirwo ciira na kihooto uumaga harĩ Jehova, narĩo irĩhi riakwa rĩrĩ na Ngai wakwa.” **5** Na rĩu-rĩ, Jehova ũrĩa wanyũmbire ndĩ nda ya maitũ ndũike ndungata yake, nĩguo hũndũre Jakubu, ndĩmũcookie harĩ we, na njookanĩrĩre Isiraeli harĩ we, nigũkorwo ndĩ mütĩku maitho-inĩ ma Jehova, na Ngai wakwa agakorwo arĩ hinya wakwa. **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ undũ mũhũthũ harĩwe gũtuika ndungata yakwa, ya gũcookereria mĩhĩrĩga ya Jakubu, na kũhũndũra matigari ma Isiraeli marĩa ndĩtĩgĩirĩre. Nĩngĩ nĩngatũma ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a ndũrĩrĩ, nĩgeetha ũtware ũhonokio wakwa ituri-inĩ ciothe cia thĩ.” **7** Jehova, Mũkũũri wa Isiraeli, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ekwarĩra ũrĩa mũnyarare na agathũũrwo nĩ ndũrĩrĩ, akeera ũrĩa ndungata ya aathani atĩrĩ, “Athamaki marĩkuonaga magakũrũgamĩra, aanake a athamaki makuona magakũnamĩra, nĩ undũ wa Jehova, ũcio mwihokeku, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ũrĩa ũgũthũurĩte.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtikĩrika, nĩngagũcookeria ũhoro, nago mũthenya wa kũhonokania, nĩngagũteithia; nĩndĩkũmenyagĩrĩra, na nĩngũkũheana ũtuĩke wa kũrikanĩra kũrikanĩro na andũ anyu gĩa kũmacookeria bũrũri, na ũtũme megwatĩre igai rĩa kũrĩa kũrĩa gwatĩrwo gũkĩrite ihooru, **9** na nĩngĩ wire andũ arĩa mohetwo atĩrĩ, “Thĩi, nĩmũohorwo,” nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmeere atĩrĩ, “Ūmirai ũtheri-inĩ!” “Makaarĩthagio mĩkĩra-inĩ ya njĩra, na moonage gĩa kũrĩa tũrĩma-inĩ tuothe tũrĩa tũtarĩ kindũ. **10** Matikaahũta kana manyoote, kana macinwo nĩ ũrugarĩ wa werũ-inĩ o na kana mahĩe nĩ rĩta. Nĩgũkorwo ũrĩa ũmaiguagĩra tha nĩwe ũkaamoonia njira na amatongoragie amatware ithama-inĩ cia maai. **11** Nĩngatũma kũgie njira irĩma-inĩ ciakwa ciothe, nacio barabara ciakwa irĩa njariĩ ciambatĩrio na igũrũ. **12** Atĩrĩrĩ, magooka moimĩte kũndũ kũraya: amwe makoima gathigathini, na amwe moime ithũiro, na arĩa angĩ moime rũgongo rĩa Sinimu.” **13** Wee igarũ, anĩrĩra nĩ gũkena; nawe thĩ ũcanjamũke, na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo! Nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake, nao andũ ake arĩa anyariire akamaiguĩra tha. **14** No rĩrĩ, Zayuni oigĩre atĩrĩ, “Jehova nĩandiganĩrĩre, Mwathani nĩariganĩrĩro nĩ nĩi.” **15** “Nyina wa mwana-rĩ, no ariganĩrwo nĩ mwana ũrĩa arongithia, na aage kũguĩra tha mwana ũrĩa aciarĩte? Hĩhi no kũhoteke ariganĩrwo, no nĩi ndikaariganĩrwo nĩwe! **16** Atĩrĩrĩ, ngururĩte mũhiano waku hĩ-inĩ ciakwa, nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **17** Ariũ aku mahĩũhite magĩcookaga kũrĩ we, nao arĩa makwanangĩte nĩmarakũũrĩa. **18** Tiira maitho maku wirorere kũndũ guothe; arĩũ aku othe maracookanĩrĩa hamwe moke harĩwe.” Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩi ndũũruga muoyo-rĩ, ũkaamehumba othe ta mathaga; ũkaamehumba o ta ũrĩa mũhiki egemagia na mathaga make. **19** “O na gũtuĩka nĩwanangĩtuo

ũgakira ihooru, o nago bũrũri waku ũkonũhwo-rĩ, bũrũri ũcio nũkanyĩiha wage kũiganĩra andũ arĩa matũũruga kuo, nao arĩa magũtambuurangĩte magaakorwo maingatĩtuo magathĩ haraaya nawe. **20** Ciana irĩa ciaciariũro bũrũri ũrĩa watahĩũro, ikoiga ũkũguaga atĩrĩ, ‘Bũrũri ũyũ nĩ mũnini, ndũngĩtũgana, tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.’ **21** Hĩndĩ iyo nĩũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ, ‘Nũũ wanjĩarĩre ciana ici, kuona atĩ nĩndakuĩrĩũro nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata; ndaarĩ mũtahe na ngamenwo. Nũũ warerire ciana ici? Nĩi ndatĩgirwo nyiki, no rĩrĩ, ciana ici ciumite nakũ?’” **22** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ, njooke nyambarie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri; nao nĩmakarehe arĩũ aku mamakuũite na moko, na makuue airĩtu aku na ciande ciao. **23** Athamaki nĩo magaatũka mathoguo ma gũkũrera, na atumia ao matũũke ta aa maitũguo a gũkũrera. Nĩmagakũnamĩrĩra maturumithĩte mothũ mao thĩ, na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku. Hĩndĩ iyo nũkamenya atĩ nĩi nĩi Jehova; arĩa manjĩhokaga matigaconoka.” **24** Anga njamba rĩrĩ hinya no itũnywo indo irĩa itahĩte, o na kana andũ arĩa maanyĩitũto mahonokio kuuma kũrĩ andũ karau? **25** No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ĩi, njamba cia ita nĩngatũnywo andũ arĩa ciohete mĩgwate, na indo irĩa itahĩtuo itũnywanu kuuma kũrĩ andũ arĩa karai; nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe, na nĩngahonokia ciana cianyu. **26** Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩra marĩe nyama cia mũĩrĩ yao; makaarĩto nĩ thakame yao ene o ta marĩtuo nĩ njoohi. Nao andũ othe nĩmakamenya, atĩ nĩi, Jehova, nĩ nĩi Mũhonokia waku, na Mũkũũri waku, o nĩi ũrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50 Jehova ekũũria atĩrĩ, “Marĩa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake, o macio monanagia atĩ nĩdamũũteire-rĩ, marĩ ha? Kana nĩ mũndũ ũrũkũ wa arĩa ndaarĩ thĩrĩ nao ndakwendieire? Nĩ undũ wa mehĩa manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio; nĩ undũ wa ũrĩa mwagararĩte watho, nĩkĩo nyina wanyu aateirwo. **2** Rĩrĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩi gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe? Nĩngĩ rĩrĩa ndetanire-rĩ, nĩ kĩi gĩatũmire haage mũndũ o na ũmwe wanjĩtikire? Kai guoko gwakwa gwakũhĩhite, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra? Nĩ hinya njagate wa kũmũhonokia? Ikũũma riakwa riiki nĩrĩtũmaga irĩa rĩhũe, o na ngatũma njũũ itũũke werũ; thamaki ciaku ikabutha nĩ kwaga maai, na igakua nĩ nyoota. **3** Nĩi humbaga igũrũ nguo ya nduma, na ngarikũnikĩra na nguo ya ikũnia.” **4** Mwathani Jehova nĩaaahete rĩrĩmĩ rwa andũ arĩa marũfĩtuo maũndũ, nĩguo menyage ũrĩa ciugo ciakwa ingĩhota gũteithia andũ arĩa anogu. Anjarahũruga rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, akaarahũra matũ makwa thikĩrĩre nĩguo ndĩrũte ta andũ arĩa marutagwo maũndũ. **5** Mwathani Jehova nĩahĩngũrĩte matũ makwa, na nĩi ndĩrĩ ndamũremera; ndicookee na thũutha. **6** Ndaneanine mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũruga, kĩreru gĩakwa ngĩkinengera arĩa maangũũruga nderu; ndiahĩthire ũthũũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio, kana ndige gũtũirwo mata. **7** Tondũ Mwathani Jehova niwe ũndeithagia-rĩ, ndĩrĩ hĩndĩ ngaconorithio. Nĩ undũ ũcio ndũmĩte ũthũũ wakwa ũkĩre ũũmite o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na nĩnjũũ ndĩrĩ hĩndĩ ngaconorithio. **8** Nĩngĩ ũrĩa ũnduuga mũthĩngu arĩ hakuhi. Nũũ ũngĩgũthitanga? Nĩoke tũrũgamane nake! Nĩngĩ ũrĩa ũngĩnjĩrĩthia akĩrĩ we ũ? Mũndũ ũcio nĩarekwoko akĩng’etheri! **9** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova niwe ũndeithagia. ũrĩa ũngĩndua mwĩhia akĩrĩ ũũ? Andũ acio othe magathĩra o ta ũrĩa nguo ithĩrĩga; makaarĩto nĩ memenyi, mathĩre biũ. **10** Nũũ thĩĩnĩ wanyu wĩtĩgĩrĩte Jehova, na wathĩgakĩra kiugo kĩa ndungata yake? Mũndũ ũrĩa

ũthiagira nduma-inĩ, ūria ūtarĩ na ūtheri, niakũhoke rĩtwa rĩa Jehova, na egiritanie na Ngai wake. **11** No rĩrĩ, riu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki, na mũkeehe imũrĩ igwakana-rĩ, thiĩ, mũgerere ūtheri-inĩ wa mwaki wanyu, na wa imũrĩ cia mwaki ūria mũgwatitie. Ūndũ ũyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa: Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩra maĩndũ ma ũthingu ta thĩkĩrĩriai, o inyuĩ mũrongoragia Jehova: Rorai rwaro rwa ihiga rũria mwarutirwo, o na kienjero kia mahiga kĩa mwenjirwo; **2** ta rorai lburahĩmu, o we ithe wanyu, o na Sara, ūria wamũciarire. Nĩgũkorwo hĩndĩ rĩa aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtĩre, na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe. **3** Ti-itherũ Jehova niakahooreria Zayuni, o na ahoorerie kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtuo; werũ wakuo akaaũtua o ta Edeni, na rũng’ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova. Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro, na gũcookagia ngaatho, o gũkĩnagwo nyĩmbo. **4** “Inyuĩ andũ akwa ta thĩkĩrĩriai, na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai: Nĩgũkorwo watho ũkoima harĩ nĩ; nakĩo kĩhooto giakwa nakĩo gĩgaatuĩka ūtheri wa ndũrĩrĩ. **5** Ūhoro wakwa wa ũthingu niũrooko o na ihenya, nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuĩ kuoneka, o nakuo guoko gwakwa nĩkuo gũgaatuĩra andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. Andũ a icigĩrĩra-inĩ nĩ nĩ magaacũthĩrĩra na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko. **6** Tiirai maitho manyu na igũrũ, na mũrore thĩ rĩa rĩrĩ mũhoro; igũrũ rĩkaabuĩria o ta ndogo, nayo thĩ ithire o ta ūria nguo ithiraga, nao atũuri ao makuage o ũguo ta ngĩ. No rĩrĩ, ũhonokio gwakwa niwagũtũura nginya tene, naguo ũthingu wakwa ndũrĩrĩ hĩndĩ ũgaathira. **7** “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũ ũhoro wa ũthingu, o inyuĩ andũ arĩa mũrũmitie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu: Mũtigitigĩre kũmenwo nĩ andũ, o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrumaga nacio. **8** Nĩgũkorwo makaarĩo nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo; na marĩo nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa ng’ondo. No rĩrĩ, ũhoro wakwa wa ũthingu nĩ wa gũtũura nginya tene, naguo ũhonokio gwakwa ũtũure nginya njjarwainĩ ciothe.” **9** Arahũka, arahũka! Wĩkĩre hinya, wee guoko kwa Jehova; arahũka o ta ūria waarahũkire matukũ marĩa ma tene, warahũke o ta hĩndĩ ya njjarwa cia tene. Gĩthĩ wee tiwe watinangirie Rahabu tũcunjĩ, o wee wathecangire nyamũ ũyo nene, ũkĩmũrĩkania? **10** Gĩthĩ tiwe wahũthĩre iria, maai ma kũndũ kũria kũrĩku mũno, o wee watemire njira kũu iria-inĩ kũria kũrĩku, nĩgeetha andũ arĩa wakũũrite maringĩre yo? **11** Andũ arĩa akũũre a Jehova nĩmagacooka. Nao magaatũonyo Zayuni makĩinaga; nĩmagekĩrwo thũmbi ya gĩkeno gĩa tene na tene. Magaakena na macanjamũke, nakĩo kĩa na mũcaayo nĩgathira biũ. **12** “Nĩ, o nĩ mwene-rĩ, nĩ nĩ ndĩmũhooreragia. Wee ũrĩ ũ, atĩ nĩguo wĩgĩre andũ arĩa makuuaga, na ũgetigĩra arĩũ a andũ arĩa magaatũuo o ta nyeki. **13** nawe ũkariganĩrwo nĩ Jehova ūria wakũũmbire, o we ūria watambũrũkĩrie matu, na agĩaka mĩthingi ya thĩ, atĩ nĩguo o ũtũũrage na guoya o mũthenya nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩra rĩa ekwĩhaarĩria aniinane? Namo mang’ũrĩ ma mũhinyanĩrĩra ũcio-rĩ, makĩrĩ ha? **14** Nao oohwo arĩa marainaina nĩ guoya nĩmekuohorwo o narua; matigakuĩra kũu marima-inĩ ma njera, o na kana irio ciao ciage. **15** Nĩgũkorwo nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ūria ũtũmaga iria rĩkie ndiihũ nĩguo makũmbi marĩo makaruruma; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩtwa riake. **16** Ninjĩkĩrĩte ciugo ciakwa kanua-inĩ gaku, na ngakũhumbĩra na kũiruru gĩa guoko gwakwa, o nĩ ndatambũrũkĩrie matu harĩa marĩ, na ngĩaka mĩthingi ya thĩ, o nĩ njĩraga andũ a

Zayuni atĩrĩ, ‘Inyuĩ mũrĩ andũ akwa.’” **17** Arahũka, arahũka! Wee Jerusalemũ ũkĩra, o wee ũnyũrĩre gĩkombe kia mang’ũrĩ ma Jehova, ũnengereirio kuuma guoko-inĩ gwake, o wee ũnyũrĩre kuuma mbakũrĩ rĩa ũtũmaga andũ matũgũũge na ũkamiinĩkĩrĩra. **18** Harĩ arĩũ ake othe arĩa aaciarire, gũtĩrĩ o na ũmwe ũngĩmũtongoria; o na ngĩ arĩũ ake othe arĩa aarere-rĩ, gũtĩrĩ o na ũmwe ũngĩmũnyũta guoko. **19** Mogwati maya meerĩ nĩmo magũkorete; nũũ ũgaagĩkũhooreria? Mogwati macio nĩ mwanangĩko na ũniinani, ningĩ nĩ ng’aragu o na rũhũ rwa njora; nũũ ũgaagĩkũhooreria? **20** Arĩũ aku nĩmarĩngĩkĩte; nao makomete macemanĩrĩo-inĩ ma njira ciothe, magakoma o ta thĩya inyiititwo nĩ mũtego. Maiyũritwo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova, na ikũũma rĩa Ngai wanyu. **21** Nĩ ũndũ ũcio igua ũhoro ũyũ, wee ũnyariirĩtuo, ũkarĩo, no ti ndibe ikũrũite. **22** Mwathani Jehova Ngai waku ūria ũgitagira andũ ake, ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngwehereire gĩkombe kĩa gĩatũmire ũtũgũge, ngakĩruta guoko-inĩ gwaku; o na ngakwehereria mbakũrĩ ya mang’ũrĩ makwa, na ndũgacooka kũmĩnyũra rĩngĩ. **23** Nĩnganeana mbakũrĩ iyo moko-inĩ ma arĩa makũnyariiraga, o arĩa maakwirire atĩrĩ, ‘Wĩgũthĩe thĩ, nĩguo tũkũgerere igũrũ.’ Nawe ũgĩkoma, mũgongo waku ũgĩtuĩka taarĩ thĩ, na ũkĩũtua taarĩ njira nĩguo andũ acio makũgeragĩre igũrũ.”

52 Arahũka, arahũka, wee Zayuni, wĩkĩre hinya. Ikĩra nguo ciaku iria irĩ riiri, o wee Jerusalemũ, itũũra rĩrĩa inene na rĩamũre. Nĩgũkorwo kuuma riu thĩĩnũ waku gũtĩgacooka gũtoonya mũndũ ũtarĩ mĩruu kana mũndũ ũrĩ na thaahu. **2** Wĩrĩbaribe rũkũngũ; ũkĩra, ũkarĩre gĩtĩ kia ũnene, wee Jerusalemũ. Wĩohore mĩnyororo iyo rĩrĩ ngingo yaku, wee mwarĩ wa Zayuni, o wee ũtũire ũrĩ muohe. **3** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Wee wendiro ũtarũtũrwo kĩndũ, na ũgaakũrwo ũtarũtũrwo mbeeca.” **4** Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tene andũ akwa maikũrũkire bũrũri wa Misiri magĩthĩ gũtũũra marĩ ageni kuo; thũutha ũyũ andũ a Ashuri nĩmamahinyĩrĩre.” **5** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, nĩ kĩrĩ ndĩ nakĩo? “Nĩgũkorwo andũ akwa maathahirwo o ũguo tũhũ, nao andũ arĩa mamaathaga no kũmanyũrĩra. Narĩo rĩtwa riakwa rĩcambagio hĩndĩ ciothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Nĩ ũndũ ũcio andũ akwa nĩmakamenya rĩtwa riakwa; mũthenya ũcio nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ ndaarire ũhoro ũcio o tene. Iĩ nĩguo, nĩ nĩ ndawarire.” **7** Kaĩ magũrũ ma mũndũ ũria ũrarehe ũhoro mwega, nĩmagĩrĩre kũu irima-inĩ igũrũ-rĩ, o ũcio ũrahanjanĩria ũhoro wa thayũ, na akarehe ũhoro mwega wa maĩndũ magĩrĩru, o na akahunjanĩria ũhoro wa kũhonokania, o we ũria ũreera Zayuni atĩrĩ, “Ngai waku niwe ũrathamakal!” **8** Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩra! Arangĩrĩ aku nĩmaranĩrĩra; maranĩrĩrĩ nĩ gũkena marĩ hamwe. Rĩrĩa Jehova agaacooka Zayuni, nĩmakeyũnera na maitho mao. **9** Atĩrĩrĩ, inyuĩ kũndũ kũria kwanangĩtuo kwa Jerusalemũ, ambĩrĩriai kũina nyĩmbo cia gĩkeno, nĩgũkorwo Jehova niakahooreretie andũ ake, na agakũũra Jerusalemũ. **10** Jehova niakaguũria guoko gwake gũtheru harĩ ndũrĩrĩ ciothe, ikũone na maitho mao, nacio ituri ciothe cia thĩ nicũkũona ũhonokania wa Ngai wĩtũ. **11** Eherai, eherai, umai kũu! Mũtikahutie kĩndũ kĩrĩ thaahu! Umai kũu na mwĩtherie, inyuĩ mũkuuaga indo cia Jehova. **12** No rĩrĩ, mũtikoima na ihenya, kana mũthĩ mũhanyũkĩte; nĩgũkorwo Jehova niwe ũkaamũtongoria, Ngai wa Isiraeli niwe ũkaamuuma thũutha, amũgĩtĩre. **13** Atĩrĩrĩ, ndungata yakwa iĩgeekaga maĩndũ na ũũgĩ; nĩkambarario na yambatĩrio, o na itũũgĩrio mũno. **14** O ta ũria andũ aingĩ maagegĩrio mũno nĩ ũndũ wake, tondu gĩthiithi giake niĩgĩthũkĩtio mũno, gĩgakĩra kia mũndũ o

wothe, na mūhianire wake ūgathūkio gūkira mūhianire wa andū, **15** ūguo noguo akaamkia ndūriri nyingī, nao athamaki nīmagatunia tūnua twao nī ūndū wake. Nīgūkorwo maūndū marīa materītwo, nīmakamooona, na maūndū marīa mataiguīte, nīmakamenya ūhoro wamo.

53 Nūū wītīkītie ūhoro witū, nakuo guoko kwa Jehovari, kūguūrīrio ū? **2** Nīgūkorwo ndungata iyo yakūrīre ihaana ta mūtī mwīthī, na ta mūri ūmerete kūndū kūmū. Ndiari kūrorerwa o na kana iğathakara ūndū tūngiaguucīrīrio nīyo, ikōneka-rī, gūtīrī kīndū kīngīatūmire tūmīrīrīrie. **3** Ndungata iyo nīyanararirwo na ikiregwo nī andū, aarī mūndū wa kieha kīngī na monete thīna. O ta mūndū ūria andū mahithaga mothiū maō matikamuone-rī, ayanararirwo, na ithuī tūtiigana kūmūtīa. **4** Ti-itherū nīwe waire wonje witū, na agīkuua kieha gītū; no ithuī twatuirē nīkūhūrwo aahūrītwo nī Ngai, akamūgūtha na akamūnyamaria. **5** No rīrī, aatihangirio nī ūndū wa mahītia maitū, o na akīhehenjwo nī ūndū wa waganu witū; nakuo kūherithio kūrīa gwatūmire tūgē na thayū nīwe watherithio, na ithuī tūhonagio nī ūndū wa ngurao ciake. **6** Ithuothe, nītūhītīte nīra, tūgaturuura ta ng'ōndu ciūrīte, o mūndū agathiī na nīra yake mwene; nake Jehova nīamūgīrīrie waganu witū ithuothe. **7** Nīahinyīrīrio na agīthīnio, nowe ndaatūmūrire kanua gake; aakīrīre ki o ta ūria gatūrūme gakiraga gagithīi gūthīnjwo, na o ta ūria ng'ōndu ikiraga ki rī mbere ya mūmienji guoya, noguo o nake ataatumūrire kanua gake. **8** Eeheririo na ūndū wa kūhinyīrīrio na gūtūrwo ciira ūtarī wa kīhoo. Ha ūhoro wa rūciaro rwake-rī, nūū ūngāria ūhoro waruo? Nīgūkorwo eeheririo kuuma būrūri wa arīa matūrāga muoyo; na nī ūndū wa mahītia ma andū akwa nīkō aahūrīrwo. **9** Rīrīa aakuire aigirwo mbīrīra-inī ya andū aaganu, o na agīthikwo mbīrīra-inī ya andū arīa itonga, o na harīa atekīte ūndū mūuru, kana kanua gake gakaaria maheeni. **10** No rīrī, Jehova nīonire arī wega amūhehenje, na agītūma athīnīke, na rīrīa Jehova agaātūma muoyo wake ūtūke igongona rīa mehīa-rī, nīakoona rūciaro rwake, na amūngīhīrie matukū make, naguo wendi wa Jehova nīūkagaacīra guoko-inī gwake. **11** Thuutha wa ngoro yake gūthīnīka, nīakoona uumithio wa gūthīnīka gwake, na aiganire; nī ūndū wa ūmenyo wake, ndungata iyo yakwa thingu nīgātūma andū aingī matūke athingu, na nīgakuua mawaganu mao, imeherie. **12** Nī ūndū ūcio nīngamīgayanīria igai hamwe na arīa anene, o na magayane indo cia gūtahwo na andū arīa marī hinya, tondū nīarutire muoyo wake akue, na agītaranīrio na arīa aagararī watho. Nīgūkorwo nīakuire mehīa ma andū aingī, o na arīa maahītīte akīmathaitanīria.

54 “Atīrīrī, wee mūndū-wa-nja thaata ina rwīmbo, o wee ūtarī waciara mwana; ambīrīria kūina rwīmbo, na wanīrīre nī gūkena, wee ūtarī wanyīitwo nī ruo rwa gūciara, tondū ciana cia mūndū-wa-nja ūria ūtiganīrio nī nyingī, gūkīra cia ūria ūri na mūthuuri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Wīyaramīrie handū ha hema yaku, na ūtambūrūkie mataama ma hema yaku maarame, maguucie ūtekūmacaāra; raihia mikanda ya hema yaku, nacio hīgī ciayo ūcīkīndīre irūme biū. **3** Nīgūkorwo nīūgatheerema mwena wa ūrio na wa ūmtho; njiaro ciaku nīkegwatīra mabūrūri ma ndūrīrī, na itūūre matūūra manene ma cio marīa matīgītwo matarī andū. **4** “Ndūkanetīgīre; tondū ndūgaconoka. O na ndūkanaigū guoya wa gūconorīthio; nīgūkorwo ndūrī hīndī ūkaanyararīthio. Nīkariganīrwo nī thoni cia ūnini waku, na ndūgacooka

kūrīrīkana rīngī ūria wananyararwo nīgūkorwo ūri wa ndigwa. **5** Nīgūkorwo ūria Mūūmbi waku nīwe mūthuuri waku, nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we ūria Mūtheru wa Isiraēli nīwe Mūkūūri waku; nake etagwo Ngai mwene thī yothe. **6** Nīgūkorwo Jehova nīagagwīta ūcōoke, ūhaana ta mūtūmia ūtiganīrio, na mūthīnīku ngoro, mūtūmia wahikire arī mūnini, agacooka agateo,” ūguo nīguo Ngai waku ekuuga. **7** “Nīgūkorwo ndīragūtiganīrie o gwa kahinda kanini, no nīngūgūcōokia ndī na tha nyingī mūno. **8** Hīndī ya marakara maingī nīndakūhīthire ūthiū wakwa gwa kahinda kanini, no nī ūndū wa ūtugi ūria ūtathiraga, nīngakūigūra tha,” ūguo nīguo Jehova Mūkūūri waku ekuuga. **9** “Kūrī nīi matukū maya no ta marīa ma hīndī ya Nuhu, rīrīa ndehītire ngiuga atī maaī ta macio ma hīndī ya Nuhu matigacooka kūiyūra thī. Nī ūndū ūcio rīu nīndīhītīte atī ndigacooka kūrakara nīwe o na kana ngūkūūme rīngī. **10** Nīgūkorwo irīma no ithingīthio, natuo tūrīma twerhio, no rīrī, wendo wakwa ūria ūtathiraga ūria ngwendete naguo-rī, ndūkeenenyio, o na kana kīrīkanīro gīakwa gīa thayū kīeherio harīwe,” ūguo nīguo Jehova ūria ūkūguagīra tha ekuuga. **11** “Atīrīrī, wee itūūra rīrī inene inyamarie, o wee ūthukathukitwo nī ihuhūkano, na ūkaaga wa gūkūhooreria, nīngagwaka na mahiga ma rangi wa mīthemba mīngī, nayo mīthingī yaku ndīmīake na mahiga ma yakuti. **12** Nīngathondeka ndīrica ciaku na mahiga mega matune, na ithingo ciaku ndīcithondeke na mahiga ma goro me kūhenia, nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irī cia mahiga ma goro mūno. **13** Ciana ciaku ciote nīikarutagwo ūhoro nī Jehova, naguo thayū wa ciana icio ciaku nīūkaingītha mūno. **14** Nīūgaikara ta ūhaandītwo wega ūhoro-inī wa ūthingu: Ūnyamarania nīūgākūrahīrīria; ndūgākorwo ūri na ūndū ūngūtūma wītīgīre. Nakō kīmako nīgīgākūrahīrīria; gītīgagūkūhīrīria. **15** Na rīrī, andū mangīagaūtharīkīra-rī, nīi ndigākorwo ūhoro-inī ūcio; na mūndū o wothe ūgaagūtharīkīra-rī, ūcio nī kwīneana akeeneana harīwe. **16** “Atīrīrī, nīi nī nīi ndoombire mūturi, ūria ūhuruta gīra mwaki wa makara, na agatura kīndū kīa mbaara o ūria kīagīrīre wīra-inī wakō. O na mūndū ūria wanangaga akaniinana-rī, nī nīi ndīmūmbīte; **17** na gūtīrī kīndū kīa mbaara gīthondeketwo gīa gūgūkīrīra gīkaagaacīra wīra-inī wakō, na nīūkahoote mūndū ūria ūkaaria ciugo cia gūgūthitanga. Rīrī nīrīo igai rīa ndungata cia Jehova, o naguo ūhoro wacio wa gūtūuo thingu uumaga harī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

55 “Atīrīrī, inyuī inyuothe arīa mūnyootīrī-rī, ūkaai mūnyue maaī; na inyuī mūtārī na mbeeca-rī, ūkaai mūgūre irio, mūrīe! Ūkaai, mūgūre ndībei na iria mūtārī na mbeeca mūkūruta, na hatarī na thogora. **2** Nī kīi gīgūtūma mūtūmire mbeeca harī irio gūtārī, o na mūnoge mūkūrutarī wīra kīndū gītangīmūthūūna? Thīkīrīria na mūnjigū, nīguo mūrīage indo iria njega, nacio ngoro cianyu nīrīkenagīra irio iria njega mūno. **3** Tegai matū mūthīkīrīrie, na mūūke kūrī nīi; njigūai nīgeetha mūtūūre muoyo. Na nīi nīngarīkanīra na inyuī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene, arī wendo wakwa wa kwīhokeka ūria ndērīre Daudi. **4** Atīrīrī ūcio nīndīmūtūte mūra kūrī ndūrīrī, na ngamūtua mūtongoria na mūnene wa ndūrīrī. **5** Ti-itherū nīūgeeta ndūrīrī iria ūtoō, nacio ndūrīrī iria itakūū iteng'ere ciūke kūrī we, nī ūndū wa Jehova Ngai waku, o we ūria Mūtheru wa Isiraēli, nīgūkorwo nīākūhūmbite ūkūguo mūnene. **6** Mathaai Jehova hīndī rīa angīoneka; mūkaīre hīndī rīra arī hakuhī. **7** Mūndū ūria mwaganu nīatīgane na mīthīire yake, nake mūndū ūria ūtarī mūthingu atīgane na mecīria make mooru. Nīacookerere Jehova, na nīekūmūgīra tha, na

acookerere Ngai witū, nigūkorwo niākiragīrīria kūrekanīra. **8** “Nigūkorwo meciiria makwa timo meciiria manyu, o na kana mithiire yanyu igatūika ta mithiire yakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** “O ta ūria matu maraihanīrīrie na thī, ūguo noguo mithiire yakwa iraihanīrīrie na mithiire yanyu, o na meciiria makwa magākīria meciiria manyu. **10** Nigūkorwo o ta ūria mbura yuraga, nario ira rikaharūrika kuuma igūrū, na iticookaga kuo itaihūgītīe thī na igatūma mīmera ithundūke na iciare, nīguo mūhandi aheo mbeū na ūria wendaga kūrīa aheo irio ciake, **11** ūguo noguo kiūguo gīakwa kīria kiumaga kana gwaka gīgaikara: Kiūgo kīu gitikanjookerera o to ūguo tūhū, no nigīkahingia ūria nyendete wīkwo, na gīkinyanīrie muoroto ūria watūmire ndīgītūme. **12** Ūkoimagara na gīkeno, na ūthiage ūtongoretio nī thayū; irīma o na tūrīma nacio nigaitīka kūina rwimbo mbere yaku, nayo mitī yothe ya gīthaka nīkahūūra hī. **13** Ithenya rīa mīguo-rī, gūkaamera mithengerera, na ithenya rīa cong’e kūmere mihandathi. Naguo ūndū ūcio ūgaatūika wa gūtūma Jehova agīe igweta, na ūtūike kīmenyithia gīa gūtūura nginya tene, kīria gītāgathūkio.”

56 Jehova ekuuga atīrī: “Tūurai mūtuanagīra ciira wa kihooto, na mwikage maundū marīa magīrīrie, nigūkorwo ūhonokio wakwa nūkuhīrīrie, o naguo ūthingu wakwa ūrī hakuhī kūguūranīrio. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria wīkaga maundū macio, o mūdū ūria ūrumāgia maundū macio mūno, na ūria ūmenyagīra thabatū atekūmithaahia, na akagīrīria guoko gwake gwīka ūuru.” **3** Mūdū wa kūngī ūria wīnyīitanītie na Jehova ndakanoige atīrī, “Ti-itherū Jehova niakanyamūrania, andigithanie na andū ake.” O na kana mūdū ūria mūhakūre arekwo oige atīrī, “Nīi haana o ta mūtī mūmū.” **4** Nigūkorwo Jehova ekuuga atīrī: “Ha ūhoro wa andū arīa ahakūre arīa mamenyagīrīra thabatū ciakwa, na magathuura gwīka maundū marīa mangenāgia, na makarūmia kīrikanīro gīakwa-rī, **5** nīngamahe handū thīinī wa hekarū yakwa na thingo-inī ciayo, na ndūme marīkanagwo na magīe igweta rīega mūno gūkīra andū arīa marī na ciana cia aanake na cia arīitu; o na nīngī nīngamahe rīitwa rīria magaatūūra meetagwo nginya tene na tene, rīria rītāgacooka kūriganīra. **6** Andū a kūngī arīa menyīitanītie na Jehova nīguo mamūtungatagīre, o acio mendete rīitwa rīa Jehova, na mamūhooyaga, o na arīa othe mamenyagīrīra thabatū matekūmithaahia, na makarūmia kīrikanīro gīakwa-rī, **7** andū acio nīo ngaatwara kīrīma-inī gīakwa kīria kīamūre, na ndīmahe gīkeno thīinī wa nyūmba yakwa ya mahooya. Maruta mao ma njino na magongona nīmagetikīrika kīgongona-inī gīakwa; nigūkorwo nyūmba yakwa iheetagwo nyūmba ya mahooya ya kūhooyagīrwo nī ndūrīrī ciothe.” **8** Mwatani Jehova ekuuga atīrī, o we ūria ūcookanagīrīria andū a Isiraēli arīa matahitwo: “Hamwe na acio ndikītie gūcookanīrīria no kūrī angī ngaacookanīrīria meongerere harīo.” **9** Atīrīrī, ūkaai inyuī nyamū ciothe cia gīthaka, o na inyuī nyamū ciothe cia mitūtū ūkaai mūrīe! **10** Arangīri a Isiraēli nī atumum, othe nīmagīte ūmenyo; othe matarīi ta ngui itagambaga, ikaremwo nī gūkūga; makomaga thī makaroota, na mendaga o gūkoma toro. **11** Matarīi o ta ngui ngoroku mūno; matīrī hīndī mahūūnaga. Nī arīithi matarī na ūtaūku; othe magarūrūkīte magathīi na njīra ciao o ene, na o mūdū acarāgia maundū ma kwīguna we mwene. **12** O mūdū aanagīrīra akoiga atīrī, “Ūnganaī ndīmūrehere ndibeī! Nītūnyue njoohi nginya tūrīo! Naruo rīcūi rūkaahaana o ta ūmūthī, kana rwagīre mūno makīria.”

57 Atīrīrī, andū arīa athingu makuaga o to ūguo, na gūtīrī mūdū wīciarīaga ūhoro ūcio ngoro-inī yake; andū arīa etigīrī-Ngai meheragio, na gūtīrī mūdū ūmenyaga atī acio athingu meheretio nīguo matharwo, matikoone ūuru. **2** Andū arīa mathiīaga na mithiire māgīrīru, matoonyaga thayū-inī; nīngī nīmonaga ūhurūko makua. **3** “No inyuī-rī, ūkaai haha, inyuī arīu a mūdū-wa-nja mūrīgūrī, o inyuī ciana cia itharia na cia maraya! **4** Nūū ūcio inyuī mūranyūrīria? Nūū ūcio mūrātembanīria mīromo na mūkamūrūfira rūrīmī? Githī inyuī ti inyuī ciana cia aremī, o na rūciaro rwa aheenania? **5** Inyuī mūhāhāgia nī thuti cianyu mūrī kūrī mīgandi-inī, na mūrī rungu rwa mūtō o wothe mūruru; mūrūtāga ciana cianyu magongona kūu ituamba-inī, na mīātūka-inī ya ndwaro cia mahiga. **6** “Mīhianano ya kūhooywo rīria rīri mahiga-inī manyoroku kūu ituamba-inī nīyo rūgai rwanyu; nī, mīhianano iyo nīyo igai rīanyu. Īi, iyo nīyo ūitiire magongona maku ma kīndū gīa kūnyuuo, na ūkamūrūfira maruta ma mūtū. Nī-rī, ingīhota atīa gūkīrīrīria maundū ta macio? **7** Wee ūthondekete ūrīrī waku karīma-inī karīa karaaya na igūrū, na gatūūgūrū; na kūu igūrū nīkuo waambatire, ūgīthīi kūrūtira magongona maku kuo. **8** Thuutha wa mīrango yaku, na hingīro-inī ciayo nīkuo ūgīte imenyithia cia gūkūrīrīria ūhoro wa mīhianano ya andū acio matoōi Ngai. Nīwahumbūrīrie gītānda gīaku nī ūndū wa kūrīdīrika, ūkīhaica igūrū rīakīo, o na ūgīkīaramia makīria; ūkīrīkanīra na acio wendete itānda ciao, na ūgīcōoka ūkīrōrera njaga yao. **9** Nīwathiire kūrī Moleku ūrī na maguta ma mūtī wa mūtāmāyū, na ūkōngerera maguta maku marīa manungaga wega. Nīwatūmire abarūthī aku mathīi kūdū kūrāya mūno; nīngī ūgīkūrūka o nginya mbīrīra-inī! (Sheol h7585) **10** Nīwanogīrio nī mithiire yaku yothe, no rīrī, ndūigana kuuga atīrī, “Ūndū ūyū nī wa tūhū.” Ūkīgia na hinya mwerū, nī ūndū ūcio ndūigana kūringīka. **11** “Nūū wakūūgūithīrie guoya na ūkīmwtīgīra, ūū atī ūkōretwo ūkiaga gūtūika mwīhokeku kūrī nī, na ūkaaga gūcōoka kūrīdīrikana, o na kana wīcūūranie ūhoro ūcio na ngoro yaku? Githī ti tondu ngorotwo ngīrīte kī ihinda iraihu, nawe ūkaaga kūnjītīgīra? **12** Nīngaumbūrīria ūthingu waku na cīko ciaku, nacio itagakūgūna. **13** Rīria ūgaakaya ūkienda ūiteithio-rī, mīhianano iyo ya kūhooywo ūnganītie-rī, nīngagīkūhonokīa! Rūhuho nīrūkamīkuua yothe, yūmbūrwo, yeherio nī mīhūmū mītheri. No rīrī, mūdū ūria ūndūuaga rūrīro rīake-rī, nīwe ūkaagaya būrūrī, o na egwatīre kīrīma gīakwa kīria kīamūre.” **14** Na nīgūkeeranwo atīrī: “Akaai, akaai, na mūthondeke njīra! Eheriai mīhinga yeherie njīra-inī ya andū akwa.” **15** Nigūkorwo ūria-Ūrī-Igūrū Mūno, o We ūtūūgīrītio na ūtūūraga tene na tene, ūria wītāgwo mūtheru; ekuuga atīrī: “Nduūrāga o igūrū handū hatheru, na nīngī ngatūūranīa na mūdū ūria ūrī ngoro ithuthikīte, na ūria ūherete na wīnyīihītīe, nīguo njarahūre roho wa mūdū ūcio wīnyīihītīe, na njarahūre ngoro iyo ithuthikīte. **16** Ndigūtūūra ndūithanāgia nginya tene, o na kana ndūre ndakarīte hīndī ciothe, tondu roho wa mūdū wahota kūringīka mbere yakwa, mīhūmū iyo wa mūdū ūcio ndoombire iħworerere. **17** Nīndakarīrio mūno nī mehīa make ma gūkoroka; ngīmūherīthia na ngīmūhītha ūthīi wakwa nī kūrākara, no agīthīi o na mbere na mithiire yake rīria eyendeire. **18** Nīnyonete njīra ciake, no nīngamūhonia; nīngī nīngamūtongoria, na njooke ndīmūmīrīrie, **19** ndūme kūgie na ūgooci tūnua-inī twa andū arīa macakayaga kūu Isiraēli. Thayū, thayū kūrī arīa marī kūrāya, na kūrī arīa marī gūkūhī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Na nī nīi ngaamahonia.” **20** No rīrī, andū arīa aaganu mahaana ta irīa rīgīkia ndīihū ciarīo, rīria

ritangihoorera, riria makumbi mario mahurunjaga ndaka na ndooro. **21** Ngai wakwa ekuuga atiri, “Mündü üria mwaganu-rī, ndarī hīndī angigīa na thayū.”

58 “Atiriri, anirira muno, na ndugakire. Anirira na mugambo munene o taari karumbeta karagamba. Uumburire andu akwa uhoru wa uremi wao, o na andu a nyumba ya Jakubu umoimburire mehia mao. **2** Nigukorwo manjaragia muthenya o muthenya; makonekaga ta mangienda muno kumanya njira ciakwa, ta marī ruriri rwikaga uria kwagirire, na rutatirikite maathani ma Ngai waruo. Mendaga ndimatuagire ciira wa kihooto, na makoneka makienda muno Ngai amakuhiririe. **3** Moragia atiri, ‘Nī kī gītūmite twihinge kūrīa irio, nawe ūkaaga kuona? Nī kī gītūmite twinyihie, nawe ūkaaga kūrūmbūiya ūhoru ūcio?’ ‘No riri, muthenya wanyu wa kwihinga kūrīa irio mwikaga o ūria mukwenda, na aruti othe anyu a wira mukamahinyirira. **4** Kwihinga kūrīa irio kwanyu kūrīkagiriria na ngūi na njūgitano, na mukahūrana na ngundi ta andū aaganu. Kwihinga kūrīa irio kwanyu kwa matukū maya gūtingituma migambo yanyu ūguo kūu igūrū. **5** Kwihinga kūrīa irio kwa muthemba ūcio wa mündü kwinyihia muthenya o ūmwe tu-rī, nikuo nī thuurite? Kwihinga no künamia mütwe ta ithanjī, na gūkomera nguo ya ikūnia, o na mūhu? Kūu nikuo mwitaga kwihinga kūrīa irio, na mukawita muthenya wa gwitikirika nī Jehova? **6** ‘Githi muthemba ūria thuurite wa kwihinga kūrīa irio ti ūyū: kuohora arīa moohetwo na njira itari ya kihooto, na kuohoraga mīkwa ya icooki rīa ngingo, na kūrēkereria arīa mahinyiriri, o na kuunanga macooki mothe ma ngingo? **7** Githi ti kūgayanaga irio ciaku na andū arīa ahūtu, na ūrehage athīni arīa matari ūikaro gwaku mūci, na rīria wona mündü arī njaga ūkamūhumba nguo, na ndūkanahutaire andū arīa mūrī a mūthiimo ūmwe nao? **8** Hīndī ūyō ūtheri waku nūgaathera o ta ūria gūtherūrūkaga rūciini, nakuo kūhonio gwaku nigūkooneka o narua; ningī ūthingu waku nūgagūtongoria, naguo riiri wa Jehova ūkuume thuutha, ūkūgitire. **9** Ningī hīndī ūyō nūgeetana, nake Jehova niagagwītika; nūgakaya ūeithio, nake niakoiga atiri: Ī nī ūyū haha. ‘Ūngēheria icooki rīa kūhinyaniriria, na weherie kiara kirīa worotanaga nakio, na ndeto cia rūmena-rī, **10** ningī ūngūrūtira kūhūnia andū arīa ahūtu, nao arīa ahinyiririe ūmahingirie maundū marīa mamabatairie, hīndī ūyō ūtheri waku nūgaathera kūu nduma-inī, naguo ūtukū waku ūgaatuika o ta muthenya barigici. **11** Jehova niarīgūtoongoragia hīndī ciothe, na niarīkūhingagiria mabataro maku ūrī būrūri-inī mūmū, o na mahīndī maku amekagire hinya. Ūkaahaana ta mūgūnda unithiirio maa, ūtūike ta githima kirīa gītahūaga. **12** Andū aku nīo magaacokereria kūrīa kwaanangitwo o tene, na maakirire mīthingi irīa ya tene mūno; nawe ūgeetagwo Mūcookereria wa Thingo iria Momoku, na witagwo Mūcookereria wa Njira cia Itūiro. **13** ‘Ūngigiririria magūrū maku gūthūkia muthenya wa Thabatū, na wage gwika maundū maku we mwene muthenya ūcio wakwa ūria mwamūre, nayo Thabatū ūyō ūmitue muthenya wa gīkeno, na muthenya ūcio mwamūre wa Jehova ūūtue wa gūtīo-rī, na ūngūtīia na kwaga kūrūmīrira njira ciaku, na kwaga gwika maundū maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tūhūrī, **14** hīndī ūyō nūgakena nī ūndū wa Jehova, na nīngatūma ūtūigirio mūno gūkū thī, na ngūheage igai rīa thoguo Jakubu, ūrīriage.’ Nīgukorwo nī kanua ka Jehova kaaritie ūhoru ūcio.

59 Atiriri, ti-itheru guoko kwa Jehova ti kuonju atī gūtingihota kūhonokania, o na kana gūtū gwake gūkagīa njiika atī gūtingihota kūguia. **2** No riri, mawaganu manyu nīmo mamūtīgithanītie na Ngai wanyu; namo mehia manyu nīmo matūmite amūhithē ūthūi wake, akarega kūmūguia. **3** Nīgukorwo moko manyu nīmathaahite nī ūiti wa thakame, nacio ciara cianyu ikaiyūra wīhia. Tūnua twanyu nītwarītie ndeto cia maheeni, na nīmī cianyu ikang’ung’uaga o ndeto cia waganu. **4** Gūtiri mündū wendaga ciira wa kihooto, o na kana ageciiririra na njira ya ma. Mehokaga ngarari cia tūhū na makaaria ndeto cia maheeni; magīaga nda cia mathiina na magaciara waganu. **5** Mahaana ta makomeire matumbi ma ndūira, na makaamba mītego ya rūrenda rwa mbūmbū. Mündū o wothe ūria ūngirīa matumbi macio no gūka akuaga, na o itumbi rīahehenjwo rītūrīkaga ndūira. **6** Rūrenda rūu rwao nī rwa tūhū rūtīngitumwo nguo; matiingihumbira na kirīa mathondekaga naruo. Mawira mao nī mawira ma waganu, na moko mao maiyūrīte ciiko cia haoro. **7** Magūrū mao mahanyūkaga makehie; mahiuhaga magaitē thakame ya mündū ūtehitie. Meciriira mao no meciriira ma ūūru; na kūrīa guothe mathiiga matigaga gūkirite ihooru na mwanangiko. **8** Njira ya thayū matimūi; na mīthiire yao ti ya gūtuanira ciira na kihooto. Metemeire njira njogomu; gūtiri mündū ūcigeragira akagīa na thayū. **9** Nī ūndū ūcio ciira wa kihooto ūrī kūrāya na ithū, naguo ūthingu ndūtūkinyagira. Tūcaragia ūtheri, no tuonaga o nduma; tūgacaria ūkengu, no tūkagerera kūrīa kūrī na mairia matumanu. **10** Tūhambataga rūthingo ta mūtumumu, na tūgeetherera njira ta andū matari maitio. Tūhingagwo muthenya barigici o ta rīria kūrī mairia; tūrī gatagati ka andū arīa marī hinya, tūhaanaga ta andū akuū. **11** Ithuothe tūraramaga o ta nduba; tūcakayaga na kīeha ta ndutura. Tūcaragia ūhoru wa gūtūrwo ciira na kihooto, na tūtingīwona o na atīa; tūgacaria ūhoru wa ūhonokanio, no ūgatūraiiriria mūno. **12** Nīgukorwo mahītia maitū nī maingī maitio-inī maku, namo mehia maitū makoimbūra ūria tūtari. Hīndī ciothe mahītia maitū makoragwo hamwe na ithū, namo mehia maitū nitūmoōi mothe: **13** namo nī ūreini na gūkaana Jehova, na kūhatatira Ngai witū, na kwaragia ndeto cia kūhinyaniriria, na kūrēgana na watho, na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciiti ithugundite. **14** Nī ūndū ūcio nītwaigite ciira wa kihooto, naguo ūthingu ūgatūraiiriria; naguo ūhoru wa ma ūkagīa njira-inī, naguo ūngūrīru ūkaagīrwo mweke. **15** Ūhoru wa ma ndūrī handū ūngōneka, nake mündū ūria wīthemaga ūru agatuika mündū wa kūguimwo. Nake Jehova akiona andū ūcio, ūkīaga kūmūkenia, tondū gūtīatuanagīrwo ciira na kihooto. **16** Ningī akiona atī gūtīari mündū o na ūmwe wagīrīre, na akīgega tondū gūtīari na mūteithūrani; nī ūndū ūcio guoko gwake mwene nikuo kwamūhonokirie, naguo ūthingu wake mwene ūkimūtīiriria. **17** Agīcooka akūhumba ūthingu taari gako gake ga kūmūtīgira gīthūri, na agīkīra ngūbia ya kīgera ya ūhonokio mūtwe; naguo ūhoru wa kūrīhanirīa akīwīhumba taari nguo, na akīhotora kīyo taari nguo ndaaya. **18** O ta ūria ciiko ciao itari, ūguo noguo akaarīhana, arīhe thū ciake na mang’ūrī, nao andū arīa marī maku nake amacokererie ūru wao; andū arīa matūruga icigīrira-inī-rī, erīhirie na kūmagera ngero o ūria kwagirire. **19** Nī ūndū ūcio-rī, andū nīmagetīgira riitwa rīa Jehova kuuma ithūro, na nīmagaatīa riiri wake kūkauma irathīro rīa mīa. Nīgukorwo agooka ta rūūi ruunīte, rūgatherera na ihenya, rūtīndikītwo nī mīhūmū ya Jehova. **20** “Mūkūiri niagooka Zayuni, na akinye kūrī andū a Jakubu arīa maherete mehia mao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** Ningī

Jehova ekuuga atiri, “Ha uhoro wakwa-ri, giki nikio kirikaniro kiria ndarikanire nao, ati Roho wakwa, uria uri iguru riaku, na ciugo ciakwa iria njikiriite kanua gaku, itiri hinda ikehera kuuma kanua gaku, kana ciehere kuuma tunua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tunua twa njiaro ciao, kuuma ru nginya tene na tene,” uguo nigu Jehova ekuuga.

60 “Atiriri, arahuka ucangarare, tondu utheri waku niukite, naguo riiri wa Jehova ugakarira. 2 Atiriri, nduma nihumbirite thi, nayo nduma ndumanu ikahumbira nduriri ciothe, na Jehova niakarira, naguo riiri wake ugakarira. 3 Nduriri niigooka kuri utheri waku, nao athamaki moke kuria ucangararite ta riua rikiratha. 4 “Tiira maitho wiorere mienu yothe: One uria andu othe monganite magooka harawe, nao ariu aku makoima kundu kuraya, nao ariutu aku magooka makuuitwo na moko. 5 Hindi iyo niukona undu ucio, nawe ucangarare, ngoro yaku nayo ituumatuume, na iyurwo ni gikeno; utonga uria uri iria-ini nukareherwo, o naguo utonga wa nduriri urehwo kuri we. 6 Nduru cia ngamira niukaiyira bururi waku, o nacio njai cia ngamira cia kuuma Midiani, na cia Efa. Ngamira ciothe cia kuuma Sheba ciuke, ikuuite thahabu na ubumba, nao andu maanire magooce Jehova. 7 Nduru ciothe cia mburi cia Kedari igacookanirio irehwo kuri we, utungatagirwo ni ndurime cia Nebaiothu; niigetikirwo, ituike cia kurutwo igongona kigongona-ini giakwa, na ni ningagemia hekaru yakwa iria uri riiri. 8 “Atiriri, andu aya mombukite na iguru ta matu, o na kana ta ndutura igicooka itara-ini ciacio ni a? 9 Ti-itheru andu aria matuuraga icigirira-ini ni ni metagira; matongoretio ni marikabu cia Tarishishi, ikirehe ariu anyu kuuma kundu kuraya, mar na betha na thahabu ciao ni undu wa gutia Jehova Ngai wanyu, Uria Mutheru wa Isiraeli, nigukorwo niakuheete riiri. 10 “Andu a kungi nio magacookereria thingo ciaku, nao athamaki ao magutungatagire. O na akorwo nindakuhurire na marakara-ri, niugeetikiria ni ni nigu nguiguire tha. 11 Ihingo ciaku igitura iri hingire, itiri hinda ikahingwo muthenya kana utuku, niageetha andu makurehagire utonga wa nduriri, athamaki ao marumanire mutongoro wa uhootani. 12 Nigukorwo ruriri kana uhamaki uria utagatungatira nukaniinwo; ukanangwo biu. 13 “Riiri wa Lebanon ugatuuka waku, naguo ni wa mifi ya mithenger, mihuhu, na mikarakaba yothe hamwe, nigo igemie handu hakwa haria haamure; na ni ningagocithia handu haria hakinyagwo ni maguru makwa. 14 Ariu a andu aria makuhinyagiria nimagooka harawe makunamire; na aria othe makumene, mainamire maguru-ini riaku, nao magwitage Itura-Inene-ria-Jehova, na Zayuni itura ria Uria Mutheru wa Isiraeli. 15 “O na akorwo niwatiganirio na ukimenwo, na gukiaga mundu o na umwe ungituikaniria gwaku-ri, ningatuma uture uri mutiku nginya tene, na uri gikeno kia njiarwa ciothe. 16 Niukanyuuga iria ria nduriri na wongithagio nyondo cia uhamaki. Hindi iyo nigo ukamenya ati ni ni ni Jehova, ni ni Muhonokia waku, na Mukuri waku, Uria-uri-Hinya-Muno wa Jakubu. 17 Ngaakurehera gicango handu ha thahabu, na ngurehere betha handu ha kigera. Handu ha mbaui ngaakurehera gicango, na ngurehere kigera handu ha mahiga. Ningatuma thayu utuuke mune waku, naguo uthingu utuuke mwathi waku. 18 Ngui ndigacooka kiguu buuri-ini waku, o na kana mihaka-ini ya bururi waku kugie unuhi kana mwanangiko, na niugeeta thingo ciaku uhonokio, na ihingo ciaku ucite Ugoo. 19 Riua ri rio rikwaragira muthenya, kana utheri wa mweri

igutheragire utuku, nigukorwo Jehova agatuuka utheri waku wa nginya tene na Ngai waku atuika riiri waku. 20 Riua ri ru raku ritigacooka gutha ringi, o na kana mweri waku utukirwo ringi; nigukorwo Jehova niwe ugatuuka utheri wa gugtherera nginya tene, na matuku maku ma kieha nimagathira. 21 Hindi iyo nao andu aku othe magatuuka athingu, na megwatire bururi nginya tene. Andu acio nio thuna iria ndihaandire, ari wira wa moko makwa, niageetha monanagie ukengu wakwa munene. 22 Nyumba iria nini ikongerereka ituike andu ngiri, nayo iria itari andu aingi ituike ruriri ruri hinya muno. Ni ni ni Jehova. Niageeka undu ucio narua ihinda riago riakinya.”

61 Atiriri, Roho wa Mwathani Jehova ari iguru riakwa, ni undu Jehova nianjiririie maguta, nigo hunjagirie andu aria ahiini uhoro-uria-mwega. Niandumite ngahonie aria athuthiku ngoro, na nganire ati andu aria mohetwo nimohorwo, nao aria mohetwo njeera ndimeere nimekererio, 2 na hunjanagirie uhoro wa mwaka uria Jehova akoonia utugi wake, na muthenya uria Ngai witu akerihira, ningi hooragirie aria othe mar na kieha, 3 na ndeithage andu aria mar na kieha kiu Zayuni: ndimahume tanji ya uthaka handu ha mihu, na ndimaitiririie maguta ma gikeno handu ha kieha, na ndimahume nguo ya ugoo handu ha ngoro itari mwihoko. Niageetha meetagwo mifi ya uthingu, mifi iria ihaanditwo ni Jehova nigo monanagie riiri wake. 4 Nao nimagaka kundu kuria guture kwanangitwo kuuma tene, na macookererie kundu kuria kuonihirwo tene; ni magacookereria matura manene maria mature mar manange njiarwa na njiarwa. 5 Nao ageni nimakarithagia nduru cianyu; nao andu a kungi marimage migunda yanyu, o na maceehage mithabubu yanyu. 6 Nao inyu mugeetagwo athinjiri-Ngai a Jehova, nao andu mamwitage atungatiri a Ngai witu. Mukaariga utonga wa nduriri, na mwitige na indo ucio ciao nyingi. 7 Ni undu wa uria andu akwa manaconithio, makaarithio maita meeri, na handu ha thoni-ri, nimagakenera igai riao; na ni undu ucio makaagaya igai maita meeri bururi-ini wao, na magie na gikeno gitagathira nginya tene. 8 “Nigukorwo ni, Jehova, niyendete ciira wa kihooto; nithure utunyani na waganu. Ni undu wa wihokeku wakwa-ri, ningamaritha iri riao, na ndikanire nao kirikanio gia gutura nginya tene. 9 Njiaro ciao niikaagia igweta nduriri-ini, na ciana ciao imenywo ni andu nduriri. Aria othe makaamona nimagetikira ati acio nio andu aria Jehova arathimite.” 10 Ni ningenagira Jehova muno; ngoro yakwa icanjumakaga ni undu wa Ngai wakwa. Nigukorwo niahumbite uhonokio ta nguo, na akaahumba nguo ndaaya ya uthingu, o na uria mihikania agemagia mutwe wake na kirema taari muthinjiri-Ngai, na ta uria mihiki egemagia na mathaga make ma goro. 11 Nigukorwo o ta uria tiri utumaga mbegu imere, na migunda ugatuma mbegu ikure-ri, uguo noguo Mwathani Jehova agatuuka uthingu na ugoo ciuimire cionekane ni nduriri ciothe.

62 Ha uhoro wa kuririra Zayuni-ri, ndigakira, o na kana ndigithirie gutetera Jerusalem, nginya hindi iria uthingu wake ukaara o ta utheri wa rucini, naguo uhoro wake wa kuhonokio wonokane o ta tawa uria uririmbukaga. 2 Nduriri niikona uthingu waku, nao athamaki othe mone riiri waku; nawe ugeetagwo na riitwa rieri, riria rikaagwetwo na kanua ka Jehova. 3 Ningi ugatuuka ta tanji ya uthaka unyititwo guoko-ini kwa Jehova, na uhaana ta thumbi ya uhamaki inyititwo guoko-ini kwa Ngai waku. 4 Wee ndugacooka gwitwo Mutiganirie, kana bururi waku witwo Mukiri-Ihooru.

No riri, uritagwo Hefiziba, na bururi waku witagwo Beula; nigikorwo Jehova niagakenagio niwe, naguo bururi waku ugaatuika o ta muhiki uhikatio. 5 O ta uria mwanake ahikagia muringu, uguo noguo ariu aku magaakuhikia; o ta uria muhikania akenagirira muhiki wake, uguo noguo Ngai waku agaagukenerera. 6 Ninjigite arangiri a thingo ciaku, wee Jerusalem, nao matigakira muthenya kana utuku. Inyui aria mukayagira Jehova-ri, mutikanahuruke, 7 o na kana mumuhe uhuriko nginya riria akahaanda Jerusalem, na aritue itura riri igweta thi yothe. 8 Jehova niehitite ambararitie guoko gwake kwa urio, na akehitha na guoko gwake kuri hinya, akoiga atiri: "Ndigacooka kuche thi ciaku ngano yaku ituike irio ciao, na gutiri hinda ingi andu a kungu makaanyua ndibei ya muhilano iria wee urutiire wira; 9 no riri, andu aria marigethaga ngano nio marimiriaga, na magoocage Jehova, nao aria monganagia thabibu nio marinyuuga ndibei yacio maikarite nja ya handu haka haria haamure." 10 Hitukirai, muhitukire ihingo-ini, mumagare! Thondekerai andu njira. Akaai, mwake njira njarii! Unganiai mahiga, mumeherie kuo. Ambararai bendera na iguru niguu yonwo ni nduriri. 11 Jehova nianirire uhoro uyu ituri-ini ciothe cia thi, akoiga atiri: "Irai Mwari wa Zayuni uu, Atiriri uria ugaakuhonokia niarooka! Arooka ari na kiheo giake, na irihi riake ari o nario." 12 Acio maritagwo Andu aria Aamure, o aria Jehova Akuuri; nawe uritagwo Wa Kwendeka, Ituura-Inene-ri-ria-Ritagacooka-Guthaamwo.

63 Nuu uyu uroka oimite Edomu, akoima ituura ria Bozara ehumbite nguo ndune ta thakame? Nuu uyu wihumbite nguo iri na ukengu, agikinyukagia ari na hinya wa unene wake? "Ni ni, ngiaraga ndeto cia uthingu, na ndi na hinya wa kuhonokania." 2 Ni ki gitumite nguo ciaku itunihe, ta cia mundu uraranga kihihio kia ndibei? 3 "Ni-ri, ninangite kihihio kia ndibei ndi nyiki; gutiri mundu wa kuuma kuri nduriri o na umwe twari nake. Ndamakinyiririe ndi na marakara, na ngimarangirira thi ndi na mang'uri; nayo thakame yao ikiminjukira nguo ciakwa, nacio ciothe ikigia na marooro mayo. 4 Nigikorwo muthenya wa kurihaniria wari ngoro-ini yakwa, naguo mwaka wa gikuura andu akwa nimukinyu. 5 Ni nindacuthiririe, ngiona ati hatiri mundu wa kundeithia, na ngigega tondu gutiri na mundu wa kundiririra; ni undu ucio guoko gwakwa mwene nikuo kwahonokirie, namo mang'uri makwa mwene makindiririra. 6 Nindakinyiririe nduriri ndi na marakara, ngituma ituike ta iriitwo ni njoohi ni undu wa mang'uri makwa, nayo thakame yao ngimitha thi." 7 Ninguheana uhoro wa motungi na Jehova, o na ciiko ciake iria itumaga agoocwo, kuringana na maundu mothe maria Jehova atwikire: ii, ninguheana uhoro wa maundu maing' mega maria eekire nyumba ya Israeli, kuringana na tha ciake, na motugi make maing'. 8 Ni undu oigire atiri, "Titheru acio ni andu akwa, na ni ciana iria itakahaenia," na ni undu ucio agituika Muhonokia wao. 9 Mathina-ini nao mothe o nake niathinikire, nake muraika wake akimahonokia. Akimakura ni uria aamendete na akamaiguira tha, akimooya na agitua amakuite matuku mothe ma tene. 10 No riri, nimamureime na makiguiithia Roho wake Mutheru uuru. Ni undu ucio akimagarurika, agituika thu yao, nake we mwene akirua mbaara nao. 11 Ningi andu acio ake makiririkana matuku ma tene, o hinda ya Musa na andu ake, makuria atiri: Uria wamaringirie iria, hamwe na murithi wa ruuru rwake-ri, akiri ha? I we uria wareehire Roho Mutheru gatagati kao-

ri, akiri ha? 12 Uria watumire guoko gwake kwa hinya na kuri riiri guikare mwena wa urio wa Musa, akiri ha? O we uria wagayukanirie maa mbere yao, niguu egire na igweta nginya tene. 13 uria wamatongoreirie kundu kuu kuriku, akiri ha? O ta mbarathi igitwarirwo weru-ini-ri, matiahingirwo; 14 o ta uria ng'ombe ithiaga kwarahio gituamba-ini, noguo o nao maaherwo uhuriko ni Roho wa Jehova. Uguo niguu watongoririe andu aku nigeetha wigire ritwa ri na riiri. 15 We ta cuthiriria thi uri o kuu iguru, wirorere, wone uria gutari uri gi-ini giaku kuu gituguru kia unene, o kuu githeru na kiri riiri. Ka maundu maku maria wikaga ma kyo o na ma hinya makiri ha? Uhoro wa uria utuugugira tha na uria utucakayagira ngoro-ini yaku-ri, nungiririe utukinyire. 16 O na angikorwo Ibrahima ndatuui, nake Israeli niatukanite-ri, Wee niwe Ithe witu; Wee Jehova-ri, niwe Ithe witu, nario ritwa riaku ni Mukuri witu kuuma tene. 17 Atiriri, Wee Jehova, ni ki gitumaga utukererie tuume njira-ini ciaku, na ikoomia ngoro ciitu niguu twage gugitua? Garurika ni undu wa ndungata ciaku, o mihiriga iyo ituikite igai riaku. 18 Andu aku aria aamure nimegwafire bururi uyu wamaheire ugituika wao o ihinda inini, no ruu thu ciitu nicirangiririe handu haku haria haamure. 19 Ithuuri andu aku kuuma tene; no riri, o nduri wamathamakira, o na matiri metanio na ritwa riaku.

64 Atiriri, naari korwo wataruranga matu ukiruke guku thi, niguu irima ithingithe iri mbere yaku! 2 O ta uria mwaki umundagia thari ikarimbuka, na ugatuma maa matheruke-ri, ikurika thi utume ritwa riaku rimenywo ni thu ciaku, na utume nduriri cinaine iri mbere yaku! 3 Nigikorwo hinda iria Wee wekire maundu ma kumakania maria tuteerigirire-ri, niwaikurike, nacio irima igithingitha iri mbere yaku. 4 Kuuma o tene gutiri mundu o na umwe uri waigua maundu ta macio, na gutiri gutu kuri kwaigua uhoro ta ucio, o na kana riitho rikiona Ngai ung' tawe, uria wikaga maundu ni undu wa andu aria maikaraga mamwetereire. 5 Wee ukaga guteithia andu aria mekaga maundu maria magirire makenete, o acio maririkana njira ciaku. No riria twagire gicirimirira tugithi na mbere na kwihia-ri, wee niwarakarire. Ithu-ri, tungikihonoka atia? 6 Ithuothe tutuikite ta mundu uri na thaahu, na ciiko ciothe cia uthingu witu ihaana ta ndangari iri magigi; ithuothe tuhohaga tukahaana ta ithangu, namo mehia maitu magathuruta o ta uria ruhuo ruhurutaga maragara. 7 Gutiri mundu o na umwe ukayagira ritwa riaku, kana akageria anyitane nawe; nigikorwo niutuhithite uhiu waku, ugagituma tuhinyirike ni undu wa mehia maitu. 8 No riri, Wee Jehova, wee niwe ithe witu. Ithuuri rumba, nawe niwe mutumbi; ithuothe turi wira wa moko maku. 9 Wee Jehova-ri, tiga gutirakarira muno makiria, o na kana utuure uririkanaga mehia maitu. Na riri, ta turore twaguthaita, wone ati ithuothe turi andu aku. 10 Matuura maku maria manene maamure ni matuikite weru; o na ituura ria Zayuni rituikite weru, nario ituura ria Jerusalem rigakira ihooru. 11 Hekaruri iitu iria nyamure na iri riiri, kuria maithe maitu maakigocagira, nicinitwo na mwaki, nacio indo ciitu ciothe iria iri bata nicianangitwo. 12 Thuutha wa maundu macio mothe, Wee Jehova-ri, anga nungutiganiria, wage gututeithia? Ugukira o ruo uguo na ukiririe gutuherithia makiria?

65 "Ni ndeguuriire andu aria matahooyaga kirira; na andu aria mataamaathaga ni, nio maanyonire. Naruo ruriri ruria rutar rwaohya rukigwetaga ritwa riakwa,

ngirwira atiri: 'Nii üyu haha, nii üyu haha.' 2 Muthenya wothe ndindaga ndambürükiriie moko makwa küri andü aremi, aria matathiiaga na mithiire miega, no marümagirira mathugunda mao: 3 o andü aria matüüraga maathirikagia o üthiü-ini wakwa, makarutagira magongona migunda-ini, na magacinagira übumba igongona-ini cia maturubarü; 4 aria matindaga maikaribe mbirira-ini, makarara meiguite na hitho ütükü wothe; aria makirüiaga nyama cia ngürwe, na nyüngü ciao ciyürüte thaathi wa nyama iri thaahu; 5 andü acio moigaga atiri, 'Njeherera, tiga kunguhirira, tondu nii ndi mütheru gügükira!' Andü ta acio mahaana ta ndogo maniürü-ini makwa, na ta mwaki wakanaga muthenya wothe. 6 'Atiriri, mbere yakwa gütüire kwandikito maündü macio: ndigütüira ngirite ki, no riri, ningarihaniria kuna; ti-itherü ngarihaniria o ciero-ini ciao, 7 ndihanirie mehia manyu inyuü ene, o na mehia ma maithe manyu,' üguo niguu Jehova ekuuga. "Tondü nimacinüire übumba irima-igürü, na makinnuma marü küu türima-igürü, ningirihiria ciero-ini ciao, ndimarihe irihi riothe ni ündü wa ciiko ciao cia mbere." 8 Jehova ekuuga atiri: "O ta üria ngogoyo yonekaga kimanjika-ini gja thabibü, nao andü makoiga atiri, 'Tiga gükiananga, hahota gükorwo na kindü kiega thini wakio,' üguo noguo ngeeka ni ündü wa ndungata ciakwa; ndigacinüma ciothe. 9 Ngaaruta njiaro kuuma küri Jakubu, nao agai a irima ciakwa moime Juda; andü akwa aria ni ndithuüire nio magaacigaya, nacio ndungata ciakwa itüüre kuo. 10 Sharoni gügaatüika ürüthia wa ndüüru cia mbüri, na Gituamba-kia-Akori gütuike handü ha kwarahagwo ni mahiü, ni ündü wa andü akwa aria mattüire manjaraga. 11 "No riri, inyuü aria mütiganiire Jehova, na mukariganirwo ni kirima gjakwa kiria kiamüre, inyuü aria mwaragira metha ngai ya maheeni iria itagwo Müreehi-münüya, na mukaiyüria mbaküri cia ndibe ya mütkanio mügaitira ngai iria itagwo Müreehi-mütino niguu mümihooererie-rü, 12 ngaamwathirira küuragwo na rihüü rwa njora, na inyuothe mükegüithia thi müuragwo; nigükorwo ndamwitiere mükiaga künjütika, na ndamwariire mükiaga güthikirira. Mwekire maündü mooru maitho-ini makwa, na mügithuura maündü aria matangenagia." 13 Ni ündü ücio Jehova Mwathani ekuuga atiri: "Ndungata ciakwa niikaarira irio, no inyuü nimukahüüta; ndungata ciakwa niikaanyua, no inyuü nimükanyoota; ndungata ciakwa niigakena, no inyuü nimügaconorithio. 14 O na ningi ndungata ciakwa niikaina nigücanjamüka ngoro, no inyuü nimükarira ni ündü wa ruo rwa ngoro, na mügirike ni ündü wa güthuthika ngoro. 15 Marüitwa manyu mükaamatigira andü akwa aria ndithuüire, mamatümagire riria mekwenda küruma andü; Mwathani Jehova niagaküüraga, no ndungata ciake agacüitaga marüitwa mangi. 16 Mündü üria wothe ükaahoera büürü kirathimo, ageeka üguo akigwetaga rüitwa rüa Ngai üria wa ma; ningi üria ükeehita na mwihitwa büürü-ini, akeehita akigwetaga rüitwa rüa Ngai üria wa ma. Nigükorwo mathüna maria ma tene nimakariganira, na mahithwo maitho-ini makwa. 17 "Atiriri, ningümba igürü rierü o na thi njerü. Maündü maria ma tene matigacooka küririkanwo, o na kana meciirio. 18 No riri, canjamüka na mükenere indo iria ngümba tene na tene, nigükorwo ningümba itüüra rüa Jerusalemu rütuike rüa gükenerwo, na andü a rüo matuüke a gükenania. 19 Ningakenera Jerusalemu na njanjamüke ni ündü wa andü akwa; naguo mügambo wa kigiriko o na kana wa kiriro ndükaiguu küu ringi. 20 "Küu gütiri mwana wa rükenge ügaacooka gükua arü na matukü manini, o na kana mündü mükürü akue atatüürüte miaka yake yothe; mündü üria ügaakua arü na miaka igana

akoonagwo taari mündü mwithi; nake üria ütagaakinyia miaka igana akoonagwo ta arumitwo na kirumi. 21 Nao nimagaka nyumba na macitüire; makaahaanda migunda ya mithabibü na marüage maciaro mayo. 22 Gütiri hündi ingi magaaka nyumba ituüke cia gütüürwo ni andü angü, o na kana mahaande irio irüo ni andü angü. Nigükorwo o ta üria matukü ma müti maigana, üguo noguo matukü ma andü akwa magaaorwo maigana; andü akwa aria athuure magaatüüra makenagira wira wa moko mao ihinda iraya. 23 Nao matigacooka küruta wira wa tühü, o na kana maciare ciana ciathiririo mütino; nigükorwo magaatüika andü arathime ni Jehova, o hamwe na njiaro ciao. 24 Na nigügaatüika atiri, o mbere mataananjita-rü, ningamacookeria ühoro; ningi o makiaragira-rü, ningakorwo njiguüte. 25 Nayo njüüi na kagonda ikaarüaga hamwe, naguo mürüüthi ükarüaga nyeki ta ndegwa, no rüküngü niruo gügaatüika irio cia nyoka. Itikagerana ngero kana cianangane küu guothe kirüma-ini gjakwa kiamüre," üguo niguu Jehova ekuuga.

66 Jehova ekuuga üü: "Igürü nirio gitü gjakwa kia ünene, nayo thi niyo güturwa gjakwa kia magürü. Müngikinjakira nyumba thaana atia? Naho handü hakwa ha kühurüka hangükorwo hahaana atia? 2 Githi ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe, na gügütüma igie kuo?" üguo niguu Jehova ekuuga. "Atiriri, mündü üyu nowe ngaatüia: ni mündü üria winyilhagia na akagü na ngoro iherete, na akainaina iria eküigua kiugo gjakwa. 3 No riri, mündü üria ürutaga ndegwa igongona ahaana o ta üria ürugaga mündü, nake üria ürutaga gatürüme, ahaana o ta mündü üria uunaga ngui ngingo; mündü üria ürutaga iruta rüa mütu, ahaana o ta mündü üria ürutaga thakame ya ngürwe, nake üria üninaga übumba wa kiririkano, ahaana o ta mündü üria ühooyaga mühianano. Andü acio nimethuüire njira ciao o ene, na ngoro ciao igakenagio ni maündü maria marü magigi; 4 ni ündü ücio, niü o na niü ningathuura kümeka ündü müüru na ndimarehithiire maündü maria matümagwa metigirite. Nigükorwo riria ndetanire, gütiri mündü o na ümwe wanjütikire, na riria ndaarire, gütiri mündü o na ümwe wathikirire. Andü acio meekire maündü mooru maitho-ini makwa, na magithuura maündü maria matangenagia." 5 Atiriri, inyuü müainaina ni gütüia kiugo giake, ta iguai ndümürü ya Jehova: "Ariü a thoguo aria mamüthüire, na makamüngata ni ündü wa rüitwa riakwa, moigite atiri, 'Jehova ta niagikumio niguu tükione gikeno kianyul! No riri, o nimagaconorithio. 6 Ta iguai mbugiririo iyo iroima küu itüüra riria inene, müigüe inegene rüu rüroima küu hekarü-ini! Ücio ni mügambo wa Jehova mürauga akirüha thi ciake kiria kimagirire. 7 "Atanambirira kürümwo-rü, niaciari: na ataanrümwo ni ruo-rü, agagüciara mwana wa kahü. 8 Nüü üri aigua ündü ta ücio? Nüü üri wona maündü ta macio? Anga büürü wakihota güciarirwo andü aguo muthenya o ro ümwe, o na kana rüürü rüküigane o ro rümwe? No riri, o riria Zayuni yanyüitirwo ni ruo-rü, o hündi iyo niguu yaciare ciana ciayo o ro rümwe. 9 Anga no nginyie ihinda rüa mwana güciarwo na ndikireke aciario?" üguo niguu Jehova eküüria. "Anga no hingirire mwana nda nginyitie ihinda riake rüa güciarwo?" üguo niguu Ngai wanyu eküüria. 10 "Inyuü inyuothe aria mwendete itüüra rüa Jerusalemu, kenanirai narüo na mücanjamüke ni ündü warü; kenanirai müno narüo, inyuü inyuothe aria mütüire müricakayagira. 11 Nigeetha mühaane ta andü mongete maündü mega marüo, mükahüüna mühooreire nyondo-ini ciake; ningi münyuüage mükanyootoka, na mükenagire üngi wa iria riake." 12 Nigükorwo üü niguu

Jehova ekuuga: “Nīngakinyīria itūūra rīa Jerusalemu thayū ūhaana ta rūūi, na ūtonga wa ndūrīrī ūhaana taarī rūūi rūiyūrīte rūkoina; mūkahoorera ta kaana gakīongithio nī nyīna, mūgaakuo na moko make, na mūcūgacūgagio mūrī maru-inī make. **13** O ta ūria mwana ahooreragio nī nyīna, ūguo noguo ngaamūhooreria; na nīmūkahoorerio mūrī kūu Jerusalemu.” **14** Rīrīa mūkoona ūndū ūcio, ngoro cianyu nīgakena, nawe ūrīrūke ta nyeki nduru; naguo hinya wa guoko kwa Jehova nīūkamenyeka nī ndungata ciake, no marakara make nīmakamenyeka nī thū ciake. **15** Atīrīrī, Jehova arooka arī na mwaki, na ngaari ciake cia ita ihaana ta kihuhūkanio kīnene; akaamūkūrūkīria marakara make arī na mang’ūrī, na amūkūūme na ikūūmana rīhaana ta nīnīm̄bī cia mwaki. **16** Nīgūkorwo Jehova nīagatuīra andū othe ciira, arī na mwaki na rūhiū rwake rwa njora, na arīa makooraagwo nī Jehova magaaakorwo marī aingī. **17** “Na rīrī, andū arīa meamūrīte na magetheria nīguo mathīi marūmīrīire ūria ūrī gatagatī nīguo makinye magongona-inī marīa marutagīrwo mīgūnda-inī, o acio marīaga nyama cia ngūrwe na mbīa, na indo ingī irī thaahu, magaaathiranīra hamwe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** “Na nī-rī, tondū wa cīko ciao na mecūūrania mao, ngirie gūūka njookanīrīre ndūrīrī ciothe o na andū a mīario yothe, nao nīmagooka meyonere riiri wakwa. **19** “Nīngekīra kīmenyithia thīinī wao, na amwe a arīa makaahonoka nīngamatūma mathīi ndūrīrī-inī: mathīi Tarishishi, na mathīi Putu na Ludu kūrī andū arīa me ngumo ya gūikia mīguū, na mathīi Tubali na Javani, na mathīi kūrī andū arīa matūūraga icigīrīra-inī cia kūdū kūraya, kūrīa gūtari kwaiguuo ngumo yakwa, kana gūkonwo riiri wakwa. Nīmakahunjia ūhoro wa riiri wakwa kūrī andū a ndūrīrī. **20** Nao nīmakarehe ariū a thoguo othe, kuuma ndūrīrī-inī ciothe, marehwo makuuītvo nī mbarathi, na ngaari cia ita, na makaari ma kūguucio, na mahaicite nyūmbū na ngamīira, moke kīrīma-inī gīakwa kīria kīamūre kūu Jerusalemu, matūike ta igongona harī Jehova,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ūria andū a Isiraeli marehaga ngano yao ya maruta kūu hekarū-inī ya Jehova ikuuītvo na indo iria itarī thaahu. **21** Na nī nīngathuura amwe ao matūike athīnjīri-Ngai na Alawii,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **22** Jehova ekuuga atīrī, “O ta ūria igūrū rīu rīerū na thī njerū iria ngūthondeka igatūūra mbere yakwa-rī, ūguo noguo rīitwa rīaku na njiaro ciaku irītūūraga. **23** Kuuma Karūgamo ka Mweri ūmwe nginya Karūgamo ka Mweri ūria ūngī, na kuuma Thabatū ūmwe nginya Thabatū irīa ingī, andū othe nīmagookaga kūhooya mainamīrīire mbere yakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **24** “Nao nīmakoimagara makererere ciimba cia andū arīa maanemeire; nī ūndū igunyū ciao itigakua, o na kana mwaki ūria wa kūmacina ūhore, nao nīmagatuika ta kīndū gīthūirwo mūno nī andū othe.”

Jeremia

1 Maya nimo maundū marīa maariria nī Jeremia, mūrū wa Hilikia, ūmwe wa athinjīri-Ngai arīa maatūūraga itūūra rīa Anathothu kūu būrūri wa Benjamini. **2** Ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkinyīrīre mwaka-inī wa ikūmi na itatū wa wathani wa Josia, mūrū wa Amoni, mūthamaki wa Juda, **3** o na ningī matukū-inī ma wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, rīrīa andū a Jerusalemu maatahirwo. **4** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **5** “Mbere ya gūkūūmba nda-inī ya maitūgo-ri, no ndaakūtū, o na ūtanaciario-ri, nīndakwamūrīte; nīndagūtūre mūnabii wa kīrathagira ndūrīrī.” **6** Na nī ngīmūcookeria, ngiuga atīrī: “Hī, Mwathani Jehova! Nīi ndūi kwaria; nīi ndī o mwana.” **7** Nowe Jehova akīnjīra atīrī: “Tiga kuuga atīrī, ‘Nīi ndī o mwana.’ No nginya ūthīi kūrī mūdū o wothē ngūgūtūma kūrī we na ūmwīre ūrīa wothē ngūgwatha. **8** Ndūkanametiḡire, nīḡkorwo ndī hamwe nawe, na nīngakūhonokia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Hīndī iyo Jehova agītambūrūkia guoko, akīhūtia kanua, akīnjīra atīrī, “Rīu nīndekīra ndūmīrīri yakwa kanua gaku. **10** One, ūmūthī nīndagūtua mūnene wa ndūrīri o na wa mothamaki, nīgeetha ūmunyage na ūmōmorage, wanangane na ūng’auranagie, na wakage na ūhaandage.” **11** Ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngīrwo atīrī: “Jeremia, nī kīi ūrona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona rūhonge rwa mūtī wa mūrōthi.” **12** Jehova akīnjīra atīrī, “Īi, nīguo nīwona wega, tondū nījūthīrīre nyone atī ndūmīrīri yakwa nīyahingio.” **13** Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre o rīngī ngīrwo atīrī: “Nī kīi kīngī ūrona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona nyūngū ḡūtherūka, īnamīte kuuma mwena wa gathigathini.” **14** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mwanangiko uumīte na mwena wa gathigathini, nīḡgatīrīrio andū othe arīa matīūūraga būrūri iyū. **15** Ndī hakuhī ḡwīta andū othe a mothamaki ma gathigathini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Athamaki ao nīmagooka mahaande itī ciao cia ūthamaki maatoonyero-inī ma ihingo cia Jerusalemu; nīmagooka mathīūrūrūkīrie thingo ciothe cia Jerusalemu; na mokīrīre matūūra mothe ma Juda. **16** Nīngatūūra andū akwa matūūro ma ciira, tondū wa waganu wao wa kūndirika, na wa ḡcīnīra ngai ingī ūbumba, na kūhooya indo iria methondekeire na moko mao. **17** “Ūkīra wīharīriel! Rūgama na ūmeere ūndū o wothē ūrīa ngūgwatha. Ndūkamakio nīo, kana na nīi ngūmakie ūrī mbere yao. **18** Ūmūthī-ri, nīndagūtua ta itūūra rīrīge na hinya, na ta ḡitugī ḡīa kīgera, na ta rūthingo rwa ḡcango, nīgeetha wīyūmie ūkīrīre būrūri wothē: ūkīrīre athamaki a Juda, na anene, na athinjīri-Ngai akuo, o na andū othe a būrūri iyū. **19** Nīmakarūa nawe no matigaakūhōota, nīḡkorwo ndī hamwe nawe na nīndīrīkūhonokagīa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Ningī ndūmīrīri ya Jehova nīyanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Thīi ūkaanīrīre ūkīguagwo nī andū a Jerusalemu, ūmeere atīrī: “Nīndīrīkanaga ūrīa weheanīte kūrī nīi rīrīa warī mwīthī, na ūrīa wanyandete rīrīa ndakūhīkīrie na ūkīnūmīrīra kūu werū-inī, tūḡtūkanīria kūu būrūri ūcio ūtaahandagwo irio. **3** Isīraeli-ri, aatūūrīte aamūrīrwo Jehova, arī maciaro ma mbere ma magetha make; arīa othe maamūtambuura maatūrīro ahītia, nao magīkinyīrīro nī mwanangiko,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Thīkīrīria mīugue ndūmīrīri ya Jehova, inyuī andū a

nyūmba ya Jakubu, inyuī inyuothē andū a mīhīrīga yothe ya nyūmba ya Isīraeli. **5** Jehova ekuuga atīrī: “Nī mahītia marīkū maithe manyu maanyonire namo, atī nikīo maandīrīkīre, makīndīhīrīria ūguo? Maarūmīrīre mīhianano itārī kiene, nao ene makīaga kiene. **6** Matiigana kūūrīa atīrī: ‘Jehova arī ha, ūrīa watūrūtire būrūri wa Misiri, agītūgereria werū-inī ūtaarī kīndū, tūkīgerera būrūri warī wa werū na iharūrūka, būrūri ūtoiraga mbura, na warī nduma ta ya gīkuū, būrūri ūtaageragīrwo na ūtaatūūragwo nī mūdū?’ **7** Nīndamūrehire būrūri mūnoru, nīguo mūrīage matunda maguo, na mwīgune na indo ciaku iria njega. No inyuī mukīre, mūḡthīhaahīa būrūri wakwa na mūḡtūma igai rīakwa rīthūrūro mūno. **8** Athinjīri-Ngai matiigana kūūrīa atīrī: ‘Jehova arī ha?’ Arīa marūmbūyagia watho matiigana kūūmenya; atongoria ao nīmanemeire. Anabīi maarathaga mohoro makīḡwetaga Baali, marūmīrīre mīhianano itārī kiene. **9** “Nī ūndū ūcio nīngūcīrīrīthīa o rīngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngī nīngacīrīrīthīa ciana cia ciana cianyu. **10** Ringai mūthīi hūḡūrūrū-inī cia Kitimu mūkerorere, ningī mūtūmane ḡūthīo Kedari ḡūgātūrīo wega, muone kana kūrī kuoneka ūndū ta ūyū: **11** Atīrīrī, nī kūrī rūrīrī rūrī rwatīrika ngai ciaruo, rūkīgarūrūkīra ngai ingī? (O na harīa ngai ūcio itārī ngai.) No rīrī, andū akwa nīmākūūranīte Rīiri wao na mīhianano itārī kiene. **12** Inyuī igūrū-ri, makaaī nī ūndū wa ūhoro ūcio, inainai mūrī na kīeha kīnene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Andū akwa nīmēkīte mehīa meerī: Nīmandīrīkīte, o nīi ḡthīma kīa maaī ma muoyo, na makeyenjera marīma mangī ma maaī, namo nī marīma mamethūkungu, matangīga maaī. **14** Rīu-ri, anga Isīraeli nī ndungata, o mūdū ūciarīrwo ūkombo-inī? Nī kīi ḡtīmīte atūike mūdū wa ḡūtahwo? **15** Mīrūūthī nīraramīte; nīmūraramīre. Nīyanangīte būrūri wake; matūūra make macīnīto na mwaki, na magatīgwo matārī mūdū. **16** O na andū a Memufisi, na a Tahapanahesi nīmāḡūtīhītie, magagwīkīra rūhara ruototia rwa mūtwe. **17** Gīthī tiwe mwene wīrehereire maūdū maya nī ūndū wa ḡtīrīka Jehova Ngai waku, o rīrīa we aḡūtongoragīa na nījīra irīa wāgeraga? **18** Rīu-ri, nī kīi ḡḡtūma ūcooke būrūri wa Misiri ūkanyue maaī ma Shīhoru? Na ningī-ri, ūḡthīi Ashuri nīkī, ūkanyue maaī ma Rūū rwa Faratī? **19** Waganu waku nīguo ūgaakūherīthīa, nakuo ḡcooka na thuutha gwaku nīḡḡakūrūthīa. Tondū ūcio wīcīrīre wega na ūmenye ūrīa arī ūndū mūrū mūno na ūrī ruo hariwe, rīrīa ūtīrīkīte Jehova Ngai waku, na rīrīa ūkwaga kwīndīḡīra,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **20** “Nīwoinangīre icookī rīaku rīa ngingo o tene, na ūḡtūuanga mīhīndo yaku; woigīre atīrī, ‘Ndīḡcooka ḡḡtūngata!’ Tondū-ri, tūrīma-inī tūrīa tuothe tūrīrīhu na igūrū, na rungu rwa mūtī o wothē mūrūru nīkuo wakomaga ūkīhūūra ūmaraya. **21** Nīi ndaakūhaandīte ūrī ta mūthabībū mūthuuranīre wa mūthēmba ūrīa mwega. Wagīcookīre kūngārūrūka atīa, ūḡthūka, ūḡtūka ta mūthabībū wa ḡthaka? **22** O na ūngīthamba na igata, o na ūhūthīre thabuni mūingī mūno-ri, kīmeni kīa wīhīa waku ndīngītīga ḡkīōna,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **23** “Rīu-ri, ūngīhota atīa kuuga atīrī: ‘Nīi ndūthāhītie; ndīrūmīrīre kīrīra kīa Mabaali?’ Ta rora wone mitugo yaku kūu ḡtūamba-inī; wīcūūranīe wega maūdū marīa wīkīte. Wee ūhaana ta moori ya ngamīra ḡḡcangacanga kūdū na kūdū, **24** ūkaahaana ta njagī irīa īmenyerete ḡūkara werū-inī, irīa īnuhanuhaga rīrīa kīwenda kūhāmba; rīrīa īrī na mūrūkī-ri, nūū ūngīhota kīmūrīgīrīra? Nījaco irīa ingīmīenda, itīngīngīna ikīmīcaria; mweri wayo wakīnya, nīikamīona. **25** Tiga kūhanyūka nginya ūthīrīrwo nī iraatū magūrū, nāguo mūmero waku ūng’are. No

wee ūkiuga atirī, 'Hatirī bata! ninyendete ngai cia kungī, na no nginya ndicumē thuuṭha.' 26 "O ta ūria mūici aconorithagio aanyitwo, ūguo no taguo nyūmba ino ya Isiraeli iconorithithio: o ene, na athamakī ao, na anene ao, na athinjiri-Ngai ao, na anabii ao. 27 Meeraga mūtī atirī, 'Wee niwe Baba,' na makeera ihiga atirī, 'Wee niwe wanjarire.' Nāmahutatiire, makaaga kūnyonia mothiū mao; no riria marī thūina-inī manjirāga atirī, 'Ūka ūtūhonokie!' 28 Ikirī kū ngai icio mwethondekeire? Kirekei ciūke, aakorwo no imūhonokie riria maki thūina-inī! Nīgūkorwo ngai ciaku cingihite o ta matūūra maku, wee Juda. 29 "Mūgūkindūhia nī ūndū ki? Inyuothe nīmūunemeire," ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 30 "Nī wira wa tūhū ndaarutire ngetherithia andū anyu; matiigana kūguu maakaanio magarūrūke. Rūhiū rwaku rwa njora nīrūniinite anabii anyu, o ta mūrūūthi ūria mūrūani. 31 "Atirīrī, inyuī andū a rūciaro rūrū, mwīcūranie wega ūhoro wa ndūmiriri ino ya Jehova: "Kaī ndūkite ta werū harī Isiraeli, kana ta būrūri ūri nduma nene? Nī kī gītūmaga andū akwa moige atirī, 'Ithū tūriikaga ūria tūkwenda; tūtīgagūcookerera rīngī?' 32 Riu-rī, mūrūitu ahota kūriganirwo nī mathaga make ma kwīgemia, kana mūhiki ariganirwo nī nguo ciake cia ūhiki? No riri, andū akwa nīmariganirwo nī niī, matukū maingī matangarika. 33 Kai nī ūri ūgūi mūingī riria ūgūcaria wendo-ī! Nī ūndū ūcio o na atumia arīa aaganu mūno no merute na mīthiire yaku. 34 Ngūo-inī ciaku-rī, andū nīmooaga thakame ya athūini arīa matarī ūuru mekite, o na aakorwo ndwamanyitiire magitua nyūmba. No riri, o na gūtariī ūguo 35 wee uugaga atirī, 'Nīi ndriri ūndū mūrū njikite; we ndandaakarīre.' No nī nīngūgūtūira ciira, tondū uugaga atirī, 'Nīi ndrīhitie.' 36 Ūriūngariūngaga nīkī, ūkigarūraga mīthiire yaku? Nīūgaconorithio nī būrūri wa Misiri, o ta ūria waconorithirio nī Ashuri. 37 Ūgaacooka uume kūndū kūu ūgūriire moko mūtwe, nīgūkorwo Jehova nīaregete acio wihokete, o matīgagūteithia.

3 "Mūndū angītīgana na mūtumia wake, nake mūtumia ūcio athiī ahikire mūndū ūngī-rī, mūthuri ūcio no amūcookerere? Githi būrūri ūcio to ūthaaha biū? No wee-rī, ūtūūrīte ūhūrāga ūmaraya na endwa aku aingī mūno! Riu-rī, wee no ūnjookerere?" ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 2 "Ta tiira maitho icūtūhirie tūcūmbiri twa irima kūrīa gūtīgītū ūtheri. Nī kūrī handū ūtarī wakomwo nawe? Mikira-inī ya njira-rī, nīkuo wetagirira endwa aku, kūu nīkuo waikaraga thī ūkameerera, o ta Mūarabu arī werū-inī. Wee nūthaahitīe būrūri ūyū na ūmaraya waku na waganu waku. 3 Tondū wa ūguo-rī, mbura ya maguna-ng'ombe nīgūritio yure, o na iria ya gūkūria irio nayo ikaaga kuura. No riri, wee nūmitie githiithi na kia mūmaraya, ūkaaga thoni o na hanini. 4 Githi to riu wanjita ūkiugaga: 'Baba, wee mūrata wakwa kuuma ndi o mūnini, 5 kai ūgūgūtūira ūrakarite? Mang'ūri macio makurī, megūgūthi na mbere nginya tene?' Ūguo nīgūo waragia, no ūgacooka ūgeeka ūuru wothe ūria ūngihota." 6 Matukū-inī ma wathani wa Mūthamakī Josia, Jehova nīanjūriire atirī: "Ūi nīwonete ūria Isiraeli aahutatiire? Nīahaiċte gīthūngūri-inī gīothe kīria kīraihi na igūrū, na agathiī rungu rwa mūtī o wothe ūria mūruru na akahūūrira ūmaraya kuo. 7 Ndeciirīte atī nīakanjookerera aarīka gwika maūndū macio mothe, nowe ndaigana kūnjookerera, nake mwarī wa nyina, Juda, ūria ūtaari mwihokeku, agikīonera maūndū macio. 8 Nīndaheire Isiraeli ūcio wahutatiire marūa ma gūtīgana nake, ngīmūngata nī ūndū wa ūtharia ūcio wake wothe. No riri, nīndonire atī o na Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaari mwihokeku, ndaarī na

guoya; o nake nīoimagarire, agithiī gūtharia. 9 Tondū wa ūria Isiraeli oonaga ūmaraya wake ūtarī ūndū mūnene harī we, nīathaahirie būrūri ūcio, agikīrīria kūhūra ūmaraya na ūndū wa kūhooya mahiga na mūtī. 10 O na kūrī ūguo-rī, Juda, mwarī wa nyina ūcio ūtaari mwihokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ūhinga," ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 11 Jehova akīnjira atirī: "Isiraeli, ūria waahuutatiire-rī, nī mūthingu gūkīra Juda, ūcio ūtaari mwihokeku. 12 Thiī ūkahunjanirīe ndūmiriri ino werekeire mwena wa gathigathini, uuge ūū: "Njookerera, wee Isiraeli, o wee ūhutatīire," ūguo nīgūo Jehova ekuuga, 'na nīi ndigacooka gūkūhetera githiithi na marakara, nī ūndū njyūrītwo nī tha,' ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 'Ndīgūtūra ndakarīte nginya tene. 13 Wee ūndū ūria ūgwika-rī, no kuumbūra mahītia maku, nī ūndū wa ūria ūremeire Jehova Ngai waku, nī ūndū wa ūria waneitanga, ūkītheanaga kūrī ngai cia kungī, rungu rwa mūtī o wothe mūruru, na ūkaaga kūnjathikira,'" ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 14 Jehova ekuuga atirī: "Njookerera, inyuī andū aya mūhutatīire, nīgūkorwo nī niī mūthuri wanyu; nīngamūcookanīria, ndute mūndū ūmwe itūūra-inī rīmwe, na angī eerī ndīmarute mūhīrīga ūmwe, ndīmūtware Zayuni. 15 Nīngacooka ndīmūhe arīthi arīa ndūthuriire na ngoro yakwa, arica makaamūtongoragā mā mārī na ūgūi o na ūmenyo." 16 Jehova ekuuga atirī: "Matukū-inī macio, riria mūgaakorwo mūingihite mūno gūkū būrūri ūyū-rī, andū matīgacooka kuuga, 'Ithandūkū rīa kīranāro kīa Jehova.' Ūhoro ūcio ndūgatoonyā meciiria-inī mao kana ūirikanwo; rītigeċiirio ūhoro warīo o na kana rīthondekwo rīngī. 17 Hīndī ūyo mageetaga itūūra rīa Jerusalemu Gīti kīa Ūthamakī kīa Jehova, nacio ndririīe ciothe nīkongana kūu itūūra rīa Jerusalemu nī ūndū wa gūtīia rītwa rīa Jehova. Matīgacooka kūrūmirira ūremi wa ūuru wa ngoro ciao. 18 Matukū-inī macio nyūmba ya Juda nīkanyitana na nyūmba ya Isiraeli, na o eerī nīmagooka moimite būrūri wa mwena wa gathigathini, makinye būrūri ūria ndaahere maithe manyu ūtūke igai rīao. 19 "Nīi mwene ngiuga atirī, "Ingīakenire atīa ngīmūta ta arīū akwa, na ndīmūhe būrūri mwega, igai rīria rīega rīkīrite magai ma ndririīe ciothe." Ndeciirīaga mūrīnjitaga 'Baba' na mwage kūhutatīra nīgūo mūtīge kūrūmirira. 20 No riri, o ta mūtumia ūtarī mwihokeku harī mūthuriwe, ūguo noguo mūkoretwo mūtari ehokeku harī niī, inyuī nyūmba ya Isiraeli," ūguo nīgūo Jehova ekuuga. 21 Kīrīro nīkūgūtūwa kūndū kūrīa gūtūgūru gūtari kūndū, kūgirika na gūthaitana kwa andū a Isiraeli, nī ūndū nīmogometie njira ciao, na makariganirwo nī Jehova Ngai wao. 22 "Njookerera, inyuī andū aya mūhutatīire; nīngūmūhonia nīgūo mūtīgacooke gūcōoka na thuuṭha." Magīcookia atirī, "Ūi nīgūo, nītūgūtūka harīwe, nīgūkorwo wee niwe Jehova Ngai witū. 23 Ti-itherū inegene rīa ūhoōi mīhianano kūrū tūma-inī o na kūrū irima-inī nī rīa maheeni; ti-itherū, ūhonokio wa Isiraeli ūri na Jehova Ngai witū. 24 Kuuma o ūnini-inī witū, ngai icio cia mīhianano cia thoni nīcio ciananiina maciaro ma mawīra ma maithe maitū: ndūuru ciao cia mbūri na cia ng'ombe, aanake ao na arītu ao. 25 Nītwīgūthiie thī tūconokete, nacio njono ciitū itūhumbire. Nī twīhūirīe Jehova Ngai witū, ithūi o hamwe na maithe maitū; kuuma rīria twarī anini nginya ūmūthi ūyū-rī, tūtūūrīte tūtari twathikira Jehova Ngai witū."

4 "Atirīrī wee Isiraeli, ūngūkorwo nīgūcōoka-rī, njookerera," ūguo nīgūo Jehova ekuuga. "Ūngīheria mīhianano ūyo yaku irī magigi, na ūtīge gūcōoka kūrūūra rīngī, 2 ningī

ungirũmia ũhoro wa ma, na ũtuanĩri ciira wa kihooto, na wa ũthingu, na wihũte ũkiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũuraga muoyo, hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ nĩkarathimwo nĩwe, na thĩĩnĩ wake nĩkaagĩa na riiri.” **3** Atĩrĩrĩ, Jehova areera andũ a Juda, o na andũ a Jerusalemu ũu: “Cimbai mĩgũnda yanyu ũria ĩrĩ ngamba, na mũtikahaande irio mĩigua-inĩ. **4** Mwĩamũrĩrei Jehova, na ũndũ wa kũruithia ngoro cianyũ inyuĩ andũ aya a Juda, na inyuĩ mũtũuraga Jerusalemu, nĩgeetha mang’ũrĩ makwa matigaakane ta mwaki, nĩ ũndũ wa ũuru ũria mwĩkĩte, maakane mage mũndũ wa kũmahoria. **5** “Anĩrĩrai kũu Juda, na mũhunjĩ ũhoro kũu Jerusalemu, muuge ũu: ‘Huhai tũrumbeta bũrũri-inĩ guothe!’ Anĩrĩrai na kayũ muuge atĩrĩ: ‘Mwĩcookanĩrĩrei! Nĩtũũrĩrei matũũra-inĩ marĩa manene mairĩgĩre!’ **6** Haandai bendera mũthĩĩ mwerekeire Zayunĩ! Mwĩthareĩ narua mwĩhonokie! Nĩgũkorwo nĩndĩrarehĩthia mwanangĩko uumĩte mwena wa gathigathini, o na kũniinanwo kũnene.” **7** Mũrũũthi nĩumĩte kimamo-inĩ kiaguo; mũniinani wa kũniina ndũrĩrĩ nĩomagarĩte. Oimĩte gwake oke aanange bũrũri waku. Matũũra maku makaanangĩka, mage mũndũ wa gũtũũra kuo. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩhumbei nguo cia makũnia, cakayai na mũrĩre, nĩ ũndũ tũtirĩ tũrehererwo nĩ mang’ũrĩ macio mahĩu ma Jehova. **9** Jehova ekuaga atĩrĩ, “Mũthinya ũcio-rĩ, mũthamaki na anene ake nĩmagakua ngoro, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmakagegeara, nao anabii mamake.” **10** Hĩndĩ iyo ngiuga atĩrĩ: “Hĩ! Mwathani Jehova, ti-itherũ nĩ ta ũkĩheenetie andũ aya biũ, o na ũkaheenia Jerusalemu, nĩ ũndũ wa kũmeera atĩrĩ, Nĩmũkaagĩa na thayũ, o rĩrĩa tũgĩrĩrwo rũhiũ rwa njora hamwe.” **11** Ihinda rĩrĩ andũ aya o hamwe na Jerusalemu nĩmakeerwo atĩrĩ, “Rũhuho rũhiũ ruumĩte kũndũ kũria gũtarĩ kũndũ kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ nĩrũkahurutana rwerekeire kũrĩ andũ akwa, no rĩrĩ, ti ta rũria rwa kũhuha irio kana rwa gũcitheria; **12** nĩ rũhuho rũrĩ na hinya kũrĩ rũu ruumĩte kũrĩ nĩ. Rũu nĩngũmatũira matũũro ma ciira.” **13** Ta rorai muone! Mũndũ ũcio aroka ta matu, ngaari ciake cia ita irooka ta kihũhũkanio, nacio mbarathi ciake ihanyũkaga gũkĩra nderi. ĩiya wĩtũ-ĩ! Tũrĩ anĩine biũ. **14** Wee Jerusalemu-rĩ, theria ũuru kuuma ngoro-inĩ yaku nĩguo ũhonoke. ũgũtũũra ũthugandaga ũuru meciiria-inĩ maku nginya-rĩ? **15** Nĩ kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũranĩrĩra kũu Dani, ũkaanĩrĩra ũhoro wa mwanangĩko kũu irĩma-inĩ cia Efiraĩmu. **16** “Īrai ndũrĩrĩ ũhoro ũcio, hunjĩraĩ Jerusalemu muuge atĩrĩ: ‘Ita inene rĩa gũgũũkĩrĩra nĩrĩroka riumĩte bũrũri wa kũraya, na rĩroka na mbugĩrĩrio ya mbaara ya gũũkĩrĩra matũũra mothe manene ma Juda. **17** Marĩrigĩciĩrie o ta andũ marangĩre mũgũnda, tondũ itũũra rĩu nĩrĩnemeire, rikananjũkĩrĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuaga. **18** “Mũthĩre yaku mwene na cĩko ciaku nĩcio ikũreheire maũndũ macio. Rĩrĩrĩ nĩrĩo iherithia rĩaku. Na kaĩ nĩ irũrũ-ĩ! Kaĩ nĩrĩgũthecca ngoro-ĩ!” **19** Wũĩ, ruo-ĩ, wũĩ ruo-ĩ! Ndĩrenyogonda nĩ ruo. Wũĩ, ruo rĩnene ngoro-inĩ yakwa-ĩ! Ngoro yakwa nĩratumatũma, ndingĩhota gũkĩrĩrĩra. Nĩgũkorwo nĩnjĩguĩte mũgambo wa karumbeta; nĩnjĩguĩte mbugĩrĩrio ya mbaara. **20** Mwanangĩko ũrarũmanĩrĩra na mwanangĩko; bũrũri wothĩ nĩwanangĩtuo. O rĩmwe hema ciakwa nĩthũkangie, o kahinda gatarĩ cooho kĩngĩtio giakwa gĩgathũkangio. **21** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra nyonaga bendera ya mbaara, na ngaigua mũgambo wa karumbeta? **22** “Andũ akwa nĩ irimĩ; matinjũũ. Nĩ ciana iteciiragĩa, na ikaaga ũmenyo. ũgũĩ ũria marĩ naguo no wa gwĩka ũuru; matũũrĩ gwĩka wegā.” **23** Ndaacũthĩrĩrie thĩ, ngĩkiona atĩ ndĩarĩ ũria yatarĩ na ndĩarĩ na kĩndũ; ningĩ ngĩcũthĩrĩria matu-inĩ, ngĩona atĩ gũtiarĩ na ũtheri. **24** Ndaacũthĩrĩria irĩma, ngĩona atĩ ngũthingitha

ciathingithaga; natuo tũrĩma tuothe nĩ kwereera twereeraga. **25** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona atĩ gũtiarĩ na andũ; nyoni ciothe cia rĩera-inĩ nĩciombũkĩte ikoora. **26** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona bũrũri ũria waciiraga maciaro maingĩ, watũkĩte o werũ mũtheri, matũũra makuo mothe nĩmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagũa thĩ nĩ ũndũ wa marakara make mahĩu. **27** ũũ nĩguo Jehova ekuaga: “Bũrũri wothĩ nĩkanangwo, o na gũtũika ndĩkaũniina biũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio thĩ nĩngacakaya, narĩo igũrũ rĩgĩe nduma, tondũ ũguo nĩguo njugĩte, na ndingĩricũkwo. Nĩndũite itua na ndikũgarũka.” **29** Rĩria kwaiguwo mũrurumo wa andũ arĩa mathĩaga mahaicĩte mbarathi na wa andũ arĩa maikagĩa mĩgũrĩ, andũ a matũũra mothe no makoorā. Amwe ao makoorĩra ihinga-inĩ, nao amwe ao makahaica ndwaro-inĩ cia mahiga. Matũũra macio mothe nĩmathaamĩtuo; gũtirĩ mũndũ ũkaraga kuo. **30** ũreka atĩa, wee ũnũhĩtuo? ũkwĩhumba nguo ndune na ũkegemia na mathaga ma thahabu nĩkĩ? ũrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nĩkĩ? Atĩrĩrĩ, kwĩgemia gwaku no gwa tũhũ. Endwa aku nĩmakwagĩre bata; rĩu maracaria ũria mangĩkũruta muoyo. **31** Nĩndĩraigua kĩrĩro ta kĩa mũndũ-wanja akĩrũmwo, arĩ na mĩcaayo ta wa mĩtumia agĩciara mwana wake wa irigĩthathi: nĩ kĩrĩro kĩa Mwarĩ wa Zayunĩ agĩteeha, atambũrũkĩtie moko make, akiugaga atĩrĩ, “Wũĩ-ĩ-ya-wakwa-ĩ! Nĩndĩringĩka; muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ oragani.”

5 “Ta ambatai na mũkũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu, mũrore na mũcarie, na mũtũirie ihaaro-inĩ ciakuo. Hihi mwahota kuona mũndũ o na ũmwe wĩkaga maũndũ ma kihooto kana akarũmbũiya ũhoro wa ma; muona mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu. **2** O na gũtũika nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũuraga muoyo,’ kwĩhĩta kwao no kwa maheeni.” **3** Wee Jehova, gĩthĩ maitho maku ti ũhoro ũria wa ma macaragia? Wamaringire iringa, no matiigana kũigua ruo; wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio. Momirĩe ithĩithi ciao gũkĩra ihiga, makĩrega kwĩrira. **4** Ngĩciĩria atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩĩni; nĩ andũ akĩũu, nĩgũkorwo matũũrĩ njira ya Jehova, kana makamenya ũria Ngai wao endaga. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩ kũrĩ atongoria ngaaranĩrie nao; ti-itherũ acio nĩmũĩ njira ya Jehova, na makamenya ũria Ngai wao endaga.” No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki rĩao rĩa nĩngĩo, na magatua mĩkwa. **6** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũrũũthi nĩũkoima mũtĩtũ-inĩ ũmatharĩkĩre, na njũũũ yume werũ-inĩ imatubuurange, nayo ngarĩ imooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao, nĩguo itambuurange mũndũ wothĩ ũria ũngĩgeria kuuma nja, nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũingĩthĩe mũno, na ũhoro wao wa gwĩcooka na thuthu thĩ nĩ mũngĩ. **7** “Ngũmũrekerā nĩkĩ? Ciana cianyũ nĩciĩndĩrĩkĩte, na ikeehĩta ikĩgwetaga marĩtwa ma ngai cia tũhũ. Nĩ ndaamaheaga o kĩria gĩothe mabataragio nĩkio, no-o no gũtharia maatharagia, makahatĩkana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya. **8** Mahũũnĩte magatũka ta mbarathi cia njamba cikĩrĩrĩria cia mĩgoma, o ũmwe wao akeringĩria mĩtumia wa mũndũ ũria ũngĩ. **9** Gĩthĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuaga. “Gĩthĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũu? **10** “Tuĩkanĩraĩ mĩgũnda yao ya mĩthabĩbũ mũmĩharaganie, no mũtikamĩanange biũ. Hũrũrai hongē ciayo, nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova. **11** Andũ a nyũmba ya Isiraĩl na andũ a nyũmba ya Juda nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuaga. **12** Nĩmaheenanĩte ũhoro wĩgĩĩ Jehova; moĩgĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka! Gũtirĩ ũuru tũkuona; tũtikooona tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’aragu. **13**

Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho, nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtirĩ thĩini wao; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moĩgĩte nĩguo mageekwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta icio, ndũmirĩri yakwa ĩria ngwikĩra kanua-inĩ gaku ngaamĩta ta mwaki, nao andũ aya ndĩmatue ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine. **15** Atĩrĩri, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekumwĩra, “nĩngũtũma mũukĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte kũndũ kũraya: naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrite kuuma o tene, andũ mĩtangĩmenya rũthiomi rwao, o na kana mũigwe mwarĩre wao. **16** Mathiaka ma mũgũ yao matarĩrĩ ta mbĩrĩra iria ĩtathĩkitwo; othe nĩ njamba irĩ hinya. **17** Nao nĩmakarĩra na maniine magetha manyo o na irio cianyu, na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu; nĩmakarĩra ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe maciniine, nĩngĩ marĩe mĩthabĩbũ na mikũyũ yanyu. Nĩmakananga matũũra marĩa marĩe marĩe na rũhũ rwa njora, o macio mwĩhokaga. **18** “No rĩri, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “Na rĩria andũ makooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwike maũndũ maya mothe?’ ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũria inyuĩ mwandĩrĩkire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũri ũtarĩ wanyu. **20** “Anĩrĩra ũhoru ũyũ kũri andũ a nyũmba ya Jakubu, na ũũhunje kũu Juda, uuge atĩrĩ: **21** Ta thĩkĩrĩra inyuĩ andũ aya akĩgu na mũtarĩ mbugũro, o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtonaga, na mũrĩ na matũ na mũtiũguaga: **22** Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtĩgĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũinaina mũrĩ mbere yakwa? Ndaatũmire mũthanga ũtũke mũhaka wa iria rĩria inene, ngũtũta rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ iria rĩru. Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matĩngĩrũtooria, no mahũyũke, no matĩngĩrwagarara. **23** No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng’athio na nemi; nĩmahĩtĩte njira na makooria. **24** Nao matĩngĩra atĩrĩ, ‘Nĩtwĩngĩrei Jehova Ngai witũ, ũria ũheanaga mbura ya kũmeria hĩra, na ya gũkũria irio o kĩmera gĩakinya, o we ũria ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’ **25** Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũraihĩrĩrio nĩ maũndũ macio; mehĩa manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega. **26** “Thĩini wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũri andũ aaganu arĩa maikaraga moheirie ta andũ arĩa mategaga nyoni, na ta andũ arĩa mambaga mĩtego ya kũgwatia andũ. **27** O ta ũria gĩkerenge kũyũruga nyoni, ũguo nĩguo nyũmba ciao ciyũrite ũheenanĩa; matongeta na makagĩa na hinya, **28** nĩngĩ manorette na makanyoroka mwĩrĩ. Waganu wao nĩũngĩthĩte mũno; maticĩragĩrĩra mwana wa ndigwa nĩguo ahoote ciira-inĩ, na matĩrũagĩrĩra kĩhooto kĩa mũndũ mũkia. **29** Githĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩkũmaherithĩa nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndĩkĩagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩra harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ? **30** “Undũ mũũru mũno na wa kũmakania nĩwikĩkĩte bũrũri-inĩ ũyũ: **31** Anabii marathaga mohoro ma maheeni, nao athĩnjĩri-Ngai magaaathana ũria mekwenda, nao andũ akwa ũguo nĩguo mendaga. No inyuĩ-rĩ, kĩrĩkĩrĩro-inĩ kĩa maũndũ macio mũgeeka atĩa?”

6 “Mwĩthareĩ mwĩhonokie, inyuĩ andũ a Benjaminĩ! Mwĩthareĩ muume Jerusalem! Huhai karumbeta mũrĩ kũu Tekoal! ĩkĩrai kĩmenyithĩa kũu Bethi-Hakeremu! Nĩgũkorwo ũũru nĩũũkĩte uumite na mwena wa gathigathini, na nĩ ũũru wa kũniinanwo kũnene mũno. **2** Nĩngananga Mwarĩ wa Zayuni, o ũcio mũthaka na mwĩbacĩrĩrĩ mũno. **3** Arĩithi marĩ na ndũũru ciao cia mbũri nĩmagooka nĩguo mamũũkĩrĩre;

nĩmakamba hema ciao imũthĩũrũrũkĩrie mĩena yothe, o mũndũ o mũndũ akarangĩra handũ hake.” **4** “Mwĩhaarĩrei tũrũe nake! Arahũkai, rekei tũmũtharĩkĩre mĩaraho! No rĩrĩ, wũi-ĩyia-ĩ Nĩkũratuka, nacio cĩũruru cia hwaĩ-inĩ nĩĩraraiha. **5** Nĩ ũndũ ũcio, arahũkai, tũtharĩkĩre kũrĩ ũtũkũ, tũharaganĩa cĩgĩtio ciake iria mũmu!” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Temai mĩtĩ mũmĩge ihũba nene ing’etheire Jerusalem. Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩherithio; nĩ ũndũ rĩyũũrite ũhoru wa kũhinyanĩrĩria. **7** O ta ũria gĩthima gĩtherũkaga maaĩ-rĩ, ũguo noguo itũũra rĩru rĩtherũkaga waganu. Maũndũ ma ũhinya na wanangĩ no mo maiguagwo kuo; ndwari ciakuo na nguraro nĩcio ndũũruga nyonaga. **8** Atĩrĩrĩ, wee Jerusalem, ĩtĩkĩra gũtaarwo, kwaga ũguo nĩngũkũhutatĩra na ndũme bũrũri waku ũkire ihooru, nginya kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.” **9** ũtĩ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ, andũ nĩmarekwo mahaare matigari ma Isiraeli mahinyũtie, o ta ũria mũthabĩbũ ũhaaragwo; cookerithĩa guoko hong-e-inĩ rĩngĩ, o ta ũria mũcookereria wa thabĩbũ ekaga.” **10** Nũũ ingĩkarĩria ndĩmũkaanie na anjĩgwe? Nũũ ũngĩthĩkĩrĩria? Matũ mao nĩmahĩnge, nĩ ũndũ ũcio matĩngĩgũga. Ndũmirĩri ya Jehova nĩmahĩtagĩria, na matĩngĩmĩkenera. **11** No rĩrĩ, nĩ nĩyũũritwo nĩ mang’ũrĩ ma Jehova, ndĩngĩtho kũmahĩngĩrĩria. “Matĩrĩrĩre ciana iria iri barabara-inĩ, na ũmatĩrĩrĩre aanake arĩa monganite hamwe; mũthũuri na mũtumia wake, matĩkĩrwo nĩmo, o ũndũ ũmwe na andũ arĩa akũrũ, arĩa maingĩthĩte mĩaka. **12** Nyũmba ciao igaatũka cia andũ angĩ, o hamwe na mĩgũnda yao na atumia ao, rĩria ngaatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩre andũ arĩa matũũruga bũrũri ũcio,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, othe nĩmakoroketio nĩ kwenda kwĩguna; anabii o hamwe na athĩnjĩri-Ngai, othe nĩmaheenagĩa. **14** Mohaga kĩronda kĩa andũ akwa taarĩ kĩronda kĩa andũ matagarĩtio mũno, makĩmeeraga atĩrĩ: ‘Gwĩ thayũ, gwĩ thayũ,’ o rĩria gũtarĩ thayũ. **15** Hihĩ nĩmaconokaga nĩ mũtũgo ũcio wao ũrĩ magigi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matĩrĩ rũkobe. Nĩ ũndũ ũcio o nao makaagianĩra na arĩa makaagĩa; nĩmakarũndwo rĩria ngaamaherithĩa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **16** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũgamai magomano-inĩ ma njira, mũtũuirie ũhoru; ũrĩrĩrĩrĩ njira iria ciageragwo tene, mũũrie harĩa njĩra ĩria njega ĩrĩ, nĩguo mũmĩgerere, nacio ngoro cianyu nĩkahurũka. No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithũĩ tũtũkũmĩgerera.’ **17** Nĩndaigĩre arangĩrĩ nĩguo mamũrangĩre, ngũga atĩrĩ, ‘Ta thĩkĩrĩria karumbeta!’ No inyuĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Ithũĩ tũtũgũthĩkĩrĩria.’ **18** Nĩ ũndũ ũcio, thĩkĩrĩria inyuĩ ndũrĩrĩ; rorai wega inyuĩ aira, nĩguo mũmenye ũria gũgekĩka kũrĩ andũ akwa. **19** Ta thĩkĩrĩria, wee thĩ: nĩngũrehere andũ aya mwanangĩko, ũrĩ maciaro ma maũndũ marĩa mathugundaga, tondũ nĩmagĩte gũthĩkĩrĩria ndũmirĩri yakwa, na nĩmaregete watho magĩte. **20** Ngĩrĩ na bata ũrĩkũ na ũbumba ũcio wa kuuma Sheba, kana igwa cia mũrĩo cia kuuma bũrũri wa kũraya? Maruta manyu ma njino matĩngĩtĩkĩrĩka; magongona manyu matĩngĩngagĩa.” **21** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩngwikĩra mĩhĩnga mbere ya andũ aya. Maithe na arĩũ ao nĩmakahĩngagwo nĩyo; andũ a itũũra hamwe na arata ao nĩmagakua. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ta rorai muone, nĩ harĩ na ita rĩroka rĩumĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini; rũrĩrĩ rũnene nĩ rwarahũrĩrwo kuuma ituri-inĩ cia thĩ. **23** Manyũĩtĩte mĩgũĩ na matĩmũ; nĩ andũ ooru matarĩ tha. Mũrurumo wao magũka mahaicĩte mbarathĩ, nĩ ta wa ndĩhũ cia iria rĩria inene; maroka mehaarĩrie ta andũ moka mbaara nĩguo magũtharĩkĩre, wee Mwarĩ wa Zayuni.” **24** Nĩtũũguĩte ũhoru wa andũ acio, namo moko maitũ nĩmorĩtwo nĩ hinya. Nĩtũnyũitĩtũ nĩ ruo rũnene,

ruo rúhaana ta rwa mútumia úkúrúmwó. **25** Mútkoimagare múthíi mígúnda, kana múthíi na njíra, ní úndú thú íyo íri na rúhíu rwa njora, na kúrí na imakania irígíicíríe míena yothe. **26** Inyuú andú akwa, mwíhumbéi nguo ya ikúnia, na mwígaragarie múhu-iní; rírai na kígi, ta úríá mwana wa múmwe aríragírwo, nígúkorwo mwanangí úcio agatúhithúkíra o rímwe. **27** “Wee nawe níngútuíte múgeria wa cuuma, nao andú akwa mataríi ta kígera, níguo wee úrorage na úthimage míthíire yao. **28** Ní aremi momítíe ngoro, mathíiaga magícambanagia. Mahaana o ta gícango na kígera; othe mekaga maúndú mathúku múno. **29** Ihuruti nírahurúfira mwaki na hinya níguo úcine ngocorai, no rírí, wíra úcio úrarutwo wa kúmatheria no wa túhú; aría aaganu matirathera. **30** Andú acio maríttagwo betha-íríá-íregetwo, ní úndú Jehova níamaregeete.”

7 Íno níyo ndúmíríri íríá yakinyíríire Jeremia yumíte kúrí Jehova, akírwo atírí: **2** “Thíi úrúgame kíhingo-iní kía nyúmba ya Jehova na úrí hau waníríre úhoro úyú, uuge atírí: “Thíkíríriai ndúmíríri ya Jehova, inyothe andú a Juda, inyuú mútoonyagíra ihingo-iní ici níguo múgathathaiye Jehova. **3** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atírí: Garírírai míthíire yanyu o na cíko cianyu, na níi níngareka mútúire kúndú gúku. **4** Tigai gúikaraga mwíhokete ndeto cia maheeni, muge atírí, “Íno ní hekarú ya Jehova, tí-itherú ní hekarú ya Jehova, ní hekarú ya Jehova kí!” **5** Ní úndú-rí, múngfágíría míthíire yanyu na cíko cianyu bíi, na mútanuagíre círa na kíhooto múndú na úríá úng-rí, **6** múngfága kúhinyíríria múndú wa kúngí, kana mwana wa ngoriai, kana mútumia wa ndigwa-rí, na mwage gúitithia thakame ya múndú úteehítie kúndú gúku-rí, o na níngi mwage kwígíerithia ngero ní úndú wa kúrúmíríra ngai ingí-rí, **7** híndí íyo níngareka mútúire kúndú gúku, o gúku búríri úyú ndaheire maithe manyu nginya tene na tene. **8** No rírí, mwíhokete ndeto cia maheeni itarí kíene. **9** “Anga múríiyaga na múkooragana, na múgatharia, na múkehíta na maheeni, múgfcínagíra Baalí úbumba, na múkarúmíríra ngai ingí ríra mútoói, **10** na níngi múgacooka múgooka múkarúngama mbere yakwa thíini wa nyumba íno ítanítio na Ríitwa ríakwa, múkoiga atírí, “Túrí agítíre”; múgítírwo níguo mwíkage maúndú macío mothe marí magígí? **11** Nyúmba íno ítanítio na Ríitwa ríakwa múmítuíte ngurunga ya atunyani? No níi níndíoneire maúndú macío! Úguo níguo Jehova ekuuga. **12** “Rú úkíríai múthíi Shilo, kúndú kúria ndambire gúta gúikaro kía Ríitwa ríakwa, níguo mwíonere úríá ndeekire kuo ní úndú wa waganu wa andú akwa a Isiraeli. **13** Jehova ekuuga atírí: Ríríra inyuú mwekaga maúndú macío mothe, níi ndamwaragíría kaingí kaingí, no mútiigana kúnjigua; ndamwítire no mútiigana kúnjítika. **14** Ní úndú úcio, úríá ndeekire kú Shilo noguo ngeeka nyúmba íno ítanítio na Ríitwa ríakwa, o hekarú íno mwíhokete, kúndú gúku ndamúheire inyuú o na ngíhe maithe manyu. **15** Níngamúingata mwehere mbere yakwa, o ta úríá ndeekire aríu a íthe wanyu othe, níó andú a Efiraimu.’ **16** “Ní úndú úcio, tígá kúhoera andú aya, kana úmathaithaníríre, kana úmaaríríre, o na kana úhoee ndimekíre úndú tondú ndíngígúthíkíríria. **17** Kaí wee útarona úríá mareka kúu matúúra-iní ma Juda, o na kúu njíra-iní cia ítúúra ríá Jerusalemu? **18** Ciana íroina ngú, namo maithe mao magaaaká mwaki, nao atumia magakanda mútu, makarugíra ngai íríá íitagwo Múthamaki-Múndú-wa-nja wa kúúria Igírú níngígáte, na maitíre ingí ngai maruta ma indo cia kúnyuuo níguo maathíríkíe ndaakare. **19** Jehova egúkúúria atírí: Ní níi maraathíríkíe? Gíthí andú aya tí o ene marethúkia

meconoríthíe? **20** “Ní úndú úcio-rí, Mwathani Jehova ekuuga atírí: Marakara na mang’úrí makwa nímagaitírírio kúndú gúku, magaaítírírio múndú na nyamú, na míti ya gíthaka o na maciaro ma thí, namo nímagaaakana na matíkahoreka. **21** “Úú níguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thíi na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harí magongona manyu maría mangí, na múríe nyama ício inyuú ene! **22** Ní úndú ríríra ndaarutíre maithe manyu kúu búríri wa Misírí na ngúmaaríríra, ndíamaheire o mawatho makoníi maruta ma njino na magongona, **23** no níndamaheire ríathani rírí: Atírí, njathíkagírí, na níi níngútuika Ngai wanyu na inyuú mútuíke andú akwa. Thíiagai na míthíire íríá yothe ndírímwathaga, níguo muonage maúndú mega. **24** No rírí, matíigana kúnjigua kana kúrúmbúyíá úhoro úcio; handú ha gwíka úguo-rí, maarúmírírie úremi wa ngoro ciao njúru. No maacookíre na thuutha, makíaga gúthíi na mbere. **25** Kuuma híndí íríá maithe manyu moimíre búríri wa Misírí nginya ríu, ndímútúmagíra ndungata ciakwa cia anabíi, múthenya o múthenya, na híndí o híndí. **26** No rírí, o matíigana gúthíkíríria kana kúrúmbúyíá úhoro úcio. No nímoomíríe ngoro ciao na makíagana gúkíra maithe mao.’ **27** “Wameera maúndú macío mothe-rí, matíagaagúthíkíríria; o na ríríá úkaameeta, matíagaagwítika. **28** Ní úndú úcio, meere atírí, ‘Rúru níruo rúrírí rúríá rúregete gwathíkíra Jehova Ngai waruo, o na rúkarega gútaarwo. Úhoro-wa-ma níthíríre; níúmehereire úkoima míromo-iní yao bíi. **29** Enjwoi níjúrí cianyu múcíte, múcooke múcáake múrí kúu túríma-ígúrú kúria gútgígíto gútarí kíndú, ní úndú Jehova níaregete na agatíganíríia rúciaró rúrú arakaríire. **30** “Jehova ekuuga atírí, andú aya a Juda nímekíte maúndú mooru maitho-iní makwa. Nímagíte míhianano íyo yao írí magígí kúu thíini wa nyúmba íyo ítanítio na Ríitwa ríakwa, makamíthaaahia. **31** Nímakíte kúndú gútuúgírú gwa Tofethi, kúu Gítuamba-iní kía Beni-Hinomu, níguo macínagíre aanake na airítu ao na mwaki kuo, úndú níi itaathaníre wíkgawo, o na úndú útarí wagíra mecíria-iní makwa. **32** Ní úndú úcio Jehova ekuuga atírí, mwímenyerere, tondú matukú nímarooka, rírí andú matagacooka gwíta kúndú gúku Tofethi kúu Gítuamba kía Beni-Hinomu, no gúgeetagwo Gítuamba gíá Kúúraganírwo. Nígúkorwo kúu Tofethi níkuo magaaathíkaga andú aría akuú nginya kwage handú hangíthikanwo. **33** Híndí íyo cíimba cia andú acio níngatúika nyama cia kúrúú ní nyoni cia ríera-iní, o na nyamú cia gíthaka, na gútgíakorwo o na múndú úmwe wa gúcírira. **34** Níngí nínganiina mígambo ya gíkeno na ya kúrúúhia, na mígambo ya gíkeno kía múhíkí na múhíkiana kúu matúúra-iní ma Juda, o na njíra-iní cia Jerusalemu, ní úndú búríri úcio níúgákíra íhooru.

8 “Jehova ekuuga atí íhinda ríu, mahíndí ma athamaki na ma anene a Juda, na mahíndí ma athínjírí-Ngai na ma anabíi, o na mahíndí ma andú a Jerusalemu nímakarutwo mbíríra-iní ciao. **2** Makaaníkírwo ríia, na mweri, na njata cíothe cia ígírú, ício mendete na magacítungatíra, o ício maarúmíríre, na magatúúria kíríra harí cío, na magacíhooya. Mahíndí macío matíkoonganío kana mathíkwo, no magaaúka ta rúrua rúharaganítío gúku thí. **3** Kúria gúothe ngaamathaaamíría, matígari mothe ma rúrírí rúru waganu, makeeríagíría gúku handú ha gútuúra muoyo, úguo níguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **4** “Meere atírí, ‘Úú níguo Jehova ekuuga, “Andú mangígúá thí-rí, gíthí matícookaga gúkíra? Múndú angíhítia njíra-rí, gíthí ndamícookagíríra? **5** Ní kíi

gütümite andū aya mathii na mbere kūhutatira? Andū a Jerusalemu maahutatagira niki? Matūūrte marūmitie maūdū ma maheeni, makarega gūcōoka. **6** Nīndimathikīrīrie wega mūno, no matiaragia ūndū ūria wagīrīrie. Gūtīri o na ūmwe wao wīriraga waganu wake, akoiga atīri, “Njikite ūguo niki?” O mūdūndū wae arūmagīrira njira yake o ta mbarathi iteng’erete itoonye mbaara-ini. **7** Mūrūaru ūri riera-ini nūmenyaga mahinda maguo ma gūcōoka, o nacio ndirahūgi, na thūngūrūrū, na nyamīndigi nīcimenyaga mahinda ma cio ma gūcōoka. No andū akwa matiūū maūdū marīa Jehova endaga mekwo. **8** “Mwakīhota atīa kuuga atīri, “Tūrī oogi, nī ūndū tūrī na watho wa Jehova,” o rīria karamu ka maheeni ka aandiki-marūa kaūgarūrīte gakaūtua wa maheeni? **9** Andū arīa oogi nīmagaconorithio; nīmakagega na magwatio nī mūtego. Kuona atī nīmareganite na ndūmīriri ya Jehova, ūūgi ūria makīri naguo nī ūrīkū? **10** Nī ūndū ūcio-rī, atumia ao nīngamaheana kūrī arūme angī, nayo mīgūnda yao ndīmīheane kūrī andū agenī. Kuuma ūria mūnīni nginya ūria mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīguna; nabii o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmaheenanagia. **11** Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagararītio mūno. Moigaga atīri, “Gwī thayū, gwī thayū,” o rīria gūtārī thayū. **12** Hihī nīmaconokaga nī mūtugo ūcio wao ūri magīgi? Aca, maticonokaga o na hanini; o na matīri rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūndwo rīria makaaherithio, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Jehova ekuuga atīri, nīnganina magetha mao, mīthabībū ndīgaakorwo irī na thabībū. Gūtīkagīa na ngūyū mīkūyū-ini, namo mathangū mayo nīmakahooha. Kīndū kīrīa gīothe ndīmāheete nīmagatunyo.” **14** “Tūkarīte haha niki? Cookanīrīrai hamwe! Nītūūrēi, tūtoonye matūūra marīa mairīgīrwo na hinya tūgakuīre kuo! Nīgūkorwo Jehova Ngai witū nīwe ūtūwathīrīrie gīkūū, agatūhe maaī maroge tūnyue, nī ūndū nītūmwīhīrie. **15** Tūtūūrte twīrīgīrīrie atī nīgūkūgīa thayū, no gūtīri ūndū mwega ūtikorete, tūkerīgīrīra ihinda rīa kūhonio, no rīri, no kīmako kīonekaga. **16** Mūtūihīre wa mbarathi cia thū ūraiguu kuuma Dani; mbarathi cio cia njamba iraanīa būrūrī wothe ūkainana. Mookīte kūrīa būrūrī na kīrīa gīothe kīrī kuo, na marīe itūūra inene na arīa othe matūūruga kuo.” **17** “Atīrīrī, nīngamūrehithīria nyoka irī thumu gatagatī kanyu, ndīmūrehithīrie ndūira iria itangīhoorereka, nacio nīkamūrūma,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Wee ūūhooreragia rīrīa ndī na kīeha-rī, ngoro yakwa nīringīkīte. **19** Ta thīkīrīria kīrīro kīa andū akwa marī būrūrī wa kūraya: “Atīrīrī, githī Jehova ndarī kūu Zayuni? Mūthamaki wakuo-rī, kaī atātūūruga kuo?” “Nī kīi gītūmīte maathīrīkie nīguo ndaakare na ūndū wa mīhianano īyo yao methondekeire, makandakaria na mīhianano īyo yao ya kūngī itārī kiene?” **20** “Ihinda rīa magetha nīrīhītūku, nayo hīndī ya rīua īgathira, na tūtīhonoketio.” **21** Kuona atī andū akwa nīmahehenjetwo-rī, o na nīi ndīmūhehenje; nīndīracaaya na nīnyīitwō nī kīmako kīnene. **22** Kaī gūtārī ndawa kūu Gīleadī? Gūtīrī mūthondekani kuo? Ironda cia andū akwa cikīagīte kūhona niki?

9 Naarī korwo mūtwe wakwa nī ithērūkīro rīa maaī, namo maitho makwa nī gīthima kīa maithorī! Ingīrīraga mūthenya na ūtūkū, ngīrīrīra andū akwa arīa moragītō. **2** Naarī korwo ndī na nīyūba ya kūrarīrīrwo nī agendi kūu werū-ini, nīgeetha ndige andū akwa, thīi ndīmēherere; nī ūndū othe nī itharia, othe nī gīkundi kīa andū matangīhokeka. **3** “Mahacaga nīmī ciao magacitua ta ūta wa gūkīa ndeto cia maheeni. Ūhootani

ūrīa marī naguo būrūrī-ini, ndūmanīte na ūhorō wa ma. Moimaga rīhīa-ini rīmwe magatōonya rīhīa-ini rīrīa rīngī; na matīnjūū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** “Mwīhūgei arata anyu; mūdūndū ndakehoke mūrū wa nyina. Nīgūkorwo mūrū wa nyina na mūdūndū nī mūheenanīa, na mūrata na mūdūndū nī mūcambania. **5** Mūrata aheenanīa mūratawe, na gūtīri mūdūndū o na ūmwe waragia ūhorō wa ma. Maarūfite nīmī ciao kwaria ndeto cia maheeni; menogagia na mīhang’o o ya kwīhīa. **6** Wee ūtūūruga ūrīgīcīrīrio nī maheeni, nao aheenanīa acio nīmaregete kūmenyana na nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **7** Tondū ūcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngamageria, na ndīmatherie na mwaki, nī ūndū-rī, nīatīa ūngī ingīka nī ūndū wa mehīa ma andū akwa? **8** Nīmī ciao itarīi ta mīgūi ya kūūrāgana; no ndeto cia maheeni ciaragia. O mūdūndū aaragīria ūria ūngī ndeto cia thayū na kanua gake, no ngoro-ini yake-rī, aikaraga amwambūire mūtego.” **9** Jehova ekūūrte atīri, “Anga ndakīaga kūmaherithīa nī ūndū wa maūdūndū macio? Anga ndakīaga kwīrīhīria harī rūrīrī ta rūrū?” **10** Nīngūrīra na ngīrīke nī ūndū wa irīma, o na njakaye nī ūndū wa ūrīthio wa werū. Nīgūkīrīte ihooru na gūkaaga mūdūndū ūngītūkanīria kuo, na mwanīo wa ng’ombe ndūraīgūka kuo. Nyoni cia riera-ini na nyamū cia gīthaka nīcūrīte, īgeethīria. **11** “Ngaatua itūūra rīa Jerusalemu hība ya mahiga, gūtūike kūdū gwa gūtūūrwo nī mbwe; namo matūūra ma Juda nīngamaharagania, kwage mūdūndū o na ūmwe ūngītūūra kuo.” **12** Rīu-rī, nī mūdūndū ūrīkū mūūgi ūngītūkīrwo nī ūhorō ūyū? Nūū hīhī ūtaarīto nī Jehova nīguo atūtaarīrie? Nī kīi gītūmīte būrūrī ūyū wanangwo na ūgakira ihooru, ūgatuīka ta werū mūtheri nginya gūkaaga mūdūndū ūngītūkīania kuo? **13** Jehova ekuuga atīri, “Gītūmī nī tondū nīmatīrīkīre watho wakwa ūria ndaamaheire; matīnjathīkīre, o na kana makarūmīrīra watho wakwa. **14** Handū ha ūguo, o maarūmīrīre ūremi wa ngoro ciao, na makarūmīrīra Mabaali, o ta ūrīa maithe mao maamonereire.” **15** Nī ūndū ūcio-rī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngūtūma andū aya marīe irio ndūrū, na manyue maaī marī na thumu. **16** Nīngūmahurujua ndūrīrī-ini iria o ene matōō, o na kana maithe mao, nīooke ndīmāingathīe na rūhīū rwa njora nginya ndīmānīne biū.” **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīri: “Mwīcūranīe rīu! Itai atumia arīa marīraga makīgīrīkaga moke; tūmanīrai atumia arīa oogi mūno thīīnī wao moke. **18** Nīmeerwo moke narua, matūrīrīre nginya maitho maitū maiyūre maithorī, nacio imone cia maitho maitū inyūrūrūkie maithorī ta tūrūū. **19** Mūgambo wa andū maragīrīka nīūrāguo kuuma Zayuni: ‘Hī, kaī rīu tūrī aanange-ī! Kaī nītūconorithīo mūno-ī! No nginya tuume būrūrī witū, tondū nyūmba ciitū nīcimomoretwo.” **20** No rīrī, inyūi atumia aya, ta thīkīrīrīai kīuwa kīa Jehova; hīngūrīi matū manyu mūtūgue ciugo cia kanua gake. Onīai arītu anyu kūgīrīka; o mūdūndū nīarute ūria ūngī gūcakaya. **21** Gīkūū kīambatīte gīgaatōnyera ndīrica-ini ciitū, na gīgaatōnyua nyūmba ciitū iria ciīgīrīrwo na hinya, nīkīnīnīte ciana ciitū kūu barabara-ini cia itūūra, o na aanake aītū makānīnwo kuuma kūu ihāaro-ini. **22** Meerū ūū, “Jehova ekuuga atīri: “Ciimba cia andū nīkaragana ta rūrua rūrī mūgūnda, na ta itira iria itīnītio īgatigwo na thūutha nī mūgeethi, itārī na mūdūndū wa gūcīcōokanīrīria.” **23** Jehova ekuuga atīri: “Mūdūndū ūria mūūgi-rī, nīatīge kwīgaatha nī ūndū wa ūūgi wake, kana mūdūndū ūria ūrī na hinya egaathe nī ūndū wa hinya ūria arī naguo, o na kana gītonga kīgāthe nī ūndū wa ūtonga wakīo, **24** no rīrī, mūdūndū ūria ūkwīgaatha, nīgeathe nī ūndū wa ūhorō ūyū: atī we nīataūkīrwo na

akamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, ūria wĩkaga maũndũ ma ũtugi, na ngatuanĩra ciira kĩhooto na ngarũmia ũthingu gũkũ thĩ, nĩ ũndũ maũndũ macio nĩmo ngenagio nĩmo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **25** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩria ngaaherithia andũ othe arĩa marũite o mĩĩri yao iiki, **26** nao nĩ andũ a bũrũri wa Misiri, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arĩa othe matũũraga werũ-inĩ kũndũ kũraya. Nĩgũkorwo andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe ti aruu kũna, o na andũ a nyũmba yothye ya Isiraeli matĩruite ngoro.”

10 Ta thĩkĩrĩriai mĩguie ũhoro ūria Jehova ekũmwĩra, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli. **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tĩgai kwĩruta mĩthĩire ya ndũrĩrĩ, kana mĩguoyohio nĩ morĩrũ ma kũũria igĩrũ, o na gũtũka ndũrĩrĩ icio nĩguoyohetio nĩmo. **3** Nĩgũkorwo mĩtugo ya andũ acio ndĩri kiene: matemaga mũtĩ mũtĩtũ, ũkarutĩrwo wĩra nĩ bundi, akawacũhia na ithanwa rĩake. **4** Maũgemagia na betha na thahabu; maũhũragĩrĩra na mĩcumarĩ na nyondo ndũkae kwenyenya. **5** Ūtariĩ ta kindũ gĩa kũhahũra nyamũ gĩthecereirwo mũtĩ mĩgũnda-inĩ wa marengo, mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria; ningĩ no nginya ikuuo, tondu ndĩngĩhota gwĩtwaru. Mũtikanamĩĩtĩgĩre; ndĩngĩhota gwĩka ũuru o na kana gwĩka wega o na ũrĩkũ.” **6** Atĩrĩrĩ, gũtĩrĩ ũngĩ ũtariĩ tawe, Wee Jehova; Wee ũrĩ mũnene, nario rĩtwa riaku nĩ rĩrĩ ũhоти mũnene. **7** Nũũ ũtangĩgwĩtĩgĩra, Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ? Wee nowe wagĩrĩire gwĩtĩgĩrwo. Thĩĩni wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ, o na mothamaki-inĩ mao mothe, gũtĩrĩ ũngĩ ũhaana tawe. **8** Acio othe-rĩ, matiĩciiragia, no nĩ akĩngu; mataaragwo nĩ mĩhianano itarĩ kiene o rĩria ithondeketwo na mĩtĩ. **9** Igemagio na betha rĩria hũire irũtĩtwa Tarishishi, na thahabu irũtĩtwa Ufazu. Kindũ kũũ githondeketwo na moko ma bundi, na ma mũturi wa thahabu gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi, ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ũcio. **10** No Jehova niwe Ngai ūria wa ma; niwe Ngai ūria ũrĩ muoyo, o na mũthamaki ūria ũtũũraga tene na tene. Rĩria arakarĩte-rĩ, thĩ nĩthĩngithaga, nacio ndũrĩrĩ itingĩtĩria mang’ũrĩ make. **11** ‘Meerei atĩrĩ, ‘Ngai icio itoombire igĩrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ, na ithire kũria guothe gũtambũrũkĩrio matu mairũ.” **12** No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake; akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake, na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake. **13** Hĩndĩ rĩria we agũũthũkarĩ, maa marĩa marĩ igĩrũ matu-inĩ nĩmarurumaga; niwe ũtũmaga thaatu waambate na igĩrũ uumĩte ituri ciothe cia thĩ. Atũmaga rũheni rũũke rũrehanĩte na mbura, na akarehithia rũhuho ruumĩte makũmbĩ-inĩ make. **14** Andũ othe nĩmagĩte meciiria na makaaga ũũgĩ; nake mũturi wa thahabu o wotho nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano ĩyo yake. Nĩ ũndũ mĩhianano ĩyo yake ya gwĩtũrĩra nĩ ya maheeni; ndĩrĩ mĩhũmũ thĩĩni wayo. **15** Ndĩrĩ kiene, nĩ ya kũnyararwo; nario ihinda rĩayo rĩa gũciirithio riakinya-rĩ, nĩgathira biũ. **16** We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩ tayo, nĩgũkorwo niwe Mũũmbi wa indo ciothe, o hamne na Isiraeli mũhĩrĩga ūria, eegwĩtĩre ũtũke igai rĩake, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩtwa rĩake. **17** Ohai mĩrĩgo yanyu mũthaame bũrũri ũyũ, inyuĩ arĩa mũtũũrĩte mĩrĩgĩciirio nĩ thũ. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩ nĩrĩo ngũikia andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ ta maikĩtũ na kĩgũtha; Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro, nĩgeetha manyĩtũwo mĩgwate.” **19** Wũũ-ĩya-wakwa, nĩ ũndũ wa itihia rĩrĩria ndĩhĩtio-ĩ! Ironda ciakwa itingĩhona! No ngĩcookeria ũhoro ngiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũrimũ wakwa, na no nginya ndũkĩrĩrĩre.” **20** Hema yakwa nĩyanangĩtwo, nayo mikanda

yayo yothye igatũkanga. Ariũ akwa nĩmanjehereire magethĩra na rĩu matĩkĩrĩ ho; rĩu gũtĩrĩ mũndũ mũtĩgaru wa kwamba hema yakwa, o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo. **21** Ariĩthi matiĩciiragia, na matĩtũragia ũhoro harĩ Jehova; nĩ ũndũ ũcio matĩgaacagĩra, nacio ndũũru ciao ciothe cia mbũri niuhurunjũkĩte. **22** Ta thĩkĩrĩriai! Nĩtũrũkĩnyĩrio ũhoro, tũkeerwo atĩrĩ, nĩrĩ na gacagaca nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini! Gacagaca ĩyo nĩngatũma matũũra ma Juda makire ihooru, ĩtũme matũũke ma gũtũũragwo nĩ mbwe. **23** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, nĩnjũũ atĩ muoyo wa mũndũ ti wake we mwene; mũndũ we mwene ti we ũrũngagĩrĩra makinya make. **24** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, herithia, no ũherithie na kĩhooto; ndũkaherithie ũrĩ na marakara, ndũkae kũniina ndũke kindũ hatarĩ. **25** Itũrũrĩra ndũrĩrĩ iria itakũũ mang’ũrĩ maku, ũmatũtũrĩre andũ arĩa matakayagĩra rĩtwa riaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩmahukĩtie Jakubu; mamũhukĩtie biũ, naguo bũrũri wake makawananga.

11 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri rĩria yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte hari Jehova: **2** “Ta thĩkĩrĩria mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ, ũcooke ĩhe andũ a Juda o na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu ũhoro wamo. **3** Meere atĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Atĩrĩrĩ, kũgwatwo nĩ kĩrumi, nĩ mũndũ o wotho ūria ũtaathĩkagĩra mohoro maria marĩ kĩrikanĩro-inĩ gĩkĩ; **4** namo nĩ mohoro maria ndaathire maithe manyu rĩria ndaamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta kũũ icua-inĩ rĩa gũtwekia igera.’ Ngĩmeera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai na mũhingagie maũndũ maria mothe ndĩmwathĩte, na inyuĩ nĩmũgũtũka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wanyu. **5** Hĩndĩ ĩyo, nĩ na Nĩ nĩngahingia mwĩhitwa ūria ndehĩtĩre maithe manyu, atĩ nĩngamahe bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, na nĩguo bũrũri ũyũ mwĩgwatĩre ũmũthĩ.” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũrotũka ũguo, Jehova.” **6** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, “Hunjanĩriai mohoro macio mothe matũũra-inĩ ma Juda o na kũũ barabara-inĩ cia Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: ‘Thĩkĩrĩriai mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ na mũmarũmagĩrĩre. **7** Kuuma hĩndĩ rĩa ndaarutire maithe manyu kũũ bũrũri wa Misiri, nginya ũmũthĩ, ndũrĩte ndĩmakaanagia o hĩndĩ o hĩndĩ, ngameera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai.’ **8** No matiigana kũnjĩgua kana kũrũmbũtũya ũhoro ũcio; handũ ha gwĩka ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao thũku. Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmarehithĩria irumi ciothe cia kĩrikanĩro kũũ ndaamaathite marũmagĩre no-o makiaga gũkĩhingia.” **9** Ngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ ndundu ya njũkanĩrĩro ĩthugundĩtwo thĩĩni wa andũ a Juda, o na thĩĩni wa andũ arĩa matũũraga Jerusalemu. **10** Nĩmacookereire mehia ma maithe mao ma tene, arĩa maaregĩre kũũga ndeto ciakwa. Nĩmarũmĩrĩre ngai ingĩ nĩgeetha macitũngatĩre. Nyũmba cieri, ya Isiraeli na ya Juda, niĩthũkĩtie kĩrikanĩro kĩria ndaarikaniire na maithe mao ma tene. **11** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũmarehithĩria mwanangiko matangĩhota kũũrĩra. O na mangĩkaangaĩra, ndĩkamathĩkĩrĩria. **12** Andũ a matũũra ma Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmagathĩi gũkairĩ ngai icio macinagĩra ũbumba, no itikamateithia o na hanini hĩndĩ rĩa magaakorwo nĩ mwanangiko. **13** Wee Juda-rĩ, ũrĩ na ngai nyingĩ o ta ũria matũũra maku maigana, na igongona iria ũhaandĩte cia gũcinĩra ngai ĩyo ya thoni ĩtagwo Baali ũbumba nĩ nyingĩ o ta barabara cia Jerusalemu.’ **14** “Tĩga kũhoera andũ aya, kana ũmataithanĩrĩre, o na kana ũmaarĩrĩre, tondu ndĩkamathĩkĩrĩria hĩndĩ rĩa makaangaĩra marĩ mĩnyamaro-inĩ. **15** “Mwendwa wakwa nĩ atĩa areka thĩĩni wa hekarũ yakwa, o agĩthugundaga maũndũ mooru na andũ angĩ? Anga nyama iria

nyamüre cia kigongona-ini ciahota kügiririria iherithia riaku? Amu ügikenaga riria ügwika maündü maku ma waganu.” **16** Jehova, aküheete ríitwa atíri: Mütamaiyü müruru mwega üri na maciario mathaka makíoneka. No ríri, nîeküügwatia mwaki, aücine na mürurumo wa kîhuhúkanio kînene, nacio honge ciagu ciuni kange. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ücio wakúhaandire wee, níwe ügütüüríre úkorwo ní mwanangiko, tondü ríri, andü a nyumba ya Isiraeli na andü a nyumba ya Juda nímekíte maündü mooru, makaandakaria ní ündü wa güciníra Baali úbumba. **18** Níndamenyire ndundu yao njüru ní ündü Jehova níngauüríre, nígúkorwo o ihinda rü nîanyoníre úria meekaga. **19** Níi ndatárii ta gatürüme kahoeríe koimagaríio gagathínjwo; ndiamenyaga atí nímahugundíte kúnjika úuru, makiugaga atíri, “Nítwanangei müti úyü na maciario maguo; nítümünínei oime búrürí-iní wa aría marí muoyo, nígeetha ríitwa ríake rítikanacooke küríkanwo o rí, o rí.” **20** No ríri, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee útuaga ciira na kíhooto na úkoiruuria maündü ma ngoro na ma meciiria-rí, reke ndíionere wee mwene úkíndíhíria harí andü aya, nígúkorwo wee níwe ndekereirie maündü makwa mothe. **21** “Ní ündü ücio, úü níguo Jehova ekuuga úhoro-iní úkoníi andü a Anathothu, acio marena gükúruta muoyo, makaigaga atíri, ‘Tiga gücocoa kúratha mohoro úkígwetaga ríitwa ría Jehova, nígeetha tútigakúúrage na moko maitü’; **22** ní ündü ücio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atíri: ‘Níngamaherithia. Aanake ao makooragwo na rúhíu rwa njora, nao ariü ao na aari ao mooragwo ní ng’aragu. **23** Gütirí mündü o na úmwe wa úgaatigara, tondü níngarehithíria andü a Anathothu mwanangiko mwaka-iní úria makaaherithio.”

12 Atírirí, Wee Jehova útüüraga únduagíra ciira na kíhooto ríria ríothe ndarehe ciira mbere yaku. No ríri, no nyende twaranírie nawe ündü úkoníi kíhooto gíaku: Ní kí gítümaga müthíire wa mündü úria mwaganu úgaacíre? Ní kí gítümaga andü aría matarí wítíkio matúúre megangaríte? **2** Úmahandíte, nao makagía na míri; makúruga na magaciaria maciario. Úgwegagwo híndí ciothe ní túna twao, no meciiria ma ngoro ciao marí haraaya nawe. **3** No ríri, Wee Jehova níunjúü; níwe únyonaga na úkoiruuria meciiria makwa ündü úgúkoníi. Maguucüríre ta ng’ondü irathíi güthínjwo! Maamüre úmetererie müthenya wao wa kúuragwo! **4** Ní ihinda ríigana atía búrürí úgütüüra úng’aríte, nayo nyeki mügúnda-iní yothé úkare íhoohete? Tondü andü aría matúüraga kúo ní andü aaganurí, nyamü na nyoni níithíríte. Níngí, andü acio maroiga atíri, “Ndakoono úria túkaaríkíríria.” **5** “Angíkorwo níuteng’eraníite na andü matharí na magürü nao magakúhümia-rí, wakíhota atía gücínidana na mbarathí? Angíkorwo níuhíngagwo úkígerera búrürí úri thayü-rí, úgaakíhota atía gütüríkania íhinga íria íri hügürürü-iní cia Jorodani? **6** Ariü a maitúguo, na andü a nyumba ya thoguo-rí, o nao nímagükunyaníire; nímaníríre na mügambo magúúkíríre. Ndúkae kúmeehoka, o na mangíria wega waku atía. **7** “Ní níngítíríka nyumba yakwa, na ndiganírie ígai ríakwa; níngúneana úria nyendete moko-iní ma thü ciake. **8** Ígai ríakwa rítuúkíte ta mürüúthi úri gíthaka-iní harí ní. Níkúrarama úndaramíire, ní ündü ücio ngáuthüüra. **9** Gíthi ígai ríakwa rítuúkíte ta nyoni ndíia-nyama íri maroro harí ní, íria nyoni íria íngí ndíia-nyama íthiürükagíria íkamítharíkíra? Thíi úkonganie nyamü ciothe cia gíthaka; círehe ímatambuure. **10** Ariithi aingí nímakánaga mügúnda wakwa wa míthabíü, na marangírírie mügúnda wakwa; nímagatüma mügúnda wakwa íria mwega tútuíke rúng’úri

rúkiríte ihooru. **11** Magaatüma gükire ihooru, gütuíke kúndü kúng’aru na gükiríte ihooru maithe-iní makwa; búrürí ücio wothé níügathúkangio ní ündü gütirí mündü wakúürümbüiya. **12** Werü-iní guothe kúria gütüügíru aninani níkuo makaiyüra, nígúkorwo rúhíu rwa njora rwa Jehova nírúkaniinana kuuma gütirí kímwe kía búrürí nginya kíria kíngí; gütigakorwo mündü o na úríkú úgaakorwo na thayü. **13** Makaahandaga ngano, makagetha míigua; makeenogia na matione kíndü. Ní ündü ücio-rí, conokeraí magetha manyu, tondü wa marakara mahíü ma Jehova.” **14** Jehova ekuuga atíri: “Ha úhoro wa andü acio aaganu maandigíicíire, o acio matunyaga andü akwa a Isiraeli ígai ríria ndaamaahere-rí, níngamamunya kuuma mabúrürí mao, na munye nyumba ya Juda yume gatagatí kao. **15** No ríri, thuutha wa kúmamunya níngacooka ndímaigüire tha na njookie o úmwe wao ígai-iní ríake mwene, búrürí-iní wake kúúmbe. **16** Níngí mangíkeruta wega míthíire ya andü akwa na mehíte makígwetaga ríitwa ríakwa moige atíri, ‘Tí-ítherü o ta úria Jehova atúüraga muoyo,’ o ta úria maarutire andü akwa híndí ímwe kwíhíta makígwetaga ríitwa ría Baali-rí, híndí íyo nao nímakahaandwo marúme wega gatagatí ka andü akwa. **17** No ríri, rúrírí o na rúríkú rúngíkaaga kúnjigua-rí, níngarúmunya na míri na ndrúniine bíü,” úguo níguo Jehova ekuuga.

13 Jehova aanjíríre atíri: “Thíi wígüríre mücibi wa gatani, wíohé njohero, no ndúkareke úhutaníe na maai.” **2** Ní ündü ücio ngígúra mücibi, o ta úria Jehova aanjathíte njíke, ngíwíoha njohero. **3** Níngí ndúmíríri ya Jehova íkinginyíríra híndí ya keerí ngúrwo atíri, **4** “Oya mücibi ücio úragúríre, o ücio wíohete njohero, úúkíre o ríru úthíi úkinye Rúü rwa Faratí, úúhíte mwatúka-iní wa ríwo rwa íhiga.” **5** Ní ündü ücio ngíthíi ngúhítha kúu Rúü-iní rwa Faratí, o ta úria Jehova anjíríte njíke. **6** Matukú maingí maathira Jehova akínjíríra atíri, “Ríu úkíra úthíi úkinye Rúü-iní rwa Faratí, woe mücibi úria ndakwíríre úkaúhíte kuo.” **7** Ní ündü ücio ngíthíi kúu rúü-iní rwa Faratí, ngíthíkúria mücibi ücio ngíúrutá haría ndaúhíthíte, no ríri, níwabhúthé úkaaga kíene bíü. **8** Híndí íyo ndúmíríri ya Jehova íkinginyíríra, ngúrwo atíri, **9** “Jehova ekuuga atíri: ‘Úguo níguo ngaaniina rútüríko rwa Juda o na rútüríko rúnene rwa Jerusalemu. **10** Andü aya aaganu, aya maregete kúigua úhoro wakwa, o aya marúmagíríra úremi wa ngoro ciao, makaíma ígai íngí thuthá macíngatíire na macíhooye-rí, magaatúka ta mücibi ücio, mage kíene bíü! **11** Nígúkorwo o ta úria mücibi wíohagwo njohero ya mündü, úguo níguo ndeohire nyumba yothé ya Isiraeli na nyumba yothé ya Juda, nígeetha matúíke andü akwa kúna, níguo ndígüire na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gíthí. No ríri, matiigana güthíkíríria,’ úguo níguo Jehova ekuuga. **12** “Meere atíri: ‘Úü níguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yothé ya ndíbeí yagíríire níküyúrio ndíbeí.’ Nao mangígaakúúria atíri, ‘Íthuü tútüü atí mondo o yothé ya ndíbeí níyagíríire küyúrio ndíbeí?’ **13** Híndí íyo úmeere atíri, ‘Úü níguo Jehova ekuuga: Níngúyúria aría othe matúüraga búrürí úyü na úríü, o hamwe na athamaki acio maíkaragíra gíthí kía úthamaki kía Daudí, na athínjírí-Ngai, na anabí, na aría othe matúüraga Jerusalemu. **14** Níngamahúúríthania mündü na úria úngí, húúríthanie maíthe na cíana o ündü úmwe, úguo níguo Jehova ekuuga. Ndíkamaugíra tha, kana ndímacaaíre o na kana ngíe na kíeha atí níguo njage kúmaniina.” **15** Thíkíríríria na mútege matü, tígai gwíthí, nígúkorwo Jehova níaríite. **16** Gooací Jehova Ngai wanyu atanarehe nduma, na

mbere ya magürü manyu mahingwo kúu írîma-inî kúragîa nduma. Inyûi mwîrîgîrîre útheri, nowe-rî, niakaugarûra útuike nduma ndumanu, augarûre útuike ta kîeha kînene. **17** No rîrî, mûngîaga kúigua, ndrîrîragîra hithe-inî nî úndû wa mwîtîo wanyu; maitho makwa maaarîra na ruo, ngîitaga maithori, nî úndû rûuru rwa Jehova nîrûgûtahwo. **18** Íra mûthamaki o na nyina wa mûthamaki atîrî, “Harûrûkai mume itî-inî cianyu cia úthamaki, nîgûkorwo tanji icio cianyu írî riiri nîcikûgîa kuuma mîtwe-inî yanyu.” **19** Matûúra manene ma kúu Negevu nîmakahingwo, na gûtikagîa mûndû úkaamahingûra. Andû othe a Juda nîmagatahwo matwarwo búrûri úngî, magaatahwo matwarwo othe biû. **20** Tiirai maitho muone andû acio marooka moimîte mwena wa gathigathini. Rûuru rûria wehokeirwo rwa ng’ondû rûria úretîaga naruo-rî, rûkîrî ha? **21** Úkoiga atîa rîria Jehova akaanenehia andû arîa watuúte athirítu aku nîguo matuúke a gûgwathaga? Githî ndûkanyîitwo nî ruo rûnene, ta rwa mûndû-wa-nja akîrûmwo? **22** Nawe úngikeyûria atîrî, “Nî kîi gûtûmíte maúndû macio mangore?” Nîukamenya atî magûkorete nî úndû wa mehîa maku maingî, na nîkîo útarîrîrwo nguo ciaku, naguo mwîrî waku úgathûkio. **23** Mûkushi ahota kûgarûra gîkonde kîa mwîrî wake, o na kana ngarî ígarûre maroro mayo? O na inyûi mûtingîhota gwîka wega, nî úndû nî mwamenyerire gwîka úuru. **24** “Nîi ngaakûhurunja o ta úria mûngû úmbûragwo nî rûhuho rwa werû-inî. **25** Rûu nîrîo ígai rîaku, rûgai rûria ngûtuûrîre,” úguo nguo Jehova ekuuga, “tondû nîurîganîrwo nî nîi, úkehoka ngai cia maheeni. **26** Nîngakûgûria nguo ikûhumbire úthîi nguo njaga yaku yoneke. **27** Útharia waku o na mîito írîa wanagîria, o na úmaraya waku úria útarî thoni! Nîndîoneire ciiko ciaku cia úura-thoni kúu túrîma-inî na mîgûnda-inî. Kaî úri na haaro, wee Jerusalemu-î! Úgûtûúra withaahîite nginya-rî?”

14 Íno nîyo ndûmîrîri ya Jehova írîa yakinyîrîre Jeremia íkonîi ihinda rîria kwagîte mbura: **2** “Bûrûri wa Juda nîraccakaya, namo matûúra makuo makoowo nî hinya; nîmararîra búrûri, nakîo kîrîro nîkîambatîte na igûrû kiumîte Jerusalemu. **3** Andû arîa marî igweta maratûma ndungata ciao ígatahe maaî; írathîi marîma-inî íkaaga maaî. Íraocooka na ndigithû itarî kîndû; íkehumbîra mîtwe iconokete na íkuíte ngoro. **4** Thî nîyatûkangîte, nî úndû gûtirî mbura yurîte búrûri-inî, arîmi nao magakua ngoro, makehumbîra mîtwe. **5** O nayo thwarîga nîteete gacaû kayo gaaciirwo o ro úguo kúu werû-inî, nî úndû gûtirî nyeki. **6** Njagî nacio írûgamîte túrîma-igûrû kûria gûtakûraga kîndû, íkîhûmahûmaga ta mbwe; nîciurîte maitho nî kwaga mahuti ma kûria.” **7** O na gûtuúka mehîa maitû nîmaroimbûra úuru úria twíkîte, Wee Jehova-rî, íka úndû nî tondû wa rîitwa rîaku. Nîgûkorwo gûcocoa na thuutha gwitû nî kûnene; nîtûkwîhîrîre. **8** Wee Kîrîgîrîro gia Ísraeli, o wee Mûhonokia wao hîndî írîa marî na mînyamaro, nî kîi gûtûmíte útuike ta mûgeni búrûri-inî, kana ta mûgendi úraarîrîte útukû o úmwe? **9** Nî kîi gûtûmíte úikare ta mûndû mûmaku, úgaikara ta njamba írî hinya ítangîhota kûhonokania? Wee Jehova-rî, úrî gatagafî gaitû, na íthûi túgeetanio na rîitwa rîaku; ndûkanatûrîrike! **10** Jehova ekuuga atîrî úhoro íkonîi andû aya: “Nîmendete kûrûúra mûno; nîmaregete kûgîrîria magûrû mao. Nî úndû úcio nake Jehova ndangîmetîkîra; rîu nîekûrîrikana waganu wao, na amaherithie nî úndû wa mehîa mao.” **11** Nîngî Jehova akînjîra atîrî, “Tîga kûhoera andû aya atî nîguo mone wega. **12** O na mangîhînga kûria írio, ndigathikîrîria kîrîro kîao; o na mangîndutîra maruta

ma njino na maruta ma mûtu-rî, ndikametîkîra. Nî kûniina ngaamanîna na rûhiû rwa njora, na ng’aragu, o na mûthîro.” **13** No ngiuga atîrî, “Wûi, Mwathani Jehova, anabîi mameeraga atîrî, ‘Mûtikoono rûhiû rwa njora kana mûhatîrîrio nî ng’aragu. Tî-itherû, nîngamûhe thayû wa gûtûúra kûndû gûkû.’” **14** Hîndî íyo Jehova akînjîra atîrî, “Anabîi acio mararatha úhoro wa maheeni makîgwetaga rîitwa rîakwa. Nîi ndîmatûmíte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarîria. Maramûrathîra mohoro ma cioneki cia maheeni, na úragûri wa túhû, na kûhooya mîhianano, na maúndû ma maheeni marîa methugundîre na meciirua mao. **15** Nî úndû úcio, úû nîguo Jehova ekuuga úhoro úkonîi anabîi arîa mararatha maúndû makîgwetaga rîitwa rîakwa: Nîi ndîamatûmíte, no-o moigaga atîrî, ‘Gûtirî rûhiû rwa njora kana ng’aragu íkaahutia búrûri úyû.’ Anabîi o acio makaaniinwo na rûhiû rwa njora, na ng’aragu. **16** Nao andû acio marathagîrwo mohoro nîo, magaikano na kúu njîra-inî cia itûúra ía Jerusalemu tondû wa ng’aragu na rûhiû rwa njora. Gûtikoneka mûndû wa kûmathika, kana wa gûthika atumia ao, o na kana wa gûthika arîu ao na airîtu ao. Nîngamaîrîria mûtino úria úmagîrîre. **17** “Maarîre úhoro úyû, úmeere atîrî: “Rekei maitho makwa maite maithori útukû na mûtheenya mategûgîthîria; nîgûkorwo mûirîtu wakwa gathîrange, o acio andû akwa, nîmûgurarie úuru, akagûthwo ígûtha rîa kûmûhehenja. **18** Ngîtoonya búrûri-inî, nyonaga arîa moragîtwa na rûhiû rwa njora; ngîtoonya itûúra inene, nyonaga arîa manyarîrîtwa nî ng’aragu. Mûnabîi na mûthînjîri-Ngai, eerî nîmariúte búrûri matoói.” **19** Rûu-rî, kaî úregete Juda biû? Anga nînyararîte Zayuni? Nî kîi gûtûmíte útûhûre, nginya túkaaga kîhonîa? Twerîgîrîre thayû, no gûtirî wega tuonete, túgeterera íhinda rîa kûhonano, no rîrî, no maúndû ma kûmakanîa tuonete. **20** Nîtûkumbûra waganu wîthû, Wee Jehova, o na wîhia wa maitho maitû; nî úndû tî-itherû nîtûkwîhîrîre. **21** Twagûthaita útîge gûtûthûúra, nî úndû wa rîitwa rîaku; ndûgaacoronithie gîti gîaku kîa únene kîria kîrî riiri. Rîrikana kîrikanîro kîria warîkanîre na íthûi, na ndûgagîthûkie. **22** Nî kîrî mûhianano o na úmwe wa íyo itarî kîene ya ndûrîrî úngiuria mbura? Matu mo mene nîmoiragia mbura? Aca, nîwe, Wee Jehova Ngai wîthû, úuragîa mbura. Nî úndû úcio, kîrîgîrîro giittû kîrî harîwe, nîgûkorwo wee nîwe wîkaga maúndû macio mothe.

15 Nîngî Jehova akînjîra atîrî: “O na korwo Musa na Samûeli maarûgama mbere yakwa-rî, ngoro yakwa ndîngîrekerka kûrî andû aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nîmarekwo mathîi! **2** Nao mangîkûúria atîrî, “Tûgûgûthîi kû? Úmeere atîrî, ‘Úû nîguo Jehova ekuuga: “Arîa maathîrîrio gûkua-rî, magakue; arîa maathîrîrio kûuragwo na rûhiû rwa njora-rî, makooragwo na rûhiû rwa njora; arîa maathîrîrio ng’aragurî, makooragwo nî ng’aragu; arîa maathîrîrio gûtahwo-rî, matahwo matwarwo búrûri úngî.’” **3** “Nîngamarehîthîria mîthemba ína ya anîanani mamookîrîre.” úguo nîguo Jehova ekuuga, “Rûhiû rwa njora rûgooka rûrage andû, namo magui mamakurure, nacio nyoni cia rîera-inî, o na nyamû cia gûkû thî ímatambuure, imaniine. **4** Nîngatûma matuúke andû a gûthûurwo nî mothamaki mothe ma gûkû thî, nî úndû wa úria Manase mûrû wa Hezekîa mûthamaki wa Juda eekîre gûkû itûúra-inî rîa Jerusalemu. **5** “Nûû úgaakûgûira tha, wee Jerusalemu? Nûû úgaagûcakaîra? Nûû úgaakerûra gwaku oke akûúrie úria úhoro waku útarîi?” **6** Jehova ekuuga atîrî, “Wee nîundegete, wee útûúrite úcookaga na thuutha. Nî úndû úcio nîngûgûtamûrûkîria moko ngûniine; ndîngîrîcûkwwo

nītūmīte marakara makwa maakane, na megūtūūra makanaga nginya tene.” 5 Jehova ekuuga atiri: “Kūgwatwo nī kīrumi nī mūdū ūria wihokaga mūdū, o ūcio wihokaga mūdū nī ūndū wa hinya wake, ngoro yake ikahutatira Jehova. 6 Agaatuika o ta kihinga kīri werū-inī ūtarī kindū; ndakooona ūgaatuira ihinda riakinya. Agaatūūra kūdū kūmū na kūrī nyoota werū-inī, o kūu būrūri-inī wa cumbi gūtātūūra mūdū. 7 “No kūrathimwo nī mūdū ūria wihokaga Jehova, o ūria ūigite mwihoko wake harī we. 8 Agaatuika ta mūtī ūhaanditwo hūgūrūrū-inī cia maaī, ūria ūtaambagia mīri yaguo igakinya rūū-inī. Ndwītigagira hīndī ya ūrugari wa rīta wakinya; mathangō maguo makoragwo marī maruru. Ndūngūma mwaka ūria gūtārī mbura, na ndwagaga gūciara maciaro maguo.” 9 Ngoro ya mūdū nīheenaganaga gūkira ciūmbe iria ingī ciothe, na nī njaganu mūno. Nūū ūngīhota gūthuuthuuria ūhoro wayo? 10 “Nī Jehova thuthuuragia ngoro, na ngoiruuria maūdū marīa mahithe meciriira-inī, nigeetha ndaathime mūdū o mūdū kūrīngana na maūdū marīa ekaga, o na kūrīngana na ūria ciiko ciake itari.” 11 O ta ūria ngware ikomagīrīria matumbī marīa itareketie-rī, ūguo noguo mūdū ūria wītongagia na njira itarī cia kīhooato atari. O matukū ma muoyo wake magithī kūnganarīa-rī, ūtonga ūcio nīukamweherera, nake marīgīrīrio-inī nīakeyonia arī mūkīgu. 12 Handū haitū harīa haamūre, hahaanaine na gītī gia ūthamaki kīria kīri rīiri, kīria gītūrite gītūgīrītio kuuma o kiambīrīria, 13 Wee Jehova, o wee mwihoko wa Isiraēli, arīa othe magūtīrīkaga nīmagaconrithio. Arīa makūhutatagira makoma harīwe-rī, makaandīkwo marītūwa mao rūkūngū-inī rwa thī, nī ūndū nīmatarīkīte Jehova, o we gīthima kīa maaī ma muoyo. 14 Wee Jehova-rī, honia na nīngūhona; honokīa na nīngūhonoka, nī ūndū wee nowe ngoocaga. 15 Andū manjūūrāgia atīri, “Kaī ndūmīrīri ya Jehova ikīri kū? Nīkihīngio rīu!” 16 Nī ndūrite ngatiga gūtūika mūrīithi waku; wee nīūū atī ndīrīrīrīre mūthenya wa mūtino. Ūria wothē njarāgia na kanua gakwa ndūhīthitwo harīwe. 17 Ndūgatūike itua-nda harī nī; wee nīwe kīihitho giakwa mūthenya wa mwanangīko. 18 Arīa maanyarīkaga maroconrithio, no nīrī, ndūkanareke njiitwo nī kīmako, no nīrī, ndūkanareke njiitwo nī kīmako. Makinyīrīre mūthenya wa mwanangīko; maniine na iniinana inene maita meerī. 19 Jehova aanjūrīre atīri: “Thī ūrīgame kihingo-inī kīria gīttagwo kihingo kīa andū, kīria athamaki a Juda mageraga magītoonya itūūra-inī na makīuma; nīngī ūrīgame ihingo-inī iria ingī ciothe cia Jerusalem. 20 Mūmeere atīri, ‘Ta thīkīrīria ndūmīrīri ya Jehova, inyuī athamaki a Juda, na andū othe a Juda, na mūdū o wothē ūria ūtūūra Jerusalem, ūria ūtoonyagira ihingo-inī ici. 21 Jehova ekuuga atīri: Mwīmenyerere mūtikanakuue mūrigo mūthenya wa Thabatū, kana mūtūoonyerīe ihingo-inī cia Jerusalem. 22 Mūtikanakuue mūrigo mūūrute nyūmba-inī cianyu, kana mūrute wīra o na ūrīkū mūthenya wa Thabatū, no rīri, mūthenya wa Thabatū mūwamūrage, o ta ūria ndaathire maithe manyu mekage. 23 No matiigana gūthīkīrīria kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio: moomīre ngingo, makīaga gūthīkīrīria, o na makīrega gūtaarwo. 24 Jehova ekuuga atīri, mūngīmēyerera mūnjathīkīre na mwage gūkuua mūrigo mūmītoonyerīe ihingo-inī cia itūūra rīrī inene mūthenya wa Thabatū, no mūmenyerere mūthenya wa Thabatū mūwamūre na ūndū wa kwaga kūruta wīra mūthenya ūcio-rī 25 hīndī iyo athamaki arīa maikārīre gītī kīa ūthamaki kīa Daudi nīmagaatonyerā ihingo cia itūūra rīrī inene marī na anene ao. O, hamwe na anene ao, nīmagooka makuūtūwo nī ngaari cia ita,

na mahaičite mbarathi, marī hamwe na andū a Juda, na andū arīa matūūra Jerusalem, narīo itūūra rīu-rī, nīrīgātūūrwo nī andū nginya tene. 26 Andū nīmagooka moimīte matūūra-inī ma Juda, o na tūtūūra-inī tūrīa tūrīgīciīrie Jerusalem, na moime būrūri wa Benjamīni na būrūri ūria ūri magūrū-inī ma irīma cia mwena wa itūūro, na moime būrūri ūria ūri irīma o na wa Negevo, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mūtū, na ūbumba, na maruta ma gūcōokia ngaatho nyūmba-inī ya Jehova. 27 No rīri, mūngīrega kūnjathīkīri, na mwage kwamūra mūthenya wa Thabatū na ūndū wa kwaga gūkuua mūrigo o na ūrīkū rīria mūgūtūonyerā ihingo-inī ici cia Jerusalem mūthenya wa Thabatū-rī, hīndī iyo nīngaakīa mwakī ūtangīhoreka ihingo-inī cia Jerusalem nīguo ūcīne ciikaro ciao iria njirīgīre.”

18 Ino nīyo ndūmīrīri rīria yakinyīrīre Jeremīa yumīte harī Jehova, akīrwo atīri: 2 “Ikūrūka ūthī nyūmba-inī ya mūmbi wa nyūngū, na wakinya kūu nīkuo ngūkūheera ndūmīrīri yakwa.” 3 Nī ūndū ūcio ngīkūrūka ngīthī kūu nyūmba-inī ya mūmbi wa nyūngū, ngīkora akīruta wīra na ngaari yake ya kūmba nyūngū. 4 No rīri, nyūngū rīria ombaga na rīumba nīyathūkīre rīri o moko-inī make; nī ūndū ūcio mūmbi ūcio agīcōoka akīūmba nyūngū ingī na rīūmba o rīu, akīmīthondeka o ta ūria onire yagīrīre gūthondekwo. 5 Hīndī iyo ndūmīrīri ya Jehova ikīnginyīrīra, ngīrwo atīri: 6 “Inyuī andū a nyūmba ya Isiraēli, gīthī to njike na inyuī o ta ūria mūmbi ūyū wa nyūngū ekaga?” Ūguo nīguo Jehova ekuuga. “O ta rīūmba rīri guoko-inī kwa mūmbi-rī, ūguo nīguo mūtārī mūrī guoko-inī gwakwa, inyuī andū aya a nyūmba ya Isiraēli. 7 Hīndī o yothē ingīkaanīrīra, njuge rūrīri kana ūthamaki mūna ūmūyūrwo na mīri, na unangwo, o na ūinīnwo, 8 naruo rūrīri rīu ngaanītie rūngīrīra, rūtigane na ūūru waruo, nīngaigua tha, njage kūrūka ūūru ūcio njīrīre kūrūka. 9 Nīngī ihinda rīngī ingīkaanīrīra njuge rūrīri kana ūthamaki mūna wakwo nīguo wīhaande, 10 naruo rūrīri rūu rūcōoke rīwe maūdū marīa nyonaga marī mooru na njage kūnjathīkīra-rī, nīngīcīkwo, njage kūrūka wegā ūcio rūgīte nīngūrūka. 11 “Nī ūndū ūcio, rīu irā andū a Juda na arīa matūūra Jerusalem atīri, ‘Jehova ekuuga atīri: Ta rorai muone! Nīndīraharīria kūmūrehera mwanangīko na ngathugunda njira ya kūmūkīrīra. Nī ūndū ūcio, garūrūkai mūtīgane na mīthīire yanyu mīūru, mūdū o mūdū wītu ekūrūmīrīra ūremī wa ngoro yake thūku.” 13 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīri: “Tūrīa harī ndūrī: Nūū ūrī waigua ūndū ta ūyū? Ūndū ūrī magīgi mūno nīwīkītūwo nī Isiraēli, ūria mūrītu gathirange! 14 Tharunji ya Lebanoni-rī, irī yaaga hurūrūka-inī ciakīo cia mahiga? Maaī mahehu makīo marīa moimaga matherūkīro-inī ma kūrāya-rī, marī maga gūtherera? 15 No rīri, andū akwa nīmārganīrwo nī nī; macīnagira mīhīanano itarī kiene ūbumba, irīa yatūmīre mahīngwo mīthīre-inī yao, makīaga kūrūmīrīra mīthīre irīa ya tene. Yatūmīre magerere tūcīra twa mīkīra, o na barabara iria itarī thondeke. 16 Būrūri wao ūgaatīgwo ūrī mwanangīko, ūgaatuika kūdū gwa kūnyararwo nginya tene; arīa othe othe makaahītūkīra kuo-rī, nīmakagega makīināgia mītwe. 17 O ta rūhūlo rūkīhūrūtana kuuma mwena wa irathīro, noguo ngaamahurūnja mbere ya thū ciao; ngaamahutatīra na njage kūmoonīa ūthīū wakwa mūthenya ūria magaaorwo nī mwanangīko.” 18 Nao makiuga atīri, “Ūkai

tüciirire üria tügüükirira Jeremia; nĩ ündũ ürutani wa watho üria athinjiri-Ngai marutanaga ndükoora, kana kírira kĩa andũ arĩa oogĩ kiũre, o na kana ndũmíriri ya anabii yũre. Nĩ ündũ ücio ükai, tümütharikire na nĩmĩ ciitũ, na tütikarũmbũye ündũ o wotho ekuuga.” **19** Ta thikírira, Wee Jehova; igua üria aya aathitangi maroigali **20** Wega-rĩ, no ürĩhwo na úuru? No rĩrĩ, andũ acio nĩmanyenjeire irima. Ta ririkana üria ndaarũgamire mbere yaku, na ngĩmarĩrĩria, nĩguo ngĩrĩrĩre marakara maku matikamakore. **21** Nĩ ündũ ücio rekereria ciana ciao ng’aragu; cineane, iniinwo na rühiũ rwa njora. Reke atumia ao matigwo matarĩ ciana, na marĩ a ndigwa; rekereria arũme ao mooragwo, o nao aanake ao mooragwo mbaara-inĩ na rühiũ rwa njora. **22** Kĩrĩro kiroiguu kuuma nyũmba-inĩ ciao rĩrĩa úkaarehe andũ a kũmatharikira hi na hi, nĩ ündũ nĩmanyenjeire irima nĩguo maanyite, na makanyumbikira mitego ya kũnyiita magürũ makwa. **23** No wee nĩũũĩ, Wee Jehova, üria wotho manjĩrĩre nĩguo manjũrera. Tiga kũmaka mahĩtia mao, kana kũhuura mehĩa macio mao mehere üthiũ-inĩ waku. No marong’auranirio thĩ mbere yaku; meeke maĩndũ macio rĩrĩa úgaakorwo úrakarite.

19 Üũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thĩ ügũre gatigithũ ka rĩũmba harĩ müũmbi. Úcooke woe athuuri amwe a kĩrĩndĩ na athinjiri-Ngai amwe, **2** mumagare müthĩĩ Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rĩa Kihingo-kĩa-Ngio. Wakinya hau wanĩrĩre úhoro üria ngũkwĩra, **3** uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmíriri ya Jehova, inyuĩ athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thikírira! Nĩngũrehithia mwanangĩko arandũ gũkũ üria úgaatũma mündũ o wotho üria úkaũgũga ararakwo nĩ matũ. **4** Nĩgũkorwo nĩmandirikite na magatũma haha hatũike handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmacinĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maĩthe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ arĩa matarĩ úuru mekĩte. **5** Nĩmakĩte kũndũ kũria gũtũũgũru gwa kũhoerwo Baali, na gwa gũcinagũrwo arĩũ ao na mwaki matũike maruta ma kũrutĩrwo Baali, ündũ üria nĩ itaathanire wikagwo, kana ngũũgwe, o na ündũ útarĩ wagĩa meciirĩa-inĩ makwa. **6** Nĩ ündũ ücio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyererei, tondũ matukũ nĩmarooka rĩria andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũũraganĩrwo. **7** “Kũndũ gũkũ nĩkuo ngathũkĩria mĩbango yotho ya Juda na ya Jerusalemu. Nĩngatũma mooragwo na hiũ cia njora nĩ thũ ciao, moko-inĩ ma andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndĩcheane itũike nyama cia kũrĩo nĩ nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka. **8** Nĩngananga itũũra rĩrĩ ndũme rĩtũike kũndũ gwa kũnyararwo; arĩa othe makaahitũkĩria kuo nĩmakagega na mamanyũrĩre moona üria ngurarwo ciao cingĩhite. **9** Nĩngatũma marĩe nyama cia mĩrĩ ya arĩũ na aarĩ ao, na o mündũ arĩe nyama cia mwĩrĩ wa mündũ üria üngĩ hĩndĩ rĩa magaaakorwo marĩ na mĩnyamaro nĩ ündũ wa gũthĩrũrũkĩrio nĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo.’ **10** “Úcooke úurage gatigithũ kau, acio mĩgaathĩĩ nao makĩonaga, **11** úmeere atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: Nĩngahehenja rũrĩrĩ rũrũ, o na itũũra rĩrĩ, o ta üria mündũ oragaga nyũngũ ya müũmbi na ndĩcookaga gũthondekeka itũike ng’ĩma rĩngĩ. Magaathika arĩa makuĩte kũu Tofethi nginya kwage handũ ha gũthikanwo. **12** Úguo nĩguo ngeeka kũndũ gũkũ, o na andũ arĩa matũũraga kuo, úguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngatũma itũũra rĩrĩ inene rĩhaane o ta Tofethi. **13** Nyũmba iria irĩ

Jerusalemu, o na cia athamaki a Juda nĩngathaaahio o ta gũkũ Tofethi: nyũmba ciothe iria maacinĩre úbumba igũrũ rĩacio, makũcinĩra mbütũ ciothe cia njata, na magũitagĩra ngai ingĩ maruta ma indo cia kũnyuuo.” **14** Jeremia agĩcooka akĩhũndũka kuuma Tofethi, o kũu Jehova aamütũmĩte akarathĩre andũ úhoro, nake akĩrũgama nja ya hekarũ ya Jehova, akĩra andũ othe atĩrĩ, **15** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, ‘Ta thikírira! Nĩngũrehithĩria itũũra rĩrĩ inene, o na tũtũũra tũrĩa tũrĩngĩciĩrĩe tuothe mwanangĩko üria wotho ngwetete igũrũ rĩao, nĩ ündũ nĩmoomirĩe ngingo, makĩaga gũthikĩrĩria ciugo ciakwa.”

20 Rĩria Pashuri üria müthĩnjiri-Ngai, mürũ wa Imeri, o ücio warĩ mũnene wa arĩa angĩ kũu hekarũ-inĩ ya Jehova, aigũire Jeremia akĩratha maĩndũ macio-rĩ, **2** agĩathana Jeremia ücio mũnabii ahũũrwo na ohoerwo magürũ ndungu-inĩ hau Kihingo-inĩ kĩa Rũgongo kĩa Benjamini, o kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. **3** Müthenya ücio warũmĩrĩre, rĩria Pashuri aamuohorithire ndungu magürũ, Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩitwa rĩria Jehova agĩtũite ti Pashuri, no úrĩitũga Magorĩ-Mĩsibabu. **4** Nĩ ündũ Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũtũma útũike ta ündũ wa kũguoyohia kũrĩ wee mwene o na wa kũmakia arata aku othe; nĩũkeyonera na maĩtho maku rĩria andũ acio makooragwo na rühiũ rwa njora rwa thũ ciao. Nĩnganeana andũ a Juda othe kũrĩ müthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatware Babuloni, kana amooragithie na rühiũ rwa njora. **5** Nĩnganeana útonga wotho wa itũũra rĩrĩ inene kũrĩ thũ ciao: maciaro marĩo mothe, indo ciothe ciarĩo cia bata, o na mĩthithũ yotho ya athamaki a Juda. Nĩmagacitaha macitware Babuloni. **6** Nawe Pashuri, na arĩa othe matũũraga gwaku nyũmba, nĩ mügaatahwo mũtwarwo Babuloni. Kũu nĩkuo úgaakuĩra na úthĩkwwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe arĩa úrathagĩra úhoro wa maheeni.” **7** Wee Jehova, nĩwaheeneerĩre, na nĩ ngĩheeneka, wangĩrĩre hinya úkũhootha. Nĩndĩdaga ngĩthekererwo müthenya wotho; nyũrũragio nĩ mündũ o wotho. **8** Rĩria rĩothe ngwaria-rĩ, nyangĩrĩra ngĩhunjanagĩria úhoro wa maĩndũ ma úhinya, na ma mwanangĩko. Nĩ ündũ ücio ndũmíriri ya Jehova indeeheire o kũrumwo na kũnyararwo müthenya wotho. **9** No ingiuga atĩrĩ, “Nĩngũcooka kũmũgweka kana kwaria ngĩgwetaga rĩitwa rĩake,” ndũmíriri yake iria irĩ ngoro-inĩ yakwa íhaana ta mwaki, o ta mwaki úhingĩrĩrio mahĩndĩ-inĩ makwa. Nĩnogetio nĩkũmũga thĩnĩ kwakwa, na ti-ithĩrĩ ndingĩhota. **10** Nĩnjũguaga andũ angĩ makiheehana atĩrĩ, “Ituanda rĩrĩ mĩena yotho! Nĩacukanĩrĩrwo! Nĩtũmũcukanĩrĩrwo!” Arata akwa othe metereire ndenderũke, makiugaga atĩrĩ, “Hĩhĩ nĩkũheeneke; hĩndĩ iyo nĩtũkũmũtooria, twĩrĩhĩre harĩ we.” **11** No rĩrĩ, Jehova arĩ hamwe na nĩ ta njamba irĩ hinya; nĩ ündũ ücio andũ arĩa maanyarĩraga nĩmakahĩngwo na matikahootana. Nĩmagaconorithio mũno nĩgũkorwo matigaatooria; kũnyararwo kwao gũtikariganĩra o na rĩ. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee útũragia andũ arĩa athingu, na úkoirũria maĩndũ ma ngoro na ma meciirĩa, reke ndĩonere wee úkĩndĩhĩria harĩ andũ aya, nĩgũkorwo wee nĩwe ndekereire maĩndũ makwa mothe. **13** Inĩrai Jehova! Gooai Jehova! Nĩgũkorwo nĩahonokagia mĩoyo ya arĩa abatarĩ, akamĩruta moko-inĩ ma arĩa aaganu. **14** Müthenya üria ndaciarirowo úrogwatwo nĩ kĩrumĩ! Müthenya üria maitũ aanjarĩre-rĩ, úroaga kũrathimwo! **15** Mündũ üria waheire baba úhoro ücio arogwatwo nĩ kĩrumĩ, üria watũmire akene mũno, rĩria aamwĩrĩre atĩrĩ, “Nĩũciarĩrwo mwana wa kahĩrĩ!” **16** Mündũ ücio-rĩ, arotũika o ta matũũra marĩa Jehova aang’auranire atarĩ na tha. Arotũũra aigũaga

mukayo o rüciini, na akaigua mbu ya mbaara mīaraho. 17 Nī ūndū ndanjūragire ndī nda ya maitū, nīguo maitū atūike o taarī mbīrīra yakwa, nayo nda yake itūire iimbīte nginya tene. 18 Rū-rī, ndoimire nda ya maitū nkī, nyonage o thīina na kieha, na ndikīrīrie matukū makwa njonokete?

21 Ino niyo ndūmīrīri irīa yakinyīrīre Jeremia yumīte harī Jehova, hīndī irīa Mūthamaki Zedekia amūtūmīre Pashuri mūrū wa Malikija, na Zefania mūrū wa Maaseia mūthīnjīri-Ngai. Makīmūra atīrī: 2 “Tūtūirīrie ūhoro harī Jehova, nī ūndū Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, niatūtharīkīre. Hihī Jehova niēgūtūwīkīra maūndū ma magegania o ta ūria anatwīkīra mahinda ma tene, nīguo mūthamaki ūcio atweherere.” 3 No Jeremia akīmacookeria atīrī, “Irai Zedekia atīrī, 4 “Ū ū nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Ngirīe gūtūma indo icio cia mbaara, o icio irī moko-inī manyu, irīa mūrāhūthīra mūkīrūa mbaara na mūthamaki wa Babuloni na andū a Babuloni arīa marī nja ya rūthingo mamūriigīciīrie, imūcookerere imūhūire inyuū ene. Andū acio nao nīngamacookanīrīria thīni wa itūūra rūrī inene. 5 Nī mwene nīngahūūrana na inyuū ndambūrūkītie guoko gwakwa, o na njīkīrīte njora yakwa hinya, ndaakarīte, na ndī na mang’ūrī na marūrū maingī. 6 Nīngahūūra kīrīa gīothe gītūūrāga itūūra rūrī inene, andū na nyamū, ciothe ciūrāgwo na mūthiro mūrū mūno. 7 Nīngī Jehova ekuuga atīrī: Thuutha ūcio-rī, nīnganeana Zedekia, mūthamaki wa Juda, na anene ake, o na andū arīa angī magaaorwo matigaire itūūra-inī rūrī inene, arīa matooragirwo nī mūthiro ūcio, kana rūhiū rwa njora, kana ng’aragu, ndīmaneane kūrī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, na kūrī thū ciao irīa ciendāga kūmaruta muoyo. Nīakamooragīthia na rūhiū rwa njora; ndakamaigūira tha, kana amacaāire, o na kana amaiigūire kieha.” 8 “O na nīngī wīre andū acio atīrī, “Ū ū nīguo Jehova ekuuga: Atīrīrī, nīngūiga njīra ya muoyo, o na njīra ya gīkuū mbere yanyu. 9 Mūndū ūria wothe ūgūikara itūūra-inī rūrī inene, akooragwo na rūhiū rwa njora, kana ng’aragu, kana mūthiro. No ūria wothe ūgaathī eaneane kūrī andū a Babuloni arīa mamūriigīciīrie niagātūūra muoyo; nīakahonokia muoyo wake. 10 Nīndūite atī nīngūgera itūūra rūrī inene ngero njūru, na ndirī wega ingīrīka, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīrīkūneanwo mokinī nī ma mūthamaki wa Babuloni, nake arīniine na mwaki.” 11 “Nīngī wīre nyūmba ya ūthamaki wa Juda atīrī, ‘Iguai ndūmīrīri ya Jehova; 12 atīrī, inyuū andū a nyūmba ya Daudi, ū ū nīguo Jehova ekuuga: “Tuithanagīa ciira na kīhooito rūciinī o rūciinī; teithūrai mūndū ūria ūtunyītwo indo ciake kuuma guokoinī kwa mūmūhinyīrīria, kana mang’ūrī makwa mamūtkīrīre maakanīte ta mwaki nī ūndū wa ūuru rwa nīa mwīkīte, maakane ta mwaki ūtangīhoreka nī mūndū. 13 Nīngūmūkīrīra, inyuū andū a Jerusalemu, o inyuū mūtūūrāga rūgongo igūrū rwa gītūamba gīkī, kūrīa kwaraganu ndwaro-inī cia mahiga, ūguo nīguo Jehova ekuuga, o wee uugaga atīrī, “Nū ūngīhota gītūūkīrīra? Nū ūngīkīhota gūtūonya kīūrīro-inī gītū?” 14 Nīngamūherīthia kūrīngana na cīko cīanyu, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīngaaika mwaki mītītū-inī yanyu, ūria ūkaaniina kīria gīothe kīmūriigīciīrie.”

22 Jehova ekuuga atīrī, “Ikūrūka ūthīi nginya nyūmba ya ūthamaki ya mūthamaki wa Juda ūhunje ndūmīrīri ino kuo, uuge atīrī: 2 “Ta thīkīrīria ndūmīrīri ya Jehova, wee mūthamaki wa Juda, o wee ūkarīrie gītī kīa ūthamaki kīa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andū anyu arīa matoonyagīra ihingo-inī ci. 3 Ū ū nīguo Jehova ekuuga: Ikagai maūndū marīa

magīrīre na ma kīhooito. Honokagīa mūndū ūria ūtunyītwo indo ciake kuuma guoko-inī kwa mūmūhinyīrīria. Mūtīkaneeke ūndū mūrū kana maūndū ma kūhūthīra hinya harī mūndū wa kūngī, kana harī mwana wa ngorīa kana mūtūmia wa ndigwa, na nīngī kūndū gūkū mūtīkanaitīthie thakame ya mūndū ūtekitē ūuru. 4 Nīgūkorwo mūngīmenyerera mwathīkīre mawatho maya, hīndī iyo ūthamaki arīa maikarīre gītī kīa Daudi gīa ūthamaki nīmarītoonyagīra ihingo-inī cia nyūmba ya ūthamaki, mahaičīte ngaari cia ita na mbarathi, marī hamwe na anene ayo, o na andū ayo. 5 No mūngīkaaga gwathīkīra mawatho maya, Jehova ekuuga atīrī, Ndehīta na Rīitwa rīakwa mwene atī nyūmba ino ya ūthamaki nīkanangwo.” 6 Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī ūhoro ūkonīi nyūmba ya ūthamaki ya mūthamaki wa Juda: “O na gītūka ūhaana ta Gileadi harī nī, ūkahaana ta gacūmbīri ka Lebanoni, ti-itherū nīngatūma ūtūike ta werū ūtarī kīndū, ūtūike ta matūūra matatūūrāgwo. 7 Nīngagūtūmīra andū magūtūkīrīre, makwanange, o ūmwe wao eyohete indo ciake cia mbaara, na nīmagatemanga mītarakwa yaku irīa mīega mūno, mamīkie mwaki-inī. 8 “Andū a ndūrīrī nyingī nīmakahītūkīra itūūra-inī rūrī inene na nīmakooranagīa atīrī, ‘Nī kī gītūmīte Jehova eke itūūra rūrī inene maūndū ta maya?’ 9 Nao nīmagacookerio atīrī, ‘Nī tondū nīmatīrīkire ūhoro wa kūrūmīrīra kīrīkanīro kīa Jehova Ngai wao, makīhooya na magītungatīra ngai ingī.’ 10 Mūtīkarīrīre mūthamaki ūcio ūkūite, kana mūcakae nī ūndū wa kūrūwo nīwe; no rūrī, rīrai na mūgīrīke nī ūndū wa ūcio ūthamītīo, nī tondū, ūcio ndagacooka kwao, kana oone būrūrī ūria aacīrīrūwo rīngī. 11 Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī ūhoro ūkonīi Shalumu mūrū wa Josia, ūria wacookire ithenya rīa ithe Josia, mūthamaki wa Juda, no nīacookire akīuma kūndū gūkū: “Ndarī hīndī agaacooka gūkū gūthamaka. 12 Agaakūrīa kūu aatwarīwo arī mūgwate; ndakoona būrūrī ūyū rīngī.” 13 “Kaī ūria wakaga nyūmba yake ya ūthamaki na njīra itarī cia ūthingu arī na haaro-ī! o ūcio wakaga tūnyūmba twake twa ngoroba na maūndū matarī ma kīhooito, na akarutīthia andū a būrūrī wake wīra ūtarī mūcaara, akaaga kūmarīha kīria maagīrīrūwo nī kūheo nī ūndū wa wīra ūcio wao. 14 Oigaga atīrī, ‘Nīngwīyākīra nyūmba nene ya ūthamaki, irī na tūnyūmba twa ngoroba.’ Nī ūndū ūcio amīakaga irī na ndīrica nene, na akamīhūūrīrīra mbaū cia mūtīrakwa, o na akamīgemia na rangī mūtune. 15 “Kūgīa na mbaū nyingī mūno cia mītīrakwa-rī, no gūtūme ūtūike mūthamaki? Gīthī thoguo ndaarī o na gīa kūrīa na gīa kūnyua? Ekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhooito, nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. 16 Aacīragīrīra andū arīa athīni na arīa abatari, na nī ūndū ūcio maūndū make mothe makīgaacīra. Gīthī ūguo tīguo kūmenyana na nī?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 17 “No rūrī, maitho maku na ngoro yaku irorererīo o uumīthio ūtarī wa kwīhokeka, cīeekereka gūtīthia thakame ya andū matarī ūuru mekite, o na kūhinyanīrīria, na gwītīa indo na hinya.” 18 Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī ūhoro ūkonīi Jehoiakīmu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda: “Andū matīkamūrīrīra makiugaga atīrī: ‘Wūi-īya, mūrū-wa-lthe-wītū-ī! Wūi-īya mwarī-wa-lthe-wītū-ī! Nīngī matīkamūrīrīra makiugaga: ‘Wūi-īya mwathi-wītū-ī! Wūi-īya rīrī-wake-ī!’ 19 Agaathīkwo o ta ūria ndīgīrī ithīkagwo: agaakururīo, aikio na kūu nja ya ihingo cia Jerusalemu.” 20 “Ambata, ūthīi Lebanoni, ūkanīrīre kuo, ūreke mūgambo waku ūigūke kūu Bashani, na ūkayūrūrūke kuuma Abarīmu, nīgūkorwo athīrītū aku othe nīahenjeje. 21 Nīndagūkaanīrie rīrīra weguaga ūrī mūgītīre, nowe ūkiuga atīrī, ‘Nīgūthīkīrīria!’ Ūyū ūkoretwo ūrī mūthīre waku kuuma

ūrī o mūnini; wee ndūrī wanjathikira. 22 Arīthi aku othe makaahurutwo nī rūhuho, nao athiritū aku nīmagathaamīrio kūngī. Hīndī īyo nīūgaconoka na ūnyararithio nī ūndū wa waganu waku wothe. 23 Inyuū mūtūūruga Lebanoni, o inyuū mūikaraga nyūmba cia mītarakwa, kai nīmūgacakaya rīrīa mūkanyīitwo nī ruo, o ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō-īl” 24 Jehova ekuuga atīrī, “O ta ūrīa nīi ndūūruga muoyo-rī, wee Jekonia, mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda, o na ūngīrī gīcūhī kīa mūhūūrī kīrī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo-rī, no gūkūruta ingīkūruta ho. 25 Ngūkūneana kūrī arīa magūcaragia makūrute muoyo, o acio wītīgagīra, ngūneane kūrī Nebukadiazaru, mūthamaki wa Babuloni na kūrī andū a Babuloni. 26 Wee hamwe na maitūguo ūrīa wagūciarire, ngamūnyuguta būrūrī ūngī kūrīa mūtaciārīrwo, na kūu nīkūo inyuū eerī mūgakuīra. 27 Mūtīrī hīndī mūgacooka gūkū būrūrī ūyū mwīrīragīra gūgaacooka.” 28 Hī anga mūdū ūcio wītīgagīra Jekonia, nī nyūngū ngūu na nyarare, na kīndū gīarī mūdū ūngīkīenda? Nī kīi gīgūtūma we hamwe na ciana ciake manyugutwo, na maikio būrūrī matoō? 29 Atīrīrī, wee būrūrī, būrūrī, būrūrī ūyū, ta thīkīrīria ndūmīrīri ya Jehova! 30 Ū ūnīguo Jehova ekuuga: “Mūdū ūyū nīandīkwo maandīko-inī, ta mūdū ūtarī mwana, mūdū ūtākagaacira mūtūūrīre-inī wake wothe, nīgūkorwo gūtīrī mwana wake ūkaagaacira, gūtīrī ūgaikarīra gītī gīa ūthamaki kīa Daudi kana athamake rīngī thīnī na Juda.”

23 “Hīl Kai arīthi arīa manīnaga na makahurunjā mbūrī cia rūūru rwakwa marī na haaro-īl” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 2 Nī ūndū ūcio Jehova Ngai wa Isīraeli ekūūrīa arīthi arīa marīthāgia andū akwa atīrī: “Tondū nīmūhurunjite mbūrī ciakwa na mūgaciingata, na nīmāgāte gūcīmenyerera-rī, nīngamūherithia nī ūndū wa ūūru ūcio mwīkite,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 3 “Nīi mwene nīngacookereria matigari ma rūūru rwa mbūrī ciakwa kuuma mabūrūrī mothe marīa ndaacitwarithirie, ndīcīcookie kīrīthio-inī wacio, na nīgacīaranīra kuo, cīngīhe. 4 Nīngacīrehera arīthi a gūcīrīthāgia, na itīgacooka gwītīgīra kana kūmaka, na gūtīrī o na īmwe yacio īkoora,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 5 Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka rīrīa ngārahūrīra Daudi mūdū mūthīngu ūgerekanīthio na Rūhonge rwa mūtī, na nīwe Mūthamaki ūrīa ūgaathamakaga arī na ūūgī, na ageekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhooito būrūrī-inī. 6 Matukū-inī make-rī, Juda nīakahonokio, nake Isīraeli atūūrē arī mūgītīre. Nake ageetagwo rīitwa rīrī: Jehova-Ūthīngu-Wītū.” 7 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīrīa andū matagacooka kuuga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa warutire andū a Isīraeli kuuma būrūrī wa Misiri,’ 8 no makoigaga atīrī, ‘Ti-itherū, o ta ūrīa Jehova atūūruga muoyo, ūrīa warutire nījaro cia Isīraeli būrūrī ūrīa ūrī mwena wa gathīgathini, na kuuma mabūrūrī-inī mothe kūrīa aamathaamīrīe.’ Hīndī īyo magaatūūra būrūrī wao ene.” 9 Ūhoro ūkōnī anabīi nī atīrī: Ngoro yakwa nīthuthīku; mahīndī makwa mothe nīmarainaina. Haana ta mūdū mūrītū, ngahaana ta mūdū mūtōorie nī ndībei, nī ūndū wa Jehova, na nī ūndū wa ndūmīrīri ciake theru. 10 Būrūrī ūyū ūyūrīte itharia; būrūrī ūyū ūikarīte ūrī mūng’aru nī ūndū wa kīrumi, nāguo ūrīthio wothe kūu werū-inī ūkahooha. Anabīi marūmīrīre mītūūrīre mīūru, na makahūthīra hīna wao ūrīa gūtīgīrīre. 11 “Anabīi na athīnjīri-Ngai matīītīgīra Ngai; o na thīnī wa hekarū-inī yakwa, nīndīfōneire waganu wao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 12 “Nī ūndū ūcio nījra yao

nīgūtūika ndenderū; magaathaamīrio nduma-inī, na kūu nīkūo makaagūūra. Nīngamarehīthīria mwanangīko mwaka-inī ūrīa makaaherithio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Thīnī wa anabīi a Samaria-rī, nīndonire ūndū ūrī magīgi, nāguo nī ūyū: Maarathaga mohoro na rīitwa rīa Baali, nao makīhīthīa andū akwa a Isīraeli. 14 Nīngī thīnī wa anabīi a Jerusalemu-rī, nīnyonete ūndū mūrū mūno, nāguo nī ūyū: Matharanāgia, na magatūūra maheenāgia. Mekagīra moko ma eeki naai hīna, gūkaaga mūdū ūngīgarūrīka atīgane na waganu wake. Othe mahaanīte ta Sodomu harī nīi; andū a Jerusalemu maahaana o ta Gomora.” 15 Nī ūndū ūcio, ūhoro ūkōnī anabīi acio, Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga ūū: “Nīngatūma marīe irio ndūrū na manye maaī marī na thumu, nī ūndū kuuma kūrī anabīi a Jerusalemu, wagi wa gwītīgīra Ngai ūhunjīte būrūrī-inī guothe.” 16 Ū ūnīguo Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga: “Mūtīgathīkīrīre ūrīa anabīi acio maramūrīthāria; nī cīrīgīrīro cia tūhū mamūheaga. Maarāgia ūhoro wa cīoneki cīumīte meciīria-inī mao ene, no ti kuuma kanua ka Jehova. 17 Mathīiaga na mbere na kwīra andū arīa maathūire atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīmūkūtīgia na thayū.’ Na kūrī arīa othe marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makameera atīrī, ‘Gūtīrī ūūru ūkūmūkora.’ 18 No rīrī, nūū wago ūrī warūgama cīra-inī wa Jehova, akōna kana akīgua kiugo gīake. Nūū wathīkīrīrie kana akīgua kiugo gīake? 19 Atīrīrī, kīhuhūkānio kīa Jehova gīgāatūthīka na mang’ūrī, ta kīhuhūkānio kīnene gīkīharūrīka, nakīo kīgūtīre mītwe ya andū arīa aaganu. 20 Marakara macio ma Jehova matīgāathīra, o ngīnyā rīrīa akaahīngīa muoroto wa ngoro yake. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgātūkīrwo nī ūhoro ūcio wega. 21 Anabīi acio-rī, ti nīi ndaamatūmire, no rīrī, nīmateng’erete na ndūmīrīri ciao; nīi ndīamaarīrie, no-o no marathīte mohoro. 22 No korwo nīmarūgamīte cīra-inī wakwa-rī, nīmāngīahunjīrie ndūmīrīri yakwa kūrī andū akwa, na nīmāngīagarūrīkīte, magatīgana na mīthīire yao mīūru, na magatīgana na cīko ciao nījūru. 23 “Kai ndī Ngai wa o gūkū gūkūhī, na ndīrī Ngai wa kūrāya?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. 24 “Kūrī mūdū ūngīhota kwīhīthā kūrīa kwīhīthīte mūno, ūndū itāngīhota kūmuona?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. “Gīthī ndīyūrīte kīndū guothe, igūrū na thī?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. 25 “Nīnjīgūtīre ūrīa anabīi moigaga arīa marathaga mohoro ma maheeni makīgwetaga rīitwa rīakwa. Moigaga atīrī, ‘Nīndīrarootire! Nīndīrarootire!’ 26 Nī ngīnyā rī ūhoro ūyū ūgūthīi na mbere ngoro-inī cia anabīi acio maheenāgia, o acio marathaga maūndū ma matūhūhū moimīte meciīria-inī mao ene? 27 Mecīragīa atī irooto icio meranaga mūdū na ūrīa ūngī nīgūtūma andū akwa marīganīrwo nī rīitwa rīakwa, o ta ūrīa maīthe mao marīganīrwo nī rīitwa rīakwa makīhooya Baali. 28 Mūnabīi ūrīa ūrotete kīroto-rī, nīaheane ūhoro wa kīroto kīu gīake, no rīrī, ūrīa ūrī na ndūmīrīri yakwa nīaheane ūhoro wayo arī na wīhokeko. Tondū-rī, kai rūūwa rwa ngano rūrī na ūhoro ūrīkū na ngano?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. 29 “Gīthī ndūmīrīri yakwa ndīhaana ta mwaki, o na ta kībūi kīrīa gīthetheraga rwaro rwa ihiga rūgātūika tūcere?” ūguo nīguo Jehova ekūūrīa. 30 “Nī ūndū ūcio-rī, nīndeganīte na anabīi acio maīyaga ndeto mūdū kuuma kūrī ūrīa ūngī, magaciaria ta cīumīte kūrī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 31 Ū ūnīguo Jehova ekuuga, “Nīngūtūkīrīra anabīi acio maarāgia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atīrī, ‘Ūguo nīguo Jehova oiga.’ 32 Ī ti-itherū, nīngūtūkīrīra anabīi acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Maheanāgia ūhoro wacio, makahīthīa andū akwa na maheeni na mwītīto wao, no ti nīi ndīmatūmīte kana ngamaatha. Matīgūnaga andū

aya o na hanini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Rĩria andũ aya, kana mũnabii, o na kana mũthĩnjĩri-Ngai mangikũũria atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũri Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ ũkameera atĩrĩ, ‘Ndũmĩrĩri nditũ ya Jehova nĩ inyuũ, na nĩngamũtiganĩria, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.’ **34** Mũnabii, kana mũthĩnjĩri-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wotho anguuga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũri Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. **35** Mũndũ o mũndũ wanyu atiindaga akũũria mũratawe kana mũndũ wao atĩrĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigite atĩa?’ **36** No rĩri, mũtigacooke kuuga ringĩ atĩ ‘ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũri Jehova,’ tondu kiugo kĩa mũndũ we mwene nkũio gĩtuũkaga ndũmĩrĩri yake nditũ, na ũguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩri cia Ngai ũria ũri muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. **37** Mũtindaga mĩkũũria mũnabii atĩrĩ: ‘Jehova agũcookeirie ũhoro ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ **38** O na gwatũka inyuũ nĩmugaga atĩrĩ, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũri Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwhũthĩrire ciugo ici, ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũri Jehova,’ o na gĩtuũka nĩndamwĩrite mũtikanoige atĩ ‘Ino nĩyo ndũmĩrĩri nditũ kuuma kũri Jehova.’ **39** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuũ, ndĩmũngate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩ inene rĩria ndaamũheire inyuũ ene o na maitha manyu. **40** Nĩngamũrehithĩria thoni cia gĩtũũra tene na tene, nĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24 Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalemu magĩtarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtuo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. **2** Gikabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gikabũ kĩria kĩngĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũria ciathũkĩte. **3** Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, ‘Jeremia, nĩ kĩĩ ũroona?’ Ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩto.” **4** Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikĩnginyĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **5** “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, ũguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni.’ **6** Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamarũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. **7** Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩmagatũũra andũ akwa na nĩ ndũke Ngai wao, ngĩũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe. **8** “No rĩri, o ta ngũyũ icio njũru, icio itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũria ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘ũguo na taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalemu, arĩa magaakorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. **9** Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matũũke kĩndũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneka na matũũke a kuunagwo thimo, na matũũre mathekagĩrĩrwo na manyĩtagwo nĩ kĩrumi kũria guothe ngaamathaaĩria. **10** Nĩngamarehithĩria rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũria ndaamaheire o na ngĩhe maitha mao.”

25 Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia ikonĩĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa

Babuloni. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩria andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalemu atĩrĩ: **3** Ihinda rĩa miaka mĩrongo tĩrĩ na itatũ, kuuma mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩri cia Jehova itũire inginyagĩrĩra, na nĩ ngamũhe ũhoro wacio kaingĩ kaingĩ, no mũtithikĩrĩrie. **4** Na rĩri, o na gĩtuũka Jehova nĩamũtũĩre ndungata ciake ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaigũe. **5** Maamwĩrite atĩrĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mũthĩire yanyu mũĩru na ciiko cianyũ njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũria Jehova aamũheire inyuũ o na maitha manyu nginya tene. **6** Mũtikandarũĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũcihohe; mũtikandarĩre na ũndũ wa kĩria mwĩthondekeire na moko manyu. Mwachĩka ũguo, hĩndĩ iyo ndikamũgera ngero.” **7** Jehova ekuuga atĩrĩ, “No inyuũ mũtiathikĩrĩrie, no mũgĩthĩrĩkia nĩguo ndaakare na ũndũ wa kĩria mwethondekeire na moko manyu, na inyuũ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthikĩrĩria ndũmĩrĩri yakwa, **9** nĩngwĩta andũ othe a mwena wa gathigathini hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmarehe mookĩrĩre bũrũri ũyũ na arĩa matũũraga kuo o na mookĩrĩre ndũrĩri ciothe iria iũrigĩciĩrie. Nĩngamaniina biũ na ndũme matũũke ta kĩndũ kĩa ihooru na gĩa kũmeneka, na manangĩke nginya tene. **10** Nĩngũmehereria mĩgambo ya gikeno na ya kũrũũhia, o na mĩgambo ya mũhĩka na mũhĩkania, na mũrurumo wa ithĩ, o na ũtheri wa tawa. **11** Bũrũri ũyũ wotho ũgaatũka bũrũri ũtarĩ kĩndũ o na ũkĩrĩte ihooru, nacio ndũrĩrĩ icio nĩngatungatĩra mũthamaki wa Babuloni miaka mĩrongo mũgwanja. **12** “No rĩri, miaka mĩrongo mũgwanja yathira, nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na rũrĩrĩ rwake, herithie bũrũri ũcio wa andũ a Babuloni nĩ ũndũ wa mahĩtia mao, na nĩngĩ nĩngatũma bũrũri ũcio ũtũũre ũkĩrĩte ihooru nginya tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Nĩngarehithĩria bũrũri ũcio maũndũ mothe marĩa ndanoĩga atĩ nĩmakakĩra, marĩa mothe mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, o macio maarathũrwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ Jeremia. **14** Nĩgũkorwo o ene nĩmagatũũka ngombo cia ndũrĩrĩ nyingĩ na athamaki anene, na nĩ nĩngĩrĩthĩra harĩo kũringana na ciiko ciao, o na kũringana na maũndũ marĩa maneeka na moko mao.” **15** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wa Isiraeli, aanjĩrĩre atĩrĩ: “Oya gĩkombe gĩkĩ kĩiyũrĩre ndĩbeĩ ya mang’ũrĩ makwa kuuma guoko-inĩ gwakwa, na ũkĩnyuithie ndũrĩrĩ iria ciothe ngũgũtũma kũrĩ cio. **16** Rĩria ikaanyua-rĩ, nĩngatũgũũga na igĩrũke nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũria ngaarehithia gatagatĩ-inĩ kao.” **17** Nĩ ũndũ ũcio ngĩoyũ gĩkombe kũ kuuma guoko-inĩ kwa Jehova, na ngĩtũma ndũrĩrĩ iria ciothe aandũmĩte kũrĩ cio ikĩnyũire: **18** itũũra rĩa Jerusalemu na matũũra ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nĩguo manangĩke, na matũũke ta kĩndũ kĩrĩ magigi na gĩa kũmeneka, o na kĩndũ kĩgwatĩtuo nĩ kĩrumi, ta ũria matarĩ ũmũthĩ; **19** nĩngĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, na arĩa mamũtungataga, na anene ake na andũ ake othe, **20** na ageni arĩa othe matũũraga kuo; na nĩngĩ athamaki othe a Uzu; na nĩngĩ athamaki othe a Afilisti (aya nĩ andũ a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andũ arĩa maatigaire Ashidodi); **21** nĩngĩ andũ a Edomu, na Moabi na Amoni; **22** nĩngĩ athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icigĩrĩra iria iri mũrĩmo wa iria; **23** nĩngĩ andũ a Dedani, na Tema, na Buzu, na arĩa othe marĩ kũraya; **24** nĩngĩ athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a ndũrĩrĩ ng’eni arĩa matũũraga werũ-inĩ; **25** nĩngĩ athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; **26** o na athamaki othe a

mwena wa gathigathini, a gũkũhi na a kũraya, marũmanĩrĩre mũndũ na ũria ũngĩ: moimite mothamaki-inĩ mothe ma thĩ. Na thuutha wao othe, mũthamaki wa Sheshaki nĩagakĩnyũira o nake. **27** “Ūcooke ũmeere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nyuai, mũrĩo na mũtahike, mũcooke mũgũe na mũtikanaooke gũũkĩra, nĩ ũndũ wa rũhiũ rwa njora rũria ngaerethia gatagati-inĩ kanyu.’ **28** No rĩrĩ, mangĩkaarega kuoya gĩkombe kũu kuuma guoko-inĩ gwaku manyue-rĩ, ũkameera atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No ngĩnya mũnyue! **29** Atĩrĩrĩ, nĩnyambĩrĩrie kũrehe mwanangĩko itũũra-inĩ rĩrĩrĩ inene rĩtanĩtio na Rĩtwa riakwa; anga inyuĩ no mwage kũherithio? Mũtikaaga kũherithio, nĩ ũndũ nĩndĩrarehithĩria andũ arĩa othe matũũraga gũkũ thĩ rũhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **30** “Rĩu marathĩre mohoro maya mothe, ũmeere atĩrĩ: “Jehova akaararama arĩ o kũu igũrũ; akaagamba ta ngwa arĩ gĩkaro-inĩ gĩake gĩtheru, na ararame na hinya, okĩrĩre bũrĩri wake. Akaanĩrĩra na mũgambo mũnene mũno ta wa andũ arĩa marangagĩrĩria thabibũ, agũthũkĩre andũ othe arĩa matũũraga gũkũ thĩ. **31** Inegene rĩu nĩrĩkaiguĩka ngĩnya ituri-inĩ ciothe cia thĩ, nĩ ũndũ Jehova nĩagaciirithia ndũrĩrĩ; nĩagatuĩra andũ othe ciira na oorage arĩa aaganu na rũhiũ rwa njora,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **32** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ! Mwanangĩko nĩũrahunja kuuma rũrĩrĩ rũmwe ngĩnya rũria rũngĩ; kihuhũkanio nĩkĩrahuhũkana kuuma ituri-inĩ cia thĩ.” **33** Ihinda-inĩ rĩu andũ arĩa mooragithĩo nĩ Jehova magaaakorwo maaraganĩte kũndũ guothe, kuuma gĩturi kĩmwe gia thĩ ngĩnya kirĩa kĩngĩ. Matikarĩrwo, kana monganio, kana mathikwo, no magaaikara ta rũrua, mahurunjũkĩte thĩ. **34** Rĩrai na mũgirĩke, inyuĩ arĩthĩ aya; mwĩgaragarie rũkũngũ-inĩ, inyuĩ atongoria a rũũru rwa mbũri. Nĩgĩkorwo ihinda rĩanyu rĩa gũthĩnjwo nĩ ikinyu; mũkaagũa mũthuthĩke o ta rĩũmba rĩa rĩega mũno. **35** Arĩthĩ cio matikoona kũndũ gwa kũũrĩra, na atongoria a rũũru rwa mbũri matikoona gwa gwĩtharĩra. **36** Thikĩrĩriai mũgũe kĩrĩro kĩa arĩthĩ, o na kĩgĩrĩko kĩa atongoria a rũũru rwa mbũri, nĩ ũndũ Jehova nĩaranangithia ũrĩthio wao. **37** ũrĩthio ũcio wa cianda-inĩ ũtarĩ ũgwati nĩaakanangwo tondũ wa marakara mahiũ ma Jehova. **38** Akoimũgara ta mũrũũthĩ ũkũma kĩmamo-inĩ kiaguo, na bũrĩri wao nĩũgaakira ihooru nĩ tondũ wa rũhiũ rwa njora rwa mũhinyanĩrĩria, na nĩ ũndũ wa marakara mahiũ ma Jehova.

26 Rĩrĩa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda ambĩrĩrie gũthamaka-rĩ, ndũmĩrĩri nĩyanginyĩrĩre yumite kũrĩ Jehova, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Jehova ekuuga atĩrĩ: Rũgama nja ya nyũmba ya Jehova warĩrie andũ othe a matũũra ma Juda, acio mokaga kũhoera thĩĩni wa nyũmba ino ya Jehova. Mahe ũhoro ũria wothe ngũgwatha; ndũgatige o na kiugo kĩmwe. **3** Hihĩ nĩmegũgũthikĩrĩria na mũndũ o mũndũ wao agarũrũke atigane na mĩthĩre yake mĩũru. Hindĩ iyo na nĩ ndĩrĩcũkwo ndĩge kũmarehera mwanangĩko ũria ndũite atĩ nĩngũmarehera, nĩ ũndũ wa ciiko ciao njũru iria mekĩte. **4** Meere atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Mũngĩrega kũnjũga na kũrũmĩrĩra mawatho makwa marĩa njĩgĩte mbere yanyu, **5** na mũngĩaga gũthikĩrĩria ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o cio ndĩmũtũmagĩra kaingĩ kaingĩ (o na gwaũũka mũticiguuga), **6** hindĩ iyo nĩngatũma nyũmba ino itũuke ta Shilo, o narĩo itũũra rĩrĩrĩ inene ndĩrĩtue rĩa kũgwetagwo ta kĩrumi nĩ andũ a ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ.” **7** Athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na andũ acio angĩ othe makĩũgua Jeremia akĩaria ndũmĩrĩri iyo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova. **8** No rĩrĩ, Jeremia aarĩkia kwĩra

andũ maĩndũ marĩa mothe Jehova aamwathĩte ameere-rĩ, athĩnjĩri-Ngai, na anabii, na andũ acio angĩ othe makĩmũnyũita, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee no ngĩnya ũkue! **9** Nĩ kĩĩ gũtũmite ũrathe mohoro ũkĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova, ũkoiga atĩ nyũmba ino iĩgaatũka ta Shilo, narĩo itũũra rĩrĩrĩ inene rikire ihooru na rĩtiganĩrĩ?” Nao andũ acio othe makĩũngana, makĩrĩgĩcĩria Jeremia kũu thĩĩni wa nyũmba ya Jehova. **10** Rĩria anene a Juda maaiguire maĩndũ macio, makĩambata moimĩte nyũmba ya ũthamaki, magĩthĩi nyũmba-inĩ ya Jehova, makĩrũgama o mũndũ handũ hake itoonjero-inĩ rĩa Kĩhingo kirĩa Kĩerũ kĩa nyũmba ya Jehova. **11** Hindĩ iyo athĩnjĩri-Ngai na anabii makĩũra anene acio na andũ othe atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ agĩrĩre atuĩrwo kũũragwo, tondũ nĩarathĩte maĩndũ mooru makonĩi itũũra rĩrĩrĩ inene. Nĩmũmeiguĩrĩre na matũ manyu!” **12** Hindĩ iyo Jeremia akĩria anene othe na andũ othe atĩrĩ: “Nĩ Jehova wandũmĩre ngarathe maĩndũ ma gũũkĩrĩa nyũmba ino na itũũra rĩrĩrĩ, o ta ũguo mũrĩkĩtie kũũga. **13** Rĩu garũrĩrai mĩthĩre yanyu na ciiko cianyu na mwathĩkire Jehova Ngai wanyu. Nake Jehova nĩekwĩrĩcũkwo aage kũrehe mwanangĩko ũcio aamũgweteire. **14** No nĩ-rĩ, ndĩ moko-inĩ manyu; njĩkai o ũria mũkuona arĩ wega na kwagĩrĩre. **15** No rĩrĩ, menyai wega, atĩ mũngĩnjũraga nĩmũgũcookererwo nĩ mahĩtia ma gũita thakame ya mũndũ ũtarĩ ũũru ekĩte, inyuĩ ene ũmũcookerere, hamwe na itũũra rĩrĩrĩ inene, na arĩa othe matũũraga kuo, tondũ ti-itherũ nĩ Jehova ũndũmite kũrĩ inyuĩ njarie ũhoro ũyũ wothe mũkũũguuga.” **16** Hindĩ iyo anene na andũ acio angĩ othe makĩria athĩnjĩri-Ngai na anabii atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndaagĩrĩre gũtũrwo gũkua! Aatwarĩrie akĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova Ngai witũ.” **17** Athuuri amwe a bũrĩri ũcio makĩrũgama hau mbere, makĩũra ũngano ũcio wa andũ othe atĩrĩ, **18** “Mika ũria Mũmoresethu nĩarathire ũhoro matukũ-inĩ ma Hezekia, mũthamaki wa Juda. Eerire andũ othe a Juda atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Zayuni nĩgũkarĩmwo ta mũgũnda, Jerusalem gũgaatũka ta hiba wa kagoto, nakĩo kĩrima gĩkĩ giakĩtuo hekarũ gĩtũike ta kihumbu kĩmereirwo nĩ ithaka.’ **19** “Hezekia mũthamaki wa Juda kana mũndũ ũngĩ wothe kũu Juda nĩamũũragire? Gĩthĩ Hezekia ti gwĩtĩgĩra eetĩgĩrĩre Jehova, na agĩcaria gwĩtikĩrĩka nĩwe? Na gĩthĩ Jehova ndeerĩcũkĩrwo agĩtiga kũrehe mwanangĩko ũria oigĩte nĩekũmarehera? Tũrorete kwĩrehere mwanangĩko mũũru mũno!” **20** (Nĩngĩ nĩ haarĩ mũndũ ũngĩ wetagwo Uria mũrũ wa SHEMAIA, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ũhoro akĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova; aarathire o maĩndũ ta maya megĩ itũũra rĩrĩrĩ inene na bũrĩri ũyũ, o ta ũguo Jeremia aarathĩte. **21** No rĩria Mũthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndũmĩrĩri yake, mũthamaki agĩcaria njĩra ya kũmũũraga. No Uria nĩaiguire ũhoro ũcio, agĩtĩgĩra, na akĩũrĩra bũrĩri wa Misiri. **22** Na rĩrĩ, Mũthamaki Jehoiakimu agĩtũma Elinathani mũrũ wa Akiboru athĩ bũrĩri wa Misiri, marĩ hamwe na andũ angĩ. **23** Nao makĩgĩra Uria kuuma Misiri, makĩmũtware kũrĩ Jehoiakimu ũcio mũthamaki, nake akĩmũũragithia na rũhiũ rwa njora, nakĩo kĩimba gĩake gĩgĩteeo mbĩrĩra-inĩ harĩa haathĩkagwo andũ arĩa mataarĩ bata). **24** No rĩrĩ, Ahikamu mũrũ wa Shafani akĩgĩtĩra Jeremia, na nĩ ũndũ ũcio ndaaneanirwo kũrĩ andũ mamũũrage.

27 O kiambĩrĩria-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, ndũmĩrĩri ino nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumite kũrĩ Jehova: **2** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩthondekere icooki rĩa mikwa na mĩtĩ mikĩranie, ũcooke ũmũkĩre ngingo. **3** Ūcooke ũtũme ndũmĩrĩri kũrĩ athamaki a

Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ūminengerete abarūthi ao arīa mokīte Jerusalemu kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. **4** Mahe ndūmīrīri matwarīre anene ao, ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: “Trai anene anyu atīrī: **5** Nīi nī nīi ndombire thī na andū arīa marī kuo o na nyūmba iria irī kuo na hinya wakwa mūnene na ndambūrīkītie guoko gwakwa, na ndīmīheaga o mūdū ūrīa ingīenda kūhe. **6** Na rīu nīngūneana mabūrūrī manyu mothe kūrī ndungata yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni; nīngūtūma o na nyamū cia gīthaka imūtungatagīre. **7** Ndūrūrī ciothe nīkamūtungatīra we, na mūrīu, o na mwana wa mūrīu, nginya rīrīa ihinda rīa būrūrī wake rīgaakinya; hīndī ūyo ndūrūrī nyingī na athamaki anene nīmakamūtua wa kūmatungatagīra arī o. **8** ““No rīrī, rūrūrī o ruothe kana ūthamaki o wothē arīa makaaga gūtungatīra Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, kana marege kūnāmia ngingo mekīrwo icooki rīake, nīngaherithia rūrūrī rīu na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, nginya rīrīa ngarūnīnithia na guoko gwake, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Nī ūndū ūcio-rī, tīgai gūthikīrīria anabīi anyu, na arathī anyu, na ataūrī-a-rooto, na aragūrī, kana andū-ago, o acio mamwīraga atīrī: ‘Inyuī mūtūrī hīndī mūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni.’ **10** Nī ūndū ūcio nī ūhoro wa maheeni mamūrathagīra, marīa magaatūma mūtahwo, mūtwarwo kūdū kūraya na būrūrī manyu; ngamūngata, mūnīnwo biū. **11** No rūrūrī rūrūrī ruothe rūkaināmia ngingo rwīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni na rūmūtungatīre-rī, nīngētīkīrīa rūrūrī rūu rūtūre būrūrī-inī wao kūmbe, marīmāge na maikarage kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.”” **12** Nīndaheanire ndūmīrīri o ro ūyo kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. Ngīmwīra atīrī, “Ināmia ngingo yaku, wīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni; mūtungatīre we mwene na andū ake, na nīgūtūūra muoyo. **13** Wee mwene mūrī na andū aku-rī, mūgūkīnīnithia nīkī na rūhiū rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro, o icio Jehova atūrīre rūrūrī o ruothe rūrūrī rūtagatungatīra mūthamaki wa Babuloni? **14** Tīga gūthikīrīria ūhoro wa anabīi acio makwīraga atīrī, ‘Wee ndūrī hīndī ūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni,’ tondū makūrathagīra ūhoro wa maheeni. **15** “Nīi ndimatūmīte,’ nīguo Jehova ekuuga. ‘Mararatha ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rītwa rīakwa. Nī ūndū ūcio nīngamūngata, na inyuī mūnīnwo biū, wee hamwe na anabīi acio makūrathagīra mohoro.”” **16** Ngīcooka ngūrīa athīnjīri-Ngai na andū acio angī othe atīrī: “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tīgai gūthikīrīria anabīi acio mamwīraga atīrī, ‘Hatīgairīe o kahinda kanīni, nācio indo iria ciarutirwo nyūmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramūrathīra ūhoro wa maheeni. **17** Tīgai kūmathikīrīria. Tungatīrai mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūtūūra muoyo. Kaī itūūra rūrūrī rīngīkīanangwo nīkī? **18** Angīkorwo acio nī anabīi marī na ndūmīrīri kuuma kūrī Jehova-rī, nīmāgīthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo indo iria itīgarīte gūkū thīnī wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalemu itīgatwarwo Babuloni. **19** Nī ūndū ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oīgīte ūhoro ūkonīi itugī cia hekārū, na karia ka maai, indo cia kūīgīrīa iria ingī, na indo ciothe cia nyūmba ingīkorwo itīgaire gūkū itūūra-inī rūrūrī inene, **20** iria Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni ataakuire hīndī irīa aatahīre Jekonia mūrū wa Jehoiakīmu mūthamaki wa Juda agīthāamio arūtīwo Jerusalemu na agītwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andū othe a Juda na a Jerusalemu arīa maarī igweta: **21** tī, ti-itherū Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli oīgīte atīrī ūhoro ūkonīi indo icio itīgaire thīnī

wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa gūikaro kīa mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalemu: **22** ‘Nīigatwarwo Babuloni, na igāikara kūu nginya mūthenya ūrīa ngooka gūcīgīra,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Hīndī ūyo nīngacīrehe ndīcīcookie gūkū.””

28 Mweri-inī wa gatano mwaka-inī ūcio, nīguo mwaka wa kana, o kiambīrīria-inī kīa ūthamaki wa Zedekia mūthamaki wa Juda, mūnabīi wetagwo Hanania mūrū wa Azurī, ūrīa woīmīte Gibeonī, nīanjīrīre atīrī, tūrī o kūu nyūmba ya Jehova mbere ya athīnjīri-Ngai na andū arīa angī othe: **2** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: ‘Nīnyunangīte icooki rīa mūthamaki wa Babuloni. **3** Mīaka īrī itanathīra, nīngūcookīthia indo cia nyūmba ya Jehova gūkū, irīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni aarutire gūkū agīcitwara Babuloni. **4** Nīngī Jekonia mūrū wa Jehoiakīmu mūthamaki wa Juda, nīngamūcookīa marī hamwe na andū othe arīa maatahītwo kuuma Juda magītwarwo Babuloni, nī ūndū nīnyunangīte icooki rīa mūthamaki wa Babuloni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **5** Hīndī ūyo mūnabīi Jeremia agīcookerīa mūnabīi Hanania ūhoro arī hau mbere ya athīnjīri-Ngai hamwe na andū arīa angī othe marūgamīte kūu nyūmba ya Jehova. **6** Akīmwīra atīrī, “Kūrōtuīka guo! Jehova aroeka o ūguo! Jehova arohīngīa ūhoro ūcio waratha na ūndū wa gūcookīthia indo icio cia nyūmba ya Jehova, o na andū othe arīa maatahirwo gūkū amacookie kuuma Babuloni. **7** No rīrī, ta thīkīrīria ūguo ūhoro ūrīa ngwarīa ūkīguagīra na matū, o nao andū aya othe makīguuga: **8** Kuuma o mahinda ma tene, anabīi arīa maarī mbere yaku o na yakwa-rī, maatūrīte marathaga ūhoro wa mbaara, na mwanangīko, na mūthiro, gūkūrīra mabūrūrī maingī o na mothamaki marī hinya. **9** No rīrī, mūnabīi ūrīa ūrathagīra andū ūhoro wa thayū akaamenyeka wega atī ti-itherū nī Jehova wamūtūmīte o rīrīa ūrathī wake ūkaahīngā.” **10** Hīndī ūyo mūnabīi Hanania akīruta icooki ngingo-inī ya Jeremia na akīriunanga, **11** agīcooka akiuga andū acio othe marī ho atīrī, “Jehova ekuuga atīrī: ‘Ūguo noguo ngoingāna icooki rīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, rīehere ngingo-inī cia ndūrūrī ciothe mīaka īrī itanathīra.”” Mūnabīi Jeremia aīgua ūguo agīthīra. **12** Kahinda kanīni thuutha wa mūnabīi Hanania kuunanga icooki rīu rārī ngingo-inī ya Jeremia ūcio mūnabīi, ndūmīrīri ya Jehova nīyakīnyīre Jeremia akīrwo atīrī: **13** “Thīi wīre Hanania atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga: Wee unangīte icooki rīa mūtī, no rīrī, handū harīo ūgeekīrwo icooki rīa kīgera. **14** Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga: Nīngēkīra ndūrūrī icio ciothe icooki rīa kīgera ngingo, nīgeetha ndūme itungatīre Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, na nīkamūtungatīra. O na nīngamūhe wathani aathage nyamū cia gīthaka.”” **15** Hīndī ūyo mūnabīi Jeremia akīra Hanania ūcio mūnabīi atīrī, “Hanania, ta thīkīrīria! Jehova ndagūtūmīte, na wee-rī, nīūringīrīrie rūrūrī rūrū rwīhoke ūhoro wa maheeni. **16** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: ‘Ndi hakuhi gūkweherīa thī. Mwaka-inī o ro ūyū nīgūgūka, tondū nīūhunjītie ūremi wa gūkūrīra Jehova.”” **17** Mweri-inī wa mūgwanja wa mwaka o ro ūcio-rī, Hanania ūcio mūnabīi agīkua.

29 Ūyū nīguo ūhoro ūrīa waandīkītwo marūa-inī marīa mūnabīi Jeremia aatūmīre arī Jerusalemu kūrī athuuri arīa maatīgaire thīnī wa arīa maatahītwo, na kūrī athīnjīri-Ngai, na anabīi, o na andū acio angī othe arīa Nebukadinezaru aatahīte kuuma Jerusalemu akamatwara Babuloni. **2** (Hīndī ino nī thuutha wa Mūthamaki Jekonia, na nyīna wa mūthamaki,

na anene a kwa mūthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalemu, na mabundi na atūiri gūkorwo matahitwo kuuma Jerusalemu.) 3 Ehokeire marūa macio Elasa mūrū wa Shafari, na Gemaria mūrū wa Hilikia, arīa Zedekia mūthamaki wa Juda aatūmire kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni. Marūa macio moigīte atīrī: 4 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekwira andū othe arīa ndaarutire Jerusalemu ngīmatwarithia Babuloni atīrī: 5 “Mwīyākīre nyūmba na mūcītūire; haandai mīgūnda mūcooke mūrīe maciaro mayo. 6 Hikaniai, mūciare aanake na airītu; carīriai aanake anyu atumia mahikie, nao airītu anyu mūreke mahikio, nīgeetha o nao maciare aanake na airītu. Ongerekeai na mūngīthe mūrī kūu; mūtikananyihanyīihe. 7 Nīngī-rī, caragīai thayū na ūgaacīru wa itūūra rīu inene kūu ndīmūthaamīrie. Hooyagai Jehova nī ūndū wario, tondū rīngīgaacīra-rī, o na inyuī no mūkūgaacīra.” 8 Ī, ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga: “Mūtīkareke anabīi na aragūrī arīa marī gatagatī kanyu mamūheenie. Mūtīkanathīkīrīrie irōoto icio inyuī mūmarīngagīrīria mamūrōtere. 9 Mamūrathagīra ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rīitwa rīakwa. Ti nīi ndīmātūmīte,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 10 Jehova ekuuga atīrī: “Mwaniina miaka mīrongo mūgwanja kūrī Babuloni, nīngooka kūrī inyuī ndīmūhīngīrie kīranīro gīakwa kīa ūtūgī gīa kūmūcookia gūkū. 11 Nīgūkorwo nīnjūū meciiria marīa ndīciiragia ūhoroinī wanyu, o meciiria ma thayū na ti ma kūmwīka ūuru, meciiria ma kūmūhe kīrīgīrīro atī ūhoro wanyu nīūkaagīrīa thuutha-inī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 12 “Hīndī ūyo nīmūkangāira na mūthūohe, na nīi nīngamūgūa. 13 Nīngī nīmūkanjaria na nīmūkanyona rīrīa mūkaanjaria na ngoro wanyu yothe. 14 Nīi na nīi nīngonekana nī inyuī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngamūruta kūrīa mūtūūrīte mūrī andū ataha, ndīmūcookie gūkū. nīngamūcookanīrīria kuuma ndūrīrī-inī ciothe na kūndū guothe kūrīa ndaamūhurūnjīre, na nīngamūcookia kūndū kūrīa ndaamūrūtīte ngīmūtware mabūrūrī ma kūngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 15 Mwahota kuuga atīrī, “Jehova nīatwarahūrīre anabīi gūkū Babuloni,” 16 no rīrī, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhoro ūkonīi mūthamaki ūrīa ūikaragīa gītī kīa ūnene kīa Daudī, marī hamwe na andū othe arīa maatīgarire itūūra-inī rīrī inene, na andū a būrūrī wanyu, acio mūtaakuuanīrio nao mūgītahwo: 17 Ī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Nīngamatwarithīria rūhīu rwa njora, na ng’aragu, na mūthīro, na ndūme mahaane ta ngūyū njūru mūno, irīa itangīrīka nī ūndū wa gūthūka. 18 Nīngamaingatīthia na rūhīu rwa njora, na ng’aragu, na mūthīro, na ndūme matūike kīndū kīmeneku harī mothamaki mothe ma gūkū thī, na matūike ta kīndū kīnyīite nī kīrumi na kīrī magīgi, na kīndū gīa kūnyarawat na kūmeneka, manyararwo ndūrīrī-inī ciothe kūrīa ngaarwatwarīthia. 19 Nīgūkorwo matiathīkīrīrie ndūmīrīri ciakwa, ndūmīrīri irīa ndaamūmīre kaingī na tūnua twa ndungata ciakwa cia anabīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga “O na inyuī arīa mwatahirwo-rī, mūtīigana gūthīkīrīria,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 20 Nī ūndū ūcio-rī, ta thīkīrīriai ndūmīrīri ya Jehova, inyuī arīa mūthahitwo ngamūruta Jerusalemu mūgatwarwo Babuloni. 21 Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga nī ūndū wa Ahabu mūrū wa Kolaia, na Zedekia mūrū wa Maaseia, o acio mamūrathagīra mohoro ma maheeni makīgwetaga rīitwa rīakwa: “Nīngamaneana kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, nake nīakamooraga mūkīūnzagira na maitho manyu. 22 Nī ūndū wa ūhoro ūcio wao-rī, andū othe a Juda arīa maatahirwo na rīu marī Babuloni nīmākamoinaga thimo

makīrumana, makoiga atīrī, ‘Jehova arotūma ūtūike ta Zedekia na Ahabu, arīa mūthamaki wa Babuloni acinire na mwaki.’ 23 Nīgūkorwo nīmekīte maūndū mooru mūno thīinī wa Israeli; nī matharītīe na atumia a andū angī, na makaaria ndetocīa maheeni, makīgwetaga rīitwa rīakwa, ūndū itaameerīte meke. Nīnjūū ūguo nīguo, na ndī mūira wamo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 24 Īra Shemaia ūcio Mūnehelami atīrī, 25 “Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga: Wee nīwatūmire marīa na rīitwa rīaku mwene kūrī andū othe a Jerusalemu, na kūrī Zefania mūrū wa Maaseia ūrīa mūthīnjīri-Ngai, o na kūrī athīnjīri-Ngai arīa angī othe. Werīre Zefania atīrī, 26 ‘Jehova nīagūtūite mūthīnjīri-Ngai ithenya rīa Jehoiada nīguo ūtūike mūrūgāmīrīri wa nyūmba ya Jehova; wee wagīrīrwo nīkuoherera mūgūrūki o wothe ūretua mūnabīi ndungu magūrū na ūmuoherere ūgera cia ngingo. 27 Nī ūndū ūcio-rī, nī kīi kīgīrītīe wee ūkaanie Jeremia ūcio wa kuuma Anathothu, o ūcio wītuaga mūnabīi gatagatī-inī kanyu? 28 Nīatūmīre ndūmīrīri īno gūkū Babuloni akoiga atīrī: Nīmūgūkara mūrī ataha ihinda irāaya. Nī ūndū ūcio akaai nyūmba na mūcītūire, na mūrīme mīgūnda na mūrīe maciaro mayo.” 29 No rīrī, we Zefania ūcio mūthīnjīri-Ngai agīthomera mūnabīi Jeremia marīa macio. 30 Hīndī ūyo ndūmīrīri ya Jehova ūgīkīnyīra Jeremia, akīrwo ūū: 31 “Tūma ndūmīrīri īno kūrī andū othe arīa ataha: ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga ūndū ūkonīi Shemaia ūcio Mūnehelami: Tondū Shemaia nīamūrīthīre ūhoro, o na gūtūika ndiamūtūmīte, na nīatūmīte mwīhoke ūhoro wa maheeni-rī, 32 ūū nīguo Jehova ekuuga: Ti-itherū nīngaherīthia Shemaia ūcio Mūnehelami na njīaro ciake. Ndakagīa na mūndū ūtīgarīte thīinī wa andū aya, o na kana eyonere maūndū mega marīa ngeeka andū akwa, tondū nīahunjītīe ūremī akaanjūkīrīra,’” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

30 Īno nīyo ndūmīrīri irīa yakīnyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova: 2 “Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga atīrī: ‘Andīka ūhoro ūrīa wothe ngwarīrīre ibuku-inī.’ 3 Tondū Jehova ekuuga atīrī, ‘Matukū nīmarooka, rīrīa ngaarehe andū akwa a Israeli na a Juda moime kūrīa maatwarirwo maatahwo na ndīmacooke būrūrī ūrīa ndaheire maithē mao mawīgwatīre,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga.” 4 Ūyū nīguo ūhoro ūrīa Jehova aarīre ūkonīi Israeli na Juda: 5 “Jehova ekuuga atīrī: “Nītūigūite mūkayūrūrīko wa kūmakania, wa itua-nda, no ti wa thayū. 6 Ta tūrīai ūhoro, muone: Hīhī mūndū mūrūme no ahote gūciara mwana? Nī kīi kīragītūma nyone arūme othe arīa marī hīnya menyīītīte nda ta mūtūmia ūkūrūmwo, na o mūndū akagarūrūka agatukīa gīthīithi? 7 Kai mūthenya ūcio nīgūkorwo ūrī mūrūrū-ī! Gūtīrī ūngī ūkahaana taguo. Gūgaakorwo kūrī ihinda rīa kūnyārīrīka rīa Jakubu, no nīakahonokio kuuma harī guo.” 8 “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Mūthenya ūcio nīngoinanga icooki rīu ndīrīeherīe ngingo-inī ciao, na ndūuenge nga irīa mohetwo nacio; nacio ndūrīrī itigacooka kūmatua ngombo ciao rīngī. 9 Handū ha ūguo, magaatungatagīra Jehova Ngai wao, na Daudī mūthamaki wao, ūrīa nīi ngaamarahūrīra. 10 “Nī ūndū ūcio tiga gwītīgīra, wee Jakubu ndungata yakwa; tiga kūmaka, wee Israeli,’ nīguo Jehova ekuuga. ‘Ti-itherū nīngakūhonokio ngūrute kūu kūrāya, na njīaro ciaku ndīcīrute būrūrī ūrīa maathaamīrio. Jakubu nīagacookererwo nī thayū o na ūgītīri, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūgaatūma etīgīre. 11 Ndī hamwe nawe na nīngakūhonokīa,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘O na ingīniina ndūrīrī ciothe cia kūrīa guothe ngūharaganīrie, wee

ndigakūniina biū. No nīngakūherithia na kihooto; ndikaareka ūthiī o ro ūguo itakūherithite. **12** “Nī ūndū Jehova ekuuga atīri: “Kīronda giaku gitingihona, nguraro ciaku itiri kihonia. **13** Hatiri na wa gūgūthaitanirira, kana ndawa ya kironda giaku, o na kana giā gūkūhonia. **14** Athiritū aku othe nīmariganirwo niwe; ndūri kiene harō. Ngūgūthite o ta ūria thū ūngikūgūtha, na ngakūherithia o ta ūria mūdū ūtarī tha aherithanagia, nī ūndū mahiitia maku nī manene mūno, namo mehia maku makaingīha makīria. **15** Nī kī kīratūma ūrīrīre kīronda giaku, ūkarīrīra ruo rwaku rūtarī na kihonia? Nī ūndū wa ūria mahiitia maku manenehete na mehia maku magakīngīha rī, nīkiō ngwīkūte maūdū macio. **16** “No riri, andū arīa othe magakūng’ aūrania o nao nīmakang’ aūranio; thū ciaku ciothe nīgatwarwo ithaamīrio. Arīa magūtahaga indo ciaku nīmagatahwo; arīa othe magūtunyaga indo na nī nīngamatunya. **17** No nīngagūcookeria ūgima waku, na ngūhonia nguraro ciaku, ūguo nīguo Jehova ekuuga, ‘tondū witagwo mūdū mūte, Zayuni itūūra ritarī mūdū ūrīrūmbūyagia.’ **18** “Ūū nīguo Jehova ekuuga: “Nīngacookia ūgaacīru wa Jakubu hema-inī ciake, nacio ciikaro ciake ndīciiguire tha; itūūra rīu inene nīrīgaakwo rīngī o kūu rīanangīrwo, nayo nyūmba ya ūthamaki nīkarūgama harīa hamīagirīre. **19** Kuumā kūu nīgūkaiguagwo gūkīnirwo nyīmbo cia gūcookia ngaatho, na kīguuagwo mīgambo ya gīkeno. Nīngamaingīhia na matikanyihanyihia; nīngamaheithia gītīo, na matikaagithio kiēne. **20** Ciana ciao igaikaraga o ta matukū-inī marīa ma tene, nakīo kīrīndū kīao gītūire kīrūmite wega mbere yakwa; nīngaherithia arīa othe mamahinyagirīria. **21** Mūtongoria wao agaakorwo arī ūmwe wa andū ao kīumbe; o nake mwathi wao akoima o kūu thīnī wa andū ao. Nīngamūreharehe nake oke hakuhi na nī, nī ūndū-rī, nī mūdū ūrīkū ūngīrūtīra gūka hakuhi na nī?’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **22** ‘Nī ūndū ūcio nīmūgatuika andū akwa, na nī ndūike Ngai wanyu.’” **23** Atīrīrī, mang’ ūrī ma Jehova nīmagatuthūka mahaana ta kihuhūkano; ti-itherū makaahaana ta rūluho rūkūhurutana mūno, igūrū rīa andū arīa aaganu. **24** Marakara mahiū ma Jehova matigaathira, o nginya rīrīa akaahingia muoroto wa ngoro yake biū. Matukū-inī marīa magooka-rī, nīmūgataukīrwo nī ūhoro ūcio wega.

31 “Ihinda-inī rīu ngaakorwo ndī Ngai wa mbarī ciothe cia Isiraeli, nao nīmagatuika andū akwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** Jehova ekuuga atīri: “Andū arīa makaahonoka kūūragwo na rūhiū rwa njora-rī, nīmagetikīrika kūu werū-inī; nīngooka kūhuurūkia andū a Isiraeli.” **3** Jehova nīatuumīrīre matukū-inī ma tene, agītīra atīri: “Nī ūngwendete na wendo wa tene na tene; nīngūguocīrīre na ūtugi. **4** Nīngagwaka rīngī nawe nīugaakīka, wee Isiraeli mūrītu ūyū gathirange. Nīkoooya tūhembe twaku rīngī, uume ūthiī mūkaine hamwe na arīa marakena. **5** Nīngī nīūkahaanda mīgūnda ya mīthabībī kūu irīma-inī cia Samaria; arīmī nīmakamīhaanda, na makenere maciaro mayo. **6** Nīgūkaagīa mūthenya ūmwe ūria arangīri makaanīrīra marī tūrīma-inī twa Efiraimu, moige atīri, ‘Ūkīrai twambate tūkinye Zayuni, harī Jehova Ngai witū.’” **7** Jehova ekuuga atīri: “Inīrai Jakubu mūkenete, mūkūngūire rūrīrī rūrīa rūnene mūno. Tūmai kūgooca kwanyu kūguuwo, mūkiugaga atīri, ‘Wee Jehova, honokia andū aku, o acio matigari ma Isiraeli.’” **8** Atīrīrī, ngaamarehe, ndīmarute būrūrī wa gathigathini, ndīmacookererie kuuma ituri ciothe cia thī. Na magooka marī na atumumu ao, na ithua, o na atumia arīa marī na nda, o na arīa mararūmwō; magacooka marī kīrīndū kinene mūno.

9 Nao magooka makīrīragā; nīmakahooyaga ngīmacookia kwao. Nīngamagereria ndwere-inī cia tūrūū twa maai, njīra-inī rīra njaraganu kūdū matangīhngwo, nīgūkorwo nī nī nī ithe wa Isiraeli, nake Efiraimu nīwe mūrū wakwa wa irīgithathi. **10** “Thīkīrīra nīndūmīrīri ya Jehova, inyū ndūrīrī; hunjanīra ūhoro wayo ndwere-inī cia iria kūdū kūraya, atīri: ‘We ūria wahurunjire andū a Isiraeli nīakamacookereria, na amamenyerere o ta ūria mūrīithi arīithagia mbūrī cia rūuru rwake.’” **11** Nī ūndū Jehova nīagakūūra Jakubu, na amahonokie kuuma kūrī arīa marī hinya kūmakīra. **12** Nīmagooka maanīrīre nī gūkena marī kūu irīma-inī cia Zayuni; nīmagaganāra ūtaana wa Jehova: wa ngano, na wa ndibeī ya mūhīhano, na wa maguta, na wa tūgōndu tuumīte ndūuru-inī cia mbūrī, na wa tūcaū tuumīte ndūuru-inī cia ng’ombe. Magaatūka ta mūgūnda unithīrio maai, na matigacooka kūnyitwo nī ihooru rīngī. **13** Hīndī ūyo airītu nīmakaina na makene, o na aanake na athuuri o ūndū ūmwe. Nīngagarīra gūcakaya kwao gūtūike gīkeno; nīngamahooreria, na ndīmahe gīkeno handū ha kīeha. **14** Nīngahūūnia athīnjīri-Ngai na būthi, nao andū akwa nīmakāganwo nī ūtugi wakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **15** Jehova ekuuga atīri: “Mūgambo nīūguūtwo kūu Rama, gūcakaya kūnene na kīrīro, Rakeli akīrīrīra ciana ciake, na akarega kūhoorerio, nīgūkorwo ciana ciake itiri ho.” **16** Jehova ekuuga atīri: “Wīgīrīrīre mūgambo waku ūtuge kūguu ūkīrīra, na ūgīrīrīre maitho maku gūta maithori, nī ūndū nīūkarīhwo wīra waku,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ciana icio ciaku nīgacooka kuuma būrūrī wa thū. **17** Nī ūndū ūcio-rī, nī harī kīrīgīrīro matukū-inī maku ma thūthua,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ciana ciaku nīgacooka gūkū būrūrī wacio kīumbe. **18** “Ti-itherū nīnjigūite mūcaayo wa Efiraimu akiuga atīri: ‘Wee nīūherithiite o ta gacaū gatamenyerete gwīkīrwo icooki, na nī nīnjathīkite. Njokereria, na nī nīngūcooka, tondū wee nīwe Jehova Ngai wakwa. **19** Thūthua wa gūturuura, nīndacookire ngīrīra; thūthua wa gūtaukīrwo, nīndehūrīre gīthūri. Nīndaconokire na ngīnyarara, nī ūndū nīndakuūite thoni cia wīthī wakwa.’” **20** Gīthī Efiraimu tiwe mūrū wakwa ūria nyendete, mwana ūria nī nīngenāgīra? O na gūtūka ndanamūkīrīra kaingī-rī, no ndīrīkanaga ūria ndīmwendete. Nī ūndū ūcio ngoro yakwa nīmūnyootagīra; nīndīmūguagīra tha mūno,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** “Īkīrai marūūri ma barabara, na mīhaande itugi cia kuonania njira. Ta rorai barabara ūyo nene, o barabara ūyo mwagereire mūgīthī. Njokerera, wee Isiraeli mūrītu gathirange, cooka matūrīra-inī maku. **22** Ūgūtūūra ūrūrāga ngīnyā-rī, wee mwarī ūyū ūtarī mwīhokeku? Jehova nīegūthondeka ūndū mwerū gūkū thī: mūdū-wa-nja nīakagītīra mūdū mūrūme.” **23** Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Rīrīa ngaamacookia moime kūrīa maatwarīro maathuwo-rī, andū arīa marī būrūrī-inī wa Juda o na matūrīra-inī makuo nīmagacooka kwaria ciugo ici rīngī, moige atīri: ‘Jehova arokūrathima, wee gīkaro gīkī kīa ūthingu, wee kīrīma gīkī gītheru.’” **24** Andū nīmagatūrīra hamwe kūu Juda o na matūrīra-inī makuo mothe, arīmi o na andū arīa Morūrāga na ndūuru ciao cia mbūrī. **25** Nīnganogora arīa anogu, nake ūria ūrītūwo nī hinya nīngamūhūūnia.” **26** Ndaigua ūguo ngīkīra, ngīhūgūra miēna yothe. Ngīguu toro ūcio warī mwega mūno harī nī. **27** Jehova ekuuga atīri: “Matukū nīmarooka, rīrīa ngāyūrīa nyūmba ya Isiraeli na nyūmba ya Juda na njīaro cia andū na cia nyamū. **28** O ta ūria ndaarūgamīrīre makīmunywo na magītharūrio, na makīng’ aūranio, na makīnīnīnwo, o na ngīmārehera mwanangīko-rī, ūguo noguo ngarīgāmīrīra nīguo

makwo na mahaandwo wega,” nĩguo Jehova ekuuga. **29** “Matukũ-inĩ macio andũ matigacooka kuuga atĩrĩ, “Maithe ma ciana nĩmarĩite thabĩbũ irĩ rwagatha, namo magego ma ciana nĩmo maĩguĩte thĩĩthi.” **30** No rĩrĩ, mũndũ o wotho agaakua nĩ ùndũ wa mehĩa make we mwene; ùrĩa wotho ùkaarĩa thabĩbũ irĩ rwagatha, nĩ magego make mwene makaĩgua thĩthi.” **31** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Matukũ nĩmarooka, rĩria ngarĩkanĩra kĩrĩkanĩro kĩerũ na nyũmba ya Isiraeli, o na nyũmba ya Juda. **32** Nakĩo kĩrĩkanĩro kũu gĩthĩhaana ta kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩre na maithe mao ma tene rĩria ndaamanyĩĩre na guoko, ngĩmatongoria ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, tondũ nĩmagarĩre kĩrĩkanĩro gĩakwa, o na harĩa ndaarĩ ta ndĩ mũthũuri wao,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra na nyũmba ya Isiraeli ihinda rĩu rĩathĩra,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngĩkĩra watho wakwa meciĩria-inĩ mao, na ndĩwandĩke ngoro-inĩ ciao. Ngaatũĩka Ngai wao, nao matũĩke andũ akwa. **34** Gũĩtagacooka gũkorwo na mũndũ ùkũruta ùrĩa ùngĩ, kana mũndũ arute mũrũ wa ithe, amwĩre atĩrĩ, ‘Menyana na Jehova,’ tondũ andũ othe nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ùrĩa mũnĩni mũno wao ngĩnya ùrĩa mũnene,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndĩgacooka kũrĩrĩkana mehĩa mao.” **35** Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ùcio ùtũmũga rĩua rĩare mũthenya, narĩo itua rĩake rĩgatũma mweri na njata ciare ùtukũ, o we unjugaga irĩa namo makũmbĩ marĩo makaruruma, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩĩtwa rĩake: **36** “Mawatho ma kũrũmĩrĩrwo mangĩkeherio maithe-inĩ makwa-rĩ, norĩo njiaro cia Isiraeli ingĩĩta gũtũĩka rũrĩrĩ maithe-inĩ makwa,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **37** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthĩmĩke, nayo mĩthingĩ ya thĩ itũĩro na kũu rungu-rĩ, nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njiaro ciothe cia Isiraeli nĩ ùndũ wa ùrĩa wotho mekĩte,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **38** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩria itũũra rĩrĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ùndũ wakwa, kuuma Mũthĩringo ùrĩa Mũrĩihu na igũrũ wa Hananeli ngĩnya Kĩhĩngo-inĩ gĩa Koine. **39** Naruo rũrĩgĩ rwa gũthĩma rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩre ngĩnya karĩma-inĩ ka Garebĩ, rũcooke rwiĩhũrie rwekere Goa. **40** Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũrĩa ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenjĩ-inĩ ciothe gũthĩrĩ ngĩnya Karũũĩ ga Kidironi mwena wa irathĩro o ngĩnya koine-inĩ ya Kĩhĩngo kĩa Mbarathĩ, kũu guothe gũgaatũĩka kũndũ kwamũrĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ rikamunywo kana rĩmomorwo.”

32 Ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ rĩria yakĩnyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekĩa mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na inana wa wathani wa Nebukadinezaru. **2** Hĩndĩ òyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarĩgĩcĩrĩre Jerusalemu irĩtunyane, nake Jeremia ùrĩa mũnabĩ aahĩngĩrĩtuo kũu nja ya arangĩrĩ thĩĩni wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda. **3** Nĩgũkorwo Zedekĩa mũthamaki wa Juda nĩamuohĩthĩe kũu, akoĩga atĩrĩ, “Ùtũrathagĩra ùguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyĩrĩra. **4** Zedekĩa mũthamaki wa Juda ndakehonokĩa kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no ngĩnya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakarĩnĩria nake ùthĩũ kwĩ ùthĩũ, na nĩakamuona na maithe make mwene. **5** Nĩagatwara Zedekĩa kũu Babuloni, kũrĩa agaakara ngĩnya njĩke nake ùrĩa kwagĩrĩre, ùguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũa na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.”

6 Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyangĩnyĩrĩre ngũrwo atĩrĩ: **7** Hanameli mũrũ wa Shalumu, ùrĩa mamaguo, nĩegũũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ùrĩa ùrĩ Anathothu, nĩ ùndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuhĩ makĩria, na nĩwe ùrĩ na kĩhooto gĩa kũũgũra.’ **8** “Hĩndĩ òyo, o ta ùrĩa Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agũũka kũrĩ nĩ kũu nja rĩria ùkaragio nĩ arangĩrĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ùrĩa ùrĩ Anathothu, bũrũri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ùrĩ na kĩhooto gĩa kũũkũũra ùtũĩke waku, wĩgũrĩre ùtũĩke waku.’ “Hĩndĩ òyo ngĩmenya ndũmĩrĩrĩ òyo yomĩte kũrĩ Jehova; **9** nĩ ùndũ ùcio ngĩkĩgũra mũgũnda ùcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthĩmĩra cekeri ikũmi na mũgwanja cia betha. **10** Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcĩnĩrĩra mũhũũri wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, nĩngĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ùhorò ùcio, nayo betha ùgĩthĩmwo na ratĩrĩ. **11** Ngĩyoĩa kobi ùmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, icĩnĩrĩrwo mũhũũri wakwa na ùkandĩkwo maũndũ ma ùrĩa kĩrĩkanĩro kũu gĩatariĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macĩnĩrĩre mũhũũri, **12** ngĩcĩneana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ùgũrĩ wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maĩkarĩte hau nja rĩria ùkaragio nĩ arangĩrĩ. **13** “O marĩ hau-rĩ, nũndataarĩrĩre Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, **14** ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi òyo njĩkĩrĩte mũhũũri wakwa, na òyo ingĩ itarĩ mũhũũri, ùthĩrĩ ùmekĩre thĩĩni wa ndĩgĩthũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. **15** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mũgũnda, na mũgũnda ya mĩthabĩbũ ciothe nĩgacooka kũgũrwo gũkũ bũrũri-inĩ ùyũ. **16** “Na rĩrĩ, ndaarĩkĩa kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ùũ: **17** “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire igũrũ na thĩ na ùndũ wa hinya waku mũnene, o na ùndũ wa gũtambũrũkĩa guoko gwaku. We-rĩ, gũtĩrĩ ùndũ mũrĩtũ harĩwe. **18** Wee wonanaga wendani waku kũrĩ andũ ngĩri na ngĩri, no ùkakerithania nĩ ùndũ wa mehĩa ma maithe, ùkaũkĩnyĩria ciero-inĩ cia njjarwa ciao irĩa igooka thuutha wao. Wee Mũrungu mũnene na ùrĩ hinya, o wee rĩitwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, **19** wee nowe mũnene wa ùhaneĩ kĩrĩa, na cĩko ciaku nĩ cia hinya. Maithe maku maĩkaraga macũthĩrĩrĩre mĩthĩre yotho ya andũ; wee ùrĩhaga mũndũ o wotho kũringana na mĩthĩre yake, nĩngĩ kũringana na ùrĩa cĩko ciake itarĩ. **20** Wee nĩwe waringĩre ciama o na ùkĩonania morĩrũ kũu bũrũri wa Misiri, na no wĩkaga ùguo ngĩnya ùmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgĩre igweta rĩria rĩrĩ rĩaku. **21** Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri na ùndũ wa kũringa ciama na kuonania morĩrũ, na ùndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ùgũtambũrũkĩite, o na ùgũĩka maũndũ manene ma kũguoyohia. **22** Nĩwamaheire bũrũri ùyũ werĩre maithe mao na mwĩhitwa atĩ nĩũkamahe, bũrũri ùrĩ bũthĩ wa irĩa na ùũkĩ. **23** Maatoonyire bũrũri ùcio makĩwĩgwatĩra ùgũtũĩka wao, no rĩrĩ, matiigana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matieĩke maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ùndũ ùcio ùkĩmarehĩthĩra mwanangĩko ùyũ ùmakorete. **24** “Atĩrĩrĩ, ta rora nowe ùrĩa gwakĩtuo ihũmbu cia kũrĩgĩcĩria itũũra rĩrĩrĩ inene nĩgeetha marĩtunyane nĩ ùndũ wa mbaara ya rũhĩũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro, itũũra rĩrĩrĩ

nirikūneawo kūrī andū a Babuloni acio mararītharīkīra. Ūndū ūrīa wee woigire niūhingīte, o ta ūrīa we ūreyonera. **25** O na gūtuīka itūūra nīrīkūneawo kūrī andū a Babuloni, wee, o wee Mwachani Jehova, ūnjīrīte atīrī, ‘Wīgūrīre mīgūnda na betha, naguo ūgūrī ūcio wa mīgūnda ūcio ūgīe na aira.’” **26** Nīngī ndūmīrīri ya Jehova īgīkīnyīra Jeremia, akīrwo atīrī: **27** “Nīi nī nīi Jehova, Ngai wa andū othe. Nī harī ūndū o na ūmwe mūrītū harī nīi? **28** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: Ndi hakuhi kīneana itūūra rūrī inene kūrī andū a Babuloni, ndrīneane kūrī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arītunyane. **29** Andū acio a Babuloni maraatharīkīra itūūra rūrī inene nīmāgatoonya kuo na marīmunde mwaki; nī makaarīcīna rīthire, hamwe na nyūmba iria andū maacinagīra Baali ūbumba īgūrū rīacio, o na magaitagīra ngai īngī indo cia kūnyūuo nīgūo maathīrīkie ndaakare. **30** “Andū a Isīraeli na a Juda mekaga o maūndū mooru maitho-inī makwa kuuma ūnīni-inī wao; ti-itherū, andū a Isīraeli matirī ūndū mekaga tīga gūthīrīkīa maathīrīkagīa nīgūo ndaakare na indo iria methondekeire na moko mao, ūguo nīgūo Jehova ekuuga. **31** Kuuma mūthenya ūrīa itūūra rūrī rīakīrwo ngīnya ūmūthī, itūūra rūrī rītūūrīte rīarahūraga marakara makwa na mang’ūrī, na nīkīo no ngīnya ndrīreherie maitho-inī makwa. **32** Andū a Isīraeli na a Juda nīmāthīrīkīte nīgūo ndakare na maūndū mothe ma waganu marīa meekīte: o, na athamaki, na anene ao, na athīnjīri-Ngai na anabīi ao, na andū a Juda na andū a Jerusalemu. **33** Nīmāhutāfīre makaaga kūhūgūra mothiū mao kūrī nīi; o na gūtuīka nīdamarutire kaingī kaingī, matīathīkīrīre kana magītīkīra gūtaarwo. **34** No maigire mīhīanano īyo yao rīi magīgī thīnīi wa nyūmba rīra tītanītīo na Rītwa rīakwa, makīmīthaahīa. **35** Nīngī nīmākīre Baali mahooero kūndū kūrīa gūtūūgīru, kūu Gītūamba-inī kīa Beni-Hīnomu, nīgūo marutagīre Moleku arīi ao na arītu ao marī magongona, o na gūtuīka nīi ndīathanīte ūndū ūcio wīkagwo, o na kana ūgītōonya mecīrīra-inī makwa, atī hīhi no meeke ūndū mūūru na ūrī magīgī ta ūcio, wa gūtūma andū a Juda mehīe. **36** “Ha ūhoro ūkonīi itūūra rūrī inene, mūrōiga atīrī, ‘na ūndū wa mbaara ya rūhiū rwa njora, na ng’aragu, na mūthīro nīrīkaneawo kūrī mūthamaki wa Babuloni;’ no rīrī, ūi nīgūo Jehova Ngai wa Isīraeli ekuuga: **37** Ti-itherū nīngamacookanīrīra kuuma mabūrūrī-inī marīa ndaamathāamīrīre ndī na marakara mahiū na mang’ūrī maingī; ngaamacookīa kūndū gūkū na ndūme matūūre marī agītīre. **38** Nīmāgātūka andū akwa na nīi ndūike Ngai wao. **39** Nīngātūma o magīe na ūrūmwe wa ngoro o na mīthīre-inī yao, nīgeetha matūūre manjītīgīrīte nīgeetha matūūre moonaga wega o ene na cīana cīao iria īgooka thuutha wao. **40** Nīngārīkanīra nao kīrīkanīro gīa gūtūūra ngīnya tene na tene: Ndirī hīndī ngaatīga kūmekā wega, na nīngātūma manjītīgagīre, nīgūo matīkanāe kūhūtafīra. **41** Nīngakanaga ngīmeeka wega, na ti-itherū nīngāmahaanda gūkū būrūrī ūyū ngwatīrīre na ngoro yakwa yothe o na muoyo wakwa wothe. **42** “Jehova ekuuga atīrī: O ta ūrīa ndaarehīthīrīre andū aya mathīina manene, ūguo noguo ngaamahe ūgaacīru ūrīa wothe ndrīmerīre. **43** O rīngī nīgūkagūrwo mīgūnda būrūrī-inī ūyū, o ūyū inyū mugaga atīrī, ‘Ūyū ūi būrūrī mūkīru īhooru, ūtarī na andū kana nyāmū, nīgūkorwo nīwaneanīrwo kūrī andū a Babuloni.’ **44** Mīgūnda īkaagūrāgwō na betha, namo marūa ma ūgūrī nīmākandīkanīrwo na mekīrwo kīrore na macīnīrīrwo mūhūūrī aira marī ho, kūu būrūrī wa Benjamīni, na tūtūūra-inī tūrīa tūrīganītīe na Jerusalemu, na matūūra ma Juda, na matūūra ma būrūrī ūrīa ūrī irīma na matūūra marīa marī magūrū-inī

ma irīma cīa mwena wa ithūūro, o na ma Negevu, nī tondu nīngamacookeria ūgaacīru wao, ūguo nīgūo Jehova ekuuga.”

33 O mahīnda-inī macīo Jeremia aarī muohe kūu nja-inī ya arangīrī, ndūmīrīri ya Jehova nīyamūkīnyīre rīita rīa keerī, akīrwo atīrī: **2** “Ūi nīgūo Jehova ekuuga, o we ūrīa wombire thī, Jehova ūrīa watūmīre thī īgīe ho, na akīmīhaanda, Jehova nīrīo rītwa rīake: **3** ‘Ta kīngāire, na nīi nīngūgwītīka na ngwīre maūndū manene na matangītūrīka, marīa ūtooi.’ **4** Nīgūkorwo ūi nīgūo Jehova, Ngai wa Isīraeli, ekuuga ūhoro ūkonīi nyūmba iria irī itūūra rūrī inene, o na nyūmba cīa ūthamaki wa Juda o icīo cīatharīrīo nīgūo indo iria cīakīte kuo ihūthīrwo kwīgītīra kuuma kūrī ihumbu cīa tūrī iria cīkūrīgīcīrīe o na kuuma kūrī rūhiū rwa njora, **5** makīhūūrana na andū a Babuloni: ‘Nyūmba icīo cīothe nīkīkīyūrīo cīimba cīa andū arīa ngooragīthīa ndī na marakara na mang’ūrī. Nīngahītha itūūra rūrī inene ūthīū wakwa nī ūndū wa waganu wao wothe. **6** “No rīrī, nīngārīrehera ūgīma wa mwīrī na ndrīrīhonīe. Nīngī nīngahonīa andū akwa na ndūme matūūre makenagīra thayū mūngī na ūgītīrī. **7** Nīngacookīa andū a Juda na a Isīraeli gūkū ndīmarute kūrīa matūūrīte marī atāhe, njooke ndīmāake rīngī, maikare o ta ūrīa maatarīi mbere. **8** Nīngamatherīa mathīrwo nī mehīa mothe marīa mananjīhīrīa na ndīmarekere mehīa mao mothe ma kūrega kūnjathīkīra. **9** Hīndī īyo itūūra rūrī inene nīrīkandehīthīrīa ngumo na gīkeno, na gītīo, na ūgooci, o na gwīkīrīrwo mbere ya ndrūrī cīothe cīa gūkū thī rīra andū akūo makaigīra ūhoro wa maūndū mothe mega marīa ndīmekagīra; nīkūgega makaagega na mainaine moonā ūingī wa ūgaacīru na thayū ūrīa ngaāhe itūūra rīu.’ **10** “Jehova ekuuga atīrī: ‘Mwaragīa ūhoro ūkonīi kūndū gūkū, mūkōiga atīrī, “Nī kūndū kūnūhe gūtārī kīndū, na gūtārī andū kana nyāmū.” No thīnīi wa matūūra ma Juda na njīra-inī iria nene cīa Jerusalemu, o kūu gūthāamītwo gūkaaga andū kana nyāmū-rī, nīgūgacooka kūguūo **11** mīgambo ya gīkeno na ya gūcanjamūka, na mīgambo ya mūhīki na mūhīkanīa, o na mīgambo ya andū arīa mararehe indo cīa maruta ma gūcōokīa ngaatho nyūmba-inī ya Jehova, makīugaga atīrī, ““Cookerīaī Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ngaatho, nī ūndū Jehova nī mwega; wendo wake ūtūūrāga tene na tene.” Nīgūkorwo nīngacookeria būrūrī ūyū ūgaacīru waguo, o ta ūrīa warī kuo mbere,’ nīgūo Jehova ekuuga. **12** “O na nīngī Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga atīrī: ‘Kūndū gūkū kūnūhe na gūtārī andū kana nyāmū-rī, matūūra makuo mothe nīmāgacooka kūgīa ūrīrīthīo kūrīa arīthīi makaarahagīa ndūūru cīao cīa mbūrī. **13** Thīnīi wa matūūra ma būrūrī ūrīa ūrī irīma, o na marīa marī magūrū-inī ma irīma cīa mwena wa ithūūro, o na ma Negevu, būrūrī-inī wa Benjamīni, o na tūtūūra-inī tūrīa tūrīgīcīrīe Jerusalemu o na matūūra-inī ma Juda-rī, ndūūru cīa mbūrī nīngacooka kūhītīkīra guoko-inī kwa ūrīa ūcītaraga,’ ūguo nīgūo Jehova ekuuga. **14** “Jehova ekuuga atīrī, ‘Matukū nīmāgōoka rūrīa ngaahīngīa kīranīro gīakwa kīa wega kīrīa ndrīre nyūmba ya Isīraeli na nyūmba ya Juda. **15** ““Matukū-nī macīo o na ihīnda rīu-rī, nīngarahūrīra Daudī mūndū mūthīngu ūgerekanītīo na rūhonge rwa mūtī; nīageekaga maūndū marīa magīrīre na ma kīhōoto būrūrī-inī. **16** Matukū-inī macīo, Juda nīgūkahonokanīo, nakuo Jerusalemu gūtūūre kūrī kūgītīre. Nake ageetagwo rītwa rūrī Jehova-Ūthīngu-Wītū.’ **17** Nīgūkorwo Jehova ekuuga atīrī: ‘Daudī ndarī hīndī akaaga mūndū wa gūkarīra gītī kīa ūnene kīa nyūmba ya Isīraeli, **18** kana athīnjīri-Ngai, arīa Alawīi, mage mūndū wa gūikara mbere yakwa hīndī cīothe acīnaga maruta ma njīno, na maruta

ma mütu, o na arutage magongona maría ma o müthenya.”
19 Ningi ndümüriri ya Jehova niyakinyirire Jeremia akirwo atiri, **20** “Jehova ekuuga atiri: ‘Angikorwo inyuü mwahota güthüka kirikaniro giakwa na müthenya, na kirikaniro giakwa na ütükü, nigeetha müthenya na ütükü itigacooke kügia händi iria yagirire-rí, **21** nakio kirikaniro kiria ndaarikanire na Daudi ndungata yakwa, o na kirikaniro kiria ndaarikanire na Alawii aría athinjiri-Ngai aría matungataga marí mbere yakwa, kiahota güthükio, nake Daudi akiage gücocoa kügia na mündü wa rüciaro rwake wa güthamakaga arí giti-ini giake kia ünene. **22** Ningatüma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marí mbere yakwa maingithe o ta njata cia igürü iria itangitarika ní ündü wa küngiha, o na ta müthanga üria üri hügürürü-ini cia iria üria ütangithimika üria ügana.” **23** O ringi ndümüriri ya Jehova niyakinyirire Jeremia akirwo atiri, **24** “Kaü ütamenyete andü aya maroiga atiri, ‘Jehova niatete mothamaki maría meeri ethuurire?’ Ní ündü ücio mamenaga andü akwa na matimoonaga ta marí rüriri. **25** Jehova ekuuga atiri: ‘Angikorwo ndiigite kirikaniro giakwa na müthenya na ütükü, o na mawatho maría marümu ma igürü na thi-rí, **26** händi iyo ningagiteaniria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage güthuru ümwe wa aana ke atüke wa güthamakira njiaro cia Iburahimu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nigikorwo ningamacookeria ügaaciru wao na ndimaigüre tha.”

34 Riria Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni aarüaga mbaara na Jerusalemu na matüura maría maaririgiicirire, arí na mbütü ciake cia ita, hamwe na mothamaki maría maathagwo niwe, na ndüriri ciothe ciakuo, ndümüriri ino niyakinyirire Jeremia yumite kúri Jehova, akirwo atiri, **2** “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atiri: Thiü kúri Zedekia müthamaki wa Juda, ümwire atiri, ‘Jehova ekuuga atiri: Ndí hakuhi küneana itüura rüri inene kúri müthamaki wa Babuloni, nake nieküricina na mwaki rithire. **3** Nawe ndükahonoka atí wieherie moko-ini make, tondü ti-itherü nüikanyiitwo na üneanwo kúri we. Nüükeyonera müthamaki wa Babuloni na maitho maku, na nímükaraniria nake üthüü kwa üthüü. Nawe nügatwarwo Babuloni. **4** “No riri, ta thikiriria küraniro kia Jehova, wee Zedekia müthamaki wa Juda. Jehova ekuuga atiri ühoro ügükoni: Wee ndükooragwo na rühiü rwa njora; **5** ügaakua giküü gía thayü. O ta üria andü maakirie mwaki wa macakaya ní ündü wa gütiia maithe maku, o acio athamaki aría maarí mbere yaku-rí, üguo noguo magaaikia mwaki ní ündü wa gügütüta na magücaakäre, makiugaga atiri, “Iya, Mwathi witü-ii” Nii mwene ní nii ndakwirira ühoro ücio, üguo niguo Jehova ekuuga.” **6** Nake Jeremia ücio münabii aküra Zedekia müthamaki wa Juda maündü macio mothe, arí kúri Jerusalemu, **7** händi iyo mbütü cia ita cia müthamaki wa Babuloni ciahüuranaga na Jerusalemu o na matüura macio mangí ma Juda maría meyümüririre, nimo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matüura maría matigaire harí maría mairigürwo na hinya kúri Juda. **8** Ndümüriri niyakinyirire Jeremia yumite kúri Jehova thuutha wa Müthamaki Zedekia kúrikanira kirikaniro na andü othe aría maarí Jerusalemu maanirire ühoro wa kuohorwo kwa ngombo. **9** Mündü o wotho angütuika niekuohora ngombo ciake cia Ahibirania, cia arüme na cia andü-a-nja; gütirü mündü o na ürükü wagürürwo ní küiga Müyahudi üria üngí arí ngombo. **10** Ní ündü ücio anene othe o na andü aría maatoonyire kirikaniro-ini kúri, magitükira atí nimekürekereria ngombo ciao cia arüme na

cia andü-a-nja, na atí matigücocoa kúmaiga ükombo-ini. Magigütükira ühoro ücio na makimarekereria. **11** No riri, thuutha-ini nimericükirwo, makinyiita andü acio mohorete na makimatua ngombo ringi. **12** Händi iyo ndümüriri ya Jehova niyakinyirire Jeremia, akirwo atiri: **13** “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atiri: Nindarikanire na maithe manyu ma tene riria ndamarutire büri wa Misiri, ngimaruta büri wa ükombo, ngimeera atiri, **14** ‘Händi ciothe mwaka-ini wa müganja, o mündü o mündü wanyu wotho ne nginya arekagirire müru wa ithe Mühibirania o wotho üria wiyendetie kúri we. Thuutha wa gügütungata miaka itandatü-rí, no nginya ümürekererie.’ No maithe manyu matiigana güthikiriria kana kürümbüüya ühoro ücio wakwa. **15** Nímwüriga kwirira, na mügüka maündü maría magirire makionwo ní nii: Tondü o ümwe wanyu nianirire ühoro wa kuohorwo kwa mündü o mündü büri-ini. O na ningí mükigüta na kirikaniro kúri müri mbere yakwa thüni wa nyumba iría itanito na rüwta riakwa. **16** No rüü nímügarürükite mügathaahia rüwta riakwa; mündü o mündü wanyu niacooketie ngombo yake ya mündü mürüme na ya mündü-wa-nja iría ararekererie iithüre o küria ingenda. Nímümatüite ngombo cianyu ringi. **17** “Ní ündü ücio, Jehova ekuuga atiri: Inyuü nímwagite künjathikira: mütanirire kuohorithio kwa andü a büri wanyu. Ní ündü ücio rüü ningwanirira ‘kuohorithio’ kwanyu, üguo niguo Jehova ekuuga, nakuo ní ‘kuohorithio’ niguo müüragwo na rühiü rwa njora, na müthiro, na ng’aragu. Ningatüma mütüke kindü gía güthüürwo müno mothamaki-ini mothe ma gükú thi. **18** Andü aría magariere kirikaniro giakwa, na makaaga kühingia mohoro ma kirikaniro kúri maarikanire marí mbere yakwa, ngaameka o ta njaü iría maatinanirie icunji igiri, makigerera gatagati ga icunji acio ciayo. **19** Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andü aría mehokeirwo mawira ma kwa müthamaki, na athinjiri-Ngai, na andü othe a büri aría magariere gatagati ga icunji acio cieri cia njaü iyo-rí, **20** ningamaneana kúri thü ciao iria ciendaga kümaruta muoyo. Ciimba ciao igaatüka irio cia nyoni cia riera-ini, na cia nyamü cia githaka. **21** “Ninganeana Zedekia müthamaki wa Juda na anene ake kúri thü ciao iria ciendaga kümaruta muoyo, ndimaneane kúri mbütü cia ita cia müthamaki wa Babuloni, acio ciambite kümweherera. **22** Ningüruta watho, niguo Jehova ekuuga, na ningamacookia gükü itüura-ini riri inene. Nimakahüürana narío, maritae na maricine. Ningi ningonüha matüura ma Juda makire ihooru, na kwage mündü üngitüura kuo.”

35 Ino niyo ndümüriri iría yakinyirire Jeremia yumite kúri Jehova händi ya wathani wa Jehoiakimu müru wa Josia, müthamaki wa Juda, akirwo atiri: **2** “Thiü kúri andü a nyumba ya Rekabu, ümeere moke kanyumba-ini kamwe ga tütü türi rwere-ini rwa nyumba ya Jehova, nawe ümahe ndibe manyue.” **3** Ní ündü ücio ngithiü ngigüra Jaazania müru wa Jeremia müru wa Habazania, hamwe na arü a ithe, o na arü ake othe, na andü a nyumba iyo yothe ya Rekabu. **4** Ngimarehe thüni wa nyumba ya Jehova, ngimatoonyia kanyumba ka arü a Hanani müru wa Igidalia, mündü wa Ngai. Kanyumba kau kaariganitie na kanyumba ka anene, kariä kaari hau igürü ría nyumba ya Maaseia müru wa Shalumu, üria wari mükaria wa mürangwo. **5** Ngicocoa ngüga mbaküri ciyürite ndibe, o na ngüga ikombe mbere ya andü acio a nyumba ya Rekabu, ngimeera atiri, “Nyuai ndibe ino.” **6** No-o magicookia atiri, “Ithuü tütinyuuga ndibe, ní ündü ithe witü wa tene, Jonadabu müru wa Rekabu, niatütigüre watho, akiuga atiri,

Mütikananyue ndibei, inyuü ene kana njiaro cianyu. 7 Ngingi-rî, mütikanaake nyumba, kana mühaande mbei, kana mühaande mîgûnda ya mîthabîbü; mütikanagîe na kîndü o na kîmwe kîa indo icio, no rîrî, mûgütüüra müikaraga hema-inî. Hîndî îyo nîmûgatüüra matukû maingî bûrîri üyü müikaraga ta mûrî ageni.' 8 Nîütütüürîte twathîküire ündü o wothe ürîa ithe witü wa tene Jonadabu mûrû wa Rekabu aatwathîre. Gütîrî mündü witü ithuî, kana atumia aitü, kana arîü na airîtu aitü, ürî wanyua ndibei, 9 kana agîaka nyumba ya gütüürwo, kana akîgîa mîgûnda ya mîthabîbü, kana ithaka, o na kana akehaandîra irio. 10 Tütütüürîte hema-inî twathîkagîra ürîa wothe ithe witü wa tene Jonadabu aatwathîre. 11 No rîrîa Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni aahithüküire bûrîri üyü, nîtwoigîre atîrî: 'Ükîrai, no ngînya tûthîi Jerusalemu tûürîre mbütü cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.' Nî ündü ücio tükoretwo tûgîkara gûkü Jerusalemu.' 12 Ngingî ndûmîrîri ya Jehova îgîkinyîra Jeremia, akîrwo atîrî: 13 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atîrî: Thîi ükeere andü a Juda na arîa othe matüüraga Jerusalemu atîrî: 'Kaî inyuü mütangîrûta ündü nîguo mwathîkîre ciugo ciakwa?' üguo nîguo Jehova ekuuga. 14 'Jonadabu mûrû wa Rekabu aathîre arîü ake matikananyue ndibei, nagu watho ücio wake matüürîte maühingagîa. O na ngînya ümüthî matinyuuga ndibei, nîgûkorwo nîmathîkagîra watho ücio wa ithe wao wa tene. No rîrî, inyuü ndîmwarîrîre kaingî kaingî, no mütîrî mwanjathîkîra. 15 Ndîmütümiire ndungata ciakwa ciothe cia anabîi kaingî kaingî. Nao mamwîraga atîrî, "Mündü o wothe wanyu no ngînya atigane na mîthîire yake ya waganu na agîrîe ciiko ciake; tigai kûrûmîrîra ngai ingî kana gûcitungatagîra. Na inyuü nîmûgatüüra bûrîri üyü ndaamüheire inyuü o na maithe manyu." No inyuü mütiigana kûrûmbüya ühoro ücio kana gûthîkîrîra. 16 Njiaro icio cia Jonadabu mûrû wa Rekabu nîhingîtie watho ücio ithe wao wa tene aacitigîre, no andü aya matinjathîküire.' 17 "Nî ündü ücio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atîrî: 'Ta thîkîrîria! Nîngûrehithîria Juda o na mündü wothe ütüüraga Jerusalemu mwanangîko ürîa wothe ndoigîre nîngamarehe. Nî ndaamaarîrîe, no-o makîrega gûthîkîrîra; ndaametire no-o makîrega kûnjîtîka.'" 18 Nake Jeremia agîcooka akîra andü a nyumba ya Rekabu atîrî, "Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atîrî: 'Inyuü nîmworthîküire watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mûkarûmîrîra mataaro make mothe, na nîmwîkîte ürîa wothe aamwathîre.' 19 Nî ündü ücio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atîrî: 'Jonadabu mûrû wa Rekabu ndarî hîndî akaaga mündü wa kûndungatîra.'"

36 Mwaka-inî wa îna kuuma Jehoiakimu mûrû wa Josia atuika müthamaki wa Juda-rî, ndûmîrîri îno nîyakinyîre Jeremia yumîte harî Jehova, akîrwo üü: 2 "Oya ibuku rîa gîkûnjo wandîke thîîni warîo mohoro marîa mothe ngûheete makamîi Isiraeli na Juda, o hamwe na ndûrîrî iria ingî ciothe, kuuma ihînda rîria ndambîrîrîe gûkarwîria hîndî ya wathani wa Josia, o ngînya ümüthî. 3 Hîhi rîria andü a Juda makaigua ühoro wa mwanangîko ürîa wothe njiîrîre kûmarehithîria-rî, mündü o mündü wao ahota kûgarûrûka atigane na mîthîire yake ya waganu; na nîi nîngamarekera waganu wao na mehîa mao." 4 Nî ündü ücio Jeremia agîta Baruku mûrû wa Neria, nake Jeremia akîmwîra maündü marîa mothe Jehova aamwarîrîe, nake Baruku akamandîka ibuku-inî rîu rîa gîkûnjo. 5 Hîndî îyo Jeremia akîra Baruku atîrî, "Nî ndîmuohe; ndîngîhota

gûthîi hekarû-inî ya Jehova. 6 Nî ündü ücio thîi arî we kûu nyumba-inî ya Jehova müthenya ümwe ürîa kwîhingagwo kûrîa irio, nawe üthomere andü acio kuuma ibuku-inî rîrî rîa gîkûnjo maündü marîa maarîtio nî Jehova, macio wee wandîkîre o ta ürîa nîi ndaakwîraga wandîke. 7 Hîhi maahota kûrehe mathaitaha mao harî Jehova, na o mündü wao atigane na mîthîire yake ya waganu, nî ündü marakara na mangî ürî marîa matuîrîrwo andü aya nî Jehova nî manene." 8 Nake Baruku mûrû wa Neria nîekîre ürîa wothe Jeremia ürîa mûnabîi aamwîrîte eeke; agîthoma ndûmîrîri îyo ya Jehova kûu thîîni wa hekarû kuuma ibuku-inî rîu rîa gîkûnjo. 9 Na rîrî, mweri-inî wa kenda wa mwaka wa îtano wa wathani wa Jehoiakimu mûrû wa Josia müthamaki wa Juda, ihînda rîa kwîhînga kûrîa irio mbere ya Jehova nîrîanîrîrwo kûrî andü othe a Jerusalemu, o na arîa angî othe mookîte kuuma matüüra ma Juda. 10 Kuuma kanyûmba-inî ka Gemaria mûrû wa Shafani ürîa mwandîki, karîa kaarî o kûu nja ya na igîrû, itoonyero-inî rîa Kîhîngo kîrîa Kîerû kîa hekarû, Baruku agîthomera andü othe ciugo cia Jeremia kuuma ibuku-inî rîu rîa gîkûnjo kûu hekarû-inî ya Jehova. 11 Rîrîa Mikaia mûrû wa Gemaria, mûrû wa Shafani aigûire ndûmîrîri îyo ya Jehova yothe kuuma ibuku-inî rîu rîa gîkûnjo-rî, 12 agîkûrûka agîtoonya kanyûmba-inî ka mwandîki karîa kaarî kûu nyumba-inî ya üthamaki, harîa anene othe maikarîte, nao nîo: Elishama ürîa mwandîki, na Delia mûrû wa Shemaia, na Elinathani mûrû wa Akîbori, na Gemaria mûrû wa Shafani, na Zedekîa mûrû wa Hanania, na anene arîa angî othe. 13 Mikaia aarîkia kûmahe ühoro wothe ürîa aigûite Baruku agîthomera andü kuuma ibuku-inî rîa gîkûnjo-rî, 14 anene acio othe magîtûma Jehudi mûrû wa Nethania, mûrû wa Shelemia, mûrû wa Kushi, athîi akeere Baruku atîrî, "Oya ibuku rîu rîa gîkûnjo, rîu üthomeire andü, üuke narîo." Nî ündü ücio Baruku mûrû wa Neria agîthîi hau maarî anyîitîte ibuku rîu rîa gîkûnjo na guoko gwake. 15 Nao makîmwîra atîrî, "Rîu ta ikara thî, ütüthomere." Nî ündü ücio Baruku akîmathomera. 16 Rîrîa maagûire mohoro macio mothe, makîrorana marî na guoya, makîra Baruku atîrî, "No ngînya tûkinyîria müthamaki ühoro ücio wothe." 17 Ngingî magîcooka makîûra Baruku atîrî, "Ta twîre, maündü macio mothe wamandîkîre atîa? Nî Jeremia wakwîraga nawe ükamaandîka?" 18 Baruku akîmacookeria atîrî, "Îi, nîwe wanjîrîra mohoro macio mothe, na nîi ngamaandîka na rangî ibuku-inî rîrî rîa gîkûnjo." 19 Nao anene acio makîûra Baruku atîrî, "Wee na Jeremia thîîi mwîthîe. Mütikareke mündü o na ü ameye kûrîa mûrî." 20 Maarîkia kûiga ibuku rîu rîa gîkûnjo kanyûmba-inî ka Elishama, ürîa mwandîki, magîtoonya harîa müthamaki aarî kûu nyumba yake ya thîîni makîmûhe ühoro ücio wothe. 21 Müthamaki nake agîtûma Jehudi agîire ibuku rîu rîa gîkûnjo, nake Jehudi akîrîrehe kuuma kanyûmba-inî ka Elishama, ürîa mwandîki, akîrîthomera müthamaki na anene acio othe marûgamîte hau harî müthamaki. 22 Kwarî mweri wa kenda, nake müthamaki aikarîte nyûmba-inî rîa aikaraga hîndî ya kîmera kîa heho, na haarî na mwaki waakanaga riiko-inî hau mbere yake. 23 Jehudi aathoma icigo ithatü kana inya cia ibuku rîu rîa gîkûnjo-rî, müthamaki nake agacîtinia na kahiü ka mwandîki, agacîkia riiko-inî, o ngînya rîria ibuku rîu rîa gîkûnjo riacînrîwo rîothe. 24 Müthamaki na andü arîa othe maamütungataga arîa maigûire mohoro macio matiigana gwîtigîra, o na kana magîtebûranga nguro ciao. 25 O na gûtuika Elinathani, na Delia, na Gemaria nîmathaitîre müthamaki ndagacîne ibuku rîu rîa gîkûnjo-rî, nîaregîre kûmathîkîrîra. 26 Handü ha üguo, müthamaki

agĩatha Jerameeli, mūrũ ũmwe wa mũthamaki, na Seraia mūrũ wa Azirieli, na Shelemia mūrũ wa Abideli, nĩguo manyiite Baruku ũcio mwandiki, na Jeremia ũria mũnabii. No rĩrĩ, Jehova nĩamahithite. **27** Thuutha wa mũthamaki gũcina ibuku rĩu rĩa gĩkũngo rĩria rĩandikĩtwo mohoro nĩ Baruku ta ũria eerĩtwo nĩ Jeremia andĩke-rĩ, ndũmirĩri ya Jehova nĩyakinyĩriie Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **28** “Oya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũngo wandike thĩĩni warĩo mohoro marĩa mothe maarĩ ibuku-nĩ rĩu rĩa mbere, rĩu Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinire. **29** Ningĩ wĩre Jehoiakimu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩwacinire ibuku rĩu rĩa gĩkũngo, ũkĩũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmite wandike atĩ, ti-itherũ mũthamaki wa Babuloni nĩagooka kwananga bũrũri ũyũ na eherie andũ na nyamũ kuo?’ **30** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũndũ ũkonĩi Jehoiakimu mũthamaki wa Juda: Ndakagĩa na mũndũ wa gũkarĩra gĩti kĩa ũnene kĩa Daudi; kĩamba giake giagaateo, na kĩanikĩrwo rĩa mũthenya, na kĩhie nĩ mbaa ũtũkũ. **31** Nĩngamũherithia we hamwe na ciana ciake, na arĩa mamũtungataga, nĩ ũndũ wa waganu wao; nĩngarehithĩria arĩa othe matũũraga Jerusalemu na andũ a Juda mwanangĩko ũria wothe ndaarĩre ũhoru waguo ũmakonĩi, tondu nĩmagĩte gũthĩkĩrĩria.” **32** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia akĩoya ibuku rĩngĩ rĩa gĩkũngo, akĩrĩnengera Baruku mūrũ wa Neria ũcio mwandiki, nake akĩandika ibuku-inĩ rĩu mohoro mothe marĩa aacookire kũheo nĩ Jeremia, o macio maandikĩtwo ibuku-inĩ rĩria Jehoiakimu mũthamaki wa Juda aacinĩte na mwaki; na hakĩongererwo mohoro mangĩ maingĩ maahaanaine na macio ma mbere.

37 Na rĩrĩ, Zedekia mūrũ wa Josia nĩatuirwo mũthamaki wa Juda nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake agĩthamaka ithenya rĩa Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu. **2** No rĩrĩ, we mwene o na kana arĩa maamũtungatagĩra, na andũ a bũrũri ũcio matiarũmbũirĩe ciugo irĩa Jehova aarĩte na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii. **3** Nake Mũthamaki Zedekia agĩtũma Jehukali mūrũ wa Shelemia marĩ na Zefania mūrũ wa Maaseia ũria mũthĩnjĩri-Ngai mathĩi kũrĩ Jeremia ũcio mũnabii, mamũtwarĩre ndũmirĩri ĩno: “Tiwagũthaita ũtũhoore kũrĩ Jehova, Ngai witũ.” **4** Na rĩrĩ, ihinda rĩu Jeremia aarĩ na wĩyathi wa gũceeranga gatagatĩ-inĩ ka andũ, nĩgũkorwo ndaakoretwo aikĩtio njeera. **5** Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia Firaũni nĩcioimagarĩte kuuma bũrũri wa Misiri, na rĩria andũ a Babuloni arĩa maarĩgĩcĩrĩe Jerusalemu maiguire ũhoru wacio, makĩhũndũka, makĩehera kũu Jerusalemu. **6** Hĩndĩ ĩyo ndũmirĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia ũcio mũnabii, akĩrwo atĩrĩ, **7** ‘Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ĩra mũthamaki wa Juda, ũcio ũgũtũmite ũuke ũhoore kĩrĩra harĩ nĩ, atĩrĩ, ‘Mbũtũ cia ita cia Firaũni icio irooka gũgũteithĩria, nĩngũcoka bũrũri wacio, kũu bũrũri wa Misiri. **8** Hĩndĩ ĩyo nao andũ a Babuloni nĩmagacooka gũkũ na matharĩkĩre itũũra rĩrĩ inene, marĩtunyane na marĩcine na mwaki.’ **9** “Jehova ekuuga atĩrĩ: Tigai kwĩheenia, mũgĩcĩrĩria atĩrĩ, ‘Andũ a Babuloni ti-itherũ nĩmegũtigana na itũũ matwetherer.’ Matigeeka ũguo! **10** O na mũngĩhooa mbũtũ ciothe cia ita cia andũ a Babuloni icio iramũtharĩkĩra, na gũtũike atĩ no andũ arĩa matĩihangĩto matĩgĩtwo hema-inĩ ciao-rĩ, no moime kũu hema-inĩ na macine itũũra rĩrĩ na mwaki.” **11** Thuutha wa mbũtũ icio cia ita cia andũ a Babuloni kwehera kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa mbũtũ cia Firaũni, **12** Jeremia nĩomĩagarire kuuma itũũra-inĩ rĩu inene nĩguo athĩi bũrũri wa Benjaminĩ akenyĩtĩre igai rĩake rĩa gĩthaka gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa maarĩ kuo. **13** No rĩria aakinyire Kĩhingo-inĩ kĩa Benjaminĩ, mũnene wa

arangĩri ũria wetagwo Irija mūrũ wa Shelemia, mūrũ wa Hanania, akĩmũnyĩta, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩ kũũra ũroora ũthĩi ũkeneane kũrĩ andũ a Babuloni!” **14** Jeremia akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca ũguo tĩguo! Nĩ ti kũũra ndĩroora ngeneane kũrĩ andũ a Babuloni.” No Irija akĩrega kũmũthĩkĩrĩria; handũ ha ũguo akĩnyĩta Jeremia, akĩmũtũra kũrĩ anene. **15** Anene acio nĩmarakarĩre Jeremia, na magĩathana ahũũrwo na ahĩngĩrwo nyũmba ya Jonathani ũria mwandiki, ĩria maatuĩte njeera. **16** Nake Jeremia agĩtoonyio mungu-inĩ warĩ kanyũmba ga thĩĩni mũno kũu kĩoho-inĩ, kũrĩa aikarĩre matukũ maingĩ. **17** Na thuutha ũcio Mũthamaki Zedekia agĩtũmana areehwo kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki. Arĩ kũu, mũthamaki akĩmũũria na hitho atĩrĩ, “Hihi nĩ harĩ ndũmirĩri yumĩte kũrĩ Jehova?” Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Īi, nĩ kũrĩ; wee nĩũkaneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni.” **18** Ningĩ Jeremia akĩra Mũthamaki Zedekia atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ngwĩhĩtie we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andũ aya, nĩguo njikio njeera? **19** Marĩ ha anabii acio acio, aku maakũrathĩre ũhoru atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni ndagagũtharĩkĩra wee o na kana bũrũri ũyũ?’ **20** Na rĩu-rĩ, wee mũthamaki mwathi wakwa, ĩtikĩra gũthĩkĩrĩria. Njĩtikĩria ndeehe mathaitana makwa mbere yakũ: Ndũkanjooke nyũmba ya Jonathani ũria mwandiki, ndigakuĩre kuo.” **21** Nake Mũthamaki Zedekia akĩruta watho, akiuga atĩ Jeremia aigwo kũu nja ĩria ya arangĩri, na aheagwo mũgate o mũthenya ũrutĩtwo barabara-inĩ ya arugi mĩgate, o nginya rĩria mĩgate ĩgaathira kũu itũũra-inĩ inene. Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩkĩra kũu nja ĩyo ya arangĩri.

38 Nao Shefatia mūrũ wa Matani, na Gedalia mūrũ wa Pashuri, na Jehukali mūrũ wa Shemalia, o na Pashuri mūrũ wa Malikija nĩmaiguire ũria Jeremia eeraga andũ othe, rĩria oigire atĩrĩ, **2** ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mũndũ ũria wothe ũgũkĩra itũũra-inĩ rĩrĩ inene nĩakoogawo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, no ũria ũgũwĩtũra kũrĩ andũ a Babuloni nĩgatũũra muoyo. Nĩakahonokia muoyo wake; nĩgatũũra muoyo.’ **3** Ningĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Itũũra rĩrĩ inene no nginya rĩkaneanwo kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, ũria ũkaarĩtũnyana.’ **4** Hĩndĩ ĩyo anene makĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aagĩrĩre ooragwo. Nĩaratũma thĩgari irĩa itigaire gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene ciĩtigĩre, o ũndũ ũmwe na andũ aya othe, nĩ ũndũ wa maũndũ macio arameera. Mũndũ ũyũ ndarĩ ũndũ mwega arecĩrĩria andũ aya tĩga o ũũru.” **5** Mũthamaki Zedekia agĩcokia atĩrĩ, “Arĩ moko-inĩ manyu; mũthamaki ndangĩrĩrĩria mwĩke ũria inyuĩ mũkwenda.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makĩnyĩta Jeremia makĩmũkĩra irĩa rĩa maaĩ rĩa Malikija, ũria mūrũ wa mũthamaki, rĩria rĩarĩ kũu nja ĩyo ya arangĩri. Magĩkũrũkia Jeremia irĩa rĩa maaĩ na mikanda; no rĩtĩarĩ na maaĩ, no mũtondo rĩarĩ, nake Jeremia agĩtoonyerera kũu mũtondo-inĩ ũcio. **7** No rĩrĩ, Ebedi-Meleku ũria Mũkushi, ũmwe wa arĩa mehokeirwo wĩra wa kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki, nĩaiguire atĩ nĩmaikĩte Jeremia irĩa rĩa rĩa maaĩ. Hĩndĩ ĩyo mũthamaki aikarĩte Kĩhingo-inĩ kĩa Benjaminĩ, **8** Ebedi-Meleku akĩuma hau nja ya nyũmba ya ũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, **9** “Mũthamaki mwathi wakwa, andũ aya nĩmekĩte ũũru nĩ ũndũ wa maũndũ maya mothe mekĩte Jeremia ũria mũnabii. Nĩmamũkĩtie irĩa rĩa maaĩ, akũire kuo nĩ ng’aragu, tondu mĩgate ĩkĩrie gũthĩra ebedi itũũra-inĩ inene.” **10** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki agĩatha Gũkũ-Meleku ũcio Mũkushi, akĩmwĩra atĩrĩ: “Oya andũ mĩrongo ĩtatũ kuuma haha mũthĩi nao mũkarute Jeremia ũcio mũnabii kuuma irĩa rĩa rĩa maaĩ atanakua.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Ebedi-Meleku

akioya andũ cio, agĩthĩ nao, nao magĩtoonya kanyũmba kaari rongo rwa harĩa haagigwo mũthĩthũ wa indo cia bata kũu thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki. Akioya ndangari imwe cia nguo ngũrũ, na nguo irĩa ndũku ciari kuo, agĩciĩkũrũkĩria Jeremia na mikanda kũu irima rĩa maaĩ. **12** Ebedi-Meleku ũcio Mũkushi, akĩra Jeremia atĩrĩ: “Ikĩra nguo icio ngũrũ na ndangari icio nĩgeeke, wĩrigĩrĩrie gũkerwo nĩ mikanda iyo.” Nake Jeremia agĩka o ũguo, **13** nao makĩmũguucia na mikanda iyo, makĩmũruta irima rĩu rĩa maaĩ. Nake Jeremia agĩkara kũu nja iyo ya arangĩri. **14** Mũthamaki Zedekia agĩtũmanĩ Jeremia ũcio mũnabĩ, akiuga areehwo itoonyero-inĩ rĩa gatatũ rĩa hekarũ ya Jehova. Mũthamaki akĩra Jeremia atĩrĩ, “Nĩngũkũũria ũndũ. Nawe ndũkaahithe ũhoro o na ũrĩkũ.” **15** Jeremia akĩra Zedekia atĩrĩ, “Ingĩkuumburĩra ũhoro-rĩ, gĩthĩ ndũkũnjũraga? O na ingĩgũtaara-rĩ, wee ndũngĩthĩkĩrĩria.” **16** Nake Mũthamaki Zedekia akĩhĩta mwĩhĩwa na hitho harĩ Jeremia, akiuga ũũ: “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, o we ũria watũheire muoyo ũyũ tũrĩ naguo-rĩ, nĩ ndũgũkũũraga kana ngũneane moko-inĩ ma acio mendaga gũkũruta muoyo.” **17** Nake Jeremia akĩra Zedekia atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Ŭngĩneane kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, muoyo waku nĩũkũhonokio, o na itũũra rĩrĩ inene rĩtigaacinwo; wee na andũ a nyũmba yaku nĩmũgũtũũra muoyo. **18** No ũngĩrega kwĩneana kũrĩ anene a mũthamaki wa Babuloni, itũũra rĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nao marĩcine na mwaki rĩthire, na wee mwene ndũkahonoka kuuma moko-inĩ mao.’” **19** Mũthamaki Zedekia akĩra Jeremia atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra Ayahudi arĩa meneaĩte kũrĩ andũ a Babuloni, nĩ ũndũ andũ a Babuloni mahota kũũneana kũrĩ Ayahudi acio nao maanyamarie.” **20** Nake Jeremia akĩmũcookeria atĩrĩ, “Matigaakũneana kũrĩ o. Wee athĩkĩra Jehova, wĩke ũguo ndĩrakwĩra. Hindĩ iyo nĩũkona wega, naguo muoyo waku nĩũkahonokio. **21** No rĩrĩ, warega kwĩneana, ũũ nĩguo Jehova angũũrĩrie: **22** Andũ-a-nja othe arĩa matigaire thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda nĩmagatwarĩrwo anene a mũthamaki wa Babuloni. Andũ-a-nja acio nao magaaikwĩra atĩrĩ: “Arata acio aku wehokeete nĩmakũhĩtithirie na magĩgũkĩria hinya. Magũrũ maku nĩmatoonyereire mũtondo-inĩ; nao arata aku nĩmagũtĩganiĩrie.” **23** “Atumia aku othe na ciana ciaku nĩmakaneanwo kũrĩ andũ a Babuloni. Wee mwene ndũkehonoka moko-inĩ mao, no nĩũkanyĩitwo nĩ mũthamaki wa Babuloni; narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩgacinwo rĩthire.” **24** Hindĩ iyo Zedekia akĩra Jeremia atĩrĩ, “Ndũkareke mũndũ o na ũrĩkũ amenye ũhoro wa mĩario ĩno, ndũkae kũũragwo. **25** Anene mangũũga atĩ nĩtwaraniĩrie nawe, nao moke kũrĩ we makũũrie atĩrĩ, ‘Twĩre ũria wĩrite mũthamaki, na ũria nake mũthamaki akwĩrite; ndũgatũhĩthe ũndũ kana tũkũũrage,’ **26** hindĩ iyo nawe ũmeere atĩrĩ, ‘Nĩgũthaitaha ndrĩthaitaha mũthamaki ndakae kũnjookia nyũmba-inĩ kwa Jonathani, ndigakũre kuo.’” **27** Anene acio othe nĩmookire kũrĩ Jeremia, makĩmũũria ũhoro ũcio, nake akĩmeera ũria wotha aathĩtwo nĩ mũthamaki oige. Nĩ ũndũ ũcio matiamwĩrĩre ũndũ ũngĩ, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ waigũũ ũria maarĩte na mũthamaki. **28** Nake Jeremia agĩkara kũu kĩhingo-inĩ kĩa arangĩri nginya mũthenya ũria itũũra rĩa Jerusalemu rĩatunyanĩrwo.

39 Mwaka-inĩ wa kenda wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mweri-inĩ wa ikũmi, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩathĩre gũtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu arĩ na mbũtũ ciake ciothe cia ita, akĩrĩrigĩcĩria arĩtunyane. **2**

Nĩngĩ mũthenya wa kenda wa mweri wa ĩna wa mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe wa wathani wa Zedekia, nĩguo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwatũrĩkĩrio. **3** Hindĩ iyo anene othe a mũthamaki wa Babuloni magĩtoonya na magĩkara Kĩhingo-inĩ gĩa Gatagatĩ: Nao nĩ Nerigali-Sharezuru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mũtongoria ũmwe mũnene, na Nerigali-Sharezuru ũria warĩ mũnene wathani-inĩ, marĩ hamwe na anene arĩa angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni. **4** Rĩrĩa Zedekia mũthamaki wa Juda na thĩgari ciothe maamonire, makĩũra; makiũma itũũra-inĩ rĩu inene itũkũ magerete njĩra ya mũgũnda-inĩ wa mũthamaki, kĩhingo-inĩ kĩa kiarĩ gatagatĩ ga thingo cieri, magĩthĩ merekeire Araba. **5** No nayo mbũtũ ya andũ a Babuloni ikĩmateng'eria, igĩkorerera Zedekia werũ-inĩ ũria mwaraganu wa Jeriko. Makĩmũnyũta, makĩmũtwarĩra Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Ribila bũrũrĩ-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkuo aamũtũrĩre ciira. **6** Kũu Ribila nokuo mũthamaki wa Babuloni oragĩthĩrie arĩa a Zedekia, maitho-inĩ make, na akĩũragĩthia andũ othe arĩa maarĩ igweta kũu Juda. **7** Agĩcooka agĩkũũrĩthia Zedekia maitho na akĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango nĩguo atwarwo Babuloni. **8** Andũ acio a Babuloni magĩcina nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba cia andũ arĩa angĩ, na makĩmomora thingo cia Jerusalemu. **9** Nebuzaradani, mũnene wa arangĩri a mũthamaki, agĩthia andũ arĩa maataigaire kũu itũũra-inĩ thĩĩnĩ, akĩmatwara Babuloni marĩ hamwe na arĩa meneaĩte kũrĩ we o na andũ acio angĩ othe. **10** No rĩrĩ, Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki, nĩatĩgĩre andũ amwe arĩa maarĩ athĩnĩ kũu bũrũrĩ wa Juda, arĩa mataari na kindũ kĩa; no hindĩ iyo akĩmahe mĩgũnda ya mĩthabibũ na mĩgũnda ya kũrĩma. **11** Na rĩrĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩarũtĩte watho ikonĩĩ Jeremia, akeera Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki atĩrĩ: **12** “Muoe ũmũmenyerere; ndũkamwĩke ũũru, no ũmũhingagĩrie ũndũ o wotha ũria angĩkũũria.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri, na Nebushazibani mũtongoria ũmwe mũnene na Nerigali-Sharezuru ũria warĩ mũnene wathani-inĩ, o na anene acio angĩ othe a mũthamaki wa Babuloni **14** magĩtũmana, makiuga Jeremia arutwo kũu thĩĩnĩ wa nja irĩa ya arangĩri. Nao makĩmũneana harĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, nĩguo amũnũkie gwake mũcĩ. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũũrania na andũ arĩa angĩ ao. **15** Rĩrĩa Jeremia aatũũrite oheetwo kũu thĩĩnĩ wa nja irĩa ya arangĩri-rĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkĩnyĩrĩre akĩrwo atĩrĩ: **16** “Thĩũ ũkeere Ebedi-Meleku ũria Mũkushi atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhĩ kũhingia ũria ndoigire atĩ nĩngarehere itũũra rĩrĩ inene mwanangiko, no ti ũgaacĩru. Hindĩ iyo, maũndũ macio nĩmakahingio ũkĩmeyonagira na maitho. **17** No rĩrĩ, wee nĩngakũhonokia mũthenya ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga; wee ndũkaneanwo kũrĩ andũ acio wĩtĩgĩraga. **18** Nĩ nĩngakũhonokia; wee ndũkooragwo na rĩhũũ rwa njora no nĩũkahonokia muoyo waku, tondũ nĩ nĩ ũtũũrite wĩhokete, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

40 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakĩnyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thuutha wa Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki kũmũrekereria oĩme kũu Rama. Nĩakorete Jeremia arĩ muohe na mĩnyororo arĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa othe maatahĩtwo kuuma Jerusalemu na Juda rĩrĩa maatwaragwo Babuloni marĩ ohe. **2** Nake mũnene ũcio wa arangĩri a mũthamaki oona Jeremia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai waku niwe watũrĩre kũndũ gũkũ mwanangiko ũyũ. **3** Na rĩrĩ-rĩ, Jehova nĩatũmĩte gwĩkĩke ũguo; ekĩte o ta ũria

oigire. Maündũ maya mothe meekikite nĩ undũ inyuĩ andũ aya nĩmwehĩirie Jehova na mũkiaga kũmwathĩkĩra. **4** No rĩrĩ, ùmũthĩ nĩngũkuohora mĩnyororo ñno ùrĩ nayo moko. Ùka tũthĩ nawe Babuloni, akorwo nũukwenda, na nĩ nĩndikũmenyagĩrĩra; no ùngĩkorwo ndũkwenda tũthĩ nawe, tĩa gũũka. Atĩrĩrĩ, bũrũri ùyũ wothe ùrĩ mbere yaku; thĩĩ o harĩa hothe ùngĩenda.”

5 No rĩrĩ, Jeremia atanagarũka acooke-rĩ, Nebuzaradani akĩmwarĩria rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, ùrĩa mũthamaki wa Babuloni atuĩte mũrũgamĩrĩri wa matũũra ma Juda, mũgatũũre nake kũu hamwe na andũ arĩa angĩ, kana ùgĩthĩĩ o harĩa hangĩ hothe ùngĩenda.” Nĩngĩ mũnene ùcio wa arangĩri akĩmũhe irio, o na akĩmũhe kĩheo, akĩreka ethĩire.

6 Nĩ undũ ùcio Jeremia agĩthĩĩ kũrĩ Gedalia, mũrũ wa Ahikamu kũu Mizipa, magĩtũũra nake gatagati-ĩnĩ ka andũ acio angĩ maatĩgĩtwo bũrũri-ĩnĩ ùcio. **7** Rĩrĩa anene othe a mbũtũ cia ita na andũ ao arĩa maarĩ kũu bũrũri-ĩnĩ ùcio mwaraganu maiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩatuĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu barũthi wa bũrũri ùcio, na atĩ nĩamũtũite mũrũgamĩrĩri wa arũme, na andũ-a-nja, na ciana, o acio maarĩ athĩĩni mũno kũu bũrũri ùcio, arĩa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rĩ, **8** magĩthĩĩ kũrĩ Gedalia kũu Mizipa: nao maarĩ Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na Johanani na Jonathani ariũ a Karee, na Seraia mũrũ wa Tanihumethu, na ariũ a Efaĩ ùrĩa Mũnetofathi, na Jaazania mũrũ wa Mũmaakathi, marĩ na andũ ao. **9** Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani akĩhĩta nĩguo amatĩrĩrithie marĩ hamwe na andũ ao, akĩmeera atĩrĩ, “Tĩgai gwĩtĩgĩra gũtungatĩra andũ aya a Babuloni. Tũũrai bũrũri ùyũ na mũtungatage mũthamaki wa Babuloni, na nĩmũrĩonaga maũndũ mega. **10** Nĩ mwene nĩngũtũũra gũkũ Mizipa nĩgeetha ndĩmwaragĩrĩrie kũrĩ andũ a Babuloni arĩa marũkaga kũrĩ ithuĩ, no inyuĩ-rĩ, thondekai ndibei, na mũgethage matunda ma hĩndĩ ya riũa, o na maguta, mwĩgĩre ndigĩthũ-ĩnĩ cianyu cia mũthĩithũ, na mũtũũre matũũra-ĩnĩ marĩa mwĩnyĩitiire.”

11 Hĩndĩ rĩria Ayahudi arĩa othe maarĩ Moabi, na Amoni, na arĩa maarĩ Edomu, o na arĩa maarĩ mabũrũri marĩa mangĩ mothe maiguire atĩ mũthamaki wa Babuloni nĩatĩgĩtie matigari kũu Juda, na atĩ nĩatuĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, barũthi wao-rĩ, **12** othe magĩcooka bũrũri wa Juda kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, moimĩte mabũrũri-ĩnĩ mothe marĩa maahurunjũkĩire. Nao magĩthondekera ndibei nyingĩ, o na makĩgetha matunda maingĩ ma hĩndĩ ya riũa. **13** Johanani mũrũ wa Karee, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ o kũu bũrũri ùcio mwaraganu, magĩũka kũrĩ Gedalia kũu Mizipa, **14** nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kaĩ ùtamenyete atĩ Balisi mũthamaki wa andũ a Amoni nĩatũmĩte Ishumaeli mũrũ wa Nethania oke akĩrute muoyo?” No Gedalia mũrũ wa Ahikamu ndaametikĩrie. **15** Hĩndĩ iyo Johanani mũrũ wa Karee akĩarĩria Gedalia na hĩtho marĩ kũu Mizipa, akĩmwĩra atĩrĩ: “Njĩtikĩria thĩĩ ngoorage Ishumaeli mũrũ wa Nethania, na gũtĩrĩ mũndũ ùkũmenya ùhoro ùcio. Nĩ kũ gũgũtũma ende gũkũruta muoyo, nĩguo atũme Ayahudi aya othe mecookanĩrĩrie harĩwe mahurunjũke, namo matigari ma Juda mathire biũ?”

16 Nowe Gedalia mũrũ wa Ahikamu akĩra Johanani mũrũ wa Karee atĩrĩ, “Ndũkae gwĩka undũ ta ùcio! Ùhoro ùcio ùraaria ùkonĩĩ Ishumaeli ti wa ma.”

41 Mweri-ĩnĩ wa mũgwanja Ishumaeli mũrũ wa Nethania, mũrũ wa Elishama, ùrĩa warĩ wa rũciarwo rwa mũthamaki na mbere aakoretwo arĩ ùmwe wa anene a mũthamaki, nĩookire arĩ na andũ ikũmi kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu

kũu Mizipa. Na rĩrĩa maarĩ hamwe makĩrĩa-rĩ, **2** Ishumaeli mũrũ wa Nethania hamwe na andũ acio ikũmi mokĩte nake magĩũkĩra, magĩtemanga Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani na rũhiũ rwa njora, makĩũraga mũndũ ùcio mũthamaki wa Babuloni aatuĩte barũthi wa bũrũri ùcio. **3** Ishumaeli agĩcooka akĩũraga Ayahudi othe arĩa maarĩ na Gedalia kũu Mizipa, o ùndũ ùmwe na thĩgari cia Babuloni iria ciarĩ kuo. **4** Mũthenya ùrĩa warũmĩrĩrie kũũragwo kwa Gedalia, ùhoro ùcio ùtamenyetwo nĩ mũndũ-rĩ, **5** andũ mĩrongo ñnana meyenjete nderu, na magatembũranga nguwo ciao, o na magetemanga mĩrĩ nĩmookire moimĩte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marĩ na ngano ya maruta na ùbumba, magĩcĩrehe thĩĩni wa nyũmba ya Jehova. **6** Ishumaeli mũrũ wa Nethania akiuma Mizipa, agĩthĩĩ akĩrĩraga akamatũnge. Rĩrĩa maacemanirĩe akĩmeera atĩrĩ, “Ùkaai kũrĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu.”

7 Rĩrĩa maatoonyire thĩĩni wa itũũra, Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ arĩa maarĩ nake, makĩmooraga, makĩmaikĩra irima rĩa maaĩ. **8** No rĩrĩ, andũ ikũmi thĩĩni wao makĩra Ishumaeli atĩrĩ, “Tĩga gũtũũragal! Tũrĩ na ngano na cairi, na maguta na ùũki iria tũhĩthĩte werũ-ĩnĩ.” Nĩ undũ ùcio agĩtĩgana nao na ndaamoorage hamwe na acio angĩ. **9** Na rĩrĩ, irima rĩu aikĩrie kiimba cia andũ acio othe ooragĩte, hamwe na kiimba kĩa Gedalia, rĩenjĩthĩo nĩ mũthamaki Asa rĩũke kũhĩtho gĩake rĩrĩa angĩtharĩkĩrwo nĩ Baasha mũthamaki wa Isiraeli. Ishumaeli mũrũ wa Nethania akĩrĩyũria ciimba cia andũ acio moragĩtwo. **10** Ishumaeli nĩanyiĩtĩre mĩgwate andũ acio angĩ othe arĩa maikaraga Mizipa, akĩmataha: nao maarĩ airĩtu a mũthamaki, hamwe na andũ acio angĩ othe arĩa maatĩgĩtwo kuo, arĩa Nebuzaradani ùcio mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatuĩte maroragwo nĩ Gedalia mũrũ wa Ahikamu. Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩamatahire akiumagara nao, agĩtũkanĩa erekeire mũrĩmo wa andũ a Amoni akeeneane kũrĩ o. **11** Rĩrĩa Johanani mũrũ wa Karee, na anene othe a mbũtũ cia ita arĩa maarĩ nake maiguire ùhoro wa ngero icio ciothe Ishumaeli mũrũ wa Nethania aagerete-rĩ, **12** makĩoyia andũ ao othe na makĩumagara makarũe na Ishumaeli mũrũ wa Nethania. Nao makĩmũkorerera hakuhĩ na handũ haarĩ maaĩ maingĩ kũu Gibeoni. **13** Rĩrĩa andũ acio othe Ishumaeli aarĩ nao monire Johanani mũrũ wa Karee na anene a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake-rĩ, othe magĩkena. **14** Andũ acio othe Ishumaeli aatahĩte kũu Mizipa nĩmahũndũkĩre, magĩthĩ kũrĩ Johanani mũrũ wa Karee. **15** Nowe Ishumaeli mũrũ wa Nethania na andũ ake anana nĩmetherare kuuma harĩ Johanani, makĩũrĩa kũrĩ andũ a Amoni. **16** Hĩndĩ iyo Johanani mũrũ wa Karee na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, magĩtongoria arĩa othe maatĩgaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanĩte harĩ Ishumaeli mũrũ wa Nethania thuutha wake kũũraga Gedalia mũrũ wa Ahikamu: Nao maarĩ thĩgari, na andũ-a-nja, na ciana, o na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma nyũmba ya mũthamaki, arĩa aacooketie kuuma Gibeoni. **17** Nao magĩthĩĩ na mbere, makĩraarĩra Geruthu-Kimuhamu gũkuhĩ na Bethilehemu marĩ rũgendo-ĩnĩ rwa gũthĩĩ bũrũri wa Misĩrĩ, **18** nĩguo moorĩre andũ a Babuloni. Nĩmetĩgĩgĩra andũ a Babuloni tondu Ishumaeli mũrũ wa Nethania nĩooragĩte Gedalia mũrũ wa Ahikamu, ùrĩa watũtwo barũthi nĩ mũthamaki wa Babuloni.

42 Hĩndĩ iyo anene othe a mbũtũ cia ita, hamwe na Johanani mũrũ wa Karee, na Jezania mũrũ wa Hoshaha, na andũ othe kuuma ùrĩa mũnini nginya ùrĩa mũnene, magĩthĩĩ harĩ **2** Jeremia ùcio mũnabĩ, makĩmwĩra atĩrĩ: “Twagũthaita itĩkĩra kũũga gũthaitana gwĩtwo, ùhooe Jehova Ngai waku

nĩ ùndũ wa matigari maya mothe. Nĩgũkorwo o ta ùrĩa ùroona, o na gũtuĩka rĩmwe twarĩ aingĩ, rĩu tũtigaire o andũ anini. **3** Tũhoore harĩ Jehova Ngai waku nĩguo atwĩre kũrĩa twagirĩrwo nĩgũthĩ, na ùndũ ùrĩa twagirĩrwo nĩ gwĩka.” **4** Jeremia ùcio mũnabii akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩdamũigua, na no nginya ndĩmũhoore harĩ Jehova Ngai wanyu o ta ùguo mũnjũũrĩtie njike; nĩngamwĩra ùrĩa wothe Jehova ekuuga, na ndĩrĩ ùndũ o na ùmwe ngaaga kũmwĩra.” **5** Hĩndĩ ìyo makĩra Jeremia atĩrĩ, “Jehova arotuĩka mũira wa ma na mwĩhokeku wa gũtũũkirĩra, tũngĩkaaga gwĩka kũringana na ùrĩa wothe Jehova Ngai waku agaagũtũma ùtwĩre. **6** Ùndũ ùrĩa ùgũtwĩra, ùrĩ mwega kana ùrĩ mũũru, nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ, o ùcio tũragũtũma kũrĩ we, nĩgeetha na ithuĩ tuonaga maĩndũ mega, nĩ ùndũ nĩtũgwathĩkĩra Jehova Ngai witũ.” **7** Mĩthenya ikũmi yathira, ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia. **8** Nĩ ùndũ ùcio agĩta Johanani mũrũ wa Korea, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, o na andũ acio angĩ othe kuuma ùrĩa mũnini nginya ùrĩa mũnene, makĩũngana hamwe. **9** Akĩmeera atĩrĩ, “Ùũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ùcio mwandekĩrie kũrĩ we ndĩmũtwarĩre mathaithana manyu, ekuuga: **10** ‘Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũngĩjĩka gũkũ bũrũrĩ ùyũ, nĩngatũma mũikare mũgaacĩre, na ndigacooka kũmũhurunja; nĩngamũhaanda na ndigacooka kũmũmunya, tondu nĩndĩraigua kĩahe nĩ ùndũ wa mwanangĩko ùrĩa ndĩmũreheire. **11** Tigai gwĩtigĩra mũthamaki wa Babuloni, ùcio mwĩtigĩrĩte. Jehova ekuuga atĩrĩ, mũtikamwĩtigĩre, nĩgũkorwo ndi hamwe na inyuĩ, nĩngamũhonokĩa ndĩmũrute moko-inĩ make. **12** Nĩngamũiguĩra tha, nĩguo o nake ndũme amũiguĩre tha, amũcooke bũrũrĩ ùyũ wanyu kũmbe.’ **13** “No rĩrĩ, mũngĩkiuga atĩ, ‘Ithuĩ tũtigũkĩra gũkũ bũrũrĩ ùyũ,’ na nĩ ùndũ ùcio mũremere Jehova Ngai wanyu, **14** na kana muuge atĩrĩ, ‘Aca, ithuĩ tũgũthĩ gũtũũra bũrũrĩ wa Misiri, kũrĩa tũtagacooka kuona mbaara, kana kũigua karumbeta, kana ng’aragu nĩ ùndũ wa kwaga mũgate,’ **15** Kĩigwe nĩndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ matigari ma Juda. Ùũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mũngĩkorwo nĩmũtũite atĩ nĩmũgũthĩ bũrũrĩ wa Misiri, na inyuĩ mũthĩ mũgatũũre kuo-rĩ, **16** hĩndĩ ìyo rũhĩu rwa njora rũu mwĩtigĩrĩte, nĩrũkamũhĩta kana, na ng’aragu ìyo ìramũmakia nĩkamũrũmĩrĩra nginya bũrũrĩ wa Misiri, na kũu nĩkuo mũgaakuĩra. **17** Ti-itherũ, arĩa othe matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũrĩ wa Misiri magatũũre kuo, makooragwo na rũhĩu rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro; gũtirĩ o na ùmwe wa ùgaatĩgara kana orĩre mwanangĩko ùrĩa ngaamarehĩthĩra.’ **18** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ùrĩa marakara na mang’ũrĩ makwa maitĩrĩrĩro andũ arĩa maatũũraga Jerusalem-rĩ, ùguo noguo mũgatĩrĩrĩro mang’ũrĩ makwa rĩrĩa mũgaathĩ kũu bũrũrĩ wa Misiri. Mũgaatuĩka ta kindũ kĩrumbe, na mũtũke kindũ kĩrĩ magĩgi, o na kindũ gĩa gũtũũrwo ciira, na kĩa njono; mũtũkoona kũndũ gũkũ rĩngĩ.’ **19** “Inyuĩ matigari maya ma Juda, Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, ‘Mũtigaathĩ bũrũrĩ wa Misiri.’ Menyai wega ùndũ ùyũ: Ùmũthĩ ùyũ nĩdamũmenyithĩa **20** atĩ nĩmweĩkĩre ùũru rĩrĩa mwandũmĩre thĩ kũrĩ Jehova Ngai wanyu, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tũhoore kũrĩ Jehova Ngai witũ; twĩre ùrĩa wothe ekuuga, na ithuĩ nĩtũkũwĩka.’ **21** Nĩ nĩdamũcookeria ùhoru ùcio ùmũthĩ, no rĩrĩ, mũtiathĩkĩre Jehova Ngai wanyu harĩ maĩndũ macio mothe aandũmĩte ndĩmwĩre. **22** Nĩ ùndũ ùcio, rĩu menyai wega ùũ: Nĩmũkooragwo na rũhĩu rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro mũrĩ kũndũ kũu mũrenda gũthĩ gũtũũra.”

43 Rĩrĩa Jeremia aarĩkĩrie kũhe andũ acio ndũmĩrĩrĩ ya Jehova Ngai wao, ùhoru ùrĩa wothe Jehova aamũtũmĩte akameere-rĩ, **2** Azaria mũrũ wa Hoshaha, na Johanani mũrũ wa Korea, marĩ hamwe na andũ othe arĩa etĩrĩ, makĩra Jeremia atĩrĩ, “Wee nĩũraheenanĩ! Jehova Ngai witũ ndagũtũmĩte ùũke ùtwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikathĩrĩ bũrũrĩ wa Misiri gũtũũra kuo.’ **3** No rĩrĩ, Baruku mũrũ wa Neria nĩwe ùkũringĩrĩre ùtũũkĩrĩre, nĩguo tũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni, nĩguo matũũrage, kana matũtahe, matũtware Babuloni.” **4** Nĩ ùndũ ùcio Johanani mũrũ wa Korea marĩ hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita, o na andũ othe, makĩrega gwathĩkĩra watho wa Jehova wa gũĩkara kũu bũrũrĩ wa Juda. **5** Handũ ha ùguo, Johanani mũrũ wa Korea hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita magĩtongoria matigari mothe ma andũ a Juda, o acio macookete nĩguo maikare kũu bũrũrĩ wa Juda moimite ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa mahurunjĩtuo. **6** Nĩngĩ magĩtongoria arũme othe, na andũ-a-nja na ciana, o na arĩtũ a mũthamaki acio Nebuzaradani mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki aatĩgĩre Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, o na magĩtongoria Jeremia ùcio mũnabii, na Baruku mũrũ wa Neria. **7** Nĩ ùndũ ùcio magĩthĩ bũrũrĩ wa Misiri, makĩremera Jehova, na magĩthĩ o nginya Tahapanahesi. **8** Na marĩ kũu Tahapanahesi, ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ìgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **9** “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwĩroreire, ùthĩ ùmathĩke na rũmba hau nja haarĩtuo maturubarĩ itoonero-inĩ rĩa nyũmba ya Firaũni kũu Tahapanahesi. **10** Hĩndĩ ìyo ùmeere atĩrĩ, ‘Ùũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngũtũmanĩra ndungata yakwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩngahaanda gĩtĩ gĩa ke kĩa ùthamaki ìgũrũ rĩa mahiga maya ndathĩka haha; nĩakamba hema yake ya ùnene ìgũrũ rĩamo. **11** Nĩagooka atharĩkĩre bũrũrĩ wa Misiri, oragĩthie andũ arĩa maathĩrĩrĩro gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩrĩro gũtũhaw matahwo, nao arĩa maathĩrĩrĩro kũũragwo na rũhĩu rwa njora mooragwo naruo. **12** Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na ataha ngai ciao. O ta ùrĩa mũrĩthĩ ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũrĩ wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. **13** Nĩakoinanga itugĩ irĩa ihooyagoo, irĩa irĩ thĩnĩ wa hekarũ ya rĩũ kũu bũrũrĩ wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũrĩ wa Misiri ithire.”

44 Ìno nĩyo ndũmĩrĩrĩ rĩa yakinyĩrĩre Jeremia ikonĩyĩ Ayahudi othe arĩa matũũraga bũrũrĩ wa Misiri ya Mũhuro: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rũgongo, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ùũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuĩ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ùrĩa ndaarehĩthĩrĩre Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ùmũthĩ ùyũ nĩmatiganĩrĩro, magakĩra ihooru na makaanangĩka **3** nĩ ùndũ wa ùũru ùrĩa mekĩte. Nĩmathĩrĩkĩrie, magĩtũma ndakare nĩ ùndũ wa gũcĩnĩra ngai ìngĩ ùbumba, o na nĩ ùndũ wa kũhooya ngai ìngĩ irĩa matooi, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. **4** Ndatũũrĩte ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabii kaĩngĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tigai gwĩka ùndũ ùyũ ùrĩ magĩgi, o ùyũ nĩ thũire!’ **5** No rĩrĩ, matiigana gũthĩkĩrĩra kana kũrũmbũyĩ ùhoru ùcio; matiagarũrũkĩre matigane na waganu wao, kana matige gũcĩnĩra ngai ìngĩ ùbumba. **6** Nĩ ùndũ ùcio, marakara makwa mahũ magĩitĩka; magĩakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgĩtigwo gwatuĩka kũndũ kwanangĩku gũgakĩra ihooru, o ta ùguo gũtarĩ ùmũthĩ. **7** “Rũrĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekũũria

ũũ: Nĩ kĩ gĩgĩtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na nĩjira ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na nenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigarĩte? **8** Mũraathĩrĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndaakare nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũthondekete na moko manyu na ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũria mũũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩnĩna na mũtũĩke kĩndũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩnĩ na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **9** Kaĩ mũriganĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na nĩjira-inĩ cia Jerusalemu? **10** Nginya ũmũthĩ, matĩrĩ menyĩhĩa, kana makaaha gĩtĩo, kana makarũmĩrĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrumagĩrĩrwo ũria ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu. **11** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ nĩngũmũrethĩrĩa mwanangĩko, na nyanangithĩe Juda guothe. **12** Nĩngweheria matigari ma Juda macio matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo. Othe magaathĩrĩra bũrũri wa Misiri; makooragwo na rũhiũ rwa njora, kana makue nĩ ng’aragu, kuuma ũria mũnĩni nginya ũria mũnene, othe makaaniinwo na rũhiũ rwa njora kana ng’aragu. Magaatuika o ta kĩndũ kĩrume na kĩndũ kĩrĩ magĩ, o na kĩndũ gĩa kũmenwo na kĩa njono; **13** andũ arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri nĩngamaherithĩa na rũhiũ rwa njora, na ndĩmaherithĩe na ng’aragu o na mũthĩro, o ta ũria ndaaherithĩe Jerusalemu. **14** Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa matigari ma Juda acio mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri ikaahonoka, kana atigare nĩguo acooke bũrũri wa Juda, ũria meriragĩria gũgaacooka magatũũre kuo; gũtĩrĩ ũgaacooka, tĩa o andũ anini arĩa mageethara.” **15** Hĩndĩ ĩyo andũ othe arĩa maamenyete atĩ atumia ao nĩmacinagĩra ngai ingĩ ũbumba, marĩ hamwe na atumia arĩa othe maarĩ ho, marĩ kũngano kinene, o hamwe na andũ arĩa othe maatũũraga Misiri ya mũhuro na ya Rũgongo, makĩira Jeremia atĩrĩ, **16** “Ithũĩ tũtingĩthĩkĩrĩria ndũmĩrĩrĩ ĩyo ũtwarĩrĩe ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova! **17** Gũtĩrĩ nganja ithũĩ no tũgwĩka ũria wothe tuoigire atĩ nĩtũgwĩka: Nĩtũrĩcinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũmũtagĩre maruta ma indo cia kũnyuuo, o ta ũria ithũĩ ene, na maithe maitũ, na athamaki aitũ o na anene aitũ, meekaga matũũra-inĩ ma Juda na nĩjira-inĩ cia Jerusalemu. Mahĩnda macio twarĩ na irio nyingĩ, na tũkagaacĩra, na tũtioonaga ũũru. **18** No rĩrĩ, kuuma twatiga gũcinĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũgĩtiga kũmũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuo-rĩ, tũtĩrĩ kĩndũ tũkoretwo tũrĩ nakĩo, na tũniinagwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu.” **19** Atumia nao magĩcōoka makĩongerera atĩrĩ, “Rĩrĩa twacinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuo-rĩ, gĩthĩ o nao athuuri aitũ matiamenyaga atĩ nĩtwamũthondekagĩra tũmĩgate tũrĩ na mũhianano wake, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuuo?” **20** Hĩndĩ ĩyo Jeremia akĩarĩria andũ othe, arũme na andũ-a-nja, acio maamũcōokagĩria ũhoro, akĩmeera atĩrĩ, **21** “Gĩthĩ Jehova ndaarĩkanĩre na agĩcĩria ũhoro wa ũbumba ũcio wacinagĩrwo matũũra-inĩ macio ma Juda na nĩjira-inĩ cia Jerusalemu nĩ inyuĩ, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andũ othe a bũrũri ũcio? **22** Na rĩrĩa Jehova aaremirwo nĩ gũcōoka gũkĩrĩrĩa cĩko cianyu cia waganu na maũndũ marĩ magĩcōo macio mwekaga-rĩ, bũrũri wanyu ũgĩtuĩka kũndũ gwa kũnyũitwo nĩ kĩrumi, na ũgĩtuĩka kũndũ gũkĩrĩte ihooru, gũtarĩ andũ matũũraga kuo, o ta ũguo gũtarĩ ũmũthĩ. **23** Nĩ ũndũ

inyuĩ nĩmũcĩnĩte ũbumba mũkehĩria Jehova, na nĩmũregete kũmũthĩkĩra, kana kũrũmĩrĩra watho wake kana uuge wake wa kũrũmĩrĩrwo, o na kana irĩra ciake-rĩ, nĩkĩo mwanangĩko ĩyũ ũmũkorette rĩu, o ta ũria mũrona.” **24** Nĩngĩ Jeremia akũira andũ othe, hamwe na andũ-a-nja acio, atĩrĩ, “Ta iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ andũ othe a Juda mũrĩ gũkũ bũrũri wa Misiri. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ na atumia anyu nĩmuonanĩtĩe na cĩko cianyu ũria mweraniire rĩrĩa mwoigire atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ nganja, ithũĩ no nginya tũhingĩe mũĩthĩwa irĩa twehĩtĩre atĩ nĩtũrĩcinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na nĩtũrĩmũrutagĩra maruta ma indo cia kũnyuuo.’ “Thĩĩ na mbere, ikai ũria mweraniire! Hingĩai mũĩthĩwa yanyu! **26** No rĩrĩ, iguai ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ Ayahudi othe arĩa mũtũũraga bũrũri wa Misiri: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩndĩhĩtĩe na rĩitwa rĩakwa inene, ngoiga gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kuuma Juda ũtũũraga handũ o hothe thĩnĩ wa bũrũri wa Misiri ũgaacooka kũgweta rĩitwa rĩakwa kana ehĩte akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Mwachani Jehova atũũraga muoyo.” **27** Nĩgũkorwo nĩndĩmacũthĩrĩrie ndĩmarehere ũũru, no ti ndĩmarehere wega; Ayahudi arĩa marĩ bũrũri wa Misiri nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nginya othe mathĩre biũ. **28** Arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora macooke bũrũri wa Juda moimite bũrũri wa Misiri magaakorwo marĩ anini mũno. Hĩndĩ ĩyo matigari mothe ma andũ a Juda arĩa mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri, nĩmakamenya nĩ kiugo kĩa ũ gĩkaarũgama: nĩ gĩakwa kana nĩ kĩa. **29** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ũndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithĩa kĩanyu atĩ nĩngamũherithĩa mũrĩ gũkũ, nĩguo mũmenye atĩ ti-itherũ uuge wakwa wa kũmũrethĩrĩa ũũru nĩũkehaanda.’ **30** ũũ nĩguo Jehova ekuuga: ‘Nĩngũneana Firaũni Hofira mũthamaki wa bũrũri wa Misiri kũrĩ thũ ciake irĩa icaragĩa kũmũruta muoyo, o ta ũria ndaaneanire Zedekia mũthamaki wa Juda moko-inĩ ma Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, thũ irĩa yacaragĩa kũmũruta muoyo.’”

45 ũũ nĩguo mũnabĩ Jeremia eerire Baruku mũrũ wa Neria, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandĩka ũhoro ũria Jeremia aamwĩraga andĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo: **2** “ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, arakwĩra wee Baruku: **3** Woigire atĩrĩ, ‘Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Jehova nĩanyongereire kĩa igũrũ rĩa ruo rũrĩ ndĩ naruo; nĩnogeto nĩ gũcaaya, na ngaaga ũhũrũko.” **4** Jehova oigire atĩrĩ, “Mwĩre atĩrĩ: ‘ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngang’aurania kĩrĩa njakĩte, na munye kĩrĩa haandĩte bũrũri-inĩ ũyũ wothe. **5** No ũgĩcōoke wĩcarĩrĩe maũndũ manene? Tĩa kũmacaria. Nĩgũkorwo nĩngarehĩthĩria andũ othe mwanangĩko, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, no rĩrĩ, kũria guothe ũrĩthĩaga nĩngatũma wĩthare ũhonokie muoyo waku.”

46 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩkonĩ ndũrĩrĩ irĩa yakĩnyĩrĩre mũnabĩ Jeremia: **2** Ha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Misiri: ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya gũkũrĩra mbũtũ cia ita cia Firaũni Neko, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, irĩa ciahooterwo kũu Karikemishi, Rũũ-inĩ rwa Faratĩ, nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: **3** “Thagathagai ngo cianyu, irĩa nene na tũria tũnĩni, mũthĩ mbaara-inĩ! **4** Tandĩkai mbarathi, mũcihaice! Rũgamai o mũndũ handũ hake mwĩkĩrĩte ngũbia cia iger! Kumuthai matimũ manyu, na mwĩhumbe nguo cianyu cia mbaara. **5** Nĩ kĩ ndĩrona? Nĩamaku

mũno, nĩmaracooka na thuutha, njamba ciao nĩndoorie. Nĩmetharĩte na ihenya matekwĩhũgũra, na kũrĩ na itua-nda mĩena yothe,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Arĩa marĩ ihenya matinghota kũũra, kana arĩa marĩ hinya meethare. Mwena wa gathigathini kũu Rũũ-inĩ rwa Faratĩ mahĩngagwo makagũa. **7** “Nũũ ũyũ wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nĩlĩ, akaambarara ta njũũ irĩ na ndĩhũ cia maaĩ? **8** Bũrũri wa Misiri wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nĩlĩ, ũkambarara ta njũũ irĩ na ndĩhũ cia maaĩ. Oigaga atĩrĩ, ‘Nĩngũyũra nginya humbĩre thĩ; nĩngwananga matũũra marĩa manene na andũ arĩa matũũragwa kuo.’ **9** Gũthũkai, inyuĩ mbarathi ici! Mateng’erĩe hatarĩ itherũ, inyuĩ mũtharĩthagia ngaari cia ita. Umagarai, inyuĩ njamba ici cia ita: inyuĩ andũ a Kushi na a Putu, inyuĩ mũũ kũrũmia ngo, na inyuĩ andũ a Ludu, inyuĩ mũgeetaga ũta. **10** No rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩ wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe: nĩ mũthenya wa kwĩrhĩria, erĩhĩrie harĩ thũ ciake. Rũhũ rwa njora rũkaarĩa nginya rũhũne, rũkaanyu thakame yao nginya rũnyotooke. Nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩakarutĩra igongona kũu bũrũri wa mwena wa gathigathini gũkuhĩ na Rũũ rwa Faratĩ. **11** “Ambata, ũkinye Gileadi, ũgĩre ndawa, wee Mũrĩtu Gathirange, Mwarĩ wa bũrũri wa Misiri. **12** Nĩrĩrĩ ũĩngĩthagia ndawa icio mũno, o tũhũ; gũtĩrĩ ingĩkuhonia. **13** Ndũrĩrĩ nĩikaigua ũhoro wa gũconorithio gwaku; kĩrĩro gĩaku gĩkaaiyũra thĩ. Njamba ikaahĩngagwo nĩ irĩa ingĩ; cieri ikaagũa thĩ hamwe.” **13** Ino niyo ndũmĩrĩrĩ irĩa Jehova aaheire Jeremia ũcio mũnabii ikonĩ gũka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri: **14** “Anĩrĩra ũhoro ũyũ bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũũhunje kũu Migidoli; nĩngĩ mũũhunjanĩrie kũu Nofu na Tahapanahesi: ‘Rũgamai harĩa hamwagĩrĩre na mwĩhaarĩrie, nĩgũkorwo rũhũ rwa njora nĩrũrarĩa arĩa mamũthĩrũrũkĩrie.’ **15** Nĩ kĩrĩ gĩgũtũma njamba cianyu cia ita cĩaraganio thĩ? Itinghota gwĩthĩria, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacĩndĩka acĩgũthĩe thĩ. **16** Nĩkahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ; ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũrĩa ũngĩ. Ikoiga atĩrĩ, ‘Ŭkĩrai, nĩtũcookei kũrĩ andũ aitũ, kũrĩa twacĩarĩrwo, theherere rũhũ rũrũ rwa njora rwa mũtũhatĩrĩria.’ **17** Marĩ kũu makaanagĩrĩa, makoiga atĩrĩ, ‘Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ; nĩorĩrwo nĩ mweke wake.’” **18** Mũthamaki, o we ũrĩa wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka irĩma iria ingĩ, o na ta ũrĩa Kĩrĩma gĩa Karimeli kĩaana kĩrĩ hakuhi na iria. **19** Oha mĩrigo yaku ya gũthĩ nayo kũrĩa ũgaatahwo, ũtwarwo, wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kindũ, o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũra. **20** “Bũrũri wa Misiri ũhaana moori njega mũno, no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare irooka kũmũkĩrĩra, yũmite mwena wa gathigathini. **21** Thĩrĩrĩ gĩa mĩcaara iria irĩ kuo ihaana ta njaũ cia gĩcegũ. O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe, matikahota gwĩthĩria, nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩkamakorereera, na nĩrĩro ihinda rĩa rĩa kũherithio. **22** Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatũka ta na nyoka rĩrĩa irethara, rĩa thũ ĩgooka irĩ na hinya; magagũũkĩrĩra na mathanwa, o ta andũ maratema mĩtĩ.” **23** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmagatema mũtĩtũ wakuo, o na ũrĩ mũtũmanu ũguo. Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngĩgĩ, na matingĩtarĩka. **24** Mwarĩ ũcio wa bũrũri wa Misiri nĩgaconorithio, akaananganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Ndĩ hakuhi kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na bũrũri wa

Misiri na ngai ciaku, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. **26** Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ bũrũri wa Misiri nĩgũgatũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **27** “Tiga gwĩtigira, wee Jakubu ndungata yakwa: o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake. Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrũfite kũndũ kũraya, njjaro ciaku ciume bũrũri ũrĩa ciatahirwo igĩtwarwo. Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgĩtĩrĩ rĩngĩ, na gũtĩrĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtigira.” **28** Jehova ekuuga atĩrĩ “Tiga gwĩtigira, wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe. o na ingĩkaniũnia ndũrĩrĩ ciothe kũrĩa ndarekire mũtwarwo mũrĩrĩ atahe-rĩ, wee ndigakũniina biũ, no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhooto; ndigakũreka ũthĩ o ũguo ũtaherithio.”

47 Ino niyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova irĩa yakinyĩrĩre Jeremia ũrĩa mũnabii, ikonĩ andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza: **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ta rora ũrĩa kĩguũ kia maaĩ kĩroima na kũu mwena wa gathigathini; nĩgũgũta ka rũũ rĩyũru mũno, rũkoina. Megũtherera moĩnĩre bũrũri na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na moĩnĩre matũũra-inĩ na arĩa matũũragwa kuo. Andũ nĩmagakaya; arĩa othe maikaraga bũrũri ũcio makaarĩra na magĩrĩke, **3** maigua mũkubio wa mbarathi igĩteng’era, na inegene rĩa ngaari cia ita cia thũ ciao, o na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari icio. Maithe ma ciana matikehũgũra mateithie ciana ciao; moko mao magaikara o ũguo maregerete. **4** Nĩgũkorwo mũthenya nĩmũkinyu wa kũniina andũ a Filisti othe, na wa kweheria matigari mothe ma andũ arĩa mangĩeithia Turo na Sidoni. Jehova arĩ hakuhi kwananga andũ a Filisti, acio maatigaire kuuma gũgũrũ-inĩ cia Kafitori. **5** Andũ a Gaza makeenjwo njũrĩ macakae; Ashikeloni nakuo gũgaakira ki. Atĩrĩrĩ, inyuĩ matigari maya mũrĩ kũu werũ-inĩ, mũgũtũra mwĩtemangaga nginya-rĩ? **6** “Mũrarĩra mũkooira atĩrĩ, ‘Wee, rũhũ rwa njora rwa Jehova-rĩ, ũgũthĩ na mbere nginya rĩ ũngĩkaahurĩka? Wĩcookie njora-rĩ; hurũka na ũkire o ro ũguo.’ **7** No rĩrĩ, rũngĩkĩhuurũka atĩa, o rĩrĩa arĩ Jehova ũrwathĩe, o rĩrĩa arwĩrĩte rũtharĩkĩre Ashikeloni, o na kũu ndwere-inĩ cia iria?”

48 Ha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Moabi: Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Wũ-ĩyia, nĩ ũndũ Nebo nĩgũkwanangwo-ĩ. Kiriathaimu nĩgũgaconorithio na gũtũnyanwo; kĩgĩtiro kĩrĩa kĩrũmu nĩgũgaconorithio na kĩharabonio. **2** Moabi gũtigacooka kũgaathĩrĩrio rĩngĩ; kũu Heshiboni andũ nĩmagathugunda ũrĩa megũgũũkĩrĩa, makoiga atĩrĩ: ‘Ŭkai, nĩtũniine rĩrĩrĩ rũu.’ O nawe itũra rĩa Madimeni-rĩ, nĩngakĩro ki; rũhũ rwa njora nĩrũgagũteng’eria. **3** Ta thĩkĩrĩria mbu ĩyo iroigwo kũu Horonaimu, mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangĩko. **4** Bũrũri wa Moabi nĩkonũhwo: ciana ciaku cia ngenge nĩkaarĩra ciugĩrĩrie. **5** Marambata na njira ya gũthĩrĩ Luhithu, makĩrĩraga na ruo rũene o magĩthĩiaga; marĩ njĩra-inĩ ya gũkũrũka Horonaimu nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũrĩa kwanangĩtũ. **6** Mũthare! Honokai mĩoyo yanyu, tuika ta kahinga karĩ werũ-inĩ. **7** Tondũ wa ũrĩa wee wĩhokete ciiko ciaku o na ũtonga waku-rĩ, o nawe nĩũgatahwo, nayo ngai irĩa itagwo Kemoshu nĩngatwarwo ithaamĩrio, irĩ hamwe na athĩnjĩrĩ-ngai, o na anene a yo. **8** Mũniinani nĩagookĩrĩa itũũra o itũũra, na gũtĩrĩ itũũra rĩkahonoka. Gĩtuamba nĩgĩkharaganio, naguo werũ ũrĩa mwaraganu wanangwo, tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo. **9**

Itiririai Moabi cumbi, tondü nîrîkonühwo; matüüra makuo nîmagakira ihooru, kwage mündü o na ümwe üngimatüüra. **10** “Kürumwo-rî, nî mündü üria üküruta wîra wa Jehova arî na ügûüta! Kürumwo-rî, nî mündü üria ükügîrîrîria rûhiü rwake rwa njora gûita thakame! **11** “Moabi atüürîte agaaciire kuuma arî mwîthî, ta ndibei îria îlkeerete, îkarika kînyita îtarî nyonoranie; we ndarî aatahwo agatwarwo bûrîri üngî. Nî ündü ücio mûcamo wake no ta üria warî tene, naguo mûtararîko wake ndûrî wagarûrûka. **12** No matukû nîmarooka, rîria ngaatûma andü arîa monoranagia moke, nao mamuonorerie thî; matige ndigithü ciake irî theri, na moragaange nyûngü ciake,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **13** “Hîndî îyo Moabi nîagaconoka nî ündü wa ngai îria îtagwo Kemoshu, o ta üria nyûmba ya Israeli yaconokire, rîria meehokete Betheli. **14** “Mwakîhota atîa kuuga atîrî, ‘Ithuî tûrî njamba irî hinya, andü marî ürîme ita-inî?’ **15** Moabi nîgükanangwo na matüüra makuo matharîkîrwo; aanake ake arîa ega ümîna magaikûrûka rîûraganîro-inî makooragwo,” nîguo Mûthamaki ekuuga, o we üria wîtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **16** “Kügüa kwa Moabi nîgükinyu; mütino wake nîgügüka o na ihenya. **17** Mûcakaîrei inyuî arîa othe mütûüraga mûmütîürûkîrie, inyuothe arîa müüî ngumo yake; ugai atîrî, ‘Kaî rûthanju rwa üneone nîrunîkangu-î! Kaî mûthîgi üria îrî riiri nîmunangîku-î!’ **18** “Harûrûkai mwehere riiri-inî ücio wanyu, mûikare thî kûria kûng’aru, inyuî atüürî a kûu kwa Mwarî wa Diboni, nîgûkorwo üria ûkaananga Moabi nîakamûükîrîra, aharaganie matüüra manyu marîa mairigîre na hinya. **19** Rûgamai mûkîra-inî wa barabara mwîrorere, inyuî arîa mütûüraga Aroeri. Hooyai kîrîra harî mündü ücio ürethara, o na harî mündü-wa-rîja ücio üroora, mûmoorie atîrî, ‘Kaî gwîkîkîte atîa?’ **20** Moabi nîmûconorithie, nî ündü nîmûhehenje. Kayûrûrkai na mûrîre! Heanaî ûhoro ücio kûu Arinoni, atî Moabi nî mwanange. **21** Matüüro ma ciira nîmakinye bûrîri-inî üria mwaraganu: magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefaathu, **22** na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethî-Dîbilathaimu, **23** na magakinya Kiriathaimu, na Bethî-Gamuli, na Bethî-Meoni, **24** na magakinya Keriothu, na Bozara: îî, nginya matüüra mothe ma Moabi, marî kûraya na marî gûkûhî. **25** Rûhîa rwa Moabi nîrûrengetwo; guoko gwake nî kuunîtwo,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **26** “Mûheei njooîi anyue arîo, tondü nîang’athîirie Jehova. Moabi nîarekwo egaragarie matahîko-inî make; nîarekwo atûike kîndü gîa gûthekererwo. **27** Githî Israeli ndatuikite kîndü gîa gûthekererwo nîwe? Kaî anyiirîtwo arî gatagatî ka aici, atî nîkîo ünagîa kîongo nîkûmünarara, rîria rîothe ûkwarîa ûhoro wake? **28** Tiganîriai matüüra manyu mûgatüüre ndwaro-inî cia mahîga, inyuî arîa mütûüraga Moabi. Tuikai ta ndutura îria îyakagîra gîtara müromo-inî wa ngurunga. **29** “Nîtiügüite ûhoro wa mwîtîio wa Moabi, üria aarî mwîkîrîri na akeyona, tûkaigua ûhoro wa mwîtîio wake o na mwîtîügîrio, o na tûkaigua ûhoro wa mwîgaatho wa ngoro yake. **30** Nînjûüî rûng’athîo rwake, no nî rwa tûhü, naguo mwîraho wake ndûrî ündü ühingîtie,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **31** “Nî ündü ücio nîndîrarîrîra Moabi, nî Moabi guothe ndîrarîrîra, ndîracakîra andü a Kiri-Haresethi. **32** Nîdarîra nî ündü wanyu, o ta üria Jazerî arîraga, inyuî mîthabîbü ya Sibîma. Honge cianyu itambûrûkîte îgakinya irîa-inî; itambûrûkîte nginya irîa-inî rîa Jazerî. Mûniinani nîagûîrîre matunda maku marîa meeru, o na akagwîra thabîbü. **33** Gîkeno na gûcanjamûka nîithîrite kûu mîgûnda-inî ya matunda, o na kûu mîgûnda-inî ya Moabi. Nîndûmîte ndibei yage ihîhîro-inî ciayo; gûtîrî mündü ühîhîga thabîbü kuo arî na mbugîrîrio ya gîkeno. O na gûtüika nî kûrî

na mbugîrîrio, ti mbugîrîrio cia gîkeno. **34** “Mîgambo ya kîrîro kîao îraiguo kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu, na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya, tondü o na maai ma Nimurimu nîmahûite. **35** Kûu Moabi nînganiina arîa othe marutagîra maruta kûndü kûria gûtûügîru, na magacîna ngai ciao ûbumba,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **36** “Nî ündü ücio ngoro yakwa nîracakîra Moabi, nganîrîra o ta mütûrîrî; îracakaya yanîrîre ta mütûrîrî nî ündü wa andü a Kiri-Haresethi, tondü ütonga üria megîrîre nîmûthîru biü. **37** Mîtwe yothe nîmîenje na nderu ciothe cikenjwo; guoko guothe nîgûteme, na njohero o yothe ihumbîtwo na nguo ya kûnia. **38** Nyûmba-îgîrî guothe kûu Moabi, o na kûu iwanjanî cia müingî, gûtîrî ündü üngî tîga o gûcakaya, nîgûkorwo nînjûragîte Moabi o ta ndigithü ya rûmba îria îtangîndeka nî mündü,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **39** “Hî! Kaî nîkûmomore-î! Kaî nîmararîra-î! Kaî Moabi nîahûndûkîte na thootha nî thonî-î! Moabi atûikite kîndü gîa gûthekererwo, na agatûika kîndü kîrî magîgi harî arîa othe mamûrigîciîrie.” **40** Jehova ekuuga atîrî: “Atîrîrî! Nderî nîracuuhûka, îtambûrûkîtie mathagu mayo îgîrû rîa Moabi. **41** Keriothu nîgûgütunyawwo, nacio cîhîtho irîa cia hinya kuo itahwo. Mûthenya ücio-rî, ngoro cia njamba irîa irî hinya cia Moabi îgatuika ta ngoro ya mündü-wa-nîa akîrûmwo. **42** Moabi nîakaniinwo atige gûtüika rûrîrî ringî, tondü nîang’athîirie Jehova. **43** Inyuî andü a Moabi, guoya, na kûgüa marîma, o na kûgwatio na mîtego nîcio imwetereire,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **44** “Üria wothe ûkoora nî ündü wa guoya, ücio akaagüa irîma, nake üria ûkaahaica oime irîma-rî, akaagwîto nî mûtego; nî ündü nîngütîma Moabi akinyîrwo nî mwaka wa kûherithio,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **45** “Andü arîa metharîte makoorîra cîrûru-inî cia Heshiboni matîrî na üteithio, nîgûkorwo mwaki nîumîte Heshiboni, rûrîrîmbî rûkoima gatagatî ka Sihoni; rûracina mothîu ma Moabi, na rûgacina cîongo cia acio merahaga makarehe ngûî. **46** Wee Moabi, kaî üri na haaro-î! Andü a Kemoshu nîaniine; aanake aku manyiitîtwo mîgwate magathaamio nao airîtu aku magatahwo. **47** “No rîrî, nîngacookîa ügaacîru wa Moabi matukû-inî marîa magooka,” üguo nîguo Jehova ekuuga. Hau nîho mûthîa wa itûiro rîa Moabi.

49 Ühoro îkonîi andü a Amoni: Jehova ekuuga atîrî: “Kaî Israeli atarî na aanake? Ndarî na andü a kûmîgüya? Nî kî gîgîtûmîte Moleku egwatîre bûrîri wa Gadi? Nî kî gîtûmîte andü ake matüüre matüüra-inî makuo?” **2** Jehova ekuuga atîrî, “No rîrî, matukû nîmarooka rîria ngoigîthîa mbu ya mbaara ya gûükîrîra Raba kûu kwa andü a Amoni; nakuo gûgaatûika hîba wa mwanangîko, natuo tûtûüra tûria tûkûrigîciîrie tûcînw na mwaki. Hîndî îyo nîguo Israeli akaingata andü arîa maamûngatîte,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **3** “Wee Heshiboni, girîka, nîgûkorwo Ai nî kwanange! Rîrai, inyuî mütûüraga Raba! Mwhîmbei nguo cia makûnia mûcakaie; Teng’eraî üü na üü kûu thîngo-inî ciaku, nîgûkorwo Moleku nîegütahwo atwarwo bûrîri üngî, hamwe na athînjîri-ngai na anene ake. **4** Nî kî gîtûmaga wîrahîre ituamba ciaku, ûkeraha nî ündü wa ituamba ciaku icio noru mûno? Wee mwarî üyü îtarî mwîhokeku, wee ütûürîte wîhokete ütonga waku ükiugaga atîrî, ‘Nûü üngîtharîkîra?’ **5** Nîngakûrethîrîa imakania kuuma kûrî arîa othe makûrigîciîrie,” nîguo Mwathani ekuuga, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe. “Andü othe anyu nîmakaingatwo, na gûtikagîa na mündü wa gûcookereria andü acio mahurunjûkîte. **6** “No rîrî, thootha-inî nîngacookîa ügaacîru wa andü a Amoni,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **7** Ha ûhoro îkonîi Edomu: Jehova

Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: “Kaĩ gũtarĩ na ũũgĩ ũtigarĩte kũu Temani? Kaĩ kirĩra gũthĩrite harĩ andũ arĩa akuũku? Kaĩ ũũgĩ wao ũbuthite biũ? **8** Garũrũkai mwĩthare, mũthĩ mũkehithethĩni wa ngurunga iria ndiku, inyuĩ arĩa mũtũũraga kũu Dedani, tondũ nĩngarehithĩria Esaũ mwanangiko rĩria ngaamũherithia. **9** Agethi a thabibũ mangũka kũri we-rĩ, gũthĩ to matigie tũthabibũ tũnini? Aci mangũka ũtũkũ-rĩ, gũthĩ matingũya o indo iria imabatarĩtie? **10** No rĩri, nĩ nĩngaguũria Esaũ nguo atigwo njaga, nĩngaguũria ciĩhitho ciake, nĩguo ndakanacooke kuona gwa kwĩhitha. Ciana ciake, na andũ a nyũmba yao, na andũ a itũũra riake nĩmakaniinwo, na o nake ndagatigara. **11** Ndigĩrai ciana cianyu cia ngoriai; nĩngagitira mĩoyo yacio. Atumia anyu a ndigwa mũreke o nao manjĩhoke.” **12** Jehova ekuuga atiri: “Kũngĩkorwo arĩa mataagirĩrwo kũnyũira gĩkombe kũu no nginya makĩnyũire-rĩ, wee ũngĩkiaga kũherithio niki? Ndũri hĩndĩ ũtakaherithio, no rĩri, no nginya ũgaakĩnyũira.” **13** Jehova ekuuga atiri: “Ngũhĩta ngũwetaga rĩitwa riakwa, njuge atĩ Bozara gũgaatuika kũndũ kwanangiku na kũri magigi, gwa kũmenwo na gwa kũnyitwo nĩ kirumi; namo matũũra makuo mothe magatũũra marĩ manangĩku nginya tene.” **14** Nĩnjũgũite ndũmĩrĩri kuuma kũri Jehova: Atĩ nĩatũmire mũreke ahaĩ kũri ndũrĩri, agaciire atiri, “Ūnganai mũrĩtharĩkire! Arahũkai mũkarũe mbaarai!” **15** “Rĩu nĩngũkũnyũihia mũno gatagati-inĩ ka ndũrĩri, ndũme ũmenwo nĩ andũ. **16** Guoya ũria ũtũmaga andũ magwĩtigire na mwĩtũwo wa ngoro yaku-rĩ, nĩkũheenetie, o wee ũtũũraga thĩni wa ngurunga cia ndwaro cia mahiga, o na ũgaikaraga tũcũmbĩrĩ igũrũ twa karĩma. O na ũngĩgaaka itara igũrũ mũno ta cia nderi, ngaakũruta kuo, ngũharũrũkie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **17** “Edomu gũgaatuika kũndũ gwa kũmakania; arĩa othe makaahitũkĩra kuo nĩmakamaka na makũnyũrũrie, nĩ ũndũ wa ũria gũgaakorwo kwanangitwo. **18** O ta ũria Sodomu na Gomora kwang aũranirio, hamwe na matũũra marĩa maariganĩtie namo, atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtũũra kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaacooka gũtũũra kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “O ta mũrũũthĩ ũũkite kuuma ihinga-inĩ cia Jorodani, ũgakinya ũrĩithio-inĩ ũria mũnoruo-rĩ, nguo ngaingata Edomu oime bũrũri-inĩ wake o rĩmwe. Nũũ ũthuurĩtuo wa kũruta wĩra ũcio nĩgeetha ndĩmũtue wa kũrũtũgamĩrĩra? Nũũ ũngĩ ũhaana ta nĩ, na nũũ ũngĩhota kũngararia? Nĩngĩ nĩ mũrũrĩthĩ ũrĩkũ ũngĩkĩhota kũregana na nĩ?” **20** Nĩ ũndũ ũcio, ta thĩkĩrĩriai, mũigũe ũria Jehova athugundite gwĩka Edomu, o na ũria atũte gwĩka arĩa matũũraga Temani: Arĩa anini thĩni wa rũũru rĩu rwa mbũri magaaakururio matwarwo kũndũ kũraya; nĩakanĩina ũrĩithio wao ũthire biũ nĩ ũndũ wao. **21** Thĩ nĩkainainio nĩ mũrũrumo wao makĩgũta thĩ; kayũ ga kirĩro kĩa gakaiguuo o nginya Iria Itune. **22** Atĩrĩrĩ Nderi nĩkimbũka na ĩcuuhũke, ĩtabũrũkĩtie magathayo mao igũrũ rĩa Bozara. Mũthenya ũcio-rĩ, ngoro cia njamba iria rĩrĩ hinya cia Edomu igaaatuika ta ngoro ya mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **23** Ha ũhoro ũkonĩ Dameski: “Hamathu na Aripadi nĩmakũ, nĩ ũndũ nĩmaiguĩte ndeto njũru. Nĩmorĩtuo nĩ hinya, makaagaaga ta maai ma iria. **24** Dameski nĩrũrũtuo nĩ hinya, nao andũ a rĩo makahũndũka meethare, rĩyũrĩtuo nĩ kũnainja; andũ a rĩo mwayĩitũwa nĩ ruo rwa ngoro na kĩaha, ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **25** Nĩ kĩ gĩtũmĩte itũũra rĩria rĩrĩ ngumo rĩage gũtiganirio, o itũũra rĩu rĩnganagia? **26** Ti-itherũ, aanake a rĩo nĩmakarũndwo barabara-inĩ ciarĩ; thigari ciakuo ciothe igaaakirio kĩ mũthenya ũcio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **27** “Nĩngacina thĩngo cia Dameski; nago mwaki ũcio nĩũgaacina cĩgĩgĩro cia Beni-Hadadi.” **28** Ũhoro ũkonĩ Kedari, o na mothamaki

ma Hazoru, marĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatharĩkĩre: Jehova ekuuga atiri: “Arahũkai mũtharĩkire Kedari, na mũniine andũ acio a mwena wa Irathĩro. **29** Hema ciao na ndũũru ciao cia mbũri nĩngatahwo; ciandarũa ciao nĩgakuuo, hamwe na indo ciao ciothe, na ngamĩira ciao ciothe. Andũ nĩmakaniĩra, mameere atĩrĩ, ‘Kĩmako kĩnene kũmanĩte na miẽna yothel!’ **30** “Mwĩthare nĩruarĩ Ikarai thĩni wa ngurunga iria ndiku, inyuĩ mũtũũraga kũu Hazoru. Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni nĩaciĩrĩre kũmũũkĩrĩra; nĩathugundite ũria ekũmũũkĩrĩra,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Arahũkai mũtharĩkire rũrĩrĩ rũu rũtũũrite rũgaaciire na rũhooreire, o rũu rũtũũrite rũrĩ na thayũ, rũrĩrĩ rũteehingagĩra na ihingo kana rũkeirigĩra na igera; andũ aruo matũũraga marĩ oiki,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **32** “Ngamĩira ciao igaaatuika cia gũtahwo, nacio ndũũru icio ciao nyingĩ cia ng’ombe itũũke cia ndaho. Arĩa marĩ kũndũ kũraya nĩngamahurũnjĩra miẽna yothel irĩa yumaaga rũhũho. na nĩngamarehithĩria mwanangiko kuuma miẽna yothel,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Hazoru gũgaatuika ũtũũro wa mbwe, gũtũũre gũkirĩte ihooru nginya tene. Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo; gũtirĩ mũndũ ũgaikara kuo.” **34** ĩno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova irĩa yakĩnyũrĩre Jeremia ũcio mũnabii ikonĩ Elamu, o kĩambĩrĩra-inĩ kĩa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda: **35** Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atĩrĩrĩ, nĩngoinanga ũta wa Elamu, ũria arĩ guo kĩhumo kĩa hinya wao. **36** Nĩngarehithĩria andũ a Elamu huho iria inya ciunaga miẽna irĩa ĩna ya igũrũ; ngaamahurũnjĩra na kũu huho icio inya ciunaga, na gũtirĩ rũrĩrĩ o na rũmwe andũ acio aingate a Elamu matakoorĩra. **37** Nĩngahenja Elamu maitho-inĩ ma thũ ciao, marĩ o mbere ya andũ arĩa macaragia kũmaruta muoyo; nĩngamarehithĩria mwanangiko, o na marakara makwa mahiũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ngaamateng’eria na rũhiũ rwa njora nginya ndĩmanĩne biũ. **38** Nĩngaiaga gĩtĩ gĩakwa kĩa ĩnene kũu Elamu, na niine mũthamaki wakuo o na anene akuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **39** “No rĩrĩ, nĩngacookia ũgaaciũru wa Elamu matukũ-inĩ marĩa magooka,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

50 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa Jehova aaririe na kanua ka Jeremia ũcio mũnabii, ũhoro ũkonĩ Babuloni na andũ a bũrũri wa Babuloni: **2** “Anĩrĩrai na mũhunjanĩrie ũhoro ndũrĩrĩ-inĩ, haandai kĩbebero na mũhunjanĩrie ũhoro wakĩo; mũtikamathĩte ũndũ, no mũmeere atĩrĩ, ‘Babuloni nĩgũgũtũnyanwo; Beli nĩngũconorithio, nayo Merodaki ĩyũrwo nĩ kĩmako. Mĩhianano yakuo nĩngaconorithio, na mĩhianano yao nĩkaiyũrwo nĩ guoya.’ **3** Tondũ rũrĩrĩ rũumĩte mwena wa gathigathĩndũ nĩrũkamũtharĩkĩra, na rwanange bũrũri wake. Gũtirĩ mũndũ ũgaatũũra kuo; andũ nĩmakooro o hamwe na nyamũ. **4** “Matukũ-inĩ macio, na ihinda-inĩ rĩu, andũ a Isiraeli na andũ a Juda hamwe nĩmagathĩrĩ macarie Jehova Ngai wao makĩrĩraga,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** “Nĩmakoorĩrĩra njira ya gũthĩrĩ Zayuni, na magariũrũke, merekeirie mothiũ mao kuo. Nĩmagooka meeohanie na Jehova, na marĩkĩnĩre kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra tene na tene kĩrĩa gĩtagacooka kũriganĩra. **6** “Andũ akwa makoretwo marĩ ng’ondũ ciũrĩte; arĩithi ao nĩmamahĩthĩthĩe njĩra, na magatũma morũũre irĩma igũrũ. Nao morũũrĩte kuuma kĩrĩma-inĩ nginya karĩma-inĩ, makariganĩrwo nĩ kũria ũhurũko wa ũrĩ. **7** ũria wothel wamoonĩre akĩmatambuura; thũ ciao ikiuga atĩrĩ, ‘Ithui tũtirĩ na ihĩtia, nĩ ũndũ nĩmehĩrĩre Jehova, ũria arĩ we ũrĩithio wao wa ma, o we Jehova, mwĩhoko wa maithel mao.’ **8** “Mwĩthare mĩmueme Babuloni; eherai bũrũri wa andũ a Babuloni, na mũtũũke ta thenge iria itongoragia rũũru

rwa mbūri. **9** Nīgukorwo nīngarahūra ūguano wa ndūriri nene, ciuṁite būruri wa gathigathini ciūkiri Babuloni. Nīkarūgama handū ha cio irūkiri na igūtunyane, kuuma mwena ūcio wa gathigathini. Mīguī yao iḡaatuika ta ūria ya njamba njoorua, iria itacookaga moko matheri. **10** Nī ūndū ūcio Babuloni nīgūgatahwa; andū othe arīa magaaḡūtha nīmagakuaa indo cia kūmaigana,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **11** “Tondū nīmūkenete na mūkarūthia, inyuī arīa mūtahaga igai riakwa, tondū mīgūtūthia ta moori ikīraanga ngano ikīmihūra, na mūkaania ta mbarathi cia njamba. **12** Nyina wanyu nīagaconoka mūno; we ūcio wamūciarie nīagaconorithi. Nīwe ūgaakorwo arī mūnini mūno ndūriri-inī, atuīke ta werū, na ta būruri mūng’aru, o na ta werū wa mūthanga. **13** Tondū wa marakara ma Jehova, būruri ūcio ndūgacooka gūtūurwo nī andū, no riri, nīgukira ḡūgakira ihooru biū. Andū arīa othe makagerera kūu Babuloni nīmakamaka, na manyūrurie kūdū kūu tondū wa ūria ḡūgaakorwo kwanangitwo. **14** “Mwīhaarīe mūthiūrūrūkiri Babuloni, inyuothe arīa mūgeetaga ūta. Rīrathe! Mūtīgatigie mīguī, nīgukorwo nīrūthīrie Jehova. **15** Riugīrīrie kuuma na miēna yothe! Nīrīneanite rīo riēne, mīthiringo yarīo nīḡwīte, na thingo ciarīo nīmomokete. Nīgukorwo rīrī nīrīo irihīria rīa Jehova-rī, mwīrīhīrie harī rīo; rīkei o ta ūria rīaneeka andū arīa angī. **16** Eheriai ūria ūhaandaga kūu Babuloni, na ūria ūgethaga na rūhiū rwake hīndī ya magetha. Tondū wa rūhiū rūu rwa njora rwa mūhinyanīrīria-rī, o mūdū nīacooke kūrī andū ao, o mūdū nīrīore būruri wa kīumbe. **17** “Israēli ahaana ta rūuru rūhuranjūkīe, rūteng’eretio nī mīrūthi. Mūthamaki wa Ashuri nīwe warī wa mbere kūmūtambuura; wa kūrīgīrīria kūmūhehenja mahīndī-rī, aarī Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni.” **18** Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israēli, ekuuga atīri: “Nīngaherithia mūthamaki wa Babuloni na būruri wake, o ta ūria ndaaherithīrie mūthamaki wa Ashuri. **19** No nīngacooka Israēli ūrīthio-inī wake mwene, nake akaarīthagīria kūu Karimeli na Bashani; akaarīaga akahūna kūu irima-inī cia Efiraimu, na cia Gleadī. **20** Matukū-inī macio, o ihinda-inī rīu-rī, ihītia rīa Israēli nīrīgathuuhurio, no rītikoneka, o na mehīa ma Juda mathuuhurio, no matikoneka, nīgukorwo matigari marīa ngaahonokia nīngamarekera,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** “Tharīkīrai būruri wa Merathaimu, mūūkiri arīa matūuraga Pekodī. Mateng’erīe, na mūmoorage, mūmaniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Ikai ūria wothe ndīmwithīte. **22** Kūrī na mbugīrīrio ya mbaara būruri-inī ūcio, nayo nī mbugīrīrio ya kūniinanwo kūnele. **23** Nyondo irīa itūurīte ihūuraga thī yothe-rī, kaī nīyunangitwo, iḡathethereka-ī! Kaī Babuloni nīgukiri ite ihooru gatagati-inī ka ndūriri-ī! **24** Ndaakwambiire mūtego, wee Babuloni, nawe ūkīgwatio nīguo ūtekūmenya; wakoreirwo, ūkīniitwo tondū wa ḡukarīa Jehova. **25** Jehova nīahīngūrīte harīa aigaga indo ciake cia mbaara, akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ūrī make, nīgukorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na wīra wa kūruta kūu būruri-inī wa andū a Babuloni. **26** Ūkaai mūḡutharīkīre muumīte kūdū kūrāya. Tharīa makūmbī makuo; ḡūcookanīrīrie irūndo ta cia hība cia ngano. Kwanangei biū, na mūtīgatigie matigari kuo. **27** Ūragai tūtegwa twakuo tuothe, tūkūrūkie tūgathīnjwo! Kaī marī na haaro-ī! Nīgukorwo mūthenya watuo nīmūkinyu, ihinda rīatuo rīa kūherithio. **28** Ta thīkīrīrai mābulogie arīa moorite na arīa metharīte makōima būruri wa Babuloni, makūmbūra marī kūu Zayuni ūria Jehova Ngai witū erhīrie, akerhīria nī ūndū wa hekarū yake. **29** “Itai aikia a mīguī mokīrīre Babuloni, o arīa othe mageetaga ūta. Ambaai hema mūḡuthiūrūrūkiri;

mūtīkareke mūdū o na ūmwe warīo oore. Rīrīhe kūrīngana na ciiko ciarīo; o ta ūria rīaneeka andū angī-rī, rīkei o ta guo. Nīgukorwo nīrīng’athīrie Jehova, o we ūria Mūtheru wa Israēli. **30** Nī ūndū ūcio, aanake aarīo nīmakaagūa njīra-inī cia itūūra; thigari ciarīo ciothe nīgakirio ki mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** “Atīrīrī, nīngūūkiriire, wee mwītīi ūyū, nīgukorwo mūthenya waku nīmūkinyu, o rīo ihinda rīaku rīa kūherithio,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **32** “Mwītīi ūcio nīakahīngwo agwe, na gūtīrī mūdū ūkaamūūkiri; nīngagwatia matūūra makuo mwaki, naguo nīgaacina arīa othe mamūrūgīrīrie, maniinwo biū.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīri, “Andū a Israēli nīmahinyīrīrio, o ūndū ūmwe na andū a Juda. Arīa othe maamatahīre nīmamarūmītie mūno, makarega kūmarekia mathī. **34** No riri, Mūkūuri wao arī na hinya; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa rīake. Nīakamarūria na kīyo ciira-inī wao, nīguo atūme būruri wao ūḡe na ūhuriko, no agathīe arīa matūūruga Babuloni ūhurūko.” **35** Jehova ekuuga atīri: “Harī na rūhiū rwa njora rwa ḡūūkiri andū a Babuloni, rūūkiri arīa matūūruga Babuloni, na rūūkiri anene na andū arīa oḡī akuo! **36** Rūhiū rwa njora rwa ḡūūkiri anabī akuo a maheeni, nao matukoe irimū. Nīḡī rūhiū rwa njora nīrūgookīria njamba ciakuo iria irī hinya, nacio nīkaiyūrwo nī kimako kīnene. **37** Rūhiū rwa njora rūgookīria mbarathi, na ngaari cia ita, na andū a ndūriri arīa marī ita-inī rīake, nao matūike ta andū-a-nja. Nīḡī rūhiū rwa njora nīrūgookīria indo ciao iria cia bata ciigtwo iḡīna-inī ciao, nacio nīgatahwo. **38** Nīgūkaara rīua rīa kūhūthia maaf mākuo, namo nīmakaahūa biū. Nīgukorwo ūcio nī būruri ūyūrīte ngai cia mīhianano, nao andū akuo nīmagūrūkītio nīyo. **39** “Nī ūndū ūcio nyamū cia werū-inī na hiti nīcio iḡaātūuraga Babuloni, na kūu no kuo ḡūgaātūurwo nī ndundo. Gūtīgacooka gūtūurwo nī andū o na kana ḡūkarwo nī andū, ngīnya njīarwa na njīarwa. **40** O ta ūria Ngai aang’auranirie Sodomu, na Gomora, o hamwe na matūūra marīa maariganītie namo-rī, ūguo noguo ḡūtārī mūdū ūgaātūura kuo; gūtīrī mūdū ūgaikara kuo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **41** “Atīrīrī, mbūtū ya ita nī ūroka yumīte mwena wa gathigathini; rūrūrī rūnene, na athamaki aingī nīmarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. **42** Marooka marī na mota na matimū mao; nao nī andū ooru, na matarī tha. Mūrurumo wao nī ta mūrurumo wa ndihū cia maaī ma iria, magīka mahaicīte mbarathi ciao; mokīte meyarīire wega mbaara-inī nīguo magūtharīkīre, wee Mwarī ūyū wa Babuloni. **43** Mūthamaki wa Babuloni nīaḡūite ūhoro wao, namo moko make makoorwo nī hinya. Nīanyiitwo nī ruo rūnene ngorō-inī yake, na ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwo. **44** O ta mūrūthi ūkīte kuuma ihinga-inī cia Jorodani ūḡakinya ūrīthio-inī ūria mūnoru-rī, ūguo noguo nḡaingata Babuloni, oime būruri-inī wake o rīmwe. Nūū ūcio ūthuuritwo wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūrūgamīrīra? Nūū ūngī ūhaana ta nī, nīngī-rī, nūū ūngīhota kūngararīa? Nīngī nī mūrīthi ūrīkū ūngīhota kūrēgana na nī?” **45** Nī ūndū ūcio, thīkīrīrai mūḡue ūndū ūria Jehova athugundīte wa ḡūūkiri būruri wa Babuloni, o na ūria atūite ḡwika būruri wa andū a Babuloni: Arīa anini rūuru-inī magaaakururio, matwarwo kūdū kūrāya; nīakananga ūrīthio wao ūthīre biū nī ūndū wao. **46** Mūrurumo wa Babuloni ḡūḡithawo nīḡūgathīngīthia thī; kayū ga kīrīro ḡīakuo nīgakaiguwo ndūriri-inī.

51 Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngarahūra roho wa mūniinani, ūūkiri Babuloni, o na andū a Lebi-Kamai.

2 Nīngatūma andū a kūngī mathīī Babuloni magakūhurunje ta ūria mūingū ūmbūragwo ihuhiro-inī, na manange būriri ūcio ūtigwo ūtarī kindū; makaūūkirira kuuma miēna yothe, mūthenya ūcio wago wa mwanangiko. 3 Mūtikanareke mūikia wa mīguī ageete ūta wake, kana ehembe nguo ciaka cia ita. Mūtigacaire anaake akuo; anhangī mbūtū ciaka cia ita, mūciniine. 4 Makaanāga thī moragītwo kūu Babuloni, maguraritio nguraro cia gīkuū kūu barabara-inī ciakuo. 5 Nīgūkorwo Isiraēli na Juda matitirikītwo nī Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o na gūtuika būriri wao ūyūirītwo nī mahītia maitho-inī ma ūcio Mūtheru wa Isiraēli. 6 “Mwīthareī muume kūu Babuloni! Ūrai mūhonokie mīoyo yanyu! Mwīthareī mūtikaniinanīrio nakuo nī ūndū wa mehīa makuo. Nī ihinda rīa Jehova rīa kwīrīhīria; agaakūrīha o kirīa gīkwagīrīre. 7 Babuloni kwahaanaga ta gikombe gia thahabu kirī guoko-inī kwa Jehova; nakuo gūgītuma thī yothe ihaane ta irītūwo nī njoohi. Ndūrīrī nīcyanīuīre ndibeī yakuo; nī ūndū ūcio rīu ihaana ta igūrūkīte. 8 Babuloni nīgūkūgūa o rīmwe na kūhehenjwo. Kūrīrīreī! Reheī ndawa ya kūniina ruo rwakuo; hihi kwahota kūhona. 9 “Nītūngāhonīrie Babuloni, no rīrī, gūtinghōnio. Nītūgūtigeī, na o mūdū acooke būriri wake kūmbē, nīgūkorwo itūro riakuo rikinyīte o matu-inī, riambatīte o ngīnya matu-inī marīa mairū. 10 “Jehova nīonanīte ūthingu witū; ūkai tūthī tūkoimbūrīre Zayuni maūdū marīa Jehova Ngai witū ekīte. 11 “Noorai mīguī, oyai ngo! Nīgūkorwo Jehova nīarahūrīte athamaki a Amedī, nī ūndū nīaciirīre kūniina Babuloni. Jehova niekwīrīhīria harīo, erīhīrie maūdū marīa meekīrwo hekarū yake. 12 Haandai bendera kūrigania na thingo cia Babuloni! Ongererai agītīrī, igai arangīrī, mūhaarīrie andū a kūhīthūkīra njīra-inī! Jehova niekūhingia ūria aciirīre gwīka, ahingīe uge wake wa kūrūmīrīrwo, wa gūkīrīra andū a Babuloni. 13 Wee ūtūūrago gūkūhī na njūūū nyingī, na ūkeigīra indo nyingī igīna-inī ciaku-rī, ithīrīro riaku nī ikinyu, nī ihinda riaku rīa kweherio. 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīehītīte akīgwetaga rītwa riake, akoīga atīrī: Ti-itherū nīngatūma ūkīrīrwo nī andū aīngī o ta mīrumbī ya ngīgī, nao makugīrīrīe nī ūndū wa gūkūhōta. 15 “Nīwe wobīre thī na ūndū wa hīnya wake; nīngī akīhaanda thī na ūūgī wake, na agītambūrūkia matu mairū na ūndū wa ūmenyo wake. 16 Hīndī irīa agūūthūkārī, maai marīa marī igūrū matu-inī nīmarurumaga; nīwe ūtūmagā thaatū wambate na igūrū kuuma ituri ciothe cia thī. Atūmagā rūhenī rūūke rūrehanīte na mbura, na akahingūrīra rūhuho ruume makūmbī-inī make. 17 “Andū othe nīmagīte meciirīa na makaaga ūmenyo, nake mūturi wa thahabu o wothe nīaconorīthītio nī mīhīanano īyo yake. Nī ūndū mīhīanano īyo yake nī ya maheeni; ndrīrī mīhūmū thīnī wayo. 18 Ndrīrī kiene, nī indo cia kūnyararwo; narīo ihinda riayo rīa gūciirīthio riakīnya-rī, nīgathīra biū. 19 We ūcio Rūgai rwa Jakubu ndatarī tayo, nīgūkorwo nīwe Mūūmbī wa indo ciothe, o hamwe na mūhīrīga ūria eegwatīre ūtuīke igai riake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rītwa riake. 20 “Nīwe njūgūma yakwa ya ita, na nowē kindū giakwa kīa mbaara: nīwe hūthāgīra kūhehenja ndrīrī, na ngatūmīra hīnya waku kūniina mothamaki. 21 Nīwe hūthāgīra kūhehenja mbarathi na mūmīhaici, ngakūhūthīra kūhehenja ngaari ya ita na mūmītwarī, 22 ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūrūme na mūdū-wa-nja, ngakūhūthīra kūhehenja mūdū mūkūrū na ūria mwīthī, o na ngakūhūthīra kūhehenja mwanake na mūrītu, 23 Ngakūhūthīra kūhehenja mūrīthī na rūūru rwake rwa mbūrī, ngakūhūthīra kūhehenja mūrīmi na ndegwa ciaka cia kūrīma, o na ngakūhūthīra

kūhehenja abarūthī na anene. 24 “Na rīrī, Babuloni na arīa othe matūūrago Kalideī, ngaamacookereria ūūru wao mūkīnōnagīra, ūūru wothe ūria maaneka kūu Zayuni,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 25 “Nīngūgūkīrīra wee kīrīma gīkī gīa kūniinana, wee ūniinaga thī yothe.” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūgūtambūrūkīra guoko ngūūkīrīre, ngūgaragarie ngūrute ndwaro-inī cia mahīga, na ndūme ūtuīke ta kīrīma gīcīnītwo nī mwaki. 26 Gūtīrī ihīga rīkarutwo harīwe rītūike rīa koine, o na kana ihīga o rīothe rīa mūthingī, nī ūndū ūgūtūūra ūkīrīte ihooru ngīnya tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 27 “Haandai bendera būriri-inī, huhai karumbeta ndrīrī-inī! Thagathagai ndrīrīrī ikahūūrane nake; itai mothamaki maya meturanīre, mamūkīrīre: mothamaki ma Ararati, na Mīni, na Ashikenazu. Mūigīreī mūnene wa ita wa kūmūkīrīra; ambatīaī mbarathi cia ita nyingī ta mīrumbī ya ngīgī. 28 Thagathagai ndrīrīrī ikahūūrane nake; thagathagai athamaki a Amedī, na abarūthī, na anene ao othe, na andū a mabūrīrī mothe marīa maathagwo nīo. 29 Būrīrī nīūrathīngītha na ūkenyogonda nī ruo, nīgūkorwo ūndū ūria Jehova aciirīre gwīka Babuloni nī mūrūmu: wa kūharaganīa būrīrī wa Babuloni nīguo kwage mūdū ūngītūūra kuo. 30 Njamba irīa irī hīnya cia Babuloni nīitīgīte kūrīa; ciakarīte cīgītio-inī ciacio irīa nūmu. Hīnya wacīo nī mūthīru; ihaanīte o ta andū a-nja. Ciikaro ciakuo nīcīnītwo na mwaki; mīgīka ya ihīngo ciakuo nī miunange. 31 Mūtwarī ndūmīrīrī ūmwe ararūmīrīrwo nī ūngī, nake mūrēkio akarūmīrīrwo nī mūrēkio ūria ūngī, makamenyīthie mūthamaki wa Babuloni atī itūūra rīu rīake inene rīothe nīrītunyane, 32 nīngī marīūko ma njūūū nīmanyīite, na kūrīa kūrī marura gūgaacinwo na mwaki, nacīo thīgari ikanyīitwo nī guoya.” 33 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: “Mwarī wa Babuloni atarī ta kīhuhiro kīa ngano hīndī irīa yaranagītio ikīrangīrīro; kahinda gake ga kūgethwo nīgegūkīya o narua.” 34 “Nebukadīnezaru mūthamaki wa Babuloni nīatūmeretie, nīatūreheire kīrigīcīcano, agatūma tūtuīke ta nyūngū ya rīumba itarī kindū. Nīatūmerūkītie o ta ndamathīa, nayo nda yake akamīyūrīa na indo ciitū irīa irī mūrīo, na nīacookeke agatūthīka. 35 Maūdū ma ūhīnya marīa maanekwo nyama ciitū-rī, marocookerera Babuloni,” ūguo nīguo atūūri a Zayuni mekuuga. “Thakame iitū irocookerera acīo maikaraga kūu Babuloni,” ūguo nīguo Jerusalemu ikuuga. 36 Nī ūndū wa ūguo-rī, Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīī nīngūkūrūūria na ngūrīhīrie; nīngahūūthīa irīa riake, na ndūme ithīma ciaka ihūe. 37 Babuloni gūgaatūka hība ya kūdū kwanangīku, na imamo cia mbwe, na kūdū gwa kūmakania, na gwa gūthekererwo, kūdū gūtārī mūdū ūngītūūra kuo. 38 Andū othe akuo makaararamaga ta mīrūūthī mīthī, makaarurumaga ta njaū cia mīrūūthī. 39 No rīrī, hīndī irīa magaaokoro macīnītwo nī thuti-rī, nīrīo ngaamarugīthīra iruga, na ndūme marīo nī njoohi, nīguo magaatūka maanīrīre, macooke makome toro ngīnya tene, na maticooke gūūkīra,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 40 “Ngaamaikūrūkia ta tūgondū tūgīthī gūthīnjwo, o na ta ndrūrīme irī hamwe na thenge. 41 “Hī, kai Sheshaki nīrīkeegwatīrwo-ī, itūūra rīu rīrahagwo nī thī yothe kai nīnyīite-ī Babuloni gūgaatūka kūdū gwa kūmakania thīnī wa ndrūrīrī ciothe! 42 Iria rīrīa inene nīrīkaiyūra Babuloni guothe; mūrurumo wa ndīhū cīarīo nīguo ūgaakūhubanīria. 43 Matūūra makuo nīmakīrīte ihooru, matūike būrīrī mūmūw na werū ūtarī kindū, būrīrī ūtarī mūdū ūngītūūra, kūdū gūtārī mūdū ūgeragīra kuo. 44 Nīngaherīthīra Belī kūu Babuloni na ndūme itahīke kindū kīrīa gīothe īmeretie. Ndūrīrī itigacooka kūhatikana igīthīī

kūrī yo. Naruo rūthingo rwa Babuloni nīrūkaagūa. **45** “Umāi kīu thīnī warīo, inyuī andū akwal Mwīthareī, mūhonokie mīoyo yanyu! Mwīthareī, mweherere marakara marīa mahīu ma Jehova. **46** Mūtikanareke ngoro cianyu cīurwo nī hinya, kana mwītīgīre hīndī irīa ndeto cia mūhuhu ikaiguuo būrūrī-inī; ūhoro ūmwe wa mūhuhu nīūkaiguuo mwaka ūyū, na ūngī ūguuo mwaka ūcio ūngī ūrūmīrīre, mūhuhu ūkonī ndeto cia haaro būrūrī-inī, na wa mwathani ūmwe agītūkīrīra mwathani ūrīa ūngī. **47** Nīgūkorwo ti-itherū ihinda nīrīgooka rīrīa ngaaherithia ngai cia mīhianano ya Babuloni; būrūrī ūcio wothe nīgūgaonorithio, nao andū akuo arīa othe moragītwo nīmakaaragana kuo. **48** Hīndī iyo igūrū na thī na kirīa gīothe kīrī kuo nīkanīrīra nī gūkena igīkenerera Babuloni, nīgūkorwo aniinani nīmakarītharīkīra, moimīte mwena wa gathīgathini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **49** “Babuloni no nginya gūkaagūa nī ūndū wa andū a Israēlī arīa maanooraga, ūguo noguo andū a mabūrūrī mothe makaagūa thī, moragītwo nī ūndū wa Babuloni. **50** Inyuī mūhonokete kūrūrago na rūhīu rwa njorārī, mwīthareī na mūtīkagonderere! Rīrīkanagāi Jehova mūrī būrūrī wa kūrāya, na mwīcīrāgīe ūhoro wa Jerusalemu.” **51** “Nītūconorithīo, nīgūkorwo nītūrūmītwo, na tūkahumbwo thoni mothū maitū, tondu andū a kūngī nīmatooonyete kūndū kūrīa kwamūre thīnī wa nyūmba ya Jehova.” **52** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmagooka rīrīa ngaaherithia mīhianano yake, nao andū arīa agurarie kūu būrūrī-inī ūcio guothe nīmagaacaaya. **53** O na kūngītūika Babuloni gwītūgīrītīe gūgākīnya o matu-inī, na cīihitho ciakuo ikairīgīrwo na hinya mūno-rī, no ngaakūrehithīrīa aniinani magūtūkīrīre,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **54** “Mūgambo wa kīrīro nīrūaiguuo kūu Babuloni; nī mūgambo wa kūniinanwo ūraiguuo kūu būrūrī wa andū a Babuloni. **55** Jehova nīakanīana Babuloni; nīagakīrīa inegene rīu inene rīakuo. Makūmbī ma thū makaahūyūka taarī mūrurumo wa maai maingī. Mūrurumo wa mīgambo yao nīkaiguuagwo. **56** Mūniinani nīagookīrīra Babuloni; njamba ciakuo irīa irī hinya nīkaanyīitwo, namo mota mao moīnangwo. Nī ūndū Jehova nī Mūrungu ūrīhanagīrīa; we akaarīhanīrīa biū. **57** Anene akuo, na andū arīa ogī, o na abarūthī akuo, o ūndū ūmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo irīa irī hinya, othe nīngatūma marīo nī njoohi; magaaakoma nginya tene, na matiūkīre,” nīguo Mūthamaki ekuuga, o we ūrīa rītwa rīake arī Jehova Mwene-Hīnya-Wothe. **58** Jehova Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga atīrī: “Rūthingo rwa Babuloni rūrīa rwarīrī nīrūkang’auranio biū, nacio ihingo ciakuo irīa ndaaya na igūrū icīnwo na mwaki; andū menogagīa tūhū, naguo wīra wa ndūrīrī no ngū cia gīcīnwo na mwaki.” **59** Ino nīo ndūmīrīrī irīa Jeremīa aaheire Seraia mūrū wa Nerīa, mūrū wa Maaseia, o ūcio warī mūnene ūrīa mūrōri wa maīndū ma nyūmba ya mūthamaki, rīrīa waathiire Babuloni marī na Zedekīa mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa īna wa ūthamaki wake. **60** Jeremīa nīandīkīte ibuku-inī rīa gīkūnjo ūhoro wothe ūkonī mwanangīko ūrīa ūgaakīnyīrīra Babuloni: maīndū marīa mothe maandīkītwo makonī Babuloni. **61** Jeremīa akūrīa Seraia atīrī, “Wakīnya Babuloni-rī, ūgaatīgīrīra atī nīwathoma mohoro maya mothe wanīrīre. **62** Ūcooke uuge atīrī, ‘Wee Jehova, nīgūtīe nīkūnīnīna kūndū gūkū, nīgeetha gūtīkanatūrwo nī mūndū, o na kana nyamū; gūgūtūrūa gūkīrīte ihooru nginya tene.’ **63** Warīkīa gūthoma ibuku rīu rīa gīkūnjo-rī, ūrīoherere ihīga, ūrīkīe kūrīrī rwa Faratī. **64** Ūcooke uuge atīrī, ‘Ūguo noguo Babuloni gūkaarīkīra kūrīrīe biū, na gūtīgacooka kuumīra na igūrū, nī ūndū wa mwanangīko ūrīa ngaakūrehithīrīa. Nao andū akuo nīmakaagūa.’” Ūhoro wa Jeremīa ūkīnyīte hau.

52 Zedekīa aarī wa mīaka mīrongo īrī na ūmwe rīrīa aatūkīre mūthamaki, nake agīthamaka arī Jerusalemu mīaka ikūmi na ūmwe. Nyīna eetagwo Hamutalī mwarī wa Jeremīa; nake oimīte Libīna. **2** Nake agīka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūrīa Jehoiakīmu eekīte. **3** Na nī ūndū wa marakara ma Jehova-rī, nīkīo maīndū macio mothe meekīre kīu Jerusalemu na Juda, na mūthīa-inī akīmaingata mehēre mbere yake. Na rīrī, Zedekīa akīremēra mūthamaki wa Babuloni, akīaga gwathīka. **4** Nī ūndū ūcio mwaka-inī wa kenda wa ūthamaki wa Zedekīa, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi-rī, Nebukadīnezaru mūthamaki wa Babuloni agīthī kūhūrāna na Jerusalemu arī na ita rīake rīothe, nao makīamba hema nja ya itūrūa rīu inene, na magīaka ihumbu cia tīrī mīena yothe yarīo cia kūmateithīa gūtharīkīra itūrūa rīu. **5** Narīo itūrūa rīu inene rīgīkara rīrī irīgīcīrīe nginya mwaka wa ikūmi na ūmwe wa ūthamaki wa Zedekīa. **6** Na rīrī, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng’aragu ikīnēneha mūno kīu itūrūa-inī, o nginya gūkīaga irīo cia kūrīo nī andū a būrūrī ūcio. **7** Hīndī iyo rūthingo rwa itūrūa rīu inene rūkīmomorwo, nacio mbūtū ciothe cia ita ikūrūa. Moimīre itūrūa-inī ūtūkū magereire kīhingo-inī kīrīa kīarī gatagatī ga thingo cīerī hakuhī na mīgūnda wa mūthamaki, o na gūtūika andū a Babuloni nīmarīgīcīrīe itūrūa rīu inene rīothe. Nao makūrūa merekeire Araba, **8** no mbūtū ya ita ya Babuloni igīteng’eria Mūthamaki Zedekīa nginya ikīmūkīnyīra werū-inī ūrīa mwaraganu wa Jerīko. Thīgarī ciake ciothe ikīamūrānīo nake ikīhurunjwo. **9** Nayo mbūtū ya ita ya Babuloni ikīnyīita Mūthamaki Zedekīa. Makīmūtwarā kūrī mūthamaki wa Babuloni ūrīa warī kīu Rībīla, būrūrī-inī wa Hamathu, na kūu nīkūo aamūtūrīre ciira. **10** Mūthamaki wa Babuloni arī kīu Rībīla nīoragīthīrīe arīu a Zedekīa o hau maitho-inī ma ithe wao; agīcooka akīūrāgīthīa anene othe a Juda. **11** Nīacookīre agīkūrīrīthīa Zedekīa maitho, na akīmūoha na bīngū cia gīcango, akīmūtwarā Babuloni, na kūu akīmūkīa njeera nginya mūthenya ūrīa aakuire. **12** Mūthenya wa ikūmi wa mweri wa itano, mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa gūthamaka kwa Nebukadīnezaru mūthamaki wa Babuloni-rī, Nebuzaradani mūnēna wa arāngīrī a mūthamaki wa Babuloni, ūrīa watungataga mūthamaki wa Babuloni, agīka Jerusalemu, **13** agīcina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemu. Nīngī agīcina nyūmba o yothe yarī ya bata kuo. **14** Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, itongoreto nī mūnēne ūcio wa arāngīrī a mūthamaki, ikīmomora thingo ciothe irīa ciathīūrūrūkīrīe Jerusalemu. **15** Nebuzaradani ūcio warī mūnēna wa arāngīrī a mūthamaki nīatahīre andū amwe arīa maarī athīnī mūno, na andū arīa maatīgāire kūu itūrūa-inī rīu inene, hamwe na mabundi marīa mangī, o na andū arīa metwarīte o ene kūrī mūthamaki wa Babuloni. **16** No Nebuzaradani nīatīgīre andū amwe arīa maarī athīnī mūno a būrūrī ūcio kuo, nīguo marutage wīra mīgūnda-inī ya mīthabībū na mīgūnda-inī irīa īngī. **17** Andū a Babuloni makīunanga itugī cia gīcango, na metha cia kūgīrīrwo indo, na Karīa karīa kaarī ga gīcango, irīa cīarī thīnī wa hekarū ya Jehova, magīkūua gīcango kīu gīothe magītīwara Babuloni. **18** Nīngī magīkūua nyūngū, na icakūrī, na magathī ma gūtīna ndaambī, na mbakūrī cia kūmīnjamīnjīrīa maai, na thaani, o na indo ciothe cia gīcango irīa cīahūthagīrwo wīra-inī wa hekarū, magīthī nacio. **19** Mūnēne ūcio wa thīgarī cia mūthamaki nīakuire mbakūrī irīa nene, na Ngō, na mbakūrī cia kūmīnjamīnjīrīa maai, na nyūngū, na mītī ya matawa, na thaani, o na mbakūrī irīa cīahūthagīrwo na kūrūta maruta ma kūnyūuo, irīa ciothe

ciathondeketwo na thahabu iria therie kana betha. **20** Gicango kiria kiarutirwo itugĩ-inĩ icio cierĩ, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimikire nĩ kũingĩha. **21** O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kiarĩ kia mikono ikũmi na ĩnana kũraiha, na mikono ikũmi na ĩrĩ gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kiarĩ na ũtungu wa ciara inya, na kiarĩ na irima gatagatĩ. **22** Kĩongo gĩa gĩcango kiria kiarĩ hau gĩtugĩ-igĩrũ, o kĩmwe kiarĩ kia mikono ĩtano kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gitugĩ kũ kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũ kĩngĩ kia mbere. **23** Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igĩrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe. **24** Mũnene ũcio wa arangĩrĩ nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene, na Zefania mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mĩrango. **25** Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũria warũgamĩrĩre andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Nĩngĩ akĩnyiita karani ũria mũnene, ũria wandĩkithagia andũ a gũthiĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũũra-inĩ rĩu inene. **26** Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩrĩ akĩmakuua othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. **27** Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nikuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩrie. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. **28** Ūyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ: mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023; **29** naguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalemu; **30** o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩrĩ a mũthamaki. Andũ acio othe maarĩ 4,600. **31** Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩrĩa Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũria Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ. **32** Nĩamwarĩrie na ũhooreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtũgĩria gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **33** Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩanagĩra irio na mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo. **34** Mũthamaki ũcio wa Babuloni nĩaheaga Jekonia indo cia kũmũteithia o mũthenya matukũ mothe marĩa aatũũrĩre muoyo, nginya mũthenya ũria aakuire.

Macakaya

1 Hii! Kai itũura riu inene nĩĩkarĩte rĩtiganĩĩrio, o riu rĩratũire rĩyũĩte andũ-ĩ! Kai rĩĩkũhaana o ta mũtumia wa ndigwa, ũcio ũraarĩ mũnene gatagatĩ ka ndũrĩrĩ-ĩ! O we ũratũire arĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja ng'ongo-inĩ cia bũrũri-rĩ, riu atũĩkite ngombo. **2** ũtũkũ araaraga akĩrĩra na ruo, maithori makanyũrũkĩra makai-inĩ make. Ariĩ othe marendanĩte nake-rĩ, hatĩrĩ o na ũmwe wa kũmũhoorera. Arata ake othe nĩmamũkunyaniĩre; othe matũĩkite thũ ciake. **3** Thuutha wa thĩĩna na mawĩra maritũ, Juda nĩatwarĩtuo ithaamĩrio. Atũũraga gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; agakĩaga handũ ha kũhurũka. Ariĩ othe mamũingathĩaga nĩmamũkinyĩrĩre arĩ hatĩka-inĩ ciake. **4** Njĩra cia gũthĩĩ Zayuni no macakaya, nĩ ũndũ gũtĩrĩ andũ mookaga ciathĩ ciake iria njathane. Matoonyero make mothe makĩrĩte ihooru, athĩnjĩrĩ-Ngai ake no gũcaaya maracaaya, airĩtu ake no kũgirĩka, nake arĩ na ruo rũnene. **5** Amuku ake matũĩkite nĩo mamwathaga; thũ ciake nĩcio igaacĩre. Jehova nĩamũrehithĩĩre kĩaha nĩ ũndũ wa mehia make maingĩ. Ciana ciake itahĩtuo igatwarwo bũrũri ũngĩ, igatuĩka mĩgwate ya thũ. **6** Mwarĩ wa Zayuni nĩehereirwo nĩ riiri wake. Anene ake mahaanĩte ta thwarĩga ciagĩte ũrĩthio; moorĩte matarĩ na hinya, moimĩtuo thuutha nĩ arĩa mamaingathĩthĩte. **7** Matukũ-inĩ ma thĩĩna na kũũrũra gwake-rĩ, Jerusalemu aririkanaga igĩĩna ciothe iria ciarĩ ciake matukũ ma tene. Rĩrĩa andũ ake maagũire moko-inĩ ma thũ-rĩ, gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũteithia. Thũ ciake ikĩmũrora, igĩthekerera mwanangĩko wake. **8** Jerusalemu nĩehĩte mũno, na nĩ ũndũ ũcio akanyĩtuo nĩ thaahu. Ariĩ othe maamũtĩte-rĩ, riu nĩmamũnyarĩte, nĩ ũndũ nĩmonete njaga yake; we mwene no gũcaaya aracaaya, na akamahutafira. **9** Gĩko gĩake nĩkinyĩtĩte nguo ciake; nake ndaigana gwĩcũũrania mũtũũrĩre wake wa thuutha. Kũgĩa gwake kwarĩ gwa kũmakania; gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũhoorera. “Wee Jehova, ta kĩone mathĩĩna makwa, nĩgũkorwo thũ yakwa nĩhoontanĩte.” **10** Thũ ũyo nĩyegwathĩre igĩĩna-inĩ ciake ciothe; nake akĩĩonera ndũrĩrĩ iria itooĩ Ngai igĩtoonya handũ harĩa hake haamũre: o arĩa wee wathanĩte matikanatoonye kĩũngano-inĩ giaku. **11** Andũ ake othe nĩgũcaaya maracaaya magĩetha gĩa kũria; magagĩkũũrania igĩĩna ciao na irio nĩguo matũũre muoyo. “Wee Jehova, ta cũranĩa wone, nĩgũkorwo ndĩ mũmeneku.” **12** “Atĩrĩrĩ, inyũĩ mũrahĩtũka, anga mũkuona ũndũ ũyũ ta ũtamũkonĩ? Ta rorai muone. Nĩ kũrĩ thĩĩna ũiganaine na thĩĩna ũyũ wakwa, thĩĩna ũria njĩgĩrĩrwo, o ũcio Jehova aandehithĩĩre mũthenya wa marakara make mahĩũ? **13** “Wee aandũmĩre mwaki uumĩte igũrũ, akĩũũrũkĩa, ũgĩtoonya nginya mahĩndĩ-inĩ makwa. Aambĩre magũrũ makwa wabu wa kũmatega, akĩũhũndũra. Nake agĩtũma nyĩtuo nĩ ihooru, ngĩkĩringĩka mũthenya wothĩe. **14** “Mehia makwa mohanĩtĩo, magatuĩka icooki. Moko make mamogothanĩte hamwe. Magagĩkĩrwo ngingo-inĩ yakwa, nake Mwathani agakĩĩniina hinya. Akaaneana moko-inĩ ma arĩa itangĩtho gwĩtĩrĩa. **15** “Mwathani nĩaregete njamba ciothe cia ita iria ndĩ nacio, akanjĩtira ita nĩguo rĩnjũkĩrĩre, rĩmemende aanake akwa. Kĩhĩĩro-inĩ gĩake kĩa ndibei-rĩ, Mwathani nĩarangĩrĩrĩre Mwarĩ Gathĩrange wa Juda. **16** “Maũndũ macio nĩmo maratũma ndĩre, namo maitho makwa makanyũrũkĩa maithori. Gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ hakũhĩ wa kũũhoorera, gũtĩrĩ mũndũ wa kũnyũmĩrĩria ngoro. Ciana ciakwa itũĩkite cia kũnyamarĩka tondu thũ nĩyo ihoontanĩte.” **17** Zayuni atambũrũkĩte moko, no gũtĩrĩ mũndũ wa kũmũhoorera.

Jehova nĩathanĩte ũhoru wa Jakubu atĩ arĩa mariganĩte nake matũĩke thũ ciake; Jerusalemu nĩatũĩkite kĩndũ kĩrĩ thaahu gatagatĩ-inĩ kao. **18** “Jehova nĩ mũthingu, no rĩrĩ, nĩndaremeire watho wake. Thĩkĩrĩria, inyũĩ andũ othe, na mũrore gũthĩĩnĩka gwakwa. Aanake akwa na airĩtu akwa nĩmatahitwo magatwarwo thĩ ng'eni. **19** “Ndaatũmanĩre arĩa twarĩ ngwatanĩro, no o makĩngunyaniira. Athĩnjĩrĩ-Ngai akwa, na athuuri akwa marakuĩrĩre itũũra-inĩ riu inene, o magĩcaragĩa irio cia kũmatũũria muoyo. **20** “Wee Jehova, ta rora wone ũrĩa ndĩ hatĩka-inĩ! Nĩndĩratangĩka thĩĩnĩ wakwa, na ngathĩnĩka thĩĩnĩ wa ngoro yakwa, nĩ ũndũ ngorotwo ndĩ mũremini mũno. Na kũrĩ nja, hĩũ cia njora nĩrooraga andũ, nakuo thĩĩnĩ no gĩkũũ kũrĩ. **21** “Andũ nĩmaiguĩte mũcaayo wakwa, no gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kũũhoorera. Thũ ciakwa ciothe nĩciguĩte ũhoru wa hatĩka ciakwa, nacio igakena nĩ ũndũ wa ũguo wikĩte. Nawe gĩkinyie mũthenya ũria wanĩrĩre nĩguo nao mahaane ta nĩ. **22** “Waganu wa wothĩe nĩgũkinyie mbere yaku, nawe ũmeko o ta ũria ũnjĩkite nĩ ũndũ wa mehia makwa mothe. Mĩcaayo yakwa nĩ mũingĩ, nayo ngoro yakwa nĩringĩkite.”

2 Hii! Kai Mwathani nĩakĩhumbĩrĩte Mwarĩ wa Zayuni na itũ rĩa marakara make-ĩ! Nĩatungumanĩte riiri wa Israeli, akũũharũrũkĩa kuuma igũrũ nginya thĩ; ndaarĩrĩkanire gaturwa ka magũrũ make, mũthenya ũria aarakarĩre. **2** Mwathani-rĩ, nĩameretie itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha; nĩamomoretie ciĩhitho iria nũmu cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara. Nĩagũthĩthĩe ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda, na akagũthĩthia anene ake, akamaconorĩthia. **3** Rũhĩa rwa Israeli ruothĩe arũrengete arĩ na marakara mahĩũ. Nĩeheretie guoko gwake kwa ũrĩo, gũkameeherera o rĩrĩthũ thũ ciamakuhĩrĩria. Nĩgũcina acĩnĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩrĩmbũka, ũria ũcinaga kĩrĩa gĩothĩe kĩrĩ hakũhĩ naguo. **4** Ageetete ũta wake o ta thũ; guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩrĩre. Ariĩ othe maatũire makenagĩa maitho-rĩ, amooragĩte o ta marĩ thũ; hema ya Mwarĩ wa Zayuni amĩtĩrĩrĩre mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki. **5** Mwathani-rĩ, atũĩkite ta thũ; nĩameretie Israeli. Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki, na akaananga ciĩhitho ciake iria nũmu. Nĩaingĩhĩrĩre Mwarĩ wa Juda gũcakaya na kũgirĩka. **6** Nĩonũhĩte gĩkaro giake ta mũgũnda; nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo. Jehova nĩatũmĩte Zayuni ariganĩrwo nĩ ciathĩ ciake iria njathane, o hamwe na Thabatũ ciake; nĩ ũndũ wa marakara make mahĩũ-rĩ, akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **7** Mwathani nĩaregete kĩgongona giake, na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre. Nĩaneanĩte thĩngĩ cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ; iraanĩrĩra irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ya Jehova, o taarĩ mũthenya wa gĩathĩrĩ gĩathane. **8** Jehova nĩatũire itua rĩa kũmomora rũthĩngĩ rũria rũthĩrũrũkĩrĩre Mwarĩ wa Zayuni. Nĩatambũrũkĩrĩre rũrĩgĩ rwa gũthĩma, na ndaagirĩre guoko gwake gũtĩge kũrwanaga. Nĩatũmĩre njĩrĩgĩ na thĩngĩ icakaye; o cĩerĩ igĩgũtũka cia kwanangĩka. **9** Ihĩngĩ ciakuo nĩĩhorokere na thĩ; mĩgĩlko yacio nĩamĩunangĩte, akamiananga. Mũthamaki na anene akuo nĩmatahitwo magatwarwo ndũrĩrĩ-inĩ, watho riu ndũrutanganwo, na anabĩ akuo nĩmatĩgĩre kuona cioneki ciũmĩte kũrĩ Jehova. **10** Athuuri a kũũ kwa Mwarĩ wa Zayuni maĩkarĩte thĩ makĩrĩte ki; nao nĩmehurĩrĩre rũkũngũ mĩtwe, na makehumba nguo cia makũnia. Airĩtu a Jerusalemu mainamĩrĩre maturumĩthĩte mĩtwe yao thĩ. **11** Maitho makwa nĩmaroora nĩ kũrĩra, ngatangĩka thĩĩnĩ wakwa, naguo roho wakwa nĩũtũrũrũrwo thĩ nĩ ũndũ wa andũ akwa kwanangwo, nĩgũkorwo twana na tũkenge tũraringĩkĩra njĩra-inĩ cia itũũra rĩrĩa inene. **12** Tũrooria manyina atĩrĩ, “Irio na ndibei irĩ ha?”

o tükiringikaga ta andü matiihirio njira-ini cia itüura riria inene, o mioyo yatuo igithiragira moko-ini ma manyina. **13** Ingikiuga atia ni undü waku? Ingikugerekania naki, wee Mwari üyu wa Jerusalemu? Ingikühaanania naki, niguo nguhoorie, wee Mwari üyu Gathirange wa Zayuni? Kironda giaku kirikite o ta iria. Nüü üngihota gükülonia? **14** Coneki iria anabii aku moonaga ciari cia tühu na cia maheeni; matigana kümüguüriria mehia manyu niguo magiriririe gutahwo kwanyu. Ndümiriri iria maamüheire ciari cia maheeni, na cia kümühithia. **15** Ehitükiri othe mahüüraga hi; mathekaga makünainagiria Mwari üyu wa Jerusalemu mitwe, maküüraga atiri: "Ti riri nriro itüura inene riria rietagwo üthaka üria mukinyaniru biu, na rigeetwo gikeno gia thi yothe?" **16** Thü ciaku ciothe ciathamagia tünua igüükirire; igüthekagirira na ikahagarania magego, ikoiga atiri, "Ithuü nitümumeretie. Üyu niguo müthenya üria tütüire twetereire, na riu nitüwone." **17** Jehova niarikitie gwika üria aathugündite, we nihängitie kiugo giake, kiria aathanire o matukü ma tene. Aküng'aurantie ategüküguira tha, atümüte thü igükenerere, rühia rwa amuku aku nruo atügiritie. **18** Ngoro cia andü niirakaïra Mwathani. Atiriri, wee rüthingo rüru rwa Mwari wa Zayuni, reke maitiori maku manyürürüke ta rüü müthenya na ütükü; ndükaharüke, kana üreke maitio maku mahurüke. **19** Arahüka, ükayürürüke ütükü, riria ürangiri wa ütükü wambagiriria; itürüraga ngoro yaku ta maa mbere ya Mwathani. Ambararia moko maku na igürü küri we ni undü wa mioyo ya ciana ciaku, o icio iraringika ni ng'aragu magomano-ini ma njira ciothe. **20** "Wee Jehova, ta rora, na ücüüranie: Nüü üngi wee üri weka üguo? Andü-a-nja nimagirirwo ni küria maciaro mao, o ciana iria marerete? Müthinjiri-Ngai na münabii nimagirire küüragagirwo handüharä-haamüre ha Mwathani? **21** "Andü ethi o na aria akürü makomete hamwe rüküngü-ini rwa njira, aanake akwa na airitu moragitwe na rühiu rwa njora. Ümoragite müthenya üria ürarakite; ümoragite ütekümaiguira tha. **22** "O ta üria witanaga müthenya wa giathi-ri, noguo ünjitire maündü ma kunguoyohia, makandigiciria miëna yothe o taari müthenya wa giathi. Müthenya wa marakaa ma Jehova-ri, gutiri mündü o na ümwe wahonokire kana agtigara; aria ndarümbürie na ngirera-ri, thü yakwa niimanangite."

3 Nii ndi mündü wonete thina ni undü wa kühürwo na rüthanju rwa mang'uri make. **2** Andwarite akangereria nduma-ini handü ha ütheri-ini; **3** ti-itherü, atümüte guoko gwake künjükirire ringi na ringi, müthenya wothe. **4** Niatümüte nyama cia mwiri wakwa na gikonde kiagu ihinyare, na akoinanga mahindi makwa. **5** Niandigicürie, na agaathiürürükiria na marürü, na thüna. **6** Atümüte ndüure nduma-ini o ta andü aria maakuire tene. **7** Nianjirigiire na rüthingo niguo ndikae küura; miyororo yakwa niamiritüthie müno. **8** O na riria ndetana kana ndakaya ngienda üteithio-ri, ni kühingiriria ahingagiriria mahooa makwa. **9** Nihängite njira yakwa na mahiga maicühie; atümüte tücira twakwa tuogome. **10** Küri nii aatükite o ta nduba riria yoheire, kana ta müriüthi riria wiithite, **11** akingururia kuuma gacira-ini, akindambuura, akindiganiria itari na üteithio. **12** Ageetete üta wake, akangereka, nduïke cabaa ya kürathagwo ni migüi yakwa. **13** Niatheecire ngoro yakwa na migüi kuuma thiaka-ini wake. **14** Ngigüituka wa güthekagirirwo ni andü akwa othe; maanyürüragia na rwimbo müthenya wothe. **15** Anjyüritie maündü marürü, na akaahüunia na maa ma nyongo. **16** Niang'ethürangite magego makwa na kagoto, anangiririe

rüküngü-ini. **17** Ninjagithitio thayü; nändiganirwo ügaaciru ni kü. **18** Ni undü ücio nguuga atiri, "Riri wakwa niüthirite, o hamwe na maündü maria mothe ndüre njirigirire kuuma küri Jehova." **19** Nügüririkana thüna wakwa, na küürüra gwakwa, na ngaririkana maündü marürü, o na maa ma nyongo. **20** Ngoro yakwa no iraririkana maündü macio, nayo ikaringika thüni wakwa. **21** O na gutäri üguo nändirikanaga undü üyu, na tondü wa üguo ngagia na küirigiriro: **22** Tondü wa wendo münene wa Jehova, nikio tütaniinütwo biu, nigükorwo tha ciake itiri händi ithiraga. **23** Tha ciaku ikoragwo iri njerü rüciini o rüciini, wihokeku waku ni münene müno. **24** Ngoro yakwa yugaga atiri, "Jehova niwe igai riakwa; tondü ücio niwe ndirietagirira." **25** Jehova ni mweka küri aria mamwihokaga, küri ngoro iyo imürongoragia; **26** ni wega mündü gweterera ühonokio wa Jehova o akirite. **27** Ni wega mündü gükua icooki händi iria arü müni. **28** Nïakere arü wiki akirite, nigükorwo ni Jehova ümtüigirire rio. **29** Niaturumithie üthüi wake rüküngü-ini, no gükorwo aahota kügia na küirigiriro. **30** Nierekererie rühia küri mündü üria ükümügütha, na aiyürwo ni thoni. **31** Nigükorwo Jehova ndateanagiria andü nginya tene. **32** O na gütuika niarehaga kieha-ri, we niagianagira tha, nigükorwo wendo icio wake üthiraga ni münene müno. **33** Nigükorwo ndarehagira andü minyamaro, kana akarehere ciana cia andü kieha akiendaga. **34** Riria andü a büürü aria othe mohetwo maarangiriro na makinya-ri, **35** riria mündü aagithio kihooto giake mbere ya Üria-üri-Igürü-Müno-ri, **36** o na riria mündü atüürwo ciara hatari kihooto-ri, githi Mwathani ndonaga maündü macio? **37** Nüü üngiarina na atüme undü ücio ühinge, Mwathani ataathanite gütuïke üguo? **38** Githi kanua-ini ka Üria-üri-Igürü-Müno tiho hoimaga maündü mooru, na hakoima maündü mega? **39** Mündü o wothe üri muoyo-ri, atetaga niki riria eküherithio ni undü wa mehia make? **40** Nitüthuthuure-i mithiare iitü na tümitüire, tücokerere Jehova. **41** Nitwambararie ngoro ciitü na moko maitü na igürü küri Mürungu üria üri igürü, tuuge atiri: **42** "Ithu-ri, nitwihite na tükäkuremera, wee nawe ükaaga güturekera. **43** "Wee wihumbirite na marakaa, ügätüingathia; üraganite üteküguanria tha. **44** Wee wihumbirite na itu nigetha gütikagie na ihooya ringigükinyira. **45** Wee ütümüte tütuïke ta giko, na ta mahuti gatagati ka ndüriri. **46** "Thü ciitü ciothe itwathamirire tünua itüükirire. **47** Nitükoreirwo ni kimako kënëna, na tükenjerwo marima, tükakorwo ni üniani, na mwanangiko." **48** Maitio makwa maranyürürükia türüü twa maitiori ni undü andü akwa niimanangitwo. **49** Maitio makwa marinyürürükagia maitiori mategütigithiria, magaikara o makinyürürükaga, **50** nginya riria Jehova agaacüthiriria arü igürü oone. **51** Maündü maria ndirona nimiranjiguthia kieha ngoro, tondü wa andü-a-nja othe a itüura riakwa inene. **52** Andü aria maatükite thü ciakwa hatari gütimi nü maangümagwa ta nyoni. **53** Maanjikirie irima makienda künjüraga, na makühüura na mahiga; **54** ndaahubanirio ni maa maingü, magükürükira igürü ria mütwewakwa, na nii ngüciiria ndi hakuhi küniinwo. **55** Ngikaïra ritwa riaku Wee Jehova, ndi küu irima-ini riu iriku. **56** Na we üküigua ithaithana riakwa, ngükwira atiri, "Tiga kühinga matü maku ngigükaïra undeithie." **57** Nawe ükinguhiriria riria ndagükaïre, ükinjira atiri, "Tiga gwitigira." **58** Wee Mwathani-ri, niwe wanjiririre; nawe ügiküura muoyo wakwa. **59** Wee Jehova, niwonete üuru üria njikitwo. Tua ciara wakwa arü we! **60** Wee niwonete kwirihiria kwao guothe, o na mathugunda mao mothe ma künjükirira. **61** Wee Jehova-ri, nüügüite irumi iria manümüte nacio, o na mathugunda mao

mothe ma künjükirira: **62** maündü maria thü ciakwa ciaragia na miheehü iking'ung'uanaga injükirire müthenya wothe. **63** Ta kimarore! Magükira thü kana magükira, maanyüruragia na nyimbo ciao. **64** Wee Jehova-rí, marihe kuringana na úria mekite, kuringana na wira wa moko mao. **65** Úmia ngoro ciao, nakío kirumi giaku kiroikara nao! **66** Maingatithie úri na marakara, na úmaniine mathire gükü mühuro wa igürü ría Jehova.

4 Hí! Kai thahabu íyo nñthiríte úkunge wayo-í, thahabu íría therie kai írí güthita-í! Tühiga twa goro túria twamüre nitühurunjitwo magomano-iní ma njira ciothe. **2** Ariü a Zayuni aría me bata, aría rímwe mangíaringithanirio na thogora wa thahabu, kai ríu moonagwo ta nyüngü cia ríumba-í, o ta wira wa moko ma müümbi! **3** O na mbwe nñiongithagia ciana ciacio, no andü akwa matükíte andü matarí tha, o ta nyaga cia werü-iní. **4** Rürimi rwa gakege nñüiyitanite na karakara nñ ündü wa künyoota; twana túhooyaga irio, no gütirí mündü ütúheaga. **5** Andü aría rímwe maaríaga irio njega, ríu maikaraga njira-iní mekonotete, aría maarerirwo makíhumbagwo nguo cia rangi wa ndathi-rí, ríu makomaga ciara-iní cia mühu. **6** Iherithia ría andü akwa nñ inene gükira ría itüúra ría Sodomu, ríria ríang'aúranirio o rímwe, gütarí guoko kwaríteithirie. **7** Anene akuo maatherete gükira tharunji, na makeerüha gükira iría, maarí atune mñiri gükira ruru íría ndune, magakíhaana ta kahiga ka goro karía getagwo yakuti. **8** No ríu mairíte o na gükira mbrio; matüküríkanaga marí njira-iní. Ikonde cia mñiri yao ciúmaniríire na mahíndí; ciumíte o ta rúthanju. **9** Kaba aría mooragagwo na rúhiü rwa njora, kúri aría makuuaga nñ ng'aragu; matoragio nñkühüüta, makamoca nñ ündü wa kwaga irio cia kuuma gümgünda. **10** Moko ma andü-a-nja aría marí tha nímargire ciana ciao ene, igítuika irio ciao hñdí íyo andü akwa manangirwo. **11** Jehova nñarekereirie mang'úrí make biü; aítürüríte marakara make mahiü. Niakítie mwaki kúu Zayuni úria úciníte mithingi yakuo. **12** Athamaki a thü matingetikirie, o na kana kíríndí o na kímwe gía gük thá, atí thü na amuku nímangíahotire gütoonya ihingo cia Jerusalemu. **13** No ündü úcio wekikire nñ ündü wa mehía ma anabii akuo, na mawaganu ma athñnjiri-Ngai akuo aría manaita thakame ya andü aría athingu kúu thüini. **14** Ríu maturuuraga njira-iní ta andü atumumu. Mathaahítio nñ thakame úü atí gütirí mündü o na úmwe úngígeria kúhutia nguo ciao. **15** Andü mamakayagíríria, makoiga atírí, "Thüii nakúu! Mürí na thaahu! Thüii! Thüii! Mütigatúhutie!" Ningí moora na maatuika orüüri, makeerwo atírí kúu ndüríri-iní, "Matingükara gükü ríngí." **16** Jehova we mwene níwe úmahurunjíte; nátigíte kúmarümbüiya. Athñnjiri-Ngai matiheagwo gítíio, o na makarega gütüga athuuri. **17** Makíría ma úguo-rí, maitho maitü nímathirire hinya, o tücúthíríire úteithio úria tútoonire; kuuma mñthiringo iitü íría miraihu-rí, twetereire rürírí rütangíahotire gütlunokia. **18** Andü maatücemaga ikinya gwa ikinya, nñ ündü úcio tütíngíathíríire njira-iní ciitü. Ithiríro riitü ríngíkuhíríria, namo matukü maitü maarí matare, nígúkorwo ithiríro riitü nñriakinyíte. **19** Andü aría matüingatithítie-rí, maarí na ihenya gükira nderi irí riera-iní; maatúhanyükagíría iríma-iní, na magatuoheria werü-iní. **20** Mündü úria müitírírie maguta nñ Jehova, o we úria warí ta mñhümü iitü-rí, nñagwatirio nñ mítego yao. Tweciiragia atí túri kúruru-iní giake-rí, no tütüüre gatagatí ka ndürírí. **21** Kena na úcanjamúke, wee Mwarí wa Edomu, o wee ütúuraga búrüri wa Uzu. No rírí, o nawe gíkombe gíkí nígígagükora; úgaakinyúra úrío, na úrutwo nguo, útigwo

njaga. **22** Wee Mwarí wa Zayuni-rí, iherithia ríaku nñrigathira; ndakoongerera ihinda ríaku ría güikara úri mütahe. No wee, Mwarí wa Edomu-rí, nñagakúherithiria mehía maku na aguúrie waganu waku.

5 Wee Jehova-rí, ririkana maündü maria matükorete; ta rora wone güconoka gwitü. **2** Igai riitü nñiríeanítwo kúri ageni, nayo micíi iitü ígakíneanwo kúri andü a kúngí. **3** Nítüitükíte ciana cia ngoria na ciana itarí na maithe, nao manyina maitü magatuika ta atumia a ndigwa. **4** Maaí maria túnyuuga no tügúrire; o na ngü nígúgúra túragúra. **5** Aría matüingatithagia marí o magürü-iní maitü; nítünogete, na túkaaga úhurúko. **6** Twíneaníte kúri andü a Misiri na a Ashurí nñgeetha tuone irio cia gütüigana. **7** Maithe maitü nñmehirie na ríu matírí ho, na ithü nñ ithüi túraherithio handü hao. **8** Ngombo nicio itwathaga, na gütirí mündü wa gütüteithúra kuuma moko-iní ma cio. **9** Tuonaga irio na ündü wa gütwaríríria míoyo iitü úgwati-iní, nñ ündü wa rúhiü rwa njora rúria rürí werü-iní. **10** Gíkonde güttü kíhiühíte o ta riiko ría kúruya migate, túkainaina nñ ündü wa kühüüta. **11** Andü-a-nja nímanyiititwo na hinya gükü Zayuni, nao airitü gathirange makanyititwo na hinya matüúra-iní ma Juda. **12** Anene akuo nñ macuurítio na moko mao; athuuri nao matiheagwo gítíio. **13** Aanake marutithagio wira wa hinya ithü-iní; túmwana natuo tütügüügaga nígúkuuithio mñrigo ya ngü. **14** Athuuri nímátigíte güikara kíhingo-iní gía itüúra inene; aanake nao nímátigíte kúina nyimbo ciao. **15** Ngoro ciitü nñthiríte gíkeno; ndürúhi ciitü igarürükíte igatuika macakaya. **16** Thümbí ya únene nñgwíte, igatuuma mütwe, kai túri na haaro-í, nígúkorwo nñwíhítie! **17** Tondü úcio ngoro ciitü nñringíkíte; na tondü wa maündü macio maitho maitü makaira, **18** tondü wa Kíríma gía Zayuni, kíria gíkiríte ihooru, nacio mbwe ríu níkuo iceeraga. **19** Wee Jehova-rí, wathanaga nginya tene; gítí gíaku kía únene gütüüraga kuuma njjarwa nginya njjarwa. **20** Úriganagírwo nñ ithü hñdí ciothe níki? Útütiganíire hñdí ndaaya úguo níki? **21** Wee Jehova-rí, túcookererie haríwe, níguo túhote nígúcookerera; erúhia matukü maitü macooke o ta úria matarí tene, **22** tiga úkorirwo nñütüreegete biü, úgagíturakaríra o müno makíría.

Ezekieli

1 Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ, mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ irĩa ndaarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari tũri hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩriahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai. **2** Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, **3** kiugo kĩa Jehova nĩgĩakinyĩrĩre Ezekieli ũria mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩake. **4** Ngĩcũthĩrĩria ngĩona rũhuho rwa kihuhũkanio rũgũka ruumite na mwena wa gathigathiini, naruo rwarĩ itu inene rĩri na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigiicĩrio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahaanaga ta kĩgera kĩaakana, **5** na thĩĩni wa mwaki ũcio nĩ haarĩ kindũ kĩaahaanaga ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, **6** na o kĩmwe gĩacio kiarĩ na mothiũ mana na mathagu mana. **7** Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatarĩ ta wa gacau, na maakangaga ta gĩcango gĩkumuthe. **8** Rungu rwa mathagu ma cio, miẽna ina yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, **9** namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩtie. O kĩmwe gĩa cio giathihiaga kierekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ. **10** Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kĩmwe gĩa cio inya kiarĩ na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũro o kĩmwe kiarĩ na ũthiũ wa mũrũthi, naguo mwena wa ũmotho kiarĩ na ũthiũ wa ndegwa; o na ningĩ, o kĩmwe gĩa cio kiarĩ na ũthiũ wa nderi. **11** ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatambũrũkĩtio na igũrũ; o kĩmwe kiarĩ na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩtie na ithagu rĩa kiũmbe kĩa kingĩ miẽna yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbira mwĩrĩ wakĩo. **12** O kĩmwe gĩa cio giathihiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũria guothe Roho aacierekagĩria, no kuo ciathihiaga itekwĩhũgũra. **13** Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũri. Mwaki ũcio wathihiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ gĩa ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. **14** Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũria rũheni rũhenũkaga. **15** Rĩria ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyite thĩ kũri mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũu kĩri na mothiũ mana. **16** Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũria kũngĩ. **17** Namo magĩthĩ maathihiaga na mwena o wothwe wa ũyo ina kũria ciũmbe icio cierekeire ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩria ciũmbe icio igĩthĩ. **18** Mĩbara ya mo yarĩ mĩraihu na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara ũyo yothwe ina yayĩrĩte maitho miẽna yothwe. **19** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathiũ, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathiũ; na rĩria ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciũmte thĩ, magũrũ macio o namo makaambata. **20** O kũria guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathihiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩni wa magũrũ macio. **21** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathiũ, o namo magũrũ ma cio magathiũ; rĩria ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩria ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciũmite thĩ, magũrũ macio makambatania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩni wa magũrũ

macio. **22** Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haarĩ kindũ kĩaaganu kĩaahaanaga ta warĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania. **23** Rungu rwa warĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkĩtio o rĩmwe rĩerekeire harĩ rĩria rĩngĩ, na o kũmbe kiarĩ na mathagu meerĩ maria maakĩhumbĩrĩte mwĩri. **24** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathihiaga, ngĩgua mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mũrurumo wa maai magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩrio ya thigari cia ita. Na rĩria ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthuna mathagu ma cio. **25** Ningĩ ngĩgua mũgambo uumite na igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ ũyo ciarũgamite ithunite mathagu. **26** Igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haarĩ kindũ kĩaahaanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakĩtwo na kahiga ka yakuti irĩa ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kũu kĩa ũnene nĩ haarĩ na kindũ kionekaga kĩri na mũhianĩre ta wa mũndũ. **27** Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcoka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kĩyũrĩtwo nĩ mwaki, ningĩ kuuma hau njohero gũcoka na thĩ oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiicĩria. **28** ũtheri ũcio wamũrigiicĩrie watariĩ ta mũkũnga-mbura ũri itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũria kũroira, ũguo noguo ũtheri ũria mũnene wamũrigiicĩrie watariĩ. ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na rĩri wa Jehova. Na rĩria ndawonire-rĩ, ngĩgũithia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩgua mũgambo wa mũndũ ũkwaria.

2 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” **2** O hĩndĩ ũyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩĩni wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia, na nĩ ngĩgua akĩnjarĩria. **3** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũgũtũma kũri andũ a Isiraeli, ũthiũ kũri rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithwe maaruo rũtũrĩte rũregete kũnjathĩkĩra nginya ũmũthi. **4** Andũ acio ndĩragũtũma kũri o-rĩ, nĩmanyũmirĩre ngoro na makaagũathĩria. Meere atĩrĩ, “ũũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.” **5** Na rĩri, andũ acio mangĩthĩkĩrĩria kana marege gũthĩkĩrĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagatĩ-inĩ kao. **6** Nawe mũrũ wa mũndũ-rĩ, ndũkametĩgĩre kana wĩtĩgĩre ciugo ciao. Ndũgetĩgĩre, o na akorwo cong’e na miigua nĩcĩgũthĩrũrũkĩrie, na ũkaraaga gatagatĩ ga tũng’aarũ. Ndũgetĩgĩre ũria mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **7** No nginya ũmaarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthĩkĩrĩria kana matĩgũthĩkĩrĩria, nĩ ũndũ nĩ aremi. **8** No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, thĩkĩrĩria ũria ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba ũyo ya ũremi; athamia kanua gaku na ũrie kĩa ngũkũhe.” **9** Ngĩcoka ngĩcũthĩrĩria, ngĩona ndaambũrũkĩrio guoko. Guoko kũu kwanyĩtite ibuku rĩa gĩkũnjo, **10** nake akĩrĩkũnjũrĩra hau mbere yakwa. Narĩo rĩandĩkĩtwo ciugo cĩa macakaya miẽna yeerĩ, na cia kĩrĩro, o na cia kĩaha.

3 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa kĩa kĩa kĩa mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo; ũcoko ũthiũ ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” **2** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩhe ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo ndĩrĩrie. **3** Ningĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo ndĩrakũhe ũyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩria, na rĩri kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mũrĩo ta ũũkĩ. **4** Ningĩ agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, thĩi o rĩu kũri andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. **5** Ndũratũmwo kũri andũ a mwarĩrie ũtooi kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũri andũ a nyũmba

ya Israeli; 6 ti kūrī ndūrīrī nyingī iria ciaragia mwarīre ūtoō kana rūthiomi rūritū, kana rūri na ciugo iria ūtangīmenya. Ti-itherū, korwo nīndagūtūmīte kūrī o, nīmangāgūthīkīrīrie. 7 No rīrī, andū a nyūmba ya Israeli matīngīenda gūkūguā, nī ūndū matiendaga kūnjigūa, nīgūkorwo nyūmba yothe ya Israeli nīyūmīte ngoro na ikang'athia. 8 No rīrī, nī ngūtūma wāge kuorora na ūmīe ngoro o ta o. 9 Nīngūtūma gīthīthi gīaku kīūme ta ihiga rīrīa rīūmū mūno, rīrīa rīūmū gūkīra ihiga rīa nīyāgī. Ndūkamētīgīre kana ūmakīo nīo, o na akorwo nī a nyūmba ya ūremī." 10 Nīngī akīnjīra atīrī, "Mūrū wa mūdū, thīkīrīria wēga na wīkīre ciugo iria ciothe ngūkwarīria ngoro-inī. 11 Thīi o rīu kūrī andū anyu arīa matahītwo warīe nao. Meere atīrī, 'Ūū nīgūo Mwathani Jehova ekuuga,' kana nīmegūthīkīrīria kana matīgūthīkīrīria." 12 Nīngī Roho akīnjoya na igūrū, na ngīgūa mūgambo mūnene thuutha wakwa ūkīruruma. (Riiri wa Jehova ūrogoocw arī o kūu gīkarō-inī gīake!) 13 Naguo warī mūgambo wa mathagu ma cīūmbe icio irī muoyo makīhutania mo mene, na wa magūrū ma ngaari marīa maarī mīena yacīo, naguo warī mūgambo mūnene warurumaga. 14 Roho agīcōoka akīnjoya na igūrū akīnjeheria, na nī ngīthīi ndī na marūrū na marakara ngoro-inī, nakuo guoko kwa Jehova kūrīa kwa hīnya kwarī igūrū rīakwa. 15 Ngīgīnya kūrī arīa maatahītwo, arīa maatūrāga kūu Teli-Abibu, gīkuhī na Rūū rwa Kebari, na ngīkarania nao kwa ihinda rīa mīthenya mūgwanja, makīte mūno. 16 Thuutha wa mīthenya iyo mūgwanja-rī, kiugo kīa Jehova gīkīngīnyīrīa, ngīrwo atīrī, 17 "Mūrū wa mūdū, nīngūtūite mūrāngīrī wa andū a nyūmba ya Israeli, nī ūndū ūcio igua kiugo kīrīa ngwaria, na ūmeere ūrīa ndīramakaania. 18 Rīrīa ngwīra mūdū mwaganu atīrī, 'Ti-itherū, nīūgaakua,' nawe wāge kūmūkaania, kana kūmwarīria atigane na mīthīire yake ya waganu nīgūo ahonokīe muoyo wakē-rī, mūdū ūcio mwaganu nīagaakua nī ūndū wa mehīa make, nawe nīwe ngooria thakame yake. 19 No wee ūngikaania mūdū ūcio mwaganu, nake arege kūgarūrūka atigane na waganu wakē kana mīthīire yake mīuru-rī, we nīagaakua nī ūndū wa mehīa make; no wee-rī, nīūgaakorwo ūhonoketīe muoyo waku. 20 "Nīngī-rī, mūdū mūthīngu angīgarūrūka atigane na ūthīngu wakē eke maūdū mooru, na nīi ndīmīkīrīre mūhīnga mbere yakē-rī, nīagaakua. Kūngīkorwo ndwāmūkaanīre-rī, nīagaakua nī ūndū wa mehīa make. Maūdū marīa aneeka ma ūthīngu matīkaarīkanwo, nawe nīwe ngooria thakame yake. 21 No rīrī, wee ūngikaania mūdū ūcio mūthīngu atīge kwīhīa, nake aage kwīhīa-rī, ti-itherū nīagatūrīa muoyo nī ūndū nīathīkīrīrie ūguo wāmūkaanīre, nawe-rī, nīūgaakorwo ūhonoketīe muoyo waku." 22 Guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa ndī o kūu, nake akīnjīra atīrī, "Ūkīra ūthīi werū-inī ūrīa mwaraganu, na kūu nīkuo ngūkwarīria." 23 Nī ūndū ūcio ngūkīra ngīthīi werū-inī ūcio mwaraganu, naguo riiri wa Jehova warūngīi kuo, ūhaana ta riiri ūrīa ndoonete hūgūrūrū-inī cia Rūū rwa Kebari, na nī ngīgūthīa, ngītūrumīthīa ūthīi thī. 24 Hīndī iyo Roho agītōonyā thīnī wakwa, akīnjoya akīndūgamīa na magūrū makwa. Akīnjarīria, akīnjīra atīrī, "Thīi ūkehīngīre gwaku nyūmba. 25 No rīrī, wee mūrū-wa-mūdū, nīmagaakuha na mīhīndo; ūgaikara ūrī muohe nīgūo ndūkoīme ūthīi gatagatī-inī ka andū. 26 Nī nīngatūma rūrīmī rwaku rūnyīitane na karakara nīgūo ūkīre wāge kūmanegenīa, o na akorwo o nī andū a nyūmba ya ūremī. 27 No rīrīa ngaakwarīria-rī, nīngakūhīngūra kanua, nawe nīukameera ūū, 'Mwathani Jehova ekuuga atīrī.' Ūrīa wothe ūngīthīkīrīria nīathīkīrīrie, nake ūrīa

wothe ūkūrega nīarege; nīgūkorwo o nī andū a nyūmba ya ūremī.

4 "Wee, mūrū wa mūdū, rīu oya iturubarī ūrīge mbere yakū, ūcōoke ūkurure itūrā inene rīa Jerusalemu igūrū rīarīo; 2 Ūcōoke ūrīgīcīrie: Rīakīrīre indo cia mbaara cia gūteithīa gūtharīkīra itūrā, na wakē kīhumbu gīkīnyīte itūrā, na ūrīakīrīre kambī na nja, na ūīgīthīe mīgogo mītungu ya kūrīmōmora rīrīgīcīrie. 3 Cōoka woe rūgīo rwa kīgēra, ūrīuge rūtūike taarī rūgīri rwa kīgēra gatagatī gaku na itūrā rīu inene, na ūhūgūcīre ūthīi waku na kūu rīrī. Nario rīrīgīcīrio, na nīwe ūkaarīgīcīria. Ūndū ūcio nīūgaatūka kīmenyithīa harī andū a nyūmba ya Israeli. 4 "Nīngī ūkome na mwena waku wa ūmotho, ūcōoke wīgīrīre mehīa ma andū a nyūmba ya Israeli. Nīwe ūgaakuua mehīa mao matukū marīa mothe ūgaakoma na mwena ūcio. 5 Nīngūtūrīre ūkome matukū maiganaine na mīaka ya mehīa mao. Nī ūndū ūcio matukū magana matatū na mīrongo kenda nīmo ūgaakuua mehīa ma andū a nyūmba ya Israeli. 6 "Warīkia gwīka ūguo, ūkome rīngī, ihīnda rīrī na mwena waku wa ūrīo, ūkūue mehīa ma nyūmba ya Juda. Nīngūtūrīre matukū mīrongo īna, o mūthenya ūkarūgamīrīra mwaka ūmwe. 7 Hūgūrā ūthīi waku ūwerekīe itūrā rīa Jerusalemu rīu rīrīgīcīrio, ūrītambūrūkīrie guoko kūhumbūrītio, ūrīrathīre ūhorō wa gūkūrīrwo. 8 Nīngakuoha na mīhīndo nīgūo ndūkanahote kwīgarūrā na mwena ūmwe kana ūrīa ūngī ngīnya rīrīa matukū maku ma kūrīgīcīrio magaaithira. 9 "Oya ngano na cairi, na mboco na ndengū, na mwere na ngano njirū; cīkīre thīnī wa ndīgīthū cīhīthāgīre gwīthōndekera mūgate. Mūgate ūcio nīgūo ūrīrīaga ihīnda rīa matukū magana matatū na mīrongo kenda macīo ūgūkorwo ūkomete na mwena. 10 Thīma cekerī mīrongo rīrī cia irīo irīa ūrīrīaga o mūthenya na ūcīrīage mahīnda marīa mabange. 11 Nīngī ūthīme maaī gīcunjī gīa ithathatū kīa hīnī īmwe, na ūmanyuuage mahīnda o marīa mabange. 12 Rīāga irīo icio o ta ūrīa ūngīrīa mūgate wa cairi; ūrūge andū makīonaga, ūhūthīrīte mwakī wakītīo na maī ma mūdū." 13 Jehova akīuga atīrī, "Ūguo nīgūo andū a Israeli makaarīaga irīo irī na thaahu marī gatagatī-inī ka ndūrīrī, kūrīa ngaamatwarīthīa." 14 Na nīi ngīuga atīrī, "Ūguo tī guo, Mwathani Jehova! Nīi ndīrī ndethaahīa. Kūuma ūnīnī wakwa ngīnya rīu, ndīrī ndarīa nyama ya nyamū ikūite kana ītambuūrītwo nī nyamū tīa gīthaka. Gūtīrī nyama irī mūgīro irī yatōonya kanua gakwa." 15 Nake akīuga atīrī, "Ūguo nī wega; nīngūreke ūrūge mūgate waku na maī ma ng'ombe, handū ha mwakī wa maī ma mūdū." 16 Nake agīcōoka akīnjīra atīrī, "Mūrū wa mūdū, nīngagīrīrīria irīo itigatōonye Jerusalemu. Andū acīo makaarīaga irīo cia gīthīmo magītāngīka, na manyuuage maaī ma gīthīmo matarī na kīrīgīrīro, 17 nī ūndū nīgūgakorwo na ūnyīlu wa irīo na wa maaī. Nīmakamakaga moonā o mūdū ūrīa atarīi na nīmakahīnja nī ūndū wa mehīa mao.

5 "Na rīrī, mūrū wa mūdū, oya rūhīi rwa njora rūūgī, ūrūhūthīre ta rwenjī rwa mwenjani, wīyenje naruo mūtwe na nderu. Nīngī ūcōoke woe ratīri ya gūthīma, ūgayanīe njuūrī iyo. 2 Rīrīa matukū marīa mūrīgīcīrio magaaithira-rī, ūgaacīnīra gīcunjī gīa ithatū kīa njuūrī iyo na mwakī kūu thīnī wa itūrā inene. Oya gīcunjī gīa ithatū kīayo ūthīūrūkīe itūrā rīu inene ūkīmīgūthāgūthaga na rūhīi rwa njora. Nakīo gīcunjī gīa ithatū kīayo ūkīhurunje gītwarwo nī rūhuho. Nīgūkorwo nīngamaingatīthīa na rūhīi rwa njora

ndirucomorete. **3** No riri, oya gakundi ka njuiri uthinikire ruuno-ini rwa nguo yaku. **4** Cooka woe gakundi kayo ugaike mwaki-ini ugacine. Mwaki niugatheerema kuuma hau uyure nyumba yothe ya Israeli. **5** “Uu nguo Mwathani Jehova ekuuga: Riri niri itura inene ria Jerusalemu, rira haandite gatagati ka nduri rithiurukirie ni maburi. **6** No riri, ni undu wa waganu wario, nirremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kurumirirwo gukira nduri na maburi macio marithiurukirie. Niregete mawatho makwa na ritirumirire watho wakwa wa kurumirirwo. **7** “Ni undu ucio uu nguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ukoretwo uri muremi gukira nduri ici iguthiurukirie, ukaaga kurumirira watho wakwa wa kurumirirwo kana kuhingia mawatho makwa. Wee o na ndwikite maundu maringaine na irira cia nduri icio iguthiurukirie. **8** “Ni undu ucio, uu nguo Mwathani Jehova ekuuga: Nii mwene ningugukiria, wee Jerusalemu, nguherithie ukionagwo ni nduri icio. **9** Tondū wa mihiano iyo yaku yothe iri magigi, nii ningugwika uria itari ndeeka mbere iyo na itageeka ringi. **10** Ni undu ucio, gatagati-ini gaku maitho nimakaaria ciana ciao, o nacio ciana iri maitho ma cio. Ningakuerithia, na hurunje matigari maku mothe matwarwo ni ruhuho. **11** Ni undu ucio, ti-itheru ta uria ni nduuraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atiri, tondū niuthaahitie gikaro giakwa kiamure na undu wa mihiano yaku yothe mibuthu na ciiko thuru-ri, ningakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gukurora na tha, kana ngucaaire. **12** Gicunji gia ithatu kia andu aku makooragwo ni muthiro, kana maniinwo ni ng'aragu o kuu thini yaku; gicunji gia ithatu gikooragwo na ruhiu rwa njora nja ya thingo ciaku; nakio gicunji gia ithatu ngaakihurunga gitwarwo ni ruhuho, na giteng'erio na ruhiu rwa njora rucomoretwo. **13** “Hindi iyo marakara makwa nimagathira, na mang'uri makwa hario manyiie, na ni ningarihirio. Ndaarikia kumaiturira nyan'uri makwa, nimakamenya ati ni Jehova, ni ni ndoiga uguo ndiurutanirie. **14** “Ningagutua mwanangiko, na ngutue kindu gia kunyararwo gatagati-ini ka nduri iria iguthiurukirie, o na maitho-ini ma ahitiki. **15** Wee ugaatua wa kumenwo, na na kunyararwo, na kindu gia gukaanania nakio, na kindu kiri magigi hari nduri icio iguthiurukirie, hindi iria ngaakuerithia ndi na marakara na mang'uri, na ngukaanie na mathuguta manene. Nii Jehova ni ni ndoiga uguo. **16** Rira ngaakuratha na migui yakwa ya uragani na ya ng'aragu, ngaakuratha nguniine. Ningakuehere ng'aragu makiria, na hnge njira iria irio ciaku ciukagira. **17** Ningakuehere ng'aragu na nyanu cia githaka igutharikire, nacio ningakuniinira ciana. Muthiro na uti wa thakame niigakuhaata, na ningarehithia ruhiu rwa njora rugukirire. Nii Jehova ni ni ndoiga uguo.”

6 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri, **2** “Muru wa mundu, ng'etheria irima cia Israeli; cirathire uhoru wa giciukirira, **3** uciire atiri: 'Inyu irima cia Israeli, iguai kiugo kia Mwathani Jehova. Uu nguo Mwathani Jehova ekwira irima na tirima, na mikuru na ciana: Nii ngirie kumukirira na ruhiu rwa njora, na nyanange kindu kwanyu kuria gutuguru. **4** Igongona cianyu niikamomorwo, na igongona cianyu cia giciniro ubumba ihehenjwo; na ningooragira andu anyu hau mbere ya mihiano iyo yanyu. **5** Ningaragania ciimba cia andu a Israeli hau mbere ya mihiano iyo yao, na ningahurunga mahindi manyu guthiurukiria igongona cianyu. **6** Kindu kuria guothe muturaga, matura macio nimakanangwo, na kindu kuria gutuguru kumomorwo, nguo igongona cianyu

ithukio na cianangwo, mayo mihiano yanyu ihehenjwo na yunhuwo, o na igongona cianyu cia giciniro ubumba imomorwo, na kiria muthondekete kiniinwo. **7** Andu anyu nimakooragirwo gatagati-ini kanyu, na inyu nimukamenya ati ni ni ni Jehova. **8** “No riri, ni kuri amwe ngaatigia, nigukorwo amwe anyu nimakahonoka kuturagwo na ruhiu rwa njora rira mugakorwo mihurungukire maburi-ini na nduri-ini. **9** Ningi mari nduri-ini kuu matwaritwo mari atahe-ri, aria makaahonoka nimakandirikana. Nimakaririkana uria njiguthitio uuru ni ngoro ciao cia utharia, iria iihutaitire, na maitho mao maria makoretwo makiririra mihiano yao. Nimakemena ni undu wa waganu uria mekete, na ni undu wa ciiko ciao ciothe iri magigi. **10** Nao nimakamenya ati ni ni ni Jehova; ni ndiamamakagia tuhū ngiuga ati ningamarehere mutino iyu. **11** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Hura hi, na uhurithie makinya thi, ugurire uge atiri, “Wui! Tondū wa waganu wothe na ciiko iri magigi cia nyumba ya Israeli, nigukorwo nimakooragwo na ruhiu rwa njora, na ng'aragu, na muthiro. **12** Mundu uria uturaga kuraya akooragwo ni muthiro, nake uria uri gukuhi ooragwo na ruhiu rwa njora, nake uria ukaahonoka atigare, akooragwo ni ng'aragu. Uguo nguo ngeeruta mang'uri makwa nao. **13** Nao nimakamenya ati ni ni ni Jehova, rira andu magakorwo moragitwo mari gatagati-ini ka mihiano iyo yao mathiurukirie igongona ciao, na handu hothe hatuguru, na tucumbiri tuothe twa irima, na rungu rwa muti o wothe waraganitie honge, na rungu rwa mugandi o wothe mururu, kindu guothe kuria maarutagira mihiano yao mahuti manungi wega. **14** Na ni ningamatamburukiria guoko ndimookirire, na ndume bururi wanangike utiganirio, kuuma weru-ini ucio nginya Dibila, kindu guothe kura matuuriite. Hindi iyo nimakamenya ati ni ni ni Jehova.”

7 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri: **2** “Muru wa mundu, uu nguo Mwathani Jehova ekwira bururi wa Israeli: Ithirio! Ithirio nirikinyirire ituri icio inya cia bururi. **3** Riu ithirio nirikinyirire, na ningurekereria marakara makwa magukirire. Ningagutua ciira kuringana na mithire yaku na ngurhie kuringana na mitugo yaku yothe iri magigi. **4** Ndigakugira tha kana ngucaaire; ti-itheru, ningakurirha ni undu wa mithire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Hindi iyo nimukamenya ati ni ni ni Jehova. **5** “Uu nguo Mwathani Jehova ekuuga: 'Mwanangiko! Mwanangiko utari waiguu niurooka. **6** Ithirio nirikinyu! Ithirio nirikinyu! Riarahukite rigukirire. Nirikinyu! **7** Nukoretwo ni mutino, wee uturaga bururi-ini. Ihinda nirikinyu, muthenia ucio nikuhirire; ni kuri na guoya mune, na gutiri gikeno kuu irima-ini. **8** Nii ndi hakuhi gugutirira mang'uri makwa, na ndirute marakara nawe; ningagutua ciira kuringana na mithire yaku, na ngurhie ni undu wa mitugo yaku yothe iri magigi. **9** Ndigakugira tha kana ngucaaire; ningakurirha kuringana na mithire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Hindi iyo niukamenya ati ni ni ni Jehova ndirahurana. **10** “Muthenia nguo iyu! Nimukinyu! Mutino nimukinyu, rathanju niruthundukite, naguo mwitio niucanukite! **11** Maundu wa uhina nimakurite magatua rathanju rwa kuhethia waganu; gutiri andu magatigara, gutiri o na umwe wa kirindi kiu; gutiri utonga, na gutiri kindu kia bata gigaatigara. **12** Ihinda riu nirikinyu, muthenia ucio nikuinyite. Muguri niatige gukena kana mwendia aigue kieha, nigukorwo mang'uri nimakinyirire kirindi kiu gothe. **13**

Mwendia ndagakũura githaka kĩa endetie rĩa riothe acio eerĩ marĩ muoyo, nĩgũkorwo kioneki kũu gikonii kĩrĩndĩ kũu gĩothe gĩtikagarũwo. Tondũ wa mehia mao, gũtirĩ o na ũmwe wao ũgaatũria muoyo wake. **14** O na mangĩhũha karumbeta, na magĩe na maũndũ mothe, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũgaathĩ ita-inĩ, nĩgũkorwo mang'ũrĩ makwa nĩmakinyĩrĩre kĩrĩndĩ kũu gĩothe. **15** "Mwena wa na nja kũrĩ na rũhiũ rwa njora, mwena wa na thĩĩnĩ kũrĩ na mũthiro na ng'aragu; arĩa marĩ kũu mĩgũnda-inĩ makooragwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ thĩĩnĩ wa itũura inene makaaniinwo nĩ ng'aragu na mũthiro. **16** Arĩa othe magaatigara na mahonoke magaaokorwo irĩma-inĩ, magĩcaaya ta ndutura cia itumba-inĩ, o mũndũ tondũ wa mehia make. **17** Guoko o guothe nĩgũkaregera, na iru o rĩothe nĩrikaaga hinya o ta maai. **18** Nĩmakahumbwo nguo cia makũnia, na mahumbwo kimako kinene. Mothiũ mao nĩmakahumbwo thoni, na menjwo mĩtwe yao. **19** Nĩmakahurũnja betha yao barabara, nayo thahabu yao itũuo kĩndũ kĩrĩ thaahu. Betha yao na thahabu itikahota kũmahonokia mũthenya wa mang'ũrĩ ma Jehova. Itikamaniinĩra ng'aragu kana ihũũnie nda ciao, nĩgũkorwo nĩcio itũmĩte mahĩngwo magatuika a kwĩhia. **20** Nĩmetĩagĩra ũgemu wa mathaga mao, na makamahũthĩra gũhũndeka mĩhianano yao irĩ magigi, na mĩhiano itarĩ kiene. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩngatũma indo icio itũike kĩndũ kĩrĩ thaahu harĩo. **21** Nĩngacineana ciothe kũrĩ andũ a kũngĩ itũike ndaho, na ndĩcineane kũrĩ andũ arĩa aaganu a gũkũ thĩ itũike ta itunyanitwo, nao nĩmagacithaahia. **22** Nĩngamahutatĩra ndige kũmona, nao nĩmagathaahia handũ harĩa nyendete mũno; atunyani nĩmagatoonya ho mahathaahie. **23** "Haarĩra mĩnyororo, tondũ bũrũri wothe ũyũrĩte ũiti wa thakame, narĩo itũũra inene rikaiyũra maũndũ ma ũhinya. **24** Nĩngarehe ndũrĩrĩ iria njaganu mũno cĩgwatĩre nyũmba ciao itũike ciao; nĩngatũma mwĩtũũ wa andũ arĩa marĩ hinya ũthire, nakuo kũndũ kwao kũria kwamwe nĩgũgathaahio. **25** Kĩmakania gĩoka-rĩ, magaacaragia thayũ, no ndũkooneka. **26** Mũtino ũgooka ũrũmanĩrĩre na ũngĩ, nagueo mũhũhu ũũke ũrũmanĩrĩre na ũngĩ. Nĩmakageria kũgĩa na kioneki kuuma kũrĩ mũnabii; ũrutani wa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũkonii watho nĩũgathira, o ta ũria kĩrĩra gĩa athuuri o nakĩo gĩgaathira. **27** Mũthamaki nĩagacakaya, nake mũrũ wa mũthamaki nĩakahumbwo gũkua ngoro, namo moko ma andũ a bũrũri ũcio nĩmakainaina. Na nĩ nĩngameka kũringana na mũthĩre yao, na ndĩmatũire cĩra kũringana na ũria magĩrĩre gũtũrwo. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atũ nĩ nĩ nĩ Jehova."

8 Mwaka-inĩ wa itandatũ, mweri wa itandatũ, mũthenya wa gatano, rĩa ndaikarĩte gwakwa nyũmba mao athuuri a Juda magaikara mbere yakwa-rĩ, guoko kwa Mwathani Jehova gũgũka igũrũ rĩakwa. **2** Ngĩrora, ngĩona mũhiano ta wa mũndũ. Kuuma harĩa honekaga taarĩ njohero yake gũcoka na thĩ aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gũcoka na igũrũ oonekaga akihenia ta kigera kĩaakana. **3** Nĩatambũrũkirie kĩndũ kĩaahaanaga ta guoko na akĩnjoya anyiitĩte njuurĩ cia mũtwe wakwa. Roho akĩnjoya na-igũrũ rĩera-inĩ, na akĩndwara Jerusalemu, ndĩ cioneki-inĩ cia Ngai, nginya mũrango-inĩ wa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nja ya na thĩĩnĩ, harĩa mũhianano ũria ũtũmaga Ngai aigue ũru warũngĩ. **4** Na hau mbere yakwa mĩho riiri wa Ngai wa Israeli warĩ, o ta ũria ndoonete kioneki-inĩ werũ-inĩ. **5** Nĩngĩ akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, rora mwena wa gathigathini." Nĩ ũndũ ũcio ngĩrora, na hau itoonyero-inĩ rĩa mwena wa gathigathini wa kĩhingo gĩa kigongona, ngĩona mũhianano ũcio ũtũmaga Ngai aigue ũru.

6 Nake akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ũria mareeka; maũndũ marĩ magigi biũ marĩa andũ a nyũmba ya Israeli marekĩra haha, maũndũ ma kũndĩndika kũraya na handũ-hakwa-harĩa-haamũre? No wee-rĩ, nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi makĩria." **7** Nĩngĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa nja iyo. Ngĩrora ngĩona irima rũthĩngĩ-inĩ. **8** Akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, aramia irima rũ rĩrĩ rũthĩngĩ-inĩ." Rĩa ndaarامية irima rũ, ngĩona nĩ haarĩ na mũrango. **9** Nĩngĩ akĩnjĩra atĩrĩ, "Toonya thĩĩnĩ wionere maũndũ marĩ magigi marĩa mareka kuo." **10** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtoonya kuo, ngĩrora ngĩona thingo-inĩ gũkururĩtwo mũthemba yothe ya indo iria ikurumaga, na ya nyamũ ciothe iria irĩ mũgiro, na ya mĩhianano yothe ya andũ a nyũmba ya Israeli. **11** Hau mbere yacio nĩ haarũgamite athuuri mĩrongo mũgwanja a nyũmba ya Israeli, nake Jazania mũrũ wa Shafani akarũgama gatagati-inĩ kao. O ũmwe wao aanyĩitĩte rũgiro rwa gũcinĩra ũbumba, nayo ndogo irĩ na mũtarariko mwega wa ũbumba nĩyatooogaga na igũrũ. **12** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩwona maũndũ marĩa athuuri a nyũmba ya Israeli marekĩra nduma-inĩ, o ũmwe wao arĩ ihooro-inĩ rĩa mũhianano wake? Moigaga atĩrĩ, 'Jehova ndatuonaga; Jehova nĩatiganĩrie bũrũri ũyũ.'" **13** Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, "Wee-rĩ, nĩũkũmona magĩka maũndũ o na marĩ magigi makĩria." **14** Nĩngĩ akĩndehe itoonyero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa gathigathini kĩa nyũmba ya Jehova, na nĩ ngĩona andũ-a-nja maikarĩte thĩ ho magĩcakaĩra Tamuzu. **15** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona maũndũ maya? Nĩũkuona maũndũ o na marĩ magigi mũno gũkĩra maya." **16** Nĩngĩ akĩndoonya nja ya na thĩĩnĩ ya nyũmba ya Jehova, na hau itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, gatagati gĩa gĩthaku na kigongona-rĩ, haarĩ arũme ta mĩrongo rĩrĩ na atano. Maahutatĩre hekarũ ya Jehova, makaroria mothiũ mao mwena wa irathĩro, makainamagĩrĩra rĩa marĩhoore marorete na kũu mwena wa irathĩro. **17** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, "Mũrũ wa mũndũ, nĩwona ũguo? Anga ũcio nĩ ũndũ mũhũthũ andũ acio a nyũmba ya Juda gwĩka maũndũ marĩ magigi ta macio marekĩra haha? No nginya maiyũrie maũndũ ma ũhinya bũrũri na mandakaragie hĩndĩ ciothe? Ta marore magĩkĩra tũhonge manĩurũ mao!" **18** Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngameka maũndũ na marakara; ndikamaĩguũra tha kana ndĩmacaaire. O na mangĩkaaniĩrĩra matũ-inĩ makwa, ndikamathikĩrĩra."

9 Nĩngĩ ngĩigua agũitana na mũgambo mũnene, akĩuga atĩrĩ, "Rehe arangĩri a itũũra inene haha, o mũndũ arĩ na itharaita rĩa mbaara guoko-inĩ." **2** Na nĩ ngĩona andũ atandatũ magũka moimĩte mwena wa kĩhingo kĩa rũgongo, kĩa kĩrorete mwena wa gathigathini, o mũndũ arĩ na kĩndũ gĩa kũuragana guoko-inĩ. Makĩrehane na mũndũ ũngĩ ũmwe wehumbĩte nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandika njohero. Nao magĩtoonya makĩrũgama mwena-inĩ wa kigongona kĩa gĩa gĩcango. **3** Na rĩrĩ, riiri wa Ngai wa Israeli ũkĩambata uumĩte igũrũ rĩa makerubi, harĩa warĩ mbere, ũgĩthĩ hingĩro-inĩ ya hekarũ. Nĩngĩ Jehova agĩta mũndũ ũcio wehumbĩte nguo cia gatani, o ũcio weyohete indo cia kwandika njohero, **4** akĩmwĩra atĩrĩ, "Thĩ ũtũkanie itũũra inene rĩa Jerusalemu, na wĩkĩre rũrĩrĩ ithiithi cia arĩa marĩ na kĩa, na magacakaya nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩ magigi marĩa mekagwo kũu thĩĩnĩ warĩo." **5** O thĩkĩrĩrie ũguo, akĩra acio angĩ atĩrĩ, "Mũrũmĩrĩre, mũtũkanĩrie itũũra riu inene mũũruragane mũtũkũguũra tha kana gũcaayanĩra. **6** ũragai athuuri, na aanake na airĩtu, na andũ-a-nja na ciana, no mũtikahutie mũndũ o na ũrĩkũ mwĩkire rũrĩrĩ. Ambĩrĩra o haha hakwa haamũre." Nĩ ũndũ

ucio makiambiriria na athuuri aria maarí hau mbere ya hekarú. 7 Ningí akimeera atírí, “Thaahiai hekarú ino na müiyurie nja ciayo andú aria moragítwo. Thiiii!” Ní undú ucio makiumagara, makiambiriria küuragana kúu itüüra-iní inene. 8 Híndí íría mooranagana ní ngítigwo ndí nyiki, ngügüithia, ngiturumithia úthiú thí, ngírira, ngírúria atírí, “Hí, Mwashani Jehová! Anga níúkúniina matigari mothe ma Isiraeli híndí ino ya güitíríria Jerusalemu mang’úri maku?” 9 Nake akínjookeria atírí, “Mehia ma nyumba ya Isiraeli na ya Juda ní maingí magakíra; búrúri úiyúrite úiti wa thakame, narío itüüra inene ríyúrite úhótómia wa kíhooto. Moigaga atírí, ‘Jehová níatiganírie búrúri úyú; Jehová ndarona.’ 10 Ní undú ucio-rí, Ní ndigacooka kúmaigúira tha kana kúmacaaira, no níngamacookereria úría mekíte.” 11 Ningí mündú ucio wehumbíte nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandiki njohero, agúcookia ndúmíríri, akiuga atírí, “Nínjókite o ta úría wathanire.”

10 Na rírí, níndarorire ngíona hau riera-iní igúrú ría mítwe ya akerubi kindú kíahaanaga ta gítí kía únene ta ihiga ría yakuti. 2 Nake Jehová akíra mündú ucio wehumbíte nguo cia gatani atírí, “Thíi útoonye gatagatí-iní ka magúrú macio marathíurúrika rungu rwa haría akerubi marí. Iyúria hí ciaku cieri makara ma mwaki kuuma gatagatí ka akerubi úcooke úmahurunje kúu itüüra-iní inene.” Nake agítíhi agítóonya thíini, o ngíonagíra na maitho makwa. 3 Na rírí, mündú ucio aatonya thíini, akerubi acio magíkorwo marúgamíte mwena wa güthini wa hekarú, narío itu rikaiyúra nja íria ya na thíini. 4 Naguo riiri wa Jehová úkiambata uumíte igúrú ría akerubi, na úgítíhi híngíro-iní ya hekarú. Itu ríu rikíyúra hekarú, nayo nja ikíyúra úkengi wa riiri wa Jehová. 5 Naguo múrurumo wa mathagu ma akerubi acio níwauigúka o nginya kúu nja ya nyumírira, o taarí múgambo wa Múrungu Mwene-Hinya-Wothe ríría ekwaria. 6 Na ríría Jehová aathire mündú ucio warí na nguo cia gatani, akímwira atírí, “Oya mwaki kuuma gatagatí ka magúrú macio, kuuma gatagatí-iní ka akerubi,” mündú ucio agítóonya thíini na akírúgama mwena-iní wa kúgúrú kúmwé kwamo. 7 Ningí úmwe wa akerubi acio agítambúrika guoko gwake mwaki-iní ucio warí gatagatí-iní kao. Akíoya mwaki úmwe waguó, akíwíkíra hí-iní cia mündú ucio warí na nguo cia gatani, nake mündú ucio akíwoya akíuma nja. 8 (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio níkuonekaga kindú kíahaanaga ta moko ma mündú.) 9 Níndarorire, ngíona magúrú mana ma ngaari hau míena-iní ya akerubi acio, o kúmwé gúkakíra mwena-iní wa o úmwe wa akerubi acio; magúrú macio maahenagia ta rangi wa thumarati. 10 Makíoneka-rí, mothe mana nímaahanaine; o kúgúrú kuonekaga ta gütoonyanite na kúgúrú kúngí. 11 Magítíhi, maathiiaga na mwena o wothe wa íyo ina, o kúría akerubi acio merekeirie úthiú; magúrú macio ma ngaari matíagarúrika ríría akerubi acio megítíhi. Akerubi acio maathiiaga na kúría guothe mítwe werekera, matekúgarúrika ríría marathí. 12 Mírí yao yothe, o hamwe na míngongo yao, na moko maó na mathagu mao, maíyúrite maitho kúndú guothe, na magúrú macio mana ma ngaari o namo. 13 Na rírí, níndaigúire magúrú macio magítwo atírí, “Magúrú maría mathíurúrika.” 14 O úmwe wa akerubi aarí na mothiú mana: Úthiú úmwe warí wa kerubi, na wa keerí warí wa mündú, na wa gatatí warí wa múrúthi, na wa kana warí wa nderi. 15 Ningí akerubi acio makíambata na igúrú. Ici ciari ciúmbe irí muoyo iría ndoonete hau Rúü-iní rwa Kebari. 16 Híndí íría akerubi acio maathiiaga, magúrú macio maarí míena-iní yao namo magathí; na híndí íría akerubi acio maambararia

mathagu mao mombúke, magúrú macio matioimaga míena-iní yao. 17 Ríría akerubi acio marúgama, o namo makarúgama o úguo; na ríría akerubi mombúka, namo makombúkánia nao, tondu roho wa ciúmbe icio irí muoyo warí thíini wamo. 18 Ningí riiri wa Jehová úkíehera hau igúrú ría híngíro ya hekarú na úkírúgama igúrú ría akerubi acio. 19 O ndíroreire úguo, akerubi acio makíambararia mathagu mao makúmbúka, na ríría maathiiaga, magúrú macio maatwaranaga nao. Nao makírúgama itoonyero-iní ría kíhingo kía mwena wa irathíro wa nyumba ya Jehová; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warí igúrú ríao. 20 Icio ní ciúmbe irí muoyo iría ndoonete irí rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rúü-iní rwa Kebari, na ní ngímenya atí maarí akerubi. 21 O úmwe aarí na mothiú mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao ní haarí na kindú gíatarí ta moko ma mündú. 22 Mothiú mao maahaanaga ta maría ndoonete hau Rúü-iní rwa Kebari. O úmwe wao aathiiaga arúngírírie na mbere.

11 Híndí íyo Roho akínjoya na igúrú, akíndwara kíhingo-iní kía nyumba ya Jehová kíra kíerekeire mwena wa irathíro. Hau itoonyero-iní ríu ría kíhingo kiu ní haarí arúme mírongo ríri na atano, na gatagatí-iní kao ngíona Jazania múrú wa Azuri, na Pelatia múrú wa Benaia, aría maarí atongoria a kíríndí. 2 Jehová akínjóra atírí, “Múrú wa mündú, aya ní arúme aría marathugunda waganu, na makaheana kírra kía waganu itüüra-iní rírí inene. 3 Moigaga atírí, ‘Gíthi hínda rítigúkinya o narua ría gwaka nyumba? Itüüra rírí inene ní nyúngú ya kúruga, na ithuí ní ithuí nyama.’ 4 Ní undú ucio marathíre úhoro wa kúmookírira; marathíre úhoro, wee múrú wa mündú.” 5 Ningí Roho wa Jehová agúka igúrú ríakwa, akínjóra njuge atírí, “Úú níguo Jehová ekuuga: Úguo níguo múroiga, inyuú andú a nyumba ya Isiraeli, no ní-rí, nínjúú úría úrí meciiria-iní manyu. 6 Nímúúragíte andú aingí itüüra-iní rírí inene, na múkaiyúria ciimba njíra-iní ciario. 7 “Ní undú ucio, úú níguo Mwashani Jehová ekuuga: Ciimba icio múkítie kúu nício nyama, narío itüüra rírí inene nírho nyúngú, no Ní níngúmúngata muume kuo. 8 Inyuú nímwítigíríte ríhiú rwa njora, na rúhiú rúu rwa njora no ruo ngaamúkíríra naruo, úguo níguo Mwashani Jehová ekuuga. 9 Níngamúrutúrúru muume itüüra-iní inene, na ndímúneane moko-iní ma andú a kúngí, na ndímúherithie. 10 Inyuú nímuokoragwo na rúhiú rwa njora, na níngamútura ciira kúu míhaka-iní ya Isiraeli. Híndí íyo nímkamenya atí ní ní ní Jehová. 11 Itüüra rírí inene rítigatúka nyúngú harí inyuú, kana inyuú mútuíke nyama thíini warío; níngamútura ciira kúu míhaka-iní ya Isiraeli. 12 Na inyuú nímkamenya atí ní ní Jehová, ní undú mútirúmírírie kírra kía watho wakwa wa kúrúmíríro, kana múkarúmia mawatho makwa, no mwíkíte maúndú maringaine na ma ndúrírí iría imúrigiicírie.” 13 Na ríría ndaarathaga, Pelatia múrú wa Benaia agúka. Híndí íyo ngügüithia ngiturumithia úthiú thí, ngáníríra na múgambo múnene, ngírúria atírí, “Hí, Mwashani Jehová! Níúkúniina matigari ma Isiraeli bíú?” 14 Kiugo kía Jehová níkianginyíríre, ngírúro atírí, 15 “Múrú wa mündú, ariú a thoguo, ariú a thoguo aría marí a rúríra rwanyu na nyumba yothe ya Isiraeli, acio ní andú a Jerusalemu maarítie úhoro wao makoigaga atírí, ‘Marí haraaya múno na Jehová; búrúri úyú ní ithuí twaheirwo útuíke wítú.’ 16 “Ní undú ucio uga atírí: ‘Mwashani Jehová ekuuga úú: O na gütuúka níndamatwarithirie kúrúya gatagatí-iní ka ndúrírí, na ngímahurunjira mabúrúri-iní, no ní nduíkíte handú-hao-harí-haamúre, mabúrúri-iní kúu mathiíte, gwa kahinda

kanini.’ 17 “Nĩ undũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩria kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmũrute mabũrũrĩ-inĩ kũria mwahurunjirwo, na ndĩmũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’ 18 “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano ĩyo yakuo mĩthũku yotho, na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi. 19 Nĩngamahe ũrũrũmwe wa ngoro, na njĩkire roho mwerũ thĩĩnĩ wao; nĩngeheria ũmũ wa ngoro thĩĩnĩ wao ndĩmahe ngoro njororo ta nyama. 20 Nĩngĩ nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wao. 21 No rĩrĩ, ha ũhoro wa andũ arĩa ngoro ciao ciĩyamũriire mĩhiano ĩyo mĩũru na mĩhianano ĩyo ĩrĩ magigi, nĩngatũma o ene macookererwo nĩ ũũru ũrĩa mekite, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 22 Hĩndĩ ĩyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari miĩna-inĩ, magĩtambũrũkia mathaga mao, naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. 23 Riiri ũcio wa Jehova ũkĩambata uumite thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene na ũgũkara igũrũ rĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩarĩ mwena wa irathĩro warĩ. 24 Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahitwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni, o ndĩ thĩĩnĩ wa kĩoneki kũu ndoonetio nĩ Roho ũcio wa Ngai. Hĩndĩ ĩyo kĩoneki kũu ndoonetio gĩkĩnjerherera, 25 na nĩ ngĩra andũ acio maatahitwo ũhoro wotho ũrĩa Jehova aanyonetie.

12 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, wee itũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiiguaga, nĩgũkorwo nĩ andũ aremi. 3 “Nĩ undũ ũcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magikuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ũthĩĩ kũndũ kũngĩ. Hihĩ nĩmagatũkĩrwo, o na gũtuĩka nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. 4 Kũrĩ mũthenya barigici, o magikuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja ĩrĩ mĩohe nĩ undũ wa gũthĩĩ bũrũri wa ithaamĩrio. Nĩngĩ hwaĩ-inĩ, umagare ũthĩĩ o magikuonaga, o ta ũrĩa andũ mathaamaga. 5 O makwĩroreire, ũũkia rũthingo, ũgererie mĩrigo yaku ho. 6 Oya mĩrigo ĩyo ũmĩgĩĩrĩre ciande o makwĩroreire, ũmĩumagarie na mairia. Wĩhumbire ũthĩũ nĩguo ndũkone bũrũri, nĩgũkorwo nĩngũtuĩte kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.” 7 Nĩ undũ ũcio nĩ ngĩka o ta ũrĩa ndaathĩtuo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yoheetwo nĩ undũ wa gũthaama. Nĩngĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngĩumia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuĩte na ciande o manjĩndoreire. 8 Rũciĩnĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩũrio atĩrĩ, 9 “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli o acio aremi matiakũũriire atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ũreka?’ 10 “Meere atĩrĩ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩrĩ ĩno nditũ ikonĩ mĩnene ũrĩa ũrĩ Jerusalemu, o na andũ a nyũmba yotho ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ 11 Meere atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ kĩmenyithia harĩ inyũ.’ “O ta ũguo nĩ njĩkite, noguo o nao mageekwo. Nĩmagatwarwo bũrũri wa kũngĩ marĩ atahe. 12 “Mũthamaki ũcio ũrĩ gatagatĩ-inĩ kao nĩagakuaa mĩrigo yake na ciande kũrĩ mairia oimagare, naruo rũthingo nĩrũgatũrĩkio irima oimĩre ho. Nake nĩakehumbĩra ũthĩũ nĩguo ndakone bũrũri. 13 Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake nĩakanyĩtuo nĩ mĩtego wakwa; nĩngamũtarĩthia Babuloni, kũu bũrũri wa Akalidei, no rĩrĩ, we ndakawona, nakuo kũu nĩkuo agaakũra. 14 Arĩa othe mamũrĩgĩciĩre, nĩngamahurunja huho-inĩ, o acio aruti ake a wĩra na thigari ciake ciothe, na ndĩmateng’erie na rũhĩũ rwa njora rũrĩ rũcomore. 15 “Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ na ndĩmaharaganĩre

mabũrũrĩ-inĩ. 16 No rĩrĩ, nĩngahonokia amwe ao matikaniinwo na rũhĩũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, nĩgeetha kũu magathĩrĩ ndũrĩrĩ-inĩ makoimbũraga maũndũ mao marĩa meekaga marĩ magigi. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” 17 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 18 “Mũrũ wa mũndũ, inainaga rĩrĩa ũkũrĩa irio, na wĩthĩhĩmũkagwo nĩ guoya ũkinyua maaĩ. 19 ĩra andũ a bũrũri ũyũ atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga igũrũ rikoniĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu na arĩa matũũraga bũrũri wotho wa Isiraeli: Makaanĩaga irio ciao marĩ na mĩtangiko, na manyuuage maaĩ moorĩtuo nĩ hinya nĩgũkorwo bũrũri wa nĩtũkaniinwo indo ciothe iria ĩrĩ kuo, nĩ undũ wa maũndũ ma ũhinya ma andũ arĩa othe matũũraga kuo. 20 Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, naguo bũrũri ũkĩrio ihoorũ. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” 21 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 22 “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo ĩrĩkũ ĩno yunanagwo thĩĩnĩ wa bũrũri wa Isiraeli, ĩno yugaga atĩrĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatuĩka gĩa tũhũ?’ 23 Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ĩno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmakũhĩrĩire rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkaahingio. 24 Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgia cioneki cia maheeni, kana ũragũri wa kũheenaniĩria gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. 25 No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoiga ũrĩa ngeenda, naguo nĩũkahingio ũtegũcererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyũ, inyũ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩngahingia ũrĩa wotho ndĩroga, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 26 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 27 “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroiga atĩrĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũũra miĩka mĩĩngĩ gĩgĩkahingio, na araratha ũhoro wa ihĩnda irayaa rĩgooka.’ 28 “Nĩ undũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtĩrĩ kiugo o na kĩmwe gĩakwa gĩgacooka gũcererwo; ũhoro ũrĩa wotho nĩ ngaaria nĩũkahingio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

13 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩriire, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro wa gũũkĩrĩra anabii a Isiraeli arĩa mararatha ũhoro rĩu. ĩra acio marathaga ũhoro ũrĩa megereire na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Iguai ndũmĩrĩri ya Jehova! 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akĩĩgu marĩ na haro-rĩ, o acio marũmagĩrĩra roho wao ene na matĩrĩ undũ monete! 4 Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matarĩrĩ ta mbwe ĩrĩ kũndũ kũrĩa kwanangũ. 5 Inyũ mĩtĩambatĩte mũthĩĩ rũthingo-inĩ kũria gũtharũkite, mũrũcookererie nĩ undũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetĩirĩa hĩndĩ ya mbaara mũthenya ũrĩa wa Jehova. 6 Cioneki ciao nĩ cia maheeni, na ũragũri wao o naguo no wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩra atĩ ciugo ciao nĩkahinga! 7 Githĩrĩ cioneki cia maheeni muonete, na mũkaaria ũragũri wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, ‘Jehova oigĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa nĩrĩ itarĩtĩte? 8 “Nĩ undũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cioneki cia kũheenaniarĩ, nĩngũmũũkĩrĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ 9 Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩra anabii arĩa moonaga cioneki cia maheeni, na makagweta ũragũri wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩa kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ibuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matoonye bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. 10 “Tondũ mahĩthĩthaga andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Kũrĩ na thayũ,’ o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, 11 nĩ undũ ũcio ĩra andũ

arīa marūhakaga coka atī no rūkūgūa. Nīngoiria mbura nene mūno, na ndūme kūgīe na mbura ya mbembe, nacio huho irī na hinya nīkarūmomora. **12** Rīrīa rūthingo rūu rūkaagarī, githī andū matigakūiirīa atīrī, “Coka ūrīa ūrarūhakite ūkīrī ha?” **13** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nīngarekereria rūhuho rūrī na hinya ndī na mang’ūrī, na kūgīe mbura ya mbembe na mbura ya kiboboto ndī na mathūgūta ma kwananga. **14** Nīngamomora rūthingo rūu mūhakite coka na ndrīrharaganie tīrī-inī nginya mūthingī wa ruo ūguūranio. Rīrīa rūkaagūa, mūkaanangīrwo kuo; na nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **15** Ūguo nīguo ngeeruta mang’ūrī makwa na rūthingo rūu, na njūkīrīre acio maarūhakire coka. Ngaakwīra atīrī, “Rūthingo nī rweherete, o na arīa maarūhakire coka, **16** o anabii acio a Isiraeli, arīa maarathīire itūūra rīa Jerusalemu makīrionera cioneki cia thayū, gūtaarī na thayū, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** “Rīu mūrū wa mūdū-rī, hūgūra ūthiū waku kūrī arīrūta a andū anyu arīa marathaga mohoro moimīte meciirīa-inī mao ene, ūmarathīre ūhoro wa kūmookīrīra, **18** ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kaī andū-a-nja arīa matumagīrīra ithitū nyūnīro-inī ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwīhumbīra ūthiū nīguo magwatagie andū marī na haaro-ī. Anga mūrīgwatagīa mīoyo ya andū akwa nīguo mūhonokie mīoyo yanyu inyuī ene? **19** Nīmūūthaahitīe kūrī andū akwa nī ūndū wa ngundi ya cairi na twenyū twa mūgate. Nī ūndū wanyu kūheenia andū akwa, arīa mathikagīrīra maheeni, nīmūūrāgite arīa mataagīrīre gūkua, na mūkahonokia arīa mataagīrīre gūtūūra muoyo. **20** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nīnjūkīrīre ithitū icio cianyu, icio mūgwatagīa andū akwa nacio ta marī nyoni, na nī nīngūcītuanga kuuma moko-inī manyu. Nīngohorithia andū acio mūgwatagīa ta marī nyoni. **21** Nīngatembūranga mataama macio manyu na honokie andū akwa ndīmarute moko-inī manyu, nao matigacooka kūgwatio nī inyuī. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **22** Tondū nīmwatūmire arīa athingu morwo nī hinya nī ūndū wa kūmaheenia o rīrīa nī itaamareheire kīeha, na mūgīteithīrīra arīa aaganu mage gūtīga njīra ciao cia waganu nīguo mūhonokie mīoyo yao, **23** nī ūndū ūcio, mūtīgacooka kuona cioneki cia maheeni kana kūragūra. Nīngahonokia andū akwa, ndīmarute moko-inī manyu. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.”

14 Athuuri amwe a Isiraeli nīmookire harī nī, magīkara thī hau mbere yakwa. **2** Hīndī ūyo kiugo kīa Jehova gīkīngīnyīrīra, ngīrwo atīrī, **3** “Mūrū wa mūdū, andū aya nīmeigīre mīhianano ngoro-inī ciao, na makeigīra mīhīnga ya waganu mbere ya maitho mao. Nīnjagīrīrwo kūreka matūirīe ūndū o na ūrīkū harī nī? **4** Nī ūndū ūcio maarīre, ūmeere ūū, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Hīndī rīa Mūsīraeli o wothē angīgīa mīhianano ngoro-inī yake, na eigīre waganu wa kūmūhīngīthia mbere ya maitho make, angīcōoka athīī harī mūnabīī-rī, nīī Jehova nī nīī mwene ngaamūcōokerīa ūhoro kūringana na ūrīa ūhooī wake wa mīhianano ūigana, **5** Ngeeka ūguo nīguo ndīnyīrīre ngoro cia andū a Isiraeli rīngī, arīa othe mandīganīirīe nī ūndū wa mīhianano ūyo yao.’ **6** “Nī ūndū ūcio ūra andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Mwīrīre! Garūrīkai mūtīgane na mīhianano ūyo yanyu, na mūrēgane na maūdū marīa mothe mwīkaga marī magīgī! **7** “Hīndī rīa Mūsīraeli o wothē, kana mūdū wa kūngī ūrīa ūtūūrāga Isiraeli angīehera harī nīī, na eigīre mīhianano ngoro-inī yake, na agīe na waganu wa kūmūhīngīthia mbere ya maitho make, angīcōoka athīī harī

mūnabīī agatūirīe ūhoro kūrī nīī-rī, nīī Jehova nī nīī mwene ngaamūcōokerīa ūhoro. **8** Nīngatūma ūthiū wakwa ūmīre mūdū ūcio, na ndūme atuīke kīonereria harī arīa angī, o na ndūme atuīke wa kuunagwo thimo. Nīngamweheria harī andū akwa. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nīī nī nīī Jehova. **9** “Mūnabīī angīkaheenerīmo nīguo aarie ūhoro wakwa, nīī Jehova nī nīī ngaakorwo heenerīe mūnabīī ūcio, na nīngamūtambūrīkīra guoko gwa kūmūūkīrīra, ndīmūniine ehēre gatagatī-inī ka andū akwa a Isiraeli. **10** Andū acio nīmakaherīthīro wīhīa wao; mūnabīī ūcio agaatuuo mwīhīa o ta mūdū ūcio ūtūirīte ūhoro harī we. **11** Hīndī ūyo andū a Isiraeli matigacooka kūhīthia njīra mehere harī nīī, kana macōoke gwīthaahīa na mehīa macio mao mothe. Nīmāgatuīka andū akwa, na nīī ndūike Ngai wao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **12** Kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīrī: **13** “Mūrū wa mūdū, būrūrī ūngīnjīhīrīa nī ūndū wa kwaga kwīhokeka, na ndambūrīkie guoko ndīūūkīrīre, na ndīūnīrīe kīhūmo kīa irīo, na ndīūrehere ng’aragu, na njūrāge andū aguo na mahīū mao, **14** andū aya atātū, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangīkorwo maarī thīnī wa būrūrī ūcio, no mehonokīrīe o oiki nī ūndū wa ūthingu wao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Nīngī korwo ndākereria nyamū cia gīthaka īgerere būrūrī ūcio nacio ciūtīge ūtarī ciana, nāguo ūkīre īhoorū kwage mūdū ūngītuīkanīrīa kuo nī ūndū wa nyamū icio, **16** Mwathani Jehova ekuuga atīrī, ti-ītherū o ta ūrīa nīī ndūūrāga muoyo, o na andū acio atātū mangīkorwo marī kuo, matīkahota kūhonokia arīū ao kana arīū ao. O oiki no mahonoke, no būrūrī ūcio no ūkīre īhoorū. **17** “O na kana īngīrehīthia rūhīū rwa njora njūkīrīre būrūrī ūcio, njuge atīrī, ‘Rūhīū rwa njora nīrūtuīkanīrīe būrūrī ūyū wothē,’ na njūrāge andū akuo na mahīū mao-rī, **18** Mwathani Jehova oigīte atīrī, ti-ītherū o ta ūrīa nīī ndūūrāga muoyo, o na andū acio atātū mangīkorwo marī kuo, matīkahota kūhonokia arīū ao kana arīū ao. O oiki no-ō mangīhonokio. **19** “O na nīngī korwo ndārehīthia mūthīro būrūrī ūcio, na nīī ndīūīrīrīe mang’ūrī makwa na ūndū wa gūtīthīa thakame, na njūrāgīthīe andū akuo na mahīū mao, **20** Mwathani Jehova oigīte atīrī, ti-ītherū o ta ūrīa nīī ndūūrāga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangīkorwo marī kuo, matīkahonokia mūrīū kana mwarī. O oiki no mehonokie nī ūndū wa ūthingu wao. **21** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Gūtīgagīkorwo kūrī kūūrū makīrīa hīndī rīra ngaarehera Jerusalemu matūiro makwa mana ma ciira ma kūguoyohīthīa: namo nīmo rūhīū rwa njora, na ng’aragu, na nyamū cia gīthaka, o na mūthīro, nīguo njūrāge andū akuo na mahīū mao! **22** No rīrī, kūrī amwe magaatīgara; nao nīo arīū na arī arīa magāatharwo marutwo kuo. Nīmāgooka kūrī inyuī, na rīrīa mūkoona mītugo na cīko ciao, nīmūūkoorerio ngoro īgūrū rīa mwanangīko ūcio ndēheire Jerusalemu, nāguo nī mwanangīko o wothē ndrīrēhīthīrīe. **23** Nīmūūkoorerio ngoro rīrīa mūkoona mītugo yao na cīko ciao, nīgūkorwo nīmūkamenya atī gūtīrī ūndū o na ūmwe njīkīte kuo ūtarī na gītūmī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

15 Kiugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, mūtī wa mūthabībū ūkīrīte rūhonge rwa mūtī o wothē wa mītī wa mūtītū na kī? **3** Mbaū ciāguo irī cīathondeko kīndū kīa bata? Andū no mathondeke tūhocio twa gūcuurio indo kuuma kūrī guo? **4** Ūngīkio riiko ūtūike rūkū, na mwakī ūūcīne mīena yeerī ūūcurīe gatagatī-rī, no ūgīe bata ūngī? **5** Angīkorwo rīrīa warī mūtīgīma ndwagīre

bata o na atīa-rī, wakihota atīa gūthondekwo kindū kīa bata rīrīa wacinwo nī mwaki, wacura? **6** “Nī ūndū ūcio, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: O ta ūrīa heanīte mūtī wa mūthabībū gatagatī-inī ka mītī rīrīa īngī ya mūtītū, ngaūtua rūkū rwa gūcinwo na mwaki-rī, ūguo noguo ngeeka andū arīa matūūruga Jerusalemu. **7** Nīngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. O na angikorwo nīmōimīte mwaki-inī-rī, no ngingya mwaki ūcio ūkaamacina ūmaniine. Hīndī ūyo nīguo inyuū mūkaamenya atī nīī nī nīī Jehova, rīrīa ngatūma ūthiū wakwa ūmoomīre. **8** Nīngatūma būrūrī ūkire ihooru nī ūndū nīmagīte kwīhokeka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūndū, ng’ethanīra na itūūra rīa Jerusalemu, ūrionie mītugo yarīo ūyo rīrī magīgi, **3** uuge atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kīhumo gīaku na gūciarwo gwaku cioimanire na būrūrī wa andū a Kaanani; thoguo aarī Mūamori, nake maitūguo aarī Mūhīti. **4** Mūthenya ūrīa waciārīrwo-rī, ndwatinirīo rūrīra, o na kana ūgīthambio na maāī nīguo ūthero, o na kana ūkīhako cumbī, kana ūgīthaywo na nguo cia mwana. **5** Gūtīrī mūndū o na ūmwe wakūrōrīre, agīkūguīra tha, kana agīgūcaaīra o kūigana nīguo agwīke ūndū o na ūmwe wa macio. No rīrī, wateirwo na kūu werū-inī, nī ūndū wamenirwo o mūthenya o ro ūcio waciārīrwo. **6** “Hīndī ūyo nīndahītūkīre hau warī ngikuona ūkīgaragara thakame-inī yaku, na rīrīa wakomete hau thakame-inī yaku-rī, ngīkwīra atīrī, “Tūūra muoyol!” **7** Nīndatūmīre ūkūre o ta mūtī wa mūgūnda. Nawe ūgīkūra, ūkīnēneha, o na ūgītūka ithaga ithaka mūno gūkīra marīa mangī. Nyondo ciaku nacio ikīnhaanda, na njuūrī yaku īgīkūra, o wee ūrīa warī njaga na ūkaaga nguo. **8** “Thuuha ūcio nīndahītūkīre hau, na rīrīa ndaakūrōrīre ngōna atī warī mūgīma wa kwendeke, ngīgūtambūrūkīria gīcūrī kīa nguo yakwa, ngīhumbīra njaga yaku. Na nīī ngīkwīhītīra mwīhītwa mūrūmu, na tūkīgīa kīrīkanīro nawe, ūgītūka wakwa, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** “Nīndagūthambīrie na maāī, ngīgūgīria thakame, na ngīkūhaka maguta. **10** Nīndakūhumbīre nguo ng’emie na ngīgūwīkīra nyamūga cia rūūa. Nīndakūhumbīre nguo njega ya gatani na ngīkūhumba nguo cia gorō. **11** Nīndakūgemīrie na mathaga: ngīgūwīkīra bangīri moko, na mūgathī ngingo, **12** ngīcooka ngīgūwīkīra gīcūhī inīūrū, na icūhī matū, na tanjī thaka mūtwe. **13** Nī ūndū ūcio ūkīgēmīo na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarī cia gatani rīrīa njega, na itambaya cia gorō, na nguo ng’emie. Irīo ciaku ciarī mūtū mūhīnyu, na ūkī, na maguta ma mūtamaīyū. Wee nawe ūgīthakara mūno na ūkīambatīrīo ūgītūka mūthamakī-mūndū-wa-nja. **14** Nayo ngumo yaku īgītheerema ndūrīrī-inī nī ūndū wa ūthaka waku, nī ūndū rīrī ūrīa ndaagwīkīrīte nīwatūmīre ūthaka waku wagīrīre kūna, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “No rīrī, wee nīwehokīre ūthaka waku, na ūkīhūthīra ngumo yaku īgītūma ūtūike mūmaraya. Nīwahūūrīre ūmaraya na mwīhītūkīri o wothe, nago ūthaka waku ūgītūka wake. **16** Woire nguo imwe ciaku, ūkīgēmīa mahooero ma kūndū gūtūūgūrū kūrīa wahūūrāgīra ūmaraya. Maūndū ta macio matiagīrīrwo nī gwīkīka, kana magīe kuo o na rī. **17** Nīngī ūgīcooka ūkīoya mathaga macio mega ndaakūheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ūgīthondekera mīhianano ya arūme, ūgīcooka ūkīhūūra ūmaraya nayo. **18** Nīngī ūkīoya nguo icio ciaku ciarī ng’emie, ūgīchumba mīhianano ūyo, ūgīcooka ūkīmīrutīra maguta makwa na ūbumba. **19** O nacio irīo irīa ndaakūheete ūrīe,

nacio nī mūtū mūhīnyu, na maguta ma mūtamaīyū, na ūkī, wacīrūtīre mīhianano ūyo ūtūike ūbumba ūrī na mūtārīko mwega. Ūguo nīguo gwēkīkīre, Mwathani Jehova nīwe ugīte ūguo. **20** “Na rīrī, woire arīū na aarī aku arīa wanjīārīre, ūkīmaruta igongona matūūke ta irīo cia mīhianano ūyo. Ūhūūrī waku wa ūmaraya-rī, ka ūtārī mūganu? **21** Nīwathīnjire ciana ciakwa ūgīcīruta igongona harī mīhianano ūyo. **22** Mītugo-inī yaku yothe rīrī magīgi rīrīa wekīre, na ūhūūrī-inī waku wa ūmaraya, ndwarīrīkanire matukū ma ūnīni waku, rīrīa warī njaga na ūtārī na nguo, o rīrīa wegāragāragīa thakame-inī yaku. **23** “Hī, ka ūrī na haaro-ī! ūguo nīguo Jehova ekuuga. O na wīkīte mawaganu macio mangī mothe, **24** nīweyākīire kīhumbu, na ūgīaka ihoero itūūgūrū handū harīa hothe haarī na kīhaaro gīa kūgomanagwo. **25** Gītūrī-inī kīa o nījīra nīweyākīire mahooero matūūgūrū, na ūkīgīthīa ūthaka waku gītūo, ūgākīrīrīria kūneana mwīrī waku kūrī mwīhītūkīri o wothe atharīe nawe. **26** Nīwahūūrīre ūmaraya na andū a Mīsīrī arīa mwarīganīte nao, o acio maīyūrītwo nī merīrīria ma mwīrī, ūgītūma ndakare nī ūndū waku gūkīrīrīria gūtharīa. **27** Nī ūndū ūcio ngīgītambūrūkīria guoko ngīgūkūrīra, ngīnyīhīa būrūrī waku; nīndakūneanire moko-inī ma thū ciaku, o acio airītū a Afīlīstī, arīa maamakīrīo nī mītugo yaku ya ūūra-thonī. **28** Nīwahūūrīre ūmaraya na andū a Ashurī o nao, nī ūndū ndūngīaiganīrie; o na thuuha ūcio-rī, ndwaiganīrie. **29** Nīngī ūgīkīrīrīria gūtharīa o ngingya ūgīkīnyā Babulōnī, būrūrī wa onjorīa, no-o na weka ūguo ndwaiganīrie. **30** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī, Hī! Ka ūrī wa ngoro hūthū-ī! Wīkaga maūndū macio mothe, o ta mūmaraya ūtārī thonī! **31** Rīrīa weyākīire ihumbu gītūrī-inī kīa o nījīra, na ūkīākīra mahooero matūūgūrū harīa hothe haarī kīhaaro gīa kūgomanwo-rī, we wetuīre ta ūtārī mūmaraya, nī ūndū nīwaregīre irīhī. **32** “Wee mūtumīa ūyū mūtharīa! Wee wendaga agēni handū ha mūthuurguo! **33** Mūmaraya o wothe nīamūkagīra irīhī, no wee-rī, nīwe ūheaga endwa aku othe iheo, ūkamahaka nīguo mokage kūrī we kuuma kūndū guothe nīguo megwatīre ikeno ciaku itaagīrīre. **34** Nī ūndū ūcio wee ndūtārīi ta arīa angī ūmaraya-inī waku; gūtīrī mūndū ūkwīringagīrīria ūmwītīkīre. Wee-rī, ūrī na ūtiganu mūno na arīa angī, ngīkōrwo wee nīwe ūrīhanaga, no gūtīrī kīndū ūrīhagwo. **35** “Nī ūndū ūcio, wee mūmaraya ūyū, igua kiugo kīa Jehova! **36** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Tōndū nīwaitangīre ūtonga waku, na ūkīgūrīria njaga yaku ūgītharīa na endwa aku, o na tōndū wa mīhianano ūyo yothe yaku rīrī magīgi, na tōndū nīwamakēheire thakame ya ciana ciaku, **37** nī ūndū ūcio nīngūcookānīrīria endwa aku othe arīa wanekenīa nao, arīa wendete o na arīa ūthūire. Nīngūmacookānīrīria magūūkīrīre kuuma mīena yothe, na nīī ngūguūrīe nguo mbere yao, na mone njaga yaku yothe. **38** Nīngagūtūra ciira o ta ūrīa andū-a-nja arīa matharagīa na arīa maitīhagīa thakame matuagīrwo; na ndūme ūkorwo nī mang’ūrī makwa na ūguīrwo ūiru nīguo ūcookererwo nī thakame ūyo. **39** Nīngī nīngakūneana moko-inī ma endwa aku, na nīmakaharagānīa ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matūūgūrū. Nao nīmagākūrūta nguo, na moe mathaga maku ma gorō, magūtīge njaga na ūrī ūtherī. **40** Nīmakarehe kīrīndī gīgūūkīrīre, nao nīmagākūhūūra na mahīga nyuguto, na magūtīnangīe na hīū ciao cia njora. **41** Nīmagacīna nyūmba ciaku na makūherīthīe wīroreirwo nī andū-a-nja aīngī. Nīngakīnyā ūmaraya waku mūthīa, nawe ndūgūcooka kūrīha endwa acio aku. **42** Hīndī ūyo mathūgūta makwa ma gūgūūkīrīra nīmakahūahūa, namo marakara makwa maīyūrītwo nī ūiru makweherere. Nīngahoorera na ndīgacooka

kurakara. **43** “Na tondū ndwaririkanire matukū ma ūnini waku, no kũndakaria wandakaririe na maĩndũ macio mothe-rĩ, ti-itherũ nĩngatũma ūcookererwo nĩ ūria wĩkĩte, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Githĩ nduongereire ūura-thoni harĩ maĩndũ marĩa mangĩ wĩkaga marĩ magigi?” **44** “Mũndũ o wotho waragia na thimo-rĩ, niagakuuna thimo ĩno, oige atĩrĩ: “O ta ūria nyina ahaana, no taguo mwarĩ ahaana.” **45** Wee ūrĩ mwarĩ wa nyũkwa kũna, ūria wanyararire mũthuuriwe na ciana ciake; na ūrĩ wa nyina kũna na aarĩ a maitũguo, arĩa maanyararire athuuri ao na ciana ciao. Maitũguo aarĩ Mũhiti, nake thoguo aarĩ Mũamori. **46** Mwarĩ wa nyũkwa ūria mũkũrũ aarĩ Samaria ūria watũũruga mwena waku wa gathigathini marĩ na airĩtu ake; nake mwarĩ wa nyũkwa ūria mũnini aarĩ Sodomu, ūria watũũruga mwena waku wa gũthini hamwe na airĩtu ake. **47** Wee-rĩ, to gũthĩi wathiire na mĩthĩire yao na ūkĩrũmirĩra mũtũguo yao ĩrĩ magigi, no mĩthĩire-inĩ yaku yotho nĩwahũhũre gũthũka kũmakĩra. **48** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ūria Nĩ ndũũruga muoyorĩ, mwarĩ wa nyũkwa Sodomu na airĩtu ake matiekire ta ūria wee na airĩtu aku mwĩkĩte. **49** “Maya nĩmo maarĩ mehĩa ma mwarĩ wa nyũkwa Sodomu: We marĩ na airĩtu ake maarĩ andũ etĩĩ, a kwĩhũũnĩrĩria, na matĩrũmbũyũgia ūhoro wa andũ arĩa angĩ; matiateithirie andũ arĩa athĩĩni o na arĩa abatari. **50** Nĩmeĩkĩrĩire na magũka maĩndũ marĩ magigi maitho-inĩ makwa. Nĩ ūndũ ūcio nĩndamaingathire, o ta ūguo muonete. **51** Samaria ndehirie nuthu ya mehĩa marĩa wee wehirie. Wee wĩkĩte maĩndũ marĩ magigi maingĩ kũmakĩra, na niũtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athĩngu nĩ ūndũ wa maĩndũ macio mothe wĩkĩte. **52** Ūrokĩrĩrĩria gũconorithio, nĩgũkorwo niũtũmĩte aarĩ a maitũguo moneke ta marĩ athĩngu. Tondũ mehĩa maku maarĩ mooru gũkĩra mao, o mekuoneka marĩ athĩngu gũgũkĩra. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, igua thoni na ūconoke, nĩgũkorwo niũtũmĩte aarĩ a nyũkwa moneke marĩ athĩngu. **53** “No rĩrĩ, nĩngacookeria Sodomu ūgaacĩru wake marĩ na airĩtu ake, o na Samaria marĩ na airĩtu ake, na nĩngagũcookeria ūgaacĩru waku o hamwe nao, **54** nĩguo ūigũe thoni na ūconoke nĩ ūndũ wa maĩndũ macio mothe wekire nĩ ūndũ wa kũmahe ūhurũko. **55** Nao aarĩ acio a maitũguo, Sodomu marĩ na airĩtu ake, na Samaria marĩ na airĩtu ake-rĩ, nĩmagacooka o ta ūria maarĩ mbere; nawe ūrĩ na airĩtu aku nĩmũgacooka o ta ūria mwarĩ mbere. **56** O na ndũngagwetire rĩtwa rĩa mwarĩ wa nyũkwa Sodomu mũthenya ūcio wetĩĩaga, **57** mbere ya waganu waku kũguũrio. O na kũrĩ ūguo-rĩ, rĩu ūrĩ mũnyarare nĩ airĩtu a Edomu, marĩ hamwe na andũ othe arĩa mariganĩtie nao, o na nĩ airĩtu a Afilisti, acio othe magũthũire na magakũrigiicĩria na mĩena yotho. **58** Wee nĩwe ūgaacookererwo nĩ maciaro ma ūura-thoni waku, na ma maĩndũ marĩa wĩkaga marĩ magigi, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **59** “Ūrĩ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngagwĩka o ta ūria wagĩrĩre nĩ gwĩkwũ, tondũ niũmenete mwĩhitwa wakwa na ūndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũ. **60** No rĩrĩ, nĩngaririkana kĩrĩkanĩro kĩria ndarĩkanĩre nawe matukũ-inĩ ma ūnini waku, na nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe gĩa gũtũura. **61** Hĩndĩ ĩyo nĩkarĩkana mĩthĩire yaku, nawe ūconoke rĩria ūkaamũkĩra aarĩ a maitũguo arĩa akũrũ gũgũkĩra na arĩa anini gũgũkĩra. Nĩngamaneana kũrĩ we marĩ ta aarĩ aku, no ti kũringana na kĩrĩkanĩro giitũ nawe. **62** Nĩ ūndũ ūcio nĩngahaanda kĩrĩkanĩro giitũ nawe, na niũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **63** Nĩngĩ rĩria ngaakũhoroheria nĩ ūndũ wa maĩndũ mothe marĩa wĩkĩte-rĩ, niũkarĩkana na ūconoke, na ndũgacooka gũtũmũra kanua gaku rĩngĩ nĩ ūndũ wa ūria ūconorithĩtio, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, gwatania ndai na warĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli na ngerekano. **3** Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nderi nene ĩrĩ na mathagu marĩ hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingĩ niyokire Lebanoni. ĩkinyiita gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa, **4** ĩkiuna thuuua ya gacũmbĩrĩ kau, na ĩkĩmĩtwaru bũrũri wa onjoria, nayo ĩkĩmĩhaanda thĩĩni wa itũura inene rĩa onjoria. **5** “Īgĩcũcũka ĩgĩkuua mbeũ imwe cia bũrũri wanyu, na ĩgĩcihaanda tĩrĩ-inĩ mũnoru. ĩgĩcihaanda ta mũtĩ ūria ūkũraga hakuhi na maaĩ maingĩ, **6** nago ūkĩringũra, ūgĩtuĩka mũthabĩbũ mũkũhĩ ūtheeremete. Hongo ciaguo ikĩmĩhũgũkĩra, no mĩrĩ yaguo ĩgĩkorwo thĩite na thĩ rĩngũ rwayo. Nĩ ūndũ ūcio ūgĩtuĩka mũthabĩbũ, ūkĩruta honge ĩrĩ na tũhwang’ a tũrĩ na mathangũ. **7** “No nĩ kwari na nderi ĩngĩ nene yari na mathagu maarĩ na hinya, na majũrĩte njoya. Hĩndĩ ĩyo mũthabĩbũ ūcio ūgĩtwaru mĩrĩ yaguo yerekeire na kũrĩ nderi ĩyo uumĩte hau wahaandĩtwo, nago ūgĩtambũrũkia honge ciaguo harĩ yo nĩguo wone maaĩ. **8** Nĩwahaandĩtwo tĩrĩ-inĩ mwega handũ harĩ na maaĩ maingĩ nĩguo ūrute honge, na ūciare maciaro, na ūtũke mũthabĩbũ ūrĩ na rĩrĩ. **9** “Meere atĩrĩ, ‘Ūrĩ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Hihi niũgatheerema? Githĩ ndũkamunywo, na maciaro maguo mahũrũro nĩguo ūhoohũ? Mathangũ maguo mothe ma mũringũrano nĩmakahooha. Ndũkabatara guoko kũrĩ na hinya, kana andũ aingĩ a kũũmunya na mĩrĩ. **10** O na ūngĩmunywo, ūhaandwo handũ hangĩ-rĩ, hihi niũgatheerema? Githĩ ndũkahooha biũ rĩrĩa rĩhuho rwa mwena wa irathĩro rĩkaũhuruta, nago ūhoohere o hau wakũrĩre?” **11** Hĩndĩ ĩyo kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **12** “Ūria andũ a nyũmba ĩno ya ūremi atĩrĩ, ‘Mũtiramenya gĩtũmi kĩa maĩndũ macio?’ Meere atĩrĩ, ‘Mũthamaki wa Babuloni niathĩire Jerusalem, agĩtaha mũthamaki wakuo na andũ arĩa maarĩ igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. **13** Nĩngĩ akĩoya mũndũ ūmwe wa nyũmba ya ūthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwiĩtĩthia. Nĩngĩ agĩcũcũka akĩoya atongoria a bũrũri ūcio agĩthĩi nao, **14** nĩguo ūthamaki ūcio wagĩthio hinya, ndũkanehaande rĩngĩ, no ūtũũragio nĩ gwathĩkĩra kĩrĩkanĩro kũ gĩake. **15** No rĩrĩ, mũthamaki ūcio akĩmũremera na ūndũ wa gũtũma abarũthĩ ake mathĩi bũrũri wa Misiri makamũrehere mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihi nĩekũhootana? Mũndũ ūria wĩkaga ciiko ta ĩcio no ehonokie? Mũndũ ūcio aakĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie? **16** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ūria nĩ ndũũruga muoyo, mũndũ ūcio agaakũrĩre kũ Babuloni, bũrũri wa mũthamaki ūcio wamũkarĩire gĩtĩ kĩa ūthamaki, ūcio aanyararire mwĩhitwa wake na agĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **17** Firaũni hamwe na mbũtũ yake ya hinya ya ita o na kĩrĩndĩ kĩngĩ, matikamũteithia mbaara-inĩ, rĩria ihumbũ ĩgaakwo na gũthĩũrũrũkĩro na rũirigo nĩguo mĩoyo mĩingĩ ĩnĩnwo. **18** Nĩnyararire mwĩhitwa ūcio na ūndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũ. Tondũ niyaniĩtanĩre na kĩrĩkanĩro kũ, no agĩcũcũka gwĩka maĩndũ macio mothe-rĩ, ndakahonoka. **19** “Nĩ ūndũ ūcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ūria nĩ ndũũruga muoyo, nĩngatũma acookererwo nĩ mwĩhitwa ūcio wakwa aanyararire o na kĩrĩkanĩro gĩakwa kũ aathũkĩre. **20** Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake agwatio nĩ mũtego wakwa. Nĩngamũrehe Babuloni ndĩmũcĩrĩthĩre kuo, tondũ niagire kwĩhoheka harĩ nĩ. **21** Nacio mbũtũ ciake cia thigari ciothe iria ikooru niũkooragwo na rũhiũ rwa njora, namo matigari mao mahurunjĩrwo huho-inĩ ciothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya afĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie. **22** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene nĩngatua karũhonge kuuma gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa ndĩkahaande.

Ngaatua karūhonge koororo ka mūthunano kuuma gacūmbirī kaguo, na ndikahaande kirīma-inī kiraihu na gītūūguru na igūrū. **23** Kūu kirīma-igūrū gĩa Isiraeli nīkūo ngakahaanda; nīgakaruta hongē na gaciare maciāro, naguo nūgatūika mūtarakwa ūrī na rīrī. Nyoni cia mīthemba yothe nīgaaka itara ciācio hongē-inī ciāguo; nīgatūūra kīruru-inī kīa hongē ciāguo. **24** Mīti yothe ya mīgūnda nīkamenya atī nīi Jehova nī nīi nyīihagia mūtī ūrīa mūrāihu na ngatūma mūtī ūrīa mūkūhī ūkūrē ūrāihē. Nīnyūmagia mūtī ūrīa mūruru, naguo mūtī ūrīa mūmūmū ngatūma ūrūre. “Nīi Jehova nī nīi njarītīe, na nīngwīka ūguo.”

18 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrīo atīrī: **2** “Inyūi andū aya, mūkoragwo mūkiuga atīa rīrīa mūkwarīa thimo īno igūrū rīa būrūrī wa Isiraeli: “Maithe ma cīana marīāga thabībī ngagatu, namo magego ma cīana makaiuga thithī?” **3** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-ītherū o ta ūrīa nīi ndūaraga muoyo-rī, mūtīgacooka kūgweta thimo īno thīnī wa Isiraeli. **4** Nīgūkorwo roho o wothē ūrī muoyo nī wakwa; roho wa ithe nī wakwa o na wa mūrīū no wakwa. Roho ūrīa wīhagia nīguo ūgaakua. **5** “Mūndū aahota gūkorwo nī mūthingu, na ekaga maūndū ma kīhooto na marūngīrīrī. **6** We ndarīāga irio iria irutagīrwo mahooero-inī marīa marī irīma igūrū, kana agatīrīra maitho mīhianano ya andū a nyūmba ya Isiraeli. We ndathaahagia mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī, kana agakoma na mūndū-wa-nja rīrī arī na ihinda rīa mwerī. **7** Ndahinyagīrīrīa mūndū o na ūrīkū, no nīacookagīrīa mūndū ūrīa marī thīrī nake kīrīa oote kīrī gĩa kūrīgāmīrīra thīrī. We ndatunyanaga indo, no arīa ahūtū nīamaheaga irio ciāke, na arīa marī njaga akamahe nguo. **8** Nīngī ndakombanagīra nīguo etīe uumithio ūtarī wa kīhooto, kana agetīa uumithio mūkīru. We nīagiragīa guoko gwake gūtīgeekē ūrū, na nīatūithanagīa ciira na kīhooto gatagatī ka mūndū na ūrīa ūngī. **9** Mūndū ūcio nīarūmagīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na akahingīa watho wakwa na wīhokeku. Mūndū ūcio nī mūthingu; ti-ītherū nīagatūūra muoyo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** “Mūndū ūcio angīkorwo arī na mwanake mūtunyanī, mūtīthīa wa thakame kana wīkaga ūndū o na ūmwe wa maūndū macīo mangī moorū **11** (o na harīa ithe atēekīre ūndū o na ūmwe wa mo): “We nīarīāga irio iria irutīrīrwo mahooero-inī marīa marī irīma-igūrū. Nīathūkagīa mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī. **12** Nīahinyagīrīrīa mūtūhīnī na mūbatarī. Nīatunyanaga indo. Nīacookagīa kīrīa oete gĩa kūrīgāmīrīra thīrī. Nīatiiragīra mīhianano maitho. Nīekaga maūndū marīa marī magīgī. **13** We nīakombanagīra nīguo etīe uumithio ūtarī wa kīhooto, na agetīa uumithio mūkīru. Mūndū ta ūcio-rī, nīagatūūra muoyo? Nīangītūūra muoyo! Nī ūndū nīēkīte maūndū macīo mothe marī magīgī-rī, ti-ītherū no ngīnya akooragwo na thakame yake īmūcookerere we mwene. **14** “No rīrī, mūrīū ūcio angīkorwo arī na mwana ūrīa wonaga mehīa macīo mothe ithe ekaga, na o na gūtūika nīamoonaga, we ndekaga maūndū macīo moorū: **15** “We ndarīāga irio iria irutīrīrwo mahooero-inī marīa marī irīma igūrū, kana agatīrīra maitho mīhianano ya andū a nyūmba ya Isiraeli. Nīdathaahagia mūtumia wa mūndū ūrīa ūngī. **16** Ndahinyagīrīrīa mūndū o na ūrīkū, na ndeetāgīa kīndū gĩa kūrīgāmīrīra thīrī. Nīatunyanaga indo, no irio ciāke acīheaga arīa ahūtū, na akahe arīa marī njaga nguo. **17** Nīarīagīrīrīa guoko gwake gūtīkehīe, na ndakombanagīra nīguo etīe uumithio ūtarī wa kīhooto, kana etīe uumithio mūkīru. Nīahingagīa watho wakwa, na akarūmīrīra watho wakwa wa kūrūmīrīrwo. Ūcio-rī, ndagakua nī ūndū wa mehīa ma ithe; ti-ītherū nīagatūūra muoyo. **18** No rīrī, ithe nīagaakua

nī ūndū wa mehīa make mwene, tondū we nīekīre maūndū ma ūrīa-ng-ūrū, na agītunya mūrū wa ithe indo, na agīka maūndū marīa moorū gatagatī-inī ka andū ao. **19** “No inyūi mūrāgīa atīrī, ‘Nī kīi gīgūgīrīa mūrīū agae mahītīa ma ithe?’ Kuona atī mūrīū ūcio nīēkīte maūndū marīa marī kīhooto na magīrīru, na akamenyerera watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na akaūhingīa-rī, ti-ītherū nīegītūūra muoyo. **20** Roho ūrīa wīhagia nīguo ūgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. Ūthingu wa mūndū ūrīa mūthingu nowe mwene ūgaacookerewo nīguo, naguo waganu wa mūndū ūrīa mwaganu nowe ūgaacookerewo nīguo. **21** “No rīrī, mūndū mwaganu angīgarūrūka atīgane na mehīa mothe marīa ekīte, na arūmīe watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ekage maūndū ma kīhooto na marīa magīrīre, ti-ītherū nīegītūūra muoyo; we ndagakua. **22** Gūtīrī ihītīa o na rīmwe rīa marīa aaneke rīgaacooka kūrīkanwo. Tondū wa maūndū ma ūthingu marīa ekīte-rī, nīegītūūra muoyo. **23** Mwathani Jehova ekūūrīa atīrī: Anga nīi nīnganagīo nī gīkūi kīa andū arīa aaganu? Gīthī ti kwenda ingīenda magarūrūke matīgane na mīthīire īyo yao nīguo matūūre muoyo? **24** “No angīkorwo mūndū mūthingu no agarūrūke atīgane na ūthingu wake, na ehīe na eke maūndū marī magīgī ta marīa mekagwo nī mūndū mwaganu-rī, anga nīagagītūūra muoyo? Hatīrī ūndū o na ūmwe wa maūndū ma ūthingu marīa aaneke ūkaarīkanwo. Tondū wa mahītīa ma kwaga kwīhokeka na tondū wa mehīa marīa ekīte-rī, no agaakua. **25** “No inyūi muugaga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhooto.’ Ta thīkīrīrīaī inyūi andū a nyūmba ya Isiraeli: Njīra yakwa-rī, ti ya kīhooto? Atīrīrī, gīthī njīra cīanyu tīcio itarī cia kīhooto? **26** Mūndū mūthingu angīgarūrūka atīgane na ūthingu wake ehīe, agaakua nī ūndū wa mehīa make; agaakua nī ūndū wa mehīa macīo ekīte. **27** No mūndū mwaganu angīgarūrūka atīgane na waganu ūrīa ekīte, na eke maūndū ma kīhooto na marīa magīrīre-rī, we nīakahonokīa muoyo wake. **28** Nī ūndū nīēcīrīragīa ūhorō wa mahītīa make mothe marīa aneeka, na akagarūrūka agatīgana namo-rī, ti-ītherū nīagatūūra muoyo; we ndagakua. **29** No andū a nyūmba īno ya Isiraeli mekuuga atīrī, ‘Njīra ya Mwathani ti ya kīhooto.’ Anga njīra ciakwa ti cia kīhooto, inyūi andū a nyūmba ya Isiraeli? Gīthī njīra cīanyu tīcio itarī cia kīhooto? **30** “Nī ūndū ūcio, inyūi andū a nyūmba ya Isiraeli, nīngūmūtūra ciira, o mūndū o mūndū kūrīngana na mīthīire yake, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwīrīre! Tīganai na mahītīa manyu mothe; namo mehīa manyu matīgatūma mwanangwo. **31** Tīganai na waganu wothē ūrīa mwīkīte, mūgīe na ngorō njerū na roho mwerū. Nī kīi gīgūtūma mūkue, inyūi andū a nyūmba ya Isiraeli? **32** Nīgūkorwo ndīkenagīo nī gīkūi kīa mūndū o na ūrīkū, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwīrīre mūtūūre muoyo!

19 “Nīngī ambīrīrīa macakaya makonīi athamakī a Isiraeli, **2** ūmeere atīrī: “Atīrīrī, maitūguo ahaanaga ta mūrūūthī wa mīgoma arī gatagatī ka mūrūūthī rīa īngī! Wakomīre kīamō-inī kīa mūrūūthī mīthī, na ūkīrera cīana ciāguo. **3** Warerīre kīana kīmwe kīaguo, gīgītūika mūrūūthī ūrī hīnya. Mūrūūthī ūcio ūkīmenyera gūtāmbuuranga kīrīa wanyīta, na ūkarīāga andū. **4** Nācio ndūrīrī ikīiyo ūhorō waguo, naguo ūkīgwatīrīo irīma-inī rīao. Ūgītwarwo būrūrī wa Mīsīrī ūguucītīo na icūhī cia manūrūrū. **5** “Na rīrīa nyīna ya mūrūūthī ūcio yoonīre mwīhoko wayo ndūnahīngā, na itanya rīayo nīrīatūka rīa tūhū-rī, ikīoya kīana kīngī kīayo, īgīgītua mūrūūthī ūrī hīnya. **6** Naguo ūgīcāngācāngā gatagatī ka mūrūūthī rīa

ingĩ, nĩgũkorwo nĩwatuũkĩte mĩrũũthĩ ũrĩ hinya. Mũrũũthĩ ũcio ũkĩmenyera gũtambuura kĩa rĩria wanyĩta, na ũkarĩaga andũ. **7** Nĩwamomorie cĩhitho ciao iria nũmu, na ũkĩananga matũũra mao. Bũrũri ũcio na andũ arĩa othe maatũũraga kuo, makĩyũrwo nĩ guoya wa mũraramo waguo. **8** Hĩndĩ ũyo, ndũrĩrĩ ikĩũũkĩrĩa, ndũrĩrĩ iria cioimĩte ng'ongo iria ciagũthĩũrũkĩrĩe. Ikwambĩra mũtego, nago mũrũũthĩ ũcio ũkĩgwatĩrio irima-inĩ rĩao. **9** Makĩũguucũrũria na icũhĩ cia maniũrũ, makĩũũngĩria kĩa-ga-ini, makĩũtwarĩra mũthamaki wa Babuloni. Makĩũkĩa njeera, na nĩ ũndũ ũcio mũraramo waguo ndwacookire kũiguoo kũu irĩma-inĩ cia Isiraeli rĩngĩ. **10** "Maitũguo aataarĩ ta mũthabĩbũ ũhaandĩtuo thĩnĩ wa mũgũnda waku wa mũthabĩbũ hakuhĩ na maaĩ; nĩwaciarĩte mũno, na ũkagĩa na hong'e nyingĩ tondũ wa maaĩ kũingĩha. **11** Hong'e ciaguo ciarĩ hinya, igakĩagĩrĩra gũtuo mũthĩgi wa mũthamaki. Mũthabĩbũ ũcio ũkĩraha na igũrũ, ũgĩkĩra mahuti marĩa matumanu, na nĩwonekaga wega nĩ ũndũ wa ũrĩa waraihĩte na igũrũ, na nĩ ũndũ wa hong'e ciaguo nyingĩ. **12** No nĩwamunĩrwo na mĩri yaguo nĩ ũndũ wa marakara, na ũgĩkĩkanio thĩ. Naruo rũhuho rũria ruumaga mwena wa irathĩro rũgĩtũma ũhohe, na maciaro maguo makĩhũrũrwo; hong'e ciaguo iria ciarĩ hinya ikĩũma, ikihĩa nĩ mwaki, ũgĩcĩniina. **13** Na rĩri, riu ũhaandĩtuo werũ-inĩ wa mũthanga, bũrũri ũrĩa mũmũ, ũrĩ nyoota. **14** Mwaki woimire rũhong'e-inĩ rũmwe rwa iria nene, ũgĩcina maciaro maguo, magĩthira. Gũtirĩ rũhong'e rũri hinya rũtigaire harĩ guo rũngĩtuo mũthĩgi wa mũthamaki.' Maya nĩ macakaya, na nĩmo maũndũ marĩa marĩcakayanagĩro namo."

20 Mwaka-inĩ wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magũka gũtũria ũhoro harĩ Jehova, nao magũkara thĩ hau mbere yakwa. **2** Hĩndĩ ũyo kiugo kĩa Jehova gĩkĩngĩyĩrĩa ngũrwo atĩrĩ: **3** "Mũrũ wa mũndũ, arĩria athuuri a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekũũria atĩrĩ: Anga mũũkĩte gũtũria ũhoro harĩ nĩ? Ti-ithero o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ndingĩreka mũtũũre ũhoro harĩ nĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.' **4** "Nĩũkũmatũria ciira? Nĩũkũmatũria ciira, wee mũrũ wa mũndũ? Nĩ ũndũ ũcio marũthĩe, ũmeere maũndũ marĩ magigi marĩa meekagwo nĩ maithe mao, **5** ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũrĩa ndethuurĩre Isiraeli-rĩ, nĩndehĩtĩre harĩ njiaro cia andũ a nyũba ya Jakubu njoete guoko na igũrũ, na ngĩmegũrũria kũu bũrũri wa Misiri. Ngĩmeera njoete guoko na igũrũ atĩrĩ, "Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu." **6** Mũthenya ũcio ndehĩtĩre ngĩmeera atĩ nĩngamaruta bũrũri wa Misiri, ndĩmatware bũrũri ũrĩa nĩ ndĩmacarĩrie, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, bũrũri mũthaka gũkĩra mabũrũri mothe. **7** Na nĩ ngĩmeera atĩrĩ, "O ũmwe wanyu-rĩ, nĩatigane na mĩhiano ũyo mũũru mũkaraga mũcũthĩrĩrie, na mũtĩge gwĩthaahia na mĩhiano ũyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu." **8** "No rĩri, nĩmanemeire, makĩaga gũũthĩkĩrĩria; matiatiganire na mĩhiano ũyo mũũru ũrĩa maikaraga macũthĩrĩrie, o na matiatiganire na mĩhiano ũyo ya bũrũri wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio ngũga nĩngũmaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, na ndũrũte marakara nao marĩ o kũu bũrũri wa Misiri. **9** No ngũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio maatũũranagia nacio, o icio cionire ngĩonithania kũrĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũmaruta bũrũri wa Misiri. **10** Nĩ ũndũ ũcio ndaamatongorĩre ngĩmaruta bũrũri wa Misiri, ngĩmarehe werũ-inĩ. **11** Nĩndamaheire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro na ngĩmamenyithia

mawatho makwa, nĩgũkorwo mũndũ ũrĩa ũrĩmaathĩkagĩra nĩngatũũrio nĩmo. **12** Ngĩcooka ngĩmahe Thabatũ ciakwa irĩ kĩmenyithia gatagatĩ gakwa nao, nĩgeetha mamenyage atĩ nĩ Jehova nĩndamatũire atheru. **13** "No rĩri, andũ acio a Isiraeli nĩmanemeire kũu werũ-inĩ. Matiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro, na nĩmaregire mawatho makwa, o na gũtũka mũndũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩngatũũrio nĩmo, na magĩthaahia Thabatũ ciakwa biũ. Nĩ ũndũ ũcio nĩ na nĩ ngũga atĩrĩ, nĩngũmaitĩrĩria mang'ũrĩ makwa, ndĩmanĩnĩre kũu werũ-inĩ. **14** No ngũka ũndũ nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio ciewoneire na maitho ngĩmaruta kuo. **15** Nĩngĩ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ o kũu werũ-inĩ, ngũga ndĩkamakĩnia bũrũri ũrĩa ndaamaheete, bũrũri ũrĩ bũthi wa iria na ũũkĩ, na bũrũri ũrĩa mwega gũkĩra mabũrũri mothe; **16** Ndeekire ũguo tondũ nĩmaregire mawatho makwa, na matiarũmĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrũro, na nĩmathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩgũkorwo ngoro ciao nĩcieheanĩte kũrĩ mĩhiano ũyo yao. **17** No rĩri, nĩndamaigũrĩre tha, ngĩaga kũmaananga kana kũmanĩnĩra kũu werũ-inĩ. **18** Nĩnderire ciana ciao irĩ kũu werũ-inĩ atĩrĩ, "Tigai kũrũmĩrĩra irĩa cia watho wa maithe manyu, kana mũrũmĩre mawatho mao, kana mwĩthaahie na mĩhiano yao. **19** Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu; rũmagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro, na mũmenyagĩrĩre mawatho makwa. **20** Ikaragĩra Thabatũ ciakwa irĩ theru, nĩguo itũike kĩmenyithia gatagatĩ gakwa na inyuĩ. Hĩndĩ ũyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu." **21** "No rĩri, ciana icio nĩcianemeire: Itiarũmĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro, o na kana ikĩmenyerera kũrũmia mawatho makwa, o na gwakorwo mũndũ ũrĩa ũmathĩkagĩra nĩngatũũrio nĩmo, nĩciathaahirie Thabatũ ciakwa. Nĩ ũndũ ũcio ngũga nĩngũciĩrĩria mang'ũrĩ makwa, na ndũme marakara makwa maciũkĩrĩre kũu werũ-inĩ. **22** No nĩngagĩrĩrie guoko gwakwa, na ngũka ũndũ, nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa nĩguo rĩtigathaahio maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ icio ciewoneire ngĩmaruta kuo. **23** Nĩngĩ nĩndehĩtĩre harĩ njoete guoko na igũrũ kũu werũ-inĩ, ngũga atĩ nĩngamarunĩrĩa ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩre mabũrũri-inĩ, **24** tondũ matiatĩkĩre mawatho makwa, no nĩ kũrega maaregire kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrũro na magĩthaahia Thabatũ ciakwa, namo maitho mao makĩrĩrĩria mĩhiano ya maithe mao. **25** Ngĩcooka ngĩmarekereria irĩra-inĩ iria itaarĩ njega, na mawatho marĩa matangĩmatũũria; **26** nĩndarekire mathaahio nĩ ũndũ wa iheo ciao, irĩ igongona rĩa mwana o wothe wa irigithathi, nĩguo ndũme maiyũrwo nĩ guoya mũnene, na mamenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova." **27** "Nĩ ũndũ ũcio, wee mũrũ wa mũndũ, arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, 'Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thĩnĩ wa ũndũ ũyũ o nago, maithe manyu nĩmanumire na ũndũ wa kũndĩrika: **28** Rĩria ndaamarehĩre bũrũri ũrĩa ndeehĩtĩre atĩ nĩngamahe, rĩria moonire kĩrĩma o gĩothe kĩraihu kana mũtĩ o wothe warĩ na mathangũ, hau niho maarũtĩre magongona mao, makĩrũta magongona marĩa maatũũmire ndakare, na makĩrũta ũbumba wao ũrĩa mũnungĩ wega, o na magĩtanga maruta mao ma kũnyuo. **29** Hĩndĩ ũyo ngĩmooria atĩrĩ: Gĩtũmi gia kũndũ kũu gũtũũgĩrũ mũthĩiiga nĩ kĩrĩ?" (Nakuo gwĩtagwo Bama ngĩnia ũmũthĩ.) **30** "Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ: 'Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nĩmũgwĩthaahia o ta ũrĩa maithe manyu meekire, na makĩrĩrĩria mĩhiano yao mũrũro? **31** Rĩria mũkũrũta iheo cianyũ, mũkaruta igongona rĩa kũhĩtũkĩthĩria arĩũ anyũ mwaki-inĩ-rĩ, mũthĩiiga na mbere na gwĩthaahia na mĩhiano yanyũ yothe o ngĩnia ũmũthĩ."

Nii no ndimwitikirie müturie uhoro harī niī, inyuū andū a nyūmba ya Isiraēli? Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūria niī ndūūrāga muoyo, ndingimwitikiria müturie uhoro harī niī. **32** “Inyuū mugaga atīrī, “Ithuū tūkwenā gūtuūka ta andū a ndūrīrī, ta kirīndī kīa mabūrūri ma gūkū thī, arīa matungatagīra mītī na mahiga.” No maūndū marīa mwīciirītie gūtīrī hīndī makaahinga. **33** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūria niī ndūūrāga muoyo, ngaamwathaga na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkitio, na mang’ūrī maitanīrīrio. **34** Nīngamūrūta ndūrīrī-inī na guoko kūrī hinya, na guoko gūtambūrūkitio, o na mang’ūrī maitanīrīrio, ndīmūcookererie kuuma mabūrūri-inī marīa mwahurunjirwo. **35** Nīngamūrēhe werū-inī wa ndūrīrī, na kūu nīkuo ngaamūtūira ciira tūkionanaga ūthiū kwa ūthiū. **36** O ta ūria ndaātūrīre maithe manyu ciira kūu werū-inī wa būrūri wa Misiri-rī, ūguo nōguo ngaamūtūira ciira, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **37** Nīngamūrūmbūiya ngīmūhītūkīria rungu rwa rūthanju rwakwa, na nīngamūrēhe ndīmūohanie na kirikanīro giakwa. **38** Nīngamūtheria, ndīmwehererie andū arīa aremi na arīa manjūgakīrīra. O na gūtuūka nīngamaruta būrūri ūria matūrāga-rī, matigatoonya būrūri wa Isiraēli. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī niī nī niī Jehova. **39** “No inyuū andū a nyūmba ya Isiraēli-rī, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Thīī mūndū o mūndū mūgatungatīre mīhianano yanyu! Ti-itherū thūthā ūcio, nīmūgathikīrīria na mūtīgacooka gūthaahia rītwa rīakwa itheru na iheo cianyu na mīhianano yanyu. **40** ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīgūkorwo kirīma-inī giakwa gītheru, kirīma kirīa kirīahu giā Isiraēli, kūu būrūri ūcio nīkuo andū a nyūmba yothe ya Isiraēli makaandungatagīra, na kūu nīkuo ngaametīkīrīra. Kūu nīkuo ngaabatario nī maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe na magongona manyu mothe marīa maamūrē. **41** Nīngamwītīkīra ta mūrī ūbumba ūri na mūtārīko mwega, rīria ngamūruta ndūrīrī-inī, ndīmūcookererie kuuma mabūrūri-inī marīa mwahurunjirwo, na nīngeyonania atī ndī mūtheru gatagatī kanyu maitho-inī ma ndūrīrī. **42** Hīndī ūyo nīmūkamenya atī niī nī niī Jehova, rīria ngaamūcookia būrūri wa Isiraēli, būrūri ūria ndehitire njoete guoko na igūrū atī nīngāūhe maithe manyu. **43** Mūrī kūu nīmūkarīkana mītugo yanyu na ciiko ciothe iria mwīthaahītīe nacio, na inyuū nīmūkeemena nī ūndū wa ūūru ūria wothe mwaneeka. **44** Nīmūkamenya atī niī nī niī Jehova, rīria ngaamwīka maūndū macio nī ūndū wa rītwa rīakwa, no ti kūrīngana na mīthīire yanyu mīūru, na mītugo yanyu mīūru, na maūndū manyu mooru marīa mwīkaga, inyuū andū a nyūmba ya Isiraēli, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **45** Nīngī kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngūrwo atīrī, **46** “Mūrū wa mūndū, roria ūthiū waku mwena wa gūthini; hunjia ūhoro wa gūūkīrīra mwena wa gūthini, na ūrathe ūhoro wa gūūkīrīra mūtītū wa būrūri ūcio wa mwena wa gūthini. **47** Īra mūtītū ūcio wa mwena wa gūthini atīrī: ‘Īgua kiugo kīa Jehova. ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndī hakuhī gwakia mwaki thīīni waku, nāguo nīkūaniina mītī yaku yothe, ĩria mīīgū nginya ĩria mīūmū. Rūrīrīmū rūu rūtikahoreka, na ūthiū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini nīūgaacīnwo nīruo. **48** Mūndū o wothe nīakoona atī niī Jehova nī niī ndīwakītīe; ndūkahoreka.” **49** Hīndī ūyo ngīuga atīrī, “Hī! Mwathani Jehova. Maraaria ūhoro wakwa, makoiga atīrī, ‘Gīthī to kwaria araaria na ngerekano?’”

21 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, roria ūthiū waku Jerusalemu, na ūhunjie

ūhoro wa gūūkīrīrwo kwa handū-harīa-haamūrē. Ratha ūhoro wa gūūkīrīrwo kwa būrūri ūcio wa Isiraēli, **3** ūwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Nīngūgūūkīrīra. Nīngūcomora rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī, na ngwehererie andū arīa athingu na arīa aaganu. **4** Tondū nīngūkwehereria andū arīa athingu na arīa aaganu-rī, rūhiū rwakwa rwa njora nīrūgacomorerwo mūndū o wothe kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini. **5** Hīndī ūyo, andū othe nīmākamenya atī niī Jehova nī niī njomoretē rūhiū rwakwa rwa njora kuuma njora-inī; rūtīgacookio rīngī njora-inī. **6** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūndū caaya! Caaria mbere yao, ūri mūtīhīnīku ngoro na ūri na kieha kinene. **7** Na rīria magaaakūūria atīrī, ‘Ūracaaya nīkī?’ ūkameera atīrī, ‘Nī ūndū wa ūhoro ūria ūroka. Ngoro o yothe nīkaringīka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothe nīkaringīka na iru o rīothe nīrīkaregera o ta ūria maaī mereeraga.’ Ūhoro ūcio nīūrooka! Ti-itherū, ūhoro ūcio nīūgekīka, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **8** Nakīo kiugo kīa Jehova gīkīnginyīrīra, ngūrwo atīrī: **9** “Mūrū wa mūndū, ratha ūhoro, uuge atīrī, ‘Mwathani ekuuga ūū: “Harī rūhiū rwa njora, harī rūhiū rwa njora, rūnooretwo rūkohīga, na rūgathūū rūkahenia, **10** rūnooretwo rūrī rwa kūrāgana, na rūgathūū nīguo rūhenagie ta rūheni! “Anga nītūgagīkenera mūthīgi wa ūthamaki wa mūrū wakwa Juda? Rūhiū rūu rwa njora nīrūrāga mūthīgi o wothe ta ūcio. **11** “Rūhiū rūu rwa njora rūthuurītūo nīguo rūthūūo, nīguo rūnyīitagwo na guoko; nīrūnoore na rūgathūūo, na nīrūhaarīrio nīguo rūneanwo guoko-inī kwa mūrāragani. **12** Rīra na ūgirīke, wee mūrū wa mūndū, nīgūkorwo nīrūūkīrīre andū akwa, o na rūgookīrīra athamaki othe a Isiraēli. Nīmaneanītūo rūhiū-inī rwa njora marī hamwe na andū akwa. Nī ūndū ūcio wīhūūre gīthūri. **13** “Ti-itherū kūrgeranio nīgūgooka. Gūgaagīkara atīa angīkorwo mūthīgi ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūria ūragwo nī rūhiū rūu rwa njora ndūgathī na mbere? Ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **14** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūndū-rī, ratha ūhoro, na ūhūūre hī. Naruo rūhiū rūu rwa njora ūreke rūringe maita meeri, o na nīrūrīngie maita matatū. Nī rūhiū rwa njora rwa kūrāgana, nī rūhiū rwa njora rwa kūrāgana kēnēne, rūramahatīrīria na mīena yothe. **15** Nīgeetha ngoro iringīke, nao arīa magwīte maingīhe, nīnjigīte rūhiū rwa njora rwa kūrāgana ihingo-inī ciao ciothe. Hī! Rūthondeketwo rūhenagie ta rūheni, rūnyīitītūo nīguo rūūrāgane. **16** Wee rūhiū rwa njora, temanga mwena wa ūrio, na nīngī ūtemange mwena wa ūmotho, na ūtemange kūrīra guothe ūūgi waku ūngīrēkerio. **17** Nīi o na nī-rī, nīngahūūra hī, namo mang’ūrī makwa mahūahūe. Nī niī Jehova njugīte ūguo.” **18** Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī, **19** “Mūrū wa mūndū, tema njīra igīrī cia kūrgererwo nī rūhiū rwa njora rwa mūthamaki wa Babuloni, cīerī ciūmīte būrūri o ūmwe. Haanda rūūri harīa njīra yahūkīre ĩroteme itūūra inene. **20** Tema njīra ĩmwe ĩria rūhiū rūu rwa njora rūkaagerera rūgīthī gūūkīrīra Raba kūu kwa Aamoni, na ĩngī ya kūrgerwo nīruo rūgīthī gūūkīrīra Juda hamwe na Jerusalemu kūu kūrīrīge. **21** Nīgūkorwo mūthamaki wa Babuloni akaarūgīgama maahūkānīro ma njīra ūyo, harīa njīra ĩcio cīerī cīahūkānīre, nīguo aragūrīe: Akaahūthīra mīgūū agīcuuka mītī, na ahoce kīrīra harī mīhianano yake, na arorīthie ĩni. **22** Guoko-inī gwake kwa ūrio, mūtī nīūkagwīra Jerusalemu, kūrīa akaigīthia mīgogo wa kūmōmora rūrīrigo, na arute watho wa kūrāragano, na kuugīrīrio mbugīrīro ya mbaara, nayo mīgogo ya kūmōmora ūgwo ĩhingīrīrie ihingo, na aigīthie kīhumbu, na gwakwo ngathī ndaaya cia mbaara cia gūteithia gūtharīkīra itūūra. **23**

Ündü ücio nîukoneka ta ütari wa ma kürî andü arîa mehîtie atî nîmarimwathikagîra, nowe niakamaririkanîa mahîtia maô, acooke amanyiite miġwate. **24** “Nî ündü ücio, Mwathani Jehova ekuuga üü: ‘Tondü inyuü andü aya nîmütümite mahîtia manyu maririkanwo nî ündü wa ürîa üremi wanyu wonekanîte, ûkaguürîa mehîa manyu makoneka maündü-inî mothe marîa mwîkaga; nî ündü nîmwîkîte ûguo-rî, nîmükanyîitwo miġwate. **25** “Wee müthamaki üyü wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndürîka, müthenya waku nîmükinyu, na ihinda rîaku rîa küherithio rîgakinya müthia. **26** Mwathani Jehova ekuuga üü: Ruta kîremba, na weherie tanji. Maündü matigacooka ġûkara ta ürîa maatarîi: Arîa anini nîmagatûġgîro, nao arîa atûüġgîrie nîmakanyîihio. **27** Nî mwanangîko! İi nî mwanangîko! Nîngarîanangîthia! Rîtigacookererio nginya hîndî irîa ücio mwene rio agooka; ücio nîwe ngarîneana kürî we.’ **28** “Nawe müri wa mündü, ratha ühoro, uuge atîri, ‘Üü nîguo Mwathani Jehova ekuuga ühoro-inî ûkonîi Aamoni na irumî ciao: “‘Harî rûhiü rwa njora, harî rûhiü rwa njora, rûcomoretwo rûuragane, na rûthûüitwo rûri rwa küniinana, na rwakühenia ta rûheni! **29** O na ġûkorwo nî kürî cioneki cia maheeni igûkonîi, na ürägîri wa maheeni igûkonîi-rî, nîrûkaigîrîro ngingo cia arîa aaganu, arîa rîa a kûuragwo, arîa müthenya wa ûkinyite, o acio ihinda rîaru rîa küherithio rîkinyite müthia. **30** Cookie rûhiü njora thîini. Üri kûu wee wombîrwo, o kûu bürûri-inî ücio wa maithie manyu, nîkwo ngagütüira ciira. **31** Nîngagütîrîria mang’ürî makwa, na ngütükîrîre na mîhümü ya marakara makwa mahiü; nîngaküneana moko-inî ma andü matarî tha, andü ohîġîrîru na küniinana. **32** Wee ügatuika ngü cia gwakia mwaki ücio, nayo thakame yaku igaitîrwo kûu bürûri waku, ndügacooka kürîrîkanwo; nîġûkorwo nîi Jehova nî nî njarîtie.”

22 Kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîri: **2** “Mürü wa mündü, nîükürîtüira ciira? Nîügütüira ciira itüüra rîiri inene rîitithagia thakame? Nî ündü ücio rionie maündü marîa mothe rîikaga marî magigi, **3** ürîire atîri, ‘Mwathani Jehova ekuuga atîri: Wee itüüra inene rîria rîreihithagîria müfino nî ündü wa ġütithia thakame kûu thîini warîo, na rîġethaahia nî ündü wa ġüthondeka mîhianano, **4** nüühîtie nî ündü wa thakame irîa ütîte, na nîüthaahîtio nî mîhianano irîa üthondekete. Nîütümite matukü maku makinye müthia, o naguo müthia wa miaka yaku nîmükinyu. Nî ündü ücio nîngatüma ütuke kîndü kîmeneku harî ndürîri, na kîndü ġîa ġüthekererwo nî mabürûri macio mothe. **5** Andü arîa marî ġûkuhi na arîa marî küraya nîmagakünÿürîragia, wee itüüra rîiri inene ürî ngumo njûru, na ûkaiyîra ngüi. **6** “‘Ta rora ürîa o ümwe wa athamaki a Isiraeli arîa marî thîini waku ahüthagîra hinya wake ürü agîthîthia thakame. **7** Nîmagîthîtie ithe wa ciana o na nyina ġîtîo marî kûu thîini waku; na marî thîini waku nîmahinyîrîrie agenî na makanyarîira mwana ürîa ûküirîrwo nî ithe, o na mütumia wa ndigwa. **8** Wee-rî, nînyararîite indo ciakwa irîa nyamüre, o na ügathaahia Thabatü ciakwa. **9** Kûu thîini waku nî kürî andü maiganagîrîra igenyo, na mendete üiti wa thakame; na thîini waku nî kürî andü marîaga irio mahooero ma irîma-igürü, na mageeka ciiko cia üüra-thoni. **10** Nî kürî andü thîini waku mataheaga ürîri wa maithie maô ġîtîo; na thîini waku nî kürî andü mathükagia atumia nî ündü wa ġüthîi nao mahinda-inî maô ma mweri, ihinda-inî rîria marî na thaahu. **11** Kûu thîini waku nî kürî mündü wîkaga maündü marî magigi na mütumia wa mündü ürîa üngî, nake üngî ndangîconoka agîthükia mütumia wa müriü, üngî nake agathükagia mwarî wa nyina, o ücio mwarî

wa ithe. **12** Andü maamükagîra mahaki marî thîini waku nîguo maite thakame; wee ürî müria-ng’ürü, na nîwamükagîra uumithio mükîru, na ükoona uumithio ütari kîhoo to kuuma kürî andü arîa angî na njîra ya ühahanyi. Wee nîuriganîrwo nî nîi, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** “‘Ti-itherü nîngahüüra hî nî ündü wa uumithio ücio wonete ütari wa kîhoo, na nî ündü wa thakame irîa ütîthîtie kûu thîini waku. **14** Müthenya ürîa ngaaküherithia-rî ümîrîru waku nîüġetiirîa, kana moko maku magîe na hinya? Nîi Jehova nî nî njarîtie ühoro ücio, na nî nîi ngaawîka. **15** Nîngaküharaganîria ndürîri-inî, na ngühurunjîre mabürûri-inî; na nîngakînyia thaahu waku müthia. **16** Hîndî irîa wee ügaakorwo üthaahîtie maitho-inî ma ndürîri, nîükamenya atî nîi nîi nîi Jehova.” **17** Nîngî kiugo kîa Jehova ġîkinginyîrîra, ngîrwo atîri: **18** “Mürü wa mündü, harî nîi-rî, andü a nyumba îno ya Isiraeli matukîte o ta ġîko kîria ġîġîgaraga rîria cuuma îratherio na mwaki wa üturi; acio othe matukîte o ta ġîcango, na ibati, na kîgera, o na ngocorai marî mwaki-inî wa üturi. O no ta ġîko kîria ġîġîgaraga rîria betha îratherio na mwaki wa üturi. **19** Nî ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga atîri: ‘Tondü inyuothe nîmütükîte ġîko kîria ġîġîgaraga rîria cuuma îratherio na mwaki wa üturi, nîngamücookanîrîria kûu Jerusalem. **20** O ta ürîa andü macookanagîrîria betha, na ġîcango, na kîgera, na ngocorai, o na ibati icua-inî rîa mwaki nîguo itwekio na mwaki mühiü-rî, üguo nîguo o na nîi ngaamücookanîrîria ndî na marakara na mang’ürî, na ndîmüikie kûu thîini wa itüüra inene ndîmütwekerie kuo. **21** Nîngamücookanîrîria na ndîmüherutîre na mang’ürî makwa mahiü, na inyuü nîmügatwekerio o kûu thîini warîo. **22** O ta ürîa betha itwekagîrio icua-inî rîa mwaki, üguo noguo o na inyuü mîgaatwekerio kûu thîini warîo, na inyuü nîmükamenya atî nîi Jehova nî nîi ndîmütîrîrie mang’ürî makwa.” **23** O rîngî kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîri: **24** “Mürü wa mündü, irîa bürûri ücio atîri, ‘Wee-rî, ürî bürûri îkoretwo ġagîte mbura kana rûthuthuü, müthenya ürîa wa mang’ürî.’ **25** Nî kürî na ndundu ya ġüükanîrîra ya anene akuo marî thîini wago, nao matarîi ta müriüthi ûkürarama üġîtambuura kîria ünyîitîe; marîaga andü, na magakua mîthîthi na indo cia goro, na magatüma kûġe na atumia aingî a ndigwa thîini wago. **26** Athînjîri-Ngai akuo mahüthagîra hinya makiuna watho wakwa, na magathaahia indo ciakwa irîa nyamüre; matiküuranaga indo irîa nyamüre na irîa itarî nyamüre; marutanaga atî ġütîri ngüürani wa indo irî thaahu na irîa itarî thaahu; na mahingaga maitho matikamenyerere Thabatü ciakwa, nîguo ngarumagwo gatagatî-inî kao. **27** Anene akuo arîa marî kuo matarîi ta njüüi igîtambuura kîria inyîitîe; maitaga thakame na makooraga andü, nîguo megwatîre uumithio ürîa ütägîrîre. **28** Anabî akuo mamahakagîra ciiko icio coka mwerü, na njîra ya kümoonera cioneki cia maheeni, na ürägîri wa maheeni. Moîgaga atîri, ‘Mwathani Jehova ekuuga üü’, o rîria Jehova atarî ündü oîġite. **29** Andü a bürûri ücio mahüthagîra ühahanyi na ütunyani; mahinyagîrîria athîini na abatarî, na makanyarîira andü a kûngî, makamaagîthia kîhoo. **30** “Ndaacarîrie mündü thîini wa üngîaka rûthîngo na arügame mbere yakwa mwanya-inî, agîtîre bürûri ücio, nîguo ndîkatiinîne o küünîna, no ndîigana kuona o na ümwe. **31** Nî ündü ücio nîngamaitîrîria mang’ürî makwa, na ndîmaniine na marakara makwa mahiü, na ndîmacookererie maündü marîa mothe mekîte, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga.”

23 Kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîri: **2** “Mürü wa mündü, nî kwarî na andü-a-nja eerî, airîtu a nyina

umwe. **3** Nīmatuikire ahūiri maraya kuu būruri wa Misiri, makīambirira ūmaraya kuuma marī ethī. Marī kuu būruri-inī ūcio nīmahutagio nyondo, na makahambatwo ithuri cia ūiritu wao. **4** Ūria mūkuru eetagwo Ohola, nake mwarī wa nyina eetagwo Oholiba. Maarī akwa, nao magīcira aanake na airitu. Ohola nīwe Samaria, nake Oholiba nīwe Jerusalemu. **5** “Ohola nīahūūra ūmaraya o na arī wakwa; nake nīeriragīria endwa ake, na nīo andū a Ashuri, o acio maarī njamba cia ita **6** mehumbite nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa, o arīa maathiaga mahaicite mbarathi. **7** Nīeneanire ta mūmaraya harī andū othe arīa atīku thīnī wa Ashuri, na agīthaahia na mīhianano yothe ya mūdū o wothe ūria eeriragīria. **8** Ndaatiganire na ūmaraya ūcio aambīriire arī būruri wa Misiri, rīria andū maakomaga nake arī mwīthī na makahambataga gīthūri kīa ūiritu wake, o na magīkirīria kūhūra ūmaraya nake. **9** “Nī ūndū ūcio ngīmūneana harī endwa ake, nīo andū a Ashuri o acio eeriragīria. **10** Nīmamūrūtire nguo, makīmūtunya arīu na aarī ake, na makīmūruga na rūhiu rwa njora. Niatuikire wa kuunagwo thimo gatagati-inī ka andū-a-nja, nake nī aaherithiro. **11** “Mwarī wa nyina Oholiba nīeyoneire maūdū macio, no merirīria-inī make o na ūmaraya-inī wake nīeekire mītugo mīaganu gūkira mwarī wa nyina. **12** O nake nīeriragīria andū a Ashuri, arīa maarī aathani na anene a ita, na njamba cia ita cīhumbite nguo irī riiri, o arīa maathiaga mahaicite mbarathi, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa. **13** Nīndonire atī o nake nīethaahītie; eerī maathiaga na mīthīre ihaanaine. **14** “No rīri, we nīakīrīriire kūhūra ūmaraya. Nīoonire arūme makururītwo rūthingo-inī, nayo yarī mīhiano ya Akalidei ikururītwo na rangi mītune, **15** meeohete mīcibi njohero na iremba mītwe icunjuurite; othe monekaga mahana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andū a gūciarīwo Kalidei. **16** O rīria aamoonire, nīamerirīriire, akīmatūmīra andū kuu Kalidei. **17** Nīngī andū a Babuloni magīuka kūrī we, kuu kīrīri-inī kīa wendo, nao makīmūthaahia nī ūndū wa merirīria mao. Thuutha wa gūthaahio nō, agītigana nao, akīria ngoro nīo. **18** Rīria aathiire na mbere na ūmaraya wake atekūhitha, na akīgūria njaga yake, nīi na nīi nīndatiganire nake ngīmūmena, ngītigana nake o ta ūria ndaatiganire na mwarī wa nyina. **19** No rīri, we aakīrīriire kūhūra ūmaraya aaririkana matukū marīa aarī mwīthī, rīria aarī mūmaraya kuu būruri wa Misiri. **20** Arī kuu, akīrīriira endwa ake, arīa cīiga ciao ciatarīi ta cia ndigiri, na hinya wao wa ūndūrume woimaga ta wa mbarathi. **21** Nī ūndū ūcio ūkīrīriira ūura-thoni wa wīthī waku, rīria wahambatagwo gīthūri na ūkahutio nyondo ciaku cia ūiritu ūrī kuu būruri wa Misiri. **22** “Nī ūndū ūcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngarahūra endwa ake magūūkīriire, acio watiganire nao ūkīmamena, ndīmarehe magūūkīriire kuuma mīena yothe, **23** andū a Babuloni na Akalidei othe, na andū a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marī hamwe na andū a Ashuri othe, aanake arīa cīrorerwa, arīa othe matuītwo abarūthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andū arīa marī igweta inene, nao othe mathiiga mahaicite mbarathi. **24** Nīmagagūūkīrīra marī na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na makaari, na marī na kīrīndī kīngī; nao mabange magūūkīriire kuuma mīena yothe, marī na ngo iria nene na iria nini, na mekīrite ngūbia cia kīgera mītwe. Nīngakūneana kūrī o iherithio, nao nīmagakūherithia kūrīngana na ūria matuuanagīria cīira. **25** Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūru ngūūkīriire, nao nīmagakūherithia marī na marakara

manene. Nīmagagūtinia maniūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiu rwa njora. Magaataha arīu anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. **26** Nīngī nīmagakūruta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. **27** Nī ūndū ūcio nīnganiina ūura-thoni na ūmaraya ūria wee waambīriire ūrī kuu būruri wa Misiri. Ndūkarora maūdū macio ūmerirīire, kana ūirikane būruri wa Misiri rīngī. **28** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndī hakuhī gūkūneana kūrī acio ūthūire, ngūneane kūrī acio wamenire ūkīmahutatīra. **29** Magaakūherithia marī na rūthūuro, na magūtunye indo ciaku ciothe iria ūnogeire. Magagūūtiga njaga, ūrī ūtheri, nacio thoni cia ūmaraya waku nīikaguūrio. Naguo ūura-thoni na ūmaraya waku. **30** nīcio ikūreheire maūdū macio, nīgūkorwo nīwerirīriire ndūrīri icio, na ūgīthaahia na mīhianano yacio. **31** Wee ūrūmīriire mīthīire ya mwarī wa nyūkwa; nī ūndū ūcio nīngakūnengera gīkombe giake ūkīnyite na guoko gwaku. **32** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee ūkaanyūra gīkombe kīa mwarī wa nyūkwa, gīkombe kīnene na kīriku; nīgīkarehe kīnyararo na itheko, nīgūkorwo nīkīyūrīruru mūno. **33** Wee nīukaiyūrwo nī ūrītu na kīeha, gīkombe kīu kīa mwanangīko na ihooru, gīkombe kīu kīa mwarī wa nyūkwa Samaria. **34** Ūgaakīnyūra na ūkīnīkīriire; ūgaakīringithia thī, kīenyūkange icere, na wītarūrange nyondo. Nī nīi njaritīe ūhoro ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **35** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī wee nīūriganīrwo nī nīi na ūkanjīkia na thuutha waku, no nginya ūcookererwo nī maciario mao ūura-thoni waku na ūmaraya waku.” **36** Jehova aaniyīrire atīrī: Mūrū wa mūdū, nīgūtūira Ohola na Oholiba ciira? Nī ūndū ūcio marūithie nī ūndū wa mītugo yao irī magīgi, **37** nīgūkorwo nīmatharītīe, namo moko mao maiyūrīte thakame. Matharītīe na mīhianano yao; o na makamīrutīra ciana ciao magongona, iria manjariirū, itūke irio ciayo. **38** O na nīngī ūndū ūngī manjīkite nī ūyū: Ihinda o rīu nīmathaahirie handū-hakwa-harīa-haamūre, na magīthūkia Thabatū ciakwa. **39** Mūthenya o ro ūcio maarutire ciana ciao igongona kūrī mīhianano yao-rī, noguo maatoonyire handū-hakwa-harīa-haamūre na makīhathaahia. Ūguo nīguo meekire thīni na nyūba yakwa. **40** “O na nīngī magītūmanīra arūme arīa mookire kuuma kūraya, na hīndī irīa maakinyire, mīgūthamba nī ūndū wao, na mūkīhaka rangi maitho, na mūkīgemīa na mathaga. **41** Nīngī mīgīkarīra ūrīri warītwo na ūkagemio mūno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha irīa mwaigagīria ūbumba na maguta marīa marī makwa. **42** “Nake nīarīgīciirio nī kīrīndī kīngī kīanegenaga gītekūmaka; andū a Sabea makīrehwo kuuma werū-inī, marī hamwe na gīkundi kīa andū matarī igweta, nao magīkīra mūtumia ūcio na mwarī wa nyina bangiri moko, na makīmēkīra tanjī thaka mītwe. **43** Nīngī ngīaria ūhoro wa ūcio waniinītwo hinya nī ūtharia, ngiuga atīrī, ‘Rīu nīmarekwo mamūthūthīre ta mūmaraya, nīgūkorwo ūguo nīguo atarīi.’ **44** Nao magīkoma nake. O ta ūria arūme makomaga na mūmaraya, ūguo nīguo maakomire na andū-a-nja acio maagīte thoni, nao nīo Ohola na Oholiba. **45** No andū arīa athingu nīmakamaherithia na iherithia rīa andū-a-nja arīa matharagia na magaitithia thakame, tondū nīmatharagia, na moko mao maiyūrīte thakame. **46** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mareherei kīrīndī kīmookīriire, na mūmaneane maguoyohithio na matahwo. **47** Kīrīndī kīu nīgīkamahūūra na mahiga nyuguto na kīmatemange na hīū ciao cia njora; gīkooraga aanake na airītu ao, na gīcīne nyūmba ciao. **48** “Nī ūndū ūcio nīnganiina ūura-thoni kuu būruri ūcio nīguo andū-a-nja othe makaanio, matikaneke maūdū ma ūtharia ta

inyuī. **49** Inyuī nīmūkaherithio nī ūndū wa ūra-thoni wanyu, na mīcookererwo nī maciaro ma mehia manyu ma kūhooya mīhianano. Na inyuī hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Mwachani Jehova.”

24 Mwaka-inī wa kenda, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, andika mūthenya wa ūmūthī nī tarīki ciigana, o ūyū wa ūmūthī, tondū mūthenya ūyū wa ūmūthī mūthamaki wa Babuloni nīariigicīrīre Jerusalemu. **3** Arīria andū aya a nyūmba īno nemi na ngerekano, ūmeere atīrī, ‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Hagīra nyūngū ya kūruga; mīhagīre na ūmīitīrīre maai. **4** Kīra icunjī cia nyama thīnī wayo, icunjī ciothe irīa njega, ta cia kūgūrū na guoko. Mīyūrīe na mahīndī marīa mega mūno; **5** oya nyamū irīa njega mūno rūuru-inī. Igīrīra ngū rungu rwayo nī ūndū wa mahīndī; reke ītherūke, namo mahīndī mahīre o kūu thīnī wayo. **6** “‘Nīgūrwo Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haro-ī, o na nyūngū ūyo īrī na mūcura, irīa gīkūrī kīayo gītangīthira! Mīonorie kīrung’o, o kīrung’o, itegūcuukīrwo mītī. **7** “‘Nīgūrwo thakame irīa rīitithīe īrī o thīnī warīo: Rīamīitire o kūu rwaro-inī rwa ihiga itheri; rītiamīitire tīrī-inī, harīa rūkūngū rūngāmīthikire. **8** Nīgeetha njarahūre mang’ūrī na ndūrīrīre-rī, ndaitire thakame yarīo rwaro-inī rwa ihiga itheri, nīgūo ndīgathikwo. **9** “‘Nī ūndū ūcio, ūū nīgūo Mwachani Jehova ekuuga: “‘Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haaro-ī! O na nī nīngacookanīrīria ngū hība ndaaya na igūrū. **10** Nī ūndū ūcio iganīrīra ngū, na wakie mwaki. Ruga nyama īcio wegā, na ūtukanie na indo cia gūcamīa wegā; namo mahīndī ūreke macure. **11** Nīngī ūhagīre nyūngū ūyo theri makara-inī, ngīnya īhīlue na gīcango kīayo gītunīhe, nīgūo gīko kīayo gītweke, na gīkūrī kīayo gīcinwo, gīthire. **12** Nīkīremete nījira ciothe; gīkūrī kīu kīayo ti kīrute, o na gīacinwo na mwaki. **13** “‘Rīu-rī, gīko gīaku nī ūra-thoni. Tondū ngeretie gūgūtheria, no wee ndūngīthera gīko gīaku, wee ndūngīthera rīngī ngīnya mang’ūrī makwa ma gītūgūkīrīra makahūahūa. **14** “‘Nī Jehova nīnjarītie. Ihīnda nīkīnyu njīke ūndū. Ndīkerīgīrīria; na ndīkaiganīra tha kana ndīrīcīkīwo. Ūgaatūrwo cīra kūrīngana na mītugo yaku, na cīko ciaku, ūguo nīgūo Mwachani Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **16** “Mūrū wa mūndū, atīrī, ndī hakuhī gūkwehereria kīria gīkenagia maitho maku mūno na igūtha o rīmwe. No rīrī, ndūgacakae kana ūrīre, o na kana ūite maithori. **17** Caaya ūkīrīte; tīga kūrīrīra ūcio ūkīute. Ikara wīohete kīreamba mūtwe na wīkīrīte iraatū magūrū; ndūkehumbīre kanua kana ūrīe irio cia mūtugo wa hīndī ya macakaya.” **18** Nī ūndū ūcio ngīrooka kwarīria andū rūcīnī, na hwaī-inī ūcio mūtumīa wakwa agīkua. Rūcīnī rūrū rūngī ngīlka o ta ūrīa ndaathītwo njīke. **19** Nao andū acio makīnjūria atīrī, “‘Kaī ūtangītīra ūhorō wa maūndū maya na ūrīa matūkōnī?” **20** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, “‘Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atīrī: **21** Ira andū a nyūmba ya Isiraēlī atīrī, ‘Ūū nīgūo Mwachani Jehova ekuuga: Ngīrie gūthaahīa handū-hakwa-harīa-haamūre, hau gīikaro kīa hīnya kīrīa mwītīaga nakīo, o kīu gīkenagia maitho manyu, kīrīa mwendete. Arīū na aarī anyu arīa mwatīgīre na thuuha makaanīrīno na rūhīu rwa njora. **22** Na inyuī nīmūgeeka o ta ūguo nī njīkīte. Mūtīkehumbīra kanua kana mūrīe irio cia mūtugo wa hīndī ya macakaya. **23** Nīmūgaikara mwīohete iremba mītwe na mwīkīrīte iraatū magūrū. Mūtīgacakaya kana mūrīre, no nīmūkahwererekerā tondū wa mehīa manyu na

mūcaayage thīnī wanyu. **24** Ezekīelī agaatuīka rūrī harī inyuī; mūgeeka o ta ūguo we ekīte. Hīndī irīa maūndū macīo mageekīka-rī, nīrīo mūkaamenya atī nī nī nī Mwachani Jehova.’ **25** “‘Nawe mūrū wa mūndū, mūthenya ūrīa ngeeheria gīikaro kīao kīa hīnya, gīkeno kīao na rīrī wao, na kīndū kīrīa gīkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanae na aīrītū ao o nao, **26** mūthenya ūcio mūndū ūrīre kwao nīagākūrehera ūhorō. **27** Hīndī ūyo kanua gaku nīgagatūmūka; nīūkaria nake, na ndūgacooka gūkīra. Nī ūndū ūcio wee ūgaatuīka rūrī harīo, nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

25 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre ngūrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, erekerīa ūthīū waku harī Aamoni, na ūmarathīre ūhorō wa kūmookīrīra. **3** Meere atīrī, ‘Iguai kiugo kīa Mwachani Jehova. Ūū nīgūo Mwachani Jehova ekuuga: Tondū nīmūoigīre, “‘Aha!” Igūrū rīa harīa-hakwa-haamūre hīndī irīa haathaahīrio, o na igūrū rīa būrūrī wa Isiraēlī rīrīa wanangīrwo, na nīngī igūrū rīa andū a Juda hīndī irīa maatahīrwo-rī, **4** nī ūndū ūcio nīngūmūneana kūrī andū a kūu irathīro mūtīuke kīndū kīao. Nīmagaaka kambī cīikaro ciao na mambe hema ciao, thīnī wanyu; nīmakaarīa matunda manyu, na manyue irīa rīanyu. **5** Nīngagarūra Raba gūtūike ūrīithio wa ngāmīra, nakuo Amoni gūtūike gwa kwarahwo nī ng’ondū. Hīndī ūyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **6** Nīgūrwo ūū nīgūo Mwachani Jehova ekuuga: Tondū inyuī nīmūhūūrīte hī na mūkarīngīthīa makīnya manyu thī, mūgīkenagīrīa būrūrī wa Isiraēlī mūrī na rūmena ruothe rwa ngoro cīanyu, **7** nī ūndū ūcio nīngamūtambūrūkīria guoko gwakwa, ndīmūkīrīre na ndīmūneane mūtahwo nī ndūrīrī. Nīngamweherania na ndūrīrī, na ndīmūnīne mabūrūrī-inī. Nīngamwananga, na inyuī nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.” **8** “‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Tondū Moabi na Seiru moigīre atīrī, “‘Ta rora, nyūmba ya Juda itūkīte o ta ndūrīrī irīa ingī ciothe,” **9** nī ūndū ūcio nīngagūūrīa rūbaru rwa Moabi, nyambīrīrīe na matūūra makuo ma mīhaka-inī, na nīmō Bethī-Jeshīmothu, na Baalī-Meoni, na Kīrīathaimu, na nīmō monagwo marī rīrī wa būrūrī ūcio. **10** Nīnganeana Moabi hamwe na Aamoni moko-inī ma andū a Irathīro matūike indo ciao, nīgeetha Aamoni acio matīkanarīkanwo ndūrīrī-inī; **11** na nī nīngaherīthīa Moabi. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.” **12** “‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī: “‘Tondū Edomu nīerīhīrīe harī nyūmba ya Juda na agītūika mūhīthīa mūno nī ūndū wa gwīka ūguo-rī, **13** nī ūndū ūcio Mwachani Jehova ekuuga atīrī: Nīngatambūrūkīria guoko gwakwa njūkīrīre Edomu na njūrage andū akuo na mahīū mao. Nīngakwananga, na kuuma Timani ngīnya Dedani, nīmakooraagwo na rūhīū rwa njora. **14** Nīngērīhīria harī Edomu na guoko kwa andū akwa Isiraēlī, nao nīmageeka Edomu kūrīngana na marakara makwa na mang’ūrī makwa; nīmakamenya kwīrīhīria gwakwa, ūguo nīgūo Mwachani Jehova ekuuga.” **15** “‘Mwachani Jehova ekuuga atīrī; “‘Tondū Afīlīstī nīmēkīre maūndū ma kwīrīhīria, na makīrīhīria marī na rūmena ngoro-inī ciao na marī na muku wa matūkū maingī magītua atī nīmēkwananga Juda, **16** nī ūndū ūcio Mwachani Jehova ekuuga ūū: Ngīrie gūtambūrūkīria guoko gwakwa njūkīrīre Afīlīstī, na nīngeherīa Akerethī na nyanange arīa matīgāire ndwere-inī cia irīa. **17** Nīngērīhīria harīo na rūrīhīria inene na ndīmāherīthīe ndī na mang’ūrī. Hīndī ūyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngeerīhīria harīo.”

26 Mwaka-ini wa ikumi na umwe, muthenya, na mbere wa mweri, kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri: **2** “Muru wa mundu, tondu Turo riugite atiri uhoru wa Jerusalemu, ‘Aha! Kihingo gia gutoonya kwa nduriri nikiunange, na ni ngahingiruro mirango yario; riu tondu ni kwanangitwo-ri, ningugaacira,’ **3** ni undu ucio Mwathani Jehova oigite iu: Ningugutukirira wee Turo, na ningarhe nduriri nyingi igutukirire, ta iria rigikia makumbi mario na iguru. **4** Nimakananga thingo cia Turo, na mamomere mithiringo yario iria miraihu na iguru; ningate katoto kario na ndigite rwaro rwa ihiga itheri. **5** Kuu iria-ini gugaatuka kundu gwa gutamburukira nga cia gutege thamaki, nigukorwo uhoru ucio ni ni njaritie, uguo nigu Mwathani Jehova ekuuga. Nario itura riu rigaatuika ria gutahwo ni nduriri, **6** nakuo kundu kwario kuria gutuugawo kuu bururi-thiini nigukaniinwo na ruhiu rwa njora. Hindi iyo nimakamena ati ni ni Jehova. **7** “Nigukorwo Mwathani Jehova ekuuga uu: Kuuma mwena wa gathigathini ningarhe Nebukadinezaru, muthamaki wa Babuloni, muthamaki wa athamaki, okirire Turo ari na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbutu nene ya ita. **8** Nikananga kundu gwaku gwa gutuugawo kuu bururi-ini na ruhiu rwa njora, na arute wira wa gugurigiciria, agutukirira, aakithe ihumbu nginya thingo-ini ciaku, na ambararie ngo ciake agutukirire. **9** Niakoeneria nditi ya migogo amomere thingo ciaku, na amomere mithiringo yaku iria miraihu na iguru na indo ciake cia mbaara. **10** Mbarathi ciake igakorwo iri nyingi uu ati nunguthika na rukungu. Thingo ciaku nikainaina ni undu wa inegene ria mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hindi iria agaatoonyera ihingo-ini ciaku ta uria andu matoonyaga itura inene riria thingo imomoretwo. **11** Mahungu ma mbarathi ciake nimakaranga njira ciaku ciothe; niakoora andu aku na ruhiu rwa njora, nakuo itugi ciaku cia hinya niikaagua thi. **12** Nimagagutaha utonga waku na magutunye indo ciaku cia wonjoria; nimakamomora thingo ciaku na matharie nyumba ciaku iria njega, na maikie mahiga maku, na mbaui, o na kagoto iria-ini. **13** Ningakinyia inegene ria nyimbo ciaku muthia, na mungambo wa inanda ciaku cia mugeeto ndukaiguu ringi. **14** Ningatuma utuuke rwaro rwa ihiga itheri, na nungatuka handu ha gutamburukiro nga cia gutege thamaki. Ndugacooka gwakwo ringi, ni undu ni Jehova ni ni njaritie uhoru ucio, uguo nigu Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Mwathani Jehova ekwira Turo atiri: Mabururi maria mari ndwere-ini cia iria githi matikainaina ni mururumo wa kugia gwaku, hindi iria aria maguraritio magacaaya, nayo njuragano yuranwo thiini waku? **16** Ningi anene othe aria mari ndwere-ini cia iria nimatehera iti-ini ciao cia unene, na marute nguo ciao iria ndaaya, na marute nguo ciao iria ng’emie. Mahumbitwo kimako, magaikara thi makuinainaga mahinda mothe, maguoyohetio niwe. **17** Hindi iyo nimakoerera icakaya rigukoni, makwire atiri: “Kai uri mwanange-i, o wee itura riri igweta, o wee watuugawo ni andu aria maathiaga iria-ini-i! Wee niwe wari na uhoti kuu iria-ini, wee na aturu aria; niwatumaga aria othe maatuugaga kuo manyiitwo ni guoya. **18** Riu-ri, mabururi maria mari ndwere-ini cia iria nimakainaina muthenya wa kugia gwaku; icigirira cia iria-ini nikamakio ni kumomoka gwaku.’ **19** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Hindi iria ngaatuma utuuke itura inene ritiganirio, uhaane ta matuura manene maria matatuugawo, na hindi iria ngaareka uriku wa iria ukuhumbire, naguo uingwa wa maa mario uguthike-ri, **20** hindi iyo nigu ngaagukurukia hamwe na aria maikurukagio

irima-ini hari andu aria a tene. Ningatuma utuure muhuro wa thi, ta kundu kuria gutuugite gukirite ihooru o kuuma tene, hamwe na aria maikurukagio irima-ini, nawe ndugacooka kana ukare guku bururi-ini wa aria mari muoyo. **21** Ningatuma urikiririe na kimako kinene, nawe ndugacooka kuonwo ringi. Ugaacaragio na ndugacooka kuoneka, uguo nigu Mwathani Jehova ekuuga.”

27 Kiugo kia Jehova nikianginyirire, ngirwo atiri, **2** “Muru wa mundu, cakaya ni undu wa Turo. **3** Ira Turo, itura riu riri itoonyero-ini ria iria, riu rionjoranagia na andu a ndwere-ini nyingi cia iria atiri, ‘Mwathani Jehova ekuuga uu: “Ugaga atiri, wee Turo, ‘Ni thakarite ngarikia.’ **4** Wathani waku wari o kuu iria gatagati; aaki aku nio maatumire uthaka waku ukinyanire. **5** Maaguthondekire mbaui ciaku ciothe na mikarakaba kuuma Seniru; nimoore mitarakwa ya kuuma Lebanoni nigu maguthondekere miti wa kibebere. **6** Nayo miti ya gutwarithia marikabu makimithondeka na migandi kuuma Bashani; nacio mbaui cia mithithindia cioimite ndwere-ini cia iria ria Kitimu, magigwakira nacio marikabu thiini, igemetio na miguongo. **7** Taama mwega wa gatani uria mugemie wa kuuma bururi wa Misiri nigu wari gitama giaku gia gutwara marikabu, na noguo wari bendera yaku; ciandarua ciaku cia kuhumbira iguru na cio ciari cia rangi wa bururu na wa ndathi, kuuma ndwere-ini cia iria mwena wa Elisha. **8** Andu a Sidoni na Arivadi nio maatwarithagia marikabu ciaku; nao andu aku aria oogi, wee Turo, nio maarutaga wira marikabu-ini. **9** Mabundi aria akuri a Gebali nio maarutaga wira wa guthinga mianya kuu marikabu-ini. Marikabu ciothe cia iria-ini na atwarithia a cio mookite kuu nigu muthogorane nao indo ciaku. **10** “Andu a Perisia, na Ludu, na Putu nio maatungataga mari thigari mbutu-ini ciaku cia ita. Maacuuragia ngo na ngubia ciao cia kigera thingo-ini ciaku, igakurehagira riiri. **11** Andu a Arivadi na Heleki nio maanagira thingo ciaku miene yothe; nao andu a Gamadi nio maakoraga mari mithiringo-ini yaku iria miraihu na iguru. Maacuuragia ngo ciao guthiurukira thingo ciaku; magituma uthaka waku ukinyanire. **12** “Andu a Tarishishi nimarutithanirie wira wa wonjoria nawe ni undu wa uria wari na utonga munene wa indo; nimakuuranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kigera, na mabati, na ngocorai. **13** “Ningi andu a Javani, na Tubali, na Mesheki nimoonorithanagia nawe; maakuuranagia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gicango. **14** “Andu a Bethi-Togarima nimakuuranagia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wira, na mbarathi cia ita, o na nyumbu ciao. **15** “Ningi andu a Dedani nimoonorithanagia nawe, na mabururi maingi ma ndwere-ini cia iria maari aguri a indo ciaku; maakurihaga na miguongo na mibingu. **16** “Ningi andu a Suriata nimarutithanirie wira wa wonjoria nawe tondu wa indo ciaku kuingha; nimakuthanirie indo ciaku cia wonjoria na tuhiga twa thumarati, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguo iria ng’emie, na gatani iria njega, na maricani, o na tuhiga twa goro turia tutune. **17** “Juda na Israeli nimoonorithanagia nawe; magikurania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Minithu, na theremende, na ukiki, na maguta, na ubani. **18** “Ningi andu a Dameski, tondu wa indo ciaku nyingi na utonga waku munene wa indo, nimarutithanirie wira wa wonjorithia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa ng’ondwa wa kuuma Zaharu. **19** “Ningi andu a Avedani, na Ajavani moimite Uzali nimaguraga indo ciaku cia wonjoria; nimakuuranagia indo ciaku cia wonjoria na igera iria ndure, na mahuti maria

manungi wega, o na mûtarathini. 20 “Ningĩ andũ a Dedani nĩ mwonjorithanagia nao matandiko ma mbarathi. 21 “Ningĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agũri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe wa tũgondu, na ndũrũme, na mbũri. 22 “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ undũ indo ciaku cia wonjoria maacikũũranagia na indo iringa njega mũno cia mĩthemba yothye ya mahuti manungi wega, na tũhiga twa goro, na thahabu. 23 “Ningĩ andũ a Harani, na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. 24 Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iringa thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iringa ng'emie, na mĩgeka ya marangi maingĩ itumĩtwo na ndigi njogothie ikundĩkitwo ikanyiitio. 25 “Marikabu cia Tarishishi nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria. Ʋiyũrũrĩrio mirigo miritũ o kũu iringa gatagati. 26 Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu magũtwaraga maria-inĩ gatagati. No rĩrĩ, rũhuho rwa mwena wa irathĩro nĩrũgakuunanga Ʋũtũkange icunjĩ Ʋĩrĩ kũu iringa gatagati. 27 Ʋtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iringa-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ, na arĩa marutaga wĩra wa gũthĩnga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mũndũ ũngĩ o wothye Ʋĩrĩ marikabu-inĩ, nĩmagatoonyerera iringa gatagati mũthenya Ʋĩria marikabu yaku ikoinĩkanga. 28 Mabũrũri maria mariganitĩe na iringa nĩmagathingitha hĩndĩ Ʋĩria aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magakaya. 29 Arĩa othe mahutanagia na mũiko ya gũtarithia marikabu nĩmagatiganĩria marikabu ciao; thigari cia iringa-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iringa. 30 Makaanĩrĩria, makũrĩrĩre marĩ na ruo; makeitĩrĩria rũkũngũ mĩtwe, na megaragarie mũhu-inĩ. 31 Makenja mĩtwe yao nĩ undũ waku, na mehumba nguo cia makũnia. Nĩmagakũrĩria marĩ na ruo rwa ngoro, na macake nĩ kieha. 32 Na hĩndĩ Ʋĩrio maragĩrika magĩgũcakayagĩra-rĩ, nĩmakambĩrĩria macakaya magũkonĩĩ, makiugaga atĩrĩ: “Nũũ Ʋĩrĩ wakĩrio ta Turo, athĩrũrũkũrĩrio nĩ iringa?” 33 Hĩndĩ Ʋĩria indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iringa-inĩ-rĩ, nĩwaganithirie mabataro ma ndũrĩrĩ nyingĩ; nĩ undũ wa ũtonga waku mũnene, na ũngĩ ya indo ciaku cia wonjoria, ũngitonga athamaki a thĩ. 34 Rũu nĩwanangĩtwo nĩ iringa o kũu maa-inĩ maria mariku; nĩũtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arĩa othe mũtwaranaga nao. 35 Arĩa othe matũũruga mabũrũri-inĩ maria marĩ ndwere-inĩ cia iringa nĩmamakĩte nĩ undũ waku; athamaki ao mainainaga nĩ kũmaka, na magathitha ithiithi nĩ guoyaa. 36 Nao onjoria marĩ gatagati ka ndũrĩrĩ nĩmarakũnyũrũria; nĩũkinyite mũthia wa kũguoyohithania, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.”

28 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, iringa mũnene wa Turo atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova oigite Ʋũ: “Nĩ undũ ngoro yaku nĩyambararĩtie, uugaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ngai; njikaragĩra gĩtĩ gia ũthamaki kĩa ngai kũu iringa gatagati.” No wee Ʋĩrĩ mũndũ na ndũrĩrĩ ngai, o na watũka wĩciaragia atĩ Ʋĩrĩ mũũgĩ o ta ngai. 3 Wee-rĩ, ũkĩrĩ mũũgĩ gũkĩra Danieli? Anga gũtĩrĩ hitho ũngĩhithwo? 4 Tondũ wa ũũgĩ waku na ũmenyo waku, nĩwĩgũrĩre na ũtonga, na ũkehaira thahabu na betha mĩthiithũ-inĩ yaku. 5 Tondũ wa ũmenyi waku mũnene wa wonjoria, nĩwĩongereire ũtonga, na nĩ tondũ wa ũtonga waku, ngoro yaku nĩgũite na mwĩtũio. 6 “Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga Ʋũ: “Tondũ wĩciaragia Ʋĩrĩ mũũgĩ, ũkohĩga o ta ngai-rĩ, 7 nĩngũkũrethĩria andũ a kũngĩ magũũkĩrĩre, nacio nĩ ndũrĩrĩ iringa itarĩ tha o na

hanini; nĩgacomora hiũ ciacio cia njora ciũkĩrĩre ũthaka waku na ũũgĩ waku, na itheecange riiri waku mũcangararu. 8 Nĩmagagũũkũrũkia magũkinyie irima-inĩ, na nĩũgaakua gĩkuũ kĩa ũhinya kũu gatagati ka iringa. 9 Hĩndĩ Ʋĩrio nĩũkoiga atĩ, “Nĩ ndĩ ngai,” Ʋĩrĩ mbere ya acio magaaũũruga? Ʋũgaakorwo Ʋĩrĩ o mũndũ, no ti ngai, Ʋĩrĩ moko-inĩ ma acio magaaũũruga. 10 Ʋũgaakua gĩkuũ ta kĩa andũ arĩa mataruuga, moko-inĩ ma andũ a kũngĩ. Nĩ nĩrĩ njũgĩte ũguo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 11 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: 12 “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria macakaya makoniĩ mũthamaki wa Turo, ũmwĩrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga Ʋũ: “Wee warĩ kionereria kĩa ũkinyanĩru, ũkaiyũrwo nĩ ũũgĩ, na ũgathakara o biũ. 13 Wee watũũrĩte Edeni, mũgũnda wa Ngai; wagemetio na kahiga gothe ka goro ta: wakiki iringa ndune, na yakuti iringa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi, na thumarati iringa theru, na onigithi, na njathibi, na yakuti iringa ya rangi wa bururu, na thumarati iringa nduru, na baregethu. Magemio maku maathondeketwo na thahabu; mũthenya Ʋĩria wee wombirwo noguo maahaarĩrio. 14 Waitĩrĩrio maguta ũtũike ta kerubi mũgitanĩrĩ, na nĩkio ndaakwamũrĩre. Wee warĩ kĩrima-igũrũ kĩria gĩtheru kĩa Ngai; waceeragĩra mahiga-inĩ ma mwaki. 15 Ndwarĩ na ũcuuke mĩthĩre-inĩ yaku, kuuma mũthenya Ʋĩria wombirwo, nginya rĩria waganu wonekire thĩĩnĩ waku. 16 Tondũ wa wonjoria waku kũingĩha, nawe ũkĩthia. Nĩ undũ ũcio ngĩkũrutũrũra kuuma kĩrima-inĩ kĩa Ngai ũnyararĩkite, na wee kerubi, wee ũgitanagĩra, ngĩkũingata wehere mahiga-inĩ nacio ma mwaki. 17 Ngoro yaku nĩnyaniitirwo nĩ mwĩtũio nĩ undũ wa ũthaka waku, nawe ũgĩthũkia ũũgĩ waku nĩ undũ wa riiri waku. Nĩ undũ ũcio ngĩgũikia thĩ; ndaagũtũire kĩnyararo Ʋĩrĩ mbere ya athamaki. 18 Nĩ undũ wa mehia maku maingĩ na wonjoria ũtarĩ wa ma, nĩũthaahĩtie kũndũ gwaku kũria-gũtheru. Nĩ undũ ũcio ngĩtũma mwaki uume thĩĩnĩ waku, naguo ũgĩkũniina, na ngĩgũtũma mũhu hwa thĩ, maitho-inĩ ma arĩa meeoragĩra. 19 Ndũrĩrĩ ciothe iringa ciakũũĩ, nĩcigegetio nĩwe; nĩũkinyite mũthia wa kũguoyohithia, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.” 20 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: 21 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthĩũ waku Sidoni; rĩrathĩre ũhoro wa kũrĩkũrĩra, 22 ũrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga Ʋũ: “Wee Sidoni, nĩngũgũũkũrĩra, na nĩngegĩra na riiri thĩĩnĩ waku. Nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ iringa ngaarĩrehere iherithia, na ndĩonanie atĩ ndĩ mũtheru thĩĩnĩ wario. 23 Nĩngarĩrethĩrĩria mũthiro, na ndũme thakame itherere njĩra-inĩ ciarĩro. Arĩa oorage nĩmakaagũa thĩĩnĩ wario, naruo rũhũu rwa njora rũrũkũrĩre miẽna yothye. Hĩndĩ Ʋĩrio nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 24 “Gũtĩrĩ hĩndĩ ũngĩ andũ a Isiraeli makaagĩra na thũ mariganitĩe nacio, nĩguo itũũke cong'e Ʋĩrĩ ruo, na mũguo mũũgĩ. Hĩndĩ Ʋĩrio nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. 25 “Mwathani Jehova ekuuga Ʋũ: Hĩndĩ iringa ngaacookanĩrĩria andũ a Isiraeli moime ndũrĩrĩ-inĩ kũria maahurunjirwo, hĩndĩ Ʋĩrio nĩngonania maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ atĩ ndĩ mũtheru ndĩ thĩĩnĩ wao. Hĩndĩ Ʋĩrio nĩmagatũũra bũrũri wao kũmbe iringa ndaaheire ndungata yakwa Jakubu. 26 Magaatũũra kuo marĩ agĩfĩre, na nĩmagaka nyũmba, na mahaande mĩgũnda ya mĩthabĩbũ; nao magaatũũra marĩ agĩfĩre rĩria ngaaheire iherithia kũrĩ andũ arĩa othe mariganitĩe nao arĩa maamacambagia. Hĩndĩ Ʋĩrio nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao.”

29 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi, mweri wa ikũmi, mũthenya wa ikũmi na rĩrĩ wa mweri wa ikũmi, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthĩũ waku kũrĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri, ũmũũkũrĩre,

na umürathire ühoro wa kümükirira na wa güükirira бүүри wothe wa Misiri. **3** Mwaririe ümwire atiri, 'Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ningügükirira, wee Firaüni müthamaki wa Misiri, o wee nyamü ño nene ükomete türüü-ini twaku. Uugaga atiri, "Nili ni rüüi rwakwa; ni nii ndarüthondekire ni ündü wakwa." **4** No ningagwika ndwano thia-ini ciaku, na ndume thamaki cia türüü twaku ciğwatirire ngüci-ini ciaku. Ningaküguucia ngürute türüü-ini twaku, hamwe na thamaki ciothe iria ciğwatirire ngüci-ini ciaku. **5** Ningagütiga werü-ini, wee, hamwe na thamaki ciothe cia türüü twaku. Nüükagüa küu werü-ini, na ndükoerowo kana üngano. Ngaaküneana ütuike irio cia nyamü cia güthaka, na nyoni cia riera-ini. **6** Händi iyo aria othe matüüraga бүүри wa Misiri nimakamenya atiri nii ni nii Jehova. "Wee ükoretwo üri müthigi wa kamürangi wa gütiira nyümba ya Israeli. **7** Händi iria maakünyitiire na moko mao-ri, niwätükangire, na ügitarüranga ciande ciao; händi iria meetiranirie nawe-ri, niwoinikangire, nayo migongo yao ikigonyoka. **8** "Ni ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga üü: Ningakürehithiria rühiü rwa njora rügükirire na rürage andü aku na mahiü mao. **9** Misiri gügaatüika бүүри mütiganiirie, ügakira ihooru. Händi iyo nimakamenya atiri nii ni nii Jehova. "Tondü wee woigire afiri, "Rüüi rwa Nili ni rwakwa; ni nii ndarüthondekire," **10** ni ündü ücio ningügükirira na njükirire türüü twaku, na ningatüma бүүri wa Misiri wanangike na ükire ihooru, kuuma Migidoli nginya Aswani, o na nginya mühaka-ini wa Kushi. **11** Gütiri ikinya rüa mündü kana rüa nyamü rigaatuakaniria kuo; gütiri mündü ügaatüira kuo ihinda rüa miaka mirongo ina. **12** Ningatüma бүүri wa Misiri ükire ihooru gatagati-ini ka mabürüri maria manangiku, na matüüra maguo manene matiganirio miaka mirongo ina gatagati ka matüüra manene maria manangiku. Na ningahurunjira andü a Misiri ndüriri-ini, na ndimaharanirie mabürüri-ini. **13** "No riri, Mwathani Jehova oigite atiri: Miaka mirongo ina yathira-ri, ningacookaniriria andü a Misiri moime ndüriri-ini iria maahurunjirwo. **14** Nao andü aria maatahitwo a Misiri ningamacookia бүүri wa Pathirosi, бүүri üria wa maithe mao. Marü küu magaatüika üthamaki winyiitithe. **15** Ügakorwo winyiitithe gükira mothamaki mothe, na ndügaocoka ringi gwitüügiria igürü rüa ndüriri iria ingi. Ni nii ngaawagithia hinya üü atiri ndüriri händi ingi ügaatha ndüriri. **16** Бүүри wa Misiri ndügaocoka gütuika mwihoko wa andü a Israeli, no ügaatüika kiririkania kua mehia mao ma gücaria üteithio kuo. Händi iyo nimakamenya atiri nii ni nii Mwathani Jehova." **17** Mwaka-ini wa mirongo iria na mügwanja, müthenya wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kua Jehova nikianginyirire, ngürwo atiri: **18** "Mürü wa mündü, Nebukadenezaru, müthamaki wa Babuloni, niatümirie mbütü ciake cia ita ciükirire Turo na ihüüra inene; o mütwé niwamunyrwo njüri, no o kiande gügicünürwo. No riri, we mwene o na ita riake matiarthirwo kindü ni ündü wa mbaara iyo aarüithirie ya güükirira Turo. **19** Ni ündü ücio Mwathani Jehova ekuuga üü: Ningüneana бүүri wa Misiri harü Nebukadenezaru müthamaki wa Babuloni, na niagakuua ütonga wakuo. Agaatunyana na ataha indo cia бүүri ücio, ütuike cia kürüha mbütü ciake cia ita. **20** Nindümüheete бүүri wa Misiri ütuike kiheo güa kiyü güake, tondü we na mbütü ciake cia ita meekire üguo ni ündü wakwa, üguo ni guo Mwathani Jehova ekuuga. **21** "Müthenya ücio, ningatüma nyümba ya Israeli imerie rühia, na ndümüre kanua gaku thüini wao. Händi iyo nimakamenya atiri nii ni nii Jehova."

30 Kiugo kua Jehova nikianginyirire, ngürwo atiri **2** "Mürü wa mündü, ratha ühoro, uuge atiri: 'Mwathani Jehova ekuuga üü: "Girikai, muuge atiri, "Ka' müthenya ücio üri na haaro-il" **3** Nigükorwo müthenya ücio nükuhüririe, müthenya wa Jehova nükuhüririe, müthenya üri na matu, müthenya üri na müthiro harü ndüriri. **4** Rühü rwa njora nürügookirira бүүri wa Misiri, naru ruo rwa ngoro rükinyirire Kushi. Riria aria moragitwo makaagüa küu бүүri wa Misiri, ütonga wakuo nügakuuo, nayo mithingi yakuo imomorwo. **5** Andü a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andü a бүүri wa kirikaniro, makooraagwo na rühü rwa njora marü hamwe na andü a Misiri. **6** "Jehova ekuuga üü: "Arata a Misiri nimakooraagwo, naguo hinya wake üria etiaga naguo nügaaathira. Kuuma Migidoli o nginya Aswani, makooraagwo kuo thüini na rühü rwa njora, üguo ni guo Mwathani Jehova ekuuga. **7** "Nimagakira ihooru, marü gatagati-ini ka mabürüri maria manangitwo, magakira ihooru, namo matüüra mao manene magaaorwo marü thüini wa matüüra manene maria manangiku. **8** Händi iyo nimakamenya atiri nii ni nii Jehova, riria ngaacina бүүri wa Misiri na mwaki, nao aria othe maamateithagia mahehenjwo. **9** "Müthenya ücio-ri, ningatüma andü moime harü ni marü na marikabu, mathii makahähüre andü a Kushi, moime mwicaoro-ini wao. Nimakanyiitwo ni ruo rwa ngoro müthenya ücio бүүri wa Misiri ükaaniinwo, nigükorwo ti-itherü nügakinya. **10** "Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ninganiina kirindi kua Misiri, hühürithe guoko kwa Nebukadenezaru, müthamaki wa Babuloni. **11** We na mbütü ciake cia ita, o mbütü cio ikiritie ndüriri iria ingi ciothe kwaga tha, nicio ikaarehwo, iniine бүүri ücio. Niagacomora hiü ciao cia njora, ciükirire бүүri wa Misiri na ciyürrie бүүri ücio andü aria moragitwo. **12** Ningatüma türüü tuothe two Rühü rwa Nili tühwe, naguo бүүri ücio ndüwenderie andü aaganu; ngaawananga na moko ma andü a künji, guo mwene, o hamwe na kiria güothe kirü kuo. Ni Jehova ni nii njarithe. **13** "Mwathani Jehova ekuuga üü: "Ningathükangia ngai cia mihianano na niine mihiano rüa iri Nofu. Gütagacooka kugia müthamaki küu бүүri wa Misiri, na ningaiyürüa бүүri ücio wothe guoya. **14** O nakuo Pathirosi ningakwananga, na ngwatie mwaki küu Zoani, o na herithanie küu Thebesi. **15** O nakuo Pelusiumu ningagütiriria mang'ürü makwa, o küu kigitiro kua hinya kua бүүri wa Misiri, na njeherie kirindi güa küu Thebesi. **16** Ningagwatia mwaki küu бүүri wa Misiri, nakuo Pelusiumu nügükeehürithania ni ruo. Thebesi nigügatherikirwo. Nofu nigügakorwo na münymarö itegütigithiria. **17** Aanake a Heliopoli na a Bubasiti makooraagwo na rühü rwa njora, nao andü a matüüra macio manene matahwo. **18** Müthenya nükagüa nduma küu Tehafunehasu riria ngoinanga icooki rüa Misiri; küu ni kuo hinya wake ücio etiaga naguo ügaathirira. Niakahambirwo ni matu, namo matüüra make nimagatahwo. **19** Ni ündü ücio ningaherithia бүүri wa Misiri, nao nimakamenya atiri nii ni nii Jehova." **20** Mwaka-ini wa ikümi na ümwe, müthenya wa mügwanja wa mweri wa mbere, kiugo kua Jehova nikianginyirire, ngürwo atiri: **21** "Mürü wa mündü, ninyunite guoko kwa Firaüni, müthamaki wa Misiri. Gütiohetwo na taama üri na ndawa ni guo kühone, kana gükoohanio na mifi ni guo kügwate kügie na hinya wa kuoya rühü rwa njora. **22** Ni ündü ücio, Mwathani Jehova ekuuga üü: Nii ningükirira Firaüni müthamaki wa бүүri wa Misiri. Ningümüuna moko meeri, küria kügima na küria kuuniku, na ndüme rühü rwa njora ruume guoko-ini gwake rügewe thü. **23** Ningahurunja andü a Misiri ndüriri-ini, na ndimaharanirie mabürüri-

inĩ. **24** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmũnengere rūhiũ rwakwa rwa njora arũnyũite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaĩre hau mbere yake, o ta mũndũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuũ. **25** Nĩngekĩra moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaga hinya. Hĩndĩ ũyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ nĩ Jehova, rĩria ngaanengera mũthamaki wa Babuloni rūhiũ rwakwa rwa njora arũnyũite na guoko, nake arũhiũre okĩrĩre bũrũri wa Misiri. **26** Nĩngahurunja andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ ũyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ nĩ Jehova.”

31 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩria Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩake, ũmeere atĩrĩ: “Nũũ ũngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩĩ ũnene? **3** Cũrania ũhoru wa bũrũri wa Ashuri, ũria hĩndĩ ĩmwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni, warĩ na hongea thaka, ciahumbĩrĩte mũtĩtũ ũcio; waraihĩte na igũrũ, gacũmbĩrĩ kaguo gagakĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. **4** Wakũragio nĩ maaĩ, ithima iria ndiku nĩciatũmaga ũraihie; tũrũũ twa ithima icio twathereraga, tũgathiũrũkĩria gĩtina kĩraguo mĩena yothe, na tũgathereria maaĩ mĩtĩ-inĩ yothe ya gĩthaka. **5** Nĩ ũndũ ũcio ũgĩkĩrĩria kũraihia gũkĩra mĩtĩ yothe ya gĩthaka; mathĩgĩ maguo makĩongerereka, na hongea ciaguo ikĩraihia, igĩtheerema nĩ ũndũ wa maaĩ kũĩngĩha. **6** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩaka itara mathĩgĩ-inĩ maguo, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciaciaraigĩra rungu rwa hongea ciaguo; ndũrĩrĩ ciothe iria nene ciatũũraga kĩruru-inĩ kĩraguo. **7** ũthaka waguo warĩ mĩkaru, na mathĩgĩ maguo magatheerema, nĩgũkorwo mĩri yaguo nĩyatoonyete thĩ tũrĩ-inĩ kũria kwari na maaĩ maingĩ. **8** Mĩtarakwa rĩa yari mũgũnda wa Ngai ndĩngĩagananire naguo, kana mĩthengera ĩganane na mathĩgĩ maguo, o na kana mĩraracĩ ĩgerekanio na hongea ciaguo, gũtiarĩ mũtĩ thĩinĩ wa mũgũnda wa Ngai ũngĩagananire naguo gũthakara. **9** Nĩ niĩ ndaũthakarĩtie na hongea nyingĩ, o nginya mĩtĩ yothe ya Edeni rĩa yari kũu mũgũnda wa Ngai igĩtuika ya kũũigũra ũru. **10** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩwaraihĩte na igũrũ, na ũkaraihia mũthia waguo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu, na tondũ nĩwetĩagĩra kũraihia kwaguo-rĩ, **11** nĩndaũneanire kũri mwathi wa ndũrĩrĩ, nĩguo aherĩthie kũringana na ũria waganu waguo watarĩ. Nĩndaũneanire, **12** naruo rũrĩrĩ rũtarĩ tha o na hanini, rũgakĩria iria ingĩ gũthũka, rũkĩũtema, rũkĩũtiga wagũa. Mathĩgĩ maguo makĩgũa irĩma-igũrũ na mĩkuru-inĩ guothe; nacio hongea ciaguo ikĩgũa ciunikangĩre kũu ituambanĩ ciothe cia bũrũri. Ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ ikĩheria kĩruru-inĩ kĩraguo, igĩtĩgana naguo. **13** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩtũũra mũtĩ-inĩ ũcio wagwĩte, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka igĩtũũra kũu hongea-inĩ ciaguo. **14** Nĩ ũndũ ũcio gũtĩrĩ mĩtĩ ingĩ irĩ kũu gũkuhĩ na maaĩ igaacooka gwĩtĩĩ nĩ ũndũ wa kũraihia na igũrũ, ĩraihie mĩthia yayo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. Gũtĩrĩ mĩtĩ ingĩ ĩnyũite maaĩ wegũ ũguo ikaarahia ta guo; yothe yorotereirio gĩkuũ-inĩ, kũndũ kũriku thĩ, kũria andũ arĩa makuuaga matũũrĩte, o arĩa maikũrũkaga irima. **15** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mũthenya ũria mũtĩ ũcio waikũrũkĩrio mbĩrĩra-inĩ, nĩndahingire ithima iria ciarĩ ndiku nĩ ũndũ wa kũcaakaira; nĩndarũgamĩrie tũrũũ twakuo, namo maaĩ maingĩ makuo makĩhingĩrĩrio. Nĩ ũndũ waguo ngĩhuma Lebanoni nduma, nayo mĩtĩ yothe ya gĩthaka ikĩhooha. (Sheol h7585) **16** Nĩndatũmire ndũrĩrĩ ciinainio nĩ mũrurumo waguo ũkĩgũa rĩria ndaũkũrũkĩrie mbĩrĩra-inĩ hamwe na arĩa maikũrũkaga

kũu irima. Hĩndĩ ũyo mĩtĩ yothe ya Edeni, o rĩa mĩega mũno gũkĩra rĩa ingĩ ya Lebanoni, mĩtĩ yothe rĩa yanyũithĩtio maaĩ wega, ikĩhoorerio ngoro irĩ thĩ kũu kũriku. (Sheol h7585) **17** Arĩa othe maatũũraga kĩruru-inĩ kĩraguo, arĩa maaĩ ngwatanĩro naguo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o nao nĩmaikũrũkĩtio mbĩrĩra-inĩ hamwe naguo, magetanĩra na arĩa maanooragwo na rūhiũ rwa njora. (Sheol h7585) **18** “Nĩ mũtĩ ũrĩkũ harĩ mĩtĩ ya Edeni ũngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩĩ rĩrĩ na ũnene? No rĩrĩ, o nawe nĩũgaikũrũkĩtio hamwe na mĩtĩ ya Edeni nginya kũu thĩ kũriku; ĩgaakoma gatagatĩ ka andũ arĩa mataruaga, hamwe na arĩa mooragĩrwo na rūhiũ rwa njora. “ũcio nĩwe Firaũni na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ, mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria gũcaakaira Firaũni, mũthamaki wa Misiri, ũmwĩre atĩrĩ: “Wee ũtarĩ ta mũrũũthĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; ũtarĩ o ta nyamũ nene ya iria-inĩ, ũkĩhũũra maaĩ kũu tũrũũ-inĩ twaku, na ũkiunjugũ maaĩ na makinya maku-rĩ, ũgekĩra tũrũũ tũu ndooro. **3** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngagũkĩria wabu wakwa, ndĩ hamwe na kĩrĩndĩ kĩngĩ, nakĩo nĩgĩgagũguocũrũria na wabu ũcio wakwa. **4** Nĩngagũkĩria kũu bũrũri-inĩ, ngũnyugute werũ-inĩ ũtarĩ kindũ. Nĩngatũma nyoni ciothe cia riera-inĩ ikũũmbĩrĩre, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciĩhũũnĩrĩre nawe. **5** Nĩngaragania nyama ciaku irima igũrũ, namo matigari maku ndĩmairĩrie mĩkuru-inĩ. **6** Nĩngaiyũria thĩ na thakame yaku ĩyo ĩrathereera o nginya irĩma-inĩ, nayo mĩkuru ĩyũre nyama ciaku. **7** Hĩndĩ rĩa ngaakũhũkĩa-rĩ, nĩngahumbĩra igũrũ, nacio njata ndĩcĩkĩre nduma; nĩngahumbĩra rĩa na itu, naguo mweri wage gũcooka kũruta ũtheri waguo. **8** Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ nĩngatũma magũtuũkĩre nduma; nĩngaiyũria bũrũri waku nduma, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngathĩnia ngoro cia andũ aingĩ, rĩria ngaakũrehera wanangĩku ũrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ũtoofĩ. **10** Nĩngatũma ndũrĩrĩ nyingĩ imakio nĩwe, nao athamaki a cio mainaine nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra nĩ ũndũ waku, rĩria ngaamahĩrũria rūhiũ rwa njora. Mũthenya ũria ũkaagũa, o mũndũ o mũndũ nĩakainaina ategũtĩgĩthĩria gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa muoyo wake. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni nĩrũgagũkĩria. **12** Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũragwo na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya, o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe. Nĩmakaherĩnja mwĩtĩio wa bũrũri wa Misiri, nakĩo kĩrĩndĩ gĩaku nĩgĩkang’auranio. **13** Nĩnganiina mahiũ mo mothe marĩa marĩ ndwere-inĩ cia maaĩ maingĩ, marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ, kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ. **14** Hĩndĩ ũyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere, na ndũme tũrũũ twakuo tũtherere ta maguta, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Rĩria ngaatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru, na njeherie kĩria gĩothe kĩrĩ kũu bũrũri-inĩ, na hũũre arĩa othe matũũraga kuorĩ, hĩndĩ ũyo nĩmakamenya atĩ niĩ nĩ nĩ Jehova. **16** “Macio nĩmo macakaya marĩa makaamũcakaira. O nao airĩtu a ndũrĩrĩ magaacakaya o ũguo; ũguo nĩguo magaacakaira bũrũri wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩakuo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, girĩka nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ kĩa bũrũri wa Misiri, na ũkĩharũrũkie kũu thĩ kũriku, hamwe na airĩtu a ndũrĩrĩ iria irĩ hinya, o hamwe na arĩa maikũrũkagio

kūu irima-ini. **19** Moorie atiri: 'Inyuū mūri ende gūkira aria ang? Ikūrūkai mūgakomio hamwe na aria mataruite.' **20** Nao makaagūa hamwe na aria maanooragwo na rūhiū rwa njora. Rūhiū rwa njora nīrūcomore; rekei akururio ari hamwe na kīrīndi giake giōthe. **21** Kuuma kūu thīini wa mbīrira, atongoria aria marī hinya nīmakaaragia ūhoro ūkonii būrūri wa Misiri na aria marī ngwataniro nago, moige atiri, 'Nīmaikūrūkītio, na makometio hamwe na aria mataruite, o hamwe na aria maanooragwo na rūhiū rwa njora.' (Sheol h7585) **22** "Ashuri ari kūu hamwe na mbūtū ciake ciothe cia ita; arigiicirio nī mbīrira cia aria ake othe maanooragwo, o acio othe moragitwo na rūhiū rwa njora. **23** Mbīrira ciao iri irima kūrīa kūrīku, nacio mbūtū ciake cia ita igūte irigiicirīe mbīrira yake. Aria othe maiyūrītie guoya thīini wa būrūri wa aria marī muoyo nīmoragitwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. **24** "Elamu ari o kūu, na kīrīndi giake giōthe kīrigiicirīe mbīrira yake. Othe nīmoragitwo, makooragwo na rūhiū rwa njora. Aria othe maiyūrītie būrūri wa aria marī muoyo guoya maaharūrūkīrio thī kūrīa kūrīku matarī aruu. Maikaraga maconokete marī hamwe na aria maharūrūkītio irima. **25** Nīarūrwo ūrīrī gatagatī-ini ka aria maanaku, kīrīndi giake kīrigiicirīe mbīrira yake. Acio othe ti aruu, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora. Tondū nīo maaguoyohithanāgia būrūri wa aria marī muoyo, maikaraga maconokete marī hamwe na aria maharūrūkītio irima; magakomio hamwe na aria maanooragwo. **26** "Mesheki na Tubali marī kūu, nacio irīndi ciao ciothe irigiicirīe mbīrira ciao. Acio othe matirūite, na mooragīrwo na rūhiū rwa njora tondū nīmaiyrītie būrūri wa aria marī muoyo guoya. **27** Githi matikomete hamwe na njamba iria ingī cia ita iria itaruite iria ikuite, iria cīaharūrūkīrio mbīrira-ini hamwe na matharaita ma cio, o icio hiū ciacio cia njora ciakomeirio mītwe yacio? Iherithia rīa mehīa mao rīacookereire mahīndi mao, o na akorwo kūguoyohithanāia kwa njamba icio cia ita nī kwaiyrītie būrūri wa aria marī muoyo. (Sheol h7585) **28** "O nawe Firaūnī-rī, nīūkoinangwo na ūkomio gatagatī-ini ka aria mataruite, o hamwe na aria maanooragwo na rūhiū rwa njora. **29** "Edomu ari kūu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarī na hinya-rī, makometio hamwe na aria maanooragwo na rūhiū rwa njora. Makomete hamwe na aria mataruite, o hamwe na aria maharūrūkīgio irima. **30** "Anene othe a gathigathini, na andū othe a Sidoni marī kūu; maaharūrūkīrio hamwe na aria maanooragwo maconokete, o na kwarī na kūguoyohānia kwareheto nī ūhoti wao. Makometio matarī aruu, marī hamwe na aria maanooragwo na rūhiū rwa njora, na maikaraga maconokete marī hamwe na aria maharūrūkīgio irima. **31** "Firaūni, we hamwe na mbūtū yake yothe ya ita rīake, nīakameyonera, nake ahoorerio ngoro nī ūndū wa kīrīndi giake giōthe kīrīa kīanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuaga. **32** O na gūtuika nī nī nīndatūmire aiyūrie guoya būrūri-ini wa aria marī muoyo-rī, Firaūni hamwe na kīrīndi giake giōthe nīmagakomio hamwe na aria matarī aruu, hamwe na aria maanooragwo na rūhiū rwa njora, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuaga."

33 Ningī kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngūrwo atiri: **2** "Mūrū wa mūdū, arīria andū anyu, ūmeere atiri: 'Hīndi irīa ngaarehithia rūhiū rwa njora rūūkīrīre būrūri, nao andū a būrūri ūcio methuurīre mūdū ūmwe wao mamūtūe mūrāngīri wao, **3** nake one rūhiū rwa njora rūgūka gūūkīrīra būrūri ūcio, nake ahuhe karumbeta nīgeetha amenyīthie andū mehūūge-rī, **4** hīndi iyo mūdū wothē ūria ūkaigua

karumbeta kau no aage kwīhūga, naruo rūhiū rūu rwa njora rūūke rūmūrāge-rī, nīagacookerewo nī thakame yake mwene. **5** Kuona atī nīaiguire mūgambo wa karumbeta na akīaga kwīhūga-rī, nīagacookerewo nī thakame yake mwene. Korwo nīehūūgīre-rī, nīangīehonokīrie we mwene. **6** No rīrī, mūrāngīri ūcio angīona rūhiū rūu rwa njora rūgūka, na aage kūhuha karumbeta nīgeetha andū mehūūge, naruo rūhiū rūu rwa njora rūūke rūūrāge ūmwe wao, mūdū ūcio agaakua tondū wa wīhia wake, no nī-rī, nīngoorīa mūrāngīri ūcio thakame ya mūdū ūcio.' **7** "Mūrū wa mūdū, nīngūtūite mūrāngīri wa andū a nyūmba ya Isīraeli; nī ūndū ūcio, igua kiugo kīrīa ngwāria na ūmahē ūhoro kuuma harī nī atī mehūūge. **8** Hīndi irīa ndeera mūdū mwaganu atiri, 'Wee mūdū ūyū mwaganu, ti-itherū nīūgūka,' nawe wage kūmūrīngīrīria atigane na mīthīire iyo yake-rī, mūdū ūcio mwaganu nīagaakua tondū wa wīhia wake, no wee nīwe ngoorīa thakame yake. **9** No rīrī, ūngīra mūdū ūcio mwaganu ehūūge atigane na mīthīire iyo yake, nake aage gwīka ūguo-rī, nīagaakua nī ūndū wa wīhia wake, no wee nīūkahonokīa muoyo waku. **10** "Mūrū wa mūdū, irā andū a nyūmba ya Isīraeli atiri, 'Inyuū mūrōiga atiri: "Mahītia na mehīa maitū nīmatūrītūhīre, na ithūi tūkahwererekera nī ūndū wamo. Twākīhota afīa gūtūūra muoyo?"' **11** Deere ūū, 'Mwathani Jehova ekuaga atiri: Ti-itherū o ta ūria nīi ndūrūaga muoyo-rī, ndikenagio nī gīkuū kīa andū arīa aaganu, no nī kaba magarūrūke matigane na mīthīire iyo yao, nīguo matūūre muoyo. Garūrūkai! Garūrūkai, mūtīgane na mīthīire iyo yanyu mūrū! Mūgūgīka nīkī, inyuū andū a nyūmba ya Isīraeli?' **12** "Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū, irā andū anyu atiri, 'Ūthingu wa mūdū ūria mūthingu ndūkāmūhonokīa rīrīa akaaga gwathīka, nago waganu wa mūdū ūria mwaganu-rī, ndūgatūma agwe rīria akaagarūrūka atigane nago. Mūdū ūria mūthingu angīhīa-rī, ndagetīkīrio atūūre muoyo nī ūndū wa ūthingu ūria ararī nago.' **13** Ingīra mūdū ūria mūthingu atī ti-itherū nīegūtūūra muoyo, no hīndi iyo we mwene ehie ehokete ūthingu ūcio wake, gūtīrī gīko kīa ūthingu o na kīmwe kīa iria aneeka gīkaarīrīkanwo; agaakua nī ūndū wa ūūru ūcio ekīte. **14** Ningī ngīra mūdū ūria mwaganu atiri, 'Ti-itherū nīūgūka,' nowe agarūrūke atigane na mehīa make, eke maūdū marīa marī ma kīhōoto na magīrīire, **15** angīcookīa kīrīa oete gīa kūrūgamīrīra thīirī, na acookīe kīrīa aiyīte, na arūmagīrīre irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo irīa iheanaga muoyo, na ndageke ūndū mūrū-rī, ti-itherū nīagatūūra muoyo; ndagaku. **16** Gūtīrī rīhīa o na rīmwe ekīte rīgaacooka kūrīrīkanwo nīguo orio. Nīekīte maūdū marīa marī ma kīhōoto na magīrīire; ti-itherū nīagatūūra muoyo. **17** "No andū anyu moigaga atiri, 'Njīra ya Mwathani ti ya kīhōoto.' No nī njīra yao itarī ya kīhōoto. **18** Mūdū mūthingu angītīgana na ūthingu wake eke maūdū moorū-rī, nīagaakua nī ūndū wamo. **19** Nake mūdū mwaganu angīgarūrūka atigane na waganu wake, eeke maūdū marīa marī ma kīhōoto na magīrīire-rī, nīagatūūra muoyo nī ūndū wa gwīka ūguo. **20** No rīrī, inyuū andū a nyūmba ya Isīraeli, mugaga atiri, 'Njīra ya Mwathani ti ya kīhōoto.' No rīrī, nīi ngatūūra o mūdū wanyu cīra kūrīngana na mīthīire yake we mwene." **21** Mwaka-ini wa ikūmi na īrīi kuuma twathāamio, mūthenya wa ītano wa mweri wa ikūmi-rī, mūdū worīte kuuma Jerusalem agūtūka kūrī nīi, akīnjīra atiri, "Itūūra rīria inene nīrīgūwīte!" **22** Na rīrī, hwaī-wa-ira, mūdū ūcio ataanakīna, guoko kwa Jehova kwarī igūrū rīakwa, nake akīhīngira kanua gakwa, mūdū ūcio atanooka kūrī nī rūcīini. Nī ūndū ūcio ngūtūmūrwo kanua, nīndīacookīe gūkīra. **23** Ningī kiugo kīa Jehova gīkīngīnyīrīra,

ngũrwo atĩrĩ: **24** “Mũrũ wa mündũ, andũ acio matũũragwa kũu kwanangĩku bũrũri-inĩ wa Isiraeli maroĩga atĩrĩ, ‘Iburahĩmu aarĩ o mündũ ũmwe, no nĩegwatĩre bũrũri ũyũ. No ithuĩ tũri aingĩ; ti-itherũ bũrũri ũyũ nĩ ithuĩ tũheetwo ũtuĩke igai riĩtũ.’ **25** Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ inyuĩ mũrĩĩaga nyama irĩ o na thakame, na mũkainamĩrĩra mĩhianano yanyu, na mũgaitithia thakame-rĩ, inyuĩ no mũkĩĩgwatĩre bũrũri ũyũ ũtuĩke wanyu? **26** Inyuĩ mwĩhokaga rũhiũ rwanyu rwa njora, na mũgeeka maũndũ marĩ magĩgĩ, na o mündũ wanyu agathaahia mũtumia wa mündũ ũria ũngĩ. Inyuĩ no mũkĩĩgwatĩre bũrũri ũyũ ũtuĩke wanyu?’ **27** “Meere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũragwa muoyo, acio matĩgairĩ kũu kwanangĩku makaaniinwo na rũhiũ rwa njora, nao arĩa marĩ migũnda-inĩ ngaamaneana kũri nyamũ cia gĩthaka imatambuura, nao arĩa marĩ ciĩthio-inĩ nũmu na ngurunga-inĩ makooragwo nĩ mũthĩro. **28** Nĩngatũma bũrũri ũcio wanangĩke ũkire ihooru, naguo hinya ũria wĩtĩĩgĩra nĩũgaathira, na irĩma icio cia Isiraeli nĩĩgakiro ihooru, kwage mündũ ũngĩtuĩkanĩria kuo. **29** Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaananga bũrũri ũcio ũkire ihooru, nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa mothe marĩ magĩgĩ maneeka.’ **30** “No wee mũrũ wa mündũ-rĩ, andũ anyu maraanamĩria ũhoru waku marĩ thĩngo-inĩ, na mĩrangonĩ na nyũmba, makeerana atĩrĩ, ‘Ūkaai mũĩgũe ndũmĩrĩri irĩa yũkĩte kuuma kũri Jehova.’ **31** Andũ akwa mokaga kũri we, o ta ũria mamenyerete gwĩka, na magaikara thĩ mbere yaku mathĩkĩrĩre ciugo ciaku, no rĩrĩ, matĩĩkaga ũria ciugĩte. Merutagĩra na tũnua twao, no ngoro ciao ikorogakĩra uumithio ũtarĩ wa kihooto. **32** Ti-itherũ harĩ o-rĩ, wee ũtuĩkĩte o ta mündũ ũria ũnaga nyĩmbo cia wendo arĩ na mũgambo mwega, na akahũũra kinanda wega, nĩgũkorwo nĩmaiguaga ciugo ciaku no matĩĩkaga ũria ciugĩte. **33** “Hĩndĩ irĩa maũndũ macio mothe makaahinga, na ti-itherũ nĩmakahinga, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ thĩĩnĩ wao nĩ kwarĩ na mũnabĩ.”

34 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mündũ, ratha ũhoru wa gũũkĩrĩra arĩithi a Isiraeli; ratha ũhoru, ũmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ arĩithi a Isiraeli, o acio merĩĩthagia o ene, marĩ na haaro-ĩ Gĩthĩ arĩithi ti a kũrĩĩthagia rũũru? **3** Inyuĩ mũrĩĩaga ng’ondũ irĩa noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja irĩa njega, no mũtĩrĩĩthagia rũũru rũu. **4** Inyuĩ mũtĩĩkĩrĩte irĩa hinyaru hinya, kana mũkahonia irĩa ndwaru, o na kana mũkooha irĩa ndĩihie. Mũtĩhũndũrĩte irĩa itururĩte, kana mũgacaria irĩa ciũrĩte. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. **5** Nĩ ũndũ ũcio ciahurunjĩkire tondu itarĩ na mũrĩĩthi, na rĩrĩa ciahurunjĩkire igĩtuũka irio cie nyamũ ciothe cia gĩthaka. **6** Ng’ondũ ciakwa ciorũũrĩre kũu irĩma-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjĩrwo thĩ yothe, na gũtĩrĩ mündũ worĩrĩrĩre kũrĩa irĩ, kana agĩccaria. **7** “Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: **8** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria nĩ ndũũragwa muoyo, tondu rũũru rwakwa nĩ rwagite mũrĩĩthi, na nĩrũtahrĩwo rũgatuĩka irio cie nyamũ ciothe cia gĩthaka, na nĩngĩ tondu arĩithi akwa matĩigana gũcaria rũũru rwakwa, no nĩo ene meemenyerere handũ ha kũmenyerera rũũru rwakwa-rĩ, **9** nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithi, iguai kiugo kĩa Jehova: **10** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũũkĩrĩra arĩithi acio, na nĩo ngooria rũũru rwakwa. Nĩngameheria matĩge kũrĩĩthia rũũru rũu, nĩguo arĩithi acio matĩgacooke kũrĩa ng’ondũ. Nĩngateithũra rũũru rwakwa kuuma tũnua-inĩ twao, nĩguo rũtĩgatuĩke irio cie kũrĩio nĩo. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani

Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩi mwene, nĩ nĩi ngaacaria ng’ondũ ciakwa ndĩcĩrĩĩthagĩe. **12** O ta ũria mũrĩĩthi amenyagĩrĩa rũũru rwake rũrĩa rũhurunjĩkĩte rĩrĩa arĩ hamwe naruo-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩi ngaamenyagĩrĩa ng’ondũ ciakwa. Nĩngaciteithũra ndĩcĩrute kũrĩa guothe ciahurunjĩrwo mũthenya ũria kwarĩ matu na nduma. **13** Nĩngaciruta ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩcĩcookanĩrĩre kuuma mabũrũri-inĩ, na ndĩcĩrehe bũrũri ũria ũrĩ wacio kũĩmbe. Nĩngacĩrĩĩthagia kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli, na tũmĩkuru-inĩ, o na kũu bũrũri-inĩ ũcio kũrĩa gũtũũragwo nĩ andũ. **14** Nĩngacĩrĩĩthagia kũrĩa kũrĩ na ũrĩĩthio mwega, na irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkuo gũgaatuĩka bũrũri wacio wa ũrĩĩthio. Kũu nĩkuo isaarahaga, bũrũri ũrĩ ũrĩĩthio mwega, na irĩĩage ũrĩĩthio-inĩ mũnoru, kũu irĩma-inĩ cia bũrũri wa Isiraeli. **15** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Nĩi mwene nĩ nĩi ngerĩĩthagĩrĩa ng’ondũ ciakwa, na ndũme ciarahage kũu. **16** Nĩngacaria irĩa ciũrĩte, na njookie irĩa itururĩte. Nĩngooha irĩa ndĩihie nacio irĩa hinyaru ndĩcĩkĩre hinya, no irĩa noru na irĩa irĩ na hinya-rĩ, nĩkũniina ngaaciniina. Nĩngarĩĩthagia rũũru rũu na kihooto. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ha ũhoru wanyu inyuĩ rũũru rwakwa-rĩ, nĩngatuĩthania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ĩmwe na irĩa ĩngĩ, na gatagatĩ ka ndũrũme na thenge. **18** Anga ti ũndũ mũĩganu harĩ inyuĩ kũrĩa kũu ũrĩĩthio-inĩ ũcio mwega? Nĩngĩ no nginya mũrangĩrĩre ũrĩĩthio ũcio ũngĩ wanyu na makinya? Anga ti ũndũ mũĩganu harĩ inyuĩ kũnyua maaĩ makembu? No nginya mũcooke munjuge maaĩ macio mangĩ na makinya manyu? **19** No nginya rũũru rwakwa rũrĩĩage kĩrĩa mũrangĩrĩre, na rũnyuuage kĩrĩa munjugĩte na makinya manyu?” **20** “Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova ekũmeera ũũ: Atĩrĩrĩ, nĩi mwene nĩ nĩi ngaatuĩthania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ irĩa noru na irĩa hĩnju. **21** Tondũ mũcĩthĩĩkanagia na rwere, o na kĩande, nacio ng’ondũ irĩa itarĩ na hinya mũgacitiĩndĩka na hĩa cianyũ o nginya mũgaciĩngata, **22** nĩngahonokia rũũru rwakwa, naruo rũtĩgacooka gũtahrwo rĩngĩ. Nĩngatuĩthania ciira gatagatĩ ka ng’ondũ ĩmwe na irĩa ĩngĩ. **23** Nĩngacirahũrĩra mũrĩĩthi ũmwe, nake nĩ Daudi ndungata yakwa, na nĩwe ũgacĩrĩĩthagia; agaacĩrĩĩthagia na atũĩke mũrĩĩthi wacio. **24** Nĩi Jehova nĩ nĩi ngaatuĩka Ngai wacio, nake Daudi ndungata yakwa nĩngatuĩka mũthamaki gatagatĩ-inĩ ga cio. Nĩi Jehova nĩ nĩi njarĩtĩe ũhoru ũcio. **25** “Nĩngathondeka kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nacio, nacio nyamũ cia gĩthaka ndĩcieherie kũu bũrũri-inĩ ũcio, nĩgeetha itũũre werũ-inĩ na ikomage mĩtĩtũ-inĩ irĩ na thayũ. **26** Nĩngacirathima na ndaathime kũrĩa gũthĩrũkũrĩre kĩrĩma gĩakwa. Nĩngoiraha mbura hĩndĩ ya kĩmera yakinya; nĩgũkaagĩra mbura ya kĩrathimo. **27** Mĩtĩ ya mũgũnda nĩngaciaraga maciara mayo, nayo mũgũnda ĩgĩte na magetha mayo; andũ nao nĩmagakaraga na thayũ thĩĩnĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩi Jehova, rĩrĩa ngoĩnanga mũtĩ wa macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndĩmateithĩre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamaturĩ ngombo. **28** Matĩgacooka gũtahrwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩio nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũũraga na thayũ, na gũtĩrĩ mündũ ũkaamamakagia. **29** Nĩngamahe bũrũri ũĩkaine nĩ ũndũ wa kũgĩa magetha, nao matĩgacooka kũhũũta marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ icio. **30** Nao nĩmakamenya atĩ nĩi, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **31** Inyuĩ ng’ondũ ciakwa, o inyuĩ ng’ondũ cia rũũru rwakwa-rĩ, inyuĩ mũrĩ andũ, na nĩi ndĩ Ngai wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

35 Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mündũ, erekeria ũthĩũ waku Kĩrĩma gĩa

Seiru: kirathire uhoro wa gũgũkĩrĩra, 3 ũkĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩngũgũkĩrĩra, na ngũtambũrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ũkire ihooru. 4 Nĩngatũma matũũra maku manangwo nawe nĩũgaakira ihooru. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 5 “Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nĩũtũũrĩtie muku na andũ a Isiraeli na ũkĩmaneana mooragwo na rũhĩũ rwa njora, rĩrĩra maarĩ na mũtino, o hĩndĩ ĩrĩa iherithia rĩao rĩehĩrĩre, 6 nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oĩgite atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngakũneana ũtũwo thakame, nayo nĩngathangata nawe. Kuona atĩ ndwamenire ũiti wa thakamerĩ, ũiti wa thakame nĩũgathangata nawe. 7 Nakĩo Kĩrĩma gĩa Seiru nĩngatũma kĩa nangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara. 8 Nĩngaiyũria ĩrĩma ciaku na arĩa moragĩtũwo; arĩa moragĩtũwo na rũhĩũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ĩtuamba-inĩ ciaku, o na mikuru-inĩ yaku yothe. 9 Nĩngatũma ũtũũre ũkĩrĩtie ihooru nginya tene, namo matũũra maku matigatũũro. Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 10 “Tondũ uugite atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici cieri na mabũrũri maya nĩngatũũka ciitũ, na tũciũgwatĩre,” o na gwatũũka atĩ nĩ Jehova ndaarĩ kuo, 11 nĩ ũndũ ũcio, Mwathani Jehova oĩgite atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngagwĩka maũndũ marĩngaine na marakara maku na ũũru waku, ĩria wanonirĩe ũrĩ na rũmena harĩo, na nĩngatũma menyekĩ gatagatĩ-inĩ kao hĩndĩ ĩria ngaamũtũira ciira. 12 Hĩndĩ ĩyo nĩũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩnjũgũite maũndũ mothe ma kĩnyararo marĩa warĩtie ma gũũkĩrĩra ĩrĩma cia bũrũri wa Isiraeli. Woĩgĩre atĩrĩ, “Nĩcianangĩtũwo na ĩkaneanwo kũrĩ ithũ tũcitambuure.” 13 Nĩmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩra mũtekwĩgĩrĩrĩria na nĩ ngĩgũa maũndũ macio. 14 Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩrĩa thĩ yothe ĩgaakorwo ĩgĩcanjamũka, nĩngatũma ũkire ihooru. 15 Tondũ nĩwakenire rĩria ĩgai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rĩanangĩrwo rĩgĩkĩra ihooru-rĩ, ũguo noguo ngagwĩka o nawe. Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩũgakĩrio ihooru, wee mwene o na bũrũri wa Edomu wothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

36 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro ũkonĩ ĩrĩma cia Isiraeli, ũciĩre atĩrĩ, ‘Inyuĩ ĩrĩma cia Isiraeli, ĩgai kiugo kĩa Jehova. 2 Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thũ nĩyaarĩre ũhoro waku, ĩkiuga atĩrĩ, ‘Aha! Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa tene nĩgũtũũkĩte gwitũ gwa kwĩngwatĩra.’” 3 Nĩ ũndũ ũcio ratha ũhoro uuge atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩmakwanangĩre na magĩkũgũma na mĩena yothe nĩguo wĩgwatĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ĩcio ĩngĩ ũtũũke kĩndũ kĩmene na gĩa gũcambio nĩ andũ-rĩ, 4 nĩ ũndũ ũcio inyuĩ ĩrĩma cia Isiraeli, ĩgai kiugo kĩa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwĩra ĩrĩma na tũrĩma, na mikuru na ĩtuamba, na kũndũ kũrĩa kwanangĩtũ gũgakĩra ihooru, na matũũra marĩa mathaamĩtũwo, na matũũra marĩa matahĩtũwo ĩndo na makanyararwo nĩ ndũrĩrĩ ĩcio ĩngĩ ĩria imũthĩũrũrũkĩrie atĩrĩ, 5 Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnjarĩtie ũhoro wa gũũkĩrĩra ndũrĩrĩ ĩcio ĩngĩ ndĩ na kĩyo kĩnene gĩakanite ta mwaki, na ngaaria ũhoro wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Edomu wothe, nĩgũkorwo nĩmegwatĩre bũrũri wakwa ũtũũke wao, makĩngengĩrĩra na marĩ na rũmena ngoronĩ ciao, nĩguo matunyane ũrĩthio wakuo.’ 6 Nĩ ũndũ ũcio ratha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Isiraeli, na wĩre ĩrĩma na tũrĩma, na mikuru na ĩtuamba, atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngwarĩa ndĩ na mang’ũrĩ marĩ na ũũru tondũ nĩũnyararĩtũwo nĩ ndũrĩrĩ ĩcio. 7 Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndehĩta njoeke guoko na ĩgũrũ ndoiga atĩ ndũrĩrĩ ĩcio imũthĩũrũrũkĩrie

o nacio nĩkanyararwo. 8 “No rĩrĩ, inyuĩ ĩrĩma cia Isiraeli nĩmũkaruta hongĩ, na mũciarĩre andũ akwa a Isiraeli maciaro, nĩgũkorwo marĩ hakuhĩ kũinũka. 9 Nĩndĩrarũmbũiya ũhoro wanyu na nĩngũmũkĩnyĩria wega wakwa; nĩmũgacimbwo na mũhaandwo, 10 na nĩngamũngĩhĩria andũ, o acio a nyũmba ya Isiraeli yothe. Matũũra nĩngatũũrwo, nakuo kũrĩa kwanange nĩgũgacookerĩo. 11 Nĩngamũngĩhĩria andũ na mahĩũ, nao nĩmagaciaraana na maingĩhe. Nĩngatũma mũtũũrwo nĩ andũ ta ũrĩa mwatũũrĩtũwo mbere, na ndũme mũgaacĩre gũkĩra mbere. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 12 Nĩngatũma andũ, o acio andũ akwa a Isiraeli magere ĩgũrũ rĩaku. Nĩmakamwĩgwatĩra, na inyuĩ nĩmũgatũũka ĩgai rĩa; mũtigacooka kũmatunya ciana ciao rĩngĩ. 13 “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Tondũ andũ maramwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ mũniĩnũkagĩa andũ, na mũgatunya rũrĩrĩ rwanũyo ciana ciaruo,” 14 nĩ ũndũ ũcio mũtigacooka kũniina andũ, kana gũtũma rũrĩrĩ rwanũyo rwage ciana, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 15 Ndigacooka gũtũma mũigũe kĩnyũrũri kĩa ndũrĩrĩ, o na kana mũcooke kũnyararwo nĩ kĩrĩndĩ, kana ndũme rũrĩrĩ rwanũyo rĩgũwe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 16 Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkĩangĩnyĩrĩre, ngĩũro atĩrĩ: 17 “Mũrũ wa mũndũ, hĩndĩ ĩrĩa andũ a Isiraeli maatũũrago bũrũri wao kũĩmbe-rĩ, nĩmaũthaahirĩe na mĩtũgo yao na ciiko ciao. Mĩtũgo yao yatariĩ ta thaahu wa mũndũ-wa-nja wa o mweri maitho-inĩ makwa. 18 Nĩ ũndũ ũcio nĩndamaitĩrĩre mang’ũrĩ makwa, tondũ nĩmaithĩtie thakame kũũ bũrũri ũcio na tondũ nĩmaũthaahirĩe na mĩhianano yao. 19 Nĩndamahurĩnjire ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩharaganĩrio mabũrũri-inĩ; ndaamaturĩrĩre ciira kũringana na mĩtũgo yao na ciiko ciao. 20 Na kũrĩa guothe maathĩre ndũrĩrĩ-inĩ nĩmathaahirĩe rĩtwa rĩakwa ĩtheru, nĩgũkorwo kweragwo atĩrĩ ĩgũrũ rĩa, ‘Aya nĩ andũ a Jehova, no no nginya maangĩheherĩe bũrũri wake.’ 21 Nĩndarũmbũyagĩa ũhoro wa rĩtwa rĩakwa ĩtheru, rĩria riathaahirĩo nĩ nyũmba ya Isiraeli ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa maathĩite. 22 “Nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndigwĩka maũndũ macio nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no ngũmeeka nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩakwa ĩtheru, rĩria mũthaahirĩe ndũrĩrĩ-inĩ kũrĩa mũthĩtie. 23 Nĩngonania ũtheru wa rĩtwa rĩakwa ĩnene, rĩria rĩthaahirĩio ndũrĩrĩ-inĩ ĩcio, rĩtwa rĩũ inyuĩ mũthaahirĩie gatagatĩ-inĩ ga cio. Hĩndĩ ĩyo ndũrĩrĩ ĩcio nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ ĩria ngeyonania atĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ mao kũhĩtũkĩra harĩ inyuĩ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 24 “Nĩgũkorwo nĩngamũrũcia ndũrĩrĩ-inĩ ĩcio; nĩngamũcookanĩrĩria kuuma mabũrũri macio mothe, na ndĩmũcooke bũrũri wanyu kũĩmbe. 25 Nĩngamũminjaminĩria maaĩ matheru, na inyuĩ nĩmũgathera; nĩ nĩ ngaamũtheria mũthĩrwo nĩ thaahu wanyu wothe, na ndĩmũtherie kuuma kũrĩ mĩhianano yanyu yothe. 26 Nĩngamũhe ngoro njerũ, na njĩkĩre roho mwerũ thĩĩnĩ wanyu; nĩngamwehereria ngoro yanyu ya ĩhiga, ndĩmũhe ngoro ya nyama. 27 Na nĩngĩkĩra Roho wakwa thĩĩnĩ wanyu, na ndũme mũrũmagĩrĩre watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na mĩmenyagĩrĩre kũrũmia mawatho makwa. 28 Mũgaatũũra thĩĩnĩ wa bũrũri ũria ndaahere maithe manyu ma tene; nĩmũgatũũka andũ akwa, na nĩ ndũke Ngai wanyu. 29 Nĩngamũhonokia kuuma thaahu-inĩ wanyu wothe. Nĩngoiga kũgĩe ngano, na ndũme ĩngĩhe, na ndĩkamũrethĩrĩria ng’aragu. 30 Nĩngaingĩhia maciaro ma mĩtĩ na maciaro ma mũgũnda, nĩgeetha mũtĩkanacooke kũnyararwo mũrĩ thĩĩnĩ wa ndũrĩrĩ tondũ wa ng’aragu. 31 Hĩndĩ ĩyo nĩmũkarĩrikana mĩthĩre yanyu mĩũru na ciiko cia waganu, na nĩmũgethũũra inyuĩ ene nĩ ũndũ wa mehĩa manyu na mĩtũgo yanyu ĩrĩ

müthii ita-ini. Miaka-ini ya thuutha nīmūgatharikira būruri ūgaakorwo ūhonoketio kuuma mbaara-ini, ūria andũ aguo maacookaniririo kuuma ndūriri-ini nyingĩ magĩtarwo irĩma-ini icio cia būruri wa Isiraeli, kūrĩa gütūrĩte gũkirite ihooru. Acio marutitwo ndūriri-ini icio, na rĩu acio othe maikaraga na thayũ. **9** Wee hamwe na mbūtũ ciaku ciothe cia ita na ndūriri icio nyingĩ mūrĩ nacio nīmūkambata, mūmaguthũkire ta kihuhũkanio; mūgaatuika ta itu rĩhumbĩrite būruri. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Mũthenya ūcio wee niūkagia na meciiria, nawe niūgathugunda ūndũ mūuru. **11** Nawe niūkoiga atĩrĩ, “Nĩngũtharikira būruri ūria wa matũura matarĩ mairigĩre; nĩngũthũkĩra andũ marĩ na thayũ na matarekatũa ūndũ, arĩa othe maikaraga matũura matarĩ mairigĩre, na matarĩ ihingo na mĩgũko. **12** Nĩngũtaha, na ndunyane, o na njũkĩrĩre matũura marĩa maanangĩtwa na magacooka gütũurwo, na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ kuo arĩa monganĩtio kuuma ndūriri-ini, andũ marĩ na ūtonga wa mahiũ, na wa indo, nao matũurĩte gatagatĩ ka būruri ūcio.” **13** Andũ a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matũura mothe makuo magaaakũria atĩrĩ, “Ūkĩte gũtaha indo? Ūnganĩtie kirĩndĩ giaku mũũke mĩtũnyane indo, na mũkuue betha na thahabu, na mũkuue mahiũ na indo, o na mũtahe indo nyingĩ mũno?” **14** “Nĩ ūndũ ūcio, mūrũ wa mũndũ, ratha ūhoro wĩre Gogu atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Ihinda rĩu, rĩrĩa andũ akwa Isiraeli magaaakorwo maikarite marĩ na thayũ-rĩ, githĩ o nawe ndũkarĩmenya? **15** Niūkoiima gwaku kũndũ kũraya, o kũu mwena wa gathigathini, wee mūrĩ hamwe na ndūriri nyingĩ, othe mahaiĩte mbarathi, marĩ kirĩndĩ kiĩngĩ, mbūtũ ya ita irĩ hinya. **16** Niūgathii na mbere na gũkĩrĩra andũ akwa a Isiraeli ūtarĩ ta itu rĩhumbĩrite būruri. Matukũ-ini marĩa magooka, wee Gogu-rĩ, nĩngagũtware ūgookĩrĩre būruri wakwa, niūgo ndūriri ikaamenya rĩria ngeyonania kuhĩtũkĩra harĩwe atĩ ndĩ mũtheru maitho-inĩ ma. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Githĩ wee tiwe ndaaririe ūhoro waku matukũ-inĩ ma mbere, ngĩaria na anabii a Isiraeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-ini rĩu nĩmarathire ūhoro niaka mĩngĩ, makiuga atĩ nĩngagũtware ūkamookĩrĩre. **18** Ūũ niūgo gũkaahaana ihinda-ini rĩu: Rĩrĩa Gogu agaatharikira būruri wa Isiraeli, marakara makwa mahiũ nĩmakarahũrwo, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. **19** Nguuga ndĩ na kiyo kinene na mang’ũrĩ mahiũ ta mwaki atĩ ihinda rĩu niūgũkagia gĩthingithia kinene kũu būruri-ini wa Isiraeli. **20** Thamaki cia irĩa-ini, na nyoni cia rĩa-ini, na nyamũ cia gĩthaka, na kanyamũ o gothe karĩa gathiiagĩra thi, o na andũ othe arĩa marĩ gũkũ thi nĩmakainaina maanyona. Irĩma niĩkang’auranio, na hurũrũka niĩkaragana, o na rũthingo o ruothe niĩrukamomoka. **21** Nĩngarehithia rũhiũ rwa njora rũkĩrĩre Gogu kũu irĩma-ini ciakwa ciothe, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rũhiũ rwa njora rwa o mũndũ niĩrũgookĩrĩra mūrũ wa ithe. **22** Nĩngatũira Gogu ciira, ndĩmũrehere mũthiro na ūiti wa thakame; nĩngoiria mbura nene mũno, ndĩmuurĩre we mwene na thigari ciake, o na ndūriri icio nyingĩ irĩ hamwe nake, ndĩmoirĩre mbura ya mbembe na ūbiriti. **23** Ūguo niūgo ngoonania ūnene o na ūtheru wakwa, na ndũme menyeko maitho-inĩ ma ndūriri nyingĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ niĩ niĩ niĩ Jehova.’

39 “Mūrũ wa mũndũ, ratha ūhoro wa gũkĩrĩra Gogu, ūmwĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Nĩngũgũkĩrĩra, wee Gogu, o wee mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. **2** Nĩngakũhũgũrĩria na ngũguucũrĩre. Nĩngakũrutũ kũndũ kũraya mwena wa gathigathini, ngũtware ūgookĩrĩre irĩma cia

būruri wa Isiraeli. **3** Nĩngĩ nĩngagũthũ ita waku uume guoko-inĩ gwaku kwa ūmoho, na ndũme mĩgũĩ yaku iŕwe yume guoko-inĩ gwaku kwa ūrĩo. **4** Kũu irĩma-igũrũ cia būruri wa Isiraeli niūkũo ūkaagũa, wee, na mbūtũ ciaku ciothe cia ita, na ndūriri irĩa igaakorwo hamwe nawe. Nĩngakũneana kũrĩ nyoni cia mĩthemba yothe irĩa irĩaga nyama, na kũrĩ nyamũ cia gĩthaka, ūrĩo niicio. **5** Niūkũgia werũ-inĩ ūtarĩ kindũ, niūgũkorwo ni niĩ njarĩtie ūhoro ūcio, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. **6** Nĩngatwarithĩria Magogu mwaki, o na ndwarithĩrie andũ arĩa matũũruga marĩ na thayũ kũu ndwere-ini cia irĩa, nao nĩmakamenya atĩ niĩ niĩ niĩ Jehova. **7** “Nĩngatũma rĩtwa rĩakwa itheru rĩmenyeko gatagatĩ-inĩ ka andũ akwa a būruri wa Isiraeli. Nĩngacooka kũreka rĩtwa rĩu rĩakwa itheru rĩthaahio, nacio ndūriri niĩkamenya atĩ niĩ niĩ niĩ Jehova ni niĩ ūria Mũtheru thĩni wa Isiraeli. **8** Mũthenya ūcio niĩrũookal Ti-itherũ niūgakinia, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. Ūcio niūgo mũthenya ūria njarĩtie ūhoro wagu. **9** “Hĩndĩ iyo arĩa maikaraga matũũra manene ma būruri wa Isiraeli niĩmakoiimagara, nao mahũthĩre indo icio ciao cia mbaara taarĩ ngũ, macicine ihĩe, macine ngo irĩa nini na irĩa nene, na mota na mĩgũ, na ndotono o na matimũ. Magaacihũthagĩra taarĩ ngũ ihinda rĩa miaka mũganja. **10** Matikabamogũo niūkũngania ngũ werũ-ini kana maciune mĩtitũ, tondũ niĩngakũgia mwaki kuuma indo-ini icio cia mbaara. Nao nĩmagataha arĩa maamatahĩte na matunye arĩa maamatunye ite indo, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. **11** “Mũthenya ūcio-rĩ, nĩngaahe Gogu handũ ha gũthikanwo kũu būruri-ini wa Isiraeli, gĩtũamba-ini kĩa agendi arĩa mathiiaga mwena wa irathĩro werekeire Iria rĩa Cumbĩ. Nao agendi magĩrĩrĩrio gũcoka kũgera njĩra iyo, tondũ Gogu na kirĩndĩ giake niūkũo magaaathikwo. Nĩ ūndũ ūcio hageetagwo Gĩtũamba kĩa Hamoni-Gogu. **12** “Andũ a nyũmba ya Isiraeli makaaniina miĩri mũngwanja magithika andũ acio, niūgo matherie būruri ūcio. **13** Magaaathikwo ni andũ othe a būruri ūcio, na mũthenya ūcio ngaagoochithio ūgaatuika mũthenya wao wa kũrĩrikanagwo, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. **14** “Nao andũ niĩmakahagwo wĩra wa gũtheragia būruri ūcio. Amwe magaaathii būruri ūcio kũndũ guothe, na mongererwo angĩ a gũthikaga ciimba irĩa igaakorwo itigaire kũu. Miĩri iyo mĩngwanja yathira-rĩ, niūgo makaambĩrĩria gũcaria matigari macio. **15** Nao rĩrĩa magaaakorwo magĩtũkanĩria būruri ūcio, ūmwe wao angĩkũona ihĩndĩ rĩa mũndũ, niagũkĩra rũrĩ hakuhi narĩo o nginya rĩrĩa athikani makaarĩthika kũu Gĩtũamba-ini kĩa Hamoni-Gogu. **16** (Nĩngĩ kũu niūgũgũkorwo itũũra rĩitagwo Hamona.) Ūguo niūgo magaaatharia būruri ūcio.’ **17** “Mūrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Ita nyoni cia mĩthemba yothe, na nyamũ ciothe cia gĩthaka, ūciĩre atĩrĩ: ‘Ūnganani mũcokanĩrĩre hamwe kuuma kũndũ guothe, mũũke igongona-ini inene rĩria ndĩrahaarĩria ni ūndũ wanyu, igongona inene kũu irĩma-igũrũ cia būruri wa Isiraeli. Kĩu niūkũo mũkaarĩria nyama na mũnyũre thakame. **18** Mũkaarĩa nyama cia andũ arĩa marĩ hinya, na mũnyue thakame ya andũ arĩa anene a thĩ taarĩ ndũrũme na tũtũrũme, na mbũri na ndegwa, ciothe irĩ nyamũ irĩa noru cia kuuma Bashani. **19** Igongona rĩu ndĩrahaarĩria ni ūndũ wanyu, mũkaarĩa maguta nginya mwĩhũnĩrĩrie, na mũnyue thakame nginya mũrĩo. **20** Metha-ini yakwa mũkaarĩa mũhũũne nyama cia mbarathi, o na cia arĩa mathiiaga maciĩcaĩte, na cia andũ marĩ hinya na thigari cia mĩthemba yothe’, ūguo niūgo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Nĩngonania rĩrĩa wakwa ndūriri-ini, nacio ndūriri ciothe niĩkũona iherithia rĩrĩa ngaarehe, o na guoko kũria ngaamaigĩrĩa. **22** Kuuma mũthenya ūcio gũthii na mbere,

andù a nyũmba ya Isiraeli nĩmakamena atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. **23** Nacio ndũrĩrĩ nĩkamanya atĩ andũ a Isiraeli maatahitwo nĩ undũ wa wĩhia wao, tondu nĩmagire kũnjihoka. Nĩ undũ ũcio ngĩmahitha ũthiũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwo na rũhiũ rwa njora. **24** Kũringana na ũria thaahu wao watariĩ na mahĩtia mao, ũguo noguo ndaamaherithirie na ngĩmahitha ũthiũ wakwa. **25** “Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩũ nĩngũcookia Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩtwo aatahwo, na njĩguire andũ othe a Isiraeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩtwa riakwa itheru na kĩyo. **26** Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni cia na kwaga kwihokeka kwao guothe kũria maanyonirie rĩra maatũũraga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ũngĩmamakia. **27** Hindĩ irĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru kũgerera harĩo maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. **28** Hindĩ iyo nĩmakamena atĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, tondu o na gũtuika nĩndatũmire matahwo magĩtarwarwo thĩni wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩa bũrũri-inĩ wao kũmbe, na hatirĩ o na ũmwe ngaatiga na thuutha. **29** Ndigacooka kũmahitha ũthiũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli Roho wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwiitũ, kiambĩrĩria-inĩ kĩa mwaka ũcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ĩcio, naguo nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩria itũũra inene rĩatunyanĩrwo, mũthenya o ĩcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwari ĩgũrũ riakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. **2** Ndĩ thĩni wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Isiraeli, akĩnjiga kirĩma-ĩgũrũ kiraaya mũno, na mwena wakĩo wa gũthini kwari na miako yoonekaga ĩtariĩ ta itũũra inene. **3** Nake akĩndwara ho, na nĩ ngĩona mũndũ, na mũhianire wake watariĩ ta gĩcango; nake aarũngĩ itoonyero-inĩ arĩ na rũrigi rwa gatani, na rũthanju rwa gũthima guoko-inĩ gwake. **4** Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, ta rora na maitho maku, na ũigue na matũ maku, na ũmũmbũye wega maũndũ mothe maria ngũkuonia, nĩgũkorwo nĩkĩo gĩtũmte wee ũrehwo gũkũ. ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli maũndũ mothe maria ũkuona.” **5** Nĩngĩ nĩndonire rũthingo rwathiũrũrũkĩrie hekarũ miena yothe. Rũthanju rwa gũthima rũria rwarĩ guoko-inĩ kwa mũndũ ũcio rwarĩ na ũriahu wa mikono ĩtandatũ. Nake nĩathimire rũthingo; wariĩ waruo wari wa mikono ĩtandatũ, na mikono ĩtandatũ kũraiha na ĩgũrũ. **6** Agĩcocoa agĩthĩ kihingo-inĩ kirĩa kiang’etheire mwena wa irathĩro. Akĩambata na ngathĩ ciakĩo, na agĩthima hingĩro ya kihingo; yari ya mikono ĩtandatũ gũtoonya na thĩni. **7** Natuo tũnyũmba twa arangĩri twari twa mikono ĩtandatũ kũraiha, na mikono ĩtandatũ kwarama, na itĩina rĩa kuuma kanyũmba kamwe nginya kariã kangĩ rĩari rĩa mikono ĩtano. Nayo hingĩro ya kihingo kũu kĩariganitie na githaku kirĩa kiang’etheire hekarũ, nakĩo kiarĩ kĩa mikono ĩtandatũ gũtoonya na thĩni. **8** Nĩngĩ agĩthima githaku kirĩa kiang’etheire hekarũ; **9** nakĩo kiarĩ kĩa mikono ĩtano gũtoonya na thĩni. Githaku kũu kiarĩ na itugi ĩgĩrĩ, O gĩtugi kiarĩ na wariĩ wa mikono ĩrĩ. Nakĩo githaku kũu kiang’etheire hekarũ. **10** Thĩni wa kihingo kĩa mwena wa irathĩro haari na tũnyũmba tũtatũ twa arangĩri o mwena; na tuothe tũtatũ twari na ithimo ciaganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tũnyũmba twa arangĩri wari wa ithimo ciaganaine. **11** Nĩngĩ agĩthima wariĩ wa njira ĩyo ya itoonyero rĩu, nayo yari ya mikono ikũmi, na ũriahu wayo wari wa mikono ikũmi na ĩtatũ. **12** Mwena wa na mbere wa o kanyũmba ka arangĩri haari na rũthingo rwarĩ

rwa mũkono ũmwe kũraiha na ĩgũrũ, natuo tũnyũmba tũu twa arangĩri twari twa mikono ĩtandatũ miena yothe ĩna. **13** Nĩngĩ agĩthima itoonyero rĩu arutĩtie kuuma mũthia wa na thuutha wa rũthingo rwa kanyũmba kamwe ka arangĩri nginya mũthia wa na thuutha wa kanyũmba kariã kaang’ethaniire nako; itĩina rĩu rĩari rĩa mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano kuuma mwanya ũmwe wa karũthingo nginya mwanya ũria waringanite naguo. **14** Nĩngĩ agĩthima miena ya na mbere ya thingo gũthiũrũrũka miena yeerĩ ya na thĩni ya itoonyero, na yari ya mikono mĩrongo ĩtandatũ. Gĩthimo kũu giakinyite githaku-inĩ kirĩa kiang’etheire nja iyo. **15** Itĩina rĩa kuuma itoonyero rĩa kihingo nginya mũthia ũria ũngĩ wa githaku kiarĩo wari wa mikono mĩrongo ĩtano. **16** Tũnyũmba tũu twa arangĩri hamwe na thingo ĩcio ciarĩ thĩni wa itoonyero rĩu nĩ gwatũrũkĩtio miãnyã mĩceke karũthingo-inĩ ka ĩgũrũ miena yothe, o undũ ũmwe na githaku; tũmĩanya tũu tuothe twekeire na thĩni. ũthiũ wa thingo ĩcio niwagemetio na mikĩndũ. **17** Nĩngĩ akĩndwara nja ĩria ya nyumĩrĩra. Ngĩona hau nĩ haari na tũnyũmba, na nĩ haari twa mahiga makarigiĩcĩria nja ĩyo yothe; nĩ haari na tũnyũmba mĩrongo ĩtatũ twakitwo tũtwaranite na hau haari twa mahiga. **18** Handũ hau haari twa mahiga haari miena-inĩ ya matoonyero macio, naguo wariĩ waho na ũriahu nĩciaiganaine; hau niho haari twa mahiga mwena wa mũhuro. **19** Nĩngĩ agĩthima itĩina rĩa kuuma mwena wa na thĩni wa kihingo kĩa mũhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thĩni; yari mikono igana mwena wa irathĩro, o undũ ũmwe na mwena wa gathighathini. **20** Nĩngĩ agĩthima ũriahu na wariĩ wa kihingo kirĩa kierekeire mwena wa gathighathini, gĩa gũthiĩ nja ĩyo ya nyumĩrĩra. **21** Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, tũtatũ o mwena, na thingo ciakĩo, o na githaku giakĩo ciarĩ na ithimo ciaganaine na cia itoonyero rĩu rĩa mbere. Kiarĩ kĩa ũriahu wa mikono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. **22** Mĩanya yakio, na githaku giakĩo na magemio ma mikĩndũ ciarĩ na ithimo o ta cia kihingo kirĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Ngathĩ ya makinya mũgwanja yaambatite nginya ho, nakĩo githaku giakĩo gĩkang’ethanĩra nayo. **23** Nĩ haari na kihingo gĩa gũtoonya nja ya na thĩni, kũng’ethanĩra na kihingo gĩa gathighathini o ta ũria kwari na kihingo mwena wa irathĩro. Nake agĩthima itĩina rĩa kuuma kihingo kĩmwe nginya kirĩa kiang’ethaniire nakĩo; narĩo itĩina rĩu rĩari rĩa mikono igana. **24** Nĩngĩ akĩndongoria na mwena wa gũthini, na nĩ ngĩona kihingo kierekeire mwena wa gũthini. Nake agĩthima itingĩ ciakĩo na githaku giakĩo, nacio nĩciaiganaine ithimo na ĩcio ingĩ. **25** Itoonyero rĩu na githaku kiarĩo ciarĩ na tũmĩanya tũceke miena yothe, twatariĩ ta mĩanya ya ihingo ĩcio ingĩ. Itoonyero rĩu rĩari rĩa mikono mĩrongo ĩtano kũraiha, na mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano kwarama. **26** Nĩngĩ ngathĩ ya makinya mũgwanja niyaambatite ĩgakinya kihingo-inĩ kũu, nakĩo githaku giakĩo kiang’ethaniire na nja ya hekarũ; thingo ciakĩo iria ciarĩ o mwena wa njira ĩyo nĩciagemetio na mikĩndũ. **27** Hau nja ya na thĩni o na ho nĩ haari kihingo kierekeire mwena wa gũthini, nake agĩthima kuuma kihingo-inĩ kũu nginya kihingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa mwena wa gũthini; itĩina rĩu rĩari rĩa mikono igana. **28** Nĩngĩ akĩnginyia nja ya na thĩni tũtoonyeire kihingo kĩa mwena wa gũthini, nake agĩthima kihingo kĩa mwena ũcio; nakĩo nĩkiaganaine ithimo na ihingo ĩcio ingĩ. **29** Tũnyũmba twakĩo twa arangĩri, na thingo ciakĩo, na githaku giakĩo nĩciaiganaine ithimo na ĩcio ingĩ. Itoonyero rĩu na githaku kiarĩo ciarĩ na mĩanya miena yothe. Itoonyero rĩu rĩari na ũriahu wa mikono mĩrongo ĩtano, na wariĩ wa mikono mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. **30** Ithaku cia matoonyero

maria maarī hakuhī na nja ya na thīinī ciarī na ūiraihu wa mikono mirono ĩrī na itano, na warīi wa mikono itano. **31** Githaku giakio kiang'etheire nja ūyo ya nyumīrira; nacio itingī ciakio nīciagemetio na mikindū, na ngathī ya makinya manana nīyaambatīte īgakinya ho. **32** Ningī akīnginyia nja ya na thīinī mwena wa irathīro, nake agīthima itoonyero rū; nario nīrīaiganainie ithimo na matooonyero macio mangī. **33** Tūnyūmba twakio twa arangīri, na thingo ciakio, na githaku giakio nīciaiganainie ithimo na icio ingī. Itoonyero rū na githaku kīario ciarī na mīanya mīena yothe. Nario itoonyero rīarī rū ūiraihu wa mikono mirono itano, na warīi wa mikono mirono ĩrī na itano. **34** Githaku giakio kiang'etheire nja ūyo ya nyumīrira; nacio itingī ciakio nīciagemetio na mikindū mīena yeerī, na ngathī ya makinya manana yaambatīte īgakinya ho. **35** Ningī agīcooka akīnginyia kihingo-inī kīa mwena wa gathigathini, nake agīthima kihingo kīu. Nakio nīkīaiganainie ithimo na ihingo icio ingī, **36** o ūndū ūmwe na tūnyūmba twakio twa arangīri, na thingo ciakio, na githaku giakio, nakio kīarī na mīanya mīena yothe. Kīhingo kīu kīarī na ūiraihu wa mikono mirono itano, na warīi wa mikono mirono ĩrī na itano. **37** Githaku giakio kiang'etheire nja ūyo ya nyumīrira; nacio itingī icio ciakio nīciagemetio na mikindū mīena yeerī, na ngathī ya makinya manana yaambatīte īgakinya ho. **38** Ningī hau githaku-inī, o itoonyero-inī rīa na thīinī, nī haarī na kanyūmba kaarī na mūromo, na hau nīho maruta ma njino maathambagīrio. **39** Hau githaku-inī gīa itoonyero nī haarī metha igīrī o mwena, na igūrū rīacio nīho haathīnjagīrwo nyamū cia magongona ma njino, na magongona ma mehīa, o na magongona ma mahītia. **40** Mwena-inī wa rūthingo rwa na nja rwa githaku kīu gīa itoonyero rū, hakuhī na ngathī ya kwambata itoonyero-inī rīa kihingo kīa mwena wa gathigathini nī haarī na metha igīrī, na mwena ūcio ūngī wa ngathī naho nī haarī na metha ingī igīrī. **41** Nī ūndū ūcio haarī na metha inya mwena ūmwe wa itoonyero, na inya mwena ūcio ūngī, ciothe ciarī metha inyanya, na igūrū rīacio nīho haathīnjagīrwo nyamū cia magongona. **42** Ningī haarī na metha inya cia mahiga maicūhie nī ūndū wa maruta ma njino, o ĩmwe ūiraihu wa mīkono ūmwe na nuthu, na warīi wa mīkono ūmwe na nuthu, na mīkono ūmwe kūrīha na igūrū. Igūrū rīacio nīho haigagīrwo indo cia wīra wa gūthīnja nyamū cia maruta ma njino, na magongona marīa mangī. **43** Tūhocio twa njibe igīrī, o kamwe karī na ūiraihu wa warīi wa rūhī, twathecereirio rūthingo-inī mīena yothe. Metha icio ciarī cia kūigīrwo nyama cia maruta macio. **44** Hau nja ya kihingo gīa thīinī, kūu nja-inī ya na thīinī, nī kwarī na tūnyūmba twīrī, kamwe mwena wa kihingo gīa gathigathini kerekeire mwena wa gūthini, na kangī mwena wa kihingo gīa gūthini kerekeire mwena wa gathigathini. **45** Nake akīnjīra atīrī, "Kanyūmba kau karorete mwena wa gūthini-rī, nī ka athīnjīri-Ngai arīa maikaragia hekarū, **46** nako kanyūmba kau karorete gathigathini-rī, nī ka athīnjīri-Ngai arīa maikaragia kīgongona. Aya nīo arīu a Zadoku, na no-o Alawīi arīa mangīthengerera Jehova nīgu matungatage marī mbere yake." **47** Ningī agīthima nja ūyo: Mīena yothe ĩna nīyaiganaine, yarī na mīkono igana kūrīha, na mīkono igana kwarama. Nakio kīgongona kīarī hau mbere ya hekarū. **48** Ningī akīnginyia githaku-inī kīa hekarū, na agīthima itingī icio cia githaku kīu; o mwena ciarī na warīi wa mikono itano. Warīi wa itoonyero rū warī na mīkono ikūmi na ĩna, na thingo ciarī na warīi wa mikono itatū o mwena. **49** Githaku kīu kīarī na warīi wa mikono mirono ĩrī, na mīkono ikūmi na ĩrī kuuma mbere nginya thuutha. Ningī hau nī haarī

na ngathī cia kwambata ho, na nī haarī na itugī, o kīmwe mwena ūmwe wa itingī icio.

41 Mūndū ūcio agīcooka akīndwara nja ya handū-harīa-haamūre ha nyumīrira, agīthima itingī cīaho; warīi wa itingī icio warī mīkono itandatū o mwena. **2** Warīi wa itoonyero warī wa mīkono ikūmi, nacio thingo irīa ciarī o mwena wa itoonyero rū ciarī cia mīkono itano kwarama. Niacookire agīthima nja ya handū-hau-haamūre; handū hau haarī na ūiraihu wa mikono mirono ĩna, na warīi wa mikono mirono ĩrī. **3** Ningī agītoonyero na thīinī wa handū-harīa-haamūre, agīthima itingī cia itoonyero; o kīmwe kīarī na warīi wa mikono ĩrī. Itoonyero rū rīarī na warīi wa mikono itandatū, nacio thingo irīa ciarī o mwena ciarī na warīi wa mikono mūgwanja. **4** Ningī agīthima ūiraihu wa handū-harīa-haamūre kīu thīinī; naho haarī ha mīkono mirono ĩrī, naguo warīi waho warī wa mikono mirono ĩrī gūtuikania nginya mūthia wa nja ya handū-harīa-haamūre. Nake akīnjīra atīrī, "Haha nīho Handū-harīa-Hatheru-Mūno." **5** Ningī agīthima rūthingo rwa hekarū; naruo rwarī na ūtūngu wa mikono itandatū, natuo tūnyūmba tūrīa twarī mīena-inī yothe ya hekarū, o kamwe kaarī na warīi wa mikono ĩna. **6** Tūnyūmba tūu twa mīena-inī twakītwo ngoroba ithatū, kamwe gagakwo karī igūrū wa karīa kangī, o ngoroba tūnyūmba mirono itatū. Nī haarī na mīgamba yohanitio gūthiūrūrūkīria rūthingo rwa hekarū, ya gūthiūrīra tūnyūmba twa mīena-inī; nī ūndū ūcio mīgamba ūyo ndiatooonyetio rūthingo-inī rūu rwa hekarū. **7** Tūnyūmba tūu twathiūrūrūkīrie hekarū twakītwo tūkiaramaga o ūrīa ngoroba yathīaga na igūrū. Mwako wa gūthiūrūrūkīria hekarū ūyo waakitwo wambatītio na matīina, nī ūndū ūcio, tūnyūmba tūu tūkaaraama o ūrīa mūndū aambataga. Nayo ngathī yambatīte kuuma ngoroba irīa yarī thī mūno nginya irīa irī igūrū biū īgereire ngoroba ya gatagatī. **8** Nīndonire atī hekarū nī yarī na gītina kīambatīrie mīena yothe, gīgatuika mūthingi wa tūnyūmba tūu twa mīena-inī. Mūthingi ūcio warī na ūiraihu wa rūthanju rūu rwa mīkono itandatū irīa mīrīaihu. **9** Rūthingo rwa na nja rwa tūnyūmba tūu twa mīena-inī rwarī rwa ūtūngu wa mīkono itano. Ithenya rīria rīatīgītio gatagatī ga tūnyūmba tūu twa mīena-inī ya hekarū. **10** na tūnyūmba twa athīnjīri-Ngai rīarī rīa warīi wa mikono mirono ĩrī gūthiūrūrūkīria hekarū yothe. **11** Nī haarī na matooonyero mīena ya tūnyūmba tūu hau haatīgītio ithenya, rīmwe rīrī mwena wa gathigathini na rūu rīngī rīrī mwena wa gūthini; nakio gītina kīu kīambatīrie na igūrū kūnyīitana na ithenya rūu kīarī na warīi wa mikono itano gūthiūrūrūkīria. **12** Nyūmba irīa yang'etheire nja ya hekarū mwena wa ithūiro yarī wa warīi wa mikono mirono mūgwanja. Naruo rūthingo rwa nyūmba ūyo rwarī na ūtūngu wa mikono itano gūthiūrūrūkīria, na ūiraihu waruo warī wa mikono mirono kenda. **13** Ningī agīthima hekarū ūyo; yarī na ūiraihu wa mikono igana, nayo nja ya hekarū, na nyūmba hamwe na thingo ciayo o nacio ciarī cia ūiraihu wa mikono igana. **14** Warīi wa nja ūyo ya hekarū wa mwena wa irathīro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarū, warī wa mikono igana. **15** Ningī agīthima ūiraihu wa nyūmba ūyo yang'etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarū, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; naguo warī wa mikono igana. Mwena wa nja ya handū-harīa-haamūre, na mwena wa na thīinī wa handū-harīa-haamūre, na githaku kīria kiang'etheire nja ūyo, **16** o ūndū ūmwe na hīngīro icio, na tūtīrica tūu tūceke, hamwe na ithaku icio ciathiūrūrūkīrie ngoroba icio ithatū: kīria gīothe kīarī mbere ya hīngīro, o na nginya hīngīro ūyo

nichahumbir̄itwo na mbaū. Nyūmba nīyahumbir̄itwo na mbaū thī, na thingo ikahumbir̄itwo nginya tūtirica-inī, o na tūtirica twarī na mbaū. **17** Ningī hau igūrū rīa mwena wa nja ya itoonyero rīa gūtoonya thīinī wa handū-harīa-haamūre, na igūrū rīa thingo matīina maiganaine kūrīgicīria mwena wa thīinī na wa nja ya handū-harīa-haamūrē **18** nī gwakururītwo makerubi na mikīndū. Mikīndū yahakanītio nī makerubi; na o ikerubi rīarī na mothiū meerī: **19** ūthiū wa mūdū warorete mūkīndū mwena ūmwe, naguo ūthiū wa mūrūūthi ūkarora mūkīndū mwena ūcio ūngī. Namo magakururwo kūrīgicīria ndwere cia hekarū īyo yothe. **20** Kuuma nyūmba thī nginya hau igūrū rīa itoonyero, nī ha kururūtwo makerubi na mikīndū rūthingo-inī rwa nja ya handū-harīa-haamūrē. **21** Nja ya handū-harīa-haamūrē nī yarī na buremu ya mūrango, nayo buremu īrīa yarī hau mbere ya Harīa-Hatheru-Mūno yatarī o tayo. **22** Ningī nī haarī na kīgongona kīa mbaū kīrīa kīarī kīa mikono ītatū kūrīaha na igūrū, na mikono īrī o mwena, mīena yothe īna; koine ciakīo, na njikarīro yakīo, o na mīena yakīo ciarī cia mbaū. Nake mūdū ūcio akīnjīra atīrī, “Īno nīyo metha īrīa īrī hau mbere ya Jehova.” **23** Handū-harīa-haamūrē na Handū-harīa-Hatheru-Mūno, o handū haarī na mīrango īrī. **24** O mūrango wathondeketwo na mīrango īrī ya wa mbaū, na o mūrango wahingūka ga gatagatī. **25** Nayo mīrango ya nja ya handū-harīa-haamūrē nīyakururītwo makerubi na mikīndū, ta ūrīa gwakururītwo thingo-inī, na nī haarī na membea ma mbaū hau mbere ya gīthaku kīu. **26** Thingo-inī īcio cia mwena wa gīthaku kīu nī haarī na tūtirica tūceke twarī na mikīndū ikururītwo o mwena o mwena. Tūnyūmba twa mīena-inī ya hekarū o na tuo nītwarī na membea ma mbaū.

42 Ningī mūdū ūcio akīndongoria, akīndwara mwena wa gathigathini o nginya nja īyo ya nyumīrīra, akīnginya tūnyūmba-inī tūrīa twang’etheire nja ya hekarū na tūkang’ethera rūthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. **2** Nyūmba īrīa mūrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarī ya ūrīahu wa mīkono igana na warīi wa mīkono mīrongo ītano. **3** Gicigo kīrīa kīarī kīa mīkono mīrongo īrī kuuma nja ya na thīinī, na gīcigo kīrīa kīang’etheire harīa haarītwo mahiga nja ya nyumīrīra-rī, nī kwarī na ithaku ciakītwo ngoroba ithatū, na o gīthaku kīang’etheire kīrīa kīngī. **4** Hau mbere ya tūnyūmba tūu nī haarī na gacīra ga thīinī karī na warīi wa mīkono ikūmī, na ūrīahu wa mīkono igana. Mīrango yatuo yekīrītwo mwena wa gathigathini. **5** Na rīrī, tūnyūmba tūu twarī igūrū twarī tūkundakundeeru, nī ūndū ithaku nīcioete handū hanene gūkīra tūnyūmba tūrīa twakītwo ngoroba īyo yarī mūhuro na ya gatagatī. **6** Tūnyūmba twa ngoroba ya gatatū tūtiekīrītwo itugī ta irīa ciekīrītwo nja; nī ūndū ūcio tūnyūmba tūu tūgakīnyīha thī gūkīra twa ngoroba īrīa yarī thī, na ya gatagatī. **7** Nī haarī na rūthingo rwa mwena wa na nja rwathīite rūnganānīrie na tūnyūmba tūu na kūu nja ya nyumīrīra; rwatambūrūkīte mbere ya tūnyūmba tūu mīkono mīrongo ītano. **8** Mūhari wa tūnyūmba twa mwena ūrīa warīganīte na nja ya nyumīrīra warī wa ūrīahu wa mīkono mīrongo ītano, naguo mūhari ūrīa wakuhīrīrie handū-harīa-hatheru warī wa ūrīahu wa mīkono igana. **9** Tūnyūmba tūrīa twarī mūhuro mwena wa irathīro nī twarī na itoonyero mūdū agītōonya kuo oimīte nja ya nyumīrīra. **10** Ningī mwena wa gūthini, gūtwarana na mwena ūrīa mūrīahu wa rūthingo rūu rwa nja ya nyumīrīra, kūnyīitana na mwena wa nja ya hekarū, na kūng’ethera rūthingo rwa nja, nī haarī na tūnyūmba **11** twarī na gacīra mbere yatuo. Tūnyūmba tūu twahaanaaga

o ta tūrīa twarī mwena wa gathigathini; twarī na ūrīahu na warīi waiganaine, nacio nyumīrīra ciatuo nīciarīngaine na ikaiganania ithimo. Namo matoonyero ma mwena wa gathigathini **12** nīmahaanaine na matoonyero ma tūnyūmba twa mwena wa gūthini. Ningī nī haarī na itoonyero kīambīrīra-inī gīa gacīra karīa gaatwanīte na rūthingo rūu rwerekeire mwena wa irathīro, na nīko mūdū aageraga agītōonya tūnyūmba tūu. **13** Agīcooka akīnjīra atīrī, “Tūnyūmba tūu tūrī mwena wa gathigathini na tūu tūrī mwena wa gūthini, tūu tūng’etheire nja ya hekarū, nītuo twa athīnjīri-Ngai, na nīkuo athīnjīri-Ngai arīa megūkūhīrīa Jehova makarīagīra indo cia maruta marīa matheru mūno. Kūu nīkuo makaigaga indo cia maruta irīa theru mūno, nacio nī maruta ma ngano, o na maruta ma mehīa, na maruta ma mahītia, nīgūkorwo handū hau nī hatheru. **14** Athīnjīri-Ngai rīrīa maatoonya handū hau haamūrē-rī, matīngīcooka kuuma nja ya mwena wa nyumīrīra, nginya marute nguo īcio cia ūtūngata, nī ūndū nī nyamūrē. No nginya mehūmbe nguo ingī matanakuhīrīra kūrīa andū maikaraga.” **15** Rīrīa arīkīrie gūthima kīrīa kīarī mwena wa na thīinī wa hekarū, akīnyumīa na nja tūgereire kīhingo kīa mwena wa irathīro, agīthima mūigana wa handū hau mīena yothe: **16** Nīathīmire mwena wa irathīro na rūthanju rwa gūthima; mūigana waho warī mīkono magana matano. **17** Ningī agīthima mwena wa gathigathini; mūigana waho warī mīkono magana matano ūthīmītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **18** O na agīthima mwena wa gūthini; mūigana waho warī mīkono magana matano ūthīmītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **19** Ningī agīcooka agīthima mwena wa ithūiro; mūigana waho warī mīkono magana matano ūthīmītwo na rūthanju rūu rwa gūthima. **20** Ūguo nīgūo aathīmire handū hau mīena īyo yothe īna. Handū hau haarīgīcīrīo na rūthingo, naruo rwarī na ūrīahu wa mīkono magana matano, na warīi wa mīkono magana matano, rwa kūhakanīa handū harīa hatheru na harīa hatarī haamūrē.

43 Ningī mūdū ūcio akīnginya kīhingo-inī kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro, **2** na nī ngīona riiri wa Ngai wa Isīraēlī ūgūka uumīte mwena wa irathīro. Mūgambo wake watarīi ta mūrurumo wa maāī maingī magītherera, naguo būrūrī ūgacangarara nī riiri wake. **3** Kīoneki kīu ndonire gīatarīi ta kīoneki kīrīa ndoonete rīrīa ookīte kwananga itūūra rīrīa inene, na ningī gīatarīi ta cīoneki irīa ndoonete hau Rūū-irī rwa Kebarī; na nīi ngūgūūthīa, ngīturumithīa ūthiū thī. **4** Naguo riiri wa Jehova ūgītōonya hekarū ūgereire kīhingo kīrīa kīerekeire mwena wa irathīro. **5** Ningī Roho akīnjīra na igūrū akīndwara nja īyo ya na thīinī, naguo riiri wa Jehova ūkīyūrā kūu hekarū. **6** Mūdū ūcio o arūgamīte hau hakuhi na nī-rī, ngīguu mūdū akīnjarīra kuuma thīinī wa hekarū. **7** Akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, haha nīho handū ha gītī gīakwa gīa ūthamaki, o na nīho handū ha gūkīnyīthīa makīnya makwa. Haha nīho ngūtūūra ndī gatagatī-inī ka andū a Isīraēlī nginya tene. Nyūmba ya Isīraēlī ndīrī hīndī īngī īgaacooka gūthaahīa rītwa rīakwa ītheru, o ene o na kana athamaki ao marīthaahīe na ūndū wa ūmaraya wao na kūhooya mīhianano ītarī muoyo ya athamaki ao kūdū kwao kūrīa gūtūūgīru. **8** Rīrīa meekīrīre hīngīro ciao hau hīngīro-inī ciakwa, na itugī cia mīrango yao magīcīkīra itugī-inī cia mīrango yakwa, na no rūthingo rwarī gatagatī gakwa na o-rī, nīmathaahīrie rītwa rīakwa ītheru na mītugō īyo wao īrī magīgī. Nī ūndū ūcio ngīmāniina ndī na marakara. **9** Na rīrī, ta nīmatīgane na ūmaraya wao wa kūhooya mīhianano ītarī muoyo ya athamaki

ao, na nīi nīngūtūira gatagati-inī kao nginya tene. **10** “Mūrū wa mūdū, taarīra ūhoro wa hekarū ūyo kūrī andū a Isiraēli, nīguo maconoke nī ūndū wa mehīa mao. Reke maroranie mūcoro ūcio wayo, **11** na angīkorwo nīmegūconoka nī ūndū wa ūria wothē mekīte-rī, mamenyithie mūhianīre wa hekarū ūyo, ūmamenyithie mūthondekerē wayo, na nyumīro ciayo, na matooonyero mayo, ningī ūmoonie mūhianīre wayo wothē, na mītugo yayo yothē ya kūrūmīrīrwo, na mawatho mothē. Andīka maūdū maya mothē makīonaga, nīgeetha matīe mūhianīre wayo, na mahingie mītugo yayo yothē ya kūrūmīrīrwo. **12** “Ūyū nīguo watho wa hekarū: Kūrīa gothe kūrīgīciīre kīrīma gīkī igūrū gūgūkara kūrī gūtheru mūno. Ūcio nīguo watho wa hekarū. **13** “Ici nīcio ithimo cia kīgongona, ithimītwo na mīkono īria mīraihu, mīkono ūria wa ūraihu wa mīkono ūmwe na warīi wa rūhī: Mūberethi wakīo ūrī na ūriku wa mīkono ūmwe, na warīi wa mīkono ūmwe, nāguo mūgūkū ūria ūkūrīgīciīre nī wa irata rīmwe mūthīa-inī. Kū nīkīo kūrīgamo gīa kīgongona. **14** Kuuma mūberethi ūria ūrī gītina-inī nginya mūthīa-inī wa mūhuro kīrī na mīkono īrī kūrīa na igūrū, na warīi wa mīkono ūmwe, na kuuma mūthīa-inī ūria mūnīni nginya mūthīa-inī ūria mūnenane, kīrī na mīkono īna kūrīa na igūrū, na warīi wa mīkono ūmwe. **15** Narīo rīko rīa kīgongona-rī, nī mīkono īna kūrīa na igūrū, nācio hīa inya īrorete na igūrū īkoimīrīra kuuma hau rīko-inī. **16** Narīo rīko rīu rīa kīgongona rīgānaine mīena yothē īna, rīrī na ūraihu wa mīkono ikūmi na īrī, na warīi wa mīkono ikūmi na īrī. **17** Mūthīa ūria ūrī na igūrū o nāguo nīūngānaine mīena yothē, na ūrī na ūraihu wa mīkono ikūmi na īna, na warīi wa mīkono ikūmi na īna, nāguo mūgūkū ūria ūthīūrūrūkīrīe nī wa nuthu ya mīkono, ningī ūkarīgīciīro nī mūberethi wa mīkono ūmwe. Ngāthī cia kīgongona kīu ing’etheire mwena wa irathīro.” **18** Nake akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Maya nīmo magātūika maūdū ma kūrūmīrīrwo gūkīrutwo magongona ma njīno, na ma kūminjāminjīria thakame kīgongona-inī rīrīa gīgaakwo: **19** Nīūkaneana ndegwa ītarī ngūrū ītūike ya kūrutwo iruta rīa mehīa, ūmīneane kūrī athīnjīri-Ngai, arīa Alawīi, a nyūmba ya Zadoku, arīa manguhagīrīria makīndungatīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **20** Nīūkooya thakame īmwe ya yo ūmīhake hīa-inī īcio inya cia kīgongona, na mīthīa-inī ūyo īna ya metha ūyo īrī igūrū, na ūthīūrūrūkīrīe mūgūkū ūcio, nīguo ūtherie kīgongona na ūkīhoroherie. **21** Nīūkooya ndegwa ūyo ya kūrutwo iruta rīa mehīa, ūmīcinīre handū harīa hathuūrītwo hekarū-inī kūu nja ya handū-harīa-haamūre. **22** “Mūthenya wa keerī nīūkaruta thenge ītarī na kaūūgū, ītūike ya kūrutwo iruta rīa mehīa, nakīo kīgongona gītherio o ta ūria gīatheretio na ndegwa. **23** Warīkia gūgītheria, nīūkaruta ndegwa ītarī ngūrū, na ndrūrīe kuuma rūūru-inī, cīerī ikorwo ītarī na kaūūgū. **24** Nīūgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athīnjīri-Ngai nīmagacīminjāminjīria cumbī, rītūike igongona rīa njīno rīrutīrwo Jehova. **25** “Ihīnda rīa mīthenya mūgwanja nīūkarutaga thenge o mūthenya ya kūrutwo iruta rīa mehīa; na ningī nīūkaruta ndegwa ītarī ngūrū, na ndrūrīe kuuma rūūru-inī, cīerī ikorwo ītarī na kaūūgū. **26** Ihīnda rīa mīthenya ūyo mūgwanja, nīmakahoroheria kīgongona na magītherie; ūguo nīguo magākāmūra. **27** Mīthenya ūyo yarīkia gūthīra, kuuma mūthenya wa īnana gūthīi na mbere, athīnjīri-Ngai nīo makaahēana maruta manyu ma njīno, na maruta ma ūguano, hau igūrū rīa kīgongona. Hīndī ūyo nīngamwītīkīra, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44 Ningī mūdū ūcio akīnjōokīa nginya kīhingo-inī kīa nyumīrīra ya handū-harīa-haamūre, kīrīa kīang’etheire mwena wa irathīro, nakīo kīarī kīhinge. **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Kīhingo gīkī kīrīkaraga kīrī kīhinge. Gītikanahingūrwo; gūtīrī mūdū ūgaagītoonyera. Kīrīkaraga kīhingītwo tondu nīkīo Jehova, Ngai wa Isiraēli, aatoooneyire. **3** Mūthamaki we mwene nowe wīkī ūngūkara mwena wa thīnī na itooonyero rīu na arīre irio hau mbere ya Jehova. Arītōonyagīra gīthaku gīa itoonyero rīu, na akīuma na nja akōimīra njīra o ro ūyo.” **4** Ningī mūdū ūcio akīndwara na njīra ya kīhingo kīa mwena wa gathīgathīni nginya hau mbere ya hekarū. Ngīcūthīrīra, ngōna rīiri wa Jehova ūyūrīte hekarū ūyo ya Jehova, na nīi ngūgūthīa, ngīturumithīa ūthīi thī. **5** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, rora wega, na ūthīkīrīrie wega, na ūrūmbūiye maūdū mothē marīa ngūkwīra makonīi mawatho mothē megīi hekarū ya Jehova. Rūmbūiye ūhoro wa itoonyero rīa hekarū, na njīra cīothe cia kuuma handū-harīa-haamūre. **6** Īra andū aya aremī a nyūmba ya Isiraēli atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyūi andū a nyūmba ya Isiraēli, maūdū manyu ma magīgī nīmaiganīte! **7** Hamwe na maūdū marīa mothē marī magīgī mwēkire, nīmwatoonyīrie andū a kūngī matarī aruu ngoro na mwrīi handū-hakwa-harīa-haamūre, mūgīthaahīa hekarū yakwa rīra mwandūtīre irio, na maguta, na thakame, na mūgīthūkia kīrīkanīro gīakwa. **8** Handū ha kūruta wīra wanyu ūria wagīrīre ūkonīi maūdū makwa marīa matheru, mwatūire andū angī arūgamīrīri a handū-hakwa-harīa-haamūre. **9** Mwathani Jehova ekuuga ūū: Gūtīrī mūdū wa kūngī ūtarī mūrūu ngoro na mwrīi ūngītōonya handū-hakwa-harīa-haamūre, o na angīkorwo nī andū a kūngī arīa matūūranagīa na andū a Isiraēli. **10** “Alawīi arīa maanjehereire makīndāihīrīra hīndī īria andū a Isiraēli maaturūire na makīehera harī nī makīrūmīrīra mīhianano yao-rī, no nginya magaacokererwo nī mehīa mao. **11** Andū acio no matungatage handū-hakwa-harīa-haamūre, na maīkaragīe ihingo cia hekarū o na matungatage thīnī wayo; no mathīnje nyamū cia maruta ma njīno, na marutagīre andū magongona mao, na marūgamage mbere ya andū makamatungatīra. **12** No rīrī, tondu nīo maamatungatīre marī mbere ya mīhianano yao, na magītūma andū a nyūmba ya Isiraēli magīe mehīa-inī-rī, nī ūndū ūcio na nīi nīndīhītīe njoete guoko na igūrū atī no nginya magaacokererwo nī mehīa mao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** Andū acio matīgacooka kūnguhīrīra mandungatīre ta athīnjīri-Ngai, kana makuhīrīrie kīndū o na kīrīkū kīa īndo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marīa matheru mūno; no nginya magaacokererwo nī gīconoko kīa maūdū marīa marī magīgī manēeka. **14** No nīngamatua arūgamīrīri a maūdū ma hekarū, na mawīra mothē marīa mbataīre kūrutwo kūu thīnī. **15** “No rīrī, athīnjīri-Ngai, acio marī Alawīi na a rūcīaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawīra ma handū-hakwa-harīa-haamūre na wīhokeku rīrīa andū a Isiraēli meeherire makīuma harī nīi, nīo marīnguhagīrīria makandungatīra; marīrūgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Acio oiki nīo marītōonyaga handū-hakwa-harīa-haamūre; acio oiki nīo marītūkahagīrīria metha yakwa makandungatīra na makaruta wīra wakwa. **17** “Hīndī īria megītōonya ihingo-inī cia nja ya na thīnī, marīlumbaga nguo cia gatani; matīkanehumbe nguo o na īmwe ya guoya wa ng’ōndu hīndī īria megītūngata ihingo-inī cia nja īria ya na thīnī, kana kūu hekarū thīnī. **18** Nīmeyohage iremba cia gatani mītwe, na nguo cia gatani cia thīnī njohero-

inĩ. Matikanehumbe kindũ o na kirĩkũ kĩngĩtũma mathigine. **19** Hĩndĩ irĩa mekuuma matoonye nja ya nyumĩrĩra kũria andũ marĩ-rĩ, makaruta nguo iria megũtungataga nacio, na magacitiga tũnyũmba-inĩ tũria twamũre, na makehumba nguo ingi, nĩgeetha matikae kwamũra andũ acio na undũ wa nguo icio ciao. **20** “Matikanenjwo njuĩrĩ ithire mitwe, kana mareke njuĩrĩ ciao iraihe mũno, no nĩ maigage njuĩrĩ ciao cia mitwe irĩ nenge. **21** Nĩngĩ gũtikanaagi na mũthĩnjĩri-Ngai ũkũnyua ndibei rĩria egũtoonya nja ya na thĩinĩ. **22** Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arĩa matiganĩ na athuuri ao; no rĩrĩ, no mahikie airũtu gathirange a rũciarũ rwa andũ a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athĩnjĩri-Ngai. **23** No nginya marutage andũ akwa ũtigana wa maĩndũ marĩa matheru na marĩa ma ndũire, na mamoonagie gũkũũrana maĩndũ marĩa marĩ thaahu na marĩa matarĩ thaahu. **24** “Kũngĩga ngararĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai no nginya matuithanagie ciira, na maũtue kũringana na matũũro makwa ma ciira. Nĩmarĩmenyagirĩra mawatho makwa na kirĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmirĩro igũrũ rĩa ciathĩ ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatũ ciakwa irĩ theru. **25** “Mũthĩnjĩri-Ngai ndakanethaahie na undũ wa gũkuhĩrĩria kĩamba; no rĩrĩ, ũria ũkuĩte angĩkorwo nĩ ithe kana nyina, kana mũriũ kana mwarĩ, kana mũrũ wa nyina kana mwarĩ wa nyina ũtahikite-rĩ, hĩndĩ iyo no ethaahie. **26** Aarikia gũtherio-rĩ, no nginya eterere mĩthenya mũgwanja. **27** Mũthenya ũria agaacooka gũtoonya nja irĩa ya na thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre nĩguo agatungate thĩinĩ wa handũ-harĩa-haamũre-rĩ, no nginya erutire iruta rĩa mehia, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **28** “Nĩ no nĩ igai rĩa athĩnjĩri-Ngai. Mũtikanamagaĩre igai gũkũ bũrũri wa Isiraeli; Nĩ nĩ ngũtuika igai rĩa. **29** Marĩrĩrĩaga maruta ma ngano, na maruta ma mehia, na maruta ma mahĩtia; nakĩo kindũ o gĩothe kirĩa kirũtirũro Jehova gũkũ bũrũri wa Isiraeli gĩgaatuika kĩa. **30** Maciaro mothe ma mbere marĩa mega, na iheo cianyu ciothe cia mwanya, igaatuika cia athĩnjĩri-Ngai. No nginya mũmaheage gĩcunjĩ kĩa mbere kĩa mũtu ũria mũhinyu nĩgeetha kirathimo gĩtũũre kwanyu micĩ. **31** Athĩnjĩri-Ngai matikanarĩe nyamũ o na irĩkũ ingĩkorwo ikũite, irĩ nyoni, kana matigari ma nyamũ yĩragĩtũ no nĩ nyamũ ingĩ.

45 “Hĩndĩ irĩa mũkaagaya bũrũri ũtuĩke magai-rĩ, nĩmũkarũtira Jehova gĩcigo kĩa bũrũri ũcio gĩtuĩke rũgongo rwamũre, gĩkorwo na mĩkono 25,000 kũraihũ, na mĩkono 20,000 kwarama; gĩcigo kũ gĩothe gĩgaatuika gĩtheru. **2** Gĩcigo-inĩ kũ, nihakagayo gĩcigo kĩa miẽna ina ũigananĩte, gĩkorwo kirĩ na mĩkono 500 o mwena, hatũĩke handũ-harĩa-haamũre, hacoote hathiũrũrĩkĩro nĩ njĩra ya mĩkono mĩrongo itano. **3** Rũgongo-inĩ rũu rwamũre, nĩmũgathima gĩcunjĩ kĩa ũraihũ wa mĩkono 25,000, na warĩ wa mĩkono 10,000. Gĩcigo-inĩ kũ nĩho hagaakwo handũ-harĩa-haamũre, na nĩho Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno. **4** Handũ hau hagaatuika haamũre thĩinĩ wa bũrũri nĩ undũ wa athĩnjĩri-Ngai, arĩa matungataga handũ-harĩa-haamũre, arĩa marĩkuhagĩrĩria ho nĩguo matungatagĩre Jehova. No ho hagaatuika ha nyũmba ciao o na hatũĩke harĩa hatheru ha handũ-harĩa-haamũre. **5** Gĩcigo kĩa mũigana wa ũraihũ wa mĩkono 25,000, na warĩ wa 10,000 gĩgaatuika kĩa Alawii, arĩa matungataga thĩinĩ wa hekarũ, gĩtuĩke igai rĩa rĩa gwakwo matũũra ma gĩtũũro. **6** “Nĩmũkagaya gĩcigo gĩakwo itũũra inene, gĩcigo kĩa warĩ wa mĩkono 5,000, na ũraihũ wa mĩkono 25,000, kihakane na gĩcigo kirĩa kĩa mũre; gĩcigo kũ gĩgaatuika kĩa andũ a nyũmba yothe ya Isiraeli. **7** “Gĩthaka kirĩa gĩgaatuika kĩa mũnene ũcio gĩkaahakana mbarĩ cieriĩ na

rũgongo rũria rwamũrĩro Jehova, hamwe na gĩthaka gĩa itũũra rĩa inene. Kuuma mwena wa ithũũro gĩgaatambũrũka kĩrorete mwena wa ithũũro, na kuuma mwena wa irathĩro gĩtambũrũke kĩrorete mwena wa irathĩro, naguo ũraihũ wakĩo ũgaakĩgama kuuma mũhaka wa ithũũro nginya wa irathĩro, gĩtwaranĩte na mĩhaka ya magai ma Benjamini na Juda. **8** Gĩthaka kũ nĩkĩo gĩgaatuika igai riake thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kũhinyĩrĩria andũ akwa, no nĩmagetikĩria andũ a nyũmba ya Isiraeli megwatĩre bũrũri ũcio kũringana na mĩhĩrĩga yao. **9** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Inyũ anene aya a Isiraeli, ũguo mwĩkĩte nĩ mũiganũ! Eheriaĩ maĩndũ ma ũhinya na ma kũhinyanĩrĩria, mwĩkage undũ ũria ũrĩ wa kĩhooto na wagĩrĩre. Tigai gĩtunyaga andũ akwa indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** No nginya mũhũthagĩre ithimo iria iringaine wega, na mũhũthagĩre eba irĩa iringaine wega, o na bathi irĩa iringaine wega. **11** Eba na bathi ikorwo irĩ kĩgeri kĩmwe kĩiganaine, bathi imwe iiganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o imwe, o nayo eba imwe iiganagĩre gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa homeri o imwe; homeri imwe itũũke nĩyo kĩgeri kirĩa gĩtikĩrĩku gĩa gũcithima cieriĩ. **12** Cekerĩ imwe irĩkoragwo irĩ ya gera mĩrongo irĩrĩ. Cekerĩ mĩrongo irĩrĩ, kuonganĩrĩria na cekerĩ ingĩ mĩrongo irĩrĩ na ithano, kuonganĩrĩria na ingĩ ikũmi na ithano, nĩ undũ imwe na mina imwe. **13** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩheo kĩa mwanya kirĩa mũrĩrutaga: Nakĩo nĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe kuuma harĩ o homeri imwe ya ngano, na gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe kuuma harĩ o homeri imwe ya cairi. **14** Gĩcunjĩ kirĩa gĩtue kĩa maguta, mathimĩtuo na gĩthĩmi kĩa bathi, nĩ gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa bathi kuuma harĩ o kori imwe (nayo kori imwe irĩ na bathi ikũmi kana homeri imwe, nĩgũkorwo bathi ikũmi nĩcio homeri imwe). **15** Nĩngĩ ng'ndũ imwe nĩkarutuo kuuma harĩ o rũũru rwa ng'ndũ magana meeri kuuma ũrĩthio-inĩ ũria mwega ũrĩ maafĩ kũu bũrũri wa Isiraeli. Icio nĩcio igaatuika cia maruta ma mũtu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanĩro, nĩguo andũ mahorohagĩrio nacio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Andũ othe a bũrũri nĩmakanyĩtanĩra ũhoronĩ ũcio wa kũrũta iheo cia mwanya cia kũhũthio nĩ mũnene thĩinĩ wa bũrũri wa Isiraeli. **17** Mũnene ũcio nĩwe ũkarutaga maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na maruta ma kũnyũuo ciathĩ-inĩ, na Tũrũgamo twa Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ-inĩ ciothe iria njathane cia andũ a nyũmba ya Isiraeli. Niakaruta maruta ma mehia, na maruta ma mũtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanĩro ma kũhoroheria andũ a nyũmba ya Isiraeli. **18** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Mweri wa mbere, o mũthenya wa mbere wa mweri ũcio, nĩmũkaruta gatagwa gatarĩ na kaũũgũ nĩguo mũtherie handũ-harĩa-haamũre. **19** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakooya thakame imwe ya maruta ma mehia amĩhake itingĩ-inĩ cia mĩrango ya hekarũ, na amĩhake koine ciothe inya cia metha ya kigongona, o na amĩhake itingĩ-inĩ cia itoonyero rĩa nja ya na thĩinĩ. **20** ũguo noguo mũgeeka mũthenya wa mũgwanja wa mweri ũcio nĩ undũ wa mũndũ o wothe ũngĩthia atekwenda kana ehie nĩ undũ wa kũrigwo; ũguo nĩguo mũkaahoroheria hekarũ iyo. **21** “Mweri wa mbere, mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri o ũcio nĩguo mũrigigaga na gĩathĩ kĩa Bathaka, ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, ihinda rĩa mũrĩrĩaga mĩgate itarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmbia. **22** Mũthenya ũcio-rĩ, mũnene akaaruta ndegwa irĩ iruta rĩa mehia nĩ undũ wake mwene, o na nĩ undũ wa andũ othe a bũrũri ũcio. **23** O mũthenya, ihinda rĩa mũthenya iyo mũgwanja ya Gĩathĩ kũ, mũnene ũcio nĩakaruta ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja itarĩ na kaũũgũ, cia kũrutĩra Jehova maruta ma

njino, na arute thenge cia iruta rĩa mehia. **24** Nĩngĩ arute mũtu wa eba ãmwe ùtũike iruta rĩa mũtu harĩ o ndegwa, na eba ãmwe harĩ o ndũrũme, na hini ãmwe ya maguta harĩ eba ãmwe. **25** “Ihinda-inĩ rĩu rĩa mũthenya ãyo mũgwanja ya Giathi kũu, kirĩa gĩkaambĩrĩria mweri wa mũgwanja, mũthenya wa ikũmi na itano, nĩakaruta indo ta icio nĩ ùndũ wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na ma maguta.

46 “Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Kĩhingo kĩa nja ya na thĩĩnĩ kirĩa kĩrorete irathĩro kĩrĩkaraga kĩhingĩtwo mũthenya itandatũ irĩa ya kũrutwo wĩra, no mũthenya wa Thabatũ na mũthenya wa Karũgamo ka Mweri nĩkĩrĩhingĩragwo. **2** Nake mũnene arĩtoonyaga kuo na njĩra ya gĩthaku kirĩa gĩa itoonyero, na akarũgama hau gĩtũgĩ-inĩ gĩa kĩhingo. Nao athĩnjĩri-Ngai maruta igongona rĩa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanĩro. Arĩhooyagĩra hau hingĩro-inĩ ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kĩhingo kũu gĩtikahingwo nginya o hwaĩ-inĩ. **3** Nao andũ a bũrũri ùcio nĩmarĩhooyagĩra hau mũromo-inĩ wa kĩhingo kũu marĩ mbere ya Jehova mũthenya ya Thabatũ na ya Tũrũgamo twa Mweri. **4** Namo maruta ma njino marĩa mũnene ùcio arĩrutagĩra Jehova mũthenya wa Thabatũ nĩ tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ãmwe, ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ. **5** Nario iruta rĩa ngano rĩria rĩakarũtaniĩro na ndũrũme ãyo rĩrĩkoragwo rĩri rĩa eba ãmwe, na iruta rĩa ngano rĩa kũrutaniĩro na tũtũrũme tũu rĩrĩkoragwo rĩri rĩngĩ o ta ùria angĩyendera, hamwe na hini ãmwe ya maguta harĩ o eba ãmwe. **6** Naguo mũthenya wa Kartũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa itarĩ ngũrũ, na tũtũrũme tũtandatũ, na ndũrũme ãmwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **7** Nĩngĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano, akaruta eba ãmwe hamwe na ndegwa ãyo, na eba ãmwe hamwe na ndũrũme ãyo, na akaruta tũtũrũme tũngĩ o ta ùria angĩenda kũruta, hamwe na hini ãmwe ya maguta harĩ o eba ãmwe. **8** Na rĩria mũnene egũtoonya-rĩ, arĩtoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoimĩra njira o ãyo. **9** “Hĩndĩ irĩa andũ a bũrũri ùcio marũkaga mbere ya Jehova mũthenya ya ciathi rĩa irĩa njathane, mũndũ o wotho ùria ùgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gũthini; na mũndũ o wotho ùgaatoonyera kĩhingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kĩhingo gĩa gathigathini. Gũtirĩ mũndũ ùgaacookera kĩhingo kĩa atoonyeire, no mũndũ ariumagĩra kĩhingo kirĩa kĩng’etheire kũu atoonyeire. **10** Mũnene ùcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma. **11** “Hĩndĩ ya ciathi na ya maruga marĩa matuitwo, iruta rĩa ngano rĩrĩkoragwo rĩri eba ãmwe hamwe na ndegwa, na eba ãmwe hamwe na ndũrũme, na akaruta tũtũrũme tũngĩ o ta ùria angĩyendera, hamwe na hini ãmwe ya maguta harĩ o eba ãmwe. **12** Hĩndĩ irĩa mũnene ùcio ekũrutĩra Jehova iruta rĩa kwiyendera, o na rĩngĩkorwo rĩri iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingĩragĩrwo kĩhingo kirĩa kĩrorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩa rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta ùria ekaga mũthenya wa Thabatũ. Aarĩkia kũruta oime nja na aarĩkia kuuma, kĩhingo kũu gĩkaahingwo. **13** “O mũthenya nĩũrĩrutaga gatũrũme ka ùkũrũ wa mwaka ùmwe gatarĩ na kaũũgũ nĩ ùndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa njino; irĩkarutaga rũciĩnĩ o rũciĩnĩ. **14** Nĩngĩ hamwe nako nĩũrĩrutaga iruta rĩa ngano rĩa gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba ãmwe, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ãmwe ya maguta ma kũringia mũtu ùcio rũciĩnĩ o rũciĩnĩ. Iruta rĩri rĩa ngano rĩrĩrutagĩrwo Jehova rĩri watho wa gũtũra. **15** Nĩ ùndũ ùcio gatũrũme kau, na iruta rĩa rĩa ngano, na maguta macio nĩrĩrutagwo rũciĩnĩ o rũciĩnĩ

rĩri iruta rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe. **16** “Mwathani Jehova ekuuga ùũ: Mũnene ùcio angĩkaahe mwanake ùmwe wake kĩheo kuuma kũrĩ igai rĩake, o na kĩo gĩgaatũka kĩa njaro ciake; gĩgaatũka indo ciao iria magañrwo. **17** No rĩri, angĩkaahe ndungata ãmwe yake kĩheo kuuma igai-inĩ rĩake, ndungata ãyo ãgaatũra nakĩo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hĩndĩ ãyo kĩheo kũu nĩgĩgacookerera mũnene ùcio. Igai rĩa rĩake nĩ rĩa arĩũ ake oiki; nĩ igai rĩa. **18** Mũthamaki ùcio ndangĩtunya andũ acio magai mao na njĩra ya kũmaingata mehere indo-inĩ ciao. Nĩakahe arĩũ ake magai mao kuuma indo-inĩ ciake mwene, nĩguo gũtikanagĩe mũndũ o na ùriika gatagati-inĩ ka andũ akwa ùkeeherio indo-inĩ ciake.” **19** Thuutha wa ùguo mũndũ ùcio akĩngereria itoonyero-inĩ rĩa mwena wa kĩhingo gĩa tũnyũmba tũu twamũre tũria twarĩ twa athĩnjĩri-Ngai, tũria twarorete mwena wa gathigathini, na akĩnyonia handũ haarĩ mũthia-inĩ wa mwena wa ithũro. **20** Nake akĩnjĩra atĩri, “Haha niho handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehia, na niho marĩhĩhagĩria iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoimie na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.” **21** Nĩngĩ agĩcooka akĩndwara nja ãyo ya nyumĩrĩra, na agĩthĩũrũrũka koine-inĩ ciayo inya, na nĩ ngĩona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ãngĩ. **22** Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirĩgĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ùriaihu wa mikono mĩrongo ãna, na warĩ wa mikono mĩrongo itatũ; o nja ãmwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩyaiganaine na rĩa ãngĩ. **23** Gũthĩũrũrũka mwena wa na thĩĩnĩ wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko maakĩtwo mathĩũrũkĩrie hau rungu rwa mwako ùcio. **24** Nake akĩnjĩra atĩri, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩĩnĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria irutĩtwo nĩ andũ.”

47 Mũndũ ùcio nĩanjookirie itoonyero-inĩ rĩa hekarũ, na nĩ ngĩona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hingĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ùcio wa gũthini wa kigongona. **2** Nĩngĩ agĩcooka akĩndwara nja angereirie kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthĩũrũrũkĩria mwena wa nja akĩndwara nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kirĩa kĩa ng’etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maatheragĩra kuuma mwena wa gũthini. **3** Rĩria mũndũ ùcio aathĩiaga arorete mwena wa irathĩro anyĩitĩte rũrigi rwa gũthima na guoko-rĩ, agĩthima mikono 1,000, agĩcooka akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya thũng’wa-inĩ. **4** Nĩngĩ agĩthima mikono ãngĩ ngiri ãmwe, na akĩndũkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcoka agĩthima mikono ãngĩ ngiri ãmwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. **5** Nĩngĩ agĩthima mikono ãngĩ ngiri ãmwe, rũgĩkorwo rũri rũũ itangĩahotĩre kũringa, nĩ ùndũ maaĩ macio maaĩ maiyũru na rũkarika ùndũ rũngĩthambĩrwo, rũgĩatũka rũũ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. **6** Nake akĩnjĩria atĩri, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona ùndũ ùyũ?” Hĩndĩ ãyo akĩhĩndũra, akĩnjookia nginya hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ rũu. **7** Rĩria ndaakĩnyire ho, ngĩona mitĩ mĩngĩ irĩa yarĩ mirĩmo yeerĩ ya rũũ rũu. **8** Nake akĩnjĩra atĩri, “Maaĩ maya mathereraga marorete bũrũri ùria ùrĩ mwena wa irathĩro, magaikũrũka nginya Araba, magacooka magathĩi makeitĩrĩra Iria-inĩ rĩa Cumbĩ. Maarĩkia kwĩitĩrĩra iria-inĩ rũu, namo maaĩ marĩo makaagĩra. **9** Mĩrumbĩ ya ciũmbe iria irĩ muoyo nĩgatũũra muoyo kũria guothe rũũ rũu rũgaathereragĩra. Nĩgũkaagĩra

thamaki nyingi, tondū maaŋ macio niku mathereragira, magatūma maaŋ macio marī na cumbi magire; nī ūndū ūcio kūrīa rūū rūu rūthereragira, ciūmbe ciothe niigatūra muoyo. **10** Ategi a thamaki makarūmagama hūgūrūrū-inī ciaruo; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egilaimu niīgakarwo na kūdndū gwa gūtambūrūkirio wabu. Thamaki igaakorwo irī cia mīthemba mīngi, o ta thamaki cia Iria Rirīa Inene. **11** No matindiri makuo na rjabacabi ciakuo itikagira; igaatigwo irī cia cumbi. **12** Miti ya matunda ma mīthemba yothe niīgakūra hūgūrūrū-inī cieri cia rūūū rūu. Mathangū mayo matikooma, o na kana mīti iyo yaage gūciara. O mweri niīgaciara, tondū maaŋ moimite handū-haria-haamūre magaaŋtherera nginya kūu irī. Maciaro mayo magaatūka irio namo mathangū mayo matūike ma kīhonania.” **13** Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Ino niyo mihaka irīa mūkaarūmirīa mūkigaya būrūri ūcio ūtūike igai gatagati-inī ka mihiriga irīa ikūmi na irī ya Isiraeli. Jusufu akaahe icunji igiri. **14** Nawe niikamagayania būrūri ūcio icunji ciiganaine. Tondū nūndehitire njoete guoko na igūrū ngiuga atī nīngauhe maithe manyu ma tene-rī, būrūri ūyū niūgaatuika igai rīanyu. **15** “Ūyū niūgu ūgaatuika mūhaka wa būrūri ūcio: Mūhaka wa mwena wa gathigathini ūkoima Iria Rirīa Inene ūgereire njira ya Hethiloni, ūhītūkire Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, **16** na ūgerere Berotha na Sibiraimu (kūu mūhaka-inī ūria ūri gatagati ka Dameski na Hamathu), ūthii nginya Hazeri-Hatikoni, kūu mūhaka-inī wa Haurani. **17** Naguo mūhaka ūcio ūtambūrūke kuuma iria-inī ūkinye Hazari-Enani, mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mūhaka wa Hamathu ūkorwo ūri mwena wa gathigathini. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa gathigathini. **18** Naguo mūhaka wa mwena wa irathiro ūkaagerera gatagati ka Haurani na Dameski, ūtwaranite na Rūūū rwa Jorodani gatagati ka Gileadi na būrūri ūcio wa Isiraeli, ūrorete o iria-inī rīa mwena wa irathiro, ūthii nginya Tamaru. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa irathiro. **19** Naguo mūhaka wa mwena wa gūthini ūkoima Tamaru o nginya kūu maaŋ-inī ma Meriba-Kadeshi, ūtwarane na Karūūū ka Misiri o nginya Iria Rirīa Inene. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa gūthini. **20** Naguo mūhaka wa mwena wa ithūiro, Iria Rirīa Inene nīrīo rīgaatuika mūhaka, ūthii nginya harīa hang’etheire Lebo-Hamathu. Ūcio niūgu ūgaatuika mūhaka wa mwena wa ithūiro. **21** “Inyuŋ nī inyuŋ mūkeegayania būrūri ūyū kūrīngana na mihiriga ya Isiraeli. **22** Mūkaūgayana ūtūike igai rīanyu inyuŋ ene, na rīa andū a kūngi arīa matūūruga gatagati-inī kanyu na nī marī na ciana. Nīmūkamatu ta marī andū a Isiraeli maciarūro būrūri ūcio; acio makaagairwo igai hamwe na inyuŋ gatagati-inī ka mihiriga ya Isiraeli. **23** Mūhiriga-inī o ūria mūdndū angīkorwo atūūrīte arī mūgeni-rī, kūu niku mūkaamūgaira igai rīake,” ūguo niūgu Mwathani Jehova ekuuga.

48 “Na rirī, mayo nīmo marītwa ma mihiriga iyo: Mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini, Dani niakaho gīcigo kīmwe; nakio gīgaatwarana na njira ya Hethiloni ya gūthi nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mūhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kūrīngania na Hamathu gūgaakorwo kūrī mūhaka wakuo kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **2** “Nake Asheri aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **3** “Nake Nafitali aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **4** “Nake Manase aho gīcigo kīmwe;

nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **5** “Efiraimu aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **6** “Nake Rubeni aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **7** “Nake Juda aho gīcigo kīmwe; nakio gīkaahakana na rūgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro. **8** “Ningi kīhakana na rūgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro, nīmūkaruta gīcigo mūkīneane gītūike kīheo kīa mwanya. Gīgaakorwo kīrī na warīi wa mīkono 25,000 kwarama, naguo ūraihu wakio ūkaiganana na gīcigo kīmwe kīa iria igairwo mīhiriga kuuma mwena wa irathiro nginya mwena wa ithūiro; naho handū-haria-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kio. **9** “Gīcigo kīu kīa mwanya mūkaarutira Jehova-rī, gīgaakorwo kīrī na ūraihu wa mīkono 25,000, na warīi wa mīkono 10,000. **10** Gīcigo kīu gīgaatuika gīcigo kīamūre kīa athīnjiri-Ngai. Gīgaakorwo kīrī kīa ūraihu wa mīkono 25,000 mwena wa gathigathini na warīi wa mīkono 10,000 mwena wa ithūiro, na warīi wa mīkono 10,000 mwena wa irathiro, na ūraihu wa mīkono 25,000 mwena wa gūthini. Handū-haria-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kio. **11** Gīcigo kīu gīgaatuika kīa athīnjiri-Ngai arīa aamūre, nao nī andū a Zadoku arīa matūūrīte marī ehokeku makīndungatira, na matiigana gūturuura ta ūria Alawii meekire hīndi irīa andū a Isiraeli maaturuure. **12** Gīcigo kīu gīgaatuika kīheo kīao kīa mwanya kirūtīto kuuma gīcigo-inī kīu kīamūre kīa būrūri, nakio gīgaatuika igai itheru mūno, na gīkaahakana na rūgongo rwa Alawii. **13** “Gūtwarana na rūgongo rūu rwa athīnjiri-Ngai-rī, Alawii nīmakagaya gīcigo kīa mīkono 25,000, na warīi wa mīkono 10,000. Ūraihu wakio wothē ūgaakorwo ūri mīkono 25,000, naguo warīi wakio ūkorwo ūri wa mīkono 10,000. **14** Nao matikanendie kana makūūranie o na kīmwe gīa cio. Gīkī nīkio gīcigo kīrīa kīega mūno būrūri-inī ūyū, na gītikananengerwo mūdndū ūngi, tondū nīkīamūre Jehova. **15** “Gīcigo kīrīa gīgaatigara kīa warīi wa mīkono 5,000, na ūraihu wa mīkono 25,000, gīgaatuika gīa kīhūthagirwo na maūdndū ma itūūra rīu inene, kīhūthīrwo na gwakwo nyūmba cia gītūūrwo, na ithaka cia ūrīithio. Itūūra rīu inene rīgaakorwo gatagati ga gīcigo kīu, **16** narīo itūūra rīu rīgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nī mīkono 4,500, na mwena wa gūthini nī mīkono 4,500, na mwena wa irathiro nī mīkono 4,500, na mwena wa ithūiro nī 4,500. **17** Gīthaka kīa ūrīithio wa itūūra rīu inene gīgaakorwo kīrī na mīkono 250 mwena wa gathigathini, na mīkono 250 mwena wa gūthini, na mīkono 250 mwena wa irathiro, na mīkono 250 mwena wa ithūiro. **18** Gīcigo kīrīa gīgaatigara, kīhakanite na gīcigo kīu kīamūre, na gītwaranite na ūraihu wakio, gīgaakorwo kīrī kīa mīkono 10,000 mwena wa irathiro, na mīkono 10,000 mwena wa ithūiro. Maciaro makio nīmo makarūagwo nī aruti wīra a itūūra rīu inene. **19** Aruti wīra acio a itūūra rīu inene arīa makarūmagā kūu makoima mīhiriga-inī yothē ya Isiraeli. **20** Gīcigo kīu gīothe gīgaakorwo kīiganaine mīena yothē ina, na gīkorwo kīrī na mīkono 25,000 o mwena. Nīmūkaruta gīcigo kīu kīamūre kīrī kīheo kīa mwanya, gītūike gīcigo kīamūre, mūkīrutanirīe na gīthaka gīa itūūra rīu inene. **21** “Kūdndū kūrīa gūgaatigara mīena yeerī ya gīcigo kīu kīamūre na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene gīgaatuika kwa mūthamaki. Kūdndū kīu gūgaatambūrūka mwena wa irathiro wa kūrīa gwathimītwo mīkono 25,000 ya gīcigo kīu kīamūre gūkinye nginya mūhaka-inī wa mwena wa irathiro, naguo mwena wa ithūiro uume hau

haathimĩtwo mikono 25,000, gũkinye nginya mũhaka-inĩ wa mwena wa ithũiro. Icigo icio cieri itwaraniite na ũraihu wa icigo icio ingĩ cia mihĩrĩga igaatuĩka cia mũthamaki, nakio gĩcunjĩ kĩa kĩaamũre, hamwe na handũ-harĩa-haamũre ha hekarũ igaakorwo gatagati ga kũndũ kũu. **22** Nĩ undũ ũcio ithaka cia Alawii na ithaka cia itũũra inene igaakorwo irĩ gatagati ga gĩcigo kũu kĩa mũthamaki. Gĩcigo kũu kĩa mũnene gĩgaakorwo kĩrĩ gatagati ka mũhaka wa Juda na mũhaka wa Benjamini. **23** “Ha ũhoru wa mihĩrĩga iyo ingĩ itigarĩte: Benjamini akaaheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩgaatambũrũka kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **24** “Nake Simeoni aheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩkaahakana na rũgongo rwa Benjamini kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **25** “Nake Isakaru aheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩkaahakana na rũgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **26** “Nake Zebuluni aheo gĩcigo kĩmwe; nakio gĩkaahakana na rũgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **27** “Gadi nĩakagaya gĩcigo kĩmwe; gĩkaahakana na rũgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũiro. **28** “Mũhaka wa mwena wa gũthini wa Gadi ũgaathiĩ ũrorete mwena wa gũthini kuuma Tamaru nginya maaĩ ma Meriba-Kadeshi, ningĩ ũtwarane na Karũũĩ ka Misiri nginya Iria Rĩrĩa Inene. **29** “Ūcio nĩguo bũrũri ũrĩa mũkaagayania ũtuĩke igai rĩa mihĩrĩga ya Isiraeli, nacio icio nĩcio igaatuĩka icigo ciao,” ũguo nĩguo Mwachani Jehova ekuuga. **30** “Ici nĩcio igaatuĩka njĩra cia kuuma itũũra rĩu inene: Kwambĩrĩria mwena wa gathigathini, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mikono 4,500, **31** ihingo cia itũũra rĩu inene igeetanio na mihĩrĩga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatũ irĩ mwena wa gathigathini-rĩ, kĩmwe nĩ kĩa Rubeni, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Juda, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Lawi. **32** “Naguo mwena wa irathĩro, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mikono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Jusufu, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Benjamini, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Dani. **33** “Ningĩ mwena wa gũthini, ũrĩa ũrĩ na gũthimo kĩa mikono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni. **34** “O na ningĩ mwena wa ithũiro, ũrĩa ũrĩ na ũraihu wa mikono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kũu kĩngĩ nĩ kĩa Asheri, na kũu kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali. **35** “Itĩna rĩa gũthiũrũkĩria itũũra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mikono 18,000. “Narĩo itũũra rĩu inene kuuma hĩndĩ iyo gũthiĩ na mbere rĩgeetagwo ũu:

Danieli

1 Atiriri, mwaka-ini wa gatatu wa uthamaki wa Jehoiakimu, muthamaki wa Juda-ri, Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni niokire itũura ria Jerusalem, akiririgiciria niguo aritunyane. **2** Nake Mwachani akirekereria Jehoiakimu, muthamaki wa Juda, guoko-ini gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekaru-ini ya Ngai. Nake Nebukadenezaru agikuaa indo icio, agicitwara hekaru-ini ya ngai yake kũu Babuloni, na agiciiga nyũmba-ini iria yaiagwaga igiina cia ngai yake. **3** Ningi muthamaki ũcio agiatha Ashipenazi, ũria warĩ mũrori mũnene wa anene a nyũmba yake ya uthamaki, amũrehere andũ amwe arĩa moimite Isiraeli a nyũmba ya uthamaki na a ruciaro rwa andũ arĩa maarĩ igweta, **4** nao makorwo marĩ aanake matarĩ kaũũgũ o na karĩkũ, na athaka makionwo, na andũ mekuoneka marĩ na ũtaũku maĩndũ-ini mothe ma kwĩrutwo, na andũ mooĩ maĩndũ wega, na ahũthũ kũnyia maĩndũ, na magĩriire gũtungata thĩni wa nyũmba ya uthamaki. Ashipenazi aarĩ arute andũ acio rũthiomi na maandiko ma Ababuloni. **5** Nake muthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maĩndũ ihinda rĩa miaka itatũ, na thuutha ũcio matoonye wĩra-ini wa gũtungatĩra muthamaki. **6** Thiĩni wa acio maathuurirwo nĩ haarĩ na aanake amwe maarũtũto Juda: Na nĩo Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **7** Nake mũrori ũcio wa anene arĩa angĩ niamahaire marĩtwa mangĩ: Danieli akimwĩta Beliteshazaru, nake Hanania agĩtwo Shadiraka, nake Mishaeli agĩtwo Meshaki, nake Azaria agĩtwo Abedinego. **8** No rĩri, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei iyo ya muthamaki, na akĩũria mũrori ũcio wa anene etikĩrio ndakae gwĩthaahia na ũndũ wa kũria irio icio. **9** Nake Ngai niatũmite Danieli etikĩrike na aiguĩrwo tha nĩ mũnene ũcio, **10** no mũnene ũcio akĩria Danieli atĩri, “Nĩndiretigĩra muthamaki mwathi wakwa, ũria ũtuĩte kĩria mũrĩheagwo gĩa kũria na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mũri ahĩnju gũkĩra aanake arĩa angĩ a riika rĩanyu-ri, angiuaga nĩ kũĩ gĩtũmite? Hĩndĩ iyo muthamaki no aanengĩthie mũtwe nĩ ũndũ wanyu.” **11** Danieli agĩcooka akĩarĩria mũrangĩri ũria waheetwo wĩra nĩ mũrori wa anene arĩa angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra atĩri, **12** “Ndagũthaitwa, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mĩthenya ikũmi: Nũgĩatũhe kĩndũ o nakĩ tĩga o nyeni cia kũria na maai ma kũnyua. **13** Matukũ macio maathira ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ marĩaga irio icio cia muthamaki, na thuutha ũcio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ũria ũkuona kwagĩriire.” **14** Nĩ ũndũ ũcio agĩũtikĩra ũhoru icio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi. **15** Matukũ macio ikũmi maathira-ri, mothĩu mauo makĩoneka maagĩrite, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩaga irio cia muthamaki. **16** Nĩ ũndũ ũcio mũmarangĩri akĩheheria irio ciao iria ciarĩ njega mũno na ndibei irĩa maarĩ manyuuage na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio. **17** Na rĩri, Ngai niāheire aanake acio ana ũmenyo na ũtaũku wa maandiko ma mĩthemba yothe, na wĩruti wa maĩndũ. Nake Danieli niataũkagĩrwo nĩ cioneki na irooto cia mĩthemba yothe. **18** Ihinda rĩria muthamaki aatũite atĩ andũ acio magaatwarwo nyũmba yake thĩni riathira-ri, mũrori wa anene arĩa angĩ agĩkimatwara harĩ Nebukadenezaru. **19** Muthamaki akĩaria nao, na ndonire mũndũ ũngĩagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nĩ ũndũ ũcio magĩtoonyio wĩra-ini wa gũtungatĩra muthamaki. **20** ũndũ-ini o wothe ũkonĩ ũgĩ na

ũtaũku wa maĩndũ marĩa mũthamaki aamoragia-ri, agĩkora makĩrite ago othe na aragũri a ũthamaki wake wothe maĩta ikũmi. **21** Nake Danieli agĩtũura kũu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Mũthamaki Kurusu.

2 Na rĩri, mwaka-ini wa keerĩ wa uthamaki wake-ri, Nebukadenezaru niarootie irooto; agĩtangĩka meciiria na akĩũrwo nĩ toro. **2** Nĩ ũndũ ũcio muthamaki agĩtũ ago na aragũri, na arogi na arori a njata niguo moke mamwĩre ũria aarootete. Rĩria mookire makĩrũgama mbere ya muthamaki, **3** akĩmeera atĩri, “Nĩ harĩ kiroto ndootete kĩria kĩrathĩnia, na nĩngwenda kũmenya ũria kiugĩte.” **4** Hĩndĩ iyo arori a njata acio magĩcookeria muthamaki na rũthiomi rwa Asuriata, makĩmwĩra atĩri, “Wee muthamaki, ũrotũura tene na tene! Ta kũire ndungata ciaku kiroto kĩria ũrotete, nacio itaũre kiroto kũu.” **5** Nake muthamaki agĩcookeria arori a njata acio, akĩmeera atĩri, “Ŭndũ ũyũ niguo nduĩte ngwatiĩrie mũno: Mũngĩaga kũnjĩra kiroto kĩria ndootete na mũgĩtaũre-ri, nguuga mũtemangwo mũkue, nacio nyũmba cianyu imomorwo itũĩke hĩba cia mahiga. **6** No mũngĩnjĩra kiroto kũu na mũgĩtaũre-ri, nĩngũmũhe iheo, na marĩhi, o na ndũmũtĩthie mũno. Nĩ ũndũ ũcio njĩrai ũria ndootete na mũndaũrĩre ũhoru wa kiroto kũu.” **7** Makĩmũcookeria o rĩngĩ makĩmwĩra atĩri, “Mũthamaki nietĩkire kwĩra ndungata ciake ũria arotete, na itũhĩ nĩtũkũmũtaũria kiroto kũu.” **8** Nake muthamaki akĩmacookeria atĩri, “Nĩndiramenya kũna atĩ mũrenda o kũraihaarĩha ihinda, tondũ nĩmũramenya atĩ ũndũ ũyũ niguo nduĩte ngwatiĩrie mũno: **9** Mũngĩaga kũnjĩra kiroto kũu ndootete-ri, iherithia rĩanyu no rĩmwẽ. Mũciĩrĩre kũnjĩra maĩndũ ma kũhĩthithia na wa waganu, mũgĩciiria atĩ ũria nduĩte nĩkũgarũrũka. Nĩ ũndũ ũcio-ri, njĩrai kiroto kũu, na nĩngũmenya atĩ no mũhote gũgĩtaura.” **10** Nao arori a njata acio magĩcookeria muthamaki atĩri, “Gũtirĩ mũndũ o na ũmwe gũkũ thĩ ũngĩhota gwĩka ũguo muthamaki aroiga! Gũtirĩ muthamaki, o na arĩ mũnene na arĩ na hinya atĩa, ũrĩ wooria mũndũ-mũgo, kana mũragũri, kana mũrori wa njata eke ũndũ ta ũcio. **11** Ŭndũ ũcio muthamaki arooria ndũngĩhotoka. Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kwĩra muthamaki kiroto kĩria arootete, tĩga o ngai ciiki, na ititũuranagia na andũ a gũkũ thĩ.” **12** Muthamaki aigua ũhoru ũcio akĩrakara na akĩngũrĩka mũno nginya agiathana atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mooragwo. **13** Nĩ ũndũ ũcio gũkĩrutwo watho andũ acio oogĩ mooragwo, na andũ magĩtũmwo magacarie Danieli na arata ake niguo mooragwo. **14** Rĩria Arioku, mũnene wa arangĩri a muthamaki, aathiaga kũũraga andũ acio oogĩ a Babuloni-ri, Danieli akĩmwarĩria na ũgĩgĩ, o na ecĩirĩtie wega ũria ekũmwĩra. **15** Akĩũria ũcio warĩ mũnene wa arangĩri a muthamaki atĩri, “Nĩ kĩĩ gĩatũma muthamaki atue itua rĩũru ũguo?” Nake Arioku agĩtaarĩria Danieli ũria ũhoru ũcio wothe watariĩ. **16** Danieli aigua ũguo agĩthĩ harĩ muthamaki, akĩmũũria amũhe ihinda, nĩgeetha ahote kũmũtaũria kiroto kũu. **17** Nake Danieli akĩũnũka gwake mũciĩ na akĩmenyithia arata ake ũhoru ũcio, nao nĩo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **18** Akĩmaringĩrĩria mathaithe Ngai wa igũrũ niguo amaiguĩre tha, amaguũriire ũhoru ũcio warĩ mũhithe, nĩgeetha we hamwe na arata acio ake matikooranĩrio hamwe na andũ acio angĩ oogĩ a Babuloni. **19** Na rĩri, ũtũkũ ũndũ ũcio warĩ mũhithe ũkĩguũrĩrio Danieli na kioneki. Nake Danieli akĩgocooa Ngai wa igũrũ, **20** akiuga atĩri: **21** Nĩwe ũgarũranagia mahinda na imera; **22** Nĩwe ũguũragia maĩndũ marĩa marĩkiru, o na marĩa marĩ hithe-ini; **23** Nĩndagũcookeria ngaatho na ndakũgocooa, o

Wee Ngai wa maithe makwa: 24 Hīndi ūyo Danieli agīthiī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athiī akooragithie andū acio oogī a Babuloni, akīmŵira atīrī, “Ndūkooragithie andū acio oogī a Babuloni. Ndwarā kūrī mūthamaki, na nīngūmūtaūrira kīroto gīake.” 25 O hīndi ūyo Arioku agītwarā Danieli kūrī mūthamaki, akīmŵira atīrī, “Nīnyonete mūdū ūmwe wa arīa maatahitwō kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūria kīroto gīake kiugīte.” 26 Nake mūthamaki akūrīa Danieli (na nowe Belīteshazaru) atīrī, “No ūhote kījīra kīroto kīrīa ndootete na ūgītaūre?” 27 Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūrī, kana mūdū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhoro ūcio wa hitho, 28 no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūranagīria maūdū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūria gūgākara matukū-inī na thuutha. Kīroto gīaku na cionei iria irahītūkīre meciiria-inī maku ūkomete ūrīrī irarīrī ici: 29 “Hīndi ūyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, meciiria maku nīmecuūranirie ūhoro wa maūdū marīa magooka thuutha-inī, nake ūria mūguūria wa maūdū marīa marī hitho-inī agīkūguūrīria ūria gūkaahaana thuutha-inī. 30 Nī-rī, ndiguūrīrio ūhoro ūcio ūrī hitho-inī atī tondu ndī na ūgī gūrīa andū arīa angī matūūruga muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūria kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūdū macio ūrecūranagia meciiria-inī maku. 31 “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwahanahenagia, na warī wa kūmakania ūkionwo. 32 Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu irīa therie, nakīo gīthūrī kīaguo na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciaguo ciarī cia gīcango, 33 magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makinya maarī ma kīgera gītukanite na rīumba rīcine. 34 Hīndi o ūyo wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītīenjirwo nī moko ma mūdū. Rīkīgūtha makinya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanite na rīumba, rīkīmahehenja. 35 Nakīo kīgera kīu, na rīumba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītūika ta mūngū ūria ūmbūrāgwo kihūhīro-inī hīndi ya rīua. Ikīhuhūkano nī rūhuho, igīthira biū na itiacookire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīnēnēna, rīgītūika kīrīma kīnēne, rīkīyūra thī yothe. 36 “Kīu nīkīo kīroto kīrīa warootire, na rīu nītūgīgītāūrira mūthamaki. 37 Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhote, na hinya, na rīiri; 38 nīaigite andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūrāgā-rī, nīagūtūite mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu. 39 “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hinya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatafū, nīguo ūgerekanītio na gīcango, naguo nīugaatha thī yothe. 40 Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hinya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūria kīgera kiunangaga indo igatūika tūcunjī ūguo noguo ūkaahahehenja na uunange mothamaki macio mangī mothe. 41 O ta ūguo wonire atī makinya na ciara ciarī cia rīumba rīcine rītukanite na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīūgakorwo ūrī na hinya wa kīgera thīnī wāguo, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanite na rīumba. 42 O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanite na cia rīumba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hinya na kūrīa kūngī ūgathuthikanga. 43 Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanite na

rīumba rīcine-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanite, na matigaatūūra marī rūmwe rīngī, o ta ūria kīgera gītangitukana na rīumba. 44 “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtīgīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine, noguo mwene ūgaatūūra wihaandite tene na tene. 45 ūcio nīguo ūtaūri wa kionei kīa ihiga rīu rīenjeto kuuma kīrīma-inī, no rītīenjeto na moko ma andū, na nīrīo rīathetherire kīgera, na gīcango, na rīumba, na betha na thahabu igītūika tūcunjī. “Ngai ūcio mūnene nīamenyithīte mūthamaki ūria gūkaahaana thuutha-inī. Kīroto kīu nī kīa ma, naguo ūtaūri wakio nī wa kwīhokeka.” 46 Hīndi ūyo Mūthamaki Nebukadinezaru akīgūthia, agīturumithia ūthiū thī mbere ya Danieli, na akīmūhe gītīo kīnēne, na agīathana atī arūtīrwo igongona na ūbumba. 47 Mūthamaki akūrīa Danieli atīrī, “Tī-itherū Ngai waku nīwe Ngai wa ngai iria ingī, na Mwathani wa athamaki na mūguūria wa maūdū marīa marī hitho-inī, nīgūkorwo nīwahota kūguūria ūndū ūyū ūrī hitho-inī.” 48 Nake mūthamaki agītūgūrīa Danieli, na akīmūtuga na iheo nyingī mūno. Akīmūtua mwathi wa būrūrī wothe wa Babuloni, na akīmūtua mūrūgamīrīri wa andū arīa othe oogī a būrūrī ūcio. 49 Nake Danieli agīthaitha mūthamaki atue Shadīrāga, na Meshaki, na Abednego arori a mawīra marīa maarutagwo būrūrī-inī ūcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agīkara kūu mūcī wa ūthamaki.

3 Na rīrī, Mūthamaki Nebukadinezaru nīathondekithirie mūhianano wa thahabu, wa mīkono mīrongo itandatū kūrīa na igūrū, na mīkono itandatū kwarama, na akīūhaandithia werū-inī wa Dura kīu būrūrī wa Babuloni. 2 Nebukadinezaru agīcooka agīta anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakiri, na anene a mabūrūrī make mothe moke kīamūrō-inī gīa kwamūrā mūhianano ūcio aahaandithīte. 3 Nī ūndū ūcio, anene, na anyabara, na abarūthi, na ataari a mūthamaki, na aigi kīgīna, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabūrūrī makīgomana nī ūndū wa kwamūrā mūhianano ūcio Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithīte, nao makīrūgama mbere yaguo. 4 Nake mūhuhi corō akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Inyū andū a iruka ciothe na a ndūrīrī ciothe, na a mīario yothe ta thīkīrīria ūria mūthamaki aathanite mwīke. 5 Rīrīa mūrīgūa mūgambo wa corō, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrūrū irīa mīarīrī, o hamwe na ūini wa mīthemba yothe-rī, o rīmwe mwīgūthīte thī mūhoze mūhianano ūcio wa thahabu ūria Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithīte. 6 Mūdū ūria wothe ūtekwīgūthia thī na ahoōe, o hīndi ūyo nīegūikio icua-inī rīa mwaki ūgwakana mūno.” 7 Nī ūndū ūcio, rīrīa andū acio maiguire mūgambo wa corō, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na ūini wa mīthemba yothe, andū othe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe makīgūthīa thī, makīhooya mūhianano ūcio wa thahabu ūria Mūthamaki Nebukadinezaru aahaandithīte. 8 Ihinda o rīu arori a njata amwe makīyumīria, magīcuuka Ayahudi, 9 makūrīa Mūthamaki Nebukadinezaru atīrī, “Wee mūthamaki ūrotūūra tene na tene! 10 Atīrīrī, wee mūthamaki nīrutite uuge waku, ūkoiga atī rīrīa mūdū o wothe akaigua mūgambo wa corō, na mītūrūrū, na thethe, na kīnanda gīa kīnūbi, na kīnanda kīa mūgeeto, na mītūrūrū irīa mīarīrī, na ūini wa mīthemba yothe no nginya egūthīe thī, ahoōe mūhianano ūcio wa thahabu, 11 na ūkoiga atī mūdū ūria wothe ūtekwīgūthīa thī ahoōe, nīagaikio icua-

inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. **12** No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũgĩte a kũrorra maĩndũ ma bũrĩri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũguaga, wee mũthamaki. Matitungatagĩra ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithĩtie.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo harĩ we. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, **14** nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoru wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mũitungatagĩra ngai ciakwa, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ũcio handithĩtie? **15** Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩria mũrĩguaga mũgambo wa coro, na mũtũrĩrũ, na thethe, na kĩnanda gĩa kĩnũbi, na kĩnanda kĩa mũgeeto, na mũtũrĩrũ rĩa miarĩrĩ, na ũini wa mũthamba yotho, mwĩgũthĩe thĩ, mũhooye mũhianano ũcio nĩ thondekithĩtie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ũcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihĩ nĩ ngai rĩrĩkũ ũngĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?” **16** Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yakwa igũrũ rĩa ũhoru ũyũ. **17** Tũngĩkio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno-rĩ, Ngai ũria ithuĩ tũtungataga e na ũhoti wa gũtũruta thĩnĩ warĩo, na nĩwe ũgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. **18** No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ũmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtungĩtungĩra ngai ciaku, kana tũhooye mũhianano wa thahabu ũcio wee ũhandithĩtie.” **19** Hĩndĩ ũyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ũndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ũria rĩakoragwo rĩhiũhite. **20** Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imakĩe icua-inĩ rĩa mwaki wakanĩte mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio, mehumbĩte kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩkio icua-inĩ rĩa mwaki wakanĩte mũno. **22** Watho ũcio wa mũthamaki warĩ wa ihenya mũno, narĩo icua rikahiũha mũno, ũũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ũcio cioragire thigari iria cianyĩitĩte Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, **23** nao andũ acio atatũ, moohetwo makarũmĩo, makĩgũa icua-inĩ rĩa mwaki wakanĩte mũno. **24** Hĩndĩ ũyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akĩũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikĩa mwaki-inĩ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ī, nĩ ma ũguo nĩguo, mũthamaki.” **25** Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ nĩdĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutĩo nĩ mwaki, nake ũcio wa kana ahaana ta ũmwe wa arĩa a ngai.” **26** Nebukadinezaru agĩkũhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Inyũ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyũ ndungata cia Ngai-Ūria-Ūrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!” Nĩ ũndũ ũcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makĩumĩra mwaki-inĩ ũcio, **27** nao anene, na anyabara, na abarũthĩ, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarĩgĩcĩria, makĩionera atĩ mwaki ndwamekĩte ũũru mĩrĩ yao, kana rũcuĩrĩ rwa mũtwe yao rũkahĩa, o na nguo irĩa mehumbĩte itiahĩte, na matianungũga mwaki o na atĩa. **28** Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogocwo, ũria ũtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciakel! Mamwĩhokire, magĩkararia

watho wa mũthamaki, na nĩmekwĩhaarĩrie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tĩga Ngai ũcio wao. **29** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rũrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ũndũ o wotho wa gũũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunjĩ, na nyũmba ciao imomorwo itũike hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ngai ingĩ ũngĩhonokania na njĩra ino.” **30** Nake mũthamaki agĩtũũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu bũrĩri wa Babuloni.

4 Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru, Ndĩramwandĩkĩra marũia maya inyũ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yotho: Mũrogaacĩra makĩria! **2** Ndĩ na gĩkeno ngĩmũenyithia morĩrĩ na maĩndũ ma kũgeganĩa marĩa Ngai-Ūria-Ūrĩ-Igũrũ mũno anjĩkĩire. **3** Kaĩ morĩrũ make nĩ manene-ĩ! **4** Atĩrĩrĩ, nĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũcũĩ, njiganĩire na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. **5** Na rĩrĩ, ũtũkũ ũmwe ndarootire kiroto kĩrĩa kĩamakĩrie mũno. Ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maĩndũ marĩa mahĩtũkagĩra meciĩria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. **6** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathana ngũga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mareehwo mbere yakwa nĩguo mandaũrĩre kiroto kiu. **7** Rĩria ago, na aragũri, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ũria ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩra kiroto kiu. **8** No thuuha wa, Danieli agũka mbere yakwa, na nĩ ngĩmwĩra ũria ndarootete. (Nĩwe witagwo Belites hazaru tonũndũ na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩnĩ wake.) **9** Ngũra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩnĩ waku, na gũtĩrĩ ũndũ ũrĩ hitho-inĩ ũngĩkũrema. Gĩkĩ nĩkĩo kiroto gĩakwa; nawe he ũtaũri wakĩo. **10** Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩria ndaakomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mũtĩ ũrĩ bũrĩri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihu mũno. **11** Mũtĩ ũcio ũkĩnenea ũkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo wonekaga nginya ituri ciothe cia thĩ. **12** Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingĩha warĩ na irio cia kũhũnia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kĩrũru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga hongĩ-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo. **13** “Nĩngĩ o ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrorra ngĩona cioneki-inĩ cio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩrĩ, mũndũ mũtheru, agĩkũrũka oimite igũrũ. **14** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ũcio na mũhũrũre hongĩ ciaguo; itithiai mathangũ maguo, na mũhũrunje maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu waguo, o na nyoni ciũme hongĩ-inĩ ciaguo. **15** No rĩrĩ, mũreke gĩthũkĩ na mĩrĩ yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩrĩ-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka. “Nĩaihũgagĩo nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagĩe na nyamũ kũu nyeki-inĩ rĩa nduru ya gĩthaka. **16** Mecĩria make nĩmagarũrwo matĩge gũtũka ta ma mũndũ, nake agĩe na meciĩria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa miaka mũgwanja. **17** “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩrĩ, narĩo rĩgekĩrwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ Ūria-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ũthamaki aũheaga o ũria angĩenda kũũhe, na agatũũgĩria mũndũ ũtarĩ igweta o na hanini nĩguo ũtũike wake.” **18** “Kĩu nĩkĩo kiroto kĩrĩa nĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta njĩra ũria kiugĩte kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ũthamaki wakwa nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩra. No rĩrĩ, wee no ũhote tonũndũ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩnĩ waku.” **19** Hĩndĩ ũyo

Danieli (na nowe wītagwo Belites hazaru) akīamba gūtangika mūno kwa ihinda, na akimaka mūno meciiria-inī make. Nī ūndū ūcio mūthamaki akīmwīra atīrī, “Belites hazaru, tīga kūmakio nī kīroto kīu kana ūtaūrī wakīo.” Belites hazaru agīcookia atīrī, “Mwathi wakwa, naarī korwo kīroto kīu kīerekererīo thū ciaku, o na ūtaūrī wakīo wathīrīro andū arīa magūthūire! 20 Mūtī ūcio wonire, ūrīa wanenehire na ūkīgīa na hīnya, nako gacūmbīrī kaguo gakahutīa matu mairū, na ūkoonekaga nī thī yothe, 21 ūrī na mathangū mathaka na maciaro maingī, na ūkaheaga andū othe irio, na nyamū cia gīthaka cikaarahaga kīruru-inī kīaguo, na ūkagīa na itara honge-inī ciaguo cia nyūrī cia rīera-inī-rī, 22 wee mūthamaki, nīwe mūtī ūcio! Nīūnenehete na ūkagīa na hīnya; ūnene waku ūkākūra ngīnya ūkahutīa matu mairū, naguo wathani waku ūgatambūrūka ūgakīnya kūndū kūrāya gūkū thī. 23 “Wee, mūthamaki-rī, Nīwonire mūrāngīrī, mūndū mūtheru, agīkūrūka oīmīte matu-inī, akiugaga atīrī, “Temai mūtī ūcio na mūwanange, no mūtīge gīthukī kīohtewo na kīgīera na gīcango, kīu nyeki-inī ya gīthaka nayo mirī yakīo itīgwo tīrī-inī. Nake nīaihūgagīo nī ime rīa matu-inī; nīaikarage ta nyamū cia gīthaka ihinda rīa mīaka mūgwanja. 24 “Atīrīrī, wee mūthamaki, ūtaūrī wa kīroto kīu nīgūo ūyū, narīo itūiro rīrīa rītūitūwo nī ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīgūo rīgūrōke wee, mūthamaki, mwathi wakwa, nīrīo rīrīrī: 25 Atīrīrī, nīūkaingatwo weherio kuuma kūrī andū, ūgatūūranagīe na nyamū cia gīthaka; ūkaarīaga nyeki ta ng’ombe, na ūihūgagīo nī ime rīa kuuma igūrū. Mīaka mūgwanja nīgatharīa, o ngīnya ūmenye atī ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ūthamakagīra mothamaki mothe ma andū, na akamaheana kūrī o ūrīa angīenda. 26 Watho ūrīa woigire gīthukī na mirī yakīo gītīgwo, nī kuuga atī nīūgacookerīo ūthamaki waku rīrīa ūkaamenya atī wathani uumaga Igūrū. 27 Nī ūndū ūcio, wee mūthamaki, itīkīra kīūgua ūtaaro wakwa: Tigana na mehīa maku, wīkage maūndū marīa magīrīre, na ūtīge wagānu waku, na ūndū wa kīūguīra arīa ahīnyīrīre tha. Hīhi kwahoteka ūgaacīru waku ūthīhī na mbere.” 28 Na rīrī, maūndū macīo mothe nīmakorire Mūthamaki Nebukadinezaru. 29 Thūthwa wa mīeri ikūmī na rīrī, rīrīa mūthamaki aceerangaga arī nyūmba igūrū ya ūthamaki kīu Babuloni, 30 akiuga atīrī, “Gīthī ūno tīyo Babuloni, itūūra inene rīrīa njakīte rīrī gīkarō kīa mūthamaki, na ūndū wa ūhoti wakwa mūingī, na nī ūndū wa rīrī wa ūnene wakwa?” 31 Kahinda o kau aaragīa, mūgambo ūkīuma igūrū, ūkīuga atīrī, “Rīrī nīrīo itūiro rīrīa ūtūūrīrwo, Mūthamaki Nebukadinezaru: Atīrīrī, nīwehererīo ūhoti wa ūthamaki waku. 32 Nīūkūingatwo weherio kuuma kūrī andū, ūgatūūranagīe na nyamū cia gīthaka; ūrīrīaga nyeki ta ng’ombe. Mīaka mūgwanja nīgūthīra, o ngīnya ūmenye atī, ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe ūthamakagīra mothamaki mothe ma andū, na akamaheana kūrī o ūrīa angīenda.” 33 O hīndī iyo itūiro rīrīa rīatūūrīrwo Nebukadinezaru rīkīthīnga. Akīingatwo, akīeherio kuuma kūrī andū, na akīrīa nyeki ta ng’ombe. Mwīrī wake waihūgagīo nī ime rīa igūrū, o ngīnya njuūrī yake ikīraīha o ta njoya cia nderī, na ndwara ciake ikīraīha o ta cia nyoni. 34 Na rīrī, mīaka iyo yathīra-rī, nī, Nebukadinezaru, ngītīra maitho makwa na igūrū, na ngīcookererwō nī ūgīma wa meciīria makwa. Nīngī ngīgooca ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno; ngīmūtīia na ngīkumīa ūcio ūtūūrāga muoyo tene na tene. 35 Andū othe a gūkū thī 36 O ihīnda-inī o rīu ndaacookerīerīwo nī ūgīma wa meciīria makwa-rī, norīo ndaacookerīerīo gītīto gīakwa na ūkaru wakwa nīgeetha ūthamaki wakwa ūgīe na rīrī. Nīngī ataari akwa na andū arīa maarī igweta makīnyāmūkīra, ngīcookoio gītī-inī gīakwa kīa ūnene, na ngīneneha gūkīra mbere. 37

Na rīrī, nī Nebukadinezaru-rī, nīngūkumīa, na ndūūgīrīe, na ngooce Mūthamaki wa igūrū, nīgūrōrwo maūndū marīa mothe ekaga nīmagīrīre, na mīthīire yake yothe nī ya kīhooto. Nao arīa mathīiaga na mwīgaatho nīahotaga kūmanyīihīa.

5 Atīrīrī, Mūthamaki Belishazaru nīarugīthīrīe andū ake ngīrī ūmwe arīa maarī igweta iruga inene, nake akīnyūuanīra ndībei nao. 2 Rīrīa Belishazaru aanyūuaga ndībei yake, agīathana ikombe cia thahabu na cia betha, iria ithe Nebukadinezaru aatahīte akaruta hekarū-inī Jerusalemu, irehwo nīgeetha mūthamaki, na andū ake arīa maarī igweta, na atumīa ake na thuriya ciake manyue nacio. 3 Nī ūndū ūcio makīrehe ikombe icio cia thahabu iria ciatahītwo ikarutwo hekarū-inī ya Ngai kīu Jerusalemu. Nake mūthamaki, na andū ake acio maarī igweta, na atumīa ake, na thuriya ciake makīnyua nacio. 4 Nao maanyūuaga ndībei, makīgoocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gīcango, na cia kīgīera, na cia mītī, na cia mahīga. 5 Na rīrī, o rīmwe hakīoneka ciara cia guoko kwa mūndū ikīandīka rūthīngo-inī rwa nyūmba iyo ya ūthamaki hakahī na mūtī ūrīa wa kīūgīrīra tawa. Nake mūthamaki akīona guoko kīu gīkūandīka. 6 Nake mūthamaki agīthīta gīthīthī na akīmaka mūno, ngīnya maru make makīgūthana, na akīremwo nīkūrīgama na magūrū make. 7 Mūthamaki akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga aragūrī, na arorī a njata, na arathī a mohoro mareehwo nake akīra andū acio oogī a Babuloni atīrī, “Ūrīa wothe ūngīthoma maandīko maya na anjīire ūrīa moigīte, nīekūhumbwo nguo cia rangī wa ndathī, na ekīrwo kīrengēerī gīa thahabu ngingo, na nīegūtūuo mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūyū.” 8 Nao andū a mūthamaki arīa oogī othe magītōonya kuo, no matīahotīre gūthoma maandīko macīo kana kwīra mūthamaki ūrīa moigīte. 9 Nī ūndū ūcio Mūthamaki Belishazaru agīkīrīrīa kūmaka, na gīthīthī gīake gīgīthīta makīria. Andū ake acio maarī igweta makīrīgwo nī ūrīa mangīka. 10 Mūtumīa wa mūthamaki rīrīa agīuire inegene rīa mūthamaki na andū acio ake maarī igweta agītōonya nyūmba iyo yarī na iruga. Akīra mūthamaki atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra ngīnya tene! Tīga kūmaka o na kana ūtukīe gīthīthī nī ūndū wa ūhoro ūyū! 11 Ūthamaki-inī waku nī kūrī mūndū ūkoragwo na roho wa ngai iria theru thīnī wake. Matukū-inī ma thoguo-rī, nīonekīre arī na meciīria marī na ūtaūku na ūmenyi o ta wa ngai icio. Thoguo, Mūthamaki Nebukadinezaru, (ndīrakwīra ūhoro wa thoguo mūthamaki,) nīamūtūire mūnene wa aragūrī, na arorī a njata, na arathī a mohoro. 12 Mūndū ūcio Danieli, na nīwe mūthamaki eetīre Belites hazaru, nīonekīre arī na meciīria makuūku, na ūmenyo, na ūtaūku, o na ngī ūhoti wa gūtaūra irooto, na gūtaūrīa ndāi, na gūtuithania maūndū marīa marītū. Tūmana Danieli etwo na nīegūkīra ūrīa maandīko macīo moigīte.” 13 Nī ūndū ūcio Danieli akīrehwo mbere ya mūthamaki, nake mūthamaki akīmūūrīa atīrī, “Wee nīwe Danieli, ūmwe wa andū arīa baba, ūrīa warī mūthamaki aarehīre gūkū matahītwo kuuma Juda? 14 Nīnjīgūite atī ūrī na roho wa ngai iria theru thīnī waku na atī ūrī na ūtaūku, na ūhoti wa gwīcīria na ūūgī wa mwanya. 15 Andū arīa oogī na aragūrī nīmekūrehetwo harī nī mathome maandīko maya manjīire ūrīa moigīte, no matīnahota kūmataarīria. 16 Rīu nīnjīgūite atī wee no ūhote gūtaūra na kīhīngācanūra maūndū marīa marītū. Ūngīhota gūthoma maandīko maya na ūnjīire ūrīa moigīte-rī, nīūkūhumbwo nguo ya rangī wa ndathī, na wīkīrwo kīrengēerī gīa thahabu ngingo, na ūtūuo mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūyū.” 17 Nake Danieli agīcookerīa mūthamaki atīrī, “Iheo icio ciaku ikara

nacio arī we, namo marīhi maku ūmahe mūdū ūngī. No o na gūkirī ūguo-rī, nīngūthomera mūthamaki maandiko macio, na ndīmwire ūria moigīte. **18** “Atīrīrī, wee mūthamaki, Ngai-Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīaheire thoguo Nebukadinezaru wathani, na ūnene, na rīiri, na ūkaru. **19** Nī ūndū wa kūmūtūgīria ūguo-rī, andū othe, na ndūrūrī ciothe, na andū a mīario yothe nīmānainaga marī mbere yake na makamwītīgīra. Andū arīa mūthamaki angīendire mooragwo nīamooragīthagia; arīa angīendire kūhonokia mīoyo yao, nīamāhonokagia; arīa angīendire gūtūgīria, nīamatūgagīria; nao arīa angīendire kūnyīihia, nīamānyīihagia. **20** No rīria ngoro yake yanyīitirwo nī mwīgaatho na akīūmio ngoro nī mwītīo, nīarutirwo gītī-inī gīake kīa ūnene na akīaūrwo rīiri wake. **21** Akīingātwo akīeherio kuuma kūrī andū, na akīgarūrwo akīgīa na meciiria ta ma nyāmū, agītūūrāna na nīagī cia werū-inī, na akīrīa nyeki ta ng’ombe; naguo mwīrī wake waihūgagio nī ime rīumīte igūrū, ngīnya rīria aamenyire atī Ngai-Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīwe wathaga mothamaki ma andū, na nīwe ūmaheanaga kūrī o ūria angīenda kūhe. **22** “No wee nawe Belishazaru, mūrū-wērī, ndūgana kwīnyīihia, o na gūkorwo nīwoō maūdū macio mothe. **23** Handū ha ūguo-rī, wee nīwīnēnehie makīria, ūgakararia Mwathani-wa-Igūrū. Wetirie ikombe iria ciarūtīto hekarū-inī yake, ūkīreherwo, nawe na andū aku arīa marī igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mūkīnyua ndībei nacio. Na inyuū mūkīgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gīcango, na cia kīgera, na cia mītī, o na cia mahiga, iria itoongan, kana ikaigua, kana igakūūrāna ūndū. No rīrī, wee ndūgana gūtīia Ngai ūria ūgweite muoyo waku guoko-inī gwake, na akamenya mīthīire yaku yothe. **24** Nī ūndū ūcio agītūma guoko kūu gūūke kwandīke maandiko macio. **25** “Maandiko macio mandīkīto maroiga ūū: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN **26** “Naguo ūtaūrī wa ciugo ici nīguo ūyū: **27** TEKEL nī ta kuuga: Wee nīūthīmīto na ratīrī, ūkoneka nīūtīgairie. **28** PERES nī ta kuuga: Ūthamaki waku nī mūgāyānie, ūkaheanwo kūrī Amedi na Aperisia.” **29** Hīndī īyo Belishazaru agīatha andū ake, nao makīhumba Danieli nguo ya rangī wa ndathi, na agīkīrwo kīrengēerī gīa thahabu ngingo, naguo ūhoro wake ūkīmēnyīthānio atī nīwe mwathani wa gatātū ūthamaki-inī ūcio. **30** Ūtukū o ro ūcio, Belishazaru mūthamaki wa Babuloni akīūrāgwō, **31** nake Dario ūria Mūmedia akīoya ūthamaki ūcio, arī na ūkūrū ta wa mīaka mīrongo itandatū na rīrī.

6 Na rīrī, Dario nīonire athuure anene 120 nīguo matūke a gwathanaga ūthamaki-inī wake wothe. **2** Nīngī agīcooka akīga atongoria atatū matūke anene a acio angī, na ūmwe wa acio atatū aarī Danieli. Anene acio atatū maigirwo nīgeetha marehagīrwo ūhoro nī anene acio angī a būrūrī, nīgeetha indo cia mūthamaki itikoore. **3** Nake Danieli akīoneka arī wa mwānya harī atongoria acio angī othe o na anene nī ūndū wa ūria aarī kīyo mūrūtīre-inī wake wa wīra, na nī ūndū ūcio mūthamaki agītūya kūmūtūa mwathi wa ūthamaki ūcio wake wothe. **4** Nī ūndū ūcio atongoria na anene acio angī magīcaria ūndū mangīcuukīra Danieli wīra-inī wake wa gwathana, no makīaga ihītia. Nīmagire ūndū mangīmūcuukīra, tondu aarī mwīhokeku, akaaga ūcuuke kana ihītia mīthīire-inī yake. **5** Marīgīrīrīo-inī andū acio makīrāna atīrī, “Gūtīrī hīndī tūkoona ūndū tūngūcuukīra Danieli, tīga ūkorirwo nī ūndū ūkonī watho wa Ngai wake.” **6** Nī ūndū ūcio atongoria na anene a būrūrī magītīhī marī gīkundi kūrī mūthamaki, makīmwīra atīrī: “Wee Mūthamaki Dario, ūrotūūra ngīnya

tene! **7** Ithūī tūrī atongoria a ūthamaki ūyū, na anyabara, na anene a būrūrī, na andū arīa mataaraga mūthamaki o na abarūthi othe, nītūcīrīte tūkoona arī wega we mūthamaki ūrute watho naguo ūhīnyīrīro atī mūdū o wothe ūria ūngīhooya ngai o na rīrīkū kana mūdū o na ūrīkū, tīga akīhooire wee mūthamaki, ihīnda rīa matukū mīrongo itātū rītanathira, no ngīnya aikio irima-inī rīa mīrūūthi. **8** Na rīrī, wee mūthamaki, athana watho ūcio ūgīe ho na wandīkwo, nawe ūwīkīre mūhūūrī nīgeetha ndūkagarūrwo, kūringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marīa matagarūrāgwō.” **9** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Dario akīandīa watho ūcio na agīkīra mūhūūrī. **10** Rīria Danieli aamenyire atī watho ūcio nī wandīkītwo-rī, akīnūka gwake, akīhaica kanyūmba gake ka igūrū harī ndīrica cia nyūmba yake cīahīngūrāgwō irorete mwena wa Jerusalem. O mūthenya, nīaturāgia ndu maita matatū akahooya Ngai, akīmūcookagīria ngaatho o ta ūria aamenyerete gwīka hau kabere. **11** Nao andū acio magītīhī marī hamwe, magīkora Danieli akīhooya agītīhītha Ngai amūteithie. **12** Nī ūndū ūcio magītīhī harī mūthamaki na makīaria nake igūrū rīa uge ūcio wa mūthamaki: Makīmūria atīrī, “Gītī ndwandīkīthīre watho atī handū ha matukū mīrongo itātū, mūdū ūngīhooya ngai o na rīrīkū kana ahoē mūdū o na ūrīkū tīga o we mūthamaki, no ngīnya aikio irima-inī rīa mīrūūthi?” Mūthamaki agīcooka atīrī, “Watho ūcio ūrī o ho, kūringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marīa matagarūrāgwō.” **13** Nao magīcookeria mūthamaki atīrī, “Danieli, ūmwe wa andū arī maatahītwo kuuma Juda, ndagwathīkagīra wee mūthamaki, kana agaathīkīra watho ūrīa wee mwene wandīkīthīte. O na rīu no ahooyaga Ngai wake maita matatū o mūthenya.” **14** Rīria mūthamaki aagīuire ūhoro ūcio, akīgua kīeha mūno; agītūa itua rīa kūhonokia Danieli, na mūthenya ūcio wothe aatīndīre akīgeria ūria angīhonokia Danieli o ngīnya rīia rīgītūha. **15** Hīndī īyo andū acio makīūngana rīngī magītīhī harī mūthamaki na makīmwīra atīrī, “Rīrikana, wee mūthamaki, atī kūringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ūria mūrute kana mwandīke nī mūthamaki ndūngīgarūrwo.” **16** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītīhītha, nao makīrehe Danieli na makīmūkia irima-inī rīa mīrūūthi. Mūthamaki akīra Danieli atīrī, “Ngai waku ūria ūtungatagīra hīndī ciothe-rī, arogūtēthīra!” **17** Ihīga rīkīreehwo, rīkīigwo mūromo-inī wa irima rīu, nake mūthamaki agīkīra mūhūūrī na gītīhī gīake mwene na icūhī cia andū ake arīa marī igweta, nīgeetha gūtīkagīe ūndū ūngīgarūrwo ūkonī Danieli. **18** Nake Mūthamaki agīcooka nyūmba yake ya ūthamaki, nake akīraara ehīngīte kūria irio na atārī na maūdū ma gwīkenia. Na ūtukū ūcio wothe ndaigana kuona toro. **19** Na kwarooka gūkīa-rī, mūthamaki agīkīra tene, agītīhī ahiūhīte erekeire irima-inī rīa mīrūūthi. **20** Na aakūhīrīra irima rīu, agītīa Danieli na mūgāngo ūrī na ro rūnene, akīmūria atīrī, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ūria ūrī muoyo, Ngai waku ūria ūtungatagīra hīndī ciothe nīakūhonoketie kuuma kūrī mīrūūthi?” **21** Nake Danieli agīcookeria mūthamaki atīrī, “Wee mūthamaki, ūrotūūra ngīnya tene! **22** Ngai wakwa nīarandūmīre mūrāika wake, nake arahīngā mīrūūthi tūnua. Nīndū ūndū mūuru nījīkīte, tondu nīnyonetwo itārī na mahītia nījīkīte maitho-inī make. Nīngī o na wee mūthamaki ndīrī ndaakūhīrīra.” **23** Nake mūthamaki agīkena mūno na agīathana Danieli arutwo irima rīu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo irima-inī rīu rīa mīrūūthi, ndaarī na handū aagarūtīto, tondu we nīehokete Ngai wake. **24** Nake Mūthamaki agīathana, akiuga atī andū arīa maathītāngīte Danieli manyīitwo, macooke marehwo na maikio irima-inī rīu rīa mīrūūthi, hamwe na

atumia ao, na ciana ciao. Na riri, o na matanakinya irima gĩtina-
rĩ, mĩrũthĩ ÿo ikĩmakĩria hinya, na ikihehenja mahĩndĩ mao
mothe. **25** Mũthamaki Dario agĩcooka akĩandĩkĩra andũ othe,
na ndũrĩrĩ, na andũ a miario yothe bũrĩri-inĩ guothe marĩa,
akĩmeera atĩrĩ: “Mũrogaacĩra mũno makĩria! **26** “Nĩndahitũkia
watho, atĩ kũria guothe ũthamaki ũyũ wakwa wakinya-rĩ,
andũ no nginya metigagĩre na matĩage Ngai wa Danieli. **27**
Nĩwe ũitehũranaga na akahonokania; **28** Nĩ ũndũ ũcio Danieli
akĩgaacĩra hĩndĩ wa wathani wa Dario, o na wathani-inĩ wa
Kurusu ũria Mũperisia.

7 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Belishazaru mũthamaki
wa bũrĩri wa Babuloni, Danieli nĩarootire kiroto, na
akĩona cioneki meciiria-inĩ make akomete ũrĩrĩ-inĩ wake. Nake
akĩandĩka ũhoro wa kiroto kũ. **2** Danieli akiuga atĩrĩ: “Nĩ
Danieli-rĩ, ũtũkũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa
ngĩona huho inya cia igũrũ ikĩhurutanĩra igũrũ wa iria rĩrĩa
inene. **3** Naho hau hakiumĩra nyamũ inya ciarĩ nene kuuma
iria-inĩ riu, na gũtirĩ yahanaga ĩria ingĩ. **4** “Nyamũ ya mbere
yahaanaga ta mũrũthĩ, na yarĩ na mathagu ta ma ndiũyũ.
Ngũikara ndorete nginya rĩria njoya ciayo ciamunyĩrwo, nayo
ĩgĩcooka ikĩoywo na igũrũ ikĩrũgamio na magũrũ mayo meerĩ
ta mũndũ, na ikiheo ngoro ta ya mũndũ. **5** “Na hau mbere
yakwa nĩ haarĩ na nyamũ ingĩ ya keerĩ, nayo yahaanaga ta
nduba. Nayo nyamũ ĩyo nĩyambaratĩe mwena ũmwe wayo, na
ikarũma mbaru ithatũ na kanua gatagatĩ ka magego mayo. Nayo
ikĩrwo atĩrĩ, “Ūkĩra ũrĩe nyama nginya ũganiel!” **6** “Thuutha
ũcio ngĩroro na ngĩona hau mbere yakwa nyamũ ingĩ, nayo
yahaanaga ta ngarĩ. Mũgongo-inĩ wayo yarĩ na mathagu mana
maahaanaga ta ma nyoni. Nyamũ ĩyo yarĩ na mitwe ĩna, na
nĩyahetwo ũhoti wa gwithana. **7** “Thuutha ũcio nĩ Danieli-rĩ,
ũtũkũ nĩndonire kĩoneki, na hau mbere yakwa ngĩona nyamũ
ya kana, nayo yarĩ ya kũmakania na ya gũtua mũndũ nda, na nĩ
yarĩ na hinya mũno. Nyamũ ĩyo yarĩ na magego manene ma
kĩgera; na yahehenjaga na ĩgatambuura kĩria yooraga, na kĩria
gĩatigara ikarangĩrĩria na magũrũ. Yarĩ na ngũũrani na nyamũ
icio ingĩ cionekete mbere yayo, na yarĩ na hĩa ikũmi. **8** “Rĩria
ndeciiragia ũhoro wa hĩa icio-rĩ, ngĩona hau mbere yakwa
harĩ na rũhĩa rũngĩ, na rwarĩ rũnini, rũkĩmera gatagatĩ ka icio
ingĩ; nacio hĩa ithatũ cia iria ciarĩ cia mbere ikĩmunyũka biũ,
ikĩrweherera. Naruo rũhĩa rũu rwarĩ na maitho ta ma mũndũ
na kanua kaaragia ndeto cia mwĩthio. **9** “O ndorete ngĩona, “ĩtĩ
cia ũnene ikĩigwo handũ ha cio, nake ũria-Ūtũire-ho-kuuma-o-
Tene agĩkarĩra gĩtĩ giake. Nacio nguo ciake cierũhite ta ira; na
nũũrĩrĩ cia mũtwe wake ikerũha ta guoya wa ng’ondũ. Gĩtĩ gĩake
kĩa ũnene kĩarĩrĩmbũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki, namo magũrũ
makĩo maarĩ ma mwaki ũgwakana. **10** Rũũrĩ rwa mwaki nĩ
rwathereraga ruumĩte hau mbere yake. Nake agatungatĩrwo
nĩ ndungata ngiri maita ngiri; na andũ ngiri ikũmi maita
ngiri ikũmi makarũgama mbere yake. Igooti rigĩikara thĩ
rĩciirithanie, namo mabuku makĩhingĩrwo. **11** “Ningĩ ngĩthĩrĩ
na mbere gũcũthĩrĩria nĩ ũndũ wa ciugo cia mwĩgaatho iria rũhĩa
rũu rwaragia. Ngũikara ndorete nginya nyamũ ĩyo ikĩũragwo,
na mwĩrĩ wayo ũkĩanangwo na ũgĩikio thĩnĩrĩ na mwaki ũcio
wakanaga. **12** (Nyamũ icio ingĩ nĩciatuunyĩtwo ũhoti wacio wa
gwithana, no nĩcietikĩrĩtio ciikarange muoyo kwa ihinda.) **13**
“Ningĩ-rĩ, ũtũkũ nĩndonire kĩoneki, ngĩona hau mbere yakwa
harĩ na mũndũ wahaanaga ta mĩrũ wa mũndũ, agĩũka arĩ
igũrũ rĩa matu. Nake agĩkuhĩrĩria Ūcio-Ūtũire-ho-kuuma-o-
Tene na agĩtwarwo harĩa aarĩ. **14** Nake akĩheo wathani, na
rĩri, na hinya wa gwithana; nacio iruka ciothe, na ndũrĩrĩ, na

andũ a miario yothe makĩmũhooya. Wathani wake nĩ wathani
wa gũtũura tene na tene, na ndũgaathira, naguo ũthamaki
wake ndũrĩ hĩndĩ ũkaanangwo. **15** “Nĩ Danieli nĩndatangĩkire
roho-inĩ, nacio cioneki iria ciahĩtũkĩre meciiria-inĩ makwa
igĩthĩnĩna mũno. **16** Ngĩkuhĩrĩria ũmwe wa acio maarũngĩ hau,
ngĩmũũria andaarĩrie ma ya ũhoro ũcio wotho. “Nĩ ũndũ ũcio
akĩndaũrĩria maũndũ macio mothe, akĩnjĩra atĩrĩ: **17** “Nyamũ
icio inya nene nĩ mothamaki mana marĩa makaarahũka gũkũ
thĩ. **18** No rĩrĩ, andũ arĩa atheru a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩo
makaamũkĩra ũthamaki na matũũre naguo nginya tene, ĩrĩ,
ti-itherũ, matũũre naguo nginya tene na tene.’ **19** “Ningĩ
ngĩnda kũmenya gĩtũmi kĩa nyamũ ĩyo ya kana ĩria yarĩ
na ngũũrani na icio ingĩ na yarĩ ya kũmakania mũno, ĩrĩ na
magego mayo ma kĩgera na ndwara cia gĩcango, nyamũ ĩyo
yahehenjaga na ĩgatambuura kĩria yooraga, na ikarangĩrĩria
na magũrũ kĩria gĩatigara. **20** O na ningĩ ngĩnda kũmenya
ũhoro wa hĩa icio ikũmi ciarĩ mũtwe wayo na wa rũhĩa rũu
rũngĩ rwacookire kũmera, o na wa hĩa icio ithatũ ciamunyũkire
rũu rũngĩ rwamera, menye ũhoro wa rũhĩa rũu ruonagwo ta
rwarĩ rũnene gũkĩra icio ingĩ, na rwarĩ na maitho na kanua
kaaragia ndeto cia mwĩgaatho. **21** O nũũthĩrĩrie-rĩ, rũhĩa rũu
rũgĩtharĩkĩra andũ arĩa atheru, rũkĩria nao na rũkĩmahoota,
22 o nginya rĩria Ūcio-Ūtũire-ho-kuuma-o-Tene ookire na
agĩtũira andũ acio atheru a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ciira wa
kĩhoo, narĩo ihinda rigĩkinya makĩgĩwatĩra ũthamaki. **23**
“Ningĩ akĩndaarĩria akĩnjĩguithia atĩrĩ: ‘Nyamũ ĩyo ya kana nĩ
ũthamaki wa kana ũria ũkaagĩa gũkũ thĩ. Ūgaakorwo ũrĩ na
ngũũrani na mothamaki marĩa mangĩ mothe, na nũũkaniina thĩ
yotho, ũmĩrangĩrĩrie na ũmĩhehenje. **24** Nacio hĩa icio ikũmi nĩ
athamaki ikũmi arĩa makioima thĩnĩrĩ wa ũthamaki ũcio. Na
thuutha wao mũthamaki ũngĩ nĩkararahũka, ũrĩ na ngũũrani
na arĩa angĩ maarĩ mbere yake; na nĩgatooria athamaki acio
atatũ. **25** Niakaaria ndeto cia gũcambia Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno,
na ahinyĩrĩrie andũ ake arĩa atheru, o na agerie kũgarũra
mahinda na mawatho marĩa matue. Nao andũ arĩa atheru
nĩmakaneanwo moko-inĩ make kwa ihinda rĩmwe, na mahinda
meerĩ, na nuthu ya ihinda. **26** “No igooti nĩrĩgũikara thĩ
rĩciirithanie, na thuutha wa ũguo acooke atunywo wathani
wake, na wanangwo biũ nginya tene. **27** Ningĩ wathani, na
ũhoti, na ũnene wa mothamaki marĩa marĩ gũkũ thĩ guothe
cinengerwo andũ arĩa atheru, andũ a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.
Ūthamaki wake nĩ ũthamaki wa gũtũura nginya tene na tene,
nao aathani othe nĩmakamũhooyaga na mamwathĩkagĩre.’
28 “Ūhoro ũcio ũgĩthĩrĩra hau. Nĩ Danieli-rĩ, nĩndatangĩkire
mũno meciiria-inĩ makwa, na ngĩtukia gĩthĩithi, no ngĩikara
ngĩcũũranagia ũhoro ũcio ngoro-inĩ yakwa.”

8 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa gatatu wa wathani wa Mũthamaki
Belishazaru-rĩ, nĩ Danieli nĩndonire kĩoneki kĩngĩ, thuutha
wa kĩria ndoonete mbere. **2** Kĩoneki-inĩ kũu gĩakwa ndeyonire
ndĩ itũura-inĩ igĩtĩre rĩa Shushani bũrĩri-inĩ wa Elamu; kĩoneki-
inĩ kũu ndeyonire ndĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Ulai. **3** Na rĩrĩ,
ngĩcũthĩrĩria, na hau mbere yakwa ngĩona ndũrũme ĩrũngĩ
hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ, na yarĩ na hĩa ĩgĩrĩ, nacio ciarĩ ndaaya.
Rũhĩa rũmwe rwarĩ rũrũhũ gũkĩra rũria rũngĩ, o na gũtũka
nĩruo rwamerete thuutha. **4** Ngĩcooka ngĩona ndũrũme ĩyo
yaguthũka ĩrorete mwena wa ithũro na wa gathĩgathĩni na wa
gũthĩni, no gũtirĩ nyamũ o na ĩmwe ĩngĩahotire kũmĩĩrĩria, na
gũtirĩ ĩngĩahotire kwĩhonokia kuuma harĩ hinya wayo. Yekaga
o ta ũria ĩngĩndire gwĩka, nayo ikĩgĩa na hinya mũno. **5**
Na rĩria ndacũũranagia ũhoro ũcio, o rĩmwe hagũka thenge

yumite mwena wa ithũro, ituĩkanĩrie thĩ yothĩ itekũhũtia thĩ, nayo thenge ỹo yari na rũhĩa rũmwe rũnene thĩithĩ-inĩ. **6** Igũka yerekeire hari ndũrũme irĩa yari na hĩa igĩrĩ, ỹo ndoonete irũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia rūũ, ikĩmĩgũthũkĩra irĩ na mang'ũrĩ manene. **7** Ngĩona yatharĩkĩra ndũrũme ỹo irakarĩte mũno, ikĩringa ndũrũme ỹo na ikĩunanga hĩa ciayo cieri. Nayo ndũrũme ỹo ndiari na hinya wa kũmĩĩria, nĩ undũ ũcio thenge ỹo ikĩmĩgũtha, ikĩmĩgũthia thĩ na ikĩmĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme ỹo kuuma hari hinya wa thenge ỹo. **8** Thenge ỹo ikĩgia na hinya mũno, no rĩria hinya wayo wathingĩre mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunika, na itheru rĩaruo hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, iroretĩ mĩena ina irĩa huho iria cia igũrũ ihurutanaga. **9** Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkĩmerererwo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũria rwambĩrĩrie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũgĩgia na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa irathĩro, na wa Bũrũri ũria Mũthaka. **10** Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyira mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩgũthia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. **11** Rũgĩtũũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩeheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma hari we, nakĩo gĩikaro giake kĩria kiamũre gĩking'auranio. **12** Nĩ undũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo hari ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguo ũhoro wa ma ũgĩteanĩrio. **13** Ningĩ ngĩcooka ngĩgua ũmwe wa andũ arĩa atheru akĩaria, nake ũngĩ mũtheru akĩmũria atĩrĩ, "Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũkara ihinda rĩngana atĩa gĩgĩkahingio: kĩoneki kũ gĩkĩonĩ magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gĩikaro kĩria gĩtheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbũtũ?" **14** Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Ūhoro ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuuha ũcio gĩikaro kũ gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ." **15** Rĩria nĩ Danieli nderoragira kĩoneki kũ o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakĩo-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. **16** Na ngĩgua mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, "Wee Gaburieli, ta taũria mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kũ onete." **17** Na rĩria aakuhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtuĩka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthũ thĩ. Nake akĩnjũra atĩrĩ: "Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kũ gĩkĩonĩ mahinda ma ithĩrĩro." **18** Hĩndĩ ỹo aanjaragĩria-rĩ, ndaari toro mũnene, ngakoma ndurumithĩte ũthũ thĩ. Nake akĩhũtia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ. **19** Akĩnjũra atĩrĩ, "Nĩngũkwĩra ũria gũkaahaana thuuha-inĩ hĩndĩ ya mang'ũrĩ, tondu rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkĩonĩ mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithĩrĩro. **20** Ndũrũme ỹo wonire irĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. **21** Nayo thenge ỹo irĩ na maguoya maĩngĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ūyuni, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thĩthĩ nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. **22** Hĩa icio inya ciamerire itheru rĩa rũhĩa rũu ruoinikire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thĩĩni wa bũrũri wake, no matĩgaakorwo marĩ na ũhoti ta wake. **23** "Nĩngĩ mahinda ma kũrĩgĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩria andũ aremi magaaakorwo maaganĩte biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. **24** Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti undũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangĩko wa kũmakania, ningĩ niakagaacĩra undũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. **25** Nĩagatũma maũndũ ma maheni magaacĩre, na niakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩria makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake akooagithia andũ angĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, niakanangwo, no

ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga. **26** "Kĩoneki kũ wonĩrio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hĩngĩrĩria ũhoro wa kĩoneki kũ tondu gĩkĩonĩ mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio." **27** Nĩ undũ ũcio, nĩ Danieli ngũthĩrwo nĩ hinya, na ngĩkara ndĩ mũrũaru mũthenya mĩngĩ. Ngĩcooka ngũkĩra, na ngĩthĩri na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainĩrio nĩ kĩoneki kũ, tondu ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro wakĩo.

9 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerus (wa rũciaro rwa Amedi), ũria watũtũwo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, **2** mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandĩko-inĩ matheru nĩ kiugo kĩria Jehova eerĩte mũnabĩ Jeremia atĩ Jerusalemu nĩngũgakira ihooru mĩaka mĩrongo mũngwanja. **3** Nĩ undũ ũcio ngĩhũgũrĩria Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaitihaga ndĩhĩngĩte kũria irio, na ndĩhumbĩte nguo ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mũtwe. **4** Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngĩumbũra mehĩa, ngĩmwĩra atĩrĩ: "Wee Mwathani Ngai mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrĩkĩonĩ giake kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na magaahtĩkĩra maathani make, **5** nĩtwĩhĩte na tũgeka ũuru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. **6** Na tũkarega kũigua anabĩ acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩtwa rĩaku makĩarĩria athamaki aĩtũ, na anene aĩtũ, o na maĩthe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ. **7** "Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũyũrwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya, ma bũrũri-inĩ mothe kũria ũtũhurũjĩre nĩ undũ wa kwaga kwĩhokeka hariwe. **8** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aĩtũ, na anene aĩtũ na maĩthe maitũ tũyũrĩtwo nĩ thoni nĩ undũ wa mehĩa marĩa tũkwĩhĩrie. **9** Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na niarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũreime; **10** tũtiathĩkĩre Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũna twa anabĩ, ndungata ciake. **11** Bũrũri wothe wa Isiraeli niwagarĩte watho waku na ũgakũhutafĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra. "Nĩ undũ ũcio nĩtũkĩnyĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookererwo nĩ mwĩhĩtwa ũria wandĩkitwo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondu nĩtũkwĩhĩrie. **12** Na rũu nĩhĩngĩtie ciugo iria warĩre cia gũtũkĩrĩra ithuĩ na anene aĩtũ na undũ wa gũtũrehithĩria mwanangĩko mũnene. Gũkũ thĩ guothe gũtirĩ gwekwo undũ mũnene ta ũria wĩkitwo Jerusalemu. **13** O ta ũria kwandĩkitwo watho-inĩ wa Musarĩ, mwanangĩko ũyũ wothe nĩtũkĩnyĩrĩre. No rĩrĩ, tũtirĩ tũramaatha gwĩtĩkĩria nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehĩa maitũ na tũcũũranie ũhoro waku wa ma. **14** Jehova ndaatĩhĩrie gũtũrehere mwanangĩko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtigana kũmwathĩkĩra. **15** "Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgũira igweta rĩria rĩtũũraga ho nginya ũmũthĩ, ithuĩ Nĩtwĩhĩte, na tũgeka ũuru. **16** Atĩrĩrĩ Wee Mwathani, kũringana na ciiko ciaku cia ũthingu, ehereria Jerusalemu, itũura rĩu rĩaku inene, na kĩrĩma gĩaku gĩtheru marakara na mang'ũrĩ maku. Mehĩa maitũ na mawaganu ma maĩthe maitũ nĩmo matũmĩte Jerusalemu hamwe na andũ aku matũke kĩndũ gĩa gũconorithio hari andũ arĩa othe matũthĩrũrũkĩrie. **17** "Na rĩrĩ, Ngai witũ, itĩkĩra kũigua mahooya na mathaithana ma ndungata ino yaku. Nĩ undũ wa rĩtwa rĩaku Wee Mwathani, igũira handũ haku hatheru tha, o hau hakĩrĩte ihooru. **18** Atĩrĩrĩ, Wee Ngai thĩkĩrĩria, na ũtũũge, ũhingũre maitho

maku wone ihooru ría itúura inene ríría rítanítio na Rítwa ríaku. Tútiragúthaiha ní úndú túrí athingu, no ní úndú wa tha ciaku nyingí. 19 Wee Mwathani, túthikirírie! Wee Mwathani túrekeré! Wee Mwathani, túgúe na útúteithie! Ní úndú waku, Wee Ngai wakwa, ndúkagonderere ní úndú wa itúúra ríaku inene na andú aku metanítio na Rítwa ríaku.”

20 Na rírí, ríría ní ndaarágia ngíhooyaga na ngumbúraga mehía makwa na ma andú akwa a Isiraeli, na ngúthaiha Jehova Ngai wakwa ní úndú wa kírima gíake gítheru, 21 o ndí o mahooya-iní-rí, Gaburieli, mündú úria ndonire kíoneki-iní kía mbere, agúka harí ní ombúkíte na ihénya ihinda ríría igongona ría hwaí-iní rítuúrago. 22 Nake akindaaríría atírí, “Atírírí Danieli, ríu ndoka ngúhe úmenyo na útáuku. 23 O ríría wambíríríe kúhooya-rí, noguo icookio ríheanirwo, na ní ndatúmwo njúke ngwíre, tondu úri mündú mwende múnó. Ní úndú úcio, cúrania úhoro wa ndúmírírí ino ngúkwíra, na útáukírwo ní kíoneki kíu: 24 “Atírírí, ihinda ría ciumia mírongo múgwanja nírio rítuúrirwo andú aku, na rígatúirwo itúúra ríaku ítheru, nígeetha hágie na ihinda ría kúniina úmaramari, na ría gútigana na mehía, na ría kúhooroheria waganu, níguo úhoro wa úthingu úria útathiraga úgíe, náko kíoneki na úrathi kíkirwo múhúuri, nake úria mútheru múnó aítírío maguta. 25 “Atírírí, menyá na útáukírwo atírí, “Kuumá ríría gwatúirwo atí itúúra ría Jerusalem rícookererio na ríakwo ríngí, nginya ríría mítongoria úria Mútíríríe Maguta agooka-rí, nígúkagía na ciumia múgwanja na ciumia ingí mírongo ítandatú na igírí. Itúúra ríu nírigaakwo ríngí, hamwe na njíra ciarío na mútaro, no gúgaakorwo kúri mahinda ma thína. 26 Thuutha wa ciumia mírongo ítandatú na igírí, úcio Mútíríríe Maguta níakooragwo na atigwo atarí na kíndú. Níngí andú a mítongoria úria úgooka thuutha wake nímagathúkangia itúúra ríu inene o na handú-haría-haamúre. Íthíríro rígooka ta múiyúro wa maá: Nayo mbaara ígaathíi na mbere o nginya íthíríro, na nígútuúro atí níngúgacooka gúkire ihooru. 27 Níakagía na kírikaníro kírumu na andú aingí handú ha kiumia kímwé. Gatagatí-iní ga kiumia kíu níagatúma magongona na maruta matíge kúrutwo. Na handú ha mo, mwena úmwe wa hekarú-rí, níakarúgamia kíndú kíri magígi na thaahu, o nginya íthíríro ríría rítuúitwo rígaakinya, nake atúúre aítágirírío mang’úrí.”

10 Atírírí, mwaka-iní wa ítatú wa Kurusu múthamaki wa Perisia, Danieli (na níwe watúitwo Belites hazaru) níaguúrirío maúndú. Ndúmírírí ya úguúrio úcio yarí ya ma, na yakoníi úhoro wa mbaara nene. Gútaúkirwo kwa ndúmírírí íyo guokire kúri we na njíra ya kíoneki. 2 Ihinda-iní ríu-rí, ní Danieli ndaakoretwo ngícakaya handú ha ciumia íthatú. 3 Níndehingíte kúria írio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibei; níngí ndiehakaga maguta o na hanini, o nginya ciumia ício íthatú ígíthira. 4 Múthenya wa mírongo írri na ína wa mweri wa mbere, ndúgamíte hógúrúrú-iní cia, rúúí rúria rúnene rwa Tigrísí, 5 ngítíira maitho, na hau mbere yakwa ngóna mündú wehubemíte nguó cia gatani, na akehótora múcibi wa thahabu íria thérie múnó. 6 Mwírí wake wataríi ta inagí ríría ríttagwo thumarati, na úthíu wake wahenagía ta rúheni, maitho make maahaanaga ta ímúrí cia mwaki, na moko make na magúrú maahaanaga ta gícango gikumuthe gíkahenia, naguo múgambo wake wataríi ta múgambo wa andú aingí. 7 Ní Danieli-rí, no ní nyiki ndonire kíoneki kíu; nígúkorwo andú aría twarí nao matíakionire, no nímayúrirwo ní guoya, makúúra magíthíi kwíhitha. 8 Ní úndú úcio ngítigwo ndí o nyiki ndíroreire kíoneki kíu kínene. Ngícooka ngíthirwo ní

hinya, ngíthitia gíthíithi ta ngúkua, na gútirí úndú ingíahotíre gwíka. 9 Ngícooka ngíguá akiaria, na ríría ndamúthikagíríria, ngínyíitwo ní toro múnene, ngígwa ndurumíthítie úthíu wakwa thí. 10 Na rírí, ngíhutío na guoko, gúkinjoya na igúrú, gúkinjiga ndúrítie ndu ndínyíitíríre thí na moko, ngíinainaga. 11 Nake akínjíría atírí, “Danieli, wee mútíe múnó, cúrania wegá ciugo ící ngíríe gúkwaríria, na úúkére na igúrú, nígúkorwo ríu nígútúmwo ndatúmwo kúri we.” Na aaríkia kúnjíría úguo, ngírúgama o ngíinainaga. 12 Agícooka agíthíi na mbere akínjíría atírí, “Danieli, tígá gwítígíra. Kuumá múthenya wa mbere ríría wambíríríe gútuúria úhoro úyú na úkíníyíhíha mbere ya Ngai waku-rí, ciugo ciaku níciaigúirwo, na ríu ndoka nígeetha ngúhe úhoro wacío. 13 No rírí, múnene wa úthamaki wa Perisia níangírírírie míthenya mírongo írri na úmwe. Híndí íyo nírio Mikaeli, úmwe wa aráika aría anene, okire kúndeithia, tondu níndahingírírio kúu hamwe na múthamaki wa Perisia. 14 Ríu ndoka ngútaarírie maúndú maría magaaóra andú anyu matukú ma thuutha, tondu kíoneki kíu gíkoníi ihinda ríría rígooka.” 15 Na ríría aanjíríraga úhoro úcio, ngíinamia úthíu thí, ngíremwo ní kwaria. 16 Níngí úngí wahaanaga ta mündú akíhutia íromo ciakwa, ngítumúria kanua na ngámwíríría kwaria. Ngíria úcio warúngíi mbere yakwa atírí, “Mwathí wakwa, ní ndímúhoote ní ruo rúnene tondu wa kíoneki kíu, na ndírí na úndú ingíhota gwíka. 17 Níi ndungata yaku-rí, ndaakíhota atía kwaria nawe mwathí wakwa? Nígúkorwo níthírítwo ní hinya o na níhúmú yakwa.” 18 Níngí ngícooka ngíguá ndaahutío ríngí ní úcio wahaanaga ta mündú, akínjíría hinya. 19 Akínjíría atírí, “Tígá gwítígíra, wee mündú úyú mútíe múnó, úrogía na thayú! Wíyúmíríríe; wíkíre hinya.” Na ríría aanjaríríe úguo, ngícookwo ní hinya, na níi ngiuga atírí, “Ríu mwathí wakwa aría tondu níwanjíríka hinya.” 20 Nake akínjíríria atírí, “Wee níúú kíria gítúmíte njúke kúri we? Níngúcooka o narua ngaríe na múnene wa Perisia, na ndathírí-rí, nake múnene wa Úyunani níegúka; 21 no níngwamba gúkwíra úria kwandíkítwo Ibuku-iní-ría-Ma. (Ndíri mündú úndeithagía ngírúa nao tígá Mikaeli, múnene wanyu.

11 Na rírí, mwaka-iní wa mbere wa Dario, úcio Múmedia, níndarúgamire nake ndímúteithírírie na ndímwíkíre hinya.) 2 “Na ríu, níngúkúria úhoro wa ma: Athamaki angí atatú nímakarahúka a kíu Perisia, na thuutha úcio kwarahúke úngí wa kana, úria úgaatonga gúkira acío angí othe. Na ríría akaagía na hinya múnene ní úndú wa útonga úcio wake, níakarahúra andú othe mokíríre úthamaki wa Úyunani. 3 Níngí nígúkarahúka múthamaki úngí úri na hinya makíría, úria úgaathanaga na hinya múingí na ekage o úria angíenda gwíka. 4 Aaríkia kwarahúka-rí, úthamaki wake níugatúkana na úgayanírío míena ína kúria huho íria inya cia matu-iní íhurutanagíra. Naguo úthamaki wake ndúkagaywo ní andú a rúciaró rwake, kana úgíe na hinya ta úria aarí naguo, tondu úthamaki wake níúgathengío uume harío na úheo andú angí. 5 “Múthamaki wa mwena wa gúthini níakagía na hinya, no úmwe wa atongoria ake a ita níakagía na hinya kúmúkíra, acooke gwathana úthamaki-iní wake na hinya múnene. 6 Na rírí, míaka yathirathira, nímagacooka kúiguana. Mwarí wa múthamaki úcio wa gúthini níagathíi kúri múthamaki wa gathígathini, níguo magíe na kíriko kía úiguano, no mútumia úcio ndagatúúra arí na hinya, o na múthamaki úcio na hinya wake matígaatúúra. Matukú-iní macío mútumia úcio níagakunyanírwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia úthamaki, na íthe, o na mündú úria wamúteithagíríria. 7 “Na

riri, mündü ümwe wa rüciaro rwake niakarahüka ithenya riake. Nake niagatharikirä ita riä müthamaki wa gathigathini, na atoonye itüura riake ririä riirigire; niakarüa nao na amatoorie. **8** Ningi niagataha ngai ciao cia mihianano, na mihianano yao ya kigera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikuue acitwarebürüri wa Misiri. Niagatigana na müthamaki ücio wa gathigathini ihinda riä miäka iigana üna. **9** Nake müthamaki wa gathigathini niagatharikirä müthamaki ücio wabürüri wa güthini, no niagacooka ahündüke nginyabürüri-ini wake. **10** No ariü ake nimakehaariria kürüa mbaara, macoocaniririe mbütü nene ya ita hamwe riä ikaahaata ta kigüü kïa maaï kiria gütanghingirrio, na makinyie mbaara iyo nginya itüura-ini riake ririä riirigire. **11** “Hindi iyo müthamaki wa güthini niakoimagara ari na marürü akahüurane na müthamaki ücio wa gathigathini, üria ükaarhüra ita inene, no niakahootwo. **12** Aarikia güthaha mbütü iyo, müthamaki ücio wa güthini niakaiyürwo ni mwitüo, na ooragithie andü ngiri nyingi, no riri, ühootani wake ndügatüura. **13** Nigükorwo müthamaki wa gathigathini niagacookaniriria mbütü ingi ya ita nene gükira ya mbere; na thuutha wa miäka miingï niakoimagara erekeire kuo ari na mbütü nene müno na iri na indo ciothe cia mbaara. **14** “Mahinda-ini macio-rï, andü aingï nimagocokiria müthamaki ücio wa güthini. Andü a haaro gatagati-ini ka andü anyu nimakarema ati nigeetha kioneki giki kihinge, no matikahootana. **15** Nake müthamaki wa gathigathini niagocooka aitithie ihumbu cia türi, irigiicirie itüura inene niguo aritunyane. Mbütü icio cia ita cia kuuma güthini itikahota kümwitiria; o na thigari ciao iria njega müno itigaakorwo na hinya wa güwitiiria. **16** Nake ücio ükaamatharikirä niageeka o ta üria ekwiendera; gütiri ükaahota kümwitiiria. Niäkehaanda küu Bürüri-ini ücio Müthaka na akorwo ari na hinya wa küwananga. **17** Niagatua itua kwerekeria hinya wa üthamaki wake wothebürüri-ini ücio, acooke athondeke kirikanio kïa üiguano na müthamaki wa güthini. Nake niakamühe müiritu wake amühikie niguo ahoté kügüithia üthamaki ücio, no mibango iyo yake ndikahinga kana imüiteithie. **18** Hindi iyo niakerekeria meciiria make mabürüri-ini maria marï ndwere-ini cia iria na ataha maingï mamo, no riri, münene ümwe wa ita riake niakaniina mwigaatho ücio wake, na augarüre ümücookerere. **19** Thuutha wa üguo, niagacooka erekere matüura maria mairigire mabürüri wake mwene, no niakahingwa na agwe ündü atagacooka kuonwo ringi. **20** “Na riri, üria ügooka ithenya-ini riake niagatüma mwitia wa mbeeca cia igooti atükaniriebürüri ücio wothe agütagia igooti, niguo atüurie riiri wa üthamaki wake. No thuutha wa miäka minini niakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragirwo mbaara-ini. **21** “Na riri, mündü üria ügooka ithenya riake agaakorwo ari mündü wa künyararwo mündü ütangiheo gütiio kïa müthamaki. Nake niakahithükira üthamaki ücio riria andü akuo mageciiria ati ni kürï thayü, aütunyane na waara. **22** Hindi iyo ningi, ita riri na hinya müno nirikahaatwo rieherio mbere yake; ita riu hamwe na münene wa kirikanio nimakaniinwo biä. **23** Thuutha wa kügia na kirikanio kïa üiguano nake, niagacooka aheenanie, na ari na andü o anini niakarahüka agie na hinya. **24** Ririä mabürüri maria matongu müno magakorwo marï na thayü, niguo akaamatharikirä na eke maündü maria maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Niagagaïra arümüriri ake ütonga wa ndaho, o na wa küiya. Niagathugunda küng aürania matüura maria mairigire, no ni kwa ihinda. **25** “Niagacookaniriria ita inene agie na hinya na ücamba okirire müthamaki wa güthini. Müthamaki wa güthini

niakarüa nake ari na ita inene na riä hinya, no ndagetiiiria ni ündü wa mibango iria agaakorwo aciriürwo. **26** Andü ariä marïanagira na müthamaki niö makaamükunyanira; ita riake nirigathererio ta andü megütwarwo ni kigüü, na aingï ao mooragirwo mbaara-ini. **27** Athamaki acio eerï, marï na ngoro iciriüre gwika üuru-rï, niagaakaria metha-ini imwe maaranirie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanira, amu ithiriüo riä maündü macio rigaakinya o hindi iria ritüitwo. **28** Müthamaki wa gathigathini niagacookabürüri wake ari na ütonga müingï, no ngoro yake iigaakorwo ireganite na kirikanio kiria gütheru. Niagocokiria kirikanio kiu, na thuutha ücio acooke ainükebürüri wake. **29** “Ihinda riria ritüitwo riakinya, niagatharikiräbürüri wa güthini riita ringi, no riri, itharikirä riä ihinda ririä nirigakorwo riri na ütiganu na riä ihinda riä mbere. **30** Andü a kuuma Kitimu nimagocooka na marikabu ciao mamüükirire, nake niagaakua ngoro. Nake niakahündüka arakarite müno na okirire kirikanio kiria gütheru. Niagacooka eke maündü ma ütugi kürï andü ariä othe magaatirika kirikanio kiu gütheru. **31** “Ita riake riri na indo cia mbaara nirikarahüka niguo rithaahie handü haria hairigire na hinya ha hekarü, rïcooke rieherie magongona maria marutagwo o müthenya niguo matikarutagirwo ho. Thuutha ücio macooke marügamie kindü kirï thaahu ho, kiria kingitümabürüri ükire ihooru. **32** Niäkeheenereria na ndeto cia waara andü ariä mathükitie kirikanio kiu gütheru, no andü ariä mooï Ngai wao nimakeikira hinya na maregane nake magwatüirie. **33** “Andü ariä oogï nimagathomithia andü aingï, o na gütiüka kwa ihinda nimakooragwo na rühiü rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo migwate na matunywo indo ciao cia bata. **34** Maagüa-rï, nimakaehe üteithio münini, na andü aingï ariä matari a ma nimakegwatania nao. **35** Andü amwe ariä oogï nimakaagüa, niguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithiriüo, amu ihinda riu ritüitwo no rigaakinya. **36** “Müthamaki ücio ageekaga o üria ekwenda. Niagetüügiria na enenehie gükira ngai ciothe na niakaaragia ndeto itariä ciaiguuo cia güükirira Ngai wa ngai ciothe. Nake niakagaacira nginya riria ihinda riä mang'uri rigaathira, nigükorwo ündü üria ütüitwo no nginya ükaahinga. **37** Ningi ndakarümbüya ühoru wa ngai cia maithe make, kana ngai iria iriragirio ni andü-a-nja, kana arümbüye ühoru wa ngai o na irikü, no ni gwitüügiria ageetüügiria gükira ngai icio ciothe. **38** Handü ha cio, agaatüa ngai ya kündü küria küirigitwo na hinya; ngai itoikaine ni maithe make, niyo agaatüa na amirutagire thahabu na betha, hamwe na tühiga twa goru na iheo cia thogora münene. **39** Niagatharikirä kündü küria küirigire na hinya müno ateithiriüo ni ngai ng'eni, na niagatiithia müno andü ariä othe makamwinyihiria. Acio niö agaatua aathani maathage andü aingï, na aganyie ithaka ciabürüri ücio, aciheane na thogora. **40** “Ihinda riria ithiriüo riakinya-rï, müthamaki ücio wa güthini niakamütharikirä mbaara-ini, no nake müthamaki ücio wa gathigathini amüükirire na ngaari cia ita, na andü ariä mathiiga mahaicite mbarathi, o na marikabu nyingi. Niagatharikirä mabürüri maingï, na atükanirie kuo ta kigüü kïa maaï. **41** Ningi niagatharikirä Bürüri üria Müthaka. Mabürüri maingï nimakaagüa, nobürüri wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nimakahonokio kuuma guoko-ini gwake. **42** Niagatambürükia guoko gwake mabürüri-ini maingï; o naguobürüri wa Misiri ndükahonoka. **43** Niakenyiitira igüna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ütonga wabürüri wa Misiri wothe na hinya, nao andü a Libia na a Kushi mamwinyihirie. **44** No riri,

ndūmīriri iria ikaamūkinyīra ciumīte mwena wa irathīro na wa gathigathini nīkamūmakia, nake oimagare arī na marakara maingī athīi akaanange na aniine andū aingī biū. **45** Akaamba hema ciake cia ūthamaki gatagati ka iria rīria inene kīrima-inī kīria gītheru na gīthaka mūno. No rīrī, nīagakinya mūthia wake, na gūtīrī mūdū o na ūmwe ūkaamūteithia.

12 “Na rīrī, hīndī īyo Mikaeli, mūnene ūria ūgitagīra andū anyu, nīakarauhūka. Nīgūkaagīa ihinda rīa mīnyamaro mīingī itarī yoneka īngī tayo kuuma rīria andū mambīrīrie gūtūka ndūrīrī nginya hīndī īyo. No rīrī, hīndī īyo nīguo andū anyu makaahonokio, mūdū o wothē ūria ūgaakorwo aandikītwo ibuku-inī. **2** Kīrīndī kīingī kīa arīa makomete rūkūngū-inī rwa thī nīmakariūkio: amwe mariūkīre muoyo-inī ūria ūtagaathira, nao arīa angī mariūke nīgeetha maconorithio na matūire marī amene tene na tene. **3** Arīa oogī magaacangarara ta ūtheri wa igūrū, nao arīa macookagia andū njīra-inī cia ūthingu magaaakenga ta njata tene na tene. **4** No wee, Danieli, hinga ibuku na ūhūire mūhūiri ciugo icio nyandike ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo, nginya rīria ithirīro rīgaakinya. Amu andū aingī nīmakorūūruga kūdū na kūdū nīguo mongerere ūmenyo.” **5** Thuutha wa maūdū macio, nī Danieli ngīrora, ngīona hau mbere yakwa harūngī andū angī eerī, ūmwe wao arūngīi hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūyū wa rūūi nake ūcio ūngī akarūgama hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūria ūngī. **6** Ūmwe wao akīarīria mūdū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūi, akīmūiria atīrī, “Maūdū macio ma kūgeganīa megūikara ihinda rīigana atīa magīkahinga?” **7** Mūdū ūcio wehumbīte nguo cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūi, akīambararia guoko gwake kwa ūrio o na ningī kwa ūmotho amerekeirie na igūrū, ngīcooka ngīigua ehīta na rīitwa rīa ūria ūtūūruga tene na tene, akiuga atīrī, “Maūdū macio megūikara ihinda rīmwe, na mahinda meerī, na nuthu ya ihinda. Rīria hinya wa andū arīa atheru ūgaakorwo ūrī mūniine biū-rī, nīguo maūdū macio mothe makaahingio.” **8** Nī ngīiguīra maūdū macio, no ndīgana gūtaūkīrwo nī mo. Nī ūndū ūcio ngīmūiria atīrī, “Mwathi wakwa, kīrīkīrīro kīa maūdū macio mothe-rī, gīgaakorwo kīrī kīi?” **9** Nake akīnjookeria, akīnjīra atīrī, “Wee Danieli wīthīre, tondū ciugo icio nīhingīre na ikahūūrwo mūhūiri nginya ihinda rīa ithirīro. **10** Andū aingī nīmagatherio, mathirwo nī gīko merūhio, taarī gūkumuthwo makumuthītwo magathera, no arīa aaganu nīmagakīrīrīria kwagana, na gūtīrī o na ūmwe wao ūkaamenya gītūmi kīa maūdū macio, no arīa oogī nīmakamamenya. **11** “Kuuma ihinda rīria magongona ma o mūthenya makaniinwo, na ithenya rīamo harūgamio kīndū kīria kīrī thaahu, kīria kīngītūma būrūri ūkire ihooru, gūgaakorwo kūrī mīthenya 1,290. **12** Kūrathimwo-rī, nī ūria ūgweterera na akinyīrie mūthia wa mīthenya 1,335. **13** “No we-rī, wīthīre nginya hīndī rīria ithirīro rīgaakinya. Nīukahurūka, na ningī marīgīrīrio ma mīthenya īyo nīukariūka nīgeetha wamūkīre igai rīaku.”

Hosea

1 Ino nīyo ndūmīriri ya Jehova irīa yakinyīrīre Hosea mūrū wa Beeri hīndi ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hīndi ya wathani wa Jeroboamu mūrū wa Joashu mūthamaki wa Isiraeli: **2** Rīrīa Jehova aambīrīrīre kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwīrīre atīrī, “Thīi, ūkahikie mūtumia mūmaraya na ūgie na ciana cia ūmaraya, tondū andū a būrūrī nīmehītie, na ūndū wa ūtharia mūrū mūno wa gūtīrīka Jehova.” **3** Nī ūndū ūcio Hosea akīhīkia Gomeri mwarī wa Dibilaumu, nake akīgīa nda na akīmūciarīra mwana wa kahīi. **4** Nake Jehova akīra Hosea atīrī, “Gatue Jezireeli, tondū nīngūherithia nyūmba ya Jehu o narua nī ūndū wa ūragani mūnene ooraganire kūu Jezireeli, na niine ūthamaki wa Isiraeli. **5** Mūthenya ūcio-rī, nīngoinanga ūta wa Isiraeli Gituamba-inī kīa Jezireeli.” **6** Gomeri akīgīa nda rīngī na agīciara mwana wa kairītu. Nake Jehova akīra Hosea atīrī, “Gatue Lo-Ruhama, nīgūkorwo ndīgacooka kuonania wendo rīngī kūrī nyūmba ya Isiraeli, atī ndīmarekere o na atīa. **7** No nīngonania wendo kūrī nyūmba ya Juda; na nīngamahonokia, na ti na ūndū wa ūta, kana rūhūi rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nī ūndū wa Jehova Ngai wao.” **8** Thuuha wa gūtīgithia Lo-Ruhama kuonga-rī, Gomeri agīciara kahīi kangī. **9** Nake Jehova akīmūrīra atīrī, “Gatue Lo-Ammi, nī ūndū inyuī mūtīrī andū akwa, na nīi ndīrī Ngai wanyu. **10** “No rīrī, andū a Isiraeli magaatūka ta mūthanga wa hūgūrūrū-inī cia iria, ūrīa ūtangithimika kana ūtarīke. O handū harīa merūrīro atīrī, ‘Inyuī mūtīrī andū akwa’, no ho mageetwo ‘ariū a Ngai ūrīa ūrī muoyo’. **11** Nao andū a Juda na andū a Isiraeli nīmagacookanīrīra rīngī, na nīmagathuura mūdū ūmwe amatongorie, nao nīmakoima būrūrī ūcio, nīgūkorwo mūthenya wa Jezireeli nīūgaatuika mūthenya mūnene.

2 “Ha ūhoru wa ariū a thoguo, meere atīrī, ‘Inyuī mūrī andū akwa’, na ha ūhoru wa aarī a thoguo, ūmeere atīrī, ‘Inyuī mūrī endwa akwa’. **2** “Thaitai nyina wanyu, mūthaithei, nīgūkorwo we ti mūtumia wakwa, na nīi ndīrī mūthuuriwe. Nīherie maūdūna wa ūtharia ūthiū-inī wake, na athengie ūmaraya gatagatī-inī ka nyondo ciake. **3** Akorwo ti ūguo ndīmūrute nguo aikare arī njaga, na ndūme aikare njaga o ta mūthenya ūrīa aaciarīrwo; ngaamūta ta werū, na ndīmūgarūre atūike būrūrī mūng’aru, na ndīmūūrage na nyoota. **4** Ndikaigūra ciana ciake tha, tondū nī ciana cia ūtharia. **5** Nyina wao akoretwo akīhūra ūmaraya, na aagīre nda ciao na njira cia ūra-thoni. Nī ūndū oigite atīrī, ‘Nīngūrūmīrīra endwa akwa, arīa maaheaga irio ciakwa na maaī makwa, na guoya wakwa wa ng’ondū o na gatani yakwa, maguta makwa o na kīrīa nyuuga.’ **6** Nī ūndū wa ūguo nīngūhinga njira yake na mīgua, ndīmūirīgīre thīinī, aage njira ya kuumīra. **7** Niagateng’eria endwa ake na ndakamakinyīra. Akaamacaria na ndakamona. Hīndi iyo nīagacooka oige atīrī, ‘Nīngūcōoka kūrī mūthuuri wakwa wa mbere, nīgūkorwo hīndi iyo nīndaikarīte wega gūkīra rīu.’ **8** Mūtumia ūcio nīagire kūmenya atī nīi ndaamūheaga ngano, na ndībei ya mūhīhano, o na maguta, na ngamūingīhīria betha na thahabu, iria maahūthagīra gūthondeka ngai irīa nītagwo Baali. **9** “Tondū ūcio nīngoya ngano yakwa yakūra, na ndībei yakwa ya mūhīhano yagīrīra, na ndīmūtunye guoya wakwa wa ng’ondū na gatani yakwa, o iria ciarī cia kūmūhumbīra njaga yake. **10** Nī ūndū ūcio, nīngagūrīa maūdū make ma waganu

endwa ake mamwīroire; gūtīrī mūdū ūkaamūteithūra moko-inī makwa. **11** Nīnganīna ikeno ciake ciothe, arī cio: ciathī ciake cia mwaka o mwaka, na Tūrūgamo twake twa mweri, na mīthenya yake ya Thabatū, na ciathī ciake ciothe iria nyamūre. **12** Nīngathūkangia mīthabībū yake na mīkūyū yake, irīa oigire nī irīhī rīake kuuma kūrī endwa ake; nīngamītua ihinga, na nyamū cia gīthaka nīkamīrīa.” **13** Jehova ekuuga atīrī, “Nīngamūherithia nī ūndū wa mīthenya irīa acinīire Baali ūbumba; rīrīa eegemagia na icūhī, na mathaga ma goro, na akīrūmīrīra endwa ake, no akīriganīrwo nī nīi. **14** “Nī ūndū wa ūguo nīngūmūguocūrīria na waara; ngūmūtongoria nginya werū-inī, na ndīmwarīre na ciugo cia wendo. **15** Kūu nīkuo ngaamūcōokeria mīgūnda yake ya mīthabībū, na ndue Kīanda kīa Akori mūrango wa mwīhoko. Kūu nīkuo akaina o ta ūrīa ainaga matukū-inī na ūnini wake, aine ta ūrīa ainire mūthenya ūrīa aambatire kuuma būrūrī wa Misiri.” **16** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, nīkanjīta ‘Mūthuuri wakwa’; ndūkanjīta rīngī ‘Mwathi wakwa’. **17** Nīngeheria marītwa ma Baali kuuma mīromo-inī yake; marītwa macio matikagwetwo rīngī. **18** Mūthenya ūcio nīngathondeka kīrīkanīro na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī, na ciūmbe iria ithiagiāra gūkū thī nī ūndū wao. ūta, na rūhūi rwa njora, na mbaara nīngacīnīina būrūrī-inī, nīgeetha othe makomage marī na thayū. **19** Nīngakūūria ūtūike mūtumia wakwa nginya tene; ngaakūūria ūtūike wakwa ūhoru-inī wa ūthingu na wa kīhooto, ngūūrie ndī na wendo na tha. **20** Nīngakūūria ūtūike wakwa na wīhokeku, nawe nīūgetīkīra Jehova.” **21** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, nīngacōokia ūhoru; nīngacōokeria matu ūhoru, namo matu macōokerie thī ūhoru; **22** nayo thī īcōokerie ngano, na ndībei ya mūhīhano, na maguta ūhoru, nacio nīngacōokeria Jezireeli ūhoru. **23** Nīngamūhaanda būrūrī-inī nī ūndū wakwa mwene; nīngonania wendo wakwa harī ūrīa nderite atīrī, ‘Nīi ndikwendete’. Aria nderite atīrī, ‘Inyuī mūtīrī andū akwa’, nīngameera atīrī, ‘Inyuī mūrī andū akwa’; na mūdū o mūdū oige atīrī, ‘Wee nīwe Ngai wakwa.’”

3 Nīngī Jehova akīnjīra atīrī, “Thīi, wonie mūtumia waku wendo rīngī, o na gūtuika nīendetwo nī mūdū ūngī na nī mūtharia. Mwende o ta ūrīa Jehova endete andū a Isiraeli, o na gūtuika nīmagarūrīkagīra ngai ingī na makenda keki iria nyamūre cia thabībū nyūmū.” **2** Nī ūndū ūcio ngīmūgūra na thogora wa cekerī ikūmi na ithano cia betha, na ta homeri na letheku īmwe ya cairi. **3** Ngīcōoka ngīmūrīra atīrī, “Nīgūtūūrania na nīi matukū maingī, na no nginya ūtīge ūmaraya na ndūkendane na mūdū ūngī, na nīi nīngūtūūrania nawe.” **4** Nīgūkorwo andū a Isiraeli nīmegūtūūra matukū maingī matarī na mūthamaki kana mūnene, na matarī na igongona kana mahīga maamūre, na matarī na ebodi kana mūhīanano. **5** Thuuha ūcio andū a Isiraeli nīmagacōoka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudī mūthamaki wao. Nīmagōoka makīinainaga kūrī Jehova na kūrī irathimo ciake matukū-inī na mūthia.

4 Iguai ūhoru wa Jehova, inyuī andū a Isiraeli, tondū Jehova nīekūmūthitanga, inyuī mūtūūrage thīinī wa būrūrī ūyū: “Nī ūndū-rī, gūtīrī na wīhokeku kana wendo, kana kūmenya Ngai thīinī wa būrūrī ūyū. **2** Kīrīa kūrī no kūrūmana, na kūheenania, na ūragani, na ūici, na ūtharia; maūdū macio makaingīha mūno, na ūiti wa thakame ūkarūmīrīra ūiti wa thakame. **3** Nī ūndū wa gītūmi kīu būrūrī nīuracakaya, na arīa othe matūūrage thīinī wago makahinyara; nyamū cia

githaka, na nyoni cia riera-ini, na thamaki cia iria-ini nigukua irakua. **4** “No riri, ndukareke mundu arehe thitango, mundu ndagathitange uria ungi, nigukorwo andu anyu mahaana andu aria mathitangaga muthinjiri-Ngai. **5** Muthingagwo muthenya na utuku, na anabii makahingwo hamwe na inyu. Ni undu ucio ninganiina maituguo. **6** Andu akwa maniinagwo ni undu wa kwaga umenyo. “Tondü nimuregete umenyo, o na ni nindimuregete mutuike athinjiri-Ngai akwa; tondü nimutiganirie watho wa Ngai wanyu, o na ni ningatiganiria ciana cianyu. **7** O uria athinjiri-Ngai maingihaga, noguo maakiragiria kunjihiria; nao magiküürania riiri wao na kindu gia thoni. **8** Mehüünagia na mehia ma andu akwa, na magakenera waganu wao. **9** Na nigugatuika atiri: O ta uria andu makaahaana, no taguo athinjiri-Ngai makaahaana. Ningamaherithia othe ni undu wa muthiire yao, na ndimarthe kuringana na ciiko ciao. **10** “Makaariaga no matikahüuna, makaahüuraga umaraya no matikaingha, tondü nimatiganirie Jehova niguo meheane **11** kuri umaraya, na kunyua ndibei iria nguru na ya mülhano, iria cieheragia umenyo **12** wa andu akwa. Mahooyaga kirira kuuma kuri mülhiano müüchhie, naruo rüthanju rwa üräguri rukamacookeria ühoro. Roho wa umaraya nümahithigaria njira; makaaga kwihokeka kuri Ngai wao. **13** Marutagira igongona irima iguru, na magacinira maruta ma njino türima-ini, na rungu rwa müti wa mügandi, na wa müribina, o na müceeni, tondü kiüruru kiayo ni kiega. Nikio airitu anyu mahüüraga umaraya, na atumia a riü anyu magatharia. **14** “Ndikaherithia airitu anyu maahüura umaraya, kana herithie atumia a riü anyu maatharia, tondü arüme o ene mathiaga thiritü na maraya, na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahoero-ini: ni undu ucio andu matari umenyo nimakanangika! **15** “Atiri wee Isiraeli, o na gütuika nütharagari, Juda nigigitge kwihia. “Ndügathii Giligali; o na ndükambate Bethi-Aveni. Na ndükehite uuge atiri, ‘Ti-itherü o ta uria Jehova atüüraga muoyo!’ **16** Andu a Isiraeli mang’athitie o ta moori ng’athia. Küngihoteka atia Jehova amarithie ta tögondü tür nyeki-ini nduru? **17** Efiraimu niegwatanitie na mülhiano; tiganai nake! **18** O na riria kindu kiao gia kunyua githirite-ri, no mathiaga na mbere na umaraya wao; aathani ao nimenete müno njira cia thoni. **19** Kihuhükano kine gikaamaahaata kimombükie, na magongona mao nimakamaconorithia.

5 “Iguai ühoro üyu, inyu athinjiri-Ngai! Tegai matü, inyu andu a Isiraeli! Thikiriria, wee nyümba ya üthamaki! Ni inyu mügütüürwo ciira üyu: Mükoretwo müri mütego kü Mizipa, na müri wabu ya gütegena yaritwo kü Taboru. **2** Aregi a watho nimarikiire ürägani-ini. Ni ningamaherithia othe. **3** Ni nünjüü maündu mothe ma Efiraimu; Isiraeli ndahithitwo kuuma kuri ni. Wee Efiraimu, riu nüühürte umaraya; Isiraeli nake niathükite. **4** “Ciiko ciao itingimetikiria gücookerera Ngai wao. Roho wa umaraya üri ngoro-ini ciao, nao makaaga kümenya Jehova. **5** Mwitiwo wa Isiraeli nüurutaga üira wa kümookirira; andu a Isiraeli na Efiraimu mahingagwo ni mehia mao; Juda o nake akahingwo hamwe nao. **6** Hündi iria magathii na ndüuru ciao cia mbüri na cia ng’ombe kürongooria Jehovari, matikamuona; we niamerehere. **7** Nimagite kwihokeka hari Jehova; nao magaciara ciana itari na üngai. Na riri, ciathi ciao cia Karügamo ka Mweri nüikaameria, o hamwe na migünda yao. **8** “Huhai karumbeta kü Gibe, na mühuhe coro kü Rama. Muuge mbu ya gwitana mbaara kü Bethi-Aveni; wee Benjamini, wihüuge. **9** Efiraimu nigügakira ihooru muthenya ucio wa itüiro. Gatagati-ini ka mülhiga ya Isiraeli-ri,

ni ngwanirira uria küri. **10** Atongoria a Juda mahaana andu aria meheragia mahiga ma mülhaka. Ningamaitiriria mang’uri makwa, taari kiguü kia maa. **11** Efiraimu nümhinyiririe, akarangirio itüiro-ini ria ciira, ni undu wa kwenda küümürira mülhiano. **12** Ni haana memenyi kuri Efiraimu, na ngaahaana ta übuthu küri andu a Juda. **13** “Riria Efiraimu onire ndwari yake, nake Juda akiona irona ciake-ri, hündi iyo Efiraimu agithii kuri Ashuri, na agitümana küri mülhamaki ucio münene niguo amüteithie. Nowe ndangihota gükühonia, o na kana ahonie irona ciaku. **14** Ni ngaatuika ta müürüthi küri Efiraimu, nduika ta müürüthi üri hinya küri Juda. Ngaamatambuuranga, njooke ndithiire; ngaamataha, na gütiri mündü ükaamahonokia. **15** Ningi ni ningacooka gwakwa, nginya riria magetikira mahitia mao. Nao nimakarongooria üthi wakwa; nao mona mathiina nimakanongoria na kio.”

6 “Ükai, rekei tücookerere Jehova. Niatütambuurangite, no niegütühonia; niatüthangitie, no niegütuoaha irona ciitu. **2** Thuutha wa matukü meeri, niagatwarahüra; muthenya wa itatu niagatücookereria niguo tütüüre muoyo mbere yake. **3** Nütümenye Jehova, na tükiriririe kümümenya. Ti-itherü o ta uria riria rirathaga-ri, noguo o nake akooneka; agooka küri ithü ta mbura ya hündi ya heho, kana ta mbura ya gükürira irio iria yuraga thi.” **4** “Wee Efiraimu-ri, ingigwika atia? Na wee Juda-ri, ngügwika atia? Wendo waku ühaana ta kibii kia rüciini, ükaahaana ta ime ria rüciini riria rücookaga rigathira. **5** Nikio ndaagütinangirie icunji na tünua twa anabii akwa, ngüküüraga na ciugo cia kanua gakwa; matüiro makwa magikihenüka ta rüheni iguru riaku. **6** Nigükorwo nyendaga tha no ti igongona, na kümenya Ngai gükürira maruta ma njino. **7** O ta uria Adamu aathükirie kirikanüro giakwa, noguo maagire kwihokeka ündü-ini ucio. **8** Gileadi ni itüira inene ria andu aaganu, rihakitwo imeni ni makinya mari na thakame. **9** O ta uria ikundi cia atunyani ciühithagira mündü, no taguo ikundi cia athinjiri-Ngai ciikaga; moraganagira njira-ini ya güthii Shekemu, makagera ngero cia thoni. **10** Ni nyönönete ündü müno müno nyümba-ini ya Isiraeli. Küu niko Efiraimu ehanite ahüere umaraya, nake Isiraeli nüakanyitwo ni thaahu. **11** “O na küri we, wee Juda, nüwathiririo ihinda ria magetha. “O hündi iria ndaacookeria andu akwa maündu ma kümaguna,

7 o riria ndenda kühonia Isiraeli-ri, mehia ma Efiraimu makonano, nacio ngero cia Samaria ikaguürio. Maaragia maündü ma maheeni, na aici magatua nyümba, magatöonyo, nacio njangiri igatunyana indo njira-ini; **2** no riri, matimenyaga atü nindirikanaga ciiko icio ciao njüru ciothe. Mehia mao nümaragiiicirie; makoragwo mbere yakwa hündi ciothe. **3** “Makenagia mülhamaki na waganu wao, magakenia anene na maheeni mao. **4** Othe ni itharia, maakanaga ta riiko ria kürugira migate, riria mürgu wa migate atabataraguo ni gwakirira kuuma gükanda mütu nginya ümbe. **5** Muthenya wa giathi kia mülhamaki witü-ri, we na anene ake manyuuga ndibei makarüo, nake akanyitana moko na aria manyüruranagia. **6** Ngoro ciao ni ta riiko ria kürugira migate; mathiaga hari we mari na waara. Thuti ciao ciakanaga kahora ütuku wothe; naku gwakia rüciini igaakana ta mwaki wa rürümbi. **7** Othe mahiühite ta riiko ria kürugira migate; moragaga aathani ao. Athamaki ao othe maniinagwo, na gütiri o na ümwe wao üngayagira. **8** “Efiraimu nüetukanitie na ndüriri; Efiraimu ni mügate ütarü mügarüre. **9** Andu a küngi mariaga hinya wake, nowe ndamenyaga üguo. Njüiri ciake iri na mbui, nowe

ndoonaga ūguo. **10** Mwĩĩño wa Isiraeli nĩurutaga ūira wa kũmũkĩrĩra, no o na kũrĩ ūguo-rĩ, we ndacookagĩra Jehova Ngai wake, kana akamũrongooria. **11** “Efiraimu ahaana ta ndutura, irĩa iheenekaga narua, itarĩ ūmenyo; rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri na rĩrĩa rĩngĩ agathiĩ Ashuri. **12** Rĩrĩa magathiĩ-rĩ, nĩngaikia wabu yakwa igũrũ rĩao; nĩngamahirũkia ta nyoni cia riera-inĩ. Rĩrĩa ngaiqua nĩmaracookanĩra-rĩ, nĩngamanyĩta. **13** Kaĩ marĩ na haaro-ĩ, tondũ nĩmandiganĩrie! Maroninwo, tondũ nĩmanemeire! Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia, no-o no igenyo manjigagĩra. **14** Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao, no kũgirika magirĩkaga marĩ marĩr-inĩ mao. Monganaga hamwe nĩ ūndũ wa ngano, na ndibei ya mũhiano, no nĩ makaahutaira. **15** Ndaamathomithirie na ngĩmekĩra hinya, no-o mathugundaga kũnjika ūuru. **16** Maticookagĩra Ūria-ũrĩ-igũrũ-Mũno; mahaana ta ūta ūria ūhitagia wathi. Atongoria ao makooragwo na rũhiũ rwa njora, nĩ ūndũ wa ciugo ciao cia rũtiriko. Nĩ ūndũ wa ūguo nĩmakanyũrũrio kũu bũrũri wa Misiri.

8 “Huhai karumbeta mwĩhũge! Thũ irerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi, tondũ andũ nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makarega watho wakwa. **2** Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ, ‘Wee Ngai wĩtũ, nĩtũkũmenyete!’ **3** No Isiraeli nĩaregete ūndũ ūria mwega; nĩ ūndũ ūcio thũ nĩkamũingathia. **4** Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa, magathuura anene itametĩkĩrĩtie. Methondekagĩra mĩhianano na betha na thahabu ciao, nayo igatuĩka ya kũmaniina. **5** Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai iyo ya njaũ! Marakara makwa nĩmakanĩte harĩ yo. Nĩ nginya-rĩ megũtũura maretmetwo nĩgũũkara marĩ atheru? **6** Acio moimite Isiraeli! Njaũ ĩno nĩ mũturi ūmĩthondekete; yo ti Ngai. Njaũ iyo ya Samaria-rĩ, nĩkoinangwo icunjĩ. **7** ‘Mahaandaga rũhuho, makagetha kũhuhũkanio; ngano ndĩrĩ na magira, ndĩngiumia mũtu; korwo no iciare ngano, andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩria. **8** Isiraeli nĩameretio; rũ arĩ gatagati ka ndũrĩrĩ ahaana ta kindũ gĩtarĩ bata. **9** Nĩgũkorwo nĩmambatiite, magathiĩ Ashuri, ta ndigiri ya gĩthaka ikĩũrũra irĩ iiki. Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake. **10** O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ, rĩu nĩngũmaccokanĩrĩria hamwe. Mekwambĩrĩria kũhinyara, mahinyĩrĩrio nĩ mũthamaki ūria ūrĩ hinya. **11** ‘O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩtie igongona nyingĩ cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehia, icio itũkĩtie igongona cia kwĩhagĩria. **12** Ndaamandĩkĩre maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa, no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni. **13** Marutaga magongona marĩa ndeheirwo, magacooka makarĩa nyama icio, no Jehova ndakenagio nĩmo. Na rĩrĩ, nĩekũrĩrikana waganu wao, na aherithie mehia mao. No nĩmagacooka bũrũri wa Misiri. **14** Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ūria wamũmbire, na agaaka nyũmba cia ūnene; Juda nĩairĩgĩre matũura maingĩ na thingo cia hinya. No nĩngarehere matũura mao manene mwaki ūria ūgaacina ciikaro ciao iria ciirĩgĩtwa na hinya.”

9 Wee Isiraeli-rĩ, tĩga gũkenya; tĩga gũkũngũira ta ndũrĩrĩ iria ingĩ. Nĩgũkorwo ūkoretwo ūtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku; wee nĩwendete mũcaara wa maraya, ūkaũcaragia kũria guothe kũhuhagĩrwo ngano. **2** Ihuhĩro cia ngano na ihĩhĩro cia ndibei itikahũũnia andũ, o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhiano. **3** Matigatũura bũrũri wa Jehova; Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri, na arĩe irio irĩ thaahu kũu Ashuri. **4** Matigaitĩra Jehova maruta ma ndibei, kana magongona mao mamũkenie. Kũrĩo magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya; arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyĩitwo

nĩ thaahu. Irio icio igaakorwo irĩ ciao o ene; itikareehwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **5** Mũgeeka atĩa mũthenya ūria mwamũre wa ciathĩ cianyu, mũthenya iyo ya gĩathĩ kĩa Jehova? **6** O na mangĩkaahonoka kwanangwo, andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookeria, nao andũ a Memufĩsi mamathike. Cong’e nĩguo ūgaacooka handũ ha igĩna ciao cia betha, nayo mĩguua ihũmbire hema ciao. **7** Matukũ ma kũherithio nĩmakinyu, ĩ, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyite. Isiraeli nĩamenye ūguo. Tondũ mehia manyu nĩ maingĩ mũno, na rũmena rwanu rũkaneneha mũno, mũnabii akoonagwo arĩ mũndũ mũkĩĩgu, na mũndũ ūria ūrĩ na ūrathi akonwo arĩ mũgũrũki. **8** Mũnabii nĩwe ūtũtowo mũrangĩri wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa; no rĩrĩ, mĩtego ĩmwetereire njĩra-inĩ ciake ciothe, na rũmena rũkamweterera nyũmba-inĩ ya Ngai wake. **9** Nĩmatooonyereire, makarĩkĩra mũno ūuru-inĩ, o ta ūria meekire matukũ-inĩ ma Gibe. Nake Ngai nĩakarĩrikana waganu wao, na amaherithie nĩ ūndũ wa mehia mao. **10** “Rĩrĩa ndaamenyire Isiraeli, kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ; rĩrĩa ndonire maithe manyu-rĩ, kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mũtĩ wa mũkũyũ marĩa maabaga kwĩrua. No rĩrĩa Isiraeli mookire Baali-Peoru, nĩmeyamũrĩre mũhianano ūcio wa gĩconoko, na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kindũ kũu mendete. **11** Rĩrĩa wa Efiraimu ūkoombũka ta nyoni ūire: gũtigakorwo ūhoru wa gũciara, kana gũkũua nda, o na kana kũgĩa nda. **12** O na mangĩkaarera ciana-rĩ, nĩngaciũraga ciothe. Rĩrĩa ngaagarũrũka ndĩmatige, kaĩ nĩmagakorwo na haaro-ĩ! **13** Nĩnyonete Efiraimu, ahaandĩtowo handũ hega, o ta Turo. No rĩrĩ, Efiraimu aakaruta ciana ciake, acineane kũrĩ mũrũragani.” **14** Mahe, Wee Jehova; no nĩ kũũkũmahe? Mahe nda iria ihunaga, na ūmahe nyondo iria itarĩ iria. **15** “Nĩ ūndũ wa waganu wao wotho marĩ kũu Giligali, nĩkĩo ndamamenire marĩ o kũu. Nĩ ūndũ wa ciũko ciao cia mehĩa-rĩ, nĩngamaratũrũra moime nyũmba yakwa, na ndigacooka kũmenda rĩngĩ; atongoria ao othe nĩ aremi. **16** Andũ a Efiraimu nĩacine nĩ mbaa, naguo mũri wao nĩũhoohete, maticiaraga maciaro. O na mangĩciara ciana-rĩ, nĩngooraga ciana icio ciao mendete.” **17** Ngai wakwa nĩakamarega, nĩgũkorwo matiamwathĩkĩre; magaatuĩka andũ a kũũrũrũra ndũrĩrĩ-inĩ.

10 Isiraeli aarĩ ta mũthabibũ wathereemaga, nake agĩciarĩra maciaro. O ūria maciaro make maingĩhaga-rĩ, noguo nake aakaga igongona nyingĩ; o ūria bũrũri wake wagaacagĩra-rĩ, noguo aagemagia mahiga make marĩa maamũre ma kũhooyagwo. **2** Ngoro ciao nĩ cia maheeni, na rĩu no nginya marĩhio wĩhia wao. Jehova nĩakamomora igongona ciao, na athũkangie mahiga macio mao maamũre ma kũhooyagwo. **3** Nĩngĩ nĩmakoiga atĩrĩ, “Tũtirĩ na mũthamaki, tondũ tũtiigana gũtĩia Jehova. No o na korwo twarĩ na mũthamaki-rĩ, nĩ atĩa angĩahotire gũtwĩkĩra?” **4** Meranagĩra ciiranĩro nyingĩ, na makehĩta mĩhĩtwa ya maheeni, na magathondeka irĩkanĩro; nĩ ūndũ ūcio maciira makunũkaga ta mahuti marĩ ūrogi marĩa mameraga hianyũ-inĩ. **5** Andũ arĩa matũũraga Samaria metangaga nĩ ūndũ wa mũhianano wa njaũ irĩa ya Bethi-Aveni. Amu andũ akuo nĩmakamĩcakaĩra, na noguo athĩnjĩri-ngai a mũhianano iyo mageeka arĩa makenagĩra riiri wayo, tondũ nĩyeheretio kuuua kũrĩ o, igathaamĩrio kũndũ kũngĩ. **6** Nayo igaatwarwo Ashuri, itũke kiheo kũrĩ mũthamaki ūcio mũnene. Efiraimu nĩagaconorithio; Isiraeli nake nĩagaconoka nĩ ūndũ wa mũhianano iyo yake ya mĩtĩ. **7** Samaria na mũthamaki wakuo magathererio ta karũhonge karĩ igũrũ wa maaĩ, manĩinwo. **8** Kũndũ kũria gũtũũgũru gwĩkagĩrwo waganu nĩgũkanangwo, na nĩkũo kwene wĩhia wa Isiraeli. Mĩguua na mahiũ ma nyeki-

inĩ nćio igaakũra kuo, nacio ihumbĩre igongona ciao. Nao andũ nimakeera irĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!” na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!” **9** “Wee Isiraeli-rĩ, kuuma o matukũ-inĩ ma Gibea ũtũrĩte wĩhagia, na ũguo noguo ũtũruga. Githĩ mbaara ndĩakinyĩre eeki ũuru kũu Gibea? **10** Rĩria nĩ ngenda, nĩngamaherithia; ndũrĩrĩ nĩngacookanĩrĩra, imokĩrĩre nĩguo imoohe imatahe nĩ ũndũ wa mehĩa mao kũingĩha. **11** Efiraimu nĩ moori menyerie wĩra irĩa yendete gũkonyora ngano; nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩohia icooki ngingo-inĩ yayo thaka. Nĩngatwarithia Efiraimu, Juda no nginya agaacimba na mũraũ, nake Jakubu no nginya agaacimba gitira. **12** Rĩu-rĩ, mwĩhaandĩre ũhoru wa ũthingu, nĩguo mwĩgethere maciario ma wendo ũtathiraga, na mĩciĩmbe mĩgũnda yanyu ya ngamba; nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu rĩa kũrongooria Jehova, nginya rĩria agooka, oirie mbura ya ũthingu igĩrũ rĩanyu. **13** No rĩrĩ, inyũ mũhaandĩte waganu, mũkagetha ũuru; inyũ mũrĩite maciario ma maheeni. Tondũ mwĩhokaga hinya wanyu inyũ ene, o na wa njamba cianyu nyingĩ cia ita-rĩ, **14** mũrurumo wa mbaara nĩugokĩrĩra andũ aku. Nĩ ũndũ ũcio ciikaro ciaku iria nũmu nĩikaanangwo, o ta ũria Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mũthenya ũria wa mbaara, rĩria manyina ma twana maatungumanirio thĩ hamwe na twana twao. **15** ũguo noguo ũgeekwo wee Betheli, nĩ ũndũ wa waganu waku mũnene. Rĩria mũthenya ũcio ũgaakĩra-rĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakaniinwo biũ.

11 “Rĩria Isiraeli aarĩ kaana-rĩ, nĩndamwendete, ngĩgĩta mũrũ ũcio wakwa oime bũrũri wa Misiri. **2** No o ũria ndaakĩragĩrĩria gwĩta Isiraeli, noguo maakĩragĩrĩria kũnjũrĩra. Nao makĩrutĩra Baali magongona, na magĩcinĩra mĩhianano ũbumba. **3** Nĩ nĩ nĩ ndaarutire andũ a Efiraimu gwĩtwara na magũrũ, ndĩmanyĩĩtite moko; no matiigana kũmenya atĩ nĩ nĩ ndamahonagĩa. **4** Nĩndamatongoragia na mikanda ya ũtugi wa ũmũndũ, ngamaguucĩrĩria na mĩhĩndo ya wendo; ngĩmaruta icooki ngingo, na ngĩnamĩrĩra kũmahe irio. **5** “Githĩ matigagĩcooka o kũu bũrũri wa Misiri, o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri, tondũ nĩmaregete kwĩrĩra, manjookerere? **6** Hĩci cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene, ikaananga mĩgĩko ya ihingo ciao, na ikinyie mĩbango yao mũthia. **7** Andũ akwa nĩmatũite itua maahuatĩre. O na mangĩgaakĩra ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, ndakamatũgĩria o na atĩa. **8** “Ndahota atĩa gũgũtirika, wee Efiraimu? Ndahota atĩa gũũrekereria, wee Isiraeli? Ndahota atĩa gũtũma ũtũite ta Adima? Ndahota atĩa gũgũtua ta Zeboimu? Ngoro yakwa nĩireganite na ũhoru ũcio, nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahũkĩte. **9** Ndikamũkinyĩria marakara makwa mahĩu, o na kana hũgũkire Efiraimu ndĩmũniine. Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai, ndĩrĩ mũndũ, Ngai ũria Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu. Ndĩgooka kũrĩ we ndĩ na mang’ũrĩ. **10** Nĩmakarũmĩrĩra Jehova; nake nĩakararama ta mũrũũthi. Hĩndĩ irĩa akaarama-rĩ, ciana ciake nĩgooka ikĩinainaga ciमितe mwena wa ithũiro. **11** Igooka ikĩinainaga ta nyoni ikiuma bũrũri wa Misiri, na ta ndutura ikiuma bũrũri wa Ashuri. Nĩngatũma matũũre mĩciĩ-inĩ yao ene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Efiraimu andigiĩcĩire na maheeni, nyũmba ya Isiraeli ikandigiĩcĩria na kũheenania. Nake Juda akaremera Ngai, o na agookĩrĩra ũria Mũtheru mwĩhokeku.

12 Efiraimu arĩaga rũhuho; ahanyũkagia rũhuho rwa mwena wa irathĩro mũthenya wothe, na akaingĩhia maheeni na haaro. Agĩaga na kĩrĩkanĩro na Ashuri, na agatũmana maguta ma mĩtamaiyũ matwarwo bũrũri wa Misiri. **2** Jehova arĩ na thitango ekũrehe ya gũkĩrĩra Juda; nĩakaherithia Jakubu kũringana na njĩra ciake, na amũrĩhe kũringana na

ciiko ciake. **3** Arĩ nda ya nyina nĩanyiĩtĩre ndiira ya mũrũ wa nyina; aatuĩka mũndũ mũgĩma-rĩ, nĩagianire na Ngai. **4** Nĩagianire na mũraika, na akĩmũtooria; akĩrĩra na akĩmũthaitħa amũrathime. Aamũkorire Betheli na makĩaranĩria nake kũu: **5** Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Jehova nĩrĩo rĩitwa riake rĩria rĩrĩ ngumo. **6** No rĩrĩ, wee no nginya ũcookerere Ngai waku, na ũtũũre wendo na kĩhoo, na wetagĩrĩre Ngai waku hĩndĩ ciothe. **7** Mwonjorithia ahũthagĩra gĩthimi gitari kĩa ma; endaga kũiya na wara. **8** Efiraimu eganaga, akoiga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũtongu mũno; nĩ nĩndũkĩte gĩtonga. No o na ndĩ na ũtonga ũcio wothe, matĩngĩona waganu kana wĩhia o na ũrĩkũ thĩĩnĩ wakwa.” **9** “Nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri; nĩngatũma mũtũũre hema-inĩ rĩngĩ, o ta ũria mwatũũruga matukũ-inĩ ma ciathĩ cianyu iria nyamũre. **10** Nĩndarĩire anabii, ngĩmahe cioneki nyingĩ, na ngĩheana ngerekano na tũna twao.” **11** Gileadi-rĩ, nĩ kũrĩ waganu? Andũ aku nĩ a tũhũlĩ Nĩmarutĩra igongona rĩa ndegwa kũu Giligali? Igongona ciao igaatuĩka ta hĩba cia mahiga irĩ mũgũnda-inĩ mũciĩmbe. **12** Jakubu nĩorĩre bũrũri wa Aramu; Isiraeli aatungatire nĩguo egĩre na mũtumia, na nĩgeetha amũgũre-rĩ, aarĩithire ng’ondo. **13** Jehova aahũthĩre mũnabii kũrũta Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na akĩmũnyererera na guoko kwa mũnabii. **14** No Efiraimu nĩatũmĩte Jehova arakare mũno. Mwathani wake nĩngatũma acookererwo nĩ ihĩtia riake rĩa ũiti wa thakame, na amũrĩhe nĩ ũndũ wa rũmena rwake.

13 Efiraimu-rĩ, aaragia andũ makainaina; aarĩ mũtũgĩre thĩĩnĩ wa Isiraeli. No rĩrĩ, nĩehĩre nĩ ũndũ wa kũhooya Baali, nake agĩkua. **2** Na rĩrĩ, rĩu no gũkĩrĩrĩria makĩragĩrĩria kwĩhia; methondekagĩra mĩhianano yao ene na betha ciao, mĩhianano ihondekagĩra na ũgĩ mũingĩ, yothe irĩ wira wa mabundi. Kwĩragwo atĩrĩ, ũhoru wa andũ aya, “Marutaga andũ magongona, na makamumunya mĩhianano ya njaũ.” **3** Nĩ ũndũ ũcio makahaana ta kĩbĩ kĩa rĩciĩni, na ta ime rĩa kĩrooko rĩria rĩcookaga gũthira, na ta mũũngũ ũria ũmbũragwo kuuma kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano, o na ta ndogo igĩtoga yumiĩre ndĩrica-inĩ. **4** “No rĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri. Ndũkanetĩkie atĩ nĩ kũrĩ Ngai ũngĩ tiga nĩ, na gũtirĩ Mũhonokia ũngĩ tiga nĩ. **5** Nĩ nĩ ndaakũmenyagĩrĩra werũ-inĩ, kũu bũrũri-inĩ ũrĩ ũrugarĩ mũingĩ. **6** Rĩria ndamaheire irio, nĩmahũũĩre; na rĩria maahũũĩre, magĩtũ; magĩcooka makĩrganĩro nĩ nĩ. **7** Nĩ ũndũ ũcio ngaamahĩhũkĩra ta mũrũũthi, na ndĩmehĩthire njĩra-inĩ ta ngarĩ. **8** O ta ũria nduba rĩkaga rĩria itunyĩtwa twana twayo-rĩ, ngaamatharĩkĩra na ndĩmatarũrange. Ngaamarĩa ta mũrũũthi, ndĩmatambaure o ta ũria nyamũ ya gũthaka rĩkaga. **9** “Wee Isiraeli-rĩ, ũrĩ mwanenge, nĩ ũndũ nĩnũjũkĩrĩre, ũgookĩrĩra mũteithia waku. **10** Mũthamaki waku akĩrĩ ha, atĩ nĩguo akũhonokie? Aathani aku a matũũra maku mothe marĩ ha, o arĩa woigire atĩrĩ, ‘He mũthamaki, na ũhe anene?’ **11** Nĩ ũndũ ũcio, ndaakũheire mũthamaki ndakarĩte, na ngĩcooka ngĩmweheria ndĩ na mang’ũrĩ. **12** Wĩhia wa Efiraimu nĩmũge, mehĩa make nĩmandĩkitwo makaigwo. **13** Ruo ta rwa mũtumia ũkũrũmwo nĩrũramũnyĩta, nowe nĩ mwana ũtarĩ na ũgĩ; ihinda rĩakinya-rĩ, akarega gũkũrũka nĩguo aciarwo. **14** “Nĩngamahonokia kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra; nĩngamakũũra kuuma kũrĩ gĩkũu. Wee gĩkũu-rĩ, mĩthĩro yaku irĩ ha? Wee mbĩrĩra-rĩ, kũniinana gwaku gũkĩrĩ ha? “Ndikaiganĩra tha, (Sheol h7585) **15** o na angikaagaacĩra arĩ gatagatĩ-inĩ ka arĩu a ithe. Rũhuho rwa mwena wa irathĩro ruumĩte harĩ Jehova nĩrũgooka, rũhurutanĩte kuuma werũ-inĩ; narĩo itherũkĩro

rīake rīa maaī rīkooma, nakio gīthima gīake kīhūe. Nyūmba yake ya mūthiithū nīgatahwo indo ciayo ciothe cia goro. **16** Andū a Samaria no nginya marīhio wīhia wao, nī tondū nīmaremeire Ngai wao. Nao nīmakooragwo na rūhiū rwa njora; natuo tūkenge twao tūgaatungumanio thī, na atumia ao arīa marī na nda itarūrwo.”

14 Wee Isiraeli-rī, cookerera Jehova Ngai waku. Mehia maku nīmo makūgūithitie! **2** Thiī na ciugo ūcookerere Jehova, ūmwire atirī, “Tūrekere mehia maitū mothe, na ūtwamūkire na wega waku, nīguo tūhote gūkūrūtīra igongona rīa gūkūgooca na mīromo iitū. **3** Ashuri ndangīhota gūtūhonokia; tūtikūhaica mbarathi cia ita. Tūtīrī hīndī īngī tūgaacooka gwīta kīrīa tūthondekete na moko maitū ‘ngai ciitū,’ nīgūkorwo thīinī waku ciana cia ngoriai nīciiguagīrwo tha.” **4** “Nīngamahonia kūrīa maanoora njīra, na ndīmende ndīyendeire; nīgūkorwo marakara makwa nīmamehereire. **5** Ngaatuīka ta ime harī Isiraeli; nake akaarirūka ta gītoka. Agaikūrūkia mīri yake ehaande o ta mītarakwa ya Lebanoni. **6** Thuuna ciake nīgakūra. Ūthaka wake ūgaatuīka ta wa mūtī wa mūtamaiyū, naguo mūtatarīko wake ūtuīke ta mūtarakwa wa Lebanoni. **7** Andū nīmagatūūra rīngī kīruru-inī gīake. Nake akaarura ta ngano. Akaarirūka ta mūthabībū, nayo ngumo yake ītuīke ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni. **8** Wee Efiraimu, ndī na ūhoru ūngī ūrīkū na mīhianano ya kūhooywo? Nīngamūcookeria ūhoru na ndīmūmenyerere. Haana ta mūkarakaba mūruru; gūciara gwaku kuumaga harī nīi.” **9** Nūū mūūgī? Ūcio nīakamenya maūndū macio. Nūū ūkūūranaga maūndū? Ūcio nīakamamenya. Njīra cia Jehova nī njagīrīru; arīa athingu nīcio mathiagīra, no arīa aremi mahīngagwo marī o njīra-inī icio.

Joeli

1 Ino niyo ndumiriri ya Jehova, iria yakinyirire Joeli muru wa Pethueli. **2** Ta iguai uhoru, inyu athuuri; o na inyu inyothe aria muturaga bururi yu thikirirai. Kuri gwekika undu ta yu matuku-ini manyu, o na kana matuku-ini ma maithe manyu ma tene? **3** Heei ciana cianyu uhoru uci, na mreke ciana cianyu ciire ciana ciacio, nacio ciana ciacio ikeera ruciaro ruria rukaarumirira. **4** Kindu kiria gtingitio ni murumbi wa ngigi-ri, nikiritwo ni ngigi iria nene; kiria gtingitio ni ngigi iria nene-ri, nikiritwo ni itono; kiria itono icio itigitie-ri, nikiritwo ni ngigi ingi. **5** Arahukai, inyu ariu aya murire! Girikai, inyothe anyui a ndibe; girikai ni undu wa ndibe ya muihano, nigukorwo nihuritio kuuma tunuani twanyu. **6** Hari ruriri rutarikiire bururi wakwa, ruriri ruri hinya na rutangitarika; ruri na magego mahaana ta ma muruthi, magego manene ta ma muruthi wa mugoma. **7** Ni rwanangite mithabibu yakwa, na rugathukia mikuyu yakwa. Nirumunurite makoni rukamate, rugatiga honghe ciayo iri nyunye. **8** Cakayai ta muritu gathirange ehumbite nguo ya ikunia, akiririra mthuuriwe wa witi wake. **9** Maruta ma ngano, o na maruta ma kunyuo nimatigite kurehwo nyumba-ini ya Jehova. Athinjiri-Ngai nimaracakaya, o acio matungatagira Jehova. **10** Migunda nimithukie, nayo thi ikooma; ngano ninyanange, ndibe ya muihano ninarite, o namo maguta magathira. **11** Urwoi ni hinya, inyu arimi, na mugirike, inyu aria mukuragia mithabibu; mwithikirei ni undu wa ngano na cairi, tondü magetha ma migunda nimanangitwo. **12** Mithabibu niyumite, nayo mikuyu ikahooa; mikomamanga, na mitende, na micungwa: ii, miti yothe ya migunda niyumite. Ti-itheru gikeno kia andu a thi nigithirite. **13** Muihumbi nguo cia makunia, inyu athinjiri-Ngai, na mukacae; girikai, inyu mutungataga kigongona-ini. Uikai, muraare muihumbite nguo cia makunia, inyu mutungatagira Ngai wakwa; nigukorwo maruta ma ngano, na maruta ma kunyuo-ri, nimagite gutwaro nyumba-ini ya Ngai wanyu. **14** Anirirai giathi kiamure gia kwihinga kuria irio; itanai kungano githeru. Tumanirai athuuri na andu aria othe maturaga bururi yu moke nyumba ya Jehova Ngai wanyu, niguo mukaire Jehova. **15** Wui, kai muthenya uci uru na haaro-i! Nigukorwo muthenya wa Jehova uri hakuhi; muthenya uci ugooka ta mwananguko umite kuri Mwene-Hinya-Wothe. **16** Githi irio itithirite o tukionagira na maitho maitu: gikeno na guncanjamuka igathira kuuma kuu nyumba ya Ngai witu? **17** Mbeu nikubutha irabuthira tiri-ini kuria ihaanditwo. Nyumba cia kuuigo ind ninyanange, namo makumbi ma irio makomomorwo, nigukorwo ngano niyumite. **18** Kai ng'ombe niicaite-i. Nduruu cia ng'ombe iroorura o uguo, tondü itiri na gwa kuriithio; o nacio nduruu cia ng'onde niirathinika. **19** Wee Jehova, niwe ndirakaira, nigukorwo mwaki niuniinite urithio wa weru-ini, nacio ninimbi igacina miti yothe ya githaka. **20** O na nyamu cia githaka niirakwaniria; turuu nituhwite, naguo mwaki niuniinite urithio wa weru-ini.

2 Huhai karumbeta kuu Zayuni, na muuge mbu kuu kirima-ini gikwa githeru! Andu aria othe maturaga bururi yu nimanaine, nigukorwo muthenya wa Jehova niurooka. Muthenya uci ni ta mukinyu: **2** ni muthenya wa nduma na wa mairia, muthenya wa matu na nduma ndumanu. Mbutu nene na iri hinya ya ngigi niroka ta ruoro rugitema irima-ini, na gutiri

kwagia ingi tayo kuuma tene, na gutikagia ingi tayo matuku maria magooka. **3** Mbere yacio ni mwaki wa kuniina, na thuutha wacio ni ruririmbiruracina bururi. Bururi uria uri mbere yacio uhaana ta mugunda wa Edeni, na thuutha wacio ugaatigwo uhaana ta weru mwananguku: gutiri kindu kingithonokia hari cio. **4** Muihanire wacio ni ta wa mbaruthi cia ita; ihanyukaga ta thigari ihacite mbarathi. **5** Iri na mururumo ta wa ngari cia ita; irugaga tucumbiri twa irima ta mwaki uracarika ugacina itira cia ngano, ihaana ta mbutu ya ita iri hinya ithagathagitwo ni undu wa mbaara. **6** Na riria cionwo-ri, nduriri niuniitagwo ni ruo rüene; andu othe magatukia ithiithi. **7** Itharikagira ta njamba cia ita; ihaciga thingo ta thigari. Ithiiga ciothe na mihari, itekuhitia kuria cierekeire. **8** Ithitikanaga imwe na iria ingi; o imwe ithiiga yerekeire mbere. Itoonyaga kuria kugitire, gutiri kindu kingicigiria. **9** Iguthukagira ituura inene, igateng'era ruthingo-ini. Ikahaica, igatoonya nyumba, igatonyera ndirica ta aici. **10** Thi ithingithaga mbere yacio, na iguru rikainaina, riua na mweri ikagia nduma, na njata igatiga kwara. **11** Jehova araruruma ta ngwa atongoretie ita; thigari ciake itingitarika, aria maathikagira watho wake maru hinya. Muthenya wa Jehova ni munene, na ni wa gwitigirwo. Nuu ungikihota kuwitiirira? **12** Jehova aroiga atiri, "O na riu-ri, njokerera na ngoro cianyu ciothe, mwihingite kuria irio, mukiriraga na mugicakayaga." **13** Temburangai ngoro cianyu no ti nguo cianyu. Cookerera Jehova Ngai wanyu, nigukorwo ni mutugi na ni mugua-tha, ndahihaga kurakara, na aiyuritwo ni wendo, na niericukagwo, akaaga gwika andu uuru. **14** Nuu ungimanya? Hihi no agarutike na aigue tha, atige aturathima: atuhe indo iria irutagwo magongona ma mitu, na iria irutagwo magongona ma kunyuo, cia kurutirwo Jehova Ngai wanyu. **15** Huhai karumbeta kuu Zayuni, anirirai giathi kiamure gia kwihinga kuria irio, itanai kungano githeru. **16** Cookanirirai andu, amurai kungano kiu; rehei athuuri hamwe, na mucookaniririe ciana, o na tukenge turia turonga. Muihania nioime kanyumba gake, nake muihiki nioime kiriri giake. **17** Athinjiri-Ngai, aria matungataga mbere ya Jehova, nimaririre gatagati gwa githaku na kigongona. Nimoige atiri, "Kihonokie andu aku, Wee Jehova. Ndukareke igai riaku rituikie kindu gia kunyururio, kana tuunagwo thimo gatagati-ini ka nduriri. Ni kai kingituma nduriri ciuranagie atiri, 'Kai Ngai wao akiri ha?'" **18** Ningi Jehova niakaigua uru ni undu wa bururi wake, na aiguiru andu ake tha. **19** Jehova niakamacookeria atiri: "Ningumurehithiria ngano, na ndibe ya muihano, na maguta, indo cia kumugana biu; na ndigacooka kureka mutuikie kindu gia kunyururio ni nduriri ringi. **20** "Ningaingata mbutu iyo ya ita ya kuuma gathigathini ithi kuraya na inyu, ndimitindikiririe bururi mutuum na muihinju, utangigira irio. Mbutu yo iria itongoretie ndimitirire iria-ini ria mwena wa irathiro, na iria iri thuutha ndimithirire iria-ini ria mwena wa ithuuro. Nakio kiheera gia ciimba ciayo kiambate na iguru; munungo wayo naguo uiguikie." Ti-itheru niefite maundu manene. **21** Wee bururi, tiga gwitigira; kena na ucanjamuke. Ti-itheru Jehova niefite maundu manene. **22** Inyu nyamu cia githaka, tigi gwitigira, nigukorwo urithio wa weru-ini niuramera nyeki. Miti niiraciara maciaro mayo, nayo mikuyu na mithabibu igaciara muno. **23** Inyu andu a Zayuni, canjamukai, mikenere Jehova Ngai wanyu, nigukorwo niamuheete mbura ya mbere ni undu wa ithungu wake. Niamuuririe mbura nyingi ya mbere na ya thuutha, o ta mbere. **24** Nacio ihuhiro cia ngano niikaiyura ngano; mitungi nayo niikaiyurira ndibe ya muihano na maguta. **25** "Ningamurira

miaka irĩa yothe irio cianyu ciarĩrwo nĩ ngigĩ: ngigĩ iria nene, na itono cia ngigĩ, na ngigĩ iria ingĩ, na mirumbĩ ya ngigĩ; icio nĩ mbütũ ciakwa nene cia ita iria ndaatũmĩte thĩĩnĩ wanyu. **26** Nĩmũkagĩa na irio nyingĩ cia kũria, o nginya mũhũũne, na inyuĩ nĩmũkagooocaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wanyu, ũria ũmwĩkĩre maũndũ ma magegania; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **27** Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli, na atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, na atĩ gũtirĩ ũngĩ; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **28** “Na thuuha wa maũndũ macio-rĩ, nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ anyu na airĩtu anyu nĩmakarathaga mohoro, nao athuuri anyu nĩmakarootaga irooto, nao aanake anyu monage cioneki. **29** O na nĩngĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩngacĩitĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio. **30** Nĩngonania morĩrũ kũu igũrũ, o na gũkũ thĩ, namo nĩ ma thakame, na ma mwaki, o na ma ndogo ikwambata na igũrũ. **31** Riũa nĩrikagarũro rĩtuĩke nduma, nago mweri ũtuĩke ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakanía wa Jehova ũtanakinya. **32** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ o wotho ũgaakaĩra rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka; nĩgũkorwo kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu nĩgũgakorwo na ũhonokio, o ta ũria Jehova oigĩte, atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari nĩgũgakorwo na aria Jehova eitĩire.

3 “Matukũ-inĩ macio, na ihĩnda rĩu, rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ, **2** nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe, na ndĩciakũrũkie nginya Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu. Kũu nĩkũo ngaamatũra ciira ũkonĩ igai rĩakwa, nĩo andũ akwa a Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩgayana bũrũri wakwa. **3** Nĩmacuukĩre andũ akwa mitĩ. Maaheanire tũmwana twao tũrĩ irĩhi kũrĩ maraya; na makiendia airĩtu ndibei nĩguo mamĩnyue. **4** “Na rĩrĩ, nĩ kĩ mũranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria ũndũ ndanamwika? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na nĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. **5** Nĩgũkorwo nĩmuoire betha na thahabu ciakwa, na mũgĩkuua mũthĩthũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. **6** Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya na bũrũri wao. **7** “Atĩrĩrĩ, nĩngũmarahũra moime kũndũ kũria guothe mwamendirie, na nĩngamũcookereria ũndũ ũcio mwĩkĩte. **8** Nĩ nĩngendia ariũ anyu na airĩtu anyu kũrĩ andũ a Juda, nao mamenderie andũ a Sheba, rũrĩrĩ rwa kũraya mũno.” Nĩ Jehova warĩtie ũndũ ũcio. **9** Hunjanĩriai ũhoru ũyũ ndũrĩrĩ-inĩ: Mwĩhaarĩriei gũthĩ mbaara-inĩ! Arahũrai njamba cia ita! Andũ othe a ita nĩmakuhĩrĩrie, matharĩkĩre. **10** Turai mĩraũ yanyu itũĩke hiũ cia njora, o nacio hiũ cianyu cia gũceeha mitĩ itũĩke matimũ. Mũndũ ũria ũtarĩ hinya nĩoige atĩrĩ, “Nĩ ndĩ na hinya!” **11** ũkai na ihenya, inyuĩ ndũrĩrĩ cia kũndũ guothe, mũngane, mwĩcookanĩrĩrie hamwe. Wee Jehova, tũma njamba ciaku cia ita ciakũrũke kuo. **12** “Ndũrĩrĩ nĩciarahrũro; nĩciithĩ Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu, nĩgũkorwo kũu nĩkũo ngaikarĩra gĩtũ, ndũire ndũrĩrĩ ciothe cia mĩena yothe ciira. **13** Hiũria-i rũhiũ rwa kũgetha, nĩgũkorwo magetha nĩ makinyu. ũkai, rangĩrĩriai thabibũ, nĩgũkorwo kihĩhĩro kĩa ndibei nĩkĩyũru, na mitũngi ikayũra, igaitĩkĩrĩra thĩ: ũguo noguo waganu wao ũnenehete!” **14** Gũgaakorwo irĩndĩ na irĩndĩ, kũu gĩtuamba gĩa itũiro! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova wa gũkinya kũu gĩtuamba gĩa itũiro ũrĩ hakuhi. **15** Riũa na mweri nĩikaagĩa nduma, nacio njata itigacooka kwara rĩngĩ. **16** Jehova nĩakararama arĩ kũu Zayuni na arurume ta

ngwa arĩ Jerusalemu; thĩ na igũrũ nĩkainaina. No rĩrĩ, Jehova nĩwe ũgaatuĩka rĩrũro rĩa andũ ake, na atuĩke kũhitho kĩrũmu kĩa andũ a Isiraeli. **17** “Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wanyu, ndũuraga Zayuni, kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩria gĩtheru. Nario itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaakorwo rĩrĩ rĩamũre; gũtirĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra. **18** “Mũthenya ũcio-rĩ, Irĩma-inĩ nĩgũgatataga ndibei ya mũhĩhano, na tũrĩma-inĩ nĩgũgathereraga iria, natuo tũrũũ tuothe twa Juda nĩtũgathereraga maaĩ. Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima, na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu. **19** No bũrũri wa Misiri nĩgũkĩra ũgaakira ihooru, nakuo Edomu gũtuĩke werũ ũtarĩ kũndũ, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda, ma gũitithia thakame itarĩ na ũuru kũu bũrũri wao. **20** Juda gũgaatũrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gũtũrwo njarwa na njarwa. **21** Wĩhia wao wa ũiti wa thakame, ũcio itarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.” Jehova atũũraga Zayuni!

Amosi

1 Ūyū nīguo ūhoro wa Amosi, ūmwe wa arīthi arīa maarīthagia Tekoa, wa ūndū ūrīa onire ūkonīī Isiraeli mīaka ūrī mbere ya gīthingithia, hīndī ūrīa Uzīa aarī mūthamaki wa Juda nake Jeroboamu mūrū wa Joashu aarī mūthamaki wa Isiraeli. **2** Oigire atīrī: “Jehova araramaga arī Zayuni, na akaruruma arī Jerusalem; ūrīthio wa arīthi a mbūri nūkooma, nako gacūmbīrī ga Karimeli kahooho.” **3** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Dameski, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīahūūre Gileadi na ibūī irī na magego ma kīgera, **4** nīngaitīrīria nyūmba ya Hazaeli mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Beni-Hadadi. **5** Nīngoinanga kīhingo kīa Dameski; nīngananga mūthamaki ūrīa ūtūūruga Gītumba kīa Aveni, na nīne ūrīa ūnyīitē njūgūma ya wathani kūu Bethi-Edeni. Andū a Suriata nīmagatahwo matwarwo Kiri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **6** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Gaza, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīanyīitē kīrīndī gīothe mīgwate, agīkiendīa kūu Edomu. **7** Nīngaitīrīria thingo cia Gaza mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo. **8** Nīngananga mūthamaki wa Ashidodi, na nīne ūrīa ūnyīitē njūgūma ya wathani kūu Ashikeloni. Guoko gwakwa nīgūgokīrīra Ekironi, o ngīnya hīndī ūrīa Mūfilisti wa mūthia agaakua,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nīngī Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Turo, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīendīrīe kīrīndī gīothe kīa mīgwate kūu Edomu, akīaga gūtīa kīrīkanīro kīa ūguano kīa arīū a ithe. **10** Nīngaitīrīria thingo cia Turo mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo.” **11** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Edomu, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīateng’erīrīe mūrū wa nyīna na rūhīū rwa njora, atarī na tha, tondū marakara make mahīū matiathiraga, na mang’ūrī make makīrīrīmbūka matekūhoreka, **12** nīngaitīrīria Temani mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Bozara.” **13** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Amoni, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīatarūrīrīe nda cia andū-a-nja a Gileadi arīa maarī na nda, nīgeetha aaramie mīhaka ya gwake. **14** Nīngaitīrīria thingo cia Raba mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu ciakuo, gatagatī-inī ka mbugīrīrio ya mbaara mūthenya ūcio wa mbaara, ūhaana ta rūhuho rūnene mūthenya wa kīhuhūkano. **15** Mūthamaki wakuo nīagatahwo, athaamio, we mwene, hamwe na anene ake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Moabi, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīacinire mahīndī ma mūthamaki wa Edomu, magītuika ta coka, **2** nīngaitīrīria Moabi mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu cia Keriothu. Moabi nīakagūa thī na mūrurumo mūnene, gatagatī-inī ka mbugīrīrio ya mbaara, na kīhuhwo kwa mūgambo wa karumbeta. **3** Nīngananga mwathi wakuo, na njūrage anene ake othe hamwe nake,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Juda, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Tondū nīmaregete watho wa Jehova, na makaaga kūrūmia irīra ciake cia watho wa kūrūmīrīrwo, tondū nīmahīthīthio nī ngai cia maheeni, ngai irīa maithe mao ma tene maarūmagīrīra. **5** Nīngaitīrīria Juda mwaki ūrīa ūgaacina cīhitho irīa nūmu

cia Jerusalem.” **6** Jehova ekuuga atīrī: “Nī ūndū wa mehīa matatū ma Isiraeli, o na mana-rī, nīī ndikahūndūra mang’ūrī makwa. Mendagia andū arīa athingu betha, na arīa abatari-rī, makamendia nyamūga igīrī. **7** Marangagīrīria mītwe ya arīa athīnī taarī rūkūngū rwa thī, na makaagīthia kīhooto arīa ahīnyīrīrīe. Mūndū na ithe makomaga na mūrīrītu ūmwe, nī ūndū ūcio magathaahia rīrīwa rīakwa itheru. **8** Makomaga harīa hothe harī na kīgongona, magakomera nguo irīa irūtītwo irīgāmīrīre thīrī. Kūu thīnī wa nyūmba ya ngai yao, nīkuo manyuugaīra ndībei irīa irūtītwo ya ndoco. **9** “Nīndanangīre Aamori mehēre mbere yao, o na gūtūika maarī araihu ta mītī ya mītarakwa, na marī na hīnya ta mītī ya mīgāndi. Nīndanangīre matunda make kuuma na igūrū, na ngīnanga mīrī yake kuuma na thī. **10** “Ndakwambatarīe ngīkūrīta būrūrī wa Misiri, na ngīgūtongoria mīaka mīrongo īna kūu wertū-inī, nīguo ngūhe būrūrī wa Aamori. **11** Nīngī nīndarahūrīre anabīi kuuma kūrī arīū aku, na ngīrahūrīa Anazīrī kuuma kūrī aanake aku. Gīthī ūcio tī ūhoro wa ma, inyuū andū a Isiraeli?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **12** “No inyuū nīmwaheire Anazīrī ndībei manyue, na mīgīatha anabīi matikanarathe ūndū. **13** “Na rīrī, nīī nīngamūhehenja o ta ūrīa ngārī ūyūrīte ngāno īhehenjaga. **14** Mūndū ūrīa ūrī ihēnya ndakahota kwīhonokīa. ūrīa ūrī hīnya ndagatēthio nī hīnya ūcio wake, nayo njamba ya ita ndīkahonokīa muoyo wayo. **15** Mūrathi na mīgūī ndakeyūmīrīria, na mūthīgārī ūrīa ūhīūkaga ndakahota kūrīra, na ūrīa ūhaicīte mbarathi ndakahonokīa muoyo wake. **16** O nacio njamba cia ita irīa nyūmīrīru mūno, ikooora irī njaga mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

3 Ta iguai ūhoro ūyū Jehova aarīte wa kūmūkīrīra, inyuū andū a Isiraeli, ūira wa gūkīrīra nyūmba yothe irīa ndaarutire būrūrī wa Misiri: **2** “Inyuū no inyuū ndīthuurīre kuuma harī nyūmba ciothe cia thī; nī ūndū ūcio nīngamūherīthia tondū wa mehīa manyu mothe.” **3** Andū eerī maahota gūtwarana atīa matarī na karīko? **4** Mūrūūthi-rī, nūraramaga kīhinga-inī ūtarī kīndū ūnyīitē? Nūraramaga ūrī kimamo-inī ūtanyīitē kīndū? **5** Nyoni-rī, no igwe thī mūtego-inī hatarī kīndū gīa kūmīheenereria? Mūtego-rī, no ūtegūke, uume thī ūtagwatīte kīndū? **6** Karumbeta no kahuhwo itūūra-inī inene, na andū mage gwītīgira? Mūtīno no ūtke itūūra-inī inene, na gūtūike tī Jehova ūūrehetē? **7** Tī-itherū Mwathani Jehova ndarī ūndū angīka atamēyīthīte anabīi, ndungata ciake, kūrī atūte gwīka. **8** Mūrūūthī nūraramīte, nūū ūtangītīgira? Mwathani Jehova nīarītie, nūū ūtangīratha maūndū? **9** Anīrīraī mwīre cīhitho irīa nūmu cia Ashidodi, na cīhitho irīa nūmu cia būrūrī wa Misiri ūcīre atīrī: “Ūnganarī irīma igūrū cia Samaria, mwīonere īgenene rīrīa rīrī kuo, na ūhīnyanīrīria ūrīa ūrī thīnī wa andū.” **10** Jehova ekuuga atīrī: “Andū arīa mahībaga indo cia gūtunyana na indo cia ndaho kūu cīhitho-inī nūmu ciao, matiū gwīka ūrīa kwagīrīre.” **11** Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Thū nīkharaganīa būrūrī; nīgatharīa cīgītīro cīnyu cia hīnya, na cīhitho cīnyu nūmu nīgatahwo.” **12** Jehova ekuuga atīrī: “O ta ūrīa mūrīthī angīteithūra magūrū meerī kana gacunjī ga gūtū kuuma kanua ka mūrūūthī, ūguo noguo andū a Isiraeli makaahonokīo, acīo maikaraga Samaria maikarīre mīthīa ya marīrī mao, o na arīa maikarīre itanda ciao marī Dameski.” **13** Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hīnya-Wothe, ekuuga atīrī: “Ta iguai ūhoro ūyū, na inyuū mūrute ūira wa gūkīrīra nyūmba ya Jakubu. **14** “Mūthenya ūrīa ngaaherīthia Isiraeli nī ūndū wa mehīa make-rī, nīngananga īgongona cia Betheli; na ndīnie hīa cia kīgongona kūrī igwe

thi. 15 Níngatharia nyumba ya hĩndi ya gathano, o hamwe na nyumba ya hĩndi ya rĩria; nyumba iria ng'emie na mĩguongo nĩikaanangwo, nacio nyumba iria nene mũno nĩikamomorwo," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

4 Ta iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ ng'ombe cia Bashani mũrĩ kũu igũrũ rĩa Kĩrima gĩa Samaria, o inyuĩ andũ-a-nja arĩa mũhinyagĩrĩria athĩni na mũkahehenja arĩa abatari, na mũkeera athuari anyu atĩrĩ: "Tũherehe ndibei tũnyuel!" **2** Mwathani Jehova nĩhĩfite na ũtheru wake, akoiaga atĩrĩ, "Tĩtheru ihinda nĩrĩroka rĩria mũkaguucũrũro na mboorio, na ũria wanyu ũgaatigara aguucũrũro na ndwano. **3** Mũkoimio nja ũmwe kwa ũmwe, muumĩrio mĩanya-inĩ ya rũthingo, na mũikania na kũu Harimoni," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** "Thĩĩ Betheli mũkeehie; o na thĩĩ Giligali mũgakĩrĩrĩrie kwĩhia. Rutagai magongona manyu o rũciini, mũrutage gĩcunji kĩanyu gĩa ikũmi o mĩaka itatũ. **5** Cinagai mĩgate nĩkĩrĩtowo ndawa ya kũmbia, itũike igongona rĩa gũcokia ngaatho, na mwĩrahage nĩ ũndũ wa maruta manyu ma kwĩyendera, na mwĩtiage nĩ ũndũ wamo, inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩgũkorwo ũguo nĩguo mwendaga gwĩka," ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **6** "Ndaatũmire mũhũte mũrĩ matũũra-inĩ manyu manene, na ngĩtũma mwage irio matũũra-inĩ, no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** "O na nĩngĩ ngĩmũima mbura, hĩndi rĩa magetha maatĩgĩtie o mĩeri itatũ. Nĩndoirĩrie mbura itũũra rĩmwe, no ngĩaga kuuria itũũra rĩria rĩngĩ. Mũgũnda ũmwe ũkiurĩro; ũria ũngĩ ũkiaga kuurĩro, ũkũma. **8** Andũ magĩtũgũga kuuma itũũra rĩmwe nginya rĩria rĩngĩ magĩcaria maaĩ, no mationire maaĩ maiganu ma kũnyua, no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** "Mahĩnda maingĩ nĩndahũũrie mĩgũnda yanyu ya irio na ya mũhabĩbũ, ngĩmũũra na mbaa, na mbuu. Ngĩgĩ nĩciarĩrie mĩtĩ yanyu ya mĩkũyũ na ya mĩtamaiyũ, no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** "Nĩndamũrehĩthĩrie mĩthiro ta ũria ndeekire bũrũri wa Misiri. Aanae anyu ngĩmoragĩthia na rũhũri rwa njora, na ngĩmũtunya mbarathi cianyu. Ngĩtũma mũnungo wa ciimba kuuma kambĩ yanyu ũnungĩrĩrie maniũrũ manyu, no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** "Nĩndang'auranirie amwe anyu ta ũria ndang'auranirie Sodomu na Gomora. Mwahaanaga ta gĩcinga kiraakana kĩrutitowo mwaki-inĩ, no rĩrĩ, inyuĩ mũtiigana kũnjookerera," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** "Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo ngũgwĩka wee Isiraeli, na tondũ nĩngũgwĩka ũguo-rĩ, wĩhaarĩrie gũtũngana na Ngai waku, wee Isiraeli." **13** ũria ũmbaga irĩma nowe ũmbaga rũhuho, na akaguũrĩria mũndũ meciiria make, o we ũtũmaga rũciini kũgie nduma, na agathĩra thĩ kũria gũtũũgĩru, rĩtwa rĩake nĩ Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5 Ta iguai ũhoro ũyũ, inyuĩ nyumba ya Isiraeli, mũigwe ngĩcakaya nĩ ũndũ wanyu: **2** "Mũĩrĩtu gathĩrange, nĩwe Isiraeli, nĩagwĩte, na ndagookĩra rĩngĩ, atiganĩrio bũrũri-nĩ wake mwene, hatarĩ na mũndũ wa kũmũkĩria." **3** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: "Itũũra inene rĩria rĩatũmaga thigari ngiri cia Isiraeli-rĩ, no thigari igana igaatigara; narĩo itũũra rĩria rĩatũmaga thigari igana-rĩ, no thigari ikũmi igaatigara." **4** Jehova ekwĩra nyumba ya Isiraeli atĩrĩ: "Njariai mũtũũre muoyo; **5** tĩgai kũrongooria Betheli, tĩgai gũthĩ Giligali, na mũtikanyĩite rũgendo rwa gũthĩ Birishiba. Tondũ andũ a Giligali tĩtheru nĩmagatahwo, na andũ a Betheli matuuo kĩndũ hatarĩ." **6** Rongoriai Jehova, mũtũũre muoyo, ndakae gũtũthũkĩra

nyumba ya Jusufu ta mwaki; nague mwaki ũcio nĩũkaniinana, nakuo Betheli kwage mũndũ ũngĩhota kũũhoria. **7** Inyuĩ arĩa mũgarũraga kĩhooito gĩgatuĩka ũrũrũ, na mũkarangĩrĩria ũthingu thĩ **8** (we ũria wombire njata iria ciĩtagwo Kĩrimĩra na Karaũ, o we ũria ũgarũraga nduma ndumanu igatuĩka rũciini, na agatumania mũthenya igatuĩka ũtũkũ, ũria wĩtaga maaĩ ma iria rĩria inene akamaitũũra gũkũ thĩ-rĩ; Jehova nĩrio rĩtwa rĩake; **9** areehagĩra kĩhĩtho kĩrũmu mwanangĩko o rĩmwe ta rũheni, narĩo itũũra inene rĩria rĩrĩngĩre akarĩanangĩthia), **10** inyuĩ mũthũũraga ũria ũkananagia maũndũ iciirĩro-inĩ, nake ũria waragia ũhoro wa ma mũkamũmena. **11** Mũrangagĩrĩria mũthĩni, na mũkamũtunya ngano na hinya. Nĩ ũndũ ũcio, o na gũtuĩka nĩmwakĩte nyumba nene cia mahiga-rĩ, mũtigacitũũra; o na gũtuĩka nĩmũhaandite mĩgũnda mĩega ya mũhabĩbũ-rĩ, mũtikanyua ndibei yayo. **12** Tondũ nĩ nĩnjũũ ũria mahĩtia manyu maigana, na ngamenya ũria mehia manyu marĩ manene. Inyuĩ mũhinyagĩrĩria andũ arĩa athĩngu, na mũkaamũkĩra mahaki, na mũkaagĩthia athĩni kĩhooito macĩrĩro-inĩ. **13** Tondũ ũcio mũndũ ũria mũbacĩrĩri no gũkĩra akiraga kĩ mahinda ta macio, tondũ nĩ mahinda mooru. **14** Rongoriai maũndũ marĩa mega, no ti marĩa mooru, nĩguo mũtũũre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe nĩriakoragwo hamwe na inyuĩ, o ta ũria mũtũũre muugaga. **15** Thũũrai maũndũ marĩa mooru, mwendage marĩa mega; tũũraia kĩhooito macĩrĩro-inĩ. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota kũgũira matigari ma Jusufu ta. **16** Tondũ ũcio-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atĩrĩ: "Nĩgũkaagĩa na mũcakayo njira-inĩ ciothe iria nene, na kĩrĩro kĩa ruo rwa ngoro ihaaro-inĩ ciothe. Arĩmi nĩmagatũmanĩrwo moke marĩre, nao arĩa macakayaga moke macakae. **17** Nĩgũkaagĩa mũcakayo mĩgũnda-inĩ yothye ya mũhabĩbũ, nĩgũkorwo nĩngatũkanĩria gatagati-inĩ kanyu," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Kaĩ inyuĩ mwĩragĩria mũthenya wa Jehova mũrĩ na haaro-ĩ! Nĩ kĩ gĩtũmaga mwĩrĩrĩrie mũthenya ũcio wa Jehova? Mũthenya ũcio ũgaatuĩka nduma, no ti ũtheri. **19** ũgaatuĩka ta mũndũ akĩũrĩra mũrũũthi, agatũngana na nduba, kana atoonye nyumba yake, nake agĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ, arũmwo nĩ nyoka. **20** Gĩthĩ mũthenya ũcio wa Jehova ndũgaagĩtuĩka nduma, no ti ũtheri; nĩ, nduma ndumanu, gũtarĩ na mũrũri wa ũtheri? **21** "Nĩ nĩthũire na nganyarara ciathĩ cianyu; ndĩngĩkĩrĩrĩria ciũngano cianyu. **22** O na mũngĩndehera maruta ma njino, na maruta ma ngano-rĩ, ndikametĩkĩra. O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ũguano-rĩ, ndikamarũmbũia. **23** Thengiaĩ inegene rĩru rĩa nyĩmbo cianyu! Ndigathikĩrĩria mũgamba ya inanda cianyu cia mũgeeto. **24** No kĩhooito nĩkĩrekwo gĩthererage ta rũũ, na ũthingu ũthererage ta karũũ gatahũũaga. **25** "Inyuĩ nyumba ya Isiraeli-inĩ, nĩmwandutagĩra magongona na maruta mĩaka mĩrongo ĩna mũrĩ kũu werũ-inĩ? **26** Nĩmũtũũgĩrĩtie ihoero rĩa mũthamakĩ wanyu, o na njikarĩro ya mũhianano yanyu, o njata ĩyo ya ngai yanyu, rĩa mwethondekeire inyuĩ ene. **27** Tondũ ũcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo mbere ya Dameski," ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũria wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6 Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ inyuĩ mũĩkaraga mwĩngarĩte mũrĩ kũu Zayuni, na inyuĩ mũĩguaga mũrĩ agĩfĩre mũrĩ kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria; o inyuĩ mũrĩ igweta thĩni wa rũrĩrĩ rũria rũrĩ mbere ya iria ingũ, kũria andũ a Isiraeli mathĩiaga. **2** Thĩĩ Kaline mũkeyonere kuo, nĩngĩ muume kuo mũthĩ nginya Hamathu, itũũra rĩru inene, mũcooke mũĩkũrũke mũkĩnye Gathu kwa Afilisti. Anga acio nĩega magakĩra mothamakĩ manyu meerĩ?

Büruri wao-ri, ni münene gükira wanyu? 3 Inyuü mütirragia müthenya wa üuru, na mükareharehe wathani wa ühinya ükühririe. 4 Mükomagira mariri magemetio na miguongo, na mügetambürükia itanda-ini cianyu. Müritaga tügondu türüa twega müno, na tücau türüa ünöru. 5 Mütiindaga mükihüura inanda cianyu cia mügeeto o ta Daudi, na mügethondekera inanda ingi cia küna nacio. 6 Münyuuga ndibe mbakuri riita, na mükehakaga maguta maria mega müno, no mütiiguaga kieha ni undu wa mwanangiko wa Jusufu. 7 Tondü ücio-ri, mügaatuika a mbere güthawo; ndia cianyu na gükara mwitambürükitie ithire. 8 Mwathani Jehova niehitite akigwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoiaga atiri: "Nithüre mwitio wa Jakubu, na ngamena cihihito ciake iria nümu; ningarekereria itüura rüu inene na kiria giothe kiri thini wario küri thü." 9 Andü ikümi mangigatigara thini wa nyumba imwe-ri, o nao no magaakua. 10 Nake mündü wao üria wa gücina müri iyo angüka kümümia nja wa nyumba na orie mündü üria wihithite kuo thini atiri, "Küri mündü üngi utakuite müri nake?" Nake oige atiri, "Aca." Nake acookie oige atiri, "Kira ki! Tütikagwete riitwa ria Jehova." 11 Nigükorwo Jehova nathanite, nake nifagathutha nyumba iria nene ituikhe icunjji, na nyumba iria nini ituikhe tücunjji. 12 Kai mbarathi ingihota gütege'era nyanjara-ini cia mahiga? Küri mündü üngirima kuo na mürau wa ndegwa? No inyuü mügarurite kihooto g'gatuika ürogi, na matunda ma üthingu magatuika ürürü, 13 inyuü aria mükenagira ühootani üria ütari ho, na mükoigaga atiri, "Githi tütiatunagire Karinaimu na hinya witu ithu ene?" 14 Nigükorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Ningarähura rüriri rügükirire, wee nyumba ya Israeli, rürüa rügakühinyiriria kuuma itoonyero ria Hamathu, o nginya mükuru wa Araba."

7 Mwathani Jehova aanyonirie üu: Nikühaariria aharagiria mirumbi ya ngigi thuuha wa magetha maria maagethagirwo müthamaki, o ihinda riria kimeria gia keeri kiambagiriria. 2 Ciarkia kürüa tühuti tuothe, bürüri ügithera biu, ngikaya ngiuga atiri, "Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-ri, anghonoka gikuü atia? Nigükorwo ni müni müno!" 3 Ni undü ücio Jehova akiguga tha. Jehova akiuga atiri, "Undü ücio ndügwikä." 4 Ningi Mwathani Jehova akinyonia üu: Mwathani Jehova ni gwitia eetagia mwaki amaciirithie naguo; mwaki ücio ükianiaria maai na kürüa kükuru müno, na ükianiaria bürüri. 5 Ningi ngikaya, ngiuga atiri, "Mwathani Jehova ndagüthaita, tiga! Jakubu-ri, anghonoka gikuü atia? Nigükorwo ni müni müno!" 6 Ni undü ücio Jehova akiguga tha. Mwathani Jehova akiuga atiri, "Undü ücio o naguo ndügwikä." 7 Ningi akinyonia üu: Mwathani aarugamite rüthingo-ini rwakitwo na rügathimwo wega na kabirü nake anyiithe rüri rwa kabirü na guoko. 8 Nake Jehova akinjüria atiri, "Amosi, ni kü üroona?" Na ni ngimücookeria atiri: "Ni kabirü ndirona." Ningi Jehova akinjüria atiri, ni kabirü ndiraucuria gatagati ka andü akwa a Israeli, ndigacooka kümaigüra tha ringi. 9 "Kündü kürüa gütüügiru kwa Isaaka nigükaniinwo, na kündü kürüa kwamüre kwa Israeli nigükangwo; na ningokirira nyumba ya Jeroboamu na rühiü rwakwa rwa njora." 10 Nake Amazia müthinjiri-ngai wa Betheli agitümana küri Jeroboamu, müthamaki wa Israeli, akimwira atiri, "Amosi niagüciirire agükirire arü o gükü thini wa Israeli. Bürüri ndüingihota gükiririria ndeto ciake ciothe. 11 Nigükorwo Amosi aroiga atiri: "Jeroboamu akooragwo na rühiü rwa njora, na ti-itherü andü a Israeli nimagatahwo, matwarwo küraya na bürüri wao." 12 Ningi Amazia aküira Amosi atiri,

"Umagara wee muoni-maündü üyü! Cooka bürüri wa Juda. Wicaragirie gia kürüa kuo, na ürathage maündü üri kuo. 13 Ndükaarathire ühoro ringi gükü Betheli tondü gükü nükwo kwamürüro gikaro kia müthamaki na hekarü ya üthamaki." 14 Amosi agicookeria Amazia atiri, "Nii-ri, ndiarü münaabi kana müru wa münaabi, no ndaarü müriithi wa mahiü na ningi mümenyereri wa miküyü. 15 No Jehova akünduta rüuru-ini rwa mahiü akinjüria atiri, 'Thi ükarathire andü akwa a Israeli ühoro.' 16 Na riri, kügie ühoro wa Jehova. Wee üroiga atiri, "Ndükarathire Israeli undü müuru, na ütige kühunja maündü ma gükükira nyumba ya Isaaka.' 17 "Ni undü ücio Jehova ekuuga üu: "Mütumia waku niagatuika mümaraya itüura-ini inene, nao aanake aku na airitu aku makooragwo na rühiü rwa njora. Bürüri waku ügaathimwo na ügayanio, na wee mwene-ri, ügaaküira bürüri wa andü matoö Ngai. Na ti-itherü andü a Israeli no nginya magaatahwo, matwarwo küraya na bürüri wao."

8 Mwathani Jehova aanyonirie üu: aanyonirie gikabü kiri na matunda meeru. 2 Nake akinjüria atiri, "Amosi, ni kü kiu üroona?" Ngimücookeria atiri, "Ndirona gikabü kiri na matunda meeru." Ningi Jehova akinjüria atiri, "Ihinda ria müthia ni ikinyu ria andü akwa a Israeli; ndigacooka kümaigüra tha ringi." 3 Mwathani Jehova ekuuga atiri, "Müthenya ücio-ri, nyimbo iria ciinagwo küu hekarü-ini ikaagarürüka ituikhe kiriro. Ciimba nyingi müno igateague kündü guothe gükiritwo ki!" 4 Iguai undü üyü inyuü aria mürangagiriria abatari na mükaniina athini a bürüri, 5 müküragia atiri, "Karügamo ka Mweri gagaathira-ri, niguo twendie irio, na Thabatü ithire, niguo twendie ngano, tükinyihagia ithimi, tükiongagirira thogora, na tükiheenangia na ratiri itari cia ma; 6 tügürage athini na betha, nao aria abatari tükamagüra na nyamüga igiri, o na twendagie magira hamwe na ngano." 7 Jehova o we üria Jakubu etiagira, ehithite akoiaga atiri, "Ndiri hindi ngariganirwo ni cilko ciothe iria maneeke. 8 "Githi bürüri ndükainaina ni undü wa üguo, na aria othe matüüraga kuo macakae? Bürüri wothe niüküyüra ükaiyüra ta Rüü rwa Nili, ühüürane, na ücooke ühüüctüke ta rüü rwa Misiri." 9 Mwathani Jehova ekuuga atiri, "Müthenya ücio-ri, ningatüma rüa rithüe miraho, na ndüme thi kügie nduma müthenya barigici. 10 Ningagarüra ciathi cianyu ituikhe macakaya, na küna kwanyu guothe gütüike kiriro. Ningatüma inyuothe mwihumbe makünia, na ndimwenje mitwe. Ningatüma ihinda rüu rihaane ta hindi ya macakaya ma mwana wa mümwé, naguo müthia wario ütuikhe ta müthenya müürü." 11 Mwathani Jehova ekuuga atiri: "Matukü nimarooka, riria ngaatüma ng'aragu bürüri-ini, na ti ng'aragu ya irio kana nyoota wa maa, no ni ng'aragu ya kügia ciugo cia Jehova. 12 Andü magaätügügaga kuuma iria-ini rimwe nginya riria ringi, na morüürage kuuma gathigathini nginya irathiro, magicaria kiugo kia Jehova, no matigakiona. 13 "Müthenya ücio-ri, "airitu aria ciirorerwa na aanake aria marü hinya nimakaringiki ni nyoota. 14 Acio mähitaga na thoni cia Samaria, kana makoiga atiri, 'Ti-itherü o ta üria ngai iyo yaku itüüraga muoyo wee Dani', o na kana makoiga atiri, 'Ti-itherü o ta üria ngai iyo ya Birishiba itüüraga muoyo': nımakaagüa, na maticooke güküra ringi."

9 Nindonire Mwathani arugamite kigongona-ini, nake akiuga atiri: "Gütha ciongo cia itugü, nigeeetha hingiro cia nyumba cienyene. Hingiro icio niigwiré mitwe ya andü othe, na aria magatigara ningamooraga na rühiü rwa njora. Gütirü o na ümwe ükoora; gütirü ükaahonoka. 2 O na mangikenja

thi makinye kwa ngoma, guoko gwakwa no gũkaamaruta kuo. O na mangikaahaica igũrũ, nĩngamaharũrũkia kuuma kuo. **(Sheol h7585)** **3** O na mangĩkehitha igũrũ rĩa kĩrĩma gĩa Karimeli, nĩngamaguĩma kuo ndĩmanyiite. O na mangĩkehitha mathĩ rungu rwa iria-rĩ, o nakuo nĩngatha nyoka imarũme. **4** O na mangĩgaatwarwo ithaamĩrio nĩ thũ ciao, nĩngathana mooragĩrwo kuo na rũhiũ rwa njora. Ngamakũũrĩra maitho makwa, maitho ma ũũru, no ti ma wega.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũrĩa ũhutagia thĩ, ĩgatweka, nao arĩa othe matũũruga kuo magacakaya, bũrũri wothe nĩkũiyũra ũiyũrite ta Rũũ rwa Nili, nĩngĩ ũkahũcũka ta rũũ rwa Misiri, **6** we ũrĩa wakaga gĩkaro gĩa ke kĩa ũthamaki kĩraihi kũu igũrũ, na akahaanda gĩtina gĩa kĩa gũkũ thĩ, ũrĩa wĩtaga maaĩ ma iria rĩrĩa inene, na akamaitũrũra gũkũ thĩ-rĩ, Jehova nĩrĩo rĩtwa riake. **7** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Githĩ inyuĩ andũ a Isiraeli mũtihaana andũ a Kushi harĩ nĩ? Githĩ ti nĩ ndaarutire na ngĩambatia andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, na Afilisti kuuma Kafitori, na Asuriata ngĩmaruta Kiri? **8** “Ti-itherũ, maitho ma Mwathani Jehova nĩmacũthagĩrĩria makona ũthamaki ũrĩa wĩhagia. Nĩngawananga, ũthire gũkũ thĩ, no ndikaananga nyũmba ya Jakubu biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** “Nĩgũkorwo nĩngathana, na nĩngainainia nyũmba ya Isiraeli gatagati-inĩ ka ndũrĩri ciothe, o ta ũrĩa ngano ĩnainagio ĩrĩ gĩcungi-inĩ, na gũkaaga kahĩndĩ kangĩgũa thĩ. **10** Andũ arĩa othe ehia thĩĩnĩ wa andũ akwa makooraagwo na rũhiũ rwa njora, o arĩa othe moigaga atĩrĩ, ‘Tũtingĩkorererwo nĩ mũtino, kana ũtũtũnge.’ **11** “Mũthenya ũcio nĩngacookereria hema ya Daudi irĩa ĩgwĩte, thondeke kũrĩa yunĩkangĩte, na njookererie kũrĩa yanangĩtuo, na ndĩmĩake o ta ũrĩa yatariĩ mbere, **12** nĩgeetha makegwatĩra matĩgari ma Edomu, na ndũrĩri ciothe iria ciĩtanagio na rĩtwa riakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũrĩa ũgeeka maũndũ macio. **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka, “rĩrĩa mũgethi agaakorererwo nĩ mũciimbi, nake mũhaandi akorererwo nĩ mũndũ ũrĩa ũhĩhaga thabibũ. Ndibei ya mũhĩhano ĩgaatataga kuuma irĩma-inĩ, na ĩtherage kuuma tũrĩma-inĩ tuothe. **14** Nĩngacookia andũ akwa a Isiraeli arĩa maatahitwo, nao macookererie matũũra manene marĩa maanangĩtuo, matũũre kuo; nĩngĩ marĩme mĩgũnda ya mĩthabibũ na manyuuage ndibei yayo. Magathondeka mĩgũnda ya irio na marĩage maciaro mayo. **15** Nĩĩ ngaahaanda Isiraeli bũrũri wao ene, na matĩgacooka kũrutwo rĩngĩ bũrũri ũcio nĩ ndĩmaheete,” ũguo nĩguo Jehova Ngai wanyu ekuuga.

Obadia

nĩmakambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩguo maathanage kũu irĩma-inĩ cia Esaũ. Naguo ũthamaki ũgaatuĩka wa Jehova.

1 Kĩoneki kĩa Obadia. Mwathani Jehova ekuuga ũũ ũhoro ũkonĩ Edomu: Nĩtũiguĩte ũhoro uumĩte kũrĩ Jehova. Mũtũmwo nĩatũmĩrwo kũrĩ ndũrĩrĩ oige atĩrĩ, “Arahũkai, tũthĩ tũmũũkĩrĩre, tũrũe nake”: **2** “Atĩrĩrĩ, nĩngakũnyĩihia maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ; nawe nĩũkameneka biũ. **3** Mwĩtĩo wa ngoro yaku nĩũkũheenete, wee ũtũũruga kũu ngurunga-inĩ cia mahiga, na ũgathondeka gĩikaro gĩaku kũrĩa gũtũũgĩru, o wee wĩruga na ngoro atĩrĩ, ‘Nũũ ũngĩhota kũũharũrũkia andehe nginya thĩ?’ **4** O na ũngĩkorwo ũmbũkaga na igũrũ ta nderi, na ũgaaka gĩtara gĩaku o kũu njata irĩ, nĩngakũharũrũkia thĩ ngũrute kuo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** “Ũngĩkorwo nĩ aici, o na kana ũkorwo nĩ atunyani ũtukũ-rĩ, kai mwanangĩko nĩũgwetereire-ĩ! Githĩ matĩngũya o nginya maigania? Atui a thabibũ mangũka gwaku-rĩ, githĩ to matigie tũthabibũ tũnini tũngĩhaarwo? **6** No kai Esaũ nĩakongũrũrio-ĩ, nakĩo kigĩna gĩake kĩrĩa kĩithe gĩgĩtahwo-ĩ! **7** Andũ othe arĩa mũgwatanagĩra nao nĩmagakũngata nginya mũhaka-inĩ; arata aku nĩmagakũheenia na magũtoorie; arĩa marĩaga irio ciaku nĩmagakũgĩra mũtego, no wee ndũkamenya.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Githĩ mũthenya ũcio ndikaananga andũ arĩa oogĩ a Edomu, na nyanange andũ arĩa marĩ ũmenyo kũu irĩma-inĩ cia Esaũ? **9** Atĩrĩrĩ, wee Temani, njamba ciaku cia ita nĩkaamaka, na andũ othe arĩa matũũruga irĩma-inĩ cia Esaũ mooragwo, maniinwo. **10** Nĩ ũndũ wa ngũũ ya gũũkĩrĩra mũrũ wa nyũkwa Jakubu, nĩũgaconorithio; nĩũkaniinwo nginya tene. **11** Mũthenya ũrĩa wamũtiganiĩrie, rĩrĩa andũ a kũngĩ maatahire ũtonga wake, nao ageni magĩtoonyera ihingo-inĩ ciake, na magĩcuukĩra Jerusalemu mĩtĩ-rĩ, we watariĩ o ta ũmwe wao. **12** No wee ndũngĩanyararire mũrũ wa nyũkwa mũthenya wake wa mũtino, kana ũkenere andũ a Juda mũthenya ũrĩa maaniinagwo, o na kana wĩtĩe mũno mũthenya ũrĩa maarĩ na thĩina. **13** Wee ndũngĩatuĩkaniĩrie ihingo-inĩ cia andũ akwa mũthenya wao wa mwanangĩko, kana ũmanyarare hĩndĩ rĩa maarĩ na mũnyarĩrĩko mũthenya wao wa kwanangwo, kana ũtahe ũtonga wao mũthenya ũcio wa mwanangĩko. **14** Wee ndwagĩrĩrwo kũmooheria magomano-inĩ ma njĩra nĩguo ũũrage arĩa mooraga, kana ũneane matigari mao mũthenya ũcio maarĩ na thĩina. **15** “Mũthenya wa Jehova ũrĩ hakuhi gũkinyĩra ndũrĩrĩ ciothe. O ũrĩa wikĩte, noguo nawe ũgeekwo; ciiko ciaku nĩũgagũcookerera. **16** O ta ũrĩa inyuũ mwanyũrĩrie gĩkombe gĩakwa kĩa iherithia kũu kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru-rĩ, ũguo noguo ndũrĩrĩ ciothe igaakĩnyũira itegũtigithĩria. Ikaanyua ikĩhũhũte, ininũkio, nacio ihaane ta itarĩ ciakorwo kuo. **17** No rĩrĩ, kũu Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni nĩgũgakorwo na ũhonokio; nakĩo kĩrĩma kũu gĩgaakorwo kĩrĩ gĩtheru, nayo nyũmba ya Jakubu nĩũkegwatĩra igai rĩayo. **18** Nyũmba ya Jakubu igaatuĩka ta mwaki, nayo nyũmba ya Jusufu itũũke ta rũrĩrĩmbĩ; nayo nyũmba ya Esaũ igaatuĩka ta maragara ma mahuti, na nĩmakamĩmundia mwaki, ũmĩniine biũ. Gũtirĩ mũndũ ũgaatĩgara wa kuuma nyũmba ya Esaũ.” Jehova nĩwe uugĩte ũguo. **19** Andũ a Negevu nĩmagaikara irĩma-inĩ cia Esaũ, nao andũ arĩa maikaraga magũrũ-inĩ ma tũrĩma megwatĩre bũrũri wa Afĩlisti. Nĩmagaikara mĩgũnda-inĩ ya Efĩraimu, na ya Samaria, nake Benjamini egwatĩre Gileadi. **20** Gikundi kĩrĩa gĩatahitwo kĩa andũ a Isiraeli kĩrĩa kĩrĩ kũu Kaanani, gĩkeegwatĩra bũrũri ũcio o nginya Zarefathu; nao andũ arĩa maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio marĩ kũu Sefaradi, nĩo makegwatĩra matũũra na Negevu. **21** Andũ a kũhonokania

Jona

1 Na riri, ndumiriri ya Jehova nyakanyire Jona muru wa Amitai, akirwo atiri: **2** “Ukira, utihi ituura riria inene ria Nineve, na urihunjirire ukirikaanagia, nigukorwo waganu wario niwambatite ugakinya o hari niu.” **3** No Jona agukira niguo orire Jehova, akierakera Tarishishi. Agiikurika nginya Jona pa agikorerera marikabu yathiaaga Tarishishi. Aarikia kuritha thogora wa rugendo, akiingira marikabu niguo athi Tarishishi, orire Jehova. **4** No riri, Jehova akirehe ruhuho runene kuu iria-ini, gukigira kihuhukano kinene muno, hakuhi marikabu iyo yunikange. **5** Atwari ayo othe makimaka na o mundu agikaira ngai yake; magicooka magikira miringo iria-ini, nigeetha marikabu ihuthe. No Jona niaikurukite kuu marikabu thini, na agakoma toro munene. **6** Tondü ucio munene wa marikabu agithii hari we, akimüria atiri, “Wee ungihota gukoma atia? Ukira ukaire ngai yaku! No gukorwo yahota gutiugua twage gutira.” **7** Ningi atwari a marikabu makirana atiri, “Ukai tucuke miti niguo tumenye nuu urehete mutino üyu.” Magicooka miti nago miti ukigwira Jona. **8** Ni undü ucio, makimüria atiri, “Ta twire, nuu utumite thina üyu wothe utukore? Wee-ri, urutaga wira uriku? Uumite ku? Wi wa buriri uriku? Wi wa ruriri ruriku?” **9** Nake Jona akimacookeria atiri, “Nii ndi Mühibirania na ndi muhooi Jehova, Ngai wa iguru, uria wombire iria na thi nyumu.” **10** Undü ucio ukimeekira guoya, makimüria atiri, “Ni atia wikite?” (Nimamenyete ati ni küura ooragira Jehova, tondü niaameerite üguo.) **11** Nario iria rigikiririria kuhuhukania. Ni undü ucio makimüria atiri, “Ukwenda tugwike atia nigeetha tuhoorererwo ni iria?” **12** Nake akimacookeria atiri, “Njoyai munjikie iria-ini na nirikuhoorera. Nii ninjüü ati ni mahitia makwa matumite kihuhukano giki kinene kimukore.” **13** No andü acio makirutaniria muno gucookia marikabu yao hugururu-ini cia iria. No makiremwo, nigukorwo iria niraikiriririe kuhuhukania makiria ma uria riar mbere. **14** Nao magikaia Jehova makiuga atiri, “Twaguthaita Wee Jehova, ndukareke tükue ni undü wa muoyo wa mundü üyu. Ndugatucokererie mahitia ma küura mundü ütehite, nigukorwo Wee Jehova, wikite uria wonete ari wega.” **15** Makioya Jona makimüria iria-ini, nario iria riu riarurutanaga rikihoorera. **16** Mona üguo andü acio magitigira Jehova muno; na makirutira Jehova igongona, na makihita mihihita mbere yake. **17** Nake Jehova agithiriria thamaki nene muno imerie Jona, nake Jona agikara nda ya thamaki iyo matuku matatu, muthenya na utuku.

2 Na riri, Jona ari kuu nda ya thamaki iyo nene muno akihooya Jehova Ngai wake. **2** Akiuga atiri: “Ndakaire Jehova ndi minyamaro-ini, nake akinjika. Ngihooya üteithio ndi o kuu mbirira-ini kuria kuriku, nawe ükiuga gukaya gwakwa. (Sheol h7585) **3** Wee wathinikanire nginya kuria kuriku, o gatagati ka iria riria inene, nago müiyuro wa maa üguthiururukiria; makumbi maku mothe na ndiuh cia maa ikihubaniira. **4** Ngiuga atiri, ‘Ndi müingate, ngeherio maitho-ini maku; no riri, ningorerera hekaru yaku theru händi ingi.’ **5** Maaü gacio maandigicirre makenda künjiraga, nakuo kuu kuriku gugaathirurukiria; riyi ria iria-ini rieohereire mutwe wakwa. **6** Ngirikira o nginya itina-ini cia irima; thi ya kuu rungu ikühingiriria nginya tene. No Wee Jehova, Ngai wakwa, niwarutire muoyo wakwa kuuma irima riu. **7** “Händi iria muoyo wakwa wathiraga, nindakurikanire Wee Jehova, namo

mahooya makwa magikinya o hariwe, o thini wa hekaru yaku theru. **8** “Andü aria mahooyaga mihanano ya tühü, nimoragirwo ni utugi uria ungikorwo üri wao. **9** No niri, ndririkurtagira igongona nginaga rwimbo rwa gucookia ngaatho. Ningahingia mihihita yakwa iria nii ndanehita. Ühonokio uumaga kuri Jehova.” **10** Nake Jehova agiatha thamaki iyo nene, nayo igathika Jona thi nyumu.

3 Ningi ndumiriri ya Jehova igikinyira Jona händi ya keeri, akirwo atiri: **2** “Ukira, utihi ituura riria inene ria Nineve, na urihunjirire uhoru uria ngukwira.” **3** Nake Jona agithikira ndumiriri ya Jehova, agithii Nineve. Na riri, Nineve riar itüura inene na ria bata muno. Kurithiururuka riothe kungianinire mithenya itatu. **4** Muthenya wa mbere Jona akiambiriria gutoonya itüura riu. Akianirira, akiuga atiri, “Gwatigia mithenya mirongo ina Nineve kuharaganio.” **5** Nao andü a Nineve magitika Ngai. Makianirira kugie na ihinda ria kwihinga kuria irio, nao othe makihumba nguo cia makunia, kuuma uria munene muno o nginya uria munini muno. **6** Händi iria muthamaki wa kuu Nineve akinyirwo ni uhoru ücori, agukira akiuma giti-ini giaka kia ünene, akiruta nguo ciaka cia ithamaki, akihumba nguo ya ikunia, na agikara thi rükungü-ini. **7** Ningi akianiriria uhoru üyu kuu Nineve: “Kuumana na uuge wa muthamaki na andü ake aria marigweta: “Mütikareke mundü o wothe, kana nyamu cia rururu rwa ng’ombe kana rwa mburi, irime kindi; itikarekwo irie kana inyue. **8** No riri, andü nimehumbe nguo cia makunia o nacio nyamu niuhumbwo makunia. O mundü nikaire Ngai narua. Andü nimatage mithire yao müru na ngü ciao. **9** Nüü üngimanya kana Ngai aahota kwirükwo, aigue tha atigane na marakara make mahiu nigeetha tütikaniinwo.” **10** Händi iria Ngai onire uria meekire, na uria maagarurukite magatiga mithire yao müru-ri, akimaiguira tha akiaga kumaniina ta uria oigite niekumaniina.

4 No riri, Jona niaigire üuru muno na akirakara. **2** Akihooya Jehova, akiuga atiri, “Wee Jehova-ri, githi üü toguo ndoigite itoimite müci? Nikiö ndaahuhaga küuria Tarishishi. Nindoö ati wee wi Mürungu mtugi na üri tha, na ndüihuhaga kurakara, na üiyurütwo ni wendani, Ngai üguaga tha akericükwo akaaga gwika üuru. **3** No riri, Wee Jehova, ndaguthaita ündute muoyo; nigukorwo ni kwagirire ngue, gukira ndüure muoyo.” **4** No Jehova akimüria atiri, “Üri na kihooto o na kiriku gia gutüma urakare?” **5** Jona akiuma kuu, agithii agikara thi handü mwena wa irathiro wa itüura riu inene. Akiakira githünü hau, agikara kiruru-ini giakio, agiterera one uria itüura riu inene rigwikwo. **6** Nake Jehova Ngai akirehe rüungü na agitüma rütambe iguru rüu hau Jona aari, niguo rümüle kiruru, kimühumbire atige güthänika. Nake Jona agikenera rüungü rüu muno. **7** No riri, kwarooka gukia muthenya üyu üngi, Ngai akirehe kigunyü gikiria rüungü rüu, ni undü ucio rükihooga. **8** Händi iria rüu riarathire, Ngai akirehithia ruhuho ruumite na irathiro rüri na ürugarü munene, nario rüa rigicina Jona mütwo, o nginya akiringika. Akiririria gukua, akiuga atiri, “Ni wega ngue gukira ndüure muoyo.” **9** Nake Ngai akiria Jona atiri, “Üri na kihooto gia kurakara ni undü wa rüungü rüu?” Nake agicookia atiri, “Ii, ndi nakio; ndakarite o undü ingüka. **10** No Jehova akimwira atiri, “Wee-ri, üraiguira rüungü rüu tha, o na haria ütarurutiire wira kana ügatüma rüküre. Rüraküre na ütuku ümwe, na rürathira na ütuku ümwe. **11** No Nineve ni küri na andü makiria ma ngiri igana ria mirongo riri aria matangiküürana guoko kwa üro kana

guoko kwa ūmotho, o na ningĩ rĩrĩ na mahiũ maingĩ. Githĩ o na nĩ ndiagirĩrwo nikũiguĩra tha itũũra rĩu inene?”

Mika

1 Ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Mika uria wari wa itũura rĩa Moreshetu, ikoniĩ Samaria na Jerusalemu, hĩndi ya iũhamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, ta thĩkĩrĩriai inyuĩ andũ aya inyuothe; o nawe thĩ ta igua, na arĩa othe matũũruga kuo, nĩgeetha Mwathani Jehova arute ũura wa kũmũkĩrĩra, o we Mwathani arĩ thĩĩni wa hekarũ yake theru. **3** Atĩrĩrĩ! Jehova nĩarooka oimĩte gũikaro giake; araikũrũka arangĩrĩre kũria gũtũũgĩru gũkũ thĩ. **4** Irĩma itwekaga irĩ rungu rwake, nayo mikuru iġaatũkana; itwekaga ta mũhũra ũrĩ mwaki-inĩ, iġaikũrũka ta maai maikũrũkĩte na ihenya kĩgaragaro-inĩ. **5** Ūndũ ũyũ wonekete nĩ ūndũ wa ũremi wa Jakubu, na nĩ ūndũ wa mehĩa ma nyũmba ya Isiraeli. Ūremi wa Jakubu-rĩ, nĩ ũrĩkũ? Gĩthĩ ti Samaria? Kũndũ kũria gũtũũgĩru kwa Juda-rĩ, nĩ kũ? Gĩthĩ ti Jerusalemu? **6** "Nĩ ūndũ ũcio, ngaatua Samaria hĩa ya mahĩga, gũtũũke kũndũ gwa kũhaandagwo mĩthabĩbũ. Nĩngaita mahĩga marĩo mũkuru-inĩ na thĩkũrie mĩthingi yarĩo. **7** Mihianano yarĩo yothke nĩkoinangwo icunjĩ; nacio iheo ciothe cia hekarũ yarĩo icinwo na mwaki. Nĩngananga mihianano yothke yarĩo. Tondũ rĩonganĩre iheo ciarĩo kuuma mũcaara wa ũmaraya, na iġaatũmĩrwo rĩngĩ irĩ mũcaara wa kũrĩha maraya." **8** Tondũ ũcio-rĩ, ngũrĩra na ngĩrike, na thĩĩ ndĩ magũrũ matheri na ndĩ njaga. Ngũgĩrĩka o ta mbwe, na ndĩre ta ndundu. **9** Nĩgũkorwo kironda kiario ġĩtingĩhona; ġũkĩte ġĩgakinya Juda. Nĩgĩkinyĩte o kĩhĩngo-inĩ kĩa andũ akwa, ġĩgakinya Jerusalemu kuo kwene. **10** Mũtikaheane ũhoru ũcio kũu Gathu, mũtikarĩre o na hanini. Nĩngĩ kũu Bethi-Ofara mwĩgaragarĩe rũkũngũ-inĩ. **11** Inyuĩ andũ arĩa mũtũũruga Shafiri, thĩĩ mũrĩ njaga na mũconokete. Andũ arĩa matũũruga Zaanani matĩngũma itũura rĩa. Narĩo itũura rĩa Bethi-Ezeli no ġũcaaya rĩraacaaya, itũura rĩu rĩtingĩhota gũkũgĩtĩra. **12** Andũ arĩa matũũruga Marothu-rĩ, menyogondaga nĩ ruo, o metereire ũteithio, nĩ ūndũ mwanangĩko ũikũrũkĩte kuuma kũrĩ Jehova, ũgakinya o kĩhĩngo-inĩ kĩa Jerusalemu. **13** Inyuĩ mũtũũruga Lakishi, ngaari cianyu cia ita cioherere mbarathi. Nĩ inyuĩ mwatoonyĩre Mwarĩ wa Zayuni mehĩa-inĩ, nĩgũkorwo ũremi wa Isiraeli woimanire na inyuĩ. **14** Nĩ ūndũ ũcio nĩmũtũkahe Moreshetu-Gathu iheo cia kuanganĩra ũhoru. Itũura rĩa Akizibu no rĩa kũheenereria athamaki a Isiraeli. **15** Inyuĩ mũtũũruga Maresha nĩngamũrehehĩthĩra mũndũ wa kũmũkĩrĩra, amũtoorie. Ūria we ũrĩ Riiri wa Isiraeli nĩagooka Adulamu. **16** Enjwoi mĩtwe mũcaĩre ciana cianyu irĩa mũkenagĩra; mwĩenjei kĩhara mũhaane ta nderi, nĩgũkorwo ciana icio cianyu nĩgatahwo.

2 Kaĩ andũ arĩa mathugundaga waganu, o acio mecĩiragĩa maũndũ mooru marĩ ũrĩrĩ, marĩ na haaro-! Rũcĩnĩ gwakĩa mekaga o ũguo, tondũ hinya wa gwĩka ũguo marĩ naguo. **2** Macumĩkagĩra mĩgũnda makamĩtunyana, na makeerĩrĩa nyũmba magacĩoya na hinya. Maheenagĩa mũndũ makamũtunya mũcĩĩ wake, makaheenia mũndũ wao, makamũtunya igai rĩake. **3** Nĩ ūndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: "Nĩndĩrathugunda mwanangĩko wa gũkĩrĩra andũ aya, ũria mũtakahota kwĩhonokĩa. Mũtĩgacooka gũthĩiaga na mwĩtĩio, nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩ rĩa mũtĩno. **4** Mũthenya ũcio andũ nĩmakamũthekekerera; na mamũnyũrũrie na rwĩmbo rũrũ rwa kĩrĩro, maine atĩrĩ, "Tũrĩ anange biũ; indo cia andũ akwa nĩngayane. Nĩacieheretie kuuma kũrĩ nĩ! Aragaya mĩgũnda iitũ kũrĩ andũ arĩa matũkunyanagĩra." **5** Nĩ ūndũ mũtĩgakorwo

na mũndũ o na ũmwe kũngano-inĩ kĩa Jehova wa kũgaya ithaka na ūndũ wa gũciucũkĩra mĩtĩ. **6** Anabii ao moigaga atĩrĩ, "Mũtikarathe ũhoru. Tigagai kũratha ũhoru ũkoniĩ maũndũ maya; ġĩconoko ġĩtĩgatũkĩnyĩrĩa." **7** Nĩngĩ nĩ kwagĩrĩre kũũranagĩo atĩrĩ, wee nyũmba ya Jakubu: "Kaĩ Roho wa Jehova arĩ mũrakaru? We no eke maũndũ ta macio?" "Gĩthĩ ciugo ciakwa itĩgunaga mũndũ ũria ũthĩiaga na mĩthĩire mĩrũngĩrĩru? **8** Ica-ikuhĩ-rĩ, andũ akwa maarahũkĩte magatuĩka ta thũ. Mũtunyaga andũ arĩa mahoorere nguo ciao cia goro, mũgatunya ehĩtũkĩrĩ arĩa marahĩtũka matekũmaka, o acio matakoragwo na mecĩirĩa ma mbaara na inyuĩ. **9** Mũngataga andũ-a-nja a andũ akwa kuuma mĩcĩĩ yao ũria mĩega. Mũgatunya ciana ciao kĩrathimo ġĩakwa nginya tene. **10** Ūkĩrai mũthĩĩ, mwehere! Nĩgũkorwo ġĩkaro ġĩkĩ ti kĩo kĩhũrũko kĩanyu, tondũ nĩgĩthaahe, kĩaangĩtwo ūndũ ġĩtangĩcookererio. **11** Mũndũ wa maheeni na ũtaaragĩa ma angũka oĩge atĩrĩ, 'Ndaamũrathĩra gũkorwo na ndĩbei na njoohi nyingĩ,' ũcio nĩwe ũngĩtĩkĩrĩka nĩ andũ aya! **12** "Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Jakubu, ti-itherũ nĩngamũcookanĩrĩrĩa, inyuothe, o na inyuĩ matĩgarĩ ma Isiraeli nĩngamũrehe hamwe. Ngamarehe hamwe ta ng'ondũ irĩ kiugũ, matũũke ta rũũru rwa mbũri rũrĩ ũrĩithio-nĩ waruo; nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ kĩyũre kuo. **13** Mũhĩngũrĩ njĩra, nĩakambata arĩ mbere yao; nao nĩmakamomora kĩhĩngo moime nja. Mũthamaki wao nĩakoimagara arĩ mbere yao, Jehova amatongoretie."

3 Nĩngĩ ngĩuga atĩrĩ, "Ta iguai, inyuĩ atongoria a Jakubu, o inyuĩ aathanĩ a nyũmba ya Isiraeli. Gĩthĩ mũtĩagĩrĩrwo nĩkũmenya ũhoru wa gũtuanĩra ciira na kĩhooito. **2** No inyuĩ mũthũire maũndũ mega no mũkenda marĩa mooru; inyuĩ mũnũruga andũ akwa ikonde, na mũgathooru nyama mahĩndĩ-inĩ mao. **3** Inyuĩ mũrĩiaga nyama cia mĩrĩrĩ ya andũ akwa, mũkamonũra ikonde na mũkoinanga mahĩndĩ mao tũcunjĩ; O inyuĩ mũmatĩnanagagĩa ta nyama cia ġũkarangwo na rũgĩo, o na ta nyama cia gũtherũkĩo na nyũngũ." **4** Hĩndĩ iyo magakaĩra Jehova, nowe ndakamacookeria. Hĩndĩ iyo nĩakahĩthĩ ũthĩũ wake kuuma kũrĩ o, tondũ wa ũũru ũria mekĩte. **5** Jehova ekuuga atĩrĩ, "Ha ũhoru wa anabii acio mahĩthĩthagĩa andũ akwa, mũndũ aamahe irio, maanagĩrĩa makiugaga 'thayũ,' no angĩmama irio, makahaarĩrĩa mbaara ya kũmũkĩrĩra. **6** Tondũ ũcio, ũtũkũ nĩkamũhubanĩrĩa, mwage kuona cioneki, mũhubanĩrĩo nĩ nduma mwage ũgũtũrĩo. Rĩũĩ iyo nĩakahĩthĩ anabii, naguo mũthenya ũmatũkĩre nduma. **7** Ooni-maũndũ nĩmagaconoka, nao aragũrĩ maconorĩthio. Othe nĩmakahumbĩra mothĩũ mao, tondũ gũtĩrĩ ũhoru magaacookerio nĩ Ngai." **8** No hakwa-rĩ, nĩ njĩyũrĩtwo nĩ kĩhooito na ũhoti, nĩguo nyũmbũrĩre Jakubu ũremi wake, na nyũmbũrĩre Isiraeli mehĩa make. **9** Ta thĩkĩrĩriai, inyuĩ atongoria a nyũmba ya Jakubu, o inyuĩ aathanĩ a nyũmba ya Isiraeli, inyuĩ mũmenaga kĩhooito, na mũkoogomia maũndũ marĩa ma ma; **10** inyuĩ mwakaga Zayuni na ũtĩi wa thakame, na mũgaaka Jerusalemu na waganu. **11** Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo, athĩnjĩrĩ-Ngai akuo marutanaga maarĩhwo, na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca. No rĩrĩ, megĩritanagĩa na Jehova makoĩga atĩrĩ, "Gĩthĩ Jehova ndakĩrĩ gatagatĩ-inĩ gaitũ? Gũtĩrĩ ũũru ũngĩtũkora." **12** Nĩ tondũ wanyũrĩ, Zayuni ġũgacĩmbwo ta mũgũnda, Jerusalemu gũtũũke hĩba ya mahĩga, nakĩo kĩrĩma kĩrĩa ġĩakĩtwo hekarũ ġũtũũke kĩhumbũ kĩmereirwo nĩ ihĩnga.

4 Matukū-ini ma kūrīgiriira, kīrīma kīrīa kīa hekarū ya Jehova nīgikahaandwo kīrī kio kīnene gatagatī ka irīma irīa ingī; nīgikambarario igūrū rīa tūrīma tūrīa tūngī, nao andū a ndūrīrī nīkuo magaaithiiga. **2** Ndūrīrī nyingī igaaithī kuo, ikiugaga atīrī, “Ūkai twambate tūthī kīrīma-inī kīa Jehova, tūthī nyūmba ya Ngai wa Jakubu. Nīagatūrūta ūhorō wa mithiire yake, nigeetha tūgeragire njīra ciaka.” Nīgūkorwo Zayuni nīgūkoima ūtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndūmīrīri ya Jehova. **3** Nīagatuithania ndūrīrī nyingī ciira, nacio ndūrīrī irīa irī hinya cia kuuma kūraya aciiguithanie. Magaatura hiū ciao cia njora itūke hiū cia mīraū, namo matimū mao maturwo hiū cia gūceeha mitī. Gūtīrī rūrīrī rūgaacooka kūrīa na rūrīa rūngī na hiū cia njora, kana rūcooke kwīrūta ūhorō wa mbaara rūngī. **4** O mūdū agaikaraga gītina-inī kīa mūthabībū wake na aikarage gītina-inī kīa mūkīyū wake, na gūtīrī mūdū ūkaamamakīa, nīgūkorwo ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oigite. **5** Andū a ndūrīrī ciothe no marūmīrīre kīrīa kīa ngai ciao; no itūhī tūrīrūmagīrīra kīrīra kīa Jehova Ngai witū nginya tene na tene. **6** Jehova ekuuga atīrī: “Mūthenya ūcio-rī, nīngacookanīrīria ithua; na nīngacookanīrīria arīa matahitwo, o na arīa nyariirithīe. **7** Ithua nīngacitua matigari, na arīa maingaitwo ndīmatue rūrīrī rūrī hinya. Jehova nīwe ūkamaathaga arī Kīrīma-inī gīa Zayuni, kuuma mūthenya ūcio nginya tene. **8** Ha ūhorō waku, wee mūthiringo ūyū mūrīahu na igūrū wa kūrāngira rūru rwa mbūrī, o wee kīhitho kīrūmu kīa Mwārī wa Zayuni-rū, wathani ūrīa warī naguo mbere nīgūgūcookerera; naguo ūthamaki wa Mwārī wa Jerusalemu ūmūcookerere.” **9** Atīrīrī, nīkī kīratūma ūrīre wanīrīre, kaī ūtarī na mūthamaki? Kaī ūkūrīrīro nī mūkūhei kīrīra, tondu wanyīitwo nī ruo rūhaana ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō? **10** Wīnyogonde nī ruo, wee Mwārī wa Zayuni, o ta mūdū-wa-nja akīrūmwō, nīgūkorwo rūu no nginya uume itūra inene ūgaikare nja werū-inī. Nīgūgathī Babuloni; kūu nīkuo ūkaahonokerio. Kūu nīkuo Jehova agaagūkūūra kuuma guokoinī gwa thū ciaku. **11** No rīrī, ndūrīrī nyingī nīcookanīrīre, igūūkīrīre. Iroiga atīrī, “Rekei anyīitwo nī thaahu, rekei maitho maitū mathekerere Zayuni!” **12** No cio itingīmenya meciiria ma Jehova; o na itīitū mūbango wake, o wee ūrīa ūcookanagīrīra ta itīia cia ngano kīhūrīro-inī. **13** “Arahūka, wee Mwārī wa Zayuni, ūhūire ngano iyo, nīgūkorwo nīngakūhe hīa cia kīgera; nīngakūhe mahūngū ma gīcango nawe nīūkakehenja ndūrīrī nyingī.” Uumithio ūcio meyoere na njīra itarī ya kīhooito nīūkawamūrīra Jehova, ūtonga wao ūwamūrīre Mwathani wa thī yothe.

5 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara, wee itūra inene rīa mbūtū cia mbaara, nīgūkorwo matūrīgūciirīe matūkīrīre. Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli rūthīa-inī na rūthanju. **2** “No rīrī, wee Bethilehemu Efiratha, o na harīa arī we mūnini mūno mīhūrīga-inī ya Juda, thīnī waku nīkuo gūkoima ūrīa ūgaatuika mwathi wa Isiraeli, ūrīa kīhūmo gīake nī gīa kuuma tene, kuuma mīndī na mīndī.” **3** Tondū ūcio, Isiraeli nīagatiganiirio nginya ihinda rīkinye, rīrīa ūrīa ūraarūmwō agaaciara, nao arīū-a-ithe arīa angī magaacookerera andū a Isiraeli. **4** Nīagookīra arīithie rūuru rwa mbūrī ciake arī na hinya wa Jehova, na ūnene wa rūtwa rīa Jehova Ngai wake. Nao nīmagatūra marī agitīre, nīgūkorwo hīndī iyo ūnene wake ūgaakinya o nginya ituri ciothe cia thī. **5** Nake nīagatuika thayū wao. Hīndī ūrīa Ashuri makaahithūkīra būrūrī witū, na matuūkanīrīe cīhitho ciitū nūmu, nītūkamaarahūrīra arīithi mūgwanja, o na anene anana mamokīrīre. **6** Nīmagaaitha būrūrī wa Ashuri na rūhūi rwa

njora; maathe būrūrī wa Nimurodi na hiū cia njora icomoretwo. Nīagatūhonokia kuuma kūrī Aashuri hīndī irīa magaaitharīkīra būrūrī witū na matuūkanīrīe mīhaka-inī iitū. **7** Matigari ma Jakubu magaaatuika ta ime riumīte harī Jehova gatagatī-inī ka ndūrīrī nyingī, o na ta mbura ya rūthuthūi yurīte nyeki-inī, irīa itarehagwo nī mūdū kana ikōirio nī andū. **8** Matigari ma Jakubu magaacoragwo gatagatī ka ndūrīrī, o gatagatī ka ndūrīrī nyingī, ta mūrūthi ūrī thīnī wa nyamū cia mūtītū, na ta kīana kīa mūrūthi kīrī thīnī wa ndūuru cia ng'ōndu, kīrīa gīthiiga gīgīcitihangagia na gīgīcitambuura na gūtīrī mūdū ūngīchihonokia. **9** Guoko gwaku nīgūkambarario na igūrū kuonanē ūhooitani harī thū ciaku, na amuko akio othe nīmakanīinwo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, “nīngananga mbarathi ciaku ikweherere biū, nacio ngaari ciaku cia ita ndicitharie. **11** Nīngananga matūra marīa manene ma būrūrī wanyu, na tharūrie cīhitho irīa nūmu cianyu ciothe. **12** Nīngananga ūgo wanyu, na mūtīgacooka kūrīgūra rūngī. **13** Nīngananga mīhianano yanyu ya gwacūhio, na nyanange mahiga manyu marīa maamūre mūrī namo; mūtīgacooka kūinamīrīra wīra wa moko manyu rūngī. **14** Itugī cia Ashera irīa mūrī nacio nīngacimunya na momore matūra manyu manene. **15** Nīngerīhīria ndī na marakara na mang'ūrī kūrī ndūrīrī irīa itanjathikagīra.”

6 Ta thikīrīria ūrīa Jehova ekuuga: “Ūkīra mūciirīre mbere ya irīma; mūrēke tūrīma tūgūe ūrīa mūkuuga. **2** Inyuī irīma ici, iguai thitango ya Jehova; thikīrīria inyuī mīthingī ya thī irīa itūuraga tene na tene. Nīgūkorwo Jehova arī na ciira na andū ake, nīarathitanga andū a Isiraeli. **3** “Andū akwa, kaī ndīmūwikite atīa? Ndīmūnogetie na kī? Njookeria. **4** Ndaamūrūre būrūrī wa Misiri, ngīmūkūūra kuuma būrūrī wa ūkombo. Ngītūma Musa amūtongorie, marī na Harūni na Miriamu. **5** Andū akwa, rīrikanai ūrīa Balaki mūthamaki wa Moabi aamūciirīre, na ūrīa Balamu mūrū wa Beori aamūcookeirie. Rīrikanai rūgōnde rwanu kuuma Shitimu nginya Giligali, nīgeetha mūmenye ciiko cia ūthingu irīa Jehova aaneke.” **6** Nī kī ingūtīwara mbere ya Jehova, ngīnamīrīre mbere ya Ngai ūcio ūrī igūrū mūno? Hihi no ngīthī mbere yake na maruta ma njino, kana thīi na tūcaū twa ūkūrū wa mwaka ūmwe? **7** Anga Jehova no akenio nī ndūrūme ngiri nyingī, kana akenio nī maguta maingī ta ma njūū ngiri ikūmi? Hihi no ndute mwana wakwa wa irīgithathi nī ūndū wa ūremi wakwa, kana ndute maciaro ma mwīrī wakwa nī ūndū wa mehīa ma ngoro yakwa? **8** Atīrīrī, wee mūdū ūyū, gīthī Jehova ndakuonetie maūdū marīa mega. Na nī ūndū ūrīkū Jehova agwathaga wīke? Gīthī to wīkage maūdū ma kīhooito, na wendage ūhorō wa kūiguanīra tha, na ūtwaranage na Ngai waku wīnyīihīe. **9** Ta thikīrīria! Jehova nīaretana kūu itūra inene, mūdū ūrīa mūgū nīetīgīre rīitwa rīaku. “Rūmbūya rūthanju, o na ūrīa ūrūnyitīe. **10** Wee nyūmba ya waganu-rī, no ndiganīrwo nī igīna irīa mwīgūire na njīra itarī ya kīhooito, kana ndiganīrwo nī eba ya gūthīma irīa itarī ya kīhooito, irīa nūme? **11** No njuge mūdū ndehītie akīhūthagīra ratirī itarī cia ma, arī na mondo ya mahiga ma gūthīma ma maheeni? **12** Itonga ciakuo nī cia ngūi; andū akuo nī a maheeni, na nīmī ciao nīkūheenanīa iheenanagīra. **13** Tondū ūcio, nīnyambīrīrie gūkūniina, na ngambīrīria gūkwānanga nī ūndū wa mehīa manyu. **14** Mūrīrīaga irio na mūthīlūnē, nda cianyu irīkoragwo o ihūtī. Mūrīgaga mīthīthū, no mūtīkahonokia kīndū, tondu kīrīa gōthe mwahonokia nīngakīnīithīa na rūhīi rwa njora. **15** Mūrīhaandaga no mūtīkaagetha; mūrīhīhaga ndamāiyū

no mütikehaka maguta ma cio; mürĩihiga thabibũ no mütikanyua ndibei yacio. **16** Nĩmürĩmĩrĩre irĩra cia watho wa Omuri na mĩtugo yothe ya nyũmba ya Ahabu, mũkarũmĩrĩra irĩra ciao cia ndũire. Tondũ ũcio nĩngamũrekereria mwanangwo, na ndekererie andũ anyu matũike a gũthekererwo; mũgaatũira mũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio.”

7 Hĩ, kaĩ ndĩ mũnyamarĩku-ĩ! Ndariĩ ta mũndũ ũrongania maciario maarĩkia kũgethwo hĩndĩ ya riũa, o ta mũndũ ũrahaara thabibũ thuutha wa magetha; gũtirĩ kĩmanjika gĩa thabibũ kĩngĩrĩo, o na kana ngũyũ iria ciambaga kwĩrua iria ngoro yakwa ũiriragĩria. **2** Andũ arĩa eetigĩri Ngai nĩmathirĩte bũrũri-inĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe mürũngĩrĩru ũtigarĩte. Andũ othe maikarĩte metereire gũita thakame; o mũndũ araguĩma mürũ wa nyina na wabu. **3** Mahũthagĩra moko mao meerĩ gwĩka ũũru; mütongoria etagia iheo na hinya, nake mũciirithania aamũkagĩra mahaki; arĩa marĩ hinya nĩo moigaga kĩria mekwenda: othe makagĩa ndundu ya gwĩka ũũru. **4** ũria mwega mũno wao ahaana ta cong'e, ũria mürũngĩrĩru mũno nĩ mũũru gũkĩra rũgĩri rwa mĩguu. Mũthenya ũria arangĩri aku matũire makwĩragua ũhoru waguo nĩmũkinyu, mũthenya ũria Ngai agaagũceerera. Rĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa kĩrigĩicano kĩa. **5** Ndũkanehoke mũndũ wa itũũra; ndũkanehoke o na mũrataguo. Menyerera ciugo cia kanua gaku, ndũkaanahe mütumia waku ũcio ũkomaga gĩthũri-inĩ gĩaku ũhoru. **6** Nĩgũkorwo mũriũ nĩagĩte gũtĩia ithe, nake mũirĩtu akaremera nyina, o nake mütumia wa mũriũ akaremera nyaciaraawe, thũ cia mũndũ igaatũika andũ a nyũmba yake mwene. **7** No rĩrĩ, nĩ hakwa-rĩ, ndĩcũthagĩrĩria Jehova ndĩ na kĩrĩngĩrĩro, njetereire Ngai Mũhonokia wakwa; Ngai wakwa-rĩ, nĩakanjĩguu. **8** Atĩrĩrĩ, wee thũ yakwa-rĩ, tiga kũngenerera! O na ingĩguu gũtirĩ hĩndĩ itagookĩra! O na ingĩkara nduma-inĩ-rĩ, Jehova nĩwe ũritũkaga ũtheri wakwa. **9** Tondũ nĩ nĩ ndĩmũhĩrĩre, nĩngũkĩrĩrĩria mang'ũri ma Jehova nginya rĩria we akaanjĩrĩrĩra, na onanie kĩhooto gĩakwa. Nĩakanduta nduma-inĩ, andehe ũtheri-inĩ, na nĩ nĩngeyonera ũthingu wake. **10** Hĩndĩ ũyo thũ yakwa nĩkeyonera ũguo, na ihumbwo thoni, o ũyo yanjũũragia atĩrĩ, “Jehova Ngai waku akĩrĩ ha?” Rĩu nĩ hĩndĩ maitho makwa mekwonera kũgũia kwayo, o na ikarangĩrĩrio thĩ ta ndooro ya njĩra-inĩ. **11** Mũthenya wa gwaka thingo ciaku nĩũgakinya, o guo mũthenya wa kwaramia mĩhaka yaku. **12** Mũthenya ũcio, andũ nĩmagooka kũrĩ we moimĩte Ashuri na matũũra manene ma Misiri, na bũrũri ũria ũrĩ gatagatĩ ka bũrũri wa Misiri na Rũũ rwa Faratĩ, na kuuma iria rĩmwe nginya rĩria rĩngĩ, na kuuma kĩrĩma kĩmwe nginya kĩria kĩngĩ. **13** Thĩ nĩkanangĩka ikire ihooru nĩ ũndũ wa andũ arĩa matũũragua kuo, marĩ maciario ma ciiko ciao. **14** Rĩithia andũ aku na mũthĩgi waku, nĩo rũũru rwa igai rĩaku, rũria rwĩrĩithagia rũrĩ rwiki mütĩtũ-inĩ, kũria kũrĩ ũrĩithio mũnoru. Reke irĩe o kũu Bashani na Gileadi, o ta ũria ciarĩaga matukũ ma tene. **15** “Ta ũria gwatarĩ matukũ marĩa mwoimire bũrũri wa Misiri, nĩngamoonia morĩrũ makwa.” **16** Ndũrĩrĩ nĩkoona na iconoke, itunyĩtwo hinya wacio wothe. Nĩkenyiita tũnua twacio, na ihingare matũ ciage kũiguu. **17** Igaacũnaga rũkũngũ ta nyoka, ta ciũmbe iria ikurumaga thĩ. Nĩkoimĩra kuuma imamo-inĩ ciacio ikĩĩnainaga; nĩgacookerere Jehova Ngai witũ na guoya, na nĩgagwĩtigĩra. **18** Nĩ Ngai ũrĩkũ ũhaana tawe, ũria ũrekaagĩra matigari ma igai rĩake mehia na ũremi wao? Ndũtũũragua ũrĩkarĩte nginya tene, no nũkenagio nĩ kũiguanĩra tha. **19** Nĩũgatũũguira tha rĩngĩ, mehia maitũ nĩũkamarangĩrĩria na makinya, na waganu witũ wothe ũũnyugute iria-inĩ kũria

kũriku. **20** Nĩũgatũũria kĩrikanĩro gĩaku kũrĩ Jakubu, na ũiguire ũbrahĩmu tha, o ta ũria werĩre maitho maitũ na mwĩhitwa matukũ-inĩ macio ma tene.

Nahumu

1 Ino niyo ndumiriri nditū ikonii Nineve. Rīiri nīrio ibuku rīa kioneki kīa Nahumu, ūria Muelikoshi. **2** Jehova nī Mūrungu ūri ūru na mwīrīhīria; Jehova nērīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī. Jehova nērīhagīria harī thū ciake, na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake. **3** Jehova ndahūhaga kūrakara na nīari hinya mūnene; Jehova ndakaaga kūherithia mūdū waganu. Njira yake īri thīni wa rūhuho rūnene na thīni wa kūhūkūanio, matu namo nī rūkūngū rwa makinya make. **4** Akūūmaga iria, agatūma rīhūe; ahūithagia njūū ciothe. Bashani na Karimeli nikūhoohete, na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha. **5** Irīma ithingithaga mbere yake, natuo tūrīma tūgatweka. Thī īinainaga īri mbere yake, o na mabūrūri mothe makainaina, na arīa othe matūūragaga kuo. **6** Nūū ūngūtiiria mathiri make? Nūū ūngūkūmīrīria marakara make mahiū? Mang'ūrī make-rī, maitikaga ta mwaki; ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake. **7** Jehova nī mwega, nī kīlitho hīndī ya thīina. Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra, **8** no rīri, nīakaniina Nineve na kīguū kīnene kīa maa; nīakaingata thū ciake ngīnya nduma-inī. **9** Ūria wothe magaacīrīra gwīka Jehovārī, we nīakauniina; o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī. **10** Makaanigicwo mīigua-inī na marīo nī ndibei yao; nao magaacinwo ta maragara momū. **11** Nī harī ūmwe wiyumīrīte thīni waku wee Nineve, ūria ūthugundaga ūru wa gūūkīrīra Jehova, na akaheanaga irīra cia waganu. **12** Jehova ekuuga atīrī: “O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī, nīmakaniinwo, meherio. O na aakorwo nīngūnyariirīte, wee Juda-rī, ndigacooka gūkūnyariira rīngī. **13** Na rīri, nīngūnanga icooki rīao rīume ngingo-inī yaku, na nduange mīnyororo īria woheetwo nayo.” **14** Jehova nīarutīte watho ūgūkonī, wee Nineve, akoiga atīrī, “Ndūkagīa na njiaro cia gūtūūria rīitwa rīaku. Nīngananga mīhianano īyo mīūcūhie o na īyo ya gūtwekio īria īri kūu hekarū ya ngai ciaku. Nīngūhaarīra mbīrīra yaku, nīgūkorwo ūri kīndū kīuru biū.” **15** Ta cūthīrīria kūrīa irīmagūrū, mothe magūrū ma mūdūndū ūria ūrāhe ūhorō mwega, ūria wanagīrīra thayū! Wee Juda-rī, kūngūra ciathī ciaku, na ūhingie mīthīwa yaku. Andū aaganu matigagūtharīkīra rīngī, nīgūkorwo nīmakaniinwo biū.

2 Atīrīrī, wee Nineve, mūgūtharīkīri nīokite gūgūtharīkīra. Rangīra kīgitīro kīa hinya, na ūgitīre njira; wihotore, na wīkīre hinya mūno! **2** Jehova nīagacookeria Jakubu rīri wake, ūhaane ta rīri wa Israeli, o na aakorwo aanangi nīmamonūhite, na makaananga mīthabībī yao. **3** Ngo cia thigari ciake nī cia rangi mūtune, njamba cia ita ciūhumbīte nguo ndune ta gakarakū. Igera cia ngaari cia ita irahenia mūthenya ūria cīahaarīrio; matimū mahangīrītūwo mīti ya mīkarakaba namo makahenūka maahiūrio. **4** Ngaari cia ita iraguthūka itūkanīrie njira cia itūūra, irahanyūka na mbere, ningī na thuuha, itūkanīrie ihaaro-inī cia itūūra. Ihaana ta imūrī irakana; irahūka ta rūheni. **5** Acookanīrīrie mbūtū cia thigari iria njamba, no ciūkaga ikhīngagwo. Iguthūkaga ngīnya rūthīngō-inī rwa itūūra inene; itūkaga ta ngo ya kūrīgītīra. **6** Hīngīrīrio cia rūū nī hīngūre, nāgu mūcī wa ūthamaki ūkamomoka. **7** Nī gwanhīntūwo itūūra rīu inene rītahwo na rīthaamio. Ngombo ciarīo cia aīrītū iragīrīka na mīgambo ta ya ndutura, na ikēhūra ithūri. **8** Nineve kūhaana ta ndīa, na maa makuo nikūhwa marahwa. Kūraanīrīrwo, gūkeerwo atīrī, “Ta rūgamai! Ta rūgamai!” No gūtīrī mūdūndū ūngūhūgūra. **9**

Tahai betha! Tahai thahabu! Ūtonga ūria ūri igīina-inī cio ciothe ndūngīthira! **10** Nineve nīgūtahe, na indo igatunyanwo gūgatigwo ūtheri! Ngoro nīkuūte, na maru makaregera, na mīrīrī ikainaina, o na andū othe magathita ithiithi. **11** Atīrīrī, imamo cia mīrūūthi irī ha, kūdūndū kūrīa yarereire ciana ciayo, kūrīa mīrūūthi ya njamba na ya nga yathīiaga na ciana ciayo itegwītīgīra? **12** Mūrūūthi wa njamba nīwatambuūrīre ciana ciaguo nyama cia gūciigana, na ūgītīra mūgoma wāguo gīa kūrīa, ūkīyūrīa imamo ciaguo na kīrīa woragīte, na ūkīyūrīa ngurunga ciaguo na kīrīa wāguīmīte. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūkīrīrie. Nīngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki, naruo rūhū rwa njora nīrūkaniina mīrūūthi yaku īria mīthī. Ndigagūtīgīria kīndū gīa kūguīma gūkū thī. Nayo mīgambo ya andū arīa ūtūmaga ndīgaacooka kūguūo rīngī.”

3 Ka itūūra inene rīa Nineve rīria rīitaga thakame rīri na haaro-ī! Itūūra rīu rīyūrītūwo nī maheeni na indo cia ūtunyanī, na rītiagaga andū moragītūwo. **2** Rī na mwanūko wa mīcaarica, na mūrurumo wa magūrū ma ngaari, na mbarathi iteng'ere, na ngaari cia ita ikūrīgūrūga! **3** Thigari cia mbarathi irahithūka, ikahenūka hīū cia njora na matimū marahenia! Andū aingī nīmooragītūwo, gūkagīa na hība cia arīa makuūte, na ciimba itangītārīka, nao andū makahīngwo nī ciimba icio: **4** maūdū maya mothe marekīka nī ūndū wa ūingī wa merīrīria ma mūmaraya, ūria ūguūcīrīrie mūdūndū-wa-nja ūcio mūrōgi, ūria watuure ndūrīrī ngombo na ūmaraya wake, na agītua kīrīndī ngombo na ūragūrī wake. **5** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūgūkīrīra. Ngūkūheta nguo ikūhumbīre ūthīū. Nguonia ndūrīrī njaga yaku, na ngūconorithie mbere ya mothamaki. **6** Ngūgūkīrīa gīko kīrī magīgi, ngūnyarare ūtuīke kīndū gīa kumakanīa gīkionwo nī andū. **7** Arīa othe magaaakuona nīmakooora makiugaga atīrī, ‘Hī, Nineve nīrianange, nūū ūkaarīcakāra?’ Mūdūndū wa gūkūhoorerīa-rī, ingīmūruta kū?” **8** Wee-rī, ūkīrī mwega gūkīra Thebesi, itūūra rīria rīakītūwo Rūū-inī rwa Nīli, o rīo rīrigīcīrio nī maa? Rūū rīu nīruo rūrīgītīgīra, naruo rūthīngwo rwarō nī maa? macio. **9** Kushi na Mīsīrī nīcio ciarī hinya warō ūtangīathīrīre; Putu na Lubimu maarī amwe a thīrītū narō. **10** No rīri, nīrīatahīrwo, na andū arīo magīthaamio. Tūkenge twarō twatungumanīrio, tūgītūka icunjī magomano-inī mothe ma njira. Mīti nīyacuūkīrīrwo andū arīo arīa maarī igweta, anene othe arīo makīohwo na mīnyororo. **11** Wee nawe nīūkarīo, na nīūkoora, wīthīte, wethē kīlitho ūūrīre thū ciaku. **12** Cīlitho ciaku nūmu ciothe ihaana ta mīti ya mīkīyū, īri na ngūyū iria ciambīte kwīrua, yainainio-rī, ngūyū ikagūa kanua-inī ka mūrī. **13** Tarora, mbūtū ciaku cia ita, hī, ciothe ihaana ta andū-a-nja! Ihingio cia būrūrī waku nī hīngūrīre thū ciaku biū, mīgīnko yacio īgacinwo na mwaki. **14** Taha maa ūige, ūgaakorwo namo hīndī ya kūrīgīcīrio, cīgītīro ciaku cia hinya ūcīrūmie wega! Haarīria rūmba, kīa ndoro, ūthondeke maturubarī. **15** Kūu nīkuo mwaki ūgaakūniinīra, na rūhūrī rwa njora rūgūtēmege ūthīre biū, rūkūrīe o ta ūria ūngūrīo nī itono. Ciaranai ta itono, mūciarane, mūngīlīte ta ngīgī! **16** Onjoria aku ūmaingīhītie, makaingīha gūkīra njata cia igūrū, no mahaana ta ngīgī iria cīanangaga būrūrī, igacooka ikēyūmbūkīra. **17** Arangīri aku matarīi ta ngīgī, anene aku nao nī ta mīrūmbī ya ngīgi, irīa yūmbaga thīngō-inī ciaku mūthenya wa heho, no rīua rīara, ikombūka īgathīi, na gūtīrī mūdūndū ūngīmenya kūrīa yathīi. **18** Atīrīrī, wee mūthamaki wa Ashuri, arīithi aku nīmakomete; andū aku arīa

marī igweta nīmahuurūkīte. Andū aku othe mahurunjūkīire
irīma-inī, na gūtiri wa kūmacookanīrīria. **19** Kīronda giaku
gītingīhona; nguraro yaku nī ya gūkūrāga. Mūdū o wothe
ūiguīte ūhorō waku arahūra hī tondū nūgwīte, nūū ūtarī
wahutio nī kinyariirano giaku gītarī mūthia?

Habakuku

1 Ino niyo ndumiriri nditu iria yakinyirire munabii Habakuku. **2** Wee Jehova-ri, ni nginya ri ngutuura ngukayagira undeithie, no wee ukaaga kunjigua? Githi ndigukayagira ngiugaga, “Haaro! Haaro!” no wee ukaaga kuhonokania? **3** Utumaga ndirorere wagi wa kihooto niki? Ukiragiriria maundu mooru niki? Mwanangiko na haaro iri mbere yakwa; kuri na njugitano, nayo mbaara ni nyingi. **4** Ni undu ucio, watho nimwagithie hinya, na kihooto githootanaga. Andu aria aaganu marigiicaga aria athingu, na ni undu ucio kihooto gikoogomio. **5** “Atiriri, ta rorai nduriri na mwirorere uhoru wacio, na mumake biu. Nigukorwo matuku-ini maku ningwika undu uria utangitika o na ungiro. **6** Ningwarahua andu a Babuloni, andu a haaro, na matari tha, aria matukanagia thi yothe, na makegwafira ciikoro itari ciao. **7** Ni andu a kumakania, na a gwitigirwo; nio meyathaga, na magetugiria. **8** Mbarathi ciao iri ihenya gikira ngari, na ni ooru muno gikira njuu iria icangacangaga kihwai-ini. Thigari ciao iria ithiagia ihaicite mbarathi iteng’eraga ta ciumbukite; ahaici acio a mbarathi moimaga kundu kuraya. Mombukaga ta nderi igicuuhihira gfa kuria; **9** othe mokaga mehaaririe kuruta haaro. Thigari icio ciao nyingi muno ithiagia ihaatite ta ruhuho rwa weru-ini, igathii itahite andu aingi muno ta muthanga. **10** Manyaraga athamaki, na makanyuriria andu aria maathanaga. Mathekgiriria matuura mothe manene maria mairigire; maakaga ihumbu cia tiri, magatunyana matuura macio. **11** Ningi mahitikagira kuo na ihenya o ta ruhuho mathite na mbere: andu maagaraga watho, magatuika ehia, magatua ati hinya wao nigu ngai yao.” **12** Wee Jehova-ri, githi ndutuura kuma tene o na tene? O Wee Ngai wakwa, uria wakwa mutheru, tondu ucio tutigakua. Wee Jehova-ri, niwe ithuurite andu a Babuloni mahingie ituuro riaku; wee kwaro rwa Ihiga-ri, ukamaamura matuherithie. **13** Maitho maku ni matheru muno, matingirorera umaramari; wee-ri, ndungikiriria maundu mooru. Ugikiragiriria andu aria oingumania niki? Ukiraga niki riria andu aria aaganu mekumeria andu aria athingu kumakira? **14** Utuute andu ta thamaki cia iria, ukamatua ta ciembe cia iria-ini, iria itari muciathi. **15** Thu iyo njaganu imaguucagya othe na ndwano, ikamagwatia na wabu wayu, ikamacokereria thini na mugego wayo; ni undu ucio igakena na igacanjamuka. **16** Ni undu ucio, irutagira wabu wayo igongona, na igacinira mugego wayo ubumba, nigukorwo wabu wayo nigu utumaga ituure ikenagia, na ikaritia irio iria njega muno. **17** Igituura itahaga na wabu wayo, ikaniinaga nduriri ingi iteguciguira tha?

2 Ningurugama handu hakwa ha kurangira, na njikare o hau ruthingo iguru. Njeteire njigwe uria ekunjira, nigu menyie uria ingicookia ni undu wa iteta riri. **2** Nake Jehova akinjookeria atiri, “Andika uguurio uyü, uwandike wega ihengere-ini na ndemwa nene, nigeetha uthomeke wega, o na mundu angikorwo ateng’erete. **3** Nigukorwo uguurio uyü weteire ihinda riria rituuto; waragia uhoru wa matuku ma muthia, na ndungituika wa maheeni. O na ungiikara muno-ri, weterere. Ti-itheru ni nukahingio, na ndugatirio. **4** “Atiriri, mundu mwitii-ri, meririria maake ti marungiriru; no mundu uria muthingu agatuura muoyo ni undu wa gwitika gwake; **5** ti-itheru, mundu ucio mwitii niakunyanagirwo ni ndibe; ni mwitii na ndari hinda ahurikaga.

Tondü akorokete ta mbirira, na o ta uria gikuu gitaiganagia, o nake ndaiganagia; acookanagiriria nduriri ciothe hari we, na agataha andu a nduriri ciothe. (Sheol h7585) **6** “Githi andu othe matikamuthekerera makimunyurragia, na mamunyarare, makiugaga atiri, “Ka ni mundu uria wiigagira indo cia uici, na agetongia na indo cia utunyani ar na haaro-! Egutuura ekaga uguo nginya-ri?” **7** Andu aria uri na thiiri wao githi matigagukirira o rimwe? Githi matikaarahuka, na matume uimaine, macooke makunyamarie? **8** Tondü niutahite nduriri nyingi indo ciao, matigari ma nduriri icio, nimagagutaha indo o nawe. Ni undu niuitite thakame ya andu, na ukaananga maburiri, na matuura manene, o na aria othe mari kuo. **9** “Mundü uria wakaga wathani wake, na agetongia na uumithio utari wa kihooto, nigeetha aake nyumba yake handu iguru nigu ehonokie ndakanyitwo ni mwanangiko, ka ar na haaro-! **10** Wee wanciirira kuniinwo kwa nduriri nyingi, uganonithia nyumba yaku mwene, na ikoorwo ni muoyo waku. **11** Mahiga ma ruthingo nimekanirira, na migamba ya mba ni kamukiria. **12** “Mundü uria wakithagia ituura inene na iiti wa thakame, na akahaanda ituura na njira cia umaramari, ka ar na haaro-! **13** Githi Jehova Mwene-Hinya-Wehe ndatuute ati wira wa andu no ngu cia gwakirira mwaki, na ati nduriri ciinogagia o tuhü? **14** Nigukorwo thi niikaiyuru ni umenyo wa riiri wa Jehova, o ta uria maa maiyurite iria-ini. **15** “Mundü uria uheaga andu a ituura riake njoohi, akamatahiria mondo-ini ya ruua ya ndibe nginya makarino, nigeetha erorer njaga yao, ka ar na haaro-! **16** Ukaiyuru ni thoni, handu ha kugia na riiri. Riri niro ihinda riaku! Nyua, urio, nayo njaga yaku yoneke! Gikombe kuma guoko-ini kwa urio kwa Jehova nikiragukora, na njono ni kuhumbira riiri waku. **17** Haaro iria urutiire Lebanoni-ri, nigakuhubikania, na wanangi waku wa nyamu-ri, niugakumakia muno. Ni undu niuitite thakame ya andu, na ukaananga maburiri, na matuura manene, na aria othe mari kuo. **18** “Muhianano muciuhie ni wa bata uriku mundu aarika kuwacuhia? O naguo muhianano wa gutwekio uria utumaga andu maheeneke ni wa bata uriku? Nigukorwo uria uithondekaga ehokaga kiria ombite; athondekaga muhianano itaaragia. **19** Mundü uria wiraga rubaü atiri, ‘Gia na muoyo!’ Kana akeera ihiga ritari muoyo atiri, ‘Arahuka!’ Ka ar na haaro-! Indo ta icio ciakihota kuonia mundu njira? Ihumbitwo thahabu na betha; no itiri na mihumu thini wacio. **20** No riri, Jehova ar hekaru-ini yake theru; thi yothe ni kire ki iri mbere yake.”

3 Riri ni ihooya ria munabii Habakuku, ria kuniwo ta rwimbo. **2** Atiriri Jehova, ninjiguute uhoru wa ngumo yaku, nganyitwo ni guoya ni undu wa ciiko ciaku. Rurumukia ciiko ciaku matuku-ini maya maitu, utume imenyeye matuku-ini maitu; o na hinda iria uri murakaruru, iguanagira tha. **3** Ngai ookire oimite Temani, ucio Mutheru aguika oimite Kirima kia Parani. Riiri wake ukihumbira iguru, nagu ugooci wake ukiiyura thi. **4** Ukenge wake wahaanaga ta riua rikiritha; miriri yahanukaga kuma guoko-ini gwake, naho hau niho hinya wake wahithitwo. **5** Muthiro nigu wamutongoragia; mirimu wa muthiro ukamuuma thuutha. **6** Aarugamire, agithingithia thi; agicuhirira agituma nduriri ciinaine. Irima cia tene ikimuhuthika, natuo turima twa tene tukimomoka. Mithire yake-ri, ni ya tene na tene. **7** Nindonire andu aria matuura hema cia Kushani mari na mnyamaro, nao aria matuura Midiani maiyuritwo ni ruo runene. **8** Wee Jehova-ri, ni njuu warakarire? Mang’uri maku-ri, ni turuu mokirire? Wee-

rī, wokīrīre iria na mang'ūrī maku rīrīa wahaicīte mbarathi ciaku na ngaari ciaku cia ūhootani cia ita? **9** Nīwarutire ūta waku, ūkīwoya na igūrū, na ūgītīa mīguī mīingī. Nayo thī ūkīmīgayania na njūū; **10** irīma ciakuonire ikīnyogonda. Kīguū kīa maaī nakīo gīgītherera; maaī ma kūrīa kūrīku makīhūūyūka, na makīambararia makūmbī mamo na igūrū taarī moko. **11** Rīūa na mweri nīciarūgamire o ro ūguo kūu igūrū, ciona ūtheri wa mīguī yaku ikīrathūka, na ciona kūhenia gwa itimū rīaku rīkīmenūka. **12** Watuīkanīrie thī na mang'ūrī, na ūkīhūra ndūrīrī ūrī na marakara. **13** Wokire kūhonokia andū aku, na ūhonokie ūrīa waku mūtīrīrie maguta. Wahehenjire kīongo kīa nyūmba ya waganu, ūkīmītharia nginya itina-inī ciayo. **14** Wamūtheecire mūtwe na itimū rīake mwene, rīrīa njamba ciake cia ita ciatūtharīkīre itūharaganie; cigakenagīrīra ta igūtambuura athīni arīa mehithīte. **15** Wee wakinyire iria igūrū na mbarathi ciaku, ūgīthuka maaī macio maingī, magītuīka makūmbī manene. **16** Ndaiguire ūhorō ūcio, ngoro yakwa īgītumatuuma, nacio iromo ciakwa ikīinaina nī mūgambo ūcio; mahīndī makwa makīonja, namo magūrū makwa makīinaina. No nī nīngweterera ngīrīrīrie, nginya mūthenya ūrīa wa kūnyarīrīka ūgaakinya, ūkore rūrīrī rūrīa rūtūtharīkagīra. **17** Atīrīrī, o na mūkūyū ūngīaga kūruta kīro, nayo mīthabībū yaage thabībū, o naguo mūtamayū wage maciaro, nayo mīgūnda yaage irio; o na kūngīaga ng'ondū gīcegū na kwage ng'ombe ciugū-inī-rī, **18** nī no ndīrīkenagīra Jehova, njanjamūkage nī ūndū wa Ngai Mūhonokia wakwa. **19** Mwathani Jehova nīwe hinya wakwa, atūmaga magūrū makwa magīe ihenya ta magūrū ma thwariga, nake aahotithagia kūhaica kūrīa gītūūgīru. Kūrī mūtongoria wa nyīmbo. Rwīmbo rūrū nī rwa kūinwo na inanda cia mūgeeto.

Zefania

1 Atiriri, ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Zefania muru wa Kushi, muru wa Gedalia, muru wa Amaria, muru wa Hezekia, riria Muthamaki Josia muru wa Amoni aathamakaga Juda. **2** Atiriri, Jehova ekuuga uu: “Ninganiina indo ciothe ithire biu, ithire kundu guothe guku thi. **3** Ninganiina andu o na nyamu; njooke niine nyoni cia riera-ini, na thamaki cia iria-ini. Andu aria aaganu magaatigirio o hiba cia mahuti, hinda iria ngaaniina andu mathire kundu guothe guku thi,” ugo nigo Jehova ekuuga. **4** “Ningatamburika guoko gwakwa njukirire Juda, na njukirire andu othe aria matuuraga Jerusalemu. Ninganiina mhiianano ya Baali iria itigarite guku, na niine mariitwa ma andu aria matooi Ngai, na athinjiri-ngai cia mhiianano, **5** o acio mainamagirira, makahooya mbutu cia iguru mari nyumba iguru, o na makainamirira, makehita na ritwa rira Jehova, na magacooka makehita na ritwa rira Milikomu, **6** o acio matigaga kurumirira Jehova magacooka na thuutha, na maticaragia Jehova, o na kana makamurongooria. **7** Atiriri, kirai ki muri mbere ya Mwathani Jehova, nigukorwo muthenya wa Jehova uri hakuhi. Jehova nihaahirie igongona; ningi namurite andu aria efite. **8** Muthenya ucio wa igongona rira Jehova-ri, ningaherithia anene, o na herithie ariu a muthamaki, hamwe na aria othe magakorwo mehumbite nguo cia bururi ungi. **9** Muthenya ucio-ri, ningaherithia atagarari othe a hingiro, o acio maiyuragia hekaru ya ngai ciao na haaro na maheeni.” **10** Jehova ekuuga atiri, “Muthenya ucio nigukaiguu mukayo uumite Kihingo-ini gfa Thamaki, o na kugirika kuumite Ituura Rieru, nago mururumo munene wa mumomoko uume turima-ini. **11** Girikai, inyu mutuuraga rugongo rwa ndunyui; mugirike tonduni onjorithia anyu othe nimekuniinwo, na aria othe monjorithanagia na betha manangwo. **12** Hinda iyo ningoya matawa njethe andu Jerusalemu, na herithie aria meiganitie, aria mahaana ndibei itiganirio na kinyita kiayo, aria meciaragia atiri, ‘Jehova ndani undu angika, mwega kana muru.’ **13** Utonga wao niugatahwo, na nyumba ciao imomorwo. Nimagaka nyumba, no matigacitua; nimakahaanda migunda ya mithabibu, no matikanyua ndibei yayo. **14** “Muthenya uria munene wa Jehova uri hakuhi, uri hakuhi na niurooka narua. Ta thikiriria! Kiriro kia muthenya ucio wa Jehova gigaakorwo kiri kinene, nacio njamba cia ita niikaarira muno iri kuu. **15** Muthenya ucio-ri, ugaakorwo uri wa mang’uri, muthenya wa mnyamaro na ruo runene, muthenya wa mathina na mwanangiko, muthenya wa nduma na mairia, muthenya wa matu na nduma ndumanu, **16** muthenya wa kuhuhwa karumbeta na mbugirio ya mbaara ya guukirira matuura maria mairigirwo na hinya, na guukirira mithiringo iria miraihu na iguru. **17** Ningarehere andu mnyamaro, nao magathiaaga ta andu atumumu, ni undu nimehiire Jehova. Thakame yao niigaitwo ta rukungu, nacio nyama cia nda ciao iteo ta iri rura. **18** Betha kana thahabu ciao itikhota kumahonokia, muthenya ucio wa mang’uri ma Jehova. Thi yothe ikaaniinwo na mwaki wa uru wake, nigukorwo aria othe matuuraga guku thi niakamaniina o rimwe.”

2 Mwicookaniririe hamwe, mwicookaniririe hamwe inyu ruriri ruru rutar thoni. **2** Mwicookaniririe mbere ya ihinda riria rituutwo gukina, muthenya ucio umukorerere ta uria muingu umburagwo ni ruhuho, mbere ya marakara

mahiui ma Jehova mamukore, mbere ya muthenya ucio wa mang’uri ma Jehova kumukora. **3** Cariai Jehova, inyu andu othe aria enyihia a bururi, inyu aria mwikaga uria aathanite. Mwicaririe uthingu, mwicaririe kwinyihia; no gukorwo nimukagitirwo muthenya ucio wa marakara ma Jehova. **4** Ituura rira Gaza nirigatiganirio, nario ituura rira Ashikeloni rianangwo. Andu a Ashidodi makaaturirwo muthenya barigici, nario ituura rira Ekironi rithario ta muti ukumnywo. **5** Inyu aria mutuuraga ndwere-ini cia iria, o inyu Akerethi, kai muri na haaro-! Ndumiriri ya Jehova ni iguukirire, wee Kaanani, bururi wa Afilisti. “Ningakuniina, na gutiri mundu o na umwe ugatigara.” **6** Bururi ucio uri ndwere-ini cia iria, o kuu Akerethi matuuraga, gugaatuika kundu gwa gwakwo ithunu cia arithi, na ciugu cia ng’ondu. **7** Bururi ucio ugatuika wa matigari ma nyumba ya Juda; kuu niku makooona urithio. Hwai-ini magaacomaga nyumba cia Ashikeloni. Nake Jehova Ngai wao niakamanyerera, na atume magaacire ringi. **8** “Ninjiguite irumi cia Moabi na inyuriri cia Aamoni, acio maarumire andu akwa na makihita guukirira bururi wao.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atiri, “Ti-itheru o ta uria ni nduura muoyo-ri, Moabi gugaatuika o ta Sodomu, nago bururi wa Aamoni utuika ta Gomora, kundu kwa rya, na marima ma cumbi, kundu gutakura kundu kuuma tene. Matigari ma andu akwa nimakamataha; nao andu a ruriri rwakwa aria makaahonoka nimakagaya bururi wao.” **10** Maundu macio nimakamakora ni undu wa mwitio wao, na ni undu wa kuruuma na kunyurira andu a Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **11** Jehova niagetigirwo nio rira akaananga ngai ciothe cia bururi ucio. Nduriri iria iri hugururu-ini ciothe cia iria niikamuhooya, o ruriri ruri bururi waruo kiembe. **12** “O na inyu, andu a Kushi, nimukooragwo na ruhiu rwakwa rwa njora.” **13** Niagatamburika guoko gwake okirire andu a gathigathini na anine Ashuri, atige Nineve gukirite ihooru, na kuumagarite o ta weru. **14** Nduru cia mburi na ng’ombe igaakoma kuo, hamwe na ciembe cia mithemba yothe. Ndundu cia weru na ndundu iria ng’ambi niikoma itugi-ini ciakuo. Kayu ka migambo yacio gakaiguagwo ndirica-ini, hiba cia mahiga igaakorwo mirango-ini, nayo migamba ya mitarakwa itigwo utheri. **15** Ruriri nirio ituura rira riratuire na gikeno, o na ritari na ugwati. Riria rieiraga atiri, “Nii no ni, na gutiri ungi tigi ni.” Kai mirikanangitwo, rigatuika o kimamo kia nyamu cia githaka-! Aria othe mahitukagira haru rio no kurinyurira na kuriorota.

3 Kai ituura ruriri inene rira andu aremi, na rigwatitio thaahu, o na riyurite maundu ma kuhinyarira riri na haaro-! **2** Ruriri mundu riathikagira, ritiitakigira gutaarwo. Ritiithokaga Jehova, na ritikuhagirira Ngai waro. **3** Anene aario mahaana ta miruuthi ikurarama, aathani aario mahaana ta njuu iria icangacangaga hwai-ini, gutiri kindu matigaga gikinye rucini. **4** Anabii aario ni etii; ni andu a ungumania. Athinjiri-Ngai aario mathaahitie handu-haria-haamure, na magathia watho. **5** Jehova uria uri thini waro ni muthingu; we ndeekaga uru. Rucini o rucini niatuanagira ciara na kihooto, muthenya o muthenya ndagaga gwika ugo, no aria matari athingu matiri thoni. **6** “Niniite nduriri; cigitigiro ciao cia hinya ni momore. Nacio barabara ciao ndumite itiganirio, gutiri mundu uracigerera. Matuura mao manene nimanange; gutiri mundu o na umwe utigarite, gutiri o na umwe. **7** Ndeerire ituura ru inene atiri, ‘Ti-itheru niikanjigira, na witikire gutaarwo!’ Hinda iyo ituuro ciake itikaniinwo, o na kana maherithia makwa

mamükore.” No o meeriragíría o gwíka úúru maúndú-iní mao mothe. **8** Ní úndú úcio Jehova ekuuga atírí, “Ikarai múnjetereire, mweterere múthenya úría ngaarúgama ndute úira. Níndúite atí níngacookaníríria ndúrírí hamwe, na nyúnganie mothamaki, níguo ndímaitírírie mang’úrí makwa, nímo marakara makwa mahiú. Thí yothe níkaniinwo ní mwaki wa marakara ma úuru wakwa. **9** “Híndí íyo níngatheria míromo ya ndúrírí, níguo othe makayagíre ríitwa ría Jehova, na mamútungatagíre marí na úrúmwe. **10** Andú akwa aría mahurunjúkíire múrímo úría úngí wa njúúú cia Kushi, o acio maahooyaga, nímakandehera maruta. **11** Múthenya úcio wee ndúgaconorithio ní úndú wa maúndú mothe maría mooru wananjika, tondú níngetheria aría othe makenagíra mwítíio wao, ndímarute kuuma itúúra-iní rírí inene. Ndúgacooka gwítúúgíría úrí kírima-iní giakwa gítheru. **12** No rírí, níngatigía gatagatí-iní kanyu andú aría ahooreri na enyíihia, aría mehokete ríitwa ría Jehova. **13** Matigari ma Isiraéli matigekaga úúru; matikaheenanageria, kana úhinga woneke túnua-iní twao. Makaaríaga na magakoma, na gútírí múndú úkaamamakia.” **14** Atírírí, wee Mwarí wa Zayuni, ina rwímbo; o nawe, Isiraéli aníríra! Nawe Mwarí wa Jerusalemu kena na úcanjamúke na ngoro yaku yothe! **15** Jehova níeheretie ihúúra ríaku, nacio thú ciaku níacingatíte. Jehova múthamaki wa Isiraéli arí hamwe nawe; ndúgacooka gwítigíra mwanangíko ríngí. **16** Múthenya úcio nímakeera Jerusalemu atírí, “Wee Zayuni, ndúgacooke gwítigíra na ndúkaregerie moko maku. **17** Jehova Ngai waku arí hamwe nawe, o we úría úrí hinya wa kúhonokania. Níarígúkenageria múno, na níaríkúhooragería na wendo wake, agúkúngúire akíinaga nyímbo.” **18** “Kíeha gíra ciathí iría njathane níngamwehereria; icio ikoretwo irí múrigo na cia thoni harí inyuí. **19** Híndí íyo níngaherithia aría othe maamúhinyagíríría; níngahonokia aría ithua, na njookererie aría mahurunjítwo. Níngatúma magíe igweta na ndímagoocithie mabúrúri-iní mothe kúria manaconorithio. **20** Ihinda ríu níngamúcookaníríría; híndí íyo níngamúcookia múcú. Níngatúma múgíe igweta na ndímúgoocithie gatagatí-iní ka ndúrírí ciothe cia thí, híndí íría ngaatúma múgaacíre ríngí, o múkíionagería na maitho manyu,” úguo níguo Jehova ekuuga.

Hagai

1 Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, mūthenya wa mbere wa gatandatū, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, mwathi wa būrūri wa Juda, na kūrī Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na kanua ka mūnabii Hagai makīrwo atīrī, **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū aya moigaga atīrī, ‘lhinda ti ikinyu rīa gwākīra Jehova nyūmba.”” **3** Ningī ndūmīriri ya Jehova īgūka na kanua ka mūnabii Hagai īkūria atīrī, **4** “Anga nī ihinda rīanyu inyuī ene rīa gūikara nyūmba iria ng’emie na mbaū rīria nyūmba īno yakwa īkarite iri nyanangiku?” **5** Na rīrī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūria mīthīre yanyu ītariī. **6** Mūhaandīte irio nyingī, no mūkagetha o tūnini. Mūrīaga no mūthīhūnaga. Mūnyuuga no mūtīnyootokaga. Mwīhumbaga nguo no mūtīguuga ūrugarī. Ningī ūria ūthūkūmaga, aanyiita mūcaara wake awīkagīra mūhuko ūri na marima.” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūria mīthīre yanyu ītariī. **8** Ambatai irīma-inī mūgīre mbaū, mūike mūnjakire nyūmba, nigeetha nī ndīmikenagire na ndūke wa gūtīagwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Mwerīgagīrīra uumithio mūngī, no rīrī, mūkiona o kīndū kīnini. Kīrīa mwainūkirie, ngīkūmbūra na mīhūmū yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, “Ndeekire ūguo niki? Ndeekire ūguo nī undū wa nyūmba yakwa, irīa īkarite iri nyanangiku, rīria o ūmwe wanyu arahangīra maundū ma nyūmba yake mwene. **10** Nī undū wanyu, īgūrū nīrīregete gūita ime, nayo thī ikarega na maciaro mayo. **11** Nīndatūmire būrūri wage mbura mīgūnda-inī na irīma-inī, o na ngūmia ngano, na ngīniina ndibei ya mūhihano na maguta na kīria gīothe thī īciaraga, na ngīnyīhīa andū na mahīū, na ngīthūkia wīra wa moko manyu.” **12** Ningī Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na matigari mothe ma andū, magīthīkīra mūgambo wa Jehova Ngai wao, o na ndūmīriri ya mūnabii Hagai, tondū nī Jehova Ngai wao wamūtūmīte. Nao andū acio magītigīra Jehova. **13** Ningī Hagai mūtūmwo wa Jehova akiheana ndūmīriri īno ya Jehova kūrī andū, akīmeera atīrī: Jehova ekuuga atīrī, “Nīū ndī hamwe na inyuī.” **14** Nake Jehova akīarahūra roho wa Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, o na roho wa andū othe arīa matigarite, nao magīka, makīambīrīria kūruta wīra wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. **15** Kwārī mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa gatandatū, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario.

2 Na rīrī, mūthenya wa mīrongo īrī na ūmwe, mweri wa mūgwanja, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai, akīrwo atīrī, **2** “Arīria Zerubabeli mūrū wa Shealiteli, mwathi wa būrūri wa Juda, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na andū othe arīa matigaire, ūmoorie atīrī, **3** ‘Nūū wanyu ūtigarite wonire nyūmba īno na rīri wayo wa mbere? Mūrōna īhaana atīa rīu? Gīthī mūtīramīona īhaana ta kīndū gīa tūhū?’ **4** Jehova ekuuga atīrī, ‘Gīa na hinya, wee Zerubabeli, na ūgīe na hinya, wee Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, gīai na hinya inyuī andū othe a būrūri, na mūrute wīra, nīgūkorwo ndī hamwe na inyuī.’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** ‘Ūguo nīguo ndaarīkanīre na inyuī, rīria mwoimire būrūri wa

Misirī, na Roho wakwa egūtūira thīnī wanyu. Tigai gwītīgīra.’ **6** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī; ‘Thuutha wa kahinda kanini nīngathingithia īgūrū na thī rīngī, na thingithie iria na thī nyūmū. **7** Nīngathingithia ndūrīrī ciothe, nake ūria wīrīragīrio nī ndūrīrī ciothe nīagooka, na nī nīngaiyūria nyūmba īno riiri,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Betha nī yakwa, o na thahabu nī yakwa. **9** Riiri wa nyūmba īno ūgaakorwo ūri mūnene gūkīra riiri wa nyūmba īria ya mbere,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handū haha nīngaeana thayū,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” **10** Mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa kenda, mwaka wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai akīrwo atīrī, **11** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Ūriai athīnjīri-Ngai ūria watho ugīte: **12** Mūndū angīkuua nyama nyamūre ruuno-inī rwa nguo yake, naruo ruono rūhuthe mūgate, kana thubu, kana ndibei, kana maguta, o na kana irio ingī-rī, irio icio ciatūka nyamūre?’” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Aca.” **13** Ningī Hagai akīmōoria atīrī, “Mūndū ūri na thaahu nī undū wa kūhutania na kīimba, angīhutia kīndū kīmwe gīa icio-rī, kīndū kīu no kīnyīitwo nī thaahu?” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Īi, no kīnyīitwo nī thaahu.” **14** Ningī Hagai akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga atīrī, ‘Ūguo noguo andū aya na rūrūrī rūrū matariī maitho-inī makwa; ūria wothē meekaga na kīria gīothe marutaga kūu, kīrī na thaahu. **15** “Na rīrī, mwīcūraniei wega ūhoro ūyū kuuma ūmūthī, mūtāranie ūria maundū maatarī mbere ya rīria gūtaari ihiga rīaigīrīrwo īgūrū wa rīngī mwako-inī wa hekarū īno ya Jehova. **16** Mūndū o wothē angīathiire hība-inī ya ngano ya ithimi mīrongo īrī, aakoraga no ithimi ikūmi. Mūndū o wothē angīathiire itangi-inī rīa ndibei erīgīrīre gūtahia ithimi mīrongo ītano, aakoraga o mīrongo īrī. **17** Ndathūkirie wīra wothē wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe, no inyuī mūtīgīana kūnjookerera,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Kuuma ūmūthī na gūthī na mbere, kuuma mūthenya ūyū wa mweri mīrongo īrī na inya, mweri wa kenda, mwīcūraniei wega ūhoro wa mūthenya ūria mūthīngī wa hekarū ya Jehova wakīrwo. Ta mwīcūraniei wega: **19** Nī hakīrī o na mbeū ītigarite ikūmbī-inī? Nginyagia rīu, mīthabībū, na mikūyū, na mikomamanga, o na mītamayū ndīrī īragīa na maciaro. “Kuuma ūmūthī nīndīrīmūrathimaga.”” **20** Ningī ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Hagai hīndī ya keerī, mweri mīrongo īrī na inya wa mweri ūcio, akīrwo atīrī, **21** “Arīria Zerubabeli mwathi wa Juda, ūmwīre atī nīngathingithia īgūrū na thī. **22** Nīngang’aurania itī cia ūnene, na hehenje hinya wa mothamaki ma thī ng’eni. Nīngakurumania ngaari cia ita, na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mūndū arūndwo na rūhīū rwa njora rwa mūrū wa nyina. **23** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Mūthenya ūcio-rī, nīngakwamūkīra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mūrū wa Shealiteli,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Ningī nīngagūtua ta gīcūhī gīakwa gīa kīara, gīkurure rūrūri rwakwa, nīgūkorwo nīngūthūrīte,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

Zekaria

1 Na riri, mweri wa inana wa mwaka wa keeri wa uthamaki wa Dario, ndumiriri ya Jehova niyakinyiire munabii Zekaria, muru wa Berekia, muru wa Ido, akirwo atiri: **2** "Jehova niarakaririo muno ni maithe manyu ma tene. **3** Ni undu ucio ira andu atiri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu: 'Njookerera, niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na ni nungumucokerera,' uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** Mutikahaane ta maithe manyu ma tene arfa maahunjagirio ni anabii a tene, makeerwo atiri: Uu niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: 'Garurukai mutige mithiire yanyu miuru o na mitugo yanyu miuru.' No makiga kunjjiga kana kurumbiuya uuge wakwa, niguu Jehova ekuuga. **5** Maithe manyu ma tene makiri ku riu? Nao anabii-ri, nimatuuwaga nginya tene? **6** No riri, githi ndumiriri yakwa na irira ciakwa cia kurumirirwo, iria ndaathite ndungata ciakwa cia anabii itiahingirio maithe manyu ma tene? "Hindi iyo makirira makiuga atiri, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwikite kuringana na uria mithiire na mitugo iitu itarii, o ta uria aatuute nwegwika.'" **7** Muthenya wa mirongo riri na ina wa mweri wa ikumi na umwe, mweri ucio wa Shebati, mwakinini wa keeri wa uthamaki wa Dario, ndumiriri ya Jehova niyakinyiire munabii Zekaria, muru wa Berekia, muru wa Ido. **8** Ndonidone kioneki utuku, na riri, mbere yakwa ngiona mundu wahacite mbarathi ndune! Mundu ucio aarugamite miti-ini ya mihandathi yar handu mukuru-ini. Thuutha wake ni haari mbarathi imwe ndune, na ingi cia gitiriri na ingi njeru. **9** Na ni ngiuria atiri, "Mwathi wakwa, ici nacio ni cia ki?" Muraika ucio waaragia na ni akinjookeria atiri, "Ningukwira ni cia ki." **10** Nake mundu ucio warungii miti-ini ya mihandathi akindaarira akinjira atiri, "Aya nio Jehova atumite mathii thi yothe." **11** Nao magicookia uhoro kuri muraika wa Jehova, uria warungii miti-ini ya mihandathi, makimwira atiri, "Nituthite thi yothe na tukoota at thi nihoore na iri na thayu." **12** Ningi muraika ucio wa Jehova akuria atiri, "Ni nginya ri, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ukwaga kuguira Jerusalemu na matuura ma Juda tha, maria ukoretwo urakarire miaka mirongo mugwanja?" **13** Ni undu ucio Jehova agikarira muraika ucio twaragia nake na ciugo njega na cia kuhoorerania. **14** Nake muraika ucio wanjaragira akinjira atiri, "Anirira ndumiriri ino: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, 'Ninjiguuga uru ni undu wa Jerusalemu na Zayuni, **15** no riri, nindakaritio muno ni nduriri iria ciiguuga iri ngitire. Ndaarakarire andu akwa o hanini, no nduriri icio igikiririra kumanyamaria.' **16** "Ni undu ucio, Jehova ekuuga uu: 'Ningacooka ituura ria Jerusalemu ndrifuire tha, nayo nyumba yakwa yakwo kuo ringi. Naruo ririgi rua guthima nirugatamburukio Jerusalemu,' uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **17** "Ningi uthii na mbere na kwanirira uge atiri: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, 'Matuura makwa nimakaiyurira ugaacuru ringi, nake Jehova niakahooreria Zayuni ringi na ethuurire Jerusalemu.'" **18** Ningi ngitiira maithe, na riri, mbere yakwa ngiona hia inya! **19** Nguria muraika ucio wanjaragira atiri, "Ici nacio ni cia ki?" Nake akinjookeria atiri, "Ici nicio hia iria ciaharaganirie Juda, na Israeli, na Jerusalemu." **20** Nake Jehova agicooka akinyonia mabundi mana. **21** Na ni ngimuria atiri, "Aya-ri, marooka gwika atia?" Nake akinjookeria atiri, "Ici nicio hia iria ciaharaganirie Juda niguu gutigacooke kuoneka mundu ukwihaanda, no mabundi maya, mokite kumamakia

na maguthie hia icio cia nduriri, iria ciambararirie hia ciao igiurira bururi wa Juda, niguu andu akuo maharaganio."

2 Ningi ngitiira maithe, na riri, hau mbere yakwa ngiona mundu wanyitite ririgi ria guthima na guoko gwake. **2** Ngimuria atiri, "Wee-ri, wathi ku?" Nake akinjookeria atiri, "Ndathi guthima ituura ria Jerusalemu, niguu menye warii o na uraihu wario." **3** Na riri, muraika ucio wanjaragira agithii, nake muraika ungi agiuka kumutunga. **4** akimwira atiri, "Teng'era wire mwanace ucio atiri, 'Jerusalemu rigaatuika ituura inene ritari thingo, ni undu wa uingii wa andu na mahii maria magaakorwo kuo.' **5** Jehova ekuuga uu, 'Ni mwene ni ni ngaatuika ruthingo rwa mwaki ndrithiururukirie, na nduika riri thini na ituura riu.'" **6** Jehova ekuuga uu, "Ukai, ukai! Uri muume bururi wa mwena wa gathigathini, nigukorwo ndimuharaganirie mienu yothe ina iria yumaga huho cia iguru," uguo niguu Jehova ekuuga. **7** "Uka, wee Zayuni! Withare, o wee utuura kwa Mwar wa Babulonii!" **8** Nigukorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, "Thuutha wa kuuhe gitio, akinduma ngahuurane na nduriri iria ciatahite indo cianyu. Nigukorwo uria wothe umuhutagia inyu ni kiama kia riitho ria Ngai ahutagia. **9** Ti-itheru nimgabararia guoko gwakwa ndimookirire, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hindi iyo niguu mukaamenya at Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe undumite. **10** "Wee Mwar wa Zayuni-ri, anirira na ukene, nigukorwo nindirooka gutuura gatagati-ini kanyu," uguo niguu Jehova ekuuga. **11** "Muthenya ucio-ri, nduriri nyingi niikanyithiano na Jehova, na nimagatuika andu akwa. Ngaatuura gatagati-ini kanyu na nimukamenya at Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe undumite kuri inyu." **12** Jehova niakagaya Juda gutuuke igai riake bururi-ini uria matheru, na niagethuurira Jerusalemu o ringi. **13** Hoorerari hari Jehova inyu kirindi gia thi tondu niyarahurite kuuma giikaro-ini giake githeru.

3 Ningi akinyonia Joshua, muthinjiri-Ngai uria munene, arugamite mbere ya muraika wa Jehova, nake Shaitani arugamite mwena wake wa urio niguu amucuke. **2** Nake Jehova akira Shaitani atiri, "Jehova arogukuma, wee Shaitani! Jehova uria uthuurite Jerusalemu arogukuma wee! Githi mundu iyu ti gicinga githaritwo kuuma mwaki-ini?" **3** Na riri, Joshua eehumbite nguo iri giko hindi iyo aarugamite mbere ya muraika. **4** Muraika ucio akira aria maarungii mbere yake atiri, "Murutei nguo icio ciake iri na giko." Agicooka akira Joshua atiri, "Atiri, ninjeheretie mehia maku, na ningukuhumba nguo cia goru." **5** Ngicooka ngiuga atiri, "Muohi kiremba githeru mutwe." Ni undu ucio makimuoha kiremba githeru mutwe, na makimuhumba nguo, muraika wa Jehova arugamite o hau. **6** Muraika wa Jehova agiatha Joshua, akimwira atiri, **7** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, 'Ungirumirira mithiire yakwa na umenyagirire maundu maria nyendaga mekwo, nugaathaga nyumba yakwa, o na utuuke murugamiriri wa nja ciayo, na ngwikirie utuuke umwe wa andu aya marungii haha. **8** "Ta thikirira, wee Joshua, muthinjiri-Ngai uria munene, kamwe na athiritu aku aya maikarite thi mbere yaku, o acio kimenyithia kia maundu maria magooca: Ningarehe ndungata yakwa, o we Ruhonge.' **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, 'Atiri, ninjigite ihiga mbere ya Joshua! Ihiga riu riri na maithe mugwanja, na ningakurura maandiko iguru wario, na njeherie mehia ma bururi iyu na muthenya umwe. **10** "Muthenya ucio-ri, o mundu wanyu niageeta mundu wa ituura riake maikare

rungu rwa mūfi wake wa mūthabū na wa mūkūyū,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 Hindi ūyo mūraika ūria twaranagāria nake akihūndūka, akīnjarahūra, ta ūria mūndū aarahūrago kuuma toro. **2** Nake akīnjūuria atīrī, “Nī kīi ūroona?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Ndīrona mūti wa thahabu theri wa kūgīrīrwo tawa, ūri na mbakūri igūrū rīraguo, na ūgīrīrwo matawa mūgwanja na mīberethi mūgwanja ya gūtwarā maguta matawa-inī macio. **3** Nīngī harī na mīti ūri ya mītamaiyū ūrganītie naguo, ūmwe ūri mwena wa ūrio wa mbakūri, na ūria ūngī mwena wayo wa ūmotho.” **4** Ngīuria mūraika ūria twaranagāria atīrī, “Mwathi wakwa, ici nacio nī ndūū?” **5** Nake akīnjūuria atīrī, “Wee-rī, ndūū ici nī ndūū?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Aca, Mwathi wakwa, ndūū.” **6** Nī ūndū ūcio akīnjūria atīrī, “Īno nīyo ndūmīrīri ya Jehova kūrī Zerubabeli, nayo ūkuuga ūri: ‘Ti ūndū wa hinya kana wa ūhoti, no nī ūndū wa Roho wakwa,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **7** “Wee kīrīma gīkī kīnena-rī, ūkīrī ū? Ūgaatuika kūndū kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Nīngī nīwe ūkaarethe ihiga rīa kūrīkīma mwako o gūkīanagīrīrwo atīrī, ‘Ngai rīrathime! Ngai rīrathime!’” **8** Nīngī ndūmīrīri ya Jehova ūkīngīnyīrīra ngīrwo atīrī: **9** “Moko ma Zerubabeli nīmo maakīte mūthingī wa hekarū ūno, na moko make no mo makaamīrīkia. Hindi ūyo nīmūkamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūndūmite kūrī inyuū. **10** “Nūū ūmenaga mūthenya wa kīambīrīria kīa maūndū manini? Andū nīmagakena moonā kabīrū karī guoko-inī gwa Zerubabeli. (Maya nīmo maitho mūgwanja ma Jehova, marīa moonaga thī yothe.)” **11** Nīngī ngīuria mūraika ūcio atīrī, “Mītamaiyū ūno ūri ūri mwena wa ūrio na wa ūmotho wa mūti wa kūgīrīra tawa nī mītūū?” **12** Nīngī ngīmūria atīrī, “Honge ici igīrī cia mītamaiyū ūrganamanīte na mīberethi ūno ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu nī ndūū?” **13** Nake agīcookia atīrī, “Wee-rī, ndūū ici nī ndūū?” Na nī ngiuga atīrī, “Aca, Mwathi wakwa, ndūū.” **14** Nī ūndū ūcio akīnjūria atīrī, “Aya eerī nīo maitīrīrio maguta nīguo matungatage Mwathani wa thī yothe.”

5 Nīngī ngīcooka ngītiira maitho, na rīrī, hau mbere yakwa ngōna ibuku-rīa-gīkūngo rīombūkaga rīera-inī. **2** Nake akīnjūria atīrī, “Nī kīi ūroona?” Na nī ngīmūcookeria atīrī, “Ndīrona ibuku-rīa-gīkūngo rīombūkaga rīera-inī, rīrī na ūraihu wa mikono mīrongo ūri na wariī wa mikono ikūmi.” **3** Nake akīnjūria atīrī, “Gīkī nī kīrumi kīria gīgūtambūrūka būrūri wothe; nīgūkorwo kūringana na ūria mwena ūmwe warīo wandīkītmo, mūcio o wothe no ngīnya agaathaamio, naguo mwena ūcio ūngī warīo ūkandīkwo atīrī, ūria wothe wīhītaga na maheeni nīagathaamio. **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Nīngatūma kīrumi kīu, nakīo nīgīgatoonya nyūmba ya mūcio na nyūmba ya ūria wīhītaga na maheeni akīgwetaga rītwa rīakwa. Gīgakara nyūmba yake na kīmīanange yothe, kīanange mbaū ciayo na mahiga mayo.’” **5** Nīngī mūraika ūria wanjaragāria akiumīra akīnjūria atīrī, “Tiira maitho wone nī kīi gīkī kīroimīra.” **6** Ngīmūria atīrī, “Nī kīi gīkī?” Nake akīnjookeria atīrī, “Nī gīkabū gīa gūthīma.” Agīcooka akiuga atīrī, “Ūyū nīguo waganu wa andū, ūria ūri būrūri wothe.” **7** Nakīo gīkunīko gīa kīgera gīgīkunūrwo, na rīrī, hau thīnī wa gīkabū ngōna mūndū-wa-nīja waikarīte thī ho. **8** Nake akiuga atīrī, “Ūyū nīwe Nyawaganu,” nake akīmūcookia thīnī wa gīkabū na agīgīkunīka na gīkunīko kīu gīa kīgera. **9** Ngīcooka ngītiira maitho, na rīrī, hau mbere yakwa ngōna andū-a-nīja

eerī, mareretio nī rūhuho; tondū maarī na mathagu ta ma njerū, makīoya gīkabū kīu magīgītwarā rīera-inī. **10** Ngīuria mūraika ūcio wanjaragāria atīrī, “Maratwarā gīkabū kīu kū?” **11** Nake akīnjookeria atīrī, “Maragītwarā būrūri wa Babuloni magagīakīre nyūmba kuo. Yarīka-rī, gīkabū kīu makīge kuo handū hakīo.”

6 Nīngī ngītiira maitho rīngī, na rīrī, ngōna ngacīrī inya cia ita igīka ciumīte gatagatī ka irīma igīrī, irīma igīo ciarī cia gīcango! **2** Ngaari ya mbere yagūcītio nī mbarathi ndune, na ya keerī ikaguucio nī mbarathi njerū, **3** na ya gatātū ikaguucio nī mbarathi njerū, nayo ya kana ikaguucio nī mbarathi cia marooro; ciothe ciarī mbarathi ciarī na hinya. **4** Ngīuria mūraika ūcio wanjaragāria atīrī, “Mwathi wakwa, ici nacio nī ndūū?” **5** Nake mūraika ūcio akīnjookeria atīrī, “Maya nī maroho marīa mana ma igūrū, maroīma harīa marūgamaga mbere ya Mwathani wa thī yothe. **6** Ngaari ūyo igūcītio nī mbarathi njerū yerekeire būrūri wa gathīgathīni, nayo ūyo igūcītio nī mbarathi njerū yerekeire būrūri wa ithūro, nayo ūyo igūcītio nī mbarathi ūri na maroro yerekeire būrūri wa gūthīni.” **7** Rīria mbarathi icio ūri hinya cioimagīrerī, nīciageragia mūno ūria ingīthī thī yothe. Nake agīciira atīrī, “Thīi mūcange thī yothe!” Nī ūndū ūcio igīthī thī yothe. **8** Nīngī agīcooka akīnjūria akīnjūria atīrī, “Ta rora, icio cierekeire būrūri wa gathīgathīni nītūmīte Roho wakwa ūgīe na ūhurūko kūu būrūri wa gathīgathīni.” **9** Ndūmīrīri ya Jehova nīyangīnyīrīre ngīrwo atīrī, **10** “Amūkīra betha na thahabu kuuma kūrī andū arīa maatahītmo, na nīo Helidai, na Tobija, na Jedaia, arīa mokīte kuuma Babuloni. Thīo ūmūthī mūciī kwa Josia mūrū wa Zefania. **11** Oya betha na thahabu icio ūthondeke thūmbī, ūcooke ūmīgīrīre mūtwe wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene. **12** Mwīre atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūū: ‘Ūyū nīwe mūndū ūria wītawo Rūhonge, nake nīakaruta hongē arī handū haake na ake hekarū ya Jehova. **13** Ūcio nīwe ūgaaka hekarū ya Jehova, na nīakahumbwo rīrī, na nīagakarīra gītī gīake kīa ūnene aathane. O na nīagatungata arī mūthīnjīri-Ngai aikarīre gītī gīake kīa ūnene; na maūndū macio meerī nīmakaganīrīra wega.’ **14** Nayo thūmbī ūyo ūguo thīnī wa hekarū ya Jehova, ūri kīrīrīkano kīa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mūrū wa Zefania. **15** Arīa marī kūrīya nīmagooka gūteithīa gwaka hekarū ya Jehova, na inyuū nīmūkamenya atī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūndūmite kūrī inyuū. Ūndū ūyū nīugekīka mūngīgaathīkīra Jehova Ngai wanyu mūrī na kīyo.”

7 Na rīrī, mwaka-inī wa īna wa ūthamaki wa Dario, ndūmīrīri ya Jehova nīyakinyīre Zekaria, mūthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nīguo mweri wa Kiselevu. **2** Andū a Betheli nīmatūmite Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andū ao magathaithe Jehova **3** na kūrīa athīnjīri-Ngai a nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabīi atīrī, “Nīnjagīrīrwo nī gūcakaya na kwīhīnga kūrīa irio mweri wa gatano, ta ūria nīkīte mīaka mīngī?” **4** Nīngī ndūmīrīri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyangīnyīrīre akīnjūria atīrī, **5** “Ūria andū othe a būrūri o na athīnjīri-Ngai atīrī, ‘Rīria mwehīngaga kūrīa irio mūgīcakayaga mweri-inī wa gatano na wa mūgwanja ihinda rīa mīaka mīrongo mūgwanja-rī, ti-itherū mwehīngaga kūrīa irio nī ūndū wakwa?’ **6** Na rīria mwarītaga na mūkanyua-rī, gīthī mūtīarītaga ndīa ūyo nī ūndū wa igīere ene? **7** Gīthī ici ticio ciugo cia Jehova iria cīanīrīrwo igīere harī anabīi a tene, rīria Jerusalem na matūūra marīa maarīthīrūrūkīirīe maarī na ūhurūko na makaagaacīra, nakuo Negevu na hūgūrūrū-inī

cia irīma cia mwena wa ithūro nī gwatūragwo nī andū?”
8 Ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zekaria o rīngi akīrwo atīrī: **9** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: ‘Tuagai ciira na kīhoo; iguanagirai tha na mūcaayanagīre mūdū na ūria ūngī. **10** Mūtikanahinyīrie mūtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mūdū wa kūngī, kana mūthīni. Mūtikaneciiranīre ūru ngoro-inī cianyu.’ **11** “No nīmaregire kūigua; makīng’athia, na makīhūgūka na magīthinga matū mao. **12** Nao makīumia ngoro ciao o ta ihiga rīa nyaigī, na matīngīathīkīrīrie watho kana ndūmīriri rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe amatūmīre na Roho wake, aarītie na tūna twa anabii a tene. **13** Nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akīrakara mūno. **14** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Rīrīa ndeetanire, matiathīkīrīrie; nī ūndū ūcio rīrīa nao maanjīre, ndiamathīkīrīrie. **15** Nīndamaharanīrie na kīhuhūkano kīnene ndūrīrī-inī ciothe, magītūra kuo marī ageni. Būrūri wao watīguro ūkīrite ihooru, na nī ūndū ūcio gūkīaga mūdū ūngītūtūkānia kana acooke kuo. Ūguo nīguo maatūmīre būrūri ūcio mwega ūkire ihooru.”

8 O rīngī ndūmīriri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīre, ngīrwo atīrī: **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Nīnjīguaga ūru mūno nī ūndū wa Zayuni; nīndīracinwo nī ūru nī ūndū wake.” **3** Jehova ekuuga ūu: “Nīngacooka Zayuni, ndūre Jerusalem. Hīndī iyo itūūra rīa Jerusalem rīgeetagwo Itūūra Inene rīa Ūhoro-wa-Ma, nakīo kīrīma kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gīgeetagwo Kīrīma Gītheru.” **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Athuuri na atumia arīa akūrū mūno nīmagaikara njīra-inī cia Jerusalem rīngī, o mūdū anyītīte mūtīrima wake na guoko nī ūndū wa gūkūra mūno. **5** Njira cia itūūra rīu inene ikaiyūra tūhī na tūūrītu tūgīthaaka.” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Hīndī iyo ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania nī matigari ma andū acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūra atīrī, harī nīi-rī, ūndū ūcio no woneke ūrī wa magegania?” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Nīngahonokia andū akwa kuuma mabūrūri ma mwena wa irathīro na wa ithūro. **8** Nīngamacookia matūre Jerusalem; nao magaatūka andū akwa na nī ndūike Ngai wao wa kwīhokeka na mūthingu.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Inyuī arīa mūraigua ciugo ici ciarīrio nī anabii arīa maari kuo rīrīa mūthingi wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandirwo-rī, gīai na hinya nīgeetha hekarū yakwo. **10** Mbere ya hīndī iyo gūtīarī irīhi rīa mūdū kana rīa nyamū. Gūtīrī mūdū ūngīarutire wīra wake na thayū nī ūndū wa thū ciake, tonđū nīndatūmīte o mūdū o mūdū okīrīre ūria ūngī. **11** No rīrī, rīu ndīgūcoka kūherithia matigari ma andū aya ta ūria ndeekaga tene.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “Mbeū nīgakūra wega, naguo mūthabībī nīngaciara matunda maguo, na tīiri nīūkaruta magetha maguo, narīo igūrū nīrīgatatīa ime. Ngaheana maūdū maya mothe matuīke igai rīa matigari ma andū aya. **13** O ta ūria mūkoretwo mūkionwo ta mūrī arume mūrī gatagatī-inī ka ndūrīrī, wee Juda na Isiraeli-rī, noguo ngaamūhonokia, na nīmūgatuīka kīrathimo. Mūtīgetīgīre, no gīai na hinya.” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “O ta ūria ndaatūite atī nīngūmūrehere mwanāngiko, na ndīgana kūigua tha rīrīa maīthe manyu mandakarīre-rī,” Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, **15** “nī ūndū ūcio rīu nīndūite nīngwīka Jerusalem na Juda maūdū mega rīngī. Nī ūndū ūcio tīgai gwītīgīra. **16** Maya nīmo maūdū marīa mūgwīka: aranagīraī ūhoro wa ma mūdū na ūria ūngī, na

mūtuage ciira wa ma na wa kīhoo; macīrīro-inī manyu; **17** mūtikanaciirīre gwīka mūdū wa itūūra rīanyu ūuru, na mūtikanende kwīhīta na maheeni. Nī nīthūire maūdū macio mothe,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Ndūmīriri ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīyanginyīre rīngī, ngīrwo atīrī: **19** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Mahinda ma kwīhinga kūrīa irio mweri wa kana, na wa gatano, na wa mūganja na wa ikūmī-rī, magaatūka mahinda ma gūcanjamūka na kūrīūhīa, na ma maruga ma gīkeno harī Juda. Nī ūndū ūcio endagai ūhoro wa ma na wa thayū.” **20** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Andū aingī na atūūrī a matūūra maingī manene nī magooka, **21** nao atūūrī a itūūra rīmwe inene magathī itūūra rīngī inene moige atīrī, ‘Reke tūthī o rīu tūgathithe Jehova na tūkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nī mwene nīngūthī. **22** Irīndī na ndūrīrī irī hinya nī igooka Jerusalem kūrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kūmūthaita.” **23** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūu: “Matukū-inī macio andū ikūmī kuuma thīomi-inī ciothe na ndūrīrī-inī ciothe nīmakanyiita Mūyahudi ūmwe, marūmie gīcūrī gīa kanjū yake na mamwīre atīrī, ‘Reke tūthī nawe, tonđū nītūguīte atī Ngai arī hamwe na inyuī.”

9 Ndūmīriri ya Jehova nīyūkīrīre būrūri wa Hadaraka, na īgakinyīrīra Dameski: nīgūkorwo maītho ma andū, na ma mīhīrīga yothe ya Isiraeli macūthīrīre Jehova, **2** na īgakinyīrīra Hamathu o naku, itūūra rīrīa rīhakanīte naku, o na īgakinyīrīra Turo na Sidoni, o na gūtūka andū akuo maari oogī mūno. **3** Andū a Turo nīmeyakīre kīngītīro kīrūmu, na makegīra hība cia betha nyingī ta rūkūngū, na thahabu nyingī ta mahuti ma njira-inī. **4** No rīrī, Mwathani nīakarītunya ūtonga warīo, na aanange ūhoti warīo wa iria-inī, narīo itūūra rīu nīrīgacinwo na mwaki. **5** Ashikeloni nīrīkeyonera ūhoro ūcio na rītīgīre, Gaza nīrīkehūūrīthania nī ruo rūnene, o na Ekironi o narīo, nīgūkorwo mwīhoko warīo nīūkahooa. Gaza nīrīkoorwo nī mūthamaki warīo, narīo Ashikeloni nīrīgathaamwo. **6** Andū a būrūri ūngī nīmagaatūra Ashidodi, na nī nīnganiina mwītīto wa Afilīstī. **7** Nīngaruta thakame tūna-inī twao, na irio iria nīngaananie ndīcirute gatagatī ka magego mao. Andū arīa magaatigara magaatūka a Ngai witū, na matuīke atongoria a Juda, ma andū a Ekironi makahaana ta andū a Jebusi. **8** Na rīrī, nīngagītīra nyūmba yakwa kuuma kūrī mbutū iria imarehagīra mbaara. Gūtīrī hīndī īngī mūhinyanīrīra agaacooka gūtōoria andū akwa, nīgūkorwo rīu nīndīoneire ūria maanahinyīrīro. **9** Kena mūno, wee Mwarī wa Zayuni! Anīrīra, wee Mwarī wa Jerusalem! Atīrīrī, mūthamaki waku nīarooka kūrī we, nī mūthingu na arī na ūhonokio, nī mūhooreri na akuūtīwo nī ndīgiri, agakarīra njaū ya ndigiri. **10** Nīngeheria ngai arī cia itī kuuma Efīraimu, na nījeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalem, naguo ūta wa mbaara-rī, nīūkoinangwo. Nake aanīrīre thayū ndūrīrī-inī. Wathani wake-rī, ūgaatambūrūka kuuma iria rīmwe nginya rīrīa rīngī, na kuuma Rūū rwa Faratī o nginya ituri cia thī. **11** No ha ūhoro waku-rī, nī ūndū wa thakame ya kīrīkanīro kīrīa ndarīkanīre nawe, nīngohorīthia andū aku arīa mohetwo, moime irima rīu rītarī maī. **12** Cookai kīlītho-inī kīanyu kīrīa kīrūmu, inyuī muohetwo mūrī na mwīhoko; o na rīu nguuga atīrī, nīngamūcookeria indo cianyu maīta meerī. **13** Ngaagonya Juda o taarī ūta wakwa, nake Efīraimu atuīka ta mīguī ya ūta ūcio, ndīmaiyūrīe kuo. Nīngarhūra arīū aku, wee Zayuni, mokīrīre arīū aku wee Mūyanani, na ngūtue ta rūhīū rwa njora rwa njamba irī hinya. **14** Hīndī iyo Jehova nīakonwo arī igūrū rīao; mūguī wake ūkaarathūka

ta rüheni. Mwathani Jehova nïakahuha karumbeta; agaathiï arï ihuhükanio-ini cia mwena wa güthini, **15** nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nïakamagitira. Nao makaamaniina biü, na matoranie na kumahüüra na mahiga ma kigütha. Makaanyua na manegene ta marütwo nï ndibei; makaiyüriririo ta mbaküri irïa ihüthagirwo kümünjaminjiria koine cia kigongona. **16** Jehova Ngai wao nïakamahonokia müthenya ücio, marï andü a rüüru rwake. Nïmagakengaga бүрүri-ini wake, ta mahiga ma goro marï thümbi-ini ya müthamaki. **17** Kai nïmagakorwo marï a kwendeka, na mathakarite-ï! Irio cia mïgünda nïgatüma aanake magaacire, nayo ndibei ya mühiano itüme airütu o nao magaacire.

10 Hooyai Jehova oirie mbura hïndi ya kïmera kïa mbere; Jehova nïwe ütümaga kügie matu ma mbura ya kihuhükanio. Nïoiragiria andü mbura, na akahe mündü o wotho irio cia mïgünda. **2** Mïhianano ya kühooywo yaragia maheeni, ago moonaga cioneki itarï cia ma, maaragia ühoro wa irooto itarï cia ma; kühoorerania kwao no gwa tühü. Nï ündü ücio andü maturuuraga ta ng'öndu, makahinyirika nï ündü wa kwaga müriithi. **3** “Marakara makwa nïmakanite nï ündü wa arüithi, na nï nïngaherithia atongoria acio; nigükorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nïakamenyerera rüüru rwake, nïruo andü a nyümba ya Juda, na atüme matuïke ta mbarathi igwütüia irï mbaara-ini. **4** Thüini wa Juda nigükoima ürïa ügaatuïka ihiga rïa koine, na kuuma küri we kuume higï cia kwamba hema, ningï kuume üta wa mbaara, o na kuume mündü o wotho wa gwathana. **5** Marï hamwe magaatuïka ta njamba cia ita irï hinya, marangiririe thü ciao ndoro-ini ya njira hïndi ya mbaara. Tondü Jehova agaakorwo hamwe nao, makaarüa na mang'auriane ahaici a mbarathi. **6** “Nïngekira nyümba ya Juda hinya, na honokie nyümba ya Jusufu. Nïngamacookia kwao, tondü nïndimaigüriire tha. Nao magaikara ta itarï ndaamarega, nigükorwo nï nï nï Jehova Ngai wao, na nïngamacookeria mahooya mao. **7** Andü a Efiraimu magaatuïka ta njamba cia ita, nacio ngoro ciao icanjamüke ta andü manyuïte ndibei. Ciana ciao nïkoona ündü ücio ikene; nacio ngoro ciao nïgakenera Jehova. **8** Nïngameta ndimacookaniririe. Ti-itherü nïngamakütüra; nao nïmakangütha o ta ürïa maarï mbere. **9** O na ingikamaharaganiria ndürirï-ini, marï o küu mabarürü ma küraya no makaandirikana. O, hamwe na ciana ciao nïmakahonoka na macooke kwao. **10** Nïngamacookia kuuma Misiri, na ndimacookaniririe kuuma Ashuri. Nïngamarehe бүрүri wa Gileadi na wa Lebanoni, o nginya mage üikaro üngümaigana. **11** Magaatuïkaniria iria rïa thüina; makümbi ma iria nïmakahoorerio, naku küria Rüü rwa Nili rürükite nigükahüa. Mwütüwa wa Ashuri nïukaharütükio, nayo thimbü ya üthamaki wa Misiri nïkeherio. **12** Nïngamekïra hinya ndimomiririe thüini wa Jehova, na thüini wa rüüta rïake nïmagetwara,” üguo niguo Jehova ekuuga.

11 Wee, Lebanoni-rï, hingüra mïrango yaku, nïgeetha mwaki ücine mïtarakwa yaku, ümüniine! **2** Rïra, wee müthithinda, nigükorwo mütarakwa nïügwite; mütï irïa mïrüngarü nïmanganange! Rirai inyuï migandi ya Bashani; nigükorwo mütï ya mütitü ürïa mütanu nïtemetwo. **3** Ta thikiririai ürïa arüithi maraarïra, makigirikaga: ürüithio wao ürïa münoru nïwanangitwo! Ta thikiririai müraramo wa mïrüüthi; güthaka kïria kiruru kïa Jorodani nïkïanganenge! **4** Jehova Ngai wakwa ekuuga üü: “Rüithia rüüru ürïa rüüürüwo güthijnjwo. **5** Arïa macigüraga nïo macithijnjaga na matione wa kümaherithia. Arïa maciendagia moigaga atirï, ‘Jehova

arogooowo, nï ndï mütongu!’ Arüithi ene cio maticiiguagïra tha. **6** Nïgükorwo ndikaigüra andü a бүрүri ücio tha rïngi,” üguo niguo Jehova ekuuga. “Nïnganeana mündü o küri mündü wa itüüra rïake na küri müthamaki wake. Nïmakahinyiriria бүрүri ücio, na ndikamahonokia kuuma moko-ini mao.” **7** Nï ündü ücio ngirüithia rüüru rüu rwatüürüwo güthijnjwo, na makiria iria ciahinyiririo cia rüüru rüu. Ngïcooka ngïoya thanju igirï, rümwe ngirüwita Ütugi na rürïa rüngï ngirüwita Üiguano, na nï ngirüithia rüüru rüu. **8** Ihinda rïa mweri ümwe nïndeherie arüithi acio atatu. Naruo rüüru rügüthüüra müno, na nï ngïngio nïo, **9** ngüga atirï, “Ndigücooka gütuïka müriithi wanyu. Iria cia gükuwa nïuke, na iria cia güthira nïithire. Iria igütigara-rï, nïiriane cio nyene.” **10** Ningï ngïoya rüthanju rwakwa rürïa rwetagwo Ütugi, ngirüunania icunjï igirï, ngütharia kirikanïro kiria ndarikanïre na ndürirï ciothe. **11** Giatharirio o ro müthenya ücio, na nï ündü ücio arïa mahinyiririo a rüüru rüu, arïa maanjüthüririe, makimenya atï iyo yarï ndümirirï ya Jehova. **12** Ngïcooka ngïmeera atirï, “Müngïona nï kwagirire, Heei mücaara wakwa, na aakorwo ti üguo-rï, ikarai naguo.” Nï ündü ücio makindüha mücaara wa icunjï mïrongo itatü cia betha. **13** Hïndi iyo Jehova akinjïra atirï, “Ikiria mümbi wa nyüngü mbeca cio!” i thogora ücio mwega moonire nïünjiganite! Nï ündü ücio ngïoya icunjï cio mïrongo itatü cia betha, ngïcikiria mümbi küu nyümba-ini ya Jehova. **14** Ningï ngüunania rüthanju rwakwa rwa keeri rürïa rwetagwo Üiguano, ngüthükia ürümwe gatagati ka Juda na Isiraeli. **15** Ningï Jehova akinjïra atirï, “Oya o rïngi indo cia müriithi mükügü. **16** Nigükorwo nïngwarahüra müriithi бүрүri-ini üyü, ürïa ütakarümbüya ng'öndu iria ciürite, kana acarie tügöndu, kana ohe iria ndiihie, o na kana arüithie iria ng'ima, we no küria arirüaga nyama cia ng'öndu iria noru, agïciküüraga mahüngü. **17** “Kai müriithi ücio wa tühü, ürïa ütiganagiria rüüru, arï na haaro-ï Guoko gwake na riitho rïake rïa ürïo irotemwo na rühiü rwa njora! Guoko gwake nigükonja biü, na riitho rïake rïa ürïo rituïke itumumu biü.”

12 Ino nïyo ndümirirï ya Jehova ikonï Isiraeli. Jehova, ürïa watambürükirie igürü, na akiahaanda gütina güa thï ino, o na akümba roho thüini wa mündü, ekuuga üü: **2** “Nïngütua Jerusalemu ta gïkombe kia ndibei güa gütüma arïa othe magüthürürükirie matigüüge. Juda o ündü ümwe na Jerusalemu nigükarigiicirio nï thüi. **3** Müthenya ücio, rürïa ndürirï ciothe cia thï igaacookanirira irükirire, nïngatua Jerusalemu ihiga ritangienyenyeke küri ndürirï ciothe. Arïa othe makaageria kürienyenya nïmakeguraria müno. **4** Müthenya ücio-rï, nïngamakia mbarathi o yothe ihahüke, nake mümühaici ndüme agürüke,” üguo niguo Jehova ekuuga. “Nïngarangïra nyümba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndürirï ndicitue ndumumu. **5** Hïndi iyo atongoria a Juda makeïra na ngoro atirï, ‘Andü a Jerusalemu nïmagite na hinya nï ündü wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’ **6** “Müthenya ücio nïngatüma atongoria a Juda mahaane ta nyüngü iyyürite mwaki irï riiko, na ndüme mahaane ta gücinga gügwakana kïri thüini wa itüia cia ngano. Makaaniina andü arïa othe marüthürürükirie mwena wa ürïo na mwena wa ümotho, no rürï, andü a Jerusalemu matigaakorwo na ügwata o na hanini marï küu Jerusalemu. **7** “Jehova akaamba kühonokia andü arïa matüüraga Juda, nïgeetha gütïfo kïa nyümba ya Daudi na kïa aikari a Jerusalemu gütkananenehe gükïra kïa andü a Juda. **8** Müthenya ücio Jehova nïakagitira andü arïa matüüraga Jerusalemu, nïgeetha arïa maagite hinya müno gatagati-ini kao

makahaana ta Daudi, nayo nyumba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, thaane ta muraika wa Jehova amatongoretie. **9** Muthenya ūcio nīngomagara nganiine ndūriri ciothe iria igookirira itūura rīa Jerusalemu. **10** “Na nīngaitirira nyumba ya Daudi na arīa othe matūūruga itūura rīa Jerusalemu roho wa gūtugana na wagūthaitana. Nao nīmakererera ūria maathecire, na nīmakamūrira marī na roho o ta ūria mūdū arīragira mwana wa mūmwe, na magē na kīeha kīnene o ta ūria mūdū ethikagira akuirirwo nī mwana wake wa irigithathi. **11** Mūthenya ūcio nīgūgakorwo kīrīro kīnene kūu Jerusalemu, o ta kīrīro kīria kīari Hadadi-Rimoni o kūu werū-inī wa Megido. **12** Būrūri ūcio nīgūgā na kīrīro, o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki: mbarī ya nyūmba ya Daudi irīre irī iiki na atumia ao marī oiki, mbarī ya nyūmba ya Nathani irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **13** na mbarī ya nyūmba ya Lawi irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, mbarī ya Shimeī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **14** na mbarī icio ingī ciothe itigaire o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki.

13 “Mūthenya ūcio gīthima nīgīgathikūrio nī ūndū wa nyūmba ya Daudi o na nī ūndū wa andū arīa matūūruga Jerusalemu, gīthima gīa kūmatheria mehīa o na thaahu.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atirī, “Mūthenya ūcio nīnganiina marītwa ma mīhianano ya kūhooywo mathire būrūri-inī, na matigacooka kūrīranwo rīngī. Nīngeheria anabī hamwe na roho ūcio wa thaahu, mathire būrūri-inī. **3** Na rīrī, kūngīgakorwo na mūdū ūrathī na mbere na kūratha mohoro-rī, ithe na nyina, arīa mamūciarīte, nī makamwīra atirī, ‘No ngīnya ūkue, nī ūndū nīwarītie maheeni ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova.’ Rīrī akaaratha mohoro-rī, aciarī ake mwene nīmakamūtheeca na rūhū. **4** “Mūthenya ūcio mūnabī o wothe nīgaconoka nī ūndū wa kīoneki kīa ūrathi wake. Ndekehumba nguo ya maguoya ya mūnabī nīguo aheenie andū. **5** Akoigaga atirī, ‘Nīi ndirī mūnabī, ndī mūrīmi, ndūrūragio nī mūgūnda kuuma ūnini-inī wakwa.’ **6** Nake mūdū angikamūria atirī, ‘Irona ici irī mwīri waku nī cia kī?’ we agaacookia atirī, ‘Irona ici ndagūrīre nyūmba-inī ya arata akwa.’ **7** “Arahūka, wee rūhū rwa njora, ūkīrīre mūrīthi wakwa, ūkīrira mūdū ūcio wa hakuhi na nīi!” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Ringa mūrīthi, nacio ng’ōndu nīkīhūrunjūka, nakuo guoko gwakwa ndīkwerekerie kūrī tūgōndu, ndītūkīrīre.” **8** Jehova ekuuga atirī, “Būrūri-inī ūciothe, andū icunjī igīrī thīnī wa ithatū nīmakooragwo, mathire; no rīrī, gīcunjī kīmwe gīa ithatū nīgīgatigara kuo. **9** Gīcunjī kīu gīa ithatū kīa andū nīngakīhītūkīria mwaki-inī; ngaamatheria ta betha, na ndīmagerie ta ūria thahabu igeragio. Nīmagakāira rītwa rīakwa, na nī nīngametīka; Nīngoiga atirī, ‘Aya nī andū akwa,’ nao moige atirī, ‘Jehova nīwe Ngai witū.’”

14 Atirirī, mūthenya wa Jehova nīurooka, rīrīa indo cianyu igaatahwo na igayanrwo gatagati-inī kanyu. **2** Nīngongania ndūriri ciothe ciūkīrīre itūura rīa Jerusalemu, ihūūrane narīo; itūura rīu inene nīrīkanyīitwo nī thū, na indo cia nyūmba ciūngūrūrio nao andū-a-nja manyīitwo na hinya. Andū nuthu ya itūura nīmagathaamio, no andū acio angī matikeherio itūura-inī rīu. **3** Hīndī iyo Jehova nīakoimagara, okīrīre ndūriri icio arūe nacio, o ta ūria arūaga mūthenya wa mbaara. **4** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakarūgama Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, mwena wa irathīro wa Jerusalemu. Nakīo Kīrīma kīu kīa Mītamaiyū nīgīgatūkana maita meerī kuuma mwena wa irathīro ngīnya mwena wa ithūro; naho hagē

mūkuru mūnene, nuthu imwe ya kīrīma ithīi mwena wa gathīgathini, nayo nuthu iyo ingī ithīi mwena wa gūthini. **5** Mūkoorīra mūkuru-inī ūcio wa kīrīma gīakwa tōndū ūgaakīnya o Azeli. Mūkoora o ta ūria mworīre gīthīngithīa matūkū-inī ma Uzia, mūthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa nīagooka, arī hamwe na andū arīa atheru othe. **6** Mūthenya ūcio gūtīgakorwo na ūtheri kana heho o na kana mbaa. **7** ūcio ūgaakorwo ūrī mūthenya wa mwanya, ūtarī mūthenya kana ūtūkū, mūthenya ūūio nī Jehova. Hwaī-inī wakīnya, nīgūgā na ūtheri. **8** Mūthenya ūcio maaī ma muoyo nīmagatherera moimīte Jerusalemu; nuthu nao yereke irīa-inī rīa mwena wa irathīro, nayo nuthu iyo ingī yereke irīa-inī rīa mwena wa ithūro. Maaī macio magathereraga hīndī ya ūrugarī na hīndī ya heho. **9** Jehova nīwe ūgaatūka mūthamaki wa thī yothe. Mūthenya ūcio gūgaakorwo Jehova arī o we wiki, narīo rītwa rīake rīkorwo no rīo rīki. **10** Būrūri wothe kuuma Geba ngīnya Rimoni, mwena wa gūthini wa Jerusalemu, ūkaahaana ta Araba. No rīrī, itūura rīa Jerusalemu nīrīgatūgūrīo na rītūūre o hau rīrī, kuuma Kīhingo-inī kīa Benjamīni ngīnya harīa Kīhingo kīa Mbere kīrī, o ngīnya Kīhingo-inī gīa Koine, na kuuma mūthīringo ūria mūrāaya na igūrū wa Hananeli gūthī ngīnya ihīhīro-inī cia ndībe cia mūthamaki. **11** Itūura rīu rīgaatūka rīa gūtūūrwo; rītīkaanangwo hīndī ingī. Itūura rīa Jerusalemu rīgaatūura rītari na ūgwati. **12** Na rīrī, ūyū nīguo mūthīro ūria Jehova akaahūra ndūriri ciothe naguo, iria cīanarūa na Jerusalemu: Mūrī yao ikaabuthaga o marūgamīte na magūrū mao, maito mao namo mabuthire marīma-inī mamo, nacio nīmī cīao ikaabutha irī tūna-inī twao. **13** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakahūra andū na kīmako kīnene. O mūdū nīakaguthūkīra guoko kwa mūdū ūria ūngī akūnyīite, nao matharīkanīre marūe. **14** Andū a Juda o nao nīmakarūra kūu Jerusalemu. Ūtonga wa ndūriri iria irīgīcīrīe kīu nīūkonganio, naguo nī ūtonga mūingī wa thahabu, na wa betha na wa nguo. **15** Mūthīro o ta ūcio nīkūaniina mbarathi na nyūmbū, na ngamīra na ndigiri, na nyamū ciothe iria igaakorwo kambī-inī icio. **16** Nīngī-rī, matigari ma ndūriri icio ciothe iria cīanatharīkīra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kūhooya Mūthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gūkūngūrā Gīathī gīa Ithūnū. **17** Kūngīkaagīa andū gūkū thī matakāmbata Jerusalemu kūhooya Mūthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, kwao gūtīkoira mbura. **18** Andū a Misiri mangīkaaga gūthī nīkūyīitanīra na arīa angī-rī, kwao gūtīkoira mbura. Jehova nīakamarehera mūthīro ūria ahūūraga ndūriri naguo iria itaambataga gūkūngūrā Gīathī kīu gīa Ithūnū. **19** Rūrī nīrīo rīgaakorwo rūrī iherithīa rīa būrūri wa Misiri, o na rīa ndūriri ciothe iria itaambataga igathīi gūkūngūrā Gīathī kīu gīa Ithūnū. **20** Mūthenya ūcio-rī, mbugi cia mbarathi ikaandīkwo, ICI CIAMŪRIRWO JEHOVA, nacio nyūngū cia kūruga iria irī nyūmba ya Jehova thīnī igaatūka ta mbakūrī iria nyamūre irī mbere ya kīgongona. **21** Nyūngū o yothe irī kūu Jerusalemu na Juda ikaamūrīro Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arīa othe magookaga kūruta igongona-rī, makooyaga nyūngū imwe cia cio makaruga nacio. Na mūthenya ūcio-rī, gūtīgacooka kūgīa na mwonjorithīa thīnī wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

Malaki

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria Jehova aariire andū a Israeli na kanua ka mūnabii Malaki. **2** Jehova ekuuga atiri, “Utwendete atia?” Ni ndimwendete. “No inyuū mūragia atiri, ‘Utwendete atia?’” Nake Jehova akamūuria atiri, “Githi Esaū ndaari mūrū wa nyina na Jakubu? No ni ndendire Jakubu, **3** ngirega Esaū, būruri wake wa irima ngiwananga ūgūtuika tūhū, nario igai riake ngiritua weru wa gūkaragwo nī mbwe.” **4** Andū a Edomu no moige atiri, “O na gūtuika tūria ahehenje-rī, no tūgaaka kūrīa kwanangiku rīngi.” No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “No maake rīngi, no nīngakūmomora. Mageetagwo Būruri Mwanagan, andū matūtūraga marakarirwo nī Jehova hīndi ciothe. **5** Nīmūkeyonera ūhoru ūcio, muuge atiri, ‘Jehova niwe mūnene, o na akaneneha na kiū mbere ya mihaka ya Israeli!’” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, “Mwanake atīaga ithe, nayo ndungata igatīa mūmiathi. Angikorwo ndi mūciari-rī, gītūio kiria kīnjagiriire gikiri ha? Angikorwo ndi mwathani-rī, gwitigirwo kūrīa kūnjagiriire gikiri ha? Inyuū, athinjiri-Ngai, niinyū mūmenagiriira rītwa riakwa. “No mūragia atiri, ‘Tūmenagiriira rītwa riaku atia?’” **7** “Mūragiriira irio iri na thaahu kīgongona-ini giakwa. “No mūragia atiri, ‘Tūgūthaahitie atia?’” “Nī kuuga muugaga atī metha ya Jehova nī ya kūmeneka. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, ‘Ririā mūkūrehe nyamū ndumumu cia igongona-rī, gwika ūguo ti ūuru? Ririā mūkūruta igongona rīa nyamū nyonju kana ndwaru-rī, gwika ūguo ti ūuru? Ta gerai gūciurufira mwathi wanyul No akenio niinyū? No amwitikire?’” **9** “Na riri, ta thaithai Ngai niūguo atūtuge. Ririā mūkūrehe maruta ta macio-rī, no amwitikire?” Ūguo niūguo Jehova Mwene Hinya-Wothe ekūuria. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: “Naari korwo ūmwe wanyu aahinga mirango ya hekarū niūguo mūtikanakie miaki ya tūhū kīgongona-ini giakwa! Ndiikenetio nī inyuū na ndingitikiria iruta o na ririkū kuuma kūrī inyuū. **11** Rītwa riakwa nīrigatūūgiriō ndūriri-ini, kuuma riūa rikiratha o nginya riūa rigithūa. Kūndū guothe ūbumba tūngacinagwo na maruta matheru marutagirwo rītwa riakwa, tondū rītwa riakwa nīrigatūūgiriō ndūriri-ini,” ūguo niūguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “No inyuū mūrithaahagia na kwaria ūhoru wa metha ya Mwathani mūkoiga atiri, ‘Niithaahie,’ na ha ūhoru wa irio ciayo mūkoiga atiri, ‘Nī cia kūmeneka.’” **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Muugaga atiri, ‘Kai ūhoru ūcio nī mūrūt-i! Na mūgatembania iromo.” Jehova ekūuria atiri, “Ririā mūkūrehe nyamū iria ndiihangie, na iria iigūthua, kana iria ndwaru mūgaacirua iri magongona-rī, no ndigicitiikire kuuma harī inyuū?” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Kūgwatwo nī kirumi nī mūheenania ūria wiranire kūruta nyamū ya njamba ingitikirika kuuma rūuru-ini rwake rwa mbiri, no agacooka akarutira Mwathani igongona rīa nyamū iri na ūgū. Nīgukorwo ndi Mūthamaki mūnene, nario rītwa riakwa nī rīa gwitigirwo ndūriri-ini.

2 “Na riri, riathani riri nī rianyu, inyuū athinjiri-Ngai.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Mūngiaga gūthikiriria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu gūtiia rītwa riakwa-rī, nī nīngamūtūmira kirumi o na irathimo iria ndimurathimaga nacio ndicirume. Ii, o na riu nīndicirumite, tondū mūtūite itua na ngoro cianyu kūndiia. **3** “Nīngarūithia njiaro cianyu nī ūndū wanyu; nīngamūinjiriia taatha wa nyamū cia magongona ma ciathi cianyu na mūgaatahwo mūrī

o nāguo. **4** Na nīmūkamenya atī nī nī ndimūtūmire riathani riri, nīgeetha kirikaniro giakwa na Lawi gītūire kirūmite,” ūguo niūguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** “Kirikaniro giakwa kiari giitū nake, nakio kiari kirikaniro kia muoyo na gīa thayū, na nī ngimūhe cio; ūndū ūcio wari wa gūtūma eindigire, nake akīndiia na agītūura etigiriire rītwa riakwa. **6** Ūrutani wa ma wari kanua-ini gake, na gūtiri maheeni moonirwo mīromo-ini yake. Aatwanire na nī na thayū na mīthiire mirūngirū, na akigarūra andū aingī moime mehia-ini. **7** “Tondū mīromo na mūthinjiri-Ngai yagiriwo nīgūtūuria ūgū, nao andū magiriwo nīgūcaria ūrutani kuuma kanua gake tondū niwe mūtūmwo na gītūura Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **8** No inyuū nīmūgarūrūkite mūgatiga njira, nāguo ūrutani wanyu ūgatūma andū aingī mahingwo; nīmūthūkītie kirikaniro giitū na Lawi,” ūguo niūguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **9** “Nī ūndū ūcio-rī, nīndūmite mūmenwo na mūconorithio mbere ya andū othe, tondū mūtūmūgiriira njira ciakwa no nīmūthūuranagia andū mūgītua ciira.” **10** Githi ithuothe tūtiri a ithe ūmwe? Githi ti Ngai ūmwe watūmbire? Nī kī gītūma tūthaahie kirikaniro kia maithe maitū na ūndū wa kwaga kwihokana mūdū na ūria ūngi? **11** Andū a Juda nīmatigite gūtūika ehokeku. ūndū wa magigi niwikitwo Israeli na Jerusalem: Andū a Juda nīmathaahitie handū haria hatheru haria Jehova endete, nī ūndū wa kūhikia airitu a andū arīa mahooyaga ngai ng’eni. **12** Mūdū o wothē wīkaga ūguo-rī, arī ū kana ū, Jehova aromweheria hema-ini cia Jakubu, o na angikorwo niarehage maruta make kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **13** Kūrī ūndū ūngi mwīkaga. Mūyūragia kīgongona kia Jehova na maithori. Mūrīraga na mūkagiriika tondū nīatigire kūrūmbūiya maruta manyu, kana kūmaamūkira na gikeno kuuma harī inyuū. **14** Mūragia atiri, “Nī kī gītūmi?” Nī tondū Jehova niwe mūira gatagati gaku na mūtūmia wa ūnini waku, tondū ndūrī mwihokeku harī we, o na gūtūika niwe mūrata waku, o we mūtūmia wa kirikaniro kia ūhiki waku. **15** Githi Jehova ndamatuite ūmwe? Matuikite ake mwiri na roho. Amatuite ūmwe niki? Tondū niacaragia rūciaro rwa etigiri Ngai. Nī ūndū ūcio, gitagira roho waku, na ūtūire ūri mwihokeku kūrī mūtūmia ūcio wa ūnini waku. **16** Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atiri, “Nīthūire ndigano ya mūthuuri na mūtūmia wake, na nīthūire mūdū wihumbaga haaro ta nguo,” ūguo niūguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. Nī ūndū ūcio gitira roho waku, na ndūkaage kwihokeka. **17** Inyuū nīmūnogetie Jehova na ciugo cianyu. No mūrōoria atiri, “Tūmūnogetie atia?” Mūmūnogetie na kuuga atiri, “Othe arīa mekaga ūuru nīmāgiriire maitho-ini ma Jehova, na nīakenagio nio.” Nīngī mūkooria atiri, “Ngai wa kihooto-rī, akiri ha?”

3 Na riri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Nīngūtūma mūtūmwo wakwa, ūria ūgaathondeka njira mbere yakwa. Hindī iyo Mwathani ūcio mūcaragia niagooka o rīmwe thini wa hekarū yake; mūtūmwo ūcio wa kirikaniro ūria mwīriragiriā niagooka.” **2** No nū ūgetiiria mūthenya wa gūika gwake? Nū ūkomiririā ririā akoneka? Nīgukorwo akahaana ta mwaki wa mūturi ūria ūtheragia cuuma, kana thabuni ūria ūtheragia nguo. **3** Agaikara thī ta mūturi wa betha na mūtheria wacio; niagatheria Alawii, amatherie ta ūria thahabu na betha itheragio. Hindī iyo Jehova niagakorwo na andū arīa makamūleheme maruta ma ūthūngi; **4** namo maruta ma Juda na Jerusalem nīmāgetikiriā nī Jehova, o ta matukū marīa mathirite, o na ta miāka irīa ya mbere. **5** “Nī ūndū ūcio nīngamūkūhiriā ndimūciirithie na ndimūtūire. Nīngahiūha

gũtuĩka mũira wa gũtuĩra ciira arogi, na itharia, na arĩa mehitaga na maheeni, na njũkĩrĩre arĩa matunyaga aruti wĩra mĩcaara yao, na arĩa mahinyagĩrĩria atumia a ndigwa na ciana iria itarĩ maithe, na arĩa maagithagia ageni kĩhooto na makaaga kwĩndigĩra,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **6** “Nĩi Jehova ndigarũrũkaga. Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ njiaro cia Jakubu nĩkio mũtarĩ mwaniinwo. **7** O na kuuma hĩndĩ ya maithe manyu-rĩ, mũtũire mũtiganĩirie irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo na mũkaaga gũcirũmia. Njookerera na nĩ nĩngũmũcookerera.” Ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũgũcookerera atĩa?’ **8** “Mũndũ-rĩ, aahota gũtunya Ngai indo ciake? No inyuĩ nĩmũndunyĩte indo ciakwa. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩi tũgũtunyĩte?’ “Mũndunyĩte maruta na icunjĩ cia ikũmi. **9** Rũrĩrĩ rwanyu ruothe rũgwatĩtwo nĩ kirumi, tondu nĩmũndunyaga indo ciakwa. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, rehei gĩcunjĩ gĩa ikũmi gĩothe thĩĩni wa ikũmbĩ, nĩgeetha nyũmba yakwa ikoragwo na irio. Ngeriai na njĩra ĩno muone kana ndikũmũhingũrĩra ndirica cia igũrũ, ndĩmuurĩrie irathimo nyingĩ mũno nginya mwage handũ ingĩganĩra. **11** Ningĩ nĩngagiria cianangi ithũkie irio cia mĩgũnda yanyu, nayo mĩthabĩbũ ya mĩgũnda yanyu ndĩgaacooka gũita maciaro mayo matarĩ makũrũ.” Ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ciothe nĩkamwĩtaga andũ arathime, nĩgũkorwo bũrũri wanyu ũgaakorwo ũrĩ wa gĩkeno.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Nĩmwarĩtie maũndũ mooru ma kũnjambia. “No mũũragia atĩrĩ, ‘Tũgũcambĩtie atĩa?’ **14** “Inyuĩ muugĩte atĩrĩ, ‘Gũtungatĩra Ngai nĩ ũndũ wa tũhũ. Nĩ uumithio ũrĩkũ tuonire nĩkũhingia kwenda gwake, na gũthiiga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andũ maracakaya? **15** No rĩrĩ, andũ etĩĩ nĩo twĩtaga arathime. Ti-itherũ arĩa aaganu nĩo magaacagĩra, na arĩa makararagia Ngai matihethagĩo.” **16** Nao arĩa meetigĩrĩte Jehova nĩmaranĩirie o mũndũ na ũrĩa ũngĩ, nake Jehova agĩthĩkĩrĩria na akĩigua ũhoru ũcio. Ibuku rĩa kĩrĩrikano nĩrĩandĩkirwo ũhoru wa andũ acio metigĩrĩte Jehova na magatĩia rĩitwa rĩake, rĩkĩgwo hau mbere yake. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Acio nĩo magaatũka andũ akwa mũthenya ũrĩa ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nĩngamaiguĩra tha, o ta ũrĩa mũndũ aiguagĩra mũriũ tha ũrĩa ũmũtungatagĩra. **18** Na inyuĩ nĩmũkona rĩngĩ ngũũrani gatagatĩ ka arĩa athingu na arĩa aaganu, na gatagatĩ ka arĩa matungatagĩra Ngai na arĩa matamũtungatagĩra.

4 “Ti-itherũ mũthenya wa ituĩro nĩũrooka, naguo ũgaakana ta icua rĩa mwaki. Arĩa othe etĩĩ, na arĩa aaganu, magaatũka maragara ma mahuti, naguo mũthenya ũcio wakinya magaacinwo, maniinwo biũ. Gũtirĩ mũri kana rũhonge rwao rũgaatigara,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **2** “No inyuĩ mwĩtigĩrĩte rĩitwa rĩakwa-rĩ, riũa-rĩa-ũthingu rĩkaamwarĩra rĩrĩ na ũhoru wa kũhonia mathagu-inĩ marĩo. Na inyuĩ nĩmũkoima nja mũtũũhe ta tũcaũ tũhingũrĩrwo tũkoima kiugũ. **3** Na nĩmũkarangĩrĩria arĩa aaganu matũũke mũhu rungu rwa makinya manyu mũthenya ũrĩa ngeeka maũndũ macio,” ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Rĩrikanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irĩra ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, o na mawatho marĩa ndaamũheire kũu Horebu marĩ ma andũ a Isiraeli othe. **5** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũtũmĩra mũnabii Elja mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **6** Nĩakagarũra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarũre ngoro cia ciana

icookerere maithe mao, nĩgeetha ndigooke hũire bũrũri na kirumi.”

NEW TESTAMENT

Nake Jesũ akiuga aĩĩĩ, "Baba mohere, nĩgũkorwo matiĩĩ ũĩĩ mareeka."

Nao magĩcuukĩĩra nguo ciake mĩĩĩ, magĩcigayana.

Luka 23:34

Mathayo

1 Maya nĩ maandiko makoniĩ rūciaro rūria Jesũ Kristũ, mũrũ wa Daudi, mũrũ wa Iburahĩmu oimire: **2** Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka, nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu, nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe, **3** nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, ariya nyina wao aarĩ Tamaru, nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi, nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **4** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **5** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũria nyina aarĩ Rahabu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũria nyina aarĩ Ruthu, nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, **6** nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi. Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũria nyina aarĩ mũtumia wa Uria, **7** nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu, nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija, nake Abija aarĩ ithe wa Asa, **8** nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu, nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joram, nake Joram aarĩ ithe wa Uzia, **9** nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu, nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu, nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia, **10** nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase, nake Manase aarĩ ithe wa Amoni, nake Amoni aarĩ ithe wa Josia, **11** nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ ũria andũ maatahirwo, magĩtarwo Babuloni. **12** Thuutha wa gũtahwo, magĩtarwo kũu Babuloni: Jekonia aarĩ ithe wa Shealitieli, nake Shealitieli aarĩ ithe wa Zerubabeli, **13** nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu, nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu, nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro, **14** nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku, nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu, nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi, **15** nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru, nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani, nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu, **16** nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuri wa Mariamu, ũria waciariye Jesũ, ũria wĩtagwo Kristũ. **17** Ũguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ ũria andũ maatahirwo magĩtarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ ũria andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ. **18** Ũhoro wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watarĩ ũu: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atuĩke mũtumia wake, no matanaikarania-rĩ, niamenyikire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. **19** Nake Jusufu mũthuri wake tondũ aarĩ mũndũ mũthingu na ndangĩndire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciirira amũtĩge na hitho. **20** No thuutha wa gwiciirira undũ ũcio, mũraika wa Mwathani akĩmuũrĩra kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mũrũ wa Daudi, ndũkake gwĩtigĩra kũhikia Mariamu atuĩke mũtumia waku, tondũ nda ĩyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. **21** Niagaciara kahĩ, nawe nĩugagatua Jesũ, tondũ niwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehia-inĩ mao.” **22** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekĩkire nĩguo ũria Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩria oigire atĩrĩ, **23** “Mũiritu gathirange niakagĩa nda na niagaciara kahĩ, nao magagatua Imanueli” ũguo nago ũgĩtarwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuũ.” **24** Rĩria Jusufu ookĩre, agĩka o ta ũria mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake akĩnũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mũtumia wake. **25** No matiigana kũmenyana nginya rĩria aaciariye mwana ũho wa kahĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2 Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũura-inĩ rĩa Bethlehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimite irathĩro magĩũka

Jerusalemu, **2** makiũria atĩrĩ, “Ũria ũciarĩtowo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuonire njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkite kũmũhooya.” **3** Rĩria Mũthamaki Herode aigũire ũguo, agĩtangika ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. **4** Na aarĩkia gwĩta athĩnjĩri-Ngai ariya anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũria Kristũ aarĩ aciarĩrwo. **5** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethlehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo nĩ mũnabii, akoiga atĩrĩ: **6** “Nawe Bethlehemu, kũu bũrũri wa Juda, tiwe ũria mũnini mũno wa aathani a Juda; tondũ thĩni waku nĩgũkoima ũria ũgaathanaga, ũria ũgaatuĩka mũrũthĩ wa andũ akwa a Isiraeli.”” **7** Nake Herode agĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hitho, na agĩtuũria kuuma kũrĩ o ihinda rĩria njata ĩyo yoonekete. **8** Akĩmatũma Bethlehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩni mũgatuĩre wega ũhoro wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoona mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩ ngagũarĩre ndu ndĩkahoee.” **9** Nao maarĩkia kũguu ciugo cia mũthamaki magĩthĩ, nayo njata rĩa moonete irathĩro ikimatongoria nginya ikĩrũgama igũrũ rĩa harĩa kaana kau kaarĩ. **10** Rĩria moonire njata ĩyo, magĩkena gĩkeno kĩnene mũno. **11** Nao magĩtoonya nyũmba, na makĩona kaana karĩ na nyina Mariamu, magĩkainamĩrĩra, magĩkahooya. Magĩcooka makĩohora indo ciao cia goro, magĩkaha iheo cia thahabu, na ũbumba, na manemane. **12** Na nĩ undũ wa gũkaanio na kiroto matigacookere kwa Herode, magĩcooka bũrũri wao magereire njira ingĩ. **13** Maarĩkia gũthĩrĩ, mũraika wa Mwathani akĩmũrĩra Jusufu kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra woe kaana gaka na nyina mũũrĩre Misiri. Ikarai kũu nginya rĩria ngaakwĩra, nĩgũkorwo Herode nĩegũcaria kaana kau akoorage.” **14** Nĩ undũ ũcio-rĩ, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina ũtũkũ, magĩthĩ Misiri, **15** kũria maikarire nginya rĩria Herode aakũire. Na nĩ undũ ũcio, ũhoro ũria Mwathani oigĩte na kanua ka mũnabii ũkĩhinga, rĩria oigire atĩrĩ, “Ndeetire mũrũ wakwa oime bũrũri wa Misiri.” **16** Hĩndĩ ũria Herode aamenyire atĩ nĩaheenirio nĩ Oogĩ-a-Njata, akĩrakara mũno, akĩruta watho wa kũũraga tũhĩ tuothe kũu Bethlehemu na kũria gũkuhĩ nako, tũria twarĩ na ũkũrũ wa miaka rĩrĩ gũcooka na thĩ, kũringana na ihinda rĩria eerĩtowo nĩ Oogĩ-a-Njata. **17** Hĩndĩ ĩyo ũhoro ũria waarĩtio na kanua ka mũnabii Jeremia ũkĩhinga, rĩria oigire atĩrĩ: **18** “Mũgambo nĩwagũirwo kũu Rama, kĩrĩro na gũcakaya kũnene, Rakeli akĩrĩrĩra ciana ciake, na akarega kũhoorerio, tondũ itĩrĩ ho.” **19** Na rĩrĩ, Herode akua-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩmũrĩra Jusufu kiroto-inĩ kũu Misiri, **20** akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, woe kaana gaka na nyina, mũthĩ bũrũri wa Isiraeli, nĩgũkorwo ariya maageragia gũkooora nĩmakũite.” **21** Nĩ undũ ũcio, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina, magĩthĩ bũrũri wa Isiraeli. **22** Rĩria aigũire atĩ Arikelau nĩwe wathamakaga Judea handũ ha ithe Herode, agĩtigĩra gũthĩ kuo. Na aarĩkia gũkaanio kiroto-inĩ-rĩ, agĩthĩ bũrũri wa Galili, **23** agĩthĩ gũtũura itũura rĩitagwo Nazarethi. Nĩ undũ ũcio ũhoro ũria waarĩtio na tũnua twa anabii ũkĩhinga, rĩria moigire atĩrĩ, “Niageetagwo Mũnazari.”

3 Matukũ-inĩ macio Johana ũria Mũbatithania nĩokire, akĩhunjagia kũu Werũ-inĩ wa Judea, **2** akiugaga atĩrĩ, “Mwĩrĩre, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩre.” **3** Ũyũ nĩwe ũria ũhoro wake waarĩtio nĩ mũnabii Isaiya rĩria oigire atĩrĩ: “Kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ũkwamĩrĩra werũ-inĩ, akoiga atĩrĩ: ‘Harĩriai njira ya Mwathani, rũngariai njira ciake.’” **4** Johana eekagĩra Nguo ya guoya wa ngamĩra, na niyohaga mũcibi wa rũũa njohero. Irio ciake ciarĩ ngĩgi na ũũki wa githaka. **5** Nao andũ nĩmathiiga kũrĩ we moimite Jerusalemu, na miẽna

yothe ya Judea, na бүрүри wothe үрiа wariganitie na Jorodani. **6** Moimbүрага mehia mao, nake akamabatithiria Rүүi-ini rwa Jorodani. **7** Na riria oonire Afarisai na Asadukai aingi magiuka hau nigeetha amabatithie, akimeera atiri, "Inyuи rүciaro rүri rwa nduira! Nүü үmүheete uhorо ati müürire marakara maria makiri gүka?" **8** Ciarai maciarо maringaine na kwirira. **9** Na müikeire na ngoro cianyу atiri, "Ithe witu ni Ibrahimu." Ngүmwira atiri, Ngai no atume mahiga maya matuike ciana cia Ibrahimu. **10** Ithanwa niriige itina-ini cia miti, na müti o wothe ütaciaraга maciarо mega nüгатemwo, üikio mwaki-ini. **11** "Ni ndimүbatithigia na maai mwerira. No thootha wakwa nigүgүka mündü üngi uri na hinya küri ni, na ndiagirire o na күmүkuuira iraatü ciage. We akaamүbatithigia na Roho Mütheru na mwaki. **12** Gitarүri giage akinyiite na guoko, na niagatheria kihuhuro giage, na acookanirire ngano yake ikumbi, acooke acine mahuti na mwaki ütangihoreka." **13** Hindi yo Jesu akiama Galili agithii Rүүi-ini rwa Jorodani akabatithio ni Johana. **14** Nowe Johana akigeria күmүgiria, akimwira atiri, "Ni njagirirwo nikүbatithio niwe, nawe wagiuka küri ni atia?" **15** Nake Jesu akimicookeria atiri, "Reke gütuike üguo riu; tondu nitwagirirwo twike undü üyü niгуо tühingie maündu mothe ma üthingu." Hindi yo Johana agitikiria. **16** Jesu aarikia kübatithio o üguo-ri, akimira maai-ini. Kahinda o kau iguru rikihingika, nake akiona Roho wa Ngai agiküruka ta ndutura, akiumba iguru riage. **17** Naguo mügambo ükiuma iguru, ükiuga atiri, "Üyü niwe Müru wakwa, üria nyendete; na ningenaga müno ni we."

4 Hindi yo Jesu niatongoririo ni Roho agitwarwo werü-ini akagerio ni мүсukani. **2** Na aniina mithenya mirongo ina, ütuku na müthenya, ehingite küria irio-ri, akigua ahütii. **3** Nake mügerania akimükora, akimwira atiri, "Angikorwo wee niwe Müru wa Ngai-ri, ira mahiga maya matuike migate." **4** Nake Jesu akimicookeria atiri, "Ni kwandikito atiri: 'To mügate wiki üngitüria mündü muoyo, no ni kiugo githe kiria kiumaga kanua ka Ngai.'" **5** Hindi yo мүсukani akimütwara itüra riria itheru, akimörugamia gathürümündü ka hekaru. **6** akimwira atiri, "Angikorwo wee niwe Müru wa Ngai-ri, wigüithie thi. Nigükorwo kwandikito atiri: "Niagaatha araike ake ni undü waku, nao nimagakwanirira na moko mao, niгуо ndukanahingwo күgүri ni ihiga." **7** Nake Jesu akimicookeria atiri, "Ningi ni kwandikito atiri: 'Ndükanagerie Mwathani Ngai waku.'" **8** Ningi мүсukani akimütwara kirima-ini kiraaya müno, akimuonia mothamaki mothe ma thi na riiri wamo. **9** Akimwira atiri, "Maündu maya mothe ningükühe, üngitikiria күnyinamirira üühoee." **10** Nake Jesu akimwira atiri, "Thi Shaitani ndiga! Nigükorwo ni kwandikito atiri: 'Hooyaga Mwathani Ngai waku, na ümitungatigire o we wiki.'" **11** Hindi yo мүсukani akimütiga, nao araike magiuka makimütungatira. **12** Na riria Jesu aiguire atü Johana niakitio njeera-ri, agithii Galili. **13** Akiama Nazarethi, agithii gütüra Kaperinaumu. Itüra riu riarü hakuhi na iria, бүрүri-ini wa Zebuluni na Nafitali. **14** Ündü ücio wekikire niгуо uhorо üria waaritio na kanua ka münabii Isaia ühinge, riria oigire atiri: **15** "Bүrүri wa Zebuluni, o na бүрүri wa Nafitali, njira ya güthii iria-ini, güikürükania na Rүüi rwa Jorodani, kü gwitagwo Galili-kwa-Ndүri: **16** andü aria matüüraga nduma-ini nimonete ütheri münene; nao aria matüüraga бүрүri uri küruru gia gikuu-ri, nimarirwo ni ütheri." **17** Kuuma hindi yo Jesu akiambirira kuhunjia uhorо akiugaga atiri, "Mwirire, nigükorwo üthamaki wa iguru nükuhiririe." **18** Riria Jesu aaceraga hügүrүrү-

ini cia Iria ria Galili, niönire andü eerü a nyina ümwe, nao ni Simoni üria wetagwo Petero, na müru wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-ini, nigükorwo maarü ategi a thamaki. **19** Nake Jesu akimeera atiri, "Ükai, münumirire, na ningümütu ategi a andü." **20** Nao o rimwe magitiganiria neti ciao, makimürümirira. **21** Na aathiathia akiona andü angü eerü a nyina ümwe, Jakubu müru wa Zebedi, na müru wa nyina Johana. Maarü thiiini wa gataru hamwe na ithe wao Zebedi makhaariria neti ciao. Nake Jesu akimeeta, **22** na o rimwe magitiganiria gataru na magitiga ithe wao, makimürümirira. **23** No riri, Jesu niathire Galili guothe, akirutanaga thunagogi-ini ciao, akihunjagia Uhorо-üria-Mwega wa üthamaki wa Ngai, na akihonagia andü mirimü yothe na ndwari ciothe iria maarü nacio. **24** Nayo ngumo yake ikihunjio бүрүri wothe wa Suriata, nao andü makimüherera andü aria othe maarü aruaru ndwari cia mithemba müingi, na aria maarü na ruo rüingi, na aria maarü na ndaimono, na aria maarü na mürimü wa күgүüaga, o na aria maarü na mürimü wa gükua ciiga, nake akimahonia othe. **25** Nao andü aingi müno kuuma Galili, na Dekapoli, na Jerusalemu, na Judea, na mürimo üria üngi wa Rүüi rwa Jorodani makimürümirira.

5 Na riria Jesu oonire andü aingi müno-ri, akiambata kirima-iguru, agükara thi. Arutwo ake magithii harü we. **2** Nake akiambirira kümaruta uhorо, akimeera atiri: **3** "Kürathimwo-ri, ni aria athini ngoro, nigükorwo üthamaki wa iguru ni wao. **4** Kürathimwo-ri, ni aria marü na kieha, nigükorwo nimakaniiirwo kieha. **5** Kürathimwo-ri, ni aria ahooreri, nigükorwo nimakagaya thi. **6** Kürathimwo-ri, ni aria mahütatigira na makanyootera üthingu, nigükorwo nimakahüüno. **7** Kürathimwo-ri, ni aria maiguanagira tha, nigükorwo nimakaigüwwo tha. **8** Kürathimwo-ri, ni aria atheru ngoro, nigükorwo nimakona Ngai. **9** Kürathimwo-ri, ni aria macaragia thayü, nigükorwo nimagetwo ariu a Ngai. **10** Kürathimwo-ri, ni aria manyariragwo ni undü wa üthingu, nigükorwo üthamaki wa iguru ni wao. **11** "Kürathimwo-ri, ni inyu hindi iria andü mekümüruma, na makamünariira, na makamügirira maündu mothe mooru ni undü wakwa. **12** Kenai na mücanjamüke, tondu kiiheo kianyü ni kinene iguru, nigükorwo üguo noguo maanyaririre anabii aria maarü kuo mbere yanyu. **13** "Inyu ni inyu cumbi wa thi. No cumbi üngikorwo niüthirite mücamo wago-ri, üngicooka gücamithio ta cumbi ni kü? Ndüngicooka күgia kiene ringi, tiga no üteirwo ürangwo ni andü. **14** "Inyu ni inyu ütheri wa thi. Itüra inene riakitwo kirima iguru ritingihithika. **15** O na ningi andü matiakagia tawa magacooka күükunikira na mbakuri; handü ha üguo, maüigagirira iguru handü haguo, nago ükamürükira andü othe aria marü thini wa nyumba. **16** O üguo nago, na inyu rekei ütheri wanyu ümürükagire andü, niгуо mone ciiko cianyü njega, nao magoocage Ithe wanyu üria üri iguru. **17** "Mütikae gwiciiria njükite kweheria Watho kana Mohoro ma Anabii; ndükite күmeeheria, no njükite күmahingia. **18** Ngүmwira atiri na ma, nginya hindi iria thi na iguru ikeehera, gütirü kairia ka maandiko, o na gütirü gakururo kanini ga karamu gakeehera o na atia kuuma Watho-ini, nginya maündu mothe makaahingio. **19** Üria wothe ükoina riathani o na rimwe ria maria manini, na arute aria angü gwika üguo, niagatuo münini makiria thini wa üthamaki wa iguru, no üria wothe wikaga na akarutana maathani maya-ri, niagatuo münene üthamaki-ini wa iguru. **20** Ni undü ücio ngүmwira atiri, üthingu wanyu waga gükura üria wa Afarisai na wa arutani a watho,

mütigatoonya üthamaki wa igürü o na atia. **21** “Nimüiguíte atí hĩndi ya tene andũ nimerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na mũndũ o na ũrĩkũ ũkooragana no nginya agaatuika wa gũtũrwo ciira.’ **22** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe ũkarakarĩra mũrũ wa ithe niagatuika wa gũtũrwo ciira. Na ningĩ-rĩ, mũndũ ũria wothe wĩragwa mũrũ wa ithe atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ bata,’ niagaciirithio nĩ Kĩama. No ũria wothe ũngũga atĩrĩ, ‘Wee wĩ mũkĩgu!’ Niagakorwo arĩ ũgwati-inĩ wa gũikio mwaki-inĩ wa Jehanamu. (Geenna g1067) **23** “Nĩ undũ ũcio, angĩkorwo niwĩhaarĩrie kũruta kĩheo giaku kĩgongona-inĩ, na hĩndi iyo ũrĩ hau ũrĩrikane atĩ mũrũ wa thoguo arĩ na undũ nawe-rĩ, **24** tiga kĩheo giaku o hau mbere ya kĩgongona. Amba ũthĩ ũkaiguane na mũrũ wa thoguo; ũcooke ũũke ũrutĩre Ngai kĩheo giaku. **25** “Hiũha kwĩguithania na thũ yaku ĩria ĩragũtwara igooti-inĩ. ĩka ũguo mũrĩ o njira-inĩ, kwaga ũguo niũgũtwara kũrĩ mĩtuanĩrĩ-ciira, nake mĩtuanĩrĩ-ciira akũneane kũrĩ mũnene wa thĩgarĩ, ũikio njeera. **26** Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ndũkoma kuo itarĩhite thĩrĩ wothe hatarĩ gathendi ũgũtigia. **27** “Nimüiguíte atí hĩndi ya tene nĩ kwerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanatharanie.’ **28** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe ũkaarora mũndũ-wa-nja na amwĩrĩrĩrie, niarĩkĩtie gũtharia nake ngoro-inĩ yake. **29** Riitho riaku rĩa ũrio rĩngĩtũma wĩhie-rĩ, rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kũre gũkĩra mwĩrĩ waku wothe ũikio Jehanamu. (Geenna g1067) **30** Na guoko gwaku kwa ũrio kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtĩnie ũgũte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kũre gũkĩra mwĩrĩ waku wothe ũikio Jehanamu. (Geenna g1067) **31** “Ningĩ nĩ kwĩrĩtuo atĩrĩ, ‘Ūria wothe ũngĩtigana na mĩtumia wake no nginya amũhe marũa ma kuonania nĩmatigana nake.’ **32** No ngũmwĩra atĩ mũndũ ũria wothe ũtiganaga na mĩtumia wake, o tiga nĩ undũ wa ũtharia-rĩ, niatũmaga atuĩke mũtharia, na ũria wothe ũhikagia mĩtumia ũria ũtiganite na mũthuuriwe, nĩ gũtharia atharagia. **33** “Ningĩ, nĩmüiguíte atí hĩndi ya tene andũ nimerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanehĩte tũhũ, no hingagĩra Mwathani mĩhĩtwa ĩria wĩhĩtĩte.’ **34** No ngũmwĩra atĩrĩ: Mũtikanehĩte o na atia; mũtikanehĩte na igürũ tondu nĩkuo gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai; **35** kana mwĩhĩte na thĩ, niũgũkorwo nĩkuo gĩturwa gĩa kũgĩrĩra magũrũ make; o na kana mwĩhĩte na Jerusalemu, niũgũkorwo nĩrio itũũra inene rĩa Mũthamaki mũnene. **36** Na ndũkanehĩte na mĩtwe waku, niũgũkorwo ndũngĩhota gũtũma rũcuĩrĩ o na rũmwe rwerũhe kana rũire. **37** Reke ‘ĩr’ yaku itũke ‘ĩr’, na ‘Aca’ yaku itũke ‘Aca’; undũ o wothe makĩria ma ũguo-rĩ, uumaga kũrĩ ũria mũũru. **38** “Nimüiguíte atí hĩndi ya tene nĩ kwerirwo atĩrĩ: ‘Riitho rĩrĩhagwo na riitho, narĩo igego rĩrĩhagwo na igego.’ **39** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Mũtikanganiane na mũndũ ũria mũũru. No rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũtha rũthĩa rwa ũrio-rĩ, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. **40** Na mũndũ angĩenda gũgũthitanga oe kanjũ yaku-rĩ, mũnengere o na igooti riaku. **41** Mũndũ angĩkũhatĩrĩria ũthĩ itĩna rĩmwe-rĩ, thĩĩ nake matĩna meeri. **42** Mũndũ ũria ũngĩkũhooya kĩndũ, mũhe, na mũndũ ũria ũngĩenda ũmũkombere kĩndũ, ndũkarege kũmũkombera. **43** “Nimüiguíte atí hĩndi ya tene nĩ kwerirwo atĩrĩ, ‘Endaga mũndũ wa itũũra riaku, na ũthũũrage thũ yaku.’ **44** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Endagai thĩ cianyu, na mũhooyagĩre arĩa mamũnyariiraga, **45** nĩgeetha mũtuĩke arĩu a Ithe wanyu ũria ũrĩ igürũ. Atũmaga riũa riake rĩrathĩre arĩa oorũ na arĩa ega, na akoiria mbura kũrĩ arĩa athingu na kũrĩ arĩa matarĩ athingu. **46** Angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mũgaakĩrĩhwo ki? Gĩthĩ o na etia mbeeca cia igooti matiikaga o ũguo? **47** Na ningĩ angĩkorwo mũgeithagia o arĩu na aarĩ a ithe wanyu-rĩ, mũgĩkĩrite arĩa angĩ na ki? Gĩthĩ o na arĩa matetikĩtie

Ngai matiikaga o ũguo? **48** Nĩ undũ ũcio-rĩ, tuikaa agĩrĩru kũna, o ta ũria Ithe wanyu ũria ũrĩ igürũ arĩ mwagĩrĩru kũna.

6 “Mwĩmenyererere mũtigekage ciiko cianyu cia ũthingu mbere ya andũ nĩguo mamuone. Mũngĩka ũguo-rĩ, mũtirĩ kĩheo mũkaahao nĩ Ithe wanyu ũria ũrĩ igürũ. **2** “Nĩ undũ ũcio, rĩria ũkũheana kĩndũ kũrĩ arĩa abatari, ndũkake kwanĩrĩra ũria ũreka na tũrumbeta, ta ũria hinga ciikaga thunagogi-inĩ na njĩra-inĩ, nĩguo itĩagwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio niarĩkĩtie kwamũkĩra kĩheo kĩa gĩothe. **3** No hĩndi ĩria ũkũheana kĩndũ kũrĩ arĩa abatari-rĩ, ndũkareke guoko gwaku kwa ũmũtho kũmenye ũria guoko gwaku kwa ũrio kũreeka, **4** nĩgeetha ũheani ũcio waku ũtuĩke wa hitho-inĩ. Nake Ithe wanyu, ũria wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, niakamũhe kĩheo. **5** “Na rĩria mũkũhooya-rĩ, mũtikanatuĩke ta hinga, niũgũkorwo ciendaga kũhooya irĩgamĩte thĩini wa thunagogi na macemanĩrio ma njĩra nĩguo cionwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio niarĩkĩtie kwamũkĩra mũcaara wacio wothe. **6** No hĩndi ĩria ũkũhooya, toonya nyũmba yaku, ũhinge mĩrango na ũhooye Thoguo ũria ũtoonekaga. Nake Thoguo ũria wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, niagakũhe mũcaara waku. **7** Na ningĩ hĩndi ĩria mũkũhooya-rĩ, tigagai kũhũhũtika ta andũ arĩa matetikĩtie Ngai, niũgũkorwo meciiragia nĩ mekũiguuo nĩ undũ wa kũraihia mahooya. **8** Mũtigatuĩke tao, niũgũkorwo Ithe wanyu nĩoĩ kĩria kĩmũbatairie o na mĩtanamũhooya. **9** “Nĩ undũ ũcio mwagĩrĩrwo nĩkũhooyaga atĩrĩ: “Ithe witũ ũrĩ igürũ, rĩtwa riaku nĩriamũrwo, **10** ũthamaki waku niũtũke, ũria wendete Wee nĩwikagwo gũkũ thĩ ta ũria wikagwo kũu igürũ. **11** Tũhe ũmũthĩ irio ciitũ cia gũtũigana. **12** Na ũtũrekere mahĩtia maitũ, ta ũria o na ithũ tũrekagĩra arĩa matũhĩtagĩria. **13** Na ndũgatũtware magerio-inĩ, no ũtũhonokage kuuma kũrĩ ũria mũũru.’ **14** Niũgũkorwo mũngĩrekerana andũ hĩndi ĩria mamũhĩtĩria, o nake Ithe wanyu ũria ũrĩ igürũ niarĩmũrekagĩra. **15** No mũngĩaga kũrekerana andũ mehĩa mao-rĩ, o nake Ithe wanyu ndarĩmũrekagĩra mehĩa manyu. **16** “Ningĩ rĩria mũkwĩhinga kũria irio-rĩ, tigagai gũtukia mothiũ manyu ta ũria hinga ciikaga, niũgũkorwo niũtũkaga mothiũ macio nĩguo cionie andũ atĩ nĩcihingĩte kũria irio. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio niarĩkĩtie kwamũkĩra mũcaara wacio wothe. **17** No rĩria wĩhingĩte kũria, wĩhakage maguta mũtwe na wĩthambage ũthiũ, **18** nĩguo andũ matikamenye atĩ nĩwĩhingĩte kũria, tĩa o Thoguo ũria ũtoonekaga amenye; nake Thoguo ũria wonaga maũndũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, niagakũhe mũcaara. **19** “Tigagai kwĩgĩra mĩthiithũ gũkũ thĩ, kũria indo irĩagwo nĩ memenyi na ikaroota, na kũria aici mabunjaga makaiya. **20** No mwĩgagĩre mĩthiithũ igürũ, kũria itangĩrĩio nĩ memenyi kana ĩroote, na kũria aici matangĩbunja maiye. **21** Niũgũkorwo kũria mĩthiithũ yanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩrĩkoragwo ĩrĩ. **22** “Riitho nĩrio tawa wa mwĩrĩ. Maithe maku mangĩkorwo marĩ mega, mwĩrĩ waku wothe niũriyũragwo nĩ ũtheri. **23** No rĩrĩ, maithe maku mangĩkorwo nĩ mathũku, mwĩrĩ waku wothe ũriyũragwo nĩ nduma. Naguo ũtheri ũria ũrĩ thĩini waku ũngĩkorwo nĩ nduma-rĩ, nduma iyo kaĩ nĩ nene-ĩ! **24** “Gũtirĩ mũndũ ũngĩhota gũtungatĩra aathani eerĩ. Nĩ undũ no athũũrĩre ũmwe, na ende ũcio ũngĩ; kana eheane harĩ ũmwe, na anyarare ũcio ũngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca. **25** “Nĩ undũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, tigagai gũtangĩkĩra mĩoyo yanyu, nĩ undũ wa kũria mũrĩrĩtaga kana kũria kũria mĩrĩnyuuaaga; kana kũria mũrĩrĩhumbaga mĩrĩrĩ yanyu. Gĩthĩ muoyo ndũrĩ bata gũkĩra irio, naguo mwĩrĩ ũkagĩa bata gũkĩra nguo? **26** Ta rorai nyoni cia rĩera-inĩ; itihandaga, kana ikagetha, kana ikaiga

magetha ikumbi, no lthe wanyu ūria ūri Igūrū nīaciheaga irio. Githi inyuū mūtikiŕi a bata mūno gūkira icio? **27** Nūū wanyu ūngihota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? **28** “Na nī kī gītūmaga mwītange nī ūndū wa nguo? Ta rorai itoka cia githaka ūria ikūruga. Itirutaga wira kana ikogotha ndigi, **29** no ngūmwira atiri, o na Solomoni ari na riiri rwa wotho ndagemete ta kimwe gtiacio. **30** Angikorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya githaka iria iri ho ūmūthi na rūciū igaikio mwaki-ini-ŕi, githi inyuū ndarikimūhumbaga wega makiria, inyuū mwītikitie o hanini? **31** Nī ūndū ūcio-rī, tigagai gwītanga, mūkūria atiri: ‘Tūkūria kī?’ kana ‘Tūkūnyua kī?’ kana ‘Tūkūwihumba kī?’ **32** Nīgūkorwo maūndū maya mothe nīmo macaragio nī andū ariā matetikitie Ngai. No lthe wanyu wa igūrū nioō atī nīmūbataragio nīmo. **33** No ambai mūcarie ūthamaki wake na ūthingu wake, na maūndū maya mangi mothe o namo nīarimūhega. **34** Nī ūndū ūcio tigagai gwītanga nī ūndū wa rūciū, nīgūkorwo rūciū nīrūgetangikira ruo rwene. O mūthenya ūri na mathiina maguo ma kūūigana.

7 “Mūtigiaciŕithanagie nīgeetha na inyuū mūtikanaciŕithio. **2** Nīgūkorwo o ta ūria mūtuaŕi andū ariā angī ciira, noguo na inyuū mūgaatuŕwo ciira, na githimi kīria mūthimanagira nakio, no kio mūrithimagiŕwo nakio. **3** “Nī kī gītūmaga wone kīhuti kīria kīri riitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kuona mūgogo ūria ūri riitho riaku we mwene? **4** Wahota atia kwira mūrū wa thoguo atiri, ‘Reke ngūrute kīhuti kīu kīri riitho riaku,’ o rīria wee mwene ūri na mūgogo riitho riaku? **5** Wee hinga ūno, amba ūrute mūgogo ūcio ūri riitho riaku, nīguo wone wega na ūhote kūruta kīhuti kīria kīri riitho rīa mūrū wa thoguo. **6** “Mūtikanaha magui kīndū kīria kīamūre, na mūtikanakiriŕie ngūrwe ruru cianyu. Mūngiika ūguo-rī, ingirangiriŕia ruru na magūrū ma cio, icooke imūgarūrūke, imūtihangie. **7** “Hooyai na nīmūkūheo; mathai na nīmūkuona; ringaringai mūrango na nīmūkūhingiriŕwo. **8** Nīgūkorwo ūria wotho ūhooyaga nīaheagwo, na ūria ūmaathaga nīonaga, na ūria ūringaringaga mūrango, nīahingūragiŕwo. **9** “Na riri, nūū wanyu ūngiitio mūgate nī mwana wake amūhe ihiga? **10** Kana amwīte thamaki nake amūhe nyoka? **11** Angikorwo inyuū, o na mūrī ooru, nīmūtū kūhe ciana cianyu iheo njega-rī, githi lthe wanyu ūria ūri igūrū ndagakiriŕiŕia kūhe iheo njega kūrī ariā mamūhooyaga! **12** Nī ūndū ūcio, maūndū-ini mothe, ikagai andū ariā angī ūria mūngienda mamwīkage, nīgūkorwo ūcio nīguo Watho wa Musa na Ūrutani wa Anabii. **13** “Toonyerai mūrōmo ūria mūceke. Nīgūkorwo mūrōmo nī mwarīi na njira nī njariī iria yerekeire rīrūrō, na andū ariā matoonyagira ho nī angī. **14** No mūrōmo nī mūkunderu na njira nī njeke iria ikinyaga muoyo-ini, na andū ariā mamionaga nī anini. **15** “Mwīhūgagai anabii a maheeni. Mokaga kūrī inyuū mehumbite njūa cia ng’ondū, no thīini wao nī njūū ndiani. **16** Nīmūrīmamenyaga na maciaro mao. Kai thabibū igītūuagwo mīti-ini ya mīguu, kana ngūyū igatūuo kuuma mahiū-ini ma nyeki? **17** Ūguo noguo, mūtī wotho mwega ūciaraga maciaro mega, no mūtī mūrū ūciaraga maciaro mooru. **18** Mūtī mwega ndūngiŕara maciaro mooru, naguo mūtī mūrū ndūngiŕara maciaro mega. **19** Mūtī o wotho ūtaciaraŕaga maciaro mega nīgūtemwo ūtemagwo ūgaikio mwaki-ini. **20** Ūguo nīguo mūrīmamenyaga nī ūndū wa maciaro mao. **21** “To mūndū ūria ūnjitaga, ‘Mwathani, Mwathani,’ ūgaatoonya ūthamaki wa igūrū, no nī ūria wīkaga ūria Baba ūria ūri igūrū endaga. **22** Mūthenya ūcio angī makanjira atiri, ‘Mwathani, Mwathani, githi tūtīarathaga maūndū na rītwa riaku, na thīini wa rītwa

rīaku tūkaingata ndaimono na tūkaringa ciama nyingi?’ **23** Hīndi iyo nīngameera wega atiri, ‘Nī nīndiri hīndi ndaamūtū o na rī. Eherai harī nī, inyuū mwīkaga ūru!’ **24** “Nī ūndū ūcio-rī, mūndū o wotho ūguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ūria ciugite, ahaana ta mūndū mūtūgi ūria wakire nyūmba yake igūrū rīa rwaro rwa ihiga. **25** Nayo mbura ikiura, na njūū ikīyūra, naruo rūluho rūkīhurutana nacio ikihūra nyūmba iyo na nditi, no nyūmba iyo ndiagiire, tondu mūthingi wayo wakitwo igūrū rīa rwaro rwa ihiga. **26** No mūndū o wotho ūguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ūria ciugite ahaana ta mūndū mūkūgu ūria wakire nyūmba yake mūthanga igūrū. **27** Nayo mbura ikiura, njūū ikīyūra, naruo rūluho rūkīhurutana nacio ikihūra nyūmba iyo na nditi, nayo nyūmba iyo ikimomoka na kūgūa kūnene.” **28** Rīria Jesū aarīkirie kuuga maūndū macio, kīrīndi kīu gīkigeŕa nī ūndū wa ūrutani wake, **29** tondu aarutanaga ta mūndū warī na ūhote, na ti ta ūria arutani ao a watho maarutanaga.

8 Hīndi iria aikūrūkire kuuma kīrīma-ini, ikundi nene cia andū ikimūma thuutha. **2** Na mūndū warī na mangū agithi harī we, agīturia maru mbere yake, akīmwiŕa atiri, ‘Mwathani, ūngienda-rī, no ūtherie.’ **3** Nake Jesū agītambūrūkia guoko gwake, akīhutia mūndū ūcio, akīmwiŕa atiri, ‘Nīngwenda. Therio!’ O hīndi iyo akīhonio mangū make. **4** Jesū agīcooka akīmwiŕa atiri, ‘Menya ndūkeere mūndū o na ūrīkū. No thīi ūkeyonanie kūrī mūthīngi-Ngai, na ūrute kīheo kīria Musa aathanire gītūke ūria kūrī o.’ **5** Na Jesū aarīkia gūtoonya Kaperinaumu, mūnene-wa-thigari-igana agītūka kūrī we, akīmūhooya ūteithio. **6** Akīmwiŕa atiri, ‘Mwathani, ndungata yakwa ikomete mūci irūarite mūrīmū wa gūkua ciiga na iri na ruo rūngi mūno.’ **7** Nake Jesū akīmwiŕa atiri, ‘Nīngūthi kūmihonia.’ **8** No mūnene ūcio wa thigari igana akīmūcookeria atiri, ‘Mwathani, nī ndiagiŕire atī wee ūūke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. **9** Nīgūkorwo nī mwene ndī mūndū wathagwo, na ndī na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thiī,’ niathiiaga, na ndeera ūngi atiri, ‘Ūka,’ niokaga. Na nīngi ndeera ndungata yakwa atiri, ‘Ika ūna,’ nīkaga.’ **10** Rīria Jesū aiguire ūguo-rī, akigeŕa, akīra ariā maamūmite thuutha atiri, ‘Ngūmwira atiri na ma, ndionete mūndū o na ūrīkū gūkū Israeli ūri na wītikio mūnene ūū. **11** Ngūmwira atiri, angī nīmagaoka kuuma mwena wa irathiro na wa ithūiro, na nīmagaikara iruga-ini hamwe na Ibrahīmu, na Isaaka, na Jakubu, ūthamaki-ini wa igūrū. **12** No ariā marī a ūthamaki ūcio nīmagaikio nja, kūu nduma-ini, kūrīa gūgaokorwo kīrō na kūhagarania magego.’ **13** Nake Jesū agīcooka akīra mūnene ūcio wa thigari igana atiri, ‘Thiī! Nīgūwīkīrō o ūguo wītikitie.’ Nayo ndungata yake ikīhonio o ithaa rīu. **14** Rīria Jesū aatoonyire nyūmba ya Petero, akiona atī nyina wa mūtumia wa Petero aarī mūrūaru mūrīmū wa kūhiūha mwīri, agakoma gītanda-ini. **15** Akīmūhutia guoko, nake agitaga kūhiūha mwīri, akīarahūka, akīambiriŕia kūmūtungatira. **16** Hwai-ini ūcio, andū angī ariā marī na ndaimono makīrehwo kūrī we, nake akīingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akīhonia ariā othe marī arūaru. **17** Ūhoro ūyū warī wa kūhingia ūria kwaritio na kanua ka mūnabii Isaia, rīria oigire atiri: ‘We mwene nīoire gonje wītū, na akīheria mirīmū iitū.’ **18** Rīria Jesū onire gīkundi kīa andū ariā maamūthiūrūkīrie, agiathana maringe mūrīmū ūria ūngi wa iria. **19** Hīndi iyo mūrutani ūmwe wa watho agītūka harī we, akīmwiŕa atiri, ‘Mūrutani, nīndikūrūmagiŕa kūrīa guothe ūrithiiga.’ **20** Nake Jesū akīmūcookeria atiri, ‘Mbwe nī iri

marima, na nyoni cia riera-ini ni iri itara, no Muru wa Mundu ndari handu angigirira mutwe wake.” 21 Nake murutwo ung akimwira atiri, “Mwathani, reke nyambe thii ngathike baba.” 22 Nowe Jesu akimwira atiri, “Nimirira, na ureke aria akuu mathike akuu ao ene.” 23 Hindi iyo agitoonya gataru, nao arutwo ake makimurumira. 24 Na riri, gukigia kihuhukano kinene giteerigirirwo kuu iria-ini, gigituma gataru kende kuhubwo ni makumbi ma maa. No Jesu aari toro. 25 Nao arutwo magithii, makimurumira, makimwira atiri, “Mwathani, tuhonokie! Nitukurira maa-ini!” 26 Nake agicookia atiri, “Inyu muri a witikio munini, ni kii gigituma mwitigire ugo?” Thuutha ucio agukira, agikuma ruhuho na makumbi macio, nakuo gukihoorera biu. 27 Andu acio makigega, makuria atiri, “Kai mundu uyuru aki ru atari na ruhuho na makumbi ma maa nimwathikagira?” 28 Riria aakinyire rugongo rwa bururi wa Agadari-ri, agitungwo ni andu eeri maaru na ndaimono, moimite mbirira-ini. Maaru na uru muingu muno, ati gutiri mundu ungigerire njira iyo. 29 Nao makianirira, makuria atiri, “Urenda atia na ithu, wee Muru wa Ngai. Woka guku gutunyariira ihinda riria riamure ritanakinya?” 30 Ni haari na ruuru runene rwa ngurwe rwarithagio handu hataari haraya na hau maaru. 31 Nacio ndaimono igithaitha Jesu, ikimwira atiri, “Akorwo nungitungata-ri, tutume kuri ruuru ruuria rwa ngurwe.” 32 Nake agiciira atiri, “Thiii!” Ni undu ucio ikiuma, igitoonya ngurwe, naruo ruuru ruothe rugikurika kiharurika-ini na ihenya, rukigia iria thiiini, rugikura maa-ini. 33 Aria maarithagia ngurwe acio makura, magithii itura-ini, makiheana maundu macio mothe o na uru gwetikite kuri andu aria maaru na ndaimono. 34 Hindi iyo itura riothe rikiumagara rigatunge Jesu. Na hindi iria maamuonire, makimuthaitha oime rugongo rwa.

9 Nake agitoonya gataru, akiringa iria, agikinya itura ria kwao. 2 Andu amwe makimurehera mundu waru na murimu wa gukua ciiga, akuutwo na kibar. Riria Jesu onire witikio wao, akira mundu ucio wakuite ciiga atiri, “Muriu, wiyumirire, niwarekerwo mehia maku.” 3 Ni undu wa ugo, arutani amwe a watho makura na ngoro atiri, “Mundu uyuru njaruma Ngai!” 4 Jesu aamena uria meeciiragia, akimooria atiri, “Mureciirira uru ngoro-ini cianyu niki? 5 Ni undu uriku muthuthu: ni kwira mundu, niwarekerwo mehia maku,” kana kumwira, “Ukura witware?” 6 No nigeetha mumenye ati Muru wa Mundu ari na uhoti guku thi wa kurekanira mehia-ri” Na o hindi iyo akira mundu ucio wakuite ciiga atiri, “Ukura, oya kibar giaku unuke micii.” 7 Nake mundu ucio agukira, akiinuka muci. 8 Riria kirindi kiu kionire ugo, gikimaka na kigoooca Ngai, uria waheete andu uhoti ta ucio. 9 Na riria Jesu oimaga kuu, akiona mundu wetagwo Mathayo aikarite haria heetagiro mbeeca cia igooti. Akimwira atiri, “Nimirira,” nake Mathayo agukira, akimurumira. 10 Na riria Jesu aari kwa Mathayo muci makira irio cia hwa-ini, etia mbeeca cia igooti aingi na andu ehia magitika kurianira hamwe nake na arutwo ake. 11 Riria Afarisai moonire ugo, makuria arutwo ake atiri, “Murutani wanyu arinanagira na etia mbeeca cia igooti na andu ehia niki?” 12 Jesu aigua ugo, akimeera atiri, “Andu aria agima miiiri ti o mabataragio ni ndagitari, no ni aria aruaru. 13 No riri, thiii mukeerute uria ciugo ici ciugite: ‘Kuguanira tha nikuo nyendaga, no ti magongona.’ Nigukorwo ni ndiokire gucaria aria athingu, no ndokire ni undu wa aria ehia.” 14 Hindi iyo arutwo a Johana magitika kuri we makimuria atiri, “Ithu na Afarisai nitwihingaga kuria, no ni kii gitumaga arutwo

aku mage kwihinga kuria irio?” 15 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ageni a muhikania mangihota atia kugua kieha riria muhikania ari hamwe nao? Ihinda nirigakinya riria muhikania akeeherio kuri o; hindi iyo niguu makeehinga kuria irio. 16 “Gutiri mundu utumagirira nguo nguru kiraka kia nguo njeru, nigukorwo kiraka kiu no kiguuice nguo iyo gitume itaruke makira. 17 Nigi andu matukigira ndibe na muhiano mondo-ini nguru. Mangika ugo, mondo icio no itaruke, nayo ndibe itike, na mondo icio cia ndibe cianagike o biu. No andu mekagira ndibe na muhiano mondo-ini njeru, nacio cieri igaikara iri njega.” 18 Na riria aaragia maundu macio, hagitika mundu waru munene, akimuria ndu, akimwira atiri, “Muriitu wakwa no hindi aakua; no uka ukamugirire guoko, na nekuriika.” 19 Nake Jesu agukira, agithii nake, ari na arutwo ake. 20 O hindi iyo mutumia wature oiraga thakame miaka ikumi na iri agitika na thuutha wa Jesu, akihutia giciri kia nguo yake. 21 Tondu eiraga atiri, “Inghutia o nguo yake, no hone.” 22 Nake Jesu akihugura, akimuona, akimwira atiri, “Mwari uyuru, wiyumirire gwitika gwaku nikuo gwatuma uhone.” Nake mutumia ucio akihonio o hindi iyo. 23 Na riria Jesu aatoonyire nyumba wa munene ucio, akiona ahuli mituru na gikundi kia andu kiria kianegenaga, 24 akimeera atiri, “Eherai. Muriitu uyuru ti mukuu, ni gukoma akomete.” Nao andu acio makimuthekerera. 25 Thuutha wa andu acio kuumio nja, agitoonya thiiini, akinyita muritu ucio guoko, nake agukira. 26 Uhoru ucio ukihunja bururi ucio wothe. 27 Na riria Jesu oimere kuu, aathanga-ri, andu eeri atumumu makimurumira, makianagira, makiugaga atiri, “Tuguire tha, wee Muru wa Daudi!” 28 Na hindi iria aatoonyire nyumba, atumumu acio magitika kuri we, nake akimooria atiri, “Nimwitikite ati no hote gwika ugo?” Nao makimacookeria atiri, “Ii-ni, Mwathani.” 29 Hindi iyo akimathia matho, akiuga atiri, “Muroiko wo ugo mwitikite;” 30 namo matho mao makihingika magicooka kuona. Nake Jesu akimakaania na hinya, akimeera atiri, “Mutikareke mundu o na uriku amenye uhoru uyuru.” 31 No-o makiumagara na makihunja uhoru wake bururi ucio wothe. 32 Na hindi iria moimaga hau, Jesu akireherwo mundu waru na ndaimono, na ndaargia. 33 Nayo ndaimono yaingatwo, mundu ucio utaaragia, akiria. Kirindi gikigega, gikiuga atiri, “Undu ta uyuru nduri woneka Isiraeli.” 34 No Afarisai makiuga atiri, “Aingataga ndaimono na hinya wa munene na ndaimono.” 35 Nake Jesu agitukania matura-ini mothe na micii-ini yothe, akirutanaga thiiini wa thunagoci ciao, akihunja Uhoru-uria-Mwega wa ithamaki, na akihonagira mirimu na ndwari cia mithemba yothe. 36 Na riria onire uria kirindi kiu kiaiganaga, agikigira tha tondu kiaru githiniku na gikaaga uteitho, ta ng’ondu itari na muriithi. 37 Hindi iyo akira arutwo ake atiri, “Magetha ni maingi, no aruti a wira ni anini. 38 Ni undu ugo, hooyai Mwathani wa magetha atume aruti wira mathii magetha-ini make.”

10 Nake Jesu nietera arutwo ake ikumi na eeri moke hari we, nake akimahe uhoti wa kuingata ngoma thuku na kuhonia mirimu yothe na ndwari ciothe. 2 Maya nimo maritwa ma arutwo acio ikumi na eeri: Wa mbere ni Simoni (uria witagwo Petero) na muru wa nyina Anderea; na Jakubu muru wa Zebedi, na muru wa nyina Johana; 3 na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo uria mwitia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu muru wa Alifayo, na Thadayo; 4 na Simoni uria Muzelote, na Judasi Muisikariota, uria wamukunyanire. 5 Aya ikumi na eeri nio Jesu aatumire na akimataara uu:

“Mütigathiĩ kũri andũ-a-Ndũrĩri kana mũtoonye itũura rĩa Asamaria. **6** Nĩ kaba mũthiĩ kũri ng’ondũ irĩa ciũrite cia Isiraeli. **7** Mwathiĩ-rĩ, hunjagiai ndũmĩrĩri ño: ‘Ūthamaki wa igũrũ nĩũkuhĩrĩrie.’ **8** Honagai andũ arĩa arĩaru, na mũrĩũkagie arĩa akuũ, na mũtheragie arĩa marĩ na mangũ, na mũngatage ndaimono. Mũheetwo tũhũ, heanagai tũhũ. **9** Mütigekuũire thahabu, kana betha, kana gĩcango mĩcibi-inĩ yanyu; **10** O na ningĩ mütigekuũire mũhuko rũgendo-inĩ, kana nguo igĩrĩ, kana iraatũ, kana mütĩrima; nĩgũkorwo mũrutũ wa wĩra nĩabataire kũheo gĩa kũmütũũria muoyo. **11** “Itũura o rĩothe kana gatũũra kariĩ mũngĩtoony-a-rĩ, tuĩriai mũmenye mũndũ ũria mwagĩrĩru kuo, mũikare gwake nginya rĩrĩa mũkoima kuo. **12** Mwatoonya mũciĩ ũcio-rĩ, geithagiai ene kuo. **13** Angĩkorwo mũciĩ ũcio nĩwagĩrĩre-rĩ, ũrathimeĩ na thayũ wanyu; angĩkorwo ndwagĩrĩre-rĩ, rekeĩ kirathimo kĩanyu kimũcookerie. **14** Mũndũ o wotho angĩrega kũmũnyĩta ũgeni kana arege gũthĩkĩrĩa ciugo cĩanyu-rĩ, mũkiũma mũciĩ ũcio kana itũura rĩu-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu nĩguo rũkũngũ rũitĩke. **15** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma itũiro rĩa itũura rĩu rĩgaakorwo rĩrĩ inene gũkĩra rĩa Sodomu na Gomora mũthenya ũria wa ciira. **16** Atĩrĩrĩ ndamũtũma o ta ng’ondũ gatagatĩ ka njũũ. Nĩ ũndũ ũcio, gĩa na ũũgĩ ta nyoka, na mwage ũuru ta ndutura. **17** “Mwĩmenyererei andũ; tondu nĩmakamũneana cĩama-inĩ, na mamũhũire na iboko thunagogi-inĩ ciao. **18** Nĩ ũndũ wa ũhoru wakwa-rĩ, nĩmũgatwarwo mbere ya aathanĩ na athamaki nĩgeetha mũtũike aira kũrĩ o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩri. **19** No rĩria makaamũnyĩta-rĩ, mũtikaketange nĩ ũndũ wa ũria mũkoĩga kana ũria mũgaacookia. Hindĩ iyo nĩmũkerwo ũria mũkoĩga, **20** nĩgũkorwo ti inyuũ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho wa Ithe wanyu ũkaarĩ arĩ thĩĩnĩ wanyu. **21** “Mũndũ nĩagakunyanĩra mũrũ wa nyĩna ooragwo, na ithe wa mũndũ akunyanĩre mwana wake; cĩana nĩikaremera aciari a cio na imoragithie. **22** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũria ũgaakĩrĩrĩa nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. **23** Hindĩ irĩa mwanyarĩrwo itũura-inĩ rĩmwe-rĩ, ũrĩrai rĩrĩa rĩngĩ. Ngũmwĩra na ma atĩ, mütigakorwo mũthĩite matũũra mothe ma Isiraeli, Mũrũ wa Mũndũ atookie. **24** “Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũrutani wake, o na ndungata ti nene kũrĩ mũmĩathi. **25** Nĩkũngĩrĩre mũrutwo aiganane na mũrutani wake, o na ndungata iiganane na mũmĩathi. Angĩkorwo mwene nyũmba nĩetĩtuo Beelizebuli-rĩ, githĩ andũ a nyũmba yake matigetwo marĩtwa mooru gũkĩra rĩu! **26** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũtikametigire. Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, kana ũndũ mũhithie ũtakamenyeka. **27** ũria ngũmwĩra nduma-inĩ-rĩ, warieĩ mũthenya barigici, na ũria warĩtio na miheehũ matũ-inĩ manyu-rĩ, wanĩrĩrei mũrĩ nyũmba-igũrũ. **28** Mütigetigire arĩa moragaga o mwĩrĩ, no matingĩhota kũũraga ngoro. Nĩ kaba gwatĩaga ũria ũngĩananga ngoro na mwĩrĩ kũũ Jehanamu. (Geenna g1067) **29** Githĩ tũnyoni twĩrĩ tũtĩendagũo thenĩ imwe? No gũtirĩ o na kamwe gatuo kangĩgũa thĩ Ithe wanyu atetĩkĩrite. **30** O na njuĩrĩ cĩanyu cia mũtwe nĩndare. **31** Nĩ ũndũ ũcio mütigetigire; mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũngĩ. **32** “Ūria wotho ũkaanyumbũra mbere ya andũ, o na nĩ nĩngamumbũra mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ũria ũrĩ kũũ igũrũ. **33** No ũria wotho ũkangaana mbere ya andũ, na nĩ nĩngamũkaana mbere ya Baba ũria ũrĩ igũrũ. **34** “Mütigeciirĩ atĩ njũkĩte kũrehe thayũ gũkũ thĩ. Ndiokire kũrehe thayũ, no ndookire kũrehe rũhiũ rwa njora. **35** Nĩgũkorwo njũkĩte gũtũma “mũndũ okanĩrĩre na ithe, na mũrĩrũ okanĩrĩre na nyĩna, nake mũtũmia okanĩrĩre na nyaciaraawe; **36** thũ cia mũndũ igaakorwo irĩ andũ a nyũmba yake kũmbe.’ **37** “Ūria wotho wendete ithe kana nyĩna kũngĩra

ndagĩrĩre gũtũika wakwa; na ũria wotho wendete mũrĩũ kana mwari kũngĩra ndagĩrĩre gũtũika wakwa; **38** nake ũria wotho ũtagakuua mũtharaba wake na kwambĩrwo aanũmĩrĩre ndagĩrĩre gũtũika wakwa. **39** ũria wotho ũgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo; no ũria wotho ũkooorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakautũria. **40** “Mũndũ ũria ũmwamũkagĩra, nĩ nĩ amũkagĩra. Nake ũria ũnyamũkagĩra, amũkagĩra ũria wandũmire. **41** ũria wotho ũkaamũkĩra mũnabii tondu nĩ mũnabii, nĩakamũkĩra kĩheo kĩria kĩheagwo mũnabii, nake ũria wotho ũkaamũkĩra mũndũ mũthingu tondu nĩ mũthingu-rĩ, nĩakamũkĩra kĩheo kĩria kĩheagwo mũndũ mũthingu. **42** Nake ũria wotho ũheaga ũmwe wa aya anini o na gĩkombe kĩa maaĩ mahehu tondu nĩ mũrutwo wakwa-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndakaaga kũheo kĩheo gĩake.”

11 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwatha arutwo acio ake ikũmi na eerĩ-rĩ, akũma kũũ agĩthĩrĩ kũrutana na kũhunjia matũũra-inĩ ma Galili. **2** Na rĩrĩa Johana aigũire arĩ njeera maũndũ marĩa Kristũ eekaga-rĩ, agĩtũma arutwo ake, **3** makamũũrie atĩrĩ, “Wee nĩwe warĩ ũũke, kana tweterere mũndũ ũngĩ?” **4** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Cookai mũkeere Johana maũndũ marĩa mwaigua na marĩa mwana; **5** Atumumu nĩmaroona, na arĩa mathuaga nĩmaretwara, na arĩa marĩ na mangũ nĩmarahonio magathera, na arĩa mataiguaga nĩ maraigua, na arĩa akuũ nĩmararũtikio, na ũhoru-ũria-Mwega nĩũrahunjĩro arĩa athĩnĩ. **6** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũtũkũhĩngwo arakare nĩ ũndũ wakwa.” **7** Rĩria arutwo a Johana moimaga hau, Jesũ akĩambĩrĩria kwarĩria kĩrĩndĩ ũhoru wa Johana, akĩmooria atĩrĩ: “Mwathiĩte werũ-inĩ kuona kĩ? Mwathiĩte kuona kamũrangĩ kainainagio nĩ rũhuho? **8** Akorwo ti ũguo-rĩ, mwathiĩte kuona kĩ? Hihi nĩ mũndũ wehumbete nguo njega? Aca, arĩa mehumbaga nguo njega makoragwo thĩnĩ na nyũmba cia ũthamaki. **9** Mwagĩthĩite kuona kĩ? Hihi mwathiĩte kuona mũnabii? Ī, ngũmwĩra atĩrĩ, muonire mũndũ ũkĩrite mũnabii. **10** ũyũ nĩwe ũhoru wake waandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngũtũma mũtũmwo wakwa athĩrĩ mbere yaku, agagũthondekere njĩra yaku.” **11** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma: Harĩ andũ arĩa manaciara wo nĩ andũ-a-nja, gũtirĩrĩ kuoneka mũndũ mũnene gũkĩra Johana Mũbatithania; no rĩrĩ mũndũ ũria mũnini mũno ũthamaki-inĩ wa igũrũ-rĩ, nĩ mũnene kũmũkĩra. **12** Kuuma matukũ ma Johana Mũbatithania gwata rĩu, ũthamaki wa igũrũ nĩũkoretwo ũkĩĩhatĩrĩa gũtheerema, nao andũ arĩa mehatagĩrĩa nĩo mawĩgwatagĩra na hinya. **13** Nĩgũkorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nĩmatũire marathaga ũhoru nginya hĩndĩ ya Johana. **14** Na angĩkorwo no mwende kwamũkĩra ũhoru ũcio-rĩ, ũcio nĩwe Elija ũria werĩtuo nĩagooka. **15** ũria ũrĩ na matũ ma kũũga nĩague. **16** “Rĩu-rĩ, ingĩgerekania rũciaro rũrũ na kĩ? Rũhaana ta cĩana cikarĩte ndũnyũ igĩtũga irĩa ingĩ, igaciira atĩrĩ: **17** “‘Twamũhũhĩre mũtũrĩrũ, mũkiaga kũina; o na twamũnĩnĩre nyĩmbo cia macakaya, no mũtiacakaire.’ **18** Nĩgũkorwo Johana ookire atekũria na atekũnyua, nao andũ makiuga atĩrĩ, ‘Arĩ na ndaimono.’ **19** Mũrũ wa Mũndũ ookire akĩrĩĩaga na akĩnyuuga, nao makiuga atĩrĩ, ‘Oneĩ mũndũ mũkoroku na mũrĩrũ, nĩ mũrata wa etia mbeeca cia igooti na “andũ ehĩa.”’ No ũũgĩ wonekaga nĩ wa ma nĩ ũndũ wa cikũ ciagua.” **20** Hindĩ iyo Jesũ akĩambĩrĩria gũtũtia matũũra manene marĩa maaringĩrwo cĩama cĩake irĩa nyingĩ, tondu andũ akũo matiigana kwĩria, akũga atĩrĩ, **21** “Inyuũ andũ a Korazini, kaĩ mũrĩ na haaro-! O na inyuũ andũ a Bethisaida, kaĩ mũrĩ na haaro-! Nĩ ũndũ korwo cĩama irĩa mwarĩngĩrwo nĩcio ciaringĩrwo andũ a Turo na Sidoni, mangĩerĩre tene,

mehumbite nguo cia makūnia na mehuririe mūhu mītwe. **22** No ngūmwira atīrī, andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira gūkīra inyuū. **23** Na inyuū, andū a Kaperinaumu, nīmūkambarario nginya matu-inī? Aca, mūkaaharūrūkio mūkinye kūrīa kūrīku mūno. Ciama iria mwarīngīrwo īngīrīngīrwo Sodomu, nīkūngītūragā nginya ūmūthī. (**Hadēs g86**) **24** No ngūmwira atīrī na ma, Sodomu nīgūgakorwo murū mūthenya ūcio wa ciira kūmūkīra.” **25** Hīndī iyo Jesū akiuga atīrī, “Baba, wee Mwathani wa īgūrū na thī, nīngūkūgaatha tondu nūhithīte andū arīa oogī na marī na ūmenyo maūdū maya, na ūkamagūārīa tūkenge. **26** Īī, Baba, nīgūkorwo ūyū nī wendi wakwa. **27** “Nīnengeretwo maūdū mothe nī Baba. Gūtīrī mūdū ūū Mūrīu tīga lthe, na gūtīrī mūdū ūū lthe tīga Mūrīu, na arīa Mūrīu, endaga kūgūūrīa. **28** “Ūkai kūrī nī, inyuothe anogu na mūkuūite mirīgo mīrītū, na nīgūmūhurūkīa. **29** Oyai icookī rīakwa mawīgīrīre na mwīrute na nī, nīgūkorwo ndī mūhooreri na mwīnyīhia ngoro-inī, nacio ngoro cīanyu nīkūhurūkio. **30** Nīgūkorwo icookī rīakwa nī ihūthū, na mūrīgo wakwa nī mūhūthū.”

12 Ihinda rīu Jesū nīatuīkanīrīe mīgūnda-inī ya ngano mūthenya wa Thabatū, na arutwo ake maarī ahūtu, na makīambīrīria gūtūa ngīra cia ngano, magīcīrīgītha, makīrīa ngano. **2** Rīrīa Afarisai moonire ūguo, makīmūwira atīrī, “Ta rora! Arutwo aku nīmareka ūrīa watho ūteitīkīrītīe gwīkwō mūthenya wa Thabatū.” **3** Nake akīmacookeria atīrī, “Kai mūtathomete ūrīa Daudi eekire rīrīa wa na arīa maarī nake maarī ahūtu? **4** Aatoonyire nyūmba ya Ngai, na arī hamwe na arīa maarī nake, makīrīa mīgate īrīa yamūrīrwo Ngai īrīa mateitīkīrītīo kūrīa nī watho, tīga no athīnjīrī-Ngai meefīkīrītīo kūrīria. **5** O na nīngī kai mūthomete Watho-inī atī mūthenya wa Thabatū, athīnjīrī-Ngai arīa marī thīnī wa hekarū nīmathaahagīa mūthenya ūcio na matituagwo ahītīa? **6** Ngūmwira atīrī, ūmwe mūene gūkīra hekarū arī haha. **7** Korwo nīmwasenete gītūmī gīa ciugo ici, atīrī, ‘Kūiguanīra tha nīkuo nyendaga, no tī magongona,’ mūtīngiatūrīrīre andū mateehītīe mahītīa. **8** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa mūthenya wa Thabatū.” **9** Oima kūu-rī, agīthī agītoonya thunagogī yao, **10** na nī haarī mūdū wonjete guoko. Na tondu nīmacaragīa gītūmī gīa gūthītangīra Jesū-rī, makīmūūrīa atīrī, “Watho nīwītīkīrītīe kūhōnania mūthenya wa Thabatū?” **11** Nake akīmoorīa atīrī, “Nūū wanyu ūngīkorwo na ng’ōndu, nayo īgwe irima mūthenya wa Thabatū-rī, ūtangīmīruta irima? **12** Kai mūdū atakīrī wa bata mūno gūkīra ng’ōndu! Nī ūndū ūcio watho nīwītīkīrītīe gwīka wega mūthenya wa Thabatū.” **13** Agīcooka akīra mūdū ūcio atīrī, “Tambūrīkīa guoko gwaku.” Nake agītambūrīkīa guoko, nakuo gūgītūka kūgīma, o ta kūu kūngī. **14** No Afarisai makīuma nja, magīcookania ndundu ya ūrīa mangūrīragīthīa Jesū. **15** Nake Jesū aamenya ūhoro ūcio, akīehera kūu. Andū aīngī makīmūrīmīrīra, nake akīhōnia arūaru ao othe, **16** agīcooka akīmākanīa atī matīkoige we nīwe ū. **17** Ūndū ūyū nīgūo wahīngīre ūhoro ūrīa waarītīo na kanua ka mūnabīī Isaiā, rīrīa oīgīre atīrī: **18** “Īno nīyo ndungata yakwa īrīa ndīthuurīre, īrīa nyendete, na nīyo īkenagīa ngoro yakwa; nīngamītīrīria Roho wakwa, nayo nīkamenyīthīa ndūrīrī cīra wa kīhōoto. **19** Ndīgaatetania kana īgūthūhūke; na gūtīrī mūdū ūkaigua mūgambo wayo njīra-inī. **20** Ndīkoina kamūrāngī kagondoku, kana īhorīe rūtambī rūrīa rūgūtūooga, ngīnya rīrīa īgaatūma itua rīakwa rīhootane. **21** Thīnī na rītwa rīayo ndūrīrī nīkaagīa na kīrīngīrīro.” **22** Magīcooka makīmūrehera mūdū warī na ndaimono, na aarī mūtumumu, na ndaaragīa,

nake Jesū akīmūhōnia, akīhōta kwaria na kuona. **23** Andū othe makīgega, makīūrīania atīrī, “Ūyū no akorwo arī we Mūrū wa Daudī?” **24** No rīrīa Afarisai maaiguire ūguo, makiuga atīrī, “Mūdū ūyū aīngataga ndaimono na hīnya wa Beelzebūlī ūrīa mūnene wa ndaimono.” **25** Nake Jesū aamenya ūrīa meciirīaga, akīmeera atīrī, “Ūthamaki o wothē ūngīgayūkana ūtīkanīrīre guo mwene no ūharagane, narīo itūūra o rīothe kana nyūmba īngīgayūkana ndīngīthāanda. **26** Angīkorwo Shaitani nīwe ūngataga Shaitani-rī, nīagayūkanīte we mwene. Ūthamaki wake ūngīkīthāanda atīa? **27** Na angīkorwo nī nyīngataga ndaimono na hīnya wa Beelzebūlī-rī, nao andū anyu maīngataga ndaimono na hīnya wa ū? Nī ūndū wa ūguo-rī, acio nīo makaamūtūira cīra. **28** No nī ingīkorwo nyīngataga ndaimono na Roho wa Ngai-rī, ūthamaki wa Ngai nīkūnyīte kūrī inyuū. **29** “Nīngī-rī, mūdū ahōta atīa gūtūonya nyūmba ya mūdū njamba na amūtūnye indo cīake ataambīte kuoha mūdū ūcio njamba? Hīndī iyo no rīo aīngīhōta kūmūtūnya indo cia nyūmba yake. **30** “Mūdū ūrīa ūtarī hamwe na nī, ūcio nī thū yakwa, nake ūrīa ūtacookanagīrīria hamwe na nī, ūcio nīkūhurunja ahurunjaga. **31** Nīngī ngūmwira atī, rīrīhīa o rīothe o na kūrīuma Ngai, andū no marekerwo, no mūdū ūrīa ūkaaruma Roho, ūcio ndakarekerwo. **32** Mūdū o wothē ūrīa ūgacāmbīa Mūrū wa Mūdū nīakarekerwo, no ūrīa wothē ūgaacāmbīa Roho Mūtheru, ūcio ndakarekerwo, īhinda rīrī tūrī kana īhinda rīrīa rīgooka. (**aiōn g165**) **33** “Agīrīai mūtī na macīaro maguo nīmekwagīra, kana mūthūkīe mūtī na mūthūkīe macīaro maguo mooru, nīgūkorwo mūtī ūmenyekaga na macīaro maguo. **34** Inyuū rīcīaro rūrū rwa ndūrīa, mwahota atīa kwaria maūdū mega, na mūrī ooru? Nīgūkorwo kanua kaaragīa maūdū marīa maīyūrīte ngoro-inī. **35** Mūdū mwega aaragīa maūdū mega moīmīte mūthīthū-inī wake mwega, nake mūdū mūrū aaragīa maūdū mooru moīmīte mūthīthū-inī wake mūrū. **36** No ngūmwira atīrī, mūthenya wa itua rīa cīra, andū nīmakahaena ūhoro wa ciugo ciothe cia tūhū irīa manaaria. **37** Nīgūkorwo ciugo ciaku nīcio īgaatūma ūtūuo ndūrīa na mahītīa, na ciugo ciaku no cio īgaatūma ūtūuo mūhītīa.” **38** Hīndī iyo Afarisai amwe na arutani a watho makīmūwira atīrī, “Mūrutani, tūkwenda ūtūrīngīre kīama.” **39** Nake akīmacookeria atīrī, “Rūcīaro rwaganu na rwa ūtharia rūrenda rūrīngīrwo kīama! No gūtīrī kīama rūkūrīngīrwo tīga o kīama kīrīa kīa mūnabīī Jona. **40** Nī gūkorwo o ta ūrīa Jona aikarīre matukū matatū, mūthenya na ūtūkū, arī nda ya thamaki īrīa nene, ūguo noguo Mūrū wa Mūdū agaikara matukū matatū, mūthenya na ūtūkū, arī tīrī-inī. **41** Andū a Nīweve nīmakarūgama hīndī ya cīra hamwe na rūcīaro rūrū marītūire cīra; nīgūkorwo nīmerīrīre rīrīa maahunjīrīo nī Jona, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Jona arī haha. **42** Mūthamaki mūdū-wa-nja wa mwena wa Gūthīnī nīakarūgama hīndī ya cīra hamwe na rūcīaro rūrū arītūire cīra; nīgūkorwo nīoīmīre iturī cia thī oke athīkīrīrīe ūūgī wa Solomoni, na rīu ūmwe mūnene gūkīra Solomoni arī haha. **43** “Na rīrī, roho mūrū woima thīnī na mūdū, ūtūukanagīria werū-inī ūgīcāria ūhūrūko, na ūkaaga. **44** Hīndī iyo ūkoiga atīrī, ‘Nīngūcooka nyūmba īrīa ndoīmīre.’ Na wacooka-rī, ūgakora nyūmba iyo īrī therī, īrī haate, īgāthera na īgāthōndekwo wega. **45** Hīndī iyo roho ūcio ūkagīra maroho mangī mūgwanja mooru makīria maguo mwene, magatōonya magākara kūu. Naguo mūkarīre wa mūdū ūcio ūgāthūka gūkīra wa mbere. Ūguo nīgūo gūkahaana kūrī rūcīaro rūrū rwaganu.” **46** O hīndī iyo Jesū aaragīria andū-rī, nyīna na arīu a nyīna makīrūgama nja makīenda kwaria nake. **47** Nake mūdū ūmwe akīmūwira atīrī,

“Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩi haha nja, makĩenda kwaria nawe.” 48 Nake Jesũ akĩmũcookeria akĩmũũria atĩrĩ, “Maitũ nũ, na ariũ a maitũ nĩ a?” 49 Agĩcooka akĩorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. 50 Nĩgũkorwo mũndũ wothe wĩkaga ũria Baba ũria ũrĩ igũrũ endaga, ũcio nĩwe mũrũ na mwarĩ wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13 Mũthenya o ro ũcio-rĩ, Jesũ nĩoimire nyũmba agĩthĩ agũkara thĩ hũgũrũ-inĩ cia iria. 2 Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩũngana harĩa aarĩ nginya igĩtũma atoonye gatarũ na agũkara thĩ thĩnĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũ-inĩ cia iria. 3 Nake akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrĩmĩ nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. 4 Na rĩria aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩtũka igĩcĩria. 5 Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. 6 Na hĩndĩ rĩa riũa rĩarĩre, rĩgĩcina mĩmera iyo, nayo ikĩtũma tondũ ndiarĩ na mĩrĩ. 7 Na mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩguua-inĩ, nayo mĩguua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio rĩa ciamerĩre. 8 Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ ũria mũnoru, ikĩgĩa na maciaro imwe igĩcĩria maita igana, iria ingĩ igĩcĩria maita mĩrongo itandatũ, na iria ingĩ igĩcĩria maita mĩrongo itatũ ma iria ciahandirwo. 9 ũria ũrĩ na matũ ma kũiguua, nĩaigũe.” 10 Nao arutwo ake magĩtũka kũrĩ we, makĩmũria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano niki?” 11 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa igũrũ, no-o matiheetwo. 12 ũria wothe ũrĩ na indo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ũria wothe ũtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩria arĩ nakĩo. 13 Gĩkĩ nakĩo gĩtũmaga ndĩmaarĩria na ngerekano: “Nĩ ũndũ o na gũkorwo nĩmoonaga-rĩ, mationaga; o na gũkorwo nĩmaiguaga-rĩ, matiiguaga kana makamenya. 14 Nĩo makinyĩrwo nĩ ũhoro ũria warathirwo nĩ mũnabĩ Isaia, rĩria oigire atĩrĩ: “Kũiguua mũgũtũra mũiguua, no mũtikaamenya ũndũ; kuona mũgũtũra muonaga, no mũtigakaukĩrwo. 15 “Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya nĩ ngingitaru; matũ mao matiiguaga, na nĩmahingĩte maitho mao. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigũe na matũ mao, o na ngoro ciao igĩe na ũmenyo, manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.” 16 No kũrathimwo nĩ maitho manyu tondũ nĩmoonaga, na matũ manyu tondũ nĩmaiguaga. 17 Tondũ ngũmwĩra atĩrĩ na ma, anabĩ na andũ aingĩ athingu nĩmerĩrĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona no-o matiamonire, na nĩmerĩrĩrie kũiguua maũndũ marĩa mũraigũa no matiamagũire. 18 “Nĩ ũndũ ũcio, ta iguai ngĩtaarĩria ũhoro wa ngerekano iyo wa mũhuri wa mbeũ: 19 Hĩndĩ rĩa mũndũ o wothe aigua ndũmĩrĩri ya ũthamaki na akaaga kũmĩmenya-rĩ, hĩndĩ iyo ũria mũũru okaga akamũtunya kĩria kĩaande ngoro-inĩ yake. Īno nĩyo mbeũ rĩa yahurirwo mũkĩra-inĩ wa njĩra. 20 ũria wamũkĩrĩre mbeũ rĩa yagũire rũnyanjara-inĩ nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, na o rĩmwe agakĩmũkĩra arĩ na gĩkeno. 21 No tondũ ndarĩ mĩrĩ-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ rĩa thĩna woka, kana kwagĩa na kĩnyariirano nĩ ũndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. 22 Nake ũria wamũkagĩra mbeũ rĩa yagũire mĩguua-inĩ-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, no mĩhang’o ya mĩtũũrĩre ũyũ, na kũheenererĩo nĩ ũtonga, igagĩthararia, ikagĩria kĩgĩe na maciaro. (aĩon g165) 23 No ũria wamũkĩrĩre mbeũ rĩa yagũire tĩrĩ-inĩ ũria mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũiguaga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ũmwe akaruta maita igana, ũngĩ maita mĩrongo itandatũ, na ũngĩ maita mĩrongo itatũ ma mbeũ rĩa yahaanditwo.” 24 Ningĩ Jesũ akĩmahe

ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta mũndũ ũria wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. 25 No rĩria andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake igĩtũka, ikĩhura itĩndĩ thĩnĩ wa ngano, na igĩthĩra. 26 Hĩndĩ rĩa ngano yamerire na igĩcĩara-rĩ, hĩndĩ iyo itĩndĩ o narĩo rĩkĩonekana. 27 “Ndungata cia mwene mũgũnda igĩtũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, gĩthĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kai itĩndĩ rikiumĩte kũ?’ 28 “Agĩcooka atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ũrĩ ũthũ na nĩ wekire ũguo.’ “Ndungata icio ikĩmũria atĩrĩ, ‘Nĩukwenda tũthĩ, tũkarĩmunye?’ 29 “Nake agĩcooka atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itĩndĩ rĩu, mwahota kũrĩmunyanĩria na ngano. 30 Reke ikũranĩre nginya hĩndĩ ya magetha. Hĩndĩ iyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itĩndĩ na mũrĩohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmĩge ikũmbĩ riakwa.’” 31 Nĩamaheire ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “ũthamaki wa igũrũ ũtarĩ ta mbeũ ya karatarĩ, rĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. 32 O na akorwo mbeũ iyo nĩyo nini mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩa yakũra, nĩnenehaga kũrĩ mĩmera rĩa ingĩ ya mũgũnda na igatuĩka mĩtĩ, nacio nyoni cia riera-inĩ igooka igaaka itara hong-e-inĩ ciaguo.” 33 Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “ũthamaki wa igũrũ ũhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate rĩa mũndũ-wa-nja oire na akĩmũtukania na mũtu mũingĩ o nginya mũtu ũcio wothe ũkĩmbio nĩyo.” 34 Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maũndũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ũndũ o na ũmwe atekũhũthĩra ngerekano. 35 Nĩguo ũhoro ũria waarĩrio na kanua ka mũnabĩ ũhinge rĩa oigire atĩrĩ: “Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, nĩngaarĩa maũndũ marĩa matũire marĩ mahithe kuuma rĩa thĩ yombirwo.” 36 Hĩndĩ iyo agĩtũka kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩtũka kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩrie ngerekano ya itĩndĩ rĩa rĩarĩ thĩnĩ wa mũgũnda.” 37 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “ũria wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mũndũ. 38 Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ũthamaki. Itĩndĩ nĩ ciana cia ũria mũũru, 39 nayo thũ rĩa rĩrĩaandaga nĩ ũria mũũru. Magetha nĩ ithĩrĩo rĩa mahinda maya, na agethi nĩ araka. (aĩon g165) 40 “Nĩ ũndũ ũcio o ta ũria itĩndĩ rĩmunyagwo rĩgacĩnwo na mwaki-rĩ, ũguo noguo gũkahaana hĩndĩ ya ithĩrĩo rĩa mahinda maya. (aĩon g165) 41 Mũrũ wa Mũndũ nĩagatũma araka ake, na nĩmakeheria maũndũ mothe marĩa marehaga mehĩa na andũ arĩa othe mekaga ũũru ũthamaki-inĩ wake. 42 Nĩmakamaikĩa thĩnĩ wa icua rĩa mwaki, kũria gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego. 43 Hĩndĩ iyo arĩa athingu magaakenga ta rĩa thĩnĩ wa ũthamaki wa Ithe wao. ũria ũrĩ na matũ nĩ aigũe. 44 “ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mũthĩthũ wahithũto mũgũnda. Na rĩa mũndũ aawoonire, akĩhũthũ rĩngĩ, na nĩ ũndũ wa ũria akenete, agĩthĩ akiendia indo ciothe iria arĩ nacio akĩgũra mũgũnda iyo. 45 “Ningĩ ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na mwonjorithia wacaragia ruru njega. 46 Hĩndĩ rĩa oonire ĩmwe ya thogora mũnene-rĩ, agĩthĩ akiendia indo ciake ciothe iria aarĩ nacio, akĩmĩgũra. 47 “O rĩngĩ, ũthamaki wa igũrũ ũhaanaine na neti rĩa yaikĩrio iria-inĩ, nayo igĩtega thamaki cia mĩthemba yothe. 48 Hĩndĩ rĩa yaiyũrĩre, ategi acio a thamaki makĩmĩguucia hũgũrũ-inĩ cia iria. Hĩndĩ iyo magĩkĩra thĩ, magĩthuura thamaki iria njega, magĩcĩkĩra ikabũ-inĩ, no iria njũru magĩcite. 49 ũguo nĩguo gũgaakorwo hĩndĩ ya ithĩrĩo rĩa mahinda maya. Araka nĩmagooka maamũranie arĩa aaganu kuuma kũrĩ arĩa athingu, (aĩon g165) 50 na maikie arĩa aaganu icua-inĩ rĩa mwaki, kũria gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.” 51 Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmwataũkĩrwo nĩ maũndũ macio mothe?”

Magĩcookia atĩrĩ, “ĩĩ, nĩwataũkĩrwo.” 52 Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ùndũ ùcio, mũrutani wa watho o wothe ùria ùrutĩtwo ùhoro wa ùthamaki wa igũrũ-rĩ, ahaanaine na mwene nyũmba ùria ùrutaga mũthiĩthũ-inĩ wake indo iria njerũ o na iria ngũrũ.” 53 Nake Jesũ aarĩkia kũheana ngerekano icio-rĩ, akiuma kũu. 54 Aakinya itũura rĩa kwao-rĩ, akĩambĩrĩria kũrutana thunagogi-inĩ ciao, nao makĩgega. Makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ùyũ arutĩte kũ ùũgĩ ùyũ na ciiko ici cia hinya? 55 Githĩ ùyũ ti we mũrũ wa mũtharamara? Githĩ rĩtwa rĩa nyina ti Mariamu, na githĩ arĩu a nyina ti Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? 56 Na githĩ aarĩ a nyina othe tũtĩrĩ nao? Mũndũ ùyũ akĩrutĩte maĩndũ maya mothe kũ?” 57 Nao makĩmũrega. No Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabii ataheagwo gĩtĩno no itũura-inĩ rĩake na gwake mũcĩi.” 58 Nake ndaaringire ciamu nyingĩ kũu, tondũ wa ùria magĩte gwĩtikia.

14 Na rĩrĩ, hĩndĩ ìyo, Mũthamaki Herode nĩagũire ngumo ya Jesũ, 2 nake akĩra arĩa maamũtungataga atĩrĩ, “Ùcio nĩ Johana Mũbatithania; nĩ arĩkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ! Nĩkĩo arĩ na hinya mũnene ùguo wa kũringa ciamu.” 3 Na rĩrĩ, Herode nĩanyĩitĩte Johana akamuoha, na akamũkĩkia njeera nĩ ùndũ wa Herodia, ùria warĩ mũtumia wa mũrũ wa nyina Filipu, 4 tondũ Johana nĩamwĩrite atĩrĩ: “Watho ndũgwĩkĩrĩtie ùmũhĩkie.” 5 Herode nĩendaga kũuraga Johana, no nĩetigagĩra andũ, tondũ nĩmeetikĩtie atĩ Johana aarĩ mũnabii. 6 Mũthenya wa gũkũngũra gũciarwo kwa Herode-rĩ, mwarĩ wa Herodia nĩainĩre andũ, na agĩkiana Herode mũno. 7 Nĩ ùndũ ùcio Herode akĩhĩtha na mwĩhitwa atĩ nĩekũmũhe kĩrĩa gĩothe angĩendire. 8 Nake mũĩrĩtu ùcio aarĩkia gũtaarwo nĩ nyina, akiuga atĩrĩ, “He mũtwe wa Johana Mũbatithania o rĩu ùrĩ thĩĩni wa kiuga.” 9 Mũthamaki nĩataangĩkire mũno, no nĩ ùndũ wa mwĩhitwa wake, na ageni arĩa maarĩ iruga-inĩ rĩake-rĩ, agĩathana atĩ mũĩrĩtu ùcio aheo kĩrĩa eetĩtie. 10 Nĩ ùndũ ùcio agĩtũmana kũu njeera na Johana akĩrengwo mũtwe. 11 Naguo mũtwe ùcio wake kũĩrehwo na kiuga, ùkĩnengerwo mũĩrĩtu ùcio, nake akĩũtwarĩra nyina. 12 Nao arutwo a Johana magĩthĩĩ makĩoya kĩimba giake, magĩgĩthika, magĩcooka magĩthĩĩ makĩra Jesũ. 13 Na rĩrĩa Jesũ aigũire ùhoro ùcio, akiuma kũu ahacĩte gatarũ andũ matekũmenya, agĩthĩĩ handũ hataarĩ na andũ. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩaigua ùguo-rĩ, gĩkiuma matũura-inĩ gĩkimũrũmĩrĩra na magũrũ. 14 Rĩrĩa Jesũ oimire gatarũ na akiona andũ aingĩ, akĩmaigũira tha, na akĩhonia arũaru ao. 15 Na gwakuhĩrĩria gũtuka-rĩ, arutwo ake magĩthĩĩ harĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ nĩ kũndũ gũtarĩ mũcĩi, na nĩkũratuka. Īra andũ aya mathĩi, nĩgeetha makegũrĩre irio tũtũura-inĩ.” 16 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa mathĩi. Mahei gĩa kũrĩa inyuĩ ene.” 17 Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Haha tũrĩ na mĩgate itano tu na thamaki igĩrĩ.” 18 Akĩmeera atĩrĩ, “Ndeherai haha.” 19 Nake agĩathana andũ maikare thĩ nyeki-inĩ. Akĩoya mĩgate ìyo itano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora igũrũ, agĩcooka ngaatho, akĩenyũranga mĩgate ìyo. Agĩcooka akĩmĩnengeru arutwo, nao arutwo makĩhe andũ. 20 Othe makĩrĩa makĩhũna, nao arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte makĩyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ. 21 Mũigana wa andũ arĩa maarĩre maarĩ ta arũme ngiri ithano, andũ-a-nja na ciana matatarĩtwo. 22 O hĩndĩ ìyo Jesũ akĩra arutwo ake matoonye gatarũ, mathĩi mbere yake mũrĩmo ùria ùngũ wa iria mũira wa oigĩre kĩrĩndĩ ùhoro. 23 Thuutha wa kũmoigĩra ùhoro-rĩ, akĩambata kĩrĩma-inĩ arĩ wiki nĩguo akahooe. Na gũgĩtuka aarĩ o ho wiki, 24 no gatarũ nĩkarĩkĩtie gũthĩi itĩna iraiharaihu kuuma thĩ nyũmũ, gakĩhũuragwo nĩ makũmbi wa maa tondũ kerekeire na kũria rũhuho ruoimaga.

25 Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ùtukũ-rĩ, Jesũ agĩthĩĩ kũrĩ o agereire maaĩ igũrũ. 26 Hĩndĩ irĩa arutwo maamoonire agĩthĩĩ agereire maaĩ igũrũ, makĩnyĩitwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Īria nĩ ngoma,” na magĩkaya nĩ gwĩtigĩra. 27 No hĩndĩ o ìyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ùmĩrĩria! Nĩ nĩi. Tĩgai gwĩtigĩra.” 28 Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩwe-rĩ, njĩira njũke kũrĩ we ngeire maaĩ igũrũ.” 29 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ùka.” Hĩndĩ ìyo, Petero akiuma gatarũ, agĩthĩĩ agereire maaĩ igũrũ erekeire harĩ Jesũ. 30 No rĩrĩa oonire rũhuho, agũtigĩra, na akĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ, agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, honokia!” 31 O rĩmwe, Jesũ agĩtabũrũkia guoko, akĩmũnyĩita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee kaĩ ùrĩ na wĩtikio mũnini-ĩ! Wagĩa na njanja nĩkĩ?” 32 Na hĩndĩ irĩa maahaicire gatarũ-rĩ, rũhuho rũgĩtiga kũhurutana. 33 Hĩndĩ ìyo arĩa maarĩ thĩĩni wa gatarũ makĩmũgũooa, makiuga atĩrĩ, “Nĩ ma wee niwe Mũrũ wa Ngai.” 34 Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ùria ùngũ, magĩkinya bũrũri wa Genesareti. 35 Na hĩndĩ irĩa andũ a kũu maamenyire atĩ nĩ Jesũ, makĩhunja ùhoro ng’ongo ciothe iria ciamarigiicĩrĩre. Nao makĩmũrehera andũ othe arĩa maarĩ arũaru, 36 na makĩmũthaita areke arũaru mahutĩe gĩcĩrĩ kĩa nguo yake, na arĩa othe maamũhutĩre makĩhonio.

15 Na rĩrĩ, thuutha ùcio Afarisai amwe na arutani a watho magũka kũrĩ Jesũ moimĩte Jerusalemu, makĩmũrĩa atĩrĩ, 2 “Nĩ kũ gĩtũmaga arutwo aku mathũkie kĩrĩa gĩa athuuri? Matĩthambaga moko rĩrĩa mekũria irio!” 3 Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Na inyuĩ mũthũkagia watho wa Ngai nĩ ùndũ wa irĩa cianyu nĩkĩ? 4 Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa’ na ‘Mũndũ wa kũruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ 5 No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angũra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Ùteitho ùria ingagũteithia naguo, nĩ kĩheo kiamũrĩre Ngai,’ 6 mũndũ ùcio ndarĩ bata wa ‘gũtĩia ithe’ naguo. Nĩ ùndũ ùcio mũgagũtua kiugo kĩa Ngai gĩa tũhũ nĩ ùndũ wa kĩrĩa kĩanyu. 7 Inyuĩ hinga ici! Isaia nĩamenyete wega hĩndĩ irĩa aarathire ùhoro wanyu, akiuga atĩrĩ: 8 “Andũ aya maahaaga gĩtĩno na mĩromo, no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩi. 9 Nao maahoodũ o tũhũ; morutani marĩa marutanaga no mawatho ma andũ.” 10 Nake Jesũ agĩta kĩrĩndĩ kũu gĩũke harĩ we, agĩkũra atĩrĩ, “Thĩkĩrĩria na mũtaũkĩrwo. 11 Kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua ka mũndũ ti kio ‘kĩmũthaahagia’, no kĩrĩa kiumaga kanua gake nĩkio ‘kĩmũthaahagia.’” 12 Na hĩndĩ ìyo arutwo ake magĩthĩĩ harĩ we, makĩmũrĩa atĩrĩ, “Nĩũĩ atĩ Afarisai nĩmararakarĩre rĩria maraigũire ùhoro ùcio?” 13 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũmera o wothe ùtaahandĩtwo nĩ Baba ùria ùrĩ igũrũ nĩũkamunywo na mĩri. 14 Tiganai nao; acio nĩ atongoria atumumu. Mũtumumu angĩtongoria mũtumumu ùngũ, eerĩ no kũgũa mangĩgũa irima.” 15 Nake Petero akiuga atĩrĩ, “Tũtaũrĩre ngerekano ìyo.” 16 Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuĩ mũtĩrĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? 17 Kaĩ mũtooi atĩ kĩndũ kĩrĩa gĩtoonyaga na kanua gĩthĩiiga nda, gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ? 18 No maĩndũ marĩa moimaga kanua moimaga ngoro-inĩ, na nĩmo ‘mathaahagia’ mũndũ. 19 Nĩ ùndũ ngoro-inĩ nĩkuo kuumaga meciirĩa mooru, na ùragani, na ùtharia, na ùhũũri maraya, na ùici, na kũiganĩrĩra igenyo, na njambanio. 20 Macio nĩmo maĩndũ marĩa ‘mathaahagia’ mũndũ; no kũrĩa irio na moko matarĩ mathambie matingĩtũma mũndũ agĩe na ‘thaa’u.” 21 Nĩngĩ Jesũ akiuma kũu, agĩthĩĩ ndeere-inĩ cia Turo na Sidoni. 22 Mũndũ-wa-nja Mũkaanani woimĩte gũkuhĩ na kũu agũka kũrĩ we, akĩmũkayagĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, njigũira tha! Mũĩrĩtu wakwa nĩarathĩnio mũno nĩ ndaimono.” 23 No Jesũ ndarĩ ùndũ

o na ūmwe oigire. Nī ūndū ūcio arutwo ake magīthī kūrī we makīmūrīngīrīra, makīmūrīra atīrī, “Mwīre athī, tondū nīaratūrīmūrīra agīkayaga.” **24** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Ndaatūrīro o kūrī ng’ondū cia nyūmba ya Isiraeli iria ciūrīte tu.” **25** Nake mūdū-wa-nja ūcio agīūka, akīmūtūrīra ndu, akīmūrīra atīrī, “Mwathani, ndeithial!” **26** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Gūtiagīrīre kuoya mīgate ya ciana ūkīrie ngui.” **27** Nake mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Ī nīguo Mwathani; no o na ngui nīrīāga rūtīkī rūrīa rūgūaga kuuma metha-inī ya mwene cio.” **28** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūtumia ūyū, wītīkio waku nī mūnele! Ihooya rīaku nīrīahingio.” Nake mwarī akihonio ithaa o rīu. **29** Jesū akīuma kū, agīthī agereire hūgūrūrī-inī cia iria rīa Galili, agīcooka akīambata kīrīma-inī, agīkara thī. **30** Nakīo kīrīndī kīnene gīgūka kūrī we, gīmūrēhera andū arīa maathuaga, na atumumu, na arīa maarī onju na arīa mataaragia, na angī angī, makīmaiga magūrū-inī make; nake akīmahonia. **31** Nao andū makīgega rīria moonire arīa mataaragia makīaria, na arīa onju mahonetio, na arīa maathuaga magītwarā, na atumumu makīona. Nao makīgooca Ngai wa Isiraeli. **32** Nake Jesū agīta arutwo ake moke harī we, akīmeera atīrī, “Nīndīraigūrā andū aya tha tondū makoretwo hamwe na nī mīthenya ītatū, na matīrī na kīndū gīa kūrīa. Ndīkwenda mathī marī ahūtū, tondū maahota kūrīngīkīra nīra.” **33** Nao arutwo ake magīcookia atīrī, “Tūngīruta kū mīgate ya kūhūnīa kīrīndī ta gīkī, gūkū werū-inī?” **34** Nake Jesū akīmooria, atīrī, “Mūrī na mīgate īigana?” Nao makīmūcookeria atīrī, “Tūrī na mīgate mūgwanja, na tūthamaki tūnīni tūtārī tūngī.” **35** Nake akīra kīrīndī kīu gīkare thī. **36** Agīcooka akīoya mīgate īyo mūgwanja na tūthamaki tūu, na aarīkia gūcookia ngaatho-rī, akīmīenyūranga, akīmīnengera arutwo nao makīhe andū. **37** Othe makīrīa makīhūūna. Thuutha ūcio arutwo makīūngania cienyū iria ciatarigire makīiyrīa ciondo mūgwanja. **38** Mūgana wa andū arīa maarīre maarī andū ngiri inya, andū-a-nja na ciana matatarītwo. **39** Jesū aarīkia kuugīra kīrīndī ūhorō, agītoonya gatarū, agīthī mwena wa Magadani.

16 Na rīrī, Afarisai na Asadukai magīūka kūrī Jesū, makīmūgeria na kūmwīra amaringīre kīama kīumīte igūrū makīone. **2** Nake akīmacookeria atīrī, “Hīndī irīa gwatuka, muugaga atīrī, ‘Kaī nīgūkaara-i, tondū igūrū nī gūtune’.” **3** Nīngī rūciinī muugaga atīrī, “Ūmūthī nīgūkūgīa kihuhūkano, tondū igūrū nī gūtune na gūgathimā.” Nīmūū gūtaūra ūrīa igūrū rītarī, no mūtinghōta gūtaūra imenyithia cia mahinda maya tūrī. **4** Rūciaro rūrū rwaganu na rwa ūtharia rūurāgia rūringīro kīama, no gūtīrī kīama rūkūrīngīro tīga kīama kīrīa kīa Jona.” Nake Jesū akīmatiga, agīthīra. **5** Rīrīa maaringīre irīa, arutwo ake magīkorwo nīmarīngīrīro nīgūkuua mīgate. **6** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mwīmenyereerē, na mwīhūgaga ndawa ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **7** Nao makīaranīria, makiuga atīrī, “Hīhī nī tondū tūtīnoka na mīgate.” **8** Nake Jesū aamenya ūrīa meeranaga, akīmooria atīrī, “Inyūī a wītīkio mūnīni, nī kīī kīratūma mwaranīre ūhorō wa kwaga mīgate? **9** Kai mūtārī mwataūkīrwo? Mūtingīrīrikana mīgate ītano irīa yarīrwo nī andū ngiri ithano, na nī ciondo ciigana muonganīre? **10** Kana mīgate mūgwanja irīa yarīrwo nī andū ngiri inya, na nī ciondo ciigana muonganīre? **11** Nī kīī kirīgīria mūmenye atī ndīkwarāgia ūhorō wa mīgate? No mwīhūgagēī ndawa īyo ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **12** Hīndī īyo makīmenya atī ndaameeraga mehūūge nī ūndū wa ndawa ya kūmbia mīgate, no nī memenyagīrīre ūrutani wa Afarisai na Asadukai. **13** Na rīrīa Jesū akīnyire

rūngōro rwa Kaisarea-Filipi, nīorīre arutwo ake atīrī, “Andū moigaga Mūrū wa Mūdū nūū?” **14** Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga atī nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elīja, o na angī makoiga nīwe Jeremia, kana ūmwe wa anabīi.” **15** Nake akīmooria atīrī, “Inyūī na inyūī muugaga atīa? Muugaga nīī nī nī ū?” **16** Simoni Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai ūrīa wī muoyo.” **17** Nake Jesū akīmūrīra atīrī, “Kūrathimwo-rī, nīwe Simoni mūrū wa Jona, nīgūkorwo ndūguūrīrio ūndū ūyū nī mūdū, no nī Baba ūrīa ūrī igūrū. **18** Na nīī ngūkwīra atīrī, wee nīwe Petero, na igūrū rīa ihiga rīrī nīngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itīkaūtōoria. (Hadēs g86) **19** Nīngakūnengera cabi cia ūthamaki wa igūrū; na kīrīa gīothe ūkooha gūkū thī nīgīkoohwo igūrū, na kīrīa gīothe ūkoohora gūkū thī, nīgīkoohorwo igūrū.” **20** Agīcooka agīkaania arutwo ake matikeere mūdū o na ūrīkū atī we nīwe Kristū. **21** Kuuma hīndī īyo Jesū akīambīrīria gūtaarīra arutwo ake atī no ngīnya athī Jerusalemu, na athīnīo mūno nī athuuri, na athīnjīrī-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atī no ngīnya ooragwo, na thuutha wa mīthenya ītatū arīuke. **22** Nake Petero akīmūtwarā keherī-inī, akīmūkaania, akīmūrīra atīrī, “Mwathani, kūroaga gūtūka ūguo! Ūndū ūcio ndūkanagūkore!” **23** Nake Jesū akīhūgūrīra Petero, akīmūrīra atīrī, “Cooka thuutha wakwa, Shaitanī! Wee wī mūhīnga harī nīī; wee ndwīciirāgia maūdū moimīte kūrī Ngai, tīga maūdū moimīte kūrī andū.” **24** Hīndī īyo Jesū akīra arutwo ake atīrī, “Mūdū o wothē ūngīenda kūnūmūrīra, no ngīnya eerege we mwene, oe mūtharaba wake aanūmūrīre. **25** Nīgūkorwo mūdū ūrīa wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoorwo nīguo; no ūrīa wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakāūhonokia. **26** Nī ūndū-rī, mūdū angīgūna nakī o na angīgwatīra thī yothe, na orwo nī muoyo wake? Kana nī kīī mūdū angīkūranīa muoyo wake nakīo? **27** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīagooka na rīiri wa lthe hamwe na araika ake, na hīndī īyo nīakahe o mūdū kīheo gīake kūrīngana na ciiko ciake. **28** Ngūmwīra atīrī na ma, amwe marūngīī haha matigacama gīkū matonetē Mūrū wa Mūdū agīūka na ūthamaki wake.”

17 Thuutha wa mīthenya ītandatū, Jesū nīathiire na Petero, na Jakubu, na mūrū wa nyina Johana, akīmatwarā kīrīma-inī kīraaya handū hataarī na andū. **2** Arī hau mbere yao akīgarūrūka ūrīa aahaanaga. Ūthīū wake ūkīara ta rīua, na nguo ciake ikīerūha cua, ta ūtheri. **3** O hīndī īyo hau mbere yao makīmūrīrwo nī Musa na Elīja makīaranīria na Jesū. **4** Nake Petero akīra Jesū atīrī, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū; ūngīenda-rī, no njake ithūnū ithatū, kīmwe giaku, na kīmwe kīa Musa, na kīrīa kīngī kīa Elīja.” **5** O akīarāgia-rī, itu ikengu rīgūka rīkīmāhumbīra, na mūgambo ūkīuma itu-inī rīu ūkīuga atīrī, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa ūrīa nyendetē; na nīngēnagio mūno nīwe. Mūiguageī!” **6** Rīrīa arutwo maigūire ūguo-rī, makīnamūrīra, magīturumithia mothīū mao thī mamakīte mūno. **7** No Jesū agīūka, akīmāhutia na akīmeera atīrī, “Arahūkai, tīgai gwītīgīra.” **8** Na rīrīa maatiirire maitho-rī, mationire mūdū ūngī tīga o Jesū wiki. **9** Rīrīa maikūrūkaga kuuma kīrīma-inī, Jesū akīmaatha akīmeera atīrī, “Mūtīkae kwīra mūdū o na ūrīkū ūrīa muona, ngīnya rīrīa Mūrū wa Mūdū akaarīūkio oime kūrī arīa akūū.” **10** Nao arutwo makīmūrīra atīrī, “Nīkī gītūmaga arutani a watho moige atī Elīja no ngīnya aambe ooke?” **11** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Tī-itherū, Elīja no ngīnya aambe ooke, ahaarīre maūdū mothe. **12** No ngūmwīra atīrī, Elīja nīarīkītie gūūka, no andū

makíaga kúmúmenya, no nímamwíre úria wothe meendaga kúmúwika. O úguo noguo nake Múru wa Múndú akaanyarírwu nío.” **13** Híndí íyo arutwo makíménya atí aamaheaga úhoro wa Johana Múbatithania. **14** Ríría maakinyire haría kírínđi kíarí, múndú úmwe agíthí harí Jesú, akímúturíria ndu, **15** akímwíra atírí, “Mwathani igúira múru wakwa tha, arí na múrímú wa kíbaba na níúmúthínagía múno. Kaingi níagúúaga mwakí-iní kana akagúia maá-iní. **16** Níndírámúreheire arutwo aku, no matinahota kúmúhonia.” **17** Nake Jesú akímúcookeria atírí, “Rúciaro rúru rútetikítie na rúremi, ní nginya rí ngúikara na inyu? Ngúmúkiríríria nginya rí? Ndeherai kamwana kau.” **18** Jesú agikúúma ndaimono íyo, nayo ikiuma kamwana kau, na gakhionio o híndí íyo. **19** Nao arutwo magíthí kúri Jesú keheri-iní, makímúúria atírí, “Túremirwo níkúingata ndaimono íyo níki?” **20** Nake akímácookeria atírí, “Ní tonđu wítikio wanyu ní múnini. Ngúmúwíra atírí na ma, múngíkorwo na wítikio múnini ta mbeu ya karatarí, no múhote kwíra kírima gíkí atírí, ‘Ehera haha, úthíi haaría’ na gíthíi. Gútirí úndú úkaamúrema.” (**21** No ndaimono múthemba úcio ndíngíngatika na kíndú kíngí, tígá mahooya na kwílhinga kúria irio.”) **22** Híndí íría macoakaníríre kúu Galilí, akímeera atírí, “Múru wa Múndú níegúkunanírwo aneanwo moko-iní ma andú. **23** Nímakamúúraga, na múthenya wa ítátú níakariúkió.” Nao arutwo makíyúrwu ní kíeha. **24** Na rírí, Jesú na arutwo ake maaríkía gúkinya Kaperinaumu, aría meetagia andú darakí igírí cia igooti ría hekarú magíthí kúri Petero, makímúúria atírí, “Kaí múrutani wanyu atarutaga igooti ría hekarú?” **25** Nake akímácookeria atírí, “Íi, níarutaga.” Ríría Petero aatoonyire nyúmbe, Jesú akímúthíta kwaria akímúúria atírí, “Úgwíciiria atía, wee Simoni? Athamaki a thí-rí, metagia igooti kuuma kúri a? Metagia aríú ao, kana metagia andú aría angí?” **26** Nake Petero akímúcookeria atírí, “Ní kuuma kúri andú aría angí.” Nake Jesú akímúcookeria atírí, “Ní úndú úcio aríú ao matíríhaga. **27** No níguo tútikamarakaríe-rí, thíi iría-iní úkie ndwano kuo, na thamakí íría úkúnyíita mbere, úmítumúre kanua kayo, na níukuona mbeeca, darakí inya; cioe úthíi úríhe igooti riakwa na ríaku.”

18 Ihinda o ríu arutwo magíúka kúri Jesú, makímúúria atírí, “Núu múnene gúkíra aría angí úthamaki-iní wa igúru?” **2** Nake agíúta kaana, agíkarúgámía gatagatí kao. **3** Agícooka akiuga atírí, “Ngúmúwíra atírí na ma, tígá múgarúkíríre mútuíke o ta twana, mútígatoonyá úthamaki wa igúru. **4** Ní úndú úcio, úria wothe wínyíihagía ta kaana gaka níwe múnene gúkíra aría angí úthamaki-iní wa igúru. **5** “Nake úria wothe wamúkagíra kaana ta gaka thíini wa ríúta ríakwa, ní níi aamúkagíra. **6** No úria wothe úngíhítíthía kamge ga twana túú túnjítíkítie keehie, ní kaba múndú úcio ahartúkio íhiga ría gíthíi ngingo aikio iría-iní kúria kúriku. **7** “Kaí gúkú thí kúri na haaro-í, ní úndú wa maúndú maría matúmaga andú mehíe! Maúndú ta macio no nginya moke, no múndú úria útúmaga moke kaí arí na haaro-í! **8** Guoko gwaku kana kúgúru gwaku kúngítúma wíhie-rí, gútínie úgúte. Ní kaba útoonye muoyo-iní wí gíthua kana wí kionje, gúkíra úkorwo na moko meerí kana magúru meerí na úikio mwakí-iní wa tene na tene. (aíónios g166) **9** Narío riitho ríaku ríngítúma wíhie-rí, ríkúúre, úrite. Ní kaba útoonye muoyo-iní na riitho rímwe, gúkíra úkorwo na maitho meerí na úikio mwakí-iní wa kwa ngoma. (Geenna g1067) **10** “Menyereraí mútikae kúnyarara o na kamge ga twana túú túnini. Nígúkorwo ngúmúwíra atírí, aráika a tuo nímonaga úthíi wa Baba úria úri igúru, híndí ciothe.” (**11** Nígúkorwo Múru wa Múndú ookire kúhonokía kíria kíoríte.) **12** “Rú-

rí, múgwíciiria atía? Múndú angíkorwo arí na ng’ondú igana rímwe, na ímwe yacío yúre-rí, gíthí ndangítígá ocio mírongo kenda na kenda kúu írímá-iní, athíi agacarie íyo yúrite? **13** Na angímíona-rí, ngúmúwíra atírí na ma, akenagíra ng’ondú íyo ímwe íroríte kúri úria akenagíra ocio mírongo kenda na kenda itarooríte. **14** Úguo noguo íthe wanyu úria úri Igúru atangienda o na kamge ga twana túú túnini kooe. **15** “Múru kana mwarí wa thoguo angíkúhítíría-rí, thíi úmuonie íhítia ríake múri o inyu eerí. Angígúthíkíríria-rí, nímwacooakanwo nake. **16** No angírega gúgúthíkíríria, oya múndú úngí úmwe kana eerí múthíi nao, níguo úndú o wothe úrugamagírírwu ní úria wa andú eerí kana atátú. **17** Angírega kúmáthíkíríria-rí, íría kanitha úndú úcio; na angíkírega gúthíkíríria o na kanitha-rí, mútue o ta múndú útetíkítie kana ta mwítia wa mbeeca cia igooti. **18** “Ngúmúwíra atírí na ma, úndú o wothe múkooha gúkú thí, o na igúru níukuohwo, na úria wothe múkoohora gúkú thí, o na igúru níukohorwo. **19** “O ríngí ngúmúwíra atírí, andú eerí anyu mangúguaníra gúkú thí úndú o wothe úria marahooya, nímakahingírío ní Baba úria úri igúru. **20** Nígúkorwo haría andú eerí kana atátú monganíte thíini wa ríúta ríakwa-rí, ngoragwo ndí ho gatagatí kao.” **21** Níngí Petero agúúka harí Jesú, akímúúria atírí, “Mwathani, múru kana mwarí wa baba angíthíría maita maigana ngímúrekagíra? Híhi ní maita múgwanja?” **22** Jesú akímúcookeria atírí, “Ngúkúwíra atírí, tí maita múgwanja, no ní mírongo múgwanja, maita múgwanja. **23** “Ní úndú úcio, úthamaki wa igúru úhaananítio na múthamaki úria wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciaké ní ndungata ciaké. **24** Aambíríria kúroora mathabu-rí, múndú warí na thíiri wake wa taranda ngiri ikúmi akírehwo kúri we. **25** Na tonđu níaretmetwo ní kúríha-rí, mwathi wake agíathana atí múndú úcio, endío hamwe na mútumia wake, na ciana ciaké, na kíria gíothe aarí nakío níguo thíiri úríhíke. **26** “Ndungata íyo ikígúúthía mbere yake, ikímúthaita, ikímúwíra atírí, ‘Ngíríríria, na níndúúkúríha thíiri wothe.’ **27** Nake mwathi úcio wa ndungata íyo akímúguíra tha, akímírekerá thíiri úcio akíreka íthíi. **28** “No ndungata íyo yoima nja, ígícemania na ndungata íngí yarutaga wíra nayo yarí na thíiri wayo wa díinari igana rímwe. Ikímúnyíita múmero ímúite, ikímúira na hinya atírí, ‘Ndíha thíiri wakwa úria úri nagu!’ **29** “Ndungata íyo ikígúúthía thí, ikímúthaita, ikímúira atírí, ‘Ngíríríria, na níndúúkúríha.’ **30** “Nowe akírega. Handú ha úguo, agíthíi ikímúúthía njeera nginya ríría íkaaríha thíiri úcio. **31** Ríría ndungata iría íngí cionire úria gwékíka-rí, ikígúua úuru múno, ígíthíi ikúira mwathi wacío úria wothe gwékíkíte. **32** “Nake mwathi wao agíúta ndungata íyo, akímúira atírí, ‘Wee ndungata íno njaganu, ngúrekeire thíiri waku wothe tonđu níúúthaitaire. **33** Gíthíi nawe ndúkúwagírírwu úguíre ndungata íría íngí tha o ta úria ní ngúguíríre tha?” **34** Ní úndú wa kúrakara, mwathi wayo akímíneana kúri anene a njeera níguo íkählerithio o nginya ríría íkaaríha thíiri wothe. **35** “Úguo níguo Baba úria úri igúru ageeka o úmwe wanyu, múngíaga kúrekerá múru kana mwarí wa íthe wanyu na ma kuuma ngoro-iní cianyu.”

19 Na rírí, Jesú aaríkía kúmeera maúndú macío-rí, akiuma Galilí, agíthíi rúngongo rwa Judea múrimo úúria úngí wa Rúú rwa Jerodani. **2** Nao andú aingí makímúúríria, nake akímahoneriana kuo. **3** Na Afarisai amwe magíthí kúri we níguo mamúgerie. Makímúúria atírí, “Watho níwítíkírítie múndú atigane na mútumia wake ní úndú wa gítúmi o na kírikú?” **4** Nake akímácookeria atírí, “Kaí mútathomete, atí o kíambíríria Múúmbi ‘ombire múndú-múrúme na múndú-wa-

nja', 5 na akiuga atiri, 'Ni undu wa gutimi kiu mundu murume niagatigana na ithe na nyina, na anyitane na mutumia wake, nao eeri matuikie mwiri umwe?' 6 Na ni undu ucio, acio ti andu eeri ringi, no ni mundu umwe. Ni undu ucio, aria Ngai anyiithanitie, mundu ndakanamatigithanie." 7 Nao makimuria atiri, "Ni ki giatimire Musa aathane ati mundu no ahe mutumia wake marua ma gitigana nake, amute?" 8 Nake Jesu akimacookeria atiri, "Musa aamwitikiririe mutiganage na atumia anyu tondü wa umu wa ngoro cianyu. No gutiari uguo kuuuma kiambiriria. 9 Ngumwira atiri, mundu o wothe angitigana na mutumia wake, tige amuteire ni undu wa utharia, nake ahikie mutumia ungiri, mundu ucio niatharite." 10 Nao arutwo makimwira atiri, "Angikorwo uguo nigo kuri gatagati ka muthuuri na mutumia-ri, ni kaba kwaga kuhikania." 11 Nake Jesu akimacookeria atiri, "Ti mundu o wothe unghota gwitikira uhoro uyü, tige no aria maheetwo uhoti ucio. 12 Ngikorwo andu amwe maaciarirwo mahaana ta mari ahakure; angü maahakurirwo ni andu; na angü makarega kuhikania ni undu wa uthamaki wa iguru. Mundu uria unghota gwitikira undu uyü, niawitikirie." 13 Hindi iyo Jesu akireherwo twana nigo atugirire moko na atihooere. No arutwo magiküuma aria maatürehete. 14 Nowe Jesu akiuga atiri, "Rekei twana tüuke kuri ni, tigi gutugiria, nigikorwo uthamaki wa iguru ni wa aria mahaana ta tuo." 15 Aarikia gutugirira moko, akiuma kiu. 16 Na riri, mundu umwe niokire kuri Jesu, akimuria atiri, "Murutani, ni undu iriku mwega ingika nigeetha ngie na muoyo wa tene na tene?" (aiönios g166) 17 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Ükunjüuria uhoro wa undu uria mwega niki? Kuri o Umwe mwega. Ungienda gutoonya muoyo-ini-ri, athikagira maathani." 18 Mundu ucio akimuria atiri, "Ni maathani mariku?" Jesu akimucookeria atiri, "Ndukanoragane, na ndukanatharanie, na ndukanaiye, na ndukanagirire mundu uria ungi kigenyo, 19 na tia thoguo na nyukwa, o na 'endaga mundu uria ungi o ta uria wiyendete wee mwene.'" 20 Mwanake ucio akiuga atiri, "Maundü macio mothe ndüre ndimarumitie, ni ki kingi ndigairie?" 21 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Ungienda kwagirira kuna, thi wendie indo ciaku ühe athini mbeeca acio, na niukaga na muthiithi iguru. Ücooke üke ünümirire." 22 Riria mwanake ucio aiguire uguo-ri, agithi arü na kieha, tondü aari na ütonga müngi. 23 Nake Jesu akira arutwo ake atiri, "Ngumwira atiri na ma, ni undu uri hinya gitonga gutoonya uthamaki-ini wa iguru. 24 O ringi ngumwira atiri, ni ühüthi ngamüira ihungurire irima ria cindano, gükira gitonga gutoonya uthamaki wa Ngai." 25 Riria arutwo maiguire uguo-ri, makimaka müno, makürania atiri, "Riu-ri, nüü ungiikhonoka?" 26 Nake Jesu akimarora akimeera atiri, "Undu ucio ndungihote na andu, no maündü mothe nimahotekaga ni Ngai." 27 Petero akimucookeria atiri, "Ithu niütügite maündü mothe, tügakürümirira Ithu-ri, ni ki tükaahao?" 28 Nake Jesu akimeera atiri, "Ngumwira atiri na ma, hindi iria Müru wa Mundu agaikarira giti giake kia unene kiri riiri, thiini wa thi njerü, inyu aria münümagirira ni inyu mügaikarira iti ikümi na igiri cia unene, na nimügatüira mihiriga iria ikümi na iri wa Israeli ciara. 29 Na uria wothe ütügite nyumba, kana ariu a nyina, kana aari a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana migunda ni undu wakwa niakamükira maita igana ma iria atigite, na agae muoyo wa tene na tene. (aiönios g166) 30 No riri, andu aingi aria mari mbere nio makaariga thuutha, na aingi aria mari thuutha nio magaatongoria.

20 "Nigikorwo uthamaki wa iguru ühaana ta mundu wari na githaka, uria woimagarire rüciini tene akaandike andu a küruta wira mügunda wake wa mithabibu. 2 Na aarikanira nao ati nekumaritha dinari muthenya ucio, akimatüma makarute wira mügunda-ini wake wa mithabibu. 3 "Ta thaa ithatu nioimagarire na akiona andu angü marungii thoko-ini matari undu meekaga. 4 Akimeera atiri, 'O na inyu-iri, thiü mükarute wira mügunda-ini wakwa wa mithabibu, na ningümüriha o kiria kiagirire.' 5 Ni undu ucio magithi. "Ningü akiumagara ringi ta thaa thita, na thaa kenda agika o uguo. 6 Na ta thaa ikümi na imwe, akiumagara na akiona andu angü marungii o hau. Akimooria atiri, 'Ni ki gutümite mütinde murungii haha muthenya mügima mütarü undü müreka?' 7 "Nao makimucookeria atiri, "Tondü gutiri mundu ütwandikire." "Akimeera atiri, 'O na inyu thiü mükarute wira mügunda-ini wakwa wa mithabibu.' 8 "Gwatuka-ri, mwene mügunda ucio wa mithabibu akira mürügamiriri wa wira wake atiri, 'Ita aruti a wira umarithe mücaara, wambiririe na aria maandikirwo thuutha, ürikie na aria maandikirwo mbere.' 9 "Aruti a wira aria maandikütwo thaa ikümi na imwe moka, makirihwo dinari imwe o mundu. 10 Ni undu ucio, riria aria maandikütwo mbere mookire-ri, meeciirite mekürihwo makiria. No riri, o nao maaririrwo dinari imwe o mundu. 11 Maarikia kürihwo, makiambiriria künugunikira mwene mügunda. 12 Makiuga atiri, 'Andu aria marigirie kwandikwo-ri, marutire wira o ithaa rimwe, na wamaiganania na ithu aria twatinda wira na minoga na kühia ni riua.' 13 "Nake agicookeria imwe wao atiri, 'Mürata wakwa, ndinagwika üru. Githi tütirikanire ati ngürthe dinari imwe?' 14 Kioe mücaara waku üthi. Ni ni ndenda küriha mundu ucio wandikirwo thuutha o ta uguo ndaküriha. 15 Githi ndiri na kihooto gä gwika uria ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana üraigua üru tondü ndi mütaana?' 16 "Ni undu ucio aria mari thuutha, magaatüka a mbere, na aria mari mbere magaatüka a thuutha." 17 Na riria Jesu aambataga Jerusalem-ri, nietire arutwo ake aria ikümi na eeri keheri-ini akimeera atiri, 18 "Twerekeire kwambata Jerusalem, na kiu Müru wa Mundu niagakunyarwo aneanwo kürü athinjiri-Ngai aria anene na arutani a watho. Nao nimakamütüira kürüragwo 19 na nimakamüneana kürü andu-a-Ndüriri anyürürio na ahürwo na kiboko na mamwambe müti iguru. Na muthenya wa gatatu niakarikiükiol!" 20 Thuutha ucio, nyina wa ciana cia Zebedi niokire kürü Jesu arü na ariu ake, agituria ndu, akimüthaita amühingirire undu müna. 21 Nake Jesu akimuria atiri, "Ni undu uriku ükwenda?" Akimucookeria atiri, "Itikira ati imwe wa aanake aya akwa eeri magaikara umwe mwena waku wa ürio, na ucio ungi mwena waku wa ümotho uthamaki-ini waku." 22 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Mütiü uria mürahooya. No mühote künyüira gikombe kiria ngünüira?" Nao magicookia atiri, "Ii, no tühote." 23 Nake Jesu akimeera atiri, "Ti-itherü ni mükaanyüira gikombe giakwa, no gükara mwena wakwa wa ürio kana wa ümotho ti ni heanaga. Iti ucio ikaahoe aria mathondekeirwo cio ni Baba." 24 Riria arutwo acio angü ikümi maiguire uhoro ucio, makirakarira arutwo acio eeri a nyina umwe. 25 Nake Jesu akimeeta hamwe, akimeera atiri, "Nimüü ati aathani a Ndüriri ni metüügagiria iguru ria andu ao, na anene ao nimamaathaga na hinya. 26 No riri, gütikanahaane uguo gatagati kanyu. Handu ha uguo, uria ungienda gütüka münene thiini wanyu-ri, ni atuike ndungata yanyu, 27 na uria ungienda gütüka wa mbere thiini wanyu niatuike ngombo yanyu, 28 o ta uria Müru wa Mundu atookire gütungatirwo, no ookire gütungata, na arute muoyo wake

utuuke thogora wa güküura andü aingĩ.” **29** Na rĩria Jesũ na arutwo ake moimaga Jeriko-rĩ, andũ aingĩ makĩmũrũmĩria. **30** Nao andũ eerĩ atumumu maikarĩte mũkĩra-inĩ wa njĩra, na rĩria maiguire atĩ nĩ Jesũ wahĩtũkaga-rĩ, makĩanĩria, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũguĩre tha!” **31** Gĩkundi kũu kĩa andũ gĩkimakaanĩa, gĩkĩmeera makire, no-o magĩkĩrĩria kwanĩria, makiuga atĩrĩ, “Mwathani, Mũrũ wa Daudi, tũguĩre tha!” **32** Nake Jesũ akĩrũgama, akĩmeeta. Akĩmoorĩa atĩrĩ, “Mũrenda ndĩmwikire atĩa?” **33** Makĩmũcookerĩa atĩrĩ, “Mwathani, tũrakũhooya o tũcooke kuona.” **34** Nake Jesũ akĩmaĩguĩra tha, akĩmahutĩa maitho. Na kahinda o kau makĩambĩria kuona, makĩmũrũmĩria.

21 Na rĩria maakuhĩrĩrie Jerusalemu, maakinya itũura rĩa Bethifage kũu Kirĩma-inĩ kĩa Mitamaĩyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ itũura rĩria rĩrĩ mbere yanyu, na mwaingĩra o ũguo nĩmũgũkora ndigiri yohetwo, ĩrĩ na njaũ yayo. Ciohorei mũndehere. **3** Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩmũũria ũndũ-rĩ, mwĩrei atĩ Mwathani nĩabatarĩtio nĩcio, na nĩegũcicookia o narua.” **4** ũndũ ũyũ wĩkĩkire nĩgeetha ũrathi ũria waarĩtio na kanua ka mũnabĩi ũhĩnge, rĩa oĩgĩre atĩrĩ: **5** “Irai Mwarĩ wa Zayuni atĩrĩ, ‘Mũthamaki waku nĩarooka kũrĩwe, nĩ mũhooreri na akuũtũwo nĩ ndigiri, o njaũ ya ndigiri.’” **6** Nao arutwo magĩthĩi magĩka o ũria Jesũ aamerĩte. **7** Makĩrehe ndigiri na njaũ yayo, na makĩara nguo ciao igũrũ rĩayo, nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. **8** Na andũ gĩkundi kĩnene mũno makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao arĩa angĩ magĩtua mathĩgi ma mĩtĩ makĩmaara njĩra-inĩ. **9** Nacio ikundi cia andũ arĩa maamũtongoretie na arĩa maamũrũmĩrĩrie maanagĩrĩa makoĩga atĩrĩ, “Hosana, Mũrũ wa Daudi!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũgũtũka na rĩtũwa rĩa Mwathani!” “Hosana igũrũ, o igũrũ mũno!” **10** Rĩria Jesũ aatoonyire Jerusalemu, andũ a itũura rĩu inene rĩothe makĩambũrũrũka, makĩũrania atĩrĩ, “Ūyũ nake nũũ?” **11** Nakĩo kĩrĩndĩ kũu gĩgĩcookia atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe Jesũ ũria mũnabĩia wa kuuma Nazarethi itũura rĩa Galilĩ.” **12** Nake Jesũ agĩtoonya kũu hekarũ-inĩ akĩrutũũra andũ othe arĩa maagũraga na meendagia indo kuo, akĩng’aurania metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, na akĩng’aurania itĩ cia arĩa meendagia ndutura. **13** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkĩtũwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa ĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo, no inyuĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **14** Nao atumumu na cionje magĩthĩi kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ, nake akĩmahonia. **15** No rĩria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho moonire maũndũ ma magegania marĩa eekaga, na maigua ũria ciana cianagĩrĩra kũu hekarũ-inĩ ikiugaga atĩrĩ, “Hosana Mũrũ wa Daudi,” makĩrakara. **16** Makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũraigua ũria ciana ici iroiga?” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Tĩ, nĩndĩraigua. Kĩ inyuĩ mũtathomete ciugo irĩa ciugĩte atĩrĩ, “Kuuma tũnua-inĩ twa twana na twa ngenge nĩtũmĩte hoime ũgocĩ?” **17** Agĩcooka akĩmatiga, akũma itũura rĩu inene, agĩthĩi Bethania, akĩraara kuo. **18** Na rĩciĩni tene, arĩ njĩra agĩcooka kũu itũura inene, akĩgũa arĩ mũhũũtũ. **19** Nake akĩona mũkũyũ mũkĩra wa njĩra, agĩthĩi harĩ guo, no ndaigana kuona kĩndũ thĩĩnĩ wago tĩga o mathangũ. Nake akĩwĩra atĩrĩ, “Ūroaga gũgaacĩra macĩaro rĩngĩ!” O hĩndĩ ĩyo mũtĩ ũcio ũkĩhoha. (**aiĩn g165**) **20** Rĩria arutwo ake moonire ũguo makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kĩ mũkũyũ ũyũ wahooha narua atĩa?” **21** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũngĩkorwo na wĩtkĩo na mũtĩgathangane-rĩ, to ũguo mũkũyũ ũyũ wĩkĩtũwo mũngĩhota gwĩka, no rĩrĩ, o na no mũhote kwĩra kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Ūrokũũrũka ũkĩo irĩa-inĩ,’ na gwĩkĩke ũguo. **22**

Maũndũ mothe marĩa mũrĩhooyaga mwĩtkĩtie nĩmũkaheo.” **23** Na rĩria Jesũ aatoonyire hekarũ-inĩ-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a andũ makĩmũkora akĩrutana, makĩmũũria atĩrĩ, “Ūreka maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ ũkũheete ũhoti ũcio?” **24** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kũũria. Mwanjookeria-rĩ, nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **25** Ūbatĩthio wa Johana-rĩ, woĩmite kũ? Woĩmite igũrũ-ĩ, kana woĩmite kũrĩ andũ?” Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩrana atĩrĩ, “Tũngiuga atĩ, ‘Woĩmite igũrũ,’ egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtkĩa nĩkĩ?’ **26** No tũngiuga atĩ, ‘Woĩmite kũrĩ andũ,’ nĩtũgwĩgĩra andũ, nĩgũkorwo othe nĩmeetikĩte atĩ Johana aarĩ mũnabĩi.” **27** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookerĩa Jesũ atĩrĩ, “Ithũ tũtũũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndĩkũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **28** “Na rĩrĩ, mũgwĩciĩria atĩa? Nĩ kwari na mũndũ warĩ na arĩu eerĩ. Agĩthĩi harĩ ũria wa mbere, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ, thĩi ũkarute wĩra ũmũthĩ mũgũnda-inĩ wa mũthabĩbũ.’” **29** “Nake agĩcookia, akiuga, ‘Ndĩgũthĩi,’ no thuutha akĩrĩcũkwo, agĩthĩi. **30** “Nĩngĩ mũthuuri ũcio agĩthĩi kũrĩ mũrĩrũ ũcio ũngĩ akĩmwĩra o ũguo. Nake agĩcookia akiuga, ‘Tĩ baba, nĩngũthĩi,’ no ndaathĩre. **31** “Acio eerĩ-rĩ, nũũ wĩkire ũria ithe eendaga?” Magĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũria wa mbere.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmaratoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai mbere yanyu. **32** Nĩgũkorwo Johana ookire kũrĩ inyuĩ amwonie njĩra ya ũthĩngu, no mũtĩamwĩtkĩrie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nĩmamwĩtkĩrie. Na inyuĩ o na muona ũguo, mũtĩigana kwĩrĩa mũmwĩtkĩe. **33** “Ta thĩkĩrĩria ngerekano ĩngĩ: Mũndũ warĩ mwene mũgũnda nĩahaandire mũgũnda ũcio wake mũthabĩbũ. Agĩaka rũgĩrĩ rũgĩthĩrũrũkĩria mũgũnda ũcio, akĩenja kĩhĩhĩro gĩa thabĩbũ o kũu thĩĩnĩ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩrĩ. Agĩcooka agĩkomborithĩa mũgũnda ũcio wa mũthabĩbũ kũrĩ arĩni na agĩthĩi rũgendo. **34** Hĩndĩ ya kũgetha yakuhĩrĩria-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ akombori acio nĩguo ikanengerwo macĩaro make. **35** “Akombori acio makĩnyĩta ndungata ciake; makĩhũũra ĩmwe, na makĩũraga ĩria ĩngĩ, na ya gatatũ makĩmũhũũra na mahĩga nyuguto. **36** Agĩcooka akĩmatũmĩra ndungata ĩngĩ nyingĩ kũrĩ irĩa aatũmite mbere, nao akombori acio magĩcĩka o ro ũguo. **37** Mũthĩa-inĩ akĩmatũmĩra mũrũwe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmagatĩia mũrũ wakwa.’” **38** “No rĩria akombori acio moonire mũrĩrũ, makĩũrana atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ūkai tũmũũrage, twĩyoere igai rĩake.” **39** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyĩta, makĩmũkĩra rĩa wa mũgũnda ũcio wa mũthabĩbũ, na makĩmũũraga. **40** “Nĩ ũndũ ũcio, rĩria mwene mũgũnda ũcio wa mũthabĩbũ agooaka-rĩ, ageeka akombori acio atĩa?” **41** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Nĩkaniĩna andũ acio aaganu, na acooke akomborithie andũ angĩ mũgũnda ũcio, arĩa marĩmũgayagĩra macĩaro hĩndĩ ya magetha yakinya.” **42** Nake Jesũ akĩmoorĩa atĩrĩ, “Kĩ mũtathomete thĩĩnĩ wa Maandiko atĩ: “Ihĩga rĩria aakĩ maaregĩre nĩrĩo rĩtũkĩte ihĩga inene rĩa koine; Mwathani nĩ we wĩkĩte ũndũ ũcio, na nĩ wa magegania tũkĩwona?” **43** “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkeherio kũrĩ inyuĩ, ũheo andũ angĩ arĩa magaacĩraga macĩaro maguo. **44** Mũndũ ũria ũkaagwĩra ihĩga rĩrĩ nĩagathũthĩka, no ũria ũkaagwĩrwo nĩrĩo nĩrĩkamũthethera.” **45** Rĩria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai maaguire ngerekano ĩcio cia Jesũ, makĩmenya atĩ aaragia ũhoro wao. **46** Magĩcĩria ũria mangĩmũnyĩta, no nĩmetĩagĩra kĩrĩndĩ kũu, tondũ andũ nĩmeetikĩte atĩ aarĩ mũnabĩi.

Ni kiheo kiu, kana nĩ kigongona kĩa gĩtũmaga kiheo kiu gĩtũke kĩa mũre? **20** Nĩ ʊndũ ʊcio, ʊria wĩhĩtaga na kigongona, ehĩtaga nakĩo na akehĩta na kĩa gĩothe kĩa kigongona-igũrũ. **21** Nake ʊria wĩhĩtaga na hekarũ, ehĩtaga nayo na akehĩta na ʊria ʊikaraga thĩĩni wayo. **22** Nake ʊria wĩhĩtaga na igũrũ, ehĩtaga na gĩtĩ kĩa ʊnene kĩa Ngai, na akehĩta na ʊria ʊgĩkaragĩra. **23** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũrutaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa nyeni; na nĩcio terere, na bitharĩ, na thuu. No nĩmũtiganĩĩrie maũndũ marĩa na bata makĩria marĩa makonĩĩ watho na nĩmo kĩhoote, na kũiguanĩra tha, na wĩhokeku. Maya-rĩ, nĩmo mwagĩĩrwo nĩ gwĩka mũtegũtiganĩria macio mangũ. **24** Inyuĩ atongoria aya atumumu! Inyuĩ mũcungaga rũmurũ, no mũkameria ngamĩĩra. **25** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũthambagia gĩkombe na mbakũri mwena wa nja, no thĩĩni-rĩ, kũiyũrite ʊkoroku na kwenda kwĩhũĩna. **26** Wee Mũfarisai ʊyũ mũtũmumu! Amba ʊthambie gĩkombe na mbakũri mwena wa thĩĩni, naguo mwena wa nja o naguo nĩgũthera. **27** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhaana mbĩĩra hake mũnyũ mwerũ, iria cionekaga irĩ thaka mwena wa nja, no thĩĩni ciyũrite mahĩndĩ ma andũ akuũ, na gĩko kĩa mũthemba yotho. **28** No taguo andũ mamuonaga mũrĩ athingu mwena wa nja, no mwena wa thĩĩni mũiyũrwo nĩ ʊhinga na waganu. **29** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagĩra anabii mbĩĩra na mũkagemia mbĩĩra cia arĩa athingu. **30** Mũgacooka mũkoiga atĩrĩ, ‘Tũngĩra muoyo hĩndĩ ya maithe maitũ-rĩ, tũtingĩagwatanĩre nao gũita thakame ya anabii.’ **31** Nĩ ʊndũ ʊcio mukaruta ʊria wa atĩ inyuĩ mũrĩ njiaro cia arĩa mooragire anabii. **32** Nĩ ʊndũ ʊcio-rĩ, kũiyũrĩrĩrie kĩgeri kĩa mehĩa ma maithe manyu ma tene. **33** “Inyuĩ nyoka ici! Inyuĩ ciana cia ndũral Mũgaagithema atĩa gũtũrwo cĩa wa gũkiko Jehanamu? **(Geenna 11067)** **34** Nĩ ʊndũ ʊcio-rĩ, ngũmũtũmĩra anabii, na andũ arĩa oogĩ, o na arutani. Amwe ao nĩmũkamoora na mwambe amwe ao mũtĩ-igũrũ, na arĩa angĩ mũmahũire na iboko thĩĩni wa thunagogi cianyu na mũmaingate kuuma itũũra rĩmwe nginya rĩria rĩngĩ. **35** Na nĩmũgagĩcookererwo nĩ thakame yotho ya andũ arĩa athingu, irĩa irĩkĩtie gũitwo gũkũ thĩ, kuuma thakame ya Habili ʊria warĩ mũthingu, nginya thakame ya Zekaria mũrũ wa Barakia, ʊria mworagĩre gatagatĩ ka Handũ-harĩa-Hatheru na kigongona. **36** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, maũndũ maya mothe nĩmagakinyĩra rũciarorũrũ. **37** “Wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ʊragaga anabii, na ʊkahũira arĩa matũmĩtuo kũrĩ wee na mahiga nyuguto, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gũcookanĩrĩria ciana ciaku hamwe, ta ʊria ngũkũ ʊcookanagĩrĩria tũcui twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndũnjĩtikagĩria! **38** Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku itĩgitwo ikĩrite ihooru. **39** Ngũmwĩra atĩrĩ, kuuma rĩu mũtikanyona rĩngĩ nginya rĩria mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ʊria ʊgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani.’”

24 Nake Jesũ akiuma hekarũ, na rĩria aathĩaga arutwo ake magũũka kũrĩ we nĩguo mamuonie miako ya hekarũ. **2** Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩmũkuona indo ici ciothe? Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩria rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” **3** Na rĩria Jesũ aikarĩte thĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mitamajũ-rĩ, arutwo ake magũũka harĩ we hatarĩ andũ angĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ, na kĩmenyithia gĩa gũcooka gwaku na kĩa mũthia wa mahinda maya nĩ kĩrĩkũ?” **(aĩon 1165)** **4** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre mũtikanaheenio nĩ

mũndũ o na ʊrĩkũ. **5** Ngũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩtwa rĩakwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩ makaheenia andũ aingĩ. **6** Nĩmũkaigua ʊhoru wa mbaara, na mũhuhu ʊkonĩĩ mbaara, no inyuĩ mũtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mageekĩka, no ithĩrĩro ti rĩkinyu. **7** Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũria rũngĩ, na ʊthamaki ʊũkĩrĩre ʊria ʊngĩ. Nĩgũkaagĩ ng’aragu na ithingĩthia kũndũ na kũndũ. **8** Maũndũ macio mothe nĩ kĩa mbĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo agĩe mwana. **9** “Nĩngĩ nĩmũkaneawo mũnyarĩrwo na mũũragwo, na mũmenwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe nĩ ʊndũ wakwa. **10** Hĩndĩ ʊyo-rĩ, andũ aingĩ nĩmagatiganĩria wĩtkio na makunyananĩre mũndũ na ʊria ʊngĩ, na mamenene. **11** Na anabii aingĩ a maheeni nĩmakomĩra na nĩmakaheenia andũ aingĩ. **12** Na tondu waganu nĩũkaingĩha mũno-rĩ, wendani wa andũ aingĩ nĩũkanyĩha, **13** no ʊria ʊgaakĩrĩrĩria nginya hĩndĩ ya ithĩrĩro-rĩ, ʊcio nĩakahonoka. **14** Naguo ʊhoru-ʊyũ-Mwega wa ʊthamaki nĩũkahunjo thĩ yotho ʊtũke ʊria kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, na thũthũ ʊcio ithĩrĩro rĩkinye. **15** “Nĩ ʊndũ ʊcio rĩria mũkoona ‘kĩndũ kĩa kĩa thaahu na gĩa kũrehe ihooru’ kĩrũgamĩte Handũ-harĩa-Hatheru, o kĩa kĩa kĩa rĩtio na kanua ka mũnabii Danieli (ʊria ʊrathoma nĩamenye ʊhoru ʊcio), **16** hĩndĩ ʊyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ. **17** Mũndũ ʊcio ʊrĩ nyũmba yake igũrũ ndakaharũrũke atĩ akurute kũndũ kuuma nyũmba yake. **18** Nake ʊria wĩ mũgũnda ndagacooke mũcĩ kũgĩra nguo ciake. **19** Kaĩ atumia arĩa magaaakorwo na nda na arĩa magaaakorwo makĩongithia hĩndĩ ʊyo nĩmagakorwo na thĩĩna-ĩ! **20** Hooyai nĩguo gwĩthara kwanyu gũtikakorwo kũrĩ hĩndĩ ya heho kana mũthenya wa Thabatũ. **21** Ngũkorwo hĩndĩ ʊyo nĩgũkagia na mũnyamaro mĩnene, itarĩ yoneka kuuma kĩa mbĩrĩria gĩa thĩ nginya rĩu, na itakooneka rĩngĩ. **22** Na tiga matukũ macio makuhĩrĩro-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ʊngĩkaahonoka, no nĩ tondu wa andũ arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakuhĩho. **23** Hĩndĩ ʊyo mũndũ o na ʊrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ na haha!’ kana, ‘Arĩ harĩa!’ Mũtikaretĩkie ʊhoru ʊcio. **24** Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabii a maheeni nĩmakeyumĩria monanie morĩrũ manene na marĩngĩ ciama, nĩguo maheenie o na arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. **25** Na rĩrĩ, inyuĩ ndaamũmenyithia ʊhoru ʊcio mbere ya hĩndĩ ʊyo. **26** “Nĩ ʊndũ ʊcio mũndũ o na ʊrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Arĩ werũ-inĩ,’ mũtikanaathĩ kuo; kana angĩmwĩra, ‘Arĩ nyũmba thĩĩni,’ mũtikaretĩkie ʊhoru ʊcio. **27** Nĩgũkorwo o ta ʊria rũheni ruumĩte irathĩro ruonekaga ithũũro-rĩ, ʊguo noguo gũũka kwa Mũrũ wa Mũndũ gũgaakorwo kũhaana. **28** Harĩa hothe harĩ kĩamba, hau nĩho nderĩ ciunganaga. **29** “Na rĩrĩ, o rĩmwe thũthũ wa mũnyamaro ya matukũ macio, “rĩũ nĩrĩkagĩ nduma, naguo mweri ʊtĩge kwara; nacio njata nĩkaagũũ kuuma igũrũ, namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio. **30** “Hĩndĩ ʊyo kĩmenyithia kĩa Mũrũ wa Mũndũ nĩgĩkooneka kũu igũrũ, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩgacakaya. Nĩkoona Mũrũ wa Mũndũ agũũka arĩ igũrũ rĩa matu, na arĩ na hinya na rĩrĩ mũingĩ. **31** Nake nĩagatũma arĩa ake na mũgambo mũnene wa karumbeta, nao nĩmakooangania arĩa ake aamũre moimite mĩna ina irĩa yumaga rũhuho, kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩa kĩngĩ. **32** “Na rĩrĩ, mwĩrute na mũkũyũ: Rĩria hongĩ ciaguo ciarĩkia gũthũũka na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya rĩũ irĩ hakuĩ. **33** ʊguo noguo rĩria mũkoona maũndũ macio mothe, mũkaamenya atĩ ihinda rĩrĩ hakuĩ, rĩrĩ o ta mũrango-inĩ. **34** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciarorũrũ rĩtũgaathira nginya maũndũ macio mothe mahĩngĩ. **35** Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciago ciakwa itigathira. **36** “Gũtĩrĩ mũndũ ʊũ ʊhoru wa mũthenya ʊcio kana ithaa rĩu, o na arĩa a

igürü matiüü, o na Mürüü ndooi, tiga no Ithe wiki. **37** O ta ūria gwatarii matukü-ini ma Nuhu, noguo gūkahaana hĩndi ya gũka kwa Mürü wa Mündü. **38** Nĩgũkorwo o ta ūria gwatarii matukü maria maarĩ mbere ya kĩguũ, andũ nĩmarĩaga na makanyua, na nĩmahikanagia na makahika, o nginya mũthenya ūria Nuhu aatoonyire thabina; **39** nao matiamenyire nginya rĩria kĩguũ giokire, gikimaniina othe. Ūguo noguo gūkahaana hĩndi ya gũka kwa Mürü wa Mündü. **40** Hĩndi iyo arũme eerĩ magaakorwo marĩ mũgũnda; ūmwe niakoywo na ūria ūngĩ atigwo. **41** Andũ-a-nja eerĩ magaakorwo magĩthia hamwe; ūmwe niakoywo na ūria ūngĩ atigwo. **42** “Nĩ ūndũ ūcio, ikaragai mwĩguĩte, ondũ mũtiũ mũthenya ūria Mwathani wanyu agooka. **43** No menyai atĩrĩ, korwo mwene nyũmba niamenyete thaa cia ūtukũ iria mũici angũka, angĩakarire eigũite, nyũmba yake iũtuu. **44** Nĩ ūndũ ūcio o na inyuũ no nginya mũkarage mwĩhaarĩire, tondũ Mürü wa Mündü agooka ithaa rĩria mũtamwĩrigĩrĩre. **45** “Nĩngĩ-rĩ, ndungata ya kwĩhokeka na njũgĩ nĩrĩkũ, ūria mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata iria ingĩ cia nyũmba yake, na icĩheage irio ihinda rĩria riagĩrĩre? **46** Kaĩ nĩgũgaakorwo ūrĩ ūndũ mwega harĩ ndungata iyo, rĩria mwathi wayo agooka akore igĩka o ūguo-ĩ! **47** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, niakamĩhokera indo ciake ciothe. **48** No rĩrĩ, ndungata iyo ingĩkorwo nĩ njaganu, na rĩre na ngoro atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa niegũikara ihinda irayya atacookete,’ **49** na ikĩambĩrĩre kũhũura ndungata iria ingĩ, na kũria na kũnyua hamwe na arĩũ. **50** Mwathi wa ndungata iyo agooka mũthenya ūria itamwĩrigĩrĩre, na ithaa rĩria itooi. **51** Nake niakamĩherithia mũno, na amĩkie hamwe na andũ arĩa hinga, kũria gũgaakorwo na kĩrĩro na kũhagarania magego.

25 “Hĩndi iyo-rĩ, ūthamaki wa igürü ūkaahaananio na airĩtu ikũmi arĩa mooire matawa mao, makĩumagara nĩguo magatũnge mũhikania. **2** Atano ao maarĩ akĩgu, na atano maarĩ oogĩ. **3** Acio akĩgu nĩmakũuire matawa mao, no matiakuuire maguta. **4** No rĩrĩ, acio oogĩ, nĩmakũuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. **5** Na rĩrĩ, Mũhikania nĩakarire angĩgooka, na othe magĩcũnga, magĩkoma. **6** “Na ūtukũ gatagatĩ gũkianĩrĩro atĩrĩ: ‘Mũhikania nĩ mũũku! Umai mũkamũtũnge!’ **7** “Hĩndi iyo airĩtu othe magĩkũkĩra, magĩthondeka matawa mao. **8** Acio akĩgu makũira acio oogĩ atĩrĩ, ‘Tũgaĩrei maguta manyu tondũ; matawa maitũ nĩmarahora.’ **9** “No acio oogĩ makĩmacookia atĩrĩ, ‘Aca, matingĩtũigana na mamũigane. Handũ ha ūguo-rĩ, thĩĩ kũrĩ arĩa mendagia maguta mũkegũrĩre manyu.’ **10** “No rĩria maarĩ njĩra-inĩ magĩthĩĩ kũgũra maguta-rĩ, mũhikania agĩkinya. Airĩtu arĩa mehaarĩire magĩtoonya kĩhikania-inĩ hamwe na mũhikania. Naguo mũrango ūkĩhingwo. **11** “Thuutha ūcio airĩtu acio angĩ o nao magĩũka. Makĩuga atĩrĩ, ‘Mwathani! Mwathani! Tũhingũrĩre mũrango!’ **12** “Nowe agĩcookia atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ ndimũũ.’ **13** “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mwĩhũgagĩ, tondũ mũtiũ mũthenya kana thaa. **14** “Nĩngĩ, ūthamaki wa igürü ūkaahaananio na mũndũ wathĩiaga rũgendo, nake agĩta ndungata ciake, agĩcihokera indo ciake. **15** Akĩnengera ĩmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na ingĩ taranda igĩrĩ, na rĩria ingĩ taranda ĩmwe, o ndungata kũringana na ūhoti wayo. Agĩcooka agĩthĩĩ rũgendo. **16** Ndungata rĩria yaneetwo taranda ithano igĩthĩĩ o hĩndi iyo, ikĩonjorithia mbeeca ciyo, na ikĩona uumithio wa taranda ingĩ ithano. **17** O nayo rĩa yaheetwo taranda igĩrĩ ikĩonjorithia ikĩona uumithio wa ingĩ igĩrĩ. **18** No ndungata rĩa yaheetwo taranda ĩmwe igĩthĩĩ, ikĩenja irima, ikĩhitha mbeeca cia mwathi wayo. **19** “Thuutha wa ihinda irayya, mwathi wa ndungata

icio niacookia na agĩciita nĩguo iheane ūhoru wa mathabu ma mbeeca ciake. **20** Ndungata rĩa yaheetwo taranda ithano ikĩrehe ingĩ ithano, ikĩuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ ithano.’ **21** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩwikĩte wega, wee ndungata ĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩtũũkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩngũgũtua mũrori wa indo nyingĩ. Ūka ūtoonye gĩkeno-inĩ kĩa mwathi waku!’ **22** “Ndungata rĩa yaheetwo taranda igĩrĩ o nayo igĩũka. Ikĩuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igĩrĩ! Atĩrĩrĩ, nĩthũkũmĩte ingĩ igĩrĩ.’ **23** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookia atĩrĩ, ‘Nĩwikĩte wega, wee ndungata ĩno njega na ya kwĩhokeka! Nĩtũũkĩte mwĩhokeku harĩ indo nini; nĩ ngũgũtua mũrori wa indo nyingĩ. Ūka ūtoonye gĩkeno-inĩ kĩa Mwathi waku!’ **24** “Nayo ndungata rĩa yaheetwo taranda ĩmwe o nayo igĩũka. Ikĩuga atĩrĩ, ‘Mwathi wakwa, nĩ ndooi atĩ we wĩ mũndũ mwĩ, ūgethaga kũria ūtahandite, na ūkongania kũria ūtaahandire mbeũ. **25** Nĩ ūndũ ūcio nĩndetigĩrĩre, ngĩthĩĩ ngĩhitha taranda yaku thĩ. Atĩrĩrĩ, ĩno no rĩa yaku ndagũcookia.’ **26** “Nake mwathi wayo akĩmĩcookia atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu na ngũũtaru! Ūguo nĩ woof atĩ ngethaga kũria itahaandite, na ngongania kũria itaahurĩte mbeũ? **27** Gũkĩrĩ ūguo-rĩ, wagĩrĩro nĩ kũiga mbeeca ciakwa bengĩ, na ndacooka-rĩ, nĩngĩacoookerio mbeeca ciakwa irĩ hamwe na uumithio wacio. **28** “Nĩ ūndũ ūcio, mĩtunyei taranda iyo, mũmĩnengere ūria ūrĩ na taranda ikĩmi. **29** Nĩgũkorwo mũndũ o wothĩ ūrĩ na indo nĩwe ūkoongererwo ingĩ nyingĩ na akĩrĩrĩro. Nake ūria ūtarĩ, o na kĩria arĩ nako niagatuunyo. **30** Oyai ndungata iyo itarĩ bata mũmĩkĩe njũ kũu nduma-inĩ, kũria gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’ **31** “Hĩndi rĩa Mürü wa Mündü agooka arĩ na rĩrii wake, na arĩa othe marĩ hamwe nake, niagaakarĩra gĩrĩ gĩake kĩa ūnene na kĩrĩ rĩrii wa igürü. **32** Ndũrĩrĩ ciothe nĩgũcookanĩrĩro mbere yake, nake niakamũrĩra andũ kuuma kũrĩ arĩa angĩ, o ta ūria mũrĩthĩ aamũranagia ng’ondũ na mbũri. **33** Niakaiga ng’ondũ mwena wake wa ūrĩo, na mbũri aciige mwena wake wa ūmotho. **34** “Nĩngĩ Mũthamaki niakeera arĩa marĩ mwena wake wa ūrĩo atĩrĩ, ‘Ūkai, inyuũ mũrathimĩtwo nĩ Baba; oyai igai rĩa ūthamaki ūria mwathondekĩro kuuma kũrĩ arĩa thĩ yombirwo. **35** Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu mũkĩĩhe gĩa kũria, na ndaarĩ mũnyooto mũkĩĩhe gĩa kũnyua, na ndaarĩ mũgeni mũkĩĩnyĩita ūgeni, **36** na ndaarĩ njaga mũkĩĩhe nguo, na ndaarĩ mũrũaru na inyuũ mũkĩĩmenyerera, o na ndaarĩ njeera na mũgũka kũndora.’ **37** “Hĩndi iyo arĩa athinguo nĩmakamĩcookia mamũũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũhũũtu tũgĩkũhe gĩa kũria, kana ūrĩ mũnyooto tũgĩkũhe gĩa kũnyua? **38** Na nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũgeni mũkĩĩnyĩita ūgeni, kana ūrĩ njaga tũgĩkũhe nguo? **39** O na nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũrũaru kana ūrĩ njeera na tũgũka gũkũro?’ **40** “Nake Mũthamaki niagacookia, ameere atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ĩndũ wothĩ mwekĩire arĩa a Baba o na arĩa anini mũno, nĩ nĩ mwekĩire.’ **41** “Nĩngĩ niakeera arĩa marĩ mwena wake wa ūmotho atĩrĩ, ‘Njehererai, inyuũ mũrumĩtwo, mũthĩĩ mwaki-inĩ wa tene na tene ūria ūthondekĩro mũcukani na arĩa ake. (aiōnios g166) **42** Nĩgũkorwo ndaarĩ mũhũũtu na mũtiaheire gĩa kũria, na ndaarĩ mũnyooto na mũtiaheire gĩa kũnyua, **43** na ndaarĩ mũgeni na mũtĩanyĩire ūgeni, ndaarĩ njaga na mũtiaheire nguo, ndaarĩ mũrũaru na ndaarĩ njeera na mũtiokire kũnyona.’ **44** “Nao niagacookia, mamũũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani, nĩ rĩ twakuonire ūrĩ mũhũũtu, kana ūrĩ mũnyooto, kana ūrĩ mũgeni, kana ūrĩ njaga, kana ūrĩ mũrũaru, o na kana ūrĩ njeera na tũtiagũteithĩre?’ **45** “Nake niakamacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra

atiri na ma, undu o wotho muitekire umwe wa aya anini muno, ni ni muitekire.’ 46 “Hindi iyo nimagathi kura andu maherithagio tene na tene, no aria athingu mathi muoyo-ini wa tene na tene.” (aiōnios g166)

26 Riria Jesu aarikirie kuuga maundu macio mothe-ri, akira arutwo ake atiri, 2 “O ta uria muu, Giathi kia Bathaka gitigairie matuku meer gi kinye, nake Muru wa Mundu niakaneanwo nigeetha aambwo muti-iguru.” 3 Hindi iyo athinjiri-Ngai aria anene na athuuri a kirindi makigomana kwa muthinjiri-Ngai uria munene, wetagwo Kaiafa, 4 nigu macire uria mangyitithia Jesu na njira ya wara, na mamuragithie. 5 No makiuga atiri, “Tutingimunyiita hindi ya Giathi, nigu andu matikarute haaro.” 6 Na riri, hindi imwe Jesu aari Bethania, mucii wa mundu wetagwo Simoni uria wara na murimu wa mangu, 7 na mundu-wa-nja wara na cuba ya maguta ma goro muno na manungi wega, aguka kuri Jesu, akimutiriria maguta mutwe ari metha-ini akira. 8 Riria arutwo moonire ugu, makirakara, makirania atiri, “Utangit uyū ni waki? 9 Maguta macio manungi wega nimgangendio goro na mbeeca icio iheo athini.” 10 Nake Jesu aamenya ugu, akimooria atiri, “Murathinia mundu-wa-nja uyū niki? We nianjika undu mwega. 11 Aria athini murikoragwo nao hindi ciothe, no ni-ri, mutirikoragwo na ni hindi ciothe. 12 Hindi uria aithiririe mwiri wakwa maguta macio manungi wega, eekire ugu nigeetha aathagathage uria ngaathikwo. 13 Ngumwira atiri na ma, kura guothe Uhoru-uyū-Mwega ukahunjio thini wa thi yothe-ri, undu icio eeka niukeeragwo andu nigeetha aririkanagwo.” 14 Hindi iyo umwe wa acio ikumi na eeri, uria wetagwo Judasi Muisikariota, agithi kuri athinjiri-Ngai aria anene, 15 akimooria atiri, “Ni ki mukũthe imgunyana kuri inyu?” No makimutarira icunjia cia betha mirongo itatu, makimunengera. 16 Kuuma hindi iyo Judasi akiambiriria gucaria mweke wa kumuneana. 17 Muthenya wa mbere wa kwambiriria kura Migate uria itari Mikiire Ndawa ya Kumbira, arutwo magithi kuri Jesu makimooria atiri, “Ukwenda tukahaaririe irio cia Bathaka ku?” 18 Nake akimacookeria atiri, “Thii itũura-ini kuri mundu muna mumwira atiri, Murutani oiga atiri: Ihinda riakwa rira ritũtuo riri hakuhi. Ngũrira irio cia Bathaka nyumba gwaku tũri na arutwo akwa.” 19 Ni undu icio arutwo magika o uria Jesu aamathite, na makihariria irio cia Bathaka. 20 Gwakwina hwai-ini-ri, Jesu agikara metha-ini ya irio hamwe na arutwo ake acio ikumi na eeri. 21 Na riria maarĩaga, akiuga atiri, “Ngumwira atiri na ma, umwe wanyu nekungunya uria.” 22 Nao makinyiitwo ni kieha muno, makimburiria kumũria o mundu atiri, “Mwathani, titheru ni ni?” 23 Jesu akimacookeria atiri, “Uria waikanria guoko na ni mbakuri-ini niwe ũringunya uria. 24 Muru wa Mundu neguthi o ta uria uhoru wake wandikitwo. No mundu uria ugukunya rira Muru wa Mundu kai ari na haaro-! Ni kaba mundu icio atangiariwro.” 25 Hindi iyo Judasi, uria mumkunyaŕiri, akiuga atiri, “Rabii, ti-itheru ni ni?” Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ii, niwe.” 26 Na riria maarĩaga, Jesu akioya mugate, agicookia ngaatho, akimwĩranga, akie arutwo ake, akimeera atiri, “Oyai muri; uyū ni mwiri wakwa.” 27 Agicooka akioya gikombe, agicookia ngaatho, akimanagera, akimeera atiri, “Nyuaniŕiri inyuotho. 28 Ino niyo thakame yakwa ya kirikaniro, uria igũtuo ni undu wa andu aingi ni undu wa kurekanirwo kwa mehia. 29 Ngumwira atiri, ndikunya ringi ndibe ya maciaro ma muthabũbu kuuma ru nginya muthenya uria ngaamĩnyuanira na inyu iri njerũ

ũthamaki-ini wa Baba.” 30 Na maarĩkia kũna rwĩmbo-ri, makiumagara magithi Kirĩma-ini kia Mitamaiyũ. 31 Ngingi Jesu agicooka akimeera atiri, “Utuku wa umũthi inyuotho nimũrũndirika nigukorwo ni kwandikitwo atiri: “Ngingaringa mũriithi, nacio ng’ondũ cia rũuru ihurunjũke.” 32 No ndariũki-ri, nimgamũngoria gũthi Galili.” 33 No Petero akimũcokeria atiri, “O na aria angĩ othe mangĩũtirika, ni ndigagũtirika.” 34 Nake Jesu akimũcokeria atiri, “Ngũkwira atiri na ma, umũthi, utuku o uyũ ngũkũ itanakũga, ũrikorwo ũngaanite maita matatũ.” 35 No Petero akiuga atiri, “O na angĩkorwo nigũka ndikuanĩra nawe, ni ndingĩũkaana.” Nao arutwo aria angĩ othe makiuga o ugu. 36 Ngingi Jesu agicooka agithi na arutwo ake handũ heetagwo Gethisemane, akimeera atiri, “Ikarai haha, na ni thi haaria ngahooe.” 37 Agithi na Petero, na ariũ aria eeri a Zebedi, nake akiambiriria kũgua kieha na gũthĩnika ngoro. 38 Agicooka akimeera atiri, “Ngoro yakwa iri na kieha muno, o hakuhi gũka. Ikarai haha mwĩguite hamwe na ni.” 39 Agithiathia, agĩturumithia ũthiũ thi, akihooya, akiuga atiri, “Baba, kũngihoteka-ri, njehereria gikombe giki. No ti uria ni ngwenda, no ni uria wee ũkwenda.” 40 Hindi iyo agicooka kuri arutwo ake, agikora makomete, akũria Petero atiri, “Mũtingĩhota gũkara ithaa makomete mwĩguite hamwe na ni? 41 Mwĩũgei na mũhooe nigu mutikagwe magerio-ini. Ngoro niyenda, no mwiri ndũri na hinya.” 42 Jesu agithi riita ria keerĩ, akihooya, akiuga atiri, “Baba, angĩkorwo gũtingĩhoteka njehereria gikombe giki itakĩnyũriire-ri, wendi waku ũhoringo.” 43 Aacoka ringi akimacora makomete, tondu nimahĩtũwo ni toro. 44 Ni undu icio akimatiga, agithi, akihooya ringi riita ria gatatu, akiuga ciugo o ro icio. 45 Ngingi agicooka kuri arutwo akimooria atiri, “O na riu mũri o toro mũhurũkĩte? Atiri, ihinda ri hakuhi, na Muru wa Mundu niakunyaŕirwo moko-ini ma andũ ehia. 46 ũkĩrai, tũthi! Uria ũkungunyaŕira niarookal!” 47 O akĩragaria-ri, Judasi, umwe wa arutwo aria ikumi na eeri, agikinya. Ookire na gikundi kinene kia andũ, mari na hiũ cia njora na njũgũma, matũmitwo ni athinjiri-Ngai aria anene na athuuri a kiama. 48 Na riri, icio wamũkunyaŕire niamaheete kĩmenyithia giki: “Uria ndĩmunya, ũcio niwe, mũnyũitei.” 49 Nake Judasi agithi harĩ Jesu o rĩmwe, akimwira atiri, “Rabii, ũri mũhorol!” na akimũmunya. 50 Nake Jesu akimũcokeria atiri, “Mũrata wakwa, ita uria ũkire gwika.” Nao andũ acio makimũgũthũkĩra, makimũnyũia. 51 Na riri, mwĩndũ umwe wa aria maarĩ na Jesu agicomorũ rũhiũ rwake nja njora, agĩtia gũtũ kwa ndungata ya muthinjiri-Ngai uria munene. 52 Nake Jesu akimwira atiri, “Cookia rũhiũ rwaku njora nigukorwo aria othe macomoraga rũhiũ makaaniinwo na rũhiũ. 53 Kana ũgwĩiiria ndingihota kũhooya Baba, na o rĩmwe andũmire araka makĩria ya mbũũ ikũmi na igiri? 54 No riri, Maandiko mangĩkĩhinga atia maria moigite atĩ undũ uyũ no nginya ũhĩge na njira ino?” 55 Hindi iyo Jesu akũria kirĩndi kũ atiri, “Kai ndi mũtongoria wa akararia a watho, atĩ nĩkũ muoka mũnyũite mũri na hiũ cia njora na njũgũma? O mũthenya ndĩrakoragwo hekarũ-ini ngĩrutana, na mũtingĩnyũia. 56 No undũ uyũ wotho wĩkĩite nigu uhoru uria waandikitwo ni anabii ũhĩge.” Nao arutwo othe makimũtiganĩria, makũra. 57 Nao acio maanyũitire Jesu makimũtwara gwa Kaiafa, mũthĩnjiri-Ngai uria munene, kũria arutani a watho na athuuri moonanite. 58 Nowe Petero akimũrũmĩra ari haraaya, o nginya agikinya nja ya kwa mũthĩnjiri-Ngai ũcio munene. Agĩtoonya agĩkaranĩna arangĩri nigu amenye uria uhoru ugũthi. 59 Na riri, athĩnjiri-Ngai aria anene na Kiama kiria Kinene gĩothe nĩmacarĩriire

ũira wa maheeni nĩguo mamũuragithie. **60** No makiaga ũira ta ũcio, o na gũkorwo andũ aingĩ nĩmarutĩte ũira wa maheeni. Thuutha-inĩ andũ eerĩ makĩrũgama, **61** makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩoigire atĩrĩ, ‘No hote gũtharia hekarũ ya Ngai, na ndimĩake rĩngĩ na mĩthenya itatũ.’” **62** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩrũgama, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kaĩ wee ũtarĩ na ũndũ ũgũtũcookeria? Nĩ ũhoru ũrĩkũ ũyũ ũrathitangĩrwo?” **63** No Jesũ agĩkĩra ki. Mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndakĩwĩhĩthia na Ngai ũrĩa wĩ muoyo: Twĩre kana wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai.” **64** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ƴĩ, wee nĩwoiga, no ngũmwĩra atĩrĩ, inyuĩ inyuothie nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarĩte guoko-inĩ kwa ũrio kwa ũria-ũrĩ-Hinya, agũka arĩ igũrũ rĩa matu.” **65** Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake, akiuga atĩrĩ, “Nĩaruma Ngai! Tũgũkĩbatario nĩ aira angĩ aakĩ? Atĩrĩrĩ, inyuĩ nĩmweĩgũra akĩruma Ngai. **66** Mũgwĩciĩra atĩa?” Magĩcookeria atĩrĩ, “Aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo.” **67** Magĩcookeria makĩmũtuĩra mata ũthĩũ, na makĩmũhũũra na ngundi. Angĩ makĩmũhũũra na hĩ, **68** makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Kristũ, tũrathĩre ũhoru ũtwĩre, nũũ wakũgũthaa!” **69** Na rĩrĩ, Petero aikarĩte nja, nake mũĩritu warĩ ndungata akĩmũkora, akĩmwĩra atĩrĩ, “O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Galilĩ.” **70** Nowe agĩkaana ũhoru ũcio mbere yao othe, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ ũria ũroiga.” **71** Ningĩ akĩumagara, agĩthĩĩ kihingo-inĩ, harĩa mũĩritu ũngĩ aamuonire, akĩra andũ arĩa maarĩ hau atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ moima na Jesũ wa Nazarethĩ.” **72** Agĩkaana ũhoru ũcio o rĩngĩ, na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ mũndũ ũcio!” **73** Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarĩgamĩte hau magĩthĩĩ harĩ Petero, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ wee ũrĩ ũmwe wao, tondũ mwarĩrie waku nĩũrakumbũra.” **74** Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Nĩ mũndũ ũcio ndimũũ!” Kahinda o kau ngũkũ igĩkũga. **75** Nake Petero akĩrĩrikana ũhoru ũria Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga, ũrĩkorwo ũngaanĩte maita matatũ.” Akiuma nja, akĩrĩra mũno.

27 Na rĩrĩ, rũciĩnĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe na athuuri a andũ makĩguithania atĩ matũire Jesũ kũũragwo. **2** Makĩmuoaha na mĩnyororo; makĩmũruta kũu, makĩmũtwarũ kũrĩ Pilato, ũrĩa warĩ barũthĩ. **3** Rĩrĩa Judasi, ũcio wamũkunyanĩre oonire atĩ Jesũ nĩatũrwo gũkuu-rĩ, akĩrĩra na agĩcookeria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri mbeeca icio cia betha mĩrongo itatũ. **4** Akiuga atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩtie, nĩgũkorwo nĩngũnyanĩre thakame itarĩ na mahĩtia.” Nao makĩmũcookeria makĩmũria atĩrĩ, “Ūcio ũkĩrĩ ũhoru witũ? Ūcio nĩ ũhoru waku.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩkania mbeeca icio thĩnĩ wa hekarũ, agĩthĩira. Agĩcookeria agĩthĩĩ akiĩta. **6** Athĩnjĩri-Ngai anene anene makĩoya mbeeca icio makiuga atĩrĩ, “Kũga mbeeca icio kigĩnĩ nĩ kuuna watho, nĩgũkorwo nĩ mbeeca cia thakame.” **7** Nĩ ũndũ ũcio makĩguithania mahũthĩre mbeeca icio na kũgũra gĩthaka kĩrĩa kĩa mũũmbĩ nyũngũ gĩtuĩke gĩa gũthikaga ageni. **8** Kũ nĩkũ gĩtũmaga gĩthaka kũ gĩtũwũ Gĩthaka gĩa Thakame nginya ũmũthĩ. **9** Hĩndĩ iyo nĩguo ũhoru ũria waarĩtio nĩ Jeremia ũria Mũnabĩi wahingĩre, rĩrĩa oigire atĩrĩ: “Nao nĩmoire icunjĩ icio mĩrongo itatũ cia betha, thogora ũria andũ a Isiraeli maatũite wa kũmũgũra, **10** nao magĩcihũthĩra na kũgũra gĩthaka kĩa mũũmbĩ nyũngũ, o ta ũria Mwathani aanjathĩre gwĩkwo.” **11** Na rĩrĩ, Jesũ akĩrũgama mbere ya barũthĩ, nake barũthĩ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Jesũ agĩcookeria atĩrĩ. “Ƴĩ, wee nĩwoiga.” **12** No rĩrĩa aathitangĩrwo nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, ndarĩ andũ aacookĩre. **13** Nĩ ũndũ ũcio

Pilato akĩmũria atĩrĩ, “Kaĩ ũtarĩgũ ũira wa maũndũ marĩa maragũthitangĩra?” **14** Nowe Jesũ ndaigana gĩcookeria ũndũ o na ũmwe wa macio; nake barũthĩ akĩgega mũno. **15** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya Gĩathĩ kĩa Bathaka, barũthĩ ũcio nĩamenyerete kuohora mũndũ ũmwe wa arĩa oohe, o ũria kĩrĩndĩ kĩngĩathuurire. **16** Hĩndĩ iyo nĩ maarĩ na mũndũ kĩmaramaĩrĩ wohetwo na woĩkaine mũno, wetagwo Baraba. **17** Nĩ ũndũ ũcio, hĩndĩ irĩa kĩrĩndĩ kĩa gomanire, Pilato agĩkĩũria atĩrĩ, “Nũũ mũkwenda ndĩmuohorere; nĩ Baraba, kana nĩ Jesũ ũria witagwo Kristũ?” **18** Nĩgũkorwo we nĩamenyaga atĩ maatwarĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. **19** Na hĩndĩ iyo Pilato aikarĩre gĩtĩ gĩa ciira, mũtũmia wake akĩmũtũmĩra mũndũ, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ndũkũe gwĩka mũndũ ũcio ũndũ tondũ ndarĩ na mahĩtia, nĩgũkorwo ũmũthĩ nĩthĩnĩtio nĩ kiroto mũno nĩ ũndũ wake.” **20** No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri makĩrĩngĩria kĩrĩndĩ gĩtĩte Baraba, nake Jesũ ooragwo. **21** Barũthĩ ũcio akĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya eerĩ nĩ ũrĩkũ mũkwenda ndĩmuohorere?” Nao makiuga atĩrĩ, “Tũkwenda Baraba.” **22** Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Ngũgũka atĩa na Jesũ ũyũ witagwo Kristũ?” Othe magĩcookeria atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ.” **23** Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero ũrĩkũ agerete?” Nao magĩkĩrĩrĩa kwanĩrĩa, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ-igũrũ!” **24** Rĩrĩa Pilato oonire atĩ matĩraiguithania, na akĩona atĩ nĩ ngũũ yambagĩrĩria-rĩ, akĩoya maaĩ, agĩthamba moko hau mbere ya kĩrĩndĩ, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩkooria thakame ya mũndũ ũyũ ũtarĩ na mahĩtia. Ūcio nĩ ũhoru wanyũ!” **25** Nao andũ acio othe magĩcookeria atĩrĩ, “Thakame yake ĩrotũcookerera hamwe na ciana ciitĩ!” **26** Pilato akĩmohorera Baraba. No akĩhũrĩthia Jesũ iboko, agĩcookeria akĩmũneana akaambwo mũtĩ-igũrũ. **27** Ningĩ thĩgari cia barũthĩ cigĩtwarũ Jesũ thĩnĩ wa gĩkaro kĩa barũthĩ, nacio cigĩcookerianĩrĩa mbũtũ yothe ya thĩgari, cikĩmũrigĩciĩria. **28** Cikĩmũruta nguo ciake, cikĩmũhumba nguo ndune, **29** cigĩcookeria cigĩtũma thũmbĩ ya mĩgũga, cikĩmwĩkĩra mũtwe. Cikĩmũnengera kamũrangĩ guoko-inĩ gwake kwa ũrio, cikĩmũturĩria ndu, na cikĩmũnyũrũria, cikĩgiuga atĩrĩ, “Wĩ mũhoro, mũthamaki wa Ayahudi!” **30** Cikĩmũtuĩra mata, cikĩoya kamũrangĩ kau, na cikĩmũhũũra nako mũtwe. **31** Ciarĩkia kũmũnyũrũria, cikĩmũruta nguo iyo, na cikĩmũhumba nguo ciake mwene. Cigĩcookeria cikĩmũmagaria cikĩmwambe mũtĩ-igũrũ. **32** Na hĩndĩ irĩa moimagaraga-rĩ, magĩcemanĩa na mũndũ woimĩte Kurene, wetagwo Simoni, nacio thĩgari cikĩmũkuithia mũtharaba ũcio na hinya. **33** Magĩthĩĩ, magĩkinya handũ heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahaha na lhĩndĩ rĩa Mũtwe). **34** Nacio cikĩte Jesũ ndĩbei anyue, ĩtũkanĩtio na kĩndũ kĩrũrũ ta maaĩ ma nyongo; no aamĩcama akĩrega kũmĩnyua. **35** Ciarĩkia kũmwamba mũtĩ-igũrũ, cikĩgayana nguo ciake na njĩra ya gũciicũkĩra mĩtĩ. **36** Nacio cigĩkĩra thĩ hau, cikĩmũrangĩra. **37** Na hau igũrũ rĩa mũtwe wake, nĩhandĩkitwo maũndũ marĩa aathitangĩrwo, atĩrĩ: ŪYŪ NĨWE JESŪ, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **38** Na rĩrĩ, atunyani eerĩ nĩmambĩrwo mũtĩ-igũrũ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrio, na ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. **39** Nao andũ arĩa maahĩtũkĩgĩra hau makĩĩnagĩna, makĩĩnagĩna mũtwe yao, **40** makiugaga atĩrĩ, “Wee ũngĩratharĩre hekarũ na ũcooke ũmĩake na mĩthenya itatũ-rĩ, kĩĩhonokie! Harũrũka uume mũtharaba-inĩ, aakorwo wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” **41** O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na athuuri o nao makĩmũnyũrũria. **42** Makiuga atĩrĩ, “Nĩarahonokagĩa andũ arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene! Nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli! Nĩakĩume rĩu mũtharaba-inĩ, na ithuĩ nĩtũkũmwĩtikia. **43** Nĩehokete Ngai, nĩakĩmũhonokie rĩu

aakorwo nīamwendete, nīgūkorwo oigire atīrī, ‘Nīi ndī Mūrū wa Ngai.’” **44** O na atunyani arīa maambanīrīo hamwe nake o nao makīmūrūma. **45** Na rīrī, kuuma thaa thita cia mūthenya nginya thaa kenda būrūrī wothe ūkīgīa nduma. **46** Na ta thaa kenda Jesū akīgūthūka na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Ūguo nī kuuga, ‘Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganīrie nīkī?’) **47** Nao andū amwe a arīa maarūngīi hau rīrīa maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Areeta Elija.” **48** Na o rīmwe, ūmwe wao agīteng’era akīoia thībūnji. Akīmītobokia thiki-inī, akīmīthecerera kamūrangi-inī, akīhe Jesū anyue. **49** Arīa angī nao makiuga atīrī, “Tiganai nake. Nītūkuona kana Elija nīegūka kūmūhonokia.” **50** Nake Jesū akīgūthūka rīngī na mūgambo mūnene, agītūikana. **51** Na rīrī, ihinda o rīu gītambaya kīa hekarū gīgātūkana icunjī igīrī kuuma igūrū nginya thī. Nayo thī igīthingitha, nacio ndwaro cia mahiga igātūkana. **52** Mbīrīra nacio ikīhingūka, nao andū aingī arīa atheru arīa maarīkītie gūkuu makīrīūka, **53** makiuma thīinī wa mbīrīra. Na thuutha wa kūrīūka kwa Jesū, magīthī itūūra rīu inene itheru, na makiumīrīra andū aingī. **54** Rīrīa mūnene-wa-thigari-igana na arīa maarī nake makīrangīra Jesū moonire gīthingitha na maūdū mothe marīa meekīkīrīrī, makīnyītwo nī guoya, makīanīrīra, makiuga atīrī, “Tī-itherū mūdū ūyū oīma Mūrū wa Ngai!” **55** Na nī haari andū-a-nja aingī meeroragīra marī o haraaya. Maarūmīrīre Jesū kuuma Galilī nīguo mamūtungatagīre. **56** Thīinī wao haari Mariamu Mūmagīdali, na Mariamu ūrīa nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa arīu a Zebedi. **57** Na hwaī-inī wakinya-rī, mūdū warī gītonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, ūrīa watūkīte mūrutwo wa Jesū agīūka. **58** Nake agīthī kūrī Pilato, na akīhooya aheo mwīrī wa Jesū, nake Pilato agīathana anengerwo mwīrī ūcio. **59** Jusufu akīoia mwīrī ūcio, akīwoha na taama mūtheru wa gatani, **60** akīūga thīinī wa mbīrīra yake njerū rīa eenjīthītie rwaro-inī rwa ihiga. Akīgaragarīa ihiga inene mūromo-inī wa mbīrīra īyo, na agīthīra. **61** Mariamu Mūmagīdali na Mariamu ūcio ūngī maikarīte hau mang’etheire mbīrīra. **62** Na mūthenya ūyū ūngī ūrīa ūrūmagīrīra Mūthenya wa lhaarīra, athīnjīrī-Ngai arīa anene na Afarisai magīthīi kwa Pilato. **63** Makīmūrūa atīrī, “Mwathi witū, nītūkūrīrikana atī rīrīa mūheenanīa ūcio aarī muoyo. nīoigire atīrī, ‘Thuutha wa matukū matatū nīngarīūka.’” **64** Nī ūndū ūcio ruta watho nīguo mbīrīra īyo īrangīrwo nginya mūthenya wa gatatū. Kwaga ūguo, arutwo ake maahota gūthīi maiye mwīrī ūcio macooke meere andū atī nīariūkītio kuuma kūrī arīa akuū. Maheeni macio maahota gūtuika mooru gūkīra marīa ma mbere.” **65** Nake Pilato akīmacookeria atīrī, “Oyai arangīrī, mūthīi mūrangīre mbīrīra īyo wega o ta ūrīa mūngīhota.” **66** Nī ūndū ūcio magīthīi, makīhinga ihiga rīa mbīrīra īyo biū, na makīrīkīra rūūrī rwa mūhūra, na makīga arangīrī ho.

28 Thuutha wa Thabatū, gwatua gūkīa mūthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mūmagīdali na Mariamu ūcio ūngī magīthīi kūrora mbīrīra. **2** Na rīrī, nī kwagīre na gīthingitha kīnene, nīgūkorwo mūrāika wa Mwathani nīaikūrīkire oīmīte igūrū na agīthīi mbīrīra-inī, akīgaragarīa ihiga akīrīeheria na akīrīkarīra. **3** Oonekaga ahaana ta rūheni, na nguo ciake cīerūhīte o ta ira. **4** Nao arangīrī acio makīmūtīgīra mūno nginya makīinaina makīhaana, ta andū akuū. **5** Nake mūrāika ūcio akūrā andū-a-nja acio atīrī, “Inyūi-rī, tīgai gwītīgīra, nīgūkorwo nīnjūū atī nī Jesū ūrīa ūraambirwo mūtī-igūrū mūrācarīa. **6** Ndarī haha, nīariūkīte, o ta ūrīa oigire. Ūkai muone harīa arakomete. **7** Na rīrī, thīi narua mūkeere arutwo

ake atīrī, ‘Nīariūkīte akoīma kūrī arīa akuū, na nīegūthīi Galilī mbere yanyu. Kūu nīkuo mūrīmuona.’ Rīrīkanai ūguo ndaamwīra.” **8** Nī ūndū ūcio, andū-a-nja acio makīuma mbīrīra-inī mahīūhīte marī na guoya, no nīngī maiyūrītwo nī gīkeno, makīhanyūka makeere arutwo ake ūhorō ūcio. **9** Na o rīmwe Jesū agītūngana nao, akīmeera atīrī, “Nīdamūgeithīa.” Nao magīthīi harī we, makīmūnyīta nyarīrī, makīmūhooya. **10** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Tīgai gwītīgīra. Thīi mūkeere arīu na aarī a Baba mathīi Galilī; kūu nīkuo marīnyona.” **11** Na rīrīa andū-a-nja acio maathīiagā-rī, arangīrī amwe a arīa maarangīrīte mbīrīra magītoonya itūūra inene na makīra athīnjīrī-Ngai arīa anene maūdū mothe marīa mekīkīte. **12** Nao athīnjīrī-Ngai arīa anene magīcemanīa na athuuri, magīthugunda ūrīa megwīka; makīhe thigari icio mbeeca nyingī, **13** magīcīra atīrī, “Inyūi mūkuuga atīrī, ‘Arutwo ake marookire ūtūkū maramūiya twī toro.’” **14** Ūhorō ūyū ūngīkinyīra barūthī, nītūkamūguithīa, na tūmūgītīre mūtīkone ūūru.” **15** Nī ūndū ūcio thigari ikīoia mbeeca icio, igīka o ta ūrīa cīerītwo. Naguo ūhorō ūcio ūkīhunjio kūrī Ayahudī, na nīūhunjagio o nginya ūmūthī. **16** Hīndī īyo arutwo arīa ikūmi na ūmwe magīthīi Galilī, kīrīma-inī kīrīa Jesū aamerīte mathīi. **17** Na rīrīa maamuonire-rī, makīmūhooya, no amwe maarī na nganja. **18** Nake Jesū agīthīi kūrī o akīmeera atīrī, “Nīheetwo ūhoti wothe igūrū na gūkū thī. **19** Nī ūndū ūcio thīi mūgatūme andū a ndūrīrī cīothe matūke arutwo akwa, mūkīmabatīthagīa thīinī wa rīitwa rīa lthe na rīa Mūrīu na rīa Roho Mūtheru, **20** na mūkīmarutaga gwathīkīra maūdū marīa mothe ndīmwathīte. Na tī-itherū ndī hamwe na inyūi hīndī cīothe, o nginya mūthīa wa mahinda maya.” (aiōn g165)

Mariko

1 Kiambiriria kia Ūhoro-ūrĩa-Mwega ūkonii Jesũ Kristũ Mũrũ wa Ngai. **2** O ta ūrĩa wandikĩtumo ibuku-inĩ rĩa Isaiia ūrĩa mũnabii atĩrĩ: “Nĩngũtũma kũmĩmwo wakwa athii mbere yaku, ūrĩa ūgũgũthondekera njĩra yaku.” **3** “Kũrĩ mũgambo wa mũndũ ūkwanĩrĩra werũ-inĩ akoigwa atĩrĩ, ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” **4** Nĩ ūndũ ūcio Johana ookire akihunjagia, na akibatithanagĩra werũ-inĩ. Aahunjagia atĩ andũ merire, nĩguo marekerwo mehĩa mao, nĩgeetha mabatithio. **5** Nao andũ othe a bũrũri wa Judea na andũ othe a Jerusalemu magĩthii kũri we. Moimbũraga mehĩa mao, nake akamabatithiria rũũ-inĩ rwa Jorodani. **6** Johana ehumbaga nguo ciathondeketwo na guoya wa ngamĩira, na nĩehotoraga mũcibi na rũũ njohero, na aarĩaga ngĩgi na ūũki wa gĩthaka. **7** Nayo ndũmĩriri yake yarĩ ino: “Thuutha wakwa nĩgũgũka mũndũ ūngĩ ūri na hinya kũngĩra, ūrĩa nĩ itagĩrĩre kũnamĩrĩra njohore ndĩgi cia iraatũ ciake. **8** Nĩ ndimubatithagia na maaĩ, nowe arĩmubatithagia na Roho Mũtheru.” **9** Na rĩrĩ, ihinda o rĩu Jesũ agũka oimĩe Nazarethi kũu Galili, na akibatithio nĩ Johana rũũ-inĩ rwa Jorodani. **10** Na rĩrĩa Jesũ oimĩraga maaĩ-inĩ akĩona igũrũ rĩahingũka, nake Roho Mũtheru akĩmũkũrũkĩra ahaana ta ndutura. **11** Mũgambo ūkũma igũrũ ūkiuga atĩrĩ, “We nĩwe Mũrũ wakwa ūrĩa nyendete, na nĩngena mũno nĩwe.” **12** Na o rĩmwe Roho akĩmuoya akĩmũtũra werũ-inĩ, **13** na agĩkara kũu werũ-inĩ matukũ mĩrongo ina, akĩgeragio nĩ Shaitani. Nake aikaranagia na nyamũ cia gĩthaka, nao araike makamũtungatagĩra. **14** Thuutha wa Johana gũikio njeera, Jesũ agĩthii Galili akĩhunjagia Ūhoro-ūrĩa-Mwega wa Ngai, **15** akiuga atĩrĩ, “Ihinda nĩkinyu, naguo ūthamaki wa Ngai nĩũkuhĩrĩre. Mwĩrĩrei mwĩtikie Ūhoro-ūrĩa-Mwega!” **16** Na rĩrĩa Jesũ aathĩagĩra hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa rĩa Galili, nĩonire Simoni na mũrũ wa nyina Anderea magĩkĩa neti ciao irĩa-inĩ, nĩgũkorwo maaĩ ategi a thamaki. **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngamũta ategi a andũ.” **18** O rĩmwe magĩtĩganĩria neti ciao makĩmũrũmĩrĩra. **19** Na aathiathia hanini, akĩona Jakubu mũrũ wa Zebedi hamwe na mũrũ wa nyina Johana marĩ gatarũ-inĩ makĩhaarĩria neti ciao. **20** O rĩmwe akĩmeeta, nao magĩtiga ithe wao Zebedi gatarũ-inĩ hamwe na aruti ake a wĩra na makĩmũrũmĩrĩra. **21** Nao magĩthii Kaperinaumu, na rĩrĩa mũthenya wa Thabatũ wakinyire, Jesũ agĩtoonya thunagogi na akĩambĩrĩria kũrutana. **22** Na andũ makĩgegio nĩ ūrutani wake, nĩgũkorwo aamarutaga ta mũndũ warĩ na ūhoti, no ti ta arutani a watho. **23** Na rĩrĩ, hĩndĩ o iyo kũu thunagogi yao, nĩ kwari na mũndũ warĩ na ngoma thũku, nake akĩanĩria, akiuga atĩrĩ, **24** “Ūrenda atĩa na ihoti, wee Jesũ wa Nazarethi? Ūũkite gĩtũniina? Nĩnjũtũ wee nĩwe ū! Wee nĩwe Ūrĩa-Mũtheru-wa-Ngai.” **25** Nake Jesũ akĩmũkũma na hinya, akiuga atĩrĩ, “Kĩra na uume thĩinĩ wale!” **26** Ngoma iyo thũku ikĩmũthukathuka na hinya na ikũma thĩinĩ wake igĩkayaga. **27** Andũ acio othe makĩgega mũno nginya makĩũranĩa atĩrĩ, “Ūndũ ūyũ nĩ ūrĩkũ? Ūyũ nĩ ūrutani mwerũ, wĩ na ūhoti! Nĩ araatha o na ngoma thũku na ikamwathĩkĩra.” **28** Nayo ngumo yake ikĩhunja na ihenya bũrũri wothe wa Galili. **29** Na maarĩkia kuuma thunagogi, magĩthii na Jakubu na Johana mũcĩĩ gwa Simoni na Anderea. **30** Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ gitanda-inĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, nao makĩra Jesũ ūhoro wake. **31** Nĩ ūndũ ūcio Jesũ agĩthii harĩa aarĩ, akĩmũnyũta guoko akĩmũkũria. Mũrimũ ūcio wa kũhiũha mwĩrĩ ūkĩmũtĩga na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. **32** Hwaĩ-inĩ

ũcio thuutha wa rĩũa gũthũa, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maaĩ arũaru na arĩa maaĩ na ndaimono. **33** Nao andũ a itũũra othe makĩũngana hau mũrango-inĩ wa nyũmba, **34** nake Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maaĩ na mũrimũ mĩthemba mĩngĩ. Nĩngĩ akĩngata ndaimono nyingĩ, no ndetikĩrĩre ndaimono ciarie tondu nĩciamũũ. **35** Rũciinĩ kiroko tene kũri o na nduma, Jesũ agũkũria akũma nyũmba agĩthii handũ keheri-inĩ, akĩhoera ho. **36** Nake Simoni na arĩa maaĩ nao magĩthii kũmwetha, **37** na rĩrĩa maamuonire, makĩanĩrĩa, makĩmwĩra atĩrĩ: “Andũ othe nĩwe maracaria!” **38** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rekei tuume gũkũ tũthii kũndũ kũngĩ, matũũra-inĩ marĩa me hakuhi, nĩguo hunjĩe o nakuo. Tondu nĩkio ndokire.” **39** Nĩ ūndũ ūcio agĩthiũrũrũka Galili guothe akĩhunjagia thunagogi-inĩ ciao na akĩingata ndaimono. **40** Na mũndũ ūmwe warĩ na mangũ agũka kũri we na akĩmũthaiha aturĩtie maru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūngĩenda-rĩ, no ūtherio.” **41** Nake Jesũ akĩringwo nĩ tha nyingĩ, agĩtambũrũkia guoko gwake akĩhũtia mũndũ ūcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ngwenda. Therio.” **42** Na o hĩndĩ iyo mũndũ ūcio agĩthirwo nĩ mangũ, akĩhonio. **43** Nake Jesũ akĩmũkaania na hinya na akĩmwĩra athii, **44** nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ūrĩkũ ūhoro ūyũ. No thii ūkeyonanie kũri mũndũhĩrĩ-Ngai, na ūrute magongona marĩa Musa aathanite nĩ ūndũ wa gũtherio gwaku, ūtũke ūrĩa kũri o.” **45** No handũ ha ūguo agĩthii, akĩambĩrĩria kwaria na kũmemerekia ūhoro ūcio. Nĩ ūndũ ūcio Jesũ ndacookire kũhota gũtoonya itũũra thĩinĩ akĩonagwo nĩ andũ, no aikaraga na nja kũndũ gũtaarĩ andũ. No andũ no mookaga kũrĩ we moimĩte kũndũ guothe.

2 Matukũ manini maathira, Jesũ agĩcooka Kaperinaumu rĩngĩ, nao andũ makĩũga atĩ nĩoka mũcĩi. **2** Nĩ ūndũ ūcio andũ aingĩ makĩũngana nginya hakiaga handũ ha gũtkarwo, o na nginya nja ya mũrango, nake akĩmahunjĩria ūhoro. **3** Nĩhookire andũ, makĩmũrehera mũndũ warũarĩte mũrimũ wa gũkuu ciĩga, akuũtũwo nĩ andũ ana. **4** Na tondu matingĩahotire kũmũkĩnyia harĩa Jesũ aarĩ nĩ ūndũ wa ūingĩ wa andũ-rĩ, magĩtharũria nyũmba igũrũ wa hau Jesũ aarĩ na maarĩkia kũhatharia, makĩharũrũkia mũndũ ūcio wakuĩte ciĩga arĩ kĩbarĩ-inĩ kũu aakomeire. **5** Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩra mũndũ ūcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, niwarekerwo mehĩa maku.” **6** Na rĩrĩ, arutani amwe a watho maaĩ ho, nao makĩũyũria na ngoro atĩrĩ, **7** “Mũndũ ūyũ ekwaria ūguo nĩkĩ? Nĩ araruma Ngai! Nũũ ūngĩ ūngĩhota kũrekanĩra mehĩa tĩga Ngai wiki?” **8** O rĩmwe Jesũ akĩmenya thĩinĩ wa roho wake atĩ ūguo nĩguo mecĩiragia ngoro-inĩ ciao, nake akĩmooira atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma mwĩciĩrĩ meandũ macio ngoro-inĩ cianyũ?” **9** Nĩ ūndũ ūrĩkũ mũhũthũ: kwĩra mũndũ ūyũ ūũkite ciĩga atĩrĩ, “Nĩ warekerwo mehĩa maku, kana kũmwĩra atĩrĩ, ‘Ūkĩra we kibarĩ giaku wĩware?’” **10** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ūhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehĩa-rĩ ...” Akĩra mũndũ ūcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, **11** “Ndakwĩra atĩrĩ, ūkĩra, oya kibarĩ giaku ūinũke mũcĩi.” **12** Nake agũkũria, akĩoya kibarĩ giake, agĩthiira andũ othe mamwĩroreire. Ūndũ ūcio ūgĩtũma andũ othe magege, nao makĩgũoca Ngai, makiuga atĩrĩ, “Kai tũtirĩ tuona ūndũ ta ūyũ-ĩ!” **13** O rĩngĩ Jesũ nĩoimagarire agĩthii hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa; nakio kĩrĩndĩ kĩnene gĩgũka kũri we, nake akĩambĩrĩria gũkĩruta ūhoro. **14** Na hĩndĩ irĩa aahĩtũkaga, akĩona Lawi mũrũ wa Alufaya aikarite harĩa heetagĩro mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra,” nake Lawi agũkũria akĩmũrũmĩrĩra. **15** Na rĩrĩa Jesũ aarĩaga irio cia hwaĩ-inĩ nyũmba kwa Lawi, etia mbeeca cia igooti aingĩ na ehĩa nĩmarĩanĩre nake na arutwo

ake, tondū maarī aingī nīmamūrūmīrīre. **16** Rīrīa arutani a watho arīa maarī Afarisai moonire akīrīānīra na andū ehia na etia mbeeca cia igooti, makīūrīa arutwo ake atīrī, “Arīānagīra na etia mbeeca cia igooti na ehia niki?” **17** Nake Jesū aigua ūguo akīmeera atīrī, “Andū arīa agīma mīrī ti o mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arīaru. Ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia.” **18** Na rīrī, arutwo a Johana na Afarisai nīmehingīte kūrīa irio. Andū amwe magīūka makīūrīa Jesū atīrī, “Nīkī gītūmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehinge kūrīa irio, no arutwo aku matīihingaga?” **19** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ageni a mūhikania mangīhingā kūrīa irio atīa rīrīa arī hamwe nao? Matingihinga rīrīa rīothe marī hamwe nake. **20** No ihinda nīrīgakinya rīrīa mūhikania akeherio kuuma kūrī o, na hīndī ūyo nīmakehinga kūrīa irio.” **21** “Gūtīrī mīndū wikagira nguo ngūrū kiraka kīerū. Angīka ūguo, kiraka kīu kīerū no kīguucie nguo ūyo ngūrū, nakīo gītūme hau hatarūkū hatūrīke makīria. **22** Nīngī gūtīrī mīndū wikiraga ndibeī ya mūhikano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibeī ūyo no ītarūre mondo icio, nayo ndibeī ūyo ītīke, nacio mondo īthūke. No rīrī, ndibeī ya mūhīhano īkīragwo thīnī na mondo nerū.” **23** Na mūthenya ūmwe warī wa Thabatū-rī, Jesū nīatuukanīre mīgūnda-inī ya ngano. Na rīrīa aathīiaga arī hamwe na arutwo ake, arutwo makīambīrīria gūtūa ngira cia ngano. **24** Nao Afarisai makīmwīra atīrī, “Ta rora, nī kīrātūma arutwo aku meke ūrīa watho ūtetīkīrītīe mūthenya wa Thabatū?” **25** Nake akīmacookeria atīrī, “Kāi mūtārī mwathoma ūrīa Daudi we mwene na arīa maarī nake meekire rīrīa maarī ahūtū na makabatario nī gīa kūrīa? **26** Aatoonyire nyūmba ya Ngai rīrīa Abiatharu aarī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, akīrīa mīgate rīrīa yamūrīrwo Ngai, o rīrīa yetīkīrītīo kūrīragwo nī athīnjīri-Ngai oiki. Na agīcooka akīhe arīa maarī nake ūmwe yayo.” **27** Nīngī akīmeera atīrī, “Mūthenya wa Thabatū wekīrīrwo ho nī ūndū wa mīndū, no mīndū ndombirwo nī ūndū wa Thabatū. **28** Nī ūndū ūcio, Mūrū wa Mīndū nī Mwathani o na wa mūthenya wa Thabatū.”

3 Nīngī nīatoonyire thunagogi rīngī, na thīnī nī kwarī na mīndū wonjete guoko. **2** Andū amwe ao nīmacaragia ūndū mangīthītangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno mone kana nekūhonia mīndū ūcio mūthenya wa Thabatū. **3** Nake Jesū akīra mīndū ūcio warī mwonju guoko atīrī, “Rūgama haha mbere ya andū othe.” **4** Nīngī Jesū akīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū mwītīkīrie nī watho mūthenya wa Thabatū; nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokia muoyo kana nī kūrīaga?” No-o magīkīra ki. **5** Akīmarora arakaire, na aīguīte ūūru nī ūndū wa ūremi wa ngoro ciao, akīra mīndū ūcio atīrī, “Tambūrīkia guoko gwaku.” Nake agīgītambūrīkia, naku guoko gīkīhona bīū. **6** Hīndī ūyo Afarisai makīumagara na makīambīrīria gūthugunda me hamwe na Aherodia ūrīa mangūrāga Jesū. **7** Nake Jesū na arutwo ake makīuma kīu magīthīi irīa-inī, nakīo gīkundi kīnene kīa andū kuuma Galīlī gīkīmūrūmīrīra. **8** Na rīrīa maiguire ūrīa wothe eekaga, andū aingī magīūka kūrī we moīmīte Judea, na Jerusalem na Idumea o na mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodani, o na kuuma kūrīa gwakūhīrīrie Turo na Sidoni. **9** Na tondū wa gīkundi kīu, akīra arutwo ake mamūhaarīrīrie gatarū nīguo gīkundi kīu gītīge kīmūhatika. **10** Nīgūkorwo nīahonetie andū aingī, nī ūndū ūcio arīa maarī na mīrīmū nīmatīndīkanaga nīguo mamūhutīe. **11** Na rīrīa rīothe ngoma thūku cīamuonaga, cīegūthāgia thī mbere yake, igakaya ikīugaga atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai.” **12** Nowe agīcīkana na hīnya mūno itōkoige we nīwe ū. **13**

Jesū agīcooka akīambata kīrīma-inī na agītīa arīa eyendeire, nao magīūka harī we. **14** Akīamūra ikūmi na eerī, akīmatua atūmwō, nīgeetha makoragwo nake, na nīguo amatūmage makahunjīe, **15** na magīe na ūhoti wa kīngata ndaimono. **16** Andū acio ikūmi na eerī aathuurire nī Simoni (ūrīa aatuire Petero); **17** na Jakubu wa Zebedi na mūrū wa nyina Johana (nao acio akīmatua Boanergesi, ūguo nī kuuga Ariū a Marurumī); **18** na Anderea, na Filipu na Baritholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo na Thadayo, na Simoni ūrīa Mūzelote **19** na Judasi Mūsikariota, ūrīa wamūkunyañīre. **20** Nīngī Jesū agītōonya nyūmba, na o rīngī kīrīndī gīkīngāna o ngīnya we na arutwo ake makīremwo nī kūrīa irio. **21** Rīrīa andū ao maiguire ūhoro ūcio, magīthīi kīmūnyīita, nīgūkorwo moigire atīrī, “Nīagūrūkīte.” **22** Nao arutani a watho arīa maikūrūkīte kuuma Jerusalem makīuga atīrī, “Aiyūrīrwo nī Beelizebulī Araingata ndaimono na hīnya wa mūnene wa ndaimono.” **23** Nī ūndū ūcio Jesū akīmeeta, na akīmarīria na ngerekano, akīmeera atīrī: “Shaitani angīhota atīa kīngata Shaitani? **24** ūthamaki ūngāmūkana guo mwene, ūthamaki ūcio ndūngītūra. **25** Nyūmba īngāmūkana na andū ayo mōkanīrīre, nyūmba ūyo ndūngītūra. **26** Nake Shaitani angīyūkīrīra we mwene na aamūkane-rī, ndangītūra; nī gūthira egūthira. **27** Na gūtīrī mīndū ūngīhota gūtōonya nyūmba ya mīndū njamba na amūtūnye indo ciake, tīga ambire kuoha mīndū ūcio njamba. Hīndī ūyo no rīo angīhota kīmūtūnya indo cia nyūmba yake. **28** Ndamwīra atīrī na ma, andū nīmakarekerwo mehīa mao mothe o na irumi ciao ciothe rīa magāakerwo marumīte Ngai nacio. **29** No ūrīa wothe ūkaaruma Roho Mūtheru ndarī hīndī akarekerwo, nīehītīe rīhīa rīa gūtūra tene na tene.” (aīōn g165, aīōnios g166) **30** Ogīre ūguo tondū moigaga atīrī, “Arī na ngoma thūku.” **31** Hīndī ūyo, nyina wa Jesū na arīu a nyina na Jesū magīūka. Makīrūgama nja, magītūma mīndū atōonye akamwīte. **32** Nakīo gīkundi kīa andū nīgīakarīte thī hau kīmūrīgīcīrie, nao makīmwīra atīrī, “Maitūguo na arīu a maitūguo marī nja magīgūcaria.” **33** Nake akīmooria atīrī, “Maitū na arīu a maitū nī a?” **34** Agīcooka akīrora arīa maikarīte mamūrīgīcīrie, akīmeera atīrī, “Maitū na arīu a maitū nī aya! **35** ūrīa wothe wīkaga maūdū marīa Ngai endaga, ūcio nīwe mūrū wa maitū, na mwarī wa maitū, o na maitū.”

4 Nake Jesū akīambīrīria kūrutana o rīngī arī kīu hūgūrūrū-inī cia irīa. Na rīrī, gīkundi kīa andū kīrīa kīonganīte gīkamūrīgīcīria kīarī kīnene ngīnya gīgītūma atōonye gatarū-inī, agīkara thīnī wako kīu irīa-inī; nao andū acio angī othe magīkara hūgūrūrū-inī cia irīa. **2** Na akīmaruta maūdū maingī na ngerekano, na akīrutana akīmeera atīrī, **3** “Ta thīkīrīra! Mūrīmi ūmwe nīoimagarīre akahure mbeū ciake. **4** Na rīrīa aahuraga mbeū icio, imwe ikīgūa mūkīra-inī wa njīra, nacio nyonī igītūka igīcīrīa. **5** Rīra ingī ikīgūa rūnyanjara-inī kūrīa gūtārī na tīrī mūngī. Nacio ikīmera narua tondū tīrī ndarī mūrīku. **6** No rīrīa rīra rīarīre rīgīcina mīmera ūyo, nayo ikūma tondū ndarī na mīrī. **7** Mbeū rīra ingī ikīgūa mīguā-inī, nayo mīguā īgīkūra, īgītharīria mbeū icio ikīaga gūciara. **8** Ingī nacio ikīgūa tīrī-inī mūnoru. Ikīmera, īgīkūra na īgīciara maciaro, imwe ikīumia maita mīrongo itatū, ingī maita mīrongo itandatū, o na ingī maita igana.” **9** Jesū agīcooka akiuga atīrī, “Ūrīa ūrī na matū ma kīguā, nīakīguē.” **10** Na rīrīa aarī wiki, arutwo arīa ikūmi na eerī, o na arīa angī maarī hamwe nake, makīmūrīa ūhoro wa ngerekano icio. **11** Nake akīmeera atīrī, “Inyū nīmūheetwo ūmenyo wa kūmenya hitho

cia ūthamaki wa Ngai. No arīa marī na kūu nja maaragīrio maūndū mothe na ngerekano **12** nīgeetha, “matūūre maroraga no makaaga kuona, na matūūre maiguaga na matimenye ūndū; nīguo hihi matikae kūgarūrūka marekerwo mehīa maol!” **13** Nīngī Jesū akīmooria atīrī, “Kaī mūtanataūkīrwo nī ngerekano īyo? Mūngikīmēnya atīa ngerekano irīa īngī? **14** Mūrīmī ahuraga kiugo kīa Ngai. **15** Andū amwe matarīi ta mbeū irīa ciagūire njīra-inī harīa ūhoro ūhuragwo. Acio nī arīa maiguaga ūhoro, na maarīkia kūiguaga-rī, Shaitani agooka akeherīa ūhoro ūcio wahaandwo thīinī wao. **16** Angī nao matarīi ta mbeū irīa ciagūire rūnyanjara-inī. Acio nī arīa maiguaga ūhoro na o rīmwe makawamūkīra na gīkeno. **17** No tondu matirī na mīrī-rī, maikaraga o kahinda kanini. Hīndī irīa thīina woka kana maanyarīrwo nī ūndū wa ūhoro wa Ngai, magūūaga o narua. **18** Angī nao matarīi ta mbeū irīa ciagūire mīguaga-inī. Acio nī arīa maiguaga ūhoro, **19** no mīhang’o ya maūndū ma mūtūūrīre ūyū, na kūheenerīo nī ūtonga, na merīrīra ma maūndū mangī, magatharīa ūhoro ūcio, magatūma wage maciaro. (aīon g165) **20** Angī matarīi ta mbeū irīa ciagūire tīrī-inī ūrīa mūnoru. Acio nī arīa maiguaga ūhoro, makawītīkīra, na magaciara maciaro, amwe maita mīrongo itatū, na angī maita mīrongo itatūndū, o na angī maita igana ma kīrīa kīahaandīrwo.” **21** Jesū agīcooka akīmooria atīrī, “No anga tawa wakagio ūgacooka ūgakunīkīrio na irebe, kana ūkaigwo rungu rwa ūrīrī? Handū ha ūguo gīthī ndūīgagīrīrwo handū īgurū? **22** Nīgūkorwo kīrīa gīothe kīrī hītho-inī nīgīkaguūrio, nakīo kīrīa gīothe kīhīthitwo nīgīkareehwo ūtherī-inī. **23** Akorwo mūndū arī na matū ma kūguā, nīakīguē.” **24** Agīthī na mbere, akīmeera atīrī, “Menyagīrīrai wega ūrīa mīguaga. Gīthimi kīrīa mūthīmanagīra nakīo, no kīo mūrīthīmagīrwo nakīo, na nīmūrīkīragīrīrio. **25** Ūrīa wothe wī na indo nīakongererwo nyīngī; na ūrīa wothe ūtarī nīagatuunywo o na kīrīa arī nakīo.” **26** Jesū agīcooka akiuga atīrī, “Ūthamaki wa Ngai ūtarīi ta mūndū ūrīa ūhaandaga mbeū tīrī-inī. **27** Akomaga ūtukū na agokīra mūthenya, nacio mbeū ikamera na igakūra, nowe ndamenyaga ūrīa ikūruga. **28** Tīrī guo mwene nīguo ūtūmagā icīare. Ciambaga kūruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuuha ūcio igira thīinī hakagīa na hīndī rīra njīganu. **29** Na maciaro macīo maarīkia kūūma, mūrīmī ūcio akoya rūhīū rwa igetha, akagetha tondu hīndī ya magetha nī yakīnya.” **30** Agīcooka akiuga atīrī, “Tūngīhaanania ūthamaki wa Ngai na kī? Kana nī ngerekano īrīkū tūngīheana ūhoro waguo nayo? **31** Ūhaana ta harīa Jesū aarī. Na nī kwarī na nīni mūno mūhaandaga tīrī-inī. **32** No yahaandwo-rī, īkūruga īgatuīka mūmera mūnene gūkīra mīmera irīa īngī yothe ya mūgūnda, na ūkagīa na hongē nene ngīnya nyoni cia rīera-inī igooka īgaaka itara na ikahurūka kīruru-inī kīaguo.” **33** Jesū nīamaheaga ūhoro na ngerekano īngī nyīngī ta icio o ta ūrīa mangīahotire kūguā. **34** Gūtīrī ūndū amaeeeraga atekwarīa na ngerekano. No rīrīa maarī na arutwo ake oiki, nīamataragīra maūndū mothe. **35** Na mūthenya o ūcio gwakīnya hwaī-inī-rī, akīra arutwo ake atīrī, “Nītūrīngeī tūthī mūrīmō ūūrīa ūngī.” **36** Na maarīkia gūtīga gīkundi kīa andū na thuuha, makīhaica gatarū-inī o harīa Jesū aarī. Na nī kwarī na tūtārū tūngī twatwanīre hamwe nake. **37** Na rīrī, kūu irīa-inī gūkīgīa na kīhuhūkānio kīnene, namo makūmbī ma maaī magītōnya gatarū thīinī, o ngīnya gākīenda kūūrīra. **38** Jesū aarī toro akomeire muto mūthīa-inī wa gatarū. Nao arutwo makīmūkīra makīmūrīa atīrī, “Mūrutani, kaī wee ūtaramaka tūkīūrīra maaī-inī?” **39** Nake Jesū agīūkīra, agīkaania rūhuho na akīra makūmbī macīo ma irīa atīrī, “Kīra! Na ūhoorere!”

Naruo rūhuho rūgītīga kūhurutana, gūkīhoorera biū. **40** Jesū akīūria arutwo ake atīrī, “Nī kī gītūmīte mūmake ūguo? O na rīu mūtīrī mūrētikīa?” **41** Nao magītīgīra mūno na makīūrānia atīrī, “Kaī mūndū ūyū akīrī ūū? Tondu o na rūhuho na makūmbī ma irīa nīramwathīkīra!”

5 Jesū na arutwo ake magīkīnya mūrīmō ūūrīa ūngī wa irīa, magīthī būrīrī wa Agerasi. **2** Na Jesū aarīkia kuuma gatarū-inī, agītūngwo nī mūndū warī na ngoma thūku oimīte mbīrīra-inī. **3** Mūndū ūcio aatūūruga kīu mbīrīra-inī, na gūtīrī mūndū ūngīahotire kūmuoaha na kīndū, o na mūnyororo. **4** Nīgūkorwo nīohagwo kainingī na mīnyororo moko na magūrū, no akamītūanga icunji na akoinanga īgera irīa cīamuohaga magūrū. Na gūtīrī mūndū warī na hīnya wa kūmūhoorera. **5** Aatūūruga akayaga ūtukū na mūthenya, kīu mbīrīra-inī na irīma-inī agītēmangaga na mahīga. **6** Rīrīa onīre Jesū arī o haraaya akīhanyūka, akīgūthīa thī mbere yake. **7** Akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Ūrenda atīa na nī, wee Jesū, Mūrū wa Ngai-Ūrīa-Ūrī-īgūrū-Mūno? Ndagūthīaitha na Ngai ndūkaanyarīre!” **8** Nīgūkorwo Jesū aamwītīe atīrī, “Wee ngoma īno thūku uma thīinī wa mūndū ūyū!” **9** Jesū agīcooka akīmūrīa atīrī, “Wītāgwo atīa?” Nake akīmūcookerīa atīrī, “Njītāgwo Legioni, nīgūkorwo tūrī aīngī.” **10** Nake agīkīrīrīra gūthīaitha Jesū mūno ndagacingate cīume būrīrī ūcio. **11** Na rīrī, haarī na rūuru rūnene rwa ngūrwe rwarīaga harūrūka-inī cia kīrīma kīarī hakulhī na hau. **12** Ndaīmōnio icio īgīthīaitha Jesū, ikīmwīra atīrī, “Twītīkīrīe tūthī kūrī ngūrwe irīa, tūtoonye thīinī wacio.” **13** Nake agīcītīkīrīa. Nacio ndaīmōnio icio ikīuma īgīthī īgītōnya thīinī wa ngūrwe. Rūuru rūu ruothe rwa mūigana wa ngūrwe ngīrī īgīrī, rūkīharūrūka kīhurūrūka-inī na ihēnya rūgītōnya irīa-inī, rūkūrīra. **14** Arīa maarīthīaga ngūrwe icio makīūra, magīthī kūheana ūhoro ūcio itūūra-inī na mīgūnda-inī, nao andū magīūka kuona ūrīa gwēkīkīte. **15** Na rīrīa mookīre harī Jesū, makīona mūndū ūrīa warī na Legioni ya ndaīmōnio aikarīte thī hau, ehumbite nguo na arī na mecīrīa mega; nao magītīgīra. **16** Andū arīa moonete ūndū ūcio ūgītīko makīra andū acio angī maūndū marīa mekīkīre kūrī mūndū ūcio waiyūrītīwo nī ndaīmōnio, o na makīmahe ūhoro wa ngūrwe. **17** Nao andū acio makīambīrīra gūthīaitha Jesū oime būrīrī ūcio wao. **18** Rīrīa Jesū aatoonyaga gatarū, mūndū ūcio warūtīwo ndaīmōnio agīthīaitha Jesū etīkīre mathīi nake. **19** No Jesū akīmūgīra, akīmwīra atīrī, “Inūka mūcīi kūrī andū anyu, ūmeere ūrīa wothe Mwathani agwīkīre, o na ūrīa akūgūrīre tha.” **20** Nī ūndū ūcio, mūndū ūcio agīthī akīambīrīra kūheana ūhoro kūu Dekapoli wa maūndū marīa mothe Jesū aamwīkīre. Nao andū othe makīgega. **21** Nake Jesū aarīkia kūringa rīngī na gatarū na aakīnya mūrīmō ūrīa ūngī wa irīa, kīrīndī kīīngī gīkītūngana harī we o hau aarī hūgūrūrū-inī cia irīa. **22** Na hīndī o īyo mūnene ūmwe wa thūnagōgī wetagwo Jairū agīūka hau. Oona Jesū, akīgūthīa thī magūrū-inī make **23** akīmūthīaitha mūno, akīmwīra atīrī, “Kairītu gwaka gākīre gūku. Ndagūthīaitha ūke, ūgākāgītīre moko nīgeetha kahone, gatūire muoyo.” **24** Nī ūndū ūcio Jesū agīthī nake. Nakīo kīrīndī kīnene gīkīmūrūmūrīra, na gīkamūhatīkaga na mīena yothe. **25** Na rīrī, hau nī haarī na mūtūmia watūire oiraga thakame mīaka ikūmī na rīrī. **26** Nīathīnīkīte mūno agīthōndekwo nī mandagītārī aīngī, na akahūthīra kīrīa gīothe aakoretwo nakīo, no handū ha kūhona aakīragīrīra o kwīhīrwo. **27** Rīrīa aīguire ūhoro wa Jesū, agīūka na thuuha wake gatagātī-inī ga kīrīndī, akīhutia nguo yake, **28** tondu eecīrīre atīrī, “Ingīhutia nguo ciake, no hone.” **29** O

rímwe agítiga kuura, na akígua nīhererio thīna mwírī-ini wake. **30** Nake Jesú o rímwe akígua atí hinya níwoima hari we. Akíthūgúrira kírindi kiu akíúria atírī, “Núú úcio wahutia nguo ciakwa?” **31** Nao arutwo ake makímícookeria atírī, “Woria ‘Núú wahutia?’ úkionaga úria andú aya marakúhatika?” **32** No Jesú akíroranga one núú wamúhutihie. **33** Nake mütümia úcio, aamenya úria eekítwo, agítika, akígúithia magúrú-ini make akiinainaga ní guoya, akímúhe úhoro wothé úria watarií. **34** Nake Jesú akímwíra atírī, “Mwarí úyú, wítíkio waku níguo watúma úhone; thīi na thayú na úhone múrimú waku.” **35** O hĩndi íyo Jesú akíaragía-rí, hagítika andú moimíte kwa Jairú úria warí múnene wa thunagógi, makímwíra atírī, “Mwarígúo níakua. Úgúgithiĩnia múrutani rĩngí níki?” **36** Nake Jesú akíaga gúthíkírĩria úguo moigaga, akíra múnene úcio wa thunagógi atírī, “Wee itíkia na ndúgetígíre.” **37** Jesú ndetíkírĩrie mündú o na úríkú amúrúmirĩre, o tígá Petero na Jakubu na Johana múrú wa nyina na Jakubu. **38** Na makinya múcĩi kwa múnene úcio wa thunagógi, Jesú akíona andú magagaite makírĩraga na makiugagírĩria. **39** Agítoonya thĩini akímeera atírī, “Kíagago gíkí gíothé na kíróro ní cia kí? Mwana tí múkuú, no ní gúkoma akomete.” **40** Nao makímúthekerera. Na thuuha wa kúmoimia nja othe, akíoya ithe na nyina wa mwana na arutwo aría aarí nao magítoonya haría mwana úcio aarí. **41** Akínyiita mwana guoko, akímwíra atírī, “Talitha kumí!” (naguo wataúrwo ní ta kuuga, “Kairítu gaka, ndakwíra atírī, úkiral!”) **42** O rímwe kairítu kau gagítíkira, gakíambírĩria gúthiĩ (nako kaarí na úkúru wa miaka ikúmi na íiri). No mona úguo makígega muno. **43** Nake akimakania muno matikareke mündú o na úríkú amenye úhoro úcio, na akímeera makaha kíndú gĩa kúria.

6 Thuuha úcio Jesú akiuma kúu agíthiĩ itúúra ríao, arí hamwe na arutwo ake. **2** Múthenya wa Thabatú wakinya, Jesú akíambírĩria kúruta andú úhoro arí thĩini wa thunagógi, na andú aingí aría maamúguire makígega. Nao makíurania atírī, “Mündú úyú aarutire matĩndú maya kú? Ní úgúgí wa múthemba úríkú úyú aheetwo, a o na níaringaga ciama! **3** Githiĩ úyú tí úria bundi wa mbaú? Githiĩ úyú tí múrú wa Mariamu, o we múrú wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarí a nyina githiĩ matirí gúku hamwe na ithuí?” Nao makímúrakaríra. **4** Jesú akímeera atírī, “Kúndú múnabii atahaegwo gítĩno no itúúra-ini ríake, na kwa andú a nyumba yao, na gwake múcú.” **5** Nake Jesú ndaahotire kúringa ciama kúu, o tígá atí niaigírĩre andú mataarí aingí moko aría maarí arúaru nao makihona. **6** Nake akígega ní úndú wa úria maagíte wítíkio. Jesú agícooka agíthiĩ akírutanaga itúúra gwa itúúra. **7** Agícooka agítta arutwo aría ikúmi na eerí, akímatúma mathiĩ eerí eerí na akímahe úhothi wa kúingata ngoma thúku. **8** Na akímeera atírī, “Mútigekuuire kíndú o naki rúgendo-ini tígá o mútirima, na mútigakuue múgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-ini cianyu. **9** Íkirai iraatú no mútigakuue nguo cia kúgarúrĩra. **10** Rírira ríothé mwatoonya nyumba, íkarai kuo nginya rírira múkoima itúúra ríu. **11** Na kúria andú matakamúnyia ita úgeni kana marege kúmúthíkírĩria-rí, múkiuma kuo múkaaribariba magúrú manyu rúkúngú rúitike, rútuíke úira wa kúmatúúra ciara.” **12** Nao makiumagara magíthiĩ makíhunjagía atí andú merire. **13** Níngí makiingata ndaimono nyingí na magítírĩria andú aingí aría maarí arúaru maguta nao makihona. **14** Múthamaki Herode niaiguiré úhoro úcio, nígúkorwo ríitwa ría Jesú níragíte igweta muno. Andú amwe moigaga atírī, “Johana Múbatithania níariúkite kuuma kúri aría akuú, na níki arí na hinya múnene úguo wa kúringa ciama.” **15** Angí

nao makoiga atírī, “Úyú ní Elíja.” Angí nao makoiga atírī, “Úyú ní múnabii ta úmwe wa aría a tene.” **16** Nowe Herode rírira aiguiré úhoro úcio, akiuga atírī, “Johana, mündú úria ndaatinithirie mútwe-rí, níariúkite kuuma kúri aría akuú!” **17** Nígúkorwo, Herode we mwene níanyiitithitie Johana na akamúikithia njeera. Eekíte úguo ní úndú wa Herodia, úria warí mütümia wa múrú wa nyina Filipu, nígúkorwo Herode níamúhikítie. **18** Nake Johana níeraga Herode atírī, “Ndúri na rútha kúhikia mütümia wa múrú wa maitúguo.” **19** Ní úndú úcio Herodia agítuma Johana úthú na akienda kúmúúragíthia. No ndangiahotire gwíka úguo, **20** nígúkorwo Herode níetígíríte Johana na akamúgítagíra, tondú níoi atí aarí mündú múthingu na mútheru. Herode níathikagírĩria Johana, no níatangíkaga muno amúigua; no níendaga muno kúmúthíkírĩria. **21** Na rírí, múthenya úmwe Herodia níagúire na mweke. Herode níarugíthirie íruga inene ría kúririkana múthenya wa atingarwo gwake, nake agítta anene aría maamúteithagia na gúngoria ake a mbútú cia ita, na andú aría maarí igweta kúu Gallí. **22** Na rírira mwarí wa Herodia aatoonyire kúu maarí na akíina-rí, agíkenia Herode na ageni ake aría meetítwo íruga ríu. Múthamaki akíra múírítu úcio atírī, “Hooya o kíria gíothé úngienda na níngúkúhe.” **23** Akíhíta, akímwíra atírī, “Kírira gíothé úngíhooya níngúkúhe, o na angíkorwo ní nuthu ya úthamaki wakwa.” **24** Múírítu úcio agíthiĩ akíúria nyina atírī, “Ní kí ngwítia?” Nyina akímúcookeria atírī, “Ítia mútwe wa Johana Múbatithania.” **25** O rímwe múírítu úcio akíhiúha, agítoonya he múthamaki, akíwíra atírī, “Ngwenda úúhe o ríu mútwe wa Johana Múbatithania úri thĩini wa kúga.” **26** Múthamaki akiigua kieha muno, no tondú wa mwíhitwa wake na ní úndú wa ageni ake, ndangiaregire gwíka úguo orítio. **27** Ní úndú úcio agítuma múthigari úmwe wa aría maamúrangagíra, o hĩndi íyo akímwatha athiĩ arehe mútwe wa Johana. Mündú úcio agíthiĩ njeera agítinia Johana mútwe **28** akiúrehe na kiuga, akínengera múírítu úcio, nake akíúnengera nyina. **29** Nao arutwo a Johana maigua úhoro úcio, magítuka, makíoya mwírí wake, magíthiĩ, makíúthika. **30** Atúmwó nímagomanire harí Jesú, makímwíra maúndú maría mothe meekíte, na maría maarúite andú. **31** Na tondú wa úria andú aingí mookaga magíthiia-ga-rí, matingíahotire kuona o na hĩndi ya kúria irio, nake Jesú akímeera atírī, “Úkai inyuú oiki, túthiĩ handú hatarí inegene, túkahurúke.” **32** Ní úndú úcio makíingira gatarú marí oiki, magíthiĩ handú hataarí andú. **33** Nao andú aingí aría maamonire magíthiĩ, makímamenya, magíteng’era na magúrú moimite matúúra-ini mothe, magikinya mbere yao. **34** Na rírira Jesú oimire gatarú, akíona andú aingí, akímaigúra tha, tondú maatarí ta ng’ondú itarí na múríthi. Ní úndú úcio akíambírĩria kúmaruta maúndú maingí. **35** Na gwatwa gútuka, arutwo ake magíthiĩ kúri we, makímwíra atírī, “Gúku ní werú-ini na ríu gúkiríi gútuka. **36** Íra andú aya mathiĩ níguo makinye migúnda-ini na matúúra-ini maría me hakuhi makegúrĩre kíndú gĩa kúria.” **37** Nowe akímacookeria akímeera atírī, “Mahee kíndú gĩa kúria arí inyuú.” Nao makímúúria atírī, “Úrenda túthiĩ túkagúre mígate ya dinari magana meerí túmahe marie?” **38** Nake akímooria atírī, “Múri na mígate íigana? Thíi múrore.” Hĩndi íria maarorire makímwíra atírī, “Harí na mígate itano, na thamaki ígírí.” **39** Nake Jesú agíathana andú othe maikare thí ikundi ikundi kúu nyeki-ini ría yarí ho nduru. **40** Ní úndú úcio magikara thí marí ikundi cia andú igana na cia andú mírongo itano. **41** Nake akíoya mígate íyo itano na thamaki ício ígírí, akírorra na ígúru, agícookia ngaatho na akienyúrangá mígate íyo. Agícooka akímínengera arutwo ake mahe andú.

Ningi akioya thamaki icio igiri akimaganaya othe. **42** Nao othe makiria makihũna, **43** nao arutwo makĩungania cienyũ cia migate na cia thamaki iria ciatigarite makiiyũria ciondo ikũmi na igiri. **44** Mũigana wa arũme arĩa othe maariire irio icio maarĩ ngiri ithano. **45** Na hĩndĩ o iyo Jesũ akĩira arutwo ake matoonye gatarũ mathiige mbere yake makinye Bethsaida, mũira wa ogĩre kirĩndĩ ũhoro. **46** Thuutha wa kũmoigira ũhoro, akĩambata kĩrĩma-inĩ agĩthĩ kũhooya. **47** Na gũgikinya hwa-inĩ, gatarũ kaari gatagati ka iria, nake Jesũ aarĩ thĩ nyũmũ arĩ wiki. **48** Nake akĩona arutwo makĩgũmĩra gũtwara gatarũ, tondu rũhuho rwerekeire na kũria moimaga. Na rĩrĩ, ta thaa kenda cia ũtũkũ, Jesũ agĩthĩ kũrĩ o ageireire maaĩ igĩrũ. Nake aarĩ o hakuhĩ kũmahĩtũka, **49** no-o mamuona ageireire maaĩ igĩrũ magĩciiria nĩ ngoma moonaga. Magĩkaya **50** tondu othe nĩmamũonire na magĩtigĩra mũno. O hĩndĩ iyo Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũmĩriia! Nĩ nĩ. Tigai wũtigĩra.” **51** Agĩcooka agĩtoonya gatarũ kau maarĩ, naruo rũhuho rũgĩtuika. Nao makĩgega mũno, **52** tondu matiatũkĩrwo nĩ ũhoro wa migate iyo; ngoro ciao ciarĩ o nyũmũ. **53** Na maarĩkia kũringa mũrĩmo ũria ũngĩ, magĩkinya Genesareti, makĩoha gatarũ kao hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **54** Maarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, o rĩmwe andũ makĩmenya Jesũ. **55** Magĩtuikania bũrĩri-inĩ ũcio wothe magakuuaga andũ arĩa maarĩ arĩaru na ibarĩ, makĩmatwaraga kũria guothe maiguaga atĩ nĩkuo arĩ. **56** Na kũria guothe aathiiaga, mĩciĩ-inĩ, na tũtũra-inĩ o na kana mĩgũnda-inĩ, o maigaga arĩa arĩaru ndũnyũ-inĩ, na makamũthaiha ametikirie naarĩ mahutie gĩcũrĩ kia nguo yake, na arĩa othe maamũhutirie makĩhona.

7 Na rĩrĩ, Afarisai na arutani amwe a watho arĩa moimite Jerusalemu makĩungana harĩ Jesũ na **2** makĩona arutwo ake amwe makiria irio na moko maarĩ na thaahu, ũguo nĩ ta kuuga, matethambĩte moko. **3** (Afarisai na Yahudi othe matiriĩaga irio matethambĩte moko mao wega kũringana na kĩrĩra gĩa athuuri. **4** Rĩrĩa moima ndũnyũ matingĩria matambĩte gwithamba. Na nĩ marĩmagia irĩra ingĩ, ta gũthambia ikombe, na nyũngũ o na mbirika). **5** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai na Arutani a watho makĩuria Jesũ atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga arutwo aku mage gũtũra kũringana na irĩra cia athuuri, na makarĩaga irio na moko marĩ na thaahu?” **6** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Isaia aaririe ma rĩria arathire ũhoro wanyu, inyuũ hinga ici; o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Andũ aya maaheaga gĩtĩo na miromo, no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na nĩ. **7** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani maria marutanaga no mawatho ma andũ. **8** Mũtiganiire maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ. **9** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩmũgĩte na mũjira njega wa gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ ngũo nĩrũmie irĩa cianyũ ene! **10** Nĩgũkorwo Musa ogire atĩrĩ, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūria wothe ikaaruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **11** No inyuũ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atĩrĩ, ‘Kĩria ingĩagũteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kũho kiamũrĩre Ngai), **12** na mũtũcookaga kũmwĩtũkĩria ekire ithe kana nyina ũndũ. **13** Nĩ ũndũ ũcio mũkaagithia kiugo kĩa Ngai kiene na ũndũ wa kĩrĩra kĩanyũ kĩria mũthiiga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.” **14** O rĩngĩ Jesũ agĩta kirĩndĩ harĩ we agĩkũra atĩrĩ, “Inyuũ andũ aya othe, thikĩrĩria na mũgue. **15** Gũtirĩ kindũ kĩrĩ nja wa mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ ũndũ wa gũtoonya thĩni wake. No rĩrĩ, kĩa kũmaga thĩni wa mũndũ nĩkio kĩmũgwatagia ‘thaahu.’” **16** (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, nĩakĩgue). **17** Thuutha wa gũtigana na kirĩndĩ na gũtoonya nyĩmba, arutwo ake makĩmũria ũhoro wa

ngerekano iyo. **18** Nake Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “O na inyuũ mũtirĩ mũrataũkĩrwo o na rĩrĩ? Kaĩ mũtoof atĩ gũtirĩ kindũ gũtoonyaga thĩni wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? **19** Nĩgũkorwo gũtũtoonyaga ngoro-inĩ yake, no gũtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itirĩ thaahu). **20** Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atĩrĩ, “Kĩria kũmaga thĩni wa mũndũ nĩkio kĩmũgwatagia thaahu. **21** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkuo kuuma meciiria mooru, ũhũuri maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, **22** na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũra-thoni, na ũru, na njambanio, na mwĩtũo, o na ũrimũ. **23** Maũru maya mothe moimaga thĩni wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.” **24** Nake Jesũ akũma kũu agĩthĩ gũkuhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba imwe na ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangahotire kwĩthitha. **25** Na rĩrĩ, mũtũmia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩria aigũre ũhoro wake, agũika akĩgũũthia thĩ magũrũ-inĩ make. **26** Mũtũmia ũcio aarĩ Mũiyunani, waciariirwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaiha Jesũ aingate ngoma iyo thũku yume thĩni wa kairĩtu gake. **27** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ciana ciambe irĩ ihũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya migate ya ciana na kũmĩkĩria ngũ.” **28** Nake mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Noguo Mwathani, no o na ngũ irĩ rungu rwa metha nĩ irĩaga rũitĩki rũria rũitagwo nĩ ciana.” **29** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo wacookia-rĩ, wĩthiire; ndaimono nĩyoima thĩni wa mwarĩguo.” **30** Mũtũmia ũcio akĩũnũka mũciĩ agĩkora kaana gake gakomete ũrĩrĩ-inĩ na ndaimono irĩkĩtie gũthĩi. **31** Nĩngĩ Jesũ akũma kũu gũkuhĩ na Turo agĩtuikaniĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrĩri wa Dekapoli. **32** Arĩ kũu andũ amwe makĩmũrehere mũndũ ũtaiguaga na ũtaaragia, makĩmũthaiha amũgĩrĩre guoko. **33** Na thuutha wa kũmũtwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kirĩndĩ, Jesũ agĩtoonya ciara ciake matũ ma mũndũ ũcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rũrĩmĩ rwa mũndũ ũcio namo. **34** Akĩrora na igĩrũ, akĩhũmũka na hinya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũka!”). **35** Aarĩkia kuuga ũguo matũ ma mũndũ ũcio makĩhingũka na rũrĩmĩ rwa rũkĩregea akĩambĩrĩria kwaria o ũguo. **36** Nake Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ. No ũria akĩragĩrĩria kũmakaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ũhoro ũcio. **37** Nao andũ makĩgega mũno makĩria, makiuga atĩrĩ, “Nekĩte maũndũ mothe wega. O na agatũmaga andũ arĩa mataiguaga maigue na arĩa mataaragia maarie.”

8 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio kirĩndĩ kĩngĩ gĩkũngana rĩngĩ. Na tondu gĩtariĩ na kindũ gĩa kũria-rĩ, Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, **2** “Nĩndiraiguĩra andũ aya tha Nĩgũkorwo makoretwo hamwe na nĩ rĩrĩ mĩthenya itatũ na matirĩ na kindũ gĩa kũria. **3** Ingĩmeera mainũke mahũũtĩ mekũringĩkĩra njĩra, tondu amwe ao moimite kũraya.” **4** Nao arutwo makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ angĩrũta irio cia kũmahũũnia kũ gũkũ werĩ-inĩ ũyũ?” **5** Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩ na migate iigana?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũrĩ na migate mũgwanja.” **6** Akĩra kirĩndĩ gũkare thĩ. Nake akioya migate iyo mũgwanja, na aarĩkia gũcookia ngaatho akĩenyũranga migate iyo, akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ, nao magũka o ũguo. **7** O na nĩ maarĩ na tũthamaki tũnĩni tũtari tũngĩ; agĩcookia ngaatho nĩ ũndũ watuo, na akĩra arutwo magaire andũ. **8** Nao makĩria makihũna. Thuutha ũcio arutwo makĩungania cienyũ iria ciatigarite, ikiyũra ciondo mũgwanja. **9** Andũ arũme arĩa maariire maarĩ ta ngiri

inya. Na aarikia kúmeera mathií, **10** agitoonya gatarú me na arutwo ake, magithií búrúri wa Dalumanutha. **11** Nao Afarisai magítuka na makíambíríria kúúria Jesú ciúria. Makímwíra aringe kíama kuuma igírú no níkúmúgeria maamúgeragia. **12** Nake akíhúmúka ihúmúka inene, akiúria atírí, “Níki gígítúma rúciaro rúrú rúurie rúringírwo kíama? Ngúmwíra atírí na ma gútírí kíama rúkúringírwo.” **13** Agícoka akímatiga, agítóonya gatarú akíringa múrímo úria úngí. **14** Na rírí, arutwo nímariganírwo ní gúkuua mígate, tígá o mígate úmwe marí nágwo gatarú-iní. **15** Nake Jesú akímataara akímeera atírí, “Mwímenyererei. Mwhígagei ndawa yo kúmbia mígate ya Afarisai na ya Herode.” **16** Nao makíaraníria úhoro úcio mündú na úria úngí, makíirana atírí, “Aratwíra úguo tondu tútírí na mígate.” **17** Jesú aamenya úria meeranaga akímooria atírí, “Ní kí kirátuma mwaranírie úhoro wa kwaga mígate? Nginya ríu mútírí múrataúkirwo no na kana múkamenya? Ní kúmbia múmúmie ngoro cianyu? **18** Anga múrí na maitho na mútionaga, na múrí na matú na mútiiguaga? Kai mútararirikana? **19** Rírí ndenyúrangíire andú aría ngiri ithano mígate íria ítano-rí, ní ciondo ciigana muonganirie ciyúrtie cienyú cia mígate?” Nao makímúcookeria atírí, “Ciarí ciondo ikúmi na igírí.” **20** “Na rírí ndenyúrangíire andú aría ngiri inya mígate íria múgwanja-rí, ní ciondo ciigana muonganirie ciyúrtie cienyú cia mígate?” Nao makímúcookeria atírí, “Ciarí ciondo múgwanja.” **21** Akímooria atírí, “Kai mútarí múrataúkirwo ní úhoro nginya ríu?” **22** Na maakinya Bethisaida, andú amwe makímúrehera mündú warí mútumumu, na magíthaita Jesú amúhutie. **23** Akínyiita mündú úcio mútumumu guoko, akímúmia na nja ya itúúra. Na aarikia kúmútuúra mata maitho na kúmúigíríra moko, Jesú akímúúria atírí, “Ní kúrí kíndú úroona?” **24** Nake agítíira maitho, akiuga atírí, “Níndírona andú; no ngoona mahaana ta míti magíthií.” **25** O ríngí Jesú akígíríra mündú úcio moko maitho. Híndí íyo maitho make makíhíngúka, agícoka kuona na akíona indo ciothe wega. **26** Jesú akímwíra atírí, “Inúka, na ndúgatoonye itúúra-iní.” **27** Jesú na arutwo ake magíthií na mbere o nginya tútúúra-iní túria twarígíicíríe Kaisarea-Filipi. Na me njíra-iní akímooria atírí, “Andú moigaga ní ní ní ú?” **28** Nao makímúcookeria atírí, “Amwe moigaga wee níwe Johana Múbatithania; angí makoíga wee níwe Elija; o na angí moigaga wee úri úmwe wa anabii.” **29** Nake akímooria atírí, “Inyuí na inyuí muugaga atía? Muugaga ní ní ní ú?” Petero akímúcookeria atírí, “Wee níwe Kristú.” **30** Nake Jesú akímakaania matikeere mündú o na úríkú úhoro wake. **31** Níngí Jesú akíambíríria kúmaruta atí Múru wa Mündú no nginya one mathiina maingí na aregwo ní athuuri, na athínjírí-Ngai aría anene o na arutani a watho, na atí no nginya ooragwo, na thuuha wa míthenya ítatú aríuke. **32** Aaririe úhoro úcio atekúthitha, nake Petero akímútíwara keheri-iní, akíambíríria kúmúkaania. **33** No Jesú akíhígúra akírona arutwo ake, na agíkúúma Petero, akiuga atírí, “Cooka thuuha wakwa, Shaitani! Wee ndwícíiríria maúndú moimíte kúrí Ngai, tígá o maúndú maría moimíte kúrí andú.” **34** Agícoka agítá kírándí hamwe na arutwo ake moke harí we, akímeera atírí, “Mündú o wothé úngianda kúnúmiríra, no nginya eerege we mwene, na akúee mútharaba wake anúmiríre. **35** Nígúkorwo úria wothé wendaga kúhonokia muoyo wake ní kúúrwó akoorwo níguo, no úria wothé úkoorwo ní muoyo wake ní úndú wakwa na ní úndú wa Úhoro-úria-Mwega, níakaúhonokia. **36** Mündú angíguna nakí angígúwatíra thí yothe, no orwo ní muoyo wake? **37** Kana ní kí mündú angíkúúrania na muoyo wake? **38** Mündú o wothé úngiconoka ní úndú wakwa na aconoke ní úndú wa ciugo

ciakwa híndí ino ya rúciaro rúrú rwa útharia na rwa mehía, o nake Múru wa Mündú níakámúconokera rírí agaacooka arí na rírí wa Íthe, arí na aráika aría atheru.”

9 Jesú agícoka akímeera atírí, “Ngúmwíra atírí na ma, amwe maríngíí haha matigacama gíkuú matonete úthamaki wa Ngai úgítuka wí na hinya!” **2** Thuutha wa míthenya ítandatú, Jesú nímathiire na Petero na Jakubu na Johana, akímatwara kíríma-iní kíraaya, marí oiki. Na rírí, arí hau mbere yao akígarúrúka úria aahaanaga. **3** Nguo ciake ikíerúha cua; gútírí mündú gúthí thí úngíahotire gúcihambia cíerúhe úguo. **4** Na marí o hau makímúirírwó ní Elija na Musa, makíaraníria na Jesú. **5** Nake Petero akíira Jesú atírí, “Rabí, nítwagírírwó ní gúikara gúku. Reke twake íthúnú íthatú, kímwe giaku, na kímwe kía Musa, na kímwe kía Elija.” **6** (Petero oigire úguo tondu níarígítwo ní úria ekuuga, ní tondu wa úria maamakite.) **7** Níngí hagítuka itu, ríkímahumbíra, na múgambo úkiuma itu-iní ríu, úkiuga atírí, “Úyú níwe Múru wakwa, úria nyendeté. Múiguagei!” **8** Na kahínda o kau makíhígúra, no mationíre mündú úngí arí hamwe nao, tígá o Jesú. **9** Na rírí maikúrúka kuuma kíríma-iní, Jesú akímáatha matikeere mündú o na úríkú úria monete, nginya rírí Múru wa Mündú agaakorwo aríúkíte akoima kúrí aría akuú. **10** Nao magíkíra na úhoro úcio, no makooranaga o ene atírí, “kúríka kuuma kúrí akuú ní kuuga atía.” **11** Nao makímúúria atírí, “Ní kí gítúmagá arutani a watho moige atí Elija no nginya ambe ooke?” **12** Jesú akímácookeria atírí, “Tí-ítherú Elija no nginya ambe ooke ahaaríre maúndú mothe. Níngí ní kí gígítúmie kwandíkwo atí Múru wa Mündú no nginya athíiníke múno na aregwo ní andú? **13** No ngúmwíra atírí, Elija níaríkítie gúúka na andú makamwíka o úria wothé meendaga kúmwíka, o ta úria úhoro wake wandíkítwo.” **14** Na rírí maakíníre harí arutwo aría angí, makíona kírándí kíne kímárigíicíríe, na arutani a watho magíkarania nao. **15** Na rírí andú othe mooníre Jesú, makígega múno magíteng’era makamúgeithie. **16** Nake akímooria atírí, “Ní kí múrakarania nao?” **17** Mündú úmwe warí kírándí-iní kíu akímúcookeria atírí, “Múrutani, ngúkúreheire múru wakwa, úkoragwo arí na ngoma thúku na ndaaragia. **18** Híndí íria yothe yamúnyíita, ímútungumanagia thí na akarutaga múhíyú na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njúúririe arutwo aku maingate ngoma íyo thúku, no matinahota.” **19** Jesú akímúcookeria atírí, “Inyuí rúciaro rúrú rúretíkagia, ní nginya rí ngúikarania na inyuí? Ngúmúkiríríria nginya rí? Ndeherai kamwana kau.” **20** Ní úndú úcio magígatwaríra Jesú. Rírí ngoma íyo thúku yooníre Jesú, ígígathírona o rímwe. Gagítungumana thí, gagígaragara, gágírutaga múhúyú na kanua. **21** Nake Jesú akíúria íthe wa kamwana kau atírí, “Ní híndí ígana atía gákorétwo kahaana úguo?” Nake agícóoka atírí, “Ní kuuma arí o kaana. **22** Na maita maingí yanagaikia mwakí-iní o na maaf-iní íkoorage. No akorwo ní harí úndú úngíka, túguíre tha útúteithie.” **23** Jesú akímúúria atírí, “Atí ‘korwo ndahota?’ Maúndú mothe nímahotekaga kúrí mündú úria wítíkítie.” **24** O rímwe íthe wa kamwana kau akíaníríra, akiuga atírí, “Níndetíkia, ndeithia haría njagíte gwítíkia.” **25** Rírí Jesú ooníre atí kírándí nígateng’erete gúúke hau, agíkúúma ngoma íyo thúku. Akímúra atírí, “Wee ngoma íno thúku útaiguaga na útaaragia, níndagwathá uume thíiní wa kamwana gaka, na ndúkanáooke gútoonya thíiní wako ríngí.” **26** Ngoma íyo thúku ígíkayúrúka, ígígathírona na hinya, na íkiuma. Kamwana kau gákíhaana ta karí gakuú, o nginya andú angí makíuga atírí, “Ní gakuú.” **27** No Jesú

agikanyiita guoko, agigokiria, nako gakirugama. **28** Thuutha wa Jesu gutoonya nyumba, arutwo ake makimuuriria keheri-ini atiri, “Ni ki gutumire ithu turemwo ni kuingata ngoma iyo?” **29** Nake akimacookeria atiri, “Ngoma ya muthemba ta ucio ndinguma na njira ingi tige o ya mahooya (o na kwima irio).” (Ni hari maandiko mangi matakoragwo na uhoro uyū wa kwima irio). **30** Nao makiuma kuu magituakaniria bururi wa Galili, na Jesu ndeendaga mundu o na uriku amenye kuria mari, **31** tondū niarutaga arutwo ake. Nake akimeera atiri, “Murū wa Mūndū nēgikunyanirwo aneanwoko moko-ini ma andū, nao nīmakamūūrāga, no thuutha wa mīthenya itatū niakariūka.” **32** No matiigana gūtaukirwo ni ūria oigaga, na magūtigira kūmūūria ūhoro ūcio. **33** Nao magikinya Kaperinamu. Na rīria aarī nyūmba thīini akīmooria atiri, “Mūgūkararanagīria kī tūri njira-ini?” **34** No-o magikira tondū marī njira-ini nīmakaranagīa makīūranagīa nūū mūnene kūrī arīa angī. **35** Na aikara thī, Jesū agūta arutwo arīa ikūmi na eerī akīmeera atiri, “Ūria wothē ūngīenda gūtuika wa mbere, no nginya akorwo arī wa thuutha wa arīa angī na atuike ndungata ya andū othe.” **36** Nake akīrehe kaana agīkarūgama gatagatī kao. Na aarīka gūkaiyūkia moko-ini make, akīmeera atiri, **37** “Ūria wothē ūngāmūkīra kaana kamwe ta gaka thīini wa rīitwa riakwa, nī nīi aamūkagīra; na ūria ūnginyamūkīra nīi to nīi aamūkagīra, no nīamūkagīra ūria wandūmire.” **38** Johana akīmūwīra atiri, “Mūrutani, nīturonire mūndū akīngata ndaimono thīini wa rīitwa riaku tūramwīra atige, tondū ti ūmwe witū.” **39** Nake Jesū akīmeera atiri, “Mūtīkamūgīriel Gūtīri mūndū ūngīringa kīama thīini wa rīitwa riakwa na thuutha ūcio ahote gūcooka kwaria ūūru wakwa, **40** Nīgūkorwo ūria ūtarī ūthū na ithu nī ūmwe witū. **41** Ngūmwīra atiri na ma, mūndū o wothē ūria ūkaamūhe gīkombe kīa maa thīini wa rīitwa riakwa nī ūndū mūrī a Kristū, ndarī hīndī akoorwo nī igai riake.” **42** “Na mūndū ūria wothē ūgaatūma kamwe ga twana tūtū tūnjītikītie kehīe, wegā nī mūndū ūcio ohererwo ihiga rīa gīthīi ngingo na aikio thīini wa iria. **43** Guoko gwaku kūngītūma whīe, gūtīnie. Nī kaba ūtoonye muoyo-ini wī kionje, **44** gūkīra ūthīi Jehanamu kūrī kūrī mwaki ūtahoraga ūri na moko meeri. (Geenna g1067) **45** Nakuo kūgūrū gwaku kūngītūma whīe, gūtīnie. Nī kaba ūtoonye muoyo-ini ūri gīthua, gūkīra ūkio Jehanamu ūri na magūrū meeri. (Geenna g1067) **46** Kūu kīgūnyū kīrīa kīmarīāga gītikuaga, naguo mwaki ūria ūmacinaga ndūhoraga. **47** Na riitho riaku rīngītūma whīe, rikūūre. Nī kaba ūtoonye ūthamaki-ini wa Ngai ūri na riitho rīmwe gūkīra ūkio Jehanamu ūri na maitho meeri, (Geenna g1067) **48** kūu “kīgūnyū kīrīa kīmarīāga gītikuaga, naguo mwaki ūria ūmacinaga ndūhoraga.” **49** Mūndū o wothē agēkīrwo mūcamo wa cumbī nī mwaki, (na igongona o rīothe rīkīrwo mūcamo na cumbī). **50** “Cumbī nī mwega, no cumbī ūngīkorwo nūthīrīte mūcamo waguo-rī, ūngīcooka gūcamithio ta cumbī na kī? Tuikai cumbī, na mūikaranagīe na thayū.”

10 Jesū agīcooka akiuma kūu agīthīi bururi wa Judea na mūrīmo ūria ūngī wa Jorodani. O rīngī andū ikundi magūka kūrī we, nake akīmaruta ūhoro o ta ūria aamenyerete gwīka. **2** Na Afarisai amwe magūka kūrī we makīenda kūmūgerīa, makīmūūria atiri, “Watho nīwītīkīrītīe mūndū atigane na mūtūmia wake?” **3** Nake agīcookia ūhoro, akīmooria atiri, “Musa aamwathire mwīkage atīa?” **4** Nao makīmūwīra atiri, “Musa nīetīkagīria mūndū aandīkīre mūtūmia wake marūa ma gūtīgana nake, amūte.” **5** Jesū akīmacookeria atiri, “Musa aamwandīkīre watho ūcio tondū wa ūria muomītīe

ngoro cianyu. **6** No kuuma o kiambiriria, Ngai ‘ombire mundū mūrūme na mūndū-wa-nja.’ **7** ‘Giki nīkio gītūmaga mūndū mūrūme atige ithe na nyina na anyiitane na mūtūmia wake, **8** nao eerī magatuika mwīrī ūmwe.’ Nī ūndū ūcio, acio ti andū eerī rīngī, no nī mūndū ūmwe. **9** Nī ūndū ūcio, arīa Ngai anyiithanītie, mūndū ndakanamatīgīthanie.” **10** Na maatoonya nyūmba thīini, arutwo makūūria Jesū ūhoro ūcio o rīngī. **11** Nake akīmacookeria atiri, “Mūndū o wothē angītīgana na mūtūmia wake acooke ahīkie mūtūmia ūngī, mūndū ūcio nī atharītīe. **12** Nake mūtūmia angītīgana na mūthuuriwe, ahīkīre mūndū mūrūme ūngī, o nake nī atharītīe.” **13** Nao andū makīrehera Jesū twana tūnini nīguo atūhūtīe, no arutwo ake makīmakaania. **14** Rīrīa Jesū onīre ūguo, akīrakara, akīmeera atiri, “Rekei twana tūu tūkie kūrī nīi, tīgai gūtīgīria, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wa arīa matarīi ta tuo. **15** Ngūmwīra atiri na ma, ūria wothē ūtakamūkīra ūthamaki wa Ngai ta kaana ndakaitoonya o na atīa.” **16** Nake akīoya twana tūu, agītūgīrīra moko, agītūrathīma. **17** Na rīrīa Jesū oimagaraga, mūndū ūmwe nīateng’erīre harī we, agītūria ndu mbere yake, akīmūūria atiri, “Mūrutani mwega, ingīka atīa nīguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **18** Nake Jesū akīmūūria atiri, “Ūkūnjīta mwega nīkī? Gūtīri o na ūmwe mwega, tīga o Ngai we wīkī. **19** Wee nī ūūū ūria maathani moigīte: ‘Ndūkanoragane, na ndūkanatharanie, na ndūkanaiye, na ndūkanaigīrīre mūndū ūria ūngī kīgeenyō, na ndūkanahaenīe, na tīia thoguo na nyūkwa.’” **20** Nake akīmūwīra atiri, “Mūrutani, macio mothe ndūire ndīmarīmītīe kuuma ndī mūnīni.” **21** Nake Jesū amūrora, akīmwendā, akīmūwīra atiri, “Nī kūrī ūndū ūmwe ūtigairīe: Thīi wendīe indo ciaku ciothe irīa ūri nācio ūhe athīni mbeeca icio, na nīūkagīa na mūthīthū igūrū. Ūcooke ūūke, ūnūmīrīre.” **22** Mwanake ūcio agītūka gīthīithi. Agīthīi arī na kīeha, tondū aarī na ūtonga mūngī. **23** Nake Jesū akīhūgīra, akīra arutwo ake atiri, “Kaī nī ūndū wī hīnya gītonga gūtoonya ūthamaki-ini wa Ngai-ī!” **24** Nao arutwo makīgega maigua ciugo ciake. No Jesū akiuga o rīngī atiri, “Cīana, kaī nī ūndū wī hīnya gūtoonya ūthamaki-ini wa Ngai-ī! **25** Nī ūhūthū ngamīra kūhūngura irīma rīa cīdano gūkīra gītonga gūtoonya ūthamaki-ini wa Ngai.” **26** Arutwo ake magīkīrīrīra kūgega, makīūranīa atiri, “Nūū ūngīkīhonoka?” **27** Nake Jesū akīmarora, akīmeera atiri, “Harī mūndū ūndū ūyū ndīngīhōteka, no harī Ngai tīguo; maūndū mothe nī mahotekaga nī Ngai.” **28** Petero akīmūwīra atiri, “Ithū tūtīgīte maūndū mothe tūgakūrīmīrīra!” **29** Nake Jesū akīmūcookerīa atiri, “Ngūmwīra atiri na ma, gūtīri mūndū ūtigīte mūcīi kana arīū a nyīna, kana aarī a nyīna, kana nyīna, kana ithe, kana cīana, o na kana ithaka nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Ūhoro-ūrīa-Mwega, **30** ūtakahaē ūtonga maita igana matukū maya tūrī, na aheo maita igana ma nyūmba, na arīū a nyīna, na aarī a nyīna, na manyīna, na cīana o na ithaka, na hamwe na macio, mīnyamaro. Na ihīnda rīrīa rīgooka aheo muoyo wa tene na tene. (aiōn g165, aiōnios g166) **31** No rīrī, andū aīngī arīa marī mbere nīmagatuika a thuutha, na a thuutha matuīke a mbere.” **32** Na rīria marī njīra-inī makīambata merekeire Jerusalem, Jesū amatongoretīe, arutwo ake nīmagegīre, nao arīa maamarūmīrīre magītīgīra. O rīngī Jesū agītūwara arutwo arīa ikūmi na eerī keheri-inī, akīambīrīria kūmeera maūndū marīa maakīrie kūmūkora. **33** Akīmeera atiri, “Nītūkwambata tūthīi Jerusalem, nake Mūrū wa Mūndū nēgīkūnyanīrwo kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na kūrī arutani a watho. Nao mamūtuīre kūūragwo na mamūneane kūrī andū-a-Ndūrīrī, **34** nao mamūnyūrīrie na

mamũtũre mata, na mamũhũre iboko o na mamũurage. No thutha wa mĩthenya itatũ niakariũka.” **35** Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, arĩũ a Zebedi, magĩũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũkwĩre o ũrĩa tũgũkũhooya.” **36** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũkwenda ndĩmwĩkĩre atĩa?” **37** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũtũtũkĩrie tũgũkũra ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩa na ũrĩa ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmũtho riiri-inĩ waku.” **38** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtũtũ kĩrĩa mũrahooya. Mwashota kũnyũra gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyũra, kana mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo?” **39** Nao magĩcookeria atĩrĩ, “Itĩ no tũhote.” Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe kĩrĩa ngũnyũra nĩ mũkaanyũra, o na mũbatithio na ũbatithio ũrĩa ngũbatithio naguo. **40** No ha ũhoro wa gũkũka guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩa kana kwa ũmũtho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaaheo arĩa mathondekeirwo cio.” **41** Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maigũre ũhoro ũcio, makĩrakĩra Jakubu na Johana. **42** Nake Jesũ akĩmeeta hamwe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũũtĩ atĩ andũ arĩa matuuagwo aathani a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmetũũgagĩria igũrũ rĩao, nao anene ao nĩmamaathaga. **43** No rĩrĩ, inyũtĩ mũtitarĩ ũguo. Handũ ha ũguo, ũrĩa wothe ũngĩenda gũtũka mũnene thĩnĩ wanyu no nginya atũke ndungata yanyu, **44** nake ũrĩa wothe ũkwenda gũtũka wa mbere thĩnĩ wanyu, no nginya atũke ngombo ya andũ othe. **45** Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arĩthe thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.” **46** Nao magĩkinya Jeriko. Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake, hamwe na kĩrĩndĩ kinene moimaga itũũra-inĩ rĩu, mũndũ warĩ mũtũmumu wetagwo Baritimayo (ũguo nĩ kuuga mũrũ wa Timayo), aikarĩte thĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya thenĩ. **47** Na rĩrĩa aigũire atĩ nĩ Jesũ wa Nazarethĩ, akĩambĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Jesũ, Mũrũ wa Daudi, njĩgũra thal!” **48** Andũ aingĩ makĩmũkaania, makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njĩgũra thal!” **49** Nake Jesũ akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Mwĩte!” Nĩ ũndũ ũcio magĩta mũndũ ũcio warĩ mũtũmumu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩyũmirĩriel! Rũgama! Nĩnaragwĩta.” **50** Agĩteania nguo yake ya igũrũ, agũũkĩra na nĩhanya agĩthĩ harĩ Jesũ. **51** Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake mũndũ ũcio warĩ mũtũmumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.” **52** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩre, wĩtkio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmirĩra Jesũ.

11 Na rĩrĩ, maakũhĩrĩria itũũra rĩa Jerusalem, maakinya matũũra ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo ake eerĩ, 2 akĩmeera atĩrĩ, “Thĩnĩ itũũra rĩrĩ rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njau ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuaa mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. **3** Na mũngũrĩo nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩre atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo na nĩekũmĩcookeria haha o narua.’” **4** Nao magĩthĩ magĩkora njau ya ndigiri yohetwo mũromo-inĩ handũ nja, hahũ na njira. Na rĩrĩa maamĩohoraga-rĩ, **5** andũ arĩa maarũngĩ ho makĩmooria atĩrĩ, “Mũrohora njau iyo nĩkĩ?” **6** Nao makĩmacookeria o ũrĩa Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetĩkĩria mathĩnĩ nayo. **7** Rĩrĩa maatwarĩre Jesũ njau iyo, makĩmitandika nguo ciao nake Jesũ agĩkuo nĩyo. **8** Andũ aingĩ makĩara nguo ciao njira-inĩ, nao arĩa angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mũgũnda-inĩ. **9** Andũ arĩa maatongoretie na arĩa maamũmĩte thutha makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani!”

10 “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũrĩa ũgũũka, ũrĩa wa ithe wĩtũ Daudi!” “Hosana igũrũ o igũrũ!” **11** Nake Jesũ aatoonya Jerusalem, agĩthĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩka kwĩrorangĩra maũndũ mothe, akĩmagara agĩthĩ Bethania hamwe na arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwarĩ hwaĩ-inĩ. **12** Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩũga ahũtĩ. **13** Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũrĩ na mathangũ maruru agĩthĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tiga o mathangũ, tondũ ndiarĩ hĩndĩ ya mikũyũ gũciara. **14** Nake akĩra mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarĩe maciario nake nginya tene.” Nao arutwo ake makĩũga akiuga ũguo. (aĩon g165) **15** Na maakinya Jerusalem, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩnĩ, akĩambĩrĩria kũrutũũra arĩa maagũraga, na arĩa meendanagĩria kuo. Akĩngũrĩria metha cia arĩa maakũũranagia mbeeca, o na itĩ cia arĩa meendagĩria ndutura, **16** na ndangietĩkĩrĩrie mũndũ o na ũrĩkũ ahĩtũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ. **17** Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũhoro ndwandĩkĩtwo atĩrĩ, “Nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe? No inyũtĩ mũmũtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **18** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcĩria rĩrĩa mangĩmũũrago, nĩ ũndũ nĩmamwĩtagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkiageetio nĩ ũrutani wake. **19** Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makĩuma itũũra rĩu. **20** Rũciĩnĩ, makĩhĩtũka makĩona mũkũyũ ũrĩa Jesũ aarũmĩte ũũmĩte wothe nginya mĩrĩ. **21** Petero akĩrĩrĩria ũhoro wa mũkũyũ ũcio, akĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabbi, ta rora! Mũkũyũ ũrĩa ũrarũmĩre-rĩ, nĩũũmĩte!” **22** Nake Jesũ akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Itĩkĩra Ngai. **23** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thĩnĩ, wĩkie irĩa-inĩ, na ndagathanganĩe ngoro-inĩ yake, no etikie atĩ ũrĩa oiga nĩũgũwĩka-rĩ, nĩagekĩrwo ũndũ ũcio. **24** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe mũrĩhooyaga mũheo, itĩkĩgĩatĩ atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, naguo nĩũrũtũkaga wanyu. **25** Na rĩrĩa mwarũgama mũhooe, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha lthe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ o nake amũrekanagĩre mehĩa manyu.” (**26** No mũngĩkorwo mũrekanagĩra mehĩa, nake lthe wanyu ũrĩa ũrĩ igũrũ ndarĩmũrekanagĩra mehĩa manyu.) **27** Magĩkinya o rĩngĩ Jerusalem, na rĩrĩa Jesũ aceeraga kũu rija cia hekarũ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, o na athuuri magĩũka kũrĩ we. **28** Makĩmũũria atĩrĩ, “Wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ? Na nũũ wakũheire ũhoti wa gwĩka maũndũ maya?” **29** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩngũmũũria kũrĩa kĩmwe. Mwanjookeeria, na nĩ nĩngũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. **30** ũbatithio wa Johana-rĩ, woimire igũrũ kana kũrĩ andũ? Njookeeria!” **31** Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩũrana atĩrĩ, “Tũngũga atĩ, ‘Woimire igũrũ’, egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregire kũmwĩtĩkia nĩkĩ?’ **32** No tũngũga atĩrĩ, ‘Woimire kũrĩ andũ’” (Nĩmetĩgagĩra andũ, tondũ andũ othe moof kũna atĩ Johana aarĩ mũnabũ.) **33** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Itũũtũtũ.” Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndikũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.”

12 Nake akĩambĩrĩria kũmahe ũhoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabĩbũ. Agĩaka rũgĩri rũgĩthĩrũrũkĩria mũgũnda ũcio, na akĩenja irima rĩa kũhĩhira thabĩbũ, na agĩaka nyũmba ndaaya na igũrũ ya arangĩri. Agĩcooka agĩkomborĩthia mũgũnda ũcio kũrĩ arĩmĩ angĩ, na agĩthĩ rũgendo. **2** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio igũĩre maciario mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabĩbũ. **3** Nao

makiminyiita makimihũura, na makimiingata itari na kindũ. **4** Agĩcooka akimatũmĩra ndungata ingĩ, nao magitihiha ndungata iyo mĩtwe na makimĩka maũndũ ma thoni. **5** Na o rĩngĩ agĩtũma ndungata ingĩ, nayo makimĩũraga. Niatũmire ndungata ingĩ nyingĩ, imwe ciacio magĩchĩũura, na iria ingĩ magĩciũraga. **6** “Mũndũ ũcio ndaari na mũndũ ũngĩ watigaire wa gũtũma, tiga o mũriũ wake ũria eendete mũno. Akimũtũma thuutha wa acio angĩ othe, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩmegũtĩia mũrũ wakwa.’ **7** “No akombori acio makĩũrana atĩrĩ, ‘Ūyũ niwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Ūkai, rekei tũmũũrage, nĩguo igai riake riagaatũka riitũ.’ **8** Nĩ ũndũ ũcio makimĩnyũiita, makimĩũũraga, makimĩũka nja wa mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. **9** “Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio ageeka atĩa? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio. **10** Kaĩ mũtarĩ mwathoma maandiko maya: “Ihiga rĩria aaki maaregire, nĩrĩo rĩtũkĩte ihiga inene rĩa koine; **11** Mwathani niwe wĩkĩte ũndũ ũcio, naguo nĩ wa magegania tũkiwona?” **12** Magĩcaria ũria mangĩmũnyũiita tondũ nĩmamenyire aaragia ũhoru wao na ngerekano iyo, no nĩmetigagĩra kirĩndĩ; nĩ ũndũ ũcio magĩtigana nake, magĩthĩ. **13** Thuutha ũcio magĩtũma Afarisai amwe na Aherodia kũrĩ Jesũ nĩguo mamũtege na mĩario yake. **14** Magĩũka kũrĩ we makimwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ ũrĩ mũndũ wa ma. Ndũwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrĩmbũyagia ũria mahaana; no ũrutana ũhoru wa Ngai na ma. Rĩu-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũrutĩra Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? **15** Tũrutage kana tũtikarutage?” No tondũ Jesũ nĩamenyaga ũhinga wao, akĩmooria atĩrĩ, “Mũrenda kũngeria niki? Ta ndeherai dinari ndĩmione.” **16** Makimũrehera dinari iyo, nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩitwa rĩrĩ nĩ cia ũ?” Nao makimũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kirĩra kirĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kirĩra kirĩ gĩake.” Nao makĩgegio niwe. **18** Ningĩ Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtirĩ ũhoru wa kũriũka magĩũka kũrĩ Jesũ na makimũũria atĩrĩ, **19** “Mũrutani, Musa aatwandikĩire atĩ mũrũ wa nyina na mũndũ angĩkua atige mũtũmia atarĩ na ciana-rĩ, mũndũ ũcio no nginya ahikie mũtũmia ũcio watigwo, aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. **20** Na rĩrĩ, kwari aanaake mũgwanja a nyina ũmwe. Wa mbere akĩhikania na agĩkua, na ndatige ciana. **21** Nake wa keerĩ akĩhikia mũtũmia ũcio wa ndigwa, no o nake agĩkua na ndatige ciana. O na wa gatatũ nake agĩka o ũguo. **22** ũhoru wa ma nĩ atĩ, gũtirĩ o na ũmwe wa acio mũgwanja watigĩre ciana. Thuutha wao othe, mũtũmia ũcio o nake agĩkua. **23** Rĩu-rĩ, hĩndi wa kũriũka mũtũmia ũcio agaakorwo arĩ wa ũ, nĩgũkorwo othe mũgwanja nĩmamũhĩkĩtie?” **24** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩmũhĩtĩtie tondũ mũtiũũ Maandiko kana hinya wa Ngai? **25** Rĩria akuũ makaariũka, matikahikania kana mahike; magaatũka ta araike arĩa marĩ kũu igũrũ. **26** Naguo ha ũhoru wa akuũ kũriũka-rĩ, kaĩ mũtathomete ĩbuku-ĩnĩ rĩa Musa, ũhoru ũkoniĩ kĩhinga kirĩa kĩaħaga, na ũria Ngai aamwĩrĩre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa ĩburahĩmu na Ngai wa ĩsaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ **27** We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo. Inyũũ mũhĩtĩtie mũno.” **28** Na rĩrĩ, mũrutani ũmwe wa watho niokire akĩgwa makĩaria. Aamenya atĩ Jesũ nĩamacookeirie icooko riaga-rĩ, akimũũria atĩrĩ, “Hari maathani maria mangĩ mothe-rĩ, nĩ rĩrĩkũ rĩa bata mũno?” **29** Jesũ agĩcooka atĩrĩ, “Rĩathani rĩria rĩa bata mũno nĩ rĩrĩ: ‘Thikĩrĩria, inyũũ ĩsraeli, Mwathani Ngai witũ, Mwathani nĩ ũmwe. **30** Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na meciiria maku mothe, na hinya waku wothe.’ **31** Narĩo rĩa keerĩ nĩ rĩrĩ: ‘Endaga mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wĩendete wee mwene.’ Gũtirĩ riathani rĩngĩ inene kũrĩ macio.” **32** Nake

mũndũ ũcio agĩcooka atĩrĩ, “Mũrutani, ti-itherũ niwoiga wega atĩ Ngai nĩ ũmwe na gũtirĩ ũngĩ tiga we! **33** Ningĩ ũmwende na ngoro yaku yothe, o na ũmenyo waku wothe, o na hinya waku wothe; o nakuo kwenda mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wĩendete wee mwene, ũcio nĩ ũndũ ũrĩ bata gũkĩra maruta mothe ma njino na magongona.” **34** Rĩria Jesũ oonire niacookia wega, akimwĩra atĩrĩ, “Wee-rĩ, ndũrĩ haraaya na ũthamaki wa Ngai.” Na kuuma hĩndĩ iyo gũtirĩ mũndũ wacookire kũmĩrĩria kũmũũria ciũria ingĩ. **35** Na rĩrĩ, Jesũ akĩrutana nja-ĩnĩ cia hekarũ akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kũ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Kristũ nĩ mũrũ wa Daudi? **36** Daudi we mwene, akĩaria arĩ na Roho Mũtheru, oigire atĩrĩ: “Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “ikara guoko-ĩnĩ gwakwa kwa ũrĩo nginya ngaiga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.”” **37** Daudi we mwene aramwĩta ‘Mwathani.’ Angĩgĩtũka mũrũwe atĩa?” Na nĩ haari na gĩkundi kĩnene kĩa andũ kĩa mũthikagĩrĩria gikenete. **38** Ningĩ Jesũ akĩrutana, akiuga atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre arutani a watho. Mendete gũthĩi mehumbĩte nguo iria ndaaya na kũgeithagio nĩ andũ othe rĩria mekũgera ndũnyũ-ĩnĩ, **39** na makenda gũkaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-ĩnĩ, na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-ĩnĩ. **40** Na no-matoonyagĩrĩria nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.” **41** Jesũ agĩkara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta, akĩropera ũria gĩkundi kũ kĩaħothaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. **42** No mũtũmia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthĩni agĩũka akĩhotha tũhĩndi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũria twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe. **43** Jesũ agĩta arutwo ake harĩ we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtũmia ũyũ wa ndigwa mũthĩni niekĩra mbeeca nyingĩ kĩgĩna-ĩnĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **44** Acio angĩ othe maheana kũringana na ũngĩ wa ũtonga wao, no mũtũmia ũyũ aheana kirĩa gĩothe oima nakio, o na arĩ mũthĩni-rĩ, aheana mũthĩthũ wake wothe.”

13 Na rĩria Jesũ oimaga hekarũ-ĩnĩ, ũmwe wa arutwo ake akimwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta roral Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ! Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!” **2** Nake Jesũ akimũcookeria atĩrĩ, “Niũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya riagaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩria rĩngĩ; mothe nĩmakamomoro.” **3** Rĩria Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-ĩnĩ kĩa Mĩtamaiyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Anderea makimũũria marĩ keheri-ĩnĩ atĩrĩ, **4** “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kĩmenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakuhĩ gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?” **5** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre mũtikanahaenio nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. **6** Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa riakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakaheenia andũ aingĩ. **7** Rĩria mũkaigua mbaara na mũhuhu wa mbaara mũtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mekike, no rĩrĩ, ithĩrĩo ti rĩkĩnyũ. **8** Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩria rũria rĩngĩ, na ũthamaki ũkĩrĩre ũthamaki ũria ũngĩ. Nĩgũkaagĩ na ithingithia kũndũ na kũndũ, o na kũgĩ ng’aragu. Maũndũ maya nĩ kiambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwũ. **9** “No inyũ-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. Nĩmũkaneanwo kũrĩ ciana cia athuuri na mũhũũrwo ĩboko thĩnĩ wa thunagogi. Nĩmũkarũgama mbere ya aathani na athamaki nĩ ũndũ wakwa, mũtũike aira akwa kũrĩ o. **10** Naguo ũhoru-ũria-Mwega no nginya wambe ũhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. **11** Rĩria rĩothe mũkaanyitwo mũtwarwo mũgaciirithio, mũtikanetange mũgĩciiria ũria mũkoiga. Inyũũ mũkoiga o ũria mũkaahothithio hĩndĩ iyo, nĩgũkorwo ti inyũ

mugaakorwo mukiaria, no ni Roho mutheru. **12** “Mündü niagakunyanira muru wa nyina ooragwo, na ithe wa mündü akunyanire mwana wake, o na ciana niikaremera aciari a cio na imoragithie. **13** Andü othe nimakamümena ni undü wakwa, no uria ügaakiririria nginya händi ya müthia niakahonoka. **14** “Riria mükoono kiria kirä thaahu na gĩa kürehe ihooru kiarügama haria gitagirirwo ni kürügama-ri, (uria ürathoma niamenye ühoro ücio), händi iyo aria marä Judea nimoorire irima-ini. **15** Mündü uria wotho ügaakorwo arä nyumba yake igürü ndakanaharürüke kana atoonye küruta kindü nyumba. **16** Nake mündü uria ügaakorwo arä mügünda ndagacooke müci kügüra nguo ciake. **17** Kai atumia aria magaakorwo marä na nda na aria magaakorwo makiongithia händi iyo nimagakorwo marä na haaro-il! **18** Hooyagai Ngai atä maündü macio matikanakinye händi ya heho, **19** ni undü matukü macio gügaakorwo na mnyamaro itari yoneka ingi tayo kuuma kiambiriria riria Ngai ombire thi nginya riu, na gütikoneka ingi tayo. **20** Tiga Mwathani anyihanyihirie matukü macio, gütirä mündü üngigatigara. No tondü wa andü ake aria aamüre, matukü macio nimagakuhihio. **21** Händi iyo mündü o na ürükü angikamwira atiri, ‘Kristü arä hahal! kana amwüre atiri, ‘Kristü arä haaria!’ mütikaneike ühoro ücio. **22** Ngükorwo Kristü a maheeni na anabii a maheeni nimakeyumiria monanie moriru na maringe ciana niguo mahithie andü aria aamüre, korwo no kuhoteke. **23** Ni undü ücio-ri, ikaragai mwüguite tondü nindamwira maündü mothe mbere ya ihinda ritanakinya. **24** “No ihinda-ini riu, thuutha wa maündü macio ma mnyamaro, “riua nirikagä nduma, naguo mweri ndükaara; **25** njata nacio niikaagä kuuma igürü, namo maahinya ma igürü nimakenyenyio.’ **26** “Händi iyo andü ni makoono Muru wa Mündü agüka arä thiiini wa matu, arä na hinya müingü müno o na riiri. **27** Nake niagatuma araike macoocaniririe andü ake aria aamüre kuuma miäna ina iria yumaga rühuho, o na kuuma ituri ciothe cia thi na cia igürü. **28** “Na riri, mwürutei na müküyu: Riria hongee ciaguo ciarika güthundura na ciaruta mathangü-ri, nimümenyaga atä händi ya rüa iri hakuhü. **29** Üguo noguo, riria mükoono maündü macio magikrika mükaamenya ihinda riri hakuhü, riri o müromo-ini. **30** Ngümwira atiri na ma, rüciaro rürü rütigaathira nginya maündü macio mothe makaahingio. **31** Igürü na thi niigathira, no ciugo ciakwa itigathira. **32** “Gütiri mündü o na ürükü üü ühoro wa müthenya ücio kana ithaa riu, o na araike a igürü matiü, o na Müriü ndooi, tiga lthe wiki! **33** Ikaragai mwüguite! Ikaragai mwihügite! Mütiü riria ihinda riu rigaakinya. **34** Gükahaana ta mündü ügüthii rüendo uria atigaga egaära ndungata ciake irorage müci, o ndungata akamihe wira wayo, na agatiga atha müikaria wa mürangoo o nake aikarage ehüügite. **35** “Ni undü ücio, ikaragai mwüguite tondü mütiü riria mwene müci agacooka, kana agooka hwa-ini, kana ütükü gatagati, kana ngükü ikigamba, o na kana gügithererüka. **36** O riria angüka-ri, mütikaneke amükore mwirigitwo. **37** Üguo ngümwira, noguo ngwira andü othe, atiri, ‘Ikaragai mwüguite.’”

14 Na riri, gwatigaire o müthenya iri niguo kügä na Giathi kĩa Bathaka na kĩa Migate itari Mükire Ndawa ya Kümbia, nao athinjiri-Ngai arä anene na arutani a watho nimacaragia uria manginyiithia Jesu na njira ya wara niguo mamüürage. **2** Makiuga atiri, “No tütüingimünyiita händi ya Giathi, tondü andü mahota küruta haaro.” **3** Na riria arä itüüra-ini ria Bethania kwa mündü wetagwo Simoni uria warä na mangü, aikarite metha-ini akiria irio-ri, nihookire mündü-wa-nja arä na cuba

ya maguta ma goro müno na manungi wega. Aküüraga cuba iyo na akimütiiriria maguta macio mütwë. **4** Andü amwe aria maarä kuo makügua üuru, maküürania atiri, “Maguta maya maitangwo üguo niki? **5** Maguta macio nimangüendio mbeeca ikirite mücara wa mündü wa mwaka mügima nacio mbeeca icio iheo athiini.” Magiküüma mündü-wa-nja ücio marä na üuru. **6** Nowe Jesu akimeera atiri, “Tiganai nake, müramütanga niki? Nianjika undü mwega müno. **7** Athiini marikoragwo na inyui händi ciothe na no mümateithie händi iria yotho müngienda. No ni mütirikoragwo na ni händi ciothe. **8** Anjika o uria angiahota. Aitiriria mwiri wakwa maguta o mbere ni undü wa kühaarira güthikwo gwakwa. **9** Ngümwira atiri na ma, küria guothe Ühoro-üyu-Mwega ükaahunjagio thiiini wa thi, üguo eka niükeeragwo andü nigeetha aririkanagwo.” **10** Händi iyo Judasi Müsikariota, ümwe wa aria ikümi na eerä, agüthii küri athinjiri-Ngai arä anene agakunyanire Jesu kürü o. **11** Nao magikena müno maigua üguo na makimwira nimekümühe mbeeca. Ni undü ücio Judasi agäcaria mweke wa kümüneana kürü o. **12** Müthenya wa mbere wa Giathi kĩa Migate itari Mükire Ndawa ya Kümbia, o uria wathinjagwo gatürüme ka Bathaka-ri, arutwo a Jesu makimüüria atiri, “Ükwenda tühüü kü tükahaaririe niguo ükarüre irio cia Bathaka kuo?” **13** Ni undü ücio agitüma arutwo ake eerä akimeera atiri, “Thii mütoonye itüüra, na ni mügücemania na mündü ükuuüte ndigithü ya maai. Müürümiri. **14** Küria egütoonya mwire mwene nyumba iyo atiri, ‘Mürutani arooria atiri, nyumba yakwa ya ageni iri ha, haria ingirüria irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ **15** Nake niekümüunia nyumba nene ya igürü ikirütwo indo na igathondekwo wega. Haariria irio cia Bathaka iitü kuo.” **16** Arutwo acio makiumagara, magitüonya itüüra, magikora maündü mahaana o ta uria Jesu aamerite. Ni undü ücio makihariria irio cia Bathaka. **17** Na gwakinya hwa-ini, Jesu agikinya kuo marä na arutwo aria ikümi na eerä. **18** Maikarite metha-ini makiria akimeera atiri, “Ngümwira atiri na ma, ümwe wanyu nieküngunyanira, ümwe wa aria mararüanira na ni.” **19** Makinyiitwo ni kieha müno, na o ümwe akamüüria atiri, “Ti-itherü hihü ni ni?” **20** Jesu akimacookeria akimeera atiri, “Ni ümwe wanyu inyui ikümi na eerä, uria güütobakaniria mügate mbaküri-ini hamwe na ni. **21** Müru wa Mündü egüthii o ta uria ühoro wake wandikütwo. No mündü uria ügaakunyanira Muru wa Mündü kai arä na haaro-il Ni kaba mündü ücio atangiariarwo.” **22** Ningi o makirüaga-ri, Jesu akioya mügate, agicookia ngaatho, agicooka akiwenyüra, akihe arutwo ake, akiuga atiri, “Oyai; üyu niguo mwiri wakwa.” **23** Agicooka akioya gikombe, agicookia ngaatho akimanengera, nao othe magikinyüra. **24** Akimeera atiri, “Ino niyo thakame yakwa ya kirikaniro, iria iitütwo ni undü wa andü aingi. **25** Ngümwira atiri na ma, ndikünnya rüngi ndibei ya maciario ma müthabü, nginya müthenya uria ngaaminyua iri njerü üthamaki-ini wa Ngai.” **26** Na maarika küina rwimbo, makiumagara magithii kirima-ini kĩa Mitamayiü. **27** Nake Jesu akimeera atiri, “Inyui inyuothe nimürindirika, nigükorwo ni kwandikütwo atiri: “Ningaringa müriithi, nacio ng’ondü ihurunjüke.” **28** No ndaariüka, ningamütongoria güthii Galili.” **29** Petero akimwira atiri, “O na othe mangigütrika, ni ndingigütrika.” **30** Nake Jesu akimücookeria, akimwira atiri, “Ngükwira atiri na ma, ümüthi, o ütükü üyu, ngükü itanaküga keeri, niürüngaana maita matatü.” **31** No Petero akiria ahinyirüire, akiuga atiri, “O na angikorwo ndrükuanira nawe, ni ndingigükaana!” O na acio angü othe makiuga o üguo. **32** Nao magikinya handü heetagwo Gethisemane, nake Jesu aküra arutwo ake atiri,

“Ikarai haha thii ngahooe.” **33** Akioya Petero na Jakubu na Johana agithii nao, na o hindi iyo akinyiitwo ni kieha kinene na agithiina muno. **34** Akimeera atiri, “Ngoro yakwa niraigua kieha muno o ta ingikua, ikarai haha na mwihuge.” **35** Na aathiathia hanini, agiguthia thi, akihooya ati korwo kwahoteka, ihinda riu rkwweherere. **36** Akiuga atiri, “Abba, Baba, maundu mothe nimahotekaga niwe. Njeheria gikomoge giki. No ti uria ngwenda nii, no ni uria wee ukwenda.” **37** Ningi agicooka hari arutwo ake akimakora makomete. Akuria Petero atiri, “Simoni, kai ukomete? Ndungihota guikara ithaa rimwe wiigute? **38** Mwihugeyi na muhooye nigeetha mutikagwe magerio-ini. Ngoro niyenda, no mwiri nduri na hinya.” **39** O ringi agithii akihooya o uguo. **40** Na acooka ringi hari, agikora makomete tondū nimahititwo ni toro. Nao makirigwo ni uria mangimwira. **41** Ningi agitika ihinda ria gatatu akimooria atiri, “O na riu muri o toro, o mihurukite? Kinyiai haul ithaa nriakinya. Atiri, Muru wa Mundu niakunyanirwo akaneanwo moko-ini ma andu ehia. **42** Ukirai, tuthii! Uria ukungunyanira niarooka.” **43** O akiaragia-ri, Judasi, umwe wa arutwo aria ikumi na eer, agikinya. Ookire ar na gikundi kinene kia andu mari na hiu cia njora na njuguma, matumitwo ni athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho na athuuri. **44** Judasi ucio wamukunyanire niamahete kimenyithia akameera atiri, “Uria ndimunya niwe; mumunyiite na mumutware arangirwo.” **45** Judasi o rimwe agithii hari Jesu, akimwita atiri, “Rabil!” na akimunya. **46** Nao andu acio makiguthukira Jesu makimuniita. **47** Na umwe wa aria maarungii hakuhi agicomora rihii rwake rwa njora agitinya gutu kwa ndungata ya muthinjiri-Ngai uria munene. **48** Nake Jesu akimooria atiri, “Kai ndi mutongoria wa akararia a watho ati nikio muoka kuniyiita muri na hiu cia njora na njuguma? **49** Ndiratuiraga na inyu hekaru-ini ngirutanaga muthenya o muthenya na mutinguniita. No riri, Maandiko no nginya mahiinge.” **50** Hindi iyo arutwo ake othe makimutiganiria, makiuira. **51** Na mwanake umwe uteehumbite kindu tiga taama wa gatani akirumirira Jesu. Na riria maamunyiire, **52** agitiga taama wake nao, akiira e njaga. **53** Nao andu acio magitwara Jesu kuri muthinjiri-Ngai uria munene, nao athinjiri-Ngai aria anene othe, na athuuri na arutani a watho makigomana hamwe. **54** Petero akimurumirira ar haraaya o nginya agikinya nja ya mutii wa muthinjiri-Ngai ucio munene. Agikarania na thigari kuu agiota mwaki. **55** Na riri, athinjiri-Ngai aria anene, o na Kiama kiu giothe, magicaria ura wa kuiragithia Jesu, no mationire. **56** Na andu aingi nimarutire ura wa maheeni, no ura wao ukiga kuguana. **57** Gugicooka gukirugama andu amwe, nao makiruta ura wa maheeni makiuga atiri, **58** “Nitwaiguire akiuga atiri, Ningatharia hekaru ino yakitwo ni andu, na njake ingi itakitwo ni mundu na ihinda ria mithenya itatu.” **59** No o na moiga uguo, ura wao ukiga kuguana. **60** Hindi iyo muthinjiri-Ngai uria munene akirugama gatagati kao, akiuria Jesu atiri, “Kai wee utari na undu ungicooka? Ni uhoro uriku uyū urathitangwo nago?” **61** No Jesu agikira ki, na ndacookie undu. O ringi muthinjiri-Ngai ucio munene akimuria atiri, “Wee niwe Kristu, Muru wa Uria Murathime?” **62** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ii ni nii. Na nimukona Muru wa Mundu aikarite guoko-ini kwa urio kwa Uria-ur-Hinya, na agitika ar iguru ria matu.” **63** Muthinjiri-Ngai ucio munene agiteburanga nguo ciaka. Akuria atiri, “Tugukibataro ni aira anga a ki? **64** Nimweiguira akiruma Ngai. Mugwiciria atia?” Nao othe makimutira ati aagirirwo ni kuirugwa. **65** Hindi iyo amwe makiambiriria kumutira mata, na makimuhumbira

uthii, makimuringa na ngundi makimwiraaga atiri, “Ta kirathe uhoro.” Nacio thigari ikimuoya, ikimuhuira. **66** Na hindi iyo Petero aikarite o hau nja-ri, umwe wa ndungata cia airitu cia muthinjiri-Ngai uria munene akigerera ho. **67** Riria oonire Petero agiota mwaki, akimurora wega. “Akimwira atiri, ‘O nawe uuma hamwe na Jesu ucio wa Nazarethi.’” **68** Nowe Petero agikaana uhoro ucio, akimwira atiri, “Ndiu uhoro ucio, o na ndiramenya ni atia uroiga,” na akiumagara agithii itoonyero-ini. **69** Na riria ndungata iyo ya muritu yamuonire ho, o ringi ikira aria maarungii ho atiri, “Mundu uyū ni umwe wao.” **70** Nao Petero agikaana uhoro ucio ringi. Thuutha wa kahinda kanini, aria maarugamite hakuhi makira Petero atiri, “Ti-itheru uri umwe wao, ni undu wi Mugalili.” **71** Nake akiambiriria kwihita akiugaga atiri, “Nii ndiū mundu uyū muraaria uhoro wake.” **72** O hindi iyo nguku igikiga hindi ya keeri. Nake Petero akiririkana uhoro uria Jesu aamwirite atiri, “Nguku itanakuga keeri niurigaana maita matatu.” Nake akiambiriria kurira.

15 Na riri, rucini tene, athinjiri-Ngai aria anene na athuuri, na arutani a watho, na Kiama giothe magitua uria megwika. Makioha Jesu, makimutwara, makimuneana kuri Pilato. **2** Nake Pilato akimuria atiri, “Wee niwe Muthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ii, uguo woiga nigu.” **3** Nao athinjiri-Ngai aria anene makimuthitangira maundu maingi. **4** Ni undu ucio Pilato akimuria o ringi atiri, “Kai wee utari na undu ugucookia? Ta rora maundu maria mothe maraguthitangira.” **5** No Jesu ndaigana gucokia undu, nake Pilato akigege. **6** Na riri, kwar mutugo hindi ya Iruga riu ria Bathaka, Pilato niamohoragira mwohwo umwe, o uria andu mangietirie. **7** Na ni kwar mundu umwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na aria maambiriire ngui ya gukirira thirikari na makoora andu thini na mbukira iyo. **8** Nakio kirindi kinene githii hari Pilato, gikimuria eeke o uria aamenyerete gwika. **9** Pilato akimooria atiri, “Ni mukwenda ndimuhore muthamaki wa Ayahudi?” **10** Nigukorwo niamenyaga ati athinjiri-Ngai aria anene maaneanite Jesu kuri we ni undu wa uru. **11** No riri, athinjiri-Ngai aria anene makiringirira kirindi kiu kire Pilato ohore Baraba handu ha Jesu. **12** Pilato akimooria atiri, “Mugikienda njike atia na mundu uyū mwitaga muthamaki wa Ayahudi?” **13** Nao makianirira, makiuga atiri, “Mwambe muti iguru!” **14** Nake Pilato akimooria atiri, “Niki? Ni ngero iriku agerete?” No-o magikiririra kwanirira, makiugaga atiri, “Mwambe muti iguru!” **15** Na tondū niendaga gukenia kirindi kiu, Pilato akimohorera Baraba. Akihurithia Jesu iboko, agicooka akimuneana akambwo muti iguru. **16** Nacio thigari gitwara Jesu gikaro-ini kia baruthi (na nikio gietagwo Puratoria); igicookanirira mbutu yothe ya thigari. **17** Ikimuhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igicooka gituma thumbu ya miuga, ikimwira mutwe. **18** Ikiambiriria kumunyuria, ikimwiraaga atiri, “Ukiri muhoro, wee muthamaki wa Ayahudi?” **19** Ikimuhura na rathanju mutwe maita maingi ikimutugira mata. Ikiuguthia thi mbere yake, ikimuturagira ndu ta ikimuhooya. **20** Na ciarikia kumunyuria-ri, ikimuruta nguo iyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikimuhumba nguo ciaka mwene. Igicooka ikimumagara ikamwambe muti iguru. **21** Na mari njira thigari ikinyiita mundu wahitukaga akiuma migunda-ini, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandro na Rufusi, na ikimukuiithia mutharaba wa Jesu na hinya. **22** Igikinyia Jesu handu haria heetagwo Golgotha (uguo ni

kuuga Handū hahaana ta Ihīndī rīa Mūtwe). **23** Ningī igīcooka ikīmūhe ndibeī itukanītio na manemane, nake Jesū akīrega kūmīnyua. **24** Igīkīmwamba mūtī igūrū. Ikīgayana nguo ciake, na ūndū wa gūciucūkīra mītī nīguo imenye o rīra mūndū egūkua. **25** Kwarī thaa ithatū cia rūciinī rīra ciamwambire mūtī igūrū. **26** Ūndū ūria aathitangīrwo wandikitwo atīrī, “Ūyū nīwe MŪTHAMAKI WA AYAHUDI.” **27** Ningī ikiamba atunyani eerī hamwe nake, ūmwe mwena wake wa ūrīo, nake ūcio ūngī mwena wake wa ūmotho. **28** (Namo Maandiko makīhingio marīa moigaga atīrī, “Aataranīrio na andū arīa aagarari watho.”) **29** Andū arīa maahītūkagāria hau nīmāmūrūmaga makīnāgia mītwe yao, makoiga atīrī, “Hi! Wee ūngīratharīrie hekarū na ūmīake na mīthenya itātū-rī, **30** harūrūka uume mūtharaba-inī ūcio, wihonokie!” **31** O ūndū ūmwe athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho nīmāmūnyūrūragia, makerana atīrī, “Nīarahonokāgia arīa angī, no ndangīhota kwīhonokia we mwene. **32** Kristū ūyū, Mūthamaki wa Isīraelī-rī, ta nīakīharūrūke rīu oime mūtharaba-inī, nīguo tuone twītīkie.” O nao arīa maambanīrio hamwe nake, makīmūrūma. **33** Na rīrī, thaa thita cia mūthenya ciakinya, būrūrī wothe ūkīgā nduma nginya thaa kenda. **34** Na thaa kenda Jesū akīgūthūka na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” nāguo ūguo nī kuuga atīrī, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganīria nīkī?” **35** Rīrīa andū amwe a arīa marūngī hau maiguire ūguo, makiuga atīrī, “Ta thīkīrīriai agīta Elīja.” **36** Mūndū ūmwe agīteng’era, agītobokia thībūnji tiki-inī akīmīthecerera kamūrangi-inī akīhe Jesū anyue. Akiuga atīrī, “Tīganai nake. Rekei tuone kana Elīja nīegūthūka kūmūcuurūria mūtharaba-inī.” **37** Nake Jesū agīkaya aanīrīre, agītūkana. **38** Nakō gītambaya kīa hekarū gīgīatūkana icunjī igīrī kuuma igūrū nginya thī. **39** Na rīrīa mūnene-wa-thīgari-igana, ūria warūngī hau mang’ethanīire, aigūire ūria akaya na akīona ūria akua, akiuga atīrī, “Ti-itherū mūndū ūyū oima Mūrū wa Ngai!” **40** Nī haarī na atumia meeroragīra marī haraaya. Ūmwe wao aarī Mariamu Mūmagīdali, na Mariamu nyina wa Jakubu ūria warī Mūnīni na wa Jose, na Salome. **41** Rīrīa aarī Galīli, atumia aya nīo maamūrūmagīrīra na makamūtungatagīra. Ningī hau nī haarī na atumia angī aingī arīa mookīte nake Jerusalemu. **42** Na tondū kwarī Mūthenya wa Kwīhaarīria (nīguo mūthenya ūria wī mbere ya Thabatū), gwakuhīrīria hwaī-inī-rī, **43** Jusufu wa Arimathea, mūndū warī igweta mūno Kīama-inī gīa athuuri, na we mwene nīeetagīrīra ūthamaki wa Ngai, agīthīi kūrī Pilato na ūcamba, akīhooya etīkīrio akuue mwīrī wa Jesū. **44** Nake Pilato akīgega aigua atī Jesū nīarīkītie gūkua. Agīta mūthīgari ūria mūnene-wa-thīgari-igana, akīmūria kana Jesū nīarīkītie gūkua. **45** Rīrīa aamenyithīrio nī mūnene ūcio wa thīgari igana atī nīguo kwarī, agītīkīria Jusufu akuue mwīrī ūcio. **46** Nī ūndū ūcio Jusufu akīgūra taama wa gatani, agīcuurūria mwīrī ūcio. Akīkūnja na taama ūcio wa gatani, agīthīi akīūiga thīnī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga. Agīcooka akīgaragaria ihiga rīkīhinga mūromo wa mbīrīra iyo. **47** Nake Mariamu Mūmagīdali na Mariamu ūria nyina wa Jose makīona harīa aigīrwo.

16 Na rīrī, Thabatū yathira, Mariamu Mūmagīdali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makīgūra indo nungi wega nīgeetha mathīi makahake mwīrī wa Jesū. **2** Mūthenya wa mbere wa kiumia, rūciinī tene thuutha wa rīua kūratha, marī njīra magīthīi mbīrīra-inī, **3** nīmoranāgia atīrī, “Nūū ūgūtūgaragarīria ihiga rīehere mūromo-inī wa mbīrīra?” **4** No rīrīa maatiirire maitho, makīona ihiga rīu nīrītagaragārītio

rīkehera, nīgūkorwo rīarī inene mūno. **5** Na rīrīa maatoonyaga mbīrīra-thīnī, makīona mwanake wehumbīte nguo njerū ndaaya aikarīte thī mwena wao wa ūrīo, nao makīmaka. **6** Nake akīmeera atīrī, “Tīgai kūmaka. Mūrācaria Jesū ūria wa Nazarethi, ūria ūrambirwo mūtī igūrū. Nīariūkīte! Ndarī haha. Onei harīa maramūgīte. **7** No thīi mwīre arutwo ake o na Petero atīrī, ‘Nīekūmūtongoria gūthīi Galīli. Kūu nīkuo mūkaamuona, o ta ūria aamwīrīre.’” **8** Atumia acio makīuma hau mbīrīra-inī makīinaināgia na magegete. Matīrī mūndū meerire ūndū, tondū nīmetīgagāria. **9** (note: **The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.**) Mūthenya wa mbere wa kiumia rūciinī tene Jesū arīuka-rī, aambire kuumīrīra Mariamu Mūmagīdali ūria aarūtīte ndaimono mūgwanja. **10** Nake Mariamu agīthīi akīra arīa maatūire na Jesū, akīmakora magīcakaya na makīrīra. **11** Nao maigua atī Jesū nīariūkīte, na atī Mariamu nīamuonete, makīrega gwītīkia. **12** Thuutha ūcio Jesū akiumīrīra andū angī eerī ao, ahaana ūndū ūngī, rīra maathīiāgia mīgūnda-inī. **13** Andū acio makīhūndūka, magīthīi makīra arutwo arīa angī; no-o nao makīrega kūmetīkia. **14** Thuutha ūcio Jesū akiumīrīra arutwo arīa ikūmi na ūmwe makīra irio; akīmatetia nī ūndū wa kwaga gwītīkia na nī ūndū wa ūmū wa ngoro ciao, nī ūndū wa kūrēga gwītīkia arīa maamuonete thuutha wa kūrīuka gwake. **15** Akīmeera atīrī, “Thīi thī yothe mūkahunjīrie andū othe Ūhorō-ūrīa-Mwega. **16** Na mūndū o wothe ūgetīkia na abatīthio nīakahonoka, no ūria wothe ūtagetīkia nīagatūrwo ciira. **17** Nacio ndama ici nī igatwaranāgia na arīa metīkītie: Nīmakaingata ndaimono thīnī wa rītwa rīakwa; na nīmakaaria na thīomi njerū; **18** na nīmakanyīta nyoka na moko mao; na rīrīa makaanyua thumu, ndūkamathūkia o na hanini; nīmakaigagīrīra andū arīa arūaru moko, nao mahone.” **19** Mwathani Jesū aarīkia kūmaarīria ūhorō ūcio, agītwarwo igūrū na agīkara thī guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. **20** Nao arutwo magīcooka makīumagāra na makīhunjia ūhorō kūndū guothe, nake Mwathani akīrutithania wīra nao, na agekīraga ūhorō wake hinya na ūndū wa ciama iria ciatwaranāgia na ūhorō ūcio.

Luka

1 Andũ aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ũhoro wa maũndũ marĩa mahingitio gatagatĩ-inĩ gaitũ, **2** o ta ũria twaheirwo ũhoro wamo nĩ arĩa meyonere maũndũ macio kuuma o kiambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ũhoro ũcio. **3** Nĩ ũndũ ũcio, tondu nĩ mwene nĩndũĩrĩtie maũndũ macio mothe wega kuuma kiambĩrĩria-rĩ, ngakĩona arĩ wega o na nĩ ngwandĩkĩre mũtarata mwega wa maũndũ macio, wee mũnene mũgaathe Theofilo, **4** nĩgeetha ũmenye na ma maũndũ marĩa warutirwo. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Herode aarĩ mũthamaki wa Judea, nĩ kwari mũthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gikundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mũtumia wake eetagwo Elizabethi na aarĩ wa rūciaro rwa Harũni. **6** O eerĩ maarĩ arũngĩrĩru maitho-inĩ ma Ngai, na nĩmahĩkagĩra maathani ma Mwathani na mawatho mothe matarĩ na ũcuuke. **7** Nao matiarĩ na twana tondu Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akurũ mũno. **8** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondu rĩarĩ ihinda rĩa gikundi gĩake gĩtungata-rĩ, **9** nĩathuurirwo na njĩra ya gũcuukĩrwo mũtĩ, kũringana na mũtugo wa ũthĩnjĩri-Ngai, athĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Mwathani agacine ũbumba. **10** Na rĩrĩa ihinda rĩa gũcina ũbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩrĩa kĩonganite nĩ ũndũ wa kũhooya, nĩ kĩahooyagĩra na kũu nja. **11** Hĩndĩ iyo mũraika wa Mwathani akĩumĩrĩa Zakaria, na akĩrũgama mwena wa ũrio wa kigongona kĩrĩa gĩa gũcinĩra ũbumba. **12** Rĩrĩa Zakaria aamuonire, akĩhahũka na akĩyũrwo nĩ guoya. **13** No mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ: “Zakaria, tĩa gwĩtigĩra; mahooya maku nĩmaĩgũtĩwo. Mũtumia waku Elizabethi nĩagagũciarĩra mwana wa kahĩ, nawe nĩukamũtua Johana. **14** Nĩũgakena na ũcanjamũke, nĩ ũndũ wake na andũ aingĩ nĩmagakeno nĩgũciarwo gwake, **15** nĩgũkorwo nĩagatuĩka mũndũ mũnene maitho-inĩ ma Mwathani. Ndarĩ hĩndĩ akaanyua ndĩbei o na kana kindũ o kĩngĩ kĩgagatu kĩngĩtũma mũndũ arĩo, na nĩakĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru kuuma o gũciarwo gwake. **16** Nake nĩakagarũra andũ aingĩ a Isiraeli macookerere Mwathani Ngai wao. **17** Na nĩagathĩĩ mbere ya Mwathani arĩ na roho na hinya wa Elia, nĩguo agarũre ngoro cia maithe mendane na ciana ciao, nao arĩa aremĩ amagarũre magĩe na ũũgĩ wa andũ arĩa athingu, nĩgeetha ahaarĩre andũ mahote gweterera Mwathani.” **18** Zakaria akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ingĩmenya ma ya ũhoro ũcio atĩa? Nĩ ndĩ mũthuari mũkũrũ o na mũtumia wakwa arĩ na mĩaka mĩingĩ.” **19** Mũraika ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ Gaburĩeli, ũria ũrũgamaga mbere ya Ngai, na nĩ gũtũmwo ndũmĩtwo ngwarĩrie na ngwĩre ũhoro ũyũ mwega. **20** Na rĩu nĩũgũkĩra ũremwo nĩ kwaria nginya mũthenya ũria ũndũ ũcio ikaahinga, tondu ndũnetĩkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre rĩakinya.” **21** Hĩndĩ iyo yothe, andũ nĩmetereire Zakaria na makarĩgagwo nĩ kĩrĩa gĩatũmĩte aikare mũno ũguo thĩnĩ wa hekarũ. **22** Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩria; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩnĩ ũu wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria na guoko, agĩkara o ũguo atekũhota kwaria. **23** Rĩrĩa ihinda rĩake rĩa gũtungata rĩathĩrĩre-rĩ, akĩnũka gwake mũcĩ. **24** Thuutha ũcio Elizabethi mũtumia wake akĩgĩta nda, na handũ ha mĩeri itano agĩkara ehĩthĩte. **25** Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ũnjĩkĩre ũũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjĩkĩte wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.” **26** Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmĩre mũraika Gaburĩeli athĩ Nazarethi itũũra rĩarĩ kũu Galili, **27** akĩmũtũma kũrĩ mũrĩritu

gathĩrange worĩtio nĩ mũndũ wetagwo Jusufu, wa rūciaro rwa Daudi. Mũrĩritu ũcio gathĩrange eetagwo Mariamu. **28** Mũraika ũcio akĩmũmĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathĩmĩtuo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.” **29** Nake Mariamu agĩthĩnĩka mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrĩgwo nĩ ũhoro wa ngeithi icio. **30** Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tĩa gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. **31** Nawe nĩũkũgĩa nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamũtua Jesũ. **32** Nake nĩagatuĩka mũnene na ageetagwo Mũrũ-wa-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩrĩa gĩa ithe Daudi, **33** nake nĩagathamakĩra nyũma ya Jakubu nginya tene; ũthamaki wake ndũgaathĩra o na rĩ.” (aĩon g165) **34** Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũrĩritu gathĩrange?” **35** Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ rĩaku naguo hinya wa Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakuũmbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũria ũgaaciario nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. **36** O na Elizabethi, ũria wa mbarĩ cianyũ, o nake nĩekũgĩa kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo rĩu arĩ na nda ya mĩeri itandatũ. **37** Nĩgũkorwo gũtĩrĩ ũndũ ũngĩrema Ngai.” **38** Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Mwathani. Nĩdĩrogĩko o ta ũguo woiga.” Hĩndĩ iyo mũraika akĩmũtĩga agĩthĩ. **39** Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩũhaarĩria, agĩthĩ ahiũhĩte nginya itũũra rĩarĩ bũrĩrĩ ũria ũrĩ irĩma wa Judea, **40** agĩtoonya mũcĩ gwa Zakaria, na akĩgeithĩa Elizabethi. **41** Rĩrĩa Elizabethi agĩuire ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakiũambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru. **42** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathĩme gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathĩme! **43** No nĩ kĩ gĩtũmĩte njĩkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnjehereera? **44** Ndaigua mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda yakwa kamarara nĩ ũndũ wa gũkena. **45** Kũrathĩmwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtĩkĩtie atĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrĩte nĩmakahingĩo!” **46** Nake Mariamu akiuga atĩrĩ: “Ngoro yakwa nĩaragooa Mwathani, **47** naguo roho wakwa nĩũrakenera Ngai Mũhonokia wakwa, **48** nĩgũkorwo nĩarĩrikanĩte kwĩnyĩhĩia kwa ndungata yake. Kuuma rĩu njĩarwa ciothe irĩnjĩtaga mũrathĩme, **49** nĩgũkorwo ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkĩre maũndũ manene, narĩo rĩitwa rĩake nĩ rĩtheru. **50** Tha ciake nĩũkinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra, kuuma njĩarwa nginya njĩarwa. **51** Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake; na arĩa etĩĩ aharaganagĩa meciĩria ma ngoro ciao. **52** Nĩaharũrũkĩtie aathani kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene, no agatũũgĩria arĩa menyĩhagĩa. **53** Nĩahũũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ mega, no arĩa itonga akamaĩngata matarĩ na kĩndũ. **54** Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake, akarĩrikana ũhoro wake wa kũgũuanĩra tha, **55** o ta ũria eerire maithe maitũ, atĩ nĩakagũira lburahĩmu hamwe na njĩaro ciake tha, nginya tene.” (aĩon g165) **56** Nake Mariamu agĩkara na Elizabethi ta mĩeri itatũ, agĩcooka akĩnũka kwao. **57** Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi rĩakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩ. **58** Andũ a itũũra rĩake na a mbarĩ ciao makĩũgĩa atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũũgĩra tha, nao magĩkena hamwe nake. **59** Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo marũthĩe kaana kau, nao meendaga gũgatua Zakaria o ta ũria ithe eetagwo, **60** no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtuo Johana.” **61** Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ wa mbarĩ cianyũ wĩtagwo rĩitwa rĩũ!” **62** Nao makĩũria ithe ũria angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. **63** Akĩmeethia kahengere ga

kwandikwo, nake akiandika atiri, “Riitwa riako ni Johana.” Naguo undu ucio ukigegia andu othe. **64** O hindi iyo akihinguka kanua, naruo rurimi rwake rukiregera, akiambirira kwaria, akigooca Ngai. **65** Nao andu othe a itũura makiiyũro ni guoya, makaaragia ũhoro wa maũndũ macio mothe, namo makihunja bũruri-ini ucio wothe wa irĩma wa Judea. **66** Nao arĩa othe maiguire ũhoro ucio makigegio niguo makiũria atiri, “Kaĩ kaana gaka gagaatuĩka ũ? Nigũkorwo guoko kwa Mwathani kwari hamwe nako.” **67** Nake ithe Zakaria akiyũro ni Roho Mũtheru, akiratha ũhoro, akiũga atiri, **68** “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogoocwo, tondũ niokite na agakũura andũ ake. **69** Niritwambaririũ rũhĩa rwa ũhonokio thĩni wa nyũmba ya Daudi, ndungata yake **70** (o ta ũria aaritie matukũ ma tene na tũnua twa anabii ake atheru), (aiõn g165) **71** rwa gũtũhonokia kuuma kũri thũ ciitũ, na kuuma kũri guoko kwa arĩa othe matũmenaga, **72** niguo aigũre maithe maitũ tha, na aririkane kirĩkaniro giake giũtheru, **73** o mwĩhitwa ũria eehĩĩre ithe witũ Iburahĩmu: **74** ati nĩagatũhonokia kuuma guoko-ini gwa thũ ciitũ, na atũhotithie kũmũtungatagĩra tũtarĩ na guoya, **75** tũri atheru na athingu mbere yake matukũ-ini maitũ mothe. **76** “O nawe, kaana gakwa, nĩũgetagwo mũnabii wa ũria-ũri-gũrũ-Mũno; nigũkorwo nĩũgaathiiaga mbere ya Mwathani niguo ũmũthondekagire njĩra ciake, **77** na ũmenyithie andũ ake ũhoro wa ũhonokio ni undũ wa kũrekerwo mehĩa mao, **78** na tondũ wa tha nyingĩ cia Ngai witũ, tha icio niĩgatũma riũa rĩtũrathire kuuma igũrũ, **79** nĩgeetha rĩarĩre arĩa matũũruga nduma-ini, o na arĩa matũũruga kĩĩruru-ini gĩa gĩkũũ, niguo rĩtongorie magũrũ maitũ njĩra-ini ya thayũ.” **80** Nako kaana kau gagĩkũra, na gagĩgĩa hinya roho-ini wako; nake agĩtũra werũ-ini nginya hindi irĩa eyumĩriire kũri andũ a Isiraeli.

2 Na rĩri, matukũ-ini macio, Kaisari Augusito nĩarutire watho ati andũ othe a mabũruri mothe marĩa maathanagwo ni Aroma matarwo. **2** (Rĩri nĩrio rĩarĩ itarana rĩa mbere rĩria rĩataranirwo hindi irĩa Kuirinio aarĩ barũthi wa Suriata.) **3** Nao andũ magĩthĩ kwiyandikithia o mĩndũ itũura-ini riake mwene. **4** Ni undũ ucio Jusufu o nake akiambata kuuma itũura rĩa Nazarethi kũu Galili, agĩthĩi Judea, agĩkinya Bethlehemu itũura rĩa Daudi, tondũ we aarĩ wa nyũmba o na wa mbarĩ ya Daudi. **5** Nake aathiire kuo nĩgeetha makeyandikithie marĩ na Mariamu, mũirĩtu ũria endaga kũhikia, nake aarĩ mũritũ. **6** Na hindi irĩa maarĩ o kũu, ihinda rĩa mwana gũciarwo rĩgĩkinya, **7** Nake Mariamu akĩrigithatha kaana ga kahĩ. Agĩkooha na taama, agĩgakomia thĩni wa mũharatĩ tondũ nĩmagĩte handũ ha kũraara thĩni wa nyũmba ya ageni. **8** Na kũu bũruri ucio, nĩ kwari arĩthi maikaraga mĩgũnda-ini, maikarĩtie mahiũ mao itũkũ. **9** Mũraika wa Mwathani akĩmoimĩrĩra, naguo riiri wa Mwathani ũkĩmatherera hau maarĩ, nao makĩnyĩitwo ni guoya. **10** No mũraika ucio akĩmeera atiri, “Tĩgai gwĩtigĩra. Ndamũrehera ũhoro mwega na wa gĩkeno kinene, ũria ũgaatuĩka wa andũ othe. **11** ũmũthĩ itũura-ini rĩa Daudi, nĩmũciarĩrwo mũhonokia; nake nĩwe Kristũ ũria Mwathani. **12** Na rĩri, kĩrĩa kĩrĩmũmenyithia ũhoro ucio ni gĩki: Nĩmũriona gakenge koheetwo na taama gakometio thĩni wa mũharatĩ.” **13** Na o rĩmwe hakũmĩra gĩkundi kinene kĩa arĩa a igũrũ hamwe na mũraika ucio, makĩgooca Ngai, makiũga atiri, **14** “Ngai arokomio kũu igũrũ mũno, naguo thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũri andũ arĩa akenagĩra.” **15** Na rĩria arĩa acio maamatigire magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩthi acio makĩĩrana atiri, “Nĩtũthĩ Bethlehemu tũkoone undũ ucio wikĩkĩte, ucio Mwathani aatũhe ũhoro waguo.” **16** Ni undũ ucio magĩthĩ

mahiũhite, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakenge kau gakometio thĩni wa mũharatĩ. **17** Na maarĩkia gĩkoona, makĩmemerekia ũhoro ũria maaheetwo ũkonĩi kaana kau, **18** nao arĩa othe maũguire makĩgegio mũno ni maũndũ marĩa arĩthi acio maameeraga. **19** Nowe Mariamu akĩga maũndũ macio mothe ngoro-ini yake, na agĩkara akĩmeciarĩa. **20** Nao arĩthi acio makĩhĩndũka, magĩkumagia na makĩgoocaga Ngai ni undũ wa maũndũ macio mothe maiguĩte na makoona, o ta ũria meerĩtuo. **21** Mũthenya wa kanana wakinya, rĩria ihinda riako rĩa kũrua riakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtũuo Jesũ, rĩitwa rĩria mũraika akaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako. **22** Na rĩri, rĩria ihinda rĩa rĩa gũtherio riakinyire kũringana na Watho wa Musa-rĩ, Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu niguo magakaneane harĩ Mwathani **23** (o ta ũria kwandikĩtuo Watho-ini wa Mwathani atiri, “Irigĩthathi rĩothe rĩa kahĩ ni rĩriamũragĩrwo Mwathani”), **24** na marute igongona kũringana na ũria Watho wa Mwathani uugĩte: “Ni ndirahũgĩ igĩri kana tũtũtuura twĩri.” **25** Na rĩri, nĩ kwari mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthingu na mwĩtigĩri Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. **26** Nĩagũũrĩro ni Roho Mũtheru ati ndagakua atoneete Kristũ ũria wa Mwathani. **27** Nake agĩtoonya thĩni wa hekarũ atongoretio ni Roho. Na rĩria aciari a kaana kau ti Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩni niguo mahingie ũria mũtũgo wa watho watũite-rĩ, **28** Simeoni agĩkaiyũkia moko-ini make na akĩgooca Ngai, akiũga atiri: **29** “Mwathani Mwene-Hinya, rĩu rekereria ndungata yaku itĩthi na thayũ, o ta ũria wanjĩĩre. **30** Nigũkorwo maitho makwa nĩmonete ũhonokio kaku, **31** ũria ũhaariire mbere ya andũ othe, **32** ũrĩ ũtheri wa kũgũũrĩria andũ-a-Ndũrĩri, o na riiri kũri andũ aku a Isiraeli.” **33** Nake ithe na nyina makĩgega mũno ni undũ wa maũndũ marĩa maarĩro igũrũ riako. **34** Simeoni agĩcooka akĩmarathima akĩria Mariamu, nyina wa kaana kau atiri, “Kaana gaka ni gatũtuo ga kũgũithia na gũũkĩria andũ aingĩ thĩni wa Isiraeli, na gatũke kĩmenyithia kĩria kĩrĩmenagĩrĩro, **35** nĩgeetha meciiria ma ngoro nyingĩ magũũro. O na ngoro yaku o nayo nĩgatheetwo na rũhiũ rwa njora.” **36** Nĩngĩ nĩ kwari na mũtumia mũnabii, wetagwo Anna mwarĩ wa Fanueli, wa mũhĩrĩga wa Asheri. Mũtumia ucio aarĩ mũkũrũ mũno; aikarire na mũthũuriwe miaka mũgwanja kuuma ahika, **37** agĩcooka agĩkara arĩ wa ndigwa na hindi iyo aarĩ na miaka mĩrongo inana na ina. Nake ndoimaga hekarũ-ini, no aatũire kuo ahooyaga Ngai itũkũ ni mũthenya, na akehiingaga kũria irio na akahooyaga. **38** Hindi o iyo agĩũka harĩ, agĩcookeria Ngai ngaatho, na akĩria ũhoro wa kaana kau kũri arĩa othe meetagĩrĩra kuona gũkũũrwo kwa Jerusalemu. **39** Rĩria Jusufu na Mariamu maarĩkirie gwĩka maũndũ marĩa mothe maathanĩtuo ni watho wa Mwathani-rĩ, magĩcooka Galili, makĩĩũka itũura rĩa kũu Nazarethi. **40** Nako kaana kau gagĩkũra, gagĩgĩa na hinya; gakiyũrwo ni ũũgĩ, naguo wega wa Ngai warĩ hamwe nako. **41** Mwaka o mwaka aciari ake nĩmathiiaga Jerusalemu ni undũ wa Giathĩ kĩa Bathaka. **42** Jesũ aakinya miaka ikũmi na rĩri, makĩambata nake magĩthĩ Giathĩ-ini kũu kũringana na mũtũgo. **43** Na Giathĩ kũu giathira, rĩria aciari ake mainũkaga-rĩ, kamwana kau ti Jesũ, gagĩtigwo na thũthũ kũu Jerusalemu, no matiamenyire. **44** Nao magĩthĩ rĩgendo rwa mũthenya mĩgĩma, magĩciiragia ati aarĩ gĩkundi-ini kĩa. Thũthũ ucio makĩambirĩria kũmũcaria kũri andũ a mbarĩ yao o na kũri arata. **45** Hindi irĩa mamwaagire, magĩcooka Jerusalemu makamũcarie. **46** Thũthũ wa mĩthenya itatũ makĩmũkora hekarũ-ini aikarĩte gatagatĩ ka arutani, amathĩkĩrĩre na akĩmooragia ciũria. **47** ũria wothe waiguaga

akiaria niagegagio ni ūmenyo wake na ūria aacookagia. **48** Ririā aciari ake maamuoniire, makigege. Nyina akimūria atiri, “Mūriū, ūgūtūwika ūguo niki? Nii na thoguo ni tūgucaritie tūri na kīeha mūno.” **49** Nake Jesū akimooria atiri, “Ni kīi gītūmite mūnjarie? Kaī mūtooi atī njagirirwo gūkorwo ndī nyūmba-inī ya Baba?” **50** No-o matiatākūirwo nī ūria aameeraga. **51** Nake agīcooka hamwe nao nginya Nazarethi, na nīamathikagira. No nyina nīaigaga maūdū macio mothe ngoro-inī yake. **52** Nake Jesū agīkūra, akūhīgaga, na akīnenehaga, akīendagwo nī Ngai, o na andū.

3 Na riri, mwaka wa ikūmi na itano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hīndī iria Pontio Pilato aari barūthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mūrū wa ithe aathanaga Iteure na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene. **2** hīndī iyo Anasi na Kaiafa maari athinjiri-Ngai aria anene, ūhoro wa Ngai nīwakinyiire Johana mūrū wa Zakaria arī werū-inī. **3** Nake agīthī būrūri wothe ūria warī hakuhi na Rūū rwa Jorodani, akīhunjagia atī andū merire nīguo marekerwo mehia nao nīgeetha mabatithio. **4** O ta ūria kwandikītwo ibuku-inī rīa mūnabii Isaia atiri: “Nī mūgambo wa mūdū ūkwanirira werū-inī, akoiga atiri, ‘Haarīriai njira ya Mwathani, rūngariai tūcira twake. **5** Mīkuru yothe nīgathikwo, nacio irīma ciothe na tūrīma nīkaaraganio. Njira iria njogomu nīkarūngario, nacio njira iria itari njaraganu nīkaaraganio. **6** Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.’” **7** Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie, nake akīmeera atiri, “Inyū rīcīaro rūrū rwa ndūira! Nūū ūmūtarite mūrīre marakara marīa makirīi gūūka? **8** Cīarai maciaro maringaine na kwīrira. Na mūtīkamabīrīrie kwīra na ngoro cīanyu atiri, ‘Ithe witū nī Iburahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atiri, Ngai no atūme mahiga maya matūke cīano cia Iburahīmu. **9** Ithanwa nīrīgītwo itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciara maciaro mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī.” **10** Nao andū ake makīmūria atiri, “Tūkiagīrīrwo nī gwika atia?” **11** Nake Johana akīmacookeria atiri, “Mūdū ūria ūri na nguo igirī nīgaire ūria ūtari, nake ūria ūri na irio nīeke o ta ūguo.” **12** Nao etia mbeeca cia igooti o nao magīka mabatithio, makīmūria atiri, “Mūrutani, twagirīrwo nī gwīkaga atia?” **13** Nake akīmacookeria atiri, “Mūtigetage mbeeca makīria ya ūria mwathītwo mwītage.” **14** Nacio thigari ikīmūria atiri, “Na itūhū-rī, twagirīrwo nī gwīkaga atia?” Nake agīcookeria atiri, “Mūtigatunyage andū mbeeca na mūtīkamaigagīrīre igenyo; na ningī iganagwoi nī mūcaara wanyu.” **15** Na riri, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūranagīa ngoro-inī ciao kana hīhi Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. **16** Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atiri, “Nū-rī, ndīmubatithagia na maaī. No nī kūrī mūdū ūgūka ūri na hinya kūngira, ūria nī itagīrīre kuohora ndigi cia iraatū cīake. We akaamubatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. **17** Gītarūrū gīake akīnyīitē na guoko nīguo atherie kīhūhīro gīake, na acookanirīre ngano amūkie ikūmbī riake, no nīagacīna mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” **18** Johana nīataarire andū na ciugo nyingī na akamahunjagīria Ūhoro-ūria-Mwega. **19** Na riri, ririā Johana aatetirie Herode ūria warī mūthamaki tondū wa kūhīka Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūdū marīa mangī mothe mooru eekite, **20** Herode nīongereire ūndū ūngī mūrū makīria; naguo nī wa kūnyīithīa Johana na kūmuohithīa njeera. **21** Hīndī iria andū othe maarīkirie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithio. Na ririā aahooyaga, Igūrū rikīhingūka, **22** nake Roho Mūtheru

agīkūrūka akīumba igūrū riake arī na mwīri wahaanaga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkiama Igūrū ūkiuga atiri, “Wee nīwe mūrū wakwa ūria nyendete; na nīngenaga mūno nīwe.” **23** Na riri, Jesū akīambīririā ūtungata wake aari na ūkūrū wa mīaka ta mīrongo itatū. Nao andū meeciiragia atī aari mūrū wa Jusufu, mūrū wa Heli, **24** mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, mūrū wa Meliki, mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu, **25** mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi, mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili, mūrū wa Nagai, **26** mūrū wa Maathi, mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini, mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda, **27** mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa, mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli, mūrū wa Neri, **28** mūrū wa Meliki, mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu, mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri, **29** mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri, mūrū wa Jorimu, mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, **30** mūrū wa Simeoni, mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu, mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu, **31** mūrū wa Melea, mūrū wa Mena, mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani, mūrū wa Daudi, **32** mūrū wa Jesii, mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu, mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni, **33** mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni, mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu, mūrū wa Juda, **34** mūrū wa Jakubu, mūrū wa Isaaka, mūrū wa Iburahīmu, mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru, **35** mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu, mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi, mūrū wa Shela, **36** mūrū wa Kainani, mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu, mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku, **37** mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku, mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahalaleli, mūrū wa Kenai, **38** mūrū wa Enoshu, mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu, mūrū wa Ngai.

4 Nake Jesū akīama kūu Jorodani aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agītarwo nī Roho werū-inī, **2** kūrīa aagereiro nī mūcukani matukū mīrongo ina. Ndaarīaga kīndū matukū-inī macio, namo maathira agīkorwo arī mūhūtu. **3** Nake mūcukani akīmūria atiri, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, ira ihiga riri rītūike mūgate.” **4** Nake Jesū akīmīcookeria atiri, “Nī kwandikītwo atiri: ‘To mūgate wiki ūngītūria mūdū muoyo.’” **5** Ningī mūcukani akīmūtara handū hatūgūrū mūno, na gwa kahinda kanini mūno akīmūnia mothamaki mothe ma gūkū thī. **6** Agīcooka akīmūria atiri, “Nīngūkūhe wathani wa kūu guothe na riiri wakuo wothe, nīgūkorwo nīheanītwo kūrī nī, na no ndīcheane kūrī mūdū o wothe ūria ingīndia kūhe. **7** Nī ūndū ūcio ūngīnyinamirīa ūhoose, mothe megūtūka maku.” **8** Jesū akīmīcookeria, akīmūria atiri, “Nī kwandikītwo atiri: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ūmūtungatagīre o we wiki.’” **9** Nake mūcukani akīmūtara Jerusalem, na akīmūrūgama gathūrūmūdū-inī ka hekarū, akīmūria atiri, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, wīgūthīe thī kuuma haha. **10** Nīgūkorwo nī kwandikītwo atiri: ‘Nīagaatha araike ake nī ūndū waku makūmenyerere wega; **11** ningī nīmagakwanirīria na moko mao, nīgeetha ndūkarīngwo kūgūrū nī ihiga.’” **12** Nake Jesū akīmīcookeria atiri, “Maandiko moigite atiri: ‘Ndūkanagerie Mwathani Ngai waku.’” **13** Ririā mūcukani aarīkirie kūmūgeria na njira ciothe-rī, akīmūtiga nginya ihinda riri riagīrīre rikoneka. **14** Nake Jesū agīcooka Galili arī na hinya wa Roho, nayo ngumo yake ikīhunja kūu būrūri ūcio wothe. **15** Nake nīarutanaga thunagogi-inī ciao, nao andū othe makīmūkumia. **16** Na riri, nīathiire Nazarethi, kūrīa aarereirwo, na agītoonya thunagogi mūthenya wa Thabatū, o ta ūria aamenyerete gwika. Nake akīrūgama na igūrū athome Maandiko. **17** Akīnengerwo ibuku rīa gīkūnjo rīa mūnabii Isaia. Akīrīkūnjūra, akīona harīa handīkītwo atiri: **18** “Roho wa Mwathani arī igūrū riakwa,

ni undũ nianjĩtirĩrie maguta nĩguo hunjagĩrie arĩa athĩĩni Ūhoro-ũria-Mwega. Nĩandũmite thĩi nyanĩrĩrie kuohorwo kwa arĩa moheetwo, na atĩ arĩa atumumu nĩmegũcooka kuona, na njohorithie arĩa mahinyĩrĩrio, **19** ningĩ nyanĩrĩrie mwaka wa gwĩtikĩrĩka wa Mwathani.” **20** Agĩcooka agĩkũnja ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, agĩcookeria mũmenyereri wa thunagogi, agĩkara thĩ. Nao andũ arĩa othe maarĩ thunagogi makimũrora. **21** Nake akĩambĩrĩria kwaria, akĩmeera atĩrĩ, “Ūmũthĩ maandiko maya nĩ mahingio mũkĩũguagĩra.” **22** Nao andũ othe makimũgaatha na makĩgegio mũno nĩ ciugo njega irĩa cioimaga kanua gake. Makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti mũrũ wa Jusufu?” **23** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ mũkũnjĩra thohe irĩa yugaga atĩrĩ, ‘Ndagĩtarĩ, wĩlhonie wee mwene! Maũndũ marĩa tũguũte atĩ nĩ wekire kũu Kaperinaumu meeke gũkũ itũũra-inĩ rĩaku.” **24** Agĩthĩ na mbere kuuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra na ma, gũtirĩ mũnabii wĩtikagĩrwo itũũra-inĩ rĩake. **25** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩ kwari atumia aingĩ a ndigwa Isiraeli matukũ-inĩ ma Elija, rĩria igũrũ rĩarĩ ihinge miaka itatũ na nuthu, na ng’aragu nene ikĩyũra bũrũri wothe. **26** No Elija ndaigana gũtũmwo kũrĩ o na ũmwe wao, tĩga kũrĩ mũtumia wa ndigwa ũria watũire itũũra rĩa Zarefathu kũu bũrũri wa Sidoni. **27** Ningĩ nĩ kwari andũ aingĩ maarĩ na mangũ thĩĩni wa Isiraeli ihinda rĩa Elisha ũria mũnabii, no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wao wahonirio tĩga Naamani ũria Mũsuriata.” **28** Andũ othe arĩa maarĩ thĩĩni wa thunagogi nĩmarakarire mũno rĩria maiguire ũguo. **29** Magũũkĩra makĩmũrutũũra kuuma itũũra-inĩ rĩu, makimũtwarũ rwene-inĩ rwa karĩma harĩa itũũra rĩu rĩakĩtwo, nĩguo mamũkie na kũu kĩharũũka-inĩ. **30** Nowe Jesũ akĩgerera gatagatĩ-inĩ ka andũ, agĩthĩria. **31** Agĩcooka agĩkũrũka, agĩthĩ Kaperinaumu, itũũra rĩarĩ Galili, na mũthenya wa Thabatũ akĩambĩrĩria kũruta andũ. **32** Nao andũ makĩgega nĩ undũ wa ũrutani wake, tondũ ndũmĩrĩri yake yarĩ wa wathani. **33** Na rĩrĩ, kũu thĩĩni wa thunagogi nĩ kwari na mũndũ warĩ na ndaimono, nĩyo ngoma thũku. Nake akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, **34** “Hĩ! Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethĩ? Ūĩkite gũtũĩĩna? Nĩngũtũ, wee nĩwe ũria Mũtheru wa Ngai!” **35** Nake Jesũ akimĩkũmo, akimĩra atĩrĩ, “Kira, na uume thĩĩni wake!” Nayo ndaimono ĩyo ikĩgũthĩia mũndũ ũcio thĩ hau mbere yao othe, ikiuma na ndĩamũthĩirie. **36** Nao andũ othe makĩgega makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ ũrutani ũyũ ũhaana atĩa? Araatha ngoma thũku arĩ na wathani na hinya, nacio ikoimal!” **37** Nayo ngumo yake ikĩhunja kũria guothe kwĩrangĩtie na kũu. **38** Nake Jesũ akiuma thunagogi, agĩthĩ mũciĩ gwa Simoni. Na rĩrĩ, nyina wa mũtumia wa Simoni aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ mũno, nao magĩthaita Jesũ nĩ undũ wake. **39** Nĩ undũ ũcio, akĩanamĩrĩra harĩ we, na agĩatha mũrimũ ũcio uume mwĩrĩ wake, naguo ũkiuma. Nake mũtumia ũcio agĩkũria o rĩmwe na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. **40** Na rĩria rĩũa rĩathũaga, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ na mũrimũ ngũrani, nake akĩmaigĩrĩra moko o mũndũ o mũndũ, akimãhonia. **41** O na ningĩ ndaimono ikiuma andũ aingĩ, ikĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wa Ngai!” Nowe agĩcikaania na agĩcigĩria cĩarie, tondũ nĩcioĩ atĩ nĩwe Kristũ. **42** Na gwakĩa-rĩ, Jesũ akĩamagara agĩthĩ kũndũ gũtaarĩ andũ. Nao andũ makimũcaria, na rĩria maakinyire harĩa aarĩ, makĩgeria kũmũgĩrĩria ndakoime kũu amatĩge. **43** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “No nginya hunjĩ Ūhoro-ũria-Mwega wa ũthamaki wa Ngai matũũra-inĩ marĩa mangĩ o namo, nĩ undũ nĩkio ndaatũmirwo.” **44** Nake agĩthĩ na mbere na kũhunja thĩĩni wa thunagogi cia Judea.

5 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa rĩa Genesareti, nakio kĩrĩndĩ kĩa andũ aingĩ nĩkĩahatikanaga kĩmũkuhĩrĩrie nĩguo gĩthĩkĩrĩrie ũhoro wa Ngai, **2** nake akĩona tũtarũ twĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa rĩu, tũtigĩtwo ho nĩ ategi a thamaki, arĩa maathambagĩa neti ciao cia gũtega. **3** Agĩtoonya gatarũ kamwe, nako kaarĩ ga Simoni, akimũthaita agatoonyatoonyie maai-inĩ, kehere hũgũrũrũ-inĩ. Agĩcooka agĩkara thĩ, akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoro arĩ gatarũ-inĩ kau. **4** Na aarĩkia kwaria, akĩra Simoni atĩrĩ, “Twarã gatarũ haarĩa hariku, mũkũrũkie neti maai-inĩ, mũtege thamaki.” **5** Nake Simoni akimũcookeria atĩrĩ, “Mwathi witũ, tũrutite wĩra mũritũ ũtukũ wothe, na tũtinanyiita kĩndũ o na kĩ. No tondũ nĩwoiga ũguo-rĩ, nĩngũkũrũkia neti.” **6** Maarĩkia gwĩka ũguo, makĩnyĩita thamaki nyingĩ mũno, nginya neti ciao ikĩambĩrĩria gũtuika. **7** Nĩ undũ ũcio makĩheneria arĩa maarutithanagia wĩra nao, arĩa maarĩ gatarũ kau kangĩ moke mamateithie, nao magũũka makĩyũria tũtarũ twerĩ ki, o nginya tũkiambĩrĩria gũtoonyerera maai-inĩ. **8** Hĩndĩ irĩa Simoni Petero onire ũguo, akĩgũthĩia maru-inĩ ma Jesũ, akimwĩra atĩrĩ, “Njeherera Mwathani; nĩ ndĩ mũndũ mwĩhĩa!” **9** Nĩgũkorwo we na arĩa othe maarĩ nao nĩmagegire mũno nĩ undũ wa thamaki irĩa maanyĩite, **10** o na Jakubu na Johana, arĩũ a Zebedi, arĩa maarutithanagia wĩra na Simoni nĩmagegire. Nake Jesũ akĩra Simoni atĩrĩ, “Tĩga gwĩtigĩra; kuuma rĩu ũrĩtegaga andũ.” **11** Nĩ undũ ũcio makimũria tũtarũ twao hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa, magĩtĩga indo ciao ciothe, makimũrũmĩrĩra. **12** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe rĩria Jesũ aarĩ itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, nĩguokire mũndũ waiyũrĩtuo nĩ mangũ mwĩrĩ wothe. Na rĩria onire Jesũ, akĩgũthĩia, agĩturumithia ũthũũ wake thĩ, akimũthaita, akimwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũtherie.” **13** Jesũ agĩambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akimwĩra atĩrĩ, “Ī, nĩngwenda. Therio!” Na o hĩndĩ ĩyo akĩhonio mangũ. **14** Jesũ agĩcooka akimũkaania, akimwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũ, no thĩi, ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanire nĩ undũ wa gũtherio gwaku, arĩ ũira kũrĩ o.” **15** Na rĩrĩ, ngumo yake igĩkĩrĩrĩria kũhunja makĩria, o nginya kĩrĩndĩ kĩingĩ ma kĩa andũ gĩgũũka kũmũthĩkĩrĩria na kũhonio mũrimũ yao. **16** No Jesũ nĩeheragĩa andũ, agathĩi kũndũ gũtarĩ andũ kũhoera Ngai kuo. **17** Mũthenya ũmwe nĩ kũrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arĩa mookite kuuma matũũra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalemu, maikarĩte thĩ hau. Naguo hinya wa Ngai wa kũhoniana warĩ hamwe na Jesũ. **18** Na rĩrĩ, nĩhookire andũ makuũite mũndũ na kĩbarĩ, warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, nao makĩgeria kũmũtoonyia nyũmba mamũige harĩ Jesũ. **19** Na rĩria maagire njĩra ya gwĩka ũguo nĩ undũ wa ũingĩ wa andũ, makĩhaica nyũmba-igũrũ magĩtharia maturubarĩ, makimũkũrũkia mwanya-inĩ ũcio o arĩ kĩbarĩ-inĩ, nginya gatagatĩ-inĩ ka andũ acio makimũũga o hau Jesũ aarĩ. **20** Rĩria Jesũ onire wĩtikio wao, akimwĩra atĩrĩ, “Mũrata, nĩwarekerwo mehĩa maku.” **21** Nao Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria gwĩcĩria ngoro-inĩ ciao, makuaga atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ arĩ ũ, ũkũuma Ngai? Nũũ ũngĩhota kũrekanĩra mehĩa, tĩga Ngai we wiki?” **22** Nowe Jesũ nĩamenyaga ũria meeciiragia na akĩmoooria atĩrĩ, “Mũreeciirĩa maũndũ macio ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? **23** Nĩ undũ ũrĩkũ mũhũthũ; nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehĩa maku,’ kana nĩ kũmwĩra, ‘Ūkĩra mũntware?’ **24** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhotĩ gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehĩa-rĩ ...” Akĩra mũndũ ũcio wakuũite ciĩga atĩrĩ, “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ gĩaku, ũĩnũke.” **25** O hau hau akĩrũgama mbere yao, akĩoya kĩbarĩ kĩrĩa

akomeire, na akīnūka mūciī akīgocoga Ngai. **26** Nao andū othe nīmagegire na magīkumia Ngai. Makiyūrwo nī guoya, makiuga atīrī, “Umūthī nītuonete maūndū tūtārī tuona.” **27** Thuutha wa ūguo, Jesū akiumagara na akiona mūdū warī mwīta wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igooti. Jesū akīmwīra atīrī, “Nūmīrīra.” **28** Nake Lawi agūkīra, agītiga indo ciake ciothe, akīmūrūmīrīra. **29** Lawi agīcooka akīrugithīria Jesū iruga inene gwake mūciī, na gīkundi kīnene kīa etia mbeeca cia igooti o na andū angī nīmarīānagīra nao. **30** No Afarisai na arutani a watho arīa maarī a gikundi kīao magītīta arutwo ake makīmoorīa atīrī, “Mūrīānagīra na mūkanyuanīra na etia mbeeca cia igooti na andū ehia nīkī?” **31** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Andū arīa agīma mīrīrī tio mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. **32** Nīrī ndiokire gwīta andū arīa athingu, no nī arīa ehia, nīguo merire.” **33** Nao makīmwīra atīrī, “Arutwo a Johana nī meehingaga kūrīa irio kainingī kaingī makahooya, o nao arutwo a Afarisai nīmekaga o ūguo, no aku marīāga na makanyua hīndī ciothe.” **34** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “No mwīre ageni a mūhīkīana mehinge kūrīa rīrīa e hamwe nao? **35** No rīrī, ihīnda nīrīgākīna rīrīa mūhīkīana akeherio kuuma kūrī o; matukū-inī macio-rī, nī makeehingaga kūrīa irio.” **36** Ningī Jesū akīmahe ūhoro na ngerekano īno, akīmeera atīrī, “Gūtīrī mūdū ūngītīna kīraka kuuma harī nguo njerū, agīkīre nguo ngūrū. Angīka ūguo, angīkorwo atarūrīte nguo njerū, nakīo kīraka kīu kīa nguo īyo njerū kīage kwagīrīra nguo īyo ngūrū. **37** Ningī gūtīrī mūdū wakīgara ndibeī ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndibeī īyo ya mūhīhano no itarīte mondo īcio, ndibeī īyo īitike, nacio mondo īcio itarūkange. **38** Aca, ti ta ūguo, ndibeī ya mūhīhano no ngīnya īkīrīwo mondo-inī njerū. **39** O na gūtīrī mūdū thuutha wa kūnyua ndibeī ngūrū ūcookaga kwenda ndibeī īyo ya mūhīhano, nī ūndū oigaga atīrī, ‘Irīa ngūrū nīyo njega.”

6 Mūthenya ūmwe wa Thabatū, Jesū akīgerera mīgūnda-inī ya ngano, nao arutwo ake makīmambīrīa gītūta ngira imwe cia ngano, magīcīrīgītha na moko, makīrīa ngano. **2** Afarisai amwe makīmoorīa atīrī, “Nī kīrīratīma mwīke ūrīa gūtētīkīrītīo nī watho mūthenya wa Thabatū?” **3** Jesū akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtathomete ūrīa Daudi eekire, rīrīa we na arīa maarī nake maarī ahūtū? **4** Aatoonyire Nyūmba ya Ngai, akīoya na akīrīa mīgate īrīa yamūrīrwo Ngai, īrīa atēetīkīrītīo kūrīa nī watho tīga no athīnjīrī-Ngai meētīkīrītīo kūmīrīa, na agīcooka akīhe arīa maarī nake īmwe yayo.” **5** Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Mūrū wa Mūdū nīwe Mwathani wa Thabatū.” **6** Na rīrī, mūthenya ūngī wa Thabatū nīathiire thunagogī-inī, akīrutana, nakuo nī kwarī na mūdū warī mwonju guoko gwake kwa ūrīo. **7** Nao Afarisai na arutani a watho nīmacaragīa ūndū mangīthitangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrora mūno, mone kana nekūhonania mūthenya wa Thabatū. **8** Nowe Jesū, tondū nīamenyaga ūrīa meeēiragīa, akīra mūdū ūcio wonjete guoko atīrī, “Ūkīra ūrūgame mbere ya andū othe.” Nī ūndū ūcio agūkīra akīrūgama hau. **9** Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ngūmūūrīa atīrī, nī ūndū ūrīkū mwītīkīrīe nī watho mūthenya wa Thabatū: nī gwīka wega kana nī gwīka ūuru, nī kūhonokīa muoyo kana nī kūnīina?” **10** Akīhūgūra, akīmarora othe, agīcooka akīra mūdū ūcio atīrī, “Tambūrūkīa guoko gwaku.” Nake agīka o ro ūguo; nakuo guoko gwake gūkīhonio biū. **11** Nao makīrakara mūno, makīmambīrīa kūrīana ūrīa mangīka Jesū. **12** Mūthenya ūmwe Jesū nīomagīrīe agītīhī kīrīma-inī akahoee, akīraara akīhooya

Ngai ūtūkū wothe. **13** Gwakīa-rī, agītīa arutwo ake moke harī we, agītīhuura andū ikūmī na eerī ao, akīmatua atūmwō, nao nī: **14** Simoni (ūrīa aatuire Petero), na Anderea mūrū wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Baritholomayo, **15** na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ūrīa wetagwo Zelote, **16** na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mūsīkariota ūrīa wamūkunyānīre. **17** Nake Jesū agūkīrūka hamwe nao, makīrūgama handū haarī haraganu. Gīkundi kīnene kīa arutwo ake kīarī ho, o na andū aingī mūno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inī cia Turo na Sidonī, **18** nao mookite nīguo mamūigē na mahonio mīrīmū yao. Nao arīa maanyanagī nī ngoma thūku makīhonio, **19** nao andū othe makīgerīa kūmūhutīa, tondū hīnya nīwoimaga thīnīrī wake na ūkamahonia othe. **20** Nake akīrora arutwo ake, akiuga atīrī: “Kūrīathimwo-rī, nī inyuī athīnī, nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai nī wanyu. **21** Kūrīathimwo-rī, nī inyuī mūhūūtaga rīu, nīgūkorwo nīmūkahūnīo. Kūrīathimwo-rī, nī inyuī mūrārīra rīu, nīgūkorwo nīmūgatheka. **22** Kūrīathimwo-rī, nī inyuī hīndī īrīa andū mekūmūmena, na meyamūre kūrī inyuī, na mamūrume, na mathūkīrīrīe rītīwa rīanyu, nī ūndū wa Mūrū wa Mūdū. **23** “Mūthenya ūcio nīmūgakena na mūrūgarūge, tondū mūcaara wanyu nī mūingī Igūrū. Nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekire anabī. **24** “No rīrī, kaī mūrī na haaro inyuī itonga-ī, nīgūkorwo nīmūrīkītīe kwamūkīra kūnyamarūrwo kwanyu. **25** Kaī mūrī na haaro inyuī arīa mūhūnīrī rīu-ī, nīgūkorwo nīmūkahūnīa. Kaī mūrī na haaro arīa mūrāthaga rīu-ī, nīgūkorwo nīmūgacakaya na mūrīre. **26** Kaī mūrī na haaro inyuī hīndī īrīa andū othe mekūmūgaathīrīrīa-ī, nīgūkorwo ūguo noguo maithe mao meekaga anabī a maheeni. **27** “No ngūmwīra atīrī inyuī arīa mūthīkīrīrīe: endagai thū cīanyu, na mwīkage wega arīa mamūthūire, **28** na ningī mūrāthimaga arīa mamūrūmaga, na mūhooyagīre arīa mamwīkaga ūuru. **29** Na rīrī, mūdū angīkūgūtha rūthīa rūmwe, mūhūgūkīrīe rūu rūngī o naruo. Na mūdū angīgūtūnya igooti rīaku, ndūkāmūgīrīe kuoya o na kanjū yaku. **30** Mūdū o wothe angīkūhooya kīndū mūhe, na mūdū o wothe angīoya kīndū gīaku, ndūkāmwtīe. **31** Īkagai andū arīa angī o ūrīa mūngīnda mamwīkage. **32** “Rīu-rī, angīkorwo mwendete o arīa mamwendete-rī, mwakīīguna na kī? O na ‘ehīa’ nīmēndaga arīa mamēndete. **33** Na mūngīkorwo mwīkaga wega o arīa mamwīkaga wega-rī, mwakīīguna na kī? Nīgūkorwo ehīa o nao nīmekaga o ūguo. **34** Na ningī mūngīkorwo mūkombithagīa o arīa mwīhokete nīmākāmūrīra-rī, mwakīīguna na kī? O na ehīa nīmākombagīra ehīa arīa angī, meehokete nīmakarīhwo ciothe. **35** No rīrī, endagai thū cīanyu, na mūciīkage wega, o na mūkombithagīe mūtekwīhoka gūcookerio kīndū. Hīndī īyo īrīhī rīanyu nīrīkanēneha, na inyuī nīmūgatuīka arīu a ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno, nīgūkorwo we nīaīgūgārī arīa matarī ngāatho tha o na arīa aaganu. **36** Iguanagīraī tha, o ta ūrīa lthe wanyu aīguanagīra tha. **37** “Mūtīgacīrīrīthānagīe nīgeetha na inyuī mūtīkanacīrīrīthio. Mūtīgatuānagīre, nīgeetha na inyuī mūtīkanatuūrwo. Rekanagīraī, na inyuī nīmūkakererwo. **38** Heanagai, na inyuī nīmūrīheagwo na gīthīmī kīega, gīkīndīrītūwo, kīnainītīo na gīgaitīkīrīra, nīkīo mūgaitīrīrwo nakīo nguo-inī. Nīgūkorwo gīthīmī kīrīa mūthīmanagīra nakīo, no kīo mūrīthimāgīrwo nakīo.” **39** Agīcooka akīmahe ngerekano īno, akīmoorīa atīrī, “Mūtūmumu no atongorīe mūtūmumu ūrīa ūngī? Gītīhī eerī to magūe irima? **40** Mūrūtūwō tī mūnēne kūrī mūrūtūrūtī, no ūrīa wothe mūrūtē wega, no atūīke ta mūmūrūtī. **41** “Nī kīrī gīgūtūtha wone kīhūtī kīrīa kīrī rīitho rīa mūrū wa thoguo, no ūkaaga kūrūmbūyīa mūgogo ūrīa

urī riitho riaku we mwene? **42** Wahota atīa kwīra mūrū wa thoguo atirī, ‘Mūrū wa baba, reke ngūrute kihuti kīu kīrī riitho riaku,’ o rīrīa wee wagīte kuona mūgogo urīa urī naguo riitho riaku? Wee hinga īno, amba ūrute mūgogo ūcio urī naguo riitho, nīguo wone wega ūhote kūruta kihuti kīrīa kīrī riitho rīa mūrū wa thoguo. **43** “Gūtīrī mūtī mwega ūciaraga maciaro mooru, kana mūtī mūrū ūgaciara maciaro mega. **44** O mūtī ūmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andū matituaga ngūyū kuuma mītī-inī ya mīguā, o na kana magatua thabībū kuuma cong’e-inī. **45** Mūndū ūrīa mwega aragia maūndū mega kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake, nake mūndū ūrīa mūrū aragia maūndū mooru kuuma mūthiithū-inī wa ngoro yake. Nīgūkorwo kanua gake kaaragia o maūndū marīa maiyūrīte ngoro yake. **46** “Atīrīrī, mūnjitaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nīkī, na mūtīkaga ūrīa ndīmwiraga? **47** Nīngūmuonia ūrīa mūndū ūrīa ūūkaga kūrī nī, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ūrīa ciugīte ahaana. **48** Ahaana ta mūndū waakaga nyūmba, ūrīa wenjire mūthingī, akīūrīkia na akīwamba igūrū rīa ihiga. Hīndī rīrī kwagīre mūiyūro wa maā, kīgūū gīgīgūtha nyūmba īyo na nditī, no gītiamienyenyerīre, tondū nīyaakitwo wega. **49** No mūndū ūrīa ūiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ūrīa ciugīte, ahaana ta mūndū ūrīa waakire nyūmba itārī na mūthingī. Na rīrīa kīgūū kīagūthire nyūmba īyo, ikīmomoka, naguo mwanangīko wayo warī mūnene.”

7 Nake Jesū aarīkia kwaria maūndū macio mothe andū makīmūiguaga, agītōonya Kaperinaumu. **2** No kūu nī kwārī na ndungata ya mūnene-wa-thigari-igana, rīrīa mūmiathi eendete mūno, nayo yarī ndwaru hakuhi gūkua. **3** Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoro wa Jesū, agītūma athuuri a Ayahudi kūrī we makāmūrīre oke ahonie ndungata yake. **4** Nao maakīnya kūrī Jesū, makīmūthaiha magwatiirīe mūno, makīmwīra atīrī, “Mūndū ūyū nīagīrīrwo gwīkwo ūguo nīwe, **5** tondū niendetē rūrīrī rwītū na niatwakiire thunagogi.” **6** Nī ūndū ūcio Jesū agīthīī nao. Na marī hakuhi gūkīnya mūci, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtīmīra arata makamwīre atīrī, “Mwathani, tīga gwīthīnīa tondū ndiagīrīre wee ūke gwakwa mūci. **7** O na nokīo itanona njaagīrīre gūka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. **8** Nīgūkorwo nīi mwene ndī mūndū wathagwo, na ndī na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thīi,’ nīathiagīra, na ndeera ūngī atīrī, ‘Ūka,’ nīokaga. Na nīngī ndeera ndungata yakwa atīrī, ‘Īka ūna,’ nīikaga.” **9** Rīrīa Jesū aigūire ūguo, akīgega, akīhūgūkīra kīrīndī kīrīa kīamūrīmīrīre, agīkīra atīrī, “Ngūmwīra atīrī, ndionete mūndū ūrī na wītīko mūnene ūū Isīraeli guothe!” **10** Nao andū arīa maatūmitwo magīcooka mūci magīkora ngombo īyo īrī honu. **11** Ihīnda inīnī rīathīra, Jesū agīthī itūura rīetago Naini, nao arutwo ake na andū gīkundi kīnene magīthīī nake. **12** Na rīrīa akūhīrīrīre kīhingo gīa itūura rīu, mūndū wakuīte nīarutagwo kuo na aarī mwana wa mūmwē, nake nyīna aarī mūtūmia wa ndīgwa. Nao andū aīngī a itūura rīu maarī hamwe nake. **13** Rīrīa Mwathani onire mūtūmia ūcio, akīmūguīra tha, akīmwīra atīrī, “Tīga kūrīra.” **14** Agīcooka agīthīī, akīhutia ithandūkū, nao arīa maarīkuūite makīrīgama. Agīcooka akiuga atīrī, “Mwanake, ndakwīra atīrī, ūkīra!” **15** Mūndū ūcio wakuīte agīūkīra, akīambīrīrīa kwaria, nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyīna. **16** Andū othe makīyūrwo nī guoya na makīgōoca Ngai, makiuga atīrī, “Mūnabīī mūnene nīokīte gatagatī gaitū. Ngai nīokīte gūteithīa andū ake.” **17** Nayo ngumo ya Jesū ikīhunja Judea guothe o na būrūrī ūrīa wagūthīūrūrūkīrīe. **18** Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoro wa maūndū macio

mothe. Nake Johana agītūa arutwo ake eerī, **19** akīmātūma kūrī Mwathani makāmūrīre atīrī, “Wee nīwe ūrīa werītuo nīagōoka kana tweterere mūndū ūngī?” **20** Nao arutwo acio maakīnya kūrī Jesū makīmwīra atīrī, “Johana Mūbatīthania aatūtūma kūrī we tūkūūrīe atīrī, ‘Wee nīwe ūrīa werītuo nīagōoka kana tweterere mūndū ūngī?’” **21** Ihīnda-inī o rīu Jesū akīhonia andū aīngī arīa maari na mīrīmū, na ndwarī, na akīingata ngoma thūku o na agītūma andū aīngī arīa maarī atumumu macooke kuona. **22** Nī ūndū ūcio agīcookerīa arīa maatūmitwo atīrī, “Cookai mūkeere Johana maūndū marīa muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīiretwarā, na arīa marī na mangū nī marahonio, na andū arīa mataiguaga nīmarāigua, na arīa akuū nīmararīūkīo, na Ūhoro-ūrīa-Mwega nīūrāhunjīrīo arīa athīnī. **23** Kūrāthīmwo nī mūndū ūrīa ūtarahīngwo nī ūndū wakwa.” **24** Andū acio maatūmitwo nī Johana moima harī Jesū, Jesū akīambīrīra kwārīra andū aīngī ūhoro wa Johana, akīmoorīa atīrī, “Nī kīī mwathīite kuona werū-inī? Hīhī mwathīite kuona kamūrāngī kainaināgīo nī rūhuho? **25** Angīkorwo tī guo-rī, mwathīite kuona kī? Hīhī nī mūndū wīhumbīte nguo njega? Aca, arīa mehumbaga nguo cia guo na magekīna na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamakī. **26** Mwagīthīite kuona kī? Hīhī mwathīite kuona mūnabīī? Ī, ngūmwīra atīrī, muonete mūndū ūkīrīte mūnabīī. **27** Ūyū nīwe ūrīa ūhoro wake wandīkitwo atīrī: “Nīngatūma mūtūmwō wakwa athīī mbere yaku, nake nīagagūthondēkera njīra.” **28** Ngūmwīra atīrī, harī andū arīa manacīarwo nī atumārī, gūtīrī o na ūmwe mūnene gūkīra Johana; no mūndū ūrīa mūnīnī mūno ūthamakī-inī wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra.” **29** (Andū othe, o na etīa mbeeca cia īgootī, rīrīa maigūire ciugo cia Jesū, magītīkīra atī njīra ya Ngai nī ya ma, tondū maabatīthītio nī Johana. **30** No Afarīsai na arutani a watho makīregana na ūrīa Ngai endaga meke, tondū o matiabatīthītio nī Johana.) **31** Nake Jesū akiuga atīrī, “Andū a rūciaro rūrū īngīmāgerekānia na kī? Matārīī ta kī? **32** Matārīī ta cīana cīkarīte ndūnyū īgītā irīa īngī, īgacīra atīrī: “Twamūhūhīre mūtūrīrū, mūkaīga kūina; twamūnīire rwīmbo rwa macakāya, no mūtīarīrīre.” **33** Nīgūkorwo Johana Mūbatīthania okīre atekūrīa na atekūnyūa ndebīe, na īnyū mūkiuga atīrī, ‘Arī na ndaimono.’ **34** Mūrū wa Mūndū ookīre akīrīāga na akīnyūuaga, na īnyū mūkiuga atīrī, ‘Onei mūndū mūkoroku na mūrīū, mūrāta wa etīa mbeeca cia īgootī na “ehīa”.’ **35** No ūūgī nīūmenyekaga nī wa kīhooto nī cīana ciaguo cīothe.” **36** Na rīrī, Mūfarīsai ūmwe nīetīre Jesū gwake makarīanīre irīo cia hwaī-inī nake, nī ūndū ūcio Jesū agīthīī nyūmba ya Mūfarīsai ūcio, agīkara metha-inī. **37** Rīrīa mūndū-wa-nja watūūrīte mūtūūrīre wa mehīa itūura-inī rīu aamenyerīe atī Jesū nīararīa irīo nyūmba ya Mūfarīsai ūcio-rī, agīūka na cuba wa maguta manungī wega, **38** na akīrūgama thūutha wake, o hau magūrū-inī make, akīrūraga, na akīambīrīra kūmūhūgīa nyārīrī na maithorī make. Agīcooka akīmūgīrīa nyārīrī na njuūrī yake, agīcīmumunya, na agīcīitīrīra maguta manungī wega. **39** Rīrīa Mūfarīsai ūrīa wamwītīte onire ūndū ūcio, akīra na ngoro atīrī, “Korwo mūndū ūyū nī mūnabīī, nīangīamenya ūrīa ūramūhutīa nī mūndū-wa-nja wa mūthēmba ūrūkū, na atī nī mwīhīa.” **40** Jesū akīmwīra atīrī, “Simonī, ndī na ūndū wa gūkīra.” Nake akiuga atīrī, “Mūrūtani, njīra.” **41** “Kūrī andū eerī maarī na thīrī wa mūndū wakombīthanāgīa mbeeca. Ūmwe aarī na thīrī wa dīnari magana matano, na ūrīa ūngī dīnari mīrongo itano. **42** Na rīrī, gūtīrī o na ūmwe wao warī na mbeeca cia kūmūrīha, nī ūndū ūcio marī o eerī akīmārekerā thīrīrī ūcio. Rīu-rī, acio eerī nūū ūngīmwendā makīrīa?” **43** Simonī akīmūcookerīa

atiri, "Ngwiciiria ni uria warekeirwo thiri uria mune." Jesu akiuga atiri, "Niwatua wega." 44 Agicooka akihugurira mundu-wa-nja ucio, akira Simoni atiri, "Nikuona mundu-wa-nja uyū? Njukire nyumba gwaku, no ndunahe maa ma gwithamba nyariri, no nianjihugia nyariri na maithori make, na acigiria na njuiri yake. 45 Wee-ri, ndunaamumunya, no mundu-wa-nja uyū, kuuma riria ndonyire ndari aratigithiria kumumunya nyariri ciakwa. 46 Wee-ri, ndunanjitiriria maguta mutwe, no uyū nianjitiririe maguta manungi wega nyariri. 47 Ni undu ucio ngukwira atiri, niarekeirwo mehia make maingi. Ngukorwo nendanite muno. No uria urekeirwo mehia manini, endanaga o hanini." 48 Jesu agicooka akira mundu-wa-nja ucio atiri, "Niwarekerwo mehia maku." 49 Ageni aria ang'i makimbiriria kwirana atiri, "Kai uyū akiri u, urakanira o na mehia?" 50 Jesu akira mundu-wa-nja ucio atiri, "Gwitikia gwaku ni gwakuhonokia; thii na thayu."

8 Na riri, thutha wa uguo, Jesu agithii matuura-ini o na tutuura-ini akihunjagia uhoro-uria-Mwega wa uhamaki wa Ngai. Arutwo ake aria ikumi na eer'i maar'i hamwe nake, 2 o na atumia amwe a aria maarutitwo ngoma thuku na aria maahonetio mirimu: nao ni Mariamu (uria wetagwo Mumagidali), niwe warutitwo ndaimono mugwanja; 3 na Joana mutumia wa Husa, uria war'i mutori na indo cia Herode; na Susana; na ang'i ang'i. Atumia aya niamutungatagira na indo cia ene. 4 Andu aingi nimathiire na mbere kungana har'i Jesu moimite matuura-ini, na riria andu maingihire muno akimahe uhoro na ngerekano, akimeera atiri, 5 Murimi noiimagarire akahure mbeu ciaka. Na riria aahuraga mbeu icio, imwe ikigua mukira-ini wa njira; ikirangirio na maguru, nacio nyoni cia riera-ini igikua igiciria. 6 Ingi ikigua runyanjara-ini, na riria ciamerire, mimeria iyo ikihooa tondu wa kwaga uigu. 7 Nacio mbeu ingi ikigua miigua-ini, nayo miigua igikuranira nacio na igicithararia. 8 Mbeu ingi nacio ikigua tiri-ini munoru. Igikura, igicira maita igana ma iria ciahaanditwo. Aarikia kuuga uguo, akianirira, akiuga atiri, "Uria uri na matu ma kiuuga, niague." 9 No arutwo ake makimuria uria ngerekano iyo yoigaga. 10 Akimeera atiri, "Inyu ni nimehetwo umenyo wa kumenya hitho cia uhamaki wa Ngai, no aria ang'i ndimaaragiria na ngerekano, nigeetha, "maarora, makaaga kuona; na maiga, makaaga gutaikirwo." 11 "Ngerekano iyo yugite atiri: Mbeu icio ni uhoro wa Ngai. 12 Mbeu iria ciaguire mukira-ini wa njira ni andu aria maiguaga uhoro wa Ngai, nake mucukani agooka akeheria uhoro ucio ngoro-ini ciao, niguato matigetike mahonoke. 13 Nacio iria ciaguire runyanjara-ini ni andu aria maiguaga uhoro wa Ngai, na makawamukira na gikeno, no makaaga miri. Metikagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makautiganiira. 14 Mbeu iria ciaguire miigua-ini ni andu aria maiguaga uhoro, no o magithiiga-ri, magatharario ni mhang'o, na utonga, na miago, nao makaaga gukura. 15 No riri, mbeu iria ciaguire tiri-ini uria munoru ni andu aria maiguaga uhoro mar'i na ngoro ya ma na njega, makautuura, na ni undu wa gukiririria, magaciara makiara. 16 "Na riri, gutiri mundu ugwatagia tawa akaunikiria na irebe, kana akaiga rungu rwa uriri. No aigaga handu iguru, niguato aria megutoonya nyumba mathererwo ni utheri. 17 Ngukorwo gutiri undu muihite utakaguuro, na gutiri undu uri hitho-ini utakamenyeka kana utakaniko utheri-ini. 18 Ni undu ucio mwimenyagiriire uria muthikagiriira. Uria wotho uri na indo niakongererwo nyingi; na uria wotho utari niagutunyo o na kiria ar'i nako." 19 Na

riri, nyina wa Jesu na aru a nyina na Jesu magiuka kumuona, no matingahotire gutihii hakuhi nake ni undu wa andu kuingiha. 20 Mundu umwe akimwira atiri, "Maituguo na aru a maituguo marugamite nja makienda gukuona." 21 Nake akimucokeria atiri, "Maitu na aru a maitu ni aria maiguaga uhoro wa Ngai na makauningia." 22 Muthenya umwe Jesu niere arutwo ake atiri, "Nitungeei tuthii murimo uria ungi wa iria." Ni undu ucio magitoonya gataru magithii. 23 Na riria maathiiaga Jesu akihitwo ni toro. Na riri, kiu iria-ini ni kwagure na kihuhukano kinene, nako gataru kau kaari hakuhi kuirira maa-ini, na magikorwo maru ugwati-ini mune. 24 Nao arutwo magithii makimukiria, makimwira atiri "Mwathani! Mwathani! Nitukuirira maa-ini!" Nake Jesu agukira agikaania ruhuho na maa macio maahuranaga; namo makumbi macio ma maa makinyihanyiiha na gukihoorera. 25 Akuria arutwo ake atiri, "Witiko wanyu uri ha?" Nao makiyurwo ni guoya na makigege, makurania atiri, "Kai mundu uyū ar'i u? Aathaga huho o na maa, nacio ikamwathikira." 26 Makiringa murimo uria ungi wa iria, magikinya rugongo rwa Agerasi riria rung'ethanire na Galili. 27 Jesu aarikia kuuma gataru, aakinya thii agitungwo ni mundu war'i na ndaimono oimite ituura-ini. Mundu ucio naiarite ihinda mbere ategwika nguo kana agatuuira nyumba, no aatuuira mbirira-ini. 28 Riria mundu ucio onire Jesu, agikaya na akiugithia maguru-ini make, akianirira na mugambo mune akimuria atiri, "Urenda atia na nii, wee Jesu, Muru wa Ngai-Uria-uri-Iguru-Muno? Ndaguthaitha, nduakanariire!" 29 Ngukorwo Jesu niathite ngoma iyo thuku yume thini wa mundu ucio. Niyamunyiaga kaing'i, na o na gutuika nioohagwo moko na maguru na mnyororo, na akarangirwo-ri, niatungaga mnyororo iyo yamuohaga, na ndaimono iyo igatuma athii kundu gutari andu. 30 Jesu akimuria atiri, "Witagwo atia?" Nake akimucokeria atiri, "Legioni," ngukorwo aari na ndaimono nyingi. 31 Nacio ndaimono igikiririria guthaitha Jesu ndagaciathe ithii Irimariria-Ritari-Gituri. (Abyssos g12) 32 Na riri, ni haari na ruuru runene rwa ngurwe rwarithagio haruruka-ini cia kirima kiar'i hakuhi na hau. Ndaimono icio igithaitha Jesu aciitikirie itoonye thini wacio, nake agicitikiria. 33 Ndaimono cioima thini wa mundu ucio, igithii igitoonya ngurwe, naruo ruuru ruu rukiharuruka kihururuka kiu na ihenya, rukigua iria-ini, rukuirira kuo. 34 Riria andu aria maarithagia ngurwe icio moonire uria gwekika, makura, magithii kuheana uhoro ucio ituura-ini na migunda-ini, 35 nao andu makiumagara makone undu ucio wekikite. Riria maakinyire har'i Jesu na makiona mundu ucio woimitwo ni ndaimono aikarite maguru-ini ma Jesu, ar'i na nguo na ar'i na meciira mega, magitigira muno. 36 Andu aria meyoneire undu ucio makira andu acio ang'i uria mundu ucio war'i na ndaimono aahonetio. 37 Nao andu othe a rugongo ruu rwa Agerasi magithaitha Jesu oime kuu kwao amatige, nigukorwo niamanyititwo ni guoya. Ni undu ucio Jesu agitoonya gataru agithii. 38 Nake mundu ucio warutitwo ndaimono akimuthaitha mathii nake, no Jesu akimwathia athii, akimwira atiri, 39 "Cooka mucii ukoire uria wotho Ngai agwikire." Ni undu ucio mundu ucio agithii akira andu othe a ituura uria Jesu aamwikire. 40 Na riri, Jesu aacooka kuuma murimo uuria ungi wa iria, andu aingi niamwamukirire tondu niamweterege. 41 Hinda iyo mundu wetagwo Jairu war'i mune wa thunagoge agika, akiugithia maguru-ini ma Jesu, akimuthaitha athii gwake, 42 ni undu muiritu wake wa mume war'i wa ta miaka ikumi na iri aari hakuhi gukua. Na Jesu ar'i njira-ini agithii-ri, andu niamuhatikaga. 43 Gatagati-

ini ka andũ acio nĩ haarĩ na mũtumia ũmwe watũire oiraga thakame miaka ikũmi na rĩrĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngiamũhonirie. **44** Mũtumia ũcio agĩũka na thuutha wa Jesũ, akĩhutia gĩcũrĩ kĩa nguo yake, na o rĩmwe agĩtiga kuura. **45** Nake Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia?” Rĩrĩa othe maakaanire, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, andũ nĩmagũthiũrũrũkĩirie na magakũhatika.” **46** Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ mũndũ waahutia, tondũ nĩndaigua hinya woima thĩĩnĩ wakwa.” **47** Nake mũtumia ũcio, ona atĩ ndanghota kwĩhitha, agĩũka akĩinainaga, akĩgũithia magũrũ-inĩ make. Arĩ hau mbera ya andũ othe akĩheana gĩtũmi kĩria gĩatũmĩ amũhute na ũria aahonirio o ro rĩmwe. **48** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone. Thĩĩ na thayũ.” **49** Na o hĩndĩ iyo Jesũ akĩaragia, hagĩkinya mũndũ woimĩte mũcĩĩ kwa Jairũ ũria mũnene wa thunagogi, akiuga atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩarikĩtie gũkuu, tĩa gũthĩĩna Mũrutani.” **50** Jesũ aigua ũguo, akĩra Jairũ atĩrĩ, “Tĩa gwĩtigĩra, wee ĩtikia tu, na nĩekũhona.” **51** Rĩrĩa aakinyire kwa Jairũ, ndaarekire mũndũ o na ũmwe atoonye hamwe nake, tĩa o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ũcio. **52** Hĩndĩ iyo andũ othe no kũrĩra maarĩraga magĩcakayaga nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũrĩra, tĩ mĩkuũ, nĩ gũkoma akomete.” **53** Nao makĩmũthekerera, tondũ nĩmoo atĩ aarĩ mũkuũ. **54** Nowe Jesũ akĩnyĩta mwana ũcio guoko, akiuga atĩrĩ, “Mwana wakwa, ũkĩra!” **55** Na hĩndĩ o iyo agĩcookererwo nĩ muoyo wake, na o rĩmwe akĩrũgama. Jesũ agĩcooka akĩmeera mahe mwana ũcio kĩndũ gĩa kũria. **56** Nao aciari ake makĩgega mũno, nowe akĩmaatha matĩkeere mũndũ o na ũndũ ũcio wekĩkĩte.

9 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia gwĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ hamwe, nĩamaheire hinya na ũhota wa kũingata ndaimono ciothe na kũhonia mĩrimũ, **2** na akĩmatũma mathĩĩ makahunje ũhoro wa ũthamaki wa Ngai na mahonagie andũ arĩa arũaru. **3** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigakuue kĩndũ o naki kĩa rũgendo; mũtigakuue mũtirima, kana mũhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tĩa o iria mwĩhumbite. **4** Nyũmba irĩa yothe mũrĩtoonyaga ikaragai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. **5** Andũ mangĩkaarega kũmũnyĩta ũgeni-rĩ, mũkaaribariba magũrũ manyu rũkũngũ rũitĩke mũkũma itũũra rĩao arĩ ũira wa kũmatũira ciira.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makĩumagara magĩthĩĩ kuuma gatũũra kamwe nginya karĩa kangĩ makĩhunjagia ũhoro-ũria-Mwega na makĩhonagia andũ kũria guothe maathĩiiga. **7** Na rĩrĩ, rĩrĩa Herode ũria mũthamaki aigũire ũhoro wa maĩndũ mothe marĩa maathĩiiga na mbera, nĩataangĩkire ngoro mũno tondũ andũ amwe moigaga atĩ Johana nĩariũkĩte kuuma kũrĩ arĩa akuũ, **8** na angĩ makoiga atĩ Elija nĩonekanĩte, o na angĩ makoiga atĩ mũnabĩĩ ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte. **9** No Herode akiuga atĩrĩ, “Johana nĩndamũngĩthĩre mũtwe. ũyũ ndĩraigua ũhoro wake-rĩ, nĩwe ũ?” Nake akĩrĩrĩria kũmuona. **10** Nao atũmwo maacooka, makĩra Jesũ maũndũ marĩa mekĩte. Nake akĩhehera kuo, agĩthĩĩ nao itũũra rĩetagwo Bethisaida, **11** no andũ aingĩ makĩmenya ũhoro ũcio na makĩmũrũmĩrĩra. Nake akĩmaamũkĩra na akĩmahe ũhoro wa ũthamaki wa Ngai, na akĩhonia arĩa maabatarĩtio nĩ kũhonio. **12** Hwaĩ-inĩ arutwo arĩa ikũmi na eerĩ magĩũka kũrĩ we makĩmwĩra atĩrĩ, “Ingata andũ aya nĩguo mathĩĩ mũcĩĩ irĩa irĩ hakuhi o na mĩgũnda-inĩ mageethe irio na gwa gũkoma, tondũ haha tũrĩ nĩ werũ ũtarĩ andũ.” **13** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Maheei kĩndũ gĩa kũria.” **14** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũrĩ o na mĩgate ĩtano na thamaki igĩrĩ, no tũthĩre tũkagũrĩre andũ aya othe irio.” **14** (Handũ hau haarĩ na arũme ta ngiri ithano.) Nowe akĩra

arutwo ake atĩrĩ, “Maikariei thĩ marĩ ikundi cia andũ mĩrongo ĩtano ĩtano.” **15** Nao arutwo magĩka o ũguo, magĩkaria andũ othe thĩ. **16** Nake akĩoya mĩgate iyo ĩtano na thamaki icio igĩrĩ, akĩrora na igũrũ, agĩcooka ngaatho na agĩcienyũranga. Agĩcooka agĩcinengera arutwo ake magaire andũ. **17** Othe makĩria makĩhũna, nao arutwo makoĩyũria ciondo ikũmi na igĩrĩ cia cienyũ iria ciatigarire. **18** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Jesũ akĩhooya arĩ keheri-inĩ, arutwo ake magĩkorwo marĩ hamwe nake. Akĩmoooria atĩrĩ, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?” **19** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Amwe moigaga nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga nĩwe Elija; angĩ nao makoiga atĩ mũnabĩĩ ũmwe wa arĩa a tene nĩariũkĩte.” **20** Nake akĩmoooria atĩrĩ, “Inyũĩ na inyũĩ-rĩ, mugaga atĩa? Mugaga nĩ nĩ nĩ ũ?” Petero akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ ũria wa Ngai.” **21** Nake Jesũ akĩmakaaania na hinya, akĩmeera matĩkeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoro ũcio. **22** Nake akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathĩĩna maingĩ, na aregwo nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mĩthenya ĩtatũ arĩũkio.” **23** Agĩcooka akĩmeera othe atĩrĩ, “Mũndũ o wotho ũngĩenda kũmũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, na oyage mũtharaba wake o mũthenya, aanũmagĩrĩre. **24** Nĩgũkorwo ũria wothe wendaga kũhonokia muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, no ũria wothe ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa nĩakũhonokia. **25** Mũndũ angĩgũna nakĩ angĩgũwatĩra thĩ yothe, no ate muoyo wake kana orwo nĩguo? **26** Mũndũ o wotho ũngĩonoka nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa, o nake nĩagacookerwo nĩ Mũrũ wa Mũndũ rĩrĩa agacooka arĩ na riiri wake, na riiri wa Ithe, o na wa arĩa arĩa atheru. **27** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, amwe a aya marĩngĩĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai.” **28** Mĩthenya ta ĩnana thuutha wa Jesũ kwaria ũhoro ũyũ nĩathiire na Petero, na Johana na Jakubu akĩambata nao kĩrĩma igũrũ makahoe. **29** Na rĩrĩa ahooyaga, mũhaanire wa ũthĩũ wake ũkĩgarũrũka, nacio nguo ciake ikĩerũha igĩkenga o ta rũheni. **30** Na rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Musa na Elija, **31** makĩmũrĩra Jesũ marĩ na riiri mũnene makĩaria nake. Maaragia ũhoro wa gũkuu gwaake, kũria akĩirie kũhingia akinya Jerusalemu. **32** Petero hamwe na arĩa maarĩ nake nĩmahĩtĩtwo nĩ toro, na rĩrĩa mookĩrĩre, makĩona riiri wake na andũ acio eerĩ maarĩngĩĩ hamwe nake. **33** Na rĩrĩa andũ acio maatiganaga na Jesũ, Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, nĩ wega tũkare gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kĩmwe giaku, na kĩmwe kĩa Musa, na kĩmwe kĩa Elija.” (Nowe ndaamenyaga ũria oigaga.) **34** Na o akĩaragia-rĩ, itu rĩkũmĩra na rĩkĩmahũmbira, nao magĩtigĩra mũno nĩ kũhumbĩrwo nĩ itu rĩu. **35** Mũgambo ũkũma itu-inĩ rĩu, ũkiuga atĩrĩ, “ũyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũria ndĩthuurĩre; mũguage.” **36** Thuutha wa mũgambo ũcio kũguũka, makĩona atĩ Jesũ aarĩ wĩki. Nao arutwo magĩkĩra kĩa ũhoro ũcio, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe meerire matukũ-inĩ macio maũndũ marĩa moonete. **37** Mũthenya ũyũ ũngĩ, maikũrũka kuuma kĩrĩma-inĩ, Jesũ agĩtũngwo nĩ andũ aingĩ. **38** Na rĩrĩ, mũndũ warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Mũrutani, ndagũthaitia ũrore mĩrũũ wakwa, nĩgũkorwo nĩ mwana wakwa wa mũmwe. **39** na ngoma thũku nĩmũnyĩtaaga na agakaya o rĩmwe; ningĩ ĩkamũrũnda na ĩkamũthiorania, ĩgatũma arute mũhũyũ na kanua. Ndimũrekagia o na hanini, na nĩramwananga. **40** Ndirathaithe arutwo aku maingate ngoma iyo, no mararemwo.” **41** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rũciaro rũrũ rũtetĩkagia na rũremi, nĩ nginya rĩ ngũikara hamwe na inyũĩ, na ngũmũkĩrĩrĩra nginya rĩ? Rehe mĩrũguo haha.” **42** Rĩrĩa kamwana kau gaathĩiiga harĩ Jesũ, ndaimono

iyō igigatungumania thī, na igigathiorania. No Jesū agikūma roho ūcio mūuru, akithonia kamwana kau, agigacookeria ithe. **43** Nao othe makigegio nī ūnene wa Ngai. Hīndī irīa andū othe maagegetio nī ūria wothe Jesū eekite, akīira arutwo ake atīrī, **44** “Thikīrīria wega ūria ngūmwīra: Mūrū wa Mūndū niegūkunyānīrwo aneanwo moko-inī na andū.” **45** No-o matiamenyire ūgio nī kuuga atīa. Nīmahithūwo ūhoro ūcio, nī ūndū ūcio makīaga kūūmenya, na magītīgīra kūmūria ūhoro ūcio. **46** Na gūkīgīa na ngarari gatagatī ka arutwo makīūrania nūū wao ūngītūka mūnene kūrī arīa angī. **47** Nake Jesū, tondū nīamenyaga meciiria mao, akīoya kaana kanini agikarūgāmia hakuhī nake. **48** Agīcōoka akīmeera atīrī, “Ūria wothe wamūkagīra kaana gaka thīinī wa rīitwa rīakwa, nī nīi aamūkagīra; na ūria ūnyamūkagīra ti nīi aamūkagīra, no nī ūria wandūmire. Nīgūkorwo ūria mūnini gatagatī-inī kanyu inyuothe, ūcio nīowe mūnene kūmūkīra.” **49** Nake Johana akīmwīra atīrī, “Mwathi, nītūronire mūndū akīngata ndaimono na rīitwa rīaku, na ithū tūrageria kūmūgīra tondū ti ūmwe witū.” **50** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūtīkamūgīrie, nīgūkorwo ūria ūtarī ūthū na inyuū, ūcio nī ūmwe wanyu.” **51** Na rīrī, kahinda gake gaakuhīrīria ga kwambata matu-inī, Jesū nīatuire itua rīa gūthīi Jerusalemu. **52** Nake agītūma andū mathīi mbere yake kūhaarīria maūndū nī ūndū wake, magīthī magītōonya gatūūra kamwe ga Samaria; **53** no andū a kūu matiamūnyīitire ūgeni, tondū aathīiaga Jerusalemu. **54** Rīrīa arutwo ake, Jakubu na Johana monire ūguo makīūria atīrī, “Mwathani, nīūkwenda twitīe mwaki uume igūrū ūmaniine?” **55** Nawe Jesū akīhūgīra akīmakanīa, **56** nao magīthī gatūūra kangī. **57** Rīrīa maathīiaga na njīra, mūndū ūmwe akīmwīra atīrī, “Nīndīkūrūmagīrīra kūrīa guothe ūrīthīiaga.” **58** Nake Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Mbwe nī irī marima na nyoni cia riera-inī nī irī itara, no rīrī, Mūrū wa Mūndū ndarī handū angīgīrīra mūtwe wake.” **59** Akīira mūndū ūngī atīrī, “Nūmīrīra.” No mūndū ūcio akīmūcōokeria atīrī, “Mwathani, reke nyambe thīi ngathike baba.” **60** Jesū akīmwīra atīrī, “Reke arīa akuū mathikage akuū ao ene, no wee thīi ūkahunjīe ūhoro wa ūthamaki wa Ngai.” **61** Na mūndū ūngī akīmwīra atīrī, “Mwathani, nīi nīngūkūrūmīrīra, no reke nyambe thīi ngoigīre andū aitū ūhoro.” **62** Nake Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūrīkū ūnyīitaga mūrāu na guoko gwake na agacōoka kūrōra na thuutha wagīrīre gūtungata ūthamaki-inī wa Ngai.”

10 Thuutha wa ūguo Mwathani agīthūra andū angī mīrongo mūgwanja na eerī, akīmatūma eerī eerī, mathīi mbere yake matūūra-inī mothe na kūndū kūrīa we akīrie gūthīi. **2** Akīmeera atīrī, “Magetha nī maingī, no arutī a wīra nī anini. Nī ūndū ūcio, thaithai Mwathani wa magetha atūme arutī wīra mathīi magetha-inī make. **3** Thīi! Ndamūtūma ta tūgōndu gatagatī-inī ka njūū. **4** Mūtīgakuue kibeti, kana mūhuko, o na kana iraatū; na mūtīkageithīe mūndū o na ūrīkū njīra-inī. **5** “Nyūmba o yothē rīa mūrītoonyaga-rī, ambagai kuuga atīrī, ‘Thayū ūroge nyūmba īno.’ **6** Na kūngīkorwo nī kūrī mūndū mwendi thayū kuo, thayū ūcio wanyu nīūrīkaraga nake; na kūngīkorwo gūtīrī, thayū ūcio wanyu nī ūrīmūcōokagīrīra. **7** Ikarai nyūmba iyo, mūrīage na mūkanyua kīria gīothe marīmūheaga, nīgūkorwo mūrūtī wīra niagīrīrwo kūheagwo mūcaara wake. Mutikoimage nyūmba īmwe mūgathīi irīa īngī. **8** “Mūngīgātōonya itūūra mūnyīitwo ūgeni-rī, rīagai o kīria mūngītheo. **9** Honagai arīa arīaru kuo, na mūmeerae atīrī, ‘Ūthamaki wa Ngai

nīūmūkūhīrīrie.’ **10** No mūngīgātōonya itūūra o rīothe mwage kūnyīitwo ūgeni-rī, umagarai, mūthīi njīra-inī ciario muuge atīrī, **11** “Nītarwarīriba o na rūkūngū rwa itūūra rīanyu rūrīa rwīnyīitīrīre magūrū maitū, rūmūcōokerere. No rīrī, menyai wega ūū: ūthamaki wa Ngai nīūmūkūhīrīrie.’ **12** Ngūmwīra atīrī, Sodomu nīgūgākīrīrīrio mūthenya ūcio gūkīra itūūra rīu. **13** “Inyuū andū a Korazīni, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuū andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Tondū korwo ciama irīa mwarīngīrwo nīcio ciarīngīrwo andū a Turo na Sidoni, mangīerīrīre tene mehūmbe nguō cia makūnia na mehūrīrie mūhu. **14** No andū a Turo na Sidoni nīmagaakorwo marī murū mūthenya ūcio wa ciira gūkīra inyuū. **15** Na inyuū, andū a Kaperīnaumu, mūū atī nīmūgatūūgīrio nginya matu-inī? Aca, mūkaaharūrūkio mūkīnye kūrīa kūrīku mūno. (Hadēs g86) **16** “Mūndū ūria ūmūthīkagīrīria inyuū nī nīi athīkagīrīria, na ūria ūmūregaga nī nīi aregaga, na ūria ūrīndegaga nī ūria wandūmire arīregaga.” **17** Nao andū aacio mīrongo mūgwanja na eerī magīcōoka makenete, makiuga atīrī, “Mwathani, o na ndaimono nīratwathīkagīra thīinī wa rīitwa rīaku.” **18** Nake akīmācōokeria atīrī, “Nīndīronire Shaitani akīgīa kuuma igūrū ta rūheni. **19** Inyuū nīndīmūheete ūhōti wa kūrāngīrīria nyoka na tūngaurū, na wa gūtōoria hīnya wothe wa thū; gūtīrī kindū gīkamwīka ūuru. **20** No rīrī, mūtīgakene tondū ngoma nīmūwathīkagīra, no kenagai tondū marīitwa manyu nīmāndīkitwo kūūria Igūrū.” **21** Na ihinda o rīu, Jesū akīyūrwo nī gīkeno kīa Roho Mūtheru, akiuga atīrī, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thī, nīngūkūgāatha tondū nīūhīthīe andū arīa oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, no ūkamagūūrīria tūkenge. Baba, wīkīte ūguo tondū nīgūo wendi waku. **22** “Nīnengeretwo maūndū mothe nī Baba. Gūtīrī mūndū ūū Mūrīū nūū, tīga Ithe witū, na gūtīrī mūndū ūū Ithe witū nūū o tīga Mūrīū na arīa othe Mūrīū endaga kūgūrīria.” **23** Agīcōoka akīhūgūkīra arutwo ake, akīmeera marī oiki atīrī, “Kūrāthimmo nī maitho marīa marona kīrīa mūrōna. **24** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, anabīi aingī na athamaki nīmerīrīrie kuona maūndū marīa mūrōna, no matiamonire na nīmerīrīrie kūgūga maūndū marīa mūrāigua, no matiamāguire.” **25** Na rīrī, hīndī īmwe mūrutani ūmwe wa watho nīarūgāmīre nīgūo agērie Jesū, akīmūria atīrī, “Mūrutani, njagīrīrwo nī gwīka atīa nīgūo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **26** Nake Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Kwandīkitwo atīa Watho-inī? Wee-rī, kaī ūthomaga atīa?” **27** Mūndū ūcio akīmūcōokeria, akiuga atīrī, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wothe, na hīnya waku wothe, o na meciiria maku mothe”; na ‘Endaga mūndū wa itūūra rīanyu o ta ūria wīyendete wee mwene.” **28** Jesū akīmūcōokeria atīrī, “Nī wacōokia wega; ikaga ūguo, na nīgūtūūra muoyo.” **29** No mūndū ūcio nīeendaga gwītua mwega, nī ūndū ūcio akīūria Jesū atīrī, “Nake mūndū wa itūūra nūū?” **30** Nake Jesū akīmūcōokeria, akīmwīra atīrī, “Nī kwarī na mūndū ūmwe waikūrūkaga oīmīte Jerusalemu arorete Jeriko, na akīnyīitwo nī atunyani. Nao makīmūruta nguō, makīmūhūra, magīcōoka magīthīi, makīmūtīga arī hakuhi gūka. **31** Mūthīnjīri-Ngai ūmwe nīagereire njīra iyo, na rīrīa onire mūndū ūcio, akīhītūkīra mūkīra-inī ūria ūngī wa njīra. **32** Ūguo noguo Mūlawīi eekire, hīndī irīa aakīnyire hau, o nake, amuona akīhītūkīra mūkīra ūrīra ūngī wa njīra. **33** No rīrī, Mūsamaria ūmwe warī rūgendo-inī nīakīnyire harīa mūndū ūcio arī, amuona akīmūgīra tha. **34** Agīthī harī we, akīmūoha ironda, na akīmūtīrīria maguta na ndībei. Agīcōoka akīmūoya, akīmūhaicia igūrū rīa ndīgīri yake, akīmūtūra nyūmba ya agēni, akīmūmenyerera. **35** Kwarooka

gúkiá Músamaria úcio akíruta dinari igírí, agícinenjera mwene nyumba íyo ya ageni, akímwíra atírí, ‘Múmenyagíríre, na ndacooka nínagagúcookeria kíria kíngí úgaakorwo úhúthíríte.’ 36 “Úgwíciiria ní mündú úríkú wa acio atátú watúikire mündú wa ítúúra harí mündú úcio wanyíítwó ní atunyani?” 37 Nake múrutani úcio wa watho akímúcookeria atírí, “Ní úria wamúguíríre tha.” Jesú akímwíra atírí, “Thíú úgeeke o ta úguo.” 38 Na rírí, Jesú na arutwo ake marí njíra-iní magíthíi, níatoonyire gatúúra kamwe kúria aanyíitirwo úgeni múci kwa mútumia wetagwo Marítha. 39 Marítha aarí na mwarí wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikaríte magúrú-iní ma Mwathani athikíríre úria oigaga. 40 Nowe Marítha níari na mihang’o ní úndú wa maúndú maría mothe magíríre kúhaaríro. Agítuka harí Jesú, akímúúria atírí, “Mwathani, kaí útarona úria mwarí wa maitú andekereirie wíra? Mwíre oke andeithiel!” 41 Nake Mwathani akímúcookeria atírí, “Marítha, Marítha, níutangíkíte, na úgethíina na maúndú maingí, 42 no ní harí úndú úmwe tu úbataranítie. Mariamu níethuuríre úndú úria mwega makíría, nague úndú úcio ndangítunywo.”

11 Na rírí, múthenya úmwe Jesú aarí handú akíhooya. Ríría aaríkirie kúhooya, múrutwo úmwe wake akímwíra atírí, “Mwathani, túrute kúhooya o ta úria Johana aarutire arutwo ake.” 2 Nake Jesú akímeera atírí, “Ríría múkúhooya, ugagai atírí: ‘Íthe wítú (úrí Igúrú), nírtwa ríaku níriamúrwo, úthamakí waku níúúke. (Úria wendete níwíkwagwo gúkú thí, o ta úria gwíkwagwo kúu igúrú.)’ 3 Tútheage o múthenya irio ciitú cia gútúigana. 4 Na útúrekere mehía maitú, o ta úria o na íthuí túrekagíra aría othe matwíhagíra. Na ndúgatúúware magerio-iní (no kíhonokia útúhonokagie úúru-iní).” 5 Agúcooka akímeera atírí, “Mündú úmwe wanyu angíkorwo arí na múrata nake athí gwake útukú gatagatí amwíre atírí, ‘Múrata wakwa, he mígate ítatú, 6 nígúkorwo ndí na múrata wakwa wanjeerera, na ndírí na kíndú gía kúmúhe arie.’ 7 “Nake mündú úcio úrí nyúmba thíini amúcookerie atírí, ‘Tiga gúúthíina. Níndíkítie kúhinga múrango na túrí toro hamwe na ciana ciakwa. Ndingíhota gúúkíra ngúhe mígate.’ 8 Ngúmúwíra atírí, o na angíkorwo ndangúkíra amúhe mígate íyo ní úndú wa úrata-rí, no ní úndú wa úria amúringíríre-rí, mündú úcio níegúúkíra amúhe kíria gíothe abatairo níko.” 9 “Ní úndú úcio ngúmúwíra atírí: Hooyai na nímkúúhe; mathaai na nímkúuona; ríngaringai múrango na nímkúhíngíríro. 10 Nígúkorwo úria wothé úhooyaga níahagewo; na úria úmaathaga níonaga; na úria úringaringaga múrango níahingúrágíro. 11 “Ní múciari úríkú thíini wanyu úngíitio thamakí ní mwana wake, nake amúhe nyoka? 12 Kana eetio itumbí amúhe kang’aurú? 13 Angíkorwo inyuí, o na múrí oorú, nímkúú kúhe ciana cianyu íheo njega-rí, íthe wanyu úria úrí Igúrú gíthí ndaríkíragíríria kúhe Roho Mútheru kúrí aría mamúhooyagal!” 14 Na rírí, Jesú níaingataga ndaimono yume thíini wa mündú útaaragia. Ríría ndaimono íyo yomire, mündú úcio útaaragia akíaria, nakío kírindi kía andú gíkígega. 15 No amwe ao makíuga atírí, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli úria múnene wa ndaimono.” 16 Nao andú angí makímúgeria, makímúúria amaringíre kíama kiumíte igúrú. 17 Jesú níamenyire úria meciiragia, nake akímeera atírí: “Úthamakí o wothé úngígayúkana úukaníríre guo mwene no úharagane, nayo nyumba níngígayúkana yúkaníríre yo nyene no ígwe. 18 Angíkorwo Shaitani níagayúkaníte akeyúkíríra we mwene-rí, úthamakí wake úngíkíthaaanda atía? Ndoiga úguo tondu múroiga atí ní nyingataga ndaimono na hinya wa Beelizebuli. 19 Níngí angíkorwo ní nyingataga ndaimono na

hinya wa Beelizebuli-rí, arúmíríri anyu maingataga ndaimono na hinya wa ú? Ní úndú úcio-rí, acio níó makaamúúira ciira. 20 Na rírí, ingíkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kíara kía Ngai-rí, úthamakí wa Ngai níúúkíte kúrí inyuí. 21 “Ríría mündú njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangíre nyumba yake mwene, indo ciake ciikaraga íri ngítíre. 22 No rírí, mündú úngí ríro na hinya kúmúkíra angímútharíkíra amútoorie, níamútunyaga indo ciake cia mbaara iria ehokete, na akagaíra andú indo iria akoragwo atahíte. 23 “Mündú úria útarí hamwe na níi, úcio ní thú yakwa, na úria útaacookanagíríria hamwe na níi, úcio ní kúhurunja ahurunjaga. 24 “Na rírí, híndí íria ngoma thúku yoma thíini wa mündú, ítuikanagíria werú-iní ígícaria úhurúko na ikawaga. Híndí íyo íkoiga atírí, ‘Níngúcooka nyumba íria ndoimire.’ 25 Na yacooka ígakora nyumba íyo íri haate, ígathondekwo wegá. 26 Híndí íyo ngoma íyo thúku íkagíra ngoma íngí mǔwanja thúku makíría mayo, ígatoonya, ígaikara kuo. Nague múkaríre wa mündú úcio úgathúka gúkíra wa mbere.” 27 Ríría Jesú aaragia maúndú maya-rí, mündú-wanjá warí gatagatí-iní ga kírindi akíaníríra na múgambo múnene, akiuga atírí, “Kúrathimwo ní maitúguo úria wagúciarire na agíkuongíthia.” 28 Nake Jesú agúcookia atírí, “Kúrathimwo ní aría maiguaga kíugo kía Ngai na magagíthíkíra.” 29 Na ríría kírindi kía andú kíongererekíre-rí, Jesú akiuga atírí, “Rúru ní rúciario rwaganu. Rúrúragia rúringírwo kíama, no gútírí kíama rúkaríngírwo tígá o kíria kíaringírwo Jona. 30 Nígúkorwo o ta úria Jona aarí kímenyithia kúrí andú a Níneve, úguo noguo Múru wa Mündú egúkorwo arí kímenyithia kúrí rúciario rúru. 31 Mútumia-múthamakí úria wa mwena wa Gúthini níakarúgama híndí ya ciira hamwe na andú a rúciario rúru arítúire ciira, nígúkorwo oimire ituri cia thí oke athikíríre úúgí wa Solomoni, na ríu úmwe múnene gúkíra Solomoni arí haha. 32 Andú a Níneve nímakarúgama híndí ya ciira hamwe na rúciario rúru marúúire ciira; nígúkorwo nímeríríre maahunjíríro ní Jona, na ríu úmwe múnene gúkíra Jona arí haha. 33 “Gútírí mündú úgwatagia tawa agacooka akaiúga handú útangíoneka kana akaiúga rungu rwa írebe, no aúigaga handú igúrú níguo aría megútoonya nyumba mathererwo ní útheri. 34 Ríríro ríaku níríro tawa wa mwírí waku. Ríría maitho maku marí mega, mwírí waku wothé o nague úkoragwo úiyúrite útheri. No ríría matarí mega-rí, mwírí waku o nague úkoragwo úiyúrite nduma. 35 Hakírí úguo-rí, mýerera útheri úria úrí thíini waku ndúgatuíke nduma. 36 Ní úndú úcio-rí, mwírí waku wothé úngíyúro ní útheri, na ndúrí handú harí nduma, níúrítheragírwo ní útheri bíú, o ta úria útheri wa tawa úkúmúrikagíra.” 37 Híndí íria Jesú aaríkirie kwaria, Múfaisai úmwe akímúnyíita úgeni gwake makaríanire; ní úndú úcio agíthíi, agíikara metha-iní. 38 No Múfaisai úcio ona úguo akígega ní úndú Jesú ndaambere gíwthamba moko atanaría irio. 39 Nake Mwathani akímwíra atírí, “Inyuí Afarisai múthambagía gíkombe na thaani mwena wa na igúrú, no thíini wanyu múiyúritwo ní úkoroku na waganu. 40 Inyuí írimú ici! Gíthí úria wómbire mwena wa na nja to we wómbire mwena wa na thíini? 41 No rírí, heagai athíini kíria kíri thíini wa thaani, na híndí íyo indo ciothe nígútuíka theru harí inyuí.” 42 “Kaí múrí na haaro inyuí Afarisai-í! Tondú múrutagíra Ngai gícunjí gía ikúmi gía terere, na togotia na nyeni cia míthemba wothé no múkaaga kúrúmbúyia kíhooto na wendani wa Ngai. Mwaagíríro ní gwíkwaga maúndú macío mútegúgtiganíría macío mangí ma mbere. 43 “Kaí múrí na haaro inyuí Afarisai-í! Tondú mwendaga gúikaríra íti iria cia mbere thunagógi-iní na múgeithagío múrí ndúnyú-iní. 44

“Kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩĩ ta mbĩrĩra itarĩ rĩrĩ iria andũ mageragiria igĩrũ rĩacio matekũmenya.” 45 Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩrĩa ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩuratĩrũma o na ithũ.” 46 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na inyuĩ arutani a Watho kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia andũ mĩrigo mĩrĩtũ irĩa matangĩhota gũkuua, na inyuĩ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie. 47 “Kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. 48 Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩrũta ũira atĩ nĩmwĩtanĩthie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyuĩ mũkamaakĩra mbĩrĩra. 49 Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai uugĩte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ 50 Nĩ ũndũ ũcio rĩciarũ rũrũ nĩrũgacĩrĩthĩrĩo thakame ya anabii othe irĩa yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩria gĩa thĩ, 51 kuuma thakame ya Habili nginya thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kigongona na handũ harĩa hatheru. Ī nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rĩciarũ rũrũ nĩrũkaherĩthĩrĩo thakame iyo. 52 “Kaĩ mĩrĩ na haaro inyuĩ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyuĩ ene mũtiugana gũtoonya, na arĩa marena gũtoonya mũkamagĩria.” 53 Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũũgita na kũmũũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, 54 makĩgeria kũmũtega maigue kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12 O hĩndĩ iyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngĩrĩ nyingĩ kionganĩte hamwe, nginya makaragana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arũtuo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerereĩ ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na nĩyo ũhinga. 2 Gũtĩrĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithie ũtakamenyeka. 3 Maũndũ marĩa mwarĩirie nduma-inĩ, makaiguuũ mũthenya barĩgĩci, na ũrĩa wothe mwanaheranĩrĩra matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩĩni, nĩkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igĩrũ. 4 “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thũutha ũcio gũtĩrĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. 5 No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyuĩ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũraga mwĩrĩ na thũutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagĩrei ũcio. (Geenna 10:67) 6 Gĩthĩ tũnyoni tũtano tũtiendagĩo tũthĩndĩ twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtĩrĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo nĩko. 7 No tĩtherũ, o na nĩũrĩ cianyu cia mũtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ. 8 “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wothe ũkanyũmbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamũbũra mbere ya arĩa a Ngai. 9 No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio nĩagakanwo mbere ya arĩa a Ngai. 10 Nake mũndũ o wothe ũrĩa ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothe ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo. 11 “Rĩrĩa mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciĩrĩthio-rĩ, mũtikananenge na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoĩga, 12 nĩgũkorwo hĩndĩ iyo Roho Mũtheru nĩakamũrũta ũrĩa mwagĩrĩrwo nĩ kuuga.” 13 Mũndũ ũmwe warĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ acio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ĩra mũrũ wa maitũ tũgayane nake igai rĩitũ.” 14 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ, mũũ ũndũite wa kũmũtũithania ciira kana wa kũmũgayania inũ cianyu?” 15 Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerereĩ Mũtigakorokere maũndũ; nĩgũkorwo muoyo wa mũndũ ndũthĩmagwo na mũigana wa indo iria arĩ nacio.” 16 Agĩcooka akĩmahe ũhorũ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, “Mũgũnda wa mũndũ ũmwe

gĩtonga nĩwaciariire mũno. 17 Nake akĩyũria na ngoro yake atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ndirĩ na handũ ha kũiga magetha makwa.’ 18 “Agĩcooka akiuga atĩrĩ, ‘Nĩndamenya ũrĩa ngwĩka. Ngũtharia makũmbĩ makwa, njake mangĩ manene kũrĩ mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. 19 Njooke njĩire ngoro yakwa atĩrĩ, ‘Ūrĩ na indo nyingĩ njega wĩigĩre cia gũkũigana mĩaka mĩingĩ. Wĩhuurũkire, ũrĩe na ũnyue, na ũcanjamũke.’” 20 “No Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Wee kĩrĩmũ gĩkĩ! Ūtukũ ũyũ wa ũmũthĩ nĩũgwĩtio muoyo waku. Indo icio wĩigĩre-rĩ, igaatuĩka cia ũ?’ 21 “Ūguo nĩguo gũgaatuĩka harĩ mũndũ o wothe ũrĩa wĩigagĩra mĩthĩthũ, no akwa gwĩtonga na ũhorũ wa Ngai.” 22 Jesũ agĩcooka akĩira arũtuo ake atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, mũtigetangage nĩ ũndũ wa mũoyo yanyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩĩaga, kana kĩrĩa mũrĩhumbaga mĩrĩ yanyu. 23 Muoyo-rĩ, ũrĩ bata gũkĩra irio, nago mwĩrĩ ũrĩ bata gũkĩra nguo. 24 Ta na mwĩcĩrĩie ũhorũ wa mahuru: Matihaandaga kana makagetha, o na matĩrĩ kũndũ gwa kũiga irio kana makũmbĩ, no Ngai nĩamaheaga irio. Inyuĩ gĩthĩ mũtĩrĩ a bata mũno gũkĩra nyoni! 25 Nũũ wanyu ũngĩhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rĩmwe nĩ ũndũ wa gwĩtanga? 26 Rĩu-rĩ, angĩkorwo mũtingĩhota gwĩka ũndũ mũnini ũguo-rĩ, mũtigatĩngĩka na maũndũ macio mangĩ nĩkĩ?” 27 Ta mwĩcĩranie ũrĩa itoka ikũraga. Itĩrutaga wĩra kana ikogotha ndĩgi. No ngũmwĩra atĩrĩ, o na Solomoni arĩ na rĩrĩ wake wothe, ndaagemete ta kĩmwe gĩacio. 28 Angĩkorwo ũguo nĩguo Ngai ahumbaga nyeki ya gĩthaka, irĩa ĩrĩ ho ũmũthĩ na rĩciũ igaikio mwaki-inĩ-rĩ, gĩthĩ inyuĩ ndarĩkĩmũhumbaga makĩria, inyuĩ mwĩtikĩtie o hanini! 29 Tigagai gũthĩnĩka ngoro-inĩ cianyu nĩ ũndũ wa kĩrĩa mũrĩrĩĩaga kana mũrĩnyuuga; mũtigatĩngĩkage nĩ ũndũ wa ũguo. 30 Nĩgũkorwo maũndũ maya mothe nĩmo andũ a gũkũ thĩ arĩa matetikĩtie Ngai macaranagĩa namo, no lthe wanyu nĩoi atĩ nĩmũbatarĩtio nĩmo. 31 No rĩrĩ, caragai ũthamaki wake, na maũndũ maya mangĩ mothe nĩmũrĩheagwo o namo. 32 “Tigagai gwĩtigĩra, inyuĩ rũũru rũrũ rĩnini, nĩgũkorwo lthe wanyu nĩonete arĩ wega kũmũhe ũthamaki ũcio. 33 Endiaĩ indo iria mũrĩ nacio mũcooke mũteithie athĩni. Mwĩthonderekere ibeeti cia mbeeca iria itangĩrũra, na mwĩgĩre na kĩgĩna igĩrũ kĩria gĩtangĩthira, kũria gũtarĩ mwĩcĩ ũngĩkuhĩrĩria na gũtĩrĩ memenyi cia gũkĩananga 34 Nĩgũkorwo o kũrĩa mĩthĩthũ wanyu ĩrĩ, nokuo ngoro cianyu o nacio irĩkoragwo ĩrĩ. 35 “Ikĩragai mwĩhotorete, mwĩhaarĩrie gũtungata, na mũige matawa manyu magĩakanaga, 36 o ta andũ metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inĩ rĩa kĩhikania, nĩguo rĩrĩa agaacooka, aaringaringa mũrango mamũhingĩrĩre o narua. 37 Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩguĩte rĩrĩa agaacooka. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakehotora acitungĩre, acĩkarie metha-inĩ, na acooke acĩhere irio ĩrĩ. 38 Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iria mwathi wacio agaakora ciĩhaarĩrie, o na angĩgooka ũtukũ gatagatĩ kana thaa kenda gũgĩkĩ. 39 No rĩrĩ, mwayi ũũ: Korwo mwene nyũmba nĩamenyete ithaa rĩrĩa mũici egũũka-rĩ, ndangĩarekire nyũmba yake ĩtuo. 40 O na inyuĩ no nginya mũĩkarage mwĩhaarĩrie, tondũ Mũrũ wa Mũndũ agooka ithaa rĩria mũtamwĩrĩgĩrĩre.” 41 Petero akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ ithũ ũrahe ũhorũ na ngerekano ĩno kana ũreera mũndũ o wothe?” 42 Nake Mwathani agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Ndungata ya kwĩhokwo na njũgi, o ĩrĩa mwathi wayo angĩhokera kũroraga ndungata ciake, na ĩciheage irio hĩndĩ ĩrĩa yagĩrĩre, nĩrĩkũ?” 43 Nĩũgakorwo ũrĩ ũndũ mwega harĩ ndungata iyo, ĩrĩa mwathi wayo agooka akore ĩgĩka ũguo. 44 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩakamĩhokera indo

ciake ciothe. **45** No riri, i ndungata iyo ing'ira na ngoro yayo atiri, 'Mwathi wakwa ndaracooka narua,' nayo yambiririe kuhuura ndungata cia arume na cia andu-a-nja, na kuria na kunyua na kurio-ri, **46** Mwathi wa ndungata iyo agooka muthenya uria itamwirigirire o na ithaa riria itooi, nake niakamiherithia muno, na amituwe ciira ta wa andu aria matari ehokeku. **47** "Ndungata iria imenyaga uria mwathi wayo endaga na ndihaaragiria kana iigeeka uria Mwathi wayo endaga, ikaahurwo mahuura maingi. **48** No iria itooi na nikaga maundu maria magirire kuhirithanirio, ikaahurwo mahuura matari maingi. Uria wothe uheetwo indo nyingi, ageetio indo nyingi; nake uria wihokeirwo nyingi makiria niageetio nyingi makiria. **49** "Njukite kurehe mwaki guku thi, naari korwo mwaki ucio niwambiririe gwakana! **50** No ndi na ubatithio ndiribatithio naguo, no kai ning'ithimika muno ungigaakinya-i! **51** Mugiwiciria ndokire kurehe thayu guku thi? Ngumwira atiri, uguo tiguu, ndookire kurehe nyamukano. **52** Kuuma riu guthii na mbere, andu atano a mucii umwe marikoragwo magayukanite, atatu magookirira eeri, nao eeri magookirira atatu. **53** Nao marikoragwo magayukanite uu, ithe agookirira muriu nake muriu agookirira ithe, nyina agookirira mwaru nake mwaru agookirira nyina, nyaciara agookirira mutumia wa muriu nake mutumia wa muriu agookirira nyaciaraawe." **54** Jesu akira kirindi kiu atiri, "Hindi iria muona itu rikimbata riumite ithuuro, o rimwe muagaga atiri, 'Nigikuura mbura,' na gukoira. **55** Hindi iria ruhuho rwahurutana ruumite guthini muagaga atiri, 'Nigukugia na urugari.' na gukagia. **56** Inyuu hinga ici! Nimuuu wega gukuurana uria iguru na thi gutarifi. Mukiremawo nigukuurana uhoru wa mahinda maya turi niki? **57** "Mwagaga gwituira inyuu ene uria kwagirire niki? **58** Na riri, riria murathi na thu yaku kuri mucirithania-ri, geria muno wiguithanie nayo muri o njira-ini, ndigagukururie igutware kuri mucirithania, nake mucirithania akuneane kuri munene, nake munene ucio agukie njeera. **59** Ngukwira atiri, ndukoima kuo utarithe thiiri wothe, hatari gathendi ugutigia."

13 Na riri, ni kwaru na andu amwe maaru ho hindi iyo, aria meerire Jesu uhoru wa andu a Galili aria mooragitwo ni Pilato makiruta magongona, nayo thakame yao igitukana na ya nyamu cia magongona mao. **2** Nake Jesu akimacookeria atiri, "Anga mugwiciria ati andu acio maanyariirwo uguo tondu acio maaru ehia gukira andu acio angu othe a Galili? **3** Ngumwira atiri, aca! No riri, mwaga kwirira, o na inyuu inyothe mukaniinwo o tao. **4** Kana andu aria ikumi na anana, aria magwirirwo ni nyumba iria ndaaya kuu ituura ria Siloamu ikimorogara-ri, anga mugwiciria ati maaru na mahitia maingi gukira andu aria angu othe maatuuaga kuu Jerusalemu? **5** Ngumwira atiri, aca! No riri, mwaga kwirira, o na inyuu inyothe mukaaniinwo o tao." **6** Agicooka akimaariria na ngerekano, akiuga atiri, "Mundu umwe aari na mukuyu wahanditwo thini na mugunda wake wa mithabibu, nake agithi gucaria maciaro mufi-ini ucio, no ndaigana kuona nguyu o na imwe. **7** Ni undu ucio, akira muruti wa wira wa mugunda ucio wa mithabibu atiri, 'Riu ni miaka itatu njukaga gucaria maciaro mukuyu-ini, uyuu na ndiri ndoona nguyu o na imwe. Uteme! Uthukagiria mugunda niki?' **8** "No mundu ucio akimacookeria, akimwira atiri, 'Mwathi uyuu, nituereke ukare mwaka ungi umwe, ndiurimire na ndiwikire thumu. **9** Naguo ungiciara hindi iyo, ni wega! No ungiaga guciara, no itemwo." **10** Na riri, muthenya umwe wa Thabatu, Jesu nikurutana aarutanaga thini wa thunagogi imwe, **11** nakuo

gugikorwo ni kwaru na mutumia wonjetio ni ngoma thuku miaka ikumi na inana. Atuire ainamirire atekuhota gwitiira o na hanini. **12** Hindi iria Jesu aamuonire, akimwira, akimwira atiri, "Mutumia uyuu niwohorwo kuuma kuri wonje waku." **13** Agicooka akimugirira moko, na kahinda o kau agitiira, na akigooa Ngai. **14** Nake munene wa thunagogi akirakara muno ni undu wa Jesu kuhonania muthenya wa Thabatu. Nake akira andu atiri, "He na muthenya itandatuu ya kuruta wira. Ni undu ucio, ukagai kuhonio muthenya iyo, no ti muthenya wa Thabatu." **15** Nowe Mwanani akimucookeria, akimwira atiri, "Inyuu hinga ici! Githi o mundu wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugu muthenya wa Thabatu, amituwe ithi ikanyue maai? **16** Nake mutumia uyuu mwaru wa Ibrahimu, uria utuire ohetwo ni Shaitani miaka ikumi na inana; ndakigagirwo ni kuohorwo o na kuri muthenya wa Thabatu?" **17** Riria oigire uguo, thu ciake ciothe igiconoka, no kirindi kiu kia andu gikena ni undu wa maundu ma magegania maria eekaga. **18** Ningi Jesu akiria atiri, "Uthamaki wa Ngai uhaanane na ki? Na ngugerekania na kii? **19** Uhaana ta mbeu ya karatai iria mundu oire akihaanda mugunda wake. Igikura igituika muti, nacio nyoni cia riera-ini igituka igiaka itara hongee-ini ciaguo." **20** Ningi akiria atiri, "Ingirekania uthamaki wa Ngai na kii? **21** Uhaana ta ndawa ya kumbia migate iria mundu-wa-nja oire na akimutukania na mutu muingi, o nginya wothe ukimba." **22** Nake Jesu agithi ahitukire matuura-ini na tutuura-ini akirutanaga erekeire Jerusalemu. **23** Nake mundu umwe akimuria atiri, "Mwanani anga no andu anini tu makahonokio?" Nake akimeera atiri, **24** "Geragai na hinya gutoonera murango uria mukeke; tondu ngumwira atiri, andu aingi ni makaageria gutoonya, no matikahota. **25** Riria mwene nyumba agaakorwo okirite na ahinge murango-ri, mukaarugama hau nja mukiringaringaga murango mukimuthaithaga, mukoiga atiri, 'Mwathi witu, turingirire murango.' "Nake niakamucookeria amwira atiri, 'Nii ndimuuu o na ndiui kuria muumite.' **26** "Hindi iyo nimukoiga atiri, 'Nitwarianagira na tukanyuuanira nawe, o na niwarutanaga njira-ini cia matuura maitu.' **27** "Nowe niakamucookeria atiri, 'Nii ndimuuu, o na ndiui kuria muumite. Njeherera, inyuu inyothe mwikaga uuru!' **28** "Kuu nigukagia na kiriro, na kuhagarania magego, riria mukoona Ibrahimu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe maru uthamaki-ini wa Ngai, no inyuu mukorwo mukitio nja. **29** Nao andu nimagooka kuuma mwena wa irathiro, na wa ithuuro, na wa gathigathini, na wa guthini, maikare thi iruga-ini kuu uthamaki-ini wa Ngai. **30** No ti-itheru, ni kuri andu maru thuutha magatuika a mbere, na ni kuri a mbere magatuika a thuutha." **31** O hindi iyo Afarisai amwe magituka kuri Jesu makimwira atiri, "Uma guku ithi kundu kungi. Herode niarenda gukuuragithia." **32** Nake agicooka atiri, "Thiiu mukeere mbwe iyo atiri, 'Umuthi na riciu ngukorwo ngiingata ndaimono na ngthonia andu, na muthenya wa itatu ndikie wira wakwa.' **33** O na kuri uguo, umuthi na riciu o na oke no nginya ngorwo ngithi o na mbere, nigukorwo ti-itheru gutiri munabi ungikuira nja ya Jerusalemu! **34** "Atiri, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee urugaga anabii, na ukahuura na mahiga nyuguto aria matumitwo kuri we, ni maita maingi atia ndanenda gucoonanirira ciana ciaku hamwe o ta uria nguku icookanagirira tucui twayo mathagu-ini moyo, no ndunjitakagiria! **35** Atiri, nyumba yaku iyuurite iharu. Ngumwira atiri, mutikanyona ringi o nginya riria mukoiga atiri, 'Kurathimwo ni mundu uria ugukua na riuwa ria Mwanani.'"

14 Na riri, muthenya umwe wa Thabatu, Jesu niathiriye kura irio nyumba ya mune umwe wa Afarisai, andu maikarite mamurore muno. **2** Na hau mbere yake ni haari na mundu waruarite murimu wa kumba mwiri. **3** Jesu akiura Afarisai na arutani a watho atiri, "Watho niwitikiritie kuhonania muthenya wa Thabatu, kana ndwitikiritie?" **4** No-o magikira ki. Nake akinyiita mundu ucio, akimuhonia na akimwira athi. **5** Agicooka akimooria atiri, "Nuu wanyu ungaga kuruta muriu irima, kana ndegwa yake igwite irima ria maa muthenya wa Thabatu?" **6** Nao makiga undu wa kumucookeria. **7** Riria Jesu onire uria ageni maathuuraga iti iria ciaikaragiro ni ageni a gutiio maikarite cio-ri, akimahe ngerekano ino, akiuga atiri: **8** "Mundu angigwita iruga-ini ria kihikano-ri, ndugakarire iti iria ciigirwo ageni a gutiio, tondü no hakorwo mundu ungi muttie gugikira wititwo ni mwene iruga. **9** Kungikhaana uguo-ri, mwene iruga uria umwitite inyu eeri no ooke, akwire atiri, 'Eherera mundu uyü gitü kiu.' Hindi iyo, nugaaikara thuutha biu uconokete. **10** No hindi iria ungitwo-ri, ikaragira iti cia thuutha, nigeetha uria ugwitite ooka, akwire atiri, 'Mürata wakwa, thiü ügaikare haria mbere.' Hindi iyo niukaheo gitüo maitho-ini ma ageni aria angü othe. **11** Ngükorwo mundu uria wotho witugagira niakanyihio, na uria wotho winyihagia niagatüügirio." **12** Jesu agicooka akira mundu ucio wamwitite atiri, "Waruga iruga ria muthenya kana ria hwa-ini-ri, ndügetage o arata aku kana ariu a thoguo, kana andu anyu, o na kana andu aria atongu a itüura rianyu; ungika uguo-ri, nao nimagagwita na ni undu ucio makurithe uguo ümekite. **13** No hindi iria waruga iruga itaga athiini, na cionje, na ithua, na atumumu, **14** nawe niukarathimwo. O na gutuika matingihota gükürüha, niukarihwo hindi iria andu aria athingu makaariüko." **15** Na riria mundu umwe wa aria maikarite metha-ini hamwe nake aigüre uguo, akira Jesu atiri, "Küarathimwo-ri, ni mundu uria ükaaria irio iruga-ini ria üthamaki wa Ngai." **16** Nake Jesu akimucookeria atiri, "Mundü umwe nihaaririre iruga inene na agüta ageni aingi. **17** Nacio thaa cia kura ciakinya, agituma ndungata yake ikeere andu aria meetitwo atiri, 'Ükai, nigükorwo maundü mothe nimahaarirre.' **18** "Nao othe, o mundu akiambiriria küheana ciigwatio. Wa mbere akiuga atiri, 'No hindi ndiragurire mügünda na no nginya thiü ngawone. Thiü umwire andekere.' **19** "Üria ungi akiuga atiri, 'No hindi ndiragurire ndegwa ikümi cia kürüma, na nindirathiü gücigeria. Thiü umwire andekere.' **20** "Nake ungi akiuga atiri, 'No hindi ndirahikanirre, ni undu ucio ndihota güka.' **21** "Ndungata iyo igithiü, ikimenyithia mwathi wayo ühoro ucio. Hindi iyo mwene müciü akirakara na agiatha ndungata iyo akimüira atiri, 'Umagara narua üthiü njira-ini iria nene, o na tücira-ini twa itüura, ürehe athiini, na cionje, na aria atumumu, o na ithua.' **22** "Nayo ndungata iyo ikiuga atiri, 'Mwathi wakwa, uria wathanire niwikitwo, na no hatigaire handü.' **23** "Hindi iyo Mwathi wayo akira ndungata iyo atiri, 'Umagara üthiü riu njira-ini na ndeere-ini cia mügünda, ükaringirire andu moke nigeetha nyumba yakwa iyüere. **24** Ngümwira atiri, gutiri mundu o na umwe wa acio metitwo ügacama iruga riakwa.'" **25** Na riri, andu aingi nimatwanire na Jesu, nake akimähügükira, akimeera atiri, **26** "Mundü o wotho angüka küri ni na aage güthüura ithe na nyina, na mütumia wake, na ciana ciake, na ariu a nyina, na aari a nyina, o na muoyo wake we mwene-ri, ndangihota gütuika mürutwo wakwa. **27** Nake mundu o wotho ütegükuirra müti wake wa kwambirwo anümirre, ndangihota gütuika mürutwo wakwa. **28** "Atiriri,

mündü umwe wanyu angienda gwaka nyumba ndaaya na igürü-ri, githi ndangamba gükara thi atare thogora niguono kana wira na mbeeca cia kümürüka? **29** Ngükorwo angiremwo ni kümürüka thuutha wa gwaka müthingi, andu aria othe marimionaga nimarimüthekagirira, **30** makoiga atiri, 'Mündü uyü aambirirre gwaka nyumba akiremwo ni kümürüka.' **31** "Kana müthamaki angikorwo akiriri güthiü kura mbaara na müthamaki ungi-ri, githi ndangamba gükara thi ecüüranie kana ahota küria arü na andu ngiri ikümi na müthamaki üria üroka kümükürira arü na andu ngiri mirongo üiri? **32** Angiona atü ndangihota kümütooria, angitüma müthamaki ücio ungi andu arü o küraya mathiü makamürie gügie na thayü. **33** Üguo noguo, mundu o wotho wanyu angia kurekia indo ciothe iria arü nacio, ndangitüka mürutwo wakwa. **34** "Na riri, cumbi ni mwege, no cumbi ungükorwo niüthirite mücamo waguo-ri, ungicooka gücamithio ta cumbi na ki? **35** Cumbi ücio ndüri bata güitwo itiri-ini o na kana güitwo kiara-ini, nigüteeo üteagwo. "Üria üri na matü ma kügua, niakigüe."

15 Na riri, etia mbeeca cia igooti na "ehia" othe nimoonganaga hari we niguono mamügie. **2** No Afarisai na arutani a watho magiteta makiuga atiri, "Mundü uyü niämukagira ehia na akaririra nao." **3** Ni undu ucio Jesu akimahe ngerekano ino akimeera atiri: **4** "Mundü umwe wanyu angikorwo na ng'ondü igana rimwe, na imwe yacio yüre-ri, githi ndatigaga icio mirongo kenda na kenda küu werü-ini, athiü agacarie iyo imwe yürite, nginya amione? **5** Na aarikia kümüna, akamügirira ciande ciake akenete, **6** akainüka müciü. Agacooka ageeta arata ake na andu a itüura hamwe, akameera uria irorite." **7** Ngümwira atiri, üguo noguo kügiaga gikeno kinene igürü ni undu wa mundu umwe mwihia wiririte, gükura uria gükenagwo ni undu wa andu mirongo kenda na kenda athingu aria matabataritio ni kwirira. **8** "Kana mütumia angikorwo arü na icunji ikümi cia betha, imwe yacio yüre-ri, githi ndagwatigaga tawa, akahaata nyumba yotho, na akamüria na kyo o nginya amione? **9** Na amiona-ri, ageeta arata ake o na andu a itüura hamwe, akameera atiri, 'Ükai tükenanire tondü niyonete mbeeca yakwa iria irorite.' **10** Ngümwira atiri, üguo noguo gükoragwo na gikeno hari araka a Ngai ni undu wa mwihia umwe wiririte." **11** Jesu agithiü na mbere akimeera atiri, "Ni kwari na mundu umwe warü na ariu eeri. **12** Üria müniini akira ithe atiri, 'Baba ngaia igai riria ringigatüka riakwa.' Ni undu ucio ithe akimagayania indo ciake. **13** "Na matukü manini mathira, müriü ucio müniini agicokanirira indo ciake ciothe, akiumagara agithiübüriri warü küraya, na arü küu agiütanga indo ciake na mütüürre wa ümaramari. **14** Nake aarikia kühüthira indo ciake ciothe, gükigü na ng'aragu nene küubüriri ucio wotho, nake akiambiriria güthiüka. **15** Ni undu ucio agithiü küria wira küri mundu umwe wabüriri ucio, nake akimüwara akariüthagie ngürwe güthaka-ini giake. **16** Nieriragira kwihüüna na makoro maria maariagwo ni ngürwe icio tondü gutiri mundu wamüheaga kindü gia küria. **17** "Na riria ecookerie, akiuga atiri, 'Ni ndungata ciigana atia cia baba iri na irio cia güciigana o na igatigara, na niü nguagire gükü ni ng'aragu! **18** Nüngükira thiü küri baba ngamwiri atiri: Baba, niüjihüire Ngai na ngakwihira. **19** Ndiagiriwo nigucocoka gwigagwo mürüguo ringi; ndua ta ndungata imwe yaku.' **20** Ni undu ucio agükira, agithiü küri ithe. "No arü o haraaya, ithe akimuona, nake akiringwo ni tha ni undu wake; agiteng'era küri müruwe, akimühimbiria na akimümumunya. **21** "Nake

mürüi akimwira atiri, 'Baba, ninjhiurie Ngai o na ngakwihiria. Ndiagiriirwo nigucooka gwitagwo muruguo ringi.' **22** "No ithe akira ndungata ciake atiri, 'Thiii narua mrehe nguo iria njega muno mumuhumbe, na mumwikire gicuhi kiara, na iraatu maguru. **23** Ningi mrehe njaü ya gicegu iria noru mumithinje. Mreke tuge na iruga na tukunguire. **24** Nigukorwo mürüi üyü wakwa arari mükuu na niariükite; niarorite na riu nionekete.' Ni undu ücio makiambiriria gükungüira. **25** "Na riri, händi iyo mürüi üria mükuru aari mügunda. Na riria aakuhiririe müci akünika-ri, akiagua gükünwo nyimbo na ndühi. **26** Ni undu ücio mürüi ücio agita ndungata imwe ya müci, akimürüia gitümi kia maundu macio. **27** Nayo ndungata iyo ikimwira atiri, 'Muru wa maituguo nokite, nake thoguo niamuthinjire njaü ya gicegu iria noru, tondü niamucokereire ari mwega na ari mügima.' **28** "Muru wa nyina ücio mükuru akirakara na akirega gütoonya nyumba. Ni undu ücio ithe akiuma nja, akimüthaitha atonye thiii. **29** No aküira ithe atiri, 'Ta thikiriria! Ndüre ngurutagira wira miaka iyo yothe, na ndiri ndarega gügwathikira. No riri, nduri wahe o na koori niguo tukunguire na arata akwa. **30** No riria muruguo üyü ütangite indo ciaku na maraya ainuka, ukamuthinjira njaü ya gicegu iria noru! **31** "Ithe akimwira atiri, 'Muru wakwa, wee tütüuraga nawe händi ciothe, na indo ciothe iria ndi naki ni ciaku. **32** No nitwagiriirwo gükungüira na guncanjamuka, tondü muru wa maituguo üyü arari mükuu na riu niariükite; niarorite na riu nionekete."

16 Nake Jesu akira arutwo ake atiri: "Ni kwarü na mündü ümwe warü gitonga, nake ni aari na mürori wa indo ciake mürori ücio niathitangirwo küri gitonga kiu ati niaitangata indo ciake. **2** Ni undu ücio agita mürori ücio wa indo, akimwira atiri, 'Ühoro ücio ndiraigua ügikonii ni ürikü? Heana ühoro wa ithabu rira ürügamiiriri waku, tondü ndügucooka kündorera indo ciakwa ringi.' **3** "Nake mürori wa indo icio aküyüria na ngoro atiri, 'Ngwika atia riu? Mwathi wakwa nekündigithia wira. Ndiri na hinya müiganu wa kürima, na ningüconoka kühooya. **4** Riu nindamenya üria ngwika nigeetha riria ngaatigithio wira gükü, andü makaanyamükagira kwao müci. **5** "Ni undu ücio agita mündü o wothe warü na thiiirü wa mwathi wake. Aküria mündü wa mbere atiri, 'Wee üri na thiiirü üigana atia wa mwathi wakwa?' **6** "Nake akimucokeria atiri, 'Ndi na thiiirü wa marebe magana meerü ma maguta ma mitamaiyü. "Mürori ücio akimwira atiri, 'Oya marüa maku ma thiiirü üikare thü narua wandike ati üri na thiiirü wa marebe igana rime.' **7** "Agicooka aküria mündü wa keeri atiri, 'Na we üri na thiiirü üigana atia?' "Nake akimucokeria atiri, 'Ndi na thiiirü wa makünia igana rime ma ngano.' "Mürori ücio akimwira atiri, 'Oya marüa maku ma thiiirü wandike üri na thiiirü wa makünia mirongo inano.' **8** "Mwathi ücio niagathiririe murügamiiriri ücio wa indo ciake ütaari mwihokeku ni undu wa kugia na üügü. Nigukorwo andü a gükü thü ni oogi na maundu mao gükira andü a ütheri. (aiön g165) **9** Ngümwira atiri, hüthagirai ütonga wa gükü thü na güthondeka ürata na andü, niguo riria ütonga ücio ügaathira, mükaamükirwo ciakoro-ini iria cia tene na tene. (aiönios g166) **10** "Mündü üria wothe üngihokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingi, na üria wothe ütängihokeka na indo nini o na nyingi ndangihokerwo. **11** Ni undu ücio müngikorwo mütarü ehokeku na ütonga wa gükü thü-ri, nüü üngimwihokera ütonga üria wa ma? **12** Ningi müngikorwo mütarü ehokeku na indo cia andü ari angü-ri, nüü üngimühe indo cianyu ene? **13** "Gütiri ndungata ingihota gütungatira

aathani eerü. Ni undu no ithüüre ümwe yende ücio üngü, kana iheane harü ümwe, inyarare ücio üngü. Mütingitungatira Ngai na mütungatire mbeeca." **14** Nao Afarisai, ari meendete mbeeca, riria maiguire maundu macio mothe, makiambiriria gütemba Jesu. **15** Nake akimeera atiri, "Inyu mwituuaga ega maitho-ini ma andü, no Ngai nöi ngoro cianyu, nigukorwo undü üria ütugwo wa bata mwo harü andü, niguo üri magigi maitho-ini ma Ngai. **16** "Ühoro wa Watho na ürutani wa Anabii watüre ühunjagio nginya händi ya Johana üria Mübatithania. Kuuma händi iyo, Ühoro-üria-Mwega wa üthamaki-wa-Ngai ni ühunjagio, na mündü o wothe niehatagüria aütoonye. **17** Ni ühüthü ügürü na thü güthira, gükire gatürumo kari kanini müno ka Watho keherio watho-ini. **18** "Mündü üria wothe üngitigana na mütumia acooke ahikie mütumia üngü, ücio niatharitie, nake mündü müreme üria üngihikia mütumia ütiganite na mühuuri-we, niatharitie." **19** "Ni kwarü mündü warü gitonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia müthemba wa gatani iria njega, nake nieekenagia o müthenya. **20** Na riri, kihingo-ini giake nihaigagwo mündü wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyürütwo ni ironda mwiri, **21** nake nieeriragira küria rütiki rüria rwagüaga kuuma metha-ini ya gitonga kiu. O na ngui nako niacina na igacüna ironda ciake. **22** "Ihinda niirakinire mühoüi thendi ücio agikua, nao araka makimükua makimütware harü Ibrahümu. Gitonga kiu o nakio nigakuire na gigitikwo. **23** Kiri küu icua-ini, kina ruo rünene, gigitira maitho, gikiona Ibrahümu ari haraaya, na Lazaro ari hau nake. (Hadës g86) **24** Ni undu ücio gitonga gikimwira gikimwira atiri, 'Ibrahümu, Baba, njigüira tha, ütume Lazaro atobokie müthia wa kiara giake maa-ini ooke aahehie rürimi, tondü ndi na ruo rünene gükü mwaki-ini üyü.' **25** "Nowe Ibrahümu akimucokeria atiri, 'Muru wakwa, ririkana riria watüre muoyo woonaga o maundu mega, händi iyo Lazaro nake oonaga o maundu mooru, no riu we nimünyamüre, nawe üri ruo-ini. **26** Hamwe na üguo-ri, gatagati gaitü nawe harü na mükuru müriku müno wikipirütwo, niguo ari mangienda kuuma gükü türü moke küri we matikaahote, o na gütiri mündü üngiuma küu akire ooke gükü türü.' **27** "Nakio gitonga kiu gigiticooka atiri, 'Ndagitühaitha, baba, ütume Lazaro küri andü a nyumba ya baba, **28** nigukorwo ndi na ariü a baba atano. Reke athii akamahe ühoro, niguo matikanooke gükü küri na ruo rünene üü.' **29** "Ibrahümu akimucokeria atiri, 'Marü na Musa na Anabii; nimamathikiririe.' **30** "Nakio gitonga gikimwira atiri, 'Ibrahümu, baba, acio ti aiganu; mündü angithii küri o oimite küri ari akuu, no merire.' **31** "Agikimucokeria atiri, 'Angikorwo matingügu Musa na Anabii, o na mündü angiriüka kuuma küri ari akuu matingimügu.'" **17** Nake Jesu akira arutwo ake atiri, "Maundu maria matümaga andü mehie no nginya moke, no mündü üria ütümaga maundu macio moke kai ari na haaro-i! **2** Ni kaba mündü ta ücio ohererwo ihiga rira güthii ngingo aikio iria-ini, gükura atume kamwe ga twana tütü tünini keehie. **3** Ni undü ücio-ri, ikaragai mwüguite. "Muru wa thoguo kana mwarü wa thoguo angühia, mükaanie, na angüria-ri, mürekere. **4** Angikwihiria maita müganja o müthenya ümwe, na maita macio mothe müganja agooka harü we agakwira atiri, 'Nindahera,' ni wega ümürekere." **5** Nao atümwo maküria Mwathani atiri, "Tuongerere witikio." **6** Nake akimucokeria atiri, "Müngikorwo na witikio o münini ta kabegü ga karatari-ri, mwera müküyü üyü atiri, 'Küürüka, ükehaande iria-ini,' naguo no ümwathikire. **7** "Ni mündü ürikü wanyu üngikorwo

ari na ndungata ya kumürimira na müräu kana ya kumürithiria ng'onde, na ndungata iyo yomira mügunda amüre atiri, 'Üka üikare thĩ üríe?' **8** Githi to amürire atiri, 'Thondekera irio cia hwa-ini, na wihaarire ünjikarie ngüria na nginyua; na thuutha ücio no üríe na ünuyue?' **9** Ningi no agicookerie ndungata iyo ngaatho ni gwika üria ürírwto üike? **10** Üguo noguo o na inyu, riria mweka üria wothe mwirito mwike, ugagai atiri, 'Türi o ndungata itari kiene; twaruta o wira witü tu.'" **11** Na riri, Jesü arí rügendero-ini rwa güthii Jerusalemu niagereire mühaka-ini wa Samaria na Galili. **12** Na riria aatoonyaga gatüura kamwe, agitüngwo ni andü ikümi maari na mürimü wa mangü. Makirügama o haraaya, **13** makianirira na mügambo münene, makiuga atiri, "Jesü, Mwathi witü, tüigüre tha!" **14** Hindí iria aamoonire, akimeera atiri, "Thiii mükeyonanie küri athinjiri-Ngai." Na riria maathiaga-ri, magitherio. **15** Riria ümwe wao onire niáhonio, akihündüka akigooa Ngai na mügambo münene, **16** Akigüthia thĩ magürü-ini ma Jesü, akimucokeria ngaatho. Mündü ücio aari Müsamaria. **17** Jesü akiüría atiri, "Githi othe ikümi matiatherio? Acio angí kenda mari ha? **18** Gütiri o na ümwe üngicooka kühe Ngai ügooci tiga o mügeni üyü?" **19** Agicooka akimwira atiri, "Ükíra wiithire; gwitíkia gwaku nikuo gwatüma ühone." **20** Na riri, hindí imwe Afarisai nimorire Jesü riria üthamaki wa Ngai ügooka. Nake akimacokeria atiri, "Üthamaki wa Ngai ndükaga na imenyithia iria müngirorera, **21** kana andü moige atiri, 'Üri haha,' kana 'Üri haria,' tondü üthamaki wa Ngai ürí thiiñ wanyu." **22** Agicooka akíria arutwo ake atiri, "Ihinda niroka riria mukeragiria kuona müthenya ümwe wa Müri wa Mündü, no mütikawona. **23** Andü nimakamwira atiri, 'Arí haria!' kana 'Arí haha!' Mütkanateng'ere mümarümire. **24** O ta üria rüheni rühenükaga rükamüríka matu kuuma müthia ümwe nginya üria üngi, no taguo güka kwa Müri wa Mündü gükahaana müthenya ücio wake. **25** No riri, no nginya ambe one mathiina maingí na aregwo ni andü a rüciaro rürü. **26** "O ta üria gwatarii matukü-ini ma Nuhu, noguo gükaahaana matukü-ini ma Müri wa Mündü. **27** Andü acio maakorirwo makiria, na makinyua, na makihikio, na makihiko, o nginya müthenya üria Nuhu aatoonyire thabina. Hindí iyo kigüü kinenene gígüka gikimaniina othe. **28** "Ningi üguo noguo gwatarii matukü-ini ma Loti. Andü acio maakorirwo makiria na makinyua, na makigüra na makienda, na makihaanda na magiaka nyumba. **29** No müthenya üria Loti oimire Sodomu, mwaki na übiriti ikiura ta mbura kuuma igürü, ikimaniina othe. **30** "Üguo noguo gükahaana müthenya üria Müri wa Mündü akaaguüranirio. **31** Müthenya ücio, mündü o wothe ügaakorwo arí nyumba igürü, na indo ciake iri nyumba thiiñ, ndakanaharürúke güciñria. Ningi o na mündü üria ügaakorwo arí mügünda ndakanahündüke agüre kindü. **32** Ta ririkanai mümia wa Loti! **33** Mündü üria wothe ügeragia gütüüría muoyo wake niakoowro niguu, nake üria wothe üuragwo ni muoyo wake niakaütüüría. **34** Ngümwira atiri, ütükü ücio andü eerí nimagakorwo makomete üriri ümwe, nake ümwe wa akuuo, na üria üngí atigwo. **35** Atumia eerí nimagakorwo magithia hamwe; ümwe wao akuuo, na üria üngí atigwo. **36** (Ningi arüme eerí nimagakorwo makiruta wira hamwe, ümwe wao akuuo, üria üngí atigwo.)" **37** Nao makimüüría atiri, "Küu ni kü Mwathani?" Nake akimacokeria atiri, "Nderi ciunganaga haria hothe harí kiimba."

18 Nake Jesü akihe arutwo ake ngerekano ya kumaruta atí nimagiriirwo nikühooyaga hindí ciothe mategükua

ngoro. **2** Akimeera atiri: "Itüura-ini rimwe ni kwarí na mütaniri ciira üteetigagira Ngai kana agatüa andü. **3** Na itüura-ini rüu ni kwarí mütumia ümwe wa ndigwa wathiiaga küri we kainingí akamwira atiri, 'Ndihiria hari thü ciakwa.' **4** "No mütaniri ciira ücio akirega kümüteithia kwa ihinda. No marigirio aküria na ngoro atiri, 'O na gütuika ndiitigirite Ngai kana ngatüa andü-ri, **5** no tondü wa üria mümia üyü wa ndigwa atiindaga agüthiina, nüngütigirira ciira wake niwatuuo na kihooto niguu atige küunogagia na gütidanga agüka!" **6** Nake Mwathani akiuga atiri, "Nimwaigua üria mütaniri ciira ücio ütari kihooto oigire? **7** Githi o nake Ngai ndagatua ciira na kihooto wa aria ake ethuurire, o aria mamükayagia müthenya na ütükü? No aage kümateithia na ihenya? **8** Ngümwira atiri, agaatigirira atí nimaciirwo na kihooto, o na ningí na ihenya. O na küri üguo-ri, riria Müri wa Mündü agooka-ri, niagakora andü metikitie güki thü?" **9** Ningí Jesü akiarüa andü amwe aria meihokaga o ene, magetuaga athingu na makahüthaga andü aria angí othe, akimaha ngerekano, akimeera atiri: **10** "Andü eerí nimambatire hekarü-ini kühooya. Ümwe aari Müfarisai na ücio üngí aari mwitia wa mbeeca cia igooti. **11** Müfarisai ücio akirügama akühoovero we mwene, akiuga atiri, 'Ngai, nindagucokeria ngaatho nigükorwo ndihaana ta andü aria angí, aria atunyani, na aria mekaga üuru, na itharia, o na kana ta mwitia üyü wa mbeeca cia igooti. **12** Nindihingaga küria irio maita meerí o kiumia, na ngaruta gicunji gia ikümi kía indo ciothe iria nyonaga.' **13** "No riri, mwitia wa mbeeca cia igooti ücio akirügama o haraaya; na ndaigana güthira maitho make na igürü, no ni kwigütha eegüthaga güthuri enyihithe, akoiga atiri, 'Ngai, njigüra tha, ni mündü mwihia.' **14** "Ngümwira atiri, mwitia mbeeca cia igooti niänükire atuüto müthingu mbere ya Ngai gükíra ücio üngí. Nigükorwo üria wothe wütügagiria niakanyihio nake üria winyihagia niagatüügüra." **15** Na riri, andü nao nimarehagira Jesü twana niguu atühutie. Arutwo ake mona üguo, makimakaania. **16** Nowe Jesü agüta twana tüu harí we, akiuga atiri, "Rekei twana tüu tüüke küri ni, tigi gütügüria, nigükorwo üthamaki wa Ngai ni wa aria matarii ta tuo. **17** Ngümwira atiri na ma, üria wothe ütakamüküria üthamaki wa Ngai ta kaana ndakaütüonya." **18** Münene ümwe akimüüría atiri, "Mürutani mwega, ingüka atia niguu ngaagaya muoyo wa tene na tene?" (**aiónios g166**) **19** Nake Jesü akimüüría atiri, "Ükunjita mwega niki? Gütiri o na ümwe mwega tiga Ngai we wiki. **20** We niüü üria maathani moigite, 'Ndükanatharanie, na ndükanoragane, na ndükanaiye, na ndükanagirire mündü üria üngí kigeeno, na tifa thoguo na nyükwa.'" **21** Nake akimucokeria atiri, "Maathani macio mothe ndüre ndimarümítie kuuma ndí o müniini." **22** Jesü aigua üguo, akimwira atiri, "Harí ündü ümwe ütigaritie gwika. Thii wendie kiria giothe ürí nakío ühe athiini mbeeca icio, na niükügia na müthiithü igürü. Ücooke üüke ünümürire." **23** Riria münene ücio aigüire üguo, akiigua kieha müno, tondü aari mütongu müno. **24** Jesü akimürora, akiuga atiri, "Kaí ni hinya andü aria atongu gütoonya üthamaki-ini wa Ngai-í! **25** Ni ühüthü ngamüria ihungurire irima ría cindano, gükíra gütonga gütoonya üthamaki-ini wa Ngai." **26** Nao aria maigüire ühoro ücio maküüría atiri, "Nüü üngíkíhota kühonoka?" **27** Jesü akimacokeria atiri, "Maündü maria matahotekaga ni andü nimahotekaga ni Ngai." **28** Nake Petero akimwira atiri, "Ithuü tütigite maündü maitü mothe tükakürümüri!" **29** Jesü akimeera, "Ngümwira atiri na ma, gütiri mündü ütigitie mücií wake, kana mütumia wake, kana ariü a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, ni ündü wa üthamaki wa

Ngai, 30 ūtakaheo maita maingī ma kīria atigite ihinda-ini rīri tūri, na ihinda rīria rīgooka aheo muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Na rīri, Jesū agitwara arutwo ake arīa ikūmi na eerī handū keheri-ini akīmeera atīri, “Nītūkambata tūthīi Jerusalemu, na maūndū mothe marīa maandikirwo nī anabii makonii Mūrū wa Mūndū no nginya mahingio. 32 Nake niakaneanwo kūrī andū-a-Ndūriri. Nao nī makaamūnyūrūria, na mamūrume, na mamūtūire mata, na mamūhūire iboko, o na mamūūrage. 33 Naguo mūthenya wa gatatū niakarītuka.” 34 Nao arutwo ake makiaga kūmenya ūndū o na ūmwe wa macio. Nīmahithitwo ūhoro ūcio na matiamenyire ūria aameerage. 35 Nake Jesū akuhīria Jeriko, mūndū warī mūtumumu nīakarite mūkīra-ini wa njīra akīhooya mbeeca. 36 Rīria aiguire andū aingī makīhītuka, akīria ūria gwekīaga. 37 Andū makīmwira atīri, “Nī Jesū wa Nazarethi ūrahītuka.” 38 Nake akīanīria, akiaga atīri, “Jesū, mūrū wa Daudi, njigūira tha.” 39 Arīa maatongoretie makīmūkaania makīmwira akire, nowe agikīrīria kwanīria akiugaga atīri, “Mūrū wa Daudi, njigūira tha!” 40 Nake Jesū akirūgama, agīathana, mūndū ūcio atwarwo harī we. 41 Rīria aakuhīriire, Jesū akīmūria atīri, “Ūkwenda ngwīkie atīa?” Nake akīmūcookeria atīri, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.” 42 Jesū akīmwira atīri, “Cooka kuona, gwītīkia gwaku nīkuo gwatūma ūhone.” 43 O rīmwe akīambīria kuona, nake akīrūmīria Jesū, akīgoocaga Ngai. Rīria andū othe moonire ūguo, o nao makīgooca Ngai.

19 Na rīri, Jesū nīatoonyire Jeriko, akīhītūria kuo. 2 Nakuo kūu Jeriko nī kwarī mūndū wetagwo Zakayo; warī mūnene wa etia mbeeca cia igooti na aarī gītonga. 3 Niendaga kuona Jesū aarī ū, no ndangiahotire kūmuona nī ūndū wa ūingī wa andū, na tondū aarī mūndū mūkuhī. 4 Nī ūndū ūcio akīhanyūka mbere yao, akīhaica mūkūyū nīguo amuone, nīgūkorwo Jesū aageragira njīra iyo. 5 Nake Jesū aakinya hau, agīiira maitho na igūrū, akīmwira atīri, “Zakayo, harūrūka narua, tondū ūmūthi no nginya thīi gwaku mūciū.” 6 Nī ūndū ūcio akīharūrūka narua, akīmūnyīta ūgeni akenete. 7 Nao andū moona ūguo makīambīria kūnuguna, makiuga atīri, “Mūndū ūyū aathīi gūceera kwa mūndū mwīhia.” 8 Nowe Zakayo akirūgama, akīria Mwathani atīri, “Mwathani, rīu nīngūheana nūthya ya indo ciakwa kūrī athīni, na hangīkorwo harī mūndū o na ūrīkū ndunyite kīndū, nīngūmūrīha kīndū kīu maita mana.” 9 Nake Jesū akīmwira atīri, “Ūmūthi ūhonokio nīkūnyite nyūmba īno, tondū mūndū ūyū o nake nī mūrū wa Iburahīmu. 10 Nīgūkorwo Mūrū wa Mūndū ookire gūcaria na kūhonokia kīria kīūrīte.” 11 Na o mathikīriire maūndū macio, agīthī na mbere kūmahe ūhoro na ngerekano, tondū niakuhīriire Jerusalemu, na andū acio meciiragia atī ūthamaki wa Ngai warī o hakuhī gūkinya. 12 Akīmeera atīri: “Mūndū ūmwe warī igweta nīathiire būrūri wa kūrya agatūmo mūthamaki, agītūmanīra ndungata iria aaneete mbeeca, nīguo amenye uumithio ūria cionete. 16 “Ndungata ya mbere igūka, ikīmwira atīri, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithīte mina ingī ikūmi.’ 17 “Nake Mwathi wayo akīmūcookeria atīri, ‘Nīwīkite wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondū wa kwīhoeka na ūndū

mūnini ūguo, tūka mūrōri wa matūira manene ikūmi.’ 18 “Nayo ndungata ya keerī igūka, ikīmwira atīri, ‘Mwathi, mina yaku nīyumithīte mina ingī ithano.’ 19 “Nake mwathi wayo akīmūra atīri, ‘Tūka mūrōri wa matūira manene matano.’ 20 “Nayo, ndungata ya gatatū igūka, ikīmwira atīri, ‘Mwathi, mina yaku nīyo īno; ndaamīohire na gītambaya ngīmīhitha. 21 Nīndagwītīgīrīre, tondū ūri mūndū mūrū. Nīwoyaga kīria ūtarūtīre wīra, na ūkagetha kīria ūtahandīte.’ 22 “Nake mwathi wayo akīmūcookeria atīri, ‘Wee ndungata īno njaganu! Ngīgūtūira ciira kūringana na ciugo ciaku. Gīthī nīwoof atī ndī mūrū, na atī njoyaga kīria itarūtīre wīra na ngagetha kīria itahaandīte?’ 23 Wakiagire kīuga mbeeca ciakwa bengi nīkī, nīgeetha rīria ngaacooka ndīcioye irī na uumithio?’ 24 “Agīcooka akīria arīa maarūgamīte hau atīri, ‘Mūtunyei mina iyo arī nayo, mūmīnengere ūria ūri na mina ikūmi.’ 25 “Makīmwira atīri, ‘Mwathi, gīthī ndarī na mina ikūmi!’ 26 “Nake akīmūcookeria atīri, ‘Ngūmwira atīri, mūndū ūria wothe ūri na kīndū, niakongererwo ingī nyingī, no ūria ūtarī na kīndū, o na kīria arī nakīo nīagatuunywo. 27 No rīri, andū acio marī ūthū na nī, o acio mateendaga ndūike mūthamaki wao-rī, marehei, mūmooragīre o haha ndī.” 28 Nake Jesū aarīkia kuuga ūguo, agīthī na mbere kwambata erekeire Jerusalemu. 29 Aakuhīria Bethifage na Bethania, o kūu Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, agītūma arutwo ake eerī, akīmeera atīri, 30 “Thīi itūira rīria rīri mbere yanyu, na mūgītōonya, nīmūkuona njaū ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndīri yakua mūndū; mīohore mūmīrehe. 31 Mūndū angīmūria atīri, ‘Nī kīi kīratūma mūmīohore?’ Mwīre atīri, ‘Mwathani niabatarītio nīyo.’” 32 Nao acio maatūmirwo magīthī, magīkora maūndū matarīi o ta ūria Jesū aamerīte. 33 Na rīria moohoraga njaū iyo, eene yo makīmooria atīri, “Mūroohora njaū iyo nīkī?” 34 Nao magīcookeria atīri, “Mwathani niabatarītio nīyo.” 35 Makīmītarīria Jesū, magīcooka makīgīrīra nguo ciao igūrū rīa njaū iyo, na magīkarīria Jesū igūrū rīayo. 36 Na rīria aathīaga, andū makiara nguo ciao njīra-inī. 37 Rīria aakinyire hakuhī na njīra rīra iikūrūkagira Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū, gīkundi gīothe kīa arutwo gīkīambīria kūgooca Ngai, andū makīanīria makenete nī ūndū wa cīama rīa ciothe moonete makiuga atīri: 38 “Kūrathimwo-rī, nī mūthamaki ūria ūgūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Thayū ūrogīa kūu igūrū, naguo rīiri ūgē kūu igūrū mūno!” 39 Afarisai amwe maarī gīkundi-inī kīu makīra Jesū atīri, “Mūrutani, kaania arutwo aku!” 40 Nowe akīmūcookeria atīri, “Ngūmwira atīri, aya maangīkīra, mahiga no maanīre.” 41 Na rīria aakuhīriire itūira rīu inene rīa Jerusalemu, aariona akīria nī ūndū warīo, 42 akiuga atīri, “Naarī korwo ūmūthi wee mwene nīkūmenyete kīria kīngīkūrehere thayū! No rīu, ūhoro ūcio nīhithitwo maitho maku. 43 Hīndī nīgākinya rīria thū ciaku igāka ihumbu cia tīri ikūrīgīcie, na ikūhingīriire na mīena yothe. 44 Nīagūtungumanīa thī, wee hamwe na cīana ciaku iria irī kūu thīnī waku. Matigatiga ihiga o na rīmwe rīri igūrū wa rīria rīngī, tondū ndūigana gūkūrāna ihinda rīria Ngai ookire gūgūceerera.” 45 Agīcooka agītōonya hekarū thīnī, na akīambīria kūrūtūrāna andū arīa meendagīria indo kuo. 46 Akīmeera atīri, “Nī kwandīkīto atīri, ‘Nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya kūhooyagīrwo’ no inyuī mūmītuīte ‘ngurunga ya atunyani.’” 47 Na o mūthenya, nīarutanaga kīu thīnī na hekarū. No athīnjīri-Ngai arīa anene, na arutani a watho, na atongoria arīa maarī ngatati ka andū nīmageragia kūmūrāga. 48 No matīngīonire njaya ya kūmūrāga, tondū andū othe nīmaikaraga mathikīriire ciugo ciake.

20 Na riri, muthenya umwe akiruta andu kuu hekaru-ini na akihungia uhoro-uria-Mwega-ri, athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magitika kuri we. **2** Makimuria atiri, "Twire wika maundu maya na uhoti uriku. Nuu wakuheire uhoti ucio?" **3** Nake akimacookeria atiri, "O na ni nungumuria kiuria. Wa ta njirai, ubatithio wa Johana-ri, woimite iguru kana woimite kuri andu?" **5** Makiaraniria o ene uhoro ucio, makirana atiri, "Tungiuga ati 'Woimite iguru' eguturia atiri, 'Mwakiregire kumwitika niki?' **6** Ningi tuoiga ati 'Woimite kuri andu', andu othe nimegutuhura na mahiga nyuguta, ni undu nimekitie ati Johana aari munabi." **7** Ni undu ucio magicookeria Jesu atiri, "Ithu tuiti woimite ku." **8** Nake Jesu akimeera atiri, "O na ni ndikumwira njikaga maundu maya na uhoti uriku." **9** Agicooka akhe andu uhoro na ngerekano akimeera atiri, "Mundu umwe niahandire mugunda wake mithabibu, na akukomborithia arimi angu, agicooka agithi kundu kuraya na agikara kuo ihinda iraya. **10** Na riri, hindi ya magetha yakinya-ri, agituma ndungata yake kuri akombori acio nigeetha mamfenegere maciaro mamwe ma mugunda ucio wa mithabibu. No akombori acio makimihura na makimiingata itari na kindu. **11** Agicooka agituma ndungata ingi, iyo o nayo makimihura makimiconorithia na makimiingata itari na kindu. **12** O ringi agituma ndungata ya gatatū, nao makimithiangia na makimiingata. **13** "Nake mwene mugunda ucio wa mithabibu akiiyuria atiri, 'Ngwika atia? Ngutuma muru wakwa, uria nyendet; hihi mahota kumuhe gitio.' **14** "No riria akombori acio maamuonire, makiaririria uhoro ucio. Makirana atiri, 'Uyu niwe ukaagaya mugunda uyu. Nitumuraige ni guo igai riake rituikie riitu.' **15** Ni undu ucio makimuruta nja ya mugunda ucio wa mithabibu, makimuraga. "Riu-ri, mwene mugunda ucio wa mithabibu-ri, akaameka atia? **16** Agocooka oorage akombori acio, acooke ahe andu angu mugunda ucio." Riria andu maiguire uguo, makiuga atiri, "Kuroaga gutuika uguo!" **17** Jesu akimarora, akimooria atiri, "Maandiko maria mandikitwo atiri: "Ihiga riria aaki maaregire, niro rituikite ihiga inene ria koine', uguo ni kuuga atia? **18** Mundu uria wothe ukaagwira ihiga riu, nirikamuunanga, no uria rikaagwira nirikamuhehenja." **19** Arutani a watho na athinjiri-Ngai aria anene magicaria uria mangimunyiitithia o na ihenya tondū nimamenyire aaheanire ngerekano iyo akiaria uhoro wao. No nimegitagira andu. **20** O makimuturaga-ri, makimutumira andu a kumuthigaana metuende andu ega. Nao magithi nigeetha mamunyiite akiuga undu muru, nguwo mamunee moko-ini ma wathani wa baruthi. **21** Ni undu ucio athigaani acio makimuria atiri, "Murutani, nituu wee waragia na ukarutana maundu maria magiriire, na ati ndutiagira andu mauthi, no wee urutanaga uhoro wa Ngai na ma, uria kwagiriire. **22** Atiriri, nitwagiriwo ni kurutira Kaisari igooti kana ca?" **23** Nowe Jesu akiona uchinga uria maarī naguo akimeera atiri, **24** "Ta nyoniai mbeeca cianyu. Mbica ino na ritwa riri ni cia u?" **25** Makimacookeria atiri, "Ni cia Kaisari." Akimeera atiri, "Kirutagire Kaisari kiria kirigake, na murutagire Ngai kiria kirigake." **26** Nao makiaga undu wa kumunyiita naguo hari maundu maria aaririe ari mbere ya andu. Na tondū wa uria maagegirio ni uria aamacookeirie uhoro-ri, magikira ki. **27** Na riri, andu amwe a Asadukai, aria moigaga ati gutiri uhoro wa kuriuka, magitika kuri Jesu, makimuria atiri, **28** "Murutani, Musa aatwandikiire ati muru wa nyina na mundu angukua atige mutumia atari na ciana-ri, mundu ucio no nginya ahikie mutumia ucio watigwo nguwo aciarire muru wa nyina ciana.

29 Na riri, kwarī aanake mugwanja a nyina umwe. Wa mbere akihikania na agikua, agitiga mutumia atari na ciana. **30** Nake wa keerī, **31** na wa gatatū makimuhikia, na makirumanirira uguo nginya wa mugwanja; othe magikua, makimutiga atari na ciana. **32** Marigiririo-ini, mutumia ucio o nake agikua. **33** Riu-ri, hndi ya kuriuka agaakorwo arī mutumia wa ū harī acio mugwanja, nigukorwo othe nimamuhikite?" **34** Jesu akimacookeria atiri, "Andu a ihinda riri ni mahikaga na makahikania. (aiōn g165) **35** No riri, aria magaatuu agiriru a gikinya ihinda riu o na gikinyanirio ihinda ria kuriuka kwa aria aku-ri, acio matikahikanagia o na kana mahikanaga. (aiōn g165) **36** Andu acio matigacooka guku; nigukorwo makahaana ta araka. Andu acio magakorwo marī ciana cia Ngai, nigukorwo ni ciana cia uhoro ucio wa kuriuka. **37** Naguo uhoro wa ati andu aria aku ni maririukagio-ri, Musa o nake niawanirire haria haarī kihinga kiria gikanaga mwaki na githie, riria eetire Mwathani 'Ngai wa Iburahimu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.' **38** We ti Ngai wa aria aku, no ni wa aria marī muoyo, nigukorwo harī we andu othe aria marī muoyo maturagio niwe." **39** Nao andu amwe a arutani a watho makimwira atiri, "Murutani, niwoiga wega!" **40** Na gutiri mundu o na umwe wagerire kumuria ciuria ingi. **41** Jesu agicooka akimooria atiri, "Andu moigaga Kristu ni muru wa Daudi ni undu wa ki? **42** Daudi we mwene niogite ibuku-ini ria Thaburi atiri: "Mwathani nierire Mwathani wakwa atiri: "Ikara guoko-ini gwakwa kwa urio, **43** nginya ngaatuma thi ciaku ituike gaturwa ka makinya maku." **44** Atiriri, Daudi aamwite 'Mwathani'. Angicooka gutuika muru wake atia?" **45** O andu acio othe mathikiririre, Jesu akira arutwo ake atiri, **46** "Mwimenererei arutani a watho. O mendaga guthi mehubite nguwo ndaaya, na makenda kugeithagio ndunyū-ini, na gukaragira itiri iria cia bata thunagogi-ini, o na gukara handu ha andu aria atiku maruga-ini. **47** No ni matoonyagirira atumia a ndigwa makamatunya nyumba ciao, na nguwo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andu ta acio nimakherithio muno makiria."

21 Na riri, aatiira maitho, Jesu akiona itonga igikira mihothi yao haria heekagirwo kigina kia hekaru. **2** Agicooka akiona mutumia muthini, wari wa ndigwa, agikira tuthendi twiri o ho thini. **3** Akiuga atiri, "Ngumwira atiri na ma, mutumia iyu muthini wa ndigwa niahotha mbeeca nyingi gukira andu aria angu othe. **4** Andu acio angu othe maaheana kuringana na utonga wao; no mutumia uyu o na ari muthini, ahotha kiria gtothe oima nakio gia kumuturia." **5** Na riri, arutwo amwe ake nimaragia uhoro wa hekaru, uria yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarutirwo Ngai. No Jesu akiuga atiri, **6** "Ha uhoro wa miako ino murona-ri, hndi niroka riria gutagakorwo ihiga riri iguru wa riria ringi; mothe nimakamomorwo." **7** Nao makimuria atiri, "Murutani, ni ri maundu macio magekika? Na kimenyithia kia ati marī hahukh gwikika ni kiriku?" **8** Nake akimacookeria atiri, "Mwimenyagiriire mutikanahenio. Nigukorwo andu aingi nimagooka na ritwa riakwa makiugaga atiri, 'Ni ni We,' na ningi mamwira atiri, 'Ihinda nirikuhirire.' Mutikanamarumirire. **9** Riria mikaigua uhoro wa mbaara na wa ngu, mutikanetigire. Maundu macio no nginya mekike mbere, no uguo ti kuuga ithiriro niikinyu." **10** Agicooka akimeera atiri, "Ruriri nirugookirira ruria rungi, na uthamaki uukirire uria ungi. **11** Nigukaaga na ithingithia nene muno, na ng'aragu, na mirimu muru kundū na kundū, na maundu ma kumakania na inenyithia nene kuuma iguru. **12** "No maundu macio

mothe matanakinyira-rĩ, nĩmũkanyĩitwo, na mũnyariirwo na mũneanwo thunagoyi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na aathani. Maũndũ macio mothe mugeekwo nĩ undũ wa rĩtwa riakwa. **13** Undũ üyũ ũgaakorwo ũrĩ mweke wanyu wa kũmarũtĩra ũira. **14** No rĩrĩ, mũtikantangĩke mũgũciĩria o mbere, ũria mugeeciĩrĩria. **15** Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ũũgĩ iria thũ cianyũ itakahota gwĩtiĩria kana gũkararia. **16** Nĩmũgakunyanĩrwo o na nĩ aciari anyũ, na arĩa mũciaraniĩrwo nao, na andũ a mbarĩ cianyũ, o na arata, na nĩmakooragithia amwe anyũ. **17** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ undũ wakwa. **18** No rĩrĩ, gũtirĩ rũciĩrĩ o na rũmwe rwa mũtwe wanyu rũkoora. **19** Kũmũrĩria kwanyũ nkũo gũgaatũma mũhonokie mũoyo anyũ. **20** “Rĩrĩa mũkoona Jerusalemu kũrigĩciĩrio nĩ thigari cia mbaara, hĩndĩ iyo mũkaamenya atĩ kũniinwo kwarĩo kũrĩ hakuhĩ. **21** Hĩndĩ iyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ, na arĩa marĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩrĩ inene nĩmoime kuo, nao arĩa marĩ ng’ongo-inĩ matikarĩtoonye. **22** Nĩgũkorwo ihinda rĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ rĩa kũherithanio, nĩguo maũndũ marĩa mothe mandĩkitwo mahingio. **23** Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda, na arĩa magaakorwo makĩongithia twana matukũ macio nĩmagathĩĩnika-ĩ! Nĩgũkorwo bũrũrĩ üyũ nĩũkagĩa na kĩnyariĩrĩo kĩnene na mang’ũrĩ ma gũũkũrĩa andũ aya. **24** Nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, o na matahwo matwarwo mabũrũri mothe ma thĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩkarangĩrĩrio nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nginya mahinda ma andũ-a-Ndũrĩrĩ mahingio. **25** “Na nĩgũkagĩa imenyithia thĩĩnĩ wa rĩũa na rĩũa na mweri-inĩ na njata-inĩ. Nakuo gũkũ thĩ, ndũrĩrĩ nĩĩkaigua ruo na igego nĩ mũrũrumo wa iria na makũmbĩ ma maaĩ makĩhũũrana. **26** Andũ nĩmakaringĩka nĩ undũ wa kũmaka, na guoya wa maũndũ marĩa magooka thĩ, nĩgũkorwo maahinya ma igũrũ nĩmakonyenyio. **27** Hĩndĩ iyo nĩmakona Mũrũ wa Mũndũ agũka arĩ thĩĩnĩ wa itu arĩ na hinya na riiri mũĩngĩ. **28** Hĩndĩ irĩa maũndũ macio makaambĩrĩria gwĩkĩka-rĩ, mũkaarũgama mũtiire mũtwe yanyũ na igũrũ, nĩgũkorwo hĩndĩ yanyũ ya gũkũũrwo nĩkuhĩrĩrie.” **29** Nĩngĩ akĩmahe ngerekano ĩno: “Ta rorai mũtĩ wa mũkũyũ na mĩtĩ iyo ĩngĩ yotho. **30** Rĩrĩa yathundũra mathangũ, mũmĩonaga na mũkamenya atĩ ihinda rĩa rĩũa rĩrĩ hakuhĩ. **31** ũguo noguo hĩndĩ irĩa mũkoona maũndũ macio mothe magũkĩka, mũkaamenya o wega atĩ ũthamaki wa Ngai nĩkuhĩrĩrie. **32** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciario rũrũ rũtigathira maũndũ macio mothe matahingĩtio. **33** Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. **34** “Mwĩmenyererei, ngoro cianyũ itikanakorwo itahĩtwo nĩ ndia, na rĩrĩũ na metanga ma muoyo üyũ, naguo mũthenya ũcio ũmũkorere ta mũtego o rĩrĩa mũtangĩgereria. **35** Nĩgũkorwo undũ üyũ ũgaakorere andũ arĩa othe matũũraga thĩ-ĩno. **36** Ikaragai mwĩguĩte hĩndĩ ciothe, na mũhooyage nĩguo mũkaahota kũũrĩa maũndũ marĩa makĩrĩrĩ gwĩkĩka, na nĩguo mũkaahota kũrĩgama mbere ya Mũrũ wa Mũndũ.” **37** Na o mũthenya Jesũ nĩarutanaga hekarũ-inĩ, na hwaĩ-inĩ agathĩrĩ gũkoma kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gũtagwo Kĩrĩma kĩa Mĩtamaiyũ. **38** Nao andũ othe nĩmathiiga hekarũ-inĩ rũciĩnĩ tene kũmũthĩkĩrĩa.

22 Na rĩrĩ, Gĩathĩ kĩa Mĩgate rĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia, kĩrĩa gũitagwo Bathaka, nĩgũkũhĩrĩrie, **2** nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmocaragia ũria mangĩuragithia Jesũ, nĩgũkorwo nĩmetigagĩra mũĩngĩ wa andũ. **3** Hĩndĩ iyo Shaitani agĩtoonye thĩĩnĩ wa Judasi ũria Mũsikariota, ũmwe wa arutwo arĩa ikũmi na eerĩ. **4** Nake Judasi agĩthĩrĩ kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na kũrĩ anene a arangĩri a hekarũ makarĩkanĩre ũria angĩkũnyanĩra

Jesũ. **5** Nao magĩkena na magĩtikĩra kũmũhe mbeca. **6** Nake agĩũtikĩra, na akĩambĩrĩria gũcaria mweke wa kũneana Jesũ kũrĩ o rĩrĩa hatarĩ na andũ. **7** Naguo mũthenya wa kũria Mĩgate rĩa ĩtekĩrĩtwo Ndawa ya Kũmbia ũgĩkinya, rĩrĩa gatũrũme ka Bathaka kaarutagwo igongona. **8** Jesũ agĩtũma Petero na Johana, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũgatũhaarĩrie irio cia Bathaka, tũrie.” **9** Nao makĩmũtũria atĩrĩ, “ũkwenda tũgacihaarĩrie kũ?” **10** Akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũgĩtoonye itũũra-inĩ inene-rĩ, nĩmũgũcemanĩa na mũndũ ũkuũite ndĩgĩthũ rĩrĩ na maaĩ. Mũmũrũmũrĩre o nginya nyũmba rĩa egũtoonye. **11** Mwatoonye mwĩre mũndũ ũria mwene nyũmba iyo atĩrĩ, ‘Mũrutani aroria atĩrĩ: Nyũmba ya ageni rĩrĩ ha, harĩa ĩngĩrĩria Bathaka na arutwo akwa?’ **12** Nake nĩekũmuonia nyũmba nene ya igũrũ rĩrĩ na indo kuo. Haarĩria irio cia Bathaka kuo.” **13** Nao magĩthĩrĩ, magĩkora maũndũ matarĩrĩ o ta ũria Jesũ aamerĩte. Nĩ undũ ũcio makĩhaarĩria irio cia Bathaka. **14** Rĩrĩa ihinda riakinyire, Jesũ na atũmwo ake magĩkara metha-inĩ. **15** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩngoretwo ndũrĩrĩrie mũno kũrĩanĩra Bathaka ĩno na inyuĩ itananyariirwo. **16** Nĩ undũ ngũmwĩra atĩrĩ, ndikamĩria rĩngĩ nginya rĩrĩa ĩgaakinyanĩrio ũthamaki-inĩ wa Ngai.” **17** Jesũ agĩcooka akĩoya gĩkombe, agĩcookeria Ngai ngaatho, akĩmeera atĩrĩ, “Oyai, mũnyũnĩre. **18** Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ kuuma rĩa ndikanyũ rĩngĩ ndibei ya maciaro ma mĩthabĩbũ, o nginya rĩrĩa ũthamaki wa Ngai ũgooka.” **19** Agĩcooka akĩoya mĩgate, na aarĩkia gũcookeria Ngai ngaatho, akĩwenyũranga akĩmahe akĩmeera atĩrĩ, “Üyũ nĩguo mwĩrĩ wakwa ũria ũheanĩtwo nĩ undũ wanyũ, ikagai ũũ nĩguo mũndĩrikanaga.” **20** Maarĩkia agĩka agĩka o ũguo, akĩoya gĩkombe, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe gĩkĩ nĩkĩo kĩrĩkanĩro kĩrĩa kĩerũ thĩĩnĩ wa thakame yakwa rĩa igũtũtwo nĩ undũ wanyũ. **21** No rĩrĩ, guoko kwa ũria ũrĩngũnyanĩra kũrĩ hamwe na nĩrĩ metha-inĩ ĩno. **22** Mũrũ wa Mũndũ nĩegũwĩko o ta ũria gũtũtwo, no mũndũ ũria ũkũmũkũnyanĩra kaĩ arĩ na haaro-ĩ!” **23** Nao makĩambĩrĩria kũũrũria gatagatĩ-inĩ kao nĩ ũrĩkũ wao ũngĩka ũguo. **24** Nĩngĩ nĩmagĩre na ngarari makĩũrũria nũũ gatagatĩ-inĩ kao ũngĩtũtwo mũnene. **25** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Athamaki a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmenenehagia igũrũ rĩa andũ ao; nao acio maathanaga nĩo meĩtanga Ateĩhania. **26** No inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũhaana ũguo. Handũ ha ũguo, ũria mũnene gatagatĩ-inĩ kanyũ agĩrĩrwo kũhaana ta ũria mũnini mũno, nake ũria wathanaga atũike ta ũria ũtungataga. **27** Nĩ undũ-rĩ, nũũ mũnene, nĩ ũria ũkaraga metha-inĩ kũria kana nĩ ũria ũramũtungata? Gĩthĩ tĩ ũria ũkaraga metha-inĩ? No nĩ ndũire na inyuĩ, haana ta ũria ũmũtungatagĩra. **28** Inyuĩ nĩ inyuĩ mũkoretwo mũrĩ hamwe na nĩrĩ hĩndĩ ya magerio makwa. **29** Na o ta ũria Baba aheete ũthamaki, o na nĩrĩ nĩndamũhe ũthamaki, **30** nĩguo mũkarĩagĩra na mũkanyũagĩra metha-inĩ yakwa ũthamaki-inĩ wakwa, na nĩngĩ mũkarĩre itĩ-cia-ũnene, mũtuagĩre mĩhĩrĩga rĩa ikũmi na rĩrĩ ya Isiraeli ciira. **31** “Simoni, Simoni, atĩrĩ, Shaitani nĩahooete rũtha nĩguo agũthũngũthie o ta ũria ngano ĩthũngũthagio. **32** No wee, Simoni nĩngũhooeire nĩgeetha wĩtkio waku ndũgathire. Na warĩkia kũnjookerera, ũmagĩrĩrie arĩrĩ na aarĩ a thoguo.” **33** Nao agĩcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩndĩhaarĩrie gũkio njeera o na gũkuanĩra hamwe nawe.” **34** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Petero, ngũkwĩra atĩrĩ, ũmũthĩ ngũkũ ĩtanakũga, nĩũrĩngũna maita matatũ uge atĩ ndũnjũũ.” **35** Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Rĩrĩa ndamũtũmire mũtarĩ na kabeti, kana mũhuko, o na kana iraatũ-rĩ, nĩ harĩ kindũ mwagire?” Nao magĩcookeria atĩrĩ, “Gũtirĩ kindũ twagire.” **36** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Rĩũ akorwo ũrĩ na kabeti kana mũhuko-rĩ, kuua; na akorwo ndũrĩ

na rühiü rwa njora-rí, endia nguo yaku ya igürü, ürügüre. **37** Na ngümwira atírí, úhoro úría wandikítwo atí, “Níataranírío hamwe na aría aagarari watho’ no nginya úhinge harí níí. Nígúkorwo maíndü maría maandikítwo igürü riakwa ní hínđi marahinga.” **38** Nao arutwo makímwira atírí, “Mwathani, ta rora haha túrí na híi cia njora igírí.” Nake akímeera atírí, “Icio ní njiganu.” **39** Nake Jesú akumagara agithí Kíríma-iní kía Mítamaiyü o ta úría amenyerete gwíkaga, nao arutwo ake makímürümírira. **40** Na aakinya ho akímeera atírí, “Hooyai mütikagwe magerio-iní.” **41** Akíehera ho, agithí ta itíina ría haría mündü anghota gúikía ihiga, agíturia ndu akíhooya, **42** akiuga atírí, “Baba, úngienda-rí, njehereria gíkome gíkí; no tí úría níí ngwenda, no ní úría wee úkwenda.” **43** Na múraika akímuumírira oimíte igürü, akímuongerera hinya. **44** Nake agíkírírira kúhooya, arí na ruo rúnene ngoro-iní, nayo thithino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magítaata thí. **45** Aatiga kúhooya agícooka harí arutwo, akímakora makomete, moorítwo ní hinya ní kíeha. **46** Akímooria atírí, “Múkomete níki? Úkírai múhooe nígeetha mütikagwe magerio-iní.” **47** O hínđi íyo aragia, hagítuka gíkundi kía andü, nake mündü úría wetagwo Judasi, úmwe wa arutwo aría ikúmi na eerí, níwe wamatongoretie. Agíkúhíría Jesú amúmumunya, **48** nowe Jesú akímúúria atírí, “Judasi, úgúkunyaíra Mürü wa Mündü na kúmúmumunya?” **49** Hínđi íria arúmírira a Jesú monire úría kwerekeire gwíkíka, makímúúria atírí, “Mwathani, tímahúúre na híi ciitü cia njora?” **50** Nake úmwe wao agítinia gütü kwa úrio kwa ndungata ya múthínjírí-Ngai úría múnene. **51** Nowe Jesú akímácookeria atírí, “Úhoro úcio níúkinye haul!” Agícooka akíhutia gütü kwa mündü úcio, akímúhonia. **52** Ningí Jesú akíúria athínjírí-Ngai aría anene, na anene a arangírí a hekarü, o na athuuri, aría mookíte kúmúnyíita atírí, “Kái ndí mütongoria wa akararia a watho, atí níkió muoka kúúnyíita múrí na híi cia njora na njúgúma? **53** Ndiratúúraga na inyuí hekarü-iní o múthenya, na mútirí mwageria kúnyíita. No rírí, rírírí nírio ithaa ríanyu, ithaa ríría wathani wa nduma úraathana.” **54** Hínđi íyo makímúnyíita, makímúruta hau makímútware kwa múthínjírí-Ngai úría múnene, nake Peterso akímúrümírira arí o haraaya. **55** Nao maaríkía gwakia mwaki o nja gatagatí na gúikara thí hamwe, Peterso nake agíikara thí hamwe nao. **56** Ndungata ímwe ya múírítu ikímuona na útheri wa mwaki aikaríte hau, íkímúrorra wega, íkiuga atírí, “Mündü úyü oima hamwe nake.” **57** Nowe agíkaana úhoro úcio, akiuga atírí, “Múírítu úyü, níí ndímúúí.” **58** Thuutha wa kahinda kanini mündü úngí akímuona, akiuga atírí, “O nawe úrí úmwe wao.” Peterso akímúcookeria atírí, “Mündü úyü, níí ndírí wao!” **59** Thuutha wa ithaa rímwe, mündü úngí akiuga agwatiíríe atírí, “Hatírí nganja mündü úyü moima hamwe nake, nígúkorwo o nake ní Múgalíni.” **60** Peterso agícooka atírí, “Mündü úyü, níí ndíúí úría úroigal!” Na hínđi o íyo oigaga úguo, ngúkú ígíkúga. **61** Mwathani akíhúgúra akírorra Peterso. Nake Peterso akíríríkana úría Mwathani aamwíríte atí, “Úmúthí ngúkú ítanakúga níúrúngaana maita matatú.” **62** Nake agithí nja, akíríra arí na ruo rúingí. **63** Andü aría maarangíríte Jesú makímúúria kúmúnyúria makímúhúúraga. **64** Makímúoha maithe na gítambaya makímwira atírí, “Toiga núú wakúgútha.” **65** Na nímamwíríre maíndü mangí maingí ma kúmúruma. **66** Rúciini gwakía, kíama gía athuuri aría atongoria a andü, hamwe na athínjírí-Ngai aría anene, na arutani a watho, gígícemanía, nake Jesú akírehwo mbere yao. **67** Makímwira atírí, “Akorwo níwe Kristú, twíre.” Nake Jesú akímácookeria atírí, “Íngímwira, mütíngínjítíkía, **68** na íngímúúria kíúria, mütíngínjókieria. **69**

No kuuma ríu, Mürü wa Mündü aríkoragwo aikaríte guoko-iní kwa úrio kwa Ngai úría Mwene-Hinya.” **70** Othe makímúúria atírí, “Wee úkírí Mürü wa Ngai?” Nake Jesú akímácookeria atírí, “Nímwamenya ní kuuga atí ní níí we.” **71** Makíúria atírí, “Túgúkíenda úira úngí waki? Nítweigúira úhoro kuuma kanua gake mwene.”

23 Hínđi íyo kíungano kíu gíothe gígúkíra, gíkímútware kúrí Pilato. **2** Nakío gíkímúúria kúmúthitanga gíkíuga atírí, “Nítuonetie mündü úyü akíhítithia rúrírí rwítú. Níakararagia úhoro wa kúrútra Kaisari igooti na agetuaga atí níwe Kristú, na ní múthamaki.” **3** Ní úndü úcio Pilato akímúúria atírí, “Wee níwe múthamaki wa Ayahudí?” Nake Jesú akímácookeria atírí, “Íí, úguo woiga níguo.” **4** Nake Pilato akíria athínjírí-Ngai aría anene na andü acio angí atírí, “Ndíkuona úndü íngíthitangíra mündü úyü.” **5** Nao magithí na mbere kuuga magwatiíríe atírí, “Níatúmíte andü mookaníríre Judea guothe ní úndü wa úrutani wake. Aambíríríre Galilí na níokíte nginya o gúkú.” **6** Pilato aigua úguo, akíúria kana mündü úcio ní wa kuuma Galilí. **7** Ríría aamenyire atí Jesú aarí wa búríri úría wathanagwo ní Herode, akiuga atwarwo kúrí Herode, úría wakoretwo arí Jerusalemu ihinda-iní ríu. **8** Ríría Herode onire Jesú, níakenire múno, tondü kwa ihinda iraa ya níakoretwo akíenda kúmuona. Kúringana na úría aiguite úhoro wake, aarí na mwíhoko wa kúmuona akíringa cíama. **9** Akíúria Jesú cíúria nyingí, nowe Jesú ndaígana kúmúcookeria o na kímwe. **10** Nao athínjírí-Ngai aría anene na arutani a watho maarúgamíte hau, makímúthitanga magwatiíríe múno. **11** Nake Herode na thígari cíake makímúthekerera na makímúnyúria. Makímúhumba nguo yarí thaka, na makímúcookia kúrí Pilato. **12** Nao Herode na Pilato magítuma úrata múthenya úcio, tondü mbere íyo maatúúrite marí úthú. **13** Pilato agíta athínjírí-Ngai aría anene, na aathani, na andü hamwe, **14** akímeera atírí, “Múndeheire mündü úyü atí ní mündü úhítithagia andü. Na níí ndatúúria úhoro wake múrí ho, no ndírí úndü múúru ndoona wa maíndü maría múmúthitangíre. **15** O nake Herode ndanamuona arí na mahítía, nígúkorwo níamúcookia kúrí íthu; ní úndü úcio, ndarí úndü ekíte wa gítúma ooragwo. **16** Ní úndü úcio ngúmúhúúríthia, njooke ndímúrekererie.” (**17** Nígúkorwo, kwarí mútugo amohore mündü úmwe hínđi íyo ya Iruga.) **18** No andü acio makíanírira na mígambo úmwe, makiuga atírí, “Twehererie mündü úyü! Tuohorere Baraba!” (**19** Baraba aikítio njeera ní úndü wa kúrúthithia ngúú ítúúra-iní ríu inene, na ní úndü wa kúúragana.) **20** Nake Pilato, tondü níeendaga kúrekereria Jesú, akímaaríria o ríngí. **21** No-o magithí na mbere kwánírira, makiuga atírí, “Mwambe mútí-ígúrú! Mwambe mútí-ígúrú!” **22** Nake akímooria ríita ría gatatú atírí, “Níkí? Ní úuru úríkú mündü úyü eekíte? Ndíonete gítúmi gía gítúma ooragwo. Ní úndü úcio ngúmúhúúríthia, njooke ndímúhore.” **23** No-o makíanírira mategúgítíhíría makiugaga aambwo mútí-ígúrú, nayo mígambo íyo yao íkíhootana. **24** Ní úndü úcio Pilato agítua níekúmahingíría o úguo moorítie. **25** Akíohora mündü úcio waíkítio njeera ní úndü wa kúrúthithia ngúú na kúúragana, o úcio moígíte mohorerwo, nake Pilato akíneana Jesú ekwo kúringana na úría mendaga. **26** Na ríría thígari cíomagaragia Jesú, ikínyíita mündü woimaga mígúnda-iní wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio íkímúgíríra mútharaba wa Jesú aúkuue na amuume thuutha. **27** Andü gíkundi kínene makímúrümírira, hamwe na atumia maagíríkaga na makíríra múno. **28** Nake Jesú akíhúgúra na kúrí o, akímeera atírí, “Inyuí aarí a Jerusalemu, tígai kúndírira; mwíríríre inyuí

ene na ciana cianyu. **29** Nīgūkorwo kūrī hīndī īgooka rīrīa mūkoigaga atīrī, “Kūrathimwo-rī, nī atumia arīa thaata, na nda iria itarī ciaciara, o na nyondo iria itarī ciongwō!” **30** Hīndī iyo “nīmakeera irīma atīrī, “Tūgwireil!” o na macooke meere tūrīma atīrī, “Tūhumbireil!” **31** Nī ūndū-rī, andū mangīkorwo nīmareeka maūdū maya rīrīa mūtī ūrī mūgūr-rī, gūgākīhaana arīa woma?” **32** Na rīrī, andū angī eerī ageri ngero, o nao nīmatwarirwo hamwe nake makooragwo. **33** Rīrīa maakinyire karīma-inī handū heetagwo lhīndī-rīa-Mūtwe, makīmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ūmwe mwena wake wa ūrīo, na ūrīa ūngī mwena wake wa ūmotho. **34** Nake Jesū akiuga atīrī, “Baba mohere, nīgūkorwo matiūū ūrīa mareeka.” Nao magīcuukīra nguo ciake mitī, magīcīgayana. **35** Nao andū nīmarūgamīte hau makīmwirowera: Nao anene nīmamūnyūrūragia makoiga atīrī, “Nīarahonokagia andū arīa angī, nīehonokie aakorwo nīwe Kristū wa Ngai, ūrīa wake Mūthuure.” **36** Thigari o nacio igūka, ikīmūnyūrīa. Ikīmūkundia thiki, **37** ikīmwīra atīrī, “Akorwo nīwe Mūthamaki wa Ayahudi, wīhonokie.” **38** Na nī haarī maandiko maandikītwo igūrū rīake atīrī: ŪYŪ NĪWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **39** Ūmwe wa ageri ngero acio maambanīrīo nake akīmūruma, akīmwīra atīrī, “Githī wee tiwe Kristū? Wīhonokie, na ūtīhonokie!” **40** No mūgeri ngero ūcio ūngī akīmūkaania, akīmūūrīa atīrī, “Ndūngītīgīra Ngai, kuona atī ūtūrīrīrwo o ūrīa atūrīrīrwo? **41** Ithūi tūherithitio na kīhootho, nīgūkorwo tūrāherithīrīo ūrīa twīkite. No rīrī, mūdū ūyū ndarī ūndū mūūrū ekīte.” **42** Agīcooka akīra Jesū atīrī, “Itīkīra akīndīrīkana rīrīa ūgooka ūthamakī-inī waku.” **43** Nake Jesū gīkūmūkoeria atīrī, “Ngūkwīra na ma, ūmūthī nīūrīkorwo hamwe na nīi ikenero.” **44** Na rīrī, kwarī ta thaa thita cia mūthenya, naguo būrūrī wothe ūkīgīa nduma nginya thaa kenda, **45** tondu rīua nīrīatīgīre kwara. Nakīo gītambaya kīa hekarū gīgātūkīkana maita meerī. **46** Nake Jesū akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Baba, roho wakwa ndaūga moko-inī maku.” Aarīkia kuuga ūguo, agītūikana. **47** Rīrīa mūnene wa gīkundi gīa thigari igana oonire ūrīa gwēkīka, akīgōoca Ngai, akiuga atīrī, “Ti-itheru ūyū oima mūdū mūthūngū.” **48** Rīrīa andū arīa othe maarūgamīte hau kwīrowera moonire ūrīa gwēkīka, makīmūka methīkīire, na makīmūthūragia ithūrī nī kīeha. **49** No arīa othe maamūūrī, o hamwe na atumia arīa maamūrūmīrīire kuuma Galilī, makīrūgama o haraaya, meroreire maūdū macio. **50** Na rīrī, nī haarī na mūdū wetagwo Jusufu, mūthuuri wa Kīama, na aarī mūdū mwega na mūrūngīrīru, **51** nake ndetikanītie na ūguo maatuīte na mageeka. Oimite itūūra rīa Arimathea, būrūrī wa Judea, na nīetāgīrīra ūthamakī wa Ngai. **52** Nake agīthīi kūrī Pilato, akīhooya etīkīrīo akuue mwīrī wa Jesū. **53** Nake agīcuūrīra mwīrī wa Jesū mūtharabā-inī, akīūkūnja na taama wa gatani, agīcooka akīūgia thīnī wa mbīrīra yenjetwo rwaro-inī rwa ihiga, nayo ndiakoretwo īīgītwo mūdū. **54** Na mūthenya ūcio warī wa lhaarīra, nayo Thabatū yarī hakuhī kwambīrīra. **55** Nao atumia arīa moimīte na Jesū Galilī makīrūmīrīra Jusufu, makīona mbīrīra na makīona ūrīa mwīrī wake waigīrwo ho. **56** Magīcooka makīnūka, makīhaarīra mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rīrī, mūthenya wa Thabatū makīhurūka kūrīngana na ūrīa gwathanītwo.

24 Na rīrī, mūthenya wa kwambīrīra kiumia, rūcīnī tene, atumia magīthīi mbīrīra-inī makūuīte indo nungi wega iria maathondekete. **2** Nao magīkora ihiga rīgaragarītio rīkeherio mūromo-inī wa mbīrīra, **3** no rīrīa maatoonyire, matiigana gūkora mwīrī wa Mwathani Jesū. **4** Na rīrīa

maagegete nī ūhorō ūcio, makīmūrīrwo o rīmwe nī arūme eerī mehumbīte nguo njerū ciakengaga mūno, makīrūgama hakuhī nao. **5** Nao atumia acio metīgīrite mūno, makīnamīrīra, magīturumithīa mothīū mao thī, no arūme acio makīmoorīa atīrī, “Mūrācaria ūrīa ūrī muoyo kūrī arīa akuū nīkī? **6** Ndarī haha; nīarīūkīte! Rīrīkanai ūrīa aamwīrīre hīndī arīa arī na inyuū Galilī atī: **7** “Mūrū wa Mūdū no nginya aneanwo moko-inī ma andū ehia, aambwo mūtī-igūrū, na mūthenya wa gatātū arīūke.” **8** Hīndī iyo makīrīrīkana ciugo ciake. **9** Na rīrī, maacooka kuuma mbīrīra-inī, makīhe arutwo arīa ikūmī na ūmwe na arīa angī othe ūhorō ūcio. **10** Mariamu Mūmagīdali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arīa angī maarī nao, nīo meerire atūmwo ūhorō ūcio. **11** No-o matiigana gwītīkia atumia acio, tondu ūhorō ūcio wahaanaga ta ūrīmū kūrī o. **12** No rīrī, Petero agītūkīra, agīteng’era mbīrīra-inī. Na ainamīrīra akīona mataama ma gatani magītwo thī marī moiki, agītīhīra agegearite nī ūndū wa ūguo gwēkīkite. **13** Na rīrī, mūthenya o ro ūcio arutwo eerī a Jesū maarī rūgendo-inī magīthīi itūūra rīetagwo Emau, rīarī ta kilomita ikūmī kuuma Jerusalemu. **14** Nao nīmarāgia ūhorō wa maūdū marīa mothe meekīkite. **15** Na rīrīa maathīiāgia makīarāgia ūhorō ūcio, Jesū akīmōimīrīra, agītwarana nao; **16** no matiigana kūrēkwo mamūmenyire. **17** Nake akīmoorīa atīrī, “Nī ūhorō ūrīkū ūcio mūrathīi mūkīarāgia?” Nao makīrūgama matukīte mothīū. **18** Ūmwe wao, wetagwo Kileopa akīmūūrīa atīrī, “Wee kaī ūrī mūgeni Jerusalemu ūtamenyete maūdū marīa mekīkite kuo matukū-inī maya?” **19** Nake akīmoorīa atīrī, “Nī maūdū marīkū?” Nao makīmūcookerīa atīrī, “Nī ūhorō wa Jesū wa Nazarethī, ūrīa ūraarī mūnabīi ūrī na ūhoti wa ciugo iria araarāgia na cīkko iria areekaga arī mbere ya Ngai o na mbere ya andū othe. **20** Athīnjīrī-Ngai arīa anene na aathani aitū maramūneanire atūrīwo kūragwo, na maramwambithīa mūtī-igūrū. **21** No ithū-rī, tūrehokaga atī ūcio nīwe ūgūkūūra andū Isīraelī. Makīrīa ma ūguo, rūu nī mūthenya wa itātū kuuma maūdū maya mothe mekīka. **22** Hamwe na ūguo atumia amwe aitū nīmatūmakīre mūno tondu megūthīite mbīrīra-inī rūcīnī tene, **23** no matīnoma mwīrī wake. Mokire matwīra atī nīmonire kīoneki kīa arāika, arīa mameerire atī arī muoyo. **24** Nao amwe a thīrītū iitū nīmathīire mbīrīra-inī, na makora o ūguo atumia acio mekuugīte, no rīrī, we mwene matīnamuona.” **25** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Inyuū andū aya mwagīte ūgī na mūtīhīuhaga gwītīkia maūdū mothe marīa anabī moigīte? **26** Githī to mūhaka Kristū ambe anyārīrwo na acooke atoonye rīrī-inī wake?” **27** Jesū akīmataarīra ūhorō wothe ūrīa waarītio Maandīko-inī ūmūkonīi, ambīrīrīre na maandīko ma Musa na ma Anabīi othe. **28** Na maakuhrīrīra itūūra rīrīa maathīiāgia, Jesū agītua taarī kūhītūka arahītūka. **29** No makīmūrīrīra na hinya, makīmwīra atīrī, “Raarīrīra gūkū na ithūi, nīkūrātuka na gūkūrīi kīgīa nduma.” Nī ūndū ūcio agītōonya aikaranie nao. **30** Rīrīa aikarīre metha-inī hamwe nao, akīoya mūgate, agīcooka ngaatho, akīwenyūranga, akīmahe. **31** Hīndī iyo makīhingūka maitho, makīmūmenya, nake akībūrīa, makīāgia kūmuona rīngī. **32** Nao makīūrānia atīrī, “Githī ngoro cītū itīkūhīahīāgia hīndī iria ekwarāgia na ithūi njīra-inī, na agītūtaarīra ūrīa Maandīko moigīte?” **33** Nao magītūkīra o hīndī iyo magīcooka Jerusalemu. Kūu magīkora arutwo arīa ikūmī na ūmwe, hamwe na arīa maarī nao monganīte, **34** magīuuga atīrī, “Nī ma! Mwathani nīarīūkīte na nīomīrīre Simoni.” **35** Hīndī iyo acio eerī makīmeera maūdū marīa meekīkite marī njīra-inī, na ūrīa maamenyire Jesū hīndī irīa eenyūrīre mūgate. **36** O makīarāgia ūhorō ūcio,

Jesū akirūgama gatagati kao akīmeera atīrī, “Thayū ūrogīa na inyuū.” **37** Nao makīhahūka na makīmaka, magūciiria atī nī ngoma moonaga. **38** Nake akīmooria atīrī, “Mūratangīka nīkī, na nī kīī gīgūtūma mūgīe na nganja meciiria-inī manyu? **39** Ta rorai moko makwa na nyarīrī ciakwa. Nī nīī mwene! Huutiai muone; roho ndūrī nyama na mahīndī, ta ūrīa mūrōna ndī nacio.” **40** Aarīkia kuuga ūguo, akīmoonīa moko make na nyarīrī ciake. **41** Nao magīkorwo matarī maretīkia nī ūndū wa ūrīa makenete na makagega. Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na kīndū gīa kūrīa?” **42** Nao makīmūnengera gīcunjī gīa thamaki hīu. **43** Nake agīkīoya, akīrīa makīionagīra. **44** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo ndamwīrire hīndī irīa ndaarī na inyuū atī: Maūndū mothe marīa mandikītwo ūhorō wakwa Watho-inī wa Musa, na Maandīko-inī ma Anabīi, na Thaburī, no ngīnya mahingio.” **45** Hīndī iyo akīhingūra meciiria mao nīguo mamenye Maandīko. **46** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo kwandikītwo: Kristū nīakanyariirwo na ariūkio kuuma kūrī arīa akuū mūthenya wa gatātū, **47** naguo ūhorō wa kwīrira na kūrēkerwo kwa mehīa ūkaahunjīrio ndūrīrī ciothe thīinī wa rītwa rīake, wambīrīirie Jerusalemu. **48** Inyuū mūrī aira a maūndū macio. **49** Na rīrī, nīngūmūtūmīra kīrīa Baba eranīire; no ikarai thīinī wa itūūra rīrī inene ngīnya rīrīa mūkaaheo hīnya kuuma Igūrū.” **50** Agīcooka akīmatongoria kuuma kūu magīthīī magīkīnya hakuhī na Bethania; akīoya moko na igūrū, akīmarathīma. **51** Na o akīmarathīmaga, akīmatīga, akīiyūkio akīambata igūrū. **52** Nao makīmūgōoca na magīcooka Jerusalemu makenete mūno. **53** Nao nīmaikaraga hekarū-inī mahīnda mothe makīgōocaga Ngai.

Johana

1 Kiambiriria-ini ūhoro aari o kuo, nake ūhoro aatūūrīte na Ngai, na ūhoro aari Ngai. **2** We aatūūrīte na Ngai kuuma o kiambiriria. **3** Indo ciothe ciombirwo na undū wake; gūtīrī kindū kīa iria ciombirwo kīagīre atarī ho. **4** Thīīnī wake kwārī muoyo, naguo muoyo ūcio nīguo warī ūtheri wa andū. **5** Ūtheri ūcio nūtheraga nduma-inī, nayo nduma ndūgana kūūhoota. **6** Nīguokire mūdū wātūmītū nī Ngai; etagwo Johana. **7** We okire arī mūira oimbūre ūhoro ūkonī ūtheri ūcio, nīgeetha andū othe metīkie nī ūndū wake. **8** We mwene tiwe warī ūtheri ūcio, no okire arī o ta mūira tu nīgeetha oimbūre ūhoro wa ūtheri ūcio. **9** Ūtheri ūcio wa ma, ūrīa ūtheragīra o mūdū o wothe, nīwokaga thī. **10** We ūhoro aarī gūkū thī, no o na gūtūika thī yombirwo na ūndū wake-rī, andū a thī matiigana kūmūmenya. **11** Okire gwake mwene, no andū ake mwene matiigana kūmwītīkīra. **12** No andū arīa othe maamwītīkīrie, o acio metīkīrie rītwa rīake, nīamahotithīrie gūtūika ciana cia Ngai **13** ciana itaciarītwo nī thakame, kana agīarīwo nī kwenda kwa mwīrī kana kwenda kwa mūdū, no iciarītwo nī kwenda kwa Ngai. **14** We Kiugo agītūika mūdū na agītūūrāna na ithuī. Nītuonete riiri wake, riiri wa Mūrū wake wa Mūmwē, ūrīa wōimire kūrī Ithe aiyūrītwo nī ūtugi na ūhoro wa ma. **15** Johana nīoimbūragā ūhoro wake. Aangīrīra akōiga atīrī, “Ūyū nīwe ūrīa ndaaragia ūhoro wake ngiuga atīrī, ‘Ūrīa ūgūtūika thuutha wakwa nī mūnene kūngīra, tondū aarī mbere yakwa.’” **16** Na kuuma ūyūrīrīru wa ūtugi wake-rī, ithuothe nīwamūtīkīrīte irathimo nyingī mūno. **17** Tondū watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhoro ūrīa wa ma ciokire na Jesū Kristū. **18** Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūrī ona Ngai, o tīga Mūrū wake wa Mūmwē ūrīa ūkarīte hamwe na Ithe, na nīwe ūtūmīte amenyeke. **19** Na rīrī, ūyū nīguo ūira wa Johana hīndī rīra Ayahudī a Jerusalemu maamūtūmīre athīnjīrī-Ngai na Alawīi makamūtūrie we aarī ū. **20** We ndaagire kuumbūra, no oimbūre atekūhitha, akiuga atīrī, “Nāi tī nīi Kristū.” **21** Nao makīmūūrīa atīrī, “Wee ūkīrī ū? Wee nīwe Elīja?” Nake akīmācookerīa atīrī, “Aca, tī nīi.” Nīngī makīmūūrīa atīrī, “Nīwe Mūnabīi ūrīa?” Nake agīcookerīa atīrī, “Aca.” **22** Mūthīa-inī makīmūūrīa atīrī, “Wee ūkīrī ū? Tūhe macookīo nīguo tūcookerīe arīa matūtūmīre. Ūkuuga atīa ha ūhoro waku mwene?” **23** Johana akīmācookerīa na ciugo iria ciarītio nī mūnabīi Isāia, akīmēera atīrī, “Nīi ndī mūgāmo wa mūdū ūranīrīra werū-inī akōiga atīrī, ‘Rūngarīaī njīra ya Mwathani.’” **24** Na rīrī, Afarīsai amwe arīa maatūmītwo **25** makīmūūrīa atīrī, “Angīkorwo we tiwe Kristū, na tiwe Elīja, o na kana Mūnabīi ūrīa-rī, ūkībatithanagia nīkī?” **26** Nake Johana akīmācookerīa atīrī, “Nīi ndīmūbatithāgia na maai. No gatagatī-inī kanyu nī harī na ūmwe mūtooi. **27** Ūcio nīwe ūgūtūka thuutha wakwa, o we ūrīa itaagīrīre kuohora ndigi cia iraatū ciake.” **28** Maūdū maya mothe mekīkire itūūra-inī rīa Bethania, mūrīmo wa Rūū rwa Jorodani, kūrīa Johana aabatithanagīra. **29** Mūthēnya ūyū ūngī, Johana akīona Jesū agūtūka na kūrī we, akiuga atīrī, “Onei! Gatūrūme ka Ngai karīa keheragia mehīa ma kīrīndī! **30** Ūyū nīwe ndaaragia ūhoro wake rīrīa ndoigire atīrī, ‘Mūdū ūrīa ūgūtūka thuutha wakwa nī mūnene kūrī nī tondū we aarī kuo mbere yakwa.’” **31** Nīi mwene ndiamūtū, no ndokire ngībatithanagia na maai nīgeetha agūūrīro andū a Isīraeli.” **32** Nīngī Johana akīheana ūira ūyū: “Nīndonire Roho agīkūrūka kuuma igūrū atarīi ta ndutura, agīkara igūrū rīake. **33** Nīi ndīngīamūmenyire, tīga ūrīa wandūmīre mbatithanagia na

maai aanjūrīre atīrī, ‘Mūdū ūrīa ūkoona Roho agīkūrūkīra na aikare igūrū rīake-rī, ūcio nīwe ūkaabatithanagīa na Roho Mūtheru.’” **34** Nīi nīnyonete ūguo na ngoimbūra atī ūyū nīwe Mūrū wa Ngai.” **35** Nīngī mūthēnya ūyū ūngī, Johana agīkorwo arī kūu o rīngī marī na arutwo ake eerī. **36** Na rīrīa onire Jesū akīhītūka, akiuga atīrī, “Onei! Gatūrūme ka Ngai!” **37** Hīndī rīra arutwo acio eerī maigūre oiga ūguo, makūrīmūrīra Jesū. **38** Jesū ehūgūrā akīmōona mamūmīte thuutha, akīmōoria atīrī, “Nī atīa mūrēnda?” Nao makīmūrīra atīrī, “Rabīi” (ūguo nī kuuga Mūrutani), “ūikaraga kūrī?” **39** Nake akīmācookerīa atīrī, “Ūkai na nīmūkuona.” Nī ūndū ūcio magthīi makīona kūrīa akīaraga, na magīkara nake mūthēnya ūcio. Na kwārī ta thaa ikūmī. **40** Na rīrī, ūmwe wa arutwo acio eerī arīa maigūite ūrīa Johana oigīte na makūrīmūrīra Jesū aarī Anderea, mūrū wa nyina na Simōnī Petero. **41** Ūndū wa mbere ūrīa Anderea eekire nīgūcaria mūrū wa nyina Simōnī, na kūmwīra atīrī, “Nītuonete Mesīa” (nīwe Kristū). **42** Nake akīmūtwarā kūrī Jesū. Nake Jesū akīmūrōra, akiuga atīrī, “Wee nīwe Simōnī mūrū wa Johana. Ūgūcooka gwītwo Kefa” (na rīo rīgītūrwo nī kuuga Petero). **43** Mūthēnya ūyū ūngī Jesū agītua itua rīa gūthīi Galīli. Agīkora Filipu, akīmūrīra atīrī, “Nūmūrīra.” **44** Filipu, o ta Petero na Anderea, aarī wa itūrīra rīa Bethīsaida. **45** Filipu agīkora Nathanieli, akīmūrīra atīrī, “Nītuonete mūdū ūrīa Musa aandīkire ūhoro wake lbuku-inī rīa Watho, na nowē anabīi maandīkire ūhoro wake, nake nīwe Jesū wa Nazarethi, mūrū wa Jusufu.” **46** Nake Nathanieli akīmūrīra atīrī, “Kūrī kindū kīega kīngīuma Nazarethi?” Nake Filipu akīmūcookerīa atīrī, “Ūka ūkoone.” **47** Hīndī rīra Jesū onire Nathanieli agītūka kūrī we, akīaria ūhoro wake, akiuga atīrī, “Onei! Mūsīraeli kūrīa ūtarī ūhīngā.” **48** Nake Nathanieli akīmūrīra atīrī, “Ūnjūū atīa?” Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Nīngītūonete o na rīrīa uuma rīngū rwa mūkūyū, Filipu atāngawīta.” **49** Hīndī iyo Nathanieli akiuga atīrī, “Rabīi, wee nīwe Mūrū wa Ngai; wee nīwe Mūthamaki wa Isīraeli.” **50** Nake Jesū akiuga atīrī, “Wetīkia tondū nīndakwīra atī nīngūonire ūrī rīngū rwa mūkūyū. Nīūkuona maūdū manene kūrī macio.” **51** Nīngī akīmēera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, nīmūkōna igūrū rīhīngūkīte na arāika a Ngai makīambata na magīkūrūka, harī Mūrū wa Mūdū.”

2 Na rīrī, mūthēnya wa gatātū nī kwagīre na kihikanio kūrī Kana ya Galīli. Nyina wa Jesū aarī kuo, **2** nake Jesū na arutwo ake o nao nīmetītwo kihikanio-inī kūrī. **3** Rīrīa ndībeī yathīrīre, nyina wa Jesū akīmūrīra atīrī, “Matīrī na ndībeī īngī.” **4** Nake Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Mūtūmia ūyū, ndī na ūhoro ūrīkū nawe? Ihīnda rīakwa rītīrī rīrakīnya.” **5** Nake nyina akīra ndungata atīrī, “Ikai ūrīa wothe ekīmūrīra.” **6** Hau hakuhī nao nī harī na ndīgīthū ithathatū cia maai ciathōndeketwo na ihīga, mūthēmba ūrīa wahūthagīrwo nī Ayahudī magongonā-inī mao ma gwītherīa, na o imwe yayīūrāgio nī ngeerenī kuuma mīrongo īrīrī ngīnya mīrongo itatū. **7** Nake Jesū akīra ndungata icio atīrī, “Iyūrīaī ndīgīthū maai”; nacio ikīyūrīa rīita. **8** Agīcooka agīcīra atīrī, “Rīu thahīaī imwe mūtwarīre mūtābanīa wa iruga.” Nacio igītka o ūguo, **9** nake mūtābanīa wa iruga agīcama maai macio maagarūrītwo magatūka ndībeī. Ndaamenyaga kūrīa yōimīte, o na gūtūika ndungata irīa ciatahīte maai nīcīamēnyaga. Hīndī iyo agītā mūhīkania keherī-inī **10** akīmūrīra atīrī, “Mūdū aambaga kūrūta ndībeī rīra njega, na agēnī maarīkia kūrūyua mūno, agācooka akaruta rīra itarī njega; no wee ūkūgīte rīra njega ngīnya rīu.” **11** Kūrī nīkīo kīama kīa mbere kīrīa Jesū aaringīre, na aakīringīre kūrī Kana ya Galīli. Akīonānīa rīiri wake, nao arutwo ake

makimwĩtikia. **12** Thuutha ūcio agĩkũrũka Kaperinaumu, mari na nyina, na arĩũ a nyina, o na arutwo ake. Magĩkara kuo matukũ manini. **13** Rĩria Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrie-rĩ, Jesũ akĩambata, agĩthĩĩ Jerusalemu. **14** Kũu hekarũ-inĩ nĩakorire andũ makĩendia ng'ombe, na ng' Ondu, na ndutura, o na ng' maikarĩe metha-inĩ magĩceenjia mbeeca. **15** Nĩ undũ ūcio agĩthondeka mũcarica wa mĩkanda, na akimarutũra othe kuuma hekarũ-inĩ, hamwe na ng' Ondu, na ng'ombe; akihurinja mbeeca cia arĩa maacenjagia mbeeca na akĩng' aũrania metha cio. **16** Nao arĩa meendagia ndutura akĩmeera atĩrĩ, "Eheria ici gũkũ! Mwahota atĩa gũtũ nyũmba ya Baba ndũnyũ!" **17** Nao arutwo ake makĩrĩrikana nĩ kwandĩkĩtuo atĩrĩ, "Kĩyo kĩa ndĩ nakĩo kĩa nyũmba yaku nikĩo gĩkaandĩa." **18** Hĩndĩ iyo Ayahudi makĩmũũria atĩrĩ, "Nĩ kĩa kĩa kĩrĩkũ ũngĩtũringĩra gĩa gũtuonia ũhoti ũria ũri nago wa gwĩka maundũ macio mothe?" **19** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, "Tharĩai hekarũ ĩno, na nĩngũmiaka rĩngĩ na mĩthenya ĩtatũ." **20** Nao Ayahudi magĩcokia atĩrĩ, "Hekarũ ĩno yakĩrwo na mĩaka mĩrongo ĩna na ĩtandatũ, nawe ũkũmiaka na mĩthenya ĩtatũ?" **21** No rĩrĩ, hekarũ ĩria aaragia ũhoro wayo nĩ mwĩrĩ wake. **22** Na thuutha wake kũrĩũkio kuuma kũrĩ arĩa akuũ-rĩ, arutwo ake makĩrĩrikana ũria oĩgĩe. Nao magĩtĩkia Maandiko, o na ciugo icio Jesũ aarĩtie. **23** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria aarĩ Jerusalemu hĩndĩ ya Giathi kĩa Bathaka, andũ aingĩ makĩona ciama ĩria aaringaga, nao magĩtĩkia rĩitwa rĩake. **24** No Jesũ ndaigana kũmeĩhokera, nĩgũkorwo nĩooĩ andũ othe. **25** Ndaabataragio nĩ ũira wa mũndũ, ũkonĩĩ mũndũ ũria ũngĩ, nĩgũkorwo nĩamenyaga kĩa kĩrĩ thĩĩni wa mũndũ.

3 Na rĩrĩ, kwarĩ na mũndũ wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warĩ wa kĩa kĩa giathanaga kĩa Ayahudi. **2** Nĩokire kũrĩ Jesũ ũtukũ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Rabii, nĩtũũĩ we ũrĩ mũrutani uumĩte kũrĩ Ngai. Nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota kũringa ciama ĩria ũringaga Ngai atarĩ hamwe nake." **3** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩona ũthamaki wa Ngai atangĩciarwo rĩngĩ." **4** Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, "Mũndũ angĩciarwo atĩa arĩ mũkũrũ? Tĩtherũ ndangĩhota gũtoonya nda ya nyina hĩndĩ ya keerĩ nĩguo aciarwo!" **5** Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, "Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai atangĩciarwo na maaĩ na Roho. **6** Mwĩrĩ ũciaraga mwĩrĩ, no Roho aciaraga roho. **7** Ndũkagegio nĩ ũguo ndoigwa atĩ, 'No nginya ũciarwo rĩngĩ.' **8** Rũhuho rũhurutanaga na kũria rĩngĩenda. ũguaga rũkihurutana, no ndũmenyaga kũria rumĩte kana kũria rũrorete. ũguo noguo gũtarĩĩ harĩ mũndũ ũria wothe ũciarwo nĩ Roho." **9** Nake Nikodemo akĩmũũria atĩrĩ, "Undũ ūcio ũngĩhoteka atĩa?" **10** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, "Wee ũrĩ mũrutani wa Isiraeli na ndũrataũkĩrwo nĩ maundũ maya?" **11** Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, twaragia ĩria tũũ, na tũkoimbũra ũria tuonetete, no inyuĩ, mũtĩtikĩkĩra ũria witũ. **12** Ndakwĩra maundũ ma gũkũ thĩ, waga gwĩtikĩ; ũngĩtikĩ atĩa ingĩkwĩra maundũ ma na igũrũ? **13** Gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ wathĩĩ igũrũ tĩga ũria woirĩe igũrũ, na nĩwe Mũrũ wa Mũndũ." **14** Na o ta ũria Musa aambararĩie nyoka ya gĩcango werũ-inĩ, ũguo no taguo Mũrũ wa Mũndũ akaambarario, **15** nĩguo ũria wothe ũmwĩhokete agĩe na muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) **16** "Nĩgũkorwo Ngai nĩendire kĩrĩndĩ, akĩruta Mũrũ wake wa mũmwwe, nĩgeetha mũndũ o wothe ũmwĩtikĩtie ndakoore, no agĩe na muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) **17** Nĩgũkorwo Ngai ndaatumĩre Mũrũwe gũkũ thĩ acĩrĩthie kĩrĩndĩ, no nĩguo kĩrĩndĩ kĩhonoke nĩ undũ wake. **18** ũria wothe ũmwĩtikĩtie ti wa gũcĩrĩthio, no ũria wothe ũtamwĩtikĩtie ūcio nĩarĩkĩtie gũtũrwo ciira,

nĩgũkorwo ndehokete rĩitwa rĩa Mũrũ wa Ngai wa mũmwwe. **19** Rĩrĩrĩ nĩrio itũro: ũtheri nĩwokire gũkũ thĩ, no andũ makĩenda nduma gũkĩra ũtheri, nĩ undũ cĩko ciao ciarĩ njũru. **20** Mũndũ o wothe wikaga ũru nĩathũire ũtheri, na ndangiumĩra ũtheri-inĩ nĩ gwĩtigĩra cĩko ciake itikoimbũke. **21** No mũndũ ũria wothe wikaga maundũ ma ma nĩoimagarĩ ũtheri-inĩ, nĩguo kuonekane kũna atĩ ũguo ekĩte nĩ Ngai ũmũhothĩtie." **22** Thuutha wa ũguo, Jesũ na arutwo ake nĩmoimagarire magĩthĩ bũrũri wa Judea, kũria aikarangire nao, na akabatithanagia. **23** O nake Johana nĩabatithanagĩria Aionĩi gũkuhĩ na Salimu, nĩgũkorwo kũu nĩ kwarĩ maaĩ maingĩ, nao andũ nĩmookaga kuo kaingĩ kaingĩ mabatithio. **24** (Hĩndĩ iyo Johana ndaakoretwo aikĩtio njeera.) **25** Nĩ kwagĩire na ngarĩ gatagatĩ-inĩ ka arutwo amwe a Johana na Mũyahudi ũmwe ũhoro-inĩ wa mĩtugo yao ya gwĩtheria. **26** Magĩtũka kũrĩ Johana makĩmwĩra atĩrĩ, "Rabii, mũndũ ũria mũraarĩ nake mũrĩmo ũria ũngĩ wa Jerodani, ũria wee warutire ũria ũmũkonĩĩ-rĩ, nĩarabatithania, nao andũ othe nĩmarathĩĩ kũrĩ we." **27** ũhoro-inĩ ūcio Johana agĩcokia atĩrĩ, "Mũndũ ndarĩ undũ angĩamũkĩra o tĩga ũria aheetwo kuuma igũrũ. **28** Inyuĩ ene no mũheane ũira muuge atĩ nĩndoigire atĩrĩ, 'Nĩi ti nĩi Kristũ, no ndũmĩtuo njũke mbere yake.' **29** Mũhiki nĩ wa mũhikania. No rĩrĩ, mũrata wa mũhikania ũria ũmũrũgĩamĩrĩie nĩamũthĩkagĩrĩria, na akaiyũrwo nĩ gĩkeno rĩria agua mũgambo wa mũhikania. Gĩkeno ta kũu nikĩo ndĩ na kũo, na rĩu nĩgĩkinyanũru. **30** We no nginya akĩrĩrĩrie kũneneha, na nĩ ngĩrĩrĩrie kũnyũi. **31** "ũria uumĩte igũrũ nĩ mũnene kũrĩ andũ othe; nake ũria uumĩte thĩ nĩ wa gũkũ thĩ, na maundũ marĩa aragia no ma gũkũ thĩ. ũria uumĩte igũrũ arĩ igũrũ rĩa andũ arĩa angĩ othe. **32** We oimbũraga maundũ marĩa onete na akagũga no gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wĩtikĩkĩra ũira wake. **33** Mũndũ ũria wĩtikĩrĩte ũira ūcio nĩahũũrĩte mũhũũrĩ atĩ Ngai nĩ wa ma. **34** Nĩgũkorwo ũria Ngai atũmĩte aragia ciugo cia Ngai nĩ undũ Ngai aheanaga Roho hatarĩ gĩthimi. **35** Ithe nĩendete Mũrũu na nĩ agĩte indo ciothe moko-inĩ make. **36** ũria wothe wĩtikĩtie Mũrũu, arĩ na muoyo wa tene na tene, no ũria wothe ũregete Mũrũu ndakona muoyo, nĩgũkorwo egũtũũra arakarĩrwo nĩ Ngai." (aĩonios g166)

4 Afarisai nĩmaiguire atĩ Jesũ nĩagĩaga na arutwo aingĩ gũkĩra Johana na akamatithia, **2** o na gũtũka, ti Jesũ wabatithanagia, no nĩ arutwo ake. **3** Hĩndĩ ĩria Mwathani aamenyire ũhoro ūcio, akiuma Judea na agĩcoka Galilĩ o rĩngĩ. **4** Na rĩrĩ, no nginya angĩatuikanĩrie bũrũri wa Samaria. **5** Nĩ undũ ūcio, agĩkinya itũũra rĩarĩ Samaria rĩetagwo Sukaru, hakuhĩ na gĩthaka kĩa Jakubu aahete mũrũu Jusufu. **6** Nakĩo gĩthima kĩa Jakubu nĩkuo kiarĩ, nake Jesũ, tondu wa kũnoga nĩ rĩngendo, agĩkara thĩ hau gĩthima-inĩ. Na kwarĩ ta thaa thita. **7** Na rĩria mũtumia ũmwe Mũsamaria okire gũtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, "No ũũhe maaĩ ma kũnyua?" **8** (Hĩndĩ iyo arutwo ake nĩmathĩite kũgũra irio itũũra-inĩ.) **9** Nake mũtumia ūcio Mũsamaria akĩmwĩra atĩrĩ, "Wee ũrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mũtumia Mũsamaria. ũngĩkĩthooya gĩa kũnyua atĩa?" (Nĩgũkorwo Ayahudi matĩrĩ ngwatanĩro na Asamaria.) **10** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, "Korwo nĩũũĩ kĩheo kĩa Ngai na ũkamenya nũũ ũrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ũngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo." **11** Nake mũtumia ūcio akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũthũurĩ ũyũ, ndũri na kĩndũ gĩa gũtaha maaĩ nakĩo, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩrĩku. ũngĩkĩruta kũ maaĩ macio ma muoyo? **12** Anga ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ũria watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrĩte anyuuga maaĩ kuuma kũo o hamwe na arĩũ ake na ndũũru

ciake cia mbūri na cia ng'ombe?" **13** Nake Jesū akimūcookeria atirī, "Mündū o wothe ūnyuuga maaī maya nīanyootaga rīngī, **14** no ūria wothe ūkūnyua maaī marīa ngaamūhe ndarī hīndī akaanyoota. Ti-itherū, maaī marīa ngūmūhe megūtūika gīthima kīa maaī thīnī wake, gītherūkage muoyo wa tene na tene." (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Nake mūtumia ūcio akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, he maaī macio nīguo ndikananyote rīngī, na ndige gūūkaga haha gūtaha maaī." **16** Nake akīmwīra atirī, "Thīi wite mūthuuri guo mūūke nake." **17** Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atirī, "Nīi ndirī na mūthuuri." Nake Jesū akīmwīra atirī, "Nī waria ma rīria woiga atī ndūrī na mūthuuri. **18** Ūhoro wa ma nī atī ūkoretwo ūrī na athuuri atano, na mündū mūrūme ūria ūrī nake rīu ti mūthuuri guo. Ūguo woiga nī ūhoro wa ma." **19** Nake mūtumia ūcio akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, nīndirona atī wee ūrī mūnabī. **20** Maithe maitū maahooyagīra Ngai kīrīma-inī gīkī, no inyuū Ayahudi muugaga atī Jerusalemu nokuo kūndū kūrīa twagirīroo nikūhooyagīra Ngai." **21** Nake Jesū akiuga atirī, "Mūtumia ūyū, njitīka, kūrī ihinda rīroka rīrīa mūtakaahooyagīra Baba kīrīma-inī gīkī o na kana Jerusalemu. **22** Inyuū Asamaria mūhooyaga kīrīa mūtōō; no ithuū tūhooyaga kīrīa tūūī, nīgūkorwo ūhonokio uumite kūrī Ayahudi. **23** No ihinda nīrīroka na rīu nīrīkinyu, rīria arīa mahooyaga na ma mahaahooyaga Baba na roho, na mamūhooyage na ma, nīgūkorwo nī andū ta acio Baba acaragia a kūmūhooyaga. **24** Ngai nī roho, nao arīa mamūhooyaga no ngīnya mamūhooyage na roho, na mamūhooyage na ma." **25** Nake mūtumia ūcio akīmwīra atirī, "Ninjūū atī Mesia" (ūrīa wītawo Kristū) "nīarooka. Hīndī rīria agooka nīagātūaarīa maūdū mothe." **26** Nake Jesū akiuga atirī, "Nīi ndīrakwarīria nī nīi we." **27** O ihinda-inī rīu arutwo ake magūūka, na makīgega maakora akīaranīria na mūtumia. No gūtīrī o na ūmwe worīrie atirī, "Nī kīi ūrenda?" kana akūria, "Ūraaranīria nake nīkī?" **28** O hīndī iyo mūtumia ūcio agītiga ndīgīthū yake ya maaī, agīcooka itūūra-inī, akīra andū atirī, **29** "Ūkai, mūkone mündū wanjīra maūdū marīa mothe ndaaneka. Ūcio no akorwo nīwe Kristū?" **30** Nao makīuma kūu itūūra-inī, magīthīi harīa Jesū aarī. **31** Mūira wa makīnye, arutwo ake makīmūringīria makīmwīra atirī, "Rabīi, rīa irio." **32** Nowe akīmeera atirī, "Ndi na irio cia kūrīa, irīa mūtārī ūndū wacīo mūūī." **33** Nao arutwo ake makīūrania atirī, "Kai hīhī harī mündū ūmūreheire irio?" **34** Nake Jesū akiuga atirī, "Irio ciakwa nī gwīka wendi wa ūria wandūmire na kūrīka wīra wake. **35** Gīthī mūtīugaga atī, 'Nī mīeri ina itigarīte magetha makīnye?' Ngūmwīra atirī, hīngūrīa maitho manyu muone mīgīnda! Magetha nīmakinīyo. **36** O na rīu mūgethī nīagīyaga na mūcaara wake, o na nīagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nīgeetha mūhaandi na mūgethī makenanīre hamwe. (aiōnios g166) **37** Amu nī ūhoro wa ma ūria uugaga atī, 'Ūmwe ahaandaga, nake ūngī akagetha.' **38** Nīi ndaamūtūmire mīkagetha kīrīa mūtārūtīre wīra. Ngī nīo marūtīte wīra mūrītū, na inyuū mūkagetha uumīthio wa wīra wao." **39** Nao Asamaria aingī kuuma itūūra rīu makīmwītīka nī ūndū wa ūira wa mūtumia ūcio, tondū nīameerīe atirī, "Nīanjīrīre maūdū marīa mothe ndaaneka." **40** Nī ūndū ūcio, hīndī rīria Asamaria mokīre kūrī Jesū, makīmūringīria aikaranie nao, nake agīūkara mīthenya īrī. **41** Na tondū wa ciugo ciake, andū angī aingī magīitīka. **42** Magīkīra mūtumia ūcio atirī, "Ithuū tūtīretīka no ūndū wa ūria ūratwīrīre; rīu nītwīgūrīre ithuū ene na tūkamenya atī mündū ūyū ti-itherū nīwe Mūhonoka wa kīrīndī." **43** Thuutha wa mīthenya īyo īrī, akīumagara agīthīi Galīli. **44** (Amu Jesū we mwene nīoigīte atī mūnabīi ndatīagwo būrūrī-inī wake mwene.) **45** Rīria aakīnyire

Galīli, andū a Galīli makīmūnyīta ūgeni. Nīmonete ūria wothe ekīte Jerusalemu hīndī ya Giathī gīa Bathaka, nīgūkorwo o nao maarī kuo. **46** O rīngī agīceera Kana ya Galīli, kūrīa aagarūrīte maaī magatuīka ndībēi. Na kūu Kaperīnaumu nī kwarī na mündū ūmwe mūnene warī na mūrīū mūrūaru. **47** Rīria mündū ūcio aaguire atī Jesū nīoīmīte Judea agooka Galīli, agīthīi kūrī we, akīmūthaitaha athīi akahonīe mūrīū, ūria warī hakuhī gūkua. **48** Jesū akīmwīra atirī, "Inyuū mūtangīona ciama na morīrū, mūtīngītīka." **49** Nake mūnene ūcio akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, nītūikūrūke mwana wakwa atanakua." **50** Nake Jesū akīmūcookeria atirī, "Inūka. Mūrūgo nīekūhona." Mündū ūcio agītīka ūguo Jesū aamwīrīe, na akīnūka. **51** Naarī nīra akīnūka, ndungata ciake ikīmūtūnga na ndūmīrīrī atī mūrūwe arī o muoyo. **52** Rīria aamoorīrie nī ta thaa ciigana mūrīū aambīrīrie kūgūa wega, makīmwīra atirī, "Ira thaa mūgwanja nīguo araahonire." **53** Nake ithe akīmenya atī thaa icio Jesū aramwīrīte atirī, "Mūrūgo nīekūhona." Nī ūndū ūcio we na nyūmba yake yothe magītīka. **54** Gīkī nīkīo kīarī kīama gīa keerī kīrīa Jesū aaringīre kūu Galīli, oīmīte Judea.

5 Thuutha wa maūdū macio Jesū nīambatire Jerusalemu tondū nī kwarī na gīathī kīa Ayahudi. **2** Na rīrī, kūu Jerusalemu hakuhī na Kīhīngō-kīa-Ng'ōndu nī kwarī na karia geetagwo na Kīhībirania Bethesida, nako gaathīrūrūkīrīo nī ithaku ithano ciarī ngīte. **3** Kūu nīkuo gwakomagwo nī ikundi nene cia andū arīa maarī arīaru, ta atumumu, na cionje, na arīa maakuīte ciiga (meetereire maaī mojnugwo. **4** Nīgūkorwo nī kūrī hīndī mūrīka wa Mwathani aikūrūkaga akoinjuga maaī karia-inī kau; na mündū wa mbere kūrīka kuo maaī mojnugwo, nīahonagio mūrīmū o wothe ūria aarī naguo.) **5** Na hau nī haarī mündū ūmwe watūrīte arī mūrūaru miaka mīrongo itatū na īnana. **6** Hīndī rīria Jesū aamuonire akomete hau, na akīmenya atī atūrīte ūguo ihinda iraya, akīmūria atirī, "Nīukwenda kūhonio?" **7** Nake mündū ūcio warūarīte akīmwīra atirī, "Mūthuuri ūyū, ndirī na mündū wa kūndīka thīnī wa karia rīria maaī mojnugwo. Ngīgeria gutoboka thīnī-rī, mündū ūngī agatoboka mbere yakwa." **8** Nake Jesū akīmwīra atirī, "Ūkīra, oya kībarī giaku, wītware!" **9** Na o rīmwe mündū ūcio akīhona, akīoya kībarī gīake, na agītīwara. Na rīrī, mūthenya ūcio gwēkīkire ūguo warī wa Thabatū, **10** na nī ūndū ūcio Ayahudi makīra mündū ūcio wahonetio atirī, "Ūmūthī nī mūthenya wa Thabatū; watho ndūgwītīkīrītīe ūkuue kībarī gīaku." **11** Nowe akīmācookeria atirī, "Mündū ūria ūūhonīrie anjīrīre atirī, 'Oya kībarī giaku, wītware.'" **12** Nī ūndū ūcio makīmūria atirī, "Mündū ūcio ūkūrīre woe kībarī wītware nūū?" **13** Mündū ūcio wahonetio ndaamenyaga nūu wamahonetīe, tondū Jesū aakoretwo orīre kīrīndī-inī kīria kīarī hau. **14** Thuutha ūcio Jesū akīmūkora hekarū-inī, akīmwīra atirī, "One, rīu nīūhonete. Ndūgacooke kwīthia ndūkae gūkorwo nī ūndū mūrū kūrī ūcio." **15** Nake mündū ūcio agīthīi na akīra Ayahudi atī Jesū nīwe wamahonetīe. **16** Nī ūndū ūcio, Ayahudi makīnyarīra Jesū, tondū ekīte maūdū macio mūthenya wa Thabatū. **17** Nake Jesū akīmeera atirī, "Baba atūrīte o arī wīra-inī wake ngīnya rīu, na o na nīi no ndīrāruta wīra." **18** Nī ūndū wa gītūmī kīu, Ayahudi magīkīrīria kūgeria kūmūūraga; nīgūkorwo to mūthenya wa Thabatū aathūkaga, no o na ngīnya nīetaga Ngai ithe wake mwene, na ūguo akeiganania na Ngai. **19** Nake Jesū akīmācookeria atirī, "Ngūmwīra atirī na ma, Mūrīū ndarī ūndū angīka we mwene, tīga o ūria onaga Ithe agīka, nīgūkorwo maūdū marīa Ithe ekaga no mo Mūrīū o nake ekaga. **20** Nīgūkorwo Ithe nīendete Mūrīū, na nīamuonagia maūdū

mothe maria ekaga, İi, na nġakamuonia maġndũ manene o na gũkġra maya, nġgeetha o na inyuĩ mũgege. **21** O ta ũria lthe ariũkagia andũ ariũ akuũ akamahe muoyo, noguo o nake Mũriũ aheaga muoyo o ũria angġenda kũhe. **22** Na ningĩ-rĩ, lthe ndarĩ mũndũ atuagĩra ciira, no ehokeire Mũriũ ũtuanĩri wothe wa ciira, **23** nġgeetha andũ othe matĩage Mũriũ o ta ũria matĩage lthe. ũria ũtatĩaga Mũriũ ndatĩaga lthe ũria wamũtũmire. **24** “Ngũmwĩra atĩri na ma, ũria wothe ũguaga kiugo gĩakwa na agetĩkia ũria wandũmire, arĩ na muoyo wa tene na tene; na ti wa gũciirithio nĩarikĩtie kuuma gĩkuũ-inĩ agatoonya muoyo-inĩ. (aĩonios g166) **25** Ngũmwĩra atĩri na ma, kũri ihinda rĩrooka, na rĩu nĩkinyu rĩria akuũ makaigua mũgambo wa Mũrũ wa Ngai, nao ariũ makaũigua nĩ magaatũira muoyo. **26** Nĩgũkorwo o ta ũria lthe arĩ na muoyo thĩĩnĩ wake mwene, no taguo ahotithĩtie Mũriũ kũgĩa na muoyo thĩĩnĩ wake mwene. **27** Na nĩamũheete ũhothi wa gũtuanĩra ciira nĩ tondu nĩ Mũrũ wa Mũndũ. **28** “Mũtikagegio nĩ ũhoru ũcio, nĩgũkorwo ihinda nĩriroka rĩria andũ ariũ othe marĩ mbĩrĩra-inĩ makaigua mũgambo wake **29** na moime kuo, ariũ mekĩte wega mariũke nĩguo matũire muoyo, nao ariũ mekĩte ũru mariũke nĩguo matũirwo ciira. **30** Ndirĩ ũndũ ingĩhota gwĩka nĩ mwene; nduanagĩra ciira kũringana na ũria nĩguaga, na itua rĩakwa nĩ rĩa kihootho, nĩgũkorwo ndicaragia gwĩkenia nĩ mwene, tĩga gũkenia ũria wandũmire. **31** “Ingĩheana ũira ũngonĩ nĩ mwene-rĩ, ũira ũcio wakwa ndũngĩtuũka wa ma. **32** Nĩ kũri na ũngĩ ũria umbũraga ũhoru wakwa, na nĩnjũũ atĩ ũira wake igũrũ rĩakwa nĩ wa ma. **33** “Inyuĩ nĩmwatũmanire kũri Johana, nake nĩaheanire ũira wa ma. **34** Ti atĩ nĩnjĩtikagĩra ũira wa mũndũ; no nĩndũgwetaga nĩgeetha mũhonokio. **35** Johana aarĩ tawa ũria wakanire na ũkimũrika, na inyuĩ mũgĩthura gũkenera ũtheri wake kwa ihinda. **36** “Nĩ ndĩ na ũira mũnene gũkĩra ũcio wa Johana. Nĩgũkorwo wĩra ũria Baba aaheete ndĩkie, na noguo ndĩraruta, nĩguo umbũraga atĩ Baba nĩwe ũndũmite. **37** Nake Baba ũria wandũmire nĩaheanite ũira ũngonĩ we mwene. Inyuĩ mũtirĩ mwaigua mũgambo wake kana mũkona ũria atarĩ, **38** o na kiugo giake gĩtĩtũraga thĩĩnĩ wanyu, tondu mũtĩtikĩtie ũria aatũmire. **39** Inyuĩ mũtũiragĩ Maandiko tondu mwĩciarĩgia atĩ na ũndũ wamo nĩmwĩgwatĩre muoyo wa tene na tene. Maandiko macio nĩmo moimbũraga ũhoru ũria ũngonĩ, (aĩonios g166) **40** no nĩmũregaga gũũka kũri nĩ mũgĩe na muoyo. **41** “Nĩ ndĩtikagĩra ũgooci kuuma kũri andũ, **42** no inyuĩ nĩndĩmũũ. Ngamenya atĩ inyuĩ mũtirĩ na wendo wa Ngai ngoro-inĩ cianyu. **43** Njũkĩtie thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Baba na mũtinjĩtikagĩra; no mũndũ ũngĩ angĩtũka na rĩtwa rĩake mwene, nĩmũkũmwĩtikĩra. **44** Mũngĩtikĩra atĩ angĩkorwo mwĩtikagĩra ũgooci kuuma kũri andũ ariũ angĩ, no mũticaragia ũgooci ũria uumaga kũri Ngai o ũcio ũmwe? **45** “No mũtĩgeciirite atĩ nĩngamũthitanga mbere ya Baba. Musa ũria inyuĩ mwĩhokeete nĩwe mũmũthitangi. **46** Korwo nĩmwĩtikĩtie Musa-rĩ, no mũnjĩtikie, nĩgũkorwo nĩ ũhoru wakwa aandĩkire. **47** No kuona atĩ mũtĩtikĩtie ũria aandĩkire-rĩ, mũngĩgĩtikĩra atĩ ũria njugaga?”

6 Thuutha wa maġndũ macio, Jesũ akĩringa mũrĩmo ũria ũngĩ wa Iria rĩa Galili (na norĩo rĩitagwo Iria rĩa Tiberia), **2** nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkĩmũrũmĩrĩra tondu nĩkĩoneete ciama iria aaringĩire andũ ariũ maarĩ arũaru. **3** Nake Jesũ akĩambata kĩrima-inĩ, agĩkara thĩ marĩ hamwe na arutwo ake. **4** Nakĩo Gĩathĩ gĩa Bathaka ya Ayahudi nĩgĩakuhĩrĩrie. **5** Rĩria Jesũ aarorire akĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩũka kũri we, akĩũria Filipu atĩri, “Tũkũgũra mĩgate kũ andũ aya marĩe?” **6** Oririe ũguo nĩguo amũgerie, nĩgũkorwo we nĩooĩ ũria egwĩka.

7 Nake Filipu akĩmũcookeria atĩri, “Mũcara wa mĩeri ĩnana ndũngũgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mũndũ arũme kenyu!” **8** Nake mũrutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩri, **9** “Haha harĩ kahĩĩ karĩ na mĩgate ĩtano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩri nini, no ingĩkũigana atĩa andũ marĩ aingĩ ũũ?” **10** Nake Jesũ akĩuga atĩri, “Iraai andũ maikare thĩ.” Hau maarĩ haari na nyeki nyingĩ, nao arũme magũkara thĩ, na maarĩ ta arũme ngĩri ithano. **11** Jesũ agĩcooka akĩoya mĩgate ĩyo, agĩcookia ngaatho na akĩgaĩra ariũ maikarite thĩ kũringana na mũigana ũria o mũndũ angĩndire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki. **12** Rĩria othe maarĩre na makĩhũna, akĩra arutwo ake atĩri, “ũnganĩai cienyuĩ iria ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kũĩrĩre.” **13** Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩiyũria ikabũ ikũmi na igĩri na icunji cia mĩgate ĩria ĩtano ya cairi, iria ciatigĩrio nĩ andũ acio maarikia kũria. **14** Thuutha wa andũ kuona ciama iria Jesũ aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩri, “Ti-itherũ ũyu nĩwe mũnabĩ ũria ũgooka gũkũ thĩ.” **15** Nake Jesũ akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akĩambata kĩrima-inĩ arĩ wiki. **16** Rĩria gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magũkũrũka nginya iria-inĩ, **17** magĩtoonya marikabu, makĩringa iria marorete Kaperinaumu. Hindi ĩyo kwarĩ nduma, na Jesũ ndaathĩtie kũri o. **18** Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maai tondu wa rũhuho rũnene rũria rwahurutanaga. **19** Na hindi ĩria maatwarithĩtie marikabu ta kilomita ithano kana ithathatũ, makĩona Jesũ agũka kũri marikabu-inĩ agereire maai igũrũ; nao makĩmaka. **20** Nowe akĩmeera atĩri, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigira.” **21** Magĩtikĩra atonye thĩĩnĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu ĩgĩkinya hũgũrũrũ-inĩ cia kũria maathĩaga. **22** Mũthenya ũcio ũngĩ, kĩrĩndĩ kĩria kĩarĩ mũrĩmo ũũria ũngĩ wa iria gĩkĩmenya atĩ no marikabu ĩmwe yarĩ ho, na atĩ Jesũ ndaamĩingĩrĩte hamwe na arutwo ake no maathĩtie marĩ oiki. **23** No ningĩ gũgũũka marikabu ingĩ ciũmite Tiberia ikĩrũgama hakuĩ na harĩa andũ maarĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. **24** Na ĩria kĩrĩndĩ kĩamenyire atĩ Jesũ kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩngĩra marikabu icio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcĩria Jesũ. **25** Rĩria maamũkorore mũrĩmo ũũria ũngĩ wa iria makĩmũũria atĩri, “Rabĩi, ũkinyire gũkũ rĩ?” **26** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩri, “Ngũmwĩra atĩri na ma, inyuĩ mũtiranjaria nĩ ũndũ wa ciama iria mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. **27** Tigagai gũtangĩkĩra irio iria ithũkaga, no mwĩtangagei nĩ ũndũ wa irio iria cia gũtũrua ngamya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akĩamũhe. ũcio nĩwe Ngai lthe ahũũrite mũhũũri wa gwĩtikĩrika.” (aĩonios g166) **28** Magĩcooka makĩmũũria atĩri, “Twagĩrũrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra marĩa Ngai endaga?” **29** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩri, “Wĩra wa Ngai nĩ ũyuĩ: nĩ mwĩtikie ũria we atũmite.” **30** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩri, “Nĩ ciama irikũ ũgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? ũgwĩka atĩa? **31** Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu wertũ-inĩ; o ta ũria kwandĩkitwo atĩri: ‘Aamaheire mĩgate kuuma igũrũ marĩe.’” **32** Nake Jesũ akĩmeera atĩri, “Ngũmwĩra atĩri na ma, ti Musa wamũheire mĩgate kuuma igũrũ, no nĩ Baba ũmũheaga mũgate ũria wa ma kuuma igũrũ. **33** Nĩgũkorwo mũgate wa Ngai nĩ ũria ũkĩrũkaga kuuma igũrũ akaha kĩrĩndĩ gĩa thĩ muoyo wa tene na tene.” **34** Nao makĩmwĩra atĩri, “Mũthuuri ũyu, kuuma rĩu tũheage mũgate ũcio.” **35** Nake Jesũ akiuga atĩri, “Nĩ nĩ nĩ mĩgate wa muoyo. Mũndũ ũria ũũkaga kũri nĩ ndakahũũta o na rĩ, na ũria ũnjĩtikĩtie ndakanyoota o na rĩ. **36** No rĩrĩ, o ta ũria ndĩmwĩrĩte, nĩmũnyonete, no

mütiri müretikia. **37** Aría othe Baba ahee nímariükaga küri nií, na úria wothe úgooka küri nií ndikamüingata o na rí. **38** Nígúkorwo ndiikürükite kuuma igürü njúke gwika wendi wakwa nií mwene, no njúkte gwika wendi wa úria wandümiré. **39** Naguo úyü nígúo wendi wa úria wandümiré, atí ndigaate o na úmwe wa aría othe aaheete, no ngamariükia müthenya wa kúrigíríria. **40** Nígúkorwo wendi wa Baba ní atí úria wothe wonete Múriü na akamwítíkia niakagía na muoyo wa tene na tene, na nínгамүriükia müthenya wa kúrigíríria.” (aiónios g166) **41** Ayahudi maigua úguo makíambíríria kúng’ong’ora ní undú wake tondu nioigíte atí, “Nií ní nií mügate úria waikürükire kuuma igürü.” **42** Makiuga atí, “Githi úyü ti Jesü múrú wa Jusufu, úria ithe na nyina túúí? Ríu angíhota atía kuuga atí, ‘Nií ndaikürükire kuuma igürü?’” **43** Nake Jesü akímeera atí, “Tigai kúng’ong’ora gatagati-iní kanyu. **44** Gütiri mündü úngüka küri nií ataguucírírio ní Baba úria wandümiré, na nií nínгамүriükia müthenya wa kúrigíríria. **45** Ní kwandíkíto maandiko-iní ma Anabii atí, ‘Nao othe makaarutwo úhoro ní Ngai.’ Nake úria wothe úthikagíríria Baba na akeeruta úhoro kuuma küri we, niókaga küri nií. **46** Gütiri mündü úri ona Baba, tige o úria uumíte küri Ngai; we kú ní nowe wonete Baba. **47** Ngúmúwira atí na ma, mündü úria wítíkítie arí na muoyo wa tene na tene. (aiónios g166) **48** Nií ní nií mügate wa muoyo. **49** Maithe manyu ma tene maaríaga mana marí werü-iní, na no maakuire. **50** No úyü nígúo mügate úria úikürükite kuuma igürü, úria mündü angíría na ndakue. **51** Nií ní nií mügate úria úri muoyo úria waikürükire kuuma igürü. Mündü o wothe úngíría mügate úyü, niagatúra tene na tene. Mügate úyü ní mwírí wakwa úria ngúheana ní undú wa muoyo wa andú a gúku thí.” (aión g165) **52** Híndi íyo nao Ayahudi makíambíríria gúkararania múno o ene, makoorania atí, “Mündü úyü angíhota atía gütíhe mwírí wake túrie?” **53** Jesü akímacookeria atí, “Ngúmúwira atí na ma, mútangíría mwírí wa Múru wa Mündü na múnyue thakame yake, mütiri na muoyo thíini wanyu. **54** Úria wothe úriiaga mwírí wakwa na akanyua thakame yakwa arí na muoyo wa tene na tene, na nínгамүriükia müthenya wa kúrigíríria. (aiónios g166) **55** Nígúkorwo mwírí wakwa ní irio kúna, nayo thakame yakwa ní kíndü gía kúnnya kúna. **56** Úria wothe úriiaga mwírí wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thíini wakwa na nií ngaikara thíini wake. **57** O ta úria Baba mútúura muoyo aandümiré na o ta úria na nií ndúura muoyo ní undú wa Baba, nógúo mündü úria úndiaga agaatúura muoyo ní undú wakwa. **58** Úyü nígúo mügate úria waikürükire kuuma igürü. Maithe manyu maaríre mana na nímakuire, no úria úriiaga mügate úyü egütúura tene na tene.” (aión g165) **59** Maündü macio aamaririe ríria aarutanaga thunagógi-iní kúu Kaperinaumu. **60** Arutwo ake aingí maigua úguo makiuga atí, “Úyü ní úrutani múritü múno, núú úngíhota kwíitíra?” **61** Jesü amenya atí arutwo ake nímang’ong’oraga ní undú wa úhoro úcio akímeera atí, “Kaí úhoro úcio wamúrakaria? **62** Í múngíkiona Múru wa Mündü akíambata igürü kúria aarí mbere! **63** Roho aheanaga muoyo; mwírí ndúri kíene. Ciugo iria ndamwíríria ní roho na nício muoyo. **64** No ní kúri amwe anyu matarí maretikia.” Nígúkorwo kuuma o kíambíríria Jesü níooí aría matetíkítie, na úria úkaamükunyaíra. **65** Agithi na mbere, akiuga atí, “Níkio ndamwíríre atí gütiri mündü úngíhota gúúka küri ní atahotithitio ní Baba.” **66** Kuuma híndi íyo, arutwo ake aingí makíhúndúka, na matiacookire kúmrúmiríra. **67** Jesü akúria aría ikúmi na eerí atí, “O na inyuú kaí mürenda gúthii?” **68** Nake Simoni Petero akímúcookeria, atí, “Mwathani, túngithii

kúri ú? Wee níwe úri na ciugo cia muoyo wa tene na tene. (aiónios g166) **69** Nítwítíkítie na túkamenya atí wee níwe úria Mútheru wa Ngai.” **70** Híndi íyo Jesü akímacookeria akímeera atí, “Githi ti ní ndímúthuurite múri ikúmi na eerí? No úmwe wanyu ní ndaimono!” **71** (Aaragia úhoro wa Judasi múrú wa Simoni Isikaria, tondu o na aakorwo aarí úmwe wa acio ikúmi na eerí, níwe warí amükunyaíre thuutha úcio.)

7 Thuutha úcio, Jesü níaceerangire Galili, ní undú ndendaga gúthii Judea tondu Ayahudi akúo nímamúcaragia mamúurage. **2** No híndi íria Gíathi gía Ithünú kía Ayahudi gíakuhírírie-rí, **3** ariú a nyina na Jesü makímwíra atí, “Níwagírírwó uume gúku úthii Judea, nígúo arutwo aku mone ciama iria úringaga. **4** Gütiri mündü wendaga kúmenyeka ní andú úhithaga úria areeka. Na tondu níureeka maündü maya-rí, wíonanie küri kíriní.” **5** Nígúkorwo o na ariú a nyina matiamwítíkítie. **6** Ní undú úcio, Jesü akímeera atí, “Ihinda ríakwa ríria ríagíríre rítiri rírakinya; no harí inyuú ihinda o ríothe níragíríre. **7** Andú a gúku thí matingímúthúura, no ní nímáthúre tondu nínyumbúraga atí úria mekaga ní úuru. **8** Inyuú thii Gíathi-iní. Ní ndikwamba kwambata Gíathi-iní kíu, nígúkorwo ihinda ríakwa ríria ríagíríru rítiri rírakinya.” **9** Na aaríka kuuga úguo, agúkara kúu Galili. **10** No ríri, thuutha wa ariú a nyina gúthii Gíathi-iní kíu, o nake agúcooka agíthii, no ndaathire akímenyeka, no aathire na litho. **11** Na ríri, kúu Gíathi-iní-rí, Ayahudi nímamúcaragia, makíúranaga atí, “Mündü úcio arí ha?” **12** Kúu múngí-iní guothe andú nímaragia na míheehú úhoro wake. Amwe makoíga atí, “Mündü úcio ní mündü mwega.” Nao aría angí makoíga atí, “Aca, mündü úcio níaheenaga andú.” **13** No gütiri mündü úngiaririe úhoro wake akíguagwo ní undú wa gwítigira Ayahudi. **14** Gíathi gíakinya gatagati-rí, Jesü akíambata agithii nja-iní cia hekarú, akíambíríria kúrutana. **15** Nao Ayahudi makígega, makíúranania atí, “Mündü úyü aamenyeire maündü maya kú, na ndathome?” **16** Nake Jesü akímacookeria atí, “Úrutani úria ndutanaga ti wakwa ní mwene. Uumaga küri úria wandümiré. **17** Mündü o wothe angíenda gwika wendi wa Ngai, úcio níarímenyaga kana úrutani wakwa uumaga küri Ngai, kana njaragia úhoro wakwa mwene. **18** Mündü úria waragia úhoro wake we mwene eekaga úguo nígeetha egocithie we mwene, no úria úrutaga wíra nígeetha agocithie úria úmütümíte ní mündü wa ma; gütiri undú wa maheeni úmúkonii. **19** Githi Musa ndaamúheire watho? No gütiri o na úmwe wanyu úmenyagíríra watho. Múrageria kúnjúraga níki?” **20** Naguo múngí wa andú úkímúcookeria atí, “Wee úri na ndaimono. Núú úrageria gúkúuraga?” **21** Nake Jesü akímeera atí, “Ndaaringire kíama kímwé, na inyuú inyuothe múkígega. **22** No ríri, tondu Musa níamúheire úhoro wa kúrua (o na gútuika úhoro úcio ndwoimire küri Musa, no woimíte küri maithe manyu ma tene-rí), inyuú ní múruithagia mwana müthenya wa Thabatú. **23** Ríu angíkorwo mwana no aruithio müthenya wa Thabatú nígeetha watho wa Musa ndúgathaahiorí, múrakíndakaríra níki níkúhonia mündü müthenya wa Thabatú? **24** Tigai gütuanagíra ciira na úria mündü atarí, tuanagíra ciira na kíhooto.” **25** Tondu úcio andú amwe a kúu Jerusalem makíambíríria kúúranania atí, “Githi úyü tiwe mündü úria marageria kúúraga? **26** Na ríu araaria atekwíhitha, na matiri undú maramwíra. Kaí anene mamenyete kúna atí úyü níwe Kristú? **27** No ithuú níúúú kúria mündü úyü oimíte; ríria Kristú agooka, gütiri mündü úkaamenya kúria agaakorwo oimíte.” **28** Tondu úcio Jesü, o akírutanaga kúu hekarú-iní,

akianirira, akiuga atiri; "Ii nguwo, nimunjūū, na mukamenya kūrīa nyumite. Ndiūkite gūkū nī ūndū wakwa nī mwene, no ūrīa wandūmire nī wa ma. Inyuū mūtīmūū, 29 no nī nīndīmūū, tondu nyumite kūrī we, na nīwe wandūmire." 30 Maigua ūguo makīgeria kūmūnyīita, no gūtīrī o na ūmwe wamūhutirīe, tondu ihinda rīake rītīarī ikinyu. 31 O na kūrī o ūguo, andū aingī makīmwtīkia. Makiuga atiri, "Hīndī rīra Kristū agookarī, nīakarīngā ciama nyingī gūkīra mūdū ūyū?" 32 Afarisai makīguā andū makīheehana maīndū ta macio mamūkonīi. Nao athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai magītūma thigari cia hekarū ikamūnyīite. 33 Nake Jesū akiuga atiri, "Nīi ngūkorwo na inyuū o ihinda inini, njooke thīi kūrī ūrīa wandūmire. 34 Inyuū mūkaanjaria, no mūtīkanyona; na kūrīa ngaakorwo, mūtīkahota gūkīnya." 35 Ayahudi makīrāna atiri, "Mūdū ūyū nī kū arenda gūthīi, kūu tūtāngīhota kūmuona? Hīhi egūthīi kūrīa andū aitū matūūrāga mahurunjūkīte gatagatī ka Ayunani, akarute Ayunani ūhorō? 36 Nī atīa ekwēdaga kuuga, rīra oigire atī, 'Mūkaanjaria no mūtīkanyona' na 'kūrīa ngaakorwo mūtīkahota gūkīnya?'" 37 Mūthenya wa mūthīa, na ūrīa warī mūnene wa Gīathī kīu-rī, Jesū akīrūgama, akīanjīra na mūgambo mūnene, akiuga atiri, "Mūdū ūrīa ūnyootī-rī, nīoke harī nī anyue. 38 ūrīa wothē ūnjītīkīte, thīnī wake nīkūrīumaga njūtū cia maai marī muoyo, o ta ūrīa Maandīko moigīte." 39 Akīaria ūguo aaragīa ūhorō wa Roho, ūrīa arīa maamwtīkīte makaheo thuutha-inī. Amu hīndī ūyo Roho ndaaheanītwo, nīgūkorwo Jesū ndaagocīthītio. 40 Hīndī rīra andū maiguire ciugo ciake, amwe makiuga atiri, "Ti-itherū mūdū ūyū nī we Mūnabī ūrīa." 41 Arīa angī makiuga atiri, "Ūyū nīwe Kristū." Nao angī makīūrīa atiri, "Kwahoteka atīa Kristū oīme Galīlī? 42 Gīthī Maandīko matiugīte atī Kristū akoīma rūciaro-inī rwa Daudi, na oīme Bethīlehemu itūūra rīra Daudi aatūūrāga?" 43 Nī ūndū ūcio gūkīgīa na nyamūkano gatagatī-inī ka andū acio nī ūndū wa Jesū. 44 Amwe nīmendaga kūmūnyīita, no gūtīrī o na ūmwe wamūhutirīe. 45 Marīgīrīrio-inī arangīrī a hekarū magīcooka kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene na Afarisai, nao makīmoorīa atiri, "Mwaga kūmūrehe nīkī?" 46 Arangīrī acio magīcooka atiri, "Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī warīa ta ūrīa mūdū ūcio aragīa." 47 Nao Afarisai makīmoorīa atiri, "Mūroiga atī o na inyuū nīamūheenetīe? 48 Nī kūrī mūnene o na ūmwe kana Mūfarisai ūmwītīkīte? 49 Aca! No gūkundi gīkī kīa andū matoōi wathō-rī, nīkīnyīite nī kīrumi." 50 Nikodemo, ūrīa wathīite kūrī Jesū mbere ūyo na aarī ūmwe wa gūkundi kīao, akīūrīa atiri, 51 "Wathō wītū nīūtūagīra mūdū cīra ataambīte gūthīkīrīrio nīgūo kiamenyeka ūrīa ekīte?" 52 Nao makīmūūrīa atiri, "O nawe ka ūmīte Galīlī? Tuīrīa ūhorō, na nūkūmenya atī mūnabīi ndangūma Galīlī." 53 (O mūdū akīnūka gwake mūcīi.

8 No rīrī, Jesū agīthīi Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. 2 Na rūcīnī tene akīroka o rīngī kūu nja cia hekarū, kūrīa andū othe maamūrīgīcīrīe. Nake agīkara thī kūmaruta. 3 Arutani a wathō hamwe na Afarisai makīrehe mūtūmia wanyīitwo agītharia. Makīmūrīgūmā hāu mbere ya gūkundi, 4 na makīra Jesū atiri, "Mūrutani, mūtūmia ūyū aanyīitwo agītharia. 5 Thīnī na wathō-rī, Musa aatwathīre tūhūūrage atūmia ta aya na mahīga nyuguto. Rīu we ūkuuga atīa?" 6 Maahūthagīra kūrīa gīkī kīrī ta mūtego, nīgeetha magīe na ūndū wa kūmūthītāngīra. No Jesū akīanamīrīra, na akīambīrīra kwandīka thī na kīara gīake. 7 Na rīrīa maathīre na mbere kūmūūrīa ūhorō ūcio, akīanamūka, akīmeera atiri, "Angīkorwo harī na ūmwe wanyu ūtarī ehīa-rī, nīatuīke wa mbere kūmūkīrīa ihīga." 8 Agīcooka

akīanamīrīra rīngī, akīandīka thī na kīara. 9 Rīrīa maiguire ūguo, makīambīrīra kwehera hāu ūmwe kwa ūmwe, maambīrīrīe na arīa akūrū, ngīnya hagītīgara o Jesū na mūtūmia ūcio arūngīi o hāu. 10 Jesū akīnamūka, akīmūūrīa atiri, "Mūtūmia ūyū, agūthītāngī marī ha? Hatīrī o na ūmwe wao wagītūūrā?" 11 Nake akīmūcookerīa atiri, "Mūthuuri ūyū, gūtīrī o na ūmwe." Nake Jesū akiuga atiri, "O na nī ndīgūgūtūra. Thīi, na ndūkanacooke kwīhīa." 12 Rīrīa Jesū aarīrīe andū rīngī, akiuga atiri, "Nīi nī nī ūtherī wa thī. ūrīa wothē ūnūmagīrīra ndarī hīndī arīthīiiga na nduma, no arīgīaga na ūtherī wa muoyo." 13 Nao Afarisai makīmūkarīa, makīmūrīa atiri, "We ūraheana ūra waku wee mwene; ūra waku ti wa ma." 14 Nake Jesū agīcooka atiri, "O na ingīrūta ūra wakwa nī mwene-rī, ūra wakwa nī wa ma, nīgūkorwo nīnjūūi kūrīa ndoīmīre o na kūrīa ndīrathīi. No inyuū mūtūūi kūrīa nyumīte kana kūrīa ndīrathīi. 15 Inyuū mūtūanagīra cīra na ūmūdū; nīi ndīrī mūdū nduagīra cīra. 16 No o na ingītūanīra cīra-rī, itua rīakwa nīrīagīrīre, nīgūkorwo ndītūanagīra ndī nyīki. No nīi ndī na Baba, ūrīa wandūmire. 17 Thīnī na wathō wanyu nī kwandīkītwo atī ūra wa andū eerī nī wa ma. 18 Nīi ndīraruta ūra wakwa mwene; nake mūrīa wakwa ūcio ūngī nī Baba ūrīa wandūmire." 19 Nīngī makīmūūrīa atiri, "Thoguo arī kū?" Nake Jesū akīmacookerīa atiri, "Inyuū mūtīnjūūi, o na Baba mūtīmūū. Korwo nīmūnjūūi, o na Baba nīmūngīmūū." 20 Nake aaragīa ciugo icio akīrutana hekarū-inī hakūhī na harīa mūhothī warutagīrwo. No gūtīrī mūdū wamūnyīitire nī tondu ihinda rīake rītīarī ikinyu. 21 O rīngī Jesū akīmeera atiri, "Nīngwīthīra, na inyuū nīmūkanjaria no mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu. Kūrīa ngūthīi inyuū mūtīngīhota gūūka." 22 ūhorō ūcio ūgītūma Ayahudi morīe atiri, "Kaī ekwīyūrāga? Hīhi nīkīo aroiga atī, 'Kūrīa ngūthīi mūtīngīhota gūūka?'" 23 Nowe akīmeera atiri, "Inyuū mūrī a gūkū thī, nīi nyumīte Igūrū. 24 Inyuū mūrī a thī-īno; no nīi ndīrī wa thī-īno. Ndamwīrīre atī mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu; mūngīrega gwītīkīa ūrīa njugaga atī nīi nī nī we, ti-itherū mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu." 25 Nao makīmūūrīa atiri, "Wee nīwe ū." Nake Jesū akīmeera atiri, "Nīi nī nī o ūrīa ndūūrīe ndīmwīrāga kuuma o kīambīrīra. 26 Ndī na maūdū maingī ingīua ma kūmūcīrīrīthīa namo. No ūrīa wandūmire nī mwīhoheku, naguo ūrīa njīgūite kuuma kūrī we nīgūo njīrāga kīrīndī." 27 Nao matiigana kūmenya atī aameeraga ūhorō wa Ithe. 28 Nī ūndū ūcio Jesū akīmeera atiri, "Mwarīkīa kwambararia Mūrū wa Mūdū-rī, nīgūo mūkamenya ūrīa njugaga atī nīi nī nī we, na atī gūtīrī ūndū njīkaga ndūrīte, no njaragīa o ūrīa Baba andūtīte. 29 Nake ūrīa wandūmire arī hamwe na nīi; ndandīgīte ndī nyīki, nīgūkorwo hīndī cīothe njīkaga maūdū o marīa mamūkenagīa." 30 O akīarāga-rī, andū aingī makīmwtīkia. 31 Nake Jesū akīra Ayahudi arīa maamwtīkīte atiri, "Mūngīrūmia ūrutani wakwa-rī, mūrī arutwo akwa kūna. 32 Nī mūkaamenya ūhorō wa ma, naguo ūhorō ūcio wa ma nī ūkaamūkūūra." 33 Nao makīmūcookerīa makīmūrīa atiri, "Ithuū tūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, na tūtīrī twatuīka ngombo cia mūdū o na ū. ūngīkīga atīa atī nītūgākūrwo?" 34 Nake Jesū akīmacookerīa atiri, "Ngūmwīra atiri o ma, mūdū o wothē wīhagīa nī ngombo ya mehīa. 35 No rīrī, ngombo ti ya gūtūūra mūcīi ngīnya tene no mūrīū wa mwene mūcīi nī wa gūtūūra mūcīi ngīnya tene. (aīōn g165) 36 Nī ūndū ūcio Mūrū wa Ngai angīkamūkūūra-rī, nīmūgākūrwo kūrīa. 37 Nīnjūūi mūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, no nīmūwīhāirīe kūnjūrāga, tondu ūhorō wakwa ndūrī na ūikaro thīnī wanyu. 38 Nīi ndīramwīra maūdū marīa nyonetē harī Baba, na inyuū mwīkaga maūdū marīa mūgūite kuuma

küri ithe wanyu.” **39** Nao makimücookeria atiri, “Iburahimu niwe ithe witu.” Nake Jesu akimeera atiri, “Mungiri ciana cia Iburahimu-ri, ni mungikaga maundu maria Iburahimu eekaga. **40** Uria kuri ni ati, inyu ni nimituute itua ria kunjuraga, o ni mundu uria umiheete ugoro uria wa ma, o uria ndaiguire kuuma kuri Ngai. Uguo tigo Iburahimu eekaga. **41** Inyu mreka maundu maria ithe wanyu ekaga.” Nao makimukararia makimwira atiri, “Ithu titori ciana ciumanite na uharua. Ithu turi na Baba umwe tu, na niwe Ngai.” **42** Jesu akimeera atiri, “Ngai angiri Ithe wanyu-ri, no munyende, nigukorwo ndoimire kuri Ngai, na riu ndi giku. Ti ni mwene nditumite, no niwe wandumire. **43** Mura gutaokirwo ni uria ndiroiga niki? Tondü mutirahota kumenya ugoro uria ndiraria. **44** Inyu muri ciana cia ithe wanyu, Mucukani, na mwendaga kuhingia meririria ma ithe wanyu. We aari muturagani kuuma o kiambiriria. Ndatingataga ugoro wa ma, nigukorwo gutiri ugoro wa ma thini wake. Riria ekuehenania, aaragia rüthiomi rwake, tondü we ni muhehenania, na niwe ithe wa maheeni. **45** No tondü njaragia ugoro wa ma-ri, mutinjitikaga. **46** Ni kuri mundu umwe wanyu ungtonania ati ndi mwihia? Angikorwo ndiraria ugoro wa ma-ri, müregaga kunjitikia niki? **47** Uria uri wa Ngai niaiguaga uria oigaga. Riria kigragia mümüigwe ni tondü mutiri a Ngai.” **48** Nao Ayahudi makimücookeria atiri, “Githi titori na kihooto gfa kuuga ati wee uri Musamaria na uri na ndaimono?” **49** Nake Jesu akimeera atiri, “Ni ndiri na ndaimono, no nindiite Baba, no inyu mitindiite. **50** Ndirecariria ügooci wakwa ni mwene, no ni haru na ümwe uria üucaragia, na niwe mutuaniri ciira. **51** Ngümwira atiri na ma, mundu o wotho angirümia kiugo giakwa, ndari händi akona giku.” (aiön g165) **52** Ayahudi maigua üguo, makigüthika makimwira atiri, “Riu nitwamenya ati uri na ndaimono. Iburahimu niakuire o na anabii magikua, no wee üroiga ati mundu o wotho angirümia kiugo giaku, ndagacama giku.” (aiön g165) **53** Wee ükiri münene gükira ithe witu Iburahimu? We niakuire o na anabii magikua. Kai ürecliria we uri ü?” **54** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ingügooca-ri, kwügooca gwakwa ni gwa tühü. **55** Uria muugaga ati niwe Ngai wanyu niwe üngocithagia. **56** O na gütuika mütimüü, ni nindimüü. Ingiuga ati ndimüü, ingituika wa maheeni ta inyu, no nindimüü na ninumitie kiugo giake. **56** Ithe wanyu Iburahimu niakenaga ati niakona müthenya wakwa; na niawonire na agicanjamüka.” **57** Nao Ayahudi makimwira atiri, “Wee o na ndukinyitie miaka mirongo itano, na ükoiga ati niwonete Iburahimu!” **58** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ngümwira atiri na ma, Iburahimu atanaciario, Ni ndüre!” **59** Maigua üguo makioya mahiga mamühüere namo nyuguto, no Jesu akihitha, akiuma kü hekarü-ini.

9 Na riria aathiaga na njira-ri, akiona mundu waciario wari mutumumu. **2** Nao arutowo ake makimüuria atiri, “Rabii, nüü wehirie, ni mundu üyü kana ni aciari ake, ni geetha aciario ari mutumumu?” **3** Nake Jesu akiaga atiri, “Ti mundu üyü kana aciari ake mehirie. No ündü üyü wekire ni geetha wira wa Ngai wonanio mütüürire-ini wake. **4** Riria riothe ari müthenyari, no nginya türute wira wa uria wandumire. Ütukü nürooka riria gütarü mundu üngihota küruta wira. **5** Riria ndi gükü thi, ni ni ütheri wa thi.” **6** Na aarikia kuuga üguo, agitua mata thi, akiringia ndoro na mata macio, na akimihaka mundu ücio maitho. **7** Akimwira atiri, “Thi ügethambe Karia-ini ga Siloamu” (nario ritwa Siloamu ni kuuga Gütümwo.) Ni ündü ücio mundu ücio agithi na agithamba, na agituka müci

akionaga. **8** Nao andü a itüura riake na aria maamonete mbere iyo akihooya üteithio makirania atiri, “Githi mundu üyü ti uria uraikaraga thi ahooyage üteithio?” **9** Andü amwe makiuga ati aari we. Nao aria angü makiuga atiri, “Aca, no kühaana amühaana.” Nowe agikiririria kuuga atiri, “Ni ni mundu ücio.” **10** Nao makimüuria atiri, “Maitho maku makihingükire atia?” **11** Nake akimacookeria atiri, “Mündü uria metaga Jesu niwe üringirie ndoro aahaka maitho, anjüria thi ngeethambe Karia-ini ga Siloamu. Ni ündü ücio ndathi na ndeethamba, na ndahota kuona.” **12** Nao makimüuria atiri, “Mündü ücio ari ha?” Nake akimeera atiri, “Ni ndiüü.” **13** Nao magitwara mundu ücio wari mutumumu kuri Afarisai. **14** Na riri, müthenya ücio Jesu aaringirie ndoro na akihingüra maitho ma mundu ücio wari wa Thabatü. **15** Ni ündü ücio Afarisai o nao makimüuria uria aahotete kuona. Nake mundu ücio akimacookeria atiri, “Aahakire ndoro maitho, na ni ndeethamba na riu ndirirona.” **16** Nao Afarisai amwe makiuga atiri, “Mündü üyü ndoimite kuri Ngai, nigukorwo ndamenyagirira Thabatü.” No aria angü makiriria atiri, “Mündü mwihia ahoteta atia kuringa ciama ta ici?” Ni ündü ücio makiamükana. **17** Müthia-ini Afarisai acio makihügükira mundu ücio wari mutumumu, makimüuria atiri, “Wee ükuuga atia ha ühoro wake? Niwe arahingürire maitho.” Nake mundu ücio agicookia atiri, “Ni münabii.” **18** O na kuri üguo Ayahudi matiigana gwitikia ugoro wa mundu ücio ati aari mutumumu na ati niacookete kuona, nginya riria maatümanire aciari ake. **19** Makimooria atiri, “Üyü ni mwana wanyu? Üyü niwe müroga aaciario wari mutumumu? Riu ahotete atia kuona?” **20** Nao aciari ake magicookia atiri, “Ithu tütüü ni mwana witu na tütüü aaciario wari mutumumu. **21** No uria ahotete kuona, kana uria ümühingürire maitho make, ithu tütüü. Müürie ni mügima, ni ekwiyaririria.” **22** Aciari ake moigire üguo ni ündü wa gwitigira Ayahudi, nigukorwo Ayahudi nimarikitie güta ati mundu o wotho üngiuga ati Jesu niwe Kristü ni gegükio nja ya thunagogi. **23** Nikio aciari ake moigire atiri, “Ni mügima; müüriei.” **24** Magita mundu ücio wari mutumumu händi ya keeri. Makimwira atiri, “Gocithia Ngai. Nitütüü mundu üyü ni mwihia.” **25** Nake agicookia atiri, “Ni ndiüü kana ni mwihia kana ti mwihia. No njütü ündü üyü ümwe; ndiraari mutumumu na riu ndirirona!” **26** Ningi makimüuria atiri, “Agwikire atia? Akühingürire maitho atia?” **27** Nake akimacookeria atiri, “Nindamwira ugoro o riu na inyu mütinathikiriria. Mürenda kügua rüngi niki? O na inyu nümükwenda gütuika arutowo ake?” **28** Nao makimüruma, makimwira atiri, “Wee uri murutowo wa mundu üyü! Ithu turi arutowo a Musa! **29** Ithu nitütüü ati Ngai niaririre Musa, no ha ugoro wa mundu üyü-ri, tütüü o na küria oimite.” **30** Nake mundu ücio akimacookeria atiri, “Ka ücio ni ürirü-! Inyu mütiüü küria oimite, na nde ühingürire maitho. **31** Nitütüü ati Ngai ndathikagiriria andü ehia. Athikagiriria mundu uria uri na üngai na uria wikaga wendi wake. **32** Gütiri mundu uri waigua ugoro wa mundu ühingüritwo maitho aciario wari mutumumu. (aiön g165) **33** Korwo mundu üyü ndoimite kuri Ngai ndari ündü anghota gwika.” **34** Igürü ria ühoro ücio magicookia atiri, “Wee waciario uri na riria. Üngikigeria atia gütüruta!” Nao makimükania na kü nja. **35** Jesu niaguire ati nimaikitie mundu ücio nja, na riria aamonire akimüuria atiri, “Wee niwitikitie Müriü wa Mündü?” **36** Nake mundu ücio akimüuria atiri, “Müthuuri üyü, ücio niwe ü? Njüria, ni geetha ndimwitikie.” **37** Nake Jesu akiaga atiri, “Riu niümonete; niwe üyü üraaria nawe.” **38** Nake mundu ücio akiuga atiri, “Mwathani, nindetikia,” na akimüthathaiya. **39** Ningi Jesu

akiuga atiri, “Njukite guku thi ni undu wa gutuanira ciira, nigeetha aria atumumu mahote kuona, nao aria monaga matuike atumumu.” 40 Afarisai amwe aria maar nake makiigua akiuga uguo, nao makimuria atiri, “Ati atia? O na ithu tiri atumumu?” 41 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Mungiri atumumu-ri, mutingiri na mahia; no riu tondu muugaga ati nimumaga-ri, mugukara o na wihia wanyu.”

10 “Ngumwira atiri na ma, mundu uria utatoonyaga gicegu kia ng’onde agereire kihingo-ini, no akahacira handu hang-ri, ucio ni mucici na ni mutunyani. 2 Mundu uria utatoonyaga na kihingo niwe murithi wa ng’onde ciake. 3 Murangiri namuhinguragira kihingo, nacio ng’onde niithikagiriira mugambo wake. Eetaga ng’onde ciake na maritwa, na agaciunagaria. 4 Aarika kuuma iria iri ciake ciothe-ri, acitongoragia, nacio ng’onde ciake ikamurumirira, tondu nicitii mugambo wake. 5 No itiri hndi ingirumirira mugeni; uria kuri ni ati nikumuria, tondu ititii mugambo wa mugeni.” 6 Jesu aahuthire ngerekano iyo, no matiigana gutauru ni uria aameeraga. 7 Ni undu ucio Jesu akiuga o ringi atiri, “Ngumwira atiri na ma, Nii ni ni kihingo kia ng’onde. 8 Aria othe mookire mbere yakwa maar aici na atunyani, no ng’onde itiigana kumathikirira. 9 Nii ni ni kihingo; uria wothe utatoonyagira hari ni niakahonoka. Agaatoonyaga na akoma, na onaga gia kura. 10 Mucici okaga tu nigeetha aye, na orage, na anage; ni njukite nigu magie na muoyo, na magie nago kuna. 11 “Nii ni ni murithi uria mwega. Murithi uria mwega arutaga muoyo wake ni undu wa ng’onde. 12 Murithi wa mucaara tiwe murithi uria mwene ng’onde. Ni undu ucio riria ona njuu igiuka, atiganagira ng’onde, akooa. Hndi iyo nayo njuu igatharira ruuru, ikaruhurunga. 13 Mundu ucio oraga tondu we ni wa kwandikwo, na ndarumbuyanagia na uhoro wa ng’onde. 14 “Nii ni ni murithi uria mwega; ninjui ng’onde ciakwa, nacio ng’onde ciakwa nicinjui, 15 o ta uria Baba anjui, na ni ngamena Baba, na nndutite muoyo wakwa ni undu wa ng’onde. 16 Ndi na ng’onde ingi iria itari cia gicegu giki. No nginya o nacio ndicirehe. O nacio nughathikirira mugambo wakwa, na gugaakorwo na ruuru rumwe, na murithi umwe. 17 Gitumi kia Baba kunyenda ni undu nndutite muoyo wakwa nigeetha njooke ndiwoe ringi. 18 Gutiri mundu ungundunya guo, no ni nguruta na kwiyendera. Ndi na uhoti wa kuiruta, o na uhoti wa kuwoya ringi. Watho uy ndaamukirire kuuma kuri Baba.” 19 Maigua ciugo icio, Ayahudi makiamukana o ringi. 20 Aingi o makiuga atiri, “Mundu uy ari na ndaimono na akagurika. Mukumuthikirira niki?” 21 No ang makiuga atiri, “Ino ti mario ya mundu uri na ndaimono. Ndaimono no ihingure maitho ma mutumumu?” 22 Ngingi gukigia na Giathi gae Kwamurwo kuu Jerusalemu. Kwar kimeria kia heho, 23 nake Jesu aari hekaru-ini agiceraceera githaku-ini gia Solomonu. 24 Nao Ayahudi makimurigiicira makimwira atiri, “Uguturu utiigite na nganja nginya ri? Angikorwo niwe Kristu-ri, twire utekuhitha.” 25 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Nindimwite, no mutitikagia. Ciama iria ningaga na ritwa ria Baba nicinjaragiriira, 26 no inyu mutitikagia tondu mutiri ng’onde ciakwa. 27 Ng’onde ciakwa niithikagiriira mugambo wakwa; nndicitii, nacio nicinunagiriira. 28 Nndicicheaga muoyo wa tene na tene, na gutiri hndi ikoora; gutiri mundu o na umwe ungicigutha kuuma moko-ini makwa. (ai9n g165, ai9nios g166) 29 Baba uria waheire cio, ni munene kuri othe; gutiri mundu ungicigutha kuuma moko-ini ma Baba. 30 Nii na Baba tiri

umwe.” 31 O ringi Ayahudi makioya mahiga nigu mamuhure namo nyuguto, 32 nake Jesu akimeera atiri, “Nindimuonetie ciama nyingi nene kuuma kuri Baba. Ni kiama kiriku gacio murenda kuuurira na mahiga nyuguto?” 33 Nao Ayahudi makimucookeria atiri, “Tutirakuhura na mahiga nyuguto ni undu wa o na kimwe gacio, no ni undu wa kuma Ngai, tondu wituete Ngai na wee uri o mundu.” 34 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Githi gutiandikitwo Watho-ini wanyu atiri, ‘Ndoigire inyu muri ngai?’ 35 Angikorwo aamete ‘ngai’, o acio kiugo kia Ngai gokire kuri o, (na Maandiko matheru matingiaga kuhingio) 36 ni mundu uria Baba aamure ari wake kuna na akimutima guku thi, uhoro wake ni atia? Muragithitanga niki ati nindaruma Ngai tondu nindoiga, ‘Ndi Muru wa Ngai?’ 37 Ingiaga gwika uria Baba ekaga mutikanjiti. 38 No o na ingiika uria ekaga-ri, o na gutiuka mutinjiti, itikiai ciama icio, nigu mumenye na mutakirwo ati Baba ari thini wakwa, na ni ndi thini wa Baba.” 39 Na o ringi makigeria kumuniita, nowe akihonokia kuuma moko-ini mao. 40 Ngingi Jesu agicooka murimo uria ungi wa Jorodani, haria Johana aabatithanagira matuku-ini ma mbere. Agikara kuu, 41 nao andu aingi magiuka kuri we. Nao makiuga atiri, “O na gutiuka Johana ndari kiama aaringire, uhoro uria wothe Johana oigire ukoni mundu uy wari wa ma.” 42 Na andu aingi a kuu magitika Jesu.

11 Na riri, kwar na mundu wetagwo Lazaro, nake aari mururu. Aari wa Bethania, itura ria Mariamu na mwar na nyina Maritha. 2 Mariamu uy nowe waitirire Mwashani maguta manungi wega na akimugiria nyariri na njuri yake, na aari mwar na nyina na Lazaro ucio wari mururu. 3 Ni undu ucio aari acio a nyina magitumanira Jesu akerwo atiri, “Mwashani, uria wendete nimiru.” 4 Riria Jesu aiguire uhoro ucio, akiuga atiri, “Ndwari ino ndikurikira na giku. Aca, ni ya kugocithia Ngai, nigeetha Muru wa Ngai agocithio niyo.” 5 Jesu niendete Maritha na mwar na nyina, o na Lazaro. 6 No o na thuutha wa kiuga ati Lazaro aari mururu-ri, aikarire kuu aari mithenya ingi iri. 7 Agicooka akira arutwo ake atiri, “Niticookei Judea.” 8 Nao makimwira atiri, “No riri Rabi, o riu ica ikuh Ayahudi marageragia gukuhura na mahiga nyuguto, na riu urenda gicooka kuo?” 9 Nake Jesu akimacookeria atiri, “Githi muthenya ti wa matha ikumi na meer? Mundu uria uthiaga muthenya ndangihingwo, nigukorwo onaga na utheri wa guku thi. 10 Ahingagwo riria eguthi utuku, ni undu ndari na utheri.” 11 Aarika kuuga uguo, agicooka akimeera atiri, “Murata witu Lazaro niakomete; no ninguthi kuu ngamukirire.” 12 Arutwo ake makimucookeria atiri, “Mwashani, akorwo ni gukoma akomete-ri, niekuhona.” 13 Jesu aaragia uhoro wa giku giako, no arutwo ake meciragia aaragia uhoro wa toro wa nduire. 14 Ni undu ucio akimeera na njira igitauka, atiri, “Lazaro nimiru, 15 no ni undu wanyu ningenete nigukorwo ndiraari kuo, nigeetha mwitikie. No riri, nituthi kuri we.” 16 Nake Toma (uria wetagwo Wa-mahatha) akira arutwo ari ang atiri, “Nituthi o na ithu, tugakunire nake.” 17 Jesu aakinya-ri, agikora Lazaro nianiinith muthenya ina thini wa mbirira. 18 Na riri, itura ria Bethania ritiakinyitie kilomita ithatu kuuma Jerusalemu, 19 nao Ayahudi aingi nimekite kuu kwa Maritha na Mariamu kumomirira ni undu wa gukurwo ni muru wa nyina wao. 20 Riria Maritha aiguire ati Jesu niarooka, akiuma, agithi kumitanga, no Mariamu agikara kuu mucii. 21 Maritha akira Jesu atiri, “Mwashani ungiraari guku-ri, muru wa maitu ndangirakuire. 22 No riri, ninjui ati o na riu Ngai niegukue o kira giothe ungihooya.”

23 Nake Jesu akimwira atiri, “Muru wa maitugo nekuriuka.” Nake Maritha akimcookeria atiri, **24** “Ninjūti niakariuka hinda ya iriūkiro mūthenya wa mūthia.” **25** Nake Jesu akimwira atiri, “Ni nī nī kūrūka na nī nī muoyo. Nake ūria wothe ūnjitikitie, o na aakua, niagatūra muoyo; **26** nake ūria wothe ūtūraga muoyo na nianjikitie, ndari hinda agaakua. Wee niwitikitie ūgo?” (**aiōn g165**) **27** Nake Maritha akimwira atiri, “Ti Mwathani, nianjikitie ati wee niwe Kristu, Muru wa Ngai, ūria wiriwo niagooka gūku thi.” **28** Nake aarikia kuuga ūguo, agicooka agithi agita mwarī wa nyina Mariamu keherini, akimwira atiri, “Murutani arī gūku na niarakūria.” **29** Riria Mariamu aigire ūguo, akirūgama na ihena agithi kūrī we. **30** Na hinda iyo Jesu ndakoretwo atoonyete itūra, no aari o haria Maritha aamūtūngite. **31** Riria Ayahudi acio maari na Mariamu kū nyumba makimūmiria monire ūria okira na ihena oimite nja, makimūmiria, magiiciria ati aathiaga mbirira-ini akarire ho. **32** Hinda iria Mariamu aakinyire haria Jesu aari na akimuona, akigūa thi magūrū-ini make, akimwira atiri, “Mwathani, ūngiraari gūku, muru wa maitū ndangirakuire.” **33** Hinda iria Jesu aamuonire akirira, na Ayahudi aria mokite hamwe nake o nao makirira-ri, agicaaya mūno roho-ini thiini na agitangika ngoro. **34** Akimooria atiri, “Mūmūngite ha?” Nao makimcookeria atiri, “Mwathani, ūka wone.” **35** Jesu akirira. **36** Nao Ayahudi makiuga atiri, “Onei ūria aramwendete!” **37** No amwe ao makūrania atiri, “Mūndū ūyū ūrahingūrire mūtumumu maitho-ri, ndangirahotire kugiria akue?” **38** Nake Jesu, o ringi acaaitē mūno, agithi mbirira-ini. Mbirira iyo yari ngurunga na yahingitwo na ihiga. **39** Nake Jesu akimeera atiri, “Eheria ihiga.” No Maritha, mwarī wa nyina na mūndū ūcio wakūte, akimwira atiri, “Mwathani, riu nīmūnungu nī ūndū niāniinē mīthenya ina ho.” **40** Nake Jesu akimwira atiri, “Githi ndikwirire ati wetikia niūkuona riiri wa Ngai?” **41** Nī ūndū ūcio makieheria ihiga. Jesu agicooka agitiira maitho, akiuga atiri, “Baba, nindagicookeria ngaatho nī ūndū niūnjiguaga. **42** Ninjūti ati niūnjiguaga hinda ciothe, no ndoiga ūguo nī ūndū wa andū aya marūgamite haha, niūguo metikie ati nīwe wandūmire.” **43** Jesu aarikia kuuga ūguo, akianirira na mūgambo mūnene, akiuga atiri, “Lazaro, umal!” **44** Nake mūndū ūcio warī mūkuū akiuma, ohetwo na ndaamī cia gatani moko na magūrū, na akarigiicirio taama ūthiū. Jesu akimeera atiri, “Muohorei mataama macio ma mbirira, mūreke athi.” **45** Nī ūndū ūcio Ayahudi aingī aria mokite gūceerera Mariamu, moona ūria Jesu eekire, makimwitikia. **46** No amwe ao magithi kūrī Afarisai, makimeera ūria Jesu ekite. **47** Hinda iyo athinjiri-Ngai aria anene hamwe na Afarisai magita Kiama. Makūrania atiri, “Ni kī tūreka? Onei ūria mūndū ūyū araringa ciana nyingi. **48** Twareka athi na mbere ūguo, andū othe nīmekūmwitikia, nao Aroma moke meyoere hekarū iitū, o na rūrirī rwitū.” **49** Hinda iyo ūmwe wao wetagwo Kaiafa, ūria warī mūthinjiri-Ngai mūnene mwaka ūcio, akiuga atiri, “Inyū mūtiri ūndū mūū o na atia! **50** Inyū mūtitiū ati nī kaba mūndū ūmwe akue nī ūndū wa kirīndi, handū ha rūrirī ruothe rūthire.” **51** ūndū ūcio ndaarire etaarite we mwene, no aarathire ūguo arī ta mūthinjiri-Ngai mūnene wa mwaka ūcio, ati Jesu niagakuira rūrirī rwa Ayahudi, **52** na to rūrirī rūu rwiki, no o na ningī akue nī ūndū wa ciana cia Ngai iria ciahurunjūkite, niġeetha acicookanirire atūme itūike kindū kimwe. **53** nī ūndū ūcio kuuma mūthenya ūcio magiiciria kūmūraga. **54** Nī ūndū ūcio Jesu ndaacookire gūthi akionithangia kūrī Ayahudi. Handū ha ūguo, akiehera agithi kūndū kwarī hakahī na werū, gatiūra geetagwo Efiraimu, agikara kuo na arutwo ake. **55** Na

riria Bathaka ya Ayahudi yakuhirire, andū aingī makiambata kuuma matūra-ini, magithi Jerusalemu nī ūndū wa igongona rīa gwītheria Bathaka itanakinya. **56** Andū acio magikara magicaragia Jesu, na riria maarūngi nja ya hekarū, makūrania atiri, “Mūgwīcira atia? Kai hihī ategūka Giathi-ini?” **57** No athinjiri-Ngai aria anene na Afarisai nīmarutite watho ati mūndū o wothe ūngiamyire haria Jesu aari, amarehere ūhoro niġeetha mamūnyite.

12 Mithena itandatū mbere ya Giathi kīa Bathaka gūkina, Jesu agithi Bethania, kūrīa Lazaro ūria aariūkite aatūraga. **2** Nī kwarugirwo irio cia hwaī-ini nī ūndū wa Jesu. Maritha niwe watungataga, nake Lazaro aari ūmwe wa aria maikarite metha-ini na Jesu. **3** Nake Mariamu akioya cuba ya maguta manungi wega na ma goro mūno, akihaha Jesu magūrū, agicooka akimūgira na njūri ake. Nayo nyumba ikiiyūra mūtāraro mwega wa maguta macio. **4** No mūrutwo ūmwe wa Jesu wetagwo Judasi Isikariota, ūria wacookire kūmūkunyaīra, akiregana na ūndū ūcio, akiuga atiri, **5** “Niki kiragiriire maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athiini? Nīmaraganite mūcaara wa mwaka mūgima.” **6** Ndoigire ūguo nī ūndū wa gūcaira athiini, no oigire ūguo nī ūndū aari mūci, tondū niwe wakuuga mūhuko wa mbeeca, na niāyaga imwe akahūthira we mwene. **7** Nake Jesu agicooka atiri, “Tiganai nake, aragite maguta macio nī ūndū wa mūthenya ūria ngaathikwo. **8** Athiini mūrī nao hinda ciothe, no nī mūtirikoragwo na nī hinda ciothe.” **9** Ihinda-ini o riu gikundi kinene kīa Ayahudi gikimena ati Jesu aari kūu na gīgūka, na gitiokire nī ūndū wa Jesu tu, no ningī niġeetha kione o na Lazaro ūcio aariūkite kuuma kūrī aria akū. **10** Nī ūndū ūcio athinjiri-Ngai aria anene magithugunda kūruga Lazaro o nake, **11** niġikorwo nī ūndū wake Ayahudi aingī nīmathiaga kūrī Jesu na makamwitikia. **12** Mūthenya ūcio ūngi andū aingī aria mokite nī ūndū wa Giathi kīu makigua ati Jesu aari njira-ini agithi Jerusalemu. **13** Magikua mikindū, magithiī namo kūmūtūnga, makianagirira atiri, “Hosana!” Kūrathimwo-ri, nī mūndū ūria ūgūka na rītwa rīa Mwathani!” Kūrathimwo-ri, nī Mūthamaki wa Isiraēli!” **14** Nake Jesu akiona njaū ya ndigiri, akimikarira, o ta ūria kwandikitwo atiri, **15** “Tiga gwitigira, wee Mwarī wa Zayuni; ta rora, mūthamaki waku niarooka, aikarire njaū ya ndigiri.” **16** Arutwo ake matiambite gūtaūkirwo nī gītūmi kīa maūndū macio. No Jesu aarika kūgocithio niūguo maataūkirwo ati maūndū macio maandikitwo nī ūndū wake, na ati ūguo noguo maamwikite. **17** Nakio gikundi kīa andū kīria kīari nake riria eetire Lazaro oime mbirira-ini na akimūriūka kuuma kūrī aria akū gīgithi na mbere kūmēmerēkia ūhoro ūcio. **18** Andū aingī magūka gūtūnga Jesu nī ūndū niāmaigūte ati niaringite kīama kīu. **19** Nī ūndū ūcio Afarisai makīrana atiri, “Ta kīonei tūtiri ūndū tūreka. Onei ūria andū othe mamūrūmirire!” **20** Na riri, nī kwarī na Ayunani gatagati-ini ka aria maathiite gūthathaiya Ngai Giathi-ini kīu. **21** Nao magūka kūrī Filipu, ūria woimite itūra rīa Bethisaida kūu Galili, marī na ihooya, makimwira atiri, “Mūthuuri ūyū, no twende kuona Jesu.” **22** Nake Filipu agithi akīra Anderea ūhoro ūcio, nao eeri magithi makīra Jesu. **23** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ihinda nīrikinyu Mūrū wa Mūndū agoocithio. **24** Ngūmwira atiri na ma, tīga hinda ya ngano yambire kūgūa tūri-ini ikue-ri, itūraga arī iiki. No īngikua, niiciraga maciaro maingī. **25** Mūndū ūria wendete muoyo wake niakoowoo niūguo, na mūndū ūria ūthūire muoyo wake arī gūku thi, niakautūria nginya muoyo wa tene na tene. (**aiōnios g166**) **26** ūria wothe ūndungatagira no

nginya anūmīrīre, nīgeetha harīa ndī o nayo ndungata yakwa ūgaakorwo ho. Ūria ūndungatagīra-rī, nake Baba nīarīmūtītiaga. **27** “Rīu ngoro yakwa nīratangīka, na nīi ngūkiuga atīa? Njuge, ‘Baba honokia harī ihinda rīrī?’ Aca, gītūmi gīkī nīkīo gītūmīte nginye ihinda rīrī. **28** Baba, goocīthia rīitwa rīakul!” Hīndī ūyo mūgambo ūkiama igūrū ūkiuga atīrī, “Nīndīrīgocīthīte na no ngūrīgocīthīa o rīngī.” **29** Nakīo gīkūndī kīa andū nīria kīarī ho na gīkīiuga ūguo, gīkiuga atī mūgambo ūcio nīwarurumaga; nao arīa angī makiuga atī nī mūrīaika wamwarīria. **30** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūgambo ūcio ndūnaaria nī ūndū wakwa, no warīa nī ūndū wanyu. **31** Hīndī nī nginyu thī ūno itūirwo ciira; nake mūnene wa thī ūno nīekūngatwo. **32** No nīi ndaarīka kūhaicio igūrū kuuma thī, nīngaguoūrīria andū othe harī nīi.” **33** Oigire ūguo nīgeetha onanie gīkuū kīria agaakua. **34** Gīkūndī kīu gīkiuga atīrī, “Nītūgītūte kuuma Watho-inī atī Kristū egūtūra tene na tene, nī ūndū ūcio-rī, nī atīa ūguo woiga atī ‘Mūrū wa Mūdū no nginya ahāicio igūrū?’ Ūcio ‘Mūrū wa Mūdū’ nūū?” (aīōn g165) **35** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīmūgūkorwo na ūtheri ihinda rīngī inī. Thīiagāi rīria mūrī na ūtheri, nduma itanamūtumanīra. Mūdū ūria ūthīiaga na nduma ndamenyaga kūrīa arathī. **36** Mūhōkagei ūtheri hīndī rīria mūrī naguo, nīgeetha mūtūfke cīana cīa ūtheri.” Nake Jesū aarīka kwaria, akīmehitha, agīthīra. **37** O na thuuha wa Jesū kūrīnga cīama icio ciothe makīonaga-rī, matiigana kūmwītīkia. **38** Ūndū ūcio warī wa kūhingia kiugo kīa Isaia ūria mūnabīi kīria kīūrāga atīrī: “Mwathani, nūū wītīkītīe ūhoro wītū, nakuo guoko kwa Mwathani kūguūrīrio ū?” **39** Nī ūndū ūcio matingītkīrie, nī tondu Isaia nīoigīte handū hangī atīrī: **40** “Nīamatūite atumumu, na akoomia ngoro cīa, nīgeetha matikoone na maitho mao, kana mataūkīrwo ngoro-inī cīa, o na kana magarūrīke, na nīi ndīmahonie.” **41** Isaia oigire ūguo nī ūndū nīooneete rīiri wa Jesū, na akīaria ūhoro wake. **42** No o na gūtārīi o ūguo, aingī o na gatagatī ka atongoria a Ayahudi nīmamwītīkīrie. No nī ūndū wa Afarisai, matingīoimbūrīre wītīkīo wao nī gwītīgīra matikaingatwo thūmagō; **43** nīgūkorwo nīmendete kūgoocwo nī andū gūkīra kūgoocwo nī Ngai. **44** Jesū agīcooka akīanīrīra na mūgambo mūnene, akīuga atīrī, “Mūdū ūria ūnjītīkīte, to nīi nyīki etikīte, no etikīte o na ūria wandūmīre. **45** Hīndī ūria mūdū ūcio andora, onaga ūria wandūmīre. **46** Nīi njūkīte gūkū thī ndī ūtheri, nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe ūnjītīkītīe ūngīkīra nduma-inī. **47** “Ha ūhoro wa mūdū ūria ūguaga ūhoro wakwa no akaaga kūhingia, ndīkūmūtūra ciira; nīgūkorwo ndokīre gītūra andū a thī ciira, no ndokīre kūmahonokia. **48** Mūtuanīri ciira arī ho, harī mūdū ūria ūndegaga na akaaga gwītīkīra ciugo ciakwa; kiugo kīu ndaarīrie nīkīo gīkaamūtūra ciira mūthenya wa mūthīa. **49** Nīgūkorwo ndīarīre ndīrīte nīi mwene, no Baba ūria wandūmīre nīwanīhire ūria ingiuga, na ūria ingiaria. **50** Nīnjūū atī rīathani riake rīkinyagīa mūdū muoyo-inī wa tene na tene. Nī ūndū ūcio ūhoro ūria wothe njaragīa no ūria Baba anjīrīte njarīe.” (aīōnis g166)

13 Na rīrī, gwatīgītīe o hanini Gīathī kīa Bathaka gīkinye. Jesū nīamenyete atī ihinda rīake rīa kuuma gūkū thī athī kūrī lthe nīrīakinyīte. Na tondu nīendete arīa maarī ake gūkū thī, akīmoomīa ūria aamendete nginya kīrīkīrīro. **2** Na rīria maarītiaga irio cīa hwaī-inī, Mūcukani nīarīkītīe gwīkīra ngoro-inī ya Judasi Isikariota, mūrū wa Simoni, meciiria ma gūkūnyanīra Jesū, **3** Jesū nīamenyete atī lthe nīamūheete ūhoti wa maūdū mothe, na atī oimīte kūrī Ngai, na acookaga kūrī o Ngai; **4** nī ūndū ūcio Jesū agūtīkīra, akīuma

hau maarītiagīra, akīruta nguo yake ya igūrū, akīoya taurū, akīooha njohero. **5** Thuuha wa ūguo, agītīrīra maai kīraī-inī na akīambīrīria gūthambīa arutwo ake nyarīrī, akīmāgīragīa na taurū ūyo eyohete njohero. **6** Na aakīnya harī Simoni Petero, Petero akīmūūria atīrī, “Hī, Mwathani, wee nīwe ūgūtūthambīa nyarīrī?” **7** Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Ndūngīmīnya ūria ndīreka rīu, no thuuha-inī nūrīmenya.” **8** Petero akīmūwīra atīrī, “Aca, wee ndūrī hīndī ūngūthambīa nyarīrī ciakwa.” Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Itangīgūthambīa, ndūngīgīa ngwatanīro na nīi.” (aīōn g165) **9** Simoni Petero akīmūcookerīa atīrī, “Mwathani, ndūgūthambīe o nyarīrī ciiki, no gūthambīe moko o na mūtwe!” **10** Jesū akīmūcookerīa atīrī, “Mūdū wīthambīte mwīrī abatairīo nī gwīthambā o nyarīrī ciiki; mwīrī wake wothe nī mūtheru. Na inyuū mūrī atheru, o na gūtūika tī inyuothe.” **11** Nīgūkorwo nīamenyete ūria ūkaamūkūnyanīra, na nīkīo oigire atī tī othe maarī atheru. **12** Aarīka kūmathambīa nyarīrī, akīthūmba nguo yake ya igūrū, na agīcooka harīa aikarīte. Akīmoomīa atīrī, “Nīmwataūkīrwo nī ūguo ndamwīka? **13** Mūnjītīaga ‘Mūrutani’ na ‘Mwathani’, na ūguo nīguo kūrī, nīgūkorwo ūguo nīguo ndī. **14** Na rīrī, kuona atī Nīi, Mwathani na Mūrutani wanyu, nīndamūthambīa nyarīrī-rī, o na inyuū nīmwagīrīrwo mūthambanagīe nyarīrī mūdū na ūria ūngī. **15** Nīndamuoīa kīonereria nīguo mwīkage o ta ūguo ndamwīka. **16** Ngūmwīra atīrī na ma, gūtīrī ndungata nene gūkīra mwathi wayo, kana mūtūmwo agakīra ūria ūmūtūmīte. **17** Kuona atī rīu nīmūmenyete maūdū maya, nīmūrīrathīmagwo mwameka. **18** “Ndiraaria ūhoro wanyu inyuothe; nīnjūū arīa thuurīte. No ūhoro ūyū nī wa kūhingia maandīko marīa moigīte atīrī, ‘O ūria tūrīanagīra irio nake nīangarūrīkīte.’ **19** “Ndiramwīra maūdū maya rīu matanekīka, nīgeetha hīndī ūria marīkīka mūrīnjītīkia atī nīi nī nīi we. **20** Ngūmwīra atīrī na ma, ūria wothe wamūkagīra mūdū ūria ndūmīte nī nīi mwene aamūkagīra; na ūria wothe ūnyamūkagīra, aamūkagīra ūria wandūmīre.” **21** Jesū aarīka kuuga ūguo, agītīgīka ngoro na akīumbūra atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, ūmwe wanyu nīekūngūnyanīra.” **22** Nao arutwo ake makīambīrīria kūrōrana marīgītō nūū gatagatī-inī kao aaragīa ūhoro wake. **23** ūmwe wao, mūrutwo ūria Jesū endete, aikarīte thī etīaranīte na Jesū. **24** Nake Simoni Petero akīhenerīa mūrutwo ūcio, akīmūwīra atīrī, “Ta mūrīe araaria ūhoro wa ū.” **25** Nake mūrutwo ūcio, agītīirania na Jesū na akīmūūria atīrī, “Mwathani, ūcio nūū ūraaria ūhoro wake?” **26** Jesū agīcooka atīrī, “Nī ūria ngūhe kīenyū gīkī kīa mūgate ndaarīka gūgītōboka thubu-inī.” Na aarīka gūtōboka kīenyū kīa mūgate thubu-inī, agīkīthe Judasi Isikariota mūrū wa Simoni. **27** Judasi aarīka kūrīa mūgate ūcio, Mūcukani akīmūngīra. Nake Jesū akīmūwīra atīrī, “Ūria ūkīrī gwīka-rī, ūka narua.” **28** No gūtīrī o na ūmwe warī metha-inī wataūkīrwo nī gītūmi kīa Jesū kūmwīra ūguo. **29** Na tondu Judasi nīwe waigaga mbeeca-rī, amwe magūcīria Jesū aamwīraga agūre kīria kīabataranīte nī ūndū wa Gīathī, kana aheane kīndū nī ūndū wa arīa athīnī. **30** Nake Judasi aarīka kwamūkīra mūgate ūcio, akīuma nja. Na kwārī ūtūkū. **31** Na Judasi aarīka gūthīi, Jesū akīuga atīrī, “Rīu Mūrū wa Mūdū nīagocīthītio, nake Ngai nīagocīthītio arī thīnī wake. **32** Angīkorwo Ngai nīagocīthītio thīnī wake, Ngai nīekūgocīthīa Mūrū arī thīnī wake mwene, na amūgocīthīe o narua. **33** “Cīana ciakwa, ngūkorwo na inyuū o gwa kahinda kanīni. Nīmūkanīria, na o ta ūria ndeerīe Ayahudi, no taguo ngūmwīra: Kūrīa ndīrathīi, inyuū mītīngīhota gūka. **34** “Ngūmūhe rīathani rīerū: Endanagai mūdū na ūria ūngī. O ta ūria ndīmwendete, o na inyuū no nginya mwendanage mūdū

na ūria ūngi. **35** Ūndū ūyū nīguo ūrīmenyithagia andū othe atī mūrī arutwo akwa, mūngiendana mūndū na ūria ūngi.” **36** Simoni Petero akīmūria atīrī, “Mwathani nī kū ūgūthī?” Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Kūrīa ngūthī, mūtinghota kūnūmīrīa rīu, no nīmūrīnūmīrīa thuutha-inī.” **37** Petero akīmūria atīrī, “Mwathani nī kī kīngīgīria ngūrūmīrīre rīu? Nīi nīngūrūta muoyo wakwa nī ūndū waku.” **38** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Atī no ūrute muoyo waku nī ūndū wakwa? Ngūkīwīra atīrī na ma, ngūkū itanakūga, nīūrīngaana maita matatū!

14 “Mūtīgatangīke ngoro, mwīhokei Ngai; o na nīi mūnjīhoke. **2** Thīīnī wa nyūmba ya Baba kūrī na cīkaro nyīngī; gūtāngīrī ūguo īngīrī kūmwīra. Nīngūthīi kuo kūmūthondekera handū. **3** Na ndathīi na ndamūthondekera handū-rī, nīngacooka ndīmūgīre nīgeetha o na inyuī mūkoragwo harīa ndī. **4** Njīra ya kūrīa ndīrathīi inyuī nīmūmūtū.” **5** Nake Toma akīmūwīra atīrī, “Mwathani, ithuī tūtūi kūrīa ūgūthīi, nī ūndū ūcio-rī, njīra tūngīkīmīmenya atīa?” **6** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Nīi nīi njīra, na nīi ūhoro ūria wa, na nīi muoyo. Gūtīrī mūndū ūkīnyaga kūrī Baba atagereire harī nīi. **7** Korwo nīmūūmenyete kūna, no mūmenye Baba o nake. Kuuma rīu, nīmūmūi na nī mūmuonetel!” **8** Filipu akīmūwīra atīrī, “Mwathani, tuonie Baba na ithuī nītūkūganīra.” **9** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Filipu, ndūrī wamenya o na thuutha wa gūkorwo na inyuī ihinda iraihu ūguo? Mūndū ūria wothe ūnyonete nīonete Baba. Ūngīkiuga atīa atī, ‘Tuonie Baba?’ **10** Kaī ūtetīkītīe atī nīi ndī thīīnī wa Baba, na atī Baba arī thīīnī wakwa? Ciugo iria ndīmūwīraga ti ciakwa nīi mwene; no Baba ūria ūtūūrāga thīīnī wakwa, nīwe ūraruta wīra wake. **11** Njītīkīai rīrīa nguuga atī ndī thīīnī wa Baba, nake Baba arī thīīnī wakwa; kana mūgītīkīe nī ūndū wa ūira wa cīama iria nīngaga. **12** Ngūmwīra atīrī na ma, mūndū ūria wothe ūnjītīkītīe, nīarīkaga maūndū marīa njīkaga. Na nīageeka o na maūndū manene kūrī macio, tondū ndīrathīi kūrī Baba. **13** Na ūria wothe mūkahooya, nīngawīka thīīnī wa rīitwa rīakwa, nīgeetha Mūrīi arehere Baba rīiri. **14** Mwahooya ūndū o wothe thīīnī wa rīitwa rīakwa, nīndīrīwīkaga. **15** “Angīkorwo nīmūnyendete, nīmūrīathīkagīra ūria ndīmūwathīte. **16** Na nīi nīngahooya Baba, nake nīakamūhe Mūteithia ūngī aikarage na inyuī ngīnya tene, (aīōn g165) **17** nake nīwe Roho ūria wa ma. Nao andū a gūkū thīi matīngīmūwītīkīra tondū matimūonaga na matīmūū. No inyuī nīmūmūi nīgūkorwo atūūrānāgia na inyuī, na aikaraga thīīnī wanyu. **18** Ndīkūmūtīga ta cīana cia ngorīai, nīngūka kūrī inyuī. **19** Thuutha wa ihinda inyīnī, thī ndīgūcooka kūnyona, no inyuī nīmūrīnyonaga. Tondū nīndūūrāga muoyo, o na inyuī nīmūgūtūūra muoyo. **20** Mūthenya ūcio nīmūkamenya atī nīi ndī thīīnī wa Baba, na inyuī mūrī thīīnī wakwa, na nīi ndī thīīnī wanyu. **21** Ūria wothe ūguuga maathani makwa na akamaathīkīra, ūcio nīwe ūnyendete. Nake ūcio ūnyendete nīarīendagwo nī Baba, o na nīi nīndīmwendaga na ndīonithanagīe kūrī we.” **22** Nake Judasi (no ti Isīkīriota) akiuga atīrī, “No rīrī Mwathani, nī kīi gīgūtūma wīonithanīe kūrī ithuī na ti kūrī andū a gūkū thīi?” **23** Nake Jesū agīcookia atīrī, “Mūndū o wothe ūnyendete nīarīathīkagīra ūrutani wakwa. Baba nake nīarīmwendaga, na nītūrūkaga kūrī we tūtūūrānāgie nake. **24** Ūria ūtānyendete ndathīkagīra ūrutani wakwa. Ciugo icio mūiuga ta ti ciakwa nīi mwene; nī cia Baba ūria wandūmire. **25** “Maūndū maya mothe ndamwārīra tūrī o na inyuī. **26** No rīrī, we Mūteithia, na nīwe Roho Mūtheru, ūria Baba agaatūma thīīnī wa rīitwa

rīakwa, nīakamūrūta maūndū mothe na amūrīrīkanīe ūria wothe ndīmūwīrīte. **27** Thayū nīguo ngūmūtīgīra; thayū wakwa nīguo ndaamūhe. Ndīkūmūhe thayū ta ūria ūheanagwo nī andū a gūkū thī. Mūtīgatangīke ngoro kana mwītīgīre. **28** “Inyuī nīmūwāguire nīguuga atīrī, ‘Nīngūthīi na nīngacooka njūke kūrī inyuī rīngī.’ Angīkorwo nīmūnyendete-rī, no mūkene tondū ndīrathīi kūrī Baba, nīgūkorwo Baba nī mūnene kūrī nīi. **29** Ndamwīra maūndū macio o rīu matanekīka nīgeetha rīrīa magekīka mūgeetīkīa. **30** Ndīkūmwārīra ūhoro ūyū ihinda irāya, nīgūkorwo mūnene wa gūkū thī nīarooka. We ndarī na hīnya wa kūnjātha, **31** no andū a gūkū thī no ngīnya mamenye atī nīnyendete Baba, na atī njīkaga o ūria Baba anjathīte. “Ūkai rīu; nītūthīi.

15 “Nīi nīi nīi mūthabībū ūria wa ma nake Baba nīwe mūrīmīrī. **2** Rūhonge o ruothe rūrī thīīnī wakwa rūtāciaraga nīarūtēmaga akarweheria. Naruo rūhonge o ruothe rūrīa rūciaraga nīarūceehaga nīguo rūciare maciaro maingī makīria. **3** Inyuī o na rīu mūrī atheru nī ūndū wa ūhoro ūria ndīmūheete. **4** Ikaragai thīīnī wakwa na nīi nīndīrīkaraga thīīnī wanyu. Gūtīrī rūhonge rūngīciara maciaro rūrī rwīki; no ngīnya rūkare thīīnī wa mūthabībū. O na inyuī mūtingīciara maciaro mūtāngīkīra thīīnī wakwa. **5** “Nīi nīi mūthabībū, na inyuī mūrī honge. Mūndū angīkara thīīnī wakwa na nīi njīkare thīīnī wake, nīarīciaraga maciaro maingī; tondū mūtārī hamwe na nīi mūtīrī ūndū mūngīhota gwīka. **6** Mūndū o wothe angīaga gūkara thīīnī wakwa-rī, atārīi o ta rūhonge rūrīa rūteagwo rūkooma; honge icio nīkūngānio cīunganagio, īgāikio mwakī-inī ikahīa. **7** Mūngīkara thīīnī wakwa, nācio ciugo ciakwa cīkare thīīnī wanyu, hooyai o kīrīa gīothe mūngīenda, na nīmūkūheo kīo. **8** Ūndū ūria ūngīgocīthia Baba nī atī, mūciarage maciaro maingī nīguo mwīonanie mūrī arutwo akwa. **9** “O ta ūria Baba anyendete, ūguo noguo na nīi ndīmwendete. Rīu-rī, ikaragai o wendo-inī wakwa. **10** Mūngīathīkīra maathani makwa-rī, nīmūrīkaraga wendo-inī wakwa o ta ūria nīi njathīkīre maathani ma Baba na ngaikara wendo-inī wake. **11** Ndamwīra maūndū macio nīguo gīkeno gīakwa kīgīe thīīnī wanyu, nakīo gīkeno kīanyu gīkīnyanīre. **12** Rīathani rīakwa nī rīrīrī: Endanagai inyuī ene, o ta ūria nīi ndīmwendete. **13** Gūtīrī mūndū ūrī wendo mūnene kūrī ūyū, atī mūndū no arute muoyo wake nī ūndū wa arata ake. **14** Inyuī mūrī arata akwa, mūngīka ūria ndīmūwathīte. **15** Ndīgūcooka kūmwīta ndungata, tondū ndungata ndīmēnyaga ūria mūmīathi areeka; no inyuī ndīmūwītīte arata nīgūkorwo maūndū marīa mothe ndīrutīte kuuma kūrī Baba nīndīmūmenyithīte. **16** Ti inyuī mwathuurire, no nīi nīi ndamūthuurire, na ngīmūwīra mūthīi mūgīaciare maciaro, namo maciaro macio matūūre. Nake Baba nīakamūhe kīrīa gīothe mūkahooya thīīnī wa rīitwa rīakwa. **17** Rīrīrī nīrīo rīathani rīakwa: Endanagai. **18** “Andū a thī mangīmūthūūra, menyai atī nīi nīi maambire gūthūūra. **19** Korwo mūrī a gūkū thī, andū a thī no mamwende ta mūrī ao. No rīrī, inyuī mūtīrī a gūkū thī, no nīndīmūthuurīte kuuma kūrī andū a thī. Nīkīo andū a thī mamūthūire. **20** Rīrīkanai ūhoro ūria ndamwīrīre atīrī, ‘Gūtīrī ndungata nene gūkīra mūmīathi.’ Angīkorwo nīi nīmānyarīirire, o na inyuī nīmākamūnyarīra. Angīkorwo nīmāthīkīre ūrutani wakwa o na wanyu nīmākawathīkīra. **21** Nao makaamwīka ūguo nī ūndū wa rīitwa rīakwa, nīgūkorwo matīū ūria wandūmire. **22** “Korwo ndīkīre ngīmahe ūhoro, matīngīamenyire nī ehīa. No rīu matīrī na kīgwātīo nī ūndū wa mehīa mao. **23** Mūndū ūria ūthūūrīte, nīathūūire Baba o nake. **24** Korwo ndīkīte

gatagati-ini kao maundu maria matari mekwo ni mundu ungi matingiamenyire ni ehia. No ruu nimonete ciama ici, no no maathuire na magathuura Baba. **25** No nigeetha kuhingio uria kwandikitwo Watho-ini wao atiri, 'Nimathuuirire hatari gutumi.' **26** "Hindi iria Muteithia agooka, uria ngaamutumira kuuma kuri Baba, na niwe Roho wa ma uria uumaga kuri Baba, we niakaheana uria wakwa. **27** Na o na inyu ni nginya mukaaruta uria, tondu mutuurite na ni kuuma o kiambiriria.

16 "Ndamwira maundu macio mothe nigeetha mutikanae gutiganiria witikio. **2** Nimakamungata thunagogi-ini; na uhoru wa ma ni ati, kuri hindi iguika riria mundu o wotho ukamuuraga ageciiragia ati ni Ngai aratungatira. **3** Mageekaga maundu macio ni undu matimenyete Baba o na kana makaamena. **4** Ndamwira maundu macio nigeetha hindi iyo yakinya mukaaririka ati nindamwirite. Ndamwirire maundu macio kiambiriria-ini tondu ndaari hamwe na inyu. **5** "Ruu ninguuthi kuri uria wandumire. No gutiri o na umwe wanyu uranjuria atiri, 'Urathii ku?' **6** Mwaiurwo ni kieha ni tondu nindamwira maundu macio. **7** No ngumwira atiri na ma, ni kwagirire nii thii ni undu wanyu. Tondu ndaga guthii, Muteithia ndagooka kuri inyu. No ndaathii, ningamutuma oke kuri inyu. **8** Nake oka, niakaiguithia andu a guku thi uria mahitite uhoru-ini wa mehia, na uhoru-ini wa uthingu, o na uhoru-ini wa ciira: **9** Nimahitite uhoru-ini wa mehia, nigukorwo andu matinjitikie; **10** nimahitite uhoru-ini wa uthingu, nigukorwo ndirathii kuri Baba kuria mutangicooka kunyona; **11** na nimahitite uhoru-ini wa ciira tondu munene wa guku thi niarikitie gutuurwo ciira. **12** "Ndi na maundu mangi maing ma kumwira, makiria ya maria mungihota kuumiriria ruu. **13** No riri, Roho Mutheru ucio wa ma oka, niakamutongoria uhoru-ini uria wa ma wotho. Ndakaaragia uhoru wake mwene; akaaragia uhoru wa maundu maria aiguite, ningi niakamwira uhoru wa maundu maria magooka thuutha. **14** Niakangocithia nigukorwo niakamumenyithia uhoru wakwa uria arutite kuuma kuri ni. **15** Maundu mothe ma Baba ni makwa. Nikio ndamwira ati Roho niakamumenyithia uhoru wakwa uria arutite kuuma kuri ni, mutumenye. **16** "Thuutha wa kahinda kanini mutikunyona ringi na ningi thuutha wa kahinda kanini nimukunyona." **17** Amwe a arutwo ake makitirania atiri, "Arenda kuuga atia riria aroiga ati, 'Thuutha wa kahinda kanini mutikunyona ringi na ningi ati thuutha wa kahinda kanini nimukunyona', ningi ati 'Tondu ndirathii kuri Baba?'" **18** Magithii na mbere kuirania atiri, "Arenda kuuga atia riria aroiga ati, 'Kahinda kanini?' Ithu tuitiramenya uria aroiga." **19** Nake Jesu akiona ati nimendaga kumuria uhoru ucio, ni undu ucio akimeera atiri, "Ni kuirania murorania uria ngwendaga kuuga riria njugire ati 'Thuutha wa kahinda kanini mutikunyona ringi, na ningi thuutha wa kahinda kanini nimukunyona?' **20** Ngumwira atiri na ma, mukaarira na mucakae riria andu a thi marakena. Inyu mukaniitwo ni kieha, no kieha, kianyuni nigikagarurika gituike gikeno. **21** Mundu-wa-nja agciarara niakaragwa na ruo tondu hindi yake ni nginyu; no aarikia guciara kaana, akariganirwo ni ruo ni undu wa gukena nigukorwo kaana ni gaaciarwo guku thi. **22** O na inyu nogo: Ruu ni ihinda rianyu ria kieha, no ningamuona ringi na nimugakena, na gutiri mundu o na umwe ukamutunya gikeno ku. **23** Muthenya ucio wakinya mutigacooka kunjuria undu o na uriku. Ngumwira atiri na ma, Baba niakamue kiria giothe mukaahooya thini wa ruitwa riakwa. **24** Nginyagia ruu mutiri mwahooya undu thini wa

ruitwa riakwa. Hooyai na nimukuheo, niguu gikeno kianyuni gikinyanire. **25** "O na gutuika ngoretwo ngaria na ngerekano-riri, hindi niiroka riria itagacooka kumwariria na njira iyo, no ngaamwiraga uhoru wa Baba itekuhithirira. **26** Muthenya ucio nimukahooyaga thini wa ruitwa riakwa. Ndiroiga ati ningahooyaga Baba ithenya rianyu. **27** No riri, Baba we mwene niamwendete, nigukorwo inyu nimunyendete, na nimwitikie ati ndoimire kuri Ngai. **28** Nii ndoimire kuri Baba, nguika guku thi; na ruu ninguuma guku thi, njooke kuri Baba." **29** Hindi iyo arutwo a Jesu makiuga atiri, "Ruu niuratuhe uhoru wega, utekwaria na ngerekano. **30** Ruu nitwamenya ati wee niuui maundu mothe, na ati o na ndubataire mundu o na uriku akuurie ciuria. Uhoru ucio niwatuma twitikie ati woimite kuri Ngai." **31** Nake Jesu akimacookeria atiri, "Ruu nimwetikia! **32** No hindi niiroka, na ninginyu, riria mukahurunjuka, o mundu athi gwake mucii. Mukaandiga ndi nyiki, no ndiri nyiki, nigukorwo Baba ari hamwe na ni. **33** "Ndamwira maundu macio nigeetha mugie na thayu thini wakwa. Guku thi nimurionaga thina. No umiriria! Nii nindooretie thi."

17 Jesu aarikia kuuga maundu macio, agitira maitho akirora na iguru, akihooya, akiuga atiri: "Baba hindi ni nginyu. Gocithia Muruguo, niguu nake Muruguo akugocithie. **2** Nigukorwo niumuheete uhoti wa gwatha andu othe, niguu aria othe umuheete amahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **3** Na ruu uyū niguu muoyo wa tene na tene: Ati makumenye, o Wee Ngai uria wa ma, na mamenye Jesu Kristu, uria utumite. (aiōnios g166) **4** Ningugocithitie guku thi na undu wa kurikia wira uria waheire ndute. **5** Na ruu Baba, ngoocithia ndi mbere yaku na riiri uria ndaari naguo hamwe nawe o mbere thi itaanagia. **6** "Ninguurire andu aria waheire guku thi ruitwa riaku. Acio maaru aku; nawe ukithe o, nao nimathikire kiugo giaku. **7** Na ruu ni mamenyete ati indo iria ciothe uheete ciuimite kuri wee. **8** Nigukorwo nindamaheire ciugo iria waheire, nao magicithira. Nimamenyire hatari nganja ati ndoimire kuri wee, na magithii ati wee niwe wandumire. **9** Acio nio ndiraheera. Ndiraheera andu a guku thi, no ndiraheera aria uuheete, nigukorwo ni aku. **10** Kiria giothe ndi nakio ni giaku, na kiria giothe uri nakio ni giakwa. Naguo ugocci niuukite kuri ni ni undu wao. **11** Ndiguikara guku thi ringi, no maro o guku thi, na ni ndiroka kuri wee. Baba Mutheru, magithie na uhoti wa ruitwa riaku, ruitwa riria waheire, nigeetha matuuke umwe o ta uria ithu tiri umwe. **12** Riria ndiraari nao, nindiramagitira na ngamamenyerera na ruitwa ruu waheire. Gutiri o na umwe uuriite o tiga uria wathirirwo kwanango niguu Maandiko mahingio. **13** "Ruu ndiroka kuri wee, no maundu maya ndiroiga ndi o guku thi, niguu maiurwo ni gikeno giakwa kiri gikinyaniru kuna thini wao. **14** Nindimaheete kiugo giaku, nao andu a guku thi makamathuura, nigukorwo o ti a guku thi ringi, o ta uria ni itari wa guku thi. **15** Ihooya riakwa ti umarute guku thi, no ni ati umagitagire kuuma kuri uria muuru. **16** O ti a guku thi, o ta uria o na ni itari waku. **17** Maamure, umatherie na uhoru uria wa ma; uhoru waku niguu uhoru wa ma. **18** O ta uria wandumire guku thi, na ni nogo ndamatuma kuri andu a guku thi. **19** Ndietherie ni undu wao, niguu o nao matherio kuna ni uhoru uria wa ma. **20** "Ningi to aya oiki ndiraheera. Ndiraheera o na aria angu makaanjitika ni undu wa ndumiriri ya aya, **21** niguu othe matuuke umwe Baba, o ta uria we uri thini wakwa na ni ndi thini waku. O nao marogia thini witu nigeetha andu a guku thi metikie ati niwe undumite. **22** Nindimaheete riiri uria

waheire, nĩguo matũike ũmwe o ta ũria ithũĩ tũri ũmwe, **23** nĩ ndĩ thĩĩni wao, nawe ũri thĩĩni wakwa. Marotuika ũmwe kũna, nĩgeetha andũ a gũkũ thĩ mamenye atĩ nĩwe wandũmire, na atĩ nũmendetete o ta ũria ũnyendetete. **24** “Baba, ngwenda arĩa ũũheete makorwo na nĩ harĩa ndĩ na mone riiri wakwa, riiri ũria ũũheete nĩ undũ nĩwanyendetete thĩ itanombwo. **25** “Baba Mũthingu, o na gũtuika andũ a gũkũ thĩ matũkũũ-rĩ, nĩ nĩngũũ, nao nĩ moĩ atĩ nĩwe undũmĩte. **26** Nĩngũmenyithanĩtie kũri o, na nĩngũkĩrĩrĩa gũkũmenyithania, nĩgeetha wendani ũria ũnyendetete naguo ũkarage thĩĩni wao na nĩguo o na nĩ mwene ngoragwo thĩĩni wao.”

18 Jesũ aarĩkia kũhooya, agĩthĩ arĩ na arutwo ake, makĩringa mũkuru wa Karũũ ga Kidironi. Mũriĩna ũcio ũngĩ nĩ haari na mũgũnda wa mitamayiũ, agĩtoonya ho na arutwo ake. **2** Na riiri, Judasi, ũria wamũkunyaĩre, nĩooi handũ hau, nĩ undũ Jesũ nĩacemanagĩria ho kaingĩ na arutwo ake. **3** Nĩ undũ ũcio Judasi agĩthĩ hau mũgũnda-inĩ ũcio, atongoretie mbũtũ ya thigari na anene amwe kuuma kũri athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai. Nao nĩmakuũite icinga, na matawa, na indo cia mbaara. **4** Nake Jesũ nĩ undũ nĩamenyaga maũndũ marĩa mothe maakirie kũmũkora-rĩ, akiumĩra akĩmoooria atĩri, “Nũũ mũracaria?” **5** Nao makĩmũcookeria atĩri, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.” Nake Jesũ akĩmacookeria atĩri, “Nĩ nĩ nĩ we.” (Nake Judasi ũcio wamũkunyaĩre aarũngĩ hau hamwe nao.) **6** Riiria Jesũ aameerire atĩri, “Nĩ nĩ nĩ we,” magĩcooka na thũthũ makĩgũga thĩ. **7** O rĩngĩ Jesũ akĩmoooria atĩri, “Nũũ mũracaria?” Nao makĩmũcookeria atĩri, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi.” **8** Jesũ akĩmacookeria atĩri, “Ndamwĩra atĩ nĩ nĩ we. Akorwo nĩ nĩ mũracaria-rĩ, rekei andũ aya mathĩ.” **9** Gwekĩkire ũguo nĩgeetha ũhoro ũria aarĩtie ũhinge, riira oigire atĩri, “Andũ arĩa waheire gũtirĩ o na ũmwe wao ndeete.” **10** Hĩndĩ iyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rũhiũ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtinia gũtũ kwa ũrio kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. (Ndungata iyo yetagwo Maliku.) **11** Nake Jesũ agĩathia Petero atĩri, “Cookia rũhiũ rwaku rwa njoral Gĩkombe kirĩa Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga gũkĩnyũra?” **12** Nayo mbũtũ iyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyũtia Jesũ. Makĩmuoha na **13** makĩamba kũmũtwarwa kwa Anasi, ũria warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene mwaka ũcio. **14** Kaiafa nĩwe wataarĩtie Ayahudi atĩ na gũkorwo arĩ wega mũndũ ũmwe akũire andũ othe. **15** Simoni Petero marĩ na mũrutwo ũngĩ makĩrũmirĩra Jesũ. Na tondũ mũrutwo ũcio nĩooi nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩtwarana na Jesũ kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. **16** No Petero agĩtigwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mũrutwo ũcio ũngĩ, woio nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩcooka, akĩaria na mũirĩtu ũria warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonyia Petero. **17** Nake mũirĩtu ũcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩri, “Kai wee ũri ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩcooka agĩkiuga atĩri, “Aca, ndĩri ũmwe wao.” **18** Na riiri, ndungata na thigari ciarũgamĩte irigĩciĩrie mwaki ũria ciakĩtie ikĩwota, tondũ kwarĩ na heho. Petero o nake aarũgamĩte hamwe nao agĩota mwaki. **19** Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene oragia Jesũ ũhoro wa arutwo ake na ũhoro wa ũrutani wake. **20** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩri, “Nĩ njariĩre andũ othe a thĩ itarĩ undũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagogi-inĩ o na hekarũ-inĩ, kũria Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ undũ njaragia na hitho. **21** ũranjũria ũguo niki? ũria arĩa mananjũgia ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ũria ndanoiga.” **22** Riiria Jesũ oigire ũguo, ũmwe wa thigari

iria ciarĩ hau akĩmũgũtha rũhĩ, akĩmũria atĩri, “ũguo nĩguo ũgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene?” **23** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩri, “Angĩkorwo nĩndoiga ũũru-rĩ, heana ũira wa ũũru ũcio. No angĩkorwo ndaaria ũhoro wa ma-rĩ, wangũthĩra kĩ?” **24** Nake Anasi akĩmũneana atwarwo arĩ o muohe kũri Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. **25** O hĩndĩ iyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩri, “Kai wee ũri ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩkaana, akiuga atĩri, “Aca, ndĩri ũmwe wao!” **26** Ndungata ĩmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na yarĩ ya mbarĩ ya mũndũ ũria Petero aatinĩtie gũtũ, ikĩmũria atĩri, “Na gĩthĩ nĩ ndirakũonire mũri nake hau mũgũnda-inĩ wa mitamayiũ?” **27** O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ iyo ngũkũ ĩgĩkũga. **28** Nĩngĩ Ayahudi makĩrũta Jesũ gwa Kaiafa makĩmũtwarwa gũikaro-inĩ kĩa Barũthi wa Kĩroma. Hĩndĩ iyo kwarĩ rũciĩni tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatoooyire gũikaro kũu; nĩ undũ nĩmendaga mahote kũria gĩathĩ kĩa Bathaka. **29** Nĩ undũ ũcio Pilato akiama akĩmakora kũu nja akĩmoooria atĩri, “Mũndũ ũyũ mũramũthitangĩra kĩ?” **30** Nao makĩmũcookeria atĩri, “Atangĩri muuni watho-rĩ, tũtingĩmũrehe kũri we.” **31** Nake Pilato akĩmeera atĩri, “Kĩmuoei inyuĩ ene mũkamũciirithie kũringana na watho wanyu.” Nao Ayahudi makĩregana na ũhoro ũcio, makiuga atĩri, “Ithũĩ tũtirĩ na rũũtha rwa kũruga mũndũ o na ũ.” **32** Maũndũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesũ aarĩtie akionania mũthemba wa gĩkuũ kirĩa agaakua ihingio. **33** Pilato agĩcooka agĩtoonya gũikaro kũu kĩa Barũthi, agĩtia Jesũ akĩmũria atĩri, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?” **34** Nake Jesũ akĩmũria atĩri, “ũcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩrite ũhoro wakwa?” **35** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩri, “Nĩ ndikĩri Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanite kũri nĩ. Nĩ atĩa wikĩte?” **36** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩri, “ũthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguo-rĩ, ndungata ciakwa nĩcingĩndũrĩre ndikanyĩtuo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.” **37** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩri, “nĩ undũ wa ũguo-rĩ, wee ũkĩri Mũthamaki!” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩri, “Nĩwarĩa ma kuuga atĩ nĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩri, gĩtũmi gĩkĩ nikĩo gĩatũmire njarawo, na nikĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũrũge ũhoro ũria wa ma. Mũndũ o wothe ũri mwena wa ũhoro wa ma nĩathikagĩrĩria.” **38** Nake Pilato akĩmũria atĩri, “ũhoro wa ma nĩ ũrĩkũ?” Aarĩkia kũria ũguo akiama nja o rĩngĩ agĩthĩ kũri Ayahudi akĩmeera atĩri, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthitangĩra. **39** No nĩngĩ nĩ mũtũgo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohore mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohore ‘mũthamaki wa Ayahudi?’” **40** Nao makĩanĩria, magĩcookia atĩri, “Aca, tũtikwenda ũcio! Tuohore Baraba!” Na riiri, Baraba ũcio aarĩ mĩtunyani.

19 Hĩndĩ iyo Pilato akĩoya Jesũ, akĩmũhũirithia iboko. **2** Nacio thigari igĩtuma thũmbĩ ya mĩgũga, ikĩmwĩkĩra mĩtwe, na ikĩmũhũmba kanjũ ya rangi wa ndathi, **3** igathĩiiga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũrũragia ikiugaga atĩri, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthũ na hĩ. **4** O rĩngĩ Pilato akiama nja, akĩria Ayahudi atĩri, “Ta onei ngĩmũrũta nja ndĩmũrehe kũri inyuĩ, nĩguo mũmenye atĩ nĩ ndionete undũ o na ũrĩkũ angĩthitangĩrwo.” **5** Riiria Jesũ oimire nja ekĩrite thũmbĩ iyo ya mĩgũga na ehumbĩte kanjũ iyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato akĩmeera atĩri, “Mũndũ nĩ ũyũ!” **6** Riiria athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamũonire, makĩanĩria makiuga atĩri, “Mwambithie mũti-igĩrũ! Mwambithie mũti-igĩrũ!” No Pilato akĩmacookeria atĩri,

“Muoei mūmwambe mūti igūrū arī inyuī. Ha ūhoro wakwa, ndirona ūndū o na ūrīkū ang̃hithang̃irwo.” **7** Nao Ayahudi makiuga magwatīrie atīrī, “Ithuī nītūrī watho; na kūrīngana na watho ūcio no nginya akue, tondū nīetūte Mūrū wa Ngai.” **8** Rīrīa Pilato aiguire ūguo, agītīgira mūno makīria, **9** agīcooka thīnī na nyūmba īyo ya ūthamaki. Ningī akīrīa Jesū atīrī, “Wee-rī, uumite kū?” Nowe Jesū ndaigana kūmūcookeria. **10** Pilato akīmūria atīrī, “Kaī ūkūrega kūrīngarīria? Kaī ūtooi ndī na ūhoti wa gūkuohorithia, kana wa gūkwambithia mūti igūrū?” **11** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Wee ndūngīrī na ūhoti igūrū rīakwa korwo ndūheetwo guo kuuma igūrū. Nī ūndū ūcio ūria ūneanire kūrīwe nīwe ūrī na mehīa marīa manene.” **12** Kuuma hīndī īyo, Pilato akīgeria kuohora Jesū, no Ayahudi magīthī na mbere kwanīrīra atīrī, “Ūngīrekereria mūdū ūyū, wee ndūrī mūrata wa Kaisari. Mūdū o wothē wītuga mūthamaki nīamenete Kaisari.” **13** Rīrīa Pilato aiguire ūguo-rī, akumia Jesū nīa, na agīkarīra gītī kīa mūtuanrī ciira handū hoikaine ta “Harīa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kīhibirania Gabatha). **14** Kwarī mūthenya wa Ihaarīria rīa Kiumia gīa Giathī kīa Bathaka; na kwarī ta thaa thīta. Nake Pilato akīra Ayahudi atīrī, “Ūyū mūthamaki wanyu!” **15** No-o makīanīrīra, makiuga atīrī, “Mweherī! Mweherī! Mwambithie mūtī-igūrū!” Nake Pilato akīmooria atīrī, “Nyambithie Mūthamaki wanyu?” Nao athīnjīri-Ngai arīa anene magīcookeria atīrī, “Ithuī tūtīrī mūthamaki ūngī tīga Kaisari.” **16** Mūthia-inī Pilato akīmūneana kūrī o nīguo akambwo mūtī-igūrū. Nacio thigari kīnyīntīa Jesū. **17** Na ekuuīre mūtharaba wake agīthī nginya harīa heetagwo “Ha Ihīndī rīa Mūtwe” (na no ho hetagwo na Kīhibirania, Gologotha.) **18** Hau nīho maamwambire, na hamwe nake makīamba andū angī eerī, ūmwe mwena ūmwe na ūcio ūngī mwena ūcio ūngī; nake Jesū arī gatagatī. **19** Nake Pilato akīandīkithia kībaū na gīkīhūūrīrwo mūtharaba-inī. Nakīo kīandīkītwo atīrī, JESŪ WA NAZARETHI, MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **20** Nao Ayahudi aingī magīthoma maandīko macio, nīgūkorwo handū harīa Jesū aambīrwo haarī hakuhī na itūūra rīu inene, nakīo kībaū kīu kīandīkītwo na Kīhibirania, na Kīlatīni, na Kīyunani. **21** Nao athīnjīri-Ngai arīa anene a Ayahudi makīra Pilato atīrī, “Tiga kwandīka ‘Mūthamaki wa Ayahudi’ no andika atī mūdū ūyū nī kuuga oigire atī nīwe mūthamaki wa Ayahudi.” **22** Nake Pilato akīmacookeria atīrī, “Ūguo ndandīka nīndandīka.” **23** Rīrīa thigari ciarīkirie kwamba Jesū, ikīoya nguo ciake, igīcgīyana maita mana, o mūdū yake, no kanjū yatigarire. Nguo ūyū ndīarī na rūtumo, yatumītwo kuuma igūrū nginya thī rīo o taama ūmwe. **24** Nacio ikīrīana atīrī, “Nītūtigei kūmītārūra; rekei tūmīcuukire mītī nīguo tūmenye ūria ūgūthī nayo.” Gwekīkire ūguo nīguo Maandīko mahinge marīa moigite atīrī, “Maagayanire nguo ciakwa, na magīcuukīra kanjū yakwa mītī.” Ūguo nīguo thigari ciekire. **25** Hakuhī na mūtharaba wa Jesū nīho nyīna aarūgamīte, na mwarī wa nyīna na nyīna, na Mariamu mūtumia wa Kīliopa, na Mariamu Mūmagīdali. **26** Rīrīa Jesū onire nyīna na mūrutwo ūria endete marūngī hakuhī nake, akīra nyīna atīrī, “Mūtumia ūyū, ūcio mūrūguo.” **27** agīcooka akīra mūrutwo ūcio atīrī, “Ūcio maitūguo.” Kuuma hīndī īyo mūrutwo ūcio akīya nyīna wa Jesū, agīthī gūtūūra mūciī kwa mūrutwo ūcio. **28** Thuutha ūcio, Jesū amenya atī maūdū mothe nīmathira, na nīguo Maandīko mahinge, akiuga atīrī, “Nīnyootī.” **29** Hau nī haarī na cuba yarī na thiki, nī ūndū ūcio thigari igītobokīa thībūnji ho, igīcooka igīthecerera thībūnji ūyō rūhanju-inī rwa mūthobi, ikīmītwarīrīra kanua-inī ka Jesū. **30** Hīndī rīra Jesū aamīkundire, akiuga atīrī, “Ūhoro nīwathira.” Na oiga ūguo,

akīnamia mūtwe, agītūkīana. **31** Na rīrī, kwarī mūthenya wa Ihaarīria wa Ayahudi, nīguo marokere Thabatū ya mwanya. Na tondū Ayahudi matiendaga mīrī īyo itīgwo mītharaba-inī hīndī ya Thabatū, makīrīa Pilato aathane atī andū acio maambītwo moīnwo magūrū, na mīrī yao īcuurūrio. **32** Nī ūndū ūcio thigari igīthīi ikīuna magūrū ma mūdū wa mbere ūria mambanīrio na Jesū na igīcooka ikīuna ma ūcio ūngī. **33** No rīrīa maakīnyire harī Jesū na makīona atī nīarīkītīe gūkua, makīaga kuuma magūrū make. **34** Handū ha ūguo-rī, mūthigari ūmwe agītheeca Jesū mbaru na itīmū, na o rīmwe hakiura thakame na maai. **35** Nake mūdū ūria wonire maūdū macio nīarūtīte ūira, naguo ūira wake nī wa ma. We nīoof atī aaragia ūhoro wa ma, na oimbūruga nīgeetha o na inyuī mwītīkie. **36** Namo maūdū macio meekīkire nīgeetha Maandīko mahinge marīa moigite atīrī, “Gūtīrī ihīndī o na rīmwe rīake rīkoīnwo.” **37** O na ningī no harī Maandīko magī moigite atīrī, “Makeerora mūdū ūria maathece.” **38** Thuutha ūcio, Jusufu wa Arimathea akīhooya Pilato mwīrī wa Jesū. Na rīrī, Jusufu aarī mūrutwo wa Jesū, no amūrūmagīrīra na hītho tondū wa gwītīgira Ayahudi. Nake Pilato akīmūhe rūtha, nake agīthī agīkuua mwīrī ūcio. **39** Maathiire na Nikodemo, ūria wathīte kūrī Jesū ūtukū. Nikodemo agītwarā mītukanio wa mananene na thubiri ingīkīnya o ta ratīrī mīrongo mūgwanja na ithano. **40** Nao eerī makīoya mwīrī wa Jesū, makīwoha na mataama ma gatani hamwe na mītukanio īyo mīnungī wega, kūrīngana na mītugo ya Ayahudi ya gūthikana. **41** Hau Jesū aambīrwo nī haarī na mūgūnda, na thīnī wa mūgūnda ūcio nī kwarī na mbīrīra njerū, rīra itakoretwo igītwo mwīrī wa mūdū o na ūmwe. **42** Tondū kwarī mūthenya wa Ihaarīria wa Ayahudi nīguo marokere Thabatū, na ningī nī ūndū mbīrīra īyo yarī o hakuhī-rī, makīga Jesū ho.

20 Na rīrī, mūthenya wa mbere wa kwambīrīria kiumia rūciinī tene, kūrī o na nduma, Mariamu Mūmagīdali nīathiire mbīrīra-inī na akīona ihiga rīrīa rīarī mūromo-inī rīrī rīeherie. **2** Nī ūndū ūcio agīthī ateng̃’erete kūrī Simoni Petero na mūrutwo ūria ūngī, ūria Jesū endete, akīmeera atīrī, “Nīmarūtīe Mwathani mbīrīra-inī, na tūtīūū harīa mamūigite!” **3** Nī ūndū ūcio Petero na mūrutwo ūcio ūngī makīumagara marorete mbīrīra-inī. **4** Marī o eerī magīteng̃’era, no mūrutwo ūcio ūngī agīkīria Petero ihena, agīkīnya mbīrīra-inī mbere. **5** Akīnamīrīra, na akīrora thīnī, akīona mataama ma gatani marī maige thī, no ndaatoonyire. **6** Nake Simoni Petero, ūria warī thuutha wake, agīkīnya na agītōonya mbīrīra thīnī. Akīona mataama ma gatani maigītwo hau, **7** o hamwe na gītambaya kīria Jesū ohetwo mūtwe agīthīkwo. Nakīo gīakūnjītwo gīkaigwo kīrī gīiki, gītārī hamwe na mataama macio ma gatani. **8** Thuutha ūcio mūrutwo ūcio ūngī, ūria wakīnyīte mbīrīra-inī mbere, o nake agītōonya thīnī. Akīona na agītīkia. **9** (Nīgūkorwo ngīnyagia hīndī īyo matiakoretwo mataukīrwo nī Maandīko atī Jesū nīarī arīūke kuuma kūrī arī akuū.) **10** Arutwo acio magīcooka makīnūka kwao, **11** no Mariamu akīrīgama hau nja ya mbīrīra akīrīraga. O akīrīraga-rī, akīnamīrīra, akīrora mbīrīra thīnī, **12** akīona arāika eerī marī na nguo njerū, maikarīte thī harīa mwīrī wa Jesū waigītwo, ūmwe agaikara mūtwe-inī nake ūcio ūngī agaikara magūrū-inī. **13** Nao makīmūria atīrī, “Mūtumia ūyū, nī kīrīkūrīria?” Nake akīmacookeria atīrī, “Nī ūndū nīmeheretie Mwathani wakwa mbīrīra-inī, na ndīūū harīa mamūigite.” **14** O hīndī īyo akīhīgūra, akīona Jesū arūgamīte hau, no ndaigana kūmenya atī aarī Jesū. **15** Nake Jesū akīmūria atīrī, “Mūtumia ūyū, nī

kāi kīrakūrīria? Nūū ūracaraia?" Mariamu agūciiria atī ūcio aarī mūrīmi wa mūgūnda, akīmwīra atīrī, "Mūthuuri ūyū, akorwo nīwe ūmweheretie nījīra harīa ūmūigīte nīguo thīi ngamuoē." **16** Nake Jesū akīmwīta, "Mariamu!" Nake akīhūgūra akīmwītīka na Kīhibirania atīrī, "Raboni!" (naguo nī kuuga Mūrutani). **17** Jesū akīmwīra atīrī, "Ndukāe kūnyīta, nī ūndū ndrīrī ndrīrāmbata thīi kūrī Baba! No rīrī, thīi kūrī arutwo akwa, ūmeere atīrī, "Nīndīracooka thīi kūrī Baba, na nowe Ithe wanyu, njooke kūrī Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu." **18** Mariamu Mūmagidali agithīi kūrī arutwo, akīmatwarīra ūhorō, akīmeera atīrī, "Nīnyonete Mwathani!" Na akīmeera atī nīwe wamwīrīte maīndū macio. **19** Hwaī-inī wa mūthenya o ūcio wa mbere wa kwambīrīria kiumia, rīrīa arutwo maarī hamwe, na mīrango īrī mihinge nī ūndū wa gwītīgīra Ayahudi, Jesū agūka akīrūgama gatagatī-inī kao, akīmeera atīrī, "Gīai na thayū!" **20** Aarīka kuuga ūguo akīmooia moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makīyūrwo nī gīkeno nī ūndū wa kuona Mwathani. **21** Na o rīngī Jesū akīmeera atīrī, "Gīai na thayū! O ta ūrīa Baba aandūmire, noguo o na nī ndamūtūma." **22** Na oiga ūguo, akīmahuhrīria mīhūmū yake, akīmeera atīrī, "Amūkīrai Roho Mūtheru. **23** Arīa othe mwarekera mehīa mao, nīmarīrekagīrwo, na arīa othe mūtārīrekagīra, matīrīrekagīrwo." **24** Na rīrī, Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), ūmwe wa arīa ikūmi na eerī, ndaarī hamwe na arutwo rīrīa Jesū okire. **25** Tondū ūcio arutwo arīa angī makīmwīra atīrī, "Nītuonete Mwathani." Nawe akīmeera atīrī, "Itoonete irema cia mīcumārī moko-inī make, na ndoonyie kīara gīakwa hau irema-inī cia mīcumārī, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inī ciake, ndīngītīkia ūhorō ūcio." **26** Thuutha wa kiumia kīmwe, arutwo ake maarī kū nyūmba rīngī, na Toma aarī hamwe nao. O na gūtūika mīrango yarī mihinge-rī, Jesū agūka, akīrūgama gatagatī-inī kao, akiuga atīrī, "Gīai na thayū!" **27** Agīcooka akīira Toma atīrī, "Toonyia kīara gīaku haha; rora moko makwa. Tambūrūkia guoko gwaku ūgūkie mbaru-inī ciakwa. Tiga kūgīa na nganja, itīkia." **28** Nake Toma akīmwīra atīrī, "Mwathani wakwa na Ngai wakwa!" **29** Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Wetīkia tondū nīwanyona. Kūrathimwo nī arīa metīkagīa matonete." **30** Jesū nīringire ciama ingī nyingī akīonagwo nī arutwo ake, iria itaandīkītwo Ibuku-inī rīrī. **31** No rīrī, aci ciandīkītwo nīgeetha mwtīkie atī Jesū nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai, na atī na ūndū wa gwītīkia mūgīe na muoyo thīini wa rīitwa rīake.

21 Thuutha ūcio Jesū nīacookire akīmūrīra arutwo ake iria-inī rīa Tiberia. Ūū nīguo kwahaanire: **2** Simoni Petero, na Toma (ūrīa wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na arīū a Zebedi, o na arutwo angī eerī maarī hamwe. **3** Simoni Petero akīmeera atīrī, "Nī ndathīi gūtega thamaki." Nao makīmūcookeria atīrī, "Tūgūthīi nawe." Nī ūndū ūcio makīmagara, magītoonya marikabu, no ūtukū ūcio matīrī kindū maagwatīrie. **4** Rūciini tene, Jesū akīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria, no arutwo matiamenyaga atī nī Jesū. **5** Nake akīmeeta akīmooia atīrī, "Arata akwa, nīmūgwatītie thamaki?" Nao magīcookia makiuga atīrī, "Aca." **6** Nake akīmeera atīrī, "Ikīai wabu mwena wa ūrīo wa marikabu na nīmūkūgwatia." Rīrīa meekire ūguo, makīremwo nī kūguucia wabu ūcio nī ūrīa thamaki icio ciarī nyingī. **7** Nake mūrutwo ūrīa Jesū eendete akīira Petero atīrī, "Nī Mwathani!" Na rīrīa Simoni Petero aigūire mūrutwo ūcio aamwīra atī, "Nī Mwathani", akītoha nguo yake ya igūrū (tondū nīamīrutīte), na akīrūga maaī-inī. **8** Nao arutwo acio angī makīmūrūmīrīra na marikabu maguucītie wabu ūiyūrīte thamaki tondū matiarī haraaya, maarī ta itīina

rīa makīnya igana rīmwe kuuma hūgūrūrū-inī. **9** Maarīka kuumīria marikabu, makīona mwaki wa makara wakītio hau, na thamaki irī njīkire riiko, na mūgate. **10** Nake Jesū akīmeera atīrī, "Rehei thamaki imwe cia iria mwagwatia." **11** Nake Simoni Petero akīhaica marikabu akīguucia wabu ūcio ngīnya hūgūrūrū-inī. Naguo waiyūrīte thamaki iria nene, 153, no o na irī nyingī ūguo, wabu ūcio ndwatuīkire. **12** Nake Jesū akīmeera atīrī, "Ūkai mwīgagūre." Hatīrī o na ūmwe wa arutwo acio wamūrīrie atīrī, "Nīwe ū?" Nīmamenyire atī nī Mwathani. **13** Nake Jesū agīthīi, akīoya mūgate akīmahe, agīcooka akīmahe thamaki o nacio. **14** Rūrīrī nīrīo rīarī ihinda rīa gatātū rīa Jesū kuumīrīra arutwo ake thuutha wa kūrīuka kuuma kūrī arīa akuū. **15** Nao maarīka kūrīa, Jesū akīūrīa Simoni Petero atīrī, "Simoni mūrū wa Jona, na ma ti-itherū nīūnyendete gūkīra aya?" Nake agīcookia atīrī, "Nī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete." Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Heaga tūgondu twakwa gīa kūrīa." **16** Nīngī Jesū akīmūrīra atīrī, "Simoni mūrū wa Jona, ti-itherū nīūnyendete?" Nake akīmūcookeria atīrī, "Nī Mwathani, wee nīūū atī nīngwendete." Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Rīithagīa ng'ondū ciakwa." **17** Agīcooka akīmūrīra hīndī ya gatātū atīrī, "Simoni mūrū wa Jona, nīūnyendete?" Nake Petero akīguua ūuru ngoro nī ūndū wa ūrīa Jesū aamūrīrie hīndī ya gatātū atīrī, "Nīūnyendete?" Nake akīmwīra atīrī, "Mwathani, wee nīūū maīndū mothe; wee nīūū atī nīngwendete." Nake Jesū akīmwīra atīrī, "Heaga ng'ondū ciakwa gīa kūrīa." **18** "Ngūkwīra atīrī na ma, rīrīa warī mwīthī nīwehumbaga nguo, ūgathīi kūrīa ūkwenda; no rīrīa ūgaakūra, nīūgatambūrūkia moko, nake mīndū ūngī niagakūhumba nguo, acooke agūtware kūrīa ūtekwenda gūthīi." **19** Jesū oigire ūguo nīgeetha onanie gīkū kūrīa Petero agaakua, agocīthīe Ngai. Agīcooka akīmwīra atīrī, "Nūmīrīra!" **20** Nake Petero eehūgūra akīona mūrutwo ūrīa Jesū endete amarūmīrīre. (Ūcio nī ūrīa wetiranītie na Jesū rīrīa marīaga irio cia hwaī-inī, na nowe wamūrīrie atīrī, "Mwathani, nūū ūcio ūgūgūkūnyanīra?") **21** Na rīrīa Petero aamuonire-rī, akūrīa atīrī, "Mwathani, nake mīndū ūyū ūhorō wake nī atīa?" **22** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, "Ingīenda atūire muoyo ngīnya rīrīa ngacooka-rī, ūcio ūkūrī ūhorō waku? Wee no ngīnya ūnūmīrīre." **23** Nī ūndū wa ūguo-rī, mūhuhu ūkīhunja thīini wa arīū na aarī a Ithe witū gūkūrīro atī mūrutwo ūcio ndagakua. No Jesū ndoigīte atī ndagakua; ūrīa oigīte no atī, "Ingīenda atūire muoyo ngīnya rīrīa ngacooka-rī, ūcio ūkūrī ūhorō waku?" **24** Mūrutwo ūcio nīwe ūrī na ūira wa maīndū maya mothe, na nowe ūmaandīkie. Na ithuū nīūū atī ūira wake nī wa ma. **25** Jesū nīekire maīndū mangī maingī. Korwo mothe nīmandīkīrwo-rī, ngwīgereria atī o na thī yothe ndīngīganīra mabuku marīa mangīandīkwo.

Atūmwō

1 Thīnī na ibuku rīakwa rīa mberē, wee Theofilo-rī, nīndakwandikīre maīndū mothe marīa Jesū aambīrīrie gwīka na kūrūtana **2** ngīnya mūthenya ūrīa oirwo agītwarwo igūrū thuutha wa kūhe atūmwō arīa aathuurīte mawatho na ūndū wa Roho Mūtheru. **3** Thuutha wa kūnyariirīka gwake, akīōnania kūrī andū acio na akīheana imenyithia nyingī cia kuonania atī aarī muoyo. Nīamomīrīre ihinda rīa mīthenya mīrongo īna, na akīaria ūhorō ūkonī ūthamaki wa Ngai. **4** Hīndī ūmwe, rīrīa aarīānagīra nao, nīamathire, akīmeera atīrī: “Mūtikoime Jerusalem, o etererai kīheo kīrīa lthe witū eeranīire, o kīrīa inyuī mwanaigua ngīaria ūhorō wakīro. **5** Nīgūkorwo Johana ababatīthanagia na maai, no inyuī mūrībatīthio na Roho Mūtheru mīthenya mīngī ītanathira.” **6** Nī ūndū ūcio rīrīa maagomanire hamwe makīmūria atīrī, “Mwathani, ihinda rīrī nīrīo ūgūcookeria andū a Isiraeli ūthamaki wao?” **7** Nake akīmeera atīrī: “Ti ūhorō wanyu kūmenya ciathī o na kana mahinda marīa lthe witū atūte na ūhōti wake mwene. **8** No nīmūrīheo hīnya rīrīa Roho Mūtheru arūka igūrū rīanyu; na inyuī nīmūgatuika aira akwa thīnī wa Jerusalem, na Judea guothe, na Samaria, na ngīnya ituri ciothe cia thī.” **9** Aarīka kuuga ūguo, akīoywo na igūrū o meroreire, narīo itu rīkīmūhumbīra magītiga kūmuona rīngī. **10** O hīndī ūyo maikarīte macūthīrīrie mūno akīambata matu-inī-rī, o rīmwe andū eerī mehumbīte nguō njerū makīrūgama o hau maarī. **11** Makīmooria atīrī, “Andū aya a Galilī, mūrūgamīte haha mūcūthīrīrie igūrū nīkī? Jesū o ro ūcio, ūrīa weherio harī inyuī aatwarwo igūrū-rī, agaacooka o ro ūguo mwamuona agīthī.” **12** Hīndī ūyo magīcooka Jerusalem moimīte Kīrīmani kīa Mitamaiyū, mūigana wa rūgendo rūrīa rūngīathīrwo mūthenya wa Thabatū kuuma itūūra inene. **13** Rīrīa maakinyire, makīambata nyūmba ya igūrū ūrīa maikaraga. Nao andū arīa maarī ho maarī Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mūrū wa Alufayo, na Simoni Mūzelote, na Judasi mūrū wa Jakubu. **14** Othe makīnyītanīra hamwe, makīrūmanīrīria kūhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesū, o na arīu a nyina na Jesū. **15** Na rīrī, matukū-inī macio Petero akīrūgama gatagatī-inī ka andū arīa meetīkītie (gīkundi kīa andū ta igana rīa mīrongo rīrī), **16** akiuga atīrī, “Arīu na aarī a lthe witū, Maandīko no ngīnya mangīahingire marīa Roho Mūtheru aarīre tene na kanua ka Daudī ūhorō ūkonī Judasi, ūrīa watongorīrie andū arīa maanyīitire Jesū. **17** Aarī ūmwe witū na nīagwatanagīra na ithuī ūtungata-inī ūyū.” **18** (Judasi nīagūre gīthaka na kīheo kīrīa aamūkīrīre nī ūndū wa waganu wake. Nake akīgūa gīthaka-inī kīu na mūduru, nayo nda yake īgītathūka, namo mara mothe makīuma. **19** Andū othe a kūu Jerusalem makīigua ūhorō ūcio, na nī ūndū ūcio magītīa gīthaka kīu na rūthiomi rīwao Ekiladama, ūguo nī kuuga, Gīthaka kīa Thakame.) **20** “Nīgūkorwo nī kwandīkītwo Ibuku-inī rīa Thaburi atīrī, “Mūci wake ūkorīa ihoorū; kūroaga mūdū wa gūtūūra kuo, nīngī gūkaandīkwo atīrī, “Ūtongoria wake ūrooywo nī mūdū ūngī.” **21** Nī ūndū ūcio nī kwagīrīre gūthuurwo mūdū ūmwe kuuma kūrī andū arīa makoretwo marī hamwe na ithuī ihinda rīothe rīrīa Mwathani Jesū aaceraga na ithuī, **22** kwambīrīria hīndī ya ūbatīthio wa Johana ngīnya hīndī ūrīa Jesū oirwo akīambata akīhehera harī ithuī. Nīgūkorwo mūdū ūmwe wa aya no ngīnya atūke mūira hamwe na ithuī ūhorō-inī wa kūrīuka gwake.” **23** Nī ūndū ūcio makīrūgama andū eerī, Jusufu ūrīa wetagwo

Barasaba (na no oīkaine ta Jusito), na Mathia. **24** Magīcooka makīhooya makiuga atīrī, “Mwathani, wee nīūū ngoro ya mūdū wothe. Tuonie nūū wa aya eerī ūthuurīte **25** nīguo oe ūtungata ūyū wa gūtūuka mūtūmwō, ūrīa Judasi aatigire nīguo athīi kūrīa kūrī gwake.” **26** Magīcooka magīcuuka mīti, nāguo mūtī ūkīgīwīra Mathia; nī ūndū ūcio akīongererwo harī atūmwō acio ikūmi na ūmwe.

2 Hīndī ūrīa mūthenya wa Bendegothito wakinyire-rī, acio othe magīkorwo maarī handū hamwe. **2** Na o rīmwe mūgambo ta wa rūhuho rūnene rūkūhurutana na hīnya ūgūtūka kuuma igūrū, ūkīyūra nyūmba yothe ūrīa maakarīte. **3** Makīona kīndū gīatarīi ta nīnīmībī cia mwaki iria ciagayūkanīte īgīkara igūrū rīa mūdū o mūdū. **4** Othe makīyūrio Roho Mūtheru na makīambīrīria kwaria na thīomi īngī o ta ūrīa Roho aamahotithirie. **5** Na rīrī, kūu Jerusalem nī gwaikaraga Ayahudi etīgīri Ngai kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī. **6** Rīrīa maiguire mūgambo ūcio, gīkundi kīa andū gīgīcookanīrīra kīgegete, tondu o mūdū aamaiguuga makīaria na rūthiomi rwake kīūmbe. **7** Nao makīgega mūno, makīūrania atīrī, “Gīthī andū aya othe maraaria ti andū a Galilī? **8** Nī kī kīratūma mūdū o mūdū witū amaigūe makīaria na rūthiomi rwa kūrīa aaciarīrwo? **9** Andū a Parīthī, na a Media, na a Elamu; o na andū arīa matūūraga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, **10** na Fīrīgīa, na Pamufīlia, na Mīsīrī, na mīena ya Lībīa ūrīa rīrī gūkuhī na Kurene, na ageni a kuuma Roma, **11** (Ayahudi hamwe na andū arīa meegarūrite magatuika Ayahudi); na andū a Kirete, na a Arabia, tūramaigua makīaria na thīomi ciitū ūhorō wa magegania ma Ngai!” **12** Mamakīte na makagega makīūrania atīrī, “Ūū nī kuuga atīa?” **13** Amwe ao, o na kūrī ūguo, nīmamathīrīkīrie, maigūa atīrī, “Aya nīkūrīto marītūwo nī ndībel.” **14** Hīndī ūyo Petero akīrūgama hamwe na arīa ikūmi na ūmwe, akīanīrīra na akīarīria gīkundi kīu kīa andū akīmeera atīrī, “Inyuī andū aitū Ayahudi o na inyuī inyuothe mūtūūraga Jerusalem, rekei ndīmūtaarīre ūhorō ūyū; thīkīrīriaī wega ūrīa nguuga. **15** Andū aya ti arītu, ta ūrīa mūrēcīria. Rīu nī thaa ithatū tu cia rūcīnī! **16** Aca gūtitarīi ta ūguo, ūhorō ūyū nīguo warītīo nī mūnabī Joeli, akiuga atīrī: **17** “Ngai ekuuga atīrī, matukū-inī ma kūrīgīrīria nīngaitīrīria andū othe Roho wakwa. Arīu na aarī anyu nīmakarathaga mohoro, Aanake anyu nīmakonaga cioneki, nao athuuri anyu marooatage irooto. **18** O na nīngī nīngaitīrīria ndungata ciakwa cia arūme na cia andū-anja Roho wakwa matukū-inī macio, nacio nīkarathaga mohoro. **19** Nīngonania morīrū kūu igūrū matu-inī, na nyonanie ciama gūkū thī, cia thakame, na cia mwaki, na cia ndogo ikwambata. **20** Rīua nīrīkagarūrwo rītūike nduma, nāguo mweri ūtūike ta thakame, mberē ya mūthenya ūcio mūnene wa Mwathani ūrīa ūrī rīrii gūkīnya. **21** Na nīgūgākīnya atīrī, atī mūdū wothe ūgaakīra rītūwa rīa Mwathani nīakahonokio.” **22** “Inyuī andū aya a Isiraeli, thīkīrīriaī ūhorō ūyū: Jesū wa Nazarethī aarī mūdū wahaenītūwo nī Ngai kūrī inyuī na ūndū wa ciama, na morīrū, na cionereria, iria Ngai aaringire gatagatī-inī kanyu agereire harī we, o ta ūrīa inyuī ene mūū. **23** Mūdū ūyū aaneanīrwo moko-inī manyu, kūrīgana na ūrīa Ngai aatūte na ūrīa aamenyete o mberē; na inyuī, mūteithīrīrio nī andū arīa aaganu, mūkīmūūraga na nījira ya kūmwambīthia mūtharaba-inī. **24** No Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī arīa akū, akīmūhōra ruo-inī rwa gīkū, tondu gūtingīahotekire atūre anyīitītwo nīkīo. **25** Tondū Daudī oigire atīrī ūhorō wake: “Nīndonaga Mwathani arī mberē yakwa hīndī ciothe. Tondū arī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo-rī, ndīngīenyenyeka. **26** Nī

ündü ücio ngoro yakwa nīnjanjamūku, naruo rūrimī rwakwa rūgakena; o naguo mwīri wakwa nūgūtūūra ūri na mwīhoko, **27** tondū ndūkandiganīria mbīrīra-inī, o na kana ūreke ūria waku Mūtheru abuthe. (Hadēs g86) **28** Nūūmenyithītie njira cia muoyo; nūkanjyūria gīkeno ndī harīa ūri.’ **29** “Ariū na aarī a lthe witū, no ndīmwire ndī na ūūmīrīru atī ithe witū Daudi niakuire na agīthikwo, na mbīrīra yake īri o gūkū ngīnya ūmūthī ūyū. **30** Nowe aarī mūnabīi na nīamenyete atī Ngai nīamwīrīre na mwīhīta atī nīagaikarīria ūmwe wa rūciaro rwake gītī gīake kīa ūnēne. **31** Nī ūndū nīamenyete ūhoro ūcio mbere, nīarīrie ūhoro wa kūrīūka gwa Kristū, atī ndaatiganīrio mbīrīra-inī, o na kana mwīri wake ūkībutha. (Hadēs g86) **32** Ngai nīariūkītie Jesū ūcio, na ithūi ithuothe tūrī aira a ūhoro ūcio. **33** Kuona atī nīatūūgīrītio guoko-inī kwa ūrio kwa Ngai, na nīamūkīrīre kīranīro kīa Roho Mūtheru kuuma kūrī lthe, nake nīatūitīrīrie Roho ta ūria mūrōna rīu na mūkaigua. **34** Nīgūkorwo Daudi ndaambatire agīthī igūrū, no nōigire atīri, “Mwathani nīeerire Mwathani waka atīri: “Ikara guoko-inī gwakwa kwa ūrio, **35** o ngīnya rīrīa ngaatua thū ciaku gaturwa ka makīnya maku.” **36** “Nī ūndū ūcio andū othe a Isīraeli nīmamenye atīri: Ngai nī atūite Jesū, o ūcio mwambire, Mwathani na Kristū.” **37** Rīrīa andū maigūre ūhoro ūcio, ūkīmatheeca ngoro, makīūria Petero na atūmwō acio angī atīri, “Ariū a Baba, twagīrīruwo nī gwīka atīa?” **38** Nake Petero akīmacookeria atīri, “Mwīrīrei na mūbatīthio mūdū o mūdū thīnī na rīitwa rīa Jesū Kristū, nīguo mūrēkerwo mehīa manyu. Na inyū nī mūkwmūkīra kīheo kīa Roho Mūtheru. **39** Kīranīro gīkī nī kīanyu na cīana cīanyu, na andū arīa othe marī kūrāya, na andū arīa othe Mwathani Ngai witū ageeta moke harī we.” **40** Akīmataara na ciugo ingī nyingī, akīmakaanāgia; na akīmāthaitha, akīmeera atīri, “Mwīhonokiei kuuma kūrī rūciaro rūrū ruogomu.” **41** Andū arīa meetīkīrīre ndūmīrīri yake makībatīthio, na mūthenya ūcio makīongerereka andū ta ngiri ithatū. **42** Nao nīmerutīrie kūgwatīria ūrutani wa atūmwō, na ngwatanīro-inī, na ūhoro-inī wa kwenyūrana mūgate, na kūhooya. **43** Andū othe makīyūrwo nī guoya, nao atūmwō magīka morīrū maingī, na makīringa cīama. **44** Andū arīa othe meetīkītie maarī hamwe, na nīmagwatanāgia indo ciothe. **45** Makīendīa ithaka cīao na indo cīao, makaheaga mūdū o wothe kūrīngana na bata wake. **46** O mūthenya nīmagomanāgia hekarū-inī. Nīmenyūrāga mūgate marī mīcī-inī yao, na makarīānīra marī na gīkeno, na marī na ngoro theru, **47** makagoocaga Ngai, na magetīkīrīka kūrī andū othe. Nake Mwathani nīongagīrīra thīrītū-inī yao andū arīa maahonokaga o mūthenya.

3 Mūthenya ūmwe Petero na Johana nīmambatire magīthī hekarū-inī ihīnda rīa mahooya, na kwarī thaa kenda cīa mūthenya. **2** Na rīrī, mūdū waciārītūwo arī mwonjū niakuuagwo agatwarwo kīhingo-inī kīa hekarū kīrīa gīetagwo Gīthaka, akaigwo ho o mūthenya nīguo ahoōe mbeeca kūrī andū arīa maatoonyaga hekarū. **3** Na rīrīa onire Petero na Johana marī hakuhī gūtoonya-rī, akīmahooya mbeeca. **4** Nao Petero na Johana makīmūkūrīra maitho. Hīndī iyo Petero akīmwīra atīri, “Ta tūrōre!” **5** Nī ūndū ūcio mūdū ūcio akīmarora, erīgīrīrie atī nīmekūmūhe kīndū. **6** Petero agīcooka akīmwīra atīri, “Betha na thahabu ndrī nacio, no kīrīa ndī nakīo nīkīo ngūkūhe. Thīnī na rīitwa rīa Jesū Kristū wa Nazarethi, ūkīra wītware.” **7** Akīmūnyīta guoko gwake kwa ūrio, akīmūrūgamīa na igūrū, na o hīndī iyo magūrū na thūng’wa cīa mūdū ūcio ikīgīa na hīnya. **8** Nake akīrūga na igūrū, akīambīrīria

gwītware. Agīcooka agīthīi nao hekarū-inī, etwarīte na magūrū, akīrūgarūgaga na akīgoocaga Ngai. **9** Rīrīa andū othe monire agītware na magūrū akīgoocaga Ngai, **10** makīmēnya atī nī mūdū ūria watūūrāga aikarīte kīhingo-inī kīa hekarū kīrīa gīetagwo Gīthaka akīhooya mbeeca. Nao makīgega mamakītie nīkuona ūria kwahanīkīte harī mūdū ūcio. **11** Mūdū ūcio watūūrīte ahooyaga mbeeca-rī, o enyīitīrīre Petero na Johana, andū othe makīgega na magīka mateng’erete ngīnya hau maarī, naho heetagwo Gīthaku gīa Solomoni. **12** Rīrīa Petero onire ūguo, akīmeera atīri, “Andū aya a Isīraeli, ūndū ūyū ūramūgegia nīkī? Mūrātūrora atīa taarī hīnya witū kana ūthīngu witū watūma mūdū ūyū etware na magūrū? **13** Ngai wa lburahīmu, na Isāaka na Jakubu, o we Ngai wa maithe maitū, nīagoocithītie ndungata yake Jesū. Inyū nīmwamūneanire ooragwo, na mūkīmūkaana mbere ya Pilato, o na gūtūika nīatūite itua rīa kūmūrēkereria. **14** Mwakaanire ūria Mūtheru na Mūthīngu mūkīuga muohorero mūrāgani. **15** Mworagire ūria mūheani wa muoyo, no Ngai nīamūrīkīrīe kuuma kūrī arīa akuū. Ithūi tūrī aira a ūhoro ūcio. **16** Nī ūndū wa wītīkio thīnī wa rīitwa rīa Jesū, mūdū ūyū mūrōna na mūū, nīagīte na hīnya. Nī rīitwa rīa Jesū na wītīkio ūria uumanāgia nake watūma mūdū ūyū ahone o ta ūria inyuothe mūrēyonera. **17** “Na rīrī, arīa a lthe witū, nīnjūū atī mwēkire ūguo nī ūndū wa kūrīgwo, o ta ūria atongoria anyu o nao meekire. **18** No rīrī, ūguo nīguo Ngai aahingīrie ūria aarītie o mbere na tūnua twa anabīi othe, akiuga atī Kristū wake nīakanyarīrīka. **19** Nī ūndū ūcio mwīrīre na mūrāgūrūke kūrī Ngai, nīgeetha mehīa manyu mehero, nīguo mūgīe na mahīnda ma kūrurumūkio moimīte kūrī Mwathani, na **20** nīguo atūme Kristū, o we ūria wamūrītwo nī ūndū wanyu, nake nīwe Jesū. **21** We no ngīnya aikare igūrū o ngīnya ihīnda rīkīnye rīa Ngai rīa gūcookereria maūdū mothe, o ta ūria eranīire o tene na tūnua twa anabīi aake atheru. (aīōn g165) **22** Nīgūkorwo Musa oigire atīri, ‘Mwathani Ngai wanyu nīakamwarahūrīra mūnabīi o ta nīi kuuma kūrī andū anyu. Na no ngīnya mūgaathīkīrīria ūria wothe akaamwīra. **23** Na rīrī, mūdū o wothe ūria ūtakamūthīkīrīria, nīakeherio biū kuuma kūrī andū ao.’ **24** “Ti-itherū, anabīi othe kuuma hīndī ya Samūeli, arīa manāria, nī maarīrie ūhoro wa matukū maya. **25** Na inyū mūrī arīa a anabīi, na a kīranīro kīrīa Ngai aarīkanīire na maithe manyu. Eerire lburahīmu atīri, ‘Na nī ūndū wa rūciaro rwaku, andū othe a thī nīmakarathīmwo.’ **26** Rīrīa Ngai aarīkīrīe ndungata yake, aambire kūmītūma kūrī inyū nīgeetha amūrāthime na ūndū wa kūgarūra o ūmwe wanyu kuuma kūrī mītūrīre yanyu ya waganu.”

4 Nao athīnjīri-Ngai, na mūnene wa arāngīri a hekarū, o na Asadukai magīthīi harī Petero na Johana rīrīa maarāgīria andū. **2** Nīmaiguīte ūru mūno tondū atūmwō nīmarutaga andū na makahunjia ūhoro wa kūrīka kuuma kūrī arīa akuū thīnī wa Jesū. **3** Makīnyīta Petero na Johana, na tondū kwarī hwaī-inī, makīmāikia njeera ngīnya mūthenya ūyū ūngī warūmīrīre. **4** No rīrī, andū aingī arīa maigūre ndūmīrīri iyo nīmetīkīrie, naguo mūigana wa arūme ūkīongerereka magīkīnya ta 5,000. **5** Mūthenya ūyū ūngī, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makīgomana kīu Jerusalemu. **6** Nake Anasī, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, aarī ho, marī na Kaīafa, na Johana, na Aleksāndero, na andū arīa angī maarī a nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene. **7** Magīathana atī Petero na Johana mareehwo mbere yao, na makīambīrīria kūmooria ciūria. Makīmoorīa atīri, “Mūrāhotire gwīka ūndū ūcio na hīnya ūrīkū, kana na rīitwa rīrīkū?” **8** Nake Petero,

aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, akīmeera atīrī, “Inyuī aathani na athuuri a andū! **9** Angīkorwo twīfītītwo ūmūtīthī nīgeetha tūtaārīrie ūhoro wa gīko kīega kīrīa gīkīrwo mūdū ūcio ūratūūrīte arī mwonju, na tūūrīo ūrīa arahonirīo-rī, **10** kīmenyei inyuī, o na andū othe a Isiraēli atīrī: Mūdū ūyū arūngī mberē yanyu arī mūhōnu nī ūndū wa rīitwa rīa Jesū Krīstū wa Nazarethī, ūrīa mwambithirīe, nake Ngai akīmūrīūkīa kuuma kūrī arīa akuū. **11** We nīwe “ihiga rīrīa inyuī aaki mwaregire, na nīrīo rītūkīte ihiga rīrīa inene rīa koine.’ **12** Naguo ūhonokio ndūngīoneka harī mūdū ūngī o wothe, nī ūndū gūtīrī rīitwa rīngī gūkū thī rīheanītwo kūrī andū rīngītūhonokīa.” **13** Rīrīa monire tūmīrīru wa Petero na Johana, na makīmēnya atī matiarī athomu, na atī maarī andū o ūguo-rī, makīgega na makīmēnya atī andū acio maakoreetwo marī na Jesū. **14** No rīrī, mona mūdū ūcio wahonetio arūgamīte hamwe nao-rī, matīngīahotire kuuga ūndū. **15** Nī ūndū ūcio makīmaatha mehēre Kīama-inī, nao athuuri magīcīra marī oiki. **16** Makīūrānia atīrī, “Andū aya tūkūmeeka atīa? Andū othe arīa matūūrāga Jerusalemu nīmoo atī nīmaringīte kīama kīnēne na tūtingīhota gūkaana ūhoro wakīo. **17** No nīguo tūgīrie ūndū ūyū gūthīa na mberē makīrīa gatagatī-inī ka andū-rī, no nīngya tūkāanee andū aya kwārīrīa mūdū o na ūrīkū na rīitwa rīu.” **18** Magīcooka makīmeeta thīnī rīngī na makīmaatha atī matīkaarie kana marutane o na atīa na rīitwa rīa Jesū. **19** No Petero na Johana makīmacookeria atīrī, “Tuai cīra inyuī ene kana nī kwagīrīre maitho-inī na Ngai tūmwhathīkīre inyuī gūkīra gwathīkīra Ngai. **20** Nīgūkorwo tūtingīhota gūtīga kwaria ūrīa tuonete na tūkānga.” **21** Na thuutha wa kūmakaania, maamehīre mūno, makīmārekereria mathī. Matīngīahotire gūtūa ūrīa mangāmāherithirīe, tondū andū othe nīmagoocaga Ngai nī ūndū wa ūrīa gwēkīkīte. **22** Nīgūkorwo mūdū ūcio wahonetio na nījra ya kīama aari na ūkūrū wa makīrīa ma mīaka mīrongo īna. **23** Na rīrīa Petero na Johana maarekereirīo, magīthīi kūrī andū a thīrītū yao, na makīmeera ūrīa wothe athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri maameerīte. **24** Rīrīa maiguire ūhoro ūcio, makīanīrīra marī ngoro īmwe makīhooya Ngai, makīuga atīrī, “Mwathani Jehova, nīwe wombire īgūrū na thī na irīa, o na indo ciothe irīa irī kuo. **25** Nawe nīwarīrīe na ūndū wa Roho Mūtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witū Daudi, ūkiuga atīrī: “Nī kī gītūmaga ndūrīrī irakare mūno, na andū mathugunde mībango ya tūhū? **26** Athamaki a thī nīmātuīte itua, na aathani magacookānia ndundu, nīguo mokīrīre Mwathani, na mokīrīre ūrīa wake Mūtīrīrīe Maguta.’ **27** Ti-itherū, Herode na Pontio Pilato nīmooonganire hamwe na andū-a-Ndūrīrī, na andū a Isiraēli, itūūra-inī rīrīrī inene nīguo mathugunde ūrīa megūūkīrīra Jesū ndungata yaku theru, o rīra wee waitīrīrīe maguta. **28** O nekire ūrīa hīnya waku na wendi waku watūite o mberē atī nīguo gūgaatuūka. **29** Na rīrī, Mwathani, kīone ūrīa matwīhīre, na ūkīhotīthie ndungata ciaku kwaria kiugo gīaku irī na ūmīrīru mūngī. **30** Tambūrūkīa guoko gwaku ūhonanie, na ūringe ciama na morīrū na ūndū wa rīitwa rīa Jesū, ndungata yaku theru.” **31** Nao maarīkīa kūhooya, handū hau moonganīte hagīthingītha. Nao othe makīyūrwo nī Roho Mūtheru, makīaria kiugo kīa Ngai marī na ūcamba. **32** Nao andū arīa othe meetīkītīe maarī na ngoro īmwe na meciirīa o mamwe. Gūtīarī mūdū woigaga atī kīndū o na kīrīkū kīa indo ciake nī gīage we mwene, no maahūthagīra indo ciothe irīa maarī nacio hamwe. **33** Nao atūmwo, marī na hīnya mūngī, magīthīi na mberē kūheana ūira wa kūrīūkīa kwa Mwathani Jesū, na wega mūngī wa Ngai warī īgūrū rīao. **34** Gūtīarī

andū maagaga kīndū gatagatī-inī kao. Nīgūkorwo ihinda kwa ihinda andū arīa maarī na ithaka kana nyūmba nīmāciendāgia, makarehe mbeeca icio mendetie, **35** magaciiga magūrū-inī ma atūmwo, nacio ikagairwo mūdū o mūdū kūringana na bata wake. **36** Jusufu, Mūlawī wa kuuma Kuporo, ūrīa atūmwo meetaga Baranaba (ūguo nī kuuga Mūrū wa Ūmānīrīrīa), **37** niendīrie gīthaka gīake na akīrehe mbeeca icio, agīciiga magūrū-inī ma atūmwo.

5 Na rīrī, mūdū wetagwo Anania, marī hamwe na mūtumia wake Safira o nao nīmēndīrie gīcunjī gīa gīthaka kīao. **2** Anania agītīgīrīa mbeeca imwe, no icio ingī agīcīrehe na agīciiga magūrū-inī ma atūmwo, nake mūtumia wake Safira agīkorwo nīoo ūhoro ūcio wega. **3** Nowe Petero akīmūrīrīa atīrī, “Anania, nī kī ngoro yaku īyūrītīwo nī Shaitani ūguo, agatūma ūheenie Roho Mūtheru, na ūgetīgīrīa mbeeca imwe cia irīa wendetie gīthaka? **4** Rīrīa ūtarakīendetie-rī, gīthī gītīrarī gīaku? Na thuutha wa gūkīendīa-rī, gīthī mbeeca itīrakīrī o ciaku wīke nacio o ūrīa ūkwenda? Ūrecīrīrīe gwīka ūguo nīkī? Ti andū ūheenetie, no nī Ngai.” **5** Rīrīa Anania aiguire ūguo-rī, akīgūa thī na agīka. Nao andū arīa othe maiguire ūrīa kwahaana makīyūrwo nī guoya. **6** Nao aanake magītūka, makīoha mwīrī wake na cuka, makīuumia nja na makīūthīka. **7** Thuutha wa ta mathaa matatū-rī, mūtumia wake agītōonya atekūmenya ūrīa gwēkīkīte. **8** Petero akīmūrīrīa atīrī, “Ta nījra atīrī, icī nīcio mbeeca irīa wee na Anania mēndīrie gīthaka?” Nake mūtumia ūcio agīcooka atīrī, “Ī, nīcio tūrēndīrie.” **9** Petero akīmūrīrīa atīrī, “Nī kī gītūmīte mūrīkanīre mūgerie Roho wa Mwathani? Atīrīrī, magūrū ma andū arīa maathīka mūthuurrīguo marī mūrōmo-inī, nīmēgūkuumia nja o nawe.” **10** O kahinda kau akīgūa thī magūrū-inī make, agīka. Nao aanake magītōonya, makīmōkora akuīte, makīmūoya, magīthī, makīmūthīka hakuhī na mūthuuriwe. **11** Naguo kanītha wothe, hamwe na andū arīa othe maiguire maūdū macio makīnyītwo nī guoya mūnene. **12** Na rīrī, atūmwo nīmaringīre ciama nyingī, na makīonania morīrū gatagatī-inī ka andū. Nao andū arīa othe metīkītīe nīmāgomanaga hamwe Gīthaku-inī gīa Solomoni. **13** Gūtīrī mūdū wacookire kūgeria gwīturanīra nao, o na gūtūka andū nīmamaheete gītīno mūno. **14** O na kūrī ūguo-rī, arīme na andū-a-nja aingī nīmētīkīrie Mwathani, naguo mūigana wao ūkīongerereka. **15** Nī ūndū wa ūguo, andū nīmārehaga andū arīa arūaru njira-inī, makāmākomeria itanda na ibarī, nīguo naarī amwe ao mahutio nī kīrruru gīa Petero. **16** Nīngī andū aingī nīmōnganaga hamwe moimīte matūūra-inī marīa maathīūrūrūkīrie Jerusalemu, makārehaga andū ao arīa arūaru, na arīa maanyarīragwo nī ngoma thūku, nao othe makahonīo. **17** Na rīrī, mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa othe maakoragwo nake, arīa maarī a thīrītū ya Asadukai, makīyūrwo nī ūiru. **18** Makīnyīita atūmwo, makīmāikīa njeera rīra ya mūngī. **19** No ūtukū-rī, mūrāika wa Mwathani akīhingīra mīrango ya njeera, na akīmōimīa nja. **20** Akīmeera atīrī, “Thīi mūrūgame hekarū-inī, mwīre andū ūhoro wothe wa muoyo tūy mwerū.” **21** Na rīrī, ruoro rūgītēma magītōonya hekarū-inī, na makīāmbīrīra kūrūta andū o ta ūrīa meerītīwo. Rīrīa mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene na andū arīa maakoragwo nake maakīyīre-rī, magīcookānīrīra Kīama, kīūngano gīa athuuri othe a Isiraēli, na magītūmana njeera atūmwo magūrū-rī. **22** No rīrī thīgari ciakīnyīre njeera-rī, itiamakorīre kuo. Nī ūndū ūcio, magīcookīa ūhoro makīmeera atīrī, **23** “Twakora mīrango ya njeera irī mīhinge wega, nao arangīrī marūgamīte mīrango-inī; no twāmīhingūra,

tütinakora mündü kuu thini.” 24 Riria münene wa arangiri a hekarü na athinjiri-Ngai aria anene maiguire ühoro ücio makimaka na makirigwo ni uria gügükara. 25 Händi iyo hagüka mündü, akiuga atiri, “Ta rorai! Andü aria müraikirie njeera marügamite hekarü-ini makiruta andü.” 26 Maigua üguo, münene wa arangiri a hekarü agithi na anene a thigari ciake na makirehe atümo. Matiigana kühüthira hinya, tondü nîmetigagira andü matikamahüüre na mahiga nyuguto. 27 Maarikia kürehe atümo-rî, makimarügamia mbere ya Kîama nîguo morio ciüria ni müthinjiri-Ngai uria münene. 28 Nake akîmeera atiri, “Githi tütiramükaanirie biü mütkarutane na rîitwa rîri, no rîu müyüritie Jerusalemé ürutani wanyu, na nîmwîrutaniirie gütüma tücookererwo ni thakame ya mündü ücio.” 29 Petero na atümo acio angî magîcookia atiri, “Ithuî no nginya twathikire Ngai gükîra gwathikira andü! 30 Ngai wa maithe maitü nîariükirie Jesü kuuma kürî aria akuü, üria mworagire na ündü wa kümwamba müti-gürü. 31 Ngai nîamütigiririe akîmüiga guoko-ini gwake kwa ürio arî Müthamaki na Mühonokia nîguo Isiraéli merire na marekerwo mehîa. 32 Ithuî türî aira a maîndü macio, nake Roho Mütheru, üria Ngai aheete andü arîa mamwathikagira-rî, o nake ni müira.” 33 Riria maiguire üguo makirakara müno makienda kümooraga. 34 No rîri, Müfarisai wetagwo Gamalieli, mürutani wa watho na watîitwo ni andü othe akîrügama Kîama-ini, agîathana atî andü acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. 35 Nake akîra Kîama atiri, “Andü aya a Isiraéli, cüraniai wega üria müratanya gwîka andü aya. 36 Ihinda rîhitüku mündü wetagwo Theuda nîeyumîririe agîttuuga atî we ni mündü ma, na akîgîa na arümîrîri ta magana mana. Nîooragirwo, nao arümîrîri aake othe makîhurunjwo na ühoro ücio wothé ügîtuika wa tühü. 37 Thuutha wake, Judasi üria woimite Galili akîyümîria matukü-ini ma kwîyandikithia na agîttongoria mbütü ya andü nîguo makararie watho. O nake akîüragwo, na arümîrîri aake othe makîhurunjwo. 38 Nî ündü ücio-rî, igürü rikoniü ühoro üyü ngümütaara atiri, tiganai na andü aya! Marekeei mathiî! Nî ündü angikorwo muoroto kana ciiko ciao cümanite na ümündü-rî, ündü ücio nîügüthira. 39 No angikorwo ündü üyü ukomanite na Ngai, mütinghota kügirirîria andü aya; mügwîkora mükihüürana na Ngai.” 40 Nao magütkîkania na mîario yake. Nao magüta atümo matoonye makîmahüürithia iboko. Magîcookia makîmaatha matikaarie thîni na rîitwa rîa Jesü, magîcookia makîmarekereria mathiî. 41 Nao atümo makîuma Kîama-ini makenete tondü wa üria maatütwo aagîrîru a güconorithio ni ündü wa Rîitwa rîu. 42 Müthenya o müthenya, marî hekarü-ini o na marî mîciî-ini, matiigana gütiga kürutana na kühunja ühoro ücio mwega atî Jesü nîwe Kristü.

6 Na rîri, matukü-ini macio rîria müigana wa arutwo wongererekaga-rî, Ayahudi amwe arîa maaciariirwo kwa Ayunani nîmatetirîe Ayahudi a Kîhibirania tondü atumia ao a ndigwa matiagayagirwo irio rîria ikügayanwo o müthenya. 2 Nî ündü ücio, atümo acio ikümi na eerî magîcookanirîria arutwo othe hamwe na makîmeera atiri, “Gütiagîrîrie tütiganîrie ütungata wa kiugo kîa Ngai nîguo tütungatage metha-ini. 3 Ariü na aarî a Ithe wîtü, thuurai andü mügwanja kuuma gatagati-ini kanyu, andü arîa moikaine atî ni maiyürîtwo ni Roho, o na üügî, na nîtukümehokera wîra ücio, 4 na ithuî türümbüie ühoro wa mahooya na ütungata wa kiugo.” 5 Ündü ücio moigire nîwakenirîe gîkundi kîu gîothe. Nao magîthuura Stefano, mündü waiyürîtwo ni wîtkio na Roho

Mütheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mündü wa kuuma Antiokia üria wagarürükite agatuika Müyahudi. 6 Makîneana andü acio kürî atümo, nao atümo makîmahoeera na makîmaigîrîria moko. 7 Nî ündü ücio kiugo kîa Ngai gîkîhunja. Müigana wa arutwo kîu Jerusalemé ütköngerereka müno, nakîo gîkundi kînene kîa athinjiri-Ngai gîgîathikîra ühoro wa wîtkio. 8 Na rîri, Stefano, mündü waiyürîtwo ni wega wa Ngai na ühoti, nîekire morirü manene na akîringa ciama gatagati-ini ka andü. 9 No rîri, ni kuomîrîre ngarari kuuma kürî andü a Thunagogî ya Andü arîa Oohore (ta üria yetagwo), nao ni Ayahudi a kuuma Kurene na Aleksanderia o hamwe na mabürîri ma Kilikia na Asia. Andü aya makîambîrîria gükararania na Stefano, 10 no matingîetiirîrie üügî wake kana Roho üria aaragîa naguo. 11 Händi iyo makîringîrîria andü amwe na hito moige atiri, “Nîtüguite Stefano akîaria ciugo cia kûruma Musa, o na Ngai.” 12 Nî ündü ücio magîtüma okîrîrwo ni andü, na athuuri, na arutani a watho. Makînyîita Stefano makîmürehe mbere ya Kîama. 13 Magîcookia makirehe aira a maheeni, arîa maarutire üra makiuga atiri, “Mündü üyü ndatigithagîria kwaria agîükagîrîria handü haha hatheru, o na güükîrîria watho. 14 Nîgûkorwo nîtüguite akiuga atî Jesü üyü wa Nazarethi niagatharia handü haha, na agarûe mitugo irîa Musa aatütigîre.” 15 Andü arîa othe maarî Kîama-ini magîkûürîria Stefano maithe, nao makîona üthü wake ütari ta üthü wa müraika.

7 Nake müthinjiri-Ngai üria münene akîmüria atiri, “Thitango ici ni cia ma?” 2 Nake Stefano agîcookia atiri, “Ariü a Baba na maithe maitü, ta thikîrîria! Ngai mwene riiri nîomîrîrîe ithe wîtü Iburahîmu hindî irîa aatüüraga bürîri wa Mesopotamia, atanathîi gütüura bürîri wa Harani. 3 Akîmwîra atiri, ‘Thaama uume bürîri wanyu na ütige andü anyu, üthîi bürîri üria ngaakuonia.’ 4 “Nî ündü ücio Iburahîmu akîuma bürîri wa Akalidei agîthîi gütüura Harani. Thuutha wa gîküü gia ithe, Ngai akîmüruta kuo na agîüka bürîri üyü mütüüraga. 5 Ndaamüheire igai gîkü, o na ikinya rîmwe. No Ngai nîamwîrîre atî we hamwe na njiaro ciake nîmakegwatîra bürîri üyü, o na gütüka hindî iyo Iburahîmu ndaari na mwana. 6 Ngai eerie Iburahîmu atiri: ‘Njiaro ciaku igaatüura irî ng’eni bürîri ütari watho, kürîa igaatuuo ngombo na inyariirwo ihinda rîa mîaka magana mana.’ 7 Nîngî Ngai akiuga atiri, ‘No nîngaherithia rürîri rüu igaatungata irî ngombo; na thuutha ücio-rî, nîkoima bürîri ücio, nacio nîikaahooya irî kündü gîkü.’ 8 Händi iyo nîarîkanîre na Iburahîmu kîrikanîro kîa ühoro wa kûra. Nake Iburahîmu agîtüka ithe wa Isaaka na akîmürüithia thikü ya kanana thuutha wa güciarwo gwake. Thuutha-ini Isaaka agîtüka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agîtüka ithe wa athuuri arîa ikîmi na eerî. 9 “Na tondü wa maguuka maitü küigüira Jusufu üiru, nîmamwendirîe bürîri wa Misiri agatüke ngombo kuo. No Ngai aarî hamwe nake 10 na akîmühonokia mathîina-ini make mothe. Nîaheire Jusufu üügî na akîmühotithia atüke wa kwendeka ni Firaüni müthamaki wa Misiri; ni ündü ücio akîmütüwa wa gwathaga Misiri o na nyûmba yake yothé ya üthamaki. 11 “Thuutha ücio gükîgîe ng’aragu bürîri-ini wothé wa Misiri, na Kaanani, na ikîrehe güthînika küingî müno, namo maithe maitü makiaga irio. 12 Rîria Jakubu aigüire atî Misiri ni kwarî na ngano, agîtüma maithe maitü kuo hindî ya mbere. 13 Na rîria maathîre riita rîa keerî-rî, Jusufu akîmenyithania kürî ariü a ithe, nake Firaüni akîmenya ühoro wa nyûmba ya Jusufu. 14 Thuutha

wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yothe moke, nao othe maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja na atano. **15** Nake Jakubu agĩkũrũka, agĩthĩ Misiri, kũrĩa we na maithe maitũ maakũirĩre. **16** Mũrĩ yao niyacookiyo Shekemu na igĩthikwo mbĩrĩra-inĩ rĩa Iburahĩmu aagũrite na mbeeca kuuma kũrĩ arĩ a Hamori kũu Shekemu. **17** “Rĩrĩa ihinda riakũhĩrĩre rĩa Ngai kũhingia kĩranĩro gĩake kũrĩ Iburahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aitũ kũu Misiri nĩwongerereketete mũno. **18** Hĩndĩ iyo mũthamaki ũngĩ ũtooi ũhoro wa Jusufu agĩtũka wa gĩthamaka Misiri. **19** Agĩka andũ aitũ ũũru mũno na akĩhinyĩrĩra maithe maitũ na ũndũ wa kũmarĩngĩrĩra na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũke. **20** “Ihinda-inĩ rĩu Musa nĩaciariro, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciĩ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri itatũ. **21** Rĩrĩa aigirwo njarĩ, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake. **22** Musa agĩthomithio na ũũgĩ wothe wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na ciiko. **23** “Rĩrĩa Musa aakinyirie mĩaka mĩrongo ĩna-rĩ, agĩtua itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. **24** Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũrĩra na akĩmũrĩhĩra na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. **25** Musa eeciĩrĩte atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩra nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũguo. **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩ agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrũa. Akĩgeria kũmaiguithania akĩmeeraga atĩrĩ, ‘Andũ aya, inyuĩ mũrĩ a ithe ũmwe; nĩ kũ kiratũma mwende gwĩkana ũũru?’ **27** “No mũndũ ũrĩa wekĩte ũcio ũngĩ ũũru agĩkana Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Nũũ wagũtuire mwathi na mũtũthania wa maciira maitũ?’ **28** ũrenda kũnjũraga o ta ũrĩa ũrooragire Mũmisiri ira?’ **29** Rĩrĩa Musa aigũire ũguo akũra agĩthĩ bũrũri wa Midiani, kũrĩa aatũũire arĩ ta mũgeni na akĩgĩa na arĩ eerĩ. **30** “Na rĩrĩ, mĩaka mĩrongo ĩna yarĩka gũthĩra-rĩ, mũraika akĩmũrĩra Musa arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki iria ciakanaga kĩhingia-inĩ kũu werũ-inĩ hakuhi na Kĩrĩma gĩa Sinai. **31** Rĩrĩa onire ũguo, akĩgega nĩ kĩrĩa onire. Na rĩrĩa aakuhagĩrĩra nĩguo one wegari, akĩgũga mũgambo wa Mwathani ũkiuga atĩrĩ: **32** “Nĩ nĩ nĩ Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.” Musa akĩnaina nĩ gwĩtũgĩra na ndaigana kũrora. **33** “Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ruta iraatũ ciaku, nĩgũkorwo hau ũrũgamĩte nĩ handũ hatheru. **34** Ti-itherũ nĩnyonete kũhinyĩrĩro kwa andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjũgũite gũcaaya kwao, na nĩnjũkũrũkĩte thĩ nĩguo ndĩmohorĩthie. Rĩu ũka nĩngũgũtũma ũcooka Misiri.’ **35** “Ŭyũ nowe Musa ũrĩa maaregete makiuga atĩrĩ, ‘Nũũ ũgũtuire mwathi witũ na mũtũciirĩthia?’ Ngai we mwene nĩamũtũmire atũike mũnene na mũkũũri wao, na ũndũ wa mũraika ũrĩa wamuũmĩrĩre kĩhingia-inĩ. **36** Akĩmatongoria makiuma Misiri na agĩka morĩrũ na akĩringa ciama arĩ kũu Misiri, o na Iria-inĩ Itune, na ihinda rĩa mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ. **37** “Ŭyũ nowe Musa ũrĩa werire andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Ngai nĩakamũtũmĩra mũnabii ta nĩ kuuma kũrĩ andũ anyu kũũmbe.’ **38** We aarĩ kũũngano-inĩ kũu werũ-inĩ, arĩ hamwe na mũraika ũrĩa wamwarĩrĩre Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, na aarĩ hamwe na maithe maitũ; nake nĩamũkĩrĩre ciogo irĩ muoyo nĩgeetha atũkinyĩrĩre. **39** “No rĩrĩ, maithe maitũ nĩmaregire kũmwathĩkĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, o makĩmũrega, na thĩĩni wa ngoro ciao makĩrĩrĩra gũcooka Misiri. **40** Nao makĩrĩra Harũni atĩrĩ, ‘Ŭthondekere ngai iria irĩtũtongoragĩa. Nĩgũkorwo mũndũ ũyũ ũgũwitwo Musa, ũrĩa watũtongorĩre tũkũma bũrũri wa Misiri, tũtũũ ũrĩa onete!’ **41** Hĩndĩ iyo nĩguo maathondekire mũhianano watariĩ ta njaũ. Makĩrũrutĩra magongona, na makĩgĩa na hĩndĩ ya gũkũngũira

kĩrĩa maathondekete na moko mao. **42** No Ngai akĩmahutafĩra, na akĩmarekereria mahoooyage ciũmbe cia igũrũ. Ŭhoro ũyũ ũtwaraniite na ũrĩa kwandĩkĩtuo ibuku-inĩ rĩa anabii, atĩrĩ: “Nĩmwandũtũire magongona na maruta mĩaka mĩrongo ĩna kũu werũ-inĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli? **43** Nĩmũtũgũrĩrĩtie ihooero rĩa Moleku, na njata ya ngai yanyu ĩrĩa ĩtagtuo Refani, mĩhianano irĩa mwathondekire ya kũhoooyaga. Tondũ ũcio, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo’ kũhũtũka Babuloni. **44** “Maithe maitũ maarĩ na hema ĩrĩa yetagwo gũkaro kĩa ũira kũu werũ-inĩ. Nayo yathondeketo wo a ta ũrĩa Ngai eerĩte Musa, kũringana na mũhianĩre ũrĩa onete. **45** Maarĩka kwamũkĩra hema-rĩ, maithe maitũ, matongoretio nĩ Joshua magĩtũka nayo rĩrĩa menyĩtũire bũrũri kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ iria Ngai aarutũrĩrĩre ciehere mbere yao. Nayo igĩtũura kũu bũrũri ũcio o nginya hĩndĩ ya Daudi, **46** ũrĩa wakenire nĩ gwĩtũkĩrĩka nĩ Ngai, na akĩhooya etĩkĩro aakĩre Ngai wa Jakubu gũkaro. **47** No Solomoni niwe wamwakĩre nyũmba. **48** “No rĩrĩ, ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno ndaikaraga nyũmba ciakĩtuo nĩ andũ. O ta ũrĩa mũnabii oigĩte atĩrĩ: **49** “‘Igũrũ nikuo gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene, nayo thĩ nĩ gaturwa ka makinya makwa. ũngĩkĩnjakĩra nyũmba ya mũthemba ũrĩkũ? ũguo nĩguo Mwathani ekũũria. Kana kĩhurũko gĩakwa kĩngĩkorwo kũ? **50** Gĩthĩ ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe?’ **51** “Inyuĩ andũ aya aremi, o inyuĩ mũtarĩ aruu ngoro na matũ! Inyuĩ mũtarĩ o ta maithe manyu: Inyuĩ mũtũũraga mũreganiite na Roho Mũtheru! **52** Nĩ kũrĩ mũnabii ũtaanyariirwo nĩ maithe manyu? Mooragire o na andũ arĩa maarathĩre ũhoro wa gũũka kwa ũrĩa Mũthingu. Na rĩa nĩmũtũkũnyaniire na mũkamũũraga; **53** o inyuĩ mwamũkĩrĩre watho ũrĩa waathanirwo kũgerera araka no mũkiaga kũwathĩkĩra.” **54** Rĩrĩa maiguire maũndũ macio-rĩ, makĩrakara mũno, na makĩmũhagaraniĩra magego. **55** No Stefano, ayũrĩtuo nĩ Roho Mũtheru, Agicũhĩrĩra igũrũ akĩona rĩrĩ wa Ngai, na Jesũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ũro kwa Ngai. **56** Akiuga atĩrĩ, “Onei, nĩndĩrona igũrũ rĩhingũkĩte nake Mũrũ wa Mũndũ arũgamĩte guoko-inĩ kwa ũro kwa Ngai.” **57** Maigua ũguo makĩhumbĩra matũ mao, makĩhanyũka harĩ we makiugagĩrĩra na mũgambo mũnene. **58** makĩmũkururia, makĩmũmia nja ya itũũra, na makĩfambĩrĩra kũmũhũũra na mahiga nyuguto. Nao, aira makĩgĩa nguo ciao magũrũ-inĩ ma mwanake wetagwo Saũlũ. **59** Rĩrĩa maamũhũũraga na mahiga nyuguto, Stefano nĩahooire Ngai, akiuga atĩrĩ, “Mwathani Jesũ, amũkĩra roho wakwa.” **60** Agĩcooka agĩtũria ndu, akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Mwathani, ndũkamoorie rĩhĩa rĩrĩ.” Na aarĩka kuuga ũguo, agikoma.

8 Nake Saũlũ aarĩ ho, na agĩtũkĩra atĩ ooragwo. Mũthenya ũcio kanitha ũkĩnyariirwo mũno kũu Jerusalemu, nao andũ othe o tiga atũmwo makĩhurũnjũkĩra Judea na Samaria. **2** Andũ etigĩrĩ Ngai magĩthika Stefano na makĩmũcakĩra mũno. **3** No Saũlũ akĩambĩrĩra kwananga kanitha. Aathĩaga nyũmba o nyũmba, akĩrutũũraga arũme na andũ-a-nja, akĩmaikagĩa njeera. **4** Nao andũ arĩa maahurũnjĩtuo nĩmahũnjĩre kiugo kĩa Ngai o kũrĩa guothe maathĩaga. **5** Filipu agĩkũrũka agĩthĩ itũũra rĩarĩ Samaria, akĩhũnjia ũhoro wa Kristũ kuo. **6** Rĩrĩa ikundi cia andũ ciaiguire Filipu na ikĩona ciama iria aaringaga, othe magĩthĩkĩrĩra ũrĩa oigaga. **7** Ngoma thũku nĩcioimaga andũ aingĩ igĩkayĩrũkũaga, na andũ aingĩ maarũarĩte mũrĩmũ wa gũkua ciĩga, na andũ arĩa maarĩ onju makĩhonio. **8** Nĩ ũndũ ũcio gũkĩgĩa na gĩkeno kinene itũũra-inĩ rĩu. **9** Na rĩrĩ, itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ na mũndũ wetagwo Simoni, nake nĩaragũrĩte kwa ihinda na akagegĩa andũ othe a Samaria.

Nake nietiāga na ageetua atī aarī mūdū mūnene mūno, **10** nao andū othe, arīa anini na arīa anene, makamūthikagīrīria na makoiga na mūgambo mūnene atīrī, “Mūdū ūyū nīwe hinya wa ūngai ūrīa ūikaine ta Hinya Mūnene.” **11** Maatūūrīte mamuumaga thuuha tondu nīamagegetie hīndī ndaaya na ūragūrī wake. **12** No rīrīa meetīkirie Filīpu akīhunjīa Ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai na wa rīitwa rīa Jesū Krīstūrī, makībatithio, arūme o hamwe na andū-a-nja. **13** Simoni we mwene agītīkia na akībatithio. Nake akīrūmīrīria Filīpu kūrīa guothe aathīaga, agegetio nī imenyithia cia hinya na cīama irīa onaga. **14** Rīrīa atūmwo arīa marī kūu Jerusalemu maiguire atī andū a Samaria nīmētīkīrīte kiugi kīa Ngai-rī, makīmatūmīra Petero na Johana. **15** Nao maakinya kuo, makīmahoera nīguo maamūkīre Roho Mūtheru, **16** tondu nginya hīndī ūyo Roho Mūtheru ndaakoretwo aikūrīkīre mūdū o na ūmwe wao; tiga o kūbatithio maabatithio thīini wa rīitwa rīa Mwathani Jesū. **17** Hīndī ūyo Petero na Johana makīmāigīrīra moko, nao makīamūkīra Roho Mūtheru. **18** Rīrīa Simoni onire atī Roho aaheanagwo na ūndū wa kūgīrīrwo moko nī atūmwo-rī, akīenda amāhe mbeeca, **19** akiuga atīrī, “Heei ūhōti ūyū o na nī nīgeetha ūrīa wothe ndaigīrīra moko makwa akaamūkīra Roho Mūtheru.” **20** Petero akīmūcookeria atīrī, “Mbeeca ciaku irothiranīra hamwe nawe, nīgūkorwo wīcīrīrīte no ūgūre kīheo kīa Ngai na mbeeca. **21** Wee ndūrī na handū, o na ndūrī na igai ūtungata-inī ūyū, tondu ngoro yaku tī njagīrīru mbere ya Ngai. **22** Wīrīre waganu ūyū na ūhooe Mwathani. Hīhi nīegūkūreka nī ūndū wa gūkorwo na rīcīrīra ta rīu ngoro-inī yaku. **23** Nīgūkorwo nguona ūyūrītū nī marūrū na ūgatūika ngombo ya mehīa.” **24** Hīndī ūyo Simoni akīmūcookeria atīrī, “Hoerai harī Mwathani nīgeetha ndīkae gūkorwo nī ūndū o na ūmwe wa macio mwagweta.” **25** Rīrīa maarīkirie kūheana ūira na kūhunjīa kiugi kīa Mwathani-rī, Petero na Johana magīcooka Jerusalemu, o makīhunjīa Ūhorō-ūrīa-Mwega tūtūira-inī tūingī twa Samaria. **26** Na rīrī, mūrīka wa Mwathani akīra Filīpu atīrī, “Thīi werekeire gūthini, ūkinye njīra-inī, njīra irīa ya werū-inī, irīa ikūrīkīte kuuma Jerusalemu igathīi nginya Gaza.” **27** Nī ūndū ūcio akiumagara, na arī njīra-inī agīcemanīa na Mūhabashi warī mūhakūre, mūdū mūnene warī igweta ūrīa warūgamīrīre kīgīna gīa Kandake, mūthamaki-mūdū-wa-nja wa Ahabashi. Mūdū ūyū aathīite Jerusalemu kūhooya Ngai; **28** na arī njīra-inī akīnūka, aakarīte ngaari-inī yake ya mbarathi agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabīi. **29** Roho akīra Filīpu atīrī, “Thīi ngaari-inī irīa ya mbarathi ūikare hakuhi nayo.” **30** Hīndī ūyo Filīpu akīhanyūka nginya ngaari-inī ūyo ya mbarathi, akīgūga mūdū ūcio agīthoma ibuku rīa Isaia ūrīa mūnabīi, akīmūūrīa atīrī, “Nīūrātākīrwo nī ūhoro ūcio ūrathoma?” **31** Nake agīcookeria atīrī, “Ingītākīrwo atīa, tiga hagīre mūdū wa kūndaarīra?” Nī ūndū ūcio akīra Filīpu ahaice ngaari ūyo ya mbarathi, aikaranie nake. **32** Mūdū ūcio warī mūhakūre aathomaga gacunjī gaka ka Maandīko: “Aatwarīrwo o ta ng’ondū gīthīnjīro-inī, na o ta ūrīa gatūrūme gakiraga kī karī mbere ya mūdū ūrīa ūrankenja guoya, nogo o nake ataatumūrīre kanua gake. **33** Nīaconorithīrio na ndaigana gītūrwo cīra na kīhōoto. Nū ūngīaria ūhoro wa njīro ciake? Nīgūkorwo muoyo wake nīwehererio ūkīuma gūkū thī.” **34** Mūdū ūcio mūhakūre akīūrīa Filīpu atīrī, “Ndagūthaita, ta njīra atīrī, mūnabīi araarīa ūhoro wa ū, nī ūhoro wake we mwene kana nī ūhoro wa mūdū ūngī?” **35** Hīndī ūyo Filīpu akīrūtīa ūhoro hau, akīmūhe Ūhorō-ūrīa-Mwega ūkonīi Jesū. **36** Na marī njīra-inī magīthīrī, magīkinya handū haarī na maaī, nake mūdū ūcio warī mūhakūre akīmūūrīa atīrī, “Ta rora,

maaī nīmo maya. Nī kī kīngīgīria mbatithio?” **37** (Nake Filīpu akiuga atīrī, “Ūngītīkia na ngoro yaku yothe, no ūbatithio.” Nake agīcookeria atīrī, “Nīnjītīkītīe atī Jesū Krīstū nīwe Mūrū wa Ngai.”) **38** Nake agīathana ngaari ūyo ya mbarathi irūgame. Hīndī ūyo Filīpu na mūdū ūcio mūhakūre magīkūrīka, magītoonye maaī-inī, nake Filīpu akīmūbatithia. **39** Na rīrīa moimīrīre maaī-inī, Roho wa Mwathani o rīmwe akīoya Filīpu, akīmweheria, nake mūdū ūcio mūhakūre akīaga kūmuona rīngī, no agīthīi na mbere na rūgendo akenete. **40** No Filīpu nīonekanire Azota, na agīthīi akīhunjīa Ūhorō-ūrīa-Mwega matūūra-inī mothe nginya agīkinya Kaisarea.

9 Ihinda-inī o rīu Saūlū no eehītāgīra kūrīaga arutwo a Mwathani. Agīthīi kūrī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, **2** na akīmūhooya marīa athīi namo thunagoge-inī irīa ciarī Dameski, nīgeetha angīkora andū a Njīra ūyo kuo, marī arūme kana andū-a-nja, amanyīite amatware Jerusalemu marī ohe. **3** Naarī rūgendo-inī aakūhīrīria Dameski-rī, o rīmwe ūtheri ūkīuma na igūrū, ūkīmwarīra mīena yothe. **4** Akīgīa thī, na akīgūga mūgambo ūkīmūrīa atīrī, “Saūlū, Saūlū, ūnyariiraga nīkī?” **5** Saūlū akīūra atīrī, “Nīwe ū, Mwathani?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nīi Jesū ūrīa ūnyariiraga. **6** No rīrī, rīu ūkīra ūtoonye itūūra rīrī inene, na nīūkīrwo ūrīa wagīrīrwo nī gwīka.” **7** Nao andū arīa maatwaranaga hamwe na Saūlū makīrūgama hau maagīte ūrīa mangiuga; o nīmaiguire mūgambo no matiigama kuona mūdū o na ūrīkū. **8** Nake Saūlū agīūkīra, akīrūgama, no rīrīa aahingūrīrie maitho ndoonaga o na hanini. Nī ūndū ūcio makīmūnyīita guoko makīmūtware Dameski. **9** Ihinda rīa matukū matatū aarī mūtumumu, na ndarī kīndū aarīaga kana akanyua. **10** Na rīrī, kūu Dameski nī kwarī na mūrutwo wetagwo Anania. Mwathani akīmwarīra na kīoneki, akīmūrīa atīrī, “Anania!” Nake agīcookeria atīrī, “Nīi ūyū Mwathani.” **11** Nake Mwathani akīmūrīa atīrī, “Thīi kwa Judasi o kūu njīra irīa itagwo Nūngarū, ūrie mūdū uumīte Tariso wītagwo Saūlū, nī ūndū nīkūhooya arahooya. **12** Nīonete mūdū kīoneki-nī wītagwo Anania agītūka kūmūgīrīra moko, nīguo acooke kuona.” **13** Anania akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, nīnjīgūite ūhoro mūngī ūkonīi mūdū ūcio, na maūdū maingī mooru marīa aaneka andū aku arīa aamūre kūrīra Jerusalemu. **14** Na okīte gūkū arī na wathani kuuma kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene, nīgeetha anyīite andū arīa othe makayagīra rīitwa rīaku.” **15** No Mwathani akīra Anania atīrī, “Thīi, tondu ūndū ūcio nī kīndū gīakwa kīrīa ndūthuurīre gīa gūtware ūhoro wa rīitwa rīakwa kūrī andū-a-Ndūrīrī, na athamaki, o na kūrī andū a Isiraēli. **16** Nīngūmuonia ūrīa arī o nginya anyamaarīe nī ūndū wa rīitwa rīakwa.” **17** Hīndī ūyo Anania agīthīi na agītoonya nyūmba ūyo. Akīgīrīra Saūlū moko, akīmūrīa atīrī, “Saūlū, mūrū wa lthe wītū, Mwathani, o we Jesū ūrīa ūrakuumīrīre ūrī njīra-inī ūgītūka gūkū, nīandūmīte nīguo ūcooke kuona, na ūyūrīo na Roho Mūtheru.” **18** O hīndī ūyo, tūnyamū twahaanaga ta ngaracū tūkīuma maitho-inī ma Saūlū, tūkīgūa thī, nake akīhōta kuona rīngī. Agīūkīra na akībatithio, **19** na aarīka kūrīa irīo, akīgīa na hinya. Saūlū agīkara mīthenya īigana ūna marī hamwe na arutwo kūu Dameski. **20** Na hīndī ūyo akīambīrīria kūhunjīa thunagoge-inī atī Jesū nī Mūrū wa Ngai. **21** Andū othe arīa maamūiguire makīgēga makīūrīa atīrī, “Gīthī mūdū ūyū tīwe ūraagīthīe andū thayū kūu Jerusalemu gatagatī-inī ka arīa makayagīra rīitwa rīu? Na gīthī ndokīte gūkū nīgeetha amanyīite amatware marī ohe kūrī athīnjīri-Ngai arīa anene?” **22** Nowe Saūlū agīkīrīrīria kīgīa na hinya, na akīgēgia Ayahudi arīa maatūrīte

kūu Dameski na ūndū wa kūmaiguithia na ma atī Jesū nīwe Kristū. **23** Thuutha wa mīthenya mīngī gūthira, Ayahudi magīcookania ndundu mamūūrage, **24** no Saūlū akīmenya mūbango ūria maarī nāguo. Mūthenya na ūtūkū maakaraga mamuoheirie ihingo-inī cia itūūra inene nīguo mamūūrage. **25** No arūmīrīri aake makīmūoya ūtūkū, makīmūharūrūkia arī gīkabū-inī mamūgereire mwanya warī rūthingo-inī. **26** Hīndī rīria aakinyire Jerusalemu, akīgeria kwīgwatania na arutwo, no othe nīmamwītīgagīra, tondū matietīkagia atī kūna aarī mūrūtuo. **27** No Baranaba akīmūoya akīmūtūwara kūrī atūmwō. Akīmeera ūria Saūlū oonire Mwathani arī rūgendo-inī rwake, na ūria Mwathani aamwarīrie, na ūria aahunjirie kūu Dameski thīinī wa rīitwa rīa Jesū ategwītīgīra. **28** Nī ūndū ūcio Saūlū agīkara na atūmwō, na agaceeraga kūu Jerusalemu, akīaragia na ūcamba thīinī wa rīitwa rīa Mwathani, ategwītīgīra. **29** Nīngī nīaaragia na agakararanagia na Ayahudi arīa maaciariirwo kwa Ayunani, no nao makageria ūria mangīmūūraga. **30** Rīria arīu na aarī a lthe witū maamenyire ūguo, makīmūoya, makīmūkūrūkia nginya Kaisarea, makīmūtūma Tariso. **31** Hīndī iyo kanitha wa Judea guothe, na Galili, na Samaria ūgīkenera ihinda rīa thayū. Nīwongereirwo hinya; na ūkūmīrīrio nī Roho Mūtheru, na ūkiongererwo andū, nao magītūūra metīgīrīte Mwathani. **32** Na rīri, rīria Petero aaceeraga kūndū na kūndū būrūrī-inī, nīathiire gūceerera andū arīa aamūre a kūu Lida. **33** Arī kūu agīkora mūndū wetagwo Ainea warī na mūrīmū wa gūka ciġa, na aatūūrīte akomete gītānda-inī ihinda rīa mīaka inana. **34** Petero akīmwīra atīrī, “Ainea, Jesū Kristū niākūhonia. Ūkīra ūkīnje kībarī giaku.” O hīndī iyo Ainea akīrūgama. **35** Andū othe arīa maatūūraga Lida na Sharoni makīmūona na makīgarūrūkīra Mwathani. **36** Kūu Jopa nī kwarī mūrūtuo wetagwo Tabitha (narīo rīitwa rīu rīgītāurwo nī kuuga Dorokasi), nake aatūūrīte ekaga maūndū mega, na agateithagia athīni. **37** O ihinda-inī rīu nīarūrīre na agīkua, nāguo mwīrī wake ūgīthambio, ūkīgwō nyūmba ya igūrū. **38** Lida kwarī hakuhi na Jopa; nī ūndū ūcio rīria arutwo maagūire atī Petero aarī kūu Lida, magītūma andū eerī makamūrīngīrīrie mamwīre atīrī, “Twagūthaita ūka narua!” **39** Nake Petero agīthī hamwe nao, na aakinya agītwarwo nyūmba ya igūrū. Atumia othe a ndigwa makīrūgama, makīmūthiūrūrūkīria makīrīraga, na makīmūonagia kanjū na nguo ingī iria Dorokasi aatumite rīria aarī nao. **40** Nake Petero akīmeera othe moime nja ya nyūmba; agīcooka agītūria maru akīhooya Ngai. Agīcooka akīgarūrūkīria mūtūmia ūcio wakūite, akīmwīra atīrī, “Tabitha, ūkīra,” nake Tabitha akīhingūra maitho, na oona Petero, agītūria. **41** Nake Petero akīmūnyīita guoko, akīmūrūgama. Agīcooka agītū andū arīa meetīkītie, na atumia acio a ndigwa, akīmūneana kūrī o arī muoyo. **42** Naguo ūhorō ūcio ūkīmenyeka Jopa guothe, nao andū aingī magītūtikia Mwathani. **43** Nake Petero agītūkia Jopa mīthenya mīngī kwa mūndū wetagwo Simoni, ūria warī mūtanduki wa njūūa.

10 Na rīri, kūu Kaisarea nī kwarī mūndū wetagwo Korineliō, ūria warī mūnene-wa-thigari-igana rīmwe cia mbūtū rīria yōkaine ta Mbūtū ya Italia. **2** Mūndū ūcio na andū othe a nyūmba yake nīmeyamūrīrie Ngai na makamwītīgagīra; nake nīaheanaga indo ciake na ūtaana kūrī andū arīa maarī abatarī na nīahooyaga Ngai kaingī. **3** Mūthenya ūmwe ta thaa kenda cia mīaraho-rī, akiona kioneki. Akiona mūraika wa Ngai wega, ūria wokire harī we na akīmwīra atīrī, “Korineliō!” **4** Korineliō akīmūrora aiyūrītūwō nī guoya, akīūria atīrī, “Nī kī Mwathani?” Nake mūraika akīmūcookeria atīrī, “Mahooya

maku na indo iria ūheete andū arīa athīni nīkinyīte igūrū kūrī Ngai rīri iruta rīa kūrīrikanwo. **5** Na rīri, tūma andū mathīi Jopa magīre mūndū wītāgwō Simoni, na nowe wītāgwō Petero. **6** Araikara gwa Simoni ūria mūtanduki wa njūūa, o ūria nyūmba yake rīri rūtere-inī rwa iria.” **7** Rīria mūraika ūcio wamwarīrie aathiire, Korineliō agītū ndungata ciake igūrī na mūthigari ūmwe weamūrīrie Ngai, na aarī ūmwe wa andū arīa maamūtūngatagīra. **8** Akīmeera ūria wothe kwahanite agīcooka akīmātūma Jopa. **9** Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīrie ta thaa thita cia mūthenya marī njīra-inī makuhīrīrie itūūra rīu-rī, Petero akīhaica nyūmba-igūrū nīgeetha akahoōe Ngai. **10** Nake akīgūa aahūūta na akībatario nī kīndū gīa kūrīa, na rīria irio ciarugagwo-rī, akīgocerera. **11** Nake akiona igūrū rīhingūrītūwō na kīndū gītārīi ta gītama kinene gīkīharūrūkio thī kīnyīitūwō mīthia ina. **12** Nakio kīarī na nyamū cia mīthēmba yothē ya iria irī magūrū mana, o na nyamū ūrio itaambaga thī, o na nyoni cia rīera-inī. **13** Hīndī iyo mūgamba ūkīmwīra atīrī, “Petero, ūkīra. Thīnja na ūrie.” **14** Petero agīcookeria atīrī, “Aca, Mwathani! Ndirī ndarīa kīndū gītārī kīamūre, kana kīndū kīrī thaahu.” **15** Mūgambo ūkīmwarīria rīita rīa keerī ūkīmwīra atīrī, “Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīria Ngai atheretie atī tī kīamūre.” **16** Ūndū ūyū wekīre maita matatū, na o rīmwe gītama kīu gīgīcookeria na igūrū. **17** Na rīria Petero eeyūragia gītūmi gīa kioneki kīu oonete-rī, andū arīa maatūmītūwō nī Korineliō makīona harīa nyūmba ya Simoni yarī, na makīrūgama hau kīhingo-inī. **18** Magītūana, makīūria kana Simoni ūria wītāgwō Petero aakaraga kūu. **19** Na rīria Petero eeciiragia ūhorō wa kioneki kīu, Roho akīmwīra atīrī, “Simoni, harī na andū atatū maragūcaria. **20** Nī ūndū ūcio, ūkīra ūkīrūtūke, ūthīi nao na ndūkagīe na nganja nīgūkorwo nī nī ndimatūmite.” **21** Petero agīkūrūka, akīra andū acio atīrī, “Nī nī mūndū ūcio mūrācaria. Mūūkite nīkī?” **22** Nao andū acio magīcookeria atīrī, “Tuumite gwa Korineliō, ūria mūnene-wa-thigari-igana rīmwe. Nī mūndū mūthingu na mwītīgīri-Ngai, na nīatītūwō nī Ayahudi othe. Mūraika mūtheru aramwīrīre atūmane ūthīi gwake mūcīi nīgeetha aigūe ūria ūrenda kuuga.” **23** Hīndī iyo Petero akīra andū acio maatoonye nyūmba matūke aģeni aake. Mūthenya iūy ūngī warūmīrīrie Petero agīthīi nao, na arīu a lthe witū amwe kuuma Jopa magīthīi nake. **24** Naguo mūthenya ūcio ūngī warūmīrīrie magīkinya Kaisarea. Korineliō agīkorwo ameteire na eēfite andū a nyūmba yake na arata a hakuhi. **25** Na rīria Petero aatoonyaga nyūmba, Korineliō akīmūtūnga na akīgūithia magūrū-inī make amwīnyīhīrie. **26** No Petero akīmūkīria, akīmwīra atīrī, “Rūgama, nī ndī o mūndū o na nīi.” **27** O makīaragia-rī, Petero agītūonyā thīinī na agīkora gīkundi kīnene kīa andū. **28** Akīmeera atīrī: “Inyū nīmūū wega atī Mūyahudi ndetīkīrītio nī watho kūgwatanīra na mūndū wa Ndūrūrī o na kana kūmūceerera. No Ngai nīanyonetie atī ndiagīrīrwo nī kuuga atī mūndū o na ūrīkū tī mwamūre kana atī arī na thaahu. **29** Nī ūndū ūcio rīria ndīratūmanīrwo, ndīrokire itegūkararia. Njītīkīria ngūūrie kīria kīratūmire ūndūmanīre?” **30** Nake Korineliō akīmūcookeria atīrī: “Matukū mana mahītūku, ndaarī thīinī wa nyūmba yakwa ngīhooya ithaa-inī ta rīrī rīa thaa kenda cia mīaraho. Mūndū warī na nguo cīahenagia akīrūgama o rīmwe mbere yakwa, **31** akīnjīra atīrī, ‘Korineliō, Ngai nīaigūite mahooya maku, na nīarīkanīte iheo ciaku iria wanahe athīni. **32** Nī ūndū ūcio tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūria wītāgwō Petero, nake nī mūgeni gwa Simoni ūria mūtanduki wa njūūa, ūria ūkaraga rūtere-inī rwa iria.’ **33** Nī ūndū ūcio nīndagūtūmanīire o hīndī

iyō, na nī weka wega nī ūndū wa gēthika. Rīu ithuī ithuothe tūrī haha mbere ya Ngai nigeetha tūthikirīrie ūria wothe Mwathani agwathite ūtwīre.” **34** Nake Petero akīambīrīria kwaria, akiuga atīrī: “Rīu nīndamenya kūna ūria arī ma atī Ngai ndarī mūthutūkiano. **35** no atī nīetikagīra andū kuuma ndūrīrī-ndārī ciothe arīa mamwītīgagīra na mageeka ūria kwagīrīre. **36** Inyuī nīmūū ndūmīrīrī rīa Ngai aatūmīre andū a Isiraeli, akīaria ūhorō mwega wa thayū na ūndū wa Jesū Kristū, ūria arī we Mwathani wa andū othe. **37** Inyuī nīmūū ūria gwēkīkire kūu Judea guothe, kwambīrīria Galili thuutha wa ūbatithio ūria Johana aahunjagīa, **38** ūria Ngai aaitīrīre Jesū wa Nazarethi Roho Mūtheru o na hinya, na ūria aathūiaga agūkaga wega na akīhonagīa andū arīa maahatīrīrio nī hinya wa mūcukani, tondū Ngai aarī hamwe nake. **39** “Ithuī tūrī aira a maūndū marīa mothe eekire thīnī wa būrīrī wa Ayahudī o na Jerusalem. Nīmamūuragīre na nīra ya kūmwamba mūtī-igūrū. **40** No mūthenya wa gataṭū Ngai akīmūrīūkīa kuuma kūrī arīa akūu na agītūma onekane kūrī andū. **41** We ndonirwo nī andū othe, o tīga aira arīa Ngai aathuurīte: akōnwo nī ithuī, o ithuī twarīanīire na tūkīnyuuanīra nake aarīkīa kūrīūkīa kuuma kūrī arīa akūū. **42** Nīatwathire tūhunjīrie andū na tūrute ūira atī we nī we Ngai aamūrīre atūke mūtanūrī-cīra wa andū arīa marī muoyo na arīa makūite. **43** Anabīi othe nīmaheanaga ūira wa ūhorō wake atī mūndū ūria wothe ūkaamwītīkīa nīakamūkīra ūrekeri wa mehīa na ūndū wa rīitwa rīake.” **44** Na Petero o akīaragīa ciugo icīo-rī, Roho Mūtheru agūkūrūkīra andū arīa othe maigūire ndūmīrīrī iyo. **45** Nao andū arīa meetīkītīe, a thīrītī ya arīa maruaga, arīa mokīte na Petero makīgega mona atī kīheo kīa Roho Mūtheru nīgīaitīrīrio andū-a-Ndūrīrī o nao. **46** Nīgūkorwo nīmamaigūire makīaria na thīomi makīgocaga Ngai. Hīndī iyo Petero akīūra atīrī, **47** “Harī mūndū ūnggīria andū aya mabatithio na maaī? Andū aya nīmamūkīra Roho Mūtheru o ta ithuī.” **48** Nī ūndū ūcio agīathana mabatithio thīnī wa rīitwa rīa Jesū Kristū. Magīcooka makīūra Petero aikaranie nao ihīnda rīa mīthenya mīnīni.

11 Na rīrī, atūmwō, na arīu na aarī a lthe wītū arīa maarī Judea guothe makīgūa atī andū-a-Ndūrīrī o nao nīmarīkītīe kwamūkīra kiugo kīa Ngai. **2** Nī ūndū ūcio rīrīa Petero aambatīre agīthī Jerusalem, andū arīa meetīkītīe a thīrītī ya arīa maruaga makīmūrīūthīa **3** makīmwīra atīrī, “Wee nīawoonyire nyūmba ya andū arīa mataruaga, na ūkīrīanīra nao.” **4** Nowe Petero akīambīrīria kūmataarīria maūndū mothe wega o ta ūria meekīkīte, akīmeera atīrī: **5** “Ndaarī itūūra-inī rīa Jopa ngīhooya Ngai, na rīrīa ndaagocereire-rī, ngīona kīoneki. Ngīona kīndū gīatarīrī ta gītama kīnēne gīkīharūrūkīo kuuma ngīona na mīthīa yakīo īna, na gīgīkūrūkīa o harīa ndaarī. **6** Ndaacūthīrīria thīnī wakīo ngīona nyamū cīa thī irīa rīrī magūrū mana, na nyamū cīa gīthaka, na nyamū irīa itambaga thī na nyoni cīa rīera-inī. **7** Ngīcooka ngīgūa mūgambo ūkīnjīra atīrī, ‘Petero, ūkīra. Thīnī, na ūrīe!’ **8** “Na nīi ngīcooka atīrī, ‘Aca, Mwathani! Gūtīrī kīndū gītārī kīamūrīe kana kīrī thaahu kīrī gīatoonya kanua gakwa.’ **9** “Naguo mūgambo ūcio ūkīaria rīita rīa keerī kuuma igūrū ūkīnjīra atīrī, ‘Ndūkanoige kīndū o na kīrīkū kīrīa Ngai atheretie atī ti kīamūrīe.’ **10** Ūndū ūyū wekīkire maita matatū, nakīo gītama kīu gīgīguocio na igūrū. **11** “O hīndī iyo andū atīrī ayo maatūmītwo kūrī nī kuuma Kaisaree magīkīnya nyūmba-inī rīa ndaikaraga. **12** Nake Roho akīnjīra thīi nao na ndikagīe na ngaanja. Nao arīu a lthe wītū aya atandatū tūgīthīi nao na tūgītoonya nyūmba ya mūndū ūcio. **13** Nake agītūwīra ūria omīrīrīrwo nī mūrīka

arī gwake nyūmba, akīmwīra atīrī, ‘Tūmana Jopa wītīrwo Simoni ūria wītawgo Petero. **14** Nīgūkūrēhera ndūmīrīrī rīa igītūma wee na nyūmba yaku yothe mūhonoke.’ **15** “Na rīrīa ndaambīrīrie kwaria-rī, Roho Mūtheru akīmaikūrūkīra o ta ūria aatūkūrūkīire hīndī ya mbere. **16** Hīndī iyo ngīrīrikana ūria Mwathani oigīte atīrī, ‘Johana aabatīhanagīa na maaī, no inyuī mūkaabatithio na Roho Mūtheru.’ **17** Angīkorwo Ngai nīamaheire kīheo o kīrīa aatūheire ithuī andū arīa twetīkīrie Mwathani Jesū Kristū-rī, nī ndaarī ūū ngūo ndīcīirie atī no ngararīe Ngai?” **18** Rīrīa maigūire ūguo, magītīga ngararī na makīgocōa Ngai, makiuga atīrī, “Gwakorwo nī ūguo-rī, Ngai nīakīnyīrīre andū-a-Ndūrīrī o nao ūhorō wa kwīra ngūo magīe na muoyo.” **19** Na rīrī, andū arīa maahurūnjūkīre nī ūndū wa kūnyarīrwo thuutha wa kūrīragwo gwa Stefano magīthīi o ngīnya Foinike, na Kuporo, na Antiokia, no matīahunjagīria andū angī ūhorō tīga o Ayahudī oiki. **20** O na kūrī o ūguo, andū amwe ao, arīa moimīte Kuporo, na Kurene, magīthīi Antiokia na makīambīrīria kwarīria Ayunani o nao, makīmahunjīria ūhorō mwega ūkonīi Mwathani Jesū. **21** Guoko kwa Mwathani kwarī hamwe nao; na andū aingī magītīkīa makīgarūrūkīra Mwathani. **22** Nayo ngumo ya maūndū macīo igīkīnyīra andū a kanītha ūria warī kūu Jerusalem; nao magītūma Baranaba athīi Antiokia. **23** Rīrīa aakīnyire na akīona ūira wa wega wa Ngai, agīkena na akīmōmīrīria marī othe, atī maikarage maathīkīrie Mwathani na ngoro cīao ciothe. **24** Baranaba aarī mūndū mwega waiyūrītwo nī Roho Mūtheru na warī na wītīkīo, nao andū aingī magītīkīa Mwathani. **25** Nake Baranaba agīthīi Tariso gūcaria Saūlū, **26** na rīrīa aamoonire akīmūrehe Antiokia. Nī ūndū ūcio kwa ihīnda rīa mwaka ūmwe Baranaba na Saūlū makīgōmana na kanītha na makīruta andū aingī. Kūu Antiokia nīkuo arutwo meetīrwo Akristiano rīita rīa mbere. **27** Ihīnda-inī rīu anabīi amwe magīkūrūkīa kuuma Jerusalem ngīnya Antiokia. **28** Ūmwe wao wetagwo Agabo akīrīgūama, na nī ūndū wa kūmenyīthio nī Roho Mūtheru, akīrīatha atī nī gūkūgīa ng’aragu nene Roma guothe. (Ūndū ūcio wekīkīre hīndī ya wathani wa Kilaudīo.) **29** Nao arutwo, magīcīiriia kūheana ūteithio nī ūndū wa arīu a lthe wītū arīa maatūūragā kūu Judea, o ta ūria mūndū aahotīhīthio. **30** Nīmekire ūndū ūcio, makīnengerā Baranaba na Saūlū iheo cīao matwarīre athuuri a kanītha.

12 Na rīrī, ihīnda-inī rīu ngūo Mūthamaki Herode aanyīitire andū amwe a kanītha, arī na muoroto wa kūmanyarīria. **2** Akīūrāgīthīa Jakubu, mūrū wa nyīna na Johana na rūhīu rwa njora. **3** Na rīrīa oonire ūhorō ūcio nīwakenīa Ayahudī-rī, akīnyīitīthīa Petero o nake. Ūndū ūcio wekīkīre hīndī ya Gīathī kīa Mīgate Itārī Mīkīre Ndawa ya Kūmbīa. **4** Aarīkīa kūmūnyīitīthīa, akīmūkīa njeera akīmūneana arangīrwo nī ikundī inya cīa thīgārī, o gīkundī kīrī gīa thīgārī inya. Herode eendaga amūrehe mbere ya mūingī thuutha wa Gīathī gīa Bathaka. **5** Nī ūndū ūcio Petero akīhīngīrwo njeera, no kanītha nīwahooyaga Ngai ūtegūtīgīthīria nī ūndū wake. **6** Na ūtūkū ūria Herode aarokaga kūmūtwarā agacīrīthio, Petero aakomete gatagatī ga thīgārī igīrī, ohetwo na mīnyororo rīrī, nacio thīgārī igīrī ikarīgūama kīhīngo-inī irangīrīte. **7** Na rīrī, o rīmwe mūrīka wa Mwathani akīmūmīrīria naguo ūtheri ūkīaria kanyūmba kau aarī. Mūrīka ūcio akīringarīngā Petero mwena na akīmūkūrīa, akīmwīra atīrī, “Ūkīra narual!” Nayo mīnyororo rīria oohetwo nayo moko ikīgūa thī. **8** Mūrīka ūcio agīcooka akīmwīra atīrī, “Wīhumbe nguo cīaku na wīkīre iraatū.” Nake Petero agītīka o ūguo. Mūrīka ūcio akīmwīra atīrī,

“Whotore nguo yaku na ünümüríre.” **9** Petero akímürümüríra, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga atí ündú úcio múraika eekaga warí ündú wa ma; eeciiragia atí ní kioneki oonaga. **10** Makíhítuka arangírí a mbere na a keerí na magíkinya kíhingo-iní gía kígera kíria gía gútoonyo itúura inene. Nakó kíhingo kíu gíkíhíngúra ní ündú wao, nao makígerera ho. Ríría maathiire úraihu wa gacira kamwe-rí, o rímwe múraika úcio akímútiga. **11** Nake Petero akíiigua, na akiuga atírí, “Ríu nándamenya hatarí nnganja atí Mwathani niegütümíte múraika wake aahonokie kuuma moko-iní ma Herode na kuuma kúri maündú maría mothe andú a Ayahudi matanyíte kuona.” **12** Na ríría aguúkiirwo ní úhoro úcio, agíthii kwa Mariamu úria warí nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na níkuo andú aingí monganíte makíhooya Ngai. **13** Petero akíringaringa múrango wa nja, nake múírítu warutaga wíra kuo wetagwo Roda agíuka kíhíngúra. **14** Ríría aaguire mógambo wa Petero, akíyúrwo ní gíkeno kínene akíaga kíhíngúra múrango akíhúndúka ateng’erete, akianíríra, akiuga atírí, “Petero arí múrango-iní!” **15** Nao makímwíra atírí, “Wee ní kúgúrúka úgúrúkíte.” Ríría aakíríríríre agwatíríre kuuga atí úguo níguo kwarí, makiuga atírí, “No nginya akorwo ní múraika wake.” **16** Nowe Petero agíthii na mbere kíringaringa múrango, na ríría maahingúirre makíona níwe, makígaga. **17** Petero akímakíría na guoko na akímataaríría úria Mwathani aamúrúte njeera. Akímeera atírí, “Írai Jakubu na ariú na aarí a lthe wítú úhoro úcio,” agícocoka agíthii kúndú kúngí. **18** Rúciiní gwakia, ní kwagíire na ngúú nene gatagatí-iní ga thigari ní kúrigwo ní úria gwekíkíte úhoro úkoníi Petero. **19** Thuutha wa Herode gúciarí Petero na kúmwaga-rí, agícíirithia thigari, na agíathana atí cíuragwo. Herode agícocoka akiuma Judea agíthii Kaisarea, agíkara kuo kwa ihinda inini. **20** Na rírí, níatúúríte ahaaraníte na andú a Turo na a Sidoni, no o magícocokaníríra hamwe magíetha úria mangaráníirre nake. Na maaríkia kúnyítwo mbaru ní Bulasito, úria warí ndungata njíhokeku ya múthamaki-rí, makíhooya kúgíe na thayú, tondu búrúri wa múthamaki úcio níguo wamaheaga irio. **21** Na múthenya úria waraarírío wakinya-rí, Herode akíhumba nguo ciake cia úthamaki, na agúkaríra gítí gíake kía únene, akíaríría andú acio. **22** Nao makíaníríra makiuga atírí, “Úcio ní mógambo wa ngai, tí mógambo wa mündú.” **23** O rímwe múraika wa Mwathani akíringa Herode ní ündú wa kwaga kúgocíthia Ngai, nake akírío ní igunyú, agíkua. **24** No kíguo kía Ngai gígíkíríríría kuongerereka na gútheerema. **25** Ríría Baranaba na Saúlú maarkíríre útungata wao-rí, magícocoka kuuma Jerusalemu, na magícocoka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13 Na rírí, kánitha-iní wa Antiokia ní kwarí na anabii na arutani: nao níno Baranaba, na Simeoni úria wetagwo na ríitwa ríngí Nigéri, na Lukio úria woimíte Kurene, na Manaeni (úria wareranírío na Herode úria múthamaki), o na Saúlú. **2** Ríría mahooyaga Mwathani mehíngíte kúria irio, Roho Mútheru akiuga atírí, “Nyamúríríra Baranaba na Saúlú ní ündú wa wíra úria ndímetíire.” **3** Ní ündú úcio thuutha wa kwíhinga kúria irio na kúhooya Ngai, makímaigíríra moko, na makímatúma mathíi. **4** Andú acio eerí, matúmitwo ní Roho Mútheru, magíthii nginya Seleukia na makíhaica marikabu makiuma kúu magíthii nginya Kuporo. **5** Ríría maakinyire Salamisi, makíhunja kíguo kía Ngai thunagogi-iní cia Ayahudi. Nake Johana aarí hamwe nao arí ta múteithia wao. **6** Magíthii matuíkaníríre gícígíríra kúu gíothé nginya magíkinya Pafo. Kúu magíkora Múyahudi warí múragúri na múnabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesú, **7** nake

aatungatagíra barúthi úria wetagwo Serigio Paúlú. Barúthi úcio warí mündú mútígí, agítúmaníría Baranaba na Saúlú tondu níendaga kúigua kíguo kía Ngai. **8** No rírí, Elumo úcio múragúri (amu úguo níguo ríitwa ríake ríugíte) akímakararía na akígería kúgaríra barúthi úcio nígeetha ndagetíkíe. **9** Híndí íyo Saúlú, úria wetagwo na ríitwa ríngí Paúlú ayírúitwo ní Roho Mútheru, agíkúúríra Elumo maitho, akímwíra atírí, **10** “Wee úri mwana wa múcukani na úri thú ya maündú maría mothe mega! Úiyúrítwo ní míthemba yothe ya maheeni na waara. Ndúri híndí úgaatiga kuogomia njíra iría ciagíríre cia Mwathani?” **11** Na rírí, guoko kwa Mwathani nígúgúúkiiríre. Nígútuika mótumumu na kwa ihinda ndúgúkorwo úkíona útheri wa ríua.” O híndí íyo akíona marundurundu, na akígíio ní nduma, akíambíríría kúhambambata, agícaragia mündú wa kúmúnyita guoko amútongoríe. **12** Nake barúthi oona úria gwékíka, agítíkíka, nígúkorwo níagégírío ní úrutani úcio úkoníi Mwathani. **13** Paúlú na andú aría maarí nao, moima Pafo makíhaica marikabu magíthii Periga kúu búrúri wa Pamufília, kúria Johana aamatígíre agícocoka Jerusalemu. **14** Moima Periga, magíthii na mbere magíkinya Antiokia ya búrúri wa Pisidia. Na múthenya wa Thabatú magítoonyo thunagogi magíkara thí. **15** Thuutha wa gúthomgo kwa Maandíka ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makímatúmaníría makímeera atírí; “Ariú a lthe wítú, angíkorwo múri na úhoro wa kúmíríría andú-rí, maaríríe.” **16** Paúlú akírúgama, na aaríkíka kúmakíría na guoko akímeera atírí: “Andú aya a Isiraeli o na inyuú andú-a-Ndúúrírí aría múhooyaga Ngai, ta thíkíríríra!” **17** Ngai wa andú a Isiraeli níathuuríre magíthe maití; agítúma andú acio matheereme híndí íria maatúúraga Misiri, na akímaruta búrúri úcio na hinya múnene, **18** níakíríríríre mítugo yao ihinda ría ta míaka mírongo ína marí werú-iní, **19** akíníina ndúúrírí mógwanja kúu Kaanani naguo búrúri wacío akíúhe andú aake útuúke ígai ríao. **20** Úhoro úcio wothe wekíkíre ihinda-iní ría ta míaka magana mana ma mírongo ítano. “Thuutha wa úguo, Ngai akímahe atíirírírí búrúri o nginya híndí ya Samúeli úria warí múnabii. **21** Híndí íyo andú makiuga maheo múthamaki, nake Ngai akímahe Saúlú múru wa Kíshu, wa múhíríga wa Benjamíni, nake agíathana míaka mírongo ína. **22** Thuutha wa kwehería Saúlú, agítua Daudi múthamaki wao. Akíruta úria úmúkoníi, akiuga atírí, “Nínyonete Daudi múru wa Jesíi arí mündú úkenagia ngoro yakwa; we níaríkíga úria wothe ngwenda eke.” **23** “Kuuma rúciarí-iní rwa mündú úyú, Ngai níareheire andú a Isiraeli Múhonokia, na níwe Jesú, o ta úria eeraníire. **24** Jesú atanooka, Johana níahunjagíría andú othe a Isiraeli úhoro wa kwíríra mehía na úhoro wa kúbatíthio. **25** Na ríría Johana aaríkíga wíra wake níoríríe atírí: ‘Mwícíiragia ní ní ní úú? Níi tí níi we. Aca níi tí níi, nowe níegúúka thuutha wakwa, o we úria ní itagíríríro wuohora ndígí cia iratúú ciake.’ **26** “Ariú a lthe wítú, o inyuú cíana cia lburahímu, o na inyuú andú-a-Ndúúrírí aría mwítígíríte Ngai, úhoro úyú wa úhonokio ní íthuú tútúmirwo. **27** Andú a Jerusalemu na anene ao matíakúúríríre Jesú, no ní ündú wa úria maamútuíríre cíira, makíhíngíga cíugo cia anabii íria íthomagwo o múthenya wa Thabatú. **28** O na gútuika matíonire gítúmi kíiganu gía gútúma ooragwo, nímathaithíre Pilato aathane ooragwo. **29** Na maaríkíka kúhíngíga maündú mothe maría maandíkítwo úhoro wake, makímúcurúría kuuma múti-ígúru, makímúga mbíríra. **30** No rírí, Ngai níamúriúkiríe kuuma kúri aría akúú, **31** na kwa ihinda ría míthenya míingí níonirwo ní andú aría moimíte nao Galíli, magathii Jerusalemu. Na ríu acio níno aira aake kúri andú aítú. **32** “Túramwíra úhoro mwega: Úhoro úria Ngai eeríre

maithē maitū, 33 nīatūhingirīe ithuī ciana ciao, na ūndū wa kūrīukia Jesū. O ta ūria kwandikītwo thīnī wa Thaburi ya keerī atīrī: “Wee ūrī Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatuika Thoguo.’ 34 Naguo ūhoro wa ma wa atī Ngai nīamūrīkīrie kuuma kūrī arīa akuū nīguo ndakabuthe-rī, nī warītio na ciugo ici: “Nīngakūhe irathimo iria theru na iria itarī hīndī ingāga iria cierīrwo Daudi.’ 35 Ūndū ūcio nīwarītio handū hangī atīrī: “Wee ndūkareka ūria waku Mūtheru abuthe.’ 36 “Nīgūkorwo rīrīa Daudi aarīkīrie gūtungatīra Ngai rūciaro-inī rwake, nīakuire; agīthikwo hamwe na maithē make naguo mwīrī wake ūkibutha. 37 No ūria Ngai aarīkīrie kuuma kūrī arīa akuū ndaabutha. 38 “Nī ūndū ūcio, arīa a lthe witū, ngwenda mūmenye atī ūhoro wa kūrēkerwo kwa mehīa nīuhunjītio kūrī inyuī na ūndū wa Jesū. 39 Na mūndū wothē ūmwītīkītie nīatuuagwo mūthingu maīndū-inī mothe marīa watho wa Musa ūtangiamtūire mūthingu. 40 Mwīmenyerere, nīgeetha ūhoro ūria anabī maarīre ndūkanamūkore, rīrīa moigire atīrī: 41 “‘Ta rorai, inyuī anyūrīranīa, gegaai na mūthīre, nīgūkorwo nīngwīka ūndū matukū-inī manyu, ūria mūtangītīka, o na mūngūrwo nī mūndū.’” 42 Rīrīa Paūlū na Baranaba moimaga thunagogi, andū makīmeera moke mūthenya ūria warūmīrīre wa Thabatū nīguo mathīī na mbere kwaria ūhoro ūcio. 43 Hīndī rīa mūcemanio wathīre, Ayahudī aīngī na andū arīa meegarūtīre magatuika Ayahudī makīrūmīrīra Paūlū na Baranaba, nao makīmaarīra na makīmarīngīrīra mathīī na mbere gūkara wega-inī wa Ngai. 44 Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre wa Thabatū, hūhū andū othe a itūūra rīu inene magītūka kūgwa kiugo kīa Mwathani. 45 Hīndī rīa Ayahudī moonīre kīrīndī kīu, makīnyīitwo nī ūiru na makīaria ciugo njūru cia gūkīrīra ūria Paūlū oigaga. 46 Nao Paūlū na Baranaba makīmacookeria marī na ūcamba makīmeera atīrī, “No ngīnya tūngīrambire kūheana kiugo kīa Ngai kūrī inyuī. No rīrī, kuona nīmūraūrega na mūgetūira atī mūtiagīrīrwo nī muoyo wa tene na tene-rī, rīu nītūkugarūrika tūthīī kūrī andū-a-Ndūrīrī. (aiōnios g166) 47 Nīgūkorwo Mwathani atwathīte agatwīra atīrī: “Nīndīmūtūite ūtheri wa gūtherera andū-a-Ndūrīrī, nīguo mūtware ūhoro wa ūhonokio ngīnya iturī-inī cia thī.’” 48 Hīndī rīa andū-a-Ndūrīrī maagīuire ūguo magīkena na magītīka kiugo kīa Mwathani, nao andū arīa othe maathīrīrio muoyo-inī wa tene na tene magītīka. (aiōnios g166) 49 Nakīo kiugo kīa Mwathani gīkihunja kūndū guothe kīu būrīrī-inī. 50 No Ayahudī magīakīrīra atumia arīa meyamūrīre Ngai na maarī igweta, o na anene a itūūra inene. Makīrutithīa ngūī ya gūkīrīra Paūlū na Baranaba nīguo manyarīrwo, na makīmaingata moime būrīrī-inī wao. 51 Nī ūndū ūcio makīrībarība rūkūngū kuuma magūrū mao kuonania, atī nīmatigana nao na magītīhī Ikonia. 52 Nao arutwo makīyūrwo nī gīkeno, na makīyūrwo nī Roho Mūtheru.

14 Na rīrī, Paūlū na Baranaba marī kīu Ikonia, magītōonya thunagogi ya Ayahudī o ta mūtugo. Marī kīu makīaria na ūhoti mūingī mūno o ngīnya Ayahudī aīngī na andū-a-Ndūrīrī magītīka. 2 No Ayahudī arīa maaregīre gwītīka nīmathogothire andū-a-Ndūrīrī, makīmathūka meciirīa nīgeetha mookīrīre arīu na aarī a lthe witū. 3 Nī ūndū ūcio Paūlū na Baranaba magīkara kīu ihīnda irāya, makīaria marī na ūcamba nī ūndū wa Mwathani, o we wekīrīre ndūmīrīrī ya wega wake hīnya na ūndū wa kūmahotithīa kūringa cīama na morīrū. 4 Andū a itūūra rīu inene makīgayūkana; amwe magītīkanīa na Ayahudī, nao arīa angī magītīkanīa na atūmwo. 5 Nī kwarī na ndundu yathugundītwo nī andū-a-Ndūrīrī na Ayahudī, hamwe na atongoria ao, nīguo mameeke ūuru, na

mamahūire na mahīga nyuguto. 6 No nao makīmenya ūhoro ūcio, na makīūrīra matūūra manene ma būrīrī wa Likaonia, na nīmo Lisitera, na Deribe, o na būrīrī ūria wagūtīhūrūrūkīrie, 7 kūrīa maathīre na mbere kūhunja ūhoro mwega. 8 Nakuo kīu Lisitera nī kwarī mūndū warī mwonju magūrū, na aatūūrīte arī mwonju kuuma gūciarwo na ndetwarīte na magūrū o narī. 9 Nake agītīkīrīra Paūlū akīaria. Paūlū aamūrora, akīona atī aarī na wītīkio wa kūhonio, 10 akīmwīta na mūgambo mūnene, akīmwīra atīrī, “Rūgama na magūrū maku!” Na o hīndī iyo, mūndū ūcio akīrūga na igūrū, akīambīrīra gwītware. 11 Rīrīa gīkūndi kīu kīa andū kīonire ūria Paūlū eekite, gīkīanīrīra na rūthiomi rwa Likaonia gīkiuga atīrī, “Ngai nīciikūrūkīte kūrī ithuī itarīī ta andū!” 12 Magītīa Baranaba Zeu, nake Paūlū makīmwīta Herime tondu nīwe warī mwarīa ūria mūnene. 13 Mūthīnjīrī-ngai ya Zeu, ūria hekarū yake yarī o hau nja ya itūūra, akīrehe ndegwa na mahūa maatumītwo ta thūmbī hau kīhingo-inī gīa itūūra inene, tondu we na gīkūndi kīu kīa andū nīmendaga kīumarūtīra magongona. 14 No rīrīa atūmwo acio Baranaba na Paūlū maaigīuire ūguo, magītēmbūranga nguo ciao, makīhanyūka, magītōonya kūrī kīrīndī, makīanagīrīra atīrī, 15 “Andū aya, mūreka ūguo nīkī? Ithuī tūrī o andū ta inyuī. Tūmūreheire ūhoro mwega, wa kūmwīra mūgarūtīrūke mūtīgane na maīndū marīa matarī kīene, mūcokerere Ngai ūria ūtūūruga muoyo, o we ūria wombire igūrū na thī na iria na indo ciothe iria irī kuo. 16 Tene, nīarekereire ndūrīrī ciothe ithīage na mūthīire yacio nyene, 17 no ndaigana gwītiga atarī na hūhū wa kuonania atī arī kuo: nīamuonetie ūtuga na ūndū wa kūmuurīra mbura yumite igūrū na kūmūthe magetha hīndī ya kīmera; nīamūheaga irio nyingī na akaiyūrīa ngoro cīanyu na gīkeno.” 18 No o na maarītie ciugo icio, nī maarī na wīra mūrītū wa kūgīria gīkūndi kīu kīa andū kīmarūtīre igongona. 19 Na rīrī, hīndī iyo Ayahudī angī magītūka moimīte Antiokia na Ikonia, nao makīguucīrīra gīkūndi kīu kīa andū, gīgīcooka mwena wao. Gīkūndi kīu gīkīhūūra Paūlū na mahīga nyuguto, na gīkīmūkururia, gīkīmūrta nja ya itūūra, gīciirītie nī mūkuū. 20 No arutwo maarīka kūmūrīgīcīria, agītūira agīcooka itūūra-inī. Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, we na Baranaba makīuma kīu magītīhī Deribe. 21 Paūlū wa Baranaba makīhunja ūhoro mwega itūūra-inī rīu na magītūma andū aīngī matūike arutwo. Magīcooka makīhūndūka magītīhī Lisitera, na Ikonia, na Antiokia, 22 magītīkagīra arutwo hīnya na kūmomīrīra nīgeetha matūūre marūmītīe wītīkio. Makameeraga atīrī, “No ngīnya ithuī tūgerere mathīna-inī maingī nīguo tūtoonye ūthamaki-inī wa Ngai.” 23 Paūlū na Baranaba makīamaamūrīra athuuri a kanitha na makīhooya Ngai mehīngīte kūrīa irio, makīmaneana kūrī Mwathani, o we ūria meehokete. 24 Thuutha wa gūtūikanīria Psīdia, magīkīnya Pamūflīa, 25 na maarīka kūhunja kiugo kīu Periga, magīkūrūka magītīhī Atalia. 26 Moima Atalia makīhaica marīkabu, magīcooka Antiokia, o kūrīa maahoeirwo wega wa Ngai mbere nī ūndū wa wīra ūria maarīkītīe kūrta. 27 Maakīnya kīu magīcookanīrīra andū a kanitha hamwe, makīmeera ūria wothē Ngai ekīte agereire harīo na ūria aahīngūrīre andū-a-Ndūrīrī mūrango wa gwītīka. 28 Nao magīkara na arutwo kīu ihīnda irāya.

15 Na rīrī, andū amwe magītūrūka kuuma Judea magītīhī Antiokia, na nīmarutaga arīa a lthe witū makameera atīrī: “Mūngīaga kūrūa kūringana na mūtugo ūria warutanirwo nī Musa, mūtīngīhonoka.” 2 Ūndū ūyū ūgītūma Paūlū na Baranaba macookanīrie na makararanie mūno nao. Nī ūndū ūcio Paūlū na Baranaba makīamūrwo, marī na etīka angī, maambate mathīī

Jerusalemu makone atūmwō na athuuri nī ūndū wa ūhoro ūcio. **3** Naguo kanitha ūkimoimagaria, na rīria maatuikanagīria Foinike na Samaria, nīmaheanaga ūhoro wa ūria andū-a-Ndūrīri maagarūrūkire kūrī Ngai. Ūhoro ūcio ūgikenia ariū a lthe witū mūno. **4** Na maakinya Jerusalemu, makiamūkīrwo nī kanitha, na atūmwō, na athuuri, na makīmeera maūndū mothe marīa Ngai eekite agereire harīo. **5** Hīndī iyo andū amwe a arīa meetīkitie a thiritū ya Afarisai makīrūgama, makiuga atīri, “Andū a Ndūrīri no nginya marue na maathwo atī marūmagie watho wa Musa.” **6** Nao atūmwō na athuuri magīcemanīa nīgeetha maarīriire ūhoro ūcio. **7** Thuutha wa mīario mīingī, Petero akīrūgama, akīmarīria, akīmeera atīri, “Ariū na aarī a lthe witū, nīmūū atī ihinda rīhītūku, Ngai nīathuurire kuuma gatagatī kanyu nīguo andū-a-Ndūrīri maigue ndūmīriri ya Ūhoro-ūrīa-Mwega kuuma kūrī nī na nīguo metīkie. **8** Nake Ngai, ūria ūūi ngoro, akīonania atī nīametīkīrīte na ūndū wa kūmahe Roho Mūtheru, o ta ūria aatūhete. **9** Ndeekīrīre ngūūrani gatagatī gaitū nao, nīgūkorwo maatherīre ngoro ciao na ūndū wa wītīkio. **10** Hakīrī ūguo-rī, nī kī kīratūma mwende kūgeria Ngai na ūndū wa gwīkīra arutwo icooki ngingo rīria ithū o na kana maithe makitū tūtārī twahota gūkuua? **11** Aca! Twītīkitie atī tūhonokete nī ūndū wa wega wa Mwathani witū Jesū, o ta ūria o nao mahonokete.” **12** Nakīo kīūngano gīothe gīgīkīra kī gīgīthīkīrīria Baranaba na Paūlū makīheana ūhoro wa cīama na morūrū irīa Ngai eekite kūrī andū-a-Ndūrīri agereire harīo. **13** Rīria maarīkīrie kwaria, Jakubu akīaria akīmeera atīri, “Ariū na aarī a lthe witū, ta thīkīrīria. **14** Simoni nīatūaarīria ūria Ngai onanīre wendo wake hīndī ya mbere na ūndū wa gwīthuurīra andū kuuma kūrī andū-a-Ndūrīri nīguo matūike aake. **15** Nacio ciugo cia anabīi ikarīngana na ūhoro ūcio, o ta ūria kwandīkītwo atīri: **16** “Thuutha wa ūguo nīngacooka, na njake rīngī hema ya Daudi irīa īgwīte. Nīngaka īganjo rīayo rīngī, na ndīmīcōokie harīa yarī, **17** nīgeetha matigari marongoragie Mwathani, o na andū othe a Ndūrīri arīa metanagio na rītwa rīakwa, ūguo nīguo Mwathani ūria wīkaga matūndū macio ekuuga’ **18** marīa moīkaine kuuma o tene. (aīōn g165) **19** “Nī ūndū ūcio-rī, nī ngūtua atīri, tūtige kūrītūhīria ūhoro andū-a-Ndūrīri arīa maragarūrūka kūrī Ngai. **20** Handū ha ūguo-rī, twagīrīrwo tūmaandīkīre marūa, tūmeere methemage kuumana na irio irīa ithaahītio nī mīhianano, nīngī methemage kuumana na ūmaraya, na kuumana na nyama cia nyamū cia gūtwo, o na kuumana na thakame. **21** Nīgūkorwo ūhoro wa Musa nīwahunjagio matūūra-inī mothe o kuuma mahinda ma tene mūno, na nīūthomagwo thunagogi-inī mīthenya yothe ya Thabatū.” **22** Hīndī iyo atūmwō na athuuri, hamwe na kanitha wothe, magītua itua mathuure andū amwe ao mamatūme Antiokia marī na Paūlū na Baranaba. Magītūura Judasi (ūrīa wetagwo Barasaba) na Sila, nao andū aya eerī maarī atongoria thīnī wa ariū a lthe witū. **23** Makīmatūma na marūa maya: Nī ithū atūmwō na athuuri, o ithū ariū a lthe wanyu, Kūrī andū-a-Ndūrīri arīa metīkitie kūu Antiokia, na Suriata, na Kilikia: Amūkīrai ngeithi. **24** Nītūguite atī andū amwe nīmōomire kūrī ithū matarī na rūūtha rwitū, na makīmūhīnia, na makīnyariira meciiria manyu nī ūndū wa maūndū marīa maarīrie. **25** Nī ūndū ūcio, ithuothe nītūguaniire tūthuure andū amwe tūmatūme kūrī inyū marī na arata aītū endwa, Baranaba na Paūlū, **26** andū arīa matwarīriire kīoyu yao ūgwatī-inī nī ūndū wa rītwa rīa Mwathani witū Jesū Kristi. **27** Nī ūndū ūcio nītwatūma Judasi na Sila nīgeetha makīndīre ūhoro ūyū tūramwandīkīra na ciugo cia tūnuu twao. **28** Nikuonekete arī wega kūrī Roho Mūtheru

o na kūrī ithū twage kūmūkuuithia mūrigo ūkīrīte maūndū maya: **29** Na rīri, mūtīkarīiage irio irīa irūtūrwo mīhianano, na mūtīkanyuuage thakame, na mūtīkarīiage nyama cia nyamū cia gūtwo, na mūtīgane na ūmaraya. Mwetheema maūndū macio-rī, nīmūgwīka wega. Tīgwoi ūhoro. **30** Nao andū acio makiugīrwo ūhoro, na makīharūrūka magītīhī Antiokia, kūrīa maacōokanīrīrie kanitha hamwe, na makīneana marūa macio. **31** Rīria andū maathomire marūa macio, magīkena nī ūndū wa ndūmīriri ya kūmōomīrīria irīa yaandīkītwo marūa-inī macio. **32** Nao Judasi na Sila, arīa o ene maarī anabīi, makīaria maūndū maingī ma kūmīrīria na kwogerera ariū a lthe witū hinya. **33** Thuutha wa gūikara kūu kwa ihinda-rī, makiugīrwo ūhoro na irathimo cia thayū nī ariū na aarī a lthe witū, nīguo macooke kūrī andū arīa maamatūmīte. **34** (Nowe Sila akīona arī wega aikare kīu.) **35** No Paūlū na Baranaba magītīgwo kūu Antiokia, kūrīa o, na andū angī angī maarutanaga na makahunjia kiugo kīa Mwathani. **36** Thuutha wa mīthenya ūgana ūna, Paūlū akīria Baranaba atīri, “Reke tūcooke tūgaceere ariū na aarī a lthe witū matūūra-inī mothe marīa tūhunjtīe kiugo kīa Mwathani, tūkamenye ūria matarī.” **37** Baranaba nīeendaga kuoya Johana, ūria wetagwo Mariko mathīi nake, **38** no Paūlū ndonaga arī wega mathīi nake, tondu nīamatiganiire rīria maarī Pamufilia na akīaga gūthīi kūruta wira nao. **39** Makīgīa na gūkararania kūnene o nginya makīamūkana. Baranaba akīoya Mariko, makīhaica marikabu, magītīhī Kuporo, **40** no Paūlū agīthuura Sila, na maarīkia kūhoerwo wega wa Mwathani nī ariū na aarī a lthe witū, magītīhī. **41** Agītūikanīria Suriata na Kilikia, agītīgāria makanitha hinya.

16 Na rīri, Paūlū agīkinya Deribe agīcooka akiuma kuo agītīhī Lisitera, kūrīa mūrutwo wetagwo Timotheo aatūūruga, ūria nyina aarī Mūyahudi mūtūmia wetīkitie Ngai, no ithe aarī Mūyūnani. **2** Ariū na aarī a lthe witū a kūu Lisitera na Ikonia nīmaragia wega igūrū riake. **3** Paūlū nīendaga mathīi nake rūgendo, no nī tondu wa Ayahudi arīa maatūūruga kūu, akīmūrūthia nīgūkorwo nīmōo atī ithe aarī Mūyūnani. **4** Na rīria maathīiaga kuuma itūūra nginya rīria rīngī, nīmeeraga andū matua marīa maatūtūwo nī atūmwō na athuuri kūu Jerusalemu nīguo andū mamaathīkagīre. **5** Nī ūndū ūcio makanitha makīgīa na hinya ūhoro-inī wa gwītīkia na makongererekaga mūigana o mūthenya. **6** Paūlū na andū arīa maarī nao magītūikanīria būrūrī wothe wa Firigīa na Galatia, nīgūkorwo nīmagirītio nī Roho Mūtheru kūhunjia kiugo kūu būrūrī wa Asia. **7** Rīria maakinyire mūhaka-inī wa Mīsia, makīgīria gūtoonya Bithīnia, na Roho wa Jesū ndaigana kūmetīkīria gūtoonya. **8** Nī ūndū ūcio makīhītūka Mīsia, magīkūrūka magīkinya Teroa. **9** Ūtūku ūcio-rī, Paūlū akīona kīoneki kīa mūndū wa Makedonia arūgamie akīmūthaita, akīmūwīra atīri, “Ūka gūktū Makedonia ūtūteithie.” **10** Paūlū aarīkia kuona kīoneki kīu, tūkīhaarīria o hīndī iyo nīgeetha tūthīi Makedonia, tūgītua atī Ngai nīatwītīte tūkamahunjīrie Ūhoro-ūrīa-Mwega. **11** Twarīkia kuuma Teroa, tūgītīhī na marikabu twerekeire Swotherake, na mūthenya ūyū ūngī tūgītīhī Neapoli. **12** Kuuma kūu tūgītīhī Filipi, kūrīa gwathagwo nī andū a Roma, na nīrīo rīarī itūūra rīria inene rīa būrūrī ūcio wa Makedonia. Na tūgīkara kūu mīthenya itaarī mīingī. **13** Mūthenya wa Thabatū wakinya tūkiuma nja ya kīhingo gīa itūūra, tūgītīhī rūū-inī, tūtaanyite kuona handū ha kūhoerwo Ngai. Tūgīkara thī na tūkīambīrīria kwārīria andū-a-nja arīa monganite hau. **14** Na rīri, ūmwe wa andū-a-nja acio maathīkīrīrie etagwo Lidia, ūria warī mwonjoria wa nguo cia

rangi wa ndathi, na oimite itũura rĩa Thuatira, na aarĩ mũhooi Ngai. Nake Mwathani akĩhingũra ngoro yake, akĩamũkĩra ndũmĩrĩri ya Paũlũ. **15** Rĩrĩa we na andũ a nyũmba yake maabatithirio-rĩ, nĩatũnyiiire ũgeni gwake mũciĩ agĩtwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmuonetee atĩ nĩnjĩtikĩtie Mwathani-rĩ, ũkai mũgaikare nyũmba gwake.” Nake agĩtũringĩrĩa tũthĩ. **16** Hĩndĩ imwe tũgĩthĩ harĩa haahoooyagĩro Ngai, nĩtwatũngĩro nĩ mũirĩtu warĩ ngombo na nĩarĩ na roho wa kũragũra. Nake nĩatũmaga ene we meonere mbeeca nyingĩ mũno nĩ ũndũ wa ũragũri wake **17** Mũirĩtu ũcio akĩrũmĩrĩra Paũlũ hamwe na ithũ, akĩanagĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩ ndungata cia Ngai-Ūria-Ūrĩ-Igũrũ-Mũno, na maramũhe ũgoro wa njira ya ũria mũngĩhonokio.” **18** Mũirĩtu ũcio agĩthĩ na mbere na gwĩka ũguo mĩthenya mĩingĩ. Marigĩrĩrio-inĩ Paũlũ agĩthĩrĩka mũno nginya akĩhũgũkĩra roho ũcio akĩwĩra atĩrĩ, “Ndagwatha thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ uume thĩnĩ wake!” O hĩndĩ iyo roho ũcio ũkĩmuuma. **19** Rĩrĩa ene mũirĩtu ũcio ngombo maamenyire atĩ mwĩhoko wao wa kuona mbeeca nĩwathira, makĩnyĩta Paũlũ na Sila makĩmaguucũrũria makĩmatoonyia ndũnyũ mbere ya aathani. **20** Makĩmarehe mbere ya acĩrithania, makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ Ayahudi, na nĩmararehe ngũ itũũra-inĩ rĩitũ **21** nĩ ũndũ wa kũrutana mitũgo rĩa ithu andũ a Roma tũtagĩrĩro nĩ gwĩtikira o na kana kũmũka.” **22** Nakĩo kĩrĩndĩ gĩgũkĩrĩra Paũlũ na Sila kĩmeeke ũuru no acĩrithania makĩruta watho atĩ marutwo ngu o na mahũũro iboko. **23** Thuutha wa kũhũũro mũno magĩkio njeera, na mũrangĩri wa njeera agĩathwo amarangĩre wega. **24** Aarĩka kwamũkĩra watho ũcio, akĩmaikia kanyũmba ka na thĩnĩ na akĩohithania magũrũ mao na ndungu. **25** Na rĩrĩ, ta ũtukũ gatagatĩ, Paũlũ na Sila nĩkũhooya maahooyaga makĩanagĩra Ngai nyĩmbo, nao andũ arĩa angĩ mohetwo makamatĩkĩrĩra. **26** Na o rĩmwe gũkĩgĩa gĩthingithia kĩnene o nginya mĩthingi ya njeera igĩthingithia. Nayo mĩrango yothye ya njeera ikĩhingũka o rĩmwe, na mĩnyororo ya mũndũ o mũndũ ikĩregera. **27** Mũrangĩri wa njeera akĩarahũka, na rĩrĩa aarorire akĩona mĩrango ya njeera irĩ mĩhingũku, akĩruta rũhiũ rwake rwa njora akĩenda kwĩyũraga tondũ ecĩiririe atĩ andũ arĩa moohetwo nĩmooĩrite. **28** No Paũlũ akĩanĩrĩa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkegere ngero! Ithuothie tũri ho!” **29** Nake mũrangĩri ũcio wa njeera agĩtĩta matawa, agĩcooka akĩhanyũka thĩnĩ akĩinainaga, akĩgũitĩthia mbere ya Paũlũ na Sila. **30** Agĩcooka akĩmoimia na nja, akĩũria atĩrĩ, “Athuuri aya, njagĩrĩro nĩ gwĩka atĩa nĩguo honoke?” **31** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩkia Mwathani Jesũ, na nĩkũhonoka, wee, o hamwe na andũ a nyũmba yaku.” **32** Magĩcooka makĩmarĩria ũgoro wa kiugo kĩa Mwathani, hamwe na andũ arĩa angĩ othe maarĩ gwake nyũmba. **33** O ihinda rĩu rĩa ũtukũ, mũrangĩri ũcio wa njeera akĩmooya, akĩmathambia ironda, na o hĩndĩ iyo we na andũ othe a nyũmba yake makĩbatithio. **34** Mũrangĩri ũcio wa njeera akĩmatwara gwake nyũmba, na akĩmahe irio. Akĩyũro nĩ gĩkeno tondũ nĩeetikirie Ngai, we o hamwe na andũ a nyũmba yake yothye. **35** Na rĩrĩ, gwakĩa acĩrithania magĩtũma thigari ikere mũrangĩri ũcio wa njeera atĩrĩ, “Rekereria andũ acio mathĩ. **36** Nake mũrangĩri ũcio wa njeera akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Acĩrithania maathana, moiga atĩ wee na Sila mũrekererio. Rĩu no mũthĩ. Thĩnĩ na thayũ.” **37** No Paũlũ akĩũria thigari icio atĩrĩ, “Maratũhũũrĩre mbere ya mũingĩ tũtaciirĩthio, o na gũtuika ithũ tũri raiya a Roma, na maratũũkia njeera. Rĩu marakĩnda gũtũruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matũrute nja, matuomagarie.” **38** Nacio thigari igĩcookeria acĩrithania ũgoro ũcio, na rĩrĩa maaiguire atĩ Paũlũ na Sila maarĩ raiya a Roma, makĩmaka. **39** Nao magũũka kũmahooreria,

na makĩmoimagaria kuuma njeera, makĩmathaitha moime itũũra rĩu mathĩ. **40** Paũlũ na Sila maarĩka kuuma njeera, magĩthĩ mũciĩ kwa Lidia, kũria maakorire arĩu na aarĩ a lthe witũ, na makĩmoomĩrĩria. Magĩcooka magĩthĩria.

17 Na rĩrĩ, maarĩka gũtuikanĩria Amufipoli na Apolonia, magĩkinya Thesalonike, kũria kwarĩ na thunagogi ya Ayahudi. **2** Paũlũ agĩtoonya thunagogi, o ta ũria aamenyerete, na mĩthenya itatũ ya Thabatũ akĩanarĩria nao kuuma Maandiko-inĩ, **3** akĩmataarĩria na akĩmaiguithia atĩ kwarĩ o nginya Kristũ anyarĩrĩke na arĩũke kuuma kũri arĩa akuũ. Akĩmeera atĩrĩ, “Jesũ ũyũ ndĩramũhe ũgoro wake-rĩ, nĩwe Kristũ.” **4** Ayahudi amwe magĩtikira ũgoro ũcio na magĩtuika a thiritũ ya Paũlũ na Sila, o ũndũ ũmwe na gĩkundi kĩnene kĩa Ayunani etigĩri-Ngai, o na atumia aingĩ arĩa maarĩ igweta. **5** No Ayahudi makĩguua ũuru; nĩ ũndũ ũcio magĩcaria andũ arĩa maarĩ mitũgo miũru kuuma ndũnyũ, makĩmacookanĩrĩria gĩkundi, na makĩambĩrĩria kũruta ngũũ kũu itũũra-inĩ. Nao makĩhanyũka kwa Jasoni gwetha Paũlũ na Sila nĩgeetha mamoiime nja kũri kĩrĩndĩ. **6** No rĩrĩa maamaagire, magĩkuria Jasoni na arĩu a lthe witũ amwe, makĩmarehe kũri anene a itũũra, makĩanagĩra atĩrĩ: “Andũ aya nĩo marehete thĩnĩ thĩ yothye, na rĩu nĩmookĩte gũkũ, **7** na Jasoni nĩamanyĩtĩte ũgeni thĩnĩ wa nyũmba yake. Othe nĩmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atĩ nĩ kũri na mũthamaki ũngĩ witagwo Jesũ.” **8** Rĩrĩa maaiguire ũguo, kĩrĩndĩ kũu na anene a itũũra magĩtangika mũno. **9** Hĩndĩ iyo magĩtĩta Jasoni na andũ arĩa angĩ maarĩ nao irĩhĩ rĩa kũmarũgamĩrĩra, magĩcooka makĩmarekereria mathĩ. **10** Na kwarĩkia gũtukarĩ, arĩu na aarĩ a lthe witũ magĩtũma Paũlũ na Sila mathĩ Berea. Nao maakinya kuo, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi. **11** Na rĩrĩ, Ayahudi a Berea maarĩ a ngoro njega gũkĩra Ayahudi a Thesalonike, nĩgũkorwo nĩmamũkĩrĩre ndũmĩrĩri marĩ na wendo mũingĩ, na magathuthuuragia Maandiko o mũthenya, nĩgeetha moone kana ũria Paũlũ aameeraga warĩ ũgoro wa ma. **12** Ayahudi aingĩ nĩmetikirie, o ũndũ ũmwe na atumia aingĩ a Ayunani arĩa maarĩ igweta, o na andũ arũme aingĩ Ayunani. **13** Rĩrĩa Ayahudi a Thesalonike maamenyire atĩ Paũlũ nĩahunjagia kiugo kĩa Ngai kũu Berea-rĩ, magĩthĩ kũu o nakuo, magĩthogotha kĩrĩndĩ na magĩgĩthũkia ngoro. **14** Hĩndĩ o iyo arĩu na aarĩ a lthe witũ magĩtũma Paũlũ athĩ ndwere-inĩ cia iria, no Sila na Timotheo magĩtigwo kũu Berea. **15** Nao andũ arĩa moimagarie Paũlũ, makĩmũkĩnĩria Athene, na magĩcooka marĩ na ndũmĩrĩri ya Sila na Timotheo atĩ mathĩ kũri Paũlũ narua o ta ũria kũngĩhoteka. **16** Paũlũ o ametereire kũu Athene-rĩ, nĩatangĩkere ngoro mũno nĩkuona ũria itũũra rĩa rĩayũrĩte mĩhanano. **17** Nĩ ũndũ ũcio nĩaranagĩria na Ayahudi o na Ayunani arĩa meeyamũrĩre Ngai kũu thunagogi-inĩ, o na nĩngĩ akaaragia ndũnyũ-inĩ o mũthenya na andũ arĩa maakoragwo ho. **18** Nakĩo gĩkundi kĩa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ũgĩ, makĩambĩrĩria gũkararania nake. Amwe o makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ wa mũhuhu arageria kuuga atĩa?” Nao andũ arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Nĩ ta mũndũ ũahunjia ũgoro wa ngai ng'eni.” Moigaga ũguo tondũ Paũlũ aahunjia ũgoro Mwega wa Jesũ o na wa kũriũka gwake. **19** Hĩndĩ iyo makĩmuoya na makĩmũtwara mbere ya mũcemanio wa Areopago, makĩmwĩra atĩrĩ, “No twende kũmenya atĩrĩ, ũrutani ũyũ mwerũ ũrarutana nĩ ũrĩkũ? **20** Tũraigua ũgĩtwarĩria maũndũ mageni, na nĩtũkwenda kũmenya ũria moigite.” **21** (Andũ othe a Athene na andũ a kũngĩ arĩa maatũũraga kuo matĩrĩ ũndũ ũngĩ meekaga tiga kwaria na gũthĩkĩrĩria ũgoro wa maũndũ marĩa mageni). **22** Hĩndĩ iyo Paũlũ akĩrũgama

mücemanio-ini wa kīama kīu gietagwo Areopago akīmeera atiri: “Andū aya a Athene, nīnguona atī maündū-ini mothe mūri andū a ndini mūno. **23** Nīgūkorwo o na nīnyonete kīgongona kīandikītwo maandiko maya: KŪRĪ NGAI ĪRĪA ĪTOĪO, rīrīa ngoretwo ngīceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamūre cia kūhooyo. Na rīrī, kīrīa mūhooyaga mūtoō nīkō ngūmūhe ūhoro wakio. **24** “Ngai ūrīa wombire thī na indo ciothe iria iri kuo nīwe Mwathani wa igūrū na thī, na ndatūūraga hekarū ciakītwo na moko. **25** Na ndatungatagwo na moko ma andū, ta abataire kīndū, tondū we mwene nīwe ūheaga andū muoyo na mīhūmū o na indo iria ingī ciothe. **26** Kuuma harī mūndū ūmwe, niathondekire ndūrīrī ciothe cia andū nīguo matūūre kīndū guothe thī; na agītua mahinda mao o na kīndū kūrīa megūtūūra. **27** Ngai eekire ūguo nīgeetha andū mamūmaathe na hihī mamūhambatirīe mamuone, o na gūtūika ndarī haraaya na o ūmwe witū. **28** “Nīgūkorwo nī thīnī wake tūtūūraga na tūgetwara, na tūgakorwo tūrī muoyo.” O ta ūrīa aandikī amwe a nyīmbo cianyu moigīte atiri, ‘Ithuī tūrī a rūciaro rwake.’ **29** “Nī ūndū ūcio, kuona atī tūrī a rūciaro rwa Ngai, tūtiagīrīrwo nī gwīciirīa atī Ngai ahaana ta mūhianano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, ūrīa ūthondeketwo na mūthungundire na ūgī wa mūndū. **30** Mahinda ma tene Ngai ndaigana kūrūmbūyīa ūhoro ūcio wa kwaga ūmenyo, no rīu nīathite andū othe a kīndū guothe merire. **31** Nīgūkorwo niatūite mūthenya ūrīa agaatūira thī ciira na kīhoo to na ūndū wa mūndū ūrīa athuurīte. Nīamenyithanītie ūndū ūyū kūrī andū othe na ūndū wa kūrīūkia Jesū kuuma kūrī arīa aku.” **32** Hīndī ĩrīa maiguire ūhoro wa kūrīūka kwa arīa aku, amwe ao magītheka, no angī makiuga atiri, “Nītūkwenā gūkūigua ūkīaria ūhoro ūcio hīndī ingī.” **33** Maarīkia kuuga ūguo, Paūlū akīehera Kīama-inī kīu. **34** Andū mataarī aingī magītūika arūmīrīrī a Paūlū na magītīkia. Ūmwe wao aarī Dionisio, mūndū warī wa thiritū ya Areopago, o na mūtumia wetagwo Damari, na angī maigana ūna.

18 Thuutha ūcio, Paūlū akīuma Athene agīthīrī Korinitho. **2** Aakinya kīu agīkora Mūyahudī wetagwo Akula, mūndū waciārīrwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia marī na mūtumia wake Pirisila, tondū Kilaudio nīathanite Ayahudi othe moime Roma. Nake Paūlū agīthīrī kīmona, **3** na tondū Paūlū aarī mūtumi wa hema o tao-rī, agīikarania na akīrutithania wīra nao. **4** O mūthenya wa Thabatū nīaheanaga ūhoro thunagogi-ini, akīgeria kūguithia Ayahudī na Ayunani. **5** Rīrīa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paūlū akīrutīra gūkorwo akīhunja mahinda mothe, na akoimbūragīra Ayahudī atī Jesū nīwe Kristū. **6** No rīrīa Ayahudī maakararīre Paūlū na makīmūruma, akīribariba nguo ciake nī ūndū wa kūng’ūrīka na akīmeera atiri, “Thakame yanyu īromūcookerera! Nī ndirī ūndū ingīūrīo nī ūndū wanyu. Kuuma rīu ngūcooka gūthīrī kūrī andū-a-Ndūrīrī.” **7** Hīndī ūyū Paūlū akīuma kīu thunagogi-ini, agīthīrī kwa mūndū wetagwo Titio Jusito, warī mūhoō Ngai, nayo nyūmba yake yiganītie na thunagogi. **8** Nake Kīrisīpo, ūrīa warī mūtongoria wa thunagogi, agītīkia Mwathani hamwe na nyūmba yake yothe; na andū aingī a Korinitho arīa maamūguire akīaria magītīkia na makībatithio. **9** ūtūkū ūmwe Mwathani akīra Paūlū na kīoneki atiri, “Ndūkae gwītīgīra; thīrī na mbere na kūheana ūhoro, na ndūgaakire. **10** Nīgūkorwo ndī hamwe nawe, na gūtīrī mūndū ūgūgūtharīkīra agwīke ūuru, tondū ndī na andū aingī gūkū itūūra-inī rīrī.” **11** Nī ūndū ūcio Paūlū agīkara kīu mwaka ūmwe na nuthu, akīmarutaga kīugo kīa Ngai. **12** Rīrīa Galio aarī barūthī wa Akāia,

Ayahudī makīnyīitana magītharīkīra Paūlū na makīmūtware igooti-ini. **13** Makiuga atiri, “Mūndū ūyū araringīrīria andū kūhooya Ngai na njīra ĩrīa ĩreganite na watho.” **14** Na rīrīa Paūlū endaga kwaria, Galio akīra Ayahudī atiri, “Korwo inyuī Ayahudī mūrāteta nī ūndū wa ūndū mūuru kana ngero njūrūrī, nī hangīrī na gītūmī gīa kūmūthīkīrīria inyuī. **15** No kuona atī nī ūhoro wa cīrīria ikonīī ciugo na marītīwa na watho wanyu inyuī ene-rī, menyai ūrīa mūgwīka. Nīrī ndīgūtūika mūtūi ciira wa maündū ta macio.” **16** Nī ūndū ūcio akiuga marutūrūrwo kuuma igooti-ini. **17** Hīndī ūyū Ayahudī acio othe makīgarūrūkīra Sosithene mūtongoria wa thunagogi, na makīmūhūūrīria hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kūrūmbūyīana na ūhoro ūcio o na atīa. **18** Paūlū nīaikarīre kīu Korinitho kwa ihinda. Agīcooka agītīga arīrī na aarī a Ithe witū kuo, akīhaica marikabu agīthīrī Suriata, marī hamwe na Pirisila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akīenjwo njūrūrī yake arī kīu Kenikīrea, tondū wa mwītītwa eehītīte. **19** Nao maakinya Efeso, Paūlū agītīga Pirisila na Akula kuo. We mwene agītōonyā thunagogi na akīaranīria na Ayahudī. **20** Nao makīmūūrīa aikaranganīe nao kuo, nowe akīrega. **21** No rīrīa oimaga kuo, akīmeera atiri, “Aakorwo nī wendi wa Ngai, nīndīrīcooka.” Nake akīhaica marikabu akīuma Efeso. **22** Rīrīa aakinyire Kaisarea, akīambata agīthīrī kūgeithia Kanitha, agīcooka agīkūrūka agīthīrī ngīnya Antiokia. **23** Na thuutha wa Paūlū gūikaranga kīu Antiokia, akīuma kuo, na agīthīrī kīndū na kīndū būrūrī wothē wa Galatia na Firigia, akīmūmagīrīria arutwo othe. **24** O ihinda-inī rīu, Mūyahudī wetagwo Apolo, waciārīrwo Aleksīndaria, agītūka Efeso. Aarī mūndū mūthomu, na aarī na ūgī mūingī mūno wa Maandiko. **25** Nīarutītwo na njīra ĩrīa ya Mwathani, na akaaragia na kīyo kīnene, na akarutanaga ūhoro wa Jesū atekūhītia, o na gūtūika ūbatithio ūrīa oōf warī o wa Johana. **26** Nake akīambīrīria kwaria na ūcamba kīu thunagogi-ini. Rīrīa Pirisila na Akula maamūguire akīaria, makīmūnyīita ūgeni kwao mūcīrī na makīmūtaarīria ūhoro wa njīra ya Ngai wega makīria. **27** Na rīrīa Apolo eendaga gūthīrī Akāia, arīrī na aarī a Ithe witū makīmūmīrīria na makīandīkīra arutwo akuo marūa makīmeera mamwamūkīre. Na aakinya kuo agītūika ūteithio mūnene kūrī andū arīa meetīkītie nī ūndū wa wega wa Ngai. **28** Nīgūkorwo arī na ūhoti mūingī, nīahootire Ayahudī biū mbere ya andū othe, akīonangīa kuuma kūrī Maandiko atī Jesū nīwe Kristū.

19 Na rīrī, hīndī ūyū Apolo arī kīu Korinitho, Paūlū akīgerera njīra ĩrīa yatuikanīrīe mwena wa rūgongo agīthīrī ngīnya Efeso. Aakinya kīu agīkora arutwo amwe kuo. **2** Akīmooria atiri, “Nīmwamūkīrīe Roho Mūtheru rīrīa mwetīkīrie?” Nao makīmūcookeria atiri, “Aca, itūhū o na tūtīrī twaigua atī nī kūrī Roho Mūtheru.” **3** Nī ūndū ūcio Paūlū akīmooria atiri, “Mwakībatithīrīo ūbatithio ūrīkū?” Nao makīmūcookeria atiri, “Twabatithīrīo ūbatithio wa Johana.” **4** Paūlū akīmeera atiri, “Ūbatithio wa Johana warī ūbatithio wa kwīrīra kwa mehīa. Eeraga andū metīkie ūrīa ūgūūka thuutha wake, nake nīwe Jesū.” **5** Rīrīa maiguire ūguo, makībatithio thīnī na rītwa rīa Mwathani Jesū. **6** Hīndī ĩrīa Paūlū aamaigīrīre moko, Roho Mūtheru akīmākūrūkīra, nao makīaria na thīomi ingī na makīratha mohoro. **7** Nao othe maarī ta andū ikūmī na eerī. **8** Paūlū agītōonyā thunagogi, na ihinda rīa mīherī itatū akīaria na ūcamba kuo, akīeragia kūrīngīrīria andū ūhoro wa ūthamaki wa Ngai. **9** No amwe ao makīmūmia ngorō; makīaga gwītīkia na magīcambīa Njīra ūyū mbere ya kīrīndī. Nī ūndū ūcio Paūlū akīmeherera. Akīoya arutwo agīthīrī nao nyūmba

iria yathomithagario andu ya Turano, akaaranagiria na andu o muthenya ari kuo. **10** Undu uyü niwathiire na mbere ihinda ta ria mika iiri, o nginya Ayahudi na Ayunani othe aria maatüraga büürü wa Asia makigua kiugo kia Mwathani. **11** Ngai niaringire ciama cia mwanya agereire harü Paülü, **12** o nginya itambaya na nguo iria ciahutaga mwiri wake igatwarirwo andu aria maarü arüaru, nao makahona mirimü yao na ngoma thuku ikamatiga. **13** Na riri, Ayahudi amwe aria maathiiaga maküingataga ngoma thuku makigeria kühüthira rüüwa ria Mwathani Jesü harü andu aria maarü na ndaimono. Moigaga atiri, “Thiini wa rüüwa ria Jesü, üria ühunjagio ni Paülü, ndagwatha uume.” **14** Ariü mügwana na Müyahudi wetagwo Sikeva, warü müthinjiri-Ngai münene, nimekaga üguo. **15** Müthenya ümwe, ngoma thuku ikimacookeria ikimeera atiri, “Jesü nindimüü na ninjüü ühoro wa Paülü, no inyuü müri a?” **16** Hindü iyo mündü ücio warü na ngoma thuku akimarügiria akimatooria othe. Akimahüüra müno nginya makuma nyümba iyo maküira marü njaga makiuraga thakame. **17** Riria Ayahudi na Ayunani aria maatüraga Efeso maamenyire ühoro ücio, othe maküiyüwo ni guoya, nario rüüwa ria Mwathani Jesü rügütügirio. **18** Andu aingü a aria meetikirie maküyümiria na makiumbüra waganu wa matekühitha. **19** Andu aingü aria maaragüraga, makicookaniriria mabuku mao na makimacinira mbere ya andu othe. Riria maatarire thogora wa mabuku macio, magikinya durakima ngiri mirongo itano. **20** Kiugo kia Mwathani gikihunja müno na njira iyo na gikigia na hinya. **21** Thuutha wa maündü macio mothe gwikika, Paülü agitua itua ria güthii Jerusalemu, atükaniririe Makedonia na Akia. Akiuga atiri, “Ndaarika gükinya küu, no nginya ngaacooka thi Roma.” **22** Agitüma andu eerü a aria maamüethegüria, na nio Timotheo na Erasito, mathii Makedonia, nake agikaranga küu büürü wa Asia gwa kahinda kanini. **23** Ihinda-ini rüu ni kwagire na thogothogo nene ikonü ühoro wa Njira iyo. **24** Müturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, üria wathondekaga tümihianano twa betha twa Aritemi, niatümaga andu aria maaturaga indo icio magie na wonjoria münene. **25** Nake agicookaniriria andu acio maaturaga indo icio, hamwe na aruti a wira aria maarutaga wira ühaanaine na wao, akimeera atiri, “Andü aya, inyuü nimüü nütuonaga uumithio münene kuuma küri wonjoria üyü. **26** Na nimürona na mükaigua üria mündü üyü üretwo Paülü aigüithite na akahithia andu aingü gükü Efeso, na makiria büürü wothe wa Asia akiugaga atü ngai iria ithondeketwo ni mündü ti ngai o na hanini. **27** Ügwati üria üri ho ni atü to wonjoria witu wiki ükümenerio, no o na hekarü ya ngai ya mündü-wa-nja iria nene itagwo Aritemi nikwagithio kiene, na ngai iyo ya mündü-wa-nja yo nyene, iria ihooyagwo büürü-ini wothe wa Asia, na thi yothe, nüküimwo ükaru wayo.” **28** Riria maagüire üguo, makingürika müno na makianirira, makiugaga atiri: “Aritemi wa Aefeso ni münene!” **29** Na thuutha wa kahinda kanini itüüra rüu riküyüra inegene. Andu acio othe makinyüita Gayo na Arisitariko aria moimite Makedonia na Paülü, nao makihanyüka marü ngoro imwe magitüonyo nyümba iria yagomanagwo ni ündü wa kuona miago. **30** Paülü niendaga kwiyumiria mbere ya kirindi küu, no arutwo makimügiria. **31** O na anene amwe a büürü wa Asia aria maarü arata a Paülü makimütümanira, makimüthaita ndakagerie gütoonya nyümba iyo yagomanagwo ni ündü wa kuona miago. **32** Küüngano küu gikiaga üiguano: Amwe maanagüria makoiga üü, na aria angü makoiga üü. Andu aria aingü o na matiamenyaga gütimi gfa gükorwo hau. **33** Ayahudi makiumiria Alekisanda mbere ya kirindi, na andu

amwe a kirindi küu makianirira makimwira üria egwika. Nake akimakiria na moko nigeetha eyariririe mbere yao. **34** No riria maamenyire atü aari Müyahudi, othe makianirira na mügambo ümwe ihinda ta ria mathaa meeri makiugaga atiri, “Aritemi wa Aefeso ni münene!” **35** Karani wa kama gfa itüüra rüu agikiria kirindi küu, agicooka akimeera atiri: “Andü aya a Efeso, güthi thi yothe ndüü atü itüüra ria Efeso nio riene hekarü iria itüüragwo ni Aritemi üria münene, na mühianano wake üria waharürükire kuuma igürü? **36** Ni ündü ücio, kuona atü maündü macio matingikaanika-ri, mwagüirüwo ni gükura, na mütkae gwika ündü wa ihena. **37** Inyuü mwarehe andu aya haha, o na gütüika ti küiya maiyite indo cia hekarü, kana makaruma ngai iitü ya mündü-wa-nja. **38** Hakiri üguo-ri, angikorwo Demeterio na andu acio angü marutaga wira nake marü na mateta igürü ria mündü o wothe, maciirüo nimahingüre na aciirithania marü ho. No mamathitange. **39** Angikorwo harü na ündü üngi müngienda kuuga makiria ma üguo, ücio no üciirüwo kama-ini kia watho. **40** Üria küri rüu ni atü, türi ügwati-ini wa güthitangirüwo ngüü ino ya ümüthi. Na küri üguo tütüinghota küheana ühoro wa thogothogo ino, tondu hatiri na gütümi kia yo.” **41** Aarika kuuga üguo, aküira küüngano küu güthii, aküniina mücemanio.

20 Na riri, ngüü iyo yarikia güthira, Paülü agitümanira arutwo, na aarika kümomiriria, akimögüira ühoro agithii Makedonia. **2** Agitükaniriria miëna ya kuo, akiaragia ciugo nyingü cia küümiriria andu, na marigirio agikinya büürü wa Üyunani, **3** küria aakarire mieri itatü. Hindü iria Paülü eeharagüria kühaica marikabu athii Suriata, agitua itua gücookera Makedonia, tondu Ayahudi nimaciirire kümwika üüru. **4** Paülü aathire marü hamwe na Sopatiro müru wa Puro, mündü wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andu a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningü na Tikiko, na Tirofimo, andu a kuuma büürü wa Asia. **5** Andu acio magithii mbere magüteweterera küu Teroa. **6** No ithü tükühaica marikabu, tüküma Filipi thuutha wa Giathi kia Migate itari Mükire Ndawa ya Kümbia, na thuutha wa müthenya itano, tügükora andu aria angü küu Teroa, nakuo tügükora müthenya müganja. **7** Müthenya wa mbere wa kiumia nitwagomanire hamwe ngüwo twenyüre mügate. Paülü aküariria andu, na tondu niatanyite güthii müthenya ücio warümirire-ri, agithii na mbere kwaria nginya ütükü gatagati. **8** Ni kwarü na matawa maingü maakanaga küu nyümba ya igürü küria twagomanite. **9** Nake mwanake wetagwo Eutiko aakarite ndirica-ini, na o üria Paülü aathiaga na mbere na kwaria-ri, noguo mwanake ücio akiragüria gütoorio ni toro. Riria aakimire, akigüa thi kuuma ngoroba ya gatatu nao mamuoya magikora ni müküü. **10** Paülü agikürüka, agikomera mwanake ücio akimükubatiria akimeera atiri, “Tigai kümaka, ari muoyo!” **11** Agicooka akiambata nyümba ya igürü, akienyüra mügate na akiria. Na thuutha wa kümariria nginya gügüka-ri, akuma küu, agithii. **12** Nao andu makinüka mwanake ücio ari muoyo, na mahoreire ngoro müno. **13** No ithü tügüthii mbere tügütoonya marikabu tügüthii nginya Aso, küria twathiire tüküoyaga Paülü. Aathondekete mübango üyü mbere tondu we athiite küu magürü. **14** Hindü iria aatütüngire küu Aso, tükimükua na marikabu, tügüthii nginya Mitilene. **15** Müthenya ücio üngü warümirire tükühaica marikabu, tügüthii tügükinya haria haaringaine na Kio, na thuutha wa müthenya ücio tügükinya Samo, naguo müthenya ücio üngü warümirire, tügükinya Mileto. **16** Paülü niatüite itua ria

güthii ahitükite Efeso na marikabu nigu ndagate mahinda küu büürü wa Asia, ni ündü nehikaga nigu kwahoteka akinye Jerusalemu, müthenya wa Bendegothito. **17** Paülü arü küu Mileto, agitümana Efeso, agüta athuuri a kanitha moke harü we. **18** Nao maakinya, akimeera atiri, “Inyuü ni müüü üria ndaatüüraga ihinda riria röthe ndaakarire na inyuü, kuuma o müthenya wa mbere üria ndookire büürü wa Asia. **19** Nindatungatiire Mwathani ndinyiihitie müno na ndi na maithori, o na gütüka nindageririo müno ni ündü Ayahudi nimaathugundaga künjika tüuru. **20** Inyuü nimüüü atiri ndatithia kühunja ündü o wothe üngümüguna no ndimütatigira mbere ya andü othe na ngathiiaga o nyumba o nyumba. **21** Na ngoimbüria Ayahudi o hamwe na Ayunani atiri no nginya magarürüke küri Ngai na ündü wa kwirira na magie na witiiko thüini wa Mwathani witü Jesü. **22** “Na riri, ni ündü wa kuringirio ni Roho Mütheru, ndrathii Jerusalemu itekümenya maündü maria makaangora ndi küu. **23** Ündü üria njüüü tu ni atiri, Roho Mütheru niandaaraga atiri matüüra-ini mothe, njeera na mathiina nicio injetereire. **24** No riri, ndirona gütüüra muoyo küri na bata harü ni, korwo no ndikie ihenya na ndikie wira üria Mwathani Jesü aaheete, na nigu wira wa kuumbüra ühoro-üria-Mwega wa wega wa Ngai. **25** “Na riu ninjüü gütiri o na ümwe thüini wanyu wa andü aria ndanathii ngihunjagiria ühoro wa üthamaki ügacooka künyona ringi. **26** Ni ündü ücio, ngümwira ümüthi atiri gütiri thakame ya mündü o na ümwe ngoorio. **27** Ni ündü ni ndiri ndatithia kümühunjiria wendi wa Ngai üri wothe. **28** Mwimenerere inyuü ene, na mümeyerere rüuru roothe rüria Roho Mütheru amüüte arori aruo. Tuikai arithi a kanitha wa Ngai, üria aagürire na thakame yake mwene. **29** Ninjüüü atiri ndaarikia güthii, njüüü ndiiani niigooka gatagati-ini kanyu na itigacaaira rüuru rüru. **30** O na ningi kuuma harü inyuü nigükoimira andü, na mogomie ühoro-wa-ma nigeetha maguücirie arutwo mamarümirie. **31** Ni ündü ücio ikaragai mwihügite! Ririkanai atiri ihinda ria miaka itatü ndiri ndatigithiria gutaara o ümwe wanyu ütuku na müthenya ngitaga maithori. **32** “Na riu ngümüneana küri Ngai o na küri ühoro wa wega wake, üria üngihota kümwaka wega mürüme na mügie na igai hamwe na andü aria othe matheretio. **33** Ni ndiri ndacuümikira betha kana thahabu, o na kana nguo ya mündü o wothe. **34** Inyuü ene nimüüü atiri ndaarutaga wira na moko makwa ni ündü wa mabata makwa ni mwene, na mabata ma andü aria ndakoragwo nao. **35** Maündü-ini maria mothe ndeekire, nindamuonirie atiri no nginya tüteithagie andü aria matari hinya, na ündü wa kürta wira müritü ta ücio, tükiririkanaga ciugo iria ciaririo ni Mwathani Jesü we mwene riria oigire atiri, “Küheana ni küri irathimo nyingi gükira küheo.” **36** Aarika kuuga üguo, agitüra ndu hamwe nao othe makihooya. **37** Nao othe makiria makimühimbagiria na makimümumunya. **38** Ündü üria wamekirire kieha müno makiria, ni üria aameerire atiri matigacooka kümuona üthii ringi. Magicooka makimugaria nginya marikabu-ini.

21 Na riri, thuutha wa gwitigithükania nao, tükihaica marikabu tügithii türüngiririe tügikinya Kosi. Müthenya ücio üngi warümirie tügikinya Rodo, na twoima küu tügithii nginya Patara. **2** Tügikora marikabu yaringaga ithii Foinike, na ithü tükimihaiha tügithii. **3** Na riria tuonire Kuporo, tükihithükira mwena wa güthini wakuo, tügithii nginya Suriata. Tügikinya Turo, kürria marikabu iitü yarutagirwo mirigo iria yarü nayo. **4** Tügikora arutwo kuo, na tügikara nao müthenya müganja. Nao arutwo acio na ündü wa kümenyithio ni

Roho Mütheru magithaitha Paülü ndagathii Jerusalemu. **5** No ihinda riitü riathira, tükiuma küu, tügithii na mbere na rügendero rwitü. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magituumagaria, magitükinyia nja ya itüüra, na türi hau hügürüü-ini cia iria, tügituria ndu, tükihooya Ngai. **6** Twaarika kuganira ühoro, tükihaica marikabu, nao makimüka. **7** Twoima Turo, tügithii na mbere na rügendero rwitü, tügikinya Putolemai, tükigeithia arü na aari a lthe witü kuo na tügikarania nao müthenya ümwe. **8** Müthenya üyü üngi tükiuma kuo, tügithii, tügikinya Kaisarea, na tügikara müciü kwa Filipu üria warü mühunja ümwe wa ari Müganja. **9** Nake nari na airüta aake ana matari ahiku, nao nimarathaga mohoro. **10** Na thuutha wa gükorwo kuo matukü maingiri, gügüka münabii wetagwo Agabo oimite Judea. **11** Riria aakinyire harü ithü, akioya mücibi wa Paülü, akiwüoha moko na magüri, akiuga atiri, “Roho Mütheru ariga atiri, “Üü nigu Ayahudi a Jerusalemu mariaha mwene mücibi üyü, na macooke mamüneane küri andü-a-Ndüriri.” **12** Händi iria twaigüire üguo, ithü na andü aria angü maarü ho tügithaitha Paülü ndakae kwambata Jerusalemu. **13** Händi iyo Paülü agicooka atiri, “Ni kii kiratüma mürire, na mükanjüraga ngoro? To kuohwo gwiki ndihaaririre, no nindihaaririre o na gükuwa ndi küu Jerusalemu ni ündü wa riitwa ria Mwathani Jesü.” **14** Händi iria aaregire küigua üria twamwira-rü, tügitigana nake tükiuga atiri, “Wendo wa Mwathani ürohinga.” **15** Thuutha wa üguo, tükihaariria tükiambata Jerusalemu. **16** Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magithii hamwe na ithü, na magitüwara kwa mündü wetagwo Münasoni, tügaikare kuo. Aari mündü woimite Kuporo, na aari ümwe wa arutwo aria a mbere. **17** Händi iria twakinyire Jerusalemu, arü na aari a lthe witü magitwamükira na gikeno. **18** Müthenya üyü üngi Paülü, na andü aria twari nao tügithii kuona Jakubu, nao athuuri othe maarü ho. **19** Nake Paülü akimageithia na akimeera üria wothe Ngai eeküre andü-a-Ndüriri agereire ütungata-ini wake. **20** Riria maaigüire üguo, makigooa Ngai. Magicooka maküra Paülü atiri, “Mürü wa ithe witü, niwonete üria Ayahudi ngiri nyingi metikitie, na othe marü na kiyo gia kühingia watho. **21** Nao nimamenyithio atiri ni ürutaga Ayahudi othe aria matüüranjaga na andü-a-Ndüriri atiri magarürüke matigane na watho wa Musa, ükimeeraga matikaruithie ciana ciao na matigaikare kuringana na mitugo iitü. **22** Tügüka atia? Hatiri ngaanja nimeküigua atiri niüükite. **23** Ni ündü ücio ika üria tügüküwira. Türi na andü ana mehithie mwihüwa. **24** Thii na andü aya, ügwatanire nao igongona-ini riao ria gwütheria, na ümarihire mahüthiro mao, nigeetha menjwo mitwe. Händi iyo andü othe nimekümenya atiri ühoro üria maigüite ügükoniü ti wa ma, no atiri wee mwene niwathiküre watho. **25** Ha ühoro wa andü-a-Ndüriri aria metikitie-rü, niwamandikiire, tükimamenyithia itua riitü, atiri o metheeme kühira irio iria irutüro mihianano, na thakame, na nyama cia nyamü cia güitwo, o na ümaraya.” **26** Müthenya üyü üngi Paülü agithii na andü acio, na agütheria hamwe nao. Agicooka agithii hekarü-ini akamenyithanie riria müthenya ya gwütheria ikaarika, na o ümwe wao arutüro igongona. **27** Riria matukü macio müganja maakuhiririe güthira-rü, Ayahudi amwe moimite büürü wa Asia makiona Paülü hekarü-ini. Magithogotha kirindi giothe na makimünyita, **28** makianagirira atiri, “Andü a Israeli, tüteithie! Mündü üyü ni we ürutaga andü kündü ghothe ühoro wa gükürira andü aitu, na watho witü, na handu haaha. Na hamwe na üguo-rü, niarehete Ayunani hekarü-ini, agathaahia handü haha hatheru.” **29** (Nimonete Tirofimo üria Müefeso marü na Paülü küu itüüra-ini,

no magiiciiria ati Paülü niamütoonyetie hekarü-ini.) 30 Narío itüüra ríothe ríkíambürürúka nao andü magüka mahanyükíte moimíte miëna yothe. Makínyiita Paülü, makímüguucürüria makímüruta hekarü, na o hündi iyo ihingo ikíhingwo. 31 Na rírí, ríría maageragia kúmüüraga ühoro ügíkinya harí münene wa mbütü ya thigari cia Roma ati itüüra ríothe ría Jerusalemu riarí na ngüü. 32 Nake o rímwe akioya anene na thigari magükürúka harí kíríndi mateng'ere. Ríría andü acio maarutaga ngüü moonire münene ücio wa thigari ciake magítiga kühüüra Paülü. 33 Münene ücio wa thigari agüka akímünyiita na agíathana ohwo na mñyororo rírí. Agícooka aküüria aarí ü na ní afia ekite. 34 Andü amwe thíini wa kíríndi maanagírira makoiga üü na aría angí makoiga üü; na tondü münene ücio wa thigari ndangíamenyire ma ya ühoro ní undü wa mbugíríro, agíathana Paülü ahingírwo nyumba ya thigari. 35 Híndi íría Paülü akainyire ngathí-iní kíríndi kú gígíthúka múnó o nginya Paülü agíkúuo ní thigari. 36 Kíríndi kíría kiamuumite thuutha kíanagírira gíkoiga atírí, "Mweherieii!" 37 Ríría thigari ciarí o hakuhi gütoonya Paülü nyumba ya thigari-rí, aküüria münene wacío atírí, "Nükünjítíkíría ngwíre undü?" Nake münene ücio akímüüria atírí, "Wee anga níwaragia Kiyunani? 38 Gíthí we tiwe Múmisírí úria wambíríire ngüü híndi ímwe, na ütígongoria itoi ngiri inya, múkiumagara nacio mügíthíi werü-iní?" 39 Paülü akímücookeria atírí, "Níi ndí Müyahudi wa kuuma Tariso, bürürí wa Kilikia, na itüüra ríría ndaciariirwo rírí igweta. Ndagüthaitha, reke njaríre andü aya." 40 Paülü aaríka kühéo rüütha ní münene ücio wa thigari, akírügama ngathí-iní agíkíría kíríndi kú na moko. Ríría kíríndi gíakírre, agíkíríría na rüthiomi rwa Kíhibirania. Agíkíría atírí:

22 "Ariü a Baba, o na inyuü maithe makwa, thikíríríai ngüyaríría." 2 Ríría maaguire akímaaríria na rüthiomi rwa Kíhibirania-rí, magíkíra ki. Híndi iyo Paülü akiuga atírí, 3 "Níi ndí Müyahudi, wa güciarírwó Tariso itüüra ría bürürí wa Kilikia, no ndaareirwo itüüra-iní rírí. Níndathomithirio wega ní Gamalié ühoro wa watho wa maithe maitü, na ndaarí na kíyo kía maíndü ma Ngai o ta úria inyuü inyuüthe mütáarí ümüthí. 4 Níndanyariiraga arümíríri a Njira íno o nginya magakua na nganyiita arüme na andü-a-nja ngamaikía njeera, 5 o ta úria mütíhñjírí-Ngai úria münene na Kíama gíothe gía athuuri o nao mangíheana úria ücio. O na nímaheire marúa ndwaríre andü ao kúu Dameski, na níi ngíthíi kuo nganyiite andü acio ndímarehe Jerusalemu níguo maherithio. 6 "Ta thaa thita ndí hakuhi gükinya Dameski-rí, o rímwe gükígía útheri münene wóimire igürü, naguo úkínjaríria miëna yothe. 7 Ngígwa thí, na ngüüga mügambo münene úkínjaríria, úkínjaríria atírí, 'Saülü! Saülü! Únyariiraga níki?' 8 "Na ní ngüüria atírí, 'Wee ní we ü, Mwathani?' "Nake akínjookeria atírí, 'Ní níi Jesü wa Nazarethi, úria úranyariira.' 9 Nao andü aría twarí nao nímoonire útheri ücio, no matíataükírwo ní mügambo wa ücio wanjaragíría. 10 "Na níi ngüüria atírí, 'Mwathani ngwíka atía?' "Nake Mwathani akínjíría atírí, 'Úkíra útoonya Dameski. Kúu níkuo úrírírwó maíndü maría mothe wathírírwó gwíka.' 11 Na rírí, andü aría twarí nao makínyiita guoko makíndwara Dameski, tondü úkengu wa útheri ücio níwandüite mütumumu. 12 "Mündü wetagwo Anania níookire kúnyona, na aarí mündü weamüürire Ngai na undü wa kúrümia watho, na níaaheetwo gítüü ní Ayahudi othe aría maatüüraga kúu. 13 Agüka na akírügama hakuhi na níi akínjíría atírí, 'Mürü wa ithe wítü Saülü, cooka kuona!' Na híndi o ro iyo ngíhota kúmuona. 14 "Agícooka akínjíría atírí, 'Ngai wa maithe maitü níagüthuúrite

níguo úmenye wendi wake na wone Úria Múthingu, o na úigüe ciugo kuuma kanua gake. 15 Nügütuika müüria wake kúrí andü othe wa kúmoimbüríria úria wonete na úria úigüite. 16 Ríu ní kíi weteraire? Úkíra, úbatithio na úthambio mehía maku, úgíkayagíría ríitwa ríake.' 17 "Híndi íría ndaacookire Jerusalemu, ndí hekarü-iní ngíhooya níndagüire na iringi, 18 ngíkiona Mwathani akíaria, nake akínjíría atírí, 'Úkíra narua uume Jerusalemu, tondü matígüwítíkíra kumbürírwó úhoro wakwa níwe.' 19 "Na níi ngícooka atírí, 'Mwathani, andü aya nímoói atí ndoimaga thunagogí ímwe ngathíi íría íngí níguo níyitithie na hüüre andü aría magwítíkítie. 20 Na ríría Stefano müüria wago aaitírwó thakame, ndaarüngüí ho ngítíkíra undü ücio wíkwó, na ngaikaria nguo cia andü aría maamüüragire.' 21 "Nake Mwathani akínjíría atírí, 'Thíi, tondü níngügütüma kúndü kúraya kwa andü-a-Ndüríri.'" 22 Kíríndi kúu gígíthíkíríria Paülü o nginya ríría oigire úguo. Híndi iyo gíkíaria na mügambo münene kíaníríire, atírí, 'Mweherieii thí! Ndagírírwó nígütüüra muoyo!' 23 Na ríría kíanagírira gígíteaga nguo ciakío na gíkíumbüraga rüküngü, 24 münene ücio wa mbütü agíathana Paülü aingíríro nyumba ya thigari. Níngí agíathana atí Paülü ahüürwó iboko na orío ciüria níguo kúmenyeke kíría gíatümaga andü mamugíríire úguo. 25 Na ríría maamükomaga mamühüire-rí, Paülü aküüria münene ücio wa thigari igana rímwe warüngíi hau atírí, "Watho níwítíkírítie múhüüre rayia wa Roma na kíkobo atányitikanite na ihítia?" 26 Ríría münene ücio wa thigari igana rímwe aaguire úguo, agíthíi kúrí münene wa mbütü, akímühe ühoro úcio. Nake akímüüria atírí, "Ríu úgwíka atía? Mündü üyü ní rayia wa Roma." 27 Münene ücio wa mbütü agíthíi kúrí Paülü, akímüüria atírí, "Ta njíría atírí, wee úri rayia wa Roma?" Nake akímücookeria atírí, "Íi, ndí rayia wa Roma." 28 Nake münene ücio wa mbütü akímwíra atírí, "Ndaríhire thogora münene nígeetha nduíke rayia wa Roma." Nake Paülü akímücookeria atírí, "No níi ndaaciarírwó ndí rayia wa Roma." 29 Nao andü aría meendaga kúmüüria ciüria magítigana nake o rímwe. Münene ücio wa mbütü we mwene akímaka aamenya atí níohete Paülü na mñyororo, na aarí rayia wa Roma. 30 Múthenya ücio úngí warümíríire, nígúkorwo münene ücio wa mbütü níeendaga kúmenya wega kíría Ayahudi maathítangagíría Paülü, akímuhora na agíathana athíñjírí-Ngai aría anene na athuuri othe a Kíama magomane. Agícooka akírehe Paülü, na akímürügámia mbere yao.

23 Nake Paülü agíküüria athuuri a Kíama kúu maitho akímeera atírí, "Ariü a Baba, níndungatíire Ngai ndí na thamírí ítarí úcuuke nginya múthenya wa ümüthí." 2 Nake Anania mütíhñjírí-Ngai úria münene, agíathana andü aría maarügámite hakuhi na Paülü mamüríngé kanua. 3 Híndi iyo Paülü akímwíra atírí, "Wee rúthingo rúrú ruhakítwo múnyü mwerü, we níwe úkíríngwo ní Ngai! Úkaríte hau úndüire ciira kúríngana na watho, no wee úkaregana na watho, úgaathana atí ningwo!" 4 Nao andü aría maarügámite hakuhi na Paülü makímüüria atírí, "Anga níüküümíríria kúrúma mütíhñjírí-Ngai úria münene?" 5 Nake Paülü akímcookeria atírí, "Ariü a Baba, ndíkúmenyete atí ücio níwe mütíhñjírí-Ngai úria münene; nígúkorwo ní kwandíkítwo atírí: 'Ndükanaaríe úüru igürü ría münene wa andü anyu.'" 6 Na rírí, Paülü aamenya atí amwe ao maarí Asadukai, na aría angí Afarisai, akianíríria Kíama-iní kúu, akiuga atírí, "Ariü a Baba, níi ndí Múfarisai, na njárítwo ní Múfarisai. Ndiraciirithio ní undü wa kíngíríro gíakwa gía kúríukio kwa aría akúü." 7 Ríría oigire úguo,

gükigya na ngariri gatagati ka Afarisai na Asadukai, nakio kungano kiu gikiamukana. **8** (Asadukai moigaga gutiri urukio, na gutiri araka, o na kana maroho, no Afarisai nimetikite maundu macio mothe.) **9** Gükigya na ngui nene, nao arutani a watho amwe aria maarí Afarisai makirugama na makaria megumire muno, makuga atiri, "Ithu titorona uuru wa mundu iyu. I kungikorwo ni roho kana muraika umwarire?" **10** Nacio ngariri ikineheha muno, o nginya munene wa mbutu akigua guoya nikuona ta Paulu angitarurango tucunji no. Agatha mbutu cia thigari ciikurike, imweherie hario na hinya, na imutware nyumba ya thigari. **11** Utuku uria warumirire, Mwathani akirugama hakuhi na Paulu, akimwira atiri, "Wiyumiririe! O uguo uheanite uhoru wakwa guku Jerusalemu, noguo ukauheana kiu Roma." **12** Rucini ruru rungi, Ayahudi makigia na ndundu na makithita mwihitwa matakarie kana manye matooragite Paulu. **13** Andu aria maathugundite ndundu iyo maarí makiria ya mirongo ina. **14** Magithi kuri athinjiri-Ngai aria anene na athuuri makimeera atiri, "Ithu nitwihite mwihitwa wa kwaga kuria kindu kana kunyua nginya turaage Paulu. **15** Na riri, inyu muri hamwe na Kiama gya Athuuri uria munene wa mbutu amurehe mbere yanyu, mwitute ta murenda gutuira wega uhoru wa ciira wake. Ithu nitwiharire kumituga atanakinya haha." **16** No riria mwanake wa mwarí wa nyina na Paulu aaguire uhoru wa ithugunda riu, agithi nyumba ya thigari akira Paulu. **17** Hindi iyo Paulu agita umwe wa anene a thigari igana rimwe, akimwira atiri, "Twar mwanake iyu kuri munene wa mbutu; arí na undu arenda kumwira." **18** Ni undu ucio munene ucio akimuoya, akimutwara kuri munene wa mbutu. Munene ucio wa thigari igana rimwe akimwira atiri, "Paulu, uria muohe nandumaniire anjira ndeehe mwanake iyu kuri we tondu arí na undu arenda kukwira." **19** Munene ucio wa mbutu akinyiita mwanake ucio guoko, akimutwara keheri-ini, akimuria atiri, "Ni atia urenda kunjira?" **20** Nake mwanake ucio akimucokeria atiri, "Ayahudi nimauganiire makurie umarehere Paulu nigo arigame mbere ya kiama ruciu, metuete ta marena gutuira uhoru wake wega. **21** Ndugetikire uguo marena, tondu andu makiria ya mirongo ina ao mamuoheirie njira-ini. Nimehitite mwihitwa wa kwaga kuria kana kunyua nginya mamurage. Na riri, nimehaaririe, metereire witikire ihooya riao." **22** Nake munene ucio wa mbutu akira mwanake ucio athi, na akimukaania, akimwira atiri, "Ndukeere mundu o na uriku ati nunginyiire uhoru ucio." **23** Munene ucio wa mbutu agicooka agita anene aake eeri a thigari igana rimwe akimaatha atiri, "Haarirai gikundi gya thigari magana meerí, na thigari mirongo mugwanja iria ithiiga ihacite mbarathi, na thigari magana meerí iria ithiiga ikuuite matimu, nigo mathi Kaisarea tha ithatu cia utuku. **24** Na ningi muhaarire mbarathi cia gukuua Paulu atwarwo kuri Felike uria baruthi hatari na ugwati." **25** Agicooka akiandika marua iu: **26** Ni nii Kilaudio Lisia, Kuri mugaathe Baruthi Felike: Nindakugeithia. **27** Mundu iyu aranyititwo ni Ayahudi na marari hakuhi kumuraga, no ndirathi na thigari ciakwa ndiramuthara, nigukorwo nindramenyete ati ni raiya wa Roma. **28** Nindirendaga kumenya kiria maramuthitangagira, na ni undu ucio ndiramutwara Kiama-ini kiao. **29** Ndirakora ati athitangirwo maundu makoni watho wao, no hatirari undu acuukirwo ungiratumire aturwo kuruaga kana kuho. **30** Riria ndiramenyithirio ati kurara na ithugunda ria kuraga mundu ucio, ndiramutwara kuri we o hindi iyo. Ndiracooka ndiraatha andu acio mamuthitangite makurehere thitango

iria mamuthitangire. **31** Ni undu ucio thigari ikioya Paulu utuku o ta iria ciaathitwo, ikimutwara o nginya Antipatri. **32** Naguo muthenya iyu ungi igitiga thigari iria ciathiiaga ihacite mbarathi ithi nake, nacio igicooka nyumba ciao. **33** Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikinengera baruthi marua na ikineana Paulu kuri we. **34** Nake baruthi aathoma marua, akiria kuria Paulu oimite. Riria aamenyire ati oimite Kilikia, **35** akimwira atiri, "Ngaathikiria ciira waku andu aria maguthitangite mooka." Agicooka agiathana Paulu aikare arangiritwo kuu nyumba-ini ya uthamaki ya Herode.

24 Na riri, thuutha wa muthenya itano, Anania, muthinjiri-Ngai uria munene, agikurika agithi Kaisarea mari na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makirehe thitango ciao cia guukirira Paulu kuri baruthi. **2** Riria Paulu eetirwo thini, Teritulo akiambirira kumuthitanga mbere ya Felike, akiuga atiri: "Nitukeneire ihinda iriaya ria thayu turi rungu rwaku, na uugi waku wa kuona na kabere nugarurite maundu maria mooru magatuika mega bururi-ini iyu. **3** Kundu guothe na maundu-ini mothe, wee mugaathe Felike, nitwamukirite undu iyu turi na ngatho nene. **4** No nigeetha ndigakunogie makiria, ningukuria na gitio ututhikirie hanini. **5** "Nituonete mundu iyu arí mundu wa kurehe thina, na narehete ngui gatagati-ini ka Ayahudi kundu guothe thini wa thi. We ni mutongoria wa gikundi kiria gitagwo Anazari, **6** na ningi niageraga gutuaha hekaru; ni undu ucio tukimuniya. (Na nitungamuturiire kuringana na watho witu. **7** No Lisia, munene ucio wa mbutu agika akimuruta moko-ini maitu na hinya akimweheria, na agiathana athitangi aake moko kuri wee.) **8** Wee mwene wamuranga niukumenya ma ya uhoru iyu wotho tumuthitangire." **9** Nao Ayahudi makinyitirira na thitango iyo, makiuga ati maundu macio maarí ma ma. **10** Riria baruthi aaheneire Paulu na moko aarie-ri, Paulu oigire atiri, "Ninjui ati nukoretwo uri mutui ciira wa ruriri ruru ihinda ria miaka miingi, ni undu ucio ningwiyaririra ngenete. **11** Ni undu muthuthi harwe kumenya ati ti makiria ma muthenya ikumi na iri ithirite kuuma ndambata Jerusalemu kuhooya Ngai. **12** Andu aria maathitangite matianyoniire ngikararania na mundu o na uriku hekaru-ini, kana ngituma kirindi kige na ngui thunagoga-ini, o na kana handu hangi o hothe itura-ini. **13** Na matingitho kuonania ihoote harwe cia thitango icio maathitangire. **14** No riri, ningwitikira ati nihooyaga Ngai wa maithe maitu ndi murumiriri wa Njira iyo, o iyo metaga ya gikundi kia nyamukano. Nii ninjikitie maundu mothe maria megii Watho na maria mandikitwo mabuku-ini ma Anabii, **15** na ndi na kirigiriro thini wa Ngai o ta kiria andu aya mari nakio, ati nigugakorwo na kuriuka kwa andu aria athingu na aria aaganu. **16** Ni undu ucio nindirutanagira hindi ciothe kuga thamiri yakwa itari na ucuke mbere ya Ngai na mbere ya andu. **17** "Thuutha wa gukorwo itari kuo miaka miingi, nindokire Jerusalemu nigeetha ndeehere andu akwa iheo ni undu wa athini na ndute maruta ni undu wa Ngai. **18** Na riria ndarumbuyanagia na maundu macio nimanigorire kuu hekaru-ini nditheretie. Gutiarí na gikundi kia andu ndaari na kio, o na kana ngikorwo ngiruta thina. **19** No ni kuri Ayahudi a kuuma bururi wa Asia aria magirirwo nigukorwo mari haha mbere yaku na maathitangie angikorwo ni mari undu manginjukira. **20** Akorwo ti uguo, aya mari haha nimagirirwo moige ihitia riria maanyoniire nario riria ndaarugamire mbere ya Kiama, **21** tiga ukorirwo ni undu iyu umwe ndanirire riria ndaarungii mbere yao ngiuga atiri: 'Umuthi ndugamite

mbere yanyu njirithio ni undũ nĩnjĩrĩgĩrĩre ũhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ.” **22** Nake Felike, nĩ undũ nĩamenyete wega ũhoro wa Njĩra Iyo, agĩtũria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ĩria Lisia, ũcio mũnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” **23** Agĩatha mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mũrangire, no amũhe wiyathi mĩnini na etikĩrie arata aake marũmbũyie mabata make. **24** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mĩnini, Felike agĩũka marĩ na mĩtumia wake Dirusila, ũria warĩ Mũyahudi mĩtumia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthĩkĩrĩria akĩaria ũhoro wa wĩtkio thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **25** Rĩria Paũlũ aaragia ũhoro wa ũthingu, na wa kwĩgĩrĩria merĩrĩra ma mwĩrĩ, o na wa ciira ũria ũgooka, Felike akĩgũa etigĩra, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũguo! Rĩu no ũthĩ. Rĩria ndĩrĩgia na ihinda rĩagĩrĩre, nĩndĩgĩtũmanĩra ũũke.” **26** Ihinda-inĩ o rĩu no ehokaga atĩ Paũlũ nĩangamũheire ihaki, na nĩ undũ ũcio nĩaikaraga akĩmũtũmanĩra, akaaria nake. **27** Hĩndĩ ĩria miaka nĩrĩ yathĩrĩre-rĩ, Porikio Fesito agĩcooka ithenya rĩa Felike, no tondu Felike nĩndaga gũkenia Ayahudi, agĩtũra Paũlũ njeera.

25 Na rĩrĩ, mĩthenya ĩtatũ yathĩra thuutha wa Fesito gũkinya kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthĩi Jerusalemu. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maĩndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. **3** Nĩmahĩkire gũthaita Fesito atĩ nĩ undũ wa wega wake kũrĩ o etikĩre Paũlũ atwarwo Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuheria njĩra-inĩ mamũũrage. **4** Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcooka kuo o narua. **5** Tondũ ũcio no tũthĩ na atongoria amwe anyu nĩgeetha mathĩi magathitangĩre mĩndũ ũcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ undũ mũũru ekite.” **6** Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mĩthenya ĩnana kana ikũmi, agĩkũrũka, agĩthĩi Kaisarea, na mũthenya ũyũ ũngĩ akĩgomithania igooti, na agĩathana Paũlũ areehwo mbere yake. **7** Rĩria Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maikũrũkite kuuma Jerusalemu makĩmũrĩgĩciĩria, na makĩmũthitangĩra maĩndũ maingĩ mooru, marĩa matangĩhotire kuonania atĩ nĩ ma ma. **8** Nake Paũlũ akĩyariĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ undũ njĩkĩte ũreganite na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.” **9** Nake Fesito, akienda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ũkwenda kwambata ũthĩ Jerusalemu ngagũciirithĩrie kuo nĩ undũ wa maĩndũ maya ũthitangĩrwo?” **10** Nake Paũlũ agĩcooka atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagĩrĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndĩhĩtĩrie Ayahudi, o ta ũria wee mwene ũmenyete o wega. **11** No rĩrĩ, angĩkorwo ndĩ na ihĩtia rĩa gwĩka undũ o wothe wa gũtũma njũragwo-rĩ, ndingĩrega gwĩka. No angĩkorwo maĩndũ marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi aya ti ma ma-rĩ, gũtikĩrĩ mĩndũ ũrĩ na gĩtũmi gĩa kũũneana kũrĩ o. Ndacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari!” **12** Thuutha wa Fesito gũcookania ndundu na kĩaama gĩaake, akiuga atĩrĩ, “Wacookia ciira riiko kũrĩ Kaisari na kũrĩ Kaisari nĩkuo ũgũthĩi!” **13** Mĩthenya mĩnini yathĩra Mũthamaki Agĩripa na Berinike magĩũka kũu Kaisarea kũnyĩta Fesito ũgeni. **14** Na tondu nĩmaikaraga kũu mĩthenya mĩingĩrĩ, Fesito akĩhe mũthamaki ũcio ũhoro wa ciira wa Paũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gũkũ kũrĩ na mĩndũ watĩgĩrwo nĩ Felike arĩ muohe. **15** Rĩria ndaathĩre Jerusalemu-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri a Ayahudi nĩmamũthitangĩre, na makĩnjũria ndĩmũtũire. **16** “Na nĩ ngĩmeera atĩ ti mũtũgo wa andũ a Roma kũneana mĩndũ o wothe ataambĩte kũng’ethanĩra na andũ arĩa mamũthitangĩte na kũheo mweke wa kwĩyarĩria ũhoro-inĩ ũria athitangĩrwo. **17** Rĩria tuokire nao gũkũ, ndĩaikarĩrie

ciira ciira, no ndaarookire kũgomithania igooti na ngĩathana mĩndũ ũcio areehwo. **18** Rĩria andũ arĩa maamũthitangĩte maarũgamire kwaria, matiamũthitangĩre undũ o na ũmwe mũũru ta ũria nderĩgĩrĩre. **19** No handũ ha ũguo, o maarĩ na maĩndũ mamwe maakararanagia nake makonĩi ũhoro wa ndini yao na makonĩi ũhoro wa mĩndũ wakuite wetagwo Jesũ ũria Paũlũ oigaga atĩ arĩ muoyo. **20** Nĩndarĩgĩrwo nĩ ũria ingĩtũria maĩndũ ta macio; nĩ undũ ũcio ngĩmũũria kana no eende gũthĩi Jerusalemu agaciirithĩrio maĩndũ macio aathitangĩrwo kuo. **21** Rĩria Paũlũ aacookĩrie ciira riiko etererio itua rĩa Mũthamaki-rĩ, ngĩathana ahingĩrwo nginya rĩa ingĩahotire kũmũtarĩthia kũrĩ Kaisari.” **22** Hĩndĩ Iyo Agĩripa akĩra Fesito atĩrĩ, “No nyende kwĩgũra mĩndũ ũcio akĩaria.” Nake Fesito agĩcooka atĩrĩ, “Nĩukamũgũa rũciũ.” **23** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Agĩripa na Berinike magĩũka marĩ na mwago mũnene na magĩtoonya nyũmba ya gũciirĩrwo marĩ hamwe na anene a thigari o na athuuri a itũũra arĩa maarĩ igweta. Nake Fesito agĩathana Paũlũ areehwo. **24** Fesito akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki Agĩripa na andũ arĩa othe mũrĩ na ithuĩ haha, nĩmũkuona mĩndũ ũyũ! Nĩwe mũingĩ wothe wa Ayahudi wanjũũrĩre, ndĩ kũu Jerusalemu na ndĩ gũkũ Kaisarea, ngaciire ũhoro wake, ũkĩanĩria ũkiugaga atĩ ndagĩrĩrwo ngĩtũũra muoyo rĩngĩ. **25** No nĩ nĩndonire atĩ ndarĩ undũ eekite wa gũtũma ooragwo, no tondu nĩacookĩrie ciira riiko kũrĩ Mũthamaki, ngĩtũ itua rĩa kũmũtũma Roma. **26** No ndĩrĩ na undũ mũna ingĩandĩkĩra Mũthamaki Mũgaathe igũrũ rĩa. Nĩ undũ ũcio-rĩ, ndamũrehe mbere yanyu inyuotha, na makĩria mbere yaku wee Mũthamaki Agĩripa, nĩgeetha ũhoro ũyũ warĩka gũtũũro, ngĩe na undũ ingĩandĩka. **27** Nĩgũkorwo ndikuona kwagĩrĩre gũtũma mĩndũ muohe itekuonania maĩndũ marĩa athitangĩrwo.”

26 Nake Agĩripa akĩra Paũlũ atĩrĩ, “Ūrĩ na rũũtha rwa kwĩyarĩria.” Nĩ undũ ũcio Paũlũ agĩtambũrũkia guoko, akĩambĩria kwĩyarĩria, akiuga atĩrĩ, **2** “Mũthamaki Agĩripa, nĩngũgũa ndĩ mũtũku kũrũgama mbere yaku ũmũthĩ ndiyarĩrĩre igũrũ rĩa maĩndũ mothe marĩa thitangĩrwo nĩ Ayahudi, **3** na makĩria nĩ tondu wee nĩũũ mũtũgo wothe ya Ayahudi na maĩndũ marĩa makararanagĩria. Nĩ undũ ũcio nĩndakũhooya ũthĩkĩrĩre ũtegũthethũka. **4** “Ayahudi othe nĩmooũ ũria ndũũrĩte kuuma ndĩ mwana, kuuma kĩambĩrĩria kĩa mũtũũrĩre wakwa ndĩ bũrũri-inĩ wakwa kũĩmbe, o na ndĩ Jerusalemu. **5** Nĩmanjũũ hĩndĩ ndaaya, na mangianda, no maheane ũira wakwa, atĩ kũringana na watho ndaatũũrĩte ndĩ Mũfariisai, ndĩrutanĩrĩre na kĩyo kũrũmia maĩndũ mothe ma ndini iitũ. **6** Na rĩrĩ, ndũgamĩte haha ũmũthĩ njĩrithio nĩ undũ wa kwĩrĩgĩrĩra kĩranĩro kĩa Ngai eerĩre maithe maitũ. **7** Kĩranĩro kũu no kĩa mĩhĩrĩga ĩria iitũ ikũmi na rĩrĩ ĩrĩgagĩrĩra kuona gĩkĩhingio, rĩa rĩa ĩtungatagĩra Ngai na kĩyo ũtukũ na mũthenya. Na rĩrĩ, wee Mũthamaki, Ayahudi maathitangĩte nĩ undũ wa kwĩrĩgĩrĩro kũu. **8** Nĩ kũ kingĩtũma mĩndũ o na ũrĩkũ wanyu atue atĩ nĩ undũ ũtangĩtĩkio, atĩ Ngai nĩariũkugia arĩa akuũ? **9** “O na nĩ nĩndaigũthĩtio atĩ nĩndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũria wothe ingĩahotire ndegane na rĩtwa rĩa Jesũ wa Nazarethi. **10** Na ũguo nĩguo ndeekire kũu Jerusalemu. Ngĩũkia andũ aingĩ a arĩa aamũre njeera, heetwo rũũtha nĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na rĩa andũ aige mooragagwo, nĩndetikanagia na itũũro rĩu. **11** Mahinda maingĩ nĩndathĩgiaga kuuma thungogi-inĩ ĩmwe nginya ĩria ingĩ nĩgeetha ndĩmaneane maherithio, na ngageria kũmahatĩrĩria marume Ngai. Na tondu wa ũria ndaamarakarĩre mũno nĩndathĩgiaga kũmanyarĩra o na matũũra-inĩ marĩa manene ma kũngĩ. **12** “Hĩndĩ ĩmwe ndĩ rũgendo-inĩ ta rũu-rĩ,

ndaathiiaga Dameski heetwo ūhoti na ngatimwo nī athinjiri-Ngai arīa anene. **13** Kūrī thaa thita cia mūthenya, wee Mūthamaki, ndī njīra-inī ngōna ūtheri mūnene woimite igūrū ūkengete gūkīra rīua, ūkinjarīra mēna yothe, nī na andū arīa twarī nao. **14** Ithuothe tūkīgūa thī, na nī ngīgūa mūgumbo ūkinjīra atīrī na rwario rwa Kīhibirania, ‘Saūlū, Saūlū, ūmnyariiraga niki? Nī ūndū ūrī hinya harīwe kūhūra mīcengi na haati.’ **15** “Na nī hīndī ūyo ngūrīa atīrī, ‘Wee nīwe ū, Mwathani?’ “Nake Mwathani akīnjookeria atīrī, ‘Nī nī Jesū ūrīa ūnyariiraga. **16** Rīu ūkīra ūrūgame na magūrū maku. Ndaakuumīrīra ngwamūrē ūtūike ndungata na ūtūike mūrā wa maūdū marīa wonete mangonī na marīa ngūkuonia. **17** Nīngūkūhonokia kuuma kūrī andū anyu na kuuma kūrī andū-a-Ndūrīrī arīa ndīragūtūma kūrī o, **18** ūkamahingūre maitho, na ūmagarūrē moime nduma-inī mathīi ūtheri-inī, na ūmarute hinya-inī wa Shaitani ūmatwae kūrī Ngai, nīgeetha maamūkīre ūrekanīrī wa mehīa, na magīe na handū gatagati-inī ka andū arīa matheretio na ūndū wa kūnjītikīa.’ **19** “Nī ūndū ūcio, Mūthamaki Agirīpa, ndīigana kwaga gwathīkīra kīoneki kīu kīoimite igūrū. **20** Ngīambīrīra kūhunjīra andū arīa maarī Dameski, ngīcooka ngīhunjīra andū a kūrī Jerusalemu o na a Judea guothe, na andū-a-Ndūrīrī o nao. Ndaahunjagia atī nīmagīrīrwo nī kwīrīra na magarūrūke kūrī Ngai, na moonanie kwīrīra kwao na ūndū wa cīko ciao. **21** Kīu nīkīo gīatūmīre Ayahudī maanyītīre hekarū-inī, na magerīe kūnjūrāga. **22** No nīngoretwo ndī na ūteithio wa Ngai ngīnya ūmūthī ūyū, na nīkīo nūngīī haha nīgūo heane ūira kūrī andū arīa anīni na arīa anene o ūndū ūmwe. Ndīrī ūndū njūgaga makīria ma ūrīa anabīi na Musa moigīte atī nīūgekīka, **23** atī Kristū nīakanyarīrwo, na atūike wa mbere kūrīka kuuma kūrī arīa akuū, nīgūo ahunjīe ūhoro wa ūtheri kūrī andū aake kīumbe o na kūrī andū-a-Ndūrīrī.” **24** Fesito aigua ūguo, akīmūgūthīkīra akīmwāra atīrī, “Wee Paūlū nīkūgūrūka ūgūrūkīte! Gīthomo kīu gīaku kīingī nīgītūmīte ūgūrūke.” **25** Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “Atīrīrī mūgaathe Fesito, nī ndīgūrūkīte. Ūndū ūrīa ndīroiga nī wa ma na ti ūgūrūkī. **26** Mūthamaki nīōi maūdū maya, na no ndīmwarīre itegwītīgīra. Nī njūū atī gūtīrī ūndū o na ūmwe wa maūdū maya aagīte kūmenya, tondū matiekīrwo hitho-inī. **27** Mūthamaki Agirīpa, wee nīwītīkīte anabīi? Nīnjūū atī nīumetikīte.” **28** Hīndī ūyo Agirīpa akīūrīa Paūlū atīrī, “Nīngwīcīrīa atī kahīnda-inī kanīni ūguo no nūjīgūithīe ndūike Mūkristīano?” **29** Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “kahīnda kanyīihe kana karaihe, ndīrahooya Ngai atī to wee wīki, no o na andū aya angī othe maraathīkīrīra ūmūthī, ndenda matūike ta nīi, tīga o mīnyororo īno.” **30** Mūthamaki ūcio agīkīra marī hamwe na barūthī, na Berīnīke, na andū arīa maīkarīte hamwe nao. **31** Makīuma nyūmba ūyo, na rīrīa maaranagīra, makīuga atīrī, “Mūdū ūyū ndarī ūndū ekīte wa gūtūma ooragwo kana ohwo.” **32** Agirīpa akīra Fesito atīrī, “Mūdū ūyū nīangīrekererīe korwo ndaracooketīe cīra rīiki kūrī Kaisarī.”

27 Na rīrīa gwatūrwo atī nītūkūhaica marīkabu tūthīi Italia, Paūlū na andū arīa angī mooheetwo makīeanwo kūrī mūnene-wa-thīgari-īgana rīmwe, warī wa mbūtū ya Agusito, wetagwo Julīasi. **2** Tūkīhaica marīkabu yoimite Aduramutio irīa yakīrie gūthīi icukīro-inī cia marīkabu irīa cīarī ndwēre-inī cia irīa rīrīa inene būrūrī-inī wa Asia, na ithuī tūkīambīrīra rūgendo tūgīthīi. Nake Arīstarīko, Mūmakēdonīa woimite Thesalonīke, aarī hamwe na ithuī. **3** Mūthenya ūyū ūngī tūgīkīnya Sidonī; nake Julīasi, nī ūndū wa kūgūrīa Paūlū

tha, akīmūwītīkīria athīi kūrī arata aake nīgūo mamūhe kīrīa angīabatārīre. **4** Twoīma kūrī tūkīambīrīra rūgendo rīngī, tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kuporo, tondū huho cīoimaga na mwena ūrīa twathīiaga. **5** Twaarīkia gūtūkīania irīa rīrīa inene rīrīa rīarī gūkuhī na mabūrūrī ma Kīlīkia na Pamūfīlīa tūgīkīnya itūūra rīa Mīra, būrūrī-inī wa Līka. **6** Tūrī kūrī mūnene ūcio wa thīgari īgana rīmwe akīona marīkabu ya Alekīsandēria yathīiaga Italia, nake agītūhaīcia yo. **7** Tūgīthīi kahora ihīnda rīa mūthenya mīngī na tūrī na thīina mūngī ngīnya tūgīkīnya gūkuhī na Kīnido. Na rīrīa rūhuho rwagirīre tūthīi ūrīa twendaga-rī, tūgīthīi tūgereire mwena ūrīa ūtaarī rūhuho wa Kīrete, kūng’etherā Salīmone. **8** Nītwaathīre na thīina mūngī tūgereire ndwēre-inī cia irīa rīrīa inene na tūgīkīnya handū heetagwo Gīcukīro Kīega, hakuhī na itūūra rīa Lasea. **9** Mahīnda maīngī nīmathīrīte, na gūthīi na marīkabu kwārī na ūgwatī tondū ihīnda rīa Gīathī gīa Kwīhīnga kūrīa Iriō nīrīahītūkīte. Nī ūndū ūcio Paūlū akīmataara akīmeera atīrī, **10** “Athuuri aya, nīnguona atī rūgendo rwītū nī rūgūkorwo na mūtīno na rūrehe hathara nene kūrī marīkabu na mīrigo o na ngīnya kūrī mīoyo iitū yo mīene.” **11** No mūnene ūcio wa thīgari īgana rīmwe, handū ha gūthīkīrīra ūrīa Paūlū oigaga, aarūmīrīre ūtaari wa mūtwarīthīa wa marīkabu o na wa mwene marīkabu ūyo. **12** Tondū gīcukīro kūrī gītīarī kīega gīa gūkarwo hīndī ya heho-rī, andū aīngī magītua itua tūthīi na mbere, twīhokete gūkīnya Foinīke, tūikare kuo hīndī ūyo ya heho. Gīkī kīarī gīcukīro kīa meeri gīa Kīrete, nakīo kīang’etheire mwena wa gūthīni wa ithūūro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathīgathīni wa ithūūro. **13** Rīrīa rūhuho rumīte mwena wa gūthīni rwambīrīrie kūhurutana kahora-rī, magīcīrīra nīmōna kīrīa mendaga, na nī ūndū ūcio makīohora marīkabu magīthīi magereire hūgūrūrū-inī cia Kīrete. **14** Na ihīnda rītanathīi mūno, rūhuho rwa hinya wa kīhuhūkānīo kīene rwetagwo “Eurakīlo,” rūkīhurutana ruumīte gīcīgīrīra-inī kūrī. **15** Nayo marīkabu ikīnyīitwo nī kīhuhūkānīo kūrī ikīremwo nīgūthīi na kūrīa rūhuho rwoimaga, nī ūndū ūcio tūkīmīrekererīa itwarwo nī rūhuho. **16** Na rīrīa twahītūkagīra gacīgīrīra-inī kanīni geetagwo Kauda, nītwarī na thīina wa kūhaīcia gatarū ga kūhonokia andū igūrū wa marīkabu. **17** Hīndī irīa andū acīo maakahaīcīre marīkabu-inī, makīhītūkīria mīkanda rungu rwa marīkabu yo nyene nīgeetha mamīohe wega. Nī ūndū wa gwītīgīra kūhata mūthanga-inī wa handū heetagwo Sīrītī-rī, makīharūrūkīa matanga na makīrekererīa marīkabu ūyo itwarwo o kūrīa īngātwarīrwo nī rūhuho. **18** Nītwanīrīrīkīre mūno nī ūndū wa kīhuhūkānīo kūrī o ngīnya mūthenya ūyū ūngī makīambīrīra gūkīa mīrigo irīa-inī. **19** Naguo mūthenya wa gatātū makīambīrīra gūkīa īndo cia wīra cia marīkabu irīa-inī na moko mao ene. **20** Na rīrīa kwaagīre kuoneka rīua kana njata ihīnda rīa mūthenya mīngī, nakīo kīhuhūkānīo gīgīthīi na mbere kūhuhūkānīa-rī, tūkīrīgīrīra na kwaga mwīhoko o wothe wa kūhonoka. **21** Thuutha wa andū gūkīra ihīnda irāya matekūrīa, Paūlū akīrīgama mbere yao akīmeera atīrī: “Andū aya, nī kaba mūngīetīkīrīre ūtaaro wakwa mwage kuuma Kīrete, hīndī ūyo nīmūngīehonokīrie kuumana na ūgwatī ūyū o na hathara īno. **22** No rīrī, nīngūmūthāitha mūthīi na mbere kūmīrīra, tondū gūtīrī o na ūmwe wanyu ūkūrīa; tīga marīkabu īkī kwanagīka. **23** Ūtukū ūyū, mūrīka wa Ngai ūrīa nīi ndī wake na ūrīa ndungataga nīarīgāmīre hakuhī na nīi na **24** aanjīra atīrī, ‘Paūlū ndūkae gwītīgīra. No ngīnya ūrīgama mbere ya Kaisarī ūcīirīthio; na rīrī, Ngai tondū wa wega wake, nīekūhonokia mīoyo wa andū arīa othe ūrī nao.’ **25** Nī ūndū ūcio, īnyuī andū aya, thīi na

mbera kuumiriria, nigukorwo ndi na wifikio thini na Ngai ati nigukuhaana o ta uguo aanjirite. **26** No o na kuri uguo no nginya tuhate gicigirira-ini kana. **27** Na riri, utuku wa muthenya wa ikumi na ina wakinya, o tugitwarithagio uu na uu ni ruhuho tutuikaniririe iria riria ritagwo Adiria-ri, utuku gatagati atwarithia a marikabu makigereria nimakuhiririe thi nyumu. **28** Nao makioya kigeri kia uriku wa maai makiona ati maai maarí na uriku wa buti igana ria mirongo riri. Thuutha wa kahinda kanini magithima ringi makiona ati maai maarí na uriku wa buti mirongo kenda. **29** Ni undu wa gwigigira tutikaaguthithio rwaro rwa ihiga, makirekia nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makihooya gukie. **30** Na riria maageragia kura moime marikabu-ini, atwarithia a marikabu makiharurukia gataru ga kuhonokia andu iria-ini, metuite ati marena kuharurukia nanga imwe kuuma muthia wa na mbera wa marikabu. **31** Hindi iyo Paulu akira munene ucio wa thigari igana rimwe hamwe na thigari atiri, "Andu aya maga gukara marikabu-ini, inyu mitingihonoka." **32** Ni undu ucio thigari igitania mikanda iria yanyitite gataru ga kuhonokia andu, makireka koore. **33** Gwakuhiriria gukia, Paulu akimathaita othe marie irio, akimeera atiri, "Kwa ihinda ria mithenya ikumi na ina mirithu, mukoretwo mukarite o uguo mwimite irio, miteekuria kindu. **34** Riu ndamuthaita murie irio. Nimubatarite kura irio nigu imuige muoyo. Gutiri ruuri rwa mutwe wa mundu o na umwe wanyu rukura." **35** Aarika kuuga uguo, akioya mugate, agicookeria Ngai ngaatho mbera yao othe. Agicooka akwenyuranga, akimbiriria kura. **36** Nao othe makigua momiriria, makioya irio makiria. **37** Ithuothe twari andu 276 aria twari marikabu-ini. **38** Riria maarire makithuna, maacookire magitika ngano iria-ini nigeetha marikabu ihithe. **39** Kwarooka gukia-ri, atwarithia matiigana kumena bururi ucio, no makiona gicongoco kari na muthanga hugururu-ini, magiiciria magerie kihathia marikabu ho. **40** Nao makirenga nanga, igitigwo iria-ini, na o hau makiohora mikanda iria yohete thukani. Magicooka makihacia taama uria wikagirwo mbera ya marikabu nigu unyite ruhuho, magithi meerekeire hugururu-ini. **41** No riri, marikabu ikigutha muthanga na ikhata. Muthia wa na mbera wayo ukhata na ukiruma biu, nago muthia wa na thuutha ukunikanga ni undu wa kuhurwo ni makumbi ma maai. **42** Thigari ikibanga ciurage ohwo nigeetha gutikage o na umwe wao unghambira oore. **43** No tondu munene ucio wa thigari igana rimwe niendaga kuhonokia muoyo wa Paulu, agicigiria ciike uguo ciabangite. Agathana ati andu aria mangahotire guthambira mambe maruige maai-ini mathi thi nyumu. **44** Nao andu acio angí makinye kuo menyitirire mbaú kana icunjí cia marikabu. Uguo nigu andu othe maakinyire thi nyumu matari na uru.

28 Twarikia gukinya hugururu-ini tutari na uru, nigu twamenyire ati gicigirira kiu getagwo Malita. **2** Nao aturi a gicigirira kiu magitunia utugi wa mwanya. Magitwakiria mwaki tondu ni kuoiraga na kwarí na heho na magitunyiita ugeni ithuothe. **3** Nake Paulu akioya gikundi gia tuku, na riria aatukagira riiko-ri, ndura ikumira ni undu wa urugarí wa mwaki, ikioherera guoko-ini gwake. **4** Riria andu a gicigirira kiu moonire ndura icuhite guoko-ini gwake makirana atiri, "Mundu iyu no nginya akorwo ni muragani, nigukorwo o na gutuika niahonokire kuuma iria-ini, kihooto gitimwikiritie atuire muoyo." **5** Nowe Paulu akiribaribira nyoka iyo mwaki-ini na ndaigana kuona undu

muru. **6** Andu maataanyaga kuona akimba kana agwe o rimwe akue, no thuutha wa gweterera hindi ndaaya, makiona gutiri undu utari wa nduire urekika harí we, makiricukwo makiuga ati aari ngai. **7** Na riri, hakuhi na hau maarí, ni kwarí na githaka kari kia mundu wetagwo Pabulio, uria wari munene wa gicigirira kiu. Nake niatunyiire ugeni gwake, na kwa ihinda ria mithenya itatu agituga wega ari na utaana. **8** Nake ithe aari uriri ari muruaru murimu wa kuhuha mwiri na kuharwo thakame. Paulu agitoonya nyumba kumuona, na thuutha wa kumuhoera akimugirira moko akimuhonia. **9** Riria gwekire uguo, andu aria angí maarí ariuru gicigirira-ini kiu magitika, makihonia. **10** Nimatuonirie gitio na njira nyingi, na riria twehaariririe guthi magitithe kiria giothe twabataire. **11** Thuutha wa mieri itatu tukihacia marikabu yaikarite kiu gicigirira-ini hindi ya heho. Nayo yari marikabu ya kuuma Alekiseria na yari na ruri rwa ngai cia mahata iria cietagwo Kasitori na Poluke. **12** Twakinya Sirakusi tugikara kuo ihinda ria thiku ithatu. **13** Twoima kuu tugithi tugikinya Regio. Muthenya iyu ungi gukigia na ruhuho rwa kuuma mwena wa guthini, nago muthenya ucio ungi warumirire tugikinya Puteoli. **14** Kuu tugikora ari na ari a Ithe witu amwe, aria maatunyiire ugeni, na magituria tukaranea nao ihinda ria kiuma kigima. Uguo nogu twacookire tugikinya Roma. **15** Ariu na aari a Ithe witu aria maarí kuu nimaiguite ati nituokaga, nao magitika o nginya ndunyú ya Apio, na handu hetagwo Nyumba Ithatu cia Ageni gututhagaana. Nake Paulu ona andu acio, agicookeria Ngai ngathana na akigua omiriria. **16** Riria twakinyire Roma, Paulu ngetikirio aikare ari wiki, ari na muthigari wa kumurangira. **17** Thuutha wa thiku ithatu, Paulu agita atongoria a Yahudi mongane hamwe. Riria maagomanire, Paulu akimeera atiri, "Ariu na aari a Ithe witu, o na gutuika ndiri undu muru njikite andu aitu kana ngathukia mitugo ya maithe maitu-ri, nindanyitirwo Jerusalem na ngeanwo kurí andu a Roma. **18** Nao magithuthuuria na makienda kundenia tondu ndiarí na ihitia ria ugeri wa ngero ria gutuma njuragwo. **19** No riria Yahudi maaganire na itua riu, ndiri undu ungi ingekire tige gucooka ciira riiko gwa Kaisari, no ti ati ndaari na undu waguthitangira andu akwa. **20** Kiu niko gitumite njururie tuonane na inyu na twaranirire. Njohetwo na munyororo iyu ni undu wa kirigiro kia andu a Israeli." **21** Nao makimucokeria atiri, "Ithu tutiri twanyiita marua magikonii kuuma Judea, na gutiri muru kana mwarí wa Ithe witu ukite kuuma kuo agatikinyiria uhoro kana akaaria undu muru waku. **22** No nitukwenda kiuiga woni waku ni uriku, nigukorwo nituu ati kundú guothe andu nimararia magokirira gikundi giki." **23** Nao makibanga gucemanía na Paulu muthenya muna, na magitika kura aakaraga marí gikundi kene gukira mbera. Kuuma rucini nginya hwa-ini akimataara na akimoimbirira uhoro wa ithamaki wa Ngai, na akigeria kumaiguithia uhoro wa Jesu kuuma Watho-ini na Musa na kuuma Maandiko-ini ma Anabii. **24** Amwe magitika uria aameerire, no angí makia gwitika. **25** Nao makia kugiuithania o ene, na makimbiriria guthi riria maguire muthia-ini Paulu oiga atiri, "Roho Muthu neerire maithe manyu uhoro wa ma riria aaririe na kanua ka Isaia uria munabii, akiuga atiri: **26** "Thi kurí andu aya, uameere atiri, "Inyu mugitua muguaga, no mitikemanya undu; mugutua muonaga, no mitigaukirwo." **27** Nigukorwo ngitua cia andu aya itiri tha; matu mao matinghota kiuiga, na nimaingite maithe mao. Tondu maahota kuona na maithe mao, na maigie na matu mao, nacio ngoro ciao igie na imenyi,

nao manjookerere, na niī ndīmahonie.’ **28** “Nī ūndū ūcio-rī, nīngwenda mūmenye atī ūhonokio wa Ngai nīūtūmītwo kūrī andū-a-Ndūrīrī, nao nīmegūthikīrīria!” **29** (Na aarīkia kuuga ūguo-rī, Ayahudi magīthiī magīkararanagia mūno o ene.) **30** Na kwa ihinda rīa mīaka īrī mīgīma, Paūlū agīkara kūu, arī nyūmba yake ya gūkombora, na akanyiitaga ūgeni andū arīa othe mokaḡa kūmuona. **31** Nīahunḡagia ūhorō wa ūthamaki wa Ngai, na akarutana ūhorō ūkonīī Mwathani Jesū Kristū arī na ūcamba, na hatarī na ūndū ūngīmūrīgīrīria.

Aroma

1 Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtĩtwo ndũike mĩtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai, **2** o ũhoro-ũria-Mwega eeraniĩre o mbere na tũna twa anabii ake thĩĩnĩ wa Maandiko marĩa Matheru, **3** ũria ũkonĩ Mũrũwe, ũria ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. **4** Na rĩrĩ, Roho wa ũtheru nĩonanirie na ũhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ũria aariũkire akũma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. **5** kũgerera we Ngai niatũheete wega wake, na agatũhe ũhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ũria Ngai amekĩire, nĩguo mamwitĩkie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩitwa riake rĩgocagwo. **6** O na inyuũ mũrĩ amwe a acio mefĩtwo matũike a Jesũ Kristũ. **7** Ndiramwandĩkĩra marĩa maya inyuothe arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuũ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtũike andũ aamũre: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, irokara na inyuũ. **8** O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ nĩ ũndũ wanyũ inyuothe, tondũ ũhoro wa witĩkio wanyũ nĩumenyithanĩo thĩ yothe. **9** Ngai, ũria nĩ ndungatagĩra na ngoro yakwa yothe na ũndũ wa kũhunja ũhoro-ũria-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ũria ndũũraga ndimũrĩkanaga **10** mahoyũ-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai no hingũrĩrwo njĩra nĩguo njũke kũrĩ inyuũ. **11** Nĩndĩrĩrĩria mũno tuonane na inyuũ nĩgeetha ndimũgaĩre iheo cia kĩiroho nĩguo muongererwo hinya, **12** ũguo nĩ kuuga atĩ inyuũ na nĩ tũgĩe na ũhoro wa kũumanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũria ũngĩ na witĩkio wake. **13** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maingĩ ndanabanga kũmũceerera (no ndanagĩrĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciario thĩĩnĩ wanyũ, o ta ũria ngĩte na maciario thĩĩnĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ irĩa ingĩ. **14** Nĩ haana ta ndĩ na thĩrĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani, nĩngĩ ngagĩa na thĩrĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio nkĩo ndĩrĩragĩria mũno kũhunja ũhoro-ũria-Mwega o na kũrĩ inyuũ arĩa mũtũũraga Roma. **16** Nĩ ndingĩconokera ũhoro-ũria-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtĩma mũndũ o wothe ũria ũwitĩkĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa ũhoro-ũria-Mwega, ũthingu ũria uumĩte kũrĩ Ngai nĩgũũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũria wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kiambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũria kwandĩkĩtwo atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **18** Mang’ũrĩ ma Ngai nĩmagũũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhoro wothe wa andũ kũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magĩragĩrĩria ũhoro-ũria-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, **19** nĩgũkorwo maũndũ ma Ngai marĩa mangĩmenyeka nĩo matĩagĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithirie. **20** Nĩgũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombĩrwo, maũndũ ma Ngai marĩa matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na makamenyeka nĩ ũndũ wa indo irĩa ciombĩrwo, nĩgeetha andũ matĩagĩte na kĩgwatio. (aĩdios g126) **21** Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matĩgana kũmũgocaa taarĩ Ngai, kana makĩmũcookeria ngaatho, no meciirĩa ma maatũkĩre ma tũhũ, nacio ngoro ciao ngũgu ikĩgĩa nduma. **22** Na o rĩrĩa moigaga atĩ o nĩ oogĩ-rĩ, noguo maatũkĩre irimũ, **23** nao magĩkũũrania rĩrĩa wa Ngai ũria mũtũũra muoyo na mĩhianano ithondeketwo ikahaana ta andũ arĩa makuuaga, na

nyoni, na nyamũ cia magũrũ mana, o na nyamũ irĩa itambaga thĩ. **24** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru marĩa ngoro ciao cĩerĩragĩria, o na mekage maũndũ ma ũmaraya ma kwagĩthia mĩrĩrĩ yao gĩtĩio, mũndũ na ũria ũngĩ. **25** Nĩmakũũranirie ũhoro-ũria-wa-ma wa Ngai na maheeni, makĩhooya na magĩtungatĩra indo irĩa ciombĩrwo handũ ha gũtungatĩra Mũciũmbi, o ũcio wa kũgocagwo nginya tene. Amenĩ. (aĩon g165) **26** Tondũ wa ũguo-rĩ, Ngai nĩamarekereirie marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru ma maũndũ ma thoni. O na andũ-a-nja ao nĩmakũũranirie mũtugo wao ũria wa ndũire na ũria ũtarĩ wa ndũire. **27** O nao arũme o ũndũ ũmwe nĩmatĩganĩrie mũtugo wao ũria wa ndũire na andũ-a-nja, magaakanagwo nĩ merĩrĩria mooru ma kwĩrĩranĩria o ene. Arũme magũka ciiko cia ũra-thoni na arũme arĩa angĩ, nao nĩmegwathĩre thĩĩnĩ wa mĩrĩrĩ yao ene iherĩthia rĩrĩa rĩmagĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu ũcio wao. **28** Na makĩria ma ũguo-rĩ, tondũ matĩonire bata wa gũtũũra mamenyete Ngai, nake akĩmarekereria magĩe na meciirĩa ma ũmaramari, mekage maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ gwĩkwio. **29** Nao makĩyũrwo nĩ waganu wa mĩthemba yothe, ũũru, na ũkoroku, na meciirĩa ma ũmaramari. Makĩyũrwo nĩ ũũru, na ũragani, na ngũũ, na maheeni, na rũmena. Magatũka andũ a mũhuhu, **30** na acambania, na athũũrĩ Ngai, na acĩnũrani, na egaathi, na etĩĩ, mathugundaga njĩra cia gwĩka ũũru, na andũ matangĩathĩkĩra aciari ao; **31** nao ti akuũku wega, na matĩtĩaga ũhoro ũria mũrĩkanĩre, na nĩ ooru mũno, na matĩrĩ tha. **32** Na o na gwatũka nĩmooi watho wa ũthingu wa Ngai atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio magĩrĩrwo nĩ gũkia, to gũthĩrĩ mathĩiaga na mbere na gwĩka maũndũ macio tu, no nĩmetĩkanagia na andũ arĩa mekaga maũndũ macio.

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wee mũndũ ũyũ ndũrĩ na kĩgwatio, wee ũtuagĩra mũndũ ũria ũngĩ ciira, nĩgũkorwo rĩrĩa ũgũtũũra mũndũ ũngĩ ciira, nĩwe mwene ũretũũra ciira, tondũ wee ũratuanĩra ciira wĩkaga maũndũ o macio ekaga. **2** Na nĩtũũ atĩ Ngai agaatũũra andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio ciira na kĩhooto. **3** Tondũ rĩrĩa wee mũndũ ũyũ, ũtuagĩra arĩa angĩ ciira na ũgacooka ũgeeka maũndũ o macio mekaga-rĩ, wee ũgwĩciirĩa nĩũkahonoka ciira wa Ngai? **4** Kana nĩkũnyarara ũnyararĩte ũtugi wake mũnene, na ũkĩrĩrĩria, na wetererĩ wake, ũkaaga kũmenya atĩ ũtugi wa Ngai nĩguo ũkũguacagĩrĩria nĩguo wĩrĩre? **5** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũria ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrĩra-rĩ, nĩ mang’ũrĩ ũreigĩra marĩa magagũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang’ũrĩ nĩũrooka, rĩrĩa matũũro ma Ngai ma kĩhooto makaagũũranĩrio. **6** Nĩ ũndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ marĩa aaneke. **7** Arĩa macaragia kũheo rĩrĩ, na gĩtĩio, na ũhoro wa kwaga kũbutha, nĩ ũndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) **8** No arĩa eyendi, na nĩmaregaga ũhoro-wa-ma na makarũmagĩrĩria maũndũ mooru-rĩ, acio nĩmagakĩnyĩrwo nĩ mang’ũrĩ na marakara. **9** Nĩgũkaagia na thĩĩna na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe arĩa mekaga ũũru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; **10** no rĩrĩ, na gĩtĩio, na thayũ ikaaheo mũndũ o wothe ũria wĩkaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuutha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **11** Nĩgũkorwo Ngai ndatĩagĩra andũ maũthĩ. **12** Andũ arĩa othe mehagia matarĩ watho-inĩ makaaniinwo matarĩ watho-inĩ, nao arĩa othe mehagia marĩ rungu rwa watho magaatũũrwo ciira kũringana na watho ũcio. **13** Nĩgũkorwo ti arĩa maiguaga watho matuagwo athĩngu maitho-inĩ ma Ngai, no arĩa maathĩkagĩra watho nĩo magaatũuo athĩngu. **14** (Ti-itherũ, rĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa matarĩ na

watho mekaga maündu maría watho uugite nĩ undũ wa ũhoro wao wa mũciarire-rĩ, o ene nĩmonanagia nĩmooĩ watho ũcio, o na gũtuika matirĩ maũigua **15** tondũ nĩmonanagia atĩ maündũ maría mabataranagia thĩĩni wa watho nĩmandike ngoro-inĩ ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta ũira, namo meciiria mao nĩmwe makamaciirithagia na rĩria rĩngĩ makamaciirĩria.) **16** Undũ ũyũ ũkooneka mũthenya ũria Ngai, na undũ wa Jesũ Kristũ agaatuĩra ciira meciiria ma hito maría marĩ ngoro-inĩ cia andũ, o ta ũria ũhoro-ũria-Mwega uugite, ũria nĩ hunjagia. **17** Atĩrĩrĩ, angĩkorwo wee wĩtaga Mũyahudi; na ũngĩkorwo wihocagia ũhoro-inĩ wa watho na nĩwĩrahagĩra ngwatanĩro yaku na Ngai; **18** angĩkorwo nĩũmenyete ũria endaga, na ũgakũũrana maündũ maría marĩ bata gũkĩra maría mangĩ tondũ wa ũria ũrutĩtuo maündũ ma watho; **19** angĩkorwo nĩwĩtĩkĩtie atĩ wee ũrĩ mũtongoria wa andũ arĩa atumumu, o na ũtheri wa gũtherera arĩa marĩ nduma-inĩ, **20** o na mũtaari wa andũ arĩa akĩgu, na mũrutani wa tũkenge, tondũ thĩĩni wa watho ũri na mũhianĩre wa ũria ũmenyo wa ũhoro-wa-ma ũtariĩ; **21** hakĩrĩ ũguo-rĩ, wee ũrutaga andũ arĩa angĩ-rĩ, ndũngĩkĩrũta wee mwene? Wee ũhunjagia atĩ andũ matĩkaiye-rĩ, wee nĩũyaga? **22** Wee uugaga atĩ andũ matikanathanarie-rĩ, wee nĩũtharanagia? Wee ũthũire mũhianano-rĩ, wee nĩũyaga indo cia hekarũ cia andũ arĩa matooĩ Ngai? **23** Wee wirahagĩra watho-rĩ, nĩũconorithagia Ngai na undũ wa kwagarara watho ũcio? **24** O ta ũria kwandĩkĩtuo atĩrĩ, “Rĩũta rĩa Ngai nĩricambagio thĩĩni wa andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩ undũ wanyu.” **25** ũhoro wa kũrua nĩ ũrĩ kĩgũni ũngĩrũmia ũria watho uugite, no ũngĩagarara watho ũcio-rĩ, ũhoro ũcio waku wa kũrua ũtuĩkite ta ũtarũite. **26** Angĩkorwo arĩa matarĩ aruu nĩmahingagia maündũ maría mabataranagia thĩĩni wa watho-rĩ, githĩ acio matiagĩrĩire gĩtũuo ta marũite? **27** Mũndũ ũria ũtarĩ mũruu mwĩrĩ na nĩahingagia ũria watho uugite-rĩ, nĩakamũtuĩra ciira, inyũ mwagararaga watho ũcio o na mwakorwo nĩmũrũite na mũrĩ na watho ũria mwandĩke. **28** Tondũ-rĩ, Mũyahudi ti ũria wonanagia atĩ nĩ Mũyahudi na igĩrũrũ, nakuo kũrua to kũria gwa kuoneka mwĩrĩ-inĩ. **29** Aca, Mũyahudi kũna nĩ ũria Mũyahudi ngoro; nakuo kũrua nĩ kũrua kwa ngoro, ũguo nĩ kuuga atĩ nĩ ũhoro wa Roho, no ti wa watho ũria mwandĩke. Kũganwo kwa mũndũ ta ũcio-rĩ, gũtũmaga kũrĩ andũ, no kuumaga kũrĩ Ngai.

3 Gwatuĩka ũguo-rĩ, Mũyahudi agĩkĩrite andũ arĩa angĩ na kĩ? Kana bata wa kũrua ũkĩrĩ ũrĩkũ? **2** Hĩ! ũgũni no mũnene na njĩra ciothe! Mbere ya maündũ mothe, Ayahudi nĩo mehokeirwo ũramati wa ciugo cia Ngai. **3** Ī kũngĩkorwo amwe ao nĩmagire kwĩhokeka, kwaga kwĩhokeka kwao, nĩkũngĩatũmire Ngai aage gũtuĩka mwĩhokeku? **4** Kũroaga gũtuĩka ũguo! Ngai arotũika wa ma, na mũndũ o wothe atũike wa maheeni, o ta ũria kwandĩkĩtuo atĩrĩ: “Nĩguo kuonekage atĩ rĩria ũkwaria, wee waragia maündũ ma kĩhooto, na ũhootanage rĩria ũgũciirithania.” **5** No rĩrĩ, angĩkorwo wagi witũ wa ũthingu nĩtũmaga ũthingu wa Ngai ũguũrio mũno makĩria-rĩ, tũkiuge atĩa? No tuuge atĩ Ngai ti wa kĩhooto rĩria egũtũkinyĩria mang’ũrĩ make? (Ndĩraaria o ta ũria mũndũ wa gũkũ thĩ angĩaria.) **6** Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Ngai angĩgĩtuĩra thĩ ciira atĩa? **7** No mũndũ ahota kuuga atĩrĩ, “Angĩkorwo kũheenania gwakwa no kũingĩhie ũhoro-wa-ma wa Ngai, na nĩ undũ ũcio gũtũme rĩrĩrĩ wake wongerereke-rĩ, nĩ ngĩtuagĩrwo ciira ta ndĩ mwĩhia nĩkĩ?” **8** Nĩ kũ kigiragia tuuge, ta ũria tũcambagio atĩ nĩguo tuugaga, o na ta ũria andũ amwe moigaga atĩ nĩguo tuugaga, “Nĩtũtũire twĩkaga ũruu nĩguo wega woneke”? Acio-rĩ, gũtũrwo ciira

kwao nĩ gwa kĩhooto. **9** Tũkiuge atĩa? Ithũ Ayahudi tũkĩrĩ ega gũkĩra andũ arĩa angĩ? Aca, tĩguo! Nĩtũrĩkĩtie kuonania hau mbere atĩ Ayahudi o hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe nĩmagwĩte hinya-inĩ wa mehia. **10** O ta ũria kwandĩkĩtuo atĩrĩ: “Gũtĩrĩ mũndũ mũthingu, gũtĩrĩ o na ũmwe; **11** gũtĩrĩ mũndũ ũmenyaga undũ, gũtĩrĩ mũndũ ũrongoragia Ngai. **12** Othe nĩmagarũrũkĩtie, makooro, othe hamwe magatuĩka kindũ gĩtarĩ bata; gũtĩrĩ mũndũ wĩkaga wega, gũtĩrĩ o na ũmwe.” **13** “Mĩmero yao ihaana ta mbĩrĩra hingũre; nĩmĩ ciao ciaragia o maheeni.” “Mĩromo yao yaragia maündũ marũrũ ta thumu wa ndũra.” **14** “Tũna twao tũyũrĩte irumi na ũrũrũ.” **15** “Mahanyũkaga na magũrũ magaithe thakame; **16** mwanangĩko na kĩaha nĩcio cionanagia kũria magereire, **17** nayo njĩra ya thayũ matimĩũ.” **18** “Hatĩrĩ wĩngĩrĩ Ngai maithe-inĩ mao.” **19** Na rĩu-rĩ, nĩtũtũ atĩ maündũ marĩa mothe watho uugite, merĩtuo andũ arĩa marĩ rungu rwa watho, nĩgeetha kanua o gothe gakĩrio, nao andũ a thĩ othe matũike a gũciirithio nĩ Ngai. **20** Tondũ wa ũguo-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ o na ũ ũngĩtũuo mũthingu maithe-inĩ ma Ngai nĩ undũ wa kũrũmia watho; no rĩrĩ, watho nĩguo ũtũmaga andũ mamenye atĩ nĩmehĩtie. **21** No rĩrĩ, rĩu ũthingu uumĩte kũrĩ Ngai nĩũmenyithanĩtio na njĩra ingĩ itahutanĩtie na Watho wa Musa, o na gũtuĩka nĩyoimbũrĩtuo o tene nĩ Watho na Anabii. **22** Naguo ũthingu ũyũ nĩ ũria uumaga kũrĩ Ngai, na ũheagwo arĩa othe metĩkĩtie na undũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Gũtĩrĩ ũhoro wa gũthuurania andũ, **23** nĩgũkorwo andũ othe nĩmehĩtie na makanyĩhĩrwo nĩ rĩrĩ wa Ngai, **24** na nĩ undũ wa wega wa Ngai magatũuo athingu o ũguo tũhũ, nĩ undũ wa ũria maakũũrĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. **25** Ngai aamũrutire arĩ igongona rĩa kũhoroheria mehia na undũ wa wĩtikio thĩĩni wa thakame yake. Ngai eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake, tondũ wa ũria mehia ma mbere ũyo maarekirwo andũ matekũherithio, nĩ undũ wa gũkĩrĩrĩria kwa Ngai, **26** nake eekire ũguo nĩgeetha onanie ũthingu wake mahinda-inĩ maya, na kũmenyeye atĩ we nĩ mũthingu, na nĩwe ũtuaga andũ arĩa metĩkĩtie Jesũ athingu. **27** Gwagĩtuĩka ũguo-rĩ, kwĩraha gũkĩrĩ ha? Nĩ kweherie biũ. Kweheretio nĩ undũ wa gĩtũmi kĩrĩkũ? Hihĩ nĩ undũ wa kũrũmia watho? Aca, no nĩ undũ wa watho ũria wa wĩtikio. **28** Nĩgũkorwo nĩtũrũmĩtie atĩ mũndũ atuagwo mũthingu na undũ wa gwĩtikia no ti undũ wa gwathĩkĩra watho. **29** Ngai-rĩ, akĩrĩ o Ngai wa Ayahudi oiki? Githĩ Ngai ti wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao? Ī, nĩ Ngai wa andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao, **30** nĩgũkorwo Ngai no ũmwe, na nĩwe ũrĩtũaga andũ arĩa maruaga athingu, na undũ wa gwĩtikia, na arĩa mataruaga nao amatũuage athingu na undũ wa gwĩtikia o ro ũguo. **31** Rĩu-rĩ, no twagithie ũhoro wa watho kiene nĩ undũ wa ũhoro wa wĩtikio ũcio? Aca, kũroaga gũtuĩka ũguo! Handũ ha ũguo-rĩ, nĩ watho tũgũkiongerera hinya.

4 Iburahĩmu, o ũcio ithe witũ ũhoro-inĩ wa gũciarwo na mwĩrĩ-rĩ, aamenyire atĩa ũhoro ũcio? **2** Angĩkorwo, ti-itherũ, Iburahĩmu aaturĩrwo mũthingu na undũ wa ciiko iria ekaga-rĩ, nĩarĩ na undũ wa kwĩrahira, no ti mbere ya Ngai. **3** Nĩgũkorwo Maandiko marĩa matheru moigite atĩa? “Iburahĩmu nĩetikirie Ngai, naguo undũ ũcio ũgĩtũma atũuo mũthingu.” **4** Atĩrĩrĩ, hĩndĩ irĩa mũndũ aruta wĩra-rĩ, mũcaara wake ũria aheagwo ndũkoragwo ũrĩ ta kĩahe, no nĩ ta thĩirĩ ararĩhwo. **5** No rĩrĩ, mũndũ ũria ũtehokaga maündũ marĩa ekaga, tĩga o gwĩtikia Ngai ũria ũtuaga andũ arĩa aaganu athingu-rĩ, wĩtikio wa mũndũ ũcio nĩguo atuagĩrwo taarĩ ũthingu. **6** ũguo noguo Daudi oigaga rĩria aaragia ũhoro wa kirathimo kĩa mũndũ ũria Ngai atũite mũthingu hatarĩ ũhoro wa ciiko, akoiga atĩrĩ:

7 “Kürathimwo-rī, nī arīa marekeirwo mahitia mao, namo mehia mao makahumbirwo. 8 Kürathimwo-rī, nī mündü üria Mwathani atatuaga mwīhia.” 9 Hihī kīrathimo gikī no kīa andū arīa maruaga oiki, kana nī kīa o na arīa mataruaga? Nītūkoretwo tūkiuga atī wītīkio wa lburahīmu nīguo watūmire atuu mūthingu. 10 No aatuirwo mūthingu arī na ūhoro ūrīkū? Hihī nī thuutha wa kūrua, kana nī mbere iyo? Ti thuutha wa kūrua, no nī mbere iyo, hīndī ūria ataarūite! 11 Nake agīcooka akīamūkīra rūiri rwa kūrua, rūiri mūhūri wa ūthingu ūria aarī naguo nī ūndū wa gwītīkia o na hīndī ūria ataarī mūrūu. Nī ūndū ūcio agītūika ithe wa arīa othe metīkīgia o na matarī aruu, nīgeetha o nao matuagwo athingu. 12 Na ningī nowe ithe wa andū arīa maruaga, arīa matarī atī no kūrua marūite, no nīmathiagi na mūthiire wa wītīkio ūria ithe witū lburahīmu aarī naguo mbere ya kūrua. 13 lburahīmu ndeerīrwo kīranīro atī nīagatuika mūgai wa thī hamwe na njiaro ciake nī ūndū wa gwathikīra watho, no nī ūndū wa ūthingu ūria uumanaga na wītīkio. 14 Nīgūkorwo kūngītūika atī arīa matūūragio nī watho nī agai-rī, wītīkio ndūkirī kīene, nakīo kīranīro nī gīa thūhū, 15 tondu watho ūrehaga mang’ūrī. Naho harīa hatarī watho hatirī ūhoro wa kwagarara watho. 16 Tondū wa ūguo-rī, kīranīro kīumana na wītīkio, nīgeetha wonekage na ūndū wa wega wa Ngai, na ūtūike wa kūheo kūna njiaro ciothe cia lburahīmu, na to arīa maaherwo ūhoro wa watho oiki, no nī kūrī arīa othe metīkītie ta ūria lburahīmu eetikītie. Nīgūkorwo lburahīmu nīwe ithe wa arīa othe metīkītie. 17 Ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Nīngūtūite ithe wa ndūrīrī nyingī.” We nīwe ithe witū maitho-inī ma Ngai, o ūcio lburahīmu eetikītie, o we Ngai ūria ūriūkīgia arīa makuīte, na warīgia ūhoro wa maūndū marīa matarī ho ta marī ho. 18 lburahīmu nīagiire na kūrīgīrīro o na harīa hatarī kīndū gīa kwīrīgīrīra na agītīkia, na nī ūndū ūcio agītūika ithe wa ndūrīrī nyingī, o ta ūria erītwo atīrī, “Ūguo nīguo rūciaro rwaku rūkaigana.” 19 Nake o na akīmenyaga atī mwīrī wake watarīi ta ūrī mūkuū nīgūkorwo ūkūrū wake warī ta mīaka igana rīmwe, na aamenya atī nda ya Sara nīyathirīte hinya wa gūciara-rī, ndaigana kūnyihanyihīrwo nī wītīkio. 20 Nowe ndaigana kūgīa na nganja ūhoro-inī wa wītīkio ūkonīi kīranīro kīu kīa Ngai, no wītīkio wake nī hinya wongereirwo, nake akīgoooca Ngai, 21 tondu nīetikītie biū atī Ngai arī na hinya wa kūhingia ūria eranīire. 22 Ūndū ūcio ūgītūma atuu mūthingu. 23 Na rīrī, ciugo icio ciandīkitwo atīrī “Niatuirwo mūthingu” itīandīkirwo nī ūndū wake wiki, 24 no ciandīkirwo nī ūndū witū, ithū arīa Ngai agaatua athingu, o ithū arīa twītīkītie Ngai ūria warīkīrie Jesū Mwathani witū kuuma kūrī arīa akuū. 25 We aaneanirwo oragwo nī ūndū wa mehīa maitū, na agīcooka akīrīkīo nīgeetha tūtūuo athingu.

5 Nī ūndū ūcio, kuona atī nītūtūtūwo andū athingu nī ūndū wa gwītīkia-rī, tūrī na thayū na Ngai nī ūndū wa Mwathani witū Jesū Kristū, 2 we ūria ūtūmīte tūgīe na mweke wa gūkīnya wega-inī wa Ngai, harīa tūrīngī rīu nī ūndū wa gwītīkia. Na ithū nītūkenaga nī ūndū wa kūrīgīrīro kīrīa tūrī nakīo gīa gūgaakīnyīra rīiri wa Ngai. 3 Na to ūguo wīki, no rīrīa tūrī mathīna-inī nītūkenaga tondu nītūtū atī gūthīnīka gūtūmaga tūmīrīrie; 4 nakuo kūmīrīria gūtūmaga tūgīe na gwīkindīra; nakuo gwīkindīra gūtūmaga tūgīe na kūrīgīrīro. 5 Nakīo kūrīgīrīro kīu gīngīngītūragia ngoro, tondu Ngai nīaitīrīrie wendani wake ngoro-inī ciitū na ūndū wa Roho Mūtheru, ūria we aatūheire. 6 Nī ūndū-rī, o ihīnda rīrīa rīagīrīrie rīakīnya, o hīndī ūria tūtaarī na hinya, Kristū nīakūire nī ūndū wa andū arīa matatīaga Ngai. 7 Nī hinya mūno mündū akue nī ūndū wa

mündū mūthingu, no hihī kwahoteka kuoneka mündū ūngīka nī ūndū wa mündū mwege. 8 No Ngai nīonanītie wendo wake kūrī ithū na njīra īno: Atī hīndī ūria twatūire tūrī ehīa-rī, Kristū nīatūkūrīire. 9 Kuona atī rīu nītūtūtūwo athingu na ūndū wa thakame yake-rī, gīthī tūtīgākīhonokio makīria kuuma harī mang’ūrī ma Ngai nī ūndū wake! 10 Tondū-rī, angīkorwo hīndī ūria twarī thū cia Ngai nītwaigūithanīrio nake na ūndū wa gīkuū kīa Mūrīū, na tondu rīu tūrī aigūithanie na Ngai-rī, nītūrīkīragīrīria kūhonokio nī ūndū Kristū arī muoyo. 11 Na to ūguo wiki, no o na nītūkenagīra Ngai thīnī wa Mwathani witū Jesū Kristū, o ūcio ūtūmīte tūgūithanio na Ngai. 12 Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūria kwīhia kwa mündū ūmwe gwatūmire mehīa matoonye gūkū thī, nakīo gīkuū gīgītūonye nī ūndū wa mehīa, nao andū othe magītūika a gūkuaga tondu nīmehīrie, 13 nīgūkorwo o na watho ūtananeanwo, mehīa maarī kuo gūkū thī. No gūtārī watho mündū ndangītūuo mwīhia. 14 O na kūrī ūguo-rī, kuuma hīndī ya Adamo o ngīnya hīndī ya Musa, gīkuū nīkīo gīatūire gīthamakagīra andū, o na arīa matehītie na ūndū wa kwagarara watho ta ūria Adamo eekīte, arī we mūhano wa ūria warī wa gūka thuutha. 15 No kīheo kīu gīthīaanane na ihītia rīa kwagarara watho. Tondū angīkorwo andū aingī nīmakuire nī ūndū wa ihītia rīa mündū ūmwe-rī, wega wa Ngai o na kīheo kīria kīarehīrwo nī wega wa mündū ūcio ūmwe, na nīwe Jesū Kristū-rī, nīcio ciyūrīrīre andū aingī mūno makīria! 16 O na ningī, kīheo kīu kīa Ngai gītīringaine na macīaro ma mehīa ma mündū ūcio ūmwe: Tondū gūtūirwo kwa rīhīa rīu rīmwe nīkuo gwatūmire andū matūirwo ciira, no kīheo kīu kīaheanīrwo nī Ngai o ūguo tūhū kīarutirwo nī ūndū wa mehīa maingī, nakīo gīgītūma matuuo athingu. 17 Tondū-rī, angīkorwo kwīhia kwa mündū ūmwe gwatūmire gīkuū gīthamake nī ūndū wa mündū ūcio ūmwe-rī, gīthī arīa maamūkīgīra wega mūngī wa Ngai na kīheo kīu kīa ūthingu matīgūtūūra mathamakaga makīria marī muoyo-inī nī ūndū wa mündū ūmwe, o we Jesū Kristū! 18 Nī ūndū ūcio, o ta ūria kwīhia rīita o rīmwe gwatūmire andū othe matūirwo ciara-rī, ūguo noguo gītīko kīmwe kīa ūthingu gītūmire andū othe matuuo athingu nīguo magīe na muoyo. 19 Nīgūkorwo o ta ūria ūremi wa mündū ūmwe watūmire andū aingī matuuo ehīa-rī, ūguo noguo gwathīka kwa mündū ūcio ūmwe gūgūtūma andū aingī matuuo athingu. 20 Ūhoro wa watho wongereirwo nīguo mehīa mongerereke. No harīa mehīa mongerereke-rī, naguo wega wa Ngai ūkōngerereka makīria, 21 nīgeetha o ta ūria mehīa maathamakīrie thīnī wa gīkuū-rī, o naguo wega wa Ngai ūthamakage nī ūndū wa ūthingu, nīguo ūtūkīnyie muoyo-inī wa tene na tene nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū. (aiōnios g166)

6 Hakīrī ūguo-rī, tūkiuge atīa? Nī tūtūtūre o twīhagia nīgeetha wega wa Ngai ūingīhage? 2 Hī! Kūroaga gūtūika ūguo! Ithū-rī, nīwakūire ūhoro-inī wa wīhia; twakīhota atīa gūcooka gūtūūra thīnī wago? 3 Kai inyuū mūtūo atī ithū othe arīa twabatīthīrio thīnī wa Kristū Jesū twabatīthīrio thīnī wa gīkuū gīake? 4 Nī ūndū ūcio-rī, twabatīthīo nīgūthīkwo twathīkirwo hamwe nake gīkuū-inī gīake, nīgeetha o ta ūria Kristū aarīkīrio kuuma kūrī arīa akuū nī hinya wa rīiri wa Ithe, o na ithū tūtūtūre na mūtūtūire mwerū. 5 Angīkorwo nītūnyīithanītio nake ūguo thīnī wa gīkuū gīake-rī, hatīrī nganja nītūkanyīithanīo nake thīnī wa kūrīuka gwake. 6 Nīgūkorwo nītūtū atī mündū witū wa tene nīambarwo hamwe nake nīgeetha mwīrī ūyū wa mehīa weherio, nīguo tūtīkanacooke gūtūika ngombo cia mehīa, 7 tondu mündū

o wotho ūria ūrikītie gūkua nīatigithanītio na mehia. **8** Na rīrī, angīkorwo nītwakuire hamwe na Kristū-rī, nīwītīkītie atī nītūgatūūra muoyo hamwe nake. **9** Nīgūkorwo nītūūī atī tondū Kristū nīariūkirio akiuma kūrī arīa akuū-rī, ndarī hīndī agaacooka gūkua; gīkuū gītīrī na hinya wa kūmwatha rīngī. **10** Gīkuū kīrīa akauire, akaūrīire ūhoru wa mehia o rīita rīmwe rīa kūigana; no muoyo ūria atūūrāgā-rī, atūūrāgā nī ūndū wa rīiri wa Ngai. **11** O na inyuū, o ūndū ūmwe mwīonagei atī nīmūkuite ūhoru-inī wa mehia, na atī mūtūūrāgā muoyo mūrī ngwatanīro na Ngai thīnī wa Kristū Jesū. **12** Tondū ūcio, mūtikanareke mehia mathamakage thīnī wa mūrī rī yanyu iyo ikuaga, atī nīguo mwathīkagīre merīrīria mooru mayo. **13** Nīngī mūtikananeane cīga cia mūrī rī yanyu mehia-inī, atī nīguo ituīke ta indo cia kūhūthīrwo cia kwagana nacio, no nī kaba mwiheanage kūrī Ngai, mūhaana ta andū marutitwo gīkuū-inī makarehwo muoyo-inī na mūneanage cīga icio cia mūrī rī yanyu kūrī we nīguo ituīke ta indo cia kūhūthīrwo na gwīka maūndū ma ūthingu. **14** Mūtīgatūūke a gwathagwo nī mehia, tondū inyuū mūtīrī agūthamakagīrwo nī watho, no mūrī agūthamakagīrwo nī wega wa Ngai. **15** Tūkiuge atīa? Kuona atī tūtīrī rungu rwa watho no tūrī rungu rwa wega wa Ngai-rī, nītūūtūire twīhāgā? Kūroaga gūtūika ūguo! **16** Kaī inyuū mūtōof atī rīrīa mweheana kūrī mūdū nīguo mūtūūke ngombo mūmwathīkagīre-rī, inyuū mūkīrī o ngombo cia ūcio mwathīkagīrā: mūrī ngombo cia mehia marīa merēkagīrīa mūdū gīkuū-inī, kana mūrī ngombo cia wathīki ūria ūrehaga ūthingu? **17** No Ngai arocookerio ngaatho, tondū o na gūtūika inyuū mwarī ngombo cia mehīa-rī, rīu nīmawthīkīre na ngoro yothe ūrutani ūria mwehokeirwo. **18** Inyuū nīmūrīkītie kuohorwo mūkoima mehīa-inī, mūgacooka gūtūika ngombo cia ūthingu. **19** Ndīraaria ūhoru ūyū ngūgerekānāgā na maūndū ma andū tondū inyuū nīmwigīte hinya mūtūūrīre-inī wanyu wa ndūire. O ta ūria mwtūūire mūneanaga cīga cianyu cia mūrī ituīke ngombo kūrī maūndū marīa matarī ma ūtheru o na ma waganu ūria ūtūire wongererekaga-rī, rīu kīneanei cīga cianyu ituīke ngombo cia ūthingu nīguo mūgaatūika andū atheru. **20** Rīrīa mwarī ngombo cia mehīa-rī, mūtīathagwo nī ūthingu. **21** Hīndī iyo muonaga uumthīo ūrīkū kuuma kūrī maūndū marīa matūmaga rīu mūconoke? Maūndū macio marīgīrīrio-inī marehaga gīkuū! **22** No rīu tondū nīmwohoretwo mūkoima mehīa-inī na mūgātūika ngombo cia Ngai-rī, uumthīo ūria muonaga ūmwerekagīrīa ūtheru-inī, na maciaro maguo nī muoyo wa tene na tene. (aīōnīos g166) **23** Nīgūkorwo mūcaara wa mehīa nī gīkuū, no kīheo kīrīa Ngai aheanaga nī muoyo wa tene na tene thīnī wa Kristū Jesū Mwathani witū. (aīōnīos g166)

7 Atīrīrī, arīū na aarī a lthe witū (nīgūkorwo ndīraaria na inyuū mūrī andū arīa moof watho), kaī mūtōof atī watho wathaga mūdū o rīrīa arī muoyo? **2** Nī ūndū mūtūmia ūrī na mūthūuri aikaraga ohanītio na mūthūuriwe nī watho ihīnda rīrīa rīothe mūthūuriwe arī muoyo; no mūthūuriwe angīkua-rī, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio wa ūhīki. **3** Tondū mūtūmia ūcio angīhīkīra mūdū ūngī rīrīa mūthūuriwe arī muoyo, atūikaga mūtharia. No mūthūuriwe angīkua, mūtūmia ūcio ti muohe nī watho ūcio, na ndangītūika gītharia o na angīhīkio nī mūdū ūngī. **4** Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a lthe witū, o na inyuū nīmwakūire ūhoru-inī wa watho nī ūndū wa mwīrī wa Kristū, nīguo mūtūūke a mūdū ūngī, o we ūria wariūkirio akiuma kūrī arīa akuū, nīgeetha tūciaragīre Ngai maciaro. **5** Nīgūkorwo hīndī rīrīa twathagwo nī mwīrī ūyū wa mehīa-rī, merīrīria ma mehīa marīa maarahūragwo nī watho

nīmarutaga wīra thīnī wa mūrī iitū, magaciaraagira gīkuū maciaro. **6** No rīu, nītuohoretwo tūkoima watho-inī, tondū nītūkuite ūhoru-inī ūria watuohete nīgeetha tūtungatage na mūtungatīre mwerū wa Roho, no ti mūtungatīre ūria mūkūrū wa watho ūria mwandīke. **7** Rīu rī, tūkiuge atīa? Watho ūkīrī wīhīa? Aca ti ūguo! Ti-itherū tīga nī ūndū wa watho ndīngīamenyire wīhīa nī kīi. Nīgūkorwo ndīngīamenyire ūhoru wa gūcumīkīra korwo watho ndwoigīte, “Ndūkanacumīkīre kīndū kiene.” **8** No wīhīa, tondū wa kuona kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu, ūgītūma ngīe na merīrīria ma mīthemba yothe thīnī wakwa. Nīgūkorwo hatarī watho, wīhīa nī mūkūū. **9** Kūrī hīndī nīi ndaarī muoyo itanamenyire watho; no hīndī rīrīa rīathani rīokire, wīhīa ūkīgīa muoyo na nī ngīkua. **10** Ngīmenya atī rīathani o rīu rīarī rīa gūtūma mūdū atūūre muoyo-rī, norīo rīarehire gīkuū. **11** Nīgūkorwo rīrīa wīhīa wonire kamweke karīa kaaheanītwo nī rīathani rīu-rī, nī kūtheenia waheenīrie, na ūkīnjūrāgā narō. **12** Nī ūndū ūcio-rī, watho nī mūtheru, o na rīathani no rītheru, na nī rīa kīhoo to na nī rīega. **13** Kaī ūndū ūcio mwega ūgīcookete gūtūika gīkuū harī nīi? Gūtikanatūike ūguo! No nīgeetha wīhīa ūkūūrīkane atī nī wīhīa, nīwarehire gīkuū thīnī wakwa na ūndū wa kūhūthīra ūndū ūcio mwega, nīguo wīhīa ūtūike wīhīa kūna. **14** Nītūūī atī watho uumanīte na Roho; no nīi ndī mūdū ūrī na mwīrī wendetio agatūika ngombo ya wīhīa. **15** Ndīmenyaga maūndū marīa njīkaga. Nīgūkorwo ūria nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūndū ūria thūire nīguo njīkaga. **16** O na ingītūika njīkaga ūria itekwēnda gwīka-rī, nīnjītikīrīte atī watho nī mwega. **17** Tondū ūcio nīngūūranīte atī ti nīi mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhīa ūria ūtūūrāgā thīnī wakwa gwīka ūguo. **18** Nīnjūūī atī gītīrī ūndū mwega ūtūūrāgā thīnī wakwa, ūguo nī kuuga thīnī wa mwīrī ūyū wakwa wīhīa. Nīgūkorwo nīndīrīngīrīgīa gwīka wega, no hinya wa gwīka ūguo nīguo itarī. **19** Nīgūkorwo wega ūria nyendaga gwīka tīguo njīkaga, no ūūru ūria itendaga gwīka nīguo thīiaga na mbere gwīka. **20** Na rīrī, ingīkorwo nīnjīkaga ūria itekwēnda gwīka-rī, ti nīi mwene njīkaga maūndū macio, no nī wīhīa ūria ūtūūrāgā thīnī wakwa gwīka ūguo. **21** ūndū ūyū nītūmaga nyone atī watho ūyū nīguo ūrutaga wīra thīnī wakwa: Rīrīa ngwēnda gwīka wega-rī, ūūru ūkoragwo o hamwe na nīi. **22** Nīgūkorwo ngoro-inī yakwa thīnī, nīngēnagīra watho wa Ngai; **23** no nīnyonaga watho ūngī ūkīrūta wīra thīnī wa cīga cia mwīrī wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarūaga na watho wa mecīrīa makwa, na ūkandua mūdū muohe nī watho wa wīhīa ūria ūrutaga wīra thīnī wa cīga ciakwa. **24** Kaī nīi ndīkīrī mūdū mūthūūnīku-i! Nūū ūkūūhonokia harī mwīrī ūyū wa gīkuū? **25** Nīndacookeria Ngai ngaatho nī ūndū wa Jesū Kristū Mwathani witū! Nī ūndū ūcio-rī, nīi mwene thīnī wa mecīrīa makwa ndī ngombo ya watho wa Ngai, no ha ūhoru wa mwīrī ūyū wa wīhīa, nīi ndī ngombo ya watho wa wīhīa.

8 Nī ūndū wa maūndū macio-rī, andū arīa marī thīnī wa Kristū Jesū o ti a kūherithio, **2** tondū nī kūgerera harī Jesū Kristū watho wa Roho ūria ūheaga muoyo wanjohorire kuuma kūrī wīhīa na gīkuū. **3** Nīgūkorwo ūndū ūria watho wa Musa ūtangīahotire gwīka nī ūndū wa kwagīthio hinya nī mwīrī ūyū wīhīa-rī, Ngai nīekire ūndū ūcio na ūndū wa gūtūma Mūrīū wake mwene arī na mwīrī ūhaanane na mwīrī ūyū wīhīa, nīgeetha atūike igongona rīa kūhoroheria mehīa. Na nī ūndū ūcio agītūira wīhīa ūria warī thīnī wa mūdū ūria wīhīa cīra, **4** nīgeetha maūndū ma ūthingu marīa mathanītwo nī watho mahīngio thīnī witū, ithuū arīa

tutatūruga kuringana na mwĩri ũyũ wihagia, no tūtūuraga kuringana na Roho. **5** Andũ arĩa matūuraga kuringana na mwĩri ũyũ wihagia meciiragia o maĩndũ marĩa mwĩri ũcio wendaga; no arĩa matūuraga kuringana na Roho meciiragia o maĩndũ marĩa mendagwo nĩ Roho. **6** Meciiria ma mĩndũ mwĩhia marehaga gĩkuũ, no meciiria marĩa maathagwo nĩ Roho marehaga muoyo na thayũ; **7** meciiria marĩa mehagia marĩ ũthũ na Ngai. Meciiria macio matiathikagĩra watho wa Ngai, o na matingĩhota gwĩka ũguo. **8** Andũ arĩa maathagwo nĩ mwĩri ũyũ wihagia matingĩhota gũkenia Ngai. **9** No rĩri, inyuũ mūtĩathagwo nĩ mwĩri ũyũ wihagia, no mwathagwo nĩ Roho, angĩkorwo Roho wa Ngai atūūruga thĩĩni wanyu. No rĩri, mĩndũ o wotho ũtarĩ na Roho wa Kristũ-rĩ, ũcio ti wa Kristũ. **10** No angĩkorwo Kristũ arĩ thĩĩni wanyu-rĩ, mĩĩri wanyu nĩmĩkuũ nĩ ũndũ wa mehia, no maroho manyu marĩ muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu. **11** Na ningĩ angĩkorwo Roho wa Ngai ũria wariũkirie Jesũ kuuma kũri arĩa akuũ atūūruga thĩĩni wanyu-rĩ, o we ũcio wariũkirie Kristũ kuuma kũri arĩa akuũ nĩagatũma mĩĩri ũyo wanyu ũkuaga ĩgie na muoyo nĩ ũndũ wa Roho wake, ũcio ũtūūruga thĩĩni wanyu. **12** Nĩ ũndũ ũcio, arĩũ na aarĩ a Ithe witũ, ithuũ tũri na thĩĩri, no ti thĩĩri kũri mwĩri ũyũ wihagia, atĩ nĩguo tūtūūruga kuringana na ũria wendaga. **13** Nĩgũkorwo mĩngĩtũra kuringana na ũria mwĩri ũyũ wihagia wendaga-rĩ, nĩmũgakua, no mĩngĩtũra ciiko icio njũru cia mwĩri na hinya wa Roho-rĩ, nĩmũgatũra muoyo, **14** tondũ andũ arĩa othe matongoragio nĩ Roho wa Ngai acio nĩo ciana cia Ngai. **15** Nĩgũkorwo mūtĩaherũ roho wa kũmũtua ngombo ringĩ nĩguo mwĩtigagĩre, no mwaherũ Roho wa kũmũtua ciana ciake cia kwĩrererwo. Na nĩguo ũtũmaga twanĩrĩre tũkoiga atĩri, “Abba, Baba.” **16** Roho Mũtheru we mwene nĩwe mũira hamwe na maroho maitũ atĩ ithuũ tũri ciana cia Ngai. **17** Rũu-rĩ, angĩkorwo tũri ciana ciake-rĩ, tũkĩri agai, tũgatũka o agai a kũgaya Ngai, na agai hamwe na Kristũ, angĩkorwo ti-itherũ nĩtũgwatanagĩra nake mĩnyamaro yake nĩguo tũkaahota kũgwatanĩra riiri wake o nagueo. **18** Nguona atĩ mĩnyamaro ĩria tũri nayo rĩu ndĩngĩringĩhanio na riiri ũria tũkaaguũriro. **19** Indo iria ciombirwo itũũruga cieterere kũguũranĩro gwa ciana cia Ngai iri na gũthethũka kũnene. **20** Nĩgũkorwo ciũmbe icio ciathĩrĩro itũũre itarĩ kĩene na ti ũndũ wa gwĩthuurĩra cio nyene, no nĩ ũndũ wa kwenda kwa ũria waciathĩrĩre itũũre iri na kĩrĩgĩro, **21** atĩ ciũmbe cio nyene nĩgakũũrwo kuuma ũkombo-inĩ wa kũbutha, ikinye wĩyathi-inĩ wa riiri wa ciana cia Ngai. **22** Nĩtũũ itĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũũre icaayaga iri na ruo ta rwa mĩndũ-wa-nja akĩheo mwana. **23** Na to indo icio icaayaga, no o na ithuũ arĩa tũri na maciario ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩĩni, twetereire hĩndĩ ikinye ya gũtũuo ciana cia Ngai, na nĩkuo gũkũũrwo kwa mĩĩri itũ kũma ũkombo-inĩ. **24** Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kĩrĩgĩro kũ. No rĩri, kwĩrĩgĩra kĩndũ kĩoneku-rĩ, kũ ti kĩrĩgĩro kũri. Nũu wĩrĩgagĩra kĩria arĩ nakĩo? **25** No rĩri, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩria tũtarĩ nakĩo-rĩ, tũgĩetagĩra o tũkĩrĩrĩre. **26** O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũteithagia nĩ ũndũ wa ũria tũtarĩ hinya. Ithuũ tũtũũ kĩria twagĩrĩro nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaitanagĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. **27** Nake Ngai ũria ũthuthuuragia ngoro ciitũ nĩo meciiria ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaitanagĩra andũ arĩa aamũre kuringana na ũria Ngai endete. **28** Ningĩ nĩtũũ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa mefitwo nĩwe kuringana na ũria aathugundĩte-rĩ, maĩndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. **29** Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o

tene-rĩ, nĩo aathĩrĩre matũke a kũhaanano na mũhianire wa Mũrũwe, nĩguo atũke irigĩthathi harĩ andũ aingi a Ithe ũmwe. **30** Nao acio aathĩrĩre o mbere, nĩo eetire; nao acio eetire, nĩo aatuire athingu; nao acio aatuire athingu, nĩo aahumbire riiri. **31** Tũkiuge atĩa ũhoro ũkonĩ maĩndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkĩhota gũtũtuma ũthũ? **32** ũcio ũtaigana gũcaĩra Mũriũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothe, na rĩri, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkĩrega atĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? **33** Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatũite atĩ matĩrĩ na mahĩtia. **34** Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtirĩ! Kristũ Jesũ, o we ũria wakĩene, na akĩrũka akĩuma kũri arĩa akuũ, nĩwe ũkarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaitanĩra. **35** Nũũ ũngĩtũgĩthania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩĩna, kana kwĩhĩrwo nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng’aragu, kana kwaga nguo, kana ũgwati, o na kana rũhũ rwa njora? **36** O ta ũria kwandĩkitwo atĩri: “Tũtĩndaga tũkũragwo o mũthenya wotho nĩ ũndũ waku; tũtũuagwo ta ng’ondũ cia gũthĩnjwo.” **37** No rĩri, o na tũkĩonaga maĩndũ macio mothe-rĩ, ithuũ tũri makĩria ma atooria nĩ ũndũ wa ũcio watwendire. **38** Nĩgũkorwo nĩndĩkĩte kũmenya kũna atĩ o na kũngĩtũka nĩ ũhoro wa gũkua kana gũtũũra muoyo, o na kana arĩka kana ndaimono, o na kana ũhoro wa mahinda maya kana marĩa magooka, o na kana maahinya o na marĩkũ, **39** o na kana ũraihu wa na igũrũ kana ũriku, o na kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩa iria ciombirwo: gũtirĩ o na kĩmwe kĩngĩhota gũtũgĩthania na wendani wa Ngai, ũcio ũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9 Nĩ ngwaria ũhoro-wa-ma ndĩ thĩĩni wa Kristũ, ti maheeni ndĩraaria, o nayo thamiri yakwa nĩyo mũira wakwa thĩĩni wa Roho Mũtheru, **2** atĩ ndĩ na kieha kĩene na ruo rwa ngoro rũtarathira. **3** Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ mwene nyiitwo nĩ kĩrũmi na nyingatwo ndigĩthanio na Kristũ handũ-inĩ ha arĩũ na aarĩ a Ithe witũ acio a rũrĩrĩ rwitũ kũmbe, **4** nĩo andũ a Isiraeli. O nĩo Ngai aatuire ciana ciake; na nĩo maikaraga na riiri wake, na no-o matũtũ andũ a kĩrĩkanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a kũhooyaga hekarũ-inĩ, o na ningĩ nĩo merĩrwo cĩranĩro. **5** Ningĩ maithe maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka kũ, nake Kristũ aarĩ wa rũciario rwao ha ũhoro wa mwĩri, o we Ngai ũria wathaga maĩndũ mothe, ũria ũgoocagwo nginya tene! Amen. (aiõn g165) **6** ũguo ti kuuga atĩ kiugo kĩa Ngai nĩkiagĩte kũhinga. Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa maciariirwo Isiraeli marĩ andũ a Ngai a ma. **7** O na ningĩ ti othe ciana cia Iburahĩmu, o na gũtũka nĩ a rũciario rwake. No rĩri, eerirwo atĩri, “Rũciario rũria rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” **8** ũguo nĩ ta kuuga atĩri, ti ciana iria icariitwo na njira ya ndũire ingĩtũka ciana cia Ngai, no nĩ ciana cia kĩranĩro ituuagwo cia mbeũ ya Iburahĩmu. **9** Nĩgũkorwo kĩranĩro kioigĩte atĩri: “Ihinda rĩria rĩamũre rĩakinya nĩngacooka, nake Sara nĩakagĩ kaana ga kahĩ.” **10** Na to ũguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciarĩ cia ithe o ũmwe, na nĩwe ithe witũ Isaaka. **11** No rĩri, ciana icio cia mahatha itanaciario, o na itekĩte ũndũ o na ũrĩkũ mwega kana mũuru, nĩguo mũbango ũria Ngai aathugundĩte wa gwĩthuurĩra andũ ũhinge: **12** ti na ũndũ wa ciiko iria mekĩte, no nĩ ũndũ wa wendi wa ũcio wĩtanaga, nĩerire Rebeka atĩri, “ũria mũkũrũ nĩagatungatĩra ũria mĩnini.” **13** O ta ũria kwandĩkitwo atĩri: “Nĩndendire Jakubu, no ngĩrega Esau.” **14** Tũkiuge atĩa nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio? Ngai no atuanĩre ũndũ ũtarĩ wa kĩhooto? Kũroaga gũtũka ũguo! **15** Nĩgũkorwo erire Musa atĩri, “Nĩndĩguagĩra tha ũria ndenda kũguĩra tha, na

nginya tene.” 11 Nĩngĩ ngũũria atĩrĩ: Ayahudi nĩkũhingwo maahĩngĩrwo makĩgia ũndũ matangũũkĩra? Kũroaga gũtuika ũguo! Aca ti guo o na atĩa! Ūria kũrĩ nĩ atĩ, tondũ wa mehia mao, ũhonokio nĩũkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli maigũe ũru. 12 No angĩkorwo ũremi wao nĩũtuĩkĩte ũtonga kũrĩ kĩrĩndĩ gĩa thĩ, nayo hathara yao igatuika ũtonga kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, gĩthĩ kũyũrĩrĩrwo kwao gũtingĩkĩrehe ũtonga mũingĩ makĩria! 13 Rĩu-rĩ, nĩ inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ ndĩraarĩria. Tondũ ndĩ mũtũmwo ũtũmĩtwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, ũtungata ũcio wakwa nĩndĩwikĩrĩre mũno, 14 ngũgeragĩria kana hĩci ndahota kwarahũra andũ a rũruka rwakwa kũmbe maigũe ũru, na ndũme amwe ao mahonokio. 15 Tondũ angĩkorwo kũregwo kwao nĩkuo gwa gũtũma kĩrĩndĩ gĩa thĩ kũiguithanio na Ngai-rĩ, ĩ gwĩtikĩrwo kwao kũngĩkĩrehe kĩ, tĩga o kũriũka kuuma kũrĩ arĩa akuĩ? 16 Angĩkorwo kienyũ gĩa kĩmere kĩrĩa kĩrũtĩrwo Ngai kĩrĩ maciario ma mbere nĩ gĩtheru-rĩ, o nakĩo kĩmere gĩothe no gĩtheru; angĩkorwo mĩrĩ nĩ mũtheru-rĩ, o nacio honge no theru. 17 Angĩkorwo honge imwe cia mũtamaiyũ wa mũgũnda nĩciakahũrĩrwo, nawe, o na watũka ũrĩ rũhongere rwa mũtamaiyũ wa gĩthaka-rĩ, ũgĩciarithanio na hongere icio ingĩ, na rĩu nĩũgayanaga ũnoru na icio ingĩ kuuma mũri wa mũtamaiyũ ũcio-rĩ, 18 menya ndũkake kwĩganĩra hongere icio ingĩ. Ūngĩka ũguo-rĩ, rĩrikana ũndũ ũyũ: Wee tiwe ũnyũĩtĩrĩre mũri ũcio, no nĩ mũri ũcio ũkũnyũĩtĩrĩre. 19 No wee no ũkiuge atĩrĩ, “Hongere icio ciakahũrĩrwo nĩgeetha nĩjarithanio na mũtĩ.” 20 Ūguo noguo. No rĩrĩ, hongere icio ciakahũrĩrwo tondũ wa kwaga gwĩtikĩa, nawe wĩhaandite nĩ ũndũ wa gwĩtikĩa. Ndũkake gwĩtĩĩ, no wĩtigagĩre. 21 Tondũ angĩkorwo Ngai ndaacĩire hongere icio cia ndũire-rĩ, o nawe ndangĩgũcaĩra. 22 Nĩ ũndũ ũcio, mwĩcũranĩeĩ ũhoru wa ũtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harĩ andũ acio maagũire, nĩagĩre kũmaĩguĩra tha, no inyuĩ, nĩkũmũtuga amũtugaga, angĩkorwo nĩmũgũtũra thĩĩnĩ wa ũtugi wake. Kwaga ũguo-rĩ, o na inyuĩ no mũtinio mweherio. 23 Andũ acio nao mangĩgĩta kũrũmia ũhoru ũcio wa kwaga gwĩtikĩa-rĩ, nĩmagaciarithanio na mũtĩ, nĩgũkorwo Ngai arĩ na ũhoti wa kũmaciarithania naguo rĩngĩ. 24 Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo mwatinĩrio kuuma mũtamaiyũ-inĩ wa kĩrĩtĩ, na mũgĩcooka mũgĩciarithanio na mũtamaiyũ wa mũgũnda, na ũcio nĩ ũhoru ũtarĩ wa ndũire-rĩ, gĩthĩ ti ũhũthũ makĩria hongere icio, o icio ciarĩ ciaguo, gũciarithanio na mũtamaiyũ wa mũgũnda o ũcio warĩ wao kũmbe! 25 Arĩu na aarĩ a Ithe wĩtũ, ndĩkwenda mũikare mũrĩgĩtwo nĩ ũhoru ũyũ wa hĩtho, nĩgeetha mũtikake kwĩona ta mũrĩ oogĩ: Hĩtho nĩ atĩ, andũ amwe a Isiraeli nĩanyĩite nĩ kũmia ngoro, o nginya rĩrĩa mũigana wa andũ-a-Ndũrĩrĩ ũkaahinga gũtoonya. 26 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ a Isiraeli othe nĩmakahonokio, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũhonokia nĩakoma Zayuni; naguo ũhoru wa kũregana na Ngai nĩakaweheria kuuma kũrĩ Jakubu. 27 Nakio gĩkĩ nĩkio kĩrikanĩro kĩrĩa ngaarĩkanĩra nao, rĩrĩa ngaamehereria mehia mao.” 28 Ha Ūhoru-ũria-Mwega-rĩ, andũ a Isiraeli nĩmatũirwo thũ nĩ ũndũ wanyu, no ha ũhoru wa gũthũurwo-rĩ, nĩmendetwo nĩ ũndũ wa maithe mao ma tene, 29 nĩgũkorwo ihero irĩa Ngai aheanaga na gwĩtana kũria etanaga nakuo ndacookaga kwĩricũkwo. 30 O ta ũria inyuĩ hĩndĩ imwe mwaremeire Ngai, no rĩu nĩamũguĩrĩre tha nĩ ũndũ wa ũremi wao-rĩ, 31 rĩu no taguo o nao matũĩkĩte aremĩ, nĩgeetha o nao rĩu maĩguĩrwo tha nĩ ũndũ wa ũria Ngai amũguĩrĩre tha. 32 Nĩgũkorwo Ngai nĩatũite andũ othe aremĩ nĩgeetha acooke amagũire tha othe. (eleēsē g1653) 33 Hĩ! ĩ ũũgĩ wa Ngai, o naguo ũmenyo wake, itĩkĩrĩ nyingĩ na ndĩku mũno! Matũiro make gũtĩrĩ ũngĩhota kũmatũria, na mĩthĩre yake kũ

ndĩngĩmenyeka-ĩ! 34 “Nũ ũmenyete meciirĩa ma Mwathani? Kana nũ ũkoretwo akĩmũtaara?” 35 “Nũ wanahe Ngai kindũ, atĩ nĩguo Ngai acooke amũrihe kindũ kĩu?” 36 Nĩgũkorwo indo ciothe cioimire harĩ we, na nĩwe ũcĩtũũragia ciothe, na ciotherĩ, no ciake. Nake arogocagwo nginya tene na tene! Amenĩ. (aĩon g165)

12 Nĩ ũndũ ũcio, arĩu na aarĩ a Ithe wĩtũ, ndamũthaitha tondũ wa ũria Ngai anamũguĩra tha, mwĩrũre mũrĩ yanyu ĩtuĩke magongona marĩ muoyo, na matheru mangĩkenia Ngai, arĩ guo ũtungata ũria wagĩrĩre na wa ma wa kũgocithia Ngai. 2 Mũtikanahaananie ũhoru wanyu na maũndũ marĩa mekagwo nĩ andũ a thĩ ĩno; no garũrũkai na ũndũ wa kwertũho meciirĩa manyu. Hĩndĩ ĩyo nĩmũrĩhotaga kũmenya na gwĩtikĩra wendĩ ũcio wa Ngai, o wendĩ ũcio wake mwega ũria wa kũmũkenagia, na mũkinyanĩru kũna. (aĩon g165) 3 Nĩ ũndũ wa wega ũria ndaaherwo nĩ Ngai-rĩ, ngwĩra o mũndũ wothe wanyu atĩrĩ: Mũndũ ndakake gwĩtua mũnene gũkĩra ũria aagĩrĩrwo nĩ gwĩtua, no nĩ kaba mũndũ ecĩragie ũhoru wake we mwene na atue itua rĩagĩrũru, kũringana na wĩtikio ũria Ngai amũheute. 4 O ta ũria tũrĩ na cĩga nyingĩ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ ũmwe, nacio cĩga icio ciothe ĩtirutaga wĩra mũthemba ũmwe-rĩ, 5 no taguo o na ĩthũ, o na twatuĩka tũrĩ aingĩ, tũrĩ mwĩrĩ ũmwe thĩĩnĩ wa Kristũ, na o kĩga nĩkĩohanĩtio na irĩa ingĩ ciothe. 6 Nĩngĩ nĩtũheetwo ihero itiganĩte, kũringana na wega ũria tũheetwo. Angĩkorwo kĩheo kĩa mũndũ nĩ kũrathia mohoro-rĩ, nĩahũthĩre kĩheo kũ kũringana na ũria wĩtikio wake ũigana. 7 Angĩkorwo nĩ gũtungata, nĩatungatage; na angĩkorwo nĩ kũrutana, nĩarutanage; 8 nĩngĩ angĩkorwo nĩ kũmũrĩria andũ, nĩakĩumanagĩrĩre; na angĩkorwo nĩ wa kũrũmbũiya mabata ma andũ arĩa aingĩ, nĩakĩheanage na ũtaana; angĩkorwo nĩ wa gũtongoria, nĩatongoragie na kĩyo; nĩngĩ ũria wa kũiguanĩra tha, nĩekage ũguo akenete. 9 Wendani wanyu nĩũkoragwo nĩ ũria ũtarĩ ũhĩnga. Thũũragai ũndũ ũria mũũru; naguo ũndũ ũria mwega mũkĩũrũmagie. 10 Endanagai mũndũ na ũria ũngĩ, mũrĩ na wendani ta wa ciana cia ĩthe ũmwe. Na mũndũ nĩatĩĩage ũria ũngĩ gũkĩra we mwene. 11 Rutagai wĩra na kĩyo, na mũreke ngoro cianyu ĩhĩahĩage, mũgĩtungatagĩra Mwathani. 12 Ikaragai mũkenete nĩ ũndũ mũrĩ na kũrĩgĩrĩro, na mũkĩragĩrĩre hĩndĩ wa mathĩna, na mũikarage mũkĩhooyaga hĩndĩ ciothe. 13 Teĩthagĩai andũ a Ngai mabatari-inĩ mao. Tũũrai mũnyũitaga andũ ũgenĩ. 14 Rathĩmagai andũ arĩa mamũnyariiraga; marathĩmagei na mũtikanamarume. 15 Kenagai hamwe na arĩa marakena; na mũcaka na arĩa maracakaya. 16 Tũũrai mũiguanĩte mũndũ na ũria ũngĩ. Tigagai gwĩtĩĩ, no mwĩtikagĩre kũgĩa ngwatanĩro na andũ arĩa matarĩ igweta. Tigagai kwĩona ta mũrĩ oogĩ. 17 Mũtikanekene mũndũ ũũru nĩ ũndũ wa ũũru ũria amwĩkĩte. Menyagĩrĩrai nĩguo mwĩkage maũndũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre nĩ andũ othe. 18 Inyuĩ-rĩ, geragĩai gũikarania na mũndũ o wothe na thayũ kũngĩhotoka. 19 Arata akwa, mũtikanerĩhĩre, no tigagĩrĩrai mangĩrĩ ma Ngai handũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Kũrihanĩria nĩ gwakwa; nĩ nĩ ngaarĩhanĩria,” ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. 20 Handũ ha ũguo-rĩ: “Thũ yaku ĩngĩkorwo ĩhũtĩ-rĩ, mĩhe irio; ĩngĩkorwo nĩnyoootĩ-rĩ, mĩhe gĩa kũnyua. Gwĩka ũguo-rĩ, nĩkũmũgĩrĩra makara ma mwaki mũtwe.” 21 Mũtikanataroio nĩ ũũru, no tooragĩai ũũru na gũtwe.

13 O mũndũ no nginya athĩkagĩre arĩa maathanaga, nĩgũkorwo gũtĩrĩ hinya wa gwathana tĩga ũria ũria ahaandite. Aathani arĩa marĩ ho nĩ Ngai ũmatũite a gwathana. 2 Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, mũndũ ũria ũremagĩra arĩa maathanaga,

nikūrenga aregaga ūndū ūria Ngai atuite, nao aria mekaga ūguo nīmagatuika a gūtuirwo ciira. **3** Nīgūkorwo aathani ti a kūmakia aria mekaga ūria kwagiriire, no nī a kūmakia aria mekaga ūuru. Nīukwenda wagage gwitigagira ūria wathanaga? Gūkage ūria kwagiriire, nake niarīkūgathagiriira. **4** Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gūtūma wonage maūdū mega. No ūngika ūuru-rī, wītīgīre, nīgūkorwo ndakuuaga rūhūi rwa njora tūhū. We nī ndungata ya Ngai, na mūrīhania wake wa kūherithania na wa gūkinyiria mūdū ūria wīkaga ūuru mang'ūrī ma Ngai. **5** Nī ūndū ūcio, nī kwagiriire mwathikagire aria maathanaga, ti tondu wa gwītīgira mang'ūrī macio, no nī tondu wa ūria mwīmenyeire na thamiri cianyu ūria arī wega gwika. **6** Ūndū ūcio noguo ūtūmaga mūrūtage magooti, nīgūkorwo aria maathanaga nī ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nī ūndū wa wira ūcio kūembe. **7** Rutagīrai andū othe kīria mwagiriirwo nī kumarutira: Angikorwo mūtirutite magooti, ruta magooti; na angikorwo nī kūruta mbeeca cia kūrutithia wira wa būrūrī, ruta; nao andū aria a kūheo gītīo, maheagei; na aria a gwīkiriirwo, mekagiriire. **8** Mūtigaikare mūrī na thiiri na mūdū o na ūrīkū, tīga o mwendanage hīndī ciothe mūdū na ūria ūngī, nīgūkorwo mūdū wendaga mūdū ūria ūngī nīahingītie watho. **9** Nī ūndū maathani maya, atī “Ndūkanatharanie,” na “Ndūkanoragane,” na “Ndūkanaiye,” na “Ndūkanacumīkire kīndū kīene,” o na rīathani rīngī o rīothe rīngīkorwo ho, mohanitio mothe maturaniirwo thīnī wa rīathani rīrī: “Enda mūdū ūria ūngī ta ūria wīyendete wee mwene.” **10** Wendani-rī, ndūngīka mūdū ūria ūngī ūuru. Nī ūndū ūcio kwendana nīku kūhingia watho. **11** Na mwikage ūguo nī ūndū wa kūmenya mahinda maya tūrī ūria matariī. Hīnda nīkinyu nīgeetha mwarahūke mūtige gūkoma, tondu ūhonokio wītū rīu ūrī hakuhi kūrī rīria twambīrīrie gwītīka. **12** Ūtūkū ūrī hakuhi gūthira; nāguo mūthenya ūkiriī gwīkinya. Nī ūndū ūcio nītūtīgane na maūdū ma nduma na twōhe indo cia mbaara, o iria cia ūtheri. **13** Nītūthiīage na mīthiire miagiriiru, o rīria yagiriire gūkarwo nayo mūthenya, tūtīgatoonye maruga-inī mooru marī na nyīmbo njūru na ūrīu, na tūtīgatoonye ūtharia-inī kana maūdū ma ūira-thoni, na tūtīkagiage na njūgīthano na kūguanīra ūuru. **14** No rīrī, mwīhumbē Mwathani Jesū Kristū, na mūtīgātūire mwīciiragia o ūria mūngīhingia meririira ma mūrī ino ya mehia.

14 Na rīrī, mūdū ūria ūkoragwo arī na wītīkio mūhūthū mwamūkirei, mūtēkūmūtūira ciira nī ūndū wa maūdū marīa mataguanīrwo. **2** Wītīkio wa mūdū ūmwe-rī, nīmwtīkiriitīe kūrīa irio cia mīthemba yothe, no mūdū ūngī, ūria ūrī wītīkio mūhūthū, arīaga o mīthemba ya nyeni. **3** Mūdū ūria ūrīaga mīthemba yothe ya irio ndakae kūmena mūdū ūria ūteka ūguo, nake mūdū ūria ūtarīaga indo imwe-rī, ndakae gūtūira ciira mūdū ūria ūrīaga ciothe tondu Ngai nīamwtīkiriitīe. **4** Wee ūkiri ū nīguo ūtūire ndungata ya mūdū ūngī ciira? Mwathi wayo nīwe ūmenyaga irūngī wega kana igwite. Nayo nīirīrūgamaga, tondu Mwathani nīwe ūrī na ūhoti wa gūtūma irūgame. **5** Mūdū ūmwe-rī, onaga ta kūrī mūthenya ūmwe mūtheru kūrī rīria ūngī; nake mūdū ūngī akoona mīthenya yothe no ūndū ūmwe. O mūdū niemenyere wega na ngoro yake. **6** Mūdū ūria wonaga mūthenya ūmwe ūrī wa mwanya-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani. Nake ūria ūrīaga nyama-rī, arīaga nī ūndū wa Mwathani, nīgūkorwo nī Ngai acookagiriya ngaatho; nake ūria ūtaciirīaga-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani, na nī Ngai acookagiriya ngaatho. **7** Nīgūkorwo gūtīri o na ūmwe wītū ūtūiraga nī ūndū wake

mwene, na gūtīri o na ūmwe wītū ūkuaga nī ūndū wake mwene. **8** Nī ūndū tūngītūira muoyo-rī, tūtūiraga nī ūndū wa Mwathani; na tūngīka-rī, twakua nī ūndū wa Mwathani. Nī ūndū ūcio tūngīkorwo tūrī muoyo kana tūkuite-rī, tūrī o a Mwathani. **9** Ūhoro ūyū nīguo watūmire Kristū akue na acooke ariūke, nīguo atuīke Mwathani wa aria akūi na aria marī muoyo. **10** Wee-rī, ūgūtūira mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ciira nīkī? Kana ūkūmena mūrū kana mwarī wa lthe wanyu nīkī? Nīgūkorwo ithuothe nītūkarūgama mbere ya gītī gīa ciira kīa Ngai. **11** O ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Ti-itherū, o ta ūria nī ndūūruga muoyo, iru o rīothe nīrīgaturio mbere yakwa; naruo rūrīmī o ruothe nīrūkoimbūrīra Ngai,” ūguo nīguo Mwathani ekuuga.” **12** Hakirī ūguo-rī, o ūmwe wītū nīakaheana ūhoro wake mwene mbere ya Ngai. **13** Nī ūndū ūcio nītūtīgite gūtuanira ciira ithūi ene. Handū ma ūguo-rī, kaba mūtue na meciiria manyu atī mūtīgātūma mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ahīngwo kana agwe njīra-inī. **14** Nī nīmenyete wega biū ndī thīnī wa Mwathani Jesū, atī gūtīri irio irī thaahu cio nyene. No rīrī, mūdū ūria wonaga kīndū ta kīrī thaahu-rī, ūcio harī we kīndū kīu nī kīrī thaahu. **15** Angikorwo mūrū kana mwarī wa thoguo nīekūguu ūuru tondu wa kīria ūrīaga-rī, wee nītūtīgite gūthīi na mīthiire ya wendani. Tīga gūtūma mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ūcio Kristū aakūrīire oore nī ūndū wa kīria ūraria. **16** Mūtikanareke ūndū ūria muonaga ūrī mwega ūtūike wa gūcambio. **17** Nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai ti ūhoro wa kūrīa na kūnyua, no nī wa ūthingu, na thayū o na gīkeno iria ciumaga kūrī Roho Mūtheru, **18** tondu mūdū o wothē ūria ūtūngatagira Kristū na njīra cio nīakenagia Ngai, o na akoonagwo arī mwega nī andū. **19** Nī ūndū ūcio-rī, nītwtīkīragei kīyo gīa gwīkaga maūdū marīa marehaga ūhoro wa thayū na magatūma tuonganīrīre hinya. **20** Mūtikanathūkie wira wa Ngai nī ūndū wa irio. Irio ciothe nī theru, no rīrī, nī ūuru mūdū kūrīa kīndū o gīothe kīria kīngīhīthia mūdū ūria ūngī. **21** Nī kaba kwaga kūrīa nyama, kana kūnyua ndibe o na kana gwīka ūndū ūngī o na ūrīkū ūria ūngītūma mūrū kana mwarī wa lthe wanyu ahīthio. **22** Nī ūndū ūcio-rī, ūndū ūria wītīkītie ūkonī maūdū macio-rī, nīmenyete gatagatī gaku na Ngai. Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūtarī ūndū angīcuukīra nī ūndū wa kīndū kīria onaga kīrī kīega agūka. **23** No rīrī, mūdū angīkorwo arī na nganja, acooke arie irio iria arī na nganja nacio, mūdū ūcio niētūirīre ciira, tondu kūrīa gwake gūtūmanīte na wītīkio; nāguo ūndū o wothē ūtoimanīte na wītīkio nī mehia.

15 Na rīrī, ithūi arīa tūrī na hinya-rī, twagiriirwo nīgūkuuanagira na arīa matari na hinya maūdū mao ma ūhīnyaru na o gwīkenagia ithūi ene. **2** O ūmwe wītū nīagiriirwo nīgūkenia mūdū ūria ūngī nī ūndū wa maūdū make mega, nīgeetha ongererwo hinya. **3** Nīgūkorwo o na Kristū ndekenīre we mwene, no o ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Irumi cia arīa makūrūmaga nī nī ciagwiriire.” **4** Nīgūkorwo maūdū mothe marīa maandīkirwo tene maandīkirwo marī ma gūtūruta, nīgeetha tūgīage na kīrīgīrīro nī ūndū wa gūkiriirīria na kūmīrīrio nī Maandīko macio. **5** Ngai ūria ūheanaga ūkiriirīria na ūmanirīria aromūhe roho wa ūguano o mūdū na ūria ūngī rīria mūkūrūmīrīra Kristū Jesū, **6** nīgeetha mūgoocithagie Ngai o we lthe wa Mwathani wītū Jesū Kristū mūrī na ngoro imwe na mūgambo ūmwe. **7** Nī ūndū ūcio, o mūdū nīagītīkagīre ūria ūngī, o ta ūria mwetīkiriirwo nī Kristū, nīgeetha Ngai agoocagwo. **8** Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Kristū okire arī ndungata ya Ayahudi nī ūndū wa ūhoro

ũhoro wa Jesũ Kristũ kũringana na ũguũrio wa maũndũ marĩa ma hitho marĩa matũire mahithĩtwo kuuma tene, **(aiõnios g166) 26** no rĩu nĩmaguũrie na makamenyithanio thĩinĩ wa Maandiko marĩa ma ũnabii, nĩ ũndũ wa watho wa Ngai, o we ũrĩa ũtũũraga tene na tene, nĩgeetha ndũrĩrĩ ciothe imwĩtikie na imwathĩkagĩre: **(aiõnios g166) 27** nake Ngai, o we wiki mũũgĩrĩ, arotũũra agoocagwo nginya tene na ũndũ wa Jesũ Kristũ! Amenĩ. **(aiõn g165)**

1 Akorinitho

1 Nī nīi Paūlū, o nīi ndeetirwo nduike mūtūmwo wa Kristū Jesū nī ūndū wa kwenda kwa Ngai, ndīratūma ngeithi ici tūrī hamwe na mūrū wa Ithe witū Sosithene, **2** Twandikira kanitha wa Ngai ūria ūrī Korinitho, kūrī arīa othe maamūrītwo thīini wa Kristū Jesū na magetwo matuike andū atheru, o hamwe na arīa othe marī kūndū guothe makayagira rītwa rīa Mwathani witū Jesū Kristū, o we Mwathani wao na witū: **3** Wega na thayū irogia kūrī inyuī ciumite kūrī Ngai Ithe witū na Mwathani Jesū Kristū. **4** Nīnjookagīria Ngai ngaatho hīndī ciothe nī ūndū wanyu, nī ūndū wa wega wake ūria mūheetwo thīini wa Kristū Jesū. **5** Nīgūkorwo thīini wake nīmūtongetio maūndū-inī mothe, mūgatongio ūhorō-inī wa mīario yanyu yothe o na ūhorō-inī wothwe wa kūmenya maūndū, **6** Tondūrī, ūria witū ūkonīi Kristū nīwekīrīrwo hinya thīini wanyu. **7** Nī ūndū ūcio gūtīrī kīheo gīa kīiroho o na kīmwe mūtārī nakīo, o mūgetagīrīra na kīyo kūguūranīrio kwa Mwathani witū Jesū Kristū. **8** Nake nīarīmūkaragia mūrī na hinya nginya mūthia, nīguo mūtikanakorwo mūrī na ūcuuke mūthenya ūria wa Mwathani witū Jesū Kristū. **9** Ngai nī mwīhokeku, o we ūria wamwītire nīguo mūkorwo na ngwatanīro na Mūrīū Jesū Kristū, Mwathani witū. **10** Atīrīrī, inyuī arīū na aarī a Ithe witū, ndamūthaitha thīini wa rītwa rīa Mwathani witū Jesū Kristū, atī inyuothe mūiguane o mūndū na ūria ūngī, nīguo mūtīkagīe na nyamūkano gatagatī-inī kanyu, no mūtīkare mūiganīte, na mūrī na meciiria o mamwe, na ngoro o īmwe. **11** Tondū rīrī arīū na aarī a Ithe witū, nīmēnyithītio nī andū amwe a kuuma nyūmba ya Kiloe atī nī kūrī na ngūū gatagatī-inī kanyu. **12** Ūria ndīroiga nī atīrī: Ūmwe wanyu oigaga atī, “Nīi nūmagīrīra Paūlū”; ūngī akoiga atī, “Nīi nūmagīrīra Apolo”; nake ūngī akoiga atī, “Nīi nūmagīrīra Kefa”; o na nīngī ūngī akoiga atī, “Nīi nūmagīrīra Kristū.” **13** Kaī Kristū agayanītio? Paūlū-rī, nīwe waambīrwo mūtī igūrū nī ūndū wanyu? Mwabatīthīrio thīini wa rītwa rīa Paūlū? **14** Nīngūcookīa ngaatho nī ūndū gūtīrī o na ūmwe wanyu nīi ndaabatīthīrie, o tīga Kīrisipo na Gayo. **15** Nī ūndū ūcio gūtīrī mūndū o na ūmwe ūngīuga atī mwabatīthīrio thīini wa rītwa rīakwa. **16** Īi, o na nīngī nīndabatīthīrie andū a nyūmba ya Stefana; no tīga acio, ndīngīrīrikana kana nī kūrī mūndū ūngī ndaabatīthīrie. **17** Nī ngūkorwo Kristū ndaandūmīre ngabatīthīrie, no aandūmīre ngahunjīe Ūhorō-ūrīa-Mwega, no tī ndīūheane na ūngī wa mūndū, nīgeetha mūtharaba wa Kristū ndūkae kwagīthio kīene. **18** Nīgūkorwo ndūmīrīrī ya mūtharaba nī ūrimū kūrī arīa maroorā, no kūrī ithuī arīa tūrahonokīo-rī, ūndū ūcio nī hinya wa Ngai. **19** Nīgūkorwo kwandīkītwo atīrī: “Ūngī wa andū arīa oogī nīkūniina ngaatūniina; naguo ūmenyo wa andū arīa imenyi ndīkīūtue wa tūhū.” **20** Mūndū ūria mūūngī-rī, akīrī kū? Mūndū ūria mūthomu-rī, akīrī kū? Arī ha mūcīrī ūria ūūī gūcīra maūndū ma mahinda maya tūrī? Gīthī Ngai ndatuīte ūngī wa thī īno ūrimū? (aīōn g165) **21** Nīgūkorwo Ngai na ūndū wa ūngī wake nīonire atī andū a thī īno na ūngī wao matikaamūmenya, akīona kwagīrīre ahūthīre maūndū ma ūrimū marīa tūhunjagīa nīgeetha ahonokīe arīa mamwītīkagīa. **22** Ayahudī metagīa cīama, nao Ayunani macaragīa ūngī, **23** no ithuī tūhunjagīa ūhorō wa Kristū arī mwambe mūtī igūrū: maūndū macio nī mūhīnga kūrī Ayahudī na ūrimū kūrī andū-a-Ndūrīrī, **24** no kūrī arīa Ngai efitē, Ayahudī o na Ayunani, Kristū nīwe hinya wa Ngai na ūngī wa Ngai. **25** Nīgūkorwo ūrimū wa Ngai nī mūngī gūkīra ūngī wa mūndū, naguo ūhūthū wa

Ngai nī mūrītū gūkīra hinya wa mūndū. **26** Arīū na aarī a Ithe witū, ta gīcīrīe ūria mwatarīrī rīria mwetirwo. Tī aīngī anyu oogī na ūngī wa andū a gūkū thī; na tī aīngī mangīaguucīrīrie andū; o na tī aīngī macīarīrīrwo mīcīi rīria irī igweta. **27** No Ngai aathuurire maūndū marīa ma ūrimū ma thī īno nīguo aconorīthīe andū arīa oogī; nīngī Ngai aathuurire maūndū marīa matarī hinya ma thī īno nīguo aconorīthīe arīa marī hinya. **28** Agīthūura maūndū marīa mahūthū ma thī īno, na marīa matarī ma gūtīka, o gwata marīa matarī maūndū kūrī, nīgeetha amaagīthīe bata, **29** nīgeetha mūndū o na ū ndakanetīie mbere ya Ngai. **30** No rīrī, nīwe ūtūmīte mūkorwo mūrī thīini wa Kristū Jesū, ūria ūtūkīte ūngī uumite kūrī Ngai nī ūndū witū, ūguo nī kuuga, ūthīngu witū, na ūtheru, na gūkūūrwo. **31** Nī ūndū ūcio, o ta ūria kwandīkītwo atīrī: “Mūndū ūria ūkīwīraha, nīerhage nī ūndū wa Mwathani.”

2 Hīndī rīria ndookīre kūrī inyuī, ngīmūhunjīria ūria wa hithe ya ūhorō wa Ngai, arīū na aarī a Ithe witū, ndīamwarīrie na mīario ya kanua kega kana ūngī mūnēne. **2** Nīgūkorwo nīndatuīte itua ndīrī ūndū ūngī ngwenda kūmenya, rīria rīothe ndaarī na inyuī, o tīga ūhorō wa Jesū Kristū na kwambe gwake mūtī-igūrū. **3** Ndookīre kūrī inyuī itarī na hinya, na ndī na guoya, o na ngīnainaga mūno. **4** Ndūmīrīrī yakwa na kūhunjīa gwakwa itiarī na ciugo cia kūguucanīrīria na ūngī, no nīcionanagīa hinya wa Roho, **5** nīguo wītīkio wanyu ndūgakorwo ūtīirīrīrwo nī ūngī wa andū, o tīga hinya wa Ngai. **6** No nīngī ithuī-rī, tūrī gatagatī-inī ka andū arīa agīma twaragīa ūhorō wa ndūmīrīrī ya ūngī, no tūtīaragīa ūhorō wa ūngī wa mahinda maya, kana wa aathani a mahinda maya arīa matarī kūrīa merekeire. (aīōn g165) **7** No ithuī-rī, twaragīa ūhorō wa ūngī wa Ngai ūria wa hithe, ūngī ūria watūire nī mūhīthe, o ūria Ngai aathīrīre o mbere ya kūmba thī nī ūndū wa rīiri witū. (aīōn g165) **8** Gūtīrī o na ūmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ūhorō ūcio, nīgūkorwo mangīatūmenyete-rī, matīngīaambīre Mwathani wa rīiri. (aīōn g165) **9** Nīgūkorwo no ta ūria kwandīkītwo atīrī: “Maūndū marīa matarī monwo na maitho, na matarī maiguo na matū, o na matarī maatoonya ngoro ya mūndū, nīmo Ngai athondekeire andū arīa mamwendete”: **10** no Ngai nīatūguūrīrie maūndū macio na ūndū wa Roho wake. Roho nīathuthuuragīa maūndū mothe, o na maūndū ma Ngai marīa marīkīro mūno. **11** Tondūrī, nūū ūūī meciiria ma mūndū, tīga o roho wa mūndū ūria ūrī thīini wake? O ta ūguo-rī, gūtīrī mūndū ūūī meciiria ma Ngai, o tīga Roho wa Ngai. **12** Tūtīamūkīrite roho wa thī īno, no tūheetwo Roho ūria uumīte kūrī Ngai, nīguo tūmenyage iheo irīa Ngai ūrīthee o ūguo tūhū. **13** Maūndū macio nīmo twaragīa, no tūtīmaaragīa na ciugo irīa tūrūtītwo na ūngī wa mūndū, no nī na ciugo irīa tūrūtītago nī Roho, tūgataarīria ūhorō wa ma wa kīiroho na ciugo cia kīiroho. **14** Mūndū ūtarī na Roho ndetīkagīra maūndū marīa moimaga kūrī Roho wa Ngai, tondū maūndū macio nī ūrimū kūrī we, na ndangīmamenya, tondū makūtīrīkanaga na nīra ya kīiroho. **15** Mūndū wa kīiroho nīakūtīranaga maūndū mothe, nowe mwene gūtīrī mūndū ūngīmūtīra: **16** “Nī ūndū-rī, nūū ūngīmenya meciiria ma Mwathani, nīguo akīmūtaare?” No ithuī tūrī na meciiria ma Kristū.

3 Arīū na aarī a Ithe witū, ndīngīahotire kūmwarīria ta mūrī andū a kīiroho, no ndaamwarīrie ta mūrī andū a thī, o ta twana tūnīni thīini wa Kristū. **2** Ndaamūheire irīa, no tī irīo nyūmū ndaamūheire, nīgūkorwo mūtīakīnyīte a gūcīrīa. Tī-

itheru o na riu mütikinyite a güciria. **3** O na riu müri andu a thi. Kuona ati küri na üru na ngüi thiini wanyu-ri, githi mütikiri andu a thi? Githi mütiragika o ta üria andu a nduire mekaga? **4** Ni ündü-ri, riria mündü ümwe ekuuga atiri, “Ni nümagirira Paulü,” nake üria üngi akoiga atiri, “Ni nümagirira Apolo,” githi mütikiri o andu a nduire? **5** Ka Apolo akiri ü? Nake Paulü akiri ü? Acio maarü o ndungata, iria ciatüme mwitiki, o ta üria Mwathani aagaire o mündü wira wake. **6** Ni ni mbeü ndahaandire, nake Apolo agiciitirria maai, no ni Ngai watüme iküre. **7** Ni ündü ücio ti mündü üria ühaandaga kana üria ütagiriria maai üri bata, no üria üri bata ni Ngai, üria ütümaga iküre. **8** Mündü üria ühaandaga na mündü üria ütagiriria maai makoragwo na muoroto ümwe, na o mündü akaarirho kuringana na wira wake we mwene. **9** Nigükorwo türutihanagia wira hamne na Ngai; na inyuü müri mügunda wa Ngai, na mwako wa Ngai. **10** Ni ündü wa wega üria Ngai aahete, ni ni gwaka ndaakire müthingi haana ta mwakithia üria müügü nake mündü üngi ni gwaka araaka igürü ria müthingi ücio. No o mündü ni amenyagirire üria egwaka igürü riagu. **11** Nigükorwo gütiri mündü üngiaka müthingi üngi tiga üria ürikite gwakwo, na nigu Jesü Kristü. **12** Angikorwo mündü o na ü egwaka igürü ria müthingi üyü aküthagiria thahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaü, kana nyeki, o na kana rüa-ri, **13** wira wake nüukoneka üria ütarii, tondu Müthenya ücio nügaatüma woneke ütheri-ini. Wira ücio ükaagürio na mwaki, nigükorwo wira wa o mündü nüukagerio na mwaki ücio. **14** Angikorwo kiria mündü aakite müthingi-igürü niggetiiria mwaki ücio-ri, niakarirho mücaara wake. **15** Angikorwo nüukahia-ri, niakoowo nigu; nowe mwene niakahonoka, no akaahonoka ta mündü ügereire mwaki-ini. **16** Ka inyuü mütooi ati inyuü ene müri hekarü ya Ngai, na ati Roho wa Ngai atüüraga thiini wanyu? **17** Mündü o wothe angianaga hekarü ya Ngai-ri, Ngai niakamwanaga; nigükorwo hekarü ya Ngai ni theru, na ni inyuü hekarü iyo. **18** Mütikae kwiheenia. Mündü o na ürikü thiini wanyu angikorwo nieciiragia ni müügü na üügü wa mahinda maya tür-ri, niagituike “kirimü” nigu atuike müügü. **(aiön g165)** **19** Nigükorwo üügü wa thi ino ni ürimü maitho-ini ma Ngai. O ta üria kwandiküto atiri, “Nianyiitaga aria oogü waara-ini wao”; **20** o na ningi ni kwandiküto atiri, “Mwathani niöi ati meciiria ma aria oogü ni ma tühü.” **21** Ni ündü ücio-ri, mündü o na ürikü ndakae kwiraha na ühoro wa andu! Maündü mothe ni manyu, **22** kana ni Paulü, kana ni Apolo, kana ni Kefa, kana ni thi ino, kana ni muoyo, kana ni gikuü, kana ni maündü maria marü ho riu, kana ni maündü maria magooka, mothe ni manyu, **23** na inyuü müri a Kristü, nake Kristü ni wa Ngai.

4 Ni ündü ücio-ri, andu magirirwo nigütuonaga ta ndungata cia Kristü, na ta türü andu aria mehokeirwo maündü ma hito ma Ngai. **2** Riu nükübataranite ati andu aria mehokeirwo maündü no nginya monanie ati ni ehokeku. **3** Ndingimaka o na hanini ingütuirwo ciira ni inyuü, kana ndürwo ni igooti ria andu o na ririkü; ti-itherü o na ni mwene ndingütuira ciira. **4** Ni mwene ndiri na ündü ingücuukira, no ündü ücio ndüngitüma nduike ati ndiri na mahitia. Mwathani niwe üduagira ciira. **5** Ni ündü ücio ndükae güta ciira ihinda riria riämüre ritakinyite; eterera nginya Mwathani ooke. Maündü maria mahithe nduma-ini niakamoimaria ütheri-ini, na niakagüria meciiria ma ngoro cia andu. Ihinda riu o mündü niakamükira ngaatho ciake kuuma küri Ngai. **6** Riu-ri, ariu na aari a lthe witü, maündü macio ndiramaringithania

na ühoro wakwa mwene na wa Apolo nigu mügunike, nigu mwürute na ithüi gütümi kia üria kwiragwo atiri, “Mütikae kwagarara üria kwandiküto.” Nigeetha mütikae gwitüa mündü ümwe makiria ya üria üngi. **7** Ni ündü-ri, nüü ütümite wione üri na ngüürani na mündü üngi o wothe? Ni küi üri nakio ütaaherwo? Na angikorwo niwaheirwo-ri, üragitüa niki ta atari küheo waheirwo? **8** Nümürükite kügia na kiria gjothe mwendaga! Nümürükite gütonga! Nümütuikite athamaki, ithüi tütarü ho! Naari korwo ti-itherü nümütuikire athamaki küna nigu tütuike a güthamaka hamne na inyuü! **9** Nigükorwo ndirona ati ithüi atümüwa Ngai atüigite handü türionekaga türü thuuha wa andu aria angü othe, na ta andu matüürirwo küüragirwo thiini wa kihaaro kia mathako. Nütütütwo kindü gia kwirorerwo ni thi yothe, küri araka o na küri andu. **10** Ithüi türü irimü ni ündü wa Kristü, no inyuü müri andu oogü müno thiini wa Kristü! Ithüi ni kwaga twagite hinya, no inyuü müri na hinya! Inyuü nümüheetwo gütiio, no ithüi nütüimüwo gütiio! **11** Nginya ihinda riri ithüi türü tütüürüte tühüütuga na tükanyoota, na tügatarükirwo ni nguo, ningi nütühüürüto müno, o na tügenaka tütarü na micü. **12** Ningi nütürutaga wira na moko maitü türü na kyo. Riria twarumwo-ri, ithüi tükarithima; na riria twanyarirwo, tükomeriria; **13** o na riria twacambio, tücookagia ühoro na ühooreri. Nginya ihinda riri tütuikite giko gia thi, tügatuika mahuti ma gükü thi. **14** Ndiraandika maria maya nigu ndimüconore, no nigu ndimütaare müri ta ciana ciakwa nyendete müno. **15** O na müngikorwo müri na areri ngiri ikümi thiini wa Kristü, mütiri na maitho maingü, nigükorwo thiini wa Kristü Jesü ndaatuikire ithe wanyu ündü-ini wa Ühoro-üria-Mwega. **16** Ni ündü ücio ndamüthaita mwigerekanie na ni. **17** Ni ündü wa gütümi giki ningümütümüra Timotheo, müri wakwa üria nyendete, na üria mwihokeku thiini wa Mwathani. Niekümüririrkania mütüürere wakwa thiini wa Kristü Jesü, üria üringaine na üria ndutanaga makanitha-ini kündü guothe. **18** Amwe anyu nümütuikite etiü, makona ta itarooka küu küri inyuü. **19** No ningüüka küri inyuü narua, akorwo ni kwenda kwa Mwathani, na händi iyo ningatüria üria andu aya etiü maaragia, o hamne na ühoti üria marü naguo. **20** Nigükorwo üthamaki wa Ngai ti ühoro wa kwaria, no ni wa kügia na ühoti. **21** Mükwenda atia? Ngüke küri inyuü na kiboko, kana njüke na wendo hamne na roho wa ühooreri?

5 Ni ma ndeto niiraario ati thiini wanyu küri na ütharia, na ni ütharia müthemba üria ütängioneka o na küri andu aria matetikite Ngai: Naguo ni ati ümwe wanyu niakomete na mütümia wa ithe. **2** Na inyuü mügakenera ündü ücio! Githi mütiagirirwo nigükorwo müyürüto ni kieha, nigu mündü ücio wikite ügu mümüingate, ehene ngwataniro-ini wanyu? **3** O na ndakorwo ndiri hamne na inyuü küu, ndi hamne na inyuü thiini wa roho, na nindikite gütuira mündü ücio wikite ügu ciira, o ta ndi hamne na inyuü. **4** Händi iria mürikorwo münganite thiini wa riitwa ria Mwathani witü Jesü, na ni ndi hamne na inyuü thiini wa roho, o na hinya wa Mwathani witü Jesü üri ho-ri, **5** mündü ücio müneanei küri Shaitani, nigeetha mehia make ma kümwiri maniiwo, naguo roho wake ükaahonoko müthenya üria wa Mwathani. **6** Mwügaatho ücio wanyu ti mwega. Ka inyuü mütooi ati ndawa nini wa kümbia migate nütümaga kimere gjothe kiiime? **7** Eheriai ndawa iyo wa kümbia migate iria ya tene biü nigu mütuike kimere kierü gitarü na ndawa ya kümbia, tondu ügu nigu mütarü. Nigükorwo Kristü, o we gatürüme gaitü ka Bathaka,

niarikitie kūruto igongona. **8** Nī ūndū ūcio-rī, nītūkūngūire Giathi, ti na ndawa iyo ya tene ya kūmbia mīgate, iyo ya rūmena na ya waganu, no tūkūngūire na mūgate ūtarī na ndawa ya kūmbia, o guo mūgate wa wihokeku na wa ūhoro wa ma. **9** Nāndimwandikīire marūa-inī makwa ngamwīra mūtigate kūgiaga thiritū na andū arīa ahūiri maraya, **10** ūguo ti kuuga mweheranire na andū a thī īno, arīa ahūiri maraya, kana arīa akoroku, kana arīa atunyani, o na kana arīa ahooi mihianano. Mūngīka ūguo-rī, no mūkūmire gūkū thī. **11** No rīu, ndīramwandikīra nīguo mūtikagīe thiritū na mūdū o na ūrīkū ūrīa wītaga mūrū kana mwarī wa lthe witū, no nī mūhūiri maraya, kana nī mūkoroku, kana nī mūhooi mihianano kana nī mūdū wa gūcambania, o na kana nī mūrūu wa njoohi kana nī mūtunyani. Mūdū ta ūcio mūtīkarīanire nake. **12** Ūkīrī wīra wakwa gūcīrithīa arīa matarī a kanitha? Githī inyuī mūtīkīagīrīrwo nīgūcīrithīa arīa marī a kanitha? **13** Ngai nīwe ūgacīrithīa arīa marī nja. “Ingatai mūdū ūcio mwaganu oime thīnī wanyu.”

6 Kūngīkorwo kūrī mūdū ūmwe wanyu ūhītīrie ūrīa ūngī-rī, no akīgerie gūthī kūrī andū arīa matetigīrite Ngai nīguo mamatuithanie ciira, handū ha gūthī mbere ya andū arīa aamūre? **2** Kaī inyuī mūtoō atī andū arīa aamūre nīo magaatūira andū a gūkū thī ciira? Na angīkorwo nī inyuī mūgaacīrithīa andū a gūkū thī-rī, githī mūtīkīrī na ūhōti wa gūtua macīra marīa manīni? **3** Kaī inyuī mūtoō atī nī ithū tūgaatūira arāika ciira? Ī maūdū ma mūtūūrīre ūyū-rī, githī tūtiagīrīrwo nīkūmacīra makīria! **4** Nī ūndū ūcio kūngīkorwo na mūdū wanyu ūhītīrio maūdū-inī ta macīro-rī, no mūthūre o na andū matangītīka kanitha-inī matūike a kūmūcīrithīa! **5** Ndoīga ūguo nīguo ndīmūconore. Kwahoteka atīa atī thīnī wanyu gūtīrī mūdū mūgī ūngīhōta gūtūithania etīka eerī ciira mangīhītania? **6** No handū ha ūguo-rī, mūrū kana mwarī wa lthe witū atwaraga ūrīa ūngī igootī-inī, na nī igootī-inī rīa arīa matetīkītie! **7** Gūkorwo mūrī na macīra gatagatī-inī kanyu nīkuonania atī nīmūhōotetwo biū. Githī ti kaba mwītīkagīre gwīkwo ūūru? Githī ti kaba mwītīkagīre kūheeno? **8** Handū ha ūguo-rī, nīmūheenanagia na mūgekana ūūru, na acīo mwīkaga ūguo-rī, nī arīu na aarī a lthe wanyu. **9** Kaī inyuī mūtoō atī andū arīa aaganu matīkagaya ūthamaki wa Ngai? Mūtīkanaheneke: Gūtīrī ahūiri maraya, kana ahooi mīhianano, kana itharia, kana arūme arīa metuaga ta aka, kana arūme arīa makomaga na arūme arīa angī, **10** kana acī, kana andū arīa akoroku, kana arīu, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya ūthamaki wa Ngai. **11** Na ūguo nīguo amwe anyu mwarī. No nīmwathambīrio, na mūgītherio, na mūgītūuo athīngu thīnī wa rītwa rīa Mwathani Jesū Krīstū o na nī ūndū wa Roho wa Ngai witū. **12** “Nī ndīrīgīrīrio gwīka ūndū o wothē,” no ti ūndū o wothē ūrī kīgūni. “Nī ndīrīgīrīrio gwīka ūndū o wothē,” no ndīngīathwo nī ūndū o na ūrīkū. **13** “Irio nī cia nda na nda nī ya irio,” no Ngai nīgacīnīina cīerī. Mwīrī ti wa kūhūthīrwo na ūmaraya, no nī wa gūtungata Mwathani, nake Mwathani aathage mwīrī ūcio. **14** Ngai nīarīukīrie Mwathani kuuma kūrī arīa akūū nī ūndū wa hīnya wake, na o na ithū nīgātūrīkīka na hīnya o ro ūcio. **15** Kaī inyuī mūtoō atī mīrī yanyu nī cīga cia Krīstū w mwehe? Nī ūndū ūcio, no ngōye cīga icīo cia Krīstū nīguo ndīcīnyīithanie na mūmaraya? Kūroaga gūtūika ūguo! **16** Kaī inyuī mūtoō atī mūdū ūrīa wīnyīitīthanagia na mūmaraya, matūikaga mwīrī ūmwe nake? Nīgūkorwo nī kwīrītwo atīrī, “Acīo eerī magaatūika mwīrī ūmwe.” **17** No

mūdū ūrīa wīnyīitīthanagia na Mwathani atūikaga ūmwe nake thīnī wa roho. **18** Ūragīrai mehīa ma ūmaraya. Mehīa marīa mangī mothe mekagwo nī mūdū marī nja ya mwīrī wake, no mūdū ūrīa ūhūūraga ūmaraya-rī, nī mwīrī wake mwene ehagīria. **19** Kaī inyuī mūtoō atī mīrī yanyu nī hekarī ya Roho Mūtheru ūrīa ūrī thīnī wanyu, ūrīa mwahēirwo nī Ngai? Inyuī mūtīrī anyu inyuī ene; **20** inyuī mwagūrīrwo na thogora. Nī ūndū ūcio-rī, tūīthāgai Ngai na mīrī yanyu.

7 Na rīrī, ha ūhoro wa maūdū marīa mwanyandīkīire marūa nī ūndū wamo, ngūmwīra atīrī: Nī wega mūdū mūrūme kwaga kūhīkania. **2** No tondū wa ūrīa ūmaraya ūngīhīte-rī, o mūdū mūrūme nīagīrīrwo nī kūgīa na mūtūmia wake mwene, na mūdū-wa-nja agīe na mūthūuri wake mwene. **3** Mūthūuri nīagīrīrwo nī kūhīngagīria mūtūmia wake bata wake wa kīhiko, o nake mūtūmia ahīngagīrie mūthūuriwe bata wake. **4** Mūtūmia ndangīathīra mwīrī wake mwene, tondū nī wake na mūthūuriwe. Ūguo no taguo mūthūuri atangīathīra mwīrī wake mwene, tondū nī wake na mūtūmia wake. **5** Tigagai kūmana, o tīga rīrīa mūngīkorwo mūiguanīire, nāguo kūkorwo nī kwa ihīnda, nīgeetha mūgīage na ihīnda rīa kūhōya. Thūutha ūcio no mūcōoke hamwe rīngī, nīguo Shaitani ndakamūgerie tondū wanyu kūremwo kwīgīrīria. **6** Ūhoro ūcio ndawāaria taarī rūūtha ngūheana, no ti gwathana ngwathana. **7** No nyende andū othe mahaane ta ūrīa nī ndarī. No o mūdū aheetwo kīheo gīake mwene kuuma kūrī Ngai; mūdū ūmwe aheetwo kīheo gīkī, na ūrīa ūngī akahēo kīrīa kīngī. **8** Na rīrī, nī ūndū wa andū arīa matahikanītie na atūmia a ndīgwa, nguuga ūū: Nī wega maikare o ūguo matahikanītie, o ta ūrīa nī ndarī. **9** No angīkorwo matīngīhōta kwīgīrīria-rī, nīmāhike na mahīkanie, tondū nī kaba kūhīkania gūkīra gūikara makīhīahīaga. **10** Kūrī andū arīa mahīkīte na makahīkania-rī, ngwathana ūū, no ti nī, nī Mwathani ūgwathana: Mūtūmia ndakanatīgane na mūthūuriwe. **11** No aangīka ūguo-rī, nīagīkare atarī mūhīku, kana akorwo ti ūguo, acōokerere mūthūuriwe. Nīngī mūthūuri ndakanāngate mūtūmia wake. **12** Nī ūndū wa acīo angī nguuga ūū, no nī nī ndīroīga, ti Mwathani: Angīkorwo mūrū wa lthe witū arī na mūtūmia ūtetīkītie, na mūtūmia ūcio etīkīre matūūranīe-rī, nīatīge kūmūngata. **13** Nake mūtūmia angīkorwo arī na mūthūuri ūtetīkītie, na mūthūuri ūcio etīkīre matūūranīe-rī, nīatīge kūmūngata. **14** Nīgūkorwo mūthūuri ūrīa ūtetīkītie nīatheretio nī ūndū wa mūtūmia wake, nake mūtūmia ūrīa ūtarī mwītīka nīatheretio nī ūndū wa mūthūuri wake mwītīka. Kūngīaga gūtūika ūguo-rī, cīana cīanyu no itūike ti theru, no ūrīa kūrī rīu nī atī nī theru. **15** No rīrī, mūdū ūcio ūtetīkītie angīthī-rī, nīarekwo atīhī. Nīgūkorwo mūdū mūrūme, kana mūdū-wa-nja ūrīa wītīkītie ti muohe nī ūhoro ta ūcio; Ngai atwītīte tūtūūranāgie na thayū. **16** Wee mūtūmia-rī, ūū atīa kana nīwe ūkaahonokia mūthūuri waku? O na wee mūthūuri-rī, ūū atīa kana nīwe ūkaahonokia mūtūmia waku? **17** No rīrī, mūdū o mūdū nīaikare mūtūūrīe ūrīa Mwathani aamūgīaire, o ūrīa Ngai aamwītīre. Ūyū nīguo watho ūrīa ngwatha makanītha mothe. **18** Mūdū angīkorwo eetirwo arī mūrūu-rī, nīatīge gūikara ta atarī mūrūu. Mūdū ūrīa ūtaarī mūrūu rīrīa eetirwo nīatīge kūrūa. **19** Kūrūa gūtīrī bata; o na kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūrīa ūrī bata nī kūmenyerera maathani ma Ngai. **20** O mūdū nīaikarage o ūrīa aatarī rīrīa Ngai aamwītīre. **21** Wee warī ngombo rīrīa wetirwo? Ūndū ūcio ndūgagūtange, no korwo wahota kuona njira ya kuuma ūkombo-inī-rī, gerera yo. **22** Nīgūkorwo

mündü ūria warī ngombo rīria Mwachani aamwītire-rī, ūcio nī mündü wa Mwachani ūtarī ngombo; ningī no taguo, ūria warī mündü muohore rīria Mwachani aamwītire-rī, ūcio nī ngombo ya Kristū. **23** Inyuī mwagūrurwo goro; mütigatūike ngombo cia andū. **24** Ariū na aarī a Ithe witū, o ūndū ūria mündü eehokeirwo nī Ngai-rī, nīaakarage o ūguo ūndū ūcio Ngai aamwītīre. **25** Riu-rī, ūhorō wigī airitu nī ūyū: Ndirī na watho uumīte kūrī Mwachani, no nīngūheana itua riakwa ta mündü mwīhokeku nī ūndū wa kūigūrwo tha nī Mwachani. **26** Nī ūndū wa mathīina ma mahinda maya-rī, nguona arī wega mūkārage o ūria mündū atarī. **27** Wee nīūhikanītie? Ndūkaingate mūtumia waku. Wee nawe hihī ndūhikanītie? Tīga kūhikanīa. **28** No ūngīhikanīa-rī, wee ndwīhītie; o na mūrītu angīhīka-rī, o nake ndehītie. No andū arīa marahīka kana makahīkanīa-rī, nīmarīonaga mathīina maingī mūtūtūrīre-inī ūyū, na nīmo ndīrenda kūmūrīgīria. **29** Ūndū ūria ndīrenda kuuga, arīū na aarī a Ithe witū, nī atī ihinda nī inīni. Kuuma rīu andū arīa marī na atumia nī kwagīrīre maīkarage ta matarī nao; **30** arīa maracakaya nīmaīkarage ta mataracakaya; nao arīa makenete nīmaīkarage ta matakenete; o na arīa mekūgūria indo, nīmaīkarage ta matarī kīndū marī. **31** nao arīa mahūthāgira indo cia thī īno, nīmaīkarage ta matohanītio nacio. Nīgūkorwo ūria thī īno ihaana rīu-rī, nīgūthīra irāthīra. **32** Nīi ingīenda inyuī mūkārage mūtegwītanga. Mündū ūria ūtahikanītie etangaga na maūndū ma Mwachani, na ecīrāgia o ūria angīkenīa Mwachani. **33** No mündū ūria ūhikanītie etangaga na maūndū wa gūkū thī, na ecīrāgia o ūria angīkenīa mūtumia wake, **34** nāguo wendī wa ngoro yake nīmūgātikanu. Mündū-wa-nja ūtarī mūhīku kana mūrītu etangaga na maūndū ma Mwachani: Muoroto wake nī kwīheana harī Mwachani mwīrī na roho. No mūtumia mūhīku etangaga na maūndū wa thī īno, na ecīrāgia o ūria angīkenīa mūthuuriwe. **35** Ndiramwarīria maūndū maya nīgeetha mūgunīke, tī atī ngō ndīmūrīgīrīre, no nīgeetha mūkārage na mīthīire ūria yagīrīre, mwīheanīte biū harī Mwachani mūtekgūucīrīrio nī maūndū mangī. **36** Mündū o wothē angīona atī nīarahītīria mūrītu ūria orītīe, nake mūrītu ūcio akorwo matukū make ma ūrītu wake nīmarahītīka-rī, mündū ūcio angīgua nīagīrīrwo nī kūhīkanīa-rī, nīeke o ūguo ekwenda. Tī kwīhīa ekwīhīa. Nīmagīrīrwo mahīkanīe. **37** No rīrī, ūria ūtuīte na ngoro yake atekūrīngīrīrio, no nīwe mwene wīyendeire, na agatua itua atī ndekūhīka mūrītu ūcio-rī, mündū ūcio o nake nīekīte ūria kwagīrīre. **38** Nī ūndū ūcio-rī, mündū ūria ūhīkagīa mūrītu ūria orītīe nīekaga ūria kwagīrīre, no ūria ūngīaga kūmūhīka nīekaga wega makīria. **39** Mūtumia nīohanītio na mūthuuriwe rīria rīothe mūthuuriwe arī muoyo. No mūthuuriwe angīkua, nīmuohore na no ahīkīre mündū o ūria angīenda, no mündū ūcio no ngīnya akorwo nīetīkītīe Mwachani. **40** No itua riakwa nī atīrī, mūtumia ūcio angīaga kūhīka rīngī, no akorwo arī na gīkeno makīria. Na ngwīcīria atī nīi o na nīi ndī na Roho wa Ngai.

8 Na rīrī, ūhorō wa irio iria ikoragwo irutūrwo mīhīanano-rī, nītūū atī ithuothē tūrī na ūmenyo ūhorō-inī ūcio. Ūmenyo nītūtūmagā mündū etūūgīrie, no wendo nī gwaka wakaga. **2** Mündū ūria wīcīrāgia atī nīoi ūndū-rī, ndooī ūndū ūcio wega ta ūria aagīrīrwo nī kūūmenya. **3** No mündū ūria wendete Ngai, ūcio nīwe ūūio nī Ngai. **4** Nī ūndū ūcio, ha ūhorō ūkonīi kūrīa irio iria irutūrwo mīhīanano-rī, nītūū atī gūkū thī mīhīanano nī kīndū gīa tūhū, na atī gūtīrī Ngai ūngī tīga o ūria ūmwe. **5** Tondū o na kūngīkorwo nī kūrī indo cīitagwo ngai, irī kūrīria

igūrū kana irī gūkū thī-rī, amu tī-itherū nī kūrī na “ngai” nīyngī na “aathani” aingī. **6** No harī ithuī-rī, Ngai no ūmwe, na nīwe Ithe witū, na indo ciothe cioimire kūrī we na tūtūtūrāga muoyo nī ūndū wake; na kūrī na Mwachani o ūmwe, nake nīwe Jesū Kristū, o we ūria indo ciothe ciagīire nī ūndū wake, na nowe ūtūtūtūrāgia muoyo. **7** No tī andū othe mooī ūguo. Andū amwe nī ūndū wa ūria matūtūrīte mamenyerete mīhīanano, o na hīndī ūria mekūrīa irio ta icio meciirāgia atī nīrutūrīrwo mīhīanano, na tondū thamīri ciao itīrī hīnya-rī, makanyītīrwo nī thaahu. **8** No irio iria tūrīāga itīngītūma tūkuhīrīre Ngai; tūtīngīthūkio nī kwaga gūcīria, na tūtīngīagīrio nīgūcīria. **9** O na kūrī ūguo-rī, menyererai atī wītīthī ūcio wanyu ndūgatūike mūhīnga kūrī arīa matarī na hīnya. **10** Nīgūkorwo mündū o wothē ūrī na thamīri itarī na hīnya, angīmuona inyuī mūrī na ūmenyo ūyū mūkīrīra irio thīnī wa hekarū ya mūhīanano-rī, gīthī ndangīmūrīria arīe kīria kīrutūrwo mīhīanano. **11** Nī ūndū ūcio-rī, mūrū kana mwarī wa Ithe witū ūcio thamīri yake itarī na hīnya, o ūcio Kristū aakūrīre-rī, agathūkio nī ūmenyo wanyu. **12** Hīndī ūria mwēhīria arīū na aarī a Ithe witū na nīra iyo, na mūgatīhīa thamīri ciao icio itarī hīnya-rī, nī Kristū mwēhīria. **13** Nī ūndū ūcio, angīkorwo kīria ndīrarīa no gītūme mūrū kana mwarī wa Ithe witū agwe mehīa-inī-rī, ndīkīagīrīrwo nī kūrīa nyama rīngī, nīguo ndīgātūme agwe. (aiōn g165)

9 Gīthī nīi ndīrī na wīyathi? Gīthī nīi ndīrī mūtūmwo? Gīthī nīi ndionire Jesū Mwachani witū? Anga inyuī mūtīrī maciaro ma wīra wakwa thīnī na Mwachani? **2** O na angīkorwo andū arīa angī mationaga ta ndī mūtūmwo-rī, tī-itherū nīi harī inyuī ndī mūtūmwo! Nīgūkorwo nī inyuī kīmenyithīa kīa ūtūmwo wakwa thīnī na Mwachani. **3** Gwītētra gwakwa harī arīa manjīrīthāgia nī gūkū: **4** Gīthī ithuī tūtīrī na kīhooō gīa kūrīa na kūnyua? **5** Gīthī ithuī tūtīrī na kīhooō kīa mündū gūtwarana rūgendo-inī na mūtumia wake mwītīkia, o ta ūria atūmwo arīa angī, na arīa a nyina na Mwachani, o na Kefa mekaga? **6** Kana no nīi tūrī na Baranaba arī o ngīnya tūrūtage wīra nīguo tuone ūteithio witū? **7** Nūū ūtungataga ta mūthīgari na akeerīha na indo ciake we mwene? Nī mündū ūrīkū ūhaandaga mūgūnda wa mīthabībū na ndarīe thabībū cia mūgūnda ūcio? Ningī-rī, nī kūrī mündū ūrīthāgia rūuru na ndanyue iria rīa rūuru rūu? **8** Ndiraaria ūhorō ūyū ndī na meciiria ma ū-mündū tu? Gīthī Watho o nāguo ndūgēte o ūguo? **9** Nīgūkorwo nī kwandīkitwo watho-inī wa Musa atīrī, “Ndūkanohē ndegwa kanua hīndī ūria ikūranga ngano ikīmīhūra.” Ngai akiuga ūguo-rī, nī ndegwa aracaarīa? **10** Tī-itherū oīgaga ūguo nī ūndū witū, gīthī tīguo? Ī-nī, ūndū ūyū waandīkīrūō nī ūndū witū, tondū rīria mūrīmi ekūrīma, nake mūhūrī ngano amīhūtūrage-rī, nī kwagīrīre mekage ūguo marī na kīrīgīrīro atī nīmakagayana magetha. **11** Tūngīkorwo ithuī nītūhaandīte mbeū ya kīroho thīnī wanyurī, kaī akīrī ūndū mūnene ithuī tūngīgetha indo cia gūtūrīa mwīrī kuuma kūrī inyuī? **12** Angīkorwo andū angī marī na kīhooō gīa gūteithio nī inyuī-rī, ithuī gīthī tūtīkīagīrīrwo nīgūteithio makīria? No ithuī tūtīahūthīrīre kīhooō kīu. Handū ha ūguo-rī, nī gūkīrīrīria tūkiragīrīria ūndū o wothē nīguo tūtīkīae kūhīngīca ūhorō-ūrīa-Mwega wa Kristū. **13** Kaī inyuī mūtōō atī andū arīa marutaga wīra thīnī wa hekarū marutaga irio ciao kuuma kīu hekarū, nao arīa matungataga kīgongona-inī magayanaga kīria kīrutītwo kīgongona-inī? **14** O ta ūguo-rī, Mwachani nīathanīte atī arīa mahunjāgia ūhorō-ūrīa-Mwega nīmagīrīrwo kuonaga gīa kūmatūrīa kuuma kūrī ūhorō-ūrīa-Mwega. **15** No nīi ndīrī ndaahūthīra kīhooō o na kīmwe

gĩa cio. Ningĩ ndiraandika ūhoro ūyũ ndĩ na kūrīgīrīro atĩ nīmūkūnjīga maũndũ ta macio. Nĩ kaba ngue gūkīra mũndũ o naũ agirie ndīrahīre ūndũ ūcio. **16** No rīrī, ndingīhota kwīraha rīrīa ngūhunjīa Ūhoro-ūrīa-Mwega, nīgūkorwo nihatagīrīrio mūno ndīuhunjīe. Na nī ingīaga kūhunjīa Ūhoro-ūrīa-Mwega kaĩ ndagīa na haaro-ĩ! **17** Ingīhunjīa nĩ ūndũ wa kwiyendera-rī, ndaheo mūcaara; no angīkorwo tĩ na ūndũ wa kwiyendera-rī, nī no kūhingīa ndīrahingīa ūndũ ūrīa ndīhokeirwo. **18** Hakīrī ūguo-rī, mūcaara wakwa ūkīrī kī? Nī atīrī: Atī harī ūhoro wa kūhunjīa Ūhoro-ūrīa-Mwega-rī, hunjagīe tūhũ itekūrīhwo, na nī ūndũ ūcio njage gwītagīa kīhooto gīakwa rīrīa ngūhunjīa Ūhoro-ūrīa-Mwega. **19** O na gūtūika nī muohore na ndīrī ngombo ya mũndũ-rī, nī ndīūtūaga ngombo ya o mũndũ wothe, nīguo nguucīrīrie andũ aingī o ta ūrīa kwahoteka. **20** Kūrī Ayahudi ndaatuikire ta Mūyahudi nīguo nguucagīrīrie Ayahudi. Na kūrī arīa marī rungu rwa watho-rī, ndaatuikire ta mũndũ ūrī rungu rwa watho, o na gūtūika nī mwene ndīrī rungu rwa watho, nīguo nguucagīrīrie arīa marī rungu rwa watho. **21** Kūrī arīa matarī watho-inī-rī, ndaatuikire ta mũndũ ūtarī watho-inī ūcio, o na gūtūika ndīrī muohore kuuma kūrī watho wa Ngai, no ndī watho-inī wa Kristũ, nīguo nguucagīrīrie arīa matarī watho-inī ūcio. **22** Kūrī arīa matarī hinya-rī, ndaatuikire ta itarī hinya nīguo nguucagīrīrie arīa matarī hinya. Nduikite maĩndũ mothe kūrī andũ othe nīgeetha kūngihoteka na njīra ciothe ngerie kūhonokia amwe ao. **23** Njīkaga maĩndũ maya mothe nī ūndũ wa Ūhoro-ūrīa-Mwega, nīgeetha ngaagīrwo irathimo ciaguo. **24** Kaĩ inyuĩ mūtooi atĩ andũ arīa mahītahītanaga ihena-inī mahanyīkaga othe, no rīrī, no ūmwe wa ūheagwo kīheo? Kīhanyūkei na njīra irīa ingītūma mūkaaheo kīheo. **25** Mũndũ o wothe ūrīa ūhītahītanaga thīnī wa mathako-rī, ehataga na akemenyerīa maĩndũ-inī mothe hatarī itherũ. Mekaga ūguo nīguo maheo thūmbĩ itarī ya gūtūūra; no ituhī twīkaga ūguo nīguo tūkaaheo thūmbĩ ya gūtūūra ngīnya tene. **26** Nĩ ūndũ ūcio-rī, nī ndīhanyūkaga ta mũndũ ūtooi gītūmi gĩa kūhanyūka; na ndīrūaga ta mũndũ ūgūikīa ngundi ciake o ūguo tūhũ. **27** Aca, nī mwīrī wakwa hūūruga ngaūtua ngombo yakwa, nīgeetha ndaarīka kūhunjīrīa andũ arīa angī-rī, nī mwene ndīkanatuīke wa kūregwo nyimwo kīheo.

10 Na rīrī, arīu na aarī a Ithe witũ, ndīkwenda mūkorwo mūtooi ūndũ ūyũ, atĩ maithē maitũ ma tene othe maatongoragīo nī itu, na atĩ othe nīmarīngire irīa. **2** Othe nīmabatīthirīo matuīke andũ a Musa marī rungu rwa itu rīu, o na marī irīa-inī rīu. **3** Na othe maarīaga irīo o imwe cia kīrōho, **4** na maanyūaga maaĩ o mamwe ma kīrōho; nīgūkorwo maanyūire kuuma rwaro-inī rwa ihiga rwa kīrōho rīrīa rwatarwanaga nao, naruo rwaro rīu rwarī Kristũ. **5** O na kūrī ūguo-rī, aingī ao matiigana gūkenīa Ngai; nacio cimba ciao ikīhurunjwo werū-inī. **6** Na rīrī, maĩndũ macio meekīre marī ta cionereria, nīgeetha ngoro ciitũ itikerīrīrie gwīka maĩndũ mooru ta macio meekire. **7** Mūtīgatuīke ahoi mīhianano, ta ūrīa amwe ao maatariĩ, o ta ūrīa kwandīkitwo atīrī: “Andũ acio magīkara thī kūrīa na kūnyua, magīcooka magūkīra kūina na gwīkenīa.” **8** Ningī tūtīkahūtīre ūmaraya, ta ūrīa amwe ao meekire, nao magīkua andũ ngiri mīrongo rīrī na ithatũ mūthenya ūmwe. **9** O na ningī tūtīkanagerie Mwachani, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīnīnwo nī nyoka. **10** Na mūtīkake gūteta, ta ūrīa amwe ao meekire, nao makīrūragwo nī mūrīka ūrīa mūnīnani. **11** Maĩndũ macio meekīre kūrī o marī cionereria, na makīandīkwo marī ma gūtūkaania, ituhī tūkinyīrīrwo nī kūhingīo kwa mahinda.

(aĩon g165) **12** Nĩ ūndũ ūcio, ūngīra nūrūgamīte wega-rī, menyerera ndūkae kūgĩa! **13** Mūtīrī mwagerio na magerio mangī tīga o marīa makoraga andũ. Nake Ngai nīmwohokeku; ndangītīkīra mūgerio na magerio marīa mūtangīhota gwītīrīa. No rīrīa mūkūgerio-rī, nīarīmūonagīrīrīa njīra ya kūrīra nīguo mūhotage gwītīrīa magerio macio. **14** Nĩ ūndũ ūcio, arata akwa endwa, ūragīrai ūhoro wa kūhooya mīhianano. **15** Ndīraarīrīa andũ oogī; mwīkūūranīrei ūrīa ndīroiga. **16** Gīkombe gĩa gūcooka ngaatho kīrīa tūcookagīa ngaatho nī ūndũ wakīo-rī, gīthī tī kūgwatanīra thakame ya Kristũ? Na gīthī mūgate ūrīa twenyūruga tī kūgwatanīra mwīrī wa Kristũ? **17** Na tondu mūgate ūcio nī ūmwe-rī, ituhī, o na tūrī aingī, tūrī o mwīrī ūmwe, nīgūkorwo ituhī othe tūrīaga mūgate o ūcio ūmwe. **18** Ta mwīcūranīe ūhoro wa andũ a Isīraelī: Arīa marīaga irīo cia igongona-rī, gīthī matīgwatanagīra kīgongona kīu? **19** Ndīrenda kuuga atīa? Atī kīrīa kīrutīrwo mūhianano nī kīndũ kūrī, kana atī mūhianano guo mwene nī kīndũ kūrī? **20** Aca! Ūrīa ndīroiga nī atī magongona ma andũ arīa matarī na ūngai marutagīrwo ndaimono, na tī Ngai, na ndīkwenda mūgīe ngwatanīro na ndaimono. **21** Mūtīgīhota kūnyūra gīkombe kīa Mwachani, na mūnyūire gīkombe kīa ndaimono o nakīo; mūtīgīhota kūgwatanīra metha-inī ya Mwachani, na mūgwatanīre metha-inī ya ndaimono. **22** Kaĩ tūragerīa kwarahūra ūuru wa Mwachani? Kaĩ tūrī na hinya kūmūkīra? **23** “Nī ndīrīgīrīrio gwīka ūndũ,” no tī ūndũ o wothe ūrī na kīguni. “Nī ndīrīgīrīrio gwīka ūndũ,” no tī ūndũ o wothe ūrī na uumīthio. **24** Gūtīrī mũndũ wagīrīrwo nīgūcaragīa maĩndũ ma kwīguna mwene, no nīacaragīe maĩndũ ma kūgūna andũ arīa angī. **25** Rīragī kīrīa gīothe kīendagīo thoko-inī ya nyama mūtekwīyūrīa ciūrīa nī ūndũ wa mwīcuuko wa thamīrī, **26** nīgūkorwo, “Thī nī ya Mwachani, na kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo.” **27** Mũndũ ūtarī mwītīka angīmūta mūkarīe irīo gwake, na inyuĩ mūkorwo nī mūkwenda gūthī-rī, rīa irīo ciothe irīa mūngītheo mūtekwīyūrīa ciūrīa cia mwīcuuko wa thamīrī. **28** No mũndũ angīmūra atīrī, “Irīo ici irūtītwo irī igongona,” mūtīgacīrīe, nī ūndũ wa mũndũ ūcio wamūra ūguo, o na nī ūndũ wa mwīcuuko wa thamīrī; **29** ngīuga ūguo tī thamīrī yaku ndagweta, no nī thamīrī ya mũndũ ūcio ūngī. Nī ūndũ-rī, wīyathi wakwa ūgūcīrīthio nīkī nī ūndũ wa thamīrī ya mũndũ ūngī? **30** Ingīrīanīra irīo na andũ angī ndī na ngaatho-rī, nī kī gītūgītūma njambio nī ūndũ wa kīndũ kīu njokeirīe Ngai ngaatho nī ūndũ wakīo? **31** Nĩ ūndũ ūcio, rīrīa mūkūrīa kana rīrīa mūkūnyua, o na kana mūgūka ūndũ o wothe-rī, wīkagei nī ūndũ wa kwenda kūgocīthīa Ngai. **32** Tīgai gwīka ūndũ ūngīhingīthīa mũndũ, arī Mūyahudi, kana arī Mūyunani, o na kana ūhingīthīe kanītha wa Ngai, **33** o ta ūrīa nī ngeragīa gūkenīa andũ othe na njīra o yothe. Nīgūkorwo ndīcaragīa ūndũ wa kwīguna nī mwene, no njaragīa ūrīa ingīgūna andũ aingī, nīguo mahonoke.

11 Mwīgerekānīe na nī, ta ūrīa ndīgerekānīa na Kristũ. **2** Nīngūmūgaathīrīrīa nī ūndũ wa kūndīrīkana maĩndũ-inī mothe, na nī ūndũ wa gūtūūra mūrūmītīe morutani macio, o ta ūrīa ndaamūrūtīre. **3** Rīu-rī, nīngwenda mūmenye atī mūtwe wa mũndũ mūrūme o wothe nī Kristũ, na mūtwe wa mũndũ-wa-njā nī mũndũ mūrūme, na mūtwe wa Kristũ nī Ngai. **4** Mũndũ mūrūme o wothe ūrīa ūhooyaga kana akaratha ehumbīrīte mūtwe-rī, nī mūtwe wake aconorīthīagīa. **5** Nake mũndũ-wa-njā o wothe ūrīa ūhooyaga kana akaratha atahumbīrīte mūtwe wake-rī, nī mūtwe wake aconorīthīagīa, tondu ūguo no ūndũ ūmwe na kwenjwo. **6** Angīkorwo mũndũ-

wa-nja ndekühumbira mütwe wake-rí, niákienje njuírí yake; na angikorwo kürengarenga njuírí kana kwenjwo ní úndú wa güconora mündú-wa-nja-rí, niákühumbire mütwe. **7** Mündú mürúme ndaagíríro wó nkühumbira mütwe wake, kuona atí níwe mñhianire wa Ngai, na ní riiri wa Ngai; no mündú-wa-nja níwe riiri wa mündú mürúme. **8** Nígúkorwo mündú mürúme ndoimire harí mündú-wa-nja, no ní mündú-wa-nja wóimire harí mündú mürúme. **9** Mündú mürúme-rí, tiwe wombirwo ní úndú wa mündú-wa-nja, no ní mündú-wa-nja wombirwo ní úndú wa mündú mürúme. **10** Ní úndú wa gítúmi gíkí-rí, mündú-wa-nja agíríro wó nígúkorwo na rúri mütwe rwa kuonania atí ní wa gwathwo ní úndú wa araka. **11** No ningí-rí, thíini wa Mwathani, mündú-wa-nja ndeiganítie mündú mürúme atarí ho, nake mündú-mürúme ndeiganítie mündú-wa-nja atarí ho. **12** O ta úria mündú-wa-nja oimire harí mündú mürúme-rí, no taguo mündú-mürúme aciaragwo ní mündú-wa-nja. No rírí, indo ciothe ciungaga kúri Ngai. **13** Ta tuai arí inyu: Ní kwagíríre mündú-wa-nja kúhooya Ngai atehumbíríre mütwe? **14** Kaí maúndú ma ndúire matamúrutaga atí mündú-mürúme gúkorwo arí na njuírí ndaaya ní úndú wa kúmúconorithia, **15** no mündú-wa-nja gúkorwo na njuírí ndaaya, úcio ní riiri wake? Nígúkorwo aheetwo njuírí ndaaya arí kúndú gía kúmühumbira. **16** Angikorwo kúri na mündú úri na ngarari na úhoro úyú-rí, níamenye atí ithuí tütírí mütugo úngí, o na makanitha ma Ngai matírí mütugo úngí. **17** Úhoro-iní úria ngúmútaaríria ríu-rí, ndírí na úndú wa kúmúgaathíra, nígúkorwo kúngana kwanyu ti gwa kúmúgana no ní gwa kúmúthúkia. **18** Úndú wa mbere, njiguaga atí ríria muongana ta kanitha, ní kúgíaga na nyamúkano gatagatí kanyu, na úhoro úcio ndingíaga gwítikia úmwe waguo. **19** Hatarí nganja gütingíaga kúgía na ngarari gatagatí-iní kanyu cia kuonania aría anyu metíkíríkíe ní Ngai. **20** Ríria muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mürúaga, **21** nígúkorwo ríria múkúria, o mündú athiaga na mbere kúria ategweterera úria úngí. Úmwe aikaraga ahúti, nake úria úngí agaikara arítwo. **22** Kaí mütari míci mungíríra na mñnyúire kuo? Kana ní kanitha wa Ngai mñnyararite na múkenda güconoraga aría matarí kúndú? Ngúkímwíra atía? No ndíkímúgaathíríre ní úndú wa úhoro úcio? Aca, ndingímúgaathíríria! **23** Nígúkorwo úhoro úria ndaamúkíríre kuuma kúri Mwathani noguo ndaamúkinyíirie: Mwathani Jesú, útúkú úria aakunyáníro, nooire múgate, **24** na aaríkia gücookia ngaatho, akíwenyúrange, akiuga atírí, “Úyú ní mwírí wakwa, úria úheanítwo ní úndú wanyu; ikagai úú níguo mündirikanage.” **25** Ningí o úndú úmwe, thuutha wa kúria irio, akíoya gikombe, akiuga atírí, “Gikombe gíkí ní kírikaníro kíría kírú thíini wa thakame yakwa; ikagai úú, ríria ríothe müríkinyuagíra, níguo mündirikanage.” **26** Nígúkorwo ríria ríothe múkúria múgate úyú na múkanyúira gikombe gíkí-rí, níkuumbúra múkuumbúra gúkuwa kwa Mwathani o nginya híndí ríia agooka. **27** Ní úndú úcio, mündú o wothé úkúria múgate úcio kana akanyúira gikombe kúu kía Mwathani úria gütaagíríre-rí, ní kwíhia ehíirie mwírí na thakame ya Mwathani. **28** Mündú níambage gwítúria mbere ya kúria múgate úcio na kúnyúira gikombe kúu. **29** Nígúkorwo mündú úria wothé úrúaga na akanyúira ategúkúrána mwírí wa Mwathani, ní itúro ríake we mwene etuagíra. **30** Kúu níkió gítúmite aingí anyu moorwo ní hinya, na marúare, na amwe anyu nímaríkítie gúkuwa. **31** No túngítúria ciira ithuí ene, tütíngítúka a gücírithio. **32** Híndí ríia tütúgítúro ciira ní Mwathani-rí, ní kúherithio túherithagio nígeetha tútíkae gütúro ciira hamwe na thí. **33** Ní úndú úcio, aríu na aarí a lthe wítú, ríria múnganíte müríanire-rí,

etanagíríra. **34** Angikorwo mündú níahúti-rí, agíríro wó ní kúria irio gwake múci, nígeetha ríria muongana gütikagíe úhoro wa gütúro ciira. Níngaeana úhoro wa maúndú macio mangí ríria ngooka.

12 Na rírí, aríu na aarí a lthe wítú, ha úhoro wa iheo cia kíroho-rí, ndikwenda múkare mürígítwo níguo. **2** Inyu ní mütúú atí híndí ríria múteefíkítie Ngai, nímwaguacagíríro na múkerekero kúri mñhianano itangíria. **3** Ní úndú úcio ngúmúria atí, gütírí mündú waragia ahotithio ní Roho wa Ngai úngiuga atírí, “Jesú aronyíitwo ní kírúmi,” na gütírí mündú úngíhota kuuga atírí, “Jesú ní Mwathani,” atatongoretio ní Roho Mútheru. **4** Na rírí, iheo iria iheanagwo ní mñthema mñthema, no Roho úria úciheanaga no úmwe. **5** O na njíra cia gütungata ní mñthema mñthema, no Mwathani úria útungatagwo no úmwe. **6** Ningí kúri mürítúre ya wíra mñthema mñthema, no Ngai no úmwe úria úhotithagia maúndú mothe gwíkíka thíini wa andú othe. **7** Na rírí, o mündú níahagwo úndú wa kuonania atí arí na Roho, naguo úndú úcio ní wa kúgana andú othe. **8** Roho úcio níwe úheaga mündú úmwe ndúmíríri ya úngí, na úngí akaheo úmenyo ní Roho o ro úcio, **9** nake úngí akaheo wítíkio ní Roho o ro úcio, na úngí akaheo iheo cia kúhonania ní Roho o ro úcio, **10** nake úngí akaheo hinya wa kúringa ciama, na úngí akaheo úrathi, na úngí akaheo gükúrána maroho, na úngí akaheo kwaria na thiomí mñthema mñthema, níngí úngí akaheo úhoti wa gütaúra thiomí icio. **11** Maúndú macio mothe ní wíra wa Roho o ro úcio úmwe, nake agayagíra o mündú o úria ekwenda. **12** Mwírí wa mündú ní úmwe, o na gwatúka úri ciiga nyingí; níngí o na gwatúka ciiga ciaguo ciothe ní nyingí-rí, ciothe no mwírí o úmwe. Úguo noguo Kristú atarí. **13** Nígúkorwo ithuothe twabatithirio na Roho úmwe tütútuika a mwírí úmwe, o na túri Ayahudi kana túri Ayunani, túri ngombo o na kana tütari ngombo, na ithuothe tükínyuithio Roho o ro úcio úmwe. **14** Na rírí, mwírí ndúkoragwo na kíga kímwe, no ní wa ciiga nyingí. **15** Kúgúru kúngiuga atí, “Tóndú ti ní guoko-rí, ndírí wa mwírí úyú,” Úndú úcio ndúngítúma gütigé gütuika kíga kía mwírí úcio. **16** Nakuo gütu kúngiuga atí, “Tóndú ti ní riitho-rí, ndírí wa mwírí úcio,” ní úndú wa gítúmi kú gütingítiga gütuika kíga kía mwírí úcio. **17** Mwírí wothé úngíkorwo no riitho-rí, kúgú túngúguaga na kí? Mwírí wothé úngíkorwo no gütú-rí, kúnungíra túngúnungagíra na kí? **18** No úria kúri, ní atí Ngai ní eekíríre ciiga ciothe thíini wa mwírí, agícíikíra o ta úria eendaga ciikare. **19** Ciiga ciothe ingítúka ní kíga kímwe-rí, mwírí naguo úngíkorwo ha? **20** Úria kúri ní atí ciiga ní nyingí, no mwírí ní úmwe. **21** Riitho rítíngíhota kwíra guoko atírí, “Ní ndírí na bata nawe!” Naguo mütwe wíre magúru atírí, “Ní ndírí na bata na inyu!” **22** Handú ha úguo-rí, ciiga cia mwírí iria cionekaga itarí hinya, nício irí bata makíría, **23** nacio ciiga iria tuonaga ta itarí cia gütú muno-rí, nício túheaga gítúo kía mwanyu. Nacio ciiga iria tuonaga ta itagíríre kuoneka nímenyagíríro muno, **24** o ríria ciiga ciitú iria itarí cia kúhithwo itabataragio ní kúmenyererwo muno. No Ngai níanyiitithanítie ciiga cia mwírí na agatúithia makíría ciiga iria ciagíte gütúo, **25** nígeetha gütikae kúgía na nyamúkano thíini wa mwírí, no nígeetha ciiga ciaguo imenyagíríre o kíga na kíría kíngí. **26** Kíga kímwe kíngínyarírika, ciiga iria ingí inyaríiríkaga hamwe nakío; nakío kíga kímwe kíngítheo gütúo-rí, o nacio ciiga iria ingí níikenaga hamwe nakío. **27** Na rírí, inyu mürí mwírí wa Kristú, na o mündú wanyu ní kíga kíaguo. **28** Nakuo thíini wa kanitha, Ngai níathuuríte

mberend andũ amwe matũike atũmwo, a keerĩ anabii, a gatatũ arutani, o na ningĩ kũgje na aringi a ciana, o na arĩa marĩ na iheo cia kũhonania mĩrimũ, na arĩa marĩ na ũhoti wa gũteithia arĩa angĩ, na arĩa marĩ na iheo cia ũtabarĩri, na arĩa maaragia na thiomĩ mĩthemba mĩthemba. **29** Andũ othe nĩ atũmwo? Andũ othe nĩ anabii? Andũ othe nĩ arutani? Andũ othe nĩ aringi a ciana? **30** Andũ othe nĩmaheetwo iheo cia kũhonania? Andũ othe nĩmakĩaragia na thiomĩ? Andũ othe nĩmagĩtaũraga thiomĩ? **31** No rĩrĩ, mwĩriragĩriei iheo iria irĩ bata mũno. Na rĩu ningũmuonia njĩra irĩa njega makĩria.

13 Atĩrĩrĩ, o na ingĩaria na thiomĩ cia andũ o na cia araka, no ngorwo itarĩ na wendani-rĩ, ingĩkorwo ndĩ o ta kĩndũ kĩa rũthuku kĩa kĩgambaga kĩaaringwo, kana o ta thaani gĩa ihũũrithanagio ikagamba. **2** Ingĩkorwo ndĩ na kĩaheo gĩa kũratha ũhoro, na ngorwo no hote kũmenya maĩndũ mothe ma hito na ngagĩa na ũmenyo wothe, na ingĩkorwo ndĩ na wĩtikio ũria ũngĩhota gũthaamia irĩma, no ndirĩ na wendani-rĩ, ndirĩ bata o na hanini. **3** Ingĩheana indo ciakwa ciothe kũrĩ andũ arĩa athĩni, o na heane mwĩrĩ wakwa ũcinwo, no ngorwo ndirĩ na wendani-rĩ, ndingĩgunika. **4** Wendani nĩũkiranagĩrĩa, na wendani nĩũtuganaga. Ndũguanagĩa ũru, na ndwĩgathaga, o na ndũrĩ mwĩtĩio. **5** Wendani ndũrĩ rũtũrĩko, na ndũcaragia ũria ũngũgũna, o na ndũhiũhaga kũrakara, na ndũtaraga maita marĩa ũhĩtĩrio. **6** Ningĩ wendani ndũkenagĩa ũru, no nĩũkenagĩa ũhoro wa ma. **7** Wendani nĩũgitanagĩa hĩndĩ ciothe, na ũgetĩkia maĩndũ mothe, na nĩwĩrĩragĩrĩa hĩndĩ ciothe, o na ũkomĩrĩria hĩndĩ ciothe. **8** Wendani ndũthiraga. No akorwo nĩ morathi, nĩmagathira; o na thiomĩ nĩgathira; na kũmenya maĩndũ o nakuo nĩgũgathira. **9** Ngĩkorwo tũmenyaga maĩndũ o gĩcunjĩ, na ũrathaga maĩndũ o gĩcunjĩ, **10** no hĩndĩ irĩa ũndũ ũria mũkinyanĩru ũgookarĩ, ũndũ ũria ũtarĩ mũkinyanĩru nĩũgaathira. **11** Hĩndĩ irĩa ndaarĩ kaana-rĩ, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maĩndũ o ta kaana. No hĩndĩ irĩa ndaatuĩkire mĩndũ mũgĩma-rĩ, ngĩtigana na maĩndũ ma wana. **12** Rĩu tũonaga maĩndũ na mairia, ta kuona na gĩccio; no hĩndĩ ũyo tũkoonaga ta andũ makĩonana ũthiũ kwa ũthiũ. Rĩu njũũ maĩndũ o gĩcunjĩ; hĩndĩ ũyo nĩngamenya maĩndũ wega, o ta ũria nĩ njũũwo wega. **13** Na rĩu, maĩndũ maya matatũ nĩ ma gĩtũũra: wĩtikio, na kĩrĩgĩrĩro, o na wendani. No ũria mũnene wamo nĩ wendani.

14 Rũmagĩrĩrai mĩthĩire ya wendani, na mwĩrĩrie mũno iheo cia kĩroho, na makĩria mwĩrĩragĩrie kĩaheo kĩa ũheani ũhoro wa Ngai. **2** Nĩgũkorwo mĩndũ ũria wothe waragia na rũthiomĩ-rĩ, ti andũ aaragĩria no nĩ Ngai aaragĩria. Ti-itherũ, gũtĩrĩ mĩndũ ũtaũkagĩrwo nĩ ũria aroiga; no nĩ maĩndũ ma hito aaragia na roho wake. **3** No mĩndũ ũria ũheanaga ũhoro wa Ngai aaragĩria andũ akamekĩra hinya, na akamomĩrĩria, na akamahooreria. **4** Mĩndũ ũria waragia na rũthiomĩ nĩ we mwene wĩongagĩrĩa hinya, no ũria ũheanaga ũhoro wa Ngai nĩ kanitha ongagĩrĩa hinya. **5** No nyende inyuothe mwaragie na thiomĩ, no makĩria ingĩenda inyuothe mĩrathage mohoro. Mĩndũ ũria ũrathaga ũhoro nĩakĩrite ũria waragia na thiomĩ, tĩga no akorirwo nĩegũtaũra thiomĩ icio, nĩguo kanitha wongererwo hinya. **6** No rĩu, arĩũ na aarĩ a lthe wĩtũ, ingĩũka kũrĩ inyũ na njarie na thiomĩ-rĩ, ingĩmũgũna nakĩ, tĩga no ndĩmũreheire ũgũrĩro, kana ũmenyo, kana ũrathi, o na kana kĩaheo kĩa ũrutani? **7** O na ha ũhoro ũkonĩĩ indo iria itarĩ muoyo irĩa igambaga, indo ta mũtũrĩrũ kana kĩnũnda kĩa mũgeeto-rĩ, mĩndũ angĩgĩkũrana atĩa rwĩmbo rũrĩa rĩenda kũinwo,

tĩga hakorirwo na ngũũrani njega ya mĩgambo? **8** Ningĩ-rĩ, angĩkorwo karumbeta gatĩkũruta mĩgambo ũgũkũũrĩkana ũria ũkuuga-rĩ, nũũ ũngĩkĩhaarĩa gũthĩĩ mbaara-inĩ? **9** ũguo noguo ũhoro wanyu ũtarĩ. Tĩga mwarĩrie na ciugo ikũmenyeka na rũthiomĩ rwanyu-rĩ, nĩ mĩndũ ũrĩkũ ũngĩmenya ũria mũroiga? Mũngĩkorwo o mũkĩarĩa riera. **10** Ti-itherũ nĩ kũrĩ mĩthemba mĩngĩ ya thiomĩ gũkũ thĩ, no gũtĩrĩ rũthiomĩ o na rũmwe rũtarĩ ũria ruugaga. **11** No angĩkorwo ndingĩmenya ũria mĩndũ aroiga-rĩ, nĩ ngĩrĩ mũrũrĩrĩ harĩ mĩndũ ũcio ũraaria, nake nĩ mũrũrĩrĩ harĩ nĩ. **12** ũguo noguo o na inyũ mũtarĩ. Kuona atĩ nĩmwĩrĩrie mũno iheo cia kĩroho-rĩ, kĩgeragie kuongerera iheo iria ciakwa kanitha ũkagĩa na hinya. **13** Na tondu ũcio-rĩ, mĩndũ ũria waragia na rũthiomĩ rũgeni nĩahooyage nĩguo ahothe gũtaũra ũria aroiga. **14** Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩkorwo ndĩrahooya ngĩthiomaga-rĩ, roho wakwa nĩguo ũrahooya, no meciiria makwa matĩrĩ na maciario. **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũgũka atĩa? Nĩ ndĩrĩhooyaga Ngai na roho wakwa, na ningĩ hooyage na meciiria makwa; o na kũina ndĩrĩnaga na roho wakwa, na ningĩ nyinage na meciiria makwa o namo. **16** Ningĩ-rĩ, ũngĩkorwo ũkĩgocoo Ngai na roho waku tu-rĩ, mĩndũ wa arĩa marĩ gatagatĩ kanyu ũtarataũkĩrwo, angĩkiuga “Amenĩ” atĩa mahooya-inĩ maku ma gũcokia ngaatho, kuona atĩ ndaramenya ũria ũroiga? **17** No ũkorwo ũgĩcokia ngaatho wega mũno, no mĩndũ ũcio ũngĩ ndanongererwo hinya nĩ ũhoro ũcio. **18** Nĩngũcokeria Ngai ngaatho nĩgũkorwo nĩ nĩjaragia na thiomĩ makĩria manyu inyuothe. **19** No kanitha-inĩ-rĩ, nĩ kaba njarie ciugo ithano ndĩramenya wega nĩguo ngĩrute andũ arĩa angĩ ũhoro nacio, gũkĩra njarie ciugo ngĩrĩ ikũmĩ cia gũthioma. **20** Ariũ na aarĩ a lthe wĩtũ, tĩgagai gwĩciiragia ta ciana. Harĩ ũhoro wa maĩndũ marĩa mooru-rĩ, tũkai tũkenge, no mwĩciirĩrie-inĩ wanyu mũtũike andũ agima. **21** Thĩnĩ wa Watho nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩngaarĩa andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na thiomĩ ng’eni, ndĩmaarĩrie na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa kũngĩ, no o na ndeeka ũguo matikanjĩgũ.” **22** Nĩ ũndũ ũcio, kwaria na thiomĩ nĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie no ti kĩmenyithia kũrĩ arĩa metetikĩtie; no kũratha ũhoro nĩ kwa arĩa metetikĩtie, ti kwa arĩa matetikĩtie. **23** Tondu ũcio kanitha wothe ũngũngana na andũ othe maarie na thiomĩ-rĩ, na hacooke hatooonye andũ matooĩ ũhoro wa thiomĩ, kana andũ matetikĩtie-rĩ, gĩthĩ matingĩgũga atĩ mũrĩ agũrũkĩ? **24** No mĩndũ ũtarĩ mwĩtikia kana mĩndũ ũtarĩ mũtaũkĩre nĩ ũhoro ũcio angĩtoonya rĩria andũ othe mararatha mohoro-rĩ, mĩndũ ũcio nĩegũũgũthio nĩ andũ othe atĩ nĩ mwĩhĩa na aciirithio nĩo othe, **25** na maĩndũ marĩa atũire ahithite ngoro-inĩ nĩmakĩombũka. Nĩ ũndũ ũcio egũthie thĩ ahothe Ngai, akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu!” **26** Tũgũkiuga atĩrĩ, arĩũ na aarĩ a lthe wĩtũ? Rĩrĩa muongana hamwe-rĩ, o mĩndũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na ũndũ arenda kũrutana, kana arĩ na ũndũ agũũrĩrĩro, kana arĩ na thiomĩ, kana arĩ na ũtaũri wa thiomĩ. Maĩndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ ũndũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. **27** Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomĩ-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩngĩha atatũ, na o mĩndũ aarie riita riake, no na nginya hacie na mĩndũ ũngĩ wa gũtaũra. **28** Angĩkorwo gũtĩrĩ mũtaũri-rĩ, mwarĩa ũcio nĩagĩkire arĩ kũu kanitha-inĩ, na akĩarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai. **29** Aheani ũhoro eerĩ kana atatũ magĩrĩrwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ũria kũeererwo. **30** Na mĩndũ ũkarĩe thĩ ho angĩgĩa na ũgũũrĩro-rĩ, mwarĩa ũcio wa mberĩ nakĩre. **31** Ngĩkorwo inyuothe no mĩrathage ũhoro o mĩndũ riita riake nĩguo andũ othe marutwo maĩndũ na momĩrĩrio. **32** Namu maroho ma

anabii nĩmathikagĩra anabii o ene. **33** Nĩgũkorwo Ngai ti Ngai wa kirigiicano no nĩ wa thayũ. Ta ũria kũri thĩini wa ciungano ciothe cia andũ arĩa aamũre, **34** atumia magĩrĩro nĩgũkaraga makĩrĩte ki marĩ thĩini wa kanitha. Matĩtikĩrĩtio kwaria, no nĩmaikarage menyĩhĩtie, o ta ũria Watho uugĩte. **35** Angĩkorwo marĩ na ũndũ mangienda kũmenya-rĩ, nĩmoragie athuuri ao ene kwao mũcũ; nĩgũkorwo nĩ ũndũ ũri thoni atumia kwargia thĩini wa kanitha. **36** Hĩ! Anga kiugo kĩa Ngai kĩa mbĩrĩrie na inyuũ? Kana hĩhi no inyuũ inyuiki gĩakinyĩre? **37** Mũndũ o na ũ angĩciĩria atĩ nĩ mĩnabĩ, kana arĩ na iheo cia kĩroho-rĩ, nĩagĩtikĩre atĩ maũndũ maya ndĩramwandĩkĩra nĩ maũndũ marĩa maathanĩtuo nĩ Mwathani. **38** No angĩagĩra ũndũ ũcio kĩene-rĩ, o nake we mwene nĩakagĩro kĩene. **39** Nĩ ũndũ ũcio, arĩu na aarĩ a lthe witũ, mwĩrĩrĩrie kũrathaga mohoro, na mũtikagĩragie ũhoro wa kwaria na thĩomi. **40** No maũndũ mothe nĩmekagwo na mĩtaratara ũria wagĩrĩre, na mekagwo na kĩaarĩro.

15 Na rĩrĩ, arĩu na aarĩ a lthe witũ, nĩngwenda kũmĩrĩkanĩa ũhoro-ũria-mwega ũria ndaamũhunjĩrie, na mũkiwamũkĩra, na noguo mũtũũrĩte mũrĩmĩtie. **2** ũhoro ũcio mwega nĩguo ũtũmaga mũhonoke, mwaikara mũrĩmĩtie wega ũhoro ũria ndaamũhunjĩrie. Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ũhoro ũcio mwawĩtikĩrie o tũhũ. **3** Nĩgũkorwo ũhoro ũria nĩ ndaamũkĩrĩre nĩguo ndaamũheire, ũri wa mbere na wa bata mũno: atĩ Kristũ nĩakũire nĩ ũndũ wa mehĩa maitũ o ta ũria Maandĩko moigĩte, **4** na atĩ nĩathikĩro, na atĩ mũthenya wa gatatũ akĩrĩũkio kũringana na ũria Maandĩko macio moigĩte, **5** na atĩ akĩumĩrĩra Petero, na agĩcooka akĩumĩrĩra arĩa lkũmi na Eerĩ. **6** Thuutha ũcio, nĩomĩrĩre makĩria ma arĩu na aarĩ a lthe witũ magana matano ihinda o rĩmwe, na angĩ ao marĩ muoyo o na rĩu, o na gĩtũũka amwe ao nĩmarĩkĩtie gũkua. **7** Nĩngĩ agĩcooka akĩumĩrĩra Jakubu na thuutha wa ũguo agĩcooka akĩumĩrĩra atũmwo othe, **8** na thuutha wa acio angĩ othe akĩnyumĩrĩra o na nĩi, haana ta mũndũ waciariĩtuo atarĩ mũkĩnyu. **9** Nĩgũkorwo nĩ nĩ mĩnini mũno harĩ atũmwo arĩa angĩ, o na ndiagĩrĩro nĩ gwĩtuo mũtũmwo, tondũ nĩndanyariire kanitha wa Ngai. **10** No wega wa Ngai nĩguo ũtũmĩte ndũũke ũguo ndarĩi, nĩguo wega wake kũrĩ nĩ ndwarĩ wa tũhũ. No nĩndarũtũre wĩra na kĩyo gũkĩra acio angĩ othe, no ti nĩ ndaarutaga wĩra ũcio, no nĩ wega wa Ngai ũria warĩ hamwe na nĩ warutaga wĩra ũcio. **11** Tondũ ũcio, o na kũngĩtũũka nĩ nĩi kana nĩ o-rĩ, ũhoro ũyũ noguo tũhunjagĩa, na noguo inyuũ mwetĩkĩrie. **12** Na rĩrĩ, kũngĩkorwo kũhunjagio atĩ Kristũ nĩariũkĩrio akũma kũrĩ arĩa akũu-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmaga amwe anyu moige atĩ gũtirĩ kũriũkio kwa arĩa akũu? **13** Kũngĩkorwo gũtirĩ kũriũkio kwa arĩa akũu-rĩ, o nake Kristũ ndaakĩrĩũkĩrio. **14** Na angĩkorwo Kristũ ndaakĩrĩũkĩrio-rĩ, kũhunjagĩa gwĩtũ no gwa tũhũ, nakuo gwĩtikĩra kwanyu no gwa tũhũ. **15** Makĩria ma ũguo-rĩ, ithũũ no tũgĩkorwo tũrĩ aira a Ngai a maheeni, tondũ nĩtuumbũrĩte atĩ Ngai nĩariũkĩrie Kristũ kuuma kũrĩ arĩa akũu. No rĩrĩ, ndaakĩmũrĩũkĩrie angĩkorwo nĩ ma atĩ arĩa akũu matĩrĩũkagĩo. **16** Nĩgũkorwo kũngĩtũũka atĩ arĩa akũu matĩrĩũkagĩo, o nake Kristũ ndaakĩrĩũkĩrio. **17** Na angĩkorwo Kristũ ndaariũkĩrio-rĩ, gwĩtikĩra kwanyu nĩ gwa tũhũ; mũgĩtũũraga o mehĩa-inĩ manyu. **18** Nĩngĩ andũ arĩa marĩkĩtie gũkoma marĩ thĩini wa Kristũ-rĩ, o nao nĩ kũũra marĩte. **19** Na kũngĩkorwo kũngĩrĩro gĩtũ thĩini wa Kristũ no kĩa muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ-rĩ, twagĩrĩro nĩkũũgũrwo tha gũkĩra andũ othe. **20** No rĩrĩ, ti-itherũ Kristũ nĩariũkĩtio akoima kũrĩ arĩa akũu, agatũũka maciaro ma mbere ma arĩa makuĩte. **21** Tondũ-rĩ, o

ũria arĩ mũndũ watũmire gĩkũũ gũũke thĩ, o nakuo kũriũkio kwa arĩa akũu nĩ mũndũ watũmire gũũke. **22** Nĩgũkorwo o ta ũria andũ othe makuaga nĩ ũndũ wa Adamu-rĩ, no taguo andũ othe magaacookio muoyo thĩini wa Kristũ. **23** No o mũndũ akaariũka ihinda rĩake mwene: Kristũ arĩ we wariũkire mbere; na thuutha andũ arĩa marĩ ake hĩndĩ rĩra agooka. **24** Thuutha ũcio nĩguo ihinda rĩa kũngĩrĩria rĩgaakĩnya, hĩndĩ rĩa akaaneana ũthamaki kũrĩ Ngai lthe arĩkĩtie kũniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothe. **25** Nĩgũkorwo no ngĩnya athamake ngĩnya rĩria agaakorwo agĩte thũ ciake ciothe rungu rwa makĩnya make. **26** Na rĩrĩ, thũ ya mũthĩa kũniinwo nĩ gĩkũũ. **27** Nĩgũkorwo “nĩ agĩte indo ciothe rungu rwa makĩnya make.” Na rĩria gũkwĩro atĩ “indo ciothe” nĩciigĩtuo rungu rwake, nĩgũkũmenyeka wega atĩ Ngai we mwene ti wa itarĩ rĩu tondũ nĩ we waigire indo ciothe rungu rwa Kristũ. **28** Aarĩka gwĩka ũguo-rĩ, Mũriũ we mwene nĩagatũũka wa gwathagwo nĩ ũcio waigire indo ciothe rungu rwake, nĩguo Ngai akorwo nĩ we maũndũ mothe thĩini wa maũndũ mothe. **29** Na rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtirĩ ũriũkio-rĩ, arĩa mabatithĩtio handũ-inĩ ha arĩa akũu mageeka atĩa? Angĩkorwo arĩa akũu matĩkaariũkio o na atĩa-rĩ, andũ makĩbatithagio handũ-inĩ hao nĩkĩ? **30** Na ithũ-rĩ, twĩtoonyagĩa ũgwati-inĩ o ithaa o ithaa nĩkĩ? **31** Ngũmwĩra na ma, arĩu na aarĩ a lthe witũ, ti-itherũ, o ta ũria ndĩrĩhaga nĩ ũndũ wanyu thĩini wa Kristũ Jesũ Mwathani witũ, atĩ nĩi nguaga o mũthenya. **32** Angĩkorwo ndaahũũranire na nyamũ cia gĩthaka kũu Efeso nĩ ũndũ wa itũmi cia ũ-mũndũ-rĩ, ndaagunĩkire na kĩ? Angĩkorwo andũ arĩa akũu matĩkaariũkio-rĩ, “Nĩtũrĩre na tũnyue, nĩgũkorwo rĩciũ nĩgũkua tũgaakua.” **33** Mũtikaheeneke: “Thĩrĩtũ njũru nĩthũkagĩa mĩtũgo mĩega.” **34** Arahũkai mwĩũgũe ta ũria mwagĩrĩro, na mũtigage kwĩhĩa; nĩgũkorwo andũ amwe matĩũũ Ngai: ndoiga ũguo nĩgeetha ndĩmũconore. **35** No mũndũ ahota kũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa akũu mariũkagio atĩa? Magooka marĩ na mwĩrĩ ũhaana atĩa?” **36** Nĩ ũrĩmũ ũrĩkũ ũyũ! Kĩria wahaanda-rĩ, gĩtimeraga gĩtambĩte gũkua. **37** Hĩndĩ rĩa wahaanda-rĩ, ndũhaandaga mwĩrĩ ũria ũgũcooka ũkorwo ho, no gũkorwo ũhaandaga mbũũ ya ngano kana ya kĩndũ kĩngĩ. **38** No Ngai amĩheaga mwĩrĩ o ũria endaga ĩgie naguo, na o mũthemba wa mbegũ akaũũhe mwĩrĩ wago. **39** Mĩrĩrĩ yothe ndĩhaanaine: Andũ marĩ mũthemba ũmwe wa mwĩrĩ, nacio nyamũ mũthemba ũngĩ, na nyoni mũthemba ũngĩ, o nacio thamaki irĩ mwĩrĩ wa mũthemba ũngĩ. **40** Nĩngĩ nĩ kũrĩ mĩrĩrĩ ya igũrũ na nĩ kũrĩ mĩrĩrĩ ya gũkũ thĩ; no riiri wa mĩrĩrĩ ya igũrũ nĩ mũthemba ũmwe, na riiri wa mĩrĩrĩ ya gũkũ thĩ nĩ mũthemba ũngĩ. **41** Rĩũ rĩrĩ na riiri warĩo mwanya, na mweri ũrĩ riiri wago mwanya, na njata irĩ na riiri wacio mwanya; na njata ĩmwe irĩ riiri ũrĩ ngũũrani na njata rĩa ĩngĩ. **42** ũguo nĩguo gũgaatũũka hĩndĩ ya kũriũkio kwa andũ arĩa akũu. Mwĩrĩ ũria ũhaandagwo nĩ wa kũbutha, no ũriũkagio ũtarĩ wa kũbutha; **43** mwĩrĩ ũhaandagwo ũrĩ mũmene, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na riiri; ũhaandagwo ũtarĩ na hinya, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na hinya; **44** ũhaandagwo ũrĩ mwĩrĩ wa ndũire, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ mwĩrĩ wa kũroho. Angĩkorwo nĩ kũrĩ mwĩrĩ wa ndũire-rĩ, o na mwĩrĩ wa kũroho ũrĩ kuo. **45** Nĩ ũndũ ũcio kwandĩtũũ agĩte: “Adamu ũria warĩ mũndũ wa mbere-rĩ, aatũũkire kũũmbe kĩrĩ muoyo”; nake Adamu ũria wa kũngĩrĩria-rĩ, agĩtũũka roho wa kũheana muoyo. **46** Mwĩrĩ wa kũroho tĩguo waambire gũũka, no nĩ ũria wa ndũire, na thuutha wa ũguo ũgũũka ũria wa kũroho. **47** Mũndũ wa mbere aarĩ wa rũkũngũ rwa thĩ, no mũndũ wa keerĩ oimĩte igũrũ. **48** O ta ũria mũndũ ũcio wa gũkũ thĩ aatarĩi, noguo arĩa marĩ a tĩrĩ matarĩi; na ta ũria mũndũ wa kuuma igũrũ aatarĩi, noguo o

na arĩa a igürũ matariĩ. **49** Na ta ũria twagiire na mũhianĩre wa mündũ ũcio wa tĩri-rĩ, nóguo tũkaagia na mũhianĩre wa mündũ ũcio wa kuuma igürũ. **50** Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrĩ na thakame itingihota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kibuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. **51** Thikĩrĩriai, ndimwĩre ũndũ wa hitho: Tũtigaakua ithuothe, no nĩkũgarũro tũkaagarũro ithuothe, **52** o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matarĩ a kũbutha, na ithuũ tũgarũro mĩĩrĩ. **53** Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, nágoo mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. **54** Hĩndĩ rĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ iyo ũhoro nĩũkahinga ũria wandikĩtwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩniĩnitwo gĩgatoorio biũ.” **55** “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha? Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?” (Hadēs 986) **56** Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehĩa, nágoo hinya wa mehĩa uumanaga na watho. **57** No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **58** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenyenyio nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ wa Mwathani, tondũ nĩmũũĩ atĩ wĩra wanyu thĩĩnĩ wa Mwathani ti wa tũhũ.

16 Na rĩrĩ, ha ũhoro wa mũhothĩ nĩ ũndũ wa andũ a Ngai ũtarĩ ũũ: ĩkagai ũria ndeirere makanitha ma Galatia mekage. **2** Mũthenya wa mbere wa kũmia-rĩ, o mündũ wanyu nĩagĩrĩrwo nĩkũigaga mbeeca ta ũria ũthũkũmi wake ũigana, agaciigaga, nĩguo hĩndĩ rĩa ngooka kũu gũtikanagĩe na mũhothĩ. **3** Na ndaakinya-rĩ, andũ arĩa mũgaakorwo mũgathĩrĩrie nĩngamahe marũa ma kũmamenyithania na ndĩmatũme Jerusalemu na iheo cianyu. **4** Na kũngĩkoneka kwagĩrĩre o na nĩ thĩ-rĩ, nĩngatwarana nao. **5** Ndaarĩkia gũtũkanĩria Makedonia-rĩ, nĩgũkorwo nĩngatũkanĩria kuo, nĩngooka kũrĩ inyuĩ. **6** Hihĩ ngaikara na inyuĩ gwa kahinda, o na kana njikare kũu hĩndĩ ya heho yothe, nĩguo mũkaahota kũndeithĩrĩria gũthĩ rũgendo-inĩ rwakwa kũria guothe ngaathĩ. **7** Ndikwenda kuonana na inyuĩ hĩndĩ ĩno ndĩrahĩtũkĩra kũu, tondũ ngwĩhoka atĩ nĩtũgaikarania na inyuĩ kwa ihinda, Mwathani etĩkĩra. **8** No nĩngũikara gũkũ Efeso nginya hĩndĩ ya Bendegothĩto, **9** tondũ ndĩmũhingũrĩre mweke mũnene wa kũruta wĩra mwega ũrĩ na uumithio, no nacio thũ nĩ nyingĩ. **10** Timotheo angũka-rĩ, menyererai nĩguo aikare kũu na inyuĩ atarĩ na guoya, nĩgũkorwo nĩ wĩra wa Mwathani araruta, o ta ũria ndĩraruta. **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gũtirĩ mündũ wagĩrĩrwo nĩ kwaga kũmwamũkĩra. Mumagarieĩ na thayũ nĩgeetha akinye kũrĩ nĩ. Nĩndĩmwetereire marĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. **12** Na rĩrĩ, ha ũhoro ũkonĩ mũrũ wa lthe witũ Apolo-rĩ: nĩndamũringĩrĩrie mũno ooke kũrĩ inyuĩ arĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. Nowe ndeendaga gũka ihinda rĩu, no nĩarĩka aagĩa na mweke. **13** Ikaragai mwĩhũgĩte, na mwĩhaande mũrũmĩte wega thĩĩnĩ wa wĩtikio; ningĩ mũtũike andũ omĩrĩru; na mũgĩe na hinya. **14** ĩkagai maĩndũ mothe mũrĩ na wendani. **15** Inyuĩ nĩmũũĩ atĩ andũ a nyũmba ya Stefana nĩo maarĩ a mbere gwĩtikia kũu bũrũri wa Akaia, na nĩmerutĩre gũtungatagĩra andũ arĩa aamũre. Nĩngũkimũringĩrĩria, ariũ na aarĩ a lthe witũ, **16** mwathĩkagĩre andũ ta acio, na mündũ o wothĩ ũria ũrutithanagia wĩra na ithuũ, akĩũnogagĩra. **17** Nĩndakenire rĩrĩa Stefana, marĩ na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nĩ ũndũ nĩo maahingĩrie

ũndũ ũria itaarĩ nágoo kuuma kũrĩ inyuĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmacarjamũrĩre roho wakwa o na wanyu. Andũ ta acio nĩmagĩrĩrwo kũheagwo gĩtĩo. **19** Makanitha ma bũrũri wa Asia nĩmamũgeithia. Akula na Pirisila nĩmamũgeithia mũno thĩĩnĩ wa Mwathani, o na kanitha ũria ũcemanagia kwao nyũmba nĩwamũgeithia. **20** Ariũ na aarĩ a lthe witũ othe arĩa marĩ gũkũ nĩmamũgeithia. O mündũ nĩageithie ũria ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmumunyano. **21** Nĩ, Paulũ, nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. **22** Angĩkorwo he mündũ o na ũ ũtendete Mwathani-rĩ, arogatwo nĩ kĩrumi. ũka, Mwathani! **23** Wega wa Mwathani Jesũ ũroikara na inyuĩ. **24** Wendani wakwa ũromũkinyira inyuĩ inyuothĩe mũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. Amenĩ.

2 Akorinitho

1 Nī nī Paulū, mūtūmo wa Kristū Jesū nī ūndū wa kwenda kwa Ngai, tūrī na Timotheo mūrū wa Ithe witū, Twatūma marūa maya kūrī kanitha wa Ngai ūria ūri Korinitho, o hamwe na andū othe aamūre arīa marī Akaiā guothe: **2** Wegā na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe witū o na Mwathani Jesū Kristū iroikara na inyuī. **3** Ngai na Ithe wa Mwathani witū Jesū Kristū arogoocwo, o we Ithe witū wa tha, na Ngai mwene ūhoro wothē wa kūumanīrīria, **4** ūria ūtūmagīrīria mathīina-inī maitū mothe, nīguo na ithuī tūhotage kūhooreragīa arīa marī na thīina o wothē na ūndū wa kūumīrīrio kūrīa ithuī ene tūumīrīrio nakuo nī Ngai. **5** Nīgūkorwo o ta ūria kūnyarīrwo gwa Kristū kūngihite thīinī witū-rī, ūguo noguo kūumanīrīria gwitū kūngihite nī ūndū wa Kristū. **6** Tūngīthīnio-rī, tūthīnagio nīguo mūmīrīrio na mūhonokio; tūngūmīrīrio-rī, tūūmagīrīrio nīguo na inyuī mūgē na ūumīrīru, ūria ūciaraga gūkirīrīria mūkīnyarīrwo na mathīina o ta marīa tūthīnagio namo. **7** Nakīo kīrīrīro kīrīa tūrī nakīo nī ūndū wanyu nī kīrūmu, tondū nītūū atī o ta ūria mūgwatanagīra na ithuī maūndū-inī marīa tūnyarīragwo namo-rī, no taguo mūgwatanagīra na ithuī ūhoro-inī wa kūumanīrīria o naguo. **8** Ariū na aarī a Ithe witū, tūtīkwenda mūkorwo mūtōō mathīina marīa twarī namo būrūrī wa Asia. Twarī ngīka-inī nene mūno makīria ma ūria tūngīahotire gūkirīrīria, ngīya ha ūhoro witū wa gūtūūra muoyo tūkīyūmīra tha. **9** Tī-itherū, ngoro-inī ciitū twaiguaga tūtūrīrwo gūkua. No kwahanīkire ūguo nīguo tūtīkake kwīhoka ithuī ene, no twīhoke Ngai, ūria ūriūkagīa arīa akuū. **10** Nīwe watūhonokīre ūgwatī-inī ūcio wahaanaga wa gīkuū, na nowē ūgaatūhonokīa. We nīwe twīrīgīrīre atī no egūthīi na mbere gūtūhonokīa, **11** inyuī na inyuī mūgītūteithagīa na gūtūhoera. Nao andū aingī nīmarīcookagīa ngaatho nī ūndū witū, tondū wa wegā ūcio tūtūgītwo naguo arī macookī ma mahōya ma andū aingī. **12** Na rīrī, ūndū ūyū nīguo twīrahagīa: Thamīrī ciitū nīcio itūmenyithagīa atī mīthīire iitū ūria tūkaraga nayo gūkū thī, na makīria ūria tūikaranagīa na inyuī, nī ya ūtheru na ya ūhoro wa ma kuuma kūrī Ngai. Tūtīkaga ūguo kūringana na ūūgī wa thī, no nī kūringana na wegā wa Ngai. **13** Nīgūkorwo tūtīramwandīkīra ūndū o na ūrīkū mūtangīhota gūthoma kana gūtaūkīrwo nīguo. Na ngwīhoka atī, **14** o ta ūria mūtūmenyete hanīni, nīmūrītaūkīrwo bīū atī no mūhote kwīraha nī ūndū witū, o ta ūria tūkeeraha nī ūndū wanyu mūthenya ūria wa Mwathani Jesū. **15** Na tondū wa ūria ndaarī na mwīhoko wa ūndū ūcio-rī, nīndabangīte njūke kwanyu mbere nīguo mūgunīke maita meerī. **16** Ndbabangīte ndīmūceerere ngthīi Makedonia, na njokere kīu kwanyu ngīuma Makedonia, na inyuī nīguo mūcooke mūndūme Judea. **17** Hīndī ūria ndaabangaga ūndū ūcio-rī, kaī ndeekaga ūguo na itherū? Kana hīhi haaragīria mībango yakwa na njīra ya kī-mwīrī nīguo rīmwe njugage, “Īī, Īī,” na rīrīa rīngī ngoiga “Aca, aca”? **18** No tī-itherū, o ta ūria Ngai arī mwīhokeku-rī, ndūmīrīrī iitū kūrī inyuī ti “Īī” na rīngī “Aca.” **19** Nīgūkorwo Mūrū wa Ngai, Jesū Kristū, ūria mwahunjīrio ūhoro wake nī nīi, na Sila, na Timotheo, ūhoro wake ndwarī wa kuuga, “Īī” ūgacooka ūkoiga “Aca,” no thīinī wake gūtūūruga o “Īī.” **20** Nīgūkorwo ciiranōrio cia Ngai, o na cīngīhite atīa-rī, ciothe nī “Īī” thīinī wa Kristū. Na nī ūndū ūcio thīinī wake, ithuī tūkoigaga “Amenī” nīgeetha Ngai agoocagwo. **21** Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmaga ithuī hamwe na inyuī twīhaande wegā thīinī wa Kristū. Nīwe watīitīrīrie

maguta, **22** na agītūwīkīra rūūrī rwa kuonania atī tūrī ake, na agītūhe Roho wake thīinī wa ngoro ciitū arī ta mwīhoko wa kūrūgamīrīra maūndū marīa magooka. **23** Ngai nīwe mūira wakwa, na nīō atī nīi ndaagire gūcooka Korinitho nī ūndū wa kūmūcaarīa. **24** Ūguo ti kuuga atī nītūrāmawatha ūhoro-inī wa wītīkio wanyu, no nī atī tūrūtūthānagīa wīra na inyuī nīgeetha mūkenage, tondū mūtūūrīte mwīhaandīte wegā nī ūndū wa wītīkio wanyu.

2 Nī ūndū ūcio nīgītua ndaature itua atī ndikūmūceerera rīngī ndīmūgīuthīe kīeha. **2** Tondū-rī, ingīkīmūgīuthīa kīeha-rī, nūū ūngīgītīgara wa kūngenia, o tīgā inyuī arīa njīgūithīte kīeha? **3** Ndamwandīkīre ūguo nīgeetha rīrīa ngooka ndikanaigūithīo kīeha nī acio njagīrīrwo nīgūkenio nīo. Nī ndaarī na ūumīrīru harī inyuī inyothe atī nīmūngīagwatīnīre na nī gīkeno-inī giakwa, nako gītūike kīanyu. **4** Nīgūkorwo ndamwandīkīre ndī mūthīnīku mūno, na ndī na ruo rwa ngoro na maithorī maingī, ti atī nīguo ndīmūgīuthīe kīeha, no nīguo ndīmūmenyithīe wendo ūria ndīmwendete naguo. **5** Angīkorwo nī kūrī mūndū ūgūithīte amwe anyu kīeha-rī, ti nīi aigūithīte, no nī inyothe aigūithīte kīeha. Ndroiga ūguo ngīhafīrīria ūria wīkīte ūguo. **6** Iherithīa rīrīa aherithītio nī andū arīa aingī anyu, nīrīmūganīte. **7** Rīu inyuī-rī, nīm汪agīrīrwo nīkīmūrekerā na kūmūmīrīria, nīguo ndakae gūtōorio nī kīeha gīkīrīte. **8** Nī ūndū ūcio, ndamūthāitha mūmuonīe atī no mūmwendete. **9** Gītūmī kīrīa gītūūmīre ndīmwandīkīre marūa macio ndakae gūtūūhota. Nīgūkorwo tūtīrīgītwo nī mawara make. **12** Na rīrī, rīrīa ndaathīre Teroa kūhunjīa ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū, na ngīkora Mwathani ahīngūrīte mūrango-rī, **13** ndīiigana kūgīa na thayū ngoro-inī yakwa, tondū ndiakorīre mūrū-wa-Ithe witū Tito kuo. Nī ūndū ūcio ngūigīra andū akuo ūhoro, ngīcooka ngthīi ngīya Makedonia. **14** No rīrī, Ngai arogoocwo, o we ūria ūtūtongoragīa hīndī ciothe na ūhootani thīinī wa Kristū, nake agatūhūthagīra ta tūrī mūtārārīko mwega wa kūmemerekīa ūhoro wa kūmenya Kristū kūndū guothe. **15** Tondū ithuī tūrī mūtārārīko wa Kristū ūria ūkīnyaga harī Ngai, kūrī arīa marahonokio o na arīa maroora. **16** Kūrī arīa maroora-rī, tūrī mūnūngo mūūru wa gīkuū; no kūrī arīa marahonokio-rī, tūrī mūtārārīko wa muoyo. Nūū ūngīhota wīra ta ūcio? **17** Ithuī tūtīkaga ta ūria andū aingī mekaga; tūtīonjorīthagīa kiugo kīa Ngai nīguo tuone uumīthio. Handū ha gwīka ūguo-rī, ithuī twaragīa tūrī na wīhokeku thīinī wa Kristū mbere ya Ngai, ta andū matūmītwo nī Ngai.

3 Anga nītūraambīrīria gūcooka kwīgaathīrīria? Kana hīhi nītūbataire kūheo marūa ma gūtūgaathīrīria kūrī inyuī kana moimīte kūrī inyuī ta andū arīa angī? **2** Inyuī ene nī inyuī marūa maitū, maandīkītwo ngoro-inī ciitū, mamenyekete na magathomagwo nī andū othe. **3** Inyuī nīmuonanagīa atī mūrī marūa moimīte kūrī Kristū, inyuī mūrī macīario ma ūtungata witū, marūa mataandīkītwo na rangī, no maandīkītwo na Roho wa Ngai ūria ūri muoyo. Mātīandīkītwo ihengere-inī cia mahīga, no maandīkītwo ihengere-inī cia ngoro cia andū. **4** Ūcio nīguo ūumīrīru witū harī Ngai nī ūndū wa Kristū. **5** Na ti atī tūrī na ūhoti ithuī ene tūngīgaathīra, no ūhoti witū

uumaga kūrī Ngai. **6** Nīwe ūtūhōtithīe tūiuke ndungata cia kīrīkanīro kīria kīerū, nakīo tī kīa ūhoro ūria mwandike, no nī kīa Roho; nīgūkorwo ūhoro ūria mwandike nī kūūruga ūragaga, no Roho aheanaga muoyo. **7** Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūria wa tene, ūria wandikītwo na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūri na riiri, o ngīnya andū a Isiraeli makīremwo nīgūkara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūria warī na riiri, o na gūtuika riiri ūcio nīwathiraga-rī, **8** githī ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na riiri makīria? **9** Angīkorwo ūtungata ūria ūtuaga andū ehia nī ūri riiri-rī, githī ūtungata ūria ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūri na riiri makīria! **10** Nīgūkorwo ūhoro ūria warī na riiri mbere, rīu ndūrī na riiri ūkīringithanio na riiri ūcio ūngī ūkīrīte. **11** Na angīkorwo ūhoro ūcio wathiraga wokire na riiri-rī, ūcio ūngī wa gūtūūra ndūngīgīkorwo na riiri makīria! **12** Nī ūndū ūcio-rī, twaragia ūhoro tūūmīrīrie mūno, nī ūndū wa kūrīgīrīro kīu. **13** Ithūi tūtītārī ta Musa, ūria wehumbagīra ūthiū na gītambaya nīguo agīrīrīrie andū a Isiraeli gūcūthīrīria ūthiū wake rīria ūkengi ūcio wathiraga. **14** No rīrī, meciīria mao nīmaritīrio, nīgūkorwo ngīnya ūmūthī gītambaya o kīu gīkoragwo o ho hīndī rīria kīrīkanīro kīu gīkūrū kīao gīgūthomwo. Gītambaya kīu gītīrī kieherio, tondū kieheragio nī ūndū wa gwītīkia Kristū. **15** O na ngīnya ūmūthī rīria watho wa Musa ūgūthomwo-rī, gītambaya kīu no kīhumbagīra ngoro ciao. **16** No rīria rīothe mūdū o na ū agarūrūkīra Mwathani-rī, gītambaya kīu nīkieheragio. **17** Na rīrī, Mwathani nīwe Roho, na harīa Roho wa Mwathani arī, hau nī harī na wīyathi. **18** Na ithūi ithuothe arīa tūhambīrīte mothiū maitū, nītūhenahenagia riiri wa Mwathani ta tūrī icicio, na nītūgarūragwo nīguo tūhaanane nake tūrī na riiri wa gūtūūra ūria ūthiīaga o ūkīongererekaga, o uumīte kūrī Mwathani, ūria arī we Roho.

4 Tondū ūcio, kuona atī nī tūrī na ūtungata ūcio nī ūndū wa tha cia Ngai-rī, tūtūragwo nī hinya. **2** No ithūi nītūreganīte na mīthiire ya hitho na ya thoni; ithūi tūtīthiīaga na mīthiire ya wara na tūtītukanagīa kiugo kīa Ngai na maheeni. Handū ha ūguo-rī, nī ūhoro wa ma tūheanaga hatarī ūndū tūkuongerera, na tūrī mbere ya Ngai, nītūgeragia gūtūma thamiri cia o mūdū itwītīkire. **3** O na angīkorwo ūhoro warū ūria tūhunjagīa nīmūhumbīre-rī, ūhumbīrītwo kūrī arīa maroora. **4** Nayo ngai ya mahinda maya, nītūmīte meciīria ma andū arīa matetīkīte matumane, nīgeetha matigathererwo nī ūtheri wa Ūhoro-ūrīa-Mwega wa riiri wa Kristū, o we ūria arī we mūhaanīre wa Ngai. **(aiōn g165)** **5** Nīgūkorwo ti ūhoro witū ithūi ene tūhunjagīa, no tūhunjagīa Jesū Kristū arī we Mwathani, na ithūi tūrī ndungata cianyu nī ūndū wa Jesū. **6** Tondū Ngai ūria woigire, “Ūtheri nīware nduma-inī,” nīwe watūmire ūtheri wake ware ngoro-inī ciitū nīguo tūheo ūtheri wa kūmenyithagīa andū riiri wa Ngai ūcio wonekaga ūthiū-inī wa Kristū. **7** No rīrī, ithūi tūkuuīte kīgīna kīu tūhaana ta tūrī na nīyūngū cia rīumba nīgeetha kūmenyeke atī ūhoti ūyū mūnene uumīte kūrī Ngai no nduumaga kūrī ithūi. **8** Ithūi tūhatīkītwo mūno na mīena yothe, no tūtihehenjetwo; nītūrīgītwo nī wa gwīka, no tūtīkuīte ngoro; **9** na nītūnyariirītwo, no tūtītiganīrio; nītūrīndītwo, no tūtīnīnītwo. **10** Hīndī ciothe tūkoragwo tūkuuīte gīkūā kīa Jesū na mīrīi iitū, nīguo muoyo wa Jesū o naguo ūguūranagīrio thīnī wa mīrīi iitū. **11** Nīgūkorwo ithūi arīa tūrī muoyo tūtūire tūneanagwo gīkūū-inī nī ūndū wa Jesū, nīgeetha muoyo wake ūguūranagīrio thīnī wa mīrīi īno iitū ikuuaga. **12** Nī ūndū wa ūguo-rī, gīkūā kīrutaga wīra thīnī witū, no muoyo ūkaruta wīra thīnī wanyu. **13** Nī kwandikītwo

atīrī: “Tondū nīndetīkīrie; nīkīo ndaarīrie.” Nī ūndū wa roho o ro ūcio wa wītīkio-rī, o na ithūi nītūwītīkīte na nī ūndū ūcio tūkaaria, **14** tondū nītūūi atī ūria wariūkīrie Mwathani Jesū kuuma kūrī arīa akuū, o na ithūi nīagatūrīūkia hamwe na Jesū, na atūrūgamīe mbere yake hamwe na inyuū. **15** Maūdū maya mothe nīmākūmūguna, nīgeetha wega ūria ūrakinyīrīa andū aingī makīria ūtūme ngaatho cīyūrīrīre nīgeetha Ngai agoocagwo. **16** Tondū ūcio tūtūiragwo nī hinya. O na gūtuika mwena wa nīa nītūrathīrīrīkīra, no mūdū wa thīnī nī kwērūhio erūhagio o mūthenya. **17** Nīgūkorwo mathīna maitū mahūthū na ma ihinda inini maratūma tūreherwo riiri ūmakīrīte wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **18** Nī ūndū ūcio, tūtīcūthagīrīria kīria kīroneka, no tūtīcūthagīrīria kīria gītonekaga. Nīgūkorwo kīria kīonekaga nī gīa kahinda, no kīria gītonekaga nī gīa gūtūūra tene na tene. **(aiōnios g166)**

5 Na rīrī, nītūūi atī hema īno ya gūkū thī, īno tūtūūruga thīnī wayo, īngītharūrio-rī, nī tūrī na nyūmba īngī yumīte kūrī Ngai, nyūmba itaakītwo na moko ma andū, ya gūtūūra tene na tene īri kūu īgūrū. **(aiōnios g166)** **2** Rīu nītūcaayaga, tūkīrīrīrīrīria kūhumbwo na nyūmba īyo īngī iitū ya kuuma īgūrū, **3** tondū twahumbwo ūguo tūtīgatorwo tūrī njaga. **4** Nīgūkorwo rīria rīothe tūrī thīnī wa hema īno-rī, nītūcaayaga na tūkaritūhīrwo, tondū tūtīendaga kwaīrwo, no twendaga tūhumbwo na mwīrī ūcio witū wa kuuma īgūrū, nīgeetha mwīrī ūyū wa gūka ūmerio nī muoyo. **5** Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmbīte nī ūndū wa gītūmī kīu kīūmbe, na nīatiūheete Roho arī ta mwīhoko wa kūrūgamīrīra maūdū marīa magooka. **6** Tondū ūcio tūkaraga hīndī ciothe tūrī na ūmīrīru, tūkīmenyaga atī rīria rīothe tūkaraga thīnī wa mwīrī taarī guo mūcīi witū, tūkaraga tūraihanīrīrie na Mwathani. **7** Tūtūūragio nī ūndū wa gwītīkia, no tūtītūragwo nī ūndū wa kuona na maitho. **8** Nguuga atīrī, nī tūrī na ūmīrīru atī ūndū ūria tūngīenda nī tūkorwo tūtārī mwīrī-inī ūyū, no tūkorwo tūrī mūcīi hamwe na Mwathani. **9** Nī ūndū ūcio, nītūgeragia na kīyo muoroto witū tūiuke wa kūmūkenia, twakorwo tūrī mwīrī-inī ūyū witū o na kana twakorwo tuumīte thīnī wago. **10** Nīgūkorwo no ngīnya ithuothe tūkaarūgama mbere ya gītī gīa cīira gīa Kristū, nīguo o mūdū akaaheo kīria kīmwa gīrīre kūringana na maūdū marīa aaneke arī thīnī wa mwīrī, marī mega kana marī mooru. **11** Kuona atī nītūmenyete ūria Mwathani aagīrīrwo nī gwītīgīrwo-rī, nīkīo tūgeragia kūringīrīria andū. Ūria tūtārīi nī ūndū ūkīkaine wega nī Ngai, na nīngwīhoka atī o na nītūkīkaine wega ngoro-inī cianyu. **12** Tikūgeria tūrageria kwīgaathīrīria harī inyuū rīngī, no nī mweke tūramūhe wa kwīraha nī ūndū witū, nīguo mūhotage gūcookeria arīa merahaga na maūdū marīa monagwo na maitho gūkīra marīa marī ngoro-inī. **13** Tūngīkorwo nīkūgūrūka tūgūrūkīte-rī, tūgūrūkīte nī ūndū wa Ngai; na tūngīkorwo meciīria maitū nī mega-rī, tūhaana ūguo nī ūndū wanyu. **14** Nīgūkorwo wendo wa Kristū nīguo ūtūringagīrīria, tondū nītūmenyete wega atī mūdū ūmwe nīwe wakuire nī ūndū wa andū othe, na nī ūndū ūcio-rī, andū othe nīmakuire. **15** Nake akauire nī ūndū wa andū othe, nīgeetha arīa matūūruga muoyo matigacooke gūtūūra muoyo nī ūndū wao ene, no matūūre nī ūndū wa ūcio wakuire nī ūndū wao na agīcooka akīrīūka. **16** Nī ūndū ūcio, kuuma rīu tūtīgūcooka gūtūa ūhoro wa mūdū na njīra ya kī-mwīrī. O na gwatūika kūrī hīndī tuonaga Kristū na njīra īyo-rī, rīu tūtīkīaga ūguo. **17** Nī ūndū ūcio, mūdū o wothe angīkorwo arī thīnī wa Kristū-rī, nīatuūkīte kīūmbe kīerū; maūdū ma tene nīmathīrīte, nīmookīte mangī merū! **18** Maūdū maya mothe

moimaga kūrī Ngai, ūria watūguithanirie nake we mwene thīini wa Kristū, na agītūthe ūtungata ūcio wa ūguithanio: **19** atīrī, Ngai arī thīini wa Kristū nīwe wīiiguithanagīria thī kūrī we mwene, ategūtārira andū mehia mao. Nake nīatwīhokeire ndūmīrīri ūyo wa ūguithanio. **20** Nī undū ūcio ithuī tūrī abarūthi matūmītwo wa kwarīrīria Kristū, o taarī Ngai ūrathaihana na tūnaa twitū. Twamūthaitha handū-inī ha Kristū atīrī: Itīkīrai kūguithanio na Ngai. **21** Ngai nīatūmire ūcio ūtaarī na wīhia atuīke mwīhia nī undū witū, nīgeetha thīini wake tūtuūke ūthingu wa Ngai.

6 Tondū tūrī aruti a wīra hamwe na Ngai-rī, nītūkūmūringīrīria mūtīkaike kwamūkīra wega wa Ngai o ūguo tūhū. **2** Nīgūkorwo ekuuga atīrī, “Hīndī ya gwītīkīrīka-rī, nīndagūthīkīrīrie, naguo mūthenya wa kūhonokanio-rī, nīndagūtheithīrie.” Atīrīrī-i, rīrī nīrio ihinda rīa gwītīkīrīka nī Ngai, naguo ūyū nīgūo mūthenya wa kūhonokanio. **3** Ithuī-rī, tūtītūmaga hagīe na undū ūngīhīnga mūndū nīgūo ūtungata witū ndūkonero mahītia. **4** Aca, ithuī tūrī ta ndungata cia Ngai nītūgwīthagīrīria maūndū-inī mothe: nī undū wa kūmīrīria maūndū maingī; na gūkīrīria mathīna na moritū, na mītangīko; **5** na undū wa kūhūūrwo, na kuohwo njeera, na kūreherwo ngūi; na kūruta wīra mūrītū, na kūūrwo nī toro ūtukū, na ng’aragū; **6** ningī nī undū wa gūtūūra na ūthingu, na ūtaūku, na gūkīrīrīria, na gūtugana thīini wa Roho Mūtheru, na kūgia na wendani ūtarī na ūhīnga; **7** o na kwaria ūhoro wa ma, na gūkorwo tūrī na hīnya wa Ngai; nīgūkorwo tūnyīitīe indo cia mbaara cia ūthingu guoko-inī kwa ūrio na kwa ūmotho; **8** rīmwe tūheagwo gītīo, na rīria rīngī tūgaconorwo, rīmwe tūgacuukīro maūndū mooru na rīngī mega; ningī o na tūrī andū a ma, tūgatuuo a maheeni; **9** rīmwe tūgatuuo nītūūkīkaine, no rīria rīngī tūgatuuo ta tūtoīkaine; ningī tūkahaana ta tūraakua, no tūrī o muoyo; tūhūūragwo, no tūtīūrāgwo; **10** o na tūngionwo ta tūrī na kīeha, ithuī tūkoragwo tūkenete hīndī ciothe; tuonekaga tūrī athīini, no nītūtūaga andū aingī itonga; tūtūagwo ta tūtārī kīndū, no indo ciothe nī ciitū. **11** Akorinitho aya, tūramwarīria hatārī undū tūkūmūhītha, na tūkamūhīngūrīra ngoro ciitū biū. **12** Ithuī nītūmuonetie wendo witū kūna no inyuī mūtīratuonia wendo wanyu. **13** O ta ūguo tūmwīkīte-rī, ndīramwarīria ta ciana ciakwa, o na inyuī hīngūrāi ngoro cīanyu biū. **14** Mūtīkaike kuohanio na arīa matetīkītīe ta mwīkīrītwo icooki rīmwe nao. Tondū-rī, ūthingu na waganu ingīgwatanīra atīa? Kana ūtheri na nduma-rī, ingīgia na ngwatanīro īrīkū? **15** Kristū na Belialī-rī, marī na ūguano ūrīkū? Nake mūndū ūria wītīkītīe na ūria ūtetīkītīe-rī, marī na ngwatanīro īrīkū? **16** Hekarū ya Ngai yakihota atīa kūguana na mīhianano? Nīgūkorwo ithuī nī ithuī hekarū ya Ngai ūria ūrī muoyo. O ta ūria Ngai oigite atīrī: “Nīndīrītūūranagia nao, na njeerage gatagatī-inī kao, ndūike Ngai wao, nao matūike andū akwa.” **17** “Nī undū ūcio-rī, umai kūrī o na mwīyamūranie nao, ūguo nīgūo Mwathani ekuuga. Mūtīkahutīe kīndū kīrī thaaha, na nīi nīngūmwamūkīra.” **18** “Nīngūtūika Ithe wanyu, na inyuī mūtūike arīu akwa na aarī akwa, ūguo nīgūo Mwathani-Mwene-Hīnya-Wothe ekuuga.”

7 Arata akwa endwa, kuona atī nītūwīrītwo maūndū macio-rī, nītūwītherīe, tūtīgane na undū o wothe ūria ūthūkagia mūndū mwīrī na roho, na tūhīngagīe ūhoro wa ūtheru nī undū wa gwītīgīra Ngai. **2** Atīrīrī, tūhei handū ngoro-inī cīanyu. Tūtīrī mūndū o na ūrīkū tūhītīrie, na tūtīrī mūndū o na ūrīkū tūthūkītīe, na gūtīrī mūndū o na ūrīkū tūhīnyīrīrie. **3**

Ndīroiga ūguo nīgūo ndīmūtūire; nīnjugīte rīngī atī mūrī na handū thīini wa ngoro ciitū, kuona atī tūgūtūūra muoyo kana tūkuanīre na inyuī. **4** Ndī na ūmīrīru mūnene ngīmwarīria; nīndīrahaga mūno nī undū wanyu. Mathīna-inī maitū mothe, nīngoragwo nyūmīrīrie mūno, na gīkeno gīakwa gīgākīrīria. **5** Nīgūkorwo rīria twakīnyire Makedonia, mwīrī ūyū witū ndwagīre na kīhurūko, no gūtīhīno twathīnagio o harīa hothe twathīiaga; kū nja kwarī na ngūi, na ngoro-inī ciitū twarī na guoya. **6** No Ngai ūria ūhooragīria arīa makuīte ngoro, nīatūhoorerīrie nī undū wa gūūka gwa Tito, **7** na to undū wa gūūka gwake gwīki, no ningī nī undū wa ūhoorerania ūria mwamūheete. Nīatūheire ūhoro wa ūria mwendaga kūnyona, na kīeha kīnene kīria mūrī nakīo, o na ūria mwītangaga mūno nī undū wakwa; nī undū ūcio gīkeno gīakwa gīkīongerereka gūkīra mbere. **8** O na ingīkorwo nīndatūmire mūgīe na kīeha nī undū wa marūa makwa-rī, ndīkwīrīra. O na gūkorwo kūrī hīndī nderīrie nī undū ūcio-rī, nguona atī marūa makwa nīmamūguithīrie kīeha, no nī gwa kahinda o kanini, **9** no rīu ndī na gīkeno, ti tondū nīmwaiguithīrio kīeha, no nī tondū kīeha kīanyu nīgīatūmire mūhere. Nīgūkorwo mwagīre na kīeha o ta ūria Ngai endaga, na nī undū ūcio ithuī tūtīrī undū mūūro o na ūmwe twamwīkīre. **10** Kīeha kīria kīumanīte kūrī Ngai kīrehaga ūhoro wa kūhera kūrīa gūtūmaga andū mahonoke, na gūtīrī wīrīraga gwīka ūguo, no kīeha kīa maūndū ma thī kīrehaga gīkuu. **11** Atīrīrī, ta kīonei kīeha kīu kīumanīte na Ngai kīria gīciarīte thīini wanyu: nīgītūmīte mūgīe na kīyo kīnene, o na wendo mūnene wa gwīkūūra, na gwakanwo nī ngoro, na kīmako, na kwīrīrīria kīnene, na kwīrīmūbūya, o na wetereri wa kuona atī kīhooito nīkīahīngio. Maūndū-inī mothe-rī, nīmūwanītie inyuī ene atī mūtīrī na ūcuuke undū-inī ūyū. **12** Nī undū ūcio, o na gwatuīka nīndamwandīkīre marūa-rī, ndīamaandīkīre nī undū wa mūndū ūria wehīte, kana nī undū wa ūria wahītīrio, no nīgeetha mūhote kūmenya inyuī ene mūrī mbere ya Ngai ūria mwīheanīte nī undū witū. **13** Maūndū maya mothe-rī, nīmo matūmīte tūmīrīrio. O undū ūmwe na kūmīrīrio gwītū-rī, makīria nītūwakenīre nī undū wa kuona ūria Tito aakenete, tondū roho wake nīwekīrītūo hīnya nī inyuī inyuothē. **14** Nīnderahīre Tito nī undū wanyu, na inyuī mūtīranjorīre. No o ta ūria maūndū mothe marīa twamwīrīre maarī ma ma-rī, noguo kwīraha gwītū nī undū wanyu harī Tito o nakuo gūtūkītīe ūhoro wa ma. **15** Naguo wendo ūria amwendete naguo nīkūrīrīrie kūneneha aarīkana ūria inyuothē mwaathīkīre, na ūria mwamwamūkīrīre mūrī na gwītīgīra na kūinaina. **16** Ndī na gīkeno tondū rīu ndī na mwīhoko mūkīnyanīru thīini wanyu.

8 Na rīrī, arīu na aarī a Ithe witū, nītūkwenda mūmenye ūhoro wa Wegā wa Ngai ūria aheanīte makanītha-inī ma Makedonia. **2** Hīndī rīra andū acio maagerīrio na magerio manene-rī, gīkeno kīao kīnene na ūthīini wao mūkīro nīciatūmire maingīhīruo nī ūtaana mūnene. **3** Nīgūkorwo nī ndī mūrīa atī maheanīre indo o ta ūria maahotire, o na makīruta makīria ma ūria mangīahotire, nī undū wa kwīyendera kwao. **4** Nao magītūthaitha na hīnya mūno metīkīrio kūgwatanīra ūhoro-inī wa gūtēithīa andū arīa aamūre. **5** Magīlka undū ūcio matīawīkīre ta ūria twerīgīrīrie, no maambire kīweheana o ene kūrī Mwathani o na kūrī ithuī, kūringana na ūria Ngai endete. **6** Nī undū ūcio nītūwaringīrīrie Tito, kuona atī nīwe wambīrīrie undū ūcio, atuīke wa kūrīkia undū ūcio wa ūtūgī wanyu. **7** O ta ūria mūgaacagīra harī maūndū mothe, nīmo gwītīkia, na ūhoro wa kwaria, na wa

umenyo, na thini wa kiyoo gikinyaniru, o na wa wendo wanyu haru ithui-ri, kiinghithie wega uyuu wa gutugana o nagoo. **8** Ti kumwatha ndiramwatha, no ndirenda kugeria wendani wanyu, nyone uria uri wa ma ngugerekania na kiyoo kia andu aria angu. **9** Nigukorwo nimuuu uhoro wa wega wa Mwathani witu Jesu Kristu ati, o na gutuika aari gitonga, niatuikire muthiini ni undu wanyu, nigeetha inyu muike itonga na undu wa uria aathinikite. **10** Ha uhoro uyuu-ri, mataaro makwa ma undu uria umwagiriire makiria ni atiri: Mwaka ucio urathirire ni inyu mwaru a mbere, na to undu wa kuheana gwiki, no o na ni undu wa kwiririra gwika ugwu. **11** Riu-ri, kirikiie wira ucio, nigeetha kiyoo kianyuu kya wendo wa gwika ugwu kiiganane na kurikia kwanyu kwa undu ucio, kuringana na kiria muri nakio. **12** Mundu angikorwo aru na wendo, kiyoo kuu nigutikiriku kuringana na uria mundu aru na indo, ti kuringana na uria aciagite. **13** Kwiririra gwitu ti amwe mahuthirio murigo na inyu mhinirio, no nigeetha andu othe maiganano. **14** Ihinda riru muingithie indo-ri, niuguteithia wagi wao, nigeetha riria magakorwo na indo o nao magateithia wagi wanyu. Hindi iyo andu othe nimakaiganano, **15** o ta uria kwandikitwo atiri: "Mundu uria wonganitie nyingi, ndari kindu aatiirio; nake uria wonganitie nini, ndari kindu aagire." **16** Ningtucokeria Ngai ngaatho, uria wekirire ngoro-ini ya Tito uhoro wa kumurumbuiya o ta uria ni ndi na uhoro ucio. **17** Nigukorwo Tito to mathaithana maitu aamukirire, no niugutika kuri inyu aru na kiyoo kinene ni undu wa kwiyendera gwake. **18** O na nitugutuma Tito maru hamwe na muru wa Ithe witu uria uru na ngumo njega makanitha-ini mothe ni undu wa uria atungatagira Uhoro-uria-Mwega. **19** Makiria ma uguo, niwe wathuirwo ni makanitha niguu atwarane na ithu uhoro-ini wa muhothi ucio wa utaana, o ucio turutagira wira niguu tugoocithie Mwathani we mwene, na tuoniane kiyoo kiria turi nakio gya kwenda guteithia. **20** Niturageria muno kweherera undu o wotho ungutuma turutu mahitia riria tukuramata kiyoo giki kihanitwo na utaana. **21** Nigukorwo niturerutaniria gwika maundu maria mangionno magiriire mbere ya Mwathani, no to haru we wiku, no o na ningi monwo maru magiriru ni andu o nao. **22** Ningi hamwe nao, nitugutuma muru wa Ithe witu ungi, uria tuonete maita maingi na njira nyingi ati aru na kiyoo, o na aru nakio makiria ni undu wa mwihoko wake munene haru inyu. **23** Nagoo uhoro wa Tito-ri, ni muthiritu wakwa uria turuthanagia wira nake ni undu wanyu; na ha uhoro ikoni aru a Ithe witu-ri, o ni atimwo a makanitha na monanagia ugooci wa Kristu. **24** Tonduu ucio oniai andu acio uira wa wendani wanyu, na gutumi kiria gitumaga twirahe ni undu wanyu niguu makanitha mone undu ucio.

9 Na riru, ndikuona haru bata ndimwandikire uhoro wa uteithio uria wagiriire kiyoo andu aria aamure. **2** Nigukorwo ninjuu kiyoo kianyuu gya kwenda guteithia, na ningoretwo ngurahira undu ucio kuri andu a Makedonia, ngameera ati kuma mwaka ucio urathirire, inyu andu a Akai mutiire mwiharirie kuheana; na kiyoo kuu kianyuu niko kiarahurite aingi ao. **3** No ningutuma aruu a Ithe witu niguu kwiraha gwitu ni undu wanyu uhoro-ini uyuu wa muhothi gutigatuike gwa tuhoo, no mugakorwo mwiharirie, o ta uria ndoigire ati nimwiharirie. **4** Nigukorwo andu amwe a Makedonia mangirehane na ni makore muteharirie-ri, ithuu, o na tutekumugweta-ri, nitugaconoka ni undu wa uguo tumwihokeete. **5** Ni undu ucio, nindironire aru wega guthaitha aruu a Ithe witu maambe mamuceerere ihinda riu ritanakinya, niguu marikirire mibango

ya kiyoo kia utaana kiria mweranire. Hindi iyo kiyoo kuu nigakorwo kuri ho, na kihanitwo na kwiyendera, no ti na kuringirio. **6** Ririkanai uu: Munduu uria uhaandaga tunini akaagetha o tunini, nake uria uhaandaga nyingi akaagetha nyingi. **7** O munduu aagiriirwo nikuheana kiria atuite na ngoro yake niekuheana, na ndakaheane atekwenda kana taari kuringirio, nigukorwo Ngai endaga munduu uria uheanaga akenete. **8** Nake Ngai aru na uhothi wa gutuma muingihirwo ni maundu mothe ma wega wake, niguu maundu-ini mothe na mahinda-ini mothe, mukoragwo na kiria githo kibataritio niko, niguu mukoragwo muingithie indo cia kuruta wira o wotho mwega. **9** O ta uria kwandikitwo atiri: "Nihurunjite iheo ciake akahe andu aria athiini; uthingu wake utuuraga nginya tene na tene." (aiion g165) **10** Na riru, uria uheaga mubandi mbeu na akamuhe irio cia kuria, niarimuheaga mbeu cia kubaanda, na atume cingire, na ongerere magetha ma uthingu wanyu. **11** Na inyu nimuritungagio na njira ciothe niguu muheanage na utaana hindi ciothe, nagoo utaana wanyu, ni undu wa wira witu, utumage Ngai acookagirio ngaatho. **12** Uteithio uyuu muraruta ti kuuga ati no andu a Ngai murahingira mabata mao, no niutumaga Ngai acookagirio ngaatho na njira nyingi. **13** Na tondu wa utungata ucio mwonanitie nagoo uria muhaana-ri, andu niarigooagaga Ngai ni undu wa uria mwathikiire Uhoro-uria-Mwega wa Kristu uria muumburaga ati nimuwitikiite-ri, na ni undu wa utaana wanyu wakugwatanira nao o na wakugwatanira na andu aria angu othe. **14** Na riria mekumuhoera, ngoro ciao niimwiciiraga, tondu wa uria wega wa Ngai uria inyu muheetwo ukiriririe kuingiha. **15** Ngai arocookerio ngaatho ni undu wa kiyoo gake kiria gitangiugika na ciugo uria gitarii!

10 Ni Pauluu nindamuthaitha ni undu wa uria Kristu aru muhooreri na mucayaniri, o ni ngoragwo na guoya riria ndi na inyu, no ngakorwo na ucamba riria itari na inyu! **2** Nindamuthaitha mutikanatume riria ngooka ngakorwo na ucamba ta uria njirigiriire gikorwo nagoo ni undu wa andu amwe aria meciraga ati mutiirire uria tutuuraga nagoo ni wa guku thi. **3** Nigukorwo o na gutuika tutuuraga thi ino, tutuuraga mbaara ta uria andu a thi mariaga. **4** Matharaita maria turuaga namo ti ma thi ino, no ni maria maru na hinya wa Ngai wa kumomora cigitiro cia hinya. **5** Nitumomoraga ngarari, na undu o wotho wa mwitugirio wa ngoro uria ungigiririra uhoro wa kumenya Ngai, na tugataha meciria o mothe niguu matuikie migwate ya gwathikagira Kristu. **6** Na nitwiharirie kuhethia gwatho o githo kya uremi, riria mugakorwo mutuike a gwathika biu. **7** Inyu murarora maundu o iguru. Munduu o wotho angikorwo aru na ma ati ni wa Kristu-ri, aagiriire eciirio o ringi ati o na ithu turi a Kristu o ta uria o nake aru wake. **8** No kuoneke ta ndireraha muno ni undu wa uhothi uria Mwathani aatuheire. No riru, uhothi witu ni wa kumuongerera hinya na ti wa kumuhinyirira. Ni undu ucio ndingiconoka ni undu wa gwika uguo. **9** Ndikwenda kuonoo ta ndirenda kumumakia na maria makwa. **10** Nigukorwo andu amwe moigaga atiri, "Marua make maru na uritu muingi, na maru na hinya, no riria aru hamwe na ithu-ri, ti mundu ungutika, nayo mario yake ni ya tuhoo." **11** Andu ta acio magiriirwo nikumenya ati o uria uhoro witu ukoragwo uri maria-ini maitu riria tutari ho-ri, uguo nogoo tukoragwo tuhaana tugika maundu riria turi ho. **12** Tutigeragia kwiganania kana kwigerekania na amwe aria megathagiriira. Riria megwithima na aria mahaana tao,

na makegerekania na arĩa matariĩ tao-rĩ, matiriĩ ùndũ mooi. **13** No ithui-rĩ, tũtĩngĩraha makĩria ma ũria kwagĩĩre, no tũkwĩraha kũringana na gĩcunjĩ kia wĩra ũria Ngai atũheete, o na inyuĩ mĩrĩ gĩcunjĩ kia wĩra ũcio witũ. **14** Tũtĩreraha gũkĩra ũria kwagĩĩre, ta ũria kũngĩrĩ korwo tũtiokire kũrĩ inyuĩ, nigũkorwo nĩ ithui twamũkĩnyĩre na Ũhoru-ũria-Mwega wa Kristũ. **15** O na tũtĩrahaga gũkĩra ũria kwagĩĩre nĩ ùndũ wa wĩra mĩrute nĩ andũ angĩ. Ùndũ ũria twĩrĩgĩĩre nĩ atĩ, o ũria wĩtikio wanyu ũrathĩ nĩ mbere gũkĩra, nakĩo gĩcunjĩ kĩria tũrĩ nakĩo thĩini wanyu nigĩkwarama mũno, **16** nigeeetha tũhote kũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega ng'ongo irĩa irĩ mbere ya kwanyu. Nigũkorwo tũtikwenda kwĩraha nĩ ùndũ wa wĩra ũrutĩtwo rũgongo rũngĩ nĩ mũndũ ũngĩ. **17** No rĩrĩ, “Mũndũ ũria ũkwĩraha, nĩerahage thĩini wa Mwathani.” **18** Nigũkorwo mũndũ ũria wigathagĩrĩria tiwe wonagwo arĩ mwega, no nĩ ũria Mwathani agathagĩrĩria.

11 Nĩngwĩhoka nĩmũgũkĩrĩria ũrimũ ũria mũnini ndĩ naguo; ndamũthaita mũngĩrĩrĩre. **2** Nĩndĩraigua ũru nĩ ùndũ wanyu, ũru uumanĩte na ũngai. Ndamwĩrĩre o mũthuuri ũmwe, na nĩwe Kristũ, nigeeetha ngaamũneana kũrĩ we mũrĩ ta mũrĩru gathĩrange. **3** No ndĩ na guoya gũtigatuĩke atĩ meciiria manyu no maturuuro mũtiganĩre ũgima na ũtheru wa kwĩrutĩra Kristũ, o ta ũria Hawa aaheenekire nĩ nyoka na wara wayo. **4** Inyuĩ nĩmwamũkagĩra ũhoru ũngĩ mũkenete, mũndũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoru wa Jesũ ũngĩ tĩga Jesũ ũria twamũhunjĩrĩre, kana mũngĩamũkĩra roho ũngĩ tĩga Roho ũria mwamũkĩrĩre, o na kana mũgetikia ũhoru-mwega ũngĩ tĩga ũria mwetĩkĩre. **5** No ndigwĩciiria atĩ ndĩ mũnini o na hanini kũrĩ “atũmwo acio anene.” **6** No ngorwo itarĩ mĩrute ũhoru-inĩ wa kwaria, no ndĩ na ũmenyo. Nĩtũmũmenyithĩte maĩndũ maya wega na njĩra ciothe. **7** Hĩhĩ nĩ kwĩhia ndeehirĩe nĩ kwĩnyĩhia niguo ndĩmũtũgĩrĩre inyuĩ na ùndũ wa kũmũhunjĩria Ũhoru-ũria-Mwega wa Ngai hatarĩ irĩhĩ? **8** Nĩgũtunya ndaatunyaga makanitha mangĩ ngĩamũkĩra ũteithio kuuma kũrĩ o niguo hote kũmũtungata. **9** Na hĩndĩ ũria ndaarĩ na inyuĩ, ndabatario nĩ kĩndũ-rĩ, ndiatũkĩkaga mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ, nigũkorwo arĩ ũru na aarĩ a Ithe witũ moka kuuma Makedonia nĩmaheire indo cia kũigana mabataro makwa. Nĩndĩgĩrĩrĩre ndĩgatuĩke mũrigo kũrĩ inyuĩ na njĩra o wothe, na nĩngũthĩ na mbere gwĩka ũguo. **10** Ti-itherũ o ta ũria ũhoru wa ma wa Kristũ ũrĩ thĩini wakwa, gũtĩrĩ mũndũ o na ũ thĩini wa ng'ongo cia Akaia ũngĩngĩria ndĩrahe ũguo. **11** Nĩ kĩĩ gĩatũma njuge ũguo? Nĩ tondu ndĩmwendete? Ngai nĩoi atĩ nĩndĩmwendete! **12** Na nĩngũthĩ na mbere na gwĩka ũria ndĩreka, niguo njagithĩe kĩene andũ arĩa macaragia mweke wa kuoneka atĩ nĩmaiganaine na ithui, thĩini wa maĩndũ marĩa merahaga namo. **13** Nigũkorwo andũ ta acio nĩ atũmwo a maheeni, aruti wĩra a kũhĩtithia andũ, na metuuga atũmwo a Kristũ. **14** Naguo ùndũ ũcio ti wa kũmakania, nigũkorwo o na Shaitani o nake nĩetuuga mũraika wa ũtheri. **15** Ndũkĩrĩ ùndũ wa kũgegania ndungata ciake cingĩtũta ndungata cia ũthingu. Marĩgĩrĩrio-inĩ makaagĩia na kĩria kĩringaine na ciiko ciao. **16** Nĩnguuga o rĩngĩ atĩrĩ: Mũndũ ndakae kuona ta ndĩ kĩrimũ. No angĩkorwo niguo mũkuona-rĩ, kĩnyamũkĩrei o ta ũria mũngĩamũkĩra kĩrimũ, niguo ndĩrahe o hanini. **17** Ũhoru-inĩ wa mwĩraho ũyũ ndĩ naguo-rĩ, ndĩraaria ta ũria Mwathani angĩaria, no ndĩraaria o ta ũria kĩrimũ kĩngĩaria. **18** Kuona atĩ andũ aingĩ nĩmareraha ta ũria thĩ ũrahaga-rĩ, o na nĩ ngwĩraha o tao. **19** Tondũ inyuĩ mũkĩrĩ oogĩ-rĩ, nĩmũkĩragĩrĩria arĩa irimũ mũkenete! **20** Ti-itherũ, nĩmũkĩragĩrĩria mũndũ o wothe o

na angĩmũtua ngombo ciake, kana ũria ũkũmũhatĩrĩria, kana ũria ũkũria indo cianyu, kana ũria ũgwĩtũũgĩria mbere yanyu, o na kana ũria ũkũmũhũra hĩ. **21** Nĩngũconoka ngiuga atĩ ithui nĩtwaremirwo nĩ gwĩka maĩndũ ta macio! Ùndũ ũria mũndũ ũngĩ angĩhota kwĩraha nĩ ùndũ waguo-rĩ, ndĩkĩarie ta ndĩ kĩrimũ-rĩ, o na nĩ no ngĩerie kwĩraha nĩ ùndũ waguo. **22** Andũ acio nĩ Ahibirania? O na nĩ ndĩ Mũhibirania. Andũ acio nĩ Aisiraeli? O na nĩ ndĩ Mũisiraeli. Andũ acio nĩ njiaro cia Iburahĩmu? O na nĩ ndĩ wa rũciarũ rwa Iburahĩmu. **23** Andũ acio nĩ ndungata cia Kristũ? (Ngwaria ũguo ta ndĩ mũgũrũku.) Nĩ nĩndĩmakĩrite. Nĩndũtĩte wĩra na kĩyo kũmakĩra, na ngaiiko njeara mahinda maingĩ makĩria yao, na ngahũũrwo na kĩboko makĩria, o na mahinda maingĩ ndanakuhĩrĩria gũkua. **24** Ayahudi nĩmahũũrĩre na kĩboko maita matano, o ihinda iboko mĩrongo itatũ na kenda. **25** Nĩndahũũrĩrwo na thanju maita matatũ, na riita rĩmwe ngĩhũũrwo na mahiga nyuguto, na maita matatũ ndanathũkĩrwo nĩ marikabu ndĩ thĩini, na ngĩraara o na ngĩtinda irĩa-inĩ ũtũkũ ũmwe na mũthenya mũgima. **26** Ngoretwo ngĩthĩi ng'endo nyingĩ. Ngagĩkorwo ndĩ ũgwati-inĩ wa gũtwarwo nĩ njũũ, ũ gwati-inĩ wa atunyani, na ũgwati-inĩ wa gũũkĩrĩrwo nĩ andũ a rũrĩrĩ rwitũ, na ũgwati-inĩ wa gũũkĩrĩrwo nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, na ngoona ũgwati ndĩ matũũra-inĩ manene, na ndĩ thĩini wa bũrũrĩ, na ndĩ irĩa-inĩ; o na ũgwati wa andũ arĩa maheenanageria atĩ nĩ arĩ ũru na aarĩ a Ithe witũ. **27** Ndaanaruta wĩra mũritũ na wa mũnoga, na maita maingĩ ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingĩ ngaaga kĩndũ gĩa kũria; ndaanakorwo heho-inĩ na ndĩ njaga. **28** Hamwe na macio mothe-rĩ, o mũthenya ngoragwo na mũrigo, ngĩtanga nĩ ùndũ wa makanitha mothe. **29** Nũũ ũngĩkorwo aagĩte hinya, na nĩ njage gũkorwo njũrĩtwo nĩ hinya? Nũũ ũngĩhingĩthio, na nĩ njage gũkorwo ngĩcinwo nĩ marakara? **30** Angĩkorwo no nginya ndĩrahe, ngwĩrahĩra maĩndũ marĩa monanageria ũria itarĩ na hinya. **31** Ngai, na nowe Ithe wa Mwathani Jesũ, ũria ũgoocagwo nginya tene-rĩ, nĩoi atĩ ndĩraheenanania. (aiõn g165) **32** Kũu Dameski, barũthĩ ũria waathanaga arĩ rĩngũ rwa Mũthamaki Aretarĩ, nĩathanire itũra inene rĩrĩ andũ a Dameski rĩrangũrĩrwo nigeeetha aanyĩithĩre. **33** No nĩndĩmũrĩrio ndĩreka, ngũkĩrũkĩrĩrio rũthingo-inĩ ndĩ thĩini wa gĩkabũ, ngĩthonoka kũnyĩitwo nĩwe.

12 No nginya thĩi na mbere na kwĩraha. O na gũtũka gwĩka ũguo gũtĩrĩ uumithio-rĩ, rĩu nĩngwaria ũhoru wa maĩndũ marĩa ndanonio nĩ Mwathani, na marĩa ndanaguũrĩrio nĩwe. **2** Nĩnjũũ mũndũ thĩini wa Kristũ, ũria woĩrwo mĩaka ikũmi na ĩna mĩthĩru, agĩtwarwo igũrũ rĩa gatatũ. Kana oĩrwo arĩ na mwĩrĩ kana atarĩ naguo, nĩ ndĩũ, Ngai nĩwe ũũ. **3** Na nĩnjũũ atĩ mũndũ ũcio, kana aarĩ mwĩrĩ-inĩ kana ndaarĩ mwĩrĩ-inĩ-rĩ, nĩ ndĩũ, no Ngai nĩwe ũũ, **4** nĩoiro agĩtwarwo kũria andũ arĩa metĩkĩtie mathĩaga, akĩgũga maĩndũ matangĩranĩka nĩ mũndũ, na maĩndũ marĩa mũndũ atangĩkĩrĩrio kwaria. **5** Nĩngwĩraha nĩ ùndũ wa mũndũ ta ũcio, no ndĩkwĩraha nĩ ùndũ wakwa nĩ mwene, tĩga no ndĩrahare nĩ ùndũ wa ũria njagĩte hinya. **6** O na ingĩenda kwĩraha-rĩ, ndĩngĩtũka kĩrimũ, nĩ ùndũ ingĩkorwo ngĩaria ũhoru wa ma. No ndĩgwĩka ũguo, niguo gũtikagĩe mũndũ ũgwĩciiria ũhoru wakwa makĩria ma ũria kwagĩĩrĩre nĩ ùndũ wa ũria njĩkaga kana ũria njugaga. **7** Nĩguo ndĩkaneke gwĩtũũgĩria nĩ ùndũ wa ũguũrio mũnene ũguo-rĩ, nĩndekĩrĩrwo mũgũga thĩini wa mwĩrĩ wakwa, ũrĩ mũtũmwo wa Shaitani, niguo ũũnyarĩrage. **8** Nĩndathaitĩre Mwathani mahinda matatũ anjehererĩe mũgũga ũcio. **9** Nowe akĩnjĩra atĩrĩ, “Wega wakwa nĩũkũiganĩte, nigũkorwo hinya wakwa

niutuikaga mukinyaniru haria hatari na hinya." Ni undu ucio ningwira na na makiria ngenete muno ni undu wa kwaga hinya gwakwa, nigeetha hinya wa Kristu ukarage iguru riakwa. **10** Kiu nikio gutumaga nengagire kwaga hinya, na irumi, na uritu wa mutiurire, na kunyariro, na mathina ni undu wa Kristu. Nigukorwo hinda iria njagite hinya, niguu ngoragwo na hinya. **11** Nindituite kirimu, no ni inyu mwatumire njike uguo. Ni inyu mwagiriro nikungaathirira, nigukorwo ni ti ni muni muno kuri "atumwo acio anene," o na gutuika ni ndikiri kindu gitari kiene. **12** Maundu maria matumaga mundu amenyo at ni mutumwo-ri, nimekirwo gatagati-ini kanyu na gukiririra kune: gukingwo ciama, na gugikwo moriru, na maundu ma kuonania hinya. **13** Inyu mwakiri anini gukira makanitha maria mangi naki, tiga o gutuika at ni ndigana gutuika murigo hari inyu? Ndekerai ihitia riu! **14** Riu nindihariire kumuceerera ihinda ria gatatu, na ndigukorwo ndi murigo hari inyu, tondu ti indo ciany ndirenda, no ni inyu ndirenda. Tondur-ri, ciana itagiriro ni kugira aciari a cio muthithu, no aciari no magiriro ni kugira ciana ciao muthithu. **15** Ni undu ucio no ngene kuhuthira kiria githo ndi naki ni undu wanyu, o na ni mwene ndihuthire. Ingimwenda makiria-ri, inyu no mukinyende o hanini? **16** No o na gutari o uguo-ri, ni ndiatukire murigo hari inyu. No njiru at hih ndaari mwara, na at nindamuheneri! **17** Hih nindamuhatirire na undu wa mundu o na umwe wa ari ndamutumire? **18** Nindaringiriire Tito oke kuri inyu, na ngituma muru wa Ithe witu moke nake. Tito ndaigana kumuhatirira, kana namuhatirire? Githi tutiarutire wira thini wa roho o ro umwe, na tukirumira njira o ro imwe? **19** Hih ihinda riri riote mukoretwo mugiciria at ni gwicirira tukoretwo tugicirira hari inyu? Tukoretwo tukaria mbere ya Ngai ta andu mari thini wa Kristu; na riri, arata akwa nyenda, maundu maria mothe twikaga ni ma gutuma inyu muongerero hinya. **20** Nigukorwo nindiretigira, at riri ndirika, ndahota gukora mutahaana uria ingienda mukorwo muhaana, na inyu mwahota gukora itahaana uria mungenda ngorwo haana. Ngetigira kwahota gugakorwo kuri na ngu, na uuru, na marakara, na njatukano, na njambanio, na njuuku, na mwitio, o na kwaga kihariro. **21** Ngwitigira at riri ngooka kiu ringi, Ngai wakwa ahota gukanjonorthia mbere wanyu, na ni njigwe kieha ni undu wa andu aingi ari meehire o mbere, na matiirite waganu wa maundu maria mooru, na ma umaraya, na maundu ma ura-thoni maria matuuriite meekaga.

13 Riri ni riita ria gatatu guka kwanyu. Uhoru o wothe no nginya urugamirwo ni ura wa andu eer kana atatu. **2** Nindamukaanirie hinda iria ndaari na inyu riita ria keeri. O na riu ningumukaania o ringi, o na itari hamwe na inyu: Riri ndirika ringi, andu ari matuuriite mehagia kuuma tene, kana mundu ungi o wothe, ndiri ngacaara, **3** tondu nimurenda kumenya kihoto kia at ni Kristu waragia na kanua gakwa. We ndamwikagira maundu ta atari na hinya, no nonanagia at ari na hinya gatagati-ini kanyu. **4** Nigukorwo ni ma niambirwo mutharaba-ini atari na hinya, no niatuura muoyo ni undu wa hinya wa Ngai. O ta uguo-ri, o na ithu titiri hinya turi thini wake, no ni undu wa hinya wa Ngai nitutuura muoyo thini wake niguu tumitungatage. **5** Mwigerie, muone kana inyu ene ni mwitikitie uhoru wa ma; mwituri inyu ene. Kai inyu mutoo at Kristu Jesu ari thini wanyu, tiga no mugikorwo mugwite kigeranio kiu? **6** Na ningwihoka at nimuriona

at ithu titigwite kigeranio. **7** Na riu tukuhooya Ngai at mutikae gwika undu o na umwe muru. Ti at niguu andu monage at nitwikiritwo niwe, na nitutooranite, no nigeetha inyu mwikage maundu maria magiriire, o na tungioneka ta tututooranite. **8** Nigukorwo tutinghota gwika undu ureganite na uhoru wa ma, tiga o uria uri wa uhoru wa ma wiki. **9** Tukoragwo na gikeno riri riote tutari na hinya, no inyu muri na hinya; na nitumuhooyagira mutuike andu aagiri kina. **10** Gutumi kiria kiratuma nyandike maundu maya o na itari hamwe na inyu-ri, nigeetha hinda iria ngooka ndikaanuthire uhoti wakwa uuru, uhoti uria Mwathani aahere uri wa kumukuria, no ti wa kumuthukia. **11** Na riu ngirika-ri, ariu na aari a Ithe witu, tigwoi na wega. Thiiagai na mihire iria yagiriire, thikagiriari ithathana riakwa, giagai na meciiria o mamwe, na mutiuranage na thayu. Nake Ngai wa wendo na thayu niarikoragwo hamwe na inyu. **12** O mundu nageithie uria ungi na ngeithi theru cia kimumunyo. **13** Andu ari othe aamure nimamugeithia. **14** Wega wa Mwathani Jesu Kristu, na wendani wa Ngai, na ngwataniro ya Roho Mutheru, irokaraga na inyu inuotho.

Agalatia

1 Nĩ nĩ mütümwo Paülü, na rĩrĩ, ndĩrĩ mütümwo ütümĩtvo nĩ andũ o na kana ngatũmwo na njĩra ya mündũ, no ndũmitvo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai Ithe witũ, ũria wamũriũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **2** Nĩĩ hamwe na arĩũ na aarĩ a Ithe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramütũmĩra marũa maya, Kũrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia: **3** Mũrogĩa na wega na thayũ iria ciũmĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, **4** ũria werutire nĩ undũ wa mehĩa maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kũrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũritwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai Ithe witũ, (aĩon g165) **5** nake arotũũra akumagĩo ngĩnya tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) **6** Nĩĩ nikũgega ndĩragega nĩ undũ wa ũria mũrahiũha gũtigana na ũria wamwĩtwa na undũ wa wega wa Kristũ, mũkagarũrikĩra ũhoro mwega wa mũthemba ũngĩ, **7** naguo ti ũhoro-ũria-Mwega o na atĩa. No nĩ kũrĩ andũ maramũhĩngĩca makĩenda gũthũkia ũhoro-ũria-Mwega wa Kristũ. **8** No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igũrũ, ũngĩmũhunjĩria ũhoro mwega ũngĩ tĩga ũria twamũhunjĩrie-rĩ, mündũ ũcio aronyĩtvo nĩ kĩrumĩ ngĩnya tene! **9** O ta ũria tũmwĩrite, o na rĩũ nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mündũ o wothe angĩmũhunjĩria ũhoro mwega ũngĩ tĩga ũria mwetĩkĩrie-rĩ, aronyĩtvo nĩ kĩrumĩ ngĩnya tene! **10** Atĩrĩrĩ, ngũga ũguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwĩyendithĩa kũrĩ o, kana nĩ kũrĩ Ngai? Kana hĩhĩ nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndingĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ. **11** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ũhoro-ũria-Mwega ndamũhunjĩrie ti ũhoro woimanĩte na mündũ. **12** ũhoro ũcio ndiaheirwo nĩ mündũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mündũ; no nĩ kũguũrĩro ndagũũrĩro ũhoro ũcio nĩ Jesũ Kristũ. **13** Nĩgũkorwo nĩmũguĩte ũhoro wa mĩthĩre yakwa ya tene, ũria ndaatũire njĩkaga ndĩ thĩĩnĩ wa ndini ya Ayahudi, na ũria ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. **14** Nĩĩ ha ũhoro wa maũndũ makonĩĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathĩte mbere o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika rĩakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mũtũgo ya maithe maitũ. **15** No rĩrĩ, Ngai ũria wanyamũire kuuma ndaciarwo, na akĩnjĩta nĩ undũ wa wega wake-rĩ, nĩ onĩre arĩ wega, **16** angũũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro wake; gũtĩrĩ mündũ o na ũrĩkũ ndaahoire kũrĩra, **17** o na ndĩambatire Jerusalemu kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mbere yakwa, no ndathĩre bũrũri wa Arabia na ihenya, na thruutha ũcio ngĩcooka Dameski. **18** Na rĩrĩ, thruutha wa miaka itatũ, nĩndambatire Jerusalemu nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩkara nake matukũ ikũmi na matano. **19** Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tĩga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. **20** ũhoro ũyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mbere ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndĩraheenanĩa. **21** Thuuutha ũcio nĩndacookire ngĩthĩ Suriata na Kilikia. **22** Nĩĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩĩnĩ wa Kristũ. **23** No kũigua maiguaga atĩrĩ, “Mündũ ũria ũratũire atũnyariiraga rĩũ nĩwe ũrahunjĩa wĩtikio ũria aageragia kũniina mbere iyo.” **24** Nao makĩgooca Ngai nĩ undũ wakwa.

2 Miaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalemu, na ihinda rĩrĩ tũgĩthĩĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩĩ na Tito. **2** Ndathĩre tondu Ngai nĩanguũrĩrie thĩĩ kuo, na nĩguo ngataarĩre atũmwo ũhoro-ũria-Mwega ũria hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatuĩke atĩ ihenya rĩrĩa ndateng'eraga,

o na kana rĩrĩa ndateng'erete, rĩarĩ rĩa tũhũ. **3** No o na Tito, ũria warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtuĩka aarĩ Mũyunani. **4** ũhoro ũyũ wa kũrua wagĩire ho tondu nĩ kwarĩ na arĩũ na aarĩ a Ithe witũ a maheeni arĩa maatoonete gatagatĩ gaitũ na hito marĩ athigaani nĩguo matũirĩe ũhoro wa wĩyathi ũria tũkoragwo naguo tũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, makĩenda gũtũtũa ngombo. **5** Tũtietĩkĩrie ũhoro wao o na hanini, nĩgeetha ma ya ũhoro-ũria-Mwega ĩtũũre na inyuĩ. **6** Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatĩarĩ na ũtigano o ũria mangĩakorirwo marĩ, nĩgũkorwo Ngai ndaroraga mündũ ũria ahaana) andũ acio gũtĩrĩ undũ moongehere harĩ ndũmĩrĩri yakwa. **7** O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ ndehokeirwo wĩra wa kũhunjĩa ũhoro-ũria-Mwega kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ũria Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjĩria Ayahudi. **8** Nĩgũkorwo Ngai ũria warutaga wĩra thĩĩnĩ wa ũtungata wa Petero arĩ mütũmwo kũrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-inĩ wakwa ndĩ mütũmwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **9** Nĩngĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtĩra kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrĩre tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ũrĩo kwa ngwatanĩro, rĩrĩa maamenyire wega wa Ngai ũria ndaaheetwo. Nĩmetĩkĩrĩre atĩ ithuĩ tũthĩĩ tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩ kũrĩ Ayahudi. **10** Undũ ũria maatwĩrĩre twĩkage nĩ atĩ tũrĩrikanega athĩĩnĩ na noguo undũ ũria nĩ mwene ndaarĩ na kĩyo gĩa gwĩka. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Petero ookire Antiokia, nĩndamũkararĩrie mbere ya andũ tondu nĩahĩtĩte mũno. **12** Andũ amwe moimĩte kũrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero nĩarĩĩanagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩrĩa maakinnyire, akĩmeherera, na akĩatĩmũranĩa na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondu nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. **13** O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyĩtanĩra na Petero ũhinga-inĩ wake, o ngĩnya o na Baranaba akĩhĩtĩthio nĩ ũhinga ũcio wao. **14** Rĩrĩa ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya ũhoro-ũria-Mwega, ngũĩra Petero atĩrĩ, andũ othe makĩiguaga, “Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũũraga na mũtũgo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkĩhota atĩa kũhatĩrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmĩrĩre mũtũgo ya Ayahudi? **15** “Ithuĩ arĩa tũciarĩtvo tũrĩ Yahudi na tũtari ehĩa ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, **16** nĩtũũũ atĩ mündũ ndatũkaga mũthingu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho, no atũkaga mũthingu nĩ undũ wa gwĩtikĩa Jesũ Kristũ. Nĩ undũ ũcio o na ithuĩ twĩtikĩtie Kristũ Jesũ nĩguo tũtũuo athingu nĩ undũ wa gwĩtikĩa Kristũ, no ti undũ wa gwathĩkĩra watho, tondu gũtĩrĩ mündũ ũgaatũuo mũthingu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho. **17** “Angĩgũkorwo rĩrĩa tũgũcarĩa gũtũuo athingu nĩ Kristũ kuonanagĩa atĩ ithuĩ ene tũrĩ ehĩa-rĩ, ũguo nĩ kuuga atĩ Kristũ atungatagĩra mehĩa? Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ũguo! **18** Angĩkorwo nĩ ngwaka rĩngĩ kĩrĩa ndaanangĩre-rĩ, nĩkuonania atĩ nĩ nĩnyũnĩte watho. **19** Nĩgũkorwo na undũ wa watho nĩndakũĩrĩre watho ũcio nĩguo ndũũre muoyo ndĩ wa Ngai. **20** Nĩĩ nĩndĩkĩtie kwambanĩrio hamwe na Kristũ, na rĩũ ti nĩ ndũũraga muoyo, no Kristũ nĩwe ũtũũraga muoyo thĩĩnĩ wakwa. Muoyo ũria ndũũraga mwĩrĩ-inĩ ũyũ ndũũraga na undũ wa gwĩtikĩa Mũrũ wa Ngai, ũria wanyendire na akĩrũta nĩ undũ wakwa. **21** Ndingĩtikĩria gũtũwa wega wa Ngai kĩndũ gĩa tũhũ, tondu kũngĩtuĩka atĩ ũthingu wonekaga nĩ undũ wa watho-rĩ, Kristũ aakuire tũhũ!”

3 Atĩrĩrĩ inyuĩ Agalatia aya akĩĩgu! Mũrogetwo nũũ? O inyuĩ muonĩrio wega Jesũ Kristũ arĩ mwambe mũtĩ igũrũ. **2** No nyende kũmenya undũ ũmwe tu kuuma kũrĩ inyuĩ: Mwahairwo Roho nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho, kana nĩ undũ wa gwĩtikĩa ũhoro ũria mwagũire? **3** Kaĩ mũrĩ akĩĩgu atĩa? Mwambĩrĩrie

na Roho wa Ngai, na riu murenda kũrikĩria na hinya wa mwĩrĩ? **4** Anga mwathĩnirio na maũndũ maingĩ ũguo o tũhũ, angĩkorwo ũhoro ũcio wotho warĩ wa tũhũ? **5** Wee Ngai amũheaga Roho wake na akaringaga ciama gatagatĩ kanyu nĩ ũndũ wanyu gwathĩkĩra watho, kana nĩ ũndũ wa gwĩtikia ũhoro ũria mwaigũire? **6** Ta ririkanai ũhoro wa Iburahĩmu, Maandiko moigĩte atĩrĩ: “Etĩkirie Ngai, nake Ngai akĩmũta mũthingu.” **7** Nĩ ũndũ ũcio kĩmenyei atĩ andũ arĩa metĩkĩtie nĩo ciana cia Iburahĩmu. **8** Na tondũ Maandiko marĩa matheru nĩmoigĩte o mbere atĩ Ngai niagatua andũ-a-Ndũrĩrĩ athingu na ũndũ wa gwĩtikia-rĩ, na Maandiko macio nĩmahunjĩirie Iburahĩmu ũhoro-ũria-Mwega o kabere, makiuga atĩrĩ: “Ndũrĩrĩ ciothe nĩikaarathimwo nĩ ũndũ waku.” **9** Nĩ ũndũ ũcio andũ arĩa metĩkĩtie nĩmarathimanagĩrio hamwe na Iburahĩmu, mũndũ ũcio warĩ mwĩtikia. **10** Andũ arĩa othe mehokaga ũhoro wa gwathĩkĩra watho-rĩ, marĩ na kĩrumi, nĩgũkorwo Maandiko moigĩte atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wotho ũtahingaga maũndũ marĩa mothe mandĩkĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho.” **11** Nĩtũũ wega atĩ gũtirĩ mũndũ ũngĩtuuo mũthingu mbere ya Ngai nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ Maandiko moigĩte atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũthingu agaatũra muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **12** No watho-rĩ, nduumanĩte na ũhoro wa gwĩtikia; handũ ha ũguo Maandiko moigaga atĩrĩ, “Mũndũ ũria wathĩkagira maũndũ ma watho agaatũrio muoyo nĩ mo.” **13** Nake Kristũ niatũkũũrĩre agĩtũruta kĩrumi-inĩ kĩa watho na ũndũ wake mwene gũtuĩka kĩrumi ithenya riitũ, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mũndũ o wotho wambĩtwo mũtĩ-igũrũ.” **14** Aaatũkũũrĩre nĩguo kĩrathimo kĩa Iburahĩmu aarathimĩtwo nakĩo gĩkinyĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ na ũndũ wa Kristũ Jesũ, nĩguo atĩ na ũndũ wa gwĩtikia twamũkĩre Roho ũria weranĩrwo. **15** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rekei ndĩmuonie na ngerekano yumanĩte na maũndũ marĩa mũũ. **16** O ta ũria gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kweheria ũndũ kana kuongerera ũndũ harĩ kĩrĩkanĩro kĩa gĩthondeketwo nĩ mũndũ-rĩ, no taguo ũhoro ũyũ ũtarĩ. **16** Maũndũ marĩa meranĩrwo, meerĩrwo Iburahĩmu na mbeũ yake. Maandiko matiugĩte “mbeũ ciake”, taarĩ ũhoro wa andũ aingĩ, no moigĩte “na mbeũ yake”, ũguo nĩ kuuga mũndũ ũmwe, na nĩwe Kristũ. **17** ũria ndĩrenda kuuga nĩ atĩrĩ: Watho, ũcio wokire thuutha wa mĩaka 430, ndũngieheria kĩrĩkanĩro kĩa gĩekĩritwo ho nĩ Ngai mbere iyo, na ndũngĩtũma kĩranĩro kĩu gĩtuĩke gĩa tũhũ. **18** Nĩ ũndũ-rĩ, angĩkorwo igai rĩngĩoneka nĩ ũndũ wa watho-rĩ, rĩtikiumanĩte na kĩranĩro; no Ngai, nĩ ũndũ wa wega wake, nĩaheire Iburahĩmu igai na ũndũ wa kĩranĩro. **19** Watho-rĩ, wakĩrĩ wa bata ũrikũ? Wongereirwo kũrĩ kĩranĩro nĩguo wonanagĩe mahĩtia o nginya rĩria mbeũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩeranĩre igooka. Watho ũcio wathanĩrwo nĩ arĩa kũkinengerio andũ na guoko kwa mũguithania. **20** No rĩrĩ, mũguithania ndakoragwo artigamĩrĩre o mwena ũmwe; no Ngai nĩ ũmwe. **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kaĩ watho ũreganĩte na kĩranĩro cia Ngai? Aca ti ũguo! Tondũ korwo kwari na watho waheanirwo nĩguo andũ magĩe na muoyo-rĩ, ti-itherũ o naguo ũthingu nĩ ũngĩakĩrehirwo nĩ watho. **22** No Maandiko moigaga atĩ andũ a thi nĩ mohetwo nĩ mehia, nĩgeetha kĩranĩro kĩa kĩaheanagwo nĩ ũndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ kĩaheagwo o arĩa metĩkĩtie. **23** ũhoro wa gwĩtikia ũtanooka-rĩ, twarĩ ohe nĩ watho, tũkahingĩrĩrio o nginya wĩtikio ũkaagũuranĩrio. **24** Nĩ ũndũ ũcio watho nĩguo waheirwo ũhota wa gũtũtũra kũrĩ Kristũ, nĩguo tũtuuo athingu na ũndũ wa gwĩtikia. **25** Na rĩrĩ, kuona atĩ rĩu ũhoro wa gwĩtikia nĩmũkinyu, tũtingĩcooka kũrũgamĩrĩrwo nĩ watho. **26** Inyuothe mũrĩ ciana cia Ngai

nĩ ũndũ wa gwĩtikia Kristũ Jesũ, **27** nĩgũkorwo inyuothe arĩa mwabathĩrĩo thĩnĩ wa Kristũ nĩmwĩhũmbĩte Kristũ. **28** Nĩ ũndũ ũcio gũtingĩcooka gũthuuranio Mũyahudi kana Mũyunani, na gũtirĩ ngombo kana mũndũ ũtarĩ ngombo, na gũtirĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-rĩa, nĩgũkorwo inyuothe mũrĩ ũmwe ki thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **29** Angĩkorwo mũrĩ a Kristũ-rĩ, mũkĩrĩ a mbeũ ya Iburahĩmu, na mũrĩ agai a kũgaya kũringana na kĩranĩro kĩu kĩranĩrwo.

4 ũria ndĩroiga nĩ atĩrĩ, ihinda rĩothe rĩria mũgai arĩ o mwana-rĩ, ndarĩ ũtiganu na ngombo, o na atuĩka nĩwe mwene indo icio ciothe. **2** Nĩ gwathwo athagwo nĩ amũrori hamwe na aramati a indo ciake, nginya ihinda rĩria ithe atuĩte rĩgaakinya. **3** ũguo noguo o na ithuĩ, hĩndĩ rĩa twarĩ ciana, twatũire ũkombo-inĩ wa maũndũ marĩa ma ndũire ma thi ĩno. **4** No hĩndĩ rĩa ihinda rĩa rĩagĩrũru kũna rĩakinyire, Ngai niatũmire Mũriũ, nake agĩciarwo nĩ mũndũ-wa-rĩa, na agĩciarwo arĩ wa gwathagwo nĩ watho, **5** nĩguo akũũre andũ arĩa matũire mathagwo nĩ watho, nĩgeetha tũgĩe na kĩhooito gĩa gũtuĩka ciana ciake, **6** Tondũ inyuũ mũrĩ ciana ciake-rĩ, Ngai niatũmire Roho wa Mũriũ ngoro-inĩ ciitũ, o we Roho ũria wĩtanaga ũkiugaga atĩrĩ, “Abba, Baba.” **7** Nĩ ũndũ ũcio, we ndũrĩ ngombo rĩngĩ, no ũrĩ mwana wake; na tondũ rĩu ũrĩ mwana wake, Ngai niagũtuĩte mũgai wa indo ciake. **8** Tene rĩria mũtooi Ngai-rĩ, mwarĩ ngombo cia ciũmbe irĩa itarĩ ngai. **9** No rĩrĩ, tondũ rĩu nĩmũmenyete Ngai, kana njuge nĩmũrĩkĩtie kũmenywo nĩ Ngai-rĩ, mĩrakĩenda gũcookerera maũndũ macio maagĩte hinya na matarĩ kiene nĩkĩ? Kaĩ mũrenda gũcooka ũkombo-inĩ wamo o rĩngĩ? **10** Nĩmũrũmĩtie ũhoro wa mĩthenya mĩamũre, na mĩeri mĩamũre, na imera, o na mĩaka! **11** Ndĩ na kĩaha mũno tondũ gũkuoneka atĩ wĩra ũria wotho ndanenogia naguo nĩ ũndũ wanyu nĩ wa tũhũ! **12** Ndamũthaitha, inyuũ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tuĩka ta nĩ, nĩgũkorwo nĩ ndũkĩte ta inyuũ. Mũtirĩ mwanjĩka ũuru. **13** O ta ũria mũũ, ndamũhunjĩirie ũhoro-ũria-Mwega ihinda rĩa mbere tondũ ndaarĩ mũrĩaru. **14** O na gũtuĩka ndwari yakwa yarĩ magerio kũrĩ inyuũ, mũtĩyanarĩre kana mũkũĩmena, no mwanyĩitire ũgeni ta ndaarĩ mũraika wa Ngai, o na ta ndaarĩ Jesũ Kristũ we mwene. **15** Kaĩ ũndũ ũcio watũmaga mũkene ũthĩite kũ? Nĩ ndĩ mũra atĩ, korwo nĩmũngĩahotire, nĩmũngĩakũũrĩre maitho manyu mũũhe. **16** Kaĩ rĩu ndũkĩte thũ yanyu nĩ ũndũ wa kũmũhe ũhoro ũria wa ma? **17** Andũ acio me na kĩyo magicaria ũria mũngũtuĩka a thĩritũ yao, no ti ũndũ wa gĩtũmi kiega. ũria mendaga nĩ kũmũtigithania na ithuĩ mũtuĩke ao, nĩgeetha mũgĩe na kĩyo gĩa kũmarũmĩrĩra. **18** Nĩ wega kũgĩa na kĩyo, angĩkorwo muoroto nĩ mwega, na mwĩkage ũguo hĩndĩ ciothe to hĩndĩ rĩa ndĩ hamwe na inyuũ. **19** Ciana ciakwa nyendetũ mũno, o inyuũ arĩa njĩguagĩra ruo ta rwa mũtumia akĩhe mwana, nginya hĩndĩ rĩa Kristũ agaakorwo eyũmbite thĩnĩ wanyu, **20** naarĩ korwo ndakorwo hamwe na inyuũ ta rĩu, nĩguo ngarũrĩre mwarĩre wakwa tondũ nĩndĩgĩtwo nĩ ũhoro wanyu! **21** Ta njĩrĩ, inyuũ arĩa mũrenda gũkorwo mũgĩathwo nĩ watho-rĩ, kaĩ mũtooi ũria watho uugaga? **22** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩ, Iburahĩmu aarĩ na ariũ eerĩ, ũmwe aaciarĩtwo nĩ mũtumia ũria warĩ ngombo, nake ũcio ũngĩ agaciarwo nĩ mũtumia ũria ũtarĩ ngombo. **23** Mũriũ wake wa mũtumia ũria warĩ ngombo aaciarĩtwo na njĩra ya ũndũire; no mũriũ ũria waciarĩtwo nĩ mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo aaciarĩtwo na ũndũ wa kũhingia kĩranĩro. **24** Namo maũndũ macio nĩ ma ngerekano, nĩ ũndũ atumia acio marũgamĩrĩre irĩkanĩro igĩrĩ. Kĩrĩkanĩro kĩmwe nĩ gĩa Kĩrĩma gĩa Sinai nakĩo gĩciaraga ciana cia ũkombo:

Nakio kigerekaniŋio na Hagari. **25** Na riri, Hagari arugamirire Kirima gia Sinai kiria kiri kuu buriri wa Arabia, nake niwe ugerekaniŋio na itũura ria Jerusalemu uria rihaana umũthi, tondu niatũire ukombo-ini hamwe na ciana ciake. **26** No Jerusalemu, itũura riria ria kũria igũru, ritiri ukombo-ini, na nirio nyina witũ, **27** nigũkorwo ni kwandikitwo atiri: "Kena wee mũndũ-wa-nja thata, wee utaciiraga ciana, tumura kanua na wanirire, wee utari waigua ruo rwa kũgia mwana; tondu ciana cia mũndũ-wa-nja uria utiganiirio ni nyingi gũkira cia uria uri na mũthuuri." **28** Na riri, inyuuri ariu na aari a Ithe witũ, murĩ ciana cia kiriani, o ta uria isaaka aari. **29** Hindi iyo, murũ uria waciiritwo na njira ya ndũire-ri, niyaniriiraga murũ ucio waciiritwo na undũ wa hinya wa Roho. Uguo noguo kũhaana o na riu. **30** No riri, Maandiko moigite atia? Moigite atiri, "Ingata ngombo iyo ya mũndũ-wa-nja na murũ wake, tondu murũ ucio wa mũtumia ngombo ndari hindi akagayana igai hamwe na murũ wa mũtumia ucio utari ngombo." **31** Ni undũ ucio, ariu na aari a Ithe witũ, ithuuri tutiri ciana cia mũtumia ucio ngombo, no turi ciana cia mũtumia ucio utari ngombo.

5 Kristũ nigũtuohora aatuohorire ni guo tũgie na wiyathi. Ni undũ ucio, mwĩhaandei wega na mutigetikiere kuohwo icooki ria ukombo ringi. **2** Ta thikiriirai ciugo ciakwa! Ni Paũlu ngũmwira atiri, mungitikiira kũrua-ri, Kristũ ndangigĩta bata na inyuuri o na hanini. **3** Ningi nĩngũmwira o ringi atĩ mũndũ o wotho ungitikira kũrua, ucio amenye atĩ niagiriirwo ni gwathikira watho uri wotho. **4** Inyuuri arii murageria gũtuika athingu ni undũ wa watho-ri, nĩmutigithaniŋio na Kristũ; inyuuri nĩmũgũwite mũgathigana na wega wa Ngai. **5** No ithuuri, tũkoragwo twihokete atĩ nitũgatũwo athingu. Undũ ucio ni guo tũkoragwo twirigiriire turi na witiiko, tũhotithio ni Roho. **6** Nigũkorwo thĩni wa Kristũ Jesũ, kũrua kana kwaga kũrua gutiri bata. Undũ uria uri bata ni witiiko uria urutaga wira na njira ya wendani. **7** Nĩmũrateng'agira ihena riega. Nũu wamũgiriire mũgũtĩga gũcoka gwathikira uhoru-ũrua-wa-ma? **8** Kũringiriio kwa mũthemba ucio gũtũmĩte kũri uria wamũtĩre. **9** "Ndawa nini tu ya kũmbia mĩgate nĩtũmaga mũtu uria mũkande nayo wotho ūimbe." **10** Nĩndihokete thĩni wa Mwathani atĩ inyuuri mũtikũgarũruka mũgie na meciiria mangi. Uria uramũtururia niwe ūkaaherithio o na angĩkorwo arĩ ū. **11** Arii na aari a Ithe witũ, angĩkorwo no ndĩrahunjia uhoru wa kũrua-ri, ndĩrakinyariirwo niki? Angĩkorwo uguo ni guo-ri, undũ uria utũmaga andũ mahĩngwo, na ni guo uhoru wa mũtharaba-ri, nĩmweherie. **12** No nyende andũ acio mamũthĩnagia mathĩ na mbere o nginya mehakũre. **13** Inyuuri ariu na aari a Ithe witũ, mwetirwo ni guo mũgie na wiyathi. No riri, mũtikahũthire wiyathi wanyu kũrũmagiriira meririira ma mwiri, no handũ ha uguo-ri, tungatanagiri inyuuri ene murĩ na wendani. **14** Tondu-ri, uhoru wotho wa watho ūhingagio ni riathani riri riwme: "Enda mũndũ uria ūngĩ o ta uria wiendete we mwene." **15** No riri, mũngĩrũmana mũkirĩanaga-ri, mwĩmenyererei mũtikaniinane inyuuri ene. **16** Ni undũ ucio nguuga atiri, thiiagai mũtongoretio ni Roho, na mũtirĩhingagia meririira ma mwiri. **17** Nigũkorwo mwiri niwiriragiriira maũndũ maria matangĩendwo ni Roho, nake Roho niareganaga na maũndũ maria meriragiriio ni mwiri. Ni undũ ucio Roho na mwiri itũura irũaga, na nikio mũtahotaga gwika uria mwendaga gwika. **18** No riri, mũngitongorio ni Roho, inyuuri mũtingĩkorwo mũgĩathwo ni watho. **19** Na riri, maũndũ maria mekagwo ni mwiri nĩmoio, namo ni: ūmaraya,

na meciiria mooru, na ūmaramari, **20** na kũhooya mĩhanano, na kũrogana, na ūthũ, na kũũgitana, na ūuru, na mang'uri, na kwiyenda, na nyamũkano, na ngarari, **21** gũcumũkĩra na kũrĩo ni njohi, na maruga maria mainagwo nyĩmbo iria itaagiriire, o na maũndũ mangi ta macio. Nĩndamũkaaniriie, o ta uria ndamũkaaniriie hindi ya mbere, atĩ andũ arii mekaga maũndũ ta macio matikagaya ūthamaki wa Ngai. **22** No riri, maciaro ma Roho ni wendani, na gikeno, na thayũ, na gũkiriiriria, na kũguanĩra tha, na gũtugana, na kwihokeka, **23** na ūhooreri, na kwĩgiriiriria meririira ma mwiri. Macio-ri, gutiri watho wa kũria mekagwo. **24** Nao andũ arii mari thĩni wa Kristũ Jesũ nĩmambithiie murĩ yao mũti-igũrũ hamwe na thuti ciayo na meririira mayo. **25** Angĩkorwo tũtũire muoyo ni undũ wa Roho-ri, kirekei tũtongoragio ni Roho. **26** Rekei tũtũge gwĩtĩia, na kũũgitana, o na kũguanagira ūuru.

6 Arii na aari a Ithe witũ, mũndũ angĩkorwo ahĩtĩie-ri, inyuuri arii murĩ na roho mũcookagiriirĩie mũhooreire. No mwĩmenyererei, o na inyuuri mũtikae kũgerio. **2** Teithanagiai mũndũ na uria ūngĩ maũndũ maria mamũritũthagira, na mweka uguo-ri, nĩmũrĩhingagia watho wa Kristũ. **3** Mũndũ angĩciirira atĩ we ni wa bata hindi iria atari kĩene-ri, ni kwĩheenia areheenia. **4** O mũndũ niarorage wira wake mwene. Hindi iyo no ahote kwiraha, atekwiiganania na mũndũ ūngĩ, **5** nigũkorwo o mũndũ no nginya akuue murĩgo wake. **6** Mũndũ o wotho uria ūrutagwo uhoru wa Ngai niagayanage indo ciothe iria njega na mũmũrutĩ. **7** Mũtikanaheenia: Ngai ndanginyũrũrio. Kiria mũndũ ahaandaga no kio agethaga. **8** Mũndũ uria ūhaandaga maũndũ ma gũkenia meririira ma mwiri-ri, ucio akaagetha kwanangika kũria kuumanaga na maũndũ macio. No uria ūhaandaga maũndũ ma gũkenia Roho-ri, ucio akaagetha muoyo wa tene na tene uria uumanaga na Roho. (aiŋnios g166) **9** Ningi tũtũkanogio ni gwika wega, nigũkorwo ihinda riria riagiriiru riakinya nĩtũkaagetha magetha twaga gũkua ngoro. **10** Na ni undũ ucio, riria riothe twagia na ihinda riagiriiru, niwũkage andũ othe maũndũ mega, na makiria twikage wega andũ arii mari a nyũmba ya arii metikĩtie. **11** Onei uria ndĩramwandikira marũa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! **12** Andũ acio mendaga kwĩonania atĩ niagiriiru makĩonwo-ri, ni maramũringiriira atĩ murue. Mekaga uguo no geetha matikanyariirwo ni undũ wa mũtharaba wa Kristũ. **13** O na acio maruaga matiathikagira watho, no nĩmendaga inyuuri murue ni guo metũage ni undũ wa murĩ yanyu. **14** No ni-ri, ndĩroaga gwĩtĩia, tĩga o ndĩtũire ni undũ wa mũtharaba wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, na ni undũ wago-ri, maũndũ ma thĩ nĩmambitwo mũti-igũrũ ni guo mehere harĩ niĩ, na niĩ ngaambwo harĩ maũndũ ma thĩ ni guo njehere harĩ mo. **15** Kũrua kana kwaga kũrua gutiri bata; kiria kirii bata ni mũndũ agarũrũke atuĩke kũmbe kũerũ. **16** Thayũ na kũiguirwo tha kũrogia na andũ arii marũmagiriira wathani ūyũ, o hamwe na andũ a Isiraeli arii a Ngai. **17** Ngĩrĩkiriira nguuga atiri, gũtikagie mũndũ o na ūrĩkũ ūkũndehere thĩna, nigũkorwo ni njoretwo njoro cia Jesũ mwiri-inĩ wakwa. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ūrogia na maroho manyu, inyuuri ariu na aari a Ithe witũ. Amenĩ.

Aefeso

1 Nĩ nĩ Paũlũ, mütũmwo na Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai, Ndirandikira andũ arĩa aamũre kũu Efeso, arĩa ehokeku thĩĩni wa Kristũ Jesũ: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogĩa na inyuũ. **3** Atĩrĩrĩ, Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo, o we ütũrathimite na irathimo ciothe cia kũiroho thĩĩni wa Kristũ, irĩa ciuama kũu igũrũ. **4** Nĩgũkorwo o na thĩ itanombwo, Ngai nĩatũhuurire nĩguo tũtũike ake thĩĩni wa Kristũ, nĩguo tũtũike atheru na twage ũcuuke maitho-inĩ make. Nĩ undũ wa wendo wake-rĩ, **5** Ngai nĩatuũte o mbere atĩ nĩtũgaaũtũka ciana ciake nĩ undũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ũria eendete na ũria onire arĩ wega, **6** nĩguo wega wake ũria ũri riiri ũkumagio, wega ũcio atũheete o ũguo tũhũ thĩĩni wa Mũriũ wake ũria endete mũno. **7** Na twakũũiruro na undũ wa thakame ya Kristũ, na tũkĩrekerwo mehia maitũ, kũringana na ũria wega wa Ngai ũingĩhite, **8** wega ũcio aatũingĩhĩirie arĩ na ũũgĩ na ũmenyo wothe. **9** Nake agĩtũmenyithia hitho ya wendi wake, kũringana na ũria onire arĩ wega, o ũria aatanyĩte gwĩka thĩĩni wa Kristũ, **10** nĩguo ũkaahingio rĩria mahinda marĩa magĩrĩire magaakinya, nĩguo acookanĩrĩrie indo ciothe irĩa irĩ igũrũ na irĩa irĩ gũkũ thĩ harĩ mũtongoria ũmwe, na nĩwe Kristũ. **11** Nĩngĩ nĩ thĩĩni wa Kristũ o na ithuũ twamũkĩrie igai kuuma kũri Ngai, kũringana na ũria aatuũte o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, **12** nĩguo o na ithuũ arĩa twarĩ a mbere kwihoka Kristũ, tũtũike a kũgocothia riiri wa Ngai. **13** Inyuũ o na inyuũ nĩmwatananĩrio na Kristũ mwarĩkia kũigua ũhoro-ũria-wa-ma, nagoũ nĩguo ũhoro-ũria-Mwega wa ũhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtikia, nĩmwekĩrĩro rũri thĩĩni wake, na undũ wa kũheo Roho Mũtheru ũria mwerĩro, **14** Nake Roho nĩwe mũrũgamĩrĩri wa kuonania atĩ nĩtũkagairwo igai riitũ nginya rĩria andũ arĩa marĩ a Ngai magaaũtũka a gũkũũro, nĩgeetha riiri wake ũgocagwo. **15** Na nĩ undũ ũcio, kuuma rĩria ndaiguire ũhoro wa wĩtikio wanyu thĩĩni wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ũria mwendaga arĩa othe aamũre nagoũ-rĩ, **16** ndirĩ ndatigithĩria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ undũ wanyu, ngĩmũririkanaga mahooya-inĩ makwa. **17** Hooyaga atĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ithe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ũria ũkamũhe ũũgĩ na ũguũrio nĩguo mũmenye Ngai wega. **18** Nĩngĩ nĩhooyaga atĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ũtheri, nĩguo mũmenye ũhoro wa kũĩrĩgĩrĩro kĩria amwĩĩre, na mũmenye ũtonga wa igai rĩake rĩri na riiri, rĩria akaagairũ andũ ake aamũre, **19** o na ũhoti wake mũnene ũtangĩgerekũ nĩ undũ witũ, ithuũ arĩa twĩtikĩte. ũhoti ũcio no ta hinya wake mũnene ũkiruta wĩra, **20** ũria eekĩrĩre thĩĩni wa Kristũ rĩria aamũriũkĩrie kuuma kũri arĩa akuũ, na akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrio kũu igũrũ, **21** na agatũũgĩrio mũno igũrũ rĩa wathani o wothe na ũhoti wothe, na hinya na ũthamaki wothe, na marĩtwa mothe ma ũnene marĩa mangĩheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda marĩa magooka. (aĩon g165) **22** Nake Ngai akĩiga maũndũ mothe rungu rwa magũrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwathaga maũndũ mothe nĩ undũ wa kanitha. **23** Kanitha nĩguo mwĩri wake, na noguo ũyũru wake, o we ũyũrĩte maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2 O na inyuũ-rĩ, mwarĩ akuũ nĩ undũ wa ũreni wanyu na mehia manyu, **2** marĩa mwatũũraga thĩĩni wamo rĩria mwarũmagĩrĩra mĩthĩire ya thĩ ĩno na mĩthĩire ya mwathi wa

ũthamaki wa rĩera-inĩ, o roho ũria ũraruta wĩra rĩu thĩĩni wa arĩa mataathĩkagĩra Ngai. (aĩon g165) **3** O na ithuũ ithuothe-rĩ, kũrĩ hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mĩrĩ itũ, na tũkarũmagĩrĩra merĩrĩria na maũndũ marĩa mecĩragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ũhoro wa kũimerera-rĩ, twatũũire tũrĩ a kũrĩkarĩro. **4** No tondu wa wendo wake mũnene harĩ ithuũ, Ngai, o we ũyũrĩtuo nĩ tha nyingĩ, **5** nĩatũmire tũgie na muoyo hamwe na Kristũ o rĩria twarĩ akuũ nĩ undũ wa mehia maitũ tondu nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. **6** Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũikaria thĩ hamwe nake kũu igũrũ tũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **7** Eekire ũguo nĩgeetha matũkũ marĩa magooka onanie kũrĩ ithuũ wega wake mũingĩ ũria ũtangĩgerekũ kũrĩ ithuũ, nĩ ũria atũire atũtugaga thĩĩni wa Kristũ Jesũ. (aĩon g165) **8** Nĩ undũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ undũ wa gwĩtikia, nagoũ undũ ũcio nduoimanire na inyuũ ene, no nĩ kũheo kĩa Ngai, **9** na ti undũ wa mawĩra marĩa mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ũmwe ũkwĩgocoo. **10** Nĩgũkorwo ithuũ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbũitwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciiko njega irĩa irutaga wĩra mwega, ũria Ngai aahaarĩrie o mbere nĩ undũ witũ nĩguo tũtũire tũcũikaga. **11** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, rĩrikanai atĩ tene inyuũ arĩa mũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na undũ wa gũciarwo, o inyuũ mwĩtagwo “andũ arĩa mataruaga” nĩ arĩa meĩtago “andũ arĩa maruaga” (kũrua kũu no undũ wĩkitwo mwĩri na moko ma andũ), **12** rĩrikanai atĩ hĩndĩ ĩyo mwatũũrĩte mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtĩarĩ a gikundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ũhoro wa irĩkanĩro ũria Ngai eeranĩre, inyuũ mũtĩarĩ a ho. Mwatũũrĩte gũkũ thĩ mũtarĩ na kũĩrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. **13** No rĩu, thĩĩni wa Kristũ Jesũ, inyuũ arĩa hĩndĩ ĩmwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakuĩ nĩ undũ wa thakame ya Kristũ. **14** Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuũ tũrĩ eerĩ tũtũike ũmwe, na agĩtharia rĩũrigo rwa rĩmena rĩria rwatũgayanĩte, **15** nĩ undũ nĩnaniire watho hamwe na maathani maguo, o na irĩra ciaguo, na undũ wa kũrũta mwĩri wake. Agĩgĩka ũguo nĩgeetha ombe thĩĩni wake mwene mũndũ ũmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, nagoũ undũ ũcio ũtũme gũgie thayũ, **16** na nĩgeetha thĩĩni wa mwĩri ũcio ũmwe, amaiguĩhanie na Ngai na undũ wa mũtharaba, ũria aahũthĩire kũniina rĩmena rwao. **17** Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuũ arĩa mwarĩ kũraya, o na thayũ kũrĩ arĩa maarĩ hakuĩ. **18** Na thĩĩni wake ithuũ a iruka icio cieri nĩtũkinyaga kũrĩ Ithe witũ na undũ wa Roho o ro ũmwe. **19** Nĩ undũ wa ũguo, rĩu inyuũ mũtĩrĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtũkĩte ene bũrũri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuũka andũ a nyũmba ya Ngai, **20** mũgagĩakwo igũrũ rĩa mũthingĩ wa atũmwo na anabii, nake Kristũ Jesũ we mwene agakorwo nĩwe ihiga rĩria inene rĩa koine. **21** Thĩĩni wake mwako wothe nĩnyũyĩtanĩte, na ũgakaneneha o nginya ũgatuũka hekarũ theru thĩĩni wa Mwathani. **22** Na nĩ thĩĩni wake o na inyuũ mũraakwo hamwe nĩguo mũtũike gĩkaro gĩa gũĩkarwo nĩ Ngai na undũ wa Roho wake.

3 Nĩ undũ wa gĩtũmi gĩkĩ, nĩ Paũlũ, njohetwo nĩ undũ wa kũhunjia ũhoro wa Kristũ Jesũ kũrĩ inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ: **2** Ti-itherũ nĩmũiguĩte ũhoro wa ũria ndaheirwo ũtungata wa wega wa Ngai nĩ undũ wanyu, **3** na nĩguo ũhoro wa hitho ũria ndaamenyithĩrio na undũ wa kũguũrĩro nĩ Ngai, o ta ũria nyandĩkĩte na njĩra nguĩ. **4** Mwathoma ũhoro ũyũ, nĩmũkũhota kũmenya ũria ndaakũũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wa hitho wa Kristũ, **5** ũria ũtaamenyithĩrio andũ a njjarwa ingĩ, ta ũria rĩu ũguũrĩro atũmwo a Ngai atheru o na anabii nĩ Roho. **6**

Naguo mubango wa Ngai ni ati, andu-a-Nduriri nimauikite agai hamwe na andu a Israeli, na nimauikite ciiga cia mwiri umwe, na makagwatanira thini wa kirianiro gia Kristu Jesu ni undu wa kuhunjirio uhoro-uria-Mwega. 7 Ndaatukire ndungata ya uhoro-ucio-Mwega ni undu wa kileo kiria ndaahairwo kia wega wa Ngai hotithitio ni hinya wake. 8 O na gutuika ni ni munini muno hari andu a Ngai othe, nindaairwo wega ucio: niguo hunjagirie andu-a-Nduriri utonga wa Kristu uria utangimenyeka uria uigana, 9 na ndauragire andu othe uhoro wa litho ino, iria ituire ihithitwo kuuma o tene, thini wa Ngai o we wobire indo ciothe. (aiõn g165) 10 Itua riake riarati ati, na undu wa kanitha, uugi wa Ngai uria wa mitemba mingi umenyithanio kuri aathani, na kuri aria mara na uhoti kuu iguru, 11 kuringana na uria aatuire atanyite gwika kuuma o tene, na uria aahingirie ar thini wa Kristu Jesu, Mwathani witu. (aiõn g165) 12 Na ithu ni undu wa gikorwo turi thini wake, na ni undu wa gwitikia, no tuthengerere Ngai turi na umiriru, na tutari na guoya. 13 Ni undu ucio ningumuthaitha mutikoorwo ni hinya tondü wa minyamaro iria ndiranyariro nayo ni undu wanyu, tondü niyo riiri wanyu. 14 Undu ucio niguo utumaga ndurie ndu ndi mbere ya Ithe witu, 15 o we uria andu othe a nyumba yake, aria mara iguru na aria mara guku thi metanagio nake. 16 Nihooyaga Ngai, ati kuuma utongaini wa riiri wake, amuheage hinya, nigeetha muhotithitio ni Roho wake-ri, mugie na uhoti thini wanyu, 17 nigeetha Kristu atuirage ngoro-ini cianyua na undu wa gwitikia. Na ningi nihooyaga ati inyu mhaandwo niguo mugie na miri na mwikindire thini wa wendani, 18 niguo mugie na hinya, muri hamwe na andu aria anga othe aamure, na muhotage kumenya uria wendani wa Kristu waramite, na uria uraihte na iguru, na uria urikite na thi, 19 o na mumenye wendani ucio ukirite umenyo wothe, niguo muyiririro na uyuru wothe wa Ngai. 20 Na riri, kuri Ngai uria uhotaga gwika maundu maria mothe tumuragia kana tugeciira, na agakiririria muno kuringana na uhoti wake uria urutaga wira thini witu-ri, 21 arogoocwo thini wa kanitha na thini wa Kristu Jesu, o nginya njirwa-ini ciothe, tene na tene! Amen. (aiõn g165)

4 Ni undu ucio, ni Paulu njohetwo ni undu wa Mwathani, nindamuthaitha mutuire na mutuire uringaine na gwitwo kuria mweiterwo. 2 Mwinyihitie biu na muhoire na mukiriririe, na ningi mukiranagirire mundu na uria ungi muri na wendani. 3 Geria na kiyo niguo mutuire urumwe wa Roho, muhanitio na thayu. 4 Nigukorwo kuri mwiri o umwe na Roho o umwe, o ta uria mweiterwo kuirigiro o kimwe riria mweiterwo, 5 nake Mwathani no umwe, na wifikio umwe, na ubatithio o umwe; 6 nake Ngai no umwe na nowe Ithe wa andu othe, uria uri iguru ria andu othe, na ar kundü guothe, na thini wa andu othe. 7 No riri, mundu o mundu witu niaheetwo wega wa Ngai, kuringana na uria Kristu aheanaga. 8 Nikiõ Maandiko moigaga atiri: "Riria aambatire iguru, niatongorie aria maatahitwo mutongoro-ini wake, na akihe andu iheo." 9 (Riu-ri, ciugo icio ati "niambatire iguru" ni kuuga atia, angikorwo ti kuuga ati o na niaikurukire thi kuria kuriku muno? 10 Ucio waikurukire nowe iria wambatire iguru o iguru muno, nigeetha aiyure kundü guothe.) 11 Ucio niwe uria wathuirire andu amwe matuika atumwo, na anga matuika anabii, na anga matuika ahunjia, na aria anga matuika ariithi a ngoro cia andu o na arutani, 12 niguo ahaaririe andu a Ngai ni undu wa wira wa gutungata, nigeetha mwiri wa Kristu wongererwo hinya, 13 o nginya riria ithuothe

tukaagia na urumwe uhoro-ini wa gwitikia o na wa kumenya Muru wa Ngai, na tutuika agima o nginya tugie na ugima mukinyaniru kuna o ta uria Kristu ahaana. 14 Hindi iyo tugitige gutuika tukenge, turia tuikanagio mwena na mwena, o na tukihurutagwo haha na haria ni ruhuho o ruothe rwa urutani, na tugitwaragirio ni wara na uhinga wa andu uria maheenagirio andu naguo makamahitithia. 15 Handu ha uguo-ri, tungiaria uhoro-wa-ma turi na wendani, niturikuraga maundu-ini mothe thini wake uria ar we mutwe, na niwe Kristu. 16 Kuuma kuri we mwiri wothe unyithanagio na ukohanio hamwe ni nga iria iunyithanagia, naguo ugakuraga na ukeyakaga guo mwene thini wa wendani, o kiga gikirutaga wira wakio. 17 Ni undu ucio ngumwira atiri, na ngamuringiriria thini wa Mwathani, ati no nginya mutige gutuuraga ta uria andu-a-Nduriri matuuraga, mara na meciiria ma tuhu. 18 Umenyo wao uyuritwo ni nduma, na makaamuranio na mutuire wa wendi wa Ngai ni undu wa urumü uria uri thini wao uumanite na umu wa ngoro ciao. 19 Ni undu wa kwaga thoni ciothe-ri, nimehanite kuri thuti cia uura-thoni magekaga mawaganu ma mitemba yothe, na magathi na mbere kwiririria mangi maing. 20 No inyu mutiamenyire Kristu na njira uria. 21 Ti-itheru nimwaiguire uhoro wake, na mukirutwo muri thini wake kuringana na uhoro wa ma uria uri thini wa Jesu. 22 Nimwarutirwo, uhoro ukoni mutuire wanyu wa mbere, nigeetha mwiaure mundu wanyu uria wa tene, uria riu uthukitio ni meririria maguo ma maheeni; 23 nigeetha mweruhirio mwicirire wanyu; 24 na mwihumb mundu uria mweru, uria wombirwo ahaanane na Ngai, ar na uthingu na utheru uria wa ma. 25 Ni undu ucio, o umwe wanyu no nginya atigane na uhoro wa maheeni, na mwanagirie uhoro wa ma mundu na uria ungi, nigukorwo ithuothe turi ciiga cia mwiri umwe. 26 "Mwarakara mutikehie": Mutikareke riria rithue muri o na marakara, 27 o na mutikanaha mukucani kamweke. 28 Mundu uria uyaga, niatige gucooka kuya, ni kaba arute wira, akenogagia, na ekage maundu mega na moko make, nigeetha agie na kindu angigayana na aria mabataire. 29 Mutikanareke ndeto njuru ciume tunua-ini twanyu, tiga o iria cia gwaka andu aria anga kuringana na mabata mao, niguo igunage aria mariciiguaga. 30 Ningi mutikanaiguithie Roho Mutheru wa Ngai uuru, uria wamwikirire ruuri o nginya riria muthenya uria wa gukurwo igakinya. 31 Eheria gatagati-ini kanyu uuru wa ngoro, na mang'uri na marakara, na njugitano na njambanio, o hamwe na rumena rwa mitemba o na uriku. 32 Tuganagai na miguaganire tha, na mukarekanagira mundu na uria ungi, o ta uria Ngai aamurekeire mehia manyu thini wa Kristu.

5 Ni undu ucio-ri, tuika a kwigerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo muno, 2 na mutuire mwendaine o ta uria Kristu aatwendire na akiruta ni undu witu ar iruta riri na mutarariko mwega na igongona rirutirwo Ngai. 3 No riri, thini wa thiritu yanyu gutikanaigie gukigwetwo umaraya, kana undu o na uriku wa waganu, kana ukoroku, tondü maundu macio matiagirire hari andu a Ngai aria aamure. 4 O na gutikanagie miario ya uura-thoni, o na kana miario ya urimu, o na kana miario ya itheru ritari riega. Miario ta iyo ndagiriire kugwetagwo; ni kaba gucookagiria Ngai ngaatho. 5 Tondü nimuü wega na ma ati: gutiri muhuri-maraya, kana mundu mwaganu, o na kana mundu mukoroku; mundu uria wikaga uguo ni muhooi mihanano, andu ta acio gutiri uri na igai thini wa ithamaki wa Kristu na wa Ngai. 6 Mutikareke mundu

o na ū amūheenie na ciugo cia tūhū, nīgūkorwo maündū ta macio nīmo matūmaga mang'ūrī ma Ngai makinyire andū ariā matamwathikagīra. 7 Nī ūndū ūcio-rī, mūtīkagīe ngwatanīro nao. 8 Nīgūkorwo hīndī imwe mwarī nduma, no rīu mūrī ūtheri thīnī wa Mwathani. Tūūrai ta ciana cia ūtheri 9 (nī ūndū maciario ma ūtheri monekaga thīnī wa ūhoro wothe wa gwīkana wega, na wa ūthingu, o na ūhoro wa ma), 10 na mūtūirīe muone maündū marīa makenagia Mwathani. 11 Mūtikananyiitanīre na andū ariā mekagīra maündū nduma-inī marīa matarī maciario, nī kaba mūmoimbūrage. 12 Nīgūkorwo o na nī thoni kūgeweta maündū marīa mekagīro hito-inī nī andū acio aregu. 13 No ūndū o wothe ūria ūrehetwo ūtheri-inī nīwonekaga, 14 nīgūkorwo ūtheri ūcio nīgūo ūtūmaga kīndū o gīothe kīoneke. Kīu nīkīo gītūmaga kwīrwo atīrī: "Arahūka, wee ūkomete, ūrīūke uume kūrī ariā akuū, nake Kristū nīegūkwarīra." 15 Nī ūndū ūcio-rī, mwīmenyererei wega ūriā mūrītūūraga, mūtīgātūūrage ta andū matarī ogī, no tūūrai ta andū ogī, 16 mūtīhūthagīra mweke o wothe mūrī naguo tondū matukū maya nī mooru. 17 Nī ūndū ūcio mūtīgāikare ta andū akīgū, no ikaragai mūmenyete wega ūriā Mwathani endaga. 18 Nīngī-rī, mūtīkarīo nī ndibeī, nī ūndū ūrīū nīgūo ūtwaragīrīra mūndū ūmaramari-inī. Handū ha ūguo-rī, iyūrwoī nī Roho. 19 Aranagīrai mūndū na ūriā ūngī na ciugo cia thaburi, na nīmbo cia kūnīra Ngai, o na nīmbo cia kūgūna maroho. Inagai na mūtungage na nīmbo ngoro-inī cianyu nī ūndū wa Mwathani, 20 na mūcookagīrie Ngai o we lthe witū ngaatho maündū-inī mothe, thīnī na rīitwa rīa Mwathani witū Jesū Kristū. 21 Mwīnyīhanagīriei mūndū na ūriā ūngī nī ūndū wa ūriā mūtīite Kristū. 22 Inyuū atumia-rī, mwīnyīhanagīriei athuuri anyu o taarī Mwathani mūrenyīhīria. 23 Nīgūkorwo mūthūuri nīwe mūtwe wa mūtumia o ta ūriā Kristū nake arī we mūtwe wa kanitha, o guo mwīrī wake, na nowe Mūhonokia waguo. 24 Na rīrī, o ta ūriā kanitha wīnyīhanagīria Kristū, ūguo no taguo nao atumia magīrīrwo nī kwīnyīhīria athuuri ao maündū-inī mothe. 25 Inyuū athuuri-rī, endagai atumia anyu, o ta ūriā Kristū eendīre kanitha na akīruta nī ūndū waguo 26 nīgūo awamūre aūtwe mūtheru-rī, nī kūūthambia aūthambirie na maaf na ūndū wa kiugo, 27 nīgūo ahote kwīrehere we mwene kanitha ūrī na rīiri, ūtarī irooro kana handū hagūtharu, o na kana kaūūgū kangī o gothe, no ūtūike kanitha mūtheru na ūtarī na ūcuuke. 28 O ūguo, noguo athuuri magīrīrwo nī kwenda atumia ao o taarī mīrī yao ene. Mūndū ūriā wendete mūtumia wake nīwe mwene wīyendete. 29 Nīgūkorwo gūtīrī mūndū ūthūire mwīrī wake mwene, no nīkūhe aūheaga irio na akaūmenyerera, o ta ūriā Kristū ekaga kanitha, 30 Tondū tūrī cīga cia mwīrī wake. 31 "Gīkī nīkīo gītūmaga mūndū mūrūme atige ithe na nyina, na anyīitane na mūtumia wake, nao eerī magatuika mwīrī ūmwe." 32 Ūyū nī ūhoro wa hito nene, na nī wa bata mūno, na ngiuga ūguo nī ūhoro wa Kristū na kanitha ndīraria. 33 No rīrī, o mūndū nīendage mūtumia wake o ta ūriā eendete we mwene, nake mūtumia nīaheage mūthūuri wake gītīo.

6 Inyuū ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu thīnī wa Mwathani, nīgūkorwo gwīka ūguo nīgūo kwagīrīire. 2 "Tīia thoguo na nyūkwa," rīu nīrīo rīathani rīa mbere rīrīa rīrī na kīranīro, 3 "nīgūo maündū maku mothe magaacīre, na ūkenere gūtūira muoyo hīndī ndaaya gūkū thī." 4 Na inyuū maithe-rī, mūtīkarakaragīe ciana cianyu; handū ha ūguo-rī, cīragerai mūgīcīruraga na mūgīcītaraga thīnī wa Mwathani. 5 Inyuū ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī, mūkīmatīaga

na mūkīmetīgīraga, mūtārī na ūhinga ngoro-inī, o taarī Kristū mūrathīkīra. 6 Mūtīkamaathīkagīre o hīndī rīra maramuona atī nīgūo mamwendage; no ikagai ūguo ta mūrī ngombo cia Kristū, mūgīkaga maündū marīa Ngai endaga mekwo mwīendeire na ngoro cianyu. 7 Tungatagai na ngoro yothe mūtārī na kīnyiria, taarī Mwathani mūrātungatīra, no ti andū, 8 nī ūndū nī mūūī atī Mwathani niakarīha o mūndū ūndū o wothe mweaga ekaga arī ngombo kana atarī ngombo. 9 Na inyuū aathani-rī, ikagai ngombo cianyu o ro ūguo. Mūtīgacīhītāgīre, tondū nī mūūī atī Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyu, arī o kūu igūrū, nake ndarī mūthūtīkano. 10 Ūhoro wa kūrīgīrīria ngūmwīra atīrī, gīagai na hīnya thīnī wa Mwathani mūkīhotīthagio nī ūhoti wake mūnene. 11 Mwīohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nīgūo mūhote gwītīiria mawara ma mūcukani. 12 Nīgūkorwo kūgīana gwītū ti gwa kūgīana na ariā marī na mwīrī na thakame, no tūgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gūkū thī ino rīrī nduma, o na mbūtū cia maroho mooru marī kūria igūrū. (aiōn g165) 13 Nī ūndū ūcio, mwīohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nīgūo mūkaahota gwītīiria mūthenya ūriā mūrū wakinya, na mwarīkia gwīka maündū macio mothe, no mwīhaande. 14 Nī ūndū ūcio mwīhaandī wega, mwīhotorete mūcībī wa ūhoro ūriā wa ma njohero, na mwīohete gako ga kūgītīra gīthūri karīa ka ūthingu, 15 namo magūrū manyu mūmahaarīrie gūthīi kūhunjia Ūhoro-ūriā-Mwega wa thayū. 16 Hamwe na indo icio ciothe, oyai ngo ya wītīko, rīra mūrīhotaga kūhōria nayo mīgūī yothe rīra yakanaga mwīki wa ūriā mūrū. 17 Nīngī ikīrai ngūbīa ya kīgera ya ūhonokio, na mwīohe rūhīū rwa njora rwa Roho, naruo nīruo kiugo kīa Ngai. 18 Na mūhooyage hīndī ciothe na mahooya ma mīthemba yothe, mūgīthaitanaga mūrī na Roho. Mwarīkia gwīka ūguo-rī, ikaragai mwīhūgīte, na mūhooyagīre andū ariā aamūre hīndī ciothe. 19 O na nī mwene-rī, hooyagīrai, nīgūo rīrīa rīothe ngūtūmūra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwītīgīra ngīmenyithania hito ya Ūhoro-ūriā-Mwega, 20 o ūriā nī ndī mwarīrīria waguo, na noguo ūtūmīte njohwo! Hooyagīrai nīgūo ndūūheanage itegwītīgīra, o ta ūriā njagīrīrwo nī gwīka. 21 Tukiko, mūrū wa lthe witū ūriā mwende na ndungata ūhokekete wīra-inī wa Mwathani, nīwe ūkūmwīra maündū mothe, nīgeetha o na inyuū mūmenye ūriā ndarī na ūriā njīkaga. 22 Ndīramūtūma kūrī inyuū nī ūndū wa gītūmī gīkī kīumbe, nīgūo mūmenye ūhoro witū ūriā tūtārī, na nīgūo amūūmīrīrie ngoro. 23 Ariū na aarī a lthe witū, mūrōgia na thayū, na wendani hamwe na wītīkio ciumīte kūrī Ngai lthe witū o na kuuma kūrī Mwathani witū Jesū Kristū. 24 Wega wa Ngai ūrogīa na ariā othe mendete Mwathani witū Jesū Kristū na wendo ūriā ūtathiraga.

Afilipi

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ, Marũa maya tũrandikĩra andũ othe arĩa aamũre thĩĩni wa Kristũ Jesũ arĩa mũri kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo. **2** Mũrogĩa na wega na thayũ ciuĩte kũri Ngai lthe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩria rĩothe ndaamũrĩrikana. **4** Rĩria rĩothe ngũmũhoera inyuothe-rĩ, ndĩmũhooyagĩa hĩndĩ ciothe ngenete. **5** Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyuĩ harĩ Ūhororũria-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. **6** Nĩ nĩnjũũũ undũ ũyũ na ma, atĩ Ngai ũria waambĩrĩrie wĩra mwega thĩĩni wanyu nĩegũthĩĩ na mbere kũũrũta, na ndekũũtĩgĩthĩria ataĩrikĩtie nginya mũthenya ũria Kristũ Jesũ agaacooka. **7** Kuona atĩ mũkoragwo mũri ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũĩguwa ũguo nĩ undũ wanyu inyuothe; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũrĩra na gwĩkĩra hinya Ūhororũria-Mwega, inyuĩ inyuothe nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩĩni wa wega wa Ngai. **8** Ngai nĩ mũira wakwa atĩ ndĩmũwĩrĩragĩria inyuothe ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ. **9** Na ũria hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ũĩngĩhe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ũmenyo na ũkuũku wothe, **10** nĩgeetha mũhohage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩire makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mũri atheru na mũtarĩ na ũcuuke o nginya mũthenya ũria wa Kristũ, **11** na mũtũũre mũiyũrĩtwo nĩ maciaro ma ũthĩngu marĩa monekaga na undũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo. **12** Na rĩu arĩũ na aarĩ a lthe witũ, nĩngwenda mũmenye atĩ maũndũ marĩa mangorete ti-itherũ nĩmatũmĩte Ūhororũria-Mwega ũthĩĩ na mbere. **13** Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩkũmenyekete wega nĩ arangĩri a nyũmba ya mũthamaki, o na kũrĩ andũ arĩa angĩ othe atĩ nĩ njohetwo na mĩnyororo nĩ undũ wa Kristũ. **14** Nĩ undũ wa ũria njohetwo, arĩũ na aarĩ a lthe witũ aingĩ nĩmomĩrĩrio kwaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũmĩrĩru mũnene na matarĩ na guoya. **15** Nĩ ũhoru wa ma atĩ amwe mahunjagĩa Kristũ marĩ na ũuru na ngararĩ, no angĩ mahunjagĩa marĩ na ngoro njega. **16** Acio mahunjagĩa marĩ na ngoro njega-rĩ, mekaga ũguo marĩ na wendani, makĩmenyaga atĩ njigĩtwo gũkũ nĩ undũ wa kũrũrĩra Ūhororũria-Mwega. **17** Acio angĩ mahunjagĩa ũhoru wa Kristũ makĩenda kwĩgũna, matarĩ na ngoro theru, mageciiragĩa atĩ meka ũguo nĩmekũnyongererithĩna thĩĩna rĩu ndĩ muohe. **18** No rĩrĩ, ũcio ti undũ wa bata kũrĩ nĩ. Undũ ũria wa bata nĩ atĩ Kristũ nĩahunjagĩo na njĩra o yothe, o na ingĩtuĩka nĩ njĩra ya ũhĩnga, kana nĩ njĩra ya ũhoru wa ma. Na nĩ undũ wa ũguo-rĩ, nĩngenaga. **19**, o na no ngũthĩĩ na mbere na gũkena, **19** nĩgũkorwo nĩnjũũũ atĩ nĩ undũ wa mahooya manyu na ũitehĩo ũria ũheanĩtwo nĩ Roho wa Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangorete nĩmakagarũrũka matũũke ma kũhonokia. **20** Nĩnjĩrĩgĩrĩrie ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na atĩa, no atĩ ngorwo na ũmĩrĩru mũĩganu nĩgeetha rĩu, na o ta ũria ndũire, Kristũ atũũgagĩrio thĩĩni wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana ngũte. **21** Nĩgũkorwo harĩ nĩ-rĩ, gũtũũra muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio. **22** No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ũgie na maciaro-rĩ, nĩ kũ ingĩgĩthũura? Nĩ ndĩũũũ! **23** Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Nĩrĩragĩria gũthĩĩ ngatũũranĩ na Kristũ, na ũguo nĩguo wega makĩria; **24** no gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ ũyũ nĩ undũ wanyu nĩ kwagĩrĩire mũno makĩria. **25** Na tondũ nĩmenyete ũguo kũna-rĩ, nĩnjũũũ atĩ nĩngũtũũra

muoyo, na nĩngũtũũranĩ na inyuĩ inyuothe nĩguo ndũme mũthĩiagi na mbere, na mũgie na gĩkeno nĩ undũ wa ũria mwĩtĩkĩtie, **26** nĩgeetha ndakorwo na inyuĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kũiyũrĩrie thĩĩni wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wakwa. **27** Na rĩrĩ, undũ ũria ũrĩ bata nĩ atĩ mũthĩiagi na mũthĩire rĩria yaganĩrĩre na Ūhororũria-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩũka kũmũrora kana njage gũũka, njĩguage ũhoru wanyu o na itarĩ hamwe na inyuĩ menyage atĩ nĩmũĩkarĩte mwĩhaandĩte wega mũrĩ na roho o ro ũmwe, mũkĩrũrĩra wĩtĩkĩo wa Ūhororũria-Mwega mũrĩ na ngoro ĩmwe, **28** mũtekmũkĩo o na atĩa nĩ arĩa mamũthũire. Naguo undũ ũcio ũũũke kĩmenyithĩia kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyuĩ nĩmũkĩhonokia, na Ngai we mwene nĩwe ũkaamũhonokia. **29** Nĩgũkorwo ha ũhoru wa Kristũ-rĩ, nĩmwĩtĩkĩrĩtio kũmwĩtĩkia, na to kũmwĩtĩkia kuo gwĩki, o na kũnyarĩrwo nĩ undũ wake, **30** kuona atĩ nĩmũraria mbaara rĩa muonete ngĩrũa, na noyo mũraigwa atĩ nĩ ndĩrarũa o na rĩu.

2 Mũngĩkorwo mũrĩ na ũndũ o wothe wa kũũmanĩrĩria uumanĩte na ũria mũnyĩitĩhanĩtio na Kristũ, kana undũ o wothe wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgĩa na ngwatanĩro o yothe yumanĩte na Roho, o na kana ũhoru o wothe wa gũcaayanĩra na wa kũĩguanĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, **2** gũtũmageĩ gĩkeno gĩakwa kũĩganĩre kũna nĩ undũ wa gũtũũra mũrĩ a mwĩcĩrĩrie o ro ũmwe, na mwendaine na wendani o ũmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩĩni wa roho o na meciirĩa. **3** Mũtĩkaneke undũ mũkĩenda kwĩgũna inyuĩ ene, o na kana nĩ undũ wa kwĩgaatha, no ikaragwi mwĩnyĩhĩtie, o mũndũ agatuaga mũndũ ũria ũngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. **4** O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagĩe maũndũ o marĩa mamũkonĩi, no nĩarũmbũyagĩe maũndũ ma andũ arĩa angĩ o namo. **5** Mwĩcĩrĩrie wanyu wagĩrĩrwo ũtũũke o ta ũria warĩ na Kristũ Jesũ: **6** We-rĩ, o na gũtũũka aarĩ Ngai, ndonire kũĩganana na Ngai taarĩ undũ wa gũkũmbatĩrio, **7** nowe nĩgũtĩganĩria aatĩganĩrĩie ũnene wake wothe, agĩtuĩka ta ngombo, agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ. **8** Nake ahaana ta mũndũ-rĩ, akĩnyĩhĩia, na agĩathĩka o nginya akũũragwo, o kũũragwo kũrĩa kwa mũtharaba! **9** Nĩ undũ ũcio, Ngai nĩamũtũũgĩrĩrie o nginya igũrũ mũno, na akĩmũhe rĩtwa rĩria rĩkĩrĩte marĩa mangĩ mothe, **10** nĩguo atĩ thĩĩni wa rĩtwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio, kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rũngu rwa thĩ, **11** na nĩngĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani, nĩguo Ngai lthe witũ agoocagwo. **12** Nĩ undũ ũcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ũria mũtũũre mwathĩkaga, na to rĩria ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩĩni na mbere kũrũrĩra ũhonokia wanyu wĩra, mũgũtĩgagĩra na mũkĩĩnainaga, **13** nĩgũkorwo nĩ Ngai ũrutaga wĩra thĩĩni wanyu agatũma mwende gwĩkaga maũndũ make kũringana na wendi wake mwega. **14** ĩkagai maũndũ mothe mũtekmũnũgũna na mũtegmũkararania, **15** nĩgeetha mwage ũcuuke na mũtũũke atheru, mũtũũke ciana cia Ngai itarĩ na kũũgũ mũrĩ thĩĩni wa rũciarũ rũrũ ruogomu na rwaganu, na rĩria mũrĩ hamwe nao inyuĩ mũkengenge ta njata thĩ yothe, **16** o mũrũmĩtie kiugo kĩa muoyo, nĩguo ngaagĩna na undũ wa kwĩrahĩra mũthenya ũria wa Kristũ atĩ ndĩahanyũkire tũhũ kana ngĩrũta wĩra ngĩnoga tũhũ. **17** No rĩrĩ, o na ingĩtuĩka ndĩraitwo thakame igũrũ rĩa igongona ta ndĩ iruta rĩa kũnyũuo, nĩ undũ wa ũtungata ũria mũtungatagĩra Ngai uumanĩte na wĩtĩkĩo wanyu-rĩ, nĩ ngenaga na ngacanjamũka hamwe na inyuĩ inyuothe. **18** Nĩ undũ ũcio, o na inyuĩ nĩmwagĩrĩrwo nĩgũkeno na mũcanjamũke hamwe na nĩ. **19** Nĩngwĩhoka ndĩ thĩĩni wa Mwathani Jesũ atĩ nĩngũmũtũũmĩra Timotheo o

narua, nigeetha o na nī ngaakena hīndī ūria ngaahēo ūhoro wanyu. **20** Nīgūkorwo ndirī mūdū ūngī ūhaana take, ūria ūngirūmbūya maūdū manyu na ma. **21** Nīgūkorwo andū arīa angī othe marūmbūyagia maūdū mao ene, no ti maūdū ma Jesū Kristū. **22** No inyuī nīmūū atī Timotheo nēyonaanītie atī nī mūdū mwega, tondū o ta ūria mwana atungataga hamwe na ithe-rī, nōguo akoretwo agītungata hamwe na nī wīra-inī wa kūhunja Ūhoro-ūria-Mwega. **23** Nī ūndū ūcio, nīndīrehoka kūmūtūma kūrī inyuī o ndaarīkia kūmenya ūria maūdū makwa megūikara. **24** Ningī ndī na mwīhoko thīnī wa Mwathani atī nī mwene nīngūka o narua. **25** No rīrī, nīnguona kwagīrīre ndīmūtūmire mūrū wa Ithe wītū Epafarodito, ūria tūrūtuga wīra na tūkarūrīra ūhoro wa Ngai nake, na nīwe mūtūmwo wanyu ūria mwandūmire nīguo arūmbūyagie mabata makwa. **26** Nīgūkorwo nīamwīrīragīria inyuītho na nīaratangīka tondū nīmwaigūite atī aarī mūrūaru. **27** Ti-itherū aarī mūrūaru, o na aarī hakuhī gūka. No Ngai nīamūgūirīre tha, na to we wiki waigūirīrwo tha, no o na nī nīanjigūirīre tha nīguo ndikae kūngīhīrwo nī kīeha mūno. **28** Nī ūndū ūcio, kīu nīkīo kīratūma ndīmūtūme na kwīyendera kūnene, nīgeetha mwamuona rīngī mūkene, na nī nyihanyīhīrwo nī gūtangīka. **29** Mwamūkīrei wega thīnī wa Mwathani mūrī na gīkeno kīnene, na mūtīyaga andū arīa mahaana take, **30** tondū aarī hakuhī gūka nī ūndū wa wīra wa Kristū, ategūcaarīa muoyo wake, nīgeetha andeithīrīre na ūiteithio ūria inyuī mūtangīahotire kūūhe.

3 Ūhoro wa kūrīkīrīria arīū na aarī a Ithe wītū nī atīrī, kenagai thīnī wa Mwathani! Ha ūhoro wa gūcookera rīngī maūdū o marīa ndanamwandīkīra-rī, ūcio ti ūhoro wa kūnōgia, tondū harī inyuī nī ūhoro wa kūmūtīrīria. **2** Mwīmenyagīrīre andū acio mahaana ta magui, o acio mekaga maūdū mooru, na arīa metemengaga mīrī. **3** Nīgūkorwo ithuī nī ithuī tūrūite kūna, ithuī arīa tūhooyaga na Roho wa Ngai, o ithuī arīa twīrahaga thīnī wa Kristū Jesū, nāguo mwīhoko wītū tūtūīgaga thīnī wa mwīrī, **4** o na gūtūka o na nī mwene ingīenda-rī, ndī na itūmi cia gūtūma ndīhokage ūhoro wa mwīrī. Kūngīkorwo kūrī mūdū ūngī o wothē wīcīiragia atī arī na itūmi cia kūgīa na mwīhoko thīnī wa mwīrī, nī nīndīmūkīrītie. **5** Nīgūkorwo nī ndaruithīro ndī na ūkūrū wa thīkū inyanya, na ndī wa rūcīaro rwa andū a Isīraēlī, na wa mūhīrīga wa Benjamīni, na ndī Mūhībrania wacīarītwo nī Ahībrania. Ha ūhoro ūkonī watho-rī, ndī Mūfarīsaī; **6** na ha ūhoro ūkonī kīyo-rī, ndaātūire nyārīrāga kanītha; na ha ūhoro wa ūthingu ūria uumanaga na watho-rī, ndīarī na ūcuuke. **7** No rīrī, maūdū mothe marīa ndaatuaga atī maarī na uumithio kūrī nī-rī, rīu ndīmonaga marī ma tūhū nī ūndū wa kūgīa na Kristū. **8** Makīria ma ūguo-rī, maūdū mothe ndīmatuaga nī ma tūhū ndamagerekānia na ūmenyo ūria ūkīrīte maūdū mothe ūria uumanīte na kūmenya Kristū Jesū Mwathani wakwa. Nī ūndū wake-rī, nī ndoorīrwo nī indo ciothe, na nī ngīcītu o ta mahuti ma gūteo, nīgeetha ndīgīre na Kristū, **9** na nōragow ndī thīnī wake, itarī na ūthingu wakwa mwene ūria uumanaga na watho, no ūkorwo arī ūthingu ūria uumanaga na gwītīkia Kristū; ūguo nī kuuga, ūthingu ūria uumaga kūrī Ngai, na wonekaga na ūndū wa gwītīkia. **10** Ūndū ūria nī ngwenda-rī, nī kūmenya Kristū, na menyē hīnya wa kūrīuka gwake, na ngwatanīre nake mīnyamaro-inī yake, na haanane nake ūhoro-inī wake wa gūka, **11** nīguo kūngīhoteka, ngārīūkīo nyume kūrī arīa akuū. **12** Ndīroiga atī nīndīkītie kwamūkīra maūdū macio mothe, o na kana ngārīkia gūtūka mwagīrīru kūna, no nīndīrutānagīria

na kīyo nīgeetha ndīnyīitīre o ūndū ūria ndanyiitīrwo nī Kristū Jesū. **13** Arīū na aarī a Ithe wītū, ndīgūtua atī nī mwene nīndīkītie kwīnyīitīra ūndū ūcio. No rīrī, ūndū ūria nīkīaga no ūmwe: Nīkūrīganīrwo ndīganagīrwo nī maūdū marīa mahītūku, na ngerutanīria mūno gūkīnyīra maūdū marīa marī mbere, **14** ngerutanagīria gūthīī ndoretē na mbere nīguo hootane heo kīheo kīria Ngai aheanaga, na nīkīo aanjītīre thīnī wa Kristū Jesū atī nīguo thīī igūrū. **15** Ithuothe arīa tūrī andū agīma-rī, twagīrīrwo nītūtūire twīcīiragia o ūguo. Na hangīkorwo nī harī andū marī na mecīria mangī-rī, o na hau Ngai nīarīmūgūirīria. **16** No rīrī, rekei tūtūire kūringana na maūdū marīa tūrīkītie kūgīa namo. **17** Arīū na aarī a Ithe wītū, nyīitanīrai na arīa angī ūhoro-inī wa kwīgerekānia na nī, na nīngī mūbaarage wega andū arīa matūūruga na mūtūūrīre o ūria twamuonereirie. **18** Nīgūkorwo, o ta ūria ndanamwīra kaingī mbere īyo, na o na rīu no ngūcookera rīngī ūhoro ūcio ndī na maithōri, andū aingī matūūruga marī thū cia mūtharaba wa Kristū. **19** Andū acio-rī, kūrīgīrīria kwao nī mwanangīko, ngai yao nī nda ciao, namo maūdū ma kūmaconora nīmo rīri wao. Ningī mecīiragia o maūdū ma gūkū thī. **20** No rīrī, būrūrī ūria tūrī aguo kūmbe nī kūūrīa igūrū. Na ithuī nītwetagīrīra Mūhonokīa ūria ūkōima kūna, na nīwe Mwathani Jesū Kristū, **21** ūria ūkaagarūa mīrīrī īno itū mīhinyano nīgeetha īhaanano na mwīrī wake ūcio ūrī rīri, nī ūndū wa hīnya ūria ūmūhotīthāgia gwatha maūdū mothe.

4 Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a Ithe wītū, o inyuī nyendetē na ngerīragīria kūmuona, nī inyuī gīkeno giakwa na thūmbī yakwa. Endwa akwa, ūguo nīguo mūbatīi kwīhaanda mūrūmīte thīnī wa Mwathani. **2** Nīngūthāitha Euodia o na thāithe Sunutuke nīgeetha maiguane thīnī wa Mwathani. **3** Ī-ni, o na nīngūkūūrīa, wee mūrata wakwa wa ma, wee tūrūtīthānāgia wīra ta tuohetwo īcooki rīmwe, teithāgia atumīa acio, arīa maarūūrīre Ūhoro-ūria-Mwega marī hamwe na nī, o na Klementī na andū arīa angī marūtīthānāgia wīra hamwe na nī, arīa marītwa mao mandīkītwo ībuku-inī rīa muoyo. **4** Ikaragai mūkenete hīndī ciothe mūrī thīnī wa Mwathani. O na nī nguuga o rīngī: Ikaragai mūkenete! **5** Rekei gūkīrīrīria kwanyu kūmenyēke nī andū othe. Mwathani arī hakuhī gūka. **6** Mūtīgatangīke ngoro nī ūndū o na ūrīkū, no rīrī, menyīthāgiai Ngai maūdū marīa mothe mwendaga, mūkīmūhooyaga, na mūkīmūthāithāgia, o na mūkīmūcookagīria ngaatho. **7** Nāguo thayū wa Ngai, ūria ūtangīmenyeka ūria ūtarī, nūrīmenyagīrīra ngoro cīanyu o na mecīria manyu thīnī wa Kristū Jesū. **8** Ūhoro wa kūrīkīrīria, arīū na aarī a Ithe wītū-rī, nī atī maūdū marīa ma ma, na marīa ma gūtīkia, na marīa ma kīhooto, na marīa matheru, na marīa ma kwendeka, na marīa ma kwīrīrīrio, angīkorwo kūrī maūdū mega kūna na ma kūgaathīrīrio-rī, mwīcīirāgiei ūhoro wa maūdū ta macio. **9** Namo maūdū marīa mwerutire, kana mūkīamūkīra kana mūkītīgua kuuma kūrī nī, o na kana mūkīona thīnī wakwa, mekagei arī mo. Nake Ngai wa thayū nīarīkoragwo hamwe na inyuī. **10** Nīngūkena mūno thīnī wa Mwathani nīkuona atī marīgīrīrio-inī nīmūrurumūkītie ūhoro wanyu wa kwīnjīria. Ti-itherū nīmūrēnījīrāgia, no mūtīrarī na mweke wa kuonania ūguo. **11** Ndīroiga ūguo nī ūndū nīmbatāire, nīgūkorwo nīndīrutīte kūganīra o ūria kūngīkorwo kūhaana. **12** Nīmenyete ūhoro wa gūikara ndī mūkīaru, na ngamenya ūhoro wa gūikara ndī mūtongu. Nīndīrutīte hītho ya gūikara nīganīire ūndū-inī o wothē na maūdū-inī mothe, kana nī kūhūna, kana nī kūhūta, kana nī kūngīhīrwo, o na kana nī

kwaga. **13** Nihotaga gwika maündü mothe na ündü wa Kristü üria üheaga hinya. **14** No, nîmwekire wega nîkûnyiiitanîra na nîi mathîina-inî makwa. **15** Makîria ma üguo, o ta üria inyuü andü Afilipi mûkûmenya-rî, matukû-inî ma mbere rîria mwahunjîirio Ühoro-üria-Mwega, hîndî îria ndoimire Makedonia, gütîrî kanitha o na ümwe wanyiiitanîire na nîi harî ühoro wa kûheana kana kwamûkîra, tîga o inyuü; **16** nîgûkorwo o na rîria ndaarî Thesalonike, nîmwandûmagîra üteithio kaingî hîndî îria ndaakoragwo mbataire. **17** Ti atî nî kîheo ndîracaria kuuma kûrî inyuü, no ndîracaria kîria kîngîgwo mûthiithû-inî wanyu. **18** Nînyamûkîrite indo nyingî mûno makîria; nîndeheirwo indo cia kûnjigana, nîgûkorwo rîu nînyamûkîrite iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nî ta maruta marî na mûtararîko mwega, marî igongona rîitîkîrîku rîa gûkenia Ngai. **19** Nake Ngai wakwa nîarîkîragîrîria kûmûhe kîria gîothe mûngîkorwo mûbataire, akîmûtanahagîra na ütonga wake üria wî riiri thîinî wa Kristü Jesü. **20** Nake Ngai, o we lthe witü, arogoocwo ngînya tene na tene. Amenî. **(aiõn g165)** **21** Geithiai andü othe arîa aamûre thîinî wa Kristü Jesü. Ariü na aarî a lthe witü arîa türî nao nîmamûgeithia. **22** Andü othe arîa aamûre nîmamûgeithia, na makîria arîa a mûcîi wa Kaisari. **23** Wega wa Mwathani Jesü Kristü ürogîa na maroho manyu. Amenî.

Akolosai

1 Nĩ nĩ Paülũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ùndũ wa wendo wa Ngai, túrĩ hamwe na Timotheo múrw wa Ithe witũ, 2 Túramütümira marũa maya inyuũ andũ arĩa aamũre, o inyuũ arĩũ na aarĩ a Ithe witũ mütũire múrĩ ehokeku thĩĩnĩ wa Kristũ kũu Kolosai: Múrogiã na wega na thayũ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ. 3 Hĩndĩ ciothe rĩria tũkũmũhoera, nitũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, 4 tondũ nĩtũguĩte ùhoro wa ũria mwĩtikĩte Kristũ Jesũ, o na ũria mwendete andũ arĩa othe aamũre, 5 naguo nĩ wĩtikio na wendani irĩa ciumanaga na kĩĩrĩgĩrĩro kĩria mũgĩrũwo kũu igũrũ na kĩria mũrĩkĩtie kũguua ùhoro wakio thĩĩnĩ wa ùhoro ũria wa ma, na nĩguo Ùhoro-ũria-Mwega 6 ũria ùmũkinyĩire. Kũndũ guothe gũkũ thĩ Ùhoro-ũyũ-Mwega nĩũrĩcara maciario na nĩũratheerema, o ta ũria ùkoretwo ũgĩka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũria mwaũguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. 7 Mwamenyire ùhoro ũcio kuuma kũrĩ Epafara, ũria twendete, na mũruti wĩra hamwe na ithuũ o we mütungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka ithenya rĩitũ, 8 na nowe ùtũheete ùhoro wa ũria mwendaine múrĩ thĩĩnĩ wa Roho. 9 Nĩ ùndũ wa ũguo-rĩ, kuuma mũthenya ũria twaiguire ùhoro ũcio wanyu, tũtĩrĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgũthaitaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na itaũku wothe maũndũ-inĩ mothe ma kĩĩroho. 10 Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũira mütũũrĩre ũringaine na ũria Mwathani endaga na mũmũkenagie maũndũ-inĩ mothe: mũciarage maciario mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na mũkũrage thĩĩnĩ wa ũmenyĩ wa kũmenyana na Ngai, 11 mũgĩkagĩrwo hinya na ũhoti wothe kũringana na hinya wake ũrĩ na rĩiri nĩgeetha mũhote gũkĩragĩria mũno mũtegũthethũka na mũrĩ na gĩkeno, 12 na mũgĩcookagĩria Ithe witũ ngaatho, ũria ùmũtũite aagĩrũru a kũgaya igai rĩa arĩa aamũre ũthamaki-inĩ wa ũtheri. 13 Nĩgũkorwo Ngai nĩatũhonokethe, agatũrũta ũthamaki-inĩ wa nduma, na agatũthamĩria ũthamaki-inĩ wa Mũriũ ũria endete mũno, 14 thĩĩnĩ wake-rĩ, nĩtũkũũrĩtwa na tũkarekerwo mehĩa maitũ. 15 ũcio nĩwe mũhianĩre wa Ngai ũria ũtonekaga, na nĩwe irigithathi harĩ indo ciothe irĩa ciombirwo. 16 Nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe: indo irĩa irĩ igũrũ na irĩa irĩ thĩ, irĩa cionekaga na irĩa itonekaga, o na angĩkorwo nĩ itĩ cia ũnene kana maahinya, kana aathani o na kana arĩa marĩ ũhoti; indo ciothe ciombirwo nĩwe na nĩguo itũke ciake. 17 Kristũ nĩwe warĩ kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itũũraga inyĩitithanĩtio nĩwe. 18 Nĩngĩ nĩwe mütwe wa mwĩrĩ, arĩ guo kanitha; na nĩwe kĩambĩrĩria na irigithathi harĩ andũ arĩa manariũka, nĩgeetha thĩĩnĩ wa maũndũ mothe atũke nĩwe mütũũgĩre kũrĩ indo ciothe. 19 Nĩgũkorwo Ngai nĩoonire arĩ wega atĩ ũiyũru wa Ngai wothe ũkare thĩĩnĩ wake, 20 na nĩ ùndũ wa Kristũ indo ciothe itũke cia kũguithanĩtio na Ngai, irĩa irĩ thĩ o na kana irĩa irĩ igũrũ, nĩ ùndũ wa ũria aarehire thayũ na ùndũ wa thakame yake, ũria yaitirwo mũtharabani. 21 Hĩndĩ imwe inyuũ mwatũire mwamũranĩtio na Ngai na mwarĩ thũ ciake meciiria-inĩ manyu nĩ ùndũ wa mũtugo yanyu mũũru. 22 No rĩu nĩamũguithanĩtie na Kristũ na ùndũ wa ũria aakũire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake múrĩ atheru, na mũtarĩ na ũũgũ, o na mũtarĩ na ũcuuke, 23 mũngũthĩ na mbere na gwĩtikĩa mwĩhaandite na múrĩ arĩmu, na mũtekwenyeneka kuuma kũrĩ kĩĩrĩgĩrĩro kĩria kinyĩitĩrĩrwo nĩ Ùhoro-ũria-Mwega. Ùhoro ũcio nĩguo Ùhoro-ũria-Mwega ũria mwaiguire, na ũria ũhunjĩtio kũrĩ cĩembe ciothe cia

gũkũ thĩ, na nĩguo nĩ Paülũ ndũkĩte ndungata yaguo. 24 Na rĩu nĩngenete nĩ ùndũ wa maũndũ marĩa thĩnĩtio namo nĩ ùndũ wanyu, na ngaiyũrĩrĩria thĩĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa kĩria gũtĩgaire ùhoro-inĩ wa kũnyamario gwa Kristũ, ngamaiyũrĩrĩria nĩ ùndũ wa mwĩrĩ wake, na nĩguo kanitha. 25 Na nĩ ndaatũirwo ndungata yaguo na ùndũ wa gũtũmwo nĩ Ngai ndĩmũrehere ùhoro wa Ngai mũũmenye kũna, 26 na nĩ guo hitho irĩa itũire rĩrĩ hithe kuuma o tene, njjarwa na njjarwa, no rĩu nĩũguũrĩrio arĩa aamũre. (aĩon g165) 27 O acio nĩo Ngai oonire arĩ wega kũmenyithia hitho ya ũtonga ũria ũrĩ rĩiri kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, nayo hitho iyo nĩ atĩ Kristũ arĩ thĩĩnĩ wanyu, o we kĩĩrĩgĩrĩro gĩa gũkaagĩa na rĩiri. 28 ũcio nĩwe tũhunjagĩa, tũgĩtaaranaga na tũkĩrutaga o mũndũ wothe túrĩ na ũũgĩ wothe, nĩgeetha tũkarũgamia o mũndũ wothe aagĩrĩre kũna thĩĩnĩ wa Kristũ. 29 Nĩ ùndũ wa gĩtũmi kiu nĩndũnogagĩa, ngũgĩgagĩa kũringana na hinya wake wothe, ũria ũrutaga wĩra na hinya thĩĩnĩ wakwa.

2 Nĩngwenda mũmenye ũria ndĩgiaga nĩ ùndũ wanyu, na nĩ ùndũ wa andũ arĩa marĩ Laodikia, o na nĩ ùndũ wa arĩa matarĩ maanyona nĩ mwene. 2 Ndĩgiaga ũguo nĩgeetha magie na ũmĩrũru wa ngoro na magie na ũrũmwe mohaniĩtio nĩ wendani, na nĩgeetha maingĩhũrwo nĩ ũtonga wa kũmenya wega ùhoro wa hitho ya Ngai, na nĩyo Kristũ, 3 ũria thĩĩnĩ wake kũhithĩtuo mĩthĩthũ yothe ya ũũgĩ na ũmenyo. 4 Ndĩramwĩra ũguo nĩgeetha mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũheenie na ngarĩ cia mawara. 5 Nĩgũkorwo o na ndatuũcia ndĩrĩ hamwe na inyuũ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, ndĩ hamwe na inyuũ thĩĩnĩ wa roho, na ngakena nĩkuona ũria múrĩ mĩbango mĩega, na ũria wĩtikio wanyu thĩĩnĩ wa Kristũ ũrĩ mũrũmu. 6 Nĩ ùndũ ũcio-rĩ, o ta ũria mwamũkĩrĩre Kristũ Jesũ arĩ Mwathani, thĩĩnĩ na mbere gũtũũra thĩĩnĩ wake, 7 mũhaandĩtwa na mũgaakwo thĩĩnĩ wake, na mũkĩongagĩrĩrwo hinya thĩĩnĩ wa wĩtikio o ta ũria mwarũtirwo, na mũkĩrĩrĩrie gũcookia ngaatho. 8 Mwĩmenyerere mũndũ o na ũrĩkũ ndakanamũtahe meciiria na maũũgĩ ma maheeni ma tũhũ, marĩa moimanaga na mũtugo ya andũ na irĩra irĩa cia ndũire cia thĩ ũno, no ti kuuma kũrĩ Kristũ. 9 Nĩgũkorwo ũiyũru wothe wa ũngai ũtũũraga thĩĩnĩ wa Kristũ arĩ na mwĩrĩ, 10 na inyuũ nĩmũyũrĩtwa nĩ muoyo thĩĩnĩ wa Kristũ, ũria arĩ we Mũnene igũrũ rĩa hinya o wothe na ũhoti o wothe. 11 O na inyuũ nĩmwarũire thĩĩnĩ wake, na ti na ùndũ wa moko ma andũ, no nĩ ùndũ wa kwehererio mütũũrĩre wa mehĩa, kũringana na irua rĩria rĩrũithanagĩo nĩ Kristũ. 12 Nĩgũkorwo nĩgũthĩkwo mwathĩkĩrwo hamwe nake rĩria mwabatĩthĩrio, na mũkĩrĩũkio hamwe nake nĩ ùndũ wa gwĩtikĩa hinya wa Ngai, ũria wamũrĩũkĩrie akũma kũrĩ arĩa akũu. 13 Hĩndĩ rĩa mwakũite nĩ ùndũ wa mehĩa manyu na mũgaikara ta mũtarũite nĩ ùndũ wa mütũũrĩre wanyu wa mehĩa-rĩ, Ngai nĩatũmĩre mũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ. Ngai nĩatũrekeire mehĩa maitũ mothe, 14 na aarĩkia gũtharia watho ũria warĩ mwandĩke hamwe na mũtabarĩre waguo, o ũcio watũthĩtangaga na watũire ũreganĩte na ithuũ-rĩ; akĩweheria na ùndũ wa kũhũrĩra mũcũmarĩ mũtharabani. 15 Thũutha wa gũtooria maahinya na monene macio-rĩ, nĩamonanĩre mbere ya mũngĩ, akĩrũũhagĩa nĩ ùndũ wa ũria aamatooretie mũtharabani. 16 Nĩ ùndũ ũcio mũtĩkanareke mũndũ o na ũrĩkũ amũtũũre ciira nĩ ùndũ wa irio irĩa mũrĩĩaga, kana kĩria mũnyũuaga, kana ùhoro-inĩ wa mĩthenya irĩa mĩamũre, kana gũkũngũũra Karũgamo ka Mweri, o na kana mũthenya wa Thabatũ. 17 Maũndũ macio no kĩĩrũru kĩa maũndũ marĩa magooka; no rĩrĩ, ma yamo-rĩ, nĩ Kristũ we mwene. 18 Mũtĩkanareke mũndũ o na ũrĩkũ, ũria wendete gwĩtwa mũhoorĩri, na akahooyaga arĩa,

atūme mūtunyuo kīheo kīria mūtanyīte kuona. Mūndū ta ūcio nīataaragīria na nījira nene maūndū marīa onete, na mwīciirīrie wake ūtarī wa kīiroho ūgatūma etīe nī ūndū wa meciiria make ma tūhū. **19** Mūndū ta ūcio ndegwatanītie na Mūtwe, ūrīa arī we ūnyīitagīrīra mwīrī wothe, akaūnyīitithania hamwe na nyunīro ciohanītio na mikiha, naguo ūgākūra o ta ūrīa Ngai atūmaga ūkūre. **20** Atīrīrī, angīkorwo inyuū nīmwakuire hamwe na Kristū, na mūgītīgana na irīra iria cia ndūire cia thī īno-rī, nī kī gītūmaga mwathikīre mawatho mayo, ta mūtūire mūrī a thī? **21** Namō nī ta maya: “Ndūkanyīite! Ndūgacame! Ndūkahutīe!” **22** Maūndū macio mothe maraaria ūhorō wa indo iria ithiraga bata ciarīkia kūhūthīrwo, tondū ūcio no irīra na wathani na ūrutani wa andū. **23** Ti-itherū, mītabarīre ta īyo yonekaga ta irī na ūūgī, nī ūndū wa mīhoere yao irīa methuurīre, na ūhooreri wa gwītua, na kwīnyerekia, no makaga kuona bata wa kwīgīrīrīria merirīria ma mwīrī.

3 Na rīrī, kuona atī rīu nīmūrīūkītio hamwe na Kristū-rī, ngoro cianyu nīkīrūmbūyagīe maūndū marīa ma igūrū, o kūrīa Kristū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. **2** Meciiria manyu nīmeciiragīe maūndū marīa ma igūrū, no ti maūndū marīa ma thī īno. **3** Nīgūkorwo nīmwakuire, naguo muoyo wanyu rīu nīmūhithe hamwe na Kristū thīinī wa Ngai. **4** Na rīrīa Kristū, ūrīa arī we muoyo witū, akoonekana-rī, hīndī īyo o na inyuū nīmūkonekana hamwe nake mūrī na rīiri. **5** Nī ūndū ūcio-rī, tuagai maūndū mothe ma mwīrī ūyū wa ndūire ta makuīte namo nī ta: ūhūūrī-maraya, na meciiria mathūku, na thuti cia mwīrī, na merirīria mooru, na ūkoroku, naguo no ūndū ūmwe na kūhooya mīhianano. **6** Tondū wa maūndū macio, mang'ūrī ma Ngai nīmarooka. **7** O na inyuū mwatūire mūthīiaga na mīthīire īyo mūtūūrīre-inī ūrīa mwatūūrāga mbere īyo. **8** No rīu no ngīnya mwīatūre maūndū maya mothe, namo nī, marakara, na mang'ūrī, na rūmena, na njambanio, na kwaria maūndū ma thoni na kanua. **9** Tigagai kūheenanīa mūndū na ūrīa ūngī, kuona atī nīmwīyaurīte mūndū ūrīa wa tene na cīko ciake, **10** na mūkehumba mūndū ūngī mwerū, ūrīa werūhagio ngīnya agīe na ūmenyo na agīe na mūhianīre wa ūrīa wamūmbire. **11** Na ūhorō-inī ūcio hatīrī Mūyunani kana Mūyahudī, mūndū mūrūu kana mūndū ūtarī mūrūu, kana mūndū mūcenji, kana Mūsikuthī, kana mūndū ngombo kana ūtarī ngombo, no Kristū nīwe maūndū mothe, na arī thīinī wa maūndū mothe. **12** Nī ūndū ūcio-rī, tondū mūrī andū athuere nī Ngai, andū atheru na mendetwo mūno nīwe, mwīhumbei ūguanīri wa tha, na gūtugana, na kwīnyīihīa, na kūhoorera na gūkīrīrīria. **13** Kiranagīrīriai mūndū na ūrīa ūngī, na mūrekanagīre rīrīa mūndū angīkorwo ekītwo ūrū nī ūrīa ūngī. Rekanagīrai o ta ūrīa Mwathani aamūrekeire inyuū. **14** Nīngī gūkīra maūndū macio mothe mega-rī, gīai na wendani, tondū nīguo wohanagia maūndū mothe hamwe nīguo magīrīre kūna. **15** Rekei thayū wa Kristū wathanage ngoro-inī cianyu, tondū inyuū mūrī ta cīga cia mwīrī ūmwe-rī, mwetīrīwo thayū. Na nīngī mūcockagīe ngaatho. **16** Rekei ūhorō wa Kristū ūtūūrāge ūngīhīte mūno thīinī wanyu, mūkīrutanaga na mūgītaaranaga mūndū na ūrīa ūngī mūrī na ūūgī mūngī, o mūkīinaga thaburī, na nyīmbo cia Ngai, o na nyīmbo cia kīiroho, mūrī na ngaatho harī Ngai ngoro-inī cianyu. **17** Na ūndū ūrīa wothe mūrīkaga, mūkīaria kana mūgīka ūndū, wīkagei wothe rīitwa-inī rīa Mwathani Jesū, mūgīcockagīria Ngai lthe witū ngaatho thīinī wake. **18** Inyuū atumia-rī, mwīnyīihagīriei athuuri anyu, o ta ūrīa kwagīrīre thīinī wa Mwathani. **19** Na inyuū athuuri-rī, endagai atumia anyu na mūtīkamakūūmage.

20 O na inyuū ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu maūndū-inī mothe, nīgūkorwo gwīka ūguo nīgūkenagia Mwathani. **21** Na inyuū maithe-rī, mūtīkarakaragīe ciana cianyu, itīkae gūkua ngoro. **22** Na inyuū ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī maūndū-inī mothe, na to hīndī irīa maramuona atī nīgeetha mamwende, no maathīkagīrei mūrī na ngoro itarī na ūhinga na nī ūndū wa gūtīia Mwathani. **23** Na rīrī, ūndū o wothe ūrīa mūrīkaga, wīkagei na ngoro yanyu yothe, taarī Mwathani mūrurūtīra wīra, no ti andū, **24** mūkīmenyaga atī nīmūkaamūkīra igai kuuma kūrī Mwathani rīrī kīheo kīanyu. Nī Mwathani Kristū mūtungatagīra. **25** Mūndū o wothe ūrīa wīkaga ūrū nīakarīhwo kūringana na ūrū wake, na gūtīrī gūtīrīa mūndū maūthī.

4 Inyuū aathani-rī, ikagai ngombo cianyu maūndū marīa magīrīre na marīa marī kīhooito, tondū nīmūū o na inyuū mūrī na Mwathi wanyu kūrīa igūrū. **2** Mwīheanagei na kīyo ūhorō-inī wa kūhooya, mwīgūite na mūgīcockagīria Ngai ngaatho. **3** Na mūtūhooyagīre o na ithuū, nīgeetha Ngai ahīngīrīre ndūmīrīrī iitū mūrango, nīgeetha tūhunjagīe ūhorō wa hitho ya Kristū, ūhorō ūrīa nī njohtwo nī ūndū wago. **4** Hooyagai nīgeetha ndūhunjagīe na andū magatāukīrwo wega, o ta ūrīa njagīrīrīwo nī gwīka. **5** Tuīkagai oogī harī maūndū marīa mūrīkaga andū arīa matarī a thīrītī yanyu; mūtegūte mweke ūrīa mūrī naguo wa gwīka wega. **6** Na mūkīaria, aragīai hīndī ciothe mūyūrītīwo nī wega wa Ngai, nayo mīario yanyu itūike ta ikīrītīwo cumbī, nīgeetha mūmenyage ūrīa mūrīcockagīria o mūndū. **7** Tukiko nīakamūthe ūhorō wakwa wothe. Ūcio nī mūrū wa lthe witū twendetē mūno, nī ndungata ya kwīhokeka na tūtungataga nake thīinī wa Mwathani. **8** Ndamūtūma kūrī inyuū nī ūndū wa ūhorō ūyū kīūmbe, atī mūmenyithio wega ūrīa ithuū tūhaana, na nīngī atī amūūmīrīrie ngoro. **9** Megūūka na Onesimo, mūrū wa lthe witū mwīhokeku na ūrīa twendetē mūno, nake nī ūmwe wanyu. Acio nīmekūmūthe ūhorō wa ūrīa maūndū mothe marekīka gūkū. **10** Nīm-wageithio nī Arīsarīko ūrīa tuohetwo nake, o na Marīko nīamūgeithia, ūrīa mūihwa wa Baranaba. (Nīm-wīrītīwo ūhorō wake; angīūka kūrī inyuū-rī, mwamūkīrei.) **11** Jesū ūrīa wītāgwo Jusīto o nake nīamūgeithia. Acio no-o Ayahudī thīinī wa arīa tūrūtithanagīa wīra wa ūthamaki wa Ngai nao, na nīmatūkīte a kūnyūmīrīria. **12** Epafara, ūrīa arī ūmwe wanyu na ndungata ya Kristū Jesū, nīamūgeithia. We nīamūhooyagīra mūno hīndī ciothe, nīguo mūhote kwīhaanda wega ūhorō-inī wothe wa kūhīngia wendi wa Ngai, mūrī agīma na mūrī na kīrīgīrīro gīkīnyanīrū. **13** Nī nī ndī na ūira wake atī nīarutaga wīra na hīnya, akenegīa nī ūndū wanyu, na nī ūndū wa arīa marī Laodīka na Hierapoli. **14** Nīm-wageithio nī Luka ūrīa ndagītarī, mūrata witū twendetē mūno, o na Dema. **15** Geithīai arīū na aarī a lthe witū kūu Laodīka, na mūgeithīe Numīfa na andū a kanītha ūrīa ūrī gwake mūcī. **16** Na rīrī, mwarīka gūthomerwo marūa maya, matūmei magathomerwo andū a kanītha wa Laodīka, na inyuū no ngīnya muone atī nīm-wathoma marūa ma kuuma kanītha wa Laodīka. **17** Na mwīre Arīkipo atīrī: “No ngīnya wone atī nīwarīkīa wīra ūrīa wamūkīrīre thīinī wa Mwathani.” **18** Nī Paūlū nī nī ndaandīka ngeithī ici na guoko gwakwa. Rīrīkanai atī ndī muohe na mīnyororo. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuū.

1 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũria ũrĩ thĩnĩ wa Ngai Ithe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ. Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ. **2** Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu inyuotho, tũkĩmũgwetaga mahooyainĩ maitũ. **3** Rĩria tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we Ithe witũ-rĩ, nĩtũririkanaga tũtegũtĩgithĩria wĩra wanyu ũria uumanĩte na gwĩtikia, na kwĩnogia kwanyu kũria kũrehagwo nĩ wendani, o na gũkĩrĩria kwanyu, kũria kuumanĩte na kũrĩgĩrĩro thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **4** Nĩgũkorwo, arĩu na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩmũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, **5** tondũ Ũhoru-ũria-Mwega tũhunjagia, tũtĩamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangithanganio. Nĩngĩ inyuĩ nĩmũũ ũria twaikaraga na inyuĩ nĩ ũndũ wa kũmũgũna. **6** Inyuĩ mwatũkĩre a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuĩka a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuĩka mwarĩ na mĩnyamaro mĩngĩ, nĩmwamũkĩrĩre ũhoru waga mũrĩ na gĩkeno kĩria kũheanagwo nĩ Roho Mũtheru. **7** Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩtuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa othe metĩkĩtie kũu Makedonia, o na Akaia. **8** Naguo ũhoru wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaia gwĩki, no rĩrĩ, o na wĩtkio wanyu thĩnĩ wa Ngai nĩumenyekete kũndũ guothe. Nĩ ũndũ ũcio tũtĩbataire kuuga ũndũ ũhoru-inĩ ũcio, **9** nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoru wa ũria mwatũnyũitiire ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoru wa ũria mwagarũrũkĩre Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagĩre Ngai ũria ũrĩ muoyo na ũria wa ma, **10** na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igũrũ, ũria aarĩũkĩre kuuma kũrĩ arĩa akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũria ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2 Inyuĩ arĩu na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ gũũka gwĩtũ kũrĩ inyuĩ gũtĩarĩ gwa tũhũ. **2** Mbere iyo nĩtwathũnĩrio na tũkĩrumwo rĩria twarĩ kũu Filipi, o ta ũria inyuĩ mũũ, no nĩ ũndũ wa gũteithio nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrĩre na tũkĩmũhe Ũhoru-ũria-Mwega, o na akorwo nĩtwakararirio mũno. **3** Nĩgũkorwo gũthaitana gwĩtũ gũtĩumanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. **4** No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta andũ maamũrĩtwo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoru-ũria-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. **5** Inyuĩ nĩmũũ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩrĩra ũhoru wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. **6** Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wotho. Tondũ tũrĩ atũmwo a Kristũ-rĩ, nĩtũngĩatuũkĩre mũrigo kũrĩ inyuĩ, **7** no nĩtwakarire na inyuĩ tũhooreire, o ta ũria nyina wa ciana nĩni amenyagĩrĩra ciana ciake mwene. **8** Nĩ tondũ wa ũria twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuĩ, na to Ũhoru-inĩ-ũria-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩire mĩtũũrĩre-inĩ iitũ o nayo, tondũ nĩmwatũkĩte andũ twendete mũno. **9** Ti-itherũ nĩmũkũrĩrikana, inyuĩ arĩu na aarĩ a Ithe witũ, wĩra witũ wa hinya na kwĩnogia gwĩtũ; twarutaga wĩra ũtukũ na mũthenya nĩguo tũtigatũkĩre mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ hĩndĩ ĩria twamũhunjagĩria Ũhoru-ũria-Mwega wa Ngai. **10** Inyuĩ mũrĩ aira, o na Ngai no mũira, ũria twatũire na inyuĩ arĩa mwĩtĩkĩtie tũrĩ atheru, na tũrĩ athingu, na tũtarĩ na ũcuuke. **11** Nĩngĩ

nĩmũũ atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta ũria ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, **12** tũkamũmagĩrĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩrĩria mũtũũre mĩtũũrĩre yaganĩrĩre na ũria Ngai endaga, o we ũmwĩtaga mũtoonye thĩnĩ wa ũthamaki wake, na mũgĩe na rĩiri wake. **13** O na nĩngĩ nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho tũtegũtĩgithĩria tondũ rĩria mwamũkĩrĩre kiugo kĩa Ngai, kĩa mwaigũire kuuma kũrĩ ithuĩ, mũtiakĩamũkĩrĩre taarĩ kiugo kĩa andũ, no mwakĩamũkĩrĩre ta kiugo kĩa Ngai, na nĩ ma, ũguo nĩguo kĩrĩ, na nĩkĩo kĩrutaga wĩra thĩnĩ wanyu inyuĩ mwĩtĩkĩtie. **14** Nĩgũkorwo inyuĩ, arĩu na aarĩ a Ithe witũ, nĩmwatũkĩre a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ kũria Judea: Nĩmwanyamaririo nĩ andũ a bũrũri wanyu na mĩnyamaro o ĩria andũ a makanitha macio maanyamaragio nayo nĩ Ayahudi, **15** o arĩa mooragĩre Mwathani Jesũ, na makĩũragua anabii, o na ithuĩ magĩtũngata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ ũthũ na andũ othe **16** nĩ ũndũ wa kũgeria gũtĩgĩria tũtikahunjĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoru nĩgeetha mahonoke. ũguo nĩguo meyongagĩrĩra mehĩa makamajũrĩrĩra. Namo mang'ũrĩ ma Ngai nĩmamakĩnyũire. **17** No rĩrĩ, arĩu na aarĩ a Ithe witũ, hĩndĩ ĩria twatĩgithanirio na inyuĩ gwa kahinda kanĩ-rĩ, (ha ũhoru wa mwĩrĩ, no ti wa ngoro), nĩtwerutanĩire na kĩyo kĩnere nĩgeetha tuonane na inyuĩ tondũ nĩtwamwĩrĩragĩria mũno. **18** Nĩgũkorwo nĩtwendete mũno gũũka kũrĩ inyuĩ, na makĩria nĩ Paũlũ, nĩndagerĩre maita mangĩ no Shaitani niatũgĩrĩre. **19** Nĩ ũndũ-rĩ, kũrĩgĩrĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrĩkũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ ĩria tũngĩrĩra nayo mbere ya Mwathani witũ Jesũ rĩria agooka? Gĩthĩ ti inyuĩ? **20** Ti-itherũ, inyuĩ nĩ inyuĩ rĩiri witũ na gĩkeno giitũ.

3 Nĩ ũndũ ũcio, rĩria twaremĩrwo nĩgũkĩrĩrĩria-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo tũrĩ ithuĩki kũu Athene. **2** Tũgĩgĩtũma Timotheo ũria mũrũ wa Ithe witũ, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuĩ ya kũhunjia Ũhoru-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩguo amwĩkĩre hinya, na amũũmĩrĩre wĩtkio-inĩ wanyu, **3** nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũngĩagagio nĩ magerio macio. Inyuĩ nĩmũũ wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. **4** Ti-itherũ o na hĩndĩ ĩria twarĩ na inyuĩ nĩtwamwĩraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyariirwo. O ta ũria mũũ atĩ ũguo noguo gwacookire gũgũtuĩka. **5** Nĩ ũndũ ũcio, rĩria ndaremĩrwo nĩgũkĩrĩrĩria rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ũhoru wa wĩtkio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetigagĩra gũtigakorwo atĩ hĩhi mũgerania nĩamũgeretie, naguo wĩra witũ ũtuũke wa tũhũ. **6** No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoru mwega ũkonĩ wĩtkio na wendani wanyu. Nĩatwĩrĩte atĩ nĩmũtũrĩkanaga hĩndĩ ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩrĩragĩria gũtuona, o ta ũria o na ithuĩ twĩrĩragĩria kũmuona. **7** Nĩ ũndũ ũcio, arĩu na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, o na tũrĩ na mĩnyamaro na mathĩna nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoru wanyu nĩ tondũ wa gwĩtikia kũu kwanyu. **8** Nĩgũkorwo rĩu tũgĩtũũra muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwĩhaandĩte wega thĩnĩ wa Mwathani. **9** Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩria gĩothe tũrĩ nakĩo mbere ya Ngai witũ nĩ ũndũ wanyu? **10** Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kĩyo kĩngĩ nĩgeetha tũkonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũrehere kĩa mũtarĩ nakĩo ũhoru-inĩ wa gwĩtikia kwanyu. **11** Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o Ithe witũ, na Mwathani witũ Jesũ, marotũhingũrĩra njĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. **12** Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũyũrĩrĩre harĩ o mũndũ na ũria ũngĩ, na harĩ andũ arĩa angĩ othe, o ta ũria o na ithuĩ tũmwendete. **13** Nĩngĩ aroĩkĩra ngoro cianyũ hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ

na ūcuuke, na mūrī atheru mbere ya Ngai, o we Ithe witū, hīndī ūria Mwathani witū Jesū agooka hamwe na andū ake arīa atheru othe.

4 Naguo ūhoro wa kūrīgīrīria, arīū na aarī a Ithe witū-rī, nī atī nītṵamūrūtire ūhoro wa mūtūūrīre, ūria ūkenagīa Ngai, na noguo mūtūūrāga mwīkaga. Rīu tūkūmūūrīa na tūkāmūrīgīrīria thīnī wa Mwathani Jesū atī mūkīragīrīrie gwīkaga o ūguo. **2** Nīgūkorwo nīmūūrī maīndū marīa twamūtaarīre namo, tūrī na ūhōti wa Mwathani Jesū. **3** Tondū rīrī, ūndū ūria Ngai endete nī atī mūtūūke andū aamūrē: atī mwītheemage ūmaraya; **4** na atī o ūmwe wanyu amenye gwatha mwīrī wake mwene ūkarage ūrī mūtheru na akūūtīaga, **5** atarī na merīrīria ma mwīrī ta andū a ndūrīrī arīa matoōī Ngai; **6** na atī ha ūhoro wa maīndū macio, gūtīgakorwo mūdū o na ūrīkū ūngīhītīria mūrū na mwarī wa ithe, kana amwīke ūūru. Mwathani nīakaherīthia andū nī ūndū wa mehīa mothe ta macio, o ta ūria tūrīkītīe kūmwīra na tūkāmūkaania. **7** Tondū Ngai ndatwītīre maīndū ma waganu, no aatwītīre nīgūo tūtūūrē mūtūūrīre wa ūtheru. **8** Nī ūndū ūcio-rī, mūdū ūria ūkūregana na ūrutani ūyū tī mūdū araregana nake no nī Ngai, ūria ūmūheaga inyuū Roho wake Mūtheru. **9** Na rīu-rī, harī ūhoro wa kwendana na arīū na aarī a Ithe witū-rī, tūtībataire kūmwandīkīra nī ūndū inyuū ene nīmūrūtītṵo kwendanaga nī Ngai. **10** Na tī-itherū, nīmwendete arīū na aarī a Ithe witū othe arīa marī Makedonia guothe. No nītūkūmūrīgīrīria inyuū arīū na aarī a Ithe witū, atī mūkīragīrīrie gwīka ūguo makīria. **11** Atīrīrī, mwīrīrīrie gūtūūra mūtūūrīre wa ūhooreri, na mūhang'agīre o maīndū marīa mamūkonīī, na mūrutage wīra na moko manyu, o ta ūria twamwīrīre, **12** nīgeetha mūtūūrīre wanyu wa o mūthenya, ūtūme mūheagwo gītīo nī andū arīa matarī a thīrītū yanyu, na nīgeetha mūtīgatūūke mūrīgo kūrī mūdū o na ūrīkū. **13** No rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, tūtīkwenda mūkīrage mūtūoō ūhoro wa andū arīa makomete, kana mūīgūe kīeha ta andū arīa angī matarī na kūrīgīrīro. **14** Nītṵwītīkītīe atī Jesū nīakuire na akīrīūka, na nī ūndū ūcio nītṵwītīkītīe atī Ngai nīakarehanīria Jesū hamwe na andū arīa makomete marī thīnī wake. **15** Kūrīgana na kīugo kīa Mwathani we mwene, tūkūmwīra atī ithuī arīa tūrī muoyo, arīa tūtīgītṵo ngīnya rīria agacooka tūtīgatongoria arīa marīkītīe gūkoma. **16** Thuutha wa ūguo, ithuī arīa tūgaakorwo tūrī muoyo na tūtīgāire-rī, nītūkoyanīrio hamwe nao tūtwarwo matu-inī nīgūo tūgacemanīe na Mwathani rīera-inī. Na nī ūndū ūcio tūgaatūūrānia na Mwathani ngīnya tene. **18** Nī ūndū ūcio, ūmanagīrīria mūdū na ūria ūngī na ciugo icio.

5 Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, ūhoro wa mahinda na mīthenya-rī, tūtīrī na bata wa kūmwandīkīra, **2** nīgūkorwo nīmūūrī wega atī mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta ūria mūīci okaga ūtukū. **3** O rīria andū maroīga atīrī, “Kūrī thayū na ūgītīrī,” hīndī ūyo nīgūo magākorererwo nī mwanangīko o rīmwe, o ta ūria mūtūmia ūrī nda akoragīrīrwo nī ruo rwa kūheo mwana, nao matīkahonoka. **4** No inyuū arīū na aarī a Ithe witū, mūtīrī nduma-inī atī nīgūo mūthenya ūcio ūmūkorerere ta mūīci. **5** Inyuū inyuothe mūrī ciana cia ūtheri na ciana cia mūthenya. Ithuī tūtīrī a ūtukū kana a nduma. **6** Nī ūndū ūcio-rī, nītūtīgeī gūkoma ta acio angī, no nītūīkarage twīgūite na tūkerīgagīrīria maīndū. **7** Nīgūkorwo arīa makomaga-rī, makomaga ūtukū, na arīa marīagwo nī njoohi-rī, marīagwo ūtukū. **8** No kuona atī ithuī tūrī a mūthenya-rī, nītūtūūke a kwīgīrīrīria maīndū, twīhumbīte gako ga kūgītīra gīthūri karīa

ka wītīkio na ka wendani, na tūgekīra ūhoro wa kwīgīrīria ūhonokio taarī ngūbia ya kīgera ya kūgītīra mūtwe. **9** Nīgūkorwo Ngai ndaatwāmūrīre nīgūo tūtūūke a kūrakarīrwo, no nītūtūūke a kwamūkīra ūhonokio thīnī wa Mwathani witū Jesū Kristū. **10** We nīatūkūrīre nīgeetha, twakorwo twīgūite kana tūkomete-rī, tūgaatūūrānia hamwe nake. **11** Nī ūndū ūcio-rī, ūmanagīrīria mūdū na ūria ūngī na mwīkīranage hīnya o ta ūria mūrēka rīu. **12** Na rīrī, arīū na aarī a Ithe witū, twamūthāitha mūtūūage andū arīa marutaga wīra na kīyo thīnī wanyu, arīa matuītṵo arorī anyu na makamūtaaraga thīnī wa Mwathani. **13** Mekagīrīre mūno makīria na mūmendage nī ūndū wa wīra ūcio marutaga. Tūtūranagīa na thayū mūdū na ūria ūngī. **14** Na nīngī nītūkūmūrīgīrīria, inyuū arīū na aarī a Ithe witū, mūkaanagīe andū arīa igūūta, na mūūmagīrīrie arīa marī guoya, na mūeithagīe arīa matarī hīnya, na mūkīragīrīrie andū othe. **15** Menyagīrīraī gūtīkagīe mūdū ūkūrīhīria ūūru na ūūru, no hīndī ciothe geragīa gūtūgana inyuū-ene, na mūtūgage andū arīa angī othe. **16** Kenagai hīndī ciothe; **17** hooyagai mūtegūtīgīthīria; **18** cookagīriaī Ngai ngaatho maīndū-inī mothe, nīgūkorwo ūguo nīgūo Ngai endaga harī inyuū thīnī wa Kristū Jesū. **19** Mūtīkanahorie mwaki wa Roho; **20** mūtīkanaire ūhoro ūria ūrathagwo. **21** Roranagai maīndū mothe. Rūmagīaī maīndū marīa mega. **22** Theemagai ūndū o wothe mūūru. **23** Ngai we mwene, o we Ngai wa thayū, aromūtheria o kūna. Namō maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mūrī yanyu, iroīkaragio itarī na ūcuuke hīndī ūria Mwathani witū Jesū Kristū agaacooka. **24** ūria ūmūtītaga inyuū nī mwīhokeku, na nīakahīngīa ūhoro ūcio. **25** Arīū na aarī a Ithe witū, tūhooyagīrei. **26** Geithīaī arīū na aarī a Ithe witū othe na ngeithi theru cia kīmumunyanō. **27** Nīndamwatha ndī mbere ya Mwathani atī marūa maya mathomerwo arīū na aarī a Ithe witū othe. **28** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na inyuū.

2 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ, na Sila, na Timotheo, Twandikira kanitha wa Athesalonike marũa maya ũria ũrĩ thĩnĩ wa Ngai Ithe witũ, o na thĩnĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ: **2** Wega na thayũ irogĩa na inyuĩ ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩtwagĩrĩrwo nigũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, tondũ ũguo nigũo kwagĩriire, tondũ wĩtikio wanyu nĩurakũra mũno makĩria, o naguo wendani ũria o mũndũ arĩ naguo harĩ mũndũ ũria ũngĩ ũkaingĩha. **4** Nĩ ũndũ ũcio, nĩwĩrahaga tũrĩ thĩnĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkirĩrĩria kwanyu, na gwĩtikia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio marĩa mũkiragĩrĩria. **5** Maũndũ macio mothe nĩmonanagĩa atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhooato, na nĩ ũndũ ũcio mũtũuo agagĩrũ a gũtoonyu ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ waguo. **6** Ngai nĩ wa kĩhooato: We niakarĩha arĩa mamũthĩnagĩa na thĩina, **7** no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩnagĩo amũhe kihurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ rĩa Mwathani Jesũ akaaguũranĩro oimite igũrũ arĩ thĩnĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araika ake arĩa marĩ hinya. **8** Nake niakaherithia andũ arĩa matoofĩ Ngai na matathikagĩra Ūhoro-ũria-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. **9** Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũria gũtagathira, na mahingĩrĩro nja matikooone ũthiũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, (aiõnios g166) **10** mũthenya ũria agooka nigũo atũũgĩro thĩnĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwĩtikĩte magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetikirie ũira witũ ũria twamũheire. **11** ũndũ ũcio nigũo ũtũmaga tũmũhooyagĩre tũtegũtigithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maaganĩriire na gwĩtwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩrie matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wothe ũria uumanĩte na wĩtikio wanyu. **12** Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ rĩtũũgagĩrio thĩnĩ wanyu, o na inyuĩ mũtũũgagĩrio thĩnĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwathani Jesũ Kristũ.

2 Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ha ũhoro wa gũcooka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na gũcookanĩrĩro gwitũ harĩ we, nĩtũkũmũthaitaha, **2** atĩ mũtikahiũhe kwenyenyio kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmirĩri, o na kana marũa merĩtwo atĩ moimĩte kũrĩ ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwathani nĩũrikĩte gũkinya. **3** Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amũheenie o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgakinya, ũhoro wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũria mũregi watho ataguũranĩro, o ũcio ũtũĩrĩrwo ciira wa kwanangwo. **4** Nĩagokĩrĩra na etũũgĩrie igũrũ rĩa kĩria gĩothe gĩtanĩtio na Ngai na kĩria gĩothe kĩhooyagwo, nĩgeetha aikare thĩ kũu thĩnĩ wa hekarũ wa Ngai, agĩtũuaga atĩ we mwene nĩ Ngai. **5** Kaĩ mũtararĩkana atĩ rĩa ndarĩ hamwe na inyuĩ nĩndamwĩraga maũndũ macio? **6** Na rĩu nĩmũũ kĩria kĩgirĩte mũndũ ũcio ooke na nĩgeetha akaaguũranĩro ihinda rĩa rĩa riagĩrĩire. **7** Nĩgũkorwo ũhoro wa hitho wa kũregana na watho nĩururuta wĩra; no nĩ kũrĩ ũria ũgĩrĩrĩrie ũhoro ũcio woneke rĩu, na egũthĩ na mbere gwĩka ũguo nginya rĩa akeherio. **8** Na hĩndĩ iyo nigũo mũndũ ũcio mũregi watho akaaguũranĩro. Mũndũ ũcio nĩwe Mwathani Jesũ akooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũria ũkoonanio nĩ gũcooka gwake. **9** Mũndũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũria wonekaga thĩnĩ wa mĩthemba yothe ya

ciama cia maheeni, na marũũri, na morĩrũ, **10** o na ooke na mĩthemba yothe ya ũmaramari nigũo aheenie andũ arĩa marĩ njĩra ya kũũra. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoro-ũria-wa-ma nigũo mahonokio. **11** Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahithĩthia, nĩgeetha metikie maheeni macio, **12** na nĩgeetha andũ othe matũĩrwo ciira arĩa matetikĩtie ũhoro-ũria-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu. **13** No rĩrĩ, twagĩrĩrwo nigũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ mwendetwo nĩ Mwathani, tondũ kuuma o kĩambĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwĩtikia ũhoro-ũria-wa-ma. **14** Aamwĩtũire ũhoro ũyũ nĩ ũndũ wa ũhoro-ũria-Mwega ũria twamũhunjĩriire nigũo mũgĩe na riiri wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mwĩhaandei wega na mĩrũmie ũrutani ũria twamũrutire, o na akorwo twarĩre na kanua kana tũkĩmwandikira marũa. **16** Mwathani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai Ithe witũ ũria watwendire na agĩtũhe ũmĩrĩrwo wa nginya tene na kĩĩrĩgĩrĩro kĩega na ũndũ wa Wega wake-rĩ, (aiõnios g166) **17** maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkire hinya thĩnĩ wa ciiko o na ciugo ciothe njega.

3 Naguo Ūhoro wa kũrĩgĩrĩria-rĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ atĩrĩ, tũhooyagĩre nĩgeetha ũhoro wa Mwathani ũtheereme na ihenya, na ũkumagĩo, o ta ũria ũkumagĩo nĩ inyuĩ. **2** Na ningĩ mũhooyage nĩgeetha tũhonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu o na ooru, tondũ tĩ andũ othe metikĩte. **3** No Mwathani nĩmwĩhokeku, na nĩekũmwĩkĩra hinya na amũgĩtĩre kuuma kũrĩ ũria mũũru. **4** Tũrĩ na mwĩhoko thĩnĩ wa Mwathani atĩ nĩmũreeka na nĩmũgũthĩ na mbere gwĩka maũndũ marĩa twathanĩte. **5** Mwathani arotongoria ngoro cianyu nigũo mũgĩe na wendani wa Ngai na ũkĩrĩrĩria wa Kristũ. **6** Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩtũkũmwatha thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ, atĩ mũtigane na mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ o wothe kĩgũtũ, ũria ũtaikaraga kũringana na ũrutani ũria twamũrutire. **7** Nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũũ ũria mwagĩrĩrwo nĩ kwĩgererania na ithuĩ. Ithuĩ tũtĩarĩ igũũta rĩria twatũire na inyuĩ, **8** o na tũtũigana kũria irio cia mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ. Handũ ha ũguo, twarutaga wĩra ũtukũ na mũthenya, tũkĩrutaga wĩra mũrĩtũ na tũkenogagĩa nĩgeetha tũtigatũke mũrĩgo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ wanyu. **9** Twekaga ũguo, tĩ tondũ tũtĩarĩ na kĩhooato gĩa kũhe ũteithio ta ũcio, no nĩgeetha tũtũke kĩonereria kianyu gĩa kwĩgererania nakio. **10** Nĩgũkorwo o na rĩria twatũire hamwe na inyuĩ nĩtwamũheire watho ũyũ: "Mũndũ angĩaga kũruta wĩra, o na kũria ndakarĩe." **11** Nĩtũguaga amwe thĩnĩ wanyu nĩ igũũta, na matĩrĩ wĩra marutaga, no nĩmetoonyagĩrĩria maũndũ-inĩ ma andũ arĩa angĩ. **12** Andũ acio nĩo tũgwatha na tũkamarĩngĩrĩria thĩnĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ atĩ makĩndĩrie, na marĩĩage irio iria marutĩire wĩra. **13** Naho ha ũhoro wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ-rĩ, mũtikanoge nĩ gwĩkaga wega. **14** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũria ũrĩ thĩnĩ wa marũa maya-rĩ, mwĩhũgagĩe. Mũtikanagĩe ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. **15** No mũtikamũtue taarĩ thũ, no mũkaanĩe ta mũrũ kana mwarĩ wa Ithe wanyu. **16** Na rĩu-rĩ, Mwathani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na kĩro-inĩ ciothe. Mwathani aroikara na inyuĩ inyuotho. **17** Nĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithĩ ica na guoko gwakwa mwene, na kũu nĩkio kĩmenyĩthia gĩa gũkũũrana marũa makwa mothe. Ūguo nigũo nyandĩkaga. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuotho.

1 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paũlu mūtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ʔũndũ wa gwathwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ũria arĩ we mwĩhoko witũ, **2** Ndirakwandikira marũa maye wee Timotheo, mũrũ wakwa kũna thĩĩnĩ wa wĩtikio: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ o na kũrĩ Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogia nawe. **3** O ta ũria ndakũringĩrĩrie ngĩthĩ Makedonia, atĩ ũikare kũu Efeso o na rĩu ndĩrenda ũikare kuo nĩgeetha ũgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ũrutani wa maheeni, **4** na ningĩ matigathikagĩrĩrie ng'ano cia tũhũ, kana ũhoro wa njjarwa ũria ũtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wira wa Ngai, ũria ũrutagwo na njĩra ya wĩtikio. **5** Muoroto wa watho ũyũ nĩ wendo, ũria uumaga thĩĩnĩ wa ngoro thero, na thamiri njega, o na wĩtikio ũtarĩ na ũhinga. **6** Andũ amwe nĩmatiganite na ũhoro ũcio na makereka mĩario-inĩ ya tũhũ. **7** Mendaga gũtuika arutani a watho, o na gũtuika matiũũ gĩtũmi kia ũhoro ũria maheanaga o na kana gĩtũmi kia maũndũ marĩa maaragia magwathiĩrie. **8** Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mũndũ angũhũthĩra kũringana na ũria kwagĩrĩrie. **9** O na ningĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ arĩa athingu no ũthondekeirwo arĩa moinaga watho na arĩa aremi, na arĩa matetigĩrĩte Ngai na arĩa ehia, na arĩa matarĩ atheru na arĩa matarĩ etikia; o na arĩa moragaga maithe na manyina mao, na arĩa oragani, **10** o na nĩ ʔũndũ wa itharia na arĩa mogomagia mitugo, na onjoria a ngombo, na arĩa maheenanagia, na arĩa mehĩtaga na maheeni, o na ʔũndũ ũngĩ o wotho ũtaringaine na ũrutani ũria mwagĩrĩru, **11** ũria ũringaine na ũhoro-ũria-Mwega ũrĩ riiri wa Ngai ũria mũrathime, o ũhoro ũcio ndehoikeirwo ndũrutage. **12** Nĩngũcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ũkĩnjyũrĩria, hamwe na wĩtikio o na wendani ũria uumaga thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **15** Atĩrĩrĩ, ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩrĩrie gwĩtikĩrwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ okiore thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa mbere. **16** No nĩ ʔũndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩ nĩndaiguĩrĩrwo tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩĩnĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ũkĩrĩria wake ũtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaarĩ mwĩhia makĩria, ndũike kĩonereria harĩ arĩa marĩmwĩtikagia na makegĩra na muoyo wa tene na tene. (aĩonios g166) **17** Na rĩu, kũrĩ Mũthamaki ũria ũtũuraga tene na tene, ũria ũtathiraga, na ũria ũtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki, arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) **18** Wee Timotheo, mũrũ wakwa, ndĩrakũhe ũtaaro ũyũ kũringana na mohoro marĩa maarathitwo hĩndĩ ĩmwe ũhoro-inĩ waku, nĩgeetha wamarĩmĩrĩra ũhotage kũrũ mbaara wega, **19** na ũtũũre ũrũmitie wĩtikio, na ũrĩ na thamiri ĩtarĩ na ũcuuke. Andũ angĩ nĩmareganite na kũrũmĩrĩra thamiri ciao, na nĩ ʔũndũ ũcio magathũkia wĩtikio wao. **20** Amwe ao nĩ Humenayo, na Alekisandero, arĩa neanite kũrĩ Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

2 Ningĩ, nĩngũkũringĩrĩria atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaitanĩrĩra, na ma gũcookia ngaatho, nĩ ʔũndũ wa andũ othe: **2** Ningĩ mũhooyagĩre athamaki na arĩa othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũurage na mũtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ

mothe na tũrĩ na ũtheru. **3** ʔũndũ ũcio nĩ mwega, na nĩkenagia Ngai Mũhonokia witũ, **4** o we wendete andũ othe mahonokia na mamenye ũhoro-ũria-wa-ma. **5** Nĩgũkorwo kũrĩ Ngai o ũmwe, na mũiguithania o ũmwe wa kũiguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mũndũ, o we Kristũ Jesũ, **6** ũria werutire atũike wa gũkũra andũ othe. Naguo ũira wa ũhoro ũcio nĩwaheanirwo ĩhinda riaguo rĩria riagĩrĩrie riakinya. **7** Na ũhoro ũcio nĩguo watũmire ndũike mũhunja o na mūtũmwo waguo na nĩ ndĩraaria ũhoro wa ma, ndirahenanania. Ndatũkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro wa gwĩtikia o na ũhoro wa ma. **8** Ngwenda atĩ arũme mahoithagie kũndũ guothe moete moko matheru na igũrũ, matarĩ na marakara kana ngarari. **9** O na ningĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo ĩtarĩ cia kwĩonania marĩ na mĩthĩire yagĩrĩrie, na marĩ na ũgũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njũrĩ, kana na thahabu, kana ruru, o na kana nguo iria cia goro mũno, **10** no makoragwo marĩ na cikũ njega, iria ciagĩrĩrie andũ-a-nja arĩa moimbũraga atĩ nĩ ahooi Ngai. **11** Mũndũ-wa-nja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akĩndĩrĩrie na enyĩhĩtie biũ. **12** Ndingĩtikĩria mũndũ-wa-nja arutanage kana aathage mũndũ mũrũme; no nĩaikarage akĩndĩrĩrie. **13** Nĩgũkorwo Adamu nĩwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. **14** Ningĩ Adamu tiwe waheenerio; nĩ mũndũ-wa-nja waheenerio agĩtuika mwĩhia. **15** No rĩrĩ, andũ-a-nja nĩ makaahonoka nĩ ʔũndũ wa gũciara ciana, mangĩtũura metĩkĩtie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ũũgĩ wa ngoro.

3 ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mũndũ o wotho angĩrĩrĩria gũtuika mũrori wa maũndũ ma kanitha, mũndũ ũcio nĩerĩrĩrie wĩra wa bata. **2** Rĩu-rĩ, mũrori wa maũndũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo nĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ũũ kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na mũndũ mũtũku, na mũndũ ũnyĩitaga andũ ũgenĩ, na ũngĩhota kũrutana maũndũ. **3** No ndagakorwo arĩ mũrĩũ, kana arĩ wa ngũũ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mũndũ ĩtarĩ wa mbaara, na ĩtarĩ thuti ya mbeeca. **4** No nginya akorwo ahotete gwatha mũcĩĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmwathĩkagĩra na gĩtĩo kĩrĩa kiagĩrĩrie. **5** (Mũndũ angĩkorwo ndangĩhota gwatha mũcĩĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) **6** Ningĩ ndagakorwo arĩ mũndũ mwerũ wĩtikio-inĩ ndakae kũgia na mwĩtĩo, nake atũrwo ciira ta ũria mũcukani aatũrĩrwo. **7** Ningĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũrĩ andũ arĩa matarĩ a thiritũ ĩitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani. **8** Nao ateĩhĩrĩria a kanitha, nĩmagĩrĩrwo makoragwo marĩ andũ a gũtũka na ehokeku, matigatuĩke anyũĩ a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na njira ĩtagĩrĩrie. **9** No nginya marũmie ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrĩkũru marĩ na thamiri ĩtarĩ na mwĩcuuko. **10** Nao mambe magerio; na thootha ũcio marekw matũike ateĩhĩrĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke. **11** O ʔũndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtũka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, na makorwo matarĩ arũũ na matũike a kwĩhokeka maũndũ-inĩ mothe. **12** Mũteĩhĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotete gwatha ciana ciake na mũcĩĩ wake wega. **13** Arĩa matungatĩte wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhoro-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtũkia Kristũ Jesũ. **14** O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrũka kũrĩ we narua-rĩ, ndĩrakwandikira maũndũ maya nĩgeetha, **15** ĩngĩaga gũka

narua, ūmenye ūria andū magīrīrwo nīgūikaraga marī thīini wa nyūmba ya Ngai, na nīyo kanitha wa Ngai ūria ūri muoyo, naguo nīgūo gītugī na mūthingi mūrūmu wa kūnyitīrīra ūhoro-ūria-wa-ma. **16** Na hatarī nganja, ūhoro wa kwīyamūrīra Ngai nī hitho nene ma, atī: We oonanirio arī na mwīrī, agītūuo mūthingu nī Roho, akōnwo nī araika, na ūhoro wake ūkihunjiyo kūrī ndūrīrī ciothe, agītīfīkio nī andū a gūkū thī, na akīamūkīrwo rīrī-inī kūrīa igūrū.

4 Na rīrī, Roho nīoigaga atekūhithīrīra atī matukū ma thutha andū amwe nīmagatiganīria wītīkio na marūmīrīre maaroho marīa maheenanaḡo o na maūndū marīa marutanagwo nī ndaimono. **2** Morutani ta macio mahunḡagio nī andū arīa marī ūhinga, arīa maaragīa maheeni, na arīa thamirī ciao ihaana ta icinītwo na ruoro. **3** Acio nīwo makaanagīa andū kūhikania na makameera megīrīrīre kūrītiaga irio cia mīthebwa īmwe, irīa Ngai oombire nīgūo ciāmūkaḡirwo na ngaatho nī arīa metīkītīe na arīa moī ūhoro-ūria-wa-ma. **4** Tondū-rī, kīrīa ḡiothe Ngai oombire nī kīega, na ḡūtīrī kīndū kīagīrīrwo nīkūrēgwo angīkorwo kīamūkīrītwo na ngaatho, **5** tondū nīkīrīkītīe ḡūtherio nī kiugo kīa Ngai na mahooya. **6** Ūngūrīta arīu na aarī a lthe wītū maūndū maya-rī, nīgūḡuīka ndungata nḡega ya Kristū Jesū, irīa īreretwo na ciugo cia ūhoro-ūria-wa-ma wa wītīkio o na cia ūrutani mwega ūria wee ūtūire ūrūmīrīre. **7** Reganaga na ḡ'ano cia tūhū irīa itarī cia ḡūtīthīa Ngai, o na ḡ'ano ta irīa īganagwo nī iheti; nī kaba wīmenyerīe ḡūkara wīyamūrīrīre Ngai. **8** Nīgūkorwo ḡwīka maūndū ma ḡwīkīra mwīrī hīnya nī ūrī bata waguo, no kwīyamūrīra Ngai kūrī bata harī maūndū mothe, nī ūndū kūrehaga kūrīḡīrīro muoyo-inī ūyū tūrī o na muoyo-inī ūria ūgooka. **9** Ūhoro ūyū nīgūo wa kwīhokeka na nīwagīrīre ḡwītīkīrīka o biū **10** (na ūhoro ūcio nīgūo ūtūmagā twīrutanaḡīrīe na twīnogagīe), na tūkaiga mwīhoko wītū harī Ngai ūria ūri muoyo, ūria arī we Mūhonokia wa andū othe, na makīria arīa metīkītīe. **11** Athanaga atī maūndū macio mekaḡwo. **12** Ndūkanareke mūndū o na ūrīkū akūire tondū atī wī mūndū mwīthī, no tūka kīonerīa kūrī andū arīa metīkītīe rīrīa ūkwarīa, na ha ūhoro wa mūtūūrīre, na wa wendani, o na ha wītīkio, na ha ūhoro wa mītūgo mītheru. **13** Wīheane ḡūthomagīra andū Maandiko marīa matheru, na kūhunḡia, na kūrutana, o ngīnya rīrīa ngooka. **14** Ndūkanaage kūhūthīra kīheo ḡīaku kīrīa waheirwo na ūndū wa mohoro marīa maarathīrwo, rīrīa athuuri maakūḡīrīre moko. **15** Ikagīra kīyo harī maūndū macio; wīheane kūna kūrī mo, nīgeetha andū othe monage ūria ūrathīi na mbere. **16** Menyagīrīra wega mūtūūrīre waku na ūrutani waku. Kiragīrīria thīini wa maūndū macio, tondū weka ūguo, nīūkwhīonokia wee mwene na ūhonokie o na arīa magūthīkagīrīria.

5 Atīrīrī, ndūkanakūūme mūndū mūkūrū, kaba ūmūthaiḡage taarī thoguo, nao andū arīa ethī ta marī arīu a thoguo, **2** Atumia arīa akūrū, ūmatuḡe ta marī aa maitūguo, nao arīa anini matuḡe ta airītu a thoguo, na wīkage ūguo na mīthīire yothē ya ūthingu. **3** Rūmbūyagīa atumia arīa a ndigwa kūna, na ūmatīḡage. **4** No mūtumia wa ndigwa angīkorwo arī na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rī, ciana icio nī ciambe cīrute kūrūtithīa wītīkio wīra na ūndū wa kūmenyagīrīra andū arīa marī a nyūmba ciao kīūmbe; tondū ḡwīka ūguo nī ḡūcookerīa aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nīgūkorwo ūndū ūcio nīūkenagīa Ngai. **5** Mūtumia wa ndigwa ūria ūbataire kūna, na ūtīgītwo arī wīkī-rī, ūcio aigaga mwīhoko wake harī Ngai, na akahooyaga ūtukū na mūthenya, akīūrīa

Ngai ūteithio ategūtīgīthīria. **6** No mūtumia wa ndigwa ūria ūikaraga agīkenagīa, ūcio nī mūkūo o na arī muoyo. **7** Rutaga andū maūndū macio o namo, nīgeetha ḡūtīkagīe mūndū ūḡūikara arī na ūcuuke. **8** Mūndū wothē angīaga ḡūteithīa andū ao, na makīria arīa marī a ḡwake mūcī-rī, mūndū ūcio nīakaanīte wītīkio na nī mūrū ḡūkīra ūria ūtetīkītīe. **9** ḡūtīrī mūtumia wa ndigwa wagīrīre kwandīkwo mūtāratarā-inī wa atumia a ndigwa atakīnyītīe mīaka mīrongo ītandatū, na akorwo aarī mwīhokeku kūrī mūthuuri-we, **10** na akorwo nīoikaine wega nī ūndū wa ḡwīkaga cīko nḡega, ta kūrera ciana, na ḡūtūgaga aḡeni, na ḡūthambīa nyārīrī cia andū arīa aamūrē, na ḡūteithagīa andū arīa marī thīina-inī, na kwīrutagīra we mwene ḡwīkaga maūndū marīa mothe mega. **11** Ha ūhoro wa atumia a ndigwa arīa ethī-rī, ndūkamekīre mūtāratarā-inī ta ūcio, tondū rīrīa makagucīrīrīo nī merīrīra mao ma mwīrī, nīmagatigana na Kristū na macooke kwenda kūhika. **12** Nī ūndū wa ūguo magatuīka a ḡūtūrwo cīra, tondū nīmathūkītīe kīranīro kīao kīa mbere. **13** Nīngī, nīmemenyagīria ūḡūta, magatuīka a kūrūrūra kuuma nyūmba īmwe ngīnya irīa īngī. Na to ūḡūta wīkī, o na nīmatuīkaga a kwaria ndeto cia mūhuhu na magetoonyerīa maūndū-inī ma andū angī, makaaragīa maūndū marīa mataagīrīrwo nī kwaria. **14** Nī ūndū ūcio-rī, nī ḡūtāara atumia a ndigwa arīa ethī mahike, na magīe ciana, na marūmagagīrīre mīcīi yao, nīgūo matīkae kūhe thū itū mweke wa ḡūcambania. **15** Tī-ītherū o na rīu amwe ao nīmārīkītīe kūgarūrūka na makarūmīrīra Shaitani. **16** Mūndū-wa-nja o wothē mwītīkia angīkorwo arī na atumia a ndigwa a nyūmba yake-rī, nīamateithagīe arī we na ndagauithīe kanitha mūrigo wao, nīgeetha kanitha ūhote ḡūteithīa atumia arīa a ndigwa kūna, arīa mabataire. **17** Athuuri a kanitha arīa matongoragīa maūndū ma kanitha wega nīmagīrīrwo nī kūheo ḡītīio mūno, na makīria arīa marutaga wīra wa kūhunḡia na kūrutana. **18** Nīgūkorwo Maandiko marīa matheru moḡite atīrī, “Ndūkanohē ndegwa kanua rīrīa ikūranga ngano ikīmīhūra,” na nīngī nīmōḡite atīrī, “Mūruti wīra nīagīrīrwo nīkūheo mūcaara wake.” **19** Ndūkanetīkīrīe mūthuuri wa kanitha athitangwo, tīga hakorīrwo na ūria wa andū eerī kana atatū. **20** Andū arīa maikaraga makīthagīa-rī, makaanagīe mbere ya andū othe, nīgūo arīa angī maikaraga metīgīrīte. **21** Ndakwīra atīrī na ma ndī mbere ya Ngai, na Kristū Jesū o na araika arīa athuure, ūmenyagīrīre morutani maya ūtegūthutūkānia, na ndūkaneke ūndū o na ūmwe na kīmenyano. **22** Ndūkahīūhage kūrīḡīrīra mūndū moko, na ndūkanagwatanīre na mehīa ma andū arīa angī. Ikaraga ūrī mūthingu. **23** Tīga kūnyuaga o maaī matherī, nyuuaga ndībei nīni tondū wa nda yaku, na nī ūndū wa ūria ūrūrara kaingī. **24** Mehīa ma andū amwe nīmeyonanītīe, makamatongoragīa cīra-inī no mehīa ma andū angī mamōimaga thutha. **25** O ūndū ūmwe, nūguo cīko nḡega cīyonanagīa, nacio irīa itarī nḡega itīgīhīthīka.

6 Nī kwagīrīre andū arīa ngombo, o acio maikaraga ta mekīrītwo icookī rīa ūkombo nḡingo matuḡe atī aathani ao nī a kūheagwo ḡītīio ḡiothe, nīgeetha rītwa rīa Ngai na ūrutani wītū itīkanacambīo. **2** Arīa marī na aathani metīkītīe matīkamāime ḡītīio nī ūndū wa ḡūkorwo atī nī arīu na aarī a lthe wao. Handū ha ūguo, nīmamatungatagīre wega makīria, tondū arīa maragūnika nī ūndū wa ūtungata wao nī andū metīkītīe, na nī andū mendetwo. Rutanaga maūndū macio na ūmarīngagīrīre andū. **3** Mūndū o na ūrīkū angīrutana ūrutani wa maheeni na akorwo ndetīkanītīe na ūrutani ūria mwega wa Mwathani wītū Jesū Kristū na ūrutani ūria wa

kwiyamūrira Ngai-rī, 4 mündū ūcio nī mwītīī na ndarī ūndū oī. Ūcio endete o ngarari itarī kīguni na njūgitano ikonī ciugo iria irehaga ūiru, na ngūī, na mīario mīūru, na gwīkūūa maīndū mooru, 5 na kūgiana gūtathiraga gatagatī ka andū arīa marī meciiria mooru, arīa mathirīrwo nī ūhoro-ūrīa-wa-ma, na arīa meciiragia atī ūhoro wa kwiyamūrira Ngai nī njīra ya gūtūma mündū atonge. 6 No rīrī, kwiyamūrira Ngai na kūiganwo nī kīrīa ūrī na kīo, ūcio nī ūtonga mūnene. 7 Nīgūkorwo gūtīrī kīndū twarehire gūkū thī, na gūtīrī kīndū tūngīhota kūruta kuo. 8 No tūngīgīa na irio, na tūgīe na nguo-rī, no tūiganwo nīcio. 9 Andū arīa mendaga gūtonga-rī, nīmagūūaga magerio-inī o na mūtego-inī wa merīrīra maingī ma ūrimū ma kūmathūkia, marīa mamagūūthagia mwanangīko-inī, makamaniina. 10 Tondū kwenda mbeeca nīkīo kīhumo kīa mīthemba yothe ya ūūru. Andū amwe nī ūndū wa kwenda mbeeca mūno-rī, nīmatīgīte wītīkio, na magetheeca ngoro na kīeha kīingī. 11 No wee mündū wa Ngai-rī, ūrīra maīndū macio mothe, na ūthingatage ūthingu, na kwiyamūrira Ngai, na wītīkio, na wendani, na gūkīrīrīra, na ūhooreri. 12 Rūaga mbaara irīa njega ya wītīkio. Rūmia ūhoro wa muoyo wa tene na tene o ūrīa wetīrwo rīrīa woimbūrīre wega wītīkio waku mbere ya aira aingī. (aiōnios g166) 13 Ningī ndī mbere ya Ngai, ūrīa ūheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristū Jesū, ūrīa warutire ūira mwega rīrīa aarutaga ūira mbere ya Pontio Pilato, nī ngūgwatha atī 14 ūrūmagie rīathani rīu wathītwo narīo ūtarī na kīmeni kana ūcuuke ngīnya hīndī rīra Mwathani witū Jesū Kristū akoonanio, 15 ūrīa Ngai akoonania ihinda rīake rīakīnya. Ngai ūcio-rī, nīwe mwene hīnya ūrīa wa kūgoocagwo, na nowe Mūthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. 16 Ningī nowe wiki ūtūūraga muoyo ūrīa ūtathiraga, na agatūūra ūtheri-inī ūrīa gūtārī mündū ūngīhota kūūkuhīrīra. Gūtīrī mündū ūrī wamuona kana ūngīhota kūmuona. Nake arotīīagwo, na arogīa na wathani ūrīa ūtathiraga ngīnya tene. Amenī. (aiōnios g166) 17 Athaga andū arīa itonga gūkū thī īno tūrī matīgage kwīgaatha kana kūiga mwīhoko wao harī thīnī wa ūtonga ūcio ūtamenyagīrwo, no maigage mwīhoko wao harī Ngai ūrīa ūtūheaga indo ciothe na ūtaana, nīguo itūkenagie. (aiōnios g165) 18 Maathe mekage wega, na maingīhīrwo nī gwīkaga cīiko njega, na matūike andū a gūtugana na kūgayagīra andū indo ciao na ūtaana. 19 Meka ūguo nīmarīīgagīra kīgīna kīao ene kīrī mūthingi mūrūmu nī ūndū wa mahinda marīa magooka, na nīgeetha mahote kwīgwatīra muoyo, na nīguo muoyo ūrīa wa ma kūna. 20 Atīrīrī, Timotheo, gitagīra kīrīa wīhokeirwo. Wīthemage inegene rīa arīa matetīgīrīte Ngai, na ngarari cia mathugunda ma maheeni marīa matuagwo atī nīmo ūmenyo na ti ūmenyo kūrī. 21 Andū amwe metīkīte atī marī na ūmenyo ūcio nīmatūgūūgīte na makoima wītīkio-inī. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī.

2 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai. Ndatũmirwo nĩ Ngai kũringana na kũranĩro kia muoyo ũria ũri thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Ndakwandikĩria wee Timotheo, o we mũrũ wakwa nyendete mũno: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ, na Kristũ Jesũ Mwathani witũ, irogĩ nawe. **3** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ũria nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri itarĩ na ũcuuke, o ta ũria maithe makwa ma tene meekaga, o ngũkũririkanaga hĩndĩ ciothe ũtukũ na mũthenya, mahooya-inĩ makwa itegĩtigĩthĩria. **4** Nĩndĩiriragĩria mũno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nĩgeetha njyĩrwo nĩ gĩkeno. **5** Nĩndirikanĩtio ũhoru wa wĩtkio waku ũria ũtarĩ ũhinga, o ta ũria watũire na cũguo Loisi, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjĩtkĩtie atĩ wĩtkio ũcio ũri o thĩnĩ waku. **6** Nĩ undũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũkũririkanĩa atĩ ũhuhagĩrĩrie kĩheo kĩrĩa ũheetwo nĩ Ngai, kĩrĩa wagĩire nakĩo rĩrĩa ndakũigĩrĩire moko. **7** Nĩgũkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gũtwĩkagĩra guoya, no aatũheire roho wa gũtwĩkĩra hinya, na wa wendani, na wa ũũgĩ wa kwĩnyiita maĩndũ-inĩ mothe. **8** Nĩ undũ ũcio ndũkanaconoke ũkũumbũra ũira wa Mwathani witũ, kana ũconoke nĩ undũ wakwa nĩ njohetwo nĩ undũ wake. No nyitaniĩra na nĩ kũnyariĩrwo nĩ undũ wa ũhoru-ũria-Mwega, nĩ undũ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. **9** Ngai nĩwe watũhonokĩrie na agĩtwĩra mütũũire mũtheru, ti tondu wa undũ twĩkĩte, no nĩ undũ wa ũria aatanyĩe gwĩka na nĩ undũ wa wega wake. Twaheirwo wega ũyũ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ mbere ya kĩambĩrĩria gĩa thĩ, (aiŕnĩos g166) **10** no wega ũcio rĩu nĩgũũranĩro nĩ undũ wa kuonekana kwa Mũhonokĩa witũ, Kristũ Jesũ, ũria waniĩnĩre gĩkuũ, na akĩrehe muoyo o na ũhoru wa kwaga kũbutha akĩũga ũtheri-inĩ nĩ undũ wa ũhoru-ũria-Mwega. **11** Na nĩ undũ wa ũhoru-ũcio-Mwega-rĩ, nĩndamũirwo ndũike mũhunjĩa, na mütũmwo, na mũrutani waguo. **12** ũhoru ũcio nĩguo ũtũmĩte nyamariĩke ũguo. No ndiconokaga, tondu ũria nĩ njĩtkĩtie nĩndĩmũũĩ, na ndĩ na ma atĩ arĩ na ũhohi wa kũgĩtĩra kĩrĩa ndĩmwihokeire o nginya rĩrĩa mũthenya ũcio ũgaakinya. **13** Rũmia ũhoru ũria waiguire kuuma kũri nĩ, ũri kionereria kĩa ũrutani mwega, ũri na wĩtkio na wendani thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **14** Mwenyerera undũ ũria mwega ũria wehokeirwo, na ũũmenyerere ũiteithĩtio nĩ Roho Mũtheru ũria ũkaraga thĩnĩ witũ. **15** Wee nĩũĩ atĩ andũ othe thĩnĩ wa bũrũri wa Asia nĩmandiganĩrĩre, o hamwe na Fugelo, na Herimogene. **16** Mwathani aroiguĩra andũ a nyũmba ya Onesiforo tha tondu aananyamarũra kaingĩ na ndaconokire nĩ undũ wakwa kuohwo na mũnyororo. **17** Nowe, hĩndĩ irĩa ookire Roma, nĩnjarĩrie na kĩa o nginya akĩnyona. **18** Mwathani aroĩtkĩra atĩ akaaiguĩrwo tha nĩ Mwathani mũthenya ũcio wakinyalĩ. Wee nĩũũ wega mũno ũria aandeithĩrie na njĩra nyingĩ rĩrĩa ndaarĩ Efeso.

2 Nĩ undũ wa ũguo, wee mũrũ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩnĩ wa wega wa Ngai ũria ũri thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Namo maĩndũ marĩa waiguire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ũũĩ atĩ na mahote kũruta andũ angĩ. **3** ũmĩrĩria gũthĩnĩka hamwe na ithuĩ ta ũri mũthĩgari mwega wa Kristũ Jesũ. **4** Gũtĩrĩ mĩndũ ũrutaga wĩra wa mũthĩgari ũngĩohania na maĩndũ matarĩ ma ũũthĩgari: we endaga o gũkenia mũnene wake ũria ũmwaithaga. **5** ũguo no taguo, mĩndũ ũria ũhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ũhootani atathaakĩte kũringana na ũria gwanĩtũwo. **6** Nĩngĩ-rĩ, mũrĩmi ũria wĩnogagĩa akĩrĩma mĩgũnda nĩ we wagĩrĩrwo

gũtuĩka wa mbere kwamũkĩra maciario maguo. **7** Cũranagĩa maĩndũ marĩa ndĩroigũ, nĩgũkorwo Mwathani nĩarĩkũũhĩgagĩa maĩndũ-inĩ macio mothe. **8** Atĩrĩrĩ, rĩrĩkanagĩa Jesũ Kristũ, ũria wariũkĩrio akiuma kũri arĩa akuũ, na aarĩ wa rũciario rwa Daudi, kũringana na ũhoru-ũria-Mwega, ũria nĩ hunjagĩa. **9** ũhoru ũcio nĩguo nĩ nyariiragĩrwo o nginya ngohwo na mũnyororo ta ndĩ mũgerĩ ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kiohe. **10** Nĩ undũ ũcio, nĩ nĩnyũmagĩrĩria maĩndũ mothe nĩ undũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩire na ũhonokio ũria ũri thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na rĩrĩ wa tene na tene. (aiŕnĩos g166) **11** ũhoru ũyũ nĩ wa kwĩhokeka, atĩrĩ: Angĩkorwo nĩwĩtũkũire hamwe nake-rĩ, o na gũtũũra nĩtũgaatũũra muoyo hamwe nake; **12** na tũngĩkĩrĩrĩria-rĩ, o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake. No tũngĩmũkaana-rĩ, o nake nĩagatũkaana; **13** na tũngĩaga kwĩhokeka, we egũtũũra arĩ o mwĩhokeku, nĩgũkorwo we ndangĩhota gwĩkaana. **14** Rĩrĩkanagĩa andũ maĩndũ macio. Makaanagĩa ũri mbere ya Ngai nĩguo matĩge gũkaraniĩria ndeto itarĩ kĩene; ndeto icio itĩrĩ kĩgũni, no gũthũkia ithũkagĩa arĩa macĩguaga. **15** Gerĩa mũno wĩonanagĩe harĩ Ngai wĩ mwĩtkĩrĩku, na wĩ mũruti-wĩra ũtarĩ undũ ũngĩmũconora, na ũrutana ũhoru ũria wa ma ũrũngĩrĩrie. **16** Ehagĩrĩa mĩario itarĩ ya gwĩtĩgĩra Ngai, tondu arĩa mekenagĩa na ndeto icio makĩragĩrĩa kwaga gwĩtĩgĩra Ngai. **17** ũrutani wao ũtheaga ta kĩronda kĩa ndĩra. Amwe ao nĩ Humenayo, na Fileto, **18** arĩa maturuurĩte na magatĩga ũhoru wa ma. Moĩgaga atĩ ũhoru wa kũriũka nĩũrĩkĩtie kũhĩtũka, na nĩ mathũkĩtie wĩtkio wa andũ amwe. **19** No rĩrĩ, mũthĩngĩ ũria mũrũmwa wa Ngai nĩwĩhaandĩte wega nago wĩkĩrĩtũ rũrĩ na ciugo ici: "Mwathani nĩo andũ arĩa marĩ ake," na nĩngĩ atĩrĩ, "ũria wothe uumbũraga rĩtwa rĩa Mwathani no nginya agarũrũke atĩgane na waganu." **20** Thĩnĩ wa nyũmba yothe nene-rĩ, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nĩ kũri indo cia mĩtĩ na cia rĩũmba; imwe nĩ cia wĩra ũria mũtĩte, na imwe nĩ cia wĩra ũria ũtangĩtũka. **21** Mĩndũ angĩthĩria kuuma kũri maĩndũ macio matangĩtũka, no atuĩke ta kĩndũ gĩa kũruta wĩra wa gĩtĩtio, kĩndũ gĩtherie, kĩrĩa kĩagĩrĩre Mwathani wa nyũmba iyo na kĩahaarĩrio gĩa kũrutaga wĩra o wothe mwega. **22** Na rĩrĩ, ũragĩa merĩrĩria mooru ma wĩthĩ, na ũthĩngatĩge ũthĩngũ, na wĩtkio, na wendani, na thayũ, mũrĩ hamwe na arĩa makayagĩra Mwathani marĩ na ngoro theru. **23** Reganaga na ngarari cia ũrĩmũ na cia ũkĩgu, tondu nĩũũ irehage ngũũ. **24** Nayo ndungata ya Ngai ndĩagĩrĩrwo nĩ gũtuĩka ya ngũũ; handũ ha ũguo, yagĩrĩrwo nĩgũtuĩka ya gũtuga mĩndũ o wothe, na irĩ mĩndũ arĩ na ũhohi wa kũrutana, na irĩ mĩndũ mũkĩrĩrĩria. **25** Nĩngĩ arutage arĩa mamũkararagĩa ahooreire, arĩ na mwĩhoko atĩ Ngai no atũme merire, nĩguo mamenye ũhoru wa ma, **26** na atĩ matũĩke a gwĩcookera, na meteithũkie mũtego-inĩ wa mũcukani ũria ũmanyĩtĩte mĩgwate nĩguo mekage ũria ekwenda.

3 No rĩrĩ, menya atĩ matukũ ma kũrĩgĩrĩria nĩgũkagĩa na mahinda ma ũgwati. **2** Andũ magaatũka eyendi, na endĩ mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andũ mataguaga aciarĩ ao, na matarĩ ngaatho, na matarĩ atheru. **3** Nĩngĩ makorwo matarĩ na wendani, na matarekanagĩra, na a gũcambania, na matangĩhota kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na matarĩ tha, na matendaga maĩndũ mega, **4** na andũ mendaga gũkũnyaniĩra andũ arĩa angĩ, na arũgĩrĩri, na eikĩrĩri, na endĩ gwĩkenia gũkĩra ũria mendete Ngai. **5** Andũ acio metuaga ta meyamũrĩre Ngai no nĩmakaanaga hinya wake. Wĩthemage andũ ta acio. **6** Acio nĩo arĩa matoonyagĩrĩria nyũmba ciene na makaguucagĩrĩria andũ-a-njĩ arĩa ahũthũ ngoro, arĩa maiyũrĩtũwo nĩ mehĩa, na

Tito

1 Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Ngai na mütũmwa wa Jesũ Kristũ. Ndũmitwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ũmenyo wa kũmenya ũhoru-ũria-wa-ma ũria ũtwaraniite na ũhoru wa kwĩyamũria Ngai. **2** na nĩguo wĩtikio na ũmenyo iria irĩ na kĩrĩgĩrĩro kĩa muoyo wa tene na tene, iria Ngai ũria ũtaheenanagia eeraniire o kuuma kĩambĩrĩria. (aiõnios g166) **3** Nariõ ihinda rĩake rĩria rĩagĩrĩire rĩakinya, niaguũranĩire kiugo giake kĩa ndehokeirwo ndikũhunjagie kũringana na ũria njathĩtuo nĩ Ngai Mũhonokia witũ, **4** Ndirakwandĩkĩra marĩa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩĩnĩ wa wĩtikio ũria tũgwataniire nawe: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩ nawe. **5** Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩa gĩatũmire ngũtĩge kũu Kirete nĩ atĩ ũthondeke maĩndũ marĩa mataarĩkĩte na ũthuure athuuri thĩĩnĩ wa o itũũra, o ta ũria ndakwĩrĩre. **6** Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩrwo akorwo atarĩ na ũcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mũtumia o ũmwe tu, na arĩ mũndũ ũrĩ na ciana cĩĩtikĩtie na itarĩ kaĩndũ ingĩcuukĩrwo nĩ ũndũ wa ũmaramari kana kwaga gwathĩka. **7** Kuona atĩ mũrori wa maĩndũ ma kanitha nĩmwĩhokere wĩra wa Ngai, no nginya akorwo atarĩ na ũcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njira irĩa itagĩrĩire. **8** Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ũũĩ gũtugana, na wendete maĩndũ marĩa mega, na ũhotete kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na arĩ mũrũngĩrĩru ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ũmenyagĩrĩra mitũgo yake. **9** Nĩngĩ no nginya arũmagie ũhoru ũria wa kwĩhokeka, o ta ũria ũrutaniitwo, nĩguo ahotage kũũmĩrĩria arĩa angĩ na ũrutani ũria mwagĩrĩru, na ahotage kũregana na arĩa maũkararagia. **10** Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a miario ya tũhũ na aheenanania, na makĩria arĩa a thĩrĩtũ ya arĩa maruaga. **11** Andũ acio no nginya makirio, tondũ nĩmarathũkia mĩcĩ mĩingĩ nĩkũrutanaga maĩndũ marĩa mataagĩrĩire kũrutana, na mekaga ũguo nĩgeetha monage mbeeca irĩa itamagĩrĩire. **12** O na mũnabii ũmwe wao nĩoigĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenanagia hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” **13** ũria ũcio nĩ wa ma. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, makaanagie ũgwatĩrĩre, nĩgeetha mehaande wega ũhoru-inĩ wa gwĩtikia, **14** na nĩguo matikarũmbũyagie ng'ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganaga na ũhoru-ũria-wa-ma. **15** Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciiria matheru, maĩndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciiria mathũku na matetikĩrĩe-rĩ, gũtĩrĩ andũ mũtheru. Ti-itherũ, meciiria mao na thamiri ciao nĩ thĩku. **16** Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmoõ Ngai, no nĩmamũkaanaga na ciiko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathikaga, na gũtĩrĩ ũndũ o na ũmwe mwega mangũka.

2 No wee-rĩ, no nginya ũrutanaga maĩndũ marĩa maringaine na ũrutani ũria mwagĩrĩru. **2** Rutaga athuuri arĩa akũrũ maikarage matarĩ arĩũ, na marĩ a gũtĩka, na a kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ũhoru-inĩ wa gwĩtikia, na makorogwo marĩ na wendani o na ũkĩrĩrĩria. **3** No nao atumia arĩa akũrũ marutage gũikaraga na mũkarĩre ya ũtheru, na matigatuĩke a gũcambania o na kana mamenyere kũnyuuaga ndĩbei nyingĩ matũke ta ngombo ciayo, no nĩ matũke a kũrutanaga maĩndũ marĩa mega, **4** nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, **5** na matũke

a kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehangaie na wĩra o wa kwao mũcũ, na matũke atugi, na maathikagĩre athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagie mũndũ ũngĩcambia kiugo kĩa Ngai. **6** O ta ũguo-rĩ, ũmagĩrĩria aanake, na ũmataarage matũke a kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ. **7** Maĩndũ-inĩ mothe, tuika kionereria gĩa gwĩkaga wega maĩndũ-inĩ mothe. Rĩria ũkũrutana onanagia ũrũngĩrũ, na ũtarĩ na itherũ, **8** o na waragie ciugo iria ciagĩrĩire, itangĩrutika mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorithio tondũ wa kwaga ũndũ mũũru mangĩria igũrũ riitũ. **9** Taaraga ngombo atĩ ciathikagĩre aathani a cio maĩndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩre nao, **10** na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no ciĩhokwo kũna, nĩguo itũmage ũrutani wa ũhoru wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maĩndũ-inĩ mothe. **11** Nĩ ũndũ wega wa Ngai ũria ũrehaga ũhonokio nĩguũranĩrĩro kũrĩ andũ othe. **12** Wega ũcio wa Ngai nĩguo ũtũrutaga kũregana na maĩndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũria Ngai, na merĩrĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gũtũũra twĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na gũtũũra na mitũũrĩre ya ũngai na mũrũngĩrĩru na ya kwĩyamũria Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, (aiõn g165) **13** o tũgĩetagĩrĩria kĩrĩgĩrĩro kĩa kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrĩro wa Jesũ Kristũ, ũria arĩ Ngai witũ mũnena na Mũhonokia. **14** Nake nĩwe werutire nĩ ũndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ mothe, na atherie andũ matũke ake kũũmbe, arĩa marĩ na kiyo gĩa gwĩkaga maĩndũ mega. **15** Rĩu-rĩ, maĩndũ macio nĩmo wagĩrĩrwo nĩkũrutanaga. ũmanagĩrĩria na ũkaananagie wĩ na wathani mothe. Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire.

3 Ririkanagia andũ acio atĩ maathikagĩre anene na arĩa maathanaga, na matũke aathĩki, na makorogwo mehaarĩrĩre kũruta wĩra wothe mwega, **2** nĩngĩ matikae gũcambia mũndũ o na ũrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mitũgo ya ũhooreri harĩ andũ othe. **3** Nĩ ũndũ hĩndĩ imwe-rĩ, o na itherũ twarĩ akĩgu, na tũtiathikaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merĩrĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ũru, tũgathũũragwo o na tũgathũũranaga mũndũ na ũria ũngĩ. **4** No hĩndĩ irĩa ũtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ũria atwendete nago ciaguũranĩrĩro-rĩ, **5** nĩatũhonokirie, na ti ũndũ wa maĩndũ ma ũthingu marĩa twekite, no nĩ ũndũ wa tha ciake. Agũtũhonokia na ũndũ wa gũtũtheria, agũtũciara ringĩ na agĩtwerũhia na ũndũ wa Roho Mũtheru, **6** ũria aatũtũrĩrĩria na ũtaana nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, **7** nĩgeetha twatũuo athingu nĩ ũndũ wa wega wake, tũtũke agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ũria tũtũire twĩrĩgĩrĩire. (aiõnios g166) **8** ũhoru ũcio nĩ wa kwĩhokeka. Na ngũkienda waragie maĩndũ maya ũgwatĩrĩre, nĩgeetha andũ arĩa mehokete Ngai memenyere kwĩrutĩra na kiyo gwĩkaga maĩndũ mega. Maĩndũ maya nĩ magĩrĩru kũna, na nĩ marĩ uumithio harĩ mũndũ o wothe. **9** No rĩrĩ, eheragĩra ngararĩ cia ũrimũ, na ũhoru wa gũkĩnyĩra njiarwa, na gũkararania, na mbaara cia ũhoru wa watho, tondũ maĩndũ macio matĩrĩ uumithio, na nĩ ma tũhũ. **10** Mũndũ ũria ũtũmaga kũgie na nyamũkano-rĩ, mũkaanagie riita rĩa mbere, na rĩa keerĩ. Thuutha wa ũguo, regana nake. **11** Wagĩrĩrwo nĩkũmenya atĩ mũndũ ta ũcio nĩ mwaganu na nĩ mwĩhia; nake we mwene nĩetũrĩre ciira. **12** Ndaarĩka gũtũma Aritema kana Tukiko kũrĩwe, geria ũria ũngĩhota ũke kũrĩ nĩ gũkũ Nikopoli, tondũ nĩkuo ndũete gũikara ihinda rĩa heho. **13** Ika ũria wothe ũngĩhota ũteithie Zena ũria wakiri, na Apolo rĩria marĩkorwo marĩ rũgendo-inĩ, na wone atĩ marĩ na indo

ciothe iria mabatarītio nīcio. **14** Nao andū aitū nīmemenyerie kūrutaga mawīra marīa mega, nīguo mateithagīrīrie mabataro-inī ma o mūthenya nīguo matigatūūre mūtūūrīre ūtarī na uumithio. **15** Andū arīa othe tūrī nao nīmamūgeithia. Geithia andū arīa othe matwendete thīinī wa wītikio. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī inyuothe.

Filemona

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, njohetwo nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mŭrũ wa Ithe witũ, Tũratũma marũa maya kũrĩ Filemona mŭrata witũ ūria twendete na mŭruti wĩra hamwe na ithuĩ, **2** na kũrĩ mwarĩ wa Ithe witũ Apufia, o na kũrĩ Arikipo, ūria ūrũagĩrĩra Ūhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kũrĩ kanitha ūria ūcemanagia gwaku mŭciĩ. **3** Mũrogĩa na wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Atĩrĩrĩ, rĩria ngũkũrĩrikana mahooya-inĩ makwarĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, **5** tondũ nĩnjiguaga ūhoru wa wĩtikio waku thĩinĩ wa Mwathani Jesũ, na ūria wendete andũ arĩa othe aamũre. **6** Nĩhooyaga atĩ ūgĩe na kĩyo rĩria ūkũgwatanĩra nao ūhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ūmenyo wa maũndũ mothe mega marĩa tũrĩ namo thĩinĩ wa Kristũ. **7** Wendani waku nĩuheete gĩkeno kĩnene mũno na ūkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mŭrũ wa Ithe witũ, nĩucanjamũrite ngoro cia andũ arĩa aamũre. **8** Nĩ ūndũ wa ūguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩinĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ūria wagĩrĩre-rĩ, **9** nĩ kaba ngũthaithe ūwĩke nĩ ūndũ wa wendo. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ Paŭlũ o na ndĩ mũthuari mũkũrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, **10** ngũgĩgũthaithe nĩ ūndũ wa mŭrũ wakwa Onesimo, ūria watuĩkire mŭrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. **11** Mbere ĩyo ndaarĩ kiene kũrĩwe, no rĩu nĩatuĩkite mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ. **12** Nake nĩngũmũcookia kũrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. **13** Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũria-Mwega. **14** No ndiendire gwĩka ūndũ o na ūrĩkũ wee ūtetĩkĩrite, nĩgeetha ūndũ o wotho mwega wee ūngĩka ūkorwo ūrĩ wa kwĩyendera no ti wa kũringĩrĩrio. **15** No gũkorwo gĩtũmi gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mũtũũranie nake ngĩnya tene, (aiŏnios g166) **16** no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrite ngombo, acooke arĩ mŭrũ wa Ithe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mŭrũ wa Ithe witũ thĩinĩ wa Mwathani. **17** Nĩ ūndũ ūcio angikorwo nĩutuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkire o ta ūria ūngĩnyamũkĩra nĩ mwene. **18** Nake angikorwo nĩagwĩkite ūũru o na ūrĩkũ, kana hihĩ arĩ na thĩirĩ waku-rĩ, andĩka atĩ thĩirĩ ūcio nĩ wakwa. **19** Nĩ nĩ Paŭlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩirĩ ūcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ūrĩ thĩirĩ wakwa. **20** Atĩrĩrĩ, mŭrũ wa Ithe witũ, nĩ ingienda ngĩe na uumithio uumĩte kũrĩwe thĩinĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩinĩ wa Kristũ. **21** Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ūria ngũrĩitie wĩke. **22** Hamwe na ūguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtikĩrio njũke kũrĩ inyuĩ nĩ ūndũ wa mahooya marĩa mũhooyagĩra. **23** Epafara, ūria tuohetwo nake nĩ ūndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. **24** O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tũrutithanagia wĩra nao, nĩmakũgeithia. **25** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ūrogĩa na roho waku.

Ahibirania

1 Matukū-ini ma tene Ngai nīarīrie maithe maitū na tūnua twa anabii maita maingī, na njīra mwanya mwanya, **2** no matukū-ini maya ma kūrīgīrīra-rī, ithuī niatwarīrie na njīra ya Mūrū, ūrīa aatuire mūgai wa indo ciothe, o we ūrīa thī yothe yombirwo na ūndū wake. (**aiōn g165**) **3** Mūrūwe-rī, niwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na niwe mūhianire mūkinyanīru kūna wa ūrīa Ngai atarī, ningī niwe ūnyītirīrie indo ciothe na kiugo gīake kīrī hinya. Nake aarīkia gūtheria andū mehīa-rī, nīaikarīe thī guoko-inī kwa ūrīo kwa Ūnene kūu igūrū. **4** Nī ūndū ūcio agītūka mūnene gūkīra arāika, o ta ūrīa rīitwa rīrīa agāirwo rīrī inene gūkīra rīao. **5** Nī ūndū-rī, nī mūrāika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Wee niwe Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatūka Thoguo?” **6** O na kana akīmīra atīrī, “Nī nī ngūtūka Ithe, nake atūke Mūrū wakwa?” **7** Na ningī-rī, Ngai aarehe irigithathi rīake gūkū thī, oigire atīrī, “Arāika othe a Ngai nīmāmūnāmīrie, mamūhohe.” **7** Akīaria ūhorō wa arāika oigire atīrī, “Atūmaga arāika ake matūke huho, nacio ndungata ciake agacitua nīmīmī cia mwaki.” **8** No ha ūhorō ūkonīī Mūrū ekuuga atīrī, “Wee Ngai, gītī giaku kia ūnene nīgīgatūra tene na tene, nakīo kīhoo to nīkīo gīgaatūka mūthīgī wa ūthamaki waku. (**aiōn g165**) **9** Wee wendete ūthingu no ūgathūra waganu; nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, niakwambararītie gūkīra athirītū aku othe na ūndū wa gūgūtīrīra maguta ma gīkeno.” **10** Ningī akōiga atīrī, “Wee Mwathani, o kiambīrīria-inī, nīwaarīe mīthingi ya thī, o narīo igūrū nī wīra wa moko maku. **11** Cio nigūtūthira igaathira, no wee nigūtūra ūgaatūra; igaathira o ta nguo. **12** Ūgaacikūnja o ta ūrīa nguo ndaaya ikūnjagwo; ikaagarūrūka o ta ūrīa nguo igarūrūkaga. No wee ndūgarūrūkaga, na mīaka yaku ndrī hīndī igaathira.” **13** Nī ūndū-rī, nī mūrāika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo, nginya rīrīa ngaatūma thū ciaku itūike gaturwa ka makinya maku?” **14** Githī arāika othe ti maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagīre arīa makaagaya ūhonokio?

2 Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrīrwo kūrūmbūiya mūno ūhorō ūrīa tswanaigwa, nīguo tūtīkake gūtūgūgio tweherio kuuma harī guo. **2** Tondū-rī, angīkorwo ūhorō ūrīa warīrio nī arāika warī mūrūru-rī, na mūndū o wothē wareganaga na ūhorō ūcio na akaūremera nīaherithagio o ūrīa kwagīrīre-rī, **3** tūngīkīaga atīa kūherithio tūngīnyarara ūhonokio mūnene ū? Ūhonokio ūyū, ūrīa waambire kūhunjo nī Mwathani, nīwacookire gwīkīrwo hinya kūrī ithuī nī andū arīa maamūguire. **4** Ningī Ngai agītīrī ūhorō ūyū ūrīa atī nī wa ma na ūndū wa kuonania marūrī na morirū, o na kūrīnga ciama cia mīthemba mīingī, na akiheana iheo cia Roho Mūtheru kūrī andū kūrīngana na wendi wake. **5** Thī rīa tūkwarīa ūhorō wayo, arāika tio maaheetwo wathani wayo. **6** No nī harī mūndū mūna ūheanīte ūira handū hamwe akōiga atīrī: “Mūndū akīrī kī tondū ūikaraga ūkīmīwīarīaga, nake mūrū wa mūndū akīrī kī atī nīkīo ūmūmenyagīrīra? **7** Watūmire atīgīe o hanini aiganane na arāika, na ūkīmūhumba thūmbī ya riiri o na gītīo, **8** na ūkīga indo ciothe rungu rwa magūrū make aciathage.” Nake akīga indo ciothe rungu rwa mūndū-rī, hatīrī kīndū o na kīrīkū Ngai aatīgīre gītārī watho-inī wa mūndū. No rīu tūtīonaga indo ciothe irī watho-inī wa mūndū. **9** No tuonaga Jesū, ūrīa gwa kahinda kanini watūtīwo mūnīni gūkīra arāika, no rīu ekīrītīwo thūmbī ya riiri na ya gītīo nī tondū nīnyariirīkire na agīkua, nīgeetha, nī ūndū

wa Wega wa Ngai atūke wa gūcama gīkūū handū ha andū othe. **10** Nīgūkorwo nī kwagīrīre atī Ngai, ūrīa wombire indo ciothe na itūūruga nī ūndū wake-rī, atūme mwambīrīria wa ūhonokio wao agīrīre kūna kūna na ūndū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nyingī riiri-inī wake. **11** Jesū ūrīa ūtūmaga andū matūke atheru, o hamwe na acio matūtīwo atheru, othe matūkaaga andū a nyūmba imwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta arīū na aarī a Ithe. **12** Akoiga atīrī, “Nīngōimbūra rītīwa rīaku kūrī arīū na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia gūkūgōoca ndrī kūngano-inī.” **13** Ningī akōiga atīrī, “Nīi ngūga mwīhoko wakwa harī Ngai.” O na ningī akōiga atīrī, “Nīi ūyū haha, na ciana irīa Ngai aahete.” **14** Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o nake aatūkīre o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa gīkūū giake ahotē kwananga ūrīa ūrī na hinya wa gīkūū, nake niwe mūcukani, **15** na ohore arīa matūire mohetwo ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra gīkūū. **16** Nīgūkorwo ti-itherū ti arāika ateithagia, no ateithagia rūciaro rwa Iburahīmu. **17** Na nī ūndū ūcio no nginya angīahaananirio na arīū na aarī a Ithe maūndū-inī mothe, nīguo atūke mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene ūyūrītīwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na nīguo arute horohō nī ūndū wa mehīa ma kīrīndī. **18** Nīgūkorwo we mwene niathīnīkīre rīria aageragio-rī, nīahotaga gūteithia andū arīa mageragio.

3 Nī ūndū ūcio, inyuī arīū na aarī a Ithe witū atheru, o inyuī mūgwatanīre ūhorō wa gwītīwo kūrīa kuumīte na igūrū, mūwīcūranagīe ūhorō wa Jesū, o we mūtūmwō na mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene ūrīa tuumbūruga ūhorō wake. **2** We aarī mwīhokeku kūrī ūrīa wamwamūrīre, o ta ūrīa Musa aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai. **3** Jesū nīonekanīte aagīrīre kūheo gītīo kīnene gūkīra Musa, o ta ūrīa mwaki wa nyūmba aagīrīrwo nī gītīo gūkīra nyūmba yo nyene. **4** Nīgūkorwo nyūmba o yothē nīrī mūndū ūrīa wamīakire, no Ngai niwe mwaki wa indo ciothe. **5** Nake Musa, aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai arī o ndungata, agakīrutaga ūira wa maūndū marīa makaahēanwo thūutha-inī. **6** No Kristū arī Mūrū aarī mwīhokeku na akarūgamīrīra nyūmba ya Ngai. Na ithuī tūrī nyūmba iyo yake, tūngīkara tūrūmītie ūmīrīru witū na kūrīgīrīro kīrīa twīrahagīra. **7** Nī ūndū-rī, o ta ūrīa Roho Mūtheru oigaga, atīrī: “Ūmūthī, mūngīgīga mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī rīa mwanemeire, andū makīngīeria marī kūu werū-inī, **9** kūrīa maithe manyu maangerīrie na makīndoria, na makīona ciiko ciakwa, ihīnda rīa mīaka mīrongo ina. **10** Nīkīo ndaarakarīre rūciaro rūu, ngīkīuga atīrī, ‘Ngoro cia andū arīa iturugaga hīndī ciothe, na mothe maamenya njīra ciakwa.’ **11** Nī ūndū ūcio ngīhīta na mwīhītwa ndakarīte, ngīuga atīrī, ‘Matīrī hīndī magaatōonya kīhurūko-inī giakwa.’” **12** Arīū na aarī a Ithe witū, mwīmenyererei hatīkagīe o na ūmwe wanyu ūrī na ngoro ihīgia na itetīkagīa, rīa igarūrūkaga, igatīgana na Ngai ūrīa ūrī muoyo. **13** No ūmanagīrīrīai mūndū na ūrīa ūngī o mūthenya, o rīrīa rīothe mūthenya ūrītītagwo Ūmūthī, nīgeetha gūtīkagīe o na ūmwe wanyu ūkūūmio ngoro nī ūndū wa kūheenerio nī mehīa. **14** Tondū ūcio, tūngīrūmia wega mwīhoko ūrīa twarī naguo kuuma o kiambīrīria nginya ithīrīro-rī, nītūgaatūka a kūgwatanīra hamwe na Kristū. **15** O ta ūrīa kwīrītīwo, atīrī: “Ūmūthī, mūngīgīga mūgambo wake, mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī rīa mwanemeire.” **16** Nī andū arīkū acio maagīure na makīmūkararīa? Githī ti arīa othe moimite Misirī matongoretio nī Musa? **17** Ningī-rī, nī

andũ arĩkũ aarakarĩre miaka ĩyo mĩrongo ĩna? Gĩthĩ ti arĩa meehirie, na magĩkua, o arĩa ciimba ciao ciagũire kũu werũ-inĩ? **18** Nĩngĩ-rĩ, nĩ andũ arĩkũ Ngai ehĩtire na mwĩhĩtwa atĩ gũtĩrĩ hĩndĩ magaatũnyũ ũhurũko-inĩ wake, tĩga o andũ acio maaregire kũmwathĩkĩra? **19** Tũgakĩona atĩrĩ, matiahotire gũtoonyũ kuo nĩ undũ wa kwaga gwĩtikĩa kwao.

4 Nĩ undũ ũcio-rĩ, kuona atĩ kĩranĩro gĩa gũtoonyũ ũhurũko-inĩ wake kĩrĩ o ho-rĩ, nĩtwĩmenyerereĩ gũtikagĩe o na ũmwe wanyu ũtagagĩkĩnyĩra. **2** Nĩgũkorwo o na ithuũ nĩtũhũnjĩrio Ũhoru-ũyũ-Mwega o tao; no ũhoru ũrĩa maaiguire ndũigana kũmaguna, tondũ arĩa maũiguire matiwamũkĩrĩre na wĩtikio. **3** Na rĩrĩ, ithuũ arĩa twĩtikĩtie nĩ ithuũ tũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kũu, o ta ũrĩa Ngai oĩgĩre atĩrĩ, “Nĩ undũ ũcio ngĩhĩta na mwĩhĩtwa ndakarĩte, ngũiga atĩrĩ, ‘Matĩrĩ hĩndĩ magaatũnyũ kĩhurũko-inĩ gĩakwa.’” O na gũtuĩka wĩra wake nĩwathĩrĩte kuuma o rĩrĩa thĩ yombĩrwo. **4** Nĩgũkorwo nĩ harĩ handũ hana aarĩtie ũhoru wa mũthenya wa mũgwanja, akoĩga atĩrĩ: “Nake Ngai akĩhurũka mũthenya wa mũgwanja, agĩtigana na wĩra wake wothē.” **5** O na nĩngĩ hau mbere nĩoĩgĩte atĩrĩ, “Matĩrĩ hĩndĩ magaatũnyũ ũhurũko-inĩ wakwa.” **6** Nĩtũkuona atĩ nĩ kũrĩ amwe matĩgaire gũtoonyũ kĩhurũko-inĩ kũu kĩeranĩrwo, nĩgũkorwo arĩa maahũnjĩrio Ũhoru-ũrĩa-Mwega mbere matiatũnyire tondũ nĩmagĩre gwathĩka. **7** Nĩ undũ ũcio, o rĩngĩ Ngai akĩamũra mũthenya mũna, akĩwũta ũmũthĩ, thũutha wa matukũ maĩngĩ gũthĩra rĩrĩa aarĩre na kanua ka Daudi, ta ũrĩa oĩgĩte hau mbere atĩrĩ: “Ũmũthĩ, mũngĩigua mũgambo wake, mũtikoomie ngoro cianyu.” **8** Tondũ korwo Joshua nĩamaheete ũhurũko-rĩ, Ngai ndangĩacookire kwaria ũhoru wa mũthenya ũngĩ thũutha ũcio. **9** Tondũ ũcio nĩgũtigaire Thabatũ ya kĩhurũka ya andũ a Ngai; **10** nĩgũkorwo mũndũ o wothē ũrĩa ũtoonyaga kĩhurũko-inĩ kĩa Ngai o nake nĩahurũkaga agatĩgana na wĩra wake, o ta ũrĩa Ngai aahurũkĩre agĩtigana na wĩra wake. **11** Nĩ undũ ũcio, nĩtwĩrutanĩre na kĩyo gũtoonyũ ũhurũko-inĩ ũcio, nĩgeetha gũtikanaĩge mũndũ o na ũrĩkũ ũkaagũ nĩ undũ wa kũrũmĩrĩra kĩonereria kĩa ũremi wao. **12** Nĩgũkorwo ũhoru wa Ngai ũrĩ muoyo na ũrĩ hinya. Nĩ mũgĩ gũkĩra rũhĩu rwa njora rũnooretwo miēna yeerĩ, ũgatheeca ũkagayũkania muoyo na roho, o na ũkagayana marũngo na maguta marĩa makoragwo mahĩndĩ-inĩ, na nĩngĩ ũgatũira meciĩra na matua ma ngoro. **13** Gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa irĩa ciombĩrwo kĩhĩhĩtwo kuuma maitho-inĩ ma Ngai. Indo ciothe nĩhumbũrie na ikaguũrio mbere ya maitho ma ũrĩa tũkaahe ũhoru wĩtũ. **14** Nĩ undũ ũcio, kuona atĩ tũrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene mũno ũrĩa ũhũngĩre agakĩnya o igũrũ, na nĩwe Jesũ mũrũ wa Ngai-rĩ, nĩtũrũmieĩ na hinya wĩtikio ũrĩa tũumbũraga. **15** Nĩgũkorwo tũtĩrĩ na mũthĩnjĩri-Ngai mũnene ũtangĩhota gũtũguĩra tha ũhũthũ-inĩ wĩtũ, no nĩ tũrĩ na ũmwe wanagerio ikĩro-inĩ ciothe o ta ithuũ, no ndaigana kwĩhĩa. **16** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, nĩtũkuhĩrĩrieĩ gĩtĩ kĩa ũnene kĩa kĩa Wega wake tũrĩ na ũũmĩrũru, nĩgeetha tũkaiguĩrwo tha, na tuone Wega wake wa gũtũeithagĩa hĩndĩ rĩrĩa tũbatarĩte.

5 Rĩu-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene o wothē athuuragwo kuuma gatagafi ka andũ na agatũuo wa kũmarũgamĩrĩra maũndũ-inĩ marĩa makonĩĩ Ngai, nĩguo arutage maruta na magongona nĩ undũ wa kũhoroheria mehĩa. **2** Nake nĩahotaga gũkĩrĩrĩra arĩa matarĩ na ũmenyo o na arĩa maturũrũrĩte, kuona atĩ o nake nĩarĩ ũhũthũ wake. **3** Undũ ũyũ nĩguo ũtũmagũ arute magongona ma kũhoroheria mehĩa make mwene, o ta

ũrĩa amarutaga nĩ undũ wa mehĩa ma kĩrĩndĩ. **4** Gũtĩrĩ mũndũ wĩheaga gũtĩio kũu we mwene; no ngĩnya akorwo etĩtwo nĩ Ngai, o ta ũrĩa Harũni eetĩrwo. **5** Nĩ undũ ũcio, o nake Kristũ ndaigana kwĩyoera ũgocoo ga gũtuĩka mũthĩnjĩri-Ngai ũrĩa mũnene. No nĩ Ngai wamwĩrĩre atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatũka Thoguo.” **6** Na handũ hangĩ oĩgĩte atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai ngĩnya tene, o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩrĩ.” (aĩon g165) **7** Matukũ-inĩ marĩa Jesũ aatũũraga gũkũ thĩ-rĩ, nĩahooyaga na agathaiha Ngai, agĩkayaga mũno agĩtaga maithori kũrĩ ũcio ũngĩahotire kũmũhonokia kuuma gĩkũu-inĩ, na nĩaiguagwo nĩ undũ wa kwĩnyũhĩa gwake. **8** O na gũtuĩka aarĩ mũrũrũ, nĩerutire gwathĩka nĩ undũ wa ũrĩa aanyarĩrĩkire, **9** na aarĩkia gũtũuo mwagĩrĩru kũna, agĩtuĩka kĩhumo kĩa ũhonokia ũrĩa ũtagaathira harĩ arĩa othe mamwathĩkagĩra, (aĩonios g166) **10** nake Ngai akĩmũtua mũthĩnjĩri-Ngai mũnene o ta ũrĩa Melikisedeki aatarĩrĩ. **11** Nĩtũrĩ na maũndũ maĩngĩ tũngĩmwĩra makonĩĩ ũhoru ũyũ, no nĩ hinya kũmũtarĩrĩa tondũ mũtĩnyũitaga maũndũ narua. **12** Nĩ undũ-rĩ, o na gũtuĩka rĩu mwagĩrĩrwo nĩgũkorwo mũrĩ arutani-rĩ, nĩmũbatarĩte mũndũ wa kũmũruta maũndũ marĩa mwarũtĩtwo kĩambĩrĩra ma kiugo kĩa Ngai o rĩngĩ. Inyuũ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! **13** Mũndũ o wothē ũnyuuyaga iria, tondũ no kagenge-rĩ, ndangĩmenya wega ũhoru wa ũrutani wa ũthingu. **14** No irio iria nyũmũ nĩ cia andũ arĩa agĩma, arĩa nĩ undũ wa kũmenyera gũcĩhũthĩra kaĩngĩ, nĩmerũtĩte gũkũũrana wega na ũũru.

6 Nĩ undũ ũcio nĩtũtiganeĩ na morutani marĩa ma kĩambĩrĩra ma ũhoru wa Kristũ, na tũthĩrĩ na mbere na gũkũra, na tũtĩge kwambĩrĩra gwaka mũthingĩ rĩngĩ wa kũrutana ũhoru wa kwĩrĩa nĩ undũ wa ciiko iria cierekagĩra mũndũ gĩkũu-inĩ, na ũrutani wa gwĩtikĩa thĩnĩ wa Ngai, **2** na morutani ma ũbatĩthio, na ma kũgĩrĩrwo moko, o na ma kũrĩũka kwa arĩa akuũ, o na ma gũtũrwo ciira wa tene na tene. (aĩonios g166) **3** Na noguo tũrĩkaga, Ngai angĩtĩkĩra. **4** Na rĩrĩ, nĩ undũ ũrĩ hinya mũno kũrĩ andũ arĩa maanathererwo nĩ ũtheri, na magacama kĩheo kĩrĩa kũmĩte igũrũ, na magakorwo matũtũwo a ngwatanĩro ya Roho Mũtheru, **5** o acio macamĩte wega wa kiugo kĩa Ngai na maahinya ma ihĩnda rĩrĩa rĩgooka, (aĩon g165) **6** andũ acio mangĩgĩa na matĩgane na maũndũ macio-rĩ, gũtĩngĩhoteka kũmacookia rĩngĩ merire, nĩ tondũ nĩ kwambithĩa marambithĩa Mũrũ wa Ngai mũtĩ igũrũ o rĩngĩ, na makamũnyararĩthĩa kũrĩ kĩrĩndĩ. **7** Mũgũnda ũrĩa uragĩrwo nĩ mbura kaĩngĩ na ũgacooka ũgaciara maciara mega ma kũguna arĩa marĩmĩrwo-rĩ, nĩũrathĩmagwo nĩ Ngai. **8** No mũgũnda ũrĩa ũkũraga mũigua na mahĩu ma nyeki-inĩ nĩ wa tũhũ, na ũrĩ ũgwati-inĩ wa kwĩrethĩrĩa kĩrumi. Marĩgĩrĩrio-inĩ nĩgũcinwo ũgaacĩnwo. **9** Arata akwa nyendete mũno, o na tũkĩaragĩa ũguo, ha ũhoru wanyu-rĩ, nĩtwĩrĩgĩrĩre maũndũ mega kũrĩ macio, o marĩa marehanaga na ũhonokia. **10** Tondũ Ngai ndaagĩte kĩhooto; ndakaariganĩrwo nĩ wĩra wanyu o na wendo ũrĩa muonanĩtie nĩ undũ wa rĩrwo rĩake rĩrĩa mwateithagĩa andũ arĩa aamũre, o na rĩu no mũrathĩrĩ na mbere na kũmateithĩa. **11** Tũngĩnda mũndũ o mũndũ wanyu onanie kĩyo o ta kũu o ngĩnya mũthĩa, nĩguo mũkaahĩngĩrio maũndũ marĩa mũtũire mwĩrĩgĩrĩre. **12** Tũtikwenda mũtũũke igũũta, no tũkwenda mwĩgerekanagĩe na andũ, arĩa nĩ undũ wa gwĩtikĩa na gũkĩrĩrĩra kwao nĩkuo gũtũmagũ magairwo maũndũ marĩa meranĩrwo. **13** Rĩrĩa Ngai eerĩre Iburahĩmu kĩranĩro gĩake, eehĩtire akĩgĩwetaga we mwene, nĩgũkorwo gũtĩarĩ na ũngĩ mũnene kũrĩ we wa kwĩhĩta nake, **14** akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngũkũrathĩma na ngũhe njĩaro nyingĩ.” **15** Na nĩ undũ ũcio, thũutha wa Iburahĩmu

gweterera akiriiririe-rí, niaheirwo kíría eeríirwo. **16** Tondú ríirí, andú mehítaga na mündú úria múnene kúmakíra, naguo mwíhítwa úgakindíra úria kwírítwo, na úgakíniina ngarari ciothe. **17** Na tondú Ngai níendaga kuonania hatari nganja kúri agai a maündú maría meraníirwo atí itua ríake ríría aatuíte rítíngígarúrúka-rí, níakindiríre úhoró úcio na mwíhítwa. **18** Ngai eekire úgaga na úndú wa maündú meeri matangígarúrúka, o maría gútangíhoteka Ngai aheenanie namo, nígeetha ithuí aría tuonete handú ha kúúrira twígwaíre kírígíríro kíría túheetwo, túhote kúúmíríra múnó. **19** Kírígíríro gíkí túri nakío kíaana ta nanga ya ngoro, nakío ní kírúmu, na ní kía ma. Nakío gítoonyaga handú-haría-haamúre thuuha wa gítama kíría kinene, **20** o haría Jesú, úria wathiire mbere iitú, aatoonyire ithenya riitú. Nake níatuíkíte múthínjírí-Ngai úria múnene o nginya tene, o ta úria Melikisedeki aatarí. (aión g165)

7 Atírírí, Melikisedeki úcio aarí múthamaki wa Salemu na múthínjírí-Ngai, o Ngai-Úria-úrí-Igúrú-Múnó. Níwe watúngire Iburahímu akínúka aaríkía kúhoota athamaki, na akímúrathima, **2** nake Iburahímu akímúhe gícunjí gía ikúmi kía indo ciothe. Ríitwa ríake rígitáurwo mbere ní kuuga “múthamaki wa úthingú”; ngingí “múthamaki wa Salemu” ní kuuga “múthamaki wa thayú”. **3** Ndaarí na ithe kana nyina, kana kírúka gíake, na ndaarí na kíambíríría kía matukú kana múthia wa muoyo wake, ní úndú úcio, we ahaana ta Múru wa Ngai, egútúura arí múthínjírí-Ngai nginya tene. **4** Ta mwíciirie úria aarí múnene: Atí o na ithe wítú Iburahímu níamúgaíire gícunjí gía ikúmi kía indo iria aatahíte! **5** Na rírí, wathó ugíte atí andú a rúciaro rwa Lawi aría matuíkaga athínjírí-Ngai metage gícunjí gía ikúmi kuuma kúri andú, úguo ní kuuga aría a ithe wao, o na gwaatúka aríu a ithe wao ní a rúciaro rwa Iburahímu. **6** No mündú úcio ndaarí wa rúciaro rwa Lawi, no níamúkíríre gícunjí gía ikúmi kuuma kúri Iburahímu, na akírathima úcio weríirwo cíiraníro. **7** Na hatírí nganja atí mündú úria múnini níwe úrathimagwo ní úria múnene. **8** Tugákioná atí, mwena úmwe gícunjí kiu gía ikúmi kíunganagio ní andú aría macookaga gúkua, na ní Alawí; naguo mwena úcio úngí, kírutagírwo mündú úria uumbúrítwo úhoró wake atí atúuraga o muoyo. **9** O na mündú no oige atí Lawi, úcio úrutagírwo gícunjí kiu gía ikúmi, we mwene níarutire gícunjí kiu na njíra ya Iburahímu, **10** tondú híndí íría Melikisedeki aacamaníre na Iburahímu, Lawi aarí múthíimo-iní wa ithe úcio wa tene. **11** Korwo úkinyaníru kúna níungúnekanire na njíra ya úthínjírí Ngai wa Alawí-rí, (ní úndú kírándí kíaheirwo wathó na njíra íyo), gwakírí bata úngí úrikú gúuke múthínjírí-Ngai úngí, útaríi ta Melikisedeki, na ndatuíke ta wa nyúmba ya Haruní? **12** Nígúkorwo úhoró wa úthínjírí-Ngai úngígarúrúwo-rí, o naguo wathó no nginya úgarúrúwo. **13** Nake mündú úria maündú maya maarítio ní úndú wake oimíte múhíríga-iní úngí, úria gútarí mündú waguo úri watungatíra Ngai kígonogona-iní. **14** Nígúkorwo níkuíkaine wega atí Mwathani wítú oimire múhíríga-iní wa Juda, na ha úhoró wa múhíríga úcio-rí, Musa ndaigana kuuga úndú o na úrikú úkoní athínjírí-Ngai. **15** Na rírí, úhoró úria twarítie no úmenyeke wega makíría angíkorwo múthínjírí-Ngai úngí útaríi ta Melikisedeki níonekaníte, **16** úria útuíkíte múthínjírí-Ngai, na ti kúringana na mútugo wa rúciaro rwake, no ní tondú wa úhóti wa muoyo úria útathiraga. **17** Nígúkorwo níkuumbúrítwo atírí: “Wee úri múthínjírí-Ngai nginya tene, o ta úria Melikisedeki aatarí.” (aión g165) **18** Wathó wa mbere níutiganítwo naguo tondú ndwarí na hinya na úkaaga bata **19** (nígúkorwo wathó ndúri

úndú watímire wagíríre kúna), no nítuheetwo kírígíríro kiega makíría kíría gítúhóthíthaga gúkuhíríría Ngai. **20** Na úndú úyú ndwekirwo hatarí mwíhítwa! Andú acio angí nímatuíkaga athínjírí-Ngai hatarí mwíhítwa, **21** nowe aatuíkire múthínjírí-Ngai na mwíhítwa, ríría Ngai aamwíire atírí: “Jehova níehítite, na ndangúricúkwó, akoga atírí: ‘Wee úri múthínjírí-Ngai nginya tene.’” (aión g165) **22** Ní úndú wa mwíhítwa úyú, Jesú níatuíkíte múrúgamíríri wa kírikaníro kíría kiega makíría. **23** Ningí-rí, nígúkorétwo na athínjírí-Ngai aingí ta acio hau mbere, nígúkorwo nímakuaaga magakígíríro gúthíi na mbere na útungata úcio. **24** No tondú Jesú atúuraga muoyo nginya tene-rí, úthínjírí-Ngai wake ní wa gútúura nginya tene. (aión g165) **25** Ní úndú úcio níahotaga kúhonokia kúna aría othe mokaga kúri Ngai magereire harí we, nígúkorwo egútúura amatháithanagíríra. **26** Tondú ní kwagíríre túgie na múthínjírí-Ngai múnene ta úcio, atúhingagíríre bata wítú, na akorwo arí mútheru, na atarí úcuuke, kana ríhia, na aamúranítio na ehia, o na agatúúgíríro igúrú ría igúrú. **27** We ndekúbatara kúrúta magongona múthenya o múthenya ta úria athínjírí-Ngai anene acio angí meekaga, mbere ní úndú wa mehía make mwene, na thuutha úcio ní úndú wa mehía ma kírándí. We níarutire igongona ní úndú wa mehía mao ihinda o rímwe ría kíugana híndí íría eerutire we mwene. **28** Nígúkorwo wathó útuaga andú matarí hinya athínjírí Ngai anene; no mwíhítwa, úria wokire thuutha wa wathó, níwaamúrire Múriú, úria útuíkíte mwagíríru kúna nginya tene. (aión g165)

8 Atírírí, úhoró úria túraarí ní atí: Ní túri na múthínjírí-Ngai-múnene, úria úikaríte thí guoko-iní kwa úrio gwa gítí kía Únene kía úthamaki wa igúrú, **2** nake ní mútungatírí wa handú-haría-haamúre, o kúu hema-iní ya gútúnganwo íría ya ma íría yaakírwo ní Mwathani, no ti mündú. **3** Na rírí, múthínjírí-Ngai múnene o wothé aathuuragwo níguo arutage íheo na magongona, na ní úndú úcio o nake no nginya akorwo arí na kíndú gía kúrúta. **4** Korwo arí o gúku thí-rí, ndangírí múthínjírí-Ngai, nígúkorwo ní kúri andú aría marutaga íheo iria ciathanítwo ní wathó. **5** Nao matungataga múhianíre wa handú-haría-haamúre na kíururu kía maündú maría marí igúrú. Úndú úcio níguo watúmire Musa ataarwo híndí íría eeharagíría gwaka Hema-ya-Gútúnganwo, akíurwo atírí: “Menyerera wone níwathondeka indo ício ciothe kúringana na múhianíre úria woníro úri kírima-iní.” **6** No rírí, útungata úria Jesú aheetwo níukíríte wao, o ta úria kírikaníro kíría arí we múiguithania wakío gíkíríte kíría gíkúru, na ngingí kíhaandítwo na cíiraníro njega makíría. **7** Nígúkorwo kírikaníro kía mbere gítangírí na mahítia, gútúngagíríre bata wa gwetha kíngí gía keerí. **8** No Ngai níoonire andú marí na mahítia, akiuga atírí: “Matukú nímarooka, ríría ngaaríkaníra kírikaníro kíerú na nyúmba ya Isiraeli, o hamwe na nyúmba ya Juda, níguo Mwathani ekuuga. **9** Nakío kírikaníro kiu gítikaahana ta kírikaníro kíría ndaaríkaníre na maithe mao ma tene ríría ndaamúyitire na guoko, ngímatongoría, ngímaruta búrúri wa Misiri, na tondú matiigana gúikara marí ehokeku harí kírikaníro gíakwa, na ní ngímahutatíra, úguo níguo Mwathani ekuuga. **10** Gíkí níkío kírikaníro kíría ngaaríkaníra na nyúmba ya Isiraeli ihinda ríu ríathira, níguo Mwathani ekuuga. Níngékíra wathó wakwa mecíria-iní mao, na níngí ndiwaandíke ngoro-iní ciao. Na níi ngaatúka Ngai wao, nao matuíke andú akwa. **11** Gútigacooka gúkorwo na mündú úkúrua úria úngí, kana mündú arute múru wa ithe amwíre atírí, ‘Menyana na Mwathani,’ tondú andú othe nímagakorwo maamenyete, kuuma úria múnini

mũno wao nginya ūria mũnene. **12** Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.” **13** Na rĩrĩ, rĩrĩa ekwaria ūhoru wa kĩrĩkanĩro kĩaerũ-rĩ, nĩgũtua aatuire kĩaerũ kĩa mbere gĩkũrĩ; na kĩndũ o gĩothe kĩrakũra-rĩ, gĩtuikaga gĩa gũthira, gĩkabũria o biũ.

9 Rĩu-rĩ, kĩrĩkanĩro kĩaerũ kĩa mbere nĩ kĩaerũ na mawatho maakonĩ ūhoru wa kũhooya Ngai, o na nĩngĩ nĩ kwari na handũ-harĩa-haamũre gũkũ thĩ. **2** Nĩ kwari na hema yathondeketwo, na kanyũmba kayo ka mbere nĩ haari na mũtĩ ūria wa gũcuuria mataka, na metha, na mĩgate irĩa mĩamũre; hau nĩho heetagwo “Handũ-harĩa-Hatheru.” **3** Thuutha wa gĩtama gĩa keerĩ haari na kanyũmba geetagwo, “Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno,” **4** na hau nĩho haari kĩgongona gĩa thahabu gĩa gĩcinĩrwũ ūbumba, na nĩho haari ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro rĩrĩa rĩahumbĩrĩtuo na thahabu kũndũ gothe. Thĩnĩ na ithandũkũ rĩu nĩ haari na nyũngũ ya thahabu yari na mana, na rũthanju rwa Harũni rĩrĩa rwathundũkĩte, na ihengere cia mahiga irĩa ciandikĩtuo. **5** Igũrũ wa ithandũkũ rĩu nĩ haari na akerebi a Riiri, mahumbĩrite gĩtĩ-gĩa-tha. No rĩu tũtingĩhota gũtaarĩria wega rĩu ūhoru wa kĩndũ o kĩndũ. **6** Nacio indo ciothe kĩaerũ kĩaerũ kũbangwo ūguo-rĩ, athĩnjĩri-Ngai nao maatoonyaga kanyũmba kau ka mbere hĩndĩ ciothe nĩguo marute wĩra wao wa ūtungata. **7** No rĩrĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene nowe wiki watoonyaga kanyũmba karĩa ga thĩnĩ, na aatoonyaga o ihinda o rĩmwe mwaka, na ndangĩtoonyire atakuĩte thakame ya kũruta igongona nĩ ūndũ wake mwene na nĩ ūndũ wa mehia ma andũ marĩa meekĩte matekũmenya. **8** Ūndũ ūyũ nĩguo Roho Mũtheru oonanagia naguo atĩ njĩra ya gũtoonya Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno ndĩakoretwo ĩgũũranĩro ihinda rĩrĩa rĩothe hema ya mbere yari ho. **9** Gĩkĩ gĩkĩrĩ o kĩonereria kĩa matukũ maya tũrĩ, atĩ maruta na magongona marĩa maarutagwo matingĩahotire gũtheria thamiri ya mũndũ ūria mũhooi Ngai. **10** Maũndũ macio makonĩ o ūhoru wa kũria na kũnyua, na magongona ma mĩthemba mũingĩ ya gwĩtheria na mawatho ma na igũrũ tu, marĩa maathanĩtuo megakwo nginya ihinda rĩrĩa maũndũ makeerũhio rĩgaakinya. **11** Rĩrĩa Kristũ ookire arĩ mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene wa maũndũ mega marĩa marĩ kuo-rĩ, nĩagereire hema-inĩ irĩa nene na nginyanĩru irĩa itathondeketwo na moko ma andũ, naguo ūguo nĩ kuuga ti ya mũmbire wa thĩ ino. **12** Ndaatoonyire na ūndũ wa thakame ya mbũri na njau; nowe aatoonyire Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno riita o rĩmwe rĩa kũigana na ūndũ wa thakame yake we mwene, arĩkĩte gũkũũra andũ na ūkũũri ūria ūtagaathira. **(aiõnios g166)** **13** Thakame ya mbũri na ndegwa, na mũhu wa moori icĩnitwo, ciamĩnjaminjĩro arĩa marĩ na thaahu, nĩciamatheragia na ikaniina thaahu mũrĩ yao. **14** Gĩthĩ thakame ya Kristũ, ūria werutire arĩ igongona rĩtarĩ kaũũgũ harĩ Ngai nĩ ūndũ wa Roho wa tene na tene, ndĩngĩgĩtheria thamiri ciitũ makĩria nĩguo itigane na ciiko irĩa cierekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, nĩguo tũtungatagĩre Ngai ūria ūtũũraga muoyo! **(aiõnios g166)** **15** Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, Kristũ niwe mũgũithania wa kĩrĩkanĩro kĩaerũ, nĩguo arĩa metĩtuo mahote kũgairwo igai rĩrĩa rĩranĩrwũ rĩtagaathira, kuona atĩ rĩu niakuĩte arĩ mũkũũri wa kũmakũũra kuuma mehia-inĩ marĩa meekĩtuo kĩrĩkanĩro-inĩ kĩaerũ kĩa mbere. **(aiõnios g166)** **16** Tondũ ha ūhoru ūkonĩ kwĩgaya-rĩ, nĩ kwagĩrĩre kũmenyeke wega atĩ ūcio wĩgaitũ niakuĩte, **17** nĩ ūndũ kwĩgaya kũgiaga na hinya rĩrĩa mũndũ ūria wĩgaitũ aarĩkia gũkua; kwĩgaya gũtĩrĩ hinya rĩrĩa rĩothe ūria wĩgaitũ arĩ muoyo. **18** Ūguo noguo o nakĩo kĩrĩkanĩro kĩa mbere gĩtingĩgĩre na hinya hatarĩ thakame. **19** Hĩndĩ irĩa Musa aarĩkirie kũhe andũ

othe maathani mothe marĩa maandikĩtuo watho-inĩ-rĩ, nĩoire thakame ya njau, o hamwe na maaĩ, na guoya mũtũne, na mathĩgĩ ma mũthobi akĩminjaminjĩria ibuku rĩa gĩkũnjo o na andũ othe. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “ĩno nĩyo thakame ya kĩrĩkanĩro, kĩaerũ Ngai amwathĩte mwathĩkagĩre.” **21** Nĩngĩ o ūndũ ūmwe, akĩminjaminjĩria Hema-ya-Gũtũnganwo thakame o hamwe na indo irĩa ciothe ciahũthagĩrwo gũtungatĩra Ngai nacio. **22** Na ti-itherũ, kũringana na watho hakuĩrĩ indo ciothe itheragio na thakame, na hatarĩ gũtũtuo gwa thakame-rĩ, gũtĩrĩ kũrekerwo kwa mehia. **23** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ kwagĩrĩre mĩhaano ya indo irĩa irĩ igũrũ itheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene itheragio na magongona mega kũri macio. **24** Nĩgũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-harĩa-haamũre haakĩtuo na moko ma andũ hahaanaine na handũ harĩa ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũria rĩu arũgamĩte mbere ya Ngai nĩ ūndũ wĩtũ. **25** O na ndaatoonyire igũrũ nĩguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ūria mũthĩnjĩri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno o mwaka arĩ na thakame itarĩ yake mwene. **26** Kũngĩrĩ ūguo-rĩ, Kristũ angĩtũũraga anyariiragwo kuuma rĩrĩa thĩ yombirwo. No rĩu, matukũ-inĩ maya ma kũrĩgĩrĩria, niagũũranĩro riita rĩmwe rĩa kũigana nĩguo ehierie wĩhĩa na ūndũ wa kwĩrũta atũke igongona we mwene. **(aiõn g165)** **27** Na o ta ūria gũtũtuo atĩ andũ makuae o riita rĩmwe, na thuutha wa ūguo magatũrwo ciira-rĩ, **28** ūguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe nĩguo ehierie mehia ma andũ aingĩ; nake niakagũũranĩro riita rĩa keerĩ, no tigeetha akuae mehia, no nĩgeetha arehere arĩa mamwetagĩrĩa ūhonokio.

10 Rĩu-rĩ, watho no kĩrũru kĩa maũndũ mega marĩa magooka, no ti mũhianĩre wa maũndũ marĩa mo mene. Nĩ ūndũ ūcio watho ndũngĩhota gũtũma magongona marĩ marutagwo o mwaka o mwaka mategũtĩgĩthĩro matũme andũ arĩa mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. **2** Tondũ korwo nĩ kwahotekire-rĩ, gĩthĩ magongona macio matingĩagĩtĩgĩre kũrutagwo? Nĩgũkorwo arĩa maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe rĩa kũigana, na matingĩacookire gwĩcuukĩra mehia mao. **3** No rĩrĩ, magongona macio maarĩ ma kũrĩkanania mehia mwaka o mwaka, **4** tondũ gũtingĩhoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehia. **5** Nĩ ūndũ ūcio, hĩndĩ irĩa Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atĩrĩ: “Wee ti magongona na maruta weriragĩria, no nĩ mwĩrĩ wahaarĩrĩre; **6** ndwakenirio nĩ maruta ma njino, o na kana maruta ma kũhoroheria mehia. **7** Hĩndĩ iyo ngiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ūyũ haha, o ta ūria ūhoru wakwa wandikĩtuo ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, atĩrĩ: njũkĩte gwĩka wendi waku, Wee Ngai.’” **8** Mbere oigire atĩrĩ, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroheria mehia, ti mo weriragĩria, o na kana ūgakenio nĩmo” (o na gũtuĩka watho nĩwaathanĩte marutagwo). **9** Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha, njũkĩte gwĩka wendi waku.” Eheragia ūhoru wa mbere nĩguo ahaande ūcio wa keerĩ. **10** Na nĩ ūndũ wa kwenda kũũrĩ, nĩtũtũtuo atheru nĩ ūndũ wa igongona rĩa mwĩrĩ wa Jesũ Kristũ rĩrĩa aarutire ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **11** Mũthenya o mũthenya mũthĩnjĩri-Ngai o wotho arũgamaga na akaruta mawĩra make makonĩ kĩrĩra kĩa Ngai, agakĩrũta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no nĩ magongona matangĩhota kweheria mehia. **12** No rĩrĩ, mũthĩnjĩri Ngai ūyũ aarĩkia kũruta igongona rĩmwe rĩa kũigana rĩa kweheria mehia, nĩakarire thĩ guoko-inĩ kwa ūrio kwa Ngai. **13** Kuuma hĩndĩ iyo niatũũraga etereire o nginya rĩrĩa thũ ciake igaatũuo gaturwa ka makinya make, **14** nĩ tondũ na ūndũ wa igongona rĩu rĩmwe, niatũmĩte

aria maratuuo atheru magirire kuna nginya tene. **15** O nake Roho Mutheru niatumburagira uhero iyü. O mbere akoiga atiri: **16** “Giki nikio kirikaniro kiria ngaarikanira nao thuutha wa matukü macio, üguo niguo Mwathani ekuuga. Nینگیکیرا mawatho makwa ngoro-ini ciao, na ndimaandike meciiria-ini mao.” **17** Ningi agacooka akoiga atiri: “Ndigacooka kuirikana mehia mao na ciko ciao cia üremi o ri o ri.” **18** Na riri, mehia marikia kürekanirwo-ri, gütingicooka kürutwo igongona ringi ria kweheria mehia. **19** Ni ündü ücio, ariü na aari a lthe witu, kuona ati türi na mwihoko wa gütoonya Handü-haria-Hatheru-Müno, na ündü wa thakame ya Jesü, **20** tondü niatüthingürü njira njerü na iri muoyo ya kühitükira gitambaya-ini, nakio nikio mwiri wake, **21** na kuona ati ni türi na müthünjiri-Ngai münene müno üria ürügamirire nyumba ya Ngai-ri, **22** nitükühririe Ngai türi na ngoro itari na ühinga, na tüyürtüwo ni witikio kuna, nacio ngoro ciütü iminjaminjiri niguo tütherio thamiri ciütü ciage ücuuke nayo miri iütü ithambio na maa matheru. **23** Ningi nitürümie ühero wa küirigiri kiria tuumburaga tütegüthangania, nigükorwo üria wiranire kiraniro kiu ni mwihokeku. **24** Hamwe na üguo, nitwüüranie üria tüngürahürana o mündü na üria üngi ühero-ini wa kwendana na gwika ciko njega. **25** Na ningi tütigatige künganaga hamwe, ta üria andü amwe mamenyerete gwikaga, no nitümanagiririe mündü na üria üngi, na makiria müno tondü wa üria mükuona ati Müthenya ücio niürakühriria. **26** Tondü tüngüthii na mbere na kwihia na ütürika thuutha wa künya ühero-üria-wa-ma-ri, gütiri na igongona ringi ria kweheria mehia ritigaire, **27** tiga o gweterera türi na guoya ciira o na mwaki ürürimbükaga üria ükaaniina thü cia Ngai. **28** Mündü üria wothe wareganaga na watho wa Musa ooragagwo ateküigürwo tha na ündü wa üria wa andü eerü kana atatu. **29** Mügwiciiria mündü agüirwo niküherithio müno makiria atia, üria ürangüririe Mürü wa Ngai thü, na agatua ati thakame ya kirikaniro iria aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho üria üheanaga wega wa Ngai? **30** Nigükorwo nitüü üria woigire atiri, “Kürihaniria ni gwakwa, na ni ni ngaarihaniria,” na ningi akiuga atiri, “Mwathani niwe ügaatüra andü ake ciira.” **31** Ni ündü wa küguoyohia müno mündü gükumbatu ni Ngai üria üri muoyo. **32** Ririkana matukü ma tene thuutha wanyu kwarirwo ni ütheri, üria mweyümüririe mbaara nene riria mwanariiragwo. **33** Mahinda mamwe mwathinagio mbere ya kiriri mükirumagwo; na mahinda mangi nimmwanyiitanagira na aria meekagwo üguo. **34** Ningi nimmwauigira aria mohetwo njeera tha, na mügetikagira gütinywo indo cianyu mükenete, tondü nimmwamenyete ati inyu mwarü na ütonga üngi mwega makiria na wa gütüüra. **35** Ni ündü ücio, mütigate ümüriru ücio wanyu; nigükorwo nükamürehere uumithio münene. **36** Mwaigürwo nigüküririria, niguo mwarikia gwika üria Ngai endaga, mükaamükira kiria eeranire. **37** Nigükorwo kahinda kanini gaathira-ri, “Üria üroka niägüka, na ndegütüra. **38** No mündü wakwa üria müthingu agaatüüra muoyo ni ündü wa gwitikia. Na angigacooka na thuutha, ngoro yakwa ndigakenio niwe.” **39** No ithü tütiri a thiritü ya aria macookaga na thuutha makora, no türi a thiritü ya aria metikagia, makahonokio.

11 Rü-ri, gwitikia nikügü na ma ya maündü maria twirigiriire, na kümenya na ma ati maündü maria tütonaga mari ho. **2** Ündü ücio niguo watüme andü aria maarü kuo tene magaathirio. **3** Ni ündü wa gwitikia-ri, nitümenyaga ati thü yothe yombirwo na kiugo kia Ngai, na ni ündü ücio indo iria cionagwo itathondekirwo kuma küri indo

iria cionekanaga. (**aiön g165**) **4** Ni ündü wa gwitikia-ri, Habili niarutire Ngai igongona riega gükira ria Kaini. Na ni ündü wa gwitikia niagathirio ta mündü müthingu riria Ngai aaheanire üria mwega ni gwitikia maruta make. Na ni ündü wa gwitikia o na rü no aaragia o na gütüka niakuire. **5** Na ündü wa gwitikia-ri, Enoku niherio mütüüre-ini iyü, niguo ndagacame gikuü; na ndacookire kuonwo tondü Ngai niamweherire. Nigükorwo ataneherio, niagathirio ati aari mündü wakenagia Ngai. **6** Na riri, gütarü na witikio gütingihoteka gükenia Ngai, tondü mündü üria wothe ükaga hari we no nginya etikie ati ni küri Ngai, na ati niwe üheaga aria othe mamücaragia na kiyo iheo ciao. **7** Ni ündü wa gwitikia-ri, hindü riria Nuhu aamenyithirio ühero wa maündü maria matoonekete-ri, niaakire thabina ari na wutigiri wa ngoro niguo ahonokie andü a nyumba yake. Ni ündü wa gwitikia gwake niatüirire thü ciira, na agitüka mügai wa üthingu üria uumanaga na gwitikia. **8** Ni ündü wa gwitikia-ri, lburahimu riria eetirwo athü büri üria aaheagwo ütuke igai riake, niathikire na agüthii, o na akorwo ndaamenyaga küria aathiiaga. **9** Ni ündü wa gwitikia-ri, agitüka mütüri büri-ini wa küranio ahaana ta mügeni büri-ini wene; aatüüra hema-ini, o ündü ümwe na Isaaka na Jakubu, aria maarü agai a küranio kiu hamwe nake. **10** Nigükorwo niataanyaga kuona itüüra riri na mithing mirümu, riria müthondeki na mwaki wario ni Ngai. **11** Ni ündü wa gwitikia-ri, lburahimu, o na gütüka niatindikite matukü, nake Sara aari thaata, niathithirio gütüka ithe wa mwana tondü niatüite ati Üria weranire küranio kiu aari mwihokeku. **12** Na ni ündü ücio kuuma hari mündü iyü ümwe, o na aari ta mündü mükuü-ri, gügüciarwo njiaro nyingi o ta njata cia igürü, o na ta müthanga üria ütangitarika üri hügürü-ini cia iria. **13** Andü aya othe maatüire marümitie witikio nginya riria maakuire. Matianga kühingirio maündü maria meerirwo; no nimmamonaga mari o küraya na makamakenara. Nao nimoimburaga ati o ni ageni na agendi gük thü. **14** Andü aria moigaga maündü ta macio monanagia ati ni gwetha methaga büri üria üri wa kümbe. **15** Korwo nimeeciragia ühero wa büri üria moimite-ri, ni mangagite na mweke wa gücoka kuo. **16** Handü ha üguo, o meeriragia büri mwega küri ücio, nago ni büri wa igürü. Ni ündü ücio Ngai ndaconokaga gwitwo Ngai wao, nigükorwo nihaariire itüüra inene ni ündü wao. **17** Ni ündü wa gwitikia-ri, lburahimu, riria aageririo ni Ngai, niarutire Isaaka atüke igongona. Ücio werirwo cüranio nihaarire küruta müru wake wa mümwe igongona, **18** o na gütüka Ngai niamwirite atiri, “Rüciaro rüria rügeetanio nawe rükoima hari Isaaka.” **19** lburahimu niatüite na ngoro ati Ngai no ariükie mündü mükuü, na ni ündü ücio no kwirwo na ngerekano ati niacookeirio Isaaka ta oimite küri aria aku. **20** Na ündü wa gwitikia-ri, Isaaka niarathimire Jakubu na Esaü akiratha ühero wa matukü mao ma thuutha. **21** Ni ündü wa gwitikia-ri, Jakubu, riria aari hakuhi gükua, niarathimire ariü a Jusufu, o mündü riita riake, na akühooya Ngai enyitüire müthigi wake. **22** Ni ündü wa gwitikia-ri, Jusufu, nake, ihinda riake ria müthia riakühriria, niarire ühero wa güthaama kwa andü a Israeli kuuma büri wa Misiri, na agiathana ühero ükonii mahündi make. **23** Ni ündü wa gwitikia-ri, aciari a Musa nimmamühithire ihinda ria mieri itatu kuuma aaciarwo tondü nimoönire aari mwana mwega, na matietigirire watho wa müthamaki. **24** Ni ündü wa gwitikia-ri, Musa riria aatükire mündü mügina niaregire gwitwo müru wa mwarü wa Firaüni. **25** Niathuurire künyariranirio hamwe na andü a Ngai, handü ha gwikenia na miago ya wihia ya ihinda inini. **26** We

niatuire atí kúmenwo ní úndú wa Kristú ní uumithio múnene gúkira útonga wa Misiri, ní tondú níacúthagíríria gúkaaeo kíheo. **27** Ní úndú wa gwítíkí-ri, níomire Misiri ategwítígíra marakara ma múthamaki; níakírírírírie tondú níoonire Úríá útonekaga. **28** Ní úndú wa gwítíkí-ri, níarúmírie gíathí kíá Bathaka na úhoro wa kúminjámínjáníro gwa thakame, níguo mwanangí wa marígíthathi ndakae kúhútia marígíthathi ma andú a Isiraeli. **29** Ní úndú wa gwítíkí-ri, andú nímatuikaniíríe Iria Itune taarí thí nyúmú maagereire; no ríríra andú a Misiri maagerírie gwíka úguo, makírindanio ní maai. **30** Ní úndú wa gwítíkí-ri, thingo cia Jeriko níciagúire andú maaríkí gúciithiúrúka matukú múgwanja. **31** Ní úndú wa gwítíkí-ri, múmaraya úríá wetagwo Rahabu, tondú wa kúnyíia athigaani úgeni, ndoraganiírío na andú aría maarí aremi. **32** Ingiuga atía úngí? Ndíri na ihinda ría kúheana úhoro wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samúeli, o na wa anabii, **33** acio othe ní úndú wa gwítíkí-ri, nímatoorírie mothamaki, na magíka maúndú ma kíhoo, na makígíwatíra kíria kíeraníirwo; nao makíhinga mírúúthi túnua, **34** na makíthoria mwaki warírímbugaga, na makíhonokio matikaniinwo na rúhiú rwa njora; úhinyaru wao wagarúirwo úgítúka hinya; níngí maarúire na úcamba mbaara-iní na magítooria mbútu cia ita cia ndúrirí ingí. **35** Nao andú-a-nja makíríúkírio andú ao aría maakuíte, magícooka muoyo. Andú angí nao nímaregire kúrekererio, makinyariirwo nígeetha makaaríúkieo magíe na muoyo mwega makíríria. **36** Andú angí nímanyúrúrírio na makíhúirwo na íboko, o na angí makíohwo na mínyororo na magíkio njera. **37** Nímahúúirwo na mahiga; o na magíatúranio na thoo maita meerí; níngí makúragwo na híu cia njora. Maathíiaga mehumbíte njúa cia ng'ondú na cia mbúri, na marí ngía, na makanyariirwo, o na magekawo úuru; **38** thí ndíamaagírírie. Moorúraga werú-iní na íríma-iní, o na ngurunga-iní na miungu-iní ya thí. **39** Andú aya othe nímagathírírio ní úndú wa wítíkio wao, no gútírí o na úmwe wao wahingírío kíraníro kíria kíeraníirwo. **40** Ngai níatúhaarírie úndú mwega makíríria nígeetha andú acio matigatúuo aagíríru íthuú tútarí hamwe nao.

12 Ní úndú úcio, kuona atí nítrígíicírío ní aira aingí úguo mahaana ta itu inene-rí, nítwíyáurei kíria gíotho gítúritúhíre, o na wíhía úria útúrigíca muno, na túgíteng'ere íhenya ríríra túgírwo mbere íitú kúírírírie. **2** Nítúúthírírie Jesú, úria mwambíríria na múkinyaníríria wa gwítíkí gwítú, úria ní úndú wa gíkeno kíria aígírwo mbere yake-rí, níoomírírie kwambwo mútharaba-iní, atekúúria gúconoro, na ríu akaríte thí guoko-iní kwa úrío gwa gítí kíá únene kía Ngai. **3** Ríuru, cúraníai úhoro wa úcio wakírírírie ngararí nyingí úguo kuuma kúrí andú ehia, nígeetha mútikananoge kana múirwo ní hinya. **4** Inyuú múkígíana na mehía-rí, mútírí múrarúa o ngínýa múgaita thakame. **5** Na nímuríganiirwo ní kiugo gíá kúúmúmiríria kíria kímaragaríria ta ciana ciake, atírí: “Múru wakwa, ndúkahúthie írúthia ría Mwathani, o na ndúkoorwo ní hinya híndí íría egúgúkúuma, **6** nígúkorwo Mwathani níarúithagia aría endete, na akaheríthia úria wotho etikíríte atuíke mwana wake.” **7** Inyuú kiragíríríria mathíina marí taarí írúthia; nígúkorwo Ngai aramwíka úguo ta múrí ciana ciake. Ní úndú-rí, ní mwana úríkú útarúthagio ní íthe? **8** Múngíkíaga kúúrúthio (na gútírí mündú útarúthagio), inyuú múkírí ciana cia mútumia wa njíra, no tí ciana ciake. **9** Níngí-rí, íthuothe twanakorwo na maithe maitú maría maatúciaríre na múciaríre wa mwírí, aría maatúúrúthagio na íthuú túkamatíia ní

úndú wa úguo. Túkiagírírie kwínyíihíríia atía Ithe wa maroho maitú níguo tútúire muoyo! **10** Maithe maitú nímatúrúúthíríe gwa kahinda kanini o ta úría moonaga kwagírírie; no Ngai atúrúthagia túteithíke, níguo túgwataníre nake útheru wake. **11** Gútírí írúthia ríonekaga rí ríega ihinda-iní ta ríu, tíga rírí ría o ruo. No thuutha-iní-rí, níríciaraga magetha ma úthingu na thayú harí andú aría merutaga narío. **12** Ní úndú úcio-rí, tambúrúkiái moko manyu maría macunjuríte, na maru manyu maría maregeru níguo magíe hinya. **13** “Rúngaríai njíra cia magúrú manyu,” nígeetha úria úthuaga ndakae kuonja, no ní kaba ahonio. **14** Mwírutanahíre; mündú gúikarania na andú othe na thayú, na gúntúka atíerú; tondú hatarí útheru-rí, gútírí mündú úkoona Mwathani. **15** Menyererai gútíkagíe mündú o na úmwe wanyu úkwaga gúkinýirwo ní Wega wa Ngai, na mútígetíkírie úndú múturu úhaana ta múri wa mútí múrúru úkúre thíini wanyu, úcooke kúrehe thíina na úthaahie andú aingí. **16** Tígíríríai nímuona atí gútírí o na úmwe wanyu múhúúrí maraya, kana mündú útétígíríte Ngai ta Esaú, úria wendíríe igai ría úrigíthathi wake ní úndú wa írío cia íría rímwe. **17** Thuutha-iní, ta úria múúí, híndí íría eendíre kúgaya kírathimo gíake, níaregirwo. Ndaahotíre kuona kamweke ga kwíríra, o na gwatúka níacarríe kírathimo kíu na maithori. **18** Mútiúkíte kírima-iní kíria kíngíhúthio, na kíria kíraakana mwaki; o kíu kíri na nduma, na gígathimba, o na kíri na kíhuhúkanio; **19** níngí kúria kúri múgambo wa coro, o na kana múgambo waragia na ciugo íría aría maacígúire maatháithaníre matíkaheo úhoro úngí o na úmwe, **20** tondú matingómírírie úria gwathanítwo, atírí; “O na nyamú íngíhúthia kírima kíu, no ngínýa íhúúirwo na mahiga íkue.” **21** Handú hau haarí na úndú wa kúguoyohia muno, úú atí Musa níojíre atírí, “Níndírainaina muno ní guoya.” **22** No inyuú múúkíte Kíríma-iní gíá Zayuni, ítúúra inene ría Ngai úria mútúúra muoyo, na nírio Jerusalemu ya Igúru. Nímúúkíte kíungano-iní gíá gíkeno kíri aráika ngírí na ngírí, **23** kúri kanitha wa marígíthathi, aría marítwa mao maandíkítwo kúúria Igúru. Múúkíte kúri Ngai, úria mútúúri andú othe cíira, na kúri maroho ma andú aría atínging matuúkíte akinyanírú kúna, **24** na kúri Jesú úria mútígúthania wa kíraníro kíria kíerú, o na kúri thakame íría yakúminjámínjáníro íría yaragia kíugo kíega gúkira thakame ya Habíli. **25** Menyererai mútikarege úria úkwaria. Angíkorwo matígána gwíthara híndí íría maaregire úria wamakaanagia arí gúkú thí-rí, gíthí íthuú tútingíkíaga o makíríia gwíthara, túngíkíhúthatíra úria útúkaanagia arí igúru? **26** Híndí íyo-rí, múgambo wake níwainainíríe thí, no ríu níeranírie akóiga atírí, “Íhinda ríngí to thí íiki ngainainia, no níngainainia ígúru o narío.” **27** Ciugo íci, “íhinda ríngí,” íronania kweherio gwa kíria kíngíenyenyeka, nacio ní indo íría cíumbítwo, nígeetha kíria gítangíenyenyeka gítúúre. **28** Ní úndú úcio tondú túramúkíra úthamaki útangíenyenyeka-rí, níticookíe nígaatho na túhooyage Ngai na njíra íría yagírírie, túkímútúaga na túkímwítígagíra, **29** nígúkorwo “Ngai wítú ní mwaki úniinana.”

13 Ikaragai mwendaine ta aríu na aarí a Ithe wítú. **2** Mútikaraníaríirwo nígútuga ageni, ní úndú andú amwe tondú wa gwíka úguo maananyiita aráika úgeni matekúmenya. **3** Rírikanagai andú aría mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na múrírikanage aría marathúúnio taarí inyuú ene múranýamarío. **4** Úhoro wa kúhíkánia níwagíríirwo nígútúú ní andú othe, naguo úrírí wa aría mahíkanítie ndúgathaaheo; nígúkorwo Ngai níagacíríthia aría othe matharagia, na

ahūiri-maraya othe. **5** Ikaragai mūtegūkorokera mbeeca, na mūiganagwo nī kīria mūrī nakīo, tondū Ngai oigīte atīrī, “Ndirī hīndī ngaagūtiganīria; na ndigagūtirika o narī.” **6** Nī ūndū ūcio no tuuge tūmūrīrie atīrī, “Mwathani nīwe mūndeithia; ndingītīgīra. Mūndū-rī, nī atīa angīhota kūnjika?” **7** Ririkanagai atongoria anyu arīa maamūheire ūhoro wa Ngai. Cūranagai ūhoro wa maciaro ma mīkarīre yao, na mwīgerekanagerie nao ūhoro-inī wa gwītikia kwao. **8** Jesū Kristū atūūruga atekūgarūrūka, ira, na ūmūthī, o na nginya tene. **(aiōn g165)** **9** Mūtikaheenagīrīro nī mīthemba yothe ya morutani mageni. Nī wega ngoro ciitū ciikīragwo hinya nī Wega wa Ngai, na ti na ūndū wa kūrīa irio cia magongona iria itagunaga arīa macirīāga. **10** Ithuī nī tūrī na kīgongona kīria andū arīa matungataga kūu hema-inī iyo matarī na rūtha rwa kūrīāga magongona marīa marutagīrwo ho. **11** Mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene akuuaga thakame ya nyamū akamītware Handū-haria-Hatheru-Mūno itūike ya kūhoroheria mehia, no mīrī ya nyamū icio īcinagīrwo nja ya itūūra. **12** Ūguo no taguo Jesū aanyariirīrwo nja ya kīhingo gīa itūūra inene, nīgeetha andū matheragio nī thakame yake. **13** Nī ūndū ūcio-rī, nītumagarei tūthī kūrī we kūu nja ya itūūra, tūkuuanīre nake gīconoko kīria we aakuire. **14** Nīgūkorwo gūkū tūtīrī na itūūra inene rītagaathira, no tūcaragia itūūra inene rīria rīgooka thuutha-inī. **15** Nī ūndū ūcio-rī, nītūthī na mbere kūrūtīra Ngai igongona rīa kūmūgocoo nī ūndū wa Jesū tūtegūtīgīthīria, na nīro itunda rīa tūnua tūrīa tuumbūraga rītwa rīake. **16** Na mūtikanariganīrwo nī gwīkaga wega, o na kūgayanaga kīria mūndū arī nakīo na andū arīa angī, nīgūkorwo magongona ta macio nīmo makenagia Ngai. **17** Athīkagīrai atongoria anyu, na mwīnyīihagīrie wathani wao. Maikaraga meiguīte nī ūndū wa mīoyo yanyu taarī o makoorio ūhoro wanyu. Maathīkagīrei nīgeetha wīra wao ūgatuika gīkeno, no ti mūrigo, nīgūkorwo ūndū ūcio ndūngītūika wa kūmūguna. **18** Tūhooyagīrei. Tūrī na ma atī thamiri ciitū itīrī na ūcuuke, na nītūkwenda gūtūūra na mīkarīre mīega maūndū-inī mothe. **19** Nīngūmūthaita mūno mūhooyage nīgeetha hotithio gūcokoo kūrī inyuī o narua. **20** Nake Ngai mwene thayū, ūria wariūkirie Mwathani witū Jesū, ūria Mūrīthi ūria mūnene wa ng’ōndu, akīmūruta kūrī arīa akuū na ūndū wa thakame ya kīrīkanīro kīria gīa tene na tene-rī, **(aiōnios g166)** **21** aromūhe kīndū o gīothe kīega gīa kūmūhotithia gwīka ūria endaga, na aroeka thīinī witū maūndū marīa mamūkenagia thīinī wa Jesū Kristū, nake arogoocagwo tene na tene. Amenī. **(aiōn g165)** **22** Ndamūthaita arīu na aarī a lthe witū, mūkirīrīrie ciugo ciakwa cia kūmūtaara nīgūkorwo ndamwandīkīra o marūa makuhī. **23** Nīngwenda mūmenye atī mūrū wa lthe witū Timotheo nīarekereirio. Nake angūka narua, nītūrīūka nake kūmuona. **24** Geithiai atongoria anyu othe na andū othe, a Ngai. Andū a kuuma Italia nīmamūgeithia. **25** Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī inyuothe.

Jakubu

1 Nĩ nĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesũ Kristũ, Ndĩramwandikira inyuĩ a mihiĩrĩga ĩria ikũmi na ĩrĩ mũhuruĩjtwu thĩ yothē: Nĩndamũgeithia. **2** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma mĩthemba mĩĩngĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gikeno gĩtheri. **3** Tondũ nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkirĩrĩria. **4** Rekei gũkirĩrĩria kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mũtũike andũ aagĩrũrũ kũna na agĩma, mũtarĩ na undũ mwagĩte. **5** Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angikorwo aagĩte ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũria ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũũru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. **6** No rĩrĩa ekũhooya-rĩ, nĩahooe etikĩtie, na ndagathanganio, tondũ mũndũ ũria ũthanganagia ahaana ta ikũmbĩ rĩa iria inene, rĩrĩa rĩhurutagwo nĩ rĩhulo na rĩkarũgarũũgĩ. **7** Mũndũ ũcio ndageciĩrie atĩ nĩakaheo kĩndũ o nakĩ nĩ Mwathani; **8** ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akĩndagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **9** Mũrũ kana mwarĩ wa Ithe witũ ũria wĩnyĩhagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ undũ nĩatũũgĩrĩtio. **10** No ũria mũtongu nĩerahage nĩ undũ wa kũnyĩhio gwake, tondũ agaathira ta ihũ rĩa gĩthaka. **11** Nĩgũkorwo rĩua rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina narĩo rĩkahoohia mũmera; nakĩo kĩro kĩaguo gĩgaitika na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũria mũtongu akaahwerekera o akĩrutaga wĩra wake. **12** Kĩrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũumagĩrĩria rĩria ekũgerio, tondũ aatoria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo ĩria Ngai erĩire arĩa mamwendete. **13** Hĩndĩ ĩria mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoĩge atĩrĩ, “Ngai nĩarangeria.” Nĩgũkorwo Ngai ndangĩhota kũgerio nĩ ũũru, o nake mwene ndageragia mũndũ o na ũrĩkũ; **14** no rĩrĩ, mũndũ nĩkũgerio ageragio hĩndĩ ĩria ekũguucĩrĩrio na akahaenererio nĩ merĩrĩria make mooru. **15** Namu merĩrĩria marĩkia kũgĩa nda, maciaraga mehĩa; namo mehĩa hĩndĩ ĩria maakũra biũ, magaciara gĩkuũ. **16** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno-rĩ, mũtikanaheenio. **17** Kĩheo gĩothe kĩa na gĩkinyanĩru kĩumaga igũrũ, gĩkũrũkĩte kuuma kũrĩ Ithe wa motheri ma igũrũ, ũria ũtagarũrũkaga ta ciĩruru iria igarũrũkaga. **18** Nĩwe watũciarire nĩ kwenda na undũ wa ũhoro-ũria-wa-ma, nĩguo tũtũike ta maciaro ma mbere ma indo ciothe iria ombire. **19** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, menyai ũũ: O mũndũ nĩahiũhage gũthĩkĩrĩria, no ndakahiũhage kwaria o na kana kũrakara, **20** nĩgũkorwo marakara ma mũndũ matirehaga mũtũũrĩre wa ũthingu ũria Ngai endaga. **21** Nĩ undũ ũcio-rĩ, ehariai maũndũ mothe marĩ magigi, na ũũru ũria ũkĩrĩrĩrie kũĩngĩha, na mwĩnyĩhĩtie, mwĩtikĩre kiugo kĩrĩa kĩaandĩtwo thĩnĩ wanyu, o kĩrĩa kĩngĩmũhonokia. **22** Mũtigatũike o a gũthĩkagĩrĩria kiugo tu, no tuĩkai a gwĩka ũria kiugĩte, nĩguo mũtĩkeheenie inyuĩ ene. **23** Mũndũ o wothē ũthĩkagĩrĩria kiugo no ndekaga ũria kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũria wĩroraga ũthĩũ na gĩcicio, **24** na thũthwa wa kwĩrora, agethĩra na akariganĩrwo o narua nĩ ũria ahaana. **25** No mũndũ ũria ũroraga wega watho ũria mũkinyanĩru kũna ũria ũheanaga wĩyathi, na agathĩ na mbere gwĩka ũguo, atekũrganĩrwo nĩ ũria aigũite no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathĩmagĩrwo maũndũ marĩa ekaga. **26** Mũndũ o wothē angĩtũta mũndũ wa ndĩni no aremwo nĩ gwatha rũrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheanagia, na ũndĩni wake nĩ wa tũhũ. **27** ũndĩni ũria Ngai Ithe witũ etikagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndĩgwa hĩndĩ ĩria marĩ

mathĩĩna-inĩ mao, na nĩngĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2 Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta etĩkia thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ũria ũrĩ riiri-rĩ, tigagai gũthutũkanagia andũ nĩ undũ wa maũthĩ mao. **2** Tondũ-rĩ, ĩ hĩhi kũngĩũka mũndũ kũngano-inĩ kĩanyu ekĩrite gĩcũhĩ gĩa thahabu na nguo njega, na gũũke mũndũ mũthĩnĩ ũtehumbĩte nguo njega-rĩ, **3** na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbĩte nguo njega gĩtĩtio, mũmũwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kĩa gĩa gũkarĩra,” no mwĩre mũndũ ũcio mũthĩnĩ atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” **4** gĩthĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatũka atuanĩrĩ ciira marĩ na meciĩria mooru? **5** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thĩkĩrĩria: Gĩthĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩnĩ gũkũ thĩ nĩguo matũike itonga ũhoro-inĩ wa wĩtikio na magarĩwo ũthamaki ũria erĩire arĩa mamwendete? **6** No inyuĩ nĩ mũnyaragaga arĩa athĩnĩ. Gĩthĩ ti itonga imũhinyagĩrĩria? Gĩthĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? **7** Nĩngĩ gĩthĩ ti o macambagia rĩtwa rĩria rĩrĩ gĩtĩtio, o rĩu rĩa ũria mũrĩ ake? **8** Angikorwo nĩmũhingagia watho ũria mũtue nĩ mũthamaki ũria wandĩkitwo Maandiko-inĩ atĩrĩ, “Enda mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wĩyendete we mwene,” nĩmwĩkaga wega. **9** No angikorwo mũtĩagĩra andũ maũthĩ-rĩ, nĩ kwĩhia mwĩhagia na mũrĩ atũire nĩ watho atĩ mũrĩ aagarari watho. **10** Nĩgũkorwo ũria wothē ũhingagia watho wothē, no akahĩngwo nĩ kaũndũ o kamwe ka guo, mũndũ ũcio nĩagararĩte watho wothē. **11** Tondũ ũria woĩgere atĩ, “Ndũkanatharanie,” nowe woĩgere atĩ, “Ndũkanoragane.” Rĩu-rĩ, ũngĩaga gũtharania no ũragane-rĩ, wee nĩtũũkĩte mwagarari wa watho. **12** Aragai na mwĩkage maũndũ manyu o ta mũrĩ arĩa magaatũrwo ciira nĩ watho ũria ũheanaga wĩyathi, **13** tondũ mũndũ ũria ũtuanĩre ciira atekũguanĩra tha-rĩ, ũcio nake agaatũrwo ciira atekũguĩrwo tha. Nacio tha nĩtooragia ũtuanĩrĩ wa ciira! **14** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, gũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ mũndũ angĩuga atĩ arĩ na wĩtikio, no ndarĩ na ciiko? Wĩtikio ũcio wakĩmũhonokia? **15** Mũrũ wa Ithe witũ kana mwarĩ wa Ithe witũ angikorwo ndarĩ na nguo cia kwĩhumba, kana irio cia kũrĩa o mũthenya, **16** nake ũmwe wanyu amwĩre atĩrĩ, “Thĩ na wega; gĩa na ũrugarĩ na ũrĩ wega,” no ndarĩ undũ aamũteithia naguo mabataro-inĩ make ma mwĩrĩ-rĩ, undũ ũcio ũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ? **17** ũguo no taguo wĩtikio mũtheri ũtarĩ na ciiko ũhaana, nĩ mũkuũ guo mwene. **18** No mũndũ no oĩge atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ na wĩtikio; na nĩ ndĩ na ciiko.” Nyonia wĩtikio waku ũria ũtarĩ na ciiko, na nĩ nĩngũkuonia wĩtikio wakwa na undũ wa ũria njikaga. **19** Wee nĩwĩtikĩtie atĩ Ngai no ũmwe. ũguo nĩ wega! O nacio ndaimo nĩciĩtikĩtie ũguo, na ikainaina. **20** Wee kĩrimũ gĩkĩ, nĩ ũira ũrakĩbwa wa kuonania atĩ wĩtikio ũtarĩ na ciiko nĩ wa tũhũ? **21** Gĩthĩ ũburahĩmu, ithe witũ wa tene, ndaatũrwo mũthingu nĩ undũ wa ũria eekire rĩrĩ aarutire mũrĩũ Isaka kĩgongona-inĩ? **22** Mũtigũkĩona atĩ wĩtikio wake nĩ warutire wĩra hamwe na ciiko ciake, naguo wĩtikio wake ũgĩtũmo mũiganĩru kũna nĩ undũ wa ciiko icio ciake. **23** Namu Maandiko makĩhingio marĩa moĩgĩte atĩrĩ, “ũburahĩmu agĩtĩkia Ngai, nakuo gwĩtikia kũu gũgĩtũma atũuo mũthingu,” nake agĩtũwo mũrata wa Ngai. **24** Nĩmũkuona atĩ mũndũ atuagwo mũthingu nĩ undũ wa ũria ekaga, no ti undũ wa wĩtikio wiki. **25** O nake Rahabu ũria warĩ mũmaraya-rĩ, gĩthĩ ndaatũrwo mũthingu nĩ undũ wa ũria eekire hĩndĩ ĩria aanyĩtĩre athigaani arĩa ũgeni na akĩmoonereria njira ĩngĩ ya kũũrĩra? **26** O ta ũria mwĩrĩ ũtarĩ na roho ũrĩ mũkuũ-rĩ, ũguo noguo wĩtikio ũtarĩ ciiko ũrĩ mũkuũ.

3 Ariu na aari a lthe witu, ti aingi anyu magirirwo ni gutuika arutani, tondü ni müü atí ithuú aria túrutanaga nitúgaatuírwo ituíro ría hinya gúkira andú aría angí. **2** lthothe nitúhingicagwo ni maündü maingí. Mündü angikorwo ndarí na mahitia thini na maündü maría aragia-rí, úcio ni múkinyaniru kúna, na niahote kúriira mwírí wake wothe. **3** Hindí íría twekíra mbarathi mikwa túnua níguo itwathikíre-rí, nitúhotaga kúgarúra nyamú íyo írí yothe. **4** Ningí ta rorai úhoro wa marikabu úrí ta kíonereria. O na gútuika ní nene na itwaragwo ní rúhuho rúrí na hinya-rí, níigarúragwo na gathukani kanini, ikarorio o kúria mútarwathia wacio ekwenda gúcoria. **5** Úguo no taguo rúrimí rúhaana. Ní kígá kinini kía mwírí, no ní rwíakagírira múno. Ta mwíciirie íría mütítú múnene úgwatagio mwaki ní gathandí o kanini. **6** Ningí rúrimí ní mwaki, tondü rúyítúrite míthemba yothe ya maündü ma waganu thini na cíga cia mwírí. Rúthúkagia mwírí wothe, rúkagwatia mwaki mütúúrite wothe wa mündü, naruo rwene rúkoragwo rúmunditio mwaki ní Jehanamú. **(Geenna g1067)** **7** Nyamú cia míthemba yothe, na nyoni, na nyamú iria itambaga thí, na nyamú cia iria-iní ríria inene ciothe níihooreragio na cianahoorerio ní mündü, **8** no gútirí mündü o na úrikú úngihota kúhooreria rúrimí. Niruo kindú kíuru gítangikindiría na rúyítúrite ní thumu wa kúuragana. **9** Túgoocaga Mwathani, o we lthe witu, na rúrimí, na túkaruma andú naruo, o acio mombítwo marí na múhianire wa Ngai. **10** Kanua o kau-rí, no ko koimaga úgooci na gakoima irumi. Ariu na aari a lthe witu, úguo tigo kwagíríre gútuika. **11** Kai maai mega na maai ma cumbí mangítherúka kuuma gíthima kimwe? **12** Ariu na aari a lthe witu, múkúyú no úhote gúciara ndamaiyú, kana múthabibú úciare ngúyú? O nakío gíthima kía maai ma cumbí gítíngítherúka maai mega. **13** Thini wanyu-rí, núú úrí na úúgi na agataúkirwo ní maündü? Mündü úcio níakionanie maündü macio na úndü wa kwaga kúhoore wake mwegu, na cíko ciikítwo na njíra ya kwínyiihia kúria kuumanaga na úúgi. **14** No múngikorwo ngoro-iní cianyu ní mütúúragia úuru na úhoro wa kwenda kwiyambatírira-rí, mútikae kwírahíra úndü úcio kana mütúike a gúkaana úhoro wa ma. **15** “Úúgi” ta úcio tigo úkúrukaga uumite igúrí, no ní wa thí íno, na ti wa kírohó, úcio ní úúgi wa múcukani. **16** Nígúkorwo haría harí na úuru na úhoro wa kwenda kwiyambatírira-rí, hau ního hakoragwo na ngúú na cíko ciothe cia waganu. **17** No úúgi íría uumaga igúrí o mbere ní mútheru; ningí níwendete thayú, na níucaayanagíra, na níwinyiihia, na ní úyúúrite ní tha na maciaro mega, ningí ndúthutúkanagia, na ndúri úhinga. **18** Nao ateithurani aría mahaandaga thayú-rí, magethaga maciaro ma úhingu.

4 Atírírí, ní kí gítumaga kúgíe na mbaara na ngúú thini wanyu? Githí itumaga merírira-iní manyu maría marúaga thini wanyu? **2** Mwiriragíria kindú no múkaaga kúgía nakío. Ningí múúraganaga na mógacumíkíra, no mútingíhota kúgía na kíria múkwenda. Mútetanagia na múkarúa. Múgakíaga kuona kindú tondü wa kwaga kúhooya Ngai. **3** Hindí íría mwahooya-rí, nímwagaga kúheo, tondü múhooyaga múri na muoroto múuru, tondü mwendaga múitangage kíria mwahéo na maündü ma gwíkenia. **4** Inyuú atharania aya, kai mútooi atí kúgía úrata na thí ní kúgía úthú na Ngai? Ní úndü úcio mündü o wothe úthuúragia kúgía úrata na thí níkúgía úthú ya Ngai. **5** Kana múgwíciiria Maandiko maaragia úhoro útarí na gítúmi, atí roho úria Ngai aatúmiré útúúrage thini wítú ní úguaga úuru múno? **6** No níatúheaga wega wake makíría.

Kíu níkío gítumaga Maandiko moige atírí: “Ngai níareganaga na aría etíi no aría menyiihagía níno aheaga wega wake.” **7** Ní úndü úcio mwínyiihagíríe Ngai. Reganagai na múcukani, nake níekúmúúríra. **8** Kuhírírírai Ngai, nake níekúmúkuhíríríra. Mwithambeí moko manyu inyuú ehía, na mútherie ngoro cianyu inyuú andú a ngoro igírí. **9** Iguai kíeha, múcakaé, na múgíríke. Garúrai mítheko yanyu ítuúke macakaya, nakío gíkíeno kíanyu kígarúúke gítuúke kíeha. **10** Mwínyiihíríe Mwashani, nake níekúmútúúgíría. **11** Ariu na aari a lthe witu, tígai gúcamania mündü na úria úngí. Úria wothe waragia úhoro wa gúcamania múri kana mwari wa íthe kana akamútuúra ciira-rí, ní watho acambagia na akaitúúra ciira. Hindí íría úgútuúra watho ciira-rí, ndúkoragwo úkíhingia watho, no úkoragwo úrí mútuanírí ciira. **12** Kúri Múheani wa watho, na Mútuanírí ciira o úmwe, o we úria úrí na úhoti wa kúhonokia na kúinihana. No wee-rí, úkírí ú níguo útúúre mündü úria úngí ciira? **13** Rúu ta thikíríríra, inyuú mugaga atírí: “Úmúthí kana rúciú níúgúthúí itúúra rína túúkare kuo mwaka úmwe, túrute wíra wa wonjoria kuo, túgíe na mbeeca.” **14** No rírí, inyuú mütúú úria gúgaatuúka rúciú. Muoyo wanyu úkírí kí? Inyuú múri o kíbi kíria kíonekaga o kahinda kanini, gígacooka gígathira bíre. **15** Handú ha úguo-rí, mwagírirwo ní kugaga atírí, “Mwathani angienda-rí, ní túgúúúra muoyo na twíkage úndü úyú na úyú.” **16** No ríu inyuú ní kwírahá mwírahaga múri na ngúthi. Mwiraho ta úcio wothe ní múuru. **17** Ní úndü wa úguo, mündü wothe úúú gwíka wega na ndekaga-rí, úcio ní kwíhia ehagia.

5 Rúu ta thikíríríra, inyuú itonga ici, rírai na múgíríke tondü wa mathína maría maramúkora. **2** Útonga wanyu ní úbuthie, moko nguo cianyu ní ndie ní memenyi. **3** Thahabu na betha cianyu ní írootete. Kúroota gwacio ní úura wa atí níireganite na inyuú, na níúkúria múri yanyu imúniine o ta mwaki. Inyuú mwígíire múthithú múngí wa matukú ma kúrigíríra. **4** Atírírí! Mícaara íría mwaregíre kúríra aruti a wíra aría maamúríimíre mígúnda níramúkaíra. Gúkaya kwa aría maamúgetheire irio nígúkiníyire matú ma Mwashani Mwene hinya wothe. **5** Mütúúrite gúkú thí na míago na múgúkenagia. Inyuú mwínooretie ní úndü wa múthenya wa gúthínjwo. **6** Inyuú ní mútúúúre andú ciira na múkamooraga matarí na mahitia, o acio matarí úuru na inyuú. **7** Ní úndü úcio, ariu na aari a lthe witu, kíragíríríra, o nginya ríria Mwashani agooca. Ta rorai úria múrimí etagírira múgúnda wake úrute irio iria irí bata, na agakíríríra nginya ciurirwo ní mbura ya mbere o na ya keerí ategúthethúka. **8** O na inyuú-rí, kíriríríra na mwíhaandé wega, tondü Mwashani arí hakuhí gúka. **9** Ariu na aari a lthe witu, tígai gúgetania, nígeetha mútikanatúúro ciira. Mútuanírí ciira arúngí o múrangoní! **10** Ariu na aari a lthe witu, mwírutei na maündü maría mooru anabii meekirwo, o acio maaragia thini wa rúttwa ría Mwashani, naguo úhoro úcio útuúke kíonereria kíanyu gía gúkíríríra ríria múkúnyamario. **11** O ta úria múú, acio maakíríríre-rí, túmatuaga arathime. Nímúguúte úhoro wa gúkíríríra kwa Ayubu, na nímuonete úria Mwashani eekire marígíríro-iní. Mwashani aiyúúútwo ní útugi na tha. **12** Ariu na aari a lthe witu, igúúú ría maündü mothe-rí, tígai kwíhita. Mútikanehite na igúúú kana na thí, o na kana na kindú kíngí o na kí. Inyuú-rí, mwoiga “Í” nítuúke íi, na mwoiga “Aca” nítuúke aca, níguo mútikae gútuúro ciira. **13** Ní harí mündü thini wanyu wonete úuru? Úcio níahoee. Ní harí mündü úkenete? Úcio níaine nyímbo cia kúgooca. **14** Ní harí mündü thini

wanyu mūrūaru? Ūcio nīete athuuri a kanitha mamūhooere na mamūhake maguta thīnī wa rītwa rīa Mwathani. **15** Namo mahooya mangīhooywo na wītīkio nī megūtūma mūdū ūcio mūrūaru ahone; Mwathani nīekūmwarahūra. Angīkorwo ehītīe-rī, nīekūrekerwo mehia make. **16** Nī ūndū ūcio umbūranagīrai mehia manyu o mūdū na ūrīa ūngī, na mūhooyanagīre nīgeetha mūhonagio. Ihooya rīa mūdū mūthingu nī rīrī hinya na nī rītūmaga maūdū manene mekīke. **17** Elija aarī mūdū o ta ithuī. Nake nīahooire Ngai na kīyo atī mbura ndīkoire, nayo mbura ndīoirire būrūrī-inī ūcio ihinda rīa mīaka ītatū na nuthu. **18** Ningī agīcooka akīhooya, nakuo matu-inī gūkiuma mbura, nayo thī īgīciara maciaro mayo. **19** Atīrīrī ariū na aarī a lthe witū, mūdū ūmwe wanyu angīagaga oime ūhoro-inī wa ma nake mūdū ūngī amūgarūre-rī, **20** ririkanai ūū: Mūdū ūrīa wothe ūgarūruga mwīhia kuuma njīra-inī yake njūru-rī, nīkūmūhonokia akaamūhonokia kuuma harī gīkuū na ahumbīre mehia maingī.

1 Petero

1 Nĩ nĩ Petero, mütümbo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandĩkĩra marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũriire, na mütũũrite mũrĩ ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, **2** o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũria Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathĩkagĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩro thakame yake: Wega na thayũ iromũngĩhĩra. **3** Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo! Ngai niatũciarĩte rĩngĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kũrĩgĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũria Jesũ Kristũ aarĩũkĩre akũma kũrĩ arĩa akuũ. **4** Aatũciarĩre nĩguo tũgĩe na igai rĩria rĩtangĩbutha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩria mũgĩrũro kũu igũrũ, **5** o inyuĩ mũgĩrũrwo nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwĩtĩkia, o nginya hĩndĩ rĩria ũhonokio ũgooka ũria ũhaariĩro gũkaaguũranĩro ihinda rĩa mũthia. **6** Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatũka rĩu nĩmũguithĩtio kĩa kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mũthemba yothe. **7** Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtkio wanyu woneke nĩ wa goru mũno gũkĩra thahabu, rĩa ithiraga o na yakorwo itheragio na mwaki, ningĩ ũmenyeye atĩ nĩ wa ma, na atĩ nĩũkarehe ũgocci, na riiri, na gĩtũio hĩndĩ rĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩro. **8** Nĩmũkwendete o na gũtũkia mũtirĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtũm o na gũtũkia rĩu mũtiramuona, na mũkaiyũrwo nĩ gĩkeno gĩtangĩheanika ũhoru wakio, o kĩria kĩrĩ riiri, **9** nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ ũria mũtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtkio wanyu, na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu. **10** Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũria warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kiyo, na makaũtũria na ũmenyereri mũnene, **11** makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ rĩrĩkũ Roho wa Kristũ ũria warĩ thĩini wao orotaga rĩria aarathaga ũhoru wa kũnyariĩrika gwa Kristũ na riiri ũria ikaarũmũrĩra. **12** Nao nĩmagũũrĩro atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ rĩa maaragia ũhoru wa maũndũ maria mwĩrĩtuo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩrie Ũhoru-ũria-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũria watũmirwo kuuma igũrũ. Maũndũ macio nĩmo arĩa meriragĩria mũno kuona. **13** Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaariĩrie meciiria-inĩ manyu; tuikai andũ a kwĩragĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na mũgĩe kũrĩgĩrĩro kianyu hĩrĩ harĩ wega ũria mũkaahoe hĩndĩ rĩa Jesũ Kristũ akaaguũranĩro. **14** Tuikai ciana cia gwathika, na mũtĩgatongoragio nĩ merirĩria mooru maria mwatũire namo mbere hĩndĩ rĩa mũtaamenyete Ngai. **15** No tondũ ũria wamwĩtĩre nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuikai atheru maũndũ-inĩ mothe rĩa mũrĩũkĩka; **16** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Tuikai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.” **17** Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkimwĩtaga Ithe wanyu, o we ũria ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gũkaragei mũmwĩtĩgĩrĩte na mũkaragei ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmũũ atĩ rĩria mwakũũrĩro mũtĩgane na mütũũrĩre wa tũhũ ũria mwatĩgĩrwo nĩ maithe manyu-rĩ, ti indo iria ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũũrĩro nacio, **19** no mwakũũrĩro na thakame ya goru mũno ya Kristũ, ũria wahaanaga ta gatũrũme gatari na kĩmeni kana kaũũgũ. **20** Nake nĩwe wathuurĩtuo thĩ itanombwo, no niaguũranĩro mahinda maya ma kũrĩgĩrĩria nĩ ũndũ wanyu. **21** Na inyuĩ nĩmwĩtĩkĩtie Ngai nĩ ũndũ wake, Ngai ũria wamũriũkĩre kuuma kũrĩ arĩa akuũ na akĩmũhe riiri, nĩgeetha wĩtkio wanyu na mwĩhoko ikorwo irĩ o hĩrĩ Ngai. **22**

Na tondũ rĩu nĩmwĩtheretie nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra ũhoru ũria wa ma, na mũgatũka a kwendana kũna na arĩu na aarĩ a Ithe wanyu hatarĩ ũhinga-rĩ, inyuĩ ene endanagai biũ na ngoro cianyu. **23** Nĩgũkorwo nĩmũciarĩtuo rĩngĩ, no mũtĩciarĩtuo kuuma kũrĩ mbeũ rĩa ibuthaga, no nĩ rĩa itarĩ ya kũbutha, na ũndũ wa kiugo kĩa Ngai kĩria kĩrĩ muoyo na gĩtũũtũga tene na tene. (aiĩon g165) **24** Tondũ rĩrĩ, “Andũ othe mahana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda; nyeki nĩhoothaga, namo mahũa magatĩka, **25** no kiugo kĩa Mwathani gĩtũũrũga nginya tene.” Na kiugo kũu nĩkio mwahunjĩrio. (aiĩon g165)

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ehieria rũmena ruothe na maheeni mothe, na ũhinga, na ũiru, na gũcambania o guothe. **2** Na mũtũike ta tũkenge mwĩrĩragĩrie iria rĩria rĩega rĩa kĩroho, nĩgeetha rĩmũkũragie ũhonokio-inĩ wanyu. **3** Tondũ rĩu nĩmũcamĩte, mũkaigua atĩ Mwathani nĩ mwega. **4** Ũkai kũrĩ we, o ũcio lhiga rĩrĩ muoyo, o rĩu rĩregeriwo nĩ andũ, no Ngai akĩrĩthũra, na nĩ rĩa goru harĩ we, **5** o na inyuĩ, ta mahiga marĩ muoyo-rĩ, nĩ gwakwo mũraakwo mũtũike nyũmba ya kĩroho, na mũtũike gĩkundi gĩtheru kia athinjĩri-Ngai gĩa kũrutaga magongona ma kĩroho maria mangĩtĩkĩrika nĩ Ngai nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ. **6** Nĩgũkorwo Maandiko moigĩte atĩrĩ: “Nĩnjĩgĩte ihiga Zayuni, ihiga ithũure rĩa koine na rĩa goru, na mũndũ ũria ũmwĩhokete ndagaaconoritho.” **7** Na rĩu kũrĩ inyuĩ arĩa mwĩtĩkĩtie, ihiga rĩrĩ nĩ rĩa goru. No kũrĩ arĩa matetĩkĩtie, “Ihiga rĩria aaki maaregire nĩrĩo rĩtũkĩte ihiga inene rĩa koine.” **8** na ningĩ atĩrĩ, “Nĩrĩo ihiga rĩria rĩtũmaga andũ mahĩngwo, na rwaro rwa ihiga rĩria rĩtũmaga magũe.” Mahĩngagwo tondũ wa kũrega gwathĩkĩra ũhoru, na noguo maathĩrĩrio. **9** No inyuĩ-rĩ, mũrĩ rĩrũka rĩthuurĩtuo, na thĩrĩtũ ya athĩnjĩri-Ngai ya nyũmba ya ũthamaki, ningĩ mũrĩ rĩrĩrĩ rwamũre, o na andũ a Ngai kiũmbe, nĩguo mwanagĩrĩre ũgocci wa ũcio wamwĩtĩre muume nduma-inĩ mũtoonye ũtheri-inĩ wake wa magegania. **10** Kũrĩ hĩndĩ mwarĩ andũ mataarĩ kiene, no rĩu mũrĩ andũ a Ngai; kũrĩ hĩndĩ mwagaĩte kũiguũrwo tha, no rĩu nĩmũiguũrĩrwo tha. **11** Arata akwa nyenda mũno, ndamũthaita mũrĩ ta ageni na agendi gũkũ thĩ, mwĩragĩrĩrie merirĩria maria mooru ma mwĩrĩ, o maria marũaga na roho wanyu. **12** Tũũragai na mũtũũrĩre mĩega mũrĩ gatagatĩ ka andũ arĩa mataooĩ Ngai, nĩgeetha o na mangĩmũgĩrĩra atĩ nĩmwĩkĩte ũuru, meonagĩre ciiko cianyu njega na magakumia Ngai mũthenya ũria agooka. **13** Nĩ ũndũ wa Mwathani-rĩ, athĩkagĩrai wathani o wothe ũria ũheanĩtuo thĩini wa andũ: o na wakorwo nĩ wa mũthamaki, arĩ we mũnene igũrũ rĩa anene arĩa angĩ othe, **14** o na kana nĩ wa abarũthĩ arĩa matũmagwo nĩwe nĩguo maherithagie arĩa mekaga ũuru na makagaathĩrĩria arĩa mekaga wega. **15** Nĩgũkorwo ũria Ngai endaga nĩ atĩ mwĩkage wega nĩguo mũkĩragie mĩario ya ũrimũ ya andũ arĩa matarĩ ũndũ mooĩ. **16** Tũũrai ta andũ matarĩ ngombo, no mũtĩkanareke wĩyathi wanyu ũtũike wa kũhĩthĩria waganu; tũũragai mũrĩ ndungata cia Ngai. **17** Heagai mũndũ o wothe gĩtũio kĩria kĩmwagĩrĩre: Endagai ngwatanĩro ya andũ arĩa etĩkia, na mwĩtĩgagĩre Ngai, o na mũtũĩage mũthamaki. **18** Inyuĩ ngombo-rĩ, athĩkagĩrai anene anyu na mũmatĩĩage mũno, na to arĩa ega na maiguuanagĩra tha, no nĩ o na arĩa mataiguuanagĩra tha. **19** Nĩgũkorwo nĩ ũndũ mwega mũndũ angĩkĩrĩrĩria ruo o na akĩnyariĩragwo hatarĩ kihooto tondũ wa kũmenya ũria Ngai endaga. **20** No ũngĩhũũrwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũuru o na ũkĩrĩrĩrie-rĩ, ũngĩkĩgathĩrwo kĩ? No ũngĩnyariĩrwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega na ũkĩrĩrĩrie-rĩ, ũcio nĩ ũndũ mwega maitho-inĩ na Ngai.

21 Ündü üyu nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ündũ wanyu, akimütigira kionereria nĩguo mügeragire o makinya-inĩ make. 22 “We ndaigana kwĩhia, o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.” 23 Hindĩ irĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩrĩa aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtira. Handũ ha kũhooto. 24 We mwene niakuuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mütĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithuĩ tũkue ũhoro-inĩ wa mehia, na tütũũre muoyo nĩ ündũ wa ũthingu; mĩtũnda irĩa aahũũrwo niyo itũmita mũhone. 25 Nĩgũkorwo mwatĩrĩ ta ng’ondũ itururite, no rĩu nĩmũcookereire Mũriĩthi na Mũrĩrĩ wa mũyo yanyu.

3 O ũguo noguo o na inyuĩ atumia, mwagĩrĩrwo nĩ gwachĩkagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetikĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarũro ngoro o na hatarĩ ciugo nĩ ündũ wa mĩtugo ya atumia ao, 2 nĩ ündũ wa kuonaga mĩtũũrĩre yanyu ya ũthingu na ya gĩtĩo. 3 Kwĩgemia kwanyu gũtigatũke o kwa mwĩrĩ, ta kũrama nũjĩrĩ, na kwĩhumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, 4 no handũ ha ũguo-rĩ, gemagai mĩndũ ũria wa hitwo wa ngoro thĩĩnĩ, na ũgemu ũria ũtathũkaga wa roho wa ũhooreri na wa gũkindĩria. Kwĩgemia kũu nĩkũo kũrĩ bata mũno maitho-inĩ ma Ngai. 5 Nĩgũkorwo ũguo nĩguo atumia arĩa atheru a tene arĩa mehokete Ngai meegemagia, na ündũ wa gwachĩkagĩra athuuri ao ene, 6 o ta Sara, ũria waathĩkagĩra Iburahĩmu na akamwĩtaga mwathi wake. Inyuĩ mũrĩ ciana ciake mũngũka ũria kwagĩrĩre mĩtegwĩtigira. 7 O ũguo noguo o na inyuĩ athuuri mwagĩrĩrwo nĩgĩtũũrĩra na atumia anyu na njĩra ya ũũgĩ, mũkĩmatĩaga tondũ nĩ aruti a wĩra hamwe na inyuĩ, na tondũ matĩrĩ hinya mĩngĩ wa mwĩrĩ ta inyuĩ, ningĩ tondũ mũrĩ agai hamwe na atumia anyu a kũheo kĩa ũtugi wa muoyo. Īkagai ũguo nĩguo gũtikagĩe ündũ ũngĩgĩrĩrĩa mahooya manyu. 8 Ngĩrĩkĩrĩria, ngũmwĩra inyuotha atĩrĩ, mütũũranagie mĩtũũranagie mĩndũ na ũria ũngĩ; mĩtũũranagĩre tha, ningĩ mwendange ta ciana cia nyina ũmwe, na mũtũke ataana, na mũkarage mwĩnyĩhĩtie. 9 Tigagai kwĩrĩhĩria ũũru na ũũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage, tondũ ũguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagĩrwo kĩrathimo. 10 Nĩgũkorwo, “Mũndũ ũria wothe ũngĩdane gũtũũra muoya na one matukũ mega, no andũ arĩa arĩgĩrĩre rĩrĩmĩ rwake kwaria ũũru, na mĩromo yake kwaragia maheeni. 11 No nginya agarũrũke atĩge gwĩka ũũru, na ekage o wega; no nginya acaragie thayũ na aũthingatage. 12 Nĩgũkorwo maitho ma Mwashani maikaraga macũthĩrĩre andũ arĩa athingu, na matũ make magathĩkagĩrĩa mahooya mao, no andũ arĩa mekaga ũũru, ũthũu wa Mwashani nĩkũmookĩrĩa ũmookagĩrĩa.” 13 Atĩrĩrĩ, nũũ ũngĩmwĩka ũũru mũngĩkorwo mũrĩ na kĩyo gĩa gwĩka wega? 14 No rĩrĩ, o na mũngĩnyariirwo nĩ ündũ wa gwĩka ũria kwagĩrĩre-rĩ, inyuĩ mũrĩ arathime. “Tigagai gwĩtigira maũndũ marĩa metĩgagĩra; mũtikanamake.” 15 No ngoro-inĩ cianyu-rĩ, mwĩyamũrĩre Kristũ atũke Mwashani. Īkaragai mwĩhaarĩre hindĩ ciothe gũcokeria mĩndũ wothe ũria ũngĩmũria gĩtũmi gĩa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũrĩ nakĩo. No ĩkagai ũguo mũrĩ na ũhooreri na gĩtĩo, 16 mũrĩ na thamĩrĩ itegwĩcuuka, nĩgeetha arĩa macambagia mĩtugo yanyu mĩega tondũ mũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ, maconokage nĩ ündũ wa gĩcambanio kũu kĩa. 17 Nĩ kaba kũnyariirwo nĩ ündũ wa gwĩka wega, angĩkorwo nĩ kwenda kwa Ngai, handũ ha kũnyariirwo nĩ gwĩka ũũru. 18 Tondũ Kristũ aakũire nĩ ündũ wa mehia ihinda o rĩmwe rĩa kũigana, ũria mũthingu agĩkua nĩ ündũ wa arĩa matarĩ athingu, nĩguo atũtware kũrĩ Ngai. Ooragĩrwo arĩ

thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, no ha ũhoro wa Roho, agĩcookio muoyo, 19 agĩthĩ arĩ na muoyo ũcio wa Roho akĩhũnjĩria maroho marĩa maarĩ njeera, 20 marĩa maaremete kuuma o tene rĩrĩa Ngai aatũire etereire akĩrĩrĩre matukũ-inĩ ma Nuhu, rĩrĩa thabina yaakagwo. Thĩĩnĩ wayo haarĩ o andũ anini, nao othe maarĩ andũ anana tu, arĩa maahonokĩro maaf-inĩ, 21 namo maaf macio nĩmo ngerokano ya ũbatĩthio ũria o na inyuĩ mũũhonokagia, na ti ũhoro wa kweheria o gĩko kĩa mwĩrĩ, no nĩ mwĩhĩtwa wa thamĩrĩ itarĩ na ũcuuke kũrĩ Ngai. Kũbatĩthio kũu nĩkũo kũmũhonokagia nĩ ündũ wa kũrĩũkio kwa Jesũ Kristũ, 22 ũria wathĩire igũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, nao araike, na aathanĩ, o na maahinya magatũika ma gwathagwo nĩwe.

4 Nĩ ündũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩrĩ-inĩ-rĩ, o na inyuĩ kũhotorei mũrĩ na meciĩria o ta macio aarĩ namo, tondũ mĩndũ ũria ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩrĩ nĩatiganĩte na mehia. 2 Nĩ ündũ wa ũguo, mütũũrĩre wake ũria ũtigarĩte wa gũtũũra gũkũ thĩ ndarĩtũũraga nĩguo ahĩngagie merĩrĩria mooru na arĩa makũite, no arĩtũũraga nĩguo ekage ũria Ngai endaga. 3 Tondũ nĩmütũũrĩte ihinda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ marĩa andũ arĩa matetikĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni, na merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, na ũrĩũ, na gũthĩiaga maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyua njoothi, o na mũhoore ũrĩ thaaahu wa kũhooya mĩhianano. 4 Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mũtiranyĩtanĩra nao hindĩ irĩa marakĩrĩrĩa ũmaramarĩ-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagia. 5 Nao no nginya makaahena ũhoro wa maũndũ mao kũrĩ ũria wĩhaarĩrĩre gũtũũra ciira arĩa marĩ muoyo na arĩa makũite. 6 Nĩgũkorwo gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmi kĩrĩa gĩatũmĩre ũhoro-ũria-Mwega ũhũnjĩrio o na andũ arĩa makũite, nĩgeetha ha ũhoro wa mwĩrĩ magaatũrwo ciira o ta ũria andũ arĩa angĩ magaatũrwo, no ha ũhoro wa roho matũũre muoyo o ta ũria Ngai atũũraga. 7 Itĩhĩrĩo rĩa maũndũ mothe nĩrĩkũhĩrĩre. Nĩ ündũ ũcio ikaragai mũrĩ na ũũgĩ wa ngoro, na mũkarage mũterĩgĩtuo nĩguo mũhotage kũhooya. 8 Ngĩngĩ gũkĩra maũndũ mothe, ikaragai mwendaine mũno mĩndũ na ũria ũngĩ, tondũ wendani nĩũhumbagĩra mehia maĩngĩ. 9 Ningĩ mĩtũũranagie mĩtekwĩnũgũna. 10 O mĩndũ nĩ ahũthĩre kũheo o gĩothe kĩrĩa amũkĩrite nĩguo atungatagĩre andũ arĩa angĩ, arĩ ta mĩramati mwĩhokeku wa wega wa Ngai wa mĩthemba mĩngĩ. 11 Mũndũ o wothe angĩkorwo akĩaria-rĩ, nĩarie taarĩ mĩndũ ũkũheana ciugo cia Ngai. Nake mĩndũ o wothe angĩkorwo agĩtungata-rĩ, nĩatungate na hinya ũria ũheanagwo nĩ Ngai, nĩgeetha Ngai agoocagwo maũndũ-inĩ mothe thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ. Nake nĩwe ũgũtũũra arĩ na riiri na hinya nginya tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) 12 Arata akwa nyenda mũno, mũtikagegio nĩ magerio marĩa mũranyariirwo namo, taarĩ ündũ mĩgeni ũrĩkĩka thĩĩnĩ wanyu. 13 No kenagai nĩgũkorwo nĩ mũgwatanĩire thĩĩnĩ wa kũnyariirĩra gwa Kristũ, nĩgeetha mũkaiyũrĩrwo nĩ gĩkeno hindĩ irĩa riiri wake ũkaagũranĩrio. 14 Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũngĩrumwo nĩ ündũ wa rĩtwa rĩa Kristũ, nĩ ündũ Roho ũria ũrĩ na riiri, o we Roho wa Ngai, arĩ igũrũ rĩanyu. 15 Mũndũ wanyu ndakananyariirwo ta mũũragani, kana mũici, kana mũgeri ngero ĩngĩ o yothe, o na kana ta mĩndũ ũria wĩtoonyagĩrĩa maũndũ-inĩ ma andũ angĩo. 16 No rĩrĩ, mĩndũ angĩnyariirwo tondũ wa gũtũika Mũkristano-rĩ, ndakanaconoke, no nĩagoocoe Ngai tondũ nĩaheetwo rĩtwa rĩu. 17 Nĩgũkorwo ihinda nĩ ĩkĩnyu ciira wambĩrĩre gũtũũrwo andũ a nyũmba ya Ngai; na angĩkorwo ũkwambĩrĩria na ithũrĩrĩ, gũgaagĩtũika atĩa harĩ arĩa mataathĩkagĩra ũhoro-ũria-

Mwega wa Ngai? **18** Na rĩrĩ, “Angĩkorwo nĩ ùndũ ùrĩ hinya mũndũ ùrĩa mũthingu kũhonoka-rĩ, naguo ùhoru wa mũndũ ùrĩa ùtetikĩtie Ngai na ùrĩa mwĩhia ũgaakĩhaana atĩa?” **19** Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, andũ arĩa manyariĩrĩkaga kũringana na ùrĩa Ngai endete, nĩmaheane mĩoyo yao kũrĩ Mũũmbi wao ùrĩa wa kwĩhokeka, na mathiĩ na mbere gwĩkaga maũndũ mega.

5 Ndi na ùhoru ngwenda gũthaiha athuuri a Kanitha arĩa marĩ hamwe na inyuĩ, ndĩ mũthuari wa Kanitha o tao, na ndĩ mũira wa kũnyariirwo gwa Kristũ, o na ndĩ ũmwe wa gũkaagaĩrwo riiri ùrĩa ũkaaguũranĩrio: **2** Atĩrĩrĩ, tuikai arĩithi a rũũru rwa Ngai rũrĩa mwĩhokeirwo, mũgĩtungataga mũrĩ arori, na ti tondũ wa kũringĩrĩrio, no nĩ ùndũ wa kwiyendera, o ta ùrĩa Ngai endaga mũtuĩke; mũtegũkorokera mbeeca, no mũtungatage mũrĩ na kiyo mũno; **3** mũtigetue anene a andũ arĩa mwĩhokeirwo, no mũtuĩke cionereria njega kũrĩ rũũru rũu. **4** Na hĩndĩ irĩa Mũrĩithi Ūrĩa Mũnene akaaguũranĩrio-rĩ, nĩmũkaheo thũmbĩ ya riiri irĩa itagatheũka o na rĩ. **5** O ũguo no taguo o na inyuĩ aanake mwagĩrĩrwo nĩ gwachĩkĩra andũ arĩa akũrũ. Inyuĩ othe-rĩ, ikaragai mwĩnyiihanĩrie mũndũ na ùrĩa ũngĩ, tondũ-rĩ, “Ngai nĩareganaga na arĩa etĩĩ no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake.” **6** Nĩ ùndũ ùcio mwĩnyiihagiei, mũrĩ guoko-inĩ kwa Ngai kũrĩa kũrĩ hinya, nĩguo akaamũtũgĩria hĩndĩ irĩa njagĩrĩru yakinya. **7** Na mũmũrekagĩrĩrie maũndũ manyu mothe marĩa mamũtangaga, tondũ nĩwe ũmũrũmbũyagia. **8** Ikaragai mwĩguĩte na mwĩhũgaga. Tondũ-rĩ, thũ yanyu mũcukani icangacangaga ta mũrũũthi ũkũrarama ũgĩcaria mũndũ wa gũtambuura. **9** No rĩrĩ, mũmwĩtiirie, mwĩhaandĩte wega thĩinĩ wa wĩtikio, tondũ nĩmũmenyete atĩ ariũ na aarĩ a lthe wanyu gũkũ thĩ guothe maranyariĩrĩka o ta inyuĩ. **10** Nake Ngai mwene wega wothe, o we ùrĩa wamwĩtire riiri-inĩ wake wa tene na tene thĩinĩ wa Kristũ, we mwene nĩakamũcookereria, na amwĩkĩre hinya, na amũtue arĩmu na mũtangĩenyenyeka, thuutha wa kũnyariĩrĩka kahinda kanini. **(aiõnios g166)** **11** Naguo hinya ũrotũka wake tene na tene. Amenĩ. **(aiõn g165)** **12** Ndamwandĩkĩra marũa maya makuhi ndeithĩtio nĩ Silivano, ùrĩa nduaga mũrũ wa lthe witũ mwĩhokeku, nĩguo ndĩmũmĩrĩrie, na heane ũira na ma atĩ ùhoru ũyũ nĩguo wega wa Ngai ùrĩa wa ma. Mwĩhaandei wega thĩinĩ waguo. **13** Kanitha ùrĩa ũrĩ gũkũ Babuloni, ùrĩa ũthuurĩtwo hamwe na inyuĩ, nĩwamũgeithia, o nake mũrũ wakwa Mariko nĩamũgeithia. **14** Geithaniai mũndũ na ùrĩa ũngĩ na ngeithi cia kĩmumunyano iria cia wendo. Thayũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe arĩa mũrĩ thĩinĩ wa Kristũ.

2 Petero

1 Nĩ nĩ Simoni Petero, ndungata na mütümwa wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandikira marũa inyuĩ arĩa mũrikĩtie kwamũkĩra wĩtkio wa goro o ta ũria tũri naguo nĩ ũndũ wa ũthingu wa Jesũ Kristũ, ũria arĩ we Ngai witũ na Mütũhonokia: **2** Wega na thayũ iromũingĩhĩra nĩ ũndũ wa kũmenyana na Ngai, o na Jesũ Mwathani witũ. **3** Riũ-rĩ, hinya wake wa ũngai nĩtũheete kirĩa gĩothe gĩtũbataragia nĩguo tũhote gĩtũũra muoyo na twĩamũriire Ngai, nĩ ũndũ wa kũmenyana nake ũcio watwĩtĩre tũgĩe na riiri wake mwene o na wagĩrĩru wake. **4** Nĩ ũndũ wa maũndũ macio-rĩ, nĩatũheete maũndũ manene mũno ma ciĩranĩro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ũndũ wacio mũgwatanagĩre nake mütũũrĩre-inĩ wa ũngai wake na mwĩtheemage kuuma kũri ũbuthu wa gũkũ thĩ ũria ũrehagwo nĩ merirĩria mooru. **5** Na nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ kũmbe, kũrutanĩrie mũno nĩguo muonganĩrĩrie wĩtkio wanyu na wagĩrĩru; naguo wagĩrĩru mũwonganĩrĩrie na ũmenyo; **6** naguo ũmenyo mũwonganĩrĩrie na kwĩgĩrĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ; nakuo kwĩgĩrĩrĩria merirĩria macio-rĩ, mũkuonganĩrĩrie na gwĩkĩrĩria; nakuo gwĩkĩrĩrĩria mũkuonganĩrĩrie na kwĩyamũrĩra Ngai; **7** nakuo kwĩyamũrĩra Ngai mũkuonganĩrĩrie na gũtuga arĩũ na aarĩ a lthe witũ; nakuo gũtuga arĩũ na aarĩ a lthe witũ mũkuonganĩrĩrie na wendani. **8** Nĩgũkorwo mũngĩgĩa na mawega macio na mamũingĩhĩre mũno-rĩ, nĩmarĩgĩragia mũgũtare kana mawega maciaro harĩ ũhoro wa kũmenya Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** No mũndũ angĩaga maũndũ macio-rĩ, mũndũ ũcio ndarona wega na nĩ mütumumu, na nĩariganĩrĩro atĩ aatherĩro nĩguo atigane na mehia make ma tene. **10** Nĩ ũndũ ũcio, arĩũ na aarĩ a lthe witũ-rĩ, ikagĩrai kũyo makĩria nĩguo mütũme gwĩtwo kwanyu na gũthuurwo kwanyu kũrũme biũ. Nĩgũkorwo mũngĩka maũndũ macio-rĩ, gũtĩrĩ hĩndĩ mũkaagũa, **11** na nĩmũgetĩkĩrio na ũtugi mũtoonye thĩnĩ wa ũthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. (**aiõnios g166**) **12** Nĩ ũndũ ũcio ngũtũũra ndĩmũrĩkanagie maũndũ macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩnĩ wa ũhoro wa ma ũria mũrĩ naguo. **13** Na ngwĩciiria nĩ kwagĩrĩre ndĩmũrĩkanagie maũndũ maya hĩndĩ irĩa yothe ngũtũũra thĩnĩ wa hema ñno ya mwĩrĩ ũyũ, **14** tondu nĩnjũũ atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩaũra, o ta ũria Mwathani witũ Jesũ Kristũ aanyonĩrie. **15** Na nĩngwĩrutanĩria mũno nyone atĩ ndaarĩkia gũkia nĩmũrĩhotaga kũrĩrikana maũndũ maya hĩndĩ ciothe. **16** Hĩndĩ irĩa twamũmenyithĩrie ũhoro wa hinya na wa gũũka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ-rĩ, tũtiahũthĩrĩre ng'ano cia gwĩtungĩra na wara, no ithuĩ nĩ kwĩonera twayoneire ũkaru wake na maitho maitũ. **17** Nĩgũkorwo nĩaheirwo gĩtũno na riiri kuuma kũri Ngai lthe, hĩndĩ irĩa mũgambo wamũkorire uumĩte kũri ũria Mwene Riiri ũria Mũnene ũkiuga atĩri, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũria nyendetete mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ũndũ wake.” **18** Ithuĩ ene nĩtweigũrĩre mũgambo ũcio ũkiuma igũrũ hĩndĩ irĩa twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩria gĩtheru. **19** Na nĩngĩ ũhoro ũria warathĩrwo nĩ anabĩ ũria twĩ naguo nĩwikĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mũngũthĩkĩrĩria, ũhaana ta ũtheri ũkwara handũ harĩ nduma, o ngĩnya gũkie nayo njata ya rũciĩnĩ ikenge ngoro-inĩ cianyũ. **20** No mbere ya maũndũ mothe-rĩ, no ngĩnya mũmenye atĩ gũtĩrĩ ũhoro wanarathwo Maandiko-inĩ Matheru ũngĩtaũrwo nĩ mũnabĩ na ũtaũri wake mwene. **21** Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ũnabĩ gĩtioimanire na

kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmarĩrie ũhoro uumĩte kũri Ngai, o ta ũria Roho Mũtheru aamatongorĩrie.

2 No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabĩ a maheeni thĩnĩ wa andũ, o ta ũria gũgaakorwo na arutani a maheeni thĩnĩ wanyu. Nao nĩmagatoonyia ũrutani wa maheeni wa gũthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ũria wamagũrĩre, na nĩ ũndũ ũcio, merehere kwanangwo kwa narua. **2** Andũ aingĩ nĩmakarũmirĩra mĩthĩire yao ya ũura-thoni na matũme njira irĩa ya ma icambio. **3** Nĩngĩ nĩ ũndũ wa ũkoroku wao, arutani acio nĩmagatongogia na inyuĩ na kũmwĩrĩre, ng'ano cia maheeni. Itũiro rião rĩa ciira rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gũtũkaraga ta gũkomete. **4** Nĩ ũndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũiguĩra araiika arĩa mehĩrie tha, no nĩkũmaikia amaakĩrie Jehanamu, akĩmohithia marĩma-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire ũtũro-rĩ, (**Tartaroõ g5020**) **5** nĩngĩ kuona atĩ ndaiguĩrĩre thĩ ya tene tha hĩndĩ irĩa aarehere kĩguũ kĩa maaĩ kũri andũ arĩa maatũũraga kuo matetikĩtie Ngai, no akĩgĩtĩra Nuhu, ũria warĩ mũhunja wa ũthingu na andũ angĩ mũgwanja; **6** na angĩkorwo nĩatũrĩre matũũra ma Sodomu na Gomora ciira na ũndũ wa kũmũcina magĩtuika mũhu, na akĩmatua kionereria kĩa ũria gũgaatũka kũri andũ arĩa matetikĩtie Ngai; **7** na angĩkorwo nĩahonokĩrie Loti, mũndũ warĩ mũthingu, na waiguĩthagio kĩa nĩ mĩtũũrĩre ya ũura-thoni ya andũ acio aaganu, **8** (nĩgũkorwo mũndũ ũcio mũthingu, ũria waikaranagia nao o mũthenya, nĩaiguĩthagio ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ ciiko cia waganu irĩa onaga na akaigua); **9** angĩkorwo ũguo nĩguo kũri-rĩ, Mwathani nĩoĩ kũhonokia andũ arĩa meamũrĩre Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũga andũ arĩa matarĩ athĩngu ngĩnya mũthenya wa ciira ũkĩnye, o akĩmaherithagia. **10** Na makĩria harĩ andũ arĩa marũmagĩrĩra merirĩria mooru ma mwĩrĩ marĩa marĩ magigi na makanyarara wathani o wotho. Andũ acio nĩ ndũrĩka na nĩ etĩnĩ na matĩitigagĩra kũruma ciũmbe cia igũrũ irĩa irĩ riiri; **11** no rĩrĩ, o na gũtũka araiika nĩ marĩ hinya na ũhoti makĩria, matĩrumaga ciũmbe cio magĩcithĩtagaga kũri Mwathani. **12** No andũ acio nĩmarumanaga maũndũ-inĩ marĩa matooĩ. Mahaana ta nyamũ itarĩ na meciiria, irĩa ciũmbĩtwo itarĩ na ũmenyo, na iciarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũniinwo, na o ta nyamũ-rĩ, o nao nĩ kũniinwo makaaniinwo. **13** Nao nĩmakarĩhwo ũuru na ũuru kũringana na ũria matũire mekaga. O monaga atĩ kũrĩro mũthenya barigico nĩkuo gwĩkenia. Andũ acio nĩ imeni na ũũgũ, rĩrĩa megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hĩndĩ irĩa mekũrĩanĩra na inyuĩ. **14** Marĩ na maitho maĩyũrĩte ũtharia, na matitigaga kwĩhia; o maguucagĩrĩria andũ arĩa marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua cia ũkoroku, na nĩ rũciaro rũrume! **15** Nĩmatigĩte njira ũria nũngarũ makoora makarũmirĩra njira ya Balamu wa Beorĩ, ũria wendaga mũno mũcaara wa gwĩka ũuru. **16** No niakũũmirwo nĩ ndigiri, nyamũ itaaragia, nĩ ũndũ wa gwĩka ũuru, ikĩaria na mũgambo wa mũndũ, na ikĩrĩra igũrũki wa mũnabĩ ũcio. **17** Andũ acio nĩ ithima itarĩ maaĩ, na nĩ ibĩ irĩa itwaragwo nĩ kihuhũkanio. Nao no nduma nene makĩria metereirio. (**questioned**) **18** Nĩgũkorwo maaragia ndeto cia tũhũ na cia mwĩtũio, makaguucagĩrĩria na merirĩria mao mooru ma mwĩrĩ o na ũura-thoni andũ arĩa marethara moime thĩnĩ wa arĩa matũũraga mahĩtagia. **19** Mameeragĩra gũkũũrwo ũkombo-inĩ, o rĩrĩa o ene marĩ ngombo cia ũhoro wa kũbutha, nĩgũkorwo mũndũ nĩ ngombo ya ũndũ ũria wotho ũmwathaga. **20** Mangĩkorwo nĩmetherite kuuma thĩnĩ wa maũndũ marĩa marĩ magigi ma gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa kũmenyana na Mwathani na Mũhonokia witũ, Jesũ Kristũ na nĩngĩ macooke kuohanio na maũndũ na magatoorio nĩmo-

rī, mütūūrīre wao wa marīgīrīrio-inī ūgaakorwo ūrī mūūru gūkīra wa kīambīrīria. **21** Nī kaba matangīamenyete njīra ya ūthingu, gūkīra kūmīmenya na magacooka kūhutatīra watho ūrīa mūtheru maatīgīrwo. **22** Ūhorō ūcio wao, nīwonanītio nī wa ma nī thimo iria ciugaga atīrī: “Nguī ĩcookagīrīra matahiko mayo,” na, “Ngūrwe ya mūgoma yathambio ĩcookaga ĩgathī kwīgaragarīa mūtōndō-inī.”

3 Arata akwa nyendete mūno, maya nī marūa makwa ma keerī kūrī inyuī. Na thīnī wamo meerī ndīmaandīkīte marī ma kūmūrīrīkīania mwarahūke mūgīe na meciirīa marīa magīrīru. **2** Nīngwenda mūrīrīkane ciugo iria ciarīrio tene nī anabī arīa atheru na watho ūrīa waheanīrwo nī Mwathani na Mūhonokīa wītū na mūgīkīnyīrio nī atūmwō anyu. **3** Mbere ya maūndū mothe, no ngīnya mūmenye atī matukū ma kūrīgīrīria nīgūgooka anyūrūrīania, manyūrūrīanagīe na marūmagīrīre merīrīria mao mooru. **4** Nīmakooranagīa atīrī, “Gūūka gwake kūrīa eeranīire gūgaakīnya-rī? Kuuma rīrīa maithe maitū maakuire, maūndū mothe mathīiiga na mbere o ta ūrīa maatarī kuuma rīrīa thī yombīrwo.” **5** No nīmerīganīire o na makīmenyaga atī o tene, nī ūndū wa kiugo kīa Ngai, kūrīrīa ĩgūrū nī kwagīire, nayo thī ĩkīūmbwō na maaī kuuma kūrī maaī. **6** Nīngī maaī o macio no mo maarīndanīrie thī ya ihīnda rīu, na makīmīananga. **7** Nīngī nī ūndū wa kiugo o ro kīu, ĩgūrū na thī irīa irī ho rīu nīcīgīrwo mwakī, ĩgeterīrio mūthenya wa cīira, o na wa kwanangwō kwa andū arīa matetīkītie Ngai. **8** No rīrī, arata akwa nyendete mūno, mūtīkarīganīrwo nī ūndū ūyū ūmwe, atī kūrī Mwathani mūthenya ūmwe no ta mīaka ngīrī, na mīaka ngīrī no ta mūthenya ūmwe. **9** Mwathani ndagondagīrīra kūhīngīa cīranīro ciake, ta ūrīa andū amwe meciiragīa atī nīagondagīrīra. We nīamūkīragīrīria, tōndū ndendaga mūndū o na ūmwe oore, no endaga andū othe merire. **10** No rīrī, mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta mūici. Mūthenya ūcio-rī, ĩgūrū nīrīkabūīria na mūrurumo mūnene; nacio cīūmbe iria itūire kūu ĩgūrū nīkaahīa nī mwakī ithire, nayo thī na kīrīa gīothe kīrī kuo nīgacinwō ithire biū. **11** Kuona atī indo ciothe nīikaanangwō na njīra ĩyo-rī, inyuī mūkīagīrīrwo gūkorwo mūrī andū a mūthemba ūrīkū? Inyuī mwagīrīrwo nīgūtūūruga mūtūūrīre mūtheru na wa kwīyamūrīra Ngai, **12** mūgītanyaga na mūkīrīragīria mūthenya ūcio ūkīnye narua. Mūthenya ūcio wakīnya-rī, ĩgūrū nīrīkaanangwō na mwakī, na indo ciothe iria irī kuo ihīe nī mwakī, itweke. **13** No kūrīngana na ūrīa eeranīire-rī, nītwīrīgīrīre ĩgūrū rīerū na thī njerū, o kuo kūrīa gūtūūruga ūthingu. **14** Nī ūndū ūcio, inyuī arata akwa nyendete mūno, kuona atī nīmwīrīgīrīre ūndū ūyū-rī, kīrutanīriei mūkoragwō mūtārī na kīmeni, na mūtārī na ūcuuke, na mūrī na thayū nake. **15** Menyai atī gūkīrīrīria kwa Mwathani wītū nīkuo gūtūmaga mūhonokio, o ta ūrīa mūrū wa Ithe wītū Paūlū, ūrīa twendete aamwandīkīre arī na ūūgī ūrīa Ngai aamūhete. **16** Marūa-inī make mothe aandīkīte o ūhorō wa maūndū macio. Marūa-inī make nī kūrī maūndū mamwe marītū mūno kūmenya, marīa andū arīa matoō na arīa matakīndagīria mogomagīa, o ta ūrīa mogomagīa Maandīko marīa mangī, nao makereherere mwanangīko. **17** Nī ūndū ūcio, arata akwa nyendete mūno, kuona nīmūrīkītie kūmenya maūndū macio-rī, mwīmenyererei nīguo mūtīkaheenererīo mūgūe muume ūhorō-inī wanyu wa gwīkīndīra wega nī kūhīthīo nī mahītia ma andū arīa matamenyagīrīra watho. **18** No rīrī, thīī na mbere gūkūrā thīnī wa wega na ūmenyo wa Mwathani na Mūhonokīa wītū Jesū Kristū. Nake arotūūra arī na rīrī rīu na ngīnya tene! Amenī. (aīōn g165)

1 Johana

1 Ūhoro ūria warĩ kuo kuuma o kiambĩrĩria, ūria tũiguĩte, na ūria tuonetne na maitho maitũ, na tũkawĩrorera, namo moko maitũ makaũhutia, o ūhoro ūcio wa Kiugo kia muoyo, nĩguo tũhunjagia. **2** Muoyo ūcio nĩwonithanirio; na ithuĩ nĩtũwonetne na tũkaheana ūira waguo, na ithuĩ tũkamũhunjagĩria ūhoro wa muoyo wa tene na tene, ūria watũire na Ithe witũ, na ūkionithanio kũri ithuĩ. **(aiŋnios g166)** **3** Ithuĩ tũmũhunjagĩria kĩria tuonetne na tũkaiaga, nĩgeetha o na inyuĩ mũgie ngwatanĩro na ithuĩ. Nayo ngwatanĩro iitũ nĩ ngwatanĩro na Ithe witũ, o na Mũriũ Jesũ Kristũ. **4** Tũramwandĩkĩra maĩndũ maya nĩguo gĩkeno giitũ kiiganire. **5** Īno nĩyo ndũmirĩri irĩa tũiguĩte kuuma kũri we, na nĩyo tũramũmenyithia, atĩ: Ngai nĩ ūtheri; thĩĩni wake gũtirĩ nduma o na hanini. **6** Tũngiuga atĩ tũri ngwatanĩro nake, tũgithiagia na mĩthĩire ya nduma-rĩ, ūguo nĩkũheenania, naguo ūhoro wa ma ndũtũuraga thĩĩni witũ. **7** No tũngĩthĩi na ūtheri, o ta ūria we arĩ ūtheri-inĩ, tũri na ngwatanĩro mũndũ na ūria ūngĩ, nayo thakame ya Jesũ, Mũrũ wake, nĩtũtheragia, tũgathirwo nĩ mehia mothe. **8** Tũngiuga tũtirĩ na mehia, nĩ kwĩheenia tũkwĩheenia, naguo ūhoro wa ma ndũri thĩĩni witũ. **9** Tũngiumbũra mehia maitũ-rĩ, we nĩ mwihokeku na nĩ wa kĩhooto, na nĩegũtũrekeria mehia maitũ na atũtherie tũthirwo nĩ maĩndũ mothe marĩa matarĩ ma ūthingu. **10** Tũngiuga tũtiĩhitie-rĩ, tũkũmũtua wa maheeni, naguo ūhoro wake ndũri na handũ thĩĩni witũ.

2 Twana twakwa nyendete, ngũmwandĩkĩra maĩndũ maya nĩgeetha mũtikehagie. No mũndũ o na ū angĩthĩa-rĩ, nĩ tũri na mũtũciĩrĩri harĩ Ithe witũ, na nĩwe Jesũ Kristũ, Ūria Mũthingu. **2** We nĩwe igongona rĩa kũhoroheria mehia maitũ, na to mehia maitũ moiki, no nĩ mehia ma andũ othe a thĩ. **3** Na ithuĩ nĩtũmenyaga atĩ nĩtũmũũĩ, angĩkorwo nĩtũwathĩkagĩria maathani make. **4** Mũndũ ūria uugaga atĩri, “Nĩndĩmũũĩ,” no ndekaga ūria aathanaga-rĩ, ūcio nĩ wa maheeni, na ūhoro wa ma ndũri thĩĩni wake. **5** No mũndũ o wothe angĩathĩkĩra kiugo giake-rĩ, ti-itherũ wendo wa Ngai nĩmũkinyanĩru kũna thĩĩni wake. Ūndũ ūyũ nĩguo ūtũmagũ tũmenye atĩ tũri thĩĩni wake: **6** Ūria wothe uugaga atĩ niatũire thĩĩni wake-rĩ, no ngĩnya athĩi na mĩthĩire ta irĩa Jesũ aarĩ nayo. **7** Arata akwa endwa, ti riathani rĩerũ ndĩramwandĩkĩra, no nĩ riathani rĩria rĩa tene, o rĩria mũtũire narĩo kuuma o kiambĩrĩria. Rĩathani rĩri rĩa tene nĩrio ndũmirĩri irĩa mũiguĩte. **8** No rĩu nĩ riathani rĩerũ ndĩramwandĩkĩra; naguo ūhoro wa ma warĩo wonekaga thĩĩni wake na thĩĩni wanyu, tondũ nduma no irathira, naguo ūtheri ūria wa ma nĩũrikĩtie kwara. **9** Mũndũ ūria uugaga atĩ arĩ ūtheri-inĩ no niatũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ūcio arĩ o nduma-inĩ. **10** Ūria wothe wendete mũrũ na mwarĩ wa ithe atũuraga ūtheri-inĩ, na thĩĩni wake gũtirĩ ūndũ ūngĩtũma ahĩngwo. **11** No ūria wothe ūthũire mũrũ kana mwarĩ wa ithe, arĩ nduma-inĩ na athiiga na nduma; ndamenyaga kũria arathĩi, tondũ nduma nĩmũtũite mũtumumu. **12** Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũrekeirwo mehia manyu nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩake. **13** Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ūria warĩ kuo kuuma o kiambĩrĩria. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ nĩmũtooretie ūria mũũru. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ twana twakwa nyendete, tondũ nĩmũmenyete Ithe witũ. **14** Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ maithe, tondũ nĩmũmenyete ūria warĩ kuo kuuma o kiambĩrĩria. Ndĩramwandĩkĩra, inyuĩ andũ ethĩ, tondũ mũri na hinya, nakĩo

kiugo kia Ngai nĩgĩtũuraga thĩĩni wanyu, na nĩmũtooretie ūria mũũru. **15** Mũtikende thĩ kana kĩndũ o gĩothe kĩri thĩĩni wa thĩ. Mũndũ o na ū angĩkorwo nĩendete thĩ-rĩ, wendo wa Ithe witũ ndũri thĩĩni wake. **16** Nĩgũkorwo ūndũ o wothe ūri gĩkũ thĩ, na nĩmo merĩrĩria ma mwĩri, na merĩrĩria ma maitho make, na mwĩraho wa kĩria arĩ nakĩo na ūria ekaga: maĩndũ macio matiamanĩte na Ithe witũ, no moimanĩte na thĩ. **17** Thĩ na merĩrĩria mayo nĩithiraga, no mũndũ ūria wikaga ūria Ngai endaga atũuraga nginya tene. **(aiŋn g165)** **18** Twana twakwa nyendete, rĩri nĩ ithaa rĩa kũrigĩrĩria; na o ta ūria mũiguĩte atĩ mũmena-Kristũ nĩarooka, o na rĩu amena-Kristũ angĩ nĩmokitie. Na nĩ ūndũ ūcio nĩtũmenyete atĩ rĩri nĩrio ithaa rĩa kũrigĩrĩria. **19** Kuuma nĩmoimire kũri ithuĩ, no matiarĩ aitũ. Nĩgũkorwo mangiarĩ aitũ-rĩ, nĩmangaikarire hamwe na ithuĩ; no gũthĩ kwao kuonanirie atĩ gũtirĩ o na ūmwe wao warĩ witũ. **20** No rĩri, inyuĩ mũri ahake maguta nĩ Ūria Mũtheru, na inyuĩ inyuitho nĩmũũũ ūhoro wa ma. **21** Ndĩramwandĩkĩra tondũ mĩtũũ ūhoro wa ma, no ngũmwandĩkĩra tondũ nĩmũũũ ūhoro wa ma, na tondũ gũtirĩ ūhoro wa maheeni uumanaga na ūhoro wa ma. **22** Nũũ ūkĩri mũheenania? Nĩ mũndũ ūria ūkaanaga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. Mũndũ ta ūcio nĩwe mũmena-Kristũ: mũndũ ūcio nĩkaanaga Ithe o na Mũriũ. **23** Gũtirĩ mũndũ ūkaanaga Mũriũ ūkĩri na Ithe witũ; ūria wothe uumbũruga Mũriũ arĩ na Ithe o nake. **24** Mwĩmenyererei nĩguo ūndũ ūria mũrikĩtie kũigua kuuma o kiambĩrĩria ūkarage thĩĩni wanyu. Ūndũ ūcio ūngĩkara thĩĩni wanyu-rĩ, o na inyuĩ mũrikaraga thĩĩni wa Mũriũ, o na mũri thĩĩni wa Ithe. **25** Na ūndũ ūyũ nĩguo atwĩrĩre: o muoyo wa tene na tene. **(aiŋnios g166)** **26** Ndĩramwandĩkĩra maĩndũ maya makoniĩ ūhoro wa andũ arĩa marageria kũmũhĩtithia. **27** Na inyuĩ-rĩ, maguta marĩa mwahakirwo nĩwe-rĩ, megũtũũra thĩĩni wanyu, na mũtibatairio nĩ mũndũ o na ū wa kũmũruta ūhoro. No rĩri, o ta ūria ihaka rĩake rĩa maguta rĩmũrutaga ūhoro wa maĩndũ mothe, na o ta ūria rĩri rĩa ma, na ti rĩa maheeni: o ta ūria rĩmũrutũite-rĩ, tũũrai thĩĩni wake. **28** Na rĩu, inyuĩ twana twakwa nyendete, kĩrĩrĩria gũikara thĩĩni wake nĩgeetha rĩria akoonithanio tũgaakorwo tũri na ūmũrĩru na tũtegũconoka mbere yake hĩndĩ irĩa agooka. **29** Angĩkorwo nĩmũũũ atĩ we nĩ mũthingu, kĩmenyei atĩ mũndũ ūria wikaga maĩndũ marĩa magĩrĩire nĩaciariitwo nĩwe.

3 Onei ūria wendo ūnenehete, ūria Ithe witũ atwendete naguo, atĩ twitagwo ciana cia Ngai! Na ūguo nĩguo tũri! Gĩtũmi kia andũ a thĩ mage gũtũmenya nĩ ūndũ o nake matiamũmenyire. **2** Arata akwa endwa, rĩu ithuĩ tũri ciana cia Ngai, no gũtirĩ kũramenyithanio ūria tũgaatuĩka thũutha-inĩ. No nĩtũũ atĩ hĩndĩ irĩa akoonithanio nĩtũkahaana nake, nĩgũkorwo tũkaamuona o ūria atarĩ. **3** Mũndũ o wothe ūri na kũrigĩrĩro gĩki thĩĩni wake nĩetheragia, o ta ūria Kristũ nake arĩ mũtheru. **4** Mũndũ o wothe wĩhagia nĩ watho oinaga; kwĩhĩarĩ, nĩkuo kuuna watho. **5** No inyuĩ nĩmũũũ atĩ nĩonithanirio nĩgeetha eherie mehia maitũ. Na thĩĩni wake gũtirĩ mehia. **6** Mũndũ o wothe ūtũuraga thĩĩni wa Kristũ ndehagia. Mũndũ o wothe wĩhagia ndarĩ amuona o na kana akamũmenya. **7** Twana twakwa nyendete, mũtikanareke mũndũ o na ū amũhĩtithie. Ūria wikaga ūria kwagĩrĩre nĩ mũthingu, o ta ūria Kristũ arĩ mũthingu. **8** Mũndũ ūria wĩhagia nĩ wa mũcukani, tondũ mũcukani atũire ehagia kuuma o kiambĩrĩria. Gĩtũmi kia Mũriũ wa Ngai onithanio-rĩ, nĩgeetha athũkie wĩra wa mũcukani. **9** Gũtirĩ mũndũ ūciaritwo nĩ Ngai ūthiiga na mbere na kwĩhia, tondũ mbeũ ya Ngai iĩkaraga thĩĩni wake; we ndangĩthĩi na

mbere na kwihia, tondū nīmūciare nī Ngai. 10 Ūndū ūyū ūmenyithanagia ūtiganu wa ciana cia Ngai na cia mūcukani: Mūndū o wothe ūtekaga ūria kwagīriire ti mwana wa Ngai; o hamwe na ūria ūtendete mūrū kana mwarī wa ithe. 11 Īno nīyo ndūmīrīri ūria mwaiguire kuuma o kīambīrīria: No nginya twendanage mūndū na ūria ūngī. 12 Mūtikahaana ta Kaini, ūria warī wa ūria mūrū, na akīūrāga mūrū wa nyina. Nī kīi gīatūmire amūūrāge? Aamūūrāgire tondū ciiko ciake mwene ciarī njūru, nacio cia mūrū wa nyina ciarī cia ūthingu. 13 Ariū na aarī a Ithe witū, andū a thī mangīmūmena-rī, mūtikagege. 14 Nītūūi atī nītuumīte gīkuū-inī tūgathī muoyonī, tondū nītwendete ariū na aarī a Ithe witū. Mūndū o wothe ūria ūtendanaga atūūrāga gīkuū-inī. 15 Mūndū o wothe ūria ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī mūūrāgani, na inyuū nīmūū atī gūtīri mūūrāgani ūrī na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 16 Ūndū ūria ūtūmaga tūmenye ūria wendo ūhaana nī ūyū: Jesū Kristū nīarutire muoyo wake nī ūndū witū. Na ithuū nītwaḡīrīrwo tūrute mīoyo iitū nī ūndū wa ariū na aarī a Ithe witū. 17 Mūndū angīkorwo arī na indo cia gūkū thī, na one mūrū kana mwarī wa ithe wao ūbataire nī ūteithio no aage kūmūguira tha-rī, wendo wa Ngai ūngīgīkorwo ūrī thīnī wake atīa? 18 Twana twakwa nyendete, nītūtage kwendanaga na ciugo kana na kanua tu, no nītwendanaga na ciiko na twendane na ma. 19 Ūū nīguo tūmenyaga atī tūrī a ūhoro ūria wa ma, na ūria tūrīgāga ngoro ciitū itarī na nanganja tūrī mbere yake, 20 rīria rīothe ngoro ciitū itaratūtūira ciira. Nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkīra ngoro ciitū, na nioī maūndū mothe. 21 Arata akwa endwa, ngoro ciitū ingāga gūtūtūira ciira-rī, nītūrīkoragwo tūrī na ūmīrīru mbere ya Ngai, 22 na nīarītūheaga kīria gīothe tūrīmūhooyaga, tondū nītwithakīgāra maathani make na tūgeeka maūndū marīa mamūkenāgia. 23 Narīo rīrī nīrīo rīathani rīake: Nī gwtīkia rīitwa rīa Mūrīū, Jesū Kristū, na twendanage o ta ūria aatwathire. 24 Ariā maathakīgāra maathani make nīmatūūrāga thīnī wake, nake nīatūūrāga thīnī wao. Naguo ūndū ūria tūmenyaga naguo atī nīatūūrāga thīnī witū nī ūyū: Nī ūndū wa Roho ūria aatūheire.

4 Arata akwa endwa, mūtigetīkage roho o wothe, no mūrōrage maroho muone kana moimīte kūrī Ngai, tondū anabīi aingī a maheeni nīmōimagarīte magathī thī yothe. 2 Ūū nīguo mūngīhota gūkūtūrana Roho wa Ngai: Roho o wothe ūria uumbūrāga atī Jesū Kristū niokite arī na mwīrī, ūcio uumīte kūrī Ngai, 3 no roho o wothe ūria ūtoimbūrāga Jesū, ūcio nduumīte kūrī Ngai. Ūcio nī roho wa mūmena-Kristū, ūria mūguite atī nīūgooka na o na rīu nīūrīkīte gūika gūkū thī. 4 Inyuū twana twakwa nyendete, inyuū mūrī a Ngai na nīmūmatooreite, tondū ūria ūrī thīnī wanyu nī mūnene gūkīra ūria ūrī gūkū thī. 5 Acio moimīte gūkū thī, na nī ūndū ūcio maarāgia ūhoro wa maūndū ma gūkū thī, na thī na andū a gūkū thī makamathīkīrīria. 6 Ithuū tuumīte kūrī Ngai, nake mūndū o wothe ūria ūūī Ngai nīatūthīkagīrīria; no ūria wothe ūtoimīte kūrī Ngai nīatūthīkagīrīria. Ūguo nīguo tūkūūrānaga Roho ūria wa ma, na roho ūria wa maheeni. 7 Arata akwa endwa, nītwendanagei mūndū na ūria ūngī, nīgīkorwo wendo uumaga kūrī Ngai. Mūndū o wothe ūria wendanaga, aciarītwo nī Ngai o na nioī Ngai. 8 Mūndū o wothe ūria ūtendanaga ūcio ndooī Ngai, tondū Ngai nī wendo. 9 Ūū nīguo Ngai oonanīrie wendo wake harī ithuū: Nīatūmire Mūrīū wake, o we wa mūmwē, gūkū thī nīgeetha tūtūire muoyo nī ūndū wake. 10 Ūyū nīguo wendo: ti atī nī ithuū twendire Ngai, nowe nīwe watwendire, na agītūma Mūrīū

wake atūike igongona rīa kūhoroheria mehīa maitū. 11 Arata akwa endwa, kuona atī Ngai nīguo atwendete-rī, o na ithuū nītūkiagīrīrwo twendanage. 12 Gūtīrī mūndū ūrī ona Ngai; no tūngīendana mūndū na ūria ūngī-rī, Ngai nīatūūrāga thīnī witū, naguo wendo wake ūgakinyanīra thīnī witū. 13 Ūndū ūria ūtūmaga tūmenye atī tūtūūrāga thīnī wake nake agatūūra thīnī witū, nī atī nīatūheete Roho wake. 14 Na nītuonenā na tūkoimbūrā atī Ithe witū nīatūmīte Mūrīū atūike Mūhonokia wa thī yothe. 15 Mūndū o wothe angīumbūrā atī Jesū nī Mūrū wa Ngai-rī, Ngai atūūrāga thīnī wake, nake agatūūra thīnī wa Ngai. 16 Na nī ūndū ūcio nītūmenyete na tūkehoka wendo ūria Ngai atwendete naguo. Ngai nī wendo. Mūndū o wothe ūtūūrāga endanīte atūūrāga thīnī wa Ngai, nake Ngai atūūrāga thīnī wake. 17 Ūguo nīguo wendani ūkinyanāgīra thīnī witū nīgeetha tūkaḡā na ūmīrīru mūthenya ūria gūgaatuanīrwo ciira, tondū tūrī gūkū thī nī tūhaanane nake. 18 Wendo ndūrī guoya. No wendo ūria mūkinyanīru nīūngataga guoya, tondū guoya ūkonainīe na iherīthīa. Mūndū ūria wītḡagīra, ndatugwo mūkinyanīru thīnī wa wendo. 19 Ithuū twendanaga tondū we nīwe waambire gūtwendā. 20 Mūndū angīuga atīrī, “Nīnyendete Ngai,” na nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio nī wa maheeni. Nīgūkorwo mūndū o wothe ūtendete mūrū wa ithe, ūria atūire onaga, ndangihota kwenda Ngai, ūria atarī oona. 21 Nake nīatūheete rīathani rīrī: Mūndū o wothe wendete Ngai, no nginya ende mūrū kana mwarī wa ithe o nake.

5 Mūndū o wothe wītīkīte atī Jesū nīwe Kristū aciarītwo nī Ngai, nake mūndū o wothe wendete mūciari nīendete o na mwana wake. 2 Ūū nīguo tūmenyaga atī nītwendete ciana cia Ngai: nī kwenda Ngai na kūhīngīa maathani make. 3 Ūū nīguo kwenda Ngai: nī gwathīkīra maathani make. Namo maathani make ti marītū, 4 Nīgūkorwo mūndū o wothe mūciare nī Ngai nīatōorāgia maūndū ma thī. Naguo ūhootani ūria ūtooretie maūndū ma thī, nī gwītīkia gwītū. 5 Nūū ūcio ūtoorāgia maūndū ma thī? Nī mūndū ūria wītīkīte atī Jesū nīwe Mūrū wa Ngai. 6 We nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame, o Jesū Kristū. We ndokire na ūndū wa maaī moiki, no nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame. Nake Roho nīwe mūrīa, tondū Roho nīwe ūhoro ūria wa ma. 7 Nīgūkorwo aira nī atatū (kūu igūrū: nao nī Ithe witū, na ūhoro, na Roho Mūtheru; nao aya atatū nī ūmwe. Gūkū thī nakuo aira nī atatū): 8 nao nī Roho, na maaī, na thakame; nao acio atatū nīmaiganīte. 9 Angīkorwo nītwithīkīgāra ūira wa mūndū, ūira wa Ngai nī mūnene makīria, tondū nī ūira wa Ngai ūria aheanīte ūkonīī Mūrīū. 10 Mūndū wothe wītīkīte Mūrū wa Ngai arī na ūira ūcio ngoro-inī yake. Mūndū wothe ūtetīkīte Ngai nīamūtūte wa maheeni, tondū ndetikīte ūira ūria mūheane nī Ngai ūkonīī Mūrīū. 11 Naguo ūyū nīguo ūira atī Ngai nīatūheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ūcio wī thīnī wa Mūrīū. (aiōnios g166) 12 ūria ūrī na Mūrīū arī na muoyo; nake ūria ūtarī na Mūrū wa Ngai ndarī na muoyo. 13 Nīrāmwandīkīra maūndū maya inyuū arīa mwītīkīte rīitwa rīa Mūrū wa Ngai, nīgeetha mūmenye atī mūrī na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) 14 Ūmīrīru ūria tūkoragwo naguo tūḡīkūhīrīria Ngai nī atī tūngīhooya ūndū o wothe kūringana na wendo wake-rī, we nīatūguaga. 15 Na tūngīmenya atī nīatūguaga, ūndū-inī o wothe ūria tūhooyaga-rī, nītūū atī nīatūheete ūndū ūria tūmūhoote. 16 Mūndū o wothe angīona mūrū kana mwarī wa ithe agīka rīhīa rīria rītangīmūtwarā gīkuū-inī, nīahoe, nake Ngai nīakamūhe muoyo. Nīraaria ūhoro wa andū arīa

rīhia rīao rītārī rīa kūmatwara gīkuū-inī. No nī kūrī rīhia rīngītware mūdū gīkuū-inī. Nīī ndiroiga atī mūdū ahooe nī ūndū wa rīhia ta rīu. **17** Cīiko ciothe njūru nī mehia, no nī kūrī rīhia rītangītware mūdū gīkuū-inī. **18** Nītūū atī mūdū o wothe ūciarītwo nī Ngai ndatūūruga ehagia; mūdū ūrīa ūciarītwo nī Ngai, ūcio nīamenyagīrīrwo nī Ngai, nake ūrīa mūūru ndangihota kūmwika ūūru. **19** Ithūī nītūū atī tūrī ciana cia Ngai, na tūkamenya atī thī yothe yathagwo na wathani wa ūrīa mūūru. **20** Ningī nītūū atī Mūrū wa Ngai nīokīte na niatūheete ūtaūku, nigeetha tīmūmenye ūrīa arī we ūhoru wa ma. Na ithūī tūrī thīinī wake ūcio ūrīa arī we ūhoru wa ma, tūrī thīinī wa Mūrūwe Jesū Kristū. We nīwe Ngai ūrīa wa ma, na nowe muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **21** Twana twakwa nyendete, mwīmenyagīrīrei ngai cia mīhianano.

2 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to nī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhoru ūrīa wa ma: **2** makamwenda tondū wa ūhoru ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūruga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene: (aion g165) **3** Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai Ithe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa Ithe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhoru wa ma, na wa wendo. **4** Nīngenete mūno nikuona ciana imwe ciaku igīthī na njīra ya ūhoru ūrīa wa ma, o ta ūrīa Ithe witū aatwathire. **5** Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rierū ndīrakwandīkīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūrīa atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. **6** Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiige na njīra ya gwathīkīra maathani make. O ta ūrīa mūguūte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiige mūrī o na wendani ūcio. **7** Aheenania, aingī arīa matetikītie atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenanā na nī mūmena-Kristū. **8** Mwhūgagai nīguo mūtigate kīrīa mūrūtīire wīra, no mūtūike a gūkaaheo mūcaara wanyu ūrī wothe. **9** Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūikaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na Ithe witū o na Mūriū. **10** Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyīite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. **11** Mūdū wothe ūngīmwmūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake ciiko ciake cia waganu. **12** Ndī na maūdū maingī ma kūmwandīkīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguo-rī, ndīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno giitū kīganīre. **13** Nīm-wageithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

3 Johana

1 Kuuma kürī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndakwandikīra, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūria nyendete kūna kūna. **2** Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagīre ūgima wa mwīrī, na atī maūndū mothe magaacīre, o ta ūria ngoro yaku īkarīte īgaacīre. **3** Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa aarī a lthe witū amwe gūūka kūnjīra ūhorō wa wihokeku waku ūhorō-inī ūria wa ma, na ūria ūkīrīrīrie gūthī na njīra ya ūhorō ūria wa ma. **4** Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiiga irūmīrīre njīra īria ya ūhorō ūria wa ma. **5** Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwihokeku thīinī wa maūndū marīa wīkagīra ariū na aarī a lthe witū, o na gūtuika ndūmooī. **6** Nīmerīte kanitha ūhorō wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūria kwagīrīre harī Ngai. **7** Moimagarie nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kürī andū arīa matetikītie Ngai. **8** Nī ūndū ūcio ithū-rī, twagīrīrwo gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagīe wīra wa ūhorō ūria wa ma tūrī hamwe. **9** Nīndandīkīre kanitha, no Diotirefe, ūria wendaga gūtuika ta mūnene, nīareganire na ithū. **10** Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoiga maūndū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a lthe witū ūgenī. Agacooka akagīrīrīra arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī. **11** Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhorō ūria mūūru, no wīgerekanagerie na ūhorō ūria mwega. Mūndū o wothe ūria wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūria wothe wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. **12** Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhorō ūria wa ma guo mwene. O na ithū nītūmūgaathagīrīra, na inyuī nīmūū atī ūira witū nī wa ma. **13** Ndī na maūndū maingī ma gūkwandīkīra, no ndikwenda gūkwandīkīra na karamu na rangī. **14** Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga. Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmākūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marīitwa mao.

Judasi

1 Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu, Ndiraandikira arĩa metitwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai lthe, na makamenyagĩrĩro nĩ Jesũ Kristũ: **2** Mũroingĩhĩro nĩ tha, na thayũ, o na wendani. **3** Arata akwa endwa, o na gũtũika nĩndĩrendete mũno kũmwandikira ũhoru wa ũhonokio ũrĩa tũgwataniire na inyuĩ-rĩ, nĩndironire kwagĩrĩre ndĩmwandikire nĩguo ndĩmũringĩrĩre mũrũagĩrĩre wĩtikio ũrĩa wehokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoru wao wagũtũirwo ciira waandikĩtuo o tene nĩmetoonyereirie na hito thĩĩnĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarĩraga Wega wa Ngai witũ ũtũike wa kũmetikĩria kũhũura ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ. **5** O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoru ũyũ wothe-rĩ, nĩngwenda kũmũrĩkiania atĩ Mwathani nĩakũũrĩre andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetikĩtie. **6** Nao arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũũra-rĩ, acio nĩamahingĩre nduma-inĩ, nao moheetwo na mũnyororo ya tene na tene metereirio itũro rĩa ciira wa Mũthenya ũrĩa mũnene. **(aiĩdios g126)** **7** Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũũra marĩa maariganĩtie nĩmeneanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatũikire kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwaki wa tene na tene. **(aiĩnios g166)** **8** O na ningĩ nũguo, arooti acio mathũkagia mũĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciũmbe cia kũu igũrũ. **9** No rĩrĩ, o na Mikaeli, mũraika ũrĩa mũnene, hĩndĩ irĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” **10** No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ irĩa iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo. **11** Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmũrĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihinya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũtũkĩrĩra wathani ta Kora. **12** Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩithi arĩa merũithagia o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũluho; o na ningĩ mahaana ta mũĩrĩ itarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, imunyĩtuo na mũri ikooma biũ. **13** Mahaana ta makũmbĩ ma irĩa marĩa matangĩgĩrĩrĩka, makĩhũyũkaga ciiko ciao cia thoni ta mũhũũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũũruga, irĩa ciigĩrwo nduma irĩa ndumanu mũno nginya tene. **(aiĩon g165)** **14** Enoku, ũrĩa wa rũciarũ rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoru ikonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri **15** nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na agũũthie kĩhootho andũ othe arĩa matetigĩrĩte Ngai, nĩ ũndũ wa ciiko ciothe cia kũremera Ngai, irĩa maaneka mategwĩtigĩra Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciugo ciothe njũru irĩa ehia arĩa matamwĩtigĩrĩte manaaria cia gũũkĩrĩra Ngai.” **16** Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩra merĩrĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo megune o ene. **17** No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, rĩrĩkanaĩ ũrĩa atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩrĩre o mbere. **18** Maamwĩrĩre atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagia na anyũrũrania arĩa makarũmagĩrĩra merĩrĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” **19** Acio nĩo andũ

arĩa mamwamũranagia, arĩa marũmagĩrĩra merĩrĩria ma mwĩrĩ, no matĩrĩ na Roho. **20** No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩĩnĩ wa wĩtikio wanyu ũrĩa mũtheru mũno na mũhooyage mũrĩ thĩĩnĩ wa Roho Mũtheru. **21** Ikaragai thĩĩnĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagĩrĩra tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkĩnyia muoyo-inĩ wa tene na tene. **(aiĩnios g166)** **22** Iguagĩrai tha andũ arĩa marĩ na mathangania, **23** tharai arĩa angĩ kuuma mwaki-inĩ mũmahonokie; arĩa angĩ-rĩ, maigũirei tha, mũrĩ na guoya, na mũgĩthũũruga o na nguo ciao irĩa ciikĩrĩtuo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie. **24** Na rĩu, kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũgĩtira mũtikagwe, na kũmũrũgamia mbere ya ũthiũ wake ũrĩa wĩ rĩrĩ mũtarĩ na ũũgũ, na mũrĩ na gĩkeno kĩnene: **25** Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩ na rĩrĩ, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kĩambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amen. **(aiĩon g165)**

Kūguūrīrio

1 Ūyū nīguo ūguūrio wa Jesū Kristū, ūria Ngai amāguūrīrie nīguo onie ndungata ciake maūndū marīa makirīi gwīkika o ica ikuhī. Aamenyithanirie ūhorō ūcio na ūndū wa gūtūma mūraika wake kūrī ndungata yake Johana, 2 ūria nake wacookire kumbūra ūhorō ūria wothē oonire, naguo nī ūhorō wa kiugo kīa Ngai na ūira wa Jesū Kristū. **3** Kūrāthimwo-rī, nī mūdū ūria ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyū, na kūrāthimwo nī andū ūria maiguuga ūhorō ūyū na makaiga ngoro-inī ciao ūhorō ūria wandikītwo ūrathi-inī ūyū, tondu ihinda nīrikuhīrīrie. **4** Nī nī Johana, Ndiratūmīra makanitha marīa mūgwanja marī kūu būrīri wa Asia ūhorō ūyū: Atīrīri, wega na thayū irogiā na inyuī kuuma kūrī ūria ūrī ho, na nowē warī ho, na nowē ūgooka, na kuuma kūrī maroho mūgwanja marīa maikaraga mbere ya gītī gīake kīa ūnene, **5** o na kuuma kūrī Jesū Kristū, mūra ūria mwīhokeku, o we irigithathi rīa arīa akuū, na mwathi wa athamaki a thī. Kūrī ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuuma mehīa-inī maitū na ūndū wa thakame yake, **6** na agatūtua andū a ūthamaki na athīnjīri-Ngai, nīguo tūtungatage Ngai na lthe wake: ūgocci na wathani irogiā kūrī we tene na tene! Amenī. (aiōn g165) **7** Atīrīri, nī gūtūka arooka na matu, na gūtīri riitho rītakamuona, o na andū arīa maamūtheecire nīmakamuona; nao andū othe a thī nīmagacakaya nī ūndū wake. Ūguo nīguo gūgaatūka! Amenī. **8** Mwathani Ngai ekuuga atīri, “Nī nī Alīfa o na Omega, ūria ūrī ho, na nowē warī ho, na nowē ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.” **9** Nīi, Johana, mūrū wa lthe wanyu, na mūgwatanīri na inyuī thīnī wa mīnyamaro, na ūthamaki, na gūkirīrīria tūmīrīrie, o irīa irī ciitū thīnī wa Jesū, ndaarī gīcīgīrīra-inī kīa irīa kīria gītāgwō Patimo tondu wa ūhorō wa Ngai na ūira wa Jesū. **10** Na rīri, ndaarī thīnī wa Roho Mūthenya wa Mwathani, na nīi ngīgūga mūgambo mūnene thuuha wakwa warī ta wa karumbeta, **11** ūkiuga atīri, “Andika ūria ūkuona ibuku-inī rīa gīkūnjo, na ūcooke ūtūmīre makanitha marīa mūgwanja: nīmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelīfia, na wa Laodīkia.” **12** Na nīi ngīhūgūra nīguo nyone mūgambo ūcio wanjaragīria. Na hīndī rīa ndehūgūrīrie, ngīona mītī mūgwanja ya thahabu ya kūgīrīra matawa, **13** na gatagatī ka mītī iyo nī haarī na mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū,” wehumbīte nguo yamūkinyīte o nyarīri, na akeoha mūcībī wa thahabu gīthūri. **14** Naguo mūtwe wake na njuūrī yake ciarī njerū cua ta guoya wa ng’ondū, cīerūhīte o ta irā, namo maitho make maahaanaga ta nīnīmībī cia mwakī. **15** Namō magūrū make maahaanaga ta gīcango gīgūkenga kīri mwakī-inī wa atiri, naguo mūgambo wake watarīi ta mūrūrumo wa maai maingī. **16** Guoko-inī gwake kwa ūrō aanyīitē njata mūgwanja, na kuuma kanua-inī gake hakoima rūhīu rwa njora rūgī mīena yeerī. Naguo ūthīu wake watarīi ta rīua rīria rīarīte mūno. **17** Rīria ndaamuonire ngīgwa magūrū-inī make ta mūdū mūkuū. Nake akīnjīgīrīra guoko gwake kwa ūrō, akīnjīra atīri, “Tiga gwītīgīra. Nī nīi wa Mbere, na nī nīi wa Kūrīgīrīria. **18** Nī nīi Ūria-ūrī-Muoyo; nīndakuīte, na rīu ngūtūra muoyo ngīnya tene na tene! Na nī nīi ndī na cabī cia gīkuū na Kwa Ngoma. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** “Nī ūndū ūcio, andika maūndū marīa wona, marīa marī kuo rīu na marīa magooka thuuha-inī. **20** Nayo hito ya njata icio mūgwanja wonire guoko-inī gwakwa kwa ūrō, na ya mītī iyo mūgwanja ya thahabu ya kūgīrīra matawa nī īno: Njata icio mūgwanja nī

arāka a makanitha marīa mūgwanja, nayo mītī iyo mūgwanja ya kūgīrīra matawa nī makanitha macio mūgwanja.

2 “Kūrī mūraika wa Kanitha wa Efeso, mwandikīre atīri: Ici nīcio ciugo cia ūria ūnyīitē njata icio mūgwanja na guoko gwake kwa ūrō, ūria ūthīagīra mītī-inī iyo mūgwanja ya thahabu ya kūgīrīra matawa. **2** Nīnjūūī cīko ciaku, o na wīra waku mūrītū, o na ūkirīrīria waku. Nīnjūūī atī ndūngīkīrīrīria andū arīa aaganu, na atī andū arīa moigaga nī atūmwo no ti atūmwo nīwamagerīrie, na ūkīmenya atī nī a maheeni. **3** Nīūkirīrīrie na ūkōmīrīria mathīna nī ūndū wa rītwa rīakwa, na ndūrī wanoga. **4** No rīri, ūndū ūria ngūgūcuukīra nī atīri: Nīwatīgīre gūikara na wendani ūria warī naguo mbere. **5** Rīrikana kūrīa uumīte ūkagīal Wīrīre ūcooke wīke maūndū marīa wekaga mbere. Waga kwīrīra, nīngūka kūrī we na njeherie mūtī waku wa kūgīrīra tawa kuuma handū haguō. **6** No rīri, ūri na ūndū ūmwe mwega: Wee nūthūire cīko cia andū arīa metagwo Anīkolai, irīa o na nīi thūire. **7** Ūria ūrī gūtū-rī, nīakīgīue ūria Roho areera makanitha. Ūria wa gūtoorania-rī, nīngamwītīkīria kūrīa macīaro ma mūtī wa muoyo, ūria ūrī mūgūnda-inī wa Ngai wa gīkōno. **8** “Kūrī mūraika wa kanitha wa Simurina, mwandikīre atīri: Ici nīcio ciugo cia ūria wa Mbere na nowē wa Kūrīgīrīria, ūria wakuire na agīcooka akīrītūka. **9** Nīnjūūī mīnyamaro yaku na ūthīnī waku, no ūrī gītonga! Nīnjūūī ūria ūrumagwo nī arīa moigaga atī nī Ayahudī no ti Ayahudī, no nī thunagwo ya Shaitani. **10** Ndūake gwītīgīra maūndū marīa kīrīi gūthīnīo namo. Ngūmwīra atīri, mūcukani nīarīkīka amwe anyu njeera nīguo amūgerīe, na mūnyamario handū ha mīthenya ikūmi. Wee ikaraga ūrī mwīhokeku, o ngīnya gītuka, na nīngūkūhe thūmbī ya muoyo. **11** Ūria ūrī gūtū-rī, nīakīgīue ūria Roho areera makanitha. Ūria wa gūtoorania-rī, ndakahutīo o na hanīni nī gīkuū kīria gīa keerī. **12** “Kūrī mūraika wa kanitha wa Perigamo mwandikīre atīri: Ici nīcio ciugo cia ūria ūrī na rūhīu rūgī mīena yeerī. **13** Atīrīri, nīnjūūī kūrīa ūtūūraga, o kūu Shaitani arī na gītī kīa ūnene. No ūtūūrīte ūrī o mwīhokeku harī nīi. Wee nūthūire gūkaana wītīkio ūria warī naguo thīnī wakwa, o na matukū-inī ma Antīpa, mūra wakwa mwīhokeku, ūria woragīrwo itūūra-inī rīanyu inene, o kūu Shaitani atūūraga. **14** No rīri, ndī na maūndū matarīi maingī ngūgūcuukīra: atīri, ūrī na andū kūu marūmītīe ūrutani wa Balamu, ūria warutire Balakī kūheenerīria andū a Isīraelī mehīe na ūndū wa kūrīa irīo irūtīrwo mīhianano, o na mahūūrage ūmaraya. **15** O na nīngī no ūrī na andū amwe marūmītīe ūrutani wa andū arīa metagwo Anīkolai. **16** Nī ūndū ūcio, kīrīrī! Waga gwīka ūguo, nīngūka kūrī we ica ikuhī, hūūrane nao na rūhīu rūrū rūrī kanua gakwa. **17** Ūria ūrī gūtū-rī, nīakīgīue ūria Roho areera makanitha. Ūria ūgaatōorania-rī, nīngamūhe mana mamwe marīa mahithe. O na nīngī nīngamūhe ihīga rīerū rīandīkītwo rītwa rīerū, na gūtārī ūngī ūrīū o tīga ūcio ūkaamūkīra ihīga rīu. **18** “Kūrī mūraika wa kanitha wa Thuatira, mwandikīre atīri: Ici nīcio ciugo cia Mūrū wa Ngai, ūria ūrī na maitho matarīi ta rūrīrīmī rwa mwakī, na magūrū make matarīi ta gīcango kīria gīkumuthe gīgathera. **19** Nīnjūūī cīko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wītīkio waku, na ūtungata waku, na ūkirīrīria waku, o na ngamenya atī cīko ciaku cia kūgīrīria nīkīrīte irīa cia mbere. **20** No rīri, ūndū ngūgūcuukīra no atīri, atī nīūkirīrīrie mūdū-wa-nja ūcio wītāgwō Jezebelī, ūcio wītuga mūnabīi. Nī ūndū wa ūrutani wake, nīahītīthagīa ndungata ciakwa ihūūrage ūmaraya, na irīage irīo irīa irūtīrwo mīhianano. **21** Nīndīmūheete ihīnda

ria kwirira ūmaraya ūcio wake, no niaregete. 22 Nī ūndū ūcio ngūmūkia gītanda-inī kīa mīnyamaro, na ndūme arīa matharagia nake manyamare mūno, tīga no meririre matigane na mīthiire yake. 23 Nīngooraga cīana ciake. Namō makanītha mothe nīmakamenya atī nī nī thuthuargia ngoro na meciiria, na nīngarīha o mūdūndū wanyu kūringana na cīiko ciake. 24 Na rīu inyuī arīa mūrī kīu Thuatira, o inyuī mūtārūmītie ūrutani wake, na mūtārī mwamenya maūdūndū marīa marīkīru ma hitho cīa Shaitani, ta ūguo andū acio moigaga, inyuī ngūmwīra atīrī (no ndīrī na mūrīgo ūngī ngūmūgīrīra): 25 Ikaragai mūrūmītie O maūdūndū marīa mūrī namo o ngīnya rīrīa ngooka. 26 Nake ūrīa ūgaatoorania na ahingagie wendi wakwa ngīnya mūthīarī, nīngamūhe wathani aathage ndūrīrī: 27 'Nake nīagaciathaga na rūthanju rwa kīgera; agaacimemenda o ta ūrīa nyūngū ya rīūmba imemendagwo,' o ta ūrīa nīi heetwo wathani uumīte kūrī Baba. 28 Na nīngī nīngamūhe njata rīra ya rūciinī. 29 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanītha.

3 "Kūrī mūrāika wa kanītha wa Saride, mwandīkire atīrī: Ici nīcio ciugo cīa ūrīa ūrī na maroho mūgwanja ma Ngai, o na njata mūgwanja. Atīrīrī, nīnjūū cīiko ciaku; nīmenyete atī nūrī ngumo ya gūkorwo ūrī muoyo, no ūrī mūkuū. 2 Arāhūka! Ikīra hīnya maūdūndū marīa matigaire na marenda gūkua, nīgūkorwo ndionete cīiko ciaku irī ngīnyanīru maitho-inī ma Ngai wakwa. 3 Nī ūndū ūcio, rīrikana maūdūndū marīa wamūkīrite na ūkamaagī; maathīkīre na wīrīre. No ūngīrega kwarahūka-rī, nīngooka ta māūci, na ndūkamenya ihīnda rīrīa ngaagūkorerera. 4 No rīrī, nī ūrī andū matārī aingī kīu Saride arīa matekīrite nguo cīao gīko. Nīmagatwārānaga na nīi mehumbite nguo njerū, nīgūkorwo nīmagīrīre. 5 Mūdūndū ūrīa ūgaatoorania-rī, nīakahumbwo nguo njerū tao. Ndīrī hīndī ngaatharia rīitwa rīake kuuma ibuku-inī rīa muoyo, no nīngoimbūra rīitwa rīake mbere ya Baba, na arāika aake. 6 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanītha. 7 "Kūrī mūrāika wa kanītha wa Filadelīfia, mwandīkire atīrī: Ici nīcio ciugo cīa ūrīa mūtheru na wa ma, ūrīa ūnyīitīe cabī ya Daudī. Kūrīa ahīngīra gūtīrī mūdūndū ūngīhingā, na kūrīa ahīngā gūtīrī mūdūndū ūngīhingūra. 8 Nīnjūū cīiko ciaku. Atīrīrī, nīnjīkīrite mūrāngo mūhīngūre mbere yaku, ūrīa ūtarī mūdūndū ūngīhota kūhīngā. Nīnjūū atī hīnya ūrīa ūrī naguo nī mūnīni, no nūrūmītie kīugo gīakwa, na ndūīgana gūkaana rīitwa rīakwa. 9 Nīngatūma andū arīa a thunagōgi ya Shaitani, arīa moigaga atī nī Ayahudī o na gūtūka tīo, no nīkūheenania maheenānāgia, ndūme mōke mainamīrīre mbere ya magūrū maku, na moimbūre atī nīngwendete. 10 Na tonūdū nawe nītūūrīte ūrūmītie rīathani rīakwa rīa gūkara ūmīrīre-rī, o na nīi nīngagūkaria ihīnda rīa kūgerio rīrīa rīgooka mabūrī mothe kūgeria arīa matūrāuga gūkū thī. 11 Ngūūka o narua. Rūmia kīrīa ūrī nakīo, nīgeetha gūtīkagīe mūdūndū ūkuoya thūmbī yaku. 12 Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūtua gītugī thīnī wa hekarū ya Ngai wakwa. Ndārī hīndī īngī agacooka kuuma kuo. Nīngamwandīka rīitwa rīa Ngai wakwa o na rīitwa rīa itūrā inene rīa Ngai wakwa, nīrīo Jerusalemu rīra njerū, rīrīa rīraikūrūka kuuma igūrū kūrī Ngai wakwa; o na nīngī ndīmwandīke rīitwa rīakwa rīerū. 13 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanītha. 14 "Kūrī mūrāika wa kanītha wa Laodīkia, mwandīkire atīrī: Ici nīcio ciugo cīa ūcio Amenī, mūrā ūrīa mwīhokeku na wa ma, o we mwathi wa cīumbe cīa Ngai. 15 Nīnjūū cīiko ciaku, ngamenya atī wee ndūrī mūhorō na ndūrī mūhīu. Kūngīrī wega korwo waheha kana ūhīūhe! 16 No tonūdū ūrī mūraru, ūkaaga kūhīhī na ūkaaga

kūhōra-rī, ngīrie gūgūtua thī uume kanua gakwa. 17 Wee ugaga atīrī, 'Nīi ndī gītonga, ngāgia na indo nyingī, na ndīrī kīndū njagīte.' No wee ndūū atī ūrī mūnyamarīki, na ūrī wa kūgūrūwo tha, na ūrī mūthīnī, na ūrī mūtumumu, o na ūrī njaga. 18 Ngūgūtāara atī ūgūre thahabu rīra therie na mwakī kuuma kūrī nīi, nīgeetha ūtonge, na nīngī ūgūre nguo cīa rangī mwerū cīa kwīhumba, nīguo ūhumbire thoni cīa njaga yaku, na ūgūre ndawa wīhake maitho maku, nīguo ūhote kuona. 19 Arīa nyendete nīndīmarīūthāgia na ngamaherīthia. Nī ūndū ūcio gīa na kīyo, na wīrīre. 20 Atīrīrī, ndūgamite mūrāngo-inī ngīringāringā. Mūdūndū o wothē angīgua mūgambo wakwa, na ahīngūre mūrāngo, nīngūtōonya thīnī ndīānīre irio nake, nake arīānīre na nīi. 21 Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamwītīkīria aikare hamwe na nīi gītī-inī gīakwa kīa ūnene, o ta ūrīa nīi ndatooranīre na ngīkaranīra hamwe na Baba gītī-inī gīake kīa ūnene. 22 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgue ūrīa Roho areera makanītha."

4 Thuutha wa maūdūndū macio ngīrora, na rīrī, hau mbere yakwa haarī na mūrāngo warī mūhīngūre kūu igūrū. Naguo mūgambo ūrīa ndaigūite mbere ūyo ūkīnarīria, ūrīa wagambaga ta coro, ūkiuga atīrī, "Ambata, ūūke haha, na nīngūkuonia maūdūndū marīa arī o ngīnya mageekīka thuutha wa maūdūndū maya." 2 O rīmwe ngīkorwo ndī thīnī na Roho, na rīrī, hau mbere yakwa harī na gītī kīa ūnene kūu igūrū, na nī harī na mūdūndū wagīkarīre. 3 Nake ūcio wagīkarīre onekaga atārīi ta ihīga rīa mūthēmba wa njathībī na wakīki. Naguo mūkūnga-mbura ūrīa wonēkaga ūhaana ta kahīga karīa getagwo thumaratī, nīguo warīgīcīrīe gītī kīu kīa ūnene. 4 Nakīo gītī kīu kīa ūnene nīkīarīgīcīrīo nī itī īngī cīa ūnene mīrongo rīrī na inya, nacio cīakarīrūwo nī athuuri mīrongo rīrī na ana. Athuuri acio meehumbīte nguo njerū na magekīra thūmbī cīa thahabu mītwe. 5 Hau gītī-inī kīu kīa ūnene nīhoimaga heni, na ngwa, na marurumī. Mbere ya gītī kīu kīa ūnene haarī matawa mūgwanja maakanaga. Matawa macio nīmo maroho marīa mūgwanja ma Ngai. 6 Nīngī hau mbere ya gītī kīu kīa ūnene nī haarī kīndū kīahaanaga ta irīa rīa gīcīcio, narīo rīarī ikembu mūno, rīkahaana o ta gīcīcio. Nīngī hau gatagatī, gūthīūrūkīria gītī kīu kīa ūnene, haarī na cīumbe inya irī muoyo, nacio cīaiyūrītwo nī maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. 7 Nakīo kīumbe kīa mbere kīahaanaga ta mūrūūthī, na gīa keerī kīahaanaga ta ndegwa, na gīa gatātū kīarī na ūthīū watārīi ta wa mūdūndū, nakīo gīa kana gīatārīi ta nderī ikīrera. 8 O kīumbe kīmwe gīa cīumbe icio inya irī muoyo kīarī na mathagu matandatū, nakīo cīaiyūrītwo nī maitho mwīrī wothē o ngīnya rungu rwa mathagu ma kīo. Mūthenya na ūtūkū itiatīgīthāgīra kuuga atīrī: 9 Rīrīa rīothe cīumbe icio irī muoyo ikūgōoca, na igekīrīra, na igacookeria ngaatho ūcio ūkarīre gītī kīa ūnene, o ūcio ūtūrāga tene na tene-rī, (aīōn g165) 10 nao athuuri acio mīrongo rīrī na ana megūthāgia thī mbere ya ūcio ūkarīre gītī kīa ūnene, na makahooya ūcio ūtūrāga muoyo tene na tene. Maigaga thūmbī cīao mbere ya gītī kīu kīa ūnene, makoiga atīrī: (aīōn g165) 11 "Wee Mwathani na Ngai witū-rī, nīwagīrīre kūgōocagwo, na gūtīo, na kūgīa na ūhotī, nīgūkorwo nīwe wombire indo cīothe, nacio ciombīrwo na ūndū wa kwenda gwaku, na ikīgīa na muoyo."

5 Nīngī ngōna ibuku rīa gīkūnjo rīrī guoko-inī kwa ūrīo kwa ūrīa waikārīre gītī kīa ūnene rīandīkītūwo mīena yeerī, na rīahīngītūwo na gūcīnīrīrwo na ūtēmbē mūgwanja twa mūhūra. 2 Ngīcooka ngōna mūrāika warī na hīnya mūno akīānīrīra na mūgambo mūnene akōoria atīrī, "Nūū mwagīrīru

kümethūra tütembe tütü twa mühūra, na ahingüre ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũnjo?” **3** No gũtiarĩ mündũ o na ùmwe kũu igürũ, kana gũkũ thĩ, o na kana rungu rwa thĩ ùngĩahotire kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo o na kana arĩrore thĩĩnĩ. **4** Na nĩ ngĩrĩra mũno tondũ gũtioneke mündũ o na ùmwe mwagĩrĩru wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kana arĩrore thĩĩnĩ. **5** Hindĩ iyo ùmwe wa athuuri acio akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga kũĩra! Atĩrĩrĩ, Mũrũũthĩ ùrĩa wa mũhĩrĩga wa Juda, Thuuna irĩa ya Daudĩrĩ, nĩatooanĩtĩe. We arĩ na ùhoti wa kũhingũra ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na amethũre tütembe tüu mũgwanja twarĩo.” **6** Nĩngĩ ngĩona Gatũrũme arũgamĩte gatagatĩ ga gĩtĩ kĩa ùnene, nako kahaanaga ta gathĩnjĩtwo, gathĩũrũkũĩro nĩ cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo, na athuuri acio. Kaarĩ na hĩa mũgwanja na maitho mũgwanja, na nĩmo maroho mũgwanja ma Ngai marĩa matũmitwo mathĩage thĩ yothe. **7** Nake ùcio Gatũrũme agĩthĩrĩ akĩoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo kuuma guoko-inĩ kwa ùrĩro kwĩcio waikarĩre gĩtĩ kĩa ùnene. **8** Na aarĩkia kũrĩoya-rĩ, cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo, na athuuri arĩa mĩrongo rĩrĩ na ana makĩgũũthĩa thĩ mbere ya Gatũrũme. O ùmwe aarĩ na kinanda kĩa mũgeeto na maanyĩĩtĩe mbakũri cia thahabu ciyũrĩte ùbumba, na nĩguo mahooya ma andũ arĩa aamũre. **9** Nao nĩmainire rwĩmbo rwerũ, makiuga atĩrĩ: “Wee nĩwe mwagĩrĩru wa kuoya ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, na kũmethũra tütembe tüu twarĩo, tondũ wee nĩworagĩrwo, ùkĩgũrĩra Ngai andũ na thakame yaku kuuma mĩhĩrĩga yothe, na thĩomi ciothe, na andũ othe, o na ndũrĩrĩ ciothe. **10** Wee nĩũmatũĩte andũ a ùthamaki na athĩnjĩrĩ-Ngai a gũtungatagĩra Ngai witũ, nao magathamaka gũkũ thĩ.” **11** Nĩngĩ ngĩrora, na nĩ ngĩgua mũgambo wa arĩa aingĩ, mũigana wao warĩ ngĩri na ngĩri, na ngĩri ikũmi maita ngĩri ikũmi. Nao maathĩũrũkũĩrĩe gĩtĩ kĩa ùnene, na cĩumbe irĩa irĩ muoyo, na athuuri acio. **12** Nao mainaga na mũgambo mũnene, makoĩga atĩrĩ: “Kwagĩrĩra nĩ Gatũrũme, karia kooragĩrwo, nĩguo kagĩe na ùhoti, na ùtonga, na ùũgĩ, na hinya, na gĩtũĩo, na rĩrĩ, o na ùgooci!” **13** Ngĩcooka ngĩigua cĩumbe ciothe irĩ kũu igürũ, na irĩa irĩ thĩ, na irĩa irĩ rungu rwa thĩ, na irĩa irĩ irĩa-inĩ, o na indo ciothe irĩa irĩ thĩĩnĩ wacio, ikĩina atĩrĩ: “Ùgooci, na gĩtũĩo, na rĩrĩ, na ùhoti, irogĩa kũrĩ ùrĩa ùkarĩre gĩtĩ kĩa ùnene, na kũrĩ Gatũrũme, ngĩnya tene na tene!” (aĩon 6165) **14** Nacio cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo ikiuga atĩrĩ, “Ameni”, nao athuuri acio makĩgũũthĩa thĩ, makĩhooya.

6 Nĩngĩ nĩndonire ùcio Gatũrũme akĩmethũra gatembe ka mbere ga tütembe tũrĩa mũgwanja twa mühūra. Ngĩcooka ngĩigua kĩumbe kĩmwe gĩa cĩumbe irĩa inya irĩ muoyo gĩkiuga na mũgambo wagambaga ta marumurĩ atĩrĩ, “Ùka!” **2** Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi njerũ hũu mbere yakwa! Ùrĩa wamĩhaicĩte aanyĩĩtĩe ùta, nake akĩheo thũmbĩ, akĩumĩra atarĩĩ ta mũtoorania werekeire o gũtoorania. **3** Rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga keerĩ, ngĩigua kĩumbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa keerĩ kĩoĩga atĩrĩ, “Ùka!” **4** Nĩngĩ gũkĩumĩra mbarathi ingĩ, nayo yarĩ ndune mũno. Ùrĩa wamĩhaicĩte nĩaheetwo ùhoti wa kũniĩna thayũ kuuma thĩ, na atĩme andũ mooragane. Nake akĩheo rũhĩu rwa njora rũnene. **5** Nĩngĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga gatatũ, ngĩigua kĩumbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa gatatũ kĩoĩga atĩrĩ, “Ùka!” Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi njĩrũ hũu mbere yakwa! Ùrĩa wamĩhaicĩte aanyĩĩtĩe ratĩrĩ na guoko gwake. **6** Nĩngĩ ngĩigua kĩndũ kĩarũumire ta mũgambo ùkuuma gatagatĩ-inĩ ga cĩumbe icio inya irĩ muoyo, ùkiuga atĩrĩ, “Kĩbaba kĩa ngano kĩumage mũcaara wa mũthenya ùmwe, na ibaba ithatũ cia ngano ya cairĩ cĩumage mũcaara

wa mũthenya ùmwe, no ndũgathũkie maguta kana ùthũkie ndibeil!” **7** Nĩngĩ rĩrĩa Gatũrũme aamethũrĩre gatembe ga kanarĩ, ngĩigua mũgambo wa kĩumbe kĩrĩa kĩrĩ muoyo gĩa kana woĩga atĩrĩ, “Ùka!” **8** Na nĩ ngĩrora, ngĩona mbarathi theũku hũu mbere yakwa! Ùrĩa wamĩhaicĩte-rĩ, eetagwo Gĩkuũ, nake Jehanamu aamumĩte thũutha, amũkuhĩrĩrĩe. Nao makĩheo ùhoti wa gwatha gĩcunjĩ kĩa inya gĩa thĩ, nĩguo mooragane na rũhĩu rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro, o na nĩngĩ nyamũ irĩa ndĩani cia gĩthaka. (Hadēs 986) **9** Nĩngĩ aamethũra gatembe ga gatano-rĩ, ngĩona hũu rungu rwa kĩgongona maroho ma andũ arĩa mooragĩtwa nĩ ùndũ wa kiugo kĩa Ngai, na nĩ ùndũ wa ùrĩa ùrĩa maagwatiĩrĩe. **10** Nao magĩkaya na mũgambo mũnene, makĩũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, Wee mũtheru na wa ma, ùgũikara ngĩnya rĩ ùtatũrĩre atũrĩ a thĩ ciira nĩguo ùrĩhĩrĩe thakame iitũ?” **11** Nao makĩheo o mündũ nguo ndaaya ya rangi mwerũ, na makĩrwo meterer hananĩ, ngĩnya mũigana wa ndungata irĩa maarũthĩhanagĩ wĩra nacio ùhingĩe, na nĩo arĩu na aarĩ a lthe witũ arĩa maarĩ mooragwo o ta ùrĩa o mooragĩrwo. **12** Nĩngĩ ngĩrora na ngĩona aamethũra gatembe ga gatandatũ. Nakuo gũkĩgĩa na gĩthingĩthĩa kĩnene. Nario rĩrĩa rĩkĩgarũrũka, rĩkĩira ta nguo ya ikũnia ùtũmitwo na guoya wa mbũri, nago mweri wothe ùkĩgarũrũka, ùgĩtũnĩha ta thakame, **13** nacio njata cia igürũ ikĩgũia thĩ, o ta ùrĩa ngũyũ irĩa thaatu ciitĩkaga kuuma mũkũyũ-inĩ rĩrĩa wainainio nĩ rũhuho rũnene. **14** Nario igürũ rĩkĩeherio o ta ùrĩa ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkũnjagwo, nacio irĩma ciothe na icigĩrĩra ikĩeherio ikĩuma kũndũ gwacio. **15** Nao athamaki a thĩ, na anene, na anene a thĩgari, na itonga, na andũ arĩa marĩ hinya, na ngombo ciothe, na andũ arĩa othe eyathi, makĩhĩthĩa ngurunga-inĩ, na gatagatĩ ka ndwaro cia mahĩga ma irĩma. **16** Nao nĩmeeraga irĩma na ndwaro cia mahĩga atĩrĩ, “Tũgwĩre, mũtũhithe twehere ùthĩũ-inĩ wa ùcio ùrĩa ùkarĩre gĩtĩ kĩa ùnene, na kuuma kũrĩ mang’ũrĩ ma Gatũrũme! **17** Nĩgũkorwo mũthenya ùrĩa mũnene wa mang’ũrĩ mao nĩmũkĩnyu, nake nũũ ùngĩhota kũwĩtĩria?”

7 Thũutha wa ùguo ngĩona arĩa ana marũgamĩte iturĩ-inĩ irĩa inya cia thĩ, marĩgĩrĩrĩe hũho irĩa inya cia thĩ nĩgeetha rũhuho o ruothe rũtikahurũtane gũkũ thĩ, kana irĩa-inĩ rĩrĩa inene, o na kana mũtĩ-inĩ o wothe. **2** Ngĩcooka ngĩona mũraika ùngĩ akĩambata oimĩte mwena wa irathĩro, arĩ na mũhũrĩ wa Ngai ùrĩa ùrĩ muoyo. Nake agĩta arĩa acio ana na mũgambo mũnene, acio maheetwo ùhoti mathũkie thĩ na irĩa rĩrĩa inene, akĩmeera atĩrĩ: **3** “Mũtĩgathũkie thĩ, kana irĩa, o na kana mũtĩ, ngĩnya tũkorwo tũrĩkĩtĩe gwĩkĩra ndungata cia Ngai witũ rũrĩrĩ ithĩthĩ-inĩ ciao.” **4** Nĩngĩ ngĩigua mũigana wa arĩa meekĩrĩrwo rũrĩrĩ, nao maarĩ: 144,000 kuuma mĩhĩrĩga yothe ya Isiraelĩ. **5** A mũhĩrĩga wa Juda arĩa meekĩrĩrwo rũrĩrĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Rubeni maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Gadĩ maarĩ 12,000, **6** na a mũhĩrĩga wa Asherĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Nafitalĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Manase maarĩ 12,000, **7** na a mũhĩrĩga wa Simeonĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Lawĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Isakarũ maarĩ 12,000, **8** na a mũhĩrĩga wa Zebulunĩ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Jusufũ maarĩ 12,000, na a mũhĩrĩga wa Benjamĩnĩ maarĩ 12,000. **9** Thũutha wa maũndũ macio ngĩcooka ngĩrora, na hũu mbere yakwa-rĩ, ngĩona kĩrĩndĩ kĩnene gĩtangĩtarĩka nĩ mündũ, kĩa andũ moimĩte ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, na arĩa a mĩhĩrĩga yothe, na iruka ciothe, na thĩomi ciothe, marũgamĩte mbere ya gĩtĩ kĩa ùnene, na mbere ya Gatũrũme. Nao meehumbĩte nguo ndaaya cia rangi mwerũ, na makanyĩta makĩndũ na moko. **10** Nao maanagĩrĩra na

mugambo mune makoiga atiri: “Kuhonokania ni kwa Ngai witu, uria ukariire giti kia unene, na gwa Gaturume.” **11** Nao araka acio othe maarugamite mathiururukiriie giti kiu kia unene, na magathiururukiria athuuri acio na ciimbe icio inya iri muoyo. Nao magiturumithia mothiu mao thi hau mbere ya giti kia unene, makihooa Ngai, **12** Makiugaga atiri: “Amenil Ugooci, na riri, na uigi, na ngaatho, na gitio na uhoti, na hinya, irotuura na Ngai witu tene na tene. Amenil” (aiōn g165) **13** Na riri, umwe wa athuuri acio akinjuiuria atiri, “Andu aya mehumbite nguo ndaaya cia rangi mweru ni a, na moimite ku?” **14** Na ni ngimucokeria atiri, “Mithuuri uyū, niwe uui.” Nake akinjira atiri, “Aya ni aria moimite minyamaro-ini iria minene; nake nimathambitie nguo ciao na magacieruhia na thakame ya Gaturume. **15** Ni undu ucio, “riu maikaraga mbere ya giti kia unene kia Ngai, na mamutungatagira muthenya na utuku thini wa hekaru yake; nake uria ukaragira giti kia unene egutuura atamburukitie hema yake iguru riao. **16** Gutiri hinda magacooka kuhuuta; na matigacooka kunyoota. Matigacinwo ringi ni riua, o na kana ni urugaru muihu o na uriku. **17** Nigukorwo Gaturume uria uri gatagati ga giti kia unene niwe ugaatuika maariithi wao; niakamatongoria, amakinnye ithimani- ni cia maa na muoyo. Nake Ngai niakamagiria maithori mothe mathire maitho-ini mao.”

8 Ngingi riria Gaturume aamethuriere gatembe ka mugwanjari, kiu iguru gugikirwo ki ihinda ta ria nuthu ithaa. **2** Na ni ngona araka mugwanja aria marugamaga mbere ya Ngai, nao makitheo turumbeta mugwanja. **3** Nake muraika ungi, uria wari na rugio rwa thahabu, agiuka akirugama kigongona-ini. Nake akiheo ubumba muingi nigeetha aurute igongona hamwe na mahooya ma aria othe aamure hau iguru ria kigongona gita thahabu kiria kiri mbere ya giti kia unene. **4** Nayo ndogo ya ubumba ucio, hamwe na mahooya ma andu aria aamure, ikiambata mbere ya Ngai yumite guoko-ini kwa muraika ucio. **5** Nake muraika ucio akioya rugio riu rwa thahabu, akiriuyiria mwaki kuma kigongona-ini, akiiukia thi; nakuo gikigya ngwa na marurumi, na heni, na githingithia. **6** Hindi iyo araka aria mugwanja maari na turumbeta mugwanja makithaariria gutuhuhu. **7** Muraika wa mbere akihuha karumbeta gake, nakuo gikigya mbura ya mbembe na mwaki itukanite na thakame, nacio igikio thi. Nakio gicunji gita ithatu gita thi gikithia, na gicunji gita ithatu kia miti ikithia, o na nyeki yothe nduru ikithia. **8** Muraika wa keeri nake akihuha karumbeta gake, nakio kindu kiahanaaga ta kirima kinene giakanaga mwaki-ri, gigituoka thini wa iria riria inene. Nakio gicunji gita ithatu kia iria riu gigituoka thakame, **9** na gicunji gita ithatu gita ciimbe iria iri muoyo thini wa iria riu igikua, na gicunji gita ithatu kia marikabu ikianangwo. **10** Nake muraika wa gatatu akihuha karumbeta gake, nayo njata nene muno ikiuma iguru yakanite ta gicinga, ikigwira gicunji gita ithatu kia njuii na ithima cia maa, **11** nario ritwa ria njata iyo ni Kurura. Gicunji gita ithatu kia maa macio gikirura, na andu aingi magikua ni kunyua maa macio maruru. **12** Nake muraika wa kana akihuha karumbeta gake, nario riua rikiringwo gicunji gita ithatu, o naguo mweri gicunji gita ithatu, o na njata nacio gicunji gita ithatu, tondū ucio gicunji gita ithatu giacio gigituoka nduma. Nakio gicunji gita ithatu kia muthenya gikiaga utheri, o na gicunji gita ithatu kia utuku o taguo. **13** O ndorete-ri, ngigua nderi yombukaga riera-ini ikianirira na mugambo mune, ikoiga atiri: “Ka i kuri na haaro-ri! Ka i kuri na haaro-ri! Ka i inyu

aria muturaga thi muri na haaro-ri, tondū wa turumbeta turia tukirie kuhhuwo ni araka acio anga atatu-ri!”

9 Nake muraika wa gatano akihuha karumbeta gake, na ni ngona njata yumite iguru ikagya thi. Nayo njata iyo ikinengerwo cabi ya Irima-ritari-Gituri. (Abyssos g12) **2** Hindi iria aahingurire Irima-ritari-Gituri-ri, rikiuma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Nario riua na matu igikirwo nduma ni ndogo iyo yomaga Irima-riu-ritari-Gituri. (Abyssos g12) **3** Na thini wa ndogo iyo gikiuma ngigi, igiuka thi, nacio ikiheo uhoti utari ta wa tung'auru twa thi. **4** Nacio ikirwo itikeehie nyeki ya thi, kana muma o wothe o na kana muti, o tige andu aria matari na ruri rwa Ngai ithiithi ciao. **5** Nacio ikiaga kuche uhoti wa kumooraga, o tige wa kumaherithia mieri itano. Naruo ruo ruria maiguire waru o ta ruo rwa kang'auru karathite mundu. **6** Matuku-ini mario andu ni magacargia giuku, no matigakiona; nimakeriragiria giuka, nakio giuku gikamoorira. **7** Ngigi icio ciahanaaga ta mbarathi ihaaririo ni undu wa mbaara. Mitwe-ini yacio ciari na kindu kiahanaaga ta thumbi cia thahabu, namo mothiu maacio maahaanaga ta mothiu ma andu. **8** Njuiri yacio yahaanaga ta njuiri cia andu-a-nja, namo magego maacio maari ta magego ma muruuthi. **9** Nacio ciari na ngo cia kugitira githuri ciahanaaga ta ngo cia kigera, naguo mugambo wa mathagu maacio wari ta mururumo wa mbarathi nyingi na ngari cia ita iteng'ere ireote mbaara-ini **10** Ciari na miting'oe, o na mboora ta cia tung'auru, na miting'oe-ini yacio ciari na uhoti wa kunyariira andu ihinda ria mieri itano. **11** Na ni ciari na muthamaki waciathaga, na niwe muraika wa Irima-ritari-Gituri, nario ritwa riake na ruthiomi rwa Kihibirania ni Abadoni, ningi na Kiyunani agetwo Apolioni. (Abyssos g12) **12** Haaro wa mbere niyathira; haatigara ingi iria igiuka thuutha. **13** Muraika wa gatandati nake akihuha karumbeta gake, na ni ngigua mugambo ukiuma hia-ini cia kigongona gita thahabu kiria kiri mbere ya Ngai. **14** Ukira muraika ucio wa gatandati wari na karumbeta atiri, “Ohora araka aria ana aria moheirwo ruii-ini ruria rüene rwa Farati.” **15** Nao araka acio ana, aria maathagathagtwo ni undu wa ihinda riu, na ni undu wa muthenya ucio o na ni undu wa mweri ucio, o na mwaka ucio makiohorwo niguo moorage andu gicunji gita ithatu kia andu giuku thi. **16** Nacio mbutu cia mbaara iria ciahacite mbarathi miigana wacio wari milioni magana meeri. Nindaiguire miigana wacio. **17** Mbarathi icio ndonire na kioneki hamwe na aria macihacite-ri, ciahanaaga atiri: Ngo ciacio cia kugitira githuri ciari cia rangi mutune ta mwaki, na rangi wa bururu, na rangi wa ngoikoni uhaana ta ubiriti. Ciongo cia mbarathi icio ciahanaaga ta ciongo cia miruuthi, natuo tunua twacio twoimaga mwaki, na ndogo, o na ubiriti. **18** Gicunji gita ithatu kia andu a giuku thi nikioragirwo ni mithiro iyo itatu ya mwaki, na ndogo, na ubiriti iria cioimaga tunua-ini twacio. **19** Hinya wa mbarathi icio wari tunua-ini twacio na miting'oe-ini yacio, nigukorwo miting'oe yacio yahaanaga ta nyoka iri na ciongo iria ithagia andu nacio. **20** Andu a thi acio anga, aria matoragirwo ni mithiro iyo, matiigana kwirira mehia ma wira wa moko mao; matiigana gutiga kuhooa ndaimono, na mihiiano ya thahabu, na ya betha, na ya gicingo, na ya mahiga, na ya miti, o mihiiano iria itanghota kuona, kana igue, kana itware. **21** O na ningi matiigana kwirira ni undu wa mehia ma uragani wao, kana urogi wao, kana umaraya wao, o na kana uici wao.

10 Ningi ngicooka ngiona muraika ungi wari na hinya muno agiikurika oimite iguru. Nake ehumbite itu ta nguo, na iguru ria mutwe wake haari na mukunga-mbura; naguo uithi wake wahaanaga ta riua, namo maguru make maahaanaga ta itugi cia mwaki. **2** Nake aanyitite na guoko gwake kabuku kanini ga gikunjo kari kahingure. Aakinyithite kuguru gwake kwa urio iria-ini, nakuo kwa umotho agagukinyithia thi nyumu. **3** akiguthuka na mugambo munene ta wa muruuthi ukirarama. Hindi iria aaguthukire-ri, migambo ya ngwa iria mugwanja ikigamba. **4** Na riria ngwa icio mugwanja ciagambire, ndaari hakuhi kwandika; no ngiuga mugambo kuuma iguru ukiuga atiri, "Mohoro macio maario ni ngwa icio mugwanja-ri, maige mari hitho, ndukamaandike." **5** Nake muraika ucio ndonete arugamite iria-ini na akarugama thi nyumu agitamburukia guoko gwake kwa urio na iguru. **6** Nake akihita na uria utuura guo muoyo nginya tene na tene, o we uria wombire iguru na indo ciothe iria iri kuo, na akumba thi na indo ciothe iria iri kuo, o na akumba iria na indo ciothe iria iri thini waro, akiuga atiri, "Hatiri na ihinda ringi ria gweterera!" (aiōn g165) **7** No matuku-ini maria muraika wa mugwanja agaakorwo akiri kuhuha karumbeta gake-ri, hitho ya Ngai nikahingio, o ta uria eerire anabii ari ndungata ciake. **8** Ningi mugambo uria ndaiguite uumite iguru ukinjaria ringi, ukinjira atiri: "Thii, woe kabuku kau ga gikunjo kari kahingure kuuma guoko-ini kwa muraika ucio urugamite akinyite iria, na agakinya thi nyumu." **9** Ni undu ucio, ngithi kuri muraika, na ngimuria aahe kabuku kau ga gikunjo. Nake akinjira atiri, "Koe, ukarie. Gaakinya nda nigegukuru, no kari kanua gegukorwo kari na murio ta uuki!" **10** Ngikioya kabuku kau ga gikunjo kuuma guoko-ini kwa muraika ucio, na ni ngikaria. Kari kanua kaari na murio ta uuki, no ndarikia gukaria, gakindura. **11** Ngicooka nguru atiri, "No nginya urathe uhoro ringi ukoni andu aingi, na nduriri nyingi, na thiom nyingi, o na athamaki aingi."

11 Ningi nginengerwo murangi wa guthima wahaanaga ta rathanju, nguru atiri, "Thii uthime hekaru ya Ngai na kigongona, na utare andu ari marahooya Ngai kuo. **2** No nja ya hekaru utigane nayo, ndukamithime tondū nitheto andu-a-Nduriri. Nao nimakarangirira itura ruu itheru ihinda ria mieri mirongo ina na iri. **3** Na ni ningahe aira akwa eeri hinya, nao nimakaratha uhoro handu ha matuku 1,260 mehumbite nguo cia makunia." **4** Acio nio mitamaiyi iria iri, na nio miti iria iri ya kugirwo matawa iria irugamite mbere ya Mwathani wa thi. **5** Mundu o wotho angikaageria kumeke uru, mwaki ukoimaga tunua twao ukaniina thu icio ciao. Na mundu o wotho ungikenda kumeke uru no nginya akue o uguo. **6** Andu aya mari na hinya wa kuhinga iguru nigeetha gutikae kuura mbura ihinda riria makaaratha uhoro; ningi mari na hinya wa kugarira maa matuika thakame. O na ningi mari na hinya wa kuhura thi na mithemba yotho ya mithiro maita maingio o ta uria mangianda. **7** Riria makaarika kuheana ura wao-ri, nyamu iria yambataga yumite Irima-ria-Ritari-Gituri nikamatharikiria imatoorie, na imoorage. (Abysos g12) **8** Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganite njira-ini cia itura riria inene, riria rigerekanagio rigetwo Sodomu kana Misiri, na nikuo Mwathani wao ambirwo muti iguru. **9** Na ihinda ria mithenya itatu na nuthu, andu a kuuma iruka ciothe, na mihiriga yotho, na thiom ciothe na nduriri ciothe, nimakerora ciimba ciao, na magirie ithikwo. **10** Nao andu ari matuura ga thi nimagakenerera aira acio, na makungure magitumanagira iheo, tondū anabii acio eeri nimanariiraga andu a giku thi. **11**

No thutha wa mithenya itatu na nuthu, mihumu ya muoyo ikimatoonya yumite kuri Ngai, nao makirugama na maguru mao, na ari maamonire makinyitwo ni kimako kinene muno. **12** Ningi makigua mugambo munene uumite iguru ukimeera atiri, "Ambatai na giku." Nao makimbata iguru mari itu-ini, thu ciao imeroreire. **13** Ithaa o ruu-ri, gukigia na githingithia kinene, nagio gcunji gia ikumi gia itura ruu gikimomoka. Andu ngiri mugwanja makiragwo ni githingithia kiu, nao ari maatarire makimaka na makigooa Ngai wa iguru. **14** Haaro ya keeri nyathira, haaro ya gatatu-ri, igiuka o narua. **15** Nake muraika wa mugwanja akihua karumbeta gake, nakuo gukigia na mugambo munene kuu iguru, mayo ikiuga atiri: "Uthamaki wa thi nituukite uthamaki wa Mwathani witu, o na Kristu wake, nake egutuura athamakaga nginya tene na tene." (aiōn g165) **16** Nao athuari ari mirongo iri na ana, ari maakariri ite ciao cia unene mbere ya Ngai, magiturumithia mothe i mao thi makihooa Ngai, **17** makiuga atiri: "Nitwagucokeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe, o Wee uri ho, na nowe wari ho, tondū niwoete hinya waku munene, ukambirira githamaka. **18** Nduriri nacio nicarakarire; namo mang'uri maku nimakinyite. Hindi ninginyu ya andu ari akuu gutuuruwwo ciira, o na ya kuche anabii, ndungata ciaku, iheo, hamwe na ari aamure, na ari metigirite riitwa riaku, ari anini na anene, o na ya kwananga ari manangaga thi." **19** Ningi hekaru ya Ngai kuu iguru ikihingurwo, na thini wa hekaru yake gukionea ithanduku riria ria kirikaniro giaka. Nakuo gukigia na heni, na marurumi, na ngwa, na githingithia, na mbura nene ya mbebe.

12 Ningi kuu iguru gukionea ururu munene wa kugegana: gukionea mundu-wa-nja wehumbite riua, agacooka agakinya mweri na maguru, na agekira thumbi ya njata ikumi na igiri mutwe. **2** Aari na nda, na niakayaga ni ruo tondū aari hakuhi kuche mwana. **3** Ningi gukionea ururu ungi kuu iguru na atiri: ni ndamathia nene yari ndune, na yari na ciongo mugwanja, na hia ikumi, na thumbi mugwanja ciongo-ini ciayo. **4** Naguo muting'oe wayo ukhaata gcunji gia ithatu kia njata cia iguru na igicirekania thi. Ndamathia iyo ikirugama mbere ya mundu-wa-nja ucio wari hakuhi kuche mwana, niguo itambuure mwana ucio aaciwarwo o uguo. **5** Nake mundu-wa-nja ucio akigia mwana wa kahii, uria ugaathaga nduriri ciothe na rathanju rwa kigera. Nake mwana ucio akihuro, agitwarwo iguru giti-ini kia unene kia Ngai. **6** Mundu-wa-nja ucio akurira weru-ini, handu haria aathondekeirwo ni Ngai, haria aari amenyererwo handu ha ihinda ria matuku 1,260. **7** Na riri, kuu iguru gukigia mbaara. Mikaeli na araka ake makirua na ndamathia iyo, nayo ndamathia na araka ayo makirua nao. **8** No ndamathia ndari na hinya wa kugegana, nayo hamwe na araka ayo makiaga ukaro kuu iguru. **9** Nayo ndamathia iyo nene ikinyugutwo thi, na niyo nyoka iria ya tene, o iria itagwo mucukani, na igetwo Shaitani, iria ithithagia andu a thi yotho. Nayo ikinyugutwo thi hamwe na araka ayo. **10** Ningi ngicooka ngiuga mugambo munene kuu iguru, ikiuga atiri: "Ruu uhonokio ni mukinyu, na uhoti, na uthamaki wa Ngai witu, o na wathani wa Kristu wake. Nigikorwo uria ucuukaga arii na aari a Ithe witu, uria umacuukaga mbere ya Ngai muthenya na utuku, nihaarurukio thi. **11** Nao nimamutoorie na undu wa thakame ya Gaturuite, o na ni undu wa kiugo kia ura wao; na matiigana kwenda kuhonokia mioyo yao, o na maatuika a guku. **12** Ni undu ucio, kenai inyu iguru, o na inyu ari matuura guko! No kai thi na iria riria inene iri na haaro-i,

tondū mūcukani nīaikūrūkīte kūrī inyuī! Nake aiyrūtwo nī marūrū manene, tondū nīōf atī ihinda rīake rīrīa rītīgaire nī inyinyi.” **13** Rīrīa ndamathia īyo yoonire atī nīnyayugutwo thī, ikiambīrīria kūnyariira mūdū-wa-nja ūcio waagūte mwana wa kahī. **14** Nake mūdū-wa-nja ūcio akīheo mathagu meerī ma nderī rīa nene nīgeetha ombūke athī werū-inī handū harīa aathondekirwo, harīa aarī amenyerwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harīa atangiakinīrīrwo nī nyoka īyo. **15** Nayo nyoka īyo ikīhorora maai kuumā kanua kayo o ta rūūī, nīgeetha ikīnyīrie mūdū-wa-nja ūcio, itūme atwarwo nī kīgūū kīu. **16** No thī nayo īgīteithīrīria mūdū-wa-nja ūcio na ūndū wa gwachama kanua kayo, nayo ikīmeria rūūī rūu rwahororetwo nī ndamathia īyo kuuma kanua kayo. **17** Hīndī īyo ndamathia īyo ikīrakarīra mūdū-wa-nja ūcio mūno, nayo īgīthī kūrīa na ciana irīa ingī ciake, na nīo andū arīa maathīkagīra maathani ma Ngai, na makagwatīrīa ūira wa Jesū.

13 Nayo ndamathia īyo ikīrūgama hūgūrūrū-inī cia irīa. Nīngī ngīcooka ngīona nyamū ikīuma irīa thīnī. Nyamū īyo yarī na hīa ikūmī, na mītwe mūgwanja, na hīa-inī ciayo yarī na thūmbī ikūmī, na o mūtwe wayo warī na rītīwa rīa kūrūma Ngai. **2** Nyamū īyo ndonire yahaanaga ta ngarī, no magūrū mayo maatarī ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mūrūthī. Nayo ndamathia īyo ikīhe nyamū īyo hīnya wayo na gītī kiayo kīa ūnene o na wathani mūnene. **3** Mūtwe ūmwe wa nyamū īyo wonekaga ta waringītwo iringa rīa kīūrāgo, no iringa rūu rīa kīūrāgo nīrīahonete. Nayo thī yothe nīyagegete na ikīrūmīrīra nyamū īyo. **4** Nao andū magīkīhooya ndamathia īyo tondū nīyaheete nyamū īyo ūhoti wayo, o na makīhooya nyamū īyo, na makoorāgia atīrī, “Nūū ūtarī ta nyamū īno? Nūū ūngīmūkīrīra, arūe nayo?” **5** Nayo nyamū īyo ikīheo kanua ga kwaria ciugo cia mwītīo na cia kūrūma Ngai, na ikīheo ihinda rīa gwathana rīa mīeri mīrongo īna na īrī. **6** Nyamū īyo īgītūmūra kanua rīume Ngai, na īcambie rītīwa rīake, na gīkarō gīake, o na arīa matūrāga kūu īgūrū. **7** Nīyaheirwo hīnya nīguo īrūe na arīa aamūre na īmatoorie. Na ikīheo wathani īgūrū rīa mīhīrīga yothe, na andū a iruka ciothe, na thīomi ciothe, o na ndūrīrī ciothe. **8** Nao andū othe arīa matūrāga gūkū thī kuuma rīrīa thī yombirwo, arīa othe marītīwa mao matarī maandike ibuku-inī rīa muoyo rīa Gatūrūme karīa gaathīnjirwo, makīnamīrīra nyamū īyo mamīhooe. **9** Mūdū ūrīa ūrī na gūtū nīakīgūe. **10** Mūdū o wothe angīkorwo nī wa gūtāhwo, nīegūtāhwo athī. Mūdū o wothe angīkorwo nī wa kūrāgwo na rūhīu rwa njora-rī, ndarī hīndī atakoorāgwo na rūhīu. Ūguo nīkuonania atī andū arīa aamūre nīmabataire gūkīrīrīra, na marī na wītīkio. **11** Ngīcooka ngīona nyamū ingī, ikīuma na thī. Nyamū īyo yarī na hīa īgīrī ta cia gatūrūme, no yaarāgia ta ndamathia. **12** Nyamū īyo īgīathana na ūhoti wothe wa nyamū irīa ya mbere ithenya rīayō, īgītūma thī na arīa othe matūrāga kuo mahooyage nyamū īyo ya mbere, o īyo yahonete iringa rīayo rīa kīūrāgo. **13** Nayo ikīringa ciama nene na morīrū, o na īgītūma mwakī ūkūrūke uume īgūrū ūke thī andū makīonaga. **14** Tondū wa morīrū macio nīyaheirwo hīnya wa kūrīngā ciama ithenya rīa nyamū īyo ya mbere, ikīheenia andū arīa matūrīe thī. Nīngī īgīathā andū mathondecke mūhianano nī ūndū wa gūtīrīa nyamū īyo, yagurarītīo na rūhīu rwa njora no yarī o muoyo. **15** Nīyaheirwo hīnya wa kūhe mūhianano ūcio wa nyamū īyo ya mbere mīhūmū, nīguo ūhote kwaria, na ūtūme arīa othe maaregete kūhooya mūhianano ūcio wa nyamū īyo moorāgwo.

16 Nīngī nīyaathire andū othe na hīnya, arīa anini na arīa anene, arīa itonga na arīa athīnī, arīa meyathīte na arīa ngombo, o mūdū ekīrwo rūrī guoko gwake kwa ūrīo kana thīthī-inī wake, **17** nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūngīndia kana agūre, atarī na rūrī rīu, na nīruo rītīwa rīa nyamū īyo, kana namba ya rītīwa rīayo. **18** Ūndū ūyū nīūbataire ūgī. Mūdū o wothe angīkorwo arī na ūmenyo-rī, nieke ithabu rīa namba ya nyamū īyo, nīgūkorwo nī namba ya mūdū. Nayo namba yake nī 666.

14 Ngīcooka ngīrora, na nī ngīona Gatūrūme arūgamīte Kīrīma-inī gīa Zayuni, arī na andū 144,000 arīa maandīkītīwo rītīwa rīake na rītīwa rīa lthe mothīū-inī mao. **2** Nīngī ngīguā mūgambo uumīte īgūrū ūtarī ta mūhūyūko wa maai maratherera na nīngī ta mūrurumo wa ngwa. Mūgambo ūcio ndaigūre watārī ta wa ainī a inanda cia mūgeeto makīina na inanda ciao. **3** Nao makīina rwīmbo rwerū marī mbere ya gītī kīa ūnene, na marī mbere ya cīumbe irīa inya irī muoyo, na athuuri. Gūtīarī mūdū ūngīahotire kwīruta rwīmbo rūu tīga o acio 144,000 arīa maakūrītīwo kuuma thī. **4** Acio nī arīa mateethūkīte na andū-a-nja, nīgūkorwo nīmeigite marī atheru. Nao maarūmagīrīra Gatūrūme o kūrīa guothe aathiaga. Nīo maagūrīrwo kuuma kūrī andū, na makīrūtīwo marī maciaro ma mbere kūrī Ngai o na kūrī Gatūrūme. **5** Matīrī hīndī marī maheenanī; o na matīrī ūcuuke. **6** Nīngī ngīona mūrāika ūngī oombūkīte rīera-inī, nake aarī na ūhoro-ūrīa-Mwega wa tene na tene wa kūhūnjīra andū arīa matūrāga thī, ūguo nī kuuga ndūrīrī ciothe, na mīhīrīga yothe, na thīomi ciothe, na andū othe. (aīōnīos g166) **7** Nake akiuga na mūgambo mūnene atīrī, “Mwītīgīrei Ngai na mūmūgooco we, tondū ihinda rīake rīa gūtūa cīra nīkīnyu. Mūhooe ūrīa wombire īgūrū, na thī, na irīa rīrīa inene, na ithīma cia maai.” **8** Nake mūrāika wa keerī akiuga atīrī, “Nīrīgūū! Itūūra rīrīa inene rīa Babuloni nīrīgūū, rīrīa rīanyuthīrie ndūrīrī ciothe ndībei rīa ya maūdū mooru ma ūtharia warīo.” **9** Nīngī mūrāika wa gatātū akīmarūmīrīra, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Mūdū o wothe angīhooya nyamū īyo na mūhīano wayo, na ekīrwo rūrīu rwayo thīthī kana guoko-rī, **10** o nake nīakanyua ndībei īyo ya marakara ma Ngai, irīa ītīrīrīwo gīkombe-inī kīa mangūrī make itatukanītīo na kīndū. Nake nīakanyarīrwo na mwakī wa ūbīrītī mbere ya arīa arīa atheru na mbere ya Gatūrūme. **11** Nayo ndogo ya kīnyarīrīko kīao īgūtūūra yambataga ngīnya tene na tene. Gūtīrī kīhurūko mūthenya kana ūtūkū kūrī arīa mahooyaga nyamū īyo na mūhīano wayo, kana kūrī mūdū o wothe ūrīa wīkīrītīwo rūrīu rwa rītīwa rīayo.” (aīōn g165) **12** Haha nīhabataire ūkīrīrīra harī andū arīa aamūre, o arīa maathīkagīra Maathani ma Ngai, na magatūūra marī ehokeku harī Jesū. **13** Ngīcooka ngīguā mūgambo woima īgūrū ūkīuga atīrī, “Andīka atīrī: Kūrathīmwo-rī, nī andū arīa akuū, arīa makuīte marī thīnī wa Mwathani kuuma rīu.” Nake Roho ekuuga atīrī, “Īī, nīguo makīhurūke mawīra mao marītū, nīgūkorwo cīko ciao irīa maneeke nīikomaia thūutha.” **14** Nīngī ngīrora, ngīona hau mbere yakwa haari na itū rīerū, na itū rīu nīrīaikarīrwo nī mūdū “wahaanaga ta mūrū wa mūdū” arī na thūmbī ya thahabu mūtwe, na arī na rūhīu rūgī rwa kūgetha guoko-inī gwake. **15** Nake mūrāika ūngī akīuma thīnī wa hekarū, agītā mūdū ūcio waikarīre itū na mūgambo mūnene, akīmwrīa atīrī, “Oya rūhīu rūu rwa kūgetha, ūgethe, tondū ihinda rīa kūgetha nīkīnyu, nīgūkorwo magetha ma thī nī makūrū.” **16** Nī ūndū ūcio, mūdū ūcio waikarīre itū akīhīūrīra rūhīu awake thī, nayo thī ikīgethwo.

17 Nake mūraika ūngi akiuma thīini wa hekarū kūu igūrū, o nake aarī na rūhiū rūūgi rwa kūgetha. 18 Na mūraika ūngi, ūria wathaga mwaki, akiuma kīgongona-inī, agūta ūcio warī na rūhiū rūūgi rwa kūgetha na mūgambo mūnene, akimwira atīrī, “Oya rūhiū rūu rwaku rūūgi rwa kūgetha, na ūcookanīrīrie imanijika cia thabibū kuuma harī mūthabibū ūria wa thī tondu thabibū ciayo nī njīru.” 19 Nake mūraika ūcio akīhiūrīria rūhiū rwake thī, agīcookereria thabibū ciayo, na agīcooka agīciikia kīhihiro-inī kīria kīnene kīa mang’ūrī ma Ngai. 20 Nacio ikīrangīrīrio kīhihiro-inī kīria kīarī nja ya itūūra inene, nayo thakame īgītherera yumite kīhihiro-inī, īgīkina handū ha itīna rīa mairū ta īgana rīa mīrongo īnana, na ikīambata o ngīnya īgīkina mīkwa-inī rīa yohaga mbarathi tūna.

15 Ngīcooka ngīona ūrīrū ūngi mūnene na wa kūgegania kūu igūrū: ndonire araike mūgwanja makuuīte mīthiro mūgwanja ya mūthia. Mīthiro īyo nīyo yarī ya kūrīkīrīria mang’ūrī ma Ngai. 2 Ngīcooka ngīona kīndū kīahaanaga ta irīa rīa gīcīcio gītukanītio na mwaki, na ngīcooka ngīona arīa maatooretie nyamū īria na mūhiano wayo, na namba ya rīitwa rīayo, marūgamite rūtere-inī rwa irīa rīu. Nao maanyiitīte inanda cia mūgeeto irīa maaheetwo nī Ngai, 3 nao maainaga rwīmbo rwa Musa ūria ndungata ya Ngai, na rwīmbo rwa Gatūrūme, makoiga atīrī: “Maūdū maku marīa wīkīte nī manene na ma kūgegania, Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Njīra ciaku nī cia kīhoo to na nī cia ma, Wee Mūthamaki wa mīndī na mīndī. 4 Nūū ūtangīgwītīgīra, na agoocithie rīitwa rīaku, wee Mwathani? Nīgūkorwo Wee wiki nīwe Mūtheru. Ndūrīrī cīothe nīgooka ihooe irī mbere yaku, nīgūkorwo cīiko ciaku cia ūthingu nīgūūrītīo.” 5 Thuuhta wa maūdū macio nīndarorire, na ngīona hekarū kūu igūrū, īria arī hema nyamūre ya Ūira, nayo ikīhingūrwo. 6 Nao araike mūgwanja arīa maarī na mīthiro īria mūgwanja makiuma kūu thīini wa hekarū īyo. Nao meehumbīte nguō cia gatani irīa theru yahenagia, na makeyoha mīcībi ya thahabu ithūrī-inī ciao. 7 Hīndī īyo kīūmbe kīmwe gīa cīūmbe irīa inya irī muoyorī, gīkīnengerā araike acio mūgwanja mbakūrī mūgwanja cia thahabu, cīyūrītīo mang’ūrī ma Ngai ūria ūtūūrāga muoyo tene na tene. (aiōn g165) 8 Nayo hekarū ikīyūra ndogo yumite rīiri-inī wa Ngai na thīini wa hinya wake, na gūtīrī mūdū ūngīahotīre gūtōonyā hekarū īyo ngīnya mīthiro īyo mūgwanja ya araike acio mūgwanja irīkīrīre.

16 Ningī ngīgua mūgambo mūnene ūkīuma thīini wa hekarū, naguo ūkīra araike acio mūgwanja atīrī, “Thīi, mūkonorerie thī mbakūrī icio mūgwanja cia mang’ūrī ma Ngai.” 2 Nake mūraika wa mbere agīthīi akīonoreria mbakūrī yake thī, nacio ironda njūru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūūrī rwa nyamū īyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo. 3 Nake mūraika wa keerī akīonoreria mbakūrī yake irīa-inī rīria inene, narīo irīa rīu rīkīgarūrūka rīgītūika ta thakame ya mūdū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo irīa-inī rīu gīgīkua. 4 Ningī mūraika wa gatātū akīonoreria mbakūrī yake njūūrī-inī na ithīma-inī cia maaī, nacio igītūika thakame. 5 Ngīcooka ngīgua mūraika ūria wathaga maaī akīuga atīrī: “Wee ūrī na kīhoo ūgītua matūrō maya, Wee ūria ūrī ho, na nowe warī ho, o Wee Mūtheru, tondu wa gītua cīira ūguo; 6 nīgūkorwo nīmaītīte thakame ya andū aku aamūre, na ya anabīi, nawe nīumahaete thakame manyue ta ūria magīrīrwo.” 7 Na ngīgua kīgongona gīacookīa atīrī: “Ī nīgūo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe, matūrō maku nī ma ma, na nī ma kīhoo to.” 8 Nake mūraika wa kana

akīonoreria mbakūrī yake rīua-inī, narīo rīua rīkīheo hinya wa gūcina andū na mwaki. 9 Andū magīcinwo nī ūrugarī ūcio mūnene, nao magakīrumaga rīitwa rīa Ngai ūcio warī na hinya wa gwatha mīthiro īyo, no matiigana kwīrīra mamūgooco. 10 Mūraika wa gatano akīonoreria mbakūrī yake gītī-inī kīa ūnene kīa nyamū īria, naguo ūthamaki wayo ūkīyūra nduma. Nao andū makītūrīma nīmī nī ūndū wa ruo, 11 na makīuma Ngai wa igūrū nī ūndū wa ruo rūrīa maiguaga na nī ūndū wa ironda irīa maarī nacio, no matiigana kwīrīra nī ūndū wa maūdū marīa meekīte. 12 Nake mūraika wa gatandatū akīonoreria mbakūrī yake rūūrī-inī rūrīa rūnene rwa Faratī, namo maaī maruo makīhwa nīgūo athamaki a kuuma mwena wa Irathīro mathondekerwo njīra. 13 Ngīcooka ngīona maroho matatū mooru maahaanaga ta cīūra; namo moimire kanua ka ndamathia, na makīuma kanua ka nyamū īria, na kanua-inī ka mūnabīi ūria wa maheeni. 14 Namō nīmō maarī maroho ma ndaimono marīa maringaga cīama, namo mathīiuga kūrī athamaki a thī yothe, nīgūo mamacookanīrīrie nī ūndū wa mbaara īria īkaarūo mūthenya ūcio mūnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe. 15 “Na rīrī, ngūtīka o ta mūcī! Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūkaraga eiguīte na agaikara ahaarīrie nguō cīake, nīgeetha ndakanae gūtīhī njaga, nake aconorithio.” 16 Namō maroho macio magīcookanīrīria athamaki handū harīa hetagwo na Kīhibīria, Arīmagedonī. 17 Nake mūraika wa mūgwanja akīonoreria mbakūrī yake rīera-inī, na rīrī, hekarū thīini gūkīuma mūgambo mūnene uumite gītī-inī kīa ūnene, ūkīuga atīrī, “Ūhoro ūcio nīwarīka!” 18 Gūgīcooka gūkīgīa heni, na marurūmī, na ngwa o na gīthingīthia kīnene. Gūtīrī kwagīa gīthingīthia kīngī kīnene ta kīu kuuma rīria thī kwagīire andū, nī ūria gīthingīthia kīu kīarī kīnene mūno. 19 Narīo itūūra rīria inene rīgīatūkana njatū ithatū, namo matūūra ma ndūrīrī makīmomoka. Nake Ngai akīrīrikana Babulonī itūūra rīria inene, na akīrīhe gīkombe kīaiyūrītīo ndībei ya ūrūrū wa mang’ūrī make. 20 Nacio icīgīrīra ikīūra cīothe, nacio irīma ikīaga gūcooka kuoneka. 21 Namō mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ūrītū wa ta kīlo mīrongo itano o ihīga, makīgīra andū. Nao makīruma Ngai nī ūndū wa mūthiro ūcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondu mūthiro ūcio warī wa kīmakanīa mūno.

17 Nake mūraika ūmwe wa araike acio mūgwanja, maarī na mbakūrī mūgwanja agūtīka, akīnjīra atīrī, “Ūka, nguonie iherīthia rīa mūmaraya ūria mūnene, ūria ūkarīte igūrū rīa maaī maingī. 2 Na nīwe athamaki a thī maatharīrie nake, na andū arīa matūūrāga thī makarīio nī ndībei ya ūtharia wake.” 3 Ningī mūraika ūcio akīnjoja ndī thīini wa Roho, akīndwara werū-inī. Ndī kūu werū-inī ngīona mūdū-wanja aikarīire nyamū yarī ndune ta gakarakū, na yayīūrītīo nī marītīwa ma kūrūma Ngai mwīrī wayo, na yarī na cīongo mūgwanja na hīa ikūmī. 4 Mūdū-wa-nja ūcio ehumbīte nguō cia rangī wa ndathi na mūtūne, na akēgemia na thahabu, na tūhīga twa goro, o na rurū. Guoko-inī gwake nīanyiitīte gīkombe gīa thahabu kīyūrītīo maūdū marī magīgī, na cīiko cia ūtharia wake. 5 Thīithī-inī wake aandīkwo rīitwa atīrī: KĪRĪGA BABULONĪ ŪRĪA MŪNENE, NYINA WA MARAYA, NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪA MARĪ MAGĪ MA THĪ. 6 Nīndonire atī mūdū-wa-nja ūcio arī mūrītū, akarīio nī thakame ya andū arīa aamūre, o na thakame ya andū arīa maarī aira a Jesū. Na rīria ndaamuonire, ngīgega mūno. 7 Nake mūraika ūcio akīnjūria atīrī: “Wagegio nī kī? Nīgūgūtāarīria hitho ya mūdū-wa-nja ūcio na ya nyamū īyo ahaicīte, īyo irī na

ciongo mŭgwanja na hĩa ikũmi. **8** Nyamũ iyo wonire yari ho, na rĩu ndĩrĩ ho, na irĩ hahũ kũma Irima-rĩria-Rĩtarĩ-Gĩturi ithĩi ikaanangwo. Nao andũ arĩa matũũraga thĩ, arĩa marĩtwa mao mataandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa muoyo kũma rĩria thĩ yombirwo nĩmakagega mona nyamũ iyo, tondũ hĩndĩ ũmwe yari ho, na rĩu ndĩrĩ ho, no nĩrĩũka. (Abyssos g12) **9** “Undũ ũyũ ũkwenda gwĩcĩrĩro na ũũgĩ. Ciongo icio mŭgwanja nĩ irĩma mŭgwanja irĩa ciikarĩrwo nĩ mũndũ-wa-nja ũcio. **10** Ningĩ nĩ athamaki mŭgwanja. Atano nĩmeherete, ũmwe arĩ ho, na ũrĩa ũngĩ ndarĩ arooka; no ooka-rĩ, no ngĩnya aikare o kahinda kanini. **11** Nyamũ irĩa yari kuo, na rĩu ndĩrĩ ho, nĩyo mũthamaki wa kanana. We nĩ ũmwe wa acio mŭgwanja, na rĩu erekeire kwanangwo. **12** “Hĩa icio ikũmi wonire nĩ athamaki ikũmi arĩa mataahetwo ũthamaki, no nĩmakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rĩmwe hamwe na nyamũ iyo. **13** Marĩ na muoroto ũmwe, na nĩmakaheana ũhoti na wathani wao kũrĩ nyamũ iyo. **14** Nao nĩmakarũa na Gatũrũme, no Gatũrũme nĩkamatooria tondũ nĩwe Mwathani wa aathani, na Mũthamaki wa athamaki, na andũ arĩa agaakorwo hamwe nao nĩ arũmĩrĩri ake arĩa metĩtwo, na magathuurwo, na nĩ ehokuku.” **15** Ningĩ mũraika ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Maarĩ macio wonire hau mũmaraya ũcio aikarĩe nĩ iruka cia andũ, na irĩndĩ, na ndũrĩrĩ, na thiomĩ. **16** Nayo nyamũ iyo wonire, na hĩa icio ikũmi nĩgũthũra ĩgaathũra mũmaraya ũcio. Nacio nĩkamwananga na imũtĩge arĩ njaga; nĩkaarĩa nyama ciake, na imũcĩne na mwaki. **17** Nĩgũkorwo Ngai nĩekĩrĩte ngoro-inĩ ciao rĩchĩria rĩa kũhingia muoroto wake na ũndũ wa kũinguanĩra mahe nyamũ iyo hinya wao wa gwathana, ngĩnya ciugo cia Ngai ihinge. **18** Mũndũ-wa-nja ũcio wonire nĩwe itũura rĩria inene rĩria rĩathaga athamaki a thĩ.”

18 Thuutha wa maũndũ macio nĩndonire mũraika ũngĩ agĩkũrũka oimite igũrũ arĩ na ũhoti mũnene mũno, nayo thĩ ĩkarĩrwo nĩ ũkengi wake. **2** Nake akianĩrĩra na mŭgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: “Nĩrĩgũũ! Babuloni itũura rĩria inene-rĩ, nĩrĩgwĩte! Nĩrĩtuĩkĩte ĩikaro kĩa ndaimono, na rĩgatuĩka gĩtũuro ĩa gũthaaĩrwo nĩ ngoma o yothe thũku, rĩgatuĩka gĩtũuro kĩa nyoni ciothe irĩa irĩ thaahu na thũũre. **3** Nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩnyũte ndĩbei rĩria ya maũndũ mooru ya ũtharia wake. Nao athamaki a thĩ nĩmatharĩne nake, nao onjorithia a thĩ magĩtongio nĩ mũtũũrĩe wake wa mĩago mĩkĩru.” **4** Ningĩ ngĩguũ mŭgambo ũngĩ uumite igũrũ ũkiuga atĩrĩ: “Inyũ andũ akwa, umai kũrĩ we, nĩgeetha mũtikagwatanĩre na mehĩa make, na nĩguo mũtikae kwamũkĩra mĩthĩro yake; **5** nĩgũkorwo mehĩa make nĩmeiganĩrĩre magakinya o igũrũ, nake Ngai nĩarĩkanĩte mawaganu make. **6** Mũheei o ta ũrĩa araheanaga; mũrĩheĩ maita meerĩ ma ũrĩa ekĩte. Gĩkombe kĩrĩa aramũringagĩria-rĩ, mũringĩrieĩ kĩa maita meerĩ. **7** Mũnyamarieĩ, na mũmũhe kĩahe kĩaiganaine na mwĩgaatho na mwĩkĩrĩro wake. Ngoro-inĩ yake erahaga, akoĩga atĩrĩ, “Nĩ njikaraga ta mũthamaki-mũndũ-wa-nja; ndĩrĩ mũtumia wa ndĩgwa, na ndĩrĩ hĩndĩ ngaacakaya.” **8** Nĩ ũndũ ũcio, mĩthĩro yake nĩkamũkĩnyĩrĩa mũthenya o ro ũmwe: nayo nĩ gĩkuũ, na macakaya, o na ng’aragu. Agaacinwo na mwaki, nĩgũkorwo Mwathani Ngai ũrĩa ũmũtũrĩre ciira arĩ hinya. **9** “Rĩria athamaki a thĩ arĩa maatharagĩa nake na makagwatanĩra nake mĩago-inĩ yake makoona ndogo yake akĩhĩa-rĩ, nĩmakamũrĩrĩra na mamũcakaĩre. **10** Nao makoarũgama haraaya nĩ ũndũ wa gwĩtĩgĩra kĩnyarĩrĩko ĩake, nao marĩre, makiugaga atĩrĩ: “Īya-ĩ Īya-ĩ, wee itũura inene, wee Babuloni, itũura rĩa hinya! Itũuro rĩaku rĩrĩ gũkina ithaa-inĩ o rĩmwe!” **11** “Onjoria a

thĩ nĩmakamũrĩrĩra na mamũcakaĩre, tondũ gũtĩrĩ mũndũ ũgaacooka kũgũra indo ciao rĩngĩ: **12** indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruru; ningĩ mataama ma gatani rĩria njega, na marĩa ma rangi wa ndathi, na marĩa ma harĩri, na mataama marĩa matune ta gakarakũ; ningĩ mĩthemba yothē irĩa mĩtĩ rĩria mĩnũngi wega, na indo cia mĩthemba yothē irĩa ithondeketwo na mĩguongo, na mbaĩ cia goro, na ĩcango, na kĩgera, na mahiga mathaka ma nyaĩgĩ; **13** ningĩ mĩrĩgo ya ndarathini na iriki, na ya ũbumba, na maguta marĩa manungĩ wega, na ũbani, na ya ndĩbei na maguta ma ndamaiyũ, na ya mũtu ũrĩa mũhinyu mũno, o na ngano; ningĩ ng’ombe na ng’ondũ; o na mbarathi na makoarĩ; ngĩnya ngombo o na mĩoyo ya andũ o nayo. **14** “Nao nĩmakoĩga atĩrĩ, ‘Itunda rĩria weriragĩria nĩrĩkwehereire. Ūtonga waku wothē o na ũkengi waku nĩthĩrĩte, na gũtĩrĩ hĩndĩ ĩgaacooka kuoneka o na rĩ.’ **15** Onjoria arĩa meendagĩa indo icio na magĩtonga kũma kũrĩ we-rĩ, makoarũgama o haraaya nĩ ũndũ wa gwĩtĩgĩra kĩnyarĩrĩko ĩake. Nĩmakarĩra, na macakae, **16** na maanĩrĩre, moĩge atĩrĩ: “Īya-ĩ Īya-ĩ! Wee itũura inene, wee wĩhũmbete nguo cia taama wa gatani rĩria njega, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na ũkegemia na thahabu, na tũhiga twa goro, o na ruru! **17** Ūtonga ũcio mũnene ũguo nĩwanangwo ithaa-inĩ o rĩmwe!” “Anene othe a marikabu cia irĩa-inĩ, na arĩa othe mathĩiiga na marikabu, atwarĩthia a marikabu, na arĩa othe marutaga wĩra kũu irĩa-inĩ rĩria inene, makoarũgama o haraaya. **18** Rĩria makoona ndogo ya itũura rĩu rĩkĩhĩa-rĩ, nĩmakaniĩra moĩge atĩrĩ, ‘Kũrĩ kwagĩa itũura rĩngĩ inene ta itũura rĩrĩ?’ **19** Nao nĩmakehũrĩra rũkũngu mĩtwe o makĩrĩraga na magĩcakayaga, na makae, makiugaga atĩrĩ: “Īya-ĩ Īya-ĩ, Wee itũura inene, kũrĩa arĩa othe ene marikabu cia irĩa-inĩ inene maatongeire nĩ ũndũ wa ũtonga warĩo! Nĩrianangwo ithaa-inĩ o rĩmwe! **20** Rĩkenerere, wee igũrũ! Kenai inyũ andũ arĩa aamũre, na inyũ atũmwo, o na inyũ anabĩ! Ngai nĩarĩtuĩrĩre ciira nĩ ũndũ wa ũrĩa rĩamwĩkire.” **21** Ningĩ mũraika ũrĩ hinya akĩoya ihiga rĩaiganaga ta ihiga inene rĩa gĩthĩi, akĩrĩkĩka thĩnĩ wa irĩa rĩria inene, akiuga atĩrĩ: “Ūguo nĩguo itũura rĩu inene rĩa Babuloni rĩgaatungemanio thĩ na hinya, narĩo rĩage gũcocoa kuoneka o na rĩ. **22** Nacio nyĩmbo cia ahũrĩ inanda cia mũgeeto na aini, na ahũhĩ a mĩtũrĩrũ, na ahũhĩ a coro, matigacooka kũiguuo thĩnĩ waku o na rĩ. Gũtĩrĩ mũruti wa wĩra wa mũthemba o wothē ũgaacooka kuoneka thĩnĩ waku o rĩ. Mũgambo wa ihiga rĩa gĩthĩi ndũrĩ hĩndĩ ũgaacooka kũiguuo thĩnĩ waku. **23** Gũtĩrĩ hĩndĩ ũtheri wa tawa ũgaacooka kwarã thĩnĩ waku o na rĩ. O nago mũgambo wa mũhikania na wa mũhiki ndũrĩ hĩndĩ ũgaacooka kũiguuo thĩnĩ waku o na rĩ. Onjoria aku nĩo maarĩ andũ marĩ igweta gũkũ thĩ. Nacio ndũrĩrĩ ciothe ciahĩthĩrĩro nĩ ũragũrĩ waku. **24** Thĩnĩ wake nĩku gwakorwo thakame ya anabĩ, na ya andũ arĩa aamũre, o na ya arĩa othe makoarũgũro gũkũ thĩ.”

19 Thuutha wa maũndũ macio ngĩguũ kĩndũ kĩa gambaga ta mũrũrũmo wa kĩrĩndĩ kinene kĩa andũ makianĩrĩra kũu igũrũ, makoĩga atĩrĩ: “Haleluya! Ūhonokio, na rĩrĩ, na hinya nĩ cia Ngai wĩtũ, **2** nĩgũkorwo matũuro make ma ciira nĩ ma ma, na nĩ ma kĩhooto. Tondũ niatũrĩre mũmaraya ũcio mũnene ciira, ũcio wathũkĩrie thĩ na ũtharia wake. Na nĩamũrĩhĩtie thakame ya ndungata ciake.” **3** Na makianĩrĩra o rĩngĩ, makiuga atĩrĩ: “Haleluya! Ndogo yake ĩgũtũura yambataga ngĩnya tene na tene.” (aiñon g165) **4** Nao athuuri arĩa mĩrongo rĩrĩ na ana, na ciũmbe irĩa inya irĩ muoyo, makĩgũthĩthia thĩ makĩhooya Ngai, ũrĩa waikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene. Nao makianĩrĩra atĩrĩ: “Ameni,

Haleluya!" 5 Ningi mūgambo ūkiuma gīti-ini kīu kīa ūnene, ūkiuga atiri: "Gocai Ngai witū, inyuū ndungata ciake inyuothe, o inyuū mūmwītīgīrite, arīa anini na arīa anene!" 6 Ngīcooka ngūigua mūgambo warī ta wa kīrīndī kīnene mūno, wahaanaga ta mūrurumo wa maai megūtherera na ta mūrurumo mūnene wa ngwa, nagu ūkīanīrīra, ūkiuga atiri: "Haleluya! Nīgūkorwo Mwathani Ngai witū, o we Mwene-Hinya-Wothe, nīarathamaka. 7 Nītūkenei, na tūcanjamūke, na tūmūgoocel Nīgūkorwo ūhiki wa Gatūrūme nīmūkinyu, nake mūhiki wake nīehaarīrie. 8 Nake mūhiki ūthero akitheo nguō cia taama ya gatani irīa njega, ī gūkenga na theru, nīguo ehumbe." (Taama wa gatani irīa njega nguō ciiko cia ūthingu cia andū arīa aamūre.) 9 Ningi mūraika ūcio akīnjīra atiri, "Andīka atiri: 'Kūrathimwo-rī, nī arīa metītwo iruga-inī rīa ūhiki wa Gatūrūme!'" Agīcooka akiuga atiri, "Icio nī ciugo cia ma cia Ngai." 10 Rīrīa ndaiguire ūguo, ngīgwa magūrū-inī make ndīmūhoō. No akīnjīra atiri, "Tiga gwīka ūguo! O na nī ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na arīu na aarī a thogu, arīa magwatīrie ūira wa Jesū. Hooya Ngai arī we! Nīgūkorwo ūira wa Jesū nīguo roho wa ūrathi." 11 Ningi nīndonire igūrū rīhingīkīte na hau mbere yakwa haarī na mbarathi njerū, nake ūrīa wamīhaicite etagwo Mwīhokeku na Wa-ma. Nake atuuga ciira, na akārīa mbaara arūmīte kīhoo. 12 Namo maitho make mahaana ta mwaki ūgwakana, na arī na thūmbī nyingī mūtwe. Nīandīkitwo rītwa, rītarī mūdū ūngī ūrītū tiga we wiki. 13 Ehumbite nguō irīnditwo thakame-inī, narīo rītwa rīake etagwo Kiugo-kīa-Ngai. 14 Nacio mbūtū cia ita ita igūrū ciamuumite thuutha, ihaiicite mbarathi njerū na ikehumba nguō cia taama wa gatani irīa njega, njerū cua na theru. 15 Ningi kanua-inī gake koimite rūhiū rwa njora rūgī rwa kūruga ndūrīrī naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kīgera na arangīrīrie ihīhīro rīa ndibeī rīa mangūrī marūrū ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. 16 Nguo-inī yake na kiero-inī gīake nīandīkitwo rītwa rīrī: "MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI." 17 Ngīcooka ngōna mūraika ūmwe arūgamite thīnī na rīua, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, agīta nyoni irīa ciarereke rīera-inī, agīciira atiri, "Ūkai, mūngane hamwe iruga-inī rīrīa inene rīa Ngai, 18 nīgeetha mūrīne nyama cia mūrī ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andū arīa marī hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mūrī ya andū othe arīa eyathi na arīa ngombo, o na arīa anini na arīa anene." 19 Ningi ngōna nyamū irīa, na athamaki a thī, na mbūtū ciao cia ita mecookanīrīrie hamwe nīgeetha marūe na ūcio wahaiicite mbarathi na mbūtū yake ya ita. 20 No rīrī, nyamū ūyo ikīnyitwo, o hamwe na mūnabī ūrīa wa maheeni ūrīa waringaga ciama ithenya rīayo. Na ūndū wa ciama icio nīahīthīthīte andū arīa mekīrītwo rūrī rwa nyamū ūyo na makahoyō mūhianano wayo. Nao eerī magīkīo icua-inī rīa mwaki wa ūbirīti ūgwakana. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Arī maatigaire makīuragwo na rūhiū rwa njora ruoimite kanua ka ūcio wahaiicite mbarathi, nacio nyoni ciothe ikīhūūnīrīra nyama cia mūrī yao.

20 Ningi ngōna mūraika agīkūrūka oimite igūrū, arī na kīhingūro kīa Irīma-rīrīa-Rītarī-Gīturi, na anyiitite mūnyoromo mūnene guoko-inī gwake. (Abyssos g12) 2 Nake akīnyīta ndamathia irīa, na nīyo nyoka irīa ya tene, na noyo mūcukani kana Shaitani, akīmīoha mīaka ngiri imwe. 3 Akīmīkia Irīma rīu-Rītarī-Gīturi, akīmīhingīrīria kuo, na akīrīcinīrīra mūhūrī, nīguo amīgīrīrīrie ndikanacooke kūheenia andū a ndūrīrī rīngī nginya mīaka ūyo ngiri imwe ithire.

Thuutha wa ūguo nīkarekererio ihinda inini. (Abyssos g12) 4 Ngīcooka ngōna itī cia ūnene irīa ciakarīrīro nī arīa maheetwo hinya wa gūtūra andū ciira. Na ngōna mīoyo ya andū arīa manatinio mītwe nī ūndū wa ūira wa Jesū o na nī ūndū wa kiugo kīa Ngai. Acio matiahooete nyamū irīa o na kana mūhiano wayo, na matiekīrītwo rūrī rwayo ithiithi-inī ciao kana moko-inī mao. Nao magīcooka muoyo na magīathana hamwe na Kristū mīaka ngiri imwe. 5 (Andū arīa angī othe maakūite matiigana gūcooka muoyo, nginya rīrīa mīaka ūyo ngiri imwe yathirire.) Kūu nīkuo kūrīūka kūrīa kwa mbere. 6 Kūrathimwo na gūthera nī arīa magwatīrie na kūrīūka kūrī kwa mbere. Gīkūū gīa keerī gītīrī na hinya igūrū rīao, no magaatūka athīnjīrī-Ngai o na Kristū, na magaaathamaka hamwe nake mīaka ngiri imwe. 7 Rīrīa mīaka ūyo ngiri īgaathira, Shaitani nīkuohorwo akoohorwo oime njeera ūyo yake, 8 nake nīagathī kūheenia ndūrīrī ituri-inī irīa inya cia thī, nīcio Gogu na Magogo, nīguo acicookanīrīrie hamwe nī ūndū wa mbaara. Mūigana wao nī ta mūthanga wa hūgūrūrū cia irīa rīrīa inene. 9 Nao magītuikanīria warī wa thī, makīrīgīicīria kambī ya andū a Ngai, o na itūūra rīu inene endete. No mwaki nīwoimire igūrū, ūkīmāniina. 10 Nake mūcukani, ūrīa wamaheerīe, agīkīo irīa rīa mwaki wa ūbirīti, o kūrīa nyamū irīa na mūnabī ūrīa wa maheeni maikīto. Nao magaatūra manyarīragwo mūthenya na ūtukū tene na tene. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Ningi ngōna gītī kīnene mūno kīa ūnene kīa rangi mwerū, na ngōna ūrīa wagīkarīrie. Nayo thī na igūrū ikīūra, ikīehera ūthīū-inī wake, ikīaga handū ingīkara. 12 Na ningi ngōna arīa akūū, anene na arīa anini, marūgamite mbere ya gītī kīu kīa ūnene, namo mabuku makīhingūrwo. Narīo ibuku rīngī rīkīhingūrwo, na nīrīo ibuku rīa muoyo. Nao andū arīa akūū magītūrwo ciira kūringana na ciiko irīa meekīte, o ta ūrīa kwaandīkitwo mabuku-inī macio. 13 Narīo irīa rīrīa inene rīkīrūta arīa akūū maarī thīnī warīo, nakio gīkūū na Kwangoma ikīrūta arīa maarī thīnī wacio, na o mūdū agītūrwo kūringana na ciiko irīa eekīte. (Hadēs g86) 14 Thuutha ūcio gīkūū na Kwa-ngoma igīkīo irīa-inī rīa mwaki. Icuā rīu rīa mwaki nīrīo gīkūū gīa keerī. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Na rīrī, mūdū o wothe akorwo rītwa rīake rītionekire rīandīkitwo ibuku-inī rīa muoyo-rī, agīkīo irīa-inī rīu rīa mwaki. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Ngīcooka ngōna igūrū rierū na thī njerū, tondū igūrū rīrīa rīa mbere na thī irīa ya mbere nīcieherete īgathira, narīo irīa rīrīa inene rītarī ho. 2 Ngōna Itūūra rīrīa Itheru, Jerusalem irīa njerū, rīgīkūrūka riumite igūrū kwa Ngai, rīhaarīrio ta mūhiki agemeirio mūthuurīwe. 3 Ningi ngūigua mūgambo mūnene uumite gītī-inī-kīa-ūnene, ūkiuga atiri, "Rīu gīkaro kīa Ngai kīrī hamwe na andū, nake nīegūtūrāna nao. Megūtūka andū ake, nake Ngai we Mwene arikoragwo hamwe nao, na atuīke Ngai wao. 4 Nake nīakamagīria maitiori mothe mathire maitho-inī mao. Gūtīrī hīndī īngī gūgaakorwo na gīkūū, o na kana gūcakaya, kana kīrīro, kana ruo, nīgūkorwo maūdū marīa ma mbere nīmeherete magathira." 5 Nake ūrīa waikārīrie gītī-kīa-ūnene akiuga atiri, "Nī kwērūhīa ndīrerūhīa maūdū mothe!" Agīcooka akiuga atiri, "Andīka ūndū ūyū, nīgūkorwo ciugo icī nī cia kwīhokwo, na nī cia ma." 6 Agīcooka akīnjīra atiri: "Maūdū nīmāhingo. Nīī nī nī Alifa o na Omega, Kīambīrīria o na Kīrīkīro. ūrīa mūnyootu nīngamūhe maai anyue kuuma gīthima kīa maai ma muoyo, anyue o ūguo tūhū atekūgūra. 7 Mūdū ūrīa ūgūtōorāna nīwe ūkaagaya maūdū macio mothe, na nī nīngatuīka Ngai wake, nake atuīke mūrū

wakwa. **8** No andũ arĩa iguoya, na arĩa matetikitie, na arĩa imaramari, na arĩa oragani, na ahũũri maraya, na arogi, na ahooi mihianano, na aheenanĩ-rĩ, othe ũtũuro wao no iria-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti. Gĩkĩ nkĩko gĩkuũ gĩa keerĩ.” (Limnē Pyr **g3041 g4442**) **9** Ūmwe wa araike acio mũgwanja arĩa maarĩ na mbakũri mũgwanja iria ciaiyũrite mĩthiro ĩria mũgwanja ya kũrigĩria agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũhiki, na nĩwe mĩtumia wa Gatũrũme.” **10** Nake akĩnguua ndĩ thĩĩnĩ wa Roho, akĩndwara kĩrima-inĩ kĩarĩ kĩnene kĩaaya na igũrũ, akĩnyonia Jerusalemu, Itũũra rĩu inene Itheru rĩgĩkũrũka riumite igũrũ kwa Ngai. **11** Itũũra rĩu rĩarĩ na riiri wa Ngai, nagu ũkengi warĩ wahaanaga ta wa kahiga ka goro mũno, o ta kahiga karĩa getagwo njathibi, gakengu o ta gĩcicio. **12** Narĩo rĩarĩ na rũthingo rũnene, rũraihi na igũrũ, rwarĩ na ihingo ikũmi na igĩrĩ, na araike ikũmi na eerĩ ihingo-inĩ icio. Nacio ihingo icio nĩciandikitwo marĩtwa ma mĩhĩrĩga ĩria ikũmi na ĩrĩ ya ciana cia Isiraeli. **13** Mwena wa irathĩro warĩ na ihingo ithatũ, na mwena wa gathigathini ihingo ithatũ, na mwena wa gũthini ihingo ithatũ, na mwena wa ithũuro ihingo ithatũ. **14** Naruo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rwarĩ na mĩthingĩ ikũmi na ĩrĩ, na igũrũ rĩayo ĩkaandikwo marĩtwa ma atũmwo arĩa ikũmi na eerĩ a Gatũrũme. **15** Nake mũraika ũcio wanjarĩirie arĩ na rũthanju rwa thahabu rwa gũthima itũũra rĩu inene, o na ihingo ciarĩo, na thingo ciarĩo. **16** Narĩo itũũra rĩu inene riakĩtwo rĩiganaine miẽna yothe, ũraihi warĩo ũkaiganana na warĩo warĩo. Nĩathimire itũũra rĩu inene na rũthanju rũu, na akĩona atĩ rĩarĩ na ũraihi wa kilomita ta 2,200, ũkaiganana na warĩo warĩo, na kwambata na igũrũ kwario. **17** Nĩngĩ agĩthima rũthingo rwarĩo, na ũtungu waruo ũgĩkorwo warĩ mikono igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na ĩna, rũthimitwo na gĩthimi kĩa mũndũ, na no kĩo mũraika aahũthagĩra. **18** Rũthingo rũu rwakĩtwo na njathibi, narĩo itũũra rĩu inene riakĩtwo na thahabu ĩria therie, igathera o ta gĩcicio. **19** Nayo mĩthingĩ ĩyo ya thingo cia itũũra rĩu inene yagemetio na mĩthemba yothe ya mahiga ma goro. Mũthingĩ wa mbere warĩ wa njathibi, na wa keerĩ warĩ wa yakuti ĩria ya bururu, na wa gatatũ warĩ wa yacimu, na wa kana warĩ wa thumarati, **20** na wa gatanog warĩ wa onigithi, na wa gatandatũ warĩ wa wakiki ũria mũtune, na wa mũgwanja warĩ wa yakuti ĩria ĩhaana thahabu, na wa kanana warĩ wa thabaricandi, na wa kenda warĩ wa yakuti ĩria ĩhaana ngoikoni, na wa ikũmi warĩ wa wakiki ũria ũhaana nyeki nduru, na wa ikũmi na ĩmwe warĩ wa wakiki ũria wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. **21** Nacio ihingo iria ikũmi na igĩrĩ nĩ ruru ikũmi na igĩrĩ, o kĩhingo gĩathondeketwo na ruru ĩmwe. Nayo njĩra ĩria nene ya itũũra rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagĩa mwena ũria ũngĩ ta gĩcicio. **22** Na gũtirĩ hekarũ ndonene kũu itũũra-inĩ rĩu inene, tondu Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. **23** Itũũra rĩu inene rĩtibataire nĩ kwarĩrwo nĩ rĩua kana mweri, nĩgũkorwo riiri wa Ngai nĩũriheaga ũtheri, nake Gatũrũme nĩwe tawa warĩo. **24** Nacio ndũrĩrĩ igaathĩiiga na ũtheri warĩo, nao athamaki a thĩ marehe riiri wa thĩĩnĩ warĩo. **25** Gũtirĩ mũthenya o na ũmwe ihingo ciarĩo ikahingwo, nĩgũkorwo kũu gũtigakorwo na ũtũkũ. **26** Na nĩkũo makaarehe riiri na gĩtĩo cia ndũrĩrĩ. **27** Gũtirĩ kĩndũ gĩtarĩ gĩtheru gĩgaatoonya itũũra rĩu o narĩ, o na kana mũndũ o wothe ũria wikaga maĩndũ ma njono kana ma maheeni. O tĩga arĩa marĩtwa mao mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩria rĩa Gatũrũme rĩa muoyo.

22 Nĩngĩ mũraika ũcio akĩnyonia rĩu rwa maafĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gĩcicio, rũgĩtherera ruumite gĩtĩ-inĩ kĩa ũnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme **2** rũkũrũkũire gatagati ka njĩra ĩria nene ya itũũra inene. Miẽna yeerĩ ya rĩu rĩu, o mwena warĩ na mũtĩ wa muoyo, nagu waciaraaga matunda mĩthemba ikũmi na ĩrĩ, ũgaciaraaga maciarao maguo o mweri. Namo mathangũ ma mũtĩ ũcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndũrĩrĩ. **3** Gũtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kĩrĩkũ. Gĩtĩ-kĩa-ũnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme gĩgaakorwo kũu thĩĩnĩ wa itũũra inene, nacio ndungata ciake nĩkamũtugagĩra. **4** Nacio nĩkoonaga ũthĩũ wake, narĩo rĩitwa rĩake rĩkandikwo ithĩithĩ-inĩ ciao. **5** Gũtigacooka kũgĩa ũtũkũ. Nao matikabatarĩo nĩ ũtheri wa tawa o na kana ũtheri wa rĩua, nĩgũkorwo Mwathani Ngai nĩwe ũgaatuĩka ũtheri wao. Nao magaaathamaka tene na tene. (aĩon **g165**) **6** Nake mũraika ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ciugo icio nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabĩ, nĩatũmire mũraika wake nĩguo onie ndungata ciake maĩndũ marĩa arĩ o ngĩnya mekĩke ica ikuhĩ.” **7** “Na rĩrĩ, nĩngũũka o narua! Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũrũmitie ciugo cia ũrathi ũria ũrĩ ibuku-inĩ rĩrĩ.” **8** Nĩ, Johana-rĩ, nĩ nĩ ndaigũire na ngĩona maĩndũ macio. Na rĩria ndaarĩkirie kũũmagua o na kũmona-rĩ, ngĩgwa thĩ magũrũ-inĩ ma mũraika ũcio wanyonagĩa maĩndũ macio ndĩmũho. **9** No akĩnjĩra atĩrĩ, “Tĩga gwĩka ũguo! O na nĩ ndĩ ndungata hamwe nawe, na hamwe na arĩu na aarĩ a thoguo arĩa anabĩ, na arĩa othe marũmitie ciugo cia ibuku rĩrĩ. Hooya Ngai arĩ wel!” **10** Agĩcicoo akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũkahingĩrĩrie ciugo cia ũrathi wa ibuku rĩrĩ, nĩgũkorwo ihĩnda nĩrĩkuhĩrĩrie. **11** Mũndũ ũria wikaga ũuru nĩathĩ na mbere gwĩka ũuru, nake ũria kĩmaramari athĩ na mbere na kũmaramara; na ũria wikaga ũria kwagĩrĩrie athĩ na mbere gwĩka ũria kwagĩrĩrie; nĩngĩ ũria mũtheru agĩthĩ na mbere gũtũka mũtheru.” **12** “Na rĩrĩ, ngũũka o narua! Nakĩo kĩheo gĩakwa ndĩ nakio, na ngaathe o mũndũ kũringana na ũria aneeka. **13** Nĩ nĩ nĩ Alifa na Omega, wa Mbere na wa Kũrigĩrĩria, nĩngĩ Kĩambĩrĩria o na Kĩrĩkĩro. **14** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa mathambĩtie nguo ciao, nĩguo magĩe na rũtha rwa gũkinya mũtĩ-inĩ wa muoyo na matoonyere ihingo-inĩ makĩnye thĩĩnĩ wa itũũra rĩu. **15** Nakuo kũu nja gũgaikarwo nĩ magui, na arogi, na ahũũri ũmaraya, na oragani, na ahooi mihianano, na mũndũ ũria wothe wendete maĩndũ ma maheeni na akamekaga. **16** “Nĩ, Jesũ, nĩndũmĩte mũraika wakwa agũkĩnyĩrie ũira ũyũ nĩ ũndũ wa makanitha. Nĩ nĩ nĩ Thũna na Rũciara rwa Daudi, na nĩ nĩ Njata ĩria ngengũ ya Rũciĩnĩ tene.” **17** Nake Roho o na mũhiki mekuuga atĩrĩ, “Ūka!” Nake ũria ũkũigua nĩoige atĩrĩ, “Ūka!” Mũndũ o wothe mũnyootu, nĩoke; na ũria wothe ũkwenda, nĩamũkĩre kĩheo kĩrĩa kĩa maafĩ ma muoyo, atekũgũra. **18** Ngũkaania mũndũ o wothe ũria ũkũigua ciugo cia ũrathi wa ibuku rĩrĩ atĩrĩ: Mũndũ o wothe angĩcongengerera ũndũ, Ngai nĩakamuongererera mĩthiro ĩria ĩtaarĩrio thĩĩnĩ wa ibuku rĩrĩ. **19** Na mũndũ o na ũrĩkũ angĩkeetheria ciugo thĩĩnĩ wa ibuku rĩrĩ rĩa ũrathi, Ngai nĩakamuwetherera igai rĩake kuuma mũtĩ-inĩ wa muoyo, o na kuuma itũũra-inĩ rĩu iheru, iria itaarĩrio thĩĩnĩ wa ibuku rĩrĩ. **20** ũria ũroimbũra maĩndũ macio ekuuga atĩrĩ, “Ī nĩguo, ngũũka o narua.” Amenĩ. Ūka, Mwathani Jesũ! **21** Wega wa Mwathani Jesũ ũrogĩa na andũ a Ngai. Amenĩ.

Ngĩona Itũũra rĩrĩa ltheru, Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga aĩrĩ, "Rĩu gĩikaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene aĩkoragwo hamwe nao, na atũke Ngai wao.

Kũguũrĩrio 21:2-3

Reader's Guide

Kikuyu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kikuyu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Gikuyu---Kikuyu/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Aroma 10:7
Kūguūrīrio 9:1
Kūguūrīrio 9:2
Kūguūrīrio 9:11
Kūguūrīrio 11:7
Kūguūrīrio 17:8
Kūguūrīrio 20:1
Kūguūrīrio 20:3

aidios

Aroma 1:20
Judasi 1:6

aiōn

Mathayo 12:32
Mathayo 13:22
Mathayo 13:39
Mathayo 13:40
Mathayo 13:49
Mathayo 21:19
Mathayo 24:3
Mathayo 28:20
Mariko 3:29
Mariko 4:19
Mariko 10:30
Mariko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Johana 4:14
Johana 6:51
Johana 6:58
Johana 8:35
Johana 8:51
Johana 8:52
Johana 9:32
Johana 10:28
Johana 11:26
Johana 12:34
Johana 13:8
Johana 14:16

Atūmwō 3:21
Atūmwō 15:18
Aroma 1:25
Aroma 9:5
Aroma 11:36
Aroma 12:2
Aroma 16:27
1 Akorinitho 1:20
1 Akorinitho 2:6
1 Akorinitho 2:7
1 Akorinitho 2:8
1 Akorinitho 3:18
1 Akorinitho 8:13
1 Akorinitho 10:11
2 Akorinitho 4:4
2 Akorinitho 9:9
2 Akorinitho 11:31
Agalatia 1:4
Agalatia 1:5
Aefeso 1:21
Aefeso 2:2
Aefeso 2:7
Aefeso 3:9
Aefeso 3:11
Aefeso 3:21
Aefeso 6:12
Afilipi 4:20
Akolosai 1:26
1 Timotheo 1:17
1 Timotheo 6:17
2 Timotheo 4:10
2 Timotheo 4:18
Tito 2:12
Ahibirania 1:2
Ahibirania 1:8
Ahibirania 5:6
Ahibirania 6:5
Ahibirania 6:20
Ahibirania 7:17
Ahibirania 7:21
Ahibirania 7:24
Ahibirania 7:28
Ahibirania 9:26
Ahibirania 11:3
Ahibirania 13:8
Ahibirania 13:21
1 Petero 1:23

1 Petero 1:25
1 Petero 4:11
1 Petero 5:11
2 Petero 3:18
1 Johana 2:17
2 Johana 1:2
Judasi 1:13
Judasi 1:25
Kūguūrīrio 1:6
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 4:9
Kūguūrīrio 4:10
Kūguūrīrio 5:13
Kūguūrīrio 7:12
Kūguūrīrio 10:6
Kūguūrīrio 11:15
Kūguūrīrio 14:11
Kūguūrīrio 15:7
Kūguūrīrio 19:3
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 22:5

aiōnios

Mathayo 18:8
Mathayo 19:16
Mathayo 19:29
Mathayo 25:41
Mathayo 25:46
Mariko 3:29
Mariko 10:17
Mariko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Johana 3:15
Johana 3:16
Johana 3:36
Johana 4:14
Johana 4:36
Johana 5:24
Johana 5:39
Johana 6:27
Johana 6:40
Johana 6:47
Johana 6:54
Johana 6:68

Johana 10:28
Johana 12:25
Johana 12:50
Johana 17:2
Johana 17:3
Atūmwō 13:46
Atūmwō 13:48
Aroma 2:7
Aroma 5:21
Aroma 6:22
Aroma 6:23
Aroma 16:25
Aroma 16:26
2 Akorinitho 4:17
2 Akorinitho 4:18
2 Akorinitho 5:1
Agalatia 6:8
2 Athesalonike 1:9
2 Athesalonike 2:16
1 Timotheo 1:16
1 Timotheo 6:12
1 Timotheo 6:16
2 Timotheo 1:9
2 Timotheo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filemona 1:15
Ahibirania 5:9
Ahibirania 6:2
Ahibirania 9:12
Ahibirania 9:14
Ahibirania 9:15
Ahibirania 13:20
1 Petero 5:10
2 Petero 1:11
1 Johana 1:2
1 Johana 2:25
1 Johana 3:15
1 Johana 5:11
1 Johana 5:13
1 Johana 5:20
Judasi 1:7
Judasi 1:21
Kūguūrīrio 14:6

eleēsē

Aroma 11:32

Geenna

Mathayo 5:22
Mathayo 5:29
Mathayo 5:30
Mathayo 10:28
Mathayo 18:9
Mathayo 23:15
Mathayo 23:33
Mariko 9:43*

Mariko 9:45
Mariko 9:47
Luka 12:5
Jakubu 3:6

Hadēs

Mathayo 11:23
Mathayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Atūmwō 2:27
Atūmwō 2:31
1 Akorinitho 15:55
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 6:8
Kūguūrīrio 20:13
Kūguūrīrio 20:14

Limnē Pyr

Kūguūrīrio 19:20
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 20:14
Kūguūrīrio 20:15
Kūguūrīrio 21:8

Sheol

Kīambīrīria 37:35
Kīambīrīria 42:38
Kīambīrīria 44:29
Kīambīrīria 44:31
Ndari 16:30
Ndari 16:33
Gūcookerithia 32:22
1 Samūeli 2:6
2 Samūeli 22:6
1 Athamaki 2:6
1 Athamaki 2:9
Ayubu 7:9
Ayubu 11:8
Ayubu 14:13
Ayubu 17:13
Ayubu 17:16
Ayubu 21:13
Ayubu 24:19
Ayubu 26:6
Thaburi 6:5
Thaburi 9:17
Thaburi 16:10
Thaburi 18:5
Thaburi 30:3
Thaburi 31:17
Thaburi 49:14
Thaburi 49:15
Thaburi 55:15
Thaburi 86:13
Thaburi 88:3
Thaburi 89:48

Thaburi 116:3
Thaburi 139:8
Thaburi 141:7
Thimo 1:12
Thimo 5:5
Thimo 7:27
Thimo 9:18
Thimo 15:11
Thimo 15:24
Thimo 23:14
Thimo 27:20
Thimo 30:16
Kohethehu 9:10
Rwīmbo 8:6
Isaia 5:14
Isaia 7:11
Isaia 14:9
Isaia 14:11
Isaia 14:15
Isaia 28:15
Isaia 28:18
Isaia 38:10
Isaia 38:18
Isaia 57:9
Ezekieli 31:15
Ezekieli 31:16
Ezekieli 31:17
Ezekieli 32:21
Ezekieli 32:27
Hosea 13:14
Amosi 9:2
Jona 2:2
Habakuku 2:5

Tartaroō

2 Petero 2:4

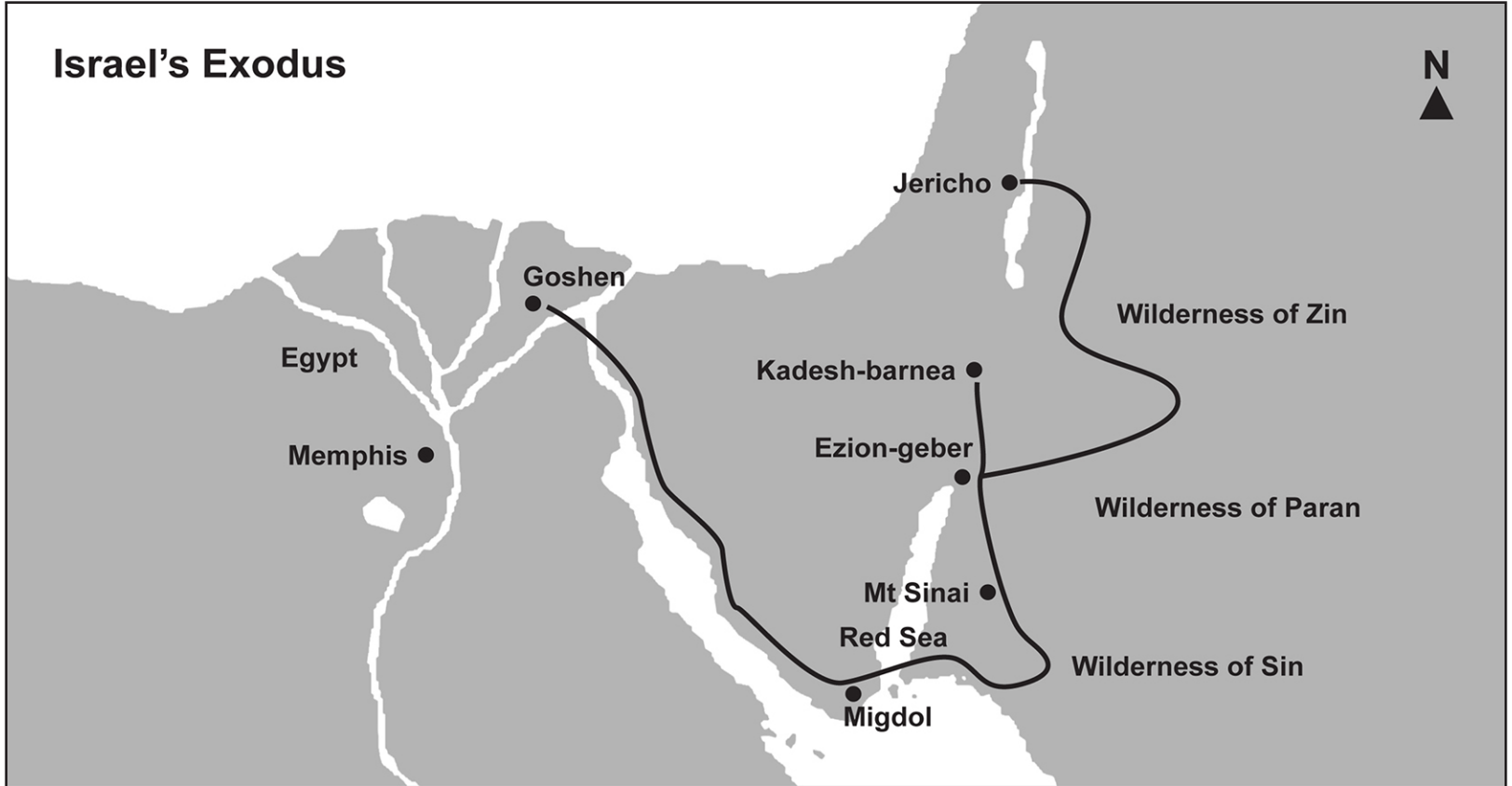
Questioned

2 Petero 2:17

Nĩ ùndũ wa gwĩĩkia-rĩ, Iburahĩmu rĩrĩa eetinwo athĩĩ bũrũri ũrĩa aaheagwo ũtuĩke igai rĩake, nĩathĩkire na agĩthĩĩ, o na akorwo ndaamenyaga kũrĩa aathiaga. - Ahibirania 11:8

Israel's Exodus

Rīřa Firaūni aarekereirie andū a Isiraeli mathiī-rī, Ngai ndaamatongoreirie njīra-inī ya kūhītūkīra būrūri wa Afilisti, o na gūtuika ūyo nīyo yařī njīra řīřa nguħī. Nīgūkorwo Ngai oigire atīřī, "Mangīcemanīa na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke būrūri wa Misiri." - Thaama 13:17

Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo aĩrĩe thogora wa gũkũira andũ aingĩ. - Mariko 10:45

Nĩ nĩ Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩĩtwo ndũike mũtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, - Aroma 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		Mankind is created in God's image, male and female He created us																																																														
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		Sin entered the world through Adam and then death through sin																																																														
Where are we? ▶			When are we? ▼																																																																
			Innocence		Fallen			Glory																																																											
▶			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth																																																										
			<table border="1"> <tr> <td rowspan="2">God</td> <td>Father</td> <td>John 10:30</td> <td rowspan="6"> Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden </td> <td colspan="3">1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light</td> <td rowspan="6"> Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City </td> </tr> <tr> <td>Son</td> <td>God's perfect fellowship</td> <td colspan="2">John 8:58 Pre-incarnate</td> <td>John 1:14 Incarnate</td> <td>Luke 23:43 Paradise</td> </tr> <tr> <td>Holy Spirit</td> <td></td> <td></td> <td colspan="2">Psalm 139:7 Everywhere</td> <td colspan="2">John 14:17 Living in believers</td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Mankind</td> <td>Living</td> <td rowspan="6"> Genesis 1:1 No Creation No people </td> <td colspan="3">Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth</td> </tr> <tr> <td>Deceased believing</td> <td colspan="3">Luke 16:22 Blessed in Paradise</td> </tr> <tr> <td>Deceased unbelieving</td> <td colspan="3">Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Angels</td> <td>Holy</td> <td colspan="3">Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command</td> </tr> <tr> <td>Imprisoned</td> <td colspan="3">2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus</td> </tr> <tr> <td>Fugitive</td> <td colspan="2" rowspan="3"> Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels </td> <td>Revelation 20:13 Thalaasa</td> <td rowspan="4"> Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels </td> </tr> <tr> <td>First Beast</td> <td colspan="2">1 Peter 5:8, Revelation 12:10</td> </tr> <tr> <td>False Prophet</td> <td colspan="2">Rebelling against Christ Accusing mankind</td> </tr> <tr> <td>Satan</td> <td></td> <td colspan="2">Revelation 19:20 Lake of Fire</td> </tr> <tr> <td colspan="2"></td> <td></td> <td colspan="2">Revelation 20:2 Abbyss</td> <td></td> </tr> </table>		God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City	Son	God's perfect fellowship	John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	Holy Spirit			Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth			Deceased believing	Luke 16:22 Blessed in Paradise			Deceased unbelieving	Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment			Angels	Holy	Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command			Imprisoned	2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus			Fugitive	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		Revelation 20:13 Thalaasa	Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels	First Beast	1 Peter 5:8, Revelation 12:10		False Prophet	Rebelling against Christ Accusing mankind		Satan		Revelation 19:20 Lake of Fire					Revelation 20:2 Abbyss
God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City																																																												
	Son	God's perfect fellowship		John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate			Luke 23:43 Paradise																																																										
Holy Spirit				Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers																																																													
Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people		Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth																																																															
	Deceased believing			Luke 16:22 Blessed in Paradise																																																															
	Deceased unbelieving			Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment																																																															
Angels	Holy		Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command																																																																
	Imprisoned		2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus																																																																
	Fugitive		Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		Revelation 20:13 Thalaasa	Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels																																																													
	First Beast	1 Peter 5:8, Revelation 12:10																																																																	
False Prophet	Rebelling against Christ Accusing mankind																																																																		
Satan		Revelation 19:20 Lake of Fire																																																																	
			Revelation 20:2 Abbyss																																																																
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all																																																														

Destiny

Kikuyu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, "*You did not choose me, but I chose you*," John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philipians 2:9-11.

Ní ùndù ńcio thĩĩ mũgatũme andũ a ndũrĩĩ ciothe matũĩke arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩa lthe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, - Mathayo 28:19